Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES

Google Livres

M. VERVS AVRELIVS ANTONINVS
IMPERATOR ET PHILOSOPHVS.

ΜΑΡΚΟΥ
ΑΝΤΩΝΙΝΟΥ
ΤΟΥ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ,
ΤΩΝ ΕΙΣ ΕΑΥΤΟΝ,
ΒΙΒΛΙΑ ιβ'.

MARCI ANTONINI
IMPERATORIS,
De rebus ſuis, ſive de eis quæ ad ſe pertinere cenſebat,
LIBRI XII.

Locis haud Paucis Repurgati, Suppleti, Reſtituti:
VERSIONE inſuper LATINA NOVA;
Lectionibus item variis, *Lociſq; parallelis* ad *Marginem* adjectis:
AC
COMMENTARIO PERPETUO
EXPLICATI atque ILLUSTRATI.

Studio Operâque
THOMÆ GATAKERI, Londinatis.

Huic Secundæ Editioni acceſſere
Annotationes Selectiores A. D'ACERII
LATINITATE DONATÆ,
NECNON
MARCI ANTONINI *VITA*,
Paſſim aucta, & Idoneis Scriptorum Veterum Teſtimoniis firmata;
à GEO. STANHOPE, Coll. Reg. apud *Cantabr.* quondam Socio.

LONDINI: Impenſis *Edw. Millington*, in Vico vulgò dicto *Little Britain*:
Veneunt apud Bibliopolas *Londin.* & utriuſque Academiæ. 1697.

Honoratiſſimo Illuſtriſſimóque Domino,

JOANNI

Domino SOMMERS,

Baroni de EVESHAM,

Summo *ANGLIÆ* CANCELLARIO,
Sacræ Majeſtati Regiæ à Sanctioribus Conſiliis.

UOD ſibi ſolent præſidii quærere, qui Magnorum Nominum umbone tecti Invidiæ extra factum ſe ſiſtunt; Id, Illuſtriſſime Domine, *ut mihi comparem, hujus Incepti ſuadet ratio. Præſertim cùm is ſim, qui non Malevolorum tantùm lividos, ſed accuratos etiam Eruditorum oculos jure merito reformidem. Et ſane limatum in paucis Judicium, atque exquiſita* Amplitudinis Veſtræ *Sapientia ſuſpenſum me & ſolicitum haberet nimis, niſi Optimis quibuſque & verè Magnis id eſſe familiare animo ſuccurreret, à Divino quo propiùs abſunt faſtigio, cultu demereri eos debito ſtudentibus tanto ut ſe præſtent æquiores. Hæc igitur*

postquam audentiorem fecisset cogitatio, cùm Munusculi aliquod digni de proprio minimè suppeteret penu, ad illorum Artificium confugere non sum veritus, qui à Vicinis opulentioribus ea sumunt mutuò, quibus & Officio fieri satis, & inopiæ sublevari possit suæ.

Habeas itaque, Vir Illustrissime, *animoque quo semper es in Literatos prono, excipias oro obtestorque lucubrationes, non tàm Nostras quidem, quàm D'Acerianas. Nam & alienam arrogare laudem mihi non est integrum; Et luculentior inde affulsit spes, Officii hoc qualecunque excusatius apud Te futurum, quod Viri nomen præ se ferat, de Literis quidem humanioribus jampridem bene, de M. verò Antonino nunc tandem optimè meriti. Quanquam & ipsi D'Acerio nonnihil (ut spero) accessit incrementi. Qui jam Latinus nostrâ prodiens operâ Beneficii fructum sui diffundit longè pluribus percipiendum; Et Gatakero in societatem adscitus nihil quod in hoc Opere desideretur amplius reliquit; Tum etiam Testimoniis firmatus, Veterum Scrutator & Interpres tum fidei tum diligentiæ spectatissimæ jam omnibus factus est palàm. Quod quidem quo constaret magìs, per omnem Marci vitam ab ipsis potiùs hauriendum fontibus, & Authorum vestigiis, inò & verbis utplurimùm insistendum duxi.*

Sed nec D'Acerio innixus uni ad Virum plurimis honorandum nominibus *accedo. Hem etenim Regium, cui nostrî famulatus est uterque, Advenam! Quem etiam benignissimo excipiendum hospitio indoles & Illius*

& Veſtra fiduciæ facit plurimum. Id verò temere factum nequis ſuſpicetur, quòd Imperator Philoſophans cum ejuſmodi Viro conſueſcere geſtiat, animo ſecum recolat velim, in Amicitiâ quantum poſſit Morum & Ingenii Similitudo. Quod enim mihi de Te vel inaudienti, vel de longinquo tantùm ſuſpicienti interdum obtigit, id mirum nî Familiaribus & Neceſſariis tuis frequens & quotidianum credere eſt fas; Virum nempe graviſſimis diſtrictum negotiis horas tamen ſubciſivas in Literas impendentem bonas, Magnatem Amicis nihilominùs comem & in loco ſuavem, Conſiliarium arduis regni rebus perſpicaci proſpicientem ſolertiâ, Cancellarium jus dicendo indefeſſum, Cauſas perorantium Auditorem patientiſſimum, Judicem integerrimum diu noctuque cognoſcentem, ut ſuum quod eſt cuique quantum primum tribuatur; Hæc, inquam, atque alia qui conſpicantur ſimilia, quidnî Marcum videantur Aurelium in Muſéo, Foro, Curiâ, videre denuò redivivum?

Qui utique jam es, eſſe precor pergas diu, Sereniſſimæ Majeſtati, ſive Suis præſtò Adjutor idoneus, ſive peregrè profectæ Prorex vigilantiſſimus; Æqui Verique tum Indagator ſagaciſſimus, tum acerrimus explorati Vindex; Nequitiæ Malleus, & vafris Legum cauponatoribus hoſtis inexorabilis; Sanctiſſimum injuriâ vexatis Aſylum; Miſeris & egenis ſolatium & levamen; Virtuti & Literaturæ ingens & Præſidium & Ornamentum. Faxit denique Optimus Maximus, ut Deo & Eccleſiæ, Regi & Regno, Tuis atque Omnibus ità Te fidum, utilem, charum præbeas, ut (quod omnium eſt

inſtar,

instar, & pro Ordinis nostri ratione obnixè præ cæteris effagitandum) quos pompâ & honoribus anteis, Virtutum pariter splendore prælucens, amplissima tanti muneris præclarè gesti præmia in Illo tandem reportes Die.

Nec id pigebit dicere, Antonini tum Philosophiam, tum Exemplum momenti aliquantulum ad hoc conferre posse. Quippe quo nemo unquam hominum Imperii aut onus expertus est gravius, aut curas expedivit feliciùs, aut pericula & casus lubricos tulit constantiùs, aut fortunæ blandientis lenocinia contempsit fortiùs. Hujus equidem dum singula expenderem, miro me sensi Sanctoque perfusum gaudio. Quod in aliorum etiam animos ità demum credidi faciliùs illapsurum, si Libellum Vestro priùs Patrocinio commendatum exhiberem. Hoc autem consilio qui plurimis prodesse studet, si Tibi saltem Uni gratum acceptumque fecerit, id verò seriò triumphabit

Illustrissimæ Amplitudini Tuæ

Devotissimus

GEO. STANHOPE.

M. AURELII ANTONINI Philosophi

VITA;

AB

ADACERIO,

ET

Aliis Authoribus excerpta, & Veterum Testimoniis firmata.

Admodum erant res Romanæ variis fortunæ vices expertæ, ex quo in unius ditionem redactæ fuissent, Triumvirorum scilicet, post Julium interfectum, Neronis & Domitiani crudelitatem, insolentiam & tyrannidem calamitationes funestas gravesque injuriis infamem perpessæ; justitiæ verò, Clementiæ, & Pietatis [illegible] & reflectæ optimorum Principum beneficio, imperantibus Augusto, Vespasiano, Trajano, Adriano, & Antonino Pio. Sive igitur virtutem, sive vitia spectes, dixeris Civitatem hanc, in rerum statu tam diverso, exempla utriusque indolis ob oculos habuisse consummatissima. Sed Is qui regnantium & seriem, & ingenia ita comparat Deus, prout vel infortuniis rempublicam tueretur, vel infractam & lapsam erigere sibi visum fuerit, perfectam virtutis imaginem Marco demùm Aurelio reservabat exhibendam; Præ cujus radianti fulgore quicquid antehac Cæsarum habitum est illustre, tanquam umbra, aut crepusculum Soli, huic Virtutis laude & admiratione, facilè locum cessit. Ut verbo omnia Sapientiam hujus Principis ita videtur divinum composuisse consilium, ut calamitatibus istis, quæ illum regnantem manebant funestissimæ, par is esset unus; qui omnium ferè quotquot uspiam regnârunt, unus esse potuit par. Nunquam serenum imperio Romano tot simul, & tam atroces incubuerant procellæ, ab omni ferè plagâ co-ortæ, quibus non fractum tantùm, sed & submersum deletumque periisset fundibus, absq; illo fuisset gubernatore. His igitur qui perlegendis operam impendunt, id unum monitos velim, nè callida Politicorum consilia, nè technas aulæ solennes, & structos dolos, ac simulationes hominum insolentium involutas, nè denùd artes, (quas vocant) regnum administrandi callidè in hoc sperent Principe. Sapuit is quidem, sed sapientiâ isti longè diversissimâ. Imperatorem nempe depingimus, sed Imperatorem philosophantem, Principem morum simplicitate, veritate, pietate, modestiâ, & candore, & omni vitæ sanctitate ornatissimum; Regem, qui sibi imperare primo, & nequid velle, præterquam quod & justitia vellet, & recta suaderet ratio, & edidici, & omnium habuit primum. *Lib. 9. § 24*

Jul. Capitol. Eutrop. Dion.

In M. Aurelii originem recurrentibus, vix alia per Italiam subire potest animum familia, aut majorum stemmate perinde longo, aut pari virorum splendore & claritate stirpis, insignis. A Numâ siquidem pater ejus Annius Verus sanguinem traxit, à Proavo satus est Prætore, & Patricio, Avo ter Consule, & urbi Præfecto. Pater in Prætura decessit, relictis liberis tantùm duobus, Anniâ Cornificiâ, & Annio Vero, qui postea M. Aurelius est dictus. Cujus Amita Annia Galeria Faustina, Antonino Pio Imperatori juncta est connubio. Hoc tantùm de M. Aurelii origine paternâ posteris innotuit. Mater Domitia Calvilla à [a] Rege Salentinorum stirpem duxit, Calvisii Rufi bis Consulis filia, Avus etiam maternus Catillius Severus bis Consul, & Præfectus urbi. [1] Natus est Marcus Romæ Sext. Calendas Maias in monte Cœlii, Proavo ejus [*] materno, iterum Consule, cujus & ipsi inditum est nomen Catilius Severus. [2] Adhæsit ei postea nomen Verissimi, ob amorem & studium veritatis, quo is flagrabat maximo, ab Adriano impositum. [3] Togâ verò indutus virili, paternum resumpsit nomen, & Annius Verus audiit iterum, donec in Aureliam veniret gentem.

[a] Malennio ei nomen erat. Dafummi filio a quo Da. fummiorum appellatio inter Romanas gentes defluxit. Cataub. in Capitol.

[*] Capitol.

[1] Dio.

[2] Ibid.

[3] Lib. 1. § 4.

[4] Sed ab Antonino Pio adoptante adscitus, patris adoptivi suscepit nomen, & Marcus Aurelius vocatus est. [5] Patre ejus, dum is teneram adhuc ætatem ageret; vitâ functo, apud avum eductus est, qui simul annos nutricum auxilio indigentes egressus esset, [6] Præceptori virtutis famâ celebertimo tradendum curavit. Ab Euphorione literas, à Gemino Comœdo istius ætatis laudatissimo venustè pronunciandi artem, ab Androne Musicam & Geometriam didicit. Grammaticis usus est [7] Græco quidem [8] Alexandro, Latinis autem Trosio Apro, Pollione, & Eutychio Proculo [9] Africano; Oratoribus Annio Marco, Caninio Celere, & [9] Herode; Latino verò [10] Frontone Cornelio. Indole autem cùm esset eximiâ, & animo verè virili & erecto, qui ad majora contenderet studia, prædita, Veritatis præsertim appetentissimus, non multum in his absumpsit temporis quæ cernuntur ejusmodi, quibus pueris potius immorandum esset; sed ad Sectatam sublimem magis & necessariam, & tali ingenio dignam se contulit: [11] necdum duodecimum ingressus annum, ad gravissimam Stoicorum Philosophiam animum adjunxit omnem. Ad se igitur adjutores jussit accersendos, [12] Sextum Chæronensem Plutarchi nepotem, [13] Junium Rusticum, [14] Claudium Maximum, [15] Cinnam Catulum Stoicorum tunc temporis doctissimos clarissimósque, quibus etiam adjecit & [16] Claudium Severum scholæ quidem Peripateticæ, sed nominis egregii virum.

[4] Capitol.

[5] Dio.

[6] Ibid. Lib. 1. § 4.

[7] L. 1. § 10.

[8] Sicenus Capitol.

[9] Herodes erat is Atticus.

[10] L. 1. § 11.

[11] Capitol.

[12] L. 1. § 9.

[13] L. 1. § 7.

[14] L. 1. § 15.

[15] L. 1. § 13.

[16] Capitol.

Præceptores summo semper honore est prosequutus, & sibi in paucissimis charos habuit; Principes probè eorum [illegible] exercendo incubans, & virtutum incrementa fideliter [illegible] contentus, publicas exhibitiones [illegible] animi [illegible] Consuli [illegible] petiit, & Rustico etiam postea & Juliano Proculeis ad Consulatum [illegible] hujus quidem cùm res esset tenuior paulò, quàm quod ordo ferendo [illegible] sublevabat, & muneris impensas de proprio suffecit. Nec verò tantum defuit, ut in publico convenientem, & etiam ante Præfectos Prætorio, osculo cum excipere non dedignaretur. Sed quæ forsan aliis cum illo principibus communia, illa minùs moror; Hem itaque quod multò maximum, & Marco peculiare non agnoscas solum, sed & demirere. Virum sapientissimum id omnium fefellit minimè, bona caduca, & brevi interitura, veris & sempiternis bonis pari pretio & mercedi idonea esse non posse.

Capitol.

Quicquid igitur vel virtutis vel sapientiæ, illorum lucubrationibus & ministerio sive ortum sive culturam & incrementum in animo debuerat suo, id omne palàm faciendum decrevit, & cum præsenti sæculo cum posteris edicere, se non tam suæ ipsius sive Solertiæ, sive Industriæ & Studio, quàm illorum institutis acceptum tulisse. Quod etiam libello, quem jam Lectori commendatum damus, adeò est familiare, ut vel hujus rei gratiâ excogitatum

[*] Secundum Severi consulatum, ad annum urbis conditæ 872. Christi autem 120. rejecit Halvicus in chronico, cui & Jul. Capitolinus accedit, Marcum Vero avo paterno iterum, & Augure Cos. natum referens, anno scil. proximè sequenti, quod ad annum Christi 121. quadrat magis, quamquam Euseb. in Chronico Severi consulatum ad annum Christi 121. reponat.

ginatum & literis mandatum, & conjicere. Singularem prorsus habes animi gratissimi modestiam. Nec quisquam fere, quantum novimus, est hominum, vel veterum cujus ad exemplum se hac in re componeret, Marcus, vel recentiorum, qui ad Marci morem, componat suum. Virtutes nihilorum [illegible] nemo non arrogat sibi, ab illarum laude & splendore tantum existimans deorum, quantum operæ deputatur alienæ. Sed à turpi isto [illegible] prorsus abhorruit Marcus, adeò, quò magis præceptores Deorum fere habuit, loco [illegible] opibus & honoribus, posteaquam vivos auxisset ornâssétque, imagines defunctorum [illegible] in lucrario [illegible], & sepulchra aditu, hostiis, & floribus semper honoravit.

Quod à studio Philosophiæ [illegible] ad Principatum, ipsa ratione id postulat esse omne certò certius est; huic itaque accedat justitiæ [illegible] necesse est, ut & Principis officio fiat satis, & utilitati publicæ (qui fructus [illegible] ipsius Philosophiæ amplissimus) consulatur optimè. Hanc itaque magno excolendam studio censuit Marcus, in quo L. Volusium Mecianum celeberrimum tunc temporis jurisconsultum, Ducem habuit & Præceptorem. *Capitol. Aristid. in Marc. Encom. Orat. 9. Tom. 1.*

A primâ usque infantiâ Adriano charus, & in illius gremio educatus erat, qui etiam sexennii equi publici honorem delatum illi voluit; ætati tam teneræ novum prorsus & inusitatum. *Capitol.*

Juventuti tunc temporis Patricio prognatæ stemmate, id erat moris, ut in Sacerdotum cooptati collegium, ita tandem ad alia deligerentur munera. Is itaque, ubi annum pertigisset octavum, Saliis (Martis ii sacerdotes erant) adscriptus, munia obibat omnia, non illarum cæremoniarum, qui nonnisi hanc ad majora affectant viam, sed assiduâ adeò & accuratâ operâ, ut ad id unum honoris culmen aspirâsse dixeris: Et Præsulis itaque officio, & Præceptoris & Magistri officiis ipse est functus. Et, quod aliis haud solenne erat diligentiæ, formulas omnes memoriâ tenuit, ut & ordini accensendos inaugurârit, & exaugurâtis excedentes, nemine præunte. Adeò quòd aliis in mandatis dederat, & ipse etiam est in omnibus obsequutus, ut *quicquid in manibus est strenuè perageretur, prout virum decet, exemplo tantum præeat, nec studiis tamen nimis gravitate*, &c. *Ibid.* *Lib. 11. § 3. & alibi passim.*

Munere primum acto, imperii omen. Cùm enim coronæ in pulvinar pro [illegible] Sacerdotibus projectæ, aliæ quidem aliis hæserunt locis, Hujus autem, velut magnâ cum industriâ capiti imposita, statuæ Martis, quam sertis coronare ad Imperatorem pertinebat unum, temerè projecta licet, aptata est. *Capitol. 4.*

Annos natus quindecim virilem togam sumpsit, statimque ei desponsata est L. Cejonii Commodi filia (ex Adriani jussu) nec multò post Præfectus est urbi, dum Consules ad ferias Latinas in montem Albinum concederent. Quo quidem ita functus est officio, ut nec dignitatis Imperatoriæ, nec gravitatis & prudentiæ senilis quicquam in illo Roma desideraret. *Ibid.*

In Annam Cornificiam sororem, quam Numidio Quadrato collocaverat nuprum, Patrimonium paternum contulit, quin & Mater ut & sua itidem conferret bona concessit, nè scilicet eo nomine à marito spernerentur, quòd conjugem is opibus inferiorem esset nactus. *Ibid. 5.*

Artem pingendi gravioribus adjunxit studiis, cui & sub Diogneto magistro operam dedit. Sed is an Diognetus fuerit Philosophus, cujus in Lib. 1. meminit Marcus, eruditis inter se partim convenit; quibus etiam id videndum relinquo, Philosophus illi Diogneto, diversus necne, ad quem, ut Christianæ veritatis fidem illi faceret, Epistolam habemus à Justino Martyre conscriptam. Ipse quidem, (licet multa quæ suadeant concurrant simul opiniones) animo tamen hæreo. *Ibid. 4.*

Amavit pugilatum, luctamina, & cursum, pilâ lusit apprimè, venationem, & aucupatum exercuit, & in deliciis habuit; quæ tamen omnia non tam animi oblectandi, quàm sanitatis tuendæ causâ adhibenda censuit. Aristippum nempe & Socratem secutus duces, quibus, corporis exercitationem ad virtutem adipiscendam momenti conferre plurimum, visum novimus. *Ibid.*

Dio. Apros etiam venatum ibat, & cum ferocissimis sæpè conflixerat, ut laudem omnium id circo & admirationem mereretur; & hæc quidem dum adhuc vires supereſſent integræ, nec corpus nimio curarum & studiorum afficeretur impendio. Sed animum studio veritatis intentum ab istis omnibus facilè abduxit Philosophia. Cujus desiderio, ab infantiâ usque primâ, tam vehementi ardebat, ut habitum Stoicorum dedenarius assumpserit. Nec habitum tantùm, sed & omnem disciplinæ isti, quæ præ cæteris corpus tractabat durius, *Capitol. 2.* familiarem tolerantiam; adeò ut & humi, & in pellibus cubare sustinuerit; Aegrotato saltem pellibus lecto decumberet matris precibus & consilio inductus quidem, sed ægrè; ut obsequium Filii, non animi mollitiem agnoscas. Et is quidem videtur à natura comparatus, qui istam demùm Philosophiam restitueret, virtutis integerrimæ & sapientiæ custodem fidelissimam. Tanta enim, à puero usque, animi erat gravitas & constantia, ut vultum nec gaudio unquam præstiterit, nec mœrore immutarit; *Ibid. 4.* sed idem semper color, eadem semper serena frons. Quæ tamen ab eo, ut amicis commodum redderet, aberat plurimùm; Serium quidem experti sunt, quibuscum erat consuetudo, sed nec austerum nec difficilem; gravis enim erat sine tristitiâ, sapiens & frugi sine contumaciâ, suis indulgens & placendi studiosus, sine assentatione & sordido nimis obsequio.

Capitol. 5. Spartian. in Adrian. 24. in Ael. Vero. 3 Jinn. Christ. 138. Adrianus ad Baias mortuus. 6to Id. Julii Spartian. in Adrian. 25. Euseb. Chron. Capitol. Dio. Cejonium Commodum adoptaverat valetudinis parùm firmæ Adrianus, cujus non multò postea morte abrepti desiderio quò animum ægrum levaret, simul & imperio Romano quantum poterat optimè, de successore consuleret, in Marcum Aurelium oculos animumque conjecit. Sed cùm is ætate erat tanto muneri inidoneâ, utpote qui ad decimum octavum nondum pertigisset annum, Antoninum cognomine Pium interea loci adscitum voluit. Eâ tamen lege, ut Marcum is Aurelium, & Lucium Commodum, Verum proximè mortui filium, sibi successores adoptaret. Marcus igitur Aurelius decimum octavum jam nuper ingressus annum, à Pio, sed Adriano superstite, fuit adoptatus: eòdem fortè quo adoptatus est die, visus est in somnio humeros eburneos habere; quos, an oneri ferundo satis essent apti, expertus, solito reperit fortiores. Insignem sanè & calamitatis rempublicam prægravaturæ, & viri imperium suâ ipsius moderatione atque prudentiâ sustentantis imaginem.

Capitol. Nuncium de adoptione apportatum, non hilaris aut in lætitiam effusus (quod solet) excepit; sed animo potius tristi & deterrito. Quod cùm familiares & domestici demirarentur, quid molesti esset adeò in adoptione regiâ suscitantibus de gravissimis imperii malis cùm verba fecisset, & quæ [illegible] & incommodis urgeatur, fusiùs explicuisse perhibent.

Spartian. in Adrian. Eusebii Chronic. Vid. Casaub. in Capitol. Antonin. 6. qui ista de funere Annii Veri Avi patrni non adoptivi Adriani funere interpretatur. Capitol. in Pio. 6. in Marco 6. Ubi vide Salmas. de his Nuptiis. Ann. 142. Euseb. 141. Adoptatus itaque, & in domum Adrianam traductus, necnon Aurelii nomine insignitus, paucis post diebus, Quæstor est designatus. Ætatis nempe gratiam fecerat Senatus, Adriano referente. Quod etiam amoris & benevolentiæ indicium omnium extremum ab illo imperatore acceptum tulit Marcus, priusquam Baias morbi ergo concederet; ubi quum nihil profecisset, aquâ non ita multò post periit intercute. Hunc Marcus Aurelius justa magnificè explevit, gladiatorum etiam munere in honoris gratiam edito.

Post excessum Adriani sponsalia statim dissolvit Pius, quibus L. Cejonii Commodi filia Marco conjuncta erat; suam ut duceret filiam Faustinam. Lucio quidem illa Vero desponsata erat, sed cùm is ætate esset adhuc nuptiis impari, Marcum sibi generum mallet Antoninus. Quem etiam & Quæstorem ante tempus designavit, & ad Consulatum è Quæstore provexit; & Cæsaris appellatione donavit, & Sevirum turmis equitum creavit; & edenti cùm collegis ludos Sevirales assedit, & aulico fastigio renitentem ornavit, & in collegia Sacerdotum jubente Senatu recepit.

Marco interea duci, qui se non tàm auctum quàm oneratum tantis honoribus senserat, utpote minimè exoptatis, sed ingratiis potius acceptis, id molestiæ haud paulum faciebat, quòd patris actibus & consiliis necessariò interesse teneretur; ad regendum scilicet statum hoc demùm pacto formandus. Ex quo factum est, quò magis impeditum haberent & curis occupatum publica Imperii negotia, Philosophiæ ut amor & studium ingens eò accenderet animum

animum vehementius [illegible] aque perquam ægrè avulsus, morem sibi gessit quantum potuit plurimum, neque [illegible] tantillum subtraxit, quin & studiis impenderet, & lucro deputaret. Capitol.

Huic etiam Philosophiæ [illegible]lo, Imperator ipse Pius quod parum contulisse censebatur. Nam & suo edocto [illegible]stimulabat, & Apollonium Chalcidenum, Philosophum tunc [illegible]poris inter [illegible]errimum, ab Athenis usq; accersendum curaverat; Cujus [illegible]s & consuet[illegible]um Princeps adolescens emolumenti cœperit ab Antonino ipso [illegible]. Lib. 1. §. 8.
rem in[illegible]is discere. Iste verò Philosophus quis esset; & qualis fuam, qui homi[illegible]ultitiam [illegible]t, Imperator, vel ex illo scitu est facile: Quòd eum nempe cùm Pius ab Antonina [illegible]rianam habitabat, vocâsset, ut Marcus illi traderetur præceptis illic [illegible]iendus. [illegible] *Non magistri esse ad discipulum, sed discipuli esse potius ad [illegible]rum acc[illegible]* Quo [illegible]rio accepto, risit eum Imperator, Pius c. 10. *Facilius nimirum* (inquiens) *Apollonio fue[illegible]nam venire, quàm ille domo sua in Palatium*; nec moram omnis meatûs Marcum ad illum misit erudiendum Domî.

Ad id ferè tempus Marci Educ[illegible]diem vitæ extremum confecerat, quod eximio pietatis indicio locum præbuit. Is nempe gravi mœrore, & viri desiderio perculsus, insolitâ Ibid.
morum constantiâ & animo casibus immoto excidere sustinuit, ut etiam in lachrymas effusus ploraret mortuum; Quod cùm Aulici nè facere perseveraret, prohiberent, ostentationem pietatis criminantes, & Philosopho & [illegible]re indignum: *Permittite* (inquit Imperator) *illum homo sit, neque enim vel Philosophia, vel Imperium tollit affectus.*

[illegible] duxit uxorem, secundo, ex quo factus est iterum Consul, anno. Eximiæ [illegible]mæ, sed ingenii desultorii nimis fœminam, & ad amores proni magis, quàm vel [illegible] oportuit, vel conjugem Philosophi. Matris ad exemplum mores composuit Capitol. 6.
[illegible]; nec quidquam in animo erat priùs, quàm si formæ captos illecebris sui posset amore mordere. [illegible] [illegible]lium suscepit unam, primo statim à nuptiis anno; quo etiam & Tribuniâ auctus est potestate, & imperio Proconsulari, quod non nisi Imperatoriæ Majestati Romani [illegible]i solitum accepimus.

[illegible] & illum adjecit maximum honoris cumulum, quem olim Augusto ut assentaretur [illegible]gitaverat Senatus. Invictum [illegible]o Posteri, nè sibi in adulandis Imperatoribus Vid. Salmas. in Capitol. Marc.
[illegible]cellerent, omnem [illegible]m amplificatum dederant. Quicquid rerum in Sena[illegible]geretur, nec [illegible]nisi ipse Consule qui cæteris præsidebat referente decretum est: Consules autem, quò magis Augusto obsequ[illegible], ab hoc jure-[illegible]utrò; & id prærogativæ solenni quâdam lege Imperatori decreverunt, ut ipsi semel in unoquoq; die ad Senatum referre liceret: Quicquid nempe illi visum est unum, ut illis acceptum haberet. Juris quidem vinculis semel laxatis, dictu est difficile, quò tandem obsequii & injuriæ evaserint, aut quis ad servitutem festinantibus, ponit potuit modus. Quod & in hac re factum vidimus. Jus enim Relationis unicæ tantum Augusto concessum, in secundæ tum postea, tertiæ, quartæ, necnon & quintæ (nam & illam jam Marco indulserat Senatus) denum excreverat. Quibus ita Imperatori concessis, fruſtra sit Senatus necesse est; Quantulum enim Patribus decernendum erat reliquit cùm nihil ad hos pertineret prorsus, donec Imperator quotidie quinquies quicquid sibi visum est petere, tulisset prius?

Quod verò, aliis commissum, exitio esse posset, id potestatis, non suo, sed reipublicæ Capitol.
[illegible] transmittit Marcus; Libertatem potius tuendam, & populi felicitatem eò sanctam magis & p[illegible]ominibus aliis antiquiorem habendam ratus, quò ipsi plus in illam licuisset. Et la[illegible]sane, quæ a populo ad principem emanârant commoda, non insolentiæ ergò putabat & tyrannidis affectandæ donata, sed, quò ille ad repentinos casus parator majora potuit, [illegible]diò ut vehementiori ad salutem & utilitatem publicam conferre se debere omnia; & læsæ fidei, nî faciat, obstrictum crimine, sentiret. Ita quæ suâpte quidem naturâ certissimum in exitium cessissent reipublicæ, Marco imperante, in malorum remedium conversa sunt.

Nec

Nec minùs existimatione usus est modestè, quam apud Antoninum adeptus erat maximam; siquidem is nunquam sine eo quenquam facilè promoverit, quod eò quidem consultiùs voluit, quoniam illius commendationem minimè vulgarem omnes intellexerant, utpote apud quem neminem gratiosum esse constaret, qui non & idem vir probus, & ad munus obeundum apprimè esset idoneus. Animum autem adeò non efferebat tanta potentia, ut quanto plus potuit, eò studiosius Pio obsequeretur. Eandem prorsus in omnibus reverentiam, qualem patri suo privatorum quilibet, exhibuit; per viginti & tres annos in Pii domo ita versatus, ut ejus quotidie amor cresceret, nec præter duas noctes per tot annos, ab eo mansit diversis vicibus.

Capitol. in Pio 7.

Sedulitas ista, & obsequii amorisque certissima indicia, Antoninum jure prohibuerunt optimo, istis ne aurem aut animum insusurrantibus accommodaret, qui id agebant, ut tantæ tamque ingenuæ virtutis suspicionem illi haud levem incuterent. Usque adeò ne simplicissimæ quidem & minimè fucatæ virtuti qui criminari student nusquam desunt; cum nec Marcus ipse à culpâ, conflictâ saltem, vacaret. Præ cæteris autem quod feciſſe perhibetur Valerius Omulus minimè reticendum arbitror. Is Imperatori comes inter deambulandum adscitus, ubi Lucillam (matrem Marci) in viridario venerantem simulacrum Apollinis vidisset; ita Pio insusurravit, *Quid illam censes nunc Deum tam rogare studio? ut diem nempe tuum claudas, & filius imperet.* Sed ea tamen erat Imperatoris fiducia, ea Marci probitas, & in principatu modestia, ut quod tyranni suffusum animo & matrem posset & filium in ultimum capitis discrimen adegisse, tantâ effatum insidiarum adeò non odio Pii subjecit, ut nihil omninò apud eum valeret. Integritatur pervicit, & sanctissima principum amicitia, non nisi morte alterutrius dirimenda. Quæ Antonino hujusmodi contigisse narratur. Lorii febre commotus quum gravaretur, & finem instare vitæ videret, vocatis amicis & præfectis, ut successorem imperii, (nec L. Veri interim mentione habitâ) Marcum omnibus commendavit eumque nominavit: statimque signo *Æquanimitatis* tribuno dato, (id nempe subindicans, quòd talem sibi imperii successorem relinquenti, nihil erat quod ultrà desiderandum restaret) Palatium aut ream, quæ publicæ felicitatis omen in Imperatorum cubiculo poni solebat, ad illustre cubiculum transire jussit.

Capitol. 6.

Capitol. in Pio 12. in Marc. 7.

Post excessum Divi Pii, à Senatu coactus regimen in se publicum suscepit, cujus tamen id primum potestatis indicium esse voluit, ut fratrem sibi in imperio quod illi soli detulerat senatus designaret participem; quem igitur & Cæsarem & Augustum dixit, indultâ simul Tribunitiâ potestate, & Proconsulatûs etiam honore delato. Ex eo pariter cœperunt rempublicam regere & unus primum Romanum imperium duos Augustos habere cœpit. Spectaculum eò magis & insperatum, & planè mirum, isti præsertim urbi, cui ingenti adeò civium & sanguinis dispendio unicum eligendi Dominum copia haud ità pridem, (nec semel quidem) steterat.

Ann. Ch. 161. Eusseb. Capitol. in Marc. 7. in Vero 4.

Eo ipso die, Antonini nomen Marcus & ipse recepit, & imperii consortii addidit, filiámque suam Lucillam illi despondit. Lætitiam ob hanc conjunctionem quò magis animis conceptam faceret palàm, pueros & puellas novorum nominum frumentariæ perceptioni ascribi præceperunt. Actis igitur quæ agenda fuerant in senatu, pariter castra prætoria petiverunt; & vicena millia nummûm singulis ob participatum imperium militibus promiserunt, & cæteris pro ratâ. Adriani autem sepulchro corpus Patris intulerunt magnifico exequiarum officio, & Justitio mox indicto, ad ritus in imperatoribus consecrandis receptos, ordinem funeris expediendum curavere. Qui quidem qualis fuerit, lectori haud molestum fore credimus, ex sequentibus advertere.

Capitol. Vide Salmas. in Hist.

Vid. Herodian. de Severi funere.

Ceream imprimis imaginem Imperatori quantum potuit defuncto similimam, fingendam jusserunt, eamque in regiæ vestibulo proponendam, supra eburneum lectum, maximum atque sublimem, vestibus instratum aureis. Et quidem imago illa ad ægroti speciem pallida recubuit. Circa lectum verò utrinque magnam diei partem consederunt, à lævâ quidem senatus omnis vestibus atris amictus; à dextrâ verò matronæ, quas virorum aut parentum dignitas honestabat, quarum nulla vel aurum gestans, vel ornata monilibus

bus conspecta est, sed [illegible] albis exilibus indutæ mœrentium speciem præbuerunt; Hæc ita per septem dies fecerunt continuos, medicis ad lectum quotidie accedentibus, inspectumque velut ægrum denuntiare, & habere, subinde pronunciantibus.

Dein ubi jam extremum [illegible] renunciatum esset, lectum humeris extulerunt [illegible]is & senatorii ordinis [illegible] ac lectissimi juvenes, perque viam sacram in vetus forum deportant, ubi magistratus Romani deponere imperium consueverant. Utrinque autem [illegible] ad [illegible] similitudinem extructi sunt, in quibus, alterâ ex parte positus est [illegible] atque patricii, puerorum chorus; alterâ, fœminarum illustrium, hymnos in defunctum, & cantica quædam carminum veterum & lugubri admodum carmine concelebratos.

His ita peractis, lectum rursus extulerunt, sed iterum, in campum Martium humeris gestantes; ubi, quâ campus patet latissimus, aggestus est quidam, specie quadrangulâ in pyramidis formam gradibus assurgens & magna lignorum vi compactus. Is quidem cubiculi figuram nactus, interior totus est aridis fomitibus oppletus, extrà autem intextis auro strigulis, atque eburneis signis variisque picturis exornatus. Secundus verò gradus, minusculus quidem, sed formâ & ornatu priori persimilis, portis januisque patentibus. Tertius item & Quartus semper inferiore contractior; ac deinceps alii, donec ad extremum, eumque brevissimum omnium, perventum fuerit. Lecto igitur in secundum tabernaculum sublato, aromata & suffimenta omnis generis, fructus, herbasque, succosque omnes odoratos acervatim huc effuderunt loci; quippe neque gens est, neque civitas, neque [illegible] honore ullo aut dignitate præcellat, quin certatim pro se quisque suprema illa [illegible] principis honori deferant.

Quo postea [illegible] aromatum acervus aggestus est, ac locus omnis expletus, tum circa [illegible] illud [illegible] est universis equestris ordinis, certâ quidem lege ac recursu, modo * Pyrrhicho numeroque in orbem decurrentibus. Currus item simili circumacti ordine, [illegible] purpuratis rectoribus, personas induti, quæ ducum omnium Romanorum Principumque illustrium imagines referebant.

Hæc [illegible] celebrata sunt, Augusti duo, face manibus captâ, eam tabernaculo admoverunt, [illegible] cæteri omnes undique ignem subjecerunt; cunctâque illicò fomitibus illis aridis & [illegible] referta, [illegible] correpta flammis emicuerunt. Mox ab extremo minimóque [illegible] tabernaculo, tanquam [illegible] quodam simul cum subjecto igni ascendit in æthereas aquila, quæ in cœlum credita est ipsam defuncti principis animam deferre: Qui jam ex illo inter Deos relatus, eodem cum cæteris numinibus cultu & honore habitus est Divus Antoninus Pius.

His ritè peractis, imperatores laudavere uterque pro rostris patrem, flaminémque ei ex affinibus, & sodales ex amicissimis Aurelianos creavere; postremò verò ludos in honorem defuncti gladiatorios, funebre munus dederunt. *Capitol. 8. Pio 13.*

A Patre statim consecrato, literæ undique supplices ad Marcum frequentes delatæ sunt, à Gentilium Sacerdotibus, Philosophis, & Provinciarum Præsidibus conscriptæ, id unum prolixè orantes, Christianos ut ipsis liceret suppliciis exagitare; quos ab impetu & furore hostium nefano Adriani Pique clementia jamdudum prætiterat incolumes. Imperator, qui nec Patri, nec Avo virtutis & clementiæ priorem cessit gloriam; nec aliud maluit magis, quàm ut ad eorum exemplar rerum componeret administrationem; cæcam hominum amentiam impetrans totus, rogatum abnuit. Quos autem maximo locorum intervallo distinctos præsenti tutelâ non potuit, ut authoritate tamen à nefariis malevolorum incœptis propugnaret, literas ad Commune Asiæ, quod tum Ephesi convenerat, admiratione dignas dedit. Quas cum Eusebius nobis integras servaverit, nos non pigebit hic loci exhibere;

* *De Pyrrichio motu. vid. Athenæum. l. 14. p. 630. & Casaub. in Notis.*

Ἐγὼ μὲν οἶδα ὅτι καὶ τοῖς θεοῖς ἐπιμελὲς ἦν, μὴ λαθεῖν τοὺς τοιούτους. πολὺ γὰρ μᾶλλον αὐτοὶ κολάσεων ἂν τοὺς μὴ βουλομένους αὐτοὺς σέβειν, ἢ ὑμεῖς. ὃς εἰς παρρησίαν ἐμβάλλετε, βεβαίους τῷ γνώμῃ αὐτῶν ἡγησάμενοι εἶναι ὡς ἀδίκων κατηγοροῦντες. εἰ δ' ἦν κρείττονος αἱρετὸν, τὸ δοκεῖν κατηγορουμένοις τεθνάναι μᾶλλον ἢ ζῆν, νικᾶν τὴν οἰκείαν θεόν. ὅθεν καὶ νικῶσι φερέτρους τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς, ἧττον πεδόμενοι οἷς ἀξιοῦσι φεύγειν αὐτούς. οὐ γὰρ ἦν σεσωμένων καὶ γεγενημένων καὶ γινομένων, ἐκ ἄτοπον ὑμᾶς ἐπιμελεῖσθαι ἐνθυμεῖσθαι μὴ ὅταν τι ὦσι, παρακάλλοντας ἢ τὰ ἡμέτερα σέβειν τὸ ἐκείνων. οἱ γὰρ ἐν εὐπρεπεστέροις γίνονται πρὸς τὸν θεὸν ὑμεῖς ἢ πάντα τὸν χρόνον, καὶ ὃν ἀγνοεῖν δοκεῖτε, ὅτε θεῶν καὶ ἄλλων ἀμελεῖτε, καὶ τῆς θρησκείας τῆς περὶ τὸν ἀθάνατον, ὃν δὴ καὶ χριστιανοὶ θρησκεύοντας ἐλαύνετε καὶ διώκετε ἕως θανάτου. νῦν γὰρ ὅτε τούτων, ἤδη καὶ πολλοὶ ὅτε φίλοι ἐπαρχίας ἡγεμόνων καὶ τῷ θειοτάτῳ ἡμῶν [illegible] ἐνεχείρησαν τοιούτοις, ὡς ἂν φανεντὸ τι σὺν λόγῳ Ρωμαίων ἡγεμονίαν ἐγχειροῦντες, καὶ ἐμοὶ ὅτε ὅτε τούτων πολλοὶ ἐσήμαναν οἷς δὲ καὶ ἀπήγγελλε. κατακολουθῶν τῇ τῶν παλαιῶν γνώμῃ. εἴ τις ἔπεμπόν τινα ὅτε τούτων εἰς πραγμάτα φέρων ὡς δὴ τούτων, ἐαυτῷ ὁ καταφερόμενος ἀπολελύσθω τῶν ἐγκλημάτων, καὶ ἐὰν φαίνηται τοιοῦτος ὤν. ὁ δὲ καταφέρων ἐνοχος ἔστω δίκης. Euseb. Eccl. Hist. Lib. IV. Cap. XIII.

Equidem scio Diis ipsis curæ esse, ne hujusmodi homines lateant. Multò enim magis illis convenit punire eos qui colere ipsos recusant; quàm vobis. Qui eorum adversùs quos tumultuamini sententiam ac propositum amplius confirmatis, dum eos accusatis tanquam impios. Illis autem longè optabilius fuerit ut in jus vocati mortem appetere videantur pro Deo suo, quàm ut incolumes remanerent. Ita victores evadunt, ut quibus suas potius projicientes, quàm ut ea facere quæ vos jubetis in animum suum inducant. Cæterùm de terræ motibus, qui vel facti sunt, vel etiamnum fiunt, non absurdum videtur vos commonere, qui & animos abjecistis quoties hujusmodi casus contingunt, & vestra eum illorum institutis comparatis. Atqui illi quidem majorem tunc fiduciam in Deo collocant. Vos verò per omne illud tempus, quo præ imperitiâ labi mihi videmini, Deos negligitis, & alias cæremonias insuper habetis, tum cultum Immortalis illius: Et Christianos qui illum venerantur expellitis, & ad mortem usque infestiùs perurgetis. Porrò de hujusmodi rebus plurimi provinciarum rectores ad patrem nostrum antea scripserunt. Quibus ille rescripsit, ejusmodi homines nullâ molestiâ afficiendos esse, nisi forte contra statum imperii Romani aliquid moliri viderentur. Quoties mihi ad me de illis retulerunt, [illegible] mei constitutionem secutus respondi. Quòd si quis adhuc pergit quempiam illorum negotium facessere, ex eo quòd Christianus sit, delatus quidem crimine absolvatur; tametsi constet eum reipsâ Christianum esse. Delator autem ipse pœnas luat.

[illegible] Proponit [illegible] in publico conventu Asiæ.

Capitol. Huic rescripto obtemperatum est, pax & felicitas per omne imperium imperturbata initium hujus regni serenum adeò securumque præstiterat, ut lenitatem Pii nemo desideraret. Ita enim se civiliter ambo egerunt, ac si ejus ingenium & mores tanquam jure quodam hæreditario adepti essent filii. Quòd tamen eò mirum esse debet magis, cum horum ingeniis & moribus nimium quantum inter se distaret.

Marcus siquidem Antoninus, vir animi constantis & modesti, gravis, sed ità ut & facilis & comis tamen; Clementissimus simul & justus; Alios tàm æquus & lenis, quàm sibi durus, cui sanè non pepercit uni; Gloriæ inanis expers, boni conscientiâ contentus. In cœptis firmus, quæ quidem non nisi diu cogitata susceperat; nihil ille præ animi impetu, vel pertinaciâ molitus; Delatoribus infensus; citra ostentationem pius; in dictis factisque omnibus egregiè moderatus; Tantæ soliditatis, ut sibi semper esset par, sui semper compos; Rationi in omnibus obsequutus uni; Dissimulare nescius, Domestici amoris proprii vigilantissimus; Animo nec ægro, nec irrequieto, quem nullus rei eventus aut extulit, aut dejecit. Delinquentibus in se commissa ad condonandum facilis; in rempublicam, & in quibus vertebatur salus aliena, acerbus & inexorabilis; ità tamen, ut ad extrema supplicia coactus quodammodo videretur. Leges tulit omnibus ex æquo utiles. Subditorum jura summâ religione tuenda existimavit, non sibi quàm ipsis subjectis minùs

clara

chara. Quos igitur suo regere poterat arbitrio, liberos maluit. Id unum egit semper, ut bono in omnibus consuleretur communi, propriæ interim Voluptatis, & Utilitatis, & Gloriæ, modò rei prodesset publicæ, minimè studiosus. Ut verbo omnia. Hoc illi in votis erat atque animo, ut aliis & sibi esse posset præstare, ut obsequentem Deo; ex quo factum est, ut in omni actione nihil non justum fuerit, in omni ejus sermone nil nisi verum.

Lucius autem Verus, ingenio ab hoc diversissimo, animo erat impotenti, & ad omnem libidinem pronto; nec est quicquam & lauti illi duci possit, præter hoc unum, quòd vitiis caruerit atrocibus illis & publicis, quæ regiam potestatem in lævitiam solent & Tyrannidis insolentiam impellere. Hæc tamen morum contrarietas ad tempus fefellit plurimos; Is enim fratri, sive quòd ita ferebat indoles ingenua, sive quòd beneficii recordatio id grati animi indicium postulare est visa, obsequens est maximè: Et dum simul esset ad Marci mores se composuit, & pene totum egit graviter. Nec ingenium tantùm & mores, sed & studia, & sapientiam Marci exemplum traxisse, videri saltem voluit; non tam imperii Socium, quàm Legatum se Proconsuli, aut Præfidem Imperatori præstitit: Ut, nomine tantùm dempto, unicum adhuc Romæ Augustum, & Marcum regnare solum dixisses. Sed vim istam & simulationem vitam diutiùs ferre non potest; nec tàm tollitur in improbis libido, quàm lacessitur ingratiis coercendo, & alienam induendo personam. Verus utique, ubi primùm tempus & locum nactus erat clam Marco peccandi, quis esset confestim ostendit; &, tanquam ruptis obicibus, in omnem lasciviam & luxum prorumpens eò diffluit vehementiùs, quò magis invitus à Genio indulgendo ægrè antehac temperasse videri.

Primo hujus regni anno nondum absoluto, editus est in lucem Commodus; nec deerat nativitati ejus, quæ principis humanæ naturæ infensi & summo dedecori futuri nativitatem nobilitarent prodigia, ut nulli non & Diis iratus & hominibus infestus videri posset natus. "Siquidem & mater ejus Commodo cum fratre prægnans, visa est in somnis serpentes parere, sed ex his unum ferociorem; quod postea res ipsa probavit, cum gemellos enixa, & hunc, & fratrem Antoninum (qui quadrimus elatus est) præsagia insomnii ventura ingentis expleret." Ex illo omnia continuò in pejus ruere, & Imperium calamitatibus publicis undique obsideri. Longa quidem malorum series, sed quæ à Tiberis inundatione initium traxit. Fluvius enim extra ripas effusus ingenti torrentis impetu ipsam adortus est urbem; non domicilia tantùm disjecit, sed & vicos, & magnam Romæ partem prostravit; vim pecoris immensam absorpsit, segetes corrupit, campos vastavit, famem denique & inopiam extremam urbi agróque intulit. Imperatores interea loci, medelam huic malo quam poterant adhibere sedulò; inediâ laborantibus opem ferre, & crescentem omnibus modis annonam laxantes; merum & pauperiem ingravescentem sublevare. Sed eh tristis iterum rerum facies! Hanc enim exundationem secuti confestim Terræ motus, Oppidorum incendia, Aeris universi corruptio, unde Insectorum vis nata est incredibilis, quæ quicquid undis superesset reliqui, diripiunt devastántque omne. Quibus accedit, quòd armorum strepitus, & bellorum ab omni parte simul ingruentium rumor & apparatus ingens impleverant omnia. Et Parthi quidem Vologeso Duce Romanis inopinantibus supervenientes, exercitum ferè omnem cædunt, Avidium Cornelianum in fugam conjiciunt, & Syriam, quam ipse administrabat, ingressi, impune depopulantur. Catti in Germaniam irruperant, igni ferróque omnibus minitati; nec minus infeliciter de Britannis nuntiatum, quod illi etiam ab officio defecerant, & motus non ciere tantùm, sed bellum instaurandum denuò meditari.

Adversus Britannos quidem Calphurnius Agricola missus est: contra Cattos Avidius Victorinus; Parthicum verò Bellum, Senatu consentiente; Vero reservatum.

Et Is quidem, paucis pòst diebus, in expeditionem profectus est; Marcus autem remansit Romæ, quòd res urbanæ Imperatoris præsentiam postularent. Verum nihilominùs officii ergò Capuam usque prosecutus est, amicis etiam comitantibus à Senatu ornavit; auxit etiam officiorum omnium Principibus. Quam id fecerit ob causam, dubio est locus; sive ut quid rerum gereretur hoc fiereti pacto certior; sive, (quod Antonini ingenio, ab omni suspicione alieniissimo, convenit maximè) ut Principi

Comitatûs splendore obsequium, & reverentiam conciliaret; seu denique (quod Marci sapientiæ, ingenii humani probe gnaræ haud videtur absimile) nimiam Juvenis licentiam veritus, ut fræno quodam coerceret; dum quicquid suaserit libido, reprimeret pudor, & quem sui continuerat adhuc consuetudo, ut necessariorum & ministrorum tum postea perinde contineret. Sed quod illi præsertim in animo erat, conjiciendum forsan. Id unum certò scimus; Consilia hæc incassum recidisse omnia: Verus diu dissimulando defessus, & personam abjiciendi nactus copiam, amicos, quos Marcus itineris adjunxerat comites, neglectui extemplò habere cœpit. A fratris itaque conspectu simul sese abstraxerat, (quem dum versaretur unà, Magistri illum loco veneratum diximus) sublato metu: vel clam rati fore omnia, vel excusso jugo an fierent palam non jam solliciti, impetu recurrebat majori, & facilè obsequentem, imò fortiùs impellentem experta est natura. Legiones itaque Romanas ex improviso cæsas fugatásque, & Syriam jam à Romano desciscentem obsequio, insuper habuit; Id unum agens, ut vitæ liberiori indulgeret; Et infamiam Reipublicæ parvam existimans, nisi, qui illam ut deleret maculam missus, adeo non abstersisset, ut graviorem inurerer, & Sibi & Civitati: Laxatis itaque libidini & intemperantiæ habenis, adulteriis etiam & juventutis amoribus infamatus, in morbum incidit Canusii: Gravem adeò, ut ad extremum vitæ discrimen penè deventum esset. *Capitol.* Vix itaque Romam reversus erat Marcus, quin Verum apud Canusium graviter ægrotare acciperet; Quibus auditis, ab itinere quantumvis recens, proficiscitur denuò, & rectà ad eum videndum contendit. Pietatis tamen etiam dum festinaret memor, vota in Senatu suscepit priùs, quæ posteaquam Romæ rediit, auditâ Veri transmissione, statim reddidit.

Verus autem ad sanitatem quidem restitutus, sed morbo tamen nihilo sapientior, aut moribus sanior, in omnem iterum se luxum lasciviámque effudit. In itinere nullum non locum vitiis infamem reddidit; sed ubi primum in Syriam venit, in deliciis apud Antiochiam & Daphnem vivere non erubuit. Locus ille, (in quo omnia ad amœnitatem comparata sunt, Cœli aerisque temperamentum maximum, Solum & Naturâ & Arte luxuriæ accommodum, Arbores umbriferæ, florum gratia, aquarum & fontium Copia) mollitie diffluentibus gratissimus atque his adeò usurpatus, ut infamis esset plane, nec citrà Turpitudinis notam honestis frequentandus. Nemus autem & urbem, quæ totum terrarum orbem nequitiâ & libidinum superabat maculis, Verus nequiorem præstitit, & vitiis infecit exquisitis magis, & eò usque vel Antiochiæ & Daphne ignotis.

Sed dum ipse se Luxuriæ totum dedit, Duces Parthicum bellum confecerunt; Artaxata *Capitol. in Vero 7.* Statius Priscus subegit cepitque. Vologesum Cassius, & Martius Verus in fugam conjecerunt. Quo pulso, & Seleuciâ deinde captâ, Babylonem & Ctesiphontem incendio vastabant, & magnificam Vologesi Regiam æquabant solo. Copiis tamen in hostem victri- *Dion. Lib. 71.* ces, quæque ad hominum quinquies mille per quadriennium profligaverant, hostis multo gravior revertentes manebat. Cum inediâ siquidem & ægritudine illis adhuc erat dimicandum; quibus adeò victi sunt cæsique, ut illorum, quos Belli fortuna superstites reliquerat, enectis fame & morbo plerisque, vix partem dimidiam reducem videret Imperator; Cassius autem è suis perexiguam quidem partem in Syriam reportaret. Quæ tamen adeò Verum non commovebant, ut, tanquam res & felicissimè fuissent, & Ipso duce gestæ, ob hanc victoriam insolentior factus, animum extulerit. Gloriæ itaque vel inde sibi accessisse incrementum existimans *Armeniacus* & *Parthicus* appellari sustinuit. Titulos nimirum suscepit non alio debitos nomine, nisi quòd in mediâ libidinum illuvie, dum omnes turpitudine & vitio facile exsuperaret, Victor idcircò nuncupari meruisset.

Marco interim Antonino, qui Fraternæ Libidinis nescius videri saltem voluit, id erat *Capitol. in Vero 4.* præsertim curæ, ut animum a mollitie turpi, & dissolutâ vivendi ratione abstraheret. Quocircà ab amoribus illicitis avulsum iri ratus, si nuptiæ quamprimum conficerentur, filiam continuò suam Lucillam eximiæ formæ virginem, Vero nupturam, sorori suæ commisit, in Syriam deducendam. Proficiscentem verò Ipse Brundusium usque prosecutus est. Ferunt quidem à Româ profectum esse, ad Verum usque filiam deducendi animo, sed rediisse Romam à Brundusio, ne illorum malevolentiæ locum daret, qui sermones spar-

gere

gere non [illegible] veriti, Marcum gloriæ fraternæ invidentem, finiti velle belli gloriam sibi vindicare, atque idcirco in Syriam iter instituere. Frigidæ sane istud Ambitionis nimis; quæque in hominem Philosophum neutiquam cadat; alienæ ut interveniat gloriæ, qui non minimum in eo laudis ponit, ut sit Contemptor suæ. *Capitol.*

Filiam itaque ubi navigio vidisset impositam, Brundusium reliquit; Literis priùs ad Proconsules & Provinciarum, per quas eundum esset, Præsides datis, ne quis Filiæ iter facienti occurreret; sed à pompâ potiùs & tumultu Principibus peregrè abeuntibus, nupturis præsertim, solenni abstinerent. Cùm ex tantâ (inquit) hominum frequentiâ id unum efficitur, ut complusculi sub pedibus conculcentur.

Verus autem, Marcum ipsum Filiam ad se usque deducere ratus, veritus ne libidines & scelera quibus Antiochiam nobilitaverat, resciscere posset, si ipsum accederet vitii Theatrum tam infame; occurrendum illi censuit, & Ephesi potius sponsam excipiendum. Quo facto, statim post celebrata nupriarum solennia cum Imperatrice Antiochiam iterum concessit. Quæ quidem, ceu vel Loci, vel Mariti nequam contacta labe, adeò se ad ejus mores, & ingenium composuit, ut per omnem flagitiosissimæ famosissimæque vitæ consuetudinem, & Veri posses Consortem, & Faustinæ Filiam agnoscere. *Capitol. in Vero 7.*

Confecto demum bello, post Regem Armeniis præfectum, & Parthos in potestatem redactos, rediit Verus. Invitus tamen, quantumvis ad triumphum, quòd Syriam, tanquam suum regnum, relinquerer. Cum Fratre igitur pariter triumphavit. Victoris tamen reditûs parum abfuit, quin funesti magis Imperio Romano fati fuisset, quam hostis cujuslibet ingruentis Impetus. Siquidem in omnes, per quas rediit, provincias Romam usque, luem secum detulit. Et nata fertur pestilentia in Babylone, ubi de templo Apollinis direpto, ex arculâ aureâ, quam in adyto quodam concluso miles forte inciderat, spiritus pestilens evasit, ab ipsis Persarum finibus adusque Rhenum & Gallias cuncta contagiis polluens & mortibus. Videtur autem longè vero similius, labem istam ab iis ortum traxisse morbis, quibus ægri reduxit exercitûs reliquias Cassius, à Parthis pulsis subactisque in Syriam reversus. *Ann. Christ. 167, 168.* *Capitol. in Vero 8.* *Ammian. Marcell. l. 23.*

Post Veri reditum Patris Patriæ nomen ambobus decretum est, quum se Marcus absente Fratre erga omnes Senatores atque homines moderatissimè gessisset. Corona præterea Civica oblata est ambobus, petiitque Lucius, ut secum Marcus triumpharet. Petiit prætereà, ut filii Marci Cæsares appellarentur. Sed Marcus tantâ fuit moderatione, ut quamvis Profligato bello uterque *Parthicus* appellatus est, & quum simul etiam triumphâsset; post mortem tamen fratris, Lucium tantùm *Parthicum*, *Germanicum* se vocaret, quod sibi bello proprio pepererat. *Capitol. 10.*

Namque, ut res plerunque sunt humanæ, istius Victoriæ gaudia & triumphos non lues tantùm dira, sed & belli rursum ingruentis horror contaminavit. Siquidem eodem ferè tempore Germani, qui trans Rhenum incolunt, venere usque in Italiam, agros devastârunt, &, nullo prohibente, Romanis maxima ac gravissima incommoda attulerunt. Pertinax, (qui & postea Imperator factus est,) Virtutis spectatæ admodum vir, nonnullis tamen invisæ (ut solet cæteris nimis antecellens) (cui nec sua præclare gesta, nec Amicorum opes antehac efficere poterant, nisi ut copiis quibusdam auxiliaribus præficeretur) jam tandem eam apud Imperatorem existimationem est adeptus, ut omni, quam, injecerant malevoli, amotâ suspicione, is demum unà cum Pompeiano ejus amicissimo dux huic Barbarorum inundationi opponendæ deligeretur. Ambos itaque Legatos constituit suos, & Belli hujus Gloriæ participes voluit Marcus. Pertinax, (quem quanti Imperatoris existimatio, & tanta in eo collocata fiducia ducenda esset, minimè fefellit) id sedulo enixus est, ut ne quid Marcum Legati pœniteret. Multis itaque tum fortitudinis, tum prudentiæ, tum Amicitiæ & Gratitudinis in Principem fidissimæ indiciis, compertum Antonino præstitit, & rebus Reipublicæ periclitantibus, & Disciplinæ bellicæ, quàm opportunus is esset & idoneus adjutor. Hostes, ubi ventum erat ad pugnam, magno adortus est impetu; non minùs quidem ad pugnandum paratos; & fortiter diu, dubioque Marte utrinque dimicatum est. Sed cæsi sunt tandem Germani, &, (quod in illâ *Ann. Chr. 168, 169.* *Eusch. Chron. Dio.*

victoriâ minimè reticendum,) Inter Barbororum Cadavera corpora mulierum ea erat & Conjugum in Maritos, & Matrum in Filios pietas) armata, & cum suis simul trucidata, reperta sunt.

Dio. Prœlium quidem hoc pacto confectum est maximum; Quo tamen nec adeò se passus est efferri Marcus, ut Militibus postea pecuniam rogantibus stipendium adaugere sustinuerit; Respondit nimirum id efflagitantibus pro victoriâ reportatâ prœmii; *Siquid plus quàm esset constitutum acciperent, id ex sanguine parentum ipsorum propinquorumque exactum iri; cujus & sibi apud Deum, Principum illum judicem unum, reddendam esse rationem.* Adeò enim temperans & continens erat in Imperio, ut ne quid periculo commotus, cum tot tantáque bella gereret, faceret contra quàm fas esset, Assentationis aut Timoris causâ.

Ibid. Partâ deinde Victoriâ, *Imperator* quintò renunciatus est; & *Germanicus* audiit; cum anteà, ob illas quas Verus peperisset, ad quatuor usque vices Imperatorio Nomine fuisset insignitus. Pridie quàm manus cum Germanis consererent, exploratorem prope Castra captum in ejus Tentorium milites deducebant. Quem cum interrogare voluisset, is nihil motus respondit; *Præ frigore vehementi loqui nequeo; siquid igitur ex me scire tibi est animus, vestem inprimis jube, siqua suppetit, ut algenti circundent.* Non ægrè tulit Hominis confidentiam; & vestimento, cujus indigebat, indutum dimisit Marcus.

Ibid. Nec id silentio prætermittendum, quòd miles quidam, cùm esset noctu in Danubii custodiâ audirétq; trans flumen clamorem Romanorum, qui fortè in hostium manus inciderant; [illegible] erat, tranavit, & cum liberâsset captos, eâdem secum in castra reduxit viâ.

Anno proximè sequenti, exortum est anceps magis, & periculosius multo, istis quæ dudum profligaverat, bellis. In hoc uno tempestivum, quòd finito jam Orientali, diu Romanorum ducum qui aderant arte suspenso, id tandem agi posset. Marcomanni siquidem & Quadi, Gentes bellicosissimæ, arma capiebant. Et hostes ferocissimi metum ingentem incusserant; & grassans indies pestilentia, quæ omnia cadaveribus compleverat; ut vix mortuis domi terra condendis, nedum hosti potentissimo essent propulsando, Romani. Imperator solus non desperavit, & propriâ virtute mactus, & Divinâ fretus in arduis præsentiâ. Numini igitur (ut potuit) placando primam is operam dedit. Tantus *Capitol. 13.* enim Terror hujus Belli fuit, ut urbem omni genere lustraverit; Lectisternia per septem dies Romano ritu celebraverit; tum, ne quid Diis deesse posset flectendis, peregrinos etiam acciverit Sacerdotes, ut illorum etiam ritus impleret. Quinetiam, quod nobis mirum esse debeat magis, Isidis etiam sacra, ab Augusto usque Imperante proscripta & eliminata, restituit denuò. Nec Deam adorare dubitavit Marcus, cujus fanum, Tiberio regnante, diruptum, & æquatum est solo; Statua in Tiberim præcipitata, Sacerdotes autem obtruncati fuerant. Victimarum autem vis ingens adeò ad gratiam Deorum conciliandam cæsa est, ut Irrisoribus (quorum neque privato ullo neque publico infortunio repressa est unquam Audacia) locum dederit haud inficetè Superstitionem perstringendi; Id maximoperè metuendum dicentibus, ne si Marcus forte reverteretur Victor, nihil per totum Imperium supereresset amplius, quod Diis immolare posset pecoris, ubi gratiæ demum essent rependendæ.

Capitol. in Vero 9. Hâc itaque Pietatis specie diu retardatus, tandem cum fratre Vero profectus est; quem nec sine se ad bellum mittere, nec in urbe dimittere luxuriæ causâ, intinuit. Sed secum transit invitum. Paludati itaque ambo Imperatores urbe egressi, ad Aquileiam rectà contendunt. Nec mora, in hostes, qui castra haud procul erant metati, impetum fecerunt; *Capitol. 14.* exuerunt castris; & ingentem Barbarorum Stragem ediderunt. In hâc pugnâ Furius Victorinus præfectus Prætorio cum exercitus parte, & Juventute delectâ interiit: Sed neque ob hostes fugatos cœsosque Securitas, nec ob suos amissos dolor Imperatoribus obstitere, quò minùs instarent Victis; quos ad id usque sæpiùs proterendo redegerunt perturbationis, ut in partes scinderentur contrarias. Reges ergo plerique, quos defectionis jam tædebat suæ, cum populis suis se retraxerunt. Tumultûs illi authores interemerunt, & *Capitol. in Vero 9.* Legatis ad Imperatorem missis, veniam sibi & pacem supplices postulârunt. Et Lucius quidem

dem, quoniam Urbanas deliderabat voluptates, isto contentus obsequio, condonandum illis censebat; & Romam, ubi poterant primum, redeundum. *Nec enim, ut res se tunc habebant Romanæ, quid magni sperandum esse amplius; Hostem ad desperationem adigere, id esse & sibi consulere pessimè, & suam, quæ celari debuit potius, debilitatem facere palàm; Id satius, inquit, & Imperatore dignius, ut ex illorum terrore & ignorantiâ quæstum faciamus; nec tam vindictâ, quàm receptui aperiamus viam.* Ita quidem urgebat Verus, non tam rem ipsam perpendens, quàm militiæ tædio motus; Cui contrà Marcus, Nihil Barbaris esse fidendum, fictam suspicari se fugam; cæteraque quæ metûs & perturbationis præ se ferebant speciem idcirco simulata, ne tanti apparatûs mole premerentur. Veritus itaque, ne si fictam pœnitentiam sibi profecisse sentientes, aliquid molirentur novi, consultius id esse dixit, ut ne illis fractas disjectasque copias recolligendi daretur spatium; sed opus ut absolvant, & animo jam & viribus inclinatos pergant prosternere, ne vel inimicorum redintegretur, vel Romanorum, morbo grassante vergens in deterius, vix victis quidem par esset, Exercitus. Suos itaque in hostem promovendos statuit

Denique transcensis Alpibus longiùs processerunt; cum hostibus sæpiùs fælici prœlio conflixerunt; Quibus tandem dissipatis prorsus depulisque, citrà magnum suorum dispendium reversi sunt; compositis prius, quæ ad munimen Italiæ atque Illyrici pertinebant omnia. Hieme jam ingravescente, Aquileiam redierunt, Anni tempestatem itineri commodam expectandi & illuc commorandi animo; sed cum in illâ quoque urbe sæviret pestis, Romam cum parvâ manu aufugere coacti sunt. Illud postea quam ingressi sunt iter, sedens cum fratre in vehiculo Lucius, non longè ab Altino, subito morbo quem Apoplexin vocant correptus est. Depositus ergò à vehiculo, & detracto sanguine, ad Altinum perductus est; istic quum triduo mutus vixisset, periit. Corpus ejus Romam deportatum supremis prosecutus est honoribus Marcus; Adriani id sepulchro illatum, in quo & Cæsar pater ejus Naturalis erat sepultus. Marcus autem, cujus adhuc in vivis vitia celaverat, quum ei vehementissimè displicerent, eundem mortuum Divum appellare non est gravatus; sacris etiam plurimis honorare, & eodem quo Pium diximus ritu cultum voluit; quin & Flaminem insuper, & Antoninianos sodales, cæteróque, qui Divis habentur honores Vero dedicavit.

Capitol. 14.

Galen. Ann. Chr. 170. Capitol. in Vero. 9.

Ibid. 11.

Capitol. in Marc. 15.

Nec id mihi mirum esse fateor, quod ferunt nonnulli, Marcum fratris mortem tulisse, minùs quàm solent plerique familiariter. Quidni etiam inde vel gaudii aliquantulum percipere, & Viri eximiâ Virtute & Sapientiâ, & Amore, quo subditos est prosecutus, dixerim dignissimum? Qui tamen longè absum, ut idem illud quod ab aliquo Scriptorum prædicatur, crediderim: Imperatorem nempe dum gratias in Senatu ageret, id gaudii testatum fuisse palam. Quod quidem à Marco perquam alienum, & fide neutiquam dignum arbitror. Is nempe asserere est ausus, Imperatorem inter perorandum in Senatu submonuisse, Parthicum bellum, absque suis esset consiliis, inauspicatò fuisse cessurum; enarrâsse vero, se nunc demum quasi à Principio acturum esse Rempublicam, amoto fratre remissiori, cum non esset amplius Imperii socium habiturus, luxu & inertiâ diffluentem. Antoninum ignoret prorsus oportet, qui hæc sibi persuasa habeat: Non ista hominis Ingenium, non mores tulerunt; Modestiam & Verecundiam facta ejus sapiunt, Dicta etiam spirant omnia: Longe is aliter de Vero in primo *ad seipsum* libello; longe denique ista ab Orationis tunc temporis habitæ consilio. Quam cum idcircò institueret, quòd, illo Referente, Verum Divis decreverant accensendum; Veri laudibus & Virtuti vel tantillum ut detraheret, ab Incepto nimium quantum abhorruisse quis non videt? Hocce nimirum effinxerunt fabulæ, quos Marci Virtutes urebant malè, ut tetriori adhuc esset in subsidiis; quam spargere nonnulli non sunt veriti. Illum nempe de consilio ipsius è vitâ tollendi à Vero initi edoctum, fratrem priusquam insidias ipsi structas perageret, vel veneno sustulisse, vel certè per medicum Posidippum, qui ei sanguinem dicitur intempestivè emisisse. Hoc quidem, quantumvis Veri & cogitata & facta mererentur, de Marco tamen nefas est putari. Sed hominum usque adeò, nedum Principum est nemo, quem non

Capitol. in Marc. 20.

Capitol.

Capitol. in Marc. & Vero.

gravis

Capitol. in Vero. gravis perſtringat fama. Quæ quidem injuria cæteris æquiori eſt animo ſuſtinenda, cùm etiam tantum poſſet malevolorum rumor, ut Marcus ipſe in iſtiuſmodi ſermonem venerit.

Capitol. in Vero. 10. Sed quam Imperatoris effecit virtus fabulam ut purgatam totam & confutatam reſpuerent Scriptores, Fauſtinæ infamia non eſt perindè amolita. Verus nempe & Socrum inceſtâſſe dicitur, & ejus extinctus dolo; propterea quòd conſuetudinem, quam cum Matre habuerat, filiæ prodidiſſet. Sed iſta præ cæteris invaluit Sententia, quæ Uxori ejus flagitium, mortis aſſignat, idcirco quòd Fabiæ ſorori indulſerat Verus, Hujus potentiam, cùm uxor Lucii ferre poſſet minus, quam Viri contemptum (quippe quæ ſe efferebat inſolentiâ culpæ minime diſpari, nec jura cognationis violâſſe contenta ferociùs læſam & impotentiùs impeteret,) de Viro ſupplicium ſumere maluit. Sororem nempe faſtu tumidam, ità demum minùs impune laturam exiſtimans, ſi omni deſtitutam præſidio, ab illo deturbaret faſtigio; Et cùm nihil jam ei ſupereſſet quod Vero acceptum tulerat, præter unam Culpæ noxam & infamiam, non ultrà metuendum, ne Privata & Famoſa, Imperatoris ſe tum Filiæ, tum Viduæ poſthàc æquare auderet.

Capitol. 9. Honoribus ſupremis Vero perſolutis, & ipſo in Deorum cenſum adſcripto, ne tabem feralem magis, quam quæ jam tantum graſſata eſt, in Aulâ & Urbe ſpargerent, qui Veri vitiis in Syria famulati erant Liberti; id egit Marcus ut hos amoveret procul. In quo tamen faciendo, ne memoriæ fratris impingeret maculam, ſpecie honoris abjiciendos curavit Honores itaque & Dignitates impertitus eſt, iſtis quidem in commodum & honorem [illegible] verùm autem ut exularent honeſtiùs; Electo uno retento, cui magis fidebat; Deo

Lamprid. in Comod. 15. [illegible] volente, ut hic demum à Patre Pientiſſimo, quid ſit futurum, (ut ſunt humanæ mentes) neſcio; tanquam ad Filii, homuncio quotquot uſquam unquam fuerant noquiſſimi, necem reſervaretur.

Ethnicorum jam furor, belli (ut ſolet) licentiâ expergefactus, Imperatoris reſcriptum ſuprà memoratum inſuper habuit, & partim infortuniis, (quæ ſolenne illis erat Chriſtianis adſcribere omnia) exagitatus; partim nihil non inter arma auſus; qui in provinciis agebant Româ diffitis Chriſticolas denuò vexare cœpit. D. Polycarpum Epiſcopum Smyrnenſem illorum rabies primam immolaverat victimam; cujus rogo ſubjectus ignis, multos accendit. In Galliis præſertim atque Aſiâ Martyrum complures Fidei teſtimonium præſtiterunt, & Perſecutio vehementiſſimè flagravit. Non deſunt, qui Antoninum perſecutoribus animos addidiſſe autument. Galliarum ſiquidem Præſidi, quid de Chriſtianorum nonnullis in carcerem conjectis factum vellet conſulenti, reſcripſiſſe; *qui faſſi fuerint, illos ſupplicio Capitis mulctandos, cæteros autem contineri liberandos.* Quod tamen non ità [illegible] ac ſi id habuiſſet in animo, quotcunque ſe profeſſi ſint Chriſtianos confeſtim capite [illegible]dos, ſed qui Crimina, quorum inſimularentur, ſe reos agnoſcerent; & deſtrictiores examinationes ſuo demum firmarent teſtimonio. Præſides etenim & Legati, cum id agerent præſertim, ut Chriſtianos eradicarent funditus, nec aliter in illos ſævire poſſent, niſi Imperatori ſcrupulum & ſuſpicionem injicerent, technas ſtruere, falſas nectere calumnias, atrociſſima quævis flagitia audacter objicere, ſervos nempe vel mercede ſceleris conductos, vel metu miniſque coactos adhibere teſtes, in mediis cruciatibus quicquid iſti effutierint, Imperatori pro veris & idoneis reatûs indiciis exponere: Ità demum vel extortam habebant vel ſuffuratam prorſus, quæ in noſtros intentabant mala, infligendi poteſtatem. Quia & Facultatem falsò conceſſam, & verbis, ut ſolent iſtiuſmodi formulæ, latioribus paulò conceptam, ità ſunt interpretati, ut ſub eorum præſidio fræna furori & malevolentiæ laxare poſſent impunè. Quod ſi ità factum fuerit, cur id Antonino vertatur vitio, mihi minimè omnium conſtat. Nec enim quiſquam eſt Principum, cujus Legati, Duces, Magiſtratus, poteſtate ſibi conceſſâ non abutuntur; & quæ jure optimo indulta eſt agendi ſive imperandi copia, in injurias impendunt authoritate munitas. Abſit tamen, quæ Viri omnium peſſimi moliuntur, inferuntque, Imperatorum ut juſſu facta, aut his denique deputanda arbitremur. Cogites velim, Lector, Tempus, Locum & ſimilitia; Cogites itidem indolem Marci egregiam, & mores ſanctiſſimos; qui ſincera Benevolentiâ,

volentiâ, Juſtitiâ, Animi Magnitudine & Conſtantiâ; His nimirum perſpectis perpenſiſque, haud ſimile, ni fallor, videbitur vero, Illum ſceleri & Sævitiæ Chriſtianos inſequentium jus fuiſſe daturum, quorum haud ità pridem majorum exempla ſecutum atrocitatem eundem cohibuiſſe conſtat. Nedum tum demum dediſſe, cum Imperium teneret ſolus, Imperium tàm luè quam bello tantùm non ſubditis ſpoliatum exhauſtumque. Iſta denique Perſecutio illius juſſu infenſiſſima, viderint, qui Antoninum ſanguinis Sanctiſſimi reatu implicatum eunt, quî tandem cum iſtis convenire poſſit, *Animam omnem nonniſi invitam veritate privari, nec ideo dignos eſſe odio, à rectâ errantes, ſed quorum potius miſereſcere nos debeat.* Sed nè diutius rei tam apertæ immorer, vel id unum mihi ſatis eſt indicio, quantum à Chriſtianos mulctando male abhorruerit Marcus, quòd Urbs Romæ cædibus aliis infamis, illo tamen regnante, nè ullius quidem Martyris Sanguine contaminata eſt. *L. XI. 18.*

" Atque hæc quidem D'Acerius, ut Marcum ab omni ſuſpicione liberet perſecutionis " illo Imperante incalescentis plurimùm: Aliis haud perinde forſan erit perſuaſum, ſæ" vitiam in provinciis tantam, clàm illo, aut ſub alio quovis prætextu, ghiſcere adeò po" tuiſſe. Nec huic Opinioni videtur vel Marci lene ingenium, vel publica Bellis mor" biſque accepta Calamitas officere: Siquidem quò quiſque eximiæ magis eſt indolis, eò " magis eſt ad Pietatem in Deum pronus; Ipſe verò Pietatis in Deum affectus, ſi errori" bus implicitus hoſtes ſuperſtitionis ſuæ tollendos crediderit, adeò non ingenii manſue" tudine coercetur, ut, humanitate in furorem versâ, alieno potiſſimum ſanguine litare " ſtudeat. Ab ipſo novimus Servatore notatos, *qui cum ſuos trucidarent, oblationem ſe* *Joan. xvi. 2.* " *Deo offerre arbitrarentur.* Quo minùs nobis eſſe poſſit mirum, ſi in mediis infortuniis, " & extremis Reipublicæ angustiis, in Chriſtianos impetum facerent maximè. Id enim " & Populi erat inſcitiæ, & Sacerdotum Ethnicorum aſtutiæ, ſive pettis populum eſſet *Tertull. Apol. c. 40.* " depaſta, ſive Bella motuſque cierentur, ſive res alicunde publicæ ceſſiſſent malè, ut Chri" ſtianis iſta deputata eſſent omnia. Marci quidem nomini inurere maculam neutiquam " eſt meum; Sed, ut quòd res eſt dicam, Baronii illud totus improbare nequeo, qui de " meru & ſuperſtitione Imperatoris Bellum Marcomannicum auſpicaturi, ità ſcripſit. *At* *Ad ann. Chr.* " *ſi uti moris eſt, iis temporibus quærebantur à Diis reſponſa; eadem ſi non vera, ſaltem* *169.* " *conficta omnia pariter in necem Chriſtianorum conſpirâſſe; & quaſi prætextu placando-* " *rum Numinum, illorum hoſtes eſſe tollendos reſpondiſſe. Par eſt exiſtimare. Quamobrem* " *qui inter Chriſtianos erant omnium ſpectatiſſimi, eos ad necem petendos ante alios Impe-* " *ratorum conſilium fuiſſe videtur. Quapropter ſanctus Polycarpus*, &c.

" Fateor quidem quòd atrociùs tunc temporis tractarentur Chriſtiani, nonnullis à " Vero impulſore viſum; D'Acerium etiam de Marco Imperante ſolo præſertim locutum, *Clarus. in Hiſt. Univerſ. Epit. 22.* " quem etiam Melitenſem ideò illam Legionem conſcripſiſſe, ut, dum peregrinos ritus " omnes impleret, nequa ſibi gens hominum deficeret, quorum precibus Numen expe" riretur præſens & propitium, non deſunt qui ſtrenuè ſatis afferant. Hæc, quo inter " ſe conveniant pacto, Lectori judicandum relinquo. Id nimis liquidò conſtat, ſævitiam " Ethnicorum, Marco imperante, adeo incruduiſſe, Martyrum complures ſanguinem " effudiſſe, Chriſtianos etiam multis in locis, adeo mulctatos male, ut tunc temporis ex " illis una incubueris, quæ inter Decem acerbiſſimas Perſecutiones numerari mereretur? " Neque id ab Antonino alienum prorſus aut inſperandum puto, gratias ſiquidem ſi ha" beat Diogneto maximas, quòd animum ejus adverſus ſuperſtitiones vanas præſtiterat *Lib. I.* " munitum, quibus, qui morem loquendi Ethnicis uſitatiſſimum norunt, quin Fides Chri" ſtiana, Marco judice, accenſeri debuerit, vix illis dubio erit locus. Sed de his forte amplius " ſatis.

Filiam ſuam Lucillam luctûs tempore nondum decurſo, grandævo equitis Romani filio Claudio Pompeiano dedit Marcus, non ſatis quidem nobili, ſed egregiæ tamen virtutis Viro, & quæ ſummos poſſet honores promereri. Fides illi Intemerata, Probitas, *Capitol. 20.* Fortitudo, Gravitas verè priſca, Uſus, & (quæ vel optimè merentibus non ſemper contingit) magna apud omnes Exiſtimatio. Hæc adeo commendarum apud Marcum habuerunt,

runt, ut tali virtute præditum Magnatibus opulentiſſimis anteferre non dubitaverit. Quippe qui Generum non pro opibus aut proſapiæ claritate, ſed ex merito & virtute propriâ expendendum æſtimandumque conſuit. Lucilla autem, quæ & Auguſta eſſet & Auguſtæ filia, longe aliter ſentire. Has itaque Nuptias, & Fauſtina, & ipſa quæ dabatur, invitæ habuerunt. Sed Antonino tamen id erat curæ, ut Filiæ prioris faſtigii jura conſervarentur integra, Viro etiam bis Conſule facto; quæ cum tàm Matri quàm Filiæ ſolatio ceſſerunt, nec defuit & illud rem æquius ferendi argumentum, quòd Licentiæ & libidini adhuc ſupereſſet loci: Nullo itaque diſpendio ſuo, privati licet conjux, pro Imperatrice etiamdum eſt habita; ſolutioris autem vitæ appetentior, cum non tàm Marito quàm Seryo ſe junctam exiſtimaret, effrænatiùs ingenio obtemperari poſſe rata, commodè ſatis grandævo, ignobili collocata, & ſibi & Fauſtinæ viſa eſt. Solatia ſane haud abs re, ſed iſtâ tantum Matre, & iſtâ filiâ digna.

Capitol. 17. Id unum agebat Marcus ut Filiam Viri Boni committeret tutelæ, quo facto ad Bellum Marcomannicum proficiſcitur. Iſta nempe gens, Quadis, Sarmatis, Vandalis etiam firmo junctis lædere, cum aliis etiam finitimis; & acriùs inſtabant, & copias multo magis quàm antea reformidandas in aciem produxerant. Omnia metûs plena; nec enim vel Hannibal, vel Cimbri olim graviorem Romæ incuſſerant terrorem. Bellum igitur quantum nullâ unquam memoriâ fuit, tùm virtute tum etiam felicitate tranſegit; ità tamen ut in primis congreſſibus hoſte multò minor diſcederet. Huic etenim bello, illud accenſendum exiſtimo, quod tùm Romanum exercitum, tùm Aquileiam urbem in extremum diſcrimen adduxerat oraculum. Rem omnem ut erat Lucianus ordine expoſuit; nos breviori paulò compendio ſummam ejus exhibebimus.

Lucian in Pſeudomant. Alexander Impoſtor, cujus Vitam & res geſtas Lucianus quodam lepore depinxit, tantam erat tuno temporis exiſtimationem adeptus, ut etiam Deo ferè haberetur loco. Is Imperatori, (quâ erat audaciâ) oraculum venditare non est veritus, hiſce verſiculis conceptum.

Gurgitibus fluvii turgentis ab imbribus Iſtri
Immiſiſſe duos Cybeles edico miniſtros;
Monte feras alitas; tum quantum alit Indicus aer
Florum atque herbarum bene-olentum; mixtaque futura eſt,
Et Victoria, Pax & amabilis, & Decus ingens.

Antoninus, ſive religione commotus, ſive ut ex animi ardore, quo milites hoc vaticinio fretos incendi ſenſerat, ut aliquid percipere poſſet commodi, tentandum ſaltem decrevit. *Baron. ad Ann. Chr.* 171. Miſſis igitur in fluvium Leonibus, herbis etiam, Aromatis, & ingenti florum vi; Feras quidem Barbari fluctibus facilè arcebant, & ſimulac in hoſtium regionem enatâſſent, ictibus continuò confectos dabant. Manum vero conſerentibus utriſque, Romanorum protinus maxima ſtrages conſecuta eſt; viginti quinque millibus ſimul extinctis. Copiis vero disjectis fugatiſque Barbari ad Aquileiæ uſque portas à tergo inſtabant. &, abſque Imperatoris eſſet egregiâ animi virtute ac ſolertiâ, qui fuſos ægrè tandem in agmen denuò coegit, Urbs ipſa capta atque direpta ab hoſtibus fuiſſet. Romanis animos adjecit pudor. Admiſſo igitur dedecore acriùs poſteà ſtimulati, hoſtilem adorti ſunt exercitum, & multis deinde proſtratos prœliis, arcebant; id ſibi ſummæ rati fore infamiæ, ſi non omni Pannoniâ de integro vindicatâ, damnum & dedecus ità reſarcirent.

Ann. Chr. 170, 171. *quibuſdam* 168. Mauri, id tempus defectionem meditantibus opportunum rati, dum funeſtum adeò cum Marcomannis bellum Imperatorem haberet occupatiſſimum, maxima mala & graviſſima Hiſpaniæ intulerunt. Ad hæc motus latronum in Ægypto, qui Bucoli, quaſi paſtores Bouum dicuntur, factus eſt; cæteris etiam Ægyptiis à Sacerdote quodam, & * Iſidoro arma capienda ſollicitatis. Hi enim primo ornati muliebri veſtitu, ſimulanteſque ſe uxores Bucolorum eſſe Romanoque Centurioni aurum pro viris ſuis daturas; eum nimiâ credulitate captum, ubi ad illos accederat, doloſè interfecerunt, cæteris etiam qui in præſidio erant unà Militibus trucidatis. Id etiam, rebus adhuc feliciter geſtis inflati, immanitatis adjecerunt; quòd, quodam è Captivis mactato, in viſceribus ejus fumantibus conjuraverunt

* *Ità Dion. Cuvò ἰερεῖ τινὶ Αἰγ. &c. nom Sacerdote quodam cui nomen Iſidoro ex D'Acerius.*

verunt denuò, quæ etiam, ut solenniori se ad defectionem obstringerent Sacramento, postea comederunt. Par erat Ducis fortitudini successus. Nidorus enim omnibus ætatis suæ antecellit. Et eo usque prosperum grassatum est scelus, ut Romanos in Ægypto sæpius prosternerent; nec abesset multùm, quin ipsam cepissent Alexandriam. Cassius itaque Dux è Syriâ adversum eos missus, qui cum propter desperationem & multitudinem aperto prœlio congredi non fuerit ausus, quo tumultuantes opprimere posset, iniit consilium. Discordiâ is, & seditione inter ipsos clam concitatâ, ut à se ipsi distraherentur, & in obsequium redirent, citrà suorum dispendium, quod viribus non poterat, dolo atque arte effecit. *Dion. in Marc. Lib. LXIII. Capitol. 21. Vulcat. in Cassio. 6.*

Idem fere Mauros in Hispaniâ rebellantes manebat exitus; agros vastantium partem pleramque interemerunt Legati, cæteros repulerunt disjeceruntque. *Capitol. 22.*

Ipse interea loci Marcus rem non minus gessit feliciter: Is à septentrione rebelles assiduis laboribus prœliisque fatigavit, repressit, confecit, quasque ipsi visum est leges imponere, in iis acquiescere coegit. Quibus demum peractis, ad Romam reversus Decennalia celebravit, votis pro more majorum factis, persolutisque quæ ad Deorum cultum pertinerent omnibus.

Nec minus illo pacis quàm belli strenuus, & suis utilis. Siquidem, dum in tranquillo esset res Romanæ, ab illo pariter suis [illegible] legibus; & Administratio Politica in melius restituta est. Inter hæc liberales causas ita munivit, ut quali quisque stirpe progenatus fuerit, indiciis firmare certissimis in promptu esset. Primus nempe jussit, apud *Capitol.* præfectos ærarii Saturni unumquemque Civium natos liberos profiteri: Per provincias itidem Tabulariorum publicorum usum instituit, apud quos idem de originibus fieret, quod Romæ apud præfectos ærarii. Ut si forte alicujus è Provinciâ nati causam liberalem diceret, testationes inde peterentur, illi esset in promptu; atque hanc totam legem de Assertionibus firmavit.

Hoc vulgare id Beneficium huic retulit acceptum populus, quòd is disertè vetuit, ne *Capitol.* de statu defunctorum post quinquennium quæreretur. Ne quod autem maleficium negotiumve impunitate vel morâ elaberetur, diebus festis, qui maximo populi impendio agebantur frequentissimi, Augusti secutus exemplum detraxit, & judiciarios addidit; Ità ut ducentos jam triginta dies quotannis, rebus agendis litibusque disceptandis constitueret. Unde non illud tantùm percepimus est Commodi, ut in jure dicundo, maturiùs diu imerentur controversiæ; sed & litigandi magnâ ex parte demptæ sunt occasiones, cùm id sæpiùs otiosis & genio indulgentibus contingere soleat, qui rerum suarum negligentiores facti, (ut procax & lascivum est hominum male feriantium ingenium) alienis injuriam inferre eò parciores sese præbent.

Pupillorum curam habuit, & Prætorem primus Tutelarem fecit: Quum enim Tutores ar[illegible] à Consulibus poscerentur, quibus de singulis dijudicare per otium minimè licuit; jam Huic id unum dedit negotii, ut summâ quâ potuit diligentiâ coram ipso de Tutoribus tractaretur. De Curatoribus verò, cùm antè non nisi ex lege Lætoriâ, vel propter lasciviam, vel propter dementiam darentur, ità statuit, ut omnes adulti Curatores [illegible] non redditis causis. *Ibid.*

Illi erat in primis Curæ, ut à nuptiis lege veritis arceret subditos, quos arctissima jam sanguinis conjunxerat propinquitas eos in matrimonium ne coïre pateretur. Nobilis itaque fœmina cujusdam avunculo suo jamdudum locatæ (Flavia ea erat Tertulla) nuptias diremit, [illegible]men ut liberi inde concepti pro legitimis haberentur. Marci & Lucii nomini [illegible] fert Rescriptum, per libertum quendam missum, quod hîc sane locum nanc[illegible] indignum. Hem igitur tibi, Lector!

Cum temporis diuturnitate, quo ignara juris in matrimonio avunculi tui fuisti; & ab Avia tua collata es: & numero liberorum vestrorum: idcircòque cùm hæc omnia in unum concurrunt, confirmamus statum liberorum vestrorum in eo matrimonio susceptorum, quod ante annos quadraginta contractum est, perinde atque si legitimè concepti fuissent. *Digest. Lib. 23. Tit. 11. 57. Marcian. Lib. 2. de Adulter.*

Cavit sumptibus publicis, Gladiatoria spectacula omnifariam temperavit; ludis posuit
Capitol. 11. modum, ne vel illis intenti nimium in levitatem delaberentur suorum animi; vel vanis & irritis impensis ad ista adornanda factis, aut res privatorum in posterum profunderetur familiaris, aut inimicitiæ & simultates (quod sæpe jam erat factum) inter optimates intercederent gravissimæ. Scenicas etiam is donationes temperavit.

Ibid. 9. Vias urbis atque itinerum diligentissimè curavit. Leges de mensariis & auctionibus tulit. Leges etiam addidit de vicesimâ hæreditatum; quam extranei, ad quos sive hæreditates sive Legata devenerant, publico persolvere tenebantur; cui tamen à * Trajano aliquantum olim detractum est oneri. De Bonis etiam maternis, & filiorum pro parte maternâ successionibus, leges scripsit.

Vid. Digest. Lib. 1. Tit. 9. 11. de Senatoribus. Jamdudum legibus cautum fuerat, Senatores qui Romæ Magistratus & dignitates ambirent peregrini, Urbem atque Italiam pro patriâ quò deinceps haberent sui, ut tertiam patrimonii partem in ea quæ solo continerentur, conferrent. Quod Antoninus, cum gravius alium censeret, ut ad Quartam tantùm in Italiâ possidendam obstringerentur, decrevit.

Eius Ep. 6. 19.

Senatum honoribus quibus potuit maximis auxit; multis Cognitionibus, & maximè ad se pertinentibus, Judicem dedit; ità etiam ut ab illo ne liceret provocare. Multis Senatoribus vel pauperibus sine crimine, dignitates Tribunitias, Ædilitiasque concessit; Nec quenquam in ordinem legit, nisi quem & illi comprobâssent prius suffragiis, & ipse bene
Capitol. 10. noscet. Hoc quoque detulit, ut quoties de eorum capite esset Judicandum, secretò pertractaret, atque ità in publicum prodiret; nec pateretur Equites Romanos talibus interesse causis. Semper autem quum potuit, interfuit Senatui, etiamsi nihil esset referendum, si Romæ fuit; Si verò aliquid referre voluit, etiam de Campaniâ ipse venit. Curatores
21. multis Civitatibus, quo latiùs Senatorias tenderet dignitates, à Senatu dedit. Id, quod Augustus olim, arbitratus, Principem nempe Optimates & Magistratus honoribus & dignitatibus cumulando, suam ipsius Majestatem & Reverentiam, quæ nonnisi Justitiæ fundamentis inniti debeat, sanctam & munitam magis eâdem operâ præstare.

Nec tamen qui tantum in Senatum impendit curæ, cæteros neglectui habuit; cùm Omnis & Status, & Conditio sollicitum illum & sibi utilem experietur. Inter cætera si-
Ibid. quidem Pietatis ejus hæc quoque moderatio prædicanda est: Quòd nec Gladiatoribus
Capitol. 12. concessit acuto ferro dimicare, sed obtusis gladiis, & teretibus tantùm; Et Funambulis culcitras subjici jussit, unde etiam diuturna ut rete illis præcenderetur invaluit consuetudo.

13. Leges sepeliendi Sepulchrorumque Pene etiam grassante, asperrimas sanxit; Tantaque clementia fuit, ut & funeris publico vulgaria funera juberet efferri. Ad condonandum verò quàm esset facilis vel ex illo satis patet indicio, hîc loci neutiquam reticendo. Planus quidam, cùm diripiendæ urbis occasionem cum quibusdam conciis requireret; De Caprifici arbore in campo Martio concionabundus, ignem de cœlo lapsurum, finemque mundi affore dixerat; Si ipse lapsus ex arbore in Ciconiam verteretur. Plebs Religionis vanæ, ut semper, credula, nuntio attonita, summâ cum reverentiâ vatem excepe-rat; ad Caprificum turba convenerat ingens; Conciis interim Urbem incolis vacuam planè & dilectam, cùm sceleris opportunum nacti essent tempus, pro arbitrio diripientibus.

---

* *Quæ de hâc Lege Plinius in Panegyrico paucis adnotanda censui. Nempe*, inquit, *seu per Latium in Civitate, seu beneficio principis venissent, nisi simul cognationis jura impetrassent, alienissimi habebantur, quibus consanguinei fuerant. Ita maximum beneficium vertebatur in gravissimam injuriam; Civitasque Romana ipsas erat odii & discordiæ, & civilitatis, quam obtinebat figura salvâ ipsorum pietate distraheret. Inveniebantur tamen, quibus tantus amor nostri nominis inesset, ut Romanam Civitatem non vigesima modò, verùm etiam assumptarum damno bene compensari putarent. Sed his maximè debebat gratuita contingere, à quibus tam magno æstimabatur. Igitur Pater tuus sanxit, ut quod ex Matris ad Liberos, ex liberorum tuis pervenisset ad Matrem, etiamsi Cognationum jura non recepissent, quum Civitatem adipiscerentur, ejus ne vigesimam darent. Laudem principalitatem in feminis cum filio tribuit, si modò reductus esset in Patris potestatem; natus improbe, & insolenter, ac pene impie his nominibus usitis gloriaretur; nec sine periculo quodam sanctissimas necessitudines velut intercedente vigesima solvi; natos esse tantis vectigal, quod Liberos ex Parentis facerit extraneos.* Hactenus ille.

Veterator

Veterator interea loci statuto tempore decidit, Ciconiam è sinu pronus emisit; seipsum verò turbæ extemplo immiscens, spectatores fefellit. Populus prodigio obstupefactus Cælos ardentes sperare, flammas jam æthere erumpentes fingere sibi, Romam mox (ut videbatur) interituram amentes repetere, omnia denique strepitu atque tumultu implere. De quibus Marcus tandem factus certior, Impostorem exquirendum curat, perductum ad se interrogat, technam denique confesso veniam pollicitus, & dedit, &, tum Hominis astutiam, tum Populi Credulitatem cùm penitus perspexisset, animo vultuque quo is erat constanti, ægrè tamen à risu sibi temperavit. *Ibid.*

Mores Matronarum composuit diffluentes, & Juvenum nobilium. Sua interim hos emendari quantum interesset, plane inscius. Conjugis siquidem Faustinæ Virum omnino fefellisse libidinem. Literæ ejus mox subdendæ evincunt satis. Nec mihi videtur vero simile, Marcum, si illam resciviſſet demum, ad dissimulanda potius flagitia, quàm idoneis cohibenda, & quantum poterat medenda remediis, se fuisse compacturum. Ab illo siquidem ingenio indulgentia turpis adeò & vituperio omnium digna, abhorret maximè; præsertim cùm nec otiosus esset in hâc causâ dolor, Legibus vindictam & supplicium nequaquam aspernandum illi etiam in privatis impudicitiæ exposcendum decernentibus. Non me fugit quidem quod apud Historiæ Scriptorem quendam occurrit. Marcum nempe, quum de Faustinâ ei diceretur, ut repudiaret saltem si non occideret, dixisse, *Si uxorem dimittimus, reddamus & dotem*; quod etiam & plerisque fidem fecisse, & vehementer placuisse, satis scio. *Capitol. 25.* *Capitol. 19.*

Sententiæ pervulgatæ, & diu consensu & calculis fere omnium receptæ, privatam opponere suam, quàm ancipitis sit atque audax facinus, me neutiquam latet. Sed cùm Unius Virum qui sibi se [illegible] reverendam, suspicione non immeritâ laboret fides, cùm is præsertim sit, cujus nec perspicacis ingenii, nec diligentiæ in rebus exquirendæ laudem unquam meruerint scripta; Responsum Marci istud, singulari eóque non magni nominis testimonio suffultum apud plerosque locum obtinuisse, non tam rei, quòd vero sit similis; quàm Lectorum incogitantiæ, quibus Scriptorum probitati nimium confisis narrata temerè excipere solenne est, deputandum existimo. Mihi quidem videtur, Imperio quantumvis in dotem accepto, Antoninum tamen ad excusationem frigidam ideo confugere neutiquam sustinuisse; sed potius Dignitatem Regiam tam sordido & illiberali empram pretio, apud Philosophum & Virum sordescere debuisse. Sed fuerit ut illam à Socero acciperet Dotem; Ad imperium nimirum destinatus, ne ullâ quidem hujus conjugis ratione habitâ: Scilicet nempe ab ipso adhuc puero in Familiam & Hæreditatem regiam adscito, desponsata est ei L. Cejonii Commodi filia ex Adriani voluntate. Quorsum igitur in re minimè probabili, aut Viri moribus congruâ, Authori tantum deferatur, quem sibi planè contrarium, & rationes labefactantem suas, in eâdem Marci vitâ deprehendisse est? *Vid. Salmas. & Casaub. in Capitol. c. 6.* *Capitol. 4.*

Nec multum apud me valet, quod mimi in Circo, præsente Antonino, dixisse perhibentur; Ii nimirum, Tertullum, quem Marcus prudentem cum Uxore deprehenderat, perstringentes, stupidum induxerant maritum, adulteri uxoris nomen à servo quærentem, cui is ter respondit, *Tullus*; Et quum ille adhuc stupidus quæreret, respondit iterum servus, *Jam dixi, Ter, Tullus* dicitur. Quid enim obstiterit, quò minus alteri cuivis id censeret tribuendum Marcus, nullius equidem intelligo. *Capitol. 2.*

Vehicula dudum antehac in urbem ingredi, aut equis in Civitatibus sedere prohibuerat Adrianus; idem etiam inter positis veteris pœnis Antoninus. Nec enim ista vulgo usurpanda statuit, quæ Cæsar & Augustus solenni triumphorum pompæ reservata, aut tunc tandem, ubi Imperator ipse maximè suspiciendus prodiret, licebat conscendere. *Spartian. in Adrian. c. 22.* *Capitol.*

Prudens & suo & Reipublicæ pessimo, indignos & immerentes ad munera & Magistratus evehere, rectè judicans; id sibi præcipuè dedit negotii, ut nonnisi probis & virtutis spectatæ viris ad ista emergere liceret. Nec itaque renuere illum rogantibus unquam pro pudore pigebat, quarum si concessisset, pudere debuisset. Quum autem quendam Veterasinum famæ detestandæ honorem petentem moneret, ut se ab Opinionibus

populi vindicaret; & ille contrà respondisset, Multos qui secum in arenâ pugnâssent, se Prætores videre: Patienter tulit Marcus cavillantem; id agens unicum ita ab isto edoctus, ut nè talibus in posterum conviciis esset locus.

Siquis rem utilem faceret, eum sine invidiâ collaudabat; eóque homine ad eam rem utebatur: Dicebat enim *Fieri non posse, ut homines aliquis tales efficiat, quales habere velit; iis vero qui sint, prout aliquis eorum prodesse Reipublicæ possit, utendum esse.* Ex meritis & virtute unâ hominum quemque æstimabat; cæteris, quæ honorem & gratiam conciliare solent, posthabitis omnibus. Amicos nemo unquam principum libentiùs locupletavit: Horum alios ad dignitates summas evexit; alios, quorum vivendi ratio munera non tulit publica, donis cumulavit; aut Stipendiis auxit: In vitæ scilicet splendorem & honores repudiantis solatium. Ita tamen ut nequid publicæ in istos collocaretur pecuniæ, qui suis etiam Studiis non tantundem Civitati rependerent. Pium nempe secutus, qui Salaria subtraxit otiosis, *Nihil esse* dicens *sordidius, imo crudelius, quàm si Rempublicam ii arroderent, qui nihil in eam suo labore conferrent.* Illius opem nunquam incassum egêni poposcere, quorum is egestatem lætus, & tanquam sibi benefaciens ipsi, sublevabat; prolixas insuper idcircò Diis habens gratias, quòd, quotiescunque animus fuit hanc ex alieno commodo voluptatem percipere, nunquam ei non suppeteret, undè animo gratificaretur suo.

Crimina mos erat illi punire, minore quàm legibus plecti solent supplicio. Causas, Capitales præsertim hominum honestorum, ipse cognovit, & quidem summâ æquitate; ita ut Prætorem reprehenderet, qui citò reorum Causas audierat, juberetque illum iterùm cognoscere: Dignitatis eorum interesse dicens, ut ab eo audirentur, qui pro populo judicaret. Alium quoque Prætorem, dum pessimè ageret, non abdicare se Prætura jussit, sed Collegæ jurisdictionem mandavit. Per omnia denique moderatissimus, id hominibus deterrendis à malo; invitandis ad bona; [illegible] indulgentia liberandis; fecitque ex malis bonos, ex bonis optimos.

Eorum quæ facere amant Principes, [illegible] quid aliis momenti confert, & optimo vel pessimo exemplo admittitur, [illegible] utique, quo animum ad Philosophiam adjunxerat Marcus studio, parum id abfuit, quin Romanos maximis urgeret incommodis. Siquidem tanta subito Philosophorum excreverat seges, quæ habitum & speciem Virtutis & Sapientiæ veræ expertem arriperent, quanta non privatis tantùm esset oneri, sed ipsam etiam vexaret rempublicam. Remedium is confestim adhibuit morbo, stipendiis & privilegiis prorsùs detractis; ut inanè [illegible] tantibus nihil inde crescere posset commodi. Quo facto, brevi [illegible] patuit iudicio, inter Titulum & Rem ipsam, Philosophiæ [illegible] & Commoditates ambientes, quantum interesset discriminis. Ita demùm Viri vere boni & sapientes suis adhuc prærogativis, nullo malo publico, gaudebant; explosis interim & depulsis, (quod æquum erat) nomen illud sanctissimum hîc temerè arrogantibus.

Sæpius dicebat, non decere Imperatorem propere quicquam & transcursim agere; Cùm vel in minimis negligentia, rebus in quibus vertuntur maxima maculam non raro inurat; & Principem gravissimo probro afficiat. Idcircò maximè, quòd si in levibus præterquàm ille deprehenderetur, in cæteris calumniam effugere non posset. Advocatis, ubi jus redderet, liberam dicendi veniam, & quos vellent aquæ modios dari jussit. Summæ enim & temeritatis esse & insaniæ, siquis Causis, priusquam quales sint constare possit, dicendis modum ponat præstitutum. Perorantes siquidem expectare ad justitiam cum maximè pertinet; cujus officio sit satius, si multa superflua & inutilia veniam adpiscantur, quàm si vel unico necessario non detur Copia. In Causis itaq; omnibus examinandis & diligenter cognoscendis longior esse paulò, ut undecunque vel in levissimis, jus investigaret; nec enim in jure reddendo, leve quid esse posse existimabat. In gravioribus autem & momentosis statuminandis, etiam decem aliquando & quodecim dies absumere non erat gravatus. Interdum etiam & noctu cognovit; quin & Comitiis ad noctem usq; frequenter interfuit; neque unquam recessit de Curiâ, nisi Consul dixisset, *Nihil vos moramur, Patres Conscripti.*

Capitol. in vit. 7.

Lib. 1. ad Script. § 17.

Capitol. 24.

12.

Capitol. 23.

Vid. *Lib. 4. § 3.*

Capitol. 10.

Conscripti. Quæ omnia & laude & admiratione tanto digniora, quòd is valetudine usque adeò infirmâ erat, ut non modò frigus initio sufferre non posset; sed etiam modico Dio.
cibo, idque etiam noctu, semper uteretur; Nihil enim capiebat interdiu præter Theriacum, quòd eras infirmo stomacho atque pectore. Sibi tamen minimè omnium pepercit, nec eum vel salutis ratio prohibere potuit, quò minus, quæ debita credidit Subditis, persolveret; & ista omnia & obiret & expleret munera, quibus se, quippe qui tum Legislator, tum Rex omnium præstantissimus, sanctissimè obstrictum atque devinctum sentiebat.

Grande omnium credebat nefas, & summæ impietatis postulandum, si vel tantillum temporis iis rebus nihili contereret. Quoties igitur populari vitæ obsequendi gratiâ, ludis Capitol. 1.
aut spectaculis interfuit, erat illi consuetudo, ut legeret, aut audiret aliquid, aut denique subscriberet. Idem in itinere fecit, & in castris. Quodque cæteri temporis animo solenne oblectando, aut laborem fallendo impendere; Is adeò non ibat perditum, ut secum tum demum versaretur per quàm familiariter; meditando, submonendo quid factu opus, quæ, quis fecerint rationem exigendo: Huic siquidem curæ ut nunquam non suo viveret compendio, Opusculum planè mirandum retulimus acceptum. Ad calcem siquidem Libri primi & secundi notata, Carnunti hunc; Illum verò Quadis confectum docent: Bello interim omnium infestissimo cruentissimoque Regem nihilominùs sollicitum habente. Pleraque etiam ejusdem notæ alia Animus sapientiæ feracissimus, & horarum administrator frugi produxit: quæ temporum injuriâ perierunt. Et illa quidem interiisse omnia minus esset iniquo ferendum animo; Si Commentarios saltem, in quibus vitam omnem suasque depinxerat suos, & quos tanquam Archetypum ad quem se Filius componeret, reliquit, in tanti dispendii solatium, meliora servâssent auspicia.

Salutem & Gloriam Reipublicæ in eo verè positissimum ratus, ut sanis omnia maturentur Consiliis; semper ille cum Optimatibus non solum Bellicas res, sed etiam Civiles, priusquam faceret aliquid, contulit; Sapientissimis nempe ex omni Civium statu delectis. Nec id, ut solet ferè, ostentationis causâ factum, aut inani laudis affectandæ studio; sed alienam potius ut investigaret sententiam quàm ambitiosè ut venditaret suam. Præcipuum nempe in eo ille fuit: *Regium est ut rei & salutis amicorum consilium sequar, quàm ut* Capitol. 22.
rei & salus amici meam unius voluntatem sequatur. Ad illam autem referebat quæ animos præpedit solenne est opinantes: Aliorum nempe judicia cedere hujus hoc esse detrahere sui; id sibi, nobisque præcipi dedit, & veritatis & maximè in re momenti: *Homines, scilicet, arbitrio proinde libero uti, aliorum obsequutos consilio, ac à seipsis excogitata tantùm & animi proprii studia inter agendum adhibentes.*

Fidem datam fallere summa illi Religio erat. Istis itaque quò minus Politicorum figmentis veritatis interim dispendio, morem gereret, qui Principem regnandi peritum à pacto omni & promissione liberum autumant, ex quo illi non pepigisse expediret magis; & suo Id insculptum animo, & alienis infigendum penitus reliquit Principibus verò præsertim sanctissimè observandum, *Nihil unquam in pretio pro usu habeas, quod eò te adigat,* Lib. 3. § 7.
ut fidem fallas.

Provincias ex Proconsularibus Consulares, aut ex Consularibus Proconsulares, aut Capitol. 22.
Prætorias, pro Belli & Reipublicæ necessitate fecit. Quas utique Senatus Populusque Romanus pro suis vindicabat, cum illis quæ Imperatoris habebantur propriæ sæpe permutavit. Nec id temere factum. Ità enim, quod monuit olim Augustus, à quibus nihil erat timendum, illas commisit populo; in quibus autem illi fiduciæ erat parum, istas in se, per Præsides & Legatos, hoc demùm pacto susceptæ coercendas.

Famæ erat suæ curiosissimus, & requirens ad verum quid quisque de se diceret, non Capitol. 20.
eo ut licentiam malevolorum comprimeret consilio, sed animo emendandi quæ bene reprehensa videbantur; non, ut laudantium sese efferret encomiis; sed ut ad fastigium virtutis, ità demùm pergendo, tandem evaderet. Et is quidem, quia durus ex Philosophiæ institutione visus, ad nullitiæ labores, & ad omnem vitam graviter carpebatur; sed male Capitol. 22.
loquentium dictis, vel literis vel sermone, respondebat; vel ut se omni eximere culpâ, vel ut illis falsi arguere, & ad rectum perducere posset.

" Falsis

Cassiod. 11. "Falsis delatoribus notam apposuit; Delationes quibus fiscus augeretur contempsit; "cui etiam in Causis Compendii nunquam judicans favit: Curatoribus Regionum ac "viarum potestatem dedit, ut vel punirent, vel ad præfectum urbi puniendos remitte- "rent, eos qui ultra vectigalia quicquam ab aliquo exegissent. Cum populo denique "non aliter egit, quàm est actum sub Civitate liberâ.

Magnifica quæ cæteris Imperatoribus perquam grata erant Nomina, sibi delata Marcus per verecundiam recusavit. Ædem sibi & aras extructas noluit. Virtutis esse unius Homines Diis consociare existimans, populi vero adulationes, & officiosa Senatûs decreta nihil ad id adjumento esse posse. Quicunque autem bene regnaverit, illi Totum terrarum orbem Templi, Sacerdotum probos pioque universos, vice defungi certus.

Id unum interea loci agebant Marcomanni, ut ficto lactatum obsequio abjoverent procul Imperatorem; viribus per ejus absentiam receptis, armis denuò, ubi primum
Capitol. 22. idoneum nacti essent tempus, ferociores adversus Victorem insurrecturi. Copiis igitur adauctis, metum Romanis haud mediocrem incusserant; ea propter præsertim, quod Gentes omnes ab Illyrici limite Galliam usque, belli sibi socias adjunxissent. Hosti tam formidando accessit & istud infortunii, quòd pestis etiamdum sæviret maximè, quæ magnam militum partem dudum absumpserat; nec Marco, unde Legionibus tàm morbo quàm prœlio confectis supplementa conscriberet, facile erat excogitatu. Adhæc, ærarium ad hoc bellum jam omne exhaustum difficili adeo rerum ambage implicerat, ut quæ antehac Reipublicæ incubuerant mala, levia præ præsentibus viderentur omnia; Ad extrema igitur deventum esse existimantibus, & quo se possent expedire pacto prorsus ignaris, in unâ Imperatoris Prudentiâ spei erat reliquum.

Militibus is igitur conscribendis operam impendit, quantam potuit maximam, & urgen-
Capitol. 21. te rerum necessitate, Gladiatores armavit, Latrones etiam Dalmatiæ, Dardaniæque, necnon & servos stipendia facere coegit, quod etiam olim Bello factum Punico accepimus. Deforme quidem id, & famosum nimis visum est auxilium, sed rebus desperatis nihil aspernandum esse medelæ, rectè existimavit. Id fortan magis demirere, quòd Populus tanto terrore percitus, tot tantisque simul agitatus infortuniis, quo tamen res essent loco, aut parùm cogitans, aut præ voluptatibus & spectaculis (quæ vulgi fert ingenium) nihil curans, pacem & Victoriam tanti emptam noluerit. Passim igitur audire erat Gladiatoria reposcentes munera, vituperia etiam per vicos & gravissima in Imperatorem jactata
Capitol. 23 Convicia; *Philosophiæ nempe studiosum, & ipsum severiorem paulò, illos etiam jam ludis & spectaculis spoliatos, ut vehementiùs fierent Philosophi, coacturum.* Nihil ille querimonias, aut conviciorum [illegible] orationes, utpote quem vulgi mores minimè omnium [illegible] atrocissimos, qui his in hâc causâ lacessitum injuriis, id nobis Apophthegmatis [illegible] excogitâsse existimant, quod ad Lib. *Τῶν εἰς ἑαυτὸν.* iv. § 16. occurrit: *Intra decimum diem Deus illis ipsis videberis, quibus nunc pro Bellua haberis, si ad decreta rationisque cultum te retuleris.*

Cæterùm gravis longè de Fisco opibus exhausto restabat, cui haud perinde erat in promptu medelam adhibere incommodo. Quod potuit tamen, * Nervam & Trajanum
* *Dion. in Tra. jan.* secutus duces, in tantâ pecuniæ inopiâ Bona Imperialia, & Supellectilia pretiosissima, æ-num decrevit secum exponenda. Provincialibus extrà ordinem aliquid imperare, (quod perpaucis esse solet regnantibus, durâ præsertim premente Ærarii angustiâ) summa erat illi Religio. Sed quoniam Privatis Ornamenta adeò magnifica, nedum Majestatis Imperatoriæ propria gestare, aut illis uti fruive nefas esset; cautum est inprimis lege, ut clàm eodem quo & ipse uterentur cultu, vel ministeriis similibus convivæ exhiberent, quæ & alio quovis Supellectili ut auctis esse liceret. Pocula itaq; Aurea, Chrystallina, & Myrrhina, vasa etiam regia, Vestem Uxoriam Sericam & Auratam, Gemmasque quas in re-
Capitol. 17. *Eutrop.* positorio Sanctiore Adriani repererat multas, satius habuit vendere; quàm Belli Commentum ratione aliquâ novâ, & Legibus ignotâ, Subditis extorquere. Per duos quidem menses Auctio celebrata est in foro Trajani; nec frustrà illud fuit consilii. Genti enim Romanæ (quo in Reges esse animo omnes ferè solent Populi) quibus, Bello quod suâ perinde

atque

atque illius intereſſet gerendo, aut unde optimi Principis extremis rerum impeditarum angustiis ſubveniri poſſet, nihil ſuppetebat argenti; tanta erat in promptu Ornamentis emendis pecuniæ vis; ut in Erarium continuò redigeretur, quantum Marco reliquias belli Marcomannici ex ſententiâ perſequenti ſuffecerit. Poſtea idem poteſtatem Emptoribus dedit, ut ſiquis vellet empta reddere, atque aurum recipere, ſciret licere. Nec moleſtus ulli fuit, qui vel non reddidit empta, vel reddidit.

Sub ipſa profectionis diebus filium natu minorem, Nomine Verum Cæſarem, Septennem amiſit; Tubere ſub aure (præ Medicorum nimirum imperitiâ) intempeſtivè exſecto. Forti is & virili tulit animo, Jovis Optimi Maximi qui tunc erant ludos luctu interpellatos publicè doluit. * Medicos eſt ipſe conſolatus, & præmiis (quantumvis infelicis Operæ) ornavit, & datura tantummodò filio mortuo decernerentur juſſit, & Imago aurea Circenſibus pompam ferenda, & ut Saliari Carmini nomen ejus inſereretur. Poſthæc conſolationem tanto dignis viro magna, publicis actibus ſe reddidit, Deorum ſacra ritè peregit, & votis, pro more factis hoſti profectus eſt obviam. *Capitol. 22.*

* *Lectionem iſtam conſolatus Medicos Casaub. & Salmaſ. improbant maximè admittendam cenſet. Sed in iſta interpretum diſcrepantiâ, ut ipſa D'Acerii veſtigiis inſisterem, muneris & incepti ratio jubebat.*

Bellum ità demum de integro orditus eſt, & diuturnum, & anceps, & operoſum, præ cæteris quibus implicitus eſt omnibus. In Carnunto ſtativa habuit, Copias ponti navigiis confecto impoſitas Iſtrum trajecit; ipſe Dux viæ in hoſtem profectus eſt. Plurimis potior factus prœliis villas & domicilia vaſtavit incendio; Multos conjuratorum principes, quia victoriæ tam præcipitis ineſſerat formido, veniam poſcentes in gratiam & amicitiam recepit.

Fauſta tamen incuntis belli auſpicia, parum abfuit, quin ingens luctu & dedecore contaminâſſet calamitas. Dum enim propter fluvium quendam opportuna forte militibus exploraret vada, qui & ſuis objectus moram faceret, & Barbarorum præſidio aggeris ad inſtar oppoſitus eſt; tantum ex improviſo lapidum imbrem effuderunt ab hoſte funditores, ut abſque Militum eſſet Cladis, qui vim ingruentis procellæ, Imperatorem ſedulò circumſtabant, arcebant, obrutus illic concidiſſet loci. Romani verò, ut ſe Duces in ſummum adacti diſcrimen de hoſte ſumerent ſupplicium, & ſe adeò non periculis animos demittere, ut inde audaciores factos potiùs oſtenderent, fluvium magno impetu tranſeunt, & in hoſtem extemplò tantâ vi irruunt, quantam cum Barbari ſuſtinendo non eſſent, ingentem ediderunt ſtragem. Poſtquam à dimicando utrinque ceſſatum erat, Pugnæ locum reviſit Imperator, non ille quidem partâ victoriâ efferendi ſeſe, aut oculos cæde & ſanguine depaſcendi animo; ſed (ut erat ingenio omnium humaniſſimo) quò miſeris illachrymaret interemptis; tum ſi quid fauciis opis aut medelæ ſupereſſet loci, ut vitæ ſaltem reliquias curaret ſervandas. Grati denique animi ob prœlium feliciter pugnatum indicio, victimas priùs immolandas juſſit, quàm illinc loci cum exercitu progreſſus eſſet.

Quadi, quod ipſa res erat, Hoſtes inſecuturos eſſe exiſtimantes, ſagittarios cum turmis equitum expeditiſſimis, qui illis in Subſidiis ſubſtarent, & vim Romanorum exciperent, in locorum anguſtiis collocaverant. Hi prœliantium ad tempus exhibere Speciem, & aditu *Dio.* prohibere. Callidi nimis, ut quos rerum eventus incautos fecerat lætus, opportunum nanciſcerentur opprimendi locum. Nec Spes homines fefellit, ſiquidem Roma- *Sarion. Annal. ad Ann. Chriſti 176.*
norum audaciores quàm par erat, in Sagittarios impetu temerario effundebant ſeſe; qui pedem, (prout antea inter ipſos convenerat) referentes, præcipiti quam dolo ſimulabant fugâ inſequentes eò perduxerunt, ut montibus tandem aridis præruptiſque tenerent intercluſos. Et Hi quidem, quanto premerentur periculo neſcii, conferti fortiter pugnârunt, omnia virtuti ſuæ patere nulli dubitantes. Iſti verò prœlium interim diſtulerunt; nec enim id ſuo moliri periculo viſum eſt, quod locus ipſe & mora mox eſſent effectura. Romanos, quos temperandi à cæde conſilium quid ſibi vellet omninò latuit, Calor tandem Solis, vires exhauſtæ, vulnerum dolor, & ſitis importuna, morte quàm abeſſent propè, & quibus caperentur hoſtium inſidiis, edocuerunt. Serò quidem miſeris paruit, nec receptui ſupereſſe

locum,

locum, nec pugnæ; Id unum restare, ut moribundos vel Ardor, & Sitis; vel gladius hostilis conficeret. Quum itaque in tantas difficultates incidissent, quibus nec furor ipse potuit nec desperatio mederi, Antoninus illorum vicem magis quàm suam dolens, ordines obequitare, hortari, solari, rem facere divinam, ut Numine saltem pacato animos illis erigeret. Sed incassum omnia, cùm vel ab ipsâ spe jam decidissent. Occupatos itaque loci angustiis, & Solis ardore diu vexatos, penitusque effætos, hostes jam ad pugnam se parabant, ut victimarum instar mactarent. Illis neque in virtute, neque fortunâ, neque Diis suis amplius erat fiducia; sed tanquam gladio præbentibus cervicem, nihil nisi Ejulatus, & Gemitus per omnem aciem. Cùm subito rebus desperatissimis, in ipso internecionis articulo, auxilium maturaret Deus. Nubes enim derepente ita coactæ sunt, ut ipsi tenebras offunderent Soli, & Imber aquæ maximus in exercitum delaberetur. Misera interim hominum spectra, quæ pedibus se ægrè sustinuerant, animis ab aquâ decidente paululum resumptis, quam largiorem alibi locorum effundi credebant, gradum quantum potebant promovebant, ut loca à Sociis relicta maturius occuparent; hi itaque in cœlum suspicientes universi, imbrem non ore tantùm, sed & scutis & galeis subjectis excepisse, inde etiam & sorpsisse affatim, & equis ad bibendum dedisse perhibentur.

Dio. Romani igitur, dum in eo essent toti ut ardentem sitim extinguerent, nec locum tenere, nec ordines servare, nec mandatis obsequi; quorum de tumultu ut commodi aliquantum perciperent Barbari, magno undique impetu ingruebant. Hi vero gravia cùm damna propterea accepissent, quòd adeò in bibendo occupati essent, urgentibus tamen hostibus, & bibisse simul & pugnâsse dicuntur, complutesque saucios sanguinem infusum in galeas fama est cum aquâ simul absorbuisse.

Sed vel ità tandem ad vitam restitutis parum, profecisset demissa cœlo pluvia, nisi & vehemens grando, & complura fulmina simul in hostes & numero longè plures & viribus potiores cecidissent. Videre utique erat in eodem loco aquam ignemque simul de cœlo cadere, atque ob eam causam humectari alios & sitim levare, exuri autem alios & flammis opem humanam ludentibus interire. Nec desunt, qui Ignem aut non attigisse prorsus Romanos autument, aut si quos forte attigisset, continuò extinctum; Imbrem itidem Barbaros minime irrigâsse, sed eos haud secus ac oleum inflammâsse potiùs, ut etiam aquam miseri requirerent, dum pluviâ perfunderentur. Quin & partem sibi vulnera ultrò inflixisse, Xiph. quò ignem saltem sanguine restinguerent; partem verò multo maximam ad Romanos confugisse, quasi apud illos tantummodò Aqua salutaris esset. Quorum Marcus, quâ erat animi clementiâ, misertus est maxime; Milites autem, apud quos plus acceptæ contumeliæ potuit pudor, quam præsentis vel sui recordatio vel alienæ Misericordia, quicquid inimicorum se arbitrum est ordinare neci tradiderunt, Cæteris vel Bello captis, vel in fugam conjectis.

Et de hoc quidem Exercitu stupendis planè modis ab internecione liberato, plurima (ut solet) & longe inter se diversa tradidit Fama. Arnuphin quendam perhibent nonnulli, Ibid. qui cum Marco erat, Magum Ægyptium, dæmonas quibusdam artibus Magicis Aereos in- Lamprid. in vocavisse, ac per eos pluviam extorsisse. Nec id nobis mirum esse debet, si inter tot tam- Heliogabal. 9. que Superstitiosa Ethnicorum deliramenta, id vehementi ageretur Studio, ut Romæ servatæ honos & remedia periculi spem omnem exsuperantis illorum Religionis figmentis, & Numinibus falsò creditis, accepta referrentur. Cujus tamen vel levissimæ Suspicioni id unum §. 6. eliminandæ est satis, quod de se Marcus in Primo *Ad Seipsum* Libello posteris mandavit: *Quod is nunquam,* scilicet, *rebus inanibus impendit studium, neve eis fidem adhibuerit, quæ à Præstigiatoribus & Magis de Incantationibus, deque dæmonibus averruncandis, aliisque ejusmodi impostoris dicuntur.*

Capitol. 24. Precibus Alii unius Imperatoris, de Virtute ejus & Pietate, quæ revera erant laudatissimæ, honorificè sentientes, id tribuere Miraculi nulli dubitant; Ipsum enim, manibus in cœlum sublatis, cum jam de se suisque pene actum esset omnibus, ità ferè inclamâsse, "*Domine Deus, Vitæ Author & Origo, Te supplex opem posco; manibus ad te sublatis, ab alieno sanguine puris!*

Ethnici

Ethnici verò, ut ſuæ Religioni eventûs tam eximii tamque mirandi gloriam arrogent, dum tantam impendunt operam; id ſaltem nobis Veri de ſuis relinquunt exſculpendum mendaciis; ut ab operosè diſceptantibus unde facta fuerit, quin facta fuerit omnino res ipſa, diſceptationi nihil ſupereſſet loci. Quanquam nec ab inimicis Veritati petenda ſunt idonea Facti teſtimonia; cùm & certiſſimis, quæ ſera poteſt vel habere vel ſperare poſteritas, id traditum ſit nobis & compertum monumentis. Nec igitur verendum, ne aut credulitatis temerariæ arguamur, aut rei Chriſtianæ ſtudioſi nimis fabulosis ſuſtentandam fulcris anxii curemus. Non iſtis indiget Fides noſtra adminiculis; non ii ſumus Chriſtiani qui veri ergò falſa fingere ſuſtineamus. Sed ut nec falſi ſimus nec creduli, manet tamen huic Narrationi ſolidum ſuum & idoneum veritatis fundamentum. Quid enim illis reponendum contrà excogitabis, quæ eâdem fere ætate Authores ſcriptis mandârunt, Dionem interim mendacii poſtulantes? Quòd nempe Marcus, quum Legionem unam haberet ex militibus Melitenis (è Cappadocia ſunt iſti) qui omnes Chriſtum colebant ad eum Præfectus Prætorianorum venit, neſcientem in illo prœlio quid conſilii caperet, timentemque toti exercitui. Ei hic fertur dixiſſe, Nihil eſſe quod ii qui Chriſtiani nominantur precibus impetrare non poſſint, eſſeque Legionem integram in exercitu hominum hujus generis. Oppostunum itaque id fore oppidò, ſi quam aliunde ſperare non potuit Salutem, an ipſorum danda ſit precibus, experiretur. Marcum hâc re cognitâ ab iis convocatis petiiſſe, ut Deo ſuo preces funderent ſupplices. Quod quum feciſſent, Deum eos exaudiviſſe ſubitò, & hoſtes fulmine dum percuteret, Romanos autem recrearet pluviâ, ſe unum eſſe & verum Deum illo teſtatum indicio, cui venti & fulgura obtemperant ſoli, & Patres illorum ad extrema uſque diſcriminum adactos miris eripere modis olim erat ſolenne. *Xiphilin.*

Sed nec id etiam iis qui mente ſunt ſanâ ambigendum, quin literis ad Senatum ſcriptis rei ut erat hiſtoriam retexuerit Marcus, Chriſtianos collaudaverit, nequid in illos atrocius admitteretur, ne quis impune Religionis ergò poſtularet, quin ſanctiſſimè inhibuerit. Quæ omnia certis ſatis indiciis eſſe poſſunt, opem cœlitùs demiſſam horum precibus eum acceptam retuliſſe. Has ſæpius apud Veteres memoratas conſtat, nec literas eſſent Imperatorias crepare auſi, Tertullianus, aliique ejuſdem ferè temporis Scriptores, temerè, aut niſi iis qui jam tum ſuperſtites eſſent notiſſimas. Id nempe Procacitatis fuiſſet minimè ferendæ, id cauſam Chriſtianam adeò non coram perſequutoribus dicentis, ut labem potius eſſet inurentis, & Scapulam Senatumque quo potiſſimum ad ſævitiam & rabiem incenderet pacto, ſedulò excogitantis. *Tertull. Apolog. cap.* *Ad Scap. cap. 4.*

Sed nec iis aſſentior tamen, qui Juſtini Apologiæ ad calcem adjectam ipſiſſimam opinantur Marci Epiſtolam. Iſta nimirum ad Senatum data eſt, hominum cœtum Superſtitionibus imbutorum, qui iſtius teſtimonii honorem Chriſtianis invidebant maximè: Nec illos non omnem moturos lapidem ſperare fas eſt, quò minus id intemeratum poſteris mandaretur, quod vim & potentiam Deorum ſuorum irritam, Chriſtianos autem voti compotes factos, & ipſorum Deum etiam in extremis omnium facile potentem prædicaret. Spiritui igitur Mendacii & Invidiæ tribuendum, quòd perierit Epiſtola Chriſtianis in honorem ſempiternum ceſſura. Periiſſe ſiquidem nullus dubito, cum nedum Euſebio Hiſtoriam ſcribenti genuinæ ſupereſſent Antonini literæ, ab illo nimirum (ſi ſecus fuiſſet) integræ operis ut ſolet filo intertexendæ. Iſtâ tamen ad Juſtinum Epiſtolâ ne ſe fraudatum conqueratur Lector, adjiciendam (hîc loci) curavimus.

MARCI IMPERATORIS EPISTOLA

ad Senatum Romanum: qua teſtatur, Chriſtianos victoriæ Romanorum contra barbaros cauſam fuiſſe.

ΜΑΡΚΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

περὶ τοῦ σύλλογον, ἐν ᾧ μαρτυρεῖ Χριστιανοὺς αἰτίους γεγονέναι τῆς νίκης αὐτῷ.

IMperator Cæſar M. Aurelius Antoninus [Philoſophus] Germanicus, Parthicus, Sarmaticus, populo Romano & ſacro Senatui ſalutem. De magnitudine conſilii inſtitutique mei vos certiores feci. Supra modum conſequutæ ſunt in Germania ærumnæ graves ad confinium periclitantibuſque laborantibuſque & à ſeptuaginta quatuor draconibus nono miliario oppreſſis nobis in Cotino. Qui cum non longe abeſſent, exploratores id nobis indicarunt: & itidem Pompeianus copiarum noſtrarum Militarium præfectus ea ſignificavit, quæ prius nobis cognita erant. Oppreſſus autem eram ab ingenti multitudine, cum mecum eſſent copiæ delectæ legionis primæ, decimæ, geminæ, ferentariorum, miſtæ. Cum ergo renunciatum eſſet, exercitum ex omni turba conferta noningentorum ſeptuaginta milium adeſſe: ipſe quoque vires meas inquirens, & copiarum numerum iniens, & cum multitudine barbarorum atque hoſtium conferens, ad rem divinam diis patriis per preces faciendam decurri. Et vires meas in anguſtum redigi cernens, evocavi qui apud nos dicuntur Chriſtianos: ac per inquiſitionem magnum eorum inveni numerum: acriuſque in eos infremui. Quod quidem minime factum oportuit, propter eam quam in illis poſtea comperi eſſe virtutem: unde illi pugnam, non autem à telorum armorumque expeditione, quod ingratum atque inimicum hoc eis ſit, rerum. Quapropter æquum eſt, quos à Diis & à Diis alienos eſſe ſuſpicati ſumus, ut eos norimus Deum in conſcientia, ſuapte ſponte illapſum atque ibi inclusum [ſeu potius incolentem,] habere. Nam projicientes ſe in terram, non pro me-

Α Τ' τοιγάρτοι Κάϊσαρ Μάρκος Αὐρήλιος Ἀντωνῖνος Γερμανικὸς, Παρθικὸς, Σαρματικὸς, δήμῳ Ῥωμαίων, καὶ τῇ ἱερᾷ συγκλήτῳ χαίρειν. φανερὸν ὑμῖν ἐποίησα τὸ ἐξ ἐμοῦ σκοπεῖσθαι, ὁπόταν ἐν τῇ Γερμανίᾳ ἐκ φειδοῦς διὰ φειδολῆς ἐπακολουθήματα ἐποίησα ἐν τῇ μεθορίᾳ κειμένων καὶ κινδυνευόντων καὶ ἑβδομήκοντα τεσσάρων, ὑπὸ μιλίον ἐνάτον. γνωσθέντων δὲ αὐτῶν ἐγγὺς ἡμῶν, ἐξεπλαγέντες ἐμήνυσαν ἡμῖν, καὶ Πομπηϊανὸς ὁ ἡμέτερος πολέμαρχος ἐδήλωσεν ἡμῖν ἄπερ ἐδεδόμην (καίτοι καταλαμβανόμενος δὲ ἤμην ἐν μεγίστῳ πλήθει ἀμίκτῳ, καὶ στρατευμάτων λεγεῶνος πείμας δηλητὰς, γεωναρεγενοῖς μίγμα καὶ πεπεδημένων) πλῆθη παρεῖναι μυριάδων ὀκτὼ χιλιάδων ἐνακοσίων ἑβδομηκονταπτά. ἐξετάσας ἐν ἐμαυτὸν καὶ τὸ πλῆθος τὸ ἐμὸν ὡς τὸ μέγεθος τῶν βαρβάρων καὶ πολεμίων, κατέδραμον εἰς τὸ θεοῖς εὔχεσθαι πατρῴοις. ἐπεκαλέσθην δὲ ὑπ' αὐτῶν, καὶ τῷ στοχασείᾳ μὲν διανοήσας τῆς δυνάμεως, παρεκάλεσα τοὺς παρ' ἡμῖν λεγομένους Χριστιανοὺς, ἔχω ἐφευρίσκω, εὖρον πλῆθος καὶ μέγεθος αὐτῶν, καὶ ἐμβριμησάμενος εἰς αὐτοὺς· ὅπερ οὐκ ἔπρεπε, διὰ τὸ ὕστερον ἐπιγενόμενα με ἢ δυνάμεις αὐτῶν· ἔδειν ἀρχέμβροι, ἢ βελῶν ἅπτεσθαι, ὅτι ἀπλοῦν, ὅτι σαλπίγγων, διὰ τὸ ἐχθρὸν εἶναι τὸ τοιοῦτο αὐτοῖς, διὰ τὸν θεὸν ὃν φρονοῦσι κατὰ συνείδησιν. εἰκὸς ἦν ὄζειν, ὡς καταλαμβάνομαι, θεοὺς εἶναι, θεὸν ἔχοντα αὐτόματον ἐν τῇ συνειδήσει τεθησαυρισμένον. εἰ γὰρ ἑαυτοὺς ἐπὶ τῆς γῆς, οὐχ

neque à tubarum claſſico, exordiuntur: tantum,

ὑπὲρ ἐμοῦ μόνον ἐλάβοντο, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τοῦ παρόντος στρατεύματος, παρήγορα ἤδη δῆλα καὶ λυτῆ τῆς παρούσης. πεμπταῖοι γὰρ ὕδατος ἐκ αἰλήφειμεν διὰ τὸ μὴ παρεῖναι. ἦμεν γὰρ ἐν τῇ μεσομφαλίῳ τῆς Γερμανίας, καὶ τοῖς ἔθνεσι αὐτῆς. ἅμα δ' τῇ τότε βίᾳ ἐδὲ πλὴ γλῶ ἑαυτοὺς, καὶ εὔχοντο θεῷ, ᾧ ἐγὼ ἠγνόουν, ἐυθέως ὕδωρ ἠκολούθει ἐρανόθεν, ἐπὶ μὲ ἡμᾶς ψυχεσπίσον, ὅλη δ τοὺ Ῥωμαίων ἐπιόντας, χάλαζα πυρώδης· ἀλλὰ καὶ ἐυθὺ θεῖ παρεσίαν ἐν εὐχῇ γνωρίζω παραυτίκα, ὡς ἀνυπόζλητοι καὶ ἀκαταλύτου. αὐτόθεν ὖν ἀρξάμενοι, συσχωρήσωμεν τοῖς τοιούτοις εἰ Χειστιανοῖς, ἵνα μὴ κατ' ἡμῶν τὰ τοιαῦτα αἰτησάμενοι ὅπλον, ὑπόπτωσιν. τὸν δ τοιοῦτον συμβολίαν, διὰ τὸ τοιοῦτον εἰ Χειστιανὸν, μὴ ἐγκαλεῖσθαι. Εἰ δ εὑρεθείη τις ἐγκαλῶν τῷ Χειστιανῷ ὅτι Χειστιανός ἐστι, τὸν μὲν σεσαγόμενον Χειστιανὸν σεσθυλον εἰ βέλομαι γίνεσθαι ὁμολογήσαντα τοῦτο, ἄλλο ἔτιεγον μηδὲν ἐγκαλούμενον, ἢ ὅτι Χειστιανός ἐστι μόνον· τὸν δὲ σεσάγοντα δ τοῦτον, ζῶντα καίεσθαι. τὸν δ Χειστιανὸν ὁμολογήσαντα, καὶ σωσασφαλισάμενον ἐκεῖ τῆς τοίσης, τὸν πεπισμένον πλὴ ἐπαρχίαν εἰς πίστεως καὶ ἀνυποδοσείας τὸν τοιοῦτον μὴ μετάγειν. ταῦτα δ καὶ τὰς συγκλήτῳ δόγμασι κυρωθῆναι βέλομαι, καὶ κελεύω ἔστι μοι τὸ διάταγμα ἐν τῷ φόρῳ τῷ Τραϊανῷ σεσταθῆναι, σεδὲ τὸ δίκαιος ἀναγινώσκεσθαι. φερτίνιος ὁ σραίφικ[illegible] Βιθυνίας Πολλίων εἰς τὰς πίεις ἐπαρχίας πεμφθῆναι· πάντα δ τὸν βελόμενον χρῆσθαι καὶ ἔχειν, μὴ κωλύεσθαι λαμβάνειν ἐκ τῶν σεσταθέντων παρ' ἡμῶν.

tantum, sed & pro exercitu qui tum ibi aderat universo, precati sunt; ita ut solatio nobis essent in præsenti fame & siti: in quintum enim jam diem aquam, quod ea defecisset, non ceperamus: nam in meditullio Germaniæ, & in finibus hostium eramus. Simul atque vero illi in terram sunt provoluti, & Deum precatione invocarunt, quem ego ignorabam, confestim aqua de cœlo est consequuta: ad nos illa quidem frigidissima, in Romanorum vero imminentes hostes grando ignea. Sed & cum oratione ipsa illico præsentia Dei affuit, tanquam insuperabilis & invicti. Inde igitur incipientes, permittemus hisce, Christianis esse: ut ne id genus armorum adversus nos [precibus] illi utentes, voti compotes fiant. Quocirca consulens statuo, ne hominem hujusmodi, quod videlicet Christianus sit, accusare liceat. Si quis autem inveniatur Christianum, propterea quod Christianus sit, deferre; delatum ipsum Christianum, qui hoc sit professus, nulloque alio crimine accusatum, quam quod Christianus sit, manifesto se pro eo gerere: delatorem vero ipsum vivum comburi volo. At Christianum confessum, ac proinde eo nomine tutum atque securum, is cui provinciæ præfectura credita est, ad pœnitentiam ejusmodi professionis & statum illiberalem non traducet. Hæc vero etiam Senatusconsulto confirmari volo: & constitutionem hanc meam in foro Trajani proponi jubeo, ut legi possit. Illam quoque in provincias quasque mittendam curabit Verasius Pollio præfectus. Quicumque autem hac uti, & habere exemplar ejus voluerit, ne recipere id ex eo quod à nobis propositum est, prohibeatur.

Istud etiam hallucinatos esse nonnullos non est diffitendum, quod Legionem Melitinensem idcirco *Fulminatricem* nuncupatam autumant, quòd Quadi eorum precibus sint fulmine perculsi. Satis enim constat, Legionem, cui *Fulminatrix* erat cognomini, etiam apud Augusti exercitum extitisse; titulo nimirum isto insignitam, ob Clypeos, in quibus Fulmen erat depictum, in manibus, discriminis ergò, gestatos. Vid. *Baron. ad Ann. Chr.* 176. *Scalig. in Euseb. Chron.* p. 222, 223. *Ann. Chr.* 174. *ad Euseb. Dion. Epit.*

Brachio, uti jam dictum est finito, Antoninus à Militibus septimùm Imperator appellatus est. Quod etsi admittere non consueverat, priùs quàm esset decretum à Senatu, tamen non repudiavit. Faustina quoque Augusta *Mater Castrorum* appellata est.

Marcus iſthìc tam infamis loci minimè commorandum ratus, eâ ipſâ nocte diem portentoſum ſequutâ, caſtra movit; & ſpatia nactus commoda vallo ſepſit. Militibus deinde corpora curandi per dies aliquot indulta eſt copia; quibus exactis, de hoſtibus certior per Speculatores factus, adhibitis ad conſilium Præfectis, quam illi inſiſtebant viam in ſequendum decrevit. Caſtra propter fluvium metatos invenit, Pagis utrinque poſitis, qui exercitûs extrema clauderent. Flumen Copiæ trajecerunt, Funditoribus & Sagittariis quantumvis obnitentibus; ripam deinde ſimul adverſam attigiſſent, magnam in Barbaros Vim fecerunt. Et irruentem quidem illi aciem exceperunt, ſed, ubi fortiſſimos quoſque, & ad pugnam acerrimos primus iſte proſtraviſſet impetus, cæteri virtute parum fiſi loco poſteà ceſſerunt. Cædes ibi ſecuta eſt atrociſſima, Campi omnes cadaveribus pleni; furorem enim Militis ægrè admodum cohibuit tandem Imperator; cui familiare id eſt, ut quamvis laboribus pene confectus, de victo tamen hoſte dum ſumit Supplicium, ut vires refici credat ſuas. Ingens hominum multitudo capta eſt, & è Regibus etiam conjuratis nonnulli, cum liberis etiam & uxoribus, ferro vincti ad Antoninum deducti ſunt.

Hâc partâ victoriâ exercitum Imperator ad Granum flumen admovit, (quod Quados à Sarmatis, Jazygum gente omnium quotquot Barbararum ſunt bellicoſiſſimâ, diſterminat;) & ut in promptu eſſet illi trajiciendo juſſit. Ab iſto non longe & alterum aberat, ſpatium autem fluminibus interjectum occupaverat omne Sarmatarum acies. Legio Fulminatrix prima caſtris educta, pontem navigiis junctum conſcendit, Sarmatas progredientes repellere conatos detrudit, quorum pleriſque vel trucidatis, vel in torrentem præcipitatis, in fluminis ſecundi ripâ Aquilis defixit. Dum hæc agerentur reliquus trajicitur exercitus; qui cum omnis ripam ulteriorem conſcendiſſet, Antoninus Diis ſacra facere extemplo, caſtrorum ambitum delineare, vallo denique & muniendis Caſtris incumbere. Tantis obſtupefacti & tam inopinatis progreſſibus, legatos confeſtim mittunt Barbari; ſed conditionibus ab Antonino reprobatis, Claſſicum canendum, & aciem illico in procinctu habendam juſſit. Alterum itaque amnem Legio Fulminans tranſiit prima, & in equitatum Jazygum tanto ſeſe effudit impetu, ut protinus in fugam converſus & profligatus fuerit omnis. Agri itaque profligatis his extemplo vaſtantur, præda reportata eſt ampliſſima, tam pecoris quam hominum vi magnâ captâ. Regionum circumjacentium Incolæ ſe Marco protinus dedunt, pacem orantes; Obſides ille fidei firmandæ traditos admiſit; & Principes, pro more Barbaris uſitato, concilia in locis variis atque deſertis habere, cum ab his accepiſſet; maturandum cenſuit, & gradu tam concitato produxit copias, ut inopinatos opprimeret. Iſti adventu tam improviſo, quique nuntios & famam ipſam anteverterat, attoniti, ſtupore magis quàm terrore perciti, ad genua ejus provoluti veniam obteſtantur. His itaque in caſtra ablegatis, ipſe cum copiarum delectu progreſſus eſt ultrà, Exercitum inter ſylvam & paludem arundine conſitam caſtrametatum, ut temporis & loci tulerit ratio, adoriturus. Acriter utrinque eſt dimicatum; Romani præſertim tanto ſunt furore accenſi, ut fractis Sarmatarum copiis, occiſis pleriſque, numero Captivorum ingenti, agro atque oppidis flammâ ferroque devaſtatis nondum contenti, aufugientes facibus accenſis exquirerent, qui noctu ſe in ſylvam & paludoſas latebras receperant. At Antoninus ut ſe tunc temporis geſſerit reticere ſummum jure nefas haberetur, cùm omni id & victoriâ & Trophæo ſit virtutis monumentum perennius. Is ſylvam eſt ingreſſus, ut exploratos qui ibi laterent fugitivos furori militum ſubduceret, & non tàm rogantibus condonandi, quàm ut rogati clementiam ejus experiri ſuſtinerent, impetrandi animo. " Uſque adeò ſuum ipſius ingenium moreſque graphicè depinxit, dum qui aliis prodeſt, eâdem eum operâ ſibi præſertim benefacere monuit.

Vid. *Subſcrip. ad Calcem* L. 1.

Lib. VII. 19. 71.

Lib. XI. 4. & *alibi.*

Hoſtem tot tantiſque cladibus atque infortuniis attritum nondum ſuæ Ditionis fecerat; pulſi Sarmatæ fugatique prœlium tamen redintegrant, nec niſi juſtâ demum victoriâ finis huic imponi bello potuit. Hanc autem de Barbaris reportare omnium erat difficillimum, quibus exercitum omnem diſcrimini objicere non eſt moris; ſed ita potiùs decertare, ut victis etiam ampla ſatis, ad hoſtem vel repellendum vel laceſſendum, ſuperſint ſemper copiarum Subſidia. Anni igitur jam in hyemem devergentis incommoda, ut quantum poſſet,

ſuis

ſuis amoliretur, quo tempeſtivum bellum confici poſſet nihil non tentavit. Legatos itaque, non tàm pacis conſequendæ, quàm temporis terendi gratiâ miſſos, inluſos habuit; In abdita penetrare certus, ut ſubſidiis, in quibus fiduciæ iis erat plurimum, ſimul deturbatis, direptiſque opum reconditarum præſidiis, ad rei perveniri exitum poſſet. Quod tamen anceps eo erat magis & aleæ plenum, quoniam & via longa erat, & loci aditu difficiles, & Milites à Barbarorum quotidianis irruptionibus vexarentur, & jantè progrediendum eſſet, ne præ nimiâ feſtinatione incauti vel cæcis opprimerentur inſidiis, vel regione parum perſpectâ, aut loco parùm commodo, ad arma deventum eſſet. Sed iſtis ſe demum difficultatibus exemſit Antoninus. Ad caſtra nempe Sarmatarum admovit copias, inter ſylvam ſpatioſam, & Iſtrum gelu ſtrigentem poſita. Hìc, habitâ prius deliberatione, quo potiſſimum pacto munitos aggrediretur, exercitum in aciem produxit. Fecerunt idem & Barbari. Claſſico protinus audito ſpicula Romani in hoſtes contorquent, qui firmo pede ingruentium impetum excepere. Anceps diu cruentoque decertatum eſt prælio; donec Romanos tandem ſe parum profeciſſe ægrè ferentes, & obnixu tam præfracto in furorem verſo, & ira ſtimularet & pudor. Ictus itaque ingeminant, & Equitatum tandem loco pulſum ad ripas Iſtri profligarant. Jam Flumen Hoſtes conglaciatum petunt, pedites Romani nihil ſibi metuentes periculi, ubi Salutem ſperabant Barbari, inſecuti ſimul; eò promptiores, quòd quos jam terrâ vicerant, Aquâ denuò vincendi deſiderio flagrarent. Hìc enim perinde, imò acrius & vehementiùs, quàm in continente erat, pugnatum eſt. Jazyges, quum Romanos ſe pone ſequi intelligerent, ſperarentque facile ſe poſſe eos conficere, quòd glaciei eſſent inſueti, Impetum jam impune ſuſtineri poſſe putaverunt. Ergo Romanos alii à fronte adoriuntur, alii à lateribus Equites irruunt, quòd eorum equi in hujuſmodi glacie currere cutò didicerant. Et ſanè concuſſa eſt impreſſione ferociſſimâ acies Imperitoria, effractáque eſſet penitùs, ni novum ſibi Scutorum uſum in locò excogitaſſent. Siquidem malè tractati animos tandem reſumunt, converſi adverſique facti hoſtibus magna pars ſecuta deponunt, atque quò minùs cadant, pedem in iis alterum firmant. Hoc pacto eorum impetum primò ſuſtinent, arreptiſque alii frænis, alii Scutis & contis eos ad ſe pertrahunt; Hinc implicati ſimul, & manus conſerentes, Sceſſores equis dejiciunt. Nam Barbari, quòd leviter erant armati, Romanis qui gravioris erant armaturæ reſiſtere minùs poterant. Ex quo factum eſt, ut pauci admodum de multis vel in ſylvarum latibula aufugerent, vel in Caſtra munitionibus inſtructa, ſe reciperent. Imperator, de fugitivis parum ſollicitus, quos & timor imbelles reddiderat, & rerum inopia brevi retineret, arces & propugnacula continuò adortus eſt. Nec prohibere poterat vel loci opportunitas vel obſtinatus propugnantium furor, quin is tandem potiretur, & ab extremo hoc in quo fiducia erat omnis poſita, perfugio Barbaros depelleret.

His ità compoſitis, Copias Antoninus in hiberna miſit, Syrmio ipſe uſus eſt, oppido ad belli ſubſidia & fomenta propter propinquitatem idoneo. Dum ibi ageret per Demoſtratum & Praxagoram delatus eſt apud illum Herodes, Horum Criminationem, & iſtius defenſionem ſibi cognoſcendam ſumpſit; Herodem iſti tyrannidis & inſolentiæ poſtulabant, necnon & Intimam, quæ Illi cum Vero interceſſerat conſuetudinem inſimulabant & amicitiam, Criminis participem inſinuantes Vero affecti, & conjuratum ſimul in Marci vitam veneno tollendam. Herodes autem Inſidias ab ipſis, Athenienſes nempe in Regem excitantibus, ſibi inſtructas eſſe dictitabat. Herodis adverſarios fovebant ſtimulabantque Quintilii, qui cùm Græciæ præeſſent, magnam exiſtimationem adepti ſunt, Attico vero infenſi, Exitium ejus omnibus quibus poterant modis moliebantur. Quintilios ſiquidem is, cum magnis à Rege honoribus affectos videret, *Equidem*, inquit, *Jovem Homericum reprehendo, quod Trojanos adeò diligat.* Momordit nimirum Viros Troade oriundos, & inveteratas peperit Simultates; Nec tanti quos voluit perſtringere, quanti ſibi conſtitit Authori, hæc Sententia. Quintiliis enim adjuti Demoſtratus & Praxagoras, qui abſque illorum eſſet ope parum potuiſſent, apud Imperatorem pollebant plurimùm, & magnas Herodi moleſtias faceſſebant.

Is eſt qui Marcum & Verum inſtituit Rhetor celeberrimus Herodes Atticus ſuprà memoratus.

vid. *Philoſtr. in Vitâ Herodis.*

Aures

Philostr. Autes illis facillimas præbebant & Marcus & Augusta etiam, & causam sæpiùs dicentes tam prono excipiebant studio, ut nullus dubitaret Herodes, quin Athenienſium cauſæ ut faveret magis, Conjugis & Filiæ, (quibus gratioſum ſe præſtiterat Demoſtratus,) precibus commotus Antoninus, animum induxiſſet ſuum. Herodes autem, tum ob æquiorem inimicis Imperatorem indignabundus, tum ob ærumnam, quam ob geminas puellas ſibi chariſſimas, (quas filiolas nuncupare ſolitus erat) ſulgure ſimul noctu interfectas conceperat, amens animi factus, ad Regis prætorium manè acceſſit. Mortis utique cupidus, nec mentis compos. In Imperatorem acriter, & nudâ linguâ his vocibus invectus eſt. *Hæc ſcilicet affert mihi Lucii Commercium, quem Tu ad me diſcipulum & hoſpitem miſiſti; unde jus dicis, Mulierculæ, & Puellulæ triennî me concedens.* Ibi cùm Præfectus Prætorio, mortem minitatus, manum ei eſſet injecturus, Antoninus ne faceret interdixiſſe, quin & nec Supercilia contraxiſſe fertur, nec oculos torſiſſe; ſed tantùm ad Athenienſes converſus *Cauſam ut dicerent ſuam* juſſiſſe, *tametſi Herodes non permitteret.* Ibi verò Demoſtratum audiens in multis doluit, cum verò Herodem incuſabant, *beatos illos qui lue graſſante moriebantur*, prædicantem, ità concuſſus eſt corde, ut in apertas lachrymas adactus fuerit. Jam verò cùm Athenienſium Apologia libertorûm etiam Herodis accuſationem contineret, in iſtos iram convertit Marcus, caſtigatione tamen, pro more atque ingenio, quàm fieri potuit moderatâ uſus. Puellarum autem, quas modò memoravimus, patri pepercit, & ſupplicium in ſolidum remiſit; ſatis ſuperque Illi eſſe liberorum jacturam affirmans. Quæ omnia quàm Philoſophicè ſint à Marco peracta, Lectorum nemo non videt.

Aſcribunt porrò exilium Herodi, cum nec exilium ipſi indictum ſit, neque prorſus ſuſtinuerit. Sed in eo hallucinati ſunt, quòd cum diu Orici in Epiro commoratus eſſet, cum è Pannonia reverteretur morbo correptus, relegatum illuc putarent. Sed falſi arguuntur vel ex ipſius Marci teſtimonio. Cùm enim is ad Imperatorem ſcripſiſſet, an infenſus eſſet ſibi facturus periculum, non tàm defenſionis, quàm expoſtulationis præ ſe ſpeciem ferebant Literæ. *Atenim mirari ſe aiebat, quid tandem de illo fuerit tempore ſuperiori factum cum ità crebrò ſcriberet, ut tres aliquando Tabellarii unâ eademque die ad ſe ab illo accederent.* Nec minus Sententiam iſtam convellunt, quæ Marcus deinde ad Herodem reſcripſiſſe perhibetur. Is nempe, cùm de Belli priùs hibernis verba feciſſet, & Mulierem defleviſſet recens ipſi mortuam, adjunctis etiam quibuſdam de corpuſculi tunc temporis ægrè affecti imbecillitate; Ita pridem exorſus, *Salvus mihi ſis, amice Herode; Te verò*, inquit, *& valere ex animo precor, ac de me ut tibi benevolo ita cogitare cupio. Neque te injuriâ affectum exiſtimare, ſi deprehenſis quibuſdam delinquentibus, animadverſione in eos uſus ſim, quàm fieri potuit æquâ. Propter illa quidem ne mihi ſuccenſeas. Quod ſi quâ te in re dolore affecerim, aut tibi ſim moleſtus, expoſcas velim à me pœnas, in Templo Minervæ Athenienſis, in Myſteriis Iniciorum. Namque in votis habui, etiam quando bellum ingraveſceret maximè, Sacris initiari. Utinam id fiat etiam Te ſacrorum antiſtite.* Adeo benigna fuit Marci Oratio, ab iſtâ nimirum, quâ principes quos exilio mulctaverant alloqui ſolent, abhorrens plurimum.

Marcus vere primo exercitum ex hibernis eduxit, quò Barbaris novas ſibi copias adſciſcendi ſpatium interciperet. Danubio itaque trajecto, multis hoſtem prœliis attritum, Spe tandem omni tantâ virtute, vigilantiâ, Induſtriâ ſimul & Sapientiâ ducem debellandi præcisâ prorſus atque amiſsâ, Legatos qui pacem orârent mittere, & obſidibus datis fidem firmare coegit. Hoc illi jam reſtabat unum, ut Barbarorum Legatis reſponſa daret, & Reges finitimorum fidem & ſocietatem pollicitos, ad ſe accedentes exciperet. Sarmatarum quidem qualis adhuc eſſet Rex vel ex eo patuit, quòd centum millia Captivorum reſtituerit. Præterea quòd nomine Societatis octo illi de ſuis equitum millia conceſſerit, quorum pleramque partem Imperator in Britanniam miſit.

Vid. Dion. ex Thudoſio.

Ibid. Cæterùm Marcus populos, qui cum illo per Legatos agebant, non omnes iiſdem conditionibus admittebat; ſed prout quilibet eorum digni erant, ſive animo ad obſequium proclivi magis, ſive ad deſciſcendum propenſo, ita vel plura illis remittenda vel legibus duris coercendos conſtringendoſque cenſebat. Voluit quidem Marcomanniam provinciam, voluit etiam Sarmatiam facere; & feciſſet, niſi Avidius Caſſius rebellâſſet ſub eodem in Oriente,

Capitol. 24. Voleat. in Caſſio. 7.

Oriente, qui Imperatorem se appellavit. Illius igitur in Syriâ novas res tentantis & Marcum vehementer commovit nuntius, & Sarmatis addidit animos: Barbari itaque de libertate semper tuendâ quàm de fide solliciti, tempus se nactos opportunum oppido rati, quo aliquantum hinc elicerent sibi commodi, Marcum, ut è conventis jam pactis quædam remitteret, complura denuò concederet, pacem denique novis nixam legibus ut contra sententiam animi sui pangeret, premente jam rerum temporisque angustiâ, cogebant. Hinc est factum arbitror, quòd ne quidem Senatui conditiones perscripserit, quibus in gratiam cum eis rediisset, quemadmodum alioqui facere consueverat. *Dio.* *Theodos.*

Imperii quidem arripiendi sibi consilium nemo hominum erat qui ad ineundum Cassio magis esset idoneus, nam & viri Mores & existimatio exitum quem vellet huic præ cæteris spondere videbantur. Militibus is inprimis charus, & ob victorias in Armeniâ, Arabiâ, & Ægypto reportatas, summo habitus honore: Virtute bellicâ eximius, in hostes ferox, animi audax & inconcussus, moribus variis & ad libitum confictis; Avidus vini, & tamen idem abstinens & inediæ patiens. Veneris cupidus & castitatis amator; Alieni appetens, sui profusus; Nonnunquam trux & asper, aliquando mitis & lenis; sæpe religiosus, aliis contemptor sacrorum; ingenium vero ad dolos & simulationem natum adeò usu comparaverat, ut & naturæ quibus urgebatur vitiis velum obtenderet, & quas non habuit Virtutes, earum ut speciem præ se ferret egregiam. *Volcat. in Cassio* 1.

Disciplinæ Militaris tenacissimus fuit, & qui se Marium dici vellet; nec enim si quid in imperium peccatum esset, vel minimis ad ignoscendum exorabilem se præbuit. Milites, qui provincialibus aliquid per vim tulissent, in illis ipsis locis in quibus peccaverant, morte mulctavit. Is quum exercitum adversus Germanos duceret, & inscio ipso manus auxiliaria, centurionibus suis auctoribus, tria millia Sarmatarum negligentiùs agentium in Danubii ripis occidissent, & cum prædâ ingenti ad eum rediissent; Sperantibus centurionibus præmium, quòd perparvâ manu tantum hostium, segniùs agentibus tribunis & ignorantibus, occidissent; rapi eos jussit & in crucem tolli, servilique supplicio affici. Dicens evenire potuisse, ut essent insidiæ, ac periret Romani imperii reverentia. Ingens ob id Exempli tàm atrocis visi exorta est in Exercitu seditio. Quâ Cassius adeo non perterritus est, ut nudus campestri solo tectus processerit, torvoque milites vultu intuitus, *Parcitote*, inquit, *Me si audeatis, & corruptæ disciplinæ facinus adjicite.* Tunc conquiescentibus cunctis meruit timeri, quia non timuit. Quæ res tantum disciplinæ Romanis addidit, tantum terroris Barbaris injecit; ut exercitum imperii observantissimum, quique etiam Victores si temerè vicissent supplicio affecit, inexpugnabilem rati, pacem continuò supplices peterent. *Ibid.* 4. * vid. *Papp.* *apud Liv.* lib. viii. c 34.

Hic etiam primus Desertoribus aliis manus excîdit, aliis crura incîdit & poplites; ut vivens miserabiliter criminosus majus exemplum quàm occisus ederet. Idem præter Lardum, & Buccellatum, atque Acetum militem in expeditione portare prohibuit. Arma militum septimâ die semper respexit, vestimenta etiam, & calceamenta, & ocreas; Exercitium etiam septimi diei fuit omnium, ut & Sagittas mitterent, & armis luderent. Dicebat enim, Miserum esse, quum exercerentur Athletæ, Venatores, & Gladiatores, non exerceri Milites: Quibus minor esset futurus labor, si consuetus esset. Luxum & Delicias omnes de castris submovit, jussitque reos hyemem sub pellibus agere, nisi corrigerent suos mores; & egissent, nisi honestiùs vixissent. Severitas ista Antoninum perpulit, legiones dum Verus ageret in Syriâ mollitie discinctas, ut huic potissimum Duci, qui collapsam restitueret disciplinam, mandaret. De quo extat Epistola Divi Marci ad Præfectum suum talis. *Volcat. in Cassio* 5. *Ibid.* 6.

Avidio Cassio legiones Syriacas dedi, diffluentes luxuriâ, & Daphnicis moribus agentes, quas totas excaldantes se reperisse Cæsonius Vectilianus scripsit. Et puto me non erràsse, si quidem & Tu notum habeas Cassium, hominem Cassianæ severitatis & disciplinæ. Neque enim Milites regi possunt nisi vetere disciplinâ. Scis enim Versum à bono Poetâ dictum & omnibus frequentatum. *Volcat. in Cassio* 5.

Moribus antiquis stat res Romana, Virisque. *Ennius.*

Tu tantùm fac adsint legionibus abunde commeatus, quos, si bene Avidium novi, scio non perituros.

Præfecti

Præfecti ad Mareum responso, quibus fuerit moribus, quâque existimatione Cassius luculentiùs adhuc docebit. Hem itaque!

Rectè consuluisti, mi Domine, quòd Cassium præfecisti Syriacis Legionibus. Nihil enim tam expedit, quàm homo severior Græcanicis militibus. Ille sanè omnes excaldationes, omnes flores de capite, callo & sinu militi excutiet. Annona militaris omnis parata est, neque quicquam deest sub bono Duce: Non enim multum aut quæritur, aut impenditur.

Dio. Ille tamen Cassius tantâ morum severitate, quod magis mirere, natione erat Syrus, cui pater Heliodorus ille, qui propter multam artis Rhetoricæ peritiam, Adriano olim à Scriptis secretis, ad Ægypti deinde præfecturam pervenerat.

Quæ verò stirpem hominibus novis mutare nequit Fortuna, ut quâ sint reverâ oriundi dissimulare satagant, sæpenumero facit. Cassius utique, ut se ad magnitudinem evectum, & apud Imperatorem multum pollentem senserat, ab illo demum Cassio oriundus videri voluit, qui in Caium Julium conspiravit. Arrogatæ sibi prosapiæ Causam juvabat maximè nominis similitudo; quæ vel per se satis nonnunquam habetur divitibus & imperio potitis in nobilium censum adrogandis. Deinde verò, quod istiusmodi ferè ingeniis usu venire solet, ut quibus se jactant majoribus, ad illorum mores se summo componant studio, ne à suis degeneri præditus animo videretur, odisse Cassius Principatum cœpit, nec ferre poterat Imperatorium nomen; dicebatque *nihil esse gravius nomine Imperii, quod non posset è republica tolli, nisi per alterum, eodem nomine insignitum.* Id etiam sibi dedit negotii, ut illius instar Rempublicam & libertatem de integro restitueret; in orc siquidem illhoc illi frequentissimum, *Tantùm Dii faveant bonis partibus, Reddent Cassiani reipublicæ principatum.* Auxit Imperatoriæ Majestatis odium Animus Gloriæ avidissimus, & modum servare nescius, eo confidentior, quòd Auguriis & Vaticiniis nescio quibus de futurâ ejus magnitudine inniteretur. Quæ omnia jam tum adolescentem ad id perpulerant amentiæ, ut etiam Pio principatum tentaret extorquere; Sed per patrem Heliodorum, virum Sanctum & gravem, affectationem tyrannidis repressam, & impunem idcircò celatam referunt; quòd animum & mores tum procaciores, ætate & sapientiâ ad maturitatem perductâ, correctum in spes magna subesset. Et iri quidem superstiti adhuc Patri satis est obsequutus, sed illo demum extincto, ingenium (ut solent quæ vi magnâ cohibentur,) tanto prorupit impetu, quantum vel iste adeo dissimulandi peritus ægrèad modum, ut ne omnibus fieret palàm, efficere potuit. Vero id olim suboluisse, cum in Syriam copias educeret, satis est notum; qui occasionem Viri deperdendi oblatam gavisus, cujus Virtutis & rerum præclarè gestarum laudes illum urebant male: Antoninum ad ejus exitium pertrahere, his demum literis enixus est.

Vulcat. in Cassio 1. *Avidius Cassius avidus est Imperii, quantum & mihi videtur, & jam inde sub Avo meo Patre tuo innotuit, quem velim observari jubeas. Omnia ei nostra displicent; Opes non mediocres parat; Literas nostras ridet. Te Philosophum Aniculam, Me Luxuriosum Morionem, vocat. Vide quid agendum sit: Ego hominem non odi: Sed vide ne Tibi & Liberis tuis non bene consulatur; quum tales inter præcinctos habeas, quales milites libenter audiunt, libenter vident.*

Suspicionem hanc levem nimis arbitratus & Veri animum, seu tantò duci æmulum, seu tacitâ quâdam simultate ægrum incessisse, sequentibus rescripsit Marcus.

*Epistolam tuam legi, & sollicitam potiùs quàm Imperatoriam, & non nostri temporis. Nam si ei divinitus debetur Imperium, non poterimus interficere, etiamsi velimus. Scis enim * probavi tui dictum,* Successorem tuum nullus occidit: *Sin minus; ipse sponte sine nostrâ crudelitate fatales laqueos inciderit, Adde, quod non possumus reum facere, quem nullius accusat, &, ut ipse dicis, Milites amant. Deinde in causis Majestatis hæc natura est, ut videantur vim pati etiam quibus probatur. Scis enim ipse quid Avus tuus Adrianus dixerit,* Misera Conditio Imperatorum quibus de affectatâ tyrannide nisi occisis non potest credi. *Ejus autem exemplum ponere, quàm Domitiani, qui hoc primus dixisse fertur, malui. Tyrannorum enim etiam Bona dicta non habent tantum auctoritatis quantum debent. Sibi ergo habeat suos mores Cassius, maximè quum bonus dux sit, & severus, & fortis & Reipublicæ necessarius. Nam quo*

* *Adriani id effatum pervulgatissimum.*

Vulcat. in Cass. 2.

quod dicu, liberis meis cavendum ab ejus morte illius, planè Liberi mei pereant, si magis amari meabitur Avidius quàm illi; & si Reipublicæ expediet Cassium vivere quàm Liberos Marci.

Certiorem postea Marcum res ipsa fecit, Verum de Cassii consiliis & ingenio nequaquam hallucinatum; & ipsum potius virtute mactum suâ, & Cassii severitate productum, æquius paulò judicâsse. Sed ita ferè fert sincera morum sanctimonia, à quibus ipsa abhorret plurimum, ea ab aliis admissa credere facinora, ut ne temere animum inducere possit istum.

Cogitata vero perficere, ob impensum illum, quo Antoninum subditi ejus prosecuti sunt amore atque studio, Cassio haud ita erat in proclivi. Nec, quas apud Syros & Ægyptios adeptus est opes, quicquam illi profecissent, nisi morte Antonini falsò creditâ adjutæ. Alii igitur dicunt, ementitâ hujus morte Cassium Imperatorem se appellâsse, quum Divum Marcum appellâsset. Deceptum alii à Fausting, quæ quum Virum suum imbecillum & annis infractum videret, ut jam de illius valetudine spei nil esset reliquum; Commodum autem adolescentem adhuc, & regio muneri ineptum cogitaret; Sibi etiam metuens, ne si principatus ad alium deveniret, privatam vitam agere cogeretur, simul etiam ut filios tueri posset; huic secretò persuasisse, ut se compararet, ut & ipsâ pariter & Imperio potiretur. Sed mihi vero haud videtur simile, Faustinam imprudentem ita rationes iniisse; nec multis opus est ut sententiam falsi arguamus, cui satis est convellendæ vel unum Cassii ingenium. Eum nempe, utut se cætera habuerint, pervulgasse id nuntii constat, Marcum diem obiisse suum; non sine mœroris gravissimi eapropter concepti specie; Exercitum etiam Pannoniæ nunc temporis agentem, cui Commodus regno immaturus videbatur, ipsum designâsse Imperatorem, adjecit. Et quanquam non ità multò post verum resciverit, tamen quòd semel motum fecerat, de sententia non decedendum sibi, sed imperium potius armis firmandum, putavit. Præfectis igitur Exercitui, quorum in amicitiâ & virtute illi fiduciæ erat plurimum, quicquid in illud fastigii contendenti obicem opponere potuit, aut conciliandum aut debellandum suscepit. Et brevi quidem temporis spatio omnia quæ intra Taurum erant, sui juris fecit.

Vulcat. in Cassio. 7. Capitol. 14.

Vulcat. Ibid. Capitol. ibid. Dio.

Sub idem fere tempus Epistolam ad filium, seu generum ejus Druncianum, qui tum Alexandriæ præsidebat conscripsit; in quâ & cupidi rationem omnem enarrâsse, & aliqualem facti purgationem instituisse videtur. Illa vero qualis fuerit, disjudicabis Lector, ita enim se habet.

*Miserа Respublica, quæ istos divitiarum cupidos & divites patitur misera. Marcus homo sane optimus; qui dum clemens dici cupit eos patitur vivere, quorum ipse non probat vitam. Ubi L. Cassius, cujus nos frustra tenet nomen? Ubi Marcus ille Cato Censorius? Ubi omnis disciplina Majorum, quæ olim quidem intercidit, nunc verò quæritur? Marcus Antoninus philosophatur & quærit de Clementiâ, & de Animis, de Honesto & Justo, nec sentit pro Republicâ. Vides multis opus esse gladiis, multis * Elogiis, ut in antiquum statum publica forma reddatur. Ego verò istis præsidibus provinciarum —— An Ego Proconsules, an Ego Præsides putem, qui ob hoc sibi à Senatu & ab Antonino provincias datas credunt, ut luxurientur, ut divites fiant? Audisti Præfectum Prætorii nostri Philosophi, ante triduum quàm fieret, mendicum & pauperem, sed subitò divitem factum. Unde quæso, nisi de visceribus Reipublicæ, & Provincialium fortunis? Sint sane divites, sint locupletes, ærarium publicum refercient. Tantum Dii faveant bonis partibus: Reddent Cassiani Reipub. principatum.*

Vulcat. in Cassio. 15.

* Titulis nempe quibus pudendorum criminum indigitantur.

" Ad hæc quisquis animum advertat, Cassium de occupando imperio Marco quantum-"vis superstite cogitâsse, nec per mortui ejus nuntium stetisse quòd is nova moliretur, " facilè existimaturum constat. Quod ut obiter moneretur haud abs re censui.

Martius Verus Antonini Legatus victoriarum à Cassio olim in Armeniâ reportatarum partem sibi jure vindicare posset minimè contemnendam. Is jam Cappadociam obtinens, ad Marcum missi primus, qui Cassium ab illo defecisse nuntiarent. Ille Com-

Dio. Xiphil.

modo præfertim metuens, ne vel apprehensum teneret Cassius, vel de medio tolleret, literis ad Romam clàm scriptis ad se accersit; rem autem interea dissimulat celatque. Posteà tamen, ubi Milites perlato rumore commoveri vehementer cœperunt, & multis colloqui, exercitum convocari jubet, atque apud ipsos pauca in hanc sententiam exponit.

Οὐκ ἀγανακτῶν, ὦ συστρατιῶται, ἢ ὀλυσιτελῶς παρελήλυθα. χαλεπαίνειν μὲν γὰρ τί δεῖ τοῖς τὸν δεσπότην, ᾧ πάντα ἔξεστιν; ἀλογώτερος δ' ἴσως ἀνάγκη τοῦ ἀδίκως δυσχωροῦντος ὁ ἐμοὶ νῦν συμβεβηκώς. πῶς γὰρ ἡδὺ, πολέμοις ἡμᾶς ἐκ πολλῶν συμφέρεσθαι; πῶς δ' ἀκατάπαυστον καὶ ἀμυθήτῳ συμπλακῆναι; πῶς δὲ ἀμφοτέρα καὶ δεινότερα καὶ ἀτοπώτερα νικᾷ, τὸ μηδὲν πιστὸν ἐν ἀνθρώποις εἶναι, ἀλλ' ὑπὸ φιλτάτου τε μὲ ἔτι τῆς φιλτάτης, καὶ οἷς ἄγαν ἀκόπως κεδόμενος, ταῦτά τε ἀδικούμενα, μᾶλλόν τι πεπληγέναι δοκεῖν; τίς μὲν γὰρ ἀρετὴ ἀσφαλὴς, τίς ἢ φιλία ἔτι νομισθήσεται, ὁρῶν ταῦτα πιστευθέντος; πῶς δ' οὐκ ἀπόλωλε μοι πίστις, ἀπόλωλε δὲ ἐλπὶς ἀγαθή; ἀλλ' εἰ μὲν μόνῳ ἐμοὶ ἐπαναστάσεως γέγονε, καὶ ὁ πόλεμος πάντων ἡμῖν ἀπέστω· ἐγκαλέσω, εἰ δεῖ, τοῖς ἀλλοτρίοις τῶν Κασσίου, καὶ διαλεγήσομαι περὶς ἐκείνου πρὸς ὑμᾶς ἢ φίλῳ τῇ γερουσίᾳ καὶ δήμῳ τῷ Ῥωμαίων ἀπολογησόμενος· εἰ δὲ τὰ κοινὰ συμφέρειν ἐδόκει καὶ τὰ κοινὰ δὴ πόνων καὶ κινδύνων διαιτᾶν, ἐκάλουν τε ἐς τὴν Ἰταλίαν πεποίημαι ἄνδρωπος καὶ γέρων ἤδη καὶ ἀσθενὴς, καὶ ὅτε τοσοῦτῳ ἄλυπον, οὐδ' ὕπνον ἀφεγγῆ λαβεῖν δυνάμενος· ἀφεὶς δ' ἂν ἄλλον ποτὲ συστρατεῦσαι εἰς τοῦτο ὁ Κάσσιος ἐβουλήσατο, (πῶς γὰρ ἂν πιστεύσειέ μοι, ἀπιστῶν ὅτῳ οὐδὲ μικρὰ γνησιότητι;) ὑμᾶς γὰρ ἂ συνήθως καὶ ἐκ παίδων ἐπιτηδεύσαντας, ἀνδρείους τε καὶ ἀγαθοὺς καὶ Ἰταλίας καὶ Ῥώμης, καὶ ἀρετῆς ἕνεκα ἐπαινουμένους, ὅτε ἐστρατεύεσθε, ἐδεδοίκει μὴ ἐν μιᾷ ἐκείνου ἡττηθέντες ἡμῖν, ὅσῳ καὶ ἐλάττους εἰσὶν, ἀθροίσωσιν. ἐμοὶ δὲ αὐτὸς ὁ Κάσσιος, εἰ καὶ τὰ μάλιστα καὶ στρατηγικὸς ἦν καὶ πολλὰ κατωρθωκέναι δοκεῖ, λόγῳ πρὸς ἀξίωσιν νῦν ἂν φανείη. ὅτε γὰρ αὐτὸς κελεύσειν, ἢ καὶ λέων νεβρῶν ἡγησόμενος, ἀξιόμαχος μὲν καὶ τὸν Ἀρσακίην τόντε Παρθικὸν ἐκεῖνον πόλεμον ὁ Κάσσιος ἀλλ' ὑμεῖς κατειργάσασθε. ἄλλως τε εἰ καὶ ἐπεὶ ὁ Κάσσιος ἐκ τῆς τοῦ Πάρθου ἀφαιρέσεως εὐδοκιμώτερος ὄζειν, ἔχετε καὶ ὑμεῖς βίβεον, ὃς οὐδὲν ἧττον, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον αὐτὸς καὶ ἐνίκησε πλείω καὶ κατεκτήσατο. ἀλλὰ τάχα μοὶ καὶ ἥδη μεταγνόντι ζῶντά με μεμαθήκασι. ὁ γάρ τι καὶ ἄλλως, ἢ ὡς τετελευτηκότος μου, τῶν ἐπαίνων

Etsi non huc veni, Commilitones subtrahendi aut lamentandi animo (Quid enim Deo succenseatur in cujus potestate sunt omnia?) *tamen eos qui præter meritum infelices sunt, adversam fortunam dominatricem succesisse est; id quod mihi quidem nunc evenit. Quàm enim grave est & molestum bella nobis ex bellis trahi? Quàm porrò calamitosum civili bello nos implicari? Quàm verò utroque & gravius est & insolentius, fidem apud homines nullam superesse? Insidias autem in me strui ab homine amicissimo; neque invisum, nullâ factâ injuriâ, nullo admisso delicto, in certamen rapi? Quæ Virtus usquam tuta, aut quæ tandem Amicitia firma existimabitur, cùm mihi hæc facta sit injuria? Nonne Fides, nonne bona Spes omnis periit funditùs? Quod si meum unius esset periculum, nihili certè facerem (nec enim ipse natus sum immortalis.) Jam verò, cùm publica facta sit defectio, vel rebellio potius, bellumque ad nos omnes pariter pertineat, Veltam, si fieri potest, evocatum Cassium, ut cum eo apud Vos, aut eorum Senatum, de jure disceptarem. Nullo flagitio eidem prius commisso libenter imperium ei concederem, si id utilitati publicæ expedire videretur. Etenim Reipubl. gratiâ labores & pericula sustineo, ejus ergò tamdiu longè extra Italiam commoratus sum, idque senio jam & imbecillitate confectus, ut neque cibum doloris expertem, neque somnum cuivis vacuum capere possim. Sed quoniam nollet Cassius mecum in hac convenire causâ, (quo pacto enim mihi Is habeat fidem, qui fidem mihi dictum adeò jam læsenit?) Vos Commilitones, animo esse forti facesset. Nec enim Celtæ, Syri, Judæi, & Ægyptii vobis unquam aut fuerunt, aut erunt potiores. Non, si Milites quondam nunc numero minores, cò plures quàm vos congredientur. Sed neque Cassii ipsius, quantumvis ille bonus videatur Imperator, multaque consultò & prosperè gessisse, ratio ulla impræsens habenda. Nec enim Aquila Graculorum, aut Leo Himulorum dux aptiùs esse ad bellum protinus gerendum potest. Jàm verò illud Parthicum & Arabicum bellum non Cassius, sed Vos confecistis. Quòd si ille, præsertim de rebus contra Parthos gestis, adeptus est gloriam, Vos quoque M. Verum habetis, non modo nullo inferiorem, sed multò etiam potiorem, à quo longe plura Bella victa & parta sunt. Quinetiam illum jam incepti forsasse pœnitere cœperit, quòd*

Me vivere intelligat; Neque id nimirum, nisi me mortuum credidisset, factuum fuisse arbitrar-

Quod

Rerè si mutes etiandum in proposito suscepto que consilio, ubi primum de profectione nostrâ fuerit edictum, respiscet tamen; Et vos enim metuet, & me reverebitur. Itaque illud tantum vertor, Commilitones, ne aut ipse sibi manus afferat, quòd scilicet præ pudore sceleris, in nostrum venire conspectum non audeat; aut alius quispiam, cognito adventu meo, ad officiosè fedulus faciat. Mihi enim amplum oppido præmium belli atque victoriæ, quantum unquam reportavit nemo, ita dominum eripies? Quale verò istuc? Id nempe, Homini qui injuriam fecerit ignoscere; Eique, qui amicitiam fidemque violaverit, amicum nihilominus & fidelem me præbere. Hæc vobis fortasse fide majora videantur, quam tamen istis haud oportet derogatam, cum non omnia prorsus bona ex hominum commercio exterminata sunt; Sunt enim & adhuc apud nos antiquæ virtutis relliquiæ: Quòd si quis mihi fidem parum habeat, tantò vehementius excupio, ea quæ videntur fieri non posse, omnibus ob oculos à Me effecta ponere: Hæc enim sola mihi ex malis præsentibus lucranda foret utilitas, si rebus bene compositis, cunctis ostenderes, nos nihil etiam Civilibus bene uti posse.

ἐν ᾧ γὰρ ἐπιτήδειον ἀντίσχῃ, ἀλλ' ὅταν γε καὶ σφόδρα τὰς ὑμᾶς πύθηται, πάντως γνωσιμαχήσει, καὶ ὑμᾶς φοβηθεὶς, καὶ ἐμὲ αἰδεσθείς. ἐγὼ γοῦν ἓν μόνον τὸ συμφερόντως δείσας, (εἰρήσεται γὰρ πᾶσα πρὸς ὑμᾶς ἡ ἀλήθεια) μὴ ἵππι αὐτὸς ἑαυτὸν ἐπικτείνῃ, αἰσχυνθεὶς εἰς πρόωμα ἐλθεῖν, ἢ ἕτερός τις μαθὼν ὅτι τι πρὸς ἐμὲ ὅτι ἐπ' αὐτὸν ὁρμῶμαι, τοῦτο ποιήσῃ. μέγα γάρ μοι ἆθλον καὶ τῆς πολέμου καὶ τῆς νίκης, καὶ πλέον ὑμεῖς ποῦποτε ἀνθρώπων ἔλαβεν, ἀφαιρήσεται. τί δὲ τοῦτό ἐστιν; ἀδικήσαντα ἄνθρωπον ἀφεῖναι, πρὸς φιλίαν καταλύσαντα πίστιν διαλῦσαι φίλον μεῖναι, πίστιν καταλύσαντα πίστιν διαμεῖναι. παράδοξα μὲν ἴσως ταῦτ' ὑμῖν φαίνεται, ἀλλ' οὐκ ἀπιστεῖν ὑμᾶς αὐτοῖς δεῖ. οὐ γάρ πω καὶ ἁπλῶς πάντα τὰ ἀγαθὰ ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἀπόλωλεν, ἀλλ' ἔστι καὶ παρ' ὑμῖν ἔτι τῆς ἀρχαίας ἀρετῆς λείψανον. εἰ δέ τις ἀπιστεῖ τις, καὶ ἐμὲ τοῦτο μεῖζον δεῖ μοι πεῖσαι βούλομαι, ἵνα ὃ μηδεὶς ἂν πιστεύσειε γενέσθαι δύνασθαι, τοῦτο ἴδῃ γενόμενον. ὡς ἔγωγε τοῦτ' ἂν μόνον ἐκ τῶν παρόντων κακῶν κερδάναιμι, εἰ φωνηθείη καλῶς θεὸς τὸ σπέρμα, καὶ δείξαι πᾶσιν ἀνθρώποις, ὅτι καὶ ἐμφυλίους πολέμους ὀρθῶς χρήσασθαι.

Hæc Marcus & apud Milites concionatus est, & ad Senatum scripsit, qui Cassium Hostem appellavit, & Bona ejus proscripsit. Quæ, cum Antoninus in privatum ærarium congeri noluit, Senatu præcipiente in ærarium publicum sunt relata. Commodus interea loci ad Exercitum pervenerat, quem Marcus Tribunitio munere ornavit. Paratis jam omnibus ad iter capessendum necessariis, copias promoveri jussit, ipse interim in Italiam contendit, ut Augustum, & Regiorum Liberorum cæteros expeditionis comites adhiberet. Ubi verò Albanum usque monem pervenisset, ad Faustinam literas dedit, quorum hoc exemplum est. *Dio. Capitol. 24. Volcat. in Cassio, 7. Lamprid. in Commod. 2.*

Verus mihi de Avidio verum scripserat, quòd cuperet imperare. Audisse enim te arbitror quod aruspices de eo nuntiarent. Veni igitur in Albanum ut tractemus omnia Diis volentibus, nihil timens. *Volcat. in Cass. 9.*

En itaque quæ rescripserit Faustina.

Ipsa in Albanum cras, ut jubes, veniam. Tamen jam hortor, ut si amas Liberos tuos, istos rebelliones acerrimè prosequaris, malè enim assueverunt & Duces & Milites, qui, nisi opprimuntur, opprimunt.

Cum autem nonnulla obstarent, quò minus ad Albanum Imperatorem ex condicto conveniret: Ad Formianum accersit denuò, ut ibi navigium simul conscenderent. Sed Filiâ natu maximâ tum Romæ ægrotante, ab itinere instituto iterum depulsa, ita demum scripsit. *Volcat. in Cassio, 10.*

*Mater mea Faustina Patrem tuum * Pium * ejusdem in defectione Celsi sic hortata est, ut pietatem primùm circa suos servaret, sic circa alienos. Non enim pius est Imperator, qui non cogitat uxorem & filios. Commodus noster vides in quâ ætate sit. Pompeianus Gener, & senior est, & † peregrinus. Vide quid agas de Avidio Cassio, & de ejus consciis. Noli parcere hominibus qui Tibi non pepercerunt; & nec Mihi nec Filiis parcerent, si viciissent. Ipsa iter tuum mox consequor. Quia Fadilla nostra ægrotabat, in Formianum venire non potui. Sed si te Formis invenire non potero, assequar Capuam: Quæ civitas & meam & filiorum nostrorum ægrotudinem poterit adjuvare. Soteridam medicum in Formianum me dimissas rogo. Ego autem Pisitheo nihil credo, qui puellæ virgini curationem nescit adhibere.*

* Pium alii, alii ejusdem eliminandum censent. Mihi videntur potius pro Celsi, delere rescribi Cassi qui, ut supra dictum. Pio imperio dudum erat exortum.

† Fuit ingemere Antiochensis.

Signatas mihi literas Calpburnius dedit, ad quas referibam ſi tardavero; per Caecilium ſenem Spadonem hominem (ut ſcis) fidelem; cui verbo mandabo quid uxor Avidii Caſſii, & filii, & gener de te jactare dicantur.

Caſſium neutiquam feſellit, magna & audacia facinora moram non pati, aditum igitur quò ſibi fæliciorem in Italiam aperire poſſet, Græciam ad ſuas partes pertrahere ſummo obnixus eſt ſtudio. Herodis nuper memorati facundia & exiſtimatio quantum apud illam gentem poſſent probè gnarus; nihil inexpertum reliquit, quo ſibi eum adjungeret. Sed ità demum ſe quo vellet perventurum ſperabat, ſimultare, quam is in Antoninum diu conceperat, denuò expergefactâ. Exitum habuerunt conſilia ab Auctoris mente longè diverſum. Herodes enim, qui ne literas quidem perlegere ſuſtinuit, reſponſum breve perquam, ſed mordacem ſatis & illâ dignum causâ retuliſſe perhibetur, unico tantum verbo vecordiam hominis exprobrans.

Philoſtr. in vita Herodis.

Herodes Caſſio Malvæ. Inſanis.

Multos etiam alios Caſſius expertus eſt fruſtrà, nec enim civitatem ex potentioribus ullam ab officio dimovere, aut ſceleris ſibi participes devincire, præterquam qui vel ære alieno, vel criminibus & vitiis obſtricti ſuis, niſi à rebus perturbatis quod ſperarent, non habuerunt. Hinc factum, ut, qui unicè olim à ſuis dilectus eſt auctoritate (ut ſolet quotiès minùs rectè cedunt conſilia) infirmatâ, & amore in odium atque contemptum verſo, hoſtem illum tollendum Miſites primi meditarentur. Ita tandem Imperator, non tam factus quàm ſibi visus, Menſes tres cum ſex diebus ex quo defecerat, intereimptus eſt. Antoninus enim Centurio in iter pedibus facientem irruit, & cervicem de improviſo vulneravit; quod tamen cum non eſſet mortiferum vulnus, is equo concitato facinus imperfectum reliquit, ſed brevi abſolvit Decurio quidam, & capite Ducem truncavit. Capite ad Antoninum in Syriano agentem delato, is non elatus eſt, ſed ad Fauſtinam iterum rescripſit. Quæ verò & qualis ſubdita quidecibus Epiſtola.

Illo. Volcat. in Caſſio 7.

Volcat. in Caſſio 11.

Tu quidem mea Fauſtina religioſa pro mariso, & pro auſtris liberis agis. Nam relegi Epiſtolam tuam de Formiano, quâ me hortaris, ut in Avidii conſcios vindicem. Ego verò & ejus Iſiberis parcam, & Generi, & Uxori, & ad Senatum ſcribam, ne aut proſcriptio gravior ſit, aut pœna crudelior. Non enim quicquam eſt quod Imperatorem Romanum meliùs commendet gentibus, quam Clementia. Hæc Cæſarem Deum fecit, hæc Auguſtum conſecravit, hæc Patrem tuum in primis Pii nomine ornavit. Denique, ſi ex meâ ſententiâ de bello judicatum eſſet, nec Avidius eſſet occiſus. Eſto igitur ſecura.

Dii me tuentur. Diis pietas mea
Cordi eſt. *Horat.*

Pompeianum noſtrum ex anno ſequentem Conſulem dixi.

Capitol. 24.

Tanta Imperatoris Clementia ab aliis illi erat laudi, ab aliis vitio ducta. Cùm autem quidam diceret reprehendendum Antoninum, quòd tàm mitis eſſet in hoſtem ſuum, ejuſque liberos & affectus, atque omnes quos conſcios tyrannidis reperiſſet, addendo filio, *Quid ſi Caſſius viciſſet?* dixiſſe Marcus dicitur, *Non ſic Deos coluimus, nec ſic voluimus, ut ille nos vinceret.* Enumeravit deinde omnes Principes, qui occiſi eſſent, habuiſſe cauſas quibus mererentur occidi; nec quenquam facilè Bonum, vel victum à Tyranno vel occiſum dicens. Meruiſſe Neronem, debuiſſe Caligulam, Othonem & Vitellium nec imperare voluiſſe. De Galba etiam paria ſentiebat, quum diceret, *In Imperante avaritiam eſſe acerbiſſimum malum.* Denique non Auguſtum, non Trajanum, non Adrianum, non Parentem ſuum Pium à rebellibus potuiſſe ſuperari; quum &, multi fuerint, ab ipſis vel invitis, vel inſciis, exuncti. Præclara quidem illa, & quæ in Virtutis præſidio quantum ſibi erat fiduciæ ſatis oſtendunt; ſed quæ quantumvis in iſtis exemplis veriſſima, longe tamen abſunt, ut in omnibus & ſemper fuerint. Quocirca ea cum bonis actum iri principibus ſperare æquius eſt, quàm nunquam non agi aſſerere. Ad Senatum verò qualem polthac orationem miſerit, interest ſcire.

Volcat. in vita 12.

Habetis igitur P. C. pro gratulatione victoriæ generum meum Conſulem, Pompeianum dico? Cujus ætas olim remuneranda fuerit Conſulatus niſi viri fortes interveniſſent, qui-

bus

hoc reddi debuit, quod à Republicâ debebatur. Nunc quod ad defectionem Cassianam pertinet, Vos vos unquam obtestor, Patres ut conjurâ vestrâ depulsâ, meam pietatem clementiamque servetis, imò vestram: Nejue quenquam illum Senatum occidat. Nemo Senatorum pœnis ut; nullius sanguine tingatur vir Nobilis Sanguis; deportati redeant, proscripti bona recipiant. Utinam possem multos etiam ab Inferis excitare. Non enim unquam placet in Imperatore vindicta suæ doloris; quæ etsi justior fuerit, acrior videtur. Quare filiis Avidii Cassii, & Generi, & Uxori veniam dabitis. Et quid dico Veniam, cum illi nihil fecerint? Vivant igitur securi, fruentes sub Marco se vivere. Vivant in patrimonio parentum pro parte donato. Auro, argento, vestibus fruantur. Sint divites, sint securi, sint vagi & liberi, & per ora omnium ubique populorum circumferant Meæ, circumferant Vestræ pietatis exempla. Nec magna hæc est P. C. clementia, veniam proscriptorum Liberis & Conjugibus dari. Ego verò à vobis peto ut conscios Senatorii Ordinis & Equestris, à cæde, à proscriptione, à timore, ab infamiâ, ab invidiâ, & postremò ab omni adulcedi injuriâ. Dicitque hoc meis temporibus, ut in Causâ Tyrannidis, qui in Tumultu occisi, pleberur occisus.

* Hanc ejus clementiam Senatus acclamationibus & Benedictionibus prosequutus est, *Antonine pie, Dii te servent. Antonine clemens Dii te servent: Antonine clemens Dii te servent: Tu voluisti quod licebat, nos fecimus quod decebat. Fac securi sint Liberi tui. Bonum imperium nulla vis lædit. Præsentiam tuam rogamus. * Philosophiæ tuæ Patientiæ tuæ, Doctrinæ tuæ; Nobilitati tuæ; Innocentiæ tuæ. Vincis inimicos, Hostes exsuperas. Dii te tueantur*, &c."

* Scil. Ea. Precamur.

Marcus mutata loci Cassii caput humandum curavit, & mortem ejus doluit palam. Quo facto iter institutum progressus est ut Copias deficiscentes in officio contineret, & Orientales reduceret. Ab Ægypto uxorius, ignovit Civitatibus quæ Cassio consenserant; & quum multa Alexandrini in Cassium dixissent fausta, tamen omnibus ignovit, & filium suam, in paternæ benevolentiæ pignus, apud eos reliquit. Capitol. 25, 26.

Postquam ad Pelusium appulisset, sacra Serapidis ibi celebrata comperit, confluente illuc undique ingenti hominum turba. Quantum inde excreverit licentiæ & libidinis, & quam simulatus fuerit Cassius hujusce cultus, à pluribus jam notatum non opus est ut dicamus. Marcus tamen deorum cognitâ, quæ illicitus, qui Civium Decretis immutatum iniquo semper fuerat animo, Feriis abrogavit, pompam consuetam exegit, populum & Sacris faciundis arcendum jussit, & solos deinceps Sacerdotes rituum conscios permisit. Ubicunque locorum venerat, Templa, Scholas, & conventus publicos ingressus, populum edocebat, in consuetudinem & colloquium excipiebat; Nodos Philosophiæ, & quæstiunculas abstrusiores discutiebat, enucleabat; nusquàm non relictis & egregiis Sapientiæ vestigiis, & maximâ sui apud omnes, optimos præsertim & eruditissimos, admiratione. Capitol. 23. Capitol. 26.

Ubi primum devenum erat Syriam, Cassii literas omnes in supellectili inventas concidit, & in ignem conjecit; nec perlectas voluit, ne cogeretur quenquam invitus odisse. Ferunt nonnulli, Martium Verum antea in Syriam præmissum, (quam etiam in virtutis & fidei præmium regendam obtinuerat) sponte priùs suâ abolevisse; id Marco gratum inprimis fore autumantem. Quòd si forte ob eam is causam succenseret, longe sese melius se unum pro multis interire. Exemplum Charitatis & Benevolentiæ insigne sane & in paucis eximium; in Ethnico, nedum in Aulico, præ mirâ paucitate planè imperitum. Dio.

Sub hujus anni exitum Antoninus Octavum Imperator renuntiatus est, quod ex Nummis nobis colligere est, qui Titulum Imperator VIII. cum Anno Tribunitiæ potestatis XXIX. simul exhibent.

Faustinam uxorem suam inter hoc itineris in radicibus montis Tauri, exanimatam subito morbo amisit; cujus Mortem vehementer luxit. Senatus itaque animum ejus Faustinæ consiliis in Cassiani sceleris conscios infensissimum factum existimans, nec in illo dolore, quem ex illius interitu conceperat, opportuno magis solatio uti posse, quam si Cassio Capitol. 26. Dio.

qui

qui tulissent opem huic ægritudini devotæ morte afficerentur; gravius in illos per adulationem & obsequium statuere cœpit. Vitium usque adeò non privatis tantùm, sed publicis solenne nimium est, & augustissimis Conciliis, ut sanguinem & cædem præ Principis Studio parvi pendant; & sedulo nimis officio impulsi, quod nec fieri debuit, nec factum
Dio. placet, maturent ultrò. Id nunc à Senatu factum, qui Marci Orationem aut negligentes, aut ad speciem tantùm confictam arbitrati, eum usque adeo perpulit, literas ut rescriberet denuò, quæ vindictam de seditiosis sumptam minimè omnium sibi gratam affirmarent; Ab illius mente abesse plurimum ut quisquam vel suo, vel illorum detestetur capite damnetur. Quinetiam ad extremum addidit; *Si id à vobis non impetrabo, ad meos tem ipse ibo celeriter.*

Reipublicæ interim ut saluti in posterum & tranquillitati consuleret, Constituit; ut
Dio. nemo in eâ, unde ortus esset gente aut provinciâ, verum potiretur. Cassius etenim cum in Syriâ patriâ suâ imperium haberet, hoc fretus patrocinio re novas moliri sucrat.

Vulcat. in Cassio, 7. Cassii filios quod attinet, Mecianus natu maximus, cui erat commissa Alexandria, quique consenserat spe participatus Cassio, invito atque ignorante Antonino, eo ipso quo pater in Syriâ periit die, à suis interemptus est. Deportatus est Heliodorus. Alii vero libertum
Capitol. 25. Vulcat. 9. exilium accoeperunt cum Bonorum parte. Alexandria Filia, & Druncianus gener, libertam evagandi ubi vellent potestatem habuerunt. Jura illis integra servata sunt; vixeruntque, non quasi Tyranni pignora, sed quasi Senatorii Ordinis in summâ securitate. Nam & illis culpam in hos objici fortunam propriæ vetuit domûs; damnatis aliquibus quòd in eos pe-
tulantes fuissent.

Senatus interim, cujus in rebelles flectendo acerbitas Imperatori displicebat maximè, in honoribus Faustinæ delatis gratificandi sibi conciliare posset, tentandum censuit. Ædes itaque illi decretâ Auream etiam Faustinæ statuam in sellâ collocavit, quam quoties Marcus spe-
Dio. ctaret, in primâ Theatri sede, unde superstes ipsa spectare consueverat, ponendam jussit; eique ut omnes præstantissimæ fœminæ assiderent. Quinetiam adulationi studentes majoribus ignotæ, Marco & Faustinæ decrevit statuas argenteas in Templo Veneris collocari; aramque exstrui, in quâ virgines omnes quæ nuberent in Urbe, unà cum sponsis sacrificarent.

Capitol. 26. Laudata eadem ab Antonino, quam etiam Divam à Senatu appellatam publicè gratulatus est; Novas autem ipse Puellas, Faustinianas in honorem uxoris mortuæ ut sodales olim Antoninianos in Pii memoriam, instituit. Fecit & Coloniam vicum in quo obiit, & ædem illi extruxit, sed hæc postea (facto tam impudico numine digno) Heliogabalo dedicata est, monstro hominis omnium quotquot usquam fuerunt impurissimo.

Orientalibus rebus ordinatis, Romam redire decreverat Antoninus. Smyrnæ aliquantisper commoratus est, ubi quoniam de Aristide multa acceperat, ne in magnâ salutantium turbâ
Philostr. in Aristide. despectus ipse vir simplex veterum familiares nunquid is adesset interrogabat. Hoc enim illi semper erat solenne, quâvis virtute aut præstantiâ cæteris præducentes, honore & studio prosequi palam. Quod cum Aristidi non factum suspicaretur, male id se habere, Quintilius qui Græciæ ut suprà dictum est præerat, edicit, ne vir egregiæ inter suos famæ neglectui habitum se animadverteret. Hi verò, neque ipsos eum conspexisse asseruerunt; alioquì enim minimè fuisse prætermissuros, quò minus commendarent. Crastino vero die redierunt, Aristidem deducentes comitem. Tum allocutus ipsum Imperator, *Quare*, inquit, *Te non vidimus?* Subjunxit Aristides; *Theoremati* O Rex *heri incumbebam, atqui mens occupata ubi quid agnovit aegre admodum se suspensam fert.* Exhilaratus Imperator viri inde tanquam simplicissimâ, *At quando*, inquit, *audiam te?* Cui Aristides contrà pari animi fiducia; *Hodie si lubet propone, & cras audies, non enim ex iis sumus, qui quicquid in buccam venerit temere evomunt, sed in iis qui accuratè loqui instituerunt. Licere autem, O Rex, notos etiam & Familiares interesse Auscultationi.* Licere, inquit Marcus, *Concedatur etiam* (addidit Aristides) *ipsis exclamare & plaudere quantum*
Aristid. Tom. 2. Orat. 15. *valent, nullâ Tui præsentis ratione habitâ. Hoc*, inquit Imperator subridens, *in Te situm est.* Pottero igitur die laudes Urbis Smyrnæ, fælici admodum facundiâ ornatas coram Antonino deprædicavit; quæ quidem ad nos usque permansit Oratio.

Smyrnæ

Smyrnâ Athenas concessit, quoduin diu illi in votis fuerat, Cereris sacris initiatus est, quâ non sanctior apud Græcos, aut solennior erat Religio. Hujus utique Templum ingressos, summâ morum innocentiâ & nullius sibi sceleris conscios, oportuit. Quin ut Examine accuratiùs instituto opus erat, nec nisi qui Sacerdoti, cujus erat de singulorum statu dijudicare, se comprobarent, adeundi copiam mos erat elargiri. Quò magis hanc ad vitæ integerrimæ famam affectabat viam Antoninus, ut virtutem tam luculento testimonio honestatam, & sæculo præsenti & posteris commendaret. *Capitol. 27.*

Magnosque honoris Athenienſibus tribuit; Doctores etiam in eorum urbe, annuâ mercede conductos, constituit, qui omnis generis Scientiam excolerent. Donis etiam auxit munificentissimis, prærogativas etiam & immunitates plurimas amplissimasque illis indulsit. Revertens ad Italiam navigio tempestatem gravissimam passus est. Brundusii vagari & ipse sumpsit, & milites rogatos esse jussit; nec unquam, eo imperante, Romæ, aut in Italiâ fagati prodierunt milites. *Dio. Philostr. in vit. Adriani. Capitol. 27.*

Romam ut venit, omnia gaudio & acclamationibus plena; Ipse autem, quum annos octo peregrinatum abfuisset, Populo octo aureos viritim largitus est. Quicquid etiam vel fisco, vel ærario publico debebant, ab annis sex ad quadraginta, absque sexdecim annis Adriani, omnibus remisit: jussitque Syngraphas omnes de ære illo scriptas in foro comburi. Commodum, quem puerum adhuc Cæsarem appellaverat, togâ virili induit, Collegam in Tribunitiam potestatem junxit, cum eo triumphavit unà, Consulem in annum sequentem designavit; quem ut honestaret magis, ad Consulis currum triumphalem in Circo pedes ipse cucurrit. Exinde Lavinium profectus est, ut in illo se receptu Philosophiæ operam impenderet, quam *Matrem* sæpe suam, Aulam verò *Novercam* appellare familiare illi erat. Sententia Platonis semper in ore illius fuit, *Florere Civitates, si aut Philosophi imperarent, aut Imperatores philosopharentur.* Cùm tamen populum victorem & otiosum spectaculis gaudere, & prudentis esse nôsset, labores & dura belli ludis & pompâ lenire; simul ut animos hujusmodi oblectamentis occupatos, à novis & Reipublicæ noxiis abstraheret moliendis, Congiarium, & magnifica inprimis spectacula donavit. Ipse quidem suopte ingenio alienissimus, populatibus tamen suos attemperare mores, ubi usus esset, exemplo docebat. *Dio. Capitol. 27. Ann. Christi 176. Capitol. 6. vid. lib. vii. § 3.*

Roma interim, dum Imperatore tandem præsenti, dum gaudiis atque otio laboribus ejus & perfidiæ parto fruerentur, tristissimo percussa est nuncio, Smyrnam nempe incendio pene absumptam, & terræ motu graviter conquassatam, ut pars ædificiorum multò maxima solo æquata, incolas etiam plerosque ruinis & ruderibus obrutos simul improvisâ morte opprimeret. Orationem ad Antoninum scripsit Aristides, miro planè artificio, in quâ calamitosæ urbis infortunia adeò deploravit, ut sæpe ingemuerit is inter lectitandum, tandem verò etiam in lachrymas effusus, urbem confestim instaurandam Senatori mandaret; Pecuniam reficientibus largitus est ampliſſimam, ut ne priſtina quidem deſiderari magnificentia, aut ſuo periiſſe diſpendio, potior ex ruinis rediviva, videretur. Æreâm cives Statuam in foro Smyrnenſi Ariſtidi erexerunt; grati ob urbem reſtitutam animi indicium; cum illius impulſu annuerit reſtaurationi Marcus. Honorem ſane exemplo carentem! nec niſi faultis & virtutis ſtudioſis proprium temporibus, in quibus Monumentum perenne vel Regiâ largitate dignum, Oratoris facundia mereri potuit. Sed Antoninus beneficium, non tàm contulit in Smyrnenſes, quàm officio pridem devinctus rependit. Illi ſiquidem, dum Parthicum gereretur bellum, Atidium Corneliamum Syriæ tunc temporis præfectum, fugatum ſauciumque, fuſaſque ejus copias, benigniſſimo exceperant hoſpitio. Cornelianum vulneribus confectum juſtis proſecuti erant exequiis; Milites autem non humaniter tantùm, ſed etiam certatim curabant. Arma, Sumptus, Veſtimenta largâ ſuppeditabant manu, Venuſinæ olim poſt infamiam & Cladem Cannenſem benevolentiæ ſtimuli. Sed nec his opus erat Antonino ad benignitatem & munificentiam excitando; cum aliis præterea Civitatibus, non Italis tantùm, ſed peregrinis etiam largitus eſſet; Carthagini ſcilicet, Epheſo, Nicomediæ pari concuſſis infortunio. *Dio. Philoſtr. in Ariſtide. Ariſtid. tom. orat. 20, 21. Philoſtr. in Ariſtide.*

Sumptus

qui tulissent opem huic ægritudini devoti morte afficerentur, gravius in illos per adulationem & obsequium statuere cœpit. Vitium usque adeò non privatis tantùm, sed publicis solenne nimium est, & augustissimis Conciliis, ut sanguinem & cædem præ Principis Studio parvi pendant; & sedulo nimis officio impulit, quod nec fieri debuit, nec factum
Dio. placet, maturent ultrò. Id nunc à Senatu factum, qui Marci Orationem aut negligentes, aut ad speciem tantùm conflictam arbitrati, eum usque adeo perpulit, literas ut rescriberet denuò, quæ vindictam de seditiosis sumptam minimè omnium sibi gratam affirmarent; Ab illius mente abesse plurimum ut quisquam vel suo, vel illorum decreto capite damnetur. Quinetiam ad extremum addidit; *Si id à vobis non impetrabo, ad nutum ipse ibo celeriter.*

Reipublicæ interim ut saluti in posterum & tranquillitati consuleret, Constituit, ut
Dio. nemo in eâ, unde ortus esset gente aut provinciâ, verum potiretur. Cassius etenim cum in Syriâ patriâ suâ imperium haberet, hoc fretus patrocinio res novas moliri fuerat.

Vulcat. in Cassio, 7. Cassii filios quod attinet, Mecianus natu maximus, cui erat commissa Alexandria, quique consenserat spe participatus Cassio, invito atque ignorante Antonino, eo ipso quo pater in Syriâ periit die, à suis interemptus est. Deportatus est Heliodorus. Alii vero liberum
Capitol. 25. Vulcat. 9. exilium acceperunt cum Bonorum parte. Alexandria Filia, & Druncianus gener, liberam evagandi ubi vellent potestatem habuerunt. Jura illis integra servata sunt; vixeruntque, non quasi Tyranni pignora, sed quasi Senatorii Ordinis in summâ securitate. Nam & illis etiam in hoc objici fortunam propriæ vetuit domûs; damnatis aliquibus quòd in eos pessulantes fuissent.

Senatus interim, cujus in rebelles plectendo acerbitas Imperatori displicebat maximè, an honoribus Faustinæ delatis gratiam sibi conciliare possent, tentandum censuit. Ade itaque illi decretâ Aurea etiam Faustinæ statua in sellâ collocavit, quam quoties Marcus spe-
Dio. ctaret, in primâ Theatri sede, unde superstes ipsa spectare consueverat, ponendam jussit; eique ut omnes præstantissimæ fœminæ assiderent. Quinetiam adulationi studentes maritis ignotæ, Marco & Faustinæ decrevit statuas argenteas in Templo Veneris collocari; aramque extrui, in quâ virgines omnes quæ nuberent in Urbe, unà cum sponsis sacrificarent.

Capitol. 26. Laudata eadem ab Antonino, quam etiam Divam à Senatu appellatam publicè gratulatus est; Novas autem ipse Puellas, Faustinianas in honorem uxoris mortuæ ut sodales olim Antoninianos in Pii memoriam, instituit. Fecit & Coloniam vicum in quo obiit, & ædem illi extruxit, sed hæc postea (fato tam impudico numine digno) Heliogabalo dedicata est, monstro hominis omnium quotquot uspiam fuerunt impurissimo.

Orientalibus rebus ordinatis, Romam redire decreverat Antoninus. Smyrnæ aliquantisper commoratus est, ubi quoniam de Aristide multa acceperat, ne in magnâ salutantium turbâ
Philostr. in Aristid. despectus ipse vir illustris veretur, familiares nunquid is adesset Interrogabat. Hoc enim illi semper erat solenne, quâvis virtute aut præstantiâ cæteris præluconres, honore & studio prosequi patrio. Quod cum Aristidi non factum suspicaretur, male id se habere, Quintilius qui Græciæ ut suprà dictum est præerat, edicit, ne vir egregiæ inter suos famæ neglectu habitum se indignaretur. Hi verò, neque ipsos eum conspexisse asseruerunt; alioqui enim minimè fuisse prætermissuros, quò minus commendarent. Crastino vero die redierunt, Aristidem deducentes comitem. Tum allocutus ipsum Imperator; *Quare*, inquit, *Te sero vidimus?* Subjecit Aristides; *Therematis O Rex heri incumbebam, atqui mens occupata ab eo quod quæreris egre admodum se suspensam fert.* Exhilaratus Imperator viri indole tanquam simplicissimâ, *At quando*, inquit, *audiam te?* Cui Aristides contrà pari animi fiducia; *Hodie si lubet propone, & cras audies, non enim ex iis sumus, qui quicquid in buccam venerit temere evomunt, sed in iis qui accuratè loqui instituunt. Licuit autem, O Rex, notos etiam & Familiares interesse Auscultationi. Licet*, inquit Marcus, *Concedatur etiam* (addidit Aristides) *ipsis exclamare & plaudere quantum*
Aristid. Tom. 2. Orat. 15. *velint, nullâ Tui præsentis ratione habitâ. Hoc*, inquit Imperator subridens *in Te situm est.* Postero igitur die laudes Urbis Smyrnæ, fœlici admodum facundiâ ornatus coram Antonino deprædicavit; quæ quidem ad nos usque permansit Oratio.

Smyrnæ

Smyrnâ Athenas concessit, quodque diu illi in votis fuerat, Cereris sacris initiatus est, quâ non sanctior apud Græcos, aut solennior erat Religio. Hujus utique Templum ingressos, summâ morum innocentiâ & nullius sibi sceleris conscios, oportuit. Quin ut Examine accuratius instituto opus erat, nec nisi qui Sacerdoti, cujus erat de singulorum statu dijudicare, & comprobarent, adeundi copiam mos erat elargiri. Quò magis hinc ad vitæ integerrimæ famam affectabat viam Antoninus, ut virtutem tam luculento testimonio cohonestatam, & sæculo præsenti & posteris commendaret. *Capitol. 27.*

Magnoperæque honoris Athenienſibus tribuit; Doctores etiam in eorum urbe, annuâ mercede, conduxit, qui omnia generis Scientiam excolerent. Donis etiam auxit munificentissimis, prærogativas etiam & immunitates plurimas amplissimasque illis indulsit. Revertens ad Italiam navigio tempestatem gravissimam passus est. Brandusii togam & ipse sumpsit, & milites togatos esse jussit; nec unquam, eo imperante, Romæ, aut in Italiâ sagati prodierunt milites. *Dio. Philostr. in vit. Adriani. Capitol. 27.*

Romam ut venit, omnia gaudio & acclamationibus plena; Ipse autem, quum annos octo peregrinatus abesset, Populo octo aureos viritim largitus est. Quicquid etiam vel fisco, vel ærario publico debebant, ab annis sex ad quadraginta, absque sexdecim annis Adriani, omnibus remisit: jussitque Syngraphas omnes de ære illo scriptas in foro conburi. Commodum, quem puerum adhuc Cæsarem appellaverat, togâ virili induit, Collegam in Tribunitiam potestatem junxit, cum eo triumphavit unà, Consulem in annum sequentem designavit; quem ut cohonestaret magis, ad Consulis currum triumphalem in Circo pedes ipse cucurrit. Exinde Lavinium profectus est, ut in illo se receptu Philosophiæ omnem impenderet, quam *Matrem* sæpe suam, Aulam verò *Novercam* appellare familiare illi erat. Sententia Platonis semper in ore illius fuit, *Florere Civitates, si aut Philosophi imperarent, aut Imperatores philosopharentur.* Cùm tamen populum victorem & otiosum spectaculis gaudere, & prudentis esse nôsset, labores & dura belli ludis & pompâ lenire; simul ut animos hujusmodi oblectamentis occupatos, à novis & Reipublicæ noxiis abstineret moliendis, Congiarium, & magnifica inprimis spectacula donavit. Ipse quidem suopte ingenio alienissimus, populoribus tamen suos attemperare mores, ubi usus esset, æquissimus indignatus. *Ann. Christi 176. Capitol. 6. vid. lib. vii. § 3.*

Roma incendio, dum Imperatore tandem præsente, diu gaudiis æquo cum laboribus ejus & perfruitur, tristissimo percussa est nuntio, Smyrnam nempe incendio pene absumptam, & terræ motu graviter conquassatam, ut pars ædificiorum multò maxima solo æquata, incolas etiam plerosque ruinis & ruderibus obrutos simul improvisâ morte opprimeret. Orationem ad Antoninum scripsit Aristides, miro planè artificio, in quâ calamitosæ urbis infortunia adeò deploravit, ut sæpe ingemuerit is inter lectitandum, tandem verò etiam in lachrymas effusus, urbem confestim instaurandam Senatori mandaret; Pecuniam reficientibus largitus est ampliſſimam, ut ne priſtina quidem deſiderari magificentia, aut ſuo periiſſe diſpendio, potior ex ruinis rediviva, videretur. Æream cives Statuam in foro Smyrnenſi Ariſtidi erexerunt; grati ob urbem reſtitutam animi indicium; cum illius impulſu annuerit reſtaurationi Marcus. Honorem ſane exemplo carentem! nec niſi faultis & virtutis ſtudioſis proprium temporibus, in quibus Monumentum perenne vel Regiâ largitate dignum, Oratoris facundia mereri potuit. Sed Antoninus beneficium, non tàm contulit in Smyrnenſes, quàm officio pridem devinctus rependit. Illi ſiquidem, dum Parthicum gereretur bellum, Atidium Corneliamum Syriæ tunc temporis præfectum, fugatum ſauciumque, fuſaſque ejus copias, benigniſſimo exceperant hoſpitio. Cornelianum vulneribus confectum juſtis profecturi erant exequiis; Milites autem non humaniter tantùm, ſed etiam certatim curabant, Arma, Sumptus, Veſtimenta, largâ ſuppeditabant manu, Venuſinæ olim poſt infamiam & Cladem Cannenſem benevolentiæ tumuli. Sed nec his opus erat Antonino ad benignitatem & munificentiam excitando; cum aliis præterea Civitatibus, non Italis tantùm, ſed peregrinis etiam largitus eſſet; Carthagini ſcilicet, Epheſo, Nicomediæ pari concuſſis infortunio. *Dio. Philostr. in Aristide. Aristid. tom. orat. 20, 21. Philostr. in Aristide.*

Sumptus

Capitol. 23. Sumptus ſpectaculorum ingentes, munera populo crebrò dotata, pecuniæ vis immenſa in urbes incendio & terræmotibus labefactatas erogata; Debita Romanis & Vectigalia dimiſſa, exhauſto etiam tunc temporis ærario, Viri indolem atque ingenium adeò prædicant; ut illiberalitatis purgationem nefas ſit inſtituere. Frugi equidem Principem & agnoſcimus & collaudamus; qui Pii exemplo edoctus res fiſci curaret ſeduló; largum tamen & profuſum, ſiquem unquam alium, ubi aut Populo ex uſu fuerat, aut Romani nominis intereſſet. Cogitavit nempe, & perſpectum penitus habuit Vir Sapientiſſimus, tum tantùm cum res agitur publica, ſumptibus ponere modum Principi minimè decere; Avaritiam verò in neceſſariis, & tempeſtivo rei gerendæ articulo, malum eſſe omnium longè acerbiſſimum. Subditos, dicere ſolebat, tributa lubentiori perſolvere animo, qui Principem in publicis magnificum, in domeſticis pauciſſimum perſpexerint: Ab opibus probè gnaros & copiam & fælicitatem ſuam proficiſci omnem; nec ab Imperatore egeno bene rem geri poſſe. Nec tamen eſt, quòd Antoninum miremur injuriâ notatum; cùm iſta ſola collaudare munera ſit populo ſolenne, quæ perperam & temerè conferuntur: quæ verò regni commoditates ſuadent, & recta moderatur ratio, ea parſimoniæ inſimulare. Rerum nempe, & quid ex uſu ſit prorſus ignari, quantum inter dandum & profundendum intereſt, dijudicare nequeunt; Data verò non ex ipſâ re, aut accipientis merito, ſed ex avido ſuo & inſatiabili ingenio æſtimant. Id ſatis conſtat, Antoninum præ cæteris qui Romæ imperitârunt beneficentiſſimum ſe præſtitiſſe; Is utique ædem primus omnium extruxit in honorem Deæ Beneficiorum parentis; quæ forſan virtutum unica Beneficentiam dico, apud Romanos divinos honores nondum erat nacta. Sed ab Illo præſertim illius Numinis cultum inſtituendum oportuit, qui per omnem vitæ conſuetudinem, & dona temperare, & virtutem excolere, & decorum in omnibus ſervare, & quæ temerè quotes utrinque urgent vitia declinare novit; dandi peritiſſimus & ſcientiâ & uſu factus. Antoninum hoc anno exeunte Imperatorem Romæ nonò renunciatum Nummi compertum dabunt; illud enim anno Tribunitiæ poteſtatis trigeſimo primo factum docent.

Capitol. in fine. Fabia, quam, Veri quantumvis ſororem, cum illo tamen turpiſſimè conſuevisſe jam ſuprà memoravimus, ne minor videretur Imperii libido, quàm morum Impudicitia, enixa eſt maximè, ut, Fauſtinâ mortuâ, in Marci matrimonium coiret. Is infamiæ ſuæ conjugis tametſi neſcius, at quid fœminæ Fabia eſſet probè gnarus, ſin minus, nec animo ad alteras nuptias prepenſo, technas ejus irritas dedit omnes. Fertur quidem ille Concubinam ſibi aſciviſſe, ne toro liberis ſuperinduceret novercam: ſed fertur tantum, &, ni animus me fallit, temerè. Id minimè omnium me fallit, rumores non rectè ſemper refutatum iri, ex eo quòd iſthuſmodi facta à dictis abhorreant plurimùm; Sermonibus enim cum vitæ conſuetudine nimium quantum inter ſe ſæpe ſæpius diſconvenit. Et hominum quidem id vulgo familiare novimus, ſed de Antonino tale quid cogitare nefas. In ejus nimirum ſcriptis hominis ingenium & mores legere eſt: ut non tàm aliis quàm ſibi præcepta dignoſcas: Hujus itaque famam injuriâ hâc inuſtam labe vel inde æquum eſt credere, quòd

§ 17. in primo *Ad Seipſum* Libello, Gratias Diis adeò habuerit prolixas, *ob ſeipſum adoleſcentem apud Avi concubinam non diutius enutritum.* Quo itaque ſe puerum non contaminatum exemplo ſeriò gratulatus eſt, eundem ſuis iſtud demum liberis ætate jam grandiorem objeciſſe, ego equidem ut credam, animum haud facile induxerim.

Dio. Sed nec Pax, nec Romæ commoratio diuturna fuit. Triennio enim poſteà Scythæ, adſcitis etiam è Septentrionalibus auxiliis, arma ſumpſerunt denuò; Legatos adorti nihil tale metuentes, nec ſibi aut provinciæ tuendis pares. Res igitur perturbatæ cùm Imperatoris & præſentiam, & ingentem ex improviſo belli apparatum poſtularent, tum denique Marcus primò pecuniam à Senatu petiyit. Erat quidem illa in principis Poteſtate, ſed quod licebat, noluit tamen. Argentum is nempe cæteráque omnia eſſe Senatûs Populique Romani exiſtimavit. *Nos enim*, inquit, Senatum allocutus, *uſque adeo nihil habemus proprium, ut etiam veſtras ædes habitemus.*

Filio

Filio deinde suo Brutii Præsentis, Viri consularis, filiam junxit, nuptiis celebratis exemplo privatorum. Deinde hastæ confectæ in Bellonæ templo Ritum pro more perfecit. Ritus iste apud Veteres sanctus erat; cum Bellum in Regiones transmarinas procul transferrent, est missurus. Pater igitur hastam arripit in templo repositam, & hostilem in Circo Flaminio oppositam, agrum hostium versus contorsit. *Capitol. 27. Dio.*

Romani Imperatori jam senio & laboribus infracto, novis etiam belli cunti obviam periculis metuentes, tum etiam optimo Principe, & tam egregiâ quæ in hoc uno superites vita est sapientiâ privatus iri se veriti, ad ædes ejus confluxerunt frequentes; animo & moribus instituendis ab illo præcipienda avide accepturi. Hoc illis nimirum in votis erat, tum ob insignem Viri Reverentiam, tum si sibi Dii accensendum eum decernerent, ut Virtutis Viam, quam præeunte illo & exempli facem præferente pridem inistiterant, præceptorum olim memores pergerent porrò tenere. Antoninus, voluptate ex animis ita affectis percepta haud mediocri, rogatis annuit lubens; nec per Triduum integrum Scientiæ Moralis quæstiones exponere, difficultates expedire, bene vivendi regulas in breve redactas compendium, & memoriæ facile commissas excogitare, atque impertire gravatus est. *Ann. 173.*

Profectus deinde ineunte Mense Augusto, Filio etiam Commodo itineris socio, Copiis Paternum præfecit, eumque ad prælium cum hoste committendum mittit. Exercitus Hostilis partem multò maximam in illâ pugnâ confecerunt Romani, postquam à primo manè usque ad Vesperum, obfirmato utrinque animo, & ancipiti diu Marte esset dimicatum. Quâ demum partâ victoriâ Antoninum Imperatorem decimò lætus renunciavit exercitus. *Dio.*

Quas in annorum horum extremâ Antonini expeditione is res præclarè gesserit, ex illâ tantùm scire est quam Imperio Romano afferebant gloriam. Singulas autem oratione posse persequi inter optata nobis referendum est; cùm nemo superfit Authorum, qui in se suscepit enarrandas. Id unum constat, bellum contra Scythas durum perinde & grave, ac olim vel Parthicum fuerat, vel Marcomannicum. Pleroſque fidei suspectæ duces Scytharum regem ob clandestina cum hoste consilia, aut inita, aut saltem iniri credita, capite truncâsse; Marcum cum illo lapsus cruento admodum & obfirmato prælio manum conflixisse; exercitum ejus hoste potiorem, tanti ducis exemplo factum; qui animi solertiâ planè incredibili omnia inter pugnandum disponebat, suorum quantumvis senex agmen ducebat, pericula nulla detrectabat; Sed hostem ubi multis attritum prœliis, arcibus extructis, & præsidiis per omnem regionem dispositis, per biennium coercuisset; Terriam jam expeditionem suscepturus; ineunte mense Martii, Viennæ Austriorum, vel ut alii Sirmii, gravissimo correptus est Morbo, quo etiam paucos intra dies absumptus interiit.

Ferunt quidem nonnulli Medicos, quò Commodo gratificarentur magis, mortem ejus maturâsse: Quod si verum est, (& Dio sanè verissimum esse præstat.) quàm suis id erat rebus opportunum, quod is in ore habuisse frequentissimum perhibetur? *Quàm multa sunt ob quæ à nobis liberari desiderent haud pauci? Illi ipsi elatum me optant, pro quibus tam multa examinavi, supplicavi, procuravi: Illi injuam ipsi elatum me optant, tanquam qui levamen forsan hinc aliquod sperent.* Et is quidem suo tum præsertim præcepto, quod ibidem memoratum habes, obtemperavit est. *Nec propterea tamen minus illis propensus discedas, sed morientui tenax, amicus, benevolus, mitis.* Ab eodem utique Dione accepimus, Marcum morti proximum Commodum militibus commendâsse, (noluit enim videri quòd sibi ab illo allata est credere) Tribuno etiam Militum Tesserum postulanti, *Abi ad Orientem*, respondisse, *Ego enim jam ad Occasum commeo.* "Quod eo creditu est proclivius, quòd Antoninum constet, quâ erat mirâ animi in suos benevolentiâ, propinquorum vitia dissimulare solitum." *Dio.*

Sed tenera adhuc Commodi ætas, quæ nondum indolis adeò turpis atque immanis indicia dederat, ignominiam & culpam hanc injuriâ illi inultam ut credam facit. Præsertim, quum non nisi mortuo patre in vitia delapsum narret Herodianus. Mores sanè *Herodian. in Commod. 7.*

Filio

cruenti, quibus se omnibus brevi reddidit infestum, ut hujus etiam parricidii reum existimarent, plerosque poterant inducere; ut nequid sit facinoris aut flagitii, quo non ipse se contaminâsse putaretur. Nec insolens est iis omnibus facilem adhibere fidem, quæ etsi pridem, & illis forsan insciis vel facta, vel conficta, extremo tamen vitæ actu Principes in se admitti potuisse ostendunt. "Hæc quidem D'Acerius pro suo etiam in malos æqui-
" ori ingenio: cujus affectum & mores benevolos non laudare nequeo: Sed id tamen mo-
" nendum duxi, Herodiani testimonium à Capitolino perquam esse diversum; qui & An-
Capitol. 17. " toninum perhibet moribundum *Sententiam de filio eandem quam Philippus de Alexandro*
" *ostendisse, quum de illo malè sentiret*; (sensu nempe longè alio, Imperium Romanum Com-
" modi vitiis & profusæ libidini minimè suffecturum) quin & *minimè se ægrè mortem ferre,*
" *cum filium superstitem relinqueret*. qualem verò docent sequentia, *Nam jam Commo-*
" *dum turpem se & cruentum ostentabat*. Et mox tum postea. *Fertur illum mori voluisse*
" *eum filium talem videret futurum, qualis extitit post ejus mortem; nè, ut ipse dicebat,*
" *similis Neroni, Caligulæ, & Domitiano esset.*

Statim ex quo perculsus erat morbo, salus ejus deplorata est. In illum tum demum scopulum impingens, ubi naufragium faciunt pars hominum maxima; qualis revera esset, & quantum potuerit Virtus & Sapientia intimis animi sensibus insculpta, omnibus ostendit. Pectus tamen etiam constantissimi Viri diversæ scindebant curæ. Quicquid di-
Herodian. in Com. 3, 4. vinæ visum est voluntati, æquo ille & modesto, quod Philosophum decuit, animo tulit: Populus tamen, quem Imperatori inprimis charum oportuit, quid tandem ipso vitâ functo fieret, cogitare acerbum; & anxio timore plenum. Diem quem morte clausit extremum agebat mœstus; Multa adeò, quibus animi angebatur, revolventi subibant mentem. Terrebat nempe ingenium adolescentium à rectâ honestâque disciplinâ ad luxum voluptatésque facilè delabens; nec hominem minimè imperitum fugit multorum memoria Principum, qui Juvenes imperium suscepissent; qui vitiis & adulatione victi, voluptatibus tantùm studebant, & imperio grave dedecus infligebant. Solicitabant etiam animum recentiora Neronis & Domitiani Exempla, qui nihil sibi ad extremam crudelitatem reliqui fecerant. Filio itaque timebat suo, ne lubricum nactus locum ab instituto desciscceret; bonis artibus, studiisque (quibus tanto curarum & laboris impendio ætas ejus tenera fuisset imbuta,) relictis, ebrietati sese & crapulæ dederet; Virtutis etiam, Justitiæ, & in patriam Charitatis obrutis seminibus & extinctis, pro Patre Patriæ Tyrannum ageret. Terrebat præterea Germaniæ vicina gens, quam nondum planè subjecerat; sed partim in societatem adsciverat, alios autem armis belloque edomuerat; quibus, quantumvis metu principis in præsens contineantur, mos est tamen quamlibet levibus momentis ad arma resumenda facillimè impelli. Quare dubitabat, ne despectâ mox filii ætate, & regnandi imperitiâ, conjurati iterum vindictam quærerent, & infamiam victoriarum à se reportatarum delendam. His igitur Curarum fluctibus æstuans, amicos propinquosque omnes, quotquot aderant, convocari jubet. Qui postquam convenerunt, constituto in eorum conspectu adolescente filio, paululúmque se, ut potuit, è grabbato sublevans, hujusmodi habuit orationem.

Ibid. 4, 5.

Marci Imperatoris Oratio pro Commodo.

Dolere vos atque angi cum ita me affectum contemplamini, minime mirandum. Quippe humanum est humanis casibus ingemiscere: multoque magis misericordiam provocant, quæ oculis usurpamus. Cæterum peculiaris vobiscum nostra ratio est. Nam de mei erga vos animi conscientiâ, mu-

Δημηγορία τοῦ βασιλέως Μάρκου περὶ Κομμόδου.

" Ἄχθεσθαι μὲν ὑμᾶς, ἐφ' οἷς ὁρᾶτέ με διακείμενον, θαυμαστὸν οὐδέν. φύσει τε γὰρ τὸ ἀνθρώπινον ἐλεεινόν, καὶ ταῖς τῶν ὁμοφύλων συμφοραῖς τὰ τε δεινὰ ἐφ' ὅμιν πονοῦντα, οἰκτον παραλλήλως μείζονα. ἐμοὶ δὲ τί πλέον ἀπάρχειν παρ' ὑμῶν οἴομαι· ἐπεὶ γὰρ ὧν αὐτὸς διάκειμαι περὶ ὑμᾶς, ἀμοιβαίαν εὔνοιαν εἰκότως ἂν
παρ-

πᾶσι. καὶ ἡ ἡμερὸς εὐκαιρος, ἐμοί τε ἀδίκως, μὴ μάτην σοὶς ὑμᾶς τοσάυτα χρόνῳ πολύ τε καὶ σπουδῇ καταθεῖναι· ὑμῖν τε ὑποδύναι χάριν, δείξασιν ὅτι ἄκαιρος ἂν ἐπύχετε. ἂν ἀμνημονεῖτε. βεβᾶτε δὲ μοι τὸν υἱὸν, ὃν αὐτοὶ ἀνεθρέψασθε, ἄρτι τῆς μειρακίων ἡλικίας ἐπικαίνοντα, καὶ δόμενον ὥσπερ ἐν χειμῶνι καὶ ζάλῃ, ἧς κυβερνησόντων, μή που φερόμενος ὑπ' ἀτελοῦς τῆς ἧς δεῖται ἐμπειρίας, εἰ φαῦλα ἐπιτηδεύματα παραβαλῇ. χρῆσθε δὲ ἐν αὐτῷ ὑμεῖς ἀντ' ἐμοῦ πατράσι, πολλοὶ παιδαγωγοί τε, καὶ τὰ ἄριστα συμβουλεύοντες.

quam spero diligenti quasi meo jure benevolentiam. Nunc autem illud accidit, cum & mihi ipse judicium faciendum, frustrane vobis benevolentiam diu tuleverim, studiumque omne meum lubens detulerim in & vobis referenda gratia ostendendum, nec esse eorum quæ acceperitis immemores. Videtis filium, quem ipsimet educastis, primas nunc adolescentiæ metas ingredientem, quasique in salo, atque in fluctu vitæ, gubernatoribus indigentem: ne rerum imperitiâ de recto quasi cursu ablatus, malis artibus impingat. Este igitur vos illi pro me uno multi parentes, excolendo scilicet, atque optima suggerendo.

Οὔτε γὰρ χρημάτων πλῆθος ἰσχὺν τυραννικὴς τρυφῆς ἀναπλῆσαι, οὔτε δορυφόρων ὄχλος ἐπιτὸν βίαιον τὸν ἄρχοντα, εἰ μὴ τοῖς ἀρχομένοις εὔνοια μᾶλλον ἢ δέος ἐπιτίθοιτο. μάλιστα γὰρ ἐκεῖνοι τὸν ἀρχὸν μόνον ἀνυπόπτως ἄγουσι, ὅσοι μὴ φόβον ἔχειν αὐτοῦ τινος ἀνάγκην ἢ τῆς αὐτῆς χρηστότητος, πᾶσι δὲ ἀγαθοῖς ἐπιτηδείως ἔχειν παρασκευάζουσιν. οὐ γὰρ οἱ ἐξ ἀνάγκης δουλεύοντες, ἀλλ' οἷς μὴ πειθῆς ὑπακούουσιν, ἀνυπόπτως, καὶ ἔξω κολακείας τρόπου ἀφωνίας τε καὶ πάσης διαθέσεως, ἐνίοτε ἀφιᾶσί τε καὶ πάσχουσι διαπαίζεσθαι, ὡς μὴ βίᾳ καὶ ὕβρει δεῖ τέτε ἐκδῦσι. χαλεπὸν γὰρ ἀληθοῦσί τε, καὶ ὅταν ἐπιθεῖναι δέη μέτρα, ὑπερτύσαι ἐξουσίας τοιαῦτα δὲ συμβουλεύοντες αὐτῷ, καὶ ὧν ἀκούει παρὼν ὑπομιμνήσκοντες, ὑμῖν τε αὐτοῖς καὶ πᾶσιν ἄριστον ἀποδείξετε βασιλέα, τῇ τε ἐμῇ μνήμῃ χαριεῖσθε τὰ μέγιστα, ὅταν τε μόνως ἀθάνατον αὐτὴν παῖσι δυνήσεσθε.

Neque enim ut pecuniæ vis tyrannidis luxuriam explere, aut stipantia satellitum agmina tueri principem possunt, nisi illi ipsi quos reges, animum imperanti benevolentiamque accommodent. Quippe ii demum diu tutoque imperant, qui non metum ex crudelitate, sed amorem ex benitate civium suorum animis instillant. Neque enim quos servire necessitas coegit, sed quos obtemperare sua quemque voluntas adegit, ii sunt in agendo, patiendoque à suspicione omni, assentationeque vacui: nunquamque imperia detrectant, nisi violenter contumelioseque sine habiti. Est autem difficile, in maximâ licentiâ moderari sibi, quasique frænos imponere cupiditatibus. Quod si bene vivendi autores illi fueritis, & quæ nunc coràm audit, identidem admonueritis, unâ operâ & ipsum vobis reliquisque omnibus optimum principem reddetis, & memoriam nostram demeribemini quam scilicet immortalem hac una ratione poteritis efficere.

Talia dicentem Marcum ita repente animus defecit, ut statim conticesceret, ac languore nimio Supinus, in lectulum relaberetur. Quum itaque dieu unum duntaxat & noctem supervixisset, fato est functus: sic ut magnum suî desiderium ejus ætatis mortalibus, posteris verò etiam virtutis memoriam reliquerit sempiternam.

Postquam illius mortem fama vulgavit, incredibilis repente exercitum ipsum, plebem, atque Italiam adeò omnem luctus occupavit. Nullus unquam nuntius tantum dolorem Romæ excitâvit, tantum unquam terrorem intulit. Imperii Gloriam & Felicitatem integram cum Antonino interiisse unâ diceres; quem omnes certatim unâ voce, alii Parentem, Fratrem alii, alii Ducem Fortissimum, Bonum quidam Imperatorem, nonnulli etiam Probum, Continentem, Sapientem, Moderatum Principem, Virtutis denique consummatissimæ Exemplar vocitabant; quodque vix alibi usquam factum accepimus, tot in laudes ejus conspirantium ne quisquam sanè aut fallus aut nimius habebatur.

Capitol. 18. Senatus Populuſque, etiam priuſquam funus conderetur, non diviſis locis, ſed in unâ ſede propitium Deum dixit. Et parum ſanè fuit, quod illi & Aurea poneretur in æde Julii Statua, & honores divinos omnis ætas, omnis ſexus, omnis conditio ac dignitas dedit, niſi quòd etiam ſacrilegus judicatus eſt, ſiquis ejus imaginem in ſuâ domo non habuit, qui per fortunam vel habere potuit, vel debuit. Denique in multis domibus M. Antonini Statuas meris erat inter Deos penates conſiſtere.

Ann. Chriſt. 180. *Dio. Capitol. Sexageſimum primum egiſſe narrat. Dio* lviii. *annos, menſes* x. *dies* xxii. *natum occubuiſſe.*

Ita demum conquievit omnium, qui Romæ unquam principatum tenuerunt, optimus, maximuſque Marcus, Diis vitâ & morte conjunctus, cum annum ætatis quinquageſimum nonum nondum exegiſſet. Annos novem Fratrem habuit imperii participem; decem regnavit ſolus. Quem variis exagitatum fortunis, & plurima præclarè proſperéque gerentem, idcircò tamen præſertim fælicem ducere fas eſt, quòd immane Filii ingenium, & flagitia (quibus is humano generi & peſtem & probrum brevi ſe præſtitit) nefanda, parum adhuc perſpexiſſet.

PRÆ-

PRÆLOQUIUM,

IN QUO

De Disciplina Stoica, cum Sectis aliis, Peripatetica, & Academica Vetere, Epicurea verò præcipuè collata; deque eorum, qui hanc secuti sunt, quæ supersunt, Senecæ, Epicteti, Marci nostri cumprimis, scriptis disseritur: Operisque hujus totius ratio atque institutum exponitur.

SToicam *Disciplinam*, præ cæteris Philosophorum priscorum Sectis ad dogma Christianum proximè accessisse, è nostris qui censuerint, non desunt. Et Josephus quidem Judæus, ubi *vitæ suæ* rationem denarrat, de *Pharisæorum*; quam apud suos αἵρεσιν ἀκριβεστάτην fuisse [1] Paulus pronunciat, quamque horum uterque, & Josephus & Paulus, aliquando sectatus fuerat; [2] ἡ Φαρισαίων, inquit, αἵρεσις ὁμοφυλετός ἐστι τῇ παρ' Ἕλλησι Στωικῇ λεγομένῃ. *Pharisæorum Secta ei est affinis, quæ Græcis Stoica nuncupatur.* Hieronymus verò noster verbis planè disertis; [3] *Stoici*, inquit, *nostro dogmati in plerisque concordant.* Et in multis quidem convenire, ambigi non potest, si quis instituti utriusque τοῦ τε καὶ τοῦ παρ' ἡμῖν regulas legésque secum invicem contulerit: in pluribus etiam, opinor, quàm Secta alia ulla; quum nulla, credo, comperta sit, quæ pietatis ac virtutis studium exercitiúmque aut pluris faciat, aut altiùs evehat, aut fortiùs spiret, aut acriùs urgeat, aut penitiùs inculcet, aut enixiùs provehat.

[1] Paul. apud Lucam, *Act.* 26. 5.

[2] Joseph. in *Vita sua de Bello Judaic.* libris *subjuncta.*

[3] *In Esaiam Comment. cap.* 11.

Hoc quo clariùs eluceſcat, de Sectis eminentioribus quibusdam cum ista collatis videbitur. Atq; hîc mitto Pythagoræ, [4] mysticam an magicam dixerim, disciplinam, cujus rudera duntaxat & λείψανα disjecta jam supersunt. *Aureum* enim *carmen*, quod hujus nomine prostat, ejusdem esse notæ censent eruditi cum Phocylidæ *Monitorio*; suppositititium utrumq;. Sed nec in ullo numero habendam existimem,

[4] Videatur *Pythagoræ Vita*, apud Laert. l. 8. & ab Jamblico conscripta, *cap.* 13, 14, 23, 24. necnon *Jamblichi vita*, apud Eunap. in *Vit. Sophist.*

ſtimem, aut Cynicorum affectatam illuviem, fœdáq; in propatulo etiam perpetrata [5] χειρουργήματα; (quos [6] *à Stoicis tunica tantùm diſtare*, haud ritè pronunciâſſe videtur Satyricus, quam illi [7] obſcœnitates iſtiuſmodi, ſordéſq; etiam, [8] tanquam à natura humana alienas, ſint averſati:) aut Academiæ etiam Novæ ἀκαταληψίαν, quæ cùm ſenſibus tam externis quàm & internis fidem omnem detrahat, [9] mentíſque pariter atque corporis oculos penitus revellat, hominem nec rationis particeps eſſe animal patitur.

Ad illos accedo, qui Philoſophiam nobis excultiorem dederunt, Scholáſq; frequentiores, ampliores, illuſtriores habuerunt. Ex his ſunt, qui è Platonis Gymnaſio prodiêre, *Academici Veteres*, & Peripatetici: quos, quia [10] *nominibus* ſolis *locíſq;* (cùm *Academiam* alteri, *Lycæum* alteri tenerent) à ſe invicem *diviſi*, *rebus* interim *conveniebant*, unà junxiſſe, compendio dabitur. Inter iſtos cumprimis emicuit Ariſtoteles. Is in ſcientiis diſcipliníſque omne genus tradendis, *Logicâ*, *Rhetoricâ*, *Poeticâ*, *Politicâ*, *Oeconomicâ*, *Ethicâ*, *Phyſiologicâ* [11], ad [12] miraculum uſq; tantum præſtitit, ut plus illi hac in parte totus eruditionis humanioris circulus debeat, [13] quàm priſcorum, non dico uni alteri alicui, ſed eis, quorum ſaltem ad ætatem hanc ſcripta perennârunt, etiam univerſis. Nam quòd [14] *Platonem* hujus Magiſtrum, familiæq; illius utriuſq; parentem, *excipere* ſolent, qui huic alioqui primas deferunt; haud advertiſſe ſatis videntur, Platonem non tam in diſciplinis ttadendis, quàm in ſui temporis [15] Sophiſtis, ſub perſona Socratis, defricandis, ludendis, traducendis, refellendis, horum phaleris detrahendis, fucis detergendis, tricis exolvendis, operam maxima ex parte collocâſſe. Unde natum, ut in *Dialogis* pleriſque, per anfractuoſas diſceptationum ambages, artificio ſingulari ſibi invicem implicatas & innexas, in immenſum ferme protractâ diſſertationis ſerie, veri certíque ſitiens lector, niſi quòd dictionis amœnitate, inventionis varietate, ſtructuræq; elegantiâ, quæ feſſum interim reficiant, dum delinitur detinetur, logis longis ac lacinioſis penè delaſſatus, cùm [16] quod pro certo

[5] De quo videri poterit, ni pudor prohibeat, Dio Pruſ. *orat.* 6. in *Diogen.* ſive, *de Tyran.* & Laert. *l.* 6. in *Diogen.* quo loco vim vocabuli non aſſecutum Ambroſ. Camald. Interpretem, non eſt mirum, quum H. Stephan. præterierit.

[6] Juvenal. *Sat.* 13.

[7] Proinde Zeno αἰδήμονα τοὺς τῷ κυνικῷ ἀναισχυντίᾳ, à Cratete defecit. Laert. *l.* 7.

[8] Τὸ καθάπαξ πᾶσιν ἐν τῇ φύσει τὸ ἀνθρώπου ἀπεῖχεται ἢ εἰ τινί ἄλλῳ, ἢ τούτῳ ὃ ζῷον λογικὸν ἐστιν. Epictet. *diſſert. l.* 4. & per totum *cap.* 11. quod his verbis clauditur, Πᾶσα ἐνδοξοτὴ ὑπό τινος ἀνθρωπικῆ γίνεται· αὕτη δ' ἐστὶν ἡ τοῦ μὴ ἀνθρωπικὴ εἶναι.

Naturâ homo mundum & elegans animal eſt. Senec. *epiſt.* 92. [9] Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 5. & *l.* 2. *c.* 20. & Senec. *ad Lucil. ep.* 88. [10] Cicer. *Academ. l.* 1. [11] *Muſicam*, *Mathematicam*, *Medicam* non adjicio, quia periiſſe videntur, quæ de his ſcripſiſſe diſcimus ex Laertii laterculo: ſed nec Metaphyſicam, quia nomen priſcis iliis ignotum; aliúdque planè ſonat τὰ μετὰ τὰ φυσικά. [12] *Talem eſſe unum hominem miraculoſum eſt potiùs, quàm humanum.* Averrpes in *Proœm. Phyſic.* [13] *Ariſtoteles meo judicio in Philoſophia prope ſingularis.* Cicer. Academ. *lib.* 4. [14] *Ariſtoteles, excepto Platone, Philoſophorum princeps.* Cicer. *de finib. lib.* 1. *Ariſtot. longè omnibus (Platonem ſemper excipio) præſtans ingenio & diligentiâ.* Idem *Tuſculan. lib.* 1. [15] *Sophiſtas è Platone intelligimus luſos à Socrate.* Cicer. *de finib. lib.* 2. [16] *Platonis in libris nihil affirmatur; & dum in utramque partem multa diſſeruntur, de omnibus quæritur, nihil certi dicitur.* Cicer. Academ. *lib.* 1.

ſtatuatur

ſtatuatur nihil occurrat, in quo pedem figat, nec jam animi pendens, opinatione dubitationéque omni depoſitâ, firmus conſiſtat, ac ſecurus acquieſcat, vix aut nè vix quidem tandem deprehendere queat.

Ariſtotelem itaque ſeligemus, qui in eis, quæ ad mores formandos, vitæque rationem ritè inſtituendam pertinent, (de his enim jam agimus) reliquorum nomine ſententiam ferat. Is poſt Platonem, cum agmine utroque dicto, in tres claſſes *Bona* diſpeſcit univerſa, *animi, corporis*, & quæ *extra horum utrumque* conſiſtunt, vitæ hujus adminicula. Quamvis autem *animi bona præſtantiſſima* eſſe cenſeat, & *per ſe* maximè eſſe *expetenda* concedat; tanti tamen poſteriora duo iſta facit, tantúmque [17] ad ſortem beatam conſtituendam momenti viriumque eis tribuit, ut [18] virum virtute licèt univerſâ inſtructum, ſed alteris illis orbatum ac deſtitutum, *beatorum* numero eximat, præſertim [19] ſi in adverſa graviora, calamitatéſque inſigniores inciderit; iſta ſiquidem, ubi incurſaverint, *beatitudinem*, quanquam, [20] *mutatu haud facilem*, [21] *intercidere* tamen, *abrumpere* & *corrumpere* prorſus.

Ar Stoici, adeò nihil hanc in partem efficaciæ corporeis externíſque iſtis permittebant, ut præ animi illis nec in *bonorum malorúmve* cenſu collocanda cenſerent; ſed pro rebus *mediis* prorſus haberent, quæ in neutram partem momenti multum conferrent: cùm [22] *nihil bonum* ſtatuerent, *niſi quod pium, juſtum, humanum, honeſtum foret*; *nihil malum, niſi quod impium, injuſtum, inhumanum, inhoneſtum* exiſteret. Proinde *miſerum* eſſe *inſipientem, iniquum, improbum, impium* quemque, quantumcunque, quæ aliis habentur, *bonis, corporeis exteríſque inſtructus ſuffultúſque vitam exegerit*; [23] *beatum* contrà *bonum piumque* quemlibet, quantumcunque *malis*, quæ cæteris reputantur, *obſtrictus divexatúſque ævum tranſegerit*. Hunc denique ſolùm *ſapere*, verè *liberum* eſſe, *ſui compotem, numini charum, cujus ſub tutela curáque, cùm perpetim agat*, ſolùm poſſe [24] *ſecurum malique omnis metu*

[17] Τῶν εὐδαιμονίαν ἐκ πολλῶν ἀγαθῶν συνιόντων. Ariſt. *Ethic. Magn. l.* 1. *c.* 2.

[18] Περὶ δὲ τοῦ χθὲ ὁ εὐδαίμων ἢ ἐν σώματι ἀγαθὸς, ἢ ἢ ἐκτὸς, ἢ τῆς τύχης. Idem. *Ethic. Eudem. l.* 6. *c.* 13.

Multi & magni Philoſophi hæc ultima bonorum juncta faciunt; ut Ariſtoteles, qui virtutis uſum cum vitæ perfectæ proſperitate conjunxit. Cic. *de fin. l.* 2.

[19] Ἀνὰ μὲν ἐκτὸς ἀγαθῶν ἐκ εὐδαίμονα εἶναι. Ariſt. *Eth. Mag. l.* 2. *c.* 8.

[20] Οὐ μακάριος γε, ἂν περιπεσῇς τοιαύταις συμφοραῖς. Ariſt. *Eth. Nicom. l.* 1. *c.* 10. Οἱ δὲ τετραχῶς μὲν τὰς εὐγενείας καὶ τὰς εὐγονίας μεγάλας ἀπειπόντα εὐδαίμονα εἶ φάσκοντες, ἐὰν ἢ ἀγαθὸς, ὑδὲν λέγουσι. Idem *Magn. l.* 6. *c.* 13.

[21] Οὐκ ἐνδεχόλος. Θλίβει καὶ λυμαίνεται τὸ μακάριον. Ibid. idem *Eth. Nicom. l.* 1. *c.* 10.

[22] Τῶν ὄντων, τὰ μὲν ἀγαθὰ εἶ. τὰ δὲ καλὰ τὰ δὲ ὠφέλιμα. ἀγαθὰ μὲν τὰς ἀρετὰς· καλὰ δὲ τὰ ἐναντία· ὠφέλιμα δὲ, ἃ μήτε ὠφελεῖ, μήτε βλάπτει, οἷς ζωὴ, ὑγεία, ἡδονὴ. κάλλος, ἰσχὺς, πλοῦτος, δόξα, εὐτυχία. Laert. *l.* 7. *Zenon.* Μόνον τὸ καλὸν ἀγαθὸν, οἷόν ἐστι βάσκανος φιλοσοφία. Clemens Alex. *ſtrom. l.* 5. Mox poſt nonnulla ejuſdem notæ interjecta, ταῦτα θρυλλοῦσιν οἱ Στωικοί. *Unum bonum eſt, quod honeſtum eſt: cætera falſa & adulterina bona ſunt.* Sen. *Epiſt.* 71. *Nihil eſt bonum niſi quod honeſtum eſt.* Id. *Ep.* 120. Sed & Ambroſ. noſt. idem *Scripturam aſſerere, Offic. l.* 2. *c.* 3. *Media, ſive indifferentia vocamus, quæ nec bona, nec mala, morbum, dolorem, paupertatem, exilium, mortem.* Sen. *ep.* 82.

[23] *Virtus ad vitam beatam per ſe ipſa ſatis eſt.* [Hac prædito] *adjice cæcitatem, debilitatem, dolores continuos & graves, non fit miſer, Quem tam multa mala in miſeram vitam non tranſerunt, nec ex beata quidem educunt.* Sen. *epiſt.* 91.

[24] Διὰ τί γὰρ φοβηθήσεταί τι τῶν γινομένων ἐν ἀνθρώποις; ἀλλὰ πρὸς μὲν τὸν Καίσαρα συγγένεια ἱκανὴ παρέχειν ἐν ἀσφαλείᾳ διάγειν, ἢ ἀκηλαφησίτου, ἢ δεδοικότας ἐδὶ ὅπως τὸ τὸν θεὸν ἔχειν πατέρα ἢ πατέρα ἢ κηδεμόνα, οὐχ ἡμᾶς ἐξαιρήσεται λυπῶν ἢ φόβων; Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 9.

immunem degere, utpote [25] *cui mali nihil aut viventi aut morienti obtingere permissurus is sit,* [26] *cui ipse regendum se totum permiserit: nec posse itaque fieri, ut vel sorte beatâ unquam excidat, vel in calamitates ullas ejusmodi incidat, quæ beatitudinem incidendo miserum faciant.* Et hæc quidem fuêre Stoicorum dogmata, in quibus quatenus tam Peripateticos, quàm & Academicos veteres transcendebant, eò ad regulam populo Christiano præscriptam illis utrisque propiùs utique accesserunt.

Etiamsi autem concedere nunquam quod post Antiochum [28] Cicero, post Ciceronem [29] Augustinus, ab istis illos *vocabulis* tantùm *discrepantes rebus* interim *convenisse*, cum hoc apud [30] Ciceronem Cato nervosè ac luculenter satis refellere videatur; nolim tamen differteri, quod Orator celeberrimus ille, [31] *honestum* saltem *inter hos certamen* fuisse, cùm *omnis* esset *de Virtutis dignitate contentio*; hoc tantùm interesset, ipsa parere *Virtuti* alteri, alteri *totas* integrásque *Virtuti* concederent. Cæterum Epicuri hortulos cum Zenonis porticu, *Voluptatis* Magistros cum *Virtutis* patronis, molles cum rigidis, discinctos & dissolutos cum altè cinctis, arctè strictis committi & in certamen descendere, [32] indignissimum planè videtur, & à ratione omni alienum non immeritò habeatur. Nec defuere tamen istud qui tentarent: idque, quod mirum magis minúsque ferendum, ex eis etiam, qui Stoicis nomen dederant, horum saltem in classe locum ambiebant. Sed quid in hunc sensum proferatur, audiamus, ab eo qui Stoicus ipse haberi volebat.

[33] *Non est*, inquit, *quod putes magnum, in quo dissidemus.* Exiguum scilicet spatium interjectum fuerat, quod utrosque à se invicem dispesceret, cùm *Virtuti* illi *totum* deferrent, *Voluptatem* isti pro *bono* vel *summo*, vel *solo* etiam haberent.

Sed, [34] *Quam*, inquit, *virtuti legem dicimus, illa dicit voluptati.* At Stoici *Virtuti legem non dicunt, à virtutis norma legem accipiunt* ipsi. Nec si eadem suis quæ & illi in nonnullis præcipiunt, ideo non longè à se invicem diviſi exiſtunt. Ecquis *Medicum* à *Philosopho* non distare multùm dixerit? Eadem tamen suis in victu vitáque communi præcipiunt isti, præscribunt illi. Medicorum principem & parentem audiamus. [35] Πόνοι, inquit, σῖτα, ποτὰ, ὕπνοι, ἀφροδίσια πάντα μέτρια. *Labores, escæ, potiones, somni, venerea; moderata sunto omnia.* Ecquid aliud

[25] Ἐν τούτῳ διανοοῦνται δεῖ ἀλλοδεῖς, ὅτι οὐκ ἔχει ἀνδρὶ ἀγαθῷ κακὸν οὔτε ζῶντι, οὔτε τελευτήσαντι, οὐδὲ ἀμελεῖται ὑπὸ θεῶν τὰ τούτου πράγματα. Socrat. apud Plat. in *Apol. Pro certissimo habeatur quod dicturus sum. Nec cuiquam bono quicquam mali evenire potest, nec vivo nec mortuo, nec unquam res eorum à Deo negligentur.* Cic. ex Plat. *Tusc. l. 1. & Epistet. dissert. l. 3. c. 26.* [26] quid hæc, quàm quæ Salomon Paræm. 1. 33. & Paulus Rom. 8. 28.

[26] Ἄγαν μ', ὦ Ζεῦ, καὶ σύ γ' ἢ πάντων κύριος Ὅσα νοῦν οὐκ ἔχει θνητὸν ἐμοὶ διατίθεσθον. Cleanthes. ὅσα ἀνθρώποις ἐναντία ταῦτα. Epictet. *enchir. c. 52. dissert. l. 3. c. 22. Duc me parens, celsique dominator poli, Quocunque placuit: nulla parendi mora est; Assum impiger.* Sen. *epist. 107.*

[27] Cicer. *de Deorum nat. lib. 1.* [28] Cicer. *de finibus, lib. 4.* [29] August. *de Civit. Dei, lib. 9. c. 4.* [30] Cicer. *de finib. lib. 3.* [31] Cicer. ibid. *lib. 2.* [32] Χαλεπὸν, ἑταίρᾳ γυναικὶ σεμνὴ πόρνη μάχη. *dura res, Matronæ cum meretrice contestatio.* Menand. apud Cyril. *adversus Julian. lib. 7.* [33] Senec. *de Vit. beat. c. 13.* [34] Senec. *ibid.* [35] Hippocrat. *epidem. l. 6. sect. 6. § 5.* & ex Hipp. Galen. *Hortat. c. 6.*

Philoso-

Philoſophus, ſive Stoicus, ſive Epicureus etiam, ſive alius quilibet? ſed aliis planè rationibus, & diverſis prorſus, ſinguli. [36] *Finem* aiunt, *dare appellationem*, & *in re ethica formam rationemque habere*. Iſtic ergò vere uſurpatur, quod diverbio vulgari dicitur,

[37] Χωρὶς τὰ Μυσῶν & Φρυγῶν ὅρια.
Fines Myſorum ſunt Phrygúmque diſſiti.

nec ſecus [38] *Medici & Philoſophici, Epicurei & Stoici* fines ſunt diviſi. Medicus ſiquidem valetudini proſpicit, nè in morbum mutet; Epicureus voluptati, nè in dolorem vertat; Stoicus virtuti, nè à tramite iſtius vel tantillum declinando, in vitium protinus proruatur. Toto denique, quod aiunt, cœlo à ſe invicem ſunt diſſiti, quorum alteri *Virtutem*, tanquam Reginam legitimam, Principem juſtam, cui cætera concedant omnia, in faſtigio ſummo collocant; *Voluptatem* hujus vix in famulitium etiam admittunt, quæ vel ad pedes ſubſerviat, vel à tergo ſubſequatur; alteri *Virtuti* de Principatu dejectæ *Voluptatem* ſubſtituunt, [39] cui in ſolio regali ſedenti, ancillulæ inſtar, aſter illa, hoc duntaxat officium ſuum ducens, Dominam in aurem admonere, caveat, ne quid perficiat, à quo dolor aliquis oriatur.

Sed, [40] *ſancta*, inquit, & *recta præcipit Epicurus*; imò *rigida* & *triſtia*, *fortia* etiam, *ſi propiùs acceſſeris*.

Et propiùs igitur accedamus, quò penitiùs & accuratiùs introſpiciamus. idque eò lubentiùs, quia [41] multos monet Orator hac offucià allectos Epicureas partes ſequi, quia *recta & honeſta* ipſum plurimùm facere putant.

Sancta ergò ſcilicet præcipit is, cui [42] *numen rerum humanarum curam nullam planè gerit*. cui [43] πρᾶγμα ὁ θεὸς, ὔτε αὐτὸς ἔχει, ὔτε ἄλλοις παρέχει. [44] *negotii quicquam Deus nec ipſe habet, nec alteri exhibet*. quod impii illi olim fœcibus ſuis immerſi infixíque Judæi, [45] *Deus nec beneficio nec maleficio quenquam eſt affecturus*; [46] *nec propitius eſſe, nec iraſci cuiquam poteſt*. qui denique, utì gloriantur aſſeclæ ipſius, [47] *primus adverſus numen cœliſte oculos attollere* eſt *auſus*, [48] *omnémque funditus* (quantùm in ipſo fuerat) *religionem ſubvertit*.

Recta verò ab eis quænam, aut quorſum quis expectet? *qui* [49] *amicitiam, fidem, juſtitiam, virtutem ullam, niſi* [50] *proprii vel emolumenti, vel oblectamenti intuitu, nec colant, nec colendam cenſeant*; (cùm

[36] Ὁρίζεται ἕκαστον τῷ τέλει. Ariſtot. *Ethic. l.* 3. *c.* 7.
[37] Strabo *geogr. l.* 12.
[38] Χωρὶς τὰ φιλοσόφων καὶ ἰατρῶν, ὥσπερ πόνων Μυσῶν καὶ Φρυγῶν ὅρια. Plut. *de valetud. præcept.* quod idem de *Vatibus & Philoſophis* uſurpavit Damaſcius in *Vit. Iſidori*, à Suida adductus, quem ex Photio alibi reſtitutum damus.
[39] Videatur Cleanthis pictura apud Cicer. *de fin. l.* 2.
[40] Senec. *ubi ſuprà epiſt.* 33. & alibi.
[41] Cic. *de fin. l.* 1.
[42] *Semota à rebus noſtris, ſejunctaque longè*; *Nec bene promeritis capitur, neque tangitur iræ.* Lucret. *l.* 1.
[43] Senec. Συνολοσχωῦ. τὸ μακάριον καὶ ἄφθαρτον, ὔτε αὐτὸ πράγματα ἔχει, ὔτε ἄλλῳ παρέχει. ὥστε ὔτε ὀργαῖς, ὔτε χάρισι συνέχεται. Epicur. apud Laert. *lib.* 10.
[44] Cicer. *de nat. Deor. lib.* 1.
[45] Zeph. 1. 12.
[46] Cicer. *in Piſon.*
[47] Lucret. *de rer. nat. lib.* 1.
[48] Cicer. *de nat. Deorum, lib.* 1.
[49] *Quia hæc benevolentiam conciliant, & quod aptiſſimum eſt ad quietè vivendum, charitatem.* Torquat. apud Cic. *de fin. lib.* 1.
[50] *Quia tutiorem vitam, & voluptatem efficiunt pleniorem.* Idem *ibid.*

[51] Nè justitiam quidem rectè quis dixerit per seipsam optabilem; sed quia jucunditatem afferat. Idem *ib.* τὰς ἀρετὰς διὰ τὴν ἡδονὴν αἱρεῖσθαι, ἃ δ' αὐτάς. Epicur. apud Laert. *l.* 10. *Nihil justum esse naturâ, & crimina vitanda esse, quia metus vitari non possit.* Sen. *epist.* 97.

[52] Torq. *ubi sup.*

[53] *Nihil tam turpe, quod hominum conscientiâ remotâ non facturus videatur.* Cic. *de fin. lib.* 2. Vid. Sen. *sup.*

[54] Ἡ ἀδικία ἐ καθ' ἑαυτὴν κακόν· ἀλλ' ἐν τῇ καθ' ἣν ὑποψίαν φόβος, εἰ μὲν λήσει ὑφ' ἧς τοιούτων ἐφεστηκυῖα κόλασις. Epicur. apud Laert.

[55] *Plus hinc in ipsa injuria detrimenti est, quàm in eis rebus emolumenti, quæ injuriâ patiuntur.* Torquat. *ubi sup.*

[56] Οὐκ ἔστι τὸν λάθρᾳ τι ποιοῦντα πιστεύειν ὅτι λήσει, κἂν μυριάκις ἐπὶ τῷ παρόντι λανθάνῃ· μέχρι γὰρ κἀκείνου ἀδηλον εἰ μὴ λήσει. Epic. apud Laert. *Eleganter Epicurus, potest nocenti contingere ut lateat, latendi fiducia non potest.* Sen. *epist.* 97.

[57] *Tuta scelera esse possunt, secura non possunt.* Sen. ipse *ibid.*

[58] Torquat. apud Cicer. *de finib. l.* 1.

[59] Torquat. *ib.*

[60] Torq. idem *ib.* & Cicer. *de finib. l.* 2.

[61] Πᾶσα ἡδονὴ ἀγαθόν. Epicur. apud Laert. *l.* 10.

[62] Epicur. in κυρίαις δόξαις Cicerone interprete, *de fin. l.* 2. Εἰ τὰ ποιητικὰ τῆς τοῦ ἀσώτους ἡδονῆς ἔλυε τοὺ φόβους τῆς διανοίας, τούς τε περὶ μετεώρων καὶ θανάτου καὶ ἀλγηδόνος, ἔτι τε τὸ περὶς τῆς ἐπιθυμιῶν ἐδίδασκεν· ἐκ ἂν ποτε ἐχομεν ὅτι μεμψίμοιρα αὐτοῖς, παντοδαπὸν ἐμπεπλεσμένοις τῆς ἡδονῶν, καὶ ὑδαμοῦθεν ὄντες τοῦ ἀλγεῖν, οὔτε τὸ λυπούμενον ἔχοντι, ὅθεν ὅτι τὸ κακόν. Laert. *l.* 10.

[63] Τὰ πηγὴν ἡδυπαθῶν ποιητικὰ πολλαπλασίως ἐπήρει τὰς ὀχλήσεις τῆς ἡδονῆς. Epicur. *ibid.*

[51] *nihil horum per se bonum, suique caussâ expetendum existiment;* [52] *honestum ipsum inanem sine re subjecta sonum, nec tam solidum, quàm splendidum nomen pronunciant;* [53] *quin nec flagitio, facinore, scelere ullo, quod voluptatem conciliet, lucellúmve pariat, propter se abstinendum statuunt, (* [54] *cùm hujusmodi nihil ex se malum reputent) nisi supplicii,* [55] *damni, mali alicujus insecuturi metu coërceantur; nec à numine hoc (à quo iram vindictámve ob istiusmodi quicquam, vel expectare, vel formidare vanitatis & superstitionis nomine, non damnant tantùm, verum etiam deridentes) sed* [56] *ab hominum conscientia, qui ab iniqua & scelesta perpetrantibus pœnas exigere, ac vindictam sumere, sive pro autoritate publica, sive pro viribus privatis valent; hos autem* [57] *latendi fiducia nulla possit unquam haberi.*

Sed pergamus, & *rigida* ac *tristia* ista Epicurea videamus, ut [58] *imperitorum scil. errore sublato,* ex horum patrono intelligamus, *ea quæ voluptuaria, delicata, mollis habetur disciplina, quàm gravis, quàm continens, quàm severa sit.* [59] Epicurus ergò ipse τὸς ἀκολάστους & ἀσώτους castigat & damnat, qui *voluptatis specie objectâ allecti, præsentium deliciarum blanditiis deliniti, cupiditatéque enormi corrupti & occæcati, luxuriis ac libidinibus constringendos se temerè tradunt, nec quid porrò eventurum sit, quos morbos, quos dolores excepturi sint, provident.*

Verùm quo fundamento istos reprehendat, extroma hæc satis liquidò produnt. [60] *Luxuriam* utique *severus* iste, *per se, aut propter se reprehendendam non putat:* siquidem [61] *Voluptas omnis,* inquit, *bonum est:* (ità nec turpissima re ulla perceptam excludit) Et, [62] *si ea,* inquit, *quæ sunt luxuriosis efficientia voluptatum, liberarent eos Deorum & mortis & doloris metu, docerentque, qui esset finis cupiditatum, nihil esset eorum quod reprehenderem, cùm undique complerentur voluptatibus, nec haberent ulla ex parte aut dolens aut ægrum, aut malum.* Ità nec luxuriosos ob eam caussam reprehendit, quia luxuriosè vivant; probat potiùs ac collaudat, quia voluptatibus omni ex parte complentur; modò cætera caveant, quorum primum quidem & præcipuum est, ut omnem numinis è mentibus metum excutiant. Quâ ergò ratione castigat asotos istos damnátque Epicurus? quia utique [63] *Voluptates,* quas immoderatè sectantur isti, *Voluptatem* ipsam *multis modis conturbant &*

corrumpunt,

corrumpunt, dum istis procurandis & prosequendis, [64] *in morbos graves, in damna, in dedecora incurrunt, sæpe etiam legum judiciorúmque pœnis obligantur.* Hæc illi *rigida*, hæc *severa*, hæc *tristia* sunt, quæ suis præcipit Epicurus. Voluptatibus vel fœdissimis, vel obscœnissimis indulgeant, totósque se dedant, concedit; caveant duntaxat, nè usu an abuti immodico, vel morbum contrahant, vel facultates profundant, vel infamiam attrahant, vel legibus indicta in se arcessant supplicia. Sed temperantes, sobrii, bonæque frugis fuisse referuntur, ex eis qui *Voluptatis* tamen *patroni* ac *magistri extitêre*, omq; pro *bono summo* habuerunt. [65] Gloriatur utiq; Epicurus ipse, *asse non toto se pasci; Metrodorum, qui nondum tantùm profecerit, tato.* [66] *diffluere se corpusculi voluptate profitetur, aquâ & pane vescentem, epulásq; sumptu magno comparatis despicere ac despuere:* [67] *aquam & polentam si habuerit, Jovi ipsi de felicitate controversiam facturum:* [68] *summam enim ista voluptatem exhibere, ubi indigentiâ affectus ea quis sumserit,* [69] *nec minorem voluptatem ex victu tenuissimo, & contemtissimis escis & potionibus percipi, quàm epulandum exquisitissimis, ubi quicquid dolorem creat, eis sublatum fuerit.*

Et Eudoxo quidem, qui Epicuro prior, de *Voluptate* huic gemina tenuisse & tradidisse videtur, [70] *temperantiæ & sobrietatis in victu insignibus testimonium perhibet Aristoteles luculentum. quâ etiam* [71] *vitæ ratione fidem dogmati suo est amplioremconsecutus; utpote qui* [72] *non affecta, vitioso, aut partium studio, sed judicio incorrupto* [73] *& veris ut victum* [74] *de principatu pro voluptate sententiam tulisset.* de Epicuro verò ambigi non immeritò potest; quem Timocharis narrat, non *assem nec totum*, sed [75] *minam* integram *in victum diurnum quotidie impendere solitum*, idq; [76] ipsum alibi de se esse professum. Aliud itaque fuisse videtur, quod ex usu communi, aliud quod per exercitium peculiare factitabat. [77] *Certos* utiq; *habebat dies, quibus malignè famem extingueret, visurus an aliquid deesset ex plena & consummata voluptate, vel quantum deesset; & an dignum quod quis magno labore pensaret*, sive, quibus tanquam [78] *ad palum exerceretur, nè imparatum fortuna deprehenderet, &* [79] *ut contra injurias fortunæ inter ejusdem beneficia firmaretur.* Hoc per intervalla fecisse videtur, quod Eudoxus forsan jugiter. Vi-

[64] Torq. apud Cicer. *de finib. lib.* 1.

[65] Senec. *ep.* 18.

[66] Ἐρυάζω τὴν χρῶτα τὸ σωμάτιον ἡδεῖ, ὕδατι καὶ ἄρτῳ χαίρων καὶ σφόδρα τοῖς ἐκ πολυτελείας ἥδουσι. Epicur. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 17.

[67] Ἔξοιμι ἐχειν καὶ τῷ Διὶ περὶ εὐδαιμονίας διαγωνίζεσθαι, μᾶζαν ἔχων καὶ ὕδωρ. Idem apud eundem, sed vitiatus, & sic restituendus. quam vocem ἀσπλοΐας notat. Clem. Alex. *strom. l.* 1. ac ampliùs intendit & extendit Seneca *Epist.* 110. *Faciamus*, inquit, *ero te, etiamsi ista desuerint.* Et ipse *Epist.* 25. *Intra hæc quisquis desiderium suum clausit, cum ipso Jove de felicitate contendat.*

[68] Καὶ μᾶζα καὶ ὕδωρ τοῖς ἀνεπιτήδευτον ἡδονὴν, ἐπιτείνει ἐπὶ ἴσον τοῖς αὐτὰ περιγίνεσθαι Epic. *ibid.*

[69] Idem apud Ciceron. *de finib. lib.* 2. Οἱ λιτοὶ χυλοὶ ἴσην πολυτελεῖ διαίτῃ τὴν ἡδονὴν παρέχειν, ὅταν ἅπαν τὸ ἀλγοῦν ἐξαιρεθῇ. apud Laert. *lib.* 10. [70] Διαφερόντως ἐδόκει σώφρων εἶναι Arist. *Ethic. lib.* 10. *cap.* 1. [71] Ἐπεδίωξε δὲ λόγοι. διὰ τὴν τῆς ἡδυς ἀρετήν. Ibid. [72] Οὐχ ὡς φίλος τῆς ἡδονῆς. [73] Οὕτως ἔχειν κατ' ἀλήθειαν. *Ibid.* [74] Συμπροσῆσαι τὸν περὶ ἡδονῆς τῇ ἡδονῇ, *Ibid. lib.* 1. *cap.* 12. [75] Μνᾶν ἀναλίσκειν πυκνοσίαν εἰς τὴν τροφήν. Laert. *lib.* 10. [76] In *Epist. ad Leontium meretriculam, & ad disciplinæ suæ observantes Mitylenæos philosophos.* [77] Senec. *epist.* 18. ex Epicuri *ad Polyænum epist.* [78] Idem *ibid.* [79] *Ibid.*

ctum autem tenuem ſimplicémq; qua de cauſſa lautiori ac multiplici, perpetim uſurpatæ præſertim, præferendam exiſtimet, rationes ab ipſo proditas habemus. Et primo quidem loco, [80] *non ob luxum ipſum aut intemperantiam,* [81] quam *nec propter ſe fugiendam,* utì [82] *nec temperantiam propter ſe expetendam,* definiat; ſed *ob moleſtias græves, quæ indè provenire poſſint.* Quia nimirum ex largiore ac lautiore victu jugiter habito, ingentes in re familiari excitantur tempeſtates, quibus, dum epulandi modus nullus adhibetur, facultates funditus exhauriuntur, & *patrimonia* integra, quaſi [83] *pilæ in modum convoluta,* [84] *ovi ſorbilis inſtar,* ità penitus *deglutiuntur,* ut rerum omnium egeſtas ſumma protinus conſequatur. Sed nec in re familiari tantummodo tam gravia iſtinc emergunt, ſed & in corpore ipſo, [85] quod eſt illis *boni malíq; omnis,* quia *voluptatis & doloris,* utì mox videbitur, *ſedes præcipua.* [86] *Conſequuntur enim,* inquit, *magni dolores eos, qui voluptatem ratione ſecuti neſciunt:* dum [87] *quæ deſiderantibus alimenta erant, onera ſunt plenis;* [88] *multoſq; morbos multa faciunt fercula;* & [89] *miſerabilior ex cruditatibus quàm ex fame enaſcitur macies;* exe deniq; crapulam ebrietatémq; ſequuntur [90] *capitis vertigines,* oculorum ſuffuſiones, *cerebri æſtuantis verminationes,* artuum reſolutiones, corporis totius affectus moleſtiſſimi, [91] quos ſi vel præſentiſcerent homines, vel prævíſos haberent, negat ille apud Comicum Græcum, futurum, ut luxui vinolentiæq;, aut toties, aut tantoperè indulgerent. Adhæc proſpectum hac ratione volebant, cùm ipſe, tum & ipſius aſſeclæ, *ut* [92] *cùm in ipſa ſecuritate animus ad difficilia ſe præparâſſet, nunquam expaveſceret:* quod ſæpiùs experti, priùs didicerant, minùs moleſtè id perferrent, ſi neceſſitas incideret, cui antè aſſueverant. Porrò ut experiundo addiſcerent, [93] *quàm exiguum naturæ ſatisfaciat, quantúmq; ex iſtis voluptatis percipi poſſit,* [94] *ubi indigentiâ affectus quis ſumſerit ea.* Deniq; ut [95] *ex victu lautiore voluptas plenior* accreſceret, cùm [96] *voluptates uſus rarior commendare* atque [97] *intendere ſit natus;* frequentior autem, & continuus magis multò ſenſum contrà obtundere atque hebetare conſueverit. ac proinde aſſiduam eſcæ delicatioris uſurpationem [98] *ſumtûs quàm oblectamenti amplius habere* pronunciant. [99] Acriores

[80] Οὐ δι' αὐτὰς, ἀλλὰ διὰ τὰ ἀκολουθοῦντα αὐταῖς δυσχερῆ. Epicur. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 17.

[81] Torq. apud Cic. *de finib. l.* 1.

[82] Idem *ibid.*

[83] Σφαῖραν ἀπολύσει τὸ πλῆθος ὑσίας, καὶ ὑπομόχλια ἀπολεῖται. Alexis *Cnidiâ,* apud Athen. *lib.* 4.

[84] Ὥσπερ δ' ὄν τις ἐφῶν, ὅταν ὠὸν ἐσγίλησι, κἀξαίφνης. Nicomach. apud eund. *l.* 2.

[85] Videantur, quæ apud Cic. ex Epicuro *de finib. lib.* 2. paulò poſt exhibentur.

[86] Torq. apud Cic. ex Epicur. ſententia, *de finib. l.* 1.

[87] Senec. *ep.* 95

[88] Idem *ibid.*

[89] *Ibid.*

[90] *Ibid.*

[91] Εἰ τὸ μὲν σαφὲς θεώτερον τὸ περιπλῶν Παρεσκεύαδ' ἡμῖν, ἵνα μὲν ἐς εἰδότ' ποτὲ Παρέσται πλεῖον τῶν ἀναγκαίων τοῦτ' ἐκεῖνο τὸ πρωΐαν ἐ θερμοδοκοῦντες τῆς μέθης ἔχειν, θερχέρας τοὺ ἀκράτους πίνομεν. Alexis *Phryge.* Et in eandem mentem Clearchus *Corinth.* Εἰ τοῖς μεθυσκομένοις ἐκέσας ἡμέρας, Ἀλγεῖν συμβαίνει πλὴ κεφαλὴν περὶ τῆ πρὼν τὸν ἄκρατον, ἅμ' ἕδεις ἔπινεν ἄν· νυνὶ δ' ὑπὲρ γε τῆ πάνυ πλὴ ἡδονὴν θερλαμβάνοντες ἀφιέμεθα τὰ λοιπά. Habet utrumque Athenæus in *Dipnoſophiſtis,* hoc *l.* 1. illud *l.* 15.

[92] Sen. *epiſt.* 18. θεὸς πλὴ πόλιν ἀφθονος παρασκευάζει. Epicur. apud Laert. *l.* 10.

[93] Epic. apud Senec. & Laert. *ibid.*

[94] Epicur. apud. Stob. *ſup.*

[95] Torq. apud Cicer. *de finib. l.* 1.

[96] Juv. *ſat.* 11.

[97] Τῶν δ' ἡδίων τὰ ἀναιθέστατα ἡδύμενα μάλιστα τέρπει. Democr. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 17.

[98] Τὰρ Ἕλλησι γὰ τέρψις μὴ ἐκ ἔνεστι, πολυτέλεια δέ. Alexis *Amante.* ſive Δαπάνη θεόσεστν, ἡδονὴ δ' οὐδ' ὑπεστν. Idem. *Mentiente.* Athen. *l.* 10.

[99] *Acriores ſunt aurſus intermiſſæ libertatis, quàm retentæ.* Cic. *offic. l.* 2.

utique

utique ad res placitas intermissas revertimur: esuíque [1] *lenocinium* est *antecedens* esuries, ut liberationis *muneri metus*. [2] *Cibi* itaque *condimentum famem* Socrates dicebat, *potionis sitim*. quemadmodum autem ille [3] *ad cœnam vespertinam famem se obsonare* aiebat *ambulando*: Epicurus itidem [4] *ad epulas* insecuturas *appetitum vehementiorem*, [5] *famem maligniùs extinguendo, aucupabatur*, quò amplior ex lautitiis haberetur voluptas. Cæterùm ad virtutem veram, laudémque justam nihil habet momenti, quicquid non honesti causâ, sed vel lubentiæ ampliori conciliandæ, vel molestiæ majori amoliendæ suscipitur.

Ità *rigida, severa, tristia* vidimus; *fortia* videamus. *Fortis*, inquit, est Epicurus, *& fortia* loquitur: [6] *fortis, licèt manuleatus; fortis, sed stolâ indutus*. Ecqua re fortis? Quia non prudenter tantùm, sed & fortiter agit. Etiamsi enim [7] *Voluptatem omnem in se bonum, dolorem omnem in se malum* censeat; [8] *bono* tamen *quandoque tanquam malo utitur, & malo* vicissim *tanquam bono*; [9] prout expedire *vel non expedire visum fuerit*. [10] *siquidem & voluptatibus quibusdam quandoque se abstinet, ob molestias, quas admissæ essent parituræ*; [11] *& labores doloréque graviores etiam ac diuturnos nonnunquam sponte lubénsque sustinet, quo voluptatem indè ampliorem deinceps consequatur*: ([12] *istius* enim *consequendæ gratiâ universa & patrare & perpeti* dilertè profitetur) quod non prudentis duntaxat, sed & fortis est.

Verùm non est illico *fortis* pronunciandus, quicunque asperi aut adversi quicquam subire sustinuerit. Alioqui *fortes amantes* cum [13] Nasone prædicemus, vel *amentes* etiam; quorum illi libidinis œstro perciti, nihil non laboriosum sustinent ultronei; illi per mentis errorem arrepti abreptíque, in nihil non periculi plenum [14] citra formidinem ullam proruunt. *Fortis* fuerit [15] Mutium agens maleficus, qui *tunicâ præsente molestâ*, in focum ardentem manum ultrò immittit. *Fortes* fuerint, qui [16] *vitæ tædio, quam vitæ genere inquietam sibi fecerint ipsi, ad mortem confugiunt*; adversus quos [17] Epicurus ipse pronunciat: *fortiùs* facturi, censente Epigrammatario, si [18] refugerit ille, [19] sustinerent isti. *Fortes* contrà, qui [20] vitæ cupidine nimiâ, cruciatûs & tormenti nihil subire ac perpeti recusent, [12] non tam quò *vitam ulteriùs protollant*, quàm *quò mortem diutiùs protrahant*. *Fortis* fuerit Mæcenas,

[1] Senec. *de benef. l. 1. c. 11.*
[2] Cicer. *d finib. lib. 2.*
[3] Cicer. *Tuscul. l. 5.* ὅλον συνάγειν πρὸς τὸ δεῖπνον. Laert. *lib. 2.*
[4] Τοῖς πλουτιλέοις ἐκ διαλλαμμάτων περιστάσεις κρεῖττον ἡμῖς διατίθησι. Epicur. apud Laert.
[5] Senec. *epist. 18.*
[6] Idem *ep. 33. & de vit. beat. cap. 13.*
[7] Πᾶσα ἡδονὴ διὰ τὸ φύσιν ἔχειν οἰκείαν, ἀγαθόν· καὶ ἀλγηδὼν πᾶσα, κακόν. Epicur. apud Laert. *lib. 10.*
[8] Χρώμεθα καὶ ἀγαθῷ κατὰ τινὰς περιστάσεις καὶ πάλιν τῷ ἀγαθῷ κακῷ τὸ ἔμπαλιν ὡς ἀγαθῷ. *Ibid.*
[9] Τῇ συμμετρήσει καὶ συμφερόντως ἢ ἀσυμφόρων βάλλει τὰ πάντα κείνους.
[10] Ἔστι δὲ ὅτε πολλὰς ἡδονὰς παραιτούμεθα, ὅταν πλείων ἡμῖν τὸ δυσχερὲς ἐκ τούτων ἕπηται. [11] Καὶ πολλὰς ἀλγηδόνας ἡδονῶν κρείττας νομίζομεν ἐπειδὰν μείζων ἡμῖν ἡδονὴ παρακολουθῇ, πολὺν χρόνον ὑπομείναντι τὰς ἀλγηδόνας. Id. *ib.* [12] Τούτου γὰρ χάριν ἅπαντα πράττομεν. *Ib.* [13] *Amor. l. 1. eleg. 9.* [14] *Mente lapsi, mortem non metuunt.* Sen. *ep. 36.* [15] *In matutina super spectatus arena Mutius, imposuit qui sua membra focis. Si patiens fortisque tibi durusque videtur, Abderitanæ pectora plebis habes.* Martial. *l. 10. ep. 25.* [16] Senec. *ep. 2.* [17] Idem *ib.* [18] *Nam cùm dicatur, tunicâ præsente molestâ,* Ure manum, *plus est dicere,* Non facio. Martial. *ubi sup.* [19] *Rebus in angustis facile est contemnere vitam: Fortiter ille facit, qui miser esse potest.* Id *l. 7. ep. 50.* [20] *Optat ultima malorum, & quæ pati gravissimum est, vitæ longioris mercede.* Sen. *ep. 101.* [11] Θάνατον δ' εἶναι μαχέσιον πάθος. Plut. de fer. num. vindict. *Quid hujus vivere est? diu mori,* Sen. *ep. 101*

molli-

[1] *mollitie* infamis, si carmen illud horridum ex vero animi sensu emisit;

[2] *Debilem facito manu,*
Debilem pede, coxâ:
Tuber astrue gibberum;
Lubricos quate dentes.
Vita si supersit, bene est:
Hanc mihi, vel acutam
Subdè, sustineo, crucem.

[3] *Suffigas*, inquit, *licèt, & acutam sessuro crucem subdas. est tanti vulnus suum premere, & patibulo pendere districtum, dum differat id, quod est in malis optimum, supplicii finem. Fortis* demum fuerit, quicunque dura pertulerit, quò vel naturæ necessitatibus urgentibus latisdet, vel affectui vitioso alicui gratum faciat. [4] *Caussa*, aiunt, *non pœna, martyrem facit.* nec fortem arguunt perpessiones ipsæ, sed petendi rationes. Ille duntaxat *fortis* jure censetur, [5] qui *honesti* caussâ istiusmodi strenuè pertulerit. Nunquam autem *honesti* caussâ quicquam perpeti sustinuerit, cui *honestum* ipsum voluptate semotâ, vel pro nihilo, vel pro re nihili habetur, utpote quod [6] *umbram nescio quam* meram reputat, cui solidi nihil subsit; quique [7] *fortitudinem ex rei natura nullam* esse existimat, nisi quòd *utilitatis ratione dura tolerantur.*

Sed *fortia* tamen Epicurus loquitur, extántque hujus revera quædam vaniloquæ magìs quàm magnanimæ voces. *Sapientem* utiq; suum affirmat, [8] *etiamsi torqueatur beatum fore*; imò, [9] *si in Phalaridis tauro peruratur, exclamaturum, Quàm suave, quàm dulce hoc est? quàm hoc non curo?* Se verò decumbentem spiritúmq; extremum trahentem, [10] *superiorem, eadem & beatissimum vitæ diem agere* profitetur, [11] *cùm tanti vesicæ viscerúmque morbi cruciatúsque adessent ut nihil ad eorum magnitudinem posset accedere.* [12] *compensatam enim cum summis torminibus lætitiam, quam ex inventorum suorum memoria capiebat.*

Cæterùm, [13] *non quid dicat quis, sed quid sentiat, refert.* Et ista quidem is dicere poterat, cui [14] *unum bonum honestum, unum malum turpitudo*; cui [15] *nihil bonum malúmque sit, nisi bonus malúsque animus*; cui [16] *virtus sola ad vitam beatam sufficit, &* [17] *ipsa per se satìs est*; cui per cruciatus quoscunq;, quantoscunq; [18] *de sorte beata nihil decedit, nihil deperit*; cùm *virtus*, nec [19] *ad rotam* unà *ascendere*, nec *ad equleum* unà descendere, defugiat; nec ad [20] *tunicam incendialem* admotam, aut indutam etiam deserat, sed in ea comes individua adhæreat

[1] *Apparet mollem fuisse, non virum.* Senec. *epist.* 114. cujus de eodem videri potest censura, cùm *ibi*, tum & *epist.* 19. & *epist.* 92.
[2] Apud Sen. *epist.* 101.
[3] Senec. *ibid.*
[4] August. *in Psal.* 34. & *epist.* 167.
[5] Καλῶς ἔνεκα ὁ ἀνδρεῖος ὑπομένει καὶ ποιεῖται τὰ κατὰ τὴν ἀνδρείαν. Aristot. *ethic. l.* 3. *c.* 7.
[6] Torquat. apud Cicer. *de finib. lib.* 1.
[7] Τὴν ἀνδρείαν φύσει μὲν γίνεσθαι, λογισμῷ δὲ τὸ συμφέρον τοῦτο. Epicur. apud Laert.
[8] Κἂν στρεβλᾶται ὁ σοφὸς, φησὶν, ἐν ταύροις Φαλάριδος. Idem *ibid.*
[9] Idem apud Cicer. Tusc. *lib.* 2. & *lib.* 5. & Senec. *epist.* 66.
[10] Μακαρίαν ἄγοντες τὴν ἡμέραν ταύτην καὶ ἅμα τελευτῶντες τὸν βίον ἐγράφομεν ταῦτα. Epicur. *epist. ad Idomen.* Laert. *lib.* 10. Cicer. *Tusc. lib.* 2. & *de finib. lib.* 2. Senec. *epist.* 66. & 92.
[11] Στεργόντως τε παρεκολούθουν, καὶ δυσωδίαις πάσαις, ὅσαις ἂν ἀπολείποντα τὸ ἐν ἑαυτοῖς μεγέθος, Ibid.
[12] Ἀντιπαρετίθετο δὲ τούτοις τὸ κατὰ ψυχὴν χαῖρον, ὅτι τῇ ἴδῃ γεγόνοιεν ἡμῶν διαλογισμοῖς μνήμῃ. Ibid.
[13] Senec. *ep.* 9.
[14] Idem *de vit. beat. c.* 4.
[15] Idem *ibid.*
[16] *Ibid. c.* 16.
[17] Idem *ep.* 92.
[18] Ibid.
[19] Cicer. *Tusc. l.* 5.
[20] Tertull. ad Nat. *l.* 1. *c.* 18.

adhæreat, & [1] *per ignes* illos ipsos, qui corporis membra depascunt & absumunt, *colluceat*. his principiis imbutum istiusmodi proloqui fas est, quum decretis dicta sint consentanea, nec à dogmate sermo dissentiat. Ecquis verò est adeò aut mentis impos, aut sensûs communis expers, qui hæc ex animi sententiâ protulisse, aut proferre potuisse credat eum, qui *Voluptatem* statuit esse *summum bonum*, *dolorem* & cruciatum *summum malum*, [3] *omnesque*, etiam *animi voluptates & dolores*, *ad corporis voluptates & dolores pertinere* contendit; qui negat [4] *gaudere quenquam nisi propter corpus*, aut [5] *animi gaudium esse ullum, nisi quod à corpore oriatur, & ad corpus referatur*; qui denique diserte profitetur, [6] *nec intelligere quidem se posse, ubi sit, aut quid sit ullum bonum, præter illud, quod sensibus corporeis, ex cibis potioneque, formarum aspectu, aurium delectatione, & obscœnâ voluptate percipiatur.*

[7] *Non est*, inquit poeta, *beatus, esse se qui non putat*. astipulatur Epicurus; nec, *qui non beatum se putat*, dixisse contentus, [8] *qui non beatissimum se judicat*, dixit. Quî autem, non jam, *beatum*, dico, *putare*, sed *beatissimum* etiam *judicare* se poterat, cùm non in *summo* tantùm *malo*, sed in summi mali gradu supremo, quo altiorem aut intensiorem dari posse negat, versatum se profitetur?

Sed diutiùs in hara hac, non quidem purganda, sed lustranda hæsimus, ab ea ad porticum, auræ liberiori ac salubriori captandæ, & contrà, quam de sectâ [9] Cynicus Lacedæmone Athenas profiscisens, ἐκ τῆς γυναικωνίτιδος εἰς ἀνδρωνῖτιν, *à fœminis ad* [10] *viros*, *mulierculis ad* [11] *mares*, transeamus.

Apud Stoicos ergò omnia, à veris saltem Epicureis illis, diversa; imò eis adversa planè.

Numen isti *cæleste* [12] *rerum humanarum curam gerere; nec universi tantummodo, sed hominum etiam singulorum, & rerum quoque singularum; rebus humanis præsto esse*, [13] *generique humano, non ad bona verè sic dicta duntaxat, sed & ad vitæ hujus commoda & adminicula suppetias ferre. Deum* itaque *ante omnia* [14] *colendum*, [15] *ad omnia invocandum*, [16] *per omnia cogitandum, in omnibus* [17] *agnoscendum, &* [18] *comprobandum,*

[1] Senec. *de benef. l. 6. c. 4.*
[2] Epicur. dogma apud Laert. *lib.* 10. & Cicer. *de finib. l.* 1, & 2.
[3] Cicer. *de fin. l.* 2.
[4] Torquat. *ib. l.* 1.
[5] *Ibid. lib.* 1. & 2.
[6] Οὐδ' ὅ τι ἐγὼ τὸ τυφλὸν τοῦτο ἀγαθὸν, ἀφαιρεῖν τὰς ἀπὸ τῶν ἡδονῶν τῶν, τὰς δ' ἀπολαύσεις, καὶ τὰς δ' ἀκροάσεων, καὶ τὰς δὲ μορφῆς. Epicur. *lib. de finib.* apud Laert. *lib.* 10. & Cicer. *de finib. l.* 2. & *Tuscul. l.* 3.
[7] Poeta nescio quis, apud Senec. *epist.* 9.
[8] Epicur. *ibid.*
[9] Ἐκ τῆς ἀνδρωνίτιδος εἰς τὸν γυναικωνῖτιν. Diogen. Laert. *lib.* 6.
[10] Ἡ ἀνδρωνῖτις αἵρεσις Στωϊκή. Laert. *lib.* 6. in *Antisthen. Stoici virilem ingressi viam.* Sen. *de constant. sap. cap.* 1. *Stoicorum rigidâ & virilis sapientia.* Idem *ad Helv. cap.* 12.
[11] *Tantum inter Stoicos & cæteros sapientiam professos interesse, quantum inter fœminas & mares.* Idem *de constant. cap.* 1.
[12] Epictet. *dissert. lib.* 1. *cap.* 12. & *cap.* 14. & *cap.* 16. Marc. *lib.* 2. § 11. & *lib.* 6. § 43.
[13] Marc. *lib.* 1. § 17. & *lib.* 9. § 27. & § 40.
[14] Τί ἀρκεῖ ἄλλο, ἢ θεὸν μὲν σέβειν καὶ εὐφημεῖν, ἀνθρώπους δ' εὐποιεῖν. Marc. *lib.* 5. § 33.
[15] Ἐφ' ἅπασι δὲ θεὸς ἐπικαλεῖ. Idem *l.* 6. § 23. Καὶ πᾶν καὶ τὸ μικρότατον ἄπο ποιεῖν. Idem *lib.* 3. § 13.
[16] Ἐκ παντὸς ἐπὶ πᾶσιν μεμεθαίνειν σοι μνήμη θεοῦ. Idem *lib.* 6. § 7.
[17] Οὔτε γὰρ ἀνθρώπινόν τι ἄνευ τῆς ἐπὶ τὰ θεῖα συμπαροφῆς εὐπαθείας, οὔτε ἔμπαλιν. Idem *lib.* 3. § 12.
[18] Τοῖς θεοῖς σύμφωνον ἐπαινῶν ἐπαινῶ, διαίμασι καὶ ἀποπάχαιν. Idem. *l.* 6. § 16. Ἐγώ σοι κατὰ πάντων τούτων πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἀπολογήσομαι. Epictet. *lib.* 2. *cap.* 16.

de

Ποτὲ δ' ἐγὼ ἡμάρτανον, νῦν δ' οὐκ ἁπλῶς εἰς τὸν θεόν. Id. *lib.* 4. *cap.* 4. Ἐφ' ἑκάστῳ δὲ ἐν κόσμῳ γινομένῳ, ῥᾴδιον εἰς ἡγεμονικὴν τινὰ θεωρίαν, ἂν δύο τις ἔχῃ, εὐαμίν τε συναγωγικὸν τοῦ γενομένου, καὶ τὸ εὐχάριστον. Id. *lib.* 1. *cap.* 6. & apud Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *c.* 4. ex quo emaculandi codices Epicteti. Idem *lib.* 3. *cap.* 16. post recensita varia providentiæ divinæ apotelesmata, Ταῦτα, inquit, τίς ἐξαρκεῖ λόγος ὁμοίως αὐτὰ ἐπαινεῖν, ἢ θαυμάσαι; εἰ γὰρ τῶν εἰκῇ, ἀλλὰ τὰ ἔδει ἡμᾶς παρ' αὐτοῦ ποιεῖν καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ, ἢ μᾶλλον τὸ θεῖον, καὶ εὐρυμεῖν, καὶ ἐπιξεχεῖν τὰς χάριτας; οὐκ ἔδει καὶ ᾄδοντας, καὶ ἀρώμενας, καὶ εὐλογοῦντας, ἀδεῖν τὸν ὕμνον τὸν εἰς τὸν θεόν; Μέγας ὁ θεὸς, ὅτι ὑμῖν παρέχει ὄργανα ταῦτα, δι' ὧν πάλιν χαλεπασόμεθα. Μέγας ὁ θεὸς, ὅτι χεῖρας δέδωκεν, ὅτι κατάπωσιν, ὅτι καλλίαν, ὅτι αὔξησιν λαλεῖσθαι, ὅτι καθ' ὁδοὺς ἀναπεῖν. ταῦτα ἐφ' ἑκάστοις εὐφημεῖν ἔδει καὶ τὸν μέγιστον καὶ θειότατον τὸν ὕμνον ἐφυμεῖν ὅτι ταῦτά μοι ἔδωκε πάντα παρακολουθητικὰ τούτων, καὶ ὁδῷ χρησιμά. Et quæ sequuntur his gemina, homine Christiano quovis non indigna; Christum modò donatum nobis adjecisset. [1] Ἐγὼ ἔχω τινὶ ὑποτάχθαι, τίνι πείσεσθαι δεῖ, τῷ θεῷ, Epictet. *dissert. l.* 4. *c.* 12. Ἑκὼν σαυτὸν τῇ κλωδοῖ συνεπιδίδε, παρέχων συμπάσας, οἵαισί ποτε μεχάνασι βάλεται. Marc. *l.* 4. § 33. [3] Ἀρεσκόμενος τοῖς ἐκ τῶν ὅλων ἀποτελουμένοις. Idem *ibid.* § 25. [4] Ἀπολαύομεν ἐξ ὅλης τῆς ζωῆς τὰ συμβαίνοντα πάντα. Idem *l.* 2. § 4. Ἁπλῶς μηδὲν ἄλλο θέλε, μηδὲ ὁ θεὸς Epictet. *l.* 2. *c.* 17. [5] Πεπεῖσμαι ἐκ τῶν ἐμῶν τῷ θεῷ ἁρμόζειν θέλει, καὶ ἐγὼ θέλω· ἐθέλει, καὶ ἐγὼ θέλω. Idem *l.* 2. *c.* 24. [6] Κρεῖττον δὲ πάντως, ὃ ὁ θεὸς θέλει, ἢ ἐγὼ. Idem *l.* 4. *c.* 1. [7] Μόνα βούλου σοὶ συμβαίνειν ἃ σοὶ συμφέρει; Marc. *l.* 7. § 29. [8] Ἕπεσθαι αὐτοῖς, ὡς φύσει φίλοις. Idem *l.* 10. § 10. [9] Καὶ τότε συμβήσεται, ὅτε ἐκείνη φέρει. Ibid. [10] Ὧν ὁ θεὸς ἡγεμὼν ἔφελε τάττειν. Marc. *l.* 12. § 27. & 31. Πεφοίτηκα διάκονος καὶ ἀκόλουθος ἄχρι, σπουδῆς, ἐπιτρέπομαι, ἀνατίθεμαι ἀπλῶς σωθέλᾳ. Epict. *l.* 4. *c.* 7. Cleanthis votum, huic toties repetitum; Senec. *epist.* 52. *dissert. l.* 2. *c.* 17. & *c.* 23. *l.* 3. *c.* 22. & *l.* 4. *c.* 4. [9] *Optimum est Deum, à quo omnia proveniunt, sine murmuratione sequi. malus miles est, qui Imperatorem gemens sequitur.* Senec. *epist.* 107. [10] Ἵνα ἐν χώρᾳ καὶ τάξει ἐγκείσῃς, μιμεῖσθαι ὑποθέμενος σεαυτὸν ἢ πάντως ἐγκαταλεῖψαι. Epict. *lib.* 3. *cap.* 24. πρὸς Σωκρατ. in Platon. *apolog.* [11] Ἴδιον τὸ ἀνθρώπου ἀπὸ καρδίας φιλεῖν τοὺς ἀνθρώπους. Mor. *lib.* 7. § 12. [12] Καὶ ἐπιμελεῖν αὐτοῖς, ὡς φύσει φίλοις. Idem *lib.* 7. § 29. [13] Καὶ ἀνέχεσθαι αὐτῶν. Id. *lib.* 9. § 18. [14] Καὶ ἀνέχεσθαι αὐτῶν. Idem *lib.* 5. § 33. [15] Καὶ ἀπέχεσθαι αὐτῶν. Idem *ibid.* [15] Ὁ ἀδικῶν ἀσεβεῖ. Id. *lib.* 9. § 1. [16] Καὶ εὐποιεῖν. Idem *lib.* 5. § 33. [17] Κατεσκεύασας τὰ λογικὰ ἀλλήλων ἕνεκεν τὸ μὲν ἧττον τοῦ κρείττονος ἐν τῇ τοῦ ἀνθρώπου φύσει τὸ κοινωνικὸν δεῖ. Idem *lib.* 7. § 55. [18] Ἀρκεῖται ἡ φύσις λογικὴ, τὰς ὁρμὰς ἐπὶ τὰ κοινωνικὰ ἔργα μόνα ἀποτελοῦσα. Idem *lib.* 8. § 5. [19] Παρῆκε κἀκεῖνα Idem *Lib.* 3. § 4. [20] Ἀρκεῖ ἡ παροῦσα πρᾶξις κοινωνική. Idem *lib.* 9. § 6. Ἑαυτῷ ἀρκεῖσθαι δίκαιον ἐγγύησι. Id. *lib.* 7. § 28. [21] Οὐδὲ οἶδεν ὁ πιπίσκων. Idem *lib.* 5. § 6. *dedisse dum daret, oblitus.* Senec. *de benef. lib.* 2. *c.* 6. [22] Οὐ δούλου ἀνθρώπῳ μάρτυρος. Marc. *l.* 3. § 5. *In omnibus factis re, non teste, moveri.* Cicer. *de fin. l.* 2. [23] Μισθὸς γὰρ ἀνθρώπου τις ἄνθρωπον φιλεῖ, κατ' Ἐπίκτητον. Plut. *de amor. prol.* [24] Καλαπληκτικῶς δίδοται, ὥστε ἐξ αὐτῆς τῆς πράξεως εὐθὺς ἀπεμπλήναι πάντα τὸν καιρόν. Marc. *l.* 9. *fin.* [25] Ἐπὶ πρᾶγμα καὶ πρᾶγμα πάντα, τῷ ἀπὸ πράξεως κοινωνικῆς μεταβαίνειν ἐπὶ πρᾶξιν κοινωνικὴν. Id. *l.* 6. § 7. & *l.* 5. § 6.

fructus

[1] *nec unquam benefaciendo defetiſci*; [2] ſed *vitæ telam, tanquam vivendi fructus hic ſit, benefactis ſibi invicem continenter annexis ità totam pertexere*, [3] *ut nuſquam interveniat* [4] *hiatus ullus vel minimus*; [5] *beneficii loco, quòd benefecerit habentem*; [6] *ſibiq; profuiſſe exiſtimantem, ſi alii cuiquam uſui eſſe potuerit*; [7] *nec extra ſe proinde quicquam vel laudis humanæ vel lucelli, aut aucupantem aut expetentem.* Adhæc [8] *nihil mentis cultu antiquius*, [9] *nihil honeſti ſtudio potius aut pretioſius habere:* [10] *ab eo* denique, *quod officii ſui eſſe nôrit*, [11] *nullâ vel vitæ, nedum alius rei cujuſpiam, cupidine abducendum, nullâ mortis, cruciatúſve ullius, nedum damni aut detrimenti, formidine abigendum, ſe permittere.*

Hæc *Stoicorum* ſunt *decreta* & *præcepta*, & ipſorum principiis quidem planè congruentia, *ſancta, recta, ſevera, fortia*; *pietatem, caritatem, humanitatem, magnanimitatem* ſpirantia: quibus priora illa, quæ ſunt ſaltem verè Epicurea, nihil ſapiunt, nihil ſonant minús.

Sed adverſus Stoici nominis profeſſores objiciuntur, *raritas, hypocriſis, defectio, defectus.* de ſingulis videbitur.

Ac primo quidem loco *raritas* ſub animadverſionem venit. Pauciores utiq; omni ævo reperiri, qui diſciplinam hanc ſunt amplexati, quàm qui ad ſectas alias ſeſe applicuerint. Et hâc revera in parte triumphant ſplendidè, atq; efferunt ſeſe Epicurei, qui [12] Epicurum tot amicos & ſectatores nactum gloriantur, ut *nec urbes integræ eos capere* poſſent. agnoſcitq; qui in Torquato Epicurum oppugnat Cicero, [13] *populum, qui ſibi maximam, auctoritatem minimam habet, cum Epicuro facere.*

Nec reverà quicquam iſtic mirandum occurrit. Notum eſt Stratonis Phyſici illud, [14] *Plures eſſe qui lavari, quàm qui ungi velint.* hoc eſt, ad thermas plures itare quàm ad palæſtras. [15] *Semitæ utique arctiori atque aſperiori pauciores inſiſtunt; latiore & læviore confertim inceditur.* [16] *Multitudo numerum habet; pondus non habet.* Calculi ubiq; numeroſiores ſunt quàm gemmulæ. Diverbium vetus eſt, [17] *Plures mali.* [18] *Turba peſſimi indicium eſt.* [19] *eximia, raritate commendat natura.* [20] *nec unquam*

[1] Καὶ μὴ γένωμαι. Id. *l.* 7. § 74.
[2] Τῶ ζῆν ἐπιλαμβάνειν, σωιέχοντα ἄλλοις ἐπ' ἄλλῳ ἀγαθόν. Marc. *l.* 12. § 29.
[3] Ὥστε μήτε τὸ βεβαιότατον διάστημα ἐπιλείπειν. Id. *ib.*
[4] Ἡ δὲ πρᾶξις ἐστὶ μὴ ἔχει τιὼ διαφορὰν, ἔστε μακρὰν, ἔστε πάρεσθαι, ἐπὶ τὸ κατορθωτικὸν τέλος, αὐτὴ διαπρᾶξαι τὸν βίον. Id. *l.* 9. § 73.
[5] Ἀνθρωπος εὐεργετικὸς πεφυκὼς ὁπόταν τι εὐεργετικὸν, ἢ ἄλλως εἰς τὰ μάλα συωεργητικὸν πρόσῃ, πεποίηκε πρὸς ὃ κατασκεύασεν, καὶ ἔχει τὸ ἑαυτοῦ. Id. *l.* 9. *fin.*
[6] Ὠφελούμενος, ἐν ᾧ ὠφελεῖ. Ibid. § 74.
[7] Ὅταν τὸ εὖ πεποιηκὼς ᾖ, καὶ ἄλλος εὖ πεπονθὼς, τί ἔτι ζητεῖς τέλος, ὥσπερ οἱ μωροὶ, τὸ καὶ δόξαι εὖ πεποιηκέναι, ἢ τὸ ἀμοιβῆς τυχεῖν; Ibid. [8] Τὸ ἓν σοι κεφάλαιον τιμᾶν, τὸ τοῖς ἄλλοις χρώμενον, καὶ ὑφ' ᾧ ὁ σὸς βίος διοικεῖται. Idem *lib.* 5. § 21. Πρὸς τούτῳ μόνῳ ἕνεκα ἀρκεῖ, καὶ τοῦτον γνησίως διαπράττειν. Idem *l.* 2. § 13. [9] Μηδὲν χρήσιμον ἐν τῇ ἀνθρωπίνῳ βίῳ δικαιοσύνης, ἀληθείας, σωφροσύνης, ἀνδρείας, &c. τούτων πάλαι πάντα μικρότερα καὶ εὐτελέστερα. Idem *l.* 5. § 21. Τί τίμιον καταλείπεις; τὸ καθ' ἡδονὰς κατεῖδαι καὶ ἰχθῦδια. Idem *lib.* 6. § 16. [10] Ἐμὸ τὸ ἐμαυτῷ καθῆκον ποιῶ· τὰ ἄλλα μὲ οὐκ ἀφικνεῖται. Idem *lib.* 6. § 22. Ὅτι ἂν τις πιῇ, ἢ λέγῃ, ἐμὲ δεῖ ἀγαθὸν εἶναι. Idem *lib.* 7. § 15. Μνημονεύεις, ὅτι ἀγαθόν σε εἶναι δεῖ, καὶ τί τῆς ἀνθρώπου φύσεως ἀπαιτεῖ, πρόσεχε τοῦτο ἀμέλει ποιῇ. Idem *l.* 8. § 4. [11] Μηδὲ κίνδυνον ὑπολογίζεσθαι ἢ ζῆν ἢ τεθνάναι ἀνδρὶ, ὅτε τι καλὸν ὄφελος, ἀλλ' ἐκεῖνο μόνον σκοπῶν, φεύγειν ἄδικα ἢ ἄδικα πράττειν, καὶ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ ἔργα, ἢ κακοῦ. Idem ex Plat. *apol. l.* 7. § 44. [12] Φίλοι πόσοι τὸ πλῆθος ὡς μηδ' ἂν πόλεσιν ὅλαις μετρεῖσθαι. Laërt. *l.* 10. [13] Cicer. *de fin. l.* 2. [14] Πλείους εἶναι τοὺ λούσθαι ἢ τοὺ ἀλείφεσθαι βουλομένους. [15] Matt. 7. 13, 14. [16] *Multi ſunt, & quis numeret? ſtateram proſer, appende: vide contra pauca grana quantam paleam leves.* Aug. *in Pſal.* 39. [17] Πλείους κακοί. Bias. Auſon. *Lud.* 7. *Sap.* [18] Senec. *de Vit. beat. c.* 2. [19] Id. *ep.* 42. [20] Id. *de Vit. beat c.* 2

cum rebus humanis tam feliciter eſt actum, ut meliora pluribus placerent.

Verùm ſicut in diſciplinam hanc ſe pauciores dedêre; ità ab eadem hac ad alias, Epicuream præſertim, complures deſciverunt, cùm ab aliis ad hanc rari deprehendantur tranſiiſſe.

Nec hoc certè quam illud mirum magis. Celebre ſatis eſt Arceſilai illud, qui percunctanti, cur à ſectis aliis ad Epicureos tam frequentes deficerent, non contrà viciſſim ab his ad illos, reſpondit, *Quia* [1] *è viris Galli fiunt, non autem è Gallis viri.* Gallorum nomine non gentem aliquam, ſed Cybeles myſtas, qui teſtâ Samiâ refecti, virilitatem exuebant, volens intelligi. nos noſtris familiari magis dicterio diceremus, *Quia* [2] *è gallis capi fiunt, non è capis viciſſim galli.* Nec gnarum minùs, quod Caliſtoni meretriculæ Socrates, glorianti Philoſopho præferendam ſe, ipſum enim ſuorum neminem ad ſe pellicere poſſe, cùm ipſa illius ſectatores pleroſq; ad ſe, ſi id vellet, traducere valeret; [3] *Probabile admodum eſſe quod dicat: ipſam enim ad declivia homines deorſum propellere, cùm ipſe contrà ad ardua ſurſum impellat.* Ad voluptatem utique proclivis eſt via; ad virtutem [4] acclivis ſemita. cùm autem *ingenium humanum* ex vitio innato ſit ſponte ſuâ propenſum ac [5] *proclive à labore ad libidinem,* ecquid mirum complures, itineris tædio devictos, hac deſertâ, ad illam tranſcurrere.

Sed ex eis etiam qui in diſciplinæ hujus profeſſione perſtiterunt, extitiſſe haud paucos, qui à dogmate, quod mordicùs tamen tenebant, & enixè interim tuebantur, vitæ rationem diverſam & averſam planè inſtituerint; titulo habitúq; duntaxat ſpeciem Stoicam præferentes, cùm ex ſtudio vitæq; inſtituto Epicurei, aut aliud quid potiùs quàm Stoici jure cenſerentur, adverſus Stoicos, poſt [6] Lucianum, qui hoc nomine ſectam hanc paſſim inſectatur, ab aliis pariter intorquetur.

Nec eſt ſcil. hæc nova nupérve nata, ſed antiqua querimonia, inſecta unaquaq; repertos, [7] *citharis,* [8] *lyris,* [9] *tubis, lituis* compares, quæ *eorum* utique, *quæ aliis modulantur, canunt, crepant, perſonant,* [10] *nihil quicquam audiunt, percipiuntve ipſe.* Et in aliis ſectis, non Stoicâ ſolâ, [11] compertum eſt deprehenſos, quod ex Pacuvio Macedo, *homines ignavâ operâ, & philoſophâ ſententiâ*; ſive, quod ex Epicteto Favorinus, [12] *Verbis tenus Philoſophos, factis procul.* Quin & inter nominis Chriſtiani profeſſores, quod Scriptores quoque ſacros & confeſſos & conqueſtos legimus, comparuêre, qui [13] *Numinis notitiam, quam dictis jactitabant, factis abdicarent*; qui [14] *pietatis, cujus larvam gerebant,*

[1] Ἐκ μὲν γὰρ ἀνδρῶν Γάλλοι, οὐκ ἐκ Γάλλων ἄνδρες ἐγίνοντο Laert. l. 8.

[2] Varro de re ruſtic. l. 2. c. 7. & l. [illegible]

[3] Καὶ μάλα γε εἰκότως· οὐ γὰρ ἐπὶ τὸ κατὰ φύσιν ἕκαστον ἕλκειν πάντας ἀγεῖς, ἐγὼ δὲ ἐπὶ τὸ ἄριστον ἥκειν διαζώμαι. ὀρθίαν δὲ καὶ ἄνοδον ἐς ἀρετὴν πᾶς πολλοῖς. Æl. hiſt. Var. l. 3. c. 32.

[4] Prov. 15.24.

[5] Terent. Andr. 1. 1.

[6] In Vitarum auctione, de ſectis, Micyllo, alibi.

[7] Κιθάρεως μὲν διαφέρειν τὴν ἀπαιδευσίαν λέγουσι, τοὺς πεπαιδευκότας δὲ Diog. Laert. l. 6.

[8] Ὅμοιόν τι πάσχειν τοῖς λύραις, αἱ κακῶς ἡρμοσμέναι ἢ κλύουσι. de Peripateticis Cleanthes. Laert. l. 7.

[9] Σάλπιγγα Antiſthenem vocabat Diogenes: αὐτὸν δὲ ἢ κλύειν φθεγγόμενον μάταιον. Dio Pruſ. orat. 8.

[10] Μήτε ἀκούειν, μήτε αἰσθάνεσθαι Laert. l. 6.

[11] Gellius Noct. Attic. l. 12. c. 8.

[12] Ἀνδ. τὸ πρᾶγμα, μάχεται τῷ λόγῳ. Idem. l. 7. c. 19.

[13] Θεὸν ὁμολογοῦσιν εἰδέναι, τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνοῦνται. Paul. ad Tit. 1. 16.

[14] Ἔχοντες μόρφωσιν εὐσεβείας, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἠρνημένοι. Id. ad Tit. ep. 2. 3.

vim virtutémque abnuerent, qui [1] *gratiam divinam in laſciviam verterent*; *qui* [2] *libertatem Chriſtianam nequitiæ improbitatiſque velamentum facerent*; [3] *libertatémque aliis pollicerentur, cùm in corruptelæ ſervitio agerent ipſi.* nec ex horum tamen moribus de religione Chriſtiana ſententiam ferre, æquum fuerit, quum politiæ Chriſtianæ iſti, nec viva, nec vera, nedum ſana, aut integra membra jure cenſeantur, ſed φύματα potiùs mera [4] ἐκ ἀποσήματα, ut cum Marco noſtro loquar, ſive [5] *vomicæ* & *carcinomata*, ut de ſuis Auguſtus. Haud eſt incelebre Cratetis illud, [6] *In malo Punico etiam probo, granum putre aliquod*; Varronis itidem, [7] *Nec in ſegete bona nullum ſpicum nequam* reperiri. In agro Dominico quoque [8] *zizania* ſteriléſque non *ſuccreſcunt* tantummodo, ſed [9] *dominantur* etiam aliquando avenæ: ex quibus tamen de ſegete tota judicari iniquiſſimum fuerit.

Quod denique præſcribitur, inſigniores etiam pleroſque non per omnia decretis præceptíſque ſuis conſentanea præſtitiſſe, ſed à norma reguláque, quam fixerant ipſi, in nonnullis declinâſſe.

Ecquem, quæſo, mihi dabis, ex eis etiam qui ſunt γνήσιοι Χριστιανοὶ, qui ab ea, quam profitetur, vitæ inſtituendæ ratione non quandoq; declinet. Ex eis inter hos fuerat, [10] qui *columnæ* & *exiſtimabantur* & revera exiſtebant, cujus ingenua vox illa, [11] *In multis offendimus omnes*; ſive *impingimus univerſi.* ad quæ verba [12] Beda noſter, *Non*, Offendiris, dixit; *ſed*, Offendimus, *inquit*; & In multis *præmiſit*; Omnes, *ſubjunxit.* Ex eiſdem & qui illud, [13] *Si dixerimus, quod peccatum non habemus, decipimus nos*, (dum [14] *peccantium* utique *numero excipimus*) *nec penes nos eſt veritas.* [15] *Nec*, habuimus, (inquit Auguſtinus) *Sed*, habemus, *dixit*; *ne de vita præterita*, (quæ *per ignorantiam* variáſque indè enatas *cupiditates* tota exacta eſt) *dictum quis ſuſpicetur.* Ex apoſtolis ipſis, qui Chriſtum proximè acceſſerant, quíque lateri ejuſdem comites individui adhæſerant, ut reliquos mittam, nec de proditore quicquam dicam, [16] *primi* & [17] *noviſſimi*, agmen qui ducit, & qui claudit, utriuſque etiam firmati jam, [18] nævi aliqui in tabulis ſacris proditi extant: ut apud exteros quoſvis diſciplinæ etiam ſeveriſſimæ profeſſores, ſectæque exactiſſimæ ſectatores, à dogmate aliena nonnunquam deprehendi, minùs mirum videri debeat. Oraculi vicem meritò ſibi vendicat Æſchyli illud,

[19] Ἁμαρτάνει δ' ἐν σοφῷ σοφώτερος.
Sapiente qui plùs ſapiat, eſt cùm labitur.

[1] Τὴν τῆς θείας χάριτος εἰς ἀσέλγειαν μεταθέντες. Jud. *ep.* v. 4.
[2] Ἐπικάλυμμα ἔχοντες τῆς κακίας ἐλευθερίαν. Pet. *ep.* 1. *c.* 2. *v.* 16.
[3] Ἐλευθερίαν ἄλλοις ἐπαγγελλόμενοι, αὐτοὶ δοῦλοι ὑπάρχοντες τῆς φθορᾶς. Idem *ep.* 2. *c.* 2. *v.* 19.
[4] Marc. *l.* 2. § 16. Idem *lib.* 4. § 28.
[5] Sueton. *l.* 2. *c.* 85.
[6] Ἐν φαύλῳ τῷ καλῷ σωρεύσιν τινα κόκκον. Laert. *l.* 6.
[7] Varro *Leg. Mæn.* apud Nonium, in *Spicum.*
[8] Ζιζάνια. Matth. 13. 25. 27. de qua voce alibi diximus.
[9] De ſeculo ſuo, Salvian. *de Dei gubern. l.* 3. *Præter pauciſſimos quoſdam, qui mala fugiunt, quid eſt aliud penè omnis cætus Chriſtianorum, quàm ſentina vitiorum?*
[10] Οἱ δοκοῦντες στῦλοι εἶναι, Paul. *ad Gal. c.* 2. *v.* 9.
[11] Πολλὰ πταίομεν ἅπαντες. Jacob. 3. 1. [12] Beda *in Jac. epiſt.* [13] Ἐὰν εἴπωμεν, ὅτι ἁμαρτίαν οὐκ ἔχομεν, ἑαυτοὺς πλανῶμεν. Joan. *ep.* 1. *c.* 1. *v.* 8. [14] De Phariſæo Luc. 18. 15. Bern. *de grad. humil. & ſuperb. Dum in ſe ſingulariter exultat, aliis arroganter inſultat, & ſe ſolum decipit, quem ſolum excipit, dum alios damnat.* [15] Aug. in 1 Joan. [16] Matt. 10. 2. [17] 1 Cor. 4. 9. & 15. 8, 9. [18] Gal. 2. 11. Act. 15. 39. [19] Stob. *tom.* 2. *tit.* 3.

Stoici certè præceptis decretísque ſuis, [1] non tam quid ipſi valerent, aut aſſecuti jam eſſent, quàm ad quid contenderent, modíſque omnibus elaborandum atq; enitendum cenſerent, deſignatum volebant. quod & idem de ſe [2] Apoſtolus liberè ingenuéque profitetur.

Veruntamen ex eis qui ſectæ hujus in diſciplinam ſeriò ſedulóq; ſeſe dederunt, per ſingulas quaſq; fere ætates reperti ſunt, qui fide dignorum Scriptorum ſuffragiis conſenſu conſono àtteſtantibus, ità dogmata ſua factis conſentaneis conſignata, decretáq; vitæ inſtituto æquabili fere comprobata exhibuerint, ut nominis etiam Chriſtiani profeſſoribus pleriſque pudorem incutere, ruborem ſuffundere meritò queat. In his fuere; poſt Zenonem, cui teſtimonium dat inſigne Athenienſium pſephiſma, quo [3] *virtutis ac temperantiæ nomine*, eò quòd [4] *vitâ ſuâ eis quæ diſſerebat congruente cunctis in exemplum expoſitâ, ad optima quaq; quoſq; incitaret*, [5] *imagine æreâ, coronâ aureâ donandum*, [6] *ſepulcrum ſumptu publico extruendum*, [7] *piláſque duas, quarum utriq; teſtimonium iſtud incideretur, erigendas*, decernitur: poſt hunc, inquam, alióſque qui in Schola hac eidem ſucceſſerant, emicuêre viri magni, diſciplinâ iſtâ imbuti, virtutis maſculæ imagines vivæ vivacéſq; conditionis eminentioris ratione, Scriptorum nobilium calamis celebrati, (ut Philoſophiam diſertè profeſſos præteream) Cato Uticenſis, Thraſeas Pætus, Helvidius Priſcus, & Marcus cumprimis Antoninus, qui iſta commentandi occaſionem nobis præbuit.

Verùm à diſciplina ipſa, ad eos, qui eam ſcriptis ſuis illuſtrârunt, hos præſertim quos reliquos habemus, tranſeamus. Ex eis præcipui fuerant Zeno & Chryſippus: quorum alter Stoam primus condidit; unde & Straboni, [8] ὁ τῆς Στωικῆς αἱρέσεως ἀρχηγέτης· & Galeno, [9] ὁ πατὴρ καὶ ἀρχηγὸς τῆς περὶ Στωικῶν αἱρέσεως· *ſectæ Stoicæ totius princeps paterque*; & Balbo apud Ciceronem, [10] *Stoicorum pater*, dicitur. alter eandem adeò ſtrenuè felicitérque [11] *ſuffulſit*, ut de eo dictum fuerit.

[12] Εἰ μὴ γὰρ ἦν Χρύσιππος, οὐκ ἂν ἦν Στοά.
Chryſippus nî fuiſſet, nec Stoa foret.

Et complura quidem uterque reliquit ſcripta: alter iſte [13] *uſque ad ſeptingenta quinque* συγγράμματα, ſive [14] *opuſcula*: cùm [15] Epicuri πολυγραφίαν æmularetur, [16] quem tamen aſſecutum negant; cùm [17] *ad* [18] *volumina ter centena uſq;* iſte pertigerit, quorum quodlibet utiq; συγγράμματα complura complectebatur: alioqui Chryſippum πολυγραφίᾳ non æquâſſet, nedum Scriptorum numeroſitate anteceſſiſſet. Cæterùm

[1] *Non dicebant, quemadmodum ipſi viverent, ſed quemadmodum vivendum eſſet.* Sen. *de vit. beat. c.* 18.

[2] Οὐκ ὅτι ἔλαβον, ἢ τετελείωμαι· διώκω δέ, ἐπεκτεινόμενος δὲ τοῖς ἔμπροσθεν. Paul. *ad Phil.* 3. 12, 14.

[3] Ἀρετῆς ἕνεκα καὶ σωφροσύνης. pſephiſma apud Laert. *l.* 7.

[4] Πρὸς τὸ βέλτιστα, ἃ ἔλεγεν, ἐοικότα τῷ ἰδίῳ βίῳ ἐπιδεῖξαι πᾶσιν, ἀνύλυτον ὁρμὴν τοῖς λόγοις, παρέσχηται.

[5] Εἰκόνι χαλκῇ. χρυσῷ στεφάνῳ.

[6] Οἰκοδομῆσαι τάφον δημοσίᾳ.

[7] Ἐστῆσαι τὸ ψήφισμα στήλαις δυσί.

[8] Strab. *geogr. lib.* 14.

[9] Galen. *de dogmat. Hippoc. & Platon. l.* 2. *c.* 6.

[10] Cicer. *denat. Deor. l.* 3. de Zenone, non Cleantho, uti inadvertentiâ, in memoriâ, lapſus Lipſius, *manuduct. ad Stoic. philoſoph. diſſert.* 11.

[11] *Qui fulcire putatur porticum.* Cic. *Acad. l.* 4.

[12] Laert. *l.* 7.

[13] Idem *ibid.*

[14] Ità malim vertere, eo ſenſu, quo *poſt mortem opera, non opuſcula penſanda*, dixit Sidonius *l.* 8. *ep.* 4. quàm cum Lipſio, *volumina*.

[15] Ex Carneade, Laert. *l.* 10.

[16] Πάνυ ἀμφιλλοτίμως πρὸς τὰ βιβλία. de Epic. Laert.

[17] Κυλινδομένων δὲ περὶ τετρακοσίους τόμους. Laert. *ib.*

[18] Κυλινδόμενα, *volumina*, quæ *cylindri* figuram convoluta referebant. vocabulum notione eâ vix alibi repertum.

eorùm par ſcripta utriuſq; fatum ſunt experta. nèc Zenonis ſiquidem, nec Chryſippi, quin nec ſeculi priſci illius è Stoa cujuſquam ſcriptum ullum integrum ad tempora noſtra perennavit. Superſunt fragmenta duntaxat, ἀποφθεγμάτα, apud Plutarchum, [1] qui paſſim exagitat; Galenum, [2] qui plerumq; oppugnat; Laertium, [3] qui ſimpliciter recitat; Ciceronem, [4] qui in partem utramque diſceptat. Citerioris ævi ſuperant ex eis qui diſciplinam hanc ſunt aſſectati, quorum diſſertationes commentationéſque ad manus noſtras pervenerunt, Seneca, Epictetus, & Marcus noſter iſte.

Ætatis ratione Senecæ locum primum tribuo: quem dignitate tamen æſtimationéq; verâ è duobus illis alterutri poſthabendum exiſtimem. [5] Habet ille revera multa eximia, utilia, fortia, ſublimia; & arguta, ſubtiliáque complura; éſtque dignus admodum, qui non ab humanioris literaturæ tantùm, ſed à Theologiæ etiam ſtudioſis, ſedulò quidem, ſed judicio atque examine juſto adhibito, legatur. Verùm non eſt unius ejuſdémque ubiq; coloris; nec per omnia conſtat ſibi. Neque verò vitam attingo; quam Caſſius tamen arrodit, [6] *tanquam à dogmate præceptionibúſque quàm maximè diſſentaneam:* de ſcriptis ago. In his, [7] quàm fœdè Claudio, dum apud ſuperos, ex mente etiam Neronianâ, [8] *morabatur*; nec huic duntaxat, ſed & in gratiam illius, ejuſdem mancipio, [9] *licentiæ intoleranda maſtigiæ*, Polybio, adulatur? quem tamen è vivis exemtum, [10] dictione Satyricâ & ſarcaſticâ, vernilitatis prægnate, acerbiſſimè proſcidit, & publicè ſubſannandum propinavit. De animæ corpore excedentis ſtatu, quàm repugnantia ſtatuit? dum τῇ ἀποθέσει δυλεύων, nunc [11] in ſedes cœleſtes integram ſubvehit, nunc [12] in flatum halitúmve merum diſpergit, tædæque inſtar, materiâ, quâ alebatur, abſumptâ, deficientis prorſus extinguit. Epicurum eſt ubi accuſat, increpat, deprimit, damnat, ut [13] *degeneris & humillima mentis, apud quem voluptas imperat hominem*, [14] *voluptatis Magiſtrum* ipſum, ſcholam, [15] *voluptatis officinam*, nuncupat. Eſt contrà, ubi (quo Lucilio ſuo forſitan hujus aſſeclæ, quem [16] *Virorum optimi* titulo ſubinde cohoneſtat, gratum faciat) eundem non excuſat tantùm, ut qui [17] *immeritus malè audiat & infamis ſit*; ſed comprobat etiam & collaudat, ut qui [18] *ſancta & recta* præcipiat, *& ſi propiùs acceſſeris*, triſtia. Deniq; quod *in* [19] Chry-

[1] In *Stoic. repugnant. de commun. notitiis, & de paradox.*
[2] *In libris de dogmat. Hippocrat. & Platon.*
[3] *Lib. 7. in Zenon. & Chryſip.*
[4] In *Academ. Tuſcul. de finib. & de nat. Deor.*
[5] *Multæ in eo claraque ſententiæ; multa etiam morum gratiâ legenda. multa in eo probanda, multa etiam admiranda ſunt; eligere modò curæ ſit.* Fabius *inſtit. l.* 10. *c.* 1.
[6] Παύλα ἐναντιώτατα, οἷς ἐφιλοσόφει ποτὲ ὧν ἠλέγχθη. Dio Caſſ. *l.* 61. in Jo. Xiphil. *excerptis.*
[7] In *Conſolatorio ad Polybium.*
[8] *Morari* eum *inter homines deſiſſe*, productâ primâ ſyllabâ jocabatur. Suet. *l.* 6. *c.* 33.
[9] Cùm in ſcena Pantomimus illud protuliſſet, Ἀφ' ἑστίας δὲν ὀυκ ἔχω, μαστίας, omnium oculos in Polybium hunc defixos refert Dio Caſſ. *l.* 60.
[10] In ἀποκολοκυντώσει.
[11] *Ad Lucil. ep.* 102. *ad Polyb. cons. c.* 28. *ad Marc. conſol. c.* 25. *ad Helv. c.* 17.
[12] *Ad Lucil. ep.* 54. cùm morti proximus videretur.
[13] *Ad Lucil. ep.* 42.
[14] *Epiſt.* 18.
[15] *Epiſt.* 9.
[16] *Epiſt.* 13. & 21. & 48. & *quæſt. natur. præfac. l.* 1.
[17] *De vit. beat. c.* 13.
[18] *Ibid.*
[19] *Chryſippi acumen nimis tenue retunditur, & in ſe ſæpè replicatur: etiam cum agere aliquid videtur, pungit, non perforat.* Sen. *de ben. l.* 1. *c.* 4. *Chryſ. penes quem ſubtile acumen eſt, totum librum ſuum his ineptiis replet.* Ibid. *c.* 3.

ſippo

sippo & [1] Zenone non semel reprehendit, contráque id [2] quod ipse præcipit, [3] ingenii acumini nimiopere indulgens, ad subtilitates rei vacuas non rarò delabitur, & argutiolis leviusculis, frigidis etiam ineptísque aliquoties ludit. Neque tamen hæc, quæ, nec primus, nec solus, dixi, sed me priores, eruditione & judicio cum primis pollentes, ità sumi velim, quasi [4] à Senecæ lectione (quem tyronibus studiosis de Scriptoribus eligendis legendísque consultus, inter alios commendare consueverim) abstentum quenquam, atque absterritum, aut quò de viri tanti (quem eruditi quique indolis ingeniiq; acerrimi nomine suspiciunt, imitandum etiam proposuisse sibi videntur haud pauci) magnitudine justâ quicquam detractum eam: sed quò ostendam, à virilitate illa Stoicis peculiariter ab ipso etiam adscriptâ (quam Chrysippus quoque subtilitate nimiâ enervâsse, eidem ipsi [5] cum aliis incusatur,) desciviisse; nec duobus illis alteris (Epictetum & Marcum dico) aut scripto, aut facto etiam, parem sese præstitisse: qui in sorte diversa, vel adversâ etiam quàm maximè, in [6] servitii gradu infimo alter, summo alter in imperii fastigio, positi; disciplina hæc quanti sit, quantúmque in statu quovis possit, tum præceptionibus sanctissimis virtutis genus omne spirantibus, tum & vitæ formâ ad decreta sua accuratè compositâ uberrimè demonstrârunt. Et noster quidem (prout & [7] Epictetus eo prior, [8] cujus ex commentariis profeciisse se profitetur) sui per omnia similis, *seriúsq;* ac *severus* (quod [9] ille poscit, licèt ipse non servaverit) ubique deprehenditur.

Denique, ut ad illum revertar, quod in pagina liminari ex Hieronymo monueram, ad disciplinam nostram quod horum utriusque scriptis monitísque propiùs accedat, in exterorum priscorum, quæ hodie extant, monumentis, nihil reperiri, fidenter pronunciari posse existi-

[1] *Libet ridere ineptias Græcas; quas quamvis mirer, (mirere Lipsius) nondum excussi. non quis seqeriis loqui, nec moriturorisum movere? adversus mortem tam minuta jacularis? fabulâ leonem excipis? acuta sunt ista quæ dicis. nihil est acutius aristâ. quædam inutilia & inefficacia ipsa subtilitas reddit.* de Zenone. Idem *epist.* 82.

[2] *Pro veritate simplicius agendum est. Ibid. At qui ingenia sanare, & officiorum memoriam ingerere volunt, seriò loquantur, & magnis viribus agant.* Idem *de benef. l.* 1. *c.* 4.

[3] *Rerum pondera minutissimis sententiis frangit.* Fabius *instit. l.* 10. *c.* 1. Iniquiùs tamen illi, nescio, qui apud Gellium (An Agellium, quod Lips. mavult) *Noct. Attic. l.* 12. *c.* 2. *Res atque sententiæ, aut inepto inanique impetu, aut ut levi & quasi dicaci argutiâ,* &c. Moderatius Erasmus, *præfat. ad Sen. Habent nonnihil veri, quæ doctissimi scriptores de illo pronunciárunt, subinde ludit in Græculos, & interdum absque caussa. Nasonem aliquoties attingit, quod indulserit ingenio suo. at magis ipse indulget ingenio suo in oratione prosa ac seriis argumentis, quàm* Ovidius *in poematibus plerunque ludicris. Jam hoc ipsum, quod in Seneca cum primis laudatur, corruptum est. Insectatur mores hominum liberè falsèque; sed non semper in loco; interdum immodicè; tum aliquoties affectatiùs, risque modis, ut non ità multum absit à scurrilitate. quædam vitia sic describit, dum insectatur, ut videatur ridere potiùs quàm odisse, atque doceat magis quàm detestetur. quin ubique plurimus videtur jocorum affectator, etiam in rebus maximè seriis, in quibus optarim illum aliquanto longiùs abesse ab ineptia, obscœnitate, vitióque scurrilitatis.* Hæc inter alia Erasmus. mitto enim ea, quæ cùm Marci patris sint, Lucio filio, nomine communi deceptus, ascribit. Lipsius deniq; ipse, qui adversus priores duos illos Senecam defendere satagit, in Judicio super Senecam, ejusque script. *Ego Senecam universè admiratione magis quàm laude prosequendum arbitror. in partibus aliquid esse, quod censeas, aut cui succenseas, non nego. Sanè decidit interdum, aut à se mutat: ut in jactis aut dictis, quàm ineptus alibi, sive affectatus est? in laudibus, visuperiis, sine modo?* &c.

[4] Quod apud Gellium censores rigidi atque importuni illi, *Cujus libros attingere nullum pretium operæ sit. Noct. l.* 12. *c.* 2.

[5] Notant eundem hoc nomine Plutarchus, Galenus, alii.

[6] Δοῦλος Ἐπίκτητος ἐγενήθην, καὶ πενίᾳ συνῆν, καὶ ἕλκεσι. Leonid. *epitaph.* Epictet.

[7] *Epict. verus ac Severus Stoicus & Stoicorum vel maximus.* Herodes apud Gell. *l.* 1. *c.* 2. *Philosophorum maximus,* Favorinus *ibid. l.* 17. *c.* 19.

[8] *Marc. lib.* 1. § 7.

[9] Seneca *de benef. l.* 1. *c.* 4. & *epist.* 82.

mem

mem. Certè quæcunque Dominus ipſe Chriſtus in concionibus collationibúſque ſuis Hiſtoriæ Evangelicæ inſertis intextíſque, de [1] *mali cogitatione etiam abſtinenda*, de [2] *affectibus vitioſis ſupprimendis*, de [3] *ſermone otioſo non inſuper habendo*, de [4] *animo cumprimis excolendo; & [5] ad imaginem divinam effingendo*, de [6] *beneficentia ſimpliciſſimè exhibenda*, de [7] *injuriis æquanimiter ferendis*, de [8] *admonitione & increpatione cum moderatione cautionéque accurata exercendis*, de [9] *rebus quibuſlibet, adeoque vitâ ipsâ, ubi res ratióque poſcit, nihili habendis*, de aliis denique pleriſque [10] *pietatis*, [11] *caritatis*, [12] *æquitatis*, [13] *humanitatis officiis* [14] *quam exquiſitiſſimè obeundis exequendíſque*, præcepta dedit; apud noſtrum hunc eadem, perinde acſi illa lectitâſſet ipſe, in diſſertationum commentationúmque harum congerie inſperſa paſſim, nec ſine vehementia & vivacitate inſigni, quæ in præcordia ipſa penitiùs penetret, atque in animo infixos altiùs relinquat aculeos, inculcata ſubinde, Lector quivis ſedulus advertet, ingenuus agnoſcet.

Sed iſta forſitan dixerit quis, quorſum aliunde, ab extero præſertim, eóque fidei Chriſtianæ adverſo, petantur? quum è pagina ſacra, in qua proſtant, poſſit promtiùs haberi, & à Magiſtri ipſius ore profecta, cùm imperii autoritate potiore præcipiantur, tum & obſequii neceſſitate arctiore percipiantur.

Cui ego præſcriptioni poſſim verbulo occurrere; pari utique ratione rejici poſſe omnes in univerſum ab eruditis piíſque concinnatas Inſtrumenti ſacroſancti utriuſq; enarrationes: ut eodem tandem deveniatur, quo proceſſerant apud nos haud ità pridem, par ferè geminum, cerebri certè parùm ſani uterq; quorum alter præter paginam ſacram nihil aut legebat, aut lectitandum cenſebat; alter, poſtquam Anachoretæ cujuſpiam inſtar, cum ſuis domi ſuæ ſe concluſerat, librorum (quam pro hominis privati ſorte cenſúq; amplam ſatìs habebat) ſupellectilem omnem, Bibliis ſacris exceptis, foco accenſo, flammis abſumendam tradidit; neuter ſanè, aut fundo juſto, aut exemplo bono, & quod imitatione ſuâ dignum ſobrius quis ſanúſq; ſentiat.

Verùm enimvero ratione non unâ utilis eſſe poterit noſtri hujus in his, cum animadverſione ſeria conjuncta, lectio ſedula.

Primò, quod quæ in Sermonibus Dominicis (quorum Capita præcipua duntaxat, *κεφαλαιωδῶς* plerunque apud Scriptores ſacros extant delibata & digeſta) ſummatim ferè propoſita habemus, iſtic latiùs diducta, fuſiùs explicata, magnâ argumentorum inſignium varietate firmata, illuſtrata, ingeſta, inculcata, ad vitæ uſum communem accommodata habeantur. quod ut eſt ſcriptis aliis cum iſto commune, ità in hoc genere haud paucis iſtud præcellit.

Tum

[1] Matth. 15. 19.
[2] Matth. 5. 22, 28.
[3] Matth. 12. 36.
[4] Matth. 5. 20. & 6. 33.
[5] Matth. 5. 45, 48.
[6] Matt. 6. 1, 3.
[7] Matth. 5. 39.
[8] Matth. 18. 15, 16.
[9] Luc. 14. 26, 33.
[10] Matth. 22. 37.
[11] Matth. 22. 39.
[12] Matth. 7. 12.
[13] Matt. 5. 44. Luc. 10. 37.
[14] Matth. 5. 19, 20.

Tum nec illud levis est momenti, quòd dogmatis Christiani æquitas rationi etiam ipsi consentanea deprehenditur, dum ab ipsis etiam extraneis & adversariis comprobata & collaudata demonstratur. [1] *Grave est*, ponderisq; non exigui (ut Isidorus Ægyptius) *testimonium ab inimicis profectum.* Et, (quod Dio Prusæus) [2] *Encomium ab eis, qui non suscipiunt, & suspiciunt tamen, palàm est illius*, sive personæ, sive disciplinæ, *laudem esse præstantissimam.* Non nesciebat hoc Apostolus, cùm ab [3] exterorum inscriptionibus scriptisque, ei quod asserebat & promulgabat, dogmati asserendo, testimonia advocabat. Nec parùm idcirco præcepti documentique Dominici æquitati ac [4] *rationabilitati* (si ità loqui licuerit) apud quosvis vindicandæ formandæq; conduxerit, quòd ab homine extero, nec nomini Christiano favente (cùm nec mysterii nostri gnarus esset, nec fidei rationes assequeretur) tanta tamen cum vehementia, argumentisq; tam validis, commendata ac confirmata habuerimus. [5] *Quis non intelligat*, (inquit gravis Autor) *bonam eos habuisse causam, qui eam apud medios judices obtinere potuerunt?* quid eam dixerit quis, quæ apud aversos & adversos etiam, ubi [6] hostes ipsi judices consident, obtineat?

Adhæc divina in istis relucet & providentia & benignitas, quòd in homine à se dilapso imaginem sui non intercidere omnino & aboleri prorsus passus est, sed scintillulas quasdam asservavit reliquas; quas & disciplinis variis excitavit, & ad miraculum usque evexit: partim, quò societati humanæ conservandæ ac continendæ prospiceretur; nè [7] efferati prorsus homines, belluarum ritu, in exitium mutuum proruerent universi; quum [8] *absque disciplina nulla homine truculentior aut immanior fit bellua:* partim, quò *Numini* [9] *dignoscendo*, [10] & *indagando*, his adminiculis adjuti, possent operam dare; quæ si vel contemtim, vel neglectim haberent, [11] ἀναπολόγητοι planè haberentur. Verum est proculdubio Claravallensis illud, [12] *Imaginem divinam uri posse, exuri non posse.* [13] *Imaginem* certè animæ rationali primitus impressam funditus eradere, [14] *facem* in mente hominis cœlitùs accensam penitus extinguere, nec vitiositas humana, nec malignitas diabolica valuêre: (tertium quiddam, [15] *flammas gehennales* adjecit ille) quam inter ruinas & incendia defectionem primitivam consecuta, in generis humani commodum, suorúmque beneficium servatam confotámque volebat bonitas divina.

Quin nec divinæ erga nos misericordiæ gratiæque planè gratuitæ testimonium monumentúmque luculentum minùs in istis oculis

[1] Ἔστι γὰρ ἡ παρὰ τῶν ἐχθρῶν μαρτυρία. Isidor. Pelus. *l.* 2. *epist.* 228. & *l.* 3. *ep.* 335.

[2] Τὸ γὰρ [καὶ] τοῖς μὴ ἀποδεχομένοις, ἀλλὰ θαυμάζουσι γοῦν ἔπαινον ἐκείνου [scil. τοῦ ἀνδρὸς] εἶναι. Dio Prus. *orat.* 51.

[3] Act. 17. 23, 28.

[4] Λογικὴ παρηγορία. Rom. 12. 1. ἔπαινος τοῦ λόγου καὶ τοῦ θεοῦ. Marc. *l.* 12. § 31.

[5] Aug. *ep.* 170.

[6] Deut. 32. 31.

[7] Μηδὲν ἀνεβόησαν ἀνθρώπων μηδὲ ὠμότερον, ὅταν ἀπὸ σπουδῆς ἀποθνήσκωσιν. Polyb. *hist.* *l.* 1. & *legat.* 122.

[8] Ὁ ἄνθρωπος παιδείας μὴ τυχὼν, ἀγριώτατον γίνεται πάντων, ὅσα γῆ τρέφει. Plato *de legib. l.* 6.

[9] Τὸ γνωστὸν τοῦ θεοῦ Rom. 1. 19. & v. 21. γνόντες τὸν θεόν.

[10] Εἰ ἄρα γε ψηλαφήσειαν αὐτὸν καὶ εὕροιεν. Act. 17. 27.

[11] Rom. 1. 20.

[12] Bern. in *annunc. serm.* 1.

[13] Gen. 1. 27. & 9. 6.

[14] Prov. 20. 27. Rom. 2. 15.

[15] *Imago in gehenna ipsa uri poterit, non exuri; ardere, non deleri.* Bern. *ubi sup.*

nostris

nostris obversatur; cum [1] eis, apud quos dotes tam eximiæ, tam admiratione penè omni superiores, se produnt, præteritis, nobis, nobis, inquam, [2] in tenebris, umbráq; feralí ac letifera cum illis pariter considentibus, imo in vitiorum cœno altiùs longè demersis, fœdiùs contaminatis, tenaciùs etiam ac pertinaciùs infixis, lumen illud salutiferum, [3] *Sermonis* sui facti *Spiritúsque* sancti ope operâq; usus, [4] effulgere procuraverit, [5] quo prævio ac prælucente, per [6] seculi tenebricosi hujus caliginem plusquam Cimmeriam, aut [7] Ægyptiacam etiam, veritatis supernæ, vitæq; verè sic dictæ, inter diverticula tam frequentia, à recto utrinq; abducentia, tramitem & invenire, & inventum ad itineris exitum usq; tenere possemus; & absq; quo per obliquas & tortuosas mundi hujus nequissimi ac perturbatissimi semitas, sine luce, sine duce temere palantes, in exitii æterni voraginem horrendam præcipites tandem prolaberemur. Subit me certè subinde (ita ista dum lego, affectum me sentio, & ingenuè agnosco) non stupor duntaxat, sed horror etiam, cum arcani divini admiratione vehementissima conjunctus, serio apud me reputantem, quàm longè in multis ab eo absim, quod de se Vir iste, veri ad salutem perducentis tramitis ignarus, de se profitetur, nec quin verè & ingenuè, ambigi posse videtur. Ut proinde & Marco & Epicteto altiùs assurgens, *Hymnum* [7] illius vel *maximo* majorem ac præstantiorem decantare jugiter debeam; [8] *Magnus*, [9] *divésq; misericordiæ Deus, qui me miserum*, [10] *cum gente humana universâ collapsam* [11] *& perditum, sed cum paucis è turba reliqua* [12] *selectum*, [13] *massa secretum*, [14] *mihi restituit*, [15] *sibi reconciliavit*, [16] *Filium misit*, [17] *qui redimeret*; [18] *Spiritum immisit*, *qui* [19] *refingeret*, [20] *culpam omnino omnem remisit, quo &* [21] *supplicio culpæ debito omni eriperet, & supplicii subeundi* [22] *metum dirum eximeret*, [23] *nequitiæ servitio liberum emisit, quo* [24] *in famulitium suum adsciscaret, &* [25] *in filiorum suorum numerum cooptaret*, [26] *gratiam spiritualem impræsentiarum donavit*, [27] *gloriam cœlestem deinceps* [28] *donaturum repromisit.*

Est in his denique, quod ad altiora enitendi, nomen Christianum professis, calcar acerrimum subjiciat, cùm à fide ac familia ea exteros in tam celsa evasisse adverterint; ac pudore meritò suffundat, quod in imis adhuc subselliis subsistant hæreántq; cum adminiculis fortioribus firmioribúsq; tam amplis ad ea consequenda instructi sint, & adjutari, ní nolint ipsi, possint. Certè plùs posse naturæ jam collapsæ reliquas vires, disciplinæ secularis accedentibus auxiliis, quàm gratiæ divinæ animis cœlitùs illapsæ, cujus operi etiam promovendo eadem illa pariter inserviunt, pro dedecore insigni non immeritò habeatur; éstque quod probro eos, qui hujus participes

[1] Matth. 11. 25, 26.
[2] Esai. 9. 2. Luc. 1. 79.
[3] Esai. 59. 21.
[4] 2 Cor. 4. 6.
[5] Luc. 1. 79.
[6] Ephes. 6. 12.
[7] Exod. 10. 22, 23.
[7] Epicteti *Hymnum* habes, supra ad marginem ex *dissert. l. 1. c. 16.*
[8] Psal. 145. 8, 9.
[9] Eph. 2. 4.
[10] Rom. 3. 19, 23.
[11] Matt. 18. 11.
[12] Matth. 20. 16. & 22. 14.
[13] Rom. 9. 21.
[14] Eph. 2. 5.
[15] Col. 1. 21.
[16] Gal. 4. 4.
[17] Apoc. 5. 9.
[18] Ezek. 36. 27.
[19] Joann. 3. 5.
[20] 2 Cor. 3. 18.
[21] Col. 2. 13.
[22] Rom. 8. 1. Gal. 3. 13.
[23] 1 Thess. 1. 10.
[24] Rom. 8. 15 Heb. 2. 15.
[25] Rom. 6. 22.
[26] Eph. 2. 19.
[27] Rom. 8. 14, 15.
[28] Gal. 4. 6.
[28] Joan. 1. 16
[27] Rom. 8. 18, 30.
[26] Rom. 6. 23 χάρισμα. donativum Tertul

ticipes se ferunt, jure merito afficiat, cum hoc ipso nomine, nomini, quod profitentur, Christiano [1] opprobrio esse se senserint, quòd à cœlomine alienis hac in parte inferiores comperiuntur. Grande quippiam & insigne visus est, sibi saltem, protulisse, qui adversus mortis metum dissertatiuncula clausit monitu illo; [2] *Nec infantes, nec pueros, nec mente lapsos, timere mortem: & esse turpissimum, si eam securitatem nobis ratio non præstat, ad quam stultitia perducit.* futile revera & frivolum est. Pari siquidem ratione Epicurus probaverit, *Turpissimum esse, aut Numinis offensam subvereri, aut sceleris conscientiam formidare; cùm neutrum hoc timeant, vel infantes, vel amentes, vel fatui; eámque nobis securitatem non præstare sapientiam, ad quam insscitia & desipientia perducit.* [3] Fatui scil. laminam candentem contrectare non metuunt; [4] infantuli facis accensæ flammæ manum admovere non formidant. num turpissimum ideo horum alterutrum scientem prudentem tremendo refugere, quia neutrum nostri illi timeant? Verùm turpe est revera, dedecus, opprobria, damna, exilia, vulnera, tormenta, mortem ipsam, mortéq; ipsâ pejores graviorésq; mortis moras, pro veritate divina, fide Christiana, asserenda, conscientia integra & inamminata custodienda, ni deficere & delinquere velimus interminata atque intentata; si defugere maluerimus, aut detrectare, nec mente promptâ, animo propenso alacriter constantérq; subire ac perpeti; cùm hæc omnia pro pietate fidéq; conservandâ, homines ethnici, & fortiter libentérq; sustinenda definierint, & ipsi strenuè sustinuerint, turpe est præcepta documentáq; Dominica, [5] *de sui ipsius abnegatione*, [6] déq; *suorum omnium, bonorum, opum, facultatum, necessitudinum, affectuum, vitæq; adeò ipsius abdicatione* gravia, molesta, dura, difficilia, tristia, rigida, iniqua conquerendo ducere homines Christianos; cùm à religione Christianâ alieni quoque, argumentis etiam validissimis adjectis, hæc eadem pia, justa, æqua, rationi rectæ consentanea, naturæque humanæ congruentia censuerint; nec eam nobis magnanimitatem aut æquanimitatem præstare fidem veram, ad quam ratio illos, recta quidem, nec renata tamen & recocta adhuc, perduxerit. Insignis igitur Scriptorum istiusmodi usus, apud Christianos etiam nomine non uno, vel ista quæ diximus, vel istis paria, ferio perpetienti, liquidò comperietur.

Illud interim observatu non indignum fuerit, aliâ ratione Epicteti, aliâ Marci monumenta fuisse ad nos transmissa. Epicteti siquidem [7] ab ore differentis excepta, Arriani operâ sunt scripto tradita, eisdem ipsis, quantum assequi poterat, quibus ille differebat verbis, quo modo à Domino Christo, dum in terris inter mortales agebat, habiti

[1] *Christiani in opprobrium & contumeliam Christi.* Salvian. *de provid. lib.* 4.

[2] Senec. *ep.* 36.

[3] Fatui mentio fit in *Legend. Pontific.* apud *Discipul. de Tempor.* qui ferri candentis massam sine læsione contrectavit imprudens. Credat qui volet. Ad. Joan. Chrysost. *de statuis orat.* 4. ac, eos qui mortem metuunt, peccatum non metuunt, παιδίον φόβον φοβεῖσθαι. puerulis comparés, qui larvam timent, lucernam non timent.

[4] Matt. 16. 2 Luc. 9. 23.

[5] Luc. 14. 26, 33.

[7] Ὅσα ἤκουον αὐτὸν λέγοντος, ταῦτα αὐτὰ ἐπειρᾶτο αὐτοῖς ὀνόμασιν, ὡς οἷός τε ἦν γράφειν. Arrian. *præfat. ad diss. Epict.*

habere sermones, (cùm [1] nihil ipse scripsisset) [2] ab audientibus memoriter conservatos, Evangelistarum calamo, sed Spiritu Sancto assistente, & linguâ quidem aliâ, Græcâ utique, cùm is Syriacâ usus fuerit, sunt evulgati. Id quod tam de Enchiridio, quàm de *Dissertationum* libris, ex *Epistolâ* ejusdem *ad Masgalenum*, cui scriptum illud dedicabat Arrianus, licet jam perierit, constare testatur, qui eam vidit, Simplicius. At Marci *dissertationes* & *commentatiunculas* istas, ex ipsius *Antoninianis* desumta liquet, quo modo Regis Sapientissimi *Paræmiarum* partem non exiguam ab Ezechiæ Regis amanuensibus ex ipsius autographis fuisse descriptam, docet *Cap.* 25. præfixum lemma. In more namq; habebat Vir iste summus, studiis philosophicis, sive domi, sive militiæ agebat, intentus, quæ inter meditandum succurrebant, chartis, quas ad hos usus jugiter præstò habebat, illinere: nullâ rerum ipsarum serie continuâ constanter observatâ; sed pro locorum temporúmque, quibus vel ab ipso concipiebantur, vel aliunde in mentem memoriámq; se ingesserant, ratione digesta. patet hoc ex locis aliunde, quibus scripserat, nominatim designatis; cujusmodi sunt *libris*, vel *primo* & *secundo* adnexa, vel *secundo* potiùs *tertióque* (ut ego reor) præfixa lemmata, de quibus suo loco [3] disseruimus. Indè natum est, ut neque sibi invicem cohæreant pleraque (quanquam *Liber primus* uno quasi filo perpetuo totus pertexitur) eadémque sæpiùs iterata reperiantur, prout mentem sæpius pulsabant: nec succincte tantùm, sed succinctè quoque repræsentata reperiantur complura; (prout in Ciceronis ad *Atticum* aliósque *Epistolis*, Græca, formularúmque usitatarum haud pauca) quod ad rei ipsius notæ satis ac familiaris memoriam refricandam & reficiendam sufficerat, cùm ad usum privatum maximè destinarentur. quin & ἀνάφαλτα, & quasi abruptè inchoata nonnulla. quod & de Serpentis ad Evam dictione prima, prout à Mose refertur, opinantur [4] Interpretes quidam eruditi. Indè aliis obscuriora multa, & de dictionis vel sensu vel scopo divinationes incertæ; cùm vel quæ adnotantis mens, vel quæ adnotandi occasio fuerit, conjicere difficile admodum existat. sed & de locis variis, quasi vel mutilatis vel depravatis suspiciones frustrà concepræ, ado lectione quasi non sincera & genuina vel integra solicitationes admissæ, immutationes tentatæ; cùm non aliter se habeant, quàm ab Autoris ipsius calamo primitùs prodierint. Verùm de istis, in *Commentario*, prout occasio dabitur, ampliùs videbitur.

Atque hæc quidem sufficerint, cùm de *Stoica disciplina* ipsa, tum & de eis hanc amplexis & secutis, quorum ad nos scripta pervenêre; Marco præsertim nostro, cujus impræsentiarum denuo edendi consilium

[1] Fictitiæ sunt enim *literæ* ad Abgarum *Christum*, *Christi* ad *Abgarum*, quomodo & Senec. ad *Paulum*. quarum meminere tamen Euseb. *hist. Eccles. l.* 1. *c.* 13. & Hier. in *Script. Eccles. catalog.*

[2] Καθὼς παρέδοσαν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γενόμενοι. Luc. *præfat. Evang.*

[3] Cui adjectum velim, ex perpetuo dictionis contexu, tot temporum variorum res singulas complexo, domi potiùs per otium, quàm militiæ sub pellibus agenti *Librum primum* confectum conscriptúmq; videri.

[4] De hoc videri poterunt Tremellius & Junius; sed inprimis Piscator.

silium institutumque paucis expositum ubi dederim, in limine Lectorem non sum diutius detenturus. Anni itaque ultra quadraginta jam excesserunt, ex quo, dum apud Juris nostratis Professores ac studiosos in Hospitio Lincolniensi, quod est in suburbano Londinensi situm, agentes, Præconis Evangelici munus sustinebam, in Marci Imperatoris scriptum hoc, à Viro doctissimo, & in negotio hoc exercitatissimo Gul. Xylandro Basileæ iteratò cum Græcis aliis quibusdam editum, inter codices à manu secunda (quod aiunt) venum expositos, incideram. Hoc nactus, per vacationem à munere publico autumnalem, ex Justitio solenni intercedente obvenientem, otium aliquod adeptus, dum ruri ago, cùm diligentius evolvissem, adeò meditationibus ac præceptionibus pietatem, gravitatem, caritatem, magnanimitatem, virtutis nullum non genus spirantibus, à capite ad calcem usque constipatum reperi, ut nec possem non perlecto summopere affici, nec lectione repetitâ etiam affectui satisfacere, cùm nihil in hoc genere apud exterum quenquam (Epicteto uno excepto, quo nec inferiorem, nisi quòd ille amplior est, Marcum nostrum censuerim) eximium magis legisse meminissem. Cùm autem in multis vitiatum, mutilatum, lacerum, luxatum animadverterem, nec Versionem Xylandrianam Græcis commodè satis respondere, de recensione & pariter versione novâ instituendâ animum subibat cogitatio. Hæc meditanti ad manus venit scripti ejusdem editio altera Lugdunensis, à qua subsidium aliquod sperabam: sed frustra: cum Xylandriana ea, quâ usus fueram, inquinatiorem ac corruptiorem deprehenderem. jam autem ex viri doctiss. cujus *Versio* scripti hujus *Anglicana* post prodiit, D. Merici Casauboni *prolegomenis* Editioni Græcæ à se nuper adornatæ præfixis, è Xylandri priore Tigurina (cujus in Basileensis *Præfatione* mentionem ipse facit, quamque mihi in Viri Doctiss. manibus, cùm me comiter invisisset, quod in *Prolegomenis* illis ipse commemorat, nunquam oculis usurpavi) expressam edoctus sum. Cùm autem codicum penuriâ laborarem, partim ex ingenio, partim ex Suida scriptoribúsque aliis, qui ex libris his nonnulla laudaverant, partim eruditorum quorundam, quibuscum necessitudinem aut familiaritatem aliquam habebam, consilio opéque usus, loca quæ vitii quoquo modo suspecta videbantur, restituere annitebar. Quumque in Viri Illustriss. D. Cl. Salmasii *commentariis* nullo non literaturæ humanioris genere refertissimis, Marci nonnulla secius, quàm in eis, quos penes me habebam, codicibus expressa offendissem; unde editionem aliam aliquam secutum suspicabar, amici communis interventione usus, (aliter enim compellare ignotum

rum planè verecundia prohibebat) Virum Clariſſ. per literas conſulebam, quibus tum quid moliretur ſignificabam, tum & de locis tam illis, quos ab ipſo aliter quàm aut Baſileenſis, aut Lugdunenſis habebar, exhibitos repereram, quàm aliis etiam, ad quos hæſitabam, ménſque tunc temporis ſuggerebat, nec conjecturis de quibuſdam propriis celatis, ſententiam illius cenſurámq; ſciſcitabar. Is pro eximia, quâ cumprimis pollet humanitate, inter cætera, in hæc verba ingenuè reſcripſit. *In tam utilia vitæ præcepta ſcripto, & ad imbuendos virtute illâ forti & humanorum contemptrice animos, quam ponere operam deſtinas, ſummopere laudo. Editum illud ſcivi linguâ Anglicanâ à Merico Caſaubono, ſed ultra nihil. quid enim præſtiterit, præ illius linguæ ignorantiâ haud etiam ſcire mihi licuit. Hoc tamen mihi pronunciare certò poſſe videor, ſatis operæ eſſe in illo opere perfectè abſolvendo quæ non ſolum duos, ſed etiam plures fabros diſtineat. ità ſpiſſa eſt materia, vix multis cuneis evincenda, vix optimis runcinis dedolanda. Haud alium puto autorem ex antiquitate Græca corruptiorem ad nos, injuriâ temporum, fortean etiam hominum, qui eum interpolárunt, tranſmiſſum. Ubique hiatus, & lacunæ, quæ tamen ſolidum mentiantur. Tranſpoſitiones etiam multis locis commiſſæ ab hominibus, uti videtur, ſciolis, qui ſententias plerumque minutis punctiunculis Stoico more ſignatas non capiebant. Præter ea, quæ obſervaſti, atque in ſchedam mihi miſſam conjeciſti, alia toto paſſim opere vitio laborant, & quædam ex his tibi impertienda duxi, ut locum expleant eorum, quæ à te proponita diſſolvere non potuit.* Hæc vir ſummus ille; qui & liberaliter admodum mecum, homine peregrino, nec de nomine etiam, opinor, antè noto, egit; cùm non de eis duntaxat, quæ quæſieram, ſed de aliis quoque, quæ inter ea diſquirenda occurrebant, nec requiſitus, animi ſui ſenſum ultroneus impertiretur; adjectâ inſuper invitatione humaniſſimâ, quâ ad alia quælibet ulteriùs operam præſtare promptum, *tempúſque eo fine negotiis aliis ſuffuraturum, nec imputaturum* profitebatur. Et de aliis quidem, pollicitatione tam liberâ, tam largâ animatus, per literas alteras Virum Clariſſimum ſum percontatus. Verùm per ſubitaneam illius occaſionibus quibuſdam Lugduno-Batavorum in Gallias ſuſceptam profectionem, (ſive literis meis ad manus illius non pervenientibus, ſive ab ipſo ad acceptas reſponſione in reditum dilatâ: ſimul per amici communis, cujus interventu uſus fueram, è partibus iſtis demigrationem, ſponſionis repetendæ opportunitate ſublatâ) factum eſt, ut à Viro Celeberrimo nihil ampliùs acceperim. Illud obiter monere viſum eſt, *Editione Argentinenſi* uſum ſe ſcribere, ſed quæ cum *Baſileenſi* per omnia convenire viſa ſit. Præter hunc operâ uſus ſum Viri Eruditiſſimi,

tissimi, linguarúmque peritissimi D. Arnoldi Bootii, Doctoris Medici, qui vir quantus in his sit, *Animadversionum Sacrarum* opus elaboratissimum uberrimè testatur. Is pro animi propensione, & humanitate singulari, sæpiùs consulenti non deerat. Sed nec Virum Doctissimum, nec comitatis nomine illorum alterutri postponendum, D. Patricium Junium fas est mihi hîc præteritum, qui & conjecturas mihi suas communicavit; sicut & ipse illi viciſſim meas: & ubi ad Conventum Vestmonasterienſem evocatus fueram, in partibus illis occurrentem non semel de Antonino edendo solicitabat. Ab his autem aliisque, quorum scripta pervolutaveram, quicquid accepi, suo cujusque loco mentione factâ, animo liberrimo lubentissimóque acceptum cuique grataner fero.

Versione siquidem jam confectâ, de *Annotationibus* succinctioribus porrò adjiciendis cogitare primò ceperam. pòst de *Commentario* justo & ampliore etiam, qui Scriptum tam insigne dignum valde videbatur. Huic conficiendo inter curas operásque pastorales, quibus per annos ultra quadraginta, eodem loci, quò ab Hospitio dicto, transieram, jugiter districtus insudavi, nisi quòd ante sexennium morbo gravi correptus, ad tempus aliquod intermittere, tum reversus denuo remittere aliquid, demum incidere ferè prorsus, coactus fuerim, inter horas subsecivas, quæ & rariores intervenerant, & per intervalla diductiora redierant. dum intendo, in molem eam opus istud excreviſſe animadverteram, ut de evulgando spem omnem abjicerem; siquidem, contrà quàm in Flacciano illo, *urceus instituit* cum cepisset, *rotâ currente, amphora exiit*; expertus utique, Bibliopolæ & Typographi nostri, quàm ægrè aliquid etiam minoris negotii in hoc genere suscipiant. Verùm cum annos apud me delituisset haud paucos, amicorum tandem quorundam flagitatione frequente, qui & edendum poscebant, & de impensa ad id perficiendum prospectum iri, fiduciam faciebant, eorum in manus quod conceceram totum contradidi, pro ipsorum optione, vel premendum, vel prelo subjiciendum, & in lucem publicam (quod ab illis jam est effectum) emittendum.

Ipse in hoc opere quid præstiterim; præstare saltem conatus sim (dextréne ac feliciter, an seciùs alii viderint) sic habeas. Primo loco; post Scriptorum variorum, tam antiquioris quam & ævi recentioris de *Marco* Scripti hujus Autore *elogia* & *encomia*, déque *Scripto* hoc ipso *testimonia* & *judicia*; Marci *contextus Græcus* exhibetur, (nisi si, dum affectus imponit, spes fallat) vitiis mendisque, quibus antè passim scatebat, haud paucis sublatis, repurgatior; lacunis,

nibus, quibus hiabat, suppletis aliquot, interpositis: loco motis quibusdam ad sedes proprias revocatis, aptius paulò concinnatus & compositus, interpunctionibus necessariis, & sectionibus, sive paragraphis, (uti Juristæ loqui solent) commodis, (quod Lugdunensis inscitiæ plerorumque tentaverat) accuratiùs quàm antea, pro dictionis sensu geminò interstinctus, pro materiæ subjectæ ratione distinctus: ad marginem adscriptis lectionibus variantibus, locisque parallelis, in quibus sententiæ, formulæ, voculæ, vel eædem, vel geminæ, reperiuntur, ut nec ad *Commentarium* amplioris in singulis quibusque recurrere necessum esset; & Marcus ex ipso ipso, vel explicatus, vel illustratus, haberetur. Adjecta est *Versio Latina* nova, ad Græcum contextum eo, quo superiùs est dictum, modo restitutum, accommodata. Sequitur *Commentarius*: Scriptum totum perpetuus, in quo Versionis à prioribus discrepantiæ, mutationis, suppletionis, commissionis, distinctionis, expunctionis cujusque ratio redditur; *versionibus* etiam atq; *mutationibus* antegressis, prout occasio se tulerat, examini subjectis, & pro ea, quæ probabilis tunc videbatur, ratione, vel admissis vel rejectis: formulæ Marco usurpatæ, ex aliis, vel Græcis, vel Latinis, (nam & ex sermone Latino hominem Romanum, licèt Græcè scribentem, mutuari non est insolens) sacris etiam nonnullæ Scriptoribus explicantur. Sententiæ & dogmata ex aliorum itidem, vel consentientium, vel dissentientium & dissidentium etiam, sive scriptis, sive dictis, sive moribus factisque, vel firmantur, vel illustrantur. ad eos, eorúmque loca, à quibus, & è quibus, Marcus mutuo sumserit, aut excerpserit quicquam, quantum assequi datum est, digitus intenditur. de hominibus locisque, quorum mentio alicubi occurrit, ex monumentis historicis, quæ in manibus habentur, prout in horum etiam ruderibus ruspando deprehendi quicquam poterat, lux aliqua datur. Sacræ denique paginæ periochæ formulæque nonnullæ, prout occasio intervenerat, obiter, vel è Marco ipso, vel aliunde enarratæ, aliorum quoq; Scriptorum emendatæ insuper complures repræsentantur. In his autem quamvis diligentiâ aliquâ sim usus, multa tamen sedulitatem meam subterfugisse nullus ambigo; plura quoque restare, quæ cum vel mihi forsitan sine ulla ἀνίατα sint visa, vel dextrè minùs tentata aut curata fuerint, alterius medici peritioris manum opémque requirant. Nihil in hoc genere, vel in alio ullo, prodit, cui non aliquid (meis quibusque plurimum, fat scio) adjecto opus sit. latus amplúsque satis adhuc patet istic campus, in quo ingenia feliciora, cum laude fru-

Chaque

ctúque se exerceant. In meis his interim siquid præstitum sit, quod vel Theologiæ sacræ candidatis, vel literaturæ humanioris studiosis, vel aliis etiam quibuscunque usui esse poterit, laboris in eis suscepti insumtíque merces ampla satis futura est. Siquid autem vel istîc, vel in Opere toto, (quod evenisse sæpenumero suspicor ipse) humanitùs admissum occurrerit, quòd notam sequiorem severiorémve mereri jure videbitur, Lectorem humanum rogatum pervelim, ut nè stricto jure agere volupe sit, sed [1] sortis memor humanæ, humanitatísque (prout in Schola loqui amant) suæ quoque sibi cónscius, utpote qui, [2] *homo cùm sit, humani nihil à se alienum* censere aut sentire debeat, pro humanitate, quâ ingenitâ, quâ insitâ, humaniter ignoscat. Istam enimvero *dissertatiunculam*, mente, ratione non unâ minùs validâ, oculo à senio caligante à lema lippiente; manu tam à frigore, (cùm nec rigens ignem propinquiorem sustineam; quod nôrunt probè, qui me familiariter habent) quàm à morbo, tremulâ, (cùm ad manum amanuensis nullus existeret) non tam concinnabam, quàm consarcinabam, conscribillabam magis quàm conscribebam, in agri Surreiensis pago Urbi natali adsito Rotherithiensi, mense Januario, hyeme sæviente, cui & gemina altera, [3] *ætatis & invaletudinis*, (quæ [4] rariùs sejunctæ reperiuntur) accesserat; Anno à Virginis τοκέων & τοκέως conceptu salutifero (secundùm computandi ritum vulgò receptum) Millesimo sexcentesimo quinquagesimo primo; Ætatis propriæ, non tam currentis, quam decurrentis & devergentis, septuagesimo octavo.

[1] Τὸ μηδὲν ἀνθρώπειον ὀκνεῖν ὄντως γὰρ ἄνθρωπον, καὶ μόνα θεῖα. Gregor. Naz. *orat.* 15.

[2] Terent. *se punient.* 1. 1.

[3] Χειμῶνα τὸν βίον, senectutem dixere, Pythagoras, apud Laert. l. 8. Aristoteles in *Chriis*, Eratosthenes, & Patrocles, apud Stob. [illegible] Philem. apud Stob. de Matrim. Quæst. c. 41. Τὸ γῆρας ἕν αὐτὸ τὸ νόσημα. Apollodor. *Senectus ipsa morbus est.* Ter. *Phorm.* 4. 1. Senec. ad illud Virgilii ex *georg. lib.* 3. *Imminent morbi, tristisque senectus: morbos & senectutem una posuit; non immeritò: senectus enim insanabilis morbus est.* epist. 108.

MARKO

ΜΑΡΚΟΥ ΑΝΤΩΝΙΝΟΥ
ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ

Τῶν εἰς ἑαυτὸν Βιβλίον ά.

I.
Avo meo Vero accepisse agnosco mores esse candidi, & ab iracundia alieni.

II. A fama memoriaque genitoris mei modestum simulac masculam indolem.

III. A matre, pietatis studium, & largiendi promptitudinem; nec a malo patrando tantum, sed cogitando etiam continere. tum victus simplex, quique ab opulentorum more ac instituto, abiecdat quàm longissime, contentum esse.

IV. A proavo quòd publicas exercitationes edierim; quódque bonis præceptoribus privatim sim usus; & quod in res ejusmodi impensè erogandum intellexerim.

V. Ab educatore, ne in certamine equestri Prasine, aut Veneta faverim, neve in gladiatorio Thraci aut lecutori fautor fierem: aut labores sustinerem; minimo contentus agerem; operi manus admoverem: negotus alienis me neutiquam immiscerem; nec delationem facilis ullam admitterem.

VI. A Diogneto, ne rebus inanibus studium impenderem: néve eis fidem adhiberem, quæ à præstigiatoribus magisq; de incantationibus, déque dæmonibus averruncandis, aliisque ejusmodi imposturis dicuntur: ne coturnices ad pugnam alerem, néve rebus istiusmodi animum adjicerem; útque liberè dicta æquanimiter sustinerem. eidem debeo, quòd philosophiæ me addixerim; quódque [a] Bacchium primum, tum [b] Tandasidem, & [c] Marcianum audiverim: quòd dialogos, puer adhuc, conscripserim; quódque pro stratis grabatulum ac pellem expetiverim; cæteráque institutionis Græcanicæ adminicula.

VII. A Rustico, quod in eam cogitationem devenerim, morum cor-

I.
ΠΑΡΑ τῦ πάππου Οὐήρου, τὸ ἤθεσι καλοῖς καὶ ἀόργητον.

II. Παρὰ τῆς δόξης, καὶ μνήμης τῆς περὶ τὸν γονέα μου τὸ αἰδήμονα, καὶ ἀρρενωπὸν.

III. Παρὰ τῆς μητρὸς, τὸ θεοσεβὲς, καὶ μεγαλοδωρίαν· καὶ ἐφεκτικὸν ὄχ μόνον τῦ κακοποιεῖν, ἀλλὰ καὶ τῦ ἐπὶ ἐννοίας γενέσθαι τοιαύτης· ἔτι δὲ τὸ λιτὸν κατὰ τὸν διαιτᾶσθαι, καὶ πόρρω τῆς πλουσιακῆς ἀγωγῆς.

IV. Παρὰ τῦ προπάππου, τὸ μὴ [5] εἰς δημοσίας ἀκροάσεις φοιτῆσαι· καὶ τὸ ἀγαθοὺς διδασκάλους κατ' οἶκον ἔχειν ἀφθόνως· καὶ τὸ γνώναι, ὅτι εἰς τὰ τοιαῦτα δεῖ ἐκτενῶς [6] ἀναλίσκειν.

V. Παρὰ τῦ ἡγεμόνος, τὸ μήτε Πρασινιανοῦ, μήτε Βενετιανοῦ, μήτε παλμυλαρίου, ἢ [7] σκυλακίου γενέσθαι· καὶ τὸ φέρεσθαι καὶ ὀλιγοδεεῖς, καὶ ἐπίπονος· καὶ τὸ [8] ἀκροᾶσθαι πολλῶν· καὶ τὸ [10] δυσερέθιστον ἔχειν ὑποψίας.

VI. Παρὰ Διογνήτου, τὸ ἀκενόσπουδον· καὶ τὸ [12] ἀπιθανολογεῖσθαι τοῖς ἀπὸ τῦ περιόδου μιλίοις, καὶ γοήτων, περὶ ἐπῳδῶν, καὶ περὶ δαιμόνων ἀποπομπῆς καὶ τῶν τοιούτων λεγομένοις· καὶ τὸ μὴ [13] ὀρτυγοτροφεῖν, μηδὲ περὶ τὰ τοιαῦτα ἐπιπόνως· καὶ τὸ ἀνέχεσθαι παῤῥησίας· καὶ τὸ οἰκειωθῆναι φιλοσοφίᾳ· καὶ τὸ ἀκῦσαι, πρῶτον μὲν [14] Βακχίου, εἶτα [15] Ταυδασέως, καὶ [16] Μαρκιανοῦ, καὶ τὸ γράψαι διαλόγους ἐν παιδὶ· καὶ τὸ σκίμποδος καὶ δορᾶς δεηθῆναι, καὶ ὅσα τοιαῦτα τῆς Ἑλληνικῆς ἀγωγῆς ἐγκόμβωμα.

VII. Παρὰ Ῥυστικοῦ, τὸ γνῶναι φαντασίαν [17] τοῦ χρήζειν διορθώσεως καὶ θερα-

[1] Confer. l. 6. §48. l. 9. §29.
[2] L. 2. § 5.
[3] L. 6. § 30.
[4] Inf. § 14.
[5] τὸ ut vel, τὸ εἰς. Mer.
[6] τοὺ τοιούτου. f. Jun.
[7] Σκυλάκιου. Lipf.
[8] L. 5. § 5. & l. 9. § 12.
[9] L. 3. § 5.
[10] L. 6. § 30.
[11] Δυσερέσθ.
[12] ἀπιστ. Suid.
[13] ἀρτυγοκοπεῖν. Suid.
[14] Εὐτυχίου. for.
[15] Ἀνδρωνος. Cas.
[16] Μαικιανοῦ. f.
[a] Eutychium, f.
[b] Andronem, f.
[c] Mœcianum, f.
[17] L. 7. § 12.

τείας

πείας τῆς ἴσης· καὶ [1] τὸ μὴ ἐπὶ λαμπρῷ εἰς ζῆλον σοφιστικὸν, μηδὲ τῷ συντάττειν ἢ λόγους θεωρημάτων, ἢ ῥητορικὴν λογαρίαν ἢ γραμματικὴν ἀγαπᾶν, ἢ φιλοσοφοπλήκτως ἢ ἀσκητικὸν, ἢ τὸ [4] ἐνεργὸν ἦθος ἐπιδείκνυσθαι· καὶ τὸ ἀπὸ [5] ῥᾳδιουργίας καὶ ποικιλίας, καὶ [6] ἀσχολίας· καὶ τὸ μὴ ἐν [7] σολοικισμῷ κατ' οἶκον καὶ ἐν τοιούτοις ποιεῖν· καὶ τὸ τὰ ὀψωνιακὰ ἀφελῶς γράφειν, οἷον τὸ ἐξ αὐτοῦ τούτου ἀπὸ Σινουέσσης τῇ μητρί μου γράφειν· καὶ [8] τὸ περὶ τοὺς χαλεπήναντας καὶ παμμελήσαντας εὐμαρὴ καὶ πρᾶον· καὶ [9] εὐδιάλεκτος, ἐπειδὰν τάχιστα αὐτοῖς ἐπανελθεῖν ἐθελήσωσι. καὶ τὸ ἀπερισκέπτως ἀναγινώσκειν, καὶ μὴ ἀρκεῖσθαι τοῖς αὐτοῖς [10] ὁλοχερῶς, μηδὲ τοῖς [11] πρόχειρα συνηθροισμένοις ταχέως συνηθροίσθαι· καὶ τὰ ἐντυχόντα τοῖς Ἐπικτήτειοις ὑπομνήμασιν, ὧν οἰκοθεν μεταδώσω.

VIII. Παρὰ Ἀπολλωνίου, τὸ ἐλεύθερον καὶ [12] ἀπαμφιβόλως ἀκίβδυτον καὶ [13] πρὸς μηδὲν ἄλλο ἀποβλέπειν, μηδ' ἐπ' ἀλίγον, ἢ πρὸς τὸ [14] δίκαιον ὁμοίως, καὶ ἀλγηδόσιν ὀξείαις, καὶ ἀποβολῇ τέκνων, καὶ μακρᾶς νόσους· καὶ τὸ δῆλον πρὸ παραδείγματος ζῶντα ἐν τῇ αὐτῇ ἀρχῇ, μὴ δυνάμενον [15] ὁ αὐτὸς πρόσωπα καὶ [16] ἐν τῇ διηγήσει μὴ δυσχερὴς καὶ τὸ ἐν ἀθετοῦντα [17] ὑποφὰς ἑλκόμενον πρὸ ἑαυτοῦ καλῶν ἡγεμόνων τὴν ἐμπειρίαν, καὶ τὴν ἐπιεικίαν τοῦ μὴ τὸ ἀναδιδόναι τὰ θεωρήματα· καὶ τὸ μαθεῖν πῶς δεῖ λαμβάνειν τοὺς δοκοῦντας χάριτας πρὸς φίλων, μήτε ἐκπίπτοντα πρὸ τούτων, μήτε ἀναισθήτως προπεμπόμενα.

IX. Παρὰ Σέξτου, τὸ [19] εὐμενές· καὶ τὸ πρόσωπον τοῦ οἴκου τοῦ παρονομασθέντος· καὶ τὸ ἔννοιαν τοῦ [20] κατὰ φύσιν ζῆν· καὶ τὸ [21] σεμνὸν ἁπλάστως· καὶ τὸ συνακτικὸν τῶν φίλων κατάληψις· καὶ τὸ ἀνεκλιπὲς τοῦ

rectione curationéq; indigere me quódq; ad æmulationem ambitionémq; Sophisticam nullus declinaverim, vel de theorematibus aliquid conscribendo, vel oratiunculas hortatorias declamando, vel exercicia obire operásq; edere potis specie prehendo, quo ad stuporem ac admirationem mei homines traherem. quódq; rhetoricæ item, poeticæq;, & historionis elegantioris studijs abstinuerim: ne togatus intra ædes quotidianarum, néve ejusmodi alia, quæ factum reciperent, faceram. epistolas etiam simpliciter scriberem, ad normam scilicet earum quas Sinuessa ad matrem meam idem ipse dederat. adhæc ut placabilis & reconciliatu facilis essem, adversus eos, qui offensionis causam dederint, aut deliquerint aliquid simulatq; illi in gratiam redire vellent. porrò ut accuratè legerem, nec comprehensione summarià contentus essem; nec garrulis quibuslibet temerè assentirer. huic denique debeo, quod Epicteti commentarios legerim, quorum is è domo suâ copiam mihi fecit.

VIII. Ab Apollonio, ut liber essem, firmumq; ac certum citra fluctuationem omnem consilii ingeniíq; tenorem retinerem: neq; aliud quicquam, vel minimum, præter rationem solam, intuerer: ut idem semper essem, in doloribus acerbis, in liberorum amissione, in morbis diuturnis. adhæc, quod in ipso, tanquam in exemplari vivo, evidenter cernere licuit, posse eundem, prout occasiones se dabant, & vehementissimum & remissum esse. sed & q. in disciplinis tradendis neutiquam morosè se gereret: quódque hominem viderim, qui peritiam suam & in theorematibus tradendis solertiam, bonorum suorum minimum existimare se, palam faceret. ab illo didici, & quo modo beneficia, quæ dicuntur, ab amicis accipere oporteret, ut nec acceptis obnoxius fierem, nec citra sensum tamen omnem transmitterem.

IX. A Sexto, benevolum erga alios affectum: familiæ affectu paterno administratæ specimen: de vita naturæ convenienter instituendâ cogitationem: gravitatem item neutiquam personatam: & sedulam amicorum observationem: & imperitorum,

[1] Infr. § 16. & l. 6. 30.
[2] τὰ i.
[3] Infr. § 9, 11. & l. 9. § 12.
[4] ἐνεργ. Xyl.
[5] Infr. § 17. & l. 3. § 5.
[6] ἀσχολογ. Xyl. & Lugd.
[7] σολίῳ Suid.
[8] Infr. § 15.
[9] εὐσυναλλάκτως. Suid. εὐδιαλλάκτως, Xyl.
[10] L. 5. § 36. & l. 9. § 3.
[11] πρόχ[ει]ρα [αὐτῷ] vel πρόχ[ει]ρα [ἄλλων] λαμ. Xyl.
[12] L. 3. § 9.
[13] & l. 9. § 7.
[14] Inf. § 16.
[15] & l. 3. § 6.
[16] & l. 2. § 16.
[17] Infr. § 16.
[19] & l. 11. § 21.
[20] Infr. § 16.
[21] L. 4. § 26.
[28] σοφῶς, F. Jun.
[18] πάντας Jun.
[19] L. 3. § 4.
[20] & l. 9. § 11.
[21] & l. 11. § 9.
[20] Infr. § 17.
[21] & l. 3. § 4.
[22] & l. 4. § 49.
[23] & l. 5. § 29.
[24] & l. 7. § 55.
[25] & l. 10. § 15.
[26] & l. 12. § 32.
[27] L. 2. § 5.
[28] & l. 9. § 29.

rigorem, conformes qui citra conside-rationem opiniones libere ducuntur; tolerationem: & mores quibusvis accommodatos, ita ut quamvis con-suetudo ipsius adulationem omnem suavitate vinceret, in veneratione ta-men [illegible] eodem ipso tem-pore [illegible] exstiterit: adhæc di-lucidam [illegible] methodicam inven-tionem [illegible] & dispositionem, de-cretorum [illegible] modi, quæ ad vitam recte [illegible] conducerent. quodq; nec iracundiæ, nec perturba-tionis [illegible] indicium exhi-bebat; sed cum affectibus immunis [illegible] ad affectum genui-num [illegible] propensissimus: fa-vere [illegible] sine strepitu va-rieq; [illegible] tationem, eruditus.

X. Ab Alexandro Grammatico, increpationibus abstinere; nec pro-brose [illegible] si quis barbarū quid, vel [illegible] vel absonum protule-rit [illegible] de-[illegible] sub specie vel respondendi, vel calculū [illegible] contribuendi, vel de re ipsa, non autem de dictione una despici-endi, [illegible] istius-modi [illegible] facta [illegible]

XI. [illegible] quis invidentia, varietas, [illegible] ty-rannidem consequuntur: quodq; ut plurimùm qui patricii nobis nun-cupantur, ab affectu genuino alie-niores existant.

XII. Ab Alexandro Platonico, ne crebro, neve nisi necessitate adactus, aut dicto aut scripto significem ali-cui, non vacare me: neve hoc mo-do sub negotiorum distinentium prætextu officia ea, quæ vitæ hujus necessitudo à nobis exigit, solens defugerem.

XIII. A Catulo, ne insuper habe-rem amicorum querimonias, etiamsi ratio [illegible] subesset, sed in sta-tum ipsos pristinum restituere an-niterer: ut præceptores promptè impenséque prædicarem; quod de Domitio atq; Athenodoto refertur; liberósq; meos affectu sincero pro-sequerer.

XIV. A fratre meo * Severo, fami-

ἰδιώτας [1] καὶ τὸ ἀθεώρητον τῶν οἰομένων· καὶ τὸ πρὸς πάντας [2] εὐάρμοστον, ὥστε κολακείας μὲν πάσης προσηνεστέραν εἶναι τὴν ὁμιλίαν αὐτοῦ, αἰδεσιμώτατον δὲ αὐτοῖς ἐκείνοις παρ' αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν καιρὸν εἶναι. καὶ τὸ καταληπτικῶς τε καὶ ὁδῷ ἐξευρετικόν τε καὶ τακτικὸν [3] τῶν εἰς βίον ἀναγκαίων δογμάτων· καὶ τὸ μηδὲ ἔμφασίν ποτε ὀργῆς ἢ ἄλλου τινὸς πάθους παρασχεῖν, ἀλλὰ ἅμα μὲν ἀπαθέστατον εἶναι, ἅμα δὲ φιλοστοργότατον· καὶ τὸ εὔφημον, καὶ τοῦτο ἀψοφητί· καὶ τὸ πολυμαθὲς [4] ἀνεπιφάντως.

X. Παρὰ Ἀλεξάνδρου τοῦ γραμματικοῦ, τὸ ἀνεπίπληκτον· καὶ τὸ [5] μὴ ὀνειδιστικῶς ἐπιλαμβάνεσθαι τῶν βάρβαρον, ἢ σόλοικόν τι, ἢ ἀπηχὲς προενεγκαμένων, ἀλλ' ἐπιδεξίως αὐτὸ μόνον ἐκεῖνο, ὃ ἔδει εἰρῆσθαι, προσφέρεσθαι, ἐν τρόπῳ ἀποκρίσεως, ἢ συνεπιμαρτυρήσεως, ἢ συνδιαλήψεως περὶ αὐτοῦ τοῦ πράγματος, οὐχὶ περὶ τοῦ ῥήματος, ἢ δι' ἑτέρας τινὸς τοιαύτης ἐμμελοῦς παρυπομνήσεως.

XI. Παρὰ Φρόντωνος, τὸ ἐπιστῆσαι οἵα ἡ τυραννικὴ βασκανία, καὶ ποικιλία, καὶ ὑπόκρισις· καὶ ὅτι ὡς ἐπίπαν οἱ καλούμενοι οὗτοι παρ' ἡμῖν εὐπατρίδαι, [6] ἀστοργότεροί πως εἰσί.

XII. Παρὰ Ἀλεξάνδρου τοῦ Πλατωνικοῦ, τὸ μὴ πολλάκις, μηδὲ χωρὶς ἀνάγκης λέγειν πρός τινα, ἢ ἐν ἐπιστολῇ γράφειν ὅτι ἄσχολός εἰμι· μηδὲ διὰ τοιούτου τρόπου συνεχῶς παραιτεῖσθαι τὰ κατὰ [7] τὰς πρὸς τοὺς συμβιοῦντας σχέσεις καθήκοντα, προβαλλόμενον [8] τὰ περιεστῶτα πράγματα.

XIII. Παρὰ Κάτλου, τὸ μὴ ὀλιγώρως ἔχειν φίλου αἰτιωμένου τι, κἂν τύχῃ ἀλόγως αἰτιώμενος, ἀλλὰ πειρᾶσθαι καὶ ἀποκαθιστάναι ἐπὶ τὸ σύνηθες· καὶ τὸ περὶ τῶν διδασκάλων ἐκθύμως εὔφημον, οἷα τὰ περὶ Δομιτίου καὶ Ἀθηνοδότου ἀπομνημονευόμενα· καὶ τὸ περὶ τὰ τέκνα [9] ἀληθινῶς ἀγαπητικόν.

XIV. Παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ μου [10] Σευήρου τὸ

[1] τὸ ἀθεωρήτου Salm. τῶν ἀθεωρήτως οἰομ. f.
[2] L. 6. § 16. B.
[3] L. 3. § 11. & l. 5. § 25. & l. 6. § 17, 26.
[4] Supr. § 7. & l. 7. § 67. & l. 9. § 29.
[5] Inf. § 16. & l. 11. § 13, 18.
[6] Infr. § 13.
[7] L. 3. § 1. & l. 8. § 27. & l. 11. § 18.
[8] Infr. § 15. & l. 6. § 11.
[9] Supr. § 11.
[10] Οὐήρου Scal. & Salm.
* An. Vero.

φιλοίκειον, & φιλάλληθες, & [1] φιλόδικαιον, & τὸ δι' αὐτῶν γνῶναι θεασάμενον, Ἑλβίδιον, Κάτωνα, Δίωνα, Βροῦτον, καὶ φαντασίαν λαβεῖν πολιτείας ἰσονόμου, καὶ ἰσότητα καὶ ἰσηγορίαν διοικουμένης, & βασιλείας τιμώσης πάντων μάλιστα τὴν ἐλευθερίαν τῶν ἀρχομένων· & ἕξιν τοῦ ἀεὶ ἐπὶ αὐτῷ τὸ ἀμελεῖν, & ὁμότονον ἐν τῇ τιμῇ τὴν φιλοσοφίαν· & τὸ εὐποιητικόν, καὶ τὸ [2] εὐμεταδοτικὸν ἐκτενῶς· & τὸ εὔελπι, & τὸ πιστεύεσθαι ὑπὸ τῶν φίλων φιλεῖσθαι· & τὸ ἀνεπίκρυπτον πρὸς τοὺς κατὰ γνῶσιν τὸν αὐτῷ τυγχάνοντας· & τὸ μὴ δεῖσθαι σοφισμοῦ τοὺς φίλους αὐτῷ περὶ τοῦ τί θέλει, ἢ τί οὐ θέλει, ἀλλὰ δῆλον εἶναι.

[1] L. 6. § 30.

[2] Supr. § 3, 4. & l. 6. § 48.

XV. [3] Παράκλησις Μαξίμου, τὸ κρατεῖν ἑαυτοῦ, & καὶ μηδὲν [4] παράφορον εἶναι· & τὸ εὐθυμεῖν ἔν τε τοῖς ἄλλοις [5] περιστάσεσι, & ἐν τῇ νόσῳ· & τὸ εὐκρατον τοῦ ἤθους, & μειλίχιον, & γραφερὸν· & [6] τὸ ἀβίαστον καὶ πραγματικὸν περιμένοντος· & τὸ σαφῶς αὐτῷ παρεῖναι, ὥστε ἐν λόγοις, ὅτι οὕτως φρονεῖ, & ὡς ἂν πρέποι, ἀπὸ τῆς καρδίας? πρᾴτητι· & τὸ [8] ἀθαύμαστον, & ἀνέκπληκτον· & [9] μηδαμοῦ ἐπειγόμενον, ἢ ἀνωμάλως, ἢ ἀμηχανοῦντα, ἢ καταπεσεῖν ἢ [10] προσοκνοῦντα, ἢ πάλιν διαμένοντα, ἢ ὑφορώμενον· & τὸ εὐεργετικόν, & τὸ [11] συγγνωμονικόν· & τὸ ἀψευδές, & ἀληθέσι μᾶλλον ἢ [12] δόξῃ ἡθοποιούμενον φαντασίᾳ πρέπειν· & ὅτι ὑπὸ μηδενὸς ἂν πείσαιτο τις καταφρονεῖσθαι αὐτῷ, ὅτι καταμένειν ἂν κρείττονα αὐτοῦ αὐτὸν καταλαβεῖν· & τὸ [13] εὐχαριστικὸν εἶναι.

[3] Περὶ Κλ. M. Mer. Περὶ M. Salm.

[4] ἄστοργον Lug. & Mer. περίφρον. Xyl. & Jun. l. 2. § 7.

[5] Sup. § 12. & l. 9. § 13, 39.

[6] L. 9. § 12.

[7] περίπλεον.

[8] L. 12. § 13.

[9] L. 7. § 69.

[10] θερμοκοιτοῦντα L. 11. § 18.

[11] Sup. § 7. & l. 7. § 26.

[12] L. 7. § 12.

[13] Sup. § 8.

XVI. Παρὰ τοῦ παιδός, τὸ ἥμερον, & [14] μουσικὸν ἀγαλλόντως ὅλῃ τῇ ἐξηντασμένως κεκτῆσθαι· & τὸ [15] ἀκενοδόξον περὶ τὰς δοκούσας τιμάς· & τὸ [16] φιλόπονον, & ἀνδελεχές· & [17] τὸ ἀκουστικὸν τῆς ἐχόντων τι χρησιμωφελὲς εἰσφέρειν· & τὸ ἀπροφασίστως εἰς τὸ κοινὸν ἀξίαν ἀποτεμεῖν· & τὸ [18] ἔμπειρον, τοῦ μὲν χρεία συζήσεως, τοῦ δὲ

[14] L. 3. § 5, 15. & l. 11. § 9.

[15] L. 6. § 30. & l. 8. § 1.

[16] L. 5. § 2.

[17] L. 6. § 30.

[18] Sup. § 8.

liares diligere; veri justiq; rationem habere. item quòd perfundè Thraseam, Helvidiũ, Catonem, Dionem, Brutum nôsse ceperim; & quòd imaginem animo conceperim status popularis, in quo per æqualitatem jurisque æquabilitatem res administrentur; regniq;, in quo subditorum libertate nihil antiquius habeatur. ab eodem item didici, simpliciter vivere; in philosophiæ cultu constanter persistere; promptè benefacere, impensè largiri; spes bonas fovere; de amicorum dilectione nihil ambigere. quin & quòd si quorum mores minùs probaret, palã id præ se ferret; nec, quid vellet nollétve, familiarib⁹ conjectu difficile foret; adeò aperto erat pectore.

XV. A Maximo, mei compotem esse; nec ulla in re transversum abripi. sed & animo bono esse, cum in morbis, tum & in aliis casibus adversis; moribus esse probè temperatis, suavibus, verendis: negotia objecta citra quiritationem conficere. adhæc quòd ita se gerebat, ut fidem quibusvis faceret, quæcunq; diceret, ex animi sententia dixisse; quæcunq; faceret, animo haud malo fecisse. tum quòd nihil admirabatur; ad nihil obstupescebat; nusquam festinus, aut segnis erat; nusquam perplexus, aut dejectus, aut ringi solitus: nec rursus iracundiæ, aut suspicionibus deditus. adhæc quòd benefacere promptus, & ignoscere. q¹ verax; quódq; hominis ejusmodi specimen dare videretur, qui perverti nesciret potiùs, quàm qui corrigi unquam opus haberet, quòd nemo quisquam inventus sit, qui vel contemptui ab illo haberi se existimaret, vel præstantiorem se illo opinaretur. denìq; quòd urbanitatis laudem neutiquam affectaverit.

XVI. A patre mansuetudinem, & in rebus accuratè jam decretis constantiam immotam. quòd in honoribus qui habentur, istis, gloriæ inani nihil concesserit; quòd laborib⁹ ferendis cùm libens, tum & assiduus, se dederit. q¹ eos audire prompt⁹ fuerit, qui adferre quid poterant, quod in publicũ conduceret: quódque nemò illum abducere quiverit, quin pro merito suo unicuiq; penderet. quòd probè noverat, ubi vehementiùs, ubi remissiùs

quissis ageret opus esset: quòd ab adolescentiam amoribus coercuerat se: quòd civiliter admodum se gessit: quòd amicis vel communi secum, vel abstinendi optionem liberè permittebat, nec peregrè euntem comitari, nisi ipsis affuturum esset, necesse erat: quòd assiduus adversus se pariter semper, ac perseverè deprehendebatur, etiamsi occasione aliqua impediti, eum neutiquam essent comitati: quòd in consiliis quid facto opus esset, accuratè perquirendo constanter insisteret, nec specie rerum obviâ quâvis acquiescens, indagationem incideret: quòd amicorum retinendi studiosus esset, nec assiduitate mutans, nec insano delirans: quòd in statu quocunque esset contentus, vultúq; sereno: è longinquo futuri præfagus, & de minimis quibusq; citra tumultum provisus, acclamationes omnes, adulationem reprimere: imperatoriam necessaria exigere sedulò curabat: sumptum quàm è re temperare: de rebus ἰσχναντικοῖς fastidientes patienter sustinere, nec in Deis colendis superstitiosus, nec in hominibus aut muneribus, aut blanditiis auram captans, assentator: sed in rebus omnibus sobrius, solidus, mascula gravitate, aut nominis studiosus: quòd ab vitiis quàm commodius transigendis conductentibus rebus, quarũ copiam illi dapsilem fors suppeditabat, citra fastum, nec liberè tamen minus, utebatur; ut & præsentibus simpliciter frueretur, neq; absentiâ multùm desideraret. quòd nemo illum aut sophistam, aut vernaculum, aut scholasticum dixerit; sed virum maturum, consummatũ, adulationibus superiorem, rebus & propriis & alienis administrandis idoneum. τὰ δὲ quòd verè philosophantes in honore habebat, cæteris nihil derogabat, in congressib⁹ facilis & lenis, nec ad fastidium id tamen, corporis sui curâ tam probè attemperate ut nec vitæ avidus videretur, aut elegantiæ studiosus, nec neglectui tamen id haberet; sed per eam ipsius diligentiam efficeret, ut medicorum pharmacis fomentisve externis quàm minimè indigeret. quod maximum est quod citra invi-

δράσεως· καὶ τὸ πᾶσιν τὰ περὶ τὰς ἐφωδίας τῷ μεταδοτικὸν· καὶ ἡ κοινονοημοσύνη· καὶ τὸ ἐφεῶδαι τοῖς φίλοις μήτε συμβῆναι αὐτῷ πόνους, μήτε εἰωαποδημεῖν ἐπόμενος· ἀεὶ δ' ὅμοιον αὐτὸν καταλαμβάνοντος τοῦ πρὸς ἀφαίρεσιν πρὸς μένοντα· τὸ ζητικὸν ἀκριβῶς ἐν τοῖς συμβουλίοις, καὶ ἐπίμονον, καὶ ἐν τῷ διαπίπτειν τῆς ἐρεύνης ἀρκούσης τῇ προχείρῳ φαντασίᾳ· καὶ τὸ ἀφιλοπράγμονα τῶν φίλων, καὶ μηδαμῶ ἀψίκορον, μηδὲ ἐπιμανές· καὶ τὸ αὐταρκὲς ἐν πᾶσι, καὶ τὸ φαιδρόν· καὶ τὸ πόρρωθεν προνοητικὸν· καὶ πρὸς ἐλαχίστων προδιοικητικὸν· καὶ ἀκριβῶς ἐπ' αὐτῷ σαλπίσαι· καὶ τὸ φυλακτικὸν ἀεὶ πρὸς ἀναγκαίων τῇ ἀρχῇ, καὶ τιμητικὸν τῆς εὐημερίας, καὶ κοσμητικὸν τῆς ἐπὶ τούτων τοιούτων καταστάσεως. καὶ ὃ μήτε περὶ τὰς θεὰς δεισιδαίμων, μήτε περὶ ἀνθρώπους δημοκοπικὸν, ἢ ἀρεσκόλακον, ἢ ὀχλοχαρές, ἀλλὰ νήφον ἐν πᾶσι, καὶ βέβαιον, καὶ μηδαμῶ ἀπειρόκαλον, μηδὲ κομψόλογον· καὶ ὃ τοῖς εἰς συμφοράν βίᾳ φέρουσί τι, ὧν ἡ τύχη πρόχειρα ἀνιλέγει, χρηστικὸν ἀτύφως ἅμα καὶ ἀφροφασίστως, ὥστε παρόντων μὲν αὐεπιτηδεύτως ἀπολαύειν, ἀπόντων δὲ μὴ δεῖσθαι· καὶ ὃ μήτε ἄν τινα εἰπεῖν, μήτε ὅλως σοφιστὴν, μήτε ὅλως οἰκονόμον ἐφεγκλεῖν, μήτε ὅλως χλωριστὴν, ἀλλ' ὅλον ἄνδρα πεπειρᾶσθαι, τέλειον, ἀκολακεύτως, προεστάναι δυνάμενος καὶ τῷ ἑαυτοῦ καὶ ἄλλων. πρὸς τούτοις δὲ καὶ τὸ τιμητικὸν τῶν ἀληθῶς φιλοσοφούντων τοῖς δ' ἄλλοις οὐκ ἐζονειδιστικόν· ἔτι δὲ εὐομίλητον, καὶ εὐχαρὲς ἐν καταστάσει· καὶ τὸ τῶν ἰδίων σώματος ὀπτιμελητικὸν ἐμμέτρως, ἔτε ὡς ἐμμέτρως φιλοζωοῦντος, ἔτε πρὸς καλλωπισμὸν, ἔτε μὴν ὀλιγώρως· ἀλλ' ὥστε ἐξ ἐμοῦ τοῦτο προσέχειν, εἰς ὀλίγιστα ἰατρικῆς χρήζειν ἢ φαρμάκων καὶ ὑποθημάτων ἐκλύσεως μάλιστα

[1] Supr. § 8.
[2] L. 6. § 3.
[3] ὀπίωνον ἀλλ' ἐ ωρ. Mer.
[4] ἄλλ' ἐ τὸ, Pic. Cas. ἄλλ' ἐ ποτὲ ωρ. Boot. & Lug. ἢ ὅπ ἐ ωρ. f.
[5] ἐ ωεραποσῆναι Jun.
[6] ἀχνοδέντα, Jun.
[7] L. 11. § 3.
[8] συσαλ. Xyl.
[9] πνῶν.
[10] L. 6. § 30.
[11] L. 5. § 5.
[12] L. 4. § 28.
[13] L. 4. § 3.
[14] Sup. § 7. & L. 6. § 30.
[15] Sup. § 10.
[16] ὀλίγα πάν. Suid.
[17] ἰατεικῆς. Suid.
[18] ἐκπὸς ἢ ἀκπὸς. Suid.

ὃ τὸ ὠθεῖν χωρὶς κενὸν ἀβασάνιστον τοῖς διὰ μίαν κενεμβύοις, οἷον τῷ φασιανῷ, ἢ [1] τῷ ἐξ ἱστορίας νόμων, ἢ ἐνδῶν, ἢ ἄλλων τινῶν [2] θεωρημάτων· ἐν συναναστροφῇ ἀνθρώποις, ἵνα ἔκ τε τοῦ ἰδίου θεωρήματος τὰ εὐδοκιμοῦσι. πάντα ὃ κατὰ τὰ πάτρια θεῖον, [3] ἀπὸ αὐτοῦ τούτου φαίνεσθαι, τὸ τὰ πάτρια φυλάττειν. ἐν ὃ τὸ μὴ συμμετακίνητον ἐν [4] ῥιψασικόν, ἀλλὰ καὶ τόποις, καὶ θεάμασι τοῖς αὐτοῖς εὐδιαπεπλικόν· καὶ τὸ μὴ τῆς παρουσίας ἢ νεφοδυγίας, νεαρὸν οὐδὲ ἀκμαῖον πρὸς τὰ αὐτὰ ἔργα· καὶ τὸ μὴ εἶναι αὐτῷ πολλὰ τὰ ἀπόρρητα, ἀλλὰ ὀλίγιστα καὶ σπανιώτατα, καὶ τούτων ἀεὶ τὰ κοινὰν μόνον· καὶ τὸ ἔμφρον καὶ μεμνημένον ἐν τῇ θεωρίᾳ ἑπτιλέους, καὶ ἄργων κατασκευῆς, καὶ ἀκριβείας, καὶ τοῖς [5] τοιούτοις ἀνθρώποις, [6] πρὸς αὐτὸ ὃ τὸ δέον προσφθόνως [7] διδόρκοτος, ἐν πρὸς τὰ ἐπὶ τοῖς παροῦσι εὐδοξίᾳ. [8] ἐκ[σὲ]αφορεῖ λύσης [9] ἐγκεφαλιτιδῶν μὸς· ἐν περὶ τοὺς ἐδωδὰς ἐπινοσίς, ὑφῆ ἐδόντων ὑφας καὶ χεῖρας, ἐν περὶ ζωμάτων ἄφεσις ἢ [10] ἀπὸ [11] χειρὸς [12] σολῆ, ἀνάλυσις ἀπὸ τ κατὰ ἐπαύλεως, [13] καὶ τ ἐν λαμπάδι τὰ πολλά· τῷ [14] πολώνῃ ἐν Τέμπλοις [15] [illegible] ὡς ἐρήσαλο, καὶ πᾶς [16] ὁ τοιοῦτος [illegible] ἐδὲ μὴν ἀδυσώπητον οὐδὲ χάβρας, οὐδὲ ὡς ἄν τινα εἰπεῖν ποτε, ἕως ἰδρῶτος· ἀλλὰ πάντα διειλημμένα λελογίσθαι. ὡς ὅτι χαλῆς, ἀταράχως, τεταγμένως, ἐρρωμένως. [18] αὐμφώνως ἑαυτοῖς. ἐφαρμόττει δὲ δὴ αὐτῷ τὸ περὶ τοῦ Σωκράτους μνημονευόμενον, ὅτε καὶ ἀπέχεσθαι καὶ ἀπολαύειν ἐδύνατο τούτων, ὧν πολλοὶ πρὸς τὰς ἀκρασίας ἀδυνάτως, καὶ πρὸς τὰς ἀπολαύσεις εὐδοκίμως ἔχουσι. τὸ ὃ ἰσχύειν καὶ [19] ἐπικρατεῖν καὶ ἀνυπόφορον ἀκαρτερῆσαι δηλοῖ ἕξιν ἄρτιον καὶ αὐτάρκη ψυχὴν ἔχοντος, οἷον ἐν τῇ νόσῳ τῇ Μαξίμου.

XVII. Παρὰ τῶν Θεῶν, τὸ ἀγαθοὺς πάντας

[1] πῶ Sylb.
[2] φ. ἐμπειρίαν] Jun.
[3] Sup. 7. 9. & l. 7. § 60.
[4] L. 5. § 5.
[5] τοιούτοις [ἢ] ἀνθρώποις π. Xyl. τοιούτοις τοῖς ἀνθρώποις Mer. τοιοῦτοι ἄνθρωποι π. α. τ. Boot. τοιοῦτοις φ. α. τ. vel τοιούτοις ἄνθρωποι ὃ φ. α. τ. δ. Salm.
[6] L. 4. § 25. & l. 5. § 3. & l. 9. § 12. & l. 10. § 11, 12.
[7] δεδερκότος. f. Mer. δεδιερκώς. Salm.
[8] ἐκ ἀφορεῖ Lug.
[9] L. 60. § 30.
[10] ὀπηφείας vel ὀπὶ λαφείᾳ Salm. ὀπό.
[11] λαφείᾳ Lug.
[12] σόλῳ Lug.
[13] χιτῶν ἐν. Salm.
[14] φελόνῃ Sal.
[15] παραλειμμένως Salm.
[16] ὁ τοιοῦτος Boot.
[18] L. 6. § 30. & l. 9. § 12.
[19] Sup. § 8. & l. 6. § 30.
[19] ἐπικρατ. vel ἐγκρ. f.
[20] πως ἕξιν. f.

dentiam eis concedebat, qui in aliqua facultate aliquâ claruerunt, sive oratoriâ, sive legum vel morum vel aliarum quarumvis rerum notitiâ: sed & operam illis conferebat suam ut pro eis, quibus maximè præcellebant, doctibus, existimationem singuli suam consequerentur: quòd, cùm secundùm majorum institutia omnia exequeretur, ne hoc quidem omiserat, ut majorum studium præcisè observare videretur. quòd nec dimoveri proclivis, nec divagari, sed cum locis, cum & rebus eisdem, immorari consueverat. quòd capitis, quibus affici solebat, dolores recens factus vegetaque ad ea quæ suetа munera redibat. quòd arcana haud multa, sed pauca admodùm & rarissima habebat; eáq; quæ ad rempublicam duntaxat pertinerent, quòd dentiam item & moderationem, in spectaculis exhibendis, fabricis extruendis, congiariis largiendis, aliisve istiusmodi; utpote cùm is esset, qui non ex celebritate ex rebus gestis acquirenda, sed id duntaxat quod facto opus esset, aspiceret. quòd sibi intemperantiam balneorum usum non ædificandi studium, dissonum non de victu, non de vestium textura tinctura vè, non de formosorum [illegible] exquisitâ curiositas. rogi, [illegible] ebatur, à villa inferiore [illegible] Lanuvii tunicatus plerumq; in Lanuvino, sed q' excusare solebat, prandebat. totius denique vitæ facies hæc fuerat. nihil immane, nihil immodestum, nihil vehemens, nihil de quo usurpari posset, q' solet, nimis dici, *Ad fastidium usq;*. sed quòd perotium cum consideratione instaret, placidè, compositè, strenuè, consentaneè sibi invicem disposita universa: ità quadrabat in illum, quod de Socrate perhibetur, quòd & abstinere & frui rebus eis nôrat, quibus plerig; nec per infirmitatem abstinere, nec frui citra intemperantiam possunt. posse autem in altero tolerantem, in altero temperantem se præstare; illud verò verè viri est animo consummato invictóq; planè præditi. deniq; quomodo in Maximi ægrotatione se gesserit.

XVII. Deis acceptum fero. quòd bonos

bonos avos, bonos parentes, bonam sororem, bonos præceptores, bonos familiares, necessarios, amicos, bona, omnia fere habuerim. tum quòd adversus neminem eorū temerè aliquid deliquerim, etsi ita affectus fuerim ut, si occasio incidisset, ejusmodi aliquid admisissem. cæterum mihi mira beneficio factum est, quòd nulla mea rerum concursu occasio contigerit, quæ effectum illum proderet, ab eisdem fuit, quòd apud avi concubinam non sim diutius enutritus, quòd ætatis florem indebitum servaverim, nec ante cognitum rubellionis specimen ostendam, sed ultra etiam quàm opus fuit ad facere distulerim, quòd principi parendum, eidem subditus fuerim, qui me à fastu omni alienum redderet, idemq; faceret, posse in aula in regia, ut nec fatellitio, nec vestitu insignior nec fumalibus fastuosior simplici modi, esse apparatu contentus, opus sit, sed pedetentim, qui rebus præsit, ita contrahere se, ut ad privati speciem proxime accedat, nec propterea tamen, vel demissius, vel remissius se gerat in eis, quæ pro republica ad imperatorum fuit exequenda. quòd habuerim eum fratrem qui ab edendo, quæ agenda sunt, interdum me retineret, quique simul honore affectus erga me suo animum mihi oblectaret. quòd liberi mihi neq; ingenio tardi, nec corpore distorti obtigere, quòd progressus non fecerim ampliores in rhetorica, poetica, studioq; aliis ejusmodi quæ me forsan præpeditum detinuissent, si in eis me feliciter profeciſſe sensissem. quòd nutritios meos ad honores, quòd expetere ipsi videbantur mihi, maturè evexerim, nec spe distulerim, cùm juvenes adhuc essent, deinceps id facturum me quòd Apollonium, Rusticum, Maximum nôrim. quòd de modo vitæ naturæ convenienter agendæ, claras satis ac frequentes eas, cogitationes in animo habuerim: ut, quantùm ad Deos attinet, ac suggestiones, adjurationes, inspirationes ab ipsis profectas, nihil obsterit omnino, quo minùs juxta naturæ præscriptum con-

πατρὶ, ἀγαθὸν γονέα, ἀγαθὴν ἀδελφὴν, ἀγαθοὺς θρέπτους, ἀγαθοὺς οἰκείους, συγγενεῖς, φίλους, [1] σχεδὸν ἅπαντα. ἐν οἷς πε- [1] [ἀγαθὰ] χ. f.
ρὶ οὐδένα ἀυτῶν [2] ἐφέπεσον πλημμελῆσαί τι, οὐδὲ τοιοῦτόν τι ἐνῆν ἀφ' ὅτου ἂν ἐτύγχανε, καὶν ἐπράξα τι τοιοῦτο· χάριν δὲ τοῖς Θεοῖς ὀφείλω τὸ μηδεμίαν [2] ἐφέπεσον Lug.
συμφορὰν γενέσθαι, ἥτις ἐμέλλε με ἐλέγξειν. ἐν τῷ μὴ πλέον ἐκπεφωῆσθαι πρὸς τὴν παλλακὴν ἐν πάντα· ἐν τῷ μὴ ὧραν ἀφαιρεθῆναι· ἐν τῷ μὴ [3] περὶ ἄρχειν ἀφεθῆναι, [4] ἀλλ' ὅτι ἐν ὀλίγῳ ἔδοξε χρόνῳ τὸ ἄρχειν ἐν αὐτῷ ἐπιτρέψαι ἐνδιατρῖψαι, ὃς ἔμελλεν πάντα τὰ πάθη ἀφαιρήσειν μου, ἐν εἰς ἔννοιαν ἄξειν τοῦ, ὅτι [5] δυνατόν ἐστι ἐν αὐλῇ βιῶναι μήτε δορυφορήσεων χρήζειν, μήτε ἐνδύσεων ἀμειώτους, [6] μήτε λαμπάδων, ἐν ἀνδριάντων τοιαῦτα δεῖν πάντων, ἐν ὅ ὁμοίως χρῆσθαι. ἀλλ' ἕξεσι ἐγγυᾶσθαι ἰδιώτου συστέλλειν ἑαυτόν, ἐν [7] μὴ ἀφὰ τοῦτο ταπεινότερον ἢ ῥᾳθυμότερον ἐν ἀφ' ὧν κοινῶν ἡγεμονικὸν ἔργον ἐν βίῳ δύνασθαι τὸ ἀδελφῷ παρακολουθεῖν, δυναμένῳ μὲν ἀφ' ἕτερα ἐπιγεῖραί με περὶ ἐπιμελείαν ἑαυτοῦ, ἄμα δὲ ἐν ἐμοὶ ἐν συργῇ ἀνθρώποντός με· τὸ παιδία μοι ἀφυῆ μὴ γλυφεῖν, μηδὲ [8] τὸ [9] μὴ ἐπιπλέον με περὶ φαγεῖν ἐν ῥητορικῇ, ἐν ποιητικῇ, ἐν τοῖς ἄλλοις ἐπιτηδεύμασιν, ἐν οἷς ἴσως ἂν ἠναλέχθην, εἰ ἠδέως ἐμαυτὸν ἐνόδως περιῆντα. τὸ φθάσαι, τοὺς ἐμοὶ ἐν ἀξιοῦντας καταστῆσαι, ἐ δὲ ἔδοκουν μοι ἐπιτηδείως, ἐν μὴ ἀναβαλέσθαι ἐλπίδι, τὸ [10] μὴ, ἐπεὶ νέοι ἐκ ἦσμεν, ἔστερον αὐτὸ ποιήσειν. τὸ γνῶναι [11] Ἀπολλώνιον, Ῥούσικον, Μάξιμον. τὸ φρονῆσαι περὶ τοῦ [12] κατὰ φύσιν βίου [13] ἐναργῶς ἐν πολλάκις, οἷος τίς ἕξει· ὥστε ὅσον ἐπὶ τοῖς Θεοῖς, ἐν τῶν ἐκεῖθεν ἀφορμῶν ἐν [14] συλλήψεσι, ἐν [15] ἐπινοίαις, [16] μηδὲν κωλύειν [17] ἤδη κατὰ φύσιν

[3] L. 11. § 18.
[4] περὶ Lug.
[5] L. 5. § 15.
[6] -δῶν Lug.
[7] νὴ Δία Lug. [Δία μὲ] Δὰ ἰὼ Mer. f.
[8] Sup. § 7.
[9] ὡς Lug.
[10] με.
[11] Sup. § 8. 7. 15.
[12] Sup. § 9.
[13] ἐνεργ. Mer.
[14] L. 9. § 4c. & l. 13. § 14.
[15] ἐπιτηδείως Mer.
[16] ἢ δὲ Lug.
[17] L. 2 § 9. & l. 3. § 12. & l. 4. § 49. & l. 5. § 34. & l. 6. § 17. 8. & l. 8. § 36. & l. 9. § 11. & l. 10. § 32. & l. 11. § 9. & l. 12. § 8. 26.

φύσιν

φύσιν ζῆν μοι, ἢ ἀπολέπεται ἔτι τούτου ὧν ἔχει τὸ ἐμοὶ εὐλόγως, καὶ ὧν τὸ μὴ δύνασθαι ποιεῖν τοὺς ὑπὸ τῶν Θεῶν κοινωνήσαντας διδασκαλίας τὸ [1] ἀντίσχειν μοι τὸ σῶμα δύναται τοιοῦτον ἐν τοιούτῳ βίῳ· τὸ μήτε Βενεδίκτης ἄγαθος, μήτε Θεοδότου· ἀλλὰ καὶ ὕστερον ἐν ἐρωτικοῖς παίδεσι ἡδόμενον ὑγιαίνειν· τὸ χαλεπαίνοντα πολλάκις Ῥυστικῷ, μηδὲν πλέον ποιεῖν, ἐφ' ᾧ μὴ μετανοήσει· τὸ μήτε λυσσᾶν, νόσῳ παιδιᾶν τε πικρόν, ὅμως ἐπὶ πᾶσιν μετ' ἐμοῦ τὰ παιδάρια ἐπὶ τὸ φοβερὸν εὐκολίδιον ὀπτήσαι ἰσχύει· πανόμματον, ἐὰν εἰς ἄλλό τι χρήζουσι, μηδέποτε ἀκῆσαί μοι, ὅτι ἔστι μοι χρήματα, ἔδεν ἡμῖν· καὶ τὸ αὐτῷ ἐμοὶ χρεῖαν ὁμοίαν ἐκ θεῶν μεταλαβεῖν, μὴ συμπεσεῖσθαι τῷ ἀνθρώπῳ τοιαύτῃ ἕξει, ὑποῖος μή τις ἀναίσθητος, ἢ φιλόσοφος, ἢ ἐπιτηδείων ζῳφίων εἰς τὸ πάσχειν ἕτοιμος, ἢ ὀνειράτων βοηθήμασι παρεσκευασμένος, ὡς μὴ πάσχειν ἄμα, καὶ μὴ γλιχόμενος, καὶ τὰ τοιαῦτα ἐν Καιρῷ ὥσπερ [4] χρῆσθαι. [5] ὅπως ποτὲ δύνηται φιλοσοφία, μὴ ἐμπεσεῖν εἰς τινα σοφιστείαν, μηδὲ ἀπονεκρῶσαι [6] ἐπὶ τὰς συγγραφάς, ἢ συλλογισμοῖς ἀσχολεῖσθαι, ἢ περὶ τὰ μετέωρα ἀσχημονεῖν. πρέπει ἤδη ἔχειν θεοὺς, βοηθοὺς καὶ τύχης δεῖσθαι.

[1] L. 6 § 29.

[2] L. 9. § 11, 27.

[3] οὗτο ἐν K. ὡς ἀφελείσθαι. vel τότε ἐν K. ἐυτυχῆσαι. Salm.

[4] χρῆσθαι f. Xyl. χρῆσαι, Boot. χρησμὸν Lug. χρύσαι, Mer.

[5] [τὸ] ὅπως τε ἂν. Sal. τὸ ὅπως ἂν. f.

[6] ἅπτεσθαι, Lug. ἅπτεσθαι, f.

[1] Τὰ ἐν Κυάθοις πρὸς τῷ Γεννᾶ.

festim vivam, nihil [illegible]
culpa sim; qui Deorum [illegible]
ries, & tantum non elatus [illegible]
ones neutiquam obstiterint [illegible]
vita, qualis ea fuerit, [illegible]
tam diu perduraverit, [illegible]
nedictam, nec Theodoti [illegible]
rem; sed & postea, [illegible]
amatoribus, quibus [illegible]
ram, ad sanitatem [illegible]
quòd cum Rustico [illegible]
ferom nihil ultrà admi[illegible]
tus pœnitere me posset, [illegible]
mea, quamvis juvenis [illegible]
ta, mecum tamen [illegible]
annos transegerim [illegible]
quæ animadvertit [illegible]
alias indigo, [illegible]
[illegible] est [illegible]
mos mihi, [illegible] ad [illegible]
nulla mihi [illegible]
[illegible]
quod [illegible]
simplex [illegible]
[illegible]
[illegible]
ginis extravagantem [illegible]
tiginem; quod & Cajus
factum est, quòd cum philosoph
di cupiditas incessisset, non
philtum aliquem inciderim
commentarius evolvendis, v
ginis resolvendis, vel m
cis disputandis, [illegible]
contriverim operam in
adjutoribus ac Fortuna

Quæ apud Quados

ΒΙΒΛΙΟΝ Β.

LIB. II.

[1] Ἐωθεν πρὸς ἑαυτὸν ἐρῶ· ἐντεύξομαι πολυπράγμονι, ἀχαρίστῳ, ὑβριστῇ, δολερῷ, βασκάνῳ, ἀνημέρῳ. πάντα ταῦτα συμβέβηκεν αὐτοῖς διὰ τὸ ἀγνοεῖν τὰ ἀγαθὰ καὶ κακὰ ὅτι φύσιν ἔχει καλοῦ μὲν τὸν ἐπιστήσαντα, καὶ τὸν ἐν τῷ ἁμαρτάνοντι, ὅτι οἰκεῖον, καὶ τὸν αὐτὸν

[1] Inf. § 13. & l. 3. § 11. & l. 7. § 22, 26. & l. 11. § 18.

[1] Εἰωθε, Xyl.

Ante prædicere [illegible]
bi, Hodie [illegible]
re rem habeam [illegible]
oso aliquo, im[illegible]
fero, doloso, invido, illiberali
niunt illis ista omnia à bono
forsmq; insciuia. ego vero, [illegible]
naturam boni norim, q honestu
liq; q inhonestum sit, ipsumq; [illegible]
delinquentis naturam, q [illegible]

non ritu quodam sanguinis fœminini, ejusdē, quam quòd mentis ac portionis divinæ mecum participes; nec læsi posse me abducendum putem, compertum habeam. neq; enim quicquam honestâ re aliquâ meâ fieri quam involverit, sed nec succensere congenitum possum, aut irasci. liquidem ad mutuas operas nati sumus; quo modo pedes, manus, palpebræ, dentium superiorum inferiorumq; ordines adversari itaq; sibi invicem præter naturam adversantis est autem succensere & aversari.

II. Quicquid sum, constat id omne caroncula, animula, & parte principante. proinde mitte libros. nec distrahere te amplius: (nihil obstat, quò minus hoc fiat.) sed tanquam qui jam statim moriturus sis, carnes istas contemnas. cruor est, & ossicula, & reticulum ex nervis, venulis arteriisq; contextum. Quin & animam hoc ipsum, qualis sit Spiritus est, ive aër, nec is semper idem, sed qui singulis horis effletur, denuò resorbetur. cætera restat, pars illa principatum obtinet. tu ergo sic tecum: senex es: amplius tibi principem servire ulteriùs nolo, si sit; sed nec motibus à communi ratione humanâ alienis rapi. nec quicquam quod fiet tibi natum videre, nisi jam assitum aversari, vel futurum pavere.

III. Deorum opera providentiæ plena sunt. nec quæ fortunâ fiunt, segregata; naturæ ope proveniunt, aut sibi connexu implexúq; rerum earū quas providentiâ dispensantur. indè fluunt omnia accedit & necessitas quædam, & totius mundi, cujus tu pars es, utilitas. illud est autem unicuiq; bonum quod universæ ferat natura, quódque ad eandem conducendum conducit. porrò conservatur mundum hunc, sicut elementorum ita & concretorum ex his mutationes. Ista tibi sufficiant: decretorum tibi ea jugiter sint. libros verò fidem pelle; ut ne murmurans moriaris, sed verè propitius Deóq; ex animo gratus.

Ἀπόβλεπε καὶ ἀπὸ παρδίας [34] συχάρις Θ. τοῖς θεοῖς.

Ἀπόβλεπε καὶ ἀπὸ παρδίας [34] εὐχάρις Θ. τοῖς θεοῖς.

[1] ὅτι μοι Συγγενὴς, ἐγὼ αἱμάτιΘ. ἢ σπέρματιΘ. ἀπ' αὐτοῦ, ἀλλὰ νῷ, Θ [2] θείας ἀποῤῥοίας μέτοχΘ., [3] ὅτε βλαβείωμαι ὑπό τινος ἀμπῶ δύναμαι· αἴρεῳ γάρ με ἐδεὶς ἀβεβαλλεῖ· [4] ὅτε ὀργίζεδς πῷ συγγνῶει δυνάμῃ, ὅτε ἀπέχθεδαι ἀπ'. [5] γεννάμῃ γὰ φερὸς Θ συνεργίαν, [6] ὡς πόδες, ὡς χεῖρες. ὡς βλέφαρα, ὡς αἱ σοῖχοι τῆ ἄνω Θ τῆ κάτω ὀδόντων. [7] τὸ ἀλλὴλοις ἀντὰ φύσιν. ἀντιπαρακλινὲν ἔ τὸ ἀχθομάχειν Θ ἀποστρέφεδαι.

II. [8] Ὅ, τί ποτε τοῦτό εἰμι, σαρκία ἔστι Θ πνεύμάριον, Θ τὸ ἡγεμονικόν. [9] ἄφες τὰ βιβλία· [10] μηκέτι σπῶ ἐ δέδοται· [11]. ἀλλ' [12] ὡς ἤδη ἀποθνήσκων, τῆς μὲν σαρκίων καταφρόνησον· [13] λύθρΘ. Θ ὀστάρια, Θ κερκίφδιον, ὀκ νεύρων, φλεβίων, ἀρτηριῶν πλέγμάτων. δέασον ἔ καὶ τὸ πνεῦμα ὁποῖόν τί ἔστιν· [14] ἀνέμος ἐδὲ αἰὲ τὸ αὐτὸ, ἀλλὰ πάσης ὥρας ἐκπεμπόμενον, καὶ πάλιν ῥοφούμενον· πέμπτον ἔν ἔστι τὸ ἡγεμονικόν. ὧδε [15] ἀποκόπτειν [16] χρῆναι καὶ μηκέτι τοῦτο ἐᾶσαι [17] ἐκκαίειν καὶ ἐμφρμᾶν, [18] ἀκοινώνητον [19] ἐκ νοερᾶς ἀρχῆς ἐκπίπτειν μηκέτι τὸ ἐμπρμᾶν, ἢ παρὸν δυσχεραίνειν, ἢ μέλλον [21] ἀποδύεσθαι.

III. [22] Τὰ τῆ Θεῶν προνοίας μεστά. τὰ δὲ τύχης ὀκ ἄνευ φύσεως, ἢ [23] συγκλώσεως, καὶ ὁπτλοχῆς τῶν προνοίᾳ διοικουμένων. [24] πάντα ἐκεῖθεν ῥεῖ· ἐστὶ δὲ [25] τὸ ἀναγκαῖον, καὶ [26] τὸ τῆ ὅλῳ κόσμῳ συμφέρον. [27] ὃ μέρος εἶ. [28] πάντι ἔ φύσεως μέρει ἀγαθὸν, ὃ φέρει ἡ ἔ ὅλη φύσις. καὶ ὃ σκείνης ἐστὶ σωτικὸν. [29] σώζουσι ἔ κόσμον, ὥσπερ αἱ τῶν στοιχείων, ὅπως Θ αἱ συγκριμάτων μεταβολαί [30] ταῦτά σοι ἀρκείτω, ἀεὶ δόγματα ἔστω. [31] πρὸ ἔ βιβλίων δίψᾳ ῥίψον, ἵνα [32] μὴ ὀργιζόμενος ἀποθάνῃς, ἀλλὰ [33] ἵλεως

[1] L. 3. § 4, 11. & l. 7. § 22. & l. 9. § 22. & l. 12. § 26. [2] Inf. § 4. & l. 5. § 27. & l. 12. § 26. [3] L. 4. § 7, 8. & l. 11. § 18. [4] L. 5. § 22. & l. 7. § 26. [5] L. 3. § 4. & l. 4. § 3. & l. 5. § 16. & l. 7. § 55. & l. 8. § 56. & l. 11. § 18. [6] L. 7. § 3, 19. [7] Inf. § 16. & l. 7. § 24. [8] L. 3. § 16. & l. 6. § 32. & l. 12. § 3. [9] Inf. § 3. & l. 3. § 14. [10] Inf. § 7. & l. 4. § 3, 26. [11] -tai ; f. L. 3. § 14. l. 9. § 29. [12] Inf. § 5, 11. l. 3. § 12. l. 7. § 29. [13] L. 3. § 3. l. 8. § 37. [14] L. 5. § 33. l. 6. § 15. [15] ἐπιν. f. [16] Inf. § 6. [17] L. 3. § 3. l. 7. § 55. l. 11. § 19. [18] L. 3. § 5. l. 7. § 72. l. 9. § 9, 23. [19] L. 3. § 5, 16. l. 6. § 16. l. 7. § 3, 29. l. 12. § 19. [20] Inf. § 5. l. 3. § 4. 16. [21] ἀποδύεσθαι f. [22] L. 4. § 27. l. 6. § 10, 38. l. 7. § 9. [23] Inf. § 17. l. 4. § 26. l. 6. § 36. l. 8. § 23. l. 9. § 39. [24] L. 4. § 9. l. 10. § 28. [25] Inf. § 18. § 8. l. 8. § 50. l. 12. § 23. [26] L. 6. § 44. l. 10. § 20. l. 12. § 23. [27] Inf. § 4, 14. l. 9. § 39. l. 10. § 6. [28] L. 4. § 46. l. 6. § 15. l. 7. § 18, 25. § 17. l. 5. § 33. l. 8. § 45. l. 9. § 3. l. 12. § 36. [29] Sup. § 2. [30] L. 3. § 13. [31] L. 3. § 3. l. 8. § 18. l. 9. § 37. [32] Inf. § 15. [33] L. 4. § 48. [34] Inf. § 17.

IV. [1] Μέμνησο ὁπόσα ταῦτα ἀναβάλλῃ, καὶ ὁποσάκις προθεσμίαν λαβὼν παρεὶς [2] τῆς θεοῦ, ἐν σοὶ αὐτῆς [2]. δεῖ γὰρ ἤδη ποτὲ αἰδεσθῆναι, ὅτι [3] κόσμου μέρος εἶ, καὶ ὅτι [4] διοικήσεται ὑπὸ τοῦ κόσμου [5] ἀπόρροια ὑπάρξει· καὶ ὅτι [6] ὅρος ἔστι σοι προκεχαραγμένος, οὐ χρόνος, ἐὰν [7] εἰς τὸ μὴ [8] ἀπαθεράσας χρήσῃ, οἰχήσεται, καὶ οἰχήσῃ, καὶ οὐδὶς ὁδὸς ἥξεται.

V. Πάσης ὥρας φρόντιζε στιβαρῶς [9] ὡς Ῥωμαῖος, καὶ [10] ἄρρην, [11] τὸ ἐν χερσὶ μετὰ τοῦ ἀκεραίου καὶ [12] ἀπλάστου σεμνότητος, καὶ φιλοστοργίας, καὶ ἐλευθερίας, καὶ δικαιότητος ποιεῖσθαι· καὶ [13] πρόλιπε σαυτὸν ἀπὸ πασῶν τῶν ἄλλων φαντασιῶν ποιεῖν. ποιήσεις δέ, ἂν [14] ὡς ἐσχάτῃ βίῳ, ἕκαστον ποιῇς ἔργον, ἀπαλλαγμένον πάσης ἀκαιρότητος, καὶ ἐμπαθοῦς ἀποτροπῆς ἀπὸ τοῦ [16] αἰρεῖσθαι λόγῳ, καὶ ὑποκρίσεως, καὶ φιλαυτίας, καὶ [17] δυσαρεστήσεως πρὸς [18] τὰ συμπεμπόμενα. ὁρᾷς [19] πῶς ὀλίγα ἐστὶν, ὧν κρατήσας τις, δύναται [20] εὔροον καὶ θεοδῆ βιῶσαι βίον; καὶ γὰρ οἱ θεοὶ πλέον ἀδεὲς ἀπαιτήσουσι τοὺς τοῦτα φυλάσσοντας.

VI. [21] Ὑγίειζε, ὕβριζε [22] αὐτῷ, ὦ ψυχή· καὶ ὃ κύριος σεαυτῇ [23] ἐνίκησεν ἕξεως. [24] εὖ γὰρ ὁ βίος ἕκαστος. [25] ὅταν δὲ σοι [26] θεοὺς διώλυσας, μὴ αἰδυμήσῃ σαυτῇ, ἀλλ' ἐν τοῖς ἄλλων ψυχαῖς πενθυμήσεις σεαυτὸν [27] συμφορίαν.

VII. [28] Περιασῇ ἢ σε τὰ ἔξωθεν ἐμπίπτοντα· καὶ σχολὴν πάρεχε σαυτῷ [29] τοῦ καλοῦ μανθάνειν ἀγαθὸν εἶναι, καὶ παύσασθαι [29] περιφορᾶς. ἤδη γὰρ καὶ τὸ [30] περιφορᾶν φυλακτέον. πληροῦσι γὰρ καὶ λόγοι ἐξόδου, οἱ κεκμηκότες τῷ βίῳ, καὶ [31] μὴ ἐχόντες σκοπὸν, ἐφ' ὃν πᾶσαν ὁρμὴν καὶ κατάπαυσιν φαντασίαν ἀποδύνασιν.

VIII. [32] Παρὰ μὲν τὸ μὴ ἐφικάνειν, οὐ

IV. Memento, quamdiu ill[ud] differuleris, & quoties opportunitat[em] Diis tibi oblatas neglexeris, tand[em] advertas oportet, cujusnam m[undi] pars sis, & cujusnam mundi re[rum] propago. sed & præscriptum esse [tibi] temporis terminum: quod nisi [tu] animum serenandum accommo[das] veris, avolaturum est illud, [et] tui abrepto, nec deinceps [re]rum.

V. Cura hæc jugiter incumb[as] bi, ut quicquid in manibus est [tu] rectè peragas, prout Romanum [et] virum; decet, cum exquisita, nec [as]cersita tamen, gravitate, humani[tate] libertate, justitia: animumq; in[de] ab aliis omnibus cogitationib[us] ducas. abduces autem, si tanq[uam] vitæ tuæ novissimam, actione[m] quamquamq; peregeris; remo[to] omni liberam, & declinatione affectus vim à rationis dictami[ne] simulatione iridem, & amore[m] orumq; quæ à numine dolitu[m] aversatione. Videsquidem, pauca [ad] quæ siquis teneatur, prolixam ac [di]vinam propemodum vitam dege[re] detur. siquidem & dii ipsi nihil [am]plius exigent ab eo, ista qui ob[ser]vaverit.

VI. Ignominiâ, ignominiâ, ingr[ate] afficis, ô anima. honorem ar[ro]gas tibi cum vindicandi, haud erit [ali]us opportunitas, fugit enim [ea]cunq; brevis [est]. verò tibi [ip]si confecta est, dum tui ipsius [re]verentiam nullam habes, sed in [ali]orum animis felicitatem tuam [col]locas.

VII. Ne te distrahant, quæ [extra] secus obveniunt tibi; sed otium [da] bi præstes, quo boni aliquid [discas] & huc illuc ferri desinas. Cave[as] & alia hîc hallucinatio caveas, nugas siquidem agunt actuosi [et] pauci, dum vitam agendo consu[mi]; sed scopum, ad quem conatus [tui] cogitationésq; omnes dirigant, [ut] propositum nullum habent.

VIII. Vix, aut ne vix quidem

[1] L. 3. § 14. [2] τῆς Lug. An. Sup. 3. l. 4. § 14. l. 8. § 7. [3] L. 6. § 1, 5. [4] Sup. § 1. [5] Inf. § 6. l. 4. l. 4. § 17, 28. l. 6. § 49. [6] μὴ εἰς τὸ. [7] L. 8. § 23. [8] ὁ Ῥωμ. Cas. L. 6. § 44. [9] L. 1. § 2. l. 3. § 5. l. 4. § 3. [10] L. 3. § 12. l. 6. § 2. l. 7. § 27, 29. [11] L. 1. § 9. l. 9. § 29. [12] L. 3. § 4. [13] Sup. § 2. Inf. § 15. l. 3. § 12. [14] Inf. § 13, 16. l. 3. § 4. l. 4. § 2. l. 12. § 20, 24. [15] κρείττονος. Lug. [16] Sup. § 2. [17] L. 3. § 4. & l. 6. § 39. [18] L. 4. § 3. l. 19. § 8. [19] L. 5. § 34. l. 7. § 67. l. 10. § 6. [20] Ὑγείζεις, vel, Ὑγειστεις. [21] Inf. § 16. [22] Sup. § 4. [23] βεκκὸς Sal. εἰς Boot φύσει. f [24] Sup. § 2. l. 5. § 31. l. 10. § 15. [25] L. 6. § 40, 41. l. 12. § 4. [26] L. 5. § 36. [27] Μὴ θεωπόπω σε Sup. § 24. l. 4. § 3, 26. & l. 8. § 1. [28] L. 3. § 4. l. 4. § 22. l. 10. § 37. l. 11. § 20. [29] περιφ. Jun. L. 1. § 15. [30] Inf. § 13. l. 3. § 4. l. 4. § 18. l. 7. § 55.

quisquam

quisquam; ideo insolenter agere do-
brehenfus est, quia in alienis animis
quid ageretur non animadverte-
ceterum qui animorum horum
motus non attendunt, hi verò infe-
liciter agant, necesse est.

IX. Horum memunisse semper o-
portet: quæ universi, quæ tua natu-
ra sit; quomodo hæc ad illam affecta,
qualisq; pars qualis universi existat;
quod eorum nemo sit, qui prohibere
re possit, quò minus ea facias dicasq;
semper quæ naturæ illi, cujus pars
es, consentanea fuerint.

X. Philosophicè Theophrastus,
in peccatis inter se conferendis
(prout vulgò conferri solent) dicit;
graviora esse quæ per cupidinem,
quàm quæ per iram admittuntur. ete-
nim, qui irascitur, cum dolore quo-
dam & contractione animi à
rationis tramite declinare videtur:
qui verò per cupidinem delinquit,
quia voluptate vincitur, intempe-
rantior quodammodo, & in peccan-
do effeminatior videtur. rectè igi-
tur, nec indignè philosopho, pro-
nunciavit, amplioris esse criminis,
quod cum voluptate, quàm quod
cum dolore admittitur. atq; omnino
alter priori similior existit, qui prior læ-
sus, doloris ratione ad irascendum
adigitur: cùm is sponte suâ ad læ-
dendum feratur, qui ad perpetran-
dum quidquam cupidine ducitur.

XI. Ita quæq; facias cogitésq; o-
portet, ut qui confestim è vita hac
possis discedere. humanis autem ex-
cedere, siquidem Dii sunt, nihil est
grave. neq; enim malo ulli illi involvent te. si verò, vel nulli sunt, vel
nullam rerum humanarū curam ge-
runt, quid attinet tandem vivere in
mundo vel Deorum, vel providen-
tiæ manu cæterùm & sunt illi, & res
humanas curant: & ne in ea, quæ ve-
rè mala sunt, incidat quisquam, in
ipsius arbitrio prorsus posuere. reli-
quorum siquid malum existeret, &
de hoc utique pariter prospexissent,
quò in ipso situm foret, in istud quo-
que ne incideret. at verò, quod ho-
minem deteriorem non facit, vitam
hominis deteriorem efficere quî pos-
sit? nec imprudens autem, nec pru-

ἐν τῇ ἄλλῃ ψυχῇ γίγνεται, ῥᾳδίως ἂς
ὠφθῇ κακοδαιμονῶν· τὰς ὃ τοῖς τῆς ἰδίας
ψυχῆς κινήμασι μὴ ὠφελκηλυθόσιν, ἀνάγ-
κη κακοδαιμονεῖν.

IX. Τέτων ἀεὶ δεῖ μεμνῆσθ· ἂς ἡ τ ὅλων
φύσις, & τίς ἡ ἐμὴ, & πῶς αὕτη πρὸς ἐκείνην
ἔχει, & [1] ὁποῖόν μέρος, ὁποίου & ὅλου ὅσου, & ὅτι [2] οὐδεὶς ὁ κωλύων τὰ ἀκόλουθα τῇ φύ-
σει, [3] ἧς μέρος εἶ, πράξαντα τι ἀεὶ & λέγειν.

X. Φιλοσόφως [4] ὁ Θεόφραστος ἐν τῇ συ-
κρίσει τῶν ἁμαρτημάτων, ὡς δὴ ἂς [5] κοινό-
τερον τὰ τοιαῦτα συγκρίνειε φησὶ, βαρύ-
τερα εἶ τὰ κατ' ὀπθυμίαν πλημμελήμα-
τα τῶν κατ' ὀργήν. ὁ μὲν γὰρ μετὰ λύ-
πης & ἐλεηθείας συστολῆς φαίνεται τὸν λό-
γον ἀπερεφόμενος· ὁ δὲ κατ' ὀπθυμίαν ἁ-
μαρτὼν, ὑφ' ἡδονῆς ἡττώμενος, ἀκολα-
στότερος πως φαίνεται, καὶ ἀκλυτότερος ἐν τοῖς
ἁμαρτήμασι· ὀρθῶς οὖν καὶ φιλοσοφίας ἀξίως
ἔφη, μείζονος ἐγκλήματος ἔχεσθαι, ὃ ὑπὸ ἡδο-
νῆς ἁμαρτανόμενον, ἢ ὃ μετὰ λύπης. ὅ-
λως τε ὁ μὴ προπηδικημένῳ μᾶλλον ἔοικε,
& ἀφ' ἑαυτοῦ πρόσκαιρον ἀναλαμβάνῳ συμπάθειαν· ὁ
δὲ, αὐτόθεν πρὸς τὸ ἀδικεῖν ὥρμηται, φερό-
μενος ὅτι τὸ πρᾶξαί τινα κατ' ὀπθυμίαν.

XI. [6] Ὡς ἤδη δυνατὸν ὄντα ἐξιέναι τοῦ
βίου, ὕτως ἔχε τὰ πάντα ποιεῖν & λέγειν & διανοεῖσθαι. τὸ
δὲ [7] ἐξ ἀνθρώπων ἀπελθεῖν, [8] εἰ μὲ θεοί εἰ-
σιν, οὐδὲν δεινόν· κακῶν γὰρ σε οὐκ ἂν πε-
ριβάλοιεν· [9] εἰ δὲ εἰ μὲ ἔκ εἰσιν, ἢ [10] οὐ μέλει
αὐτοῖς τ ἀνθρωπείων [10] τί μοι ζῆν ἐν κό-
σμῳ κενῷ θεῶν, ἢ προνοίας κενῆς; ἀλλὰ
[11] καὶ εἰσι, & [12] μέλει αὐτοῖς τῶν ἀνθρω-
πείων· & τοῖς μὲ κατ' ἀληθείαν κακοῖς, ἵνα
μὴ περιπίπτῃ ὁ ἄνθρωπος, [13] ἐπ' αὐτῷ
τὸ πᾶν ἔθεντο τῶν δὲ λοιπῶν εἴ τι κακὸν
ἦν, & τοῦτο ἂν προῖδοντο. ἵνα ἐπὶ πάν-
τι τὸ μὴ περιπίπτειν αὐτῷ. ὃ δὲ χείρω μὴ
ποιεῖ ἀνθρωπον, πῶς ἂν τοῦτο βίον ἀνθρώ-
πων χείρω ποιήσειεν; [14] ἢτε δὲ κατ' ἄγνοιαν, ἔτε εἰδυῖα μὲν, μὴ δυνα-

[1] L. 5. § 24. l. 12. § 32.
[2] L. 1. § 17. l. 3. § 12. l. 5. § 10, 29, 34. l. 6. § 17, 58. l. 10. § 32, 33. l. 11. § 39.
[3] Sup. § 3, 4.
[4] Λόσφ & Lug. An.
[5] L. 6. § 45.
[6] Sup. § 2, 5. l. 5. § 29. l. 6. § 30. l. 7. § 29, 69.
[7] L. 3. § 3.
[8] L. 9. § 28.
[9] εἰ δὲ ἔτι Lug. An. εἰ δὲ ἴσως f.
[10] L. 6. § 10.
[11] L. 12. § 28.
[12] L. 1. § 17. l. 6. § 44. & l. 9. § 11, 27.
[13] L. 8. § 55, 56. l. 9. § 40.
[14] l. 10. § 1.

μὴν ὃ φεφυλάξασθαι, ἢ δ̓ξηρδώσασθαι ταῦτα, [1] ἢ τ̃ ὅλων φύσις παρεῖδεν ἀν̓· [2] ἔτε [3] ἀφ̓ πλιχθ̃τον ἥμαρτεν, ἤτοι πρ̃ ἀδυναμίαν, ἢ πρ̃ ἀπειρίαν, ἵνα τὰ ἀγαθὰ ⁊ τὰ κακὰ [4] δ̓πίσης τοῖς τε ἀγαθοῖς ἀν̓θρώποις ⁊ τοῖς κακοῖς πεφυρμένως συμβαίνῃ· θάνατος δέ γε ⁊ ζωή, δόξα ⁊ ἀδοξία, [5] πόνος ⁊ ἡδονή, πλοῦτος ⁊ πενία, [6] πάντα ταῦτα δ̓πίσης συμβαίνῃ ἀν̓θρώποις τοῖς τε ἀγαθοῖς ⁊ τοῖς κακοῖς, ἅτε καλὰ ὄντα, ἅτε αἰσχρά· ἐπ̓ ἀῤ ἀγαθῷ, ἢ κακῷ ἔξι.

XII. Πᾶς [7] πάντα ταχέως ἐναφανίζεσθαι, τῷ μὲ κόσμῳ αὐτὰ τὰ σώματα, τῷ δ̓ αὐτῷ αἰῶνι αἰ μνήμαι αὐτῶν; [8] οἷά ἔξι τὰ αἰσθητὰ πάντα, ⁊ μάλιστα τὰ ἡδονῇ δελεάζοντα, ἢ τρόμῳ φοβοῦντα, ἢ [9] τῷ τύφῳ ἐξαισθανόμενα· πῶς [9] ἀυτελῆ ⁊ ἀνιχατοφρόνητα, ⁊ ῥυπαρά, ⁊ εὔφθαρτα, ⁊ [10] νεκρὰ, νοερᾶς δυνάμεως ἐφιζάνει. [11] τί εἶσιν ἔτι ἐν αἰσθήσῃ ⁊ αἱ φωναὶ, τ̃ ὑδοξίαν [12] τί ἔξι τὸ ἀποθανεῖν· ⁊ ὅλε ἐὰν τις αὐτὸ μόνον εἰδῇ, ⁊ [13] τῷ μεθισμῷ τ̃ ἐννοίας ἐξαλύσῃ τὰ ἐμφανιζόμενα αὐτῷ ἔξι ἢ [14] φύσεως ἔργον. [15] φυσεως δ̓ ἔργον, εἰ ἴσως φοβεῖται, [16] παῖδιον ἔξι· τῶν πάντων ἐξ μόνον ἀπέχεσθαι [17] ἐξαρκεῖ ⁊ συμφέρον ἐστὶν πῶς ἀπέχεται [18] ἀν̓θρώπος; ⁊ κ̃ τὰ αὐτῷ μέρος, ⁊ [19] ὅπῃ πως ἔχῃ [20] διακείμενῃ, τὸ δ̓ αὐθεάπτῳ τοῦτο ἡδύ.

XIII. Οὐδὲν ἀθλιώτερον τῶν πάντα κύκλῳ ἐπιφοιτώντων, ⁊ [22] τὰ ὑπὸ γᾶς φησιν, ἐρευνᾶν ⁊ [23] τὰ ἐν ταῖς ψυχαῖς τ̃ πλησίον ἀφ̓πτόμενος ἐπιτυγχάνειν, μὴ σαφῶς ἀδομένῳ ὃ ὅλε ἀρχῆ πρὸς μόνῳ [24] τῷ ἔνδον ἑαυτῷ δαίμονι ἔξι), ⁊ τοῦτον γνησίως θεραπεύειν. θεραπεία δ̓ αὐτῶν [25] καθαρὸν πάθος φρονεῖν. ⁊ εἰκαιοπλ̃ν, ⁊ δυσαρεστῆσαι τ̃ πρὸς τὰ ἐκ [26] θεῶν ⁊ ἀν̓θρώπων γινόμενα.

dens utiq; sed prævcare aut corri re impotens, universi natura neg xit ista; neo errorem tam imm admisisset unquam, sive per ig tentiam, sive per imperitiam, u na ac mala, bonis malisque ex honinibus, nullo facto discrim contingere pateretur. atqui mor vira, honor & ignominia, dolo voluptas, opes & paupertas, ita nia bonis pariter malisq; contingu cùm nec honesta ea nec inhone sint. nec bona itaque nec mala

XII. Facultatis rationalis est siderare, quàm velociter evanes omnia, in mundo corpora, in eorundem etiam memoria: cui modi sint omnia quæ sub sens cadunt; horúmque ea maximè, vel voluptate alliciunt, vel dol percellunt, vel cum fastu celebr tur; quàm vilia, quàm contemn da, quàm sordida, caduca, morti sint. quinam ii sint, quibrum opin ones vocésq; claritatem largiunt quid sit ipsum mori; quódq; fig rem ipsam per se intueatur, cogi tionéq; abilla submoverit ea omn quibus tanquam larvis horrendis structa imaginationi nostræ se ob cit, nihil esse aliud comperiet quàm opus naturæ. opus autem naturæ lum quisquis expavescit, puer verùm enimverò mori non est o tantùm naturæ, sed quod eide conducat, ejusdem idemq; facul fuerit, considerare, homo Deū modo, & quâ sui parte contin quóq; pacto habitura se sit pars ubi corpore soluta fuerit.

XIII. Nihil homine illo mise est, qui omnia undiq; pervagatu cùm ea quæ subter terram sunt, ille ait, scrutatur, tum quæ in mis alienis, conjecturà nititur ha gare; nec intelligit interim sufficere sibi, ut cum eo, quem intra se g rit, genio versetur, eúmq; legitim colat. colet autem, si affectibus in munem custodierit, & temeritate lienum, nec offensum re aliquâ, qu vel Dii vel homines egerint, quæ τὰ ἐκ θεῶν αἰσθητικὰ δι

[1] L. 6. § 1.
[2] L. 12. § 12.
[3] L. 4. § 39. l. 5. § 10.
[4] L. 6. § 33. & l. 9. § 1. l. 5. § 10.
[5] L. 6. § 34.
[6] L. 7. § 64. l. 8. § 1. l. 12. § 23.
[7] L. 3. § 10. l. 4. § 3. 14, 32, 33. l. 5. § 23. l. 6. § 36. l. 7. § 10, 19. l. 8. § 18. l. 9. § 29. l. 12. § 21, 32.
[8] L. 3. § 6. l. 6. § 13.
[9] L. 4. § 48. l. 5. § 10, 12, 33. l. 12. § 27, 31.
[10] L. 12. § 33.
[11] L. 6. § 59. l. 8. § 53. l. 9. § 34. l. 10. § 13, 19.
[12] [χρεί]ζοντα. ἀφαιρεῖντα. Lug. An.
[13] L. 3. § 11. l. 4. § 21. l. 10. § 18. l. 11. § 2, 16.
[14] L. 4. § 4. l. 9. § 3. l. 10. § 36.
[15] Inf. § 17.
[16] L. 11. § 23.
[17] Sup. § 3.
[18] Θεὸς ἂν ἀνθρώπου Lug. An.
[19] L. 12. § 2.
[20] π. ε. δ.
[21] ἔχον Bot.
[22] δίκητα vel διαχέητα p. διάκειται Bot.
[23] Pindarus apud Platon. Theætet.
[24] L. 11. § 1.
[25] Sup. § 8.
[26] Inf. § 17. l. 3. § 3, 5, 7, 16. l. 5. § 27. l. 12. § 26.
[25] [τῶν] s. Suid. Sup. § 5. Inf. §
[26] θεῶν Suid.

facinus Dii agunt, virtutis nomine, venerandi; quæ homines, cognationis ratione, sunt amica; sed & quodammodo miseranda quandoque, ob bonorum malorumque ignorationem. Hæc sanè defectus hic minor est illo, qui alba & nigra internoscere prohibet.

XIV. Etiamsi ter mille annos vixeris, & totidem insuper myriadas, illud tamen meminisse debes, nec ullam aliam vitam ab ea, quam degit, amittere quenquam; nec aliam ab ea, quam amittit, degere. eodem ergo redit longissimum ætatis spatium, cum eo quod est brevissimum. præsens siquidem tempus est omnibus æquale: & quod amittitur ergo, æquale est omnibus. eademq; ratione id quod amittitur, momentaneum tantum esse constat. neq; enim aut præteritum, aut futurum amittere quis potest. nam quis cuiquam id, quod non habet, abstulerit? horum itaq; duorum meminisse oportebit: alterius nimirum, quod omnia ab æterno consimilia fuerint, & in orbem ferantur: itaque nihil interesse, perexactum an per ducentos, an per tempus interminatum, eadem quis viturus sit. alterius vero, quòd diu qui quam diutissimè vixerit, & is qui quam celerrimè mortuus fuerit, tantundem vitæ prorsus amittit uterq; præsens siquidem duntaxat uterq; tempus amittit cùm hoc duntaxat habeat, nec amittere possit quis, quod non habet.

XV. In opinione sita sunt omnia, docent hoc, quæ à Monimo dicta sunt. horum autem utilitas comparebit, si quis quæ festivè ab illo conscripta sunt, quatenus veritatem habent patrocinantem, admiserit.

XVI. Contumeliâ se afficit anima humana: imprimis, quando abscessus & quasi struma mundi, quantum in ipso est, evadit. abscessionem enim facit à natura, in cujus parte aliquâ reliquorum omnium cujusq; natura continetur, qui re aliquâ obvenientes offenditur. deinde cùm vel homini cuiquam adversatur, vel lædendi consilio adversatur alicui. hujusmodi sunt autem irascentium animæ. tertiò contumeliâ se afficit,

ἀρετὴν τὰ ᾗ ἐξ αἰδοίων [1] φίλα λέγω συγγένεσθαι ἐστὶ ᾗ ὅπως ἂν [2] ἔθος κινα ἐλεεινὰ, [3] δι' ἄγνοιαν ἀγαθῶν & κακῶν, ὃν ἐλαττόνων [4] ἡ πλεῖωσις αὕτη ἡ στερεοποίησις & σκληρύνη τὰ λευκὰ & [5] μέλανα.

XIV. [6] Κἂν χειλίας ἔτη βιῶσθαι μέλλῃς, & τοσαυτάκις μύρια, ὅμως μέμνησο, ὅτι οὐδεὶς ἄλλον ἀποβάλλει βίον, ἢ τὸν ὃν ζῇ· οὐδὲ ἄλλον ζῇ, ἢ ὃν [7] ἀποβάλλει. εἰς ταὐτὸ οὖν καταλήγει τὸ μάκιστον τῷ βραχυτάτῳ. τὸ γὰρ παρὸν πᾶσιν ἴσον, [8] [εἰ] & τὸ ἀπολλύμενον, [9] φανερὸν ἴσον & τὸ ἀποβαλλόμενον φαίνεται. [10] ὥστε γὰρ τὸ μὴ προῳχῆσθαι, ὥστε τὸ μέλλον ἀποβάλλοις ἂν κε. ὃ γὰρ σόν ἐστι, πῶς ἄν τις τοῦτο αὐτοῦ ἀφέλοιτο; τούτων οὖν τῶν δύο δεῖ μεμνῆσθαι· ἑνὸς μὲν, ὅτι [11] πάντα ἐξ αἰῶνος ὁμοειδῆ, & δρᾶσιν κυκλεύμενα, & [12] οὐδὲν διαφέρει, πόσους ἐν ἑκατὸν ἔτεσιν, ἢ ἐν χιλίοις, ἢ ὃν τῷ ἀπείρῳ χρόνῳ τὰ αὐτὰ τις ὄψεται· ἕτερον δὲ, ὅτι & [13] ὁ πολυχρονιώτατος & ὁ πάνυ ταχὺ ἀποθνῄσκων ἰσοδυναμεῖ. τὸ γὰρ παρὸν ἴδιόν [14] ἐστι μόνον, ὃ στερίσκεσθαι μέλλει, [15] ὥστε γε ἔχει & τοῦτο μόνον. & ὃ μὴ ἔχει τις οὐκ ἀποβάλλει.

XV. [16] Ὅλη [17] πόλις ὑπόληψις. [18] δῆλα μὲν γὰρ τὰ περὶ τὸν Κυνικὸν Μόνιμον λεγόμενα· [19] δῆλον δὲ & τὸ χρήσιμον ἔτι λεγομένου, ἐάν τις αὐτοῦ τὸ κέντρον μέχρι τοῦ ἀληθοῦς δέχηται.

XVI. [20] Τὸ εἶξεν ἑαυτὸν ἢ τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴ, μάλιστα μὲν ὅταν [21] ἀποστῇ, & οἷον φῦμα τοῦ κόσμου, ὅσον ἐφ' ἑαυτῇ γίνηται· τὸ γὰρ διίστασθαι τινὶ τῶν συμβαινόντων. ἀπόστασις ἐστὶ τῆς φύσεως, ἧς ἐν μέρει, ἐνίστε τῶν λοιπῶν φύσεις πάσας ἐπέχουσι· ἔπειτα δὲ [22] ὅταν πῇ ἄνθρωπον κινᾷ ἀποτραχῦναι, ἢ & ὀργὰς φέρηται, ὡς βλάψασαι, οἷαί εἰσι αἱ τῶν ὀργιζομένων. τέταρτον ὑβρίζει ἑαυτὸν

[1] Sup. § 1. l. 3. § 4.
[2] L. 7. § 26.
[3] Sup. § 1.
[4] L. 4. § 29.
[5] μέλανα.
[6] L. 3. § 10. l. 4. § 47. 50. l. 9. § 28, 33. l. 12. § 26.
[7] [ἀν] ἀποβάλλει Suid.
[8] delet Suid.
[9] ἔστ f.
[10] L. 6. § 32.
[11] L. 4. § 32. l. 6. § 37, 46. l. 7. § 1. l. 9. § 28, 35. l. 10. § 27. l. 11. § 1. l. 12. § 24.
[12] L. 4. § 15. l. 9. § 37. l. 12. § 35.
[13] L. 4. § 50. l. 9. § 33.
[14] L. 12. § 3.
[15] ὥσπερ vel ὡσπερ.
[16] L. 3. § 9. l. 4. § 3, 7. l. 7. § 14. l. 8. § 30, 47. l. 9. § 32. l. 11. § 18. l. 12. § 3, 22, 26.
[17] ὑπολ f.
[18] τῶν Κυνικῶν Μονίμου f.
[19] δῆλα f.
[20] Sup. § 7. [illegible] l. 8. § [illegible] § 29. l. 11. § 8.
[21] Sup. § [illegible]
[22] Inf. § 15. l. § 4. l. 11. § 10.

[1] Inf. § 17. l. 18. § 19.
[2] Sup. § 7.
[3] Sup. § 5.
[4] L. 1. § 8. l. 3. § 6. l. 9. § 23.
[5] L. 3. § 12, 16. l. 4. § 12. l. 12. § 31.
[6] L. 3. § 11. l. 4. § 3, 4, 23. l. 6. § 44. l. 12. § 36.
[7] L. 10. § 11.
[8] L. 3. § 10. l. 4. § 26. l. 5. § 24. l. 6. § 36.
[9] L. 5. § 33.
[10] Ibid.
[11] σύγκρισις Jun.
[12] ῥῖμος.
[13] L. 4. § 3. Xyl.
[14] L. 4. § 43. l. 5. § 23. l. 6. § 15.
[15] L. 6. § 31.
[16] L. 10. § 31. l. 12. § 24, 27.
[17] L. 3. § 10. l. 4. § 3, 19. l. 7. § 10.
[18] Sup. § 13.
[19] Sup. § 16. l. 8. § 8.
[20] Sup. § 5.
[21] Sup. § 16.
[22] L. 4. § 29.
[23] Sup. § 3. l. 8. § 23. l. 10. § 5.
[24] Sup. § 3. l. 4. § 48. l. 5. § 32.
[25] L. 5. § 10. l. 9. § 3.
[26] L. 4. § 5. l. 7. § 32, 50. l. 8. § 25.
[27] L. 8. § 18, 20. l. 10. § 7.
[28] L. 4. § 37.
[29] Sup. § 12.

πρᾶμ ἡσυχῇ) ἡδονῆς, ἢ πόνου· τέταρτον, [1] ὅταν ὑποκείνηται, ἢ ὅτι πλάσως, ἢ αὐαλήθως ἐκ ποιῇ, ἢ λέγῃ. πέμπτον, ὅταν τὸ δαίμονα ἕκαστος ἢ ὁρμῇ, [2] ἐπ' ἐσθίνα σκηπτὸν ἀφίῃ, ἀλλὰ [3] εἰκῇ, ἢ ἀπροσκηλήτως ὅπως ἐνεργῇ· [4] δέον ἢ τὰ μικρότατα, κ᾽ τὸ ὅτι τέλος ἀμαφορεὺν γίνεσθαι· τέλος δ᾽ λόγικῶν ζώων, ὃ [5] ἔπεσθαι τῷ [6] τῆς πόλεως ἢ πολιτείας ἢ πρεσβυτάτης λόγῳ ἢ [7] θεσμῷ.

XVII. Τὸ ἀνθρωπίνου βίου, [8] ὁ μὲ χρόνος, σιγμή· [9] ἡ δὲ οὐσία, ῥέουσα· [10] ἡ δὲ αἴσθησις, ἀμυδρά· ἡ δὲ ὅλη τοῦ σώματος [11] σύγκρισις, εὐσηπτος· ἡ δὲ ψυχή, [12] ῥιμβος· ἡ δὲ τύχη, δυσεκμάρτον· [13] ἡ δὲ φήμη ἄκριτον. συνελόντι δὲ εἰπεῖν, πάντα, τὰ μὲ τοῦ σώματος, [14] ποταμός· τὰ δὲ τῆς ψυχῆς, [15] ὄνειρος ἢ τύφος· ὁ δὲ βίος, πόλεμος ἢ ξένου ὑπόδημία· [17] ἡ δὲ ὑστεροφημία δὲ, λήθη. τί ἐν δὲ σωφρονεῖν; διαυάμενον· ἓν ἢ μόνον φιλοσοφία. τοῦτο δὲ, ἐν τῷ τηρεῖν [18] τὸν ἔνδον δαίμονα ἀδιάβλητον, ἢ ἀσινῆ, [19] ἡδονῶν ἢ πόνων κρείσσονα, [20] μηδὲν εἰκῇ ποιοῦντα [21] μηδὲ διεψευσμένως ἢ ὡς ὑποκρίσεως, [22] ἀμενδεῖ τοῦ ἄλλον ποιῆται ἢ μὴ ποιῆται· ἔτι [23] τὰ συμβαίνοντα ἢ ἀπονεμόμενα δεξάμενον, ὡς ἐκεῖθεν ποθὲν ἥκοντα, ὅθεν αὐτὸς αὐτὸς ἦλθεν· ὅπερ πᾶσι δὲ τὸ θνητὸν [24] ἵλεω τῇ γνώμῃ [25] ἀπομένοντα, ὡς ἔσθ᾽ ἄλλο ἢ [26] λύσιν τῶν στοιχείων, ἐξ ὧν ἕκαστον ζῶον συγκείνεται. [27] εἰ δὲ μηδὲ τοῖς στοιχείοις μηδὲν δεινὸν ἐν τῷ ἕκαστον διυσκῶς εἰς ἕτερον μεταβάλλειν, ἀφ᾽ τί [28] καταδηλοῖς τὸ πάντων μεταβολὴ ἢ ἀλλοίωσιν; [29] καὶ τὰ φύσιν γάρ· [30] ἔσθ᾽ ὃ κακὸν κατὰ φύσιν.

Τὰ ἐν Καρνάντῳ. [31]

[31] L. 6. § 1, 33. l. 10. § 7. l. 11. § 34. [31] νότῳ Lug.

cum voluptati vel dolori succum quartò, cùm simulat, ac fictè vel sò agit quicquam, loquiturve quotò, quoties actionem aut conatu suum ad nullum certum scopum stinat, sed temerè agit, & neficia sa, quid velit. cùm etiam minut ma quæque ità sint agenda, ut nem ipsum referantur. finis au animantium rationis partic hic est, ut civitatis ac politiæ quissimæ rationi legibúsque quantur.

XVII. Vitæ humanæ tem punctum est: materia, fluida sus, obscurus: corporis univers brica, putrescere prona: anima ga: fortuna, res imperveſtigabi fama, res incerta: & ut verbodi omnia, corporis quidem, fluvius nimæ verò, somnium & fumus ta, militia, & hospitis in perego mora: fama posthuma, oblivio ra quidnam est ergò, quod homi deducere & transmittere possit sola & unica est, philosophia. e tem in hoc consistit, ut genium suum interim observet integr contumelia ac læsione omni in nem, voluptate ac dolore, om superiorem, nihil temerè aut fic simulatéq; agentem, sibi sufficie tem, cùm ut alii faciant aut nè ciant quid, opus nihil habeat: rò quæcunq; eveniunt ac dest tur sibi. ità excipientem, tan inde obvenientia, unde venerit mente denique propitiâ placid mortem ipsam expectantem, quam elementorum eorum d tionem, ex quibus animal u quodq; consistit. si autem elem ipsis nihil grave contingit, quo alterum unumquodq; eorum ter transmutatur, cur corpor versi mutationem ac dissolu metuat aut suspectam quis h secundùm naturam quippe hil est autem malum, quod naturæ consentaneum.

Quæ Carnunti.

LIBER III.

NON est hoc tantummodo cogitandum, consumi in dies singulos vitam, minoremque [illegible] superesse portionem: sed & illud reputandum, [illegible] vitam protraxerit, incertum sit, utrum [illegible] idonea sit habitura [illegible] intelligentiam, & ad contemplationem eam quæ ad rerum [illegible] peritiam [illegible] delirare cœperit [illegible] & nutriendi, [illegible] & appetitus, & istiusmodi [illegible] neutiquam deficient. [illegible] qua sese uti possit, & officiorum [illegible] omnes absolvere, [illegible] conceperit distinctè [illegible] hoc ipso, an mortem [illegible] debeat, considerare, [illegible] universa; quæ ratiocinationem [illegible] desiderant, hæc, [illegible] jam prorsus extincta fuerint. Festinandum [illegible], non hâc solum ratione, quia mortem propius [illegible] accedimus, sed [illegible] cogitatus & [illegible] ante mortem nos sæpe [illegible] deficiunt.

II. [illegible] idque est observatione indignum, quod ea quoque quæ à naturâ genitis superveniunt, gratiam suam quandam & venustatem obtinent. quemadmodum panis cùm coquitur particulas quasdam diffindi cernimus. attamen intercisa & hiantia ista, quamvis ab artis pistoriæ instituto aliena, decoris speciē quandā præ se ferunt, & comedendi desiderium [illegible] modo irritant. sic quoq; ubi [illegible] bene maturuerint, dehiscunt. sed & [illegible] olivis præmaturis, illud putredini [illegible] gratiam peculiarem quandam [illegible] conciliat. spicæ itidem deorsum vergentes, & leonis supercilium, [illegible] ab ore diffluens spuma multaq; alia istiusmodi; quæ seorsim siquis [illegible], sunt venustate omni procul: quia tamen rebus naturalibus adnascuntur, & ornamentum illis adjiciunt, & contemplantium quoq; animos afficiunt. proinde, siquis animum ac cogitationem [illegible] altius defigere in ea quæ in u-

ΒΙΒΛΙΟΝ γ.

ΟΥ χὶ τοῦτο μόνον δεῖ λογίζεσθαι, ὅτι καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀπαναλίσκεται ὁ βίος, καὶ μέρος ἔλαττον αὐτοῦ καταλείπεται· ἀλλὰ κἀκεῖνο λογιστέον, ὅτι εἰ ἐπὶ πλέον βιώη τις, ἐκεῖνό γε ἄδηλον, εἰ ἐξαρκέσει ὁμοία αὖθις ἡ διάνοια πρὸς τὴν σύνεσιν τῶν πραγμάτων, καὶ τῆς θεωρίας τῆς συντεινούσης εἰς τὴν ἐμπειρίαν τῶν τε θείων καὶ τῶν ἀνθρωπείων. ἐὰν γὰρ παραληρεῖν ἄρξηται, τὸ μὲν διαπνεῖσθαι, καὶ τρέφεσθαι, καὶ φαντάζεσθαι,[1] καὶ ὁρμᾶν, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα, οὐκ ἐνδεήσει· τὸ δὲ [2] ἑαυτῷ χρῆσθαι, καὶ [3] τοὺς τοῦ καθήκοντος ἀριθμοὺς ἀκριβοῦν, καὶ τὰ προφαινόμενα διαρθροῦν, καὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ, [4] εἰ ἤδη ἐξακτέον αὐτὸν, ἐφιστάνειν, καὶ ὅσα τοιαῦτα λογισμοῦ συγγεγυμνασμένου πάνυ χρῄζει, [5] προαποσβέννυται. χρὴ οὖν [6] ἐπείγεσθαι, οὐ μόνον [7] τῷ ἐγγυτέρω τοῦ θανάτου ἑκάστοτε γίνεσθαι, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ τὴν ἐννόησιν τῶν πραγμάτων καὶ τὴν παρακολούθησιν προαπολήγειν.

II. Χρὴ καὶ τὰ τοιαῦτα παραφυλάσσειν, [8] ὅτι καὶ τὰ ἐπιγινόμενα τοῖς φύσει γινομένοις, ἔχει τι εὔχαρι καὶ ἐπαγωγόν, οἷον ἄρτου ὀπτωμένου παραρρήγνυταί τινα μέρη· καὶ ταῦτα οὖν τὰ διέχοντα οὕτως, καὶ τρόπον τινὰ παρὰ τὸ ἐπάγγελμα τῆς ἀρτοποιίας ἔχοντα, ἐπιπρεπῆ πως, καὶ προθυμίαν πρὸς τὴν τροφὴν ἰδίως ἀνακινεῖ. πάλιν τε τὰ σῦκα, ὁπότε ὡραιότατά ἐστι, κέχηνεν. καὶ ἐν ταῖς δρυπετέσι [9] ἐλαίαις, αὐτὸ τὸ ἐγγὺς τῇ σήψει, ἴδιόν τι κάλλος τῷ καρπῷ προστίθησιν. οἱ στάχυες δὲ κάτω νεύοντες, καὶ τὸ τοῦ λέοντος ἐπισκύνιον, καὶ ὁ τῶν συῶν ἐκ τοῦ στόματος ῥέων ἀφρός, καὶ πολλὰ ἕτερα, κατ' ἰδίαν εἴ τις σκοποίη, πόῤῥω ὄντα τοῦ εὐειδοῦς, ὅμως διὰ τὸ τοῖς φύσει γινομένοις ἐπακολουθεῖν, συνεπικοσμεῖ, καὶ ψυχαγωγεῖ. ὥστε εἴ τις ἔχοι πάθος καὶ ἔννοιαν βαθυτέραν πρὸς τὰ ἐν τῷ ὅλῳ γινόμενα, σχεδὸν οὐδὲν οὐ-

χὶ

[1] L. 6. § 16.
[2] L. 5. § 21. l. 7. § 55.
[3] L. 1. § 12. l. 6. § 26.
[4] L. 5. § 29.
[5] L. 12. § 15.
[6] L. 2. § 4, 6.
[7] [διὰ] τὸ Jun.
[8] L. 6. § 36. l. 8. § 50.
[9] πιτέσι Lug. -πιπέσι Xyl.

χὰ δόξει αὐτῷ ⸂τῷ κατ' ἐπαγγελθησιν συμβαινόντων ἥδεως πως ἀφασωίσασθαι· ὕπως ⸂ἢ ⸂θηρίων ἀλλοῖα χάσματα, ἐχ ἧσσον ἡδέως ὄψῃ, ἢ ὅσα γεγραφεῖς ⸂πλάσται μιμήμμοι δεικνύουσιν. χὴ γεγὸς ⸂γέγονε ⸂ἀκμὴ καὶ ⸂ὥραν, ⸂ὃ ὃν [1] παῖσιν ἐπαφρόδιτον, τοῖς ἔμπροσθεν σώφρονιν ὀφθαλμοῖς ὁρᾶν δοκήσεται. ⸂πολλὰ τοιαῦτα ἡ πρὸς πάντα, μόνῳ ἢ ⸂ᾧ θεοῖς τῇ φύσει, ⸂τὰ ταύτης ἔργα γνησίως ᾠκειωμένῳ [2] θεοπρεπῆται.

[1] παῖσιν Mer.

[2] θεοπρεπῆ.

III. Ἱπποκράτης [3] πολλὰς νόσους ἰασάμενος, νοσήσας ἀπέθανεν. οἱ Χαλδαῖοι πολλῶν θανάτους προηγόρευσαν· εἶτα ⸂αὐτοὺς ὃ πεπρωμένον κατέλαβεν. [4] Ἀλέξανδρος, καὶ Πομπήϊος, ⸂Γάϊος Καῖσαρ, ἄλας πόλεις ἀρδην τοσαύτακις ἀνελόντες, ⸂ἐν ⸂μάχαις πολλὰς μυριάδας ἱππέων ⸂πεζῶν καταπολεμήσαντες, καὶ αὐτοί ποτε ἀπόλλυσθαι ὃ βίῳ. Ἡράκλειτος, ⸂ὃτι [5] ⸂ἢ ὃ κόσμου ἐκπυρώσεως τοσαῦτα φυσιολογήσας ὕδατος τὰ ἐντὸς πλυνεσθῆς βολβίτῳ καταχρισμένος ἀπέθανεν. Δημόκριτον ὃ οἱ φθῖρες, Σωκράτην ὃ ἄλλοι φθῖρες ἀπέκτειναν· τὰ ταῦτα ; [6] συνέβης, ἐπλύσω, κατήχθης· ἔκβηθι. [7] εἰ μὲ ἐφ' ἕτερον βίον, οὐδὲν θεῶν κενὸν, οὐδὲ ἐν ⸂ἀκακίᾳ, πάντη πόνων ⸂ἡδονὴν ἀνεχόμενος, ⸂ὃ [8] λαγχάνων τοσούτῳ χείρονι [9] ⸂ᾧ ἀγαθῷ. [10] ἢ ⸂ὀφείλεις ὃ ὑπηρέτην· ὃ μὲ ὃ νῦς ⸂ὃ [11] δαίμων, ὃ ὃ [12] γῆ ⸂ὃ λυθεῖς.

[3] L. 4. § 48. l. 6. § 47. l. 7. § 19. l. 8. § 25.

[4] L. 4. § 32, 48 l. 6. § 24, 47. l. 8. § 31.

[5] L. 10. § 7. l. 11. § 1.

[6] L. 2. § 3. 12. § 36.

[7] L. 2. § 11.

[8] L. 2. § 2. l. 11. § 19.

[9] L. 10. § 38.

[10] ᾗ ὅσῳ ὅσῳ τὸ νῦς ⸂ὃ Bot. ὅσῳ π. Mer. ᾗ, vel ἢ [ἐ] π. τ. ὕ. f. v. κ.

[11] L. 2. § 13.

[12] L. 2. § 2.

IV. [13] Μὴ καταλείφῃς ὃ ὑπολιπόμενον τῷ βίῳ μέρος ἐν τῇ ⸂ὧδέ ⸂ἑτέρων φαντασίαις, ὁπότ' ὀφείλει μὴ τὸ διαφορᾶν ὅτι κ. κοινωφελὲς ποιῆσαι. [14] ἤτοι γὰρ ἄλλῃ ἔργα τέρη, τυτέσι, φαντάζου μὴ. τί ὁ δεῖνα ποιεῖ, ⸂ὃ κίνησις ἕνεκεν, ⸂ὃ ἡδη γ. α. s. Boot. ἤτοι τί λέγει ; καὶ τί ἐνθυμεῖται, ⸂ὃ τί μηχανάζεται, ⸂ὃ γ. α. ⸂ὃ vel ἢ ⸂ὃ ὅσα τοιαῦτα, ποιᾷ [15] ἀπορρέμβεσθαι τὸ ⸂ὃ τῆς ἐ. τ. ἡγεμονικῆς ⸂ὃ διατηρήσεως. [16] χρὴ μὲ ὃν κεῖ ⸂ὃ εἰκῇ καὶ μάτην ἐν ᾧ ἁπλῷ τῷ φαντασιῶν ⸂ὃ ἐπεισπίπτειν, πολὺ ⸂ὃ μάλιστα τὸ περίεργον,

[13] L. 2. § 13.

[14] L. 2. § 2.

[15] L. 2. § 8, 13

[16] L. 2. § 7. l. 8. § 22.

[17] L. 2. § 5, 16

niverso hoc fiunt, nihil ferè in eis, quæ quasi appendicis dam loco res naturales cum oblectatione quadam cum commendare sese videatur, idem ferarum rictus veros hau nore cum voluptate contu quàm pictorum fictorúmve imitationem expressos. item vetulive maturitatem ac decorem, quàm & quicquid pueris venustatis animum tis deprehenditur, castis oculis ctare poterit. denique cont multa hujusmodi, quæ non sunt grata, sed illi duntaxat versùs naturam operáq; ejusd nimum habuerit probè conci

III. Hippocrates, ubi multo sulerat morbos, morbo tandem ipse sublatus est. Chaldæi, cùm torum mortem prædixissent, demum & ipsi concesserunt. Alexander, Pompeius, C. Cæsar, cùm tot bes funditùs everti tot hom num myriades in prælio cecidisse ipsi quoq; tandem vitâ excesserunt. Heraclitus, de mundi conflagratione cùm prolixè disseruisset; aquâ intercute viscera distentus, stercoréq; oblitus bubulo, interiit. Democritum pediculi; Socratem etiam pediculi, sed alsusmodi, sustulerunt quorsum ista? navem conscendisti, navigâsti, appulisti: egredere. si vitam alteram; nihil, nè ibi quidem numinis est inane. sin sensu carebris, desines voluptatibus ac doloribus distineri; desines vasi tanto deteriori inservire. an non enim præstantius est id quod inservit? cur alter mens & genius, alter limus, sanies sit?

IV. Quod supereſt vitæ relictum nè conteras in cogitationibus de rebus alienis, nisi siquid ad communem utilitatem spectaverit; præcogitando, quid iste vel ille agat; quorsum hoc vel illud agat, quid loquatur, quid cogitet, quid machinetur, & cætera. etenim operis alienus observatio, à mentis propriæ custodiâ cogit evagari. oportet itaque in cogitationum serie frustraneum, & superfluum omne declinare; curio-

lum autem & malignum multò magis, assuefacere verò te debes, ut ea omnia taxat cogites, de quibus siquis subitò te requisiverit, quid nunc in animo versas? libere statimque respondere queas, istud vel illud. unde palam fiat extemplò, esse omnia apud te simplicia, benevoliq; animalis sicut socialis, & cogitationes omnes neglectim habentis, quæcunq; voluptatem aut luxum ullo modo respiciant; aut æmulationem etiam, aut invidentiæ & suspicionem, aut aliud quidlibet, de quo prosoqui pudeat, hoc te vel illud in animo habuisse. Virità compositus, quò minùs in optimorum numero censeatur, jam nihil est, cùm deorum sacerdos ac minister quidam existat, eòq; quod intra se gerit, numine ritè uratur. quòd hominem utiq; præstet intaminatū voluptatibus, dolore omni illæsum, contumeliâ intactum, improbitatis nè sentientem quidem; certaminis præstantissimi, ne ab affectu scilicet ullo subvertatur, athletam; justitiæ penitùs imbutum; ex animo prorsus amplexantem quæcunq; ex lege divina illi attributa contigerint. qui rarò admodum, nec citra magnam aliquam atq; in commune utilem occasionem advertat, quid alius quispiam dicat, faciat, cogitet. suis enim duntaxat agendis intentus est; sibiq; ab universo destinata cogitat assiduè. & illa quidem honesta præstat, ista optima esse persuasum habet. fors enim unicuiq; assignata, & conducit ei, & in eum finem est eidem collata. meminit etiam, cognatum esse rationale omne: & naturæ ipsius humanæ rationem ab unoquoq; hoc exigere, ut hominum quorumvis curam habeat. porrò nec à quibuslibet existimationem esse capessendā, sed ab eis tantùm, qui naturæ consentaneam vitam agunt. qui fecius vivunt, quales sint domi, quales foris, quomodo noctu, quomodo interdiu se gerant, quales cum qualibus volutentur, in memoria habet. itaque laudem illorum nihili pendit, qui nè sibi quidem ipsis placent.

λεῖ. [19] ὃ τοίνυν οὐδὲ τὸν ἀφ' ἑαυτῶν οὐδὲ αὐτοὶ ἑαυτοῖς ἀρέσκοντα.

καὶ κακόηθες καὶ [1] ἀνδριάντων ἑαυτὸν μόνα φαντάζεσθαι, ἀεὶ ὧν εἴ τις ἄφνω ἀφανέσειεν, τί νῦν ἀφανοῖ; μὴ παῤῥησίας ἀφαιρήσῃ μόνον ἀποκείναιο, ὅλη τὸ, καὶ τὸ ὡς ἔξ αὐτῶν οὐδὲν δῆλα ἔῃ, ὅτι πάντα [2] ἁπλᾶ καὶ [3] εὐμενῆ, καὶ [4] ζῶα κοινωνικᾶ, καὶ ἀμελῆσαι ἡδονικῆς, ἢ καθάπαξ ἀπολαυστικῆς φάντασμάτων, ἢ φιλονεικίας τινός, ἢ βασκανίας ἢ ὑποψίας, ἢ ἄλλου τινὸς, ἐφ' ᾧ ἂν ἐρυθριάσαις ἐξηγούμενος, ὅτι ἐν νῷ αὐτὸ ἔχεις. ὁ γὰρ τῇ ἀληθείᾳ ὁ τοιοῦτος, [5] οὐκ ἔτι μακρὸν βιώσεται, τὸ ὡς ἐν ἀείσοις ἤδη ἔῃ, ἱερεύς τις καὶ ὑπουργὸς θεῶν, χρώμενος καὶ [6] τῷ ἔνδον ἱδρυμένῳ αὐτῷ, ὁ προσέχεται τὸν ἄνθρωπον [7] ἄσχετον ἡδονῶν, ἄτρωτον ὑπὸ παντὸς πόνου, πάσης ὕβρεως ἀνύπαφον, πάσης ἀναίσθητον πονηρίας, ἀθλητὴν ἄθλου τοῦ μεγίστου, τοῦ μὴ κυμανοῦς παθοῦς καταβληθῆναι, δικαιοσύνῃ [8] βεβαμμένον εἰς βάθος, [9] ἀσπαζόμενον ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς τὰ συμβαίνοντα καὶ ἀποπεμπόμενα πάντα· μὴ πολλάκις ἴδῃ, μηδὲ χωρεῖς μεγάλης καὶ κοινωφελοῦς ἀνάγκης φαντάζομενον, [10] τί ποτε ἄλλο λέγῃ, ἢ πράσσει, ἢ διανοεῖται. [11] μόνα γὰρ τὰ ἑαυτοῦ περὶ ἐνέργειαν ἔχει, καὶ [12] τὰ ἑαυτοῦ ὅλα πρὸς ὅλων συγκλωσθόμενα διϊσχυρῶς ἐννοεῖ· καὶκεῖνα μὲν καλὰ προσέχεται, [13] ἕξεται γὰρ ἀγαθοῦ ἕῃ) πόσεως· [14] ἡ γὰρ ἑκάστῳ νεμομένη μοῖρα συνεμφέρεταί τε καὶ συνεμφέρει. μέμνηται [15] δὲ ὅλη συγκλεὶς πρὸς τὸ λογικόν· καὶ ὅλα [16] κηδεσθαι μὲν πάντων ἀνθρώπων, κατὰ τὴν τοῦ ἀνθρώπου φύσιν ἔξιν· δόξης δὲ ἐχέ τῆς οὐδὲ πάντων ἀνθρώπων ἀνεκτέον ἀλλὰ τοῦ [17] ὁμολογουμένως τῇ φύσει βιόντων μόνον. οἱ δὲ μὴ ἔτως βιοῦντες, [18] ὁποῖοί κνες οἴκοι τε καὶ ἔξω τῆς οἰκίας, καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν, οἷοι μεθ' οἵων φύρωνται. μέμνημαι οὖν τῶν παρὰ τοιούτων ἐπαινον ἐν λόγῳ πάντα, οἵῃ

[1] Inf. § 12. l. 12. § 4.
[2] L. 11. § 15.
[3] Inf. § 12. l. 6. § 47. l. 9. § 1.
[4] L. 3. § 16, 30. l. 9. § 9.
[5] L. 8. § 22.
[6] Sup. § 3. Inf. § 5, 6, 7, 16. l. 2. § 13, 17.
[7] L. 2. § 16, 17.
[8] L. 5. § 16. l. 10, 34.
[9] L. 2. § 2. Inf. § 16. l. 4. § 1. 23, 25, 26. l. 10. § 11. l. 12. § 1, 3, 11.
[10] L. 2. § 8, 13.
[11] L. 7. § 67
[12] L. 2. § 5
[13] L. 10. § 1
[14] L. 4. § 10, 23. l. 5. § 8. l. 10. § 20. l. 12. § 23.
[15] L. 2. § 1. Inf. § 11.
[16] Inf. § 6. l. 9. § 3. l. 10. § 6.
[17] L. 1. § 5.
[18] L. 9. § 18, 27. l. 10. § 18. l. 11. § 18.
[19] L. 6. § 57. l. 8. § 52, 53. l. 9. § 27.

V. Μήτε [1] ἀκύσιος ἐνέργῃ, μήτε [2] ἀηδὴς νοήσητω, μήτε [3] ἀνεξέταστος, μήτε [4] ἀνδελήμων· μήτε [5] κομψεία τὴν διάνοιάν σου καλλωπιζέτω· μήτε πολυρρήμων, μήτε [6] πολυπράγμων, ἔσο. ἔτι δὲ [7] ὁ ἐν σοὶ θεὸς ἔστω [8] προστάτης ζώου [9] ἄρρενος, ἐπὶ πρεσβύτου, ἐπὶ πολίτου, ἐπὶ Ρωμαίου, ἐπὶ ἄρχοντος, ἀναπεταχότος ἑαυτὸν, οἷος ἂν εἴη τις [10] προειμένων τὸ ἀναπλητικὸν ἐκ τοῦ βίου [11] εὔλυτος· μήτε ὅρκου δεόμενος, μήτε [12] ἀνθρώπου τινὸς μάρτυρος. [13] ἐν δὲ [14] τὸ φαιδρὸν, καὶ [15] τὸ ἀπροσδεὲς τῆς ἔξωθεν ὑπηρεσίας, καὶ τὸ ἀπροσδεὲς ἡσυχίας, ἣν ἄλλοι πλέκουσιν· [16] ὀρθὸν οὖν εἶ χρὴ, ὑπὸ ὀρθοῦντος.

[1] L. 5. § 1.
[2] L. 2. § 2.
[3] Inf. § 6. l. 8. § 2. l. 10. § 37.
[4] L. 2. § 2. l. 10. § 36.
[5] L. 1. § 7, 15. Inf. § 8.
[6] L. 1. § 5. l. 4. § 24.
[7] L. 1. § 3. l. 12. § 26.
[8] L. 5. § 27.
[9] L. 2. § 5.
[10] L. 9. § 3. l. 11. § 3, 20.
[11] εὐλύτως f. ut Inf. §. 7. l. 8. § 33. Inf. §16.
[12] L. 7. § 67. l. 9. §. 29.
[13] ἓν Boot. ἔνι f. vel ὂν.
[14] L. 10. § 12.
[15] L. 4. § 29. l. 7. § 16. l. 11. § 1.
[16] L. 7. § 12.
[17] Inf. § 7.
[18] L. 5. § 14, 15, 16. l. 9. § 20.

V. Neq; invitus quicquam agas, neq; societatis communis immemor, nec nisi re probè priùs exploratâ, aggressus, nec affectibus abreptus. sed nec sensus tuos exornet sermonis elegantia; nec dictionis multæ fueris, nec negotii multi avidus. faxis verò, ut qui in te residet Deus, præses sit animantis masculi, ætate provecti, reipub. studiosi, Romani, principis; qui ita se composuerit, ut qui promptus decedere, classicum duntaxat, quò è vita avocetur, expectet. quíq; nec juramento proprio, nec alius cujusquam testimonio opus habeat. porrò vultus adsit hilaris; animúsq; ita comparatus, ut nec externo aliquo indigeas ministerio, nec tranquillitate ea, quam ab aliis suppeditari necesse sit. rectum deniq;, non surrectum ac suffultum esse oportet.

VI. [17] Εἰ μὲν κρεῖττον εὑρίσκεις ἐν ᾧ ἂν θεραπεύῃς βίῳ δικαιοσύνης, ἀληθείας, σωφροσύνης, ἀνδρείας, καὶ καθάπαξ τοῦ [18] ἀρκεῖσθαι ἑαυτῇ τὴν διάνοιάν σου ἐν οἷς κεῖται τὸ λόγον τὸ ὀρθὸν παρέχοντά σε παρέχεται, καὶ ἐν τῇ εἱμαρμένῃ, ἐν ταῖς ἀπροαιρέτοις ἀπορεμμένοις· εἰ τούτου, φημὶ, κρεῖσσόν τι ὁρᾷς, ἐπ' ἐκεῖνο ὅλης τῆς ψυχῆς τραπόμενος, τοῦ ἀρίστου εὑρισκομένου ἀπόλαυε· εἰ δὲ μηδὲν κρεῖττον φαίνοιτο αὐτοῦ [19] τοῦ ἐνιδρυμένου ἐν σοὶ δαίμονος, τὰς τε ἰδίας ὁρμὰς ὑποτεταγότος ἑαυτῷ, καὶ τὰς φαντασίας [20] ἐξεταζόντος, καὶ [21] τοῦ ἀπτοήτου πείσεων, ὡς ὁ Σωκράτης ἔλεγεν, ἑαυτὸν ἀφειλκυκότος, καὶ [22] τοῖς θείοις ὑποτεταγότος ἑαυτὸν, καὶ [23] τοῦ ἀνθρώπων φροντιδομένου· εἰ [24] τούτου πάντα τὰ ἄλλα μικρότερα καὶ εὐτελέστερα εὑρίσκεις, [25] μηδενὶ χώραν δίδου ἑτέρῳ, πρὸς ὃ ῥέψας ἅπαξ καὶ ἀποκλίνας, σὺ μὲν [26] ἀφεστακὼς τοῦ ἀγαθοῦ ἐκείνου τοῦ ἰδίου καὶ σὸν φρονεῖν δυνήσῃ· ἀντιπαλαίοις δὲ τῷ λογικῷ καὶ [27] ποιητικῷ ἀγαθῷ, ὃ δήμιος, ὃς οὐκ ἂν ἐντραπείη, οἷον τὸ πρὸς πολλῶν ἔπαινον, ἢ ἀρχαὶ, ἢ πλοῦτος, ἢ ἀπολαύσεις ἡδονῶν, πάντα ταῦτα, κἂν πρὸς ὀλίγον ἐναρμόζῃ δόξῃ.

[17] Si quid igitur in vitâ humana deprehenderis præstabili[9] justitiâ, veritate, temperantiâ, fortitudine; &, ut uno verbo absolvam omnia, animo ita affecto, ut in eis, quæ secundùm rationis dictamen peragenda sunt, sibimet ipsi, in eis quæ citra consilii proprii opem obveniunt, fato acquiescat. si quid, inquam, præstantius hoc adverteris, eò te vertas, eodémq; tanquam bono præstantissimo, quò fruaris, toto animo fac incumbas. sin præstabilius nihil offenderis, genio in te collocato, cùm ita fuerit comparat[9], ut motus suos omnes sibi subjecerit, & visa quæq; diligenter explorer, & sensuū affectionibus, q[d] Socrates dicebat, sese abstraxerit; Deis autem se regendum permiserit, hominibúsq; quibusvis curam lubens impendat. si animo sic affecto inferiora vilioráque cætera omnia deprehendis, nulli alii rei cuiquam locum concedas, ad quam animo devergente si inclinaveris quicquam, bonum illud proprium & peculiariter tuum quò minus liberè colas præferáq; obstabit bono siquidem rationali & publicum spectante nihil extraneum contrarium consistere fas est; vi[delicet] puta, existimationem, principatus, divitias, aut vitam voluptuariam. horum enim quisquam si vel minimum adjungere visum fuerit, prævalebit confestim & abripiet te. at tu simpliciter

[19] L. 2. § 13. 17. Sup. § 3, 4, 5. Inf. § 7, 16.
[20] Sup. § 5.
[21] L. 5. § 26. l. 6. § 51. l. 7 § 58.
[22] L. 4. § 31, 34. l. 10. § 14.
[23] Sup. § 4.
[24] L. 7. § 72.
[25] L. 1. § 8.
[26] L. 2. § 16.
[27] πολιτικῷ ut l. 7. § 72. l. 10. § 2. l. 11. § 21.
[28] L. 1. § 8. l. 2. § 16.

ellectus libertéq; id quod præstantius est eligito, ex; strenue adhærescendo præstat autem id quod condecet & cum conducere tibi videbitur. Ratione enim rationi præditus es, reliquis vero finibus ratione prædirus es, recipere & fin, quatenus animatus es mentium, repudies; judicium quoq; quod tibi ex externâ rerum facie irrepit eorumparu, impetum inhibeto curæ sit, quò rectum examen æquitatis instituas.

VII. Nihil unquam in pretio pro utili habeas, quod eò te adigat, ut fidem fallas, modestiam deseras, oderis quenquam, suspectum habeas, execreris, simules, appetas quicquam quod parietes circumjectos velamentaq; desideret. qui enim mentem genitumq; eundem suum, & virtutis hujusce situs sacros; cæteris omnibus anteverterit, is tragœdiam nullam excitat, non ingemiscit, non solitudine, non frequentiâ opus habet: quod est maximum, victurus est, mortis nec appetens, nec metuens. quin nec tantillum interesse censebit, spatio temporis prolixiore an contractiore animâ suâ corpore inclusa utatur. utpote qui, si statim demigrandum fuerit, perinde promptus sit decedere, ac aliud quid agere, quod modestè & decorè agi oporteat. hoc autem unum per vitam totam cavet religiosè, ne mens sibi quicquam eorum subterfugiat, quæ animantis rationalis & civilis propria sunt munera.

VIII. In hominis castigati atque expurgati animo, nihil suppurati, nihil impuri, nihil subdoli offendas. neq; verò vitam hujus non consummatam fatum unquam abruperit. perinde ac si tragœdum dixerit quis ante fabulam peractam scenâ cessisse. quin nec servile quippiam in eodem aut affectatum deprehendas, aut addictum, aut abscissum, aut quod censuram refugiat, aut quod latebras requirat.

IX. Facultatem opinatricem venerare. in hoc enim sita sunt omnia, ut menti tuæ nulla insit cogitatio, quæ vel naturæ, vel animantis ratione præditi conditioni

κατεκράτησεν ἄφνω, & παρήνεγκεν. σὺ δέ, φημι, ἁπλῶς & ἐλευθερίως ἑλοῦ τὸ κρεῖττον, & [1] τοῦτο ἀντέχου. κρεῖττον ἡ τὸ συμφέρον, [2] εἰ μὲν τὸ ὡς λογικῷ, τοῦτο τήρει· εἰ δὲ τὸ ὡς ζώῳ, ἀπόφασαι, & [3] ἀτύφως φύλαττε τὸ κρίνειν μόνον, ὅπως ἀσφαλῶς τοῦτο ἐξέσται σοι ποιεῖν.

VII. [4] Μὴ τοιοῦτος γίνου ὡς συμφέρον σεαυτῷ, ὁ ἀναγκάσῃ σέ ποτε τὴν πίστιν παραβῆναι, ἢ αἰδῶ ἐγκαταλιπεῖν, μισῆσά τινα, ὑποπτεῦσαι, καταράσασθαι, ὑποκρίνασθαι, ἐπιθυμῆσά τινος [5] τοίχων & τῶν παραπετασμάτων δεομένου. ὁ γὰρ ἐν ἑαυτῷ [6] νοῦν & δαίμονα, & τὰ [7] ὄργια τὰ τούτου ἀρετὴν προελόμενος, [7] ἀγαγώδης ἐστὶ, ἢ σεναζει, [9] σὺν ἐρημίᾳ, ἢ πολυπληθείᾳ [10] δείσει. ὃ μέγιστον, ζῆσαι, [11] μήτε διώκων, μήτε φεύγων· [12] πότερον ἢ ὀλίγον πλέον ἀφαίρημα χρόνου ᾧ σώματι τοιούτῳ τῇ ψυχῇ, ἢ ἐὰν ἔλαττον χρήσει), ὑσὶ ὁπόσον αὐτῷ μέλει. [13] κἂν γὰρ ἤδη ἀπαλλάσσεσθαι δέῃ, ὅπως [14] εὐλύτως ἀπόψει, [15] ὡς ἄλλο τι ἀφηρημένως & κοσμίως ἐνεργεῖν δυνάμενον ἐνεργήσεων· τοῦτο μόνον πρὸ ὅλου ἐν βίου εὐλαβούμενος, ὃ τὶ ἀλλοιοῦν [16] ἓν ἐνὶ τῶν οἰκείων νοερῷ πολίτῃ ζώῳ [17] ζητῇ γινέσθαι.

VIII. [18] Οὐδὲν αὐ ἐν τῇ διανοίᾳ σου κεκλασμένον & ἐκκεκαθαρμένον πυώδες, οὐδὲ μωλῶ μεμολυσμένον, οὐδὲ ὑπουλον εὕροις. [19] οὐδὲ ἀσυντελῆ τὸν βίον αὐτοῦ ἡ περιφερομένη καταλαμβάνει, [20] ὡς ἂν τις εἴποι τὸν ἀγαγώδη, ὡς τοῦ τελείου καὶ διαδεδεμένου ἀπαλλάττεσθαι. ἕτερον ἢ οὐδὲν δοῦλον, [21] ὑδὲ κομψὸν, οὐδὲ περισπεδεμένον, οὐδὲ [22] ἀπεχθισμένον, οὐδὲ ὑποδύγυον [23] οὐδὲ ἐμφωλεῦον.

IX. [24] Τὴν ὑπολητικὴν δύναμιν σεβοῦ. [25] ἐν ταύτῃ ὁ πᾶν, ἵνα ὑπόληψις ᾖ ἠρεμοῦσα [26] τῇ φύσει, & τῇ δὲ λογικῇ ζώου κατα-

σκευῇ

[1] L. 4. § 32.
[2] L. 10. § 2. l. 12. § 31.
[3] ἄτυφον f. L.
§ 12. l. 6. § 13.
[4] Sup. § 6.
[5] Inf. § 8, 16.
l. 10. § 9.
[6] Sup. § 3, 5.
[7] ἔργα Lug.
[8] ἔργα Annot.
[9] L. 5. § 23. l. 9. § 29.
[9] Sup. § 4, 5 Inf. § 8, 16.
[10] δείσεται Lug.
[11] [τὸ ζῆναι τοι] m. f. L. 9. § 3.
[12] L. 2. § 14. Inf. § 8. l. 7. § 49. l. 10. § 1.
[13] L. 2. § 11.
[14] Sup. § 5.
[15] L. 6. § 2.
[16] Sup. § 6.
[17] ζητῶ Lug.
[18] L. 9. § 3.
[19] Sup. § 7. l. 5. § 31. l. 7. § 69. l. 8. § 32. l. 10. § 1. l. 11. § 1, 3.
[20] L. 12. § 36.
[21] Sup. § 5. l. 4. § 51.
[22] L. 8. § 34.
[23] Sup. § 6.
[24] L. 5. § 21. l. 6. § 16. l. 11. § 1.
[25] L. 2. § 17.
[26] τοῦ Lug.

σθυῆ. αὖτη ὃ ἐπαγγέλεται ἀφροπωσίδη, καὶ τὸ φρὸς ἀνθρώπους οἰκείωσιν, καὶ τὸ πεῖσ θεοῖς ἀκολουθίδη.

X. Πάνυ ἓν ῥίψας, [4] ταῦτα μόνον τὰ ὀλίγα σώεχε· καὶ ἓν συμμνημόνευε, ὅτι [5] μόνον ζῆ ἕκαστος ὃ πρὸν τοῦτο, ὃ ἀφελεῖται· τὰ ὃ ἄλλα, ἢ βεβίωται, ἢ ἐν ἀδήλῳ· μικὸν μὲ οὖν ὁ ζῆ ἕκαστος, [6] μικὸν ὃ ὃ τ γῆς χωρίδιον ὅπου ζῆ· [7] μικὸν ὃ καὶ ἡ μνήμη ὑστεροφημία, καὶ αὐτὴ ὃ κ' Ἀλεξάνδρῳ αὐθεωπαρείων πάλαι πεπνιξομένων, καὶ σὺν εἰδότων σεβεσαύλους, ὅτι γε ὃ πρόπαλαι πεπνηότα.

XI. Τοῖς ὃ εἰρημένοις πρόσκειμαι· ἓν ἓλι πρόσω, [8] ὅρον ἢ ὑποσχαφῶ ἀεὶ ποιεῖδς τὸ ὑποπίπτον φαντασῦ, ὥστε αὐτὸ ὁποῖόν ἐστι κατ' ὑπόλη [9] γυμνὸν, ὅλον δ' ὅλων [10] διηρημένως βλέπειν· καὶ ὃ ἴδιον ὄνομα αὐτῦ, καὶ τὰ ὀνόματα ἐκείνων ἐξ ὧν συνεκείδη, καὶ εἰς ἃ ἀναλυδήσεται, λέγὴν πρὸ ἑαυτῦ. [11] πρόδεν γὰ ὕψος μεγαλοφροσύνης ποιητικὸν, ὡς τὸ ἐλεγχὴν [12] ὁδῷ καὶ ἀληθείᾳ ἕκαστον πρὸ ὃ βίῳ ὑποπιπόντων δύνασδαι, καὶ τὸ ἀεὶ ὅλως εἰς αὐτὰ ὁρᾶν, ὥστε συνεπιβάλλειν ὁποίῳ τινὶ ὃ κόσμῳ, ὁποίαν τινα τοῦτο χρείαν παρέχομενον, [13] τίνα μὲ ἔχὴ ἀξίαν ὡς πρὸς ὃ ὅλον, ἐν ᾧ ὃ ὡς πρὸς τ' ἀνθρωπον, [14] πολίτιδν ὄντα πόλεως τ ἀνωτάτης, ἧς αἱ λοιπαὶ πόλεις ὥσπερ οἰκίαι εἰσίν· [15] ἐκ ἔστι, καὶ ἐκ τίνων συνῆκέναι. καὶ [16] πόσον χρόνον πέφυκε πρᾶγμένειν τοῦτο, ὃ [17] τ φαντασίαν μοι νῦν ποιῶν· καὶ [18] τίνων ἀρετῆς πρὸς αὐτὸ χρεία, οἷον ἡμερότητος, ἀνδρείας, ἀληθείας, πίστεως, ἀφελείας, αὐταρκείας, τῆς λοιπῶν. δὴ δεῖ ἐφ' ἑκάστῳ λέγὴν, [19] τοῦτο μὴ πρὸς θεοῦ ἧκει· τοῦτο ὃ [20] κατὰ τὴν σύλληξιν, καὶ τὴν συμμηρυομένην σύγκλωσιν, καὶ τ τοιαύτην συντύξιν τε καὶ τύχης. τοῦτο ὃ [21] πρὸς ὃ Συμφύλε καὶ ζωγόνε καὶ χοιρωνῆ, ἀγνοοῦντος

non sit consentanea. postulat autem ista, ut nihil temerè statuamus, ut hominibus benevoli, Deoq; obsequentes simus.

X. Missis itaq; rebus cæteris, pauca ista apud te habeas. meminerisq; insuper, unumquemq; præsens tantummodo ætatis spatium, quod puncti instar obtinet, vivere: reliquum tempus vel jam exactum, vel in incerto planè situm. exiguū est itaq; quivivit quisq;; exiguus & telluris, in quo vitā agit angulus: exiguū quiddam, quæ & diutissimè prorogatur, posthuma fama; eáq; homuncionū morti celerrimè concedentium, qui ne seipsos quidem probè nôrint, nedum jam olim defunctum quempiam, successionibus propagata.

XI. His quæ dixi monitis salutaribus, illud unū adjectū sit: ut definit o sive descriptio fiat semper rei illius quæ sub cogitationem cadit; quò ipsā per se nuda ex natura sui, eadémq; integra, per partes sui universas, quale quid sit, distinctè possis dijudicare; utq; apud te perpendas, & quodnam sit nomen ejus, quæq; eorum ex quibus constat, & in quæ futurum est ut resolvatur denuò, nomina. nihil enim perinde magnanimitatem ingenerat, atq; expeditè veréq; discutere posse unumquodq; eorum quæ in vita contingunt; eadémq; sic intueri semper, ut mentē simul subeat, quali mundo qualem usum hoc præbeat, quamnam universi respectu dignitatem obtineat; quamnam, hominem quod attinet, qui civem agit civitatis supernæ illius cujus reliquæ civitates istæ quasi familiæ exiitunt; quidnam sit, & ex quibusnam principiis consistat, & quamdiu durare natū sit, quod phantasiam mihi afficit præsentiarum: quanam item virtute adversus rem eam sit usus; mansuetudine puta, fortitudine, veritate, fide, simplicitatē, frugalitate, an alià aliquâ. de singulis ergo rebus dicendū est; Hoc divinitùs venit; hoc à fati serie connexâ contextâq; vel à concursu fortuito istiusmodi: hoc à contribuli, congenere, sodale; qui ipse

quidem

[4] L. 4. § 49. l. 7. § 55.
[5] L. 7. § 31.
[6] L. 7. § 31, 67 l. 10. § 11. l. 12. § 27, 31.
[7] L. 4. § 3. l. 6. § 36. l. 8. § 21. l. 32. l. 12. § 5. l. 4. § 3, 19. l. 5. § 33. l. 7. § 6. l. 8. § 21. l. 9. § 30.
[8] L. 2. § 12. l. 6. § 13. l. 7. § 68. l. 10. § 18 l. 11. § 2, 16. l. 12. § 8.
[9] L. 9. § 34. l. 12. § 2.
[10] L. 4. § 21.
[11] L. 10. § 11.
[12] L. 1. § 9.
[13] L. 6. § 3.
[14] L. 2. § 16.
[15] L. 2. § 12.
[16] L. 9. § 25.
[17] L. 12. § 18.
[18] L. 9. § 11, 42
[19] L. 2. § 3. l. 4. § 23.
[20] L. 4. § 26. l. 7. § 34.
[21] L. 2. § 1.

μῦτοι ὃς ἀεὶ αὐτῷ κ᾽ φύσιν ἔχει. ἀλλ᾽ ἐφ᾽ ἑκάστου ἀγνοῶ. Διὰ τοῦτο [1] ἡρώμην αὐτῷ κ᾽ τὴν τῆς κοινωνίας φυσικὸν νόμον, [2] εὐνοῶς, καὶ δικαίως ἅμα μῦτοι [3] τὸ κατ᾽ ἀξίαν ἐν τοῖς μέσοις συνεχάζομαι.

[1] L. 6. § 23. l. 8. § 29. 43.
[2] εὐμενῶς Jun.
[3] L. 4. § 32. l. 6. § 3.

XII. Ἐὰν [4] δὲ παρὰ ἐνεργῇς, [5] ἐπόμενος τῷ ὀρθῷ λόγῳ ἐσπουδασμένως, ἐρρωμένως, [6] σωφρόνως, καὶ μηδὲν παρεμπίπτοντα ἀλλὰ [7] τὰ ἑαυτοῦ δαίμονα καθαρὸν ἐσώσατε τηρῆς, [8] ὡς εἰ καὶ ἤδη ἀποδοῦναι δέοι· ἐὰν [9] τοῦτο συναίσῃς, [10] μηδὲν παρεμπίπτων, μηδὲ φεύγων, ἀλλὰ τῇ πράξει κ᾽ φύσιν ἐνεργείᾳ, καὶ τῇ ἐν λέγειν καὶ φθέγγῃ, ἡφικῇ ἀληθείᾳ ἀρκέμενος, εὐζωήσεις· [11] ἔστι δ᾽ οὐδεὶς ὁ τοῦτο κωλύσαι δυνάμενος.

[4] L. 2. § 5. l. 8. § 2, 32, 36, 44. l. 9. § 1, 6. l. 12. § 1, 3.
[5] L. 10. § 12. l. 12. § 31.
[6] Sup. § 3. l. 4. § 25.
[7] L. 2. § 16.
[8] L. 2. § 5.
[9] τοῦτο. Mer.
[10] Sup. § 7.
[11] L. 1. § 17. l. 6. § 58. l. 7. § 16. l. 9. § 11.

XIII. Ὥσπερ οἱ ἰατροὶ ἀεὶ τὰ ὁρμήματα καὶ σιδήρια πρόχειρα ἔχουσι πρὸς τὰ αἰφνιδίως παραδεχθέντα· οὕτω [12] τὰ δόγματα σοὶ ἕτοιμα ἔχε πρὸς τὰ θεῖα καὶ ἀνθρώπινα εἰδέναι, καὶ [13] πρὸς τὸ μικρόπαντα ὕτω ποιεῖν, ὡς τῆς ἀμφοτέρων πρὸς ἄλληλα συνδέσεως μεμνημένον. ἔστε γὰρ ἀνθρώπινόν τι [14] ἄνευ τοῦ θεῖα συναναφορᾶς εὖ πράξεις, ἔστε ἔμπαλιν.

[12] L. 2. § 3. l. 4. § 3. l. 6. § 48. l. 12. § 24.
[13] L. 12. § 29.
[14] L. 6. § 7, 23. l. 7. § 68.

XIV. [15] Μηκέτι πλανῶ· οὐ γὰρ τὰ ὑπομνήματά σου μέλλεις ἀναγινώσκειν, οὐδὲ τὰς τῶν ἀρχαίων Ῥωμαίων καὶ Ἑλλήνων πράξεις, καὶ τὰς ἐκ τῶν συγγραμμάτων ἐκλογάς, ἃς εἰς τὸ γῆρας σαυτῷ ἀπέκλεισο· [16] σπεῦσον οὖν εἰς τέλος, καὶ τὰς κενὰς ἐλπίδας ἀφεὶς, [17] σαυτῷ βοήθησον, εἴ τί σοι μέλει σαυτοῦ ὡς [18] ἔξεστιν.

[15] L. 2. § 4, 6. l. 4. § 17, 26. l. 6. § 47.
[16] L. 5. § 36.
[17] L. 2. § 2. l. 5. § 2, 5. l. 8. § 8, 55. l. 12. § 1.
[18] L. 10. § 26. l. 11. § 12.

XV. Οὐκ ἴσασι, πόσα σημαίνει ὁ κλέπτης, τὸ σπείρειν, τὸ ὠνεῖσθαι, τὸ ἡσυχάζειν, τὸ ὁρᾶν τὰ πρακτέα, [19] ὃ οὐκ ὀφθαλμοῖς γίνεται, ἀλλ᾽ ἑτέρᾳ τινὶ ὄψει.

[19] L. 10. § 26. l. 11. § 12.

XVI. [20] Σῶμα, ψυχή, νοῦς· σώματος αἰσθήσεις, ψυχῆς ὁρμαὶ, νοῦ δόγματα· τὸ μὲν [21] τυπώδης φαντασιοῦν, καὶ τὸ βοσκημάτων τὸ

[20] L. 2. § 2.
[21] L. 5. § 33. l. 6. § 16, 28.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

τὸ δ' [1] νόμεροσαις ἁδὲ ὁρμηκοῖς, καὶ τοῖς δημείοις, καὶ τοῖς αὐθεγμένοις, καὶ Φαλαρίδι καὶ Θ. καὶ Νέρωνι· [2] τὸ [δ'] τὴν πατρίδα ἔχθρον ὅτι τὰ φανόμενα καθήκοντα, καὶ τοῖς θεοὺς μὴ νομίζουσιν, καὶ τοῖς τὰ παιδία ἐγκαταλείποντων, καὶ τοῖς [3] ποιοῦντων, [4] ἐπειδὰν πλείοσι τὰς θύρας· εἰ οὖν [5] τὰ λοιπὰ χρηστά ἐστι πρὸς τὰ ἡρημένα, λοιπὸν τὸ ἴδιόν ἐστι τῆς ἀγαθῆς, [6] φιλεῖν μὲ καὶ ἀποάζεσθαι τὰ συμβαίνοντα, καὶ [7] συγκλωθόμενα αὐτῷ· [8] τὸν δ' ἔνδον ἐν τῷ ἡγεμονικῷ ἱδρυμένον δαίμονα μὴ φύρειν, μηδὲ θορυβεῖν ὄχλῳ φαντασιῶν, ἀλλὰ [9] ἵλεων ἔχοντα, κοσμίως [10] ἑπόμενον τῷ θεῷ, [11] μήτε φθεγγόμενον ἃ μὴ δεῖ τὰ ἀληθῆ, μήτε ἐνεργοῦντα μὴ δίκαια. [12] εἰ δ' ἀπιστοῦσιν αὐτῷ πάντες ἄνθρωποι, ὅλα ἁπλῶς καὶ ἀδημόνως καὶ εὐθύμως βιοῖ, [13] ὅτε χαλεπαίνει τινὶ τούτων, [14] ὅτε παραπέπτωκέ τι ὁδῷ τῇ ἀγούσῃ ὅπῃ τὸ τέλος τοῦ βίου, ἐφ' ὃ δεῖ ἐλθεῖν καθαρόν, ἥσυχον, εὔκυτον, [15] σωπρμοσμένον.

diculis agitari, atque abripi, feris quoq; competit, & effœminatis, & Phalaridi, & Neroni, & Deos negantibus, & patriam deserentibus, & postquam fores sibi occluserint, quidlibet perpetrantibus. Si cætera ergò eorum, qui jam dicti sunt, communia fuerint, restat, ut viri boni hoc sit peculiare, in eis quæ officii sui esse videbuntur, mentis ductum sequi, & fatis volventibus casus vitæ intextos lubenter amplexari; genium verò intra se in pectore situm, nec polluere, nec visorum congerie perturbare; sed placidum servare; huic tanquam Deo, decenter obsequi: nihil à veritate alienum proloquendo, nihil à justitiæ ratione devium exequendo. Quòd si nemo illi fidem adhibuerit, quòd simpliciter, modestè, tranquillè degat, neque id à quoquam ægrè ferre, aut à via ea, quæ ad vitæ finem ducit, ideo divertere: ad quem par est accedere purum, pacatum, promptum, sponte suâ fato suo sese accommodantem.

[16] ἀθιάστως τῇ ἑαυτοῦ μοίρᾳ

ΒΙΒΛΙΟΝ δ'.

LIB. IV.

Ο' [1] ἔνδον [2] κωμεῦον, ὅστις κατὰ φύσιν ἔχει, ὕτως [3] ἔσται πρὸς τὰ συμβαίνοντα, ὥστε [4] ἀεὶ πρὸς τὸ δυνατὸν καὶ διδόμενον μεταλλάττεσθαι ῥᾳδίως. ὕλαι γὰρ [5] ἀποταγμέναι ἀδημόνῳ φιλεῖ. ἀλλὰ ὁρμᾷ μὲ πρὸς τὰ [6] ἡγούμενα [7] μὴ ἐκβιαζόμενος· [8] τὸ δ' ἀντιφερόμενον ὕλαι ἑαυτῷ ποιεῖ [9] ὥσπερ τὸ πῦρ, ὅταν ἐπιπέσῃ τοῖς ἐμπιπτόντων, ὑφ' ὧν ἂν μικρὸς ἰὼν λύχνος ἐσβέσθη· τὸ δὲ καιόμενον πῦρ, τάχιστα ἐξωκείωσεν ἑαυτῷ τὸ ἐπιφερόμενον, καὶ κατανάλωσεν, καὶ ὑπὲρ αὐτῷ ἐκείνων ὅτι μεῖζον ἦν.

QUÆ intra nos pars principatum obtinet, ubi secundùm naturam habuerit se, adversùs ea quæ contingunt ità est comparata, ut ad id quod potest & concessum est, facilè se transferat neq; enim de materia certa ulla solicita est: sed ad ipsa etiam præpòsita cum exceptione fertur: & quicquid eorum loco adversi se ingerit, id pro materia, in qua exerceat se, habet: quemadmodum ignis validior, ubi ea, vel obvia facta, vel injecta, corripuerit, quæ lucernam exilem citò extinxissent, accommodat sibi & absumit, & ex eis ipsis incrementa capit.

II. Nihil

II. Nihil operis est frustra temereve exequendum, neq; aliter quàm ut artis regulis quàm exactissimè respondeat.

III. Recessus sibi requirunt multi multos, villas agrestes, litora, montes. istiusmodi loca & ipse plurimùm soles appetere. hoc autem totum vulgarium cum primis est hominũ. cùm liceat, quocunq; ipse volueris tempore, in teipsum secedere. nusquam enim aut quietior aut otii amplioris cuiquam recessus datur, quàm in suam ipsius animam. præcipuè, si quis ea intra se reposita habuerit, quorum contemplatione summam extemplò tranquillitatẽ consequatur. tranquillitatem eam dico, quæ in animi probè compositi statu consistit. hoc itaq; recessu jugiter usus, te renova. habeas autem penes te brevia quædam & principalia documenta, quæ statim ubi succurrerint, omnem animi molestiam eluere tibi possint, remittántque te nihil ægrè ferentem eorum, ad quæ reverteris. ecquid est enim, quod ægrè ferre debeas? nunquid hominum improbitatem? perpendens tecum dogma illud, homines alterum alterius causà natos esse; tum æquanimitatem esse justitiæ portionem; porrò invitos delinquere; deniq; quàm multi ubi inimicitiis exercendis, suspicionibus fovendis, odiis, litigiis, vitam exegissent, tandem defuncti & in cineres redacti sint, desine tandem tibi molestiam facessere. At universi ipsius administratio, & inde obvenientia, ægrè tibi faciunt. reduc tibi in memoriam disjunctivũ illud, aut numinis providentiâ; aut atomorum concursu constant universa: vel ea etiam argumenta, quibꝰ liquidò demonstratur, mundum istũ civitatis instar obtinere. Verùm tangunt angúntq; te ea quæ corpus attingunt. at tu considera, mentem tuam, ubi semel agnitâ vi propriâ, subduxerit sese, spiritui sive leniter sive asperè moto neutiquam immisceri. quibus adjicias licet &, quæ de dolore ac voluptate audieris aliquando, & assensu tuo comprobaveris. Sed gloriolæ cupido forsan te torquet. cogita quàm citò oblivione sepeliantur omnia, quámq; vastum chaos infiniti ævi utrinq; consistat:

II. Μηδὲν ἐνέργημα [1] εἰκῆ, μηδὲ ἄλλως ἢ [2] κατὰ θεώρημα συμπλεκόμενον τῇ τέχνῃ ἐνεργείσθω.

III. Ἀναχωρήσεις [3] αὐτοῖς ζητοῦσιν, ἀγροικίας, καὶ αἰγιαλούς, καὶ ὄρη· ἔωθας καὶ σὺ τὰ τοιαῦτα μάλιστα ποθεῖς. ὅλον δὲ τοῦτο ἰδιωτικώτατόν ἐστιν· ἔξον γὰρ σεαυτὸν ἀναχωρεῖν. ὑδαμοῦ γὰρ ἥσυχιώτερον, ἢ ἀπραγμονέστερον ἀνθρώπου ἀναχωρεῖ, ἢ [4] εἰς τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν· μάλιστα δὲ, ὅστις ἔχει ἔνδον τοιαῦτα, εἰς ἃ ἐπιβλέψας, ἐν πάσῃ [5] εὐμαρείᾳ εὐδὺς γίνεται τὴν ἐμφάνειαν λέγω οὐδὲν ἄλλο, ἢ εὐκοσμίαν. [6] Συνεχῶς οὖν δίδου σεαυτῷ ταύτην τὴν ἀναχώρησιν, καὶ [7] ἀνάπλεω σεαυτόν. [8] Βραχέα δὲ ἔστω καὶ στοιχειώδη, ἃ ἐπανιόντα ἀπομνήσματα, ἀρκέσει εἰς τὸ πᾶσαν [9] αὐτὴν [10] ἀποκλύσαι, καὶ ἀποπέμψαί σε, [11] μὴ δυσχεραίνοντα ἐκείνοις, ἐφ' ἃ ἐπανέρχῃ. [12] Κατὰ γὰρ δυσχεραίνεις; τῇ τῶν ἀνθρώπων κακίᾳ; ἀναλογισάμενος τὸ κεῖμα, ὅτι [13] τὰ λογικὰ ζῷα ἀλλήλων ἕνεκεν γέγονεν· καὶ ὅτι [14] τὸ ἀνέχεσθαι, μέρος τῆς δικαιοσύνης· καὶ ὅτι [15] ἄκοντες ἁμαρτάνουσι· καὶ [16] πόσοι ἤδη δι' ἐχθρὰν καὶ μῖσος πεφιλονείκηκασι, καὶ [17] κατακεῖνται, τεθνᾶσι· πάνυ ποτέ. ἀλλὰ καὶ [18] τοῖς ὅλων ἀπανεμομένοις δυσχεραίνεις· ἀνανεωσάμενος τὸ διλῆμμον, [19] ἢ τοι θεόνοια, ἢ ἄτομοι, ἢ ἔξ ὅλων ἀπεδείχθη, ὅτι [20] κόσμου ὡσπερεί πολιτεία. ἀλλὰ τὰ γραμμικά σε ἅψεται· ἐὰν [21] συνίῃς ὅτι [22] ἐπιμένειν λείως ἢ τραχέως κινεῖσθαι πρὸς τὸ ἀγαθὸν ἡ διάνοια, ἐπειδὰν ἅπαξ ἑαυτὴν ἀπολάβῃ, καὶ γνωρίσῃ τὴν ἰδίαν ἐξουσίαν, καὶ λοιπὸν ὅσα περὶ πόνου καὶ ἡδονῆς ἀκήκοας, καὶ συνήσθου. ἀλλὰ τὸ δοξάριόν σε [23] πεισατόν. ἀπιδὼν εἰς [24] τὸ τάχος τῆς πρώτων λήθης, καὶ [25] τὸ χάος τοῦ ἔμπροσθεν ἀπείρου αἰῶνος,

[1] L. 2. § 5.
[2] L. 8. § 32.
[3] αὐτοῖς.
[4] L. 7. § 59.
[5] L. 1. § 16.
[6] L. 6. § 11.
[7] L. 7. § 2.
[8] L. 2. § 5. Sup. § 3.
[9] ἀνίαν. Xyl.
[10] ἀπολύσαι. Jun.
[11] L. 5. § 9.
[12] L. 12. § 12, 24.
[13] L. 2. § 1. l. 3. § 4.
[14] L. 5. § 33.
[15] L. 7. § 22, 63. l. 11. § 18
[16] L. 7. § 58.
[17] Inf. § 48.
[18] L. 8. § 17.
[19] Inf. § 27.
[20] L. 2. §. 16. Inf. § 4, 23.
[21] ἐννόησον. Lug.
[22] L. 5. § 26.
[23] πειστὰ Jun. L. 2. § 7.
[24] L. 2. § 17. Inf. § 19, 32, 33, 35. l. 5. § 33. l. 8. § 37. l. 9. § 30.
[25] Inf. § 50. l. 7. § 35.

[1] Inf. § 33. l. 5. § 33.
[2] L. 2. § 17. l. 8. § 52, 53. Inf. § 16.
[3] L. 9. § 18.
[4] εὐρυχωρίαν.
[5] L. 9. § 30.
[6] L. 8. § 24. l. 10. § 17.
[7] L. 3. § 10.
[8] L. 6. § 59. l. 7. § 62. l. 8. § 53.
[9] L. 7. § 28.
[10] L. 2. § 2.
[11] Inf. § 32. l. 6. § 26.
[12] L. 8. § 3, 4.
[13] L. 2. § 5. l. 3. § 5.
[14] L. 3. § 13.
[15] L. 5. § 19. l. 9. § 15. l. 11. § 11.
[16] L. 8. § 47.
[17] L. 2. § 12. l. 7. § 23, 25.
[18] μιᾶς ἀλλῆ. Jun.
[19] Inf. § 48. l. 6. § 56. l. 7. § 18.
[20] L. 8. § 6. l. 9. § 19. l. 10. § 7.
[21] L. 2. § 15. l. 7. § 8. l. 9. § 8.
[22] νοερόν.
[23] L. 2. § 16. Sup. § 3.
[24] L. 3. § 4.
[25] L. 9. § 8.
[26] L. 5. § 13.
[27] L. 11. § 35.

Τὸ κενὸν τῆς ἀπραξίας, καὶ τὸ συμβάλλον, καὶ τὸ ἄκαιρον τῶν περὶ ἡμᾶς δοκούντων, καὶ τὸ σπουδῇ τοῦ τόπου ἐν ᾧ διαιτᾶσθαι· ὅλη τε γὰρ ἡ γῆ σημεῖον, καὶ τούτου πόσον γωνίδιον ἡ καθοίκησις αὕτη; καὶ ἐνταῦθα πόσοι, καὶ οἷοί τινες οἱ ἐπαινεσόμενοι; λοιπὸν οὖν μέμνησο τῆς ἀναχωρήσεως τῆς ἐς τοῦτο τὸ ἀρθρίδιον ἑαυτοῦ· καὶ πρὸ πάντων μὴ σπῶ, μηδὲ κατατείνου, ἀλλὰ ἐλεύθερος ἴσο, καὶ ὅρα τὰ πράγματα ὡς ἀνήρ, ὡς ἄνθρωπος, ὡς πολίτης, ὡς θνητὸν ζῷον. Ἐν δὲ τοῖς χρησιμωτάτοις εἰς ἃ ἐγκύψῃς, τοῦτα ἔστω τὰ δύο, ἓν μέν, ὅτι τὰ πράγματα οὐχ ἅπτεται τῆς ψυχῆς, ἀλλ' ἔξω ἑστηκεν ἀνεφαμένης· αἱ δὲ ὀχλήσεις ἐκ μόνης τῆς ἔνδον ὑπολήψεως ἕτερον δέ, ὅτι πάντα ταῦτα ὅσα ὁρᾷς, ὅσον οὐδέπω μεταβαλεῖ, καὶ οὐκ ἔτι ἔσται· καὶ ὅσων ἤδη μεταβολαῖς αὐτὸς παρεπέπτωκας συνεχῶς θανοῦσι. ὁ κόσμος, ἀλλοίωσις· ὁ βίος, ὑπόληψις.

IV. Εἰ τὸ νοερὸν ἡμῖν κοινόν, καὶ ὁ λόγος καθ' ὃν λογικοὶ ἐσμεν κοινός· εἰς τοῦτο, καὶ ὁ προστακτικὸς τῶν ποιητέων, ἡ μή, λόγος κοινός· εἰ τοῦτο, νόμος κοινός· εἰ τοῦτο, πολῖταί ἐσμεν· εἰ τοῦτο πολιτεύματός τινος μετέχομεν· εἰ τοῦτο, ὁ κόσμος ὡσπεὶ πόλις ἔστι. ποίου γὰρ ἄλλου φήσῃ τις τὸ τῶν ἀνθρώπων πᾶν ἡγεμονικοῦ κοινοῦ πολιτεύματος μετέχειν; ἐκεῖθεν ἄρα ἐκ τῆς κοινῆς ταύτης πόλεως, καὶ αὐτόθεν τὸ νοερὸν καὶ λογικὸν καὶ νομικὸν ἡμῖν, ἢ πόθεν; ὥσπερ γὰρ τὸ γεωδὲς μοι ἀπό τινος γῆς ἀπομεμέρισται, καὶ τὸ ὑγρὸν ἀφ' ἑτέρας στοιχείου, καὶ τὸ πνευματικὸν ἀπό τινος πηγῆς τινος, καὶ τὸ ξηρὸν καὶ πυρῶδες ἔκ τινος ἰδίας πηγῆς (οὐδὲν γὰρ ἐκ τοῦ μηδενὸς ἔρχεται, ὥσπερ καὶ εἰς τὸ οὐκ ὂν ἀπέρχεται) οὕτω δὴ καὶ τὸ νοερὸν ἥκει ποθέν.

V. Ὁ θάνατος τοιοῦτος, οἷον γένεσις, φύσεως μυστήριον, σύγκρισις ἐκ τῶν

tum quàm inanes planè applauſus iſti: quàm mutabile & judicii expers faventium vulgus; quàm anguſto deniq; ſpatio laus iſta terminetur. ſiquidem & terra tota puncti inſtar habet; hujuſque ipſius angulus quàm exiguus incolitur; iſtîc autem agentium quota pars, & hi quales ſunt, qui te celebraturi ſint? proinde, memento tandem in particulam iſtam ſecedere: & cum primis, cave diſtraharis, cave obnitaris. liber eſto potiùs, réſque ipſas intuere, ut vir, ut homo, ut civis, ut animal mortale. Iſta autem duo præ reliquis ad manum tibi ſint maximè, ad quæ jugiter intendas. alterum, quòd res ipſæ animam non attingunt, ſed extrinſecùs immotæ manent: moleſtiæ autem ab opinione ſola proveniunt. alterum verò, quòd univerſa quæ hîc vides, mox ſunt mutatura, nec futura ampliùs. ſed & perpende tecum, quàm multarum rerum mutationibus interfueris ipſe. alteratione mundus conſtat, opinione vita.

IV. Si intellectu nobis communis eſt, etiã ratio quâ rationales dicimur communis eſt. ſi ratio, etiam ea quæ quid agendum. quid omittendum præſcribit, ratio communis eſt. ſi hæc, lex quoq; communis eſt. hoc ſi conceditur, cives ſumus: & hoc dato, politiæ alicujus participes: & ex conſequenti, civitatis inſtar mundus eſt. ecquam enim aliam excogitaverit quiſquam politiam, cujus univerſum genus humanum ſit particeps? unde ergo nobis intellectu, ratione, atq; adeò lege agere poſſe, niſi inde, à communi illa civitate? ſicut enim quicquid in me terreum exiſtit, à terra aliqua mihi pro parte mea obvenit; quicquid humidum, ab elemento diverſo: quicquid aëreum, à fonte ſuo aliquo; quicquid calidum & igneum item à fonte aliquo peculiari: (nihil enim aut ex nihilo provenit, aut ad nihilum redit) ſic & intellectus alicunde manat.

V. Tale quiddam mors eſt, quale nativitas; naturæ utrumque myſterium eſt. ex eiſdem elementis concretio

[28] μηδὲ εἰς.
[29] L. 5. § 4, 13.
[30] L. 2. § 12.
[31] L. 5. § 4.

concretio illic, in quæ illic resolutio. nihil omnino, cujus quenquã pudeat: cùm nil subsit, quod animali intellectu prædito non congruat, vel constitutionis ejusdem rationi repugnet.

VI. Ab ejusmodi hominibus fieri istiusmodi necesse est. siquis aliter vult esse, idem ficum succo acri carere velit. illud interim omnino memineris, brevi futurum, ut vestrum uterq; defungatur: tum paulò post nè nomina quidem utriusque superstitura.

VII. Opinionem tolle, tollitur simul & querimonia illa, læsus sum. hoc sublato, tollitur damnũ omne.

βέλαμμα.

VIII. Quod hominem ipsum sese deteriorem non facit, nec vitam illius fecerit deteriorem; sed nec damno aut interiore aut exteriore affecerit.

IX. Commodi sui caussâ natura facere hæc cogitur.

X. Cogita, etiam justè contingere, quicquid contingit, id quod si sedulò observaveris, facilè deprehendes, non ex connexione duntaxat necessaria, sed ex ratione justa consequi universa, & tanquam ab eo, qui pro dignitate cuique suum tribuit, provenire. hoc itaq; prout cepisti, observare pergas; & quicquid feceris, bonum te præstaquomodo bonus quis propriè dicitur. in omni actione tua serves istud.

XI. Tu nè ea opineris, quæ is autumat, qui contumeliâ te afficit; vel etiam quæ ille autumare te vult. verùm res ipsas, quomodo verè se habeant cogites.

XII. Duo ista in promptu tibi semper sunt habenda: alterum, nihil ut facias, nisi quod partis regere legémq; dare natæ ratio suggesserit, idque ad generis humani utilitatem. alterum, ut in partem diversam transeas, siquis affuerit, qui te corrigat, & sententiam tibi mutet. veruntamen sententiæ mutatio ista niti semper debet probabilitate aliquâ, vel justum esse, vel in publicum utile, vel aliud hujusmodi, id ad quod transitur,

φυσικὴ συγχώρησις [1] εἰς ταυτά. ὅλως δὲ [2] σὺν ἐφ' ὧν αὖ τις αἰσθήσει. ὃ γὰρ κοινὸν ὂν ἔξης [1] [ἡ ἀλύπου] εἰς f. [2] Inf § 42. l. 2. § 11.

τῷ νοερῷ ζώῳ, τοῦτο κοινὸν καὶ ὁ λόγος ὁ παρακόπτης.

VI. Ταῦτα ὕπως ἀπὸ τῶν τοιούτων πέφυκε γίνεσθαι [3] δεῖ ἀμάχητα· ὁ δὲ τοῦτο μὴ θέλων, φιλεῖ [4] δὲ συκᾶν ὀπὸν μὴ ἔχειν. ὅλως δὲ ἐπίστασο μέμνησο, ὅτι [5] ἔτι ὀλίγῳ χρόνῳ καὶ σὺ καὶ ὅτῳ πανήξεσθε· [6] μετὰ βραχὺ δὲ οὐδὲ ὄνομα ὑμῶν ἀπολειφθήσεται. [3] L. 8. § 14. [4] Sup. § 15. [5] L. 7. § 22. [6] L. 5. § 33. Inf. § 33. l. 8. § 25.

VII. [7] Ἄγαν δὲ ἀπολύπλην, ἕρπει δὲ, βέλαμμα ἄγαν δὲ βέλαμμα, ἕρπει δὲ βλάβη. [7] L. 7. § 14. l. 8. § 40, 47. 49.

VIII. [8] Ὁ χείρω αὐτὸν ἑαυτοῦ ἀδικοῦσαν ὁ ποιεῖ, τοῦτο οὐδὲ τὸν βίον αὐτοῦ χείρω ποιεῖ, [9] οὐδὲ βλάπτει, ἔσω ἔξωθεν, οὔτε ἔνδοθεν. [8] L. 7. § 64. [9] L. 2. § 1.

IX. [10] Ἠναγκάσθη [11] ἡ τοῦ Συμφέροντος [12] φύσις τοῦτο ποιεῖν. [10] L. 2. § 3. l. 3. § 4. [11] ενεκα. f. [12] ἢ φ f.

X. [13] Οἷς πᾶν δὲ συμβαίνον, δικαίως Συμβαίνει· ὃ ἐὰν ἀκριβῶν [14] οὐδὲ φυλάσσῃς, εὑρήσεις, [15] ὃ λέγω μόνον κατὰ δὲ ἔξης, ἀλλ' οἷς κατὰ δὲ δίκαιον, [16] ὡς δὴ ἀπὸ τινος ἀποπέμποντος δὲ κατ' ἀξίαν· οὐδὲ φύλαττε ἄν ὡς ἤρξω· καὶ ἅπαν ποιεῖ, αὖ τούτῳ ποιεῖ, σὺ τὸ [17] ἀγαθὸς εἶ· κατὰ ὁ γενόμενα ἰδίως ὁ ἀγαθός. τοῦτο ἐπὶ πάσης ἐνεργείας σῴζε. [13] L. 3. § 4. [14] --σῶς. [15] Inf. § 43. l. 6. § 38. [16] L. 7. § 31. l. 10. § 25. [17] τῆς Lug.

XI. [18] Μὴ τοιαῦτα ἀπολαμβάνε, οἷα ὁ ὑβρίζων κρίνει, ἢ οἷά σε κρίνειν βούλεται· ἀλλ' ἴδε αὐτὰ [19], ὁποῖά κατ' ἀλήθειάν ἐστι. [18] Inf. § 18. [19] L. 3. § 11

XII. Δύο ταῦτας [20] ἑτοίμους ἔχειν ἀεὶ δεῖ· τὸ μέν, ἐὰν [21] τὸ πρᾶξαι μόνον, ὅσα δὴ ὁ τῆς βασιλικῆς καὶ νομοθετικῆς λόγου ἀποβαίνῃ, ἐπ' ὠφελείᾳ ἀνθρώπων. τὸ δὲ [22] πρὸς τὸ μεταπείθειν, ἐάν τις αὐτῷ διδῶν ὀρθῶν ἢ μεταίτιον ἀπὸ λόγου οἰκείου. τὸ μὴ τοι μεταγωγὴν, ἀεὶ δοκοῦν λόγου πιθανότητος ἐπὶ [23] δικαίου, ἢ [24] κοινωφελοῦς γίνεσθαι, καὶ τὰ αὐτῷ πλησίον τοιαῦτα μόνον [20] ετοιμήτας ἔχειν ἀεὶ L. 3. § 13. [21] L. 2. § 16. l. 3. § 12, 16 [22] L. 6. § 21, 30. l. 7. § 12. l. 8. § 16. [23] L. 10. § 12. [24] L. 7. § 5.

εἶ) δεῖ, οὐχ οὕτε [1] ἡδὺ ἢ [2] ἀνδρεῖον ἐφόλμη.

XIII. [3] Λόγον ἔχεις; ἔχω. πῶς οὖν οὐ χρᾷς; [4] τοῦτο γὰρ τὸ ἑαυτῷ ποιοῦν ἐστιν, [5] καὶ ἄλλο θέλεις;

XIV. Ἐνυπόστατος, [6] ὡς μέρος. [7] ὀναφανιεῖται τῷ ὅλῳ οὐσίᾳ· μᾶλλον δὲ [8] ἀμεταλλοιώτῳ εἰς τὸν τοῦ λόγου αὐτῷ τὸ σπερματικὸν καὶ μεταβολαῖς.

XV. Πολλὰ λιβανωτοῦ βωλάρια ὁτὲ τοῦ αὐτοῦ βωμοῦ, τὸ μὲν πρωτύτερον, τὸ δὲ ὕστερον· [9] διαφέρει δ' οὐδέν.

XVI. Ἐντὸς δεκαπέντε ἡμερῶν [10] θεὸς αὐτοῖς δόξεις, οἷς νῦν θνητὸν φαίνῃ, ἐὰν ἀποκάμψῃς ὁτὲ τὰ δόγματα, καὶ τὸν σεβασμὸν τοῦ λόγου.

XVII. Μὴ ὡς μύρια μέλλων ἔτη ζῆν. [11] τὸ χρεὼν ἐπίκρεμαται. [12] ὡς ζῇς, ὡς ἔξεστιν, ἀγαθὸς γοῦν.

XVIII. [13] Ὁσίῳ [14] ἀφελίᾳ κερδαίνει, ὃ μὴ βλέπων, τί πλησίον εἶπεν, ἢ ἔπραξεν, ἢ διενοήθη, ἀλλὰ [15] μόνον ἐφ' αὑτὸς ποιῇ, ἵνα αὐτὸ τοῦτο δίκαιον ᾖ, καὶ ὅσιον, [16] ἢ κατὰ [17] ἀγαθὸν μὴ [18] μέλαν ἦθος· [19] σφιγκτέον, ἀλλ' [20] ἐπὶ τὴν γραμμῆς πρόχειρον, μὴ διερριμμένον.

XIX. Ὁ [21] ἕκαστος τῶν μεμνημένων [22] μέλλει καὶ αὐτὸς ἀποθανεῖσθαι· εἶτα πάλιν ἡ ἀνθρωπότης ὅλη ἀποθανεῖται. [23] μέχρι καὶ φῶτα ἡ μνήμη ἀποσβῇ ἀφ' ἑπομένων καὶ σβεννυμένων φερίστα. τοῦτο δ' ὅτι καὶ ἀθάνατοι μὲν οἱ μεμνησόμενοι, ἀθάνατος δ' ἡ μνήμη· [24] εἰ οὖν τοῦτο πρὸς σέ; πρεπεῖς, νὴ καὶ πρεπεῖς f. πρεσεῖς Boot. ἐχόμενον f. ἔχουσιν λόγον. Λοιπὸν, πᾶν. Boot. καὶ πρὸς τὸν τεθνηκότα; [24] ἀλλὰ πρὸς τὸν ζῶντα, εἰ ὠφέλιμον· [25] πλοῦ ἄρα δι' [26] οἰκονομίαν τινά; [27] πάρεσι γὰρ νῦν ἀκμῇ· ἡ φυσικὴ δόσις, ἄλλης τινὸς ἐχόμενον λόγου λοιπόν.

XX. Πᾶν τὸ καθ' ὁτιοῦν καλὸν, ἐξ ἑαυτοῦ τοῦ καλοῦ ἐστι, καὶ [28] ἐφ' ἑαυτῷ καταλήγει, οὐδὲν ἔχον μέρος ἑαυτοῦ [29] τὸν

non autem quod jucundum aut gloriosum existat.

XIII. Ratione præditus es? Sum. cur ergo eâ non uteris? hæc enim si quod suum est fecerit, ecquid est amplius quod requiras?

XIV. Tanquam pars universi hujus, extitisti. in id quod produxit te evanesces. vel potiùs mutatione quâdam interveniente in rationem seminalem recipieris.

XV. Multæ thuris glebulæ in ara eadem; alia citiùs, alia seriùs decidit: citiùs autem an seriùs, nihil interest.

XVI. Intra decimum diem Deus illis ipsis videberis, quibus nunc pro bellua & simia haberis, si ad decreta rationisque cultum te retuleris.

XVII. Tu nè tanquam annorum millia aliquot adhuc victurus, rem geras. instat fatum. dum vita suppetit, dum datur, bonus esto.

XVIII. Quantum is otii lucratur sibi, qui non animadvertit, quid proximus quis dixerit, egerit, cogitaverit; sed quid ipse tantùm agat, quò id justum sit piúmq; nec, ut Agatho loquitur, mores nígros quod respiat. non est itaq; circumspiciendum, sed lineæ insistendum, per quam citra evagationem omnem rectâ curras.

XIX. Qui de fama posthuma solicitus est, non cogitat fore, ut unusquisq; eorum qui ipsius meminerint, mox fato sit concessurus; & qui huic successerit, ipse pariter; donec tandem memoria omnis prorsùs per suspicientes eosdémq; mox extinctos protelata, & ipsa prorsus extinguatur. finge, verò & immortales, qui tui meminerint, memoriámq; tui & ipsam immortalem fore, quid hoc ad te tamen? nec ad mortuum jam dico, sed ad superstitem ipsum laus quid facit? nisi forsan ratione dispensationis cujusdam. omittis enim intempestivè id quod in te natura posuit, dum ab aliorum interim sermonib? pendes.

XX. Bonum etiam qualecunque, ex se bonum existit, & in sese terminatur, nec partem sui ullam laudem

habet.

---

1 L. 5. § 1.
2 L. 11. § 16.
3 L. 5. § 28. l. 11. § 39.
4 L. 6. § 22.
5 L. 5 § 6. l. 7. § 73.
6 L. 2. § 3.
7 L. 2. § 12.
8 Inf. § 21, 23. l. 6. § 24. l. 10. § 7.
9 L. 2. § 14. Inf. § 47.
10 Sup. § 3.
11 L. 2. § 4.
12 L. 8. § 22. l. 10. § 16.
13 L. 2. § 8. Inf. § 24.
14 ὠφελ.
15 Inf. § 25. l. 5. § 34. l. 7. § 55, 67.
16 ἢ ἀγ. Jun. ἢ, τ. Lug.
17 Ἀγάθωνα. Xyl. Lug.
18 μὴ νωθείας Jun. V. N. Inf. § 28.
19 σφιγκτέον Boot.
20 L. 5. § 14. l. 8. § 57. l. 10. § 11.
21 L. 3. § 10.
22 L. 2. § 17.
23 Sup. § 3.
24 Inf. § 51.
25 Inf. § 32.
26 πρεπεῖς, νὴ
27 ἐχόμενον
28 ἐφ'
29 τὸν

habet. itaq; laudando nec melius, nec deterius efficitur. atq; hoc de eis quoq; dico, quæ vulgari sermone bona dicuntur: putà, de rebus corporeis artiúmq; operibus. quod est igitur verè bonum, id nihilo ulteriùs indigebit. non magis quàm lex, quàm veritas, quàm benevolentia, quàm modestia. ecquid enim horum vel laude fit bonum, vel corrumpitur vituperio? smaragdus num deterior fit, nisi laudatur? quid aurum, ebur, purpura, pugio, flosculus, arbuscula?

XXI. Animæ si perennant, quomodo eas ab æterno ceperit aër? quomodo verò, quæ ab ævo tam immensò in ea condita sunt, corpora terra capit? sicut enim hîc corpora, ubi ad spatium aliquod temporis in terra pernanserint, mutata & dissipata, cadaveribus aliis locum concedunt: ita & animæ, in aërem translatæ, ubi aliquandiu ibi perstiterint, mutantur, funduntur, succenduntur, in seminalem universi rationem receptæ: locúmque hoc pacto faciunt aliis intra sedes easdē insuper recipiendis. hoc respondere licebit, si pro concesso sumatur, animas corporibus esse superstites. quin & reputanda est non sepultorum tantùm hoc modo corporum multitudò, sed & animalium, quæ quotidie tum à nobis, tum à bestiis, comeduntur. quàm ingens enim horum turba absumitur, & in vescentium visceribus hâc ratione quasi sepelitur? & tamen capit hæc omnia locus iste, dum partim in sanguinem, partim in aëriam, igneámque naturam transmutantur. quænam est istîc veritatis notitia? elicitur ea per distributionem rei in materiam & formam.

ἡ ἰσοτέλεια τ ἀληθείας; [11] Ἀλλ' αἵρεσις εἰς τὸ ὑλικὸν, & εἰς τὸ αἰκωδές.

XXII. Noli divagari sed in omni conatu tuo justitiæ ratio habeatur, in omni viso intellectus integer servetur.

XXIII. Quicquid tibi convenit, ô Munde, convenit & mihi. nihil mihi immaturum vel serum est, q^d est tibi tempestivum. fructûs instar id est omne mihi, quod tempestates tuæ, ô Natura, ferunt. à te omnia

ἐπιτήδειον· ἔτι γὰρ χεῖρον ἢ κρεῖττον γίνεται ὃ ἐπαινούμενον. τοῦτο φημὶ & ὅτι τ χρησιμώτερον καλῶν λεγομένων· οἷον ὅτι τ ὑλικῆς, & ὅτι τ τεχνικῆς κατασκευασμάτων. ὃ γὰρ δὴ οὕτως καλὸν [1] ἐνδεᾶ χρείαν ἔχει, ἢ μᾶλλον ἢ νόμου, ἢ μᾶλλον ἢ ἀληθείας· ἢ μᾶλλον ἢ εὐνοίας, ἢ αἰδοῦς. τί τούτων ἄξιόν ἐστιν ἐπαινεῖσθαι καλὸν ὄντος, ἢ ψεγόμενον φθείρεται; σμαράγδιον γὰρ [2] ἑαυτοῦ χεῖρον γίνεται, ἐὰν μὴ ἐπαινῆται; ἢ ὁ χρυσὸς, ἐλέφας, πορφύρα, μαχαίριον, ἀνθύλλιον, δενδρύφιον;

[1] [ἢ] πΘ, vel πΘ

[2] L. 7. § 15.

[3] [ἐχ. i. Lug.

XXI. Εἰ ἀναμένουσιν αἱ ψυχαὶ, πῶς αὐταῖς ἐξ αἰδίου χωρεῖ ὁ ἀήρ; πῶς δὲ ἡ γῆ χωρεῖ τὰ τ ὀκ τοσούτου αἰῶνος θαπτόμενα σώματα; ὥσπερ γὰρ ἐνταῦθα, [4] ἡ τούτων [5] ἀντὶ ἧς ἐνα ὅπου ἀναμενούσι μεταβολὴ & ἀφάνωσις χώραν ἄλλοις νεκροῖς ποιεῖ· ὕπως αἱ εἰς τ ἀέρα μεθισάμεναι ψυχαὶ, ἐπὶ ποσὸν συμμείνασαι μεταβάλλουσι, & χέονται, & [6] ἐξάπτονται, [7] εἰς τ τοῦ ὅλων σπερματικὸν λόγον ἀναλαμβανόμεναι. & τοῦτον τ τόπον χώραν τ [8] φερομένοις παρέχουσι. τοῦτο δ' ἂν οὕτως ἐπιτελοῖτο, ἐφ' ὅσον [9] ἀντέχει ταῖς ψυχαῖς ἀναμένειν. χρὴ δὲ μὴ μόνον ἐνθυμεῖσθαι τὸ πλῆθος τῶν ταφομένων σωμάτων, ἀλλὰ καὶ τὸ ἑκάστης ἡμέρας ἐσθιομένων ζώων, ὑφ' ἡμῶν τε & τῶν ἄλλων ζώων. ὅσοι γὰρ ἀριθμῷ καταναλίσκεται, & ὅτῳ πως ἀπόλλυται ἐν τοῖς τῶν τρεφομένων σώμασι, & ὅμως δέχεται ἡ χώρα [10] αὐτῶν, [11] ἀλλὰ τὰς [12] ἐξαμαυρώσεις, ἀλλὰ ταῖς εἰς ὃ ἀερώδες ἢ πυρώδες ἀλλοιώσεις. τίς ὅτι τοῦτο ἀπὸ σπερμάτων [13] τὸ δίκαιον ἀποδιδόναι· & ὅτι πάσης φαντασίας [14] ζῷον τὸ καταληπτικόν.

[4] L. 2. § 3. l. 6. § 15.

[5] [μὴ] πάντων f.

[6] L. 12. § 5.

[7] Sup. § 14. l. 6. § 24.

[8] φερομένοις.

[9] τῶ Lug.

[10] αὐτὰ f.

[11] L. 2. § 12. l. 7. § 29. l. 8. § 11. l. 12. § 10, 18, 29.

[12] L. 2. § 7. l. 3. § 4.

[13] Sup. § 18. Inf. § 32.

[14] L. 5. § 36. l. 7. § 54.

XXIII. [15] Πᾶν μοι συναρμόζει, ὃ σοὶ εὐαρμοστόν ἐστι, ὦ κόσμε. [16] οὐδέν μοι πρόωρον, οὐδὲ ὄψιμον, τὸ σοὶ εὔκαιρον· πᾶν μοι καρπὸς, ὃ φέρουσιν αἱ σαὶ ὧραι, ὦ φύσις· ἐκ

[15] L. 3. § 4, 16 l. 6. § 39, 44. 45. l. 7. § 57.

[16] L. 10. § 20. l. 11. § 13. l. 12. § 35.

[1] L. 6. § 36. l. 10. § 1.
[2] L. 8. § 50.
[3] Sup. 14, 21. l. 8. § 18.
[4] Sup. § 3.
[5] L. 3. § 11.
[6] Democritus.
[7] μᾶλλον ἀμ. τῶν. Xyl.
[8] L. 11. § 19.
[9] L. 9. § 10. 12.

[1] ἀπ' σοῦ πόλις [2], ὦ Ζήνων, ἀπ' ἐμοῦ πόλις. [3] ὡς δὲ παρὰ Ἑκάτῃ μοί φησι, πόλει φίλῳ Κέκροπος· σὺ δ' οὐκ ἐρεῖς, ὦ [4] πόλει φίλη Διός;

XXIV. [5] Ὀλίγα πρᾶττε, [6] φησὶν, εἰ μέλλεις εὐθυμήσειν. [7] μοί ποτε ἄμεινον, τὰ ἀναγκαῖα πράττοντι, ἢ [8] ἅπερ ἂν ἐπιθυμήσῃ. [9] ὅσα ὁ τῆς φύσεως πολιτικῆς ζώου λόγος αἰρεῖ, καὶ ὡς αἰρεῖ. τοῦτο γὰρ μόνον ἔστιν ἀπὸ παντὸς πράττειν εὐθυμίαν φέρον, ἀλλὰ καὶ τὰ ὀλίγα πράττειν. τὰ πλεῖστα γὰρ ὧν λέγομεν καὶ πράττομεν, οὐκ ἀναγκαῖα ὄντα. ἐὰν τις ἀφέλῃ, [10] εὐχερέστερον καὶ ἀταραχότερος ἔσῃ. ὅλον δεῖ καὶ ἀπὸ ἔργα ἑαυτὸν παρομμήσῃν, μή τι τούτων ἢ πρᾶξις ἀναγκαίων; Δεῖ δὲ μὴ μόνον πράξεις τὰς μὴ ἀναγκαίας ἀφαιρεῖν, ἀλλὰ καὶ φαντασίας· ἵνα γὰρ οὐδὲ πράξεις περίλυσιν ἀπολυθήσῃ.

[10] Sup. § 18. l. 12. § 2.
[11] L. 2. § 16. l. 3. § 4.
[12] L. 1. § 16. Sup. § 13.
[13] L. 3. § 16. l. 7. § 66.
[14] L. 3. § 3, 12. l. 7. § 3.

XXV. Πείρασον, πῶς σοι χωρεῖ καὶ ὁ ἀγαθὸς αὐτοῦ βίος, ὅ [11] ἀρέσκομαι μὲν τοῖς ἐκ τῶν ὅλων ἀπονεμομένοις, [12] ἀρκοῦμαι δὲ τῇ ἰδίᾳ [13] πράξει δικαίᾳ καὶ [14] ἀφελοῦσῃ συμβεβηκυίᾳ.

[15] L. 7. § 16. l. 9. § 32.
[16] L. 7. § 31. l. 10. § 9.
[17] L. 9. § 4, 20, 38.
[18] L. 2. § 3. l. 5. § 8. l. 8. § 23, 27.
[19] L. 2. § 17.
[20] L. 2. § 4. l. 6. § 2. l. 8. § 44.

XXVI. Ἐώρακας ἐκεῖνα; ἴδε καὶ ταῦτα. σεαυτὸν [15] μὴ ταράττειν. [16] ἁπλῶσον σεαυτόν. ἁμαρτάνει τις; [17] ἑαυτῷ ἁμαρτάνει. συμβέβηκέ σοι τι κακόν; [18] ἐκ τῶν ὅλων ἀπ' ἀρχῆς σοι συγκαθείμαρτο, καὶ συνεκλώθετο πάντα ὅ συμβαίνον. ὅλως δὲ, [19] βραχὺς ὁ βίος. [20] κερδηλέον ὅ παρὸν σοὶ εὐλογιστίᾳ καὶ δικῃ. [21] πῆφε [22] μετρίως.

[21] Inf. § 40.
[22] Sup. § 18.
[23] L. 5. § 11. l. 9. § 39.
[24] Inf. § 44, 46. l. 8. § 15, 49.

XXVII. [23] Ἤτοι κόσμος διακεκοσμημένος, ἢ κυκεών. συμπεφορημένος μέν, ἀλλὰ κόσμος. ἢ ἐν σοὶ μέν τις κόσμος ὑφίσταται δύναται, ἐν ὅλῳ δὲ τῷ πρὸ ἀκοσμία; καὶ ταῦτα, ὅτι πάντων διακεκριμένων καὶ [24] συμπαθούντων.

XXVIII. [25] Μέλαν ἦθος, ἁπλοῦν ἦθος, θηλυκὸν ἦθος, [26] βοσκημάτωδες, παιδαριῶδες, βλακικὸν, κίβδηλον, βωμολόχον, καπηλικὸν, τυραννικόν.

[25] Inf. § 40.
[26] Sup. § 18.
[27] L. 5. § 11. l. 9. § 39.
[28] Inf. § 44, 46. l. 8. § 15, 49.

XXIX. Εἰ [28] ξένος κόσμῳ, ὁ μὴ γνώριμος

sunt, in te consistunt, ad te redeunt. O *Urbs amica Cecropis*, inquit ille: tu verò non dicturus es, O *Urbs amica Jovis*.

XXIV. *Pauca agas*, inquit, *si tranquillus esse cupis*. an non præstiterat dixisse, quæ necessaria sunt agas, quæq; animantis civilis ratio dictat, & quo modo dictat. istud enim non eam duntaxat, quæ bona agendo, sed & eam, quæ pauca agendo comparatur, tranquillitatem producit. pleraq; enim eorum quæ dicere & facere consuevimus, cùm necessaria non sint, si amputaverimus, à negotiis multò vacabit magis, minúsq; perturbata futura est nobis vita nostra. oportet itaq; ad singula sibi suggerere, an non istud ex earum numero est, quæ non sunt necessaria? nec actiones tantùm, sed cogitationes etiam minùs necessariæ sunt recidendæ. siquidem id agendo fiet, ut nec actiones consequantur supervacaneæ.

XXV. Periculum facito, quomodo procedat tibi vita viri boni. eum dico, qui rebus ab universo sibi assignatis æquiescit, & propriâ actione, quæ justa, affectione, quæ benevola sit, contentus agit.

XXVI. Illa vidisti? & ista vide. nè te conturbes. simplicem te præstes. peccat aliquis? sibi peccat. boni aliquid tibi obvenit? abinitio tibi, quicquid contingit, ab universo destinatum & fato certo assignatū est. hæc summa redit; brevis est vita: quod instat tempus lucrandum est, considerate justè, agendo. in animo remittendo sobriè te geras.

XXVII. Mundus vel est ordine justo dispositus, vel miscela temeraria, congesta quidem ea, sed ut mundus sit tamen. quid enim? fierine potest, ut in te mundus quidam sit & dispositio concinna, in universo verò inconcinnitas mera? idque rebus omnibus ita quanquam discretis ac diffusis, consipirantibus tamen.

XXVIII. Mores nigri, effœminati, præfracti, belluini, pecuini, pueriles, stolidi, subdoli, scurriles, perfidi, tyrannici.

XXIX. Si peregrinus in mundo est,

est, qui ignarus est eorum, quæ in mundo exiſtunt : perinde certè in mundo peregrinus est, qui ignarus est rerum quæ in eodem geruntur. profug[9], qui rationem civilem fugit. cæcus, qui mentis oculos clausos habet. mendicus, qui alterius cujusquã indiget. neq; apud se habet, quicquid ad vitam conducat. abscëssus mundi, qui abscedit, séq; à naturæ communis ratione sejungit; dum eis quæ contingunt offenditur. hoc enim, quicquid est, profert eadem, quæ à te protulit. abscissus civitatis, qui animam propriam à rationalium reliquorum anima, quæ una omnium est communis, abscindit.

XXX. Iste fine tunica philosophatur ; ille sine libro : alius quispiam semiinductus. panes, inquit, cùm desint, rationi tamen insisto. mihi verò, inquit alter, cùm nec ex disciplinæ exercitio qui præberi solet, commeatus suppetat, persisto tamen.

XXXI. Quam didicisti artem, eam diligito, tidémq; acquiescito. quod autem vitæ reliquum est, ita exigito, ut qui Diis tua omnia ex toto animo commiseris ; nulliq; homini vel servum vel tyrannũ te exhibeas.

XXXII. Cogita, verbi gratiâ, tempora sub Vespasiano acta; eadé prorsus omnia, quæ nunc sunt, deprehendes. nuptias contrahentes, liberos tollentes, ægrotantes, defungentes, militantes, ferias agentes, mercaturam exercentes, agros colentes, adulationi deditos, arroganter pervicaces, suspicionibus indulgentes, insidias struentes, mortem aliquorum expetentes, de rerum statu præsente quiritantes, opes congerentes, consulatũs, regnive appetentes. ita transiit, nec jam usquam est illorum vita : Rursus ad Trajani tempora te transferas. eadem denuo cuncta comperies. istorũ quoq; vita morte jam commutata est. pari modo tempora alia notâ peculiari aliqua designata, vel etiam gentes totas contemplare ; simúlq; considera, quàm multi cùm in rebus istiusmodi enixè se contendissent, paulò post occiderint, & in elementa sua resoluti sint. illi verò cum primis sunt memorià recolendi, quos

ἐλίζων τὰ ὂν αὐτῷ ὄντα, ὐχ ἧττον ξένος, ἢ ὁ μὴ γνωρίζων τὰ γιγνόμενα· [1] φυγὰς, ὁ φεύγων τὴν πολιτικὴν λόγον· [2] τυφλὸς, ὁ καταμύων τῷ νοερῷ ὄμματι· [3] πτωχὸς, ὁ ἐνδεὴς ἑτέρου, ἢ μὴ πᾶντα ἔχων πρὸ ἑαυτοῦ τὰ εἰς τὸν βίον χρήσιμα. [4] ἀπόσπασμα κόσμου, ὁ ἀφιστάμενος, ἢ χωρίζων ἑαυτὸν ἧς ἡ λογικῆς φύσεως λόγῳ, ἀφ' ἧς δυσπαρέσχε τοῖς Συμβαίνουσιν. [5] ἐκείνη γὰρ φέρει τοῦτο, ἣ καὶ σὲ ἤνεγκεν· [6] ἀπόσπασμα πόλεως ὁ τὴν ἰδίαν ψυχὴν τῆς λογικῆς ἀποχίζων, [7] μίας ὔσης.

XXX. Ὁ μὲ χωλὸς χωλοῦ φιλόσοφος, ὁ δὲ χωλὸς βιβλίου, ἄλλος [8] τὶς ἠμίγυμνος. ἀρκετὸν ἔχω, φησὶ, καὶ ἐμμένω τῷ λόγῳ· ἐγὼ δὲ τροφὰς τὰς ἐκ μαθημάτων οὐκ ἔχω, καὶ ἐμμένω.

XXXI. [9] Τὸ πρόσιον, ὦ ἐμαθητὴς φίλε, τοῦτο φρόντιζε. [10] τὸ δὲ ὑπόλοιπον τοῦ βίου διέξελθε, ὡς [11] θεοῖς μὲ ὅλη τῇ ψυχῇ καὶ σεαυτοῦ πρᾶττα [12] ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς, αὐθεώπων δὲ μηδενὸς [13] [14] μήτε τύραννον, μήτε δοῦλον ἑαυτὸν καθιστάς.

XXXII. Ἐπιτόκιον λόγου χάριν τὸν ἐπὶ Οὐεσπασιανοῦ χρόνον, [15] ὄψει [16] ταῦτα πάντα· γαμοῦντας, παιδοτροφοῦντας, νοσοῦντας, ἀποθνήσκοντας, πολεμοῦντας, ἑορτάζοντας, ἐμπορευομένους, γεωργοῦντας, κολακεύοντας, [17] αὐθαδιζομένους, ὑποπτεύοντας, ἐπιβουλεύοντας, ἐπιθυμοῦντας ἀποθνήσκειν τινὰς συμφορᾶς ἕνεκα, ἐν τοῖς πρώτοις, ἐρῶντας, ἀποτυγχάνοντας, ὑπατείας, βασιλείας ἐπιθυμοῦντας. ὧν [18] ἐκεῖνο μὲν ὁ τότων βίος, ὐκ ἔλκ ἐδαμοῦ. Πάλιν ἐπὶ τοὺς χρόνους τοῦ Τραϊανοῦ μετάβηθι. πάλιν τὰ αὐτὰ πάντα. [19] πέφυκε κἀκεῖνος ὁ βίος. ὁμοίως δὲ τὰς ἄλλας ἐπιγραφὰς χρόνων καὶ ὅλων ἐθνῶν ἐπιθεώρει καὶ βλέπε, [20] πόσοι καταντήσαντες, μὴ μικρὸν ἔπεσον, καὶ [21] ἀνέλυσησαν εἰς τὰ στοιχεῖα καὶ μάλιστα ἂν ἀναπλήτεον ἐκείνους, οὓς αὐτὸς ἔγνως [22] κεκακωμένους,

[1] L. 10 § 25.
[2] L. 12. § 1, 13.
[3] L. 2. § 17. l. 3. § 5. l. 10. § 1. l. 11. § 1.
[4] L. 2. § 16.
[5] L. 2. § 3.
[6] L. 8. § 34. l. 9. § 23. l. 11. § 8.
[7] L. 9. § 8.
[8] τὶς. f.
[9] L. 5. § 1, 9.
[10] L. 6. § 7, 43.
[11] L. 8. § 1. l. 7. § 46, 56.
[12] L. 3. § 6. Inf. § 34.
[13] L. 3. § 4.
[14] τὶ Lug. An.
[15] L. 2. § 14. l. 11. § 18.
[16] ταὐτὰ, vel τὰ αὐτά.
[17] L. 12. § 27.
[18] Sup. § 3, 19 l. 7. § 8.
[19] L. 8. § 25, 31.
[20] L. 3. § 3. Sup. § 3.
[21] L. 5. § 4. l. 7. § 50. l. 8. § 18.
[22] Sup. § 3.

σωσμένους,

[1] Sup. § 19. l. 9. § 26.
[2] L. 3 § 6. l. 8 § 5.
[3] L. 5. § 14. l. 8. § 7, 45.
[4] L. 8. § 19. l. 10. § 11.
[5] L. 8. § 32.
[6] L. 3. § 11. Sup. § 22.
[7] L. 5. § 9.
[8] L. 3. § 10. Sup. § 19.
[9] L. 3. § 25. l. 12. § 27.
[10] Odyss. α. v. 242. l. 6. § 47
[11] Sup. § 3, 19
[12] L. 6. § 47.
[13] Sup. § 18, 22 Inf. § 37, 48.
[14] L. 3. § 4, 16.
[15] L. 2. § 3.
[16] Inf. § 44.
[17] L. 6. § 38.
[18] L. 3. § 4, 6. Sup. § 31. l. 7. § 46. l. 10. § 8, 11, 14, 28.
[19] Sup. § 19. Inf. § 48. l. 3. § 10. l. 8. § 21, 25. l. 9. § 14.
[20] [ὅπ[vel [πῶς] π. vel mox.
[21] L. 7. § 18, 25. l. 9. § 32, 33.
[22] γίνεσθαι.
[23] L. 7. § 23. l. 8. § 6. l. 10. § 34.
[24] L. 7. § 30. l. 10. § 26.
[25] φαντάζειν.

XXXIII. Αἱ παλαιαὶ ζωηθεῖσαι λέξεις, γλωσσήματα τοῦ νῦν ἐστιν ἃ καὶ τὰ ὀνόματα τῶν παλαι ποτὲ μνησθέντων, νῦν ἔοικεν ἐνια γλωσσήματα ἐξιν, Κάμιλλος, Καῖσων, Οὐόλεσος, Λεοννάτος, κατ' ὀλίγον ὁ Σκιπίων, καὶ Κάτων, εἶτα καὶ Αὔγουστος, εἶτα καὶ Ἀδριάνος, καὶ Ἀντωνῖνος. ὀξίπλα γὰρ πάντα, καὶ μυθώδη ταχὺ γίνεται· ταχὺ δὲ καὶ πάντα λήθη κατέχωσεν. καὶ ταῦτα λέγω ὅτι πᾶσι δαιμασθῆναι πως λαμπρόπων. οἱ γὰρ λοιποὶ ἅμα τῷ ἐκπνεῦσαι, αἶσοι, ἄπυσοι. καὶ ὁ μὲν καὶ ἔστιν ὅλως ἀείμνηστον; ὅλον κενόν. εἰς τί οὖν ἔξι, ὦ ἡ ψυχὴ εἰσφέρειν; ἓν τοῦτο, δίκαια διάνοια, καὶ πρᾶξις κοινωνική, καὶ λόγος οἷος μήποτε ψευδῆ καὶ πλαστὰ, καὶ διάθεσις ἀποταζομένη πάσῃ συμβαίνον, ὡς δικαίου, ὡς γνωσίμου, ὡς ἀπ' ἀρχῆς τοιαύτης, καὶ πάσης ῥέον.

XXXIV. Ἐκὼν σεαυτὸν τῇ κλωθοῖ ξύνεπλεξε, πρᾶγμα ξυνῆσαι, οἷς κοσμοποιὸς βούλεται.

XXXV. Πᾶν ἐφήμερον καὶ ὁ μνημονεύον, καὶ ὁ μνημονευόμενον.

XXXVI. Θεώρει διηνεκῶς, πάντα ἀεὶ μεταβολῇ γινόμενα καὶ γίνεται· καὶ ἐνίσχυε ἐνοῆσαι, ὅτι ἐστὶν ὅτως φιλεῖ ἡ τῶν ὅλων φύσις, ὡς ὁ τὰ ὄντα μεταβάλλειν, καὶ ποιεῖν νέα ὅμοια. σπέρμα γὰρ πάντων ἐνα πάντα ἐστὶν ὃν ἢ ἐξ αὐτοῦ ἐσόμενα. σὺ δὲ μόνα σπέρματα φαντάζῃ τὰ εἰς γῆν, ἢ μήτραν καταβαλλόμενα· τοῦτο δὲ λίαν ἰδιωτικόν.

ipse nonnis aliquando se rebus inanibus distinuisse, cùm id interim facere, quod conditioni propriæ consentaneum erat, huic firmiter inhærere, eodémq; contentum esse, neglexerint. illud etiam istic meminisse oportet, in actione unaquaq; eam, quæ adhibetur, curam, pro rei dignitate ac congruentiâ esse attemperandam. ita fiet, nè quando fastidio corripiaris, si in rebus minoris æstimationis, non diutiùs, quàm par est, fueris occupatus.

XXXIII. Quæ fuerunt usitata quondam vocabula, glossematū loco nunc habentur. pari modo & eorū, qui quondam celeberrimi fuerunt, nomina, quasi glossemata quædam nunc facta sunt: Camillus, Cæso, Volesus, Leonnatus: paulò post Scipio, & Cato: tum Augustus etiam: dein Hadrianus, & Antoninus. evanida enim sunt omnia citò; fabularum instar obtinent; mox & oblivione prorsus obruuntur. atq; hæc de eis dico, qui cum admiratione hominū aliquando claruerunt. cæteri enim statim atque expiraverint, ignoti ac nè fando quidem auditi fiunt. porrò quidnam est hoc ipsum memoriam æternam consequi? mera vanitas. ecquid est igitur, in quod studium conferre par sit? unū hoc, ut mens sit justa, actio socialis, dictio mentiri nescia, affectio quicquid contigerit amplecti prompta, ut necessarium, ut familiare, ut à principio fontéq; istiusmodi profluens.

XXXIV. Fato sponte tuâ te dedas; ei permittens, quibuscunq; libuerit rebus te destinet.

XXXV. Dieculæ ferè unius sunt, & quod commemorat & quod commemoratur.

XXXVI. Hoc jugiter considera, omnia ista quæ fiunt, mutatione fieri. & assuesce te cogitationi isti, nihil æquè diligere universi naturam, ac ea quæ jam existunt mutare, & ex eis sic mutatis nova germina refingere. seminis enim rationem habet quandam quicquid est, ad id quod ex eodem futurum est. etenim semina ea sola opinari, quæ in terram uterúmq; dejiciuntur, plebeium est nimis.

XXXVII

XXXVII. Jamjam moriturus es: necdum simplex es, imperturbatus, posse extrinsecus lædi, suspicione immunis, cunctis propinius? justè agere unicam prudentiam vetus?

XXXVIII. Mentes illorum intuere, & studia etiam, qualia fugiant, qualia prosequantur.

XXXIX. In alterius mente malum tuum non est situm. sed nec in mutatione & alteratione corporis animam ambientis ubi ergo? in ea animirum parte tui; quæ de malis opinatur. ista malum nihil opinetur, & bene se habitura sunt omnia. etiamsi, quod huic proximum est, corpusculum secetur, uratur, suppuretur, putrescat, quiescat tamen pars ea quæ de istis opinatur. h. e. nè censeat aut malum aut bonum esse, quod viro malo bonóq; pariter potest obvenire. quicquid enim & secundùm naturam & præter eandem vivenți ex æquo contingit, id ipsum neq; secundùm neq; præter naturam est.

πόσοι διάπυοι καὶ ἀνδρὶ ἀνδρὶ ἀγαθῷ συμβάντες, ὅτι τοῦτο κατὰ φύσιν ἐστίν; ὅτι ὡρισμένα φύσιν.

XL. Cogita jugiter, mundum esse animalis unius instar, quod materiam unam, animamq; unam obineat: item, quomodo ad sensum hujusce, illum & illum, omnia referantur: unóq; quasi impetu ferantur universa, & ad omnia producenda cooperentur; quis deniq; rerum connexus & contextus sit.

XLI. *Animula es cadaver gestans*; aiebat Epictetus.

XLII. Nihil mali est rebus mutationem subeuntibus, sicut nec eis quæ mutatione interveniente consistunt.

XLIII. Flumen quoddam & torrens rapidus est ævum, ex eis quæ hic fiunt consistens. simul enim atque comparuerit quicquam, abripitur; & aliud quidem abripitur, illud verò denuo inferetur.

φλὴ ἔκφυσις, καὶ ἀνεμίσεις, καὶ ἄλλο ἀποφέρεται, ὅ ἤ ἐνεχθήσεται.

XLIV. Quodcunque contingit, tam consuetum támque notum est, quàm aut rosa vere, aut fructus æstate fructus. tale quiddam morbus, & mors, & calumnia, & dolus, & quicquid aliud stultis hominibus lætum aut triste videri solet.

XXXVII. [1] Ἤδη πεπήγει, καὶ ὅπως ἔτι ἁπλοῦς, ἔτι ἀπαθής, ἔτι [2] ἀνύποπτος πρὸς βλαβῆναι δύνῃ ἕξωθεν, ἔτι [3] ἴλεως πρὸς πάντας, ἔτι τὸ φρονεῖν [4] ἐν μόνῳ τῷ δικαιοπραγεῖν κινδυνεύεις;

XXXVIII. [5] Τὰ ἡγεμονικὰ αὐτῶν ὄψει, καὶ [6] τὰς φρονίμους, [7] οἷα μὲ φεύγουσιν, οἷα δὲ διώκουσιν.

XXXIX. [8] Ἐν ἀλλοτρίῳ ἡγεμονικῷ κακὸν οὐκ ἔχει ὑφίσταται· οὐδὲ [9] μὲν ἐν κινδυνῷ καὶ ἐπιφορᾷ τοῦ σώματος. ὥστε οὔτε [10] ὅπως ὁ σῶμα κακῶν ἀπολαμβάνον σπείρῃ. [11] τοῦτο οὖν μὴ ἀπολαμβανέτω, καὶ [12] πάντα εὖ ἕξει. [13] κἂν ὁ ἐγγυτάτω αὐτοῦ ὁ ᾧ μάλιστα, πάππας, πάππας, ὄλαπάππας, σπάππας, ὅμως ὁ ἀπολαμβάνον περὶ τούτων μέρος, ἠσυχαζέτω τοιοῦτον ὄν, κρινέτω μήτε κακὸν εἶναι μήτε ἀγαθόν, ὁ ἐμοὶ ἀνδρὶ ἀνδρὶ ἀγαθῷ συμβαίνει· ὁ γὰρ [14] καὶ τὴν φύσιν [15] κατὰ φύσιν ἐστίν.

XL. [16] Ὡς [17] ἓν ζῷον τὸν κόσμον, καὶ [18] μίαν οὐσίαν καὶ ψυχὴν μίαν ἐπέχον, καὶ ὡς πάντα εἰς μίαν αἴσθησιν μίαν τοῦ τοιούτου ζῴου ἀναφέρεται, καὶ πῶς πάντα ὁρμᾷ μιᾷ ὁρμῇ, καὶ πῶς πάντα τῶν γινομένων συναίτια, καὶ οἷα τις [22] ἡ συμπλοκὴ καὶ συμπήρωσις.

XLI. [23] Ψυχάριον εἰ βαστάζον νεκρόν, ὡς Ἐπίκτητος ἔλεγεν.

XLII. [24] Οὐδὲν ἐστὶ κακὸν, τοῖς ἐν μεταβολῇ γινομένοις· ὡς οὐδὲ ἀγαθὸν ἐν μεταβολῇ ὑφισταμένοις.

XLIII. [25] Ποταμός τις ἐκ τῶν γινομένων καὶ ῥεῦμα βίαιον, ὁ αἰὼν [26] ἅμα τι γὰρ ὤφθη καὶ [27] παρενήνεκται, καὶ ἄλλο παραφέρεται, καὶ τοῦτο ἐνεχθήσεται.

XLIV. Πᾶν δὲ συμβαῖνον ὅτιας [27] σύνηθες καὶ [28] γνώριμον, ὡς ὅδον ἐν ᾗ ἔαρι καὶ ὀπώρᾳ ἐν τῇ ὄρει τοιοῦτον καὶ νόσος,

[1] Sup. § 17. l. 10. § 1.
[2] L. 2. § 17. l. 7. § 53. l. 10. § 12.
[3] L. 8. § 26. l. 11. § 13.
[4] Sup. § 25.
[5] L. 9. § 18, 27.
[6] τὰς φρονίμους. f.
[7] L. 7, § 34. l. 10. § 13.
[8] L. 8. § 55, 56. l. 9. § 4, 38.
[9] μὲν
[10] L. 9. § 15.
[11] L. 2. § 15. Sup. § 7.
[12] L. 10. § 1.
[13] L. 7. § 68.
[14] τυπέσι Xyl.
[15] L. 2. § 11. l. 11. § 11, 18.
[16] [πᾶν ὃ κατὰ φύσιν ἐστὶν] κῶ.
[17] L. 5. § 8.
[18] L. 7. § 9. l. 12. § 30, 32.
[19] L. 6. § 14. l. 9. § 8.
[20] Sup. § 27.
[21] L. 6. § 42.
[22] L. 6. § 38, 39. l. 8. § 23.
[23] L. 9. § 24. l. 10. § 23.
[24] Sup. § 5. l. 7. § 23. l. 9. § 21. l. 11. § 17.
[25] L. 2. § 17. l. 7. § 19.
[26] L. 5. § 23. l. 6. § 15.
[27] Sup. § 32. l. 7. § 1. l. 9. § 14.
[28] Sup. § 29. l. 7. § 29, 66, 68.

καὶ θάνατος, καὶ βλασφημία, καὶ ἐπιβουλὴ, καὶ ὅσα [2] τοὺς μωροὺς εὐφραίνει, ἢ λυπεῖ.

[2] L. 5. § 23, 36. l. 7. § 73. l. 11. § 23.

XLV. [3] Τὰ ἑξῆς ἀεὶ τοῖς προηγουμένοις οἰκείως ἔπεισιν· οὐ γὰρ οἷον καταριθμησίς τις ἔοικεν ἀφορτιμώτερον ἐμοῦ τὰ ἀπὸ τῶν προγεγονότων ἐκάστου ἐξηπλωκότος ἐκθεσθαι, ἢ ἐξυφάναντος εὔλογος· καὶ ὥσπερ [5] συμπεπλεγμένων τῶν ὄντων, οὕτως καὶ τὰ γινόμενα διαδοχῇ φιλεῖ, ἀλλὰ θαυμαστήν τινα οἰκειότητα ἐμφαίνειν.

[3] Sup. § 27, 40.

[4] L. 6. § 10.

[5] L. 5. § 8. l. 7. § 9.

XLVI. Ἀεὶ τῶ Ἡρακλείτου μεμνῆσθαι ὅτι [6] γῆς θάνατος ὕδωρ γενέσθαι, καὶ ὕδατος θάνατος ἀέρα γενέσθαι, καὶ ἀέρος πῦρ, καὶ ἔμπαλιν. μεμνῆσθαι δὲ καὶ [7] τοῦ λανθανομένου ἡμᾶς ἑκάστου, ὅτι ὁμιλητικός τις διοικήσεως ἅπαντι λόγῳ, καὶ πᾶσα διοίκησις, πάσῃ διαφέρει· καὶ οἷς καθ' ἡμέραν ἐπιπροσθεῖ, ταῦτα ἀεὶ οἷς ξένα φαίνεται. καὶ ὅτι [9] οὐδὲ ὁ δεῖνα ὡσπερ καθεύδοντας ποιεῖν, καὶ λέληθε· καὶ γὰρ τύπος δοκεῖν ποιεῖν καὶ λέγειν καὶ [10] ὅλως οὐδὲ ὁ δεῖνα [11] παῖδας τοκέων, ὧν τέτ[μημένος] ἐστὶ, καὶ φιλεῖν, καὶ ὅλως ἀνεχέσθαι.

[6] L. 7. § 47. l. 9. § 28. l. 10. § 11.

[7] L. 2. § 7.

[8] Sup. § 29. l. 12. § 1.

[9] L. 6. § 31.

[10] ὅπ δ. π. τ. [μεμνῆσ]θαι κ. τ. τ. Sal. ὅ. ὁ δ. ὡς π. τ. κ. τοκ. π. f.

[11] πυθμενεύεις [μνημῆσ]θαι Boot

XLVII. Ὥσπερ εἴ τίς σοι θεὸν εἶπεν, [12] ὅτι αὔριον τεθνήξῃ, ἢ πάντως εἰς τρίτην, οὐκ ἔτ' ἂν ὠφέλει μέγα ἡγεῖσθαι, τὸ εἰς τρίτην μᾶλλον, ἢ αὔριον, εἰ μὴ [14] πάνυ ἀνάνδρου ἀληθῶς ἐστὶν ἡ ψυχή· τί γὰρ ἔχει τὸ μῆκος; οὕτως [14] καὶ τὸ εἰς πολλοστὸν ἔτος μᾶλλον ἀναγκαῖον, μηδὲν μέγα εἰ νομίζε.

[12] Inf. § 50.

[14] L. 5. § 24.

XLVIII. Ἐννοῶ συνεχῶς ὁπόσοι μὲ ἰατροὶ ἀποθνήσκουσι, πολλάκις τοὺς ὀφρῦς ἐπὶ τοῖς ἀρρώστοις συνάψαντες· [16] ὁπόσοι δὲ μαθηματικοὶ, ἄλλων θανάτους, ὡς τι μέγα προειπόντες· [17] πόσοι δὲ φιλόσοφοι, περὶ θανάτου ἢ ἀθανασίας μυρία διαλεγόμενοι· [18] πόσοι δὲ ἀριστεῖς, μυρίους ἀποκτείναντες πίσοι δὲ τύραννοι, ἐξουσίᾳ ψυχῶν μετὰ δεινῆς φρυάγματος, ὡς ἀθάνατοι, κεχρημένοι νεκρῶν; ποτεφάτεμ, tanquam extra mortis aleam

[15] L. 3. § 3.

[16] L. 8. § 25.

[17] L. 6. § 45. l. 7. § 19. l. 8. § 25.

[18] L. 3. § 3.

mors, & calumnia, & insidiæ, & quicquid fatuos homines vel exhilarat, vel contristat.

XLV. Subsequentia antecedentibus aptè annectuntur. neq; enim rerum enumeratio simplex est à se invicem discretarum, quæ necessitate tamen quadam contineantur; sed rationi consentanea connexio; & quemadmodum ea quæ in mundo existunt, concinne admodum certo inter se ordine componuntur: ita & quæ fiunt, non successionem nudam, sed admirabilem quandam concinnitatem præ se ferunt.

XLVI. Dictum illud Heraclitiin memoria semper habeatur; *terræ mors est, aquam fieri; aquæ mors est, aërem fieri; aëris verò, ignem fieri*: & è converso. illius quoq; meminisse profuerit, qui quò via duceret, oblitus est. quódq; pleriq; à ratione illa dissentiunt, quâ cum vel maximè conversantur jugiter, quâq; universa administrantur, & peregrina eis videntur, quibus quotidiè occurrunt. item nihil tanquam per somnum agendum, dicendúmve, si quidem dormientes quoq; multa agere, & dicere videmur. sed nec puerorum instar quicquam agendũ, h.e. ex mera traditionis ratione, quàm à parentibus sic accepimus.

XLVII. Quemadmodum si Deorum quis prædiceret tibi, aut cras, aut summum perendiè, moriturum te, haud in magno poneres, nisi animi esses abjectissimi, perendiè potiùs quàm crastino mori. quantulum enim interesset? pari modo nec magni quicquam existimes, ad millesimum annum potiùs, quàm ad crastinum diem.

XLVIII. Crebrò apud te reputa, quot medici sint mortui, qui super decumbentes, tanquam conclamatos jam, supercilia contraxerint: quot mathematici, qui aliorum fata, quasi magnum quid esset id posse, prædixerint: quot philosophi, postquam de morte & immortalitate tam multa disseruissent: quot strenui bellatores, cùm multos trucidâssent: quot tyranni, postquam positi, diram cum fastu exercuerant:

quot

quot etiam urbes, ut sic dicam in termortuæ sint; Helice, Pompeii, Herculanum, aliæq; innumerabiles. Percurre itidem quotcunque noveris ipse, qui vice frequenti, ubi alibi ubi sepelierant, & ipsi tandem elati sunt: quámque exiguo hæc omnia tempore contigerint. Horum summa hæc redit, ut ludibrium omnia semper fiat, albicis; tanquam quæ diuturna & vilia sint: quod enim heri mucus fuerat, cras fel aut favilla. Intra temporis ideo punctum hoc insecabile naturæ convenienter transigas, ne propinas decedas; perinde ac oliva maturescens adepta decidat, naturam quæ protulit collaudans, arboríq; quæ prodiit gratias agens.

XLIX. Promontorii par esto, cui fluctus jugiter cùm allidantur, ipsum tamen consistit, undarúmque circumstantium sibi æstum compescit. Infelix homine, inquit ille, quod mihi istud contigerit. Imò felicem me, quòd etiamsi contigerit, nil dyscam tamen, nec aut præsentibus frangar, aut futura reformidem. Accidere enim cuivis hujusmodi quid cuivis potest: at non quivis animi ægritudinem ejusmodi rei accidisse. quamobrem ego illud infelicitatis potius, quam felicitatis loco habebo? Jam illud hominis infortunium dicis, quod naturæ humanæ neutiquam adversatur? aut naturæ humanæ adversari quicquam dixeris, quod ejus non sit voluntatem impedire? quid autem ea vetat, quo minus ut nunc discas. nunquam ullus prohibeat te, justum esse, magnanimum, temperantem, prudentem, temeritate, errore immunem, modestum, liberum, aut aliud quid eorum, quæ ubi affuerint, natura humana sua obtinet universa? memineris deinceps, quoties inciderit quicquam quod ad tristitiam impellat te, decreto hoc uti: Non est infelix casus iste, sed fortiter ferre hoc felicitatis est.

μῦσος πόσῳ ἧττον πόλεις ὅλαι, ἵν' ὕστως εἴπω, [1] πανώλεσιν, Ἕλικι, καὶ Πομπηΐοις, καὶ Ἡρακλείοις, καὶ ἄλλαις ἀναριθμήτοις. ἔπειτα ἢ καὶ [2] ἄγουσοίδας, ἄλλον ἐπ' ἄλλῳ, [3] ὁ μὲν τούτων κηδεύσας, αὐτὸς [4] ὑπ' ἐκτόδη, ὁ δὲ ὑπὲρ τοῦ κηδεύσαντος πάλιν ἐν βραχεῖ· τὸ γὰρ [5] ὅλον καταφθαρτὸν καὶ ἀφανιζόμενον οἷς [6] ἐφήμερα· καὶ [7] αὐτάλλη ἐστὶν ἕκαστα μὴ [8] παρέχεσθαι, αὔριον ἢ [9] ἀφελεῖσθαι, ἢ [10] πρίν· [11] τὸ ἀνάμεσον οὖν τοῦτο δεῖ χρῆναι [12] κατὰ φύσιν διελθεῖν, καὶ [13] ἄλεσιν καταλῆσαι, ὡσαύτως ἐλαίᾳ πίπτειν ἐπιφημοῦσαν καὶ ἐνευφημοῦσαν, καὶ χάριν εἰδέναι τῇ φυσάσῃ δένδρῳ.

[1] L. 10. § 18.
[2] Sup. § 3.
[3] Inf. § 30. l. 8. § 25.
[4] Sup. § 3.
[5] ὅλον Mer.
[6] Sup. § 35. l. 9. § 14.
[7] L. 2. § 12. l. 6. § 36.
[8] L. 6. § 13.
[9] L. 5. § 33.
[10] L. 12. § 27.
[11] L. 3. § 24.
[12] L. 1. § 9.
[13] L. 2. § 3.

XLIX. Ὅμοιον ἐπὶ τῇ ἄκρᾳ, ἣ διηνεκῶς τὰ κύματα προσπίπτοντα ἢ ὑφ' ἑσπέρᾳ, καὶ ἀνιεῖσα τὸν περικείμενον ἑαυτῇ ζέοντα τὸν ὕδατος. Ἀτυχὴς ἐγὼ, ὅτι τοῦτο μοι συνέβη· ἀλλ' οὐκ ἀτυχὴς ἐγὼ, ὅτι [14] τέτε μοι συμβεβηκότος, ἄλυπος, ἀπαθὴς ὑπὸ τοῦ παρόντος δεινοῦ, οὔτε ὑπὸ τὸ μέλλον φοβούμενος· [15] ἐπὶ πᾶσι γὰρ τὸ τοιοῦτο ἐνδέχεται· ἄλυπος δὲ ἢ πᾶς ὅτι τέτῳ δὴ διεπλάσθη. Ἀλλὰ τί οὖν ὄνειρον μᾶλλον ἀτύχημα, ἢ τοῦτο ἀτύχημα; λέγεις δὲ ὅλως ἀτύχημα ἀνθρώπου; ὃ σόν ἐστιν ἀποτύχημα ἀνθρώπου φύσεως δὲ ἀνθρώπου ἀποτύχημα φύσεως τοῦ ἀνθρώπου εἶναί σοι δοκεῖ; ὃ μὴ [15] ἐπὶ τὸ βέλημα τῆς φύσεως ἄμεσον ἐστί; τί οὖν τὸ βέλημα, μεμάθηκας. [16] μήτι [οὖν] τὸ συμβεβηκὸς τοῦτο κωλύσῃ δύνασθαι εἶναι; μεγαλόψυχον; σώφρονα; ἔμφρονα; [17] ἀνθρώπινον; [18] ἀνθρώδικον; αἰδήμονα; ἐλεύθερον; τἄλλα, [19] ἃ συμφρόντων ἡ φύσις ἡ τοῦ ἀνθρώπου [20] ἀπέχῃ τὰ ἴδια· μέμνησο λοιπὸν ὅτι πανδεὴς τοῦ εἰς λύπην σε προαγομένου, τούτῳ χρῆσθαι τῷ δόγματι. [21] οὐκ ὄν ὅτι τοῦτο ἀτύχημα, ἀλλὰ τὸ φέρειν αὐτὸ γενναίως, εὐτύχημα.

[14] L. 9. § 4.
[15] L. 5. § 1.
[16] L. 5. § 29. l. 11. § 9.
[17] L. 3. § 9. l. 5. § 9.
[18] L. 2. § 17.
[19] ἃ σ.
[20] L. 8. § 32. l. 9. § 42. l. 11. § 1.
[21] ὅτι οὐχί.

L. [1] Ἰδιωτικὸν μὲν, ὅμως ἡ δύνηκὴν βοήθημα πρὸς θανάτου καταφρόνησιν, ἡ ἀναπόλησις τῶν [2] γλίσχρως ὑπ' αὐτῶν ἐχομένων τοῦ ζῆν· τί οὖν ἀμείνων ἐκείνων ἔσται, ἢ τῶν ἐπὶ μακρὸν ἀποθανόντων; πάντως που καὶ ποτὲ κεῖσθαι, [3] Κανιδιανὸς, Φάβιος, Ἰουλιανὸς, Λέπιδος, ἢ εἴ τις τοιοῦτος; [4] οἱ πολλοὺς ἐξενεγκόντες, εἶτα ἐξενεχθέντες. [5] ὅλως μικρὸν ἐστι τὸ διάστημα, ἐν τούτῳ δὲ ὅσων ἐν [6] μιᾷ τινὶ ἐπιβλέψεσθαι μέλλον, ἐν οἵῳ σκηνιδίῳ· [7] μὴ οὖν ἀπὸ σεαυτοῦ ἄρχου. βλέπε γὰρ ὅπως [8] τὸ ἀγχοῦ τοῦ αἰῶνος, καὶ τὸ πρόσω ἄλλο ἄπειρον· ἐν δὲ τούτῳ, [9] τί διαφέρει ὁ τριετὴς τοῦ πεντηκονταετοῦς;

L. Vulgare quidem hoc est, efficax tamen ad mortem contemnendam adminiculum, si eos recolas qui vitæ avidi fuerint eidem diu immorati. quid enim amplius illis, quam immaturè defunctis contigit? Omninò jacent alicubi defuncti & illi, Cadicianus, Fabius, Julianus, Lepidus, aut si quis alius hujusmodi, qui postquam multos extulerant, efferebantur & ipsi. exiguum enim omnino intercedit spatium; idque per quot molestias, cum quibus hominibus, in quali corpusculo exantlatum? nè ergo pro re momenti alicujus habeto. si enim ævi præteriti immensitatem adverteris & futuri itidem infinitatem, quid tandem distabit, triduanus qui fuerit, ab eo qui secula tria transegerit?

LI. Vià compendiosâ semper incodas. compendiosa est ea, quæ secundùm naturam est. in omni nimirum cùm dictione, tum actione veri rectiq; curam habere. etenim propositum istiusmodi molestiis, mittiaq;, sed & dissimulatione ostentatione immunem præstabit.

[1] L. 9. § 3.
[2] L. 5. § 5.
[3] Κανιδιανὸς f.
[4] Sup. § 48.
[5] Sup. § 47.
[6] L. 5. § 10. l. 9. § 3. l. 16. § 36.
[7] L. 5. § 9.
[8] Sup. § 3. l. 5. § 24. l. 42. § 7.
[9] L. 2. § 14. l. 9. § 83.

LI. [10] Ἐπὶ πλεῖ συντόμου ἀεὶ ἐφόδῳ συντόμῳ δεῖ χρῆσθαι. οὕτως [11] ἔχει τὸ ὑγιὲς ἔσεσθαι, πολλὴν καὶ περιουσίαν ἀπαλλαγὴν ἡδὴ ἡ τοιαύτη πρόθεσις, πόνων, σπουδείας, καὶ [12] παντὸς οἰησιφοβίας, καὶ [13] ἡμιφείας.

[10] L. 8. § 30.
[11] L. 8. § 30.
[12] Sup. § 19. l. 11. § 18.
[13] L. 3. § 5. l. 8. § 30.

ni atque ostentatione immunem præstabit.

ΒΙΒΛΙΟΝ ε'. LIB. V.

[1] L. 8. § 12.

[2] L. 6. § 33.

Ρᾳθυμῶ ὅταν ἀναπαύσω ἐξεγείρῃ, ἕτοιμόν ἐστιν, ὡς ὅτι ἀνθρώπου ἔργον ἐγειρόμενος καὶ οὗ ἀναπαύομαι· ἐπὶ τοῦτο δυσκολαίνω, εἰ προβυμῶ ἐπὶ τὸ ἐργάζειν, ὧν ἕνεκεν γέγονα, καὶ ὧν χάριν πεπόημαι εἰς τὸν κόσμον; ἢ ὅτι τοῦτο κατεσκεύασμαι, ἵνα κατακλίμενος τοῖς σπλαγχνίοις ἐμαυτὸν θάλπω; ἀλλὰ τοῦτο πλέον. [3] πρὸς τὸ πεπόημαι οὖν γέγονας; ἔλεως ὁ πρὸς ὑπηρεσίαν, ἢ πρὸς ἐνέργειαν; οὐ βλέπεις [4] τὰ φυτάρια, τὰ σπυθάρια, τὰς μύρμηκας, τὰς ἀράχνας, τὰς μελίσσας, τὰ καθ' αὐτὰς συνιστάσας κόσμον; οὐ [5] θέλεις [6] τὰ ἀνθρωπικὰ ποιεῖν; οὐ σπεύδεις ὅτι τὰ κατὰ φύσιν; ἀλλὰ δεῖ καὶ ἀναπαύεσθαι δεῖ. ἔδω-

[1] [δ'] ὅ f.
[2] L. 6. § 33. l. 8. § 26.

Anè, cùm gravatim exurgo, in promptu est tibi hoc modo dicere. Ad opus humanum jam expergiscor. num verò ægrè feram, si ad ea agenda proficiscor, quorum gratiâ natus & in mundum productus sum? aut nunquid ad hoc conditus sum, ut stragulis involutus decumbens me foveam? At hoc, inquis, oblectat magis. Nunquid ergo ad oblectandum te natus es? non autem ad faciendum aut agendum aliquid? an non arbusculas, aviculas, formicas, araneas, apiculas vides eam quam in mundo stationem obtinent, excolere satagentes? tu autem, quæ hominis sunt, facere recusas? & non properas potiùs ad id, quod naturæ tuæ convenit? At quiete quoq; opus est, inquis.

quis. Est fateor; sed quiescendi modum etiam natura, prælcripsit. præscripsit & edendi atq; bibendi. tu verò ultra modum, ultra id quod sufficit, in istis procedis. cæterum in agendo secùs te geris, & intra quod poteras, contines te: cernis enim vere, remet non diligi. alioquin naturam tuam quæres, illa vult, diligeres. liquidem artes suas qui diligunt artifices, earundem operibus etiam intabescunt, illarte inediâq; affecti. tu verò naturam tuam minoris æstimas, quam tornatos tornaturam, aut histrio histrionian, aut avarus argentum, aut ambitiosus gloriolam. & isti enim, ubi rebus hisce addicti fuerint, nec cibum, nec somnum capere magis expetunt, quàm ista, ad quæ tam enixè feruntur, promovere: cùm tibi actiones societatem humanam spectantes sordescant magis, quàm ut pari industria dignæ censeantur.

II. Quam facile est imaginationem omnem vel turbulentam, vel inconvenientem ita amoliri & abstergere, ut in summa statim tranquillitate consistas?

III. Nullum aut sermonem aut actionem indignum te censeas, qui naturæ fuerit consentaneus. neq; avertat ab eo re, quæ sequi possit, quorumlibet hominum reprehensio aut vituperatio. sed si dictu factúve honestum fuerit, indignum te nè existimes. habent enim illi mentem propriam, proprióq; ducuntur impulsu: quæ tu noli attendere, sed recta perge, naturæ tum propriæ, tum & communi obsecutus. eadem enim est harum utriusq; via.

IV. Per ea quæ naturæ sunt consentanea incedo, donec occumbens tandem conquiescam, eò expirando, unde spiritum quotidie hauro, eóq; recidendo, unde & seminium mei pater, & sanguinem mater, & lac nutrix collegit; unde quotidianum per tot annos cibum potúmq; accepi; quod calcantem, & ad tam varios usus eo abutentem me sustinuit.

V. Acumen tibi non est, quod fit ad rationi cuiquam. multa tamen sunt alia, de quibus dicere

καὶ ἡ τούτου μήτηρ ἡ φύσις· ἔδοκει μοί τι ἐσθίων, ἢ πίνων ἢ ὅμως σὺ, ὑπὲρ τὰ μέτρα, ὑπὲρ τὰ ἀρκοῦντα προσχωρεῖς. ἐν τῇ θεραπείᾳ ἢ σοῦ ἐστι, ἀλλ' ἐντὸς ὃ δύνασθε. ἐπὶ φιλεῖς σεαυτὸν, δῆλον ὅτι τὴν φύσιν σου, ἢ βούλῃ σοῦ τὰς φίλεις· ἄλλοι τε τὰς τέχνας ἑαυτῶν φιλοῦντες, συνκαίονται τοῖς ἔργοις, ἄλουτοι καὶ ἄσιτοι· σὺ τὴν φύσιν τὴν σεαυτοῦ ἐλάττονος ἀξιοῖς, ἢ ὁ τορευτὴς τὴν τορευτικήν, ἢ ὁ ὀρχηστὴς τὴν ὀρχηστικήν, ἢ ὁ φιλάργυρος τὸ ἀργύριον, ἢ ὁ κενόδοξος τὸ δοξάριον· οἷς ὅταν πράγμασιν ἐνδιδῶσιν, οὔτε φαγεῖν, οὔτε κοιμηθῆναι θέλουσι μᾶλλον, ἢ ταῦτα συναύξειν πρὸς ἃ φέρουσι. σοὶ δὲ κινητικὴ πρὸς ἕξεις συμπλέκεσθαι φαίνονται, καὶ πόσους ἀγῶνας ἄξια;

II. Ὡς εὔκολον, ἀπώσασθαι καὶ ἀπαλείψαι πᾶσαν φαντασίαν ἀχλεινὴν, ἢ ἀνοίκειον, καὶ εὐθὺς ἐν παντὶ γαλήνην ἔχειν.

III. Ἄξιον ἑαυτὸν κρίνειν παντὸς λόγου καὶ ἔργου· ἀλλ' ἀεὶ φύσιν καὶ μή σε παρεισπίπτων ἢ ἐναντιολόγησις ἑτέρων μέμψις ἢ λόγος. ἀλλὰ ἐκλογὴν ποιεῖσθαι, ἢ εἰρῆσθαι, μὴ σεαυτὸν ἀποξένου. ἑκάστοις μὲν γὰρ ἴδιον ἡγεμονικὸν ἔχουσι, καὶ ἰδία ὁρμὴ χρῶνται· ἃ σὺ μὴ παρορᾷς, ἀλλ' αὐθεαίμῳ πειρᾶσαι, ἀκολουθῶν τῇ φύσει τῇ ἰδίᾳ καὶ τῇ κοινῇ· μία δὲ ἀμφοτέρων τούτων ἡ ὁδός.

IV. Πορεύομαι λοιπὸν τῇ τῆς φύσεως μέχρι πέσω ἀναπαύσομαι, ἐναποπνεύσας μὲ τούτῳ, ἐξ οὗ καθ' ἡμέραν ἀναπνέω πεσὼν δὲ ἐπὶ τούτῳ, ἐξ οὗ καὶ σπερμάτιον ὁ πατήρ μου συνέλεξε, καὶ τὸ αἱματικὸν ἡ μήτηρ, καὶ τὸ γαλακτικὸν ἡ τροφός, ἐξ οὗ καθ' ἡμέραν τοσούτοις ἔτεσι βόσκουμαι, καὶ ἀρδεύομαι, ὁ φέρει με πατοῦντα, καὶ εἰς τοσαῦτα ἀποχρώμενον ἑαυτῷ.

V. Δεκμήρια σοι ἔχουσι γνώμας; ἔστω· ἀλλὰ ἕτερα πολλὰ, ἐφ' οἷς οὐ

[1] Inf. § 31.
[2] L. 8. § 26.
[3] L. 4. § 49
[4] L. 2. § 3. l. 11. § 5.
[5] L. 12. § 3.
[6] L. 4. § 3. l. 8. § 47. l. 12. § 22, 25.
[7] L. 7. § 29. l. 11. § 16, 19.
[8] L. 7. § 33. l. 12. § 22.
[9] L. 11. § 16. l. 12. § 17.
[10] L. 1. § 16. l. 4. § 25. l. 6. § 2.
[11] ἐπικωλύσει. Jun.
[12] λόγος. Jun.
[13] L. 12. § 17.
[14] εἰ κ.
[15] Inf. § 25. l. 8. § 56.
[16] L. 7. § 55.
[17] L. 8. § 57. l. 10. § 11.
[18] L. 6. § 14. l. 16. l. 9. § 1.
[19] L. 4. § 4, 21. l. 6. § 15. l. 7. § 50.
[20] L. 2. § 2.
[21] L. 10. § 26.
[22] Sup. § 7.
[23] L. 7. § 52, 53. l. 8. § 8.

ἔχῃς εἰπεῖν, ὑγιὴς πέφυκα. ἔκεινα οὖν παρέχε, [1] ἄκρᾳ ὅλα δέχῃ ἐν σοι, τὸ ἀνιδιάλογον, τὸ σεμνόν, τὸ [2] φερέπονον, τὸ ἀπιλήδυνον, τὸ ἀμεμψίμοιρον, τὸ [3] ὀλιγοδεὲς, τὸ εὐμμὲς, τὸ ἐλεύθερον, τὸ ἀπέρισσον, τὸ ἀφλύαρον, τὸ μεγαλεῖον. σὺν ἀμαθαίνει[4], πόσα ἤδη παρέχεσθαι δυνάμενον, ἐφ' ὧν ἐδεμία αφυΐας ἢ ἀνεπιτηδειότητι. φέρασις, ὁμῶς ἔκ τινων μένεις ἐκών; ἢ ὦ [5] γογγύζῃ, ἢ [6] γλιχρόνεσι, ἢ κολακεύῃ, ἢ τὸ σωμάτιον καταμάθαι, καὶ [7] ἀρεσκεύεσθαι, ἢ [8] ἐπιδείκνυσθαι, ἢ τοσαῦτα [9] ῥιπάζεσθαι τῇ ψυχῇ, ἀλλὰ τὸ ἀφυὼς καταπεπόνθασι, ἀναίσχυντοι; ἐμὲ, μὰ τὸς θεύς. ἀλλὰ τούτων μὲν πάλαι ἀπηλλάχθαι ἐδύνασο· μόνον δ', εἰ ἄρα ὡς βραδύτερον, καὶ δυσαισθητικώτερος κατανενόησεσθαι [10], καὶ τοῦτο δ' ἀσκητέον, μὴ ἀπρεπομμυθῶ, μηδὲ ἐμφιλήδονον εἶναι τῇ [11] νωθείᾳ.

VI. Ὁ μὲν ἐξ ὅτου, ὅτῳ ἂν δέξιόν τινα ποιήσῃ, ποιεῖν ἀναγκαῖον καὶ λογίζεσθαι αὐτῷ τὴν χάριν· ὁ δ' οὐκ ἐᾷ τοῦτο μὴ οὐ ποιεῖν ὁ ῥεῖ[12], ὡς ἀμπέλου βότρυν ἓν καρπὸν ἀναθείς, καὶ οἶνον ὁ πεποίηκεν [13]. ὁ δὲ τις ἵππον τινὰ ἢ κύνα οἶδεν ὁ πεποίηκεν· ἀλλὰ ὁμοίως ἔχει ἀμπέλῳ βότρυας ἐνεγκοῦσα καὶ [14] μηδὲν ἄλλο προσεπιζητοῦσα, μὴ τὸ ἅπαξ τὸν ἴδιον καρπὸν ἐνεργάσασθαι. [15] ἵππος δὲ καμὼν, κύων ἰχνεύσας, μέλισσα μέλι ποιήσασα, ἄνθρωπος δὲ εὖ ποιήσας, σὺν ὅτι θοᾶται, ἀλλὰ [16] μεταβαίνει ἐφ' ἕτερον, ὡς ἄμπελος ὅτι τὸ πάλιν ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ βότρυος ἐνεγκεῖν. ἐν τούτοις οὖν δεῖ εἶναι, τοῖς ζῴοις τινὰ ἀναγκαίως ποιοῦσι; ναί· ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο, δεῖ ἀναγκαιοῦσθαι. [17] ἴδιον γάρ, φησι, τοῦ κοινωνικοῦ, τὸ ἀγαθαίνεσθαι οἷς κοινωνικῶς ἐνεργεῖ, καὶ, νὴ δία, [18] βούλεσθαι καὶ τοῦ κοινωνοῦ ἀγαθοῦ. ἀληθὲς μὲν ἔστι ὃ λέγεις· τὸ δ' οὐ νῦν

[1] L. 8. § 29. l. 9. § 11. l. 10. § 32.
[2] L. 1 § 16.
[3] L. 1 § 5.
[4] vid.
[5] L. 9. § 37.
[6] L. 4. § 50.
[7] L. 11. § 14.
[8] ἐπιδείκνυσθαι Lug.
[9] L. 1. § 16.
[10] -σκη, vel σκεδας [μέλλης.]
[11] νωθεία f. νωθρία. Lug. An.
[12] ἀλλὰ f. vel, ἀλλ' ὅς.
[13] L. 7. § 73. l. 9. § 42.
[14] L. 4. § 13.
[15] Sup. § 1. l. 10. § 8.
[16] L. 6. § 7. l. 11. § 4. l. 12. § 9.
[17] Inf. § 16.
[18] L. 11. § 15.

nequeas, non esse te ad ea aptum natum. hæc itaq; præsta, quæ in te omnino sunt sita, animum sincerum, gravem, laborum tolerantem, voluptatum abstinentem, sorte contentum, paucorum indigum, misericordem, liberum, luxu alienum, serium, sublimem. an non intelligis quàm multa præstare cùm jam possis, ad quæ inhabilitatis naturalis aut ineptitudinis nullus suppetit prætextus, sponte tamen in eis inferior adhuc persistis? num & per conditionis naturalis defectum aliquem obmurmurare, restrictum esse, adulari, corpusculum tuum incusare, assentari, ostentare te, animo tantopere jactari, cogeris? nequaquam, per Jovem; sed his omnibus jam olim licuit tibi esse immunem. hoc tantummodo nomine si notari poteras, quòd tardiori hebetioriq; ingenio natus sis, exercitatione vitium istud corrigere conandum fuerat, hebetudinem tuam neq; insuper habendo, neque in eadem tibi complacendo.

VI. Est, qui ubi gratum quid alicui fecerit beneficium imputare proclivis sit. est, qui etiamsi imputare haud ita proclivis sit, pro debitore tamen apud se habet eum cui benefecit, quidq; fecerit, novit. est &, qui, quid fecerit, quodammodo nè novit quidem; sed viti sit similis, quæ racemum ubi tulerit, fructumq; sibi proprium semel dederit, nihil ulteriùs requirit. sicut equus, ubi cucurrerit, canis ubi venatus fuerit, apes mel confecerint; ità iste, ubi benefecerit, non clamore prosequitur, sed ad aliud ejusmodi opus se transfert; quemadmodum vitis ad racemum alios denuo suo tempore producendos. in horum ergo numero esse oportet, qui quid faciant, ipsi quodammodo nè intelligunt quidem? ita planè. At hoc ipsum, inquis, quid agas, intelligere necessarium est. est enim societatis legem colentis proprium hoc, ut sentiat se secundùm legem illam agere; útque velit etiam, per Jovem, eum quocum sic agit, id persentiscere. Verum est, fateor, quod dicis. Veruntamen, quod

quod jam dictum est, si seciùs ceperis, ex eorum numero futurus es, quorum priore loco memineram. siquidem & illiterationis specie quadam probabili abducuntur. tu autem, si id quod dixeram rectè intelligere volueris, noli metuere, nè hac de causâ benefaciendi occasionem ullam fis omissurus.

VII. Athenienſium votum erat, *Pluat, pluat, amice Jupiter super Athenienſium arva & prata.* aut nihil omnino precari, aut hoc modo simpliciter & ingenuè precari par est.

VIII. Cujusmodi illud est quod dici solet, *Æſculapium* huic vel illi *apparuisse*, ut equitet, ut frigidâ potet, aut discalceatus incedat: ejusmodi quidam est, & quod huic vel illi coordinavit universi natura, ut morbo detineatur, corpore mutiletur, liberos amittat, aut aliùd talesquid patiatur. Iisdem & ibi *consentaneum* aliud deorum quidpiam habet, ut quod rectè & ad salutem ordinavit, tanquam quod ad quidem sanitatem conducat: atq; illic pariter, quicquid unicuique contingit, ad illius ordinem quodammodo aptari & cohærere quidam existat. atq; hinc illud convenire nobis videtur, quòd quemadmodo lapides, quadrati & ad structilis suos pyramidibus aptandos dicunt artifices, cùm sibi invicem scitè compositi coaptantur, omnino enim una quædam est rerum omnium compositio, & quemadmodum ex cunctis corporibus mundus iste, quò corporum ejusmodi fit, consummatur; causis universis, quò causa ejusmodi fatum conficitur. insuper hoc quod dico etiam rudiores quiq;. dicunt enim *fulit hoc sibi*, fors nimirum. hoc itaq; illi fecit, ista; illi coordinabatur. proinde ita excipiamus ista, quomodo & solemus, quæ Æſculapius præcepit. multa siquidem & in illis aspera sunt, quæ sanitatis spe tamen libenter admittimus. ejusmodi itaq; quiddam videatur tibi eorum quæ naturæ communi visa sunt, perfectio & consummatio, cujusmodi est valetudo tua, eodemq; modo, quicquid evenerit, quamvis

λεγόμενον [1] προσδέχῃ, ἀλλὰ τοῦτο ἔσῃ ἐκ τῶν ἐπαινουμένων, ὧν πρότερον ἐπεμνήσθην. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι λογικῇ τινι πλάνῃ ἀπάγονται· ἐὰν δὲ δοκῇς σωφρονεῖν καὶ πρὸς ἕξιν τὸ λεγόμενον, μὴ φοβοῦ, μὴ ἀπέχου τοῦτο ἀφελιμῶς καὶ ἔργον κοινωνικόν.

VII. Βοᾶν Ἀθηναίων, ὗσον, ὗσον, ὦ φίλε Διῦ, κατὰ τοὺς ἀρέρας τοὺς Ἀθηναίων καὶ τοὺς πεδίοις ἅπασι δὴ εὐχῆς, ἢ ὅπως ἁπλῶς καὶ ἐλευθερίως [2].

VIII. Ὅπερ ἕξι τὸ λεγόμενον, ὅτι συνέταξεν ὁ Ἀσκληπιὸς τῷδε ἱππασίδιον, ἢ ψυχροποσίδιον, ἢ ἀνυποδησίαν [3] τοιοῦτόν ἕξι καὶ τὸ, συνέταξεν τῷδε ἢ τοῖς ὅλων φύσις νόσον, ἢ πήρωσιν, ἢ ἀποβολὴν, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον. καὶ γὰρ ὅπερ τὸ συνέταξεν, τοιοῦτον καὶ ἐνταῦθα, ἔταξε τοῦτο τοιοῦτῳ, ὡς ἁρμόττον εἰς ὑγίειαν. καὶ ἐνταῦθα τὸ συμβαῖνον ἔχει τινὰ τάξιν πως πρὸς αὐτὸ καταλλήλως εἰς τὴν ἁρμονίαν. [4] ὅπως γὰρ καὶ ἐκ τῶν ἐναντίων συμβαινόντων ἓν λέγομεν, ὡς καὶ τὰς τετραγώνους λίθους ἐκτοῖς τέγοις, ἢ τὰ πρεσμίσματα Θρᾷκες αἱ πηχεῖς λέγουσι, συναρμόζοντας ἀλλήλοις τῇ ποιᾷ συνθέσει. Ὅλως γὰρ [6] ἁρμονία ἕξι μία. καὶ ὥσπερ [7] ἐκ πάντων τῶν σωμάτων ὁ κόσμος τοιοῦτον σῶμα συμπληροῦται· ὅπως ἐκ πάντων τῶν αἰτιῶν ἡ εἱμαρμένη τοιαύτη αἰτία συμπληροῦται πᾶσι τοῖς ὁ λέγω, καὶ οἱ τέλεον ἰδιῶται. φασὶ γὰρ, τοῦτο ἐφέρειν αὐτῷ. ἐκεῖνα [8] τοῦτο τούτῳ ἐφέρετο, καὶ τοῦτο τούτῳ συνεπάτει. δεηχώλλα σωμάτια, ὡς [9] ἐκεῖνα ὁ Ἀσκληπιὸς συνετάτρεε. πολλὰ γοῦν καὶ ἐν ἐκείνοις ἕξι τραχέα· ἀλλὰ ἀσπαζόμεθα τῇ ἐλπίδι τὴν ὑγείαν· τοιοῦτον καὶ σοι δοκείτω, αὔξησις καὶ σύντελεια τῆς τῇ ἡμετέρᾳ φύσει δοκούντων, οἷον ἡ τῆς ὑγείας. καὶ ὅπως ἀσπάζῃ πᾶν τὸ γινόμενον, καὶ ἀπολαύσῃ

ἐν

[1] [ἀν] π. f.

[2] Θείως. Cas.

[3] L. 3. § 4. l. 4. § 10, 33. l. 6. § 16. l. 10. § 20. l. 12. § 23.

[4] L. 4. § 23. l. 6. § 44, 45. l. 7. § 57. l. 9. § 39.

[5] Ὑπὸ τ. Suid.

[6] L. 4. § 2.

[7] Sup. § 40.

[8] L. 6. § 44. l. 10. § 6, 20. l. 12. § 23.

[9] Inf. § 9.

[10] ἀ, vel [illegible]

[1] L. 2. § 3. l. 10 § 1.
εν δηχῆ. Ἀλλ' ὃ ὀφῇ ἄμεν, [1] ὅτι τ τῦ κόσμυ ὑγιαίνω, ⁊ τ ὅλ Διὸς εὐοδίαν ⁊ εὐστροφίαν. ἐγὼ γὰρ [2] τῦτό μοι ἔφερεν, εἰ μὴ ⁊ ὅλῳ συνέφερεν. οὐδὲ γὰρ ἡ τυχοῦσα φύσις φέρει τι, ὃ μὴ ⁊ ἰδικευμένῳ τινὶ αὐτῆς καταλληλόν ἐστι. ἔχεις καὶ δύο λόγους [3] περὶ ἐμοῦ ὃ συμβαῖνόν σοι. καὶ ἕνα μέν, ὅτι σοι ἐγίνετο, καὶ σοι συνεπάλετο, ⁊ πρὸς σὲ πως εἶχεν, [4] ἄνωθεν ὁκ ἀπὸ προσβυτάτων αἰτίων συγκλωθόμενον. καὶ ἕτερον ἄν, ὅτι [5] ⁊ ὅλον διοικῆσαι ἡ εὐοδία, ⁊ τ συμπλοκὴν αὐτῆς αἰτίον ἐστὶ πρῶτον γὰρ ὃ ὁλόκληρον, ἐὰν ⁊ ὁπῶν ἀφαιρῇς τ συναφείας ⁊ συνεχείας, ὥσπερ τ μερῶν, ὅταν ἢ ⁊ τ αἰτίων. [6] Ἀφαιρῇ δ ὅσον ἐπὶ σοι, ὁπόταν δυσαρεστῇς, ⁊ βλάπτον τινα δύναμις.

[1] L. 2. § 3. l. 10 § 1.
[2] πιῆτο f.
[3] L. 6. § 44, 49.
[4] L. 4. § 26. l. 8. § 23. l. 10. § 5.
[5] L. 2. § 3. l. 8. § 5.
[6] L. 4. § 29. l. 10. § 25. l. 11. § 8.

[7] Inf. § 10.
[8] L. 6. § 29. l. 7. § 70.
[9] L. 4. § 32.
[10] L. 9. § 29.
[11] L. 6. § 11, 12.
[12] L. 7. § 27.
[13] L. 4. § 3.
[14] L. 10. § 36.
[15] Sup. § 8.
[16] ὑποδείξεις Xyst. ὑποδείσει, vel ὑποδείσῃ τῦ π. Sal. ἢ δείσει [εἰς] τὸ π. vel ὑποζυγώσεις [ἢ] τὸ π. f.
[17] L. 4. § 31. l. 6. § 12.
[18] L. 4. § 30. l. 10. § 2. l. 11. § 20.
[19] ἢ f.
[20] L. 8. § 12.
[21] τῦτο Xyl.
[22] L. 4. § 49. L. 4. § 3. Inf. § 34. l. 10. § 6.
[23] L. 3. § 5. l. 7. § 4.

IX. [7] Μὴ σκυθρώπαζε, [8] μηδὲ ἀπαυδᾶν, μηδὲ [9] ἀποδυσωπεῖσθαι, [10] εἰ μὴ καταπυκνῦταί σοι ⁊ ἀπὸ δογμάτων ὀρθῶν ἕκαστα πράσσειν. ἀλλὰ [11] ὀκκρυαδένται, πάλιν ἐπιμιέναι, ⁊ [12] ἀσμενίζειν εἰς τὰ πλείω ἀνθρωπικώτερα, ⁊ [13] φιλεῖν τῦτο, ἐφ' ὃ ἐπιμέρχῃ. ⁊ μὴ ὡς πρὸς [14] παιδαγωγὸν τ φιλοσοφίαν ἐπιμιέναι· ἀλλ' ὡς [15] οἱ ὀφθαλμιῶντες πρὸς σπογγάριον ⁊ τὸ ὠόν, ὡς ἄλλῳ πρὸς κατάπλασμα, ὡς πρὸς καταπόνησιν· ὕτως γὰρ οὐδὲν [16] ὑποδείξει τὸ πειθαρχεῖν τῷ λόγῳ, ἀλλὰ [17] παραπαύσει αὐτό. μέμνησο ὃ ὅλως [18] φιλοσοφία μόνα θέλει ἃ ἡ φύσις σου θέλει· σὺ γὰρ ἄλλο ἤθελες [19] ἢ κατὰ φύσιν. [20] τί γὰρ τούτων παραπονέσεται σοι ἡ ἡδονή; ἐκ δὲ τὲς σφαλῇ ἡ ἀλλαθεσίαν εἰ παραπλησιέστερον μεγαλοψυχίᾳ, ἐλευθερίᾳ, ἁπλότητι, εὐγνωμοσύνῃ, ὁσιότητι. αὐτῆς γὰρ φρονήσεως τί παραπλησιέστερον; ὅταν τὸ [22] ἀπλανὲς, ⁊ [23] εὔρυθμον ἐν πᾶσι [24] τ πράξεσι καὶ διανοητικῆς ⁊ ὑποστατικῆς δυνάμεως εὐθυμοῦσης.

asperius visum fuerit, libens admittito, quandoquidem ad mundi integritatem Jovisque prosperitatem atque felicitatem ferat. neque enim tulisset is, nisi ad universi bonum contulisset. cùm nec natura quælibet quicquam ferat, quod non ei mundo, qui ab ipsa administratur, congruens existat. ità duplici ratione diligas oportet, quicquid evenerit tibi, alterâ, quod tibi natum & tibi coordinatum, & ad te quodammodo affectum est, à causis antiquissimis retro tibi contextum. alterâ, q⁴ universi gubernatori prosperitatis & consummationis, atque adeò permansionis ipsius procurandæ ex parte caussa sit. mutilatur enim integrum ipsum, si quid vel minimum abscindas à connexione & continuitate, ut partium universi, ita & caussarum. abscindis autem quantum in te est, quando molestè fers aliquid, tolliscq; quodammodo.

IX. Noli ægrè ferre, aut animum despondere, aut stomachari, si juxta decreta recta agere volenti, haud perinde semper successerit. verùm, ubi excussum aliquando te senseris, regredere, pluribúsque pro officii humani ratione gestis contentus sis; atq; illud, ad quod regrederis, fac diligas. nec, tanquam ad pædagogum, ad philosophiam redeas; sed quomodo ad ovum & penicillum, qui oculis laborant, quomodo ad emplastrum alius, alius ad persusionem, confugit. ità nihil deerit ulteriùs, quod rationis obsequelæ concilier te, sed eà sponte tuâ acquiesces. illud autem memineris, philosophiam ea sola velle, quæ natura tua ipsa velit. tu verò aliud aliquid velis, quàm quod naturæ tuæ convenit? ecquid enim istis blandius fuerit? voluptas autem nonne hâc ratione nos fallit? sed vide, gratiórne sit magnanimitas, liberalitas, simplicitas, æquanimitas, sanctitas. ipsâ verò prudentiâ quid gratius compereris, cùm facultatem intelligentiâ scientiâque in te præditam ejusmodi cogitaveris, quæ nusquam impingat, sed in omnibus prosperè feratur?

X. Res

X. Res quidem ipsæ adeò sunt obscuræ, ut philosophis hanc sanctis, nec vulgaribus eis, omnino perspicuæ esse visum sit, quin & Stoicis percepta difficiles admodum videantur. Cavendum verò assensus noster omnis labilis & mutabilis. ubinam enim gentium est, qui sententiam, falsus quamvis, non mutaverit? ad subjectas verò res si transieris, quàm exiguo, quæ vix sunt; quæ constantiam, quæ pretio, latronum in possessionem cedere possint. mores autem eorum, quibuscum debes, si adverteris, tales, ut ne compensent, ut etiam gratissimorum quemlibet vix sustineas, ut ne ipsi quidem sibi. Quæ igitur ratio quenquam in humanis rebus caligine ac sorde, tantóq; mutationis temporis, motuum, sermonum, rerumque fluxu, nihil possum considerate, quod æstimatione studioque dignum videatur. contrà quietis solari se quemque par fuerit, dissolutionemque sui naturalem operiendo, moræque, interea haud grauatè ferendo, dum diuinus hisce acquiescit prorsus; altero nimirum, nihil obtinere sibi posse, quòd non sit universæ naturæ consentaneum; altero, in sua esse potestate situm, ut nihil faciat præter genii Deique sui voluntatem. hanc enim transgredi qui cogat, nullus est.

XI. Quam ad rem animâ nunc amor meâ? hoc te jugiter interroga, simúlq; te percontare; Ecquid hoc meum versatur in parte mei illa, quæ principalis dici solet? aut quisnam ego nunc animam gero? puerili? num adolescentuli? num mulierculæ? num tyranni? num jumenti? num belluæ?

XII. Cujusmodi sint quæ plerisq; bona videntur, hinc licet deprehendere, si quid eorum quæ regerâ bonæ mentis quispiam conceperit, prudentiam, temperantiam, justitiam, fortitudinem, illa, iniquam, si animo præconceperit, non sustinebit subjectum huic audire quicquam, quod non rei bonæ probè congruat. at verò quæ vulgò

X. Τὰ μὲν πράγματα ἐν τοιαύτῃ ὑποκεῖται περινοίᾳ ἐγκεκαλυμμένα ὄντα, ὥστε τοῖς σοφοῖς σὺν ὀλίγοις οὐδὲ τοῖς τυχοῦσιν ἔδοξε ἡ πάντα τὰ ὄντα ἀκατάληπτα εἶναι πάλιν ἀλλοῖς γε τοῖς πάνυ δυσκατάληπτα δοκεῖ εἶναι ἡ πᾶσα ὑπόληψις συγκατάθεσις μεταπίπτουσα· ὧν γὰρ οὐδεμία ἐστὶν ἀμεταπτωσία. Ὅλως δὲ μέχρι τοίνυν ἐπ' αὐτὰ τὰ ὑποκείμενα· πόσος ὁ χρόνος, καὶ ποῖος πλὴν, καὶ τί διαφορὰ ἐν κλίνῃ γυναικὸς ἢ πόρνης, ἢ λησταῦ εἰ; μᾶλλον τοῦτο ἐπίδηλον τὰ τῶν συμβιούντων ἤθη, ὧν μόλις ἔστι καὶ τὸν πλησιάσαντα ἀναφέρειν, ἵνα μὴ λάθῃ καὶ ἑαυτὸν ἐς μόγις ὑποπλήσας ἐν τοιούτῳ σὺν ζόφῳ, καὶ ῥύπῳ, καὶ τοιαύτῃ ῥοῇ τῆς οὐσίας, καὶ τῆς χρείας, καὶ τῆς κινήσεως, καὶ τῆς χρονιότητος, τί ποτ' ἔστι τὸ ἐκλιμνάζειν ἄξιον, ἢ τὸ ὅλως σπουδαιοῦσθαι δυνάμενον, ἐφ' ὅτῳ τις τείνειν χρὴ δεόντως σπουδάζοντα ἑαυτόν· ἀναμένειν τε φυσικὴν λύσιν, καὶ μὴ ἀγανακτεῖν τῇ βραδυτέρᾳ, ἀλλὰ τούτοις μόνοις ἐφησυχάζειν, ἐνί μὲ ᾧ, ὅτι ἐστὶ σύμφορόν μοι, ὃ ἀεὶ τῇ τοῦ ὅλου φύσει ἐστί. ἑκάστῳ δέ, ὁπόσα μοι μηδὲν προσήκειν πράττειν ἢ τὸν ἐμὸν νοῦν καὶ δαίμονα. οὐδεὶς γὰρ ἀναγκάζων τοῦτον πράττειν.

XI. Πρὸς τί ποτε ἄρα νῦν ἀναφέρω τὴν ἐμαυτοῦ ψυχήν; πᾶν ἔκαστον τοῦτο ἐπισκεπτέον ἐν ταύτῃ, καὶ ἐξετάζειν, τί μοι ἔστι νῦν ἐν τούτῳ τῷ μορίῳ, ὃ δὴ ἡγεμονικὸν καλοῦσι; καὶ τίνος ἄρα νῦν ἔχω ψυχήν; παιδίου; μήτι μειρακίου; μήτι γυναικαρίου; μήτι τυράννου; μήτι κτήνους; μήτι θηρίου;

XII. Ὁποῖά τινά ἐστι τὰ τοῖς πολλοῖς δοκοῦντα ἀγαθά, καὶ ἐνθυμοῦ τὰ λάβοις εἰ γάρ τις ἐπιόψεν ὑποκείμενα τινα ὡς ἀφροσύνῃ, δειλίᾳ, ἀναισθησίᾳ, ἀνδρείᾳ. σὺν ἐν ὅσῳ ἐφ' ἑαυτῷ γὰρ ἐφαμ-

μοσῃ

1 L. 8. § 22.
2 L. 7. § 1.
3 L. 4. § 48.
4 L. 2. § 11. l. 4. § 39.
5 L. 9. § 3.
6 L. 10. § 36.
7 L. 8. § 19.
8 μόλις Lug.
9 L. 9. § 14.
10 ῥόσει Inf. § 23. l. 6. § 15.
11 L. 2. § 17. Inf. § 33. l. 9. § 3.
12 Sup. § 9.
13 L. 6. § 12.
14 Sup. § 8. l. 8. § 4. 7. 12. § 26.
15 L. 2. § 2. l. 3. § 14.
16 L. 3. § 3. Inf. § 27.
17 L. 2. § 9.
18 L. 8. § 2. l. 10. § 24. 37. l. 12. § 19. 33.
19 L. 10. § 37.
20 L. 4. § 28. l. 9. § 39.
21 L. 2. § 12. Inf. § 33.
22 ἢ τῷ ἀγαθῷ Sal. ἢ, ὅσῳ τῷ α' ἐπ. f.

μήτε τὰ δι' ὧν τοῖς πολλοῖς φαινόμενα ἀγαθὰ προεπινόησας ἐκ, ἐξακέσεται, καὶ ῥᾳδίως δέξεται, ὡς οἰκείως ὑπολεγόμενον τὸ τοῦ κωμικοῦ εἰρημένον. ὅπως καὶ οἱ πολλοὶ φαντάζονται τὴν διαφοράν. ὁ γὰρ ἂν τοῦτο μὴ προσκοπήσειν καὶ ἀπήξιωσε· τῷ δὴ ὑπὲρ πλούτου καὶ τοῦ πρὸς τρυφὴν ἢ δόξαν εὐκληρημάτων προσεδεήθημεν, ὡς ἱκνουμένως καὶ αἰσίως εἰρημένον. προείδει οὖν καὶ ἐροῦται, εἰ κτητὸν καὶ ἀγαθὰ κατὰ λόγον τὰ τοιαῦτα. ὧν προεπινοηθέντων, οἰκείως ἂν ὑπενέγκοι, τὸ τῆς κεκλημένου αὐλῆς, τοῦ τῆς εὐπορείας σοι ἔχειν ὅπου χάριν.

XIII. Ἐξαλείφθης καὶ ὑλικοῦ συνέστηκας· εἰς τὸ μὴ ὂν φθαρήσῃ· ὥσπερ οὐδὲν ὂν καὶ τὸ μὴ ὂν ὅλον κατέστη. ἔχειν κατασταθήσῃ πᾶν μέρος ἐμὸν καὶ μεταβολὴν εἰς μέρος τι τοῦ κόσμου· καὶ πάλιν ἐκεῖνο εἰς ἕτερον μέρος τοῦ κόσμου μεταβαλῇ καὶ ἔσῃ εἰς ἄπειρον· καὶ τοιαύτῃ μεταβολῇ κἀγὼ κατέστην, καὶ οἱ ἐμὲ γεννήσαντες, καὶ ἀπανιόντι εἰς ἄλλο ἄπειρον. εὐθὺν γὰρ κωλύει ἕπεσθαι φάναι, κἂν καὶ τὴν ἡσιόδου πεπερασμένας ὁ κόσμος διοικῇ τας.

XIV. Ὁ λόγος καὶ ἡ λογικὴ τέχνη δυνάμεις εἰσὶν ἑαυτὰς ἀρκεῖν μόναι, καὶ τοῖς ἀφ' ἑαυτὰς ἔργοις ὁρμᾶν· ἀφ' ἧν ἀπὸ τοῦ οἰκείου ἀρχῆς· ἐπὶ δύσιν ἡ πρὸς τὸ προκείμενον τέλος. καὶ ἐπὶ ὀρθοδρομίας αἱ τοιαῦται προαγωγαὶ ὀνομάζονται, τῷ ὀρθοπλοΐᾳ τῆς ὁδὸν σημαίνειν.

XV. Οὐδὲν τούτων ῥητὸν ἀνθρώπῳ, ἃ ἀνθρώπῳ, καὶ ἀνθρωπος, ἐκ ὑπαλλάττει. ἔκ ἔστιν ἀπαιτήματα ἀνθρώπου, ἃ οὐκ ἐπαγγέλλεται αὐτὰ ἡ τοῦ ἀνθρώπου φύσις, οὐδὲ πλειόνοις εἰσὶ τοῦ ἀνθρώπου φύσεως. ὁ τοίνυν οὐδὲ τὸ τέλος ἐν αὐλοῖς ὄζει τῷ ἀνθρώπῳ κείμενον, οὐδὲ συμπληρωτικὸν τοῦ τέλους τὸ ἀγαθόν. ἔτι εἴ τι τούτων ἐκ ὑπαλλάττει ἀνθρώπου, οὐκ

pro bonis habentur, ubi animo præconceperit quis, auribus æquis accipiet, faciléq; admittet, tanquam aptè adjectum id, quod à comico quandóq; dictum est, ità etiam vulgus hominum differentiæ istius habent aliquam notitiam. alioqui enim non offenderet & tanquam dictu indignum repudiaretur, si de illis enunciaretur; cùm de divitiis eísq; fortunæ bonis quæ ad luxum pompámve ferunt, tanquam aptè scitéq; dictum admittamus. Eas nunc & quæras licet, utrùm in honore habendæ, aut in bonis censendæ sint res hujusmodi, quibus animo priùs conceptis illud commodè possit adjici, homini istis instructo præ opulentia sua *non suppetere, ubi ventris onus deponat.*

XIII. Formâ consto & materiâ harum neutra in nihilum interibit, quemadmodum nec ex nihilo processit. omnis ergo pars mei, mutatione interveniente, in mundi partem aliquam pro ratione sui redigetur. & hæc rursus in aliam mundi partem mutabitur: & sic in infinitũ. mutationis autem hujusmodi operâ & ipse extiti, & qui me genuerant, atq; ita retro in aliud infinitum. nihil enim vetat, quo minus hoc dicam, etiamsi secundùm periodos finibus certis terminatas mundus iste digeratur.

XIV. Ratio ársq; ipsa rationalis, facultates sunt, quæ sibi operibúsq; suis ipsæ sufficiunt. à suo iraq; cientur prodeúnte; principio; at ad propositum sibi finem rectà proficiscuntur. unde & rectè factorum appellationem sortitæ sunt actiones istiusmodi, quâ viâ rectitudo significetur.

XV. Nihil horum hominis esse dicendum est, quod non ad hominem quà homo est, pertinet. ista enim nec ab homine exigúntur, nec pollicetur ea natura humana, nec ad eam perficiendam ferunt. nec proinde in istis consistit, aut naturæ humanæ finis, aut bonum aliquod quod ad finem hunc conficiendum conducat. tum si quid istorum ad hominem pertineret, hominis non esset

[ἐπὶ] τούτων, vel ἐπ' ἐκείνων μ. f.

ἔστιν ἐπὶ τῷ ἢ f.

Sylb. Boot.

L. 2. § 2. l. 6. § 32.

L. 4. § 4.

L. 2. § 3. l. 6. § 15. l. 7. § 18. 25. l. 8. § 18. l. 9. § 28.

L. 10. § 7. l. 11. § 1.

L. 4. § 13, 23. l. 7. § 18. l. 8. § 7. l. 11. § 1.

Inf. § 34. l. 8. § 60.

L. 4. § 18, 51.

L. 8. § 12, 26.

habere, eíſque ſeſe opponere, nec laude dignus haberetur, qui iſtis minùs indigentem ſe præſtiterit. imò ne bonus quidem vir eſſet, qui ſibi horum alicui interdixerit, ſiquidem ea verè bona exiſterent. atqui contrà, quò quis horum híſque ſimilium plura ſibi detraxerit, aut ab aliis detracta æquanimiter ſuſtinuerit, eò melior meritò cenſetur.

XVI. Talis futura eſt mens tua, qualia ea ſunt quæ creberrimè cogitaveris. imbuitur enim cogitationibus anima. imbue ergò illam cogitationibus iſtiuſmodi. verbi gratiâ; ubicunque vivere, ibidem & bene vivere licere. in aula verò vivere licere: ergo & in aula bene vivere dari. & rurſus, cujus gratiâ quidque conditum eſt, ad id agendum eſſe conditum; ad quod autem agendum conditum eſt, ad id ferri: ad quod fertur verò, in eo finem ſuum ſitum habere: in quo autem finis rei cujuſque ſitus eſt, eodem utile bonúmque ejuſdem conſtare. bonum itaque animantis ratione præditi, ſocietas eſt. ad hanc enim natos eſſe nos, ſupra demonſtratum eſt. an non enim liquet planè, deteriora quæque præſtantiorum gratiâ eſſe condita, præſtantiora ſui invicem? præſtant autem inanimatis quidem animata; ex animatis verò quæ ratione ſunt prædita.

XVII. Quæ fieri nequeunt ſectari, inſanum eſt. fieri autem non poteſt, quin iſtiuſmodi quædam improbi agant.

XVIII. Nihil cuiquam contingit, quin à natura habeat, ut id ferre poſſit. aliis eadem contigere, qui vel caſuum ſuorum ignari, vel animi magni ſpecimen dare cupidi, immoti illæſique manſerunt. indignum eſt autem ignorantiam & arrogantiam prudentiâ plus poſſe.

XIX. Res ipſæ nullâ ratione animam attingunt; neque aditum ullum ad eam habent; neque mutare eam, aut movere poſſunt. ipſa ſola ſeſe mutat movétque. qualia autem decreta fuerint, quibus ipſa

[1] τὸ ὑποφερτὸν αὐτῷ, [2] κατέξανσαν, ὅπερ ἄλλον ἰῷ. οὐδὲ ἐπαινετὸς ἰῷ, ὁ ἀφεσθεὶς τούτων ἑαυτὸν παρεχόμενος. ἢ δ' [3] ὃ σῳ γὰρ πλέω τις ἀφαιρῶν ἑαυτῷ τούτων, ἢ τοιούτων ἐπέων, ἢ [4] τι τούτων ἀφαιρούμενα δηλήσηται, τόσῳδε μᾶλλον ἀγαθὸς ἔσῃ.

XVI. [5] Οἷα δὴ πολλάκις φαντασθῆς, τοιαῦτα σοι ἔσται ἡ διάνοια· [6] βάπτεται γὰρ ὑπὸ τῶν φαντασιῶν ἡ ψυχή· βάπτε ἓν αὐτῇ, τῇ συνεχείᾳ τῶν τοιούτων φαντασιῶν οἷον, [7] ὅτι ζῆν ἔξι, φησὶ, καὶ εὖ ζῆν. ἐν αὐλῇ δ' ζῆν ἔξι· [8] ἔστιν ἄρα καὶ εὖ ζῆν ἐν αὐλῇ· καὶ πάλιν, [9] ὅλα γὰρ ἕνεκεν ἑνὸς ἕκαστον κατεσκεύασται, πρὸς ὃ ἕκαστον κατεσκεύασται, πρὸς τοῦτο φέρεται. πρὸς ὃ φέρεται ἕκαστον, ἐν τούτῳ τὸ τέλος αὐτοῦ ἔστιν ἕκαστον, φησὶ καὶ τὸ συμφέρον, καὶ τἀγαθὸν ἑκάστου· [11] τὸ ἄρα ἀγαθὸν τοῦ λογικοῦ ζώου, κοινωνία. ὅλα γὰρ [12] πρὸς κοινωνίαν γεγόναμεν. πάλαι δεδείκται. ἢ οὐκ ἦν ἀναγκαῖα, ὅτι [13] τὰ χείρω τῶν κρειττόνων ἕνεκεν, τὰ δὲ κρείττω ἀλλήλων; [14] κρείττω δὲ τῶν μὲν ἀψύχων, τὰ ἔμψυχα· τῶν δὲ ἐμψύχων τὰ λογικά.

XVII. Τὸ [15] τὰ ἀδύνατα διώκειν, μανικόν· [16] ἀδύνατον δὲ τὸ [17] τοὺς φαύλους μὴ τοιαῦτά τινα ποιεῖν.

XVIII. [17] Οὐδὲν οὐδενὶ συμβαίνει, ὃ οὐχὶ ὁ ἐκεῖνο πέφυκεν φέρειν αὐτός. ἄλλῳ τὰ αὐτὰ συμβαίνει, καὶ ἢ τυφλῷ ἀγνοοῦντι ὅτι συμβέβηκεν, ἢ ὑπομένοντι μεγαλοφρονοῦντι καθεστ, καὶ ἀκάκωτος μένει· [20] δεινὸν ἓν ἀγνοίᾳ καὶ ἀρέσκειαν ἰσχυρότερον εἶναι φρονήσεως.

XIX. [21] Τὰ πράγματα αὐτὰ ἐφ' ἑαυτῶν ψυχῆς ἅπτεται· [22] οὐδὲ ἔχει εἴσοδον πρὸς ψυχήν· [23] οὐδὲ πρέπαι, οὐδὲ κινῆσαι ψυχὴ δύναται· [24] πρέπει δὲ καὶ κινεῖ αὐτὴ ἑαυτήν· μόνη· καὶ οἷον δὴ κεκριμάτων καταξιώσει

[1] Inf. § 31. *l.* 8. § 8. *l.* 10. § 8.
[2] *L.* 8. § 39.
[3] *L.* 10. § 33.
[4] -νος.
[5] *L.* 7. § 3. *l.* 12. § 1.
[6] *L.* 3. § 4.
[7] *L.* 8. § 45. *l.* 10. § 33.
[8] *L.* 1. § 17. *l.* 8. § 9.
[9] *L.* 6. § 16, 40. *l.* 7. § 55. *l.* 8. § 12.
[10] [πρὸς τοῦτο κατεσκεύασται.] π.
[11] Sup. § 6. Inf. § 34. *l.* 6. § 7. *l.* 7. § 74. *l.* 9, 42.
[12] *L.* 2. § 1. *l.* 7. § 5.
[13] Inf. § 30. *l.* 7. § 55. *l.* 11. § 10.
[14] *L.* 6. 23.
[15] *L.* 6. § 50. *l.* 11. § 18, 33.
[16] Inf. § 28. *l.* 9. § 42. *l.* 12. § 16.
[17] ἓν Lug.
[18] *L.* 8. § 46. *l.* 10. § 3.
[19] *L.* 6. § 10. *l.* 11. § 9.
[20] *L.* 8. § 48.
[21] *L.* 4. § 3.
[22] *L.* 8. § 41. *l.* 11. § 6.
[23] *L.* 6. § 52. *l.* 7. § 16.
[24] *L.* 6. § 8.

ἑαυτῷ, τοιαῦτα ἑαυτῇ ποιεῖ τὰ προσφερόμενα.

XX. [1] Καὶ ἕτερον μὲν λόγον ἡμῖν ἔχειν οἰκειότατον ἄνθρωπον, καθ' ὅσον [2] εὐποιητέον αὐτὸν καὶ ἀνεκτέον· καθ' ὅσον δὲ ἐνίστανταί τινες εἰς τὰ οἰκεῖα ἔργα, [3] ἓν τῶν ἀδιαφόρων μοι γίνεται ὁ ἄνθρωπος, οὐχ ἧττον ἢ ἥλιος, ἢ ἄνεμος, ἢ θηρίον. [4] διὰ τούτων δὲ ἐνέργεια μοὶ τοι ἐμποδισθείη· [5] ὁρμὴς δὲ καὶ διαθέσεως, οὐ γίνεται ἐμπόδια [6] διακωλύσεσιν, καὶ τιθὲ προτιθέμενον· προηγεῖται γὰρ καὶ μεθίστησι πᾶν ὃ τῆς ἐνεργείας κώλυμα· ἡ διάνοια εἰς ὃ προηγούμενον καὶ παρὸν ἔργον γίνεται· ὃ δὲ ἔργον τοῦτο ἐφεκτικὸν καὶ παρὸν ὁδοῦ, ὃ δὲ ὁδοῦ ταύτης ἐνταλικόν.

XXI. [7] Τῶν ἐν τῷ κόσμῳ ὃ κεφάτιστον λίμα· ἔστι δὲ τοῦτο, ὃ πᾶσι χρώμενον, καὶ [8] πρὸς τὰ διάπονα· ὁμοίως δὲ καὶ [9] τὸ ἐν σοὶ ὃ κεφάλαιον λίμα· ἔστι δὲ τοῦτο, τὸ [10] ἐκείνῳ ὁμήγυες· καὶ γὰρ ὅτι σὺ [11] τὰ τοῖς ἄλλοις χρώμενον, τοῦτό ἐστι, καὶ ὁ σὸς βίος διὰ τοῦτο διοικεῖται.

XXII. [12] Ὃ τῇ πόλει σὸν ἔστι βλαβερόν, οὐδὲ τῷ πολίτῃ βλαπτικόν· ὅτι πάσης τῆς βεβλάφθαι φαντασίας τοῦτον ἔπαγε τὸν κανόνα. εἰ ἡ πόλις διὰ τοῦτο μὴ βλάπτει, οὐδὲ ἐγὼ βέβλαμμαι. εἰ δὲ ἡ πόλις βλάπτεται, σὸν ὀργιστὸν τῷ βλάπτοντι τιθὲ πόλιν. [14] τί τὸ προσῆμον.

XXIII. Πολλάκις ἐνθυμοῦ, [15] τὸ τάχος τῆς διαφορᾶς καὶ ἀπεξαγωγῆς τῶν ὄντων τε καὶ γινομένων. [16] ἡ τε γὰρ ὑσία οἷον ποταμὸς ἐν διωνεκεῖ [17] ῥύσει, καὶ [18] αἱ ἐνέργειαι ἐν συνεχεῖ μεταβολαῖς, καὶ τὰ αἴτια ἐν μυρίαις τροπαῖς, καὶ σχεδὸν [20] οὐδὲν ἑστώς, καὶ τὸ παρεγγὺς [21] τὸ δὲ [22] ἄπειρον τοῦ τε παρῳχηκότος καὶ μέλλοντος ἀχρεῖς, [23] ᾧ πάντα ἀναφορίζεται. πῶς οὖν [24] μωρὸς ὁ ἐν τούτοις

in se locum dederit, talia facit sibi adventitia quæque.

XX. Aliâ quidem ratione nobis conjunctissimus est homo; quatenus officii est nostri juvare illos ac sustinere. at quatenus in actionibus debitis obsistunt nobis quandoque, hac ratione inter res medias etiam mihi censetur homo; nihilo minus quàm aut sol, aut ventus, aut bellua. hæc enim omnia actum impedire mihi possunt. Verùm conatûs aut affectûs impedimentum non datur, exceptionis atque circumversionis beneficio, circumvertit enim mens transfértque effectionis impedimentum omne ad id quod est potius. ità fit ut & quod opus meum hoc inhibet, ad opus conducat; & ad viam conferat, quod viæ initæ obstabat.

XXI. Eorum quæ mundus complectitur, quod præstantissimum est colito. hoc est autem illud, quod cæteris omnibus utitur, quod reliqua omnia administrat. pari modo & quod in te præstantissimum est, colito. hoc est autem, quod superiori illi affine est. istud enim est, quod cæteris in te omnibus utitur; & à quo vita tua gubernatur.

XXII. Quod civitati non est noxium, nec civi nocet. hanc ad ea omnia regulam adhibe, quibus noceri tibi posse videbitur. si civitati ab hac re nihil nocetur, nec mihi: quin & etiamsi civitati nonnihil indè nocumenti accederet, ne sic quidem succensendum esset civitatem lædenti, sed ostendum in quo delinquat.

XXIII. Sæpe cogita, quanta cum celeritate abripiantur & subtrahantur, quæ sunt siúntq; universa. est enim rerum natura instar fluvii cujusdam, qui in jugi sit fluxu. effectiones verò mutationibus continuis, & causse ipsæ conversionibus innumeris subjacent. nec quod consistat ferè quicquam est. cogita itidem vastum istud utrinque adjacens præteriti ac futuri temporis immensum, quo conduntur universa. quî igitur non pro fatuo meritò habeatur, qui istis vel inflatur, vel cruciatur,

[1] L. 2. § 1.
[2] Inf. § 33.
[3] L. 6. § 32. l. 8. § 56.
[4] L. 8. § 32, 41.
[5] L. 3. § 12. Inf. § 34. l. 10. § 33. l. 11. § 9.
[6] L. 4. § 1.
[7] Inf. § 33.
[8] L. 6. § 5, 9.
[9] L. 3. § 9. l. 6. § 14, 16. l. 12. § 1, 19.
[10] L. 6. § 14.
[11] L. 3. § 1. l. 7. § 55.
[12] Inf. § 35. l. 6. § 44, 54. l. 8. § 55. l. 10. § 6.
[13] L. 2. § 1. l. 7. § 26.
[14] [ἀλλὰ sive, [ἀλλὰ Xyl.] τί Inf. § 28. l. 10. § 4. l. 11. § 13.
[15] L. 4. § 43.
[16] L. 2. § 43.
[17] Sup. § 10.
[18] L. 7. § 18, 25. l. 9. § 19. l. 11. § 35.
[20] L. 8. § 6.
[21] Inf. § 33.
[22] χὡς πᾶν f.
[23] L. 4. § 3. l. 32. § 7.
[24] L. 2. § 12.
[14] L. 4. § 44.

cruciatur, vel de re aliqua, quæ ad ſpatium perbreve moleſtiam exhibeat, quiritatur, quaſi diu id fiat.

XXIV. Memineris & naturæ univerſæ, cujus particulam exiguam admodum obtines; & ævi univerſi, cujus ſpatium breve & momentaneum tibi aſſignatum eſt; & fati, cujus quantilla es particula?

XXV. Peccat quis aliquid adversùs me? ipſe viderit: propriam habet diſpoſitionem, operationem propriam. ego nunc habeo, quod nunc habere me vult rerum natura; facióque quod nunc me facere vult natura mea.

XXVI. Quæ principatum ac dominium obtinet pars animæ tuæ, immota maneat, ad levem vel aſperum carnis tuæ motum: nec ſe carni immiſceat, ſed circumſcribat ſeſe, & intra membrorum limites coerceat affectiones iſtas. quòd ſi aliâ ratione ſe ad mentem ſubvexerint, quatenus nempe ea corpori unita eſt, tunc ſenſui, cùm à natura ſit, non eſt obnitendum, ſed ſiſtenda partis principalis cenſura, nè de his tanquam aut bonis aut malis ſententiam ullam ferat.

XXVII. Cum Deis vivendum. hoc autem faciet, qui animum exhibuerit ità jugiter affectum, ut rebus ſibi deſtinatis acquieſcat; faciátq; quæcunq; genius ille voluerit, quem ſui particulam à ſe avulſam Jupiter cuique attribuit, præſidem ducémque eidem futurum. hic autem cujuſque mens eſt & ratio.

XXVIII. Num ſuccenſes ei qui hircum olet? num ei, cui halitum gravem os emittit? quid enim fecerit? ejuſmodi os huic, illi alæ ſunt, ut fieri nequeat quin tale quid ab utroque ſe proferat. at homo, inquis, ratione præditus eſt, poteſtque ſi advertat, dignoſcere quid delinquat. Bene tibi ſit. proinde, tu quoque ratione cùm ſis præditus, rationali facultate tuâ eandem in illo excitato, errorem oſtendito, commonefacito. ſiquidem enim te audiverit, ſanâſti eum, nec

φυσώμψῳ, ἢ σοφώμψῳ, ἢ χαπλιάζων, ὡς ἔν τινι χέρνῳ & ὅτι μικρὸν ἐνοχλήσομι.

XXIV. Μέμνησο τ Συμπάσης ὐσίας, [2] ἧς ὀλίγιστον μετέχεις, & ὅ σύμπαν αἰῶνος, [3] βραχὺ κ ἀπαραίτητόν σοι ἀφόρισμα ἀφώρισται, & τ εἰμαρμένης, ἧς πόσον εἰ μέρος; [1] L. 2. § 9. l. 12. § 32. [2] L. 4. § 26. [3] L. 4. § 48. l. 11. § 18.

XXV. [5] Ἄλλο ἁμαρτάνει [6] τις εἰς ἐμέ. ὄψεται· [7] ἰδίαν ἔχει ἀφορμὴν ἕκαστος, ἰδίαν ἐνέργειαν. [8] ἐγὼ νῦν ἔχω, ὅ με θέλει νῦν ἔχειν ἡ κοινὴ φύσις, & [9] πράττω ὅ με νῦν πράττειν θέλει ἡ ἐμὴ φύσις. [5] L. 4. § 26. l. 11. § 13. l. 12. § 26. [6] τις Xyl. [7] Sup. § 3. [8] L. 4. § 34. l. 7. § 57. [9] L. 6. § 22.

XXVI. Τὸ ἡγεμονικὸν & κυριεῦον τῆς ψυχῆς σου μένει, [10] ἀπρεπῆ ἔσω, ἐὰν τ ἐν τῇ σαρκὶ λείας ἢ τραχείας κινήσεως· & [11] μὴ ζυγκεινέσθω, ἀλλὰ περιγραφέτω [12] αὐτὸ, & περιοριζέτω [13] ταῖς πείσεις ἐκείναις ἐν τοῖς μορίοις. ὅταν δ ἀναδιδῶται κ τ ἐπέρων συμπάθειαν εἰς τ ἰδίωσιν, ὡς ἂν συμβαίνῃ τοῖς ἠνωμένοις, τότε μὴ τ αἴσθησιν, φυσικὸν ὄντα, ἀγαθὸν εἶναι νόμιζε. [14] τ δ ὑπολαμβάνειν, τ ὡς περὶ ἀγαθῶν ἢ κακῶν, μὴ παρακολουθέτω τὸ ἡγεμονικὸν ἐξ αὐτοῦ. [10] L. 4. § 3. Sup. § 19. [11] L. 7. § 16, 67. l. 10. § 24. [12] αὐτὸ f. l. 7. § 68. [13] L. 3. § 6. l. 7. § 55. l. 8. § 26. [14] L. 4. § 8. l. 7. § 14.

XXVII. [15] Συζῆν θεοῖς· συζῇ δ θεοῖς ὁ συνεχῶς δεικνὺς αὐτοῖς τ ἑαυτοῦ ψυχὴν [16] ἀρεσκομένην μὲν τοῖς ἀπονεμομένοις, [17] ποιοῦσαν δ ὅσα βούλεται ὁ δαίμων, ὃν ἔκαστος ἀπέκρινε τῷ [18] παραστάτῃ & ἡγεμόνα ὁ Ζεὺς ἔδωκεν, [19] ἀπόσπασμα ἑαυτοῦ ἕκαστος δὲ ὅδε ἐστὶν, ὁ ἕκαστος νοῦς & λόγος. [15] L. 10. § 1. l. 12. § 5. [16] L. 2. § 17. l. 3. § 16. l. 7. § 54. [17] Sup. § 10. [18] L. 3. § 5. [19] L. 2. § 4. l. 12. § 26.

XXVIII. [20] Τῷ γείτονι μὴ ὀργίζῃ; μάτην γὰρ ὀζοσόμῳ ὀργίζῃ; τί σοι ποιεῖ; τοιοῦτον σῶμα ἔχει, τοιούτας μάλας ἔχει, [21] ἀνάγκη τοιαύτην ἀποφορὰν ἀπὸ τοιούτων γίνεσθαι. ἀλλ' ὁ λόγον ἔχει, φησὶ, & δύναται ζυνοῆσαι ἐφ' ἑαυτὸν τί πλημμελῆ εὖ σοι ἐνθυμοῖτο· τοιγαροῦν [22] κ σὺ λόγον ἔχεις, κίνησον λογικῇ λογικὴν ἀναθέσει, λογικὴν ἀνάθεσιν δεῖξον, [23] νουθέτησον· εἰ γὰρ ἐπαΐει, θεραπεύσεις, [20] L. 11. § 15. [21] Sup. § 17. [22] L. 4. § 13. l. 11. § 39. [23] Sup. § 22. l. 6. § 27. l. 8. § 59. l. 9. § 11. l. 10. § 4. l. 11 § 13.

πόσις, ⁊ ὁ ἀρχαία ὀργῆς. [1] [ἔστι [2] τραγῳδὸς, ἔστι πόρνη]

[1] L. 4. § 31.
[2] L. 3. § 7. l. 11. § 18.

XXIX. [3] Ὡς ἐξελθὼν ζῆν δύναμαι, ὅπως ἐνταῦθα ζῆν ἔξεστιν. ἐὰν δὲ μὴ ὅπου ἐπιθυμεῖς, πάλιν [4] ⁊ τοῦ ζῆν ἔξοδος· οὕτως μύειν, ὡς [5] μηδὲν κακὸν πάσχων. [6] ⁊ καπνὸς ἔστι, καὶ ἀπέρχομαι. ἵνα αὐτὸ [7] τρέχημα δοκῇς: μέχρι δὲ με τοιοῦτον οὐδὲν ἐξάγῃ, μένω ἐλεύθερον, ⁊ [8] οὐδείς με κωλύσει ποιεῖν ἃ θέλω· θέλω δὲ [9] κατὰ φύσιν τοῦ λογικοῦ, ⁊ κοινωνικοῦ ζώου.

[3] L. 8. § 47.
[4] L. 2. § 11, 12 et f.
[5] L. 4. § 50.
[6] L. 1. § 16. l. 2. § 9. l. 8. § 48.
[7] L. 1. § 9. l. 3. § 4. Sup. § 16. l. 6. § 14.

XXX. Ὁ τοῦ ὅλου νοῦς κοινωνικός. πεποίηκε γοῦν [10] τὰ χείρω τῶν κρειττόνων ἕνεκεν· ⁊ [11] τὸ κρείττω ἀλλήλοις συνήρμοσεν. ὁρᾷς [12] πῶς ὑπέταξε, συνέταξε, ⁊ τὸ κατ' ἀξίαν ἀπένειμεν ἑκάστοις, ⁊ [13] τὰ κρατιστεύοντα εἰς ὁμόνοιαν ἀλλήλων συνήγαγε.

[10] Sup. § 16.
[11] L. 8. § 59.
[12] Sup. § 8. l. 9. § 1.
[13] L. 9. § 9.

XXXI. [14] Πῶς προσενηνέχθαι μέχρι νῦν θεοῖς, γονεῦσιν, ἀδελφοῖς, γυναικὶ, τέκνοις, διδασκάλοις, τροφεῦσι, φίλοις, οἰκείοις, οἰκέταις· εἰ πρός πάντας σε μέχρι νῦν ὄξι τὸ μήτε λόγῳ ῥῆξαι ἐξαίσιον, μήτε ἔργῳ. ἀναμιμνήσκει δέ, ⁊ δι' οἷων διεληλύθας, ⁊ οἷα ἤνεγκας ὑπομεῖναι· ⁊ ὅτι [15] πλήρης ἤδη σοι ἡ ἱστορία τοῦ βίου, καὶ [16] τελεία ἡ λειτουργία· ⁊ πόσα [17] ὠφέλησε καλά· ⁊ πόσων [18] μὲν ἡδονῶν ⁊ πόνων ὑπερεῖδες· [19] πόσα ἔνδοξα ὑπερεῖδες· εἰς ὅσους δὲ ἀγνώμονας ἐνηνέχθης.

[14] L. 1. § 17. Sup. § 11. l. 6 § 48. l. 10. § 37.
[15] L. 2. § 14.
[16] L. 3. § 8.
[17] Sup. § 15.
[18] Sup. § 1.
[19] L. 7. § 65.

XXXII. [20] Διὰ τί συγχέουσιν ἄπειροι καὶ ἀμαθεῖς ψυχαὶ ἐντυχοῦσαι ⁊ ὀπτημένοις; τίς οὖν ψυχὴ ἔντεχνος ⁊ ὀπτήμων [21]; ἡ εἰδυῖα ἀρχὴν ⁊ τέλος, ⁊ [22] τὰ ἀπὸ τῆς ἐπὶ οὐσίας διήκοντα λόγον, ⁊ ἀπὸ πάντος τοῦ αἰῶνος [23] τὴν περιόδους ταταγμένας [24] οἰκονομοῦντα τὸ πᾶν.

[20] L. 2. § 1. l. 3. § 16. l. 6. § 35.
[21] L. 19. § 18. l. 8. § 3.
[22] L. 4. § 40.
[23] Sup. § 13.
[24] Sup. § 21.

XXXIII. [25] Ὅσον οὐδέπω σωροὺς ἡ σκέλετος, ⁊ [26] ἤτοι ὄνομα, ἢ [27] οὐδὲ ὄνομα· [28] τὸ δὲ ὄνομα, ψόφος ⁊ ἀπήχημα. τὰ δὲ

[25] L. 4. § 48.
[26] L. 12. § 27.
[27] L. 4. § 6. l. 13.
[28] L. 4. § 3.

irâ ampliùs opus jam erit. [Nec tragœdus, nec scortum.]

XXIX. Quo modo vivere cogitas vitâ mox excessurus, eodem, si volueris, vivere jam licet. sin id minùs permiserint, quibuscum hîc degis, exeas licèt è vita; ità tamen, ne tanquam mali quid passus. si fumus molestus est mihi, discedo. cur hoc momenti alicujus esse videatur? interim verò dum nihil me ad educendum me adigit, liber maneo; utpote quem nemo prohibere possit, quo minùs faciam quæ velim; velim autem, quæ animantis ratione imbuti ad societatem nati naturæ sunt consentanea.

XXX. Universi mens communionis mutuæ amans est. itaq; deteriora quæq; præstantiorum causâ fecit: præstantiora sibi invicem conciliavit. vides ut res singulas ordine justo subdiderit, congesserit, pro dignitate sua suum cuiq; attribuerit, præstantissimas mutuo sibi invicem consensu devinxerit.

XXXI. Recole tecum quo modo te hactenus gesseris erga Deos, parentes, fratres, liberos, conjugē, præceptores, educatores, amicos, familiares, famulos; nunquid hactenus adversùs horum aliquem, quod minùs deceat, quicquam vel facto, vel dicto etiam admiseris. recole quoq; quæ transegeris negotia, quibúsque sustinendis sufficeris. cogita & vitæ tuæ historiam jam esse consummatam, muneréque tuo te jam defunctum. recole itidem, quot præclara videris; quot voluptates ac dolores spreveris; quot pro glorioſis habita neglectui habueris; quot improbis denique æquum te exhibueris.

XXXII. Quorsum arte instructum ac peritum quenquam rudes animæ imperitæq; conturbent? verùm quænam est anima perita artéq; instructa? Ea quæ principii finisq; rerum est gnara rationisque illius quæ res omnes permeat, ac per ævum omne statis periodis universum hoc administrat.

XXXIII. Cinis jamjam futurus es, aut ossa nuda; noménque tantùm, vel ne nomen quidem tui, superfuturum est. nomen autem ip-

cv

sum nihil est aliud quam sonitus inanis & echo quædam. quin & illa ipsa, quæ in hac vita tanto habentur in pretio, vana sunt, putida, exilia, canicularum instar invicem rixantium, aut puerulorum secum invicem litigantium, & ridentium modò, mox plorantium. Cæterùm fides, modestia, justitia & veritas, ad cœlum, à terra longè latéq; patente, sese contulerunt. ecquid igitur restat quod te istic detineat? siquidem res sensui subjectæ, mutari pronæ, & consistere nescias; sensus ipsi hebetes & imagines falsas admittere proclives: animula ipsa, exhalatio à sanguine emissa: apud eos, qui istiusmodi sint, celebrem esse, inane quiddã. quin ergo expectas placidus, vel extinctionem tui, vel translationem? istius tempus donec obvenerit, quid sufficerit nisi ut Deos colas celebréq;, hominib⁹ benefacias, sustineas eos eisdémque abstineas; memineríq; ea omnia, quæ extra corpusculi animulæque tuæ terminos consistunt, nec tua esse, nec in potestate tua sita?

ὂν τῷ βίῳ πολυλίμητα, [1] κενὰ, καὶ [2] σαθρὰ, καὶ [3] μικρὰ, καὶ [4] κυνίδια ἀλλοδακνόμενα, καὶ [5] παιδία φιλόνεικα, γελῶντα, εἶτα εὐθὺς κλαίοντα. πίστις δὲ καὶ αἰδὼς, καὶ δίκη, καὶ ἀλήθεια, [6] πρὸς Ὄλυμπον, ἀπὸ εὐρυόδειης. τί οὖν ἔτι σὲ ἐνταῦθα κατέχον; [7] τὰ μὲν αἰσθητὰ εὐμετάβλητα, καὶ [8] ἔχ ἑστῶτα· τὰ δὲ αἰσθητήρια, [9] ἀμυδρὰ καὶ εὐπαθῆ πώρᾳ· αὐτὸ δὲ θ ψυχάριον, [10] ἀναθυμίασις ἀφ' αἵματος. [11] θ δὲ εὐδοκιμεῖν ἐν τοιούτοις, κενόν. [12] τί οὖν [13] περιμένεις; [14] ἴλεως [15] τὸ εἶτα σβέσιν εἶτα μετάστασιν. ἕως δὲ ἐκείνης ὁ ἡμέρος ἐφίσταται, [16] ἀρκεῖ; τί δ' ἄλλο ἢ [17] θεοὺς μὲν σέβειν καὶ εὐφημεῖν· [18] ἀνθρώπους δὲ εὖ ποιεῖν, καὶ [19] ἀνέχεσθαι αὐτῶν καὶ ἀπέχεσθαι· ὅσα δὲ ἐκτὸς ὅρων τοῦ χρεαδίου, δὲ τοῦ πνευμαλίου, ταῦτα μεμνῆσθαι [20] μήτε σὰ ὄντα, μήτε ὅτι σοι;

[1] L. 4. § 32. [2] L. 9. § 36. [3] L. 6. § 36. [4] L. 7. § 3. [5] L. 9. § 24. [6] Hesiod. *l.* 1. v. 195. [7] L. 2. § 17. *l.* 6. § 4, 14. [8] Sup. § 23. [9] L. 2. § 17. [10] L. 4. § 3. [11] L. 4. § 33. [12] πῶς. πῶ. ἵλ. [13] Sup. § 10. [14] L. 2. § 3. [15] L. 7. § 32. [16] Sup. § 14. [17] L. 6. § 10, 30. [18] L. 5. § 20. [19] Sup. § 20. [20] L. 12. § 3.

XXXIV. Prosperè tibi res tuæ sunt perpetuò processuræ, si ritè incedere potueris, rectâque methodo & opinari & agere. communia sunt animæ ratione præditæ, sive Dei, sive hominis, sive alius alicujus animantis duo ista: alterum, quod ab alia re nulla possit impediri; alterum, quod in animi affectione actionéq; justà bonum suum situm habeat, nec ultra hæc quisquam appetere necesse habeat.

XXXIV. Δώσουσι ἀεὶ [21] εὐροῦν, εἴγε καὶ [22] ὁδεύειν, εἴγε καὶ [23] ὁδῷ καταλαμβάνειν, καὶ περάσειν [24] δύο ταῦτα κοινὰ, τῆτε τοῦ θεοῦ, καὶ τῆ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πάντος λογικοῦ ζώου ψυχῆ· τὸ [25] μὴ ἐμποδίζεσθαι ὑπ' ἄλλου· καὶ τὸ [26] ἐν τῇ δικαίᾳ ἕξει καὶ πράξει ἔχειν τὸ ἀγαθόν, [27] καὶ ἐπαιδεύθη τὸ ὄρεξιν ἀπολήγειν.

[21] Sup. § 20. [22] Sup. § 16. [23] L. 1. § 9. [24] -σειν. *Al.* [25] Sup. § 20. [26] Sup. § 16. [27] L. 4. § 20. *l.* 9. § 31.

XXXV. Si nec aut vitiositas hæc mea sit, aut effectum vitiositatis meæ; nec communitas ea læditur, cur de re ista ipse differor? communitatem autem quid læserit?

XXXV. Εἰ [28] μήτε κακία ἐξ αὐτοῦ τοῦτο ἐμὴ, μήτε ἐνέργεια τῆς ἐμῆς κακίας ἐμή, [29] μήτε τὸ κοινὸν βλάπτεται, τί ἐπὶ αὐτῷ ἀλγοῦμεν; [30] τίς δὲ βλάβη τοῦ κοινοῦ;

[28] Sup. § 25. *l.* 7. § 22. *l.* 9. § 4. [29] Sup. § 22. [30] L. 8. § 55.

XXXVI. Ne imaginatione ullâ temerè abripiaris: sed opis tuæ indigis, prout potes & par est, opem feras. nec si in rebus mediis hisce detrimentum sustinuerunt, ideò lædi eos existimes. nihil enim mali subest. sed quemadmodum senex discedens alumni turbinem poscebat, cum turbinem tamen, hoc est, ludicrum quiddam, esse meminisset. ita & istic te geras. ad rostra ubi declamitans fueris, an oblitus es,

XXXVI. Μὴ [31] ὀλοχερῶς [32] τῇ φαντασίᾳ συναρπάζεσθαι· ἀλλὰ [33] βοηθεῖν μὲν καὶ δύναμιν καὶ [34] κατ' ἀξίαν κἂν εἰς τὰ μέσα ἐλαττοῦσθαι, μὴ μὴν τοι [35] βλάβεσθαι· αὐτὸ φαντάζεσθαι, κακὸν γάρ [36] ἔθος· ἀλλ' ὡς ὁ γέρων ἀπαλλὼν τὸ δρέπανον ῥόμβον ἀπῄτει, μεμνημένος ὅτι ῥόμβος· οὕτως οὖν καὶ ὧδε. ἐπεὶ τοι [37] γίνῃ καλὸν ἐπὶ τῷ ἐμβόλῳ·

[31] L. 9. § 3. [32] L. 4. § 22. *l.* 7. § 43. [33] L. 6. § 30. [34] L. 3. § 11. [35] Sup. § 35. [36] ἔθος f. [37] γίνῃ καλὸν Xyl.

δῶδεκα πῶ

[2] L. 9. § 29.
[3] L. 4. § 44.
[3] ἐ. π. εὐμ. Sal.
ἡμῖν ἀν, ὁ. ἡ εὐ μ Boot.
[4] --λιφθεὶς Sal. & Boot.
[5] ἄνθρωπε, σὺ ἦ εὐμ. ὁ. κατ. S
[6] L. 7. § 17.
[7] -δεῖ τέχνι. S.

ἀνθρωπε, ἐπελάθου εἰ ταῦτα ἐστί; ναί· ἀλλὰ τέτοιες φροντίδας. [1] Ἀφ' ὧν οὖν ἐσὺ [2] μοῖρες ἡμῖν; [3] ἐγχωρεῖ πῃ, ὅπως ἂν μὴ ποτε καταλειφθεὶς[4], [5] εὐμοίρεις ἀνθρωπε· ἐὰν [6] εὐμοίρεις, ἀγάθωσον μοῖραν σαυτῷ ἀποκτῆσαι· ἀγαθὰ δὲ ἦ μοῖραι, ἀγαθαὶ [7] ἕξεις ψυχῆς, ἀγαθὴ ὁρμή, ἀγαθὴ πράξεις.

homo, hæc quidnam sint? memini satis, inquis; verùm ea sunt, in quibus isti pretium studiúmque ponunt. num ergo & te fatuum esse necesse est, quia illi sunt? quocunq; loco deprehensus, felix futurus sis. felix est autem qui sortem sibi bonam comparaverit. sors vero bona si quid sit quæras, ea moribus bonis, motibus bonis, bonis denique actionibus constat.

ΒΙΒΛΙΟΝ ζ'. LIB. VI.

[1] Inf. § 5. l. 7. § 23.
[2] L. 2. § 11. l. 10. § 7.
[3] L. 3. § 11. Inf. § 8.
[4] L. 1. § 16. l. 4. § 25. l. 5. § 3. Inf. § 7. l. 8. § 2.
[5] L. 7. § 44, 45, 46.
[6] L. 3. § 7. l. 10. § 8.
[7] L. 8. § 32. l. 9. § 6.
[8] L. 2. § 5. l. 3. § 12.
[9] L. 3. § 11. l. 5. § 36. l. 7. § 29, 30.
[10] L. 5. § 23. Inf. § 15.
[11] L. 8. § 25. l. 10. § 7.
[12] -αθήσεται. Lug.
[13] L. 2. § 4. Sup. § 1. l. 10. § 25.
[14] L. 7. § 15, 65.
[15] L. 8. § 26, 42.
[16] L. 4. § 31.
[17] L. 5. § 6.
[18] L. 3. § 13. Inf. § 23.

Τῶν ὅλων οὐσία, συνεκτική, ἢ συνεκτικὴ, [2] ὁ ἦ ταύτῃ διοικῶν λόγος. σεαυτὸν ἐν ἐμοὶ [3] πρώτα ἦ κατ' ἐκεῖνον γίνεται, ἢ περαίνεται.

II. Μὴ διαφέρῃ, πότερον ῥιγῶν, ἢ θαλπόμενος· ἢ πρότερον ποιεῖς· ἢ πότερον νυστάζων, ἢ ἱκανῶς ὕπνου ἔχων· [4] ἢ πότερον κακῶς ἀκούων, ἢ συφορεόμενος· ἢ [5] πότερον ἀποθνήσκων, ἢ πρᾶττων τι ἄλλοῖον. [6] μία γὰρ τῶν βιωτικῶν πράξεων ἢ αὕτη ἔσται, καὶ' ἣν ἀποθνήσκομεν. [7] ἀρκεῖ οὖν ἡ ὅτι ταύτης [8] ὃ πρὸν εὖ ἔχει.

III. [9] Ἔσω βλέπε· μηδενὸς πράγματος μήτε ἡ ἰδία ποιότης, μήτε ἡ ἀξία, ὧδε περιέπου σε.

IV. Πλάτων τὰ ὑποκείμενα [10] πάλεσα μεταβάλλει, ἢ [11] ἦτοι ὀκνυμαδύσεται [12], ἢ διεσπάρθαι ἦ οὐσία, ἢ σκεδασθήσεται.

V. [13] Ὁ διοικῶν λόγος οἶδε πῶς διακείμενος, ἢ τί ποιῶν, ἢ ὅτι τίνος ὕλης.

VI. Ἄριστος ζῆλος ἦ ἀμύνεσθαι [14] ὃ μὴ ἐξομοιοῦσθαι.

VII. Ἐνὶ [15] πέρατι ἢ [16] προσαναπαύου, τῷ ἀπὸ πράξεως κοινωνικῆς [17] μεταβαίνειν ἐπὶ πρᾶξιν κοινωνικὴν, [18] σοὶ μνήμη θεοῦ.

Niversi materia obsequens est & parere prompta. mens rectrix ejusdem, nullam in se maleficii causam habet; cùm malitiam in se nullam habeat; neq; malefecit cuiquam, nec à quoquam læditur. secundùm hanc verò fiunt & perficiuntur universa.

II. Pari loco habeas, frigore rigens, an calore fotus, quod est officii tui, feceris. item utrùm dormituriens, an somni satur; malè audiens, an collaudatus; moriens itidem, an aliud quid agens, nam ex vitæ hujus officiis, hoc est etiam, quòd morimur. & in hoc ergò sufficit, quod præ manibus est ritè disponere.

III. Introspice, cavéque ne rei cujusquam qualitas dignitásve propriate fugiat.

IV. Præsentia hæc omnia quàm citissimè mutabuntur; & vel in exhalationem abibunt, (siquidem unita sit rerum omnium substantia) vel dissipabuntur.

V. Novit mens universi rectrix, quomodo se habeat, quid faciat, & in qua materia versetur.

VI. Optimus injuriam ulciscendi modus est, inferenti ne sis similis.

VII. Hoc uno te oblecta, in eóque acquiesce, ut ab una, quæ communitatem juvet, actione, ad alteram transeas, numinis memor.

VIII. Pars

VIII. Pars animæ principalis se ipsa contineat, se vertat; se facit, qualem ipsa voluerit; quæque contingant quælibet, talia sibi videri facit, quæ illa ipsa voluerit.

VIII. [1] Τὸ ἡγεμονικὸν ἔξι, ὃ ἑαυτὸ ἐγείρον καὶ πρέπον, καὶ ποιῶν ἃ ἑαυτὸ οἷον θέλῃ, [2] ποιεῖν. ὃ ἑαυτῷ φαίνεται πᾶσι συμβάλλον, οἷον αὐτῷ θέλει.

[1] L. 5. § 14. l. 11. § 1.
[2] L. 3. § 9. l. 5. § 19. l. 7. § 14. l. 12. § 25.

IX. Secundùm universi naturam perficiuntur singula. neque enim secundùm aliam ullam, quæ vel exteriùs continet, vel interiùs contineatur, vel extra etiam quasi appensa sit.

IX. [3] Κατὰ τὴν τοῦ ὅλων φύσιν ἴσχεται πεφύκασι. ἡ γὰρ κατ' ἄλλην τινὰ φύσιν, ἢ τὴν ἔξωθεν περιέχουσαν, ἢ ἐμπεριεχομένην ἔνδον, ἢ ἔξω ἀπηρτημένην.

[3] Sup. § 1, 4.

X. Universum aut est cinnus quidam rerum, nunc concursu fortuito invicem implexarum, mox dissipatarum denuò; aut est compages rerum in unum ordine justo convenientium, quæ providentiâ regatur. si prius illud, quid est, quod desiderem in temeraria miscela colluviéq; istiusmodi ulteriùs commorari? aut cur aliud quicquam mihi curæ sit, quàm ut quoquo modo in terram redigar? quorsum etiam perturbor? quicquid enim egero, superveniet aliquando dissipatio. sin quod posterius est positum, rectorem veneror, eoque fretus, firmus animi consisto.

X. [4] Ἢ σύγκρισις κυκεών, καὶ διασπασμός· ἢ ἕνωσις καὶ τάξις, [5] πρόνοια. [6] εἰ μὲν οὖν τὰ πρότερα, εἰς ὃν ἐπέπεσον ἐγὼ συγκέκριμαι, καὶ φυρμῷ τοιούτῳ ἐνδιατρίβειν; τί δέ μοι καὶ μέλει ἄλλο λέγειν, ἢ τὸ ὅπως που [7] ἂν γένωμαι; εἰς ὃ καὶ πάσομαι; [8] ἥξει γὰρ ἐπ' ἐμὲ ὁ σπασμός, ὃν ἂν ποιῶ· εἰ δὲ διάπυρα ἔξι, [9] σβέσω καὶ [10] συναγῶ, καὶ [11] διαρρεῖ τὴν διοικοῦσαν λόγον.

[4] L. 4. § 27.
[5] [καὶ] πρ.
[6] L. 2. § 11.
[7] Iliad. π. v. 99.
[8] L. 7. § 46.
[9] L. 5. § 21, 33.
[10] L. 5. § 18.
[11] Sup. § 5, 9.

XI. Quemadmodum de obsoniis atq; eduliis ejusmodi cogitare licet, hoc piscis esse cadaver, hoc avis, hoc suis: ac rursus de falerno, esse uvulæ succum; de purpura, esse oviculæ capillos conchylii cruore tinctos; de coitu, esse intestini fricationem, reliqua pecoris sanguinis guttas: & in

XI. Ὅταν ἀναλκαδὴς [12] ὑπὸ τῆς περιεστηκότων οἰονεὶ ἀλαλαξάσθαι, [13] παχέως ἐπαφίημι [14] εἰς ἑαυτὸν, καὶ μὴ ὑπὸ τοῦ ἀναλγήτου ὀξέσαι τῷ ῥυθμῷ. ἔστι γὰρ ἐγκράτειαν τῆς ἀρμονίας, τῆς συνεχῶς εἰς αὐτὸν ἐπιμέρχεσθαι.

[12] L. 1. § 12. l. 11. § 9.
[13] L. 4. § 3. Inf. § 12.
[14] al. Lug. An.

XII. Si novercam simul matrémque haberes, etiamsi & illam coleres, ad istam tamen frequentissimè te reciperes. harum instar habeant apud te, aula & philosophia. ad hanc sæpiùs accede, hac acquiesce, cujus ope, cùm quæ ibi occurrunt tibi futura sunt toleratu facilia, tum & ipse in eis toleratu facilis.

XII. Εἰ μητρυιᾷ τε ἅμα εἶχες καὶ μητέρα, ἐκείνῃ τ' ἂν ἐθεράπευες, καὶ ὅμως ἡ ἐπιφοιτᾶς σοι πρὸς τὴν μητέρα συνεχὴς ἐγίνετο. τοῦτό σοι νῦν ἔξιν ἡ αὐλὴ, καὶ φιλοσοφία· ὧδε πολλάκις [15] ἐπιφοίτα, καὶ [16] προσφαπτοῦ ταύτῃ, δι' ἣν καὶ τὰ ἐκ σοι αἰσχρὰ φαίνεται. καὶ σὺ ἐν αὐλοῖς ἀνεκτὸς.

[15] Sup. § 11.
[16] L. 5. § 9, 10

XIII. Οἷον δὴ, τὸ [17] φαρμακοῦσθαι λαμβάνειν ἔπι τῶν ὄψων, καὶ τῶν τοιούτων ἐδωδίμων· ὅτι νεκρὸς ἔτος ἰχθύος, ἔτος δὲ νεκρὸς ὄρνιθος, ἢ χοῖρος καὶ πάλιν, ὅτι ὁ Φάλερνος, χυλός ἐστι σταφυλίου· καὶ [18] ἡ πορφύρα, τρίχια προβάτου αἱματίου κόγχης διάβαμμα· καὶ ἔπι τῶν κατὰ συνουσίαν,

[17] L. 3. § 11. Sup. § 3. Inf. § 14. l. 7. § 29, 30.
[18] L. 9. § 34.

σωμασιν, ἐντεῦθεν ἀφάπτεσθαι, καὶ μετὰ πόνου σωματικοῦ [1] μυξαρίου ἔκκρισιν. [2] οἷόν δὲ αὐτά εἰσιν αἱ φαντασίαι καθ' ἑκάστην ὥραν αὐτὰ τὰ πράγματα καὶ διεξιοῦσαι δι' αὐτῶν, ὥστε ὁρᾶν ἄπινά ποτ' ὄντα. [3] ὕπως δεῖ πρὸς ὅλον τὸν βίον ποιεῖν, καὶ ὅπου λίαν ἀξιοπίστοτατα φαινόμενα φαντάζεσθαι, [4] ἀπογυμνῶν αὐτὰ, καὶ τὴν ὑστέρειαν αὐτῶν καθορᾶν, καὶ πῶς ἱστορεῖται, [5] ὑφ' ἧς σημαίνεται, περιαιρεῖν. [6] δεινὸς γὰρ ὁ τῦφος ἀπατᾶν λογισμὸς καὶ ὅπου δοκεῖ μάλιστα ἀφεὶς τὰ ἀσεβήματα καταγίνεσθαι, τότε μάλιστα καταγοητεύει. ὅρα γοῦν ὁ Κράτης, τί φησὶν αὐτὸς ὁ Ξενοκράτους λέγει.

[1] L. 4. § 48.
[2] εἶσι vel ἐστί.
[3] L. 10. § 26. l. 11. § 2.
[4] L. 2. § 12. l. 10. § 9. l. 12. § 8.
[5] ἐφ' f.
[6] L. 2. § 12. l. 3. § 6.

[7] Sup. § 13.

XIV. [7] Τὰ πλεῖστα ὧν ἡ πλὴθὺς θαυμάζει, εἰς ὑλικώτατα διάγει, τὰ ὑπὸ ἕξεως ἢ φύσεως συνεχόμενα, λίθους, ξύλα, συκᾶς, ἀμπέλους, ἐλαίας· τὰ δὲ ὑπὸ τῆς ὀλίγῳ μετριωτέρων, εἰς τὰ ὑπὸ ψυχῆς, οἷον, ποίμνας, ἀγέλας· τὰ δὲ ὑπὸ τῆς ἔτι μετριωτέρων, εἰς τὰ ὑπὸ λογικῆς ψυχῆς, ἡ μήτοι καθολικῆς, ἀλλὰ κατὰ τεχνικὴ, ἢ ἄλλως πως ἐνεργητικὴς, ἢ κατ' ὠφέλειαν, τὸ πλῆθος ἀνδραποδῶν κεκτῆσθαι. [8] ὁ δὲ ψυχὴν [9] λογικὴν καθολικὴν καὶ πολιτικὴν κεκτημένος, οὐδὲν ἔτι τῶν ἄλλων ὑπερφέρεται· πρὸς ἀπάντων δὲ τὸ ἑαυτοῦ ψυχίον [10] λογικῶς καὶ κοινωνικῶς [11] ἔχειν σπεύδει, καὶ κινήσεσιν ἁρμόζεται, καὶ [12] τῷ ὁμοίῳ εἰς τοῦτο [13] συνεργεῖ.

[8] L. 3. § 9.
[9] L. 5. § 21. l. 12. § 30, 32.
[10] L. 5. § 29.
[11] ἴσχειν f. Inf. § 16.
[12] L. 5. § 21.
[13] Inf. § 42.

XV. [14] Τὰ μὲν ἀπόδηι γίνεσθαι, τὰ δὲ ἀπόδηι γεγονέναι, καὶ τοῦ γινομένου δέ τι ἤδη τὸ ἀπόβλητον. [14] ῥύσεις καὶ ἀλλοιώσεις. ἀνανεοῦσι [τὸν ἄπειρον αἰῶνα] τὸν κόσμον διηνεκῶς, ὥσπερ ὁ τοῦ χρόνου ἀδιάλειπτος φορὰ νέον ἀεὶ παρέχεται [15]. ἐν δὴ τούτῳ [16] τῷ ποταμῷ, [17] τί ἄν τις τούτων τῶν ἀσθενούντων ἐκτιμήσειεν, [19] ἐφ' ᾧ σπουδάσαι ἄξιον; ὥσπερ εἰκὸς τι τῶν παρατρεχόντων ἀπτερύγων φιλεῖν ἄρχειν τὸ [20] τὸ δὴ ἤδη ἐξ ὀφθαλμῶν ἀπελήλυθεν. τοιοῦτον δὴ καὶ αὐτὸ

[14] -ται [τὸν ἄπειρον αἰῶνα.]
[15] L. 2. § 17. l. 7. § 2.
[16] L. 5. § 10.
[19] Sup. § 23.
[20] L. 4. § 43.

stionem, mucique cum convulsione quadam excretionem: cogitationes enim istæ ità res ipsas attingunt, easdémque pervadunt, ut quæ nam eæ sint, penitiùs per hoc cernere detur. ad eundem modum per vitam totam agendum est, ut res eas etiam, quæ comprobatu dignissimæ videbuntur, prorsus denudemus, vilitatémque earum intueamur, & tollamus eam, quâ evehi solent, narrationis pompam omnem. gravis enim impostor fastus est; & tum maximè effascinat, cùm circa ea quis versatur, quæ studio digna videntur. Vide igitur de Xenocrate ipso Crates quid dixerit.

XIV. Eorum quæ vulgus hominum admiratur, pleraque ad generalissima rerum capita referuntur, quæ vel formâ merâ vel naturâ continentur; qualia sunt lapides, ligna, ficus, vites, oleæ: quæ autem moderatiores paulò susciunt, ad ea referuntur, quæ animâ sunt prædita, veluti greges & armenta. quæ verò politiores adhuc afficiunt, ad ea pertinent, quæ animâ continentur rationali, non quidem universali illâ, sed quâ artium cultrix, aliásve solers existit, aut quâ merè talis, ut servitiorum turbam possidere. cæterùm qui animam rationalem universalem ac civilem veneratur, is reliquis rebus omnibus insuper habitis, in hoc præcipuè incumbit. ut animam in eo statu suam conservet, quo rationi ac communioni consentaneè se habeat gerátque, & congeneri suo cuilibet, ut hoc ipsum præstet, operam itidem mutuatur suam.

XV. Quædam fieri properant, quædam fuisse: & illius etiam quod fit, aliquid jam abscessit. fluxus & mutationes mundum perpetim renovant, sicut temporis successio nunquam intermissa ævum interminatum exhibet novum subinde. in hoc igitur flumine, in quo consistere non datur, quorsum quis horum sic præterlabentium quicquam in pretio habeat? perinde ac si avicularum prætervolantium aliquam diligere quis inciperet, cùm ea è conspectu statim abscesserit. hujusmodi res est & vita cujusque, quasi

quasi exhalatio nempe quædam à sanguine orta, & ab aëre spiritûs attractio. quale enim quiddam est aërem semel traxisse, mox reddere, quod momentis singulis facimus; tale quiddam est & totam illam respirandi facultatem, quam heri & nudiustertius in ortu acceperas, eò redonare, unde primò hauseras.

XVI. Non est æstimatione multâ dignum, aut perspirati, quod & plantarum est; aut respirare, quod & pecudum & belluarum est; aut à sensibus rerum imagines impressas admittere; aut ab affectibus sigillarium instar impelli; aut gregatim convenire; aut nutriri: hoc enim perinde est atque alimenti quod est superfluum excernere. ecquid est igitur, quod pretio aliquo dignum sit? num plausibus excipi? nequaquam. itaque nec linguarum strepitu excipi. quid enim sunt aliud vulgi acclamationes, quàm linguarum strepitus? ita cùm & gloriolam missam feceris, quid tandem supererit pretio dignum? hoc unum, opinor, secundùm conditionis suæ rationem, moveri séq; sistere, hoc est, ad quod studia reliqua artésq; nos ducunt. omnis enim ars ad hoc collimat, ut quicquid producit, ad opus illud aptum sit, ad quod productum est. siquidem hoc vinitor qui vites colit, hoc qui equos domat, hoc qui canes curat, intendit. quin & puerorum institutiones & disciplinæ ad quid aliud contendunt? istic ergo reperitur quod in pretio sit habendum. atq; hoc benè si habuerit, nihil aliud quod acquiras, opus erit non tu desines tandem in pretio alia multa habere? nec liber itaque futurus es, nec tibi sufficies, nec perturbationibus immunis eris. etenim necesse erit invidere, æmulari, eos suspectos habere, qui his privare te possunt, eis struere insidias, qui id, quod tu tanti æstimas, possident. omnino necesse erit macerari te, ubi horum tibi aliquid defuerit; & de Diis etiam sæpenumero conqueri. at contra mentem propriam si in veneratione ac honore habueris, & tibi gratum id te faciat. & communi ζωὴ ἐκφύσᾳ, οἷον [1] ἡ ἀφ' αἵματος διαφυμίασις, & [2] ἡ ἐκ τῶν ἀέρος ἀναπνοή. οἷον γάρ ἐστι τὸ ἅπαξ ἐλκῦσαι τὸν ἀέρα & ἀποδοῦναι, [3] ὅπερ καθ' ἡμέραν ποιοῦμεν, τοιοῦτόν ἐστι & [4] τὸ πᾶσαν ἀναπνοὴν ἀναπνεύσαντα δύναμιν, ἣν ἔχεις & ἀφ' ὑπερῴου ἀποπεμφθεὶς ἐκλιπὼν ἀποδοῦναι ἐκεῖ, ὅθεν τὸ πρῶτον ἐσπάσω.

XVI. [5] Τίμιον, ὅτι τὸ [6] διαπνεῖσθαι ὡς τὰ φυτά· ὅτι [7] τὸ ἀναπνεῖν, ὡς τὰ θηρία· ὅτι [8] τὸ τυπωθῆναι καθ' ὁρμάς· ὅτι τὸ [9] νεμεσᾶσαι ἔοικε καθ' ὁρμάς· ὅτι τὸ [10] ζωοπλαθεῖσθαι. ὅτι τὸ τρέφεσθαι· τοῦτο γὰρ ὅμοιον τῇ [11] ἀποκρίσει τὰ ἀπορρίμματα τῆς τροφῆς. τί οὖν ἄξιον; τὸ κροτεῖσθαι· οὐχί. [12] οὐκοῦν οὐδὲ τὸ ὑπὸ γλωσσῶν [13] κροτεῖσθαι· αἱ γὰρ αὐταὶ πῶς πολλὴ συμφωνία, [14] κρότου γλωσσῶν. ἀφῆκας οὖν & τὸ δοξάριον, τί καταλείπεται τίμιον; δοκῶ μοι, τὸ κατὰ τὸν ἰδίαν κατασκευὴν κινεῖσθαι, & [15] ἕπεσθαι, ἐφ' ὃ & αἱ ὁρμὴ ἀγωγὴ & αἱ τέχναι. [16] ἧ τε γὰρ τέχνη πᾶσα τοῦτο τοιοῦτον, ἵνα τὸ κατασκευασθὲν ὀρθὴν ἕξιν ἔχῃ πρὸς τὸ ἔργον πρὸς ὃ κατασκεύασται. ὅ τε φυτουργὸς ὁ ὁρμελούμενος τὴν ἀμπέλου, & ὁ πωλοδάμνης, & ὁ τοῦ κυνὸς ὁρμελούμενος, τοῦτο ζητεῖ· αἱ δὲ παιδαγωγίαι, αἱ διδασκαλίαι ὅτι τί ἐπιδιδοῦσιν; ὧδε οὖν τὸ τίμιον. & τοῦτο μὲν δὴ εὖ ἔχει, οὐδὲν πρὸς ἄλλων προποιήσῃ σεαυτόν. [17] ὃ ποιοῦσι & ἄλλα πολλὰ ἀμφί; ὅτ' οὖν ἐλεύθερος ἔσῃ, ἔστι αὐτάρκης, ἔστι ἀπαθής. μάχην γὰρ φθονεῖν, ζηλοτυπεῖν, ὑφορᾶσθαι τοὺς ἀφελέσθαι σοι δυναμένους, ἐπιβουλεύειν τοῖς ἔχουσι τὸ ἀμφίμνητον ὑπό σου· ὅλως πεφύρθαι ἀνάγκη τὴν ἐκείνων κρίσιν ἔνδεη· προσεῖναι [18] δὲ πολλὰ & τοῖς θεοῖς μεμφεσθαι· ἡ δὲ τὴν ἰδίαν διάνοιαν αἰδοῖ & ἀμφὶ, σεαυτῷ τε [19] ἀρεστὸν σε ποιήσει, & τοῖς κοινωνικοῖς

[1] L. 5. § 33.
[2] L. 2. § 2.
[3] L. 8. § 54.
[4] L. 5. § 4.
[5] Ὡς τὸ τοῦ Δ. Bas. & Lug.
[6] L. 3. § 1.
[7] L. 8. § 54.
[8] L. 3. § 16.
[9] L. 2. § 2. Inf. § 29.
[10] L. 9. § 9, 39.
[11] L. 9. § 39.
[12] L. 8. § 52.
[13] L. 4. § 3. l. 5. § 33.
[14] L. 3. § 16. Sup. § 14.
[15] ἕπεσθαι Sup. § 14.
[16] L. 5. § 14.
[17] Inf. § 41. l. 9. § 1.
[18] L. 3. § 9 l. 11. § 1.
[19] L. 8. § 53.

σωμασίαν, ἐντεῦθεν ἀφάπτεται, καὶ μετά τι
[1] L. 4. § 48. θορυβῶδες [1] μυξαρίου ἔκκρισις· [2] οἵδε δὴ
[2] Alia vel αἱ. αὐτοῦ εἰσιν αἱ φαντασίαι καθικνούμεναι ἀν-
[3] L. 10. § 26. θρώπων καὶ πραγμάτων καὶ διεξιοῦσαι δι' ἀν-
l. 11. § 2. θρώπων, ὥστε ὁρᾶν ἄπιστόν τινα τοῦτον ἔστιν. [3] ὅπως δὲ
[4] L. 2. § 12. l. ἀπὸ ὅλου τοῦ βίου ποιῇ, καὶ ὅπου λίαν ἀξιο-
10. § 9. l. 12. πιστότατα τοιαῦτα πράγματα φαντάζεται, [4] ἀπο-
§ 8. γυμνῶν αὐτά, καὶ τὴν εὐτέλειαν αὐτῶν κατο-
[5] ἐφ' f. ρᾶν, καὶ τὴν ἰσχνολογίαν, [5] ὑφ' ἣν σεμνύνεται, πε-
[6] L. 2. § 12. l. ριαιρῶν. [6] δεινὸς γὰρ ὁ τῦφος ἀπατᾶν λογισμούς· καὶ
3. § 6. ὅπου δοκῇ μάλιστα περὶ τὰ σπουδαῖα καταγί-
νεσθαι, τότε μάλιστα καταγελᾶται. ὅρα γοῦν ὁ
Κράτης, τί περὶ αὐτοῦ ὁ Ξενοκράτους λέγει.

[7] Sup. § 13. XIV. [7] Τὰ πλεῖστα οὖν ἡ πλῆθος θαυμάζει, εἰς ὑλικώτατα ἀνάγει, τὰ ὑπὸ
ἕξεως ἢ φύσεως συνεχόμενα, λίθους, ξύλα,
συκᾶς, ἀμπέλους, ἐλαίας· τὰ ὀλίγῳ μετριοπαθέστερα, εἰς τὰ ὑπὸ ψυχῆς, οἷον,
ποίμνας, ἀγέλας· τὰ δὲ ὑπὸ πρὸς ἕλκος λογικῆς, εἰς τὰ ὑπὸ λογικῆς ψυχῆς,
ἐμπειρικήν, ἀλλὰ καθὸ τεχνικήν, ἢ
ἄλλως πως ἐνασχολοῦσαν, ἢ κατὰ φιλίαν, τὸ πλῆ-
θος ἀνδραποδῶν κεκτῆσθαι. [8] ὁ δὲ ψυχὴν
[8] L. 3. § 9. [9] L. 5. § 21. l. 12. § 30, 32. λογικὴν [9] καθολικὴν καὶ πολιτικὴν κεκτημένος,
[10] L. 5. § 29. οὐδὲν ἔτι τῶν ἄλλων ὑπερφέρεται· πρὸς ἀπάν-
των δὲ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν [10] λογικῶς καὶ κοινω-
[11] ἴσχουσα f. Inf. νικῶς [11] ἔχουσαν, καὶ κινήμασιν ὁμοιοῦται, καὶ
§ 16. [12] τῇ ὁμοφυΐᾳ εἰς τοῦτο [13] συνεργεῖ.
[12] L. 5. § 21.
[13] Inf. § 42.

[14] L. 5. § 23. Sup. § 4. [15] L. 2. § 3. l. 7. § 25. XV. [14] Τὰ μὲν ἀποδύεσθαι, τὰ δὲ ἀποδύσει γεγονέναι, καὶ τοῦ γινομένου δέ
ἤδη τι ἀπέσβη· [14] ῥύσις καὶ ἀλλοιώσεις. ἀνανεοῦσι [τὸν ἄπειρον αἰῶνα] τὸν κόσμον
διλιωκῶς, ὥσπερ ἡ τοῦ χρόνου ἀδιάλειπτος
φορὰ νέον ἀεὶ ποιεῖται [15]. ἐν δὴ τούτῳ
[15] ται [τὸν ἄ- πειρον αἰῶνα.] [16] τῷ ποταμῷ, [17] τί δὴ τις τούτων πρὸς
[17] L. 2. § 17. l. 7. § 9. ἀποδυόντων ἐκλαμπύνει, [19] ἐφ' ᾧ σπουδάσει
ἕξειν; ὥσπερ εἰκός. τι πρὸς ἀποτεμνόμενα
[18] L. 5. § 10. [19] Sup. § 23. [20] L. 4. § 43. σμυδρίων φιλεῖν ἄρχεται· [20] τὸ δ' ἤδη ἐξ ὀφ-
θαλμῶν ἀπελήλυθεν. τοιοῦτον δή τι καὶ αὐτὴ

ction em, mucique cum convulsione quadam excretionem: cogitationes enim istæ ità res ipsas attingunt, easdémque pervadunt, ut quæ nam eæ sint, penitiùs per hoc cernere detur. ad eundem modum per vitam totam agendum est, ut res eas etiam, quæ comprobatu dignissimæ videbuntur, prorsus denudemus, vilitatémque earum intueamur, & tollamus eam, quâ evehi solent, narrationis pompam omnem. gravis enim impostor fastus est; & tum maximè effascinat, cùm circa ea quis versatur, quæ studio digna videntur. Vide igitur de Xenocrate ipso Crates quid dixerit.

XIV. Eorum quæ vulgus hominum admiratur, pleraque ad generalissima rerum capita referuntur, quæ vel formâ merâ vel naturâ continentur; qualia sunt lapides, ligna, ficus, vites, oleæ: quæ autem moderatiores paulò suspiciunt, ad ea referuntur, quæ animâ sunt prædita, veluti greges & armenta. quæ verò politiores adhuc afficiunt, ad ea pertinent, quæ animâ continentur rationali, non quidem universali illâ, sed quâ artium cultrix, aliâsve solers existit, aut quâ merè talis, ut servitiorum turbam possidere. cæterùm qui animam rationalem universalem ac civilem veneratur, is reliquis rebus omnibus infuper habitis, in hoc præcipuè incumbit. ut animam in eo statu suam conservet, quo rationi ac communioni consentaneè se habeat gerátque, & congeneri suo cuilibet, ut hoc ipsum præstet, operam itidem mutuatur suam.

XV. Quædam fieri properant, quædam fuisse: & illius etiam quod fit, aliquid jam abscessit. fluxus & mutationes mundum perpetim renovant, sicut temporis successio nunquam intermissa ævum interminatum exhibet novum subinde. in hoc igitur flumine, in quo consistere non datur, quorsum quis horum sic præterlabentium quicquam in pretio habeat? perinde ac si avicularum prætervolantium aliquam diligere quis inciperet, cùm ea è conspectu statim abscesserit. hujusmodi res est & vita cujusque, quali

quasi exhalatio nempe quædam à sanguine orta, & ab aëre spiritûs attractio. quale enim quiddam est aërem semel traxisse, mox reddere, quod momentis singulis facimus; tale quiddam est & totam illam respirandi facultatem, quam heri & nudiustertius in ortu acceperas, eò redonare, unde primò hauseras.

XVI. Non est æstimatione multâ dignum, aut perspirari, quod & plantarum est; aut respirare, quod & pecudum & belluarum est; aut à sensibus rerum imagines impressas admittere; aut ab affectibus sigillarium instar impelli; aut gregatim convenire; aut nutriri: hoc enim perinde est atque alimenti quod est superfluum excernere. ecquid est igitur, quod pretio aliquo dignum sit? num plausibus excipi? nequaquam. itaque nec linguarum strepitu excipi. quid enim sunt aliud vulgi acclamationes, quàm linguarum strepitus? ita cùm & gloriolam missam feceris, quid tandem supererit pretio dignum? hoc unum, opinor, secundùm conditionis suæ rationem, moveri séq; sistere, hoc est, ad quod studia reliqua artésq; nos ducunt. omnis enim ars ad hoc collimat, ut quicquid producit, ad opus illud aptum sit, ad quod productum est. siquidem hoc vinitor qui vites colit, hoc qui equos domat, hoc qui canes curat, intendit. quin & puerorum institutiones & disciplinæ ad quid aliud contendunt? istic ergo reperitur quod in pretio sit habendum. atq; hoc benè si habuerit, nihil aliud quod acquiras, opus erit: non tu desines tandem in pretio alia multa habere? nec liber itaque futurus es, nec tibi sufficies, nec perturbationibus immunis eris. etenim necesse erit invidere, æmulari, eos suspectos habere, qui his privare te possunt, eis struere insidias, qui id, quod tu tanti æstimas, possident. omnino necesse erit macerari te, ubi horum tibi aliquid defuerit; & de Diis etiam sæpenumero conqueri. at contra mentem propriam si in veneratione ac honore habueris, & tibi gratum id te faciat. & communi

ἡ ζωὴ ἐκφύσημα, οἷον [1] ἡ ἀφ' αἵματος διαχυμίασις, καὶ [2] ἡ ἐκ τῶν ἀέρων διάπνευσις. ὁποῖον γάρ ἐστι τὸ ἅπαξ ἑλκῦσαι τὸν ἀέρα καὶ ἀποδῦναι, [3] ὅταν πνεύσαντος ποιεῖσθαι, τοιοῦτόν ἐστι καὶ τὸ πᾶσαν διαπνευστικὴν δύναμιν, ἣν ἔσχες καὶ ποτὲ ἀπεκδυθεὶς ἀπέλιπες· ἀποδῦναι οὖν, ὅθεν τὸ ποτὲ ἔσπασας.

XVI. [5] Τίμιον, ὅτι τὸ [6] διαπνεῖσθαι· ὡς καὶ φυτόν· ὅτι [7] τὸ διαπνεῖν, ὡς καὶ βοσκήματα καὶ πᾶν θηρίον· ὅτι [8] τὸ τυπώσεσθαι κατὰ φαντασίαν· ὅτι τὸ [9] νευροσπαστεῖσθαι κατ' ὁρμάς· ὅτι τὸ [10] συναγελάζεσθαι. ὅτι τὸ τρέφεσθαι· τοῦτο γὰρ ὅμοιον τῷ [11] ἀποκρίνειν τὰ περιττώματα τῆς τροφῆς. τί οὖν τίμιον; τὸ κροτεῖσθαι; οὐκ. [12] οὐκοῦν οὐδὲ τὸ ὑπὸ γλωσσῶν [13] κροτεῖσθαι· αἱ γὰρ τῶν πολλῶν εὐφημίαι, [14] κρότος γλωσσῶν. ἀφῆκας οὖν καὶ τὸ δοξάριον, τί κατολείπεται τίμιον; δοκῶ μοι, τὸ κατὰ τὸν ἴδιον κατασκοπὸν κινεῖσθαι, καὶ [15] ἴσκειν, ἐφ' ὃ καὶ αἱ ὑπηρεσίαι ἄγουσι καὶ αἱ τέχναι. [16] ἡ τε γὰρ τέχνη πᾶσα τοῦτο στοχάζεται, ἵνα ὁ κατασκευαζόμενος ὑπηρεσίας ἔχῃ πρὸς τὸ ἔργον πρὸς ὃ κατασκεύασαι. ὁ τε φυτουργὸς ὁ ὑπηρετῶν τῷ ἀμπέλῳ, καὶ ὁ πωλοδαμνῶν, καὶ ὁ τοῦ κυνὸς ὑπηρετῶν, τοῦτο ζητεῖ· αἱ δὲ παιδαγωγίαι, αἱ διδασκαλίαι ὑπὲρ τί ἀποδίδωσιν; ὧδε οὖν τὸ τίμιον. καὶ τοῦτο μὲν δὴ εὖ ἔχει, οὐδὲν πλεῖον ἄλλων ποιήσῃ σεαυτῷ. [17] ἡ παύσῃ δὲ ἄλλα πολλὰ ἡμῖν; ὕστ' οὖν ἐλεύθερος ἔσῃ, ὅτι αὐτάρκης, ὅτι ἀπαθής. ἀνάγκη γὰρ φθονῆσαι, ζηλοτυπῆσαι, ὑφορᾶσθαι τοὺς ἀφελέσθαι σοι δυναμένους, ἐπιβουλεύειν τοῖς ἔχουσι τὸ ἡμῶν σοί· ὅλως πεφύρθαι ἀνάγκη τὸν ἐκείνων τινὸς ἐνδεῆ· πρὸς δὲ πολλὰ καὶ τοῖς θεοῖς μεμφεσθαι· [18] ἢ δὲ τὴν ἰδίαν διανοίαν αἰδὼς καὶ ἡμῖν, σεαυτῷ τε [19] ἀρεστὸν σε ποιήσει, καὶ τοῖς κοινωνικοῖς

[1] L. 5. § 33.
[2] L. 2. § 2.
[3] L. 8. § 54.
[4] L. 5. § 4.
[5] Ὡς τ. φ. τ. ν. τ. δ. Bas. & Lug.
[6] L. 3. § 1.
[7] L. 8. § 54.
[8] L. 3. § 16.
[9] L. 2. § 2. Inf. § 29.
[10] L. 9. § 9, 39.
[11] L. 9. § 39.
[12] L. 8. § 52.
[13] L. 4. § 3. l. 5. § 33.
[14] L. 3. § 16. Sup. § 14.
[15] ἴσκεσθαι Sup. § 14.
[16] L. 5. § 14.
[17] Inf. § 41. l. 9. § 1.
[18] L. 3. § 9 l. 11. § 1.
[19] L. 8. § 53.

[1] L. 1. § 9. [2] L. 5. § 8.

ηῖς [1] ἐυάρμοστον, ☙ τοῖς θεοῖς σύμφωνον, τυτέστιν, [2] ἐπαινοῦντα ὅσα ἐκεῖνοι διατέμνουσι ☙ διαπλέκουσιν.

nioni accommodum, & Diis consentientem, dum quæcunque illi attribuunt ac constituunt, laudat.

[3] L. 9. § 28.

XVII. [3] Ἄνω, κάτω, κύκλῳ, φορὰ τῶν στοιχείων. ἡ δὲ τῆς ἀρετῆς κίνησις ἐν οὐδεμιᾷ τούτων, ἀλλὰ θειότερόν τι, ☙ [4] ὁδῷ [5] δυσπινοήτῳ πορεύουσα [6] εὐοδῶς.

XVII. Sursum, deorsum, in orbem feruntur elementa. virtutis verò motus nullâ harum viâ fertur. sed divinius est quiddam, viâque haud facili apprehensu progrediens, prosperè semper procedit.

[4] Sup. § 14. [5] Inf. § 22. [6] L. 7. § 53. l. 8. § 7.

XVIII. Οἷον ἔστιν, ὃ ποιοῦσιν οἱ τὸν ἅμα τῷ αὐτῷ χρόνῳ, ☙ μὴ ἐκείνῳ ζῶντας αἰδεῶνται ὑφημεῖν ὁ θέλουσιν· αὐτοὶ δὲ [7] τοῦτο τῷ μεταγιγνεσθαι εὐφημηθῆναι, ὃς ἔτι εἶδον ποτέ, ἔτε ὀφονται, πολλοὺς ποιοῦντας. τοῦτο δὲ ἐγγύς ἐστι τῷ λυπηθῆναι αὖ, ὅτι μὴ ☙ οἱ πεπραγμένοι πολύ σε λόγους εὐφήμους ἐποιοῦντο.

XVIII. Quale, quæso, hoc est, quod faciunt homines? eos, qui eodem secum tempore vivunt, laudare cùm renuant; ipsi à posteris, qui eos nec nôrint unquam nec viderint, celebrari plurimi faciunt. hoc autem idem est propè, ac si quis contristaretur, quia homines prisci encomiis eum non sint prosecuti.

[7] L. 3. § 10. l. 8. § 44.

[8] L. 12. § 6.

XIX. [8] Μὴ εἰ μοι αὐτῷ δοκεῖ δυσκατόρθωτον, τοῦτο ἀνθρώπῳ ἀδύνατον ὑπολαμβάνειν. ἀλλ' [9] εἴ τι μὴ ἀνθρώπῳ δυνατὸν ☙ οἰκεῖον, τοῦτο ☙ σεαυτῷ ἐφικτὸν νόμιζε.

XIX. Noli, siquid tibi fuerit effectu difficile, opinari ideo, hominem nullum id posse. Sed siquid fuerit, quod possit quisquam, hominisque sit munus, id te quoque assequi posse existimes.

[9] L. 8. § 36, 46.

[10] L. 12. § 16. [11] ἀπρεπεῖς An. Lug ἀῤῥαγεῖς, vel ἐπαρεγεῖς, vel ἐπρεγεῖς f.

XX. Ἐν τοῖς γυμνασίοις ☙ ὄνυξι [10] κατέθρυψέ τις, ☙ τῇ κεφαλῇ [11] ἔῤῥαγεν, πληγὴν ἐποίησεν. ἀλλ' ἔτι ὑπόπτως φερόμεθα, ἔτι προσφέρομεν, ἔτι ὑφορώμεθα ὕστερον, ὡς ὀφειλόντων· καὶ τοι φυλακτέον, ἀλλ' ἀμὴ ὡς ἐχθρὸν, οὐδὲ μὴν ὑποψίας, ἀλλ' ὀκνηρίσεως σὺν μέσῃ. [12] τοιοῦτόν τοι καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς μέρεσι τοῦ βίου· πολλὰ παρεσυμβάματα, οἷον [13] περιγυμναζομένων. ἔξεστι γὰρ, ὡς ἔφην ὀκνηρίσαι, μηδὲ ☙ ὑποπτεῦσαι, μηδὲ ἀπέχθεσθαι.

XX. Inter exercendum si quis unguibus lancinaverit, aut capite alliso plagam impegerit, nullam indignationis notam edimus, nec offendimur, nec tanquam insidiatorem deinceps suspectum hunc habemus, cavemus tamen nobis ab eo quantum possumus, sed nec tanquam ab hoste, aut tanquam suspicaces, verùm ita, ut animo pacato declinemus tantùm. eodem plane modo & in reliqua nos vita geramus. nè advertamus illis animum, quæ ab eis, qui nobiscum in vita quasi committuntur, hujusmodi nobis multa contingunt. licet enim illos cavere & declinare citra suspicionem ullam aut odium.

[12] L. 4. § 3. Inf. § 26, 27. l. 7. § 22, 38. l. 10 § 6. [13] L. 10. § 31.

[14] L. 4. § 12. Inf. § 35. l. 8. § 16. l. 10. § 12.

XXI. [14] Εἴ τίς με ἐλέγξαι, ☙ ἀποφῆναί μοι, ὅτι οὐκ ὀρθῶς ὑπολαμβάνω, ἢ πράσσω, διώκεται, χαίρων μεταθήσομαι· ζητῶ γὰρ τὴν ἀλήθειαν, ὑφ' ἧς οὐδεὶς πώποτε ἐβλάβη. βλάπτεται δὲ ὁ ἐπιμένων ἐπὶ τῇ ἑαυτοῦ ἀπάτῃ ☙ ἀγνοίᾳ.

XXI. Si quis convincere me poterit, palámque mihi facere, quod in re ulla minùs rectè vel sentiam vel me geram, læto lubentíque animo mutabo. sector enim veritatem, à qua nemo unquam læsus est. læditur verò, qui in errore suo & ignorantia persistit.

[15] τὸ f. [16] L. 5. § 25. l. 7. § 15, 19. [17] L. 2. § 7. [18] L. 7. § 38. [19] L. 9. § 42. [20] L. 3. § 15.

XXII. Ἐγὼ [15] μὲν ἐμαυτοῦ [16] κῆδος ποιοῦμαι· [17] τὰ ἄλλα με ἡ πρόνοια· ἤτοι [18] ἄψυχα, ἢ ἄλογα, ἢ [19] πεπλανημένα, ☙ [20] τὴν ὁδὸν ἀγνοοῦντα.

XXII. Ego, quod mei est officii, exequor. reliqua me neutiquam sollicitum habent. aut enim sunt in anima, aut rationis expertia, aut aberrantia, viæque nescia.

XXIII. Ani-

XXIII. Animantibus, adeóque reliquis, in universum rebus ac rationis exortibus, utpote longè præditus ipse qui sis, magnè liberóque utaris animo: hominibus verò, cùm rationis sint tecum participes, tanquam societate tibi conjunctos, habeas. in cunctis verò illum divinum advoces: nec interesse existimes, quamdiu hæc facturus sis: sufficeritne enim sic exactæ vel horæ tres.

XXIV. Alexander Macedo, ejusdémque mulio, simul ac mortui fuerant, ad idem planè redacti sunt, vel enim in easdem mundi rationes seminales recepti, vel in atomos pariter sunt dissipati.

XXV. Cogita tecum, quot intra nostrum, unumquemque, tam in corpore, quàm & in anima, uno eodemque temporis momento simul fiant, ità fiet, ne miraculo sit, si plura, multa, vel cuncta potiùs quæ sunt, in hoc tibi, quem mundum utique vocamus, universo, simul producantur.

XXVI. Si quis te rogaverit, Antonini nomen quomodo scribatur, nunquid cum vocis intentione elementa singula proferres? quid igitur si irascantur tibi, num tu vicissim irascaberis? & non potiùs literas singulas placidè enumerare pergeres? Romam, & illuc pari modo memineris, officium omne quasi numeris quibusdam absolvi: quibus observatis, oportet te nec perturbationem, nec indignationem significantem pertinere, sed rem peragentem perficere quod præ manibus est.

XXVII. Crudele quiddam est, non permittere hominibus, ut ad sua teneantur, quæ ad se pertinere sibi videntur, conducere opinantur. atqui hoc ego illis quodammodo non permittendo facere, cùm persuadere illos æquè non ferunturi enim prorsus, cùm peccare, ad ea de quibus ipsi sic opinantur. Verùm res, inquis, aliter se habet ex iisque illos doce, errorémque illis ostende, sed absq; iracundia.

XXIII. Τοῖς μὲ ἀλόγοις ζώοις καὶ ὅλως πράγμασι καὶ ὑποκειμένοις, [1] ὡς λόγον ἔχων, λόγον μὴ ἔχουσι, χρῶ μεγαλοφρόνως καὶ ἐλευθέρως. τοῖς δ' ἀνθρώποις, [2] ὡς λόγον ἔχουσι, χρῶ κοινωνικῶς. [3] ἐφ' ἅπασι δὲ θεὸν ὀπικαλῶ καὶ [4] μὴ διαφέρῃ πρὸς τὸ πόσῳ χρόνῳ τοῦτο ποιεῖται πράξεις· ἀρκοῦσι γὰρ καὶ τρεῖς ὧραι τοιαῦται.

[1] L. 4. § 13. l. 5. § 36.
[2] L. 5. § 16, 30.
[3] Sup. § 7. l. 9. § 40.
[4] L. 9. § 33.

XXIV. [5] Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν, καὶ ὁ ὀρεωκόμος αὐτοῦ ἀποθανόντες εἰς τ' αὐτὸ κατέστησαν· [6] ἤτοι γὰρ ἐλήφθησαν εἰς τοὺς αὐτοὺς τοῦ κόσμου σπερματικοὺς λόγους· ἢ διεσκεδάσθησαν ὁμοίως εἰς τὰς ἀτόμους.

[5] L. 3. § 3.
[6] L. 4. § 14. l. 7. § 32.

XXV. Ἐνθυμήθητι πόσα σὺ τὴν αὐτὸν ἀκαιρίαν χρόνον ἐν ἑκάστῳ ἡμῶν ἅμα γίνεται, σωματικά τε καὶ ψυχικά· καὶ ὅτως ἐθαυμάσεις, εἰ πολὺ πλείω, μᾶλλον δὲ πάντα τὰ γινόμενα ἐν [7] τῷ ἑνί τε καὶ σύμπαντι, ὃ δὴ κόσμον ὀνομάζομεν, ἅμα ἐνυφίσαι.

[7] L. 4. § 40. l. 5. § 8.

XXVI. Ἐάν τίς σοι προβάλῃ, πῶς γράφεται τὸ Ἀντωνίνου ὄνομα, μὴ [8] κατεντεινόμενος προφορᾷ ἕκαστον τῶν στοιχείων; τί οὖν; ἐὰν ὀργίζωνται, μὴ ἀντοργιῇ; μὴ ἐκ δεξιᾶς μέτρῳ προφορᾷ, προφορᾷ ἕκαστον τῶν [9] γραμμάτων; ὅτως οὖν καὶ ἐνθάδε μέμνησο, ὅτι [10] πᾶν καθῆκον ἔχει ἀριθμῶν τινων συμπλήρωσιν. τούτους δὴ τηρῶντα, καὶ μὴ θορυβούμενον, [11] μηδὲ τοῖς δυσχεραίνουσιν ἀντιδυσχεραίνοντα, [12] πορεύου ὁδῷ τῇ προκειμένῃ.

[8] L. 4. § 3.
[9] γραμμάτων Xyl.
[10] L. 3. § 1
[11] Sup. § 20. Inf. § 21, 31. l. 5. § 31.
[12] L. 5. § 34.

XXVII. [13] Πῶς ἀνθρώπους δεῖ, [14] μὴ ὑπορέποντα τοῖς ἀνθρώποις ὁρμᾶν ἐπὶ τὰ φαινόμενα αὐτοῖς οἰκεῖα καὶ συμφέροντα. ναὶ τοῦτον τινα ὑπὲρ ζυζύγου αὐτοῖς τοῦτο ποιεῖν, ὅπερ μὴ ἁμαρτάνειν οὐκ ἀμφισβήτησιν φέρονται πρῶτον ὡς ἐπὶ οἰκεῖα καὶ συμφέροντα αὐτοῖς. ἀλλ' ὅσον ἐπὶ σοὶ ὅτως. ὑπὲρ δίδασκε, καὶ [16] δείκνυε [17] μὴ ἁμαρτάνων.

[13] Πῶς [ἐκ ἀνθρώπων, vel Ὡμόπως 6.
[14] Inf. § 50. 7. § 58.
[15] L. 11. § 18.
[16] L. 10. § 4.
[17] L. 11. § 13.

XXVIII. Θάνατος [1] ἀναπαυλα ἀπὸ φαντασιῶν [2] ἀναισθησίας, καὶ ὁρμητικῆς [3] νευροσπασίας, καὶ διανοητικῆς διεξόδου, καὶ [4] τοῦ θεοὺς τὴν σάρκα λειτουργίας.

XXIX. Αἰσχρόν ἐστι, ἐν ᾧ βίῳ [5] ὁ σῶμά σοι μὴ ἀπαυδᾷ, ἐν τούτῳ [6] τὴν ψυχὴν θεραπαυδᾶν.

XXX. [7] Ὅρα μὴ ἀποχριθῇς, [7] μὴ βαφῇς· γίνεται γὰρ. τήρησον [8] οὖν σεαυτὸν [9] ἁπλοῦν, ἀγαθὸν, ἀκέραιον, σεμνὸν, [10] ἄκομψον, τοῦ δικαίου φίλον, θεοσεβῆ, εὐμενῆ, φιλόστοργον, ἐῤῥωμένον πρὸς τὰ πρέποντα ἔργα. [11] ἀγώνισαι, ἵνα τοιοῦτος συμμείνῃς [12], οἷον σε ἠθέλησε ποιῆσαι φιλοσοφία. [13] αἰδοῦ θεούς, [14] σῴζε ἀνθρώπους. [15] βραχὺς ὁ βίος· εἷς καρπὸς τῆς ἐπιγείου ζωῆς, εὐσέβειαι σφαῖραι, καὶ πράξεις κοινωνικαὶ, πάντα, ὡς Ἀντωνῖνος μαθητὴς τοῦ τὰ κατὰ λόγον προαιρουμένων εὔτονον ἐκεῖνος, καὶ ὅλος ἐν παντὶ ἁρμονίᾳ, καὶ ὅσιον, καὶ [17] εὐάρεστον τῷ προσώπῳ, καὶ μειλίχιον, καὶ [18] ἀκενόδοξον, καὶ τοῦ κατὰ λόγον γνῶναι πρὸ πραγμάτων φιλότιμον. καὶ [19] ὡς ἐκεῖνος οὐδὲ μὴν ὅτι ὅλως ὑπώπτευεν, μὴ προσῆκον εὖ μάλα καλῶς, καὶ σαφῶς νοήσας· καὶ ὡς [20] ἐφορᾶν ἐκείνους τοὺς ἀδίκως μεμφομένους [21] μὴ δεῖν μεμφομένους, καὶ ὡς [22] ἐπ' ἀρετὴν ἐθίζειν, καὶ ὡς [23] ἡλιοβολεῖσθαι ἐθέλειν· καὶ ὡς ἀκριβὴς ἐν ἐξετάσεσι πάντων καὶ προσέχειν· καὶ [24] οὐκ ἀνεπίσης, ὑποφοδὴς, ὑπόπτης [25], σοφιστὴς· καὶ ὡς [26] ἀλίγοις ἀρκούμενος, οἷον οἰκήσει, σκεπῇ, ἐσθῆτι, ὀψοφαγίᾳ· καὶ ὡς [27] φιλόπονος, καὶ μακρόθυμος· καὶ ὡς [28] μὴ ἐν τῷ μέρει ἐσπουδακὼς δεύτερος ἐθέλειν εἶναι τὰ ἀναγκαῖα παρὰ τῶν φίλων πρᾶγματα· καὶ [29] ἐν πᾶσι πρόσχων· καὶ [30] ὁ βίαιον καὶ ὁμοιον ἐν πᾶσι φιλίαις αὐτοῦ· καὶ τὸ [30] ἀνεξόδως ἀνεκβαινόντων παῤῥησιάσεσθαι πᾶσι γνώμης αὐτοῦ, καὶ [31] χαρὰν εἰ τις δεικνύοι κρεῖττον· καὶ ὡς [32] θεοσεβὴς χωρὶς δεισιδαιμονίας· ἵν' [33] ὕτως συνειδὼς ἔστω ὅτε ἔστιν ἡ τελευταία ὥρα, ὡς ἐκεῖνος.

XXVIII. Mors finem imponit sensuum impressioni, & affectuum impulsui, & mentis discursui, & obeundo circa carnem ministerio.

XXIX. Turpe est in vitæ tuæ instituto, priùs animam tibi deficere, quàm corpus deficiat.

XXX. Cave ne in mores Cæsareos transeas, ne inficiaris. Soleo enim hoc fieri. itaque serva te simplicem, bonum, integrum, gravem, serium, justi amantem, pium, placidum, affectu genuino præditum, in officio præstando strenuum. contende, talis ut persistas, qualem facere te philosophia volebat. Deos verere, homines tuere. brevis est vita. fructus unus hic terrestris vitæ istius, dispositio pia, actióque benefica. Tanquam Antonini discipulus, fac quæcunque facis. imitare constantem illius in rebus ritè gestis tenorem, in cunctis æquabilitatem, pietatem, vultùs serenitatem, comitatem, gloriæ inanis contemptum, in rebus indagandis studium; útque nihil omnino præterierit, priusquàm sedulò considerâsset & liquidò perspexisset: útque tulerit immeritò reprehendentes, nec eos vicissim redarguerit. ut nihil enixè aut festinè moliebatur, ut delationes non admiserit. morum actionúmque accuratus explorator fuerit; non conviciator, non meticulosus, non suspiciosus, non sophista. ut paucis contentus tecto nempe, strato, veste, victu, servitio: ut laborum amans, impiger, tardus, eodem loci ad vesperam usque, diætæ tenuis beneficio, innere potis; nec excerniere, nisi tempore consueto, necesse habens. adhæc constantiam & æquabilitatem in amicitiis colendis. útque sententiis ipsius liberè se opponentes sustinuerit; gavisus etiam, si quis melius quicquam proferret. denique ut citra superstitionem fuerit religiosus. hæc, inquam, imitare, ut probè conscio tibi, sicut illi olim superveniat hora novissima.

XXXI. Exper-

[1] L. 9. § 21.
[2] L. 3. § 16. Sup. § 16.
[3] L. 2. § 2.
[4] L. 3. § 3.
[5] L. 1. § 17.
[6] L. 5. § 9. L. 12. § 15.
[7] L. 5. § 16.
[8] σεαυτὸν Lug.
[9] L. 7. § 31.
[10] L. 3. § 5.
[11] L. 10. § 8.
[12] L. 5. § 9.
[13] L. 5. § 21, 33. l. 7. § 31.
[14] L. 5. § 20.
[15] L. 2. § 4, 17. 36. l. 7. § 46.
[16] L. 1. § 16.
[17] εὐάρεστον Xyl.
[18] L. 1. § 16.
[19] Ibid.
[20] L. 11. § 13, 18.
[21] Sup. § 24.
[22] L. 1. § 16. l. 10. § 12.
[23] L. 1. § 5.
[24] Sup. § 16.
[25] Ibid.
[26] Ibid.
[27] Ibid.
[28] μὴν ἐν τῷ [ωπῷ] μ. Cas.
[29] Ibid.
[30] Ibid.
[31] Sup. § 21.
[32] L. 1. § 3.
[33] L. 2. § 11. l. 5. § 29.

XXXI. Expergiscere, téque revoca. & somno excusso, ubi intellexeris, somnia mera fuisse, quæ te conturbabant, ista vigilans jam dentuo intuere, quo modo illa es intuitus, quæ in somniis vidisti.

XXXII. Ex corpusculo atque anima consto. corpusculo indifferentia sunt omnia. neque enim res distinguere novit. menti verò indifferentia sunt, quæcunque non sunt peculiaria ejusdem opera. hæc omnia in potestate sua sita habet: & ex his etiam ea sola ad eam pertinent, quæ circa id quod in manibus jam est, versantur. futura enim & præterita illius opera, & ipsa eidem jam sunt indifferentia.

XXXIII. Nullus est pedi aut manui præter naturam labor. dum pes quod pedis est, manus, id quod manus est, faciat. pari modo nec homini quà homo est, labor ullus est præter naturam, dum id quod hominis est, faciat. si autem præter naturam illi non est, nec malum est ei.

XXXIV. Quantâ voluptate perfunduntur etiam latrones, cinædi, patricidæ, tyranni?

XXXV. Nonne vides, ut artifices mechanici etiamsi hominibus imperitis quidem non consedant, artis tamen suæ rationem illi hominibus enixè adversùs illas tueantur, nec ab ea quicquam abscedere sustineant? num ferendum ergo, architectum medicinæ artis suæ rationem pluris facere quàm hominem luæ, quæ est, & cum Deis ipsis communis?

XXXVI. Asia? Europa, orbis sunt angulus. omne quodvis orbis gurgitis. Abyssus omnis, ejusdem glebula. Mons omnis illius omne, punctum est. cave omnia, caduca, evanida. proventum eodem universa, à mente communi illa vel directè profecta, vel per consequentiam necessariam? etiam rictus leonis, & venena, & omnium quidvis, sicut spina, & lutum, quæ rerum illarum speciosarum ac pulcrarum appendices sunt. noli ergo ista ab eo quem colis aliena opinari: sed

XXXI. [1] Ἀνάνηφε δὲ ἀναγαλῶ σεαυτόν. δὲ [2] ἐξυπνισθεὶς πάλιν δὲ ἐννοήσας, ὅτι [3] ὄνειρόί σοι ἰωώχλων, πάλιν ἐγρηγορὼς βλέπε ταῦτα, ὡς ἐκεῖνα ἔβλεπες.

XXXII. [4] Ἐκ σωματίου εἰμὶ δὲ ψυχῆς. ἐφ ἅ οὖν σωματικῷ πάντα ἀδιάφορα· οὐδὲ γὰ δύναται διαφέρειν. [5] τῇ δ ἡγεμονίᾳ ἀδιάφορα, ὅσα μὴ ἔστιν αὐτῆς ἐνεργήματα. ὅσα δὲ γε αὐτῆς ἔστιν ἐνεργήματα, [6] ταῦτα πάντα ἐφ' αὐτῇ ἔστιν. δὲ τούτων μήτοι, [7] ἃ ἀφελεῖ μόνον ὃ παρεμφαλοῦσα· τὰ γὰ μέλοντα καὶ ἀφωρισμένα ἐνεργήματα αὐτῆς, δὲ αὐτὰ ἤδη ἀδιάφορα.

XXXIII. Οὐκ ἔστιν ὁ πόνος τῇ χειρὶ, οὐδὲ τῷ ποδὶ ἀφ' φύσιν, μέχρις ἂν ποιῇ ὁ πᾶς [9] ὃ τοῦ ποδὸς, δὲ ἡ χεὶρ τοῦ χειρός. ὕτως ὂν [10] οὐδὲ ἀνθρώπῳ ὡς ἀνθρώπῳ ἀφ' φύσιν ἔστιν ὁ πόνος, μέχρις ἀν ποιῇ τὰ ὃ ἀνθρώπου. [11] εἰ δ ἀφ' φύσιν αὐτῷ οὐκ ἔστιν, οὐδὲ κακὸν οὐκ ἔστιν αὐτῷ.

XXXIV. [12] Ἡλίκαι ἡδοναὶ ἡδισταὶ λῃσταί, κίναιδοι, παλαλῶν, τύραννοι;

XXXV. [13] Οὐχ ὁρᾷς πῶς οἱ βάναυσοι τεχνῖ ἁρμόζονται μὲ ἄχρι τινὸς πρὸς τὸν ἰδιώτας, οὐδὲν πόνου μέντοι ἀνήκοον τῆς λόγου τέχνης, δὲ τούτου ἀποστῆναι οὐκ ἐθέλουσιν; ἆρ δεινὸν, εἰ ὁ ἀρχιτέκτων, δὲ ὁ ἰατρὸς μᾶλλον αἰδέσεται τὴν τοῦ ἰδίας τέχνης λόγον, ἢ [14] ὁ ἀνθρωπος τὸν ἑαυτοῦ, ὃς αὐτῷ κοινὸς ἐστι πρὸς τὸν θεούς;

XXXVI. Ἡ Ἀσία, ἡ Εὐρώπη, [15] γωνία δ κόσμου· πᾶν πέλαγος, σταγὼν δ κόσμου· Ἄθως [16] βωλάριον τοῦ κόσμου· πᾶν τὸ ἐνεστὼς τοῦ χρόνου, [17] σημεῖον τοῦ αἰῶνος. πάντα μικρὰ, εὐφθαρτὰ, ἀναφαίνεσθαι· [20] σώματα ἐκεῖνα τοῦ κοινοῦ ἡγεμονικοῦ ὁρμήσεσι, [22] ἢ καὶ ἐπακολουθοῦντα. δὲ [23] θρέμματα οὖν δ λεόντων, δὲ τὸ δηλητήριον, ἢ πᾶσα κακουργία, ὡς [24] ἀκάνθαι, ὡς βόρβορος, ἐκείνων [25] ὑπομνήματα τῶν σεμνῶν δὲ καλῶν. μὴοὖν αὐτὰ ἀλλότρια τούτου, ὃ σέβῃ, φαντάζου

[1] L. 7. § 2.
[2] L. 4. § 46.
[3] L. 2. § 17.
[4] L. 2. § 2. l. 5. § 13.
[5] L. 5. § 20. l. 7. § 58.
[6] L. 5. § 14.
[7] L. 3. § 12. l. 7. § 54.
[8] L. 12. § 1.
[9] τὰ Lug.
[10] L. 5. § 1.
[11] L. 2. § 17. Sup. § 1.
[12] L. 2. § 11. l. 5. § 10. l. 9. § 1.
[13] L. 4. § 31. l. 5. § 1, 32.
[14] L. 11. § 5.
[15] L. 4. § 3. l. 8. § 21.
[16] L. 12. § 32.
[17] L. 2. § 14. l. 3. § 16.
[18] L. 4. § 48.
[19] L. 2. § 12.
[20] L. 2. § 3.
[21] L. 7. § 75. l. 9. § 28, 39.
[22] -τὰς f.
[23] L. 3. § 2.
[24] L. 8. § 50.
[25] L. 3. § 2.

φαντάζῃ. ἀλλὰ [1]τῇ πάντων πηγὴν ἐπιλαμβάνῃ.

XXXVII. [2]Ὁ τὰ νῦν ἰδὼν, πάντα ἑώρακεν, ὅσα τε ἐξ αἰδίου ἐγένετο, καὶ ὅσα εἰς τὸν ἄπειρον ἔσται· [3]πάντα γὰρ ὁμογενῆ, καὶ ὁμοειδῆ.

XXXVIII. Πολλάκις ἐνθυμοῦ [4]τὴν σύνδεσιν πάντων τῶν ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ σχέσιν πρὸς ἄλληλα. Τρόπον γάρ τινα πάντα ἀλλήλοις ἐπιπέπλεκται, καὶ πάντα κατὰ τοῦτο φίλα ἀλλήλοις ἐστί. καὶ γὰρ ἄλλο ἐξῆς ἐστι τοῦτο, διὰ τὴν τοπικὴν [5]κίνησιν καὶ σύμπνοιαν, καὶ [6]τὴν ἕνωσιν τῆς οὐσίας.

XXXIX. [7]Οἷς συγκεκλήρωσαι πράγμασι, [8]τούτοις ζωάρμοζε σεαυτόν. καὶ [9]οἷς συνείληχας ἀνθρώποις, [10]τούτους φίλει, ἀλλ' ἀληθινῶς.

XL. [11]Ὄργανον, ἐργαλεῖον, σκεῦος πᾶν, ᾧ [12]πρὸς ἃ κατεσκεύασται ποιεῖ, εὖ ἔχει· κἂν τοὺς σκεψαμένους κατασκευάσαντος ὑπόδηλον· ὅτι ὃ πρὸ [13]τῆς φύσεως συνεχομένων, ἔνδον ἐστὶ, καὶ σκοπεῖται ἡ κατασκευάσασα δύναμις· καὶ διὰ καὶ μᾶλλον [14]αἰδεῖσθαι αὐτὴν δεῖ καὶ νομίζειν, [15]ἐὰν τὸ βέλτιστα ταύτης ἔχῃς καὶ διεξαγαγῇς, ἔχειν σοι πάντα τὰ νῦν· ἔχει δ' ὕστως καὶ τῷ πρὸ τὰ νῦν τὸ ἑαυτῷ.

XLI. [16]Ὅ,τι δὴ τῶν ἀπροαιρέτων ὑπόστασις αὐτῷ ἀγαθὸν, ἢ κακὸν, ἀνάγκη τὸν τῶν ἐπιπεσόντων τοῖς τοιούτοις κακοῖς, ἢ τὸν ἀπόδειξιν τοῦ τοιούτου ἀγαθοῦ μεμψασθαί σε θεοῖς, καὶ ἀνθρώπους ὃ μισῆσαι τοὺς αἰτίους ὀντας, ἢ [17]ὑποπτεύοντας ἔσεσθαι, ἢ ἀποδύξεως, ἢ τῶν ἐπιτιμήσεως ἐν ἀδικήματι δὴ πολλῷ, διὰ τὴν περὶ ταῦτα διαφορὰν. ἐὰν δ' [18]μέγα τὰ ἐφ' ἡμῖν ἀγαθὰ καὶ κακὰ [19]νομίσῃς, εὐδιμία εἰκὸς καταλείπεται, [20]ὕστε θεῷ ἐγκαλεῖσαι, ἢ τὸν πρὸς ἄνθρωπον φύσιν ποιεῖσθαι πολεμίους.

XLII. [21]Πάντα εἰς ἓν ἀποτέλεσμα συνεργοῦσι· οἱ μὲν εἰδότως καὶ συνειδητικῶς, οἱ δ' ἀγνοοῦντες [22]ὥσπερ καὶ τοὺς καθεύδοντας.

rerum universarum originem tecum perpende.

XXXVII. Qui præsentia vidit, cuncta vidit, tum quæ ab æterno fuere, tum quæ in æternum futura sunt. cuncta enim & cognata sunt & uniformia.

XXXVIII. Perpende tecum jugiter rerum omnium, quæ in mundo sunt, connexionem mutuam, quamq; ad se invicem affectionem habeant. sunt enim omnia quodammodo sibi invicem implexa, atq; ea ratione sibi invicem amica. alterum enim alterius consequens est, & per connexionem localem, & per conspirationem mutuam, & per materiæ continuitatem.

XXXIX. Quibus destinatus es rebus, eis te accommoda; & quibuscum vivere sortitus es, homines eos, idque veraciter fac diligas.

XL. Organum, instrumentum, vas quodlibet, si id ad quod conditum est facit, bene se habet. ibi tamen opifex, qui condiderat, jam abiit. at in eis, quæ à natura continentur, intus est, ibiq; residet, quæ ea condiderat, vis. proinde magis illam vereri oportet; existimandúmque tibi, si secundùm illius voluntatem te habueris degerísque, omnia tibi ex animi sententia se habere. sic autem & universo ex animi sententia sui habent de sua.

XLI. Siquid eorum, quæ extra arbitrium tuum sunt, bonum malúmve esse præsumpseris, necesse erit, ut ubi istiusmodi vel in malum inciderís, vel bono excideris; Deos incuses, oderis homines, qui horum alterutrius tibi vel autores fuerint, vel etiam fore suspicaris. quin & multa inique agimus, dum ad ista contendimus. at si ea solùm quæ arbitrii sunt nostri, bona malaque censuerimus, nulla jam supererit amplius causa, aut Deum inculpandi, aut inimicitias adversùs hominem quenquam gerendi.

XLII. Ad unum eundémque effectum operam conferunt. universi suam, alii scientes ac intelligentes, alii effectionis insci. quomodo dormientes quoq; Heraclitus,

οἶμαι,

---

[1] L. 3. § 11. l. 4. § 33. l. 8. § 23.
[2] L. 2. § 14. l. 11. § 1.
[3] Inf. § 46. l. 9 § 35.
[4] L. 4. § 40, 45. l. 7. § 9.
[5] κίν. Xyl. σύνοδον f. l. 4. § 34.
[6] L. 4. § 40.
[7] L. 4. § 23, 25. l. 5. § 8. l. 8. § 23.
[8] L. 3. § 16. l. 4. § 34.
[9] L. 10. § 36.
[10] L. 7. § 22, 31.
[11] L. 9. § 42. l. 10. § 38.
[12] Sup. § 16. l. 5. § 16.
[13] L. 3. § 3, 4, 5, 6, 16.
[14] L. 2. § 6. Sup. § 15.
[15] L. 9. § 1, 26.
[16] Sup. § 16. l. 9. § 1, l. 12. § 31.
[17] L. 4. § 37.
[18] L. 3. § 6, 7.
[19] νεινῶμεν.
[20] L. 10. § 1.
[21] L. 4. § 40.
[22] οὕτως f.

operamur esse dixit, & ad ea quæ in mundo aguntur, operas conferre: alius verò alio modo operam confert. ex abundanti verò & is qui quiritatur, & qui in adversum nititur, & qui, ea quæ fiunt, tollere conatur. nam & sic affectis mundus opus habebat. proinde cogita tandem, quorum in numerum te referas. siquidem rector ille universi, omnino te probè utetur, téque in operationum operásque mutuas conferentium partem recipiet. tu verò neve pars ejusmodi sis, qualis in fabula vilis & ridiculus versus ille, cujus meminit Chrysippus.

XLIII. Nunquid Sol pluviæ munus ambit; aut telluris Æsculapius? quid sidera ipsa, nonne diversa quamvis sint, ad unum tamen idémque efficiendum operas mutuas conferunt?

XLIV. Siquid de me eisque quæ mihi sunt obventura Dii consuluerint, omnino bene consuluerunt. etenim consilii expertem Deum nec cogitare facile fuerit, ut autem mali mihi facerent, ecquid eos impelleret? ecquid enim vel illis ipsis, vel universo, cujus præcipuè curam gerunt, inde accederet? quod si de me speciatim nihil consuluerint, at de rebus universi saltem omnino consuluerunt, quibus & mea cum consecutione necessaria cohærent, amplecti hæc debeo eisque acquiescere. sin de nulla prorsus re consilia ineunt, quod tamen impium est credere, quorsum tunc immolemus, supplicemus, juremus, alia faciamus, quæ facimus singuli, tanquam si Deos præsentes & conversantes nobiscum habeamus? at si de nulla re, inquam, mihi consilia ineant; quidni ego, mihi consulam? mihi autem deliberatio competit, de eo quod conducat mihi. conducit vero mihi unicuique, quod est constitutioni & naturæ ipsius consentaneum. porro naturæ humanæ rationalis & civilis civitas & patria quæ Antoninus Roma, quæ homo, mundus. hujus civitatibus quæ utilia, & mihi sunt bona.

οἶμαι, ὁ Ἡρακλειτ῀ος ἐργάζες ἴδι λέγῃ, ὅτι συνεργὸς πᾶσι ὁ ὢν τῷ κόσμῳ γινομένων. ἄλλος, ὃς κατ' ἄλλο συνεργεῖ· [1] ἐκ πλειόνων ὃς οὐσιῶν ὃς [2] ὁ μεμφόμενος, ὅτι ὁ δεῖ καὶ ταῦτα πεφύκαμεν, ὅτι ἐναιρεῖ τὰ γινόμενα. ὅτι δὲ [3] τοῦ τοιούτου ἔλαθεν ὁ κόσμος. λοιπὸν οὖν σὺ εἰς ἕνας ἑαυτὸν κατατάσῃς· ἐκεῖνος μὲν γὰρ πάντως σοι καλῶς χρήσεται [4] ὁ τὰ ὅλα διοικῶν, ὅτι παραδέξεταί σε εἰς μέρος τι [5] τῶν συνεργῶν καὶ συνεργουμένων. ἀλλὰ σὺ μὴ τοιοῦτο μέρος γένῃ, οἷον ὁ σύτελης ὅτι γελοῖος ἐν τῷ δράματι, ὃν Χρύσιππος μέμνηται.

XLIII. [6] Μήτι ὁ ἥλιος τὰ ὕετοῦ ἀξιοῖ ποιεῖν; μήτι ὁ Ἀσκληπιὸς τὰ τῆς καρποφόρου; ἕνα δὲ ἕκαστον τῶν ἄστρων ἕνας, ἐχέ [7] Δράφοδα μία, συνεργὰ ὄντα πρὸς τὰ αὐτά;

XLIV. [8] Εἰ μὲν ἐβουλεύσατο περὶ ἐμοῦ καὶ τῶν ἐμοὶ συμβαινόντων οἱ θεοί, καλῶς ἐβουλεύσατο· [9] ἄβουλον γὰρ θεὸν οὐδὲν ῥᾴδιον νοῆσαι· [10] κακοποιῆσαι δὲ μὲ τίνα αἰτίαν ἔμελλον ὁρμᾶν; τί γὰρ αὐτοῖς, ἢ τῷ κοινῷ, ὃ μάλιστα προνοοῦνται, ἐκ τούτου περιγίνεται; εἰ δὲ μὴ ἐβουλεύσαντο κατ' ἰδίαν περὶ ἐμοῦ, περὶ γε τοῦ κοινοῦ πάντως ἐβουλεύσαντο, οἷς [11] κατ' ἐπακολούθησιν καὶ τούτοις συμβαίνουσι, [12] ἀσπάζεσθαι καὶ στέργειν ὀφείλω. εἰ δ' ἄρα περὶ μηδενὸς βουλεύονται, πεπεῖσθαι μὲν ἔγωγε ὅσιον, ἢ μηδὲ θύωμεν, μηδὲ εὐχώμεθα, μηδὲ ὀμνύωμεν, μηδὲ τἆλλα πράττωμεν, ἃπερ ἕκαστα ὡς πρὸς παρόντας καὶ συμβιοῦντας τοὺς θεοὺς πράττομεν. εἰ δ' ἄρα περὶ μηδενὸς τοῦ καθ' ἡμᾶς βουλεύονται, [13] ἐμοὶ μὲν ἔξεστι περὶ ἐμαυτοῦ βουλεύεσθαι· ἐμοὶ δὲ ἔστι συμφέροντος· [14] συμφέρει δὲ ἑκάστῳ, τὸ κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ κατασκευὴν καὶ φύσιν. ἡ δὲ ἐμὴ φύσις λογικὴ καὶ πολιτική· [15] πολίτης δὲ [16] πανταχοῦ, ὡς μὲ Ἀντωνῖνος μέν [17] ἡ Ῥώμη, ὡς δὲ ἄνθρωπος, ὁ κόσμος· τὰ δὲ πόλεσιν ἐν τούτοις ὠφέλιμα, μόνα ἐστὶ μοι ἀγαθά.

XLV.

[1] L. 7. § 56. [2] L. 8. § 35. l. 10. § 28. [3] L. 9. § 42. [4] Sup. § 1, 5. [5] Sup. § 14. l. 7. § 19. [6] L. 4. § 27. [7] L. 9. § 9. [8] L. 3. § 4. l. 7. § 41. l. 9. § 28. [9] L. 2. § 11. [10] Sup. § 1. [11] L. 5. § 8. [12] L. 3. § 16. [13] L. 9. § 28. [14] Sup. § 16. 40. [15] L. 2. § 16. l. 3. § 11. [16] L. 12. § 1 [17] L. 2. § 5. [18] L. 4. § 23 l. 5. § 22.

[1] L. 5. § 8.

XLV. [1] Ὅσα ἑκάστῳ συμβαίνῃ, ταῦτα τῷ ὅλῳ συμφέρῃ· ἤρκεῖ τοῦτο· ἀλλ' ἐπ' ἐκείνου, ὡς ὅπου πολλὰ ὠφελεῖ φυλάξας, ὅσα ἀνθρώπῳ [2] ἢ ἑτέροις ἀνθρώποις. [3] χρησιμώτερον ἢ νῦν τὸ συμφέρον ἐπὶ τῶν μέσων λαμβάνεσθω.

[2] γ f.
[3] L. 2. § 9.

[4] Ὥσπερ Lug.
[5] Ὅσπερ Xyl.
[5] L. 2. § 14. Sup. § 37.
[6] L. 7. § 1. l. 9. § 28.

XLVI. [4] Ὅσπερ θεατρίζεταί σοι τὰ ἀμφὶ τῷ θεάτρῳ καὶ τοῖς τοιούτοις χωρίοις, ὡς [5] ἀεὶ τὰ αὐτὰ ὁρώμενα, καὶ δι' ὁμοειδῶν, θεσκοπῆ τινὶ θέαν ποιεῖ· τοῦτο γὰρ ὅλον τοῦ βίου πάσης. [6] πάντα γὰρ ἄνω κάτω τὰ αὐτά, καὶ ἐκ τῶν αὐτῶν. μέχρι λίνου οὖν;

[7] L. 3. § 3. l. 4. § 48.

XLVII. Ἔννοει συνεχῶς [7] πρωτοίους ἀνθρώπους, καὶ πολλοίων μὲν ὑπεσβεσμένων, παντοδαπῶν δὲ ἐνθένδε, πεπεισθαι· ὥστε καταίνειν τοῦτο μέχρι Φιλισίωνος, καὶ Φοίβου, καὶ Ὀριγενίωνος· μέλει δὲ νῦν ὅπῃ τὰ ἄλλα φύλα· ὀκνῶ δὲ μεταβαλεῖν ἡμᾶς δεῖ, ὅπου τοσοῦτοι μὲν δεινοὶ ῥήτορες, τοσοῦτοι δὲ [8] σεμνοὶ φιλόσοφοι, Ἡράκλειτος, Πυθαγόρας, Σωκράτης· τοσοῦτοι δὲ ἥρωες πρότερον· τοσοῦτοι δὲ ὕστερον στρατηγοὶ, τύραννοι· ὅπῃ τούτοις δὲ Εὔδοξος, Ἵππαρχος, Ἀρχιμήδης, ἄλλαι φύσεις ὀξεῖαι, μεγαλόφρονες, φιλόπονοι, πανοῦργοι, [9] αὐθάδεις· αὐτῆς δὲ ὑπομνήσεως ἢ ἐφημέρου τῶν ἀνθρώπων ζωῆς χλιδασαί, οἷον Μένιππος καὶ ὅσοι τοιοῦτοι· πῶς καὶ πάντων τούτων ἔννοια, ὅτι [10] πάλαι κεῖνται· τί οὖν τοῦτο [11] δεινὸν αὐτοῖς; τί καὶ τοῖς [12] μηδ' ὀνομαζομένοις ὅλως; [13] ἓν μόνον πολλοῦ ἄξιον, τὸ [14] μετ' ἀληθείας καὶ δικαιοσύνης [15] συμβῆ τοῖς φύσεως καὶ ἀδίκοις ἀνθρώποις.

[8] L. 7. § 19.
[9] L. 10. § 9.
[10] Inf. § 50.
[11] L. 7. § 23.
[12] L. 4. § 33.
[13] L. 2. § 17. l. 4. § 33.
[14] L. 3. § 16.
[15] Sup. § 11. l. 9. § 11. l. 11. § 9. 18.

XLVIII. Ὅπου σαυτὸν θέλεις, [16] ἐνδυμοῦ τὰ προηρημένα τῶν Συμβιούντων. οἷον, τοῦ μὲν, τὸ δεκτικὸν τοῦ [17] τὸ αἰδῆμον· μὲν τοῦ δὲ τὸ [18] συμπαθόδοτον· ἄλλου δὲ ἄλλό τι. οὐδὲν γὰρ οὕτως εὐφραίνει, ὡς τὰ ὁμοιώματα τῆς ἀρετῆς ἐμφανόμενα τοῖς ἤθεσι τῶν Συζώντων, καὶ ἀθρόα ὡς οἷόν τε Συμπίπτοντα. δεῖ δὲ [19] προχεῖρα αὐτὰ ἔχειν.

[16] L. 5. § 31.
[17] L. 1. § 2.
[18] L. 1. § 3, 14.
[19] L. 3. § 13.

XLV. Quæcunq; unicuiq; contingunt, universo conducunt. hoc sufficere poterat. sed & illud adjiciatur, quod in universum observatione habitâ deprehendes, quicquid alicui conducit, etiam aliis conducere. conducibilis verò vocabulum in sensu communi nunc sumatur, cùm de rebus mediis adhibetur.

XLVI. Quemadmodum afficere te solent ea quæ theatro locisque hujusmodi repræsentantur, ut eadem semper uniformiter exhibita, spectandi satietatem pariant: eodem modo & in vita tota sis affectus. universa enim sunt sursum deorsum eadem, & ex eisdem. quousq; igitur?

XLVII. Istud jugiter cogita, omnis generis, omniumque tam studiorum, quàm & nationum, homines, mortem obiisse. descende hinc modo usque ad Philistionem, Phœbum, Origanionem. tum ad alias classes te transfer. eò nimirum nos concedere oportet, quò tot oratores diserti, tot philosophi verendi, Heraclitus, Pythagoras, Socrates; tot heroës prisci; tot hos secuti imperatores, tyranni: Eudoxus insuper, Hipparchus, Archimedes; alia acuta, sublimia, industria, versuta, arrogantia ingenia: ipsi vitæ hujusce caducæ & in dieculam durantis subsannatores, qualis Menippus illiusque similes. hos omnes jam olim occubuisse memineris. at ecquid indè illis mali? ecquid & illis quorum nè nomina quidem superfunt? unicum ergo istic est, quod sit plurimi faciendum, ut veritatem justitiámque colens ipse, cum mendacibus injustisque benevolè degas.

XLVIII. Oblectare te siquando libuerit, virtutes eorum, qui tecum vivunt, cogita; hujus industriam, illius modestiam, alterius liberalitatem, alterius aliam aliquam. nihil enim animum oblectat magis, quàm virtutum imagines in moribus eorum qui unà degunt nobiscum exerentes se, & quàm fieri potest confertissimè, mentis oculis se ingerentes. in promptu itaque esto tibi hujusmodi.

XLIX. Nun-

IX. Nunquid quòd tot pondo [illegible] autem trecentorum sis, æ[illegible] hanc ætatem, quòd tot annos, [illegible] autem plures, vigintum sis, æ[illegible] furas. Sicut enim hæc mensura, sic & temporis, quantum assignatum est tibi, tanto contentus sis oportet.

L. Aliis quæ facile fiunt, persuadere annitantur. Sed agentis etiam facito, quod rationi sanæ congruerit. quòd si quis vi adhibita obsteterit tibi, tu ne animum amittas & tranquillitatem: transfer, eóque quod obstat ad virtutis alterius exercitium fac utare. memineris etiam, quòd cum exceptione opus aggrediebare, nec id appetebas, quod fieri non posset. quid ergo? conatum istiusmodi: hunc autem assequeris, etsi non ea quæ conatus fueras, non fiunt.

LI. In actione aliena ambitiosus bonum suum situm opinatur: in pastione sua voluptuosus. in actione sua vir prudens.

LII. Licet de te hæc vel illa nihil opinari, atque ità animi perturbationem omnem effugere, neque enim habent in te res ipsæ vim ullam, judicia nostra eliciendi.

LIII. Assuesce his quæ ab alio dicuntur animum fideliter adhibere, & quantum poteris diceritis animo penitus interesse.

LIV. Quod examini non conducit, nec api conducit.

LV. Si gubernatores nautæ, medico agroti maledicerent, ecquem alium audirent? aut quo modo exequerentur illi, quod navigantibus salutem pareret, ægrotantibus sanitatem?

LVI. Quam multi eorum, quibus in mundum intraveram, ex eodem jam excesserunt?

LVII. Aurigine affectis mel amarum videtur; à cane rabido morsis, aqua formidabilis: contrà pueris pila pulcrum quid. quare igitur cuiquam succenseo? an minus posse puras mentis errorem, quam apud arquatum bilem, apud lymphaticum virus?

XLIX. Μὴ διαφαίνεις, ὅλκ [1] τοσῶν δὲ τινων λιτρῶν εἶ, ⁊ ἑκατοσίων: ὕτω δὴ ⁊ ὅλκ μέχρι [2] τοσῶν ἧ τὴν ἐτὴν βιωτέον σοι, ⁊ ὑ μέχρι πλείονΘ. [3] ὥσπερ γὰρ τῆς ὑσίας, ὅσον ἀφωρισταί σοι στέργε, ὕτως ⁊ [4] ὅτι τῷ χρόνῳ.

[1] τοσῶν δὲ πινάων.
[2] τοσῶνδε.
[3] L. 8. § 7.
[4] L. 2. § 4.

L. [5] Πειρῶμαι παιδεῦσαι αὐτούς. [6] φεύγει ἧ ⁊ τὴν ἀκόντων, ὅταν ἡ δικαιοσύνη ὁ λόγΘ ὕτως ἄγῃ. ἐαὶ μήν τοι βίᾳ τις φερομένῳ ἐπίσταται, [7] μεταβαίνε ἐπὶ τὸ ἀρεσκον ἧ ἄλυπον, ⁊ συγχωρῶ εἰς ἄλλων ἀρετὴν τῇ κωλύσῃ· ⁊ μέμνησΘ ὅλκ [8] μὴ ὑπεξαιρέσεως ὁρμᾶς, [9] ὅλκ ⁊ [10] τὴν ἀδυνάτων σὸν [11] ὀρέγου. λίνΘ οὖν; ἡ [12] τοίας δὲ [13] ἐφ' οἷς φερόμεθα, [14] ζῶν τοι [15] γίνεται.

[5] L. 3. § 11.
[6] L. 11. § 9.
[7] L. 4. § 1. l. 7. § 58.
[8] L. 5. § 20.
[9] ἢ ὅπ.
[10] L. 5. § 17.
[11] ὀρέγε
[12] τοιαῖσδε τινὸς
[13] [εἰ] ἐφ' Xyl. [κἂν] ἐφ' f.
[14] θης f.
[15] [ὠ] γ. vel -τ. [ᾖ] γ.

LI. [16] Ὁ μὲ φιλόδοξΘ ἀλλοτρίαν ἐνέργειαν ἴδιον ἀγαθὸν ὑπολαμβάνει· ὁ ἧ φιλόσοφΘ, [17] ἰδίαν πᾶσιν, [18] ὁ ἧ νῦν ἔχων, ἰδίαν φερᾶξιν.

[16] L. 2. § 7.
[17] L. 3. § 6. l. 10. § 33.
[18] L. 5. § 15, 34, 35. l. 9. § 16.

LII. [19] Ἔξεστι περὶ τούτων μηδὲν ὑπολαμβάνειν, ⁊ μὴ ὀχλεῖσθαι τὴν ψυχὴν· [20] αὐτὰ γὰρ τὰ πράγματα ἐχ ἅπτεται φύσιν ποιητικὴν τῶν ἡμετέρων κρίσεων.

[19] L. 5 § 2. l. 7. § 2, 14.
[20] L. 5. § 19.

LIII. [21] Ἔθισον σεαυτὸν πρὸς [22] ὃ ὑφ' ἑτέρου λεγομένῳ [21] γίνεσθαι [23] ἀπρενθυμήτως, ⁊ ὡς οἷόν τε ἐν τῇ ψυχῇ τῷ λέγοντΘ γίνε.

[21] L. 7. § 4, 30.
[22] πῶ vel -όμενον
[23] L. 10. § 8.

LIV. [24] Τὸ τῷ σμικρῷ μὴ συμφέρον, οὐδὲ τῷ μελίσσῃ συμφέρει.

[24] L. 5. § 22.

LV. Εἰ κυβερνῶνται [25] οἱ ναῦται, ἢ ἰατρεύονται [26] οἱ κάμνοντες κακῶς ἔλεγον, ἄλλῳ τινὶ ἀῦ προσεῖχον; ἢ πῶς αὐτὸς ἐνεργείᾳ, τὸ τοῖς ἐμπλέουσι σωτήριον, ἢ τὸ τοῖς θεραπευομένοις ὑγιεινόν;

[25] -νῶν τα Cant.
[26] -οντα. Cant.

LVI. [27] Πόσοι μεθ' ὧν εἰσῆλθον εἰς τὸν κόσμον, ἤδη ἀπελήλυθασιν;

[27] L. 4. § 3. Inf. § 59.

LVII. Ἰκτερίωσι τὸ μέλι πικρὸν φαίνεται· ⁊ λυσσοδήκτοις τὸ ὕδωρ φοβερόν· ⁊ παιδίοις τὸ σφαιρίον κακόν· [28] ⁊ ἐμοὶ ὀργή ζώσῃ; ἢ ὁπλῆς σοι ἔλαττον ἰσχύειν τὸ διεφθαρμένον, ἢ τὸ χολίον τῷ ἰκτερικῷ, ⁊ ὁ ἰὸς τῷ λυσσοδήκτῳ;

[28] Sup. § 26, 27. l. 8. § 14. l. 11. § 18.

[1] L. 2. § 9.
[2] L. 5. § 2.

LVIII. [1] Κατὰ τὸν λόγον τῆς σῆς φύσεως, βιῶν σε μηδεὶς κωλύσῃ· [2] πρὸς τὸν λόγον τῆς κοινῆς φύσεως, οὐδὲν σοι ξυμβήσεται.

LVIII. Quo minùs secundùm naturæ tuæ rationem vivas, nemo te coëgerit. præter rationem verò naturæ communis nihil tibi contigerit.

[3] L. 4. § 3. l. 7. § 62. l. 9. § 27
[4] L. 10. § 19.
[5] L. 2. § 12. l. 3. § 10.
[6] Sup. § 56.

LIX. [3] Οἷοί εἰσιν, οἷς θέλουσιν ἀρέσκειν, καὶ [4] δι' οἷα πράγματα, καὶ δι' οἵων ἐνεργειῶν· ὡς [5] ταχέως ὁ αἰὼν πάντα καλύψει, καὶ [6] ὅσα ἐκάλυψεν ἤδη.

LIX. Perpende tecum, quales sint quibus placere cupis, & quarum rerum potiundi causâ id velis, quibúsque officiis ista demereàris. item quàm citò ævum omnia condet, quórum etiam res jam condiderit.

ΒΙΒΛΙΟΝ ζ.

LIB. VII.

[1] Inf. § 58.

[2] L. 2. § 14. l. 6. § 17. 46.
[3] L. 8. § 15. l. 12. § 26.
[4] L. 8. § 6.
[5] L. 6. § 37.
[6] Συμπάντα γὰ
[7] L. 5. § 11. Inf. § 23. l. 12 § 24.
[8] L. 8. § 1.
[9] ἀεὶ f.
[10] L. 6. § 52.
[11] L. 5. § 19.
[12] L. 3. § 5. Inf. § 12.
[13] L. 4. § 3.
[14] L. 6. § 31.
[15] L. 12. § 29.
[16] Inf. § 48. l. 9. § 24.
[17] L. 4. § 3.
[18] L. 3. § 33.
[19] μυῶν,
[20] L. 11. § 22.
[21] L. 2. § 2.
[22] L. 4. § 25.
[23] 8. § 5. 43.
[23] L. 5. § 16.

ΤΙ ἔστι κακία; τοῦτ' ἔστιν, [1] ὃ πολλάκις εἶδες. καὶ ὅτι παντὸς τοῦ συμβαίνοντος σοι ἐπίτηδες ἔχει, ὅτι τοῦτό ἐστιν ὃ πολλάκις εἶδες. [2] ὅλως ἄνω κάτω τὰ αὐτὰ εὑρήσεις, [3] ὧν μεστὴ αἡ ἱστορία αἡ παλαιὰ, αἡ μέση, αἡ νῦν· ὧν νεῶν μεστὰ αἱ πόλεις καὶ οἰκίαι· [4] ὧν οὐδὲν καινόν· [5] πάντα [6] καὶ συνήθη [7] ὀλιγοχρόνια.

ΤΙ. Quid est vitiositas? hoc, quod sæpe vidisti. in omni casu occurrat idem, hoc est quod sæpè vidi. omnino sursum deorsùm eadem deprehendes, quibus refertæ sunt historiæ priscæ, mediæ, præsentes; quibus civitates atque familiæ scatent. nihil est novi. consueta & caduca sunt omnia.

II. Τὰ δόγματα πῶς ἄλλως δύνανται νεκρωθῆναι, ἐὰν μὴ αἱ κατάλληλοι αὐτοῖς [8] φαντασίαι σβεσθῶσιν; [9] ὡς δυνατόν σοι ἀναζωπυρῆν ὅτι βούλει· [10] δύνασαι, φησὶ τοῦτο ὃ δεῖ καταλαμβάνειν. εἰ δύναμαι, τί ταράσσομαι; [11] τὰ ἔξω τῆς ἐμῆς διανοίας οὐδὲν ὅλως πρὸς τὴν ἐμὴν διάνοιαν· τοῦτο πάθε, καὶ [12] ὀρθὸς εἶ. [13] ἀναβίωναί σοι ἔξεστιν· [14] ἴδε πάλιν τὰ πράγματα, ὡς ἤρασας· [15] ἐν τούτῳ γὰρ τὸ ἀναβιῶναι.

II. Dogmata in te aboleri quo modo poterunt, nisi cogitationes bis congruæ extinguantur? quas resuscitare tibi, quoties libuerit, licet. possum de re ista. quod oportet, opinari. Si possum, quid perturbatur mihi animus? nihil quicquam ad mentem faciunt, quæ extra mentem sunt sita. hoc modo fis affectus, & rectus consistis. revivíscere tibi licet. res ipsas intuere prout priùs vidisti: hoc est enim revivíscere.

[16] Inf. § 48.
[17] L. 4. § 3.
[18] L. 3. § 33.
[19] μυῶν,
[20] L. 11. § 22.
[21] L. 2. § 2.
[22] L. 4. § 25.
[23] 8. § 5. 43.
[23] L. 5. § 16.

III. [16] Πομπῆς νεκρώσιμος δόξα, δῆθεν σκηνῆς δράματα, ποίμνια, ἀγέλαι, [17] ἀγχιδρασμοί, [18] κυνιδίοις ὀστάριον ἐρριμμένον, ψωμίον εἰς ταὶς τῶν ἰχθύων δεξαμένας, [19] μυρμήκων ταλαιπωρίαι, καὶ ἀλθοφορίαι, [20] μυϊδίων ἐπτοημένων ἀγχόμαι, [21] σιγιλλάρια νοήσασα· ὑμένα. χρὴ ἐν ἐν τούτοις [22] εὐμενῆ εἶναι καὶ μὴ φρυαττόμενον ἐπάνω. ἀξιάγαθον μέν τοι, ὃς [23] τοσούτου ἄξιος ἐκάστου ἐστίν, ὅσου ἄξιά ἐστι ταῦτα περὶ ἃ ἐσπούδακεν.

III. Pompæ funebris inane, fabulæ scenicæ, greges, armenta, velitationes, catulis projectum osculum, offula in piscinam immissa, formicarum ærumnæ & bajulationes, musculorum perterritorum discursus, sigillaria verticillis cita. hoc genus sunt externa cuncta. in his igitur benevolum placidúmq; consistere par est, non autem insolescere: intelligere nihilominus, tanti quemque esse, quanti illud est in quo studium posuerit.

IV. In

…si sumpsero, sit quæ dicun… quod ad eum finem, ut quæ fi… ad veram rationem : & …in altero quidem, quia negatur ; in altero verò, quoniam ignoratur, considerandum.

…ῦ τῦ ἑτέρου, προφυλάσσειν, τί δ᾽ σημαινόμενον.

V. Suppose that I have reason mea, necne ? si sufficit, et tanquam instrumento ab universi natura mihi dato ad hoc efficiendum utor : si non sufficit, aut opus illi concedo, qui me meliùs id efficere potest, nisi alites ad officium meum pertinuerit ; vel quod possum facio, eo adscito qui mentis meæ operâ usus id possit, quod ad societatem humanam est hoc ipso tempore tempestivum ac utile. quicquid enim, vel per me, vel cum alio fecero, ad id duntaxat tendere fas est, quod est societati utile & congruum.

VI. Quàm multi qui celebres admodum olim extitêre, oblivioni nunc sunt traditi ? quàm multi etiam eorum, qui istos celebraverant, jam olim penitus aboliti sunt ?

VII. Auxilii nè te pudeat. hoc est enim tibi propositum, ut quod est muneris tui facias, quomodo militi in dimicatione murali. quid ergo, si ad propugnaculum ascendere solus, quia claudus es, nequeas, ab altero verò adjutus possis?

VIII. De futuris solicitus nè sis. accedes enim ad ea, si ita necesse fuerit, ratione instructus eâdem, quâ nunc ad præsentia uteris.

IX. Omnia sunt sibi invicem implexa, & vinculo quodam sacro sibi invicem sic devincta, ut nihil alterum ab altero sit alienum. coordinantur enim simul, eundémq; mundum cohonestant. etenim & mundus unus, & Deus unus est in omnibus, & materia una, & lex una ; ratio nempe animantium intelligentium omnium communis ; & veritas una : siquidem & perfectio una animantium sibi invicem congenerum, ejusdemque rationis participum.

IV. [1] Δεῖ κατὰ λέξιν προκολυθεῖν τοῖς λεγομένοις, ἢ κατ᾽ ἐκείνου ὁρμὴν ἔχομένους. ἢ [2] ὅτι μὲ τοῦ ἑτέρου, οὐδὲς ὁ- [3] ρᾷ, [3] ὅτι τίνα σκοπὸν ἡ διαφορά. ὅτι

V. Πότερον ἔξαρκές ἡ διάνοιά μοι πρὸς τοῦτο, ἢ ὡ; εἰ μὲ ἔξαρκές, χρῶμαι αὐτῇ πρὸς ὃ ἔργον, ὡς ὀργάνῳ παρὰ τ κοινῆ ὅλων φύσεως δοθέντι. εἰ δ᾽ μὴ ἔξαρκές, ἤτοι παρὰ ἄλλου τοῦ ἔργου τ διαφέροντος κρεῖττον ὅπ- πλέσαι, ἐάν ἄλλως τοῦτο μὴ κωλύσῃ· ἢ προάγω ὡς δύναμαι, [4] προσπαραλαβὼν ὃ δυνάμενον κ πρόσφορον τοῦ ἐμοῦ ἡγεμονικοῦ ποιῆσαι· ὃ εἰς τ κοινωνίαν νῦν καίριον ἢ χρήσιμον. [6] ὅ,τε γὰ διὰ δι᾽ ἐμαυτοῦ, ἢ συ ἄλλῳ ποιᾷ, ἐᾶν μόνον χρὴ συμβαίνειν, [7] εἰς ὃ κοινῇ χρήσιμον ἢ εὐάρμοστον.

VI. [8] Ὅσοι μὲ πολυύμνηται ἡμύθμοι, ἤδη λήθῃ παρέδοντα; ὅσοι δ᾽ τότους ὑμνήσαντες, πάλαι ἀποδών;

VII. [9] Μὴ αἰσχύνου βοηθόμενος· πρόκειται γάρ σοι ἐνεργεῖν [10] ὃ ὄπλοις ἄλλον, ὡς στρατιώτῃ ἐν παρεμβολῇ. πῶς οὖν ἐὰ σὺ μὲ χωλαίνων ὅτι τ ἔπαλξιν ἀναβῆναι μόνος μὴ δύνῃ, σὺ ἄλῳ δ δυνατὸν ἢ τοῦτο;

VIII. [11] Τὰ μέλλοντα μὴ ταραττέτω. [12] ἥξεις γὰ ἐπ᾽ αὐτά, ἐὰν δέῃ, [13] φέων τ λόγον, ᾧ νῦν πρὸς τὰ παρόντα χρᾶ.

IX. [14] Πάντα ἀλλήλοις ὅππλέκεται ἢ συμπάθεια ἱερά, ἢ σχεδὸν οὐ [15] οὐδὲν ἀλλότριον ἄλλο ἄλλῳ· [16] συγκατατέτακται γὰ, ἢ [17] συγκοσμεῖ τ αὐτὸν κόσμον. [18] κόσμος τε γὰ ἐς ἅπαντων, ἢ Θεὸς ἐς ἅπαντων, ἢ ὐσία μία, ἢ [19] νόμος εἷς, [20] λόγος κοινὸς πάντων τῶν νοερῶν ζώων, καὶ [21] ἀλήθεια μία. ἔσχε ἢ πλειότης μία τῶν ὁμοφύλων, ἢ ἓ αὐτοῦ λόγου μετέχοντων ζώων.

[1] Inf. § 30. [2] Vide Not. [3] L. 2. § 16. [4] Inf. § 7. [5] Inf. 54, 55. [6] L. 8. § 2. [7] L. 4. § 12. [8] L. 3. § 3, 10. [9] Sup. § 5. [10] § 12. [10] Sup. § 25. [11] L. 8. § 36. [12] [13] L. 12. § 1, 3. [14] Inf. § 46. [15] L. 12. § 9. [16] L. 6. § 38. [17] L. 9. § 1. [18] L. 5. § 3. [19] L. 4. § 23. Inf. § 48. [20] L. 4. § 40. [21] L. 2. § 16. L. 4. § 4. L. 9. § 1.

X. [1] Πᾶν ὃ ἔνυλον, ἀναφανίζεται τάχιστα τῇ τοῦ ὅλων οὐσίᾳ· καὶ πᾶν αἴτιον, [2] εἰς τὸ τοῦ ὅλων λόγον ταχέως ἀναλαμβάνει· καὶ [3] πάντος μνήμη ταχέως ἐγκαλύπτεται τῷ αἰῶνι.

XI. Τῷ λογικῷ ζώῳ, ἡ αὐτὴ εὐπάθεια [4] κατὰ φύσιν ἔξις, καὶ κατὰ λόγον.

XII. [5] Ὀρθὸς, ἢ ὀρθούμενος.

XIII. Οἷόν ἐστιν ἐν ἡνωμένοις τὰ μέλη τοῦ σώματος, τοῦτον ἔχει ὁ λόγον [6] ἐν διεστῶσι τὰ λογικὰ, [7] πρὸς μίαν τινὰ συνεργίαν ἀπειροδύναμένα. μᾶλλον δὲ καὶ ἡ τούτου νόησις γενήσεται, ἐὰν πρὸς ἑαυτὸν πολλάκις λέγῃς, ὅτι [8] μέλος εἰμὶ ἐκ τοῦ λογικοῦ συστήματος. ἐὰν δὲ ῥᾳδιουργεῖν [9] μέρος ἑαυτὸν λέγῃς, οὔπω ἀπὸ καρδίας φιλεῖς τοὺς ἀνθρώπους· οὔπω σε καταλαμβάνει [10] -λαμπικῶς ἡ εὐφροσύνη ἡ ἐκ τοῦ εὐεργετεῖν ἐκ τοῦ πρόσω ἑαυτῷ φίλον ποιεῖς. οὔπω ὡς [11] ἀπόνου τὸ εὖ ποιεῖν.

XIV. Ὁ θέλει, ἔξωθεν [12] περιπέτω τοῖς παθεῖν ἐκ τῆς περιπλώσεως ταύτης δυναμένοις. [13] ἐκφανήσεται, ἐὰν θελήσῃ, μεμψιμοιρῶν τὰ παθόντα· [14] ἐγὼ δὲ, ἐὰν μὴ καταλάβω ὅλως ἡμῶν ὁ συμβεβηκὼς, οὔπω βέβλαμμαι. [15] ἔξεστι δέ μοι μὴ καταλαβεῖν.

XV. [16] Ὃ ἐάν τις ποιῇ ἢ λέγῃ, [17] ἐμὲ δεῖ ἀγαθὸν εἶναι. ὡς ἂν εἰ ὁ χρυσὸς, ἢ [18] ὁ Σμαραγδος, ἢ ἡ πορφύρα τοῦτο ἀεὶ ἔλεγεν, [19] ὃ ἐάν ποιῇ, ἢ λέγῃ, ἐμὲ δεῖ Σμάραγδον εἶναι, καὶ ἔχειν τὸ ἐμαυτοῦ χρῶμα ἔχον.

XVI. [20] Τὸ ἡγεμονικὸν, αὐτὸ ἑαυτῷ ἐκ ἐνοχλεῖ [21]. οἷον, λέγω, ἡ φόβος [22] ἑαυτὸ εἰς ἐπιθυμίαν. εἰ δέ τις ἄλλος αὐτὸ φοβῆσαι ἢ λυπῆσαι δύναται, ποιείτω. αὐτὸ γὰρ ἑαυτῷ καταληπτικῶς [23] ἡ τοιαύτας τροπὰς [24] ὃ σῶμα πρόσωπον μὴ πάθῃ τι, αὐτὸ μεριμνάτω, εἰ δύναται, καὶ λεγέτω, εἴ τι πάσχει ὃ ἂν ψυχρὸν, ὃ φοβούμενον,

X. Materiale omne, in universi substantiam quàm celerrimè evanescit: caussale omne, in universi rationem non minùs citò resorbetur; memoria denique rei cujusq; pari celeritate in ævo quasi defossa sepelitur.

XI. Animali ratione prædito eadem actio est, & secundùm naturam, & secundùm rationem.

XII. Aut rectus, aut erectus sis.

XIII. Quo modo se habent in continuis corporis membra, eodem se habent in dissitis quæ ratione sunt prædita. ad mutuas enim rei eidem conficiendæ operas conferendas nata sunt utraque. consideratio hæc animum tuum magis attinget, si te frequenter sic allocutus fueris, Membrum sum rego compagis istius quæ ex ratione præditis componitur. sin partem duntaxat esse te dixeris, homines ex animo nondum diligis, hoc ipsum benefacere per se nondum oblectat te: adhuc tanquam quod fieri deceat tantùm facis, nondum perinde ac si tibi ipsi benefacias.

XIV. Quicquid voluerit, eis extrinsecùs accidat, quæ casibus istiusmodi affici possunt. ipsa enim, quæ affecta sunt, conquerantur, si velint. ipse nisi malum censuero id quod contingit, nondum sum læsus. in me autem situm est, nihil tale opinari.

XV. Quicquid vel fecerit vel dixerit quisquam, probum esse me oportet. haud aliter, quàm si aurum aut smaragdus aut purpura ita jugiter diceret, Quicquid fecerit dixeritve quisquam, smaragdum esse me oportet, nitoremque meum retinere.

XVI. Mens an non ipsa perturbat se? verbi gratiâ, an non ipsa in formidinem, in mœstitiam impellit se? alius quis si terrefacere eam aut contristari possit, faciat. in ipsius voluntate situm est, ut nè ad motus istiusmodi opinando se commoveat. corpusculum nè quid patiatur, sibi curæ habeat, si possit; & quando patitur quicquam, conqueratur. animula verò, quæ timet,

[1] L. 2. § 12. Inf. § 19.
[2] L. 4. § 14.
[3] Sup. § 5.
[4] L. 1. § 9. l. 9. § 9.
[5] L. 3. § 5. Sup. § 2.
[6] L. 9. § 9.
[7] L. 2. § 1.
[8] L. 8 § 7. l. 10. § 6.
[9] L. 2. § 3, 4.
[10] -λαμπικῶς l. 9. § 42.
[11] L. 8. § 26.
[12] Inf. § 74. l. 11. § 4.
[13] περιπέτω Lug. An.
[14] Inf. § 16, 33 l. 8. § 28.
[15] L. 4. § 7. l. 6. § 8.
[16] L. 6. § 52.
[17] L. 4. § 18, 19. l. 6. § 2, 22. l. 12. § 1.
[18] L. 8. § 5.
[19] L. 4. § 20.
[20] ὃ, τι ἂν τις π.
[21] L. 5. § 19. l. 8. § 29, 40.
[22] χλεῖ;
[23] ἕαυ;
[24] [ἐ λυπεῖ;] εἰς ἐπ. ἐ λυπεῖ; Boot. [ἐκ ἀγει] εἰς ἐθυμίαν Sal.
[25] L. 5. § 26.
[26] Inf. § 33. l. 8. § 28.

timet; quæ dolet, quæ super his omnino aliquid opinatur, nihil horum patietur, nisi si eam ipse in judicium istiusmodi demiseris. nullius rei alterius per se indiga est mens, nisi ipsa sibi indigentiam creaverit. eademque ratione & perturbatione & impedimento omni immunis, nisi ipsa se perturbaverit aut impediverit.

XVII. Felicitas est bonus genius, sive mens bona. quid igitur facis hîc, ô phantasia? facesse hinc, per deos, utì accessisti: nihil enim opus te habeo. more antiquo accessisti. nec succenseo tibi tamen. facesse tantùm.

XVIII. Cur mutationem quis metuat? ecquid enim fieri potest absque mutatione? ecquid autem aut gratius aut familiarius universi naturæ? ipse, num balneo uti poteris, ni ligna mutationem subeant? num nutriri, ni edulia itidem mutentur? nunquid aliud utile quicquam perfici, nisi, interveniente mutatione? an non vides simile quiddam esse & mutationem tui, nec universi naturæ minùs necessarium?

ὅπ Ϛ αὐτὸ δ' ἀ μεταβαλεῖν ὁμοιόν ἐςι, Ϛ ὁμοίως [12] ἀναγκαῖον τῇ τῶν ὅλων φύσῃ;

XIX. Per mundi substantiam, tanquam per torrentem, corpora transeunt universa, ipsa universo, prout membra sibi invicem nostra, coalita & eidem coöperantia. quot Chrysippos, quot Socrates, quot Epictetos jam dudum absorpsit ævum istud? idem tibi de quovis tum homine, tum re succurrat.

XX. Hoc unum me solicitum habet, nequid ipse faciam, quod hominis conditio vel minùs velit, vel secus velit, vel nunc nolit.

XXI. Instat tempus, quo tu omnium oblitus eris; instat, & quo omnes tui.

XXII. Hominis est, etiam eos qui offendunt diligere. hoc fiet, si unà succurrat tibi, tum esse tibi cognatos, tum inscios invitósque peccare: adhæc, paulò post utrosque vestrûm mortì concessuros:

Ϭ λυπέμενον, "Ϭ τοῖς τέτων ὅλως ὑπολαμβάνειν, ἐδὲν μὴ πάθῃ· [1] ὁ γὰρ ἕξεις [2] αὐτὸ εἰς χεῖρον τοιῆτον. [3] ἀπερισπάς ἐςιν ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ, Ϭ ἠγεμονικόν, ἐὰν μὴ ἑαυτῷ ἐνδῷαν ποιῇ· καὶ ταραχθῇ Ϛ ἀπαρέσῃ, Ϛ [4] ἀνεμπόδιςον, ἐὰν μὴ ἑαυτὸ ταράσσῃ Ϛ ἐμποδίζῃ.

XVII. [5] Εὐδαιμονία ἐςὶ, [6] δαίμων ἀγαθὸς, ἢ ἀγαθόν [7]. τί οὖν ὧδε ποιεῖς, [8] ὦ φαντασία; ἀπέρχου, [9] τὸν θεὸν σοι, ὡς ἦλθες· ἃ γὰρ χρῄζω Ϭ. ἐλήλυθας ἔχω κατὰ Ϭ ἀρχαῖον ἐθΘ.. σὲ δ' ὀργίζομαί σοι μόνον ἄπιθι.

XVIII. Φοβῆταί τις μεταβολήν; [10] τί γὰρ δύναται χωρὶς μεταβολῆς γενέσθαι; [11] τί δὲ φίλτερον ἢ οἰκειότερον τῇ τῶν ὅλων φύσῃ; σὺ δ' αὐτὸς λέσαθαι δύνασαι, ἐὰν μὴ τὰ ξύλα μεταβάλῃ; πεφῶσαι δύνασαι, ἐὰν μὴ τὰ ἐδώδιμα μεταβάλῃ; ἄλλο δέ τί τῶν χρησίμων δύναται σωπλεθῆναι χωρὶς μεταβολῆς; ἔχ ὁρᾷς οὖν, ὅπ Ϛ αὐτὸ Ϭ τὸ μεταβαλεῖν ὁμοιόν ἐςι, Ϛ ὁμοίως [12] ἀναγκαῖον τῇ τῶν ὅλων φύσῃ;

XIX. [13] Διὰ τῆς τῶν ὅλων ὑσίας, ὡς διὰ χειμάῤῥου διεκπορεύεται πάντα τὰ σώματα, [14] περιέχει ὅλῳ συμφυῆ Ϛ συνεργά, ὡς [15] τὰ ἡμέτερα μέρη ἀλλήλοις. [16] πόσους ἤδη ὁ αἰὼν Χρυσίππους, πόσους Σωκράτης, πόσους Ἐπικτήτους κατεπόντισεν; Ϭ δ' αὐτὸ κ [17] ὅτι πάντας ὑπερβαίνει τοὺς ἀνθρώπους τὸ Ϛ πρᾶγμα τοῦ προσωπίου τέτου.

XX. [18] Ἐμὲ ἓν μόνον φοβεῖσθαι, μήπ' αὐτὸς ποιήσω, ὃ ἡ κατασκευὴ Ϭ ἀνθρώπου ὐ θέλει, ἢ ὡς ὐ θέλει, ἢ [19] ὃ νῦν ὐ θέλει.

XXI. [20] Ἐγγὺς μὲν ἡ σὲ πάντων λήθη. ἐγγὺς δ' ἡ πάντων σέ γε λήθη.

XXII. [21] Ἴδιον ἀνθρώπου φιλεῖν Ϛ τοὺς παίοντας. τοῦτο δ' γίνεται, ἐὰν συμπροσπίπτῃ ζι, ὅπ Ϛ [22] συγγνώμῃς, Ϛ [23] δι' ἄγνοιάν, Ϛ [24] ἀκόντες ἁμαρτάνουσι, Ϛ ὡς [25] μετ' ὀλίγον ἀμφότεροι

[1] ἀ ἐὰν ἀξιώσεις vel παρέξεις αὐτὸ Salm.
[2] αὐτῷ Xyl.
[3] L. 3. § 5. l. 11. § 1.
[4] L. 5. § 20.
[5] L. 5. § 30
[6] L. 10. § 13.
[7] δὸν [ἡγεμονικόν.]
[8] Inf. § 29.
[9] [σοῦ] τ. θ. σὺ Lug. An.
[10] L. 4. § 3. 40 Inf. § 25. l. 8. § 6. l. 9. § 19.
[11] L. 8. § 35. l. 9. § 21.
[12] L. 2. § 3.
[13] Sup. § 10. l. 4. § 43. l. 5. § 23. l. 9. § 29.
[14] L. 6. § 41.
[15] L. 2. § 1. Sup. § 13.
[16] L. 4. § 48.
[17] Sup. § 50.
[18] L. 2. § 7. l. 6. § 22. l. 8. § 1.
[19] Sup. § 2. l. 4. § 23. l. 5. § 25.
[20] L. 4. § 19. Inf. § 34. l. 8. § 21.
[21] Inf. § 26. l. 8. § 8. 26. l. 9. § 27.
[22] L. 2. § 1. l. 3. § 4. 11.
[23] L. 2. § 1. l. 3. § 11.
[24] Inf. § 63. l. 1. § 3.
[25] L. 4. § 3.

φότεροι

φόπερι πλνήξεπ, ἢ περὶ πάντων, ὅλε [1] ὐκ ἔβλαψέ σε· [2] ὐ γὰρ ὃ ἡμαρτηκόν σε χεῖρον ἐποίησεν, ἢ περόδεν ἦν.

[1] L. 2. § 1.
[2] L. 9. § 38.

XXIII. [3] Ἡ πᾶν ὅλων φύσις, ὁπ τ ὅλης ὐσίας, [4] ὡς κηρῦ, νῦν μὲ ἱππάριον ἔπλασε· συγχέασα ὃ τοῦτο, εἰς δένδρυ φύσιν συνεχήσατο τῇ ὕλῃ ἀυτῦ· εἶτα εἰς ἀνθρωπάριον, εἶτα εἰς ἄλλό τι· ἕκαστον ἢ τέτων περὸς ὀλίγιστον ὑπόστ [6] ἀγὸν ἢ ὐδὲν ὃ βαλυθῆναι φῶς ὡδὲ ὃ συμπαγῆναι.

[3] Sup. § 18. Inf. § 25. l. 4. § 36.
[4] L. 6. § 1.
[5] Sup. § 1. l. 10. § 34.
[6] L. 4. § 42. l. 6. § 47. l. 8. § 20.

XXIV. [7] Τὸ ὀπίσω τῦ περσώπε λίθ πᾶσι φύσιν, ὅπῃ [8] πολλάκις [9] ἐναποθνήσκειν ἢ περάγμα, [10] ἢ τὸ πελιὸν τῶν ἀπεσβέσθη, ὥσε ὅλως ἐξαφθῆναι μὴ δύασθαι· ἀυτῷ γὰ τέτῳ πᾶσι καλυθεῖν πειρᾶ, ὅλ πᾶσι τ λόγον. εἰ γὰ κ ἡ συναίσθησις [11] ἀμβλύνειν οἰήσεται, [12] ἵς ἔλ τῦ ζῆν αἰλία;

[7] L. 2. § 1. Sup. § 22. Inf. § 60, 65.
[8] L. 11. § 18.
[9] γίνεσθ,] ἐναποθνήσκει, ἢ τὸ περ. τ. ἀ. Boot.
[10] εἰ Mer.
[11] -σθε [μὴ] ἀ. Mer.
[12] L. 9. § 2. l. 10. § 8.

XXV. [13] Πάντα ὅσα ὁρᾷς, ὅσον ὕπω μεταβαλεῖ ἡ τὰ ὅλα διοικῦσα φύσις, ἐκ ἄλλα ἐκ τ ὐσίας ἀυτῷ ποιήσῃ, ἐκ πάλιν ἄλλα ἐκ τ ἐκείνων ὐσίας, [14] ἵνα ἀεὶ νεαρὸς ᾖ ὁ κόσμ Θ.

[13] Sup. § 23.
[14] L. 6. § 15. l. 8. § 50. l. 10. § 7. l. 12. § 23.

XXVI. [15] Ὅπῃ τις ἁμάρτῃ τι εἰς σὲ, σκόπει· εὐθυμῦ [15] τί ἀγαθὸν ἢ κακὸν ὑπολαμβὼν ἥμαρτε. πῶτο γὰ ἴδιόν, [16] ἐλεήσῃς ἀυτόν, ἐκ [17] ὅτε θαυμάσῃς, [18] ὅτε ὀργισθήσῃ. [19] πῶτα γὰ ἐκ ὠυτὸς ὃ ἀυτὰ ἐκείνῳ ἀγαθὸν εἶς ὑπολαμβάνεις, ἢ ἄλλο ὁμοιόθες. [20] δεῖ σῶν σύνοιαν. [21]. εἰ ὃ μηκέτι ὑπολαμβάνεις τὰ τοιαῦτα ἀγαθὰ κ κακά, ῥᾷον [22] συμπαθήσεις ἔσῃ τῷ παραπεπτωκότι.

[15] L. 6. § 27. l. 8. § 14. l. 11 § 18.
[16] L. 2. § 13.
[17] L. 8. § 14.
[18] L. 5. § 28.
[19] L. 10. § 30. l. 11. § 18.
[20] L. 1. § 15.
[21] L. 2. § 1.
[22] L. 11. § 13. Inf. § 52, 63.

XXVII. [23] Μὴ τὰ ἀπόντα ἐννόει, ὡς ἤδη ὄντα· ἀλλὰ πᾶσι πᾶσίτων τὰ δεξιώτατα ἐκλογίζεσθαι, ἐκ τέτων χάριν ὑπομιμνήσκεσθαι, πῶς ἂν ἐπεζητεῖτο, εἰ μὴ πᾶσιν, ἅμα μέντοι φυλάσσε, μὴ ὑπὲ [24] ὃ ὕπως [25] ἀπαιρίζειν ἀυτοῖς, ἐνίοτε ὀκνῶ μέν ἀυτὰ, ὥσε ἐάν ποτε μὴ πᾶσι παραπέσῃ.

[23] L. 3. § 12. Sup. § 7. l. 8. § 32, 36.
[24] τὸ Lug. An.
[25] L. 5. § 9.

præ omnibus denique, nihil eos te læsisse. neque enim mentem tuam deteriorem facere possunt, quàm priùs fuerat.

XXIII. Universi natura ex communi rerum omnium materia, tanquam è cera, nunc equuleum effingit; quem mox denuo diffingit, ejusdémque materiâ ad arborem producendam abutitur; tum ad homuncionem, dein ad aliud quidpiam. horum autem quodlibet ad breve temporis spatium subsistit. istis autem, sicut arcæ, dissolvi nihilo magis molestum est, quàm compingi primò fuerat.

XXIV. Torvitas vultûs est valde præter naturam. ubi ei sæpius assueverit quis, immori solet; vultúsque decor ita inde extinguitur, ut denuo reaccendi omnino nequeat. ex hoc ipso autem intelligas licet esse præter rationem. Siquidem enim ita vultum quis obfirmaverit, ut peccati sensus omnis aufugerit, quorsum homo sic affectus vitam protrahat amplius?

XXV. Quæcunque vides, universa mox est mutatura universi rectrix natura, aliáque ex eorum materia effectura, & ex horum rursus alia, ut mundus perpetim renovetur.

XXVI. Cùm adversùs te quicquid peccaverit quis, considera statim, quid bonum malúmve esse ratus id egerit. hoc enim perspecto, misereberis illius, nec aut miraberis, aut succensebis. forsan enim vel idem illud, quod ille, vel aliud quidpiam ejusmodi, ipse pariter cum illo bonum esse opinaris. hoc si fuerit, & illi te ignoscere oportet. sin ejusmodi nec bona nec mala censueris, ex errore animi delinquentem æquánimiter feras.

XXVII. Non tam quæ desunt tibi, quàm quæ adsunt, cogita. ex his autem selige quæ gratissima sunt tibi, quo reputes tecum quanto cum studio ea, ni jam adessent, tibi requireres. cave tamen interim, nè, dum istis lubenter aequiescis, eo in pretio habere assuescas te, ut siquando deesse contigerit, turberis.

XXVIII. In temet convolutus [illegible] mens etenim rationalis ita est parata comparata, ut sibi sufficiat [illegible] justa agens, & hoc ipso nacta sibi tranquillitatem.

XXIX. Imaginationes absterge: affectuum motus compesce: tempus præsens circumscribe: dignosce, quicquid vel tibi, vel alii cuiquam contingit, rem subjectam, animique divide & partire in formam & materiam. horam novissimam cogita. quod alteri peccatum est, ibi ubi extitit, relinquo.

XXX. Ea quæ dicuntur, animum simul intende: in ea quæ fiunt faciuntve, mente altiùs descende.

XXXI. Exorna te simplicitate, modestia, affectu adversùs res medias indifferenti: genus humanum dilige. Deo obsequere.

—Certè, inquit ille, decurrunt omnia lege.

quid verò si elementa sola? meminisse sufficerit, legè certâ plerasque ferri, aut paucis saltem duntaxat exceptis.

μεμνῆσθαι, ὅτι τὰ πάντα νομοῖ ἔχει, ἢ δηλίῳ ὀλίγα.

XXXII. Mortem quod attinet, sive fuerit dissipatio, sive in atomos redactio, sive eximanitio; vel est extinctio vel translatio.

XXXIII. De dolore sic habeas. si ferri non potest, interimit: si diutiùs duraverit, ferri potest. mens interim opinionis ope tranquillitatem servat suam; nec deterior quicquam inde fit pars animi principis. corporis verò membra, quæ dolore sunt afflicta, ipsa si quid possunt, de eo statuant.

XXXIV. Quod ad gloriam, animos eorum, à quibus ea expetitur, considera, quales existant, & qualia tum fugiant, tum & sectentur. illud item dispice, sicut arenarum cumuli alii aliis superingesti priora abscondunt; perinde in vitâ contingere, ut antegressa à succedentibus quàm celerrimè abscondantur.

XXXV. Platonis dictum. Cui igitur animus sublimis fuerit, quíq; & temptis omne, & substantiam omnem contempletur; nunquid

XXVIII. [1] Εἰς αὐτὸν ζωικὸν [2] φύσιν ἔχει τὸ λογικὸν ἡγεμονικὸν, ἑαυτῷ ἀρκοῦσα δικαιοπραγοῦντι, καὶ ἐν αὐτὸ τοῦτο [3] γαλήνην ἐχοντι.

XXIX. [4] Ἐξάλειφον τὰ φαντασίαν ἔπειτα τὰ ἀδιαλείπτως φαντασίαν· [6] περίγραφον σεαυτὸν ἐνεστῶτα καιρόν. [7] γνώριζον σύμβαινον, ἢ σοὶ, ἢ ἄλλῳ. [8] διέλε καὶ μέρισον σεαυτὸν ὑποκείμενον, εἰς σὲ αἰκωδες καὶ ὑλικὸν. [9] ἐννόησον τὰ ἑκάστῳ ὥραν· [10] τὸ ὀκέτι ἁμάρτειν, ὀκέτι καταλιπεῖν, ὅπου ἡ ἁμαρτία ὑπέστη.

XXX. [11] Συμπεριεκτείνειν τὰ νόησιν τοῖς λεγομένοις. [12] εἰσδύεσθαι τὰ νοῦν ἐν τὰ γινόμενα καὶ ποιοῦντα.

XXXI. [13] Φαίδρυνον σεαυτὸν ἁπλότητι καὶ αἰδοῖ, καὶ τῇ μέσῃ σε διὰ μέσου ἀρετῆς καὶ κακίας ἀδιαφορίᾳ. [14] φίλησον σε ἀνθρώπινον γένος. [15] ἀκολούθησον θεῷ.

—ὀκεῖνο μέν φησιν, ὃς [16] πάντα νομοῖ. [17] ἐπὶ εἰ [18] διάμονα τὰ στοιχεῖα· ἀρκεῖ ὃ ἐν ἡ [19] δηλίῳ ὀλίγα.

XXXII. Περὶ θανάτου· [20] εἰ σκεδασμὸς, ἢ ἄτομοι, ἢ κένωσις, [21] ἢ τοι σβέσις, ἢ μετάστασις.

XXXIII. Περὶ πόνου· [22] τὸ μὲν ἀφόρητον, ἐξαίρει· τὸ δὲ χρονίζον, φορητόν· καὶ [23] ἡ ἐξαρκοῦσα τῷ ἑαυτῆς γαλήνῃ κεῖται· [24] ἀπολαυέτω μὲν τρὸς, καὶ [25] ὁ χείρων τὸ ἡγεμονικὸν γινέσθω· [26] τὰ δὲ κεκμηκότα μέρη ὑπὸ τοῦ πόνου, ἐὰν δύνηται, περὶ αὐτοῦ ἀποφηνάσθω.

XXXIV. Περὶ δόξης· [27] ἴδε τὰς διαγνοίας αὐτῶν, οἵαι, καὶ οἷα μὲν φεύγουσαι, οἷα δὲ διώκουσαι. καὶ ὅτι [28] ὡς αἱ λῖναι ἄλλαι ἐπιφορήματα κρύπτουσι τὰ πρότερα· ὕτως ἐν τῷ βίῳ, τὰ πρότερα ὑπὸ τῶν ἐπιγενομένων τάχιστα ἐκαλύφθη.

XXXV. Πλατωνικόν· [29] [30] ᾧ δὲν ὑπάρχῃ διάνοια [31] μεγαλοπρεπὴς [32], καὶ [33] θεωρία πάντος μὲν χρόνου, πάσης δὲ οὐσίας, [34] ἆρα

[1] L. 4. § 3. l. 6. § 11. l. 8. § 48. [2] L. 5. § 14. l. 6. § 31. [3] L. 2. § 4. l. 8. § 28. [4] Sup. § 17. l. 9. § 7. [5] L. 2. § 2. [6] L. 4. § 12. l. 6. § 32. [7] L. 4. § 29. l. 6. § 3. l. 8. § 46. [8] L. 4. § 21. [9] L. 2. § 5, 11. [10] L. 9. § 20, 33. [11] Sup. § 4 [12] L. 6. § 3. [13] L. 4. § 26. l. 11. § 15. [14] L. 3. § 9. l. 6 § 39. Sup. § 22. l. 11. § 16. [15] L. 10. § 11. l. 12 § 27, 31. [16] L. 3. § 11. l. 4. § 26. l. 5. § 33 [17] ἢ δαὶ εἰ μὰ α Mer. ἔπ μᾶλλον εἰ διάμονα Boot. [18] δαιμόνια Xyl [19] ἢ δὴ λίαν Xyl. εἰ μὴ λ. Boot. [20] ἢ Xyl. Mer. [21] L. 5. § 33. l. 6. § 24. Inf. § 49. l. 5. § 25, 52. l. 10. § 7. [22] L. 10. § 3. [23] L. 5. § 2, Inf. 68. [24] ὠφελ. [25] Inf. § 64. l. 4. § 7. [26] Sup. § 15. [27] L. 3. § 4. l. 4. § 38. l. 6. § 59. l. 9. § 18, 27. [28] Sup § 21. l. 4. § 14. 19. l. 5. § 33. [29] Plato pol. l. 6. [30] ᾗ ἔν. [31] -νολφ. [32] οἴεσ[illegible]

φότερα πεδήξεται, ἢ περὶ πόντων, ὅλκ [1] ὧν ἐβλαφέ σε· [2] ὁ γὰρ ὃ ἡγεμονικὸν σε κεῖρον ἐποίησεν, ἢ πρόσθεν ἦν.

[1] L. 2. § 1.
[2] L. 9. § 38.

XXIII. [3] Ἡ περὶ ὅλων φύσις, ὅτε τὴν ὅλης οὐσίας, [4] ὡς κηρὸν, νυνὶ μὲν ἵππον ἔπλασε· ταύτην δὲ ταύτῃ, εἰς δένδρου φύσιν συνεχήσατο τῇ ὕλῃ αὐτοῦ· εἶτα εἰς ἄνθρωπάριον, εἶτα εἰς ἄλλο τι· ἕκαστον δὲ τούτων πρὸς ὀλίγιστον ὑπέστη [6] θάνον ἢ οὐδὲν ὃ χαλυθῆναι ἢ πιεσθῆναι· ὥσπερ οὐδὲ ὃ συμπαγῆναι.

[3] Sup. § 1. l. 10. § 34.
[4] L. 4. § 42. l. 6. § 47. l. 8. § 20.

nihilo magis molestum est, quàm compingi primò fuerat.

XXIV. [7] Τὸ ὀπίκωτον τῆ προσώπε λίθε ὁμοῖον φύσει, ὅπερ [8] πολλάκις [9] ἐναποθνήσκειν ἢ περόκημα, [10] ἢ τὸ τελευταῖον ἀπεσβέσθη, ὥστε ὅλως ἐξαφανισθῆναι μὴ δυνάμενον· αὐτὸ γε τοῦτο ὁμοίως θελῆσαι ποιεῖν, ὅλκ ὁμοίως τὸ λέγειν. εἰ γὰρ καὶ ἡ συναίσθησις ὃ [11] ἀμβλύνειν οἴήσεται, [12] κὰς ἐκ τῆ ζῆν αἰκία;

[7] L. 2. § 1. Sup. § 22. Inf. § 60, 65.
[8] L. 11. § 18.
[9] γίνηται,] ἐναποθνήσκειν, ἢ τὸ περ. τ. ἀ. Boot.
[10] εἰ Mer.
[11] τῆ [μὴ] ἀ. Mer.
[12] L. 9. § 2. l. 10. § 8.

XXIV. Torvitas vultûs est valde præter naturam. ubi ei sæpius assueverit quis, immori solet; vultúsque decor ita inde extinguitur, ut denuo reaccendi omnino nequeat. ex hoc ipso autem intelligas licet esse præter rationem. Siquidem enim ita vultum quis obfirmaverit, ut peccati sensus omnis aufugerit, quorsum homo sic affectus vitam protrahat amplius?

XXV. [13] Πάντα ὅσα ὁρᾷς, ὅσον οὔπω μεταβαλεῖ ἡ τὰ ὅλα διοικοῦσα φύσις, ἢ ἄλλα ἐκ τῆ ὑσίας ἀναγκαῖα ποιήσει, ἢ πάλιν ἄλλα ἐκ τῆ ἐκείνων οὐσίας, [14] ἵνα ἀεὶ νεαρὸς ᾖ ὁ κόσμος.

[13] Sup. § 23.
[14] L. 6. § 15. l. 8. § 50. l. 10. § 7. l. 12. § 23.

XXV. Quæcunque vides, universa mox est mutatura universi rectrix natura, aliáque ex eorum materia effectura, & ex horum rursus alia, ut mundus perpetim renovetur.

XXVI. [15] Ὅταν τις ἁμάρτῃ τι εἰς σὲ, εὐθὺς ἐνθυμοῦ [15] τί ἀγαθὸν ἢ κακὸν ὑπολαμβάνων ἥμαρτε. τοῦτο γὰρ ἰδὼν, [16] ἐλεήσεις αὐτὸν, ἢ [17] ὕτε θαυμάσῃς, [18] ὕτε ὀργισθήσῃ. [19] ἤτοι γὰρ ἢ αὐτὸς ὃ αὐτὰ ἐκείνῳ ἀγαθὸν εἶναι ὑπολαμβάνεις, ἢ ἄλλο ὁμοειδές. [20] δεῖ οὖν συγνώσκειν. [21] εἰ δὲ μηκέτι ὑπολαμβάνεις τὰ τοιαῦτα ἀγαθὰ εἶναι ἢ κακὰ, ῥᾷον [22] εὐμενὴς ἔσῃ τῷ παραπεπτωκότι.

[15] L. 6. § 27. l. 8. § 14. l. 11 § 18.
[16] L. 2. § 13.
[17] L. 8. § 14.
[18] L. 5. § 28.
[19] L. 10. § 30. l. 11. § 18.
[20] L. 1. § 15.
[21] L. 2. § 1.
[22] L. 11. § 13. Inf. § 52, 63.

XXVI. Cùm adversùs te quicquid peccaverit quis, considera statim, quid bonum malúmve esse ratus id egerit. hoc enim perspecto, misereberis illius, nec aut mirâberis, aut succensebis. forsan enim vel idem illud, quod ille, vel aliud quidpiam ejusmodi, ipse pariter cum illo bonum esse opinaris. hoc si fuerit, & illi te ignoscere oportet. sin ejusmodi nec bona nec mala censueris, ex errore animi delinquentem æquanimiter feras.

XXVII. [23] Μὴ τὰ ἀπόντα συνορᾷν, ὡς ἤδη ὄντα· ἀλλὰ περὶ τῶν ἐνόντων τὰ δεξιώτατα ἐκλογίζεσθαι, ἢ τούτων χαίρειν ὑπομιμνήσκεσθαι, ὅτως ἂν ἐπεζητεῖτο, εἰ μὴ πάρῃν, ἅμα μέντοι φυλάσσειν, μὴ δέ [24] ἢ ὅτως [25] ἀσμενίζειν αὐτοῖς, ἐνδέον ἄλλο μοῦ αὐτὰ, ὥστε ἐάν ποτε μὴ πάρῃ παρὰ γνώμην.

[23] L. 3. § 12. Sup. § 7. l. 8. § 32, 36.
[24] τὸ Lug. An.
[25] L. 5. § 9.

XXVII. Non tam quæ desunt tibi, quàm quæ adsunt, cogita. ex his autem selige quæ gratissima sunt tibi, quo reputes tecum quanto cum studio ea, ni jam adessent, tibi requireres. cave tamen interim, nè, dum istis lubenter aequiescis, eo in pretio habere assuescas te, ut siquando deesse contigerit, turberis.

XXVIII. In temet convolutus esto. mens etenim rationalis ita est natura comparata, ut sibi sufficiat ipsa justè agens, & hoc ipso nacta sibi tranquillitatem.

XXIX. Imaginationes abstergе: affectuum motus compesce: tempus præsens circumscribe: dignosce, quicquid vel tibi, vel alii cuiquam contingit. rem subjectam quámque divide & partire in formam & materiam. horam novissimam cogita. quod alteri peccatum est, ibi ubi extitit, relinque.

XXX. Eis quæ dicuntur, animum simul intende: in ea quæ fiunt faciúntve, mente altiùs descende.

XXXI. Exorna te simplicitate, modestiâ, affectu adversùs res medias indifferenti. genus humanum dilige. Deo obsequere.

—Certè, inquit ille, decurrunt omnia lege.

quid verò si elementa sola? meminisse suffecerit, lege certâ pleraque ferri, aut paucis saltem duntaxat exceptis.

μεμνῆσθαι, ὅτι τὰ πόρρω νομιζ ἔχῃ, ἢ [19] δηλίᾳ ὀλίγα.

XXXII. Mortem quod attinet, sive fuerit dissipatio, sive in atomos redactio, sive exinanitio; vel est extinctio vel translatio.

XXXIII. De dolore sic habeas. si ferri non potest, interimit: si diutiùs duraverit, ferri potest. mens interim opinionis ope tranquillitatem servat suam; nec deterior quicquam inde fit pars animi princeps. corporis verò membra, quæ dolore sunt afflicta, ipsa si quid possunt, de eo statuant.

XXXIV. Quod ad gloriam, animos eorum, à quibus ea expetitur, considera, quales existant, & qualia tum fugiant, tum & sectentur: illud item dispice, sicut arenarum cumuli alii aliis superingesti priora abscondunt; perinde in vita contingere, ut antegressa à succedentibus quàm celerrimè abscondantur.

XXXV. Platonis dictum. Cui igitur animus sublimis fuerit, quíq; & temporis omne, & substantiam omnem contempletur; nunquid

XXVIII. [1] Εἰς αὐτὸν ζωικῶς. [2] φύσιν ἔχῃ τὸ λογικὸν ἡγεμονικὸν, ἑαυτῷ ἀρκοῦσα δικαιοπραγοῦντι, & ἐφ' αὐτῷ τοῦτο [3] γαλήνην ἔχοντι.

XXIX. [4] Ἐξάλειφον τὰ φαντασίαν. [5] ζῆσον τὴν περισπασίαν. [6] περίγραφον σεαυτὸν ἐπὶ ὀνεσὸν & χρόνου. [7] γνώριζον σὺμβαῖνον, ἢ σοὶ, ἢ ἄλλῳ. [8] δίελε & μέρισον σὺ ὑποκείμενον, εἰς σὺ αἰκεῖδες & ὑλικὸν. [9] ἐννόησον τὴν ἐσχάτην ὥραν. [10] τὸ σκαιὸν ἁμάρτημα ἐκεῖ καταλιπὲ, ὅπου ἡ ἁμαρτία ὑπέστη.

XXX. [11] Συμπροτείνειν τὴν νόησιν τοῖς λεγομένοις. [12] εἰσδύεσθαι τὸν νοῦν εἰς τὰ γινόμενα & ποιοῦντα.

XXXI. [13] Φαίδρυνον σεαυτὸν ἁπλότητι & αἰδοῖ, & τῇ περὶ σὺ μὲσον ἀρετῇ & καλὰς ἀδιαφορίᾳ. [14] φίλησον σὺ ἀνθρώπινον γένος. [15] ἀκολούθησον θεῷ.

—ἐκεῖνο μὴ φησιν, ὃς [16] πόρρω νομιζ. [17] ἐπὶ εἰ [18] δαίμονα τὰ στοιχεῖα· ἀρκεῖ ὃ

[19] ἢ δαὶ εἰ μὴ α Mer. ἐπιμέλον εἰ διάμονα Boot.

XXXII. Περὶ θανάτου. [20] εἰ σκεδασμὸς, ἢ ἄτομοι, ἢ κένωσις, [21] ἢτοι θέσις, ἢ μετάστασις.

XXXIII. Περὶ πόνου. [22] τὸ μὲ ἀφόρητον, ἐξοίχεται· τὸ σὺ χρονίζον, φορητόν· & [23] ἡ ἔχουσα τὸν ἑαυτῆς γαλήνην [24] ἀπόλημψιν ἀφορμῆς, & [25] ὁ χρῆσον τὸ ἡγεμονικὸν γέγονεν· [26] τὰ σὺ κακούμενα μέρη ὑπὲρ τοῦ πόνου, ἃ ἔκ διύασαι, περὶ αὐτῶν ἀποφαινέσθω.

XXXIV. Περὶ δόξης. [27] ἴδε τὰς διανοίας αὐτῶν, οἷαι, καὶ οἷα μὲ φεύγουσαι, οἷα σὺ διώκουσαι. & ὡς [28] αἱ πῖνες ἄλλαι ἐπιφορήμασι κρύπτουσι τὰ πρότερα· ὕτως ἐν τῷ βίῳ, τὰ πρότερα ὑπὸ τῶν ἐπεισελθόντων ταχὺ σκαλύφθη.

XXXV. Πλατωνικὸν. [29] [30] ᾧ ὧν ὑπάρχῃ διάνοια [31] μεγαλοπρεπὴς [32], & [33] θεωρία πάντος μὲ χρόνου, πᾶσης σὺ οὐσίας, [34] ἆρα

[1] ὁρίσεως. [33] L. 4. § 48, 50. *l.* 6. § 36, 37. *l.* 9. § 30. *l.* 10. § 17. [34] οἵόντε οἶναι.

[1] L. 4. § 3. *l.* 6. § 11. *l.* 8. § 48.
[2] L. 5. § 14. *l.* 6. § 31.
[3] L. 2. § 4. *l.* 8. § 28.
[4] Sup. § 17. *l.* 9. § 7.
[5] L. 2. § 2.
[6] L. 3. § 12. *l.* 6. § 32.
[7] L. 4. § 29. *l.* 6. § 3. *l.* 8. § 46.
[8] L. 4. § 21.
[9] L. 2. § 5, 11.
[10] L. 9. § 20, 33.
[11] Sup. § 4.
[12] L. 6. § 3.
[13] L. 4. § 26. *l.* 11. § 15.
[14] L. 3. § 9. *l.* 6. § 39. Sup. § 22. *l.* 11. § 16.
[15] L. 10. § 11. *l.* 12 § 27, 31.
[16] L. 3. § 11. *l.* 4. § 24. *l.* 5. § 33.
[17] ἢ δαὶ εἰ μὴ α Mer. ἐπιμέλον εἰ διάμονα Boot.
[18] δαιμόνια Xyl
[19] ἢ δὴ λίαν Xyl. εἰ μὴ λ. Boot.
[20] ἢ Xyl. Mer.
[21] L. 5. § 33. *l.* 6. § 24. Inf. § 49. *l.* 8. § 25, 58. *l.* 10. § 7.
[22] L. 10. § 3.
[23] L. 5. § 2, Inf. 68.
[24] ὑπόλ.
[25] Inf. § 64. *l.* 4. § 7.
[26] Sup. § 15.
[27] L. 3. § 4. *l.* 4. § 38. *l.* 6. § 59. *l.* 9. § 18, 27.
[28] Sup § 21. *l.* 4. § 14. 19. *l.* 5. § 33.
[29] *Plato pol. l.* 6.
[30] ᾗ ὧν.
[31] -νοίᾳ.

οἵοτε

οἴει τούτῳ μέγα τι δοκεῖν εἶναι τὸν ἀνθρώπινον
[1] L. 6. § 47. βίον; ἀδύνατον, ἢ δ' ὅς. μηκέτι δὲ [1]γένηται τοιοῦτός τι δεινὸν οἷον σὺ ἡγῇσαι; οὐκοῦν οὐδὲ μέγα.

[2] *Arrian. l. 4. c. 6.* XXXVI. Ἀντιφανεικόν. [2] βασιλικὸν, εὖ ποιοῦντα, καὶ ἀκούειν.

[3] εὖ μὲ φ. vel φ. μ. εὖ. XXXVII. Αἰσχρὸν ὄντι, τὸ μὲν πρόσωπον ὑπήκοον εἶναι, καὶ σχηματίζεσθαι, καὶ κατακοσμεῖσθαι ὡς κελεύει ἡ διάνοια, αὐτὸν δ' ὑφ' ἑαυτῷ μὴ σχηματίζεσθαι καὶ κατακοσμεῖσθαι.

[4] *Eurip. Belleroph. l. 11. § 6.* XXXVIII. [4] Τοῖς πράγμασιν δὲ [5]μὴ θυμοῦσθαι χρεών.

[5] L. 6. § 20, 22. Μέλει δὲ αὐτοῖς σοφόν.

XXXIX. Ἀθανάτοις τε θεοῖς καὶ ἡμῖν χάρματα δοίης. (φαίην.

[6] *Euripid. Hypsipyl.* XL. [6] Βίον [7]διελίξειν, ὥστε κάρπιμον
[7] L. 11. § 34. Καὶ [8] τὸ μὲν εἶναι, [9] τὸ δὲ μή.

[8] [9] τὸν Lug. XLI. [10] Εἰ δ' ἠμελήθην ὑπὸ θεῶν καὶ παῖδ' [11] ἐμοὶ,

[10] L. 11. § 6. [11] ἐμῷ Plut. [12] Ἔχει λόγον καὶ τοῦτο.

[12] L. 6. § 4. *l.* 12. § 5. XLII. [13] Τὸ δὲ εὖ μετ' ἐμοῦ καὶ τὸ δίκαιον.

[13] *Aristoph. Acharn.* XLIII. [14] Μὴ συνεπιθρίωσῃ, [15] μὴ σφύζῃν.

[14] L. 5. § 36. XLIV. Πλατωνικόν. [16] Ἐγὼ δὴ τούτῳ
[15] Inf. § 69. δὴ δίκαιον λόγον ἀντεῖπον· ὅλως δὲ καλῶς
[16] *Plato Apolog.* λέγῃς, ὦ ἄνθρωπε, εἰ οἴει δεῖν κίνδυνον ὑπολογίζεσθαι τὸν ζῆν, ἢ πεπαῦσθαι δίκαια, ὅταν τὰ καὶ σμικρὸν ὄφελος· ἀλλ' οὐκ [17] ὀκνεῖν μόνον
[17] L. 3. § 6, 7. 6. § 2. σκοπεῖν ὁπόταν πράττῃ πότερον δίκαια ἢ ἄδικα πράττει, καὶ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ ἔργα ἢ κακοῦ.

[18] *Plato ibid.* XLV. [18] Οὕτω γὰρ ἔχει, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῇ ἀληθείᾳ, ὃν ἂν τις αὐτὸν τάξῃ ἡγησάμενος βέλτιστον εἶναι, ἢ ὑπ' ἄρχοντος ταχθῇ, ἐνταῦθα δεῖ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, μένοντα κινδυνεύειν, μηδὲν ὑπολογιζόμενον, μήτε θάνατον, μήτε ἄλλο μηδὲν πρὸ τοῦ αἰσχροῦ.

[19] *Plato Gorg.* [20] ἢ τοῦ. XLVI. [19] Ἀλλ', ὦ μακάριε, ὅσα μὴ ἄλλου ἐστὶ τὸ ἀγαθὸν, καὶ τὸ εὖ ζῆν τε καὶ σώζεσθαι· μὴ γὰρ τοῦτο μέν, τὸ ζῆν ὑποπτον χρῆναι, τὸν γε ὡς ἀληθῶς ἄνδρα, [21] ἑκατὸν ἔτη, καὶ ἀφιλοψύχητον, ἀλλ'

[21] ἐνιαυτόν.

huic magnum quiddam putas posse videri hominis vitam? Fieri, inquit, non potest. Neque mortem igitur grave quid reputabit. Minimè veró.

XXXVI. Antistheniis illud. Malè audire, cùm benefacias, regium est.

XXXVII. Indignum est, vultum animo obsequentem, pro ejus imperio conformare & componere semet; ipsum autem animum ad suiipsius arbitrium non conformari & componi.

XXXVIII. *Nam neutiquam hominem rebus irasci decet!*
Nil quippe curant ipsæ.

XXXIX. *Diis leto exemptis ac nobis gaudia dones.*

XL. *Spicas velut frugiferas, sic vitam meti:*
Ut hic sit, ille non sit.

XLI. *Si me meósque liberos Dii negligant,*
Hujus etiam constat ratio.

XLII. *Æquum bonúmq; à me est.*

XLIII. *Lamentantibus nè collamenteris, néve commovearis.*

XLIV. Platonis ista. Ego huic responsum hoc, justúmque illud, referrem. Parùm rectè censes, mi homo, si hominem, qui vel ullius sit usùs, existimas mortis vitæque discrimen in numero aliquo habiturum; nec hoc duntaxat consideraturum, id quod agit, justum an injustum, hominisque probi an improbi sit.

XLV. Ejusdem. Sic enim se revera habet, viri Athenienses; quocunq; loco semet collocaverit quis, statum eum sibi optimum ducens, aut à principe fuerit collocatus, eum hunc tueri (uti mihi videtur) oportet, etiamsi cum discrimine conjunctum id sit, nec ullius rei cujusquam, nè mortis quidem, præ eo quod est turpe, rationem habere.

XLVI. Ejusdem. Verùm, ô bone vir, illud videris, annon aliud quid generosum esse bonúmq; existat, quàm servare & servari. neq; enim hoc est, quod, vir verè qui sit, tantopere expetere debeat, ut temporis tantundem vivat; neque

vitæ

vitæ oportet avidum esse; sed istis Deo dimissis, & mulierculis etiam fide adhibita, fieri non posse ut fatum quisquam quoquo modo effugiat; hoc deinceps ei perpendendum, quomodo tempus hoc, quo victurus sit, quàm optimè exigat.

XLVII. Astrorum cursus contemplare, tanquam unà cum iis circumactus, elementorum etiam mutationes mutuas animo jugiter revolve. iis[1]modi enim cogitationes vitæ hujus terrestris sordes expurgant.

XLVIII. Præclarum est & Platonis illud. Quin & de hominibus sermonem instituentem, contemplari oportet, quasi de specula quadam desuper, terrestria quoque ista, per cœtus, exercitus, agriculturas, nuptias, inducias, ortus, mortes, fori tumultus, loca deserta, barbarorum gentes varias, festa, funera, nundinas, miscelam omnigenam, mundúmque ex rebus contrariis conflatum & instructum.

XLIX. Præterita recole, tótque imperiorum mutationes. indè licet & futura prospicere. ejusdem enim generis omnino futura sunt; nec possunt eorum quæ nunc fiunt modulum transgredi. proinde par est, per annos quadraginta vitam perlustrare humanam, atque per annorum decem millia. quid enim ampliùs is visurus?

L. *Retrò; meant, quæ terra dedit*
Iterum ad terram: ac quod ab æ-
therio
Veneral ortu, cæleste, polo,
Repetit templum. —

aut hoc est atomorum invicem implexorum dissolutio, aut elementorum sensûs expertium dispersio.

LI. *Pota, cibóq; atq; id genus cupedis*
Curissim ingramur, cita mors ne nos obruat.
Divinitùs ac spirantem auram
Pati necesse est cum labore & lacrymis.

LII. Est quisquam te luctæ peritior. at vide nè liberalior, nè modestior, nè ad casus quosvis obsequentior, nè adversùs aliorum errata placidior.

[1] ὑπομνήματα περὶ τούτων τῷ θεῷ, & πρᾶσσόντα τ γνωσιξὶν, ὅπ[2] τ εἱμαρμένων [3] σοὶ ἐν ἀφύλοι, ὅ ὅπ τούτῳ συμπίπον, τίνα δ ἔχον, [4] τοῦτον, ὃν μέλλει χρόνον βιῶναι, ὡς ἄριστα βιώη.

XLVII. [5] Περισκοπῶν [6] ἄστρων δρόμους, ὡσπερ συμπεριφερόμενος· & [7] τὰς τῶν στοιχείων εἰς ἄλληλα μεταβολὰς συνεχῶς ἐννοῶν. ἀποκαθαίρουσι γ αἱ τοιαῦται φαντασίαι τ ῥύπον τ χαμαὶ βίου.

XLVIII. Καλὸν ὅ Πλάτωνος & δὲ περὶ ἀνθρώπων τὸν λόγους ποιούμενον, [8] ὅπ σκοπῶν δεῖ & τὰ ὑπήκοα, ὡσπερ πόθεν ἄνωθεν, καὶ ἀγέλας, στρατόπεδα, γεωργίας, γάμους, συναλλαγάς, γεννήσεις, θανάτους, δικαστηρίων θόρυβον, ἐρήμους χώρας, βαρβάρων ἔθνη ποικίλα, ἑορτάς, θρήνους, ἀγορὰς, τὸ παμμιγὲς, & τὸ [10] ἐκ τ ἐναντίων συγκεκραμένον.

XLIX. [11] Τὰ μεταγενόμενα ἀναθεωρεῖν τὰς τοσαύτας τ ἡγεμονιῶν μεταβολάς. ἔξεστι & τὰ ἐσόμενα προεφορᾶν. [13] ὁμοειδῆ γ πάντα ἔστι, & οὐκ οἷόν τε ἐκβῆναί τ ῥυθμὸν τ νῦν γινομένων. ὅσον & [14] ἴσον, τὸ τοσανεκάνοντα ἔτεσιν ἰσορροπεῖν τ ἀνθρώπινον βίον, ᾧ ὅπ ἔτι μύρια. ἵ γ πλέον ὄψῃ;

L. Καὶ [15] τὰ [16] ἐκ γῆς ἀναφυόμενα, εἰς γῆν· [17] τὰ δ' ἀπ' αἰθερίου βλαστόντα γένη, εἰς [18] αἰθέριον πάλιν ἦλθε πόλον. [19] ἢ τὸ ἀμάλυσις τ ἐν τ ἀτόμοις ἀντιπλοκὴν, [20] & τοιοῦτός ἐς σκορπισμὸς τ ἀπαθῶν στοιχείων.

LI. [Καὶ][21] σίτοισι & πότοις, & [22] μαστροπείαις τοῦ σώματος ἐνοχλεῖν, ὥστε μὴ ῥυῆναι. Θεσθεν γ πνέοντ' ἔρον

[24] Ἀναίτιον πλῆσαι κραιπάτοις ἀνοδύρτοις.

LII. [25] Καθαλιώτερος [26] ἀλλ' ἠθικώτερος, ὑβριστικώτερος ὅπ τοῖς συμβαίνουσι, & [28] εὐμεθέστερος πρὸς τὸ τῆς πλείονος αὐτῆς ἐφάπτου.

[1] L. 4. § 31, 46 l. 12. § 1.
[2] Sup. §§ 8. Inf. § 51. l. 6. § 10.
[3] ἐσὶ ἂν ἐῇς.
[4] L. 4. § 31. Inf. § 56. l. 8. § 1. l. 12. § 3.
[5] L. 8. § 26. l. 11. § 1.
[6] L. 11. § 27.
[7] L. 4. § 46. l. 9. § 28.
[8] L. 8. § 26. l. 9. § 30. l. 12. § 24.
[9] Sup. § 7.
[10] Sup. § 9.
[11] L. 6. § 46, 47.
[12] L. 8. § 31. l. 10. § 27.
[13] L. 6. § 37.
[14] L. 2. § 14. l. 12. § 36.
[15] Eurip. Chrysip.
[16] L. 5. § 4. l. 9. § 9. l. 10. § 7.
[17] L. 4. § 21. l. 6. § 15.
[18] ἔφυ vel Clem.
[19] Sup. § 32.
[20] ἢ, vel [ἢ] ἡ
[21] Eurip. Supplic.
[22] μαλδήμασι Euripid. cod. Pisc.
[23] ὄλεθρον Grot.
[24] Sup. § 46.
[25] L. 5. § 5.
[26] -κώτερος [σ. ὅτι πς.] f.
[27] Inf. § 50.
[28] Sup. § 26.

 [1] Ὅσα

LIII. [1] Ὅπου ἔρχον ὑπιλείσσαν δύνα-
[1] L. 2 § 17. l. 5. § 3, 14. l. 6. § 2.
τας τὸν [2] κοινὸν θεοῖς καὶ ἀνθρώποις λό-
[2] L. 12. § 23. Inf. § 74.
γον, ἐκεῖ σεῦεν δεινόν· ὅπου γὰρ [3] ὠφελείας
[3] L. 6. § 17.
τυχεῖν ἔξεστι [4] μὴ τῆς συνοδίας, καὶ κατὰ τὴν
[4] L. 10. § 12.
κατασκευὴν πορείας ἐνεργείας, ἐκεῖ [5] ἐ-
[5] L. 5. § 18. l. 10. § 32.
δεμίαν βλάβην ὑφεστάναι.

LIV. [6] Παντὶ χώρῳ καὶ διηνεκῶς [7] δυ-
[6] L. 2. § 11. l. 3. § 12.
νατὸν ἔστι, καὶ [8] τῇ παρούσῃ [9] συμβάσῃ θεοσε-
[8] L. 6. § 2, 32.
βῶς συναρέσθαι, καὶ τοῖς παροῦσιν [10] ἀνθρώ-
[9] L. 5. § 27. l. 10. § 6, 11.
ποις κατὰ δικαιοσύνην πρόσφορον, καὶ τὴν [11] δό-
[10] Sup. § 28. l. 4. § 33.
σιν φαντασίαν ἐμφιλοτεχνεῖν, ἵνα [12] μήτε
[11] πάρεσιν.
ἀκαταλήπτου παρεισρυῇ.

[12] L. 4. § 22. Inf. § 55. l. 8. § 7.
LV. [13] Μὴ παρεμβλέπειν ἀλλότρια ἡγε-
μονικά· ἀλλ' ἐκεῖ βλέπειν [14] κατ' εὐθύ, [15] ὅπῃ
[13] L. 2. § 8. l. 5. § 3.
κέ σε ἡ φύσις ὁδηγεῖ. ἥτις τὸ ὅλον, ἀφ' οὗ
[14] L. 8. § 60.
συμβαινόντων σοι, καὶ ἡ σὴ, ἀφ' ἧς [15] παρεκλέπων
[15] Inf. § 56. l. 8. § 1.
ὑπὸ σοῦ, [16] παρεκτέον ἢ ἐχάτῳ τὸ ἕξιν τῇ
[16] L. 5. § 16.
κατασκευῇ· κατασκευάσαι ἢ τὰ μὲ λοιπὰ
[17] Sup. § 30.
τῷ λογικῷ ἔνεκεν, ὥσπερ καὶ ὅπῃ πρὸς
[18] Sup. § 13.
ἄλλα, [17] τὰ χείρω τῷ κρειττόνων ἕνεκεν,
[19] L. 3. § 4.
τὰ [18] δὲ λογικὰ ἀλλήλων ἕνεκεν. τὸ μὲν οὖν
Inf. § 67. l. 9. § 23. l. 11. § 37.
πρωτεύμενον ἐν τῇ τοῦ ἀνθρώπου κατα-
σκευῇ, [19] τὸ κοινωνικόν ἐστι· δεύτερον δὲ,
[20] L. 3. § 6. Inf. § 64.
[20] τὸ ἀνένδοτον πρὸς ταῖς σωματικαῖς πίσεσι.
[21] L. 3. § 16. l. 5. § 11.
[21] λογικῆς δὲ καὶ νοερᾶς κινήσεως ἴδιον [22] πε-
[22] L. 5. § 1.
ριορίζειν ἑαυτὴν, καὶ μήποτε ταῖς ἀλόγοις μὴτε
[23] Inf. § 67.
[23] παθητικαῖς μήτε ὁρμητικαῖς κινήσεως ζωώ-
[24] L. 2. § 11. § 20.
δης γὰρ ἐκείνα. [24] ἡ δὲ νοερὰ ἐνδέλε-
[25] L. 5. § 21. Inf. § 68. l. 10. § 38.
χειαν φυλάξειν, καὶ μὴ κατακεχαλῶσα τὸν
ἐκείνων. δικαίως γὰρ. [25] πέφυκε γὰρ χρῆσιν
[26] L. 3. § 9. l. 4. § 49. Sup. § 54.
πᾶσιν ἐκείνοις. πρῶτον ἐν τῇ λογικῇ κατα-
σκευῇ [26] τὸ ἀφορμητὸν καὶ ἀτεξαπάτητον.
[27] L. 5. § 14. l. 6. § 26. l. 10. § 11, 12.
τούτων οὖν ἐχόμενον τὸ ἡγεμονικὸν [27] οὐδὲν
παραινέτω, καὶ ἐχὶ τὰ ἑαυτοῦ.

LVI. [28] Ὡς ἀποθανούμενος δὲ ἢ μέλ-
[28] L. 9. § 42. l. 11. § 1.
λων βεβιωκέναι [29] τὸ λοιπὸν ἐκ τοῦ πα-
[29] Sup. § 46.
ρόντος, ζῆσαι κατὰ τὴν φύσιν.

[30] L. 6. § 42. [31] L. 3. § 4. Sup. § 54. [32] L. 4. § 23, 33, 34.
LVII. [30] Μόνον φιλεῖν τὸ ἑαυτῷ συμβαῖ-
νον καὶ συνκλωθόμενον. [31] ἐκ γὰρ ἁρμοδιώτερον ἢ

LIII. Ubicunque effici potest opus ullum secundùm rationem eam, quæ mortalibus est cùm Diis ipsis communis, nihil ibi potest esse grave. ubi enim fructum consequi licet actionis prosperè finitis, & juxta conditionis propriæ naturam progredientis, nulla ibi superest damni suspicio.

LIV. Omni loco omníque tempore, in te situm est, & casu præsenti piè acquiescere, & cum hominibus præsentibus secundùm justa versari, & visa præsentia peritè explorare, nequid incautum clam subrepat.

LV. Nolito aliorum mentes circumspicere, sed eò rectâ intuere quò natura te ducit; natura, in quam universi, in eis quæ tibi contingunt, & tua etiam, in eis quæ tibi sunt agenda. illud autem est unicuique agendum, quod est conditioni ipsius consentaneum. porrò, condita sunt, reliqua quidem rationalium gratiâ, quemadmodum & in re omni alia, deteriora præstantiorum; rationalia verò sui invicem. itaque in hominis natura primum ac præcipuum est societatem colere; secundum, corporis affectionibus neutiquam succumbere. est enim hoc motus rationalis & intellectualis proprium, circumscribere semet, & nec sensuum nec affectus motibus unquam perperam: animalis enim uterque est vis autem intellectualis principatum sibi vendicat, nec ab eis in quidquam redigi patitur. jure quidem etenim intellectus natus est eis omnibus uti. tertium in natura rationali est, lapsu & seductione immunem esse. his igitur adhærens, recta procedat, habétque quod suum est.

LVI. Tanquam vitâ jam functus, ejusdémque munere defunctus planè, quod reliquum est tanquam ex abundanti, naturæ convenienter fac vivas.

LVII. Id solum diligas, quod obvenit, & à fato destinatum est tibi. ecquid enim magis est congruum?

LVIII. In

LVIII. In omni casu eos ob oculos habeas, quibus eadem cùm contigissent, ægrè tulerunt, pro insuetо habuerunt, quiritati sunt. ut ubi tandem jam illi? nusquam planè. cur tu igitur horum similis esse velis? aut cur non potiùs motus alienos eis relinquas, qui his alios afficiunt, & afficiuntur ipsi; ipse totus in hoc intentus, quo modo casibus ejusmodi utare? etenim recte uti poteris; virtutisque materiam tibi suppeditabunt. tu rantùm attende tibi, atque in omni actione tua bonum præstare tevelis. denique in utroque horum memineris, medium quiddam esse illud, circa quod actio versatur.

LIX. Introspice te. intus est boni fons, qui perenniter scatebit, si jugiter foderis.

LX. Corpus etiam fixum esse oportet, ut nec motu, nec gestu temerè jactetur. quale enim in vultu specimen sui exhibet mens, dum scitè eum atque decenter componit; tale quiddam & in toto corpore exigitur. cæterùm ista citra affectationem sunt observanda.

τηρον. πόμτα ὃ ζῶντα

LXI. Ars vivendi est luctatoriæ quàm saltatoriæ similior. cùm in hoc sit posita, ut adversùs contingentia improvisa in procinctu semper quis ac immotus consistat.

LXII. Crebrò tecum perpende, qualesnam sint à quibus probari & prædicari velis, qualiq; sint mente prædicti. ità neq; aut incusabis eos, ubi impingunt inviti, nec approbationem eorum expetes, si opinionis affectuumque fontes quos habeant, perspexeris.

LXIII. *Omnis anima*, inquit ille, *veritate privatur in vita*. quin & justitiâ pariter, & temperantiâ, & æquanimitate, & hujusmodi quâvis virtute. hoc jugiter meminisse cumprimis necessarium est. eris enim erga omnes mitior.

τὰ μεμνῆσθαι

LXIV. In dolore omni hoc præsto sit, nec turpem eum esse, nec mentem gubernatricem facere deterebrem. neque enim eam, aut

LVIII. Ἐφ' ἑκάστῳ συμβάμματι ὡς ἐκείνοις ἐφ' ὁμμάτων ἔχῃς, οἷς τὰ αὐτὰ συνέβαινεν, ἔπειτα ἠθύμουν, ἐξενίζοντο, ἐμέμφοντο· νῦν οὖν ἐκεῖνοι πᾶ; ἐδαμοῦ· πῶς καὶ σὺ θέλεις ὁμοίως; ἐᾷν δ' ταῖς μὲν ἀλλοτρίαις ζωαῖς καταλιπὼν τοῖς πράττουσι καὶ περιπολοῦσι· αὐτὸς ὃ θέλει ὃ πῶς χρήσῃ αὐτοῖς ὅλῳ προσέχειν; χρῆσαι γὰρ καλῶς· ὕλη δ' σοι ἔσται μόνον ὃ προσέχῃς, καὶ δέλε σαυτῷ καλὸς εἶναι, ὅτι πάντος ὃ πρόσωπος καὶ μέμνησο ἀμφοτέρων, ὅτι καὶ διάφορον τὸ ὃ ἡ πρᾶξις.

LIX. Ἔνδον βλέπε, ἔνδον ἡ πηγὴ τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ ἀεὶ ἀναβλύειν δυναμένη, ἐὰν ἀεὶ σκάπτῃς.

LX. Δεῖ καὶ τὸ σῶμα πεπηγέναι, καὶ μὴ διαρρίπτεσθαι, μήτε ἐν κινήσει, μήτε ἐν χρήσει. οἷον γάρ τι ἔχει τὸ προσώπου πρόσχημα ἡ ἀληθινὸν, σωστικὸν αὐτὸ καὶ εὐχάριστον συντηροῦσα, τοιοῦτο καὶ ὅλου τοῦ σώματος ἅπαντος τηρεῖν τὸ σχῆμα.

LXI. Ἡ βιωτικὴ τῇ παλαιστικῇ ὁμοιοτέρα ἢ τῇ ὀρχηστικῇ, καὶ ὃ προς τὰ ἐμπίπτοντα καὶ ἠνωσμένα, ἕτοιμος καὶ ἑπὼς ἑστάναι.

LXII. Σωφρόνως ἐφίστανε, τίνες εἰσὶν ὅτοι ὑφ' ὧν μάρτυρας θέλεις, καὶ ἵνα ἡγεμονικὰ ἔχωσιν. ὅτε γὰρ μέμψῃ τοῖς ἀκουσίως πάσιν, ὅτε ὅτι μαρτύρεσθαι δέῃ, εἰ βλέπων εἰς ταῖς πηγαῖς τῶν φαντασιῶν καὶ ὁρμῆς ὠθήσῃ.

LXIII. Πᾶσα ψυχὴ ἄκουσα, φησὶν, ἀφαιρεῖται ἀληθείας· ἔτως οὖν καὶ δικαιοσύνης καὶ σωφροσύνης, καὶ εὐμενείας, καὶ πάσης τοιούτου. ἀναγκαιότατα ὃ διὰ παντὸς τοῦτο· ἐὰν γὰρ πρᾷος πρᾴτερος.

LXIV. Ἐπὶ μὲ παντὶ πόνῳ, προχείρου ἔστω, ὅπως μὴ αἰσχρὸν, μηδὲ τὴν ἡγεμονικὴν χειροῦσθαι ποιεῖ· ὅτε γὰρ καθ' ὅλην ἡ

[1] L. 4. § 3, 32. l. 11. § 6, 18.
[2] L. 6. § 27. l. 9. § 26, 27.
[3] L. 6. § 50. Inf. § 68.
[4] L. 4. § 1.
[5] *vel* f.
[6] *Sup.* § 15. Inf. § 67.
[7] *Sup.* § 24. l. 11. § 15.
[8] L. 1. § 16.
[9] L. 11. § 1. l. 12. § 9.
[10] L. 8. § 28. l. 10. § 38.
[11] Inf. § 62. l. 8. § 51.
[12] *Sup.* § 24. l. 11. § 15.
[13] L. 4. § 3, 38. l. 6. § 59.
[14] Inf. § 63. l. 11. § 18. l. 12. § 12.
[15] L. 3. § 4, 5.
[16] *Sup.* § 59.
[17] *Plato Sophist.*
[18] *Sup.* § 62.
[19] *Sup.* § 26.
[20] L. 2. § 1, 11. l. 11. § 13. l. 4. § 8. l. 9. § 42.

ἔξιν, ἔτε κοινωνικὴ, ἀφθείρει αὐτήν· ἐπὶ μὴν τοι τῷ πλείστων πόνων, ⁊ ὃ τῷ Ἐπικήρει σοι βοηθείτω, ὃν [1] ἔτε ἀφόρητον, ἔτε αἰώνιον, ἐὰν τῷ ὄντων μνημονεύῃς, ⁊ [2] μὴ προσδοξάζῃς· καινὸν ὃ μέμνησο, ὃν πολλὰ πόνῳ τὰ αὐτὰ ὄντα, λανθάνει δυσφορίνομενα, οἷον τὸ νυσάζειν, ⁊ ὃ καυματίζεσθαι, ⁊ τὸ ἀνορεκτεῖν· ὅταν οὖν κινι τούτων δυσαρεστῇς, λέγε ἑαυτῷ, ὅτι [3] πόνῳ ἐνδίδως.

LXV. Ὅρα [4] μήποτε τοιοῦτον πάθος πρὸς τοὺς ἀπαιδεύτους, οἷον οἱ [5] ἀπαίδευτοι πρὸς τοὺς ἀπαιδεύτους.

LXVI. Πόθεν ἴσμεν, εἰ πλούσιος Σωκράτης, ⁊ ἀφθαρσίαν κρείσσονα ἴδῃ ἢ ὃ ἀρκεῖ, εἰ Σωκράτης ἐνδοξότερον ἀπέθανεν, ἢ ἐντρεχέστερον τοῖς σοφισταῖς διελέγετο, ⁊ καρτερικώτερον ἐν τῷ πάγῳ διενυκτέρευεν, ⁊ [6] τὸν Σαλαμίνιον κελευσθεὶς ἄγειν χαλεπώτερον ἔδοξεν ἀντιβαίνειν, ⁊ ἐν ταῖς ὠδαῖς ἐβρενθύετο· πρὸς δὲ ⁊ μᾶλις [7] ὑπισχνεῖτο, εἴπερ ἀληθὴς ἴδῃ· ἀλλ' ἐκεῖνο ἦν σκοπεῖν, ποίαν τινὰ ἡ ψυχὴν εἶχε Σωκράτης, ἢ εἰ ἐδύνατο [8] ἀρκεῖσθαι ὃ [9] ἰδιώτου ἴδιον ἀπὸ πάσης ἀλογίας ⁊ ὑποκρίσεως πρὸς θεὸν [10] μήτε [11] ἐκεῖνα πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ὑπερφυᾶ μήθ' ὑπομένειν, μήθ' [12] ὑπερβαίνειν τινὰ, μήτε τὸν ἀπονεμόμενον ἢ [13] ὡς ἀφόρητον ἐκπλύνων, [14] μήτε τοῖς τῶν ἔξω πάθεσιν ἐμπεδέχειν συμπαθῆ ἢ νέον.

LXVII. Ἡ φύσις ἐχ ἅπως σωκεκάσασε τὸ σῶμα συνέχειν, ὡς μὴ ἐφεῖσθαι [15] πρὸς ἐκχεῖν ἑαυτὸν, ⁊ τὰ ἑαυτῆς ὑφ' ἑαυτῷ ποιεῖσθαι. [16] λίαν γὰρ ἐνδέχεται θεῖον δύβρεσθαι, ⁊ ὑπὸ μηδενὸς γνωρισθῆναι, τάττε μέμνησο ἀεί· ⁊ ἔτι ἐκεῖνο, ὅτι [17] ἐν ὀλίγοις κεῖται ὁ εὐδαιμόνως βιῶσαι· ⁊ [18] μὴ ὅτι ἀπήλπισας ἀφιλεκτὸς ⁊ φυσικὸς ἔσεσθαι, ἀλλὰ τοῦτο ἀναγκαῖος ⁊ [19] ἐλεύθερος,

quatenus materiale quiddam, aut quatenus societatis est studiosa, corrumpit. in plerisque verò horum Epicuri illud tibi adsit, nec intolerandum nec æternum esse, si terminorum memor fueris, nec opinionem adjeceris. illud etiam memineris, multa tædio nos afficere quæ non advertimus eandem tuli dolore rationem habere, verba gestii, dormitare, quando vigilare libet, æstu affici, fastidio laborare quoties ergo horum aliquid aggressus fers, dic tibi, dolori succumbis te.

LXV. Cave erga inhumanos sic afficiaris, quomodo ipsi erga homines solent.

LXVI. Unde constat nobis Socratem clarâ fuisse reliquisque praestantiore indole? neque enim hoc sufficit, quòd mortem gloriosissimam opperetur; aut quòd cum sophistis acutissimè disserebat; aut quòd in frigore summo patientissimè sub dio pernoctabat; aut quòd Salaminium illum sistere jussus, resistere generosissimè malebat; aut quod per compita fastuosè incedebat; quod tamen an verum fuerit meritò dubitaveris. verùm illud considerare oportet, quo modo affectam animam habuerit Socrates, utrùm hoc contentus agere potuerit, quod in rebus humanis justum, in divinis pius existeret, nec ullius cujusquam fruftra indigeret, nec cujusquam inscitiæ affectatus, nec ab universo assignatum quicquam, aut tanquam peregrinum quid excipiens, aut tanquam ferendum sustinens, nec carunculis affectionibus mentem passus coalescere.

LXVII. Non ita commissa est tura compagem tui, ut effluere inde queas terminos figere, & quæ tui sunt muneris per te exequi; omnino enim fieri potest, ut divinus homo quis sit, & ignotus tamen cunctis degat. hoc semper memineris; sed & illud, paucissimis ad beatè vivendum opus esse, quódque etiamsi desperes dialecticæ aut naturalis scientiæ paritiam, nihil esse tamen quod animum despondeas, quasi liber & modestus fieri

[1] Sup. § 33. l. 10. § 3.
[2] L. 8. § 49.
[3] Sup. § 55. l. 11. § 18.
[4] L. 5. § 31. l. 6. § 6, 26. Sup. § 15.
[5] ἀπαίδ. f.
[6] Plato Apolog.
[7] ἀπισ. f.
[8] L. 4. § 13, 25. l. 6. § 14. Sup. § 28.
[9] L. 11. § 20. § 12.
[10] L. 6. § 21. Sup. § 1.
[11] L. 4. § 29, 44. Inf. § 68.
[12] L. 8. § 46.
[13] L. 5. § 26. l. 10. § 24.
[14] [ἀπ]τ. σ. ε. τὸ σῶ. συ[νέχει]ματον Salm.
[15] Sup. § 55. l. 11. § 1.
[16] L. 3. § 4, 5. l. 10. § 9.
[17] L. 2. § 5. l. 3. § 8.
[18] L. 5. § 5. l. 9. § 8.
[19] L. 4. § 49. l. 8. § 1.
[20] θεῖος, Mer.

meritò lequeas, & communitatis cultor, & obsequens Deo.

LXVIII. Vi omni minabunem, in summa animi hilaritate, vitam transigere licet, etiamsi quæ libeat irrevers⁹ te vociferentur homines universi, etiamsi maximè illius corporeæ coalitæ & circumdatæ tibi membra fera discerpant. quid enim obstat, quo minus inter hæc omnia mens tranquillam se teneat, de rebus circumstantibus verè judicet, objectisque commodè utatur? ut judicium occurrenti ac irruenti rei cuivis, dicat, Hoc ex re vera, etiamsi opinione aliter mediæ videantur, tuis dicat audem. Te quærebam, etenim semper mihi præsens res omnis materiam præbet veritatis rationalis & socialis, artisque prorsus vel humanæ vel divinæ exercendæ. quidem, quicquid continger, vel ad hominem spectat vel ad Deum, nec aut novum est, aut tractatu difficile, sed familiare & facile.

LXIX. Hoc in se habet mentis perfectio, quod diem omnem tanquam novissimum exigit, nec aut festinat, aut torpescit, aut simulatè quicquam agit.

Διεξαγάγειν, ἢ [14] μήτε σφύζειν, μήτε ὑπαρκεῖν ἑαυτῷ.

LXX. Dii immortales cùm sint, non agre ferunt tamen, quod perævum tam immensum ipsos oporteat omnino, totidémque qui sint, improbos jugiter sustinere. imò quod amplius est, omnimodam horum curam gerunt. tu verò, qui mox es defuturus, malos tolerando desistes? idque cùm ex eorum ipse sis numero.

LXXI. Ridiculum est malitiam cum tuam, quod potes, non effugias, fugere te velle, quod non potes, alienam.

LXXII. Quicquid intellectualis socialisque facultas, nec ad intellectum nec ad usum socialem facere deprehenderit, id ipsum inferius se meritò judicat.

LXXIII. Ubi bene tu alicui fecisti, & beneficio ille affectus est, quid stultorum instar tertium quippiam ultrà hæc quæras, puta, beneficî hominis existimationem, aut beneficii accepti remunerationem?

& αἰδήμων, & [1] ἡμιονικὸς, & [2] ὑπειδὴς θεῷ.

[1] Sup. § 55. [2] L. 3. § 6, 9.

LXVIII. [3] Ἀδιάστως ἁλίζῃ ἐν πλέῃ ἡμέρᾳ, καὶ πόντιε καταδοάσιν ἀπαβέλου, καὶ τὰ ἀπείρα ἁλμαπὰ τὰ μελόδεια & ἐπιθεραμένα τέτα φυσήμα[4] ἐπὶ καλιεῖ ἐν πᾶσι τέτοις ἡ ἁλμυρὶς ὡς ἐν ἑαυτῷ ἐν γαλήνῃ, & [5] κείσῃ τὰ ἐπιτυγχάνοντα ἀληθῶς, & [6] ἀρήσῃ τῶν ὑποβεβλημένων ἑταίρῃ, ὡς τὰ μὴ εἶναι λέγειν ὦ περιστοιχεῖ, [7] τῶτο ὑπάρχῃ κατ' ἐπίδοσιν, καὶ ἐν δόξαν ἀληθείας φάναι. τὸ δὲ μηδὲν λέγειν τῶν ἀποπίπτοντα, ἐν ἐξιτῆν [8] ἀεὶ γὰρ ἔστι τὰ πάντα, ὅλη ὡρεπὲς λογικῆς & πολιτικῆς, & τὸ σύμπλοκον τέχνης δὲ θεώπε ἡ θεῦ· πᾶσι γὰρ τὸ συμβαῖνον, ἢ θεῷ ἢ ἀνθρώπῳ οἰκειότατα, & [10] ἔτε καινὸν, ἔτε δυσμεταχείριστον, ἀλλὰ [11] γνώριμον & εὔεργες.

[3] L. 4. § 39. [4] Sup. § 33. l. 8. § 28. [5] L. 8. § 47. [6] L. 10. § 32. [7] L. 3. § 11. [8] L. 4. § 1. [9] Sup. § 58. [10] Sup. § 1, 66. [11] L. 4. § 33, 44.

LXIX. Τῦτο ἔχει [12] ἡ τελειότης τῦ ἤθες, [13] τὸ πᾶσαν ἡμέραν ὡς τελευταίαν διαγαγεῖν, μήτε νωχελῆ, [15] μήτε ὑποκεκινδυνευκότα, μήτε ὑποκριτὴν ἑαυτῷ.

[12] L. 3. § 7, 8. [13] L. 2. § 14. [14] Sup. § 56. [15] Sup. § 43.

LXX. Οἱ θεοὶ ἀθάνατοι ὄντες, [16] ὅμως φέρεσιν ἐπὶ τοσῦτον αἰῶνι δηλαδὴ ὅλε ἐν τοσύτῳ αἰῶνι δεῖσθαι ἂν τὲς πάντως ἀεὶ τοιέτων ὄντων. & τοσύτων φαύλων ἀνέχεσθαι παρέδρε ἢ & [17] κίνδυνος αὐτῷ πηλοίως. σὺ δὲ [18] ὅλον τὸν ἐπιόντα λήξῃ μέλλων, [19] ἀπαυδᾶς; & ταῦτα, [20] εἰς ὧν τῷ φαύλων;

[16] L. 8. § 5. [17] Sup. § 27. [18] L. 8. § 5. [19] L. 5. § 9. l. 9. § 11, 27. [20] L. 11. § 18.

LXXI. Γελοῖόν ἐξι τὸ μὴ ἰδίαν κακίαν μὴ φεύγειν, [21] ὃ & δυνατόν ἐξι τὸ ἢ τῷ ἄλλων φεύγειν, [22] ὅτε ἀδύνατον.

[21] L. 8. § 55. [22] Sup. § 4. l. 9. § 42.

LXXII. [23] Ὁ λογικὴ & πολιτικὴ δύναμις εὑρέσκη. [24] μήτε νοερὸν, [25] μήτε κοινωνικὸν, εὑλόγως [26] καταδεέσερον ἑαυτῆς κείνῃ.

[23] L. 3. § 8. l. 4. § 2. [24] L. 8. § 2. [25] L. 11. § 37. [26] L. 3. § 6.

LXXIII. [27] Ὁ πῶς σὺ εὖ πεποιηκὰς ᾖς, & ἄλλῳ εὖ πεποιῆσθαι, ἵ ἔλε ζητεῖς πέτον ἐπὶ τῷ τῦτο, ὥσπερ [28] οἱ μωροὶ, τὸ & [29] δόξαν εὖ πεποιηκέναι, ἢ τὸ ἀμοιβὴν τε χεῖν;

[27] L. 5. § 6. l. 9. § 42. [28] L. 4. § 14. [29] L. 8. § 1.

LXXIV.

LXXIV. Οὐδεὶς κάμνει ὠφελούμενος· ὠφέλεια δὲ ἡ σοῦ πρᾶξις κατὰ φύσιν. [1] μὴ οὖν κάμνε [2] ὠφελούμενος, ἐν ᾧ ὠφελῇς.

LXXV. Ἡ δὲ ὅλη φύσις ἐπὶ τὸν κοσμοποιΐαν ὥρμησεν· νῦν δὲ [3] ἤτοι πᾶν ὃ γινόμενον κατ' ἐπακολούθησιν γίνεται, ἢ [4] ἀλόγιστα καὶ τὰ κυριώτατα ὄντα, ἐφ' ἃ ποιεῖται ἰδίᾳ ὁρμὴν ὁ τῆς κόσμου ἡγεμονικός. εἰς πολλά σε [5] γαλήνιον ποιοῖ, τοῦτο μνημονευόμενον.

LXXIV. Emolumentum quidem ubi do nemo defatigatur. atqui emolumentum est actio omnis consentanea. noli ergo emolumentum in eo quod alteri præstas.

LXXV. Ad mundum condum universi natura olim tendit. nunc verò, aut quicquid consequentiæ necessariæ lege productitur, aut principalia illa, ad quæ mundi mens riter intenta est, ratione bernantur. in multis tranq rem fecerit te, hoc in habueris.

[1] L. 5. § 6. l. 6. § 29.
[2] Sup. § 13, 53.
[3] L. 6. § 38. l. 9. § 1, 28. l. 10. § 5.
[4] τὰ λογικὰ ἢ ν. vel ἃ λογιστικά, τὰ κ. Mer.
[5] Sup. § 68.

ΒΙΒΛΙΟΝ η'.

LIB. VIII.

[1] L. 1. § 16.

ΚΑΙ τοῦτο πρὸς [1] τὸ ἀνενόδοξον φέρει, ὅτι σὺν ἐπὶ δυνάσῃ τὸν βίον ὅλον, ἢ τὸν γε ἀπὸ νεότητος φιλόσοφον βεβιωκέναι· ἀλλὰ πολλοῖς τε ἄλλοις, καὶ αὐτὸς σεαυτῷ δῆλος γέγονας, πόρρω φιλοσοφίας ὤν· παρφυσᾷ οὖν ὥστε τὴν μὲ δόξαν τὸ δὲ φιλόσοφον κεκτῆσθαι, ἐκεῖσε ῥᾳδίως συντανύζεσθαι ὃ δὲ ἡ. καὶ δηλαδὴ σὺν ἄλλοις ἔοικας· [2] καὶ πῶς κεκτῆσθαι φιλόσοφον δύνῃ, τί δόξεις, ἂν ἀφῇς ἀρκέσθαι ὃ, εἰ καὶ [3] τὸ λοιπὸν τῷ βίῳ, ὅσον δήποτε [4] ἡ σὴ φύσις θέλει βιῶσαι· καταλάβωμεν οὖν τί θέλει, καὶ [6] ἄλλο μηδὲν ἐξετάσωμεν. πεπείρασαι γὰρ [7] καὶ πόρρω πλανηθείς, ἐδαμοῦ εὗρες δὲ εὐ ζῆν· σὺν ἐν συλλογισμοῖς, σὺν ἐν πλούτῳ, σὺν ἐν δόξῃ, σὺν ἐν ἀπολαύσει, ἐδαμοῦ· ποῦ οὖν ἐστιν; [8] ἐν τῷ ποιεῖν, ἃ ἕπεται ἡ ἐκ ἀνθρώπου φύσις· πῶς οὖν ταῦτα ποιήσῃ; [9] ἐπὶ τίνας [10] ὁρμὰς ἔχῃ, ἀφ' ὧν αἱ ὁρμαὶ καὶ αἱ πράξεις. κἂν δύσμαλα; [11] τὰ πρὸς ἀγαθῶν καὶ κακῶν. ὡς [12] σπουδαῖος μὲ ἀγαθὸς ὄντος ἀνθρώπου,

[1] L. 7. § 73. l. 10. § 11.
[2] L. 7. § 46, 56.
[3] [αἰ] ἢ f.
[4] σης. Boot.
[6] L. 2. § 7. l. 7. § 20.
[7] L. 12. § 1.
[8] L. 7. § 54, 55, 56.
[9] -σει [πς] f.
[10] L. 3. § 13. l. 7. § 2.
[11] Inf. § 14.
[12] L. 2. § 11.

OC etiam ad inf gloriæ studium nuendum quod vitam, totam jam saltem ætatem juventute hactenus transiit, non potes præstare philosophice ductam: siquidem cum aliis haud paucis, tum & tibi ipsi e pertum est, à philosophia long abesse. conturbatæ sunt ita tiones tuæ: neque adeò aut est tibi philosophi existimat comparare, & vitæ etiam tum advertatur. proinde perfecisti. in quo res ipsa missa existimatione, in hoc nat incumbe, ut vitæ quo rest, quantulumcunque i pro naturæ tuæ ductu ac di transigas. tu itaque illa qu intuere, nec te aliud quicq lestum habeat. etenim ex jam es, per quàm multa di vitam bonam beatamque inveneris; non in syllogismi in divitiis, non in gloria, voluptate, necullibi. in quonam go consistit? in eis faciendis qu exigit natura humana. at hæc quo modo quis faciat? si decreta n sit, à quibus appetitiones actúsque istiusmodi profluant. quænam, inquis, decreta? de bonis malisque, ut nihil nimirum ho-

bonum censeat, quod non justum, temperantem, rursum, libe-
rum faciat; nihil malum, quod non istis contrarium sit.

II. In omni actione prospice te, quomodo ista mihi recte habeat? num futurum est, ut hujus pœniteat me? propediem adest tempus, quo mortuus sim, omniaque mihi transitura. quid ergo expecto ulterius, quam ut mihi quod impræsentiarum ago, opus sit animantis rationalis, socialis, eademque cum Deo ipso lege agentis.

III. Alexander, Caius, Pompeianus, quid ad Diogenem, Heraclitum, Socratem? isti siquidem res ipsas perspectas habebant, formasque earundem & materias, atq; hoc modo instructæ erant mentes horum. His verò, cum ea neutiquam perspecta haberent, de quam multis obliciros esse necesse fuit? quam multis rebus inservire?

IV. Eadem nihilominus facturos meminerís, etiamsi tu te imperis.

V. In primis nè commovearis. Conveniunt enim secundùm rerum naturam universa: ipse autem paulò post, nullus, nusquam futurus es, neque tu & Hadrianus, & Augustus tum rem ipsam penitiùs intuitus, eius in se considera. simul memineris, probum esse te oportere, quod autem humanis à te natura exigit, hoc confestim facito, quodque justissimum videbitur, loquitor, placidè duntaxat, modestè, sinaque dissimulationem.

VI. Universi natura hoc solenne habet, quæ istic existunt illò transferre res mutare, hinc tollere, illuc deponere, omnia vices has subeunt, ut sistara sunt omnia, ut meminerim non sit, nequid novi emergat. Nitemps denique omnibus de rebus sex

νόν. πάντα συνήθη. ἀλλὰ καὶ ἴσην αἱ ἀπονεμήσεις.

VII. Natura omnis sese prospere procedente acquiescit, prosperè autem procedit rationalis natura, cùm in cogitando nec falsò, nec incertò assentitur, impulsus suos ad opera, quæ societatem juvent, sola dirigit, appetitiones & aversationes ad ea sola, quæ in nobis sita

ὃ ἐπὶ πᾶσι δίκαιον, σώφρονα, ἀνδρῶδη, ἐλεύθερον [1], σόφρονος ὃ κακῶ, ὃ ἐπὶ πᾶσι παναλκὰ τοῖς εἰρημένοις.

II. [2] Καὶ ἐπιφέρειν φαντάζεσθαι σεαυτὸν, πῶς μοι αὐτὰ ἔχει; μὴ [3] μετανοήσω ἐπ' αὐτῶν; [4] μικρὸν καὶ πάντα, καὶ πάντ' ὀνείρου. [5] τί πάλαι ὀπίζητῶ, εἰ [6] ὃ παρὸν ἔργον ζῶν ἀνθρώπῳ, καὶ κοινωνικῶς καὶ ἰσονόμως ἄγω;

III. [8] Ἀλέξανδρος ὁ καὶ Γάιος, καὶ Πομπήιος τί πρὸς Διογένη, καὶ Ἡράκλειτον, καὶ [9] Σωκράτην; [10] οἱ μὲν εἶδον τὰ πράγματα, καὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ὕλας, καὶ τὰ ἡγεμονικὰ ἁπάντων [11] τούτων ἐκεῖ ὁποῖα πρόσοια; καὶ [12] δουλεία πόσων;

IV. [13] Ὄψει ἤδη τὰ αὐτὰ ποιήσαντα, κἂν σὺ ἀγροικήσῃς.

V. Τὸ πρέπον [14] μὴ παραίτου· [15] πρὸς τὰ ἐν ἡμῖν ἡ τοῦ ὅλου φύσις· καὶ [16] ὀλίγῳ χρόνῳ ἀπόδυσις ἑκάστου ἔσῃ· ὥσπερ καὶ ὁ Ἀδριανὸς, καὶ Αὔγουστος. ἔπειτα [17] ἀπειρίας εἰς τὰ πράγματα, ἰδὲ αὐτὸ, καὶ συμμνημονεύσας, ὅσα [18] ἀγαθὸν σε ἀνέπαφον ἔχει δόξῃ, καὶ [19] τί τοῦ ἀνθρώπου ἡ φύσις ἀπαιτεῖ, πρᾶξον τοῦτο [20] ἀμέλει προπετῶς· καὶ εἰπὲ, ὡς δικαιότατον φαίνεταί σοι· μόνον [21] εὐμενῶς, καὶ αἰδημόνως, καὶ [22] ἀνυποκρίτως.

VI. [23] Ἡ τῶν ὅλων φύσις τοῦτο ἔργον ἔχει, τὰ ὧδε ὄντα ἐκεῖ μεταθεῖναι, μεταβάλλειν, αἴρειν ἔνθεν καὶ ἐκεῖ φέρειν. [24] πάντα ζωπυρεῖ [25] ἐκ ὥσπερ φοβηθείσα, [26] μὴ τι καινὸν [27] πάντα συνήθη. ἀλλὰ καὶ [28] ἴσην αἱ ἀπονεμήσεις.

VII. [29] Ἀρκεῖται πᾶσα φύσις ἑαυτῇ εὐοδοῦσα· φύσις δὲ λογικὴ εὐοδεῖ, [30] ἐν μὲν φαντασίαις, μὴ πρόσθεσι, μηδὲ ἀδήλῳ συγκαταθεμένη· [31] ταῖς ὁρμαῖς δὲ ἐπὶ τὰ κοινωνικὰ ἔργα μόνα ἀποδυνεῖται· [32] τὰς ἀρέξεις δὲ καὶ ἐγκλίσεις ἐφ' ἡμῖν μόνον πεποιημένη.

[1] -θέριον Mer. l. 7. § 67.
[2] L. 5. § 11.
[3] Inf. § 10.
[4] L. 7. § 70. Inf. § 5, 31.
[5] L. 5. § 3, 6.
[6] L. 6. § 2. l. 10. § 1.
[7] L. 7. § 72.
[8] L. 9. § 29.
[9] L. 7. § 66.
[10] L. 5. § 32. Inf. § 5. l. 9. § 25.
[11] τοῦτα Mer. τουαῦτα Xyl.
[12] L. 9. § 29, 40. l. 10. § 19.
[13] L. 7. § 71. l. 12. § 26.
[14] L. 4. § 3. l. 5. § 23. l. 9. § 29, 37.
[15] L. 5. § 8, 10.
[16] Sup. § 2.
[17] Sup. § 3. l. 4. § 3.
[18] L. 7. § 15.
[19] L. 5. § 3. l. 7. § 55.
[20] L. 3. § 6. l. 4. § 32. l. 10. § 12. l. 11. § 9.
[21] L. 7. § 3.
[22] Sup. § 69.
[23] Sup. § 18. 23.
[24] L. 4. § 3. l. 5. § 23.
[25] ὥστε ἐκ f.
[26] L. 7. § 1. l. 9. § 35.
[27] L. 4. § 44.
[28] Inf. § 6.
[29] Inf. § 45. l. 5. § 1, 4, 34.
[30] L. 5. § 36. l. 7. § 54.
[31] L. 5. § 16.
[32] L. 6. § 50, 51.

[1] τὸ ἢ ἕως τῆς ἰσχνῆς φύσεως ἀπονεμόμενον πᾶν ἀσπαζόμενος· [2] μέρος γὰρ αὐτῆς ἐστιν· ὡς ἡ τοῦ φύλλου φύσις τῆς τοῦ φυτοῦ φύσεως. πλὴν ὅτι ἐκεῖ μὲν ἡ τοῦ φύλλου φύσις μέρος ἐστὶ φύσεως καὶ ἀναισθήτου, καὶ ἀλόγου, καὶ ἐμποδίζεσθαι δυναμένης· ἡ δὲ ἀνθρώπου φύσις, [3] μέρος ἐστὶ [4] ἀνεμποδίστου φύσεως καὶ νοερᾶς καὶ δικαίας· [5] εἴγε [6] ἴσους καὶ κατ' ἀξίαν τοὺς [7] μερισμοὺς χρόνων, οὐσίας, αἰτίου, ἐνεργείας, συμβάσεως, ἑκάστοις ποιεῖ· σκόπει δή, μὴ εἰ ὃ πρὸς ὃ ἓν ἴδιον εὑρήσεις ἐπὶ πάντος· ἀλλὰ εἰ συλλήβδην τὰ πάντα [8] τοῦ ἑνὸς, πρὸς ἄθεα τὰ τοῦ ἑτέρου.

VIII. [9] Ἀναγινώσκειν σὺ οὐκ ἔξεσιν· ἀλλὰ ὕβριν ἀπείργειν ἔξεσιν· ἀλλὰ [10] ἡδονῶν καὶ πόνων κρατυφρεῖν ἔξεσιν· ἀλλὰ [11] τοῦ δοξαρίου ὑφαίνου [12] οὐκ ἔξεσιν· ἀλλὰ [12] ἀναισθήτοις καὶ ἀπροαιρέτοις μὴ ἀνιᾶσθαι, προσέτι [13] κηδεσθαι αὐτῶν ἔξεσιν.

IX. Μηκέτι σε μηδεὶς ἀκούσῃ καταμεμφομένου [14] τὸν ἐν αὐλῇ βίον, μηδὲ [15] τὸν σεαυτοῦ.

X. [16] Ἡ μελαγχολία ἐστὶν ὀπτήσεως καὶ ἑαυτοῦ, ὡς [17] χρήσιμόν τι προσκρούσματος. ὃ δὲ ἀγαθὸν χρήσιμόν καὶ δεῖ εἶναι, καὶ σπουδαῖον αὐτοῦ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ καλοῦ ἀνδρός· [18] οἷός τε γὰρ καλὸς καὶ ἀγαθὸς αὐτὸν μετανοήσειν, ὅτι τῷ ἡδονῇ τινα προσκεκρούκει ἔτι ἆρα χρήσιμον, ἔτι ἀγαθὸν ἡδονή.

XI. [19] Τοῦτο τί ἐστιν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τῇ ἰδίᾳ καταστάσει; [20] τί μὲ ὃ ὑποστάσις αὐτοῦ καὶ ὑλικόν· τί δὲ τὸ αἰτιῶδες· τί δὲ ποιεῖν ἐν κόσμῳ· πόσον δὲ χρόνον ὑφίσταται.

XII. [21] Ὅταν ἐξ ὕπνου δυσχερῶς ἐγείρῃ, ἀναμιμνήσκου, [22] ὅτι κατὰ τὴν κατασκευήν σου ἐστὶ, καὶ [23] κατὰ τὴν ἀνθρωπικὴν φύσιν, τὸ πρᾶξις κοινωνικὰς ἀποδιδόναι, τὸ δὲ καθεύδειν, κοινὸν καὶ τῶν ἀλόγων ζώων· ὃ δὲ κατὰ φύσιν ἑκάστῳ, τοῦτο οἰκειότερον καὶ προσφυέστερον, καὶ δὴ [24] καὶ προσηκέστερον.

sita sunt, adhibet, à rerum natura deniq; quicquid assignatum fuerit, amplectitur. hujus enim pars est, ut folii natura pars naturæ est arboris. hoc tantùm interest, quod ibi folii natura pars est naturæ sensûs rationisque exortis, & impedimento obnoxiæ. cùm hominis natura pars sit naturæ impediri nesciæ, rationalis, justæ. hæc autem & tempora, & materiam, & formam, & facultates, & casus ex æquo distribuit singulis quibusque pro uniuscujusque dignitate. id quod deprehendere licebit, si non seorsim unum aliquod in re ulla consideraveris, sed ifitius omnia cum alterius alicujus confertim sumptis contuleris.

VIII. Adeò es illiteratus, ut nec legere possis. at potes contumeliâ abstinere, potes voluptate & dolore superiorem te præstare, potes gloriolam nihili facere, potes stupidis & ingratis non succensere, imò & illorum curam gerere.

IX. Nemo, aut vitam aulicam, aut tuam etiam, insimulantem te audiat.

X. Pœnitentia est suipsius reprehensio quædam, ut qui utile aliquid omiserit. bonum autem quódque necessariò etiam est utile; quódque est ejusmodi, id viro bono probóque curæ esse oportet. at neminem virum bonum probúmque pœnituerit, quòd voluptatem unquam ullam omiserit. neq; utile itaque, neque bonum voluptas est.

XI. Hoc quidnam in se est ex constitutione suâ? quæham illius substantia sive materia? quæ forma? quid in mundo facit? quamdiu consistit?

XII. Quando somnum gravatim excutis, reminiscere, & conditioni tuæ & naturæ humanæ consentaneum esse, ut actiones ad communitatem conducentes edas, cùm dormire etiam brutis animantibus commune sit. quod autem est naturæ cujusque consentaneum, hoc & familiarius, & aptius, & jucundius est utique.

XIII. Assidue

[1] L. 2. § 17. l. 3. § 4.
[2] L. 2. § 3, 4.
[3] L. 7. § 13.
[4] L. 5. § 20, 34.
[5] ἢ γε Mer.
[6] Sup. § 6.
[7] L. 6. § 49.
[8] τῶν Mer.
[9] L. 3. § 14.
[10] L. 2. § 17. 5. § 15.
[11] L. 4. § 3.
[12] L. 2. § 1. l. 9. § 42.
[13] L. 3. § 4. l. 7. § 22, 70.
[14] L. 5. § 16.
[15] σὺ Lug.
[16] Sup. § 2. l. 12. § 16.
[17] L. 6. § 45.
[18] Inf. § 39. l. 5. § 15.
[19] L. 3. § 11.
[20] L. 4. § 21.
[21] L. 5. § 1.
[22] L. 5. § 16. l. 7. § 55.
[23] Sup. § 15. Inf. § 26, 45, 46. l. 9. § 23.
[24] L. 5. § 9.

XIII. Assidunè, in omni, quantum potes, viso menti obtuto, considera, quænam ejus natura, ad mores quid faciat, quid in se habeat ventaris.

XIV. Ubi quemquam conveneris, statim tu tecum, sito quænam habet de bonis malisq; decreta? qui enim de voluptate ac dolore, & efficientibus utriusq;, vel de fama & ignominia, morte & vitâ, decreta istiusmodi habet, si injustè fecerit, nihil mihi mirum novumq; videbitur. simul & hoc succurret, necessariò facere illum quæ facit.

XV. Memineris, æquè turpe esse mirari quenquam turpiter de re insidiosa, quod ea mundus, quorum ferax est, profert; ac mirari quenquam, quod ficus ficus ferat, aut mirari medicum, quòd quis febricitaverit, gubernatorem, quod ventus adversus flaverit.

XVI. Memineris, æquè tibi liberum esse sententiam mutare & corrigenti parere, atque in re contra ulla persistere. etenim & hæc tua est operatio, utpote quæ juxta intentionem judiciumque tuum, atque adeò ex animi etiam tui sententiâ perficiatur.

XVII. Si tui istud est arbitrii, cur facis? sin alterius, quem inanibus animos, an Deos? insani utrumque est. nemnem igitur est incusandum. siquidem enim potes, rem ipsam corrige. sin minùs, quid tibi queri profuerit? nihil autem est agendum frustrà.

XVIII. Nihil, quod moritur, temerè excidit. istic autem si manet, & mutat, istic & in sua, quæ & mundi & tui eadem sunt, elementa, resolvitur. atque hæc quoque mutant, nec murmurant tamen.

τὰ κόσμου &c. sá. &c

XIX. Ad omnia aliquod natum est mundo: ne puta, equus, vitis. quid mirabile? sol etiam ipse, Diique reliqui ad opus aliquod exitere. tu ergo ad quid? numquid ad oblectandum te? cogita tecum an sensus communis id ferat.

XX. Natura rei cujusque rationem habet; tam finem, quàm orsum & durationem, quod attinet:

XIII. Διὰ παντὸς δὲ δεῖ πάσης εἰ οἷόν τε φαντασίας, [1] φυσιολογίᾳ, καὶ λογίᾳ, διαλελεκτεύεσθαι. [1] L. 10. § 9.

XIV. [2] Ὦ, ἂν ἐντυγχάνῃς, εὐθὺς σεαυτῷ προλεγε· ὅτῳ. ἐνα. δόγματα ἔχει [3] περὶ ἀγαθῶν & κακῶν; [4] ἢ γὰρ περὶ ἡδονῆς & πόνου, & φήμης ποικίλης ἑκατέρου, & περὶ δόξης, ἀδοξίας, θανάτου, ζωῆς τοιαῦτα ! ἐνα δόγματα ἔχει, [6] εἰσὶν θαυμαστὸν ἢ ξένον μοι δόξει, ἐὰν δέ τινα πτῇ· & μεμνήσομαι, ὅτι [8] ἀναγκάζεται οὕτως ποιεῖν. [2] L. 7. § 62. l. 9. § 18. l. 11. § 18. [3] Sup. § 1. l. 7 § 26. [4] ἢ γ. Lug. εἰ Cat. ἢ γ f. vel ὁ γ. [5] [γάρ] τινα f. ἔχειν f. [6] L. 6. § 27.

XV. [9] Μέμνησο, ὅτι, ὥσπερ [10] αἰσχρὸν ξενίζεσθαι, εἰ ἡ συκῆ σῦκα φέρει, οὕτως εἰ [11] ὁ κόσμος τάδε ἐνα φέρει, ἐν ὅτι φορεῖ & ἰατρῷ μὲν & κυβερνήτῃ, αἰσχρὸν ξενίζεσθαι, εἰ πεπύρεχεν ὅτῳ., ἢ εἰ ἀγλιπνοια γέγονεν. [7] [τὰ δὲ τινα] [8] L. 4. § 6. l. 6 § 57. l. 10. § 30. [9] Μιμήσκομαι Lug. [10] L. 4. § 6. l. 12. § 16. [11] L. 4. § 29. l. 12. § 1, 13.

XVI. Μέμνησο, ὅτι, & [12] ὃ μεταλλάσσει & ἐνεδαφίζεται τῇ διοικοῦσῃ, ὁμοίως ἀλλοιοῦται ὅτι. [13] οὐ γὰρ ἐνέργεια κατὰ φύσιν. [14] ζωὴ ὁρμαὶ & κρίσις, & δὴ & κατὰ τοῦτον ἃ τὸν περαινομένην. [12] L. 4. § 12. [13] σὺ Lug. [14] ζωὴ Idem.

XVII. Εἰ μὲν· ὅτι σοὶ, τί αὐτὸ ποιεῖς; εἰ ὃ ἐπ' ἄλλῳ, [15] τίνι μέμφῃ; τοῖς ἀτόμοις, ἢ τοῖς θεοῖς; ἀμφότερα μωρίαν· [16] οὐδενὶ μεμπτέον. εἰ μὲν γὰρ δύνασαι, διόρθωσον τοῦτο πρᾶγμα αὐτό· εἰ δὲ τοῦτο μὴ δύνασαι, πρός τί σοι φέρει τὸ μέμφεσθαι; [17] εἰκῇ γὰρ οὐδὲν ποιητέον. [15] L. 4. § 3. l. 12. § 24. [16] L. 12. § 12. [17] L. 2. § 5. l. 3. § 4. l. 4. § 2

XVIII. [18] Ἔξω τοῦ κόσμου ὃ ἀπολλύον ἑστήκει· εἰ ὧδε μένει καὶ [19] μεταβάλλει, ὧδε & [20] διαλύεται. εἰς τὰ ἴδια ἃ στοιχεῖα ἔχει [21] μεταβάλλει, & [22] ὁ χαλύζει. [18] L. 4. § 23. Inf. § 50. [19] L. 5. § 13. [20] L. 4. § 32. Inf. § 25. [21] L. 2. § 17. l. 9. § 19. [22] L. 2. § 3.

XIX. [23] Ἕκαστον πρός τι γέγονεν, ἵππος, ἄμπελος· τί θαυμάζεις; & ὁ ἥλιος [24] ἐρεῖ, πρός [25] τι ἔργον γέγονα, & οἱ λοιποὶ θεοί· σὺ οὖν πρός τί; ὃ ἡδέως; ἴδε εἰ μὴ ἔχεται ἡ ἔννοια. [23] L. 5. § 1. [24] ἆρα πρὸς τί f. [25] τί ἐ. γέγονα Lug.

XX. [26] Ἡ φύσις ἐσόχασεν ἐν ἕκαστον, οὐδὲν ἧττον ἐλάσσον τὴν ἀπολήξεως, ἢ τὴν ἀρχῆς τε & διεξαγωγῆς: [26] L. 2. § 4. l. 6. § 49.

διεξαγωγῆς, ὡς δύνασθαι ἄλλων τὰ σφάγεια. τί οὖν ἀγαθὸν τῷ σφαιρεῖ ἀναφερομένῳ, ἢ κακὸν καταφερομένῳ ἢ κατὰ πεπωκότα; τί ὂν ἀγαθὸν τῇ πομφόλυγι σωμένουσιν, ἢ κακὸν διαλυθέσιν; τὰ ὅμοια ὂν καὶ ἐπὶ λύχνου.

XXI. Ἐκτρεπόμενον, καὶ θεάσασθαι οἷόν ἐστι, γεωργὸν ὂν οἷον γένοιτο, ναυτικὸν ὄν, πορνεύοντα· βεβρωκέναι ὂν καὶ ἐπαοιδὸν καὶ ἐπαοιδόμυον, καὶ ὁ μνημονεύων, καὶ ὁ μνημονευόμενος· ὡσαύτως ὂν καὶ ταύτης τῆς κλίματος, καὶ ὅτι ἐνταῦθα πάντες συμφωνοῦσι, καὶ ὅτι ἀπὸ τίνος ἑκάστου· καὶ ὅλη ὂν ἡ γῆ σημεῖον.

XXII. Περὶ τὴν ὑποκειμένην, ἢ ἐν δόγματι ἢ τῇ ἐνεργείᾳ, ἢ ἐν συναγομένῃ· δικαίως ταῦτα πάσχει· μᾶλλον ὂν θέλεις ἀγαθὸς αὐτὸν ἡμῖν ποιῆσαι, ἢ σήμερον εἶ.

XXIII. Πέπεισμαι; πεπέισθω ἐν ἐμοὶ δόξαν ὑπολείπουσα ἀναφέρειν· συμβαίνει τί μοι; δέχομαι, ἐπὶ τοὺς θεοὺς ἀναφέρων, καὶ τῶν πάντων πηγὴν, ἀφ' ἧς πάντα τὰ γινόμενα συμπνεύσαντα.

XXIV. Οἷόν σε φαίνεται ὁ λύχνος; ἔλαιον, ἰδρώς, ῥύπος, ὕδωρ, γλοιώδης, πάντα σηκαμίνα. τοιοῦτον πᾶν μέρος ὁ βίος, καὶ πᾶν ὑποκείμενον.

XXV. Λούκιλλα Οὐῆρον ἔπειτα Λούκιλλα. Σέκουνδα Μάξιμον· ἔπειτα Σέκουνδα. Ἐπιτύγχανος Διότιμον· ἔπειτα Ἐπιτύγχανος. Φαυστῖνα Ἀντωνῖνον· ἔπειτα Ἀντωνῖνος. τοιοῦτα πάντα. Κέλερ Ἀδριανόν· ἔπειτα Κέλερ. οἱ δὲ μετὰ ταῦτα, ἢ προγνωστικοὶ ἢ τετυφωμένοι, πᾶς; οἷον, δριμὺς μέν, Χάραξ καὶ Δημήτριος ὁ Πλατωνικὸς, καὶ Εὐδαίμων, καὶ εἴ τι τοιοῦτος. πάντα ἐφήμερα, πάλαι νήκροτα· ἔνιοι μὲν καὶ ἐπὶ χάραξ Lug. ἔτι f. ὀλίγον μνημονευθέντες· οἱ δὲ εἰς μύθους μεταβαλόντες· οἱ δὲ ἤδη καὶ μύθων ἐξίπλοι· τέλος ἐν μεμνῆσθαι, ὅλα ἀπὸ ἔτι σποδὸς καὶ στάχτη. διαμόριον συγκριμάτιόν σου, ἢ σποδὴν ἢ μολυσμάτιον, ἢ μεταστῆναι, καὶ ἀλλαχοῦ πάλαι.

quemadmodum & is qui pilam mittit, pilæ pariter rationem habet. ecquid autem pilæ, vel ſurſum miſſæ boni, vel deſcendenti cadentique mali? ecquid & bullæ vel conſiſtenti boni, vel ſubſidenti mali? de lucerna idem dictum ſit.

XXI. Inverte corpus tuum, atq; inſpice, quale ſit, ubi ſeſſuerit; quale ſit, ubi morbidum fuerit; quale ſit, ſpiritum ubi efflaverit. brevis autem eſt vitæ & qui celebrat, & qui celebratur; & qui commemorat pariter, & qui commemoratur. adhæc & in plagæ iſtius angulo duntaxat id geritur; ubi etiam neq; omnes inter ſe conſentiunt, neque quiſquam ſibi. deniq; terra omnis puncti inſtar habet.

XXII. Animum advertè præſenti vel decreto, vel facto, vel dicto. meritò hæc pateris, qui bonus mavis cras fieri, quàm eſſe hodie.

XXIII. Facio quicquam? ita facio, ut ad homines juvandos referam. contingit mihi quicquam? ità excipio, ut ad Deos referam, fontémque rerum omnium, à quo, quæcunque fiunt, ordine præſtituto derivantur.

XXIV. Ipſum lavari quale quid tibi videtur? oleum, ſudor, ſordes, aqua, ſtrigmentum; putida omnia. tale quiddam eſt & vitæ pars quævis, & materia ſubjecta quælibet.

XXV. Lucilla Verum extulit; mox & Lucilla ipſa elata eſt. Secunda Maximum; mox & Secunda. Epitynchanus Diotimum; mox & Epitynchanus. Antoninus Fauſtinam; mox & Antoninus. Celer Hadrianum; mox & Celer. hujuſmodi ſunt omnia. quin & ſolertes illi, aut futurorum præſcii; aut faſtu inflati, ubinam jam ſunt? ſolertes inquam, quales Charax, Demetrius Platonicus, Eudæmon, & ſi quis alius ejuſmodi. omnia caduca ſunt, & jam olim morte ſepulta ſunt. alii nec brevem ſui memoriam ſunt conſecuti; alii in fabulas abierunt; alii etiam è fabulis evanuerunt. horum ergo memineris, aut compagem tui diſſipatum iri, aut extinctum ſpiritum, aut migraturum, atque alibi iri diſpoſitum.

XXVI. Ho-

[1] L. 7. § 23. l. 9. § 17. l. 10. § 5. l. 12. § 23. 36.
[2] Ἐσχεψον Lug. Σκέψον Annot. l. 3. § 11. Sup. § 11. l. 11. § 17.
[3] σάπτε, καὶ ἀποπεῦσον f. l. 9. § 2.
[4] L. 3. § 10. l. 7. § 6. l. 10. § 34.
[5] L. 3. § 10. l. 6. § 36.
[6] L. 4. § 3. l. 11. § 18.
[7] L. 3. § 4. Inf. § 53.
[8] L. 4. 3. l. 10. § 17.
[9] L. 4. § 32. l. 9. § 22.
[10] L. 5. § 10. l. 9. § 6.
[11] L. 7. § 4. l. 10. § 8.
[12] L. 9. § 26.
[13] L. 4. § 17.
[14] L. 10. § 6.
[15] L. 2. § 17.
[16] L. 6. § 36.
[17] L. 5. § 10. Inf. § 37. l. 9. § 14.
[18] L. 4. § 32, 33, 50. Inf. § 31, 37. l. 9. § 30. l. 10. § 27, 34.
[19] Inf. § 37.
[20] Α. Φ. εἶπε Α. Κ. Α. εἶπε κ. τ. λ. Salm.
[21] L. 4. § 48. l. 10. § 21.
[22] Χάρεξ Lug.
[23] Ἡδραξ f.
[24] L. 9. § 29.
[25] L. 4. § 35, 48. l. 9. § 4.
[26] L. 5. § 33.
[27] L. 7. § 32.

XXVI. Homini volupe est, quæ hominis propria sunt, facere. proprium autem est hominis, contribuli suo benevolum esse, sensuum motus insuper habere, visa probabilia discernere, universi naturam, eaq; quæ secundùm hanc fiunt, contemplari.

XXVII. Affectiones singuli quique tres habent; unam, ad causam ambientem, alteram, ad causam divinam, à qua proveniunt omnibus omnia; tertiam, ad eos quibuscum in hac vita versatur.

XXVIII. Dolor aut est corpori malum, quod si sit, corpus id censeat. aut animæ. at illi licet etiam inter dolores serenitatem suam tranquillitatémque servare, nec opinari malum esse. omne enim judicium, & impetus, & appetitus, & aversatio intus est; quo mali nihil accedit.

XXIX. Imaginationes dele sæpe tecum sic loquendo. In potestate mea nunc situm est, ut nulla in hac anima existat improbitas, nulla cupiditas, nulla omnino perturbatio: sed ut omnibus qualia reapsè sint perspectis, pro existimatione sua singulis utar. memento potestatis hujus à natura tibi tributæ.

XXX. Et in sanatu, & apud quemlibet privatim, curæ sic modestè potius quàm diserte loqui. sano verò apud omnes sermone urare.

XXXI. Augusti aula, uxor, filia, nepotes, privignus, soror, Agrippa, cognati, familiares, amici, Arius, Mæcenas, medici, popæ, aula tota morti concessit. tum ad alia se transfer; moriémque cogita, non unius hominis, sed gentis totius, Pompeiorum puta. nec illud minùs, quod tumulis inferibi solet, *Ultimus hic generis fuit.* dein repura tecum, quàm anxiè egerint horum antecessores, ut successorem aliquem sibi superstitem relinquerent: cùm necesse tamen fuerit, ut aliquis tandem ultimus existeret. atque hîc rursus gentis totius mortem confidera.

XXVI. [1] Εὐφροσύνη ἀνθρώπου, ποιεῖν [2] τὰ ἴδια ἀνθρώπου. ἴδιον δὲ ἀνθρώπου [3] εὔνοια πρὸς τὸ ὁμόφυλον, [4] ὑπερόρασις τῶν [5] αἰσθητικῶν κινήσεων, [6] ἀδέκαστος τῶν πιθανῶν φαντασιῶν, [7] ἐπιθεώρησις τῆς τῶν ὅλων φύσεως, καὶ τῶν κατ' αὐτὸν γινομένων.

XXVII. Τρεῖς [8] σχέσεις αἱ μὲν πρὸς τὸ αὐτὸν τὸ περιεκόμενον· αἱ δὲ πρὸς τὸ θεῖον αἴτιον, ἀφ' οὗ πᾶσι συμβαίνει πᾶσιν πάντα· αἱ δὲ πρὸς τοὺς συμβιοῦντας.

XXVIII. Ὁ πόνος, ἢ τοῦ σώματός ἐστι κακόν· [11] ἐκεῖνο δηλωσάτω αὐτὸ καθ' ἑαυτό· ἢ τῇ ψυχῇ· ἀλλ' [12] ἕξις αὐτῇ τοῦ ἰδίου καὶ [13] ἀβλαβοῦς αὐτῆς καὶ [14] γαληνιώσης διαφυλάσσειν. καὶ [15] μὴ ὑπολαμβάνειν ὅτι κακὸν πᾶσα ἡ κρίσις, καὶ ὁρμὴ, καὶ ὄρεξις, καὶ [16] ἔκκλισις, [17] ἔνδον καὶ [18] ἀπὸ τοῦ κακοῦ ἐφ' ἡμᾶς διαβαίνει.

XXIX. [19] Ἐξάλειφε ταῖς φαντασίαις, συνεχῶς σεαυτῷ λέγων. [20] νῦν ἐν ἐμοὶ ἔξιν, ἵνα μὴ ἐν ταύτῃ τῇ ψυχῇ μισέλλημα γένηται, μηδὲ ἐπιθυμία, μηδὲ ὅλως πάθος τι· ἄλλα [21] βλέπων αὐτὰ ὁποῖά ἐστιν, χρῶμαι ἑκάστοις κατ' ἀξίαν. μέμνησο τὴν [22] ἐπὶ σοὶ ἐξουσίαν παρὰ φύσιν.

XXX. Λαλεῖν, καὶ ἐν συλλόγῳ, καὶ πρὸς πάνθ' ὁντινοῦν κομψίως· [23] μὴ περιεργῶς [24] ὑγιῆ [25] λόγον ζητεῖν.

XXXI. [26] Αὐλή· βασίλισσα, γυνή, τέκνα, πατήρ, ἀδελφή, τροφὸς, Ἀγρίππας, συγγενεῖς, οἰκεῖοι, φίλοι, Ἄρειος, Μαικήνας, ἰατροὶ, ἱερεῖς, ὅλη ἡ τῶν [27] ἄλλων, μὴ καθ' ἕνα δυνατὸν, οἷον ἐξαπίνης κατακεῖσθαι. ὃ δὲ ὑπηρετοῦμεν τοῖς μνήμασιν, ἵστω· [28] ἐξ ἰδίου ἡμῖν ὑπολογίζεσθαι, πόσα ἑαυτοῦ ἀπολαύσαντες οἱ περὶ αὐτὸν, ἵνα μεταδῶσί τινα καὶ ἄλλοις. ἔπειτα, [29] ἀφίσταται ἡμᾶς τινα ἡδονὴ· πάλιν ὠφελεῖ ὅλη ἡδονὴ διάκειται.

[1] L. 6. § 7. l. 7. § 13.
[2] -πω. f.
[3] L. 5. § 15, 16.
[4] L. 4. § 37. l. 7. § 22. l. 11. § 1. l. 12. § 30.
[5] L. 5. § 26.
[6] Sup. § 7. l. 5 § 36. l. 6. § 3. 7. L. 7. § 47, 48.
[8] L. 1. § 12.
[9] L. 2. § 3, 17
[10] L. 11. § 18. l. 12. § 26.
[11] L. 7. § 16, 33.
[12] L. 5. § 2, 26. l. 7. § 68.
[13] L. 2. § 4.
[14] L. 7. § 28.
[15] Sup. § 47, 48.
[16] Sup. § 59.
[17] Sup. § 41.
[18] Sup. § 29.
[19] Sup. § 5, 54. Sup. § 8.
[20] L. 3. § 11. Sup. § 11.
[21] L. 3. § 11. l. 11. § 18, 37.
[22] L. 5. § 3.
[23] L. 3. § 5.
[24] L. 4. § 51.
[25] -ᾶ [ῆ] f. τὴν λόγ. χρ. ὠλὴ A. Boot.
[26] Sup. 26. Inf. § 37.
[27] τὰ ἄλλα f.
[28] -απ. Lug. Annot.
[29] L. 4. § 50.

XXXII. [1] Σωματικὸν δεῖ τὸν βίον, καὶ μάλιστα τοῦτον ἐν τῷ [2] ἀκμῇ τοῦ ἑαυτοῦ παρέχεσθαι, ὅσος οἷός τε, ἀρκεῖσθαι· ἵνα δὲ [3] τοῦ ἑαυτοῦ ἀπόντος, [4] αὐτὸ εἰς ἃ κωλύσει διώκειν. ἀλλὰ χρῆσιν τε ἔξωθεν καὶ αὐτὸν εἰς ἅπερ δικαίως καὶ συμφερόντως καὶ εὐλογίστως. [5] ἄλλο δὲ τὶ ἴσως ἐνεργητικὸν κωλυθήσεται; ἀλλὰ [6] τῇ προσκοπῇ τοῦτο τὸ κώλυμα ἀναιρήσει, καὶ τῇ ὕλῃ τὸ δυσχερὲς ἀνεμποδίστως μεταβάσει· οὐδὲν ἄλλη πρᾶξις ἀνεκποδίστως, [7] ἁρμόσασα εἰς τὴν συνθέσιν, ἐνταῦθα ὁ λόγος.

XXXII. In singulis actionibus vitam componere oportet; ut si unaquæque quantum datur, quod suum est tulerit, in eo acquiescas. quo minùs autem ferat, quicquid suum est, prohibere nemo poterit. sed exterius aliquid obstabit? nihil, quicquam, quo minus justè, sobriè, consideratè in ea te geras. sed alius alicujus facultatis fortassis effectus impedietur. atqui dum impedimentum ipsum placidè fers, & ad id quod datur æquo animo te transfers, alia statim prioris vice actio emergit, quæ ad eam, de qua sermo instituitur, vitæ compositionem non minùs aptè conducat.

XXXIII. [8] Ἀπόφασις μὴ λαβεῖν, [9] εὐλύτως ἔχειν ἀφεῖναι.

XXXIII. Sic accipe, nè fastuosus fias; sic possidè, ut dimittere proclivis fis.

XXXIV. Εἴ ποτε εἶδες χεῖρα ἀποκεκομμένην, ἢ πόδα ἢ κεφαλὴν ἀποτετμημένην, χωρὶς τοῦ ποτε ἀπὸ τοῦ λοιποῦ σώματος κεκομμένου, [10] τοιοῦτον ἑαυτὸν ποιεῖ, ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ, [11] ἀπὸ μὲν θέλων τὸ συμβαῖνον, καὶ [12] ἀποχωρίζων ἑαυτόν, ἢ [13] ἀπηνεγκότων δὲ τοῦ ὅλου. ἀπέρριψας ποτε ἀπὸ σεαυτοῦ τὴν [14] μέρος· νῦν σεαυτὸν ἀπέκοψας. ἀλλ' ὅρα κομιδῇ ὀκνῶ, ὅλη [15] ἔξεστί σοι πάλιν ἑνῶσαι σεαυτόν. τοῦτο ἄλλῳ μέρει οὐδενὶ θεὸς ἐπέτρεψεν, χωρισθέντι τοῦ ἁλισκομένου, πάλιν συνελθεῖν. ἀλλὰ σπλάγχνα τε χρηστότητος, [16] καὶ πίστιν τὴν πρὸς ἄνθρωπον· καὶ ἵνα τὴν ἀρχὴν μὲν ἀποῤῥαγῇ ἀπὸ τοῦ ὅλου, ἦτ' αὖτις ἐποίησε καὶ ἀποῤῥαγὲν πάλιν ἐπανελθεῖν, καὶ συμφῦναι, καὶ τὴν δ μέρους πάλιν ἀπολαβεῖν ἐποίησεν.

XXXIV. Si quando manum abscissam vidisti, vel pedem, aut caput etiam amputatum, & seorsim alicubi à reliquo corpore sitam; talem planè se facit, quantum in ipso est, qui abscindit sese, dum vel id quod contingit non vult, vel adversùs societatis jus aliquid perpetrat. revulsum quodammodo abjecisti te aliquò ab ea quæ secundùm naturam est unione, pars enim naturâ fueras: nunc verò temet abscidisti. cæterum istic illud scitum est, quod unire te denuo licet. hoc autem nulli alii parti est à Deo concessum, ut revulsa semel & præcisa denuo coalescat. Verùm benignitatem ejus considera, quâ hominem coluit; cùm & in ipso posuerit, nè primitùs ab universo revellererur, & facultatem tribuerit, ubi fuerit revulsus, redeundi denuò; coalescendi, & partis ordinem, quem tenuerat, recuperandi.

XXXV. Ὥσπερ τὰς ἄλλας δυνάμεις ἕκαστον ἔχει τὸ λογικὸν ἐφ' ἑαυτῷ ὅσον [17] ἡ τοῦ λογικοῦ φύσις, οὕτως ἔχει καὶ τὸ κατὰ τοῦτο· εἰς ἀφορμὴν [18] ὃν ἔφυ τὸ δυσχερὲς καὶ ἀντιβαῖνον ὑποτάσσεται καὶ καταπατοῦται εἰς τὴν ὕλην, καὶ μέρος ἑαυτῆς ποιεῖ, ὑπὸ [19] τὸ λογικὸν ζῷον δυνατὸν πᾶν κωλυόμενον ὕλῃ ἑαυτῇ ποιεῖν, καὶ χρῆσθαι αὐτῷ ἐφ' οἷπερ καὶ ὥρμησε.

XXXV. Sicut reliquas facultates rationalium unusquisque ferè ab universi natura accepit; ita hanc nos ab eadem facultatem accepimus: quod quemadmodum illa quicquid obstat & renititur, in usum suum circumvertit, & in fato disponit, atque ita partem sui facit; ita & animal rationale, ex impedimento omni materiam creare sibi possit, eóq; uti ad illud quod intenderat, quodcunq; tandem id futire.

XXXVI. Nè

---

[1] L. 4 § 2, 25, 26. l. 12. § 35 36.
[2] L. 6. § 2, 32. l. 4. § 54. l. 9. § 6.
[3] L. 4. § 49.
[4] L. 2. § 9. l. 5. § 10.
[5] L. 5. § 20. Inf. § 41. l. 10. § 12.
[6] L. 4. § 1. l. 6. § 50.
[7] Inf. § 35.
[8] L. 1. § 16.
[9] L. 3. § 5, 7, 16. l. 10. § 14.
[10] L. 4. § 29.
[11] Inf. § 43.
[12] L. 2. § 16. l. 3. § 8.
[13] L. 9. § 23.
[14] L. 2. § 3.
[15] L. 11. § 8.
[16] Lug.
[17] τῆς φύσεως Xyl. τῆς φύσις, ὕτως Gat. τοῦτο καὶ ἐφ' ἑαυτῷ εἰς ὁρμὴν p. f.
[18] L. 6. § 42.
[19] L. 4. § 1. Sup. § 32.

XXXVI. Nè confundat te vitæ tuæ status; cogitatio: neque animo simul complectere, quæ qualesq; molestias superventuras esse tibi verisimile sit. sed ad præsentium unumquodque interroga te, quidnam hac in re est, quod subiti aut fustineri nequeat? confiteri nimq; erubesces. tum oggita secum, nec quod futurum est, nec quod præteritum est; sed id semper duntaxat quod præsens est, molestiam tibi facessere. minuetur autem istud, si seorsim per se circumscriptum dederis, mentémque redargueris, si nè huic quidem soli tolerando sufficerit.

XXXVI. [1] Μὴ σε συγχείτω ἡ τοῦ ὅλου βίου φαντασία· μὴ συμπεριλάβοις ὁπόσα οἷα καὶ ὅσα πλανᾶ [2] ὑπαγγέλλεσθαι· ἀλλὰ καθ' ἕκαστον τῶν προσόντων ἐφίστα σεαυτὸν, [3] λέ τοῦ ἔργου ἔστ' ἀφόρητον καὶ ἀνύπομονον; αἰσχυνθήσῃ γὰρ ὁμολογῆσαι. ἔπειτα, θύμνησκε σεαυτὸν, ὅτι οὔτε τὸ μέλλον, ἐὰν μὴ προλογισῃ, βαρύ σε, ἀλλὰ αἰεὶ τὸ παρόν. [5] τοῦτο δὲ καταμιρύνεται, ἐὰν αὐτὸ μόνον περιορίσῃς, καὶ ἀπολέλοιπε τὸ ἀλόγοιαν, εἰ μηδὲ τοῦτο φαλὸν ἀντέχειν μὴ δύναται.

[1] L. 7. §. 8. [2] ἐπαγγέλλεσθαι. [3] L. 7. § 14. Inf. § 46. [4] L. 2. § 15. [5] L. 11. § 2.

XXXVII. Nunquid etiamnum Veri tumulo assidet Panthea; aut Pergamus? nunquid Hadriani Chabrias, aut Diotimus? ridiculum foret. verùm, si assiderent, nunquid ipsi hoc sentirent? aut si sentirent, nunquid illos juvaret? aut si eos juvaret, nunquid hi immortales futuri essent? annon & istis destinatum est, ut primò senescant, tum moriantur? ecquid ergò facerent illi, mortuis istis? fœtor est hoc omne, & sanies in sacco.

XXXVII. Μὴ νῦν ἀπεκάμπτων τῇ τοῦ [6] κοιλίῳ σωρῷ, Πάνθεια, ἢ Πέργαμος; [6] Κόρη Lug. Ann. ὑπὲρ Sal. τί δὲ τοῦ Ἀδριανοῦ, [7] Χαιρέας ἢ [8] Διότιμος; γελοῖον· τί δὲ εἰ παρεκάθηντο, μᾶλλον αἰσθάνεσθαι; τί δ' εἰ ἠσθάνοντο, μᾶλλον ἥδοντο; τί δ' εἰ ἥδοντο, ἔμελλον ὑπὸ ἀθανάτοις εἶναι; [9] ὁ δὲ τούτοις πρῶτον μὴ γηρᾶναι καὶ ἥκοντας ἡμέδαι ὕπως εἰμβλῶ, εἶτα ἀποθανεῖν; τί οὖν ὕστερον ἔμελλον ὀκνεῖν ποιεῖν τούτων ἀποθανόντων; [10] γελοῖον [11] πρᾶγμα τοῦτο, καὶ λύθρον ὃν χολάκρα.

[7] χαιρείας Xyl. Mer. [8] Sup. § 25. [9] Sup. § 25. [10] L. 2. § 2. l. 3. § 3. Sup. § 24. [11] πρᾶγμα l. 9. § 36.

XXXVIII. Si acutè cernere vales, acumine tuo utere, inquit ille, in rebus iis, quæ sapientiam maximè exigunt.

XXXVIII. [12] Εἰ δυνάσαι ὀξὺ βλέπειν, βλέπε [13] κρίνων, φησὶ, σοφωτάτη [14].

[12] L. 10. § 12. [13] Κείνων, vel Ζηνὸς f. Sal. [14] σοφίας Xyl. σοφ. Sal.

XXXIX. In animantis rationalis constitutione virtutem nullam video, quæ justitiæ se opponat: at voluptati quæ opponat sese, continentiam video.

XXXIX. Δικαιοσύνης καταξιωτικὴν ἀρετὴν ἐν ὁσίῳ ἐν τῇ τοῦ λογικοῦ ζώου κατασκευῇ. [15] ἡδονῆς δὲ ὁσίῳ, τὴν ἐγκράτειαν.

[15] L. 5. § 15.

XL. Si opinionem suam ab eo, quod vexare te videtur, semoveris, ipse in tutissimo mox consistes. quis ipse? Ratio. at non sum ratio. esto, ratio itaque nè vexet se. si quid autem aliud tibi malè habet, idipsum de hoc ipso, si poterit, opinetur.

XL. [16] Ἐὰν ἀφέλῃς τὴν σὴν ὑπόληψιν περὶ τοῦ λυπεῖν σε δοκοῦντος, αὐτὸς ἐν τῷ ἀσφαλεστάτῳ ἔσῃ. τίς αὐτός; ὁ λόγος. ἀλλ' οὐκ εἰμὶ λόγος. ἔστω. οὗτος [17] ὁ μὴ λόγος αὐτὸς ἑαυτὸν μὴ λυπείτω. εἰ δέ τι ἄλλο σοι κακὸς ἔχει, [18] ὑπολαβέτω αὐτὸ περὶ αὑτοῦ.

[16] Inf. § 47. [17] L. 7. § 16. l. 11. § 20. [18] Sup. § 28.

XLI. Sensûs impeditio, malum est naturæ animalis. motûs impeditio itidem ejusdem est malum. est & aliud quod vegetativam conditionem pariter impediat, estq; malum ejusdem. mentis quoque perinde

XLI. [19] Ἐμποδισμὸς αἰσθήσεως, κακὸν ζωικῆς φύσεως. ἐμποδισμὸς ὁρμῆς, ὁμοίως κακὸν ζωικῆς φύσεως. ἔστι δὲ καὶ ἄλλο ὁμοίως ἐμποδιστικὸν καὶ κακὸν τῆς φυτικῆς καταστάσεως. ὥστε παντὶ ἐμποδισμὸς.

[19] Sup. § 324.

διαμῆνυε, καὶ ὅσον νοσερᾶς φύσεως. πρόσεστι δὲ τοῦτο τῷ σαυτὸν μεταφέρειν πάνυ. [a] ἡδονὴ ἅπτεταί σου; [1] ὄψεται ἡ αἴσθησις. ὁρμάσθαι ἔνστημα ἐγγένετο; [2] εἰ μὴ ἀνύπεξαιρέτως ἅπαντας ὡς λογικὸν κακόν· εἰ δέ τι κοινὸν λαμβάνεις, ὅπως βέλαψαι, σοὶ ἐμπεπόδισται. [3] τὰ μὲν τοι τοῦ νῦν οὐδεὶς ἄλλος εἴωθεν ἐμποδίζειν· [4] τοῦτο γὰρ ὑπὸ πυρὸς, ὑπὸ σίδηρος, ὑπὸ τυράννου, ὑπὸ βλασφήμου, οὐχ ὅπως ἄπεστας· [5] ὅταν γὰρ σφαῖρος, κυλοτερὴς μένει.

XLII. Οὐκ εἰμὶ ἄξιος. [6] ἁμαρτὼν λυπεῖν· οὐδὲ γὰρ ἄλλον ποτὲ οἶδα ἐλυπήσας.

XLIII. [7] Εὐφραίνει ἄλλον, ἄλλο· [8] ἐμὲ δὲ, ἐὰν [9] ὑγιὲς ἔχω τὸ ἡγεμονικὸν, [10] μὴ ἀποτρεφόμενον, μήτε δυσθεραπεύτου τινὸς, [11] μήτε τῶν ἀνθρώπων συμβαινόντων. ἀλλὰ [12] πρὸς συμβαίνοντι ὀφθαλμοῖς [13] ὁρῶντα εὐμενὲς, καὶ [14] χρώμενον ἑκάστῳ κατ' ἀξίαν.

XLIV. [15] Τοῦτον [16] ἐὰν ἡ χρόνον σεαυτῷ χαρίζει· [17] οἱ δὲ ὑστεροφημίαν μᾶλλον διώκοντες, οὐ λογίζονται, ὅτι ἄλλοι τοιοῦτοι μέλλουσιν ἐκεῖνοι ἔσεσθαι, οἵοι εἰσὶν οὗτοι οὓς βαρέως κἀκεῖνοι ἤδη θνητοί. τί δ' ὅλως πρὸς σὲ, ἂν ἐκεῖνοι [18] φωνάς τοιαύτας ἀπηχῶσιν, ἢ ὑπολάβωσιν τοιοῦτόν περὶ σοῦ ἔχουσιν.

XLV. [19] Ἄρον με καὶ βάλλου ὅπου θέλεις. ὀκεῖ γὰρ ἔξω [20] τὸ ἐμὸν δαίμονα ἵλεων, τοῦτ' ἔστιν, [21] ἀρκούμενον αὐτῷ ἔσται καὶ ἐνεργοῖη κατὰ τὸ ἔξης [22] τῇ ἰδίᾳ κατασκευῇ. [23] ἆρα τοῦτο ἄξιον, ἵνα δι' αὐτὸ κακῶς μου ἔχῃ ψυχὴ, καὶ χεῖρον ἑαυτῆς ᾖ, [24] συμπεπιεσμένη, ταπεινωμένη, ὀρεγομένη, συμφυομένη, πτοουμένη; καὶ τί εὑρήσεις τούτου ἄξιον;

XLVI. [25] Ἀνθρώπῳ συμβαίνει συμβαίνῃ δὲ διάφορα, ὃ οὐκ ἔστιν ἀνθρωπικὸν σύμπτωμα· ἔστι βοΐ, οὐκ ἔστι βοϊκόν· ἔστι ἀμπέλῳ, ὃ

[a] Sup. 28, 40.
[1] L. 4. § 1. l. 5. § 20.
[2] Sup. § 32. Inf. § 47.
[3] Sup. § 28. l. 11. § 36.
[4] Inf. § 48. l. 11. § 12. l. 12 § 3.
[5] L. 7. § 16. Inf. § 47.
[6] L. 6. § 34. l. 10. § 10.
[7] Sup. § 26.
[8] L. 10. § 35.
[9] Sup. § 34.
[10] μήτε [π] Lug. An.
[11] Sup. § 7, 8. l. 4. § 25. l. 7. § 3.
[12] ὄψεσι f.
[13] Sup. § 29.
[14] Sup. § 17, 26.
[15] ἤδη. f.
[16] L. 2. § 17. l. 4. § 19.
[17] L. 4. § 3. l. 5. § 33.
[18] L. 10. § 15, 23, 33.
[19] L. 2. § 13. l. 3. § 5, 7, 16.
[20] Sup. § 7. l. 9. § 26.
[21] L. 5. § 16.
[22] L. 9. § 37.
[23] συμπλεομένη f. vel συμπιεσμένη.
[24] L. 5. § 18. Sup. § 36.
[25]

impedicio, naturæ intellectivæ malum est. hæc jam ea omnia adeste transferas. dolor, voluptas attingit te? viderit sensus, aliquid molienti tibi obstitit quippiam? si citra exceptionem moliebaris, jam tuum, quâ rationalis malum est. at, si id quod communiter fieri solet, tibi proponebas, nondum aut læsus es, aut impeditus etiam, mentis utique propria quæ sunt; nemo alius impedire solet. hanc enim nec ignis, nec ferrum, nec tyrannus, nec vituperium, nec aliud quidlibet attingit, ubi facta fuerit sphæræ instar, teres tota atq; rotunda.

XLII. Indignum censeo, ut me ipse vexem, qui neminem unquam volens vexarim.

XLIII. Alia oblectant alios. me verò, si mentem sanam habuerim, quæ nec hominem quenquam, aut humanum quicquam aversetur; sed quicquid obvenit, oculo benigno aspiciat, excipiátque, & pro sui existimatione singulis utatur.

XLIV. Hoc ipsum quod jam adest, rempus tibimet fac impertias. qui famam posthumam affectant potiùs, non cogitant, alios quosdam ejusmodi fore posteros illos, quales isti sunt, quos nunc gravatim ferunt. sed & utrique sunt mortales. quid autem tuâ interest si vocibus ejusmodi adstrepuerint illi tibi, aut existimationem hanc vel illam de te habuerint.

XLV. Tolle me, & quocunque libuerit projice. erenim illic quoque genium meum habiturus sum propitium placidúmque; hoc nempe contentum, si pro conditionis suæ officio habere se ageréque possit. num hoc tanti est, ut hæc de causa anima mea malè se habeat, ac deterior fiat, dum deprimitur, extenditur, confunditur, consternatur? ecquid reperiam, quod tanti sit?

XLVI. Nihil homini cuiquam contingere potest, quod non humanus sit casus; nec bovi, quod non bovis sit; nec vitì, quod non

vitis

virili sit; nec lapidi, quod non lapidis ipsius sit. Si ergo contingit id cuique, quod & usus & natura ejus est consentaneum, quid est, cur quod ferat? neque enim aliquam tibi nullam natura communis, quod ferri non posset.

XLVII. Supra te fingit res externa, non ea ipsa, quæ molestiam facessit tibi, sed tuum ipsius de ea re judicium. hoc autem statim delere in te situm est. siquid vero in interna animi dispositione te angit, quis prohibere potest, quo minus opinionem tuam corrigas? pari modo, si anxium te habet, quia hoc aut illud quod rectum tibi videtur, non facis, cur non facere potius quàm angi velis? sed obstat, inquis, valentius aliquid. nihil est ergò quod anxius sis. neque enim non agendi causa in te est. sed nec vivere tanti est, ni id fiat. excede ergo è vita animo, quo modo excederes si id agere desineres, simul etiam obstantibus ipsis propitius.

XLVIII. Memineris, inexpugnabilem fieri mentem, quando in se contracta, ipsa se contenta manet, dummodo nil faciat quod ipsa nolit, tametsi non ratione, sed obstinatione merâ instructa sit. quid ergò futurum est, si ratione in consilium adhibitâ consideratè de re aliquâ sententiam tulerit? propterea arx est quædam mens perturbationibus immunis. neque enim aliud ullum habet homo hoc validiùs communitum præsidium, ad quod ubi confugerit, in nullius potestatem possit deinceps venire. hoc qui non videt, imperitus; qui videt, nec eò recipit se, infelix est.

XLIX. Nihil ulteriùs tecum reputa, quàm quod visa primariò renunciaverint. nunciatur tibi, hunc vel illum tibi conviciatum. hoc nunciatum est. non & illud læsum esse te. video, puerulum ægrotare, hoc video. at periclitari, non video. hoc igitur modo in primò visis consiste semper, nec ampliùs quicquam eis à te intus adjicias, & nihil tibi accidit, quod commoveat te. vel adjicias potiùs aliquid, ut qui

ἐκ ὧν ἀμπελικόν· οὐδὲ λίθῳ, ὃ μὴ ὄζει λίθῳ ἴδιον. [1] εἰ οὖν ἑκάστῳ συμβαίνει, ὃ [2] ἐπιφέρει καὶ ἐπιοῦσιν. καὶ πέφυκεν, εἰ αὐ δυσφραίνοις; [3] ἃ γὰρ ἀφόρητόν σοι ἔφερεν ἡ κοινὴ φύσις.

XLVII. [4] Εἰ μὲ ἔξω τι τῆς ἐκτὸς λυπῇ, οὐκ ἐκεῖνό σοι ἐνοχλεῖ, ἀλλὰ ὃ σὺ περὶ αὐτοῦ κρίμα· [5] τοῦτο δὲ ἔξεστιν ἐξαλεῖψαι ἤδη. [6] ὅτι δὲ ἔσω τι ἔχει ἐν τῇ σῇ διαθέσει, [7] τίς ὁ κωλύων διορθῶσαι δὲ δόγμα; ὁμοίως δὲ καὶ λυπῇ, εἰ μὴ [8] τὸ δὲ ἐνεργεῖς ἅπερ σοι φαίνεται, τί μᾶλλον ἐνεργεῖς, ἢ λυπῇ; ἀλλὰ ἰσχυρότερόν τι ἐπίσταται. [9] μὴ οὖν λυποῦ· ἃ γὰρ σὲ ἡ αἰτία τοῦ μὴ ἐνεργεῖσθαι. ἀλλὰ σὸν ἄξιον ζῆν, μὴ ἐνεργουμένῳ τοῦτο. [10] ἀπιθι οὖν ἐκ τοῦ ζῆν εὐμενῶς, [11] ἢ καὶ ἐνεργοῦντα ἀποθνήσκειν, ἅμα [12] ἵλεως τοῖς ἐνισταμένοις.

XLVIII. Μέμνησο, ὅτι [13] ἀκαταμάχητον γίνεται ὁ ἡγεμονικόν, ὅταν [14] εἰς ἑαυτὸ συμπαραφύῃ [15] ἀρκούμενον ἑαυτῷ, [16] μὴ ποιῶν τι ὃ μὴ θέλει, [17] κἂν ἀλόγως πεφραγμένῃ. τί οὖν [18] ὅταν μετὰ λόγου πεισθέντος κρίνῃ περί τινος; ἀλλὰ τοῦτο ἀκρόπολίς ἐστιν· [19] ἢ ἐλευθέρα παντὸς ἀμείνονα ἔχει ἀνθρώπῳ, ἐφ' ὃ καταφυγὼν [20] ἀνάλωτος λοιπὸν ἔσται. ὁ μὴ οὖν μὴ ἑωρακὼς τοῦτο, ἀμαθής· ὁ δὲ ἑωρακὼς καὶ μὴ καταφεύγων, ἀτυχής.

XLIX. [21] Μηδὲν πλέον σαυτῷ λέγε, ἂν αἱ προηγούμεναι φαντασίαι ἀναγγέλλωσιν· ἤγγελταί μοι, ὅτι ὁ δεῖνά σε κακῶς λέγει. [22] ἤγγελται τοῦτο τὸ γε, ὅτι βέβλαπται, σὺν ἤγγελται· βλέπω, ὅτι πονεῖ τὸ παιδίον; βλέπω. ἄλλο δέ τι κινδυνεύει, ἃ βλέπω. ὥστε οὖν μηδὲ αἰεὶ ὅτι τῶν προτέρων φαντασιῶν, καὶ μηδὲν ἀνωτέρω ἐπιλέγε, καὶ οὕτω σοι γίνεται· μᾶλλον δὲ ἐπιλέγε,

[1] L. 10. § 3. l. 11. § 13.
[2] L. 12. § 26.
[3] L. 6. § 19. l. 7. § 66.
[4] L. 4. § 7, 8. l. 5. § 26.
[5] Sup. § 29.
[6] L. 6. § 52. l. 7. § 2, 14.
[7] L. 9. § 11. l. 12. § 25.
[8] πόλ.
[9] Sup. § 32, 42, 45.
[10] L. 5. § 29.
[11] ἢ ἐξ.
[12] L. 2. § 3.
[13] Sup. § 41.
[14] L. 7. § 28.
[15] Sup. § 7.
[16] L. 5. § 29. l. 10. § 33.
[17] L. 11. § 3.
[18] L. 5. § 18.
[19] L. 1. § 9.
[20] L. 11. § 36.
[21] L. 7. § 64.
[22] L. 4. § 7, 11.

[a] L. 4. § 29. l. 7. § 29, 66. ὡς [1] γινωσκοντα ἔχασα τὴν ὃν τῇ τοιᾷδε συμβαινόντων.

rerum omnium, quæ in mundo isto contingunt, naturam perspectam habeat.

[b] L. 6. § 36. L. Σίνωπι πικρὸς ἄφες. [2] βάτον ὃν τῇ ὁδῷ ἔκλινον. ἀρκῆς. μὴ ἐρωτᾷς, τί δὲ ἐγένετο ταῦτα ὃν τῷ κόσμῳ; ἅτινα καταγελάσεται ὁ μὴ θεωρῶν φυσιολόγως, ὡς ἂν ἐκ τοῦ τέκτονος ἢ σκυτέως γελασάτης, καταμανόντων, ὅτι ἐν τῇ ἐργαστηρίῳ [c] ξύσματα ἢ περικόμματα. τῇ καταπυκνουμένων ὁρᾷς· καί τοι ἐκεῖνοί γε ἔχουσι τῶν αὐτῶν ῥίψασιν· ὁ δὲ τῶν ὅλων φύσις, [4] ἔξω οὐδὲν ἔχει, ἀλλὰ τὸ φαινόμενον ὑπ' τέχνης ταύτης ἔστιν, ὅπως μεριόσεται ἑαυτὸ, πρὸς ὃ ἔνδον ἔχει φθαρτὸς ἢ γενέσεως δεῖται ἄλλης; ἢ ὅπως πάλιν ἄλλα τοιαῦτα ἐκ τούτων αὐτῆς ποιῇ· ἴδια μέτα οὐσίαι, ἔξωθεν χρείζῃ μήτε ὅπως ἐκβάλῃ τὰ σαπρότερα προσθεῖ). ἀρκεῖ) οὖν ἢ χώρᾳ τῇ ἑαυτῆς, ἢ ὕλῃ τῇ ἑαυτῆς, ἢ τέχνῃ τῇ ἰδίᾳ.

[a] L. 4. § 29. l. 7. § 29, 66. Sup. § 18. [b] L. 6. § 36. [c] L. 3. § 2. [4] L. 4. § 23. Sup. § 18. [5] L. 7. § 25. [6] Sup. § 23.

[7] L. 3. § 16. [8] L. 7. § 66. Sup. § 13. [9] Sup. § 68. Sup. § 28. [10] Sup. § 1. l. 3. § 4. l. 7. § 15. [11] L. 12. § 1. [12] L. 6. § 30. [13] L. 7. § 59. [14] L. 11. § 9, 13. [15] L. 4. § 29. [16] Sup. § 44.

LI. [7] Μήτε ὃν [8] πρᾶξεσιν ὀκνηρὸν· μήτε ἐν [8] ὁμιλίαις φύρειν· [8] μήτε ὃν [8] φαντασίαις ἀλλοῖος· μήτε τῇ ψυχῇ καθάπαξ συνέλκεσθαι· ἢ ἀποθορυβεῖσθαι· μήτε ὃν τῷ βίῳ ἀφελεῖσθαι· [9] πλείνεσι, πρεμομοῦσι, καθάραις ἐλαύνεσι. τί οὖν ταῦτα πρὸς τὸ [10] δύνασθαι μένειν καθαρὸν, φρόνιμον, σώφρονα, δικαίαν; οἷον [10] εἴ τις παρεκάσει πηγῇ διαυγεῖ καὶ γλυκείᾳ, βλασφημοίη ἐπ' αὐτῷ, ἢ ἐὰν ἐπιβάλῃ πίλημα ἀναβλύσει· [11] κἂν πολὺν ἐμβάλῃ, κἂν κοπρίαν, πάλιστα διαχεόμενον ἀπὸ καὶ ἐκπλύσει, καὶ [12] ἀβαμῶς βαφήσεται. πῶς οὖν [13] πηγὴν αἰώνιον ἕξεις, καὶ μὴ φρέαρ; φῦσι σεαυτὸν πάσης ὥρας εἰς ἐλευθερίαν, [14] μετὰ τοῦ ἁπλοῦς, καὶ αἰδημόνως.

LI. Amarus est cucumis: mitte vepres in via: declina. sufficit. nè pergas dicere, *Quare autem in mundo ista sint?* ludibrio enim futurus es homini scientiæ naturalis perito, perinde ac fabro aut sutori, si huic vitio verteres, quòd eorum quæ conficit ramenta ac segmenta in officina ejus cerneres. & illi tamen quò projiciant habent, cùm universi natura nihil extra se habeat; sed, quod in hac ejus arte maximè mireris, cùm se certis terminis circumscripserit, quicquid intra se corrumpi, senescere, ac inutile fieri videtur, in semet convertit, aliâque ex his ipsis nova producit; adeò ut nec materiâ extraneâ opus habeat, nec quò putrefacta projiciat, desideret. ita contenta manet & loco suo, & materiâ suâ, & arte sibi propriâ.

LII. [15] Ὁ μὴ οἶδεν οἷός ἐστι κόσμος, οὐκ οἶδεν ὅπου ἔστιν. ὁ δὲ μὴ εἰδὼς πρὸς ὅ, τι πέφυκεν, οὐκ οἶδεν ὅστις ἐστὶν, οὐδὲ τί ἐστι κόσμος. ὁ δέ τι τούτων ἐλλείπων, οὐδὲ πρὸς ὅ, τι αὐτὸς πέφυκεν εἶποι. τίς οὖν φαίνεταί σοι [16] ὁ τὴν περὶ τῶν ἑαυτῶν ἔπαινον

LII. Qui nescit esse mundum, ubi sit nescit. qui nescit ad quid natus sit, nec quis ipse, nec quid mundus sit, novit. qui autem in horum alterutro deficit, nec ad quid ipse natus sit, dicere potest: qualis ergò tibi videtur is, qui vanos hominum eorum plausus vel

aversatur

aversatur vel aucupatur, qui nec ubi sint, nec qui sint ipsi, nôrunt?

LIII. Num in vocis habes ab eo laudari, qui intra horulæ spatium ter semet execratur? num quæstudes placere, qui nec sibi ipse placet? aut quomodo sibi placet, quem omnium ferè, quæ facit ipse, pœnitet?

LIV. Curæ tibi deinceps sit, non tam cum aëre ambiente te conspirare, quàm menti cuncta ambienti consentire. neque enim minùs vis illa intellectualis ubique diffusa est & permeat cuivis exposita qui attrahere eam potest, quàm aëria cuilibet cui respirationis est compos.

LV. Generatim malitia mundo non obest: particulatim nec alteri cuiquam. huic tantùm est noxia, cui concessum est ab ea immunem esse, quandocunque id ipse voluerit.

LVI. Arbitrio meo ex æquo res indifferens est arbitrium vicini mei, atque animula aut caruncula ejus. etiamsi enim quàm maximè alter alterius causâ mutuò nati simus, mentium tamen nostrarum cuilibet peculiaris sua constat potestas. alioqui vicini mei malitia malum me faceret: id quod Deo non est visum, nè alieni arbitrii esset miserum me facere.

ἔδοξε τῷ θεῷ, ἵνα μὴ ἐπ' ἄλλῳ ἡ ὃ ἐμὲ ἀτυχῇ.

LVII. Sol defundi videtur, & ubique quidem diffunditur, nec effunditur tamen. illa enim diffusio est extensio tantùm. itaque ab extendendo radii ejus nomen sortiti sunt. cujusmodi verò res sit radius, perspicere licet, si per angustum aliquod foramen lumen à Sole profectum in domicilium tenebricosum subingredi videris. rectà enim procedit, & refringitur quodammodo, ubi corpus aliquod solidum occurrerit, quòd aërem ultrà non admittit. ibi autem consistit, & nec delabitur nec decidit. talem ergò mentis solutionem & diffusionem esse oportet, non effusionem utique, sed extensionem, quæque adversùs obvia quælibet impedimenta non violentam & impetuosam collisionem adhibeat, nec

φόβον, [1] ἢ ὄλεθρον, [ἢ] οἱ ὑπ' ἔτους εἰσὶν, ἢ οἱ ἐν τῷ σώματι ἐόντες εἰσὶ γινώσκουσι;

LIII. [2] Ἐπιγράδην θέλεις ὑπὸ ἀνθρώπου, πρὶν ἢ ἔσχατα ἐκεῖνα καταφρονῆσαι; ἀρέσκειν θέλεις ἀνθρώπῳ, [3] ὃς οὐκ ἀρέσκει ἑαυτῷ; [4] ἀρέσκει ἑαυτῷ, ὁ μετανοῶν ἐφ' ἅπασι σχεδὸν οἷς πράσσει;

LIV. Μηκέτι μόνον [5] συμπνεῖν τῷ περιέχοντι ἐθέλε, ἀλλὰ πάντα γε [6] συμφρονεῖν τῷ περιέχοντι πάντα νοερῷ· ὑγιὲς γὰρ τὸν ἢ νοερὰ δύναμις πάντη κέχυται καὶ διαπερόητικὴ τῷ ὑποστάσει δυνάμεως, ὅσῳ ἡ εἰσέρησις τῷ ἀναπνεῦσαι δυναστεύει.

LV. Γενικῶς μὲν, [7] ἡ κακία οὐδὲν βλάπτει τὸν κόσμον. ἡ δὲ κατὰ μέρος, [8] οὐδὲν βλάπτει τὸν ἕτερον, [9] μόνῳ δὲ βλαβερὰ ἔξι τοῦτο, [10] ᾧ ἐπιτρέπεται καὶ ἀπαλλάττεται αὐτῆς, ὁπόταν θελήσῃ.

LVI. [11] Τῷ ἐμῷ προαιρετικῷ οὐδὲν πλησίον προαιρετικὸν ἕξις ἀδιάφορόν ἔξιν, ὡς καὶ ὁ πολυμόχθιον ἀστὴ, καὶ τὸ βραχύδιον. καὶ γὰρ εἰ ὅλι μᾶλλον [12] ἀλλήλων ἕνεκεν γεγόναμεν, ἀλλ' ὅμως [13] ἐν τοῖς ἰδίοις ποιεῖται τὸν ἀγαθὸν ἡ τὸ πλησίον κακία ἐμοὶ κακὸν ἔξι [14] οὐδ' ὅν [15] ὅσῳ ὃν ἐμὲ ἀτυχῇ.

LVII. [16] Ὁ ἥλιος καταχεῖσθαι δοκεῖ, καὶ πάντη γε κέχυται, ἐκπίπτει δ' οὐ. ἡ γὰρ ἔκχυσις αὐτοῦ τάσις ἔξιν· ἀκτῖνες γὰρ αἱ αὐγαὶ αὐτοῦ, ἀπὸ τοῦ ἐκτείνεσθαι λέγονται. ὁποῖόν δέ ἔξιν ἀκτὶς, ἴδοις ἂν εἰ φῶς διὰ τινος στενοῦ εἰσδυόμενον οἴκημα σκοτεινὸν· γίνεται γὰρ [17] κατ' εὐθὺ, καὶ ὥσπερ διαιρεῖταί τε πρὸς τὸ στερεμνιόν, ὅταν ἐμπέσῃ, διαίρεσιν τὴν ἐπέκεινα οὐκ ἔπεσε. [18] ἐνταῦθα γὰρ ἔστη, καὶ ὁ καταλείπει οὐκ ἔπεσε. τοιαύτην οὖν τὴν λύσιν καὶ διάχυσιν τῆς διανοίας δεῖ γίνεσθαι, μηδαμοῦ ἐκχυσιν, ἀλλὰ τάσιν, καὶ [19] πρὸς τὰ ἀπαντήσαντα κωλύματα, μὴ βίαιον μηδὲ ῥαιδιάφλεκτον ἢ ἐπέρασιν ποιεῖσθαι.

[1] ἡδίων. Xyl. Lug. ἢ διάκονον f. l. 11. § 11.
[2] L. 3. § 4. l. 4. § 3.
[3] L. 5. § 10.
[4] L. 6. § 16. Sup. § 10.
[5] L. 6. § 16. l. 9. § 8.
[6] L. 9. § 1. l. 10. § 21.
[7] L. 5. § 35.
[8] L. 2. § 1. l. 4. § 7.
[9] L. 9. § 4.
[10] L. 2. § 11. l. 7. § 71. l. 10. § 13.
[11] L. 5. § 20. 6. § 32.
[12] L. 2. § 1. Inf. § 59.
[13] L. 5. § 3. 7. 12. § 3.
[14] L. 2. § 1. l. 5. § 35.
[15] L. 2. § 11.
[16] L. 12. § 30.
[17] Inf. § 60.
[18] L. 10. § 33.
[19] L. 6. § 50. l. 8. § 32. l. 10. § 12.

μηδὲ μὴ κακοπαθεῖν, ἀλλὰ ἴσασθαι, καὶ ὅτι λήψεται ὃ δεχόμενον. αὐτὸ γὰρ ἑαυτὸ στερήσει ἡ αὐχμὸς, ὃ μὴ πᾶσα πέμπον αὐτῷ.

LVIII. Ὁ θάνατον φοβέμενος, ἤτοι ἀφαισθησίαν φοβεῖται, ἢ ἄλλην αἴσθησιν ἐτέραν. ἀλλ' [1] ἔστι σοὶ μὲν ἀφαισθησία, οὐδὲ ἔχεις τινὰ αἴσθησιν· ἔστι δὲ ἄλλοιοτέραν αἴσθησιν κτήσῃ, ἄλλοῖον ζῶον ἔσῃ, καὶ οὐκ ἔτι ζῶν ὁ παύσῃ.

[1] L. 7. § 32. Sup. § 25.

LIX. [2] Οἱ ἄνθρωποι γεγόνασιν ἄλλήλων ἕνεκεν. [3] δίδασκε οὖν, ἢ φέρε.

[2] Sup. § 56. l. 9. § 1. [3] L. 5. § 28. l. 9. § 11.

LX. Ἄλλως βάλλει, ἄλλως νοῦς φέρει· ὁ μὲν τοι νοῦς, καὶ ὅταν συλλαμβάνῃ, καὶ ὅταν πρὸς τὸ σκόπιμον στρέφεται. [4] φέρεται κατ' ἰδίαν ὁδὸν [5] ἥτιον, καὶ ὅπου ὃ πρόκειμον.

[4] L. 6. § 16. Sup. § 57. [5] ἧττον s. κακ. [καὶ] del. Pint. [πρόκειται] f. [6] L. 9. § 17. [7] Scr. Boot.

LXI. [6] Εἰσάναι εἰς τὸ ἡγεμονικὸν ἑκάστου ἀρχὴ [7] ἢ καὶ ἑτέρῳ ἐπιβῆναι εἰς τὸ ἑαυτοῦ ἡγεμονικόν.

etiam decidat, sed consistat, & illustret quicquid eam admiserit. privabit enim semet splendore illius, siquis eam non transmiserit.

LVIII. Qui mortem formidat, vel sensûs extinctionem, vel hujusmodi aliquem sensum formidat. atqui, si sensum nullum prorsus habueris, nec mali quicquam sensurus es; sin sensum aliusmodi, animal aliusmodi futurus es, nec vivere desines.

LIX. Homines alter alterius causâ nati sumus. itaque aut doce, aut sustine.

LX. Aliter sagitta, aliter mens fertur. mens enim tam cùm cavet, quàm cùm considerat, rectâ fertur, nec minus ad scopum sibi propositum tendit.

LXI. In mentem alterius cuiusque descendere; sed & in suam alterum descendere quemlibet patere.

ΒΙΒΛΙΟΝ Θ. LIB. IX.

[1] L. 2. § 1. l. 8 § 59.

Ἀδικεῖ, ἀσεβεῖ. [1] τὸ γὰρ τῶν ὅλων φύσεως καταχρησάμενος εἰς τὰ λογικὰ ζῶα ἕνεκεν ἀλλήλων, ὥστε ὠφελεῖν μὲν ἄλληλα κατ' ἀξίαν, βλάπτειν δὲ μηδαμῶς· ὁ [2] τὸ βέλτιστον τούτου παραβαίνων, ἀσεβεῖ δηλονότι εἰς τὴν πρεσβυτάτην τῶν θεῶν· ἡ γὰρ τῶν ὅλων φύσις, ὅπερ ἐστὶ φύσις. [3] τὰ δὲ γε ὄντα πρὸς τὰ καταργηθέντα πάντα οἰκείως ἔχει· ἔτι δὲ καὶ ἀλήθειαν αὐτὴν ὀνομάζεται καὶ τῶν ἀληθῶν ἀπάντων πρώτη αἰτία ἐστίν. ὁ μὲν οὖν ψευδόμενος ἀσεβεῖ, καθόσον ἐξαπατᾷ ἀδικεῖ· ὁ δὲ ἄκων, καθόσον διαφωνεῖ τῇ τῶν ὅλων φύσει, καὶ καθόσον ἀκοσμεῖ, μαχόμενος τῇ τοῦ κόσμου φύσει· μάχεται γὰρ ὁ ὅπη τὰ πάντα τοῖς ἀληθέσι φερόμενος πρὸ ἑαυτοῦ.

[1] L. 7. § 9.

QUI injustè agit, impiè agit. cùm enim universi natura animalia rationalia, sui invicem gratiâ condiderit, ut sibi invicem pro cujusque dignitate prosint, nec ullâ ratione sibi invicem obsint; qui naturæ placitum hoc violat, impiè prorsus agit adversùs numinum omnium antiquissimum. etenim universi natura, rerum est omnium natura. omnia autem quæ existunt necessitudine quâdam mutuâ sunt sibi invicem conjuncta, sed & eadem, quæ natura, veritas quoque nuncupatur; estque prima omnium quæ vera sunt, causa. itaque qui sciens volens mentitur, impiè agit, in quantum fallendo injustè agit; qui nolens nesciúsque, in quantum universi naturæ dissentit, & in quantum mundi ordinem pulchrè compositum infringit, dum mundi naturæ adversatur enim, qui, quantum in se est, ad ea quæ veritati adversa sunt, fertur. à

natura

natura siquidem subsidia jam olim acceperat, quibus perfici factum est, ut falsa à veris nunc discernere nequeat. Quin etiam quæ voluptates, tanquam quæ sint bonæ fingitur, delectent tanquam quæ mala sint, fugit. impiè hic quoque agit. necesse est enim, ut is qui sic affectus fuerit, de rerum natura sæpe conquestetur, quasi ea bonis malisque præter meritum utriusque aliquid attribuat; cùm mali sæpenumero voluptatibus diffluant, eisque rebus, quibus eæ comparantur, abundent; boni contra in dolore versentur, atque in casus ejusmodi, qui dolorem solent parere, incidant. abstinet, qui dolorem timet, eorum aliquid timebit, quæ in mundo necessariò futura sunt. hoc est autem impium, & qui voluptatem fugitat, injuriam inferendo non abstinebit. hoc autem apertè impium oportet autem, ad quæ rerum natura ex æquo se habet, (nec feciſſe utique utraque, nisi ad utraque se ex æquo haberet) adversùs hæc eadem eum pariter esse ex æquo affectum, qui naturæ ductum sequi desiderat, quo natus sit consentire possit. quicunque ergò adversùs dolorem & voluptatem, vel mortem & vitam, vel gloriam & ignominiam, ad quæ rerum natura ex æquo se habet, non ex æquo afficitur, impiè hunc agere liquidò constat. per hoc autem quod dicitur universi naturam istis ex æquo uti, intelligo ista ex æquo uti evenire ex serie quadam rerum prodeuntium sibique invicem succedentium juxta antiquissimum quendam providentiæ motum, quo à principio illa ad hanc rerum omnium ordinationem & adornationem se conculit cùm rationes quasdam rerum futurarum apud se concepisset, & facultates quasdam existentiarum, transmutationum, & successionum istiusmodi fœcundas discrevisset.

ἀφορμὰς γὰρ προειλήφει τοῦτο ἡ φύσεως, ὧν ἀμελήσασι ἐκ οἷός τε ἔστι νοῦν [1] ἔχειν τὰ ψευδῆ ἀπὸ τῶν ἀληθῶν. ἔστι μὲν [2] οὖν τὰς ἡδονὰς ὡς ἀγαθὰς διώκειν, τὰς δὲ πόνους ὡς κακὰ φεύγειν, ἀσεβὲς. [3] ἁμάρτημα γὰρ τοιοῦτον, μέμφεσθαι πολλάκις τῇ κοινῇ φύσει, ὡς περὶ ἀξίαν τι ἀπονεμούσῃ τοῖς φαύλοις, καὶ τοῖς σπουδαίοις. ἔστι δὲ πολλάκις τοὺς μὲ φαύλως ἐν ἡδοναῖς εἶναι, καὶ τὰ ποιητικὰ τούτων κεκτῆσθαι· τοὺς δὲ σπουδαίους, πόνῳ, καὶ τοῖς ποιητικοῖς τούτου περιπίπτειν. εἶτα δὲ φοβεῖσθαι τοὺς πόνους, φοβηθήσεταί ποτε καὶ ἐπιθυμήσει τι ἐν τῷ κόσμῳ τούτου δεῖσθαι ἀσεβές. ὅτε διώκων τὰς ἡδονὰς, [4] οὐκ ἀφέξεται τοῦ ἀδικεῖν. τοῦτο δὲ ἐναργῶς ἀσεβές. ἔχει δὲ περὶ ἃ ἡ κοινὴ φύσις ἔστησεν ἴσχύ (εἰ γὰρ ἀμφότερα ἐποίει, εἰ μὴ περὶ ἀμφότερα ἔστησεν ἂν) περὶ ταῦτα καὶ [5] τὰς τῇ φύσει βελομένους ἕπεσθαι, [6] ὁμογνώμονας ὀρθῶς, [7] ὄντας δεκτικοὺς. ὅστις δὲ περὶ πόνους, καὶ ἡδονὰς, ἢ δυνάσθαι καὶ ζῆλον, ἢ δόξαν καὶ ἀδοξίαν, οἷς ὅπως ἡ κοινὴ ὅλων φύσις χρῆται· ἄνευς ἐστὶν ὅπως ἔχει. δῆλον δὲ ὅτι [illegible] λέγεται καὶ περὶ τούτοις ὅπως ἡ χρεία φύσιν, ὅτι τοῦ κατὰ τὸ [8] συμβαίνειν ὅπως κατὰ δὲ ἕξεις γινομένοις, καὶ ἐπιγινομένοις ὁρμῇ τινι [9] ἀρχαίᾳ τῆς προνοίας, [10] καθ' ἣν ἀπό τινος ἀρχῆς ὥρμησεν ὅτι τόνδε τὸν διακόσμησιν, συλλαβοῦσά λόγους τῶν ἐσομένων, καὶ δυνάμεις γονίμους ἀφορίσασα, ὑποστάσεών τε, καὶ μεταβολῶν, καὶ διαδοχῶν τοιούτων.

[1] L. 8. § 26.
[2] L. 2. § 11.
[3] L. 6. § 16, 41.
[4] L. 11. § 18.
[5] L. 3. § 12. l. 6. § 55. l. 10. § 15.
[6] L. 8. § 54. l. 10. § 21,
[7] L. 11. § 16.
[8] L. 2. § 11. l. 6. § 34.
[9] L. 11. § 20.
[10] L. 7. § 75. Inf. § 28.

II. Gratius equidem foret, ut priùs defungeretur quispiam, quàm mendacitatem, simulationem, luxum, fastum delibâsset. secundus autem ab hoc gradus, horum satur saltem ut emori præoptet, quàm improbitati immorari. an nondum

II. Χαριέστερον μὲν δὴ τοῦ μὴ [11] ἀγαθὸν ψευδολογίας, καὶ πάσης ὑποκρίσεως καὶ τρυφῆς καὶ τύφου χλιόμβρου ἐξ ἀνθρώπων ἀπελθεῖν. τὸ δὲ οὕτω [12] χρεωδεέστατα γὰρ τούτων [13] ἀποπνεῦσαι, δεύτερον πλοῦς; [14] ἢ περιπεσεῖσθαι περισπασθῆναι

[11] L. 3. § 8.
[12] Inf. § 37.
[13] L. 5. § 4.
[14] περιπεσεῖν ἢ περισπ. Lug.

φερομαι δῆλα τῇ καλίᾳ. καὶ ὕπου σε οὐδὲ ἡ πεῖρα πείθῃ φεύγειν ἐκ τοῦ λοιποῦ; λοιμὸς γὰρ ἀφθορίᾳ ἀκούομεν, πολλῷ γε μᾶλλον ἡ τοιαύτη τοῦ περιεχομένου τούτου συμπλοκὴ τὴν ἀρὰ τὴν δυσκρασίαν τοῦ ζῴου αὐτοῦ μὴ γὰρ ζῴων λοιμός, καὶ ὁ ζωὸς ἔστιν· ἐκεῖνα δὲ μὲν ἀνθρώπων, καὶ ὁ ἄνθρωπος εἶναι.

[1] L. 2. § 3.
[2] L. 2. § 17.

III. Μὴ καταφρόνει θανάτου ἀλλὰ εὐαρέστει αὐτῷ, οἷς ἡ φύσις ἐθέλει. ὅσον γὰρ ἔξεστι τοῦτο νεάσαι, καὶ γηράσαι, καὶ τελειῶσαι, καὶ ὠδῖνας, καὶ ἡβῆσαι, καὶ πολιὰς ἐνεγκεῖν, καὶ γεννῆσαι, καὶ κυοφορῆσαι, καὶ ἀποκλῖναι, καὶ τὰ ἄλλα τὰ φυσικὰ ἐνεργήματα, ὅσα αἱ τῆς

[3] L. 3. § 7. l. 6. § 2.
[4] L. 3. § 7. l. 10. § 14.
[5] L. 5. § 36,
[6] L. 2. § 17. l. 5. § 10.
[7] L. 2. § 12. l. 4. § 5.

σὺ βίᾳ ἔχουσι φέρουσιν, οὕτω καὶ σὺ πρὸς ταῦτα ἔχε. ἀλλὰ ἐμμένειν ἐστὶ τοῦτο τὸ λελογισμένον, μὴ ἐλαφρῶς, μηδὲ ἀστικῶς, μηδὲ παρηκολουθηκότως ὅλως ἢ δεδιδαγμένως ἔχειν ἀλλὰ ἐμμένειν δεῖ μόνοις τοῖς φυσικοῖς ἐνεργείαις, ἐν οἷς δὲ μᾶλλον ἐν τῷ σώματι σου τῷ ἐλύπησε τοῦτο ὑπομενεῖται. εἰ δὲ

[8] L. 4. § 50.

ἰδιωτικὸν πρόσπτωμα ἀλογήσεως ἀθέλξει μᾶλλόν σε ἐσηλλαγμένον ἢ δεδιδαγμένον ποιῆσαι, ἢ ὑπόκρισις ἢ

[9] L. 8. § 22.
[10] L. 6. § 27, 28.
[11] L. 4. § 50.
[12] ἢ ἀνοχὴ] f.
[13] L. 4. § 50.
[14] L. 2. § 1. l. 6. § 26, 27.
[15] L. 3. § 4.
[16] L. 10. § 36. l. 11. § 9.
[17] Inf. § 9.
[18] L. 5. § 25,
[19] L. 8. § 55. l. 11. § 18.

τοῦ κοινωνεῖν τοῖς θεοῖς. [8] οὐ γὰρ μενεῖ ἐφ' ἱκανὸν χρόνον ἐν τούτοις, [9] μηδὲ ἐπὶ πολὺ [10] σοι ἔσται [11] ἐμπεφυρμένη. [12] φροντιστέον μὲν οὖν αὐτοῖς [13] ἵνα μὴ [14] κἀκείνου καὶ ὡραίως φέρῃ· μεμνῆσθαι μέντοι ὅτι [15] οὐδὲν ἀνθρώπων ὁμοδογματούντων σοι ἡ ἀπαλλαγὴ ἔσται, τοῦτο γὰρ μόνον εἴπερ ἄρα, ἀνθέλκων [16] τοιούτου τοιοῦτον δόγματα παρεισποιημένοις. νῦν δὲ ὁρᾷς, ὅσῳ ὁ κόσμος ἐν τῇ διαφωνίᾳ τοῦ συμβιώσεως ὥστε εἰπεῖν, δεῦτε ἔλθῃς, ὦ θάνατε, μή πως καὶ αὐτὸς [17] ἐπιλάθωμαι ἐμαυτοῦ.

IV. [18] Ὁ ἀμαρτάνων ἑαυτῷ ἀμαρτάνει. [19] ὁ ἑαυτὸν κακῶν, κακὸν ἑαυτὸν ποιῶν.

experientia tibi ipsa suadet, ut è peste illa profugias? pestis est enim, mentis corruptio, & pernicioſa quidem magis ea, quàm aëris hujus circumfusi intemperies & alteratio ejuſmodi. hæc enim animalium, quâ ſunt animalia; illa hominum lues eſt, quâ ſunt homines.

III. Mortem noli contemnere, ſed animo lubenti excipe, tanquam ex eorum quæ natura vult, numero quod ſit. cujuſmodi enim res eſt, adoleſcere, ſeneſcere, creſcere, adultum eſſe, barbatum eſſe, dentire, caneſcere, ferere, prægnantem eſſe, parere, aliáq; id genus opera naturalia, quæ vitæ tuæ ſectum ferunt: tales, ejuſmodi planè res eſt & diſſolvi. hominis eſt igitur conſideratæ, nec temerariè, nec impetuosè, nec faſtuosè advenientis mortem ſe gerere: ſed tanquam opus naturale, eam præſtolari, quo modo nunc præſtolaris, donec uxoris tuæ utero fœtus prodeat. ità expectanda eſt hora, quâ animula tua involucro iſti excidet. ſi autem vulgare vis phantaſmatum, quod cor tamen attingat, morti facilem cumprimis præſtabit te, ſi conſideraveris res ſubjectas, à quibus morte divelleris, moréſque hominum quales ſint quibus anima tua ulterius non immiſcebitur. etiamſi enim offendi eis te nequam oporteat, ſed curare eos, quin eidèque ferre; meminiſſe tamen licuerit, quòd ab hominibus hæc idem tecum ſentientibus diſcedurus es. hoc enim ſolum, ſiquid eſt aliud, nos retraheret & in vita contineret, ſi cum eadem ſentientibus vitam degere daretur. nunc autem vides, quanta moleſtia ex diſſenſu mutuo eorum quibuſcum vivitur, oriatur. ut dicere liceat: *Properè accedas ô mors; nequando & ipſe obliviſcar mei.*

IV. Qui peccat, ſibimet ipſi peccat qui injuſtè agit, ſibi nocet, dum malum ſe facit.

V. Sæpenumero contingit ut injustè agat, tam qui non facit aliquid, quàm & qui facit.

VI. Sufficit præsens existimatio certa, & actio præsens communicativa, & affectio præsens casum omnem à prima rerum omnium caussâ provenientem lubenter excipiens.

VII. Imaginationes absterge; motus compesce; appetitionem extingue; mentem in potestate sui contine.

VIII. In animantia irrationalia, anima una distribuitur; in rationalia verò anima una intellectiva dispertitur. quemadmodum & terrestrium omnium una est terra; unâque luce cernimus omnes, & aëre uno spiramus, quotquot visûs vitæque participes sumus.

IX. Quæcunq; aliquid iii commune participant, ad id quod est generis ejusdem sectim promptè feruntur. ad terram mole suâ fertur terrestre quodvis; in idem confluit humidum omne; & aëreum itidem quodcunq;. ut necesse sit vi aliquâ intercludi ea, id nè faciant. sursum fertur ignis ob ignem elementarem. cum omni verò, qui istic est, igni adeò simul accendi proclivis est, ut materia omnis liciior paulò incendi prompta admodum sit, eò quòd minùs sibi admixtum habeat, quod incendium prohibeat. proinde & quicquid naturæ intellectualis est in commune particeps, ad sibi cognatum pariter, vel multò magis etiam, promptè fertur. quò est enim rebus aliis præstantius, hoc est promptius. ei quod sui generis est commisceri & cum eo quodammodo coalescere. hinc apud irrationalia existunt examina, armenta, pullorum educationes, & quasi amores quidam. etenim istis animæ insunt; itaque in subjecto præstantiori vis illa congregativa intensior reperitur, quàm in stirpibus, lapidibus, aut lignis. hinc & in rationalibus, respublicæ, amicitiæ, familiæ, concilia; item belli tempore fœdera, & induciæ. quin & in præstantioribus adhuc, licèt modo quodam à se in-

V. Ἀδικεῖ πολλάκις ὁ μὴ ποιῶν τι, ὡς καὶ ὁ ποιῶν τι.

VI. [1] Ἀρκεῖ ἡ [2] φαντασία, [3] ἐπαληψις καταληπτική, ἡ πορεία [4] προῆξις κοινωνική, καὶ ἡ πρᾶξις διάθεσις [5] εὐαρεστικὴ τοῖς κατὰ [6] φύσιν τὰ ὅτι τῆς αἰτίας συμβαίνον.

VII. [7] Ἐξάλειφε φαντασίας· παῦσαι ὁρμῶν· σβέσαι ὄρεξιν· ἐφ' ἑαυτῷ ἔχε τὸ ἡγεμονικόν.

VIII. [8] Εἰς μὲ τὰ ἄλογα ζῶα μία ψυχὴ διήρηται· [9] εἰς δὲ τὰ λογικὰ μία νοερὰ ψυχὴ μεμέρισται· ὥσπερ καὶ [10] μία γῆ ἐστὶν ἀπάντων τῶν γηΐνων, καὶ [11] ἓν φῶς ὁρῶμεν, καὶ [12] ἕνα ἀέρα ἀναπνέομεν, ὅσα ὁρατὰ καὶ ἔμψυχα πάντα.

IX. [13] Ὅσα κοινῇ τινὸς μετέχει, φέρεται πρὸς τὸ ὁμογενὲς κατάβασιν· [14] τὸ γηΐνον πρὸς γῆν ῥέπει καὶ τὸ ὑγρὸν πρὸς [15] σύῤῥουν, τὸ ἀεροῦσθαι ὁμοίως· ὅστε χρείας τοῦ διαστήματος καὶ βίας. τὸ πῦρ ἀνωφερὲς μᾶλλον, διὰ τὸ στοιχειῶδες πυρὶ πρὸς τὸ ἐν τῷ ὑπερώῳ πᾶν· οὕτω καὶ τὸ ὑλικὸν [illegible] οὐκ ἐξαπίνης ἔρχεται, ἀλλὰ τὸ ἐλάττιστον ἐμποδιζόμενον αὐτῷ τὸ καλυπτικὸν πρὸς ἔξαψιν. καὶ τοίνυν [16] πρὸς τὰ κοινῆς νοερᾶς φύσεως μέτοχον, πρὸς τὸ συγγενὲς ὁμοίως κατάβασις, ἢ καὶ μᾶλλον. ὅσῳ γὰρ ἔστι κρεῖττον τοῦτο τὰ ἄλλα, τοσούτῳ καὶ πρὸς τὸ συγκεραύνασθαι τῷ οἰκείῳ καὶ συγκαῦναι ἑτοιμότερον. οὐδὲν γὰρ [17] ὅπως μὴ πρὸς ἀλόγων εὑρέθη ζωήν, καὶ ἀγέλαι, καὶ νεοσσοτροφίαι, καὶ οἷον ἔρωτες· ψυχαὶ γὰρ ἤδη ἔνεισιν ἐκεῖσε, καὶ τὸ συναγωγὸν ὅπου τοῦ κρείττονι ὑπεινόμενον εὑρίσκετο, οἷον ἔνθα ὑπὸ φυτῷ λίθῳ, ἢ ὑπὸ λόγων, ἢ ξύλων. ὅπου δὲ [18] πρὸς λογικῶν ζώων, πολιτεῖαι, καὶ φιλίαι, καὶ οἶκοι, καὶ σύλλογοι· καὶ ἐν πολέμοις συνθῆκαι καὶ ἀνοχαί. ὅπου δὲ πρὸς τὰ κρείττονα, καὶ ἐνδιεσπώτων ζώων ἕνωσις κατέστη,

[1] L. 8. § 7, 22. l. 7. § 54. l. 12. § 3.
[2] L. 6. § 2.
[3] L. 8. § 26.
[4] Inf. § 23.
[5] L. 3. § 6.
[6] παρὸν f.
[7] L. 7. § 29.
[8] L. 4. § 40. l. 12. § 30.
[9] L. 4. § 4. l. 7. § 9.
[10] Inf. § 9.
[11] L. 8. § 57. l. 12. § 30.
[12] L. 8. § 54.
[13] L. 5. § 4. l. 7. § 50.
[14] Sup. § 9.
[15] ὅτι τὸν ῥεῦν f. Lug. An.
[16] L. 5. § 16, 30. l. 12. § 26.
[17] L. 6. § 16. l. 11. § 18.
[18] Inf. § 23. l. 12. § 30.

οἷον

οἷα, [1] ὄπτ' ἄστρων· ὕτως ἡ ὅτι τὸ κρεῖττον [1] L. 6. § 43. l. 11. § 27.
ἐπανάβασις συμπάθημα, [2] ἐν ὃν διεσῶσαν [2] L. 7. § 13.
ἁρμάζεσθαι ἐδύνατο. ὅρα οὖν τὸ νῦν γινό-
μενον. [3] μόνα γὰρ τὰ νοερὰ νῷ [4] ὁπλέλλη- [3] L. 11. § 18, 20.
σθαι πρὸς ἄλληλα πεφυκότα ἐν συνδύσεως, [4] Sup. § 3.
ἐν τὸ συρρέον ὧδε μόνον ἐν βλέπεται· ἀλλ' ὁ-
μοίως καὶ τοι φύσητες πρὸς ἁρμάζεσθαι ἀνοντα-
ται. κρατεῖ γὰρ ἡ φύσις· ὀψὲ δ' ὃ λέγω πα-
ρεμφυλάττων. [5] ῥᾴδιον γὰρ εὑρεῖν ἐκ [5] L. 12. § 30.
δὲ γεώδους καὶ μισθαρίου γεώδες προσαπτό-
μενον, ἢ παρ' ἀνθρώπου [6] ἀνθρώπῳ ἀπερ- [6] L. 8. § 34.
σμένον.

X. [7] Φέρε καρπόν, ἐν ἀνθρωπος, ἐν [7] Sup. § 19. l. 11. § 1.
θεὸς, ἐν ὁ κόσμος· ἐν τῇ οἰκείαις ὥραις
ἕκαστα φέρει. εἰ δ' ὃ ἔμαθεν καὶ μείους [8] πέ- [8] πέπειρεν Lug.
φυκεν ὅτι ἀμπέλου ἐν τὸ ὁμοίων, τοῦτο τοῦ-
το· [9] ὁ λόγος δ', ἐν κοινὸν, ἐν ἴδιον καρ- [9] L. 4. § 24.
πὸν ἔχει· ἐν γάνος ἐξ αὐτοῦ τοιαῦτ' ἕτερα,
ὁποῖόν ἐν αὐτὸς ἔχειν ὁ λόγος.

XI. [10] Εἰ μὲ δύνασαι, μεταδίδασκε· εἰ [10] L. 5. § 28. l. 8. § 59.
δὲ μή, μέμνησο, ὅτι [11] πρὸς τοῦτο ἡ φιλά- [11] Inf. § 42.
νεια σοι δέδοται· ἐν [12] οἱ θεοὶ δ' εὐμενῶς ἐσι τοῖς [12] L. 7. § 70. Inf. § 27.
τοιούτοις εἰσὶν· εἰς ἵνα δ' ἐν ὠφεληθῶσιν, εἰς [13] L. 5. § 5. l. 8. § 8.
ὑγίειαν, εἰς πλοῦτον, εἰς δόξαν· ὕτως εἰπὲ [14] ἢ
ἔξεσι δ' ἐν αἱ εἰσὶ, [15] ἰδὲ ὁ [15] L. 3 § 12. l. 8. § 47.
κωλύων;

XII. [16] Πόνει, μὴ [17] ὡς ἄθλιος, μη- [16] L. 1. § 5. l. 5. § 5.
δὲ ὡς ἐλεᾶσθαι ἢ [18] θαυμάζεσθαι θέλων. [17] L. 1. § 15, 16.
ἀλλὰ μόνον ἓν θέλε, κινεῖσθαι ἐν ἴσχεσθαι, [18] L. 1. § 7.
[19] ὡς ὁ πολιτικὸς λόγος αἰτεῖ. [19] L. 4. § 24. Sup. § 8.

XIII. Σήμερον ἐξῆλθον πᾶσης περιεσ- [20] L. 1. § 15. Inf. § 41.
τως μᾶλλον ἐν ἐξέβαλον πάσης [20] περι- [21] L. 4. § 3.
στασιν· [21] ἔξω γὰρ σοῦ μοῦ, ἀλλὰ [22] ἔνδον ἐν [22] L. 10. § 38.
ἐν ὑπολήψεσι.

XIV. Πάντα [23] ταῦτα, [24] συνήθη ἐν [23] ταὐτὰ Inf. § 28. l. 7. § 1.
τῇ πείρᾳ· [25] ἐφήμερα ἐν καὶ χέρνιβα. [26] ῥύ- [24] L. 4. § 44.
πος ἐν τῇ ὕλῃ. [27] πάντα νῦν, οἷα ἐπ' ἐκεί- [25] Sup. § 48.
νων ὧν κατεθάψαμεν, [26] Inf. § 36.
[27] L. [illegible] § 14.

vicem diffitis, in aſtris nempe, unio tamen quædam exiſtit. ità ſortis præſtantioris eminentia etiam in diſtantibus affectionem ad ſe invicem mutuam producere valuit. vide interim quò res redierit. ſola enim rationalia mutui hujus in ſe invicem ſtudii ac conſenſûs nunc ſunt oblita: confluxúſque ille apud iſta ſola non cernitur. veruntamen, fugiant licèt hoc homines, undique occupantur. prævalet enim natura. obſervando autem id, quod loquor, comperies. faciliùs enim quis terreni quippiam terrenæ rei nulli adjunctum repererit, quàm hominem ab homine omni prorſus ſejunctum.

X. Fructum fert & homo, & Deus, & mundus. & in propria tempeſtate fert horum unumquodque. etiamſi autem uſus formulam hanc loquendi vitiac ſimilibus, præcipuè attribuerit, nihil tamen hoc obſtat, quo minùs & de illis dicatur. ratio verò fructum habet & communem & proprium. oriuntúrque ex ea alia ejuſmodi, cujuſmodi ipſa eſt ratio.

XI. Peccantem, ſi potes, meliora doceto. ſi minùs, memineris, hoc fine clementiam tibi datam eſſe; & Dii autem adversùs tales clementer ſe gerunt. in quibuſdam etiam opem eis porrigunt ſuam, ad ſanitatem nempe, divitias, gloriam conſequendam, adeò benigni exiſtunt idem & tibi licet facere. aut dicas, quis te prohibeat?

XII. Laborem ſuſtine, non ut miſer, nec quo miſerationi vel admirationi ſis aliis. ſed hoc unum velis, ita moveri motúmve ſiſtere, prout ratio civilis exigit.

XIII. Hodie moleſtiâ me omni exemi. vel potiùs moleſtiam à me omnem abjeci. neque enim extra, ſed intra me, in opinione mea exiſtebat.

XIV. Eadem ſunt omnia, uſu familiaria, tempore diaria, materiâ ſordida. præſentia omnia, qualia apud illos quos ſepelivimus.

XV. Τὰ

XV. Res ipsæ foris apud semet consistunt, nec de se quicquam aut norunt ipsæ, aut narrant nobis. quid ergo de eis pronunciat? nemo.

XVI. Non in passione, sed actione situm est, rationalis ac civilis animantis bonum malumque; quo modo nec virtus vitiumve illius in passione, sed in actione consistit.

XVII. Natura projecto nihil est mali, quòd deorum feratur; quòd sursum, nihil boni.

XVIII. Mentes hominum penitiùs introspice. videbis, quos judices pertimescas; quales etiam de semet judices sint.

ἀυτῷ, ⁊ ὁπῇ [8] ἵνας κελεύει φοβῇ, [9] οἵους ⁊ πρὸς [10] ἀυτῷ ὄντας κρίνειν.

XIX. In transmutatione universa existimari tu quoque in jugi alteratione, & corruptione quadam versaris; & mundus tecum uni-

[illegible] situm est,

XXI. [illegible] tio, ita [illegible] cessatio, [illegible] ad [illegible] quæ [illegible] si rursus ad [illegible] vo, tum sub matre, nonn sub patre transiram: cúmque alias haud paucas differentias mutationésque deprehenderis, interroga te, ecquid in his horrendum sit. pari igitur modo nec grave quicquam in vitæ totius terminatione, cessatione, mutatione.

τῶ ὅλῳ σου βίῳ λῆξις, ⁊ παῦλα, ⁊ μετακόλη.

XXII. Recurrito ad mentem tuam, ad universi, ad delinquentis ejusdem. ad tuam, ut ipsam justam [illegible]: ad universi, ut recorderis [illegible] ad delinquentis cujusque, ut consideres, [illegible] an consulto deliquerit; cogitésque simul esse tibi cognatum.

XXIII. Sicut ipse es ad cœtum civilem complendum constitutus: ita actio tua quævis ad vitam ejusmodi consummandam referatur. quæcunque igitur actio tua ad finem ζωῆς πολιτικῆς. [28]πᾶς ἐὰν οὖν πρᾶξίς σου [29]μὴ

XV. [1] Τὰ πράγματα ἔξω θυρῶν ἕστηκεν, [2] αὐτὰ ἐφ' ἑαυτῶν, μηδὲν μήτε εἰδότα πρὸς [2] αὐτόν, μήτε ἀποφαινόμενα. [3] τί οὖν ἀποφαίνεται πρὸς αὐτὸν; ὁ ἡγεμονικός.

XVI. [4] Οὐκ ἐν πάσχῃ, ἀλλ' ἐνεργείᾳ ὁ [5] τῆ λογικῆ πολιτικῆ ζώῃ κακὸν ⁊ ἀγαθόν. κἄσπερ οὐδὲ ἡ ἀρετὴ αὐτῶ κακία αὐτῶ ἐν πάσχῃ, ἀλλὰ ἐνεργείᾳ.

XVII. [6] Τῷ λιθαρριφήτῃ λίθῳ φύσει κακὸν ὃ καταπεσεῖναι, φύσει ἀγαθὸν ὃ ἀνενεχθῆναι.

XVIII. [7] Διέλθε ἐπὶ τὰ ἡγεμονικὰ

[illegible]

XIX. [11] Πάντα ἐν μεταβολῇ. ⁊ [12] αὐτὸς σὺ ἐν διαιωνίᾳ ἀλλοιώσῃ, ⁊ κατά τι φθορᾷ. ⁊ [13] ὁ κόσμος ὅλος.

XX. [14] Τὸ ἁμάρτημα, ὃπερ δύναται [illegible]

XXI. [15] Ἐνεργείας ἀπόληξις, ὁρμῆς [16] ἀπόληψις κενῆς, ⁊ οἷον [illegible] ⁊ [17] φύσει κακόν. [illegible] πολιτικόν, [illegible] ⁊ νεότης [illegible] [18] τέκνον πᾶσα μεταβολή, ἀλλ' οὐ φοβερόν; μέχρι δὴ νῦν [illegible] βίον ⁊ κατὰ τὸν πάππον, εἶτα ⁊ κατὰ τὴν μητέρα, εἶτα ⁊ κατὰ τὸν πατέρα· ⁊ ἄλλας ἴσως πολλὰς διαφορὰς ⁊ μεταβολὰς ⁊ ἀπολήξεις εὕρισκων, ἐπέσχου σεαυτόν, μέχρι δεινόν τινος τοιούτου ἦν;

XXII. [20] Τρέχε δὴ ὃ σαυτῶ ἡγεμονικῷ, ⁊ ὃ τῷ ὅλῳ, ⁊ τὸ τούτου. τὸ μὲν σαυτῷ ἁπλοῦν· [21] νῦν δικαίωσον αὐτὸ ποιῶν· τὸ δὲ [22] τῷ ὅλῳ, ἵνα συμμνημονεύσῃς [23] τίνος μὲν ⁊ ῥιζωθὲν τὸ ὃ τούτου, ἵνα ὑπομένῃς [24] πότερον ἄγνοια ἢ γνώμη, ⁊ ἅμα λογίσῃ [25] συλλήβδην.

XXIII. [26] Ὥσπερ αὐτὸς σὺ πολιτικὸν συμπλήρωμά ἐστιν. Συμπλεκτικὸς εἰ, ὅπως ⁊ [27] πᾶσα

[1] L. 4. § 3.
[2] αὐτῷ.
[3] L. 4. § 39.
[4] L. 6. § 51.
[5] Sup. § 8, 9.
[6] L. 8. § 20.
[7] L. 7. § 62. l. 8. § 61.
[8] L. 5. § 32.
[9] L. 3. § 4. l. 8. § 53.
[10] αὐτῷ.
[11] L. 5. § 23. l. 7. § 18.
[12] Inf. § 21.
[13] L. 4. § 3.
[14] L. 7. § 29. Inf. § 38.
[15] L. 12. § 33.
[16] [illegible]
[17] L. 2. § 17. l. 11. § 34.
[18] Sup. § 19. l. 11. § 35.
[19] L. 7. § 23.
[20] L. 8. § 20.
[21] L. 5. § 3. l. 8. § 7, 22.
[22] L. 3. § 16.
[23] L. 2. § 3, 4.
[24] L. 11. § 18.
[25] ἀγνοῶ.
[26] L. 2. § 1.
[27] Sup. § 9. l. 4. § 4.
[28] L. 2. § 16.
[29] πᾶς ἐὰν νῦν Lug. πᾶς & νῦν delet An.
[30] L. 11. § 19

ἔχῃ τὸν ἀφορισμόν, εἴτε προσοχῶς, εἴτε πρόρρωθεν ὅπῃ τὸ ἡγεμονικὸν τέλος, αὐτὴ [1] ἀφαιροῦ τὸν βίον, καὶ ὅτι ἓν ἓν ἔνα ἔῃ), καὶ φασιόδης ἐστὶν, ὥσπερ ἐν δήμῳ ὁ τὸ καθ' αὑτὸν μέρος διῃρημένος ἀπὸ [2] τοιαύτης συμφωνίας.

XXIV. [3] Παιδίων ἁρπαί, καὶ παιγνία, καὶ [4] νεκρὰ βαστάζοντα, ὅσα ἐνεργάζεται τὸ ὑποκείμενον τὸ τῶν νεκύων.

XXV. [5] Ἡ ὅτι ἡ ποιότης τοῦ αἰῶνος, καὶ ἀπὸ τῆς ὑλικῆς οὐσίας ἀφορισάμενος θεάσῃ· εἶτα καὶ [6] χρόνον προσόριστον, ὅσον πλεῖστον ὑφίστασθαι πέφυκε τοῦτο [7] τὸ ἰδίως ποιόν.

XXVI. [8] Ἀνάπλασις μυρία, ἀφὰ τὸ μὴ ἀρκεῖσθαι τῷ [9] ὑποκειμένῳ [10] ποιῆσαι ταῦτα οἷα προσῆκεν· [11] ἀλλὰ [12] ἅλις.

XXVII. [13] Ὁ τὴν ἀλήθειαν ἀγαπῶν, ἢ μᾶλλον, ἢ τοιαῦτα ἵνα [14] ἐπιφωνήσῃ, ἔρχου ἐπὶ τὰ ψυχάρια αὐτῶν, διέλθῃ ἕως, καὶ ἴδῃ ποῖοί τινες εἰσὶν· οὐκ, ὃς [15] ἐ δεῖ σε ἀνθρώπους, ἵνα τούτοις [16] ἀρέσκῃς αὐτὸς ἀνεπιτήδευτος· [17] ἐμοὶ γοῦν μὴ τοιοῦτος εἶναι φίλος. [18] οἱ θεοὶ δὲ πρόδηλοι εἰσὶν ἑαυτοῖς βοηθοῦσι, [19] καὶ ὀνείρων, καὶ μαντικῆς, πρὸς ταῦτα μὴ τοι, [20] φροντίζουσιν ἐκεῖνοι ἀμελοῦντες.

XXVIII. [21] Ἔστι καὶ τῷ κόσμῳ [22] ἀκόλουθα ἅπαντα, [23] ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὸν καὶ [24] ἤτοι ἐφ' ἕκαστον ἁρμόζει ὅλῳ ἁρμονία· ὅδε εἰ ἔστιν, ἀποδέχῃ [26] τὸ ἑκείνης ἀρμοστόν. [27] ἢ ἅπαξ ὥρμησε, καὶ ἓν λοιπὰ κατ' ἐπακολούθησιν· καὶ [28] τί ἑνὶ λόγῳ; ἔρωτον γὰρ ἵνα [29] ἄτομοι, ἢ ἀμερῆ τὸν ὅλον, [30] εἰ τις θεός, εὖ ἔχῃ πάντα· εἶτα τὸ ἐκεῖ, [31] μὴ καθ' σε ἐκεῖ [32] ἤδη πάλαι ἡμᾶς γὰ καλύπτει ἑστῶσα· καὶ [33] αὐτὴ μεταβαλεῖ· χάσκεται εἰς ἄπειρον μεταβαλεῖ· καὶ πάλιν ἑκείνα ἕκαστα. [34] ταὶ γὰρ ὀπτικῶν τρόπῳ μεταβολῶν καὶ ἀλλοιώσεων ἐνθυμήμασός ἐς, καὶ [35] τὸ πάχος, πᾶσιν ἀνηκτὸν καὶ ἀφορμῆς.

nem hunc vel immediatè vel mediatè non tendit, ita vitam tuam divellit, nec unam eandémque esse patitur, & est seditiosa, perinde ac in populo ille, qui factionis suæ homines à consensione istiusmodi in partes trahit.

XXIV. Puerulorum rixæ, & ludicra; & animulæ cadavera gestantes; ut vehementiùs afficiat quod in Mortualibus exhibetur.

XXV. Formæ qualitatem animo adi; & à materia abstractam contemplare: tum & tempus tecum definito ad quod plurimùm res sic affecta perdurare possit.

XXVI. Innumera perpetuis ex, quia non didicisti mente tuâ contentus esse agente ea ad quæ dita est, sed ad alia eadem ris.

XXVII. Ubi te alii rint, vel oderint, vel ejusmodi liquid oblocuti fuerint, adi las eorum, penitiùs intrabis jusmodi eos quales prædita quibus, quid eos quod te oporteat, quicquid judicent. Bene velle tamen oportet. sunt enim naturâ amici; quin & Dii ipsi omnimodam illis opem ferunt, per insomnia, vaticinia, etiam in eis ad quæ runtur illi.

XXVIII. Eadem planè mundana omnia, sursum deorsum, adjacula ad scopum, in orbem decurrunt. mens autem universi ad singula quæque se prout quod si fuerit, ad quod illa moverint, tu excipe. vel si peri se admovit; reliqua verò consequentiam necessariam mis illis ita profluunt. ut quadam continuâ unum constituant. vel atomos indivisibilia pro rerum habenda erunt. denique si quid omnia bene se habent. sive temerè ferantur; tu nè temerè feraris, mox futurum est ut tellus nos omnes condat: dein & ipsa in alia mutabitur: & ista in infinitum. mutabuntur: & ista rursus in infinitum. siquidem qui mutationes & alterationes fluctuum instar sibi invicem supervenientes, vicissitudinum harum celeritatem consideraverit, næ ille mortale quicquid est despectui habebit.

XXIX. Tor-

[1] L. 2. § 2. l. 4. § 29.
[2] Sympos. Salm.
[3] L. 5 § 33. l. 7. § 3.
[4] L. 4. § 41.
[5] L. 7. § 29. l. 10. § 26.
[6] L. 3. § 11. l. 10. § 9.
[7] L. 10. § 7. l. 12. § 30.
[8] L. 4. § 32. l. 10. § 33.
[9] L. 5. § 14, 15, 16.
[10] ποιῆ πνθ Arg. ποιῆντι Lug.
[11] ἀλλ' ἀλλοῖα Boot. Ἀλλ' ὅτου ἄλλθ Sal.
[12] Inf. § 37.
[13] γάρ f.
[14] Sup. § 18. Inf. § 34.
[15] L. 4. § 3.
[16] L. 7. § 22.
[17] L. 11. § 9.
[18] Sup. § 11.
[19] L. 1. § 17.
[20] Inf. § 40. l. 11. § 10.
[21] τὰ αὐτὰ M. Sup. § 14.
[22] L. 4. § 32.
[23] L. 2. § 14.
[24] L. 7. § 1.
[25] Inf. § 35.
[26] L. 6. § 36.
[27] ἢ
[28] ἓν πνέοντα τ. τ. Boot. τὰ ἐν πνεύματι Sa. V. N
[29] ἄτομα Sal. f.
[30] ἢ ἀτ. [καὶ] ἀμ. f. Inf. § 39.
[31] L. 2. § 11.
[32] L. 6. § 44. l. 12. § 20.
[33] L. 6. § 59.
[34] L. 2. § 17.
[35] L. 7. § 34. Inf. § 29, 32, 33.

XXIX. Torrentis est instar rerum natura; omnia secum abripit. quàm viles autem sunt & mucci pleni, etiam politici isti, &, ut ipsis videtur, philosophicè se gerentes homunculi? id agas, ô homo, quod nunc te poscit natura. aggredere, quatenus tibi datur. nec circumspice, nunquis adsit, qui advertat. nec Platonis rempublicam expecta. verùm sufficiat tibi, si vel parùm admodum res processerit; nec vel hoc ipsum parvum quiddam existimaveris. nam dogmata hominum quis mutaverit? & tamen absque his mutatis, quid aliud supererit, nisi ingemiscentium, dum obsequium simulant, servitus. age nunc, & Alexandrum, Philippum, Demetrium Phalereum mihi refer. viderint illi, an quid natura communis poscat, nôrint, & ad hujus dictamen sese instituerint. sin tragicè semet ostentârint, quis ad illorum imitationem me addixit? simplex quiddam & modestum est philosophiæ opus. noli me ad fastum insolentem abducere.

XXX. Intuere desuper armenta innumerabilia, & ritus innumerabiles, & navigationis omne genus, in procellis, in tranquillo mari, & rerum præteritarum, præsentium, decedentium differentias. considera & vitam quæ sub aliis olim est acta, quæ post te erit transigenda, quæque apud gentes barbaras jam agitur. & quàm multi sint, qui nec nôrint nomen tuum, quàm multi, qui mox ejusdem obliviscentur; quàm multi, qui cùm te nunc laudent, mox vituperaturi sint. quod denique, neque memoria, neque gloria, neque ejusmodi quicquam æstimatione ullâ digna est.

XXXI. Mentis tranquillitas tibi sit in eis, quæ ab externa causâ proficiscuntur. justitiæ ratio in eis quæ ab interna efficiuntur. hoc est, intentio tua actióque omnis hunc solum sibi finem propositum habeat ut ad societatem humanam quod conducat fecerit, utpote quod naturæ tuæ consentaneum existat.

XXXII. Supervacanea multa, quæ molestiam tibi pariunt, præcidere, cum in opinione tua tota

XXIX. [1] Χειμάρρους ἡ τῶν ὅλων οὐσία· πάντα φέρει. ὡς [2] σύπελλα δὲ καὶ τὰ πολιτικὰ ταῦτα, καὶ ὡς εἴπερ, φιλόσοφοι [3] σφηκία καὶ ἀνθρώπια[4], μυζῶν μεστά· ἄνθρωπε, [5] τί πονεῖ ποιῆσον, ὃ νῦν ἡ φύσις ἀπαιτεῖ. [6] ὅρμησον, ἐὰν δοθῇ σοι, καὶ [7] μὴ περιβλέπου, εἴ τις ἀρέσει· μηδὲ τὴν Πλάτωνος πολιτείαν ἔλπιζε· ἀλλὰ [8] ἀρκοῦ, εἰ ὀλίγον τι προκόπτεις, καὶ τοῦτο αὐτῷ τὴν ἔκβασιν, ὡς ὀλίγον τι μεῖον ἐποίησε. [9] δόγμα γὰρ αὐτοῦ τίς μεταβαλεῖ; χωρὶς δὲ δογμάτων μεταβολῆς, τί ἄλλο, ἢ [10] δουλεία γενναίων, καὶ πρόσκαιρος ὑποκρισις μιμουμένων. ὕπαγε νῦν, καὶ [11] Ἀλέξανδρον, καὶ Φίλιππον, καὶ [12] Δημήτριον τὸν Φαληρέα μοι λέγε. ὄψομαι, εἰ [13] ἔοικε, τί ἡ κοινὴ φύσις ἤθελε, καὶ ἑαυτὸν ἐπαιδαγώγησεν. εἰ δὲ [14] ἑτεροσχήμονι. [15] δείς με κατακέκραγε μιμεῖσθαι. ἁπλοῦν δὲ καὶ αἰδήμονα [16] φιλοσοφίας ἔργον. μή με ὑπάγε ὅπῃ [17] σεμνοτυφίαν.

XXX. [18] Ἀνωθεν θεώρει τὰ ἀγέλαι μυρίαι, καὶ πλεπτὰς μυρίας, καὶ [19] πλοῦν παντοῖον ἐν χειμῶσι καὶ γαλήναις, καὶ διαφορὰς γινομένων, συνιστωμένων, διαλυομένων. [20] ὀπτάνει δὲ καὶ τὸν ἄλλων πάλαι βεβιωμένον βίον, καὶ μετὰ σὲ βιωθησόμενον, καὶ τὸν νῦν ὄντος βαρβάροις ἔθνεσι βιούμενον. καὶ [21] ὅσοι μὲν οὐδὲ ὄνομά σου γινώσκουσιν, [22] ὅσοι δὲ τάχιστα ἐπιλήσονται, [23] ὅσοι δὲ ἐπαινοῦντες ἴσως νῦν σε τάχιστα ψέξουσι· καὶ ὡς [24] ἔτι ἡ μνήμη ἀξιόλογόν γε, [25] ἔτι ἡ δόξα, ἔτι ἄλλο τι σύμπαν.

XXXI. [26] Ἀταραξία μέν, ἐφ' ὅσον τὰ ἔνδον ἐκτὸς αἰτίας συμβαίνοντα. δικαιότης δέ, ἐν τοῖς πρακτοῖς τὸν ἐκ σοῦ ἀρτίως ἐνεργούμενοις τυγχάνειν, ὁρμὴ δὲ πράξεις, [27] κατάλληλα ἑαυτῷ ἐκ σοῦ κοινωνικῶς πράξαι, ὡς τοῦτό σοι κατὰ φύσιν ὄν.

XXXII. Πολλὰ παρέσται παρελθεῖν τῶν ὀχλούντων σοι διώσαι, [28] ὅλα ἐπὶ τῇ ὑπολήψει

[1] L. 2. § 17. l. 7. § 19.
[2] L. 2. § 12. l. 4. § 48.
[3] φυς Lug. An ὑπα.
[4] L. 8. § 26, 44.
[5] Sup. § 32.
[6] Sup. § 1.
[7] L. 5. § 9.
[8] L. 8. § 4.
[9] Sup. § 40.
[10] Sup. § 3.
[11] Sup. § 25.
[12] Sup. § 3.
[13] L. 3. § 7. l. 5. § 28.
[14] L. 5. § 36. l. 7. § 58.
[15] L. 1. § 2.
[16] L. 1. § 9.
[17] L. 7. § 48. l. 12. § 24.
[18] πλοῦν Xyl.
[19] L. 7. § 49.
[20] L. 3. § 10. l. 8. § 21.
[21] L. 4. § 19.
[22] L. 3. § 4. l. 4. § 3.
[23] L. 4. § 3, 19.
[24] L. 6. § 16.
[25] L. 7. § 54. Sup. § 6.
[26] L. 4. § 20. l. 5. § 34. Sup. § 23.
[27] L. 2. § 15. l. 11. § 18.
[28] ὑπολήψει

ὑπολήψῃ σε πείθεσθαι· καὶ πολλὴν εὐρυχωρίαν εὑρήσεις ἄνευ περισπασμοῦ ἅπαντα περιπολοῦντι, καὶ τὸν ἴδιον αἰῶνα περιοδεύσῃ, καὶ τὰ τῇ κοινῇ μέρους ἐκάστου ταχέως μεταβολῇ, εἰς βραχὺ μὲν ὃ ἀπὸ γενέσεως μέχρι ἀλύσεως, εἰς καὶ τὸ μετὰ τὴν ἀλλυσιν ὁμοίως ἄπειρον.

XXXIII. Παντα, ὅσα ὁρᾷς, ταχέως φθαρήσεται. καὶ οἱ φθορεῖς αὐτὰ ὀφθέντες, ταχέως καὶ αὐτοὶ φθαρήσονται. καὶ ὁ ἐφ' ἑκατόγεως ἀποθανὼν εἰς ἴσον κατέληξε τῷ πρωΐρῳ.

XXXIV. Τίνα τὰ ἡγεμονικὰ τύπων, καὶ περὶ οἷα ἐσπουδάκασι, καὶ δι' οἷα φιλοῦσι καὶ τιμῶσι. γυμνὰ νόμιζε τὰ ψυχάρια αὐτῶν. ὅτε δοκοῦσα βλάπτειν ψέγοντες, ἢ ὠφελεῖν ἐξυμνοῦντες, ὅση οἴησις.

XXXV. Ἡ ἀποβολὴ οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν, ἢ μεταβολή· τούτῳ δὲ χαίρει ἡ τῶν ὅλων φύσις, καθ' ἣν πάντα καλῶς γίνεται. ἐξ αἰῶνος ὁμοειδῶς ἐγένετο, καὶ εἰς ἄπειρον τοιαῦθ' ἕτερα ἔσται. τί οὖν λέγεις, ὅτι ἐγένετό τε πάντα, ὃ δὲ καὶ πάντα ἀεὶ κακῶς ἔσται, καὶ θεῶν ἀδυναμία οὐδεμία ἔσται δυνάμει ἐν τοσούτοις θεοῖς ἐξευρεῖν πῃ ἡ ἐξορθώσουσα ταῦτα, ἀλλὰ καταπεκλεῖσθαι ὁ κόσμος ἐν ἀϊδιαλείπτοις κακοῖς συνέχεσθαι;

XXXVI. Τὸ ὑποκείμενόν ἑκάστῳ σαπρὸν πυλίς, ὕδωρ, κόνις, ὀστάρια, γέρσος· ἢ πάλιν, περὶ γῆς τὰ μάρμαρα, καὶ σκληρότης ὁ χρυσὸς, ὁ ἄργυρος, καὶ τρίχα ἡ ἔδνα, καὶ αἷμα ἡ πορφύρα. καὶ τὰ ἄλλα πάντα τοιαῦτα· καὶ τὸ πνεῦμα τοῦτο ἄλλο τοιοῦτον· καὶ ἐκ τούτων εἰς ταῦτα μεταβάλλον.

XXXVII. Ἄλις τῷ ἀθλίῳ βίῳ, καὶ γογγυσμῷ, καὶ πτοήσει. τί ταράττῃ; τί τοῦτων καινόν; τί σε ἐξίστησι; τὸ τοτα sita sint, animúmq; anguſtiis exemptum plurimùm dilatare poteris, ſi mundum totum & ſeculum in quo degis, mente complexus fueris, & rei cujuſque ſigillatim tranſmutationem celerem conſideraveris, quámque exiguum temporis ſpatium inter ortum ejuſdem & interitum intercedat; cùm & immenſum ſit quod ortum præceſſerit, & interminatum pariter, quod interitum ſit conſecuturum.

XXXIII. Corrumpentur brevi, quæcunque vides: corrumpentur brevi, & qui corrumpi hæc vident. & qui ſenectute extremâ confectus moritur, in eundem ſtatum redigetur cum eo, qui immaturus obiit.

XXXIV. Animulas hominum nudas intuere, ut videas, quales mentes gerant, quibus rebus ſtudeant, & quarum cauſsâ alios diligunt ac honorent. tum quando vel vituperando obeſſe, vel laudando prodeſſe cuiquam videntur, quanto cum faſtu id faciant.

XXXV. Nihil eſt aliud amiſſio quàm mutatio. hac autem gaudet natura, quæ nihil non rectè facit. ab æterno iſta pariter facta ſunt; & in æternum alia ejuſmodi fient. ecquis ergò dixerit omnia & facta fuiſſe, & ſemper factum iri mala? nec penes Deos, qui tot fuerint, potentiam extitiſſe corrigendi iſta, quò minùs mundus ad mala iſta addiceretur, quibus perpetim teneretur implicitus?

XXXVI. Quàm putida eſt ſubjecta rei cuique materia? aqua, pulvis, oſſicula, ſordes. aut rurſus, calli terræ, marmora; ſedimenta, aurum, ac argentum; pili, veſtis; ſanguis, purpura; & ejuſmodi alia quævis. etiam quod formæ rationem obtinet, & ipſum aliud quiddam iſtiuſmodi eſt; & ex aliis in alia tranſit.

XXXVII. Jam ſatis eſt vitæ calamitoſæ, & obmurmurationis, & nugarum. quid perturbaris? ecquid in his novi? quid te tandem perceliit?

[1] L. 7. § 35.
[2] [τῷ] τὸν
[3] Sup. § 19, 28. Inf. § 33.
[4] L. 5. § 24.
[5] L. 4. § 3.
[6] Sup. § 28, 32.
[7] L. 8. § 25.
[8] L. 2. § 14. l. 4. § 50.
[9] Sup. 18, 27.
[10] χαλῶσι Lug.
[11] L. 11. § 18.
[12] L. 4. § 3. l. 8. § 18.
[13] L. 7. § 18.
[14] L. 4. § 45.
[15] Sup. § 28.
[16] L. 12. § 5.
[17] καὶ ὅτι
[18] L. 10. § 7.
[19] Sup. § 14. l. 5. § 33. l. III. § 2, 17.
[20] L. 8. § 37.
[21] [καὶ] ὁ
[22] L. 6. § 13.
[23] L. 2. § 2.
[24] Sup. § 28. l. 10. § 1.
[25] Sup. § 2, 26.
[26] L. 2. § 3. l. 5. § 5.
[27] L. 5. § 23. Inf. § 39.
[28] L. 7. § 1.
[29] L. 12. § 19.
[30] L. 7. § 29.

percellit? num forma? hanc vide. num materia? & hanc. extra hæc autem nihil eſt. quin erga Deos itaque tandem aliquando ſimplicior meliuſque affectus ſis. perinde habet annis centum an tribus iſta nôris.

XXXVIII. Siquis deliquerit, penes ipſum eſt malum. fortaſſis autem nec deliquit.

XXXIX. Vel ab una mente, quaſi fonte communi, tanquam uni corpori ſuperveniunt univerſa: nec partem oportet de eis conqueri, quæ à toto fiunt. vel atomi obtinent, nec aliud eſt quicquam quàm cinnus & diſperſio temeraria. quid ergo perturbaris? num menti dices, mortua es, corrumperis, egeris, armentitia es, pecudis inſtar paſceris, in feram belluam tranſiiſti.

XL. Aut nihil poſſunt Dii, aut poſſunt. ſi nihil poſſunt, cur precaris? ſi poſſunt, cur non hoc potiùs ab eis prece poſcis, nequid horum cupias, nequid de horum ullo anxius ſis, quàm uthorum quicquam vel eveniat vel non eveniat? ſiquidem enim omnino hominibus opem ſuam conferre poſſunt, etiam ad hæc poſſunt. ſed dices fortaſſe, Deos iſta in poteſtate tua poſuiſſe, an non ergò potius fuerit eis quæ in poteſtate tua ſunt cum libertate uti, quàm ad ea quæ extra poteſtatem tuam ſunt, cum ſervitute animique abjectione anxiè ferri? quanquam quis dixerit, Deos nobis opem non conferre ad ea etiam quæ in nobis ſita ſunt? iſta ergò Deos prece poſcere incipias; videbis quid futurum ſit. orat hic, quomodo fiet, ut illius mulierculæ concubitum obtineam? tu ora, quomodo fiet, ut illius concubitum nè concupiſcam? alter, quomodo illius imperium abjiciam? tu, quomodo ut nè abjicere opus habeam? alius, quomodo filiolum nè amittam? tu, quomodo nè amittere metuam? huc, inquam, omnino vota verte tua, & vide quid futurum ſit.

XLI. Ego, cum decumberem, inquit Epicurus, non de corporis

αἴλεον; ἴδε αὐτό. ἀλλ' ἡ ὕλη; ἴδε αὐτιόν. ἔξω δ' τούτων οὐδέν ἐστιν. ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς θεοὺς ἤδη ποτὲ ἁπλούστερον καὶ ἡσυχαιότερον [1] ἤθους. [2] ἴσον τὸ ἐκατὸν ἔτεσι, καὶ δ πρὸς τοῦτα ἰσορροπεῖ.

XXXVIII. [3] Εἰ μὲ ἥμαρτεν, ὀκνῶ δ κακόν. [4] τὰ δὲ οὐκ ἥμαρτεν.

XXXIX. Ἢ τοι [5] ἓν μιᾶ πηγῆς νοερᾶς πάντα, [6] ὡς ἑνὶ σώματι, [7] ὑπομένει ἀφὴ καὶ [8] ὃ δὲ δ μέρος τοῖς τοῦ ὅλου γινομένοις μέμφεται. ἢ [9] ἄτομοι, καὶ σύνδεσις ἄλλο, ἢ [10] κυκεὼν καὶ σκεδασμός. [11] τί θόρυβεῖσαι; [12] τῷ ἡγεμονικῷ λέγεις[13], τεθνήξεται, ἐφθάρσαι, [14] ἀποκείσῃ, [15] σωματάζῃ, [16] βόσκῃ.

XL. Ἢ τοι θεοὶ δύνανται οἱ θεοί, ἢ [17] [περίσσωσι] δύνανται. εἰ μὲ οὖν μὴ δύνανται, τί εὔχῃ; εἰ δ δύνανται, ἆρα τί ἐχὲ μᾶλλον εὔχῃ; δίδοναι αὐτοὺς, [18] ὅ μήτε φοβεῖσθαί τι τούτων, μήτε ὀπτυμεῖν τινὸς τούτων, μήτε λυπεῖσθαι ὅτι τινος τούτων [19], μᾶλλον [20] τῷ μὴ πάθῃναί τι τούτων, ἢ [21] τῷ πάθειναι; πάντως γὰρ εἰ δυνάσθαι συνεργεῖν ἀνθρώποις, καὶ εἰς ταῦτα δύναιντ' ἂν συνεργεῖν. ἀλλ' ἴσως ἔρχῃ. εἶτα [22] ἐπ' ἐμοὶ αὐτοὶ οἱ θεοὶ ἐποίησε. ἔστω, τί κρεῖσσον χρῆσθαι τοῖς ὅτι σοι μετ' ἐλευθερίας, ἢ [23] ἀφαίρεσθαι πρὸς τὰ μὴ ὅτι σοι μὴ [24] δ' ἐλεύθερα καὶ ταπεινότητος; εἰς δὲ σοι ἔπειτα, ὅτι ἐχὲ καὶ [25] εἰς τὰ ἐφ' ἡμῖν οἱ θεοὶ συλλαμβάνουσιν; [26] ἆρξαι γὰρ εὐχῆς περὶ τούτων εὔχεσθαι, καὶ ὄψῃ. ἔστω εὔχῃ, πῶς ἡσυχασθῆναι μετ' ἐκείνης; σὺ. πῶς μὴ ὀπτυμήσω δ ἡσυχασθῆναι μετ' ἐκείνης; ἄλλως, πῶς θεραπεύω ἐκείνην; σὺ, πῶς μὴ χρῄζω τῷ θεραπεύεσθαι; ἄλλως, [27] πῶς μὴ ἀποβάλω δ τεκνίον; σὺ, πῶς μὴ φοβηθῶ ἀποβαλεῖν; ὅλως ὧδε ἐπίσχες τὰς εὐχὰς, καὶ διαφορᾷ ἐκ γίνεται.

XLI. Ὁ Ἐπίκουρος λέγει, ὅτι ἐν τῇ

[1] ἐγκύῳ Xyl. ἠθῶ Lug.
[2] L. 3. § 7. l. 6. § 23.
[3] Sup. § 4. l. 12. § 26.
[4] L. 11. § 18. l. 12. § 16.
[5] L. 2. § 3. l. 6 § 36.
[6] L. 4. § 40.
[7] L. 5. § 8.
[8] L. 2. § 3.
[9] Sup. § 28.
[10] L. 4. § 27.
[11] Sup. § 37.
[12] L. 4. § 28. l. 5. § 11.
[13] τί λέγεις; τῷ ἡγ. Sal.
[14] ἀποκείνει Mer. εις vel ση f.
[15] L. 6. § 16.
[16] λάζῃ Lug.
[17] {περιποιήσασι} C. Inf. § 40.
[18] τι δέησαι Lug. Annot.
[19] L. 4. § 49.
[20] τῶ
[21] τῶ
[22] L. 2. § 11
[23] Sup. § 27.
[24] L. 8. § 3.
[25] L. 1. § 17. l. 12. § 14.
[26] L. 6. § 13.
[27] L. 10. § 35 l. 11. § 33, 34.

νόσῳ οὐκ ἤσθμῃ μοι αἱ ὁμιλίαι περὶ τῆς τοῦ σώματος καταστάσεως, οὐδὲ πρὸς τὰς εἰσιούσας τοιαύτας ἐνα, φησὶν, ἐλάλουν. ἀλλὰ τὰ προηγούμενα φυσιολογῶν διετέλουν, καὶ πρὸς αὐτῷ τούτῳ ὢν, πῶς [1] ἡ ἀλήθεια συμπεπλεγμένη τῇ ἐν τῷ σώματι τοιούτων κινήσεων ἀταραχεῖ, ὃ ἴδιον ἀγαθὸν τηροῦσα. οὐδὲ τοῖς ἰατροῖς ἐμπαρεῖχον, φησὶ, καταφαντάζεσθαι, [2] ὡς ἂν ποιοῦσιν, ἀλλ' ὁ βίος [3] ἤρεσε εὖ ἔχειν καλῶς. [4] ταῦτα οὖν ἐκείνῳ, ἐν νόσῳ, ἐὰν νοσῇς, καὶ ἐν ἄλλῃ ἐκεί [5] προσιόντι. ὃ γὰρ μὴ ἀφισταῖς φιλοσοφίας ἐν οἷς δήποτε τοῖς προσπίπτουσι, μηδὲ τῷ ἰδιώτῃ [6] ἔχειν φυσιολόγῳ [7] συμφλυαρεῖν, παύσῃ αἱρέσεως κοινὸν, [8] πρὸς μόνῳ [9] δὲ νῦν προσομένῳ ἔσῃ), ἔχειν τῷ ὀργάνῳ δι' ὃ πρόσεισι.

[1] L. 9. § 26.
[2] -φαντάζεσθαι, Sal. l. 7. § 3. l. 10. § 13.
[3] ἤρετο Boot.
[4] ταὐτὰ
[5] Sup. § 13.
[6] μὴ ουσ. vel, καὶ [μὴ] φ. vel, ἀφυσ. f. l. 10. § 9.
[7] L. 7. § 43.
[8] Sup. § 6.
[9] [δὲ] τῷ

XLII. Ὅταν τινὸς ἀναισχυντίᾳ προσκόπτῃς, εὐθὺς ἐπιλάμβανε σεαυτοῦ, [10] διὰ τοῦτο ἐν τῷ κόσμῳ ἀναίσχυντοι μὴ ἔσῃ; ὃ δὲ διάκεινται. [11] μὴ οὖν αἴτει ὃ ἀδύνατον. εἷς γὰρ ἔστι τούτων ἐκείνων τῶν ἀναισχύντων, οὓς ἀνάγκη ἐν τῷ κόσμῳ ἔσῃ· τὸ δ' αὐτὸ ἔχει καὶ περὶ τῆς πανούργου, καὶ περὶ τῆς ἀπίστου, καὶ παντὸς ὅτου ἁμαρτάνοντος. ὅσον σοι πρόκειται. ἄμα γὰρ τῷ ἐπιμνησθῆναι, ὅτι ὁ τοιοῦτος ἀδύνατόν ἐστι μὴ ὑπάρχειν, [12] συμμέτρως ἕξεις πρὸς τοὺς καθ' ἕνα. εὔχρηστον δὲ καὶ κἀκεῖνο οὐδὲν ἐννοῆσαι, [13] τίνα ἔδωκεν ἡ φύσις τῷ ἀνθρώπῳ ἀρετὴν πρὸς τοῦτο ὃ ἁμάρτημα. ἔδωκε γὰρ, ὡς ἀντιφάρμακον, πρὸς μὲν τὸν ἀγνώμονα τὸ πραόν, πρὸς δ' ἄλλον, ἄλλην τινὰ δύναμιν. ὅλως δὲ [14] ἔξεστί σοι μεταδιδάσκειν τὸν πεπλανημένον. πᾶς δὲ ὁ ἁμαρτάνων, ἀφαμαρτάνει τοῦ προκειμένου, καὶ [15] πεπλάνηται. [16] τί δὲ καὶ βλάπτῃ; εὑρήσεις γὰρ μηδένα τούτων πρὸς ἃ παρῆλθεν, [17] πεποιηκότα τι τοιοῦτον, ὃ σὲ ἢ ἀδικοῦά σε χεῖρον ἔμελλε ἐργάσεσθαι. [18] ὃ δὲ κακόν σε καὶ βλαβερὸν, ἐν-

[10] L. 6. § 41. l. 8. § 15.
[11] L. 5. § 17. l. 7. § 71. l. 11. § 18, 33.
[12] L. 1. § 9. l. 4. § 37. l. 7. § 63.
[13] L. 3. § 11. Sup. § 11. l. 10. § 33.
[14] L. 8. § 59. Sup. § 11.
[15] L. 6. § 22.
[16] L. 8. § 49, 55.
[17] L. 2. § 1. l. 3. § 35. l. 7. § 22.
[18] L. 4. § 39. l. 8. § 56.
[19] L. 11. § 13.
[20] L. 12. § 16.

affectionibus cum eis, qui invisebant me, colloquia habebam, nec istiusmodi sermonibus illos alloquebar, verùm eis, quæ circa rerum naturam priùs meditatus fueram, differebam. atque in hoc præcipuè incumbebam, quò mens, etiamsi motuum in corpusculo istiusmodi particeps unà, imperturbata consisteret nihilominus, bonúmq; suum retineret. sed nec medicis ità præbebam me, ut efferrent sese, quasi magni quid agerent. sed vita mihi etiam tunc quàm optimè agebatur. eadem tu, quæ ille, sive in morbo, si contigerit, sive in alio quovis casu adverso, feceris. etenim hoc est fectæ cujusvis commune, in calibus quibuscunq; à philosophia non absistere, nec cum plebeiis hominibus naturæ rerum imperitis unà nugari: sed rei tantùm præsenti agendæ intendere, & instrumento per q^d fiat.

XLII. Quando alterius cujuspiam impudentiâ offenderis, statim sic percontare te, Fierine ergo potest, ut impudentes in mundo nè sint? non potest. tu itaq; quod non potest, nè poscas. est enim hic impudentium illorum unus, quos in mundo esse necesse est. idem in promptu tibi sit, de fraudulento, infido, delinquente quolibet. ubi enim recordatus fueris, fieri non posse, quin existat hoc genus hominum, mox erga singulos mitiùs te habiturus es. utile est admodum & ut apud te cogites ecquam homini virtutem natura dederit adversùs hoc vitium. dedit enim ea, tanquam antidotum, adversùs stolidum mansuetudinem, adversùs alium, aliam aliquam facultatem. omnino verò licet tibi deceptum meliùs edocere. quisquis enim delinquit, à proposito aberrat & deceptus est. tum tibi quid is obfuit? nihil enim horum, quibus succenses, quenquam feciſſe deprehendes, quod mentem tuam deteriorem reddat. tuum verò malum damnúmque in hoc solo consistit. ecquid autem mali aut insueti fit, si ineruditus, quæ ineru-

diti

dixi sunt, fecerit? tu vide, annon te potiùs incusare debeas, quod non expectaveris fore, ut hoc ille delinqueret; quodq; cum ratio occasiones tibi justas suppeditet cogitandi, probabile esse illum hoc esse admissurum, tum tamen hoc oblitus, admisisse illum admireris. præcipuè verò quando, tanquam infidum aut ingratum aliquem incusas, in temet censuram converte. peccatum enim proculdubio est tuum, sive quod hominem sic affectum credidisti fidem tibi servaturum, sive beneficium cùm dares, quòd non absolutè dedisti, nec tanquam qui totum actionis tuæ fructum jam statim percepisses. quid enim amplius velle debebas, ubi homini beneferas? annon hoc ipsum tibi sufficit? quod est naturæ tuæ congruum ubi quid feceris, tum facti istiusmodi mercedem quæris? hoc est perinde ac si oculus visus mercedem posceret, aut pedes incessus. quemadmodum enim membra ista ad munus aliquod obeundum condita sunt, quod ubi pro conditionis suæ ratione obierint, quicquid suum est adepta sunt; ad eundem & homo cùm ad benefaciendum natus sit, ubi beneficum quippiam aut quod in commune conducat, egerit, illud fecit ad quod conditus est, & quod suum est obtinuit.

τὸ τῦ ἀπαρδύτε θεμένε; ὅρα μὴ [1]σαυτῦ μᾶλλον ἐγκαλῇν ὀφείλῃς, ὅλε ὁ θεὸς ἐδόκησε τῦτο ἁμαρτήσεσθαι. σὺ μὲ γὰρ ἐφορμὰς ἐν τῇ λήψει ἔσχες θεὸς ὃ ἐνθυμηθῆναι, ὅτι εἰκὸς ἔστι τῦτον τῦτο ἁμαρτήσεσθαι, ἐ ὅμως ὅπως λαβόμενος [2]θαυμάζῃς εἰ ἥμαρτηκε. μάλιστα δ' ὅταν ὡς ἀπίστῳ, ἢ ἀχαρίστῳ μέμφῃ, εἰς ἑαυτὸν ἐπιστρέφε. θεδήλως γὰρ σὸν τὸ ἁμάρτημα, εἴτε περὶ τὸ πιστὸν ἀφέλειαν ἔσχηλε ἐπιδυσας, ὅλε τὴ πίστιν φυλάξῃ, εἴτε τὸ χάρεν δοὺς, [3]μὴ καταλληλικὰς ἔδωκας, μηδὲ ὥστε ὅλε αὐτῆς τὸ ὅλε θεράξεως ἐνδὺς ἀπεληφέναι πάντα τὸ μερπόν. [4]τί γὰρ πλέον θέλεις εὖ ποιήσας ἄνθρωπον; [5]θεὸν ἀρκῇ [6]σοι; κατὰ φύσιν τὸ σὸν ἐπράξας; τῦτο μισθὸν ζητῇς; ὡς εἰ [7]ὁ ὀφθαλμὸς ἀμοιβὴν ἀπῄτε, ὅτι βλέπε· ἢ οἱ πόδες, ὅλε βαδίζυσιν. ὥσπερ γὰρ ταῦτα πρὸς τῦτο ἐ γέγονεν, [8]ἅπερ [9]κατὰ τὸ ἰδίωμα κατασκευὴ ἐνεργῦντα [10]ἀπέχε τὸ ἴδιον· ἕτως ὁ ἄνθρωπος [11]ἐνεργητικὸς πεφυκὼς, ὁπόταν ἐ ἐνεργήσῃ, ἢ ἄλλως εἰς τὸ μέσα συνεργητικὸν θεράξῃ, [12]πεποίηκε πρὸς ὃ κατεσκεύασται, [13]ἔχε τὸ ἑαυτῦ.

[1] L. 10. § 4.
[2] L. 7. § 26. l. 8. § 14, 15.
[3] L. 5. § 6. l. 7. § 13.
[4] L. 7. § 73.
[5] L. 8. § 32.
[6] σοι [ὅτι] κ. f.
[7] L. 2. § 1.
[8] ὅπερ
[9] L. 6. § 40.
[10] ἔχων Lug. An.
[11] L. 8. § 7, 12.
[12] L. 5. § 16. l. 6. § 16.
[13] L. 4. § 49. l. 7. § 55.

LIB. X. ΒΙΒΛΙΟΝ ι'.

[1]ΕΚquando futura es, ô anima, bona, simplex, una, nuda, corpore te ambiente dilucidior? ecquando dispositionem dilectioni & affectui genuino deditam degustabis? ecquando futura es plena, rei nullius indiga, nihil desiderans ulteriùs, nihil expetens vel animatum vel inanime, quo frui tibi volupe sit, neque tempus, in quo diutiùs fruaris, neq; locum, aut regionem, aut cœli blandam temperiem, aut hominum amicam societatem; sed statu præsenti acquiesces, & præ-

[1]Ἔσῃ ποτὲ ἆρ', ὦ ψυχὴ, ἀγαθὴ, ἁπλῆ, μία, γυμνὴ, φανερωτέρα τῦ περικειμένε σοι σώματος; γεύσῃ ποτὲ ἆρα τ φιλυλικῆς [5]ἐρωτικῆς ἀπαθείας; ἔσῃ ποτὲ ἆρα [6]πλήρης, [7]ἀπροσδεὴς, [8]ὑπὲρ ὅτε ποθῦσα, ὑπὲρ ὅτε ἐνθυμῆσα ὑπόπιος, ἔτε ἐμψύχε, ἔτε ἀψύχε πρὸς ἡδονὴν ἀπολαύσῃς; [9]ὑπὲρ χρόνε, ἐν ᾧ ὅτι μακρότερον ἀπολαύσῃς; ὑπὲρ τόπε, ἢ χώρας, ἢ ἀέρος συμμέτρε; ὑπὲρ ἀνθρώπων συναρμόσαι; ἀλ-

[1] L. 4. § 37. Inf. § 7. l. 11. § 18. l. 12. § 8.
[2] L. 6. § 30.
[3] L. 11. § 27.
[4] L. 12. § 2, 3.
[5] σερκικῆς.
[6] L. 3. § 8. L. 5. § 3.
[7] L. 2. § 17. l. 3. § 5. l. 11. § 1.
[8] L. 11. § 37.
[9] L. 3. § 7.
[10] L. 7. § 54. l. 8. § 2. l. 9. § 6.
[11] L. 3. § 4. l. 4. § 23.

λὰ [10]ἀρκεσθήσῃ τῇ παρύσῃ κατασάσῃ, [11]ἡδήσῃ τοῖς παροῦσι, πᾶσι, συμπεισῃς.

συμπαθείας σεαυτὸν ὅλα πρόσεστι σοι πάρεστι,
[1] πάντα ζοι εὖ ἔχῃ, & [2] παρὰ θεῶν πάρεστι, & [3] εὖ ἕξει ὅσα φίλον αὐτοῖς, &
[4] ὅσα μέλλουσι δώσειν [5] ὅση ὠφέλεια τῷ παρεῖναι [6] ζῴου, τοῦ ἀγαθοῦ, & δικαίου. & καλοῦ, & [7] ἡμερόνλῳ πάντα & συνέχονλῳ, & περιέχονλῳ, & συλλαμβάνονλῳ [8] διαλυόμενα εἰς γῆσεσιν ἑτέρων ὁμοίων; ἵνα πρὸ αὐτὰ τοιαῦτα, οἷα [9] θεοῖς τε & ἀνθρώποις ὕτω [10] συμπολιτεύεσθαι, ὡς [11] μήτε μεμφεσθαί τε αὐτοῖς, μήτε καταγινώσκεσθαι ὑπ' αὐτῶν;

II. Παρατήρει [12] τί σε ἡ φύσις ὕλης, ἵνα [13] καθὸ φύσεως μόνον δέκνυμένη ἕτερα ποιῇ αὐτὴ & μεταίσεσθαι, εἰ μὴ χεῖρον μέλλει διατίθεσθαί σε ἡ [14] ὡς ζῴου φύσις. ἔξεις δὲ κατάληπτον, τί ὕλης ἔχει σε ἡ ὡς ζῴου φύσις. & πρὸς τοῦτο κατάληπτον, εἰ μὴ χεῖρον μέλλει διατίθεσθαι, ἡ ὡς λογικοῦ φύσις. ἔστι δὲ [15] τὸ λογικὸν αὐτοῖς & πολιτικόν· τούτοις δὴ κατὰ χώμενον, μηδὲν περιεργάζου.

III. [16] Παῖε τὸ συμβαῖνον, ἤτοι ἵνα συμβαίνει, ὡς πέφυκας αὐτὸ φέρειν, ἢ ὡς οὐ πέφυκας αὐτὸ φέρειν. εἰ μὲν ἵνα συμβαίνει σοι ὡς πέφυκας φέρειν, μὴ δυσχέραινε· ἀλλ' ὡς πέφυκας φέρε. εἰ δὲ ὡς μὴ πέφυκας φέρειν, μὴ δυσχέραινε· φθαρήσεται γάρ σε ἐπιμαλῶς. μέμνησο μέντοι ὅτι [17] πέφυκας φέρειν πάντα, ὡς ἵνα ὅτι τῇ κατολήψει δεῖ τῇ Ζῇ φορητὸν καὶ ἀνεκτὸν αὐτὸ ποιῆσαι, καὶ φιλοτιμεῖσθαι δὲ συμφέρειν ἢ καθήκειν σεαυτῷ τοῦτο ποιεῖν.

IV. [18] Εἰ μὲ ζφάλλεται, διδάσκειν [19] συμμέτρως, & [20] τὸ παρεσόμενον δέκνυσθαι· εἰ δὲ ἀδυνατεῖς, [21] σεαυτὸν αἰτιᾶσθαι, ἢ μηδὲ σεαυτόν.

V. [22] Ὃ τι ἂν ζοι συμβαίνῃ, τοῦτό ζοι [23] ἐξ ἀϊδίου ἀνθρωπικῶς διεπεπλεγμένον & ἡ ὅλη πλοκὴ τῶν αἰτίων [24] συνέκλωσε πλώ τε σὶ κατασιν ἐξ ἀϊδίου, & ἡ τύτε σύμβασιν.

VI. [25] Εἴ τε ἄτομοι, εἴ τε [26] φύσις, πρῶτον

sentibus oblectabere quibusq; & persuasum habitura es, cuncta tibi adesse cuncta tibi benè se habere; sed & à Deis provenire, benéque habitura, quæcunq; ipsis concedere visum est, & quæcunq; concessuri sunt, utpote quæ ad salutem faciant animantis, perfecti, probi, justi, honesti, quod cuncta ista, quæ ut alia similia indidem oriuntur, dissolvuntur, generet, contineat, ambiat, complectatur? ecquando ità affecta futura es, quò cum Deis hominibúsq; ità verseris, ut nec eos quicquam insimules, neque ab eis ipsa condemneris?

II. Observa quid natura tua exigat, quatenus à natura mera regitur. atque id facias & admittas, nisi natura tua, quâ es animal, inde deterior futura sit. tum observa, quid natura, quâ es animal, expoſcat. & hoc quicquid est, concede tibi, nisi natura tua, quâ es animal rationale, deterius indè se habitura sit. quod est autem rationale, protinus est & civile. his regulis usus, nihil ulteriùs sategeris.

III. Quicquid contingit, vel ità contingit, ut id ferre natus sis, vel ut non sis, si contingit ita, ut ferre natus sis, nè gravatim te habeas, sed prout natus es, feras. sin ita contingat, ut ferre non natus sis, nec sic quidem graveris; ubi enim te absumpserit, & ipsum concidet. memineris tamen, naturâ esse comparatum te, ad quidlibet ferendum, quod in opinione tua situm est, ut tolerabile, faciat vel conducere tibi, vel officii esse, ut illud facias, censendo.

IV. Siquis fallitur, docendo comiter huic errorem suum indica. aut hoc si nequeas, te culpa, vel nec te etiam.

V. Quicquid tibi contingit, ab æterno destinatum est tibi. causarúmque series sibi invicem implexarum tui ipsius subsistentiam cum casu illo ab æterno conglomeravit.

VI. Sive atomi obtinent, sive natura regit universa; hoc primò

statuatur,

[1] L. 4. § 39.
[2] L. 3. § 11.
[3] L. 6. § 41. l. 7. § 41. l. 9. § 28. l. 12. § 5.
[4] L. 3. § 4.
[5] L. 2. § 3. l. 5. § 8.
[6] L. 4. § 40.
[7] Sup. § 23. Inf. § 14.
[8] L. 7. § 23, 25.
[9] L. 5. § 27.
[10] L. 3. § 11. l. 4. § 3. l. 12. § 36.
[11] L. 6. § 41. l. 12. § 12, 24.
[12] L. 3. § 6. l. 5. § 9.
[13] Inf. § 33.
[14] L. 3. § 6.
[15] L. 9. § 9, 16, 23.
[16] L. 7. § 33, 64.
[17] L. 8. § 46.
[18] L. 5. § 28. l. 9. § 11.
[19] L. 11. § 18.
[20] Sup. § 13.
[21] L. 9. § 42.
[22] L. 5. § 8. l. 7. § 75.
[23] L. 3. § 4, 11, 16.
[24] L. 9. § 28, 39.
[25] φύσει Xyl.
[26] φύσις f. l. 11. § 18.

ſtatur, partem eſſe me univerſi à natura adminiſtrati. deinde, neceſſitudine me quadam partibus generis ejuſdem eſſe conjunctum. ſiquidem iſta recordatus; quatenus pars ſum totius, nihil ægrè feram ab univerſo mihi attributum. neq; enim parti poteſt eſſe noxium, quod univerſo conducit. neque habet quicquam univerſum, quod non ſibi conducat. cùm hoc naturæ omnes in commune ſortiantur: mundi verò natura & hoc ampliùs obtineat, quod à nulla cauſſa externa cogi poſſit, ut ſibi ipſi noxium quicquam producat. ubi ergo meminerim, partem eſſe me univerſi iſtiuſmodi, futurum eſt, ut quicquid evenerit, gratum mihi acceptúmque ſit. in quantum verò neceſſitudine quadam ejuſdem generis partibus conjunctus ſum, nihil facturus ſum, quod communionis jus violet: ſed cognatorum potiùs rationem habebo, omnémque conatum meum ad id dirigam, quod in commune conducat, & ab eo quod eſt huic contrarium, abſtinebo. his ita peractis, vita proſpera mihi fluat neceſſe erit, quemadmodum civi illi vitam proſperè fluere quivis exiſtimet, qui in actionibus quæ civitatis ſecum ejuſdem conſortibus utiles ſint; obeundis conſtanter perrexerit, & quicquid civitas ipſi attribuerit, gratanter acceperit.

τον κείσθω, ὅλε [1] μέρος εἰμὶ τῷ ὅλῳ [2] ὑπὸ φύσεως διοικημένῳ ἔσομαι, ὅτι [3] ἔχω πως οἰκείως πρὸς τὰ ὁμογενῆ μέρη. τούτων γὰρ μεμνημένος ἀγαθόλε μὲ μέρος εἰμί, [4] οὐδὲν ἀλυσιτελὲς τῷ ἐκ τοῦ ὅλου ἀπονεμομένῳ. [5] ἐδὲν γὰρ βλαβερὸν τῷ μέρει, ὃ τῷ ὅλῳ συμφέρει. [6] ἔστι γὰρ ἔχει λόγον τὸ ὅλον, ὃ μὴ συμφέρει ἑαυτῷ. πασῶν μὲν φύσεων κοινὸν ἔχουσῶν τοῦτο· τὴν ὅδε κόσμος προσειληφυίας, ὅ μηδὲ [7] ὑπό τινος ἔξωθεν αἰτίας δυνατὸν ἐστὶ βλαβερόν τι ἑαυτῷ γενέσθαι. κατὰ μὲν δὴ τὸ μεμνῆσθαι, ὅλε [8] μέρος εἰμὶ ὅλου τοιούτου, [9] συναφεσόμενος πρόθυμος ἅπασι. καθόσον δὲ [10] ἔχω πως οἰκείως πρὸς τὰ ὁμογενῆ μέρη, [11] ἐδὲν πράξω ἀκοινώνητον· μᾶλλον δὲ [12] σχήσομαι τὰ ὁμογενῆ, καὶ [13] πρὸς τὸ κοινῇ συμφέρον πᾶσιν ὁρμιῶ ἐμαυτῷ ἄξω, καὶ [14] ἀπὸ τἐναντίου ἀπάξω. τούτων δὲ ὄντων φανερῶν, ἀνάγκη τὸν βίον [15] εὐροῆ· ὡς δὲ καὶ [16] πολίτου βίον εὔρυθμον ὑπονοήσαι, προϊόντος ἀεὶ πράξεων τοῖς πολίταις λυσιτελῶν, καὶ ὅσα ἂν ἡ πόλις ἀπονέμῃ, τοῦτο ἀσπαζομένου.

[1] L. 2. § 2. 4.
[2] Sup. § 2.
[3] L. 7. § 22.
[4] Inf. § 11. l. 5. § 27.
[5] Inf. § 20. l. 6. § 45.
[6] Inf. § 33. l. 8. § 55.
[7] Inf. § 7.
[8] L. 2. § 9. l. 4. § 14. l. 8. § 7.
[9] L. 7. § 54, 57.
[10] Sup. § 13.
[11] L. 8. § 23. l. 9. § 8, 9, 23.
[12] L. 3. § 4.
[13] L. 9. § 31.
[14] L. 2. § 2.
[15] Sup. § 5
[16] L. 6. § 45

VII. Univerſi partes, quotquot, inquam, mundi ambitu continentur, corrumpi neceſſe eſt. corruptionis nomine alterationem intelligo. hoc autem, cum ſit neceſſarium, ſi & malum illis fuerit, cum univerſo ſanè ſequiùs ageretur, cùm partes ejus in alteratione frequenti agerent, & ad corrumpendum multifariam eſſent comparatæ. nunquid autem dicemus, aut naturam ipſam inſtituiſſe partes ſuas malo afficere, & ita condidiſſe, ut in malum incidere non nata tantùm eſſent, ſed in malum etiam neceſſariò inciderent? aut clam ipſâ iſtiuſmodi factas eſſe? neutrum eſt veriſimile. ſin, miſſo quis naturæ nomine, ità nata eſſe dicere voluerit, vide quàm ridiculum ſit, ut qui dicat univerſi partes mutare natas, idem hoc ipſum

VII. Τοῖς μέρεσι τοῦ ὅλου, ὅσα, [17] φημί, περιέχεται ὑπὸ τοῦ κόσμου, [18] ἀνάγκη φθείρεσθαι. λεγέσθω δὲ τοῦτο σημαινικῶς [19] τοῦ ἀλλοιοῦσθαι. [20] εἰ δὲ (φημὶ) κακόν τι, καὶ ἀναγκαῖόν ἐστι τοῦτο αὐτοῖς, ὅτι καὶ τὸ ὅλον καλῶς διεξάγοιτο, τῶν μερῶν εἰς [21] ἀλλοτρίωσιν ὄντων, καὶ πρὸς τὸ φθείρεσθαι ἀναφορὰς κατεσκευασμένων. [22] πότερον γὰρ ἐπεχείρησεν ἡ φύσις αὐτὴ τὰ ἑαυτῆς μέρη κακὰ, καὶ προπεπωτικὰ τῷ κακῷ, καὶ ἐξ ἀνάγκης ἐμπέπωτα εἰς τὸ κακὰ ποιεῖν, ἢ ἔλαθεν αὐτὴν τοιάδε τινα γινόμενα; ἀμφότερα γὰρ ἀπίθανα. εἰ δέ τις τὴν ἀφέμενον τῆς φύσεως, τὸ περιφύναι ταῦτα ἐζήτει, καὶ ὡς γελοῖον, ἅμα μὲν φάναι [23] περιφύναι τὰ μέρη τῷ ὅλῳ μεταβάλλειν,

[17] del. Lug. An.
[18] L. 2. § 3. l. 9. § 19.
[19] L. 4. § 3, 4, 5.
[20] L. 9. § 21. l. 12. § 23.
[21] ἀλλοίωσιν, Xyl.
[22] L. 2. § 11. l. 9. § 35.
[23] L. 8. § 18. l. 9. § 19.

μεταβάλλῃ, ἅμα ᾖ ὡς ἐπὶ πᾶν τὸ ἐξ ἀρχῆς φύσιν συμβαίνοντι [1] θαυμάζῃ, ἢ [2] δυσχεραίνῃ;

[1] L. 8. § 15.
[2] L. 2. § 17. l. 3. § 16.
[3] L. 2. § 17. l. 4. § 5.
[4] ταυτὰ
[5] L. 6. § 4, 24
[6] L. 17. § 50.
[7] L. 4. § 14.
[8] L. 5. § 13. l. 11. § 1.
[9] L. 3. § 3.
[10] L. 7. § 25.
[11] L. 5. § 4.
[12] L. 6. 15.
[13] L. 9. § 25.

ἄλλως τε, καὶ [3] τῆς ἀναλύσεως εἰς [4] ταὐτὸ ἀνομοίως, ἐξ ὧν ἕκαστον συνέστη. [5] ἢ τοῦ σπερματικοῦ στοιχείων ἐξ ὧν συνεκρίθη, ἢ ζοφὴ, [6] καὶ μὲ στερεμνία εἰς τὸ γεῶδες, καὶ ὃ πνευματικὸν, εἰς τὸ ἀεροῦδες. ὥστε καὶ ταῦτα [7] ἀναληφθήσῃ εἰς τὸ ὅλου λόγον, εἴτε [8] κατὰ περίοδον [9] ἐκπυρωμένου, εἴτε [10] ἀϊδίους ἀμοιβαῖς διαδεχομένου· καὶ τὸ στερέμνιον ᾖ, καὶ τὸ πνευματικὸν μὴ φθαρτάζῃ τὸ ἀπὸ τῆς γενέσεως. πᾶν γὰρ τοῦτο ἐχθὲς καὶ τρίτην ἡμέραν, [11] ἐκ τῆς οὐσίας. καὶ [12] ἁληθομένου ἀέρος τῇ ἐμπρόσθιά ἔλαβεν. τοῦτο ἂν ὃ ἔλαβε, μεταβαλλέτω, ἵνα ὃ ἡ μήτηρ ἔτεκεν. ἀνάθου δὴ, ὅτι ἐκφύσει σε λίαν περαστικῇ [13] ὡς ἰδίως ποιῷ, πάντων ὄντι οἰκείῳ περὶ τὸ νῦν λεγόμενον,

sum mutare illas, tanquam quod præter rerum ipsarum naturam contingat, miretur & ægrè ferat: præsertim, alia ut mittam, cùm in eadem ipsa resolvatur unumquodque, ex quibus constiterat: aut est enim elementorum, ex quibus concretum fuerat, dissipatio, aut conversio, quicquid est solidi in terram, quicquid aërei est in aërem; ut & ista in universi rationem redigantur, sive illud certo temporis spatio revoluto deflagret, sive vicissitudinibus perpetuis jugiter renovetur. quin & solidum illud aut aëreum nè cogites, quod ab ortu primo exticit. hoc enim, quod nunc habes, omne heri ac nudiustertius ab alimentis aëréque attracto influxit. hoc ergo mutat, quod post acceptum est, non quod mater primò peperit. quanquam ponatur, illud ipsum te valde addicere huic peculiariter sic affecto, nihil tamen obstabit, quo minùs verum sit quod jam dictum est.

VIII. Ὀνόματα θέμενος σαυτῷ ταῦτα, ἀγαθὸς, αἰδήμων, ἀληθὴς, ἔμφρων, σύμφρων, ἀπάθρων, φρόντιζε μήποτε μεταμάζῃ, καὶ ἀπολλύῃς ταῦτα τὰ ὀνόματα, καὶ ταχέως ἐπέλθῃ ἐπ' αὐτά. μέμνησο δὲ, ὅτι τὸ μὲν ἔμφρον, ἐβούλετό σοι [14] συμμένειν [15] τῇ ἐφ' ἑκάστα διαλεπτικῇ ἐπίσασιν, καὶ [16] τὸ ἀπερισπούμενον· τὸ δὲ σύμφρον, [17] τὴν ἑκάστου ἀπόδεξιν τῶν ἀπὸ τῆς κοινῆς φύσεως δοθησομένων· τὸ δὲ [18] ἀπάθρων, τὴν ἀπάτασιν τῶν φερομένων μορίων [19] ἀπὸ λείου ἢ τραχέος κίνησιν τῆς σαρκὸς, καὶ τὸ δεξάμενον, καὶ τὸ θάνατον, καὶ ὅσα τοιαῦτα. ἐὰν οὖν διαπτήσῃς σεαυτὸν ἐν τούτοις τοῖς ὀνόμασι, [20] μὴ γλιχόμενος τῶν ἀπ' ἄλλων κατὰ ταῦτα ὀνομάζεσθαι, ἔσῃ ἕτερος, καὶ [21] εἰς βίον εἰσελθοῦσῃ ἕτερον. τὸ γὰρ ἔτι τοιοῦτον εἶναι, οἷος μένειν νῦν ἤρξαο, καὶ [22] ἐν βίῳ τοιούτῳ σπαράσσεσθαι καὶ μολύνεσθαι, λίαν ἐστὶ ἀναισθήτου καὶ φιλοψύχου, καὶ ὁμοίου τοῖς ἡμιθνήτοις ἀπελομάχοις, οἵ τινες μεσοὶ τραυμάτων καὶ λύθρῳ, σφᾶς καλοῦσιν, ὅμως

VIII. Nomina tibi ubi sumpseris ista, boni, modesti, veracis, prudentis, unanimis, magnanimi, cave nequando transnomineris, & amittas denuò nomina ista, celeritérque (siquid tale contigerit) ad ea revertaris. memineris autem, prudentis nomen tibi denotare singularum rerum considerationem, animadversionémque sedulam. unanimis nomen, exceptionem eorum omnium spontaneam, quæ à natura communi fuerint assignata. magnanimi verò, subvectionem mentis supra omnem. lenem asperúmve carnis affectum, supra gloriolam, supra mortem, & ejusmodi universa. Intra nomina igitur ista si te continueris, nec ut alii his te titulis cohonestent concupiveris, alius jam futurus es, quam pridem fueras, aliámque initurus vitæ rationem. etenim talis persistere, qualis hactenus fueris, & in vita istiusmodi fœdè volutari ac discerpi, hominis est sensûs expertis planè vitæque nimis avidi, nec bestiariis illis absimilis, qui semiadesi, vulneribus saniéque oppleti, in diem crastinum

[14] L. 8. § 22.
[15] Sup. § 7, 26.
[16] L. 6. § 53.
[17] Sup. § 6. Inf. § 11.
[18] L. 5. § 25.
[19] Sup. § 26.
[20] L. 6. § 2. l. 8. § 1.
[21] L. 7. § 2.
[22] L. 4. § 32.

crastinum tamen reservari supplicant, iisdem unguibus morsibúsque iidem ejusmodi plane objiciendi. tu verò in nomina pauca hæc inde te. & siquidem in illis persistere pores, persistas, tanquam in fortunatorum insulas quidam trajectus; sin excidere, nec firmum tueri posse te sensueris, in angulum aliquem, ubi possis aliquid, audacter te conferas; vel etiam è vita omnino discedas, nec fratus tamen, sed simpliciter, liberè, modestè, hoc unum duntaxat in vita memoratu dignum executus, quòd è vita sic exieris. jam nominum autem istorum recordationem multùm conducet meminisse Deorum, quódque nolunt illi quidem præditos ipsis adulationes ipsis fieri. meminisse &, eorum esse quæ ea quæ fiendis sunt facit; tamen, quæ cassis; quæ aves; & hominem pariter, quæ apis.

IX. [illegible] bellum, terror, torpor, servitus, decreta illa facta tua, ni caveas, expungent quotidie, quæcunque è studiosa rerum naturæ contemplatione concepta, in mente recondis. oportet autem unumquódque ità & contiderare & agere, ut & activa facultas consummetur, & contemplativa simul exerceatur, & fiducia ex certa rei cujusque scientia orta servetur, latens quidem, nec abscondita tamen. tunc enim simplicitate, tunc gravitate frueris; tunc rei cujusque noritiâ distinctâ, quid ex natura [illegible] existat, quem locum in mundo habeat, quàm diu duratura sit, ex quibus conflata sit, quibus possit obvenire, qui dare eam & auferre [illegible]

[illegible] ὑπ' ἐκείνων συλληφθείη, & ἵνα δύναται ὑπάρχειν, ἢ τίνες δύνανται αὐτὸ διαφθεῖραι.

X. Aranea muscam ubi ceperit, gaudet tanquam magni quid egerit; alius, ubi lepusculum; alius, ubi sericulo apuam ceperit; alius, ubi apros; alius, ubi ursos; alius, ubi Sarmatas. nam & isti, qui hos capiunt, quid latronibus distant, si mentes ac decreta utrobique spectaveris?

[1] εἰς τὸ αὔριον φυλάξαι, ὥσπερ ἐλπὶς σπόρου τοῦτο τοῖς αὐτοῖς ὄνυξι & δήγμασι. ἐμβίβασον οὖν σαυτὸν εἰς [2] τὰ ὀλίγα ταῦτα ὀνόματα. κἂν μὲ ἐπ' αὐτῷ μόνῳ δυνῇ, [3] μόνε, ὥσπερ εἰς μακάρων νήσους μεταχωρήσῃς. ἐὰν δ' ἄρα ὁλκὴ ὀκνηρίας, & ἐπὶ σμικροτέρου χωρίου ἐλευθερίαν εἰς γωνίδιόν τινα, ὅπου κρατήσεις· & πρώτιστον [4] ἐξίστασο σεαυτοῦ, μὴ ὀργιζόμενος, ἀλλὰ ἁπλοῦς & ἐλευθέριος, & αὐθημέρως, [5] ἐν γὰρ τοῦτο μόνον ἀφεῖλε σὲ ὁ βίος τὸ ὑπὸ σοῦ ἐλευθῆναι. ἀφὸς μόνοι δ' [6] μεμνῆσθαι πρὸς ἕκαστα. μεγάλως συλλήψεται σοι, δ μεμνῆσθαι θεῶν, & ὅτι οὐ θηλακοῦσθαι ἕνεκα θέλουσιν, ἀλλὰ ἀξιομοιοῦσθαι ἑαυτοῖς τὰ λογικά· πόντα· & ἔτι, τὸ μὲ συκῆ τὰ συκῆς ποιοῦσαν, τὸ δ' κύων, τὰ κυνός, [7] τὸ δ' μέλισσαν, τὰ μελίσσης, [8] τὸ δ' ἀνθρώπου, τὰ ἀνθρώπου.

IX. [9] Μίμου, [10] πόλεμου, πτοίαν, νάρκην, δούλειαν, καθ' ἡμέραν ἀπολείψεταί σου τὰ ἱερὰ ἐκεῖνα δόγματα, [11] ὅπόσα [12 13 14] φυσιολογητὸς φάντασις & ἀνθρωπίνης βλέπειν & θεάσασθαι, ὅτε & δεῖ ἐπιστήμης [15] αἰδοῖος σώζεσθαι [16] λάθρον, [17] ἐχὶ κρυπτόμενον. [18 19] πότε γὰρ ἀπλότητος ἀπολαύσεις, [20] πότε δ' σεμνότητος, [21] πότε δ' [22] τὸ ἐφ' ἑκάστου γνωρίσεως, [23] ἵ τί ἐστιν κατ' οὐσίαν, & ἵνα χρείαν ἔχῃ ἐν τῷ κόσμῳ, & [24] ὅτι πόλυ πέφυκεν ὑφίστασθαι,

[1] L. 4. § 15, 47, 50.
[2] L. 2. § 5.
[3] L. 6. § 30.
[4] Inf. § 32. l. 8. § 47.
[5] L. 6. § 2.
[6] L. 3. § 11.
[7] L. 5. § 1.
[8] L. 8. § 26.
[9] Λοιμὸς, Xyl.
[10] πόλεμος, Mer.
[11] πόσα L. 8. § 13.
[12 13 14] ἀφυσιολογήτους f. l. 9. § 41. Inf. § 31. L. 8. § 26, 27
[15] L. 6. § 47.
[16] L. 7. § 67.
[17] L. 3. § 7, 8.
[18 19] Sup. § 1.
[20 21] πότε f.
[22] L. 7. § 29.
[23] L. 3. § 11.
[24] L. 9. § 25.

X. [25] Ἀράχνιον μῦδν θεάσῃ μεγαφρονεῖ, ἄλλος ὁ λαγίδιον, ἄλλος ὁ σαγήνῃ ἀφύλων, ἄλλος ὁ ζυΐδια, ἄλλος ὁ ἄρκτους; ἄλλος Σαρμάτας. ἆρα οἱ λῃσταί, ἐὰν τὰ δόγματα ἐξετάζῃς;

[25] L. 8. § 43.

XI. [1] Πῶς εἰς ἄλληλα πάντα μεταβάλλῃ. θεωρητικὴν μέθοδον κτῆσαι. & [2] διωκέως φέρεσθαι, & συγγυμνάσθητι περὶ τοῦτο δ μέρος. [3] ἐδὲν γὰρ οὕτω μεγαλοφροσύνης ποιητικόν· ἐξεδύσατο δ σῶμα, & ἐννοήσας, ὅτι [4] ὅσον ἐδέπω πάντα τοῦτα καταλιπὼν ἀπόντα ἐξ ἀνθρώπων δεῖσθαι, [5 6] ἀρκεῖν ὅλον ἑαυτὸν, [7] δικαιοσύνῃ [8] μὲν εἰς τὰ ὑφ' ἑαυτῷ ἐνεργοῦμενα, ἐν ᾧ τοῖς ἄλλοις συμβαίνουσι, τῇ τοῦ ὅλων φύσει. [9] τί δ' ἐστὶ κακὸν, ἢ ἐποίησε τοῦτο περὶ αὐτὸν, ἢ προάξει κατ' αὐτὸ, νῦν εἰς νῦν βάλλει. δύο τούτοις [10] ἀρκούμενον αὐτὸν, [11] διὰ μὲν πρᾶξιν τὸ νῦν προσῆκον, & [12] φιλίαν τὸ νῦν ἐπιτήδειον ἑαυτῷ [13] ἀσμένως δ πάσας & ἀπωθεῖται ἀφῆκεν· & εἰδὲν ἄλλο βάλλει, ἢ [14] εὐθεῖαν πρόοδον [15] ἔχει δ νόμος, & εὐθύδρομα φέρονται [16] ἐπόμενοι τῷ θεῷ.

XII. [17] Τίς ἐπινοίας χρεία, [18] παρὸν σωφρονεῖν τὰ δέοντα πράττειν; κρὰν μὲν εὐνοίας, εὐμενῶς, [19 20] ἀμεταστρεπτὶ ταύτῃ χωρεῖν. ἐὰν δὲ μὴ συνορᾷς, ἐπέχειν, & [21] συμβούλοις τοῖς ἀρίστοις χρῆσθαι· [22] ἐὰν δ' ἕτερά τινα φέρῃς παῦτα ἀντικαίνῃ, φερόμενον κατὰ τὰς πρώτας ἀφορμὰς λελογισμένως, [23] ἐχόμενον δ φαινομένου δικαίου ἄριστον ἂν καταλυσχήνῃ τοῦτο. ἐπεὶ τοι ἡ γε ἀποπλάνησις ἀπὸ τούτου [24] ἔστω, χαλεπὴ & ἄτοπος [25] ἀνιαρότερον δὲ τι & [26] φαιδρὸν ἄρα & σωφρονικὸς, [27] ὁ ᾧ λόγῳ κατὰ πᾶν ἐπόμενος.

XIII. Πωθήσεσθαι ἑαυτὸν, οὐδὲ ἐξ ὕπνου γενέσθαι. [28] μὴ δικαίως ζῇς, ἀλλὰ πάντα ἀλύπητα τὰ δίκαια & καλῶς ἐργάζῃ; ὑ δικαίως. μέμνησο τῶν ἐπιλελησμένων, ὅτι οὗτοι οἱ ἐν τοῖς σφῶν ἄλλων ἐπαίνοις & ψόγοις φρενατόμενοι, [29] τοιοῦτοί μὲν ὅποι τ' κλίνης εἰσὶ, τοιοῦτοι δ ὅποι τ' τραπέζης, οἷα δ' ποιοῦσιν, [30] οἷα δ' φεύγουσιν, οἷα δ' διώκουσιν, οἷα δ' κλέπτουσιν, οἷα δ' ἁρπάζουσιν, ὑ χερσὶ καὶ ποσὶν, ἀλλὰ τῷ τιμιωτάτῳ ἑαυτοῦ μέρει, [31] ᾧ γίνεται, ὅταν θέλῃ, πίστις, αἰδὼς, ἀλήθεια, νόμος, [32] ἀγαθὸς δαίμων· ὃ

XI. Methodo contemplativa instructus sis, quâ perspectum habeas, quomodo cuncta in se invicem mutent. huic jugiter attende, & in hac parte temet exerce. nihil enim ad animi celsitatem confert magis. corpus exuit, qui sic affectus est, reputánsque secum, mox esse sibi, relictis his omnibus, ab hominibus discedendum, totum sese permittit, justitiæ, in eis quæ ab ipso fiunt; universi naturæ, in eis quæ obveniunt ipsi. quid autem alius quispiam de ipso sive dicat, sive existimet, aut adversùs ipsum faciat, nè cogitat quidem. utpote qui duobus hisce etiam contentus sit, quicquid impræsentiarum agit, justum præstare, & quicquid impræsentiarum sibi obvenit, diligenter agere. negotiis verò studiosè; reliquis omnibus missis, nihil aliud velit, quàm rectâ juxta legem proficisci, recta proficiscentem Deum ipsum sequi.

XII. Ecquis suspicionis usus est, cùm quid fieri oporteat considerare præsto sit? & siquidem id perspexeris, placidè ac constanter eâ progredi; sin minùs, consistere, & optimos quosque in consilium adhibere; denique si aliud quippiam, quo minùs eâ procedas, obstiterit, prout occasiones præsentes se obtulerint, considerate progredi, ei quod justum tibi visum fuerit, adhærendo? hoc enim assequi, ut quæ agas, optimum est: nec nisi hoc aberrando excideris. quietum quidem, & agile tamen, atque ter & compositum est, quilquis rationi per omnia obsequitur.

XIII. Somno excusso statim contare te, nunquid tuâ [illegible] si justa bonáque ab alio [illegible] ant. nihil interest. nunquid obtus sis, quales isti, qui de aliis dandis vituperandisque tantoperè se efferunt, in lecto sint, quales in mensam, quæ faciant, quæ fugiant, quæ sectentur, quæ rapiant ad se, non manibus pedibúsque, quod dici solet, sed parte sui pretiosissimâ, quâ, ubi libuerit, consequi liceat fidem, modestiam, veritatem, legem, genium denique bonum.

XIV. Cuncta

[1] Sup. § 1. l. 9 § 32, 33.
[2] L. 4. § 36. l. 8. § 22.
[3] L. 3. § 11.
[4] Inf. § 15. l. 7. § 70.
[5] L. 4. § 34. Sup. § 8.
[6] ἀνῆκε Lug. An.
[7] L. 3. § 16.
[8] ὡ Lug.
[9] L. 3. § 5. l. 6. § 1.
[10] L. 7. § 28.
[11] L. 12. § 1, 2.
[12] L. 5 § 27. l. 9. § 6.
[13] L. 4. § 18. l. 12. § 2.
[14] L. 5. § 3.
[15] L. 2. § 16. l. 12. § 1.
[16] L. 7. § 31.
[17] L. 4. § 37. l. 7. § 53.
[18] Inf. § 33.
[19] L. 8. § 5.
[20] [ἀ]μεταστρεπτὶ Boot.
[21] L. 7. § 5, 7.
[22] L. 6. § 50. l. 8. § 32.
[23] L. 4. § 12. l. 8. § 4.
[24] ἔστω δὴ Bo.
[25] L. 4. § 12. l. 6. § 21.
[26] L. 3. § 5.
[27] Sup. § 12.
[28] L. 4. § 18. l. 6. § 32. l. 8. § 56.
[29] L. 3. § 4. l. 9 § 8. Inf. § 19. l. 11. § 18.
[30] L. 4. § 38.
[31] L. 8. § 55.
[32] L. 7. § 17.

XIV. Cuncta æquè pariter ac recipienti naturæ, homo probè institutus ac modestus [illegible]. *Da quod vis; repete quod vis.* nec etiam hoc dicet, sed obsequens tantùm, & benevolo adversùs eam affectu.

XV. Exiguum est quod supereſt vitæ tuæ. vive tanquam in monte. nihil enim interest hîc an illîc, siquis ubicunque in orbe, tanquam in urbe, degat. viderint, nôrintq; homines, hominem verum, qui naturæ convenienter vivat. sin non sustinent, occîdant. hoc enim satius est, quàm ita vivere, uti ipsi vivunt volúntve.

XVI. Nè ulteriùs occupere totus, dissuendo qualis vir bonus sit, sed enitendo ut ipse sis.

XVII. Vim totius, & naturæ totius cogitatio tibi crebrò occurrat. quodque particularia omnia, substantiam quod attinet, milii sunt instar; tempus quod attinet, terebri circumvolutio.

XVIII. Horum præsentium unamquamq; advertendo, considera eam jam dissolutam, & in mutatione & quasi putrefactione quadam, aut dissipatione, constitutam, sive ut mori quodammodo nata sit.

XIX. Cogita, quales sint homines vescentes, dormientes, coëuntes, excernentes, alia ejusmodi agentes. rursus, quales, ubi inflantur, efferuntur, irascuntur, tanquam in sublimi siti aliquos increpant. paulò autem ante, quàm multis & quâ mercede, inserviebant; & paulò post, quo in statu futuri sunt.

καὶ δι' οἷα. [illegible]

XX. Confert cuique, quod fert ipsa natura universi. & tum conducit, quando illa fert.

XXI. Amat imbrem tellus. amat & almus æther. amat & mundus facere quicquid futurum est ut fiat. dico itaque mundo ipse, *eodem te amore idem ipse amo.* an non illud ità & fit & dicitur vulgò [illegible], hoc vel illud *fieri.*

XXII. Vel istîc vivis, & vitæ istîc jam assuevisti; vel foris vadis, & hoc volebas; vel moreris, & munere defunctus es, præter ista nihil restat. bono itaq; sis animo.

XIV. Τῇ πάντα διεύσῃ καὶ ἀπολαμβανούσῃ φύσει, ὁ πεπαιδευμένος καὶ ἰαιδήμων λέγει· δός ὁ θέλεις. ἀπόλαβε ὁ θέλεις. λέγει ἢ τῷ τὸ καταθερασυφύλῳ, ἀλλὰ πειθαρχῶν μόνον καὶ εὐνοῶν αὐτῇ.

XV. Ὀλίγον δέ σοι τὸ παλειπόμενον τοῦτο. ζῆσον ὡς ἐν ὄρει. ἐσθ' ὅν γὰρ φέρῃ ὅπῃ ἢ ἀφῇ, ἐὰν ἴδῃς πάντα χῶ πόλις, τῷ κόσμῳ. ἰδέτωσαν, ἱστορησάτωσαν οἱ ἄνθρωποι ἄνθρωπον ἀληθινὸν καὶ φύσιν ζῶντα. εἰ μὴ φέρουσιν, ἀπόκτειναττωσάν. κρεῖττον γάρ, ἢ οὕτω ζῆν.

XVI. Μηκέθ' ὅλως περὶ τοῦ οἷον τινα εἶναι τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα διαλέγεσθαι· ἀλλὰ εἶναι τοιοῦτον.

XVII. Τοῦ ὅλου αἰῶνος, καὶ τῆς ὅλης οὐσίας συνεχῶς φαντασία, καὶ ὅτι πάντα τὰ κατὰ μέρος, ὡς μὲν πρὸς οὐσίαν, κλάσματι· ὡς δὲ πρὸς χρόνον, πρόσταγμα φύσεως φέρει.

XVIII. Εἰς ὅσον τὸ ὑποκείμενον ἐφίσταλται, ὅπνος ἐστὶ πάντα ἤδη ἀφαλυόμενον, καὶ ὃν μεταβολὴν, καὶ οἷον ἀπὸ νεοθάνατα γινόμενα ἕκαστον παρύκειν, ὥσπερ διάπτωσιν.

XIX. Οἷοί εἰσιν ἐσθίοντες, καθεύδοντες, ἀφροδιτεύοντες, ἀποπατοῦντες, τὰ ἄλλα. εἶτα οἷοι αὐθεντομένοι, καὶ γαυρόμενοι, ἢ χαλεπαίνοντες, καὶ ὡς ὑφ' ἡμῶν ὀπτιλλόμενοι· πρὸ ὀλίγου ἦν ἐδέλυον πάντες, μετ' ὀλίγον, ἐν τοιούτοις ἔσονται.

XX. Συμφέρει ἑκάστῳ, ὃ φέρει ἑκάστῳ ἡ τῶν ὅλων φύσις. καὶ τότε συμφέρει, ὅτε ἐκείνη φέρει.

XXI. Ἐρᾷ μὲν ὄμβρου γάμος· ἐρᾷ δὲ ὁ σεμνὸς αἰθὴρ· ἐρᾷ δὲ ὁ κόσμος ποιῆσαι ὁ δὲ μέλλει γίνεσθαι. λέγω οὖν τῷ κόσμῳ, ὁμοῦ σοι συνέρω. μῶν δ' ἄλλο τι ἢ τὸ γάνος ἐστὶν ἐκεῖνο καὶ λέγεται, ὅτι φιλεῖ τὸ γινόμενον;

XXII. Ἤτοι ἐνταῦθα ζῆς, ἔνθεν ἐγένου· ἢ ἐξῴκησας, καὶ τοῦτο ἤθελες· ἢ ἀπηλπίσθης, καὶ ἀπελείφθης, ὡδὲ δὲ τὰ τοιαῦτα ἕδεν· ὑγιὲς οὐθέν.

1 Sup. § 1. *l.* 4. § 23.
2 *L.* 3. § 6.
l. 4. § 31.
3 *L.* 8. § 33.
4 *L.* 9. § 3.
5 *L.* 2, 6. Sup. § 11.
6 Inf. § 22, 23.
7 *L.* 8. § 45.
8 *L.* 4. § 3, 4.
9 Sup. § 8.
10 Sup. § 2.
11 *L.* 9. § 2.
12 ὅλον.
13 *L.* 4. § 17.
14 *L.* 7. § 35. *l.* 11. § 1.
15 *L.* 4. § 3.
16 *L.* 5. § 24.
17 Sup. § 7.
18 *L.* 4. § 48. *l.* 9. § 21.
19 Sup. § 13.
20 *L.* 8. § 3.
21 *L.* 6. § 59.
22 *L.* 3. § 3. 4. § 48. *l.* 8. § 37.
23 ὁποίοις *f.*
24 *L.* 4. § 23.
25 *L.* 11. § 13.
26 Euripid.
27 *L.* 7. § 18, 25.
28 *L.* 9. § 1.
29 Sup. § 35.
30 *L.* 12. § 6.
31 Sup. § 36.

XXIII. Ἐναργὴς ἔστω ἀεὶ ὃ, ὅπου τοῦτο
[1] τὸ [π, ᾗ] ἐκ. ὀφείλει ὁ ἀγρὸς εἶναι· καὶ πῶς [2] πάντα ἔστι
[2] Sup. § 15. ταῦτα ἐνταῦθα τοῖς ἐν ἄκρῳ τῷ ὄρει, ἢ ἐπὶ
τοῦ αἰγιαλοῦ, ἢ ὅπου θέλεις, ἀντιπρὸς γὰρ εὑρήσεις τὰ ὅ Πλάτωνος, [3] πολὺ ἐν ὄρει, φησὶ,
[3] Plato Thææt. [4] περιβαλόμενος· [καὶ βάλλειν βλήματα]
[4] τὰ τῆς χε. XXIV. [5] Τί ἔστι μοι ὃ ἡγεμονικὸν μου
[5] L. 5. § 11. καὶ ποῖόν τι ἐγὼ αὐτὸ ποιῶ νυνί; καὶ [6] ἐφ' ὅτου
[6] L. 12. § 33. αὐτῷ νυνὶ χρῶμαι· μήτε κενὸν νοῦ ἔστι;
μήτι ἀπολελυσθαι τῆς [7] ἀπεσπασμένον κοινωνίας; [8] μήτε συμπεπηγὸς καὶ ἀνακεκραμένον
[7] L. 5. § 8.
[8] L. 7. § 66, 67. τῷ σαρκιδίῳ, ὅπου [9] τοῦτο συμπέπωκε;
[9] L. 5. § 26. XXV. [10] Ὁ τὸ κύριον φεύγων, δραπέτης.
[10] L. 4. § 29. κύριος δὲ ὁ νόμος καὶ ὁ κοινωνικός, δραπέτης,
[11] L. 11. § 8, 9. ἄρα καὶ [11] ὁ λυπούμενος, ἢ ὀργιζόμενος,
[12] ἢ φοβούμενος, [12] ὁ βουλόμενόν τι γενέσθαι, ἢ
[13] L. 6. § 1, 15. [13] ἐπιθυμῶν τινος τῶν διατεταγμένων, ὃς ἔστι νόμος, [14] νέμων,
[14] L. 4. § 10. ὅσα ἑκάστῳ [15] συμφέρει. ὁ οὖν φοβούμενος,
[15] L. 7. § 7. καὶ λυπούμενος, ἢ ὀργιζόμενος, δραπέτης.
[16] L. 5. § 4. l. 12. § 26. XXVI. [16] Σπέρμα εἰς μήτραν ἀφεὶς
ἀπεχώρησε, καὶ λοιπὸν ἄλλη αἰτία πρόσλαβοῦσα
ἐργάζεται, καὶ ἀποτελεῖ βρέφος. [17] ἐκ
[17] L. 4. § 48. l. 6. § 13. οἵου, οἷον; πάλιν ζωφλοῦ δεῖ φαγυνοῦ. ἀφῆκα,
[18] Inf. § 38. καὶ λοιπὸν [18] ἄλλη αἰτία προσλαβοῦσα
ἀναθυμίασις. ἔρχεται οὖν ζωὴ καὶ ῥώμη,
[19] L. 4. § 36. l. 7. § 29, 30. l. 9. § 25. [19] πόθεν ἂν
ἐξεκαλύφθη ἡμῖν ἀναφανῆναι θεωρεῖν,
[20] L. 12. § 30. [21] L. 3. § 15. l. 11. § 12. καὶ δυνάμεις [20] τῶν ὁρῶν, οἷς καὶ [21] τὸ βεβυσμένον, καὶ τὸ ἀνωφερῆ, ὁρῶμεν, ἢ τοῖς ὀφθαλμοῖς, ἀλλ' οὐχ ἧττον ἐναργῶς.
[22] L. 2. § 14. XXVII. Συνεχῶς ὑπονόει, πῶς [22] πάντα τοιαῦτα, ὁποῖα νῦν γίνεται, καὶ ἐφεξῆς
ἐγίνετο· καὶ [23] ὑπονόησον ἐνεσόμενα, καὶ [24] ὅλα
[23] L. 7. § 49. [24] L. 6. § 44. δράματα καὶ σκηναὶ ὁμοειδεῖς, ὅσας ἐπὶ πέρας τῆς, ἢ τῆς παρεσυτέρας ἱστορίας ἔγνως,
[25] L. 8. § 25, 31. ὡς ὁμμάτων πλήθη· οἷον [25] αὐλαῖα ὅλα Ἀδριανοῦ, καὶ αὐλαῖα ὅλα Ἀντωνίνου, καὶ αὐλαῖα ὅλα Φιλίππου, Κροίσου· πάντα γὰρ ἐκεῖνα τοιαῦτα ἦν, μόνον δι' ἑτέρων.

XXIII. Illud ubi semper constet, ejusmodi quiddam agrum esse, cujusmodi est locus alius quilibet, eademque esse omnia istic agentibus, quæ eis, qui in montium verticibus, vel in littorum crepidinibus, vel alibi ubicunque volueris versantur. palam enim invenies Platonis illa, *Urbis muro, ut caulæ septo circumdatus.*

XXIV. Quidnam est mihi nunc mens mea? vel qualem ego eam præsto? ad quidnam eâ jam utor? nunquid est intellectu vacua? nunquid à societate communi soluta & revulsa? nunquid carunculæ instar agglutinata & permixta, ut quæ illa mutetur una?

XXV. Qui dominum fugit, fugitivus est. dominus autem est lex; ergò qui legem transgreditur, fugitivus est. idem est & qui irascitur, fugitur, vel irascitur, vel metuit, quippe secus, quam ipse velit, aut fatum sit, aut fiat, aut futurum fuerit quicquam, quæ ab universi rectore sunt constituta, qui est ipse lex unicuique quod suum est tribuens. fugitivus est igitur, qui mœstus est, vel angitur, vel irascitur.

XXVI. In uterum semen qui missit, abscedit. hoc alia deinceps excipiens natura, fœtum fabricat & absolvit; ex quali qualem? alimentum rursus mater per gulam demittit; quod alia insuper causa ubi excepit, sensum, morúmque, adeóque vitam ac vires & alia (quot ea sunt, quibus?) conficit. hæc, tametsi involvantur caligine; cœtenus oportet, facultatémque ita inesse quæ ista facit, prout vim esse animadvertimus, quâ vel deorsum, vel sursum corpora ferantur, nonnullis quidem externis, sed non minus clarè tamen.

XXVII. Cogita tecum jugiter, quàm quæ nunc sunt omnia, talia prorsus olim actitata; cogita & talia futura: tragœdias propone tibi ob oculos, fabulas & scenas uniformes, quæcunque vel ex notitia tua, vel ex historia antiqua cognita habueris; aulam Hadriani totam, totam Antonini, illam item Philippi, Alexandri, Crœsi ejusdem planè modi fuerunt omnia illa, nisi quòd per alios agebantur.

XXVIII.

XXVIII. Hominem de re illâ dolentem, atque ægrè ferentem quicquam, similem illius pusillo, qui dum mactatur, calcitrat vociferatusve cujusmodi est, dijsque decumbens excitè sortem deplorat suam: considera & fato nos illigatos omnes: & rationali animali soli datum esse, ut eis quæ eveniunt, aquus obsequi possit; cùm sequi autem omnibus sit necessarium.

XXIX. Considerata seorsim, quam institutis, re omni, percontare te, num idem mors gravis habenda sit, quia eâ te privet.

XXX. Ubi peccato alicujus offenderis, transitione factâ perpende tecum statim ipse ejusmodi aliquid peccati puta, argentum in bonis habendo, vel voluptatem, vel gloriolam, vel aliud ejusmodi: hoc enim si adverteris, ira statim subvenerit: præsertim, si succurrerint quæ sint hominem: quid enim faceres? hanc, si poterit, tu illum vi illâ expedias.

XXXI. Satyrionem ubi videris Socraticum, Eutychem cogita vel Hymenæum, & Euphratem: ubi videris Eutychionem cogita vel Sylvanum, & Alciphronem ville, Tropæophorum cogita, & Xenophontem, Critonem vel Severum: & temet ubi respexeris, Cæsarum aliquem. & in quolibet cogitando, feminum ei quempiam. tum mentem tibi subeat, Ubi nunc sunt isti? nusquam sanè: aut ubi tandem? ità enim perspectum jugiter habebis, humana omnia fumum ac nihil esse, præsertim, si simul fuerint concordatus, quicquid semel mutatum, per spatium temporis infinitum non esse ampliùs futurum. tu autem spatii illius quantulum occupas? cur ergo tibi non sufficit spatium hoc tam breve, prout te deceat, contigisse? quàm pulchram hanc agendi materiam occasionem non subterfugis? quid enim sunt aliud hæc omnia, quàm mentis, quæ, hac in vita quæ contingunt, naturam eorum rimata, accuratè perspexerit, exercitationes, persiste ergò. dum & ista tibi familiaria efficeris, quo

XXVIII. Φάντάζου πᾶντα τὰ ἐφ' ἑκάστων λυπούμενον, ἢ δυσαρεστοῦντα, [1] ὅμοιον τῷ διομβρίῳ χοιριδίῳ, ἀπολακτίζοντι δὲ καὶ κεκραγότι. [2] ὅμοιον δὲ ὁ σιμόζων ὅτι τῶν κλινιδίων μόνῳ σιωπῇ τὰ ἐνδύσιν ἡμῖν δέ οἱ μόνῳ τῷ λογικῷ ζώῳ δέδοται, ὑπ[3]εικτέον ἐπιπόνως τοῖς γινομένοις. [4] τὸ δ' ὑπεδέσθαι φίλον, πᾶσιν ἀναγκαῖον.

[1] L. 11. § 18. l. 12. § 27.
[2] ὅμοιον Θ
[3] Sup. § 8.
[4] L. 2. § 3. l. 4. § 42.

XXIX. Κατὰ μέρος ἐφ' ἑκάστου τῶν ποιῆς ἐρώτα σεαυτόν, [5] εἰ ὁ θάνατος δεινὸν ἀφ' ὧν τούτου στερεῖται.

[5] L. 12. § 31.

XXX. Ὅταν παροφθῇς ἐπί τινι ἁμαρτίᾳ, εὐθὺς μεταβὰς, ὑπολογίζου, [6] ἐν παρόμοιον ἁμαρτάνεις οἷον, ἀργύριον ἀγαθὸν εἶναι κρίνων, ἢ ἡδονὴν, ἢ δόξαν δίκαιον, καθ' ἑαυτό. τούτῳ γὰρ ὑπαλλάττων, ταχέως ὑπόληψιν τῆς ὀργῆς συμπίπτουσαν τῷ, ὅτι [7] βιάζεται· [8] τί γὰρ ποιήσῃς; ἢ εἰ δύνασαι, ἄφελε ἐκεῖνο τὸ βιαζόμενον.

[6] L. 7. § 26. l. 11. § 18.
[7] L. 5. § 28. l. 8. § 14.
[8] L. 12. § 16.

XXXI. Σατύριον [10] ἰδὼν Σωκρατικὸν, φάντάζου ἢ Εὐτυχῆ, ἢ Ὑμέναιον, καὶ Εὐφράτην· ἰδὼν Εὐτυχίωνα, ἢ Σιλουανὸν φαντάζου· καὶ Ἀλκίφρονα, Τροπαιοφόρον φαντάζου· καὶ Ξενοφῶντα ἰδὼν, Κρίτωνα ἢ Σεβῆρον φαντάζου. καὶ εἰς ἑαυτὸν ἀποβλέψας, φέρε Καισάρων τινὰ φαντάζου, καὶ ἐφ' ἑκάστου τὸ ἀνάλογον, εἶτα συμπροσπιπτέτω σοι [11] πῦ οὖν οἱνοι; ἠφάνισται· ἢ [12] ὁποῦδή. ὕπως γὰρ συνεχῶς θεάσῃ τὰ ἀνθρώπινα, [13] καπνὸν, καὶ τὸ μηδέν. μάλιστα δὲ συμμνημονεύσῃς, ὅτι [14] τὸ ἅπαξ μεταβαλὸν οὐκέτι ἔσται, οὐ τῷ ἀπείρῳ χρόνῳ. σὺ δὲ ὧν ἐν τίνι; τί δ' σοι [15] ἀρκεῖ σοι [16] τὸ βραχὺ τοῦτο κομίσαι διαπεφᾶσαι; [17] οἰδμ ὕλαι καὶ ὑποθέσεις φαίνῃς; τί γὰρ δεῖ πάντα ταῦτα ἄλλο, πλὴν [18] χυμάσματα λόγου [19] ἐκφανέντ' ἀκεραίως καὶ [21] φυσιολόγως τὰ ἐφ' ἑαυτοῦ βίου; μένε οὖν, μέχρι ἐξοικειώσῃς θαυμαστῶς καὶ ταῦτα ergò. dum & ista tibi familiaria efficeris, quo

[10] ἰσνα f.
[11] L. 7. § 58. l. 8. § 25, 31.
[12] L. 12. § 27.
[13] L. 2. § 17. l. 12. § 33.
[14] L. 4. § 3.
[15] L. 6. § 2. l. 9. § 6.
[16] L. 4. § 26.
[17] L. 7. § 58. 68.
[18] L. 6. § 20.
[19] L. 8. § 26.
[21] L. 10. § 9.

ὡς

[2] Inf. § 35. [3] L. 4. § 1.

[1] ὡς ἡ ἐρρωμένη στόμαχος πάντα ἐξοικειοῖ, [2] ὡς τὸ πῦρ, ὁπωσοῦν βάλῃς, φλόγα ἄνω ἀπὸ τῆς αὐγῆς ποιεῖ.

[4] L. 14. § 13. [5] L. 12. § 1.

XXXII. [3] Μηδενὶ ἐξέστω εἰπεῖν ἀληθῶς οὐκ ὀρθῶς σε, ὅλως ὄντα [4] ἁπλοῦν, ἢ ὅλως σὸν ἀγαθός· ἀλλὰ φαινέσθω, ὅστις τούτων κ' ὀρθῶς σε ὑπολήψεται· [5] πάντως τοῦτο δεῖ σοι. [6] τίς γὰρ ὁ κωλύων ἀγαθὸν εἶναι τὸν ἁπλοῦν; σὺ μόνον κρῖνον [7] μηκέτι ζῆν, εἰ μὴ τοιοῦτος ἔσῃ· ἐπιεικὲς γὰρ αἱρεῖ λόγος καὶ τοιοῦτον ὄντα.

[6] L. 8. § 32. Sup. § 33. [7] Sup. § 8.

[8] Sup. § 12, 31. [9] Sup. § 32. L. 11. § 9. [10] L. 9. § 26. [11] L. 6. § 51. [11] L. 5. § 16. L. 6. § 16, 40. [13] L. 6. § 7. L. 8. § 26, 43. L. 11. § 16. [14] L. 7. § 54. L. 8. § 45. L. 11. § 7.

XXXIII. [8] Τί ἔχει ὃ δεῖ ταύτης τῆς ὕλης διαμάθωμεν καὶ τὸ ὑγιέστατον πραχθῆναι, ἢ ῥηθῆναι; ὅ,τι γὰρ ἂν τοῦτο ᾖ, [9] ἔξεστιν αὐτὸ πραχθῆναι ἢ εἰπεῖν· καὶ μὴ παραφοιζῇς, ὡς κωλυόμενος· [10] ἃ πρέπειν πέφυκε, γένων, ἐμμένει· [11] ἔστι πάθης, ὅπερ οὐκ ἔστιν ὅτε τοῖς ἠδικημένοις ἀνεκτὸν, τοῦτο ἔστιν ὅτε ἡ ἀποβαλλομένης καὶ ἀποπιθέσης ὕλης [12] ποιεῖ τὰ οἰκεῖα τῷ ἰδίῳ κόσμῳ καλαισθῆναι· [13] ἀπόλαυσιν γὰρ δεῖ ἕκαστον λαμβάνειν, ἣν ὁ ἕξις κατὰ τὸ ἰδίαν φύσιν ἐνεργεῖν. [14] πρὸς μὲν τὸν κύλινδρον οὐδὲν ἔστι· παρὰ μὲν οὖν κυλίνδρῳ, ὁ πρόσθεν δίδοται φέρεσθαι τὸ ἰδίῳ κίνησιν, οὐδὲν παρὰ ὕδατι, οὐδὲ πυρί, οὐδὲ τοῖς ἄλλοις, ὅσα [15] ὑπὸ φύσεως ἢ ψυχῆς ἀλόγου διοικεῖται· τούτοις παρέστιν καὶ ἐμπόδια πολλά. [16] κατὰ γὰρ λόγον νοῦν πάντα τὸν κατὰ πάντων διώκειν δύναται, ὡς πέφυκεν, καὶ ὡς δίκαιον ταύτην τὸ ῥᾳστώνην προτιμάτων τιθέμενον. καὶ ἣν ἐνεχθήσεται ὁ λόγος ἀφ' ἑαυτῶν, ὡς πῦρ ἄνω, ὡς λίθος κάτω, ὡς κύλινδρος κατὰ πρανοῦς, [17] μηκέτι μηδὲν ὀπιζήσεται· τὰ γὰρ λοιπὰ ἐγκόμματα ἤτοι τῷ σωματικῷ ὄχει [18] τῷ νεκρῷ, ἢ [19] χωρὶς ὑπολήψεως καὶ τῷ αὐτῷ τῷ λόγῳ ὀνδόσεως, [20] ὁ δράσει, [21] οὐδὲ ποιεῖ κακὸν ὑδετιοῦν· ἐπεὶ τοι καὶ [22] ὁ πάσχων αὐτὸ, κακὸς οὐδὲν ἐγίνετο. δεῖ γοῦν τὰ ἄλλων κατασκευασμάτων, πρῶτον ὅ,τι ἂν κακόν τινι αὐτῶν συμβῇ, ἐπὶ τοῦτο χεῖρον γίνεσθαι αὐτὸ τὸ πάσχον· ἐνταῦθα

modo ſtomachus robuſtus cuncta ſibi accommodat, igniſque validus, quicquid ingeſſeris, flammam indè ac fulgorem edit.

XXXII. Nulli liceat verè de te dicere, non eſſe te ſimplicem, aut non eſſe te bonum. ſed mentiatur, quiſquis horum quicquam de te opinatus fuerit. hoc autem totum in te ſitum eſt. quis enim te bonum ſimplicémve eſſe prohibuerit? tu tantùm ſtatuas, nec ulteriùs vivere, quàm talis futurus ſis. neque enim ratio id poſcit, nî talis ſis.

XXXIII. Ecquid eſt, quod de materia iſta rectiſſimè vel fieri vel dici poſſit? quicquid enim hoc fuerit, vel facere idipſum, vel dicere licet, nec obtendas impediri te ante ingemiſcere non deſinas, quàm eò te adegeris, ut quod volupe eſt iis hominibus eſt luxu diffl hoc tibi fuerit de ſubjecta qua oblata tibi materia ea facere humanæ conſtitutioni convenie etenim pro oblectamento eſſe tibi debet, quicquid ſecundùm natura tuam agere tibi datur. datur autem hoc ubique. ſiquidem cylindro quidem non conceditur, motu proprio ubique feratur; ſed nec aquæ nec igni, nec alii cuiquam, quæ à natura mera, anima regitur irrationali. quæ coerceant & obſiſtant, multa venùm mens & ratio per obſ quælibet prout nata eſt, & vult ipſa, procedit. tu ergo culos iſtud habens, ration omnia facilitate ferri eâdem quâ ignis ſurſum, lapis per declive cylindrus, nihil quæras ulteriùs. reliqua enim ob la, vel ſunt corporis, quod veris inſtar habet, vel opinion rationis inclinatione remot infringunt, aut mali quicqu ficiunt. alioqui ea quî patiu lus fieret. atqui in aliis quidem peribus omnibus ita ſe habet, quicquid alicui horum mali con gerit, deterius illud faciat, quòd eo afficitur. iſtîc verò, ſi ità dicere li-

cuerit,

cuerit, præstantior homo & laude dignior, dum eis quæ objiciuntur, rectè utitur. Si quis meo mineris, civem indigenam velle lædere, ni civitatem lædat, civitatem nihil lædere, ni legem lædat. horum autem, quæ infortunia dicimus, nihil legem lædit. quod autem legem nemo ledit, nec civitatem, nec civem laserit.

XXXIV. Qui decretis veris imbutus est, hunc dictum brevissimum & è trivio arreptum quodlibet commonere sufficerit de morore metúve pellendo, quale illud est,

Sternit tibi frendet alia vis aspera ventis :
Est alius victus parat, quæ vere feruntur.
Hic hominem gemo est : hic nascitur, occidit ille.

foliola tua & filioli tui ; foliola tua & filioli tui, quos ille, qui tanto cum fervore tanquam fide digni, alios celebrant, vel è contrario diris devovent, vel clam vituperant & subsannant. foliola itidem, qui famam tui, posthumam eorum. ista enim omnia veritatis tempore prodeuntia, dum ventus ubi flaverit, fugis appetisve. nam parvula, & lumina tibi condantur : eúmque qui te extulerit, alius aliquis lugebit.

XXXV. Sani est oculi, cernere visibilia quævis, nec dicere, *Viridia mihi* : hoc etenim lippientis est. sani autem auris ac olfactûs est sani, quidquid odoretve quosvis percipiendo promptum esse. & stomachi sani, adversùs edulia quævis pariter se habere ; sicut molam ad omnia, ad quæ molenda condita est pari igitur ratione & mentis est sanæ, ad obvenientia quæq; idoneam esse. quæ verò dixerit, *Liberos mihi salvos velim* ; &, *Omnes quicunque mihi contingunt, amem* ; ea

ἢ, ὡς δεῖ ἀνθρώπῳ, καὶ [1] κρείττων γίνεται ὁ ἀνθρωπος. καὶ [2] ἐπαινετώτερος, [3] ὁρθῶς χρώμενος τοῖς προσπίπτουσιν. ὅλως δὲ μέμνησο, ὅτι [4] τὴν φύσει πολίτιν οὐδὲν βλάπτει, ὃ πόλιν οὐ βλάπτει· οὐδὲ γὰρ πόλιν οὐ βλάπτει, ὃ νόμον οὐ βλάπτει· τούτων δὲ οὐδὲν καλουμένων ἀκληρημάτων οὐδὲ βλάπτει νόμον. ὃ τοίνυν νόμον οὐ βλάπτει, οὐδὲ πόλιν, οὐδὲ πολίτην.

1 L. 4. § 1.
2 L. 5. § 15.
3 L. 7. § 68.
L. 8. § 29.
4 L. 5. § 22.

XXXIV. Τῷ [5] δεδεισμένῳ καὶ περὶ ἀληθῶν δογμάτων, ἀρκεῖ καὶ τὸ βεαχύτατον, καὶ ὃν μέσῳ κείμενον εἰς ἀπάθειαν ἀλυπίας καὶ ἀφοβίας οἷον,

5 Dedym. Xyl. & Lug. Deum. l. 3. § 4.

[6] Φύλλα τὰ μὲν τ' ἄνεμος χαμάδις χέει, ἄλλα δὲ θ' ὕλη
Τηλεθόωσα φύει, ἔαρος δ' ἐπιγίγνεται ὥρη·
Ὡς ἀνδρῶν γενεὴ, ἣ μὲν φύει, ἣ δ' ἀπολήγει.

6 Homer. Il. ξ. v. 147.

[7] φυλάσσειν δὲ καὶ παιδία σου, [8] φυλάσσει δὲ καὶ ταῦτα τὰ ὑπὸ σοῦ ἀξιοπίστως, καὶ ὑπομένοντα, ἢ ἐκ τῶν ἀφανῶν κρυπτομένοις ἐπιχεῖ φάσματα, καὶ χλιδιάζοντα φαίνεσθαι δὲ ἐμοίως. [9] τὰ διαδεξόμενα δὲ ὑστεροφημίαν· πᾶν γὰρ παῦσαι ἑαυτὸν ὀπιγόντα ὀλίγον ἐπιπονεμόμενον κατασβέλλειν ἔοικεν [10] ἡ ὕλη ἕτερα ἀντὶ τούτων φύσει. [11] ὃ δὲ ὀλιγοχρόνιον κοινὸν πᾶσιν· ἀλλὰ σὺ σπεύδεις, ὡς αἰώνια ἐσόμενα, φθονῇς, καὶ

7 L. 11. § 24.
8 L. 5. § 36.
L. 8. § 21.
9 L. 4. § 19.
10 L. 7. § 27.
11 L. 5. § 10.

[12] μικρὸν καὶ ταῦτα.

12 L. 7. § 50.

XXXV. Τὸν [13] ὑγιαίνοντα ὀφθαλμὸν πάντα ὁρᾶν δεῖ τὰ ὁρατά, καὶ μὴ λέγειν, τὰ χλωρὰ θέλω· τοῦτο γὰρ ὀφθαλμιῶντος ἐστι. καὶ τὴν ὑγιαίνουσαν ἀκοὴν, καὶ ὄσφρησιν εἰς πάντα δεῖ τὰ ἀκουστὰ καὶ ὀσφρητὰ ἑτοίμως ἔχειν. καὶ [14] τὴν ὑγιαίνουσαν γαστέρα πρὸς πάντα βρώματα ὁμοίως ἔχειν, ὡς τὸν μύλλον πρὸς πάντα ὅσα ἀλέσαι καὶ κρῖναι πέφυκε· καὶ τοίνυν [15] τὴν ὑγιαίνουσαν διάνοιαν πρὸς πάντα δεῖ ἡ μέλλουσα, [16] τὰ παιδία σου ζῆσαι, καὶ πάντες

13 L. 4. § 31.
14 Supp. § 31.
15 L. 5. § 33.
16 L. 9. § 1.

ὁ, τι δὴ παράξω ἐπαινέτωσαν, ὀφθαλμὸς ὄξυς τὰ χλωρὰ ζητῶν; ἢ ὀδόντες τὰ ἀπαλά.

[1] L. 5. § 10. l. 9. § 3.

XXXVI. [1] Οὐδεὶς ὄξιν ὕπνου εὐπόλμου, ᾧ ἀποθνήσκοντι ἢ παραστήσονταί τινες ἀσπαζόμενοι ὃ συμβαῖνον κακὸν ἀγαθὸν. ἐς ὕφος ἰών. μὴ δὲ παντόπαστον ἄγαν ἰὰς ὁ καθ' αὐτὸν λέγων; ἀναπνεύσω [2] μὴ ποτε [3] ἀπὸ τούτου τοῦ παιδαγωγοῦ. Χαλεπὸς μὲν ἐθέλει ἡμῖν εἶν· ἀλλὰ ἡδανόμιλος, ὅτε ἡσυχῇ καταγινώσεται ἡμῶν, ταῦτα μὲν δῶν ὅτι τοῦ ἀγαθοῦ. ἐφ' ἡμῖν δ' πόλλα ἄλλα ὄξι, δι' ἃ πολλὰ ὁ ἀπαλλαξιτῶν ἡμῶν [4] τοῦτο ἐν ἐννοήσῃς ἀποθνήσκων, ἐυκολώτερον ἀζελλόσῃς λογιζόμενος, ὅτι παύσῃ βίῳ ἀπόρχων, ἐν ᾧ αὐτοὶ οἱ κοινωνοὶ, ὑφ' ὧν ἐπὶ τοσοῦτα ἠγωνιακέναι, ἀξόμην, ἐφρόντισα, ἀλλὰ ἐπέσον ἀλλάσει με ἀπάγειν, ἵνα καὶ ἐκεῖνοι πολὺν ἐπὶ τούτῳ ῥᾳδιώνιον ἐλπίζοντες· ἀλλ' ἐὰν ἐς ἀνήκοστο ἡ ἐντεῦθεν [5] κἀκεῖσε ἀφορμαί; [6] μὴ μὴν τοι καὶ τοῦτο ἐλαττὸν ἐμένης ἀπολαύσεσθαι, ἀλλὰ [6] ἴδιον ἔθος. ἡδανόζων, [7] φιλῶ, ἐὰν εὖνους, ὃ [8] ἄλεως, ἐς μὴ πάλιν ὡς ἀποστώμενος. ἀλλ' ὥσπερ ἔτι τοῦ ἐυδαιμονοῦντος, ἐυκόλως ἐς ψυχάριον ἀπὸ σώματος ἐξαπαλλάττομαι ἐς ἀπὸ τούτων ἀπηλλάχθαι δοκῶ, ἐς [9] τούτοις ἡ φύσις ἐνώσασα, ἐς συνέχουσιν. ἀλλὰ πῶς δι- [10] L. 6. § 39. [11] L. 3. § 5. [12] L. 2. § 12, 17.

[1] L. 5. § 10. l. 9. § 3.

XXXVI. Nemo quisquam adeò felix est, cui morienti non adstabunt aliqui, qui præsentem gaudentem malo. bonus sapiénsque dabit, annon ad extremum futurus est qui de illo dicat, *Respiravimus jam tandem à pædagogo isto. quæ erat reverà asper nostri cuiquam: sensi tamen tacitè illum damnásse nos.* hæc igitur de viro bono. at nos quod attinet, quàm multa sunt alia, ob quæ à nobis liberati desiderent haud pauci? hoc si inter moriendum cogitaveris, libentiùs discedes; cùm ista tecum rem putaveris, Ex ea vita discedo in qua ipsi ejusdem [illegible] principes, pro quibus tam [illegible] clavi, supplicavi, procuravi, inquàm, ipsi elatum me [illegible] tanquam qui levamen forsan aliquod sperent. cur [illegible] istic moram trahere [illegible] nec propterea tamen minùs illis propatius discedam. sed moris tui tenax, amicus, benevolus, mitis, quin rursus nec tanquam vitæ vulsus, sed, prout eis, quibus [illegible] tis felicitas quædam obtigit, mimula à corpore leniter exolvi talis & tua ab istis etiam esse cessio. eis enim te natura [illegible] it & conjunxit. at nunc dis- disjungor itaque tanquam à sarius, non abstractus tame sponte discedens. nam & eis est, quæ sunt secundum ram.

[11] L. 3. § 5. [12] L. 2. § 12, 17.

XXXVII. [illegible] cujusque (quoad ejus [illegible] actione omni, [illegible] *istud iste quo fine facit?* tem auspicare, tégue [illegible] scrutare.

[13] Sup. § 16. l. 7. § 4. [14] L. 3. § 5. l. 5. § 11. [15] L. 2. § 2. [16] L. 7. § 59. l. 8. § 28. [17] L. 12. § 33 [18] Sup. § 3. [19] Sup. § 2, 3. [20] L. 3. § 3.

XXXVII. [13] Ἔλιτον ὅτι παντὸς, ὡς οἷόν τε, ὃ θεασόμενος ἀπό τινος, ὅτι ζητεῖν κἀ σαυτὸν, [13] ὅτος τοῦτο ἐπὶ τίνα φέρῃ; ἄρχε ὃ ἀπὸ σαυτοῦ, ἐς [14] σαυτὸν πρῶτον ἐξέτασε.

XXXVIII. Μέμνησο, ὅτι [15] ὃ νόος σαυτοῦ ὄξιν οἷόν ἐστιν, [16] τὸ ἔνδον ἐγκεκρυμμένον· [17] ἐκεῖνο ῥητορεία, ἐκεῖνο ζωὴ, [18] ἐχθρὸ, εἰ δ' ἐγὼ εἰπεῖν, ἀνθρωπος. μηδέποτε [19] συμπεριφλαίζε [19] τὸ περικείμενον [20] ἀπ-

XXXVIII. Memento [illegible] te velut fiduciis citat, esse intus te recondirum quiddam illud est fudela, illud vita, illud (si fas dicere) homo est. nè cùm illo junctim contempleris unquam circumjectum, vasis

vans instar, concentaculum hoc, & instrumenta hæc undique ex eodem efficta. sunt enim omnia similia ista. hoc tantùm interest, quòd agnata sint. siquidem mentis istorum, ubique sollers quæ ea cieat sistatque, non magis est, quàm radii textrici scriptori calami, aut aurigæ

ἡνιόχῳ, ἢ τὰ ὀργάνια τοῦτο τὰ κεκτημένῳ. ὅμοια γάρ ἐστι σκεπάρνῳ μόνον οὐ διαφέροντα, καθόλε σοφυτή ἐστιν. ἐπεί τοι ὁ μᾶλλόν τι τούτων ὄφελός ἐστι τοῖς μορίοις, χωλεῖς τὴν κίνησιν ἢ ἰσχύος ἀπλῶς αἰτίας, ἢ τὴν περιλοιπὸν τῇ ὑφηνητείᾳ, ἢ τῷ καλάμῳ τῷ γραφοντι, ἢ τῷ κεντοῦντι τὴν ἡνιόχην.

[1] I. 2. 21. [7] 7. § 5. § 26.

LIB. XI.

ΒΙΒΛΙΟΝ ια'.

HÆ sunt animæ rationi prædítæ proprietates. se cernit, fingit, artátque, ut lubet, qualemque vult ipsa, facit fructum, quem ferunt, ipse carpit, cum assequitur [illegible] quodcunctatis finis nihilominus [illegible] adest, alii carpant. finem semper suum ubique quærit, ubicunque constituit is vitæ terminus. neque enim sic se habet, quo modo in saltando aut in talibus agendis, atque ejusmodi, in quibus si quid incideris, actio tota ut non sit, sed in quacunque parte, & ubicunque deprehensa fuerit, quod præcessit plenum profectus & perfectum sibi facit: ut dicere liceat, *Ego quæ mea sunt, omnia habeo.* adhæc mundum totum pervagatur, &, quod ambit hunc, vacuum, figuramque ejusdem contemplatur, & in ævi immensitatem se porrigit, & universa per intervalla certa renovationem comprehendit & considerat; vidétque simul, quòd nihil novi visuri sint posteri nostri, sicut nec amplius quicquam viderunt antecessores nostri, sed ità fit quodammodo, ut quadraginta annos qui egerit, mentem modò aliquam habuerit, & res gestas animadverterit, ex uniformitatis ratione, & præterita omnia & futura viderit. propria sunt animæ rationalis & ista; proximos diligere, veracem, verecundam esse, nihil sibi præferre, quod & legis est proprium. ità inter rectam rationem & justitiæ rationem nihil interest.

Α ἴδιόν ἐστι τῆς λογικῆς ψυχῆς τὸ [1] ἑαυτὴν θεωρεῖν, [2] ἑαυτὴν διαρθροῦν, [3] τὸν καρπὸν ὃν φέρει αὐτὴ καρπώσεται (τοὺς γὰρ τῶν φυτῶν καρποὺς, καὶ ὅσα λογικὰ ἐπ' αὐτοῖς ζῶα, ἄλλοι κεκαρπώνται) [4] ἐν ἅπαντι πάντως περανθείσῃ, οὗπερ ἕνεκα ἐφύη τὸ [5] τοῦ βίου πέρας ἐπιφῆ. οὐχ ὥσπερ ὀρχήσεως καὶ τοιούτων καὶ τῶν τούτοις ἐοικότων γίνεται ἡ ὅλη περαίωσις, ἐν παντὶ μέρει, ὅπου ἂν καταλάβῃ, τελείᾳ οὔσῃ· [6] οὕτω καὶ τῷ ὅλῳ βίῳ ἡ τοῦ προκειμένου ἕνεκα ἐπιτυχὴ τὸ πρόσφορον ἅπαν ἐμποιεῖ καὶ συμμέτρους ἀπεργάζεται. [7] ἐγὼ ἀπέχω τὰ ἐμά. εἰς [8] ἐξέρχεται ἡ ὅλον κόσμον, καὶ τὸ κενὸν αὐτῷ περίγραμμα, καὶ [9] εἰς τὸν αἰῶνα ὁπλόνεται, καὶ [10] τὴν περιοδικὴν παλιγγενεσίαν τῶν ὅλων ἐμφιλοχωρήσει καὶ ἐννοεῖ, καὶ διατρεῖ, ὡς [11] οὐδὲν νεώτερον ὀψονται οἱ μεθ' ἡμᾶς, οὐδὲ παρετίθησεν εἶδον οἱ πρὸ ἡμῶν. ἀλλὰ [12] ἔχθρον κἂν ὁ πεντηκοντούτης, ἐὰν νῷ ὁπτεύειν ἔχῃ, πάντα τὰ γεγονότα, καὶ τὰ ἐσόμενα ἑώρακε [13] διὰ τὸ ὁμοειδές. ἴδιον δὲ λογικῆς ψυχῆς, καὶ [14] τὸ φιλεῖν τοὺς πλησίον, καὶ ἀλήθεια, καὶ αἰδώς, καὶ τὸ [15] μηδὲν ἑαυτῆς προτιμᾶν, ὅπερ ἴδιόν ἐστι καὶ νόμου. ὥστε οὐδὲν διλύει λόγος ὀρθὸς, καὶ [16] λόγος δικαιοσύνης.

[1] Inf. § 12. [2] 2. 6. § 8. [3] 9. § 19. [4] 3. § 8. [5] 12. § 36. [6] 2. § 17. 3. § 5. [7] 4. § 29. 49. [8] 7. § 35. 9. § 30. [9] 10. § 31. [10] 9. § 28. 10. § 7. [11] 6. § 37. 7. § 1. [12] 2. § 14. 12. § 35. [13] 7. § 49. [14] 6. § 16. [15] 8. § 26. 3. § 9. 5. § 21. [16] 10. § 1. 12. § 1.

μεταβάλλῃ, ἅμα ᾗ ὡς ἔπι τινι τῶν ἀβλαβῶν φύσιν συμβαίνοντι [1] δαιμόζῃν, ἢ [2] δυσεραίνῃν; ἄλλως τε, καὶ [3] τῆς ἀναλύσεως εἰς [4] ταῦτο γινομένης, ἐξ ὧν ἕκαστον συνέστη. [5] ἢ τοῦ πυρὸς σκεδασμὸς στοιχείων ἐξ ὧν συνεκρίθη, ἢ ζοπὴ, [6] ἣν μὲν ἐπεμνήσθης εἰς τὸ γεώδες, ἣν δὲ πνευματικὸν, εἰς τὸ ἀέριον. ὥστε καὶ ταῦτα [7] ἀναληφθήσῃ εἰς τὸν ὅλον λόγον, εἴτε [8] χρόνῳ περιόδων [9] ἐκπυρωμένων, εἴτε [10] ἀϊδίοις ἀμοιβαῖς ἀνακαινουμένων· καὶ τὸ ἐπέμενον δὴ, καὶ τὸ πνευματικὸν μὴ φθορτάζῃ τὸ ἀπὸ τῆς ἡμέσεως. πρῶ γὰρ τοῦτο ἐχθὲς καὶ πρώτην ἡμέραν, ἐκ τῶν στείων. καὶ [12] ἀναπνοὴν ἀέρος τὴν ἐπροῦσαν ἔλαβεν. τοῦτο δὴν ὃ ἔλαβε, μεταβάλλῃ, ἐχ ὃ ἡ μήτηρ ἔσχεν. χαίρε δή, ὅτι ἐκεῖνό σε λίαν πρεπτικῶς [13] ἐφ ἰδίως ποιῶν, οὐδὲν ὄντι οἰκεῖον πρὸς τὸ νῦν λεγόμενον,

[1] L. 8. § 15.
[2] L. 2. § 17. l. 3. § 16.
[3] L. 2. § 17. l. 4. § 5.
[4] ταυτὸ
[5] L. 6. § 4, 24
[6] L. 17. § 50.
[7] L. 4. § 14.
[8] L. 5. § 13. l. 11. § 1.
[9] L. 3. § 3.
[10] L. 7. § 25.
[11] L. 5. § 4.
[12] L. 6. 15.
[13] L. 9. § 25.

sum mutare illas, tanquam quod præter rerum ipsarum naturam contingat, miretur & ægrè ferat: præsertim, alia ut mittam, cùm in eadem ipsa resolvatur unumquodque, ex quibus constiterat. aut est enim elementorum, ex quibus concretum fuerat, dissipatio, aut conversio, quicquid est solidi in terram, quicquid aërei est in aërem; ut & ista in universi rationem redigantur, sive illud certo temporis spatio revoluto deflagret, sive vicissitudinibus perpetuis jugiter renovetur. quin & solidum illud aut aëreum nè cogites, quod ab ortu primo extitit. hoc enim, quod nunc habes, omne heri ac nudiustertius ab alimentis aëréque attracto influxit. hoc ergo mutat, quod post acceptum est, non quod mater primò peperit. quanquam ponatur, illud ipsum te valde addicere huic peculiariter sic affecto, nihil tamen obstabit, quo minùs verum sit quod jam dictum est.

VIII. Ὀνόματα δέμνιος σαυτῷ ταῦτα, ἀγαθὸς, αἰδήμων, ἀληθὴς, ἔμφρων, σύμφρων, εὔφρων, φερόσπις μήποτε μεταμορφώσῃ, καὶ ἀπολλύῃς ταύτα τὰ ὀνόματα, καὶ ταχέως ἐπάμιε ἐπ' αὐτά. μέμνησο δὲ, ὅτι τὸ μὲν ἔμφρον, ἐβούλετό σοι [14] συμφύλην [15] τὴν ἐφ' ἑκάστα ἀναλυτικὴν ἐπίστασιν, καὶ [16] τὸ ἀπρεπὲς ἐμπίπτον· τὸ δὲ σύμφρον, [17] τὴν ἑκάστου ἀπόδεξιν τοῦ κατὰ τὴν κοινὴν φύσεως ἀπονεμομένων· τὸ δὲ [18] εὔφρον, τὴν εὐφρόσυνον καὶ φερνῆ μοῖραν [19] καὶ λείαν ἢ τραχεῖαν κίνησιν τῆς ψυχῆς, καὶ τὸ δεξάμενον, καὶ τὸ θάνατον, καὶ ὅσα τοιαῦτα. ἐὰν δὲν ἀναπτύξῃς σεαυτὸν ἐν τούτοις τοῖς ὀνόμασι, [20] μὴ γλιχόμενος δὲ ὑπ' ἄλλων καὶ ταῦτα ὀνομάζεσθαι, ἔσῃ ἕτερος, καὶ [21] εἰς βίον εἰσελθοῦσῃ ἕτερον. τὸ γὰρ ἔτι τοιοῦτον ἐστὶν, οἷος μένειν νῦν γίγνεσθαι, καὶ [22] ἐν βίῳ τοιούτῳ σπαράσσεσθαι καὶ μιαίνεσθαι, λίαν δεῖ ἀναισθήτου καὶ φιλοψύχου, καὶ ὁμοίου τοῖς ἡμιθνήτοις ἀπελαμβάνοις, οἵ τινες μεσοὶ τραυμάτων καὶ λύθρου, σφαγιάζεσθαι, ὅμως

[14] L. 8. § 22.
[15] Sup. § 7, 26.
[16] L. 6. § 53.
[17] Sup. § 6. Inf. § 11.
[18] L. 5. § 25.
[19] Sup. § 26.
[20] L. 6. § 2. l. 8. § 1.
[21] L. 7. § 2.
[22] L. 4. § 32.

VIII. Nomina tibi ubi sumpseris ista, boni, modesti, veracis, prudentis, unanimis, magnanimi, cave nequando transnomineris, & amittas denuò nomina ista, celeritérque (siquid tale contigerit) ad ea revertaris. memineris autem, prudentis nomen tibi denotare singularum rerum considerationem, animadversionémque sedulam. unanimis nomen, exceptionem eorum omnium spontaneam, quæ à natura communi fuerint assignata. magnanimi verò, subvectionem mentis supra omnem lenem asperúmve carnis affectum, supra gloriolam, supra mortem, & ejusmodi universa. Intra nomina igitur ista si te continueris, nec ut alii his te titulis cohonestent concupiveris, alius jam futurus es, quam pridem fueras, aliámque initurus vitæ rationem. etenim talis persistere, qualis hactenus fueris, & in vita istiusmodi fœdè volutari ac discerpi, hominis est sensûs expertis planè vitæque nimis avidi, nec bestiariis illis absimilis, qui semiadesi, vulneribus saniéque oppleti, in diem crastinum

crastinum tamen reservari supplicant, iisdem unguibus morsibúsque iidem ejusmodi plagæ objiciendi. tu verò in nomina pauca hæc inde te. & quidem in illis præstare potes, præstas, tanquam in fortunatorum insulas quasdam trajectus; sin excidere, nec fixum tueri posse te senseris, in angulum aliquem, ubi possis aliquid, audacter te conferas; vel etiam è vita omnino discedas, nec iratus tamen, sed simpliciter, liberè, modestè, hoc unum duntaxat in vita memoratu dignum executus, quòd è vita sic exieris. nominum autem istorum recordationem multùm conducet meminisse Deorum, quódque nolunt illi malos præditos ipsis adulari, sed similes ipsis fieri. meminisse &, beatum esse quæ ea quæ ficus sunt facit; tanem, quæ cahis; aurum, quæ aris; & hominem pariter, quæ rationis possessio.

IX. Bellum, terror, torpor, servitus, decreta illa sacra tua, ni caveas, expungent quotidie, quæcunque è studiosa rerum naturæ contemplatione concepta in mente recondis. oportet autem unumquodque ità & considerare & agere, ut & activa facultas consummetur, & contemplativa simul exerceatur, & fiducia ex certa rei cujusque scientia orta servetur, latens quidem, nec abscondita tamen, tunc enim simplicitate, tunc gravitate frueris; tunc rei cujusque notitiâ distinctâ, quid ex natura sua existat, quem locum in mundo habeat, quàm diu duratura sit, ex quibus conflata sit, quibus possit obvenire, qui dare eam & auferre queant.

Καὶ ὅτι κενῶν συγκέκριται, καὶ ἵνα δύναται ὑπάρχειν, καὶ τίνες δύνανται αὐτὸ διαθεῖναι τε καὶ ἀφαιρεῖσθαι.

X. Aranea muscam ubi ceperit, se effert tanquam magni quid egerit; alius, ubi lepusculum; alius, ubi reticulo apuam ceperit; alius, ubi apros; alius, ubi ursos; alius, ubi Sarmatas. nam & isti, qui hos capiunt, quid latronibus distant, si mentes ac decreta utrobique spectaveris?

[1] εἰς τὸ αὐλειον φυλακῶλιον, ὥσπερ ἕλλησι σώμασι τοιοῦτοι τοῖς αὐτοῖς ὄνυξι καὶ δήγμασιν. ἐμβίβασον οὖν σαυτὸν εἰς [2] τὰ ὀλίγα ταῦτα ὀνόματα. κἂν μὲ ἐπ' αὐτῷ μόνῳ δυνῇ, [3] μόνε, ὥσπερ εἰς μακάρεων νήσους μεταχωρήσεις. ἐὰν δ' ἄρα μὴ ἐπιπλήξῃς, καὶ ἐὰν ἀπελεύσῃ, ἔστω σοι παρρησία εἰς γωνίδιόν τινα, ὅπου κράτιστος· ἢ καὶ πρωτεύσεις· ἐξιοῦσι δὲ οὐ μὴ ὀργιζόμενος, ἀλλὰ ἁπλῶς καὶ ἐλευθέρως, καὶ αὐθημόνως, [5] ἐν γὰρ τοῦτο μόνον ἀρετὴ ἐν ᾧ βίῳ τὸ ὑπὸ σοῦ ἐξελθεῖν. χρὴ μόνοι δ' [6] μεμνῆσθαι τῶν ἀνωφελῶν. μεγάλως συλλήψεται σοι, δ μεμνῆσθαι θεῶν, καὶ ὅπως ὑπ' ἐκείνων βούλεται ἀρέσκεσθαι ἕκαστα, καὶ ἀξιοῦσθαι ἑαυτοῖς τὰ λογικὰ πάντα· καὶ ἔτι, τὸ μὴ συκᾶν τὰ συκῆς ποιοῦντα, τὸ κύων, τὰ κυνός, [7] τὸ μέλισσαν, τὰ μελίσσης, [8] τὸ ὄνον ἀνθρώπου τε.

IX. [9] Μίμνε, [10] πόλεμε, πόια, νάρκη, δουλεία, καθ' ἡμέραν ἀπολείπεταί σε τὰ ἱερὰ ἐκεῖνα δόγματα, [11] ὁπόσα [12] [13] ὁ φυσιολογικὸς φαντάζῃ καὶ ἐπαπόμενος δύνῃ [14] βλέπειν καὶ θεάσασθαι, ἵνα καὶ ὁ πρακτικὸν ἅμα σωτελεῖται, καὶ ἅμα ὁ θεωρητικὸν ἐνεργεῖσθαι, καὶ ὅ ἐκ τοῦ ἑκάστων ἐπίστημις [15] ἀληθὴς σώζεσθαι [16] λαμπρόν, [17] ἐχὶ κρυπτόμενον. [18] [19] πότε γὰρ ἁπλότητος ἀπολαύσῃς, [20] πότε ὁ σεμνότητος, [21] πότε δ' [22] τὸ ἑφ' ἑκάστου γνωρίσεως, [23] ἵ τί ἐστιν κατ' οὐσίαν, καὶ ἵνα χώραν ἔχῃ ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ [24] ὅτι πόσον πέφυκεν ὑφίστασθαι,

[1] L. 4. § 15, 47, 50.
[2] L. 2. § 5.
[3] L. 6. § 30.
[4] Inf. § 32. l. 8. § 47.
[5] L. 6. § 2.
[6] L. 3. § 11.
[7] L. 5. § 1.
[8] L. 8. § 26.
[9] Λοιμὸς, Xyl.
[10] πόλεμος,
[11] πόσα Mer.
[12] L. 8. § 13.
[13] ἀναπολογήτως f. l. 9. § 41. Inf. § 31.
[14] L. 8. § 26, 27
[15] L. 6. § 47.
[16] L. 7. § 67.
[17] L. 3. § 7, 8.
[18] Sup. § 1.
[19] [20] [21] πότε f.
[22] L. 7. § 29.
[23] L. 3. § 11.
[24] L. 9. § 25.

X. [25] Ἀράχνιον μῦδν θηράσαν μεγαφερνῆ, ἄλλος ὁ λαγίδιον, ἄλλος ὁ σύαγρον, ἄλλος ὁ ἄρκτους, ἄλλος Σαρμάτας. ἤτοι γὰρ οἱ λῃσταί, ἐὰν τὰ δόγματα ἐξετάζῃς;

[25] L. 8. § 43.

XI. [1] Πῶς εἰς ἄλληλα πρέπει μεταβάλλῃ. Θεωρητικὴν μέθοδον κλῆσιν. [2] διώκεσθαι χρή, καὶ συγγυμνάσθαι δεῖ τοῦτο ἔνεστιν. [3] ἐδεῖν γὰρ ἔστω μεγαλοφροσύνης ποιητικόν. ἐξεδύσατο τὸ σῶμα, καὶ ἐννοήσας, ὅτι [4] ὅσον ἐπ' ἐμοὶ πάντα τοῦτα καταλιπεῖν ἀνάγκη ἀπόντα ἐξ ἀνθρώπων δεῖσθαι, [5,6] ἀρκεῖν ὅλον ἑαυτὸν, [7] δικαιοσύνῃ [8] μὲν εἰς τὰ ἐφ' ἑαυτῷ ἐνεργούμενα, ἐν ᾧ τοῖς ἄλλοις συμβαίνοι, τῇ τοῦ ὅλων φύσει. [9] τί δ' ἐστὶ κακὸν, ἢ κακοποιεῖν τοῦτο ἐστὶν αὐτῷ, ἢ προσέχειν κατ' αὐτῷ, δεῖ δὲ εἰς οὐδὲν βάλλειν. δύο τέτμηται [10] ἀρκέμενον ἐμοὶ, [11] διὰ μὲν πρακτέον τὸ νῦν πρᾶγμον, καὶ [12] φιλεῖν τὸ νῦν ἐπιμεμοιρασμένον ἑαυτῷ [13] ἀσυλλήπτως ἐν πᾶσαν καὶ ἀπροσκόπως ἀφῆκεν· καὶ ἐὰν ἄλλο βάλλειν, [14] ἀνάγκη ἐμοὶ παραίνειν [15] ἐξ ἐκ νόμου, καὶ συνεπιμαρτύρειν [16] ἐπεσθαι τῷ θεῷ.

XII. [17] Τίς ὑγιείας χρεία, [18] παρὸν σωφρονεῖν τὰ δέοντα πράττειν; κἂν μὲν σωφρονῇς, ἐμμενεῖς, [19,20] ἀμεταστρεπτὶ ταύτῃ χωρεῖν. ἐὰν δὲ μὴ συνορᾷς, ἐπέχειν, καὶ [21] συμβούλοις τοῖς ἀρίστοις χρῆσθαι· [22] ἐὰν δὲ ἕτερά τινα ἐναντία τούτοις ἐμποδὼν γένηται, εὐθαρσῶς ἐπὶ τὰ παρόντα ὁρμᾶν, [23] ἐφ' ὅσον ὁ φαινόμενος ἐν αὐτοῖς λόγος ἄριστος ἐστὶ τὰ καταλαμβάνειν τούτου. ἐπεὶ τοι ἢ [24] τὰ ἀνθρώπινα ἐκ τούτου [25] ἐστὶ, χαίρειν καὶ ἀμίμητος [26] συμπίπτειν δεῖ, καὶ [27] φαιδρὸν ἀεὶ καὶ σωτήριος, [28] ὁ ὡς λέγω κατὰ πᾶν ἐπόμενον.

XIII. Πωθήσεσθαι ἑαυτὸν, ὑπὸ ὑπνου γενόμενον. [29] μὴ δὲ οἷοί σοι, ἐὰν ἄλλοι ἡμῖν τὰ δίκαια καὶ καλῶς ἐνεστὶ ἢ οὐ δίκαιοι. μᾶλλον ἐπιλέλησαι, ὅτι ἔτοι οἱ ἐν τοῖς οὐκ ἄλλων ἐπαίνοις καὶ ψόγοις φρυαττόμενοι, [29] τοιοῦτοι μὲν ὅτι τὰ κλίνης εἰσὶ, τοιοῦτοι δὲ ὅτι τὰ τραπέζης, οἷα δὲ πίνουσι, [30] οἷα δὲ φύγωσιν, οἷα δὲ διώκουσι, οἷα δὲ κλέπτουσι, οἷα δὲ ἁρπάζουσι, οὐχ ἧττον καὶ ποσὶν, ἀλλὰ τῷ τιμιωτάτῳ ἑαυτοῦ μέρει, [31] ᾧ γίνεται, ὅταν θέλῃ, πίστις, αἰδὼς, ἀλήθεια, νόμος, [32] ἀγαθὸς δαίμων·

XI. Methodo contemplativa instructus sis, quæ perspectum habeas, quomodo cuncta in se invicem mutent. huic jugiter attende, & in hac parte temet exerce. nihil enim ad animi celsitatem confert magis. corpus exuit, qui sic affectus est, reputánsque secum, mox esse sibi, relictis his omnibus, ab hominibus discedendum, totum seſe permittit, justitiæ, in eis quæ ab ipso fiunt; universi naturæ, in eis quæ obveniunt ipsi. quid autem alius quispiam de ipso sive dicat, sive existimet, aut adversùs ipsum machinetur, nè cogitat quidem. utpote qui duobus hisce etiam contentus sit, quicquid impræsentiarum agit, ita illum præstare, & quicquid impræsentiarum sibi obvenit, diligenter negotiis verò studiosq; reliquis omnibus missis, nihil aliud velit, quàm recta juxta legem proficisci, recta proficiscentem Deum sequi.

XII. Ecquis suspicionis usus est, cùm quid fieri oporteat consideraverit? & siquidem id perspexeris, placidè ac constanter eâ progredi; sin minùs, consistere, & optimos quosque in consilium adhibere; denique si aliud quippiam, quo minùs eâ procedas, obstiterit, prout occasiones præsentes se obtulerint, considerate progredi, ei quod justum tibi visum fuerit, adhærendo? hoc enim sequi, ut arbitror, optimum est: nec nisi hoc aberrando excideris. quietum quiddam, & agile tamen, atque ita comparatum & compositum est, quisquis rationi per omnia obsequitur.

XIII. Somno excusso statim contare te, nunquid tuâ intersit, si justa bonáque ab alio aliquo fiant. nihil intererit. nunquid ob id tumultus fis, quales isti, qui de aliis quibusdandis vituperandisque tantopere se efferunt, in lecto sint, quales in mensam, quæ faciant, quæ fugiant, quæ sectentur, quæ rapiant ad se, non manibus pedibúsque, quod dici solet, sed parte sui pretiosissimâ, quâ, ubi libuerit, consequi liceat fidem, modestiam, veritatem, legem, genium denique bonum.

XIV. Cuncta

[1] Sup. § 1. l. 9 § 32, 33.
[2] L. 4. § 36. l. 8. § 22.
[3] L. 3. § 11.
[4] Inf. § 15. l. 7. § 70.
[5] L. 4. § 34. Sup. § 8.
[6] ἀνῆκε Lug. An.
[7] L. 3. § 16.
[8] ὡς Lug.
[9] L. 3. § 5. l. 6. § 1.
[10] L. 7. § 28.
[11] L. 12. § 1, 2.
[12] L. 5 § 27. l. 9. § 6.
[13] L. 4. § 18. l. 12. § 2.
[14] L. 5. § 3.
[15] L. 2. § 16. l. 12. § 1.
[16] L. 7. § 31.
[17] L. 4. § 37. l. 7. § 53.
[18] Inf. § 33.
[19] L. 8. § 5.
[20] [illegible] Boot.
[21] L. 7. § 5, 7.
[22] L. 6. § 50. l. 8. § 32.
[23] L. 4. § 12. l. 8. § 4.
[24] ἐστὶ τὰ ἀνθρώπινα Bo.
[25] L. 4. § 12. l. 6. § 21.
[26] L. 3. § 5.
[27] Sup. § 12.
[28] L. 4. § 18. l. 6. § 32. l. 8. § 56.
[29] L. 3. § 4. l. 9 § 8. Inf. § 19. l. 11. § 18.
[30] L. 4. § 38.
[31] L. 8. § 55.
[32] L. 7. § 17.

XIV. Cuncta simul pariter ac recipienti naturæ, homo probè institutus ac modestus [illegible]. *Da quod vis; repete quod vis.* hæc etiam hoc dicet, sed obsequens tantùm, & benevolo adversùs eam affectu.

XV. Brevissimum est quod supereſt vitæ tuæ. vive tanquam in monte. nihil enim interest hîc an illîc, si quis ubicunque in orbe, tanquam in urbe, degat. viderint, nôrintq; homines, hominem verum, qui naturæ convenienter vivat. sin non sustinent, occîdant. hoc enim satius est, quàm ita vivere, uti ipsi vivunt volúntve.

XVI. Nè ulteriùs occupere tomus, disserendo qualis vir bonus sit, sed enitendo ut ipse sis.

XVII. Vi totius, & naturæ totius cogitatio tibi crebrò occurrat: quoúque particularia omnia, substantiam quod attinet, milii sunt instar; tempûs quod attinet, terebri circuitus volutio.

XVIII. Rerum præsentium unamquamq; advertendo, considera eam jam dissolutam, & in mutatione & quasi putrefactione quadam, aut dissipatione, constitutam, sive ut mori quodammodo nata sit.

XIX. Cogita, quales sint homines vescentes, dormientes, coeuntes, excernentes, alia ejusmodi agentes. rursùs, quales, ubi inflantur, efferuntur, irascuntur, tanquam in sublimi siti aliquos increpant. paulò autem ante, quàm multis & quâ mercede, inserviebant; & paulò post, quo in statu futuri sunt.

XX. Confert cuique, quod fert cuique natura universi. & tum confert, quando illa fert.

XXI. Amat imbrem tellus. amat & almus æther. amat & mundus facere quicquid futurum est ut fiat. dico itaque mundo ipse, *eccum tibi amo? idem ipse amo.* an non illud ità & fit & dicitur vulgò [illegible], hoc vel illud *fieri*.

XXII. Vel istîc vivis, & vitæ istîc jam assuevisti; vel foris vadis, & hoc volebas; vel morieris, & munere defunctus es. *præter* ista nihil restat. bono itaq; sis animo.

XIV. Τῇ [1] πρώτῃ διαθέσει ἡ ἀπλανὴς μεμιγμένῃ φύσει, ὁ πεπαιδευμένος καὶ ἰαδήμων λέγε· [2] θὲς ὁ θέλεις. [3] ἀπόλαβε ὁ θέλεις. λέγε δὲ τοῦτο [4] ὁ καταθαρσυντικός, ἀλλὰ πειθαρχῶν μόνον καὶ ἐυνοῶν αὐτῇ.

XV. [5] Ὀλίγον ἐστὶ τὸ ἀπολειπόμενον τοῦτο. [6] ζῆσον ὡς ἐν ὄρει. [7] εἷς γὰρ διαφέρει ἐνταῦθα ἢ ἐκεῖ, ἐὰν ἐν πάσῃ χώρᾳ, [8] ὡς ἐν πόλει, τῷ κόσμῳ. ἰδέτωσαν, ἱστορησάτωσαν οἱ ἄνθρωποι [9] ἄνθρωπον ἀληθινὸν [10] καὶ φύσιν ζῶντα. εἰ μὴ φέρουσιν, ἀποκτειναπτέσθωσαν. [11] κρεῖττον γάρ, ἢ οὕτω ζῆν.

XVI. Μηκέθ' [12] ὅλως ἐν τῷ οἷόν τινα εἶναι τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα διαλέγεσθαι· ἀλλὰ [13] εἶναι τοιοῦτον.

XVII. [14] Τῆς ὅλης αἰῶνος, καὶ τῆς ὅλης οὐσίας συνεχῶς φαντασία, καὶ ὅλου πράγματος μέρος, ὡς μὲν [15] πρὸς οὐσίαν, κλασμός· ὡς δὲ [16] πρὸς χρόνον, πρᾶγμα στιγμιαῖον.

XVIII. Εἰς ἅπαντα τὰ ὑποκειμένων ἐφίσταντα, [17] ὅπως αὐτὰ ἀεὶ διαλύσῃ καὶ ἐν μεταβολῇ, καὶ οἷον σηπεδόνα ποιήσῃ, [18] ὥσπερ ἀποθνήσκοντα.

XIX. [19] Οἷοί εἰσιν ἐσθίοντες, καθεύδοντες, ὀχεύοντες, ἀποπατοῦντες, τὰ ἄλλα. εἶτα οἷοι ἀνασειόμενοι, καὶ χαυνούμενοι, ἢ χαλεπαίνοντες, καὶ ἐξ ὑψηλῆς ὑπερηφανοῦντες· πρὸ ὀλίγου δὲ [20] ἐδούλευον πόσοις, μετ' ὀλίγον, οὐ [23] πιστοῖς ἔσονται.

XX. [24] Συμφέρει ἑκάστῳ, ὃ φέρει ἑκάστῳ ἡ τοῦ ὅλων φύσις. καὶ [25] τότε συμφέρει, ὅτε ἐκείνη φέρει.

XXI. [26] Ἐρᾷ μὲ ὄμβρου γάμος· ἐρᾷ δὲ ὁ σεμνὸς αἰθήρ· [27] ἐρᾷ δὲ ὁ κόσμος τοῦ ποιῆσαι ὁπόσα μέλλει γίνεσθαι. λέγω οὖν τῷ κόσμῳ, ὅτι [28] σοὶ ζωῆς. μήτι δ' ἄλλο τι καὶ ἐκεῖνο γίνεται καὶ λέγεται, ὅτι [29] φιλεῖ τὸ γιγνόμενον;

XXII. Ἤτοι ἐνταῦθα ζῇς, ἐν πόλει [30] εἰθισμένος· ἢ ἔξω ὑπάγῃς, καὶ τοῦτο ἤθελες· ἢ ἀποθνήσκεις, καὶ [31] ἀπελειτούργησας, ἀρκεῖ δὲ τὰ τοιαῦτα ἑδέν· ἀκὴν οὐδὲν μέλει.

[1] Sup. § 1. [2] L. 4. § 23. [3] L. 3. § 6. [4] L. 4. § 31. [5] L. 8. § 33. [6] L. 9. § 3. [7] L. 2. § 2, 6. [8] Sup. § 11. [9] Inf. § 22, 23. [10] L. 8. § 45. [11] L. 4. § 3, 4. [12] Sup. § 8. [13] Sup. § 2. [14] L. 9. § 2. [15] ὅλον. [16] L. 4. § 17. [17] L. 7. § 35. [18] L. 11. § 1. [19] L. 4. § 3. [20] L. 5. § 24. [21] Sup. § 7. [22] L. 4. § 48. [23] L. 9. § 21. [24] Sup. § 13. [25] L. 8. § 3. [26] L. 6. § 59. [27] L. 3. § 3. [28] L. 4. § 48. L. 8. § 37. [29] ὁποίοις f. [30] L. 4. § 23. [31] L. 11. § 13. [32] Euripid. [33] L. 7. § 18, 25. [34] L. 9. § 1. [35] Sup. § 33. [36] L. 12. § 6. [37] Sup. § 36.

XXIII. Ἐναργὲς ἐσῶ ἀεὶ ὃ, ὁπόταν τοιοῦτο [1] ὀκεῖνο ὁ ἀγελὸς ἐστὶ καὶ πῶς [2] φαίνεται, ἔξει ταύτὰ ἐνδηδὲ πῆς ἐν ἄκρῳ τῷ ὄρει, ἢ ἐπὶ τῶ αἰγιαλῶ, ἢ ὅπου θέλεις. ἄντιπρῶς γὰρ εὑρήσεις τὰ ἔδη Πλάτωνος, [3] αὐτὰ ἐν ὄρει, φησὶ, [4] περιβαλλόμενα. [καὶ βάλλειν βλήματα]

XXIV. [5] Τί ἐστί μοι ὁ ἡγεμονικόν μου καὶ πῶόν μοι ἐγὼ αὐτὸ ποιῶ νῦν; καὶ [6] πρὸς ὅ τι ποτε αὐτῷ νῦν χρῶμαι· μία νοὸς ἔξις; μῶν ἀπολέλυται τὸ [7] ἀποσπασθὲν κοινωνίας; [8] μῶν συγκέχυται, καὶ ἀναπεπλασμένον τῷ σαρκιδίῳ, ὅπως [9] τούτῳ συμπάσχοι;

XXV. [10] Ὁ τὸ κύριον φεύγων, δραπέτης. κύριος δὲ ὁ νόμος· καὶ ὁ πρόνομος, δραπέτης, ἄμα καὶ [11] ὁ λυπούμενος, ἢ ὀργιζόμενος, [12] ἢ φοβούμενος, ἢ βούλεταί τι γενέσθαι, ἢ μὴ γενέσθαι, τῶν [13] τῷ παντὶ διοικοῦντι παραγγέλλοντος, ὃς ἔστι νόμος, [14] νέμων, ὅσα ἐκάστῳ [15] διατέτακται. ὁ ἄρα φοβούμενος, ἢ λυπούμενος, ἢ ὀργιζόμενος, δραπέτης.

XXVI. [16] Σπέρμα ἀπὸ μήτραν ἀφῆκε καὶ ἀπεχώρησε, καὶ λοιπὸν ἄλλη αἰτία πρόσφορος [17] ἐν ᾠῷ ἐργάζεται, καὶ ἀποτελεῖ βρέφος. [18] ἐκ ᾠοῦ, οἷον ὁ πάλιν ζωφλοῦς ἐκ φυρήματος. ἀφῆκε καὶ λοιπὸν [18] ἄλλη αἰτία προσφόρως ἔχουσα ἐνθήσει [19] τὴν ζωὴν καὶ φαντασίαν, [19] ἔπειτα ἐγκαλύψαμένη, ἐκφέρει [20] τὴν βέλτιστα, καὶ τὴν ἀνωφερῆ, ὁρῶμεν, [21] ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν, ἀλλ' ἐκ πολλῶν ἀναργῶς.

XXVII. Συνεχῶς ὑπονόει, πᾶς [22] πάντα τοιαῦτα, ὁποῖα νῦν γίνεται, καὶ παρῆλθεν ἐγίνετο· καὶ [23] ὑπονόει γεγονότα, καὶ [24] ὅλα δράματα καὶ σκηναὶ ὁμοειδεῖς, ὅσα ἐπὶ πείρας τῆς, ἢ τῆ παρεσυτέρας ἱστορίας ἔγνως, ὡς ὅμματων πάντας· οἷον [25] αὐλὴν ὅλην Ἀδριανοῦ, καὶ αὐλὴν ὅλην Ἀντωνίνου, καὶ αὐλὴν ὅλην Φιλίππου, Κροίσου· πάντα γὰρ ὅμοια τοιαῦτα ἦν, μόνον οἱ ἕτεροι.

XXIII. Illud ubi semper constet, ejusmodi quiddam agrum esse, cujusmodi est locus alius quilibet, eademque esse omnia istîc agentibus, quæ eis, qui in montium venticibus, vel in littorum crepidinibus, vel alibi ubicunque volueris, versantur. palam enim invenies Platonis illa, *Urbis muro, ut caulæ septo circundatus.*

XXIV. Quidnam est mihi nunc mens mea? vel qualem ego eam præsto? ad quidnam eâ jam utor? nunquid est intellectu vacua? nunquid à societate communi soluta & revulsa? nunquid carunculæ ita agglutinata & permixta, ut illa mutetur una?

XXV. Qui dominum fugit, fugitivus est. dominus autem est lex: ergò qui legem transgreditur, fugitivus est: idem est & qui dolens fugitur, vel irascitur, vel metuit, quid secus, quam ipse velit, aut fatum sit, aut fiat, aut futurum sit: lex autem quicquam, quæ ab universi rectore sunt constituta, qui est ipse lex unicuique quod suum est tribuens. fugitivus est igitur, qui metuit, vel angitur, vel irascitur.

XXVI. In uterum semen qui misit, abscedit: hoc alia deinceps excipiens natura, fœtum fabricat & absolvit. ex quali qualem? alimentum rursus mater per gulam demittit; quod alia insuper causa ubi excepit, sentiens, movemque, adeóq; [illegible] ea numerosa [illegible] contexit. hæc, tantâ [illegible] involvantur caligine; contenti oportet, facultatémque ità [illegible] quæ ista facit, prout vim [illegible] nimus, quâ vel deorsum, [illegible] sum corpora feruntur, non quidem externis, sed [illegible] clarè tamen.

XXVII. Cogita tecum assiduè, qualia nunc sunt omnia, talia [illegible] actitata; cogita & talia futura propone tibi ob oculos, fabulas tas scenasque uniformes, quas vel ex notitia tua, vel ex [illegible] antiqua cognita habueris; aulam Hadriani totam, totam Antonini, illam item Philippi, Alexandri, Crœsi ejusdem planè modi fuerunt omnia illa, nisi quòd per alios agebantur.

XXVIII.

[1] τὸ [πῖ, οἷ] ἐμέ.
[2] Sup. § 15.
[3] Plato *Thææt.*
[4] τὸ τεῖχος] ἀφ.
[5] L. 5. § 11.
[6] L. 12. § 33.
[7] L. 5. § 8.
[8] L. 7. § 66, 67.
[9] L. 5. § 26.
[10] L. 4. § 29.
[11] L. 11. § 8, 9.
[12] ἢ β. f.
[13] L. 6. § 1, 5.
[14] L. 4. § 10.
[15] L. 7. § 7.
[16] L. 5. § 4. *l.* 12. § 26.
[17] L. 4. § 48. *l.* 6. § 13.
[18] Inf. § 38.
[19] L. 4. § 36. *l.* 7. § 29, 30. *l.* 9. § 25.
[20] L. 12. § 30.
[21] L. 3. § 15. *l.* 11. § 12.
[22] L. 2. § 14.
[23] L. 7. § 49.
[24] L. 6. § 44.
[25] L. 8. § 25, 31.

XXVIII. Hominem de re nulla dolentem; æquè ac ferentem quicquam, similem nullo, quæ dum emittatur, calcitrante vociferatore, cujusnodi est qui decumbens tacitè secum ipsum sortem deplorat suam; spectatora & fato nos illigata bestia, & rationali animali fortè non esse, ut eis quæ eveniunt, obsequi possit; cùm sequi fatum omnibus sit necessarium.

XXIX. Consideratà seorsim, quam institutis re omni, percontare te, num iracundiæ gravis hæc sit, quia ea reprivet.

XXX. Ubi peccato alicujus offenderis; transitione factà perpende tuum animum ipse ejusmodi aliquid putans, argentum in bonis habendo, vel voluptatem, vel gloriolam, vel aliud illusionis hoc genus. Advertens, ira fraena abjicienda: præsertim, si succurrendum homini; quid enim facturus, si poteris, tu illum vi illâ expediat.

XXXI. Satyrionem ubi videris Socraticum, Eutychem cogita vel Hymenæum: & Euphratem ubi videris, Eutychionem cogita, vel Sylvanum. & Alciphronis filio, Tropæophorum cogita: & Xenophontem, Criconem, vel Severum. & temet ubi respexeris, Cæsarum aliquem. & in quolibet cogitando, feminum ei quempiam. tum mentem tibi subeat, Ubi nunc sunt illi? nusquam sanè: aut ubi tandem? ità enim perspectum jugiter habebis, humana omnia fumum ac nihil esse, præsertim, si simul facessendi sit data, quicquid semel mutatum, per spatium temporis infinitum non esse ampliùs futurum. tu verò spatii illius quantulum occupas? cur ergo tibi non sufficit spatium hoc tam breve, prout te decet; enitigere? quàm pulchram bene agendi materiam occasionémque subterfugis? quid enim sunt aliud hæc omnia, quàm mentis, quæ, hac in vita quæ contingunt, naturam eorum rimata, accuratè perspexerit, exercitationis persiste ergò. dum & ista tibi familiaria fuerint, quo

XXVIII. Φάντάζυ πάντα τὸν ἀφ' ἑκατὸν λυπούμενον, ἢ δυσχεραίνοντα, [1] ὅμοιον τῷ γυμνῷ χοιριδίῳ, ἀπολακτίζοντι καὶ κεκραγότι. [2] ὅμοιον δὲ ὁ σύμφυτον ὅτι τῇ κλινιδίῳ μόνῳ σιωπῇ τὴν ὑπόθεσιν ἡμῖν δὲ οὐκ μόνῳ τῷ λογικῷ ζώῳ δέδοται, ὑπομεῖναι ἐπιτάσσοντα τοῖς γινομένοις. [4] τὸ δ' ἀπαθὲς ψυχῆς, πάντως ἀναγκαῖον.

XXIX. Κατὰ μέρος ἐφ' ἑκάστου τῶν ποιῶν ἀφιεμένων, ἐρώτα σεαυτόν, [5] εἰ ὁ θυμὸς ἀνὴρ ἀλγεῖ διὰ τοῦτο σφόδρα.

XXX. Ὅταν σε πρόσωπόν τι ἁμαρτάνοντος, ἐπὶ ἁμαρτήματι, σύνθες μεταβάς, ἐπιλογίζου, [6] ἵν' παρόμοιόν τι ἁμαρτάνεις· οἷον ἀργύριον ἀγαθὸν εἶναι νομίζων, ἢ κενὸν, ἢ ἡδονὴν, ἢ δόξαν τοιοῦτον. τοῦτο γὰρ ἐπιβάλλων, ταχέως ἐπιλήσῃ τὴν ὀργήν· ἀναμφιπίπτοντος τοῦ, ὅτι [7] βιάζεται· [8] τί γὰρ ποιήσῃ; ἐὰν δὲ μὴ σου, ἄφελε ἐφ' ἑαυτῷ τὸ βιαζόμενον.

XXXI. Σατύριονα [10] ἴδῃς Σωκρατικὸν, φάντάζυ· ἢ Εὐτυχῆ, ἢ Ὑμηναῖον· καὶ Εὐφράτην ἰδὼν, Εὐτυχίωνα, ἢ Σιλουανόν· καὶ Ἀλκιφρονᾶ, Τροπαιοφόρον φάντάζυ· καὶ Ξενοφῶντα ἰδὼν, Κρίκωνα, ἢ Σεβῆρον φαντάζου. καὶ εἰς ἑαυτὸν ἀποβλέψῃς, ἐφ' ἑκάστου Καισάρων τινὰ φαντάζυ, καὶ ἐφ' ἑκάστου τὸ ἀνάλογον, εἶτα συμφεροντοπόνει σεαυτῷ· [11] ἐν οἷς ὀλίγοι εἰσὶν ἐδαμῶς· ἢ [12] ὁπόθεν ἔστιν ἐν ἐπιχειρῶν διαίτημα ἀφθόνως, [13] καπνὸς, καὶ τὸ μηδέν. μάλιστα δὲ συμμνημονεύσῃς, ὅτι [14] τὸ ἅπαξ μεταβαλὸν οὐκέτι ἔσται, οὐδ' ἐν τῷ ἀπείρῳ χρόνῳ. σὺ δὲ τί ἐν τινι; τί δὲ σοὶ [15] ἀρκεῖ σοι [16] τὸ βραχὺ τοῦτο κοσμίως διαπερᾶσαι; [17] οἰδ' ἐπιλείπει καὶ ὑποδέσιν φεύγει; τί γὰρ δεῖ πάντα ταῦτα ἄλλο, πλὴν [18] γυμνάσματα λόγου [19] εἰλικρινοῦς περὶ ἀκριβῶς καὶ [21] φυσιολόγως τὰ ἐν τῷ βίῳ; μένε οὖν, μέχρι ἐξοικειώσῃς [20] ταῦτα· ἐργὸ. dum & ista tibi familiaria fuerint, quo

[1] L. 14. § 18. l. 12. § 27.
[2] ὅμοιον
[3] Sup. § 8.
[4] L. 2. § 3. l. 4. § 42.
[5] L. 12. § 31.
[6] L. 7. § 26. l. 11. § 18.
[7] L. 5. § 28. l. 8. § 14.
[8] L. 12. § 16.
[9] L. 9. § 11.
[10] ἴσως f.
[11] L. 7. § 58. l. 8. § 25, 31.
[12] L. 12. § 27.
[13] ὅπου δή;
[14] L. 2. § 17. l. 12. § 33.
[15] L. 4. § 3.
[16] L. 6. § 2. l. 9. § 6.
[17] L. 4. § 26.
[18] L. 7. § 58. 68.
[19] L. 6. § 20.
[20] L. 8. § 26.
[21] L. 10. § 9.

ὡς

[1] Inf. § 35.
[2] L. 4. § 1.

[1] ὡς ὁ ἐρρωμένος στόμαχος πάντα ἐξοικειοῖ, [2] ὡς ὁ λαμπρὸν πῦρ, ὁτιοῦν βάλῃς, φλόγα ἐξ αὐτοῦ & αὐγὴν ποιεῖ.

[3] L. 14. § 13.
[4] L. 12. § 1.
[5] L. 5. § 5.
[6] L. 8. § 32. Sup. § 33.
[7] Sup. § 8.

XXXII. [3] Μηδενὶ ἐξέστω εἰπεῖν ἀληθῶς μὴ πρέπει σοι, ὅτι οὐχ [4] ἁπλοῦς, ἢ ὅτι οὐκ ἀγαθός· ἀλλὰ φωραθήτω, ὅστις τούτων σε πρέπει σοι ὑπολήψεται· [5] πρῶτον τοῦτο ἔχειν σοι. [6] τίς γὰρ ὁ κωλύων ἀγαθὸν εἶναι & ἁπλοῦν; σὺ μόνον πρᾶξαι [7] μηκέτι ζῆν, εἰ μὴ τοιοῦτος ἔσῃ· ἐν ἐκείνῃ γὰρ αἱρεῖ λόγος μὴ τοιοῦτον εἶναι.

[8] Sup. § 12, 31.
[9] Sup. § 32. l. 11. § 9.
[10] L. 9. § 26.
[11] L. 6. § 51.
[12] L. 5. § 16. l. 6. § 16, 40.
[13] L. 6. § 7. l. 8. § 26, 43. l. 11. § 16.
[14] L. 7. § 54. l. 8. § 45. l. 11. § 7.
[15] Sup. § 2.
[16] L. 5. § 10, 20. l. 8. § 7, 32, 41.
[17] L. 7. § 73. l. 8. § 2.
[18] L. 4. § 41. l. 12. § 33.
[19] L. 4. § 7, 11.
[20] L. 8. § 56, 57.
[21] Sup. § 28.
[22] Sup. § 55.

XXXIII. [8] Τί ἔστιν ὅτι ταύτης τῆς ὕλης δυνάμεθα καὶ τὸ ὑγιέστατον ποιῆσαι, ἢ ῥηθῆναι; ὅ,τι γὰρ ἂν τοῦτο ᾖ, [9] ἔξεστιν αὐτὸ ποιῆσαι ἢ εἰπεῖν· & μὴ προφασίζῃ, ὡς κωλυόμενος· [10] ὑ ποιητὸν πάντων, [11] τοῦτο πάθος, ὅπερ ἐστὶ τοῖς ἠθικοῖς ἀνθρώποις, ἐκεῖνο ἔστιν ὅτι & ἐπιβαλλομένης & ἐπιπεσούσης ὕλης [12] ποιῆν τὸ οἰκεῖον τῷ ἐνθάδε κεφαλαίῳ [13] ἀπόλαυσον γὰρ καὶ ἐνταῦθα μεθόδου πᾶσι δέδοται κατ' ἰδίαν φύσιν ἐνεργεῖν. [14] πρὸς ἀγγεῖον μὲν οὐκ ἔστι κατὰ φύσιν κυλίνδρῳ, ὑ πρὸς ὕδωρ οὐδὲ πυρί, οὐδὲ τοῖς ἄλλοις, ὅσα [15] ἐκ φύσεως ἢ ψυχῆς ἀλόγου ὑποκεῖται τὸ ἡγεμονικὸν & ἐπικρατοῦν πολλαί. [16] πρὸς μὲν οὖν τὸ ἐμπόδιον τοῦτο ἐστὶν ἐπιτηδείως διακεῖσθαι δυνατόν, ἐὰν πόρρω, & ἐὰν διλλὰ ταύτῃ τὴν φορὰν τοῦ ὑμβάτου τιθέμενος· καὶ ἂν ἐνεχθήσεται ὁ λόγος ἀλλ' αὐτῶν, ὡς πῦρ αὖθις, ὡς λίθος πάλιν, ὡς κύλινδρος κάτω φερόμενος, [17] μηκέτι μηδὲν ὑπολογίζου· τὰ γὰρ λοιπὰ ἐγκώμιατα ἤτοι τῆς σωματικῆς ὑπ' [18] τῆς νοερᾶς, ἢ [19] χωρὶς ὑπολήψεως & αὐτῆς τῆς λόγου ἐνδόσεως, [20] ὑ ἄρα σε, [21] οὐδὲ ποιεῖ κακὸν ὑδετιοῦν· ἐπεὶ τοι & [22] ὁ πάσχων αὐτὸ, κακὸς ἀνὴρ οὐδὲς ἐγίνετο. ἐνταῦθα γοῦν τὰ ἄλλων κακοδαιμονήματα, πάντων ὅ,τι ἂν κακόν τινι αὐτῶν ξυμβῇ, ὥσθ' τοῦτο χεῖρον γίνεται αὐτὸ τὸ πάθος· ἐνταῦθα

modo ſtomachus robuſtus cuncta ſibi accommodat, igniſque validus, quicquid ingeſſeris, flammam indè ac fulgorem edit.

XXXII. Nulli liceat verè de te dicere, non eſſe te ſimplicem, aut non eſſe te bonum, ſed mentiatur, quiſquis horum quicquam de te opinatus fuerit. hoc autem totum in te ſitum eſt. quis enim te bonum ſimplicémve eſſe prohibuerit? tu tantùm ſtatuas, nec ulteriùs vivere, quàm talis futurus ſis. neque enim ratio id poſcit, nî talis ſis.

XXXIII. Ecquid eſt, quod de materia iſta rectiſſimè vel fieri vel dici poſſit? quicquid enim hoc fuerit, vel facere idipſum, vel dicere licet, nec obtendas impediri te ante ingemiſcere non deſinas, quàm eò te adegeris, ut quod volo [illegible] riis hominibus eſt luxu diſſ[illegible] hoc tibi fuerit de ſubjecta qua[illegible] oblata tibi materia ea facer[illegible] humanæ conſtitutioni conſ[illegible] erenim pro obiectamento eſſe tibi deben, quicquid [illegible]dium naturam tuam agere tibi datur. datur autem hoc ubique. ſiquidem [illegible] lindro quidem non conceditur, [illegible] motu proprio ubique feratur; ſed nec aquæ nec igni, nec alii [illegible] cuiquam, quæ à natura mera, [illegible] anima regitur irrationali, quæ [illegible] coerceant & obſiſtant, multa [illegible] verùm mens & ratio per obſ[illegible] quælibet propè nata eſt, & [illegible] vult ipſa, procedit. tu ergo [illegible] calos iſtud habens, ration[illegible] omnia facilitate ferri eâdem [illegible] quâ ignis ſurſum, lapis [illegible] per declive cylindrus, nihil [illegible] ras ulteriùs. reliqua enim [illegible] la, vel ſunt corporis, quod [illegible] veris inſtar habet, vel opinio[illegible] rationis inclinatione, ſemoti, [illegible] infringunt, aut mali quicqu[illegible] ficiunt. alioqui ea qui pati[illegible] lus fieret. atqui in aliis quidem [illegible] peribus omnibus ita ſe habet, [illegible] quicquid alicui horum mali con[illegible] gerit, deterius illud faciat, quòd eo afficitur. iſtîc verò, ſi ità dicere licuerit,

cuerit, præstantior homo ad laudem dignior, dum ea, quæ objiciuntur, rectè utitur instituto suo muneris, civem indigenam tueri debere, ni civitatem lædat, civitatem nihil lædere, ni legem lædat. horum autem quæ dissentanea dicimus, nihil legem lædit. quod autem legem non lædit, nec civitatem, nec civem lædet.

XXXIV. Qui decretis veris imbutus est, hunc dictum brevissimum & è trivio arreptum quodlibet commonere sufficerit de incrore metuve pellendo, quale illud est,

Sternitur, exoritur, prædæ alia vis aperta volat.

Est alius metus, qui vere timendus est.

Hæc ne fiant, cave: hic metuendus, ille non item.

Foliola, & folioli nil; foliola sunt [illegible] ipsi, qui tanto cum studio tanquam fundi fida digni, alios celebrant, vel è contrario diris devovent, vel clam vituperant & subsannant. foliola iidem, quæ tanquam res possessionesque eorum sunt. ista enim pariter vanescunt, & pereunt, & prodeuntia, ubi ventus ubi flaverit, illinc hinc vice novæ quæ prodeant. quammaxime autem omnium est, brevis existendi spatium. at tu omnia, tanquam æterna futura, fugis appetisse. res parvula, & lumina tibi condentur, eumque qui te extulerit, aliquis lugebit.

[illegible] μᾶλλον δὲ τῶν παιδίων.

XXXV. Sani est oculi, cernere virentia quævis, nec dicere, *Viridia hæc*: hoc etenim lippientis est. & auditus ac olfactus est sani, omnia sonos odoresve quosvis percipiendi promptum esse. & stomachi eiusdem, omnibus edulia quævis pariter se habere; sicut molam ad omnia, ad quæ molenda condita est. pari igitur ratione & mentis est sanæ, ad obvenientia quæq; idoneam esse. quæ verò dixerit, *Liberos mihi salvos velim*; &, *Omnes quicunque* συμβαίνοντα ἑτοίμως ἔχῃ.

ἡ, ἀλλ' ἀνεῖν, καὶ [1] χρεῖττον γίνεται ὁ ἄνθρωπος καὶ [2] ἐπαινετώτερος, [3] ὀρθῶς χρώμενον τοῖς προσπίπτουσιν. ὅλως δὲ μεμνῆσο, ὅτι [4] τὴ φύσει πολίτῃ οὐδὲν βλάπτει, ὃ πόλιν οὐ βλάπτῃ· οὐδὲ γὰρ πόλιν οὐ βλάπτῃ, ὃ νόμῳ οὐ βλάπτει πόλεως. τῶν δὲ ἐπὶ μέρους καλουμένων ἀνωμάλων οὐδὲν βλάπτει νόμος, ὃ τοιοῦτον νόμος οὐ βλάπτῃ, ὅτι πόλις, ὅτι πολίτευμα.

[1] L. 4. § 1.
[2] L. 5. § 15.
[3] L. 7. § 68.
[4] L. 8. § 29.
[4] L. 5. § 22.

XXXIV. Τῷ [5] δεδεγμένῳ τὸν περὶ ἀληθῶν δογμάτων, ἀρκεῖ τὸ βραχύτατον, καὶ ὃν μέσῳ κεφαλαίῳ ἐπιτάσσοντος ἀλυπίας καὶ ἀφοβίας ὅσης.

[5] Desumpsit Xyl. & Lug. Desumpsit. l. 3. § 4.

[6] Φύλλα τάμυδρά τ' ἄνορυγμα χαμάδις ἔχει, ἄλλα δὲ δ' ὕλη
Τηλεθόωσα φύει, ἔαρος δ' ὅτε γίγνεται ὥρη·
Ὡς ἀνδρῶν γενεὴ, ἡ μὲν φύει, ἡ δ' ἀπολήγει.

[6] Homer. Il. Ξ. v. 147.

[7] φυλάσσου δὲ καὶ πανύειν τινὰ καὶ [8] φυλάσσειν ὡς ἐπὶ τοῦτο τὸ ἐπιτήδευμα ἐπιστρεφόμενον, καὶ ὅτε πρὸς ἀνθρώπων ἀνοχὴ ψόγου τινὸς ἐπιχειρεῖται [illegible] [9] τὰ διαδεδομένα ἐπὶ τοῦτο ἐπιστρεφόμενον κατὰ δύναμιν ἑαυτὸν παρέχειν· ἔστω δὲ καὶ ἐπὶ μικρὸν ἐπιμένειν κατὰ βραχὺ [10] ὑλη ἕτερα ἀντὶ τούτων φύει. [11] ὃ δὲ ἀλιγηδονιαστικὸν ἐπὶ πᾶσι ἀλλὰ καὶ πόνοις, καὶ αἰσχύνῃ τοιαύτῃ, φεύγειν, καὶ [12] ἐξαγορεύειν καὶ παιδί, ἄλλος ἀνθρώπος.

[7] L. 11. § 34.
[8] L. 5. § 36. l. 8. § 21.
[9] L. 4. § 19.
[10] L. 7. § 27.
[11] L. 5. § 10.
[12] L. 7. § 70. l. 8. § 2. 5.

XXXV. Τὸν ὑγιαίνοντα ὀφθαλμὸν πάντα ὁρᾶν δεῖ τὰ ὁρατά, καὶ μὴ λέγειν, τὰ χλωρὰ θέλω· τοῦτο γὰρ ὀφθαλμιῶντος ἔξις. καὶ τὴν ὑγιαίνουσαν ἀκοὴν, καὶ ὀσφρησιν εἰς πάντα δεῖ τὰ ἀκουστὰ καὶ ὀσφραντὰ ἑτοίμως ἔχειν. καὶ [13] τὸν ὑγιαίνοντα γαστέρα πρὸς πάντα βρώματα ὁμοίως ἔχειν, ὡς μύλλῳ πρὸς πάντα ὅσα ἀλέσαι καὶ περιβαλεῖν· καὶ τοίνυν τὸν ὑγιαίνοντα νοῦν πρὸς πάντα ὅσα προσπίπτει ἠλέγμενα, [14] τὰ πρωτα ἐκείνου, καὶ [15]

[13] L. 4. § 3.
[14] Sup. § 31.
[15] L. 8. § 43.
[16] L. 9. § 1.

[16] Ita.

ὅ,τι δὴ μᾶλλον ἐπαινέσωσιν, ὀφθαλμῷ ὅτι τὰ χλωρὰ ζητοῦσι, ἢ ὀδόντες τὰ ἁπαλά.

quid fecero laudante, velim; oculi est instar viridia poscentis, vel dentium tenella postulantium.

[2] L. 5. § 10. [1] XXXVI. Οὐδεὶς ὅστις εὐπόριστος, ὦ ἀποθνήσκοντι ἢ παραστήσονται τινες ἀσπαζόμενοι ἃ συμβαίνει κακῶν ἀπαλλάττεσθαι. ἐν ὄχλοις ἴσως. μὴ δὲ παντάπασιν ἔχει ἵνα ὁ καθ' αὐτὸν λέγων; ἀναπνεύσω [2] μοί ποτε [3] ἀπὸ τούτου τοῦ παιδαγωγοῦ. Χαλεπὸς μὲν γὰρ ἄλλοις ἐστὶν ἡμῖν δὲ οὐκ ἔστιν· ἀλλὰ πεπαυόμην, ὅτε ἡσυχῇ καταγινώσκει ἡμῶν, ταῦτα μὲν οὖν ὅτι τοῦ ἀπαλλάττεσθαι. ἐφ' ἡμῖν δὲ πόλλ' ἄλλα ἔστι, δι' ἃ πολλοὶ ὁ ἀπαλλαττῶν ἡμῖν [4] τοῦτο ἂν ἐνοήσῃς ἀποθνήσκων, ἐν εὐκολώτερον ἐξελθόντι λογιζόμενος, ὅτι ἐκ τούτου βίου ἀπέρχομαι, ἐν ᾧ αὐτοὶ οἱ ἀδελφοί, ὑφ' ὧν περισπῶμαι καὶ ἐπαίρομαι, ἐπιμένουσι· ἐκεῖνοι ἀπαλλάττουσί με ἐπάνω, ἄλλοις ἴσως συνέσομαι· ὅτι τοῦτο ῥᾳδίως ἐλπίσειεν τις ἂν ἐμοῦ ἐκ αὐτοῦ ἔχοντος ἐν ἐμοὶ συνεῖναι ἀνθρώποις· [5] μηδεμιᾶς τοι ἀφῇ τοῦτο ἐλαττόν ἐστιν ἀπολιπεῖν ἢ ἐκείνοις ἀπολιπεῖν, ἀλλὰ [6] ἴδιον ἔθος ἀγαθόν, [7] φίλον, καὶ εὔνουν, ἵλεων, ὡς μὴ πάλιν ὡς ἀποστῆναι. ἀλλ' ὥσπερ ἔστι τοῦ συνάπτοντος· [9] οὐκοῦν ἀποτέμνω ψυχαγωγίαν ἀπὸ σώματος ἀπολύομαι, ἀπαίρω· ὡς ἀπὸ τούτων ἀπαλλαγήσομαι· ὡς [10] τούτοις ἡ φύσις συνέκρινεν. ἀλλὰ πῶς διαλύει; ἀλύομαι, ὡς ἀπὸ οἰκείων ὤν, ἀλλ' οὐ μέλλω [11] ἀπαλλάττεσθαι· ἀλλ' [12] ἔστιν ὡς καὶ τοῦτο τῆς κατὰ φύσιν.

[1] L. 5. § 10. [2] L. 9. § 3. [3] Sup. § 2a. [4] L. 4. § 50. [5] L. 5. § 10. [6] L. 7. § 15. [7] Sup. § 2a. [8] L. 2. § 3. [9] L. 3. § 5. [10] L. 6. § 39. [11] L. 3. § 5. [12] L. 2. § 12.

XXXVI. Nemo quisquam adeò felix est, cui morienti non adstabunt aliqui, qui præsentem lætentur malo. bonus sapiénsque fuerit, an non ad extremum futurus est qui de illo dicat, *Respirabimus jam tandem à pædagogo isto. non erat reverà asper nostri cuiquam: sensi tamen tacitè illum damnásse nos.* hæc igitur de viro bono. at nos quod attinet, quàm multa sunt alia, ob quæ à nobis liberati desiderent haud pauci? hoc si inter moriendum cogitaveris, libentiùs discedes; cùm ita tecum rem putaveris, Ex ea vita discedo, in qua ipsi ejusdem mecum participes, pro quibus tam multa [illegible] tlavi, supplicavi, procuravi, inquàm, ipsi elatum me [illegible] tanquam qui levamen forsan aliquod sperent. cur [illegible] istîc moram trahere [illegible] nec propterea tamen minùs illis propitius discedas. sed moris tui tenax, amictus, benevolus, mitisque rursùs nec tanquam vitæ vulsus, sed, prout eis, quibus relictis felicitas quædam obtigit, animula à corpore leniter exolvitur, talis & tua ab istis etiam esto cessio. eis enim te natura [illegible] it & conjunxit. at nunc disjungor itaque tanquam à [illegible] sariis, non abstractus tamen sponte discedens. nam & [illegible] eis est, quæ sunt secundùm [illegible] ram.

[13] Sup. § 16. [14] L. 3. § 5. [15] L. 2. § 2. [16] L. 7. § 59. [17] L. 12. § 33. [18] Sup. § 3. [19] Sup. § 2, 3. [20] L. 3. § 3.

[13] XXXVII. Ἔνδιον ὅτι πάντες, ὡς οἷόν τε, ὃ πεφαντασμένος τινός, ὅτι ζητεῖν χρῆσιν, [13] ἔτος τοῦτο ἐπί τινα φέρῃ; ἄρχου ἀπὸ σαυτοῦ, καὶ [14] σαυτὸν πρῶτον ἐξέτασε.

XXXVII. Solenne tibi [illegible] cujusque (quoad ejus fieri [illegible]) actione omni, apud te [illegible] *Istud iste quo fine facit?* à [illegible] tem auspicare, téque prius [illegible] scrutare.

[15] XXXVIII. Μέμνησο, ὅτι [15] ὁ νοερὸς σαυτοῦ ἐστιν ἐκεῖνο, [16] τὸ ἔνδον ἐγκεκρυμμένον· [17] ἐκεῖνο ῥητορεία, ἐκεῖνο ζωή, [18] ἐστὶν ἄνθρωπος, εἰ δεῖ εἰπεῖν, ἄνθρωπος. μηδέποτε συμπεριφλαύζῃ [19] τῷ περικειμένῳ [20] ἀγγείῳ

XXXVIII. Memento illud quasi te velut fiduciis citat, esse intus te reconditum quiddam illud est fundela, illud vita, illud (si fas dicere) homo est. nè cùm illo junctim contempleris unquam circumjectum, vasis

vasis [illegible] hoc, & instrumenta [illegible] ex eodem effecta. [illegible] lia ista. hoc [illegible] agnita [illegible] istorum [illegible] quàm [illegible] est, quàm [illegible] scriptori calami, aut auriga [illegible]

[illegible] τὰ ὄργανα [illegible] ὄργια γάρ ἐστι σκεπαρνοῦ [illegible] προσφυῆ ἐστιν. ἐπεί τοι οὐ μᾶλλόν τι τούτων ὄφελός ἐστι [illegible] χωρὶς τοῦ κινοῦντος καὶ ἰσχοῦντος [illegible] αἰτίας, ἢ [illegible] τῇ ὑφαντρίᾳ, [illegible] καλάμου τῷ γράφοντι, καὶ [illegible] τῷ ἡνιόχῳ.

¹ L. 7. § 21. 7. § 33. Sup. § 26.

LIB. XI.

H[illegible] sunt animæ [illegible] prædictæ proprietates [illegible] cernit, fin[illegible] artatque, ut lu[illegible] [illegible] fructum [illegible] finem [illegible] ubicunque [illegible] neque enim [illegible] habet [illegible] ubicunque [illegible] præcente [illegible] quum sibi facit, ut dicere liceat, *Ea quæ mea sunt, omnia habeo.* ad hæc mundum totum pervagatur, & [illegible] ambit hunc, vacuum, figuramque [illegible] contemplatur, & in ævi immensitatem se porri[illegible] certa renovationem comprehendit & considerat, & viderque simul, quòd [illegible] visuri sint posteri nostri, [illegible] quicquam vide[illegible] nostri, sed [illegible] quadraginta an[illegible] mentem modò aliquam habuerit, & res gestas animadverterit, ex uniformitatis ratione & præterita omnia & futura viderit. propria sunt animæ rationalis & ista; proximos diligere, veracem, verecundam esse, nihil sibi præferre, quod & legis est proprium. [illegible] inter rectam rationem & iustitiæ rationem nihil interest.

ΒΙΒΛΙΟΝ ια.

[illegible] ³ τὸν καρπὸν ὃν φέρει αὐτὴ καρποῦται ([illegible] τῶν φυτῶν καρποὺς [illegible] ἄλλοι καρποῦνται) ⁴ [illegible] τοῦ βίου [illegible] ἀπὸ [illegible] ὅλον κόσμον [illegible] αὐτὸν κενὸν, καὶ τὸ σχῆμα αὐτοῦ, καὶ [illegible] ἀπειρίαν τοῦ αἰῶνος [illegible] ¹⁰ [illegible] ὅλων [illegible] ¹¹ [illegible] οὐδὲν νεώτερον ὄψονται οἱ μεθ' ἡμᾶς, οὐδὲ περιττότερον εἶδον οἱ πρὸ ἡμῶν. ἀλλὰ ¹² τρόπον τινὰ ὁ τεσσαρακοντούτης, ἐὰν νοῦν ὁποσονοῦν ἔχῃ, πάντα τὰ γεγονότα, καὶ τὰ ἐσόμενα ἑώρακε ¹³ [illegible] ἴδιον τῆς λογικῆς ψυχῆς, καὶ ¹⁴ [illegible] τοὺς πλησίον, καὶ ἀλήθεια, καὶ αἰδὼς, καὶ τὸ ¹⁵ μηδὲν ἑαυτῆς προτιμᾶν, ὅπερ ἴδιον [illegible] οὕτως ἄρ' οὐδὲν διοίσει λόγος ὀρθὸς, [illegible] δικαιοσύνης.

¹ Inf. § 12.
² L. 6. § 8.
³ L. 9. § 19.
⁴ L. 3. § 8.
⁵ L. 12. § 36.
⁶ L. 2. § 17. l. 3. § 5.
⁷ L. 4. § 29. 49.
⁸ L. 7. § 35. l. 9. § 30.
⁹ L. 10. § 31.
¹⁰ L. 9. § 28. l. 10. § 7.
¹¹ L. 6. § 37. l. 7. § 1.
¹² L. 2. § 14. l. 12. § 35.
¹³ L. 7. § 49.
¹⁴ L. 6. § 16. l. 8. § 26.
¹⁵ L. 3. § 9. l. 5. § 21.
¹⁶ L. 10 § 1. l. 12. § 1.

II. Ὠδῆς ὄπισθε, καὶ ὀρχήσεως, καὶ παλαιστρικῆς καταφρονήσεις, ἐὰν τὸ μὲ ἐμμελῶς φωνὴν καταμερίσῃς εἰς ἕκαστον, καὶ φθόγγον, καὶ κατ' ἕνα πύθι σαυτῷ, εἰ τούτων ἥττων εἶ· χαίρεται γὰρ ὅτι ὀρχήσεως ὃ ἀλάλητον ποιήσας κατ' ἐκείνην μιμητὴν ἢ χάριν. ὃ δ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῆς παγκρατίου. ὅλως οὖν ἀγαπᾷς ἀρετῆς, καὶ ὅσα ἀπ' ἀρετῆς, μέμνησο ὅτι τοῖς κατὰ μέρος προῆλθεν, καὶ σὺ διαιρέσει ἀνάγκη εἰς καταφρόνησιν ἰέναι· καὶ δ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ τὸν βίον ὅλον μετάφερε.

III. Οἷα ἐστὶν ἁλιεὺς ἢ ἀγρίμου, ἀλλὰ ποδὶ διαλυθῆναι δεῖ τῷ σώματι, καὶ ἧπται σβεσθῆναι, ἢ σκεδασθῆναι, ἢ συμμεῖναι; ἵνα ἀπορμὴν τοῦτο, ἵνα [illegible] λειτουργήσωμεν, καὶ σμυρνίς, [illegible] πάλιν, ἀγανακτώδως.

IV. [illegible] ἢ πρόσκαιρα; διὸν ἀφέλωμαι τοῦτο ἵνα καὶ τοῦτο ἔχῃς ἀπλήστως· καὶ μηδαμοῦ παύου.

V. Τίς σου ἡ τέχνη; ἀγαθὸν εἶναι· τοῦτο δὲ πῶς καλῶς γίνεται, ἂν δὲ θεωρημάτων, καὶ περὶ μὲ τοῦ ὅλου φύσεως καὶ ἀνθρωπίνης;

VI. Πρώτων τραγῳδίαι ὑπομνήσεις ἐγένοντο, ὅτι ὅτα τοῦτο πέφυκε γίνεσθαι, καὶ ὅπως εἰς ὅτι τὰ σκηνῆς ψυχαγωγεῖσθε, τόνους μὴ ἄγθεσθε ὅτι τὰ μείζονος σκηνῆς. οὕτως γὰρ, ὅτε ὕστου δεῖ πάντα περάνεσθαι, καὶ ὅτε φέρουσιν αὐλὰ καὶ οἱ κεκραγότες, Ἰὼ Κιθαιρών, καὶ λέγεται δὲ ἐνα τοῦ τὰ δράματα ποιήσαντων χρησιμώτατον ἐστιν ἐκεῖνο μάλιστα.

Εἰ δ' ἐμελήθη ὀργὴ θεῶν καὶ παῖδ' ἐμοὶ, ἔχει λόγον καὶ τοῦτο. —— καὶ πάλιν,

Τοῖς δράσμασιν γὰρ ἀχθομένοις. —Καὶ,

Βίον ἀπείρειν, ὥστε κάρπιμον σάκχαρ.

II. Cantilenam jucundam, saltationem, pancratium contemnes, si voce concinnâ in sonos singulos divisâ, de his sigillatim te percontatus fueris, *Num istud me victum habet?* erubescet enim id fateri. de saltationis motibus gestibusque singulis, de pancratio item eadem, si gemina feceris, futurum est ut pari modo adversùs hæc afficiaris. itaque virtute solâ exceptâ & virtutis actionibus, in reliquis omnibus ad particulas seorsim consideratas recurrere memento, ut ab harum disjunctione res ipsas contemptum eas. hoc autem ipsum & ad vitam totam transferas.

III. Qualis est animus ea, quæ parata est jam statim, si oporteritit, è corpore emigrare, & vel extingui, vel dispergi, vel [illegible] re? ità paratam dico, ut a judicio peculiari promptitudo [illegible] non ab obstinatione [illegible] stianorum more: ut magnam [illegible] considerate, compositè, citra tumultum, quò & alios idem suadere possis.

IV. Nunquid feci, quod in commune conducat? beneficium hoc [illegible] accepi, hoc tibi semper suggerat: nec desinas unquam.

V. Quam artem profiteris? bene vivendi. hoc quo modo [illegible] fit, quàm documentorum ope, horum alia sint de universi natura, alia de hominis conditione [illegible].

VI. Primò tragediæ [illegible] sunt, quo casuum & eventuum hominum commonefacerentur, quod & ista sic fieri nata monerentur; nec quibus in scena oblectarentur, eos in scena majori, gravarentur sustinere: cùm viderint non posse aliter transigi, & quod perferunt ea etiam illi qui exclamant, *Heu Cithæron.* & revera dicunt poëtarum tragicis poëtis utiliter [illegible] quale illud est imprimis;

Si me meosque liberos Dii neglegunt,
Hujus etiam constat ratio.

Et rursus,

Nam neutiquam hominem rebus irasci decet. Et,

Spicas velut frugiferas, sic vitam meti.

& cætera

L. 10. § 18.
L. 8. § 36.
L. 3. § 11.
L. 6. § 13. l. 10. § 26.
Sup. § 1. l. 2. § 5, 11.
[δίκη] ἀπ. f.
L. 5. § 33. l. 8. § 25.
Sup. § 48. l. 9. § 53.
L. 3. § 1.
L. 1. § 16.
L. 7. § 13, 74.
L. 5. § 6.
L. 4. § 31. l. 6. § 35.
Sup. § 1. l. 8. § 26. Inf. § 12.
L. 5. § 16. Inf. § 20.
L. 4. § 29. l. 7. § 50.
L. 12. § 36.
Tragic. N. apud Arrian. Epictet. l. 1. cap. 24.
L. 7. § 41.
Ibid. § 35.
Eurip. Hyp. fr.
Ibid. § 40.
Βίον.

& cætera quæ sunt ejusmodi. Tragœdiæ successêre veteri comœdiæ, quæ libertate magistratûs instructa, nec obliquâ sed diserta reprehensione usa, fastum dejicere non frustrà satagebat. quòd si Diogenes ex his quædam sibi considera & quæ deinceps fuerit nova comœdia, & quorsum introducta sit nova, quæ in inimicum artificium paulatim defluxit. (nam & ab istis utilia dici nonnulla, nemo est qui nesciat.) sed & quo spectet totum hoc poesios hujusmodi & fabularum agendi institutum.

τῆς ποιήσεως & δραματουργίας

VII. Quum liquidò compertum habes, nullam aliud vitæ institutum ad philosophandum magis esse idoneum, quàm hoc in quo jam versaris, &

[illegible] nimis cui proximus [illegible] difficilius, non potest non à [illegible] totâ abscindi ad eundem modum ergò & homo ab homine quovis reciissus, communitate totâ excidit. porrò ramum alius abscindit; homo verò se ipse à proximo [illegible] separat, cum eum odit & [illegible] terim, quòd [illegible] civili totâ [illegible] hoc à societatis [illegible] conditore Jove indultum sibi habet, quòd ei liceat denuo coalescere, cui priùs adhæserat, & ad universi complementum locum recuperare suum. quinquam hoc frequentius si fiat, dissociatio istiusmodi & difficilius resarcitur, & restitutio ægrè procedere consuevit. omnino denique non pauliò se habent furculi duo, quorum alter à prima germinatione cohærebat stirpe reliqua constanter, quasi conspiravit; alter post abscissionem infortus est: quem plantarium cultores dicere solent, *confrutescere* quidem, sed non *configurari*.

IX. Qui ad rationis rectæ normam progredienti obsistunt tibi, sicut à rectè agendo avertere te nequeunt, irà nec benevolum erga illos affectum excutiant tibi. sed ad utrumque horum teneas te, ut

ἐὰν τοιαῦτα, μὴ ὃ τὴν τραγῳδίαν ἡ ἀρχαία κωμῳδία παρήλθη, παιδαγωγικὴ παῤῥησίαν ἔχουσα, & τὴν ἀτυφίαν σου αἰσχύνασθαι δι' αὐτῆς τὴν ὑηδυῤῥημοσύνης ἐπιμιμνήσκουσα· πρὸς οἷόν τε & Διογένης ἐφαρμόζεται. μὴ ταῦτά τις ἡμῖν μέση νὺξ ἁρπάσῃ, & ἄρτιος ἡ νέα πρὸς τὸ ποιεῖν ἐπιβάλληται, ἢ κατ' ὀλίγον ὅπη τὴν ὁμοιότητος φιλοτεχνίαν ἀπεῤῥίψῃ, ὅπισθεν. ὅτι μὲν ὃ λέγεις & ἐπὶ τούτων ἐνὰ χρήσιμα, σὺν ἀγνοοῦντας. ἀλλὰ ἡ ὅλη ὅπλολὴ τὴν τοιαύτης πρὸς τίνα ποτὲ σκοπὸν βλέπει.

VII. Πῶς ἐναργὴς ἐπιδείκνυται, & μὴ ἐν ἄλλῳ βίῳ ἀναθεῖναι δεῖ τὸ φιλοσοφεῖν ἔντος ὑπομένειν, ἐν ταύτῃ ἐν ᾗ νῦν ὢν τυγχάνεις;

VIII. [3] Καλὸν τὸ περιοχὴ κλάδου ἀπορῆξαι; & τοῦτο πάλιν & τὸ ὅλῳ ἀποκόψασθαι ἀνθρώπου. ὃ ἐὰν τοιοῦτον ἑαυτὸν ἀποκόψῃ ἀπὸ τῆς ὅλης τῆς πολιτείας. πῶς δὲ τοῦτο ἀποκόπτεται. ὃ ἀνθρωπος. ὃ ἐὰν τοιοῦτον ἑαυτὸν ἀποκόψῃ ἐξ, κατὰ τὸ ἐξῆς ἐκ τοῦ ἑνὸς ἀποκοπὲν ἐν τῷ ὅλῳ ἔσται. ἐμοὶ δὲ ἐπιτετράφθαι ἑαυτὸν. πλὴν ἐκεῖνο γε δοῦναι ἐξ συσπασμένῳ τὴν κοινωνίαν Διός. [7] ἔξεστι γὰρ πάλιν ἡμῖν συμφῦναι τῷ περιοχῇ, & πάλιν τὸ ὅλῳ συμπληρωσαι μέλος. πλεοναχοῦ μὲν οὖν γινόμενον ἐπὶ τοιαύτην διαίρεσιν, ἐλυσέ νωσε & ἐπιτίμησιν δίκαιον περιχωρῆσαι ποιεῖ. ὅλως τε ὑγιὲς ὁμοιοῦ. ὁ κλάδος. ὁ ἀπ' ἀρχῆς Συμβλασθεὶς, & σύμπνους Συμμένων, τῷ μὴ τὴν ἀποκοπῇ αὖθις ἐξαντλεῖν. ὅ, τὸ ποτὲ λέγουσι οἱ φυτουργοὶ, [9] ὁμοδαμνῆν, μὴ ὁμοδενδρεῖν δέ.

IX. Οἱ ἐνιστάμενοι περιόντι σοι τὴν ὀρθὸν λόγον, ὥσπερ [10] ἀπὸ τὴν ὑγιῆς πράξεως ἀποτρέψαι σε ἐ δυνήσονται, οὔτως [11] μηδὲ τὴν πρὸς αὐτὲς εὐμένειαν ἀποκρύπτεσθαι. ἀλλὰ φύλαττε ἑαυτὸν ἐπ' ἀμφοτέρων ὁμοίως, μὴ μόνον

[3] L. 3. § 16. l. 8. § 34.
[4] L. 5. § 8.
[5] L. 4. § 29. Inf. § 9, 20.
[6] ἄπαξ.
[7] L. 8. § 34
[8] -ρώμαι Ⓖ. Jun.
[9] ὁμοιωξεῖν, vel ὁμοιοπαθεῖν Boot ὁμοσωματεῖν Salm. ὁμοχματεῖν f.
[10] l. 9. § 3.
[11] L. 3. § 16. l. 8. § 32. Sup. § 11. l. 6. § 47, 50.

μόνον ὅτι [1] τῆ συγκαθῆς κεφαλῆς καὶ πρὸς ἔξεως, ἀλλὰ καὶ ὅτι [2] τῆ πρὸς τὸν καλύειν ὑπηρετῆσαι, ἢ ἄλλως δυσκεραίνοντας πρὸς ὀργὴν τῶν. καὶ γὰρ [3] τοῦτο ἀδύνατον, ὃ καλεπαύνειν αὐτοῖς, ὥσπερ [4] ὃ ἀποκτεῖναι τῆ πρὸς ἔξεως, καὶ ἀποκτεῖναι καταπλαγέντα· ἀμφότερα γὰρ ἔσται [5] λιποτάκτας, ὁ μὲν ὑποκρίσας, ὁ δὲ [6] ἀλλοτριωθεὶς τῆς φύσει [7] ζυγήθης καὶ [8] φίλον.

X. Οὐκ ἔστι κρεῖττον σοφία φύσις τέχνης· καὶ γὰρ αἱ τέχναι τὰς φύσεις μιμοῦνται· εἰ δὲ τοῦτο, ἡ τεχνικωτάτη πρὸς ἄλλων τελειωτάτη καὶ φιλανθρωποτάτη φύσις, οὐκ ἂν ἀπολείποιτο τῆς τεχνικῆς δυνάμεως· [9] πᾶσαι δὲ γε τέχναι τῶν χειρόνων ἔνεκεν τὰ κρείττονα πεποίηνται· [10] καὶ ἡ περὶ τὸν φύσις. διὸ ἔνδεν μὲν γὰρ [illegible] ἡ γὰρ ἀφανίσεται ὃ δι- [11] ἀφανίσαι πρὸς τὰ [illegible] καὶ ἐξαπάτησαι [illegible] τῶν τοιούτων [illegible] Εἰ [14] [illegible] ματα, ὧν τὰ διώξεσθαι [illegible] ἀλλὰ ζήτησιν τινὰ αὐτὰ ἐκεῖνα ἀρχὴν [15] [illegible] [16] [illegible] καὶ [17] ἄτε [illegible] μήτε ὀκνεῖν ἐπὶ [illegible] μήτε [illegible] ἀλλὰ φωλεὸν καμπτῆρα, ὧν τὴν ἀλήθειαν ὁρᾷ [20] τὴν πάντων, καὶ [21] τὴν ὀργὴν [22] αὐτῆ.

XIII. [23] Κατεφρονήσθη μου ὑπό τινος; ὁρᾶτω. ἐγὼ δὲ ὄψομαι [24] ἵνα μήτι καταφρονήσεως ἄξιον πεποιῶν. ἢ λέγων εἰρήσομαι. μισοῦσί τε ὀφθῆναι. ἀλλὰ ἐγὼ [25] συμβῆτε καὶ εὔνους πᾶσι, καὶ τοῦτο αὐτοῦ ἕτοιμος [26] τὸ παρρησιάζεσθαι δεῖξαι, ἐκ [27] ὀνειδισμοῦ, ἐδὲ ὡς κατανοήσομαι ὅτι δυσχεραίνω, ἀλλὰ γνησίως καὶ ἀφελῶς, οἷος ὁ Φωκίων ἐκεῖνος,

[1] L. 5. § 18.
[2] L. 7. § 26, 56, 65. l. 9. § 11, 42,
[3] Inf. § 18.
[4] L. 10. § 12.
[5] Sup. § 25.
[6] Sup. § 8. Inf. § 20.
[7] L. 2. § 1.
[8] L. 9. § 27.
[9] L. 7. § 55.
[10] L. 5. § 16.
[11] Inf. § 16. l. 9. § 27.
[12] L. 3. § 9.
[13] L. 5. § 10.
[14] L. 4. § 3.
[15] Sup. § 39.
[16] L. 9. § 15.
[17] Sup. § 1.
[18] L. 8. § 41, 48.
[19] L. 3. § 15.
[20] L. 8. § 26.
[21] Sup. § 1.
[22] αὐτῇ
[23] L. 5. § 25, 32.
[24] L. 10. § 1, 32.
[25] L. 4. § 37. l. 7. § 26. Sup. § 9.
[26] L. 5. § 22. l. 10. § 4.
[27] Inf. § 18. l. 6. § 30.

& in judicio actione constanti persistas, & in mansuetudine erga illos, qui vel impedire te conantur, vel alio modo quopiam molesti tibi sunt. etenim tam hoc imbecillis est animi, [illegible] istis quàm ab actione desistere, & succumbere enim ex æquo stationis deserere reus est, & qui metu perculsus, & qui naturâ cognatum sibi atque amicum fuerit aversatus.

X. Nulla natura arte inferior est. naturam enim imitantur artes. hoc si datur, sequetur, naturam eam quæ est consummatissima, cæteràsq; omnes in se complectatur, artificis solertiæ neutiquam concedere. atqui in artibus omnibus deteriora quæque præstantiorum [illegible] fiunt? à communi ergo natura [illegible] fit. atque hinc [illegible] jussit [illegible]: ab hac verò reliquæ [illegible] tutes. neque enim quo [illegible] æquumque servabitur, si vel ad res medias anxiè ferantur, vel decepti faciles & temeriarii & inconstantes fuerimus.

XI. Si quarum persecutio & fuga perturbat te, res eæ ad te non accedunt, sed tu illas ipse quodammodo accersis: cum ipsæ interim immotæ maneant; judicium [illegible] inde tuum de eis quiescat, & neque prosequeris amplius, nec [illegible] διώκων ἔσῃ φεύγων οὐδέν.

XII. Uniformis prorsus [illegible] imæ sphæræ, cum nec exterius quicquam se extendat, nec cum eodem ullo intùs cohærens, nec considit & comprimitur; sed lumine illo illustratur, quo veritatem, tum rerum omnium cæterarum, tum & in ipsa sitam, cernit.

XIII. Contemnit [illegible] quam? ipse viderit. ego mihi [illegible] quid contemptu dignum vel [illegible] vel dixisse deprehendat, odit me quisquam? ipse viderit. at ego mitis esse, ac benevolus cuique pergam; & huic etiam ipsi, errorem ostendere promptus; neq; id contumeliosè, neque ut qui patientiam ostentare cupiam, sed ingenuè, benignè, quo modo Phocion ille, nisi

nisi simulatè agebat. interiùs enim ità affectus illo esse oportet, ut ipsi Dii videant, hominem esse te, qui nihil quicquam malignè agrève ferat. quæ enim tibi mali contigerit, modo [illegible] naturæ tuæ conveniant? id [illegible]? annon amplecteris [illegible] universi naturæ nunc efficit [illegible] privam, cùm homo sis ad hoc [illegible] positus positúsque ut id fieri; quocunque tandem modo, velis, quod in commune conducat?

XIV. Qui se invicem odiunt, iidem & sibi invicem allentantur; quique se invicem [illegible] conscendere spirant, sibi invicem se submittunt.

XV. Quàm putidus & insincerus est qui dicit, *Ego simpliciter tecum agam.* quid facis, mi homo? quid prædicare opus est? res [illegible] ipsa inscriptam o[illegible] in fronte. hanc, in oculis ipsis residere oportet, quomodo, minimus se fallere; sicut in amantis oculo cunctis statim dignoscit amasius. talem plane virum simplicem bonumque oportet esse, qualis is qui [illegible] visus est. [illegible] sit, [illegible] pectoris. verò affectus [illegible] est. anilitia lupina, [illegible] Rufius. hoc omnium maximè fugias. vir bonus, simplex, benevolus ità in oculis gerit hæc, ut omnibus latere [illegible]

XVI. Optimè vivendi facultas hæc est, animam sic [illegible] adversùs res indifferentes indifferenter se habeat. indifferenter autem se habebit, si divisim & integrè earum unamquamque consideraverit, simúlque recordatus fuerit, quòd nihil ipsarum cogere nos possit, ut [illegible] de ipso opinemur; sed accedat ad nos, sed quiescit; nos autem sumus, qui judicia de his proferimus atque nobis ipsis inscribimus, cùm nec inscribere in nobis situm sit, & si clanculum irrepserint, statim obliterare: quòdque ad breve admodum tempus opus futurum est cauteli hæc; tum vita terminabitur. ecquid est autem in

[illegible] μὴ φορτικὸν τὰ [1] ἔξω ἢ δὲ [illegible] [1] L. 12. § 2.
[illegible], ἀ τοῦ θεῶν βλέπειν ἀνέχεσθαι [2] φεύγειν μηδὲν ἀγχυμαχικῶς διακινδυνεύοντα. [3] εἰ γάρ τοι κακὸν, εἰ αὐτὸς νῦν [4] ποιεῖ [illegible] φύσει συνοικεῖον; [5] ἢ δέχῃ ἢ νῦν [illegible] ὅλων φύσις ἐπάγει; [6] ἄνθρωπον πρὸς μέν [illegible] πρὸς δὲ γίνεσθαι ὅτου δεῖ τὸ κοινῇ συμφέρον;

[2] Inf. § 18. l. 6. § 26. [3] L. 6. § 27. l. 9. § 42. [4] ποιεῖς Mer. [5] L. 4. § 23. [6] Inf. § 20. l. 5. § 8.

XIV. [7] Ἀλλήλων ἀπτόμενοι ἀλλήλοις [8] ἀντιδουλεύοντες, ἀλλήλων ἐπιβαίνειν θέλοντες, ἀλλήλοις ὑποτάσσονται.

[7] L. 4. § 32. [8] L. 5. § 5.

XV. Ὡς ἀσφαλὴς καὶ [illegible] ὁ λέγων, ἐγὼ προαιρέσει ἁπλῶς σοι προσφέρεσθαι; τί ποιεῖς ἄνθρωπε; τοῦτο οὐ δεῖ [illegible] δηλοῦσθαι. [9] αὐτὴ φανήσεται. ἐπὶ τοῦ μετώπου γὰρ [illegible] [10] συνεστάλθαι [illegible] [11] ὅπως ἔχῃ; ὥσπερ ἐπὶ τοῦ ἐρῶντος ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς [illegible] γνωρίζει ὁ ἐρώμενος [illegible] ἀλλὰ [illegible] [12] [13] τῷ φιλεῖν. δεῖ [illegible] ἁπλοῦν [14] σαλμὰ ὄντα· ὁποῖος ἡ ἀπλοτης. σαλμὰ ὄντα ἐστὶν ὄντα ἄμικτον λυκοφιλίαν· πάντων μάλιστα τοῦτο φεύγε. ὁ ἀγαθὸς, καὶ ἁπλοῦς, καὶ εὐμενὴς, ἐν τοῖς ὀμμασιν ἔχει πάντα, καὶ γλαυκάζει. [15]

[9] αὐτὸ f. [10] L. 7. § 60. [11] ὁπῶν f. vel τ. ἔχῃ; [12] L. 5. § 28. [13] L. 5. § 6. [14] σαλλωπὴ Xyl. σαιὰ Boot. σαμὲν Sal. [15] L. 7. § 31.

XVI. Κράτιστα [illegible] ἡ ζωὴ, [16] ἐὰν ἁπλοῦς αὐτὴν καὶ τὴν ψυχὴν, καθὼς [17] πρὸς τὰ ἀδιάφορα ἀδιαφορῇ ἀδιαφόρως ἔχων, ἐὰν [18] ἐνάσῃ ἑαυτῷ θεωρῇ διηρημένως καὶ ὁλικῶς καὶ μεμνημένος, ὅτι [19] οὐδὲν αὐτῷ προσκολλήσει πρὸς ἑαυτὸ ἡμῶν ἐμποιεῖ, [20] οὐδὲ ἔρχεται ἐφ' ἡμᾶς [21] ἀλλὰ τὰ μὲν ἀφίησις [22] ἡμεῖς ἔσμεν, οἱ τὰς περὶ αὐτῷ κρίσεις [23] ποιοῦντες, καὶ οἷον [24] ἔχον μὲ μὴ γεάφοντες ἑαυτοῖς. [25] ἔχον ἔστιν ὅτε λάθῃ, οὐδὲ ἀφαλεῖας. [26] ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ἔσῃ ἢ τοιαύτη προσοχὴ, καὶ λοιπὸν πεπαύσεται ὁ βίος, ἢ μᾶλλον σύνοψιν

[16] L. 2. § 11. l. 6. § 32. l. 9. § 1. [17] Sup. § 2. [18] L. 9. § 15. [19] Sup. § 11. [20] L. 4. § 3. [21] L. 5. § 19. [22] L. 6. § 52. [23] L. 5. § 2. [24] L. 10. § 11, 15.

καλῶς

[1] L. 8. § 26. [1] L. 10. § 33. [2] ἔσαι f. [3] L. 10. § 2. [4] L. 4. § 12. [5] L. 5. § 3. [5] L. 6. § 27.

καλῶς ἔχῃ ταῦτα; [1] εἰ μὲν γὰρ κατὰ φύσιν ἔστι, χαῖρε αὐτοῖς, καὶ ῥᾴδια [2] ἔσται σοι· εἰ δὲ παρὰ φύσιν, [3] ζήτει τὶ ἔστι σοι κατὰ φύσιν. καὶ [4] ὅπῃ τοῦτο σπεύδει, κἂν ἄδοξον ᾖ· [5] πάντα γὰρ συγχωρῶμι ὃ ἴδιον ἀγαθὸν ζητοῦντι.

[6] L. 3. § 11. [7] L. 9. § 36. [8] L. 8. § 18. [8] L. 12. § 24. [9] L. 8. § 21. [9] L. 10. § 19. [10] L. 4. § 42. [11] L. 8. § 27. [11] L. 2. § 1.

XVII. [6] Πόθεν ἐλήλυθεν ἕκαστον, καὶ [7] εἰς τίνων ἕκαστον συγκειμένων, καὶ [8] εἰς τὶ μεταβάλλει, καὶ [9] οἷόν ἔσται μεταβαλόν, καὶ ὡς [10] οὐδὲν κακὸν πείσεται.

[12] L. 9. § 39. [13] L. 10. § 6. [14] Sup. § 10. [15] L. 5. § 16. [16] L. 3. § 4.

XVIII. [Καὶ] [11] τὸν, [12] ἐὰν ἡ πρὸς αὐτὸν μοι φύσις. καὶ ὃν [12] ἀλλήλων ἕνεκεν γεγονότα· καὶ ἦν ἔπεσεν λόγον, προσπορευόμενον αὐτῷ γέγονα, ὡς κριὸς ποίμνης, ἢ ταῦρος ἀγέλης. ἄρωδεν ἦ ἔπιδι, ἀπὸ [13] ἔτι μικρὰ ἄτομοι, [14] φύσις ἢ τὰ ὅλα διοικοῦσα τούτων; [15] τὰ χειρίστα τῶν κρειττόνων συμπεπλέκθαι τὰ ἀλλήλων.

[17] L. 9. § 39. [18] L. 8. § 14. [19] L. 9. § 34.

Δεύτερον, [17] ὁποῖοί τινες εἰσὶν ὅταν τραπέζης, ὅταν κλινιδίου, πάλαι μάλιστα ἦ, [18] οἷαι φιλίαι δοξάρια καὶ μάχαι ἔχουσιν· καὶ ὑπὸ ἦ ταῦτα [19] ἔτι οἷα πάθη ποιοῦσι.

[20] δῆλον ὅτι [21] L. 7. § 62. [22] L. 2. § 1. [23] L. 7. § 63. [24] L. 8. § 29.

Τρίτον, ὅτι εἰ μὲν ὀρθῶς ταῦτα ποιοῦσι, ἐκὼν ἂν ἁμαρτάνοιεν· εἰ δὲ οὐκ ὀρθῶς, δηλονότι [20] ἄκοντες καὶ [21] ἀγνοοῦντες. [22] πᾶσα γὰρ ψυχὴ ἄκουσα [illegible] ἀφαιρεῖσθαι, ὕπως καὶ ἕ ἕκαστος [illegible] ἀφορίσει. ἄδηλον ἦ γὰρ ἐκείνοις ἀδικοῦσι, καὶ ἀγωνώμονες, καὶ πλεονέκται, καὶ καθ' ὅλας ἁμαρτητικοὶ ὧδε τῶν πλησίον.

[25] L. 7. § 26. [26] Sup. § 70. [27] λως f. [28] L. 1. § 17. [29] ἔχῃς

Τέταρτον, ὅτι καὶ [25] αὐτὸς πολλὰ ἁμαρτάνει, καὶ [26] ἄλλο. [27] τοιοῦτο. εἰ δὲ καὶ ἐκείνων ἦ ἁμαρτημάτων ἀπέχει, ἀλλὰ [28] τὴν γε ἕξιν ποιητικὴν [29] ἕξεις, εἰ μὴ ἀφαιρεῖ δαλίδιον, ἢ δυσκολίαν, ἢ τοιοῦτό τι κακὸν ἀπέχῃ τῶν ὁμοίων ἁμαρτημάτων.

[30] L. 9. § 38. [31] L. 4. § 51.

Πέμπτον, ὅτι [30] οὐδὲ εἰ ἁμαρτάνουσι κατείληφας. πολλὰ γὰρ κατ' [31] οἰκονομίαν γίνεται. καὶ ὅλως πολλὰ ἦ πρότερον μαθεῖν, ἵνα τὶς περὶ ἀλλοτρίας πράξεως καθαλήπτικῶς τι ἀποφήνηται.

his difficile? siquidem enim naturæ congrua sunt, eis oblecta te, & facilia futura sunt. sin præter naturam, investiga, quid sit naturæ tuæ congruum, & ad hoc te actinge, etiamsi minus gloriosum sit. venia enim cuique habenda est, qui bonum suum sectatur.

XVII. Cogita undè, unde prodierit unumquodque, & ex quibus consistat, & in quid mutet, & ubi mutaverit, quale futurum sit, & quod mutando mali nil patitur.

XVIII. De eis qui adversus te delinquunt cogita: Primò, quam relationem ad illos habeas, quódq; alteri alterius causâ nati sumus: tu autem speciali quadam ratione etiam illis præfectus, ut gregi aries, armento taurus. quin & altius rem repete: vel atomos omnes, vel naturam universa [illegible] hoc si est, deteriora [illegible] stantiorum causâ esse [illegible] stantiora sui invicem.

Secundò cogita, quales sint [illegible] mensam, in lectulo alibi. præsertim verò, quas à decretis intus sitis necessitates perpetiantur: quantáq; cum prudentiæ opinione hæc ipsa, in quibus delinquunt, agant.

Tertiò, quòd si hæc rectè [illegible] unt, ægrè ferre non oportet: [illegible] minùs, nolentes utique & nescientes agunt: omnia etenim [illegible] prout veritate privatur invitus: [illegible] etiam pugnaciunque pro [illegible] cujusque gerendi se peritia: injustos, ingratos, avaros, [illegible] injurios dici se non [illegible]. τὸν πλησίον.

Quartò, quòd & ipse multa peccas, & aliàs ejusmodi es [illegible], quales illi sunt. atque etiamsi peccatis quibusdam abstinens [illegible] tamen intra te habitum talia [illegible] petrare proclivem, licèt vel [illegible] viæ, vel famæ, vel alius alicujus ratione à peccatis paribus te cohibeas.

Quintò, quòd nec an peccaverint etiam, nôsti satis. multa enim per dispensationem geruntur. atq; omnino multa priùs edocearis oportet, quàm de facto alieno certi quicquam statuere possis.

Sextò

Sextò, quando quàm maximè indignaris, vel ægrè fers, meminèris momentaneam esse vitam humanam, omnesque nos brevi componendos fore.

Septimò, non actiones aliorum, quæ nos [illegible] sunt; sunt enim hæ in [illegible] ipsorum sitæ: sed opiniones [illegible] nostras. istas igitur tolle, tollisque de re ipsa, tanquam grave quiddam sit, judicio, ira protinus evanesceat. sed quomodo tollam? reputando nihil tibi inhonestum contigisse. nisi enim malum id sit duntaxat quod inhonestum est, necesse futurum est, ut & tu multa pecces, & lapsu vel quidlibet etiam, fias.

Octavò, cogita quanto graviora patiamur ex iracundis ac mœstitiis, quàm de iis concipimus, quàm ex eis ipsis, quorum causâ succen- [illegible] ipsum [illegible] inseparabilem esse, si genuinus sit, non personam [illegible] fucata. quid enim fecerit tibi, qui vel maximè contumelioſus est, si mansuetè adversùs illum te gerere perrexeris, & si occasio ferat, placidè illum admonueris, eodem [illegible] quo [illegible] modera mentis [illegible] quæ ipse hominem [illegible] *Deli sic agere mi fili, ut aliud nihil sumus. mihi quidem nocere nequit. sed ipse lederis, mi fili.* monstraveris etiam scitè, & generatim ostenderis, neque [illegible] ita se gerere, nec eorum ullum, quæ gregatim agere nata sunt, animadvertam. quin neque irrisorie faciendum hoc, neque contumeliosè, sed cum genuino amoris affectu, neque animo quasi attacto & exulcerato, neque tanquam in schola, neque ut astanti alicui sit admirationi, sed ità semper, ut nemini [illegible] cum solo agas, etiamsi alii forsan circumstiterint.

Capita novem ista in mente reposita habeas, tanquam dona quædam à Musis accepta; atque incipias tandem homo esse, dum vivis. Verumtamen ex æquo cavendum, sicut nè iracaris eis, ira etiam nè aduleris. utrumque enim societatis jus violat, & ad damnum tendit.

Ἔχων, ὅτε [1] ὅπῃ μέλλει ἀγαθακτῆσαι, ἢ [2] δυσταλῆς, [2] ἀκαιρεῖος ὁ δυθεώρητος βίος, καὶ [3] μετ' ὀλίγον πάντα. [4] ἀξιοπάθητος.

[1] L. 7. § 58. [2] L. 4. § 48. [3] L. 12. § 21. [4] L. 4. § 3.

Ἔβδομον, ὅτι [5] ἐκ αἱ παρέξεις αὐτῷ ἐ- [5] Sup. § 11. ραχλῶσιν ἡμῖν· [6] ὁκεῖναι γὰρ εἰσιν ἐν τοῖς [6] L. 5. § 25. ὁκείνων ἡγεμονικοῖς· ἀλλὰ [7] αἱ ἡμέτεραι δι- [7] L. 7. § 16. πολήψεις [8] ἔσονται κακὸν καὶ θέλησαν ἀφέναι [8] L. 4. § 7. ἢ ὡς πρὸς ἄνω ἀγαθόν, καὶ [9] ἀπόλλυσιν ἡ [9] L. 5. § 22. ὀργή. πῶς οὖν ἔσω; λογισάμενος, ὅτε [10] σὺν αἰῶνι. ἐὰν γὰρ μὴ [11] μόνον ἢ τὸ αἰῶνι [10] L. 2. § 1. [11] Sup. § 11. κακὸν, [12] ἀναίσχυντα πολλὰ ἁμαρτήσῃ, [12] L. 9. § 1. καὶ λάθῃ καὶ πᾶσι τοῖς [illegible].

Ὅσδοον, [13] ὅσῳ χαλεπώτερα [illegible] [13] L. 7. § 24. αἱ ὀργαὶ καὶ λῦπαι αἱ ὅτι τοῖς [illegible] ἢ αὐτὰ ἔξιν ἐφ' οἷς ὀργιζόμεθα καὶ λυπούμεθα.

Ἔνατον, ὅτε [14] τὸ συμβὲς ἀνίκητον, ἐὰν [14] Sup. § 13. [illegible] ἢ καὶ μὴ [15] σταθεὶς, μηδὲ [illegible] [15] L. 1. § 15. τι γὰρ ἄν [illegible] ἐὰν [16] ἁπλοῦς συμβὰς αὐτῷ, καὶ [illegible] [16] L. 3. § 11. καὶ πρᾴως ἀφαιρεῖς καὶ [17] μὴ [illegible] [17] L. 5. § 28. ἀγαθῶν τῷ αὐτὸν ἐπιεικῆ τ' εἶναι, ὅτε [illegible] [illegible] [18] L. 2. § 1. ἀλλὰ [illegible] [illegible] [19] L. 10. § 33. [illegible] μὴ ὑ μὲν βλαβῇ, [20] L. 9. § 4. οὐ δ' βλαβῇ, πάντων. καὶ [21] διδακτικὴ σωφροσύνη καὶ ὁλικῶς, ὅτε τοῦτο ὕπνος ἐστὶ, ὅτι [22] ἐνδέ- [22] L. 9. § 9. μέλλουσι ἀπὸ πρώτου, ἐνδὲ ὅσα ζωικὰ λατρικὰ πέφυκε· δεῖ δ' [23] μήτε εἰρωνικῶς [23] Sup. § 13. αὐτὸ ποιεῖν, [24] μήτε ὀνειδιστικῶς, ἀλλὰ φι- [24] L. 1. § 10, λοσόργως καὶ ἀπλῶς [25] τῇ ψυχῇ καὶ [26] μὴ [16. [25] πρὸ f. ὡς ἐν φρενῖ, μηδὲ ἵνα ἄλλοι θεάσωνται δου- [26] L. 10. § 36. μένου· ἀλλ' [27] ἅπαξ μόνον, καὶ ἐὰν [27] ἀεί ποτε Mer. ἀεὶ ὡς Xyl. ἄλλοι ἔνεστῶσι.

Τέσσαρα τὰ ἀφ' ἑαυτοῦ προσληπτέα μνημονικῶς τῶν ἀπὸ τῆς Μυσῶν [illegible] εἰληφώς, καὶ [28] ἄρξαί ποτε ἄνδρα σοφὸν εἶναι, ἵνα ζῇς· [28] L. 10. § 1. [29] φυλακτέον δὲ ἔτι καὶ τὸ ὀργίζεσθαι αὐ- [l. 12. § 1. τοῖς, ὅτι κολακικὸν αὐτὸς· ἀμφότερα γὰρ [29] L. 4. § 31. ἀκοινώνητα, καὶ πρὸς βλάβλιον φέρει.

συνήθεις.

[1] Sup. § 9. πρόχειρον ἦ ὀν τῇ ὀργῇ, ὅπ[1] ἐχὶ δι' ἀνομίας αὐθεντικήν, ἀλλὰ δι' ἡμερον, ὡσπερ αἰθεντικώτερον, ὅτως δὲ ἀρρενικώτερον, δὲ ἰσχυρὸν δὲ νέων δὲ αὐθρείας τούτῳ μέτεστιν, ἐχὶ δὲ ἀγθμαχτοῦντι δὲ δυσαρεστοῦντι. ὅσῳ γὰρ ἀπαθὲς τοῦτο οἰκειότερον, τοσούτῳ δὲ δυνάμει. ὥσπερ τὸ λύπη ἁλῶναι ἄνανδρον ὅτως δὲ ἡ ὀργή. ἀμφότερα γὰρ πέπονθασι, δὲ [2] ἐνδεδώκασιν.

[2] L. 7. § 64.

adversùs iram verò præstò sit illud; irasci haud virile esse; sed mansuetum placidumque animi affectum, ut humanius quiddam, ità & virilculum magis. atque is certè, qui ità animatus est, robur animi nervosque fortè sortitus est. penes se habet, qui autem is qui indignatur & offenditur: quò enim propiùs hoc ad immunitatem ab affectibus omnem prorsus, eò etiam ad potentiam propiùs accedit. quemadmodum autem tristitia, sic & ira imbecillis est animi. utraque enim vulnus accepit, & succubuit.

Εἰ δέ βούλει, δὲ ἄλλον ὦθα τὸ μύσαι σηλότυ δῶρον λάβε· ἴσκ[3] ὃ μὲν ἀξιῶν ἁμαρτάνειν τοὺς φαύλους μωμητόν. [4] ἀδύνατον γὰρ τοῦτο· ἀλλὰ τὸν δὲ συγχωρεῖν ἄλλοις μὴ εἶ τοιούτους, ἀξιῶν δὲ μὴ εἰς σὲ ἁμαρτάνειν, [5] ἄγνωμόν δὲ τυραννικόν.

[3] L. 5. § 17.
[4] ἀξιῶν μὴ
[5] L. 7. § 71.
[6] L. 6. § 27.

Quod si volueris, etiam decimum à Musarum præside donum accipe: velle improbi nè peccent, insanire est. id enim quod fieri non potest, appetit. tum concedere, ut adversùs alios tales sint, sed nè in te peccent postulare, & stultum est & tyrannicum etiam.

XIX. Τὸ ταχὺ μεταβλητικὸν ὅπως τῆς διανοίας ἐν τοῖς δοκοῦσι μάλιστα ὀρθοῖς γινομένης, οἷον ἐν τῷ λογίζεσθαι, δὲ ἐν παντὶ εἴδει φαντασίας, δὲ ἁπλῶς ἐν τῷ ταχέως ὅτως πρόχειρον φαντασθῆναι δὲ δύνασθαι πάντα. τοῦτο [7] ἐπὶ μὲν τῶν ἀτόμων λογισμῶν δὲ ἀναγκαιότατον· [8] δὲ ἐν τῇ τῶν ὅλων κοινωνίᾳ· τοῦτο [9] δὲ ἀπὸ Καΐλιε μάλιστα λόγῳ· ὃ δὲ μὴ ἀφ' ἑαυτοῦ λέγῃ ἐν τοῖς ἀτόπωτάτοις νόμιζε. πέπρωται δὲ δὴ, καὶ ὁ σταυρὸς [10] αὐτοδίκως f. ἀγαθίσεις, ὅτι τοῦτο [11] ἠβουλόμην δὴ δὲ [12] L. 3. § 3. [13] L. 12. § 19. [14] L. 4. § 41. μέρος τῆς ἀπειράτου δὲ πᾶς ἐν χεῖρας πόνους.

[7] L. 4. § 24.
[8] L. 9. § 23.
[9] L. 2. § 16.

XIX. Mentis affectionem ... or potissimùm sunt ... dæ, & ubi deprehensæ fuerint, confestim inducendæ, de ... alis est rum sic censendo ... tio ista non est necessaria; ista societatis inimica; istud non à re dicturus es. aliquid enim non à re dicere, in rerum absurdissimarum numero habeto. ... esto, quidquid conscientia tibi dictaverit, re per illud, ut pars tui divi... devicta succumbat viliori, corpori nempe mortali ejusque crassis luctatibus.

XX. Τὸ μὲν πνευματίου, δὲ ὃ πυρώδες πρὸς ὅλον ἐσκέασται, καίτοι φύσει ἀνωφερῆ ὄντα, ὅμως πειθόμενα τῇ περὶ ὅλων διατάξει, ἐνταῦθα ἐγκαταλέλεπται ἐν ταὐτῷ ὅτι καὶ συγκέκραται δὲ ὃ γεώδες ὃ ἐν τοῖς πρὸς, δὲ τὸ ὑγρὸν, καίτοι καταφερῆ ὄντα, ὅμως ἐγήγερται δὲ ἵσταται ἐχὶ ἑαυτῷ φυσικῶς ἔχειν. ὅτως ἄρα καὶ τὰ στοιχεῖα ὑπακούει τοῖς ὅλοις, [15] ἐπειδήπερ καταδεθῇ σὺν βίᾳ, μένοντα, μέχρις ἂν ἐκεῖθεν πάλιν τὸ σύνδεσμον δ διαλύσῃ σύμπαν· [16] ὑ δὲ νοῦν μόνον τὸ νοερὸν οὐ μέρος ἀπειθὲς

[15] L. 3. § 5.
[16] L. 9. § 9.

XX. Quicquid aëreum ... igneum immixtum est tibi, etiamsi natura sursum feratur, utrumque se tamen universi dispositioni ... quatur, in massâ composita ... tur. quicquid ... in terreum & aqueum exi... naturâ deorsum vergat, attollitur nihilominus, & stationem occupat non suam usqueadeo etiam elementa universo obtemperant, dum ibi, ubi per vim dispositi sunt, manent, donec dissolutionis signum detur. an non iniquum est ergo, mentem tantùm tuam im-

morigeram

…rgeram alio, nec statione suâ …nuescere? Sed huic tamen ni… violentum in… ea … quæ ex … naturam … sunt. nec … tamen, sed in … contrarium … motus enim … luxus, dolores, … formidin… est aliud, quàm à … natura … quin & mens, quoties … aliquem ægrè fert, stationem tunc suam deserit: ad æquanimitatem enim & pietatem est condita, non minùs quàm ad justitiam. siquidem & ista ad communionem hominum facta sunt; imò actionibus justis antiquiora sunt.

XX. [9] …μησας, μᾶλλον δ᾽ … non unus idémque semper … scopus est, hic unus idémque … vitam totam esse non … est, quod dixi, nisi … quis scopus hic … quemadmodum enim opinio eadem non est de omnibus … vulgò hominum quoquo modo bona videntur, sed de certis quibusdam, communibus nempe: ad eundem modum & … illum qui est civilis, & communem conatus proponi oportet. qui enim communem conatus suos omnes dirigit, is actiones suas omnes sibi similes præstabit, & hoc modo semper idem futurus est.

XXII. Murem agrestem & domesticum cogita. hujusque pavorem ac trepidationem.

XXIII. Socrates plurimorum decreta *lamias* appellabat, puerulorum terriculamenta.

XXIV. Lacedæmonii in spectaculis suis, peregrinis in umbra sedentibus collocabant, ipsi ubicunque occurrerat, considebant.

XXV. Perdiccæ accersenti excusabat se Socrates; *nè pessimo*, inquit, *exitio peream, cùm gratiam colloquium referre nequeam.*

XXVI. In scriptis Epicureis præcipitur, ut in mente ac memoria semper habeamus antiquorum aliquem eorum, qui virtutem coluerint.

εἰ ἔχῃ ἀηδμαχεῖαν τῇ ἑαυτοῦ χώρᾳ; καίτοι θᾶττον γε βίαιον τοῦτῳ ὑπολείπεται. ἀλλὰ μένα, [2] κατὰ φύσιν ἔξιν αὐτῷ· ὃ μὴ τοι ἀνέχεται, ἀλλὰ παρὰ ἐνδιάθεσιν φέρεται. ἡ γὰρ ὀδὴ τοῦ ἀδικήματος καὶ τὰ ἀκολασήματα καὶ τὰς λύπας, καὶ τὸς φόβος κίνησις, θᾶττον ἄλλο ἔξιν, ἢ [3] ἀφισαμένῳ τὴν φύσεως. καὶ ὅπου δὲ λογικῷ συμβαινόντων δυσχεραίνει ὁ ἡγεμονικὸν, [4] καταλείπει καὶ τοῦτο τὴν ἑαυτοῦ χώραν. ὡς [5] ἰσότητα γὰρ καὶ [6] θεοσέβειαν κατασκάσας· ἐχ ἧττον ἢ ὡς [7] δικαιοσύνῃ· καὶ γὰρ [8] τοῦτο ἐν εἴδει ἔξι τὴν ψυχοπαρεσύτερα τῆς δικαιοπραγήματων.

XXI. Ὦ μὴ [10] εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ἔξιν ἀεὶ τοῦ βίου σκοπὸς, ὅτῳ [11] εἷς καὶ ὁ αὐτὸς δὲ ὅλου τοῦ βίου εἶ δύναται· σὺν ἀρχῇ δὲ εἰρημένον, ἐὰν μὴ κἀκεῖνο παρῇ, ὁποῖον εἶ δῆ τοῦτον τὸν σκοπόν. ὥσπερ γὰρ ἐπὶ τῶν πρὸς ὁποσονοῦν πλείοσι δοκούντων ἀγαθῶν ταὐτὸν ὁμοία ἔξιν, ἀλλ᾽ ἢ τοιοῦδέ τινων, τυτέστι τοιωνῶν· οὕτω καὶ τὸν σκοπὸν δῆ τὸν κοινωνικὸν καὶ πολιτικὸν ταυτοποιεῖσθαι. ὁ γὰρ εἰς τὸ πάσας τὰς ἰδίας ὁρμὰς ἀποβιώσας, πάσας τὰς παρεξῆς ὁμοίας ἀποδήσῃ. καὶ [14] τοῦτο ἀεὶ ὁ αὐτὸς ἔσαι.

XXII. Τὸν μῦν τὸν ὀρεινὸν, καὶ τὸν καλοικίδιον, καὶ [15] τὸν ποίδω τούτου καὶ δειλίασον.

XXIII. Σωκράτης καὶ τὰ τῶν πολλῶν δείματα, λαμίας ἐκάλει, [16] παιδίων δείματα.

XXIV. Λακεδαιμόνιοι τοῖς μὲν ξένοις ἐν τῇ θεωρίαις ὑπὸ τῇ σκιᾷ τὰ βάθρα ἐτίθεσαν· αὐτοὶ δὲ ἔτυχεν ἐκαθέζοντο.

XXV. Τῷ Περδίκκα [17] ὁ Σωκράτης ἐπὶ μὴ ἔρχεσθαι πρὸς αὐτὸν, ἵνα, ἔφη, μὴ τῷ κακίστῳ ὀλέθρῳ ἀπόλωμαι, τυτέστι, μὴ εὖ παθὼν ὑπ᾽ αὐτοῦ ποιῶμαι.

XXVI. Ἐν τοῖς τῶν [18] Ἐφεσίων γράμμασι, ἐπιτήδευμα ἔκειτο, συνεχῶς ἀπομιμνήσκεσθαι τῶν παλαιῶν τινος τῶν ἀρετῇ χρησαμένων.

[1] L. 5. § 9.
[2] [ἐ] κ.
[3] Sup. § 8.
[4] Sup. § 9.
[5] Sup. § 4, 6.
[6] L. 7. § 66.
[7] L. 9. § 1.
[8] Sup. § 13.
[9] L. 9. § 1.
[10] L. 2. § 7, 16.
[11] L. 1. § 8.
[14] L. 5. § 16.
[15] L. 9. § 23.
[14] Inf. § 27.
[15] L. 7. § 3.
[16] L. 2. § 12.
[17] L. 4. § 44. l. 7. § 68.
[17] L. 7. § 66.
[18] Ἐπικρέων.

[1] L. 7. § 47. XXVII. Οἱ Πυθαγόρειοι, ἔωθεν [1] εἰς τὸν οὐρανὸν ἀφορᾶν, ἵν' ὑπομιμνησκώμεθα ἡμεῖς [2] ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως τὸ ἑαυτῶν ἔργον δχνυόντων, καὶ τὴν τάξεως, καὶ τὴν [3] ἀκαλυφίαν, καὶ τὴν γυμνότητα. ἔστιν γὰρ οὐρανοῦ κάλυμμα ἀστρον.

[2] Sup. § 21. l. 9. § 9.
[3] L. 10. § 1. l. 12. § 2.

XXVIII. Οἷος ὁ Σωκράτης ὃ κώδιον ὑπεζωσμένος, ὅτε ἡ Ξανθίππη λαβοῦσα τὸ ἱμάτιον ἔξω ἀπῆλθε· καὶ ἃ εἶπεν ὁ Σωκράτης τοῖς ἑταίροις αἰδεσθεῖσι καὶ αἰσχυνθεῖσιν, ἅτε αὐτὸν εἰδότες ὑπὸ τῶν ἐξαλμύων.

XXIX. Ἐν τῷ γράφειν καὶ ἀναγινώσκειν, ὑπὸ σοῦ δεῖ ἄρχεσθαι, πρὶν ἄρχθῇς τοῦτο πολλῷ μᾶλλον ἐν τῷ βίῳ.

[4] Tragic. N. Philo de boni libert.
[5] Homer. Odyss. 1. v. 413.
[6] Hesiod Oper. lib. 1. v. 184.
[7] ἄρχε τοῦ Hes.
[8] L. 5. § 17. Sup. § 18.
[9] L. 9. § 40.

XXX. [4] Δοῦλος πέφυκας, ὦ μέτεστί σοι λόγου.

XXXI. [5] Ἐμὸν δ' ἔγελασας φίλον κῆρ.

XXXII. [6] Μέμφονται δ' [7] ἀρετὴν χαλεποῖς βάζοντες ἔπεσσιν.

XXXIII. Σῦκον χειμῶνος ζητεῖν, [8] μαινομένου· τοιοῦτον [9] ὁ παιδίον ζητεῖν, ὅτι σοι ἔτι δίδοται.

[10] L. 10. § 34.
[11] L. 2. § 17.
[12] L. 7. § 40.
[13] L. 9. § 21.

XXXIV. Καταφιλοῦντα δέ παιδίον, ἔλεγεν ὁ Ἐπίκτητος, ἔνδον ὄπιφθέγγεσθαι, [10] αὔριον ἴσως ἀποθανῇ. δύσφημα ταῦτα; [11] οὐδὲν δύσφημον, ἔφη, φυσικῷ λόγῳ· ἔργου τινός ἐστιν ἀκμὴν ἢ τὸ σῦκον [12] θερίσαι, δύσφημον.

XXXV. [13] Ὄμφαξ, σταφυλή, σταφίς, [14] πάντα μεταβολαί, [15] οὐκ εἰς τὸ μὴ ὄν, ἀλλ' εἰς τὸ νῦν μὴ ὄν.

[14] L. 5. § 23.
[15] L. 4. § 4.

[16] L. 8. § 41.

XXXVI. [16] Λῃστὴς προαιρέσεως γίνεται, τὸ δὲ Ἐπικτήτου.

[19] L. 7. § 54.
[18] L. 8. § 7.
[19] L. 4. § 1.
[20] L. 7. § 72.
[21] L. 8. § 29.
[22] L. 10. § 1.
[23] Sup. § 25.

XXXVII. Τέχνιον [17] ἔφη τὸ συλλαβεῖν εὑρεῖν. [18] ἐν ᾧ δεῖ τὰς ὁρμὰς τόπῳ τὸ προσηκοντῶν φυλάσσειν, ἵνα [19] μὴ ὑπεξαιρέσεως, ἵνα [20] κοινωνικῇ, ἵνα [21] κατ' ἀξίαν. καὶ [22] ὀρέξεως μὲ πρὸς πάντα ἀπέχεσθαι [23] ἀκλινῆ δὲ πρὸς μηδέν τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν ἔχειν.

XXVII. Pythagorei manè cœlum suspicere præcipiebant, quò eorum commoneamur, quæ eundem perpetuò cursum servant, eodémque modo peragunt opus suum; útq; ordinem eorundem observemus, & puritatem, & nuditatem. astri siquidem velamentum nullum est.

XXVIII. Cogita Socrates qui fuerit pelle succinctus, quando Xanthippe veste ipsius sumptâ foras se proripuerat. quæque amicis suis dixerit, pudore suffusis pedémque retrahentibus, cùm sic indutum illum conspicarentur.

XXIX. Nec in scribendo, nec in legendo aliis præcipias, nisi priùs præceptum fuerit tibi. in vita multò magis sic se habet.

XXX. *Cùm liber haud sis, jus loquendi non habes.*

XXXI. ——— *at cor carum mihi risit.*

XXXII. *Dura suos fundendo incessent verba parentes.*

XXXIII. Insani est, ficum hyeme quærere. assidet huic, qui puerulum requirit, cùm non ampliùs conceditur.

XXXIV. Filiolum deosculanti præcipiebat Epictetus, intus apud se diceret, *Cras forsan moriturus est.* at 'malè ominata sunt ista. mali ominis nihil est, quod munus naturale ullum designat. alioqui spicas etiam demeti, infaustum fuerit.

XXXV. Uva acerba, matura, passa; mutationes sunt omnia ista, non in id quod non est, sed in id quod nondum est.

XXXVI. *Voluntatis latro nullus est,* inquit Epictetus.

XXXVII. Artem assensum præbendi inveniendam idem monebat. & conatus ità cohibendos esse, ut cùm exceptione fiant, ut societatis jus spectent, ut pro rei cujusque dignitate adhibeantur. & appetitu quidem abstinendum prorsus: aversationem verò in re nulla adhibendam. quæ nostri juris non sit.

XXXVIII. Non est itaque, inquit, de re vulgari certamen, sed de eo, utrum insaniamus, necne.

XXXIX. Socratis dictum. Quid vultis? rationalium, an irrationalium animas habere? rationalium. quorumnam rationalium? sanorum an pravorum? sanorum. quare ergo non quæritis? quia jam habemus. cur ergo pugnatis & contenditis invicem?

XXXVIII. Οὐ πρὸς τοῦτο οὖν, ἔφη, ὅζιν ὁ ἀγών, ἀλλὰ πρὸς τὸ [1] μαίνεσθαι, [2] εἰ μή.

XXXIX. Ὁ Σωκράτης ἔλεγε· τί θέλετε; λογικῶν ψυχὰς ἔχειν, ἢ ἀλόγων; λογικῶν. τίνων λογικῶν; [3] ὑγιῶν ἢ φαύλων; ὑγιῶν. τί [4] οὖν ζητεῖτε; ὅτι [5] ἔχομεν. τί οὖν μάχεσθε καὶ διαφέρεσθε;

[1] L. 5. § 17.
[2] ἢ μή.
[3] L. 10. § 35.
[4] ἔστ [ὲ] Xyl. Lug.
[5] L. 4. § 13. l. 5. § 28.

LIB. XII.

ΒΙΒΛΙΟΝ ιϚ'.

IASTA omnia, quæ per ambages assequi contendis, jam consequi potes, nisi tibi ipse invideas. hoc autem fiet, si præteritum omne missum feceris, futurum omne providentiæ divinæ permiseris, & quod præsens est tantùm ad pietatis ac justitiæ normam direxeris: ad pietatis normam, dum quicquid destinatur tibi diligis; cùm & tibi hoc natura tulerit, & huic te: ad justitiæ, dum liberè & sine ambage ulla quæ vera sunt proloqueris, & quæ legi consentanea ac pro rei cujusque dignitate sunt, facis: nec impediverit te, quo minùs sic te geras, aut aliena sive vitiositas, sive opinio, sive sermo, aut sensus etiam cingentis te massæ istius carneæ. viderit enim id quod patitur. si igitur, cùm in exitu ferè jam sis, missis cæteris omnibus, id duntaxat, quod in te principatum gerit & divinum est, in pretio ac honore habueris; nec hoc metueris, nè vivere desines aliquando, sed nè secundùm naturam vivere tandem occipias; mundo qui te protulit, dignum te præstabis, desinésque in patria tua peregrinus esse, eáque quæ quotidie eveniunt tanquam inopinata admirari, & ex hac vel illa re suspensus teneri.

II. Mentes omnes, vasis hisce corporeis, & corticibus, & sordibus Deus, denudatas intuetur. solâ

Πάντα ὀκεῖνα ἐφ' ἃ [1] ἔρχῃ περιόδῳ εὔχῃ ἐλθεῖν, [2] ἤδη ἔχεις δύνασαι, ἐὰν μὴ σαυτῷ φθονῇς· τοῦτο δέ ὅζιν, ἐὰν [3] πᾶν τὸ παρελθὸν καταλίπῃς, τὸ [4] μέλλον ἐπιτρέψῃς τῇ προνοίᾳ, τὸ [5] παρὸν μόνον ἀπευθύνῃς [6] πρὸς ὁσιότητα καὶ δικαιοσύνην. ὁσιότητα μέν, ἵνα [7] φιλῇς τὸ ἐπινεμόμενον· [8] σοὶ γὰρ αὐτὸ ἡ φύσις ἔφερε, καὶ σὲ τοῦτο δικαιοσύνην ἔ, ἵνα [9] ἐλεύθερος καὶ χωρὶς περιπλοκῆς [10] λέγῃς τε ταληθῆ, καὶ πράσσῃς τὰ [11] κατὰ νόμον, καὶ [12] κατ' ἀξίαν. [13] μὴ ἐμποδίζῃ δέ σε, μήτε [14] κακία ἀλλοτρία, μήτε [15] ἀπόληψις, μήτε φωνὴ, μηδὲ μέρος [16] αἴσθησις τοῦ περιτεθαμμένου σοι σαρκιδίου. [17] ὅψεται γὰρ τὸ πάσχον. ἐὰν δὲ [18] ὅτε δή ποτε πρὸς ἐξόδῳ ᾖς, πάντα τὰ ἄλλα καταλιπών, μόνον τὸ ἡγεμονικόν σου, καὶ [19] τὸ ἐν σοὶ θεῖον λατρεύσῃς. καὶ [21] τὸ μὲν παύσεσθαί ποτε ζῶν φοβηθῇς, ἀλλὰ τοῦτο [22] μηδέ ποτε ἄρξασθαι κατὰ φύσιν ζῆν· ἔσῃ ἄνθρωπος [23] ἄξιος τοῦ [24] ᾧ γέννησάμενος κόσμου, καὶ παύσῃ [25] ξένος ὢν τὰ παρεῖσθαι, καὶ [27] θαυμάζων ὡς ἀπροσδόκητα [28] τὰ καθ' ἡμέραν γινόμενα, καὶ [29] προσκόπτων ἐκ τοῦδε καὶ τοῦδε.

II. [30] Ὁ Θεὸς πρὸς τὰ ἡγεμονικὰ γυμνὰ τῆς ὑλικῆς [31] ἀχλύος καὶ φλοιοῦ καὶ καθαρμάτων

[1] L. 8. § 1.
[2] L. 3. § 14. l. 8. § 55.
[3] Inf. § 2. l. 6. § 32.
[4] L. 7. § 8, 46.
[5] L. 3. § 12.
[6] L. 11. § 20.
[7] L. 3. § 16.
[8] L. 5. § 8.
[9] L. 7. § 31.
[10] L. 3. § 16.
[11] L. 10. § 11.
[12] L. 11. § 37.
[13] L. 5. § 34.
[14] Sup. § 35.
[15] Sup. § 3.
[16] L. 7. § 15.
[17] Sup. § 68.
[18] Sup. § 16.
[19] L. 6. § 2.
[20] L. 2. § 12.
[21] μὴ τὸ σ.
l. 3. § 3.
[22] L. 10. § 1.
[23] Inf. § 5, 14.
[24] Inf. § 26.
[25] L. 4. § 29.
[26] L. 6. § 44.
l. 8. § 15.
[27] L. 4. § 46.
[28] L. 9. § 26.
[29] L. 11. § 13.
[30] L. 10. § 38.
[31] Inf. § 8.

θαρμάτων ὁρᾷ. μόνῳ γὰρ τῷ ἑαυτοῦ νοερῷ
μόνων [1] ἅπτεσθαι δεῖ ἑαυτοῦ εἰς ταῦτα [2] ἐρ-
ρυηκότων καὶ ἀπαχθεσθαι μύων. ἐὰν δὲ καὶ σὺ
τοῦτο ἐθίσῃς ποιεῖν, [3] τὴν πολλὴν περίσπασιν
σεαυτοῦ περιαιρήσῃς. ἐννόει μὴ [4] τὰ περικεί-
μενα κρεάδια ὀργῇ, ἅπερ γε ἐδήχθη, καὶ οἰ-
κίδια, καὶ δόξαρια, καὶ τὸ τοιοῦτον περιβολεῖον
καὶ σκίλλειν ἀνεώμενον. [5] ἀχολήσεται.

III. [6] Τρία ἐστὶν ἐξ ὧν συνέστηκας, σωμάτιον, πνευμάτιον, νοῦς. τούτων τὰλλα [7] μέχρι μὲν ὀπτιμελείας ἐστί, σά ἐστι τὸ δὲ τρίτον μόνον [8] περίεισι σόν. [9] ὃ ἐὰν χωρίσῃς ἀπὸ σεαυτοῦ, τουτέστιν, ἀπὸ τῆς ἀλογίστου, [10] ὅσα [11] ἄλλα ποιοῦσιν ἢ λέγουσιν, [12] ἢ [13] ἃ αὐτὸς ἐποίησας ἢ εἶπας, καὶ [14] ἃ ὡς μέλλοντα παράξεις [15], καὶ ἃ [16] περικειμένου σοι σωμάτιον, ἢ [17] μὲν συμφύτου πνευμάτιον, ἀπεραίρεται περίσεισιν, καὶ ὅσα ἡ ἔξωθεν περιρρέουσα δίνη ἐλίσσῃ, ὥστε [18] τὴν συγκεκραμμένων ἐξηρμένην καθαρὰν τὴν νοερὰν δύναμιν [19] ἀπόλυτον, ἐφ' ἑαυτῆς ζῆν, [20] ποιοῦσάν τὰ δίκαια, καὶ [21] θέλουσάν τὰ συμβαίνοντα, καὶ [22] λέγουσάν τἀληθῆ, ἐὰν χωρίσῃς, φημὶ, τὸ ἡγεμονικὸν τοῦτο τὰ περισπτυγμένα ὑπ' [23] περιπαθείας, καὶ [24] μὲν χρόνῳ τὰ ἐπήκεια, ἢ τὰ πεπρωγότα, ποιήσῃς περὶ σεαυτὸν, οἷον ὁ Ἐμπεδοκλέους,

[25] Σφαῖρος [26] κυκλοτερὴς [27] μονίῃ περιθεὶς γαίων.

μόνον τε ζῆν ἐπιμελήσῃ [28] ὃ ζῇς, τουτέστι, [29] τὸ πρόσω, διωρίσῃ τόγε μέχρι τοῦ ἀποβάντος [30] ἐκλιπόμενον, ἀπαρέγκλητος καὶ εὐηνίως καὶ [31] εὐλεως τῷ σαυτοῦ δαίμονι ἀκολουθοῦσαν.

IV. Πολλάκις ἐθαύμασα, πῶς ἑαυτὸν μὲν ἕκαστος μᾶλλον πάντων φιλεῖ, [32] τὴν δὲ ἑαυτοῦ περὶ αὐτοῦ ὑπόληψιν ἐν ἐλαττόνι λόγῳ τίθεται; ἢ τὴν περὶ ἄλλων. ἐὰν γοῦν κινά θεὸς ὑπαὶς, ἢ διδάσκαλος ἔμφρων, κελεύσῃ, μηδὲν καθ' ἑαυτὸν ἐνθυμεῖσθαι καὶ σχηματεῖσθαι, [33] ὃ μὴ ἅμα γε γινόσκων ἐξοί-

[1] L. 2. § 12.
[2] Sup. § 1. Inf. 26.
[3] L. 2. § 2, 7.
[4] Inf. § 3. l. 10. § 1, 38.
[5] ἐυχολ. f ut l. 4. § 18.
[6] L. 2. § 2.
[7] L. 5. § 33. l. 10 § 2.
[8] L. 10. § 38.
[9] δὲ
[10] L. 4. § 18.
[11] ἄλλει
[12] καὶ
[13] L. 6. § 32.
[14] L. 7. § 7.
[15] -ασει σι
[16] Sup. § 2.
[17] L. 2. § 2.
[18] L. 4. § 26.
[19] [καὶ] ἀπ.
[20] L. 10. § 12.
[21] L. 2. § 17.
[22] L. 3. § 12.
[23] L. 5. § 1.
[24] Sup. § 1.
[25] L. 8. § 41.
[26] Σφαῖρ' ὡς Salm.
[27] δίνῃ περιηγεῖ Idem.
[28] L. 2. § 14. l. 3. § 10.
[29] L. 8. § 44.
[30] L. 7. § 46, 56.
[31] L. 3. § 16.
[32] L. 2. § 6.
[33] L. 3. § 4.

enim mente suâ, illas à sese demanantes & derivatas, attingit. hoc idem tu si feceris, multâ temet molestiâ liberabis. qui enim circumjectam sibi carnem non respexerit, nec de vestitu, domicilio, fama, aut apparatu instructúque reliquo cogitando, negotium ullum facesset sibi.

III. Tria sunt, ex quibus constas, corpusculum, animula mens. horum priora duo hactenus sunt tua, utpote quorum cura commissa est tibi, tertium tantummodo propriè tuum est, proinde si à te, hoc est, à mente tua sejunxeris quæcunque alii dicunt faciuntque; & quæcunque ipse aliquando dixeris feceríque & quæcunque te tanquam futura conturbant, & quæcunque vel circundati tibi corpúsculi, vel huic coalitæ animulæ, arbitrii tui non sunt; denique quæcunque externa rerum vertigo jugis volvit, ita ut mens tua rebus fato obvenientibus exempta, pura ac libera apud se vivat, justa faciens, destinata volens, ac vera proloquens. si à mente, inquam, tua hæc sejunxeris, quæ ex affectu vehementiore ei adhærere solent, & temporis quicquid vel præteritum vel futurum est; feceríque te talem, qualis mundus hic Empedocli dicitur,

Orbis habens instar jugi vertigine gaudens.

illúdque tantummodo, quod vivis, hoc est, quod impræsentiarum adest, vivere fategeris; poteris tandem, quod supereſt vitæ tuæ ad mortem usque, tranquillè, generosè, genióque tuo propitius transigere,

IV. Sæpenumero sum miratus, quî fiat, ut cùm sese præ cæteris omnibus diligat unusquisque, suam tamen de se existimationem minoris faciat, quàm alienam. itaque si vel Deus vel præceptor prudens quis astans præceperit cuiquam, nè quid apud se cogitet mentéve agitet quod non simul ac conceperit proferat, nè ad diecu-

lam

jam quidem id sustineret. ità proximos magis, quid de nobis sentiant, veremur, quàm nos ipsos.

V. Quî fit, ut Dii, qui pulcrè ac cum singulari erga genus humanum amore disposuerint universa, hoc unum neglexerint, curâre nempe, nè homines, boni cumprimis, quique frequentissima cum ipsis quasi commercia habuerint, atque per opera pia sacráque ministeria quàm maximè familiares ipsis extiterint, ubi semel defuncti sunt, non exisserent ampliùs, sed omnino extinguerentur? hoc verò siquidem sic se habet, pro certo scias; aliter facturos eos fuisse, si aliter fieri oporteret. Si enim justum erat, & fieri poterat; & si juxta naturam, id natura protulisset. vel hinc ergò quod aliter se habet, si aliter saltem se habet, compertum habeas, fieri non oportuisse. vides enim, quòd in hujus rei indagatione de jure cum Deo disceptas. non autem de jure cum Deo disceptaremus, nisi optimi illi ac justissimi forent. qui sunt autem istiusmodi, nihil in mundi dispositione injustè atque irrationabiliter neglectum insuper habuissent.

VI. Illis etiam assuesce, quæ fieri posse desperas. nam & sinistra manus, cum ad alia opera per desuetudinem ineepta sit, frænum quàm dextra validiùs tenet; quia huic operi assuevit.

VII. Cogita qualem te, tum corpore, tum animâ, à morte deprehendi oporteat: vitæ etiam hujus brevitatem; ævi retrorsum prorsúmque vastitatem immensam: materiæ denique cujusque imbecillitatem.

VIII. Formas corticibus nudatas contemplare: actionum item intentiones: quid dolor; quid voluptas; quid mors; quid gloria: quis cuique molestiarum autor: quo modo nemo ab alio quopiam impediatur: quod denique opinione constant omnia.

IX. In decierorum usu, pugili, non gladiatori similem esse te oportet. iste enim ense, quo utitur, σῇ, ἀλλ' οὐδὲ πρὸς μίαν ἡμέραν τοῦτο ὑπομένουσι. οὕτω τὰς πέλας μᾶλλον ἀδέμβα ἴσως ποτὲ περὶ ἡμῶν φρονήσουσιν, ἢ ἑαυτούς.

V. Πῶς ποτε πάντα καλῶς τε φιλανθρώπως διακεῖσθαι οἱ θεοὶ, τοῦτο μόνον παρεῖδον, ὃ ἐνίοις τῶν ἀνθρώπων τε ἀρέσκον χρησθὲν, τε πλεῖστα πρὸς τὸ θεῖον ὥσπερ συμβόλαια ἐποιήσατο, τε ἔτι πλεῖστα δι' ἔργων ὁσίων τε ἱερουργιῶν συνήθη τῷ θείῳ γενομένους. ἐπειδὴ ἅπαξ ἀποθάνωσι, μηκέτι αὖθι γίνεσθαι, ἀλλ' εἰς τὸ πάντελες ἀπεσβεσθαι; τοῦτο γὰρ ἔστω τε ὕστερον ἔχῃ; εὖ ἴσθι, ὅτι εἰ [ὡς] ἐτέρως ἔχειν ἔδει, ἐποίησεν ἄν. εἰ γὰρ δίκαιον ἦν, ἦν ἂν τε δυνατόν. τε εἰ κατὰ φύσιν, ἤνεγκεν ἂν αὐτὸ ἡ φύσις. ἐκ δὴ τοῦ μὴ ὕστερον ἔχειν, εἴσῃ καὶ ἔχῃ, προσόφλω σοι τὸ μὴ δεῖσαι ὕστερον γίνεσθαι. ὁρᾷς γὰρ τε αὐτὸς, ὅτι τοῦτο πρὸς ζητεῖς διαλογίᾳ πρὸς τὸν θεόν. ἐκ ἂν δὴ ὕστερον διελεγόμεθα τοῖς θεοῖς, εἰ μὴ ἄριστοι τε δικαιότατοί εἰσιν· εἰ δὲ τοῦτο, οὐκ ἂν τε περιεῖδον ἀδίκως καὶ ἀλόγως ἠμελημένον τὸν ἐν τῇ διακοσμήσει.

VI. Ἔνιοι τε ὅσα ἀπογινώσκεις, τε γὰρ ἡ χεὶρ ἡ ἀριστερὰ πρὸς τὰ ἄλλα δεξιὰ τε ἀνένδοτον ἀρμὸς ὄφις, τοῦ χαλινοῦ ἐρρωμενέστερον ἡ ἡ δεξιὰ κρατεῖ· τοῦτο γὰρ ἐνδέδεται.

VII. Ὁποῖον δεῖ καταληφθῆναι ὑπὸ τοῦ θανάτου τε σώματος τε ψυχῆς τὸ βραχύτατον τοῦ βίου, τὸ ἀχανέαν τοῦ ὀπίσω, καὶ πρόσω αἰῶνα, τὸ ἀδύναστον πάσης ὕλης.

VIII. Γυμνὰ τὰ φλοιῶν θεάσασθαι τὰ αἰτιώδη· τὰς ἀναφορὰς τὰ προθέσεων· τί πόνος· τί ἡδονή· τί θάνατος· τί δόξα· τίς ἑαυτῷ ἀρκολίας αἴτιος· πῶς οὐδεὶς ὑφ' ἑτέρου ἐμποδίζεται· ὅτι πάντα ὑπόληψις.

IX. Ὅμοιον δεῖ εἶναι σε τὴν τοῦ δολομάχου χεῖρα, παλαιστικὴν, καὶ μὴ μαχαιρικὴν,

σῇ, ἀλλ' οὐδὲ πρὸς μίαν ἡμέραν τοῦτο ὑπομένουσι. οὕτω τὰς πέλας μᾶλλον ἀδέμβα ἴσως ποτὲ περὶ ἡμῶν φρονήσουσιν, ἢ ἑαυτούς.

V. Πῶς ποτε πάντα καλῶς τε φιλανθρώπως διακεῖσθαι οἱ θεοὶ, τοῦτο μόνον παρεῖδον, ὃ ἐνίοις τῶν ἀνθρώπων τε ἀρέσκον χρησθὲν, τε πλεῖστα πρὸς τὸ θεῖον ὥσπερ συμβόλαια ἐποιήσατο, τε ἔτι πλεῖστα δι' ἔργων ὁσίων τε ἱερουργιῶν συνήθη τῷ θείῳ γενομένους. ἐπειδὴ ἅπαξ ἀποθάνωσι, μηκέτι αὖθι γίνεσθαι, ἀλλ' εἰς τὸ πάντελες ἀπεσβεσθαι; τοῦτο γὰρ ἔστω τε ὕστερον ἔχῃ; εὖ ἴσθι, ὅτι εἰ [ὡς] ἐτέρως ἔχειν ἔδει, ἐποίησεν ἄν. εἰ γὰρ δίκαιον ἦν, ἦν ἂν τε δυνατόν. τε εἰ κατὰ φύσιν, ἤνεγκεν ἂν αὐτὸ ἡ φύσις. ἐκ δὴ τοῦ μὴ ὕστερον ἔχειν, εἴσῃ καὶ ἔχῃ, προσόφλω σοι τὸ μὴ δεῖσαι ὕστερον γίνεσθαι. ὁρᾷς γὰρ τε αὐτὸς, ὅτι τοῦτο πρὸς ζητεῖς διαλογίᾳ πρὸς τὸν θεόν. ἐκ ἂν δὴ ὕστερον διελεγόμεθα τοῖς θεοῖς, εἰ μὴ ἄριστοι τε δικαιότατοί εἰσιν· εἰ δὲ τοῦτο, οὐκ ἂν τε περιεῖδον ἀδίκως καὶ ἀλόγως ἠμελημένον τὸν ἐν τῇ διακοσμήσει.

VI. Ἔνιοι τε ὅσα ἀπογινώσκεις, τε γὰρ ἡ χεὶρ ἡ ἀριστερὰ πρὸς τὰ ἄλλα δεξιὰ τε ἀνένδοτον ἀρμὸς ὄφις, τοῦ χαλινοῦ ἐρρωμενέστερον ἡ ἡ δεξιὰ κρατεῖ· τοῦτο γὰρ ἐνδέδεται.

VII. Ὁποῖον δεῖ καταληφθῆναι ὑπὸ τοῦ θανάτου τε σώματος τε ψυχῆς τὸ βραχύτατον τοῦ βίου, τὸ ἀχανέαν τοῦ ὀπίσω, καὶ πρόσω αἰῶνα, τὸ ἀδύναστον πάσης ὕλης.

VIII. Γυμνὰ τὰ φλοιῶν θεάσασθαι τὰ αἰτιώδη· τὰς ἀναφορὰς τὰ προθέσεων· τί πόνος· τί ἡδονή· τί θάνατος· τί δόξα· τίς ἑαυτῷ ἀρκολίας αἴτιος· πῶς οὐδεὶς ὑφ' ἑτέρου ἐμποδίζεται· ὅτι πάντα ὑπόληψις.

IX. Ὅμοιον δεῖ εἶναι σε τὴν τοῦ δολομάχου χεῖρα, παλαιστικὴν, καὶ μὴ μαχαιρικὴν,

μαχῃ

1 L. 5. § 27. l. 10. § 1. Inf. § 23.
2 L. 4. § 21.
3 L. 9. § 35.
4 L. 7. § 41.
5 L. 6. § 19. l. 10. § 22.
6 L. 10. § 22.
7 L. 2. § 11. l. 3. § 5. l. 11. § 3.
8 L. 5. § 24.
9 L. 4. § 3, 48.
10 L. 9. § 33, 36.
11 Sup. § 2.
12 L. 10. § 37.
13 L. 7. § 33.
14 L. 5. § 26.
15 L. 7. § 33.
16 L. 6. § 16.
17 L. 9. § 26.
18 L. 5. § 34.
19 L. 2. § 15.
20 L. 7. § 61.

μάχῃ· ὁ μὲ γὰρ θ ξίφος, ὦ χρῆται, ἀπο-
κάθηται, ⁊ ἀμάρτητος· ὁ δ' ἡ τέχνη [1] ἀεὶ ἔ-
χει, ⁊ οὐδὲν ἄλλο ἢ συμπέφυκεν αὐτῇ θφ.

[1] L. 7. § 8.

X. [2] Τοιαῦτα [3] τὰ μεμίγματα ὁρᾶν,
[4] διαρρῆξαι εἰς ὕλην, εἶπον, ἀμφορεάν.

[2] Ποῖα αὖπαλ
[3] L. 2. § 12.
[4] L. 7. § 29.

XI. Ἡλίκων ἐξουσίαν ἔχει ἄνθρωπος,
[5] μὴ πιθὴν ἄλλο, ἢ ὅσα μέλλει [6] ὁ θεὸς ἀπαν-
τᾶν, ⁊ [7] δέχεσθαι πᾶν ὃ μοῖραν αὐτῷ ὁ θεός.

[5] L. 8. § 29.
[6] L. 10. § 1.
[7] Sup. § 1, 3.

XII. Τὸ ἑξῆς τῇ φύσει, [8] μήτε θεοῖς μεμ-
πτέον· [9] οὐδὲν γὰρ ἑκόντες ἢ ἄκοντες ἁμαρτά-
νουσι. μήτε ἀνθρώποις. [10] οὐδὲν γὰρ ἑκὼν ἄκο-
ντες. ὥστε [11] οὐδενὶ μεμπτέον.

[8] L. 8. § 17.
[9] L. 8. § 15.
[10] L. 7. § 62.
[11] Sup. § 1.

XIII. Γέλως [12] γελοῖος [13] ξένος, [14] ὁ
θαυμάζων οἷς τὸν ὧδε βίῳ γινομένων;

[12] L. 1. § 15.
[13] L. 4. § 27.
[14] Inf. § 24.

XIV. [15] Ἢ τοι ἀνάγκη εἱμαρμένη, ἀπαρα-
βάτος τάξις, ἢ πρόνοια ἱλασιμος, ἢ
φυρμὸς [16] ἀκαταστατος ἀπορρεστατος. εἰ μὲ
ἀναβάτος ἀνάγκη, τί ἀντιπάσχεις; εἰ δὲ πρό-
νοια δεδεγμένη τὸ ἱλάσκεσθαι, [17] ἄξιον αὐ-
τὸν ποίησον [18] τῆς ἐκ θεοῦ βοηθείας. [19] εἰ δὲ
φυρμὸς ἀπηνεμόνδιτος, ἀσυμένιζε, ὅκ ἐν τοι-
ούτῳ τῷ κλύδωνι ἀῦλος ἔχῃς ἐν σαυτῷ κνα-
ῆν ἡγεμονικήν. κἂν περιφέρῃ σε ὁ κλύδων,
ἀφαφερέτω θ σαρκίδιον, ὃ πνευμάτιον,
τἆλλα. [20] ἧς γὰρ νῦν ὁ πρόσις.

[15] Ἢ τοι [ης]
[16] ἀκαταπλῆ
Lug. -ατπλῆ
Ann.
[17] Sup. § 1.
[18] L. 9. § 40.
[19] Sup. § 28.

XV. [21] Ἡ τὸ φῶς τῆς λύχνου φύσις μέχρι ὅτε-
ρῆ, φαίνει, ⁊ ἡ ἀμήλυθα ⁊ δικαιοσύνη, [22] ⁊ σω-
φροσύνη πρὸ ἀποσβέσεως.

[20] Sup. § 3.
[21] L. 3. § 16.
L. 6. § 29.
L. 7. § 70.
[22] L. 3. § 1.

XVI. Ἐπὶ δ φαντασίαν πρᾶγμός, ὃκ
ἥμαρτε [23]. τί δαὶ οἶδα, [24] εἰ τῦτο ἁμάρτημα;
εἰ δ ⁊ ἥμαρτεν ὅλκ [25] κατέκρινεν ἀυτὸς ἑαυ-
τόν. ⁊ ὕτως ὅμοιον τῦτο τῷ [26] καταδρύπτειν
ἡ ἑαυτὸ ὄφιν. ὅτι [27] ὁ μὴ θέλων τ φαῦλον
ἁμαρτάνει, ὅμοιος δ μὴ θέλοντι τ συκῆ
ὀπὸν ἐν τοῖς σύκοις φέρειν, ⁊ τὰ βρέφη κλαυθ-
μυρίζεσθαι, ⁊ τ ἵππον χρεμετίζειν, ⁊ ὅσα ἄλ-
λα ἀνάγκαια. [28] τί γὰρ πάθῃ τ ἕξιν ἔχων τοι-
αύτην; εἰ μὴ ὀργίζει, [29] τοῦτον θεραπεύσον.

[23] L. 8. § 14.
[24] L. 10. § 30.
[25] L. 8. § 10.
[26] L. 6. § 20.
[27] L. 4. § 6.

posito, ſtatim interficitur. ille autem manum ſemper præſtò habet, quâ vibratâ duntaxat opus eſt.

X. Res ipſas quales ſint intuere, in materiam, formam, finem dividendo.

XI. Quanta eſt hominis potentia, in cujus ſitum eſt arbitrio, ut nihil faciat, niſi quod Deus ipſe comprobaturus eſt, & quicquid Deus illi aſſignaverit, libens excipiat?

XII. Quicquid naturæ conſentaneum contingit, de eo nec Dii ſunt incuſandi; nihil enim vel ſponte vel inviti peccant: nec homines: nihil enim & ipſi ſponte. nulli ergo ſunt incuſandi.

XIII. Quàm ridiculus & peregrinus eſt, qui quicquam eorum quæ in vita hac fiunt miratur?

XIV. Aut eſt neceſſitas fatalis, & ordo inviolabilis, aut providentia placabilis, aut confuſio temeraria, & rectoris orba. ſi neceſſitas inviolabilis, quorſum reniteris? ſin providentia, quæ placari poſſit, auxilio divino dignum te præſta. ſi denique confuſio rectoris orba, ſat habe, quòd in æſtu iſtiuſmodi rectricem quandam intra te mentem habes. quòd ſi te æſtus corripuerit, carunculam, animulam, cætera alia abripiat: mentem duntaxat nè abripiat.

XV. An cum lucernæ lumen, uſquedum extinguatur, luceat, nec ſplendorem amittat ſuum; tu admiſſurus es, ut in te veritas, juſtitia, temperantia ante extinctum temet extinguatur?

XVI. Ubi obrepſerit tibi cogitatio, peccâſſe aliquem, hæc tu tibi, Unde novi, an peccatum hoc ſit; aut ſi peccavit, an peccati ipſe ſe reum peregerit? hoc enim perinde eſt, ac ſi faciem ſibi dilacerâſſet: tum illud memineris, eum qui improbos delinquere non vult, parem eſſe illi, qui ficum in ficubus ſuccum acrem gerere; & infantes vagire, & equum hinnire, aliàque ejuſmodi quæ neceſſaria ſunt, nolit. quid enim fecerit, qui ſic affectus fuerit? hunc tu, ſi tantùm poſſe te putas, ſana.

XVII.

XVII. Ni decorum sit, nè feceris; ni verum sit, nè dixeris. ad ista enim duo semper intentio tua tendat.

XVIII. Considera semper, quid illud sit, quod [illegible] tuam afficit; curæque sit tibi hoc ipsum in formam, materiam, finem, & tempus, intra quod desiturum sit, distinguendo explicare.

XIX. Sentias tandem aliquando, aliquid esse in te præstantius ac divinius eis quæ affectus in te excitant, & quasi fidiculis quibusdam distrahunt te. quæ mihi, nunc dicas tibi, mens est? num metus? num suspicio? num libido? num aliud aliquid istiusmodi?

XX. Primò vide, nequid temerè, aut absq; certo aliquo fine. secundò, nè ad ullū alium finem, quā qui societati conducat referatur.

XXI. Cogita tecum, brevi fore, ut nec ipse ullus usquam futurus sis, nec quicquam eorum quæ vides, nec horum quisquam qui nunc vivunt. omnia enim mutare ac verti & interire nata sunt, ut nova alia serie perpetuâ producantur.

XXII. Omnia in opinione sita sunt: & hæc ipsa in te. quandocunq; ergo volueris, opinionem [illegible] & sicut promontorium præterfecto tranquillitas, sic stabilia tibi futura sunt omnia, & sinus æstu immunis.

XXIII. Operatio unaquæq;, quæ tempore suo desinit, nihil inde mali patitur, quia desiit; nec autori ejus, cessationis hujus ratione, mali quicquam contingit. pari ergo modo actionum omnium complexio, quæ vita dicitur, si tempore suo desierit, nihil inde quicquam mali patitur, quia desiit. nec qui tempore opportuno seriem hanc terminavit, malè ideo afficitur. tempus autem & terminum assignat natura: eáq; quandoq; peculiaris, ut in senectute sit; semper verò communis, cujus partibus assiduè mutantibus novus perpetuò vegetúsq; mundus permanet universus. bonum autem semper ac tempestivum est, quod universo conducit. proinde vitæ cessatio non

XVII. [1] Εἰ μὴ καθήκει, μὴ ποίει· [2] εἰ μὴ ἀληθὲς ἔστι, μὴ λέγε· ἡ γὰρ ὁρμή σου ἔσται[3].

XVIII. Εἰς δὲ πᾶν ἀεὶ ὁρᾶν, [4] τί ἐστιν αὐτὸ ὀπώρα δὲ τῇ φαντασίαν σοι ποιῶν, καὶ [5] ἀναπλάττειν διαρθροῦν, εἰς τὸ ἄμυλον, εἰς τὸ ὑλικόν, εἰς τὴν ἀναφορέαν, εἰς τὸ χρόνον, ἐντὸς ᾧ πεπαύσεται αὐτὸ δεῖσθαι.

XIX. Αἴσθου ποτὲ, ὅτι [6] κρεῖττόν τι ἐστὶ σεαυτοῦ ἐν σαυτῷ, πρὸς τὰ πάθη ποιάντων, καὶ καθάπαξ [7] πρὸς νευροσπαστοῦντων σε. [8] τί μου νῦν ἔστιν ἡ διάνοια; μὴ φόβος; μὴ ὑποψία; μὴ ἐπιθυμία; μὴ ἄλλό τι τοιοῦτον;

XX. Πρῶτον, ὃ [9] μὴ εἰκῇ, μηδὲ ἄνευ ἀναφορᾶς. δεύτερον, τὸ [10] μὴ ἐπ' ἄλλο τι, ἢ ὅτι τὸ κοινωνικὸν τέλος τῇ πράξει ἀναγαγεῖν ποιεῖσθαι.

XXI. [11] Ὀλίγον μετὰ πολύ, σεαυτὸς οὐδαμοῦ ἔσῃ, οὐδὲ τούτων τι ἃ νῦν βλέπεις, οὐδὲ τούτων τῶν νῦν βιούντων [12] πάντα γὰρ μεταβάλλειν καὶ τρέπεσθαι καὶ φθείρεσθαι πέφυκεν, [13] ἵνα ἕτερα ἑφεξῆς γένηται.

XXII. Ὅτι [14] πάντα ἡ ὑπόληψίς σου [15] ἐστὶν οὐδὲν ἔσται σοι. [16] ἔστιν ἐν, ὃν θέλεις, τὴν ὑπόληψιν, καὶ, ὥσπερ κάμψαντι τὴν ἄκραν [17] γαλήνη, καθέρα πάντα, καὶ κύλπος ἀκύμων.

XXIII. Μία ἡ ἐκ τῶν ἐνεργειῶν καὶ καιρὸν παυομένη, [18] οὐδὲν κακὸν πάσχει, καὶ πέπαυται· οὐδὲ ὁ πράξας τὴν πρᾶξιν ταύτην, κατ' αὐτὸ τοῦτο, καθ' ὃ πέπαυται, κακόν τι πέπονθεν. ὁμοίως οὖν τὸ ὅλον πασῶν τῶν πράξεων σύστημα, ὅπερ ἔστιν ὁ βίος, ἐὰν ὃν καιρῷ παύσηται, [19] οὐδὲν κακὸν πάσχει κατ' αὐτὸ τοῦτο, καθ' ὃ πέπαυται· οὐδὲ ὁ καλὰ παύσας [20] ὃν καιρὸν τὴν ἁρμονίαν τοῦτον, κακῶς διατέθη. [21] Τὸν καιρὸν, καὶ τὸν ὅρον δίδωσιν ἡ φύσις, ποτὲ μὲν ἡ ἰδία, ὅταν ὁ γήρας· πάντως δὲ ἡ τοῦ ὅλου· ἧς τὰ μέρη μεταβαλλόντων, [23] πέφυκεν ἀεὶ καινά τι ἀκμαῖον ὁ σύμπας κόσμος διαμένειν. [24] καλὸν δὴ ἀεὶ πᾶν καὶ ὡραῖον τὸ συμφέρον τῷ ὅλῳ. ἡ δὲ καλάπαυσις δὲ βίου, ἐκάστῳ

[1] L. 5. § 3.
[2] L. 3. § 16.
[3] Vid. Not.
[4] Sup. § 11.
[5] Sup. § 8, 10.
[6] L. 5. § 21.
[7] L. 2. § 2.
[8] L. 5. § 11.
[9] L. 2. § 16.
[10] L. 5. § 16.
[11] L. 9. § 28.
[12] L. 7. § 23.
[13] Sup. § 25.
[14] Sup. § 8.
[15] L. 6. § 52.
[16] L. 8. § 40.
[17] L. 5. § 2.
[18] L. 9. § 21.
[19] L. 5. § 29.
[20] Inf. § 35.
[21] Inf. § 36.
[23] Sup. § 21.
[24] L. 7. § 25.
[25] L. 4. § 23.
[26] L. 5. § 8.

ἐνδέχῃ [1] ἃ κοινὸν μ, οὐκ ἀδικεῖσθαι· ἐπὶ δὲ ἀνωφελέστερον, δὲ [2] ἐπὶ ἀκινδυνότερον· ἀγαθὸν δὴ, ἐπὶ [3] τῷ ὅλῳ χαίρειν, δὲ [4] συμφέρον, δὲ συμφερόμενον. ὕτω γὰρ δὲ θεοφορήθη, [5] ὁ φερόμενος κ τοῖς θείοις θεῷ, δὲ ὅσοι τοῖς μεγίστοις ἡγεμόσι φερόμενοι.

XXIV. Τρία ταῦτα δεῖ παρόντα ἔχειν· ὅτι μὲν ὧν ποιεῖς, εἰ [6] μήτε εἰκῆ μήτε ἄλλως ἢ ὡς αἱ [7] ἡ δίκη αὐτὴ ἐνήργησεν· ὅτι δὲ τὸ ἔξωθεν συμβαινόντων, οὐκ [8] ἤτοι κατ' ὀπτυχίαν, ἢ κ τὸ προγνῶναι [9] ἔτι δεῖ τὴν ὀπτυχίαν μεμπτέον, [10] ἔτι τὴν προγνοίαν ἐγκλητέον· δύσκριτον, δ [11] ὁποῖον ἕκαστον ἀπὸ [12] σπέρματος, μέχρι ψυχώσεως, δὲ ἀπὸ ψυχώσεως [12a] μέχρι δὲ τοῦ ψυχὴν ἀποδοῦναι, δὲ [13] ὁποῖον ἡ σύγκρισις, δὲ [14] εἰς οἷα ἡ λύσις· θεωρῆσαι, [15] εἰ ἄνω μετιόντα ἐξαρθεῖς καλλιεπῆ τὰ δογματεῖα, δὲ τὴν πολυλογίαν ὅση καταφρόνησις· σωιδῶν ἅμα, δὲ ὅλον τὸ προϊοντικὸν, ἐναερίων δὲ ἐναθερίων· [δὲ] ὅλ ὁ σάκις δὴ ἐξαρθῇς, [16] ζητα ὄψῃ, [17] τὸ ὁμοειδές, [18] τὸ ὀλιγοχρόνιον, ὅπ τούτοις, [19] ὁ τύφος.

XXV. [20] Βάλε ἔξω τὴν ὑπόληψιν, σέσωσαι· τις οὖν ὁ κωλύων ἐκβάλλειν;

XXVI. Ὅταν δυσφορῇς ὅτι λανθάνει σε ἐπιλαθόμενος δὲ, ὅλ [21] πρότασις τὴν τοῦ ὅλου φύσιν γίνεται· δὲ δ, ὅλ [22] τὸ ἀμεταβλητότερον ἀλλότριον. δὲ ὅπ τούτοις τοῖς, ὅτι [23] πρὸ τοῦ γινόμενον ἕκαστος ἀεὶ ἐγίνετο, δὲ χωρήσεται, δὲ νῦν πρόσκαιρα γίνεται· τοῖς, [25] ὅσοι ἡ συγγένεια ἀνθρώπου θεοὺς πρὸς τὸ ἀνθρώπειον μόριον. [26] ὁ γὰρ αἱματίου ἢ σπερματίου, ἀλλὰ νῦν κοινωνία. ἐπιλάθου δὲ δὲ τοῦ, ὅτι [27] ὁ ἕκαστος νοῦς θεός, δὲ [28] ἐκεῖθεν ἐρρύηκε· τοῦ, [29] οὐκ ἔστιν ἴδιον οὐδενός. ἀλλὰ δὲ τὸ παντὸς, δὲ τὸ σωμάτιον, δὲ αὐτῷ τὸ ψυχάριον [30] ἐκεῖθεν· δ, οὐκ [31] πρόσκαιρα δ, οὐκ [32] τὸ ἡδὺ μόνον ἕκαστος ζῇ, δὲ τοῦτο ἀποβάλλει.

XXVII. Συνεχῶς ἀπόλλυσι, [33] τοὺς

est malum cuiquam, quia nec inhonestum: siquidem nec optionis sit nostræ, nec communitatis legibus adversetur. imò bonum est; siquidem universo tempestivum, eidémque conducens & congruum ita numine divino fertur, qui eâdem, quâ Deus, viâ fertur, mentéque suâ ad eadem fertur.

XXIV. Tria hæc in promptu habenda sunt. in eis quæ agis, nequid frustra, aut secus fiat, quàm jus ipsum fecisset. in eis verò quæ extrinsecùs eveniunt, vel fortè fortunâ quodque, vel providentiâ obvenire. atqui nec de fortuna conquerendum est; nec providentiam incusandum. secundum, qualenam unumquodque sit à satione usq; ad animationem, ab animatione usq; ad animam emissam. item ex quibus conflatur, & in quænam resolvitur. tertium, si in sublime subvectus res humanas despiceres, ubi varietatem earum quanta esset perspexisses, simúlq; uno conspectu comprehenderes, quantum undiquaque aëriorum & ætheriorum sedes suas habeat, quòd quotiescunq; subvectus esses, eadem semper occurrerent, ejusdem enim generis sunt omnia, & ævi brevis. & de his tamen insolescimus.

XXV. Opinionem ejice; salvus es. ejicere autem ecquis impediat?

XXVI. Quando molestè fers quicquam; oblitus es, omnia secundùm universi naturam fieri. item peccatum alterius nihil ad te. adhæc, quicquid fit, ita semper factum, sempérq; futurum, & nunc etiam ubique fieri. porrò, quæ homini cuivis cum toto genere humano intercedat cognatio neq; enim sanguinis aut seminis, quàm mentis existit communio. oblitus es, & mentem cujusq; Deum esse, & divinitùs defluxisse. &, nihil esse cujusquam proprium; sed & filiolum, & corpusculum, & animulam ipsam indè prodiisse. sed &, opinione constare cuncta. & quod tempus deniq; præsens tantùm cuiq; & vivitur, & amittur.

XXVII. Eos apud te crebrò recolas,

1 L. 2. § 11. L. 5. § 1.
2 L. 7. § 72.
3 L. 10. § 20, 21.
4 L. 2. § 3.
5 Sup. § 5. L. 7. § 53.
6 Sup. § 20.
7 Sup. § 1.
8 Sup. § 14.
9 L. 8. § 17.
10 Sup. § 12.
11 Sup. § 10, 18.
12 σπέρμα Θ, vel σπόριμος f. l. 10. § 26.
13 L. 3. § 11.
14 L. 11. § 17
15 L. 7. § 48, 49.
16 L. 9. § 28.
17 L. 6. § 37.
18 L. 7. § 1.
19 L. 6. § 13.
20 Sup. § 22.
21 L. 5. § 8.
22 L. 4. § 26.
23 L. 7. § 1.
24 L. 8. § 4.
25 L. 3. § 4.
26 L. 2. § 1.
27 L. 5. § 10.
28 Sup. § 1, 2.
29 L. 2. § 3.
30 L. 4. § 23.
31 Sup. § 22.
32 L. 2. § 14.
33 L. 7. § 58.

[redacted]

XXIX. [redacted] ut unumquodque quidque sit in universum discernas; quæ materia, quid formæ habeat, atque ex animo toto nulla facias, & vera dicas. quid enim superest, si vitæ finis, bonum hoc sit adhærendo, ut nè minimum quidem intervallum bono vacuum relinquatur?

XXX. Unum solis est lumen, licet pariete, montibus, aliis innumerabilibus dispescatur: una materia communis, etiamsi corporibus peculiaribus affectionibus infinitis distinguatur: una anima, licet [redacted] innumerabilibus, & singulis quibusque peculiaribus differentiis dispescatur. una anima rationalis, etiamsi aurium videatur. atque ergò rerum [redacted] particulæ, formæ nempe & materiæ sensûs expertes, necessitudinis vinculo non connectuntur sibi invicem & ista tamen mens universi continet, & [redacted]

[redacted]

XXX. Εν φῶς ἥλιε, κἂν διείρηται τοίχοις, ὄρεσιν ἄλλοις πολλοῖς· μία ὕσια κοινὴ, κἂν διείρηται ἰδίως ποιεῖς σώμασι πολλοῖς· μία ψυχὴ, κἂν φύσεις διείρηνται πολλαὶς, ἢ ἰδιότητας διαιρεθείσας· μία νοερὰ ψυχὴ, κἂν δοκῇ διαιρεῖσθαι δοκῇ. τὰ μὲν οὖν ἄλλα μέρη τῶν εἰρημένων, οἷον πνεύματα καὶ σωματικὰς ἐποχὰς καὶ ἀναδόσεις καὶ ἀποκρίσεις καὶ ἄλληλοις καὶ τοῖς κρείττοσι τὸν τὸ νοῦν ἔ-

[redacted]

1 L. 3. § 3.
2 L. 10. § 31.
3 L. 2. § 17.
4 L. 4. § 48.
5 L. 8. § 25.
6 Λύκιος Xyl. Mey.
7 [redacted]
8 L. 8. § 34.
9 L. 2. § 12.
10 L. 7. § 58; 67
11 L. 10. § 11.
12 L. 2. § 11.
13 L. 3. § 9.
14 L. 7. § 2.
15 Sup. § 18.
16 L. 3. § 4.
17 Sup. § 1, 3.
18 L. 3. § 6.
19 L. 5. § 6.
20 L. 3. § 13.
21 L. 9. § 8.
22 L. 8. § 33.
23 L. 4. § 40.
24 L. 9. § 25.
25 Inf. § 32.
26 Sup. § 26.
* ὄψ, vel
* φίας.
* τὸ νοῦν ſ.

[1] L. 10. § 26. νῦν συνεχὴς [illegible] ἐπὶ τὸ [illegible]
[2] ἐπὶ τὰ f. διάνοια δὲ ἰδίως ἐπὶ τὸ ὁμόφυλον γίνεται,
[3] L. 3. § 11. συνίσταται, καὶ οὐ διείργεται τὸ κοινωνικὸν
[4] L. 9. § 9. πάθος.

XXXI. Τί ἐπιζητεῖς; τὸ διαγίνεσθαι; ἀλλὰ τὸ [illegible] τὸ ὁρμᾶν; [illegible] τὸ λήγειν αὖθις; [illegible] τὸ [illegible]
[4] L. 3. § 6, 16. νοεῖσθαι; [illegible] πόθου σοι ἄξιον [illegible];
[5] L. 2. [illegible] εἰ δὲ ἕκαστα [illegible]
[6] L. 3. § 1. τελευταῖον, [illegible]
[7] Sup. § 27. θεῷ. ἀλλὰ [8] μάχεται [illegible]
[8] L. 9. § 1. ἀχθεσθαι, [9] εἰ διὰ τοῦ τεθνηκέναι στερήσε-
[*] εἰ.
[9] L. 10. § 28. ται αὐτῶν.

[10] L. 5. § 24. XXXII. [illegible] Πόσον μέ[illegible]
καὶ ἀχανοῦς αἰῶνος [illegible]
[11] Sup. § 23. [illegible]
[12] Sup. § 24. [illegible] πόσον [illegible]
[13] Sup. § 24. [illegible] ψυχῆς [illegible] βωλαρί[illegible]
[14] L. 6. § [illegible] [illegible]
[15] L. 3. § 10. [illegible]
[16] L. 6. § 36. [illegible], μηδὲν μέγα φαντάζου [illegible]
[17] L. 10. § 2. μὲν ἡ σὴ φύσις ἄγει, ποιεῖν, [illegible], ὡς
[18] Sup. § 14, 21. ἡ κοινὴ φύσις φέρει.

[19] Sup. § 24. XXXIII. [19] Πῶς ἑαυτῷ χρῆται τὸ ἡγε-
[20] L. 3. § 9. μονικόν; [20] ἐν γὰρ τούτῳ [illegible]
[21] L. 2. § 12. λοιπὰ, ἢ προαιρετικά [illegible]
[22] L. 10. § 31. [illegible]

[23] L. 9. § 41. XXXIV. [illegible]
[illegible] τὴν ἡδονὴν ἀγα-
θὸν καὶ τὸν πόνον κακὸν κρίνοντες, ὅμως
τούτου κατεφρόνησαν.

[24] Sup. § 23. XXXV. Ὧι [24] τὸ εὔκαιρον μόνον ἀγα-
[25] L. 8. § 2. θὸν, καὶ [25] ᾧ τὸ πλείους κατὰ λόγον ὀρθὸν
πράξεις ἀποδοῦναι τῷ [illegible], ἐν ἴσῳ
[26] L. 9. § 37. ἐστὶ, καὶ [26] ᾧ τὸν κόσμον θεωρῆσαι πλείονι ἢ
Inf. § 36. ἐλάσσονι χρόνῳ οὐ διαφέρει, τούτῳ οὐδὲ ὁ
θάνατος φοβερόν.

[27] L. 10. § 1. XXXVI. Ἄνθρωπε, [27] ἐπολιτεύσω [28] ἐν
[28] L. 3. § 11. τῇ μεγάλῃ ταύτῃ πόλει; [29] τί σοι διαφέ-
[29] Sup. § 35. ρει εἰ πέντε ἔτεσι; τὸ γὰρ κατὰ τοὺς νόμους,
ἴσον ἑκάστῳ. τί οὖν δεινὸν, εἰ τῆς πόλεως

culras illa, cujus vi eodem [illegible] runtur. Intellectus vero [illegible] contribulem suum peculiariter [illegible] ficitur, eidemque consociatur, nec [illegible] communionis appetitus pro[illegible] sus revelli.

XXXI. Quid expetis [illegible] stere, num sentire [illegible] scere, denascere, au[illegible] cogitare? ecquid [illegible] desideratu dignum [illegible] contemptui digna [illegible] dentur omnia, ad illud perge, ultimum tandem, Deo [illegible] tioni obsequi. [illegible] repugnat, siquis [illegible] istis morte privandus [illegible]

XXXII. [illegible] celerrime [illegible] universi [illegible] telluris [illegible] magnum [illegible] ut ea [illegible] communis fert.

XXXIII. Vide, quo modo [illegible] mens utatur tua, in hoc enim [illegible] omnia. reliqua, sive arbitrii tui [illegible] sive non sint, cadavera sunt & [illegible]

XXXIV. Nihil magis [illegible] tem contemnendam [illegible] quam si consideres, [illegible] voluptatem in bonis, dolorem [illegible] malis habent, eam tamen conte[illegible] psisse.

XXXV. Cui illud [illegible] quod tempestivum est, bonum [illegible] betur; nec interesse putat, [illegible] a[illegible] pauciores rationi [illegible] sentaneas actiones [illegible] dummodo longiori [illegible] poris spatio contemplatus sit: huic nec mors formidabilis esse pote-rit.

XXXVI. In hac magna civitate versatus es, homo. quid tua refert, si quinque duntaxat annos? etenim quod secundùm leges fit, id omnibus æquale est. ecquid i-gitur,

[illegible] pateris, [illegible] non ty-
[illegible] fidei [illegible]
[illegible] ictus fab[illegible]

[illegible] δίκαιος ἐστι δικάσαι ὁ δικαίως, ἀλλ' ἢ ὅτι ἐφαρμόττει; οἷον [30] L. 8. § 20.
ἡ κωμῳδὸν ἁπλῶς ἐστι σκληρὸς ὁ βαλλάντιον ἐκτήσατο· ἀλλ' ὅτι οὐκ οἶδεν τὸν πέρι- [31] L. 11. § 6.
[illegible] ἀλλὰ τὸν τελώνην ἁπλῶς ἐστι [illegible] [32] L. 9. § 37.
[illegible] τὸν τελώνην ἐστὶν ὁ [illegible] [33] L. 11. § 20.
[illegible] ἁπλῶς ἐστι [illegible] ἀλλ' ὅτι [illegible] [34] L. 2. § 3.
[illegible] ὁ [illegible] ἕως.

[illegible]

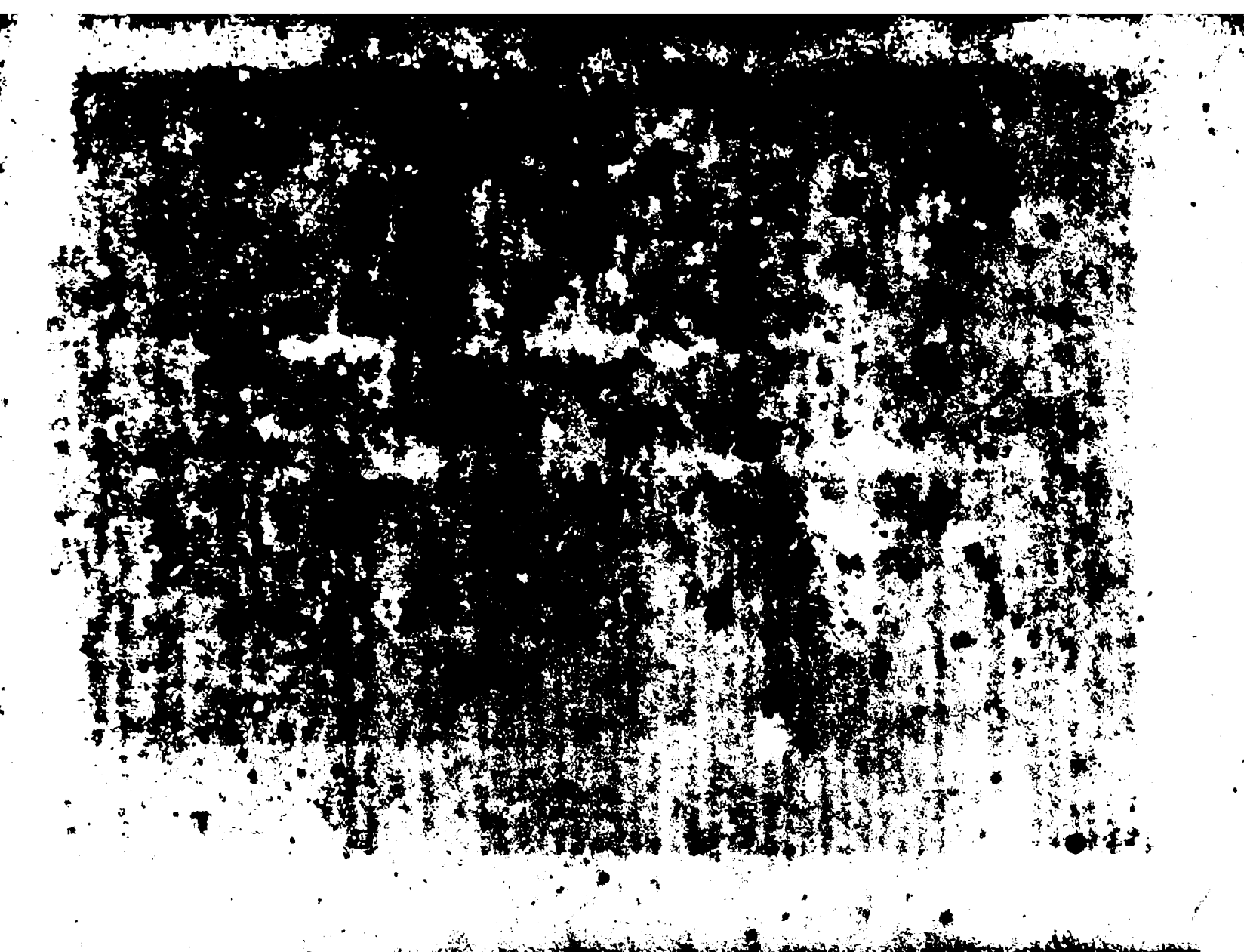

M[illegible] Vero Aurelio Antonino

IMPERATORE

ELOGIA & JUDICIA.

[illegible]

[illegible] βασιλεὺς Ῥωμαίων, ὃν ἐκπλήττομαι σφόδρα μᾶλλον ἢ ἐπαινεῖν ἔχω. ἐν [illegible] γὰρ ἦν τῆς βουλῆς εὐσεβὴς τε καὶ [illegible] τοῖς [illegible] τερπεὶς τοῖς [illegible] ἀφθονώτατος· ἐφιλοσόφει δὲ οὐδὲν ἧττον τῶν ἀπὸ τῆς στοᾶς· καὶ ἦν, ὡς ἐπαινοῦσιν, ἐν μέρει τῶν ἀληθῶν τῶν ὀνόματι ὄντων, ἀλλὰ καὶ τὰ [illegible] ἐκόσμησεν. τήν τε γὰρ ἐκκλησίαν [illegible] πολλοῖς Ῥωμαίοις ἐδίδου, ἔστι τοῖς [illegible] καὶ ἐπαινεῖν ἐκέλευεν, καὶ [illegible] ἐκόλαζεν ὑπὸ χθονὸς πεποιημένοις, ἀγαθὸς δὲ καὶ μάλιστα ἐν τοῖς ἐπὶ ἐδωδαῖς ἀκολασίαις.

Idem de eodem.

Μάρκος βασιλεὺς Ῥωμαίων, ὁ εὐσεβὴς ἐπικληθείς. ἦν γὰρ μὴ καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς ἅπασας καὶ μάλιστα [illegible] ἀνδρῶν σφόδρα κρίσιν ἠμυδρῶν τινι ἤρξε· πλεῖστον δὲ εὐεργετῶν ἐδήμῳ. — αὐτὸς μὲν γὰρ πάντων μὲν [illegible] ἀπείχατο· τὰ δὲ σφόδρα ἄλλων ἀμαρτήματα, καὶ μάλιστα τὰς γυναικὸς, ἔφερε, καὶ ὅτε ἐπαλυσιτέλησε, ὅτε ἐκόλαζε. καὶ εἰ μὲν ἐν χρείᾳ τι ἔσφηλεν, ἐπῄνει καὶ ἐχρῆτο ἐς τὰ μάλιστα αὐτῷ· εἰ δὲ ἑτέρωθι ἐσφάλη, ὅτι ἐσφάλη, ἐδήλου· καὶ ἐπῄνει μὲν τοὺς ἐν τοῖς ἀγαθοῖς, ἐκόλαζε δὲ τοὺς ἐν τοῖς κακοῖς. ἔτη δὲ ἐκόσμησε καὶ πενταπλάσια, καὶ μιᾶς δέκα, ἡμέρας τε ὀλίγας καὶ δύο ζήσας καὶ τούτοις τοῖς τε πρὶν Ἀντωνίνῳ συνοῦσι χρόνοις ἐπιβάς, καὶ αὐτὸς ἐννέα καὶ δέκα ἔτη, καὶ δέκα ἡμέρας ἐπιβιούσας, ὁμοίως διὰ πάντων ἐνηβήσας καὶ ἐν ὕδατι ἡλικιάθη. ὅτου οἱ ἀληθῶς ἀγαθοὶ ἀνὴρ ἦν, καὶ ὅδε ἐσεσημάντο ἐν πολλὰ μὲν καὶ τοῦ παιδεύεσθαι ὠφελήθη ἔν τε τοῖς ῥητορικοῖς, ἔν τε τοῖς ἐν φιλοσοφίᾳ λόγοις ἀσκηθείς —— πλεῖστον δὲ ὅμως τοῦ τῆς φύσεως ἐξήρθη· καὶ οὐ πρὸν ἐκείνοις ὁμιλῆσαι, ἐμοῦ ἐς ἀεὶ ὁρμητο· τοῖς τε οὐ συγγενέσι πᾶσι, πολλοῖς καὶ δυνατοῖς πλησίοις τε ἦσι, ὅτου πρὸς παῖς ὢν ἤρεσεν ἄφθ' ὑπὸ πάντων ἀγαπηθῆναι· καὶ διὰ τοῦτο ὑπὸ τοῦ Ἀδριανοῦ, ὃς μάλιστα εἰς τὸ ἦθος πασθεὶς, οὐκ ἐπαρρησιάσατο. Ἑλληνικῶν τε καὶ Λατίνων, ῥητορικῶν τε καὶ φιλοσόφων λόγων αὐτὸ διεπιμπλατο.

Herodianus histor. l. 1.

Τῷ βασιλεύοντι Μάρκῳ, ἀρετὴ μὲν πάσης ἔμελεν αὐτῷ· λόγων τε ἀρχαιότητος ἦν ἐρασὴς, ὡς μηδενὸς μήτε Ῥωμαίων μήτε Ἑλλήνων ἀπολείπεσθαι. δικαίοι δὲ ὅσα καὶ εἰς ἡμᾶς ἦλθεν, ἢ λεχθέντα πρὸς αὐτοῦ ἢ γραφέντα. παρεῖχε δὲ καὶ τοῖς ἀρχομένοις ἑαυτὸν ὁπήκοον καὶ μέτριον βασιλέα, τοὺς δὲ σφαλέντας δεξιούμενος, καὶ λύων

Dio Cass. hist. Rom. l. 71. ex Joan. Xiphilini epitome.

Ὁ μὲν Μάρκος, ἄρξας δὲ πάντων μὲν ἐν κρότῳ τινὶ γνωμῶν ἀρξάς, ὅτως μετέπλαζεν, ἔτι καὶ μᾶλλον δὲ καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς, πλεῖστον δὲ ἐν εὐεργεσίᾳ δήπου· αὐτὸς μὲν γὰρ πάντων ἦν ἀμαρτημάτων ἀπείχατο, καὶ ὅτε ἐκόλαζεν ἐπημέλει· τὰ δὲ σφόδρα ἄλλων ἀμαρτήματα, καὶ μάλιστα τὰ τῆς γυναικὸς, ἔφερε, καὶ ὅτε ἐπαλυσιτέλησε, ὅτε ἐκόλαζε. καὶ εἰ μὲν ἐν χρείᾳ τι ἔσφηλεν, ἐπῄνει καὶ ἐχρῆτο ἐς τὰ μάλιστα αὐτῷ· εἰ δὲ ἑτέρωθι ἐσφάλη, ὅτι ἐσφάλη, ἐδήλου· καὶ ἐπῄνει μὲν τοὺς ἐν τοῖς ἀγαθοῖς, ἐκόλαζε δὲ τοὺς ἐν τοῖς κακοῖς. ἔτη δὲ ἐκόσμησε καὶ πενταπλάσια, καὶ μιᾶς δέκα, ἡμέρας τε ὀλίγας καὶ δύο ζήσας καὶ τούτοις τοῖς τε πρὶν Ἀντωνίνῳ συνοῦσι χρόνοις ἐπιβάς, καὶ αὐτὸς ἐννέα καὶ δέκα ἔτη, καὶ δέκα ἡμέρας ἐπιβιούσας, ὁμοίως διὰ πάντων ἐνηβήσας καὶ ἐν ὕδατι ἡλικιάθη. ὅτου οἱ ἀληθῶς ἀγαθοὶ ἀνὴρ ἦν, καὶ ὅδε ἐσεσημάντο ἐν πολλὰ μὲν καὶ τοῦ παιδεύεσθαι ὠφελήθη ἔν τε τοῖς ῥητορικοῖς, ἔν τε τοῖς ἐν φιλοσοφίᾳ λόγοις ἀσκηθείς —— πλεῖστον δὲ ὅμως τοῦ τῆς φύσεως ἐξήρθη· καὶ οὐ πρὸν ἐκείνοις ὁμιλῆσαι, ἐμοῦ ἐς ἀεὶ ὁρμητο· τοῖς τε οὐ συγγενέσι πᾶσι, πολλοῖς καὶ δυνατοῖς πλησίοις τε ἦσι, ὅτου πρὸς παῖς ὢν ἤρεσεν ἄφθ' ὑπὸ πάντων ἀγαπηθῆναι· καὶ διὰ τοῦτο ὑπὸ τοῦ Ἀδριανοῦ, ὃς μάλιστα εἰς τὸ ἦθος πασθεὶς, οὐκ ἐπαρρησιάσατο. Ἑλληνικῶν τε καὶ Λατίνων, ῥητορικῶν τε καὶ φιλοσόφων λόγων αὐτὸ διεπιμπλατο.

Herodianus histor. l. 1.

Τῷ βασιλεύοντι Μάρκῳ, ἀρετὴ μὲν πάσης ἔμελεν αὐτῷ· λόγων τε ἀρχαιότητος ἦν ἐρασὴς, ὡς μηδενὸς μήτε Ῥωμαίων μήτε Ἑλλήνων ἀπολείπεσθαι. δικαίοι δὲ ὅσα καὶ εἰς ἡμᾶς ἦλθεν, ἢ λεχθέντα πρὸς αὐτοῦ ἢ γραφέντα. παρεῖχε δὲ καὶ τοῖς ἀρχομένοις ἑαυτὸν ὁπήκοον καὶ μέτριον βασιλέα, τοὺς δὲ σφαλέντας δεξιούμενος, καὶ λύων

λύων τε τοὺς ἐκ αὐτῶν δορυφόρους ἀπορεῖν τοῦ ἐντυγχάνοντας· ῥώμης τε βασιλέων φιλοσοφίᾳ καὶ λόγοις, καὶ δικαιοσύνην γνώσῃ, σεμνῷ ἡδονῇ καὶ βίῳ σώφρονι, δηλώσατο πολύ τε πλῆθος ἀνδρῶν σοφῶν ἤνεγκεν, ἡ ἀεὶ ἐκάστοις καιρῶν φορᾷ. φύσις γάρ πως αἰεὶ τὸ ἀπόκρυφον ζηλῶ τῆς τῶ ἀρχόντος ἀνδρείας.

Τὰς δυνατέρας ἐν ὥρᾳ ἡμιμιμήμ ἐπέδοτο ἀνδρείᾳ τῆς συγκλήτου βουλῆς τοῖς ἀείστοις, καὶ τοῖς ἡμῖν μακεδῶν διαδοχῆς εὐπατρείδαις, καὶ τοῦ πλούτου περιβολαῖς λαμπρᾶς, κοσμίως ἢ τῷ τρόπῳ, καὶ σώφρονας τὸν βίον, χαμερῆς αὐτῷ ἡδέσθαι θέλων ταῦτα δὲ μόνα ψυχῆς ἴδια, καὶ ἀναφαίρετα ἡγεῖτο κλήματα.

Τελευτήσαντος ἢ Μάρκου ἐπειδὴ διεφοίτησεν ἡ φήμη, πᾶν τε τὸ παρὸν φαιδρολιθὸν, καὶ τὸ δημῶδες ὁμοίως πένθει κατείχετο. ἐδή τις ἦν ἀνθρώπων ἀπὸ Ῥωμαίων ἀρχῆς, ὃς ἀδάκρυν τοιαύτῃ ἀφορμῇ ἐδέξατο· πάντες ἢ ὅσοι τὸν μὲν πατέρα χρηστὸν, οἱ ἢ ἀγαθὸν βασιλέα ἐθρήνουν· ἐπὶ δ' ἑτέρῳ σεσήνῃκε· οἱ ἢ σώφρονα καὶ κόσμιον ἄρχοντα ἀνεκάλουν· καὶ δεὶς ἐφάνετο

Aristides oratione in Regem

Ἀλλ' ἐμοί γε δοκεῖ πρὸ καλῶν εἶναι, ἐν ἑορτῇ καὶ ἐν ἱερομηνίᾳ, μεμνῆσθαί τι καὶ λέγειν περὶ τοῦ θείου καὶ ἀληθοῦς βασιλέως. ἐ γὰρ δὴ πάνυ γε, μὰ ἐπαινεῖν αὐτὸν προελόμενοι, ἔπειτα ἀποροῦμεν λόγων, ἀλλὰ μὰ τὰ τοιαῦτα ἢ τὰ ὑπάρχοντα τῷ βασιλεῖ, ὡς μηδένα εἰπεῖν ἀξίως ἂν δυνηθῆναι περὶ αὐτῶν. Ἐγὼ δ' ὅτε χρόνου πλῆθος ἴσχυον, ὅτε λόγου ἐδέησε ὁρᾶν τὸ βασιλέως ἄξιον, οὐδὲ ὅστις [ὡς τις] αὐτὸν ἱκανῶς ἐγκωμιάσαι δυνήσεται.

Ἓν μὲν ἓν τοῦτο σεμνὸν καὶ μέγιστον ὑπάρχει τοῦ λόγου, ὅτι καὶ σοφίσασθαι ἢ κρατῆσαι εἰς τοῦτο, ἄξιος τῆς βασιλείας ἦν. ὅτε γὰρ τοῦ πρὸς αὐτὸν, εἴτε ἀνδρὸς τῶν κρειττόνων, εἴτε γνώμης τῆς βελτίστης καὶ δικαιοσύνης ἐντυγχάνειν ἐδόκει, πάντες ἂν ἐξ ἁπάντων τούτων φανεῖεν, ὄντες [illegible] τὸν βασιλέα.

Τὸν γὰρ μαθόντα ἃ χρὴ, καὶ παιδευθέντα, καὶ μηδενὸς πρὸ καλῶν ἀμελήσαντα, μηδὲ ἁμαθῆ γιγνώσκοντα, ἀλλὰ πᾶσι τοῖς τῆς ἀρετῆς μέρεσι καλοκαγαθήσαντα τίνι ψυχῇ, εἰκὸς ἦν πάσης ἔξω γενέσθαι ἁμαρτίας. ταύτῃ τοίνυν τίνι παιδείαν, καὶ ὁ βασιλεὺς παιδευθείς, καὶ πάντων πρὸ καλῶν τεθραμμένων, πρὸ καὶ ἀπὸ φύσεως ὑπαρξάντων αὐτῷ, πρὸ ἢ καὶ διὰ παιδείας γιγνομένων, ἐ μέσως, ἀλλ' ὥσπερ τοῖς ἄλλοις, πᾶσιν, ἀλλὰ σφόδρα ὑπερβαλὼν ἐκείνοις, ἐπαινῶ μέγα φρονεῖ τῷ βασιλεῖ καὶ σφῶν εἰς ταὐτὸν καθαίρων. Ἐπεὶ ἢ πάντα διοικῆσαι σοφίᾳ καὶ δικαιοσύνῃ, καὶ τῶν ἐκάστοις εἰς τὸν βασίλειον λόγον, τὸν δικαιότατον, καὶ ὁσιώτατον βασιλέων. — ὡς ἂν ἐμπειρότατος βασιλέων, καὶ γνώμῃ σοφίᾳ χρώμενος, — ὅπως ἐξηγεῖ καὶ διέπειτα τῆς ἀρετῆς, ἔναρ χρὴ τέρπον· τὸν ἐμοὶ δοκεῖν [illegible] καὶ δικαιοσύνην, καὶ ἢ σωφροσύνην καὶ ἐγκράτειαν, καὶ θρόνησιν, καὶ τὰ ἄλλα κοσμικὰ καὶ ἀρετικὰ ἤρξατο μὲν ὡς ὥσπερ σφραγῖκι, ἀπὸ εὐσεβείας· διεξῆλθε ἢ καὶ ἐδή δίκην μεγίστης ἀρετῆς τὴν δικαιοσύνης· τοῦ γνωμικοῦ καὶ ἢ τῆς ἄλλης ἀρετῆς τοσαῦτα δὲ χαλεπὰ [illegible] ὅπα καὶ [illegible] ὁ βασιλεὺς [illegible] ἐδύνατο, καὶ ἰδιωτεύειν τε δὲ [illegible] αὐτὸν διὰ τέλους ἦν τοῦ περὶ τῆς βασιλικῆς ἀνωμαλίας ἀκοῦσαι, ὅτι φιλοσοφίᾳ τῇ βασιλείᾳ, ὑπὸ καὶ ἀλλοτρίου τινὸς καὶ τῷ βασιλείᾳ, ὑπὸ καὶ ἀλλοτρίου τινὸς καὶ τοῦτο χρόνου.

Verum videndum [illegible] Dio; [illegible] ad Commodum delexisse [illegible]

[illegible]

Στὴ, [illegible] πάνυ γε [illegible] πατέρος· τοῦτο ἢ δὴ γε ὁ [illegible]

[illegible] oratione in Roma[illegible]

Ὁ γὰρ μὲν νῦν ἀρχὴν [illegible] ἐς, τόσην ἀφεῖσα τοῦ [illegible] τέρα, ὁ δὲ εἰπεῖν [illegible] φαίη τις ἂν [illegible]

[illegible] in Panegyrica Cyziceni de M[illegible] Imperio

[illegible] ἢ καὶ [illegible] ὑμῖν Σωκ[illegible] [illegible] Βασιλεῖ [illegible] ὑμῖν τῷ [illegible] τοῖς δὲ τοῖς [illegible] λήψεται, καὶ [illegible] ἀνθρώπων ἐν χερσὶ [illegible] ἔσικος εἶναι τοῖς θεοῖς, ἐπιβλέπῃ ὁ ῥᾴδιον ὃν [illegible] δέρειν.

Στρατηγοὶ μὲν γὰρ [illegible] εἰκόνες καὶ πόλεις ἀνάλλας [illegible] καὶ βασιλῆς πρὸς βασιλέας φιλίας καὶ [illegible] πρέσβεις, καὶ ἄλλοι τῆς χρείας ὡς [illegible] [illegible] ἔχει τὴν εἰκονίας ἑαυτῶν [illegible] βασιλεῖ· ἔχει, βασιλεῖ [illegible] ὅλως καὶ μόνος σὺν τῷ [illegible] χλῶ σεμνολαβεῖν μᾶλλον ἐξ [illegible] λαβεῖν ὅτι πᾶσι τοῖς ἄλ[illegible] ἠκούσαν ἐν λόγῳ θαυμασθέντων καὶ πᾶσιν τιμῶν ἡμέρᾳ τε καὶ παιδείαν ἔχει πολλαχοῦ, καὶ ὅτ' ἐ[illegible] τῆς ὑδεὶς δύνατο ζωπῦν, πόλις τε πᾶσα καὶ [illegible] ἄπαντα ἀνθρώπων ἐκπεπλήκτου.

Idem

Idem Epinodia in Antoninum restaurantem.

Idem in Hæmogene.

Idem in Aristide.

Idem in Adriano.

Galenus de Theriaca ad Pisonem.

Idem de libris suis.

Idem lib. [illegible]

Χρηστὸν τε ὄντα καὶ φιλάνθρωπον αὐτὸν ἐδυνήθην ποιῆσαι κρατεῖσθαι ὑπ' ἐμοῦ καὶ ἐν τῇ Ῥώμῃ.

Marcellus in Regillæ Epitaph.

Καὶ βασιλὶς διὶ πατρὶ φυ[illegible] μῆτερ ὁμοῦ.

Athenæus Dipnosophistarum l. 1.

Ὁ πάνυ ἄριστος βασιλεὺς Μάρκος.

Zosimus histor. l. 1.

Ἐντεῦθεν ἄνδρες ἀγαθοὶ γνώμην παρελάβοντες, Νερέας τε καὶ Τερέντιος, καὶ μὴν τόν γε Ἀδριανὸν, ὅτε εὐσεβὴς Ἀντωνῖνος, καὶ ἡ μὲν ἀδελφῶν σωφρεῖς βίος καὶ λόγιος, πολλὰ μὲν λελωφηκότων ἠξίωσαν διορθώσεως καὶ ἃ μόνον, ἃ δὲ εἶχον ἀπολωλοκότες οἱ σοὶ συνῆγον ἀνεκλήσαντο, ἀλλὰ καί τινα μὴ ὄντων σφίσι θέσθαι.

Julianus in Sympofio.

Ἔδοξε δ' ἐν ὁ Μάρκος, τά τε ἄλλα θαυμάσιός τις ἦν, καὶ οὗτος διαφερόντως, ἃ τε δίκαια διαμινώσκων, λέγειν θ' ὅπως χρὴ, καὶ σιγᾶν ὅπως καλόν.

Justinianus in Novellam tit. 22.

Τοῦτο δὲ ἦν μὲν ἀρξάμενος, καὶ φιλοσοφούτατος ἁπάντων Μάρκος.

Ibid. tit. 108.

Ὁ φιλόσοφος ἐν βασιλεῦσι Μάρκος.

Lucius apud Justinum apologiâ 1.

Οὐ φρίσσετε ἐυσεβεῖς αὐτοκράτορα, μὴ φιλοσόφων Καίσαρος πυθόμενοι, ἐν τῇ ἱερᾷ συγκλήτῳ κείνοις, ἃ Θυρσίτης.

Justinus apologiâ 2. ad Adrianum, Antoninum Pium, Marcum, & Lucium.

Εὐσεβεῖς, καὶ φιλόσοφοι, καὶ φύλακες δικαιοσύνης, καὶ ἐραστὰὶ παιδείας ἀκούετε παντα[illegible].

Melito lib. ad Imperatorem apud Euseb. hist. Eccles. l. 4. c. 26.

Σὲ δὴ καὶ μᾶλλον περὶ τούτων εἰκὸς αὐτὸν ἐκείνοις ἔχοντα γνώμην, καὶ πολὺ γε φιλανθρωπίᾳ καὶ φιλοσοφίᾳ λογισμοῦ κρείττονι, πιστεύσαι πάντα πεφάνεν, ἅσα σε δέδαεν.

Athenagoras in legatione pro Christianis, ad M. Antoninum, & Commodum.

Αὐτοκράτορσι Μάρκῳ Αὐρηλίῳ, καὶ Λουκίῳ Αὐρηλίῳ Κομμόδῳ, Ἀρμενιακοῖς, Σαρματικοῖς, τὸ δὴ μέγιστον φιλοσόφοις, τὸ πρᾶον ὑμῶν καὶ ἥμερον, καὶ τὸ πρὸς ἅπαντα εἰρηνικὸν καὶ φιλάνθρωπον θαυμάζοντι οἱ μὲν καθ' ἕνα ἰσονομούμενοι αἱ δὲ πόλεις πρὸς αὐτῆς ἴσης ἰσοτιμούμεναι τιμῆς. καὶ ἡ σύμπασα οἰκουμένη ὑμετέρᾳ σωφρονεῖ βαθείᾳ εἰρήνῃ ἀπολαύουσα. —— δεῖ πρὸς ὑμᾶς πάντα λόγον κινοῦντας, ἢ μνημονεύειν, ἢ καὶ ἑτέρας δόξαι ἐξετάζειν;

Ἴστε δὴ καὶ ὑμεῖς πάντα τὰ ἀξιολογώτερον, ὡς ἂν ἐν πᾶσι, καὶ ὑπὲρ πάντας τοῖς παλαιοῖς συνηνδρωμένοι.

Οἶδα γὰρ, ὅτι ὅσον σωφρονεῖν καὶ ἡμεῖς τῆς βασιλείας πάντων ὑφήκατε, τοσοῦτον καὶ τῇ πᾶσαν παιδείαν ἀκριβῶς πάντων κρατεῖτε· ὅτου καθ' ἕκαστον παιδείας μέρος κατορθοῦντες, ὡς ἐδὲ οἱ ἐν αὐτῆς μορίοις ἀποτεμνόμενοι.

Τιμᾶς δὴ, ἃ πάντα ἐν πᾶσι φύσει καὶ παιδείᾳ χρῆται, καὶ μέτειοι, καὶ φιλάνθρωποι, καὶ τῆς βασιλείας ἄξιοι.

Zonaras annal. tom. 2.

Ἦν μὲν Μάρκος ἀνὴρ τὰ θεῖα καὶ ἀνθρώπεια ἐκ τοῦ ἀκριβοῦς εἰδώς, ὥστε καὶ αὐτοκράτωρ γενόμενος οὐκ ἐπιδοὺς ἑαυτὸν εἰς διδασκαλίαν φορτῶν, ἀλλὰ Σέξτα σωφρονίσαντι τῷ Βοιωτῷ, καὶ Ἑρμογένει τῷ ῥήτορι συνουσίαν ἔσχε, μᾶλλον δὲ ἀνεπαιδεύετο τὴν Στοϊκῶν.

Οὕτω δὲ καὶ σωφρόνως καὶ ἐγκρατῶς ἦρχεν, ὥστε καὶ ἐν πολεμικοῖς μὲν καὶ πρὸς τὰ ὀφθαλμῶν ἀγῶνας ἐπιδεικνύμενος τὴν τοῦ σώματος εὐεξίαν ποιῆσαι.

Ὅτε δὲ μὴ στρατιωτικοῖς ἐσχόλαζεν, ἐδίκαζε, καὶ ὅπου ῥήτορα πρὸς ὕδωρ λέγοντα πλεῖον ἐγχεῖδε τὸ ὕδωρ ἀνέλυεν, ἵν' ἔχοι πάντοθεν τὸ δίκαιον ἀκριβῶν. ἐν δὲ καὶ φιλόπονον, ὡς καὶ νυκτὸς δικάζειν καὶ ὑδὲν ἐν παρέργῳ ὅτ' ἐποίει, ὅτ' ἔγραφεν, ὅτ' ἔλεγε· μηδὲν νομίζων τὸν αὐτοκράτορα ἐν παρέργῳ ἀσκεῖσθαι· μηδὲ τελέσχολον καὶ παῦται σώματος τυχὸν ἀσθενές.

Ἀεικὲς ἂν ἀξίας μετήλλαξεν. —— ἐν δὲ καὶ φύσει ἀγαθὸς ἀνὴρ, πλεῖστα δὴ καὶ ὑπὸ παιδείας βελτίων ἐγίγνετο. ὃ μὲν τοι ἄξιος τῆς ἀρετῆς εὐδαιμονίσθω. ἐντεῦθεν δὲ μᾶλλον θαυμάσεται ἐν τοῖς ἔπειτα, ὅτε κακοῖς, καὶ ἀξιοῖσι χρησάμενος φθονήσεται, αὐτός τε ἀφελεῖτο καὶ τὴν ἀρχὴν διεσώσατο.

Constantin. Manasses in annal.

Οὗτος ἐν πάσῃ τέθραπτο σοφίᾳ καὶ παιδείᾳ
Καὶ χάρισι τῆς ἀρετῆς κατάκομος ὑπῆρχε
Καὶ πόσως καταγλάϊσε τὴν ἀρετὴν ἰδέαις.
Διὸ καὶ προσετέρετο πᾶσι σοφοῖς ἐντίμως.
Καὶ σωέχειν ἡδύνατο τὰς μεγαλοδωρείας.

Adrianus

Adrianus apud Jul. Capitolinum in Marco.

Ad Hadriano [illegible] Verissimus vocatus est.

Adquem locum Ael. Cassiodorus.

Ante dies [illegible] Verus, [illegible] jam dictus Antoninus Verissimus quasi [illegible] tu Pius filius & Verus, inquit, hoc est quod esset veritatis amantissimus Aenaeadum; magnum certè fidelis argumentum, & animi vere generosi.

Julius Capitolinus in Marco.

Marcus Antonino in omni vita philosophanti vivo, & qui sanctitate vitæ omnibus principibus antecellit, etc. Erat enim ipse tantæ tranquillitatis, ut vultum nunquam mutaverit mœrore vel gaudio. Philosophiæ deditus Stoicæ, quam & per optimos quosque magistros accepit, & undique ipse collegerat.

Quamvis esset [illegible] constans, [illegible] cum [illegible] tamen [illegible] tatem Pii nemo desideraret.

Dabat totum se philosophiæ, amorem civium affectans.

Cum populo nòn aliter egit, quàm est actum in civitate libera.

Fuit per omnia moderatissimus, in hominibus diligendis à malo, invitandis ad bona, remunerandis copiâ, indulgentiâ liberandis; fecitque ex malis bonos, ex bonis optimos. Carus fuit in amore omnium imperâsset, atque ab [illegible] modò pater, modò frater, modò filius, ut ipsa vetus [illegible] solebat, diceretur, & haberetur; & octavo decimo anno imperii sui, sexagesimo & primo vitæ, diem ultimum clausit, tantúsque illius amor die regii funeris claruit, ut nemo illum plangendum censuerit; certis omnibus quod à diis commodatus, ad deos rediisset. Denique priusquam funus conderetur, ut plerique dicunt, (quod neque antea factum fuerat, neque postea) Senatus populusque non divisis locis, sed in una sede propitium Deum dixit.

Tantum sanè valet boni principis vita, sanctitas, tranquillitas, pietas, ut ejus famam nullius proximi decoloret invidia. Denique Antonino quum suos mores semper teneret, neq; alicujus insusurratione moveretur, non obfuit gladiator filius, uxor infamis; Deisque etiam nunc habetur.

Vir sanctus & talis, ac diis vitâ & morte conjunctus.

Vulgatus Gallic. in Avidio Cassio.

*Antoninum hoc nomine (Dialogistæ) significans; qui tantùm enituit in philosophia, ut iturus ad bellum Marcomannicum, timentibus cunctis nè quid fatale proveniret, rogatus sit, non adulatione, sed serìò, ut philosophiæ præcepta ederet. nec ille * timuit, *[renuit Cass.] sed per ordinem paræneseon, id est, præceptionum, per triduum disputavit.*

Avidius Cassius apud eundem, & epistola ad genetum suum.

Marcus homo sanè optimus, qui dum Clementi dici cupit, eos patitur vivere, quorum ipse non probat vitam.

Marcus Antoninus philosophatur, & quærit de elementis, & animis, & de honesto ac justo; nec sentit pro republica.

Idem in Opilio Macrino.

Marcus nomen illud sanctum (Antoninorum) vitæ genere auxisse videtur, Verus autem degenerâsse.

Aurel. Victor. in Breviario.

Iste virtutum omnium, cœlestísque ingenii extitit ærumnísque publicis quasi defensor ob-

jectus est. Etenim nisi ad illa tempora vitus esset, profectò quasi uno lapsu ruissent omnia statûs Romani.

A principio vitæ tranquillissimus, ut ab infantia vultum nec ex gaudio nec ex mœrore mutaverit.

Philosophiæ studens, literarumque Græcarum peritissimus.

Constat tantùm Marco sapientiæ, lenitudinis, innocentiæ ac lugrarum fuisse, ut is Marcomannos cum filio Commodo petiturus, philosophorum obtestantium vi circumfunderetur, nè se expeditioni aut pugnæ priùs committeret, quàm sectarum arduæ & occultæ complanavisset. ità incerta belli, ejus salute, doctrinæ studiis metuebuntur: tantumque illo imperante floruere artes, ut illam gloriam etiam tempora putem.

Quod de Romulo ægrè creditum est, omnes pari sensu præsumserunt; Marcum cœlo receptum esse.

Eutropius hist. Rom. l. 8.

Marcus Antoninus, quem facilius quis admirari quàm laudare possit.

A principio vitæ tranquillissimus, adeò ut in infantia quoque vultum neque ex gaudio neque mœrore mutaverit. Philosophiæ dedicus Sticæ: ipse etiam non solùm vitæ moribus, sed etiam eruditione philosophus. tantâ admiratione adhuc juvenis, ut eum successorem paraverit Adrianus relinquere.

Hic cum omnibus Romæ æquo jure egit; ad nullam insolentiam elatus est, imperii fastigio.

Cùm igitur fortunatam rempublicam, & virtute & mansuetudine reddidisset, obiit imperii anno xviii, vitæ Lxi, & omnibus certatim adnitentibus, inter deos relatus est.

Æl. Spartianus in Severo.

Sed ut omittamus adoptivos, nè nobis Antonini Pius & Marcus, numina reipublicæ occurrant.

Quid Marco felicius fuisset, si Commodum non reliquisset hæredem?

Pescennius apud eundem.

Amavit de principibus Augustum, Vespasianum, Titum, Pium, Marcum, reliquos [illegible] venenatos vocans.

Flavius Vopiscus in Caro.

Romana respub. Domitiani vulnerata immanitate, per Nervam atque Trajanum usque ad Marcum solito melior.

Idem in Aureliano.

Sed ex his, optimi, ipse Augustus, Flavius Vespasianus, Titus, Cocceius Nerva, Divus Trajanus, Divus Adrianus, Pius & Marcus Antonini.

Manilius Statianus apud eundem in Probo.

Nisi rectè cogitemus, non nobis Aurelianus, non Alexander, non Antonini, non Trajanus, non Claudius, requirendi sunt, omnia enim hoc principe constituta sunt: res militaris [illegible], animus clemens, vita venerabilis, [illegible] agendæ reipub. atque omnium probatarum virtutum.

Gordianus senior referente Jul. Capitolino.

Scripsit præterea, quemadmodum Virgilius Æneidos, Statius Achilleidos, & multi alii Iliados, ità etiam ille Antoninoidos; hoc est, Antoninum Pium, & Antoninum Marcum, versibus dissertissimis: libris triginta, vitam illorum, & bella, & publica privatorumque acta perscribens.

Æl. Lampridius in Anton. Diadumeno.

Ut scirent omnes Antoninos pluris esse quàm deos,

deos, ac trium principum amorem, quo sapientia, bonitas, pietas consecrata sit; in Antonino pietas, in Vero bonitas, in Marco sapientia.

Idem in Heliogabalo:

Compensationem sibi lector faciet, cùm legerit Augustum, Vespasianum, Titum, Trajanum, Adrianum, Pium, & Marcum, contra hos prodigiosos tyrannos.

Alex. Severus Imper. referente Æl. Lampridio.

Antoninorum nomen, vel jam numen potius, quale fuerit, meminit vestra clementia. si pietatem, quid Pio sanctius? si doctrinam, quid Marco prudentius?

Diocletianus referente Jul. Capitolino.

Eum vos ipsi, sacratissime Imperator Diocletiane, inter numina vestra, non ut cæteros, sed specialiter veneramini; ac sæpe dicitis, vos vitâ & clementiâ tales esse cupere, qualis fuit Marcus; etiamsi in philosophia, nec Plato esse possit, si revertatur in vitam.

Constantinus Imper. referente Æl Lampr.

Quod [Antoninorum nomen] tu Constantine sacratissime, ità veneraris, ut Marcum & Pium inter Constantios Claudiósque, velut majores tuos, aureos formaveris, adorans virtutes veterum, tuis moribus congruentes, & tibi amicas charásque.

Ammianus Marcellinus rerum gest. lib. 21.

Marci illius dissimilis principis, verecundi.

Tertullianus apologet. cap. 5.

Marcus Aurelius gravissimus Imperator. Quales ergò leges istæ, quas adversùs nos soli exequuntur impii, injusti, turpes, truces, vani, dementes? quas nullus Pius, nullus Verus impressit?

Paulus Orosius histor. l. 7. c. 17.

Marcus Antoninus gravissimus ac modestissimus Imperator.

Joan. Bapt. Egnatius de Rom. princip. lib. 1.

Quam læta felixque successio optimis, piis, philosophis, imperatoribus, referendis! nam hic eâ ingenii bonitate, hic virtutibus excelluit, ut exemplum desit. & ea temporum calamitas affuit, ut solus ærumnis publicis obstiterit. nisi enim hic præfuisset, majestas Romani nominis facilè tum concidisset.—Felicissimus certè princeps, nisi hæredem Commodum reliquisset.

Claudianus de Honorii consulatu 4.

Non tantis patriæ studiis ad templa vocatus,
Clemens Marce redis.— Et mox:
— *omne tonantis*
Obsequium Marci mores potuêre mereri.

Ausonius in Cæsaribus.

Post Marco tutela datur, qui scita Platonis
Fecit ad imperium, patre Pio melior.

Joan. Aventinus annal. Bojor. l. 2.

Marcus Aurelius Antoninus Pius, ante Annius dictus, sapientissimus gravissimúsq; principum; omni virtutum genere se exercuit: literarum studio, nemini Græcorum Romanorúmque secundus. quamobrem philosophus & cognominatus est, & fuit.

Admodum clemens & civilis erga omnes, adeuntium cuivis dextram placidè dabat: Tranquillitati summæ successerat, quo manifesta fiunt rerum humanarum volumina,

ſæviſſima tempeſtas: cui divinitùs Marci prudentia conſtantiáque objecta eſt. niſi hiſce virtutibus præditus rector contigiſſet, de Romano imperio actum fuiſſet.

Conradus Urſpergenſ. in Chron.

Hic omnes virtutes, & cæleſte habebat ingenium, & in calamitatibus publicis factus eſt quaſi defenſor. & ſi in illis temporibus ipſe non fuiſſet, ſine dubio gloria Romana periiſſet.

Martinus Polonus, in ſupputationibus.

Iſte optimus fuit.

Philippus Bergom. ſupplement. Chron. l. 8.

Marcus Antoninus, qui & Verus, cognomento Philoſophus: quem certè ob ejus præſantiſſimum virtutem, laudare plurimùm licet. quippe qui ad nullum rei eventum unquam ſe extulit. tantæ enim fuit ſoliditatis, ut ejuſdem vultûs, quamvis fortunâ adversâ, ſemper fuerit habitus. literarúmque ſemper ſtudioſus; & quàm maximè philoſophiæ. nec propterea ipſa philoſophia illum à rebus imperii & bellicis retardavit. propterea ità diligebatur amabatúrque, ut ſacrilegi nomen incurreret, qui imaginem ejus domi non haberet. — Et omnibus acclamantibus inter deos relatus eſt.

Warn. Rolevinkus faſciculo temporum.

Hic bonus & victorioſus fuiſſe deſcribitur. Dicitur quòd tantæ ſeveritatis & conſtantiæ fuerit, quòd ad nullum eventum unquam vultum mutaverit, ſive ex lætitia, ſive ex mœrore, &c. dum adhuc eſſet puer. Tantæ fuit humanitatis, ut quâdam vice cùm jam exhauſto ærario nihil haberet quod militibus daret, nulli volens eſſe moleſtus, magìs elegit vaſa aurea & ornamenta uxoris, & alia ſupellectilia vendere, quàm ſenatum, vel provincias prægravare. ſed victoriâ habitâ, & illa recuperavit, & provinciis tributa relaxavit.

Jo. Carion, Chron. lib. 13.

Princeps optimus fuit, ſapiens, juſtúſque, modeſtus, beneficus, amans, & intelligens doctrinarum.

Fra. Petrarcha, de officio & virtutibus Imperatoriis.

Adde his M. Aurelium Antoninum longè ſapientiſſimum. cum dico, qui philoſophicum maluit quàm Cæſareum nomen.

Idem in Libro Auguſtali.

Fuit enim magnus philoſophus, ſanctitate vitæ omnibus præponendus; nunquam mutans vultum. qui vir tantæ virtutis, poterat dici felix, ſi uxorem Fauſtinam, & filium Commodum non habuiſſet.

Lilius Gyraldus, hiſt. de poetis dial. 3.

Fuit hic unus inter Cæſares omnes æquiſſimus, ac optimus, expreſſum illud certè in eo eſt, quòd à philoſophis quæri ſolet, cur ex optimis parentibus peſſimi plerunq; filii naſcantur. Nam quò M. Antoninus melior & juſtior, eò filius Commodus immanior & ſceleratior.

Sebaſt. Munſterus, Coſmograph. lib. 2.

Fuit M. Antoninus vir omnium virtutum, & ſanctitate vitæ præcipuus, cæleſtiſque ingenii; in omni vita philoſophiæ dedutus.

Pandulph. Collenutius in panegyrico Maximilian.

Ipſe rerum omnium ſator, à quo princeps terrarum gubernaculis impoſitus, — feſſas res humanas

humanas pro ſapientiæ ſuæ luce, bonos interdum principes indulgendo ſublevat, erigit, ſolatur, fovet. Sic Octavium poſt civilium bellorum lachrymas dedit: ſic Veſpaſianum poſt Neronem; poſt Domitiani crudelitatem Trajanum & Antoninos; poſt Commodi furores Severum; poſt Heliogabali veſaniam, Alexandrum: ſic alios plures quaſi diſtinguendis malorum principum ordinibus, ſedandiſque reipub. fluctibus moderatores dedit.

He virtutes (pietas, prudentia, juſtitia, manſuetudo, magnitudo animi, clementia, liberalitas) Auguſtum conſecrârunt; Trajanum, Antoninos, omneſque bonos principes, cæleſtes planè viros effecerunt.

Joan. Boterus de illuſtr. politia l. 1. c. 20.

M. Aurelius in imperio conſtitutus, nihil magis aut timuit, aut deprecatus eſt, quàm avaritiæ infamiam, quam ut deterrimum malum, & imperii labem deteſtatus ſemper fuerat.

Jo. Bodinus de republ. lib. 6.

Quis Aurelio Imperatore moderatiùs unquam ſe geſſit?

Ibid. lib. 4.

Commodum Imperatorem Aurelii patris virtus amabilem fecit: etſi patri omnino diſſimilis eſſet.

Bapt. Fulgoſus memorabilium l. 2. c. 5.

Legitur Antoninum philoſophum, propter doctrinam, virtutémque in eam veniſſe exiſtimationem majeſtatémque, ut eo imperante ferrent palàm, Platonis impletum eſſe verbum, quo dicebat; Tum orbem terrarum feliciter habiturum cùm contigiſſet, ut philoſophi rerum potirentur.

Idem l. 3. c. 2.

Fiduciæ ingentis verbum, ſed non majoris tamen, quàm illius virtus, & morum ſanctitas requireret. quod dixit, *Non ità nos cum diis hominibúſque gerimus, ut Auſidius unquam bello vincere nos deberet.*

Ibid. lib. 5. cap. 1.

Omnes clementiâ atq; humanitate, M. Antoninus philoſophus Imperator longè ſuperat.

Ibid. lib. 8. cap. 7.

M. Antoninus phil. Imp. ultra publicas curas quas nunquam deſeruit (cujus rei argumentum eſt, quod diu paratum tenuit Romanum imperium) plurimùm ſtudii literis impendit, cùm de philoſophia vel ſcriberet vel diſputaret. itaque ejus dicta ſcriptáque, inter philoſophos eo tempore magni facta fuerunt.

Cæſ. Baronius annal. tom. 2. ad an. 164.

Quod in philoſophia Stoicos ſectatus eſſet, ſic ſe vultu, animóq; compoſitum eſſe monſtravit, ut nec triſtibus & adverſis doleret, nec jucundis & proſperis lætaretur.

Rich: Dinothus de rebus & factis memorabilibus lib. 8. cap. 4.

M. Antoninus adeò philoſophiæ ſtudiis addictus fuit ut Stoicorum præcepta perfectè didicerit; in aliarum ſectarum placitis, non ſegniter verſatus. ita ut Philoſophus peculiari inter Imperatores cognomine fuerit vocatus.

Seth. Calviſius in opere chronologico.

Marcus Imperator ipſe philoſophus & philoſophis deditus, eos Romam evocat & ſtipendiis fovet.

Gul.

Gul. Canterus novar. lection. l. 7. c. 1.

Marcus Aurelius Antoninus Imperator optimus, atq; idem philosophus tantus, ut hoc meruerit proprium cognomen.

Just. Lipsius monit. politic. l. 1. c. 8.

M. Antonino Philosophi cognomen hæsit, quòd supra alios in eo studio deditus esset. Stoicum etiam sectum professus: & quis tamen vitâ melior, imperio mitior, aut feliciòr dabitur?

Is. Casaubon. ad Athen. dipnos. l. 13. c. 8.

M. Antonius Imper.re & nomine philosophus.

Idem ad Persii Satyr. 1.

Sapientissimus ille Imperator Marcus ὁ τῶν βασιλέων φιλοσοφώτατος.

Idem ad Capitolini Marcum.

Vir ille divinus, neque satis unquam vel cognitus, vel laudatus. Optimus, nec ambitiosus Princeps.

Sapientissimus Princeps, jam inde à puero philosophans.

Cl. Salmasius ad Capitolini Marcum.

Princeps optimus, in cujus vita, ac moribus nihil fictum aut simulatum.

Princeps Philosophus, Stoicæ philosophiæ plurimùm deditus: plurimus in philosophiæ studiis.

Meric. Casaubonus præfat. in versionem Marci Anglicanam.

Antoninus, opum ac magnitudinis secularis ratione, hoc Solomone longè major, qui regnorum plurium magnorum (musimè dicas) dominus, quàm oppidorum per totum regnum magnorum Solomon fuerat. Bonitatis verò ac sapientiæ nomine, ab omnibus eorum viguerat in ea æstimatione hodieque habitus, quâ non unquam vel ante ipsum, vel quod noverimus, post ipsum fuerit.

Ad Antonini illustris hujusce laudem nunquam intermorituram dictum sit, prout scripserat vixisse.

Hæc igitur Antonini laus esto, prout dixerat scripserátque vixisse: meditationes illi actiones erant, cum sententiis actionibus conveniebat.

Numquam ita conspirârunt scriptores in tribuendo cuiquam quæcunque poterant bonitatis, integritatis, innocentiæ, cujusvis denique tituli apud Ethnicos speciosissimi testimonia. Celebrant illum non tantùm ut principem optimum, sed simpliciter atque absolutè, ut hominem optimum, & philosophum optimum omnium qui unquam extiterunt. Estque hoc ipsius peculiare encomium; quòd cum ita prædicetur, citra exceptionem ullam prædicatur. Si quid adversus illum in vulgus sparsum fuerit, tanquam rumorem merum commemorant, non tanquam apud ullos fide dignos fidem meruerit.

De

De hoc SCRIPTO.

Suidas in Μάρκ.

Οὗτος ἔγραψε τὸν ἴδιον βίον διαγωγὴν ἐν βιβλίοις ιε'.

Anonymus quidam εἰς βιβλίον Μάρκου, quod ex vetustis membranis exhibuit Cl. Salmasius ad Vulcatii Cassium.

Εἰ λύπης κεφάλαιον ἀθύμους,
Τλῶ δ' μάκαιραν ἀναπύσσων
Βίβλον, ἐπίρροθον εὐδυτάων.
Ἧς ὑπὸ χαράμασι ὀλίζοις
Ῥεῖά κεν ἄλγεα, δαιμόνιαν,
Ὄντων, ἠδὲ μεγαλοψύχων
Τερπνάλλων ἀνίλλων τε
Καπνὸν μηδὲν ἀφαντίζειν.

Nicephorus Callist. hist. Eccles. l. 3. c. 31. incertum tamen de hoc an alio aliquo.

Πλὴν γε εἰδέναι χρεών, ὡς ὁ Μάρκος Ἀντωνῖνος ὅτος ὁ βιβλίον παιδείας τῶν παιδὸς Μάρκου ζωσάπερ πάσης κοσμικῆς ἐμπειρίας καὶ παιδείας μετὸν.

Themistius in Philadelpho.

Οὐδέ σοι φθονῶ τῷ Μάρκῳ θεραπευθῆναι, ἀλλ' ὅτι χρεὼν ὁ θεῖος τῷ αὐτοκρατόρων ῥώμην φυλάττειν.

Jo. Carion. chronic. l. 3.

Extat M. Antonini liber de seipso, qui recens editus est. in eo libro sunt commonefactiones, de virtutibus principi necessariis, de justitia, de beneficentia, de patientia in ferendis injuriis.

Ibidem.

Marcus in libris de vita sua.

Lilius Gyraldus de poetis hist. dial. 3.

Dignus & [ut inter poetas connumeretur] Marcus Antoninus Pius, cognomento Philosophus. cujus licèt versus non legerim, tantæ tamen eruditionis, & doctrinæ fuit, ut meritò cum his laudandus sit.

Ejus certè librum græcè scriptum, legi. cujus titulus Μάρκου Αὐρηλίου εἰς τὰ κατ' ἑαυτόν. *ex quo variam illius & multiplicem sapientiam facilè colligere possumus.*

Gul. Canterus novar. lect. l. 7. c. 1.

Duodecim conscripsit de officio suo libros; maximæ pietatis, humanitatis, temperantiæ, eruditionis, aliarum rerum præclararum testes plenissimos: Et cum quibus multorum philosophorum operosa præcepta collata meritò sordere possint.

Just. Lipsius ad Tacit. annal. l. 1.

Marcus Antoninus in libris Vitæ suæ.

Idem in Saturnal. l. 2. c. 14.

Antoninus Imperator in Vita sua.

Is. Casaub. in Jul. Capitolini Marcum.

In primo aureolorum Marci librorum:

Res humanas, non ridere, sed ritè suo pretio æstimare solitus hic vir sapientissimus.

Hoc ille nos docet divinis illis suis libris; non enim mihi tempero, quin mellitissimi doctoris verba adscribam.

Idem

Idem in Baronii annal. exercit. 1. § 10.

Multa in hunc sententiam scribit M. Antoninus Imperator in suis illis divinis libris.

Idem in Persii Sat. 1.

Quam sententiam Imperator Marcus iis, quæ de se scripsit, sæpe inseruit.

Ibid. in Sat. 2.

Antoninus in tertio eorum quæ de se scripsit.

Et in Sat. 3.

Spectat eodem sapientiss. Marci præceptum.

Cl. Salmasius ad Capitolini Pium.

Marcus Antoninus de Vita sua. Et mox, *Locus Marci Philosophi insignis est.*

Idem ad ejusdem Marcum.

Marcus in vita enumerans omnes per quos, aut in literis aut in vita & moribus profecit.

Annotator Lugdunensis.

Marci Philosophi scriptio abscissa & horrida est, sed firma & potens, quæ sapit Imperatorem, & in qua multa silentur quæ suppleri oporteat. Utitur vocibus planè suis, quas raro apud alios autores invenias.

Jo. Rualdus in vit. Plutarch. c. 5.

M. Antoninus, in primo aureolorum librorum, quos de vita sua composuit.

ANNO-

Annotationes in TITULUM.

ΜΑΡΚΟΥ ΑΝΤΩΝΙΝΟΥ Αὐτοκράτορος | De *Marco Antonino* Imperatore τῆς συγχαφῆς iſtius, utì Suidas vocat, autore, qui ab Antonino Pio Adriani juſſu adoptatus, nominis jd adeptus eſt, cùm ex patris avíq; paterni, *Annius Verus*, ex proavi materni nomine, *Catilius* ante diceretur, videndi cum primis Julius Capitolinus, & Dio Caſſius à Joanne Xiphilino in compendium redactus; Ariſtides etiam Rhetor, *oratione* εἰς βασιλέα, & in *Panegyrica Cyzicena*. Philoſophiæ, Stoicæ cum primis, ſeriò deditum, etiamſi illi nulli dicerent, commentarii iſti, quos præ manibus habemus, cumulatiſſimè teſtarentur; de quibus conſuli poterunt Guiliel. Canterus *novar. lection. l.* 7. *c.*1. Cl. Salmaſ. *annot. ad Jul Capitol. Marc.* If. Caſaubon. *in Commentar. ad Perſ. Sat* 1. Meric. deniq; Caſaubon. (τῆς πολλῆς τὸ παιδίον) *in Prol. ad verſionem ſuam Anglicanam.*

Τῶν εἰς ἑαυτὸν | *de vita ſua*, Scaliger, Lipſius, Salmaſius, Xylander; Suidam forſan ſecuti, qui τὸν ἰδίον βίον διαγράφω Marcum aſſerit ſcripſiſſe: quanquam aliud eſt *vitam ſuam* ſcribere, aliud *vitæ inſtitutum* deſcribere. Caſaub. *de ſe.* ita fuerit εἰς ἑαυτὸν, *de ſe*; quo modo εἰς αὐτὸν, *de eo.* Lucæ, *Act.* 2. 25. & Paulo ad *Eph.* 5. 32. εἰς Χριστὸν, καὶ εἰς ἐκκλησίαν, *de Chriſto & de Eccleſia.* quò facit & quod de Marco noſtro Suidas, Λέγει καὶ ἄλλους μυρίους ἐπαίνους εἰς αὐτὸν ὁ Δίων. & quod *ad* Latinum ſic uſurpari quandoq; monent Critici noſtri. Plaut. *Aulul.* 3. 5. *Nimis lepidè fecit verba ad parſimoniam.* pro *de parſimonia.* & Symmach. *l.* 4. *ep.* 56. *poſtquam vos ad virtutem verba feciſtis*, i. e. *de virtute.* nec ſpernenda forſan Caſaub. filii argutia, qui exponi poſtulat ex Apuleii dicto illo in *de Socratis Deo: Invenies in rationibus multa profuſa, & in ſemet nihil, in ſui, dico, dæmonis cultum.* Canterus, quod non improbem, *de officio ſuo*, h. e. *de eis*, quæ *ad ipſum* ſe ſpectare ac pertinere, ſivè officii ſui eſſe ducebat: ego laxiùs tamen malim, *de rebus ſuis*, quo modo Pauſan. in *Attic.* Τὰ μὲν εἰς Τολμίδην, τοιαῦτα ἐπιφανῆ ὄντα. Et in *Corinth.* de Meduſa, τὰ δὲ ἄλλα εἰς αὐτὴν, ὅσην εἰκὸς ἦν, *de Tolmidæ rebus iſta accepimus & aliæ res ejus dictæ ſunt.* Et de Augea *Elian.* 1. Οἱ ἀποσημαίνοντες τὰ εἰς αὐτὸν, &c. *Qui res illius attollunt, non Elei, ſed Helii*, i. e. Solis *filium fuiſſe dicunt.* & Eunapius de ſe in *Proæreſ.* Τὰ εἰς αὐτὸν δὲ τῷ συγγραφεῖ τῆς θείας προνοίας πεπραγμένα, *Agnoſcit ſcriptor ipſe res ſuas divinæ providentiæ haud expertes fuiſſe.* Addere liceat & alteram conjecturam, licèt præ priore illa minùs placeat; poſſe τὰ εἰς αὐτὸν eſſe, *quæ propter ſe, in ſui gratiam, in uſum ſuum* deſcripſerat, & in adverſaria miſerat. quo modo εἰς αὐτὸ V.C.Lud. de Dieu poſſe accepi exiſtimat, Arabémque accepiſſe docet, apud Lucam *Evang.* 16. 16. *Propter ipſam in gratiam ipſius*: & Paulus Apoſt. *ad Tim.* 1. *ep.* 4. 10. dixit, εἰς τοῦτο κοπιῶμεν, *hujus rei gratiâ laboramus.* Alii viderint: cæterùm Lil. Gyraldus *de Poetis l.* 8. titulum his verbis conceptum legiſſe ait; Μ. Αὐτωνίνου ἐκ τῶν κατ' αὐτόν. tanquam iſta tantum excerpta ſint quædam ex eis *quæ apud ſe* in uſum ſuum repoſita habebat. & τὰ κατ' αὐτὸν ea nuncupantur quomodo Syneſii *Dionem* inſcriptum volunt, περὶ τῆς κατ' αὐτὸν, vel κατ' ἑαυτὸν (quod Vulgati codices κατ' αὐτὸν præferunt) διαγωγῆς. Themiſt. in *Philadelpho*, Τὰ Μάρκου ἀποφθέγματα, i.e. *Marci præcepta*, nuncupàſſe videtur. nili fortè ad illa reſpexit *præcepta philoſophiæ*, quæ *per ordinem præneſeon, quotidiano ſuorum convitio efflagitatus*, ut cum Fabio loquar, antequam expeditionem Marcoman. iniret, *per triduum* à Marco noſtro *diſputata* refert Vulcat. in *Avid. Caſſ.* vel etiam ad *Inſtit. Imperialis librum*, quem παίδων κοσμικῆς ἐμπειρίας καὶ παιδείας μετὸν, *ſeculari peritiâ, & eruditione omnimodâ refertum*, Commodo filio reliquiſſe autor eſt Nicephorus Calliſt. *Hiſt. Eccl. l.* 3. *c.* 31.

Βιβλία ιϛ' | Ita Suid. ἐν βιβλίοις ιϛ'. quæ tamen diſtributio operis in *libros* 12. utrum à Marco ipſo fuerit, an ab aliis, qui poſtea in unam congeriem coacta digeſſerunt, quæ ab illo per varias occaſiones concepta, ſparſimq; chartis commiſſa fuerant, (quod in Solomonis *paræmiis* factum novimus) ambigi poteſt non immeritò: atq; in iſtam partem mihi mens propendet magis.

Annotationes in Librum I.

§ 1. Ἀφ' οὗ πάππου | Verbum ἔμαθον, aut aliquid tale ſubintelligendum, & iſtîc, & in ſequentibus quibuſdam tmematiis, monet Guil. Xylander. itaq; vertit, *Ab avo didici*, Suidà forſan autore; qui quædam iſtinc delibans, vocabulum illud interſerit. Ego potiùs, quod latiùs pateat quidpiam ἔλαβον, aut ἔσχον, *accepi, habui*: cùm ſequantur non pauca, quibus ἔμαθον illud competere nequeat, vel etiam fortaſſe pro argumento, de quo agitur, vario, varia ſubſtituere commodum fuerit vocabula.

Οὐήρου. | *Avus Annius Verus, cujus in domo educatus eſt.* Jul. Capitol.

Καλόνδης | *Placidos mores.* Xyl. Ego *candidos* malim; ut τὸ καλόνδης τῷ κακονδεῖ opponatur, quod *malignitatis* ſignificationem obtinet. Vocabulum alibi non memini legiſſe.

§ 2. Τῆς μνήμης τῆ γενήσαν]ος | *A memoria genitoris.* Eodem cum avo is cùm nomine, tum & cognomine gaudebat, *Annius Verus* itidem dictus. Capitol. *A memoria* verò *genitoris* dixiſſe videtur, quòd in ætate minori patrem amiſerit; utl ex eodem colligere licet: itaq; recordando potiùs perdiſcere adultior jam poterat, quæ apud patrem puer adhuc vidiſſet, quàm in ea ætate ita in animum defigere, ut penitiùs eis, quaſi imbueretur. Κίνδυνος ἢ ἡ μνήμη φεύγε τὸ ἴσον. Greg. Naz. *in Maccab.*

Τὸ αἰδήμων καὶ ἀρρενικὸν | De Marco pariter Capitol. *Sanè quamvis eſſet conſtans, erat tamen verecundus.* Et rurſus, *Erat frugi ſine contumacia, verecundus ſine ignavia, ſine triſtitia gravis.* De Catone pariter Saluſt. *in Catilin. Cum ſtrenuo virtute, cum modeſto pudore certabat.*

§ 3. Τῆς μητρὸς | Mater *Domitia Calvilla.* Capitol. eadem & *Lucilla* eidem poſt dicitur: & *Domitia Lucilla*, Spartiano in *Did. Julian.*

Θεοσεβείς | Ita Timotheus ab Eunice matre aviáq; Loïde pietatem hauſiſſe perhibetur, Lucæ, *Act.* 16. 1. & Paulo, *ep.* 1. *ad Tim.* 4. 6. & *ep.* 2. 1. 5. & 3. 15. commemorantur & à Luca αἱ συνδιδύαι γυναῖκες. *Act.* 13. 50. Pronior nimirum cùm ad religionem, tum & ad ſuperſtitionem, ſexus ille ſequior. Perſius, *Sat.* 2. *v.* 31.

Ecce avia, aut metuens Divûm matertera——

& *Sat.* 5. *v.* 93.

Dum veteres avias tibi de pulmone revello.

De Antonino Pio à quo adoptatus, exquiſitiùs paulò *l.* 6. § 30. ὡς θεοσεβὴς χρεὼς θεοσεβεστέρας.

Καὶ μεταδοτικὸν | quod Apoſt. *ad Tim. ep.* 1. 6. 18. εὐμεταδότους εἶναι, *largiri promptum*: & Marc. *infra* § 14.

Καὶ τὸ ὅλη ἐννοίας μηδὲς τοιαύτης | *Abſtinere non à perpetrando tantùm ſed ab intendendo malum.* Caſ. meliùs Xyl. *à cogitando.* quod ampliùs eſt. poteſt enim cogitare quis, quod non intendat tamen. Vid. § 9. Idem valent, ἐπὶ ἐννοίας τινος γίνεσθαί τινα, ἐννοεῖν τινος γίνεσθαί τινι, & ἐννοεῖν τι τινα, *cogitare aliquid aliquem.* Eſt autē hoc ſanè religionis peculiare cumprimis, cogitatorum etiam religionem habere. Tertull. *in apol. c.* 36. dogma Chriſtianum referens; *Malè velle, malè facere, malè dicere, malè cogitare de quoquam, ex æquo vetamur.* Et Minutius in Octav. *Apud nos & cogitare, peccare eſt.*

Nam ſcelus intra ſe tacitum qui cogitat ullum,
Facti crimen habet.——Juvenal. *Sat.* 13. *v.* 209.

impurâ ſcil. *mente, licèt purâ manu*: ut Apul. *in apol.* Quin & quod Thales, autore Laërtio, quærenti, Εἰ λήσει θεὸς ἄνθρωπον ἁμαρτών, reſpondit, Ἀλλ' οὐδ' διανοούμενον, *Nec cogitata numen latere poſſunt.* Idémq; cum primis diſcendum proponit Epictet. *diſſert. l.* 2. *c.* 14. Μαθεῖν δεῖ φεύγειν τοῦτο, ὅτι δεῖ θεὸς· καὶ φεύγοεῖ φύσ ὅλων· καὶ ὑπ ἔστι λαθεῖν αὐτὸν, οὐ μόνον ποιοῦντα, ἀλλ' οὐδὲ διανούμενον, ἢ ἐνθυμούμενον. Socrates (Xenophonte referente, *memorab. lib.* 1.) πάντα θεοὺς οἰόμενα τὰ τε λεγόμενα, καὶ φερόμενα, καὶ τὰ σιγῇ βουλεύμενα. & Juſtinus *apolog.* 2. Θεὸν ἀδύνατον λαθεῖν τι, οὐ μόνον φερόμενον, ἀλλὰ καὶ βουλεύμενον. Nimirum ut Clem. Alexand. *pædag. l.* 2. *c.* 10. Λήσεται ἴσως τὸ αἰδοῖον φῶς τις· τὸ δὲ πάντων, ἀδύνατόν ἐστι λαθεῖν. ἢ, ὡς Ἡράκλειτος, τὸ μὲ δῦναι ποτε πῶς ἄν τις λάθοι; imò, πῶς ἄν τ λάθοι; Quod Iſidorus *Peluſ. l.* 4. *ep.* 47. Τὸν ἀκοίμητον ὀφθαλμὸν οὐδεὶς λήσει, οὐδὲ λήσει. Siquidem, *Nihil Deo cluſum eſt, intereſt animis noſtris; & cogitationibus mediis intervenit.* Senec. *ep.* 83. quò reſpexerit forſan Minutius in Octav. ubi dixit, *Deus autor omnium, ac ſpeculator omnium, à quo nullum poteſt eſſe ſecretum, tenebris intereſt; intereſt cogitationibus, quaſi alteris tenebris.* Vide *l.* 6. § 30. & *l.* 12. § 2.

Τὸ λιτὸν καὶ πλὼ δίαιταν | Laudat & in Marco pariter Ariſtides, βίου εὐκολίαν, καὶ διαίτης εὐτέλειαν. Eam Chriſticolis commendat & Clemens Alex. *pædag. l.* 2. *c.* 12. his verbis, Παρακλητικὸν τοίνυν λιτότητα ἀκακίζειν τὸν Χριστῷ καθοδίσαι. τῷ ὄντι γὰρ ἡ λιτότης ἀμαυρύνει φερομένους, ἐξιοῦσα τὰς πλεονεξίας, καὶ διὰ φῶς πυκνότητι πλὼ ὑπὸ φῶς περιττῶν κομιζομένη χρείαν. τὸ γὰρ λιτὸν, ἢ καὶ τύφωμα ἀμφαίνει, ὑπ ἐξέχει, οὐδὲ κατά τι ὀγκᾶται ἢ τυπᾶται· ὁμαλὸν ἢ ὅλον, καὶ λεῖον, καὶ ἴσον, καὶ ἀπερίσπαστον, καὶ ταύτῃ ἡσυχὴν ὄζειν. quo loco forſan pro τυπᾶ) Clemens τυφᾶ) ſcripſerat. Vide quæ de Pertinace ex Herodiano poſt paulò exhibentur.

Τῆς πλουσιακῆς διαγωγῆς | Πλουσιακὸς dictum eadem

dem analogiâ, qua Ἀγοραῖος, pro quo vulgo Ἀγορανῖος dicitur, *ad divites pertinens*, sive *divitibus solennis & familiaris*. Neq; enim H. Stephano, qui idem quod πλέους vel πλήρης potiùs, esse vult, possum assentiri: malimq; *opulentos* quam *opulentiam*, cum Xyl. & Cas. *comitante* sive *consequente*, vertere. Est enim à πλέος, non à πλοῦτος, efformatum. Διαχεῖλιοι autem πλουσιακὸν Marcus dixit, quod δεῖγμα πλουσιακὸν Plutarch. *de avarit.* pompam illam epularum sumptuosam ac magnificam, quæ apud ditiores exhiberi solet. At Alexis apud Athenæum *l.* 13. πλουσιακὴν κρηδὼν etiam *mollitiem* dixit versibus illis, quos Casaub. feliciùs quàm Stephanus restituit.

§ 4. Τῷ φορπάτορι. | *Prævus paternus, Annius Verus; maternus, Catilius Severus.* Capitol. illum opinor hîc voluit.

Τὸ μὴ εἰς δημοσίας διατριβὰς φοιτῆσαι | Τὸ μὴ εἰς δημοσίας, sive τὸ εἰς δημ. &c. negativâ prorsus expunctâ legit Meric. Casaub. ductus illis præcipuè Jul. Capitolini verbis, *Frequentavit & declamatorum scholas publicas.* Quod est idem prorsus cum eo, quod de se Marcus istic. De Pertinace Herodian. *l.* 2. Οὗτος γὰρ μέτριος καὶ ἰσόπρως ὢν, οὐκ ἐκ τῶν ἰδίων αὐτῷ ἦν μεμερισμένον ὄντα, μήτε εἰς τὸ βασίλειον αὐλὸν ἀναγαγεῖν, ἀλλ' ἔν τε τῇ πατρῴᾳ μένειν οἰκίᾳ, καὶ εἰς τὰ συνήθη φοιτῶντα, διδασκαλεῖα καὶ γυμνάσια, ἐᾶσαι δόντα, ὁμοίως τοῖς λοιποῖς παιδεύεσθαί τε καὶ πάντα πράττειν, ἁρμοῦν ἦν πομπικὸν παρεσκευασμένον βασιλικόν. Ὅτι οὐκ τὰ τοιαῦτα δεῖ ἐπιτηδῶς ἀναλίσκειν. | ἐπιτηδῶς ἀναλίσκειν potest esse, vel *promptè, alacriter*; sic enim Hesych. ἐπιτηδῶς, σπουδαίως, *vel studiosè, vehementer.* Suid. ἐπιτηδῶς, ὁλοψύχως, vel *impensè, prolixè.* Pollux, ἐπιτηδῶς, ἀφθόνως, quod & pro ἐπιτηδῶς Phrynicus substitui monet. Vult certè Marcus fieri contra planè quam Scoptica illa Cratetis Thebani, quam Laërtius exhibet, Ephemeride;

Τίθει μαγείρῳ μνᾶς δέκ', ἰατρῷ δραχμήν·
Κόλαπι τάλαντα πέντε, συμβούλῳ κανοῦν·
Πόρνῃ τάλαντον, φιλοσόφῳ τριώβολον.
Coquus minas decem, medicus drachmam ferat;
Talenta quinque scurra, fumum consulens;
Scortum Talentum, philosophus triobolum.

aut quam suo seculo fieri solitum non sine stomacho monet Juvenalis *Sat.* 7. quo loco, post impensas in ædificia extruenda exornandáque immensas enarratas hæc subjicit:

Quanticunq; domus, veniet qui ferculo ductè
Componit, veniet qui pulmentaria condit.
Hos inter sumptus, sestertia Quintiliana,
(Ut multum) duo sufficient. res nulla minoris
Constabit patri quàm filius. cui hic scil. erudiendo conducitur. Hîc autem ratione se tutabatur Aristip. quòd à discipulis pecunias mercedis loco vel exigeret, vel acciperet saltem notatus: ἀργύριον λαμβάνων εἰπὼν, ὄχ ἵνα αὐτὸς χρῶτο, ἀλλ' ἵνα οἱ δοῦν εἰς ἵνα δεῖ χρῆσθαι τοῖς ἀργυρίοις. refert Laërt. *lib.* 2. Quin & de Alexand. Gramm. pariter Aristides: ἐπὶ μὲν τοι τέχνης οὐκ ἠρώτησε λαμβάνων· ἐδίδου δ' αὐτῷ λυσιτελεῖν τοῖς νέοις μαθημάτων εἵνεκα τολμᾶν περὶ αὐτῶν. Et Libanius *in apolog.* Τὸ μὲν δοῦναι, ῥᾳδιουργίας ποιεῖ. τὸ δὲ ἐξοῦναι περὶ τοῦ λαβεῖν, ἀεὶ περιόντως ἐπαναστῆναι λαμβάνειν. ὃν γάρ τις ἡδονῇ πιμπλῇ, ταῦτα οὐκ ἀλγεῖ μὴ κλαύσας. Nec incelebre illud à Philostrato laudatum Damiani Sophistæ dictum, cum mercede data neutiquam vulgari, Aristidem Adrianúmq; Rhetores audivisset, Πολλοῦ ἥδιον ἐς τοιαῦτα δαπανᾶν παιδικὰ, ἢ ὃς καλὸς τε καὶ καλὰς ὤνητο ἔνιος. Laudantur Principes hoc nomine, Alexand. Macedo, qui præterquam quod in Philosophos Anaxarchum, Xenocrat. Callisthenem, alios, munificus admodum extitit, in unam illam Stagiritæ animalium historiam octingenta talenta dicitur contulisse. ut Athen. *dipnos. l.* 9. Vespasianus, qui licèt alioqui pecuniæ avidior, *ingenia & artes vel maximè fovit, primúsq; è fisco Latinis Græcisq; Rhetoribus annua centena constituit*, Sueton. *l.* 10. *c.* 18. Anton. Pius, qui *Rhetoribus & Philosophis per omnes provincias & honores & salaria dedit.* Capitol. in *Pio.* quod & ab Alexan. Severo, quem post Marcum nostrum summæ suspiciendum Suidas censet, & *continuatum & dilatatum*, autor est Lamp. Marcus ipse, qui & Philosophos omne genus δῆμοι μυρίας profitentes Athenis instituit, uti ex Lucian. & Philostr. *ad Capitol. Pium* docet Cl. Salmasius. Nec tacendi videntur, aut M. Scaurus civitatis princeps, qui *Lutatium Daphnidem Grammat.* IIIMDCC (vel ut Budæus, *de asse* CCCMDCC) *sestertiis emerat, pretio hominis in servitio geniti maximo ad hanc diem*, inquit Plin. *l.* 7. *c.* 39. quanquam à Q. Catulo, & *ducentis millibus nummûm emptum, ac brevi manumissum*, apud Suetonium habetur *de illustr. Gram. c.* 3. Aut Leo Macelles, qui cùm annonam Eulogio Philosopho dari præcipienti, dixisset Eunuchus quidam, in milites potiùs ista esse insumenda, respondit; Εἴθε γένοιτο ἐπὶ τῶν ἐμῶν χρόνων, ὥστε τὰ ἅλις στρατιώταις εἰς τοὺς διδασκάλους παρέχεσθαι. *Utinam meis id temporibus contingeret, ut militum stipendia ad doctores transferrentur.* Suidas. Cæterùm nolim omissum, quod doctiss. Patr. Junius pro εἰς τὰ τοιαῦτα, suspicatur εἰς τοὺς τοιούτους legi debere: utrumvis ceperis, eodem redibit: *in istiusmodi, vel homines instituentes*, vel *instituta* ipsa.

§ 5. Τῷ τροφεῖ | *Educatorem suum mortuum flevisse* Marcum, refert Capitolinus. Verùm is quis fuerit nullus dicit. Vide *infrà ad* § 8.

Μήτε θεατιανὸς, μήτε βενετιανὸς | Aurigarum factiones *Prasina* & *Veneta*, à vestium, quas habebant, coloribus sic nuncupatæ, de quibus videndi Tertul. *de spectac. c.* 9. Cassiodor. *Var. l.* 3. *ep.* 51. & Onuphr. *de Lud. Circens. c.* 10. De L. Vero Marci consorte, Capitol. *Amavit & aurigas, Prasino favens & Volucri equo Prasino aureum simulacrum fecerat,*

quod ſecum portabat. at Venetæ contra Vitellium, qui *quoſdam de plebe, quod Venetæ factioni clarè maledixerant, interemit.* Sueton. *l.* 9. *c.* 14. Marcus quod hiſce ſe neutiquam immiſcuerit, educatori ſuo, quiſquis is fuerat, acceptum refert. Plin. jun. 9. 6. de Circenſibus populóq; ad eos ſpectandos confertim jugiterq; confluente locutus. *Si tamen*, inquit, *aut velocitate equorum, aut hominum arte traherentur, eſſet ratio nonnulla: nunc favent panno, pannum amant: & ſi in ipſo curſu, medióq; certamine, hic color illuc, ille huc transferatur, ſtudium favórq; tranſibit, & repentè agitatores illos, quos procul noſcitant, quorum clamitant nomina, relinquent. tanta gratia, tanta auctoritas in una viliſſima tunica; mitto apud Vulgus, quod vilius tunicæ eſt; ſed apud quoſdam graves homines.*

Παλμυλάριος ὁ σκυτάριος | Παλμυλάριος, *Palmularius.* Meurſ. *in Gloſſ.* & Παλμυλάριον, ὄνομα χύριον, Suidas. quod idem & de Βερπαρὸς pronunciat. falſus uterque. Eſt enim Παλμυλάριος *Parmularius*, literâ aſperiore in leniorem immutatâ, ut κοριάννον, *coriandrum*, κολίανδρον· *farcimen*, φαλλίμιον· *barca*, βάλλα· *cardinalis*, καλδιάριος· κελσαν, κλίσαν, *clibanus*; λείριον, *lilium*; γαργαρεὼν, γαργαλεὼν, *gurgulio*; μυρμίρων, *myrmillo*: nec eſt proprium perſonæ, ſed ſectæ ſtudiiq; vocab. ſicut reliqua quæ iſtîc ſimul recenſentur. *Parma*, ſive *parmula* & *ſcutum*, inter arma gladiatoria, illa Thracum, iſtud Samnitum; utì ex Feſto & Livio docet Lipſius in *Saturnal. l.* 2. *c.* 9, & 11. Martialis magnitudine maximè diſcrepâſſe docet, *l.* 14. *epig.* 213.

Hæc quæ ſæpe ſolet vinci, quæ vincere rarò,
Parma, tibi ſcutum pumilionis erit.

& Nonius, *Parma ſcutum breve.* Quanquam Parmæ militares benè magnæ videantur fuiſſe. Polyb. *de diſcipl. Rom.* Περιφερὴς δ' ἐστὶ τὸ χύμα, τελπιδον ἔχει τὸν διάμετρον. Et de Velitibus Liv. *l.* 38. *Hic miles tripedalem parmam habet.* σκυτάριος *Scutarius.* Xylan. & σκυτάριος, *ſcutarius, ſcutatus.* Meurſ. in *Gloſſar.* eandem ſcripturam agnoſcit & Suidas in Περσονάριος. quod ſi ſequimur, alterius factionis ſtudium deſignabitur, cui *ſcutum* parmæ loco fuerit. Verùm Lipſius hîc non σκυτάριος ſed σκυτάριος legit, ubi ſuprà *c.* 24. Ita *Parmularius*, qui Thracibus, *Secutorius* ſive *ſecutorianus, qui ſecutoribus favebat*; de quibus videri poterit Lipſius idem *ib. c.* 7. Martialis *l.* 9. *epig.* 70.

Vincenti parmæ cum ſua turba favet.

Hos autem Parmularios nuncupatos ex Sueton. diſcimus; qui *l.* 12. *c.* 10. *patremfamiliâs quendam, quòd Thracem Myrmilloni parem, muneratio imparem dixerat*, refert à Domitiano *canibus objectum cum hoc titulo, impiè locutus Parmularius.* Ad quod facinus reſpexit in *Panegyr.* Plinius ubi dicit, *Jam quàm libera ſpectantium ſtudia? quàm ſecurus favor? nemini impietas, ut ſolebat, objecta, quòd odiſſet gladiatorem. nunc ſpectator ſpectaculum factus, miſeras voluptates unco & canibus expiavit.* Marcus ergo nulli gladiatorum factioni addictus: contra planè quam filius, imperii paterni, non & inſtituti, hæres; qui, ut Lamprid. *gladiatoribus convixit, & gladiatorem ſeſe perfectum exhibuit: Secutoribus* cum primis tam impensè favens, ut (Dione autore) eorundem armaturâ uteretur, & inter triumphalia nomina geſtiret audire, Περσονάλος Σκυτέων· qua de voce videatur, poſt Lipſ. & Scalig. V. Cl. Salmaſ. *in Lamprid.*

Τὸ αὐτοχειρὸν | *Manibus propriis operari*; ſive *operi manus ipſummet admovere*, ſuſq; id nonnunquam manibus exequi, quod alienis ſi vellet, poterat. De Danao Lucianus *dial. marin.* 6. Σκληραγωγεῖ τὰς θυγατέρας, αὐτοχειρίαν διδάσκει. Catonis majoris τὸ αὐτοχειρίαν prædicat Plutarchus, μὴ σφᾶς ἐλαττῶν ἐργάζεσθαι ſoliti. De Quintio Dictatore apud Suid. autor innominatus, τὸν αὐτοχειρὸν ἡγάπα βίον. Pacatus *paneg. Theodoſ. Detrahit laudem patientiæ inopia; majoris exempli eſt labor ſine neceſſitate.* Laus ea Tranjani apud Suid. ex autore incerto, Καὶ ἐζήλωτο αὐτὸς πάντα τοῖς ἄλλοις ὅπου τινα ποιεῖς. At verò mollitiem hominum, qui alienis ad omnia manibus utuntur, falsè tetigit Cynicus, qui (referente *l.* 6. Laërt.) ex his quendam à famulo calceari conſpicatus, dixit, ὅπου μανδεῖς εἶ, ἂν μή σε χὴ ἀναμύξῃ; τοῦτο δ' ἔχει παρὰ φύσιν σοι τὰς χεῖρας, *Nondum ſat beatus es, niſi te alter etiam emungat* (non utì Eraſm. reddidit, *abſtergat*) *quòd ſi mancus fueris, futurum eſt.* id q^d de Ariſtagora ſuſpicata eſt Gorgo puella Lacæna, quem cùm idem factitare animadverteret, ad patrem (Cleomenes is erat) converſa, Πάτερ, inquit, ὁ ξένος ἅτος χεῖρας οὐκ ἔχοι, *Pater, hoſpes iſte manibus careret.* Plut. in Apoph. Itaq; adulatoriè nimis Conſtant. Panegyriſt. *Deceat te, Imperator, hoſtem ferire? imò non deceat laborare.* De Imperatore nim. cenſuit, quod de Deo ſenſit, qui Ariſtotelis nomen præfert, Autor *de Mundo c.* 6. Μὴ αὐτοχειρὸν ἄγαν· μήτε κάλλον μηδὲ εὐσημον αὐτοχειρὸν τὸ ὅλη γῆς· τοῦτο γὰρ οὐδὲ ἀνθρώπων ἡγεμόσιν ἀρμόττον, πολὺ δὲ τοῦ τυχόντος ἐφεστὸς πρᾶγμα. Quod Apul. ſic αὐτοχειρίαν, *Non ut orbem manibus ſuis inſtruxerit: talis quippe humilitas dejecti & minus ſublimis officii; nec cum homine quidem convenit qui ſit paululum conſcientiæ celſioris, qualis militiæ principes, & Curiæ proceres, & urbium ac domorum rectores, ut id ſuis manibus factum velit, quod ſit curæ levioris.* Atqui de Deo nos aliter docent literæ ſacræ, etiam τὰ ὅλη γῆς αὐτοχειρὸν non dedignari prorſus; etiamſi ad plurima exequenda creaturarum miniſterio utatur. Quin & apud Hom. (qui id Heroibus ſuis dedecori non eſt futurum opinatus) αὐτοχειρίαν πέφνε, ſúntq; αὐτοδάκτυοι, ut Euſtat. monet *ad Il.* 1. αὐτοχειρὸν Ulyſſ. & Achilles ipſe; αὐτοχειρὸν deprehenditur ab Ulyſſe Laërtes. quod obſervat Ælian. *hiſt. var. l.* 7. *c.* 5. eo utiq; ſemet exércent opere, quod in Cyro minore admiratus eſt Lyſand. apud Xenoph. in *Oeconomico*; & quo nihil

nihil regale magis huic visum refert in *Catone majore* Cicero, agri nempe colendi studio. De Pittaco notum est ex nænia muliebri, sive ἐκ τῆς φυλῆς ἐπωνυμίας, uti appellant Athenæus *l.* 14. Eustath. *ad Od. ι.* & Pollux *l.* 7. *c.* 33. § 8. (apud quem tamen *l.* 4. *c.* 7. § 1. ἐπωιδὸς φδὴ perperam est edit. quod *Carmen seculare* interpres reddidit) quam, dum molam versabant, quo laboris tædium tollerent, mulierculæ sibi accinebant. Eam Plutarc. in 7. *Sapientum Sympolio* nobis hanc exhibet. Ἄλει, μύλα, ἄλει· καὶ γὰρ Πιττακὸς ἀλᾷ, μεγάλας Μυτιλήνας βασιλεύων. Inde Theodorum Scholasticum objurgandi ansam arripit Isidorus Peluſiota *l.* 1. *ep.* 470. Αὐτὸς μὲν ἐφύσησεν ἀγῆ πάνυ χαμαίπνοον ἐρεσθαι· ὁ Μυτιλήνας δὲ Πιττακὸς, καὶ τοι βασιλεὺς ὤν, τὸν μύλωνα νυτάζειν, καὶ ἐναρμόνιος γυμναζόμενος, καὶ τῷ ζοφερῷ ἐργαζόμενος. ubi vitiosè μύλωνα codices: nec ſaniùs interpres, *piſtrinum manibus ſuis extruebat.* imò, *in piſtrino ipſe operas obibat, ſimul ſeſe & exercens, & labore ſuo de victu proſpiciens ſibi.* Nam quod Theod. Zuingerus Theatri *vol.* 19. *l.* 2. *tit. de Mola,* Pittacum tradit molæ encomium conſcripſiſſe, quod ὀπωλέτου nuncupârit, quo autore dicat neſcio. apud Ælian. quem certè laudat *var. hiſt. l.* 14. nihil ejuſmodi comparet. queritúrq; Pictorius ad Marbod. *de gemmis,* molæ laudes poetam nullum celebrâſſe. De Romanis priſcis Seneca *ad Helviam, c.* 10. *Scilicet majores noſtri, quorum virtus etiam nunc vitia noſtra ſuſtentat, infelices erant, quia ſibi manu ſua parabant cibum.* Et mox, *Scilicet minùs beatè vivebat Dictator noſter, qui Samnitum legatos audit, cùm viliſſimum cibum in foco ipſe manu ſua verſaret.* Manium Curium Dentat. dubio procul intelligit: quanquam Conſul ille, non Dictator. *Cibum viliſſimum* quem dicit, γογγυλίδας fuiſſe refert, ex Megacle *de viris illuſtribus,* Athenæus *l.* 14. & Plutarch. *in Apoph.* i. e. *rapa,* ut ex *Annal.* Plin. *l.* 19. *c.* 5. *rapum,* inquit, *torrentem in foco inventum.* Hiſtoriam tangit & Cicer. *de repub. l.* 3. à Nonio laudatus, & in *Catone majore.* Nec peccare puto Athenæum, (quod Pet. Victorius cenſet, *Var. lect. l.* 10. *c.* 5.) cùm Sabinos dicit, quos Samnites illi. poteſt enim fieri, nec eſt vero abſimile, Sabinos Samnitibus in ea legatione junctos fuiſſe: cùm ex L. Flori *epit. Livianâ l.* 11. compertum ſit, Curium iſtum tam Samnitibus cæſis, quam & Sabinis victis, & in deditionem acceptis, bis eodem anno triumphâſſe.

Δυσγεύκτου διαλαβὴς | leg. Δυσγεύκτου. De Antonino Pio, *l.* 6. § 30. ὃς διαλαβὼν ἐκ ἐδέξατο. De Trajano idem Dio, διαλαβὴς ἤκουσε ὀλίγα δὲ. C. Caligulæ inter imperii exordia memoratu dignum dictum, facto etiam conſignatum, à Sueton. *l.* 4. *c.* 15. refertur. *Libellum de ſalute ſua oblatum non recepit, contendens nihil ſibi admiſſum cur cuiquam invi-ſus eſſet; negavítq; ſe delatoribus aures habere.* Præclarum & illud Domitiani, ab eodem in literas relatum, ſi in tenore cepto is perſtitiſſet, quod *fiſcales voluntias, magnâ ſummi antium pænâ repreſſit; adjecta voce illâ memorabili,* PRINCEPS QUI DELATORES NON CASTIGAT, IRRITAT. De Marco noſtro, qui hîc conſtans, Capitolinus, *Suffragatoribus non citò credidit, ſed ſemper diu quæſivit quod erat verum. Quin & calumniis quadruplatorum interceſſit, oppoſitâ falſis delatoribus notâ: delationeſq; quibus fiſcus augeretur, contempſit.* Optimè Menander à Stobæo tom. 2. *tit.* 42. adductus, & poſt Strobæum ab Ant. Meliſſ. *l.* 1. *c.* 53. & à Max. *coll. c.* 10.

Ὅστις ὑ διαβολαῖοι πείθηται τὰ πολλὰ,
Ἢτοι πονηρὸς αὐτὸς ὢν τοιοῦτος τυγχάνει,
Ἢ παιδὸς παιδὸς ἀσθενὴς γνώμην ἔχει.
Qui mentem addicit credulam calumniis,
Aut ipſe eſt prævis inquinatus moribus,
Aut vertè ingenio nil ſupra puerum valet. Grot.

§ 6. Διογνήτου | *Operam pingendo ſub Diogneto magiſtro dedit.* Capitol. Verùm de Diogneto iſto pictore, an philoſopho, an utroq; ejiam, videndi Joſ. Scal. *com.* ad *Euſeb. Chron.* & Cl. Salm. *ad Capitol.* Philoſophum certè Marcus ipſe nullus appellat; potuitq; Marcum ad philoſophiæ ſtudium impellere, monitâq; iſtiuſmodi eidem ſuggerere, etiâ qui philoſophiam non eſſet profeſſus. quanquam nec pingendi artificium quicquam impedit, quo minus & philoſophiam profiteretur, eadem ſaltem imbuêrit, cùm inter diſciplinas liberales *pictur.* olim haberetur; unde de Hil. Bithyno Eunap. in *Priſco,* ὡς ἦν τῇ γραφικῇ τῆς ἄλλης παιδείας καὶ γεωμετρικῆς ὕπο φιλοσοφήσαντα, ὅσα ἐν ἐπιδείξει ἐν ταῖς ἐκείνου χερσὶν ἦν Εὐφράνορος. quæ verba Hadr. Junius ſic reddidit: *In arte pingendi adverſus liberalium artium vacuos ita philoſophatus eſt, ut appareat in illius manibus non eſſe extinctum Euphranorem.* cùm debuiſſet potius ſic vertere, *Qui præter ingenuam, ſive liberalem, reliquam diſciplinam, in pictura quoq; ità verſatus eſt, ut per ejus manus Euphranor adhuc ſupereſſe videretur.* τὸ γραφικὸν τῆς παιδείας, eſt ἡ γραφικὴ παιδεία, *ingenua ſive liberalis diſciplina* φιλοσοφεῖν, *ſtudere, exerceri in ſtudio, exercitióve aliquo verſari.* Euphranor pictor nobiliſſimus, fictórq; idem ex Plinio notus ſatis, qui *l.* 34. 8. & *l.* 35. 11. videri poterit. Cæterùm in Hilario ſuperſtes, qua ratione dicatur, ex Fabio meliùs quam ex Plin. diſcas. Is *Inſt.* 12. *c.* 10. *Euphranorem admirandum fecit, quòd & cæteris optimis ſtudiis inter præcipuos, & pingendi fingendiq; idem mirus artifex fuit.* quod idem planè de Hilar. Eunapius.

Τὸ κενόσπουδον | Citat quædam hinc Suidas ſub vocabulo iſto. Plut. *de commun. notion. c.* 17. Τίς οὖν ἐζήλωσε τοῦ ἀνόητου τούτου σοφίσματος, τὸ κενόσπουδον ὀνομάσειας; ἃ γὰρ ἐπὶ τοῖς μικροῖς σπουδὴ μέμψιν φέρει. Ariſtid. in *Panath.* Si autem δεῖ μικροῖς, certè ἐπὶ κενοῖς multò magis. poſſunt enim μικρὰ eſſe, etiam quæ κενὰ protinus non ſunt. Sunt autem κενὰ ſive *vana* & *vacua,* & hoc nomine indigna in quibus

ſtudium collocetur, vel τὰ τῆς παιδιᾶς καὶ γέλωτος, *res ludicræ*. quo nomine Laco quidam Athenienſes notabat, quos dicebat, μεγάλα ἀμῶτάνειν, ἢ παιδικὰ εἰς ἢ παιδιὰν καταναλίσκοντας. Plut. *de glor. Athen.* ſive ὡς σωφρονεῖν τὴν πόλιν μὴ τοσαύτης παιδιᾶς παίζουσαν. Idem *Symp. l.* 7. *c.* 9. qui & rectè ſubjungit; Τῷ γὰρ ὄντι παίζοντα δεῖ παίζειν. Et Cato Maj. dicere ſolebat, τοὺς παιδίζοντας ἐν τοῖς γέλοιοις, ἐν τοῖς παιδικοῖς ἤδη καταγελᾶσθαι. Idem in *Apoph.* Itaq; Iſocr. *ad Demon.* § 23. μήτε δεῖ τὰ γέλοια παιδίζειν· μήτε δεῖ τὰ παιδικὰ τοῖς γέλοιοις χαίρειν. Vel etiam τὰ ἀσκηπὰ καὶ μάταια, quæ licet ſeria ſint, fructus tamen & emolumenti *inania* exiſtunt, quales ματαιοπονίαι illæ, quas commemorant damnántq; ſimul, Galenus, *hortat. c.* 6. & Fabius, *Inſt. l.* 2. *c.* 21. ἐν τῷ τέλει ὁ βιοφιλὴς, ut Iſidor. Pel. *l.* 3. *ep.* 185. quáſq; nihil eſſe aliud, quam χρόνου παρηλώματα, Ælian. pronunciat, *var. hiſt. l.* 1. *c.* 17. ſed & *triſtes* illæ *ineptiæ*, utì Cæcilius apud Senec. *ep.* 113. & *nugæ difficiles*, ut Martialis loquitur, *l.* 2. *epig.* 86. quas Seneca idem (licèt eiſdem ipſe indulgentior paulò, & in quibus Chryſippo nimius fuiſſe videtur) tantopere exagitat toties, *ep.* 45, 48, 49, 88, 106, & 111. & *de benef. l.* 5. *c.* 12. Vide *l.* 4. § 32. καὶ ἀσωμίδας. Optimè Plut. *de commun. notit. c.* 4. Ἄλλῳ δ' ὑδεὶ φιλοπόνῳ τὸν κυβοπαίδην ἀφορίζομεν ἐν τοῖς ἔργοις ὄντα πολλάκις, ἢ τῷ τὸν μὲν εἰς ἀνωφελῆ πονεῖν καὶ ἀδιάφορα, τὸν δ' ἄνευ τοῦ συμφέροντος, καὶ λυσιτελοῦς.

Τὸ ἀσκηπικὸν | Rectè: nec cur ἀσκηδικὸν legiſſe Xyland. velit Mericus noſter, cauſam ullam video: etiamſi τὸ πεδικὸν infrà § 15. legatur. at Suidæ codices iſtinc omnino corrigendi, qui ἀσκηπικὸν perperam exhibent: nam quod vir eruditus admitti poſſe exiſtimat; & ἀσκὸς τὸ ἱφιάλτειον ἤτοι ὀσκίδιον deducit, quaſi eis Marc. ex parte ſaltem animum adjecerit; nec Gram. ratio id patitur, quæ παρὰ τὸ ἱφιάλτης τὸ ἱφιάλτειον, (non τὸ ἀσκηπτὸν, quod ab ἀσκιάζω oritur,) & ἀσκαπικὸν deducit: nec præter tantùm, ſed contra prorſus, autoris ipſius mentem eſſe videtur. Οὐδὲ γὰρ ὑδιὰν συνουσίας καὶ γοητείας ὁ Μάρκος χαίρειν ἐῴκει. Jo. Xiphil. in *M. Ant. Neq; enim magorum conſuetudini aut præſtigiis deditum fuiſſe Marcum quiſquam meminit.* & ipſe etiam hoc loco id apertè diffitetur. qua ratione ſubnixus Xiphil. idem fabulam illam refutatum it à Dione allatam, de pluviis in aquar. penuria inſigni, Arnuphis magi procuratione impetratis, de quibus inf. ad huj. lib. calcem dicetur. Quin & ſcripturam receptam probat Joſ. Scal. *in Euſeb.* qui & *ad Dionis Claudiani*q; *vaniloquentiam conſodiendam, non poſſe telum teſtimonio hoc efficacius inveniri* autumat, *ſiquis omnem induſtriæ ſuæ vim intendat. Cui enim*, inquit, *potiùs quàm ipſi Marco de ſe ſcribenti, Magis nunquam fidem adhibuiſſe, & ab eorum vanitate ipſum averſiſſe Dionem?* Accedit quod Paulus in *Digeſt. l.* 48. *tit.* 19. *de pœnis*, *l.* 30. *Marcum*, ait, *reſcripſiſſe, in inſulam relegandos, qui aliquid facerent, quo leves hominum animi ſuperſtitione numinis terrerentur.* quod Modeſtini nomine laudat Iſ. Caſaub. *ad Capitol.* Chriſtianos autem quòd hoc loco à Marco notatos Mer. exiſtimat, fieri poteſt reverà ut ad illos etiam ſpectet illud δεισιδαιμόνων ἀνθρώπων: de quibus Tertull. *apol. c.* 32. *Dæmonas adjurare conſuevimus, ut illos de hominibus exigamus.* Latiùs tamen ſe extendere Marci verba, & ad Ethnicas ſuperſtitiones pertingere, etiam pater ipſius ὁ μαγείας cenſet. Verùm de iſtis utcunq; ſe res habuerit, τὸ ὀσκηπικὸν, cùm ſit planè vox nauci, nullà ratione hîc admitti meretur: nec cur ſcriptura recepta aut mutetur aut ſolicitetur, quicquam comparet. Xylandri lapſum geminum habes *infra* § 11. ὀσκῆσαι.

Περὶ δαιμόνων ἀνθρωπίνων | Hujus generis eſt ſuperſtitioſus mos ille, quo æris tinnitu luminaribus cœli laborantibus, utì rebantur ipſi, ſuccurrere ſolebant. Alex. Aphrodiſ. *probl. l.* 1. *p.* 46. Κινοῦσι γὰρ χαλκὸν καὶ σίδηρον, ὡς τοῦ δαίμονος ἀπολαύοντος διὰ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον οἱ φωσφόροι ἐκ ἐπιπλοκῆς τῇ γῇ ἀποῤῥοίας ἀγαθοποιοῦς, κωλυτικὰς τῶν φαύλων δαιμόνων. Pariq; ratione *Manes exigi* prodit Naſo *Faſt. lib.* 5.

Rurſus aquam tangit, Temeſæaque concrepat æra,
Et rogat ut tectis exeat umbra ſuis.
Cùm dixit novies, Manes exite paterni,
Reſpicit; & purè ſacra peracta putat.

Cui gemina planè Papicolarum ſuperſtitio, qui campanis tintinnabuliſq; pulſis dæmonas abigi credunt. Vide Paul. Girland. *de ſortileg.* & Hier. Magium *miſcell. l.* 4. *c.* 14.

Ὀρτυγοσκοπεῖν | At Suidas non ὀρτυγοσκοπεῖν, ſed ὀρτυγοκοπεῖν hîc legit. Id ludi genus Græcis familiare deſignat: de quo conſuli poſſunt Suid. *ib.* à Leopardo *l.* 1. *c.* 5. emendatus: Ariſtoph. Schol. *ad aves*, ab eodem laudatus: & Pollux *l.* 9. *c.* 8. à Meurſio *de lud. Græc.* adductus. Meminere Plato in *Alcibiad.* 1. Plut. *de legend. poet.* & Athen. *dipnoſoph. l.* 11.

Περὶ τὰ τοιαῦτα ἐπιθυμίας | *rebus iſtiuſmodi deditum*, ſive *addictum*, eſſq; nimiopere affectum eſſe. Vide ad *l.* 4. § 19.

Τὸ ἀνέκαθεν παῤῥησίας | De Marco Capitol. *Moderatè nonnullorum cavillationes ferebat: malè loquentium dictis, vel literis, vel ſermone, reſpondebat.* & de Marco Lucióq; pariter: *Adepti imperium ità civiliter ſe amba egerunt, ut lenitatem Pii nemo deſideraret, cùm eos Marullus ſui temporis mimographus cavillando impunè perſtringeret.*

Βακχὺς | *Bacchius* iſte quis fuerit, nuſquā comperio. neq; enim quenquā hoc nomine inter illos reperio, quib. Marc. noſter in diſciplinam ſe dediſſe perhibetur: Εὐτυχὴς forſan ipſe ſcripſerit, quod in Βακχὺς, literis fugientibus an confuſis, per exſcriptor. errorem

…m transierit. *Eutychius Proculus Sicensis* certè …Grammaticos Latinos, quibus Marcus usus est, …apitol. ponitur. Verùm in re tam incerta quid …certi? Vide *l.* 10. § 31.

Ἀνδρόνικον | Depravatum esse etiam nomen illud Casaub. *ad Capitol.* censet, & suspicatur *Androtion* posse reponi, quo *Magistro Musico ac Geometrâ* usus est Marcus. De *Basilide* haud minùs forsitan probabilis conjectura fuerit; quem Marco *præceptorem* quoq; extitisse, ex Eusebio autores sunt Geo. Monachus & Marianus Scotus.

Μαρκιανῷ | Quod si conjecturis indulgere libuerit, istic nihilominùs oboriri possit suspicio, pro *Marciano Metianum* substituendum; de quo Capitol. *Studuit & juri, audiens L. Volusium Metianum.* Ea porrò mutatio proclivior fuerit, si cum Casaub. non Metianum sed Mæcianum legerimus. *ex leg.* 17. *de jure patronatus.* ut τὸ Μαρκιανῷ ἀντὶ τῷ Μαικιανῷ irrepserit, deflexione planè leviſſimâ.

Τὰ γεγλυμμένα διαλόγους | Ingenii sc. & calami exercitandi causâ. Alioqui tangit hominem Epictetus apud Arrian. *l.* 2. *c.* 1. qui hoc tanquam re magnâ gloriabatur, Ἰδοὺ πῶς διαλόγους ζωπυρῶ. *Ecce quomodo dialogos componam.* Hinc autem *Dialogistam* Cassio Marcum dictum, referente Vulcatio, autumat Casaub. in *not. ad Vulcat.* Vide *ad* § 7.

Ἐν παιδὶ | *In puerili ætate*, Xyland. sive, *puer cùm essem.* phrasis insolens; nec illecta tamen. De Maximino Herodian. *l.* 6. Περίεργον μὲν ἐν παιδὶ ποιμαίνων, &c. pro quo Lucian. etiam ἐν παιδὶ dixit, in *Necyomantia.* Ἐγὼ γὰρ ἄχρι μὲν ἐν παισὶν ἦν. quanquam ibi ἐν παισὶν εἶναι potest verti, *inter pueros versari, è puerorum numero esse.* Sed eodem planè modo Philostr. ἐν μειρακίῳ dixit *in Hermocrate Sophista*, ὃς μικρὸν δεῖσαν ἐπ' αὐτῷ τῷ Καλλιστοῦ ἀφεῖναι ἐν μειρακίῳ ἀποθανόντι, *ut nec lacrymam emitteret Callisto ad mortem illius in adolescentia defuncti.* Observavit & Casaub. ad Athenæi *l.* 13. *c.* 8. Τὰ παῖς pro ἥλικα παιδικὰ usurpatum ab Hermesianacte Colophonio in *Elegia* illa quam *in Leontium* meretriculam composuit, ubi inter alia de Hesiodo,

Πολλ' ἔμαθεν, πάσας ὃ λέγων ἀνεγέλασε βίβλους
Ἴμμων, ἐν κεφάλῃς παιδὸς ἀναρχόμενος.

& in Praxinoë apud Theocritum *Idyll.* 15.

Ἵππον μὲν τὸν ψυχρὸν ἔφιν ταμίλισα Διδύμα
Ἐν παισίν. ——

quod Marc. *Evang.* 9. 21. παιδόθεν. *à puero*, i. e. *à puerili ætate.* Paul. *ad Tim. ep.* 2. *c.* 3. *v.* 15. ἀπὸ βρέφους dixit. Plato Hipp. maj. ἐν παίδων. ἐν παίδων ἀρχόμενος. quomodo Lucianus etiam, plurali usus numero, cùm de Demonacte solo, & Longin. in *de Fine*, apud Porphyr. in *Plotini vita*, cùm de se solo loqueretur. sed & quod ἐν μειρακίῳ Epicurus dixit, in ep. ad Idomen. ap. Laërt. *l.* 10. verbis illis Σὺ δ' ἀξίως τῆς ἐν μειρακίῳ φιλοσοφίας θεὸς ἐμοὶ ἦς φιλοσοφῶν, &c. id *ab adolescentia*, Cicero *de finibus*, *l.* 2. *Sed tu, ut dignum est tuâ erga me & philosophiam voluntate ab adolescentia susceptâ*, &c. Aliud tamen phrasis illa *ex puero*, apud Sidonium sonare videtur, ubi dixit *l.* 8. *ep.* 6. *Audivi eum adolescens, atq; adhuc nuper ex puero.* h. e. cùm nuperrimè *ex ephebis excessissem.* ut Ter. *And.* 1. 1. vel ut Cicer. *ad Brut. adolescentulus & penè puer.* Sidon. ipse *l.* 9. *ep.* 14. *adolescens, vel penè adhuc puer.* ut *ex* istic eam vim obtineat, quam in illis *Expræfectus, Exadvocatus*, &c. nec puerilem ætatem includat sed excludat potiùs.

Σκίμποδος καὶ δορᾶς | i. *Pro stratis grabbatulum & pellem, cæteraq; Græcanica institutâ; eorum nempe qui à Philosophis Stoicis instituebantur.* Casaub. *ad Pers. Sat.* 3. *v.* 53. faciunt huc quæ de Marco nostro Capitol. *Duodecimum annum ingressus habitum philosophicum assumpsit: & deinceps tolerantiam; cùm studeret in pallio, & humi cubaret, vix autem, matre agente, in strato pellibus lectulo cubaret.* quæ verba de *lectulis lucubratoriis, quibus pelle instratis philosophi studebant*, exponunt Casaub. & Salmas. de quibus vide sis illum *ad Sueton. l.* 2. *c.* 78. plenâ manu, vel etiam ὅλῃ τῇ δυλάκῃ congerentem, cui ego acervo adjiciam tantum illud Gellii ex *Noct. Att. l.* 19. *c.* 10. de Corn. Frontone; *Offendimus eum cubantem in scimpodio Græcienſi; circum undiq; sedentibus multis doctrinâ, aut genere, aut fortunâ nobilibus.*

Ἑλληνικῆς ἀγωγῆς | quam & παιδείαν Ἑλληνικὴν, Plut. in *Alex.* de Barsene.

§ 7. Ῥουσίκου | *Audivit & præcipuè Junium Rusticum, quem & reveritus est & sectatus, qui domi militiæq; pollebat, Stoicæ disciplinæ peritissimum, cum quo omnia communicavit publica privatáq; consilia.* Capitol. Alius ergo iste à Junio Rustico, cujus meminit Plutarch. *de curiositat.* quemq; Suetonius *l.* 12. *c.* 10. à Domitiano cæsum narrat, quod Pæti Thraseæ & Helvidii Prisci laudes edidisset, appellassetq; eos *sanctissimos homines.* Stoicus tamen uterq; unde priorem illum, quem & Plinius Arulenum, Regulus ille, ex Modesti elogio, *bipedum omnium nequissimus, Stoicorum simiam*, per contumeliam appellabat. Plin. min. *lib.* 1. *ep.* 5.

Τῷ χρῆσιν δοῆσθαι | Qua nimirum opus habent & præstantissimi quiq; unde & Basilius Cæsar, *ep.* 77. poscit à suis γεγμματα, εἴτ' ἐφάλλετο, ὀρθμὰ. ἐκ ἀγνοῦμεν γὰρ, inquit, μυρίοις σφάλμασιν ὑποκείμενοι, ἄνθρωποι ὄντες, καὶ ἐν σαρκὶ ζῶντες. Seneca *epist.* 6. *Intelligo non emendari me tantùm, sed transfigurari: nec hoc promitto jam aut spero, nihil in me supereſſe, quod mutandum sit. quidni multa habeam quæ debeant corrigi, quæ extenuari, quæ attolli? & hoc ipsum argumentum est in melius translati animi, quòd vitia sua, quæ adhuc ignorabat, videt. quibusdam ægris gratulatio fit, cùm seipsos ægros esse senserunt.* Epictet. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 1. Εἰ βούλει ἀγαθὸς εἶναι σεαυτῷ πίσθυσον, ὅτι καλὸς εἶ. Vide *ad l.* 11. § 39.

Σπλω σοφιστῆ | quem exagitat passim apud Platonem Socrates ille Sophistomastix: de quo & Plutarch. Τὸν ἡ τύφον, ὅσπερ καπνὸν τινα φιλοσοφίας τοῦ σοφιστὰς ἀποσκιδάσας, &c. *lib. de Socratis genio.* Vide *l.* 7. § 66. Hoc autem genus hominum Dio Prusqui & ipse tamen Sophista audit; nunc *Pavonibus* confert; *orat.* 12. Ταῖς ποικίλαις, δόξῃ καὶ μαθηταῖς ἐπαγομέναις, οἷον πτεροῖς. nunc *Spadonibus libidinosis: orat.* 4. Ὅτι μὲν οὖν διαφέρει σοφιστὴς ἀνδρὸς εὐτυχοῦς ἀκολάστου. τούτων γάρ φασιν οἱ ἀστρολογικώτατοι, ἄνδρας εἶναι καὶ ἑρᾶν ἧττον γυναικῶν, καὶ συγκαθεύδουσιν αὐταῖς, καὶ ἐσχολῆσθαι, γίγνεσθαι ἡ ὑδὲν πλέον, ὑδ' ἂν πάσας τὰς νύκτας καὶ τὰς ἡμέρας ζωῶσιν αὐταῖς καὶ παρὰ τοῖς σοφισταῖς πολλὰς εὑρήσεις γυναικοκοντας ἀμαθεῖς, πολὺ πλείους πλανωμένους ἐν τοῖς λόγοις, ἢ τὸν Ὀδυσσέα φασὶν Ὅμηρον ἐν τῇ θαλάσσῃ, καὶ σκέψασθαι εἰς ἅδου ἂν ἀφίκοιτο ἄνευ ἐκείνου, ἢ γνῶσίν τινος ἀγαθοῦ λέγων τε καὶ ἀκούων.

Μηδὲ τῶ σωιχάφειν | leg. forsan, μηδὲ τὸ σωιχ. alioqui contra Marci mentem sensus futurus est, si artic. τῶ ad ἐκλεγκτίωαι, quod proximè præcessit, retuleris. neq; enim probare possum, quod ad φαντασίας λαβεῖν referre videtur Cl. Casau. malim cum Mer. filio, qui sic legisse videtur, μηδὲ τῷ συγχάφειν, neq; conscribendo, vel neq; ut conscriberem. nisi fortean τῶ fuerit ἀντὶ τοῦ ὡς.

Ἡ σοφιστικὴ λογάεια διαλέγεσθαι | Colligit hinc Casaub. *ad hist. Rom. pœnituisse Marcum scripti* illius *dialogis comprehensi*, cujus meminerat *supra* § 6. quòd id genus scriptionis multa habeat φαντασιοπληκτικά, & *ad ostentationem comparata.* Citátq; idem sic Marci verba, Παρὰ P. τὸ λαβεῖν φαντασίαν τοῦ χρίζειν σοφιστικὴ λογάεια μὴ διαλέγεσθαι. Viderint alii. Certè aliud est exercitationis causà, aliud ostentationis & æmulationis, argumentum aliquod tractare. ut nè adjiciam, illud in ætate puerili factum, cùm adolescentis jam studia istic attingantur.

Φαντασιοκλήκτως ἀσκητὸν | Φαντασιοκλήκτως, Vocabulum, opinor, ἅπαξ λεγόμενον. quod nusquam certè alibi legisse commeminerim. Φαντασιοκλήκτως ἐπιδείκνυσθαι est *cum eo apparatu, eâq; ostentationis studio aliquid moliri atq; edere, ut in stuporem & admirationem summam spectantes audientesve conjiciat.* Ita φαντασία hîc eandem significationem obtinet, quam apud Lucam habet, *Act.* 25. 23. ubi Agrippa Rex, conjuge Regina comitante, μετὰ πολλῆς φαντασίας, i. *cum pompa insigni, speciosâq; admodum, sive splendidissimo, apparatu*, auditorium ingressus dicitur. Sed & apud Polyb. cujus vocabula solens usurpat Evangelista, in *Excerpt. l.* 16. de P. Scipione à Carthagine debellata reverso, μεγάλην ἔσχε συνέλευσιν τῇ φαντασίᾳ ἐπὶ τὸν ἄνδρα, *magnam speciem ejus pompa habuit.* quem locum adducit Cl. Casaub. in notis ad *N. T.* Cui adjici possunt & illa à Camerario laudata, ex Posidonii narratione de Athenione apud Athenæum *l.* 5. Ἄνθρωπος ὑδὲ Ῥωμαίων ἐν πομπῇ φαντασίας μετὰ χιλιάδων τῶν Ἀσιατικῶν, *venit cum apparatu*, vel *tanta cum ostentatione.* ex Hippocrate, ἀεὶ εὐχημ. ποιέειν ἢ πρήσσειν μηδὲν αὐτὸς ἀειράμενος. μηδὲ κατὰ φαντασίην, *nihil curiosè, vel ostentatorie facere.* ex Aristotelis *Rhetor. l.* 3. *c.* 1. Ἅπαντα ταῦτα φαντασίαν ἔχειν, *hæc omnia ad pompam & speciem tantum faciunt.* inde Clementi, *Pædag. l.* 3. *c.* 1. κόλλυβον φαντασιῶδες, *forma*, sive *decor ostentatorius*, sive *ostentationi expositus.* Et φαντάζεσθαι verbum, apud Herodotum *l.* 7. ubi Artabanus Xerxi, τὰ ὑπερέχοντα ζῶα κεραυνοῖ ὁ θεὸς, ὑδὲ ἐᾷ φαντάζεσθαι, *neque patitur efferre & ostentare se*; quomodo plumis expansis pavi solent. Sed & τὸ ἐμφαντάζόμενα Marco nostro *l.* 2. § 12. Vim vocabuli optimè explicabit nobis Dio *de Regno*, ubi Tyrannos ait, θαυματοποιεῖν ὡσὰ ἐκπλήξει φαντασιώδεις, *quasi miracula edant, cum aspicientium stupore visendos se præbere*; & ampliùs adhuc, si pro φαντασιώδεις φαντασιοδεῖς dixisset. De exercitiis autem ad ostentationem adhibitis Epictetus in *dissertat. l.* 3. *c.* 12. Τὰς ἀσκήσεις ὑδεὶ δὲ ἧσσ παρὰ φύσιν καὶ ἀβλαβῶν ποιεῖσθαι ἐπεί τοι ἧσσ θαυματοποιῶν ὑδὲν διοίσουσι οἱ λέγοντες φιλοσοφεῖν. δύσκολον δέ γε καὶ τὸ δεῖν χειμῶνα φέρειν ὑ μόνον δύσκολον, ἀλλὰ καὶ ἐπιπόνδυσον. τούτου ἕνεκα δεῖ καὶ ἡμᾶς μελέτην, δεῖ χειμῶνα φέρειν· ἢ φύσις ἰσάνεμον, ἢ ἀνδρείας πεῖραν λαμβάνειν; ὑδαμῶς· ὥστε ἐστὶ τὸ δύσκολον πᾶν καὶ ἐπιπόνδυσον, ἐπιτήδευσις ἐσὶν ἀσκήσεως· ἀλλὰ τὸ φέρειν τῷ γεγυμνῶσθαι ἐπονηδῶς· τί δ' ἐστὶ τὸ γεγυμνῶσθαι ἐπονηδῶς; ὀρέξει καὶ ἐκκλίσει ἀκωλύτως ἀναστρέφειν. Quod autem dicit, ἀνδρείας πεῖραν λαμβάνειν, Diogenem Cynicum notare videtur, qui *gelu cunctis rigentibus, statuas æneas inspectante populo circumjectis brachiis amplecti* solebat. Laërt. *l.* 6. Καὶ Δία μὲν ἐν τῷ ψάμμῳ ζεῦξις ἐκυλινδεῖτο χειμῶνος ἢ ἀνδρείας ἕνεκα γυμνούμενος· παλαίοντα ἑαυτὸν συνεσκόει. Itaq; vanitatem hominis perstringens Plato, cum aliqua ἀποκεκινυζόμενος, i. *gelidâ undâ perfusus* in turba media consisteret, miseranti populo, εἰ βούλεσθε, inquit, αὐτὸν ἐλεῆσαι, ἀπίστε. *Si misereri vultis illius, discedite.* Sed & alii hac ratione tolerantiæ gloriam ambiebant; uti ille apud Plut. in *apoph. Laconic.* cui Spartanus, ὑκ ἀλγεῖν, *dolorem inde percipere ullum neganti*, τί οὖν μέγα ποιεῖς; *quid ergo*, inquit, *magni facis?* Subjungit autem prioribus illis Epictetus, Ὅσοι τῷ σώματι περιόδατοι ὑπὸ ἧσσ γυμναζόντων αὐτὸ, ἂν μὲν ᾖ ἐν τι ῥίπτῃ πρὸς ὄρεξιν καὶ ἔκκλισιν, εἶη ἂν καὶ αὐτὸ ἀσκητικόν. ἂν ᾖ πρὸς ἐπίδειξιν, ἔξω γενδικός ἐσὶν, (quod Plutarch. ἔξω βλέπων dixit; vide *ad l.* 9. § 29. quanquam leg. forsan, ἔξω γενδικός ᾖ, *sunt ejus qui extra promineat*, Volph. ut cum sequentibus cohæreat aptiùs) καὶ ἄλλο τι θηριώδες, καὶ θεατὴς ζητοῦντος τοῦ ἐρᾶσθαι ὡς μεγάλου ἀνθρώπου. Concludit deniq; dissertationem suam Apollonii cujusdam monito, ὅτι ὅταν θέλῃς σαυτῷ ἀσκητὴν,

τοῦ, ἀλλὰ τοῦ ἀντικειμένου, ἐφέλκυσαι βόρχορον ψυχῇ, ἢ ἔκχεαι, ἢ μηδενὶ ἔπῃς. Apollonii verò ἄτι[2], quisquis is fuerit, (vix enim crediderim esse, de quo proximè Marc[9]) dictū, videtur librariorū incuriâ perveniſſe ad nos minùs ſincerum. nec ſatis animo facit illud ἐφέλκυσαι βόρχορον ψυχῇ. cogitabam aliquando βόρχορον illud expungendū, vel etiam uſum forſan Apollonii verbo βορχόω, quod ἀπὸ τῆς ῥοφῆσαι poſitum in *problemat.* Ariſtoteli tributis 17. 9. 3. verbis illis, τὸ μὴ πίνειν, ἀλλὰ βορχόωσι. ut dixiſſe poſſuerit, ἐφελκύσας βόρχορον ψυχῇ. Verùm Etymol. quem Favorinus tranſcripſit, Βόρχος eſt ὀλίγον πόμα. & Heſychio, Βόρχος, ῥόφημα. βόρμα, opinor. *Sorbitio*, pro eo quod ſorbetur. hoc ſi admiſerim[9], nihil mutato erit opus. *Frigidæ*, inquit, *aliquantulum ſorbillando ſumas, & nemini dixeris.* Epictetus ipſe *lib. ejuſd. c.* 18. Ὅταν τις ὕδωρ πίνῃ ἢ ποιῇ τι ἀσκητικὸν, ἐν πάσῃ ἀφορμῇ λέγε αὐτὸ σεαυτῷ πάντας, Ἔχε ὕδωρ πίνε. διὰ τοῦτο ὕδωρ πίνεις, διὰ τὸ ὕδωρ πίνειν; ἀνθρωπε, εἰ σοι λυσιτελεῖ πίνειν, πίνε· εἰ δὲ μή, γελοίως ποιεῖς. εἰ δὲ συμφέρει σοι καὶ πίνειν, πίνε. Οὕτως, ἵνα ἀεχεῖ τὸ μηδὲν ἁλγεῖν, ἂν μὴ πεύσῃ; Quin & vitium hoc corrigens, *enchir. c.* 45. Μηδ' ἂν ὕδωρ πίνῃς, ἐν πᾶσι ἀφορμῆς λέγε ὅτι ὕδωρ πίνεις. κἂν ἀκαίρως ποτε σφόδρα θέλῃς, σαυτῷ, καὶ μὴ τοῖς ἔξω, μὴ πρὸ ἀνδριάντος φλαμβάνε· ἀλλὰ [καὶ] δίψῶν ποτε Σωσθενεῖ, ἐπίασαι ψυχεῖ ὕδατος καὶ ἔκπιον, καὶ μηδενὶ εἴπῃς. ἐπίασαι ψυχεῖ ὕδατος hic dixit, quod illic ἐφέλκυσαι βόρχορον ψυχεῖ. quanquam iſtic non tam moderationis, quàm tolerantiæ exercitiū inſinuari videtur, cùm de expuendo, non demittendo illud ſubjiciat. quomodo hydropicos qui curant, aquâ illos os colluere permittunt, quam demittere tamen prohibent. De ſtatuis amplexandis quid voluerit, ex ſupra dictis patet ſatis. Quod eò magis moneo, quia Simplici[9] iſtic ab Epicteti mente quàm longiſſimè aberravit. Vide Ariſtid. *in Eteon. ad l.* 9. §. 29. vide & *l.* 9. § 12.

Ἐνεργητικὸν | ut ἐνεργητικὸν, *infrà* § 14. ſed ἐνεργητικὸν, Xyland. optimè, opinor. ἐνεργητικὸν ἀνδρὸς ἐπιδείκνυσι, bifariam poteſt intelligi: vel de eo, qui *occupatiſſimum eſſe ſe ſimulat*, & qui *multis variiſq; negotiis diſtineatur*: vel de eo qui *virium roboriſq; corporei oſtentandi gratiâ ſeſe exercet.* Nos Anglicè ſic diſtinguimus, ut alterum dicamus A man of action, h. e. *actuoſum*; alterum, An active man, quaſi *activum* dixeris. Prioris generis fuit Attalus ille, de quo Martial. *l.* 1. *epigr.* 80.

Semper agis cauſſas, & res agis, Attale, ſemper:
Eſt, non eſt quod agas, Attale, ſemper agis.

de quo eodem videndus & idem *l.* 2. *epigr.* 7. Sed & Juridicus ille, de quo feſtivè Chaucerus noſter in *fabulis* ſuis quas *Cantuarienſes* indigitavit,

A buſier man than he no where there nas:
And yet he ſeemed buſier than he was.

Notat vitium hoc Seneca *ep.* 62. *Simulant occupationes, & augent, & ipſi ſe occupant.* Notat & Marcus noſter, *infra* § 12. ubi morem tangit quorundā, qui, vel cùm ad ſuos ſcriberent, vel ab eis convenirentur occupationes & negotia prætendere ſolenne habebant. Ad poſterius pertinet, q[d] de ſtudio athletico verbis proximis dixerat: quò eodem & iſta referri poſſunt. De Marco ſiquidem in iſtis quoq; non infeliciter verſato, ex Cassio Xiphil. Τοσαύτη εὐεξία ἀπ' ἀρχῆς χρησάμενος, ὥστε καὶ ὁπλομαχῆσαι, καὶ σφαῖραν ἐν ὄψει πολλῶν κατασχεῖν ἀπὸ ἵππου. Et Capitol. *Amavit pugilatum, luctamina, & carſum: & aucupatus, & pila apprimè luſit, & venatus eſt. Sed ab omnibus his intentionibus ſtudium eum Philoſophiæ abduxit, ſeriúmq; & gravem reddidit.* De Conſtantio maj. Libanius *orat.* 3. Οὐ γὰρ ἐπῆν αὐτῷ καθήμενῳ τρυφᾶν, ἀλλ' ἐνῆν ὑπὸ γεφυρᾷ ἑστηκότι ἀλιεύειν. Nec de Conſtantino, Ἀνὴρ οὗτος ἔφυ ἐκ τῆς τε χεῖρας καὶ τοῦ λογισμοῦ, καὶ ὅτε πολεμεῖν ἔφη δεῖν, ὅτε νυκτὸς ἐπέλθοι. ἔχει τὴν ἐν εἰρήνῃ, ὅπερ ἔλεγεν, ἢ Σωκρατικὴν, ἢ πάντως γε διατρέχει.

Τὸ ἀποσιωπᾶν ῥητορικῆς, καὶ ποιητικῆς | Zeno certè Stoicus, autore Laërtio *l.* 7. dicere ſolebat. μηδὲν εἶναι τῆς ποιήσεως ἀλλοτριώτερον τῆς καταλήψεως. quin & idem non *rhetoricam* ſolùm, ſed & *dialecticam* fugillâſſe videtur, cùm diceret. Εἰκάναι τοὺς διαλεκτικοὺς λόγους τοῖς ἀσχαρίοις, ἃ καὶ τοὺς δοκοῦντα τεχνικόν τι ἐμφαίνειν, ἀχρηστὰ ὄντα. Denique ſi Caſſio Sceptico ab eodem adducto ides, πύκλον ἐγκύκλιον παιδείας ἄχρηστον ἀπέφαινεν, *artium liberalium orbem integrum inutilem prorſus pronunciavit*: nec Seneca ipſe hâc in parte à Zenone longè diſceſſiſſe videtur: quem videas licèt *ep.* 88. prolixiùs iſta diſſerentē. quanquā ἐυχρηστεῖν καὶ τὰ ἐγκύκλια μαθήματα, dixit Chryſip.; nec id omnino diſtiteri auſus eſt Seneca. Cæterùm Marcus, cùm iſtic, tum & *inf.* § 17. gratulatur ſibi, q[d] vel ab iſtis abſtinuerit, vel haud magnos in eis progreſſus fecerit, utpote quæ animū à graviorib[9] magiſq; neceſſariis avocaturæ fuiſſent.

Ἀσχολίας | Ἀσχολίας. Xyland. Seneca *ep.* 88. *Venio nunc ad illum, qui cæleſtium notitia gloriatur, &c.* Et Greg. Naz. *in Hieron.* Ταῦτα (philoſophiæ utiq; præcepta ſalubria) οὐ συλλογισμοῖς, καὶ οὐ γεγμοῖς, καὶ τῷ κινεῖναι σοὶ τὸν ἀσχέρα, ἢ τὸ μακρῷ σοφισμάτων ἐυρεῖν; Ἐκεῖνο ἐνδυμηθεὶς, ὅτι συναζόντων ὑπὸ πάντων, ἢ γεωμετρούντων, ἢ ἀστρονομούντων, οὐδὲν ἂν ὁ βίος ἡμῶν ὠφελήθειη, ὅτι μὴ καὶ τὰ πάντα λυθείη. Ego tamen nihil iſtic movendū cenſuerim: quùm ἀστειολογία, *Sermonis elegantiam* ſive *feſtivitatem* indicet; cujus ſtudium cum Rhetorica ac Poetica aptiſſimè conjungitur. Seneca *epiſt.* 75. ubi orationem, quam Philoſopho vult convenire, deſcribit: *Non delectent verba noſtra, ſed proſint: ſi tamen contingere eloquentia non ſolicito poteſt, aut ſi parato eſt, aut parvo conſtat, aſſit, & res pulcherrimas proſequatur. ſit talis, ut res potiùs quàm ſe oſtendat. aliæ artes ad ingenium totæ pertinent: hic animi*

animi negotium agitur. Verùm, *eloquentiam* ut aliquâ ex parte admittat, *festivitatem* certè illam sive *urbanitatem*, quæ facetiis jocisq; plurimùm constat, quámq; in oratore probant laudántq; dicendi magistri, in philosopho Stoicorum gens severa vix ferat. Siquidem illi, ut Laërt. in *Zenon.* Αὐχμεῖς φασιν εἶναι πάντας τοὺς ἀπαιδεύτους, τῷ μήτε αὐτοὺς περὶ ἡδονῶν ὁμιλεῖν, μήτε πρὸς ἄλλον τὰ περὶ ἡδονῶν περαίνοντος· καὶ ἄλλως τὸ εἶναι αὐχμηρὸν, ἀθρόαν ἡδονὴν λαμβάνοντος τοῦ αὐχμηροῦ οἴνου, ᾧ περὶ μὲν φαρμακοποσίας χαίρων, περὶ δὲ πότου ἀκρατὴς πάνυ. Stob. *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 4. § 8. αὐχμηρὸν λέγουσι τὸν ἀπαίδευτον, καθ' ὅσον ὅτε περιφέρει πνεῦμα, ὅτε περιίστατο τὸν περὶ λόγων. Itaq; Epictetus, *Enchir. c.* 32. ubi characterem typúmq; certum delineat, quem in congressibus ac conventibus observari postulat. § 13. Ἀπέχου δὲ καὶ τοῦ γλαφυρεύεσθαι· ὀλιγάκις δὲ ἔρχου εἰς ἰδιωτικούς, καὶ ἐὰν ἐγκαιρός πως ᾖς ἐπὶ σεαυτῷ γενέσθαι. Marcus ipse *l.* 3. § 5. Μὴτε κομψεία πως διάγειν σε καλλωπίζῃ.

Τὸ μὴ ἐν στολῇ κατ' οἶκον ἀπερπαλῶν | *domi neq; vestitu, neq; aliis hujusmodi rebus utendum.* Xyl. quod meritò notat Annotator. Lugdunensis. *Quasi verò*, inquit, *domi nudum ambulare oporteat. tu verte-ne domi stolâ fœmineâ, vel talari, quale est Syrma Citharœdorum & Scenicorum, utaris. id enim est stola.* Fuit reverâ stola vestis muliebris. unde illud Tullii in Antonium *Philipp.* 2. *Sumpsisti virilem togam, quam statim muliebrem stolam reddidisti.* Et Petronii illud de cinœdo ; *Quid ille alter, qui togæ virilis die stolam sumpsit?* ita enim restituenda trajectione vitiata dictio. Fuerit & *Citharœdorum* ac *Scenicorum Syrma*; (quanquã *Syrma* propriè non tam vestis ipsa quàm pars vestis oblonga, quæ solũ verrit, *cauda* quibusdam, nostris train dicta, aut ejusmodi saltem, qualis illa :) at fœmineo amictu, & Citharœdico aut Scenico multò minùs, nec domi, nec foris indutũ conspici Marcũ nostrum ullo modo oportebat. *Stolam* itaq; (ut nihil dicam de Medorum *stola* peculiariter sic dicta, quam describit Xenoph. *pæd. l.* 8.) laxiùs noster hìc usurpâsse videtur, pro *toga*, sive prolixiore quavis veste, quâ induti in publicum procedere solebant. Aliam enim *domesticam* vestem habebant pleriq;, qui notæ saltem alicujus erant, aliam *forensem*. Cicero *de finibus l.* 2. *Aut ut vestitum, sic sententiam habeam, aliam domesticam, aliam forensem.* Cato *in carmine de moribus*, apud Gellium *l.* 11. *c.* 2. *Vestiri in foro honestè, mos erat ; domi quod satis erat.* Plutarchus *Syllâ*, ἐνδῦται ἢ ἄλλως μὲν οἰκουρῶν, ἄλλως δὲ εἰς ἀγορὰν προσερχόμενος, *Vestem aliam, cùm domi maneret, aliam cum ad forum procederet.* Sueton. *l.* 9. *c.* 8. de Vitellio, *Subitò à militibus è cubiculo raptus, ità ut erat in veste domesticâ, Imperator est consalutatus.* De Maximo & Balbino Imper. Herodianus, Ἀφαιρεῖται τοὺς φοιβοῦντας, ἀπερρᾴξαντες ἢ ἂν ἴδωσι τοῖς σώμασιν ἐσθῆτας λιτὰς, ἅτε οἴκοι διατελοῦντες, *Senem utrumq; corripiunt, lacerantesq; vestibus quas gerebant, vilioribus sanè, utpote domi se continentium*, &c. De Hunnis Ammian. *hist. l.* 31. *Nec est alia illis domestica vestis, alia forensis.* Itaq; tam domi forensi veste uti, curiositatis ac fastus, quàm foris domestica, ruditatis ac rusticitatis fuerit. Romanis *Forensis Toga.* Nonius *Toga à tegendo dicta, vestimentum, quo in foro amicimur*, quod & *Tectum* dictum antiquis tradit idem ex Titinnii *Geminâ* ; (ita restituente Lud. Carrione *antiq. lect. l.* 1. *c.* 11.)

si rus
Cum scorto instituit ire, claves illicò
Abstrudi jubeo, tecti ne sit copia.

i. e. *Togæ rusticæ*, inquit Nonius : nimis forsan de suo liberalis. siquidem *togam*, quam in foro, sive foris, gestare solebant Romani (quod Baifius *de re vest.* observat) ubi domũ redierant, componere & seponere consueverant : nisi siqui fastuosiores forsan fuerant. Hoc autẽ quod à Rustico accepisse se Marcus scribit, potuisse & à Pio patre, observat Cl. Casaub. quem & *visum ab amicis cum privatis vestibus*, (i. e. *sine toga, tunicatum tantùm, aut, si frigus esset, penulatum*) *& domestica quædam gerentem*, refert Capitolinus. Verto itaq;, *ne toga indutus intra ædes obambularem.* narrat enim de se Marcus, non præcipit. Nec illud prætereundum pro ἐν στολῇ Suidam hìc, ἐν στολίῳ legere. quod *vestem philosophicam* H. Stephanus esse vult, *ad stolæ instar talarem.* Amictũ certè istiusmodi usum, tanquam fastus gravitatisq; affectatæ indicium, in Pharisæis notat D. Christus, re eisdem planè cum Marco verbis ; Φιλοῦσιν ἐν στολαῖς περιπατεῖν, *qui stolis*, sive *togis*, vestibus prolixis ad talos demissis, induti, libenter *obambulant.* Marc. 12. 38. & Luc. 20. 46. Fastus itidem, sed & mollitiei simul, Flaccus *epod.* 4. in Mena Pompeii Magni liberto,

Videsne sacram metiente te viam,
Cum bis ter ulnarum togâ,
Ut ora vertat huc & huc euntium
Liberrima indignatio.

hujus Cicero itidem in Catilinæ assectis, *Pexo capillo nitidos manicatis ac talaribus tunicis*, (ita Nonius, *tristis*, meritò exerto, reddit) *Velis amictos, non togis.*

Τὰ ἐπιστόλια ἀριλῶς γεγραφώς | Seneca *ep.* 75. Lucilio conquerenti, quòd minùs accuratè scriberet, *Qualis sermo meus esset, si unà sederemus aut ambularemus, illaboratus & facilis ; tales esse epistolas meas volo, quæ nihil habeant accersitum, nec fictum.* Philostratus item de *charactere epistolico* ; Ἔχέτω δὲ τὸ εὔχαριν ἐν τῷ μὴ ἐσκωπτῆς. Εἰ δὲ σκωπτοίμεθα, φιλοπαιδῆς δόξομεν· φιλοπαιδία δὲ ἐν ἐπιστολῇ μειρακιώδης. Quin & idem ex Regibus Marcum asserit in hoc scriptionis genere primas tulisse : περὶ δὲ, inquit, τὸ κεκαυθάνθαι τῷ λόγῳ, καὶ τὸ ἐσπεῦσθαι τὰ πάντα ἐπιτυπτόντως τῆς γεφύρας, *Siquidem præter limatum in*

in verbis judicium, (quod de Fabiano Senec. *ep.* 100. *Electa verba sunt, non captata.*) *morum etiam constantiæ ac stabilitatis indicia in literis illius elucent.*

Εὐαναχλήτως, ἢ ἐυδιαλύκτως | Locum hunc citat, sed miserè depravatum, Suidas in vocabulo, ἐυαναχλήτως, quod ille exiliter & jejunè nimis συμπαθῶς interpretatur. est vocabulū à re militari petitum. Siquidem τὸ ἀναχλητικὸν, *classicum*, dicitur illud, *quo à pugna vel fusorum prosecutione milites revocantur.* quanquam Xenoph. etiam de canibus indagatoriis usurpavit in κυνηγετικῷ verbis istis; τὰ δ' ἐνθυατ' αὐτῶν πάνδ' ἕπεσθαι ἕτοιμα, ἵνα ἐυαράκλητα ἦ. *ut revocatu faciles sint.* h. e. quæ ad venantis vocem signúmve datū à fera persequenda facilè revocentur. ἐυαναχλήτως itaq; ἔχειν, ut Suidas habet, sive διακεῖσθαι, ut Marcus istic, is dicitur, *qui ad classicum illud exaudiendum promptus*, ad pugnam intermittendam sponte suâ proclivis est: qualis Laco ille de quo ad *l.* 3. §5. tralatitiè verò, qui ad simultates privatas deponendas solvendásq; facilem sese exhibet, & ἐυδιαλλάκτως pariter. quod pro ἐυδιαλύκτως Xyland. in *annot.* reposuit. etsi in contextu *alloquii facilitatem exhibendam* verterit. Cæterùm Suidæ codices ἐυαναδιάκτως exhibent, quòd, si verbum istiusmodi alicubi legeretur, pro ἐυαναλλάκτως irrepsisse crederem. interim Xylandri emendationi acquiesco. Εὐαναχλήτως itaq; ἢ ἐυδιαλλάκτως διάκειται, qui sunt *reconciliatu faciles.* quibus opponuntur οἱ δυσδιάλυτοι Aristoteli *Ethic.* 4. 5. dicti, qui ad offensiones & dissentiones solvendas difficiliùs adducuntur. De re ipsâ præceptum habemus dominicum, Luc. 17. 3, 4. ἐὰν ἁμάρτῃ εἰς σε ὁ ἀδελφός σου, ἐπιτίμησον αὐτῷ· καὶ ἐὰν μετανοήσῃ, ἄφες αὐτῷ, &c. Sed & Dionis Prus. monitum non aspernandum *Orat.* 38. Μὴ πάνυμεν ὅμοιον ἢ τοῖς ἔφεσι τοὺς παῖδων, οἳ τινες αἰδήμονες, μὴ δυνῶσι μάτην ὀργίζεσθαι τοῖς πατράσιν ἢ ταῖς μητράσιν, ἐὰν βούλωνται καταλαβέσθαι ῥᾳδίως. Deniq;, ut Seneca, *Agam.*

Det ille veniam facilè, cui venia est opus.

Ἐπισπᾶν τάχεσι αὐτὸ ἐπιτελεῖν ἐθελήσωσι· τάχεσι istud non agnoscunt Suidæ codices, & est forsan superfluum. neq; enim tam redeundi in illis, qui læserant, quàm in gratiam recipiendi, in læso celeritas est, quæ in laudem eidem cedit.

Καὶ τὸ ἀκριβῶς ἀναγνώσεσθαι | ἀκριβῶς *accuratè, diligenter*, singula pensitando. Cui opponitur mox τὸ ὁλοχερῶς ἐπιτρέχειν, quando *summatim capita duntaxat delibantur & leviter percurruntur.* Ad Marci mentem planè Fabius *instit. l.* 10. *c.* 1. *In lectione certius judicium. Lectio enim libera est, nec actionis impetu transcurrit: sed repetere sæpiùs licet, sive dubites, sive memoriæ affigere velis.* repetimus *autem & tractamus, & ut cibos mansos ac prope liquefactos dimittimus quò facilius digerantur. ita lectio non crudo, sed multa iteratione mollita, & velut confecta, memoriæ imitationiq; tradatur.* Et mox, *Sed diligenter, ac penè ad scribendi solicitudinem, legendum est.*

Καὶ μὴ ἀξιοῦσθαι ἐπιτρέπειν ὁλοχερῶς | *neq; omnino considerationem summariam satis putandum.* Xyl. *perceptionem*, malim. nam editor Lugdun. cur sincerum vas incrustare, vel corrumpere potiùs voluerit, *considerationem accuratam*, pro *summaria* subfituendo, nisi Marci mentem invertere & pervertere prorsus curæ habuit, ariolari nullus possum. Quanquam τὸ ὁλοχερῶς in alio planè, quàm quo Marc⁹ hîc usus est, imò contrario prorsus significatu usurpatum, haud rarò deprehendo. Dioscoridi siquidem 5. 82. ὁλοχερῶς συνθλάσαι, uti Marcel. Virg. vertit, est *penitus contundere*: sive, ut idem *lib. eodem c.* 92. εἰς ὁλοχερέσατα μέρη θλάσαι, *in minutissimas partes conterere*, sive *confringere*, ut ὁλοχερέσατα μέρη sint, quæ λεπτομερέσατα idem alibi: & ὁλοχερῶς κοπῆναι *l.* 2. *c.* 90. quæ λεπτοπεπτισμένα, *l.* 5. *c.* 85. Veruntamen eodem, quo hîc, sensu apud Clementem Alex. reperias, *Strom. l.* 7. Ἀκριβεστέρα κρίσις, ὅσα διηγεῖται μὲν, μνημονεύσιν δ' οὐκ ἀναγκαῖα. πάντ' γὰρ τοῦ αἱρετικοῦ ἐσκέπται, ὀνόματα μὲν παῖδες καὶ ἐπιθέσεις ἐπισκόπων· τὸ δ' ἧθος λογίων ἀκριβῆ σαφήνειαν λεπτομερῆ καὶ καλλαίνειν ἐξαδυνάτους ποιεῖ· καὶ τὰ ἔργα δικαιοσύνης ὁλοχερέστερον, καὶ ἀκριβέστερον, μετερχόμενος οὐκ ἐπιλύσειν. quo loco quemadmodum & apud Marcum istic, τὸ ἀκριβέστερον καὶ τὸ ὁλοχερέστερον sibi invicem opponuntur. τὸ ἀκριβῶς καὶ τὸ λεπτομερῶς, tanquam συνώνυμα, ἐν ἑνὶ λόγῳ ponuntur: cum apud Dioscoridem aliter prorsus se habeant. Itaq; ὁλοχερὴς περίληψις est *perceptio summaria & superficiaria*, quæ generatim & confusè facta sit, cui ἀκριβὴς ἀνάγνωσις apud Marcum nostrum, λεπτομερὴς quoq; apud Clementem, quà singula quæq; etiam minutiora, inter legendum, expenduntur, adversatur. Ita in Sexti Empir. illis *Pyrrhon. hypoth. l.* 1. *c.* 13. ὡς ἂν ὁλοχερέστερον εἴποτε. ὁλοχερέστερον εἰπεῖν est *generalius* & minùs distincte *loqui.* ita etiam τὸ ὁλοχερῶς πρὸ χεῖρ μέρη ἀντιδιαιρεῖ, apud Polyb. *l.* 2. ποτὲ μὲν κατὰ μέρη, ποτὲ δ' ὁλοχερῶς συμπεσόντων. Et Epicur⁹ apud Laërt. *l.* 10. in *ep. ad Herodot.* Τοῖς μὲν διαμβύοις ἅπασι δεῖ φύσεως ἡμῖν ἀναγεγραμμένων ἐξακριβοῦν, μηδὲ τὰς μείζους δὲ συντάγμασιν βίβλων διαφέρειν, ἐπιτομὴν τῆς ὅλης πραγματείας, εἰς τὸ καλέχειν δὲ ὁλοχερέσατον δόξαν τοῖς μνήμης ἱκανῶς, αὐτοῖς παρασκεύασαι. Et mox, Καὶ δὴ καὶ τὸ κατ' εἶδος ἀκριβέσατα πάντ' ἐξαριθμήσει), δεῖ ὁλοχερεσάτων τύπων ἐμπεδειλημμένον καὶ μνημονευομένων. qui locus nostrum cum primis illustrat. Siquidem accuratæ fusioríq; rerum tractationi epitomen summa rerum capita tantùm complectentem opponit, sive κεφαλαιώσεις ὀλιγοστίχους, ut ipse loquitur. Aliter paulò, nec multò secùs tamen, τὸ ὁλοχερῶς

Marcus.

Marcus ūſus videtur *lib.* 4. § 36. & *lib.* 9. § 3.

Μηδὲ τῆς ἀδηλαλῆσαι ταχέως αὐτοσχεδιάσεως | ἀδηλῆσαι [ἄλλων], vel ἀδηλῆσαι [αὐτὴν] λαλῆσαι, Xyland. ut vel de *calumniatoribus*, vel de *ardelionibus*, quos Græci ἀδηλοπόλους, cautio data intelligatur. Verùm retineri poteſt iſtud ἀδηλαλῆσαι, ut *blaterones*, garruli, nugacéſque deſignentur. Ariſtophan. *concionatr.*

Μὴ ἀδηλαλᾶμεν. ——

Idémq; de Euripide in *Nebulis*, ſi Laërtio *l.* 2. in *Socrate* credimus, [Εὐριπίδης δ' ὁ τὰς τραγῳδίας ποιῶν] τὰς ἀδηλαλήσας, ὅτ' ὃν τὰς σοφὰς. atq; ita Suidas adductis etiam Marci ipſius verbis. ἀδηλαλῆσαι ἀντὶ τοῦ ἀδηλολογῆσαι, φλυαρῆσαι. Hinc ἀδηλαλήμαλα, vocabulum eidem reſtituendum, in Καταλαλήσαλα, pro quo perperam ibi ἀδηλαλήμαλα legitur. Sic enim Etymologus, ψιμύλματα, ἀδηλαλήματα. & Suidas alibi, Κομψὸν, ἀδήρατον, ἀδήλατον. Cui ſuffragatur & quod Scholiaſtes *ad Sophoclis Antigon.* Κομψὰ, ἀδηλατ' κομψὲς ἔλεγον, ὡς νῦν ἡμεῖς ἀφαλεῖς καὶ πολυλάλους φαμέν. quæ noviſſima laudans D. Heinſius, in *ad Cor.* 2. *c.* 13. *v.* 4. ἀφαλεῖς καὶ ἀδηλάλους legit. Inde & Ariſtoph. in *Ranis*, Ἀδηλαλητός. quod Schol. peſſimè, ἐκ διδύτα λαλεῖν, eſt interpretatus. Vide Gellium *l.* 1. *c.* 15. meliùs Suidas ὃν ἐκ ἂν τις ἀδηλάσαι, *quem loquacitate vel ſuperare vel compeſcere nullus poſſit.*

Τὸ ἐντυχεῖν | *quod inciderim.* Caſ. meliùs forſan, *nactus ſim*; cum non caſu fortuito, ſed amici hominis Marci commodo proſpicientis, beneficio an officio, commentariorū illorum compos ſit factus. quo ſenſu & ἐντυχάνειν pro *adipiſci* uſurpatur. Verum Xyl. vertit, *quod commentarios legerim.* nec ſpernenda ea verſio. ſiquidem γεγραμμένα ἐντυχάνειν eſt *ſcriptum legere.* Apud Herodianum *l.* 4. Antoninus Severi filius, καλδίου Μακείνου ἀποσφάντος καὶ ἰδιδόντος, ἐντυχεῖν τοῖς γεγραμμένοις, καὶ εἴ τι ἐπέσχον ἔτι, δηλῶσαι αὐτῷ, *Macrinum jubet, ubi ſeceſſerit, literas ad ſe datas ſibiq; in manum traditas, privatim legere, & ſi quid continent, quod properato opus ſit, id ſibi indicare.* atq; ita accipere licuerit etiam in illis Dioſcorid. in *præfat. Oper.* Παρεγκαλῶ δὲ σε, καὶ τοὺς ἐπιδέξοντάς τοῖς ὑπομνήμασι, *qui commentarios iſtos lecturi ſint*, tam poteſt verti, quàm, *qui in eoſdem inciderint, vel eoſdem nacti fuerint.*

Τοῖς ὀπισθείοις ὑπομνήμασι | Ita in operis *proœmio* indigitat Arrianus ipſe *diſſertationes Epicteti*, quas diligentiæ illius debemus. Idémq; quod haud perindè vulgò innoteſcit, *Enchirid.* quoq; concinnavit ex ejuſd. *dictis collectaneis*, quod ex *epiſt.* ad Maſgalenū quendam, qui commentarium illum inſcripſit, conſtare monet Simplicius in *prolegomenis* ad eundem. Verùm periiſſe videtur *epiſtola* illa, unà cum Philoſophi ipſius *vita*, quam & prolixè deſcripſit Arrianū eundem ex eodē autore diſcimus: qui cū Epicteto ſuperſtes fuiſſe videatur, & poſt obitum ejuſd. tum *diſſertationes dictáq; collectanea*, tum & *hiſtoriam* illam conſcripſiſſe, haud ſit probabile, quòd Suidas refert, Epictetum ipſum ad Marci imperiū pertigiſſe. Vide *ad l.* 7. § 10. & *l.* 8. § 31.

§ 8. Ἀπολλωνίῳ | *Uſus eſt & Apollonio Chalcedonio (Chalcidenſi*, Salmaſ. & Caſaub. quanquam & Euſeb. χαλκηδονίῳ.) *Stoico Philoſopho.* Jul. Capitolin. qui & in imperatoriam dignitatem jam adſcitum ad domū Apollonii diſcendi causâ ventitâſſe teſtatur. De eodem idem in *Pio*, *Cùm Apollonium, quem Chalcide acciverat, ad Tiberianam domum, in qua habitabat, vocáſſet, ut ei Marcum Antoninum traderet, atq; ille dixiſſet, Non magiſter ad diſcipulum debet venire, ſed diſcipulus ad Magiſtrum*; *riſit eum, dicens, Facilius fuit Apollonio à Chalcide Romam venire, quàm à domo ſua in palatium: cujus auaritiam etiam mercedibus notavit.* Quin & Lucianꝰ eundem à Demonacte Cynico perſtrictum meminit, cùm de ipſo accomitatu ejus ad Imperatorem proficiſcentis, per ludibrium diceret, *En Apollonium & Argonautas ejus*: quaſi vellus aureum petiturus, h. e. quæſtûs causâ, ſe ad aulam regiam conferret. Hunc autem Apollonii Nicomedienſem Dio eur dicar, alii diſpiciant. Ac fieri poteſt ut *Arriani* nomen intercideric, quem & *Philoſophum* vocat Euſebius, & *Nicomedienſem* fuiſſe teſtatur, & inter Marci noſtri magiſtros recenſet. Cæterùm Apollonius idem hìc eſſe videtur, quem Epiphan. *l.* 2. *tom.* 1. *hæreſ.* 56. Ἀρτεμίνα ἑταῖρον vocat, & à quo Bardeſanem de fide deſerenda ſtruſtra ſolicitatum refert.

Ἀναμφιβόλως ἀνήκεστον | De hoc ipſo, inter alia, loco, cùm clariſſ. virum Dom. Cl. Salmaſium, cui ob operam in hoc opere defungendo lubentiſſimè ac candidiſſimè præbitam, plurimùm debere me ſemper agnoſcam, per epiſtolam conſuluiſſem, is in hæc verba reſponſum dedit; Τὸ ἀναμφιβόλως ἀνήκεστον. *Hominis eſt qui certo ſemper propoſito & conſilio res agit*; *qui non fluctuat in deliberatione ſua, nec quicquam incertis fortunæ caſibꝰ eorum quæ acturus eſt committit*: *quod qui faciunt*, κυβεύειν τοῖς πράγμασι *Græci eos dicunt.* τὸ ἀνύβευτον *igitur in eo eſt, qui nihil aggreditur, niſi cujus certus eſt futurus eventus.* κυβεύειν ἐν τῷ βίῳ *Græci dicunt, qui vitam ſuam periculis exponunt.* Κυβεύειν & κύβον ἀναρρίπτειν πολέμου, *ille dux vel Imperator dicitur, qui prælium cum hoſte committit, de exitu ſecurus, quem fortunæ commendat. Incertus auctor apud Suidam*: Τῷ τραπεζῖτῃ ἀναβαλλομένῳ κύβον ἀναρρίψαι πολέμου τοῦτο. *Polybius apud eundem*: Οἱ μὲν ἀλογίστως καὶ μανίαν ἔχοντες τῇ, τὸ ἀβεβαίλητος καὶ κυβεύειν τῷ βίῳ, *quod ipſe exponit*, Παραλόγως καὶ θρασέως καὶ ῥᾳδιουργίως. (quibus adjici poteſt, quod Suidas idem: Κυβεύω, κύβον, εἰς κίνδυνον τρέχω. μὴ παραβαλλόμενος, (καὶ) κυβεύων τοῦ βίου. Et rurſus, Ἐξωκείσθαι τοῖς πράγμασι, τὸ ῥᾳδιουργῆσαι καὶ θρασέως, καὶ ὑπολόγως, ἐρρίφθω κύβος.

quod tamen ad τὸ κυβιστᾶν κυείως τὸ ὅλη καταλῆψιν, rectiùs ille retuliſſet) *qui certâ itaq; ratione omnia agere inſtituit, is τὸ ἀκύβιστον habet.* Κυβεία *etiam ἀνθρώπων eodem ſenſu uſurpatur ab Apoſtolo eo loco quem notâſti.* (ſimul enim de loco illo *Eph. c.* 4. *v.* 14. quæſieram) *puerorum enim ætas improvida, qui nondum certæ rationis uſum habent, paulo momento huc & illuc impellitur.* κυβείαν ἀνθρώπων *Apoſtolus appellat actiones hominum temerarias & fortuitas, quæ nullo certo conſilio explicantur. Veteres tamen* κυβείαν παιδιὰν *interpretati ſunt. quod minùs placet. nam de* παιδιὰ *ſequitur ſtatim. Eo referenda hæc Suidæ gloſſa.* Κύβεια, παιδιά. *Interpres quoq; Arabs exponit,* [illegible] *quod eſt fallacia & aſtutia, certè in ludo teſſerario,* ἐπὶ κύβων. *ut veteres iis ludebant, non ſolùm fortuna locum habebat, ſed etiam ars, cùm id quod malè ceciderat ex teſſerarum jactu, arte corrigebant; ut ex Platone & aliis auctoribus explicavimus ad hiſtoriam Auguſtam.* Hæc vir ille illuſtriſſ. Cujus verbis noviſſimis & illud adjici poteſt, non artem ſolam in jactibus diſponendis, ſed fraudem etiam in procurandis, in eo ludi genere frequenter nimis intervenire: quò & Apoſt. forſan reſpexerat. Eò certè loci, more ipſi non inſolente, ῥητορικῶς πάνυ, metaphoras, tanquam teſſellas quaſdam, orationi ſuæ varias intexuit. prima eſt à puerulis ducta, quos pomis, crepundiis, rebus leviculis quibuſvis pellicias facilè & traducas quo ipſe velis. altera à navibus, quæ ἀγκυροβολοῦσι, & *juſto ſine pondere labant,*

Pérq; mare inſtabiles nimiâ levitate feruntur,

ut Naſo *Met. l.* 2. tertia, poſteriorem hunc ſi admittimus ſenſum, ab aſtutiâ ac fraudib⁹ aleatorum, quibus ludi ignaris aut improvidis facilè imponunt; prout Lyſandri dictum celebre illud docet, q^d quidam tamen Philippo Maced. ut Ælian. 12. 7. alii Dionyſ. majori, ut Plutarchi nom. autor *de Alex. l.* 1. tribuunt; Τὸς μὲν παῖδας κύβοις καὶ ἀστραγάλοις, τὸν δ' ἄνδρας ῥήμασι καὶ ὅρκοις ἐξαπατᾶν δεῖν. Plut. in *apoph.* & *in Lyſan.* & *Sympoſ. l.* 9. *c.* 20. & Dio Pruſ. *orat.* 74. itaq; κυβείαν, Eraſm. *verſutiam*; Auguſt. *illuſionem* reddidit. *de Civ. Dei l.* 22. *c.* 18. Apoſtolus ipſe forſitan per παιδιὰν expoſitum volebat. Ad eum autem Apoſtoli locum reſpexiſſe videtur Clem. Alex. in *hortat.* ubi myſteria exotica appellat, μαγικὴ ἀνθρώπων ἀπίστων σοφιστεία, καὶ πλάνης ἀκμάζουσα κυβεία. quæ verba noviſſima cùm exſcriptorum incuria exciderint, ex Euſebio *præp. l.* 1. *c.* 5. Clementi ſunt reſtituenda. Verùm de loco Apoſtoli viderint eruditi: Marci mentem quin vix literatiſſimus clariſſimè explicaverit, ambigi vix poteſt.

Πρὸς μηδὲν ἄλλο βλέπειν | Vide *ſuprà ad* § 7. ex Epict. *l.* 3. *c.* 12. Idem *Enchir. c.* 50. Σωκράτης ἵνα μὴ παρέλθῃ, ὑπὸ πάντων ἐφέλκων ἑαυτὸν, μηδενὶ ἄλλῳ ἐφείπετο, ἢ τῷ λόγῳ.

Μηδ' ὑπ' ἐλλόγου | Vide *ad l.* 3. § 6. Syneſ. *de providen.* Ὥσπερ ἡ ὁδῶν ἡ ἐφύπη ῥίζα καταβεβηκυῖα διηνεκῶς, ἐφιεῖσα πλέον ἀεὶ τῆ πόλει, καὶ πολυτόκως καταπατᾶσιν εἰς πλεῖον τὸ ἀντικείμενον ἔτους ἴδοι τις ἂν καὶ δὶς ἢ τρὶς νέον γινόμενον, καὶ τὸ σμικρὸν εἰς διαφορὰν, πλεῖον ἀφίσησι ἐφιέντας.

Ἀεὶ ἴσιον | Vide *infrà ad* § 16. Senec. *ep.* 20. *Maximum hoc eſt & officium ſapientiæ, & indicium, ut ipſe ubiq; par ſibi idémq; ſit.* De Marco noſtro Dio *l.* 71. Ὅμοιος δὲ πάντων ἐφάνη, καὶ ὃν ἔλυπεῖτο ἠλλοιώθη, quod eſt illi argumentum, ὅτι ἦν σφοδρότης, ἀλλ' οὐκ ἀρετῆς πάντα ἐπράττετε. ἵνα, inquit, ὡς ἀληθῶς ἀγαθὸς ἀνὴρ ἦν, καὶ ὁλὸν σφοδρότητον εἶχε. De eodem Suidas, Ἐκ σφοδρᾶς γὰρ ἥδη τῆς ἡλικίας ἐνεγκάμενος καὶ ἡσύχιον βίον διανοούμενος, ὅτε καὶ ἦν, ὅτε καὶ ἡδονὴν παρεῖς τὸ σφοδρὸν ὄφθη ποτέ. Capitolin. item, *Erat ipſe tantæ tranquillitatis, ut vultum nunquam mutaverit mœrore vel gaudio.* Et Aur. Vict. *A principio tranquilliſſimus, adeò ut ab infantia (in infantia* quoque Eutrop.) *vultum nec ex gaudio, nec ex mœrore mutaverit.* Cui geminum de Socrate marito ſuo Xanthippe dictum refert Ælian. 9. 7. Ὡς ὅμοιον ὑπὸ τοῖς Σωκράτους σφόδρον, καὶ σφοδροῖς ἐν τῆς οἰκίας, καὶ ἐπαινοῦσι ἀεὶ θεᾶς, quod de eodem Epictet. *diſſert. l.* 3. *c.* 5. Τὸ αὐτὸ σφόδρον ἀεὶ καὶ ἀνεφέκτως, καὶ ἀσφίκτως. & *l.* 1. *c.* 25. ἓν ἔχων σφόδρον ἀεὶ διετέλει. Plinius *l.* 7. *c.* 19. *Ferunt Socratem clarum ſapientiâ, eodem ſemper viſum vultu, nec aut hilaro magis aut turbato.* Hinc Seneca *epiſt.* 104. ubi Socratem *ſenem perpeſſitum, per omnia aſpera* (quæ & recenſet quamplurima) *jactatum dixerat: Hæc, inquit, uſque minimum Socratis non moverunt, ut ne vultum quidem moverint, illam mirabilem laudem & ſingularem uſque ad extremum ſervavit: non hilariorem quiſquam, non triſtiorem Socratem vidit. æqualis fuit in tanta inæqualitate fortunæ.* Idémq; *de ira l.* 2. *c.* 6. *Quid indignius, quàm ſapientis affectum ex alienâ pendere nequitiâ? deſinet ille Socrates poſſe eundem vultum domum referre, quem domo extulerat.* De Socrate tamen Hieronymo fidem non faciunt. Sic enim *adv. Pelag. l.* 3. *Eundem ſemper vultum habere non poſſumus, quod de Socrate falsò Philoſophi gloriantur, quanto magis animum?* Eraſm. *in Annot. ad eund. Is agelaſtos eſt dictus, ſemper eodem vultus habitu, nec alio fuit, cùm ebiberet cicutam, quàm quo ſolebat vinum bibere.* De Alexandro Mammææ filio, Lamprid. *Fronte ſemper pari, & lætus ad omnia.* De ſe tale quidpiam pollicetur Flaccus ad *Florum, l.* 2. *ep.* 2.

——— *Ego utrùm*
Nave ferar magnâ an parvâ, ferar unus & idem.

Quanquam de Marco Dio refert, quòd Fauſt. uxoris mortem ἰσχυρῶς ἐπένθησεν, *vehementius luxerit:* πλέον ἢ σοφὸν ἦν, *pluſquam convenerat*; Julian. qui hoc nomine Marcum notat in *ſympoſ.* & Capitol. quòd *educatorem ſuum mortuum fleverit*; unde *cùm ab aulicis miniſtris notaretur ab oſtentatione pietatis,* dixerit

Pius

lius; *Permitte illi, ut homo ſit; neq; enim vel philoſophia, vel imperium tollit affectus.* ut in hoc ſaltem vel Apollonio vel Socrati diſpar videatur. Verùm Dio de animi moderatione ſinceritatéque minimè fucatâ, non de affectibus iſtiuſmodi, locutus videtur. Capitolinus quî ſecum conſtare poſſit, ipſe viderit. Cæterùm Suidas, vel alius quis apud Suidam, Apollon. Tyanenſi tribuit, quæ de Chalcidenſi Marcus iſthic, in Ἀεὶ. Ἀεὶ χρὴ τὸν σοφὸν εἶναι ὅμοιον, ἐν ἀλγηδόσιν ἐξελαύνοντα, ἐν ἀσθενείᾳ πόνων, ἐν μακρᾶς νόσοις. οἷος ἦν Ἀπολλώνιος ὁ Τυανεύς. Ad quem locum Portus mirum in modum ſed incaſſum, ſe torquet.

Ἐπὶ οἰκείοις παραδείγμασι ζῶντας | Ennodius, *l. 1. ep. 1. Domi habes, unde adhortationis meæ viva ſumas exempla.* Quam autem vim habeant *viva exempla* iſta docet Seneca *ep. 6. Plus tibi*, inquit, *viva vox, & convictus, quàm oratio proderit. in rem præſentem venias oportet. primùm, quia homines amplius oculis quam auribus credimus. deinde quia longum eſt iter per præcepta, breve & efficax per exempla. Zenonem Cleanthes non expreſſiſſet, ſi eum tantummodò audiſſet. Vitæ ejus interfuit, ſecreta perſpexit, obſervavit illum, utrùm ex formula ſua viveret. plus Plato ex moribus quàm ex verbis Socratis traxit. Metrodorum & Hermachum & Polyænum, magnos viros, non ſchola Epicuri, ſed contubernium fecit.* Itaque Ariſtides in *Alexandri Epitaph.* ex Platone, *Phædr.* concludit, Παιδιὰν εἶναι δεῖν τὰ ἐν τοῖς γράμμασι, ὡς τὰς ὁμιλίας αὐτὰς ἦν σοφῶν ἀνδρῶν.

Ὅτι δύναται ὁ αὐτὸς σφοδρότατός τε εἶναι, καὶ ἀνειμένος | *Poſſe eundem & vehementiſſimum eſſe, & remiſſum eſſe.* pro rerum ſcil. in quibus verſatur, varietate. quod de Pio infra § 16. De Patre ſuo Gregor. Naz. in *epitaph.* Ἀλλ' ὦ ὁ αὐτὸς, ἥμερος μὲν, εἰ καί τις ἄλλος· ἐνεργὴς δὲ κατὰ τὸ ἥμερον. Νῦν γὰρ τούτων ὡς τὰ πολλὰ μαχομένων ἀλλήλοις καὶ ἀντιπαραμάχων, ἁπλότης καὶ πραότης, καὶ τῆς μὲν τὸ ἥμερον ἔχούσης μετὰ τῆς ἀφελείας, τῆς δὲ τὸ φρονητικὸν δίχα τῆς φιλαυθρώπου, ἐκείνῳ ζωπύλου θαυμασίως ἀμφότερα· φρόνιμον μὲν ὡς οὐδενὶ, μετὰ τῆς ἡμερότητος· ὑφειμένος δὲ, ὡς ἀφελέστερος, μετὰ τῆς εὐτελείας.

Τὸ ἐν τοῖς διηγήσεσι μὴ δυσχερανικὸν | *Ut in percipienda doctrina me non moroſum præberem.* Xyl. tanquam in diſſerentes audiendo moroſitatem eam notaret, quam in auditorib. haud paucis obſervat multitudo; exagitat Plut. *lib. de audiendo.* at Caſ. cui aſſentior potiùs, *in diſciplinis tradendis moroſitate omni immunem* vult intelligi; utpote qui audientium ac diſcentium, vel importunitate, vel incapacitate, neutiquam offenderetur. Siquidem ut ex Philemone Comico Theophilus *ad Autolyc. l. 3.*

Χαλεπὸν ἐχθρὸς οἰκίᾳ καθήμενος·
Τὸ γὰρ ἀνοίας οὐκ ἔαυτὸν μέμφεται.
Moleſta res eſt fatuus auditor ſedens:
Se namq; præ ſtupore non redarguit.

Vide *infra* § 9. Τὸ ἀνεκτικὸν τῆς ἰδιωτίας.

Καὶ τὸ ἰδεῖν ἄνθρωπον σαφῶς | *Sed circumſpicerem de homine.* Xyland. ut cum clauſula priore cohæreat. quod non videtur. *exemplar verum hominis.* Caſ. ad verbum, *& quod viderim hominem.* pro σαφῶς autem σοφῶς legendum conjicit doctiſſim. Junius. utrumlibet conſtare poterit. vel quòd *manifeſtè* id is ſentire ſe oſtendebat, vel quod ſapienter agebat, quod id *ſentiret.*

Ἑλάχιστον ἦν ἑαυτὸν καλῶν ἡγούμενον τιῶ ἐμπεσεῖσθαι | Eodem ſenſu Heracl. apud *Laert. l. 9.* Πολυμαθίην νόον ἔχειν οὐ διδάσκει· Ἡσίοδον γὰρ ἂν ἐδίδαξε καὶ Πυθαγόρην. Quod Philoſophi dictum ab Ambroſio Camald. Laërtii interprete peſſimè acceptum; à Gell. cujus codicibus jamdiu exciderat, in *præfatione* operis adductum, reſtituit ſimul explicátq; Salmaſ. *exercit. in Solin.* Apud Athenæum *dipnoſoph. l. 13.* ſecius paulò ſic effertur; Πολυμαθῆ νόον ἔχειν, οὐ διδάσκει. quo loco etiam Hipponis Athei, & Timonis Phliaſii in eandem ferè ſententiam dictum refertur, quo pronunciatur, τῆς

Πολυμαθησοσύνης οὐκ εἶναι κακεώτερον ἄλλο. Clemens itidem *Stromat. l. 1.* ubi Platonis illud, tanquam ex *Demodoco*, quod in Ἐρασταῖς, legitur (ubi Socrates πολυμάθειαν aliud à *philoſophia* eſſe multis contendit) adduxiſſet; Μὴ δὴ ἡμῖν τὸ φιλοσοφεῖν λέγειν, ἢ δεῖ τὰς τέχνας κτᾶσθαι ζῆν, οὐδὲ πολυμαθοῦντα, ἀλλὰ ἀλλό τι. Subjungit, Ἤδει γὰρ, οἶμαι, ὡς ἄρα οὐδὲν πολυμαθῆ νόον ἔχει· ὁ διδάσκει καθ' Ἡράκλειτον. qui locus cùm ſit depravatiſſimus, ex M.S. Hœſchelius legendo, ὡς ἄρα πολυμάθειαν νόον ἔχειν, ex parte ſatis feliciter reſtituit; ſed mendum omnium fœdiſſimum intactum reliquit. legendum ergo, Πολυμάθειαν, νόον ἔχειν οὐ διδάσκει. atq; ita fortaſſe etiam Athen. ſcripſerat. Deniq; tanquam Democriti idem ferè laudat Stobæus *tom. 2. tit. 4.* Πολλοὶ πολυμαθίες, νόον οὐκ ἔχουσι. quod apud noſtros vulgari dicterio eſt celebre, *Peritiſſimos quoſq; non & prudentiſſimos eſſe,* **The greateſt clerks are not always the wiſeſt men.** Cæterùm Apollon. bonorum ſuorum minimum cenſet, quod alii in ſe ſummum reputant: hi verò inane prorſus ac futile quiddam pronunciant. Vide *infra* § 9. Τὸ πολυμαθὲς ἀνεπιφάντως. Optimè verò ſive Democritus ſive Heraclitus (alterius enim dictum eſſe nullus ambigo, etiamſi nomen nullum adſcriptum extet) apud Stob. *tit. 34.* Πολυμαθίη χάρτα μὲν ὠφελίην, χάρτα δὲ βλάπτει τὸν ἔχοντα. ὠφελίην μὲν τὸν δεξιὸν ἄνδρα· βλάπτει δὲ τὸν ῥηϊδίως φωνεῦντα πᾶν ἔπος, καὶ ἐν παντὶ δήμῳ. Nec diſpar Ariſtip. illud, ὅτι πολυμαθίᾳ στεμπομένῳ· Ὥσπερ οὐκ οἱ πλεῖστα ἐδίοντες καὶ γυμναζόμενοι ὑγιαίνουσι μᾶλλον δὲ τὰ λεπτὰ φαγετρεφημένων· ὕπως οὐκ οἱ πολλὰ, ἀλλ' οἱ χρήσιμα ἀναμασσόμενοι, εἰσὶ σωφρονέστατοι. Porphyrius deniq; *de abſtinent. l. 1.* οὐκ ἔστιν ἡ ἐνδιαιτητικὴ ἡμῖν ἐπιστήμη, λόγων ἄθροισις, καὶ μαθημάτων πλῆθος, ὡς ἄν τις οἰηθείη — ὅτου γὰρ ἕνεκεν ἂν ἀνώ-

λυσε

λυε τοὺ πᾶν μάθημα συμφέροντας, εἶναι ἀυδείμονας. τῶ δ' ἐχ ὅπως πᾶν μάθημα ἐ συμπληροῖ τὴν διανοίαν, ἀλλ' ὑδὲ τὸ σὲν ἦν ὄντως ὄντων, ἐὰν μὴ σεσοφῆ, ἢ ἡ κατ' αὐτὸ φυσίωσις ἢ ζωή. Audiant Chriſtiani, ab ore hominis nomini Chriſtiano infenſi, dogma ſanè Chriſtianiſſimum.

Πῶς δεῖ λαμβάνειν τὰς δοκούσας χάριτας | τὰς δοκούσας χάριτας, ſicut *infra* § 16. τὰς δοκούσας πομπὰς. & *l.* 4. § 3. Τῶν ἐυφημιῶν δοκούντων. quia hoc loco multa vulgò habentur,quæ Stoici eo nomine neutiquam dignanda cenſent. Ars eſt quædam in beneficiis dextrè tam accipiendis, quàm & largiendis. Plut. *de Socratis genio*, Ἡ χάρις ἐχ ἥπλου διαμένη τῶ λαμβάνοντι ἢ τῶ διδόντι, ἐξ ἀμφοῖν τελειῦται σοφὸς τὸ παλόν. ὁ ἢ μὴ δεξάμενος, ὥσπερ ζραῖερον ὐ φερομένῳ, κατάχυσιν ἀτιμῖ ποιῦσαν. Eandem imaginem aliò tranſtulit Plutarch. idem in *lib. de audiendo*, Ὥσπερ ὸν τῷ ζραφίζειν τῷ βαλόντι δεῖ συγκυπτόμενον εὐρυθμως φέρεσθαι τὸν δεχόμενον ὕπως ὅτι ἥδιστα λόγων δξί τις εὐρυθμία ἢ σὲν τὸν λέγοντα, ἢ σὲν τὸν ἀκροώμενον, ἂν ἐκβῆτε τὸ σεμνὸν αὐτῶ φυλάξη. Seneca, *de benefic. l.* 2. *c.* 17. *Volo Chryſippi noſtri uti ſimilitudine de pilæ luſu: quam cadere non eſt dubium aut mittentis vitio, aut accipientis. tunc curſum ſuum ſervat, ubi inter manus utriuſque, aptè ab utroque & jactata & excepta, verſatur.* Laudat hoc nomine Lacedæmonios apud Herodotum *l.* 4. Anacharſis, τύτοισι ἦ εἶναι μύνοισι σωφρόνως δῶναί τε ἢ δέξασθαι λόγον.

Διὰ ταῦτα | D. Junius vult ταῦτας, χάριτας, ſcil.

§ 9. Σέξτε | *Audivit & Sextum Chæronenſem Plutarchi nepotem.* Capitolin. & Eutrop. ἀδελφιδῆν. Euſeb. τὸν ἐκ Βοιωτίας. Dio, Suidas & Philoſtr. in *Herod.* Quæri forſan poſſit an idem ſit, qui Pyrrhonias opiniones ſcripto propugnat. negant in *Plut. vit. c.* 5. Rualdus, & *ad hiſt. Aug.* Salmaſ. qui & Sexto Afro iſtud tribui monent. negat & *ad hiſt. eand.* Caſaubon. qui *ad Laërt. vit.* tamen ſecus ſtatuerat.

Οἶκυ τὸ παρανομούμενον | *domus ad arbitrium patrisfamilias inſtitutæ.* Xyl. quo ferè ſenſu Suidas. Παρανομούμενοι, οἱ τὸν παρὰ τῶν παρόντων παραδεδομένους νόμους τηροῦντες. nili quod hìc ad majorum jam defunctorum, illic ad ſuperſtitum adhuc parentum leges vivitur. Ita certè Plato primos mortales ait,*de leg. l.* 3. Ἔθεσι ἢ τοῖς πατρικοῖς νόμοις ἐπομένους, *inſtitutis legibuſq; patriis vixiſſe.* móxq; ubi de Cyclopibus Homeri illud ex *Odyſſ.* 1. laudaverat,

——Θεμιςες δέσι ἦ ἔκας Παίδων ἠδ' ἀλόχων,

à *patrio* hoc regimine *regium* dicit profluxiſſe,in quo ſcil. primo ætati honos ille deferebatur, διὰ τὸ ἦ ἀρχὴν ἐν παιδὸς ἢ μικρὸς γεγονέναι, οἷς ἐπόμενοι, καθάπερ ὄρνισιν, ἀγέλαι ἐποίησαν, παρανομούμενοι ἢ βασιλεύειν πασῶν δικαιοτάτην βασιλευόμενοι. quem locum Suidas, opinor, explicare volebat. Verùm meliùs Caſaub. *domum patrio affectu gubernatam* intelligit: in qua Dominus domus, etiam quoad ſervos & famulos, non titulo tenùs tantùm ſed re verâ, paterfamilias exiſtit. non eâ quidem ratione, quâ Martiali, *l.* 1. *ep.* 85. quia.

Domúmq; & agros implet equitibus vernis,
Pater familiæ verus eſt Quirinalis.

Sed quâ Seneca ex majorum mente monet, *ep.* 47. *Vide*, inquit, *quam omnem invidiam majores noſtri dominis, omnem contumeliam ſervis detraxerint. dominum patrem familiæ appellarunt; Servos, quod etiam in mimis adhuc durat, familiares.* Verus ergo paterfamiliæ, qui & erga ſervos paterno more ſe gerit, Plinius *l.* 5. *ep.* 19. *Eſt mihi ſemper in animo, & Homericum illud,* πατὴρ δ' ὡς ἦπιος ἦεν, *& hoc noſtrum, paterfamilias.* Tertull. *apolog. c.* 34. *Gratius eſt nomen pietatis, quàm poteſtatis: etiam familiæ magis patres, quàm domini vocantur.* Cæterùm fruſtra vocantur, niſi nomini ſuo reipſa reſpondeant. Qualem autem hic Marcus Sexti domum, tale Dionyſii regnum voluit eſſe Dio, σωφροσύνη ἢ δικαιοσύνη μετ' εὐμοιρίας παρανομούμενον. Plut. *Dion.* Arq; hoc eſt quod in Ulyſſe ſuo celebrat Homer. *Odyſſ.* ζ'. *v.* 47.

Τοῖς δ' ἄνδρα βασιλῆα πατὴρ δ' ὡς ἦπιος ἦεν.

& *ibid. v.* 234. & ι. *v.* 12.

Λαῶν οἷσιν ἄνασσε πατὴρ δ' ὡς ἦπιος ἦεν.

His, quos rexit, mitis erat populis, patris inſtar.

Ad illud autem Homeri oculum habuit Libanius *or.* 14. ubi narrat ſe de Florentio Cilices quoſdam percontatum, εἰ μέμνηται σφῶν ὁ Ὀδυσσεὺς εἰρημένος Ὁμήρῳ, ἢ ὅτις ἦν ὁ πρὸς τὸν Ἰθακήσιος. ab eis reſponſum retuliſſe, his verbis, quæ quo mentem genuinam indicem, ſubjicio: ἢ λίαν ἥδεσαν· ἢ ὅτι δεῖν ἥδιος, ὅτι πλήθειν. ubi δεῖν ἥδιος illud cum vitioſum eſſe autumaret Vir doctiſſ. Fed. Morell. ἥδιος expuncto, ἥδιζ ſubſtituit: vertitq; *illi admodum ſe meminiſſe dixerunt, & neq; opus eſſe lætari, neq; ferire.* quæ ſanè verba quid ſibi velint, Oedipo aliquo, qui explicet, opus eſt. mitto quod *ipſos meminiſſe* refert, lapſu gemino cum eo, quo εἰ μέμνηται antè verterat, *nunquid meminiſſent*, cùm de Florentio præſide ab ipſis Libanius, non de ipſis, quæſiviſſet. Tum an *non lætari opus* habebant, qui præfectum σφῶν τὸν δεχόμενος (Libanium audis) πάνυ βέλτιστόν τε, Ulyſſis inſtar, nacti eſſent. Verùm ſanus ac ſincerus eſt locus, quem vitii ſuſpectum vir doctiſſ. habuit, qui in Libanio & creberrimè, & turpiſſimè lapſus deprehenditur. de Florentio utiq; reſpondent Libanio *illum admodum meminiſſe*; (eorum ſcil. quæ de Ulyſſe à Poëta dicta ſunt) réq; ipſâ exhibere. *neq;* enim *aut vincire libenter aut ferire*, h.e. *nec in vincula conjicere, nec plectere quenquam proclivem eſſe.* ita τὸ δεῖν uſurpavit & Plato *in Crat.* ubi ἄπτειν & δεῖν, *nectere & vincire*, ſive *ligare*, idem

ferè

ferè esse affirmat. Quod autem in Ulysse Homer', idem in Cyro prædicat apud Xenophon. *pæd. l.* 8. his verbis Chrysantas. Πολλάκις μὲν δὴ καὶ ἄλλοτε ἐννοούμενος, ὅτι ἄρχων ἀγαθὸς εἶναι διαφέρει πολλοῦ ἀγαθοῦ. εἰ τι γὰρ πατέρες σπουδάζουσι περὶ παίδων, ὅπως μήποτε αὐτοὺ τἀγαθὰ ὀλιγωρῶσι. Κῦρος τέ μοι δοκεῖ πάνυ συμβουλεύειν ἡμῖν, ἀφ' ὧν μάλιστα εὐδαιμονοῦντες διατελοίημεν. & Xenophon ipse, *libro eodem*, ὅτι δὲ ἀρχομένων παῖδες καλόμενοι· addit etiam, & à servis, καὶ οἷς τὸ δουλεύειν κατεσκευασμένον. Idem hoc de se, ad populum ipsum provocatione factâ, profitetur Tullius Rex, apud Dion. Halicarn. *l.* 4. Πᾶσι τοῖς πολίταις, ὡς πατὴρ παῖς· οἷς πατὴρ ἀμύμων. Quódq; ille de Cyro, de Antonino nostri patre Pausanias in *Arcadic.* Τοῦτον Εὐσεβῆ τὸν βασιλέα ὀνόμασαν οἱ Ῥωμαῖοι, ἰδόντες ἐς τὸ θεῖον πρῶ μάλιστα ἐφαίνετο χρώμενος· δόξῃ δ' ἐμοὶ καὶ τὸ ὄνομα τοῦτο Κύρου φέρεσθαι ἐν τοῖς ἀρίστοις, πατὴρ ἀνδρῶπων ἡμέρων. idem & in Justiniano celebrat Procop. *de structuris orat.* 1. & Arcadio commendat Synesius *de Regno.* Libanius, *orat.* 12. Ἐοικέναι δεῖ πατρὶ τὸν βασιλέα. Et Erasmus *in institut. princip. Bonus princeps non alio animo debet esse in suos cives, quàm bonus paterfamilias in suos domesticos: quid enim aliud est regnum quàm magna familia? quid Rex nisi plurimorum pater?* Hic opponuntur οἱ μεγαλύνοντες τὰ πάθεα, καὶ δυσπαθοῦντες ἀρχῆς ὀργάνου. Aristot. *polit. l.* 5. *c.* 10. Hoc nomine Cambysem notant Persæ, cum dicerent, ὡς Δαρεῖος μὲν ἦν πάντας· Καμβύσης δὲ δεσπότης· Κῦρος δὲ πατήρ, *Darium institorem esse*, quia nundinabatur omnia; *Cambysem* herum, quia asper & insolens; *Cyrum patrem*, quia mitis, bonus, benignus, beneficus. Herodot. *l.* 3. Optimè Th. Morus noster.

Legitimus immanissimis
Rex hoc tyrannis interest:
Servos tyrannus quos regit,
Rex liberos putat suos.

Putat? imò *habet.* pro liberis habet, & habet liberos. Idem: *Princeps pius nunquam carebit liberis:*

Totius est regni pater.
Princeps abundat ergo filiis
Tot liberis quot civibus.

Καὶ πῶς ἔννοιαν | omisit Xyl. *propensum*, Cas. reddidit. *cogitationem*, oportuerat. Vide § 3.

Τῷ κατὰ φύσιν ζῆν | Refert Laërt. *l.* 7. in *Zenon. Cittiens.* Zenonem primum in *lib. de nat. hominum* statuisse, Τέλος εἶναι τὸ ὁμολογουμένως τῇ φύσει ζῆν, quod idem esse τῷ κατ' ἀρετὴν ζῆν. ὅτι ἄγει πρὸς πάντα ἡμᾶς ἡ φύσις. (quod & Cic. *Offic. l.* 3. *Quod à Stoicis dicitur, convenienter naturæ vivere, id habet hanc, ut opinor, sententiam, cum virtute congruere semper.*) Eum secutum Cleanthem *l. de volup.* Hecatonémq; & Posidonium *lib. de finib.* Verùm Jo. Stobæus *collect. tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 4. § 5. Zenonem asserit τὸ τέλος dixisse, τὸ ὁμολογουμένως ζῆν. quod cùm posteriores deficientiùs dictum existimarent, Cleanthem primùm τὸ τῇ φύσει adjecisse. Subjicit autem ipse, ἐσοδωμαμεῖν ταῦτα, τὸ κατὰ φύσιν ζῆν, ἢ τὸ καλῶς ζῆν ἢ τὸ εὖ ζῆν. Retinuerunt istud deinceps Stoici. Noster *l.* 3. § 4. Τῶν ὁμολογουμένως τῇ φύσει βίωντων. quod Cicero *de finib. l.* 3. *Congruenter naturæ convenienterq; vivere.* Senec. *epist.* 5. *Nempe propositum nostrum est, secundùm naturam vivere.* Et *de vit. beat. c.* 31. *Solemus dicere summum bonum esse secundùm naturam vivere.* Philo Jud. *de migrat.* Τὸ δὲ τέλος τοῖς ἄκρως φιλοσοφοῦσιν ἑνδέμιον τέλος, τὸ ἀκολούθως τῇ φύσει ζῆν· γίνεται δ', ὅταν ὁ νοῦς εἰς τὸν ἀρετῆς ἀγαπητὸν ἀλδὼν κατ' ἴχνος ἑρμῆ λόγου βαίνῃ, καὶ ἕπηται θεῷ, σὺν αἰσθήσει αὐτῷ διαμιμνήσκων, καὶ πάσας ὁμοῦ καὶ παντάχῃ ἔργοις τε καὶ λόγοις βεβαιούμενος. Idem vult esse, *secundùm naturam vivere, rectæ rationis semitam tenere, & Deum sequi mandatis ipsius per omnia obsequendo.* Vide *infrà ad* § 16, & *ad lib.* 2. § 9, & *lib.* 4. § 42, & *ad lib.* 5. § 39.

Τὸ σεμνὸν ἀπλάστως | Ita *l.* 2. § 5. μὴ σεμνύπτος ἀπλάστως. Vide notas ibi. Contra L. Vero imperii cum Marco consorti, *callidam severitatis simulationem* impingit Jul. Capitol. in *Marc.* Nec à nota saltem aliquâ hac in parte Marcum ipsum immunem evasisse idem indicat, dum refert *datum ei vitio, quod & fictus fuisset, nec tam simplex quàm videretur, aut quàm vel Pius vel Verus fuisset.* Vero certè *simplicitatem* tribuit Al. Severus, ubi Antoninorum virtutes peculiares commemorans, dixit, *Quid Pio sanctius? quid Marco prudentius? quid Vero simplicius? quid Bassiano fortius?* Lamprid. Quin & de Vero Capitolinus ipse in *Pio: Amavit tamen Antoninus Pius simplicitatem ingenii, puritatémq; vivendi: hortatúsq; est ut imitaretur & fratrem.* ubi *puritatem vivendi*, τὸ διαιτᾶσθαι, i. e. *munditiem*, interpretatur Cas. quæ vitio quandoq; affinis est. Verùm Capitolino de Vero secum convenire quî possit, viderint alii. mihi locus ille prior in Marco mendi suspectus est: nisi si ita accipi debeat, quòd ad Marci mores per tempus aliquod ille se specie saltem tenus accommodaverit. ut fuerit quod in senatoribus quibusd. Plin. perstringit. 6. 13. *temporaria gravitas, vel potiùs gravitatis imitatio.* eò inclinarem lubens, nisi ut vitium ingenitum autor notâsset. Quod autem de Sexto Marcus hîc; de Liciniano quæstore pariter Sidonius Apollinar. *l.* 3. *epist.* 7. *Nihil affectatum simulatúmque; vera potius severitas, quàm severitatis imitatio.* Vide *infrà ad* § 14. φιλανθρωπίας.

Τὸ σοφιστικὸν τῶν φίλων | *In consulendo amicis sagacitatem.* Xyl. ut σοφίζεσθαι hic sit *conjecturâ* & *conjectando sagaciter indagare*, quid quis velit, quóve opus habeat. Atq; ita Marcus usus est *infrà* § 14. Μὴ δεῖσθαι σοφισμῶν παρὰ φίλων. sed meliùs Cas. *Amicorum ingenia sedulò observare.* ut σοφίζεσθαι istîc sit

observ-

observare, & *observanda rationem alicujus habere*, quò ad ingenium ejusdem se accommodet. Etenim σχολὴ ἄγει τινός, est *rationem alicujus habere*. Galen. *de fractur. l.* 1. Ἐγὼ γοῦν, ὅταν μὴ παρὰν παρῇ Συμπαραινέσαι τὸ βέλτιον, ἀκριβῶς σχολὴν ἄγειν δύναμαι τῷ μέτρῳ τῆς ἐξηγήσεως, ἀποδιδοὺς ἑκάστοτε πρὸς ἃ τῶν μαθητῶν ἔξιν. ὅταν δ' ὑγρόν πάνυ, ἢ τὸ ἄκρον παρισταμένου, ἢ τὸ χεῖρον σχολάζομεν. τὸ μὲν γὰρ τοῖς πλείοσιν ἀσαφὲς ἴσως τὸ τὸ δ' ἁπλοῦν τοῖς χρονίζουσιν ἐν τοῖς σαπροῖς. δεινὸν δ' ἡγοῦμαι τὸν μάτην ἔξιν ἐχόντων σχολάζειν. *In privata lectione accuratam prorsus habeo dijcentis rationem; in scripois nec optimè nec pessimè imbuti, sed mediocrium tantùm rationem habeo.* Polybius *hist. lib.* 6. Ἡνίκα μὲν σύγκλητον πάλιν ἢ πολυανθρωπίαν ἔχουσι συλλεγῆναι, ἐν τοῖς καιροῖς φαίνεται ἀναγκάζοντα θεραπεύειν τοὺς πολλοὺς, ἢ σχολάζειν τῷ δήμῳ. *Senatus multitudinem respicere, populique rationem habere cogitur.* Et mox; Ὁμοίως γε μὴν πάλιν ὁ δῆμος ὑπάρχει πρὸς τὴν συγκλητον, ἢ σχολάζειν πάντως ὀφείλων, ἢ καιρὸν ἢ κατ' ἰδίαν. *Populus Senatui obnoxius est, ejusdémque rationem habere, sive eumdem observare necesse habet.* Et rursus; Ὀφείλουσι δὲ καὶ πρὸς οἱ δημαγωγοὶ τὸ δοκοῦν τῷ δήμῳ, ἢ μάλιστα σχολάζειν τῆς τότε βουλήσεως. *Id excqui quod populo videbitur, ejusq; voluntati se accommodare.* Marcus ipse *l.* 3. § 11. Τῷ κατ' ἀξίαν συσχολάζομεν. *Simul rationem habeo cujusque pro existimatione sua.* & *l.* 10. § 6. σχολάζομεν τῷ ὁμοφύλῳ. *Cognatorum mihi rationem habeo.* & *l.* 8. § 3. ἡ φύσις ἰσόχρονος. *natura uniuscujusq; rei rationem habet, curam gerit.*

Καθημερινῶς | *Sedulò, studiosè, cum cura cautionéque benevolè & amicè.* Polyb. ibid. Τῷ μὲν ἐχθρῷ ἢ ἀπροσπαλλάκτως, τῷ δὲ φιλικῶς ἢ καθημερινῶς ἔχον]. Inde oxymoron Clementis illud *Pædag. l.* 1. *c.* 8. Ἀλλ' ἐπὶ ἀλλήλοις τὸ σοφιεῖν λόγῳ, καθημερινῶς λοιδοροῦντας. ἢ γὰρ ἢ τοῦτο τῆς δεινῆς φιλαυτίας φάρμακον· εἰ δὲ ψέξαι χρὴ ἢ λοιδορεῖν δεῖ. & *c.* 9. Νεμέσησις μὲν ἂν εἴη, ψόγος καθημερινός, οὐ παιδαγωγός. Facetè Alexis *Midone*(referunt Athen. *l.* 15. & Eustath. *ad Odyss.* ν'.)

Ὁ πρῶτος εὑρὼν μετὰ λυχνούχου πορεύεσθαι
Τῆς νυκτὸς, ὦ πῶς καλὸν ἦν δακτύλιον.
Qui primus docuit cum laterna incedere
Noctu, digitorum egregius curator fuit. Grot.

Καὶ τὸ ἀνεπιτήδειον ἧττον ἰδιωτῶν | *Facilitatem erga privatos.* Xyl. parùm commodè. Ἰδιῶται enim, homines *imperiti*, qualis plebs esse plerumq; solet. Sic Lucas *Act.* 4. 13. ἀγράμματοι καὶ ἰδιῶται. & Athenæus *l.* 4. ὁ ἐστολισμένος ἰδιώτης, φησὶν ἀναλφάβητος. Sed & Chaldæo Paraphrastæ, & Judæis Doctoribus בור עם iffinc pro *vili, plebeio, rudi, literarum imperito.* Talium imperitiam & stoliditatem *sustinere* posse, artis laudisq; est haud infimæ. Pythagoras apud Stobæum *tom.* 2. *tit.* 10. Μεγάλης καὶ πολιτείας, τὸ ἀνεπιτήδειον ἧττον φέρειν. Vide *supra* § 8.

Καὶ τὸ ἀδόκητον ἧττον οἰομένων | Locus depravatus, & Xylandro conclamatus. Annotator Lugdun. *Interpretor*, inquit, *ut ea spectare non cuperem, quæ opinione tantùm constant.* οἴεσθαι enim est *opinari.* Est reverà; sed οἰόμενα pro *opinabilibus* vix, opinor, quisquam admiserit. Addit idem; *Vel, ut spectare non cuperem eos qui magnificè de se sentiunt.* οἴησις enim & οἰήσεις apud Plutarchum, Laërtium & Dionysium significat *præsumptionem* & ἔπαρσιν. Meric. Casaub. Τῶν οἰομένων nomine τῶν ἰδιωτῶν designari existimat. idémq; hîc de Sexto prædicare Marcum, quod Epictetus *Enchir. c.* 68. hisce verbis præcepit; Μὴ λάλει τὰ πολὺ ἐν ἰδιώταις περὶ τῶν θεωρημάτων. Q. genus vitii notans Cicero *de Orat. l.* 2. *Omnium autem*, inquit, *ineptiarum, quæ sunt innumerabiles, haud scio an nulla sit major, quàm illorum, qui solent quocunq; in loco, quoscunq; inter homines visum est, de rebus; aut difficillimis, aut non necessariis argutissimè disputare.* Verùm id mihi animo insidere nequit, cùm in clausula proximè antegressa τῶν ἰδιωτῶν meminerit; nec verisimile videatur Marcum de eisdem prorsus agentem, verbulo tantum unico interjecto, vocabulum alterum usurpâsse voluisse. Sed nec ex ipsis verbis, prout exhibentur, quî elici posset iste sensus, intelligo. Cl. Salm. οἱ οἰόμενοι *sunt*, inquit, *qui res, τῇ οἰήσει*, i. e. *opinione tantùm metiuntur. notum illud, Sapientis non esse dicere, Non putabam. non tantùm sic delicta sua multi excusant ac defendunt, sed etiam τὸ putabam in multis aliis locum habet. Putabam sic rem casuram, aut non putabam. Puto tamen locum hunc non vacare vitio. legendum fortasse*, ἢ τὸ ἀνεπιτήδειον ἧττον ἰδιωτῶν, ἢ τὸ ἀδόκητον ἧττον οἰομένων. i. e. *Qui facilè ferret ἰδιοτικὰ & rerum imperitias; sed & inconsiderationem eorum, qui leviter res perpendunt, & solam οἴησιν pro attentione & diligentiori examinatione afferunt.* Conjecturam meam adjicere licuerit, à D. Salmasii vestigiis paulùm admodum deflectendo, à sensu nihil, legerim, ἢ τὸ ἀδόκητον οἰομένων, *eósq; qui citra considerationem opinantur, & de rebus quibusvis temerè statuunt.*

Καὶ τὸ πρὸς πάντας εὐάρεστον | Quod de se Apostolus 1 *Cor.* 9. 20. Ἐγενόμην τοῖς Ἰουδαίοις, ὡς Ἰουδαῖος, ἵνα Ἰουδαίους κερδήσω· τοῖς ὑπὸ νόμον, ὡς ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον κερδήσω· τοῖς ἀνόμοις, ὡς ἄνομος (μὴ ἄνομος θεοῦ ἀλλ' ἔννομος Χριστοῦ) ἵνα κερδήσω ἀνόμους· ἐγενόμην τοῖς ἀσθενέσι, ὡς ἀσθενής, ἵνα τοὺς ἀσθενεῖς κερδήσω· τοῖς πᾶσι γέγονα τὰ πάντα, ἵνα πάντως τινας σώσω. & 10. 33. Πάντα πᾶσιν ἀρέσκω, μὴ ζητῶν τὸ ἐμαυτοῦ συμφέρον, ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν, ἵνα σωθῶσι. *In licitis omnibus nimirum omnibus placere & satisfacere satagebat; omnia factus omnibus; non amittendo fidem; sed ostendendo pietatem.* Gregor. Rom. *pastor. l.* 2. *c.* 3. & *regist. l.* 1. *ep.* 24. *Compassione misericordiæ, non simulatione fallaciæ.* Augustin. *ad Hieron. ep.* 1. *Nunc ad licita condescendens, nunc à licitis se cohibens:*

bens : nunc moralia docens, nunc mystica differens. Gilbert. *in Cant. Serm.* 27. qui videndi ulteriùs in locis adnotatis : sed & Irenæus *adv. Valent. l.* 3. *c.* 5. & Oecumenius ex Chrysost. Theodoret. Phot. aliisq; 1*Cor.* 9. Estq; sanè ars quædam, nec contemnenda, nec obvia passim, eóq; laude dignior, quò plerumq; rarior comparet, accommodandi sese gnaviter citra decori leges imminutas quibuscunq;, ad ipsorum, quibus id datur, emolumentum procurandum, offensionémve declinandam. quam & Marco *indulgentiæ* nomine tributam à Capitol. censet Cl. Casaub., & ἐναρμοσίαν τοῦ τρόπου interpretatur ex Platone *de Repub. l.* 3. Cæterùm ista degenerat & in vitium devergit, ubi in mores se induit, quæstúsque vel blanditiæ causâ adhibetur. quod genus hominum nunc Chamæleonti assimilatur, qui *colorem subinde mutat, redditque quemcunque proximè attingit.* Plin. *l.* 8. *c.* 33. & Solin. *c.* 43. Ità Plut. *de adulat.* Ὥσπερ τοῦ δηλέου, ὅσα πυθόμενα τὴν χρόαν τρέπεται, ζυναφομοιοῦται τοῖς ὑποκειμένοις σώμασι καὶ χρώμασι, χρῶτα οἰκεῖον, καφαίμων. nunc Polypo ; qui & *colorem mutat ad similitudinem loci.* Plin. *l.* 9. *c.* 29. Ὥσπερ τὴν χρυσὸν, εἰς ἃν πλησιάσῃ, πίτυας ὁμοιοῖ. Plut. *natur. quæst.* 19. Vide & Lucian. *dialog. marin.* 5. inde Pindarus *ibid.* & *de animal. solert.* ab eodem adductus. Ποντίᾳ δηρὸς χρωτὶ μάλιστα γόον ἀφομοίων, πᾶσιν πολίταισιν ὁμιλεῖ. ubi forsan tamen legendum, ὁμίλει· ut præcepti monitive rationem habeat ; quale & Theognidis illud, eidem cùm ibidem, tum & ἀεὶ πολυφιλίας, laudatum :

Πολύποδος νόον ἴσχε πολυδρόσου, ὃς ποτὶ πίτρῃ
Τῇ φ' ὁμιλήσῃ, τοῖος ἰδεῖν ἐφάνη.

quæ in Theognidis tamen, quas nunc habemus, *elegiis* aliter paulò sic concipiuntur,

Πολύπου ὀργὴν ἴσχε πολυτρόπου, ὃς ποτὶ πίτρῃ
Τῇ φ' ὁμιλήσῃ, τοῖος ἰδεῖν ἐφάνη.

Quam lectionem secutus est, qui in Philostratum Ægyptium, Philostrato Lemnio referente in *vit. Sophist. l.* 1. per παράφρασιν istud transtulit ;

Πολύπου ὀργὴν, ἴσχε Φιλοστράτου, ὃς Κλεοπάτρῃ
Νῦν φρονοῦμλήσας, τοῖος ἰδεῖν ἐφάνη.

At contra Phocylides ;

Μηδ' εἰς πεῖραν πολύπους χεῖρ' ἐμίσει.

Ióq; Tragic. apud Athen. *l.* 7.

Ἐπυγὰ μεταλλαχθέντα πολύπου χερός.

Quin & de viro verè bono Greg. Nazian. *orat.* 27. Ὥστε δεῖόν τι πάθος, καὶ τὸ τῶν θεῶν διώκειν λέγειν, Ἐγὼ μὲν ὁ αὐτός εἰμι, καὶ οὐκ ἀλλοιοῦμαι. κἂν μεταπιπτόντων, οὐ μεταπίπτω, οὐδὲ συμμεταπεσοῦμαι τοῖς κρείττοσι καὶ τοῖς φαύλοις, ἄλλοτε ἄλλον χρώμενον καὶ πολλὰς μεταλαμβάνων χρόας, ὥσπερ τὰς τῶν πυρρῶν οἱ πολύποδες, εἰς ἃν ὁμιλήσωσι. Verùm nulla imago vitiosum istud τοῦ κολάκου καὶ ἀρίστου τὸ ἐυδαίμονον depingat meliùs, quàm Plutarchi illa *lib. de adulat.* ab quis desumpta ; quæ per fluxilem labilémq ; quam obtinent, naturam, vel vasis cujuslibet concipientis, vel corporis immersi cujusvis, figuram confestim induunt. Ὁ δὲ πόλαξ, inquit, ἅτε μίαν ἑαυτοῦ ἕξιν οὐκ ἔχων μόνιμον, οὐδὲ ἑαυτῷ βίον ζηλῶν αἱρετὸν, ἀλλ' ἑτέρῳ καὶ φεύγειν πλέον καὶ φοβερώτερον ἑαυτὸν, οὐκ ἁπλοῦς, οὐδ' εἷς, ἀλλὰ πανοῦκπος ὢν καὶ ποικίλος, εἰς ἄλλον, ἐξ ἄλλου τύπου, ὥσπερ τὸ μεταῤῥέον ὕδωρ, ἀεὶ καὶ μεταχωματίζων τοῖς ἐπιδεχομένοις. Vide *ad l.* 5. § 36. & *l.* 7. § 43.

Κολακείας μὲν πάσης φεύγοντος ἦν τὴν ὁμιλίαν αὐτοῦ | Quod de Dexippo Sophista (opinor) apud Suidam nescio quis, Ὁ αὐτὸς συμβατικὸς ὢν καὶ ἀπαραιτητικὸς, ὅμως ἐπιτρέπεις ὑπ' ἐκείνου ἐν τοῖς ὁμιλίαις, ὑπνοῦς ἦπον καὶ δεῖ χάσκειν θαυμαζούσῃ.

Ἀδιαστρεπτότατον ἦ αὐτοῖς ἐκείνοις | De Bruto Cicero in *Oratore* § 35. *Admirabilis fama virtutum incredibilium, quæ specie dispares, prudentiâ conjunguntur. Quid enim tam distans, quàm à severitate comitas ? quis tamen unquam te aut sanctior est habitus, aut dulcior ? quid tam difficile, quàm in controversiis dijudicandis ab omnibus diligi ? conjequeris tamen, ut eos ipsos, quos contra stetisti, æquos placatósq ; dimittas. ita efficis, ut cum gratiæ caussâ nihil facias, omnia tamen sint grata, quæ facis.* De Agricola Tacitus : *Nec illi, quod est rarissimum, aut facilitas autoritatem, aut severitas amorem deminuit.* Et Seneca *de beat. c.* 8. *Virum sapientem* ait fore, in his quæ agit, *cum comitate magnificum.* De Marco pariter Capitol. *Philosophia sexum & gravem reddidit : non tamen prorsus abolitâ in eo comitate, quam præcipuè suis, mox amicis, atq ; etiam minùs notis exhibebat.*

Καὶ ὁδῷ ἔξεργόν τι καὶ τακτικὸν | formula Marco nostro admodum familiaris ; *quâ certâ ratione methodóq ;* aliquid institutum designatur. ita ὁδῷ ὑπολαμβάνειν. *l.* 5. § 34. &, ὁδῷ περιέρχειν. *l.* 6. § 26. &, ὁδῷ καὶ ἀληθείᾳ ἐλέγχειν. *l.* 3. § 11. Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 16. Deum ait dedisse nobis τὴν διάνοιαν τὴν ἀδιακολυθητικὴν τύπων, (externa vult) καὶ ὁδῷ χρησικήν. Aristides *palinod. in Smyrn.* Πάντα ἦ ἕκαστον ὁδῷ καὶ χαρακτῆρι φαίνεται. Apud Plut. *de commun. notit. præfat.* Stoici quidam Arcesilaum Academicósq ; appellant, λυμαίνεσθαι τῇ ἐν φιλοσοφίᾳ, καὶ δογμάτων ὁδῷ βαδιζόντων ἀναιρέσεις. Zeno Citt. apud Laërt. *l.* 7. Τὴν φύσιν εἶναι τὸν τέχνην, ὁδῷ βαδίζον εἰς ἦθος. quod Cicero de Nat. Deor. *l.* 1. *ad gignendum progredientem viâ*, & *ibid.* χρεῖς τε αὐτῆς (de Dialectica loquitur) οὐκ εἶναι ὁδῷ ἐρεῖδειν καὶ ἀποκείνεσθ' ubi Casaub. ὁδῷ, i. e. *viâ & ratione*, ut solet loqui Cicero. Sanè *viam* & *rationem* conjunxit Cicero in *Verrin.* 2. *viam* & *artem in Bruto.* Sed & in *de finib. l.* 2. qui est locus huic geminus, *Omnis in quærendo, quæ viâ quadam & ratione habetur oratio*, &c. Confirmat autem istinc Ruald. in *Plut. vit.* Sextum istum non esse Empiricum illum, qui disciplinas omnes oppugnatum & eversum ibat.

Μηδὲ

Μηδὲ ἅμαξαν ποτε | quod Cicer. *de fato. ut nemo in eo libidinis vestigium viderit.* de Stilpone Megarico loquitur.

Ἅμα τε ἀπαθέστατον εἶ), ἅμα δ' φιλοσοφώτατον | Ita scil. exemplo suo ostendit Sextus, quod Seneca *de Clement. l. 2. c. 5. Secta Stoicorum, licèt apud imperitos malè audiret tanquam nimis dura, nullam benigniorem lenioremq; esse, nullam amantiorem hominum.* possèq; φιλοσοφίαν uberrimam etiam cum summa ἀπαθείᾳ consistere simul. Infandum interim facinus ac ridiculum simul patravit editor bonus ille Lugdunensis, qui ἀπαθέστατον pro ἀπαθέστατον nobis hoc loco suppositit. dignúmq; patellâ operculum adjecit Annotator, cùm ἀπαθὲς, quod propriè *odiosum* significat, hîc *odio vacuum* designare adnotavit. cum lectionis genuinæ hominem monere posset adjecta interpretatio. res scil. admiratione digna fuerit, esse hominem eundem & odio vacuum & ad amorem propensum. Verùm ut idem & affectuum perturbationibus cum maximè immunis, & ad amorem genuinum interim propensissimus existeret, miraculi propè loco haberi poterat. Siquidem ut vulgato dicterio dici solet,

Amare & sapere vix Deo conceditur.

Τὸ εὔφημον καὶ τοῦτο ἀφορμὴ | *quòd benè passim audiret, itaq; sine strepitu.* quum *nec ipse* scil. *sibi plauderet*, ut de Tacito Plin. *l. 9. ep. 14.* & aliorum plausus etiam nihil moraretur, sed supprimeret potiùs, quod de Servatore nostro Matth. 9. 30. & Luc. 5. 14. Contra quàm Cicero, qui cùm elogia & encomia ab aliis sedulò aucupabatur, & solicitè emendicabat, tum & suas ipse laudes aliis quibusq; materiis intercalares subinde facere gestiebat. quàm Crescens Cynicus, quem Justinus *apol. 1.* non φιλόσοφον, sed φιλόλογον, καὶ φιλόκομπον vocat. quanquam usu venit ferè, ut quod de Agricola Tacitus *ipsâ dissimulatione famæ fama fiat auctior.* quod & Christo Domino contigisse monent Matth. *ibid. v.* 31. & Luc. 5. 15. De Catone Salust. in *Catilin. Esse, quàm videri, bonus, malebat: ità, quò minùs gloriam petebat, eò magis adsequebatur.* Atq; hoc sensu τὸ εὔφημον istîc interpres uterq; accepit, ac si τὸ εὔφημον idem quod τὸ εὐδόξον esset. in quorum & ego sententiam lubens concederem, si τὸ εὔφημον uspiam ita usurpatum occurreret. Verùm cùm pro *faventia*, i. e. faustâ expetitione, aut honorificâ existimatione, externis indiciis palam factâ, quæ solet aliis exhiberi, frequentissimè adhibeatur, nec hîc secùs à Marco sumptum existimem. eò magis, quia *infr.* § 13. ità prorsus accepit. itaq; verterim, *favere promptum, sed sine strepitu.* ut medium quendam affectum, candidum moderatúmq; simul, designet, qualem in auditore Plutarchus desiderat: μήτε ἄτονον καὶ ἀτενῆ, οἰήματος κενοῦ μεστὸν, μήτε ὀφρυῶν καὶ γέλωτος κενοῦντα, μήτε φωνὴν ἐνηχήμονος μάσσοντα φιλοτιμίας σεσιγμένον, ἀλλὰ σιγῇ καὶ βαρύτητι κατασκέψει καὶ σωφροσύνῃ διαφέροντα. δόξαν ἐναλίου καὶ βαθέος ἔχοντος ἀνδρὸς· ὅτι καὶ πάλιν ἐλαφρόν τινα καὶ ὀργιώδη, καὶ ῥᾳθυμίᾳ καὶ συνηθείᾳ ἐφεστάμενον καὶ κουφολόγα. qui nec aliis laudem meritam deferre, ubi occasio datur, detrectat, & eandem tamen exhibet sine partium studio, ac sine contentione aut vociferatione minùs decorâ. Horum autem sensuum optionem liberam ego lectori relinquo.

Τὸ πολυμαθὲς ἀνεπιφάντως | *absque ostentatione.* cui contrarium τὸ φαντασιοπλάστως ἐπιδεικνύσθαι, καὶ ἐπιπόδιον φαίνεσθαι, ut noster *suprà* § 7. & *infrà* § 16. τὸ ἐπιδεικτὸν καὶ φαντασίαν, ut Casaubon. qui videndus ad illa Pers. *Sat. 1. v. 70.*

Scire tuum nihil est, nisi te scire hoc sciat alter?

At pulchrum est digito monstrari, & dicier, Hic est. id est, δακτυλοδεικτεῖσθαι· ut Philo loquitur. Senec. *ep. 16. Non est Philosophia populare artificium, nec ostentationi paratum.* Vide *suprà* § 8. πλὴν ἐπιστείαν, &c.

§ 10. Ἀλεξάνδρῳ τῷ γραμματικῷ | *Usus præterea Grammaticis, Græco, Alexandro,* &c. Capitolin. De Alexandro isto vise sis in eundem Aristidæ Sophistæ *sermonem epitaphium.*

Τὸ ἀνεπιφθονον | De Alexandro Aristides. Μόνος δ' ἰδιώτας τε ἐκ πλείστης, καὶ παρὰ τοῖς δεξιοῖς οἷς τὰ σοφὰ ἐθαυμάζετο.

Μὴ ὀνειδιστικῶς | Ita *l. 11. § 13.* τὸ παρρησιάσασθαι ἄνευ, ἐκ ὀνειδιστικῶς.

Παρυπομνήσεως | Qualem Socratis disciplinam laudat Plutarch. *de adulat. & amic.* ὃς ἔστιν ἀτρέμα τοῦ νέου πλεῖσθαι, οὐκ μετ' αὐτὸς ἀπολλαγὴς ἀμαθίας, ἀλλὰ μετ' ἐλπίσιν οἰδμοῦ δεῖν ἐρετῶν ἐπιμελεῖσθαι, καὶ ζητῶν τὸ ἀληθές. Et *Platonic. quæst. 1.* δοκῶν ζητεῖν κοινῇ τιὼ ἀλήθειαν.

§. 11. Φρόντωνος | *A Frontone*; quem cur *Frontinum* hîc Mer. Cas. vocare maluerit, nescio. aliter enim constanter historici omnes. Et Frontin⁹ Rhetor Alexandri, qui post Marcum diu vixerat, præceptor fuit. De Marco Capitolinus: *Oratoribus usus est, —Latino, Frontone Cornelio, —Cui & statuam in Senatu petiit.* & Dio *l. 71.* ἐν τοῖς ῥητορικοῖς τὸν Φρόντωνα τὸν Κορνήλιον. quem eundem & *l. 69.* idem hoc elogio ornat; ὃ τὰ σοφὰ ἧσσ τότε Ῥωμαίων ἐν λόγοις φρόνιμος. Et Panegyrici Maximiniano dicti autor; *Fronto Romanæ eloquentiæ; non secundum, sed alterum decus.* ut Ciceroni, quem primùm omnes agnoscunt, non secundum sed parem velit. A *gravitate* laudat Sidonius *l. 4. ep. 3.* qui & *Marcum Frontonem* appellare videtur, *l. 8. ep. 10.* cùm tamen *Marci Frontonis* alterius, *viri Consularis*, meminerit Gellius *l. 2. c. 26.* qui eodem tempore vixerit, nec nostro interim tacito, quem *Frontonem Cornelium*, quasi ab altero illo distinguendo, appellat, *l. 19. c. 8.* Eandem cum Sidonio *gravitatis* laudem Frontoni huic tribuit & Hieronymus, *epist.*

ad Ruſticum: quo loco, falſus eſt Eraſmus, (erroris ducem ſecutus forſan Joannem Sariſber. Policrat. *l.* 8. *c.* 14.) quòd *Jul. Frontonem*, cujus meminit Juvenalis *Sat.* 1. *v.*12. & præter Juvenalem Tacitus *hiſtor. l.* 1, & 2. ab Hieronymo deſignatum cenſet. *Siccitatis* nomine notat Macrobius, vel apud Macrobium Euſebius, *Saturnalium lib.* 5. *cap.* 1. *Quatuor ſunt*, inquit, *genera dicendi: copioſum, in quo Cicero dominatur; breve, in quo Saluſtius regnat: Siccum, quod Frontoni aſcribitur: Pingue & floridum, in quo Plinius ſecundus quondam, & nunc nullo veterum minor noſter Symmachus luxuriatur.* Dignitate Conſulari à Marco fuiſſe ornatum, autor eſt Auſonius in *grat. act. Gratian.* Ex Frontonis ad Marcum Imper. epiſtolâ (uti videtur,) ſive oratione aliquâ, citat hæc Chariſius *inſtit. grammatic. l.* 2. *Mihi ſatis abundéq; honorum eſt, quas mihi quotidiano tribuis.* Nec illud omiſſum velim, videri Frontonem hunc adverſus Chriſtianos vel ſcripſiſſe, vel egiſſe, ex Minutio Felice, cujus hæc in Octavio verba; *Sic de iſto & tuus Fronto, non ut affirmator, teſtimonium fecit; ſed convicium, ut orator, aſperſit.*

Ἐπεῖπον | *ut ſcirem.* Xyl. potiùs *ut conſiderarem, animadverterem.* eſt enim ab ἐφίημι, non ab ἐπέπομαι. Vide *ſuprà* § 6. ἀπεῖπον.

Οἷα ἡ παρεγνωκὼ βασιλεία, ἢ πανηλία, ἢ ὑπόκρισις | Polyb. *hiſt. l.* 2. αὐτὸ γὰρ τοῦτο [τὸ παρεγνωκὼς] φεύγει πλὴν ἀσυνετάτων ἔμφασιν, ἢ πάσας παρεπίληπε τὰς ἐν ἀνθρώποις ἀδικίας ἢ πονηρίας. Thyeſtes apud Senecam,

Ut nemo doceat fraudis & ſceleris vias,
Regnum docebit.—

&c, *Ubicunq; tantùm honeſta deminanti licent,*
Precariò regnatur.—

&c, —*ſanctitas, pietas, fides,*
Privata bona ſunt: reges, quâ volunt, eant.

Scilicet ut idem *Agamemn.*

Id eſſe regni maximum pignus putant,
Si quicquid aliis non licet, ſolis licet.

& Lepidus apud Saluſt. *Omnia retinendæ dominationi honeſta eſſe.* Cæterùm regnum illi cùm dicunt, tyrannidem intelligunt. Quum enim, ut Ariſtot. *polit. l.* 1. *c.* 2. Πρώτη ἢ θειοτάτη, ἡ βασιλεία. *Regnúmq; res ſit inter Deos hominéſq;* (Ethnicum pro ritu ſuo loquentem habes) *pulcherrima.* Livius *l.* 2. unde & Plato *polit.* 9. pronunciat, ὡς παντὶ δῆλον, ὅτι πόλεως τυραννουμένης μὴ ἂν ἔχειν ἀθλιωτέραν, βασιλευομένης δ' ἂν εὐδαιμονεστέραν. nil mirum, ſi (quod Polybius *l.* 6.) συμβαίνοντα ἢ συγχωροῦντα πάντες οἱ μόναρχοι, κἂν ὅσον οἷοί τ' ὦσι, τὴν τῆς βασιλείας ὄνομα. ſi inquam, *monarchæ quivis*, tyranni quoq; quantum poſſunt, *ementito regni nomine abutantur.* Inter *tyrannum* interim, *regémq;* juſtum quantum interſit, nemo meliùs Dione Pruſ. docebit, *oratione* quæ *de Regno* eſt, 1, & 3. & quæ eſt *de tyrannide*, 6. cui Syneſium adjungere licet *lib. de regno.* & è recentioribus Eraſmum in *inſtitutione principis Chriſtiani.* Sed nec tyrannum quiſquam accuratiùs depinxerit, quàm Plato ĩd præſtitit, *politic. l.* 8. *&* 9.

Βασκανίαν | *tyrannicam invidentiam* dicit; ſive quâ illis inviderur.

De qua Statius *l.* 5. *Syl.* 1.

Quiſnam impacatâ conſanguinitate ligavit
Fortunam invidiámq; Deus?—

Et in eandem ferè mentem Tragicus in *Theb.*

Simul iſta mundi conditor poſuit Deus,
Odium atque regnum.—

Et Attius apud Cicer. *Offic. l.* 3.

Multi iniqui atq; infideles regno, pauci ſunt boni.

Unde Lycus apud M. Senecam, *Herc. fur.* 2.2.

Ars prima regni eſt, poſſe te invidiam pati.

& de Dionyſio Siculo tyranno, Corinthi agente, Juſtinus, *l.* 21. *Laborabat invidiam præteritorum, contemptu præſentium depere; expertus, quàm inviſa tyrannorum forent etiam ſine opibus nomina.* Sive etiam ipſam *tyrannorum invidentiam*, quâ illi cùm ſeſe invicem inviſos, tum & bonos quoſvis etiam exoſos, habent. Siquidem ut Claudian. *de Honor. Coſſ.* 4.

—*Sors iſta tyrannis*
Convenit, invideant claris, ſortéſq; trucident.

Ὑπόκρισις | *Hypocriſin* dicit *tyrannicam*, quâ illos cum primis diligere & in pretio habere ſe ſimulant, quos quàm maximè oderunt. Tiberius, de quo ampliùs *infr. ad* § 14. *nullam, ut rebatur, ex virtutibus ſuis magis quam diſſimulationem diligebat.* Tacit. *annal. l.* 4. De Domitiano itidem Caſſius, Ἀνδρωνῶν ἐφάνη μὲν ἀληθῶς ἄθλια, πλὴν γυναικῶν πάνυ. ἐπλάττετο δ' ἀγαπᾶν ἀεί, ἃ ἀεὶ μάλιστα ἐμίσει ἔθελεν· de quo eodem & eundem videas *ad l.* 10. § 17. exempla, quibus id comprobatum dederit, habes apud Suetonium 12. 11. Sed & quâ cuncta *ſimulare ac diſſimulare* ſolenne habent, ubi id è re ſua eſſe putant. De Alexandro 6. Pontifice Romano, filióq; ejuſdem Valentino, (quem Nic. Machiavelius tanquam exemplar Principibus imitatu dignißimum proponit, *de princip. c.* 11.) tradit Guicciardinus, *hiſt. l.* 6. adeò ſimulatione ac diſſimulatione celebres, ſive infames potiùs, fuiſſe, ut quaſi proverbiali dicterio vulgò jactaretur, *Pontificem nunquam quod diceret, facere; Valentinum nunquam quod faceret, dicere.* Nec aliunde illud Sigiſmundi Cæſaris effatum; *Neſcit regnare, qui neſcit diſſimulare.* Æn. Sylv. *in Panorm. l.* 1. Elegantiſſimè vir illuſtriſſimus Dan. Heinſius *Herode act.* 2. *Scen.* 2.

Non tot receſſus abditos æther habet,
Non inferi, non terra, non totum mare,
Quot aula, quam deſerta vis recti fugit:
Impervia aliis ſemper eſt, ſemper ſuis.

Huic & ὑπόκρισιν αὐλικὴν illum adjicere licet, κα-

ἀλλ' ἐκεῖ (inquit Julian. *epist.* 12. expertus ipse forsan, nec ejusd. expers, ejeret licèt, quum Basilium eâ ipsâ tam blandè compellet & ad se invitet, quem non poterat non odisse) ἐκφεύξεσθε, ἐκεῖνον πλησίον μόνος, ἀλλήλων δὲ πανταχοῦ πολεμιώτατοι. & Polybius *hist. l.* 4. Καινὸς γὰρ δὴ πᾶς ἔπος ἐκφῆναι βέλτιον ἢ διαλοιδορῆσαι, τὸ μὲν ἀληθὲς ἐκφῆναι, ἀλλ' ἐπιφθόνως λυμαίνεσθαι τοῦ πράγματος ἐκεῖνος ἢ μάλιστα ἂν περὶ τοιούτων ἐποιήσατο τὴν ἀπολογίαν ἢ βασιλεὺς ἢ πόλις, ἐν οἷς περὶ τῶν αὐτῶν διαλεγόμενοι, καὶ τῆς τούτων σφῶν ἀλλήλοις ζηλοτυπίας ἢ πλεονεξίας. Hoc est, quòd in *vitâ Agricolæ* Tacitus: *Pessimum inimicorum genus, laudantes.*

Ἐυπατρίδου ἀσφάτους | De Tiberio Sueton. *l.* 3. *c.* 52. *Filiorum, neque naturalem Drusum, neque adoptivum Germanicum patriâ charitate dilexit.* Scil. ut Naso *Metam. l.* 2.

Non bene conveniunt, nec in una sede morantur
Majestas & amor.——

Certè qui istiusmodi hominum æmulationes fœdas diráſq;, quas cum natura sibi conjunctissimis exercuere, quarum prægnans est omnis omnium ætatum, omniúmq; gentium historia, animo recoluerit, oraculi vicem obtinere meritò censebit, quod à Frontone noster hîc se accepisse profitetur.

§ 12. Ἀλεξάνδρου τοῦ Πλατωνικοῦ | Plures hoc nomine tum philosophos, tum Sophistas recenset Suidas. Verùm noster iste an ex illis sit, certò statuere nullus habeo. Alexandri Cilicis Sophistæ inter cæteros meminit, de quo latiùs etiam Philostratus in *vit. Soph. l.* 2. qui πλατυλόγων dictus fuerit. Platon. nimirum, si non dogmate, dictione saltem æmulatus videtur. unde declamantem ubi audiverat quidam ex Herodis Attici Sectatoribus, τὸν ὑὸν πλάτωνα dixit, τὸν δὲ Πλάτωνα ζητῶν. A Marco autem accitum, *ab epistolis Græcis* eidem fuisse, autor est Philostratus. qui & Favorini γνώριμον ἀμφοτέρων extitisse eum ait. Favorinus autem iste in eorum albo censetur, qui & *philosophi* simul & *sophistæ* etiam habebantur. Fieri itaque potest ut Alexander ille is ipse sit, quem hic Marcus *Platonicum* appellat. Meminit & Galenus *lib.* περὶ τῶν θεριακῶν Alexandri cujusdam, qui eisdem temporibus Romæ vixerit, Damascèni. Cæterùm istum ait γνώριμον μὲν τοῦ Πλάτωνος, ἀλλὰ τοῖς Ἀριστοτέλους θεωρήμασι μᾶλλον & φιλονεικίας nomine à pleriſq; notatum. Ad priorem illum itaq; potiùs inclinaverim.

Ἡ ἐν δικαίῳ γνώμη | Non ineptè istud in Alexandrum illum conveniat, cujus operâ ad epistolas Marcus est usus.

Ὅτι ἀσχολὸς οὗτος | Vide *suprà* § 7. Ἀσχολῶ δὲ καὶ σπουδῇ. σχολὴ γὰρ ἡ ἐν τῇ λεγομένῃ σπουδαίᾳ ἀσχολίᾳ. Suidas. qui & hæc ipse Marci subjungit. Cicer. *ad Attic. l.* 1. *ep.* 11. *Vereor, ne putidum sit, scribere ad te quàm sim occupatus.*

Τὰ πρὸς ἀλλήλους πως συμβαίνοντα χρόνου καθήκοντα | Epictet. *Enchirid. c.* 29. Τὰ καθήκοντα ἐκ ὀφίσεως τῶν πρός τι ὁρίζονται. *Officia ut plurimùm pro relationibus & qualitatibus personarum* (quas invicem gerunt) *definiuntur.* πρός τι autem, sive *relationes* & affectiones mutuæ, vel sunt naturales, vel adscititiæ. Epictet. *dissert. l.* 3. *c.* 2. διότι πρός τί πως, ἐστὶ καὶ τὸ καθῆκον· ὁ δὲ πατὴρ ἔχει μὲν πρός τι καθῆκον· ἀλλὰ τοῦτο ἐκ ἔστιν ἀπλῶς, ἐκ ἀφελήσει, ἀλλὰ τὰς πρός τι σχέσεις τὰς φυσικὰς καὶ ἐπιθέτους, ὡς εὐσεβῆ, ὡς ἐπιεικῆ, ὡς ἀλυπον, ὡς ἀφελιμον, ὡς πατέρα, ὡς πολίτην. quod idem habet & *lib.* 2. *cap.* 14. Cæterùm de his ampliùs vide ſis Simplicium in *Commentario ad Epicteti Enchiridium*, & Casaubonum *ad Persii Sat.* 3. *v.* 70. Sed & Marcum ipsum *infr. lib.* 8. § 27. & *l.* 11. §. 18.

Τὰ ἀνταγωνιστικὰ πράγματα | id est, ut Demost. *Olynth.* 1. ἃπερ ἐν ἡμῖν ἀνταγωνιστὰ τὰ πράγματα. quæ autem Marcus ἀνταγωνιστικὰ πράγματα, ea Plutarch. ἀντιπαλικὰ πράγματα dixit *de superstit.* Τοιαῦτα μὲν ἐν τοῖς ἀθλήτοις καὶ ἀνταγωνισταῖς λεγομένοις πράγμασι καὶ πραγείς ἢ διαπαιγμονὴ βαθεῖαν ἢ κάτω ἐν τοῖς ἤθεσι τῆς ἀληθείας. Clemens simpliciter τὰ ἀνταγωνιστικά. Ità *Strom. l.* 7. τῆς ἀνδρείας, sive *fortitudinis* munus inter cætera statuit, τὸ πρὸς ἀνταγωνιστὰς ἀναμφίλογον. & *lib.* 5. Pios sæpenumero ad virtutis exercitium Deo permittente, τοῖς ἀνταγωνιστικοῖς ἀνατίθησιν. denique *lib.* 4. ἦν μάλιστα τοῖς ἀνταγωνιστικοῖς ἄνδρα τὸν τε θεῖον καὶ ἁγιώτατον γνωρίζειν. Galen. in *hort. ad art. c.* 2. ἀνταγωνιστὰς ἀγαθοὺς dixit. Καὶ τὸν βίον μείζονα ναυαγίων πρὸς πολλὰς ὅπως γνησιώτατος ἦ πρὸς τὰ σώματα καὶ θαλάττιον, ἐν ὀρθῶς γινώσκοντες ὦσιν, ἐπιτήδειον ἑαυτὸν ἐν τοιαύταις ἀνταγωνίσταις ἀγαθοῖς τυχεῖν δύνασθαι, μηδ' αὐτῇ βεβαίως ἐγκεκλεῖσθαι. Idem *de sanit. tuend. l.* 2. *cap.* 1. Πολλοῖς γὰρ ἤδη ἀνθρώπων μὴ ἀνταγωνιστὰς ἀγαθοὺς ἀγωνίσασθαι ὁ βίος καὶ βλαπτικὸς ἡδὺ ἀναγκαῖον ὄντα αὐτοῖς, ἀποῦναι λ' ἐκ δυνατόν. inde βίος ἀνταγωνιστὴς, Origeni *adversus Celsum l.* 1. *Vita negotiis molestisque implicita*; cui opponitur ὁ ἀπολελυμένος. Sed & Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* ex Stoicorum sensu; Τῶν πραγμάτων τὰ μὲν ἀδιάφορα τὰ δὲ ἀνταγωνιστικὰ πράγματα iidem pro *negotiis* & *molestiis* ità Aristophan. *ranis act.* 1. *scen.* 4.

Τίς ἐς ἀναπαύλας ἐν πραγῶν ἢ πραγμάτων ;
Quis in requiem ex malis vult & molestiis?

Menander in *Agricola*, ab Aristoph. *Schol.* adductus *ad Plut. act.* 3. *Scen.* 2.

Ἐν πράγμασιν, ἐν μάχαις.——
Molestiis in negotiis, in præliis.

Epicurus apud Laërtium, in *Epic.* & Senecam, in *Claud.* Πράγματα ὁ θεὸς, ὅτι αὐτὸς ἔχει, ὅτι ἄλλοις παρέχει. id est, vertente Cicerone *de Nat. Deorum l.* 1. *Negotium Deus nec ipse habet, nec aliis exhibet.* Eodem sensu & πράξεις dicuntur

quntur. Vide *infrà* § 15. *l.* 6. § 11. & *l.* 9. §. 13.

§ 13. *Κατύλλ*ῳ | Inter *Stoicos*, quos audiverit, *Cinnam Catullum* ponit Capitolin. quo loco Catullum legi postulat Cl. Salmasius.

Τὸ περὶ τοὺς διδασκάλους ἐνδόμυχον ἔνοσμον | Senec. epist. 73: *Verè philosophus præceptores suos veneratur & suspicit, quorum beneficio illis se vitiis exuit.* Sive, *illis in viis exiit.* altera lectio à Mureto est, à Lipsio altera. Idémque *epist.* 64. *Quidni ego magnorum virorum & imagines habeam, & natales celebrem? quidni illos honoris caussa semper appellem? Quam venerationem præceptoribus meis debeo, eandem illis præceptoribus generis humani, à quibus tanti boni initia fluxerunt. Si Consulem videro aut Prætorem, omnia quibus honor haberi solet, faciam; equo desiliam, caput adaperiam, semitâ cedam. Quid ergo? M. Catonem utrumque, & Lælium sapientem, & Socratem cum Platone, & Zenonem Cleanthémque in animum meum sine dignatione summa recipiam? Ego verò illos veneror, & tantis nominibus semper assurgo.* Juvenal. *Sat.* 7. v. 206.

Dii majorum umbris tenuem & sine pondere terram
Spirantésque crocos, & in urna perpetuum ver,
Qui præceptorem sancti voluere parentis
Esse loco —

Talis Marcus noster, qui, ut Capitol. *Tantum honoris magistris suis detulit, ut imagines eorum aureas in lrario haberet, ac sepulcra eorum aditu, hostiis, floribus semper honoraret.* Talis & Alexander, qui, ut Plutarchus est autor, Aristotelem præceptorem cum primis coluit, *οὐχ ἧττον τοῦ πατρὸς ἀγαπᾶν* dictitans, *ὡς δι' ἐκεῖνον μὲν ζῶν, διὰ τοῦτον ἢ καλῶς ζῶν.* Cui sententiæ astipulatur & Aristoteles ipse apud Laërt. his verbis. *Τῶν γονέων τοὺ παιδεύσαντας ἐπιμορίους εἶ δεῖ μόνον ἡγησάιτην· τοὺ δὲ καὶ τι ζῆν, τοὺ δὲ τὸ καλῶς ζῆν παρεχόντας.* Et Plut. *adverss. Colot.* *Τὸ μὲν ζῆν οἱ γονεῖς ἡμῖν, τὸ δὲ θεῶν ἡμῶν ἕνεκεν· ἀφ' ἧς δὲ φιλοσόφων δίκης ἢ νόμων σωφρόνων ἐσόμεθα, λόγον ὑπεύθυνοι πολλοῖς λαβόντες, τὸ ζῆν.* Et Aristides *pro Themistocl.* *Τοῖς ἀπαιτοῦσιν εἰς φῶς, τούτοις τοῖς πρώτοις μεγίστην χάριν ὀφείλομεν ἴσην ἔχειν, μὴ τοὺ δεῖ τούτων πρώτους ὄντας· οἱ πίνυν τοῖς γονεῦσι δεῖ αὐτὸ τὸ εἶ μόνον ποιοῦντι ἴσην χάριν ἔχειν, ἢ ὁμολογοῦσιν ὀφείλειν χρέα πάντων χρεῶν πρεσβύτατα, πῶς οὐκ ἐκείνοις πλέον τι προσῆκεν καὶ δοκεῖν, οἷς πλεῖς ἢ τὸ ζῆν μόνον, οὐδὲ τῆς σωτηρίας αὐτοὶ κατέσχον, ἀλλὰ καὶ βελτίους αὐτῶν χειρόνων εἴδιζον εἶ.*

Τὸ περὶ τὰ τίτλα ἀλυσιτελῶς ἀγαπητόν | quod in eis rarius, qui sunt in dignitatibus summis constituti. Sicut enim illi plerumq; *ἀσχολούμενοι*, utl noster monuit *suprà* § 11. Cicer. *ad Attic. l.* 7. *epist.* 2. *Filiolâ tuâ te delectari lætor, & probari tibi σοφίᾳ φυσικῇ* esse *τοῦ περὶ τὰ τίτλα.*

§ 14. *Τοῦ ἀδελφοῦ μου Σευήρου* | *Οὐήρου* legendum aliquando suspicatus eram ex Dione Cass. & Jul. Capitolino, apud quos *Verus*, non *Severus*, Marci frater, adoptione tamen, non genere, (nam Ceionii Commodi filius hic fuit) & imperii consors, toties occurrit. Quin & Jos. Scaliger in *animadv. ad Euseb.* & Cl. Salmasius in *annot. ad Capitol.* sic corrigendum uterque censuit. Errorem consimilem in Galeni, Theophili, Epiphanii, aliorúmq; scriptis, apud quos *ἀντὶ τοῦ Βήρου, ἤτοι Οὐήρου, Σεβήρους, ἢ Σεύηρος*, pro *Vero Severus* reperitur, observârunt Gulstonus noster, *ad Galen.* Scalig. *ad Euseb.* Salmas. *ad Capitol.* Petav. *ad Epiphan.* Verùm cùm Verus ille vitæ impurissimæ, & flagitiosissimæ, moribus perditissimis ac profligatissimis fuerit; non video qui potuerit in tam fœtido fœculentóq; sterquilinio virtutum istiusmodi seges ulla, nedum tam ampla, quàm istìc depingitur, deprehendi. *Claud.* itaq; *Severum* philosophiæ Peripateticæ *διαδόχῳ*, quē inter cæteros audivisse Marcum nostrum autorem habemus Capitolinum, intellexisse fors fuerit. Eóq; magis hunc voluisse videri possit, quòd hujus ipsi, à quo tamen multa traxerit necesse est, nusquam alibi meminerit. Sed nec istud satisfacit, cùm nec quâ ratione *fratrem* illũ appellaret, occurrat; & fratris quasi germani & genuini infrà rursus meminisse videatur § 17. alioqui, quid si pro *ἀδελφῷ* legamus *φίλῳ*? ut *amicus* non *frater* indigitetur Severus iste: quo modo Nabud Nathanides Solomonis *Regis amicus. Reg. l.* 3. *c.* 4. *v.* 5. Verùm istud potiùs Jun. Rustici fuerit; de quo vide sis quæ ex Capitolino *suprà* adduximus *ad* § 7. & quæ apud eundem de eodē sequuntur. Proinde caligine septis undiq; nihil lucis cùm affulgeat, nihil certi renunciare datur. Ego itaq; *ἐπέχω* & (quod in ambiguis solet) mihi *non liquere*, ingenuè profiteor. Addito tamen, potuisse Marci consanguineum aliquem qui *praavi materni* utriusq; communis (*Catilius Severus* dictus is, Capitol.) nomen gesserit, *fratris* nomine designari. alii viderint.

Φιλοίκειον | De Vero Capitolinus, enumeratis omnibus ejus magistris in diverso genere scientiarum, *Hos omnes*, inquit, *amavit unicè, atq; ab his invicem dilectus est.* Atq; hoc esse *τὸ φιλοίκειον*, quod à Fratre suo Vero didicisse Marcus profitetur, censet Salmas. *ad Capit.* ambigo tamen. Marci verò *τὸ φιλοίκειον* habemus à Capitolino his verbis, commendatum, dixerim, an perstrictum? *Jam in suos tantâ fuit benignitate, ut cùm in omnes propinquos cuncta honoris ornamenta contulerit, tum in filium Commodum, & quidem scelestum atque impurum, citò nomen Cæsaris & mox sacerdotium, statimque nomen Imperatoris, ac triumphi participationem, & consulatum.*

Φιλάληθες | *Simplicitatem* certè Vero tribuisse Severum, eandémq; in illo adamâsse Pium monuimus

mus *suprà ad* § 9. sed & Capitolin. de eodem, *Erat*, inquit, *morum simplicium, & qui adumbrare nihil posset.* Verùm istud infirmitatis potiùs ἢ ἡλιθιότητος ἤπερ εὐηθείας, quàm candoris ingenui ἢ φιλαληθείας fuerit. *nihil potuisse*, dicit; *nihil voluisse adumbrare*, non dicit. Siquidem idem eidem alibi impingit, (quòd & suprà notavimus) *callidam severitatis simulationem*: quâ nimirum per imperii initia, graviter se, & ad Marci mores egerit. Cæterùm *membrana tenuis, & bractea* tantùm (ut cum Seneca *ep.* 115. loquar) erat illa severitas, cujus fucus facilè deprehendi poterat. nec personam illam diu sustinuit; sed ad ingenium indolémq; pravam citò deflexit. docuitq; verum esse, quod Greg. Naz. *orat in Jul.* 1. Ὡς ὑπὸν σκιαγραφοῦντες, μάτιμαν, i. e. *quæ simulata sunt diuturna esse non posse.* ut Ambrosius *de Offic. l.* 2. *c.* 22. Ego interim non video (quod & priùs monui) quomodo Capitolinus sibi ipsi constet, qui in Vero modò *simplicitatem* prædicat, modò *callidam simulationem*, tanquam vitium illi ingenitum, notat. At Marcum hac ratione *pro Vero Verissimum* appellabat Adrianus. Cass. & Capitol.

Φιλοδικαίου | Verùm Pio an Marco (nam ambiguè locutus est) *fidem, non & amorem exhibuisse*, autor est Capitolinus. Est autem *fides justitiæ pars*; ut Cicero, *Offic. l.* 1. Cæterùm *fides* ab *amore* sejuncta, φιλοδικαίου elogium neutiquam meretur. Utrumq; autem hoc & φιλαλήθους & φιλοδικαίου interpres Anglic. (quâ ratione motus, mihi incertum) omisit.

Θρᾳσέως | De Thraseâ Pæto, Tacit. *annal. l.* 16. Dio Cass. in *Neron.* & in *Diocles.* Suetonius *l.* 6. *c.* 37. & *l.* 12. *c.* 10. Arrian. in *Epictet. dissert. l.* 1. *c.* 1.

Ἑλβίδιον | De Helvidio Prisco, Thraseæ genero, Tacit. *ibid.* & *hist. l.* 4. Dio Cass. in *Vespas.* Sueton. *l.* 10. *c.* 15. & *l.* 12. *c.* 10. Arrian. *l.* 1. *c.* 2. & *l.* 3. *c.* 26. & Plin. min. *l.* 9. *ep.* 23.

Κάτωνα, Δίωνα, Βροῦτον | De his, præter cæteros historicos, fusissimè Plutarchus; qui ex professo res gestas horum omnium descripsit. Verùm quid cum heroibus istis L. Vero, homini *vitiorum Caligarum, & Neronianorum, & Vitellianorum æmulo, & in pluribus Neroni?* Capitolini sunt de Vero verba. Nero scil. alter Thraseam Marco conciliaverit, & in notitiam ipsius eum inmiuaverit? Accedit, quod ex hic positis videri possit, Marcum Lucio in disciplinam quandoq; datum; & ab eodem in eis, quæ referuntur istîc, aliquâ saltè ex parte, institutū. Verùm repugnat planè sententiæ huic, tum utriusq; ætas, cùm Marcº Luciū antecesserit, utpote qui Pii filiam ideò duxerit uxorem, quòd Luciº, cui ab Hadriano destinata fuerat, impar ætate videbatur, filiámq; suam Lucillā nomine eidem Vero jam transnominato nuptum dederit: tum etiam quòd Luciº hic, post septimum annum in familiam Aurelian traductus, *Marci moribus & autoritate formatus* perhibetur. Vide Capitolinum in *Marco* (sed à Salmasio restitutum) & in *Vero.* Alius igitur est necessariò Marci frater requirendus, in quem ista possint competere.

Πολιτείας ἰσονόμου | Πολιτείας ἰσονόμου & noster istîc, & Plut. in *sap.* 7. *sympos.* appellat τὴν δημοκρατίαν. in qua singulis quibusq; civibus jus ex æquo competit. Ἰσονομίαν eandem appellat Herodot. apud quem Otanes *l.* 3. Πλῆθος ἄρχον, σκόπει τε ὄνομα πάντων κάλλιστον ἔχει ἰσονομίην. Eúmq; secutus Thucydides, qui *l.* 3. Οἱ ἐν ταῖς πόλεσι στασιάσαντες, μετ' ὀνόματος ἐγένοντο εὐπρεποῦς, πλήθους τε ἰσονομίας πολιτικῆς, ἢ ἀριστοκρατίας σώφρονος προτιθέντες, τὰ μὲν κοινὰ λόγῳ διακινδυνεύοντες, ἆθλα ἐποιοῦντο, &c. Quanquam autem, ut *Sen. ep.* 30. *Prima pars æquitatis est æqualitas*, non immeritò tamen Plutarchus, Παισὶν ἀδίκοις μείζονι τῷ τιμᾷ ὀφλισκάνειν τοῦτο ἰσότητα, pronunciat, in *sympos. probl. l.* 8. *c.* 2. &, *æqualitate istâ nihil inæqualius*; Plin. min. *l.* 2. *ep.* 12. Nec sanè minùs veritati consonum quicquam, quàm Lactantii illud *inst. l.* 5. *c.* 14. *Ubi non sunt universi pares, æquitas non est.* Itaque non infrunitè Lycurgus, monenti *democratiam* induceret, *Tu*, inquit, *eam primò domi tuæ institue.* Plut. *sap. sympos.* & in *apoph.* qui & eo nomine eundem laudat, *sympos. probl. l.* 8. *c.* 2. quod *proportionem arithmeticam*, tanquam δημοκρατικὴν ἢ ὀχλικήν, repudians, *geometricam* ejus loco in rempubl. à se efformatam induxit. Ἡ μὲν γὰρ, inquit, ἀριθμῷ τὸ ἴσον, ἡ δὲ λόγῳ τὸ κατ' ἀξίαν ἀπονέμει. Vide Casaubon. *ad Sueton. l.* 2. *c.* 51. Potest tamen & πολιτεία ἰσόνομος à Marco dicta videri, *in qua juxta legum præscripta jus cuiq; ex æquo redditur.* Ita Plinius in *panegyr. Trajano*: *Dicitur adiri, atq; etiam procuratori tuo, In jus veni, sequere ad tribunal, nam tribunal quoq; excogitatum principatui*, (ità Lipsius) *est par cæteris. Sors & urna fisco judicem assignat. eodem foro utuntur principatus & libertas. quæ pracipua tua gloria est, sæpe vincitur fiscus; cujus mala causa nunquam est, nisi sub bono principe.* Sed & de Marco ipso Eutropius, *Hic cum omnibus Romæ æquo jure egit.* Cæterùm tale potius est regium regimen, quale verbis sequentibus depingit.

Τὸ ἀλλοτρίων ἧττον ἐρᾶν | Claudianus in *Stilicon.*

Fallitur egregio quisquis sub principe credit
Servitium, nusquam libertas gratior exstat.

Optimè itaq; Euripides *Ægeo*, à Stobæo laudatus, *tom.* 2. *tit.* 47.

Ἄνδρες δ' ὅταν ἐσθλὸς ᾖ τυραννεῖσθαι κρεῖσσον.

Perferre regnum rege sub bono juvat.

Certè Marcus noster, si Capitolino credimus, *cum populo non aliter egit, quàm est actum sub civitate libera.* Itaq; cùm pecunias ex publico ad bella gerenda à Senatu postularet, Ἡμεῖς γὰρ, inquit, ὅταν ἐλάττων

ἰδιον ἔχειν, ὥστε καὶ ὁ τῷ ὑμετέρῳ οἴκῳ οἰκεῖος. refert Callius. Quin & de eodem Ariſtides. Φιλοσοφοῦντα γε μὴν τις μᾶλλον ταύτης καὶ φανερώτερος, ἢ κατεπῆχες ἅπαν τὸ ἀνήκοον, καὶ ὑπὸ φόβου δεδιὼς ἐμβάλειν, πολλῶν δὴ κρημνῶν ἀπειρηκότων καὶ ἀναπαυσάντων καὶ πόσεις τὰς πόλεις, εἴ τις φθέγξαιτο τι, ἐλαθόμενον ἢ οὐδὲ ὅτι φθέγξαιτό τι ὑπὲρ τὸν ἀνυρημένης τῆς σώφρονος καὶ δικαίας παῤῥησίας, πέμποντος ἢ ἐφ' ὑμᾶς, συμβὰν ἀπάλλαξε σὺ φόβε τοῦτο, καὶ ἐλαθόμενοι τὰς ἀπόρρητον ψυχὰς, ἐστελλῆ καὶ ὁλόκληρον ἀναδὸς τῷ ἐλευθερίᾳ αὐτοῖς. Laus eſt Nervæ apud Tacitum, in *vita Agricolæ*, quòd *res olim diſſociabiles miſcuerit, Principatum & libertatem.* laus eadem & Marco noſtro, hiſce autoribus, debetur.

Τὸ ἀμελὲς | *Curis vacuum*, Xyl. ad ſequentia refert M. Caſ. *tenorem conſtantem in philoſophiæ ſtudio æſtimationéq; obſervare, curis diſtractionibuſq; aliis neutiquam interruptum.* forſan tamen *corporis neglectum* Marcus voluit. Si tamen locus integer fuerit. ſiquidem τὸ ἀμελὲς alioqui in vitio plerumq; ponitur. quin & infrà § 17. talem ſe habuiſſe fratrem prædicat, qui moribus ſuis σφᾶς ἐπαμύνειν ἑαυτῷ excitaret ipſum.

Ὁμοδοτῆσαι δὲ τῇ τιμῇ τῆς φιλοσοφίας | De Pio certè Aurel. Victor. *Adeò æqualis probiſq; moribus, uti planè docuerit, eò demum fortunatas urbes fore, ſi regna ſapientiæ ſint.* Reſpexit ad celeberrimum Platonis illud, quod Oraculi vicem jam diu obtinuit, nunquam benè cum rebus humanis actum iri, aut civitates probè conſtitutas fore, πρὶν ἂν ἢ τὸ γένος φιλοσοφούντων ὀρθῶς γε καὶ ἀληθῶς ἤρξε εἰς ἀρχὰς ἔλθῃ τὰς πολιτικὰς, ἢ τὸ τῶν δυναστευόντων ἐν ταῖς πόλεσιν ἔκ τινος μοίρας θείας ὄντως φιλοσοφῆσαι, epiſt. 7. & polit. l. 6. Ἐὰν μὴ, ἢ οἱ φιλόσοφοι βασιλεύσωσιν ἐν ταῖς πόλεσιν, ἢ οἱ βασιλῆς τε καὶ δυνάσται φιλοσοφήσωσι γνησίως τε καὶ ἱκανῶς, καὶ τοῦτο εἰς ταὐτὸν ξυμπέσῃ δύναμίς τε πολιτικὴ, καὶ φιλοσοφία. Quod Hierocles *de Providentia* l. 2 apud Photium *cod.* 252. ſic expreſſit, Τὸν φιλοσόφους ἄρχοντας τῶν πόλεων ἱστάναι, ἵνα λύξωσί ποτε τοῦ κακοῦ· καὶ οὐκ ἂν ποτε εὐδαιμονήσειε πόλις, εἰ μὴ αὐτίκα διαχρήσεται οἷς τοῦ θείου παράδειγμα χρώμενοι. Ex Juliani mente Gregorius Naz. ſimiliter. 1. Χρῆναι δὲ φιλοσοφίαν καὶ βασιλείαν, ὡς ὁ ἐκείνων λόγος, εἰς ταὐτὸ συνελθεῖν. Cicero *ad Quint. frat. ep.* 1. ſic extulit. *Tum denique fore beatas reſpublicas, ſi aut docti & ſapientes homines eas regere cepiſſent, aut qui regerent, omne ſuum ſtudium in doctrina ac ſapientiâ collocâſſent. hanc conjunctionem videlicet poteſtatis ac ſapientiæ, ſaluti cenſuit civitatibus eſſe poſſe.* Juſtinus in *apolog.* 2. Ἔφη γάρ τις καὶ τῶν παλαιῶν, Ἂν μὴ οἱ ἄρχοντες φιλοσοφήσωσι, καὶ οἱ ἀρχόμενοι, ἵνα ἂν εἶεν τὰς πόλεις εὐδαιμονήσωσι. de principibus ſubditiſq; ſimul pronunciavit, quod de illis ſolis Plato dixerat. præſumpſiſſe Platonem forſan exiſtimavit, principe philoſophante, idem & populum facturum. Ita certè de Numa Plutarchus: Ἔοικε δὲ ἐξιώσας παράδειγμα καὶ τύπωσιν τῆς Πλατωνικῆς φωνῆς, ὡς ὕστερος ἑκάστοις ἐκ ὀλίγοις χρόνοις ἡγούμενος ἐπόλεμον ἀφῆναι καὶ πολιτείας, ὡς μία κακῶν πύλα καὶ λύσις ἀνθρώποις δοίη ἐκ τύχης θείας, εἰς ταὐτὸ δυναμὶς φιλοσόφου βασιλικὴ συμπεσοῦσα δυνάμει, ἐγκρατῆ καὶ ὑπερδέξιον τῆς κακίας τὴν ἀρετὴν κατασχοῦσα. μακάριος μὲν δὴ αὐτὸς ὁ σώφρων ὡς ἀληθῶς μακάριοι δὴ οἱ ζωπύροι δὴ ἐκ τῆς σωφρονοῦντος σώματος ὄντων λόγων. τάχα δ' ἂν δὲ ἀνάγκης πρὸς δὲ θεὸς τοὺς πολλοὺς, ὑδὲ ἀπειλῆς, αὐτοὶ δὴ τὴν ἀρετὴν ἐν ἐμοὶ παραδείγματι καὶ λαμφθῆ τὸ βίῳ τῶν ἀρχόντων, ὁμοίους σωφρονοῦσι καὶ συνομιλοῦντας θεὸς αὐτόν. De Oſiride pariter Syneſius *de provident.* Καὶ σωφρόνων ὁ Ὀσιρὶς ἠξίωσε τιμᾶν. παιδείαν δὲ ἀρετῆς ἥκιστα τὴν. unde per Ægyptum totam eo regnante virtutem adeò floruiſſe, ὡς ὁμοίους τοῦ χόρου ἀρετῆς διδασκαλίᾳ, δὴ παίδων θεὸς ἵνα βλαστόντων τὸν ἡγεμόνα, καὶ δήποτε τι ὃ, τι ὀρθῶν, καὶ λεγόντων ὃν ὅ, τι ἀκούειν. Idem Syneſius *ad Arcad. Imper. de regno*, Ὑπὲρ φιλοσοφίας ὁ νῦν λόγος καὶ εἰκὸς γε τυγχάνειν τῆς ἐυχῆς, ὡς Πλάτων ἐυξάμενος οὐκ ἐπύχετο. ἴδοιμι σε τῇ βασιλείᾳ σωφροσύνην φιλοσοφίαν. Quod in Arcadio optaverat Syneſius, in Juſtiniano contigiſſe refert Agapetus in *Præcep.* Ἐφ' ὑμῖν ἀνεδείχθη τῆς εὐζωίας ὁ χρόνος, ἃ σωφρονεῖ τις δὴ παλαιὸν ἔπος, ὅταν ἢ φιλόσοφοι βασιλεύσωσιν, ἢ βασιλῆς φιλοσοφήσωσι· καὶ γὰρ φιλοσοφοῦντες ἠξιώθητε βασιλείας, καὶ βασιλεύοντες οὐκ ἀπέστητε φιλοσοφίας. Cæterùm quæ ille videre optaverat, iſte vidiſſe ſe profitetur, id in Marco noſtro ab omnibus agnitum eſt. Huic etenim, Capitolino referente, *ſententia Platonis ſemper in ore fuit: Florere civitates, ſi aut Philoſophi imperarent, aut Imperatores philoſopharentur.* Nec in vita, quàm in ore, minùs; quum, ut idem autor eſt, *honoribus in ſe receptis, philoſophiæ operam vehementer dederit; tantúmque in eo philoſophiæ ſtudium fuerit, ut adſcitus jam in Imperatoriam dignitatem, tamen ad Philoſophorum domos diſcendi causâ ventitaret.* quod & Caſſius etiam his verbis affirmavit, Λέγεται καὶ αὐτοκράτωρ ὤν, μὴ αἰδεῖσθαι, μηδὲ ὀκνεῖν ἐς διδασκάλου φοιτᾶν. Quin & conſpicatũ hoc Luciũ quendam, philoſophum & ipſum, ad cœlum manibus ſublatis, exclamâſſe refert Philoſtratus in *Herode*, & ex Philoſtrato Suidas, Ὦ Ζεῦ, ὁ Ῥωμαίων βασιλεὺς γηράσκων ἤδη, Πλάτων ἔκ τινος, ὁς διδασκάλου φοιτᾷ ἔσχατος οἱ παῖδες! *Proh Jupiter, Romanorum Rex ſeneſcens jam, libro ad latus appenſo, ſicut pueri ſolent, ad præceptoris ædes itat!* Verùm tantum abeſt ut hoc ſibi Marco dedecori putârit, aut à verè ſapientibus ei notam aliquam attraxerit, ut contrà ſtudium philoſophiæ conſtans & indefeſſum nomen illi celeberrimum conciliârit. Itaque non immeritò forſan & Diocletianus, Capitolino referente, *vitâ & clementiâ talem ſe cupere, qualis fuerit Marcus, etiamſi philoſophiâ*

phiâ nec Plato esse posset, si revertatur in vitam. Quin & à Casaubono nostro ad Pers. Sat. 1. elogio honoratissimo planè amplissimóq; isto ornatur: *Sapientissimus ille Imperator Marcus, ὁ ἐν βασιλείᾳ φιλοσοφησάς.* In eam deniq; propter doctrinam virtutémq; existimationem venisse dicitur, ut eo imperante ferrent palam, *Platonis impletum esse verbum, quo dicebat, Tum orbem terrarum feliciter habiturum, cùm contigisset ut Philosophi rerum potirentur.* Fulgos. *memorab. l. 2. c. 5.* De Leone cognomine Sapiente, Baronius, *annal. tom. 10. ann. 911.* ubi orationem ejusdem quandam piam admodum ac eruditam recitaverat: *Ità plenè cùm vel Philosophi Christiani regnant, vel reges philosophantur.* E nostris, De Henrico I. Guilielmus Malmesbur. *l. 5. Fuerunt illi (ut verè confirmo) literæ, quamvis tumultuariè libatæ, magna supellex ad regendi scientiam, juxta illam Platonis sententiam, quâ dicit, Beatam esse rempublicam, si vel Philosophi regnarent, vel reges philosopharentur.* Et de Jacobo Rege Andr. Dunæus, *ἐν τῇ Ἀξιόνι.* Πέφυκε σωφρονεῖν ὁμῶς, μεγάλη τις ἐξουσία καὶ ἀκεστὴ φρένησις· ἧς συζυγίας ὑδὲν ἥδιον· ἐν τῷ βίῳ μαρτυρεῖται γὰρ· ὡς ὅταν εἰς ταυτὸν τὸ φρονεῖν τε καὶ σωφρονεῖν ἢ μείζοσι δώμασι ἐν ἀνθρώποις ξυμπέσῃ, τότε πολιτείας ἀείσης, καὶ νόμων ἧσσ' ἐν τούτοις φύσιν ἥδιστα, φησὶ τὸν Πλάτωνα. Deniq; in hanc eandem mentem Doctores Hebræi: אתהו אדם ראוי למלוך ואמר חכם או מלך שיורוש החכמה *Ecquis homo est regno dignus? vel sapiens, vel rex sapientiæ studiosus.* Quanquam Platonis sententiam illam, tot autoribus tantisque comprobatam, ridet exagitátq; multis apud Athenæum *dipnosoph. l. 5.* Masurius, Themistius etiam censuræ subjicere est ausus. Sic enim ille *ad Jovianum Imp. orat. 12.* Πλάτων μὲν ἦν, οἱ καὶ τὰ ἄλλα πάντα θεῖος καὶ αἰδοῖος, ἀλλὰ τοῦτόν γε ἀτοπίᾳ ἀποκεκινδυνευμένῳ σοφίσασθαι λόγον, ὅτι μὴ σφίσιν τὰ κακὰ λήξει τοῖς ἀνθρώποις, πρὶν ἂν ἢ φιλόσοφοι βασιλεύσωσιν, ἢ βασιλεῖς φιλοσοφήσωσιν. Mox Aristetelem Platoni opponens, qui dixerit è contrario, οἱ λογισμοὶ μὲν τῷ βασιλεῖ, ὡς ὅπως ἀναγκαῖον εἴη, ἀλλὰ καὶ ἐμποδὼν τὸ μὴ φιλοσοφεῖν ἀληθῶς ἐντυγχάνειν, εὐτυχῶς καὶ εὐπόρως. hunc probans, ἔργων γὰρ ἀγαθῶν, inquit, πρὸ βασίλεια ἐνέπλησεν, ἔχ ῥημάτων. quasi in verbis, non in factis philosophia consistat. Concludit ipse; Ἀγαπῶμεν ἄρα, εἰ φανείη ποτὲ βασιλεὺς, ὡς αὐτὸς αὐτυχῶν φιλοσοφίαν, τοῖς δὲ φιλοσοφοῦσιν ἀληθῶς εὐτυχὴς καὶ ὑπήκοος. Atqui à regibus sacræ philosophiæ, an theosophiæ, studium etiam codex divinus exigit, *Deut. c. 17. v. 16, 17.* Cæterùm, missis his, quæ hîc Marcus, quî possint Lucio competere, non video, cujus vita, tum principis, tum & privati, à philosophica disciplina fuit semper alienissima.

Τὸ πεδητὸν δὲ τῷ ὄντι φίλον φιλεῖσθαι | Apud Livium *l. 22.* Acedux Hispanus; *vult sibi quisque credi; & habita fides ipsam plerumque obligat fidem.* Et Seneca, *epist. 3. Fidelem si putaveris, facies.* De amore pariter habeas. Imò idem de utroque Plut. in *præcept. conjugal.* Ποιεῖ γὰρ ἡ τὸ πιστεύειν, δυεῖν πιστεύειν· ἡ τὸ φιλεῖν, φιλεῖσθαι.

Τὸ ἀνεπίκρυπτον | Verum reverâ Capitolinus (quod & suprà non semel monuimus) ait fuisse *morum simplicium, & qui adumbrare nihil posset.* nec tamen eum esse existimo, de quo Marc. istic. Certè fratrem suum, quisquis is fuerit, talem Marcus hîc depingit, qualem Achillem (puto) Ennius apud Gellium *lib. 19. c. 8.* — *eo ego*, inquit, *ingenio Natus sum, amicitiam atque inimicitiam in fronte promptam gerere.* De Clearcho itidem Xenophon, *expedit. lib. 2.* Τὸ εὐηθὲς, τό τε φαιδρὸν αὐτοῦ ἐν τοῖς πρόσθεν ἔφασαν φαίνεσθαι. vid. *l. 11. § 15.*

Τὸ μὲ δεῖσθαι σοφισμοῦ τοῦ φίλως αὐτῷ, περὶ τοῦ τί δίλει, ἢ τί ὁ δίλει | Contrà prorsus quàm Domitianus, qui κρυπτὸς Dioni Cassio prædicatur. & quàm Tiberius multò magis; qui sensus ità privatos obtegere est solitus, ut ancipiti eventu, quid expertet, quid aversaretur, ariolari suos necesse fuerit, & gravissimam sæpe officiis eis offensionem incurrerent, quibus potissimùm demereri se posse sperabant. Eum nobis sic Cassius *l. 57.* depingit. Φύσιν δὲ ἰδιωτάτην ἐνήσχητο. ὥστε γὰρ ἂν ἐπιθύμει σφαλῆναί τί τε, καὶ ὃν ἔλεγεν, οὐδὲν ὡς εἰπεῖν ἐδύνατο· ἀλλ' ἐναντιώτατος τῇ σφαιρίσει τοῦ λόγου ποιούμενος, πάν τε ὃ ἐπόθει ἠρνεῖτο, καὶ πᾶν ὃ ἐμίσει σφᾶλλόμενος ὠμίλειτό τε ἐν δὶς ἥκιστα ἐθυμοῦτο, καὶ ὀπτικὸς, ἐν ὅσοις μάλιστα ἠναγκάζετο, ἐδόκει εἶ· ἰλάσκετο δὲ ἥδιστα, ὡς σφόδρα ἐκόλαζε, καὶ ἐχθήσιτον, ὅτε συναίνοιτο· τόν τε ἔχθιστον ὡς οἰκειότατόν ὄζιε ὅτε ἐώρα, καὶ τῷ φιλτάτῳ ὡς ἀλλοτριώτατόν σφισφίξειε· τό τε σύμπαν, ὡς ἐξὸν τὸν αὐτοχειρίᾳ καταδῆλον ὂν φρονεῖν εἶναι· καὶ εἰ μὴ μόνα ταῦτ' εἶχεν, ἀφύλακτος ἂν τοῖς εἰς πεῖραν αὐτῷ ἐλθοῦσιν ἦν· σφᾶς γάρ τοι τὸ εὐαπατώτατον πάντα ἀναλαμβάνουσιν, ὅτι τῷ ἴσῳ τό τε μὴ βέλτιον δι' τι αὐτὸν τοῦ πάνυ πιθοῦν, καὶ τοῦ ὀργιλωτάτου τὸ μὴ ἀφιέναι ἐνόμιζον· γνοὺς δ' ἐξέμιζεν, εἴ τις αὐτῷ συμβαίς φασκοδὸς ἐγίγνετο, καὶ πολλὰς ὑδὲν σφίσιν, ἢ ὅτι συναινοῦσ, αὐτὸν, ἐγκαλέσας ἔχων, ἀπώλεσεν. ὥστε χαλεπὸν μὲν ἦν αὐτῷ συμβουλεῦσαι· πολλὰ γὰρ ἃ τῷ σοφῷ τὸ λεχθήσεται, ἀλλὰ μὴ σφᾶς τὸ βουλόμενον σωσαιτῆσις ἦ, ἐσφάλλοντο. χαλεπώτερον δὲ συμβῆναι. πρό τε γὰρ ἐπιτάδειον αὐτῷ καταφωνᾶν, κἂν τότε καὶ ἀχθεσθῆναι αὐτῷ ὑπεπτόδιοντο. μόνον δ' ἦν, ὡς εἰπεῖν, ὅσῳ τις ἀπαιτιώτατόν ὄζιε, δεήσθαι· ὃς ὅτ' ἠχθόμην πρὸ φύσιν αὐτῷ, ὅτ' ἤλεγξεν ὅτε γὰρ, ὅτε πεδέσθησε αὐτῷ ἠπατήθη· ὅτε ἐνδεξάμενος νοῦν ἃ ἔπρεσβεν, ἐμισήθησε πάνυ γὰρ πολλοὺ ἄχλυν παρεῖχεν, εἴ τί τις ἐναντίον δίοι ἔλεγεν, ὅτε καὶ συναίρετο. τὰ μὲν γὰρ ἀληθῆ ἠνίδετο, τὸ δ' δοκεῖν βέλτιστα πάντως τί πᾶσι πρὸς ἐκ-

πίπτειν

ἐνάτερον ἐναπεμόρας ἔχε, ἢ διὰ τῦτο, τοῦ μὲν τῆς ἀληθείας, τοῦ δὲ τῆς δόξης ἕνεκα ἤχθαρε. Sed & de Domitiano, Cassius idem, *lib.* 67. Καὶ τοι καὶ τῦτο δεινότατον ἔχων, ὅτι καὶ κολακείαν ἐμίσει, καὶ ἀμφοτέροις ὁμοίως ἤχθετο, καὶ τοῖς ἀρεσκόσι, καὶ τοῖς μὴ τοῖς μέν, ὅτι ἐπῄδιεν, τοῖς δὲ ὅτι κίβδηλον ἐδόκουν.

§ 15. Παρήκησε Μάξιμε | *Maximus me adhortatus est.* Xyl. Verùm additicium videtur [κελεύσας] illud. lego, Παρεῖδε, ut supra. atque ità citare comperio If. Casaubonum *ad vitam Marci.* Legere tamen videtur Salmas. *ibid.* Παρεῖδε Κατύλε καὶ Μάξιμε. Sed cum *Catuli* suprà § 13. meminerit, quare denuò, præter morem suum, eundem reponeret, causam nullam video. minúsq; jam placere sibi, quod olim voluerat, vir candidissimus profitetur. Meric. Cas. Παρεῖδε Κλ. Μάξιμε, *à Claudio Maximo. Cl. Maximus* inter *Stoicos* à Capitolino recensetur, quibus Marcus noster in disciplinam se dederit. Verùm nec viro clarissimo ea lectio probatur; quum nec in aliis citandis duplici nomine sit usus, παρεῖδε Οὐήρε Φλαβίε Διογένητε, παρεῖδε Ῥυσίκε, παρεῖδε Σέξτε, Φλαβίε Θεόφραστε, Φλαβίε Κατύλε. *Ergo & hic scripsit,* inquit, παρεῖδε Μάξιμε. *Et sic legendum censeo.* Cui accedit & *ad Capitolinum* Casauboni patris calculus, qui *solis cognominibus Catulum Maximúmque* monet, *à Marco in hoc scripto nuncupatos.* Etiamsi autem Μάξιμον Τύριον Eusebius in *canone chronico* (uti ex Georgio monacho patet, qui eundem transcripsit) inter Marci nostri præceptores collocaverit: unde & supplendus videtur Marian. Scotus, apud quem *Maximi* nomen intercidit, *Tyrii* remansit; vix addúcor tamen ut credam quod Viri illustres Jos. Scaliger *notis in Euseb.* & Jac. Capellus *histor. Eccles. cent.* 2. autumant, *Maximum* hunc, *Tyrium* illum esse, cujus extant διαλέξεις, cùm iste quantus quantus est, totus *Platonicus* esse videatur, illum *Stoicum* extitisse consentiunt autores. Sed & *Tyrium* istum sub Commodo, non sub Marco, Romæ διατρῖψαι Suidas prodiderit.

Τὸ κρατεῖν ἑαυτῦ | *ut suo exemplo meipsum regerem.* Xyl. ad verbum, *se continere*, vel, *sui continentem*, sive *potentem esse*, ut Flaccus, *carm. l.* 3. *od.* 29. & Seneca, *ad Marc. c.* 20. vel etiam, *Sibi imperiosum*, ut Flaccus idem *Serm. l.* 2. *c.* 7.

Quisnam igitur liber? Sapiens, sibi qui imperiosus.

Sic κρατεῖν τῆς ὀργῆς apud Plutarchum Aristides, Themistocle quem peculatus reum agebat, ex Tragico an Comico aliquo;

Σοφὸς μὲν ἀνὴρ, τῆς δ' ὀργῆς ὃ κρατῶν.

Sapiens quidem vir, sed manus non continens.

h. e. manum (à publico, sive alieno) continere ac cohibere haud potis. Et κρατεῖν ὀργῆς. Dionysius Halicarn. apud Strab. tom. 2. tit. 20. Ὅτι μεγάλην καὶ δαιμονίαν ἰδέαν ἡ ὀργὴ τῦ κρατεῖν ὀργῆς, ἡ φρόνησις καὶ ἡ φυλακὴ τῦ μὴ ἁμαρτεῖν μείζων. Ὀργῆς κρατεῖν dixit, quod ὀργὴν κατέχειν Menand.

Ὅσος τὸ κατέχειν δεῖ τὴν ὀργὴν πόνος;

Cohibere quantus impetus est iræ labor!

Rex sapientissimus, *Proverb. c.* 16. *v.* 32. *Potior est longanimis robusto; & qui in animum suum imperium obtinet, expugnante civitatem.* Græc. Κρείσσων ἀνὴρ μακροθυμῶν ἰσχυροῦ· ὁ δὲ κρατῶν ὀργῆς, κρείττων ἁλώσεως πόλεως. Optimè, Siquidem, ut Plut. *de ira cohib.* Ἀνδρώπων μὲν κρατῆσαι, καὶ χείρων βελτίονων, ὑπῆρξε· τὸ δ' ἐν ψυχῇ τῶν αὐτῇ, τέρπων μεγάλης δεῖ καὶ νικητῆς ἰσχύος. Socratis dictum est; à Stobæo relatum tom. 1. *l.* 2. tit. 7. μείζω μὲν ἀρχὴν εἶδον τὴν βασιλείας, ἀλλ' οὐδὲν ἧττον τὸ ἑαυτῦ ἄρχειν. & de Alexandro Plut. τὴν νίκην τὴν πολεμίων, τὸ κρατεῖν ἑαυτῦ βασιλικώτερον ἡγεῖτο. Seneca, *de Benef. l.* 5. *c.* 7. *Gentes facilius est barbaras impatientesque alieni arbitrii regere, quàm animum suum continere, & tradere sibi.* &, *epist.* 75. *Hæc est absoluta libertas, in scipsum habere maximam potestatem. inæstimabile bonum est suum fieri.* Et, *epist.* 113. *Sibi imperare maximum est imperium.* Et, *quæst. nat. l.* 3. *Nullâ major est victoria, quàm vitia domuisse. innumerabiles sunt, qui urbes, qui populos habuere in potestate; paucissimi, qui se.* Horat. *Carm. l.* 2. *od.* 2.

Latius regnes avidum domando
Spiritum, quàm si Libyam remotis
Gadibus jungas, & uterque Pœnus
Serviat uni.

Et Claud. *de* 4. *Cons. Honor.*

—— tunc omnia jura tenebis,
Cum poteris rex esse tui. —

Rectiùs enim is appellabitur Rex, (qui hoc præstiterit,) *quàm Tarquinius, qui nec se nec suos regere potuit.* Cic. *de fin. l.* 2. Dio Prus. *Orat* 49. Τῦτό γε ὅσιος οἰκοδόμησον τὸ ἔργον, ἢ ἄνθρ ἀρχήν. Τῷ δὲ τῶν ἀρχῶν ταύτην ἐπιτρέπε καὶ ἐπιμελοῦς ἔχοντι, ἃ χαλεπὸν ἤδη καὶ συμπάντων ἀνθρώπων κρείττω γενέσθαι. Et rursus, Ὁ τοίνυν φιλόσοφος αὐτὸς αὑτῦ ἄρχει· ὁ τῶν πατρίδων χαλεπώτερον, ἢ συμπάντων μὲν ἁπλῶν, συμπάντων δὲ βαρβάρων βασιλεύειν. Vide *l.* 2. § 2. & *l.* 11. § 29.

Κατὰ μηδὲν παίφορον | ità Basil. Verùm παίφορον vox est nauci. παράφορον D Junius vulg. quod Xyl. etiam legisse videtur, quum *præcipitem* vertit. Est enim παράφορος propriè qui *transversus abripitur*; eíq; optimè opponitur, qui in suo sui imperio se continet. ità Herod. *l.* 8. de quibusdam qui fluvium tranare volentes in aquas unà cum equis se dederunt, παρενεχθέντες ἀπώλοντο. *Vi flumimis abrepti perierant.* indè ἡ ὑφ' ὕδατος à torrente flumine translatum, *l.* 5. § 23. & *l.* 12. § 14. ὁ καύσων παραιρέει, *æstus abripere*, dicitur. at Lugd. παιφορεῖν exhibet. quod secutus M. Casaub. *circumactum*

σωματων reddidit. atq; ſic *ἀσωμάτως* etiam uſurpatur ab Apoſtolo, de hominibus inflatilibus, qui cùm judicio certo nulli nitantur, ab aliis facile circumaguntur, *ad Epheſ. c. 4. v. 14.* *κλυδωνιζόμενοι καὶ περιφερόμενοι παντὶ ἀνέμῳ διδασκαλίας*, metaphora ducta à navibus *ἀνθρωπίνοις*, uti priùs dictum, ad § 8. Sed prius illud magis arridet. Vide *l. 2. § 7.*

Ἐν τοῖς ἄλλοις ἀσεβήσειν | *ἀσεβέσιν* iſtic, ut Galeno ſuprà ad § 12. adducto, pro *rebus* ejuſmodi nos *circumſtantibus*, quæ negotium nobis moleſtiámq; aliquam faceſſant. de qua vocabuli hujus ſignificatione dicetur ulterius ad *l. 9. § 13.*

Τὸ εὐκρᾶτον τῶν ἠθῶν | *mores benè temperati.* ſive *morum inſigne temperamentum.* De Aufidio Cicero *ad famil. l. 12. ep. 37. Eſt autem ità temperatis moderatiſque moribus, ut ſumma ſeveritas, ſumma cum humanitate jungatur.* Idem de Lentulo *ad Attic. l. 4. epiſt. 6. Virum bonum, & magnum hominem, & in ſumma magnitudine animi, multâ temperatum humanitate.* Tractum videtur ab aëris conſtitutione temperata, quando nec æſtu torret, nec vexat frigore. Æſchines (hujus enim eſſe docent Laert. Athen. alii) *Axiocho*: ἔστι γὰρ χεῖμα σφοδρὸν. ἔστι θάλπος ἰσχυρόν, ἀλλ' εὐκρὰς ἀεὶ χεῖται, ἁπαλὸς ἡλίου ἀκτῖνα ἀναπνέφρων. Poteſt & à vino aquâ mitigato in quibus miſcendis ſi juſta ratio habita fuerit, (artis autem id eſſe docet Athenæus *l. 10.*) ἀφαιρῶν ἡ κρᾶσις τὸ ὄινῳ τὸ βλάπτον, ὑ σωτηρῶν τὸ χρήσιμον. Plut. *de leg. poet.* Inde δυσκρασία, Polluci *l. 6. c. 3.*

Οὐ κατὰ λόγον κεκρᾶσθαι δεῖ πράγματα | *Ut qua inſtituiſſem, expedirè, nec magnâ cum moleſtia perficerem.* Xyl. *Negotia, quæcunque ea fuerint, cùm exquiſitè, tum ſine quiritatione, exequi.* M. Caſaub. Eóq; ſenſu τὸ κεκρᾶσθαι uſurpâſſe Xenophon videtur, *memorab. l. 4.* Καίτοι γε τοιούτῳ ταῦτα ἐκείνων δυσκαταπράκτοτερα φαίνεται, ὅσῳ πλείονων περὶ ταῦτα πράγματα δεῖ κεκρᾶσθαι, ἐλπίδες δὲ κεκρᾶσθαι γίγνεσθαι. Thucydid. etiam *l. 4.* Οὕτω τῇ παρούσῃ εὐτυχίᾳ χειμένοις, ἧξεν σφίσι μηδὲν ἐναντίωσις, ἀλλὰ καὶ τὰ δοκοῦντα ἐν ἴσῳ καὶ τὰ ἀποροώτατα μεγάλῃ τῇ ῥώμῃ καὶ εὐπετείᾳ παραπλησίᾳ κεκρᾶσθαι. Vide *l. 9. §. 12.* Uſurpatur & de cibis digerendis concoquendiſq; unde alimenta εὐκατέργαστα, *concocta facilia*, & δυσκατέργαστα, *concoctu difficilia*, in medicorum ſcriptis frequentiſſima. & indè forſan mutuatum fuerit.

Πάντας αὐτῷ πιστεύειν | De Xenocrate Laërt. *l. 4.* Ἦν δὲ καὶ ἀξιόπιστος σφόδρα. ὥστε μὴ ὄμνυν, ἀνὰ μόνον ὠμοσεν, τοῦτο μόνῳ συνεχώρουν Ἀθηναῖοι. *Tantæ apud ſuos fidei exiſtimationem obtinuit, ut quod nemini cuiquam alioqui licitum, huic etiam injurato teſtimonium perhibere Athenienſes permitterent.* Vide *ad l. 3. §. 5.* Eàdem ferè apud eoſdem autoritate fidéque pollebat Ariſtides: ſed & apud Romanos Cato Uticenſis. Unde factum, ut de rebus fide omni prorſus indignis διαμαρτύροιτο diceretur, Τοῦτο μὲν οὐδὲ Κάτωνος λόγοις πιστεύειν ἔχω. *Hoc nec Catone prædicante fidem meretur.* Plut. *in Caton.* Malè autem Xyl. iſtic, *Dicebat ſibi verba facienti*, &c. quaſi hoc de ſe prædicâſſe Maximus diceretur, quod tam à Maximi moribus quàm & à Marci mente alienum eſt.

Ὅτι ὁ κρατῶν πρέσβυς | Geminum de Jeſu noſtro elogium populi apud *Marc. c. 7. v. 37.* καλῶς πάντα πεποίηκε. Sed & de Davide dictum *hiſt. Regum l. 2. c. 3. v. 36.* *Populo rectum videbatur, quicquid rex fecerat.*

Τὸ ἀθαύμαστον καὶ ἀνεπαχθὲς | alterum horum interpres Ang. omiſit. Vide *l. 12. §. 13.* Zenonis placitum eſt apud Laërt. *l. 7.* τὸν σοφὸν οὐδὲν θαυμάζειν. Quin & Zenone prior Democrit. apud Stob. *tom. 2. tit. 3.* Σοφίην ἀθαύμαστον, ἀξίωμα πάντων τῶν πιστευτῶν, pronunciavit. Nec Democrito in hoc prorſus quicquam adverſatur Heraclitus; Βλαξὶ ἀνθρώπῳ ὅτι παντὶ λόγῳ ἐπιπολῆς φιλεῖ. quod uſurpat Plutarch. *de Poet. leg. c. 10.* & *de audiend.* Verùm illi moderantiùs. At utroq; iſto antiquior longè Pythagoras, Zenoni planè σύμφορος, hunc ſeſe ex philoſophia fructum percepiſſe profeſſus eſt, τὸ μηδὲν θαυμάζειν, *quòd nihil admiraretur*, ſive *quòd nihil admiratione ſuâ dignum duceret.* quod tamen perperam à quibuſdam acceptum monet Plut. *de audiend.* Hinc Horat. *l. 1. epiſt. 6.*

Nil admirari prope res eſt una, Numici,
Solaque, quæ poſſit facere & ſervare beatum.

Ex adverſum tamen Plato in *Theæteto*: Μάλα φιλοσόφου τέτο τὸ πάθος, τὸ θαυμάζειν· οὐ γὰρ ἄλλη ἀρχὴ φιλοσοφίας ἢ αὕτη· καὶ Ἴριν δέ τινα Θαύμαντος ἔκγονον φάσκων εἶναι, οὐκ ἀπὸ γνώμης γενεαλογεῖν. Cui & Clemens Alex. calculum contribuit tuum, *Strömat. l. 2.* Τῆς ἀληθείας ἀρχὴ, inquit, τὸ θαυμάζειν, ὡς Πλάτων ἐν Θεαιτήτῳ λέγει. καὶ Ματθαίας ἐν παραδόσει παραινῶν, Θαύμασον τὰ παρόντα· βαθμὸν τέτον φησὶν τῆς ἐπικεινα γνώσεως ὑποτιθέμενος. ἢ κατὰ τὸ κατ' Ἐβραίους εὐαγγέλιον, Ὁ θαυμάσας, βασιλεύσει, φησὶ, καὶ ὁ βασιλεύσας ἀναπαύσεται. Nec in hac parte à Magiſtro ſuo diſſentiens Ariſtot. περὶ τὰ φυσικὰ, *l. 1. c. 2.* Διὰ τὸ θαυμάζειν οἱ ἄνθρωποι καὶ νῦν καὶ τὸ πρῶτον ἤρξαντο φιλοσοφεῖν, ἐξ ἀρχῆς τὰ πρόχειρα τῶν ἀτόπων θαυμάσαντες, εἶτα κατὰ μικρὸν οὕτω διαπορήσαντες. Et mox: Ἀρχὴ μὲν γὰρ ὑπὸ τοῦ θαυμάζειν πάντες. Verùm conciliari poterunt iſtæ, quæ ex diametro repugnare ſibi invicem videntur, ſententiæ; ſi de tyrone philoſopho Platonis iſtud, de veterano ſapientiæ jam apicem ſummum aſſecuto, priora illa acceperimus. Cyrus deniq; Perſas ſuos ità inſtituiſſe refert Xenophon, *l. 8.* Ὡς μηδὲ μεταστρέφεσθαι φανερὸν εἶεν, ὡς οὐδὲν θαυμάζοντες.

Καὶ μηδαμοῦ ἐπειγόμενον, ἢ ὀκνοῦντα | quod *lib. 7.*

§ 69.

69. dixit, μήτε ζωλῶσαι, μήτε ναρκᾶν.

*Ἡ ἀμηχανεῖν | ἀμηχανοῦν propriè *in eis esse angustiis, e quibus nullâ ratione, nullâ machinâ expedire vel extricare te possis.* itaq; verto *perplexum esse.*

*Ἡ σφαγιστὴς | Suspecta vox. forsan σφαγιστὴς, ut gemina litera altera exscriptoris vitio exciderit, quo modo in σφαγιωτιζομένας, l. 4. § 16. Xyl. *neq; mœstitiæ, neq; gaudii nimium.* Cas. *ridere,* vertit; sed ita ut *risus excessum* designet. Mihi aliò inclinat animus. σιωπᾶν est quod Latinis *ringi,* vel etiam *dentibus renidere.* usurpatur plerumq; de *risu simulato,* qualis eorum, qui Græcis antiquis γραθμοῖς ἀλλοτρίοις, recentioribus ξυναῖς παρειαῖς χαλᾶν, utl Eustath. *ad Odyss. σ'. malis alienis ridere,* Latinis dicuntur, ut Flacco *Sat.* 3. *l.* 2. vel etiam de *indignatione, dissimulata* quidē, sed quæ istiusmodi oris habitu re prodat, qui cùm *risum,* vel *irrisionem præ se ferat,* ab animo tamen exacerbato proveniat. ità *ringi* Latinis, non simpliciter *irasci,* utl exiliter nimis Nonius, sed *tacitum stomachari, cùm aliud præ te feras,* utl Donatus in Terentiano illo *Phorm.* 2.2. ubi *risui vero* opponitur;

——— *ille ringitur, tu rideas.*

Sidonius *carm.* 23. *v.* 87.

Multum ringitur otiosa virtus.

Marcus noster *l.* 11. § 18. Τὸ σωματῶδες ἀνίκητον, ἂν γνήσιον ᾖ καὶ μὴ σκηνές, μηδὲ ὑπόκειται. *Si verum ac genuinum fuerit, non personatum & ementitum.* quale eorum, qui vultu orisq; habitu externo offensionis speciem nullam læsi proferunt, sed injuriarum despectum quendam præ se ferunt, cùm animus tamen intùs odiis occultis æstuet. Apud Suidam, Procopius, opinor, Ἐν τοῖς ἀνεκδότοις, Λίαν γὰρ ἐς αὐτὸν ἡ Θεοδώρα ἠγανάκτει καὶ ἐσκύθρα. *Valdè adversus eam exacerbata erat, & ringebatur.* ut sit istic σκυθρωπάζειν, sive σκυθρωπὸν εἶναι π. *ad rem aliquam,* sive *ad occasionem aliquam ringi,* h. e. vel exacerbari vel renidere aliquem, ad risum quendam adscititium composito vultu, cum animo tamen angeretur. id quod *affectationem canina æquanimitatis stupore formatam,* nuncupâsse videtur Tert. *de Pat. c.* 2.

Καὶ τὸ συγγνωμονικὸν | De Demonacte Lucianum vide ad *l.* 5. § 22. Præclara sanè Catonis majoris, referente Plutarcho, vox illa, Πᾶσιν ἀεὶ τοῖς ἁμαρτάνουσι χωρὶς ἑαυτοῦ δίκαι συγγνώμαι. Cui gemina Plinii minoris ista, *l.* 8. *ep.* 22. *Optimum & emendatissimum existimo, qui cæteris ita ignoscit, tanquam ipse quotidie peccet; ita peccatis abstinet, tanquam nemini ignoscat.* Concinna & Senecæ illa, *de benef.* 1. 10. *Hoc tu cave, tanquam maximum crimen, ne admittas: ignosces tanquam levissimo, si admissum est.* &, *ad Marc. c.* 4. *Nec quicquam pulchrius existimo in fastigio collocatis, quàm multarum rerum veniam dare, nullius petere.* In quam ferè sententiam de Marco Dio Cass. *l.* 71. Αὐτὸς μὲν ἀπάντων τῶν ἁμαρτημάτων ἀνέχετο, καὶ ὅτε ἐκὼν ὅτε ἄκων ἐπλημμέλησε· τὰ δὲ δὴ μέγιστα ἀμυνόμενα, καὶ μάλιστα τὰ τῆς γυναικὸς, ἔφερε, καίτοι πολυφρασμονέστατος, ὅτι ἐπλάλει. Cæterùm Stoicorum placitis ista adversari prorsus videntur. Censent siquidem illi ut Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* sapientes, ἀπαθείας μὲν ἕνεκα συγγνώμην τε ἔχειν μηδενί. Et Stob. Collectan. *tom.* 2. *tit.* 46. Φασὶ μηδέποτε συγγνώμην ἔχειν μηδενὶ, τὸν μὲν ἔχοντα καὶ λύοντος κέλευθα τὸ μηδὲ συγγνώμην ἔχειν τοῖς ἁμαρτάνουσι. Hæc tum commemorat, tum & exagitat Cicero *Or. pro Murœna. Fuit quidem summo ingenio vir Zeno, cujus inventorum æmuli Stoici nominantur. hujus sententiæ sunt & præcepta hujusmodi; sapientem gratiâ nunquam moveri; nunquam cujusquam delicto ignoscere. neminem misericordem esse, nisi stultum & levem. Viri non esse, neq; exorari, neq; placari.* Et mox, *Supplices aliqui veniunt, miseri & calamitosi? sceleratus & nefarius fueris, si quidquam misericordiâ adductus feceris. Fatetur aliquis se peccâsse, & ejus delicti veniam petit? nefarium est facinus ignoscere; exorari, scelus; misereri, flagitium.* Et rursus sua illorum præceptis opponens. *Nihil ignoveris. Imo aliquid, non omnia. Nihil gratiæ causâ feceris. Imò ne refistito* [al. *persisto*] *gratiæ, cùm officium & fides postulabit. Misericordiâ commotus ne sis. sed tamen est etiam in dissolvenda severitate laus aliqua humanitatis.* Agnoscit, sed explicare ac mollire conatur Seneca *de clement. l.* 2. *c.* 5. *Scio malè audire apud imperitos sectam Stoicorum tanquam nimis duram. Objicitur enim illi, quod sapientem negat misereri, negat ignoscere. hæc si per se ponantur, invisa sunt. videntur enim nullam spem relinquere humanis erroribus, sed omnia delicta ad pœnam deducere. Quod si est, quid hac sectâ durius, quæ dedisce re humanitatem jubet, portisque adversis fortunam certissimum, mutuum auxilium claudit? sed nulla secta benignior lenirq; est, nulla amantior hominum, & communibus bonis attentior.* Et, *c.* 7. *At, quare non ignoscat, dicam. Venia est pœnæ meritæ remissio. ei igitur ignoscitur, qui puniri debuit. Sapiens autem nihil facit, quod non debet; nihil prætermittit, quod debet. Itaq; pœnam quam exigere debet, non donat: sed illud, quod ex venia consequi vis, honestiore tibi viâ tribuit. Parcit enim sapiens, consulit, & corrigit. idem facit, quòd si ignosceret, nec ignoscit. quoniam qui ignoscit, fatetur aliquid se, quod fieri debuit, omisisse. Aliquem verbis tantùm admonebit, pœnâ non afficiet, statum ejus emendabilem intuens: aliquem invidiâ criminis manifestè laborantem, jubebit incolumem esse; quia deceptus, quia per vinum lapsus: hostes dimittit salvos, aliquando etiam laudabos, si honestis caussis pro fide, pro fœdere, pro libertate in bellum accincti sunt. Hæc omnia non veniæ sed clementiæ opera sunt.* Verùm hæ sunt Stoicorū argutiolæ spinosæ, & subtilitates supervacaneæ, quas Marcus noster, solidior quàm subtilior, minùs curâsse videtur: imò meræ sunt, Senecâ ipso censente, λογομαχίαι. Sic enim ipse demum

ibidem.

ibidem. De verbo, ut mea fert opinio, quæstio est; de re quidem convenit. Sed de istis ampliùs, ad *lib.* 2. § 13. De Pio certè Capitolin. *Ad indulgentias pronissimus fuit.* Et, *His quos Adrianus damnaverat, in Senatu indulgentias petiit.* Idémque de Marco. *Fuit per omnia moderatissimus, in hominibus deterrendis à malo, invitandis ad bona, remunerandis copiâ, indulgentiâ liberandis: fecitque ex malis bonos, ex bonis optimos: moderatè etiam cavillationes nonnullorum ferens.* & rursus: *Erat mos iste Antonino, ut omnia crimina minori supplicio quàm legibus plecti solent, puniret: quamvis nonnunquam contra manifestos & gravium criminum reos inexorabilis permaneret.* Κἂν ἄρα συμβῇ ποτε τὴν πικρίαν ὑπερβῆναι, ἐᾶ τὸ παθεῖν ἢ δῆναι δίκην δεινὸν νομίζων, ἀλλὰ μὴ μίζω φεγγαδεῖν, κέρδος τὸ δεῖν. Aristid. de eodem. De Agricola Tacitus, *Omnia scire, non omnia exequi: parvis peccatis veniam, magnis severitatem commodare: nec pœnâ semper, sed pœnitentiâ sæpius contentus esse.* Vide *infrà* § 16. τὸ ἥμερον.

Καὶ ἀδιαφόρως μᾶλλον ἢ λοιθορικῶς φαντασίαν παρέχων | *magisq; constantiam erroris securam, quàm erroris correctionem præ se tulisse.* Xyl. obscuriùs pauló. Hoc vult. Cùm sit prima felicitas, à recti norma ne minimum quidem, vel discedere, vel distorqueri: secunda, siquis quoquo modo deflexerit, εἰς λοιθόρως κλῖναι, (ut ipse de se dixerat, suprà § 7.) ad rectitudinis statum pristinum denuò reduci; quùm, *quod naturâ bonum est, neq; emendari, neq; corrigi se poscat*, ut *l.* 2. Arnobius; eam in Maximo rectitudinis firmitatem & stabilitatem extitisse, ut ope alterâ ista nihil opus habuerit, τὴν διόρθωσιν ἐκ δικαίου, quod de Deo Aristot. *de mund. c.* 6. ita saltem *in bonum transfiguratus*, ut *nihil in eo supereesset, quod mutandum videretur*, ut Seneca, *ep.* 6. In quem eundem sensum & illa accipi possunt, quæ habentur *l.* 3. § 5. Ὀρθὸν ἦν εἶ κεῖ, ἀκλ ὀρθόμενον. Et *l.* 7. § 7. Ὀρθὸς, ἢ ὀρθούμενος. Neq; enim ἀδιαλειψίαν sive *pertinaciam* illam Marcus noster in Maximo aut offenderat, aut si offendisset, prædicaret; quâ nihil in natura sua magis laudare ac probare palam profitebatur, portentum illud hominis, Caius Caligula, ut Sueton. *l.* 4. *c.* 29. cùm nihil sit hâc magis aut devitandum, aut detestandum; ab eâq; Marcus & ipse se cum primis abhorrere doceat, *l.* 6. § 21. & alios itidem seriò sedulóq; dehortetur, *l.* 4. § 12.

Οὔτε παρέμενεν ἂν χειρίστοις ἀυτῷ αὐτὸν ὑπολαβεῖν | Miranda de hominis præstantiâ aliorum omnium consensio, cui nemo quisquam deprehensus est, qui exæquare se ausus esset. Stupenda etiam, non suspicienda duntaxat, in tanta universorum existimatione, hominis modestia, qui neminem quenquam unquam neglectui aut despectui habuerit.

Καθ' ἑνὶ χαειεντίζειν | Nec occurrere alibi vocem hanc existimo; & hoc loco mihi suspecta est planè. Siquidem χαειεντισμὸς sive *urbanitas*, parum distare videtur, vel ab ἀστειολογίᾳ, quam repudiat Marcus *suprà* § 7. vel à κομψείᾳ etiam, quam non semel damnat. *l.* 3. § 5, & 6. & *l.* 4. § 51: unde τὸ χαειεντίζειν καὶ τὸ κομψεύεσθαι à Platone conjunguntur, *polit. l.* 4. εἰ ἔτι μᾶλλον χαειεντίζοιτο ὁ ταῦτα λέγων, κομψεύεσθαι δ'. quin & Suidas τὸ κατασκώπτειν exponit per χαειεντίζειν. quod Marco itidem in vitio ponitur, *l.* 5. § 5. forsan tamen existimaverit quis, τὸ εὖ istud adjectum, urbanitatem ita condire posse, ut suo modo suáq; temperatione adhibita, (quod non observant οἱ χαειεντιζόμενοι ἐν μὴ χαείσῃ χαιρῷ, utì Dionys. Halic. in *Lysia* loquitur) etiam citra Stoicæ severitatis violationem ullam locum suum obtineat. quum τὸ εὐχαρι in Pio prædicet ipse *infr.* § 16. Xyl. *liberaliter quoq; factum esse.* quod tam à Maximi instituto, quàm & à Marci, puto, ingenio, aberat procul. Verùm ego Marco ipso autore, τὸ δ' χαειεντίζειν rescribere non dubitem; atq; ita Marcum ipsum scripsisse, pignore etiam interposito, contendere ausim. τὸ χαειεντίζειν certè in sequiorem partem usurpari, docent, cum ex Aristophanis illo, χαειεντίζεις (πίζῃ f.) καὶ κατατείζεις ἅμα καὶ βωμολοχεύῃ. apud Etymologum & Suidam; qui & χαειεντιζόμενοι exponunt εὐτραπελευόμενοι, σκώπτοντες. tum & ex Glossario, ubi χαειεντίζειν, *Carinari. Carinari* autem in Isidori *Glossis* est *illudere.* Et *Carinantes* ap. Festum, *probra objectantes*, sive *objicientes.* quibus accedit quod *Carinare*, Servius *ad Æn. l.* 8. *obtrectare.* adductis Ennii illis,

——neq; me decet hanc Carinantibus edere chartis,

&, *Contra Carinantes verba atq; obscœna profatus.*

ubi in priore versu pro *hanc, haic*, sive *hæc* Merula; in altero, pro *atque, aiquè*, sive *æquè*, Castricom. legendum censet. porrò *Carinare à navium carinis dictum* vult Festus, an hujus mutilator Paulus, *quod ut infima navis pars carina; ita sortis infimæ homines, quibus scommata id genus jacere usus esset.* at Jos. Scaliger, & hunc secuti Merula *ad Ennium*, & *ad Strabonem* Casaubonus, *carinari* Latinis eodem modo dictum statuunt, quo Græcis χαρυείζειν. nec indicant tamen unde nominis id tractum velint. à *Carinis* ne loco in urbe sic dicto; an à *navium carinis*, ut ad nautis usitata convitia respiciat, de quibus Flaccus *Serm. l. Sat.* 5.

Tum pueri nautis, pueris convitia nautæ
Ingerere.——nam Festo quæ tribuitur notatio nec nauci est. ego sanè à χαειεντίζειν ipso *carinari* vel deductum, vel corruptum nullus ambigo.

§ 16. Τῷ παῖδι | *Patrémne* velit naturalem, *Annium Verum*, de quo suprà § 2. an adoptivum, *Antoninum Pium*, ambiget forsan quispiam. Verùm hunc potiùs designatum existimem, cum quia ille Marco nostro impube adhuc, excessisse videtur; ut ex Capitolino conjicere est; tum quia hæc eadem (quæ

&

& magna ex parte ſunt principis potiùs, quàm privati hominis, virtutes) pleraque ferè de Pio enunciata deprehenduntur *l.* 6. § 30. idem ſtatuit & Caſaub. *ad Marci vitam.* Interim falſus eſt Theodoretus, ſi Pii gnatum Marcum exiſtimavit, quod verba ipſius ſonare videntur, *therapeut. l.* 9. ubi poſtquam de Hadriano dixerat, ὁ Αὐρήλιος, inquit, ὁ Βῆρος ὁ ἐξ ἐκείνου. & Acciaolus, *Antoninus qui Hadriano ſucceſſit, quique ex eo genitus eſt Verus.* Marcum enim potiùs quàm Lucium deſignatum opinor, cùm eo loci, tum & operis ejuſd. *l.* 6. ubi Imperatorum Series ità digeritur, Ἁδριανὸς, ὁ Ἀντωνῖνος ὁ θεῖος, ὁ Βῆρος, ὁ Κόμμοδος. Cæterùm de Vero neutro verum eſt, *ex Pio* fuiſſe *genitum.*

Τὸ ἥμερον | De Pio, Capitolin. *Erat moribus clemens, ingenio placidus & mitis. Nulli acerbus, cunctis benignus.* Eutrop. & Aurel. Victor. *Adeò manſuetus, ut inſtantibus patribus, ad eos qui contra eum conjuraverant, perſequendos, compreſſerit quæſtionem. uſque eò autem mitis fuit, ut cùm ob inopiæ frumentariæ ſuſpicionem lapidibus à plebe Romana perſtringeretur, maluerit ratione expoſitâ placare, quàm ulciſci ſeditionem.* Marcum pariter prædicat Galenus in *commentar. de libris ſuis*, εὐγνώμονά τε καὶ μέτριον, ἥμερόν τε καὶ θεῖον. Clementiam Marci celebrat cum aliis & Capitol. Sed præcipuè Ariſtides & Dio. Ille *orat. in Regem*; Ὧν χρὴ, inquit, πολιτεύεσθαι ὁ Σαραπὶς, ἡμερότητι καὶ ἐπιεικείᾳ διαλυόμενον ἀπόνοιαν βασιλέων. Iſte in *Marco*, ὅτῳ τι, inquit, καθαρὸς διὰ πάντων, καὶ χρηστὸς καὶ εὐσεβὴς ἐφάνετο, ὡς ἔγραψε τῇ βιβλῳ μηδένα ἧττον Καισέρων συναραμένων πεπιάναι. Μὴ γὰρ γένοιτο, ἔφη, μηδένα ὑμῶν ἐπ' ἐμοὶ, μήτε τῇ ἐμῇ, μήτε τῇ ὑστεραίᾳ ψυχῇ σφαγῶναι. καὶ τέλος ἔφη, ὅτι ἐν μὲν τούτῳ πέχω, αὐδίσω θεοὺς τὸν διάδοχον. Unde in Senatu acclamatum ei refert Vulcat. in *Caſſ. Antonine pie, Dii te ſervent. Antonine clemens, Dii te ſervent.* Vide *ſuprà* § 15. Τὸ συγγνωμονικόν.

Μεγαλικὸν ἀναλάβωμεν ἐπὶ τῆς ἐξεταζομένης περιόδου | Ita *l.* 6. § 30. Τὸ ἀπὸ τῆς τοῦ λόγου θεραπείας τοιοῦτον ἕυτονον. Verùm cave iſtîc intelligas ἀλαζονείαν illam, quam Cajum Imperator. in ſe maximè probâſſe, ex Sueton. ſupra monuimus, ad § 15. aut Neronis etiam pervicaciam, dixerim an præcipitantiam obſtinatam, cui illud Caſſio referente, ſubinde in ore, Πρεὶ ὧν ἂν ἅπαξ τι εἴπω, μηκέτι μοι αὖθις πύθῃ. Siquidem ut Seneca, *de benefic.* 4. 38. *Hoc verò ſuperbæ ſtultitiæ perſeverantia eſt, Quod ſemel dixi, qualecunque eſt, firmum ratumque ſit.* Quomodo apud Antiphan. ille in *Gorgytho*, referente Athenæo *l.* 8.

Ἥδιον γ' ἐπαγγείλω ἄν, ἂν θεραπεύσω,
Ἢ Κωμικὸν γλαῦκα θρέψαι τ' ἂν κερδίον.

Nec ſtultitiæ tantùm, ſed & inſcitiæ proprium. Syneſ. *in calvit.* de plebe imperita: Καὶ γὰρ ἀμαθὴς ὄχλος, ἰσηγορούμενός ἐστι, καὶ χαλεπὸν θεραπεῦσαι τῆς ἀπόπων θεραπείας ὅτ' ἂν τις τῆς πολλῆς ἐφάπτηται, ταχὺ πεῖται τὸ κάρτιον. Verùm rationibus veris certiſq; ſubnixam conſtantiâ intelligit in rebus accuratè perpenſis, & veritati æquitatiq; conſentaneè conſtitutis. Rectè Senec. *ep.* 23. *Conſtituendum eſt quid velimus, & in eo perſeverandum. Nam illi, qui ex aliis propoſitis in alia tranſiliunt, aut nè tranſiliunt quidem, ſed caſu quodam tranſmittuntur, quomodo habere quidquam certum manſurúmve poſſunt?* Et, *de Beat. c.* 8. *Fidens ſit animi: ſed fiducia ejus non ſine ſcientia ſit, non ſine conſtantia. ita maneant illi ſemel placita, nec ulla in decretis ejus litura ſit.* A conſtantia certè laudat Pium Capitolinus; uti mox videbitur. Verùm de argumento iſto habetur elegans ſanè Epicteti diſſertatio apud Arrian. *l.* 2. *c.* 15. ubi inter alia hæc habet. Τοῖς κεκριμένοις ἐμμένειν δεῖ, καὶ πᾶσιν ἀλλὰ τοῖς ὀρθῶς. — ὁ δίκαιος τίνα ἀεὶ ζητεῖ ποιῆσαι καὶ τὸ δικαίειν, τὸ κεῖμαι σκέλος, πότερον ὑγιὲς ἢ οὐχ ὑγιές; καὶ ἕτερα λοιπὸν ἐπικοσμεῖν αὐτῷ τίνα εὐλογίαν, τίνα ἀσφάλειαν; ἂν δὲ σαυτὸν ἀναστήσῃ καὶ καταπίῃ τον, ἐκ οἰκοδομημά τι ὂν, ὅσῳ ἂν πλείονα καὶ ἰσχυρότερα ἐπιθῇς, τοσούτῳ δεινότερον κρημνίσεται. Vide *ad l.* 8. § 16.

Τὸ ἀκενόδοξον καὶ τὰς δοκούσας τιμάς | idem & *l.* 6. §. 30. De Pio Victor. *Appetentiâ gloriæ carens & oſtentatione.* Quin &, Capitolino teſte, *menſes* Septembrem *atque* Octobrem cùm *Antoninum atque Fauſtinum* (ab ipſius uxoriſq; ſuæ nominibus) *appellandos decrevisſet Senatus, id Antoninus reſpuit.* quanquam cæteroquin honoris ſibi fuiſſe ab eiſdem oblatum delatúmque, quod legitur, aſpernatus. Vide *infrà*, § 17.

Τὸ φιλόπονον | Verùm iſta potiùs Ælii Adriani laus fuerit, de quo Victor: *Immenſi laboris: quippe qui provincias omnes pedibus circumierit, agmen comitantium prævertens.* Sed & hanc laudem etiam Marco tribuit Dio: Vide *infrà ad illa*, ὁ θεραπεύσας. Capitolinus item verbis illis: *Magno igitur labore, etiam ſuo, gentes aſperrimas vicit.*

Τὸ ἀκυστικὸν τῆς ἐλόντων τι κοινωφελὲς εἰσφέρειν | De eodem *l.* 6. § 30. Τὸ ἀνεκάθεν ἀπὸ Καισάρων παρρησιαστικῶς τῇ γνώμῃ αὐτῷ, καὶ χαίρειν, εἴ τις δεινοῖ βέλτιον. Optimè Agamemnon *Iliad.* Ξ'. *v.* 107.

Νῦν δ' εἶμι. σὺ δὲ τῆς γ' ἀμείνονα μῦθον ἐείπαι,
Ἢ νέος, ἠὲ παλαιός· ἐμοὶ δέ κεν ἀσμένῳ εἴη.

Sophocl. Antigon.

Ἄναξ, σὺ τ' οἶσθ', ἃ τι κρείσσον λόγου,
Μαθεῖν, σὺ τ' αὖ τῶδ'· ἓν γὰρ εἰρῆσθ' ἁμοῖν.

Et rurſus:

Μὴ νῦν ἐν ἡδονῇ μᾶλλον ἐν σαυτῷ φόρει,
Ὡς ἐμὸς σὺ, κ' οὐκ ἄλλο, τοῦτ' ἐρεῖν ἔχειν.
Ἀλλ' ἄνδρα, κἂν τις ᾖ σοφὸς, τὸ μανθάνειν
Πολλ' αἰσχρὸν εἶναι, καὶ τὸ μὴ τείνειν ἄγαν.

Et denuò,

Καὶ τὴν λεγόμενον ἓν, κρεῖσσον τὸ μανθάνειν

Et

Et ibid.

Εὖ σὺ φρονήσας, ἓν λέγω· τὸ μανθάνειν
Δ' ἥδιστον ἐν λόγοις ἐστί, εἰ καλῶς φέρει.

Anacharsis apud Plutarchum in *Sympoſio*, cùm quæreretur, ecquid regem maximè illuſtrem faceret, reſpondiſſe dicitur, Εἰ μόνος φρονήσειε ἑαυτῷ. *Si ſolus ſapuerit.* quod mihi videtur à ratione quàm longiſſimè diſſitum. Itaque malim, quod Stobæus exhibet 2. 48. Εἰ καὶ μὴ μόνος φρονήσειε ἑαυτῷ. Si non ſolus ſapuerit. ſi ſapientiâ ſuâ non fuerit confiſus nimis, dum ſe ſolùm ſapere exiſtimat. Quod de Tireſia Homer. *Odyſſ.* κ'. *v.* 495. de Scipione Cato apud Plut. in *apoph.* & *Polit.* De Chryſippo alii apud Laërt. *l.* 7.

Ὅτου πόνησε· τοῦ ἦ σκιᾶ διώκεται.

Et Callimach. hymn.

Μῶμος πανώλεθρος.

Qualis Creon depingitur à Strattide in *Phœniſſ.* apud Athen. *l.* 14.

Οὐδὲν σωθεὶς τῶν Θηβαίων πόλει,
Οὐδὲν πατρί. —

Et à Sophocle in *Antigon.*

Οἱ γὰρ δοκοῦντες ἢ διδαξάσθαι δὲ
Φρονεῖν παρὰ ἀνδρὸς γλωσσῆς ἢ πάλαι φύσιν;

Siquidem, ut apud eundem Creontem filius patrem prudentior monet;

Ὅστις γὰρ αὐτὸς ἢ φρονεῖν μόνος δοκεῖ,
Ἢ γλῶσσαν ἣν ἐκ ἄλλου, ἢ ψυχὴν ἔχειν,
Οὗτοι διαπτυχθέντες ὀφθήσουσι κενοί.

& Euripidis *Æolo* apud Stob. *tom.* 2. *c.* 22.

— τύχην δ' ἀνδρὶ μήτ' ὄντα φίλον,
Μήτε ξυνέλαν, ὅστις αὐτάρκη φρονεῖν
Πέφυκεν, ἥδιστος πρὸς φίλους ἡγεμών.

Ità qui ſolus ſapit, bis deſipit; dum aliorũ conſiliis reſpuit & deſpuit, aliorúmq; conſortia abs ſe abdicat. quibus duobus nihil poteſt eſſe principibus perniciosius. fit deniq; quod Platò *ad Dion. epiſt.* 4. & ex Platon. Plut. *de adulat.* & in *præcept. polit.* αὐθάδεια ἰσημία. ξυνοικος. De Marco nòſtro Capitol. *Semper ſanè cum optimatibus, non ſolùm bellicas res, ſed etiam civiles, priuſquam faceret aliquid, contulit.* denique, ſententia illius præcipua ſemper hæc fuit, *Æquius eſt, ut ego tot & talium amicorum conſilium ſequar, quàm ut toi & tales amici meam unius voluntatem ſequantur.* Optimè L. Æmylius apud Livium *l.* 44. *Non ſum is qui non exiſtimem admonendos duces eſſe: imò eum, qui de ſua unius ſententia omnia gerat, ſuperbum judico magis quàm ſapientem.*

Τὸ ἀπαρεγκλήτως οἷς τὸ καθ' ἀξίαν ἀπονεμητικὸν ἑαυτῷ | De eodem *l.* 6. § 30. Ὡς ἀκριβῶς ἓξ ἑκατοντάς ἡδῶν ἢ πεντήκοντα. Capitol. *Fuit ſanè eâ conſtantiâ, ut ſeptenis & novenis annis in provinciis bonos præſides detineret.*

Τὸ ἐμφιλοπόν, ποῦ μὲν χρῆσθαι ἐπάσασθαι, ποῦ δὲ ἀνῆσθαι | *Diligens agri cultor, mitis, largus; & omnia hæc cum menſura.* Capitol. Vide *ſuprà* quæ de Apollonio § 8. Seneca, *epiſt.* 89. *Impetus ex dignitate rei cujuſque concipitur, proinde remiſſior acriorve, prout illa digna eſt peti.*

Τὸ παῦσαι τὰ ἐπὶ τοῦ Ἁδριανοῦ ἔτι μειρακίων | quibus ſcil. cum Hadrianus, tum & Trajanus nimioperè addicti: utì ex Dione liquet & Capitolino. Vide *infrà* § 17. Θεωδότου.

Ἡ κοινοπραγοσύνη | *quod utilitati publicæ omnes cogitationes impendebat.* Xyl. Κοινοπραγοσύνη vocabulum compoſitione novâ, vel à noſtro fabricatum, vel à ſuis receptum. hoc enim Stoicis familiare fuiſſe deprehendet, qui in eorum quæ ſuperſunt fragmentis verſatus fuerit, nova ſubinde prout uſus poſtulabat, compoſitionis Grammaticæ ope, comminiſci & procudere vocabula. Inſolens itaq; vox iſta; & rei propemodum inſolentis. Nam quod Paulus conqueritur *ad Philip. c.* 2. *v.* 21. Πάντες τὰ ἑαυτῶν ζητοῦσιν. *Quæ ſua ſunt, plerique quærunt:* (quod charitatis eſſe negat idem Apoſt. *ad Cor. ep.* 1. 13. 5. οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς) in ore ſubinde habentes, vel Davidicum illud *Pſal.* 4. 6. *Quis nobis commodi aliquid repræſentabit?* vel Theocriticum iſtud ex *Idyll.* 16.

Αὐτὸς μοὶ τὰ φίλτατα. —

Et quod Pindarus *Nem.* 1. Gregor. Naz. *in Julian. l.* 1. & Greg. Presb. in *vit. Naz.* Τὸ ὀλιγίστου πάντων τῶν ἢ δημοσίας ἢ κοινῆς διαφέροντος ὀλίγοις τοῖς καθ' ἕνα φέρηται. Herodian. *l.* 2. hoc eſt, ut Tacit. *Annal. l.* 17. *Privata cuique ſtimulatio, vile decus publicum.* Ità quod idem *ibid. peſſimum veri affectus venenum, ſua cuique utilitas.* Et quod Livius *hiſtor. l.* 20. *Privata res ſemper officere, effundusque publicis conſiliis.* Dum, Ἐν βραχεῖ μὲν μείζω σφίσιν ἢ πρὸ τοῦ ἐκ πλείονος τῆς ἢ πόλεως τὰ οἰκεῖα ἐφελκύσεσθαι. ὥστε τῷ ἰδίῳ λυσιτελοῦντι τὸ κοινὸν ἀδέσμως φθειρόμενον. Thucyd. *hiſt. l.* 1. &, quod Lyſias *adv. Philon.* Παρέντες τοῦ τῆς πόλεως κοινοῦ ἀγαθοῦ, ὅτι τὸ ἑαυτῶν ἴδιον κέρδος ἦλθον, διὰ τὸ μὴ τὴν πόλιν, ἀλλὰ ἑαυτοὺς ἡγεῖσθαι.

Πόλει δ' ἀρχὴς ὁ αὐτὸς ἄριστος.

Euripid. *Heracl.* vide & Ariſtotel. *polit. l.* 2. *c.* 3. Eò igitur laudabilior fuerit in Antonino κοινοπραγοσύνη iſta, quò in pleriſque rarior: quâ *potior* habetur *privatis vel rebus vel neceſſitudinibus reſpublica*, ut Liv. *l.* 24. &, *communia propriis præjudicant*, ut Bernard. *de temp. Serm.* 58. ὁ γὰρ τὰ ἴδια τῆς κοινῆς, ἀλλὰ τὰ κοινὰ τῆς ἰδίας σπεύδων. Apollon. Tyan. *epiſt.* 66. Eam principi ſuo Claudian. his verbis commendat, in *Honor. Coſ.* 4.

— conſule cunctis,
Non tibi: nec tua te moveant ſed publica vota.

Eam certè in Pio cum primis prædicat Capitolinus his verbis: *Tantâ ſanè diligentiâ ſubjectos ſibi populos rexit, ut omnia & omnes, quaſi ſua eſſent, curaret. itaque provinciæ ſub eo cunctæ floruerunt. Ibid.* & in Catone, Lucanus *l.* 2.

— urbi

— urbi pater eſt, urbique maritus;
In commune bonus. —

In Galba, Plaut. in *Galb.* Ὁ δὲ Γάλβας ἀεὶ μὲν φιλάνθρωπος πρὸς τὸ ἴδιον τὸ κοινὸν ἐνδείκνυτο. In Severo, Galenus *ad Piſon. de Theriac.* Νομίζεται τὸ μέγιστον εἶδος τῆς βασιλείας μέρος, τὸ τῆς κοινῆς συλλειτουργίας. In Athenienſibus priſcis Demoſth. *Olynth.* 3. Οὐ γὰρ εἰς πλουσίαν ἐπορεύθητο, αὐτοῖς τὰ τῆς πόλεως· ἀλλὰ τὸ κοινὸν αὐξῆσαι ἕκαστος ἤθελεν δῆμος. In Lacedæmoniis cum primis, Plut. in *Lycurg.* Τὸ δὲ ὅλον, inquit, οὐδὲν τοῦ πολίτου μὰ βούλεσθαι μήτε ὀλίγα θαι κατ' ἰδίαν ζῆν, ἀλλ' ὥσπερ τὰς μελίττας, τῷ κοινῷ συμφυεῖς ὄντας ἀεὶ, καὶ μετ' ἀλλήλων οἱονεί νας ἀεὶ τὸν ἄρχοντα, μιᾶς δὲν ἐξεζωσμένας ἐκείνης ἐπιθυμίας, ὅλως ἐν τῆς πατρίδος. vide *l.* 7. § 4.

Cæterùm in diverſum abit & reclamat hîc Xylandro de vocabuli hujus interpretatione par illud in republica literaria honoratiſſimum, Iſaac. Caſaubonus & Claud. Salmaſius, in eruditiſſimis ſuis *ad hiſtoriam Auguſtam commentariis.* Ille, *Propria,* inquit, *Marco vox eſt iſta, eruditiſſimo interpreti minùs intellecta. Sic autem appellat civilitatem, & virtutem illam, per quam cenſeri communi cum cæteris civibus jure æquo animo aliquis patitur. Herodianus vocat* τὸ μέτριον καὶ συνήθη *vide* pòſt in διατριβικὸν καὶ φίλον. Iſte pariter pro eo vult ſumi quem *communem ſenſum* vocat Juvenal. *l.* 3. *Sat.* 8. verbis iſtis;

Hæc ſatis ad juvenem, quem nobis fama ſuperbum
Tradit & inflatum plerumque Nerone propinquo.
Rarus enim fermè ſenſus communis in illa
Fortunâ.

Significat, inquit, *modeſtam illam, moderatam, uſitatam, & ordinariam, ut ità dicam, hominis mentem, quæ in commune quodammodò conſulit, nec omnia ad commodum ſuum refert, reſpectúmque etiam habet eorum cum quibus verſatur, modeſtè, modicéque de ſe ſentiens.* Eodémq; refert utrog; quod in ſequentibus adjicitur, tanquam vocabuli illius interpretamentū, de facilitate animi in concedendo amicis, nè ſe comitarentur, aut ſecum convivari cogerentur, ſi id ipſi nollent: quam & in Marco notat Galenus, qui in *comment.* περὶ τῶν παγγελάστων, φιλαδρωπίαν καὶ χρηστότητα ἐν τῷ περὶ ἴδιον βίβλιον, μετεσπέρια καὶ εὐφημοσύνην, nuncupat. Juvenali Senecam adjungere licet, *ad Lucil.* ſuum *epiſt.* 105. *Odium ex offenſa ſic vitabis, neminem laceſſendo gratuitò: à quo te ſenſus communis tuebitur.* De Tho. Moro noſtro Eraſmus *epiſt. ad Ulr. Huttenum, Nemo minùs ducitur vulgi judicio: ſed rurſus nemo minùs abeſt à ſenſu communi.* Nec multùm diſtat quod Apoſtolus *ad Rom. c.* 12. *v.* 16. Μὴ τὸ ὑψηλὰ φρονοῦντες, ἀλλὰ τοῖς ταπεινοῖς συναπαγόμενοι. *Communem ſenſum* in Trajano hunc prædicat Plin. in paneg. *non de tyranno, ſed de cive; non de domino, ſed de parente loquimur. unum ille ſe è nobis putat; nec minùs hominem ſe quàm hominibus præeſſe meminit.* In Marco Eutrop. *hiſt. Rom. l.* 8. *Hic cùm omnibus Romæ æquo jure egit: ad nullam inſolentiam elatus eſt imperii faſtigio.* Etiam poſt imperium collatum & ſuſceptum, τῷ αὐτῷ γὰρ τῷ τρόπῳ χρώμενος. Ariſtid. *orat. in Marc.* De Claudio Sueton. *l.* 5. *c.* 12. *In ſemet parcus atque civilis, præ nomine Imperatoris abſtinuit,* nimios honores recuſavit. Sed *c.* 35. *non ſine nota aliqua, jactator civilitatis.* De Pio ipſo Jul. Capitolinus, *Imperatorium faſtigium ad ſummam civilitatem deduxit.* De Marco denique noſtro Capitolin. idem, *In imperio ità civiliter ſe geſſit, ut lenitatem Pii nemo deſideraret.* Et mox; *Cum populo non aliter egit, quàm eſt actum in civitate libera.* Déque eodem Joan. Aventinus *annal. Boior. lib.* 2. *Admodum clemens & civilis erga omnes, adeuntium cuivis dextram placidè dabat.*

Καὶ τὸ ἐφεδρεύειν τοῖς φίλοις μήτε συνδειπνοῦν αὐτῷ πάνυ | Lamprid. de Alexandro Severo: *Cum amicis tam familiariter vixit, ut communis eſſet eis ſæpe conſeſſus, iret & ad convivia eorum: aliquos autem haberet quotidianos etiam non vocatos. quotidiani igitur illi convivæ imperatorum, etiam non vocati aderant, & adeſſe quodammodo cogebantur, quòd ſine illis eſſe non poſſet princeps.* non tenuit autem hunc morem Marcus, ſed amicos liberabat hac neceſſitate veniendi, & gratiam illis faciebat ſecum convivandi, ubi ipſis collibuerat; Patrem Pium, ut hoc loco ipſe teſtatur, imitatus, quòd ſequiùs tamen interpretati ſunt quidā, & ad mores Marci arrogantes referre conati ſunt, qui faſtigium principis ſervare cuperet. *Dederunt crimini,* inquit Capitolinus, *quod aulicam arrogantiam confirmaverit, ſubmovendo amicos à ſocietate communi atque à convivio.* Salmaſ. *ibid.*

Μήτε συναπολούειν | dicere nimirum ſolebat; *Grave eſſe provincialibus comitatum principis etiam nimis parci.* Capital. Verùm Marcus hac ratione Pium prædicat profectionem communem amicis condonâſſe, ne illis ipſis gravis potiùs ac moleſtus officio minùs neceſſario exiſteret. quo nomine Marcum item commendat Galenus locis paulò ante adductis. Χρηστόν τ' ὄντα, inquit, καὶ φιλάνθρωπον αὐτὸν ἐδωκάδω αὐτοῦ προλαλεῖσθαι ἐν τῇ Ῥώμῃ με.

Λοιὸν δὲ ὅμοιον αὐτὸν προλαμβάνειν ὑπὲρ τῆς ἰδίας χρείας τινὰς ἀπολειφθῆναι | M. Caſaub. de negotiis accipit, quæ cum neceſſaria aliqua occaſione interveniente, priuſquam confici poſſent, abrumpere cogebatur, eundem illū, h.e. pariter affectum, pariáque ſentientem, ubi ad illa jamdiu intermiſſa rediret, ſemper deprehenderent. At Xyl. (cui accedo potiùs, ſuadente dictionis ipſius ſerie) de perſonis, amicis putà, familiaribus, miniſtris; quòd etiam cum neceſſitate aliqua eum comitati non fuerant,

rant, aut etiam ob cauſſas neceſſarias, quo minùs id poſſent, ab ipſo, cùm aliquò proficiſceretur diutius forſan abfuturus, relicti, eundem tamen tam abſentes quàm præſentes experti ſint. Vitium illud notâſſe videtur crebrum nimis, à quo Pius immunis fuerit, quo abſentium amicorum rationem nullam aut exiguam ſaltem habere ſolent plerique, quos præſentes tamen colere cum primis præ ſe ferant. Quò trahit Athenæus *dipnoſoph. l.* 5. tritum ſermone vulgari illud, quod ille τῷ μοιχοπροποτάτῳ τῶν παροιμιῶν indigitat;

Τηλοῦ φίλοι valoῦσι, οὐκ εἰσὶν φίλοι.

Amici, amici non ſunt, qui degunt procul.

Et reverâ ſicut apud Romanos *lege Pompeiâ, ab honorum petitione abſentes ſubmovebantur*; Suet. *l.* 1. *c.*28. ità & pleriſque, bonis etiam candidiſque, abſentium benè meritorum quoq; oblivio quandoq; obrepit. Cæterùm quod in Pio Marcus hìc prædicat, Epicuri dogma vult eſſe Laërt. *l.* 10. qui ſapientem dixerit, húncque ſolum, Χάριν ἕξειν φίλοις καὶ παροῦσι καὶ ἀποῦσιν ὁμοίως, διά τε ὀνῆς, ὅτε μή τις συνελαύνοι, ἔνδα καὶ μύζειν καὶ ὀιμώζειν. deſcripſi & quæ ad præſens negotium nihil faciunt, quòd loco malè habenti medelam tentarem. Sic vertit Ambroſ. Camaldun. *Gratiámque amicis præſentibus æquè ac abſentibus habiturum ſapientem, ſolum, atque item in itinere: quum tamen cruciatur, & ingemiſcet & ejulabit.* Verùm, quid hoc eſt, *in itinere gratiam habere?* aut quò ſpectat? tum quæ arena ſunt calce? aut quàm bella commiſſura illa? *quum tamen cruciatur*, &c. quid enim iſtud ad gratiam amico habendam? eò, utì videtur, reſpexiſſe voluit, quod antè dictum fuerat, Κἂν συνελαυνῆται δ' ὁ σοφὸς, ἴδῃ αὐτὸν εὐδαίμονα. forſan autem illud, διά τε ὁδοῦ, ad ſequentia pertinebat; ut ſenſus ſit, *etiam in itinere, ſi quem torqueri viderit, commiſeratione attactum, ſortem hominis deploraturum.* Sed reverâ prioribus illis poſtrema iſta ſic conjungenda autumo, ut legatur; Κἂν συνελαυνῆται δ' ὁ σοφὸς, ἴδῃ αὐτὸν εὐδαίμονα· ὅτε μόνοι συνελαύνονται, ἔνδα καὶ μύζειν καὶ ὀιμώζειν. ità ſenſus erit, *ſapientem, etiamſi in tormentis quoque conſtitutus beatus ſit, inter torquendum tamen ingemiſcere atque ejulare.* μύζειν *ingemiſcere.* de Delphino Ariſtot. *hiſt. animal. l.* 8. *c.* 2. ἔζα δ' ζῇ πολὺ χρόνον, μύζων καὶ σίνων. atque indè μυσμὸς, ὁ συνασμὸς. Suid. tum ſubjungenda, μόνον τε χάριν ἕξειν τὸν σοφὸν, &c. quæ ad præſens inſtitutum pertinent.

Καὶ τὸ ζητητικὸν ἀνελεᾶς — καὶ ὀδύμονον· ἀλλ' ὃ τὸ σεσαπέναι | Ex conjectura adſcripſi, καὶ ὅπ ὃ σεσαπέναι, ejuſmodi aliquid exigente ſenſu, & dictionis ſerie. Verùm D.Bootius mavult, ἀλλ' ὃ πρὸς σεσαπέναι· quod & Annotator Lugd. cenſuit. D. Jun. ὃ σεσαπτοῦσαι & ἀρχαιόνλα. Illud autem Merici, ὀδύμονον ἄλλω, quod de *patientia* vult intelligi *in aliis audiendis*, ego concoquere non poſſum: ſicut nec, quod ex paternis commentariis adducit, ἀλλ' ὃ τὸ, Πεσαπέναι, &c. acſi alterius cujuſpiam dictum citaretur. De Pio pariter iterum Marcus *l.* 6. §. 30. Καὶ τὸ περὶ καταλήψιν πεσσμάτων φιλόπονον καὶ ὡς ἐκεῖνο· ἐκ ἂν τι ὅλως παρῆκεν, μὴ πρότερον ἐν ἀλλᾳ πρᾶξιν καὶ σαφῆ νόησις. Ubi vides & ſententiam eandem; & geminam huic, quam nos damus, ſeriem etiam dictionis. De eodem Jo. Xiphilin. Λέγεται δ' ὁ Ἀντωνῖνος ζητητικὸς γενέσθαι, καὶ μηδὲ περὶ τὰ μικρὰ καὶ τὰ τυχόντα τῆς ἐκκλησιολογίας ἀφίεσθαι· ὅθεν αὐτὸν οἱ σκώπτοντες καὶ κυνικοπρεπῆ καλεῖν. Nec hac in parte Pio diſpar Marcus; de quo Caſſius, Διηκριβοῦτο τάς τε πίστεις καὶ τὰς ἀνακρίσεις ὅτι μακρότατα ἐποιεῖτο, ὥστε παρὰ λόγον τὸ δίκαιον ἀνελεῖν.—φιλόπονος δὲ, καὶ ἀνελεᾶς πάσι τοῖς τῆς ἀρχῆς πράγμασι προσφερόμενος καὶ ὑπὲρ ἐν παρόργῳ ὅτῳ ἐλαφρῷ, ὅτῳ ἐγκρατῶν, ὅτῳ ἐποίει· ἀλλ' ἔστι ὅτε καὶ πρὸς τῆς βραχυλόγου πικρὸς ὅλως ἀνήλικτον, καὶ ἀξιῶν τὸν αὐτοκράτορα ἐξ ἐπιδόσεως τι προσίεσθαι. Pertinet autem huc Platonis illud in *Phædon.* Ἐμοὶ δοκεῖ δεῖν τοιοῦτον, τὸν μὲν σοφὸν εἰδέναι ἐν τῷ νῦν βίῳ, ἢ ἀδυνατον ἦ, ἢ παγχαλεπόν τι. τὸ μὲν τι αὖ τὰ λεγόμενα δεῖ αὐτὸν μὴ ἧκιστα παντὶ τρόπῳ ἐλέγχειν, καὶ περαίνοντα πεῖν ἂν παντὸς σκοπῶν ἀπειρῳ τις, πάνυ μαλθακοῦ ἦν ἀνδρός.

Τὸ διαπεπτικὸν τοῦ φίλου | *l.* 6. §. 30. τὸ βέβαιον καὶ ὅμοιον ἐν ταῖς φιλίαις. De Auguſto Sueton. *l.* 2. *c.* 66. *Amicitias neque facilè admiſit, & conſtantiſſimè retinuit.* Et de Conſtantio Liban. *Orat.* 3. Εἰς μὲν τὸν τοῦ ἐδαιμονείαν καλλίονον, ὑδίνα περιτᾶς ἐγγράφων· ὡς ὁ ἐγγράφειν ἅπαξ, ἐκ εἰδὼς ἐξαίρεσιν· ἐπ' ἀναπλάσεων χρόνῳ τὸ φίλον, ἀλλ' ἐπὶ χρόνῳ τῇ σωφρόνῃ τῶν πόνων. Solonis id mollitum, Φίλος μὴ πᾶν κλῶ· ὡς δ' ἂν κλήσῃ, μὴ ἀποδοκιμάζε. Laërt. *l.* 1. De Pio Capitol. *Amicis ſuis in imperio ſuo non aliter uſus eſt, quàm privatus.* Et rurſus; *Convivia cum amicis & privata communicavit & publica. Frequentavit & ipſe amicorum ſuorum convivia.* Verùm hæc potiùs ad civilitatem referenda fuerint.

Καὶ μηδαμοῦ ἀφίκοιτο, μηδὲ ὑπιαίνῃς | ſcil. *furor* & *faſtidium*, ſive *amor inſanus*, & *præpropera ſatietas*, apud animos verſatiles per vices obtinent, ſibíq; invicem ſuccedunt. ità Thamarem ſororem Amnon Davidis filius, quam paulò antè inſanè deperierat, expletâ libidine, mox penitiſſimè eſt averſatus. *Hiſt. Reg. l.* 2. *c.* 13. *v.*15. Πτίλωαὶ γὰρ αἱ τῶν ἐρώντων καρδίαι, inquit Clemens *pædag. l.* 2. *c.*10. καὶ σβέννυται μετουσία τὸ φίλτρον· τρέπεται δὲ πολλάκις τὸ φιλεῖν εἰς τὸ μισεῖν, ὁπόταν ἂν αἴσθηται τῆς κατασιώσεως ὁ κόρος. Apud Senecam Tragœd. *Medea*, 3. 1.

Si quæris odio miſera quem ſtatuas modum,
Imitare amorem. —

Ità quod Plato *politic. l.* 8. Τῷ ὄντι τὸ ἄγαν τι ποιεῖν, μεγάλῳ φιλεῖ εἰς τἀναντίον μεταβολῇ ἐπὶ ἀποδιδόναι. Hoc eſt quod in juvenibus notat Ariſtoteles

Rhetor. l. 2. c. 12. Ὁι γὰρ ὑμετέροι καὶ ἀφίκοντο τοῖς ὀδυμίαις καὶ σφόδρα μὲν ἐπεδυμοῦσι, ταχὺ δὲ παύονται. Est autem ἀφίκεσθαι metaphoricè ab eis translatum, qui cibos statim, ubi minimum libârunt, satiati repudiant. Suid. ἀφίκοεις, ἐμπιπλᾶσθε, ἢ ὁ ταχὺς καὶ ἅμα τοῦ ἄγαν κορεσθέντος. qui & Marci verba mox subjungens σωτηρίαν δὲ ἔλεγε τοὺς φίλους, καὶ μανθάνουσι ἀφίκεσθαι. Eum secuti interpretes ad Pii adversùs amicos affectum referunt haud incommodè. quanquam potest etiam latiùs sumi, ut reliquum etiam vitæ institutum respiciat.

Τὰ κυτταρεῖα ἐν πᾶσι | ἐς ὀλίγους ἀφυέμενος. *l. 6. § 30.* neque enim assentior Xylandro vertenti, *In omnibus omnia sua in se reposita habebat.* nec ea mens Marci, istic saltem. malim, vel *modico*, vel *forte contentus.* Epicur. *ad Menec.* Τὴν αὐτάρκειαν ἡγησόμεθα μέγα κτῆμα εἶναι, οὐχ ἵνα πάντως τοῖς ὀλίγοις χρώμεθα· ἀλλ' ὅπως, ἐὰν μὴ ἔχωμεν τὰ πολλὰ, τοῖς ὀλίγοις χρώμεθα, πεπεισμένοι γνησίως, ὅτι ἥδιστα πλουτοῦσιν οἱ ἧκιστα τοῦτης δεόμενοι.

Τὸ φυλακτὸν | τὸ ἔνδον τῆς σφενδόνης. *ibid.*

Τῶν ἐλαχίστων σφενδονητῶν | Nec in hoc Pio dispar Marcus, qui *cunabulis post puerorum lapsum culcitras subjici jussit. unde hodieque rete prætenditur.* inquit Capitol. Ità *Philosophia* (ut apud Senecam *epist. 17.* Cicero) *& in maximis epitulatur, & ad minima descendit.* Verùm in Capitol. Salmasius pro *cunabulis, funambulis* legendùm contendit; quem vise sis *ad Marci vitam.*

Καὶ πᾶσαν κολακείαν ἐπ' αὐτῷ φαλλίαν | συγκαλλύειν Xyland. Verùm mutatu nihil opus: cùm & φαλλὸς & φαλλίαν simplex, *comprimendi, reprimendique* significationem obtineat. ità medicis dicuntur pharmaca quædam κοιλίαν φάλλειν, *ventrem supprimere*, ut Alexandro Aphrodisæo, an Tralliano (hoc enim vult Mercurial. *gymnast. l. 1. c. 11.*) in *præfat. problem.* idémque alibi, αἷμα ἐφαλλοῦτο· *cùm autem sanguis repressus fuerit.* De Alexandro Mammææ Lamprid. *Salutabatur autem nomine, hoc est, Ave Alexander: si quis caput flexisset, aut blandius aliquid dixisset, uti adulator vel abjiciebatur, vel ridebatur.*

Τὸ φυλακτικὸν τῆς ἀναγκαίων τῷ ἐσχῷ | Hujus rei documentum esse potest, quòd *salaria multis subtraxit, quos otiosos videbat accipere, dicens, Nihil esse sordidius, quàm si rempublicam ii arroderent, qui nihil in eam suo labore conferrent.* Capitol. qui & de Marco: *In largitionibus pecuniæ publicæ parcissimus fuit: quod laudi potiùs datur, quàm reprehensioni.*

Καὶ ταμιεύοντα τῆς χρηματίας | *Sumptus procurabat.* Xyl. *Impensarum ratiocinarium custodiebat.* Cas. qui & de *Imperii ratiocinario* accipit, quod apud se Pius habuerit. de quo & Capitol. *Rationes omnium provinciarum scrivit & vectigalium.* indéque κωμικεῖσθαι dictum, quòd in istis exigendis districtiùs ageret. Verùm de diverbii illius occasione suprà diximus. Malim & istic τὸ ταμιεύειν τῆς χρηματίας, de *sumptuum erogatione moderandâ & attemperandâ*, quàm de redituum rationibus exquisitè conficiendis interpretari. Pium scil. in illis *condum* magis quàm *promum* se exhibuisse.

Καὶ ἐπιμελητικὸν | Ità *l. 6. § 30.* τὸ μανθάνειν· καὶ ὡς ἔφερεν ἐπῶν τοῦ αὐτὸν μιμεῖσθαι ῥᾴδιος καὶ ἀπταισμόβιος.

Ἐπὶ δὲ τούτων τοιούτων | τούτων istic *rigorem* significare vult Mericus. Verùm τούτων, non τινῶν, esset à τὶς· & *rigores* dicere durius paulò videatur. Xylander τινῶν legit, cui calculum do, operarum mendum merum subesse opinatus.

Μάτην δὲ περὶ τοῦ Διὸς διεπεδήμων | Ita *l. 6. § 30.* de Pio: Διοσκόρους χρεὼν διεπεδημονίαν.

Μάτην δὲ ἀνθρώπους δημοκοπικόν | quod de eis usurpatur, qui muneribus ac viscerationibus populum demereri studio habent. Plut. *præcept. polit.* Τὸν δὲ λόγον ἔφασαν εἶναι τῶν κρατούντων δῆμον καὶ πόλιν ὧν ἐστὶν ἄρχειν δεῖ μάλιστα μὲν, κρατοῦντα βίοις ἐστὶ δημαγωγοῖς περὶ λόγων, (leg. λόγους) λαβεῖν ἀμύσους καὶ ἀτέγκτους ζητοῦντες ἐν τοῖς πολλοῖς τῆς γαστρὸς ἅπτεσθαι, ἐνωχοῦντες, ἢ τῷ βαλαντίῳ διδόντες, ἢ πυρρίχας τινὰς, ἢ μονομάχων διάθεσιν ἐξαγοράζοντες ἀεὶ, δημαγωγοῦσι, μᾶλλον ἢ δημοκοποῦσι. δημαγωγία γὰρ ἡ διὰ λόγων πειθανάγκην ἔχουσα αἱ ἢ τοιαῦτα πιθανότητος ἐστὶ ὄχλων, ὑπὲρ ἀλόγων ζώων ἄγουσα καὶ ψυχολόπους διαφέρουσα. nec multò post idem genus hominum perstringens: Ὅστις ἀπὸ τῶν ἐρώτων ἰσχυρότατος ἅμα καὶ δεινότατός ἐστιν ὁ πόλεσι καὶ δήμοις σοφὸς ἵνα δὴ ἀρετὴν ἰσχυόμενος. εἰ δὲ ἄνω διαβαίνων, ἢ τεμάχων, ἢ μονομάχων ἀθλοθήκας ποιεῖ καὶ ψευδομάρτυρας, ἐπαγωγὸς εἰσῆκε κολακείας ὄχλον, ἀεὶ τῷ διδόντι καὶ χαριζομένῳ συμπιπτόντων ἐφιέμενος τινὰ καὶ ἐξέδραν λέξαι. δημοκοπίαν & δημαγωγίαν distinguit, ut illa sit populi favorem muneribus captantium, ista orationibus.

Νήφων ἐν πᾶσι | *præcipuè sobrius.* Capitol. Verùm hoc restrictius. Apostolus *ad Timoth. ep. 2. c. 4. v. 5.* Σὺ δὲ νῆφε ἐν πᾶσι. Et *ad Thessal. ep. 2. c. 3. v. 6.* παραγγέλλομεν καὶ νουθετοῦμεν. De Scipione Polyb. *l. 10.* ἀσχήμων καὶ ὑπήκοος. quod ob vocabuli insolentiam observo magis.

Παρόντων μὲν ἀναπεπταμένως, ἀπόντων δὲ μὴ δεινῶς | Ità paulò post, καὶ ἀπλοῦς, καὶ ἀκόλουθον ἑαυτῷ. Quod de Aristippo ferè Laert. *l. 2.* Ἀπόλαυε μὲν γὰρ ἡδονῆς ἀεὶ παρόντων, ἐκ ἐπιμελείας δὲ πόνου τῶν ἀπόντων ἀεὶ ὑ παρόντων. Sentit nimirum, quod idem *ibidem*, ὅτι τὸ κρατεῖν καὶ μὴ ἥττασθαι ἡδονῶν, ἄριστον, ὑ τὸ μὴ χρῆσθαι. De Aristippo tamen Flaccus *l. 1. epist. 17.*

Tentantem majora, ferè præsentibus æquum.

Quod Isocrates Demonico § 19. τέτταρα μὲν τὰ παρόντα, ζήτει δὲ τὰ βέλτιστα. Ἀπει-

Ἀπόντων ἢ μὴ δῆλος | τότε γὰρ δείμαθε, ὅταν δὲ τὸ μὴ παρῆναι ἀλγῶμεν. Epicur. *ad Menæc.*

Καὶ τὸ μήτε ἂν πα ὑπῆν | rectè Xyl. *Nemo fuit, qui eum esse diceret.* id est, verè dicere posset: per opprobrium scil. neque enim ἐγκωμιαστὴ sunt quæ sequuntur, ut eruditus interpres Anglicanus opinatur; Sed σοφιστὴ potiùs καὶ διαστρεπτή.

Μήτε ὃν σοφιστὴς | Allusit ad ζῆλον σοφιστῶν, quem suprà attigerat, § 7. De eodem *l.* 6. § 30. ὁ σοφιστής. Et Capitolin. *Fuit vir formâ conspicuus, ingenio clarus, — Singularis eloquentiæ, nitidæ literaturæ, — & hæc omnia cum mensurâ, & sine jactantia.* Nam quod vir doctissimus *Sophistæ*, aut *Scholastici* etiam nomen in meliorem partem hîc accipi laudisque loco haberi opinatus est, ab autoris mente quàm longissimè aberravit. quod & illud ex *l.* 6. planissimè adstruit. Marci sensum optimè explicabit Plutarch. *de audiend.* ubi sophistarum ingenium praxinq; depingens; Ὁ μὲ γὰρ, inquit, Μελανθιος, ὡς ἔοικε, περὶ τῆς Διονύσου τραγῳδίας ἐρωτηθεὶς, ἵνα ἔφη καταδῇν αὐτὸν ἐπὶ τὰ ὀνόματα ὑπεκδυόμενον· αἱ δὲ περὶ τοιούτων διαλέξεις καὶ μαλιστα σοφιστῶν, ὑ μόνον τοῖς ὀνόμασι βραχυτόμασι χρῶντα πρὸ διανοημάτων, ἀλλὰ καὶ πάνυ φαυλὰ ἐκμελείας τινὶ καὶ μαλακότητι καὶ ἀκριβείαν ἐπιδύοντες ἐκλαγγάνει καὶ περίεργοι τοῦ ἀκριβοῦς, κυλιὸν ἡδονὴν διδόντες, καὶ κυκεῶνα δόξαν ἀντιλαμβάνοντες. Clemens itaque *strom. l.* 1. Ἡ δὲ σοφιστικὴ, inquit, τέχνη, δυνάμεις δὲ φαντασικὰ, διὰ λόγων δόξαν ἐμποιοῦσα ἀδόξοις, ἐς ἀλήθειαν. περίεργος γὰρ ἀεὶς ὁδὸ ποιεῖ πρὸ ῥητορικὴν· ἀεὶς τὸ ἀγωνιστὸν ἢ πρὸ ἐπιστολὴ. ἀντιμιμὴς γάρ ἐν ὁ Πλάτων ἡκοντιχίαν ἀεσῶπιν πρὸ σοφιστικὴν· ἢ, τε Ἀριστοτέλης ἐπόμενος, κλοπιμαῖόν τινα αὐτὸν ἀποφαίνεται· ἄτε τὸ ὅλον τῆς σοφίας ἔργον πλασθὲς ὑφαιρεμένην, καὶ ἐπαγγελλομένην σοφίαν, ἵνα ἐκ ἐμαλάττωσιν. ἐν βραχεῖ ἢ εἰπεῖν, κατὰ τὸν τῆς ῥητορικῆς ἀρχὸ μὲ τὸ πιθανὸν ἔργον ἢ, τὸ ἐπιχείρημα· καὶ τέλος, ἡ πειθὼ ὅτου τῆς ἐριστικῆς ἀρχὸ μὲ, τὸ δόξαν ἔργον ἢ τὸ ἀγώνισμα· καὶ τέλος, ἡ νίκη. τὸν αὐτὸν γὰρ τρόπον καὶ τῆς σοφιστικῆς ἀρχὸ μὲ τὸ φαινόμενον ἔργον ἢ δηλῶν· τὸ μὲ ἐν ῥητορικῆς, δοξοδιδὸν φαινόμενον· τὸ ἢ ἐν διαλεκτικῆς, ἐρωτηματόν· τέλος ἢ αὐτῆς ἡ ἔμπλεξις. Vide Platonem in sophistâ; qui totam illam dissertationem satìs prolixam in hoc genus animalium definiendo insumpsit, cujus instituti rationem prodit nobis Plutarch. insignem nimirum nugatorum istorum per Græciam eo seculo feracitatem, qui acceptâ à juventute potissimùm pecuniâ sapientiam edocturos sese pollicebantur, cùm nihil minùs quàm quod profitebantur præstarent. Sic enim ille *Plat. quæst.* 1. Καὶ γὰρ ὅσοι ἐν τύχῃ, τότε φασὶν αὐτοὺς σοφιστῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι· καὶ τύπους ἐν νόοι πολὺ πλεῖστοι ἀργύριον, ἀμισθὶ ἐπαγγέλλοντο, καὶ δόξοσοφίας, καὶ λόγων ζήλω, χαλεπὸν καὶ διαπεπλεγμένης ἀπεχόντως ἐν ἔθεσι καὶ φιλοτιμίαις ἀγόντες, κενὸν ἢ καὶ κενοῦ ἄξιον ὄντων. Itaq; Dio Prus. *orat.* 4. Eunuchis istos confert, quos, ut illa apud Comicum, *aiunt mulierum esse amatores maximos, sed nihil posse*; saltem, si quid quàm maximè moliti fuerint; nihil procreare, est certo certius. Vide *suprà ad* § 7. & *ad l.* 9. § 29.

Μήτε ὃν ὀικοφθὴς ὑβριάλῳ | Οἰκοφθὴς ad verbum, qui Hebræis יליד בית *Jerem. c.* 2. *v.* 14. quanquam Mericus noster glossema esse merum censet, quod è margine in textum irrepserit. Verùm de hoc alii viderint. Servi interim, ut Mosis Græcus interpres, *Genes. c.* 17. *v.* 13. vel sunt ἐργαστήριοι, vel ὀικογενεῖς. eandem habes distinctionem apud Tragicum in *Oedipo Rege*; ubi opilio regius ἦν δῆλος, ὐκ ἀγυιτὸς, ἀλλ' ὀικοτριβὴς. Hi Latinis *Vernæ, vernulæ, vernaculi*, quod hic noster usurpavit. De Macrino Capitol. *In vernaculis vel aulicis, tam impius, tam asper, ut servi illum sui nom Macrinum dicerent, sed Macellinum.* Seneca de *benefic. lib.* 6. *cap.* 11. *Alter apud proximum circulatorem resedit, & dum vagus atque erro vernaculis congregatur & ludit,* &c. Horum autem, cùm sub oculos ipsorum educarentur parvuli, petulantiâ & procacitate oblectabant sese familiariter patroni. Talis ille, qui Senecæ *ep.* 12. *Non cognoscis me?* inquit. *Ego sum Felicio, cui solebas sigillaria afferre, Philesiti villici filius, deliciolum tuum.* Martial. *l.* 14. *epigr.* 54.

Si quis plorator collo tibi vernula pendet,
Hæc quatiat teneræ garrula sistra manu.

Et de Exotio *vernula* sua, sic enim appellat *l.* 5. *epigr.* 38. *Deflere non te vernulæ pudet mortem?* *ibid. ep.* 35.

Inter tam veteres laudat lascivus patronos,
Et nomen blæso garriat ore meum.

Seneca *de provident. cap.* 1. *Cogita filiorum nos modestiâ delectari, vernularum licentiâ; illos disciplinâ tristiori contineri, horum ali audaciam.* Indè *vernæ procaces* dicti Horatio *Serm. lib.* 2. *Sat.* 6. & *vernilitas* ἀντὶ τῆς βωμολογίας. Martial. *lib.* 1. *epigr.* 42.

Urbanus tibi, Cæcili, videris.
Non es, crede mihi. quid ergo? Verna es.

Et *l.* 10. *epigr.* 3.

Vernaculorum dicta, sordidum dentem,
Et fœda linguæ probra circulatricis.

Cicero *Bruto.* § 172. *Ego memini T. Tincam Placentinum, hominem facetissimum, cum familiari nostro Q. Granio dicacitate contendere. Sed Tincam, non minùs multa ridiculè dicentem, Granius obruebat nescio quo sapore vernaculo.* Ammianus *hist. l.* 17. *Julianum appellantes loquacem talpam, literionem Græcum, & huic congruentia plurima atque vernacula jactantes.* De Vitellio Sueronius *l.* 9. *c.* 14. *Nullis tamen infensior quàm vernaculis & mathema-*

ticis. quam scripturam tamen solicitat Jos. Scalig. Propugnat Just. Lipsius. De mancipiis pariter Senec. *de Sap. constant. c.* 11. *Nos mancipiorum nostrorum urbanitas, in dominos contumeliosa, delectat: quorum audacia ità demum sibi in convivas jus facit, si cepit à domino.* Quòd autem ex Epicteto *dissert. l.* 4. *c.* 2. ὑδὼ τοῖς σωφροσι, sive *officiosum atque obsequiosum* hominem, vir doctus hic designari existimavit, nullâ id certè ratione niti videtur; cùm istud τὸν ἄρτιον magìs quàm *vernulam* sapiat; & procacem potiùs, ac pro *vernularum* more leviculè se gerentem Marcus voluisse videatur; sive ut Plautinâ linguâ loquar, ex *Mil.* 4. 2.

Cavillatorem facetum magis quàm convivam commodum.

Meliùs certè Ann. Lug. *dicaculus, quales sunt vernulæ.*

Μήτε ὅτι σχολαστικὸς | *homo de schola*, Xyl. atque ita Cicero *de Orat. l.* 2. *homo de schola, atque à magistro, & Græcis literis eruditus.* De Maximinis patre & filio Alexander Mammææ in *epist. ad matrem*, quam Capitol. in *Max. min.* exhibuit; *Sed timeo, nè soror mea Græcis munditiis erudita, barbarum socerum ferre non possit; quamvis ipse adolescens & pulcher, & scholasticus, ad Græcas munditias eruditus esse videatur.* Quo loco, *barbaro scholasticus* opponitur, h. e. cultu liberaliore studiisque imbutus literariis. prout cl. Casaub. adnotavit. Verùm istìc τῷ ἀνδρὶ πεπείρῳ, i. *viro maturo* ὁ σχολαστικὸς ἀνεπίδεκτος· ut eum designet qui *in scholis sub præceptore* adhuc *agat*, aut agere etiam opus habeat. indè Plutarch. *de audiend.* μελέτας σχολαστικάς. quo loco notat, τοὺς τὰς ἡδὺ παιζόντων καὶ παιγνιζόντων ἐν τοῖς σχολαστικοῖς μελέταις φωνὰς ὅλη τοῦ φιλοσόφου μεταχειρίζοντας. Vel ejusmodi etiam, qui *pro scholastico se venditet.* quod *in mundialibus scriptoribus* (ità autor loquitur) in *epist. ad Salon.* reprehendit Salvianus. *Omnes*, inquit, *in scriptis suis causas tantùm egerunt suas; & propriis magìs laudibus, quàm aliorum utilitatibus consulentes, non id facere adnisi sunt, ut salubres ac salutiferi, sed ut scholastici ac diserti haberentur.* Facitque huc, quod sequitur, τὸ ἀκολάκευτον. Quin & *scholasticus* quandoque pro *declamatore* sive *rhetore* adhibetur, qui in *schola*, tanquam in *scena*, confictas causas controversiasque tractat, & ab *oratore* disterminatur, qui in foro judiciario veras agit. Virgil. istorum disciplinis vale-dicens;

Ite hinc inanes Rhetorum manipli; ite hinc
Inflata rore non Achaico verba;
Et vos, Sile, Albuti, Arquitique, Varróque,
Scholasticorum natio madens pingui,
Ite hinc, inanis cymbalon juventutis.

Tacitus, an Fabius, *de causs. corrupt. eloquent. At nunc adolescentuli nostri deducuntur in scenas scholasticorum, qui rhetores vocantur.* Eas mox ex Cicerone, *ludum impudentiæ* nuncupat, addítque simul: *Deducimur in scholas, quibus non facilè dixerim, utrúmne locus ipse, an condiscipuli, an genus studiorum plus mali ingeniis afferant. nam in loco nihil reverentiæ, sed in quem nemo nisi imperitus æquè intrat. in condiscipulis nihil profectûs, cùm pueri inter pueros, & adolescentuli inter adolescentulos pari securitate dicant & audiantur. Ipsæ verò exercitationes magna ex parte contrariæ: — Suasoriæ, & controversiæ. — Sequitur autem ut materiæ abhorrenti à veritate declamatio quoque adhibeatur.* In eandem ferè mentem Petronius in Satyric. istorum exercitamenta insectando; *Hæc ipsa tolerabilia essent, si ad eloquentiam ituris viam facerent: · nunc & rerum tumore, & sententiarum vanissimo strepitu, hoc tantùm proficiunt, ut cùm in forum venerint, putent se in alium terrarum orbem delatos: & ideò ego adolescentulos existimo in scholis stultissimos fieri, quia nihil ex eis quæ in usu habemus, aut audiunt, aut vident; sed piratas cum catenis in littore stantes, sed tyrannos edicta scribentes,* &c. — *sed mellitos verborum globulos, & omnia dicta factaque quasi papavere & sesamo sparsa: qui inter hæc nutriuntur, non magìs sapere possunt, quàm bene olere, qui in culina habitant.* & quæ seq. Fabius ipse denique *institut. l.* 12. *c.* 11. *Nam ut de nostris potissimum studiis dicam, quid attinet tam multis annis, quanquam in more est plurimorum (ut de iis, à quibus magna in hoc pars ætatis absumitur, taceam) declamitare in schola? cùm satis sit modico tempore imaginem veri discriminis, & dicendi leges comperisse. quod non dico, quia sit unquam omittenda dicendi exercitatio; sed quia non ejus specie consenescendum. cognoscere enim, & præcepta vivendi perdiscere, & in foro nos experiri potuimus, dum scholastici sumus.* indè *scholasticæ epistolæ* Plinio *l.*9. *ep.*2. quæ ficta habent argumenta, & exercendi styli causâ exarantur. *Nisi fortè volumus scholasticas tibi, atque (ut ita dicam) umbraticas literas mittere.* Plinius idem *l.*2. *ep.*3. de Isæo. *Diebus & noctibus nihil aliud agit, nihil audit, nihil loquitur. annum sexagesimum excessit, & adhuc scholasticus tantùm est. quo genere hominum nihil aut simplicius, aut sincerius, aut melius. nos enim, qui in foro versique litibus terimur, multum malitiæ, quamvis nolimus, addiscimus. schola & auditorium, & ficta causa, res inermis & innoxia est.* At non sunt tamen ejusmodi ista, quæ virum maturum, vel arguant, vel deceant. Est enim is, qualem Romanum sapientem Fabius describit, *instit. l.*12. *c.*2. *qui non secretis disputationibus, sed rerum experimentis, atque operibus, se verè civilem virum exhibeat.* Marci interim mentem genuinam ista nisi clarissimè aperiant, ego nihil video. Neque enim laudi, quod eruditus interpres Angl. existimavit, sed vitio, quod & annotator Lugd. observavit, vituperio saltem, *scholastici* nomen istìc tribuitur. Quanquam reticere religio est, quod Epict. habet *dissert. l.*1. *c.*11. Ὁρᾷς ἂν, ὅτι σχολαστικόν σε δεῖ γράφειν (τοῦτο τὸ ζῶον, ᾧ πάντες καταγελῶσιν) εἰπὲ μέχρι τίνος ὀλίγοις ἐπιτρέψομεν ἐπὶ σοι-

αυτὸς

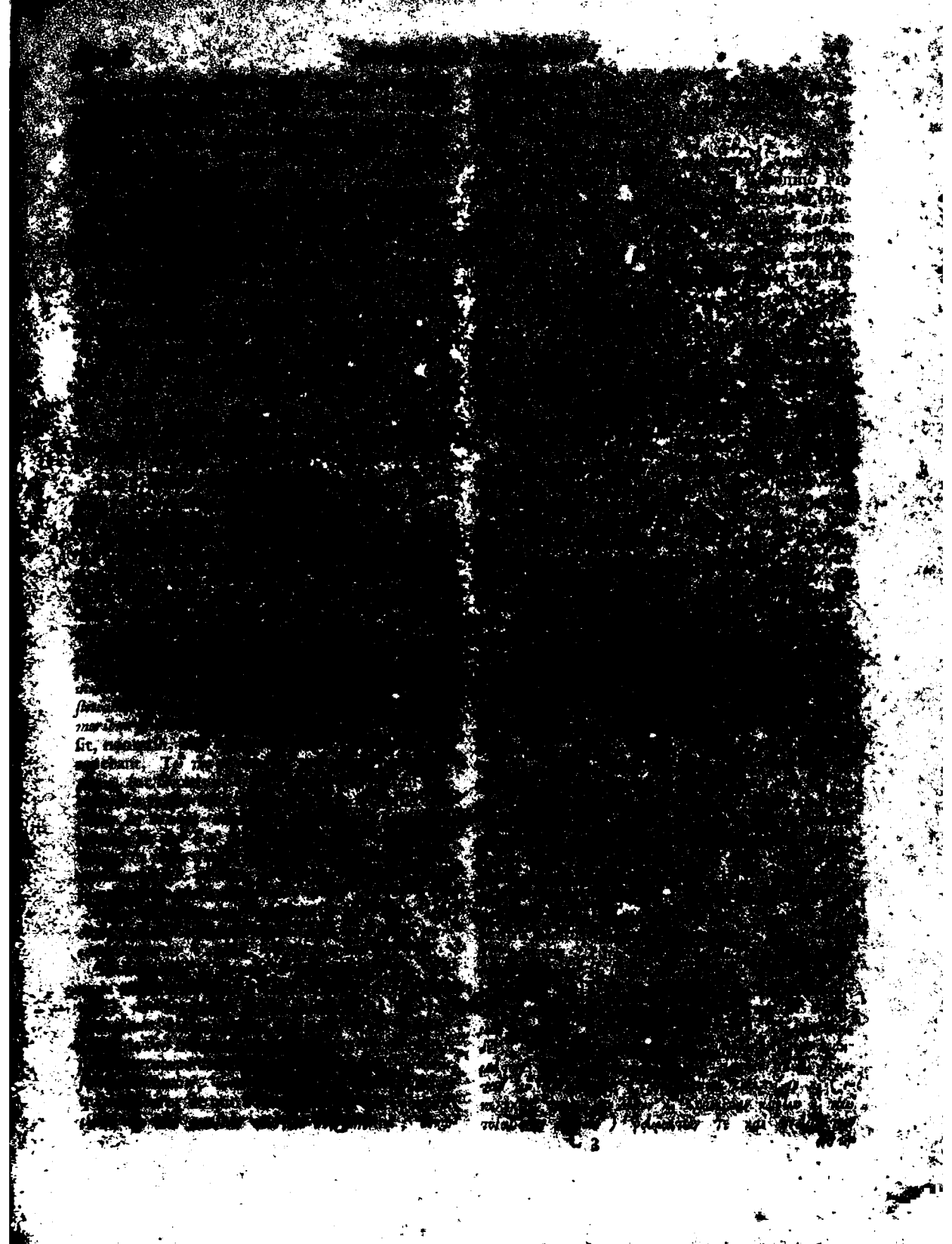

ὥστε λίμνας, ἐμπιπλαμένας, φύσας τε καὶ καπνὸν ὀνόματα τίθεσθαι ἀναισθήτων τοῦ κομψεύεσθαι Ἀσκληπιάδην, ἢ αἰσχρὸν δοκεῖ; Multùm hac in parte valet proba corporis ipsius constitutio. Philo *de vit. Mos. l.* 1. Τὰ ἐγκύκλια περὶ σωμάτων καὶ πᾶσι τοῖς μέρεσιν ἐνίησε, φροντίδων ἀναλάτου τοῦ ἀλείπτου, ἵνα ἡ βραχεῖα παρέχουσα περὶ εἰς ἐπιμέλειαν ὥστε καὶ γεωργὸς τὰ ἔγκαρπα καὶ τὰ ἐνυδρα σπείρει, βελτίω λάβωσι. Nec minùs tamen temperantia, sedulitas; tutela. Senec. epist. 58. *Illud simul cogitemus, si mundum ipsum, non minùs mortalem quàm nos sumus, providentia periculis eximit, posse tandem aliquatenus nostrâ quoque providentiâ longiorem prorogari huic corpusculo moram, si voluptates, quibus pars major perit, potentissimus regere & coercere. Plato ipse ad senectutem se diligentiâ pertulit. Erat quidem corpus validum ac forte sortitus, & illi nomen latitudo pectoris fecerat: sed navigationes ac pericula multum detraxerunt viribus: parsimonia tamen, & eorum quæ avidis tem evocant modus, & diligens sui tutela, perduxit illum ad senectutem, mediis prohibentibus causis.* Huic & Gorgiam Leontinum adjungere licet, de quo Clearchus *vitarum l.* 10. referente Athenæo *deipnosoph. l.* 12. Ὅτι δὲ τὸ σωφρονεῖν ζῆν, ἄλλην ὑγιεινοτέραν τοῦ φρονεῖν συνεβάλετο.

Ἡ φαρμάκων καὶ ἐπῳδῶν ἐπιτή | Suidas, qui per præceptionis formulam, transcripsit ista, vocibus duabus auctiorem dedit. ἐστὲ γὰρ ἐπιτῆς, ut illud ad *pharmaca*, istud ad *epithemata* referatur.

Τὸ ἀφελκωτικὸν ἀξαμενος | Contrà quàm Dionysius Siculus ille, de quo Plut. *de tranquil.* οὐκ ἀγνοῶ μέγας ὢν ἐγὼ τότε πυθόμενος, ἀλλ' ὅτι φιλοξένου τοῦ ποιητοῦ μὴ βέλτιον ἦδει μηδὲν, μηδὲ πεπαιδευμένου ἐν τῷ διαίρεσθαι Πλάτωνος, ἐρωτήσεις καὶ παροξυνθείς, τὸν μὲν εἰς τὴν Κατάνην ἐπέστειλε· τὸν δὲ ἀπέδοτο πέμψαντες Λιβύην Ὀνάρχῳ. Et Cæsar Caligulæ corrigendis Suidas; φιλοσοφίᾳ τε ἐπέστη ἐφ' ἡμέρας καὶ νύκτα καὶ τἄλλα πάντα ἐξ ἴσου ἐσπούδασε καὶ ὑδὲν ὅ,τι οὐκ εἰδέναι, καὶ πολεμικὸν, καὶ βασιλικὸν, καὶ ἰδιωτικὸν ἐπίστατο ἄριστα. ἐν τούτων δὲ καὶ ἐν πᾶσι σοφιζόμενος, πολλοὺς μὲν ἔφθειρε, συχνοὺς δὲ καὶ ἀπώλεσε. βαλλόμενος δὲ πολλῶν ἐν ἀκμῇ, ἐμέσου τοῦ ἐν τῷ ἀφελκωτικοῦ. *professores omnium semper, ut doctior, risit, contempsit, contrivit, omnes; eis ipsis professoribus & philosophis, libris vel carminibus invicem editis, sæpe certavit.* Capitolinus in *vita Hadriani*; quo loco & Favorini festivum dicterium refert, qui arguentibus amicis quod Hadriano de verbo quodam reprehendenti sine causâ, cessisset; *Non rectè suadetis*, inquit, *qui non patimini me illum doctiorem omnibus credere, qui habet triginta legiones.* Idem tamen, Philostrato referente, tria ista paradoxa dictitabat sibi in vita contigisse; Γαλάτης ὤν, ἑλληνίζειν· Εὐνοῦχος ὤν, μοιχείας πείρασθαι· βασιλεῦ διαφέρεσθαι καὶ ζῆν.

Ἡ ἀπὸ τοῦ ἐξ ἰσοείας ῥήμων, ἢ ἰδίων καὶ ἀλλοτρίων σχημάτων | transponenda illa ἀπὸ τοῦ ἐξ ἰσοείας ῥήμων, legendúmque τοῦ ἀπὸ τοῦ ἐξ ἰσοείας ῥήμων, & deesse vocula aliqua videtur, cui articulus τοῦ innitatur. Itaque ἐμπειρίαν post D. Junius: qui & ἰσοείας nomine vult intelligi, sed *peregrinationes rerum lustrationem. ego notitiam* do acquisitam. ità Marcus ἰσοείας τῆς ἀληθείας. Ἐπὶ τέτου, καὶ τὸ τοιοῦτο, τοῦτο ἐφάνη. Ἐπὶ ἰδιωτείας, ἰσοφορείτωσαν.

Οὐκ ἐπὶ τοῦτο ἐπιτηδεύων | epitus puridius affectatus affectatione, risque ostentatione. Contrà virtutem quod Plut. *de virt. mor. l.* 1. *c.* 7. ἐ μόνον ἐφάπτεσθαι τοῦ καλοῦ Πλάτων, ἀλλὰ δεῖσθαι λέγων, καὶ δοκεῖν, σωφρονεῖν ἄνευ, φιλοσοφεῖν, καὶ δοκεῖν Vide *l.* 7. §. 60. καὶ τὴν ἀνεπιτήδευτον | Seneca Lucilio *epist.* 69. *Mutare te de alio in alium translima vela. primum quæ frequens migratio, instabile animi est. non potes, nisi desinas circumspicere, animum possis continere, deinde plurimum temporis euntibus consumptum, ne terrumpenda tua est quies. Et epist.* 72. *Ita hæc mihi scribis, & ita quæ concipio: non dubitamus, quiescere, quies est. nihil æquè sanitatem impedit, quàm remedierum crebra mutatio. non convalescit planta, quæ sæpe transfertur. nihil tam utile est, quod in diversum prosit.*

ἔνθα ἐπιτηδεύονται | Et illic exercentur, *gladiatoria spectacula exercentur, temperavit etiam Scenicas donationes.* Capitol.

Καὶ ἔργων κτίσεσι, καὶ διανομαῖς | *In operum extructionibus, congiariisque.* Xyl. illis siquidem *magnificentiam*, istis *munificentiam* suam Imperatores Romani ostentare ac venditare solebant. Quorum vir doctiss. Pet. Junius *operum distributionem* mavult intelligi.

Καὶ τοῖς τοιούτοις ἀνθρώποις, περὶ αὐτὰ ἔχει μεγαλοπρέπειαν διδομένου | Xyl. legisse videtur τοῖς τοιούτοις [ἐπὶ ἀνθρώπου περὶ αὐτὸ ἔχει] ἐπιμέλειαν. Merie. καὶ τοῖς τοιούτοις τοῖς ἀνθρώποις, &c. quæ & διδομένου pro διδομένοις legi posse suspicatur. D. Boet. καὶ τοῖς τοιούτοις, ἀνθρώπου περὶ αὐτὸ τὸ Νέον μεγαλοπρέπειαν διδομένου &c. ut genitivus ἀνθρώπου ab ἐπιμέλειαν, quod præcessit, regatur. Salmas. καὶ τοῖς τοιούτοις. tum aliò orationis flexo, ἀνθρώπου περὶ

ὡς ἐμὲ τὸ λίαν τῆς λιθαρκείας. Vel etiam, ἢ τῆς λιθαρκείας. ὡς αὐτὸ τὸ λίαν, &c. ut suprà. De Sanctii satis constat: Moderatum fuisse Pium in iis omnibus exhibendis, quibus animi hominum plausibile captari solent: hominémque ejusmodi qui refugeret ad id quod agi operorer, non ni gratiam gloriámve quæsisse consequendam. De Trarisone Plin. minr. *l.* 1. *ep.* 12. *Omnibus magnitudo animi, quæ nihil ad ostentationem, omnia ad conscientiam refert, æstimata fuit, non ex populi fremore mercedem, sed ex facto petit.* hoc est, quod Naso *Tristium l.* 3. *eleg.* 14.

Præmia virtutis non nisi facta petit.

Plinius idem ipse, *l.* 1. *ep.* 8. *Majore animi magnitudine in conscientiâ quàm in famâ requiritur.* Liberalitas tanta de se *ad Constantium in Gallia.* Trebellius. *Ego ille, qui nihil unquam cogitasse, dixisse, fecisse gratiosum.* De se id perhibenti fidem habeat, qui volet. Inserim quod de Pio Marcus hic, pro viri optimi charactere Epictetus habet, *differt. l.* 3. *c.* 24. ἐκ δὲ ἐν ἀγορᾷ καλὸς καὶ ἀγαθὸς, ἄλλος τις ἂν εἴη ἕκαστος, ἀλλὰ τὸ πανδοχεῖον καλὸς; Vide *l.* 3. *c.* 12. & *lib.* 9. § 42.

Οὐκ ἐν ἀσφαλεῖ κάτω | *Non dubitatur alicui tempore balnei.* Xyl. quomodo illa qui, ut Plaec. *l.* 1. *epist.* 6.

— *ut crudi tumidique lavantur.*

Pers. *Sat.* 3.

Turgidus hic epulis atque alto ventre lavatur;
Cœnæ sex horas, cœnæ quoque tempora donat.

Et Juven. *Sat.* 1.

Pœna tamen præsens, cum te reginæ minister
Turgidus, & crudum pavitans in balnea portat.
Hinc subitæ mortes, atque intestata senectus.

Vult lavisse semper horâ balnearî, & sibi commodâ & iis qui circa ipsum. Casaub. ad Capitol. ἐκ illud, quod exhibet Basil. omittit Salm. & Lugd. retinet Casaub. ego vel expunxerim, vel, si retinere visum, ἀφείλε legerim; quomodo Græc. *Psal.* 119. *v.* 146. ἐφεφθασα ἐν ἀφείλε. Sed illud, puto, potius.

Οὐχὶ φιλοικοδόμως | ὀλίγοις ἀρκούμενος, ὃς ἐλιάκῳ, σφαιρᾷ, ἐδάφῃ, τρυγῇ, ἀκροτρεχίᾳ. *l.* 6. § 30. De Augusto Sueton. *l.* 2. *c.* 73. *Instrumenti ejus & supellectilis parsimonia apparet etiam nunc, residuis lectis atque mensis, quorum plerique vix privatæ elegantiæ sunt, ne toro quidem cubuisse eum aiunt, nisi humili & modicè instrato.*

Οὐ περὶ τὰς ἐδωδὰς ἐπιτονίτης. | *non circa victum curiosus, aut studiosus. anxius,* Xyl. ἐπίτονος, ἐπιτήδευμα. Hesych. ἐπιτονίτης, vox insolentior, qualia apud Marcum non pauca.

Οὐ περὶ σωμάτων ἄρας | *non de formæ corporis elegantia anxius.* Xyl. quem & Casaub. sequitur. de Pio ipso uterque accepit. ut sit idem quod priùs de eodem dixerat, ὁ ὡς μαλλιαρὸν τὸ ἴδιον σωμάτιον. Ego aliter prorsus velle existimo, nec idem (quod Marcus non solet) repetitum. Verto itaque *non circa corporum*, id est, famulitii & servitiorum, *speciem.* σωμάτια enim pro *servis* sive *famulis* dicebant. Anthol. *l.* 1. *c.* 12.

Σώματα πολλὰ τρέφων, ἢ δώματα πολλ' ἀνεγείρων,
Λάρανδος πενίλλῳ δέτριτος οἰκοδόμῳ.

Corpora multa alere, ac simul ædes condere multas.
Malignus ad pauperiem par breve pandit iter.

Corpora, i.e. *Servos.* In eam mentem accipio Menandrinum illud quod ad *l.* 3. § 3. plenius exhibebitur,

Ἔχω τι ἄλλο, ἢ σώματ' ἄλλα;

Hippocratem in Delphinum, ex Nicandri *Colophoniac. l.* 6. ait Salonem σώματα ἀμφέπασθαι ἐυπρεπῆ, ἐπὶ τέχνῃ τέκτονος διὰ πᾶν νόος, &c. quo nomine à Parthenone Comico in *Delphin* laudatur, referente *l.* 13. Athenæo. Antiphanes *Rhetor. l.* 1. *c.* 5. eandem felicitatem constituit ἐν εὐδοξίᾳ κλιμάτων ἡμερωμάτων, καὶ διανάμεως ψυχαγωγικῆς τε καὶ πρεπούσης τόπῳ. mox σωμάτων illud quasi explicans quid velit, ἀνθρωπάδων, inquit, πλάσεως, καὶ μεγέθους, καὶ κάλλους ἁρμοττούσης, ut frustra sit Pollux, qui *l.* 3. *c.* 7. § 2. σώματα ἀνδρῶν, inquit, ἐκ ἂν εἴποις, ἀλλὰ δῆλα σώματα. Romanorum autem curiositatem, in luxuriem, in servitiis speciosissimis undique conquirendis, excolendis, disponendis, tangit inter cæteros, Juvenal. *Sat.* 5. *v.* 55.

Non esse cute ipsum pretio majore paratus,
Quam fuit, & Tulli censu pugnacis, & Auci,
Et ne te teneam, Romanorum omnia Regum
Frivola. — nescis te millibus empto
Ruperisse minus, quam cui formâ, sed ætas
Una fuit servo.

Et Seneca *Epist.* 95. *Transeo puerorum infelicium greges: quos post exacta convivia, aliæ cubiculi contumeliæ expectant. transeo agmina exoletorum, per nationes coloresque descripta, ut eadem omnibus levitas sit, eadem primæ mensuræ lanuginis, eadem species capillorum, nequis cui rectior est coma, crispulis misceatur. transeo pistorum turbam, transeo ministrorum, per quos signo dato ad inserendam cœnam discurritur. Dii boni! quantum hominum unius venter exercet?* Greg. Naz. *de mor. pauper. orat.* 16. Παῖδας ἢ παρεσάγαι πρὸ ἡβῆς ἐν κόσμῳ καὶ ἀφειδίᾳ, ἀνέντας τὰς κομὰς, καὶ σπυδείᾳ, καὶ τῇ κατὰ πρόσωπον κόμῃ πλεῖον ἢ ὅσον συμφέρει, λίχνοις ὀφθαλμοῖς κεκοσμημένους. πρὸ δὲ τῆς ἡλικίας, ἐπ' ἄκρων δαλύλων ἔχοντας, ὡς δίον τε ἐυκρεπίσαι καὶ ἀσφήσασθαι πρὸ δὲ ὑπὸ καρμῆς ἀνεμον τοῖς ῥίπτοι ἀφιεμένους, καὶ τοῖς ἐκ χειρῶν αὔραις τὸ πλῆθος τῆς σειρῆς ἀναβόσασθαι.

Ἢ ἐπὶ χωρίῳ σολῇ | *locus iste,* inquis alius, inquit, clariss. Salmasius, *an hoc scripto corruptissimus.* Itaque Mericus noster, lacunâ contextui suo interjectâ, ut depositum, consultò prorsùs omisit. σολῶ pro *comitatu* Xylander accepit. Sed & Annotator

Lugdun. qui στόλος legi postulat. frustra. cùm de *vestitu* agatur. Salmas. ad Capitol. ἐπιχώριον, legit. Casaub. ἀπὸ χωρίου, retinet. de sensu utriq; convenit, placuisse Pio vestem τὴν ἐπιχώριον, *indigenam*, non exoticam, sive τὴν ἀπὸ χωρίου, hoc est, *qualis vulgò fuit*, & quidem *ἀπὸ τῆς ἐπαύλεως*, *è villa propria*, & *ferè de reditibus Lauuuinis*. ita Casaubon. ad vitam Pii. De Augusto istiusmodi quiddam Sueton. *l.* 2. *c.* 73. *Veste non temerè alia quàm domestica usus est, ab uxore & sorore & filia neptibusque confecta*. De se Seneca, *de tranquill. cap.* 1. *Placet non ex arcula prolata vestis, non mille ponderibus aut tormentis splendere cogentibus pressa; sed domestica & vilis, nec servata nec sumenda sollicitè.* De Pio Capitolin. *Visus est sanè ab amicis & cum privatis diebus*, &c. Cæterùm editio Lugdun. pro χωρίου nobis Λωρίου exhibet. Hoc si non sit [illegible] mendum, quod suspicari fortan quis possit, *Lorium* villam designat, in qua Pius & educatus, & versatus plurimùm, cùm palatium ibi construxisset, & tandem etiam defunctus est, autore Capitolino. Hanc autem sequendo lectionem, Salmasius mavult, [illegible] ἀπὸ Λωρίου στολήν. ut de *toga* accipiatur, [illegible] *Lorinæ villæ* uti solitus erat. [illegible] dicit ἀπὸ τῆς [illegible] ἐπαύλεως. de qua proximè videndum.

Ἀνάγωγος ἀπὸ τῆς [illegible] ἐπαύλεως | τὸ [illegible] istud Casaub. omittit. D. Boot. legit, διαγωγὴ ἐπὶ τῶν κατ' ἀγρὸν ἐπαύλεων, id est, *commoratio ruri in villis*. ut κατ' ἀγρὸν adjectum sit, quò *villæ* istæ à *suburbanis* distinguerentur. Constat autem è Capitolino, Pium in agris atque propriis fundis plurimùm vixisse, etiam postquam imperium tenuit. ἔπαυλις certè hîc, non *casa*, ut Xyl. vertit, sed *villa*. Philo in *vit. Mosis l.* 1. λείας δὲ πολλῆς ἄγοντες [illegible] ἔκ τε τῆς βασιλείας, καὶ τῶν [illegible] κατ' ἀγροὺς ἐπαύλεων. Idémque *de vit. contempl.* τὴν [illegible] ἐν [illegible] [illegible] ἐπαύλεις τε καὶ [illegible]. *Credidi aliquando*, inquit clariss. Salmasius, *vicum hoc nomine Romæ appellari, in quo vulgares togæ fiebant ac venum ibant: citerioris & ulterioris vici mentio apud Sextum. quidni & similiter inferior & superior ex ratione situs? dicit igitur hunc Imperatorem, cùm Lorii esset, usum esse vili ac vulgari togâ, quales venibant in vico inferiore Romæ. an potiùs ἡ [illegible] ἔπαυλις villa aliqua rustica infra Lorium, ubi ejusmodi togæ fiebant? ἔπαυλις certè villam, & etiam pagum significat. quicquid sit, oportet vilem esse & vulgarem togam, non imperatoriam, qua in Lorii secessu utebatur. hæc enim exempla affert, ut ostendat*, [illegible] fuisse [illegible] [illegible] χερσίν.

Καὶ [illegible] ἐν Λανουΐῳ | Casaubonus nihil mutat; & ad vestis materiem refert, sive locum unde ea petebatur, ut supra visum. At Salmasius, *Notat*, inquit, *quibus in locis quem habitum usurpare solitus fuerit.* itaq; lectionem duplicem proponit. vel ut legatur, ἀχίτων ἐν Λ. τὰ πολλά, τῷ φελόνῃ ἐν Τ. [illegible] [illegible] velitque Marcus *Sine tunica Lanuvii* [illegible] *Pium: more, ut videtur, antiquo Catonis, qui solo campestri accinctus, super id togam accipiebat,* [illegible] *dem etiam cùm prætor jus redderet* [illegible] *ximo constat l.* 2. *c.* 6. [illegible] *Catonem minorem etiam Plutarchus* [illegible] τὴν ἀγορὰν [illegible] [illegible] συνήθη. Vel [illegible] [illegible] *tunica*, sive [illegible] ἐν Λ. [illegible] [illegible] [illegible] *plerunque* [illegible] [illegible] *solebant* [illegible] [illegible] *quia, tam sæpe* [illegible] *laudatur.* [illegible]

Ἐν Λανουΐῳ. *Lanuvium* [illegible] *viam Appiam* [illegible] Strabo [illegible] *Cap* [illegible] Casaubonus [illegible] *terim Lanuvium* [illegible] *Capitolinus* &c. *e municipio Lanuvino* [illegible] *Aureliam*. quanquam Casaub. in Capit. cod[illegible] *nuscriptos Lavinia* exhibere [illegible] *eum existimat designari* [illegible] *Ex Asia & Syria reversus*, *exinde La*[illegible] *est*. Certè *Lanuvium* & *Lavinium* [illegible] Jos. Scaliger confundit, [illegible] refragante, & renitente. [illegible]

Τῷ τιλώνῃ ἐν Τύσκλοις [illegible] | *Inter Lanuvinos* [illegible] *utebatur, etiam* [illegible] referatur Annot. [illegible] *quasi excusans &* [illegible] *utebatur*. Salmas. τῷ φελόνῃ ἐν Τύσκλοις, [illegible] [illegible] *cum in Tuscos* [illegible] *in Tusculanos*, [illegible] *non jam tunicatus ibi agebat, ut Lanuvii*, [illegible] *lam superinduebat: quod cùm fecerit*, [illegible] [illegible] *quasi omnium deprecabatur* [illegible] [illegible]. [illegible] *pluviam maximè munire se solebant.* Juvenal. *Sat.* 5. *v.* 78.

— *fremeret sæva cùm grandine vernus*
Juppiter, & multa stillaret penula nimbo.

Indè Varroni peritus jocus [illegible] virtutis [illegible] prædicat; [illegible] *mini, qui habet virtutem*, *penula in* [illegible] planè quàm Lucil. *l.* 15. qui *pluviam per* [illegible] *obeunti*, *sapientiâ ipsâ utiliorem esse* [illegible] certè etiam sapienti [illegible] Stoicis ipsis fatentibus, saltem εὐχρηστότερον futurum quum ut Philo [illegible] apud Euseb. *præpar. l.* 8. *c. ult.* [illegible] Sed & L. Galbæ, eundem [illegible] rogantis, [illegible] [illegible] [illegible] per pluviam [illegible]

item

[redacted] Et alibi quod [redacted] Diogene[s] [redacted] indicem potius designare [redacted] Hoc proculdubio [redacted] Et Spartiani [redacted] Et de Platone; Ἐν Συρακούσαις, ὅτε ἐν Ἀκαδημίᾳ καὶ τοῖς Δίωνος. Τὸ περὶ τὸ Σωκρατικὸν | De Socrate Xenophon [redacted]

[redacted] Deinque sit quodvis simplex duntaxat & unum:
Primo ne medium, medio ne discrepet imum.
De perſona idem
[redacted] ſervanda dicemus.
[redacted] ab incepto proficiſcetur, & ſibi conſtet.
[redacted] philoſophia Graeca [redacted]

[redacted] Et ubique Stoica contemni rerum, reſplendent exempla primi modo atrique, omnia omnibus. De vita Socratis, cap. 20. Exigit philoſophia, ut ipſa inter ſe vitae partes, ſua actionum diſſenſione, volvit ſit. [redacted] Deinde ſubeat, interroget [redacted] & continua tenore unam praemenſa [redacted] cap. 35. Illud & illud accedat, ut [redacted] vitae per omnia [redacted] Virtutem oſtendit [redacted] actionum concordia; [redacted] & in omni actu par ſibi. [redacted] hominem agere: [redacted] agit, caeteri [redacted] ſibi videamur & [redacted] alienos Catones, [redacted] & [redacted] Hoc eliquod Zeno vocat, cum ait naturam ſequi, Virtutem ſequitur, l. 1. de Fin. & Diogenes apud Stob. tom. 2. c. 7. Vide ſupra ad §. 27. Sed & l. 11. §. 37. Antiſthenes [redacted] Adjuſcere unus eſſe: [redacted] quandam pluribus exprimat, eandem ſervans ſemper imaginem, quam acceperit. Optimè Ariſtoteles, Ethic. Nicom. l. 9. c. 4. Ἔστιγε δὴ, [redacted] ὁ αὐτὸς ἀεὶ ὑπολαμβάνων ἑαυτῷ, καὶ ὁ αὐτὸς [redacted] De Adriano [redacted] multiplex, multi- [redacted] Et Al. Spartiani [redacted] comis, facetus, urbanus, liberalis, [redacted] ſimulator, dissimulator, ferus, clemens, & [redacted] De Avidio idem Capitolinus Vulcatius: Fuit hic moribus, ut nonnunquam triſtis & aſper videretur, aliquando mitis & lenis; ſaepe re laetus, aliàs contemptor ſacrorum; avidus vini, interim abſtinens; cibi appetens, & inediae patiens, veneris cupidus, & caſtitatis amator. Et de Epaminonda & Ageſilao Plutarch. lib. de adulat. Πλείστοις ἐμπλησθεὶς [redacted] τόποις καὶ βίοις, τὸ περιττὸν ἦθος αὐτῶν παντοίως, καὶ σοβαρὸν, καὶ διαιτητικὸν, καὶ λυγρὸν καὶ βίαιον διεφύλαττεν. Et de Platone; Ἐν Συρακούσαις, ὅτε ἐν Ἀκαδημίᾳ καὶ τοῖς Διονυσίου, ὅτε τοῖς Δίωνος.

[redacted] ſervanda dicemus.

[redacted] philoſophia Graeca [redacted] habuit Marcus, cum iſta ſcriberet. Καὶ

Καὶ ἀπέχεσθαι καὶ ἀπολαύειν | Quod de se Apollonius *ad Philip. c.* 4. *v.* 12. Οἶδα καὶ ταπεινοῦσθαι, οἶδα καὶ περισσεύειν· ἐν παντὶ καὶ ἐν πᾶσι μεμύημαι, καὶ χορτάζεσθαι καὶ πεινᾶν, καὶ περισσεύειν καὶ ὑστερεῖσθαι· quod suprà, πάντων μὲν ἀπεῖναι, πάντων δὲ μὴ δεῖσθαι.

Τὸ δὲ ἰσχύειν καὶ ἐπὶ καρτερεῖν | Ἐπὶ quid hic velit, nullus video. ἐπικαρτερεῖν forsan scripserat Marcus, vel quod usitatius est, ἐγκαρτερεῖν, ut mox ἐνήνοφεν.

Οἷον ἐν τῇ νόσῳ τῇ Μαξίμου | Istud an ad superiora respectum habeat, quod Xylander censuit, ambigi potest. commodè posse vix videtur. Ego itaq; tanquam distinctum quid posui. De Demonacte Cynico refert Lucianus, quòd cùm cætera ἀπαθῶς planè videretur, μόνον αὐτὸν ἡνία φίλου νόσος ἢ θάνατος· ὡς ἂν καὶ τὸ μέγιστον δοὺς ἐν ἀνθρώποις ἀγαθῶν, τὴν φιλίαν ἡγούμενον. Tale quippiam in Pio Marcus forsan adverterat. & εἰ forsan legendum fuerit.

§ 17. Παρὰ θεῶν | Piè Marcus noster hîc divinæ procurationi plurima adscribit, quæ fortunæ pleriq; solent tribuere.

Πάππος | *Avus paternus*, *Annius Verus* (de quo *supr.* § 1.) *maternus*, *Calvisius Tullus*. Jul. Capitol.

Γονέας | Vide *supr. ad* § 2, 3.

Ἀδελφὸν | *Habuit & sororem natu minorem*, *Anniam Cornificiam*. Capitol.

Διδασκάλους | quorum *supr.* meminerat, § 5, 6, 7. &c. quibus & alios adjicere licet ex Jul. Capitolino. Origenes *ad Celf. l.* 3. Καὶ Ἕλλησι δὲ φήσει, καὶ ἐν τοῖς νομιζομένοις εἶναι σοφωτάτοις, κατὰ πολλὰ τὴν εὐτυχίαν εἶναι αἰτίαν· οἷον ἐκ διδασκάλων τοιούσδε, καὶ τὸ πειστικὸν τοῖς κρείττοσι ὄντων καὶ θεῶν τὰς ἐναντίας αἱρέσεις διδασκόντων· καὶ ἐκ ἀναξιφῆς τῆς ἐν βελτίοσι. πολλοῖς δὲ καὶ τὰ τῆς ἀναξιφῆς τοιαῦτα γεγόνηται, ὡς μηδὲ φαντασίαν ἐπιτηδείων ἐφ' ἑαυτοῖς λαβεῖν· ἀλλ' ἀεί τις ἐκ τοιαύτης ἡλικίας, ἥτοι ἐν παιδικοῖς εἶναι ἀκολάστων ἀνδρῶν, ἢ ἐν ἀλλοφύλοις, ἢ ἐν ἄλλῃ τινὶ κωλύσῃ τὸν ψυχὸν ἀναξιόπιστον κακοδαιμονίᾳ. τὰς δὲ τούτων αἰτίας, πάντως μὲν εἰκὸς εἶναι ἐν τοῖς τῆς προνοίας λόγοις· πλὴν ὅ αὐτὰς εἰς ἀνθρώπους, ὃν ἐυχερές. Vide sectionis istius verba novissima, deprehendes cum Origenianis istis quàm suavissimè concinnere. De Platone Plut. in *Mario*: Πλάτων μὲν οὖν ἡδὺ φησὶ τὸ τελευτῶν ἡδόμενα, ὑμεῖ τὸν ἀεὶ δαίμονα καὶ τὸν ψυχὸν, ὅτι πρῶτον μὲν ἀνθρώπου, εἶτα Ἕλλου, ὁ Βάκχαρος, ἐδὲ ἄλογον τῇ φύσει θεῖον ἡδίστου πρὸς δὲ τούτοις, ὅτι τοῖς ζωηρότατος χρῶνος ἀκλιτατον ἡ ἡδονὴ αὐτῷ. At Lactantius *institut. l.* 3. *c.* 18. *Plato aiebat se gratias agere naturæ; Primùm quòd homo natus esset, potiùs quàm mutum animal: deindè quòd mas, potiùs quàm fœmina; quòd Græcus, quàm Barbarus: postremò, quòd Atheniensis, & quòd temporibus Socratis.* Quo contendit ipse, immeritò tamen. *Nunquam quicquam dictum esse in rebus humanis delirius.* Idémq; *ib. c.* 19. ubi Socratem acriùs, & quibusdam iniquiùs etiam paulò, perstrinxerat. *cujus temporibus natum se homo sapiens gratulatur.* Quod autem in Platone tantoperè exagitat Lactantius, id is à Socrate accepisse videtur. Dion Prus. *or.* 64. Ἐπὶ πολλοῖς αὐτὸν ἀνακεῖσθαι ζῶον λογικὸν, καὶ ὅτι Ἀθηναῖος· Socratem dicere ; qui, ut Laërt. *l.* Ἔφασκε χάριν ἔχειν τῇ τύχῃ· πρῶτον μὲν πρὸς ἕλληνα γενέσθαι, καὶ ὄχι βάρβαρον· ἔπειτα, ὅτι ἄνθρωπος γενόμενος, καὶ ὄχι ἄλογον ζῶον· ἔπειτα ἀνὴρ καὶ ὄχι γυνή. Rectiùs num tantummodo de suo addidit Plato. Nec tacendum quod Judæi habent in precibus suis matutinis peculiaribus : *Benedictus esto, Domine, quòd me virum creasti, non mulierem; quòd me Israëlitam, non alienigenam.*

Σχολὴν ἄγουσα πᾶσαν | supplendum [ἐστὶν] excidisse existimem. ut sit [ἐστὶν] σχολὴν ἄγουσα πᾶσαν.

Τῶν θεῶν ἡ συνήθεια | Digna Christiano providentiæ divinæ, quâ factum fuerit, ut [illa] occasio occuparetur, cùm peccare prona deesset, agnitio. Agnoscit ipse de se, [Abimeleco ; *Ego te cohibui, ne peccares.* Habent his paria è nostris ; *Petri* [*Prima miseratio quod à multis*] *positum custodivit, quia* [*multis cecidi, sic & ille*] *nisi omnipotens pietas* [*deesset*]. Eum in argumentum idem tractat [*Augustinus, de serm. Dom.* 13. Augustin. homil. 23. *Hic multa commisit, & multorum debitor factus est; ille quæ nunquam Deo pauca commisit, cui deputat ille, quod demisit, huic & iste deputet, quod non commisit. Adulter quasi in vita* [*præterita, plenâ ignorantiâ? Ego tibi*] *tuus ; Regebam te mihi, servabam te* [*virum non committeres. Suaser defuit? Ego feci. Locus & tempus defuit? Ego feci. Deesset, ego feci. Affuit suasor, non defuit locus & non defuit tempus.: ut non committeres, tempus* [*Agnosce ergò gratiam ejus, cui debes & quem non misisti. Mihi debes iste, quod factum est & dimissum vidisti : mihi debes & tu, quod non admisisti. Nullum est enim peccatum quod facit homo, quod non possit facere alter homo, si desit rector à quo subtrahitur.* Pulchrè, & ad nostri mentem plenissimè.

Περίπτερον σκαμμωνίαν | Lugd. quod probare non possum. Xyl. *quod nihil deliqui, meniùs rectiùsq; Cal. quod nihil temerè aut præcipitanter deliquerim.* περίπτης, procido, præceps fio, inde περίπτης, præceps : & παρπετῶς, præcipitanter, temerè, inconsideratè. Vide *l.* 3. § 9. ἀπερισκέπτως. alioqui suspicare quis posset, scripsisse Marcum περίφρασιν. Sicut paulò inferiùs, τὸ φθάσαν τῶν ἐφεξῆς ἐν ἀξιώμασι καταπῆσαι.

Mη

[illegible] ... παρὰ τῷ πάππῳ τῷ [illegible] Siquidem *in domo avi sui Veri educatus est* [illegible] teneriore, uti Capitol. docet. Pari autem ratione gratulatur Alcman Poeta sibi, in *epigrammate* (quod [illegible] *in Salinum* [illegible]) apud [illegible] quòd origine Lydus [illegible] Sardibus tamen [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] ut *Ver.* [illegible] *l.* [illegible] c. 101. [illegible] [illegible] Temporis [illegible] legibus expositæ. Præsertim ubi [illegible] honestior [illegible] nustior accesserint. [illegible] τὸ [illegible] τοῖς [illegible]. Socrates apud [illegible] *memorial. l.* 4. Inde Juven. *Sat.* 10.

I nunc, & juvenis [illegible] tuo, quem
Majora [illegible]

Τὸ μὴ [illegible] ἀνδρωθῆναι [illegible] ὥρας, perperam. Verùm aliud hic ὥρας ab eo quod supra. ὥρα enim isthic, non tam *flos ætatis*, quàm ὁ καιρὸς, *tempus opportunum & idoneum* rei alicui vel aggrediendæ vel absolvendæ. Timon Phliasius de Dionysio [illegible] apud [illegible] Metathemenos dictus, quòd [illegible] à secta Stoica ad Epicureum transiisset, apud Athen. *l.* 13. [illegible]

Ἡνίκ' [illegible]
Ὥρη ἐρᾶν, ὥρη τε γαμεῖν, ὥρη τε πεπαῦσθαι.

Ita Thales, referente Stobæo *tom.* 2. *tit.* 68. Conjugium suadentem matrem elusit; natu minor cùm esset, οὔπω καιρὸς *nondum tempus*: provectior factus, οὐκέτι καιρὸς *non amplius tempus* esse, sive nuptiis *idoneam ætatem* jam præteriisse, respondendo. Beneficii ergo non contemnendi loco ducit Marcus, quòd non prematurè se rebus venereis dederit. hoc est enim hoc loco τὸ ἀνδρωθῆναι, *virum fieri*, sive virilitatis specimen dare. quomodo γυναῖκα γίνεσθαι, *mulierem fieri*. Ità Democritus dicitur puellam, quam pridiè παρθένον, cùm nocte proximâ vitiata esset, postridiè γυναικὸς nomine salutâsse. Laërt. *l.* 9. & Cicero objurgantibus, quòd puellam virginem homo sexagenarius duxisset, *Cras*, inquit, *mulier erit.* Fabius *instit. l.* 6. *c.* 4. Clarissimè Hesych. Ἀνδρωθεῖσα, συγγινωσθεῖσα &, Ἀνδρωθῆναι, ἀνδρὶ συνοικήσαι, διακορηθῆναι, i. e. *virum experta*, ut Flaccus; *devirginata*, ut Petronius. In hunc sensum usurpavit Hippocrates in *lib.* περὶ παρθενίων. Locus est insignis, sed ab Anutio infeliciter tentatus, & sub correctionis prætextu corruptus plané. Verba sic habent; Αἱ δὲ παρθένοι, ὁκόσῃσιν ὥρη γάμου παρανδρωθεῖσαι, τοῦτο μᾶλλον πάσχουσι. ea contra editorum prius omnium consensum solicitat vir doctissimus, & cui Medicorum pater princepsque ille alioqui plurimum debet, & ex Regio MS. ὥρας rescribi postulat. Vertit autem, *Virgines, quibus propè nuptiarum tempus instat ut viris conjungantur.* explicat in *Œconomia* ᾗ ὥρα *ad nubiles annos & virilitatem propè accedunt.* h. e. *quæ propè sunt maturæ viro, & virilitatem aut maturam viro ætatem ingrediuntur.* Verùm primò, *virilitatem*, sive *virilem ætatem*, de virgine dictam nusquam deprehendi existimo. Tum ἀνδροῦσθαι Græcis, ubi de muliere usurpatur, non *viro maturam esse*, sed *virum experiri* significat. Porrò cùm ὁκόσῃσιν ὥρη γάμου dixisset, quid opus erat, ἐν τῷ [illegible], quod idem prorsus valeret, τὸ παρανδροῦσθαι, subjicere? quod concisâ nimis respuit dictio Hippocratica. Denique, aliud est ἀνδροῦσθαι, aliud παρανδροῦσθαι, uti mox indicabitur. Nihil igitur mutatum ego quidem velim, sed admissâ lectione jam olim receptâ, commatisque notulâ duntaxat post γάμου, interstitâ, sic verterim. *Virgines quibus nubendi tempus adest, ni virum experiantur, affectui isti magis fiunt obnoxiæ.* Atque hanc esse genuinam Hippocratis mentem, è sequentibus planè perspicuum fit. Siquidem ubi incommoda ea recensuerat, quæ ex affectu isto virginibus jam *viro tempestivis*, ut Horatius loquitur, quas ἀνδρὸς ὡραίας Græci dicunt, obtingere consueverunt, remedii loco subjungit, Κελεύω δ' ἔγωγε τὰς παρθένους ὁκόταν τὸ τοιοῦτο πάσχωσιν, ὡς τάχιστα συνοικῆσαι ἀνδράσιν. ἢν γὰρ κυήσωσιν, ὑγιέες γίνονται. εἰ δὲ μὴ, αὐτίκα ἅμα τῇ ἥβῃ, ἢ ὀλίγον ὕστερον ἁλώσεται, εἴπερ μὴ ἀνδρωθεῖεν. Præcipit sic affectis, ut quàm primùm nubant, siquidem indè futuram conceptûs spem; qui malo isti medeatur: quod nisi virum expertas affectaturum est probabile. ita τὸ ἀνδρωθῆναι est, Hippocrate ipso interprete, ἀνδρὶ συνοικῆσαι. τῷ ἀνδροῦσθαι verò q. e. virum experiri, eodem autore, opponitur τὸ παρανδροῦσθαι. h. e. *à viro præteriri, neglectim haberi*, & *viri*, sive *thalami*, ut Marcus, *nuptiarum*, ut Flaccus, *expertam esse*. & παρθένοι παρηνδρωμέναι, quas ὑπερημέρους τοῦ γάμου Anaxandrides dixit, referente *rhetor. l.* 3. *c.* 10. Aristotele. Nihil certius, nihil clarius.

Ἀλλ' ἔτι καὶ ὑπερθέσθαι τοῦ χρόνου] *Sed tempus expectavi.* Xyl. sed nec ὑπερθέσθαι ejusmodi aliquem habet significatum; & ἔτι illud aliud prorsus innuere videtur. Rectiùs M. Casaub. *Sed longiùs etiam, quàm necesse erat, distuli.* Ita ὑπερθέσθαι τοῦ χρόνου erit de tempore, quod liberum datur, aliquid sumere, quo cùm possis frui, nolis tamen. Phrasis durinscula, fateor, & insolens. Sed ea proculdubio Marci mens istic, non quam Xyl. voluit.

Δυνατὸν ὄντα ἐν αὐλῇ βιοῦντα] Ita *l.* 5. § 16.

Δυνα-

Διωπετὸν ἄγος ἢ διοπετὲς ξόανον ἐν αὐλῇ] quem locum vide.

Ἐδήτων σημειωδῶν] sive σημειώδων, ut Lugd. quod ultrarius est, & eodem recidit. utrumq; enim *vestes notabiles* & *insigniores* sive *splendidiores* designat. Hoc eo, quoniam, ut Jesus noster, *Luc. c. 7. v. 25.* Οἱ ἐν ἱματισμῷ ἐνδόξῳ καὶ τρυφῇ ὑπάρχοντες, ἐν τοῖς βασιλείοις εἰσίν. Ἐδήτας σημειώδεις, inquit Annotator Lugd. vocat *imaginibus textas, pictas, palmatas, χρυσοσήμους, auro vel purpurâ clavatas.* De Augusto Sueton. *l. 2. c. 73. Togis usus est neq; restrictis, neq; fusis; clavo nec lato, nec angusto.* De Antonino Pio Capitol. *Visus est satis ab amicis cum privatis vestibus, & domestica quædam gerens.* Et de Alexandro Severo, Lamprid. *Gemmas de calceamentis & vestibus sulit, quibus usus fuerat Elagabalus. veste albâ usus est, nec auratâ, penulis togisque communibus.*

Μήτε λαμπάδων καὶ ἀνδριάντων τοιῶν δὲ πολλῶν] Just. Liptius ad Tacit. *annal. l. 1. principatûs insignia* intelligi vult, inter quæ *ignis prælatio.* Herodian. in *Commodo* de Lucilla sorore ejus, καὶ τὸ πῦρ προπέμπεσθαι αὐτῇ Et de Marcia ejusdem Concubina, πάντα ἐπῆραν, ὅσα σεβασμοῦ πολλοῦ ἦν ἄξια. De Pertinace, Καπιτωλίνος λέγει τὸ Σιμβόλευτον, ὅτε τὸ πῦρ ἐάσας ἑαυτῷ προπεμπέσθαι, ὅτι τὰ ἄλλα τῆς βασιλικῆς συμβόλων εἰς ὕβριν ἀφῆκεν. Quibus addas licet & ex eodem de Nigro, καὶ προπεμφθέντος τὸ πυρός. Eum *ignem lampadem* fuisse affirmat ex hoc Marci nostri loco; quarum usum, ut *in Deorum cultu*, sic & *in Imperatorum*, extitisse. Accidit huic & Annotator Lugdun. *Lampadas*, inquit, vocat, *quæ præferebantur Imperatoribus, ut ignes Regibus Persarum.* Corippus de adventante Imperatore in theatrum,

—— præcuncius ante
Signa dedit cursor, posita de more lucerna.

Verum Meric. Casaubon. in adversum contendit; *lampadesq;* & *statuas* sive *imagines* eodem refert, ad *simulacra* scil. *lampadas manibus gestantia*, de quibus Lucret. *l. 2.*

Si non aurea sunt juvenum simulacra per ædes
Lampadas igniferas manibus retinentia dextris,
Lumina nocturnis epulis ut suppeditentur.

Et Lucretio prior, poetarum princeps, *Odyss. η. v. 100.* Alcinoi aulam describendo,

Χρύσειοι δ' ἔσαν κοῦροι, ἐϋδμήτοισι θύρῃσι
Ἕστασαν, αἰθομένας δαΐδας κατὰ χερσὶν ἐχοντες,
Φαίνοντες νύκτας κατὰ δώματα δαιτυμόνεσσιν.

Ubi Eustath. χρύσειοι κοῦροι, ἀνδριάντας exponit. Ideo autem Marcum τοιῶν δὲ πολλῶν adjecisse, *ut à vulgaribus, quæ in ædibus plebeiis etiam plerisque reperiantur, imagines hasce distingueret.* Ego verò inter summos istos viros arbitrum me neutiquam interponam, aliorum, uter Marci mentem attigerit propiùs, per me judicium fuerit.

Ἐπιτηδεύσαντα ἰδιώτην συστέλλειν ἑαυτόν,] De Marco Capitolin. *Adoptatus in aulicam domum omnibus parentibus suis tantam reverentiam, quantam privatus, exhibuit, eratq; haud secùs rei suæ quàm in privata domo parcus ac diligens; pro institutis patris volens agere, dicere, cogitare.* Et Aristid. *orat. in regem:* Ἐπίδειξον, ὅτι καὶ ἰδιώτου ὄντα καὶ βασιλέα, εἷόν τε ἅμα τὸν αὐτὸν εἶναι δια τέλους. πῶς δὲ καὶ τῆς βασιλείας ἄξιον ἑαυτὸν, ἀεὶ διὰ τῶν ἀξιολογίας ταύτας· ἐν ᾗ τῇ ἐκ παιδὸς ἑαυτὸν τῷ αὐτῷ νῦν τε καὶ ἔτι πρὸ χαίρουσι. Denique pariter Capitolinus; *Imperatorium fastigium ad suam civilitatem deduxit. nec omnino quicquam de sua privatæ qualitate mutavit. videmus privatos filios cum amicis agis. quam sibi & filiis bonores petere, omnia quæ privatus facit. quin & Senatui retulit Imperator, quantum cum privatus esset, debuisse sibi ab alio principe optabat.* De civilitate hac quoque in Augusto laudat Sueton. *l. 2. c. 51.* Vide Casaubonum ibidem. Sed & quæ superiùs ad § 16. κοινοποιοῦσιν.

Καὶ τὸ διὰ βίου παιγνιῶδες] Lugd. τὸ διὰ. Sed legendum μὴ διὰ. Sive ut M. Cal. τὸ διὰ τοῦ. Rem quod attinet; *nihilo demissior* & tantò major, tantò augustior. Siquidem, *festivissimè*, sed & verissimè, Plinius in *panegyr. Cui nihil ad augendum fastigium superest, hoc uno modo crescere potest, si se ipse demittat, scitus magnitudinis suæ.* neque enim ab ullo periculo fortuna principum longiùs abest, quàm humilitatis. De Pio Capitolinus, postquam *civilitatem* ejus descripserat, utq; species imperatorias superfluas à se amandaverat; *& tamen*, inquit, *ingenti autoritate apud omnes gentes fuit.*

Ἀδιάφῳ] Marci fratrem hunc adhuc quærimus, nec reperire hactenus potuimus.

Δυναμένου μὲν διὰ τέλους ὑπομεῖναί με] At tantùm ab eo abfuit Lucius, ut Marcum minùs strenuè ad rem bene gerendam excitaret; ut *illius obitum Marcus sibi rempublicam reddit, multò melior & ferocior ad virtutes: quippe qui nullis vitiis jam impediretur, aut simulatis callidæ servitutis artibus, aut his, quibus præcipuè displicebat Marco jam inde à primo ætatis suæ tempore, vel institutis pravæ, vel moribus.* Capitolin.

Τιμῆς δὲ τοσαύτης ὑπερέβαλεν με] *Hyperen quidem Marco exhibuisse Lucium, si susciperet, obscurum ex legatum proconsulis, vel præsidem imperatoris* (ad quæ verba videndus Salmas.) autor est Capitol. qui de *amore* tamen idem negare videtur.

Ἐν οἷς ἴσως καὶ πρωτεύω] Senec. *de brevit. vit. c. 14. Dubitare se Fabianus noster aiebat, an satius esset nullis studiis admoveri, quàm his implicari.* Ipse Senec. *ibid. c. 13. De illis nemo dubitabit, quin eruditi nihil agant, qui in literarum inutilium studio detinentur.* Idémque *epist. 88. Ista liberalium artium conspectatio molestos, verbosos, intempestivos*

tempestivos, sibi placentes facit; & ideò non discentes necessaria, quia supervacua didicerunt. Vide *suprà ad §. 7.*

Παυλλα | *Filios* habuit *Verum*, quem septennem amisit; *Commodum*, cui imperium reliquit, patri per omnia dissimillimum; & *Antoninum* huic geminū, qui quadrimus est elatus; cùm tamen parem astrorum cursū Commodo Mathematici promisissent. *filiae* plures, quarum Commodus tres superstites reliquit. Cass. Capitol. Lamprid. Vulcat. *Lucillam & sorores.* Lampr. in *Com. Fadillam.* Vulcat. nominat.

Μὴ ἀφυῆ, μηδὲ κατὰ τὸ σωμάτιον δύσεφα | Et fuit reverâ Commodus *formâ corporis justâ*, ut Lampridius, sed ingenio moribúsque planè distortissimis.

Τὸ μὲ ἐπαλεῖν με φησὶν ἐν ῥητορικῇ καὶ ποιητικῇ | **Τὸ ἀδὸ** Lugd. perperam. Vide *suprà* §. 7. De re Musica perinde Philippus Macedo, qui filio, quem scitè admodum canere acceperat, *An non te tui pudet*, inquit, *qui adeò tam bellè canere?* Vide Stratonici dictum à Ptolemæo reprehensi, ad *l.* 4. §. 31. Psaltæ item cujusdam ad Philippum, an Antigonum, ad *l.* 6. §. 35.

Τὸ μὲ ἐπεὶ νέοι αὐτοὶ ἦσαν | Pro **μὲ**, **με** adscripsi, sensu exigente.

Ἀπολλώνιον | de quo suprà §. 8.

Ῥᾶκιον | suprà §. 7.

Μάξιμον | suprà §. 15.

Τὸ κατὰ φύσιν βίω | vid. suprà ad §. 9.

Ἐναργῶς | *Perspicuè.* Xyl. *efficaciter.* Cas. **ἐνεργῶς.** crebra apud autores Græcos vocabulorum horum ab exscriptoribus permutatio occurrit. Ego tamen istic nihil mutem.

Ὑπονοίας | *Cogitationes injectas.* Xyl. **ὑπνοίας** malim. atque ità Cas. *inspirationes.*

Μηδὲν κωλύειν ἦδη | Lugd. **ἢ δὲ**, quod & ferri potest, quia ἢ alterum sequitur. Vide ad *l.* 2 §. 9.

Τὰς ἐκ θεῶν ὑπονοίας καὶ μονονουχὶ διδασκαλίας | Plato *Philebo*, philosophiam esse ait, **θεῶν εἰς ἀνθρώπους δόσιν.** Cicero *Tusc. l.* 1. *Philosophia quid est aliud, nisi, ut Plato ait, donum, ut ego, inventum Deorum?* Senec. *epist.* 90. *Deorum immortalium munus est, quòd vivimus; philosophiæ, quòd bene vivimus: itaq; tanto plus nos huic quàm diis, quantò majus bonum est bona vita quàm vita, pro certo deberemus, nisi ipsam dii philosophiam tribuissent.* Hæc eò retulerim, quòd **διδασκαλίας** noster dicit: **ὑπονοίας** verò pro occasionibus singulatim *suggesta* intellexerim. Hinc formulæ illæ apud Homer. *Iliad. τ'. v.* 485. & **ψ'. v.** 270.

——— **Διὸς ἔμβαλε θυμῷ.**

& *Odyss. τ'. v.* 10.

——— **τὸ δ' ἐνὶ φρεσὶν ἔμβαλε δαίμων.**

Ità in sacra pagina de Artaxerxe Memore Esdras *c.* 7. *v.* 27. *Indidit eam animo Regis rem Deus.* & Nehemias *c.* 2. *v.* 12. & *c.* 7. *v.* 5. *Indidit Deus meus animo meo.* Vide ad *l.* 2. §. 11. **ὑπομνήσεις** verò **καὶ διδασκαλίας** ità distinguere videtur, ut illæ per signa quædam obscuriora, istæ per indicia clariora, quasi disertè præcipiendo quid facto opus sit, procedant. Galen. *de opt. sect. c.* 11. ex Empiricorum sententia: **Τὸ καταλαμβανόμενον, ἃ μὴ αἰσθήσει καταλαμβάνεται, ὡς τὸ ἐρυθρὸν· ἃ δὴ ὑπομνηστικῶς, ὡς τὰ διὰ σημείων τινῶν καταλαμβανόμενα. ἐνδεικτικῶς δὴ ὅταν καταλαμβάνεται ὑπόμνησιν ἀπὸ τῆς ἐνδείξεως,** apertè distinguit.

Τὸ ἀντέχειν μοι τὸ σῶμα | **Αὐτὸς** malim **γὰρ ἀδυνὴς** lib. **τῷ σώματι.** Dio *Habuit enim corpus valetudinarium.* quod studio intentiori Capitolinus adscribit. *Tantum*, inquit, *operis & laboris studiis impendit ut corpus afficeret, atq; in hoc solo pueritia ejus reprehenderetur.* Sed & Cassius, **Ἐκ τῆς πολλῆς,** inquit, **ἀσχολίας τε καὶ ἀσκήσεως ἀδυνάτατον τὸ σῶμα ἔχει· καί τοι τοιαύτην ἐνεξίν ἐκ ἀρχῆς χρησάμενος, ὥστε καὶ ὁπλομαχεῖν, καὶ σὺς ἀγρίους ἐν θήρᾳ καταβαλεῖν ὑπὸ ἴσχυος.** Et mox; **Οὔτε ἔρρωτο, καὶ καλοῖς πλείοσι δὴ πᾶσιν, ὡς εἰπεῖν, τὴν ἡγεμονίαν ἀπέθετον.** quæ postrema illustrant, quod adjecit hîc Marcus, **ἐν τῷ τοιούτῳ βίῳ.** Nec tacendum quod apud Suidam scriptor innominatus, ubi de Marci corpore imbecilliori dixerat, subjungit, **Καὶ τοῦτο δι' ἀδυνεξάτου καρδιακώτατον ἀπέλιπε.** Tribuit autem hoc Cassius theriaci, quod quotidiè sumebat, beneficio. De quo videri poterit Galenus, qui hunc Marci morem diligentiùs narrat, *de antidot. l.* 1. *c.* 1.

Μὴ ἅψασθαι | **ἅπτεσθαι** eo sensu, quo Apostolo *ad Cor. ep.* 1. *c.* 7. *v.* 1. **Καλὸν ἀνθρώπῳ γυναικὸς μὴ ἅπτεσθαι.** Clemens *pædag. l.* 2. *c.* 10. **Μηδὲ μιᾶ ἅπτεσθαί τινος πλὴν γαμετῆς τοῦ ἰδίου τῆς ἑαυτῆς γυναικός.** *Prov. c.* 6. *v.* 29. **Οὐκ ἀθῳωθήσεται πᾶς ὁ ἁπτόμενος αὐτῆς.** *quisquis eam attigerit, haud futurus est insons.* de uxore aliena. Eadem mente **δίγειν** & **διγάνειν** usurparunt. Plut. *Alex.* **Παρμενίωνος θεραπευομένου καλῆς καὶ νεαρᾶς ἀναθεῖναι γυναικός.** ----- **ἀλλ' Ἀλέξανδρος ἔτι τούτων ἔδιψα, ἔτε ἄλλην ἔχων γυναῖκα θεὸς γάμε, πλὴν Βαρσίνης.**

Βενεδίκτης | Ex pallacis aulicis videtur ista fuisse.

Θεοδότου | ex numero exoletorum iste. Vide *supr.* §. 16.

Τὸ χαλεπήναντα Ῥησίνῳ, μηδὲν πλέον ποιῆσαι, ἢ ᾧ ἐν μετέχουσι | Faciunt huc, Abigajelis Davidem Nabali infensum mitigantis interpellatio, Regisq; ipsius tum mulierculæ, tum & Deo ipsi eo nomine benedicentis acclamatio, *Historiæ Reg. l.* 1. *c.* 25. *v.* 31, 32, 33. Atq; hoc est, quod Apostolus monet, *ad Ephes. c.* 4. *v.* 26. **Ὀργίζεσθε, καὶ μὴ ἁμαρτάνετε.** de quo loco alibi diximus.

Μίλτωνα νέαν πολίτιδα τῷ τιτθῷ | Obiisse videtur,

videtur ex Capitolino Marci mater, antequam filius imperium Pio defuncto adiret: quâ tamen ætate fato concesserit, incertum.

Θυγατρα μετ' ἐμὲ τὴν τηλικαύτην ἔτη | Capitol. *Ab Adriano adoptatus, jussisque in Adriani privatam domum migrare, invitus de maternis hortis recessit.*

Ὅπως ἔχει μοι χρήματα | Quòd nec defuerit unquam, unde aliquid poscenti se subveniret; nec eò fuerit redactus, ut ab aliis flagitare cogeretur, pro magno ducit beneficio. Agnoverat nimirum illud Servatoris nostri; Μακάριόν ἐστι διδόναι, μᾶλλον ἢ λαμβάνειν. *Act.* 20. 35. & quod optimum quemq; censere Greg. Nazianz. asserit *orat. pro pauper.* Τὸ ἐυπορεῖν τῶ πλέον πιστεύειν καὶ φιλανθρωπότερον κέκριται. Ibid.

Τὴν γυναῖκα τοιαύτην | *Habuit uxorem Annium Faustinam consobrinam suam.* Capitol. Et reverâ, qualis istîc depingitur uxor, numinis donum, haud è minimis, haud è multis, censeri meritò possit. Verùm an ejusmodi Marci nostri Faustina exiterit, licèt Pii filia, Marcus ipse viderit. Certè si vera narrant Cassius & Capitolinus, nihil minùs illa fuerit.

Τὸ ἐπιτήδειον θρέμμα εἰς τὰ παιδία ἐυτυχῆσαι | Ità Philippus Macedo *epist. ad Aristotelem.* Υἱὸν γεγονότα μοι ἐφ' οἷς ποιοῦμαι τὴν θεὸν χάριν ἔχω, οὐχ ὅτως ἐπὶ τῇ γενέσει τῇ παιδὸς, ὡς ἐπὶ τῇ κατὰ τὸν σὸν υἱὸν πλείαν αὐτὸν γενήσεσθαι. ἐλπίζω γὰρ αὐτὸν ὑπὸ σοῦ τραφέντα καὶ παιδευθέντα ἄξιον ἔσεσθαι καὶ ἡμῶν καὶ τῆς ὅλης πραγμάτων διαδοχῆς. *Filium mihi genitum scias; quo nomine Diis gratias ago, non tam proinde quia natus, quàm quòd eum nasci contigerit temporibus vitæ tuæ. Spero enim fore, ut à te edoctus eruditúsque, dignus evadat, qui & nobis, & rebus à nobis susceptis succedat.* Refert Gellius *l.* 9. *c.* 3. Commodum autem Marcus *& suis præceptis, & etiam magnorum atque optimorum virorum operâ* erudire conatus est. *habuit literatorem Græcum, Onesicratum; Latinum, Capellam Arrium: orator ei Anteius Sanctus fuit. Sed tot disciplinarum magistri nihil ei profuerunt.* Lamprid.

Τὰ δι' ὀνειράτων φαινόμενα | De remediis istiusmodi per insomnia indicatis superstitiosa multa in *sermonibus sacris* Aristides; sed & Cicero *de divinat l.* 1. tangit & noster, *l.* 9. § 27.

Καὶ τοῦτο ἐν Καύστῳ ὕδωρ χέοντι | Locus mutilus; quod & Xylander monuit. *forsan,* inquit in *notis,* ὕδωρ χέοντι, *quomodo uteris.* At in versione *sicut Chræsæ*: ac si loci alicujus nomen proprium esset, quò inclinat & Mericus; sed ut viri, non loci, appellatio sit, & χύσῃ legatur. quasi dicat Marcus, *Cajeta, quæ in regione Campana maritimum est oppidum, se Deis vota facientem, fausta retulisse; prout & Chrysæ Phœbi sacerdoti olim contigerat supplicanti* παρὰ βωμὸν πολυρρήνου Δελφοῖσι. *Il. α'.* Eruditus vir D. Bootius χέον legendum suspicatur: χεῦσις idem quod χεσμὸς, ut χεσμάτισις interdum pro χρηματισμὸς dicitur. ut sensus sit, *quemadmodum sibi divinitùs remedia ad quosdam morbos monstrata fuerunt, ità etiam cùm Cajetæ aliquando agens versaretur in periculo alicujus morbi alterius ve casûs, auxilium, quo eum depelleret, ostensum fuisse, idque tanquam oraculo, cùm alias in ea urbe oracula nulla edi solerent.* Idem ferè vult Annotator Lugd. qui legit, ἐν τῷτο ἐν Κ. ὕδωρ χεσμὸν. ac vertit, *Hoc;* Cajetæ *tanquam oraculum quoddam.* Clariss. Salm. *sine aliquo* Διοπίμπῃ (quales Marcus istîc loquitur) ὑπείρχειν *sanum fieri locum vix posse* censet. *conjecturam* tamen *duplicem* adjungit, legendum scil. vel ἐν τούτῳ ἐν Καύστῳ ἐυτυχῆσαι, ut *loci* meminerit, in quo monitum illud à numine acceperit: vel, ἐν τῷτο ἐν Καύστῳ, ὡς ἐυχήσαιμι, ut & *remedii* præcepti mentio fiat, quod *circumlinere* sibi aliquid jussus sit. In re tam ambigua ipse statuere nihil ausim.

Ὅπως τι ἐπιδείκνυσθαι | [τὸ] ὅπως τι ἐπιδ. sic ut in præcedentibus passim. Salmas. forsan, τὸ, ὅπως ἐπιδ. ut τι ex τὸ factum sit.

Ἀποκαθέσθαι ἐπὶ τὴν συγγραφὴν | Lugd. ἀποκαθίσαι. forsan ἀποκαθῆξ. usitatiùs autem ἐπὶ τῆς συγγραφὴν diceretur. Sed & Thucydides *l.* 1. καθίζειν ἐπὶ τινὰ ἔριν, dixit. Epictet. *dissert. l.* 2. *c.* 6. ἐκ τοῦ τούτῳ, τούτων μὲν ἀπαλλάσσει, τοιαύτα δ' γεγράφθαι, τούτῳ δ' χρὴν ἐφεδρεύειν γενέσθαι καὶ πολλῆ ἀξίᾳ. Verùm ἀποκαθῆξ, quo Marcus hic usus videtur, disertius est vocabulum. Significat enim *defidem & ignavum assidere.* Pollux *l.* 3. *c.* 24. inter *ignaviam* ac *desidiam* denotantia vocabula, ἀργοκαθεδίαν & ἀργοκαθεδεῖν collocat. Vetus Edictum Censorium ex Suetonio *de clar. Rhetor.* à Gellio *l.* 15. *c.* 11. exhibitum: *Renunciatum est nobis, esse homines, qui novum genus disciplinæ instituerunt; ad quos juventus in ludum conveniat: eos sibi nomen imposuisse Latinos Rhetoras: ibi homines adolescentulos totos dies desidere.* hoc est, quod Marcus, ἀποκαθεδεῖν.

Θεῶν βοηθῶν καὶ τύχης δώρων | Expressisse videtur, quod Plato *de leg. l.* 4. & ex Platone Maximus Tyr. *orat.* 3. & Stobæus *tom.* 2. *tit.* 58. Θεὸς μὲν πάντα καὶ μετὰ θεὸν τύχη καὶ καιρὸς τ' ἀνθρώπινα διακοσμοῦσιν ξυμπάντα. quanquam τύχης nomine *providentiam divinam* intelligere videtur, vel *casus* potiùs *fortuitos* rerúmq; contingentiam providentiâ divinâ dispositam & gubernatam. quomodo & Solomon rex usurpavit, *Eccles. c.* 9. *v.* 11. quo loco, quod Plato τύχην καὶ καιρὸν, Solomon עת ופגע dixit. Stoici enim omnia fato fieri statuebant; & fortuita etiam quæ dicuntur, eodem referebant. Ità Aristoteles Rhetor. *l.* 2. *c.* 19. § 8. Ἐν δ' ἅπασι βέλτιον ἦθος τῇ ἐυτυχίᾳ, ἢν φιλόθεοι εἶεν, καὶ ἔχωσι πίστιν τὸ θεῖον πᾶν πιστεύοντες, ἀλλὰ τὰ γιγνόμενα

μέρος ἀγαθὸν ὂν τῆς πόλεως. Vide & Marcum *l.* 3. § 11. Plinius minor, *lib.* 4. *epist.* 8. *Sed nimirum quæ sunt in manu hominum, & mihi & multis contigerunt. illud verò, ut adipisci arduum, sic etiam sperare nimium est, quod dari non nisi à Diis potest.*

Τὰ ἐν Κυάδοις] Ambigi potest, utrùm ad antecedentia lemma istud, an ad subsequentia pertineat. Ex usitata siquidem formula, si antegressa spectaret, dicendum videatur, *τάδε ἐν Κυάδοις, apud Quados ista*; concepta nimirum vel conscripta sunt. Istud autem, Τὰ ἐν Κυάδοις, h. e. *Quæ apud Quados*, agenti scil. concepta & conscripta; tituli præfixi potiùs, quam subjunctæ clausulæ significationem præ se fert. Atq; in hanc partem hoc in loco M. Casaub. accepisse videtur; in libro proximo exeunte illam alteram secutus. Ipse interim ea disceptatione in medio relictâ, ad hunc locum libro primo terminum dare nihil quicquam dubitavi: cùm & huc usq; seriem quandam continuam, quæ hîc planè inciditur, autor ipse tenuerit, miscelam deinceps meram exorsus; & sectiuncula illa ipsa, à qua liber secundus in hactenus excusis inchoatur, ad proximè præcedentia respectum habeat satis clarum.

Κυάδοις] *Quadi* Germaniæ populus, de quibus Ptolemæus *geogr. l.* 2. & Tacitus in *tractatu de morib. German.* Adversùs istos Marcomannis junctos non sine prospero successu bella gessisse Marcum nostrum, autores sunt Dio Cassius & Jul. Capitolinus. Sed & Lucian. in *pseudomanti*, cujus hæc sunt verba, ὅτι Διὸς Μάρκῳ ἤδη τοῖς Μαρκομάννοις καὶ Κυάδοις ξυνεπλέκετο. Eam expeditionem celebriorem reddiderunt Christianorum suppliciis impetrati cœlitùs imbres, cùm exercitus siti ferè confectus jam esset, Meminere Tertull. *ad Scapul.* & *in apolog. c.* 5. & ex eodem atq; Apollinario Euseb. *hist. Eccles. lib.* 5. *cap.* 5. & *Chron. lib.* 1, & 2. Niceph. Callist. *l.* 4. *c.* 12. Zonar. *Annal. tom.* 5. Xiphilinus in *Marc.* Oros. *hist. l.* 7. *c.* 15. Otho Frising. *chron. l.* 3. *c.* 25. Jo. Aventin. *annal. Boior. l.* 2. alii. quanquam istud Cassius, Arnuphis Ægyptii, vel Juliani, ut apud Suidam alius nescio quis, Magicis procurationibus, Marci ipsius precibus Capitolinus, moribus pietatiq; Claudianus, Christiano nomini iniquiores, adscribant. Videatur Scalig. *ad Euseb. chron.* & Xiphilin. *supr. ad* § 6.

Ad Librum II.

§ 1. Ὧδέ πως ἀγαλλόμενον] ἔτι, (ut *l.* 3. § 1.) καὶ, μικρὸν, (ut *l.* 8. § 13.) vel tale quid, subintelligendum. q^d cùm in scriptis istiusmodi est frequentissimum, tam nostro istic cum primis familiare. Cæterùm Xyl. ἀγάλλεται legit, vertitq;, *solebat is sibi prædicere.* Sed monentis potiùs quid velit, quàm quid assuevit narrantis, dictio videtur. quin nec in persona tertia, quam dicunt Grammatici, de se Marcus loqui assolet.

Σωφρόνως φείδεσθαι, ἀκριβείας] Seneca, *de ira l.* 2. *c.* 10. *Placidus sapiens & æquus erroribus, non hostis, sed corrector peccantium, hoc quotidie procedit animo; Multi mihi occurrent vino dediti, multi libidinosi, multi ingrati, multi avari, multi furiis ambitionis agitati. Omnia ista tam propitius aspiciam, quàm ægros suos medicus.*

Περὶ τῶν ἀγαθῶν] Creberrimè istud inculcat noster, utl in locis collatis videre licet. vide *infr. ad* § 13. Sed & Epictetum latiùs idem differentem, *l.* 1. *c.* 18. & *c.* 28. Lactant. *instit. l.* 5. *c.* 8. *Mali sunt ignoratione recti & boni.*

Ἐγὼ δὲ πεποίημαι] Ita *l.* 3. § 11. ἀλλ' ἐγὼ τὰ ἀγαθά. quod & urget vehementiùs, dilemmate usus. *l.* 7. § 26. Vel insciti à rerum pari & ipse laboras; & pariter affecto ignoscendum: vel perspicaciâ majore imbutus es; & caliganti æquior esse debes. Vide & *infr. ad* § 13.

Τῶν φύσιν τὸ ἀγαθὸν, ὅτι καλὸν, καὶ τὸ κακὸν, ὅτι αἰσχρὸν] Imò solum illud bonum, hoc solum malum esse. Sic enim statuunt Stoici, apud Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* Hecato *de bonis l.* 3. & Chrysip. *de honesto*; Μόνον τὸν καλὸν ἀγαθὸν εἶ· καὶ τὸ πᾶν ἀγαθὸν καλὸν εἶ· καὶ ἰσοδυναμεῖν τὸ καλῷ τὸ ἀγαθόν. & Seneca, *epist.* 76. *Unum est bonum, quod honestum.* De Helvidio Prisco Tacit. *hist. l.* 4. *Doctores sapientiæ secutus est, qui sola bona, quæ honesta; mala tantùm quæ turpia; potentiam, nobilitatem, cæteraque extra animum, neque bonis, neque malis annumerant.* Vide *infr. ad* § 11.

Συγγενὲς, καὶ αἱματῶδες καὶ σπερματῶδες τὸ ἀνθρώπειον] Ita *l.* 12. § 26. Ὅσον ἡ συγγένεια ἀνθρώπου πρὸς πᾶν τὸ ἀνθρώπειον γένος. ἐκ τοῦ αἱματίου καὶ σπερματίου, ἀλλὰ τῇ κοινωνίᾳ. Non hac duntaxat, aut præcipuè ratione: sed & istâ tamen. Paulus Apost. apud Lucam *Act. c.* 17. *v.* 26. Ἐποίησέ τε ἐξ ἑνὸς αἵματος πᾶν ἔθνος ἀνθρώπων. Et Lactant. *instit. l.* 6. *c.* 10. *Si ab uno homine, quem Deus finxit omnes oriuntur, certè consanguinei sumus.* Itaque τὸ μέρος

μόνον hîc ſubintelligendum, cujus frequens paſſim Ellipſis. Xenoph. expedit. *l.* 3. Οὐδένα χὸ ἀνθρωπον δεσπότην, ἀλλὰ τὸν θεὸν σεβόμεθα. *Hominem Dominum nullum, ſed Deos ſolos adoratis.* Ita ſupplet Chriſtus apud Matth. *Evang. c.* 4. *v.* 10. Κύριον τὸν θεόν σου προσκυνήσεις, χ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. quod omiſsâ particulâ illâ Moſes dixerat, *Deut. c.* 6. *v.* 13. *Dominum Deum tuum adorabis, eidémque ſervies.* Paulus *ad Rom. c.* 4. *v.* 9. Ὁ μακαρισμὸς οὗτος ἐπὶ τὴν περιτομὴν, ἢ χ ἐπὶ τὴν ἀκροβυστίαν; *Beatificatio iſta ad circumciſos* (ſolos) *an & ad præputiatos pertinet?* Quod Caſtellio, cùm minùs adverteret, perperam reddidit; *Hæc beatitudo in circumciſionem ne cadit, an potiùs in præputium?*

Ἀλλὰ νῦ | Syneſ. *de provident.* Ἔστι χ ἃ μία ψυχῶν χ σωμάτων συγγένεια. ἃ χὸ τὸ τοῖν αὐτοῖν ἐπὶ γῆς ἐκφῶλα γονεῖον, τοῦτο περοήκει ψυχαῖς, ἀλλὰ τὸ ἐκ μιᾶς ῥιλίας πηγῆς. qui tamen fontes, unde deriventur animæ, duos ſtatuit; terreſtrem alterum, alterum cœleſtem, indè Oſiridi, Typhoni hinc animam contigiſſe. At contrà Lucret. *l.* 2. & Lucretio σύμφωνος Lactant. *inſtitut. l.* 6. *c.* 10. eodem, quò Marcus iſtîc collineans; *Si ab uno Deo*, inquit, *inſpirati omnes & animati ſumus, quid aliud quàm fratres ſumus? & quidem conjunctiores, quòd animis, quàm qui corporibus.* itaq; non errat Lucretius, cùm dicit;

Deniq; cœleſti ſumus omnes ſemine oriundi:
Omnibus ille idem pater eſt. ——

Subjungit Lact. noſtro conſentiens: *Ergo pro belluis immanibus habendi ſunt, qui hominibus nocent.* —*Ob hanc enim neceſſitudinem germanitatis docet nos Deus, malum nunquam facere, ſemper bonum.* Idémq; *l.* 5. *c.* 8. ex Cicerone *de legib. l.* 1. *Sicut unâ eadémq; naturâ, mundus omnibus partibus inter ſe congruentibus cohæret ac nititur: ſic omnes homines inter ſe naturâ confuſi, pravitate diſſentiunt; nec intelligunt ſe eſſe conſanguineos, & ſubjectos omnes ſub unam eandémq; tutelam. quod ſi teneretur, Deorum profectò vitam homines viverent.*

Καὶ θεῖα ἀπομοῖρα μέτοχος | Θεία ἀπόμοιρα i. e. *portiuncula divina*, ὁ νῦς, i. e. *mens*, ſive *anima rationalis* hîc dicitur. ſicut infr. § 4. τῆ τὸν κόσμον διοικοῦντι ἀπόῤῥοια. & *l.* 5. § 27. τῆ Διὸς ἀπόσπασμα. de quibus, ſuis locis dicetur. Eadem Epicteto diſſert. *l.* 1. *c.* 1. Τῆ Διὸς μέρος. Senecæ *epiſt.* 92. *Dei pars eſt.* & *de otio ſapient. Divini ſpiritûs pars ac veluti ſcintilla quædam.* Horat. *Serm. l.* 2. *Sat.* 2.

—— *divinæ particula auræ.*

quò modo Ammianus, tanquam ex Phyſicorum ſententia, *l.* 21. *Sol mens mundi noſtras mentes ex ſeſe, velut ſcintillulas, diffunditat.* Et Manilio Aſtron. *l.* 2.

—— *pars ipſa deorum eſt.*

Plutarch. *quæſt. Platonic. l.* 1. Ἡ χ ψυχὴ νῦ μετοχὴ καὶ λογισμοῦ, οὐκ ἴσχυν ἔχει τοῦ θεοῦ μόνου, ἀλλὰ χ μέρος, οὐδ' ὅσον αὐτοῦ, ἀλλ' ἀπ' αὐτοῦ, χ ἐξ αὐτοῦ γέγονε. Saniùs Auguſtinus, *epiſt.* 157. *Animam, Dei non particulam eſſe, ſed creaturam.* & *de anim. orig. lib.* 1. *c.* 4. & *l.* 3. *c.* 3. *ab illo, non de illo factam.* quem & ampliùs viſe ſis *de civit. Dei l.* 13. *c.* 24. Tertull. *de reſurrect. c.* 7. *Deus animæ ſuæ umbram, ſpiritûs ſui auram, oris ſui operam, viliſſimo alicui commiſerit?* Animam loquitur humanam corpori inditam. Pulcherrimè Gregor. Naz. Auguſtino ſenſu conſentiens, quamvis modo loquendi diſpar, *apol.* § 33. Περὶ ψυχὴν ἡ αὐτὴ, τὴν ἐν θεῷ χ θείαν, χ τῆς ἀνωθεν ἐυφυΐας μετέχουσαν, χ ὡς ἐκείνῳ ἐπιτερπομένῳ, εἰ χ τῷ χείρονι ζωπυρεῖν. Modeſtiſſimè Epiphanius, in *ancorat.* § 55. Οὔτε μέρος θεοῦ λέγουσιν εἶναι τὴν ψυχὴν, ὅτι ἀλλότριον τῆ ἀμφυσήσαντος. (ita enim legendum autumo, quod ἀμφυσίματος vulgò legitur) πῶς ἦ τὸ λεπτὸν τοῦτο νοεῖται θεῷ μόνῳ ἔγνωσαι. Sed & Syneſius *epiſt.* 105. τὸν νῦν indigitat τὴν ἐν τῇ ψυχῇ μοῖραν τὴν θείαν.

Οὔτε βλαβῆναι ὑπὸ τινος συμφορᾶς δύναται | Argumentum à noſtro crebriùs repetitum, utì in collatione indicatum, noſtris etiam non inſolens, qui lædi neminem, niſi à ſeſe, poſſe contendunt. Habes à Joanne Chryſoſt. fusè pertractatum, Edit. Savill. *tom.* 7. *orat.* 2. cujus titulus; Ὅτι τὸν ἑαυτὸν μὴ ἀδικοῦντα οὐδεὶς δύναται βλάψαι. Inter exteros verò Maximus Tyrius *diſſertationem* eadem de re ingeniosâm admodum inſtituit, numero 2am. quâ & Socratis dictum illud celeberrimum laudat, à Platone in *apol.* poſitum, à Plutarcho *de tranquill.* ab Epicteto *enchiridio extremo*, & *diſſert. l.* 1. *c.* 29. & *l.* 3. *c.* 23. à Clemente *Strom. l.* 4. repoſitum, à Thraſea etiam apud Dionem in *Nerone* uſurpatum. Ἐμὲ χὴ Ἄνυτος χ Μέλητος ἀποκτεῖναι μὲν δύνανται, βλάψαι ἢ οὔ. *Me Anytus & Melitus occidere quidem poſſunt, ſed lædere non poſſunt.* In eundem hunc ſenſum & Dominus noſter de ſuis apud Lucam *Evang.* 21. quibus etiamſi prædiceret, fore ut morte ipſâ multarentur (χ θανατώσουσιν ἐξ ὑμῶν § 16.) ſubjicit tamen, nihil indè ad ipſos damni, ne vel minimum quidem, rediturum. χ θρὶξ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν οὐ μὴ ἀπόληται. *nec capillus è capite veſtri cujuſquam periturus eſt.* v. 18. ἃ χὸ θέμις, inquit Maximus, ἀγαθῷ ἀνδρὶ ὑπὸ πονηροῦ βλαβῆναι. quod Plato, οὐ χὸ θεμιτὸν ἀμείνονι ἀνδρὶ ὑπὸ χείρονος βλάπτεσθαι. *neque enim jus fasque patitur, ut vir bonus quiſpiam ab improbo quoquam lædatur.* Vide ad *l.* 9. § 4. Itaq; cum noſtro conſentiens planè Joan. Chryſoſt. *in Matth. orat.* 87. Εἰ ἦ ἀλγεῖν πάσχεις δεινὸν, πῶδιν ὀργίζῃ τῷ μηδὲν σε δεδρακότι κακόν; *Si mali nil pateris, cur ei ſuccenſes, qui te malo non affecit?* Julianus deniq; *de Cynicſm. orat.* 2. Κἂν τις ἕτερος ἔχῃ πρὸς αὐτὸν κατηφῶς, οἶμαι, πολλοὶ πρὸς θεοὺς ἐκείνῳ μὲν ἐκ ἔστιν ἐχθρός.

ὡσὶ

ἐξὶ γὸ βλακερὸς· αὐτὸς ϝ ἑαυτῷ, βαρύτιμον ἐπιθεὶς τίμημα τῷ τὸ κρείττονος ἀγνοίᾳ, ἴσμεν τῆς ἐκείνου σοφίας.

Ἀλλ' ἐχέτω μέ τις ἀδικεῖν | ἀλλ' ἐχέτω ἀδικάλλειν, ut & κακῶ ἀδικάλλειν, *infrà* § 11. metaphora ab amictu sumpta, qui corpori circumjicitur, quóq; corpus ipsum involvitur. qualis illa Psalmi *Psal.* 109. 18, 19. ἐνεδύσατο κατάραν ὡς ἱμάτιον. — ἐμπέσοι αὐτῷ ὡς ἱμάτιον, ὃ ἀδικάλλει. *turpi*, inquit, *aliquo nemo me involverit.* quia virtutem scil. nemo eripere cuiquam potest, in qua solâ τὸν κακὸν, & in cujus solius privatione τὸ αἰσχρὸν Stoici collocant. Λέγουσι ϝ μόνον τὸ καλὸν ἀγαθὸν εἶ)· εἶ) ϝ τοῦτο ἀρέσκει. Laërt. Zenon. & Senec. *de vit. beat. c.* 22. *Sapientibus noſtris unum bonum eſt virtus.* &, *de conſtant. c.* 5. *Unum malum illis eſt turpitudo.* Vide Cicer. *Parad.* 1. qui & idem *ad Attic l.* 10. *epiſt.* 4. *Nihil eſſe bonum, niſi quod honeſtum: nihil malum, niſi quod turpe ſit.* itaq; τὸ αἰσχρὸν ἀδικάλλειν, & τὸ κακῶ ἀδικάλλειν, Marco noſtro idem ſunt. Maximus Tyr. *orat.* 2. Ἀδικία ἔστιν ἀφαίρεσις ἀγαθῶν. τὸ ϝ ἀγαθὸν τί ἂν εἴη ἄλλο ἢ ἀρετή; ἡ ϝ ἀρετὴ ἀναφαίρετον. ὑπ' ἀδικηθήσεται τοίνυν ὁ τῶν ἀρετῶν ἔχων· ἢ οὐκ ἔστιν ἀδικία, ἀφαίρεσις ἀγαθῶν. ἀδίκου γὸ ἀγαθὸν ἀφαιρεῖσθαι, ὑπὸ ἀνάγκης, ὑπὸ ἁπλότητος, ὑπὸ ἀγνοίας. Eodémq; Chryſoſtomus, in argumento hoc, telo pugnat. Telephus Accianus apud Macrob. *Saturn. l.* 6. *c.* 1.

— nam ſi regnum à me fortuna atque opes
Eripere qui vult, at virtutem non quiit.

Λυπῆς γὸ σωφρόνως ὑ γίνεται. Epictetus apud noſtrum. *l.* § 36. *Prædo virtutis nullus eſt.* Itaque Maximus: Ἀνὴρ ἀγαθὸς ϗ δίκαιος πολεμιστὴς γίνεται ἀκέραιος, ἱερῶν καὶ ἀδίκων ὑπερμαχῶν ἀπανθ', οἰκείων τε ἅμα, καὶ ξένων ἀμύνων. ἀλλὰ ϗ ἀπημελόντων ἐκείνων, βοήσεται τὸ τῦ Ἀχιλλέως. *Iliad.* ι'. 604.

——— φονέα ϝ τιμήσει Διὸς υἱὸς.

ϗ ἀφαιρεμένων τὰ χρήματα, σφόδρα ὡς πολεμίους ϗ ἀσεβεῖς ἀφαιρούμενος. ϗ ἐπιθανεῖται, ὡς ὑπὸ πυρετῦ ϗ λίθε, ὑπὸ ἀγανακτῆς σφῶν τὸν ὑποπλεύσαντας. Senec. *de conſtant ſap. cap.* 5. *Injuria propoſitum hoc habet, aliquem malo afficere: malo autem ſapientia non reliquit locum. unum enim malum illi eſt turpitudo: quæ introire eò, ubi jam virtus honeſtumq; eſt, non poteſt. injuria ergo ad ſapientem non pervenit. nam ſi injuria alicujus mali patientia eſt; ſapiens autem nullius mali eſt patiens; nulla ad ſapientem injuria pertinet.* Vide ad *l.* 8. § 1.

Οὔτε ὀφείλεσθαι τῷ συγγενεῖ δικαίωμα, ὥστε ἀπαιτεῖσθαι αὐτῷ | Epictet. *Enchirid. c.* 42. Πᾶν σῶμα δύο ἔχει λαβάς, τὸν μὲν φορητὸν, τὸν ϝ ἀφόρητον. ὁ ἀδελφὸς ἠδικηκώς, ἐπιτήδευε αὐτὸ μὴ λαμβάνειν, ὅτι ἀδικεῖ. αὕτη γὸ λαβὴ ἔζιν αὐτῦ ὁ φορητὸν ἀλλὰ ἐκεῖθεν μᾶλλον, ὅτι ἀδελφὸς, ὅτι συνέθρεψε ϗ λήψῃ αὐτὸ, κατ' ὃ φορητὸν ἔζιν. Idem *differt. l.* 3. *c.* 10. Οὐκ ἔδει ὥστε μοι φθονεῖν χθὲς τὸν ἀδελφόν· ἐ. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐκεῖνῳ ὄψεται. ἐγὼ δ' ἐκ ἂν φθονήσω αὐτὸς, ὡς δεῖ χρήσομαι τοῖς θεοῖς ἐκείνου. τοῦτο γὸ ἐμόν ἔζι, ἐκείνου δ' ἀλλότριον· τοῦτο ὑδεὶς κωλύσει ποιῆσαι· ἐκεῖνο κωλύσει. Vide *l.* 5. § 22.

Γεγόναμεν θεὸς συνεργίας | Quod *l.* 4. § 3. τὸ λογικὸ ζῶον ἀλλήλων ἕνεκεν γεγόναμεν. & *l.* 8. § 56. Οἱ ἄνθρωποι γεγόνασιν ἀλλήλων ἕνεκεν. & *l.* 5. § 16. θεὸς κοινωνίαν γεγόναμεν. & *l.* 7. § 13. θεὸς μίαν τινα συνεργίαν. Vide *infra ad* § 2. Senec. de *ira l.* 1. *c.* 5. Homo in adjutorium mutuum generatus eſt. & epiſt. 95. *Natura nos cognates edidit, cùm ex eiſdem & in eadem gigneret. hæc nobis amorem indidit mutuum, & ſociabiles fecit: illa æquum juſtúmque compoſuit: ex illius conſtitutione miſerius eſt nocere quàm læsi: & illius imperio paratæ ad juvandum manus. iſte verſus & in pectore & in ore ſit:*

Homo ſum: humani nihil à me alienum puto. Ter. *Heaut.* 1. 1. *Habeamus in commune, quòd nati ſumus. Societas noſtra lapidum fornicationi ſimillima eſt; quæ caſura, niſi invicem obſtarent; hoc ipſo ſuſtinetur.*

Ὡς πόδας | Ideò, πᾶν τὸ ζῶον ὑϗ ἀνάγκης ἀρτίους ἔχει τοὺς πόδας. Ariſtot. *de animal. inceſſ. c.* 8. & *hiſt. anim. l.* 1. *c.* 5. & *problem. l.* 10. *q.* 18. & 23. Hierocles. Ἐν τῷ περὶ φιλαδελφίας apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 81. Οἱ ἀδελφοὶ τρόπον τινὰ τὰ αὐτῷ μέρη πεφύκασιν, ὥσπερ οἱ ὀφθαλμοὶ, ϗ τὰ σιαγόνες, ϗ αἱ χεῖρες, ϗ τὰ λοιπά. ὥσπερ ϝ οἱ ὀφθαλμοὶ, ϗ αἱ χεῖρες, εἴτε ἔκαζον ἰδίαν ψυχὴν ϗ τῶν λαζόντων, ἀρκέσει ἂν τὰ λοιπὰ πάντα μηχανᾶσθαι τὴν τοιαύτην κοινωνίαν, τῷ μηδὲν αὐτῶν τὸ ἴδιον ἔργον οἷά τε εἶ) παρέχειν καλῶς ἀπόντων τῶν ἑτέρων παρουσίας· ὥστε ϝ ϗ ἡμᾶς ἀνθρώπους γε ὄντας, ϗ τὴν ψυχὴν (forſan ψυχὴν μίαν. Vide *ad l.* 4. § 4. *annot.* 1. & § 29. *annot. ult.* & *l.* 9. § 8. & *l.* 12. § 30.) ὁμολογοῦντας ἔχειν, μὴν παύεται σπεύδοντας, ὑπὲρ τῶν ἀδύτων φερομένους πρὸς ἀδελφοὺς ϗ τὸ αὖ ϗ πλεῖόν τι φέρειν τὰ μέρη συλλαμβάνειν ἀλλήλοις ἀδελφοὶ πεφύκασιν· οἵ τε γὸ ὀφθαλμοὶ μὴν ὁρῶσιν ἀλλήλοις παίοντες παίοντα, ϗ χεὶρ ξυμπράζεται παίουσα χειρὶ παιούσῃ· ἡ ϝ ἀδελφῶν σύμπραξις ἀλλήλοις πολυχρονίου πάνυ ὄζι φερεπνοῦς γὸ τὸ κοινῇ διαφέροντα, ϗ διεγκόντες πάμπαν, μίαν ϑ' ὑπάρξουσιν ἀλλήλαις ὄψεσθαι, κἂν μυρίων ᾖ τὸ διάζημα. Ita enim locus ille inſignis, ſed fœdiſſimè vitiatus, ex parte ſaltem reſtitui poterit. Baſil. Caſ. *epiſt.* 68. Ἀκριβῶς εἰδότες ὅτι πλέον ἡμεῖς τῆς ἑνὸς ἑκάστου πρὸς ἀδελφῶν ἐπιμελείας δεόμεθα, ἢ ὅσον ἡ ἑτέρα πρὸς χειρῶν τῆς ἑτέρας. ἐπεὶ ϗ ἐξ αὐτῆς τῆς τοῦ σώματος ἡμῶν καταστάσεως, τὸ ἀναγκαῖον τῆς κοινωνίας ὁ κύριος ἡμᾶς ἐδίδαξεν· ὅταν θεὸς αὐτὰ ταῦτα ἀποδιδῷ τὰ μέλη ἡμῖν, ὅτι ἓ ἐσμεν

ἑαυτῷ πρὸς ἐπέργειαν αὔταρκες. ὅτι γὰρ ἂν πῶς ἀσφαλῶς βαδίσεις, μὴ σωυπορεύεζον|& τῷ ἑτέρῳ ὅτ' αὖ ὀφθαλμὸς ὑγιῶς ἴδοι, μὴ κοινωνὸν ἔχων τὸν ἕτερον, καὶ μετ' αὐτοῦ συμφώνως προσβάλλων τοῖς ὁρατοῖς. καὶ ἀκοὴ ἀκριβεστέρα, ἢ δι' ἀμφοιν τοῖν πόροιν τῷ φωνῷ δεχομένη· καὶ ἀπτικὴ κεφαλοστέρα τῇ κοινωνίᾳ φῦσι δεκτόλων. καὶ ἁπλῶς ἁδὲν ὅτι φῦσις, ὅτι φῦσι ἐν φυσικῇ κατορθωμένων ὁρῶ, ἄνευ τῆς φῦσι ὁμοούλων συμπνοίας ἐπιτελέμενον. Cæterùm de usu finéque Marcus, de necessitate Basilius loquitur.

Ὡς χεῖρες | De manibus Galen. *de usu part. l.* 1. Σύμμαχον ἕτερα πρὸς ἕτερα ἡ φύσις ἐποίησε· ταύτῃ δὲ καὶ πρὸς ἀλλήλας νενεύκασιν ἀλλήλων δὲ ἕνεκα γεγόνασι. Indè nata proverbialia illa Menandrianum apud Gnomologum;

Ἀνὴρ γὰρ ἄνδρα, καὶ πόλις σῴζει πόλιν
Χεὶρ χεῖρα νίπτει, δάκτυλός τε δάκτυλον.
Servat virum vir, civitatem civitas:
Digitum lavátque digitus, & manum manus.

Epicharmeum apud Æschinem in *Axioch.* & Stob. *tom.* 2. *tit.* 10.

Ἃ χὴρ τὰν χεῖρα νίπτει· δός τι, καὶ τὶ λάμβανε.
A manu manus lavatur: da quid, & quid accipe.

quanquam quod Stob. νίπτει, Æsch. νίζει habet. Erasm. & Grot. μίζει malunt. ut sit, *A manu manus fricatur.* sive ut vulgò efferri solet, *Manus manum fricat.* Denique Euripideum illud in *Heraclid.*

— μιᾶς γὰρ χειρὸς ἀδρανὴς μάχη.
Invalida pugna est, una quam gerit manus.

Virgilius an Septimius in *Moreto:*

Admovet indè manus operi, partitus utrique:
Læva ministerio, dextra est intenta labori.
Hæc rotat assiduis gyris, & concitat orbem.
Interdum fessæ succedit læva sorori,
Alternátque vices. —

Ὡς βλέφαρα | quæ ad oculi tegmen & tutelam amicè conspirant.

Ὡς οἱ τρόχοι φῦ ὀδόντων | qui veluti in mola *catillus* & *meta*, mutuas sibi invicem operas jugiter præstant.

Τὸ ὑπ' ἀπορρήτου ἀλλήλοις παρὰ φύσιν | Senec. *de ira l.* 2. *c.* 31. *Illud ante omnia cogita, fædam esse & execrabilem vim nocendi, & alienissimam homini, cujus beneficio etiam sæva mansuescunt.* Apud Xenophontem *commentariorum l.* 2. Socrates fratres duos dissidentes his verbis alloquitur. Νῶν μὲν ὅτου διάκεισθε, ὥσπερ οἱ τὼ χεῖρε, ἃς ὁ θεὸς ὅτι τὸ συλλαμβάνειν ἀλλήλοιν ἐποίησεν, ἀφεμένω τούτου, τεθνατόν τοι πρὸς τὸ διακωλύειν ἀλλήλω ἢ οἱ τὼ πόδε θεῖα μοίρᾳ πεποιημένω πρὸς τὸ σωζεῖν ἀλλήλοιν, ἀμελήσαντε τούτου, ἐμποδίζοιεν ἀλλήλω. οὐκ ἂν πολλὴ ἀμαθία εἴη καὶ κακοδαιμονία τοῖς ὑπ' ὠφελείᾳ πεποιημένοις ὅτι βλάζειν χρῆσθαι; καὶ μὲν ἀδελφὼ γε, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ὁ θεὸς ἐποίησεν ὅτι μάζονι ὠφελείᾳ ἀλλήλοιν, ἢ χεῖρε καὶ πόδε, ἢ ὀφθαλμώ, ἢ τἄλλα ὅσα ἀδελφὰ ἔφυσεν ἀνθρώποις.

§. 2. Σαφηνία δέ, καὶ πλεονάσμου καὶ τοῦ ἡγεμονικοῦ | Eandem distributionem habes ampliùs repetitam. *l.* 3. § 16. & *l.* 6. § 32. & *l.* 12. § 3. Idem ferè aliis verbis Apost. *ad Thessal. ep.* 1. *c.* 5. *v.* 23. Τὸ πνεῦμα, καὶ ἡ ψυχὴ, καὶ τὸ σῶμα. quo loco τὸ σῶμα est quod Marco hic σαφήνια. ἡ ψυχὴ, quod πλεονάσμα· τὸ πνεῦμα, quod τὸ ἡγεμονικόν.

Ἄρας τὰ βιβλία | Vide *infrà ad* § 3. sed & Epictet. *dissert. l.* 4. *c.* 4.

Μηκέτι οὕτω | Ita *l.* 4. § 3. πρὸς πολλοὺς μὰ οὕτω, μηδὲ κλαυτέον. quod eleganter admodum sic expressit Pers. *Sat.* 5. *v.* 154.

En quid agis? duplici in diversum scinderis hamo.
Hunccine an hunc sequeris? subeas alterne oportet
Ancipiti obsequio dominos; alternus oberres.

Οὐ δίδοται | *Non datum est.* Xyl. at Lugd. *Non licet.* nam quod *Ne fiude*, reddidit Annotator Lugd. &, μηκέτι σπεύδε, mavult legi; à Marci mente alienum est. M. Cas. *Non est futurum. non dabitur.* quod exponi vult ex illis *l.* 3. § 14. Μηκέτι πλανῶ. ἃ γὰρ τὰ ὑπομνηματά σε μέλλειν ἀναγινώσκειν, &c. *Noli te fallere. neque enim futurum est ut Commentariorum tuorum & excerptorum, vel alienorum de antiquitus gestis rebus scriptorum, evolvendi & perlegendi copia tibi suppetat.* & est reverà probabilis satis expositio. Videatur tamen an non forsan ἐρωτηματικῶς legi debeat, ἃ δίδοται; *annon datur? annon est in potestate tua positum*, ut hoc facias? h. e. ut distractione & perturbatione omni immunem te reddas. Ita *l.* 4. § 1. τὸ δυνάτον καὶ δίδωσιν. & *l.* 9. § 29. δέησον, ἐὰν δίδωται. Epictet. *dissert. l.* 3. *c.* 26. δίδοταί σοι τοῦτο; & ἐφ' ὅσον ἂν οἷόν τε ᾖ, καὶ ἐφ' ὅσον ἂν δίδηται. & Rufus Thraseæ apud eundem *lib.* 1. *c.* 1. ἃ θέλεις μελετᾶν, ἀρκεῖσα τῷ δεδομένῳ; hinc δόσις φύσεως. *lib.* 4. § 19. quâ nimirum

——*natura beatis*
Omnibus esse dedit, si quis cognoverit uti.

Claud. *in Ruffin. l.* 1. Occurrit nimirum objectioni vulgari illi, de qua Seneca, *epist.* 104. eodémq; planè, quo Seneca, modo occurrit. *Totiens*, inquit hic, *mihi occurrunt isti, qui non putant fieri posse, quicquid facere non possunt, & aiunt nos loqui majora, quàm quæ natura humana sustineat. At quantò ego de illis meliùs existimo? ipsi quoque hæc possunt facere; sed nolunt. Denique quem unquam ista destituêre tentantem? cui non faciliora apparuere in actu? non quia difficilia sunt, non audemus; sed quia non audemus, difficilia sunt.* Quem vide ampliùs *ad l.* 6. § 19. Eodem planè sensu Hebræi Doctores in *Patrum dictis c.* 3. § 15. חרשות נתונה *Potestas data est.* τοῦ αὐτεξουσίου scil.

Λύδεις | Ita *l.* 3. § 3. γῆ καὶ λύδεις. & *lib.* 8. § 37.

§ 37. χάλκων πᾶν τοῦτο, ἢ λύθρον ἐν δυλάκῳ. Eustath. *ad* Il. ζ. λύθρον, ὁ τῷ αἵματι μιασμὸς ἀναμιμνῴσκων τῇ κόνει. *cruor pulveri commistus.* dictum à λύω, unde & λύμα, τὸ κάθαρμα· per theta scribi; ut à λύτρον distinguatur. Eadem ferè & *ad* Il. λ. & *ad* Odyss. χ. Utrumque autem, & λύθρος & λύθρον dici monet idem *ad* Il. Δ. pleniùs paulò Heracleo in *Schol. ad* Il. υ. Τὸ μὴ κονιορτῷ ἢ ἱδρῶτι ἀνθρώπειον αἷμα, λύθρος καλεῖται· *sanguis pulveri & sudori commistus.* itaque de athletis usurpat Clem. Alex. *Strom. l.* 2. Verùm istîc potiùs est Marco idem quod ἰχὼς αἱματώδης, Oppiano ϰυνηγ. *l.* 2. *v.* 279. *sanies cruenta.* σῆψις γὰρ αἵματος, ἰχώρ. Clem. Alex. *protrept.* quanquam *cruorem* vult tantum & *sanguinem* ipsum: sed quem ad rei vilitatem exprimendam sic nuncupat.

Κεγχρίφασλον | *reticulum* malim cum Xylandro, quàm cum H. Stephano *peplum.* tum quia προσίφασλον τῇ ϰαμυφέλῃ idem statuit Eustath. *ad Iliad.* χ. tum quia sequitur mox, ἐκ δίφρου, φλοιοῦ, ἀσπιδείων πλεγμάτων. προκύφασλον autem dictum vult Schol. *ad Aristoph. Vesp.* ὅτι διὰ κενῆς ὑφαίνεται. Ex quo Suidas corrigendus, apud quem perperam legitur, ὅτι διὰ κενῆ ὑφαίνεται. Verùm illis omnibus constanter, contrà quàm nostro, ϰροκύφαντος formâ masculâ dicitur. *Reticuli* verò nomine, nec *omentum*, licet id Polluci ἔνδυτον πλέγμα dicatur; nec *cutem* ipsam, cum Merico nostro, designari istîc existimo; sed *contextum* illum, ex rugrum, (cute tamen non exclusâ prorsus; siquidem τὸ λέπια ἐν φλοιοῖς ἢ νάρθ, ἢ ἀσπίσι, *cutis* etiam ex istis consistit, Aristot. nom. *de spir. c.* 5.) qui per corpus totum permeat, *venarum, nervorum, arteriorum* interçursantium, sibique invicem implexorum, quo corporis moles quasi continetur & constringitur: ὃ δὴ ἢ συνοχὴ ἐσμὲν τοῦ τε ϰόσμου πλέγμα inquit Plato in *Timæo.* ad quæ verba forsan & Marcus respexerit, ubi πλεγμάτων idem nuncupat. de eo loco videri poterit Galenus in explicatione eorum quæ *in Platonis Timæo* medicè sunt dicta.

Ἄνεμος | *Anima* ergò *ventus* sive *spiritus* & *flatus* Stoicis: quod confirmat Laert. *l.* 7. & Plut. *de Philos. placit. l.* 4. *c.* 3. Ità Marcus denuò, *l.* 6. § 14. ὅτον ἡ ἀφ' αἵματος ἀναθυμίασις, ἢ ἡ ἐν τῷ ἀέρι ἀνάπνοις. Quin & Tertull. *de anim. c.* 5. *Et Stoicos allego, qui spiritum dicunt animam: penè nobiscum. penè,* inquit: non prorsus. nec hoc tamen, quasi nostri non & *spiritum* dicant, ex Salomone *Eccles. c.* 12. *v.* 7. & alius: sed quia aliâ ratione sive *spiritum* sive *flatum animam* nos dicimus; non tanquam aëreum quiddam sit, ut Marcus istîc, qualis spiritus ille quem spirando trahimus; sed *spiritum*, quia propriam quandam habet *naturam corporis expertem, & mundanæ molis elementis omnibus excellentiorem substantiam*, ut Augustin. epist. 28. *flatum*, quia *Deo est insufflante* creata. ut ex Mose *l.* 1. *c.* 2. *v.* 7. idem *de Civit. Dei l.* 13. *c.* 24. quo etiam loco, nè Stoicis calculum dare suum videretur, qui de substantia divina mentem saltem derivatam tradiderunt, subjungit: *sicut autem nos possumus non de nostra natura, qua homines sumus, sed de isto aere circumfuso quem spiramdo & respirando ducimus ac reddimus, flatum facere, cùm sufflamus: ità omnipotens Deus non de sua natura, neque de subjacente creatura, sed etiam de nihilo potuit facere flatum, quem corpori hominis inserendo inspirâsse vel insufflâsse commodissimè dicitur, incorporeus incorporeum, sed immutabilis mutabilem, quia non creatus creatum.* Lactantius certè contrà planè quàm Marcus hîc, *de opific. Dei c.* 17. *Animam qui ventum putant, hoc falluntur, quòd ex aere spiritum ducentes vivere videamur. Varro itaque definit: Anima est aer conceptus ore, defervefactus in Pulmone, tepefactus in corde, diffusus in corpus. hæc apertissimè falsa sunt. Anima non est aer ore conceptus: quia multò prius gignitur anima, quàm concipi aer ore possit.* Et hoc contrà quàm Stoici, qui à partu animam in corpus insinuari statuebant; quod & Lactant. *ibid.* monet; & Plut. *de Stoic. contradict. c.* 38. Vide *l.* 12. § 24. Attamen in *Carminibus* Orpheo attributis dicitur, πρῶ ψυχὼ ὃν τῷ ὅλῳ ὑσίῃσι, ἀναπνεόντων φορεμβόλιν ἠδ' ἠδὲ ἀνέμων. Aristot. *de anim. l.* 1. *c.* 5. Latinis etiam *Animus* & *Anima* πρὸ τοῦ ἄνεμος. Serv. *ad Æn. l.* 1. & Pseudo-Cypr. *de dupl. Martyr.* Quin & *animas ventis tribui* multis docent, Joan. Zinzerling. in *promulsi. critic.* & Meurs. *Critic. Arnob. l.* 3. *c.* 3. ad illa Arnobii; *Nunquid suas animas expiraverunt venti? Animam* enim dictam, *quod corpus animet*, ut Pseudo-Augustin. in *defin. orthod. c.* 20. & *de spir. & anim. c.* 9. præposterum est planè; cùm contrà hoc ab illo duci dicique manifestum sit. Vide ampliùs ad *l.* 5. § 4.

Πάσης ὥρας | *in horas* Xyl. & § 5. *Singulis horis.* idem. *Singulis horarum momentis.* Cas. *omni tempore, jugiter.* ut *l.* 8. § 53. Hinc tractum illud in tibicines, sive subulones dicterium, cujus *l.* 8. meminit Athenæus:

Ἀνδρὶ μὲν αὐλητῆι θεοὶ νόον οὐκ ἐνέφυσαν
Ἀλλ' ἅμα τῇ φύσιν χὠ νόος ἐκπέταται.
Est tibicinibus mens cælitus indita nulla:
Nam simul ac inflant, avolat illa simul.

Ἐξεμέμφων | Ità Maro *Æn. l.* 9. *v.* 354.

Purpuream vomit ille animam.——

idem enim ipsum in morte semel fieri, quod in respiratione fit jugiter, vult Marcus noster, *l.* 5. § 4. sicut autem *animam evomere*, ità *spiritum expuere* dixere. Seneca *de ira l.* 3. *c.* 43. *Jam ipsum spiritum expuimus interim, dum trahimus.* quæ tamen verba aliter distinguit Lipsius. Idem (si idem, nam Marco potiùs tribuunt haud pauci) in *Thyeste v.* 244.

Ferro peremptus spiritum inimicum exput.

& *Troad. v.* 1168.

Ubi hanc anilia expulsum leti moram.

Unde & in *Herc. Oetæo. v.* 1467. Jo. Zinzerling. *promulſ. c.* 14. vocabulum idem reſtituendum contendit, pro eo quod *expulit* vulgò legitur,

Ictus ſagittis qui tuis vitam expuit.

Varro, ἐλεύθερος· *Andromeda vincta, & propoſita ceto, non debuit patri ſuo, homini ſtupidiſſimo, in os expuere vitam?* Val. item Flaccus *Argonaut. l.* 3. *v.* 97.

——*purpureum ſingultibus expuit aurum.*

quod Statius *Thebaid. l.* 5. *v.* 262. *animam ſingultare* dixit;

Semineces pueri trepidas in limine vitæ
Singultant animas. ——

Epiphanius verò in *Ancorat.* § 76. etiam *mentem expuere* dixit verbis illis: Ὁι λόγιοι, ὑμᾶς δὲ χρὴ τῶν ἔργων, (*Corinth. ep.* 1. *c.* 2. *v.* 16.) τὸν αἰῶνα ἤδη ἔχειν, καὶ μὴ ἐξεπίτηδες. Cæterùm *purpureum animam vomere* dixit Maro pro eo quod Homerus, αἷμ' ἐμέειν, *ſanguinem vomere* dixerat *Iliad. δ. v.* 11. itaque Servius notat *ſecundùm eos dictum, qui volunt ſanguinem eſſe animam: cùm alibi aliorum opinionem ſequatur, qui dicunt ſpiritum eſſe animam: ut eſt,*

——*in ventos vita receſſit.*

Καὶ πάλιν βορέμβιον | quod ψυχορροεῖν uno vocabulo dici poſſit. quanquam id alio ſenſu uſurpari monet Suidas, αὐτὸ τὸ τὸν ψυχὸν ἐκπίνειν. pro *animam*, id eſt, *ſanguinem, exorbere.* quomodo Ariſtoph. in *nebul.* de cimicibus, quos Corinthios, cùm κόρεις vellet, per jocum nuncupat;

Δείλαιοι δ' ἐξέρπουσιν οἱ Κορίνθιοι,
Καὶ τὸν ψυχὸν ἐκπίνουσιν.

Hinc autem delirium Stoicum de animæ natura refutantem Plutarchum *de commun. notit. c.* 41. vide ad *l.* 3. § 16. Quod autem dicit καὶ πάλιν βορέμβιον, id in *ænigm.* 72. de utre ſic extulit ſympoſius;

Non ego continuò morior, dum ſpiritus exit:
Nam redit aſſiduè; quamvis & ſæpe recedat.

Ὃ δ' ἀπορούσιν | forſan ὀπτεύσιν, *animadverte, conſidera.* niſi ſi ἀπορεῖδαι hoc ſignificatu reperiatur alicubi. nam contrarium prorsùs paſſim obtinet.

Πέμπε δέ | Senec. *ep.* 76. *Perge Lucili, & propera, nè tibi accidat, quod mihi, ut ſenex diſcas: imò ideò magis propera, quoniam id nunc aggreſſus es, quod perdiſcere vix ſenex poſſis.* Et, *epiſt.* 19. *Si potes, ſubduc te iſtis occupationibus: ſin minùs, eripe. Satis multum temporis ſparſimus; incipiamus in ſenectute vaſa colligere. in freto viximus; moriamur in portu.* Et, *ep.* 68. *Utinam quidem hoc propoſitum ſequi olim fuiſſet animus tibi: utinam de vita non in conſpectu mortis ageremus. Sed nunc quoque non moremur: quod facere ſolent, qui ſeriùs exeunt & volunt temporis celeritate reparare, calcar addamus: Et quando, inquis, tibi proderit illud, quod in exitu diſcis, aut in quam rem in hanc, ut exeam melior.* Præclarè Epicurus ipſe, *epiſt. ad Menæc.* Μή τι νέος τις ὢν μελλέτω φιλοσοφεῖν· μήτε γήρων ὑπάρχων, κοπιάτω φιλοσοφῶν· ὅτε γὰρ ἄωρος ὑγιὴς ὅστις, ὅτε πάρεστις, πρὸς τὸ κατ' ψυχὴν ὑγιαίνον. Ὁ δ' λέγων, ἢ μήπω τὸ φιλοσοφεῖν ὑπάρχειν ἄωρον, ἢ παρῳχηκέναι τινὰ ὥρον, ὁμοίως ἐστὶ τῷ λέγοντι, πρὸς εὐδαιμονίαν ἢ μὴ παρεῖναι τινὰ ὥρον, ἢ μηκέτ' εἶ) [τινὰ ὥρον Clem.] ὥστε φιλοσοφητέον ἡνίκα [τεττέρων Cl.] ἡ γέγονεν· τὸν μὲν ὅπως γυμνάσιον τοῖς ἀγαθοῖς δεῖ τινὰ χρόνον [χρόνον f.] μὴ γηρᾶν· τὸν δ', ὅπως νέος ἅμα καὶ πεπαιδευμένος ἦ, διὰ τινὰ ἀφέλειαν μὴ μελλόντων. Refert Laertius vit. *lib.* 10. & Clemens, *ſtrom. l.* 4. vide ad § 4.

Μηδὲ τῷ ἰσχίῳ δουλεύειν | *mentem*, inquit, *nè patiaris ſervire*: vel *corpori* nimirum, vel *cupiditatibus.* Ἡ γὰρ τοιαύτη ἐξουσία φορτικὸν καὶ μὴ ἐμπεριστατικὸν, μᾶλλον αἰδημονῆς, μᾶλλον ὀρμητικῆς κινήσεως. Noſter *l.* 7. § 55. hoc eſt autem δουλεύειν· ᾧ γάρ τις ἥττηται, τούτῳ καὶ δεδούλωται· Petr. *ep.* 2. *c.* 2. *v.* 19. Itaque noſter *infra* § 16. Τὸ ἐλεύθερον ἑαυτὸν ἢ τῇ ἀνθρώπου ψυχῇ, ὅταν ἀκέραιος ἐξέλθῃς ἢ πάνυ. τοῦτο γὰρ ἀπαιωρῶ δεῖ καὶ ἀναστατικὸν μόνον τῷ ἐν σοὶ θειοτέρῳ μέρει τῇ ἀπιστίᾳ καὶ ὀπτῇ μοίρᾳ τῇ τοῦ σώματος, καὶ τῆς τούτου παχείας ἡδονῆς. Idem *l.* 11. § 18. *Extremæ* autem *eſt ſervitus, cum animæ vitiis dedita rationis propriæ poſſeſſione ceciderint.* Boeth. Conſul. Et, ἀνθρωποδουλήσαι, ὅτι τῆς ἡδονῆς δουλεύσεις· Iſidor. *Pel. l.* 2. *ep.* 147. Itaque Joan. Chryſoſt. *tom.* 8. *orat.* 13. Εἰ τις κυρίου τοῦ ἀνθρώπου, δουλεύει δὲ πάθεσι, ἐγὼ γ' ἂν πάντων ἀνθρώπων δουλικώτερον εἴποιμι. Et Clemens Alex. *Strom. l.* 2. Τὸ ἀκολουθεῖν καὶ ἀθροίζεσθαι τοῖς πάθεσιν, ἐμοὶ δοκεῖ δουλεία. Καλῶς γὰρ ἔφη κρείσσοις δουλεύειν Socrates apud Xenoph. *memorial. l.* 4. Hoc voluit Seneca ubi dixit, *ſibi ſervire, graviſſima ſervitus eſt. Præm. l.* 3. *quæſt. nat.* Qui & idem, *epiſt.* 65. *Quem in hoc mundo locum Deus obtinet, hunc in homine animus: quod eſt illi materia, id nobis corpus eſt. Serviant ergò deteriora melioribus.* Plato *Phædon.* Ἐφοδιάζειν δὲ τοῦ ἐντεῦθεν δεῖν ψυχὴν καὶ σῶμα, τοῦ δουλεύειν καὶ ἀρχαῖς ἡ φύσις ἐφοδιάζει, τῷ δ' ἄρχειν καὶ δικάζειν. ἢ ὃ δικαῖ σοι, τὸ μὲν θεῖον δίον ἄρχειν τε καὶ ἡγεμονεύειν πεφυκέναι, τὸ δ' θνητὸν ἄρχεσθαι καὶ δουλεύειν; —— καὶ δὴ τοῦ μὲν θείου καὶ ἀθανάτου καὶ νοητοῦ καὶ μονοειδοῦς καὶ ἀδιαλύτου, καὶ ἀεὶ ὡσαύτως καὶ κατὰ ταυτὰ ἔχοντος ἑαυτῷ, ὁμοιότατον εἶ) ψυχὴν τὸ δ' ἀνθρώπου καὶ θνητοῦ καὶ ἀνοήτου καὶ πολυειδοῦς καὶ διαλυτοῦ, καὶ μηδέποτε κατὰ τὰ αὐτὰ ἔχοντος ἑαυτῷ ὁμοιότατον αὖ εἶ) σῶμα. Viſe noſtrum ulterius *l.* 3. § 3. & *ad l.* 8. § 3.

Καθ' ὁμιλοῦ ἀνατινάσσειν | *L.* 6. § 16. κατ' ὁμιλοῦ ſimpliciter. & *lib.* 3. *c.* 16. ὁμιλικῶς. ὁμιλοῦ ἀνατινάσσειν, *vim non communem*, vertit Is. Caſaub. *ad*

& Pers. Sat. 5. eamque intelligit, quæ, ut Persius, *nervos agitat*. Xyland. *alienis motibus raptari*. atque est illud revera, τὸ ἀνεξορμήτως de quo mox dicendum. Verum ὁρμὴ ἀνάγκης videtur potius *motus*, sive *impetus*, aut *impulsus* ejusmodi dicatur quod *à naturæ communis gubernatione humanæ conditionis ac commoditate alieni sint*. quod & Mer. Casaubonus advertisse videtur, qui *affectus motusque neutiquam sacrabiles* vertit. Inculcat enim Marcus passim, esse hominem ζῶον κοινωνικὸν. *l.* 3. § 4. & *l.* 5. § 16. 30. & *l.* 9. § 9. actiones itidem motusque exigit, qui sint τοῦ κοινῇ πολιτικοῦ κατορθώματα. *l.* 9. § 23. & *l.* 11. § 37. damnat ubique τὸ ἀκοινώνητον. *l.* 3. § 5. *l.* 7. § 72. *l.* 9. § 9. 23. & *l.* 11. § 8. denique *l.* 7. § 55. Πρόσεχε, inquit, ἵνα μὴ τὸ ἴδιόν σου τῆς κοινῆς καὶ θεϊκῆς οἰκονομίας ἀποσπάσῃς. τὸ κοινωνικὸν. Vide *supra ad* § 1.

Νεῦρα σαρκίδια] *Nervis alienis mobile lignum*, impelli, & in diversa motu alieno moveri. Vocabulum à nostro sæpe usurpatum, ut locis collatis patere poterit, tractum à *sigillariis*, sive *automatis*, quæ cùm per se κίνησιν existerent, vertiginis cujusdam nervisque movebantur. horum meminit Seneca *l.* 7. § 3. dum res ludicras contemptuque dignissimas recenset; ad quem locum de eis uberius & opportunius dicetur. De usu vocabuli ad rem Stoicam tralati videatur Casaub. *ad Persii* illud *Sat.* 5. v. 126.

Te nihil impellit, nec quicquam extrinsecus intrat,
Quod nervos agitet? ——

quod ex Horatio expressum monet, qui *Serm. lib. 2. Sat.* 7.

Tu mihi qui imperitas, aliis servis miser, atque
Duceris ut nervis alienis mobile lignum.

vel ex Platone potiùs ab utroque desumptum; cujus hæc verba, *legum l.* 1. Τὰ παθήματα ἐν ὑμῖν οἷς νεῦρα ἢ μηνιγγοί τινες ἐνῶσαι, σπασταί τε ἡμᾶς, καὶ ἀλλήλαις ἀντιλύουσιν, ἐναντίαι οὖσαι, ἐπ' ἐναντίας πράξεις. Hinc & Tertulliano *adv. Valentin. c.* 18. *ductus sigillarius*. *A qua*, inquit, *occultò nihil sentiens ejus, & velut sigillario extrinsecus ductu, in omnem operationem movebatur*. Et *motus sigillarius* eidem, *de anima c.* 6. *velut sigillario motu, superficiem intus agitante*. Gellius, in Favorini *adversus Gemelliacos* dissertatione, *l.* 14. *c.* 1. comprehensâ; *Ut planè homines, non, quod dicitur, λογικὰ ζῶα, sed ludicra & ridenda quædam νευρόσπαστα esse videantur, si nihil suâ sponte, nihil arbitratu suo faciunt; sed ducentibus stellis & aurigantibus*. Vide *ad l.* 10. § 37. Quod autem hoc loco dixit Marcus, κατὰ ὁρμὴν ἀκοινώνητον νευρόσπαστόν, ipsè optimè explicat *l.* 3. § 5. ubi vetat, ἐνορᾶν μήτε ἀκοινώνητον, μήτε ἀνθελκόμενον. hoc est enim τὸ νευρόσπαστον, quod ἀνθέλκεσθαι ὑπὸ νεύρων πάντων, ut Plato. Dio Prus. *orat.* 30. μέγα πάθημα ἔχειν ἐν ἑαυτῷ, καὶ δι' ἡδονὰς καὶ λύπας, ὑπὸ τούτων ἀεὶ κατατείνεσθαι καὶ σπᾶσθαι.

Μικρὸν τὸ ἐπιῤῥέον, ἢ παῦε συλλογιζόμενος] hoc est, quod Rufus supra apud Epictetum, ἀρκοῦ τοῖς πάθεσιν, & *l.* 3. § 4. ἀσπάζεσθαι τὸ συμβαῖνον καὶ ἀναγκαῖον. quod autem hic μὴ συλλογίζου, idem *infra*. § 5. μὴ λογίζεσθαι, dixit.

Ἢ μέλλον ὑποδεδραμηκός] *vel impendens subterfuge*. Xyl. quem & Mer. sequitur. at ὑποδεδραμηκός, est *subire*; quod est *subterfugiendi* verbo prorsùs adversum. forsan ergo ὑποδεδιὸς legerant; quod est *clam elabi*. verùm non est istud in cujusquam potestate situm, ut effugiat τὸ ἐπιῤῥέον. sed nec τὸ μέλλον ὑποδεδρᾶσθαι commodè satis diceretur. malim ergò, ὑποδείσαντος, *nec futura pavere?* ὑποδείσας enim ἀναφοβος. Suid.

§ 3. Τὰ ἀπὸ θεῶν σφόδρα μετὰ προνοίας ἄδεον καὶ ἐπιτυπόσαι ῥᾴδιον] Infra *l.* 6. § 44. qualem tamen fingebant sibi Epicurei.

Τὰ τῆς τύχης ἐκ ἄνευ φύσεως καὶ συμπλοκῆς] *non sine naturæ aut consilio*, etiam *fortuita* quæque. itaque Aristot. physic. *l.* 2. *c.* 6. Ἔστι τὸ αὐτόματον καὶ ἡ τύχη αἴτια. ὧν ἂν ἡ νοῦς γένηται αἴτιος, ἢ φύσις, ὅταν κατὰ συμβεβηκὸς αἴτιον τὸ γένηται τούτων αὐτῶν. & *c.* 5. Ὅσα τε ἀπὸ διανοίας, καὶ ὅσα ἀπὸ φύσεως ἂν γένοιτο, ὅταν κατὰ συμβεβηκὸς γένηται, ἀπὸ τύχης φαμὲν εἶναι. ita τὸ ἐπικοινώνητον, sive subjectum casui fortunæ cujusvis est, vel à natura, vel à consilio profectus actus alicujus. Cæsum verò rerum omnium primam summamque respectemus; illius providentiæ dispensationi & gubernationi, etiam quæ maximè fortuita videantur, illud de Deo ipso, quid nihil incertius, rex sapientissimus pronunciat, *Prov. c.* 16. *v.* 33. Deum ergò ac dispositionem divinam si spectemus, quod Seneca *de provid. c.* 5. *venient cuncta; non incidunt*. quod & idem Marcus mox.

Συγκλώσεως καὶ ἐπιπλοκῆς] Vide ad *l.* 3. § 11. συγκλωσίαν, & § 16. συγκλωδούμενα.

Πάντα ἐκεῖθεν ῥεῖ] Ità de prima principéque mente, *l. c.* § 36. πάντα ἐκεῖθεν ἔρχεται. de providentia divina *l.* 8. § 27. ἐφ' ἧς συμβαίνει πᾶσι πάντα. Vide & 7. 9. § 35. de fato Liban. *orat.* 31. μεῖζόν τε καὶ ἐλάττω; πάντα ἐκεῖθεν. Apostolus pariter de Deo, *ad Rom. c.* 11. *v.* 36. Ἐξ αὐτοῦ, καὶ δι' αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα. Et *ad Cor. ep.* 2. *c.* 5. *v.* 18. Τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ θεοῦ. Laudat itaque cum primis Chrysippus Homericum illud, *Il. ó. v.* 109. de Jove enunciatum;

Τῷ ἔχεθ' ὅπλιχον ὕμμι κακὸν πῆμ' ἠμὲν ὀϊζύν,
Ἠ ἀγαθόν. ——

Pendet ab hoc, quodcunque malúmve bonúmve quibúsq;
Immissum fuerit. ——

Plut. *de Stoic. contrad. c.* 47. quanquam ἢ ἀγαθὸν illud apud Homerum non habetur, sed videtur esse Chrysippi; cui non infrequens illud, Homericis à se laudatis de suo aliquid liberaliùs adjicere.

Περίπει ὃ καὶ ἀναγκαῖον. | *Necessarium*, & quoad nos: quia *hanc rerum conditionem mutare non possumus*, ut Seneca *epist.* 107. & quoad Naturam ipsam quoque, si Stoicis credimus, *quæ aliter non potest*, ut noster hic *l.* 4. § 9. tum quia *artifex materiam mutare non potuit*, ut Seneca *de provident. c.* 5. tum quia *nec alter universi commodo consuli*, ut Chrysippus *de natur. l.* 2. apud Plut. *de Stoic. contradict. c.* 31. & *de communis notit. c.* 13. Vide *infra* ad § 11.

Τὸ πρὸς ὅλῳ κόσμῳ συμφέρον | Quæ sibi invicem adversa sunt, ad totius tamen bonum & incolumitatem conspirant & conducunt. Τῶν ἐναντίων ἡ φύσις γλίχεται, καὶ ἐκ τούτων ἀποτελεῖν τὸ σύμφωνον. Aristot. nomine autor *de mundo c.* 5. quem latiùs hoc *ibidem* prosequentem vide lis. Sen. *epist.* 107. *Contrariis rerum æternitas constat.* Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 12. Διέταξεν ὁ θεὸς θέσεις ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ φορὰν καὶ ἀφορίαν, καὶ ἀρετὴν καὶ κακίαν, καὶ πάσας τὰς τοιαύτας ἐναντιότητας ὡς συμφωνίας τοῦ ὅλου. De malis, & malitiâ etiam ipsâ, Chrysipp. *de justit. l.* 1. Καλῶς ὁ κόσμος ἔχει, ὅτε δυνατὸν ὄντα, ἐν ἐναντιώσεσι καὶ ἀρετῇ & *de div. l.* 2. Ὅτι τὰ κακὰ ἀποτέμνεται ὑπὸ τοῦ θείου λόγου ὑπὲρ τοῦ μὴ κωλύειν, ἢ κατ' ἄλλο ἐγκύπτοντας εὑρίσκειν τὰ ὅλα ὀρθῶς. Et *de natur. l.* 2. Γίνεται καὶ παρὰ τὸν τοῦ κόσμου λόγον καὶ ὑπὲρ αὐτὸν ἔνια ἐκ τῆς ἀρχῆσι γινόμενα τοῖς τὰ ὅλα. Refere Plut. de Stoic. contradict. *c.* 31, 32. qui subjungit tamen Δεινὸν εἶπε, τὸ καὶ γίνεσθαι τινὰ κακὰ καὶ κολάζεσθαι παρὰ τὸν τοῦ Διὸς λόγον. Non abhorrent tamen etiam nostri. Augustinus apud Prosp. *sent.* 140. ex *Civit. Dei l.* 11. *c.* 18. unde & Prosper corrigendus. *Nullum Deus vel angelorum vel hominum crearet, quem malum futurum esse præsciisset, nisi pariter nosset, quibus eos bonorum usibus commendaret, atque ita ordinem sæculorum tanquam pulcerrimum carmen de quibusdam quasi antithetis honestaret.* Videri possunt, quæ de eodem argumento habet idem *ibid. c.* 22. Idem *de Genes. ad lit. l.* 11. *c.* 9. & Petro Longobard. *sent. l.* 2. *dist.* 21. § 11 laudatus. *Cur eos creavit, quos tales futuros esse præsciebat? quia sicut prævidit, quid mali essent facturi, sic etiam prævidit, de malis factis eorum, quid boni esset ipse facturus.* Et in *Enchir. c.* 96. *Quamvis ea quæ mala sunt, in quantum mala sunt, non sint bona: tamen ut non solum bona, sed etiam sint & mala, bonum est. Nam nisi esset hoc bonum, ut essent & mala, nullo modo esse sineretur ab omnipotente bono: cui proculdubio quàm facilè est quod vult facere, tam facile est quod non vult esse non sinere.* Videatur Magister *Sent. l.* 1. *dist.* 46. § 4.—10. Aug. idem denique *adv. Jul. l.* 5. *c.* 3. *Non enim quicquam malorum Deus temerè ac fortuitò creat, aut quid de illis boni operetur ignorat, cùm & hoc ipsum bonum operetur, quòd in eis humanam creat naturam, & ex eis ordinem sæculi præsentis exornat.* Vide *ad l.* 5. § 8.

Οὐ μέρος εἶ | Ità passim noster. Vide *infra ad* § 9. & *ad l.* 7. § 13.

Παυσὶ ὃ φύσεως μέρει ἀγαθὸν | Vide *l.* 4. § 25. & *l.* 10. § 20.

Σώζεσι ὃ κόσμον αἱ μεταβολαί | Elegantissimè Autor *de mund. c.* 5. Τῶν ὅλων μέρεσι, τὰ μὲν γίνεται, τὰ δ' ἀκμάζει, τὰ δ' φθείρεται, καὶ ἐκ τούτων ἡδύσεις ἔπαυσε τὰς ψυχάς· αἱ δ' ἔφοραι κωφίζουσι τὰς ἡδύσεις. μία δ' ἐκ πάντων περιγενομένων σωτηρία διατελεῖ, ἀντιπεριστάντων ἀλλήλοις, καὶ τότε μὲν κρείττων, τότε δὲ κρεισσόνων, οὐ λαμβάνει τὸ σύμπαν ἄρδας· ὃν δ' αἰῶνα. Maxim. Tyr. *dissert.* 25. Ἃ δὲ ἡμεῖς καλῶμεν κακὰ καὶ φθορὰς, καὶ ἐφ' οἷς ὀδυρόμεθα, ταῦτα ὁ τεχνίτης καλεῖ σωτηρίαν τοῦ ὅλου· μέλει γὰρ αὐτῷ τοῦ ὅλου, τὸ δὲ μέρος ἀναγκαίως καταδεδυκὸς τοῦ ὅλου. quem & de interitu *ad l.* § 46. Tertull. *de pallio c.* *Diversa in unum, ex demutatione diversa sunt. Denique diversi discordium voces fœderant, alterando ejus mundi omnis, qui & diversitatibus temperatus, & contrariis temperatus.* Idem *apologet. c.* *Luce quotidie interfecta resplendet, & tenebræ vice decedendo succedunt. Sidera defuncta renascuntur. Tempora ubi finiuntur, incipiunt. Annus consumuntur, & redeunt. Certè semina, nisi corrupta & dissoluta, fœcundius surgunt. omnia reverendo servantur, omnia de interitu, reformantur.* Et *de resurr. c.* 12. *Rerum fœnore interitu, injuriâ usurâ, damno lucro, universæ conditio recidiva est. Quodcunque converteris, fuit: quodcunque amiseris, nihil non iterum est. Omnia in statum recidunt, cum abscesserint: omnia incipiunt, cum desierint. ideò finiuntur, ut fiant. nihil deperit, nisi in salutem.* Vide nostrum, *l.* 5. § 8. & *l.* 6. § 15. & *l.* 8. § 1. & *l.* 12. § 23.

Τὸ δὲ πολὺ βιβλίον κακὸν | Ità § 2. Ἄφες τὰ βιβλία. Isidorus Sophista Dionis scholio referente; apud Photium *codic.* 242. Βιβλίων τὸν ὁμαδὸν παρῃτεῖτο, πολυθρυλίας μᾶλλον ἄπειρον ὄντα, ἢ πολυνοίας. *Librorum copiam repudiabat, tanquam opinionis magis quàm mentis ingenii instrumentum.* Senec. *de tranq. c.* 9. *Quo mihi innumerabiles libros & bibliothecas, quarum dominus vix totâ vitâ suâ indices perlegit? oneravit discentem turba, non instruit: multòque satius est paucis autoribus tradere, quàm errare per multos.* Idem *Lucil. epist.* 45. *Librorum istic inopiam esse video: non refert quam multos, sed quam bonos habeas, qui quo destinavit pervenire cupit, non per multa vagetur. non ire istud, sed errare est.* & *ep.* 88. *Aliquem delectat artium notitia multarum. Tantum itaque ex illis retinendum, quantum est necessarium. Nimis exæstimas reprehendendum, qui supervacua usu sibi comparat, & pretiosarum rerum pompam in domo explicat; non putas cum, qui occupatur in supervacua literarum supellectile? Vlas scire velle quàm sit satis, intemperanti e*

rantiæ genus est. & ep. 2. *Illud vide, ne ista lectio multorum autorum, & omnis generis voluminum, habeat aliquid vagum & instabile. veteris ingenii immorari & immutriri oportet, si velis aliquid trahere, quod in animo fideliter sedeat. nusquam est qui ubique est. In peregrinationes vitam agentibus hoc evenit, ut multa hospitia habeant, nullas amicitias. idem accidat necesse est eis, qui nullius se ingenio familiariter applicant, sed omnia cursim & properantes transmittunt. non prodest cibus, nec corpori accedit, qui statim sumptus emittitur. nihil æque sanitatem impedit, quàm remediorum crebra mutatio. non venit vulnus ad cicatricem, in quo crebrò medicamenta tentantur. non convalescit planta, quæ sæpe transfertur. nihil tam utile est, quod in transitu prosit. distrahit animum librorum multitudo: itaque cùm legere non possis quantum habueris; sat est habere quantum legas. sed modò, inquis, hunc librum evolvere volo, modò illum. Fastidientis est stomachi multa degustare, quæ ubi varia sunt & diversa, inquinant, non alunt. probatos itaque semper lege: & si quando ad alios divertere libuerit, ad priores redi.* Epictet. *dissert. l. 1. c. 26.* Νῦν ἢ μὲ δωσάμενοι πᾶσι τὸν λόγον ἐξελεγχειν, σωτάξεις ἀγορεύοντες, ἐπιδάλλοντας ἑαυτὸν, διὰ τέτο ἐμῦσαν, ἢ ἀπαιδεῦσιν. Et Polyb. *lib. 3.* Ἀγνοεῖν φημὶ πλησίον τι πάσχειν τὰς λεγομένας πόλεις ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν, ὅτε μὲν ὑπὸ πάντων ἀπογραφόμενοι τὰς ἐπιδολὰς τῶν ἐναντίων, ὅτε δὲ τινῶν ἑκόντων ἀδύνατον ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διαβεδαιῶσαι περὶ τῶν πραγμάτων, ὅτ' εἰς τὸ μέλλον ὠφέλιμον ἔχει δύναμιν τὸ τὰς μὲν ἀληθῶς ἐπιτελεσθείσας πράξεις ἀναγινώσκοντας ἐπαινεῖν καὶ ψέγειν, τὰς δὲ παρὰ τὸν καιρὸν ἢ τὸν λόγον ἐπιτελεσθείσας ἐπιτιμᾶν καὶ μέμφεσθαι, τοὺς δὲ τὸ μέσον τῶν ἐπιτηδευμάτων προαιρουμένους, ὅτε μὲν ἀναγινώσκοντας τὸ παραλειπόμενον παραιτεῖσθαι, ὅτε δὲ τῆς παρούσης διαγωγῆς ἀλυσιτελοῦς, ὅταν τῆς εἰς τὸ μέλλον ὠφελείας σχολάζωσι.

Ἴλεως ἀληθῶς | Ita *l. 4. § 48.* ἵλεων καταλῦσαι. & *l. 5. § 33.* Τί ἡ ἀειφυὴς ἵλεως, & *l. 8. § 47.* ἀπὸ τῆς εὐμοίρεις καὶ ἵλεως. & *l. 12. § 36.* ἵλεως ἀπὸ τῆς. De Socrate Plato in *Phædon.* & ex Plat. Plut. *de malit. infelic.* καὶ ὃς λαβὼν, (cicutæ poculum, quo interiit, vult) καὶ μάλα ἵλεως, —μάλα εὐχερῶς καὶ εὐκόλως ἤνεγκε. De Cephisodoro à vulnere moribundo, Plut. idem *de Socrat. genio*; Τῷ Πελοπίδᾳ πρὸ δεξιᾶν ἐνέδαλε, καὶ τὸν ἄλλως ἀπαραπόδιστον ἄμα, ἵλεως ἐξέπνευσε. Apul. *de Philosoph.* *Jam ille diem mortis suæ propitius, nec invitus expectat.* Senec. *epist. 30. Magna res est hæc & diu discenda, cùm adventat horn illa inevitabilis, æquo animo abire.* & *ep. 61. Bene mori est libenter mori.* Vide *l. 3. § 5.* ἔυλυτος.

Εὐχαρίεσσι τοῖς θεοῖς | quod eleganti similitudine expressit *l. 4. § 48.* Ὥσπερ ἐλαία πίπτουσα γλυκεῖα, ἔπιπτεν, εὐχαριτοῦσα τῷ ἀνείκασαν, καὶ χάριν εἰδῦα τῇ φύσαντι δένδρῳ. Præclarissimè in hanc sententiam Clemens *Strom. l. 4.* Ἀπολιπὼν ὁ τῷ ἀκμὴν καὶ τῷ κλῆσιν, καθάπερ καὶ τῷ χρῆσιν, ἀπροσπαθῶς φερόμενος τῇ ἀπάρσει τὸ βίε σωτηρίως ἑαυτῷ ὑπὸ τῆς κατ' ἀρετὴν ἀφορμῆς ὑπερφρονῶν εὐχαριστήσας μὲν ἐπὶ τῇ παρεικῇ, ἐυλογῶν δὲ ἐπὶ τῇ ἐξόδῳ. Sed & Epictet. *dissert. l. 1. c. 18.* Τί δ' ὁ νόμος ὁ θεῖος; τὰ ἴδια μὲν φυλάττειν ἀπαραίτητον μὴ ἀλλοτρίεσθαι. ἀλλὰ διδομένοις μὲν χαίρειν, μὴ διδομένων δὲ μὴ πόθειν· ἀφαιρεμένῳ δὲ τινος ἀποδιδόναι εὐλύτως, καὶ αὐτὸν χάριν εἰδότα, ὅ ἐχρήσατο χρόνῳ. & *l. 3. c. 26.* Οὐχὶ ἐκεῖνός σε εἰσήγαγε, ὃν συμπαθεῖς ἐαυτῷ καὶ συνεφιλονείκεις περὶ ἀλίγων; ὁ θέλεις εἶναι, ἕως θέλεται σοι, θεραπεύων τὸν πομπεῖον καὶ τὸν παιήσοντα; εἶτα ὅταν σ' ἄξῃ, πορεύσῃ παρασκευάσας, ἐυχαριστήσας ὧν ἤκουσας καὶ εἶδες; Vide & quæ Epictet. idem *l. 3. c. 5.* *ad l. 6. § 30.* repræsentanda.

§ 4. Μέμνησο ὅτι πόσα τῶν ἀναδάλλῃ | *distuleris ita* Xyland. rectè. Sincerum enim vas incrustant, Lugdunensis editor, dum ἀναδάλλῃ exhibet; annotator, dum ἀναδάλλεται substituit. Democritus apud Stob. *tom. 2. tit. 29.* Τὸ ἀεὶ τέλλειν ἀτελίας ποιεῖ τὰς πράξεις. *Cunctatio fugit actiones imperfectas facit.*

Αἰεὶ δ' ἀμβολιηγὸς ἀνὴρ ἄτηισι παλαίει.
Dilator nunquam non conflictabere damnis.

Hesiod. *oper. l. 1.* & ex Hesiodo Epictet. *l. 2. c. 18.* Epicurus apud Stob. *ibid. tit. 16.* Τετράφαρμακος ἄπας, ὃς ἐκ τῆς ψυχῆς δεῖ δὲ τὸν αἰῶνα μηκέτ' εἶναι. καὶ ὃ τῶν ἀγαθῶν ἐκ ὀλίγον, ἀναδάλλη τὸν χαιρόν. ὃ πᾶσιν ἐπίκειται, μελλησιπραγεῖ παραπόλλυται. *Sem. l. 1. nati sumus: sic vitæ mos fert. ut finiri ævum nequeat, esse est.* Tu vero cum proficere sis nondum, tempus (quod dilatas) exspectas? *differ, ut cunctorum* [illegible] *dilatione.* Dionysius Metrod. *l. 4.* Vetitum semper cupimus, nec quicquam placet, nisi quod fugere licet. Horatius *epist.*

——*qui rectè vivendi prorogat horam,*
Rusticus expectans dum defluat amnis, at ille
Labitur, & labetur in omne volubilis ævum.

Senec. *epist. 45.* *Multos ipsa transiit vita, dum vitæ instrumenta conquirunt. nullius non vita spectat in crastinum. quid in hoc sit mali quæris? infinitum. non enim vivunt, sed victuri sunt. omnia differunt. etiamsi attenderemus, tamen nos vita præcurreret: nunc verò cunctantes, quasi aliena transcurrit; & ultimo die finitur, omni perit.* Idem *de vit. brev. c. 9.* *Maxima jactura vitæ, dilatio est. illa primum quemque extrahit diem: illa eripit præsentia, dum ulteriora promittit. maximum vivendi impedimentum est, expectatio, quæ pendet ex crastino. perdis hodiernum. quod in manu fortunæ positum est, disponis: quod in tua, dimittis. quò spectas? quò te extendis? omnia quæ ventura sunt, in incerto jacent, protinus vive.* Spectant horsum Martialis illa toties repetita, quibus ille tamen ad vitam ἀπολαυστικὴν suos nequiter instigat, monita; *l. 1. ep. 16.*

Non est, crede mihi, sapientis dicere, Vivam.
Sera nimis vita est crastina: vive hodie.

Et *l.* 5. *ep.* 60.

Cras te victurum, cras dicis, Postume, semper.
Die mihi, cras illud, Postume, quando venit?
Cras vives: hodie jam vivere, Postume, serum est.
Ille sapit, quisquis, Postume, vixit heri.

&c. *Quisquam vivere, cùm sciat, moratur? ibid. ep.* 21.

&, — *properat vivere nemo satis.* *l.* 2. *ep.* 90.

& *l.* 8. *ep.* 44.

Titulle, moneo, vive semper: hoc serum est.
Sub pædagogo ceperis licet, serum est.
At tu, miser Titulle, nec senex vivis.

Vide ad § 2. γέρων εἶ. Nigrinus pariter, referente Luciano, Παρήνει τοῖς σωθεῖσι, μὴ ἀναβάλλεσθαι τὸ ἀγαθὸν, ὅσῳ πολὺ πλείω ποιεῖν, φερόμενοι ἐπὶ τοὺς ἐμπόδιον ἔρχεται, ἢ πανηγύρεις, ὡς ἀπ' ἐκείνων ἀρξόμενοι τοῦ μὴ ἁμαρτάνειν, καὶ τῶν τὰ δίκαια πράττειν. πολὺ γὰρ ἀμείνων ἐστὶν ἡ τοῦ ἀγαθοῦ ὁρμή. *Præcipiebat auditoribus suis, ne bonum differrent, id quod multi faciant, præstituentes sibi diem certum aliquem, festum puta solemne conventúmve celebrem, ad quem nihil amplius mentiri, quæque quæ oporteat exequi incipiant. postulabat enim ut sequenti emendationi omni, quod honestum esset, ingrederentur.* Sed & dilationem gentilium tangens tacitamque Gregor. Naz. *orat. de Bapt.* Τί τὸ κωλῦσαι σοι νῦν, καὶ θεραπεῦσαι θεραπείαν ἐν ἀμαρτίαις; ἵνα τὰ φῶτα τὸ πάθος μου θεραπεύσῃ, καὶ πρὸς τὸν ἐκεῖθεν ἐπιδέξομαι. Basilius Cæs. *exhort. ad Bapt.* Τί ὀκνεῖς, καὶ βαλλάντιον, καὶ ἀμπέλους; πεπεῖσθαι δεῖ βίου; ἀκατάσχετον μέχρι γήρως ἡ πεῖνα, τὸν παρόντα καιρὸν ἐξελθεῖν. νῦν πάλιν, ἀναιδῶς τὸν ἑπόμενον. ὅρα μὴ ἐγγὺς ἦναι κεντέρας τῆς ζωῆς τὰς ἀποχρώσεις ποιούμενον. οὐκ οἶδας, τί τέξεται ἡ ὀπώρα· μὴ ὑπαγγέλλε τὰ μὴ σά. Epictetus denique *enchir. c.* 50. Ἂν τοίνυν ἀμέλησῃς, καὶ ῥᾳθυμήσῃς, καὶ ἀεὶ προθέσεις ἐξ ἀπροθέσεων ποιῇς, καὶ ἀποθέσεις ἐπ' ἀποθέσεων, καὶ ἡμέρας ἄλλας ἐπ' ἄλλαις θέλῃς, μεθ' ἃς, σεσωφρονηκὼς λόγοις σαυτὸν ἀποθέσεως ἀφορμῆς, ἀνθ' ἰδιώτης διατελέσεις καὶ ζῶν καὶ ἀποθνήσκων. Vide *ad l.* 3. § 4. & *l.* 8. § 22.

Ὁποσάκις θεραπείαν λαβὼν, ὑ χρὰ αὐτῆς. | *Nihil abest,* inquit Xyland. *ad quod illud αὐτῆς referri possit.* itaq; mutila esse suspicatur ista. Sed immeritò. Adest enim ad quod referatur, θεραπεία collectivè sumpta. éstque transitio à numero ad numerum haud infrequens. Sic enim Pythagoras in *aur. carm.*

Βιᾶσθαι δ' ἀπὸ ἔργου, ὅπως μὴ μωρὰ πάθητε.

Euripid. *Helen.*

——ὅστις ἐν παθοῦσι χρηστὸς γίγνεται,
Εἰς ταυτὸν ἥκει τοῖς τεκοῦσι τοὺς τέκνοις.

Synes. in *laud. Calvit.* Εἰ δ' ἡ ἐπαφορμία σοφὸν· πῶς δ' ἂν σοφὸν, ὃν ὁ Ἀειστοτέλης φησὶ, ὅτι πολλαῖς εἰσὶ φιλοσοφίας ἐγκαταλείμματα; &c. Liban. *in Florent. orat.* 14. Διαφέρει δὲ οὐδὲ νοθευρῶφος ἐγὼ πολλάκις εἶδον τὸν σιλλὸν εἰς ἄεργον ἀεργίας, ὁμοίους ἐν αὐτῷ τὰ πάντα ἔθ' ὁρῶντας. Epiphan. *hæres.* 67. § 4. Αἱ ἐδωδαὶ αἱ καλλίστας διδόμεναί τινι πυρέττουσι, πικραὶ ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ φαίνονται. Dio, an Xiphilinus, in *Severo*: Δεινὸς θεὸς πολὺς κερδέας, ὃς ἢ λίμνη καλὰς ἐπέρρεε, Marcus ipse *l.* 4. § 50. ἢ εἴ τις τοιοῦτος, ὁποῖος ἐξελήλυθεν. & *l.* 5. § 6. ubi dixerat. ὁ Ἄνθρωπος τὸν τινα ὁδὸν ἦλθεν. — &, ἀνθρωπος δ' ἐμπόδιος. Subjungit, ἐν τούτοις ἐν εἶ δεῖ. Virgil. *Æn. l.* 8.

Fulmen erat, toto genitor quæ plurima cælo
Dejicit in terras.——

Terent. Eunuch. *l.* 2.

——*eunuchum dixti velle te,*
Quia solæ utuntur his reginæ.——

Et in prologo:

Si quisquam est, qui placere se studeat bonis,
Quàm plurimis, & minimè multos lædere,
In his poeta hic nomen profitetur suum.

Cicer. pro Milone: *Si tempus est ullum hominis ad recte faciendum, quæ multa sunt.* In sacra pagina, Reg. Psalm. 127. *v.* 5. de liberis agens, quos fugitivis comparat, *Beatus vir ille, qui pharetram suam impleverit: non confundentur, ubi cum adversariis suis in porta disceptabunt.* Et *Psalm.* 9. *Nè concedas improbo desiderium ipsius; cogitationem scelerati ejus nè provehas: alioqui efferent se ipsos.* Rex Parœmiastes c. 24. *v.* 24. *Dicentem improbo, Justus es, execrabitur populus: — corripientibus verò illos, pulchè erit.* Paulus denique *ad Timoth. epist.* 1. *c.* 2. *v.* 15. Σωθήσεται δὲ διὰ τεκνογονίας, ἐὰν μείνωσιν ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ, &c. quod posteriùs membrum non ad *liberos*, utì Hieronymus voluit *ad Salvin.* & *adv. Jovin. l.* 1. *q.* 1. sed ad *mulieres* ipsas referendum esse, claret per se satis, & interpretibus plerisque cum antiquioribus tum recentioribus agnoscitur. Nihil itaq; opus, cum notatore Lugd. pro αὐτῆς istîc αὐτῖς notare: *non uteris*, inquit is, *illis, quæ in aliud tempus differuntur*, imò, *non uteris occasionibus & opportunitatibus ad istâ tibi divinitùs concessis.* Vide *l.* 4. § 29. Neutro tamen manum de tabula, nisi & ii Petri illustris *epist.* 2. *c.* 3. *v.* 1. cùm tam geminum sit Marci locum, quàm est ovum ovo, lac lacti, adjecero: πρώτην ἤδη δευτέραν ὑμῶν γράφω ἐπιστολὴν, ἐν αἷς διεγείρω ὑμῶν ἐν ὑπομνήσει τὴν εἰλικρινῆ διάνοιαν, *duabus hanc epistolam scribo, in quibus, vel, quibus, integrum sinceram vobis monitione repetitâ fuscito.*

Τὸν κόσμον μέσος ἐστὶ | Idem ferè *supra* § 3. *infrà* § 9. & *l.* 10. § 6. Vide *ad l.* 3. § 5. Casaub. *ad Pers. Sat.* 3. *v.* 72.

—— humanâ quâ parte locatus es in re.

Τὸν διοικοῦντα τὸν κόσμον ἀπόρροια | Secundùm partem potiorem dictum hoc, mentem videl. quam θείαν ἀπόμοιραν superiùs dixerat, § 1. Ità Sapientiâ Pseudo-Solomoni, sive is Philo, ut veteres quidam, sive alius quis fuerit, dicitur. *c.* 7. *v.* 25. ἀπόρροια

ἀπόῤῥοια τῆς τῦ πνεύματος δόξης. Et Clemens Alex. in *hortat.* Πᾶσιν γὰρ ἀπαξαπᾶς ἀνθρώποις, μᾶλλον δὲ τοῖς ἐν τοῦ λόγου ἐνδιατρίβουσιν, ἐπέρχεσθαι τῆς ἀῤῥοίας διάνοιαν. Idemque *Strom. l.* 5. ex Platonis sententia, τὸν νοῦν ἐν τῇ ψυχῇ θείας οἷον ἀπῤῥοίας ἐπάγειν.

Ὄφελε ἦν σοι ἀποκεκαμμένον τὸ χεῖρε | Ita Job. 7. 1. *Annon est tempus præfinitum homini?* id enim צבא designat, à re militari tractum vocabulum. atque ita reddidit Junius *ibid. c.* 14. *v.* 14. Idem *c.* 14. *v.* 5. *Præcisi sunt dies hominis: & penes Deum numerus mensium ejus: ipse terminos vitæ illius constituit, quos transgredi nequeunt.* Fuscus apud M. Senecam *Suasor* 2. *Statuta nascentibus in finem vitæ dies est.* L. Senec. ad Marc. *consol. c.* 20. *Fixus est cuique terminus; manabit ubi positus est; nec illum aut diligentia aut gratia promovebit.* Idemque *Herc. fur.*

Certo veniunt ordine Parcæ:
Nulli jussò cessare licet,
Nulli scriptum proferre diem.

Vide *ad l.* 8. § 20. & § 22. § 24.

Ὦ, ἐὰν εἰς τὸ μὴ ἀπαθεῖσθαι χρέῃ | Legendum transpositis voculis, ὦ ἐὰν μὴ εἰς τὸ ἀπαθεῖσθαι χρέῃ, vel, ὦ ἐὰν εἰς τὸ ἀπαθεῖσθαι μὴ χρέῃ. Vulgaris siquidem lectio autoris mentem et diametro est adversa. Est autem τὸ ἀπαθεῖσθαι, ἀθείαν ἢ νοῦ ἀγειν, *serenare*, sive *nubibus discussis serenitatem inducere*: cui opponitur συνεφίζειν, quod est τὸ νέφη συνάγειν, *nubes cogere*, & obducere, sive obnubilare. docet id Suidas, ex Aristophanis isto,

— τί δ' ὁ Ζεὺς ποιεῖ;
Ἀπαθεῖζει τὰς νεφέλας, ἢ συνεφεῖ;
— *Jupiter quid hinc agit?*
Cœli faciem serenat, anne obnubilat?

ἔστι δ' ἡ αἰθεία οὐδὲν ἄλλο πλὴν ἀὴρ ἀνέφελος καὶ ἀνόμιχλος, ἀνύπνου ἕνεκα τῆ ὁμίχλη. Autor *de Mund. ad Alex. c.* 3. De mentis serenitate Marcus noster hîc usurpavit; eodem quo de Superis sensu Lucret. *l.* 2.

— *proh sancta Deûm tranquilla pectora pace,*
Quæ placidum degunt ævum, vitámque serenam!

Et de sole, sed nimium quàm soli tribuens, Plin. *l.* 2. *c.* 6. *Hic cœli tristitiam discutit, atque etiam humani nubila animi serenat.* id est, ἀπαθεῖζει. Sicut contra *caligare* Pacuvius de tristitia dixit, in Atalanta,

Quid istuc? vultum quæ caligat tristitas?

ita lege, pro eo quod apud Nonium perperam editur, *alligat tristitias.* quo loco legendum & *Tristitias* (non *Tristitias*) *pro tristitia*, & Δαδαλᾶν Apollonius apud Philostratum *l.* 1. *c.* 5. de vino, Δαδαλᾶν τὸν ἐν τῇ ψυχῇ αἰθέρα. *Sudum ac serenum mentis obturbare*, sive *turbidam ac nubilam reddere.* Et Boethius *consolat. l.* 1. *c.* 7.

Nubila mens est,
Hæc ubi regnant.

Et de vultu quidam apud Gellium *l.* 1. *c.* 2. *Ac me oris quidem aut vultus serenitatem Stoici hominis unquam ullâ posse ægritudine obnubilari.* Denique αἰθείαν καὶ γαλήνην eodem sensu in eodem argumento usurpavit Marcus, *l.* 8. § 28. Miror autem quid editori Lugdunensi in mentem venerit, ut quæ Xyl. rectè verterat, *Quod quidem tempus si non impenderis tranquillitati animi parandæ*; corrumpere voluerit sic reddendo, *Quod q. t. si otiosus intra parietes consumpseris.* Verùm non uno in loco bonum ille Xylandrum noxâ istiusmodi afflixit.

Οἰχόμενα καὶ οἰχήσεται. | Senec. *de vit. brev. c.* 9. *Clamat ecce maximus vates, & velut divino furore instinctus, salutare carmen canit;*

Optima quæque dies miseris mortalibus ævi
Prima fugit. —

quid cunctaris? inquit, quid cessas? nisi occupas, fugit: cùm occupaveris tamen fugiet. itaque cum celeritate temporis, utendi velocitate certandum est. velut ex torrente rapido, nec semper casuro, citò hauriendum est, & *ad Lucil. ep.* 108. *Egregium illud Virgilii;*

— *fugit irreparabile tempus.*

Et,

Optima quæque dies, — &c.
Prima fugit —

Nunquam dies dicit ire, sed fugere: quod currendi genus concitatissimum est. quid ergo cessamus nos ipsi contrahere, ut velocitatem rapidissimæ rei possimus æquare? Vigilandum est: nisi properamus, relinquimur. nec nobis quisquam vetat, dies sicut raptimur, omnia in fugax cursu impellens? & nullo præcipitis lenti sopore.

Καὶ οὐδεὶς οὐχ ἥδεται | Cicero de *finib. l.* 2. *Non potest esse jucundus dies, qui semel fuit.* Lucret. *l.* 1.

— *fugit irrevocabilis ætas.*

Et Virg. *Georg. l.* 3.

— *fugit irreparabile tempus.*

Et *Æneid. l.* 10.

— *breve & irreparabile tempus*
Omnibus est vitæ. —
— ut, *Stygis irremeabilis unda.*

Eidem *l.* 6. Ovid. *art. l.* 3.

— *eunt anni more fluentis aquæ.*
Nec quæ præteriit, cursu revocabitur unda.
Nec quæ præteriit, hora redire potest.

Auson. *epigr.* 13.

Nec revocare potes, qui periere, dies.

Augustin. *in Psalm.* 38. *Momentis transvolantibus cuncta rapiuntur: torrens rerum fluit: nihil de præterito revocatur.* Seneca *epist.* 123. *Fluunt dies: & irreparabilis vita decurrit.* Et *de vit. brev. cap.* 8. *Nemo restituet annos; nemo iterum te tibi reddet. ibit, quâ cepit, ætas, nec cursum suum revocabit aut supprimet.* Audaciùs paulò, denique, Phædrus *fab.* 89.

— *tempus*

— tempus elapsum semel
Non ipse possis Juppiter reprehendere.

Quod autem illi de *tempore* in universum, de *occasione*, quæ est, ut Cicero *de invent. l.* 5. *pars temporis habens in se alicujus rei idoneam faciendi aut non faciendi opportunitatem*, haud minùs aptè dici potest. Polidipp. *antholog. l.* 4. *c.* 14. εἰς Καιρὸν ἄγαλμα.

Ἡ ὥ κόμη τί κατ' ὄψιν; ὑπανίσταισι λαβέσθαι.
Νὴ Δία, τἀξόπισθεν ὡς τί φαλακρὸν πέλει;
Τὸν γὰρ ἅπαξ πλωτῆρα φρονήσαντα μὴ ποιεῖν,
Οὕτως ἔδει ἡμέτερον δεδέχεται ὀξόπισθεν.

Callistratus item *imagin.* 6. Ἡ καιρὸς τὸ μετώπου κόμη· τὸ δ' ὄπισθεν πλοκάμων ἐλάδεσμον. ὅτι ὡς σοφὸν μὲν αὐτὸν, λαβέσθαι ῥᾴδιον· παρελθόντα δ', εἰ ἅπαξ ἁμαρτημάτων ἀκμὴν ζωγρήσεται, καὶ ἐκ ὄψεως ὀλίγῳ ῥηδίως λαβεῖν τὸν καιρόν. Salubriter ergo Gregor. Nazianz. Δεῖ μὴ φεύγειν τὸν καιρὸν, ἅπαξ πάλιν τυχεῖν ἀμήχανον.

§ 5. Φεύγει σιδαρᾶς | *Enixè curito.* Casaub. ut 2 in *Pericle.* Τὰς δὲ τῶν Περικλέους πρὸς συμβούλους δοξοκοπίας τε καὶ τύφον ὑποκαλύπτων, ὡς Ζήλεια παρεκάλει καὶ αὐτὸς τὸ τοιοῦτον δοξοκομεῖν ἀφεῖναι τῆς ἀσχολίας· οὐδὲ ἡδὺ καλῶν ὑπνοποιοῦσαν πᾶσι λαθόντας ζῆλον καὶ φθόνον. cùm φεύγει conjungatur. at Xyl. *ut fortiter peragas.* tanquam ἢ ad φεύγειν, quod sequitur, referatur. & huc portus accedo.

Ὡς Ῥωμαῖος ἢ ἄρριν | Casaub. *ad Pers. Sat.* 1. adductis istis nostri verbis, in quibus tamen, Ὁ Ῥωμαῖος legit, (quod γεγραμμένον an μνημονικὸν σόφισμα fuerit, incertum est) *Mollis*, inquit, *facta, dictáque nec Romano nec masculi spiritûs viro conveniunt.* Noster *infra l.* 3. § 5. Ὁ ἐν σοὶ θεὸς ἔζω φρονιστής. ζῶν ἄρρενος καὶ Ῥωμαίου, & *l.* 4. § 3. Ἐλεύθερος ἔσο, καὶ δεῖ τὰ φρονήματα, ὡς ἀνὴρ. Vide & Gilbert. Cognatum *adag.* Ἀνὴρ Ῥωμαῖος & Guilielm. Xylandrum *ad Plut. Paul. Æmilium.* Cassiodor. *l.* 2. *ep.* 3. *Vicit inter nos, non consuetudine peregrinâ; sed gravitate Romanâ.* Nec *gravitatis* tantùm, sed *fortitudinis* nomine prædicantur *Romani*, unde Cotta Oratorem illud, qui C. Cassium *Romanorum ultimum* dixit. Tacit. *l.* 4.

Τὸ ἐν χερσὶ | i. e. τὸ παρὸν, *id quod in manibus*, vel *præ manibus est.* ut *infra l.* 3. § 12. & *l.* 6. § 2. Livius, *l.* 4. *Cùm tantum belli in manibus esset.* & *l.* 26. *omittere id quod in manibus erat, bellum coegerunt.* Plin. min. *l. ep.* . *Non vacat, quia vindemiæ in manibus.* Senec. *de benefic. l.* 4. *c.* 1. *Nihil tam necessarium, aut magis cum cura dicendum, quàm quod in manibus est.* Plaut. Bacchid. 4. 3. *Reddidi patri omne aurum, mihi quod fuerat præ manu.* Atq; est reverâ Τὸ παρὸν μόνον *in manu nostra.* Senec. *supr. ad* § 4. *de brev. vit. c.* 9. *Quod in manu fortunæ positum est, despondis; quod in tua, dimittis.* Quod autem ἐν χερσὶ hîc Marcus, Pindarus τὸ ποσὶ πόδες, & τὸ πὲς ποδὸς dixit. Vide ad *l.* 4. § 21. quod Terent. *Adelph.* 3 3. *quod ante pedes est*, dixit, *Istuc est sapere, non quod ante pedes modò est*
Videre, sed etiam illa, quæ futura sunt.

Ἁπλότης σεμνότητος | commendat *gravitatem simplicem* ac *genuinam*; cui opponitur ἡ κατάπλεως βαρύτης, ut Plut. *de audiend.* quam & σεμνοπροσωπίαν καὶ σεμνοπροσωπεῖν, Isocrates in *Archidamo*; ἐπίπλαστον σεμνότητος ὑπόκρισιν, Clemens dixit, *paedag. l.* 3. *c.* 11. i. e. *gravitas ficta*, sive *vultûs severitas simulata*, ut Ammian. *l.* 14. sive *callida severitatis simulatio*, ut Capitol. in *Marc.* quâ *nihil ineptius* pronunciat Petronius. ita *frontem asseverare* dixit Apuleius, *metamorph. l.* 8. i. e. *fictæ severitatis personam induere*, ut Cassiod. *l.* 1. *ep.* 4. ita enim malim, quàm *inducere*, quòd vulgati exhibent. De Seneca *supr. l.* § 9. τὸ σεμνὸν ἁπλάστως. De P. Crasso Cicero in Bruto § 282. *Erat sine arrogantia gravis, sine segnitie verecundus.* De Perseo Rege contra Polybius apud Suidam, κατὰ τὴν ἐπίφασιν ἦθος ἐπεποιεῖτο, *Vultûs speciem præ se ferebat ad gravitatem compositam.* Vide *ad l.* 3. § 2. Et de Aristippo Tertullian. *apolog. c.* 46. *Aristippus in purpura sub magna gravitatis superficie nepotabat.* Plut. in *Pericle.* Τὰς δὲ τῶν Περικλέους πρὸς συμβούλους δοξοκοπίας τε καὶ τύφον ὑποκαλύπτων, ὡς Ζήλεια παρεκάλει καὶ αὐτὸς τὸ τοιοῦτον δοξοκομεῖν ἀφεῖναι τῆς ἀσχολίας· οὐδὲ ἡδὺ καλῶν ὑπνοποιοῦσαν πᾶσι λαθόντας ζῆλον καὶ φθόνον.

Ἂν ὡς ἐμοὶ δοκῇ τὸ βίβλιον ἐνδίδωμι σοὶ ἐπεξελθεῖν ἐπιμελῶς Pulcherrimum plurimiq; momenti monitum, quod & *infrà* denuò inculcatur, § 11. Ὡς ἡδὺ βιβλίου ὅλου ἐπελθεῖν τὸ βίβλιον, ὅταν ἐθέλῃς ποιεῖν καὶ διαναπαῦσαι. Et *l.* 4. § 12. Ἐὰν τὸ παρὸν ἐπεξέλθῃς ἐπιτετραμμένως, ἐρρωμένως, &c. καὶ τὸν ἑαυτοῦ δαίμονα καὶ θεὸν ἔσῃ τὰ πρῶτα, ὡς εἰ καὶ ἤδη ἀποδύναι δεῖ. Et *l.* 7. § 29. ἐννόησον τὸν ἑαυτοῦ θεόν. In eandem sententiam Zaleucus in *legum* suarum *proœmio* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 42. Δεῖ ἕκαστον παρ' ἑαυτῷ ἀεὶ ζωγραφεῖν τὸν τῆς τελειότητος τύπον, ὡς δὴ παρόντα· ὅπερ δὲ ἂν μάλιστα φοβῆται καὶ τοῦτο διὰ τῆς διανοίας φαντάζειν. Seneca *epist.* 114. *Quicquid facies, respice ad mortem.* Idémq; de se ipso, *Hoc animo tibi hanc epistolam scribo, tanquam cum maximè scribentem mors evocatura sit. paratus exire.* Vide & *ad l.* 3. § 12.

Ἀπὸ τοῦ αἰρεῖντος λόγου | ἀπὸ τοῦ κρείττονος λόγου *à meliore ratione.* rescribi postulat Anton. Lupus, nam interpres uterque τοῦ αἰρεῖντος illud *Scaliger* omnino habuit. Verùm nec mutandum quicquam, & vertendum, *à dictante ratione*, sive *ratiocinationis dictamine.* Usitatum est λόγος λέγει, i.e. *dictat, posci, exigit.* Vide *ad l.* 4. § 19. Recipienda vox eadem apud Epictetum *enchir.* 2. ubi ἀναιροῦντα λόγον, αὐτὸ τὸ αἰροῦντα, perperam legitur. Vide *ad l.* 3. § 4.

Συμμεμορφασμένα | quod *l.* 3. § 16. Συγκεκλωσμένα.

Ὀρθὸς ὡς ὀλίγα | Antisthenes apud Laert. *l.* 6. Τὸν ἀρετὴν μὴ ἐργῶν δεῖν, μήτε λόγων πλείων δεῖσθαι, μήτε μαθημάτων. Hinc Alexandro Diogenes

gentes apud Dionem Pruf. *orat.* 4. Καὶ σὺ, ἐπεὶ σφόδρα πόνος, ἐὰν πάνυ σπουδάσῃς ἀνδρὸς ἀγαθοῦ εἶναι, ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ, πρὸς τὸ συνιδεῖν τὸ πεφυκὸς καὶ τὴν τέχνην, οὐδὲ ἐν δεκαετίᾳ ποικίλων σοφισμάτων ἅπτῃ λόγων. Senec. *epist.* 106. *Paucis opus est ad mentem bonam literis.* Et *epist.* 94. *Infinita, inquis, præcepta sunt. Falsum est: nam de maximis & necessariis rebus non sunt infinita. tenues autem differentias habent, quas exigunt tempus, loca, personæ. sed his quoque finitur præcepta generalia.* Fabius *Institut. l.* 12. *c.* 11. *Brevis est institutio vitæ honestæ beatæque, si credas.* (credas f. siquidem in voluntate plurimum positam contendit) *longam enim facit operam, quod repugnamus.* De Antonio Niceph. Caliſt. *hiſt. eccleſ. l.* 8. *c.* 40. Γεγυμνασμένος δὲ μᾶλλον, οὐδὲ τὸν εὐδοκιμοῦντα τοῦ βίου ἔχει. νῦν δ' ἀγαθὸν, ὡς γεγυμνασμένον πρεσβύτερον καὶ τῆς τοιούτων εὑρετὴν, μᾶλλα ἐπαινεῖ. μηδὲ δὲ ἐξ τούτων ἀνάγκαιον, τὸ νῦν ἐρρωμένως ἔχον. Vide *l.* 7. § 66.

Εὖ ἂν ᾧ ζῆσαι. Βέλτιον βίον | Εὖ ἂν βίον dixit, & iſtic, & *l.* 10. § 6. pro *vita beata, proſpera, in qua omnia ex voto ſuccedant & quæ ſibi optat*; metaphora ab eis quæ ſecundo flumine feruntur. Ita Stoici reliqui, Jo. Stob. ecl. *tom.* 1. *c.* 2. *p.* 4. Zenon. ait εὐδαιμονίαν finiviſſe εὐροίᾳ βίου, eâq; definitione uſos etiam Cleanthem, Chryſippum, eorumq; poſteros. Chryſippus certe ἀεὶ δή τινων, referente Laërtio *l.* 7. in *Zenon. Citt.* Εἶναι δ' αὐτὸ τοῦτο τὸ εὐδαίμονος ἀρετὴν καὶ εὐροίαν βίου, ὅταν πάντα πεφύηται κατὰ μίαν τοῦ περιέχοντος διοίκησιν καὶ τοῦ ἑκάστου θεοῦ καὶ τοῦ ὅλου. Stoicis βιοῦν. Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 4. Οὐκ ἄλλως τὸ εὖ ζῆν καὶ ἀπαθῶς ἔχειν τὸν ἄνθρωπον ἢ ἐν ἀρεταῖς μόνον ἐπιτυγχάνοντι, ἐν ἐγκλίσει δὲ μὴ ἐπιπίπτοντι. Et mox: Ἡ ἀρετὴ τούτῳ ἔχει τὴν ἐπαγγελίαν, εὐδαιμονίαν ποιῆσαι, καὶ ἀπάθειαν, καὶ εὐροίαν. Inde verbum εὐρεῖν iſtis ſolidò quàm familiare. Vide *infra, ad l.* 3. § 3. & *l.* 10. § 6.

Θεοειδῆ, i. e. θεοειδῆ. *Vitam divinam, divinæ parem.* Ita Homer. *Odyſſ.* ζ'. *v.* 121. & δ'. *v.* 576. νῆες θεοειδεῖς, *mens divina, Deo ſimilis.*

— καὶ σφιν νόος ἔσκε θεοειδής.

& θυμὸς θεοειδὴς. *Odyſſ.* τ'. *v.* 365. *animus divinus.*

— θεοειδέα θυμὸν ἔχοντα.

& Apollon. *Argonaut. l.* 2. ἀνδρες θεοειδεῖς, *homines divini, Deo ſimiles*, in illis;

Ζεὺς αὐτὸς τὰ ἔκαστ' ἐπιδέρκεται· ἠδέ νιν ἄνδρες
Λίθομεν ἐμπεδόως, οἵ τε θεοειδέες, ἠδὲ δίκαιοι.

Et Marco perinde βίος θεοειδὴς, *vita divina, ei quæ deorum eſt par prorſus.* Vide hac in parte typhum Stoicum *ad l.* 3. § 7.

§ 6. Ὑβρίζε, ὕβριζε αὐτῷ, ὦ ψυχή | Prava ſanè dictio, depravataq; proculdubio lectio. neque enim è face hominum quiſquam, nedum Marcus noſter, ut *ipſa ſe contumeliâ afficiat, animam* ſanus hortetur ſuam. legendum, vel ὑβρίσεις, vel, quod malim, ὑβρίζοις. ut corripientis, non adhortantis ſit. Nam quòd lectionem receptam ſecutus, quaſi εἰρωνικῶς dictum M. Caſaub. accipit, mihi neutiquam vero ſimile videtur. Marcus liquidem nuſquam ironiis uſus deprehenditur. Plato *de leg. l.* 5. Τίμα δὴ τῷ ψυχῇ αὐτῇ, ὡς ἔστιν εἰπεῖν, ἥκιστ' ἂν ἄλλῳ ὀρθῶς δοκεῖ. quo loco & quibus rationibus animas ſuas contumelioſè habeant pleriq;, cùm honorare videantur, multis diſſerit docétque, quo modo & noſter *infra* § 16.

Εὖ γὰρ ὁ βίος ἐκάστῳ | M. Caſaub. legendum autumat, Εὖ γὰρ ὁ βίος ἐκάστῳ [παρ' ἑαυτῷ] | vel etiam, repetito quòd mox ſequitur, [αἰδεμόνως ἑαυτόν]. ut ſenſus ſit, *felicitas cujuſque pendet à ſeſe*; vel *felicitas cujuſq; in eo conſiſtit, ut reverentiam ſui habeat.* Verùm nec video, quomodo verba ipſa hunc ſenſum exhibere poſſint: & proclivior mihi ac germanior emendatio futura videtur, ſi legamus, prout ad marginem ex conjectura adſcripſimus; φύγει γὰρ ὁ βίος ἐκάστῳ. Perſ. *Sat.* 5. *v.* 153.

Vive memor leti. fugit hora: hoc quod loquor inde eſt.

Naſo *Faſt. l.* 5.

Tempora labuntur, tacitiſq; ſeneſcimus annis;
Et fugiunt fræno non remorante dies.

& *Amor. l.* 1. *el.* 8.

Labitur occultè, fallitq; volatilis ætas:
Et, celer admiſſis labitur annus equis.

i. e. quàm concitatiſſimè ac contentiſſimè fugit. Itaq; *Metam. l.* 10. ſubjungit, idem planè locutus,

Et nihil eſt annis velocius ——
& *el.* 14. *Dum loquimur, fugerit invida*
Quòd Horat. *Carm. l.* 1. *Od.* 11.
——*Dum loquimur fugeris invida*
Ætas: carpe diem; quàm minimum credula poſtero.

Silius *bell. Pun. l.* 15.

— *currit mortalibus ævum;*
——*fugit hora rapitque*
Tartareus torrens.——

Pulcerrimè Anacreon. *carm.* 4.

Τροχὸς ἅρμα γὰρ ὁῖα,
Βροτοὺς τρέχει κυλισθείς.
Rota nam velut curulis,
Properat volucris ætas.

Sen. Herc. fur.

Properat curſu vita citato:
Volucrique die rota præcipitis
Vanitur anni.

Idémq; ſi idem utriuſq; autor, *epiſt.* 99. *Reſpice celeritatem rapidiſſimi temporis: cogita brevitatem hujus ſpatii, per quod citatiſſimi currimus.* Quin & *ad Marc. Conſol. c.* 10. quod ad noſtri mentem proximè accedit: *Rapina rerum omnium eſt; (miſeri neſcitis?) & fuga, vivere.* Vide *ſuprà ad* § 4. ἐλήσονται. Hoc ſi minus placuerit, habeas D. Arn. Bootii ingenioſam ſanè, nec temerè aſpernandam, conjecturam, ut legatur: Εἰ γὰρ ὁ βίος ἐκάστῳ *Unica enim*

enim est unicuique vita : nec altera ulla, istic saltem, expectanda. Epicurus supra, Γεγόναμεν ἅπαξ· δὶς δ' οὐκ ἔστι γενέσθαι ;

Nec nasci bis posse datur. — Silius *l.* 15.

id quod Euripides voluit, ubi dixit in *Alcest.*

Ψυχὴ μιᾷ ζῆν, ἢ δυοῖν ὀφείλομεν.

Unam agere vitam, non duas nobis datur.

Quem & in *supplic.* idem pluribus conquestum suprà monuimus. Verba ipsa, quia ad lectionem istam illustrandam cum primis faciunt, exhibere istic neutiquam pigebit.

Οἴμοι· τί δῆτα βροτοῖσιν οὐκ ἔστιν τὸ δεῖν,
Νέους δὶς εἶναι, κἀγγέροντας αὖ πάλιν ;
Ἀλλ' ἐν δόμοις μὲν ὧν τι καὶ καλῶς ἔχῃ,
Γνώμαισιν ὑστέρησιν ἐξορθούμεθα.
Αἰῶνα δ' οὐκ ἔξεστιν. εἰ δ' ἦμεν νέοι
Δὶς κἀγγέροντες, εἴ τις ἐξημάρτανεν.
Ἁπλᾶ βίᾳ λαχόντες, ἐξορθούμεθ' ἄν.

id est, vertente Grotio :

Proh fata! cur non est datum mortalibus
Duplici juventâ, duplici senio frui ?
Intra penates siquid habet incommodè,
Fas sperare corrigi sententiâ :
Hoc vitæ non permittit, at qui bis foret
Juvenis senexque, siquid erratum foret
Priore, id emendaret in clerso altero.

Idémque, *ibid.* — οὗτο γὰρ μόνον βροτοῖς
Οὐκ ἔστ' ἀνάλωμ' ἀνδρωθεὶν λαβεῖν,
Ψυχὴν βεβαίαν· χρημάτων δ' εἰσὶν πόροι:

— *unicum mortalibus*
Hoc est, semel quod perditum recipi nequit,
Hæc vita : reliqua copia est reparabilis.

εἰσὶ δέ τινες, οἱ τὸν παρόντα μὴν βίον ὡ ζῶσιν· ἀλλὰ φθονοκδάλον) πολλῆ σπουδῇ, ὡς ἕτερόν τινα βίον βιωσόμενοι, ὡ τὸν παρόντα καὶ ἐν τούτῳ θεμελιούμενον ὁ χρόνος οἴχεται. Antiphon. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 16. ubi leg. forsan θεμελιούμενον. Gesn. θεμελιώμενον. Quibus adjici possunt & Bionis errorem hunc corrigentia illa ex *Idyl.* 5.

Εἰ μὲν γὰρ βίοτον διπλόον χρόνον ἀμῖν ἔδωκαν,
Ἡ Κρονίδης, ἢ Μοῖρα πολύξεστος, ὡς' ἀνέκαθεν
Τὸν μὲν ἐς εὐφροσύναν καὶ χάρματα, τὸν δ' ἐνὶ μόχθῳ,
Ἦν τάχα μοχθήσαντι ποθ' ὕστερον ἐσθλὰ δέχεσθαι·
Εἰ δ' ἅπαξ κατένευσε ἕνα χρόνον ἐς βίον ἐλθεῖν
Ἀνθρώποις, καὶ τὸν ὃ βραχὺς καὶ μόνος πάντων,
Ἐς πόσον, ὦ δειλοί, καμάτοις κ' εἰς ἔργα πονεῦμες ;

Nam si vivendi nobis geminata dedisset
Tempora Jeu Fatum, seu Juppiter esset ut ævi
Altera lætitiæ pars, altera dicta labori,
Responsura quies tandem sudoribus esset.
Sin vitæ spatium miseris mortalibus unum
Concessere Dei, modicoque id fine coercent,
Quid juvat in tristes animos impendere curas ?

Grot. Itaq; Lucian. *de merced. conduct.* τίνα γὰρ ἄλλον ὁ μαλιστὰ ἐμαυτῷ βιώσομαι βίον, τὸν παρόντα τοῦτον ἀλλὰ βεβιωκώς ; Attamen, ut scitè Martial. *l.* 10. *ep.* 23.

Ampliat ætatis spatium sibi vir bonus : hoc est
Vivere bis, vitâ posse priore frui.

Cæterùm Cl. Salmasius lectionibus hisce omnibus præfert ; βεγχὼς ὁ βίος ἡμέρῳ. quomodo Hippocrates *aphorism.* 1. Sed & Marcus ipse *l.* 4. §. 46. Ego in medio ista lectori relinquo.

Οὗτος δέ σοι χρὸν διλύσας | quod *supra* § 6. dixerat : γέρων εἶ· tanquam ipse se alloquatur. Et *l.* 10. § 15. ὀλίγον ἔτι τὸ ὑπολειπόμενον σοὶ τοῦτο.

Μὴ αἰδημόνει σαυτῷ | De Catone Plutarchus in *Apophthegm.* Μάλιστα ἡ ἐνόμιζε δεῖν αἰδεῖσθαι τοὺς ἑαυτῶν. μηδὲν γὰρ ἑαυτῷ μηδέποτε χαρὶς ἦν. Unde emendandus Stobæus, *tom.* 2. *tit.* 31. apud quem pro μηδένα, μηδὲν legitur. Theophrastus *ibid.* Αἰδοῦ σαυτὸν, καὶ ἄλλον οὐκ αἰσχυνθήσει. Musonius itidem : Αἰδοῦς ἄξιος ἔσῃ, ἐὰν σεαυτὸν ἄρξῃς σαυτὸν αἰδεῖσθαι. Omniumque optime Democritus : Φαῦλον, κἂν μόνος ᾖς, μὴ τι ἁμάρτῃς, μήτε ἐρεῖς. μᾶλλον ἡ πολὺ μᾶλλον ἧσσον ἄλλων σεαυτὸν αἰσχύνεσθαι. Idémque, *ibid. tit.* 46. Μᾶλλον παῦ ἀνθρώπους αἰδεῖσθαι ἑαυτὸν, μᾶλλον ἐξομιλέειν καλὸν, εἰ μέλλοι μηδεὶς εἰδέναι, ἢ εἰ πάντες ἄνθρωποι. ἀλλ' ἑαυτὸν μάλιστα αἰδεῖσθαι, καὶ ἔστω νόμον τῇ ψυχῇ καθεσάναι ἀπὸ παντοίων ἀνεπιλήπτειον. Quod Isocrat. *ad Demonic.* Μηδέποτε μηδὲν αἰσχρὸν ποιήσας, ἔλπιζε λήσειν· καὶ γὰρ ἂν τοῦ ἄλλους λαθεῖν, σαυτῷ γε σαυτὸς οὐκ ἔσει. *Quid autem prodèrit non habere conscium, habenti conscientiam ?* Ex Seneca Lactant. *institut. l.* 6. *c.* 23.

At verò, ut Diphilus, si Stobæo *tit.* 24. referenti Philistio, si Maximo *c.* 40. fides ;

Ὅστις γὰρ αὐτὸς αὐτὸν οὐκ αἰσχύνεται
Σωτηρδ' αὐτῷ φαῦλον διαπραξάμενος,
Πῶς τόν γε μηδὲν εἰδότ' αἰσχυνθήσεται ;
Qui non veretur ipse semet, conscius
Sibi mali facinoris, quòd commiserit,
Hic quomodo alios nescios reverebitur? Grot.

Vide *l.* 12. § 4. & Galenum *ad l.* 10. § 9.

§ 7. Περιαιρῶ ἡ σε τὰ ἐξωθεν ἀπόπονα | Scriptura mendi manifesta. Mer. Cas. transpositâ unâ voculâ legere videtur, Τί περιαιρῶ σε ; *cur te distrahantes?* &c. Ego malim, restituta quæ excidit, negante particulâ, (quia sequitur καὶ) [Μὴ] περιαιρῶ σε, &c. *ne distrahant te.* quod & verum secutum video. Sic *l.* 8. § 1. ἀλλ' ἵλεώ σε ποιοῦμαι τὸν θεὸν. Et *l.* 4. § 3. Ἀλλὰ τὸ δεξιὸν οὐ περιαιρεῖ σε. Et *l.* 7. § 20. Ἐμὲ ἐν μόνον περιαιρεῖ. Basil. Cæsar. *in Psal.* 45. Τίς δὲ μεριμνῶν τὰ τοῦ κόσμου, καὶ ἐμβαθύνων τοῖς περισπασμοῖς τῆς σαρκὸς διαιρεῖται τοῖς τοῦ θεοῦ λόγοις προσέχων, καὶ τῇ ἀκριβείᾳ τῶν πλημμελῶν διαγνωσμάτων ἐρχεται ; Interpretes Græci *Eccles. c.* 1. *v.* 13. τὸ דַּעַת reddunt περισπασμόν Latinus, *distentionem.* eò quòd *in varias solicitudines mens hominis distenta lanietur.* Hieron. Vide *suprà* § 2. μηκέτι σαυτῷ.

Καὶ χαλῶ πάρεχε σαυτῷ | καὶ, ἀντὶ τοῦ ἀλλά, copulativa

copulativa loco adversativæ. Sic in *Evang.* Matt. *c.* 12. *v.* 43. ζητῶν ἀνάπαυσιν, καὶ οὐχ εὑρίσκει. *requiem quærit, sed non invenit.* & *c.* 10. *v.* 4. ἡμεῖς πονηροὶ σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ. *generatio prava signum requirit: verùm signum illis non dabitur.* Luc. *c.* 4. *v.* 2. καὶ οὐκ ἔφαγεν οὐδὲν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις· καὶ συντελεσθεισῶν αὐτῶν, ὕστερον ἐπείνασε. *Nihilque per dies illos comedebat: sed eis consummatis postea esuriit.* & *c.* 20. *v.* 19. Καὶ ἐζήτησαν ἐπιβαλεῖν ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας· καὶ ἐφοβήθησαν τὸν λαόν. *Quærebant manus ei injicere; verùm à populo metuebant sibi. Act. c.* 7. *v.* 42, 43. Μὴ σφάγια καὶ θυσίας προσηνέγκατέ μοι; — καὶ ἀνελάβετε τὴν σκηνὴν τοῦ Μολόχ. *Num victimas hostiásque obtuliſtis mihi? — Sed Molochi tabernaculum bajuláſtis.* Plato *Theætet.* adducendus *infra ad* § 13. πᾶσαν πάντη φύσιν ἐρευνωμένη καὶ ἐφικνουμένη ὅλη, οἷς τε καὶ ἐγγὺς ἐλθὸν αὐτὴν συγκαθίσαι. *Omnem ubique universi totius naturam perſcrutans; verùm ad eorum quæ ſunt propè, nihil ſeſe demittens.* Senec. *epiſt.* 57. exhibendus *ad lib.* 4. § 21. *Permeare non poſſe, & ſtatim ſpargi.* pro, *ſed ſtatim ſpargi.*

Παῦσαι βαμβαίνων | Sic *l.* 4. § 22. Μὴ ἀποβαμβάσθαι. & *l.* 3. § 4. ποιεῖ ἀποβαμβάσθαι. βαμβάσθαι & ἀποβαμβάσθαι· *à re inſtituta*, vel etiam *abſq; certa re ulla inſtituta, temerè huc illuc divagari.* Jo. Chryſoſt. *in epiſt.* 1. *ad Timoth. homil.* Τῷ τὴν πολλάκις ἀλλαχοῦ βαμβαίνῃ, καὶ χεῖρα αὐτοῦ λαμβάνων· *Mente ſæpenumero alibi divaganti; ſponte interim movetur manus.* Plutarch. *de curioſit.* Δεῖ δὲ μὴ καθάπερ θηρεύοντας ἀνάγειν, ἔξω βαμβάσθαι τὴν ὄψιν, ἀλλ' ἀποπεμπομένην ἀπὸ τῆς ψυχῆς ἐπὶ τὰ φαινόμενα, συνυγκλίνειν αὐτῆς τὰς καὶ διαγλύλλειν· ὅτε πάλιν ἐντὸς ἔνδον τοῦ λογισμοῦ, καὶ περσκόπου αὐτῆς. Idémque eodem, quo noſter hîc ſenſu, qui à corpore ad animum tranſtulit, *de commun. notit. c.* 13. Νάφων γὰρ ὑπὸ τῶν τοῦ σώματος ἐφετῶν, ἀλλὰ βαμβάσθαι πίστις ἀκμαιοτάτης καὶ παλαιωτάτης. Expreſſit autem pulchrè, quod noſter hîc, Senec. *de tranquil. c.* 12. *Circumcidenda eſt concurſatio,* [*circumcurſatio* potiùs] *qualis eſt magnæ partis hominum, domos, & theatra, & fora pererrantium, alienis ſe negotiis offerunt, ſemper aliquid agentibus ſimiles, horum ſi aliquem exeuntem domo interrogaveris; Quò tu? quid cogitas? reſpondebit tibi; Non mehercule ſcio: ſed aliquos videbo, aliquid agam; ſine propoſito vagantur, quærentes negotia: nec quæ deſtinaverunt, agunt; ſed in quæ incurrerunt. Inconſultus illis vanúſque curſus eſt: qualis formicis per arbuſta repentibus; quæ in ſummum cacumen, deinde in imum, inanes aguntur.* Idémq; *epiſt.* 95. *Vita ſine propoſito vaga eſt:* i. e. βαμβάς. ut Marcus *infr.* § 17. Vitam autem iſtiuſmodi graphicè itidem depingit nobis Ennius in *Iphigenia* à Gellio *l.* 19. *c.* 10. laudatus, quem à Scriverio, Salmaſióq; emaculatum, reſtitutúmq; exhibemus.

Otio qui neſcit uti, plus habet negotii,
Otii minùs, quàm cùm eſt negotium in negotio.
Nam cui quod agat inſtitutum eſt, is nullo negotio
Id agit; ſtudet ibi, mentémq; atq; animum delectat ſuum.
Otioſo in otio animus neſcit, quid quidem velit.
Hoc ita eſt, neq; nunc domi nos, neq; nunc militiæ ſumus.
Ímus huc, hinc illuc: cùm illuc ventum eſt, ire illinc lubet.
Incertè errat animus; præterpropter vita vivitur.

h. e. ut vir clariſſ. εἰκῇ βιῶ τις.

Τῷ ἑτέρῳ ἀφροσύνῃ φυλακτέον | D. Jun. προφορᾷ mavult: quomodo de Maximo *l.* 1. § 15. dixerat, καὶ μικρὸν παραφορᾷ. παραφορὰ reverà *mentis errorem, hallucinationem, delirium, deſipientiam* creberrimè denotat: unde & à Gorrhæo pro *leviori mentis emotione*; & à Fœſio, pro *graviore* etiam in medicorum libris ſæpè obſervatum eſt. Cæterùm & ἀφροσύνῃ nihilo minùs pro *errore, mentiſq; obturbatione* uſurpari Budæus teſtimoniis haud paucis comprobat inter quæ illud eſt ex Græcis Solomonis interpret. *Eccleſ.* 2. 12. ἐδόθη σοφίαν καὶ ἀφροσύνην καὶ ἀφρονιασμόν. Et rurſus ibid. *c.* 2. *v.* 2. τῷ γέλωτι εἶπα ἀφροσύνη· *riſum reputavi errorem.* Vulg. quibus & adjici poteſt illud, *c.* 7. *v.* 26. γνῶναι ἀσεβῆ ἀφροσύνην καὶ ἀφροσύνη. itaq; nihil forſan murandum fuerit.

Μὴ ἔχοντες σχολήν | *Infra* § 16. inter ea, quibus anima contumeliam ſibi facit, hoc ponit, Ὅταν ἀφεῖναι τινα ἑαυτὸν καὶ ἐκλῦσαι ἐπ' ἄλλα σχολήν ἄγῃ. Perſ. *Sat.* 3. *v.* 60.

Eſt aliquid quò tendis, & in quod dirigis arcum?
An paſſim ſequeris cervos teſtáque, lutéque,
Securus quò pes ferat, atque ex tempore vivis?

Metaphora καθ' ἥδ' ἄσκοπα πεζεύοντων, ut Lucian. in *Toxari.* quod nos dicimus, **to ſhoot at rovers**, ſeu **at randoms**. Vide Caſaubon. *ad Perſ.* & *infra* ad § 16. & *ad l.* 10. § 27.

§ 8. Παρὰ τὸ μὴ ἐφικέσθαι, τί ἐν τῇ ἄλλῃ ψυχῇ | Cohibere vult τὸ ἀλλοτριοεπίσκοπον, uti Petrus loquitur, *epiſt.* 1. *c.* 4. *v.* 15. ut iſtîc, ſic *infra* § 13. & *l.* 3. § 4. & *l.* 4. § 18. & *l.* 7. § 55.

Τὰς δὴ τοῖς τῆς ἰδίας ψυχῆς κινήμασι μὴ ἐφεπόμενος λανθάνῃς | *Qui ſuiipſius animi motibus non obſequitur.* Xyl. imò, *qui motus non aſſequitur*, quod & M. Caſaubonum obſervâſſe video. ἐφεπόμενος, ſicut & ſimplex ἕπεσθαι, eſt eorum, quæ dicuntur aut aguntur etiam, *ex animadverſione obſervationiq; diligenti, intelligentiam conſequi.* Id unico tantùm, cùm frequentiſſimum ſit, ex Galeni ſcriptis loco firmatum fuerit, quem *ad l.* 5. § 5. *infra* exhibebimus. Quin & Xyl. ipſe τὸ παρομολογῶν *intelligere* vertit. *l.* 7. § 24. Et Sextus Empir. *adv. diſciplin. l.* 1. *c.* 13. duo iſta ἐπὶ τῶν παρομολογῶν poſuit: Πᾶν γὰρ

γάρ τις δικαιοπραγίαν ἀφαιρεμένων χαμαιλεοντικῶν Ἡρακλείτου ζωιδίων, ἢ Πλάτωνι φθονολυδῶσι; Indè Marco *l.* 5. § 9. ἢ φθονολυδωπικὴ ἢ ὀπτικομετρικὴ δικαιοσύνη. Vide & *l.* 7. § 4.

§ 9. Τίς ἡ περὶ ὅλων φύσις, καὶ τίς ἡ ἐμή | Vide *supra ad l.* 1. § 9. Laërt. *Zenon. Citt.* Φύσιν ἡ Χρύσιππος μὲν ἕξαιν, ἢ ἀκολούθως δεῖ ζῆν, τουτ' ἔστι κοινῇ, καὶ ἰδίᾳ τῇ ἀνθρωπίνῃ. Ὁ δὲ Κλεάνθης ἧ κοινῇ μόνῃ ἐπέχειν φύσιν, ἢ ἀκολουθεῖν δεῖ, ὑπὸ δὲ τῶν ἐπὶ μέρους. Conciliat utrumq; Marcus noſter, qui idem planè utrumq; ſtatuit eſſe, *juxta naturam propriam & juxta communem vivere.* Vide *l.* 5. § 3.

Καὶ ὁποῖόν τι μέρος ὁποίᾳ τοῦ ὅλου | Vide *ſupr. ad* § 3. & Caſaubon. *ad* illud *Perſii Sat.* 3. *v.* 12.

— *quem te Deus eſſe*
Juſſit, & humanâ quâ parte locatus es in re.

Οὐδεὶς ὁ κωλύων | Hoc paſſim inculcat, *bonam mentem nihil impedire poſſe.* Ita *l.* 1. § 17. μηδὲν κωλύειν κατὰ φύσιν ζῆν. & *l.* 3. § 12. οὐδεὶς ὁ τοῦτο κωλύσει δυνάμενος. & *l.* 4. § 49. μὴ κωλύσει δίκαιον ᾖ, ἀγαλλόμενον, σώφρονα, ἕτοιμον, &c. & *l.* 5. § 29. οὐδεὶς τὰ κωλύσει ποιεῖν ἃ δίκαιον. & *l.* 6. § 58. κατὰ λόγον τῆς σῆς φύσεως βιῶναι σε οὐδεὶς κωλύσει. & *l.* 9. § 10. οὐκοῦν τίς ὁ κωλύων. & *l.* 8. § 47. τίς ὁ κωλύων διορθῶσαι τὸ δόγμα; & *l.* 12. § 25. τοῦτο ἀναλῦσαι τίς κωλύσει ἐναλλαγή; & aliis verbis *l.* 8. § 41. τὸ τῇ τοῦ ἰδίᾳ οὐδεὶς ἄλλῳ ἐπιτρέπειν ἐμποδίζειν. & *l.* 11. § 9. Οἱ ἐπιτήδειοι ποιοῦσι καὶ κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον, ἀπὸ τῆς ὑμῶν ἀφέξεως ἕτοιμοί εἰσι καὶ δικαίου. & *l.* 12. § 8. οὐδεὶς ἐστ' ἄλλα ἐμποδίζειν. quod & ipſum *l.* 5. § 34. & *l.* 10. § 32. Νοῦς καὶ λόγος δεῖ πασῶν τῶν ἀντιπιπτουσῶν ὕπνος παρδίας δυνατός, ὡς πάφυκε, καὶ ὡς θέλει. Hoc eſt autem verè liberum eſſe. Epict. *diſſert. l.* 1. *c.* 12. Ἐλεύθερός ἐστιν, ᾧ γίνεται πάντα κατὰ προαίρεσιν, καὶ ᾧ οὐδεὶς δύναται κωλύσαι. Et faſtuoſiùs, utique non ſatis idem *ibid. c.* 1. τοῦτο προαίρεσιν ἔχει, οὐδεὶς δύναται.

Ἧς μέρος ἐσμέν | Idem *ſupra* § 3, & 4. & *infra* § 16. Apud Laertium *Zenon. Citt.* Chryſippus *de finib.* Μέρη γὰρ εἶναι αἱ ἡμέτεραι φύσεις τῆς τοῦ ὅλου.

§ 10. Φιλοσόφως ὁ Θεόφραστος | *Philoſophicè Theophraſt.* Xyl. rectè φιλοσόφως, id eſt, φιλοσοφίας ἄξιως. utì ipſe ſe Marcus mox explicat. itaque ut cum Annot. Lugd. φιλόσοφος ὁ Θεόφραστος legamus, quod ſuadeat nihil eſt. nec eſt commoda ſatis loquendi formula.

Ὡς ἂν τις κοινότερον τοῦτο συγκρίνοι | *Quatenus ex communiore hominum ſenſu & ſententiâ vulgari iſta quis inter ſe conferre.* Ita Senec. *epiſt.* 59. *Permitte mihi uti verbis publicis, nec illa ad ſignificationem Stoicam revoca.* & *epiſt.* 82. *Malè nunc ſic accipe, quemadmodum à populo dici ſolet.* Hoc autem ideò Marcus iſtic, quia Stoici *peccata omnia paria* prosùs eſſe ſtatuebant. Eodem modo *l.* 6. § 45. κοινότερον ἢ τοῦ τὸ συμφέρον ἐπὶ μόνων λαμβανόντος. Contra *l.* 4. § 10. κρεῖττον ἢ κατὰ τὰς κοινὰς ἰδέας.

Βαρύτερα τὰ κατ' ἐπιθυμίαν πλημμελήματα | Idem multis contendit Ariſtoteles *Ethic. Nicomach. l.* 7. *c.* 6. nimirum, ὅτι ἧττον αἰσχρὰ ἀκρασία ἡ τῷ θυμῷ, ἢ ἡ μετ' ἐπιθυμιῶν· καὶ ὅτι αἰσχίων ἡ μετ' ὀπθυμίας ἀκρασία, τῆς μετὰ τὸν θυμόν.

Ὁ μὲν θυμὸς μετὰ τινος λύπης | Ita Ariſt. ubi priùs, ὑδεὶς ὑβρίζει λυπούμενος· ὁ δ' ὀργῇ πασῶν πᾶς, ποιεῖ λυπούμενος· ὁ δ' ὑβρίζων, μὲν ἡδόμενος. Et *Rhetor. l.* 2. *c.* 2. Ἔστω δὴ ἡ ὀργὴ, ὄρεξις μετὰ λύπης τιμωρίας φαινομένης, &c. & *ibid. c.* 5. Ἡ ὀργὴ μετὰ λύπης.

Ὀρθῶς ἔχει | Ita quod Flaccus *Serm. l.* 1. *Sat.* 1.

Queis paria eſſe ferè placuit peccata, laborant,
Cùm ventum ad verum eſt: ſenſus moreſq; repugnant,
Atque ipſa utilitas, juſti prope mater & æqui.

Τὸ μὲν ἀδικεῖσθαι | Hoc argumento contendit Septimius noſter, gravioris eſſe reatûs, adulterium perpetrâſſe, quàm pœnarum metu abnegâſſe Chriſtum. *de pudicit. lib. extremo. Urget nos dicere rei indignitas. contaminata potiùs corpora revocabis quàm cruentata? quæ pœnitentia miſerabilior, titillatam prôſternens carnem, an verò laniatam? quæ juſtior venia in omnibus cauſſis quam voluntarius, an quam invitus peccator imploratⁱ? nemo volens negare compellitur; nemo volens fornicatur. nulla ad libidinem vis eſt, niſi ipſa: negas, quod libet, cogi. negatio nem porrò quanta compellunt ingenia carnificia, & genera pœnarum? quis magis negavit, qui Chriſtum vexatus, an qui delectatus amiſit? qui cùm amitteret, doluit; an qui cùm amitteret, riſit?*

Ὁ μὲν ἀφαιδημονῶν | Ἐπὶ φαινομένῳ γὰρ ἀδικίᾳ ἡ ὀργὴ ἔστι. Ariſtot. *Ethic. Nicom. l.* 5. *c.* 8. & *Rurdem. l.* 4. *c.* 6. Itaque quod ex Ariſtarcho Athenæus *dipnoſoph. l.* 13. ex Chæremonis *Therſite* Suidas; ex Menandri *Olynthia* Zenobius *paræm.* à Demoſthene etiam, vel quiſquis is eſt, in *orationis adverſus Neæram* ingreſſu ipſo, uſurpatum;

Οὐχ ὡς ὑπάρχων, ἀλλὰ τιμωρούμενος.
Ut non qui prior incipiat, ſed ſe vindicans.

iratus quiſq; facere videtur, quod facit. hoc autem excuſationis defenſioniſque ſatis juſtæ ſpeciem præ ſe ferre videtur. Demoſth. idem ipſe ἀπαιτεῖσθαι αὐτῷ τιμωρὸν τὸν ὑπάρχοντα. Plat. *Gorg.* Δημίου χεῖρα τύπτοις (armis ſcil. viribúſq;) ἆρ' ἂν τὸν πολέμιον ἀδικοῦντας, ἀμυνοίμην, μὴ ὑπάρχοντας. Beliſarius apud Procop. *Vandalic. l.* 2. neceſſarios adoriri coactus, ἔχειν ἢ τῷ κακῷ πορρωτέρω τινὰ ἢ, ὥσπερ ἐκ τῆς μάχης ἄρχοντες αὐτοὶ, ἀλλ' ἀμυνόμενοι ἐς τὸν κίνδυνον καθιστάμενα. Thucyd. *l.* 2. ἀμυνεῖσθαι τοῖς αὐτοῖς ἀμυνοῦσι, ὅσπερ καὶ ἐκεῖνοι ἐπῆξαν. Ideo & Ariſtoteles ubi ſuprà, *intemperantiam iracundiâ*, non *ἀσέλγειαν* tantùm, ſed & *ἀδικητέαν*, pronunciat.

Φιλόσοφος.

ἀναίτιος ἐστὶ τῷ ἀσεβεῖ τινα κατ' ἐπιθυμίαν | pessimo consilio ista à superioribus evulsa cum periocha sequente commisit editor Lugd. quâcum nihil commune habent.

§ 11. Ὡς ἄδη διωατῶ ἐξήνεγκε τὸν βίον | Vide *supra ad* § 5. & *infra ad l.* 3. § 8. Ex Pythagoræ præceptis illud erat, Ζωθῶν ἐπιμήκης τὸ σῶμα τὸν λαμὸν. (leg. τὸν σεσωσμένον λαμὸν, quod alii, τὸ σῶμα τὸ ἀεὶ ζωοδοχεῖον ἔχειν) eo significans ὡς ἐπιθυμητὸν ἦν τοῖς πολίταις· ἢ δεῖν δεῖ συνοικειοῦσθαι τὸν κοινὸν ἀνθρώπων τῆς ἐκεῖ πορείας. Porphyr. apud Stob. *tom.* 1. *l.* 111. 1. 40. Senec. *epist.* 93. *Non ad eum diem me aptavi, quem ultimum mihi spes avida promiserat, sed nullum non tanquam ultimum aspexi.* & *epist.* 101. *Sic formemus animum, tanquam ad extremum ventum sit: nihil differamus: quotidie cum vita pacta faciamus. Vita nostra non præmineat, sed in se colligatur.*

Ἐξελθεῖν τοῦ βίου | quod ἐξήνεγκε τοῦ ζῆν, & ἐξελθεῖν simpliciter. *l.* 5. § 29. Plin. *l.* 3. *ep.* 9. *Videtur voluisse exire de vita, cùm defungi non posset.*

Ἐξ ἀνθρώπων ἀπαλλαγῆν | Plato *Apolog.* οἷον ἀποδημίαν, ὁ Σωκράτης. Et Plut. *ad Apollon.* Ἀποδημίαν μεταβολὴν ὁ Σωκράτης, ἢ τῆς ἐκ τοῦ ζῆν πρὸς τὸν τεθνάναι μεταβολῆς. qui & Socratem dixisse perhibet, μεταβαλόντος ἐκεῖνον τὸν βίον, ὅπου τοῦ βασιλέως ὄντος, ἢ ἀποδημίας μακρᾶς ἢ πολυχρονίου, &c. Joan. ὁ χρυσορρήμων *de statuis erat.* 5. Τί ποτέ ἐστι θάνατος; ἀποδημία μεταβατικὴ· ὅπου μακρόπνοος τοῦ ζῆν. Simocrat. *epist.* 25. δεῖ μακρὰν ἀποδημίαν οἱ παιδευόμενοι ἐπιλαμβάνειν. De Proteo Philosopho Marcellinus *histor. l.* 29. *cùm mundo digredi statuisset.* Et de Constantio *l.* 22. *mundo citius digressurum.* De Demonacte Lucian. πάντων ἀπαλλαγῆναι, ἀπαλλαγὴ τοῦ βίου. Tertull. *de patient. c.* 9. *Profectio est, quam mortem putamus.* Hieron. *ad Salvin. Sic extulit, ut eum profectum crederes, non amissum. Non emori, sed emigrare.* Idem *in Nepotian.* ut de Metello Velleius *hist. l.* 1. *de vita migrare potius quàm mori.* Et *abiit, non obiit.* Ambros. de Theodos. *Mors siquidem migratio est.* Cicer. *Tusc. l.* 1. *aut finis, aut transitus.* Senec. *epist.* 65. imò, *non finis, sed transitus.* Cyprian. *de mortal. Non est exitus, sed transitus.* quomodo Christus apud Joan. *c.* 13. *v.* 1. μεταβαίνειν αὐτὸν τὸν θάνατον καλεῖ, utì observant Jo. Chrysost. & Theodoret. Et *exitus* tamen, sed sensu suo; quomodo ἔξοδος dicitur, Lucæ *c.* 9. *v.* 31. & Petro *epist.* 2. *c.* 1. *v.* 15. *Excessus* scil. *de corpore.* ut Tertull. *de resur. c.* 43. Itaque quod dubitanter Senec. *ep.* 63. *Fortasse quem putamus periisse, præmissus est.* Sed audentiùs *ep.* 99. *Quem putas periisse, præmissus est.* Et *ad Marc. c.* 19. *Dimissimus illos; imò consecuturi præmisimus.* Fidentissimè nostri; nec immeritò, firmiore fulcro subnixi; *Præcesserunt, non decesserunt.* August. *de divers. serm.* 43. *præmissi, non amissi.* Idem *epist.* 6. & 120. Claudam locum hunc Cypriani monito in *erat. de mortal. Non sunt lugendi fratres nostri accersione dominicâ de sæculo liberati; cùm sciamus eos non amitti, sed præmitti, recedentes præcedere; ut proficiscentes & navigantes desiderari eos debere, non plangi.* Vide & *infrà ad* § 17. & *l.* 11. § 3.

Κακῶν γάρ τι ὂν ἂν ἀδικήσειεν | Consimili phrasi *supra* dixerat, § 1. αἰσχρῶν γάρ ἐστι τὸν θεὸν ἀδικεῖσθαι. Deum autem neminem posse malo afficere statuunt Stoici, quia ipse bonus. Noster *l.* 6. § 1. Ὁ πανὶ ὅλων ὑσίας διοικῶν λόγος, ὑδεμίαν ἐν αὐτῷ αἰτίαν ἔχει τοῦ κακοποιεῖν. κακίαν γὰρ οὐκ ἔχει, οὐδέ τι κακῶς ποιεῖ· οὐδὲ βλάπτεται τι ὑπ' ἐκείνου. Est reverà Deus non ἀγαθὸς duntaxat, sed μόνον ἀγαθός. Matth. 19. 17. quod Hermes Trismeg. *Pœm. c.* 6. Τὸ ἀγαθὸν ἐν ὕλῃ, εἰ μὴ ἐν μόνῳ τῷ θεῷ· μᾶλλον δὲ τὸ ἀγαθὸν αὐτός ἐστιν ὁ Θεός. Et Tertull. *adv. Marc. l.* 2. *c.* 6. *Bonus naturâ Deus solus. qui enim quod est sine initio habet, non institutione habet illud, sed naturâ.* Meliùs multò quàm Senec. *epist.* 95. *Dii immortales nullam didicere virtutem, cum omni editi; & pars naturæ eorum est, esse bonos.* Potrò cùm Deus optimus, diabolus pessimus, non magis à bono aliquid mali, quàm à malo boni aliquid potest editum videri. Tertull. *de patient. c.* 5. Porphyrius item, *de abstin. ab esu animant. l.* 2. Δεῖ ἐμποδὼν πίπτειν, ὅτι ὥστε τὸ ἀγαθὸν βλάπτειν ποτε, ὥστε τὸ κακὸν ὠφελεῖ. ὃ γὰρ Πυθαγόρας, ὡς φησὶ Πλάτων, τὸ μὲν ὄφελον, ἀλλὰ τοῦ ἑνὸς ὑδὲ τοῦ κακοῦ τὸ βλάπτον· τὰ γὰρ ἐναντία οὐδὲ τὸ αὐτὸ ἂν ποτε ἔργοιτο. διαφέρουσι δὲ ἀλλήλων φύσει πάντων τὸ θεῖον καὶ τὸ ἀνθρώπινον. Senec. *epist.* 95. *Quæ caussa est Diis benefaciendi? natura. errat, si quis putat illos nocere velle: non possunt. nec accipere injuriam queunt, nec facere. Lædere etenim lædique conjunctum est. Summa illa ac pulcerrima omnium natura, quos periculo exemit, nec periculosos quidem fecit.* Et *de ira l.* 2. *c.* 27. *Quædam sunt, quæ nocere non possunt, nullámque vim nisi beneficam & salutarem habent: ut Dii immortales, qui nec volunt obesse, nec possunt. natura enim illis mitis & placida est, tam longè remota ab aliena injuria, quàm à suâ. Itaque Deos nemo sanus timet. furor est enim metuere salutaria.* Idem *de benef. l.* 4. *c.* 19. Cautè tamen, & *cum grano salis*, quod dicitur, ista admittenda. Nam ut Senec. idem *epist.* 95. *Hi nec dant malum, nec habent: Cæterùm castigant, & coercent, & pœnas irrogant, & aliquando specie mali puniunt.* Itaq; Deus & ob majestatem suspiciendus, & ob bonitatem verendus, & ob justitiam etiam formidandus est. Qui & (quia justus) quod Tertull. *adv. Marc. l.* 2. *c.* 2. *tunc maximè est optimus, cùm tibi non bonus. sicut sol tibi, etiam quando non putas, optimus & utilis; & cùm acrior & infestior, rationi tamen suæ par est.* Verùm Marcus istic *malum* Stoico more pro *vitio* accepit, quod illis *solum malum*, non *summum* tantùm.

tantúm. in quem ſenſum & Jacobus Apoſt. *c.* 1. *v.* 13. dixit: Ὁ θεὸς ἀπείραστός ἐστι κακῶν· πειράζει δὲ αὐτὸς οὐδένα.

Ἢ δ' ὅ πη | Ex conjectura adſcripſi, εἰ δ' ἤτοι. at Annot. Lugd. vult εἰ δ' ἔστι, *ſi jam non ſunt.* vel ἤτοι, inquit, *certè non ſunt.* Verùm ſenſus proclivis eſt, *ſi verò, vel non ſunt, vel nulla eis de nobis eſt cura.* ἤτοι, & ἢ apud Marcum paſſim ſibi invicem reſpondent.

Τί μοι ζῆν ἐν κόσμῳ κενῷ θεῶν, ἢ προνοίας κενῆς; | In eandem ſententiam *l.* 6. § 10. Τί γὰρ ὄνησιν εἰκῇ συγκείμενα καὶ φυρμὸν τοιοῦτον ἐσδιαιτᾶσθαι;

Ἀλλὰ καὶ εἰσὶ | *Eſſe Deum*, ſive *Deos*, ut ille pro ſuo ritu loqui amat, unde conſtet, vide *l.* 12. § 38.

Καὶ μέλει αὐτοῖς ἡμῶν ἀνθρωπείων | Obſervat Briſſon formulam illam receptam (utpote quæ è naturæ ipſius penetralibus prodierat) quâ *Deos eſſe* proclamabant. *Eſt cæleſte numen. Es magne Jupiter.* Manlius apud Liv. *l.* 8. & *l.* 3. *Pro ſe quiſque, Deos eſſe, & nin negligere humana, fremunt.* Ita conſtanter Stoici. Quò magis miror Theophilum Antioch. *ad Autolyc. l.* 2. dicere; Ἔνιοι μὲν τῶν τοῦ αἱρέσεων οὐκ εἶναι θεὸν φασὶ· καὶ οἱ μὲν ὕλην, μηδενὸς φασὶ προηγήσασθαι τὸν θεὸν, πλὴν ἑαυτοῦ. in qua ſententia etiam Chryſippum affirmat cum Epicuro planè conſenſiſſe. Cæterùm in adverſum prorſus Stoici unanimiter concedunt, & contendunt etiam acerrimè adverſus Epicureos, quos hoc nomine perſtringunt & oppugnant paſſim. Senec. *præfat. ad quæſt. nat. l.* 1. *Nec hæc intra vulgum dementia eſt*; (ἄνοιαν & Theophilus nuncupat.) *ſapientiam quoque profeſſos contigit. Sunt qui putent ſibi ipſis animum eſſe, & quidem providum ac diſpenſantem ſingula, & ſua, & aliena: hoc autem univerſum, in quo nos quoq; ſumus, expers eſſe conſilii, & aut ferri temeritate quadam, aut naturâ neſciente quid faciat.* At non ſic οἱ ἐκ τῆς στοᾶς. Ἄλυσιν γὰρ θεῶν οὐδὲν ἀπέοικεν ἡδέως inquit, noſter *l.* 6. § 44. Epictetus *diſſert. l.* 1. *c.* 12. ubi varia aliorum de diis judicia retulerat, primum aſſerentium, μηδ' εἶναι τὸ θεῖον· ſecundum, εἶναι μέν, μηδὲ προνοεῖν ἢ μηδενός· tertium, εἶναι, καὶ προνοεῖν, ἀλλὰ μόνα μεγάλων καὶ οὐρανίων· quartum, καὶ μόνα ἐπὶ γῆς, καὶ μόνα ἀνθρωπίνων, leg. ex Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 6.) εἷς κοινὸν ἢ μόνον, καὶ ἐγγὺς ἢ κατ' ἰδίαν ἑκάστου. ultimo loco illud, quod Stoicorum eſt, Ulyſſis apud Homerum verbis, à Socrate alicubi uſurpatis proponit, ὅπου δέ σε λάθω κινούμενος. Verùm legendum κινυμένῳ, tam ex Stobæo, quàm & ex Homero. Sic enim Minervæ Ulyſſes *Iliad* κ'. *v.* 278.

——εἴ τί μοι αἰεὶ
Ἐν πάντεσσι πόνοισι παρίστασαι ἠδὲ σε λάθω
Κινυμένῳ.——

ubi Euſtath. ex priſcorum ſententia; κινύμενος, ὁ θεὸς, ὃς τῶν κινυμένων καὶ διαλογιζομένων. Et certè de Socrate Xenophon *memorial. l.* 1. Σωκράτης ἢ πόλλα μὲν ἠκροᾶτο θεοῦ εἰ δίκαια, τὰ τε λεγόμενα, καὶ ἐφιλοσόφει, καὶ τὰ σημεῖα βυβλιόμενα· παρῆν δὲ καὶ παρεῖναι. καὶ ἐσημαίνετο τοῖς ἀνθρώποις ἐκεῖ ἢ ἀνθρωπεία πόλις. Quin & Socrates idem in Platonis *Phædone*; Τὸ δὲ γέ μοι δοκεῖ οὐ λέγεσθαι, τὰ θεοὺς εἶναι ἡμῶν τοὺ ἐπιμελουμένους, καὶ ἡμᾶς τοὺ ἀνθρώπους ἐν τοῖς κτήμασιν τοῖς θεοῖς εἶναι. Et *de legib. l.* 10. quem locum ob oculos videtur habuiſſe Epictetus, cùm ſuperiora illa diſſereret, quandoquidem ibi etiam variæ illæ & recenſentur & refutantur ſententiæ, Ἀλλ' ἴσως οὐκ ἀναγκαῖον ἐπιδείκνυσθαι τοῦτό γε, ὡς ὄντως εἰσὶ θεοί, ἔχ ἥκιστα ἢ τοῖς μεγίστοις διαφέροντες. ἴσμεν γάρ που, καὶ παρὰ τοῖς πώ δὴ λεγομένοις, ὡς ἀγαθοί γε ὄντες πᾶσαν ἀρετὴν, τὴν τοῖς πάντων ἐπιμέλειαν οἰκειοτάτην αὐτοῖς ἔσαν νικῶσιν. Et poſt, Οὐκοῦν δὴ τά γε ἀνθρώπινα ἀφεωμένα τῆς τε ἐμψύχου μετέχει φύσεως ἅμα, καὶ διανοίας ἁπάντων αὐτὸ δεῖ πάντων ζώων ἄνθρωπος. θεῶν γε μὴν κτήματα φαμὲν εἶ πάντα ἐπίσα ἁπλῶς ζῶα, ὅσαπερ καὶ τὸν ἐγκόσμιον ὅλον. πῶς δ' ὑ; ἢδη τοίνυν ζητεῖ ἢ μεγάλα τις φαίνεται ταῦτα εἶ τοῖς θεοῖς. ὑδέτερα γὰ τοῖς κακῶν ἡμᾶς ἀκαλεῖν ἂν οἷν προνοῆσαι, ὑπομελόντας γε ἔσι καὶ ἀεἰσους. Deniq; in Epinom. hoc pro fundamento ſtatuitur; Ὡς οἰσὶ θεοὶ, θεῖα μελήματα πάντων, σμικρῶν καὶ μεζόνων. Verùm de iſtis, quia eos advocârat Epictetus, ad Stoicos redeamus. Epictetus loco ſuperiùs adducto: Εἰ μὲ οἰσὶ θεοὶ, πῶς δεῖ τέλος, ἕπεσθαι θεοῖς; οἱ δ' οἰσὶ μὲν, μηδενὸς δ' ἐπιμελήμενοι, καὶ ὕπνο πῶς ὑγιὲς ἔχω; ἀλλὰ καὶ ὄντων, καὶ ἐπιμελουμένων, οἱ μηδεμία διάδοσις εἰς ἀνθρώπους ἔσαν ἐξ αὐτῆς, καὶ τὰ δία γε καὶ εἰς ἐμὲ, πῶς ἔτι καὶ ἔπος ὑγιὲς δεῖ; Senec. *de benef. l.* 6. *c.* 23. *Cogitavit nos antè natura quàm fecit: nec tam leve opus ſumus, ut illi potuerimus excidere.* Naturæ nomine *Deum* vult. Ipſe ſe explicet, *epiſt.* 95. *Deus ipſe humano generi miniſtrat; ubique & omnibus præſtò eſt.* Et nox: *Nunquam ſatis perfectum erit, niſi qualem debet Deum mente conceperit, omnia habentem, omnia tribuentem, beneficia gratis dantem.* Ex rurſum: *Primus eſt Deorum cultus, Deos credere. deinde reddere illis majeſtatem ſuam, reddere bonitatem, ſine qua nulla majeſtas eſt: ſcire, illos eſſe qui præſideant mundo, qui univerſa vi ſuâ temperent, qui humani generis tutelam gerunt, interdum curioſi ſingulorum.* Quo loco cave, *interdum* illud aliter quàm pro *interim* accipias. In eandem, ſed pleniùs, ſententiam Auguſt. *Confeſſ. l.* 3. *c.* 11. *Bonus omnipotens ſic curat univerſos tanquam ſingulos, ſic ſingulos tanquam ſolos.* Et Gregor. Rom. *in Job. l.* 25. *c.* 19. *Sic intendit ſingulis, acſi vacet à cunctis; & ſic ſimul intendit omnibus, ac ſi vacet à ſingulis.* Quod preſſiùs Ariſtides *in Panathen.* πάντων, ὡς μόνων ἑκάστων, ἐφιλάξ. Nec eleganter minùs è noſtris quidam, [Barn. Potter in *conc. funebr.* & Georg Hacvil.

Hacvil. *in Pſal.* 102. *v.* 2.] qui providentiam divinam ſimilem dixerunt εἰκόνι τεχνικῶς πάνυ γεγραμμένῃ, τῇ τοῦ παείοντος πάντας ἐφόρου, ut Gregor. Nazianz. *orat. in Athan. epitaph.* h. e. *imagini eo artificio concinnatæ, ut in aſtantium unumquemq; oculos defigere videatur*; imò ſic aſtantium unumquemque intueri videatur, acſi ipſum ſolummodo intueretur. Balbus denique ex Stoicorum ſententia, (nam de Chryſippo, quem hac ipſa de cauſſa taxat Plutarchus, tanquam qui numen κωφόσωδον faciat, dicetur ad *l.* 7. § 32.) apud Ciceron. *de nat. Deor. l.* 2. *Nec verò univerſo generi hominum ſolùm, ſed etiam ſingulis à diis immortalibus conſuli & provideri ſolet.* Vide *ad l.* 1. § 17. & *l.* 6. § 30.

Ἐπ' ἀυτῷ τὰ τῶν ἐνόντα | Humanis viribus nimium quantum hac in parte Stoici videntur tribuiſſe: ſed nec iſti ſoli Cicero *Paradox.* 2. ex Stoicorum mente: *Nemo poteſt non beatiſſimus eſſe, qui eſt totus aptus ex ſeſe, quiq; in ſe uno ſua ponit omnia.* Et ad *Luc. famil. l.* 5. *ep.* 13. *Hanc laudem ſapientiæ ſtatuo eſſe maximam, non aliunde pendere; nec extrinſecus aut bene aut male vivendi ſuſpenſus habere rationes.* Senec. *epiſt.* 31. *Unum bonum eſt, quod beatæ vitæ cauſſis & firmamentum eſt, ſibi fidere.* Excuſatius hoc forſan, ſi eo ſenſu ſumeretur, quo Plato dixit in *Epitaph.* Ὅτῳ γὰρ ἀνδρὶ εἰς ἑαυτὸν ἀνήρτηται πάντα τὰ πρὸς εὐδαιμονίαν φέροντα, ἢ ἐγγὺς τούτου, καὶ μὴ ἐν ἄλλοις ἀνθρώποις αἰωρεῖται, ἐξ ὧν ἢ ἐῦ, ἢ κακῶς πραξάντων πλανᾶσθαι ἀνάγκαστ καὶ τὰ ἐκείνου, τούτῳ ἄρισα παρασκάζειν ζῆν, — διὰ τὸ αὐτῷ πεποιθέναι. id eſt, vertente Cicerone, *Tuſcul. l.* 5. § 36. *Nam cui viro ex ſeipſo apta ſunt omnia, quæ ad beatè vivendum ferunt, nec ſuſpenſa aliorum aut bono caſu aut contrario, pendere ex alterius eventis & errare coguntur; huic optimè vivendi ratio comparata eſt; — quod ſemper in ſeipſo omnem ſpem reponat ſui.* Quanquam religioſiùs Julian. *in Conſtant. orat.* 2. Ὅτῳ ἀνδρὶ εἰς τὸν θεὸν ἀνήρτηται πάντα, &c. *Cui viro ex Deo apta ſunt omnia*, &c. Verùm ulteriùs progreditur Seneca, non ut *hominum* tantùm *opes optrámq;*, ſed ut *numinis* etiam *opem* excludat. *Turpe eſt*, inquit, *etiamnum Deos fatigare. quid votis opus eſt? fac te ipſum felicem.* Et rurſus, *Hoc eſt ſummum bonum; quod ſi occupas, incipis Deorum eſſe ſocius non ſupplex. Quomodo, inquis, iſtò pervenitur? Tutum iter eſt, jucundum eſt, ad quod natura te inſtruxit. dedit tibi illa, quæ ſi non deſerueris, par Deo ſurges.* & *epiſt.* 41. *Eucis rem optimam, & tibi ſalutarem, ſi, ut ſcribis, perſeveras ire ad bonam mentem. quàm ſtultum eſt optare, cùm poſſis à te impetrare? non ſunt ad cœlum elevandæ manus.* &c. Idem tamen *epiſt.* 10. *Votorum tuorum veterum licèt Diis gratiam facias; alia de integro ſuſcipe: roga bonam mentem, bonam valetudinem animi; deinde corporis.* Hoc eſt quod Juvenal. *Sat.* 10. *v.* 356.

Orandum eſt, ut ſit mens ſana in corpore ſano.

qui ſubjicit tamen *v.* 363.

Monſtro quod ipſe tibi poſſis dare. Semita certè
Tranquillæ per virtutem patet unica vitæ.

Et Flaccus *l.* 1. *epiſt.* 18.

Hæc ſatis eſt orare Jovem, qui donat & auſert,
Det vitam, det opes: æquum mi animum ipſe parabo.

Sed & Cotta Academicus apud Ciceronem *de Nat. Deor. l.* 3. *extremo*; quo loco latius iſta differuntur: *Judicium hoc omnium mortalium eſt, fortunam à Deo petendam, à ſeipſo ſumendam eſſe ſapientiam.* Et rurſus; *Atque hoc equidem omnes mortales ſic habent; omnem commoditatem proſperitatémque vitæ à Diis ſe habere: virtutem autem nemo unquam acceptam Deo retulit.* Impiè planè, falſóq;. Quanquam in eandem ferè mentem Syneſ. *de providենt.* Μηκέτ' ἐν ἐρήμοις τοῖς θεοῖς, οἶκοθεν, ὦ ἐθέλης, ἀναβιβῶ σώζεσθαι. αὐτὸς γάρ τις ἕκαστ ἑαυτῷ τῶν τοιούτων (τὸ εὐδαίμονος βίου) ταμίας, ἀγαθὸς εἶναι βελόμενος. Pium magis quod Marcus *l.* 9. § 40. etiam ad iſta manum nobis ſuam nomen porrigere. In quam ſententiam & Seneca ipſe *epiſt.* 41. *Bonus vir ſine Deo nemo eſt. an poteſt aliquis niſi ab illo adjutus exurgere? ille dat conſilia magnifica & erecta. in unoquoque bonorum virorum,*

Quis Deus incertum eſt, habitat tamen Deus.

(quod non ex *Naſon. metam.* utì Lipſius opinatur; ſed *ex Maronis Æn. l.* 8. ſumptum eſt) niſi quòd in ambiguo reliquiſſe videtur, de numine ipſo divino, an de animo humano cœlitus indito, quem & cum noſtro *Deum* familiariter appellat, intelligi hæc voluerit. Vide *l.* 5. § 10. Certè, quod Plut. *de Stoïc. contradict. c.* [illegible] *ex fundamentis à Stoïco* etiam dogmate deſumpsis, Εἰπεῖν ὁ θεὸς ἀρετὰς μὲν ἀνθρώποις ἀλλὰ τὸ καλὸν αὐθαίρετον ἔχειν· πλοῦτον δ' οὐ καὶ ὑγίειαν χωρὶς ἀρετῆς δίδωσιν ὑπερβολήν. *Deus ſi non virtutem hominibus largiatur, ſed eam ſibi ipſi tribuant mortales; opes vero corporiſque valetudinem citra virtutem largiatur; nec ille hominibus nihil quicquam prodeſt.* Veriſſimum nihilominus, quod noſter *infrà l.* 8. § 56. & *l.* 9. § 40. *Non eſſe in alius cujuſquam poteſtate, ut malum miſerúmve quenquam faciat.* Οὐδεὶς γὰρ ὁ ἀφελοῦσαι ἀναγκάζων, *nemo ſiquidem eſt, qui cogere quenquam poſſit ut recti bonique rationem transgrediatur. l.* 5. § 10. nec verum certúmve minùs, *Nullius cujuſquam felicitatem ab aliorum dictis, factis, perpeſſionibus pendere*: quod & Marcus *infra* §. 17. eis verbis voluit; ἀναγκαῖον τὸ ἄλλον ποιῆσαί τι, ἢ μὴ, &c.

Μὴ δυναμένῳ ὦ | Obſervat M. Caſ. rectè tangere iſtìc, & ex parte corrigere Marcum, Stoicum dogma quoddam minùs pium, & potentiæ divinæ imminutivum, quo cenſebant illi ideo bona malaq; externa hæc quibuſvis ex æquo obvenire, quòd Deus aliter iſta diſponere nequibat. Ita Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 1. Ὥσπερ ἔν γε ἄξιον, τὸ κεφῆσεν

ἀπάντων καὶ κωλεῦον οἱ Στοϊ μόνον ἐφ' ἡμῖν ἐπίνευσαν τὴν χρῆσιν τῶν ὀρθῶν τῆς φαντασίας, τὰ δ' ἄλλα ὐκ ἐφ' ἡμῖν. ἄεφγε ὅτι ὐκ ἤθελον; ἐγὼ μὲν δοκῶ, ὅτι εἰ ἐδύναντο, κἀκεῖνα ἂν ἡμῖν ἐπέτρεψαν· ἀλλὰ πάντας ὐκ ἐδύναντο. Senec. *epist.* 58. *Mittamus animam ad ea quæ æterna sunt; miremur in sublime volitantes rerum omnium formas, Deumque inter illa versantem & providentiam, quemadmodum quæ immortalia facere non potuit, quia materia prohibebat, defendat a morte, ac ratione vitium corporis vindicat.* Et *de benef. l.* 2. *c.* 29. *Quicquid nobis negatum est, dari non potuit. — magna accepimus, majora non cepimus.* Vide *suprà ad* § 3. σφόδρα ὃ κὴ ἀναγκαῖον.

Δόξα κὴ ἀδοξία | *Famam* & *infamiam* in *mediis* ponit. Vide *ad l.* 4. § 19. Stoici ἄτυφόν φασιν εἶναι τὸν σοφόν. ἴσως γὸ ἔχει τινὰς τὸ ἔνδοξον κὴ ἄδοξον. Laërt. *l.* 7. *in Zenon.* & ex Laërtio corrigendus Suidas, qui pro τὸ, τὸν exhibet.

Πόνος κὴ ἡδονὴ | Gregor. Nyss. *orat. catech.* 8. Ἐκεῖνο τῇ φύσει μόνον ὄζον ἀγαθὸν, ὃ ἡ αἴσθησις ὐκ ἀπαίδευτος· κὴ μόνον ἐκεῖνο κακὸν, ἡ τῆς ἀγαθῆς ἀλλοτρίωσις· πόνοις γ' κὴ ἡδοναῖς τὸ καλὸν κὴ τὸ κακὸν κεῖνται, τῆς ἀλόγου φύσεως ἴδιον ὄζον, ἐφ' ὧν τὰ ἀληθῶς καλὰ ἢ κατορθώσεις, διὰ τὸ μὴ μέλλειν αὐτὰ νῦν κὴ διαπάσας, χάριν ὐκ ἔχει.

Πάντα ταῦτα ἐπίσης συμβαίνει τοῖς τε ἀγαθοῖς κὴ τοῖς κακοῖς | Idem hominum sapientissimus, *Eccles. c.* 9. *v.* 2. *Omnia justis & sapientibus, quæ iniis. omnibus, contingunt; & unus idemque est bonis atque malis eventus. Cuivis potest accidere, quod cuiquam potest.* P. Syrus apud Senec. *de tranquil. c.* 11. & *ad Marc. consol. c.* 9. Senec. ipse *ibid. c.* 17. *Moveret hoc me, si esset cuique pro moribus fortuna, nunquam mala bonos sequerentur. Nunc video exempto discrimine, & eodem modo, malos bonosque jactari.* Nimirum, ut Hieron. *adverss. Jovin. l.* 2. *q.* 4. *In eodem mari navigantibus eadem tranquillitas est, eadem tempestas.* Piè prudentérque Augustin. *de Civit. Dei lib.* 1. *cap.* 8. *Placuit divinæ providentiæ præparare in posterum bona justis, quibus non fruentur injusti; & mala impiis, quibus non excruciabuntur boni. ista verò temporalia bona & mala utrisque voluit esse communia, ut nec bona cupidius appetantur, quæ mali quoque habere cernuntur; nec mala turpiter evitentur, quibus & boni plerumque afficiuntur.* quibus gemina ferè habet Gregorius Rom. *pastor. l.* 3. *c.* 1. Hom. *Odyss.* ζ. *v.* 188. apud Stob. *tem.* 1. *l.* 1. *tit.* 3. reponendus:

Ζεὺς δ' αὐτὸς νέμει ὄλβον ὀλυμπόθεν ἀνθρώποισιν
Ἐσθλοῖς, ἠδὲ κακοῖσιν, ὅπως ἐθέλησιν ἑκάστῳ.
Divitias pariter justisque malisque supremus
Juppiter ipse sui pro numinis arbitrio dat. Grot.

Οὔτ' ἄρ' ἀγαθὸν, ὅτι κακὸ | Concludit hinc, externa ista nec in *bonorum*, nec in *malorum* esse numero habenda, quia promiscuè possunt vel *bonis* vel *malis* contingere. Isocrat. *ad Demon.* § 32. Τοσούτῳ κρείττων δικαιοσύνη χρημάτων, ὅσῳ ἐπιεικὲς μᾶλλον τοῖς φαύλοις μέτεστι, παντὸς ἢ τοῖς μοχθηροῖς ἀδίκως κατακλᾶσθαι. Vult ille bonum istud præstantius esse, Stoici *solum & singulare.* Senec. *epist.* 71. *Summum bonum est, quod honestum est. & quod magis admireris, unum bonum est, quod honestum est. Cætera falsa & adulterina bona sunt.* quod & latiùs prosequitur *epist.* 76. & 85. Idem *epist.* 120. *Hæc duo (bonum & honestum) apud alios diversa, apud nos tantùm divisa. ista duo quidem facimus, sed ex uno. nihil est bonum, nisi quod honestum est. quod honestum est utique bonum. Bonum putant aliqui esse, quod utile est. itaque hoc & divitiis, & equo, & vino, & calceo nomen imponunt: tanta est apud illa vilitas boni, & adeò usque ad sordida descendit. Nihil nobis bonum videtur, quo quis & malè uti potest. Vides autem divitiis, nobilitate, viribus quàm multi malè utantur.* & *epist.* 117. *Id medium atque indifferens* (hoc est, *nec bonum nec malum*) *vocamus, quod tam malo contingere quàm bono potest; tanquam pecunia, forma, nobilitas.* Et *epist.* 87. *Quod bonum est, bonos facit: fortuita bonum non faciunt. ergo non sunt bona.* quod idem & Cicero *Paradox.* 1. *Potestne bonum cuiquam malo esse? aut potest quisquam in abundantia bonorum ipse esse non bonus? atqui ista omnia talia videmus, ut etiam improbi habeant, & absint probis.* Et rursus *ibidem*; *Verum est ergo, quod contemptissimo cuique contigit, bonum non esse.* E nostris Basil. Cæsar. *in Psalm.* 1. Τίνων ὄντων ἀγαθῶν τῇ ἑαυτῶν φύσει καὶ μόνον καθὸν βασιλέα ἔχει πρὸς τὸ ἐναντία ἀπεύχεσθαι, ἀλλ' ὅτι καὶ ἀγαθὰς διώκεται παρὰ πολλῶν κατηγόρους. Augustin. *concion. solem.* 236. *Bona sunt ista, unde facias bene; non quæ te faciant bonum. non quæ bonum faciant, sed unde bonum fiat.* Vide *l.* 4. § 39. & *l.* 5. § 10. & *l.* 8. § 1.

§ 12. Πάντα ταχέως ἐναφανίζεται | Ita *l.* 4. § 14. Ἐναφανιδίσῃ τὴν ὑμνήσαντα. & *l.* 6. § 9. Πᾶν τὸ ὕλιον ἐναφανίζεται τάχεα τῇ πρὸ ἔλων ἰδέᾳ. & *l.* 9. § 33. Πάντα ὅσα ὁρᾷς τάχεα φθαρήσεται, κὴ οἱ φθαρέμενα αὐτὰ ὄψονται τάχεα κὴ αὐτοὶ φθαρήσονται.

Ἡ τοῦ τύφου διαβεβολία | Ita *l.* 6. § 13. Δεινὸς γὸ ὁ τύφος παραλογισμός. Vide & *l.* 12. § 24.

Ὧν αἱ ὑποδήσεις κὴ αἱ φωναὶ, πᾶν ἐνδοξίαν | *supplendum*, παρέχει, χαίζουσι, aut aliud ejusmodi. Ista enim malim, quàm cum Annot. Lugd. ἁφαιρῆσι, *auferunt.* nisi si utrumque, quod & potest, *supplere* libuerit. Vide *infra* § 17. & *l.* 3. § 4.

Τὰ ἐμφανταζόμενα αὐτῷ | *Quibus, tanquam larvis horrendis, instructa mors imaginationi nostræ semet objicere assolet.* Sensuum prægnans vocabulum. Vide *l.* 1. § 7. φαντασθεὶς ἄκτως. Ita Epictet. *dissert.*

l. 2. c. 6. Πολὺν ἀναλίσκει, τὸ χρόνον ἀνθρώπου ἀναλίσκειν, τὸ ἢ σπουδὴν ἢ μακροὺς ἔχειν, ἢ θηρᾶς, ἢ ἑταίρους, ἢ πομπὴν, ἢ πρόσοδον. τί σοι μέλει, πόσα δῶρα κατακῇς τοῖς ἔθνεσι; ἴδιον πᾶσι εἶναι. εἰ ἢ θέλεις ἀκέραιον τελεῖν, ζωντάρεσκε, ὧν πέμπει ὁ πρόσοδος. ἐλάττονι ὑδεῖς χρήσεται ἐξ ἐμοῦ πνεῦμα ἕσπερας πνεούσης ἢ ἐν σπαίρῃ πολλάκις. ἀφ' ὧν τὰ πάντα, ἢ κόμπος κενῶν ὀνομάτων. quibus gemina habet & *l.* 4. *c.* 7. Quod autem de morte istic Marcus, de rebus quibusvis externis idem *infra l.* 6. § 13. Ὅτως δεῖ παρ' ὅλον τὸν βίον ποιεῖν, ἢ ὅτε λίαν ἀξιοπόθητα πράγματα φαντάζεται, ὑπομιμνῆν αὐτὰ, ἢ πῶ ἰσοτίαν, ἐφ' ἢ σιμπώσεται, περιαιρεῖν. Plutarch. *de exil.* τύτων (ὧν ἡ φύσις ὑδὲν ἔχει κακὸν, ἀλλ' ἔλαν ἢ πᾶν τὸ λυπῶν ἐκ κενῆς δόξης ἀναπίπλαται) δεῖ, παιδάριον τοῖς λεδικόσι τὰ περσωπεῖα παιδίοις, ἴσχυς ἢ ὑπὸ χάρας ποιοῦντες ἢ ἀναστρέφοντες ἐπίζωμεν κατάγειν, ὅτως ἴσχυς ἀπορρίψωσι ἢ ζωπυρήσωσι τὸν λογισμὸν, τὸ σαφὲς ἢ τὸ κενὸν ἢ περιγραμμένον ἀναγνῶναι. Senec. *ep.* 24. *Illud ante omnia memento, debere rebus tumultum, ac videre quid in quaque re sit: fatear nihil esse in istis terribile, nisi ipsum timorem, quod videt accidere pueris, hoc nobis quoque majusculis pueris evenit. illi quos amant, quibus assueverunt, cum quibus libenter sint, personatos vident, expavescunt. Non hominibus ita demendum, sed & rebus persona demenda est, & reddenda facies sua. Quid mihi gladios & ignes ostendis, & turbam carnificum circa te frementium? tolle istam pompam, sub qua latet, & stultos territat, mori est, quam nuper servus meus, quam ancilla contempsit. quid tu rursus mihi flagella & eculeos magno apparatu explicas? quid singulis articulis singula machinamenta, quibus extorqueantur, aptata, & mille alia instrumenta excarnificandi particulatim hominis? pone ista, quæ nos obstupefaciunt. jube conticescere gemitus, & exclamationes & vocum inter laceranda elisarum acerbitatem. nempe dolor est, quem podagricus ille contemnit, quem stomachicus ille in ipsis deliciis perfert, quem in puerperio puella perpetitur.* Et epist. 14. *Timetur inopia; timentur morbi; timentur quæ per vim potentioris eveniunt. ex his omnibus nihil magis nos concutit, quam quod ex aliena potentia impendet. magno enim strepitu & tumultu venit. naturalia mala, quæ retuli, inopiæ atque morbi, silentio subeunt, nec oculis, nec auribus quidquam terroris incutiunt. ingens alterius mali pompa est: ferrum circa se & ignes habet, & catenas & turbam ferarum, quam in viscera immittat humana. cogita hoc loco carcerem & cruces, & eculeos, & uncum; & adactum per medium hominem, qui per os emergat, stipitem; & distracta in diversum actis cruribus membra; illum tunicam alimentis ignium & illitam & intextam; quicquid aliud præter hæc, commenta sævitia est. non est itaque mirum, si maximus hujus rei timor est, cujus & varietas magna, & apparatus terribilis est. nam quemadmodum plus agit tortor, quò plura instrumenta doloris exposuit; specie enim vincuntur, qui patientiâ restitissent: ita ex his, quæ animos nostros subigunt & domant, plus proficiunt, quæ habent quod ostendant. illæ pestes non minùs graves sunt; famem dico & sitim, & præcordiorum suppurationes, & febrem viscera ipsa torrentem. Sed latent. nihil habent, quod intentent, quod præferant. hæc, ut magna bella, aspectu paratúq; vicerunt.* Idem *quæst. nat. c.* 59. *Contemne mortem, & omnia, quæ ad mortem ducunt contempta sunt; sive illa bella sunt sive naufragia, seu morsus ferarum, seu ruinarum subito lapsu procidentium pondera. numquid amplius facere possunt, quàm ut corpus ab anima resolvant? hæc nulla diligentia vitat, nulla felicitas domat, nulla potentia evincit.* Et *ibid. l.* 6. *c.* 32. *Quid ad me quam sint magna, quibus perco? ipsum perire non est magnum.* Vide *ad l.* 7. § 68.

Φύσεως ἔργον | Ita *l.* 11. § 34. φυσικὸν ἔργον. *l.* 4. § 5. φύσεως μυστήριον. & *l.* 9. § 3. φυσικὸν εὐεργέτημα. Senec. *in quæst. natur. l.* 6. *c.* 32. *Mors naturæ lex est: mors tributum, officiúmq; mortalium.*

Παιδίον δεῖ | Senec. *epist.* 110. *Talis est animorum nostrorum confusio, qualis Lucretio visa est. (l. 2.)*

Nam velati pueri trepidant, atque omnia cæcis
In tenebris metuunt: ità nos in luce timemus
[Interdum, nihilo quæ sunt metuenda magis, quàm
Quæ pueri in tenebris pavitant, finguntq; futura.]

Quid ergo? non omni puero stultiores sumus, qui in luce timemus? & *epist.* 36. *Desinamus, finem faciamus si hoc unquam alteri, nobis maxime; [fatuos f.] nec pueros, nec inepte lapsos timere mortem: & esse turpissimum, si eam sectatorem nobis ratio non præstat, ad quam stultitia perducit.* Vide eundem supra ex *ep.* 24. & *de Constant. c.* 4. *ad l.* 8. § 48. Vide & *ad l.* 4. § 3. ὡς ἀνήρ. Epictet. *dissert. l.* 3. *c.* 24. Πῶς τὰῦτα ὑπὸ θεῶν εἰς τὴν πόλιν τάυτην εἰσηγμένα, ἢ ἡδὺ μὲν ἀνθρώποις ἔργον φρόνιμον ἀπόδυσθαι, πτύδας ὀπισθοτόνους ἢ μάμμας, ἢ κάμπτει σι ἢ ἀποδιλώσει κλαίουσα γυμνὰ μηρά; ὅτως ὐδέποτε παύσῃ παιδίον, ὢν νήπιον; ἢκ οἶδ' ὅτι ὁ τὰ παιδία ποιῶν, ὅσῳ πρεσβύτερος, τοσύτῳ γελοιότερος; Vide *l.* 11. § 23. Idem *ibid. c.* 19. ὅτω ἢ αὐξηθέντες φανόμεθα παιδία. παῖς γὰρ ἐν μισηδῖς, ὁ ἀμυσος ἐν γεμμαπκοῖς, ὁ ἀγεφύματος, ἐν βίῳ, ὁ ἀναίδυτος.

Καὶ συμφέρον αὐτῇ | Quia scil. rerum natura rerum mutationibus istis constat; ut *sup.* § 3. Et sicut Musa rhetor, referente M. Senec. *præfat. controv. l.* 5. de nobis, *Mortibus vivimus*; ità mortibus mundus renovatur vigétque, uti noster *lib.* 6. § 15.

Πῶς ἄπτεται θεῶν ἀνθρώπων, ἢ κατ' ἐπ' ἀυτῶ μέρος | Pendent à superioribus ista; ut novam istinc sectiunculam ordiri neutiquam sit consentaneum.

Hæc enim quæ ſequuntur, ex eorum ſunt numero, quæ Marcus nobis diligentiùs conſideranda in periocha iſta proponit: quâ nimirū parte homo Deū attingat, &c. neq; enim opus eſt, ut receptam cum Annot. Lugd. lectionem ſolicitemus, & ἀντιζήτουντες legamus, θεὸς ἀνθρώπε. quanquam & Marcus *l.* 12. § 2. *de Deo*, μόνῳ τῷ ἑαυτῆ νοερῷ μόνον ἅπτεσθαι δεῖ ἐξ ἑαυτῆ, &c. Plut. *Numâ*, ἐκ εφάπτεσθαι θεῦ δύνατον ἄλλως ἢ νοήσει. Dionyſius, ὑπολιμπάνω *de divin. nomin. c.* 1. Τοῖς ἀφθέγκτοις καὶ ἀγνώστοις ἀφθέγκτως καὶ ἀγνώστως ζωοποιόμεθα, κατὰ πάντα κρείττονα τὸν καθ' ἡμᾶς λογικῆς καὶ νοερᾶς ζωοποιίας καὶ ἐνεργείας ἕνωσιν. Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 3. Δύο ταῦτα ἐν τῇ φύσει ἡμῶν ἐγκατεμίγνυται, τὸ σῶμα μὲν, κοινὸν πρὸς τὰ ζῶα, ὁ λόγος ἢ καὶ ἢ γνώμη, κοινὸν πρὸς τοὺς θεούς. De anima rationali Galen. in *hortator. c.* 2. Ὦ, μόνῳ θεῷ ἐν ἡμῖν κοινωνήσαντα θεοῖς. Et *ibid. c.* 7. Τὸ δὲ θεῷ ἀνθρώπων γένος, ὦ παῖδες, ὑπκοινωνεῖ θεοῖς τε καὶ τοῖς ἀλόγοις ζώοις; τοῖς μὲν κρεῖττον λογικὸν ὄζει, τοῖς δὲ κρεῖττον θνητόν. βέλτιον ἂν ὄζει τῆς πρὸς τὰ κρείττονα κοινωνίας αἰδημονούμενον, ὑπομελήσασθαι παιδείας. ἧς τυχόντες, τὸ μέτριον θεῷ ἀγαθῶν ἕξομεν. Porphyr. apud Euſeb. *præparat. Evangel. l.* 3. *c.* 9. Ψυχὴ μὲν ἔν λογικὴ καὶ ἀθάνατος, καὶ νῦς ἀπαθὴς ἐν ἀνθρώπε φύσει, εὖ μοι δοκεῖ λέγεσθαι εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν ὑπόσχεσιν θεῦ κρείττον ἀΰλε καὶ ἀσώματος, νοερά τε καὶ λογικὴ πρὸς ὑπὸν ζωώσικεν, ἀρετῆς ἕσα καὶ σοφίας δεκτική. Feſtivè Clem. *Strom. l.* 3. de homine; Ἔοικεν δ' οἶμαι, Κενταύρῳ Θετταλικῷ πλάσαι, ἐκ λογικῆ καὶ ἀλόγε συγκείμενος, ψυχῆς καὶ σώματος· ἀλλὰ τὸ μὲν σῶμα, γλίσχρε τε ἐργάζεται, καὶ καθάπερ εἰς γλῶ. τέτακται δὲ ἡ ψυχὴ πρὸς τὸν θεὸν, ἢ γε διὰ τῆς φιλοσοφίας τῆς ἀληθῶς παιδαγωγῆ.

Καὶ ὅταν πῶς ἔχῃ διακόπτω | Xyl. *præterea quomodo afficitur eo tactu pars illa.* Verùm verſionis rationem nullam dat, unde quid legerit ariolemur. M. Caſaub. legit διαχέηται vertiq; *quomodo pars ea afficitur, quando diffundi videtur.* addit & conjecturam alteram, legi poſſe, ὅταν πῶς ἔχει ἡ διάκεσις. ut poſterius vocabulum ſit prioris ἐξηγητικὸν, vel à Marco ipſo. vel à gloſſematario aliquo. D. Boot. ὅταν πῶς ἔχον διάκεσις, *quomodo ſe habeat, & afficiatur pars iſta.* Ego malim, tranſpoſitis vocibus lociſq; ſuis redditis, quò ſenſus conſtet, καὶ πῶς ἔχῃ ὅταν διάκηται, *quomodo ſe habeat anima, ubi permeaverit, ſive pertigerit*; ad Deum ipſum nimirum, vel ad locum eum, quicunq; ille tandem fuerit, ſibi divinitùs deſtinatum, poſtquam à corpore ſejuncta fuerit; εἰς τὸν οἰκεῖον ἱδρυθεῖσα τόπον, utì Æſchines in *Axiocho.* vel etiam cum Merico, ὅταν διαχέηται, ſed ſenſu diverſo; *ubi diffuſa & diſſipata fuerit*, corporis nimirum compage ſolutâ. Marcus lucem præfert, qui *l.* 4. § 21. ὅτι πολὺ συμμείναι μεταβάλλειν καὶ χεῖρον. Senec. *ep.* 88. *Innumerabiles ſunt quæſtiones de animo. unde ſit; qualis ſit; quando eſſe incipiat; quàm diu ſit; an aliunde aliò tranſeat, & dum cilium mutet, ad alias animalium formas aliaſque conjectus: annon amplius quàm ſemel ſerviat, & emiſſus vagetur in toto: utrùm corpus ſit, annon ſit; quid ſit facturus, cùm per nos aliquid facere deſierit: quomodo libertate ſuâ uſurus, cùm ex hac effugerit cavea: an obliviſcatur priorum, & illic noſſe ſe incipiat, cùm de corpore abductus in ſublime ſeceſſit.* Varias autem hac in parte Stoicorum ſententias (neq; enim ſatis ipſis inter ſe conveniſſe videtur) apud Lipſium legas licet, *Phyſiolog. Stoic. lib.* 3. *cap.* 14. Ambiguè noſter ubique ferè. Sed & Seneca, & Socrates ipſe; utì oſtendemus ad *lib.* 4. § 16. Salmaſius interim titulum fuiſſe iſta ſuſpicatur tractatûs alicujus, qui jam perierit, inſequentis.

§ 13. Καὶ τὰ νέρθεν γᾶς, φησὶν, ἐρεβώνθω | Pindari verba ſunt, à Socrate in Platonis *Theæteto* de genuino philoſopho uſurpata, cujus verba *infr.* ad *l.* 11. § 1. ſunt exhibenda. Uſurpârunt & poſt Socratem ex Platone Porphyr. *de abſtin. animal. l.* 1. Galen. *hortator. ad artes c.* 1. Clemens Alex. *Strom. l.* 5. Et ex Clem. Euſeb. *præpar. Evang. l.* 13. *c.* 13. Theodoret. *therap. l.* 12. Verùm aliter illi omnes quàm noſter iſtîc; qui non virtuti, ſed vitio dat, quòd iſtorum curioſi homines, vitæ mentiſque ſuæ inſpiciendi ac diſcutiendi negligentiores exiſtant. Pari ferè modo artes illas, quæ *liberales* vulgò dicuntur, exagitat Seneca *ep.* 88. *Metiri me geometres docet latifundia. potius doceat, quomodo metiar quantum homini ſit ſatis. Numerare docet me Arithmetica, & avaritiæ commodare digitos. potius doceat, nihil ad rem pertinere iſtas computationes: non eſſe feliciorem, cujus patrimonium tabularios laſſat: imo quàm ſupervacua poſſideat, qui infeliciſſimus futurus eſt, ſi quantum habeat, per ſe computare cogatur. Quid mihi prodeſt ſcire agellum in partes dividere, ſi neſcio cum fratre dividere? quid prodeſt colligere ſubtiliter pedes jugeri, & comprehendere etiam ſiquid decempedam effugit, ſi triſtem me facit vicinus potens, & aliquid ex meo abradens? Doces me, quomodo nihil perdam ex finibus meis? at ego diſcere volo, quomodo totus hilaris amittam.* Et reverâ, ut Auguſt. *Confeſſ. l.* 1. *c.* 4. leviuſculè inflexus. *Dubitare ſtultum eſt, quin fidelis homo, quamvis nec ſaltem ſeptentrionis gyros noverit, melior ſit, quàm menſor cæli, & numerator ſyderum, & perſor elementorum, & negligens ſui.* cùm ille, *tui*, dixerit, Deum allocutus.

Τὰ ἐν τῇς πλησίον ψυχαῖς διὰ τεκμάρσεως ζητῶντες | Vel phyſiognomonas notat, qui ex indiciis externis de aliorum ingeniis conjecturam facere profitentur: vel innatum illud generi humano vitium perſtringit, quo in alienos affectus cordiſq; receſſus intimos induere ſeſe pleriq; geſtiunt; *curioſum genus ad cognoſcendam vitam alienam deſidioſum ad corrigendam*

corrigendam *ſuam*, ut ſcitè Auguſt. *confeſſ. l.* 10. *c.* 2.

Περὶ μέτρου τοῦ ἐνδον | Opportunum itaq; hîc monitum illud Homericum *Odyſſ. ζ. v.* 392.

Οἵη τοι ἐν μεγάροισι κακὴν ἀμαθίην τε τίτυσκε.

quem verſum Socrates præ omnibus ſemper rebus ſibi cordi eſſe dicebat, ut Gellius ſcripſit *noct. Attic. l.* 4. *c.* 6. eidémq; in ore crebrius fuiſſe, tradidit Demetrius Byzantius, uti Laërt. *l.* 2. quò à naturæ rerum aliarum phyſicâ ſpeculatione abduceret homines ad ethicæ ſive moralis philoſophiæ ſtudium, quâ animum cujuſque proprium diſcutiendi, dignoſcendi, corrigendi, perpoliendi, modus methodúſq; commonſtratur. quin & eo fine uſurpatum, à Diogene, prodit Diocles apud Laërt. *l.* 6. in *Menedem. Cynic.* ab Ariſtippo, Euſeb. *præpar. Evang. l.* 1. *c.* 5. Laudant & Plutarch. in *præcept. Salub.* & *de Commun. notit. c.* 10. Sext. Empir. *de philoſoph l.* 1. *c.* 1. & *l.* 10. *c.* 1. Dio Pruſ. *orat.* 40. Optimè Plut. *de Curioſ.*

Τί τ' ἀλλότριον, ἀνθρώπου βάσανόν τε,
Κακὸν ὀχυδερκεῖς, τὸ δ' ἴδιον οὐκ ἀγγέλλεις;
μετάθες ἔνδοθεν, καὶ ποιήσεις λόγον περὶ τοῦ πολυπραγμοσύνου.

Τῷ ἔνδον ἑαυτοῦ δαίμονι | *Mentem*, cuiuſcq; nunc *dæmonem*, nunc & *Deum* dicit. Sic *l.* 3. §. 16. Ὁ μὲν γὰρ νοῦς καὶ δαίμων. & §. 16. τὸν ἔνδον ἐν τοῖς στήθεσι ἱδρυμένον δαίμονα. & *l.* 5. § 27. ὁ δαίμων, ὃν ἑκάστῳ παρεστάτει καὶ ἡγεμονεύει ὁ Ζεὺς ἕδωκεν. & *ibid.* § 10. τὸν ἐμὸν Δία καὶ δαίμονα. & *l.* 3. § 5. ὁ ἐν σοὶ θεός. Plato in *Timæo*: Τὸ δὴ σὲ ἐκ πασῶν μάλιστα παρ' ἡμῖν ψυχῆς εἶδος διανοεῖσθαι δεῖ τόδε, ὡς ἄρα αὐτὸ δαίμονα θεὸς ἑκάστῳ δέδωκε τοῦτο. ὃ δὴ φαμὲν οἰκεῖν μὲν ἡμᾶς ἐπ' ἄκρῳ τῷ σώματι, θεοὺς δὲ πάντων συγγενείας ἀπὸ γῆς ἡμᾶς αἴρειν, ὡς ὄντας φυτὸν, οὐκ ἔγγειον, ἀλλ' οὐράνιον.

Καὶ τοῦτον γνησίως θεραπεύειν | Plato *Timæo* poſt ſuperiora illa: Τὸν δὴ ἀεὶ θεραπεύοντα τὸ θεῖον, ἐγκρατῆ τε αὐτὸν εὖ μάλα κεκοσμημένον τὸν δαίμονα ξυνοίκιον ἐν αὑτῷ, διαφερόντως εὐδαίμονα εἶναι. Θεραπεία δὲ ἡ πάντῃ παντὸς μία, τὰς οἰκείας ἑκάστῳ τροφὰς καὶ κινήσεις ἀποδιδόναι· τὰς δ' ἐν ἡμῖν θείας ξυγγενεῖς εἰσὶ κινήσεις, αἱ δὴ παντὸς διανοήσεις καὶ περιφοραί· Apul. *de Socrat. gen. Si quotidiana eorum æra diſpungas, invenies in rationibus multa prodigè profuſa, & in ſemet nihil, in ſui, deo, dæmonis cultum.* Et Senec. *ep.* 41. *Sacer intra nos ſpiritus ſedet, malorum bonorúmq; noſtrorum obſervator & cuſtos. hic prout à nobis tractatus eſt, ita nos ipſe tractat.*

Καθαρὸν πάθος | τοῦτον κ. τ. Suidas in Εἰκῆ ὄν. qui & mox θεὸν pro θεῶν. Affectus autem Stoicos prorsùs ſuſtuliſſe, nulli non notum.

Καὶ εἰκιότητος | Εἰκαῖον, μάταιον, ἀνωφελές. Suid. adductis Marci verbis hiſce.

Φίλα δὲ συγγένειαν | Eam nimirùm, de quâ *ſuperiùs* § 1. Sed & *l.* 9. § 27. φύσει γὰρ φίλα. Et *l.* 11. § 8. φύσει συγγενῆ καὶ φίλον.

Τέτοιόν τινα ἐλεεινὸν. Ita *l.* 7. § 26. *Ubi quis in te peccaverit, cogita ſtatim apud te, quid illud fuerit, quod bonum malúmve ratus, id culpæ admiſerit:* τοῦτο γὰρ ἰδὼν ἐλεήσεις αὐτόν. *hoc enim perſpecto, miſereberis hominis*, quod tali nimirum opinione imbutus ſit. Et ſunt reverà improbi homines οἰκεῖα μᾶλλον ἢ φθόνου ἄξιοι, (contra quàm de rebus ſuis Andocides *orat. de reditu.*) *miſeratione potius quàm indignatione digni. Nam ſicuti corporum languor, ita vitioſitas quidam eſt quaſi morbus animorum. cùm itaque ægros corpore minimè dignos odio, ſed potiùs miſeratione judicemus, multò magis non inſequendi, ſed miſerandi ſunt, quorum mentes omni languore atrocior urget improbitas.* Boeth. *Conſol. phil. l.* 4. *c.* 4. Et Hilar. *in Pſal.* 118. §. 7. *Sanctus quiſque cum cæditur, non humilitatis ſuæ qui cæſus eſt, ſed inſolentiæ ejus qui cædit, miſeretur: ut à veſano filio pater, ut à phrenetico ægroto medicus contumeliam paſſus dolorem, non ex eo quod perpeſſus fuerit, ſentit; ſed ob id, quod ille quem ſanum eſſe cuperet, injuriam ſibi veſanus intulerit.* Libanius itidem *orat.* 12. Τὸν ἁμαρτάνοντα ἄνθρωπον, ἐκ καλάζειν νόμος, ἀλλ' ἐλεεῖν, καὶ πειρᾶσθαι τέχνῃ τῇ περὶ λόγων ἐπανορθοῦν. ὥσπερ γὰρ τὸν πάσχει τὸν μανόμενον. ὧδε ἔχλημα νόσου ποιεῖσθαι χρὴ τὸν νόσον κατηγορεῖ. Stoicis autem improbi omnes amentes habentur. Ita Epictetus *diſſert. l.* 1. *c.* 18. Πεπλάνηται δεῖ ἀγαθῶν ἐμπαθῶν, χαλεπαίνειν ἐν δεῖ αὐτοῖς, ἢ ἐλεεῖν αὐτούς; quam dicaret, illud potiùs. Et Marcus *l.* 7. § 25. δεῖ συγγινώσκειν ἐπίστασθαι. *ignoſcere oportet.* Sed & *l.* 1. § 15. τὸ συγγνωμονικὸν, à Maximo, qui & Stoicus ipſe, didicille ſe profitetur. Verùm cautè illic & cum reſtrictione aliqua, ὅπου τινὰ ἐλεεινά, id eſt, *modo quodam miſeranda* dixit, nè in dogma Stoicum peccare videatur, quod ſtatuit ἔλεον εἶναι πάθος, καὶ συγχωρῶν ἄλογον, *miſericordiam eſſe ægritudinem ſive perturbationem, contractionémque animi, à ratione alienam.* itaque τοὺς σοφοὺς ἐλεήμονας μὴ εἶναι. *Sapientes non eſſe miſericordes.* Laërt. *lib.* 7. in *Zenone.* de quo & Lactant. *inſtitut. lib.* 3. *c.* 22. *Illud ſatis ad coarguendum hominis errorem, quod inter vitia & morbos miſericordiam ponit.* Cicero *orat. pro Muren.* ex Zenonis ſententia, *cujus inventorum annuli ſint Stoici, Neminem miſericordem eſſe, niſi ſtultum & levem.* cùm Plato & Ariſtoteles contra docuerint, *Viri boni eſſe miſereri.* Quin & Euripid. contra prorſus quàm Stoici, in *Antiopa* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 3.

Ἔρεσι δ' οἵκτος, ἁμαθία μὲν ἁδαμεῖ,
Σοφοῖσι δ' ἀνδρῶν. καὶ δὲ οὐκ ἀζήμιον
Γνώμαν ἐκεῖναι τοῖς σοφοῖς λίαν σοφήν.
Non imperiti motus eſt miſereſcere,

Sed eſt viri ſapientis, noxæque imminet,
Cùm ſapere ſeſe qui putant, ſapiunt nimis.

Et Senarius Græcus,

Ἀνδρὸς πονηροῦ σκληρὸν ἡ μαλάττεται.
Miſereſcere haud ſcit impii cordis rigor.

Nec incelebre, aut inſcitum, Phocionis illud apud eundem, *tit.* 1. Οὔτε γὰρ ἱερὸν βωμὸν, ἔφη, ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἀφαιρετέον τὸν ἔλεον· *Nec e templo aram*; (ad quam miſeris & vexatis receptus ſit;) *nec ex vita humana tollendam miſericordiam.* Iſtâ ſiquidem ſublatâ, quod Plin. *l.* 7. *c.* 19. *Exit hic animi tenor aliquando in rigorem quendam torvitatemque naturæ duram & inflexibilem, affectûſque humanos adimit.* Verùm Stoicorum dogma iſtud Seneca clariſſimè explicat, *de clement. l.* 2. *c.* 4, 5. *Miſericordiam plerique ut virtutem laudant, & bonum hominem vocant miſericordem: hæc autem vitium animi eſt. Eſt enim vitium puſilli animi, ad ſpeciem alienorum malorum ſuccidentis. itaque peſſimo cuique familiariſſima eſt.* Et mox: *Miſericordia eſt ægritudo, ob alienarum miſeriarum ſpecien. ægritudo autem in ſapientem virum non cadit.* Denique *c.* 6. *Miſericordia vitium eſt animorum, nimis miſeriæ faventium: quam ſiquis à ſapiente exigit, propè eſt, ut lamentationem exigat, & in alienis funeribus gemitus.* Porrò iſta, quia durius aſperiúſque dicta videri poterant, mitigare conatur idem *ibidem*, ubi ſubjicit, *c.* 5. & 6. *Sapiens ergo non miſeretur; quia & ſine miſeria animi non fit. Cæterùm omnia, quæ qui miſerentur, dolentes facerent, hic libens & alacri vultu faciet. Succurret alienis lacrymis, non accedet: dabit manum naufrago, exuli hoſpitium, egenti ſtipem: donabit lacrymis maternis filium, & catenas ſolvi jubebit, & ludo eximet; & cadaver etiam noxium ſepeliet. at faciet iſta tranquillâ mente, vultu ſuo. Ergò non miſerebitur ſapiens, ſed ſuccurret, ſed proderit, in commune auxilium natus ac publicum bonum, &c.* Itaque Plut. *de tranquill.* Ἔνιοι δὲ φιλοσόφων τὸν ἔλεον ψέγουσι πρὸς ἀτυχήματα ἀνθρώπων νόμῳ, ὡς κακὸν τῇ βουλῇ, καὶ συναλγεῖν καὶ συνεπιδιδόναι τοῖς πλησίον ὄντος· ὃ δ' μεῖζόν ἐστιν, ἀδὲ αὐτῷ ἀνδρὶ ἀνδρὸς τανύοντων καὶ διακειμένων φαύλως τὸ ἦθος αἰδημοσύνης ἀσυμπάθειαν καὶ δυσφορίαν ἐῶσιν, ἀλλὰ δεσπόζειν ἀνὰ λύπης τὴν καρδίαν. Scilicet talem volunt eſſe ſapientis affectum, qualem noſtri *miſericordiam divinam* prædicant. Qui, ut autor libri *de patient.* ſub Auguſtini nomine, ſive Hugo is de S. Victore, ſive alius quis eſt. *c.* 1. *Zelat ſine aliqua mœſtitia, iraſcitur ſine aliqua perturbatione, miſeretur ſine aliquo dolore, patiens eſt ſine ulla paſſione. Si, tanquam noſtra, illa cogitamus, in illo nulla ſunt.* Videatur Anſelm. *profolog. c.* 8. & Thom. Aquin. *ſumm. l.* 1. *q.* 21. *a.* 3. Quin. & Aug. ipſe *de morib. Eccleſ. Cathol. l.* 1. *c.* 27. *Quare illa omnia, quibus hujuſcemodi malis incommodiſve reſiſtitur, qui officiosè atque humaniter præbent, miſericordes vocantur, etiamſi ſapientes uſque adeò ſint, ut jam nullo animi dolore turbentur. nam quis ignoret ex eo appellatam eſſe miſericordiam, quòd miſerum cor faciat condolentis alieno malo?* Quanquam reverà *miſericordia* potiùs dicta, *quòd cordi ſit aliena miſeria.* Zanch. *de natur. Dei, l.* 4. *c.* 4. *q.* 1. Verùm pergit Aug. *Et quis non concedat ab omni miſeria liberum eſſe debere ſapientem, cùm ſubvenit inopi, cùm veſtit nudum, cum peregrinum tecto excipit, cùm oppreſſum liberat, cùm denique humanitatem ſuam uſque ad ſepulturam porrigit mortuorum? etiamſi id faciat mente tranquillâ, nullis aculeis doloris inſtinctus, ſed adductus officio bonitatis, miſericors tamen vocandus eſt. huic enim nihil obeſt nomen, cùm abſit miſeria.* Verùm & ea Græco vocabulo abeſt. quod & Zanchius obſervavit. itaque de nomine tantùm controverſia eſt. Veruntamen mox Stoicos obliquè perſtringens, quibuſcum tamen de re ipſa conſentire planè videtur; *Stulti verò*, inquit, *cum miſericordiam quaſi vitium devitant, quia officio ſatis muniri nequeunt, ſi nec perturbatione commoventur, congelaſcunt potiùs rigore inhumanitatis, quàm rationis tranquillitate ſerenantur. Itaque multò prudentiùs Deus etiam ipſe miſericors dicitur: qui quemadmodum dicatur, reſtat intelligere iis, qui ſeſe idoneos religione ſtudiis; præſtiterint.* Vides, uti Senecæ gemina ferè, quoad ſenſum, loquatur; de vocabuli uſu duntaxat Senecæ neutiquam concedens. Nam quod *retract.* 1. 7. de ſapientibus quod hìc dictum eſt, *non ſic accipiendum* monet, *quaſi definierit, in hac vita eſſe tales ſapientes, quandoquidem non, cùm ſint; ſed etiamſi ſint, aſſeruerit.* Nec hoc à Stoico dogmate abhorrere prorſus videtur, qui, *quis ſapiens ſit, aut fuerit*, inquit Cicero *Academ. l.* 4. *nec ipſi ſolent dicere.* quique *ſapientem*, vel ſapientis ideam potiùs, *talem nobis delineant, qualem nemo mortalis eſt unquam conſecutus*, ut idem *de amicit.* Ἔστι δὲ ἐπὶ μικρὸν γῆς, ἀδὲ γέγονεν, ut Plut. *de Stoic. contradict. c.* 13. Quanquam audentiùs Senec. *de ſapient. conſtant. c.* 7. *Non eſt, quod dicas, ità ut ſolet, hunc ſapientem noſtrum in terris inveniri. non fingimus iſtud humani ingenii vanum decus, nec ingentem imaginem falſæ virtutis concipimus, ſed qualem confirmamus, exhibuimus & exhibemus.* Non te certè, Seneca; quod & ipſe alibi fateris. Ad veritatem propiùs accellere illi, qui (Strobæo referente *collectan. tom.* 1. *lib.* 2. *tit.* 4. §. 8.) τὸν μὲν φαῦλον χείρονα σοφίν τινα γενέσθαι νομίζουσι· hoc eſt, *primis temporibus*, ante lapſum nimirum primævum, *ſapientem exiſtimant quendam extitiſſe.* Verùm hæc utcunque ſe habeant, patet hinc interim, cur noſter iſtic oratione ſuſpensâ uſus, τέρπον πως, non ἁπλῶς, ἐλεεινὰ dixerit.

Δι' ἀγνοιαν] Vide *ſupr.* §. 1. & *lib.* 11. §. 18. Polyb. *hiſt.* 12. Δεῖ τοῖς μὲν κατ' ἄγνοιαν παραπίπτουσι. διδόναι συγγνώμην· τοῖς δὲ κατὰ προαίρεσιν, ἀνελλιπῶς ἔχειν. Sic Perſ. *Sat.* 3.

—— *caret culpâ, neſcit quid perdat.*——

Verùm

Verum in istis distinctiones quasdam adhibet Aristot. *Ethic. l.* 3. *c.* 1. primò quidem distinguit περὶ τὴς ἀγνοίας. Ἀγνοεῖ μὲν γὰρ πᾶς ὁ μοχθηρὸς, ἃ δεῖ πρᾶξαι, καὶ ἐν ᾧ ἀφεκτέον· καὶ διὰ τὴν τοιαύτην ἀμαρτίαν ἄδικοι καὶ ὅλως κακοὶ γίνονται. τὸ δ' ἀκούσιον βέλτιστα λέγεται ἐν τῇ ἀγνοίᾳ τὸ συμφέρον· ὁ γὰρ ἢ ἐν τῇ πράξει ἄγνοια, αἰτία τῷ ἀκουσίῳ, ἀλλὰ τῆς μοχθηρίας· οὐδ' ἡ καθόλου ψέγονται γὰρ διά γε ταύτην μᾶλλον ἡ καθ' ἕκαστα, ἐν οἷς καὶ ἡ πρᾶξις· ἐν τούτοις γὰρ καὶ ἔλεος καὶ συγγνώμη· ὁ γὰρ τούτων τι ἀγνοῶν, ἀκουσίως πράττει. Secundò distinguit inter τὸ δι' ἄγνοιαν, καὶ τὸ ἀγνοοῦντα πρᾶξαι. Ἕτερον δ', inquit, ἔοικε καὶ τὸ δι' ἄγνοιαν πρᾶξαι, τοῦ ἀγνοοῦντα πρᾶξαι. ὁ μὲν γὰρ μεθύων ἢ ὀργιζόμενος, οὐ δοκεῖ δι' ἄγνοιαν πρᾶξαι, ἀλλὰ διά τι τῶν εἰρημένων· οὐκ εἰδὼς δέ, ἀλλ' ἀγνοῶν. Clemens Marco συμφέρον plane, *Strom. l.* 4. Καὶ μισῶ τὸν ἐπιλειπῆ τινες, οἷόν ἐστι τὸ ἄγνοια αὐτῷ, ἐπιλείποντος τῆς μνήμης τὸ γνώμιμον αὐτῷ. Epictet. *l.* 1. *c.* 28. Τί χαλεπαίνεις αὐτῇ, ὅτι πεπλανήσατο μικροψύχους περὶ ἡμῶν μείζονας; καὶ δ' εἴθε δεῖ μᾶλλον ἐπαίνου, ὡς τοῦ τυφλὸς ἐλεεῖσθαι, ὡς τοῦ χωλὸς, ὅτι τοῦτο μεμένηκε τὰ τεφρώματος καὶ ἀποκεχωλωμένος. Outer monendum, apud Suidam hinc restitui posse vocem ἐλεεινὰ, quæ periochen illam recitanti in Ἀκίνητα excidit; sicut & in sequentibus negativa.

Οὐκ ἐλάττων ἡ πήρωσις αὕτη] quâ laborant ii, quos πεπηρωμένους περὶ ἀρετὴν Philosophus dixit, *Ethic. l.* 1. *c.* 9. Hæc est illa sive πήρωσις sive παραφλότης, non corporis, sed *mentis cæcitas*, de quâ & noster *infrà l.* 4. § 23. τυφλὸς, ὁ καθαιμάσσων τὸν ὀφθαλμὸν] quam & sacra pagina passim tangit. Esai. *c.* 6. *v.* 9, 10. & *c.* 42. *v.* 18, 19. Matth. *c.* 13. *v.* 13, 15. & *c.* 15. *v.* 14. Joan. *c.* 9. *v.* 39, 40. & *c.* 12. *v.* 40. Luc. *Act. c.* 28. *v.* 26, 27. Paul. *ad Ephes. c.* 4. *v.* 18. Petr. *ep.* 2. *c.* 1. *v.* 9. Joan. *Apoc. c.* 3. *v.* 17. Eam Marcus non immeritò corporeâ illâ nihilo minorem, imò majorem deteriorémque multò, pronunciat. Καὶ γὰρ ἔστι, τὸ κυριώτατον ἐν αὐτοῖς, διάνοιαν πεπηρωμένοι, ἧς βαθυσκότος ἀερόσωμα καθέχειν. Philo *de provident.* apud Euseb. *præpar. Evang. l.* 8. *c.* 14. Ἄγνοια ἡ χαλεπωτέρα τῆς ἐν τῷ σώματι πήρωσιν ὑπερέχουσα τῇ ψυχῇ, πάντων ἀμαρτημάτων αἰτία γίνεται. Idem *de ebriet.* Epictetus etiam *dissert. l.* 1. *c.* 18. ubi eandem, quam Marcus hîc, causam agit: Ἀλλ' ἐκεῖνον τὸν πεπλανημένον καὶ ἐξηπατημένον περὶ τῶν μεγίστων, καὶ ἀποτετυφλωμένον, ᾧ τῷ ὄψει τῷ διανοητικῷ τῶν λόγων καὶ μελάνων, ἀλλὰ τῷ γνώμῳ τῷ διανοητικῷ τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν κακῶν μὴ ἀπολωλώς. πῶς ἀπαγθέωτον τοῦτο; καὶ ἐκείνῳ ὅμοιον· τοῦτον ἓν τὸν τυφλὸν μὴ ἀπολωλέναι, καὶ τὸν κωφόν; μείζων γὰρ βλάβη ἡ τῶν μείζων. Flaccus *l.* 1. *epist.* 10.

Non qui Sidonio contendere callidus ostro
Nescit Aquinatem potantia vellera fucum,
Certiùs accipiet damnum, propiúsve medullis;
Quàm qui non poterit verum distinguere falso.

Contrà Antonius Didymum ob cæcitatem corpoream tristiùs paulò se habentem, cùm tamen mentis acumine cumprimis polleret, *Miror*, ait, *prudentem virum ejus rei dolere damno, quam formicæ & muscæ & calices habent; & non lætari illius possessione, quam Sancti soli & Apostoli meruerunt. Ex quo pervides,* (Hieronymi sunt *ad Castrutium*) *quod multò melius sit spiritu videre, quàm carne; & illos oculos possidere, in quos peccati festuca non possit incidere.* Vide *l.* 3. § 14.

§ 14. Τὸ δὲ παρὸν πᾶσιν ἴσον· εἰ καὶ τὸ ἀπολλύμενον ἐκ ἴσον· καὶ τὸ ἀπεβαλλόμενον ὅτως ἀκριβὲς ἀναφαίνεται] Corrupta ista esse monitu nihil opus. corrigere forsan haud ità proclive fuerit. Suidas in Ἀκίνητον (pro quo tamen, Ἀκριβὲς subsituendum esse liquet) sic habet: Τὸ δὲ παρὸν πᾶσιν ἴσον· καὶ τὸ ἀπολλύμενον ἐκ ἴσον· καὶ τὸ ἀπολλύμενον ὅτως ἀκριβὲς φαίνεται. Quid si legerimus? Τὸ δὲ παρὸν πᾶσιν ἴσον· καὶ τὸ ἀπολλύμενον ἓν ἴσον· καὶ τὸ ἀπεβαλλόμενον ὅτως ἀκριβὲς ἀναφαίνεται. ab autoris mente certè ista neutiquam discedunt: hoc enim vult; *Nihil refert, vitam quis diutissime protrahat, an brevissimè defungatur. idem siquidem profectò est; quod uterque istorum tum superando vivit, tum moriendo amittit; neque idipsum punctum temporis insecabile diuturnat. quum enim tempus præsens idem utrique sit, nec amitti possit nisi quod habet; scientiarum habenti, quæ ipsa insecabile est ita sit, quod diuturnè moriendo amittit. illud autem est insecabile quidam, & hoc igitur.* Ita *l.* 12. § 26. Τὸ παρὸν μόνον ἕκαστος ζῇ, καὶ τοῦτο ἀπόβλλει. Communicavi conjecturam hanc meam viro clariss. D. Salmasio, qui de aliis locis requisitus, pro liberalitate sua, & de isto sententiam suam responso inseruit, cui probari cùm videam, non jam ampliùs pro mera conjectura habeo.

Εἰς ταὐτὸ ἓν καθίσται] Ità *lib.* 9. § 33. Καὶ ὁ ἐφαλογήρως ὑποδυὼν εἰς ἴσον καθίσεται τῷ πεζεύοντι. Sen. *quæst. nat. l.* 6. *c.* 32. *Hæc omnia fere constanter, si cogitaveris nihil interesse inter exiguum tempus & longum. horæ sunt quas perdimus. puta dies esse, puta menses, puta annos: perdimus illos, nempe perituros, quid, oro te, refert, num perveniam ad illos? fluit tempus, & avidissimos sui deserit. nec quod futurum est, meum est, nec quod fuit: in puncto fugientis temporis pendeo: & magni est modicum fuisse. eleganter Lælius ille sapiens dicenti cuidam, Sexaginta annos habeo: Hos, inquit, dicis sexaginta, quos non habes? nè ex hoc quidem intelligimus incomprehensibilis vitæ conditionem & sortem temporis semper alieni, quòd annos annumeramus amissos.* Quæ postrema favere possent superioris clausulæ lectioni vulgatæ, quam Mer. Casaub. etiam admisit, εἰ καὶ τὸ ἀπολλύμενον ἐκ ἴσον ut *tempus præteritum, quod jam amissum*

ſum eſt, inæquale eſſe concedatur, cùm longius his, illis brevius extiterit: ſi id Marci illatio ullo modo pateretur. Verùm is illud tantùm amitti, quod habetur, contendit: & utrumque *inſecabile* eſſe concludit, & quod amittitur & quod habetur.

Ἀκρειτον | *Infrà* § 17. Τῦ ἀνθρωπίνυ βίυ ὁ χρόνος σῆμά. & *l.* 3 § 10. Μόνον ζῆ ἕκαστος τὸ παρὸν τῦτο τὸ ἀκρειτον· τὰ ἢ ἄλλα ἢ βεβίωται, ἢ δὲ ἀδήλω. Senec. *de brev. vit. c.* 10. *Singuli tantùm dies, & hi per momenta præſentes ſunt.* & *ibid. In tria tempora vita dividitur; quod eſt, quod fuit, quod futurum eſt. Ex his quod agimus breve eſt, quod egimus certum, quod acturi ſumus dubium.* Et in hoc igitur ſenſu verum eſt, quod Poeta neſcio quis, apud eundem. *ibid. c.* 2.

Exigua pars eſt vitæ, quam nos vivimus.

quod eſſe ex Menandri *plocio* traductum, unde iſtud Stobæo *tom.* 2. *tit.* 108. laudatur,

Μικρόν τι τὸ βίυ ἢ γενὸν ζῶμεν χρόνον;

docet Janus Rutgerſius *Var. lect. l.* 4. *c.* 17.

Ὁ γὰρ ἓν ἔχει, πῶς ἄν τις τῦτο καὶ ἀφέλοιτο | Hinc proverbialia illa, Plaut. *Aſin. act.* 1. *ſcen.* 1. *v.* 79.

——— *maximas nugas agis.*

Nudo detrahere veſtimenta me jubes.

Téne ego defraudem, cui ipſi nihil eſt in manu?

Apul. *fabul. Mileſ. l.* 1. *Quid viatori de ſumma pauperie latrones auferre poſſunt? an ignorat, inepte, nudum nec à decem palæſtritis deſpoliari poſſe?* Joannes ille oris aurei *in Matth. homil.* 83. *nec à centum.*

Ἢ ἓν ἀκύεις, inquit, τῆς παροιμίας λεγύσης, ὅτι τὸν πίνακα καὶ γυμνὸν ἁδὲ ἕκαστον ὁμῶς σωζόντες δυνάμεθα ἀποδῦσαί ποτε.

Πάντα ἐξ ἀϊδίυ ὁμοειδῆ | Ità *l.* 6. § 37. Πάντα ὁμοιοχρῶ καὶ ὁμοειδῆ. & § 46. ἀεὶ τὸ αὐτὸ καὶ τὸ ἀμοιρεῖς. & *lib.* 9. § 35. ἐξ αἰῶνος ὁμοειδῶς ἐγίνετο, καὶ εἰς ἄπειρον τοιαῦτ' ἔτερα ἔσται. & *lib.* 7. § 1. πάντα σωήθη, καὶ ἓν καινόν. & *l.* 12. § 26. πᾶν τὸ γινόμενον ἔτος ἀεὶ ἐγένετο, καὶ γηήσεται, καὶ νῦν παλαιᾷ γίνεται. Idem tractat argumentum & *l.* 4. § 32. & *l.* 10. § 27. Lucret. *l.* 3.

——— *eadem ſunt omnia ſemper.*

Ἀνακυκλέμενα | Sic *l.* 9. § 28. Ταὐτὰ δὴ τὰ τῆς χύσεως ἐγκύκλια, ἄνω κάτω, ἐξ αἰῶνος εἰς αἰῶνα. Ariſtot. *Phyſic. l.* 4. *c.* 14. & *Problem. l.* 17. ſ. 3. Καθάπερ φασὶ, κύκλον εἶ τὰ ἀνθρώπινα. quo loco & Alcmæonis illud feſtivum commemoratur, τὰ ἀνθρώπια διὰ τῦτο ἀπόλλυσθαι, ὅτι ἃ δύανται πρὸς ἀρχὴν τὴν τέλει φερσάψαι hoc eſt, ἐπαναπλήσειν πάλιν ὅπερ πρὸ ἀρχῆς, καὶ συνεχὲς ποιεῖν. itaque *circulationem* iſtam intelligendam de rebus, non numero, ſed ſpecie iiſdem recurrentibus, & Plato *Timæo*: τῦτο ἅμα πᾶν, διὰ τέχνης ἀειταμένυ, γίγνεται. Senec. *epiſt.* 24. *Nullius rei finis eſt: ſed in orbem nexa ſunt omnia: fugiunt ac ſequuntur. diem nox premit, dies noctem: æſtas in autumnum deſinit, autumno hyems inflat, quæ vere compeſcitur. omnia tranſeunt, ut revertantur. Velut in orbe aut pilâ, motu ordo mutatur, & quæ ſequebantur præcedunt, & quæ occidebant oriuntur; omnia, quomodocunq; ierint, in idem revertuntur.* Idem *de benef. l.* 5. *c.* 8. Tertull. *de reſurr. c.* 12. pòſt ſuperiùs exhibita *ad* § 3. *Totus hic orbis revolubilis rerum,* &c. Tacit. *annal. l.* 3. *Rebus cunctis ineſt quidam velut orbis.* Et Aurel. Victor. in *Aurelian. Cuncta in orbis modum verti: nihilque accidere, quod rurſum naturæ vis ferre nequeat ævi ſpatio.* ità reſtituit ſententiam optimam, peſſimè habitam Cl. Salmaſius *ad Spart. Sever.* Sophocl. *Trachin.* Ἐπὶ πᾶμα γὰρ πᾶσι κυκλῦσιν, ὅσα φῶς ἀρχὴν ἐφορᾷς κἀδύσει. Et Ariſtot. *Ethic. lib.* 1. *c.* 10. Τὰς τύχας πολλάκις ἀνακυκλεῖν περὶ τὸν αὐτύς.

Οὐδὲν διαφέρει | *Nihil,* inquit, *refert per breve aliquod temporis ſpatium, an in perpetuum iſta videris.* quare? quia nimirum, ut *l.* 6. § 36. Ὁ τὰ νῦν ἰδὼν, πάντα ἑώρακεν, ὅσα τε ἐξ ἀϊδίυ ἐγένετο, καὶ ὅσα εἰς τὸ ἄπειρον ἔσται. πάντα γὰρ ὁμογενῆ καὶ ὁμοειδῆ. Ità *l.* 9. § 37. Ἴσον τὸ ἕκαστον ἔτος, καὶ τὸ τοσῦτον ταῦτα ἰσοχρόνια. & *lib.* 12. § 35. Τὸν κόσμον θεωρῆσαι πάσιν ἢ μιᾶσι χρόνῳ, οὐδὲν διαφέρει. Ità quod Senec. *ep.* 101. *Nihil interest inter diem & ſeculum.* Vide & *l.* 3. § 7. & *l.* 7. § 49. Menander *ſuppoſititio,* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 122.

——— τῦτον εὐτυχέστατον λέγω,
Ὅστις θεωρήσας ἁπλῶς, Παρμένων,
Τὰ σεμνὰ ταῦτ' ἀπῆλθεν, ὅθεν ἦλθεν ταχύ·
Τὸν ἥλιον, τὸν καινὸν ἀστέρ', ὕδωρ, νέφη,
Πῦρ. ταῦτα κἂν ἑκατὸν ἔτη βιώσεται,
Ὄψει παρόντα· κἂν ἐλαττῦτ' σφόδρ' ὀλίγως,
Σεμνότερα τούτων ἕτερα οὐκ ὄψει ποτέ.

i. e. Vertente Grotio:

——— *hunc credo felicissimum,*
Qui cùm ſpectârit, Parmeno, placidè Deûm
Auguſta dona, redit citò unde venerat:
Jubar, inquam, ſolis publicum, nubes, aquas,
Ignem. namque annos quamvis centum vixerit,
Eadem videbit: ſitque licèt ævi brevis,
Tamen iſtis nihil eſt conſpicari pulcrius.

Ità Epictet. *l.* 2. *c.* 16. conquerenti exuli quòd Athenas non videret: Πότε ὖν Ἀθήνας πάλιν ὄψομαι, καὶ τὰ ἀκρόπολιν; τάλας οὐκ ἀρκεῖ σοι, ἃ βλέπεις καθ' ἡμέραν; χρῆπόν τι ἔχεις ἢ μεῖζον ἰδεῖν τῆς ἡλίυ, τῆς σελήνης, τῆς ἄστρων, τῆς γῆς ὅλης, τῆς θαλάσσης;

Ὁ τάχα τεθνηξόμενος | Deprehenditur vox eadem hæc *l.* 3. § 10. de qua liceat mihi bona cum venia diſſentire ab Hen. Stephano, licèt rerum Græcarum peritiſſimo; qui τεθνήξομαι vult eſſe *futurum ſecundum,* ſive *paulò poſt futurum,* ut Grammatici vulgò nuncupant, à θνήσκω eoſque notat, qui thema fingunt inauditum, τεθνήσκομαι nimirum, cujus futurum ſit τεθνήξομαι. Quum tamen neutrum horum neceſſarium ſit ad vocabuli iſtius analogiam ſtatuendam.

ondam. Siquidem, ut monet Eustath. *ad Iliad. μ. mero, Syracusanis familiaris, ex præteritis præsentia fœpenumero formantes.* Sic κεκλιγα κεκλίγω, πέπωκα πεπώκω, ἕστηκα ἑστήκω, τέτυπκα τετύπτκω. Sicut ergo ἐσήκω ἐσήξω, & in media voce, ἐσήξομαι. Unde Sopater *epist. ad Hermer.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 46. Τίς ἂν εἴπῃ τὸν Σιμωνίδην λόγον πεῤάγων, ὃς τὸν παῖδα κτείνει καὶ θεσμιάτων μετέσχεν ἀσφαλῶς ἑστήξεται; & Marcus *lib.* 10. § 36. ὑδεὶς ὃστις ἔστω εὐπόμπος, ἢ ἀποδήσεται ἢ παρεσκέψεται, πῶς ἀσπαζόμενος τὸ συμβαῖνον κακόν. Ita τετύπκα τετυπήξω. Unde Marcus *l.* 7. § 22. ὡς μετ' ὀλίγον ἀμφ' ὀπτεροι τετυπήξεται. ut τετυπήξω illud in Aristoph. *Acharn.* cur sit Stephano suspectum, nihil amplius existat. quod & apud Suidam autor innominatus.

Τοῖς δ' ἐπίσειε φόβον, ὡς δὴ πικρὰ τετυπήξοντος. | Et in voce media τετυπήξομαι, *lib.* 4. § 37. Ἥδη τετυπήξη. Et τοῦτ' § 42. Εἰ μὴ σοὶ δοκῶν εἶπον, ὅτι αὐτὸν τετυπήξη. Unde participium τετυπήξόμενος, quo noster etiam non semel usus est. Clem. *Strom. l.* 4. Ταπεινὸν τοῖς ἀνθρώποις βιῶσαι τε, καὶ ἐὰν δέῃ, τετυπήξεσθαι ὅσον οὐ πω δι' ἀναστάσεως ζωοποιηθῆναι. Quod & Tatian. *adv. Græc.* θεὸν μόνον (Deum vult) ἀγένητον καὶ ἀόρατον καὶ ἄτυπτον καὶ ἀτετύπτητον. Lucian. *Philolog. l.* 1. *c.* 12.

Ὡς τετυχυῖαν, ἢ σῶν ἀγαθῶν ἀπόλαυσιν,
Ὡς ἢ βιωσόμενον, φίλτατον σῶν κλέανον.

§ 15. Πάντ' ἀπόληψις | Et πᾶσα ἀπόληψις Nihil istis apud nostrum crebriùs occurrit. ità *l.* 12. § 8, 22, 26. & *l.* 4. § 3. Ὁ βίος ἀπόλαυσις. & *l.* 3. § 9. Ἐν ταύτῃ τὸ πᾶν. Senec. *epist.* 78. *Omnia ex opinione suspensa sunt. — tam miser est quisque, quàm credit.* Vide *ad l.* 8. § 47.

Δῆλα | δηλοῖ, forsan; *ostendunt, probant hoc.* Ità de Marco nostro Herodianus: δηλοῖ δ' ὅσα καὶ εἰς ἡμᾶς ἦλθεν, ἢ λεχθέντα πρὸς αὐτὸν, ἢ γραφέντα. Mendum par apud Theophr. tollas licet, *de causs. plant. l.* 6. *c.* 27. Τὸ φυτὸν τοῦτο ξηρὸν μᾶλλον ἢ ἄλλων. δῆλον (leg. δηλοῖ) δ' ἡ φενακοφυλλία, καὶ ἡ εὐκαιρία, καὶ ἡ χρόα τοῦ καρποῦ. πάντα γὰρ ταῦτα ξηροῦται.

Τὰ πρὸς τὸν κυνικὸν Μόνιμον λεγόμενα | De *Monimo* Cynico Diogenis ac Cratetis Sectatore, Laert. 46. quænam autem vel ad istum vel adversùs istum scripta (ità enim verba, prout habentur, sonant) Marcus hîc respexerit, mihi tam incertum est, quàm quod est incertissimum. M. Casauboni interim sententiam hactenùs probo, ut Monimi ipsius scripta designari existimem, non tamen ut in eis per *dialogismum* sub aliena persona istud Monimo dictum dicatur, cùm Monimi ipsius dogma fuerit. Itaque legendum literulà unicâ immutatâ, τὰ πρὸς τοῦ Κυνικὸς Μονίμου λεγόμενα, *quæ à Monimo Cynico dicta sunt.* neque enim est, quod de Syntaxi ambigat quisquam, cùm familiaris admodum ea sit. Sic enim, præter Herodianum superiùs addúctum, Homerus *Iliad. α. v.* 159.

Τίλιον ἀφνεόν μοι —
Πρὸς Τρώων. —

id est, παρὰ τῶν Τρώων. *Schol. Pœnas sumentes, vel exigentes, à Trojanis.* Et *Odyss. ζ. v.* 207.

— πρὸς γὰρ Διὸς εἰσὶν ἅπαντες.
Omnes enim à Jove sunt.

Et Clemens *Strom. l.* 1. κολάζονται πρὸς τοῦ νόμου οἱ τούτων αἴτιοι. *Horum autores à lege puniuntur.* Et Sophocles,

— ἐπαίνου τάξεται πρὸς γοῦν ἐμοῦ.
— *à me certè laudem feret.*

Et apud Tragicum Cassandra, referente Plutarcho in *præcept. polit.*

Καὶ πρὸς παθόντων, κἂν κακοῖσι κειμένων
Σοφὴ κέκλημαι· πρὶν παθεῖν δ' ἐμαινόμην.
Ab his, qui in ipsa inciderunt jam mala,
Sapiens perhibeor: mala nondum expertis, furens.

Cæterùm ad Pyrrhonios sive Scepticos inclinâsse Monimus videtur. quanquam enim admittere illum in familiam istam Sextus Empiricus renuit; idem tamen inter πρὸ τοῦ κριτήριον ἀνελόντας i.e. *eos qui veritatis dijudicandæ medium certum sustulerint*, Monimum Canem recenset, *lib.* 1. *adv. Logic. c.* 2. eúmque asserit, τῇ σκιαγραφίᾳ ἀπεικάσαι τὰ ὄντα, τοῖς τε κατ' ὕπνους ἢ μανίαν φαντασθῆναι ταῦτα ὁμοιώσαντα, id est, *ea quæ sunt, picturæ adumbratæ consimilibus aut mente capis fe fingentem, hominis prorsùs cerebrosi.* Quin & dogma ejus quod fuerit, clarius indicat autor idem *adv. eosd. l.* 2. *c.* 1. Μόνιμος ὁ Κυνικὸς τύφον εἶπε τὸ πάντα δοκεῖν εἰδέναι τὴν ἀκατάληψιν τῶν ὄντων, ὡς ὄντων. *Monimus Canis typhum esse dixit omnia.* (nam Hervetus cur *typhonem* pro *typho* substitueret, nihil erat) *id est autem, opinio eorum quæ non sunt, ac si essent revera.* quod aliis verbis Xenophanes dixit ab eodem *loco superiore*, & *Pyrrhon. hypotyp. l.* 2. *c.* 4. adductus.

Αὐτὸς ὅμως οὐκ οἶδε· δόκος δ' ἐπὶ πᾶσι τέτυκται.
Certi aliquid nemo novit; sed opinio cuncta est.

nec immeritò vana opinio *typhi* nomine nuncupata est. ἡ γὰρ ἀπόληψις τῆς γνώσεως φυσιοῖ καὶ τύφου ἐμπίπλησιν· ut Clem. *Strom. l.* 1. ex Apost. *ad Cor. ep.* 1. *c.* 8. *v.* 1, 2. Lucem hinc obiter claram medelámque dabimus certissimam Menandri verbis à Laertio ex *Equisone* (non ex *Citharista*, quod frustra Cl. Casaub. ariolatus est) adductis, quæ viros intignes inaniter hactenus torserunt. Ea in Laertii codicibus ità exhibentur:

Τὸ γὰρ ἀπολειφθὲν τύφον τῇ πᾶν ἔφη.

Quod Ambros. Camald. vertit;

Nam cuncta fastum dixit esse cætera.

præter peram, scil. *aut tres etiam*, quas habere dixerat, *peras.* Verùm id seriem orationis non pati cùm adverteret

verteret Grotius in *excerpt.* is hoc modo definxit :

Τὸ γὰρ ἀπολωλὸν τυφλὸν ἐν πᾶν ἔφη.

ac si mens esset ;

Cæcum esse dixit omne quod præsumitur.

& tanquam *Laversionem* perstrictum vult à Comico philosophum. Ac felici quidem in priore vocabulo conjecturâ usus est : τῦφον in τυφλὸν quòd mutavit, fefellit divinatio. Legendum ergò Sexto præeunte,

Τὸ γὰρ ἀπολωλὸν τῦφον ἐν πᾶν ἔφη.

Typhum esse dixit omne quod præsumimus.

id est, *opinionem meram certitudinis inanem.* nec aliud ferè, verba si spectemus, Marcus hîc. πᾶν ὑπόληψις. nam mentem si attendimus, aliud planè. Quæri igitur potest quomodo Marco cum Monimo, Stoico cum Sceptico convenire queat : cùm certitudinem nulla secta aut exertiùs professa sit, aut enixiùs propugnaverit, quàm Zenonia & Chrysippea. Verùm hoc vult Marcus, ea, quæ à Monimo sunt adhibita ad dogma suum de *opinione mera* statuminandum, ostendere simul, multum imò totum fere in hoc consistere, quibusnam quisque opinionibus inbutus fuerit. Vide *infr.* § 17. ὄνειρος ἢ τύφος.

Ἐάν τις αὐτῷ τὸ νόημον μίχει τῶ ἀληθῶς λέγοντι | *Si quis quod ab illo suaviter ac jucundè dictum est, catenùs amplectatur, quatenus est veritati consentaneum.* Quod ideò dictum, quia Monimus, Laertio teste, γέγραφε παίγνια τινὰ λεληθότα μεμαγμένα, i. e. *ludicra quædam scripsit, quibus seria subessent.* Id quod & de Socrat. Galen. *de usu part. l.* 1. *c.* 3 Αὐτὴ γὰρ ἡ Σωκράτους ἰδέα, μαγνύειν αὖτὴ τὸν ἀπαθῆ τοῖς ἐν μέρει παιδιᾶς. Quin & de Diogene in Cynismo Julian. Imper. Μὴ τοίνυν τι παθαίνῳ, ὅσα ἔπαιξε, ταῦτα αὐτὸν ἐπισπάσηται νομίσωμεν. Ἔστι μοὶ γάρ τι καὶ ἐν ἐκείνοις οὐκ ἀχρηστον. Senec. *epist.* 58. ubi de ideis Platonicis differuerat ; *Quid,* inquis, *ista subtilitas mihi proderit? Si me interrogas ; nihil. Sed quemadmodum ille cælator oculos diu intentos ac fatigatos remittit, &, ut dici solet, pascit : sic nos animum aliquando debemus relaxare, & quibusdam oblectamentis reficere. Sed ipsa oblectamenta operosa sint : ex his quoque, si observaveris, sumes quod fieri possit salutare, hoc ego facere soleo : ex omni natione, etiamsi à philosophia longissimè aversa est, eruere aliquid conor, & utile efficere.* cur autem τὸ ἡδὺ loco τῶ νόημον legi voluerit Annot. Lugd. nullus assequor ; præsertim cùm τὸ νόημον ductâ à reditûs ad suos jucunditate metaph. idem significare agnoscat.

§ 16. Ὑγιείζει ἑαυτῷ ἡ ψυχὴ | Ità *supra* § 6. Ὑγιείζεις, ὑγιείζεις αὐτῷ, ὦ ψυχή.

Ἀπόσημα καὶ οὐ φῦμα τῶ κόσμω | Ità *lib.* 4. § 23. Ἀπόσημα κόσμω, ὁ ἀφιστάμενος, καὶ χωρίζων ἑαυτὸν τῆς κοινῆς φύσεως λόγω. Eum, qui vel forti suæ ab universi Domino assignatæ non acquiescit, vel hominem aliquem sibi congenerem aversatur, *apostemati* sive *abscessui* confert. Galen. *therapeutic. ad Glaucon. l.* 2. Ἀποσήματα vocant Medici τὰς διὰ δύσεις ἐπείνας, ἐν αἷς ἀλλήλων ἀφίστανται τὰ σφίγγοντα ἀλλήλοις ἰσχνὰ σώματα. Φύματα verò idem *ad Epidem. l.* 6. definit, τοὺ φλεγμονὰς φύσιν ὅλκους τινὰ παρὰ τὰς ἔξωθεν αἰτίας γινομένους· μάλιστα δὲ τοὺς ἐκ τῆς ἐντὸς πέψεως ἐπιγινομένους· ἀπὸ δὴ τοῦ ἐν τῇ γῇ φυομένου sic dictos. licentiùs tamen ista quandoque sumuntur : & τὸ φῦμα ἀντὶ τοῦ ὑποσήματος usurpatur. hinc in historia illa celebri sive Promethei Thessali, ut Plut. *de adul.* & Simplic. *in Aristot. Physic. l.* 2. sive Jasonis Pheræi, ut Cicer. *de nat. Deor. l.* 3. Et Valer. Max. *l.* 1. *c.* 8. (nam Phaleræum perperam exhibent codices Pliniani *l.* 7. *c.* 50.) quod Græci illi φῦμα, Latini *vomicam, tuber* dixit Sen. *de benef. l.* 2. *c.* 19. prout & Celsus φύματα *tubercula* vertit, *l.* 5. *c.* 18. § 13, 16, 17.

Ἧς ἐν μέρει |. Vide *supr.* ad § 9.

Ἐπ' ὀλίγα σκοπόν | Vide *supra ad* § 7. & *ad l.* 10. § 36. Basil. Cæsar. *orat.* 24. Καί τοι πολλὰ ἔχει λόγον, κυβερνήτῃ μὴ ὄκνον εἰκὴ τῆς πολέμου ἐφίεναι, ἀλλὰ σφᾶς ὅρμως εὐθυμίαν τὸ σκάφος· καὶ τοξότῃ καὶ σκοπὸν βάλλειν καὶ μὴ δὴ καὶ χαλκοῦν τινα ἢ τεκτονικὸν ὄντα τὸν καὶ πάνυ τέχνῃ ἐφίεσθαι τέλους· ἡμᾶς δὲ καὶ τοιούτων δημιουργῶν ἀπολείπεσθαι, σφᾶς γε τὸ σωφρόνως διώκειν τὸ ἡμέτερον ; ὃ γὰρ δὴ χειροπληθὲς ὅσοι πέφυκε τῆς ἐργασίας, τοῦτ' ἐν ἀνθρώποις βίῳ σκοπὸς οὐκ ἔστι, σφᾶς ὃν ἁφορῶντα πάντα ποιεῖν καὶ λέγειν χρὴ, τόν γε μὴ τοῖς ἀλόγοις συγγενόμενον μᾶλλον. ἢ ὅπως ἂν εἴημεν ἀτενῶς καὶ δὴ πλοῦν τὸ ἀνορμάτιστον, ὑδενὸς ἡμῖν τῶ ἐπὶ δὴ τῆς ψυχῆς οἰάκων κατεζομένου, εἰκῇ καὶ τὸν βίον ἄνω καὶ κάτω περιφερόμενοι. Senec. *epist.* 95. *Hæc nemo facit quemadmodum debet, nisi habuerit, quò referat. proponamus oportet finem summi boni, ad quem nitamur, ad quem omne factum nostrum dictúmque respiciat. velutì navigantibus, ad aliquod sidus dirigendus est cursus. Vita sine proposito, vaga est.* & *ep.* 71. *Ignoranti quem portum petat, nullus suus ventus est.* Hæc à navigantibus translata sunt. Metaphora, quâ noster hîc usus est, à *sagittariis* est desumpta ; de quibus Senec. id. *epist.* 71. *Scire debet quid petat ille, qui sagittam vult mittere ; & tunc dirigere, & moderari manu telum : errant consilia nostra, quia non habent quò dirigantur.* Et *ep.* 94. *Qui jaculari discit, destinatum locum captat, tum manum formatad dirigenda quæ mittit.* Et Aristot. *Ethic. Nicom. l.* 1. *c.* 11. Ἆρ' οὖν καὶ πρὸς τὸν βίον ἡ γνῶσις τοῦ τέλους μεγάλην ἔχει ῥοπὴν καὶ καθάπερ τοξόται, σκοπὸν ἔχοντες, μᾶλλον ἂν τυγχάνοιμεν τοῦ δέοντος. Et Eudem. *l.* 1. *c.* 2. Δεῖ ἅπαντα τὸν διωκόμενον ζῆν καὶ πρὸς αὐτὸ περαίνειν. διὸ δεῖ τινα σκοπὸν τοῦ καλῶς ζῆν, πρὸς ὃν ἀποβλέπων, πάντα πράττει πάσας τὰς πράξεις· ὡς τὸ μὲν συντετάχθαι τὸν βίον πρός τι τέλος, ἀγαθοῦ πολλοῦ σημεῖον ἔστι. Itaque Cicero, *de finib. l.* 1. *Quid est in vita tantopere quærendum, quam quis sit finis, quod extremum, quod ultimum, quo sint omnia bene vivendi, rectèque faciendi consilia referenda?*

referendâ. Et Marcus etenim *de leg. spir.* § 54. Ὁ ἀνὴρ ἀγαθὸς ὁδοιπορῶν, μακαριστὸν ἐστι.

Εἰς τὸ τέλος ἀναφορᾶς, hoc est, *ad finem referre*, ut *l.* 12. § 28; *citra respectum habitum ad finem aliquem certum.* Epictet. *l.* 3. *c.* 23. Ἐκεῖνο γὰρ ἦν γυμνάσιον· ὃ ἐκεῖθεν ἀναζεύγνυμι, εἰκῆ ποιήσομαι· ἐὰν δ' ἐφ' ᾧ μὴ δεῖ, διαφθερῶ.

Καὶ ἀνεπακολούθητος | *Nullâque consequentiâ.* Xyl. Sed hoc esset ἀνεπιλόγιστος potius. *Sine justâ ratiocinatione & consideratione, ad finem communem consequatur, necne.* Cas. ἀκολουθεῖν *intelligere, intelligendo assequi vel consequi.* ἀπερακολουθήτως igitur ἐργάζειν, est *facere aliquid, nescius quid agas, aut quid velis.* Sicut ἀκολουθητικῶς εὖ ποιεῖν, *ita bene facere cuiquam, quâsi nescias, aut non advertas quid agas. l.* 5. § 6.

Δέον καὶ τὰ μικρότατα | Siquidem ut nemo ipse *l.* 9. § 22. Ἡ τῆς ἕξεως μὴ ἔχειν τὴν ἀναφορὰν, αὐτὴ διαστρέφει τὸν βίον. *Omnis actio, quæ ad finem debitum respectum* vel propinquum vel remotum saltem, *non habuerit, vitam nostram totam in partes distrahit,* sibique minimè per omnia consentientem reddit. Plutarch. *de profect. indic.* Καὶ γὰρ ἀλλοτρίωσιν καὶ διαφορὰν οἰκοδομῶσιν ἀλλήλοις τοῖχοι καὶ ὀρύσσουσιν ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς ἀρξάμενοι, ἢ λίθοι συμβάλλουσιν ἀλλήλοις, ἢ τίλλει ἀλλήλους ἐριουργῶν ἀπὸ μιᾶς ἐργασίας καὶ τέχνης· οὕτω πολλοὶ πάντα ἐργασίαν καὶ τέχνην ὡς ἔπος εἰπεῖν συμφορήσαντες εἰς ταὐτὸ καὶ συμφύσαντες, ἀλλ' ὕστερον διακόπτουσι, οἷς ἥδη καὶ τὸ ἱερὸν τῆς οἰκοδομίας καὶ βασιλικὸν τοῦ βίου χρυσᾶ κρηπὶς, οὐδὲν αὐτῇ συμβάλλεται τῆς γνώμης, ἀλλ' ὅσῃ ἀπὸ τάδμητος τοῦ λόγου διαφέρεται καὶ διασπᾶται καὶ διασαρκάζεται ἕκαστον.

Καὶ τὰ μικρότατα | Epictet. *dissert. l.* 2. *c.* 17. Κανόνα εὑρόντες, ἀκολουθήσωμεν, ἵνα αὐτὸ μηδὲ τὸν σκληρὸν ἐκλείπουσιν. Julian. Imper. *orat.* 1. Νόμος ἐστὶ παλαιὸς ἅπασι τοῖς φιλοσοφίαν ἀνθρώποις φήναντος ὑποσὶ κείμενον, ἅπαντας πρὸς τὸν ἀρετὴν καὶ πρὸς τὸ καλὸν βλέποντας, ὑπομένειν ἐν λόγοις, ἐν ἔργοις, ἐν ξυνουσίαις, ὅτι πᾶσιν ἁπλῶς τοῖς κατὰ βίον ἄκροις καὶ μέσοις τοῦ κακοῦ πάντως ἐφίεσθαι. ubi Petav. pro ἄκροις, μικροῖς substituit. at Suart. *analect. l.* 3. *c.* 17. ἄκροις retinendum contendit, & tenuissima quæque & exilia maximè eo vocabulo vult designari.

Τὸ ἔπεσθαι τῇ τῆς πόλεως καὶ πολιτείας τῇ πρεσβυτάτῃ λόγῳ καὶ θεσμῷ | Orbem, *urbis* ac *civitatis* instar habere vult: in qua homines universi, cives cùm sint, civitatis istius legibus ac institutis conformiter per omnia agere ipsos oporteat. Hanc autem iconem, quæ pulcerrima est sanè, frequenter ad modum usurpat. Ità *l.* 3. § 11. ἀνθρώπους πολίτας ἓν πόλεως τῆς ἀγωτάτης, ἧς αἱ λοιπαὶ πόλεις, ὥσπερ οἰκίαι εἰσὶν. & *l.* 4. § 3. Ὁ κόσμος ὡσπερεὶ πόλις. & *ibid.* § 23. Διὸς πόλις. & *l.* 6. § 44. πόλις καὶ πατρίς μοι, ὡς ἀνθρώπῳ, ὁ κόσμος. & *l.* 12. § 36. ἀνθρώπῳ ἐπολίδιον ἐν τῇ μεγάλῃ ταύτῃ πόλει. Ad nostri planè mentem Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 12. Πείσῃ ἐν ταῦτα ὁ καλὸς καὶ ἀγαθὸς ἐπισκεμμένος, τίνι αὐτὸ γνώμῃ ὑποτάξῃ τῇ διοικοῦντι τὰ ὅλα καλὰ τοὺς ἀγαθοὺς πολίτας τοῦ νόμου τῆς πόλεως. Idémque *l.* 3. *c.* 24. Τίς τοῦτο ἐπέπεμψεν; ὁ ἡγεμών, ἢ ὁ στρατηγός, ἢ πόλις, ὁ τῆς πόλεως νόμος. δεῖ γάρ με ἀεὶ τῷ νόμῳ πείθεσθαι ἐν παντί. Chrysippus *de finib. l.* 1. à Laertio *l.* 7. in *Zenon.* laudatus: Ἴσον δεῖ τὸ κατ' ἀρετὴν ζῆν, τῷ καθ' ἑμπειρίαν τῆς φύσει συμβαινόντων ζῆν· μέρη γάρ ἐσμεν αἱ ἡμέτεραι φύσεις τῆς τοῦ ὅλου. διὸ καὶ τέλος γίνεται τὸ ἀκολούθως τῇ φύσει ζῆν· ὅπερ ἐστὶ καθ' ἀρετὴν αὐτὸν, καὶ κατὰ τὸν τῆς ὅλων, οὐδὲν ἐνεργούσης ὧν ἀπαγορεύειν εἴωθεν ὁ νόμος ὁ κοινὸς, ὅπερ ἐστὶν ὁ ὀρθὸς λόγος διὰ πάντων ἐρχόμενος, ὁ αὐτὸς ὢν τῷ Διὶ καθηγεμόνι τούτῳ τῆς τῶν ὄντων διοικήσεως οὔσῃ. Vide *ad l.* 10. § 1. Autor *de Mundo c.* 6. ubi de politiæ humanæ ratione ac instituto pluribus differuerat; ὅπως εὐνομητέον καὶ πρὸς τῆς μείζονος πόλεως, λέγω δὴ τῆσδε τῆς κόσμου. νόμος μὲν γὰρ ἡμῶν ἰσοκλινὴς ὁ θεὸς, ὑδρηλίαν εὐδεχόμενος δίψαν τε πατάσσων καὶ κρείττων ὢν οἶμαι καὶ βεβαιότερος ἢ κατὰ θνητῶν ἀρακεχαλκευμένων· ἡγεμὼν δὲ ἀκαμπὴς αὐτὸς καὶ ἐμμελὴς, ὁ σύμπας διοικονομεῖται διάκοσμον ἔργῳ καὶ γῇ, &c. Et Philo *de Ioseph.* Ἡ μὲν γὰρ μεγαλόπολις, ἥδε ὁ κόσμος ὅτι καὶ μιᾶς ἀρχῆς πολιτεία καὶ νόμῳ ἑνὶ, λόγος δὲ ὅτι φύσεως, θεσπεσίως μὲν ὧν ποιητέον, ἀπαραβάτως δὲ ὧν οὐ ποιητέον. αἱ δὲ κατὰ πόλεις, ἀφορίζονται τοῖς εἰσὶν ἀεὶ δήμῳ καὶ πολιτείας χρῆται διαφόρους, καὶ ῥηγνυμένης χαλεπῶς. Vide *l.* 7. § 9.

§ 17. Ὁ μὲν χρόνος στιγμή | Σπυγμὴν χρόνου Græci; & *punctum temporis*, Latini, pro spatio angustissimo dixere: uti observat Donatus *ad Terent. Phorm.* 1. 4. translatione à Mathematicis factâ, quibus στιγμὴ live σημεῖον id dicitur ἀμέρες ἀδιαίρετον ut Euclid. *element. l.* 1. § 1. ideóque est insecabile, nec pro quanto habetur. Eóque sensu noster hìc; Τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, ὁ μὲν χρόνος στιγμὴ· & *l.* 6. § 36. πᾶν τὸ ἐνεστὼς τοῦ χρόνου, στιγμὴ τοῦ αἰῶνος. Ità Plut. *de puer. educ.* Σπυγμὴ χρόνου, πᾶς ὁ βίος. & Senec. *epist.* 49. *Punctum est quod vivimus; & adhuc puncto minus*: quod à Simonide forsan acceptum est. illius enim Plutarchus dictum hoc in *Consol. ad Apollon.* refert: ὅτι τὰ γήλια καὶ τὰ μύρμηκα ἔτη, στιγμή τις ὄζειν ἀθέσπις, μᾶλλον ἢ μόριόν τι βραχύπαλον στιγμῆς. Quod autem illi στιγμὴν, id est, *punctum*, Jo. Chrysost. *in epist. ad Philip. orat.* 2. ῥοπὴν, id est, *momentum*, dixit. Ῥοπὴ ὄζειν ἅπας ὁ βίος. ὡς μία γὰρ ῥοπὴ, φησὶν, ὁ πᾶς ὑμῖν αἰὼν πρὸς τὸν αἰῶνα τὸν ἄπειρον. Vide *supra*, *ad* § 14. & *infra ad l.* 5. § 24. & *l.* 6. § 36.

Ἡδεῖα, ῥέουσα | *L.* 5. § 35. Τὰ ἀληθινὰ ἐυμελέστατα, καὶ ἐυχάριστα. De Stoicis Plut. *de commun. notit. c.* 39. Συγχωρεῖν ἔστι, τὰς μὲν ἐν μέ-

ρει

ρει πάσας ὑσίας ῥοῆν ϗ φέρεσθαι, τὰς μὲν ἐξ αὐτῆς μεδισίσας, τὰς δ', ποθὲν ὀπόλα φερομένας οἷς δ' φερόμεσι ϗ ἀπέσιν ἀεὶ θμοῖς ἢ πλήθει, ταῦτα μὴ διαμένειν, ἀλλ' ἕτερα γίνεσθαι ταῖς εἰρημέναις φερορδοις, ἐξαλλαγὴν τῆς ὑσίας λαμβανομένης· αὐξήσεις δ' ϗ φθίσεις, ὁ χρ δίκλιν ὧν Ζωπυρείας νενικῆσθαι, τὰς μεταβολὰς ταύτας λέγεσθαι· ῥυήσεις δ' ϗ φθορὰς μᾶλλον αὐτὰς ὀνομάζεσθαι φερσῆκον. ὅπ τῶ καθιστῶτας εἰς ἕτερον ἐκβάλλεσι τὸ δ' αὔξεσθαι ϗ τὸ μειοῦσθαι, πᾶσι σώματός ὄζιν ἀσυκειμένω ϗ διαμένοντ. Quid Platonici? Maxim. Tyr. *dissert.* 28. Πᾶν σῶμα ῥεῖ ϗ φέρεται ὀξέως, Εὐείπω δίκλιν, ἄνω ϗ κάτω. νῦν μὲν ἐπιπόλαιον ϗ ἐπιφερόμενον. Senec. *epist.* 58. *Quæcunque videmus ac tanginus, Plato in illis non numerat, quæ esse propriè putat. fluunt enim, & assiduâ diminutione atque adjectione sunt. nemo noſtrùm idem est in senectute, qui fuit juvenis: nemo est manè, qui fuit pridie. ego ipse dum loquor mutari ista, mutatus sum.* Et mox: *De homine dixi, fluidâ materiâ & caducâ, & omnibus obnoxiâ casibus. Mundus quoque æterna res & invicta, mutatur, nec idem manet.* Nec dissentiunt etiam Epicurei. Lucret. *l.* 4.

Dico igitur rerum effigies, tenuesque figuras,
Mittier ab rebus summo de corpore earum:
Quæ quasi membranæ summo de cortice rerum
Dereptæ volitant ultrò citróque per auras.

Et *lib.* 2.

Nam certè fluere atque recedere corpora rebus
Multa, manus dandum est. ——

Et *lib.* 5.

Principio omnibus à rebus quascunque videmus,
Perpetuò fluere ac mitti fateare necesse est
Corpora. ——

Et mox:

Usque adeò omnibus ab rebus res quæque fluenter
Fertur, & in cunctas dimittitur undique partes.
Nec mora nec requies interdatur ulla fluendi.

Inde Claudian. *in Mallii Coss.*

—— *Jempérque fluentis Materiæ.* ——

Ἡ δ' αἴσθησις ἀμυδρὰ | Ita *l.* 5. § 35. Τὰ δ' αἰσθητὰ ἀμυδρὰ, ϗ εὐπαρεκτύπωτα.

Ἡ δ' ὅλη τῶ σώμα σύσκεισις, εὐσηπῆ | *Corporis totius fabrica, putrescere apta, sive putredini obnoxia.* Σύσκρασις Junio magis placet, pro eo quod σύσκεισις exhibetur. utrumlibet, Marco etiam autore, legas, qui *l.* 7. § 66. Ἡ φύσις ἔχ ἕτω Ζωπυρείαν τὸ συσκεμάτον σ. Æschines Axiocho: Τῆς συσκείσεως ἅπαξ διαλυθείσης, ϗ τῆς ψυχῆς εἰς τὸν οἰκεῖον ἱδρυθείσης τόπον. Vide & Epicharmum *ad l.* 7. § 40. sed & *l.* 3. § 11. ἐκ τίνων συσκέκειται. & *l.* 4. § 5. ubi vox eadem, σύγκεισις ἐκ τῆς αὐτῆς στοιχείων. In eandem cum Marco istic mentem, Senec. *ad Marc. c.* 11. *Putre ipsa fluidúmque corpus: ex infirmis fluidisque contextum: ipso situ & otio iturum in tabem.* Vide *ad l.* 4. § 5. Itaque non *suillo* tantùm *generi*, quod dixere veteres, ut Varro *de re rustic. l.* 2. *c.* 4. Cicero *de finib. l.* 5. Plin. *hist. natur. l.* 8. *c.* 51. Stoici quidam, Plutarch. *Sympos. l.* 5. *c.* 10. Cleanthes; Clemens *Strom. l.* 7. Chrysippus; Cicer. *de nat. Deor. l.* 2. & Porphyr. *de animal. non comed. l.* 3. aut piscibus duntaxat; quod Philo Jud. *lib. de mund. opif.* sed & animantibus quibusvis (humano etiam generi) *animam, nè putresceret corpus, pro sale datum,* haud absurdè dici poterit. Plaut. *Trinum. Act.* 5. *Sc.* 4.

—— *nos homunculi,*
Salillum animæ, quam cùm extemplo amisimus, &c.

Ad quem locum interpretes: *Vasculum salis sumus*, i.e. *corpuscula animata: quia corpora sunt animarum vascula; anima* verò *corpori salis vice. quemadmodum enim carnes pecudum, si diu serventur sine sale, putrescunt: ita & corpora, efflatâ animâ, putore corrumpuntur.* Scitè itaq; Plut. *Sympos. l.* 5. *c.* 10. Τὸ ἅλας ἦν σωμάτων τὰ νεκρὰ διατηρῶν ἄσηπτα ϗ μόνιμα πολὺ χρόνον. ἀνυπάθητα τῷ θανάτῳ, ϗ ὐκ ἐᾷ παντελῶς ἐξολέσθαι ϗ ἀφανισθῆναι τὸ ὑγρόν. ἀλλ' ὥσπερ ἡ ψυχὴ, θειότατον ὂσα ἡμετέρων, τὰ ζῶα Ζωπύρει ϗ ῥεῖν ὐκ ἐᾷ τὸν ὄγκον· ὅτως ἡ ἁλῶν φύσις τὰ νεκρὰ παραλαμβάνουσα, ϗ μιμουμένη τὸ τῆς ψυχῆς ἔργον, ἀνυπαμβάτα φερομένων ἐπὶ πλὴ φθορὰν, ϗ κρατεῖ ϗ ἴσχυσεν, &c.

Ἡ δ' ψυχὴ ῥέμβ | Ita restituit Xyland. cùm ante βόμβος legeretur. ῥέμβ, *vagus, sive divagatio.* nam & abstractè sumitur. Plut. *de exil.* πολλὴ ἄλλη ϗ ῥέμβος. inde ῥεμβεσθαι. *supr.* § 7. ϗ ἀπορρεμβεσθαι, *infr. l.* 4. § 22. Casaubonus tamen *ad Adriani vitam*, βόμβ legit; sed *vagam* exponit, ex Athanasii illo, ὃν πολλὰ βομβοῦντα.

Ἡ δὲ τύχη δυσέκμαρτον | *Fors, conjectu difficilis:* ob casûs fortuiti incertitudinem nimiam. Itaque τύχην dixere Anaxagoras & Stoici, ἄδηλον αἰτίαν ἀνθρωπίνῳ λογισμῷ. Epicurus, ἀσύστατον αἰτίαν φερομένοις, χρήσιος, τρόπος. Plut. *de placit. philosoph. l.* 1. *c.* 29. & Philo *de constit. Princ.* ἡ τύχη ἀσέβειαν ϗ ἀδιόρυτον φέρ. Theophrastus denique, referente Plutarcho *ad Apollon.* Ἄσκοπ ἡ τύχη, ϗ δεινὴ παραλέσθαι τὰ φερόμενα, ϗ μετάρρυσθαι πρὸς δόκησιν εὐημερίας, ἀδύνα κρατεῖν ἔχουσα τακτόν. & Plut. ipse *de poet. leg. c.* 7. in hoc *Fortunam Fatúmque, τύχην ϗ εἱμαρμένην*, convenire, quòd in utroque τὸ ἀσυλλόγιστον ἡμῖν τῆς αἰτίας existat.

Ἡ δὲ φήμη ἄκριτον. | Ità *l.* 4. § 3. Τὸ εὐμετάβολον ϗ ἄκριτον ἦν εὐρημεῖν δόκησιν. *Famâ*, inquit, *est judicii expers quiddam.* Siquidem, ut Senarius antiquus habet,

Ἰσχὺν ὄχλ ὄζιν, ὐκ ἔχει δ' νῦν.
Res nempe valida turba est, sed mentis carens.

Ab

Ab Anaximenodi ergo profecta, perque eorum ora volitans fama, nil mirum, si fuerit, ut Virgilius canit, *Æn. l.* 1.

Tam ficti pravique tenax, quam nuncia veri,

aut reti etiam dilaudatrix. Vide *supra* § 12.

Τὰ μὲν τοῦ σώματος, ποταμός. | Ita *l.* 4. § 43. ποταμίῳ τις ἢ ῥεύματι βίαιον, ὁ χειμών. & *l.* 5. § 23. Ἡ μὲν οὐσία, οἷον ποταμὸς, ἀπίεναι ῥέουσι. & *l.* 6. § 15. Ἐν ᾧ τούτῳ τῷ ποταμῷ. Sicut autem his in locis res humanas & corporeas *fluvium* quendam, quia in perpetuo sunt fluxu; ita easdem alibi, ob fluxûs illius cursum rapidissimum, χειμάῤῥουν etiam, i. e. *torrentem* appellat. *l.* 7. § 19. Διὰ τῆς ὅλων οὐσίας ὡς διὰ χειμάῤῥου διακορδεύεται πάντα τὰ σώματα. & *l.* 9. § 25. Χειμάῤῥους ἡ ὅλη ὅλων αἰτία. Senec. *ep.* 58. *Corpora nostra rapiuntur fluminum more.* Et ex Origen. *in Psalm.* Methodius *orat. de resurr.* Apud Epiphan. *hæres.* 64. § 14. Οὐ κακῶς ποταμὸς ἀνόμασεν τὸ σῶμα, διότι ὡς ῥεῦμα τὸ ἀνθρώπειον, πάντα ἐπὶ ὕδατι ῥεόντων τῶν χρονικῶν τούτων ἔστιν. Cæterùm etiam τὰ τῆς ψυχῆς *fluminis* instar habere Heraclitus censuit, si Numenio fides. Sic enim is *de bono l.* 1. apud Euseb. *præpar. Evang. l.* 15. *c.* 17. de Heraclito locutus, Βυθόμενον δ' ἐμφαίνειν, ὅτι αἱ ψυχαὶ ἀναδυόμεναι νοεραὶ εἰσὶ καὶ ἀεὶ κινούμεναι, ὥσπερ οἱ ποταμοὶ, λέγων ἔτως· Ποταμοῖσι τοῖσιν αὐτοῖσιν ἐμβαίνομεν ἕτερα καὶ ἕτερα ὕδατα ἐπιῤῥεῖ. καὶ ψυχαὶ δ' ἀπὸ ὑγρῆς ἀναθυμιῶνται. Vide *ad l.* 4. § 37. Arnold. Bonavallens. *de op. 6. dier. c.* 7. *Aquarum nomine hominum generationes intelligi; quæ sicut de fonte in rivum, de rivo in fluvium labuntur: ita homines de conceptu in partum, & de infantuli ætate in senium inquieto volumine properant & decurrunt.* Verùm Marcum nostrum autumo Platonis illa in *Timæo* respexisse, quibus animas ait in ortu primo εἰς σῶμα ἀλῤῥυτον καὶ ἀπῤῥύτον inditas & innexas. & mox de eisdem, αἱ δὴ εἰς ποταμὸν ἐνδεθεῖσαι πολλαὶ, &c. ubi *corpus* distertè *flumen* appellat. Vide ad *l.* 10. § 28.

Τὰ δὲ ἀπὸ ψυχῆς ὀνείρους | Homer. *Odyss.* λ. *v.* 221.

Ψυχὴ δ' ἠΰτ' ὄνειρος ἀποπταμένη πεπότητο.

Avolat illa, velut somnum quæ fallit imago.

Ita *l.* 6. § 31. Ὅτι ὄνειροί σοι ἠνώχλουν. *Vana*, scil. *quasi per somnum visa*, animos afficere solent humanos, & dormientibus velut illudere. Refert Laërt. *l.* 6. ex Hecatonis *Chriarum l.* 1. Metroclem, postquam Crateti in disciplinam se dederat, commentariis suis in ignem missis, dixisse,

Τὰ δ' ἐς' ὀνείρων ἀρτίων φαντάσματα,

Hæc somniorum sunt imaginacula.

Quin & Euripideum illud ex *Iphigen. Tauric.*

Ψευδεῖς ὄνειροι χαίρετ', ὡς ἔσθ' ἡτ' ἄρα.

Valete vani, nil eratis, somnia.

de vanis animi affectibus ac perturbationibus, usurpârunt, tum Clem. Alex. in *protrept.* tum & Plut. *de profect. indic.* quem exhibebimus *infra ad l.* 6. § 31. Optimè Basilius Cæsar. *ep.* 42. τὰ ἀνθρώπινα τοῦτα σκιᾶς ἔχειν ἀμυδρότερα, καὶ ὀνείρων ἀπατηλότερα· & quæ sequuntur. Plutarch. ipse eam quam illîc de rebus divinis notitiam habemus, *in somnii* rationem obtinere asserit. In *tract. de El. Delph.* ὡς ἔοικεν ἐν τῷ καλλίστῳ τῶν ὀνείρων τὸν Θεὸν ὀνειροπολοῦντες· & *in Erotic.* Δοκεῖ δὲ ὡς ἀληθῆ τὰ ἐνύπνια ἡ ψυχὴ ἀσπάζεται καὶ τίθησι τὸ καλλιστον καὶ βέλτιστον·

Ἀμφὶ δὲ εἰ δολόεντα φιλόφρονα κοῖτον ὄνειρα. Maxim. Tyr. animi totam in hoc corporis domicilio degentis vitam. *dissert.* 28. Ὡς ἄρα ὁ ἐν γῇ βίος ταῖς ἐν ἀνθρώποις ψυχαῖς ὀνείρατα ἔοικε μακρὰ καὶ πολυείδη. eóq; illam de Epimenide fabulam refert.

Καὶ πύρ | πύρ hîc quod alibi καπνὸς, *l.* 10. § 31. & *l.* 12. § 27. Est enim πῦρ κυρίως idem quod καπνὸς, *fumus*; etiamsi pro *fastu* frequentiùs καὶ μεταφορικῶς usurpetur. indè notat Eustath. *ad Odyss. β'.* τυφογέροντας καὶ τυφεδανὰς *senes scioppicos* nuncupari, sive quod ob peritiam variam experientiâ longâ multiplicîq; conquisitam fastuosîus plerumq; gerere se soleant; sive, διὰ τὸ δεῖν ἤδη πύρεδς ἦτοι νεκρικῶς κάεδς τοὺς τοιούτους, *quasi jam injustum dari eos, concrematis* nimirum *cadaveribus, oporteat.* De Socrat. Plut. *lib. de Socrat. Dæmon.* Τὸν δὲ τύφον, ὥσπερ τινα καπνὸν φιλοσοφίας, εἰς τοὺς σοφιστὰς ἀποσκεδάσας. Et Apollon. *Argonaut. l.* 2. de apibus agens, quod & Xylander observavit,

——— ἐπὶ δὲ λιγυφόωντι

Καπνῷ πυρσώσιν ἐπὶ ἔνδια φάρεσιν.

Ubi Schol. καπνῷ τυφόμενα, ἀντὶ τοῦ καπνιζόμενα. sed & terra Troica Euripidi in *Hecub.* dicitur, καπνῷ πυρούμενη κατερείπεται. Potest tamen Marcus hîc, ad Monimi placita, cujus paulò antè meminerat, respexisse, qui πῦρον καὶ ὄνειρον πάντα εἶδ pronunciaverat. Vide *supra ad* § 15. *Sapientiæ Solomonis* autor *c.* 2. *v.* 2. Καπνὸς, ἢ πνοὴ ἐν ῥισὶν ἡμῶν καὶ ὁ λόγος, σπινθὴρ ἐν κινήσει καρδίας ἡμῶν. Et Lucret. *l.* 3.

——— *naturam animai*

Dissolvi, ceu fumus in altas æris auras.

Ὁ δὲ βίος, πόλεμος | Ita vulgò vertunt illud Jobi *c.* 7. *v.* 1. *Militia est vita hominis super terram.* Certè Christiani hominis vita, in sacris literis, tanquam *jugis militia* passim prædicatur. Vide Paulum *ad Ephes. c.* 6. *v.* 12. Petrum *ep.* 1. *c.* 2. *v.* 11. Jacob. *c.* 4. *v.* 1. Minut. Oct. *Quod corporis humana vitia sentimus & patimur, non est pœna, militia est.* Cyprian. *l.* 1. *ep.* 5. *Adhuc in sæculo sumus, adhuc in acie constituti.* Chrysost. *in Act. orat.* 15. Ἀγών ἐστιν ὁ παρὼν χρόνος. πόλεμός ἐστι καὶ μάχη. Et *in* 1. *ad Thess. hom.* 3. Πολέμου καιρὸς, πᾶς ὁ τοῦ βίου χρόνος. Et in *Genes. orat.* 3. Διωγμὸς ἡμῖν ἐστιν ὁ πόλεμος, καὶ ἀναπαυλὰν οὐδέποτε ἔχων. Augustin. *adv. Julian. l.* 4. *c.* 16. *Nullum sine bello intestino*

stino diem ducis. Epictetus ipse *dissert. l.* 3. *c.* 24. Σχολὴ τὸ χρῆμα. Σχολὴ τίς ὅταν ὁ βίος ἐκῇ, καὶ αὐτὸν ἀναγκάζῃ καὶ παιδεύῃ. Et Hierocles, περὶ φιλαδελφίας. Apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 81. Ὅλως δὲ ἐνδυμητέον, ὡς βίου πᾶσιν κατασκευὴν ἀναγκαίαν τινὰ εἶναι καὶ πολυτελῆ πόλεμον. Senec. *ep.* 96. *Vivere, militare est.* & *ep.* 51. *Nobis quoq; militandum est: & quidem genere militiæ, quo nunquam quies, nunquam otium datur.* & *de provident. c.* 5. *Optimum quemq; militare & operas edere.*

Καὶ ξένου ἐπιδημία | In Senecæ *excerpt. Morieris. peregrinatio est vita. multùm cùm deambulaveris, domum redeundum est.* Hoc & sacra pagina subinde inculcat. Apud Mosem *lib.* 1. *c.* 47. *v.* 9. Jacobus Patriarcha Pharaoni: *Dies annorum peregrinationis meæ sunt centum triginta anni: pauci malique fuerunt dies annorum vitæ meæ; neque attigerunt dies annorum vitæ patrum meorum, quibus illi sunt peregrinati.* ad quem locum Augustin. *qu.* 156. *incolatus dicitur sanctorum vita.* David Rex, *Psal.* 39. *v.* 12. *Peregrinus sum istic & inquilinus, prout & majores omnes mei,* hoc est, πάροικοι καὶ παρεπίδημοι. ut Petrus Apostolus *ep.* 1. *c.* 2. *v.* 11. allusione habitâ ad sortem ipsorum, quibus epistolam suam inscripserat, tunc temporis παροικίαν. Argutiùs tamen forsan, quàm solidiùs Hieronym. *de terr. promiss. Sancti terræ Judaicæ non habitatores, sed accolæ & peregrini; ubique terræ habitatores peccatores intelliguntur.* Optimè & accommodatissimè ad rem præsentem Paulus Apost. *ad Corinth. ep.* 2. *c.* 5. *v.* 6. 8. Εἰδότες ὅτι ἐνδημοῦντες ἐν τῷ σώματι, ἐκδημοῦμεν ἀπὸ τοῦ κυρίου. —— εὐδοκοῦμεν μᾶλλον ἐκδημῆσαι ἐκ τοῦ σώματος, καὶ ἐνδημῆσαι πρὸς τὸν κύριον. Quem locum respiciens Bernard. *de consider. ad Eugen. l.* 5. *Repatriâsse erit hoc; exisse de patria corporum in regionem spirituum. ipsa est Deus noster maximus spiritus, maxima mansio spirituum beatorum: à quo interim absumus dum istic sumus.* Vide *supr. ad* § 11.

Ἡ ὑστεροφημία | rationem, cur *oblivionem* dixerit *famam superstitem*, petas licet, ex *l.* 3. § 10. & *l.* 4. § 35. & *l.* 7. § 5, 10. Solomon itidem *Eccles. c.* 1. *v.* 11. *Nulla est præteritorum memoria: nec etiam posteriorum quæ futura sunt, ulla futura est apud eos qui in posterum sunt, memoria.*

Παραπεμπόμενον δωρεάν | Metaphora, vel à *deductione honorifica*, vel à *funebris pompæ & exequiarum solennitate* traducta. De Platone Laërt. *lib.* 3. Ἔπιφη δὲ ἐν τῇ Ἀναβάσει, καὶ παραπεμφθῆναι πανδημεὶ ὑπὸ πάντων. *Una*, inquit, *est virtus, quæ magnificè transmittere potest, non ad rogos, sed ultra rogos ad posteros*, quomodo de se Ennius, apud Cicer. *Tusc. l.* 1.

Nemo me lacrymis decoret, nec funera fletu
Faxit. cur? volito vivu' per ora virûm.

Et Naso *Ponti l.* 3. *eleg.* 2.

Corpora debentur mœstis exanguia bustis:
Effugiunt structos nomen honorque rogos.
Occidit & Theseus, & qui comitavit Orestem;
Sed tamen in laudes vivit uterque suas.

Et Maro *Æn. l.* 10.

——*sed famam extendere factis,*
Hoc virtutis opus.——

Senec. *ep.* 93. *Laudemus itaque & in numero felicium reponamus eum, cui quantulumcunq; temporis contigit, bene collocatum est. Vidit enim veram lucem; non fuit unus è multis. & vixit, & viguit.* —— *Quid quæris, quamdiu vixerit? vixit ad posteros usque; transiliit, & se in memoriam dedit.* Nec *ad posteros* tantùm, sed *ad Superos* etiam: Maro *Æn. l.* 6.

—— *ardens evexit ad æthera virtus.*

Flaccus *carm. l.* 3. *Od.* 2.

Virtus recludens immeritis mori
Cœlum, negatâ tentat iter viâ; &
Spernit humum fugiente pennâ.

Silius *bel. Pun. l.* 3. ——*ire per ora*
Nomen in æternum paucis mens ignea donat,
Quos pater æthereis cœlestûm destinat oris.

Et *l.* 15. Sub persona virtutis:

Me cinctus lauro perducit ad astra triumphus.

Manil. *Astron. l.* 1.

An sortes animæ, dignatáque nomina cœlo,
Corporibus resolutæ suis, terrâque remissæ
Huc migrant ex orbe, suúmque habitantia cœlum,
Æthereos vivunt annos, mundique fruuntur.

Lucan. *l.* 9. de Pompeio:

At non in Pharia manes jacuere favilla;
Non cinis exiguus tantam compescuit umbram:
Prosiluit busto, semiustáque membra relinquens
Degenerémque rogum, sequitur convexa Tonantis,
Quâ niger astriferis connectitur aethera aër.
Quidque patet terras inter Lunæque meatus
Semidei manes habitant, quos ignea virtus
Fecit, & æternos animum collegit in orbes.

Senec. *Herc. Oet. Act.* 4. *Scen.* 4.

Sed locum virtus habet inter astra.

Et *Act.* 5. *Scen.* 4. Hercules. —— *virtus mihi*
In astra & ipsos facit ad Superos iter.

Ibid. Scen. 2.

Non est gemendus, nec gravi urgendus nece,
Virtute quisquis abstulit fatis iter.
Æterna virtus Herculem fieri vetat.

Et *Scen.* 5.

Nunquam Stygias fertur ad undas
Inclyta virtus. vivite fortes;
Nec Lethæos fæva per amnes
Vos fata trahent; sed cùm summas
Exiget horas consumpta dies
Iter ad Superos gloria pandet.

Euripid. *Andromach.*

Οὔ τοι λέλαγε θεὸς ἐλαθὼν
Ἀνδρῶν ἀφαυρότατα χερσίν·

Ἀ δ' ἀρετὰ ἁ σὰν λείπεται.
Quæ reliquum vitæ
Post mortem superest, nullo obsidet die.
Virtus incolumis post cinerem viget. Grot.

Idem *Tenen.* apud Stob. *tom. 2. tit.* 1. & Sext. *adv. Gram. c.* 13.

Ἀρετὴ δ', κἂν θάνῃ τις, οὐ τελευτᾷ·
Ζῇ δ' ὑπὲρ ὄντος σώματος· κρείσσων δ'
Ἀπαστᾶν φρέδα ζωοθνόων ἐσθὼ χθονός.
Virtus, & ubi quis interit non interit;
Sed vivit & post corpus: at sequis malus
Interest, ejus cuncta sub terram cadunt. Grot.

Præclarè Socrates apud Platonem *Phædone*: Εἰ μὲν γὰρ ὁ θάνατος τοῖς πᾶσι ἀπαλλαγὴ, ἔρμαιον ἂν εἴη τοῖς κακοῖς συναπαλλαττομένοις, τοῦ μὲν σώματος ἅμα ἀπαλλάττεσθαι, καὶ τῆς αὐτῶν κακίας, σὺν τῇ ψυχῇ. νῦν δ' ἐπειδὴ ἀθάνατος φαίνεται ἡ ψυχή, ἆρ' οὐκ ἂν εἴη αὐτῇ ἄλλη ἀποφυγὴ κακῶν, ἢ μία σωτηρία, πλὴν τὸ ὡς βελτίστην τε καὶ φρονιμωτάτην γενέσθαι. οὐδὲν γὰρ ἄλλο ἔχουσα εἰς ἅιδου ἡ ψυχὴ ἔρχεται, πλὴν τῆς παιδείας τε καὶ τροφῆς· ἃ δὴ καὶ λέγεται μέγιστα ὠφελεῖν ἢ βλάπτειν τὸν τελευτήσαντα εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τῆς ἐκεῖσε πορείας. Senec. *ep.* 98. *Egregiè Metrodorus in epistola ad sororem: Mortale est omne mortalium bonum. de his loquitur bonis ad quæ concurritur. nam illud verum bonum non moritur. certum est sempiternúmque, sapientia & virtus. hoc unum contingit immortale mortalibus.* & *epist.* 93. *Vis scire quid inter hunc interfit vegetum contemptorémq; fortunæ, functum omnibus vitæ stipendiis, atque in summum bonum evectum, & illum cui multi anni transmissi sunt? alter post mortem quoque est, alter ante mortem periit.* Itaque Antisthenes dicere solebat, τοὺς βελτίους ἀθανάτους εἶναι, διὰ ζῆν εὐσεβῶς καὶ δικαίως. & Pindarus *Olymp.* 8.

Ἄϊδα τοι λάθεται, Ἀρετᾶν πρέσβις ἀνήρ.
Orci obliviscitur, quisquis congrua gesserit.

Atque hæc quidem de virtute vera verissimè dicta fuerint. Cæterùm quod de *jure justitiáq;* Cicero *Offic. lib.* 3 § 69. Veræ germanæque virtutis *solidam miseri* illi *& expressam effigiem nullam tenebant, umbrâ & imagine solâ efferebantur.*

Τηρεῖν τὸν ἔνδον δαίμονα ἀνύβριστον | *animum* sive *mentem* vult, quam & *dæmonem* sive *genium* suprà dixerat, § 13. & quomodo contumeliâ afficiatur, monuerat § 16. Sic *l.* 3. § 16. τὸν ἔνδον ἐν τοῖς σήθεσι ἱδρυμένον μὴ φύσειν, &c. vide ad *lib.* 6. § 30. Dio Prus. *orat.* 4. Ὁ ἱδρυσε νοῦς, ἔτος ἔχει δαίμονα τὸν ἔχοντος ἀνδρός. Sed & Plat. in *Philebo*, ἀθέως κάκλησε μυστικῶς, τοῦ τὸν θεὸν τὸν ἔνοικον αὐτοῖς, τὸν λόγον, διαφθείροντας καὶ μαίνοντας, τὸ ὅσον ἐφ' αὐτοῖς, ὡς τῇ παιδῶν ἀκεισώσει. Clemens *pædag. l.* 4. *c.* 10.

Ἀσινῆ, ἡδονῶν, καὶ πόνων κρείσσονα | Quod *l.* 3. § 4. ἀζήμιον ἡδονῶν, ἄπρακτον τοῦ παντὸς πόνου. Senec. *epist.* 75. *Non cupiditas nos, non timor pellet: inagitati terroribus, incorrupti voluptatibus, nec mortem horrebimus, nec Deos.*

Ἀνενδεῆ τοῦ ἄλλου ποιοῦσί τι, ἢ μὴ | Ita *l.* 10. § 1. πλήρης καὶ ἀνενδεής. contra quàm, ὁ μὲ ἔχων παρ' ἑαυτῷ πάντα τὰ εἰς τὸν βίον χρήσιμα. *l.* 4 § 20. Vide Platon. in *Epitaph. supr. ad illa* § 11. ἐπ' αὐτῷ τὸ πᾶν.

Τὰ συμβαίνοντα καὶ ἀπονεμόμενα | Signatè dictum. uti & *l.* 3. § 4. τὰ συμβαίνοντα καὶ ἀπονεμόμενα πάντα. & *l.* 7. § 66. τὰ ἐκ τοῦ ὅλων ἀπονεμόμενα· & *l.* 6. § 16. ὅσα ἐκεῖνοι διανέμουσι. quia nimirum πάντα νομίσι. ut *infra l.* 7. § 31. καὶ ὑπὸ τοῦ ἀπονέμοντος τὰ κατ' ἀξίαν. *l.* 4. § 10.

Ὡς ἐκεῖθεν πόθεν ἐρχόμενα, ὅθεν αὐτὸς ἦλθεν | Vide *supra ad* § 3.

Ἴλεω τῇ γνώμῃ ἀπεμβύοντα | Ita *l.* 5. § 33. πῶς ἀπεμβύσεις ἵλεως; vide *supra ad* § 3. At quomodo hoc præstitit Cato tuus, Seneca? quem tantopere suspicis, & de quo tamen, *ep.* 24. *Impressit deinde mortiferum corpori vulnus. quo obligato à medicis, cùm minus sanguinis haberet, minus virium, animi idem, jam non tantum Cæsari, sed sibi iratus, nudas in vulnus manus egit, & generosum illum contemptoremque omnis potentiæ spiritum, non emisit, sed ejecit.*

Λύσιν στοιχείων | Mors στοιχείων λύσις· ut contra γένεσις sive ortus, ὁπ' στοιχείων σύγκρισις. *l.* 4. § 5. Sic *l.* 7. § 50. ἡ διάλυσις ἐν τοῖς ἀτόμοις ἀντιπεπλοκῶν, ἢ καὶ σκορπισμός τις ἐπὶ ἀπαθῶν στοιχείων. quod *l.* 8. § 25. σκεδασθῆναι τὸ συγκεκριμένον ἄνθρωπον: mortémq; στοιχείων ἐξ ὧν ἕκαστον συνετέθη. § 10. § 7. Ita Epicharm. apud Plut. *ad Apollon.* Συγκρίσει καὶ διακρίσει. *Concretum est*, in ortu scilicet; & *discretum est*, in interitu nempe.

Ἕκαστον εἰς ἕτερον διακοσμικῶς μεταβάλλειν | *alterum in alterum mutando transfire.* Vide *l.* 5. § 13. Ita *l.* 8. § 18. καὶ αὐτὰ ὑπ' ἀλλαβάλλει καὶ ὑ χορηγεῖ. Vide & *l.* 10. § 7.

Ὑπίδῃ | *Sinistrè suspicetur.* Xyl. *metuat.* Cas. haud incommodè uterq; nam ὑφορώμενος, ὑποπτεύων, φοβούμενος. Hesych. ὑπιδεῖς ergo tam φοβεῖσθε, quàm ὑποπτεύειν. siquidem suspicionis pediſſequa solet esse formido. Vide *l.* 4. § 37. & *l.* 7. § 53. & *l.* 10. § 12.

Κατὰ φύσιν | Ita *suprà* § 12. φύσεως ἔργον. & *l.* 10. § 36. ἡ φύσις διαλύει. & *l.* 9. § 3. ἐν τούτῳ, ὧν ἡ φύσις ἐθέλει. Ita & Aristot. *phys. l.* 5. *c.* 6. Ἐπὶ γενέσεως ἡ καὶ φθορᾶς ὁ αὐτὸς λόγος ὅτε μὲν ἡ μὲν γένεσις κατὰ φύσιν, ἡ δὲ φθορὰ παρὰ φύσιν τὸ μὲν γενέσθαι κατὰ φύσιν· pari ratione καὶ τὸ τελευτᾶν· Itaq; Joan. Chrysost. *de statuis* 5. Εἰ διὰ τοῦτο τελευτῶντας ἀλγεῖς, ἀλγεῖ διὰ τοῦτο ἐθίσθαι καὶ διὰ τοῦτο πάντας. ὥσπερ γὰρ τοῦτο φυσικὸν, ὅτω κἀκεῖνο. μὴ λυπείτω σε τὰ τῆς φύσεως· λυπείτω σε ἡ τῆς πονηρᾶς προαιρέσεως.

Οὐδὲν

Οὐδὲν ἧττον κατὰ φύσιν | Ita *lib.* 11. § 34. Οὐδὲν λυσιτελὲς φυσικῷ τοῦ ἔργου σημαντικόν. & *lib.* 6. § 33. Εἰ δὲ φύσιν ἐκ ἔστιν, οὐδὲ κακόν.

Τὰ ἐν Καρνύντῳ | De inſcriptionibus iſtiuſmodi vide quæ *ad finem libri primi* adnotavimus. Lug. Καρνύτῳ ſicut & Aurelii Victoris codices, in *breviario, Carnuto.* Verùm illud, opinor, potius. Eſt autem Καρνῦς, Καρνῦντος, ut Ptolemæus *geograph. l.* 2. ſive Καρνοῦντον, ut Marcus hîc, quod ad Latinorum *Carnuntum* propiùs accedit; *Pannoniæ* oppidum, cujus meminit & Plinius *hiſt. nat. l.* 4. *c.* 12. & *l.* 37. *c.* 3. & Ammian. *hiſt. l.* 30. qui *Illyrierum* tamen oppidum dicit: ad quod Marcum noſtrum triennio jugiter militum delectum habuiſſe, cùm bellum Marcomannicum præ manibus haberet, autor eſt Oroſius *hiſtor. l.* 7. *c.* 15. & Eutropius; *Cùm apud Carnuntum*, inquit, *jugi triennio perſeverâſſet, bellum Marcomannicum confecit.* Quin & Dio Caſſius (an Jo. Xiphilinus?) in M. Antonino narrat, eundem, cùm per totam ferè vitam bello illo implicitus teneretur, πλὴν Παιονίαν ὁρμητήριον, *Pæoniam pro ſtatiuis, ſive pro eo loco, in quo copias ſuas contineret, & ex quo in adverſarios excurſiones ſubinde faceret*, habuiſſe. Verùm apud Dionem aut Παιονίαν legendum fuerit, aut *Pæoniam* autor pro *Pannonia* acceperit; quomodo Seb. Munſterus *coſmogr. l.* 4. de Hungaris agens, *Paunones* aſſerit olim *Pæonas* dictos; & Guil. Xylander apud Strabonem *Pæoniam* cum *Pannonia* confundit; cùm tamen Strabo ipſe *geogr. l.* 7. diverſas has eſſe longéq; à ſe invicem diſſitas tum regiones, tum gentes, diſertè ſtatuat. Ego prius illud lubentiùs admiſerim, librarii ſubeſſe culpam, qui lapſu calami proclivi, pro *Pannonia Pæoniam* exhibuerit: (niſi ſi à Xiphilino erratum eſt) non ſolùm, quia *Pæonia* (cùm Axio flumini adjacens, & Macedoniæ contermina, ejuſdémq; etiam portio habita fuerit, ut Hoſius in *Diog. Juſtin. l.* 7. Liv. *l.* 45. Strabonis è *l.* 7. *excerpt.* Caſſius ipſe *l.* 49.) ſitus non patitur, ut eo fine uſui eſſe potuerit adverſus gentes illas Iſtri accolas; verùm etiam quòd *Pannoniam* poſtea autor quam ſedem exercitûs Marciani commemorat, accedit, quod Capitolinus narrat in *Marc.* *Pannonias, Marcomannis, Sarmatis, Vandilis etiam Quadis extinctis, ſervitio liberâſſe, compoſito, in Pannonia bello, in urbem deſtin.* Illud deniq; palmarium argumentum in ſa fuerit, quod Caſſius idem, non ille oper contractus, ſed integer *hiſt. l.* 49. (quo loco patrem etiam *Pannoniæ* præfuiſſe comm Græcorum quorundam, qui commiſcebant rorem ipſe refert, rejicit, refellit. Ex eorum numero fortean Herodianus fuerit, qui Marc ipſit ἐν Παιονίᾳ, in morbum noviſſimum obiit, incidiſſe. Sed & Philoſtratus is, qui ſo rum vitas deſcripſit. Iſte ſiquidem in de Marco agens; Ἐκάθητο, inquit, ἐς τὴν Παιονίαν ὁρμητήριον τῷ Σαρμάτῃ χωρῶν. & τοῦτο, τὸ ἐν τῇ Παιονίᾳ. quo utroq; loco *Pannoniam* eſſe intelligendam docent, & Marci hiſtoria, & *Sirmium* ipſum *Pannoniæ inferioris* oppidum, uti teſtantur Ptolemæus *l.* 2. & Plinius *l.* 3. *c.* 25. cùm *Probi* Imperatoris *natalibus*, ut Æl. Vopiſcus; & *Marci obitu*, qui ſpiritum ibi hauſit noviſſimum, ut Tertullian. *apol. c.* 25. factum illuſtrius. Nec cendum, quod Strabo *l.* 7. *Segeſticam Pannoniorum urbem* dicet eſſe, ἐυτυχὲς ὁρμητήριον τῷ ἐπὶ Δακοὺς πολέμῳ, *locum idoneum & opportunum admodum, unde Daci bello impetantur.* qui & ipſi ex Strabone vicini fuiſſe videntur gentibus illis, quas ſubegiſſe Marcus perhibetur. *Carnunti* ergo apud *Pannonios* age Marcus horum nonnulla commentatus eſt: *non ſtrepitus Baianos fremitúſq; balnearios, aut clam rumociferationeſq; Circenſes*, quod tanquam magn quiddam de ſe prædicat Seneca *ep.* 56, & inter moras bellicos, ac tumultus milit ſophiæ ſtudiis ſeriò ſedulóq; deditus.

Ad Librum III.

§ 1. Αὐ' ἑκάστου ἡμέρᾳ ἀναλίσκεται ὁ βίος | Flaccus *ep.* 2. *l.* 2.

Singula de nobis anni prædantur euntes.

Anni, inquit ille: imò & *dies, horæ, momenta* ipſa. *Singuli dies aliquid ſubtrahunt viribus.* Sen. *ep.* 26. & Memor, ſi Scaligero credimus, non Seneca certè, *Octavia* 2. 2.

Florem decoris ſinguli carpunt dies.

Quod de *viribus* ille, de *decore* iſte, de *vitâ* Marcus. Sed & Seneca *ad Lucilium ep.* 24. *Memini te illum locum aliquando tractâſſe, non repentè nos in mortem incidere, ſed minutatim procedere. Quotidie morimur. quotidie enim demitur aliqua pars vitæ: & tunc quoq; cùm creſcimus, vitâ decreſcit. uſq; ad heſternum quicquid tranſiit tempus, periit. hunc ipſum, quem agimus, diem cum morte dividimus. Quemadmodum clepſydram non extremum ſtillicidium exhaurit, ſed quicquid ante defluxit:*

finiit: sic ultima hora, quæ esse definimus, non sola mortem facit, sed sola consummat. tunc ad illam pervenimus, sed diu venimus. Et *epist.* 120. *Vide in quanta cæcitate mens nostra sit. Hîc quod futurum dico, cùm maximè fit, & pars ejus magna jam facta est. nam quod vixîmus tempus, eo loco est, quo erat antequam vixîmus. erramus autem, qui ultimum timemus diem: cùm tantundem in mortem singuli conferant. non ille gradus lassitudinem facit, in quo deficimus; sed ille profitetur. ad mortem dies extremus pervenit, accedit omnis. carpit nos illa, non corripit.* & *epist.* 4. *Ex quo natus es, duceris.* Vide eundem *ad Marc. c.* 20. *ad l.* 9. § 21. Manil. *Astron. l.* 4.

Nascentes morimur, finisque ab origine pendet.

Morus noster:

Nugamur, mortémque procul, procul esse putamus:
At mediis latet hæc abdita visceribus.
Scilicet ex illa, quâ primùm nascimur, horâ,
Prorepunt junctio vitáque mórsque pede.
Partem aliquam partim quâ se metitur, & ipsam
Surripit è vita quælibet hora tuâ.
Paulatim morimur: momento extinguimur uno:
Sic oleo lampas deficiente perit.
Ut nihil interimat, tamen ipso in tempore mors est:
Quin nunc, interea dum loquimur, morimur.

hoc est novissimum, quod Flaccus *l.* 1. *Od.* 11.

—dum loquimur, fugerit invida Ætas —

& Pers. *Sat.* 5. *v.* 153.

Vive memor leti: fugit hora; hoc quod loquor indè est.

& quod in Camilli Aquilei *epitaphio* legitur,

Illa eadem vitam quæ inchoat, hora rapit,

Expressum è Senecæ illis in *Herc. fur.* 3. 3.

Et carpsit hora vitam, prima quæ dedit.

Quòd si ex illo quisque incipit mori, ex quo in ipso agi coperit ipsa mors, id est, vitæ detractio, profectò ex quo esse incipit in hoc corpore, in morte est. quid enim aliud singulis momentis agitur, donec ea consummata mors, quæ agebatur, impleatur, & incipiat jam tempus esse post mortem, quod cùm vita detraheretur, erat in morte? Aug. *de Civit. Dei l.* 13. *c.* 10.

Μέρος ἕλαττον ἀπῇ καταλείπεται | Aug. *de Civit. Dei l.* 13. *c.* 10. *Quicquid temporis vivitur, de spatio vivendi demitur; & quotidie minus minúsq; restat.* Idem *de verb. Dom. serm.* 17. & *de temp.* 113. *Cùm crescunt pueri, quasi accedunt illis dies, & nesciunt quia minuuntur: & ipsa est falsa computatio. crescentibus enim decedunt potiùs dies quàm accedunt. constitue enim homini nato, verbi gratiâ, 80 annos: quicquid vivit, de summa minuit.* Idem latiùs prosequitur & *de Verb. Dom. Serm.* 1. Gregor. *moral. l.* 13. *c.* 27. *Ipsa suis augmentis vita ad detrimenta impellitur: & indè deficit, unde proficere videtur.*

Ἄδηλον, εἰ ἐξαρκέσει ἡ διάνοια | Nempe, si morbo mens sepelitur, ut Apul. in *apolog.* aut, ut Tertull. *de anima, prodigitur. Phrenitis*, inquit, *mentem prodigit.* Ideò vult maturiùs studiis bonis incumbendum, quia nec vitæ prolixioris certitudo; & hæc etiamsi prorogetur, incidere possint, quæ intelligentiæ vim vigorémque imminuant, imò usum liberum superstiti etiam penitus tollant.

Τὸ μὲν διαπνεῖσθαι | *Spirare.* Xyland. *respiratio.* M. Cas. verùm aliud longè est τὸ διαπνεῖσθαι, quod à Marco ipso etiam *plantis* tribuitur. & ἀπὸ τῆς ἀναπνοῆς differtè distinguitur *infrà l.* 6. § 15. Aristot. *problem. l.* 1. *q.* 21. Ὅσῳ γὰρ ἐν θέρει ἀναπνοὴ, τοῦτο ἐν τῷ σώματι διαπνοὴ διὰ τὴν ἀρτιότητα. Idémq; (ejusd. saltem nomine; sunt enim qui Alexandro potiùs accenseant) *de spiritu c.* 5. Τὸ γὰρ πνεῦμα ἐκ φλεβὸς καὶ ὑδέρος καὶ ἀρτηρίας. — ἐξ ἀρτηρίας γὰρ, ὅτι διαπνοὴν ἔχει. quam ἀπὸ τῆς ἀναπνοῆς autor idem distinguit. *ibid. c.* 4. Galenus itidem *commentar. in Hippocrat. de diæt. salubr.* ubi illud Hippocr. *aphor.* 18. *sect.* 1. adduxerat. Θέρεος καὶ φθινοπώρου σιτία δυσφορώτατα φέρεται, χειμῶνι δ' ῥᾴιστα, ἦρι δ' ἀδίτερον. Ex *aphor.* 15. rationem dicti subjungens, Αἱ κοιλίαι, inquit, χειμῶνι καὶ ἦρος διαμύεσθαι φύσει. (quæ verba sunt Hippocratis) διὸ τὸ ἐκτὸς ἔχον ψυχρὸν ὂν ἐναποσβέννυσι σταγόνι, καὶ καλαλείπει τὸ ἔμφυτον διαμὸν ἐν τῷ βάθει τοῦ σώματος· ἐν ᾧ τῷ θέρει διαφορεῖται μὲν τοῦτο διὰ τῆς διαπνοῆς· διὰ τῆς ἀναπνοῆς δ' ἕλκεται τὸ ἐκτὸς ἐγχώμενον διαμόν· ὀνομάζω δ' ἀναπνοὴν μὲν, τὴν διὰ τοῦ σώματος ἔξω τε καὶ ἐσω φορὰν τοῦ πνεύματος· διαπνοὴν δ', τὴν δι' ὅλου τοῦ σώματος ὁμοίως γιγνομένην. Idémq; explicatiùs ὑγιεινῶν *l.* 1. *c.* 12. Τὸ μὲν δὴ λεπτότατον ἐκκρῖμα ἁπλῶς ἐκκρίνεται, πρός τε τῆς ἐμφύτου θερμότητος εἰς ἰδίαν ἀτμοῦ λυθέντος, ὑπό τε βιαίας κινήσεως ἀθρόως ἐκπεπυρωμένου. ὀνομάζεται δ' τὸ μὲν ἕτερον ἐκκρίνειν ἱδρώς· τὸ δ' ἕτερον, ἰδίαν ἔχον ὄνομα, ὅτι μὴ γινώσκεται τοῖς πολλοῖς, ἅτε τὴν ὁδὸν ἐκφεύγον ὑπὸ λεπτότητος, ἄδηλον αἰδίοσι διαπνοὴν κέκληται πρὸς αὐτῶν φυσιούντων αὐτὴν τῷ λογισμῷ καὶ τὴν μὲν ἄδηλον αἰδίοσι διαπνοὴν ἐκκρίνεται τε καὶ τῶν παχυτέρων ἐκπώματος. Ἀναπνοὴ ergò *respiratio*, quæ pulmonum opera perficitur, quâ q; aer sive spiritus externus iste per os, tanquam per ostium aliquod, introducitur, emittiturq; denuo. διαπνοὴ sive *perspiratio*, quâ non spiritus tantùm illi per arterias distribuuntur, sed vapor quasi quidam illis diffunditur (quomodo Moschio referente Tertull. *de anima c.* 15. *animam* dixit *per totum corpus ventilari*) idemq; per poros sive meatus quosdam obscuros occultà quadam ratione latentur exhalatur. quod & August. observavit *de ver. relig. c.* 40. Vide & Galen. eundem *in Hippocr. aphor. l.* 2. § 28. Hinc εὔπνους τόπος, & εὔπνουν σῶμα. Aristoteli *problem. l.* 2. *q.* 10. Εὔπνους ὁ τῆς κεφαλῆς τόπος. *facilè perspirabilis est capitis locus.* quod indè confirmat, τῷ μανὸν εἶναι, *quòd cutem raram habeat.* Et mox *q.* 10. Ὁ τόπος ἀφυὴς καὶ ἰσχνὸς διὸ ψυχρὸν ἄφρι καὶ σύνιν. Idem *l.* 1. *q.* 53. & *l.* 5. *q.* 34.

(quo loco eadem, sed vitiata, reponuntur, ex priore loco corrigenda:) ὥστ' ἐν γὰρ ἡ πόλις ὑγιαινοῦσα καὶ τέτοκε ἔυπνους· ὅτω καὶ σῶμα τὸ ἔυπνους. hoc est, τὸ ἐυ διαπεπόμφον. & *l.* 8. *q.* 4. ἕξις ἔυπνος καὶ εὐδιάθετος. Sicut apud Theophrastum *de causs. plant. l.* 1. *c.* 17. εὐδιάθετα καὶ ἔυπνοα itidem conjunguntur. ità enim legendum, non ἔυδηλα, quod Gazam fefellit, Jul. Scalig. jamdudum monuit. *Ibid. l.* 38. *q.* 3. & 4. ἡ ἔυπνοια ἐυχρηστίαν ποιεῖ. sed & εὐδιάπνευν eidem *de part. anim. l.* 3. *c.* 9. Διὰ μαλακότητα γὰρ τῶν χαλκείων, εὐδιάπνευν γίνεται τὸ ὑγρόν. Idem ergò ferè est de spiritibus ac vaporibus usurpatum διαπνοὴ quod de cibis alimentisq; crassioribus ἀνάδοσις, vel διαφόρησις. quanquam hæc etiam eodem sensu, quo & διαπνοὴ, sumitur. Unde Budæo explicante, οἱ εὐδιαφόρητοι sunt οἱ ῥᾳδίως διαπνεόμενοι. quibus opponuntur οἱ δυσδιάπνευστοι. Theophr. *de causs. plant. l.* 1. *c.* 2. διὰ τὸ μὴ εὐξήρανσιν εἶναι τῆς πυκνότητος ἢ πέρων· διὸ καὶ δυσδιάπνευστον. Ex priùs dictis autem διαπνοὴ duplex elicitur; altera, quâ spiritus sive vapores illi per totum corpus diffunduntur; altera, quâ eorundem superflua & excrementitia per poros sive meatus exteriores extruditur. utramq; unico vocabulo τῆς διεκπνοῆς complexus est Theophrast. *de causs. plant. l.* 2. *c.* 17. Cùm autem unà cum materia illa supervacanea etiam quod est utile & conducibile ex parte sensim exhalet, idq; copiosiùs, ubi pori sive meatus illi laxiores extiterint; id quod noxam sæpenumero insignem parit, unde interitus etiam quandoq; consequitur; hinc factum est ut τὸ διαπνεῖσθαι *pro perire* & *interire* quoq; usurpetur; cujus exempla alibi daturi sumus. Monet istud Gal. *in Hippoc. aph. l.* 1. §. 15. Οὐδεὶς ὄζυν, ὃς ἐφησι διαπνεῖσθαι τὰ ἢ ζώων σώματα, τῇ διὰ ἢ ἀδήλων αἰδίοιν διαπνοῇ πόρων. Et mox: Τὸ μὲν πέριξ διαπᾶν, ἐν τὰ περιττὰ μόνον, ἀλλὰ καὶ πάντ' ὁμοίως ἐκκενοῖ, διαφορῶν ἅμα τοῖς περιττοῖς ἢ ἐν τῷ ζώῳ, καὶ τὰ κατὰ φύσιν ἐν αὐτῷ περιεχόμενα, κατὰ τὸν ἴσον ἢ ἰσχνῶν ὀνομαζομένων ἀδήλων ἀναπνοήν. Spectátque eodem ejusdem monitum illud ὑγιεινῶν *l.* 2. *c.* ubi de frictionum speciebus agens; Βλάπτοιεν δ' ἄν, inquit, ἧττον τὸ λεῖον, ᾗ τὸ σκληρόν τε καὶ πυκνὸν ἐκλεπόμενα· ὅτως γὰρ ἂν εἴη δυνατώτερον. ὡς εἶναι καὶ διαπνεῖσθαι τὸ τοιοῦτον καλῶς ἠδύναλο, σκληρότατον αὐτὸ καὶ πυκνότατον ἀπεργαζόμενα. νυνὶ δ' ἑπομένως ᾗ πρὸς ἄμφω χρὴ παρασκευάζεσθαι καλῶς αὐτὸ, καὶ ᾗ πρὸς τὸν ἢ ἔνδοθεν περιττωμάτων διαπνοὴν, καὶ τὸν ἢ ἔξωθεν ὁμιλούντων βίαν, ἄριστον ἂν εἴη τὸ μέσον ἑκατέρων ἢ ὑγρολῶν. εἰ δ' ἄρα ποτὲ μὴ φυλάττοιτο τοῦτο, βέλτιον τὸ σκληρότερόν τε καὶ πυκνότερον, τοῦ μαλακωτέρου καὶ ἀραιοτέρου. τὸ μὲν γὰρ τῆς διαπνοῆς ἐλλιπὲς, ἐπανορθώσασθαι μᾶσσον οἷόν τε. τὸ δὲ τῆς ἐτέρας παθήσεως ἐναντίωμα ἧττον ἢ ἔξωθεν αἴτιον, ὅτ' ἐπανορθοῦσθαί τινα ἑτέραν ἑτοίμην ἔχει. καὶ σφύξιν αὖτ' βλάβη τις ἡ μικρὰ, διαφορουμένων πολλάκις, ἃ ἢ περιττωμάτων μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς τροφῆς. Quanquam recentiores quidam medici ità distinguunt ista, ut inutilis materiæ *perspirationem*. utilis verò *diffla tionem* indigitent. Nec illud silendum διαπνοῆς occasione hujusce ansam arripuisse Sanctorium quendam Justinopolitanum novam *Staticæ* dictæ *Medicinæ* rationem comminiscendi; quam libro peculiari, quem *Statigomastiga* inscripsit, demolitum ivit Hippolytus Obicius Ferrariensis. Sed nec, quod Plato in *Timæo* aliam quandam διαπνοὴν statuisse videtur, quâ aër exterior per meatus occultos in corpus se insinuet, quo sufficiatur id quod expiratione abierit. Διὸ δὴ (inquit, nimirum, ὅτι κενὸν ὀδὲν) τὸ ἢ σιτῶν καὶ τὸ τῆς πνεύμονος ἔξω μεθὲν τὸ πνεῦμα, πάλιν ὑπὸ τοῦ περὶ τὸ σῶμα ἀέρος, εἴσω διὰ μανῶν ἢ σαρκῶν δυομένου καὶ περιελαυνομένου, γίνεται πλῆρες. αὖθις ὃ ἀποχετεύομεν ὁ ἀὴρ, καὶ διὰ τοῦ σώματος ἔξω ἰὼν, εἴσω τὸν ἀναπνοὴν περιωθεῖ, καὶ τὸν τοῦ σώματος, καὶ ἢ μυκτήρων διοδον.

Τὸ ζῆν ἑαυτῷ χρῆσθαι | Senec. *epist.* 58. *Multis iners vita sine usu jacuit sui.* Et *ep.* 60. *Vivit is, qui se utitur. qui verò latitant & torpent, sic in domo sunt, tanquam in conditivo. horum licèt in limine ipso nomen marmori inscribas; mortem suam anteceſſerunt.*

Τὰς τοῦ καθήκοντος ἀριθμοὺς ἀκριβῶν | Ità *lib.* 6. § 26. Πᾶν καθῆκον ἐξ ἀριθμοῦ τινων συμπληροῦται. Laërt. *lib.* 7. in *Zenone*: Καλὸν δ' λέγεσι τὸ τέλειον ἀγαθὸν, ὃ ἐξ τὸ πάντας ἀπέχειν τοὺ ὁπζηντιμοίρους ἀριθμοὺς ὑπὸ τῆς φύσεως. ἢ τὸ τέλειον σύμμετρον. Stob. *excerpt. tom.* 1. *lib.* 2. *tit.* 3. § 8. Κατόρθωμα δ' εἶναι λέγεσι καθῆκον πάντας ἐπέχον τοὺ ἀριθμούς, ἢ τέλειον καθῆκον. Quod Cicer. *Offic. l.* 3. *Illud autem officium, quod rectum iidem appellant, perfectum atque absolutum est, &, ut iidem dicunt, omnes numeros habet.* & *de fin. l.* 3. *Quæ nos recta, aut rectè facta, illi autem appellant κατορθώματα, omnes numeros virtutis continent.* & *de divinat. l.* 1. § 23. *Quidquam esse potest casu factum, quod omnes in se habet numeros veritatis?* Senec. *ep.* 71. *Idem esse dicebat Socrates veritatem & virtutem. quomodo illa non crescit, sic nec virtus quidem. habet numeros suos, plena est.* & *epist.* 115. *Non potest quisquam nisi ab initio formatus, & totâ ratione compositus, omnes exequi numeros, ut sciat, quando oporteat, & in quantum, & cum quo, & quemadmodum.* Plinius deniq; min. in *panegyr. Omnes comitatis numeros obibat.* Quòd autem virtuti ac veritati *numeros* attribuunt, tractum à *numeris saltatoriis* censet cl. Casaubonus; siquidem Latini solent pro ὀρχεῖσθαι dicere, *in numerum exultare*: ut Lucret. *l.* 2.

Ludunt, in numerúmque exultant sanguine læti.

vel *ad numerum moveri*. Persius *Sat.* 5. *v.* 122.

Hæc miscere nefas; nec cùm sis cætera fossor,
Tres tantùm ad numeros satyrum moveare Bathylli.

ubi

ubi *fessæ*, imperitus, insipiens. *Satyrum moveri*, sive *saltare ad tres numeros Bathylli*; εἰς ἢ τρεῖς τρίγωνα ὀρχήσασθαι καὶ βαδίσαι· *duos aut tres staticulos ex arte facere & perfectè*. Idem & apud Ciceronem simile *parad.* 3. *Histrio si paulo ſe movit extra numerum, aut ſi verſus pronunciatus eſt ſyllabâ unâ brevior aut longior, exibilatur & explauditur: in vita, quæ omni geſtu modulatior, omni verſu aptior eſſe debet, ut in ſyllaba te peccare dices?* Hæc pleraque *ad Perſ.* Caſaub. At Lipſius *palæſtræ* peculiare vocabulum eſſe contendit in *motibus illis & formatione flexúque membrorum*: atq; indè formulam hanc deſumptam. Ità Demetrius Cynicus, apud Senecam *de benefic. lib.* 7. *c.* 1. *Magnus luctator eſt, non qui omnes numeros nexúſque perdidicit, quorum uſus ſub adverſario nullus eſt; ſed qui in uno ſe aut altero bene & diligenter exercuit.* In eandem ſententiam Fabius *inſtit. lib.* 12. *c.* 2. *Palæſtrici doctores illos, quos numeros* (ità Lipſ. *nervos*, malè) *vocant, non idcirco diſcentibus tradunt, ut iis omnibus quæ didicerunt in ipſo luctandi certamine utantur; ſed ut ſubſit copia illa, ex qua unum aut alterum, cujus ſe occaſio dederit, efficiant.* Juvenal. de *luctare* ad palum ſe exercente, *Sat.* 6. *v.* 250.

Atque omnes implet numeros. —

De Anæſia Sentia cauſſam *unam* apud populum agente Val. Max. *l.* 8. *c.* 3. *Perufque omnes ac numeros defenſionis, non ſolùm diligenter, ſed & fortiter executa.* ità reſtituit ex Manuſcriptis St. Pighius, quod priùs, *Motúſque omnes ad nervos*, legebatur. Quod autem iſthic πάντας τοὺς ἀριθμοὺς ἀνελεῖν, ἢ ἑνίσχειν, id Lucianus πάσας τὰς γραμμὰς ἀπομελαίνειν, dixit, in *imaginib.* Καλλίστη μὲν, ἢ πάσας τὰς γραμμὰς ἀπομελανθῆναι. tranſlatione *à pictura* petita, cui manus noviſſima ità eſt admota, ut nihil ampliùs deſiderari poſſit.

Τὰ διανοηθέντα διορθοῦν | *Quæ animo concepit, in ordinem collocare.* Xyl. *imaginationes ſubitaneas corrigere.* Caſ. quòd eſt διορθοῦν. malim, *animo præconcepta diſtinctè explicare.* Ariſtot. *Ethic. l.* 1. *c.* 7. δεῖ γὰρ ἴσως ταῦτα πῶσι τοῖς τέλεσιν, ἐὰν ὕστερον ἀναγκάσῃ. δόξειε δ' ἂν πᾶσιν εἶναι θεραπεῖαι καὶ διορθώσεις τὰ κακῶς ἐχόντα. Idem *de Mund.* μὴ τὰ φυσικὰ. *l.* 2. *c.* 6. εἰ μὴ κακῶς διορθοῦσιν οἱ λέγοντες. & *l.* 1. *c.* 5. σαφῶς μὲν ὁ διήρθρωται. Metaphorâ ductâ *à re phyſica, fœtûs* ſcil. in utero *dearticulatione*, vel etiam *ab arte obſtetricia*, in qua mulieres ejus gnaræ *artus* infantis recens editi *explicant, confingunt*, & *ad ſitum figurámque debitum componunt.* in ſcriptis autem Hippocraticis τὸ διορθοῦν & τὸ διαρθροῦν librariorum incuriâ crebrò invicem permutantur.

Εἰ ἦν ἐξαγαγεῖν αὐτὸν | *Utrùm educere atque exigere ſe oporteat.* è vita ſcil. Ità & Clemens uſurpavit, *Strom. l.* 4. de hæreticis quibuſdam, qui martyrio ſe ultrò objiciebant, ἐπιθυμοῦντες τοῦ θανάτου· Τύτες ἐξάγειν ἑαυτοὺς μάρτυρας, λέγομεν, οὐκ ἤδη μυσικῶς κεκλεῖσθαι. quo loco τὸ μάρτυρας (quod obiter adnotamus) non eſt cum λέγομεν, (uti Sylburgius putavit) ſed cum ἐξάγειν ἑαυτοὺς conjungendum. *dicimus eos ità ſibi mortem accerſere, ut martyres tamen non ſint, nec martyrium obire dici debeant.* ὁ γὰρ, inquit, τὸν χαρακτῆρα σώζων τοῦ μάρτυρος οὐ πρεσβεύει. Vide *ad lib.* 11. § 3. & mox ex Cl. Heinſii reſtitutione: Αὐτίκα εὐλογον ἐξαγαγεῖν καὶ τὸν ἀσθενῆ συγχωρῆσαι καὶ οἱ φιλόσοφοι, ὅπερ τὸ πρέπον ἔστιν ποιῆσαι αὐτὸν, ὡς μηκέτι ἀπολελεῖφθαι αὐτῷ μηδὲ ἐλπίδα τῆς πρόξεως. Vid. *l.* 8. § 47. Philoſophi iſti cum primis ſunt Stoici. iſtorum enim hoc eſt dogma, licere, imò oportere, quandoque è vita ſeſe educere. & εὐλογον ἐξαγωγὴ eam nuncupabant, *cùm juſta cauſſa*, quam illi cenſebant, *demigrandi daretur.* ut Cic. *Tuſcul. l.* 1. Jo. Stob. *Collectan. tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 4. § 8. Φασὶ δὲ ποτε καὶ τὸν σοφὸν ἐξαγωγὸν ἐκ τοῦ βίου τοῖς ἀσθενέσιν καθήκειν καὶ πολλὰς τρόπους. Pleniùs planiúſque Laert. in *Zenone.* Εὐλόγως τε φασὶ ἐξάξειν ἑαυτὸν τοῦ βίου τὸν σοφὸν, ὑπὲρ πατρίδος, καὶ ὑπὲρ φίλων, κἂν ἐν ἀλληγορίᾳ γίνηται ἀλγηδόνι, ἢ πηρώσεσιν, ἢ νόσοις ἀνιάτοις. Senec. *epiſt.* 70. *Sapiens vivit, quantum debet, non quantum poteſt. videbit ubi victurus ſit, cum quibus, quomodo, quid acturus. — Si multa occurrunt moleſta & tranquillitatem turbantia, emittit ſe. nec hoc tantùm in neceſſitate ultima facit, ſed cùm primùm illi cœperit ſuſpecta eſſe fortuna. nihil exiſtimat ſuâ referre faciat finem an accipiat.* Et *epiſt.* 17. *Si neceſſitates ultimæ incubuerint, exibit è vita, & [illegible] ſine injuria.* Idem *epiſtol.* 58. *Itaque de ipſo ſereniſſimi ſententiam, an oporteat faſtidire ſenectutis extrema, & finem non opperiri, ſed manu facere. propè eſt à timente, qui fatum ſegnis expectat: ſicut ille ultrà modum deditus vino eſt, qui amphoram exiccat, & fœcem quoque exorbet. de hoc tamen quæremus, pars ſumma vitæ, utrùm fœx vitæ hæc ſit, an liquidiſſimum ac puriſſimum quiddam; ſi modò mens ſine injuria eſt, & integri ſenſus animum juvant, nec defectum & præmortuum corpus eſt. plurimum enim refert, vitam aliquis extendat an mortem. at ſi inutile miniſteriis eſt corpus, quid ni oporteat educere animum laborantem? & fortaſſe paulò antè quàm debet faciendum eſt, nè cùm fieri debeat, facere non poſſis. & cùm majus periculum ſit malè vivendi, quàm citò moricndi, ſtultus eſt qui non exigui temporis mercedem, magnæ rei aleam redimit.* Et mox: *non relinquam ſenectutem, ſi me totum mihi reſervabit; totum ab illa parte meliore. at ſi cœperit concutere mentem, ſi partes ejus convellere, ſi mihi non vitam reliquerit ſed animam; profiliam ex ædificio putrido ac ruenti. Morbum morte non fugiam, duntaxat ſanabilem, nec officientem animo: non afferam mihi manus propter dolorem. Sic mori, vinci eſt. hunc tamen ſi ſciero perpetuò mihi eſſe patiendum; exibo;*

non propter ipſum, ſed quia impedimento mihi futurus eſt ad omne propter quod vivitur. imbecillus eſt & ignavus, qui propter dolorem moritur : ſtultus, qui doloris cauſſâ vivit. Cato apud Cicer. *de finib. lib.* 3. *Sed cùm ab his (quæ ſecundùm naturam ſunt) omnia proficiſcantur officia : non ſine cauſſa dicitur, ad ea referri omnes noſtras cogitationes, in his & exceſſum è vita, & in vita manſionem. in quo enim plura ſunt, quæ ſecundùm naturam ſunt, hujus officium eſt in vita manere : in quo autem ſunt plura contraria, aut fore videntur, hujus officium eſt, è vita excedere. ex quo apparet, & ſapientis aliquando eſſe officium, excedere è vita, cùm beatus ſit ; & ſtulti manere in vita, cùm ſit miſer.* Hanc autem ſententiam, quæ & Chryſippea eſt, exagitat Plut. *de commun. notit. c.* 10. & *c.* 29. Quod pro fundamento ſubſternitur, ità Stob. expreſſit. τοῖς καθήκουσι καὶ τοῖς παρὰ τὸ καθῆκον, μαρτύρια τοῦ τε ζῆν καὶ τοῦ θανάτου. Vide *infr. lib.* 5. § 29. Sed & Lipſ. *manuduct. l.* 3. *cap.* 22. Dogma ipſum exagitavit & Ter. Varro in *Satyra Menippea*, cui titulus Περὶ ἐξαγωγῆς· unde paucula adhuc ſuperſunt fragmina, quæ argumenti totius guſtum dent aliquem. Refutavit feliciter ſatis Alexander Aphrodiſ. in *libello*, quo diſſerit εἰ αὐτάρκης ἡ ἀρετὴ πρὸς εὐδαιμονίαν, oſtenditque ex ipſorum principiis ἄλογόν τε καὶ ἄτοπον ὅλως, τὸν ἔυλογον ὀνομαζομένῳ τὸν ἐξαγωγικόν. Πῶς ἔυλογος, inquit, ἐξαγωγὴ πρὸ τοῦ ἀρετικοῦ ἔχοντι, ἐν μακαρίῳ βίῳ ὄντι ; ὡς γὰρ ἄτοπον τὸ λέγειν τὸν Δία ἐθέλειν ἀποθανεῖν· ἄτως ἄτοπον καὶ τὸν σοφὸν τότῳ μακρείως ζῶντα (audis faſtûs Stoici verba ; de quo *ad* § 7.) ἑαυτὸν ἐξάγειν. ἐυλόγως τότε τοῦ βίου. τὸ γὰρ μήτε παρόντος τινὸς κακοῦ, μήτε προσδοκωμένου, τῆς τε ἀκέρδους εὐδαιμονίας ἀεὶ αὐτὸν ὄσης, τὸν βίον ἀπολιπεῖν, καὶ αὐτοῦ τὸν ἀρετικὸν, βλαβερὸν, θαυμάσιον, καὶ πρὸ καὶ λόγου μαχόμενον. πῶς γὰρ εὔλογον τοῦ ἀρετοῦ τοῦθ' ὑποκάλλειν πρὸ σοφοῦ ; ὑπὸ γὰρ ὅσων ὅτι ἄλλων τινός, ὅτου ὄντος καὶ εὐδαιμονίας εὔλογον ἄλις ἔχειν. ὑπὸ γὰρ κόρος εὐδαιμονίας καὶ ἀρέσης. εἰς ἀκίνητον γὰρ ἤδη τελῶν ὁρμῆς καὶ ἐκ ἐπ' ἄλλό τι αὐξήσῃ ἢ ἀναφορᾷ. Ità abſurdum eſſe dogma contendit ; utpote quod nec rationi ipſi, nec ipſorum etiam principiis conſentaneum exiſtat. éſtq ; reverâ pietati veræ religioníq ; ſanæ prorſus adverſum. Agnoſcunt hoc & exteri. Socrates apud Platonem *Phædone* : οὐ γὰρ που φρουρᾷ ἐοικὸς οἰ ἄνθρωποι· καὶ ὁ δεῖ αὐτὸν ὁμ τοῦτο ἐξάγειν, ὑπὸ ἀποδιδράσκειν. Et tanquam ex Africani perſona Cicero *de repub. l.* 6. apud Macrob. *in Scip. ſomn. l.* 1. *c.* 13. *Piis omnibus retinendus animus eſt in cuſtodia corporis ; nec injuſſu ejus à quo ille eſt vobis datus, ex hominum vita migrandum eſt ; ne munus aſſignatum à Deo defugiſſe videantur.* Idem ipſe *Tuſc. l.* 1. *Vetat dominans ille in nobis Deus, injuſſu hinc nos ſuo diſcedere.* Et in *Caton. Vetat Pythagoræ injuſſu imperatoris, id eſt, Dei, de præſidio & ſtatione vitæ decedere.* Apul. *de philoſoph. Sapiens corpus non relinquet invito Deo. nam etſi in ejus manu eſt mortis facultas, & quamvis ſciat ſe terrenis relictis conſecuturum eſſe meliora, niſi perpetiendum iſtud lex divina decreverit, accerſere tamen eum mortem non debere.* Plura habes apud Lipſ. *manuduct. lib.* 3. *c.* 23. & *in Tacit. hiſt. lib.* 2. E noſtris eleganter Lactant. *inſtitut. l.* 3. *cap.* 18. *Si homicida nefarius eſt, quia hominis extinctor eſt : eâdem ſceleri obſtrictus eſt, qui ſe necat ; quia hominem necat : imò verò majus eſſe id facinus exiſtimandum eſt, cujus ultio Deo ſoli ſubjacet. Nam, ſicut in hanc vitam non noſtrâ ſponte venimus ; ita rurſus ex hoc domicilio corporis, quod tuendum nobis aſſignatum eſt, ejuſdem juſſu recedendum eſt, qui nos in hoc corpus induxit, tam diu habitaturos, donec jubeat emitti. Et ſi vis aliqua inferatur, æquâ mente id ferendum eſt, cùm extincta innocentis anima inulta eſſe non poſſit ; habeamúſque judicem magnum, cui ſoli vindicta integra ſemper eſt.* Piè item admodum diſertéque Auguſt. *de Civit. Dei lib. 1. cap.* 27. *Hoc dicimus, hoc aſſerimus, hoc modis omnibus comprobamus, neminem ſpontaneam mortem ſibi inferre debere, velut fugiendo moleſtias temporales, nè incidat in perpetuas : neminem propter aliena peccata ; nè hoc ipſo incipiat habere graviſſimum proprium, quem non polluebat alienum : neminem propter ſua peccata præterita, propter quæ magis hâc vitâ opus eſt, ut poſſint pœnitendo ſanari : neminem velut deſiderio vitæ melioris, quæ poſt mortem ſperatur ; quia reos ſuæ mortis poſt mortem vita non ſuſcipit. reſtat una cauſſa, propter quam ſe quis occidat ; nè in peccatum irruat, vel blandiente voluptate, vel ſæviente dolore. hanc ſi admittimus, cur non baptizatis ſuademus, ſe illico interimant ? tunc enim tempus eſt cavendi omnia futura peccata, cùm omnia ſint deleta præterita. porrò hoc ſi quis putat, non dico, deſipit, ſed inſanit. hoc ergò quia nefas eſt dicere, nefas eſt profectò ſe occidere. nam ſi hoc ſponte faciendi ulla juſta cauſſa eſſe poſſet, proculdubiò juſtior quàm illa non eſſet. quia verò nec illa eſt, ergò nulla eſt.* Videndus idem in *epiſt.* 61. & ſub ejuſdem nomine, niſi Eraſmum fefellerit, Hugo Victor. *de patient. c.* 13. qui his verbis concludit : *ſi paricida eò ſceleratior, quàm quilibet homicida, quia non tantùm hominem, verùm etiam propinquum necat ; & in ipſis paricidis, quantò propinquiorem quiſque peremerit, tantò judicatur immanior ; ſine dubio pejor eſt, qui ſe occidit, quia nemo eſt homini ſeipſo propinquior. Et quomodo innocens judicabitur, cui dictum eſt, Diliges proximum tuum tanquam te, ſi homicidium committit in ſeipſo, quod prohibetur in proximo ?* Vide Epictetum, & noſtrum ipſum, *l.* 5. § 10. & *l.* 9. § 3.

Ἐπικούρειον | Epicurus apud Senec. *epiſt.* 26. *Meditare, utrum commodius ſit, vel mortem tranſire ad nos, vel nos ad eam.* Et de viro ſapiente ipſe *epiſt.* 70. *Cùm primùm illi ceperit ſuſpecta eſſe fortuna, diligenter circumſpicit, nunquid illo die deſinendum ſit.*

sit. Plin. min. *l.* 1. *epist.* 22. *Impetu quodam & instinctu currere ad mortem, commune cum multis: deliberare verò, & causas ejus expendere, utque suaserit ratio, vitæ mortisque consilium suscipere vel ponere, ingentis est animi. Deliberationem* ea de re seriam instituit Tullius Marcellinus apud Senecam *epist.* 77. *cogitationem* & *consultationem* Titus Aristio apud Plin. *epist. supradictâ.* Verùm hoc delirus & mente motus, vel per morbum, vel per ætatem, inquit Marcus, jam non potest.

Περαποσβέννυται | Ita *l.* 12. § 15. περαποσβέσται, de quo Lucretii illud usurpari poterit, *l.* 3. *Mortua cui vita est prope jam vivo atque videnti.* atque hoc est, quod Seneca *de tranq. c.* 3. *Ultimum malorum censet, ex vivorum numero excedere, antequam moriare.*

Χρὴ ἔν ἐπείγεσθαι | Vide Senec. *ep.* 76. *ad lib.* 2. § 2.

Τῷ ἐγγυτέρῳ τῶ θανάτῳ ἐφέρεται γινέσθαι | D. Jun. ἐ διὰ τό. Verùm τῷ cum verbo infinito idem valet ac διὰ τό. Alexand. Aphrodis. *problem. lib.* 1. *qu.* 36. τῷ τὸν αὖλον αὐτὸν ἀλέγειν πεπῆσθαι. id est, διὰ τό. *eò quod aër eis circumfusus afficitur.* Theophr. *de causs. plant. l.* 1. *c.* 16. Μεγάλας ἐυδὲς διαφορὰς ἔχουσιν οἱ καρποὶ, τῷ ξυλώδεις, ἢ γεώδεις, ἢ ξηροὶ, ἢ λιπαροὶ τὴν φύσιν ἦσι. *eò quòd vel lignosi, vel terrei, vel sicci, vel pingues sint naturâ.* Idem *ibid. l.* 6. *c.* 5. Εἰ μὴ ἄρα ἢ τὸν πόρον ἐσλαῦσθαι ἂν τις οἰηθείη, τῷ μὴ ἀρμόττειν. *nisi si quis poros in caussa esse existimaverit, eò quod minùs sint congrui.* quem locum frustra solicitat Clariss. Jul. Scaliger. & *c.* 14. Ἔστι ἢ τὰ γ' ἐν τοῖς ἀλμώδεσι φυόμενα, τῷ ἔχειν ἁλμυρίδα πνὰ, ἢν ἄλσον,——ἵνια ἢ εὐχυλώτερα ἢ βελτίω γίνεσθαι. *eò quòd salsidinem quandam habeant.* Atque hæc de Syntaxi. Sententiam quod attinet; Aug. *de Civit. Dei l.* 13. *c.* 10. *Ex quo quisque in isto corpore morituro esse ceperit, nunquam non in eo agitur, ut mors veniat. Hoc enim agit ejus mutabilitas toto tempore vitæ hujus, ut veniatur in mortem. nemo quippe est, qui non ei post annum sit, quàm ante annum fuit, & cras quàm hodie, & hodie quàm heri, & nunc quàm paulò ante propinquior, ut omnino nihil sit aliud tempus vitæ hujus, quàm cursus ad mortem.* Senec. *ad Marc. c.* 20. *Habebis quisque, quantum illi dies primus adscripsit. ex illo quo primùm lucem vidit, iter mortis ingressus est, accessitque fato propior: & illi ipsi qui abjiciebantur adolescentiæ anni, vitæ detrahebantur.——quò facilius obrepat mors, sub ipso vitæ nomine latet. incrementa ipsa si bene computes, damna sunt.* Idémq; *epist.* 120. *Quotidie propiùs ab ultimo stamus; & illò unde nobis cadendum est, hora nos omnis impellit.*

Nam vita morti propior est quotidie. Phædrus *fab. l.* 4. Quod Poeta recentior pluribus sic extulit:

Velut secundo vecta navis flumine
Sensim propinquat littori: sic indies
Vivendo morti appellimur propinquiùs.

Hinc Gregor. Rom. *l.* 6. *ep.* 26. *Vita nostra navigationi est similis, is namq; qui navigat, stat, sedet, jacet, vadit, quia impulsu navis ducitur. ita ergo & nos sumus, qui sive vigilantes, sive dormientes, sive tacentes, sive loquentes, sive ambulantes, sive quiescentes, sive volentes, sive nolentes, per momenta temporum quotidie ad finem tendimus.*

§ 2. Τὰ ἀπηνύσματα | Quæ & ἐπηνύσματα dicuntur, *l.* 6. § 36. *Quæ rebus eis, quas vel natura vel ars ex intentione primaria producit, aut casu aut necessariò etiam, sed præter intentionem utriusque superveniunt aut interveniunt.* Maxim. Tyr. *dissert.* 25. Καθάπερ ὲν τοῖς ἐπὶ τοίχων χειρουργίαις, τὰ μὲν ἢ τοίχου ἀφηνυσμένως ἔχει, ζωγραφηθὲν τῷ τοίχῳ, τὰ δ' ἅπτεται τῷ χρωτὸς τοῦ τοίχου ἔργα, ἀλλ' ὕλης πέφυκε, ἀπορῥεῖς τε ἐξ ἄκμονος, καὶ ἐκ βαύνου ἀλιβάλους, καὶ ἄλλο ἐξ ἄλλης πέφυκε, ἀναγκαῖον μὲν τῇ ἐργασίᾳ, ἀφηνυσμένον ἢ τοῦ τοίχου· ὕτως ἀνίλεα καὶ ὅσα ἐκ γῆς πέφυκε φέρεσθαι, ἀς καλύμμα καλῶν ἀνθρώπων ἐμηχανήσατο ἐσλαῦσθαι ἡμῖν τὸν ἀναπνοὴν καὶ τὴν τοίχον, ἅπερ ἢ ταῦτα τῆς τῦ ὅλου δημιουργίας ὥσπερ πνὰ ἐπιμήκεις καὶ ἀναγκαίας φύσεις. quod idem ferè Philo *de provident.* (habes apud Eusebium *præpar. l.* 8. *c. ult.*) Αἱ μὲν γὰρ τοιχίαι ὑσλάσεσι ταῦτα ἠμύνθησαν, ἀ ἀφηνύσματα ἔργα φύσεως, ἀλλ' ἐπώμοτα τοῖς ἀναγκαίοις, καὶ τοῖς ἀφηνυσμένοις ἐπακολουθήσασα. Idémq; *ibid.* ad Marci mentem aptissimè: Ὅσα ἢ ὁμολογήματα ἐπακολουθήματα, ἀκ ἔργα φύσεως ἀφηνυσμένα, φυσικῶς δ' ἐπανειλεγμένα ἔργοις, ἀ ἄλλῳ ἀλλὰ πεφύκασι καὶ ἢ πᾶσιν ἥκοντα ἀναγκαίαν τῆς φύσεως.

Ἄρτος ὀπτᾶται | *Cùm panis pinsitur.* Xyl. at *panis* non pinsitur, sed *far* vel frumentum ad panem. Varro de *ling. Lat. l.* 4. *Pilum, quod eo far pinsunt. id ubi fit, pistrinum.* & *de re rustic. l.* 1. *c.* 63. *Far, quod in spicis condideris per messem, promendum hyeme, ut in pistrino pinsatur & torreatur.* Idem Nonio laudante, in ταῦῃ Μεσσίου *Nec pistorem ullum nossent, nisi eum qui in pistrino pinseret farinam.* Sed nec *farina* pinsitur, sed *far*, unde *farina* fiat. *far* ergo rescribendum. Sic enim & idem *ibidem* ex *de vita P. R. l.* 1. *Nec pistoris nomen erat, nisi ejus qui ruri far pinsebat.* Verto itaque, *panis cùm coquitur.* nec sum insciius Græcis aliud ἕψειν, aliud ὀπτᾶν sonare. Ex Philochoro Athen. *l.* 14. de Athenienſibus, Ταῖς ὥραις θύοντες ἀκ ὀπτῶσιν, ἀλλ' ἕψουσι τὰ κρέα. contra planè quàm Hebræis indictum, cùm agnum paschalem immolarent, *Exod. c.* 12. *v.* 9. Diogenes etiam eodem *l.* 8. referente, quærenti uter piscis præstaret, *congrus* an *lupus*, ὁ μὲν ἑφθὸς, ὁ ἢ ὀπτός. quod nos Angli diceremus, **the one boiled, and the other broiled.** Itaq; si vocabuli Græci significatum peculiarem sequamur, *panes torrere* potiùs, quàm *coquere* diceremus,

& *fruges* quidem *testas* etiam Latini dicunt, utì & *far* suprà *torreri* Varro. Maro *Æn. l.* 1.

——*frugesque receptas*
Et torrère parant flammis & frangere saxo.

Verùm *panes*, ut nec *pinsere*, sic rariusculè *torrere*, ut plurimùm *coquere* dicunt. Plin. *l.* 18. *c.* 11. *Panis varia genera*;——*à coquendi ratione, ut furnacei, vel artoptitii, aut in clibanis cocti.* Varro *de vit. P. R. l.* 1. *Cocula, quæ coquebant panem, primùm sub cinere, posteà in furno.* Cato *de re rustic. c.* 74. *Panem depsticium, ubi bene subegeris, defingito, coquitóque sub testu.* & *c.* 75. *Libum in foco caldo sub testu coquito leviter.* & *c.* 76. *Placentam videto bene & otiosè percoquas.* Vocabulo etiam eodem, Nonio referente, usus est Cicero, quo Xenophontis illud ex *Oeconom.* exprimeret, ὃ ἡ γῆ ὀπτᾶται ὑπὸ τῆς ἡλίου, *terram ab sole percoqui.*

Προθυμίαν ποιεῖς πρὸς τὸν τροφὸν ἰδίως ἀναχωρεῖν | Ità Naso *remed. l.* 2.

Non facilè esuriens visâ retinebere mensâ:
Et multùm saliens incitat unda sitim.

alii *multam.* quid si *nullam* legerimus? ut sit sensus; *sitim suscitat, etiam ubi nulla prius fuerit.*

Τὰ σῦκα, ὁπόταν ὠμότατα ᾖ, πέσσει | Naturæ vi scil. sed & artis ope nonnunquam, quæ ἐπιτεχνασμὸς dicta, Theophrast. *l.* 2. *c.* 9. *Ficetis caprificus permiscetur. is cultices parit, qui ad ficum adsitam volantes, morsúque crebro ficum ora* (an *coria*, ut Dalechamp.) *aperientes, atque ità penetrantes, intus solem primò secum adducunt, vèrealéque auras immittunt foribus apertis.* Plin. *hist. nat. lib.* 15. *cap.* 19. τὸ χαίνειν autem & de *malis punicis* usurpavit Cassianus Bassus, sub Constantini Cæsaris nomine, ex Africano, *geopon. lib.* 10. *cap.* 30. Ὥστε ῥοιὰς μὴ χαίνειν.

Δρυπτῆσαι ἐλαίας | Δρυπτήσαι, Xyland. alii, δρυπτέον. illud potius, si aut notationem respicimus, aut Grammaticis fidem adhibemus. dictas enim δρυπεπεῖς sive ἐλαίας, sive ἰσχάδας, παρὰ τὸ πέπτειν τὰς ἐν τῷ δένδρῳ παπαυομένας, monet Eustath. *ad Il. β.* & *Odyss. μ.* & Suidas. at verò δρυπεῖς, παρὰ τὸ πίπτειν, τὰς ἀπὸ δένδρου πεπωκυίας, ὠμάς, Hesych. nec dissentit Plinius *hist. nat. l.* 12. *c.* 27. *Drupa vocatur, priusquam cibo matura sit, jam tamen colorem mutans.* & *lib.* 15. *c.* 1. *Quantò maturior bacca, tantò pinguior succus, minúsque gratus. optima ætas ad decerpendum inter copiam bonitatémque, incipiente baccâ nigrescere. nostri vocant Drupas*, Græci verò *Drypetas*: vel, ut alii codices, *drypetidas.* Obiter restituenda in Theophrast. de *causs. plant. l.* 6. *c.* 11. vox δρυπεπεῖς, vel δρυπεῖς saltem, ubi perperam in excusis Venet. ὀδοντωτεῖς, Lugd. δρυοπεπεῖς, legitur.

Τὰ ἐγχυτὰ τῇ σήψει | Καὶ γὰρ ἡ δρυπεπὴς ἐν σήψει. Theophr. *de causs. plant.*

Ἰδίᾳ τι κάλλος | Senec. *epist.* 12. *Gratissima sunt poma, cùm fugiunt. pueritiæ maximus in exitu decor est: deditos vino potatio extrema delectat, illa quæ mergit, quæ ebrietati summam manum imponit. quod in se jucundissimum omnis voluptas habet, in finem sui differt. jucundissima est ætas devexa jam, non tamen præceps. & illam quoque in extrema tegula stantem, judico habere suas voluptates: aut hoc ipsum succedit in locum voluptatum, nullis egere.*

Οἱ σάγμας ἢ κάτω νέουσιν | Quod est granditatis gravitatísque indicium. Plut. *de profect. indic.* Οἱ μὲν ἐν γεωργοῖς καὶ σαγμῶν ἥδιον ὄψεσι. τοὺς χιλιμβώνας καὶ νέουσας ἐπὶ γῆν, τοὺς δ' ὑπὸ κυφότητος αἰσθομένους ἄνω, κενοὺς ἡγοῦνται καὶ ἀλαζόνας. ὥσπερ δὲ καὶ φιλοσοφεῖν βιλιομβώνων νέων, οἱ μάλιστα κενοὶ καὶ βάρος οὐκ ἔχοντες, θράσος ἔχουσι καὶ χῆμα, καὶ βάδισμα. καὶ σχῆμα τοῦτο φρονήσεως καὶ ὀλιγωρείας μεστὸν, ἀφειδήσεως ἀπαίδευτον· ἀρχόμενοι δὲ πικρᾶσθαι καὶ συλλέγειν καρπὸν ἀπὸ τῆς λόγων, τὸ σύσκιον καὶ φλοιῶδες ἀποτίθενται. De vite pariter Senec. *epist.* 41. *Vitem laudamus, si fructu palmites onerat, si ipsa ad terram, pondere eorum quæ tulit, adminicula deducit.* quò respexit forsan interpres Anglicanus, qui cùm *uvas* verterit, non σάγμας sed φυλὰς legisse videtur. Ità Homer. de loco vitibus consito, *Il. σ. v.* 561.

——φαρυλῇσι μάλα βεβιθυῖαι ἀλωλῇ.

& de arboribus itidem pomiferis, *Odyss. τ. v.* 112.

——βεβίθασι δ' ἀνδρες καρπῷ.

quod Lucret. *l.* 1.

——*crescunt ipsæ, fructúque gravantur.*

sed & de papavere, *Iliad. δ. v.* 306.

Μήκων ὡς ἑτέρωσε κάρη βάλεν, ἥτ' ἐνὶ κήπῳ
Καρπῷ βεβριθυῖα.——

Segetem autem istiusmodi inter pulcerrima simul ac jucundissima ponit Tragicus nescio quis apud Platon. *epist.* 1. verbis his:

Οὐ χρυσὸς ἀγλαὰς ἀπασιῶσαι θ',
Ἐν δαιδὶ δυσελπίστῳ βίῳ,
Οὐδ' αἰθάλως, οὐδ' ἀργύρου κλίναι,
Ἀνδρῶσιν δόκιμον ἀσφαλῶς θεὸς ὄλβον,
Οὐδὲ γαλᾶς εὐρυπέδου χόνιμοι
Βεβῶσιν αὐτέρκεις γύαι,
Ὡς ἀγαθῶν ἀνδρῶν ὁμοφρόνων νόησις.

Vide *Psal.* 64. *v.* 13.

Τὸ τῆς λέοντος ὀπωπεῖον | Ὀπωπεῖον nunc in *torvitatis* indicio. Ità de Leone usurpavit Homerus *Iliad. ε. v.* 136.

Πάν δ' ὀπωπεῖον κάτω ἔσχε θώρηκος. *Lumina demissúmque supercilium obnubebat.*

de Harpalyco Theocritus *Idyll.* 24. *v.* 116.

——τὸν δὲ ἀν' ὅπλοθι λάβρων
Θαρσαλέος τις ἔμενεν ἀειδόμενος ἐν ἀγῶνι·
Τοῖον ὀπωπεῖον βλοσυρῷ ὑπέκειτο προσώπῳ.

——*procul quem contra nemo tueri*
Constans sustinuit, grave cùm certamen obiret:
Tale supercilium torvæ incubuit faciei.

aliquan-

aliquando & in *gravitatis* ac *severitatis*. ità de Zenone Zenodotus apud Laërt. *l.* 7.

Ζήνων σὺ πολιῷ σεμνὸς ὀπωπήσῳ.
Spectandus cano Zeno supercilio.

Cicero *pro P. Sext. Nam quid ego de supercilio dicam? quod tum hominibus non supercilium, sed pignus reipublicæ videbatur. tanta erat gravitas in oculo, tanta frontis contractio, ut illo supercilio respub. tanquam Atlante cœlum niti videretur.* Ità τὸν τὰς ὀφρῦς ἀέγοντα accipio in Diphili illis apud Athen. *l.* 2. ubi vini vim depingens, inter alia,

Τὸν τὰς ὀφρῦς ἀέροντα συμποσίου γελᾶν,

De homine loquitur gravi & severo; non de tristi mœroríque pleno, ut Victorius vult, *Var. lect. l.* 8. *c.* 1. quandoque in *fastûs* etiam & *superbiæ*. Plin. *hist. nat. lib.* 11. *cap.* 37. de *supercíliis: Hæc maximè indicant fastum. Superbia aliubi conceptaculum, sed hîc sedem habet. in corde nascitur, huc subit, hîc pendet. Nihil altius simul abruptiúsque invenit in corpore, ubi solitaria esset.* Itaque Demetrius Phaler. referente *l.* 5. Laërtio; μὴ μικρὸν εἶδος τὰς ὀφρῦς. ὅλῳ γὰρ ὑποσκοπεῖ διὰ τοῦ βίου. Est autem τὸ ὑποσκύνιον, (quod vocabulum H. Stephano excidisse mirum, cùm τὸ σκύνιον tamen meminerit) τὸ ἐπάνω τῶν ὀφρύων μέρος, ut Eustathius; τὸ ἐπάνω τῶν ὀφθαλμῶν ὀφρύδιον, ἢ τὸ μετέωρον, ut Hesych. vel etiam τὸ συνοφρύωμα τοῦ μετώπου, ut Heracleo Scholiastes; *oculis incumbens supercilium*, vel etiam *superciliorum in fronte commissura*. distinctiùs paulò Pollux, *l.* 2. *c.* 4. § 25. τὰ ὑπὲρ τῶν βλεφάρων, σκύνια· ὅθεν καὶ τὰς ὀφρῦς γέλωτα, ὑποσκύνια. *quæ palpebris imminent, sive palpebrarum partes superiores*, σκύνια· *unde* ὑποσκύνια, *suggrundarum instar prominentes circa frontem superciliorum projectus.* quâ ratione Aristot. etiam *de part. animal. l.* 2. *c.* 15. τὰς ὀφρύας καὶ βλεφαρίδας τῶν γέροντα esse dixit. Et Apul. *de dogmat. Platon. Superciliorum sepes præmuniunt oculos, nè desuper proruat, quod teneras visiones molleísque perturbet.* Ὀφρὺς frons: & indè Latina vox non à *feraminibus oculorum*, ut Isidor. *orig. l.* 11. *c.* 1. aut *quòd in ea siti sint oculi, qui sunt quasi fores & fenestræ animi*; ut Jungus noster *in Psal.* 131. nec à φέρειν, *quòd ea fronte contracta indicetur*, ut alii. σκύνιον, *cilium*. & hoc à Græcis deductum: non *à celando oculos*, ut Isidor. ubi suprà. aut à *cilendo*, id est, movendo, ut Balbus in Cathol. Gloss. *Cinum*, ὑποσκύνιον· imò σκύνιον potiús. quod & *Scenam* dixisse Apuleium *Miles. l.* 11. autumat Scipio Gentil. *parerg. l.* 1. *c.* 37. Vocabuli id, apud Prudent. in Romani martyrio, restituit Scalig. *Auson. lect. l.* 2. *c.* 1.

Cinos supinat, obvias offert genas.

quo loco *Quinos* perperam legebatur. *Cinum* autem, *cilum*, & *cilium*, inquit Herald. *adversar. l.* 1. *cap.* 4. σκύνιον *cilium*, ut νύγον λίγον, *nymphe lympha*, τεχάνη *trichila*, si Scaligerum sequimur; nam reclamat Salmasius. atque hoc malo, quàm quod Guichard. in *harmon. lingu.* à χοιλὸς, quod est tamen τὸ ἄνωθεν βλέφαρον Polluci. ὑποσκύνιον, *supercilium*. Plin. loco superiùs laudato: *Extremum ambitum genæ superioris antiqui cilium vocavere: undè & supercilia. Episcymion* etiam è Latinis Tertull. usurpavit. *de pallio c.* 4. *Jamdudum censoriæ intentionis episcymio dispersa.* Aspectûs autem in *Leone torvitas* non est decora minùs, quàm in homine vultûs *gravitas*. Itaque eos, qui hoc nomine Basilium notabant, perinde facere ait Greg. Naz. in *epitaph.* ex quo mutuatus est Isid. Pelus. *l.* 3. *epist.* 99. ὥσπερ ἂν τὸν λέοντα αἰτιῷτό τις, ὅτι βλοσυρὸν, ἀλλὰ μὴ πτηνὸν, βλέπει.

Ὁ δὲ σὺν ἐκ τοῦ ἵππου ῥέων ἀφρὸς | de equo pariter, ac *cane*. indè tanta pictoribus sollicitudo de spuma scitè exprimenda. quo in conatu sortem arti tulisse suppetias, Protogene canem, Nealce equum depingente, autor est Plin. *l.* 35. *c.* 10. quanquam istud Apelli adscribant Dio Prus. *orat.* 63. Et Sext. Empiric. *Pyrrhon. hypothes. l.* 1. *c.* 12.

Σωτηριοσμοῖ | Vide quæ ex Augustino adduximus ad *lib.* 2. § 3. sed & eundem *de vera religione c.* 40.

Ἥδιον πως διασωίζεσθαι | *eleganter factum esse*. Xyl. ut vel ἀσφαλῶς legerit, vel ἥδιον eodem sensu ceperit. Glossar. Διασωίζειν, *constituo, instituo*. potest tamen istîc & in *commendandi* sive *conciliandi* significatu sumi, qui τῷ σωίζεσθαι solennis est. idque secutus videtur Cas. quum vertit, *in quo oblectamentum ac volupe aliquid offendat.*

Ὅσοι γεγραφεῖς καὶ πλάσται μιμήματα διατιθέασι | Aristotel. *politic. l.* 1. *c.* 4. Τῶ καλῶν τοῖς μιμήμασι πάντας, σημεῖον, τὸ συμβαῖνον ὅτι ἥδεται. ἃ δὲ αὐτὰ λυπηρῶς ὁρῶμεν, τούτων τὰς εἰκόνας τὰς μάλιστα ἡκριβωμένας χαίρομεν θεωροῦντες· οἷον θηρίων τε μορφὰς ἥ τε ἀγελαιοτάτων, καὶ νεκρῶν. Plutarch. *de poet. lect.* c. 12. Γεγραμμένων σωμάτων ἢ πόθεν ἢ Θρᾴττης φόβητρα ἰδόντες ἡδόμεθα καὶ θαυμάζομεν, οὐκ ὡς καλὸν, ἀλλ' ὡς ὅμοιον. Et mox: Τὸ βοῶν καὶ λόφον προκλίσεις καὶ πτερύγων ῥοίζον καὶ θαλάττης κτύπον ἀκούοντες, ἐκφοβούμεθα καὶ λυπούμεθα· ἂν δέ τις παῦσας ταῦτα μιμῆται, καθάπερ Παρράσιον τὸν ὠγραφον, καὶ Θεόδωρος τὰς προκλίσεις, ἡδόμεθα. καὶ νοσοῦσι μὲν ἀνθρώπου καὶ ὕπνον, ὡς ἀτερπῆ διαιτᾶ φιλοῦμεν· τὸν δ' Ἀλεξιφῶντος Φιλοκτήτου, καὶ τὸν Ζηλαίνου Ἰασίου ὁμοίως φθίνοντ' ἀποθνήσκοντα πεποιημένον ὁρῶντες, χαίρομεν. Idem de his gemina habet *Sympos. l.* 5. *c.* 1.

Γεραιὸς καὶ γέροντος ἀνδρὸς πρᾶγμα καὶ ὥρᾳ | Siquidem, præterquam quod de Agathone Euripides olim, ut Plut. in *Alcibiad.* & in *amator.* τῷ καλῶν καὶ τὸ μετὰ πόνου καλόν· est & in ipsa canitie speciosum quiddam; quam idcirco non minùs esse senibus decori, quàm adolescentibus vires ornamento; testatur Rex sapientissimus, *Paræm. c.* 20. *v.* 29. quo loco pro viribus sapientiam, quæ in ætate illa minùs viget, per-

peram ſubſtituerunt interpretes Græci, dum vertunt; Κόσμος νεανίας, σοφὸς ἀλλ' ἡδὺς πρὸς βωμολοχίαν, πολιτικὸς. Nec omittendum Chryſippi illud, qui inter virtutis opera ponit, *lib. de Jove*, τὸ ἐμπεφυτῶς ἀποχέον καὶ δυσαπάτητον γελοῖον. quaſi τὸ ἐπαρέδρειον aliquid etiam iſtiuſmodi ſilicernis ineſſet. καὶ τὸ σωφρόνως δυσαπατῶσιν ἀπορεῖν μᾶλλον πρὸς βούλησιν. quod certè majus quiddam meritò duci poſſet, quam σώφρονι ὀφθαλμοῖς τοιαύτην ὄψιν δύνασθαι. Utrumq; refert Plut. *de Stoic. Contradict. c.* 9. & *de commun. notit. cap.* 3.

Τὸ ἐν παιδὶ ἐπαρέδρειον | M. Caſ. quare πᾶσιν legere voluerit, cauſſam nullam video. rectè Xyl. *puerorum, amori aptum, florem.* ſive, *quicquid in pueris conſpici poteſt*, quod in animis impudicis fœdum accendere poſſit amorem. opponitur enim τὸ ἧβῆ παίδων ἐπαρέδρειον, τῷ ἤδη γεγόνοτων ὄψει.

Σώφρονι ὀφθαλμοῖς | Sophocles in prætura Periclis collega cùm prætereuntis pueri formam impenſiùs laudâſſet, Pericles, Ὦ Σοφόκλες, inquit, ὑπὲρ τὰς χεῖρας μόνον δεῖ καθαρὰς ἔχειν τὸν στρατηγὸν, ἀλλὰ καὶ τὰς ὄψεις. Plut. *Pericl.* quod in *vitis Rhetorum* tamen Iſocrati ab eodem (ſi idem ſaltem eſt, quod ego nullus credo) tribuitur. id eſt, vertente Cicerone *offic. l.* 1. *At enim prætorem, Sophocles, decet, non ſolùm manus, ſed etiam oculos abſtinentes habere.* Et Valerio Max. latiùs diducente; *l.* 4. *c.* 3. *Prætoris non ſolùm manus à pecuniæ lucro, ſed etiam oculos à libidinoſo aſpectu continentes eſſe debere.* quod καθαρὰς ὄψεις Plutarch. id σώφρονας ὀφθαλμοὺς noſter iſtîc. quod oculos tales habere illi, id Stobæus, ὄψιν ἔχειν παρ' ἑαυτῷ. qui tamen τὸ τῆς σώφρονος vocabulum non omiſit prorſus. ità enim extulit *tom.* 2. *ſub tit.* 17. Ὦ Σοφόκλες, τὸν σώφρονα στρατηγὸν οὐ μόνον τὰς χεῖρας, ἀλλὰ καὶ ὄψιν ἔχειν παρ' ἑαυτῷ δεῖ. Nam quod Eraſm. *l.* 5. *in Peric. apoph.* 21. *linguam continentem* reddit, non video, quâ ratione motus id fecerit. Opponuntur autem iſtis à Petro *epiſt.* 2. *c.* 2. *v.* 14. ὀφθαλμοὶ μεστοὶ μοιχαλίδος· quales notat, vetátque Dominus apud Matth. *c.* 5. *v.* 28. Scilicet ut Clemens Alex. *pædag. l.* 3. *c.* 11. Πρὸ γὰρ πάντων τῆς σώματος ἀναιδείας οἱ ὀφθαλμοί. *Et impudicus oculus impudici cordis eſt nuncius.* Aug. *epiſt.* 109. videndus cum primis. Indè ſcitum illud Rhetoris cujuſdam, qui impudicum an impudentem quendam dixit, οὐ πόρνας, ἀλλὰ πόρνας ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἔχειν. Plut. *de verecund.* Lulit nimirum à vocabuli vario ſignificatu, quod & *puellam*, & *pupillam oculi* deſignat: quomodo & Cynicus, qui Didymoni medico adulterii nomine infami virginis cujuſdam oculum curanti, Θέα, inquit, μὴ τὸν ὀφθαλμὸν τῆς παρθένου ἰατρεύσῃς, τὸν κόρον φθείρῃς. Laert. *lib.* 6. in *Diogene.*

Οὐ παντὶ πιθανὰ | *Non cuivis credibilia.* interpres uterque, malim, *non cuivis grata*, gratiam, decorem, venuſtatem, voluptatem ſuprà inculcaverat. πιθανὸν, *gratum, blandum, lepidum, elegans.* hujuſmodi enim cum primis ſunt perſuaſoria. unde dictum Ariſtot. τὸ γλαφυρὸν παιδὸς διηρθρωμένης συμπαιστικὸν εἶναι. Laërt. *l.* 5. Grammaticus quidam à Budæo laudatus; Πιθανὸν γλαφυρὸν, τὸ ἡδὺ, καὶ τὸ πρὸς ὀρθῶσιν πεῖθον θαυμάζειν. Lucian. alicubi, πολὺ τὸ πιθανὸν καὶ ἀπατηλόν. *blanditiæ multum & illecebræ.* Ariſtid. χαλοὶ γὰρ ἔτοι κόσμοι καὶ μᾶλλον πιθανοὶ τῷ πλήθει. *plebi grata.* Gregor. Naz. σπλιτ. 1. Καὶ ὧν λίαν ἀπάνθρωπον αὐτῷ τὸ φιλάνθρωπον, καὶ τὸ πιθανὸν βίαιον. De Phæace Plut. in *Alcib.* Ἐντεῦθεν γὰρ ἰδίᾳ καὶ πιθανὸς ἐδόκει μᾶλλον, ἢ φύσεων ἀγῶνας ἐν δήμῳ δυνατός. *blandus magis ac conventibus privatis idoneus, quàm forenſia certamina potis ſuſtinere.* de Alcibiade item. τῇ δὲ φωνῇ τὸν γραμματικὸν ἁμαρτεῖν, καὶ τῷ λέγειν πιθανότερα φράζειν, χάριν ἐπιτιθέναι. *linguæ bleſitatem decuiſſe ſatis, & gratiam haud injucundam ſermoni præbuiſſe.* Ità capiendum opinor illud Apoſtoli *ad Coloſ. c.* 2. *v.* 4. μὴ τις ὑμᾶς παραλογίζηται ἐν πιθανολογίᾳ. *nè quis vos verbis blandis, ſive ſermonis blanditiâ ſeducat.* ut ſit idem ferè ἐν πιθανολογίᾳ παραλογίζεσθαι quod διὰ χρηστολογίας καὶ εὐλογίας ἐξαπατᾶσθαι eidem *ad Rom. c.* 16. *v.* 18. quanquam & ad dictionis elegantiam, & artificium rhetoricum referri poſſit: de quo Baſil. *in hexaem. orat.* 3. Ὅσῳ τὸ ἐν τῇ σώφρονι γλαφυρὸν τῇ ἐπιεικεῖ σεμνιότητι πρέπον καὶ ἧττον λόγων δεῖται πρὸς ἔξωθεν τὸ διάφορον. οἱ μὲν γὰρ καπηλικῶτερον τὸ πιθανὸν τοῖς λόγοις ἐπάγουσι· ἐνταῦθα δὲ γυμνὴ πίστις πραγμάτων αὐτὴ ἀλήθεια σχήματος. *Sublimitate ſermonum*, Vulg. interpres reddidit. *ſermone blando*, Bud. *fuco ſpecioſo rationis humanæ*, Vatabl. *ſermonis probabilitate*, Leo Jud. & Beza. quibus non repugnaverim prorſùs, quia πλεονεξία σωτῆρος *verſ.* 2. præceſſerat. malim tamen *ſermone plauſibili*, aut *perſuaſibili.*

Καὶ τὰ ταύτης ἔργα | *Et omnia ejus opera.* M. Caſ. ac ſi eſſet, καὶ τὰ πάντα αὐτῆς ἔργα. quod non eſt neceſſe.

Πεφυσεῖται | leg. πεφανεροῦται· *multa ejuſmodi occurrent.* quod interpretes cùm non adverterent, clauſulam iſtam parùm commodè cum præcedentibus commiſerunt.

§ 3. Ἰατροφίλης | Idem de medicis in genere. *l.* 4. § 48.

Πολλὰς νόσους ἰασάμενος | *Quum multos ſanâſſet morbos.* Xyl. malim, *ſuſtuliſſet.* Celſ. *præfat. l.* 1. *quia non interſit, quid morbum faciat, ſed quid tollat.* Naſo *Ponti l.* 1. *eleg.* 4.

Tollere nodoſam neſcit medicina podagram.

Οἱ χαλδαῖοι | De prognoſtis gemina, *lib.* 8. § 25.

Ἀλέξανδρος καὶ Πυρρος | De *regibus, imperatoribus, tyrannis* in genere itidem *l.* 4. § 48. & *lib.* 6.

lib. 6. § 47. Basil. Cæs. in illud, *Attende tibi.* Πῶς εἰδήσομαι τὸν θεὸν σὺν ἐν ταῖς ὁμοίοις θεραπείαις ἐξεταζόμενος; ποῦ οἱ τὰς πολιτικὰς διωκηκότες θεωρηθήσονται; ποῦ οἱ συμμαχήσαντες ῥήτορες; τῶν δὲ τὰς παπυρώσεις διαθέντες, οἱ λαμπροὶ ἰατροί; οἱ στρατηγοί; οἱ σατράπαι; οἱ τύραννοι; ὁ πάντα κόνις; ὁ πάντα μῦθος; ὃν ἐν ὀλίγοις ὀστίοις τὸ μνημόσυνα τῆς ζωῆς αὐτῆς; Vide *lib.* 6. § 22. Menander in *certamine cum Philistione an Plinemone* à Jan. Rutgersio *var. lect. l.* 4. evulgato.

Ὅταν εἰδῇς θάλπος παυτὸν ὅστις εἶ,
Ἐμβλεψον εἰς τὰ μνήματ', εἰς ὀδοιπορεῖς.
Ἐνταῦθ' ἔνεστιν ὀστέα καὶ κόπρος κόνις
Ἀνδρῶν βασιλέων, καὶ τυράννων, καὶ σοφῶν,
Καὶ μέγα φρονούντων ὅτι χρῆται καὶ χρήμασιν,
Ἀυτῆς τε δόξης, καὶ κάλλους τῆς σωμάτων·
Καὶ ὅδ' ἐστὶν αὐτῆς τῆς δ' ἐπίκεισθε χρόνον.
Κοινὸν τὸν Ἅιδην ἔχον οἱ πάντες βροτοί.
Πρὸς ταῦθ' ὁρῶν γίνωσκε σαυτὸν, ὅστις εἶ.
Novisse si vis, qualis aut quisnam sies;
Hominum sepulcra, quæ secus viam, inspice.
His ossa, pulvis atque inanis clauditur,
Regum, tyrannorum, & virûm sapientium,
Superbientûmque opibus & propagine,
Suâque gloriâ, atque formâ corporum.
Communis est dis omnibus mortalibus.
Hæc intuendo discito qualis sies.

Cur autem τῆς σωμάτων *corporum* αὐτολεξεὶ malim quàm *corporis* cum Rutgersio & Grotio reddere, discas licet ex *annotatis ad l.* 1. § 16. περὶ σωμάτων ὕβρεως. certè antithesis illa inter αὐτῆς δόξαν, & τῆς σωμάτων κάλλους, sensum eum quem ibi posui, exigere videtur. alioqui per metri rationem nihil obstabat, quo minùs tam τῆς σώματος quàm τῆς σωμάτων dicere potuisset. Ὅλως πόλεις ἀρδην ποσωτικὰς ἀνηλόθρεις, καὶ πολλὰς μυριάδας κηλαχέναι.

Ἡράκλειτος | De *philosophis* in genere pariter *l.* 4. § 48. & *l.* 6. § 47. & *l.* 7. § 19. & *l.* 8. § 25.

Περὶ τῆς τοῦ κόσμου ἐκπυρώσεως | Ità Laert. *l.* 9. ex Heraclidi sententia, Ἔφη δὲ τὸν κόσμον, καὶ πάντα καθ' εἱμαρμένην γίνεσθαι, καὶ πάλιν ἐκ πυρὸς ἔσεσθαι τινας περιόδους ἐναλλὰξ τὸν σύμπαντα αἰῶνα. Ab Heraclito forsan Stoici. Vide Lipsi. *Physiolog. Stoic. l.* 2. *c.* 22, 23. nec nostri dissentiunt, nisi quòd *conflagrationem unicam* duntaxat agnoscunt. Vide Petr. *epist.* 2. *cap.* 3. *vers.* 7, 10, 12, & quæ congessimus in *Orat. de Noe obedientia in Hebr. cap.* 11. *v.* 7.

Τἄλλος τε ἔνιος πληρωθεὶς | Festivè; hominem qui *de mundo igne absumendo* primus dogma protulerit, ipsum *aquâ* interiùs *inundante oppletum*, diem extremũ obiisse. *Aquâ oppletum* certè obiisse consentiunt plerique, ab aqua, quâ oppletꝰ sit, non desunt qui negent. Siquidẽ, ut Laert. *l.* 9. refert, pleriq; aquâ intercute cùm laboraret, à medicis aiunt quæsiviſſe, εἰ δυλαι) ἐξ ὑπυδελας αὐχμὸν ποιῶσιν, *num ex diluvio siccitatem inducere possent.* Atq; ità Plut. in *præc. salub.* quod cùm illi quid vellet non intelligerent, in boum stabulũ condidisse se fimo circumquaq; obrutũ, quo humorem, si id fieri posset, evaporaret. id cùm neutiquam succederet à morbo interiisse. Hermippus verò medicos percontatũ esse, *numquis eorum compressis intestinis humorem educere valeret.* quod fieri posse negantibꝰ, ad solem stercore bubulo oblitum, vel obrutum potiùs, ipsum se exposuisse. ità decumbentẽ, ab exiccato induratóque fimo convulsis artubus diem obiisse, Tatianus; à canibus dilaceratum esse tradit Neanthes. Cæterùm Hippobotus & Aristo etiam, referente Sotione, hydrope curatà, superstitẽ, alio nescio quo morbo interiisse, in scriptis suis sunt testati.

Δημόκριτον δ' οἱ φθίσεις | Atqui Laert. *l.* 9. ex Hermippo, senio confectum duntaxat obiisse, cùm animâ penè defectâ panis è furno calidi vapore per triduũ in vita se continuisset, quo Cerealibus superstes esset. de pediculis nè quidem cùm tamen *l.* 1. Pherecidẽ juxta quosdam morbo fœdo hoc periisse. quod cum epistola ipsius ad Thaletem data, tum & Aristoteles confirmat *histor. animal. l.* 5. *c.* 31. & *l.* 3. ex Philone & Myroniano de Platone idem retulerit, unde *Platonis pediculi*, in proverbium abierint. de aliis qui pari fato defuncti sint Plin. *hist. nat. l.* 11. *c.* 33. & alii. de Democrito nusquam legisse memini. Lucretius etiam contrà *l.* 3. & ex Lucretio Lactant. *institut. l.* 3. *c.* 18.

Denique Democritum postquàm maturа vetustas
Admonuit memorem motus languescere mentis,
Sponte suâ leto caput obvius obtulit ipse.

Idem eadem Anton. *Meliss. l.* 1. *c.* 58. (quo autore tamen, nescio) ἐπ νοσήσας καὶ λιθάργῳ θερμῷ, ὡς ἀνήνεγκεν, ἐάν με, ἔφη, ἐξαπατήσει ἡ φιλοζωία, καὶ ἐξήγαγεν ἑαυτὸν τοῦ βίου. Quæ cum Laërtii narratione haud planè conveniunt. Cæterùm etiamsi diversa à se invicem de Democriti obitu tradant autores isti, at à Marco istîc omnes dissentiunt.

Σωκράτην δ' ἄλλοι φθεῖραι | *Falsum est*, inquit Xyland. itaque substituit, *historiam* (utì ait) *secutus*, *Socratem cicutâ absumpsit.* Verùm illud, ἄλλοι Xylandr. monere poterat, de *aliusmodi pediculis* Marcum locutum, qui philosophum illum sustulerint. Anytum mirum nì & Melitum voluerit; quos *pediculos* non absurdè nominat, quasi animalcula vilissima, nulli prorsus usui, nisi hominibus infestandis & conficiendis. Nec abludit quod Epictetus *l.* 2. *c.* 9. Οἱ μὲν ἡμῖν μεγάλα θηρία εἰσὶν· οἱ δὲ θηρίδια κακὰ καὶ μάχης, ἀφ' ὧν δεῖν σώζειν, λέων μὲ καὶ φαλάγγιον. Tyrannos & militares viros *leonibus*, *lupis*, animantibus ferìs, sed generosioribus aut robustioribus confert; sycophantas, delatores, & id genus hominum, *animalculis vilissimis*, sed noxiis, cujusmodi sunt *viperæ*, *vermiculi*, &c. De lenonibus paria Plautus *Curcul. act.* 4. *sc.* 2.

Ita

Οὐδὲν ἧττον κατὰ φύσιν | Ita *lib.* 11. § 34. Οὐδὲν λυσφημον φυσικῶς τῷ ἔργῳ σημαινόμενον. & *lib.* 6. § 33. Εἰ καθ' φύσιν ἐκ ἔστιν, οὐδὲ κακόν.

Τὰ ἐν Καρνύντῳ | De inscriptionibus istiusmodi vide quæ *ad finem libri primi* adnotavimus. Lug. Καρνύτῳ sicut & Aurelii Victoris codices, in *breviario, Carnuto.* Verùm illud, opinor, potius. Est autem Καρνῦς, Καρνῦντος, ut Ptolemæus *geograph. l.* 2. sive Καρνοῦντον, ut Marcus hîc, quod ad Latinorum *Carnuntum* propiùs accedit; *Pannoniæ* oppidum, cujus meminit & Plinius *hist. nat. l.* 4. *c.* 12. & *l.* 37. *c.* 3. & Ammian. *hist. l.* 30. qui *Illyrierum* tamen oppidum dicit: ad quod Marcum nostrum triennio jugiter militum delectum habuisse, cùm bellum Marcomannicum præ manibus haberet, autor est Orosius *histor. l.* 7. *c.* 15. & Eutropius; *Cùm apud Carnuntum*, inquit, *jugi triennio perseverâsset, bellum Marcomannicum confecit.* Quin & Dio Cassius (an Jo. Xiphilinus?) in M. Antonino narrat, eundem, cùm per totam ferè vitam bello illo implicitus teneretur, πλεῖ Παιονίαν ὁρμᾶσθαι, *Pannoniam pro stativis, sive pro re loco, in quo castra sua constituret, & ex quo in adversarios commodius subsidia faceret,* habuisse. Verùm apud Dionem aut Παιονίαν legendum fuerit, aut *Paeoniæ* autor pro *Pannoniæ* acceperit; quomodo Seb. Munsterus *cosmogr. l.* 4. de Hungaris agens, *Pannones* asserit olim *Pæonas* dictos; & Guil. Xylander apud Strabonem *Pæoniam* cum *Pannonia* confundit; cùm tamen Strabo ipse *geogr. l.* 7. diversas has esse longéq; à se invicem dissitas tum regiones, tum gentes, disertè statuat. Ego prius illud lubentiùs admiserim, librarii subesse culpam, qui lapsu calami proclivi, pro *Pannonia Pæoniam* exhibuerit: (nisi si à Xiphilino erratum est) non solùm, quia *Pæonia* (cùm Axio flumini adjacens, & Macedoniæ contermina, ejusdémq; etiam portio habita fuerit, ut Hofmer. in *Bæt.* Justin. *l.* 7. Liv. *l.* 45. Strabonis è *l.* 7. *excerpt.* Cassius ipse *l.* 49.) situs non patitur, ut eo fine usui esse M. potuerit adversus gentes illas Istri accolas. verùm etiam quòd *Pannoniam* postea autor quam sedem exercitûs Marciani commen accedit, quod Capitolinus narrat in *Pannonias, Marcomannis, Sarmatis, Vandalis etiam Quadis extinctis, servitio liberatis, compósito, in Pannonia bello, in urbem* Illud denique palmarium argumentum, si fuerit, quod Cassius idem, non ille oper contractus, sed integer *hist. l.* 49. (quo loco patrem etiam *Pannoniæ* præfuisse comm Græcorum quorundam, qui commiscebant rorem ipse refert, rejicit, refellit. Ex eorum numero fortean Herodianus fuerit, qui Marc ipsit ἐν Παιονίᾳ, in morbum noviss obiit, incidisse. Sed & Philostratus is, qui sophorum vitas descripsit. Iste siquidem in Marco agens; Ἐκ Σιρ, inquit, ἐς τὰ Παιόνια ἀφ, ὁρμηθεὶς ἐς Σαρδὼ χειμάδ. & τοῦτο, ἀπὸ τῆς Παιονίας. quo utroq; loco *Pannoniam* intelligendam docent, & Marci historia, & *Sirmium* ipsum. *Pannoniæ inferioris* oppidum, ut testantur Ptolemæus *l.* 2. & Plinius *l.* 3. *c.* 25. cùm *Probi* Imperatoris *natalibus*, ut Æl. Vopiscus; & *Marci obitu*, qui spiritum ibi hausit novissimum, Tertullian. *apol. c.* 25. factum illustrius. Necesse est cendum, quod Strabo *l.* 7. *Segesticam Pannoniorum urbem* dicet esse, εὐφυῶς ὁρμητήριον τῇ ἄνω Δακίᾳ πολέμῳ, *locum illinem & opportunum admodum, unde Daci bello impetantur.* qui & ipsi ex Strabone vicini fuisse videntur gentibus illis, quas subegisse Marcus perhibetur. *Carnunti* ergo apud *Pannonios* agens Marcus horum nonnulla commentatus est: *nec enim strepitus Baianos fremitúsq; balneariorum, aut clamores nocteriationesq; Circenses,* quod tanquam magnum quiddam de se prædicat Seneca *ep.* 56. & inter motus bellicos, ac tumultus milita sophiæ studiis seriò sedulóq; deditus.

Ad Librum III.

§ 1. Α᾽ ἐκδύσω ἡμέρων ἀναλίσκεται ὁ βίος | Flaccus *ep.* 2. *l.* 2.

Singula de nobis anni prædantur euntes.

Anni, inquit ille: imò & *dies, horæ, momenta* ipsa. *Singuli dies aliquid subtrahunt viribus.* Sen. *ep.* 26. & Memor, si Scaligero credimus, non Seneca certè, *Octavia* 2. 2.

Florem decoris singuli carpunt dies.

Quod de *viribus* ille, de *decore* iste, de *vitâ* Marcus. Sed & Seneca *ad Lucilium ep.* 24. *Memini te nuper locum aliquando tractâsse, non repentè nos in mortem incidere, sed minutatim procedere. Quotidie morimur. quotidie enim demitur aliqua pars vitæ: & tunc quoq; cùm crescimus, vitâ decrescit. usq; ad hesternum quicquid transiit tempus, periit. hunc ipsum, quem agimus, diem cum morte dividimus. Quemadmodum clepsydram non extremum stillicidium exhaurit, sed quicquid ante defluxit:*

finitio: sic ultima hora, quæ esse definimus, non solo mortem facit, sed solo consummat. tunc ad illam pervenimus, sed diu venimus. Et *epist.* 120. *Vide in quanta celeritate mens nostra sit. Hæc quod futurum dico, cùm maximè sit, & pars ejus magna jam facta est. nam quod vivimus tempus, eo loco est, quo erat antequam vivimus. erramus autem, qui ultimum timemus diem: cùm tantundem in mortem singuli conferant. non ille gradus lassitudinem facit, in quo deficimus; sed ille profitetur. ad mortem dies extremus pervenit, accedit omnis. carpit mors illa, non corripit.* & *epist.* 4. *Ex quo natus es, duceris.* Vide eundem *ad Marc. c.* 20. *ad l.* 9. § 21. Manil. *Astron. l.* 4.

Nascentes morimur, finisque ab origine pendet.

Morus noster:

Nugamur, mortemque procul, procul esse putamus:
At mediis latet hæc abdita visceribus.
Scilicet ex illa, quâ primùm nascimur, horâ,
Properant junctæ tristaque mors que pede.
Partem aliquam furtim quâ se metitur, & ipsam
Surripit è vitæ quælibet hora tuâ.
Paulatim morimur: momento extinguimur uno:
Sic oleo lampas deficiente perit.

Ut nihil interimat, tamen ipso in tempore mors est:
Quin nunc, interea dum loquimur, morimur.

hoc est novissimum, quod Flaccus *l.* 1. *Od.* 11.

—dum loquimur, fugerit invida Ætas —

& Pers. *Sat.* 5. *v.* 153.

Vive memor leti: fugit hora; hoc quod loquor inde est.

& quod in Camilli Aquilei *epitaphio* legitur.

Illa eadem vitam quæ incohat, hora rapit,

Expressum è Senecæ illis in *Herc. fur.* 3. 3.

Et carpsit hora vitam, primo quæ dedit.

Quòd si ex illo quisque incipit mori, ex quo in ipso agi esperit ipsa mors, id est, vitæ detractio, profectò ex quo esse incipit in hoc corpore, in morte est. quid enim aliud singulis momentis agitur, donec ea consummata mors, quæ agebatur, impleatur, & incipiat jam tempus esse post mortem, quod cùm vita detraheretur, erat in morte? Aug. *de Civit. Dei l.* 13. *c.* 10.

Μέρος ἐλαῖον ἀπὸ κρεμάλαστος | Aug. *de Civit. Dei l.* 13. *c.* 10. *Quicquid temporis vivitur, de spatio vivendi demitur; & quotidie minus minúsq; restat.* Idem *de verb. Dom. serm.* 17. & *de temp.* 113. *Cùm crescunt pueri, quasi accedunt illis dies, & nesciunt quia minuuntur: & ipsa est falsa computatio. crescentibus enim decedunt potius dies quàm accedunt. constitue enim homini nato, verbi gratiâ, 80 annos: quicquid vivit, de summa minuit.* Idem latiùs prosequitur & *de Verb. Dom. Serm.* 1. Gregor. *moral. l.* 13. *c.* 27. *Ipsa suis augmentis vita ad detrimenta impellitur: & indè deficit, unde proficere videtur.*

Ἄκλινον, εἰ ἐξαρκέσει ἡ διάνοια | Nempe, si morbo mens sepelitur, ut Apul. in *apolog.* aut, ut Tertull. *de anima, prodigitur. Phrenitis,* inquit, *mentem prodigit.* Ideò vult maturiùs studiis bonis incumbendum, quia nec vitæ prolixioris certitudo; & hæc etiamsi prorogetur, incidere possint, quæ intelligentiæ vim vigoremque immininant, imò usum liberum superstiti etiam penitus tollant.

Τὸ μὲν διαπνεῖν | *Spirare.* Xyland. *respiratio.* M. Casaub. verùm aliud longè est τὸ διαπνεῖσθαι, quod à Marco ipso etiam *plantis* tribuitur. & ἀπὸ τῆς ἀναπνοῆς differtè distinguitur *infrà l.* 6. § 15. Aristot. *problem. l.* 1. *q.* 21. Ὅσῳ ἡ ἐν βάθει ἀναπνοὴ, τοῦτο ἐν τῷ σώματι διαπνοὴ διὰ πολλῆς ἀραιότητος. Idémq; (ejusd. saltem nomine; sunt enim qui Alexandro potiùs accenseant) *de spiritu c.* 5. Τὸ δὲ πνεῦμα ἐκ φλεβὸς καὶ νεύρου καὶ ἀρτηρίας. —— ἔξ ἀραιότητός ἐστιν, ὅτι διαπνοὴν ἔχει. quam ἀπὸ τῆς ἀναπνοῆς autor idem discriminat. *ibid. c.* 4. Galenus itidem *commentar. in Hippocrat. de diæt. salubr.* ubi illud Hippocr. *aphor.* 18. *sect.* 1. adduxerat. Θέρεος καὶ φθινοπώρου σῖτα δυσφορώτατα φέρεται, χειμῶνι δὲ ῥᾷστα, ἦρι δὲ δεύτερα. Ix *aphor.* 15. rationem discti subjungens, Αἱ κοιλίαι, inquit, χειμῶνι καὶ ἦρος διαμύτιαι φύσει. (quæ verba sunt Hippocratis) διότι τὸ θερμὸν ψυχρὸν ὂν ἐναποσβέσει σιγαίνει, καὶ πλαλλοίει τὸ ἔμφυτον διερμὸν ἐν τῷ βάθει τοῦ σώματος· ἐν ᾧ τῷ ἦρι διαφοῖται μὲν τοῦτο διὰ τῆς διαπνοῆς· διὰ τῆς ἀναπνοῆς δ' ἕλκεται τὸ ἀπεψυγμένον διερμὸν· ὀνομάζω δὲ ἀναπνοὴν μὲν, τὴν διὰ τοῦ στόματος ἔξω τε καὶ εἴσω φορὰν τοῦ πνεύματος· διαπνοὴν δὲ, τὴν δι' ὅλου τοῦ σώματος ὁμοίως γιγνομένην. Idémq; explicatiùs *de ὑγιεινῶν l.* 1. *c.* 12. Τὸ μὲν δὴ λεπτότερον ἀπόπλασμα σφόδρα ἐκπίπτει, σχεδὸν τι διὰ πάντων διερμαίνοντος τοῦ ἐμφύτου πυρὸς, ὑπό τε βίαιος κινήσεως ἀθρόως ἐκκαιομένου. ὀνομάζεται δὲ τὸ μὲν ἔσω ἐκκαιόμενον ἰδρώς τε καὶ ἵδρωτες, οὔπω ἔχον ὄνομα, ὅτι μὴ γινώσκεται τοῖς πολλοῖς, ἔστι τὴν ὀλίγην ἐκφεύγον ὑπὸ λεπότητος, ἀδηλον αἰσθήσει διαπνοὴν κέκληται πρὸς αὐτῶν ὧν φασκόντων αὐτὴν τῷ λογισμῷ καὶ τὴν ἢ τὴν ἀδηλον αἰσθήσει διαπνοὴν ἐκκεῖσθαί τι καὶ τῆς παχυτέρας ἀποπλάσεως. Ἀναπνοὴ ergò *respiratio*, quæ pulmonum opera perficitur, quâ q; aer sive spiritus externus iste per os, tanquam per ostium aliquod, introducitur, emittiturq; denuo. διαπνοὴ sive *perspiratio*, quâ non spiritus tantùm illi per arterias distribuuntur, sed vapor quasi quidam illis diffunditur (quomodo Moschio referente Tertull. *de anima c.* 15. *animam* dixit *per totum corpus ventilari*) idemq; per poros sive meatus quosdam obscuros occultà quadam ratione latentur exhalatur. quod & August. observavit *de ver. relig. c.* 40. Vide & Galen. eundem *in Hippocr. aphor. l.* 2. § 28. Hinc εὔπνους τόπος, & εὔπνοον σῶμα. Aristoteli *problem. l.* 2. *q.* 10. Εὔπνους ὁ τῆς κεφαλῆς τόπος. *facilè perspirabilis est capitis locus.* quod indè confirmat, τῷ μανδύῃ, *quòd cutem rarum habeat.* Et mox *q.* 10. Ὁ τόπος ἀραιὸς ἢ ἰσχνὸς δέεσιν ἔχει καὶ οὐσίαν. Idem *l.* 1. *q.* 53. & *l.* 5. *q.* 34.

(quo loco eadem, sed vitiata, reponuntur, ex priore loco corrigenda:) ὥσπερ γὰρ ἡ πόλις ὑγιαινὴ καὶ τόπος εὔπνους· οὕτω καὶ σῶμα τὸ εὔπνους. hoc est, τὸ εὖ διαπνέόμενον. & *l.* 8. *q.* 4. ἕξις ἕνεκα καὶ εὐσθοδίας. Sicut apud Theophrastum *de causs. plant. l.* 1. *c.* 17. εὐσθοδίας καὶ εὐπνοΐα itidem conjunguntur. ità enim legendum, non ἔυδηλα, quod Gazam fefellit, Jul. Scalig. jamdudum monuit. *Ibid. l.* 38. *q.* 3. & 4. ἡ εὐπνοια εὐχροίαν ποιεῖ. sed & εὐδιάπνευ eidem *de part. anim. l.* 3. *c.* 9. Διὰ μαλακότητα γὰρ τῆς χαλαζίας, εὐδιάπνευ γίνεται τὸ ὑγρόν. Idem ergò ferè est de spiritibus ac vaporibus usurpatum διαπνοὴ quod de cibis alimentisq; crassioribus ἀνάδοσις, vel διαφόρησις. quanquam hæc etiam eodem sensu, quo & διαπνοὴ, sumitur. Unde Budæo explicante, οἱ εὐδιαφόρητοι sunt οἱ ῥᾳδίως διαπεπόμφοι. quibus opponuntur οἱ δυσδιάπνευστοι. Theophr. *de causs. plant. l.* 1. *c.* 2. διὰ τὸ μὴ εὐξήρανσιν ἔχειν τῇ πυκνότητι ἢ πόρων· διὸ καὶ δυσδιάπνευστον. Ex priùs dictis autem διαπνοὴ duplex elicitur; altera, quâ spiritus sive vapores illi per totum corpus diffunduntur; altera, quâ eorundem superflua & excrementitia per poros sive meatus exteriores extruditur. utramq; unico vocabulo τῆς διεκπνοῆς complexus est Theophrast. *de causs. plant. l.* 2. *c.* 17. Cùm autem unà cum materia illa supervacanea etiam quod est utile & conducibile ex parte sensim exhalet, idq; copiosiùs, ubi pori sive meatus illi laxiores extiterint; id quod noxam sæpenumero insignem parit, unde interitus etiam quandoq; consequitur; hinc factum est ut τὸ διαπνεῖσθαι *pro perire* & *interire* quoq; usurpetur; cujus exempla alibi daturi sumus. Monet istud Gal. *in Hippoc. aph. l.* 1. §. 15. Οὐδείς ὅτιν, ὃς ἔφησε διαπνεῖσθαι τὰ τῶν ζώων σώματα, τῇ διὰ τῶν ἀδήλων αἰσθήσει διαπνοὴν πόρων. Et mox: Τὸ μὲν πέριξ ἅλατον, ἃ τὰ περιττὰ μόνον, ἀλλὰ καὶ πάνθ' ὁμοίως ἐκκενοῖ, διαφορεῖν ἅμα τοῖς περιττοῖς τῶν ἐν τῷ ζώῳ, καὶ τὰ κατὰ φύσιν ἐν αὐτῷ περιεχόμενα, κατὰ τὸν ἴσον τῶν ἰσαγῶν ὀνομαζομένων ἄδηλον διαπνοήν. Spectátque eodem ejusdem monitum illud ὑγιεινῶν *l.* 2. *c.* ubi de frictionum speciebus agens; Βλάπτοιεν δ' ἄν, inquit, ἧττον τὸ λέπρα, φησὶ τὸ σκληρόν τε καὶ πυκνὸν ἐκλεπόμενα· ὅτως γὰρ ἂν εἴη δυσαναθίσεργον. ὡς ἔγωγε καὶ διαπνεῖσθαι τὸ τοιοῦτον καλῶς ἡδύναιτο, σκληρότατον αὐτὸ καὶ πυκνότατον ἀπεργαζόμενα. νυνὶ δ' ἐπειδὴ φησὶ δεῖν ἅμα χρὴ παρασκευάζειν καλῶς αὐτὸ, καὶ φησὶ τὸν ἥδιστον περιττωμάτων διαπνοὴν, καὶ τὸν ἧττον ἔξωθεν ὁμαλύνειν βίᾳ, ἄριστον ἂν εἴη τὸ μέσον ἑκατέρων ἅμα ὑποτιθέναι. εἰ δ' ἄρα ποτὲ μὴ φυλάττοιτο τοῦτο, βέλτιον τὸ σκληρότερόν τε καὶ πυκνότερον, τοῦ μαλακωτέρου καὶ ἀραιοτέρου. τὸ μὲν γὰρ τῆς διαπνοῆς ἐλλιπὲς, ἐπανορθώσασθαι γυμνασίαις οἷόν τε· τὸ δὲ τῆς ἑτέρας παθήσεως συνεπίασιν ταχὺ ἅμα ἔξωθεν αἴτιον, ὅτ' ἐπανορθωσίν τινα ἑτέρου ἑτοίμου ἔχει. καὶ σφόδρα γὰρ οὕτω βλάπτει τὸ μικρὸν, διαφορουμένων πολλάκις, οὐ μόνον περιττωμάτων μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς τροφῆς. Quanquam recentiores quidam medici ità distinguunt ista, ut inutilis materiæ *perspirationem*. utilis verò *dissipationem* indigitent. Nec illud silendum διαπνοῆς occasione hujusce ansam arripuisse Sanctorium quendam Justinopolitanum novam *Staticæ* dictæ *Medicinæ* rationem comminiscendi; quam libro peculiari, quem *Statigomastiga* inscripsit, demolitum ivit Hippolytus Obicius Ferrariensis. Sed nec, quod Plato in *Timæo* aliam quandam διαπνοὴν statuisse videtur, quâ aër exterior per meatus occultos in corpus se insinuet, quo sufficiatur id quod expiratione abierit. Διὸ δὴ (inquit, nimirum, ὅπ κενὸν ἐδὲν) τὸ μὴ ἐνδὸν καὶ τὸ τῶν πνευμόνων ἔξω μεθὲν τὸ πνεῦμα, πάλιν ἰὸν τοῦ περὶ τὸ σῶμα ἀέρος, εἴσω διὰ μανῶν μὴ σαρκῶν δυομένου καὶ ἀναπιλαμπομένου, γίνεται πλῆρες. αὖτις ὃ ἀποπεπόμφον ὁ ἀὴρ, καὶ διὰ τοῦ σώματος ἔξω ἰὸν, εἴσω τὸν ἀναπνοὴν ἀπωθεῖ, καὶ τὸν τῶν σωμάτων δόσιν. Τὸ ὃ ἑαυτῷ χρῆσθαι | Senec. *epist.* 58. *Multis iners vita sine usu jacuit sui.* Et *ep.* 60. *Vivit is, qui se utitur. qui verò latitant & torpent, sic in domo sunt, tanquam in conditivo. horum licèt in limine ipso nomen marmori inscribas; mortem suam anteceſſerunt*

Τὸν τῆς καθήκοντος ἀριθμὸν ἀκριβῶν | Ità *lib.* 6. § 26. Πᾶν καθῆκον ἐξ ἀριθμοῦ τινων συμπληροῦται. Laërt. *lib.* 7. in *Zenone*: Καλὸν δ' λέγεσι τὸ τέλειον ἀγαθὸν, ἔξιν δὲ τὸ πάντας ἀπέχειν τοὺς ὁπτιμαίους ἀριθμοὺς κατὰ τὴν φύσιν· ἢ τὸ τέλειον σύμμετρον. Stob. *excerpt. tom.* 1. *lib.* 2. *tit.* 3. § 8. Κατόρθωμα δ' εἶ λέγεσι καθῆκον πάντας ἐπέχον τοὺς ἀριθμούς, ἢ τέλειον καθῆκον. Quod Cicer. *Offic. l.* 3. *Illud autem officium, quod rectum iidem appellant, perfectum atque absolutum est, &, ut iidem dicunt, omnes numeros habet.* & *de fin. l.* 3. *Quæ nos recta, aut rectè facta, illi autem appellant κατορθώματα, omnes numeros virtutis continent.* & *de divinat. l.* 1. § 23. *Quidquam esse potest casu factum, quod omnes in se habet numeros veritatis?* Senec. *ep.* 71. *Idem esse dicebat Socrates veritatem & virtutem. quomodo illa non crescit, sic nec virtus quidem. habet numeros suos, plena est.* & *epist.* 115. *Non potest quisquam nisi ab initio formatus, & totâ ratione compositus, omnes exequi numeros, ut sciat, quando oporteat, & in quantum, & cum quo, & quemadmodum.* Plinius deniq; min. in *panegyr. Omnes comitatis numeros obibat.* Quòd autem virtuti ac veritati *numeros* attribuunt, tractum à *numeris saltatoriis* censet cl. Casaubonus; siquidem Latini solent pro ὀρχεῖσθαι dicere, *in numerum exultare*: ut Lucret. *l.* 2.

Ludunt, in numerúmque exultant sanguine læti.

vel *ad numerum moveri.* Persius *Sat.* 5. *v.* 122.

Hæc miscere nefas; nec cùm sis cætera fossor,
Tres tantùm ad numeros satyrum moveare Bathylli.

ubi

ubi *fossor*, imperitus, insipiens. *Satyrum moveri, sive saltare ad tres numeros Bathylli*; δεῖς ἢ τρεῖς κελεῦσαι ὀρχήσασθαι τὸν Βάθυλλον· *duos aut tres staticulos ex arte facere & perfectè.* Idem & apud Ciceronem simile *parad.* 3. *Histrio si paulo se movit extra numerum, aut si versus pronunciatus est syllabâ unâ brevior aut longior, exibilatur & explodiatur: in vita, quæ omni gestu modulatior, omni versu aptior esse debet, ut in syllaba te peccare dices?* Hæc pleraque *ad Pers.* Casaub. At Lipsius *palæstræ* peculiare vocabulum esse contendit in *motibus illis* & *formatione flexúque membrorum*: atq; indè formulam hanc desumptam. Ità Demetrius Cynicus, apud Senecam *de benefic. lib. 7. c. 1. Magnus luctator est, non qui omnes numeros nexúsque perdidicit, quorum usus sub adversario rarus est; sed qui in uno se aut altero bene & diligenter exercuit.* In eandem sententiam Fabius *instit. lib. 12. c. 2. Palæstrici doctores illos, quos numeros* (ità Lips. *nervos*, malè) *vocant, non idcirco discentibus tradunt, ut iis omnibus quæ didicerunt in ipso luctandi certamine utantur; sed ut subsit copia illa, ex qua unum aut alterum, cujus se occasio dederit, efficiant.* Juvenal. de muliere ad palum se exercente, *Sat. 6. v. 250.*

Atque omnes implet numeros. ——

De Amesia Sentia causam suam apud populum agente Val. Max. *l. 8. c. 3. Partésque omnes ac numeros defensionis, non solùm diligenter, sed & fortiter executa.* ità restituit ex Manuscriptis St. Pighius, quod priùs, *Motúsque omnes ad nervos*, legebatur. Quod autem istîc πάντας τοὺς ἀριθμοὺς ἀνελεῖν, ἢ ἐπίγειον, id Lucianus πάσας τὰς γραμμὰς ἀπενεγκεῖν, dixit, in *imaginib.* Καλλίστη μὲν, ἢ πάσας τὰς γραμμὰς ἀπενεγκαμένη. translatione *a pictura* petita, cui manus novissima ità est admota, ut nihil ampliùs desiderari possit.

Τὸ φρενῶδες διαρθρῶν | *Quæ animo concepit, in ordinem collocare.* Xyl. *imaginationes subitaneas corrigere.* Casaub. quod est διορθῶν. malim, *animo præconcepta distinctè explicare.* Aristot. *Ethic. l. 1. c. 7.* δεῖ γὰρ ὥσπερ ὑπογραφὴν πρῶτον, εἶτ' ὕστερον ἀναγκάζειν. δόξειε δ' ἂν πᾶσιν εὖ προαγαγεῖν καὶ διαρθρῶσαι τὰ καλῶς ἔχοντα. Idem *Rhet. l. 2. c. 6.* εἰ μὴ κακῶς διαρθροῦσιν οἱ λέγοντες. & *l. 1. c. 5.* σαφῶς μὲν οὐ διήρθρωται. Metaphorâ ductâ *à re physica*, fœtûs scil. in utero *dearticulatione*, vel etiam *ab arte obstetricia*, in qua mulieres ejus gnaræ *artus* infantis recens editi *explicant, confingunt*, & *ad situm figurámque debitum componunt.* in scriptis autem Hippocraticis τὸ διορθοῦν & τὸ διαρθροῦν librariorum incuriâ crebrò invicem permutantur.

Εἰ ἤδη ἐξακτέον αὐτόν | *Utrùm educere atque exigere se oporteat.* è vita scil. Ità & Clemens usurpavit, *Strom. l. 4.* de hæreticis quibusdam, qui martyrio se ultrò objiciebant, ἐπιπηδῶντας τῷ θανάτῳ· Τούτους ἐξάγειν ἑαυτοὺς ἀμαρτύρους, λέγομεν, καὶ δημοσίᾳ κολάζονται. quo loco τὸ ἀμαρτύρους (quod obiter adnotamus) non est cum λέγομεν, (uti Sylburgius putavit) sed cum ἐξάγειν ἑαυτοὺς conjungendum. *dicimus eos ità sibi mortem accersere, ut martyres tamen non sint, nec martyrium obire dici debeant.* ὁ γὰρ, inquit, τὸν καιρὸν τῆς σώζειν τὸ μαρτυρίῳ τὸ πᾶν. Vide *ad lib. 11. § 3.* & mox ex Cl. Heinsii restitutione: Αὐτίκα ἔνλογον ἐξαγαγεῖν τὸ σπουδαῖον συγχωροῦσι καὶ οἱ φιλόσοφοι, ἐπὶ τὸ βελτίονι ἦτο πρήσειν αὐτὸν, ὡς μηκέτ' ἀπολελεῖφθαι αὐτῷ μηδὲ ἐλπίδα τῆς βελτίωσις. Vid. *l. 8. § 47.* Philosophi isti cum primis sunt Stoici. istorum enim hoc est dogma, licere, imò oportere, quandoque è vita sese educere. & ἔνλογον ἐξαγωγὴν eam nuncupabant, *cùm justa causa*, quam illi censebant, *demigrandi daretur.* ut Cic. *Tuscul. l. 1.* Jo. Stob. *Collectan. tom. 1. l. 1. tit. 4. § 8.* Φασὶ δέ ποτε καὶ τὸν ἐξαγωγὴν ἐκ τοῦ βίου τοῖς σπουδαίοις καθήκειν καὶ πολλὰς τέρπειν. Pleniùs planiúsque Laert. in *Zenone.* Εὔλογος τέ φασι ἐξάξειν ἑαυτὸν τοῦ βίου τὸν σοφὸν, ὑπὲρ πατρίδος, καὶ ὑπὲρ φίλων, κἂν ἐν σκληρότερα γίγνηται ἀλγηδόνι, ἢ πηρώσιν, ἢ νόσοις ἀνιάτοις. Senec. *epist. 70. Sapiens vivit, quantum debet, non quantum potest. videbit ubi victurus sit, cum quibus, quomodo, quid acturus. — Si multa occurrunt molestia & tranquillitatem turbantia, emittit se. nec hoc tantùm in necessitate ultima facit, sed cùm primùm illi ceperit suspecta esse fortuna. nihil existimat suâ referre faciat finem an accipiat.* Et *epist. 17. Si necessitates ultimæ incluserint, exiliet è vita, & ruptas sibi esse duxerit.* Idem *epistol. 58. Itaque de isto feremus sententiam, an oporteat fastidire senectutis extrema, & finem non opperiri; sed manu facere. propè est à timente, qui fatum segnis expectat: sicut ille ultra modum deditus vino est, qui amphoram exiccat, & fæcem quoque exorbet. de hoc tamen quæremus, pars summa vitæ, utrum fæx vitæ hæc sit, an liquidissimum ac purissimum quiddam; si modò mens sine injuria est, & integri sensus animum juvant, nec defectum & præmortuum corpus est. plurimum enim refert, vitam aliquis extendat an mortem. at si inutile ministeriis est corpus, quid ni oporteat educere animum laborantem? & fortassè paulò antè quàm debet faciendum est, nè cùm fieri debeat, facere non possis. & cùm majus periculum sit malè vivendi, quàm citò moriendi, stultus est qui non exigui temporis mercede, magnæ rei aleam redimit.* Et mox: *non relinquam senectutem, si me totum mihi reservabit; totum autem ab illa parte meliore. at si cæperit concutere mentem, si partes ejus convellere, si mihi non vitam reliquerit sed animam; prosiliam ex ædificio putrido ac ruenti. Morbum morte non fugiam, duntaxat sanabilem, nec officientem animo: non afferam mihi manus propter dolorem. Sic mori, vinci est. hunc tamen si sciero perpetuò mihi esse patiendum; exibo;*

num propter ipſum, iſſed quòd impedimento mihi futurus eſt ad omne propter quod vivitur. imbecillus eſt & ignavus, qui propter dolorem moritur : ſtultus, qui doloris cauſſâ vivit. Cato apud Cicer. *de finib. lib. 3. Sed cùm ab his (quæ ſecundùm naturam ſunt) omnia proficiſcantur officia : non ſine cauſſa dicitur, ad ea referri omnes noſtras cogitationes, in his & exceſſum è vita, & in vita manſionem. in quo enim plura ſunt, quæ ſecundùm naturam ſunt, hujus officium eſt in vita manere : in quo autem ſunt plura contraria, aut fore videntur, hujus officium eſt, è vita excedere. ex quo apparet, & ſapientis aliquando eſſe officium, excedere è vita, cùm beatus ſit ; & ſtulti manere in vita, cùm ſit miſer.* Hanc autem ſententiam, quæ & Chryſippea eſt, exagitat Plut. *de commun. notit. c.* 10. & *c.* 29. Quod pro fundamento ſubſternitur, ità Stob. expreſſit. τοῖς κρείττοσι καὶ τοῖς μᾶλλον τὸ κρεῖττον, μᾶλλον τοῦ ζῆν καὶ τὸν διάλογον. Vide *infr. lib.* 5. § 29. Sed & Lipſ. *manuduct. l.* 3. *cap.* 22. Dogma ipſum exagitavit & Ter. Varro in *Satyra Menippea*, cui titulus Περὶ ἐξαγωγῆς· unde pauculæ adhuc ſuperſunt fragmina, quæ argumenti totius guſtum dent aliquem. Refutavit feliciter ſatis Alexander Aphrodiſ. in *libello*, quo diſſerit εἰ αὐτάρκης ἡ ἀρετὴ πρὸς εὐδαιμονίαν, oſtenditque ex ipſorum principiis ἄλογόν τε καὶ ἄτοπον ὅλως, τὸ εὔλογον ἀναιρεῖσθαι τοῦ ἐξαγωγοῦ. Πῶς εὔλογος, inquit, ἐξαγωγὴ τοῦ τοῦ ἀρετοῦ ἀρχὴ, ἐν μακρῷ βίῳ ὤν ; ὡς γὰρ ἄτοπον τὸ λέγειν τὸν Δία ἐνδέλεχῆ ἀποβαίνειν· ἄτοπος ἄτοπον καὶ τὸ ἐπὶσος τούτῳ μακρείως ζῶντα (audis faſtus Stoici verba ; de quo *ad* § 7.) ἑαυτὸν ἐξάγειν εὐλόγως τούτου τοῦ βίου. τὸ γὰρ μήπω παρεῖναι πινὸς κακοῦ, μήτε προσδοκωμένου, τῆς τε ἄκρας εὐδαιμονίας αἴτιον εἶναι, τὸν βίον ἀπολιπεῖν, καὶ αὐτοῦ τὸν ἀρετοῦ, βέλτιστον, θαυμάσιον, καὶ τοῦ κατὰ λόγον μαχόμενον. πῶς γὰρ εὔλογον τοῦ ἀρετοῦ τοῦτ' ἀναιρεῖσθαι τοῦ σοφοῦ ; ἐπὶ γὰρ ἔστιν ἐπὶ ἄλλον τινὸς, ἵνα ᾖ καὶ εὐδαιμονίας εὔλογον ἄλλο ἔχον. ἐπὶ δὲ κόρος εὐδαιμονίας καὶ ἀρετῆς. εἰς ἀπορίαν γὰρ ἥκει τελῶν ὄρεξις καὶ ἐκ ἐπ' ἄλλό τι αὐτῆς ἀναφορά. Ità abſurdum eſſe dogma contendit ; utpote quod nec rationi ipſi, nec ipſorum etiam principiis conſentaneum exiſtat. éſtq ; reverâ pierati veræ religioníq ; ſanæ prorſus adverſum. Agnoſcunt hoc & exteri. Socrates apud Platonem *Phædone* : οὐ γὰρ που φρουρὰ ἐστὶν αἰ ἄνθρωποι καὶ ἡ δεῖ αὐτὸν ὃν πρὸ πάντως ἐξάγειν, ὥσπερ ἐκεῖνοι. Et tanquam ex Africani perſona Cicero *de repub. l.* 6. apud Macrob. *in Scip. ſomn. l.* 1. *c.* 13. *Piis omnibus retinendus animus eſt in cuſtodia corporis ; nec injuſſu ejus à quo ille eſt vobis datus, ex hominum vita migrandum eſt ; nè munus aſſignatum à Deo defugiſſe videamini.* Idem ipſe *Tuſc. l.* 1. *Vetat dominans ille in nobis Deus, injuſſu hinc nos ſuo diſcedere.* Et in *Caton. Vetat Pythagoræ injuſſu imperatoris, id eſt, Dei, de præſidio & ſtatione vitæ decedere.* Apul. *de philoſoph. Sapiens corpus non relinquet invito Deo. nam etſi in ejus manu eſt mortis facultas, & quamvis ſciat ſe terrenis relictis conſcenturum eſſe meliora, niſi perpetiendum iſtud lex divina decreverit, accerſere tamen eum mortem non debere.* Plura habes apud Lipſ. *manuduct. lib.* 3. *c.* 23. & *in Tacit. hiſt. lib.* 2. E noſtris eleganter Lactant. *inſtitut. l.* 3. *cap.* 18. *Si homicida nefarius eſt, quia hominis extinctor eſt : eidem ſceleri obſtrictus eſt, qui ſe necat ; quia hominem necat : imò verò majus eſſe id facinus exiſtimandum eſt, cujus ultio Deo ſoli ſubjacet. Nam, ſicut in hanc vitam non noſtra ſponte venimus ; ità rurſus ex hoc domicilio corporis, quod tuendum nobis aſſignatum eſt, ejuſdem juſſu recedendum eſt, qui nos in hoc corpus induxit, tamdiu habitaturos, donec jubeat emitti. Et ſi vis aliqua inferatur, æquâ mente id ferendum eſt, cùm extincta innocentis anima inulta eſſe non poſſit ; habeamúſque judicem magnum, cui ſoli vindicta integra ſemper eſt.* Piè item admodum diſertéque Auguſt. *de Civit. Dei lib.* 1. *cap.* 27. *Hoc dicimus, hoc aſſerimus, hoc modis omnibus comprobamus, neminem ſponte ſuâ mortem ſibi inferre debere, velut fugiendo moleſtias temporales, nè incidat in perpetuas : neminem propter aliena peccata ; nè hoc ipſo incipiat habere graviſſimum proprium, quem non poſſidebat alienum : neminem propter ſua peccata præterita, propter quæ magis hâc vitâ opus eſt, ut poſſint pœnitendo ſanari : neminem velut deſiderio vitæ melioris, quæ poſt mortem ſperatur ; quia reos ſuæ mortis poſt mortem vita non ſuſcipit. reſtat una cauſſa, propter quam ſe quis occidat ; nè in peccatum irruat, vel blandiente voluptate, vel ſæviente dolore. hanc ſi admittimus, cur non baptizatis ſuademus, ſe illico interimant ? tunc enim tempus eſt cavendi omnia futura peccata, cùm omnia ſint deleta præterita. porrò hoc ſi quis putat, non dico, deſipit, ſed inſanit. hoc ergò quia nefas eſt dicere, nefas eſt profectò ſe occidere. nam ſi hoc ſponte faciendi nulla juſta cauſſa eſſe poſſet, proculdubiò juſtior quàm illa non eſſet. quia verò nec illa eſt, ergò nulla eſt.* Videndus idem in *epiſt.* 61. & ſub ejuſdem nomine, niſi Erasmum fefellerit, Hugo Victor. *de patient. c.* 13. qui his verbis concludit : *ſi paricida eò ſceleratior, quàm quilibet homicida, quia non tantùm hominem, verùm etiam propinquum necat ; & in ipſis paricidis, quantò propinquiorem quiſque peremerit, tantò judicatur immanior ; ſine dubio pejor eſt, qui ſe occidit, quia nemo eſt homini ſeipſo propinquior. Et quomodo innocens judicabitur, cui dictum eſt, Diliges proximum tuum, tanquam te, ſi homicidium committit in ſeipſo, quod prohibetur in proximo ?* Vide Epictetum, & noſtrum ipſum, *l.* 5. § 10. & *l.* 9. § 3.

Ἐπικούρειον | Epicurus apud Senec. *epiſt.* 26. *Meditare, utrum commodius ſit, vel mortem tranſire ad nos, vel nos ad eam.* Et de viro ſapiente ipſe *epiſt.* 70. *Cùm primùm illi ceperit ſuſpecta eſſe fortuna, diligenter circumſpicit, numquid illo die deſinendum ſit.*

ſit. Plin. min. *l.* 1. *epiſt.* 22. *Impetu quodam & inſtinctu currere ad mortem, commune cum multis: deliberare verò, & cauſſas ejus expendere, utque ſuaſerit ratio, vitæ mortiſque conſilium ſuſcipere vel ponere, ingentis eſt animi. Deliberationem* ea de re ſeriam inſtituit Tullius Marcellinus apud Senecam *epiſt.* 77. *cogitationem & conſultationem* Titus Ariſtio apud Plin. *epiſt. ſupradictâ.* Verùm hoc delirus & mente motus, vel per morbum, vel per ætatem, inquit Marcus, jam non poteſt.

Περαποσβῆναι | Ita *l.* 12. § 15. περαποσβῆναι, de quo Lucretii illud uſurpari poterit, *l.* 3.

Mortua cui vita eſt prope jam vivo atque videnti.

atque hoc eſt, quod Seneca *de tranq. c.* 3. *Ultimum malorum cenſet, ex vivorum numero excedere, antequam moriare.*

Χρὴ ὑπονοῆσαι | Vide Senec. *ep.* 76. *ad lib.* 2. § 2.

Τῷ ἐγγυτέρῳ τῆ θανάτῳ ἐπάσοπι γίνεσθαι | D. Jun. ℔ διὰ τό. Verùm πρὸ cum verbo infinito idem valet ac διὰ τό. Alexand. Aphrodiſ. *problem. lib.* 1. *qu.* 36. πρὸ τὸν ἐξ αὐτοῦ ἀέρα παῦσαι. id eſt, διὰ τό. *eò quod aër eis circumfuſus afficitur.* Theophr. *de cauſſ. plant. l.* 1. *c.* 16. Μεγάλας εὐθὺς διαφορὰς ἔχουσι οἱ καρποὶ, πρὸ ξυλώδεις, ἢ γλίσχρους, ἢ ξηροὺς, ἢ λιπαροὺς τῇ φύσει ἔτι. *eò quòd vel lignoſi, vel terrei, vel ſicci, vel pingues ſint naturâ.* Idem *ibid. l.* 6. *c.* 5. Εἰ μὴ ἄρα ἢ παρ' ὕψος ἐσταῖεν ἐν τῇ αἰπόλοιτο, πρὸ μὴ ἀεμόπλοιν. *niſi ſi quis poros in cauſſa eſſe exiſtimaverit, eò quod minùs ſint congrui.* quem locum fruſtra ſolicitat Clariſſ. Jul. Scaliger. & *c.* 14. Ἐπεὶ ἢ πρὸ γ' ἐν τοῖς ἀλμυρίοις φυόμενα, πρὸ ἔχειν ἁλμυρίδα πνὰ, ὐκ ἄλοιον, —— ἵνα ἢ ἐυχυλώτερα ἢ βελτίω γίνεσθαι. *eò quòd ſalſedinem quandam habeant.* Atque hæc de Syntaxi. Sententiam quod attinet; Aug. *de Civit. Dei l.* 13. *c.* 10. *Ex quo quiſque in iſto corpore morituro eſſe ceperit, nunquam non in eo agitur, ut mors veniat. Hoc enim agit ejus mutabilitas toto tempore vitæ hujus, ut veniatur in mortem. nemo quippe eſt, qui non ei poſt annum ſit, quàm ante annum fuit, & cras quàm hodie, & hodie quàm heri, & nunc quàm paulò ante propinquior, ut omnino nihil ſit aliud tempus vitæ hujus, quàm curſus ad mortem.* Senec. *ad Marc. c.* 20. *Habebit quiſque, quantum illi dies primus adſcripſit. ex illo quo primùm lucem vidit, iter mortis ingreſſus eſt, acceſſitque fato propior: & illi ipſi qui adjiciebantur adoleſcentiæ anni, vitæ detrahebantur. — quò facilius obrepat mors, ſub ipſo vitæ nomine latet. incrementa ipſa ſi bene computes, damna ſunt.* Idémq; *epiſt.* 120. *Quotidie propiùs ab ultimo ſtamus; & illò unde nobis cadendum eſt, hora nos omnis impellit.*

Nam vita morti propior eſt quotidie. Phædrus *fab. l.* 4. Quod Poeta recentior pluribus ſic extulit:

Velut ſecundo vecta navis flumine
Senſim propinquat littori: ſic indies
Vivendo morti appellimur propinquiùs.

Hinc Gregor. Rom. *l.* 6. *ep.* 26. *Vita noſtra navigationi eſt ſimilis, is namq; qui navigat, ſtat, ſedet, jacet, vadit, quia impulſu navis ducitur. ita ergo & nos ſumus, qui ſive vigilantes, ſive dormientes, ſive tacentes, ſive loquentes, ſive ambulantes, ſive quieſcentes, ſive volentes, ſive nolentes, per momenta temporum quotidie ad finem tendimus.*

§ 2. Τὰ ὀπτανόμενα | Quæ & ἐπιφυόμενα dicuntur, *l.* 6. § 36. *Quæ rebus eis, quas vel natura vel ars ex intentione primaria producit, aut caſu aut neceſſariò etiam, ſed præter intentionem utriuſque ſuperveniunt aut interveniunt.* Maxim. Tyr. *diſſert.* 25. Καθάπερ ἐν τοῖς ἀπὸ τεχνῶν χειμερίαις, τὰ μὲν ἡ τέχνη σεσημασμένως δρᾷ, οἷον ἀλφὰ τῷ τύλῳ, τὰ δ' ὕπτια τῷ χειμερίᾳ. ἡ τέχνη ἔργα, ἀλλ' ὕλης πάθη, σπυθρὸς τι ἐξ ἀκμονος, ἢ ἐκ βαίνει αἰδαλώδους, ἢ ἄλλο ἐξ ἄλλης πάθος, ἀναγκαῖον μὲν τῇ ἐργασίᾳ, ἡ σεσημασμένον ἢ τῇ τεχνίτῃ· ὅτως ἀμέλει ἢ ὅσα ἀεὶ γιὼ πάσῃ φύσει, ἃς κελεύθῳ κακῶν ἀνθρωπίνων ἐμβολαὶ ἐσλαῦσι ἡγητῆρον ἀναίτιον ἢ τινὶ τέχνῃ, ὄναι ἢ ταῦτα τῆς τῆ ὅλη δημιουργίας ὥσπερ πνὰς ἐπιφυόμενα ἢ ἀναγκαίας φύσεις. quod idem ferè Philo *de provident.* (habes apud Euſebium *præpar. l.* 8. *c. ult.*) Αἱ μὲν στοιχεῖων ἰδιαζόλαι ταῦτα γεννῶσιν, ἡ σεσημασμένα ἔργα φύσεως, ἀλλ' ἐπίμυθα τοῖς ἀναγκαίοις, ἢ τοῖς σεσημασμένοις ἐπακολυθοῦσα. Idémq; *ibid.* ad Marci mentem aptiſſimè: Ὅσα ἢ ὁμοιοπαθῆ ἐπακολυθήματα, ὐκ ἔργα φύσεως σεσημασμένα, φυσικοῖς δ' ἐπαναγκάζοντα ἔργοις, ἡ ὑλικὸ ἀλλὰ παρὰ τὰ παῦτα πρόσω ἀναγκαίαν τοῖς φυσικοῖς.

Ἄρτος ἀπαρτᾶται | Cùm panis pinſitur. Xyl. at *panis* non pinſitur, ſed *far* vel frumentum ad panem. Varro de *ling. Lat. l.* 4. *Pilum, quod eo far pinſunt. id ubi ſit, piſtrinum.* & *de re ruſtic. l.* 1. *c.* 63. *Far, quod in ſpicis condideris per meſſem, promendum hyeme, ut in piſtrino pinſatur & torreatur.* Idem Nonio laudante, in ταφῇ Μενίππου. *Nec piſtorem ullum noſſent, niſi eum qui in piſtrino pinſeret farinam.* Sed nec *farina* pinſitur, ſed *far*, unde *farina* fiat. *far* ergo reſcribendum. Sic enim & idem *ibidem* ex *de vita P. R. l.* 1. *Nec piſtoris nomen erat, niſi ejus qui ruri far pinſebat.* Verto itaque, *panis cùm coquitur.* nec ſum inſcius Græcis aliud ἄρτον, aliud ὀπτᾶν ſonare. Ex Philochoro Athen. *l.* 14. de Athenienſibus, Ταῖς ὥραις θύοντες ὐκ ὀπτῶσιν, ἀλλ' ἕψουσι τὰ ἱερεῖα. contra planè quàm Hebræis indictum, cùm agnum paſchalem immolarent, *Exod. c.* 12. *v.* 9. Diogenes etiam eodem *l.* 8. referente, quærenti uter piſcis præſtaret, *congrus* an *lupus*, ὁ μὲν ἐφθὸς, ὁ ἢ ὀπτός. quod nos Angli diceremus, **the one boiled, and the other broiled.** Itaq; ſi vocabuli Græci ſignificatum peculiarem ſequamur, *panes torrere* potiùs, quàm *coquere* diceremus,

& *fruges* quidem *tostas* etiam Latini dicunt, utì & *far* suprà *torreri* Varro. Maro *Æn. l.* 1.

——*frugesque receptas*
Et torrere parant flammis & frangere saxo.

Verùm *panes*, ut nec *pinsere*, sic rariusculè *torrere*, ut plurimùm *coquere* dicunt. Plin. *l.* 18. *c.* 11. *Panis varia genera;——à coquendi ratione, ut furnacei, vel artoptitii, aut in clibanis cocti.* Varro *de vit. P. R. l.* 1. *Cocula, quæ coquebant panem, primùm sub cinere, postea in furno.* Cato *de re rustic. c.* 74. *Panem depsticium, ubi bene subegeris, defingito, coquitóque sub testu.* & *c.* 75. *Libum in foco caldo sub testu coquito leviter.* & *c.* 76. *Placentam videto bene & otiosè percoquas.* Vocabulo etiam eodem, Nonio referente, usus est Cicero, quo Xenophontis illud ex *Oeconom.* exprimeret, ἀ ὑ γῆ ὀπῶ τὸ ὑπὸ τῆ ἡλίᾳ, *terram ab sole percoqui.*

Πεοθυμίαν ποῖς πὶω τεοφὶω ἰδίως ἀναχνεῖ | Ità Naso *remed. l.* 2.

Non facilè esurienti visâ retinebere mensâ:
Et multùm saliens incitat unda sitim.

alii *multam.* quid si *nullam* legerimus? ut sit sensus; *sitim suscitat, etiam ubi nulla prius fuerit.*

Τὰ σῦκα, ὁπότε ἀφαιόπατα ὄζει, πέχυται | Naturæ vi scil. sed & artis ope nonnunquam, quæ ἐπιτεχνασμὸς dicta, Theophrast. *l.* 2. *c.* 9. *Ficetis caprificus permisceatur. is cultices parit, qui ad ficum adsitam volantes, morsúque crebro ficuum ora* (an *coria*, ut Dalechamp.) *aperientes, atque ità penetrantes, intus solem primò secum adducunt, verealeque auras immittunt foribus apertis.* Plin. *hist. nat. lib.* 15. *cap.* 19. τὸ χαίνειν autem & de *mulis punicis* usurpavit Cassianus Bassus, sub Constantini Cæsaris nomine, ex Africano, *geopon. lib.* 10. *cap.* 30. Ὥςε βοιὰς μὴ χαίνειν.

Δρυπεῖσι ἐλαίαις | Δρυπτῆσι, Xyland. alii, δρυπτέοις. illud potius, si aut notationem respicimus, aut Grammaticis fidem adhibemus. dictas enim δρυπεῖς sive ἐλαίας, sive ἰχάδας, παρὰ τὸ πίπτειν τὰς ἐκ τῆ δένδρω παπευσμένας, monet Eustath. *ad Il. β.* & *Odyss. μ.* & Suidas. at verò δρυπεῖς, παρὰ τὸ πίπτειν, τὰς ἀπὸ δένδρω πεπτωκυίας, ὠμὰς, Hesych. nec dissentit Plinius *hist. nat. l.* 12. *c.* 27. *Drupa vocatur, priusquam cibo matura sit, jam tamen colorem mutans.* & *lib.* 15. *c.* 1. *Quantò maturior bacca, tantò pinguior succus, minusque gratus. optima ætas ad decerpendum inter copiam bonitatémque, incipiente baccâ nigrescere. nostri vocant Drupas*, Græci verò *Drypetas*: vel, ut alii codices, *drypetidas.* Obiter restituenda in Theophrast. de *causs. plant. l.* 6. *c.* 11. vox δρυπτῆς, vel δρυπεῖς saltem, ubi perperam in excusis Venet. ὀδοντωτεῖς, Lugd. δρυοφυτεῖς, legitur.

Τὰ ἐγχυτὰ τῆ σήψει | Καὶ γὰ ἡ δρυπτὴς ἐν σήψει. Theophr. *de causs. plant.*

Ἰδίᾳ τι ἡδονῆ | Senec. *epist.* 12. *Gratissima sunt poma, cùm fugiunt. pueritiæ maximus in exitu decor est: deditos vino potatio extrema delectat, illa quæ mergit, quæ ebrietati summam manum imponit. quod in se jucundissimum omnis voluptas habet, in finem sui differt. jucundissima est ætas devexa jam, non tamen præceps. & illam quoque in extrema tegula stantem, judico habere suas voluptates: aut hoc ipsum succedit in locum voluptatum, nullis egere.*

Ὅτι σάρκες ὑ κάτω νδίονται | Quod est grandiorum gravitatísque indicium. Plut. *de profect. indic.* Ὅτι μὰ τὸν γεωργὸν ἥδιον σαρκῶν ἄδιον ἔφαγον τὸν κεκλιμένους καὶ νδιονῶντας ἐπὶ γλῶ, τὸν δ' ὑπὸ κυφότητος αἰεροβάτας ἄνω, κενὰς ἐγγύπτας καὶ ἀλαζόνας. ὅτω δὴ καὶ φιλοσοφεῖν βελομένων νέων, οἱ μᾶλλα κυροὶ καὶ βάσεις ἐκ ἔχοντες, θεμέλους ἔχουσι, καὶ χῆμα, καὶ βάδισμα, καὶ σχῆσιν ὑπερηφάνε καὶ ὀλιγωρείας μεῖζον, ἀρεσθένεις ἀπάλων· ἀρχόμενοι δ' πληρῶσθαι καὶ συλλέγειν καρπὸν ὑπὸ τῆ λόγου, τὸ σύμαρὸν καὶ φλοιῶδες ἀποδύεσθαι. De vite pariter Senec. *epist.* 41. *Vitem laudamus, si fructu palmites onerat, si ipsa ad terram, pondere eorum quæ tulit, adminicula deducit.* quò respexit forsan interpres Anglicanus, qui cùm *uvas* verterit, non σάρκας sed φαυλὰς legisse videtur. Ità Homer. de loco vitibus consito, *Il. σ. v.* 561.

——σταφυλῆσι μέγα βείθουσιν ἀλωήν.

& de arboribus itidem pomiferis, *Odyss. τ. v.* 112.

——βείθουσι δ' δένδρεα καρπῷ.

quod Lucret. *l.* 1.

——*crescunt ipsæ, fructúque gravantur.*

sed & de papavere, *Iliad. Δ. v.* 306.

Μήκων ὡς ἑτέρωσε κάρη βάλεν, ἥτ' ἐνὶ κήπῳ
Καρπῷ βειθομένη.——

Segetem autem istiusmodi inter pulcerrima simul ac jucundissima ponit Tragicus nescio quis apud Platon. *epist.* 1. verbis his:

Οὐ χρυσὸς ἀγλαὸς ἀσπαστὸς ἐμοὶ,
Ἐν δαιδὶ δυσελπίστῳ βίῳ,
Οὐδ' ἀδάμας, οὐδ' ἀργύρου κλίναι,
Ἀνθρώπων δυσμαλόμοι' ἀσεφάτοις ποῖς ὄψεις,
Οὐδὲ γαίας εὐρυπόδου χρήσιμοι
Βείθουσες αὐτάρκεις γῆαι,
Ὡς ἀγαθῶν ἀνδρῶν ὁμοφρόνων νόησις.

Vide *Psal.* 64. *v.* 13.

Τὸ τῆ λέοντος ὀπωπιαῖον | Ἐπωπύντον nunc in *torvitatis* indicio. Ità de Leone usurpavit Homerus *Iliad. ρ. v.* 136.

Πὰρ δ' τ' ὀπωπύντιον πάτω ἔλκε ὄσσε καλύπτων.
Lumina demissumque supercilium obnubebat.

de Harpalyco Theocritus *Idyll.* 24. *v.* 116.

—— τὸν δὴ ἂν πλοδὶ λάβοιμι
Θαρσαλίας πε ἔμεναι ἀεδλοδότ' ἐν ἀγῶνι·
Τοῖον ὀπωπύντιον βλοσυρῷ ὑπόκειτο προσώπῳ.

——*procul quem contra nemo tueri*
Constans sustinuit, grave cùm certamen obiret:
Tale supercilium torvæ incubuit faciei.

aliquan-

aliquando & in *gravitatis* ac *severitatis*. ità de Zenone Zenodotus apud Laërt. *l.* 7.

Ζήνων σὺ πολιῷ σεμνὸς ὀπωπὴν.
Spectandus cano Zeno supercilio.

Cicero *pro P. Sext. Nam quid ego de supercilio dicam? quod tum hominibus non supercilium, sed pignus reipublicæ videbatur. tanta erat gravitas in oculo, tanta frontis contractio, ut illo supercilio respub. tanquam Atlante cœlum niti videretur.* Ità τὸν τῆς ὀφρὺς αὔθρηλα accipio in Diphili illis apud Athen. *l.* 2. ubi vini vim depingens, inter alia,

Τὸν τῆς ὀφρῦς αὔθρηλα συμπνίοντες γελᾶν,

De homine loquitur gravi & severo; non de tristi mœroríque pleno, ut Victorius vult, *Var. lect. l.* 8. *c.* 1. quandoque in *fastûs* etiam & *superbiæ*. Plin. *hist. nat. lib.* 11. *cap.* 37. de *superciliis*: *Hæc maximè indicant fastum. Superbia aliubi conceptaculum, sed hîc sedem habet. in corde nascitur, huc subit, hic pendet. Nihil altius simul abruptiúsque invenit in corpore, ubi solitaria esset.* Itaque Demetrius Phaler. referente *l.* 5. Laërtio; μὴ μικρὸν ἦν μέγος τὰς ὀφρῦς. ὅλῳ γὰρ σώματι σκοπῶν διαλάμπει τὸ βίῳ. Est autem τὸ ὀπωπήριον, (quod vocabulum H. Stephano excidisse mirum, cùm τὸ σκήνιον tamen meminerit) τὸ ἐπάνω τῆς ὀφρύων μέρος, ut Eustathius; τὸ ἐπάνω τῆς ὀφθαλμῆς ὀφρύδιον, ἢ τὸ μετέωρον, ut Hesych. vel etiam τὸ συνοφρύωμα τῆς μετώπης, ut Heracleo Scholiastes; *oculis incumbens supercilium*, vel etiam *superciliorum in fronte commissura*. distinctiùs paulò Pollux, *l.* 2. *c.* 4. § 25. τὰ ὑπερᾶνω τῆς βλεφάρων, σκήνια· ὅθεν καὶ τὰς ὀφρῦς γέουσα, ὀπωπήρια. *quæ palpebris imminent, sive palpebrarum partes superiores*, σκήνια· *unde* ὀπωπήρια, *suggrundarum instar prominentes circa frontem superciliorum projectus*. quâ ratione Aristot. etiam *de part. animal. l.* 2. *c.* 15. τὰς ὀφρύας καὶ βλεφαρίδας τῆς γίνεσθαι esse dixit. Et Apul. *de dogmat. Platon. Superciliorum sepes præmuniunt oculos, nè desuper proruat, quod teneras visiones molleísque perturbet.* Ὀφρὺς *frons*: & indè Latina vox non à *foraminibus oculorum*, ut Isidor. *orig. l.* 11. *c.* 1. aut *quòd in ea siti sint oculi, qui sunt quasi fores & fenestræ animi*; ut Jungus noster *in Psal.* 131. nec à φέρειν, *quòd ea fronte contracta indicetur*, ut alii. σκήνιον, *cilium*. & hoc à Græcis deductum: non *à celando oculos*, ut Isidor. ubi suprà. aut à *cilendo*, id est, movendo, ut Balbus in Cathol. Gloss. *Cinum*, ὀπωπήριον· imò σκήνιον potiùs. quod & *Scenam* dixisse Apuleium *Miles. l.* 11. autumat Scipio Gentil. *parerg. l.* 1. *c.* 37. Vocabuli id, apud Prudent. in Romani martyrio, restituit Scalig. *Auson. lect. l.* 2. *c.* 1.

Cinos supinat, obvias offert genas.

quo loco *Quinos* perperam legebatur. *Cinum* autem, *cilium*, & *cilium*, inquit Herald. *adversi. l.* 1. *cap.* 4. σκήνιον *cilium*, ut νίφετον λίτρον, νύμφη *lympha*, τρίχηλα *trichila*, si Scaligerum sequimur; nam reclamat Salmasius. atque hoc malo, quàm quod Guichard *in harmon. lingu.* à χοιλὸς, quod est tamen τὸ ἄνωθεν βλέφαρον Polluci. ὀπωπήριον, *supercilium*. Plin. loco superiùs laudato: *Extremum ambitum genæ superioris antiqui cilium vocavere: undè & supercilia. Episcynion* etiam è Latinis Tertull. usurpavit. *de pallio c.* 4. *Jamdudum censoriæ intentionis episcynio dispersa*. Aspectûs autem in *Leone torvitas* non est decora minùs, quàm in homine vultûs *gravitas*. Itaq; eos, qui hoc nomine Basilium notabant, perinde facere ait Greg. Naz. in *epitaph.* ex quo mutuatus est Isid. Pelus. *l.* 3. *epist.* 99. ὥσπερ ἂν τὸν λέοντα αἰτιῶντό τις, ὅτι βλοσυρὸν, ἀλλὰ μὴ πθηκτὸν, βλέπει.

Ὁ ἐπὶ ἵππου ἐν τῷ ἱππικῷ ῥῶν ἀφρὸς | de *equo* pariter, ac *cane*. indè tanta pictoribus fòlicitudo de spuma scitè exprimenda. quo in conatu fortem arti tuliſse suppetias, Protogene canem, Nealce equum depingente, autor est Plin. *l.* 35. *c.* 10. quanquam istud Apelli adscribant Dio Prus. *orat.* 63. Et Sext. Empiric. *Pyrrhon. hypothes. l.* 1. *c.* 12.

Σωπικοσμεῖ | Vide quæ ex Augustino adduximus ad *lib.* 2. § 3. sed & eundem *de vera religione c.* 40.

Ἡδίως πως διασωίζεσθαι | *eleganter factum esse*. Xyl. ut vel ἀστείως legerit, vel ἡδίως eodem sensu ceperit. Glossar. Διασωίζειν, *constituo, instituo*. potest tamen istîc & in *commendandi* sive *conciliandi* significatu sumi, qui τῷ σωίζεσθαι solennis est. idque secutus videtur Cas. quum vertit, *in quo oblectamentum ac volupe aliquid offendat*.

Ὅσα γεγραφεῖς καὶ πλάσας μιμήμασι διαπύσας | Aristotel. *politic. l.* 1. *c.* 4. Τὰ χαίρειν τοῖς μιμήμασι πάντας, σημεῖον, τὸ συμβαίνειν δὴ τῆς ἔργων. ἃ γὰρ αὐτὰ λυπηρῶς ὁρᾶμεν, τούτων τὰς εἰκόνας τὰς μάλιστα ἡκριβωμένας χαίρομεν θεωροῦντες· οἷον θηρίων τε μορφὰς τῶν ἀγνωστάτων, καὶ νεκρῶν. Plutarch. *de poet. leg. c.* 12. Γεγραμμένων σωμάτων ἢ πίνακων ἢ θρεττόντων ἀνθρώπων ἡδονὰς καὶ θαυμάζομεν, οὐκ ὡς καλὸν, ἀλλ' ὡς ὅμοιον. Et mox: Τοὺς βοῶν καὶ ἵππων προκλίσεις καὶ πτώματα ῥοίζων καὶ θελξίπνοις κήπων ἀκούσεις, ἐσοχλούμεθα καὶ λυπεῖσθαι καίπερ ἀνιώμενοι· ἐν δὲ τοῖς πάθεσι ταῦτα μιμοῦσι, καθάπερ Παρρασίων τὸν ὠῦν, καὶ Θεόδωρος τὰς προκλίσεις, ἡδόμεθα. καὶ νοσοῦσι μὲν ἀνθρώποις καὶ ὑπεκλύουσι, καὶ ἀτερπὲς διαμα φθέγγονται· τὸν δ' Ἀλεξιφῶντα Φιλοκτήτῃ, καὶ τὸν Ζηλαίνοντα Ἰοκάστῃ ὁμοίως φθίνοντι καὶ ἀποθνήσκοντι πεποιημένους ὁρῶντες, χαίρομεν. Idem de his gemina habet *Sympos. l.* 5. *c.* 1.

Γεγὼς καὶ γέρων τις ἀνὴρ καὶ ἄφρων | Siquidem, præterquam quod de Agathone Euripides olim, ut Plut. in *Alcibiad.* & in *amator.* ἦν καλῶν καὶ τὸ μετόπωρον καλόν· est & in ipsa canitie speciosum quiddam; quam idcirco non minùs esse senibus decori, quàm adolescentibus vires ornamento; testatur Rex sapientissimus, *Paræm. c.* 20. *v.* 29. quo loco pro viribus sapientiam, quæ in ætate illa minùs viget, perperam

peram ſubſtituerunt interpretes Græci, dum vertunt; Κόσμῳ γεραίας, σοφὰ δέξασθ' ἁρεσβυτέρων, πολιαί. Nec omittendum Chryſippi illud, qui inter virtutis opera ponit, *lib. de Jove*, τὸ ἱλαρὸν ὑποχέσθαι δυσαπαύστοις γρεώς. quaſi τὸ ἐπαρέσιμον aliquid etiam iſtiuſmodi ilicernis ineſſet. καὶ τὸ σωφρόνως δυσαπαῦσαι ὑποτείλασθαι πρισβύτην. quod certè majus quiddam meritò duci poſſet, quam σώφρονα ὀφθαλμοῖς τοιαύτοις ὀφᾶν δυσάλωτον. Utrumq; refert Plut. *de Stoic. Contradict. c.* 9. & *de commun. notit. cap.* 3.

Τὸ ἐν παισὶν ἐπαρέσιμον | M. Caſ. quare πᾶσιν legere voluerit, cauſſam nullam video. rectè Xyl. *puerorum, amori aptum, florem.* ſive, *quicquid in pueris conſpici poteſt*, quod in animis impudicis fœdum accendere poſſit amorem. opponitur enim τὸ ἧβῃ παίδων ἐπαρέσιμον, τῇ ἡβῇ γέροντων ὄρεξ.

Σώφρονα ὀφθαλμοῖς | Sophocles in prætura Periclis collega cùm prætereuntis pueri formam impenſiùs laudâſſet, Pericles, Ὦ Σοφόκλεις, inquit, ὑπὲρ τῆς χεῖρας μόνον δεῖ καθαρὰς ἔχειν τὸν στρατηγὸν, ἀλλὰ καὶ τὰς ὄψεις. Plut. *Pericl.* quod in *vitis Rhetorum* tamen Iſocrati ab eodem (ſi idem ſaltem eſt, quod ego nullus credo) tribuitur. id eſt, vertente Cicerone *offic. l.* 1. *At enim prætorem, Sophocles, decet, non ſolùm manus, ſed etiam oculos abſtinentes habere.* Et Valerio Max. latiùs diducente; *l.* 4. *c.* 3. *Prætoris non ſolùm manus à pecuniæ lucro, ſed etiam oculos à libidinoſo aſpectu continentes eſſe debere.* quod καθαρὰς ὄψεις Plutarch. id σώφρονας ὀφθαλμοὺς noſter iſtic. quod oculos tales habere illi, id Stobæus, ὄψιν ἔχειν παρ' ἑαυτῷ. qui tamen τὸ τῆς σώφρονος vocabulum non omiſit prorſus. ità enim extulit *tom.* 2. *ſub tit.* 17. Ὦ Σοφόκλεις, τὸν σώφρονα στρατηγὸν οὐ μόνον τὰς χεῖρας, ἀλλὰ καὶ ὄψιν ἔχειν παρ' ἑαυτῷ δεῖ. Nam quod Eraſm. *l.* 5. *in Peric. apophth.* 21. *linguam continentem* reddit, non video, quâ ratione motus id fecerit. Opponuntur autem iſtis à Petro *epiſt.* 2. *c.* 2. *v.* 14. ὀφθαλμοὶ μεστοὶ μοιχαλίδος· quales notat, vetátque Dominus apud Matth. *c.* 5. *v.* 28. Scilicet ut Clemens Alex. *pædag. l.* 3. *c.* 11. Περὶ γὰρ παιδὸς τὸ σώμα τῷ σώφρονι διαφθείρεται οἱ ὀφθαλμοί. *Et impudicus oculus impudici cordis eſt nuncius.* Aug. *epiſt.* 109. videndus cum primis. Indè ſcitum illud Rhetoris cujuſdam, qui impudicum an impudentem quendam dixit, οὐ πόρνας, ἀλλὰ πόρνας ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἔχειν. Plut. *de verecund.* Lulit nimirum à vocabuli vario ſignificatu, quod & *puellam*, & *pupillam oculi* deſignat: quomodo & Cynicus, qui Didymoni medico adulterii nomine infami virginis cujuſdam oculum curanti, Θρᾷ, inquit, μὴ τὸν ὀφθαλμὸν τῆς παρθένου ἰατρεύσῃς, τὸν κόρον φθείρεις. Laert. *lib.* 6. in *Diogene.*

Οὐ παντὶ πιθανά | *Non cuivis credibilia.* interpres uterque malim, *non cuivis grata*, gratiam, decorem, venuſtatem, voluptatem ſuprà inculcaverat. πιθανὸν, *gratum, blandum, lepidum, elegans.* hujuſmodi enim cum primis ſunt perſuaſoria. unde dictum Ariſtot. τὸ ἡδὺ πάντες ὀπτικοῖς συναπαίτεσιν. Laërt. *l.* 5. Grammaticus quidam à Budæo laudatus; Πιθανὸν ἡδὺ, τὸ ἁδὺ, καὶ τὸ πρὸς ὀρῶντας πεῖθον θαυμάζειν. Lucian. alicubi, πολὺ τὸ πιθανὸν καὶ ἐπασῳδόν. *blanditiæ multum & illecebræ.* Ariſtid. καλοὶ γὰρ ἔτοι κόσμοι καὶ μᾶλλα πιθανοὶ τῷ πλήθει. *plebi grata.* Gregor. Naz. σπλιτ. 1. Καὶ ὧν λίαν ἀπάνθρωπον αὐτῷ τὸ φιλάνθρωπον, καὶ τὸ πιθανὸν βίαιον. De Phæace Plut. in *Alcib.* Ἐντεῦξικὸς γὰρ ἰδίᾳ καὶ πιθανὸς ἰδίαις μᾶλλον, ἢ φύσεως ἀγῶνας ἐν δήμῳ δυνατός. *blandus magis ac conventibus privatis idoneus, quàm forenſia certamina potis ſuſtinere.* de Alcibiade item. τῇ δ' φωνῇ τὸν τραυλισμὸν ἁρμόττειν, καὶ τῷ λάλῳ πιθανότητα φέρειν, χάριν ἐπιτιθέντα. *linguæ bleſitatem decuiſſe ſatis, & gratium haud injucundam ſermoni præbuiſſe.* Ità capiendum opinor illud Apoſtoli *ad Coloſ. c.* 2. *v.* 4. μὴ τις ὑμᾶς παραλογίζηται ἐν πιθανολογίᾳ. *nè quis vos verbis blandis, ſive ſermonis blanditiâ ſeducat.* ut ſit idem ferè ἐν πιθανολογίᾳ παραλογίζεσθαι quod διὰ χρηστολογίας καὶ εὐλογίας ἐξαπατᾶσθαι eidem *ad Rom. c.* 16. *v.* 18. quanquam & ad dictionis elegantiam, & artificium rhetoricum referri poſſit: de quo Baſil. *in hexaem. orat.* 3. Ὅσῳ τὸ ἐν τῇς σώφρονι ἡδονῇ τῆς ἐπιεικοῦς σεμνότητος τοσοῦτον καὶ ἧμιτέρων λόγων πρὸς τοὺς ἔξωθεν τὸ διάφορον. οἱ μὲν γὰρ κατέλιπον τὸ πιθανὸν τοῖς λόγοις ἐπάγειν· ἐνταῦθα δὲ γυμνὴ τετράσμιτον ἡ ἀλήθεια σχήματος. *Sublimitate ſermonum*, Vulg. interpres reddidit. *ſermone blando*, Bud. *fuco ſpecioſo rationis humanæ*, Vatabl. *ſermonis probabilitate*, Leo Jud. & Beza. quibus non repugnaverim prorsùs, quia πληθυσμὸς σωτῆρος *verſ.* 2. præceſſerat. malim tamen *ſermone plauſibili*, aut *perſuaſibili.*

Καὶ τὰ ταύτης ἔργα | *Et omnia ejus opera.* M. Caſ. ac ſi eſſet, καὶ τὰ πάντα αὐτῆς ἔργα. quod non eſt neceſſe.

Περισσεῖται | leg. περιττοῦται· *multa ejuſmodi occurrent.* quod interpretes cùm non adverterent, clauſulam iſtam parùm commodè cum præcedentibus commiſerunt.

§ 3. Ἰατρικῆς τῆς | Idem de medicis in genere. *l.* 4. § 48.

Πολλὰς νόσους ἰασάμενον | *Quum multos ſanâſſet morbos.* Xyl. malim, *ſuſtuliſſet.* Celſ. *præfat. l.* 1. *quia non interſit, quid morbum faciat, ſed quid tollat.* Naſo *Ponti l.* 1. *eleg.* 4.

Tollere nodoſam neſcit medicina podagram.

Οἱ καλοῦσι | De prognoſtis gemina, *lib.* 8. § 25.

Ἀλέξανδρον καὶ Πομπήϊον | De *regibus, imperatoribus, tyrannis* in genere itidem *l.* 4. § 48. & *lib.* 6.

lib. 6. § 47. Basil. Cæs. in illud, *Attende tibi.* Περιελήλαμεν τὸν περὶ σοῦ ἐν ταῖς ὁμοίαις φαντασίαις ἐξεταζόντες. πρὸ οἱ τὰς πολιτικὰς δυνάμεις φεύγοντες; πρὸ οἱ συμμαχόπαλοι ῥήτορες; πρὸ οἱ τὰς παιγνίους διαπλέοντες. οἱ λαμπροὶ ἰατροφόροι; οἱ σοφισταί; οἱ σατράπαι; οἱ τύραννοι; ὁ πάντα κόνις; ὁ πάντα μῦθος; ἐκ ὀλίγοις ὀστίοις τὸ μεγαλόσωμα τῆς ζωῆς αὐχῆν; Vide *lib.* 6. § 22. Menander in *certamine cum Philistione an Philemone* à Jan. Rutgersio *var. lect. l.* 4. evulgato.

Ὅταν σε δῆλον ᾖ σαυτὸν ὅστις εἶ,
Ἐμβλεψον εἰς τὸ μνῆμα θ', ὡς ὀλιγοστέον.
Ἐντοῦθ' ἔνεστιν ὀστέα καὶ κόπρος κόνις
Ἀνδρῶν βασιλέων, καὶ τυράννων, καὶ σοφῶν,
Καὶ μέγα φρονούντων ἐπὶ γλίσχρῳ καὶ χρήμασιν,
Αὐχῆν τε δόξῃ, καὶ κάλλει τῷ σωμάτων·
Καὶ ὕδατι αὐχῆν τῷ δ' ἐπιφέρεται χείμων.
Κοινὸν τὸν Ἅιδην ἔχουσι πάντες βροτοί.
Πρὸς ταῦθ' ὁρῶν γίνωσκε σαυτὸν, ὅστις εἶ.
Novisse si vis, qualis aut quisnam sies;
Hominum sepulcra, quæ secus viam, inspice.
His ossa, pulvis atque inanis clauditur,
Regum, tyrannorum, & virûm sapientium,
Superbientiúmque opibus & propagine,
Sudáque gloriâ, atque formâ corporum.
Communis est dis omnibus mortalibus.
Hæc intuendo discito qualis sies.

Cur autem τῷ σωμάτων *corporum* αὐτολεξεὶ malim quàm *corporis* cum Rutgersio & Grotio reddere, discas licet ex *annotatis ad l.* 1. § 16. περὶ σωμάτων ὥρας. certè antithetis illa inter αὐχῆν δόξαν, & τῷ σωμάτων κάλλει, sensum eum quem ibi posui, exigere videtur. alioqui per metri rationem nihil obstabat, quo minùs tam τῆς σώματος quàm τῷ σωμάτων dicere potuisset. Ὅλας πόλεις ἀρδην ποσωτικὸς ἀνελόντες, καὶ πολλὰς μυριάδας καλακεύσαντες.

Ἡράκλειτος | De *philosophis* in genere pariter *l.* 4. § 48. & *l.* 6. § 47. & *l.* 7. § 19. & *l.* 8. § 25.

Περὶ τῆς τοῦ κόσμου ἐκπυρώσεως | Ità Laert. *l.* 9. ex Heraclidi sententia, Εἶναι δὲ τὸν κόσμον, ὅτε μὲν ὕδατι τὰ πάντα συνιόντα, καὶ πάλιν ἐκ πυρὸς πάντα συνίστασθαι τὸν σύμπαντα αἰῶνα. Ab Heraclito forsan Stoici. Vide Lips. *Physiolog. Stoic. l.* 2. *c.* 22, 23. nec nostri dissentiunt, nisi quòd *conflagrationem unicam* duntaxat agnoscunt. Vide Petr. *epist.* 2. *cap.* 3. *vers.* 7, 10, 12, & quæ congessimus in *Orat. de Noæ obedientia in Hebr. cap.* 11. *v.* 7.

Τίτος τὸν ἔνδοξος πληρωθεὶς | Festivè; hominem qui *de mundo igne absumendo* primus dogma protulerit, ipsum *aquâ* interiùs *inundante oppletum*, diem extremũ obiisse. *Aquâ oppletum* certè obiisse consentiunt plerique, ab aqua, quâ opplet⁹ sit, non desunt qui negent. Siquidē, ut Laert. *l.* 9. refert, pleriq; aquâ intercute cùm laboraret, à medicis ait fuisse quæsitum, εἰ δυνατὸν ἐξ ὑπερβολῆς αὐχμὸν ποιῆσαι, *num ex diluvio siccitatem inducere possent.* Atq; ità Plut. in *præc. salub.* quod cùm illi quid vellet non intelligerent, in boum stabulũ condidisse se fimo circumquaq; obrutũ, quo humorem, si id fieri posset, evaporaret. id cùm neutiquam succederet à morbo interiisse. Hermippus verò medicos percontatũ esse, *numquis eorum compressis intestinis humorem educere valerit.* quod fieri posse negantib⁹, ad solem stercore bubulo oblitum, vel obrutum potiùs, ipsum se exposuisse. ità decumbentē, ab exiccato induratóque fimo convulsis artubus diem obiisse, Tatianus; à canibus dilaceratum esse tradit Neanthes. Cæterùm Hippobotus & Aristo etiam, referente Sotione, hydrope curatà, superstitē, alio nescio quo morbo interiisse, in scriptis suis sunt testati.

Δημόκριτον δὲ οἱ φθίσεις | Atqui Laert. *l.* 9. ex Hermippo, senio confectum duntaxat obiisse, cùm animâ penè defectâ panis è furno calidi vapore per triduũ in vita se continuisset, quo Cerealibus superstes esset. de pediculis nè quidem. cùm tamen *l.* 1. Pherecidē juxta quosdam morbo fœdo hoc periisse. quod cum epistola ipsius ad Thaletem data, tum & Aristoteles confirmat *histor. animal. l.* 5. *c.* 31. & *l.* 3. ex Philone & Myroniano de Platone idem retulerit, unde *Platonis pediculi*, in proverbium abierint. de aliis qui pari fato defuncti sint Plin. *hist. nat. l.* 11. *c.* 33. & alii. de Democrito nusquam legisse memini. Lucretius etiam contrà *l.* 3. & ex Lucretio Lactant. *institut. l.* 3. *c.* 18.

Denique Democritum postquàm maturа vetustas
Admonuit memorem motus languescere mentis,
Sponte suâ leto caput obvius obtulit ipse.

déque eodem Anton. *Meliss. l.* 1. *c.* 58. (quo autore tamen, nescio) ὅτι νοσήσας καὶ ἀνδρώδη φάσματα, ὡς ἀνέπλευσεν, ὀλίγον μὲν, ἔφη, ἐξαπατήσαι ἡ φιλαργυρία, καὶ ἐξήγαγεν ἑαυτὸν τοῦ βίου. Quæ cum Laërtii narratione haud planè conveniunt. Cæterùm etiamsi diversa à se invicem de Democriti obitu tradant autores isti, at à Marco istîc omnes dissentiunt.

Σωκράτην δὲ ἄλλοι φθῆναι | *Falsum est*, inquit Xyland. itaque substituit, *historiam* (utì ait) *secutus, Socratem cicuta absumpsit.* Verùm illud, ἄλλοι Xylandr. monere poterat, de *aliusmodi pediculis* Marcum locutum, qui philosophum illum sustulerint. Anytum mirum nì & Melitum voluerit; quos *pediculos* non absurdè nominat, quasi animalcula vilissima, nulli prorsus usui, nisi hominibus infestandis & conficiendis. Nec abludit quod Epictetus *l.* 2. *c.* 9. Οἱ μὲν ἀμφὶ μεγάλα θηρία εἰσὶν· οἱ δὲ θηρίδια κρούδη καὶ μαχεῖ, ἐφ' ὧν δεῖν εἰκαίων, λέων με καὶ φαγέτω. Tyrannos & militares viros *leonibus, lupis*, animantibus feris, sed generosioribus aut robustioribus confert; sycophantas, delatores, & id genus hominum, *animalculis vilissimis*, sed noxiis, cujusmodi sunt *viperæ, vermiculi*, &c. De lenonibus paria Plautus *Curcul. act.* 4. *sc.* 2.

Ita

Item genus eſt lenonium inter homines, meo quidem animo,
Uti muſcæ, culiceſque, pedéſque, puliceſque.
Odio & malo & moleſtiæ; bono uſui eſtis nulli.

Ubi *pedes* pro *pediculis*, quod & Non. Marcellus ità alibi uſurpatum monuit. Sed & de paraſitis atq; adulatoribus feſtivè admodum Anaxilaus apud Athenæum *l.* 6.

Ἐισὶν ἡ κόλακες ὥσ' ἐχθίστον ὄσις
Σκώληκες εἰς ὃν ἀνθρώπιον τρέπον
Ἐισδὺς ἕκαστ' ἐσθίει καθιμῶν,
Ἕως ἂν, ὅσον πνεῦν, ὑποδείξῃ κενόν.
Ἐπειδ' ὁ μὲν λίμνη ὄζει· ὁ δ' ἕτερος δάκνει.
Adulatores, quos adulant, divitum
Sunt veluti vermes. namque in hominem ſimplicem
Seſe inſinuando, huic aſſidentes exedunt,
Triticeum ut granum, donec vacuefecerint.
Ità hic jam gluma eſt: ille alios admordicat.

Ἐπίζης, ἔπλευσας, κατίχθης ἔλεηδι | *Navigationi vitam* confert: (quâ imagine uſus eſt & Epictetus *Enchir. c.* 7. exhibendus *infr. ad* § 5. ſed aliâ ratione) *mortem portui.* quomodo & Plut. *de tranquill.* Ἔγχυσὸ λιμένι, καὶ πάρεστιν ὑπονήξασθαι τῷ σώματι, ὅσπερ ἐφολκίῳ μικρῷ σκάφει. Juncus itidem *lib. de ſenect.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 113. Δοκεῖ δέ μοι ἐκάτερος αὐτῶν (ὅ, τε γέρων ὑποδαυὼν, καὶ ὁ νέος) ἐοικέναι τοῖς ἀγωνιζομένοις δρόμον, ἢ τοῖς πλέουσι καὶ ὁ μὲν διελθὼν τὸ μέγα πέλαγος, ὅσπερ εἶχε λέγω τὸν βίον, κατάγας ἐπί τινα λιμένα, τῷ κυβερνήτῃ καλέσαντι, ἀπίζει τῆς νέως· ἢ πνὶ διασωθεὶς εἰς τὸν σταθμὸν ἐν τῷ σκάφει, καὶ τῷ στρέμνῳ τυχὼν, ὑποπέπταται τοῖς ἀγῶσιν. ὅδε ἕτερος ἐν μέσῳ τῷ πόρῳ τῆς διαπλοῦς διεφθάρη· καὶ διελθὼν τὸν πολὺν αὐτῷ πλοῦν, ὥσπερ ἐκ πολλοῦ ἐλιμένος. ἤπτε πρίχων ἐν τῷ σκάφει, κλαπεὼν, ἀσφαλῶς ἐξεκομίσθη. Et Junco ſaniùs Seneca *epiſt.* 70. *Noviſſimè incipit oſtendi publicus finis generis humani. Scopulum eſſe illum putamus, dementiſſimi? portus eſt, aliquando petendus, nunquam recuſandus. in quem ſiquis intra primos annos delatus eſt, non magis queri debet, quàm qui citò navigavit. alium enim, ut ſcis, venti ſegnes ludunt ac detinent, & tranquillitatis lentiſſimo tædio laſſant. alium pertinax flatus celerrimè perfert. alios vita velociſſimè adduxit, quo veniendum erat etiam cunctantibus: alios maceravit & coxit.* Vide eund. *ad Polyb. c.* 28.

Ἐπίζης | Ἐυκάλυον, *navem conſcendere.* Apud Suidam autor innominatus; Ἐπίζη ἡ ναῦν ὑποχωρῆσαι τοῖς ἐπόρταις. Liban. *orat.* 11. Ὥςτε τὰ μὲν ἀναπεδίσαντες, (f. ἀναπεδήσαντες) τὰ δ' ἀναπλασάμενοι, ἐνέβαινον εἰς τὰς ναῦς ἐν ὁρμῇ μιᾷ τοῖς Κυπρίοις· τὰ παλαιὰ μὲν ὡς νεκρὰ φερόμενοι· τὰ δ' ἄρτι δεξάμενα πνεῦμα τίχλου ἐν τῇ δίκῃ τῆς ἀρχαίας ἀφέσεως *ut partim accelerando, partim reſtituendo, evexerint ad navem*, &c. Morel'. imò, *ut hiſce revulſis, illis ſubſtitutis, naves conſcenderint.* de ſimulacris loquitur per fraudem ſubreptis.

Ἐς μὲν ἐφ' ἕτερον βίον | Ità de ſtatu animarum poſt mortem ambigendo paſſim Marcus ſermonem inſtituit. Vide *ad l.* 4. § 14. & *l.* 7. § 32. Sed & Plut. *ad Apollon. pag.* 190. quem: quia prolixior eſt in hoc argumento, tranſcribere piget. Sen. *epiſt.* 71. *Aut in meliorem emittitur vitam, lucidius tranquilliúſque inter divina manſurus: aut certè ſine ullo futurus incommodo, naturæ ſuæ remiſcebitur, & revertetur in totum.*

Παύσει πόνων | Gemina his habes *lib.* 6. § 28. Θάνατος πόνων ἀπόλυσις· ἀλλὰ καὶ κακῶν, unde τελευτὴ λυσίπονος Pindaro dicta. Plut. *ad Apollon.* & *ibid.*

Ἄλγος γὰρ ὄψιος οὐδὲν ἅπτεται νεκρῶν.
Nam morte functos nullus attingit dolor.

quod Æſchylo tribuit Stob. *tom.* 2. *tit.* 121. & Sophocl. *Trachin.*

Τοῖς γὰρ θανοῦσι μόχθος οὐ προσγίνεται.
Nam morte functos nullus aſſequitur labor.

Lucret. *l.* 3.

Tu quidem, ut es lecto ſopitus, ſic eris ævi
Quod ſupereſt, cunctis privatus doloribus ægris.

Senec. *epiſt.* 24. *Moriar? hoc dicis, deſinam ægrotare poſſe; deſinam alligari poſſe; deſinam mori poſſe.* Cæſar. apud Saluſt. in *Catilin. Mortem ærumnarum requiem, non cruciatum eſſe: eam cuncta mortalium mala diſſolvere: ultrà neque curæ, neque gaudio locum eſſe.*

Καὶ ἡδονῶν ἀνεχόμενος | Πόνων καὶ ἡδονῶν ἀνέχεσθαι, *dolores voluptatéſque ſuſtinere.* quaſi non ſit minor moleſtia iſtis, quàm illis diſtineri. Certè quo modo Terentiana illa parturiens, *Adelph.* 3. 4.

—*Miſeram me; differor doloribus:*

eodem planè Plautinus adoleſcens, gaudii prægnans, *Trucul.* 4. 1.

—*ut ego lætus ſum, & lætitiâ differor!*

diſertè Seneca *epiſt.* 39. *Quis hoſtis in quemquam tam contumelioſus fuit, quàm in quoſdam voluptates ſuæ ſunt? quorum impotentiæ atque inſanæ libidini eò hoc unum poſſis ignoſcere, quod quæ fecere, patiuntur.* Celebre eſt Antiſthenis illud, Μαίνοιμι μᾶλλον, ἢ ἡδοίμην. *Inſanire detur potius, quàm voluptate affici.* Refert Laërt. *l.* 5. & Sext. *comment. l.* 10. *c.* 2. & *Pyrrhon. hypotheſ. lib.* 3. *cap.* 22. Hinc Clemens *Strom. l.* 5. & ex Clem. Euſeb. *præpar. lib.* 13. *c.* 13. Ἀνιῶσιν ἡ μανῶσαι μᾶλλον, ἢ ἡδῶσαι εἰρῆσθαι. Et ab eadem mente Senec. *epiſt.* 82. *Malè tibi eſſe malo, quàm molliter.* Sophocles itaq; jam ſenex, cùm ab eo quæreretur, num robus Venereis adhuc uteretur, Εὐφήμει, inquit, ὦ ἄνθρωπε· ἀσμενέστατα μὲν τοῦτο αὐτὸ ἐπέφυγον, ὥσπερ λυττῶντά τινα καὶ ἄγριον δεσπότην ἀποφυγών· Bona verba, mi homo: libentiſſimè iſtinc, tanquam à domino ægreſti ac furioſo profugi. Plato *Polit. l.* 1. Cicer. *de ſenect.* Val. Max. *lib.* 4. *cap.* 3.

cap. 3. Plut. *de avarit.* & *de ſene polit.* Clemens *pædag. l.* 2. *c.* 10. Stob. *tom.* 2. *tit.* 113. ubi videnda etiam Junci de eodem argumento diſſertatio. Quod autem ille ſenectuti beneficium tribuit, morti Marcus hîc, & quidem meritò magis, adſcribit. Spectat horſum Cratetis feſtivum illud, quod Laërt. *l.* 5. & Suid. in *Crat.* exhibent.

Ἔρωτα παύει λιμὸς εἰ δ' μὴ, χόνος·
Ἐὰν δ' τύτοις μὴ δωῖ χρῆσθαι, βρέχει.
Fames amorem ſedat; aut ſaltem dies:
Si non medentur iſta, idem laqueus facit.

Λαμπρὸν τοῦτο χέρσου | Plut. *ad Apollon.* Ὁ μαλλαχῆς βιότειον βίον μετέλαχεν, ἀπαλλαγεὶς τῆς τὸ σώματος λαμπρείας, καὶ ἥλ ἀπρύτων ἕνεκα τύτων φερομένων καὶ συμφορῶν. Et *ibid.* Τὸ δὲ μὴ δεδιέναι σαφὲς καὶ τοῖς πάθεσι ταύτης διδόναι, ὑφ' ὧν κατασκώπτομαι ὁ νῦς τῆς ψυχῆς ἀναπιμπλαται φλυαρίας, ἐνδαιμόν τι καὶ μακάριον. quo loco & ex Platonis *Phædone*, ἀσχολίας καὶ φλυαρίας recenſet varias, quibus ſervitii hujus ratione obnoxia ſit anima. Cujus illud inter alia: Μυρίας ἡμῖν ἀσχολίας παρέχει τὸ σῶμα. Vide Senec. *epiſt.* 65. *ſupr. ad l.* 2. § 2. vide & *infr. l.* 6. § 28. Sed & Gregor. Naz. *ad l.* 2. § 1. τῷ χείρονι συναδῆν. & Tertull. *ad l.* 7. § 66. Hinc querulæ voces illæ quorundam apud Epictetum *diſſert. l.* 1. *c.* 9. ἐκπί ακτχέμεθα μὴ τῷ σωματίῳ τύτῳ διακεῖσθαι, καὶ τῦτο τρέφοντες, καὶ ποτίζοντες, καὶ ἀναπαύοντες, καὶ καθαίροντες, εἶτα δι' αὐτὸ συμπαθερόμθοι τοῖσδε καὶ τοῖσδε. Ipſe apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 119. Θαυμαστὴ ἡ φύσις, καὶ, ὡς φησι Ξενοφῶν, φιλόζωος. τὸ γὰρ σῶμα, τὸ πάντων ἀνδριαντωδέστατον καὶ βυταρώδεστον, στέρομαι καὶ διαπίπτομαι. Ἐς γὰρ ἔδει πάντα μόνας ἡμέρας διαμεῖναι τὸ τῦ γείτονος σῶμα, ἢ κἂν ὑπεμείναμεν. ἔρα γὰρ ὅσον ὄζει, ἐνδὺν ἀναδίδωσι, πείθει τοὺς ὀδόντας τοὺς ἀλλοτρίους, καί τι φῶ ἀναγκαῖον ποιήσασθαι ἀπονίζειν ἐκεῖνα τὰ μέρη. τῷ ὄντι θαυμαστόν ὄζει φιλεῖν ψεῦγμα, ᾧ πιστεύω λειτουργοῦμαι καθ' ἑκάστην ἡμέραν. πάππω τυτονὶ τὸν δυλάκιον· εἶτα κενῷ. τί τύτῳ βαρύτερον; ἀλλὰ δεῖ με ὑπηρετεῖν. διὰ τῦτο ὠθῶ, καὶ ἀνέχομαι λύων τὸ δύσκολον τῦτο σωμάτιον, χορτάζων, σκέπων· ἕως αὐτὸς εἴπῃ, Ἄρκει αὐτὸ ἤδη, καὶ μηκέτι ψεῦγμα ἔχε. ubi πάππω Geſnerus vertit, *ſarcio.* cùm *farcio* potiùs debuiſſet. hoc eſt enim, non illud, licèt uſitatum minùs, τὸ πάπτω, quod & τὸ σάττω, infercio. Sed & iſtud forſan autor ipſe uſurpaverit.

Τῷ ἀγγείῳ | Corpus ἀγγεῖον ſive *vaſculum* appellat, quomodo σκεῦος Apoſtolus *ad Theſſal. epiſt.* 1. *c.* 4. *v.* 4. Neque enim Eſtio noſtro *in decalog. leg.* 7. accedo, qui τὸ σκεῦος ſive *vas* vult eo ſenſu ibi accipi, quo apud Comicum ſumitur, in *Pœnul. act.* 4. *ſcen.* 2. ubi Milphio:

Facio quod manifeſtò mœchi haud fermè ſolent.
—— refero unſa ſalva.——

Ità *animæ vas*, *corpus*, Lucretio *l.* 3.

—— corpus, quod vas quaſi conſtitit ejus.

Cicer. *Tuſcul. l.* 1. *Corpus eſt quaſi vas animi, aut aliquod receptaculum.* Idémque *Lactant. l.* 7. *c.* 12. Vide & *l.* 10. § 38. & *l.* 12. § 2. M. Caſ. *domicilium* ſive *caſum* vertit; quod à Marci ſchemate longiuſculè abſcedit.

Ἤ δέλεσι τὸ ὑπηρετῆν | Xyl. *quinetiam quod ſervit, id ſupererit.* Verùm hoc Marcus hîc non aſſerit. in priore membro tanquam incertum poſuit. in poſteriore, quaſi non ſupereſſe dato, qui futurum tunc ſit, differit. Locus eſt proculdubiò perperam habitus. Legendum opinor vel, ἃ δέλεσι, *quo illud quod inſervit præſtantius eſt*: vel, ἢ [ὃ] δέλεσι τὸ ὑπηρετῆν; *annon præſtantius eſt id quod inſervit?* firmare videntur, quæ ſequuntur. Senec. *epiſt.* 65. *Major ſum, & ad majora genitus, quàm ut mancipium ſim mei corporis: quod equidem non aliter aſpicio, quàm vinculum aliquod libertati meæ circundatum.* Vide & *infrà lib.* 5. § 21. & *lib.* 11. § 19. Verùm D. Boot. mavult, ὅσῳ δεῖ τὸ ὑπηρετῆν· & exponit, *quod inſervire debet.* ut τὸ λαμπρὸν animo, τὸ ὑπηρετῆν corpori adſcribatur. M. Caſaub. ὅσῳ δέλεσι τὸ ὑπ' *deſines vaſculo inſervire tantò deteriori, quantò id quod inſervit præſtantius exiſtit.* At clariſſ. Salmaſ. hæc mutilata ſuſpicatur; cùm in autore iſto disjunctivum ἢ non reperiatur, quin præcedat ἤτοι. ex inſequentibus itaque ſententiâ ſuppletâ, locum totum ſic concinnat, ἤτοι γὰρ ἄλλο ἔργον τέρπῃ, ὁπότων μὴ τῶν ἀναφορὰν ἐπί τι κοινωφελὲς ποιῇ· ἢ δέλεσι τὸ ὑπηρετῦν· *aut aliud quod agas, non habes, cum relationem non facis ad aliquid in commune profuturum; aut quod ſervire debet in te dominatur.* δέλεσι τὸ ὑπηρετῦν, *ſuperiores fert, ſuperat.* Grammatici δέλειν δέλησθαι interpretantur. unde δέλουσα τῆς πόλεως. & δέλεσθαι, δέλησθόν. Incertus autor apud Suidam; ὅτι ὑπέρως δέλεσθε τέρπητε ἅμα καὶ ἀμάχῳ παντάπασι. Accederem libens, niſi obſtaret, quod de animæ ſtatu poſt mortem ſermo inſtituatur. itaque ἐπέχω, animúſque inclinat potiùs ad ſententiam D. Bootii, ſi liberiùs refingendi detur licentia, ut legatur, ὅσῳ οἷός ὑπηρετεῖν. *quod inſervire æquum eſſet.* viderint alii.

Νῦς καὶ δαίμων | Vide *ſuprà ad l.* 2. § 13.

Γῆ καὶ λύθρῳ | Vide *ad lib.* 2. § 2.

§ 4. Ἐν τοῖς δὲ ἑτέρων ψαλμοῖς | Curioſitatem coercet. ut *ſuprà l.* 2. § 8, 13.

Ἤτοι γὰρ ἄλλο ἔργον τέρπῃ . . πρὸς τῇ ὑπερβάλλουσῃ τῆς ἰδίας ὑγιείας ἀφελιμήσεως | lego: ἢ τοι γὰρ ἄλλο ἔργον πέρπεσθαι, vel ἢ γὰρ τὸ ἄλλο ἔργον πέρπεσθαι. quanquam vir eruditus, quod ſuprà monuimus, antegreſſis iſta interſerit. At D. Bootius pro ἤτοι vult ἤδη legi. *dehortatur*, inquit, *ab inquiſitione in alienos mores. poterat aliquis quærere, quid in eo mali? occurrit, damnum eſſe præſentaneum; quia jam, eodem videlicet temporis ſpatio quod id facis, privaris ſive impediris*

ris ab alio opere. quod autem opus id sit, mox declarat, ὦ τῷ ἰδίῳ ἡγεμονικῷ ἐφεστῶτος. Verùm de istis aliorum judicium esto.

Τυτίσι, φαντάζομαι | Σολοικοφανὲς sive ἀπηλλαγμένον, ἢ ἀνακόλουθον esse videtur; quod locutionis genus apud autores etiam celebriores occurrit quandoque, atq; in hoc quasi tumultuario & αὐτοσχεδιαστικῷ scribendi genere jure veniam mereatur: in pagina Stoica præsertim; cùm his Chrysippus *de rhetor. l.* 1. permiserit, autore Plutarcho *de Stoic. contradict. c.* 25. καὶ σολοικισμὸς, ἐφ' οἷς ἄλλοι ἂν ἐγκωμιάσειαν ἐν ὀλίγοις, etiam Solœcismos eos admittere in scriptis suis, quorum alios haud paucos disputaret. Verùm sic Homer. *Il. β'. v.* 350.

Φημὶ γὰρ ἔν τε νήεσσιν ἐπιφρὰς Κρητῆνας, &c.
Ἀσεσήμων ἐπὶ δ' ἔξι', ἐναίσιμα σήματα φαίνων.

Et ibi Eustath. ex Euripide:

Πάλαι δέ σ' ἐξεροῦσιν ἄλλων
Σχολή μ' ἀπεῖργε. — & — πολλὰ γὰ
Πάλαι σεσηφάσ', ὡς πόνῳ πολλῷ με δεῖ.

Terent. *Eunuch. act.* 5.

P. *Cur ergò in his ego te conspicor regionibus?*
T. *Vobis fretus.* — Idémque
Nos omnes, quibus est alicunde objectus labor,
Omne quod est interea tempus, priusquam id resciscitum est, lucro est.

Hujusmodi videntur esse in sacra pagina, illud Lucæ *Evang. c.* 22. *v.* 20. Τοῦτο τὸ ποτήριον, ἡ καινὴ διαθήκη ἐν τῷ αἵματί μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον. Illud item Joannis *Apoc. cap.* 1. *v.* 5. Καὶ ἀπὸ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ μάρτυς ὁ πιστὸς, &c. & mox: τῷ ἀγαπήσαντι, καὶ λύσαντι ἡμᾶς, καὶ ἐποίησεν ἡμᾶς βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς. Sed & illud ejusdem *Evang. cap.* 1. *vers.* 14. Καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρὸς, πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας. de quo tamen loco Beza videatur, qui prius membrum παρένθεσιν facit; & Heinsius ad Nonnum, qui cum Theophylacto πλῆρη legit. Illud etiam Pauli *ad Coloss. c.* 3. *v.* 16. Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ ἐνοικείτω ἐν ὑμῖν πλουσίως, διδάσκοντες καὶ νουθετοῦντες ἑαυτοὺς, &c. Syntaxin denique huic geminam habes & *l.* 4. § 48. ἄλλον ἐπ' ἄλλῳ, ὁ μὲν τοῦτον κηδόμενος, &c. & *l.* 8. § 31. Αὐλὴ Αὐγούστου, μὴ, δυσάρεστε — ἄλης καὶ πλάνης δεινῆς. Verùm potest istic, non parenthesis ab autore, sed metathesis sive transpositio ab excriptore, subesse. atq; in hanc demum ipse partem propendeo; totámq; periochen ità existimo & esse concipiendam, & à Marco ipso fuisse conceptam: Μὴ κολακεύῃς τὸ ἀκολασταῖνον τῶν βίων μέρος ἐν τοῖς σοὶ ἑτέρων φαυλότητος· τυτίσι, φαντάζομαι τί ὁ δεῖνα πράσσει, καὶ τίνος ἕνεκεν, καὶ τί λέγει, καὶ τί ἐνθυμεῖται, καὶ τί τεχνάζεται, καὶ ὅσα τοιαῦτα. ἢ γὰρ τῶν ἄλλων ἄγνοια τύφου καὶ ἀποβρίψεως τῶν τοῦ ἰδίου ἡγεμονικοῦ παραπομπὴν. Ità concepto, tam in proclivi sunt omnia, quàm est imber cùm pluit.

Ποιεῖ ἀποβρίψασθαι | Ità *lib.* 4. § 22. μὴ ἀποβρίψασθαι. Vide *ad l.* 2. § 7.

Τὸ εἰκῇ καὶ μάτην | Vide *l.* 2. § 16.

Ἐν τῇ εἱρμῷ τῆς φαντασιῶν | *In cogitationum serie.* ubi scil. cogitatio cogitationem serit: prout usu venire solet.

Παιτίσασ | *Fugere, & declinare.* Xyland. quo sensu Paulum vult usurpâsse *ad Timoth. epist.* 2. *c.* 2. *v.* 16. verbis illis; τὰς δὲ βεβήλους κενοφωνίας περίστασο. quo loco & Latinus interpres Vulgatus ità vertit, *Devita:* sicut & in illis *ad Tit. c.* 3. *v.* 9. Μάχας νομικὰς περίστασο. An antiqui tamen autores sic usi fuerint. nescire se profitetur. Cæterùm ex exteris, haud valdè antiquis tamen, loca suppeditant non pauca viri clarissimi Is. Casaubonus *ad Athen. l.* 15. *c.* 5. & Andr. Dunæus *ad Joan. Chrysost. in epist. ad Tit. orat.* 6. & *ad Hebr. orat.* 38. quibus τὸ περίστασθαι significet, φεύγειν, ἐκτρέπεσθαι, *Vitare, fugere, fugiendo declinare.* Ego tamen in locis illis ex Apostolo productis malim τὸ περίστασθαι in *cohibendi*, sive *coercendi* significatione sumere. quomodo Beza & Stephanus reddidêre, quum utrumque utrobiq; monet Apostolus & Timotheum & Titum, ut *vaniloquia profana* ille, *litigia legalia* iste, in aliis potiùs *compescat*, quàm ut ipse alteruter *devitet*. quod patet ex verbis ad Timotheum proximis *ver.* 17. alioqui τῷ ἐφεστῶτι vocabulo utitur, ubi virum sanctum illum admonet, quid ipsi cavendum spernendúmq; velit. *epist.* 1. *c.* 4. *v.* 7. & *epist.* 2. *c.* 2. *v.* 23. Oecumenius utramque significationem admittit, *in epist. ad Tim.* περίστασο, ἢ φεῦγε, ἢ πειθοῖ ἴσον, εἰς τὸ παῦσαι καὶ κωλῦσαι. Et *in ad Tit.* ἀποστέλλεις καὶ παραιτοῦ. De Apostoli loco quid sentiam dixi: de Marci loco isto Xylandro non invitus concesserim. Verùm de istis alibi fusiùs pleniúsq; ea differui, quibus istîc recitandis commentariũ istum necessariò minùs nolim oneratum.

Μόνα φαντάζεσθαι, περὶ ὧν εἴ τις ἄρνα ἐπαίσχυντο | Vult nihil cogitari, quod proloqui pudeat pigeátve. cujus contrarium tangit notátq; in plerisque *l.* 12. § 4. Hoc autem argumento sani nihil honestíve Alcæum animo volutare Sappho concludit; quæ dicenti illi,

Θέλω τί τ' εἰπῆν· ἀλλά μ' κωλύει αἰδώς.
Dicere velim aliquid, præpediret ni pudor.

respondit (Aristotele referente *Rhetor. lib.* 1. *c.* 9. Scaligero *ad Cirin.* restituente,)

Αἰ δ' ἦς τί σ' ἐσθλὸν ἤμερος ἢ καλόν,
Καὶ μὴ ἐπὶν γλῶσσ' ἐπίκρα κακόν,
Αἰδώς κεν οὐκ ἔχε σ' ὄμματ',
Ἀλλ' ἔλεγες περὶ τᾶς δικαίας.
At si boni quid cor tibi tangeret,
Nec turpe linguæ suggereret malum,
Audacter absque omni pudore
Proloquereris honesta quævis.

Quod autem de cogitatis istîc Marcus noster, de eisdem

dem Marcus alter *Offic. l.* 3. *Vir bonus, non modò facere, sed ne cogitare quidem quidquam audebit, quod non audeat prædicare.* Quin & de consultis idem *lib. eod. Ea deliberanda omnino non sunt, in quibus est turpis ipsa deliberatio. atque etiam in omni deliberatione celandi atque occultandi spes opinioque removenda est.* De votis Persius, *Sat.* 2. *v.* 3, &c.

——nun tu prece pascis emaci,
Quæ nisi seductis nequeas committere Divis.
Haud cuivis promptum est, murmúrque humilesq; susurros
Tollere de templis, & aperto vivere voto.

Contrà scil. quàm *bona pars procerum tacitâ quæ libat acerrâ*; &, *Labra movet metuens audiri* — ut Horat. *l.* 1. *epist.* 16. Itaq; Pythagoras suos monebat, μὴ φωνῆς ἕνεκεν, i. e. *clarâ voce precari.* Οὐχ ὅτι τὸ θεῖον ἦτον μὴ δυνάμενον ἅμα πάντων φθεγγομένων ἐπακοῦσαι, ἀλλ' ὅτι δεινὸν ἐφαίνετο τῇ τῶν ἐυχῶν. Clemens *Strom. l.* 4. prope finem. Ita Senec. *epist.* 10. *Tunc scito esse te omnibus cupiditatibus solutum, cùm eò perveneris, ut nihil Deum roges, nisi quod rogare possis palam. nunc enim quanta dementia est hominum? turpissima vota diis insusurrant: si quis admoverit aurem, conticescent, & quod scire hominem nolunt, Deo narrant.* Et mox: *Sic vive cum hominibus, tanquam Deus videat: sic loquere cum Deo, tanquam homines audiant.* Respexit horsum Macrob. *Saturn. l.* 1. *c.* 7. ubi dixit: *Præceptum est philosophiæ: sic loquendum esse cum hominibus, tanquam dii audiant; sic cum diis, tanquam homines audiant.* Hinc Martial. *l.* 1. *epigr.* 40.

Si quis erit recti custos, imitator honesti,
Et nihil arcano qui roget ore deos.

De sectis, vitâq; totâ, Seneca idem *epist.* 43. *Tunc felicem te esse judica, cùm poterit in publico vivere, cùm te parietes tui tegent, non abscondent; quos plerumque circumdatos nobis judicamus, non ut tutiùs vivamus, sed ut peccemus occultiùs. Rem dicam ex qua mores æstimes nostros. Vix quenquam invenies, qui possit aperto ostio vivere. janitores conscientia nostra, non superbia, opposuit. Sic vivimus, ut deprehendi sit, subitò aspici. Quid autem prodest recondere se, & oculos hominum aureásque vitare? bona conscientia turbam advocat; mala etiam in solitudine anxia atque solicita est. Si honesta sunt quæ facis, omnes sciant: si turpia, quid refert neminem scire, cùm tu scias? Oh te miserum, si contemnis hunc testem.* Idemq; *de vit. beat. c.* 20. *Populo teste fieri credam, quicquid me conscio* (excusi pessimè, *nescio*) *faciam.* Galen. *de affect. cur. c.* 5. Ἀντεχόμενον οὖν ἡ θύρα διαπιστῆς τῆς οἰκείους ἕξεσι τοῖς σωφρόνων εἰσίναι πᾶσι χαλεπὸν, ἵν' ὅπως ἦς παροξυντικωτέρῳ. Καὶ ἴσως ἂν ἀκροῖτο, ὡς ὑπὸ τῆς εἰσόδων ἐνεκεκλῆς μηδενὶ προσομιλοῦντος ἀμαρτήματι. ὡς δ' ἄλλος πάντως ἐν οἰ φαυλότητες οἷς τὸ δημόσιον ἅπασι τοιοῦτοι μεστὸν πᾶσιν. ὅτω γὰρ οὐ κατὰ τὸν ἴδιον οἶκον

φεύγειν. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν αἰδοῦνται τοὺς ἄλλους [τοῖς ἄλλοις f.] διαστάσεις τ φωτογραφίαι, μόνος ἑαυτὸς οὐκ αἰδεῖται· σὺ δ' σαυτὸν αἰδῇ μᾶλιστα, παιδομῷ τῷ φάντι, Πάντων δ' μάλιστ' αἰσχύνου σαυτόν. De se denique fidenter satis, verè nécne ipse viderit, profitetur Apuleius in *apolog. Nihil unquam cogitâsse, quod eloqui non auderet; nullámque suum factum vel dictum extare, de quo disserere publicè non possit.* Vide *ad lib.* 1. § 3. & *infrà* § 7. & 15. & *l.* 6. § 16.

Ἐς τὸ ἄφωνον διαλεγεῖσθε | Facit huc Zenonis monitum illud: Παῖδια παρεῖναι, ὡς ἀπολογισμῶν ὀλίγων ὄντων παιδαγωγοῖς. Galen. *de affect. cur. c.* 4. De viro bono ac justo Cicero apud Lactantium *l.* 17. *c.* 24. *Itaque talis vir, non modò facere, sed nè cogitare quidem quicquam audebit, quod non audeat prædicare.* Vide & quæ sequuntur ibidem.

Ἀπολαυστικῶν φαντασμάτων | Vide *infrà ad* § 6. ἀπολαύειν.

Οὐκ ἔτι ὑπερτιθέμενος τὸ ὡς ἐν ἀείοντι ἤδη ἤδη] Notat procrastinationem studii & conatûs ad optima enitendi, ut istic, ità *l.* 8. § 22. verbis illis; Μᾶλλον δ' ἥδιον ἀγαθὸς αὐτὸν ἡγήσεται ἢ σώφρων ἤδη. Epictet. *Enchir. c.* 50. Ἐς τοῦτον ἦν χρόνον ἀναβάλῃ, τὸ μὴ βελτίονα ἑαυτὸν σωζόν, ὃς ἐν μηδενὶ παραβαίνων τὸν διαρρήδην λόγον; quo loco pro διαρρήδην, ἀείοντα legendum ex Marco monuimus, *ad l.* 2. § 5. Vide & Epicurum *epist. ad Menœceum, ad lib.* 2. § 4.

Ἱερεῖς τινες | Stob. *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 4. § 4. de Stoicis; Λέγουσι δ' οἱ ἱερεῖς μόνον τὸν σοφὸν, φαῦλον δ' μηδένα. Porphyr. *de abstinent. lib* 2. Ὁ ἄνθρωπος φιλόσοφος, τῷ ὄντι πάντων θεοῦ ἱερεύς. Ità viri sancti quiq; in pagina sacra nuncupantur, Βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς τῷ θεῷ. *Apoc.* 1. *v.* 6. & *c.* 5. *v.* 10. &, ἱερεῖς τοῦ θεοῦ, *ibid. c.* 20. *v.* 6. &, ἱεράτευμα ἅγιον καὶ βασιλικὸν, Petr. *ep.* 1. *c.* 2. *v.* 5, 9. quod eodem recidit; ut eruditè docet Casaub. *ad Athen. l.* 1. *c.* 9.

Καὶ ὑπηρέτης θεοῦ | Ità Epictet. *lib.* 3. *cap.* 24. Diogenes, τοῦ Διὸς διάκονος. Et viri boni, τοῦ θεοῦ διάκονοι καὶ μαθηταί. *ibid. c.* 26. Et Galeno in *hortator. cap.* 2. ὕπαρχοί τινες καὶ ὑπηρέται τοῦ θεοῦ.

Τῷ ἔνδον ἰδρυμένῳ | Vide *ad l.* 2. § 17. & *infrà* § 15.

Πάσης ὕβρεως ἀνέπαφον, πάσης ἀναλγήτου πονηρίας | *Intactum à libidine, insciumque omnis malitiæ.* Xyl. ut ad ipsius affectum utrumque referatur, & libidine omni & malitiâ alieni. Cas. *immunem omni injuriâ, sive contumeliâ, quam ipse sibi inferat,* ex *l.* 2. § 16. *incapacem mali ullius, ab aliis* scil. *illati.* neutrum satis arridet. Ego de *molitionibus alienis* utrumque ceperim. ὕβρεως ἀνέπαφον, *injuriâ* sive *contumeliâ intactus.* Siquidem injuria ad sapientem non pervenit. Senec. *de constant. sap. c.* 5. *Nulla ad sapien-*

ſapientem injuria pertinct. majore enim intervallo à contactu inferiorum abductus eſt, quàm ut ulla vis noxia uſque ad illum vires ſuas perferat. Ibid. c. 4. ἀναλάβωτον πονηρίας, *improbitatis*, alienæ ſcil. *ne ſenſu quidem ullo affectus.* hoc eſt, adversùs eam perinde affectus ac qui ne ſentiat quidem, πονηρίαν ſumit, quomodo ἀμῶμον Apoſt. *ad Hebr c. 12. v. 4.* οὔπω μέχρις αἵματος ἀντικατέστητε, πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἀνταγωνιζόμενοι.

Ἀθλητὴν ἄθλου τοῦ μεγίστου | Viros bonos, virtutiſq; ſtudioſos *athletas* nuncupari ſolenne eſt. Demoſthen. *contra Ariſtogit.* ἐμοὶ καλῶν ἔργων ἀθλητῆ. Philo *de Joſeph.* Ἀθλητὴς εἶμι καὶ ἐγὼ ἀκλήτων ἐπὶ γυμνάσασθαι πολλαῖς καὶ παντοδαπαῖς, ἀλαμπῆ, ξενιτίων, ἐπιτίων, ἀναγκαζόμενος, ἔχει καὶ ψυχῆς ἐπιβολὴν ὧν ἥκιστ' ἐχρῆν. Idémque ἀθλων. Οἱ μὲν παρελθόντες ὡς εἰς ἱερὸν ἀγῶνα, ἀθληταὶ ἀρετῆς ἀνδρικοῦντο. Et monachos *aſcetas*, Ἀρετῆς ἀθλητὰς appellat. Theodoret. *hiſtor. lib.* 5. *c.* 20. Epictet. *lib.* 1. *c.* 18. ἔστι μοι δεῖν ὁ ἀνίκητος ἀθλητὴς quem & *l.* 2. *c.* 18. contendens cum aliis athletis; χαῖρε παιδάριον. καὶ νῦν σάφρας τύτους παίζας (πύζας leg. niſi forſan per ludibrium ita nuncupare placuit) καὶ παγκρατιαστὰς, ὧδέ νῦν ὁμοίως αὐτοῖς νῦν μονομάχους Salsè Diogenes apud Laërt. *l.* 6. Περὶ μὲν τὸ περιρύπτειν καὶ λακπίζειν ἀγωνίζεσθαι τοὺς ἀνθρώπους· ἐᾶι ὁ καλοκἀγαθίας ἕνεκα. Leo etiam Spartanus, referente Plutarcho, conſpicatus curſores circa carceres fatagentes, alter alterum qui præverteret, Ὅσῳ μᾶλλον, inquit, οἱ δεσμεῖς παιδάζονται τῆς ταχύτητος, τῷ τῆς δικαιοσύνης; Vide Platon. *epiſt.* 4. *ad l.* 7. § 51. Atqui, ut Philo de *provident.* apud Euſeb. *præpar. l.* 8. *c.* 14. Μαθέτωσαν ὃ καὶ ὅσοι ἐπ' εὐτονίᾳ πεφύσιωται, μὴ ὑφαυχεῖν, ἀπιδόντες εἰς τὰς ἧι ἀνημέρων καὶ ἀπιδίωτων ζώων ἀμυθήτους ἀγέλας, οἷς ἴσχυς καὶ ῥώμη συγγεγόνασι. ἧι γὰρ ἀπαντάτων ἔζιν, ὅτι ἄνειον ἀρετῆς, καὶ ταῦτα παραδημερέμενον ὑπ' αὐτῆι, ἀνθρωπον ὄντα σημαίνειν. Itaque Ariſtot. *polit. l.* 8. *c.* 4. Τὸ καλὸν, ἀλλ' ὃ τὸ ἄνειον δηλοῖς, δεῖ περιλαμβάνειν· ὃ γὰρ λύκῳ, ὧδε ἧι ἄλλον ἄνειον ἢ ἀγωνίσαιτο ἂν ὠδίνα καλὸν κύνδυνον, ἀλλὰ μᾶλλον ἀνὴρ ἀγαθός. Et Senec. *epiſt.* 124. *Quid vires corporis alis & exerces? pecudibus iſtas majores ferísque natura conceſſit.* — *Vis tu, relictis in quibus vinci te neceſſe eſt, dum in aliena niteris, ad bonum reverti tuum? Quid hoc eſt? animus ſcil. emendatus ac purus, æmulator dei, ſuper humana ſe extollens, nihil extra ſe ſui ponens.* En tibi Marci noſtri ἄθλον μέγιστον· en ἄθλα μείζω ἀθλητῶν. Vin' tamen maximo iſto majus? Audi Apoſtolum *ad Timoth. epiſt. 1. c. 6. v. 12.* Ἀγωνίζε τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως· ἐπιλαβοῦ τῆς αἰωνίου ζωῆς· & *ad eundem epiſt.* 2. *c.* 4. *v.* 7. Τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγώνισμαι· τὸν δρόμον τετέλεκα· τὴν πίστιν τετήρηκα. λοιπὸν ἀπόκειταί μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος. & *ad Philipp. c.* 3. *v.* 14. κατὰ σκοπὸν διώκω, ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως τοῦ Θεοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Habes certamen præclariſſimum, & in exitu feliciſſimum. Indè Patribus antiquis Chriſtiani omnes, martyres cum primis, *Dei, Chriſti, fidei, pietatis athletæ* dicti.

Τὸ ἀπὸ μαθητῶν πάθος καταγελᾶσθαι | A luctatoribus tranſlatum vocabulum: de quo dicetur ampliùs, *ad l.* 7. § 52. Vide & *ad l.* 7. § 61. Acutiſſimè pariter atque elegantiſſimè Johannes Chryſoſt. *in ad Epheſ. orat.* 22. Παλαίωμεν καὶ διαπαντὸς κατέχωμεν· ἐν παλαίοντες ἐξελθωμεν, νενικήκαμεν. ὁ γὰρ ὡς ἐπὶ ἧι ἀθλητῆ, ἕτω καὶ ἐνταῦθα. ἐκεῖ μὲν γὰρ, ἂν μὴ καταβάλῃς, ὁ νενίκηκας. ἐνταῦθα, ἂν μὴ καταβληθῇς, νενίκηκας, ἂν μὴ καταβληθῇς, κατέβαλες. οἰκότως. ἐκεῖ μὲν γὰρ ἀμφότεροι ἅμα νίκης ἀπολαύζυσι, κἂν ὁ ἕτερος καταβληθῇ, ὁ ἕτερος στεφανῶται. ἐνταῦθα δὲ οὐχ ἕτως· ἀλλ' ὁ διάβολος μόνος τῆς νίκης ἀπολαύζει. ὅταν ἓν αὐτὸν ἀφέλωμεν τοῦτο μόνον, ὃ ἀπολαύζει, ἐνίκησα. ὁ γὰρ ὥζε καταβαλεῖν, ἀλλ' ὥζε συγκαταβαλεῖν ἐπείγεται· αὐτὸς γὰρ ἤδη βέβληται, καὶ ἐν τῇ ἀπωλείᾳ ἔζιν· ὥζε ἂν μὴ καταβάλω, μὴ καταβληθῶ δὲ, νενίκηκα. Diogenes Olympionicam quendam conſpicatus in ſcortum quoddam oculos defixum, Ἰδὲ κριὸν ἀρσενόμενον, ὡς ὑπὸ τυχόντος κορδάκης τερπνιλίζεται *En arietem Martium, quomodo à viti puella proſternitur.* Laërt. *l.* 6. ſive, ut Plut. *de curioſ.* Ὁρᾶτε τὸν ἀθλητὴν ὑπὸ παιδισκαρίου τερπνιλιζόμενον *Videte athletam ab ancillula eliſum.* Idémque in Iſthmiis coronam victoribus tribui ſolitam, tanquam ſibi meritò magis debitam poſcebat. Πολλῶν γὰρ, ἔφη, ἀγωνισὰς νενίκηκα καὶ μεγάλους, οὐ οἷα ταῦτα δεῖ τὰ ἀνδράποδα, τὰ νῦν ἐξαῦδα παλαίοντα καὶ διωκόντα καὶ τρέχοντα· πρὸ παντὸς ἡ χαλεπωτέρους, πολλαῖς, καὶ φυγῇ, καὶ δόξαις· ἔτι δ' ὀργῇ τε, καὶ λύπαις, καὶ ἐπιθυμίαις, καὶ φόβοις. καὶ τὸ πάντων ἁμαρτάτατον ἢ καὶ δυσμαχώτατον θηρίον, ὕπνοις καὶ μαλθακὸν, ἡδονῇ· ἢ ὑδεῖς ὅτι πρὸ Ἑλλήνων, ὅτι πρὸ Βαρβάρων ἄξιον μάχεσθαι καὶ θνῄσκειν, τῇ ψυχῇ κρατήσας· ἀλλὰ πάντες πέπλωται καὶ ἀπειρήκασι πρὸς τὸν ἀγῶνα τοῦτον, Πέρσαι, καὶ Μῆδοι, καὶ Σύροι, καὶ Μακεδόνες, καὶ Ἀσιανοὶ, καὶ Λακεδαιμόνιοι, πλὴν ἐμοῦ. Dio Pruſ. *orat.* 9. Magnificè admodum & gloriosè te prædicas, ô Cynice, verùm cogita tecum, quàm turpe ſit, poſtquam hæc omnia ſuperaveris, à faſtu, quem Plato tibi non ſine cauſſa objecerat, ſuperari; ut ne adjiciam, quàm miſerandum ſit, poſt iſta omnia conculcata, diabolo mancipatum teneri.

Δικαιοσύνη βεβαμμένον εἰς βάθος | hoc eſt, quod Perſius *Sat.* 2. *verſ. penult.* dixit;

Compoſitum jus fáſq; animi, ſanctoſq; receſſus
Mentis, & incoctum generoſo pectus honeſto.

ubi incoctum pectus, animus non leviter tinctus colore

colore virtutis, sed perfectè, &, ut Græci dicunt, ὡς βάθος ac δύσοψιν βαφῆ Thomas Magist. in collect. Δύσοψις, ἡ εἰς βάθος βεβαμμένη βαφή. ita Marcus ibi: Et Plut. *de Stoic. contradict. cap.* 5. διὰ βάθους ἐγκεκράννυται τοῖς φυσικοῖς λόγοις. Senec. *epist.* 36. *Perseveret modo cavere virtutem, perbibere liberalia studia; non illa, quibus perfundi satis est, sed hæc quibus tingendus est animus.* Et *nat. quæst. l.* 1. *c.* 3. *Purpura, interest, quamdiu macerata sit; — sæpius mersa sit & excocta, an semel tincta.* Idémque *ep.* 71. *Quemadmodum lana quosdam colores semel ducit, quosdam nisi sæpius macerata & recocta non perbibit: sic alias disciplinas ingenia, cùm accepêre, protinus præstant; hæc nisi alte descendit, & diu sedit, animum non coloravit, sed infecit; nihil ex his quæ promiserat, præstat.* Huic βαφῇ, quæ nunquam remittit, (unde δύσοψιά τε καὶ ἀκαταπαυστία, Synesio *epist.* 44.) contraria est ἀπόχυσις, ex eadem tinctorum officina vox petita. (quò & Clemens alluſit *Strom. l.* 1. ubi philoſophiam dicit εἰς παιδοτριβὴν τῆς ἀληθείας, *ad veritatis veræque virtutis tincturam ſuſcipiendam* hominum animos præparare, προτυπῶσαι καὶ προεύτυσαι τὸ ἦθος, *mores præfigurando & præſubigendo*, quomodo lana ad colores imbibendos præparatur.) ἀφέσεως autem ἀπόχυσις Fabius *inſtit. l.* 10. *c.* 2. Sic expreſſit: *Non ſufficit imaginem virtutis effingere, & ſolam, ut ſic dixerim, cutem, vel potiùs illas Epicuri figuras, quas è ſummis corporibus dicit effluere.* Hæc ferè Caſaub. ad Perſ. adjicias licet, opponi etiam huic βαφῇ δύσοψιν coloritionem illam, quam à ſole contrahere obſervat in eodem ambulantes Cicero *de orat. l.* 2. in cute tantùm & ſuperficie corporis exteriore exceptam, non ulteriùs altiúſve in interiora penetrantem. ὃ γὰρ ἀναγκαῖον ἦν τῷ χρόᾳ μελάνειν εἰ πᾶσα μέλαινα, *neque enim neceſſe eſt, qui cutem nigram habent, reliqua omnia* (etiam interna) *pariter habere colorata.* Ariſtot. *de gener. animal. l.* 2. *c.* 2. quo loco Herodotum refutat, qui *l.* 3. Æthiopum geniturum nigram eſſe dixerat. Ita Plato *ep.* 7. Οἱ μὲν ὄντως μὴ φιλόσοφοι, δόξας δ' ὀπιχρωσάμενοι, καθάπερ οἱ τὰ σώματα ὑπὸ τῆς ἡλίου ὀπιχρωσθέντες. Nec ſileri digna ejuſdem illa *politic. l.* 4. quibus de fortitudine, ſed fuſiùs, gemina hisce quæ de juſtitia ſtrictim Marcus hîc, differit; ἀνὴρ οἶδα ὅτι οἱ βαφῆς, ἐπειδὰν βουληθῶσι βάψαι ἔρια, ὥστε εἶναι πορφυρᾶ, πρῶτον μὲν ἐκλέγοντας ἐκ τοσούτων χρωμάτων μίαν φύσιν τινὰ τοῦ λευκοῦ· ἔπειτα προδιαπονοῦσιν ἐκ ὀλίγης παρασκευῆς ἱκανῶς, ὅπως λίξονται ὅτι μάλιστα τὸ ἔριον· καὶ ὅταν δὴ βάπτωσι καὶ ὃ μὲν ἂν τούτῳ τῷ ὕφει βαφῇ, δύσοψιν γίγνεται τὸ βαφέν. καὶ ἡ πλύσις οὐδὲν ῥυμαίνει, ὅτε μετὰ ῥυμάτων λούεται αὐτὸ τὸ ἔριον ἀφαιρεῖσθαι ἃ δ' ἂν μὴ οἶδα οἷα γίγνεται, ἐάν τε πῃ ἄλλα χρώματα βάπῃ, ἐάν τε καὶ ταῦτα μὴ προδιαπονῶσας, ὅτι ἔκπλυτα καὶ μαλακὰ; πιθανὸν τοίνυν ἀπόλαβε κατὰ δύναμιν ἐργαζεσθαι καὶ ἡμᾶς, ὅτε ἐξελεγόμεθα τοὺς στρατιώτας καὶ παιδοτριβοῦμεν μουσικῇ καὶ γυμναστικῇ· καὶ μηδὲν οἴεσθαι ἄλλο μηχανᾶσθαι, ἢ ὅπως ἡμῖν ὅτι κάλλιστα τοὺς νόμους πειθόντες δέξοιντο, ὥσπερ βαφὴν, ἵνα δόγματος αὐτοῖς ἡ δόξα γίγνοιτο καὶ περὶ δεινῶν καὶ περὶ τῶν ἄλλων, διὰ τὸ τήν τε φύσιν καὶ τὴν τροφὴν ὀρθῶς παιδεύειν ἐγκεκρᾶσθαι· καὶ μὴ αὐτὴν ἐκπλύσαι τὴν βαφὴν τὰ ῥύματα τοῦτα, δεινὰ ὄντα ἐκκλύζειν, ἥ τε ἡδονὴ, παντὸς χαλεπαίνουσα δεινότερα ἔστι τοῦτο δρᾶν καὶ κοινίας, λύπη τε καὶ φόβος καὶ ἐπιθυμία, παντὸς ἄλλο ῥύμματος. τὴν δὲ τοιαύτην δύναμιν καὶ σωτηρίαν διαπαντὸς δόξης ἐρρῶσθαι ἀνδρείαν ἔγωγε καλῶ καὶ πάνυ. virtus itaque ubi penitiùs hoc modo te in animum induerit, quod de Muſica Aphrodiſ. *problem. l.* 1. *q.* 121. quaſi συμφυῆται τῇ ψυχῇ καὶ φύσις καθίσαται, ut Gregor. Nazianz. *orat.* 13. *animúſque in ea quæ didicit, transfiguratur.* ut Senec. *epiſt.* 6. & 94. Et *ſicut lanarum colores, quibus ſimplex ille candor mutatus eſt, elui non poſſunt:* Fabius *inſtitut. l.* 1. *c.* 1. *nec illarum conchylia quiſquam in priſtinum candorem revocet.* ita, *Difficulter eraditur, quod in hunc modum rudes animi perbiberunt.* Hieron. *ad Lætam.* Itaque *adv. Rufin.* idem: *Si literas didiciſſes, oleret teſta ingenioli tui, quo ſemel fuiſſet imbuta. lanarum conchylia nullæ aquæ diluunt.* Et de talibus Greg. Nazianz. pronunciat, ἐργωδέστερον εἶ τὸ μεταποιεῖν, ἢ γράφειν ἀπ' ἀρχῆς ἀγαθόν. Alluſit eodem & Plutarch. cùm in *Dione* de Dionyſio dicerer, πῶς βαφῇ ἂν ἀνίσῃς τῆς τυραννίδος, ἐν πολλῷ χρόνῳ δύσοψιον ἔσαν καὶ δυσκατάλυτον. Attulit & Clemens *ſtrom. l.* 6. Καθάπερ γὰρ τοῖς ἐρίοις ἡ τύψις τῆς βαφῆς ἐμμένασα, πῶς ἰδιότητα καὶ παραλλαγὴν πρὸς τὰ λοιπὰ παρέχει ἕξεως· ὕπνος κάτω τῆς ψυχῆς, ὁ μὲν πόνῳ παρῆλθε, μένει δὲ τὸ καλὸν καὶ τὸ μὲν ἡδὺ καταλοίπατο, ἀναμάσσεται δὲ αἰσχρόν. αὗται γὰρ ἑκατέρας ψυχῆς χαρακτηριστικαὶ ποιότητες, ἀφ' ὧν γνωρίζεται. Quod non advertens eruditus interpres Hervetus, aliter longè accepit, quàm autor ipſe voluerat, & ac ſi lana colore aliquo intincta & imbuta, ad alius eundem transferre diceretur, cùm ille tinctúræ moram diuturnam poſt operam in macerando tingendóq; inſumptam deſignatam vellet. Alluſiſſe videtur Muſonianum illud à Gellio *l.* 16. *c.* 1. laudatum. Ἂν τι πρᾶξις καλὸν μὴ πόνῳ, ὁ μὲν πόνῳ οἴχεται, τὸ δὲ καλὸν μένει· ἂν τι ποιήσῃς καλὸν μετὰ ἡδονῆς, τὸ δὲ μὴ οἴχεται, τὸ δὲ αἰσχρὸν μένει. Quod Cato in *oratione Numantia habita* ſic extulit. *Si quid vos per laborem rectè feceritis, labor ille à vobis citò recedet, benefactum à vobis, dum vivitis, non abſcedet. ſed ſiqua per voluptatem nequiter feceritis, voluptas citò abibit, nequiter factum illud apud vos ſemper manebit.* Vide *ad l.* 5. § 16. & *l.* 6. § 30. μὴ βαφῆς. & *l.* 10. § 34. τῷ δύσοψιν.

Ἀπαναζώμεθα ὀξὺ ὅλης τῆς ψυχῆς τοι συμβαίνοντα

Ita

Ita *l.* 2. § 17. & *infr.* § 16. & *l.* 4. § 23, 25, 26. & *l.* 12. § 11. Vide & *l.* 4. § 31. ὀξὺ ἅλις τῆς ψυχῆς.

Συσελωδήμενα | Vide *infr.* § 11, 16. & *l.* 4. § 26, 34.

Κρίνετε μὲν καλὰ παρέχεται | Ita Epictet. *dissert. l.* 4. *c.* 10. Ἀρκεῖ μοι, ὃν ἔχω ὄρεξιν. παῦσαί με δεῖ κρίνοντα ἐξαπατῆσαι.

Ταῦτα ἢ ἀγαθὰ εἶ πάσχειν | οἷς ἐνὸς τῆς ἀείσης γνώμης ἐπιτελέμενα. Epictet. *Enchirid. c.* 38. Ita Charidemus Dionis Pruſ. *orat.* 30. Τὰ μὲν θεῶν ἔργα, δίκαια καλῶς ὀνομάζει (Hom. *Il.* γ'. *v.* 65.) ὡς ἄσπλα ἀγαθὰ ὄντα, καὶ ἐν ἀγαθῷ γιγνόμενα. Expreſſit quod Apoſtolus *ad Rom. c.* 8. *v.* 28. Οἴδαμεν δὲ ὅτι τοῖς ἀγαπῶσι τὸν θεὸν πάντα συνεργεῖ εἰς τὸ ἀγαθόν. Vel Ezechiæ potiùs regis illud, Eſaiæ *c.* 39. *v.* 8. *Bonum eſt, quod locutus es, verbum Domini.* bonum eſt, quicquid Deus vult, qui ſummè bonus niſi bonum velle non poteſt. Vide *ad l.* 2. § 11. & *l.* 4. § 10. & *l.* 6. § 44. & *l.* 9. § 35. & *l.* 10. § 1.

Ἡ γὰρ εἱμαρμένη αἶσα | ἡ εἱμαρμένη ſive *fatum* cum Stoicis noſter paſſim inculcat. V. *l.* 5. § 8.

Συμπέφερέ τι καὶ συνεμφέρει | Locus mihi ſubobſcurus, eóq; magis quòd vocabula à Marco hîc uſurpata, niſi ſint, quod ſuſpicari forſan quis poſſit, vitiata, nuſquam alibi deprehendiſſe meminerim. Xyl. *Et conſtat aliunde, & ſecum aliud adfert.* Verſio textu ipſo etiam obſcurior. Tentemus an è Marco ipſo elicere poſſimus mentem ejus. *L.* 12. § 23. ἀγαθὸν ᾖ, inquit, εἴπερ τῷ ὅλῳ κρεῖττον, καὶ συμφέρον, καὶ συμφερόμενον. *Bonum eſt, ſiquidem univerſo opportunum, & conducens, & collatum,* vel *congruum.* Et *l.* 10. § 20. Συμφέρει ἑκάστῳ, ὃ φέρει ἑκάστῳ ἡ τῶν ὅλων φύσις. *Conſert cuique, quod fert cuique natura univerſi.* Et *l.* 4. § 9. ἀναγκάζομαι ἢ τῇ συμφερούσῃ τοῖς φύσει τοῦτο ποιῶν. *Cogebatur hoc facere natura conducibilis,* vel *natura ea quæ in commodum inferebat.* denique *l.* 5. § 8. formulas illas urget, à vulgari ſermone petitas, τοῦτο ἤνεγκεν αὐτῷ. *hoc illi tulit:* & τοῦτο τοῦτῳ ἐφέρετο, id eſt, συνετάττετο. *hoc illi latum,* id eſt, *præſcriptum eſt,* à medico nimirum, tanquam utile & ſalutare. &, de univerſi natura, imò Jove ipſo, ὡς ἂν τοιοῦτό τι ἤνεγκεν, εἰ μὴ τῷ ὅλῳ συνέφερεν, *non tuliſſet ejuſmodi aliquid, niſi univerſo id conduciſſet.* Illud itaq; forſan & hîc voluit, *Et præſcriptum eſt,* à mundi nimirum adminiſtratore Deo; *& conducit etiam:* (ut idem ſit τὸ συνεμφέρει quòd τὸ συμφέρει) vel, *Et in nos infertur, & nos etiam ſecum fert;* eò nimirum quò deſtinamur. Senſum priorem ſecutus eſt M. Caſ. qui vertit, *& inevitabile eſt, & utile.* eodémque faciunt, tum Marci ipſius verba proximè antegreſſa, ταῦτα ἢ ἀγαθὰ εἶ πάσχειν. tum & Sophoclis illud, *Oedip. Colon.*

Τὸ φέρον ἐκ θεῶν, καλῶς
Χρὴ φέρειν.
Quod fata ferunt, id ferre decet. Grot.

ubi Schol. ἐμμένειν δεῖ τοῖς ἐγκεκριμένοις παρὰ θεῶν. φέρειν γὰρ, φησὶ, χρὴ τὸ ἐκ θεῶν εἱμαρμένον καλῶς. Ad poſteriorem illud Palladæ, in anthlog. *l.* 1. *c.* 13. Et Stob. *tom.* 2. *tit.* 98.

Εἰ τὸ φέρον σε φέρει, φέρε καὶ φέρε· εἰ δ' ἀγαναγκίῃς,
Καὶ σαυτὸν λυπεῖς, καὶ τὸ φέρον σε φέρει.
Si te fata ferunt, ferto fertóque. gravatim
Si fers, te cruciás; nec minus illa ferunt.

Vel ut Maximus exhibet *collectan. c.* 18.

Ὡς κε θέλῃ τὸ φέρον σε φέρειν, φέρε· εἰ δ' ἀπιθήσεις;
Καὶ σαυτὸν βλάψεις, καὶ τὸ φέρον σε φέρει.
Quò tua ferre volunt te fata, ferare. recuſas?
Te lædis; læſum ſic quoque fata ferent.

Quod utrumq; in verſione ſua expreſſit elegantiſſimè H. Grotius;

Si quem fors agat atque ferat, ferat atque feratur:
Ni ferat, & feret hunc fors, magis & feriet.

Nec unquam ſatis prædicatum Cleanthis votum illud, quod δὸς παῖδος θεήκοντος. vult eſſe Epictetus *Enchir. c.* 52.

Ἄγε δή μ', ὦ ζεῦ, καὶ σύ γ' ἡ πεπρωμένη
Ὅποι ποθ' ὑμῖν εἰμὶ διατεταγμένος·
Ὡς ἕψομαι γ' ἄοκνος· ἢν δ' ἐθέλω κακὸς
Γένωμαι, οὐδὲν ἧσσον ἕψομαι.

Seneca ſic reddidit *epiſt.* 107. & ex Seneca Ang. de *Civit. Dei, l.* 5. *c.* 8.

Duc me, parens celſique dominator poli,
Quocunque placuit. nulla parendi mora eſt:
Aſſum impiger. fac nolle, comitabor gemens:
Malúſque patiar, quod bono licuit pati.

Vide *l.* 10. § 28. Addo tertiam D. Boot. interpretationem, qui τὸ συνεμφέρειν in *accommodandi* ſenſu hîc ſumit; ut hoc ſit quod Marcus velit, *fatum & nobis accommodari, & facere etiam ut noſmet ipſos eidem accommodemus.* in quam ferè ſententiam Marcus *l.* 4. § 23. Πᾶν μοι συναρμόζει, ὃ σοὶ εὐάρμοστόν ἐστιν, ὦ κόσμε. Et *l.* 5. § 8. Τὸ συμβαῖνόν σοι προσηνὲς ἐμοί σοι, καὶ ἐξ ὧν σύ πως ἔλαχον. Et *l.* 3. § 16. ἐξιέσεως τῇ ἑαυτῆ μοίρᾳ συνεμοσμένον. Et *l.* 7. § 57. μόνον φιλεῖν τὸ ἑαυτῷ συμβαῖνον καὶ συνελωδήμενον. τί γὰρ ἁρμοδιώτερον; in hanc denique ſententiam quam proximè, *l.* 12. *c.* 1. σοὶ γὰρ αὐτὸ ἡ φύσις ἤνεγκε, καὶ σε τέτυκε. Tu quiſquis es, quamcunq; ex iſtis ipſe volueris, amplectare per me licet; aut potiorem aliquam, ſi comminiſci potueris.

Συσχέσεις πᾶν τὸ λογικόν | λογικῶν appellatione Deũ atq; Dæmonas ſimul cum hominibus intelligit. Iſtîc autem conjunctionis illius tantummodo meminit, quæ ratione prædita invicem aſtringit omnia. alibi ſæpius nexum & conjunctionem cum univerſo mundo inculcat; ut *l.* 2. § 4. Caſ. *ad Perſ. Sat.* 3.

Κήδεσθαι μὲν πάντων | *Aliorum,* inquit, *curam gerere, eſt naturæ conſentaneum.* Ita *infra* § 6. τὸ ἀνθρώπων προνοεῖσθαι. & *l.* 9. § 3. κήδεσθαι δεῖ: & contra, *l.* 2. § 1. τὸ ἀνημερώσειν τὴν φύσιν. Impia itaque, & humanitatem quaſi abjurantis & amolientis

amolientis à se, Caini vox illa, *Numquid ego custos sum fratris mei? Gen. c. 4. v. 9.* Ad quæ verba Joannes ille ὁ χρυσορρήμων *in Gen. serm.* 19. cum Marco nostro plane consentiens; Καὶ τοι εἰ σοι καὶ ἀνελεῖν ἔπιπρεπτο, ἢ καὶ τὸν τῆς φύσεως νόμον, ἐκέλευ σε ἢ φύλακα εἶ τῆς τοῦ ἀδελφοῦ σωτηρίας. τοῦτο γὰρ ἡ φύσις ἐπίτηδες. Et Ambros. *de Caini & Abel. lib. 2. cap. 9. Recusat fraternæ munus custodiæ, quasi exors naturæ.* Contrà Julian. Imper. de se *epist. 12.* Ἔστι δὲ ἐγκηδεὺς, οὐχ ὑφ' ἑαυτῷ μᾶλλον, ἢ ἢ ὑφ' ἄλλον ἀπάντων, ὡς εἰκὸς, ἐγκήδεται. De Demonacte Lucianus: Φίλος μὲν λοιπὸν ἅπασι καὶ ὃν ἔστιν ὅτι τινα ἂν οἰκεῖον ἐνόμιζεν, ἀνδρῶν γε ἕνεκα. Ità Apostol. *ad Galat. cap. 6. v. 10.* ἐργαζώμεθα τὸ ἀγαθὸν πρὸς πάντας. Facit huc & parabola illa Lucæ *c. 10.* quâ ostendit D. Jesus τὸν πλησίον ἡμῶν quemvis esse, cui, cum ope nostrâ indigeat, subvenire possimus.

Δόξης δ' οὐκ ἔστι τῶν ἐξ ἁπάντων | Plato *Lachet.* ἔσθ' ὡς τοι ὁ ἑταῖρος δεῖ καλὸς, εἴπερ ἀνδρῶν ἀξίων πεδιέσθαι. Hector apud Nævium,

Lætus sum laudari me abs te, pater, laudato viro.

Cicer. *Tusc. l. 4. § 67.* & *epist. famil. l. 5. ep. 12.* & *l. 15. ep. 6.* ubi subjungit: *Ea est enim profectò jucunda laus, quæ ab iis proficiscitur, qui ipsi in laude vixerunt.* Idémque Seneca explicans, *epistol. 102. Cùm Tragicus ille apud nos ait; Magnificum esse laudari à laudato viro; laude digno, ait.* Et ibid. *Claritas, bonorum virorum secunda opinio est. vel laus est à bono bonis reddita.* & mox: *claritatem à gloria* distinguens; *Gloria multorum judiciis constat, claritas bonorum.* Itaq; Lucilius *Sat. 14.* apud Nonium profitetur,

Paucis se malle & sapientibus esse probatum,
Ἢ πᾶσιν νεκύεσσι κατωφερδιδίοισιν ἀνάσσειν.

Τῶν ὁμολογουμένως τῇ φύσει βιούντων | Quod *naturæ convenienter vivere*, Flaccus, *l. 1. epist. 10.* & Cicero *Offic. l. 3.* Idémque *de Finib. l. 3. Congruenter naturæ convenienterque vivere.* & *Tuscul. l. 5. Congruere naturæ, tumque ea convenienter vivere.* Vide *ad l. 1. § 9.*

Οἱ δὲ ὅτως βιοῦντες, ὑπόπτοι | Idem ferè *lib. 9. § 18, 27.* & *l. 10. § 13.* & *l. 11. § 18.* Cicero *pro domo sua: Laudatio hominis turpissimi, mihi ipsi erat pene turpis.* Senec. *epist. 52. Quid lætaris, quod ab hominibus iis laudaris, quos non potes ipse laudare?* Idem in *excerpt. Non potest ullam autoritatem habere [illegible] qui damnandus est, damnat. Malis displicere, laudari est.* Bern. *epist. 248. Non potest bonis non esse malis displicere: nec minus validum argumentum sibi videtur, quòd bonus sit, si malis è regione displiceat.* At editor Lugdun. hîc negativam omisit, in dictionis Marcianæ fraudem non ferendam.

Καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν | Nocturnæ & interdiu. ità Maximus in Proculo *cap. 3. ad lib. 4. § 50.* repræsentandus; νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν. quo loco non erat, quod Heraldus *animad. in Iambl. c. 4.* Scripturam editam submoveret, & μεθ' ἡμέρας substitueret. etenim μεθ' ἡμέραν est *interdiu*, ut Marco istîc, ità aliis passim. Aristoph. *Pluto* 4. 3.

Οἴμοι τάλας ἀπόλλυμαι μεθ' ἡμέραν.
Væ misero mihi, spolior istîc interdiu.

Demost. *in Midiam.* Καὶ γὰρ ἐχθρὸς ἦν, καὶ μεθ' ἡμέραν εἰδὼς ὕβριζεν. & *interdiu*, sive *ipsâ luce, sciens prudensque contumeliâ afficiebat.* Polyb. *lib. 1.* ἡμερῶν ἢ πλειόνων ἀδιαλείπτων καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν. &, πότε μὲν μεθ' ἡμέραν, ποτὲ δὲ νύκτωρ ἐπιφαινόμενοι, Plut. in *Publicol.* Ὥστε μεθ' ἡμέραν τοὺς Ῥωμαίους ὁρᾶσθαι, &c. nihil tritius aut pervulgatius. Adjiciam tamen unum amplius locū ex Luciani *cataplo*, quia ad Marci mentem facit. ibi Lychnus sive *Lucerna*, Rhadamantho coram adversùs Megapentheum testimonium perhibens; Ἐγὼ τὸ μεθ' ἡμέραν μὲν οὐκ οἶδα· ὁ δὲ περιὼν ἔφη γυναῖκ' ἑταίρου καὶ ἔπαγεν, οἶκόν λέγειν. Vide *l. 10. § 13.*

Οἷοι μεθ' οἵων φύεσθαι | *Ac quibus se hominibus admiscent.* Xyl. Et potest reverâ ex necessitudinibus & familiaritatibus de hominum affectu conjectura sæpenumero haud vana fieri. juxta illud Phœnicis Euripidei, quod laudant Æschines *adversùs Timarch.* Diodor. Sic. *l. 12.* & Plin. min. *l. 4. ep. 27.*

Ὅστις δ' ἑαυτὸν ἥδεται κακοῖς ἀνὴρ,
Οὐ πώποτ' ἠράσθην, γενέσθαι ὅτι
Τοιοῦτος ἦν· ἀλλ' οἷος ἐν λέχει σοφὸς.
Si quis malorum pascitur consortio,
Inquirere ultrà parco; compertum hoc habens,
Talem esse quemque, qualis amicitiâ utitur. Grot.

Cæterùm haud plenè satis Marci verba expressit is. pleniùs exactiúsque Cas. *quales cum qualibus volutantur*, sive commiscendo sese invicem fœdant & inquinant. Est enim metaphora à limo lutóve, quod è terra fit, humido aliquo commaceratâ. unde & φύραδες non est tantùm μιγάδες, vel μαλθακοὺς, sed & μωλωπώδεις &, φυραὸς, ῥύπος, μίασμα, μολυσμός. Hesych. unde forsan & nostrum, quo Cas. usus est hîc, motl. Vide *l. 7. § 67.*

Παρὰ δὴ τοιούτων ὑπαινον | Cicer. *de fin. lib. 2. Nihil est turpius quàm sapientis vitam ab insipientium sermone pendere.* Idémque *de Oratore perfect. § 41. Ego cùm à nostro Catone laudabar, vel reprehendi me à cæteris facilè patiebar. Sic Socrates videtur testimonio Platonis aliorum judicia contemnere.* Senec. *epist. 52. Quanta dementia ejus est, quem clamores imperitorum hilarem ex auditorio dimittunt?* Apud eundem Epicurus *epist. 29. Nunquam volui populo placere. nam quæ ego scio, non probat populus; quæ probat populus, ego nescio.* Subjungit Seneca; *Idem hoc omnes tibi ex omni domo conclamabunt, Peripatetici, Academici, Stoici, Cynici,*

nici. quis enim placere poteſt populo, cui placet virtus? malis artibus popularis favor quæritur. ſimilem te illis facias oportet. non probabunt, niſi agnoverint. conciliari niſi turpi ratione amor turpium non poteſt. Idem *epiſt.* 92. *Eleganter Demetrius noſter ſolet dicere, eodem loco ſibi eſſe voces imperitorum, quo ventre redditos crepitus. Quid enim, inquit, meâ refert, ſurſum iſti an deorſum ſonent? Quanta dementia eſt vereri, nè infamentis ab infamibus?* Epicuri illud ob oculos habuiſſe videtur Clemens, cùm iſta ſcriberet, *Strom. lib.* 1. Οὔ ποτε ἄρα ὀφειλήσον τοῖς πολλοῖς ἀρέσκειν· ἃ μὲν γὰρ ἐκείνους εἰδέναι, οὐκ ἀσκοῦμεν ἡμεῖς. ἃ δ' ἡμεῖς ἴσμεν, μακρὰν ὅτι τῆς ἐκείνων διαθέσεως. qui locus cùm corruptelæ manifeſtus ſit; ità interpretari Herveto viſum, ac ſi pro ἐκείνους εἰδέναι, ἐκείνοις ἥδει, vel ἐκεῖνοι ἀνδάνει legiſſet; Sylburg. ἐκείνους εἰδέμεν, ἀσκεῖν, ſcil. reponendum poſſe exiſtimat, ut ſit, *quæ nos novimus illos exercere.* mihi neutrum ſatisfacit. forſan potiùs, ἐκεῖνος εἰδεῖεν, *quæ illi nôrint*, ut in membro altero, ἡμεῖς ἴσμεν, *quæ nos ſcimus.* Vide *l.* 4. § 3.

Οὐδ' αὐτοὶ ἑαυτοῖς ἀρέσκοντες | Vide *lib.* 8. § 52, 53. Senec. *epiſt.* 9. *Niſi ſapienti ſua non placent. omnis ſtultitia laborat faſtidio ſui.* Et *de tranquill. c.* 2. *Unus effectus eſt vitii, diſplicere ſibi.* & *epiſt.* 47. *Hoc habent inter cætera boni mores; placent ſibi & permanent. Levis eſt malitia, ſæpe mutatur, non in melius, ſed in aliud.* Ariſtot. item *Ethic. l.* 9. *c.* 4. Διαφέρονται ἑαυτοῖς οἱ φαῦλοι· καὶ ἐπίσων μὲν ἐπιθυμοῦσιν, ἄλλα δὲ βούλονται. Vide ſis cætera.

§ 5. Μήτε ἀκύσου | Apud. Ariſtotel. *Rhetor. l.* 2. *c.* 24. neſcio quis.

Εἰ δὲ καὶ τοῖς κακῶς δεδεγκόσιν
Ἀκυλεῖος, δίκαιον οὐκ ὀργὴν πρέπειν
Οὔτ' εἴ γ' ἀναγκαίας τις εὖ δέξαι τινὶ,
Παρόντ' ἀκύρου ὅτι τῷ δ' ὀφείλειν χάριν.

Si noſtra in illum ſe ita non recte ferat,
Qui non ſuâ aliquid ſponte commiſit mali;
Nec qui coactus alteri benefecerit,
Ullum meretur aut honorem aut gratiam. Grot.

Vide *l.* 4. § 34. Auguſtinus *conſeſſ. l.* 1. *c.* 12. & ex eodem Petr. Lomb. *ſentent. l.* 2. *diſtin.* 40. § 2. & Proſper. *ſent.* 172. *Nemo invitus benefacit, etiamſi bonum eſt quod facit.* Idémque *in Joan. Evang. tract.* 43. *Quod quis invitus vel neceſſitate facit, non bene facit. Sapientem* verò *invitum nihil facere,* Stoicum dogma eſt. Cicero *paradox.* 5. *Soli hoc contingit ſapienti, ut nihil faciat invitus, nihil coactus.*

Μήτε ἀκοινώνητος | Quod ubiq; damnat. Vide ad *l.* 2. § 2. Gregor. Naz. *in Baſil. epitaph.* Μήτε τὸ φιλόσαρκον ἀκοινώνητον, μήτε τὸ σαρκικὸν ἀριλόσαρκον. Senec. *de beat. c.* 20. *Sic vivam, quaſi ſciam aliis me natum: & naturæ rerum hoc nomine gratias agam.* & *ep.* 48. *Non poteſt quiſquam beatè degere, qui ſe tantùm intuetur, qui omnia ad utilitates ſuas convertit. alteri vivas oportet, ſi vis tibi vivere. Hæc ſocietas diligenter & ſanctè obſervanda eſt, quæ nos omnes omnibus miſcet, & judicat aliquod eſſe commune jus generis humani.*

Μήτε ἀνεξέταστος | Ità Baſil. Cæſar. *epiſt.* 44. Οὐδὲν ἀνεξέταστος προσίεσθαι. Et *epiſt.* 54. Πάντα μὲν λόγον, πᾶσαν δὲ σκέψιν καθήκουσαν ἀδιαπαιμώρως ὁπτελεῖσθαι. Vide & *infr.* § 6. & *l.* 8. § 2. & *l.* 10. § 37. Idémque *in Eſaiam.* & apud Simeon. Logothet. *orat.* 21. Χρὴ δὲ, ὥσπερ δίκαιον, τὸν λόγον πάντα πρὸ ἐκάστου χώραν παρ' ἡμῶν λαχόντα, ἕκαστα κρίνειν καὶ ἐξετάζειν τὰ τε δίκαια καὶ μὴ, καὶ συγκαταθέσεσι μὴ προχείροις, καὶ ταῖς ἐκμαγείοις τῆς ψυχῆς μὴ ἀκρίτοις ὑπακούοντας ὑποφέρεσθαι. ἐνεξαπάτητος γὰρ ἕκαστος, ἐν οἷς ὅταν ἀσφαλῶται. Galen. *hortat. c.* 6. Itaque ὅταν τὸ μὴ ἀνεξέταστον, τὸ ἀσφάλωτον καὶ ἀνεξαπάτητον γίγνηται, de quo Marcus *l.* 7. § 55. At contrà Apelles hæreticus referente apud Euſebium *hiſt. Eccleſ. l.* 5. *c.* 13. Rhodone, Μὴ δεῖν ὅλως ἐξετάζειν τὸν λόγον, ἀλλ' ἕκαστον, ὡς πεπίστευκε διαμένειν. quod eſt prorſus interdicere homini, animal nè ſit rationale, ſaltem nè ratione, quâ eum conditor Deus inſtruxit, utatur. nec multùm abſcedunt aut ſuperſtitioſi Judæuli, qui, ut refert Hieronymus à ſancta fide in *Hebraomaſtig. l.* 2. *c.* 2. ex Moſis verbis *l.* 5. *c.* 17. *v.* 11. perperam acceptis, tradunt, quòd, *ſi ſapientes dixerint tibi, dextram eſſe ſiniſtram, vel contrà, credi ſervarique debeat*; aut ſupercilioſi Jeſuitæ, qui, referente Paulo Soarpio in *Hiſtor. de Interdict. Pauli* 5. *adv. Venet. l.* 2. in *Regulis* Potavii relictis ann. 1606. *reg.* 3. aſſerunt, *Si Pontifex Romanus nigrum eſſe definierit, quod oculus album eſſe renunciaverit, aut vice versâ, illius definitioni eſſe acquieſcendum.* atqui hoc eſt etiam oculos hominibus eruere, non rationis tantùm uſum eripere.

Μήτε ἀνθελκόμενος | *Neque patere te retrahi.* Xyl. *nec cum reluctatione,* Caſ. Malim, *neque affectibus abreptus.* quod Jacob. Apoſt. *c.* 1. *v.* 14. ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας ἑλκόμενος. Et Marcus *infr.* § 15. ὀξυπτώσεις πάθεσιν ἑαυτὸν ἐκδιδόναι. Eodem vocabulo uſus eſt Plato *leg.* 1. τὰ παθήματα αὐτοῖς τε ἡμῖν καὶ ἀνθέλκουσι. Vide *l.* 2. § 2.

Μήτε κομψείᾳ | Ità § 8. Οὐδὲ κομψόν. & *l.* 4. § 51. καὶ τῆς κομψείας. & ἀκόμψου. *l.* 6. § 38. quæ τοῦ φιλοπαίκτου καὶ χαείοντος. uſurpari monet Pollux *l.* 5. *c.* 45. Ariſtoph. *nubib.* 2. 1.

Πρῶτον μὲν εἶ κομψὸν ἐν σωφροσύνῃ.
Primò quidem ut ſis lepidus in congreſſibus.

Idem *avib.* 1. 3.

Μὴ γὰρ νόημα κομψότερον ἤκουσά που.
Noema nunquam audiveram elegantius.

Ubi Schol. κομψεία, ἐλαφρεία, ἀστειότης, *feſtivitas, urbanitas.* Euripid. apud Ariſtot. *Polit. l.* 3. *c.* 4.

Μή μοι τὰ κομψὰ, ἀλλ' ὄν πόλει δεῖ.
Speciosa mitte; prome queis urbi eſt opus. Grot.

Ariſtot. *de Cœlo l.* 2. *c.* 13. κομψῶς μὲν, οὐκ ἀλη-

θῶς

Ὡς Ν. *argutè quidem, haud verè tamen.* In sermonis autem elegantia aut festivitate studium poni Marcus alibi verat. Vide *l.* 1. § 7. ἀστειολογίας. & *l.* 8. § 30. ἀβλεφώρους. Plato in *Politic.* Κἂν διαυλάξῃς τὸ μὴ ἀποδίζειν ὅπῃ τοῖς ἀνθρώποις πλουσιώτης & εἰς τὸ γῆρας ἀναφανδὸν φεύγοντας. Latiùs tamen extendit idem *epist.* 10. Τὸ δὲ βέλτιον καὶ πιθανὸν καὶ ὑγιὲς, τοῦτο ἐγὼ φημὶ δεῖν τιμᾶν φιλοσοφίαν· τὰς δὲ ἄλλας τε καὶ εἰς ἄλλα τοιούσας οὐσίας τε καὶ δεινότητας, κομψότητας εἶναι ἀποκαλεῖν, ἐρεθίζοντας ὀνομάζειν. Aliud est τὸ κομψὸν *l.* 8. § 34. Senec. *ep.* 115. *Oratio vultus animi est: si circumtonsa est & fucata, & manufacta, ostendit illum quoque non esse sincerum, & habere aliquid facti. non est ornamentum virile, concinnitas.* Sed de sententiarum potiùs ratione Marcus istîc. Cæterùm, μὴ κομψείαν ἀλλὰ δύναμιν σε καλλωπίζειν, Xyl. cùm reddidit, *ne in cogitationibus tuis astutiam sectaris*; à Marci mente nimium quantum recessit. διανοίας σχήματα, sive *figuræ sententiarum* rhetoricæ magistris quid sint, docet Fabius *instit. l.* 9. *c.* 1.

Πολυρρήμων | Epictet. *Enchir. c.* 32. § 1. Καὶ σιωπὴ τὸ πολὺ ἔστω, ἢ λαλείσθω τὰ ἀναγκαῖα, καὶ δι' ὀλίγων. Juvenal. *Sat.* 2. *v.* 14.

Rarus sermo illis, & magna libido tacendi.

Πολυπραγμόνων | Vide *l.* 4. § 24. De sapientibus ex Stoicorum sensu Laert. *l.* 7. in *Zenon.* Ἀπραγμονάς τε εἶναι ἐκλέγειν· διὸ τὸ κρῖνον. Plut. *de Stoic. contrad. c.* 16. ait, Chrysippum *vitarum l.* 4. τὸν σοφὸν λέγειν ἀπραξίαν τε καὶ ἀπραγμοσύνα εἶναι· Verba Chrysippi, Οἶμαι δὲ ἔγωγε τὸν φρόνιμον καὶ ἀπραγμονα εἶναι, καὶ ὀλιγοπράγμονα, καὶ τὰ αὐτῷ προσήκοντα. ὁμοίως τῆς τε εὐτακτοσίας καὶ ὀλιγοπραγμοσύνης ἀξιόλογον εἶναι. Idem *lib. de eligend. propt. se.* τῷ δὲ ὄντι φαίνεται ὁ κατὰ τὴν ἀκολουθίαν βίος ἀκινδύνου τινὰ καὶ ἀσφαλῆ ἔχειν· ἐν πάνυ δὲ πολλῶν δυναμένων τοῦτο ζωπυρεῖν. itaque Tertull. *de pall. c.* 5. non *Epicuros* tantùm, sed & *Zenonas quietis magisterium* dicit. Quanquam Tigellinus impurus ille Neronis Palpo, apud Tacitum *annal. l.* 14. Stoicæ sectæ objicit, quòd *turbidos & negotiarum appetentes faciat.* Siracides *c.* 38. *v.* 26. Ὁ ἐλαττούμενος ἀφέξει ἀπὸ, σοφισθήσεται.

Ὁ ἐν σοὶ θεός | Mentem nunc *dæmonem*, ut *l.* 2. § 13. & *infr.* § 6. nunc & *Deum* dicit, ut hoc loco, sic *l.* 12. § 26. ὁ ἐκάστου νοῦς θεός. ibi plura vide.

Πεφυσῆσθαι | Ità *l.* 5. § 27. φυσᾶσθαι καὶ ὑπερηφανεύεσθαι.

Ἄρρεν | Vide *lib.* 2. § 5. De Zenone apud Laert. *l.* 2. Zopyrus:

Ἄρρενα γὰρ λόγον εὕρεις ——

Masculum enim verbum invenisti — vel

Masculam enim vitæ rationem tu reperisti.

Et Senec. *epist.* 33. *Totus contextus illorum virilis est.* Apud Persium *Sat.* 5. *v.* 144. *Masculam bilem*, i. e. *Masculum animum criminis loco luxuria objicit juveni in suis castris militanti.* Casaub. ibi.

Ἀνατετακότος | *qui se ita comparaverit.* Xyl. vel *composuerit.* ἀνατάξασθαι, ἐυτρεπίσασθαι. Hes. & Suid.

Πτεμάτων τὸ ἀναλητικὸν | Translatum videtur à re militari: quod & Suidas censet, ubi locum hunc laudat, nisi quòd τὸ ἀναλητικὸν illud esse *classicum* existimet, *quo eis πόλεμον οἱ ῥᾴδιμοι ἀναλοῦν*, *ignavieres ad prælium in eundem incitantur*; cùm sit potiùs, ut Budæus, *quo receptui signum datur, & è pugna, fusorumve prosecutione milites revocantur.* quomodo Plut. in *apoph. Lacon.* Ἄλλο δέ τι παραπλήσιον τῇ παρατάξει τὸ πολεμίῳ τὸ ξίφος καθαρίειν μέλλων, ἐπὶ τὸ ἀναλητικὸν ἐσήμηνεν, ἐκὶν κατήνεγκε. quod idem & de Chrysanta Persa narrat, in *collatione Pelopidæ & Marcelli*, & in *capit. Rom. quæst.* 39. à Cyro eo nomine laudato; ex Xenophont. *pæd. l.* 4. Ita & Pollux *onomast. l.* 1. *c.* 9. § 19. ubi τὸ εἰς ἔφοδον opponit τῷ ἀναλητικῷ. Et clariùs adhuc *l.* 11. *c.* 11. παρακελευστικὸν, ᾧ τὸ κατὰ τὴν μάχης συμβολὴν· ἀναλητικὸν ᾧ, τὸ ἐκ τῆς μάχης ἀνακλητικόν. Ita Diodor. Sicul. *l.* 17. *c.* 7. Ἀνεκαλέσατο τῇ σάλπιγγι τοὺς στρατιώτας. & Polyb. *l.* 1. ἀναληθεῖσῆς τοῦ ἑαυτῆς παρεγγελεῖ τοῖς σαλπιστάις· & Plut. in *Fabio*: Τῇ σάλπιγγι σημήνας ἀνάκλησιν. quod Synes. in *Calvit.* κελεύει ἀνακλητικὸν ἠχῆσαι τὰς σάλπιγγας. Sed & Longus *Pastoral. lib.* 4. de Caprario, cujus cantibus capræ assueverant: Πρῶτα μὲν ὀλίγον ἐνέπαυσε, καὶ αἱ αἶγες ἔστησαν, τὰς κεφαλὰς ἐξέκλιναν· εἶτα ἐνέπαυσε τὸ νόμιον, καὶ αἱ αἶγες ἐνέμοντο κάτω· αὖθις λιγυρὸν ἔδωκε, καὶ ἀνῆραν κατακλίσεως ἀοῦσαί τε καὶ ὀξὺ μέλος, αἱ δὲ, ὥσπερ λύκον θεασάμεναι, εἰς τὸν ὕλλιν κατέφυγον· μικρὸν ὀλίγον ἀναλητικὸν ἐφθέγξατο· καὶ ἐξελθοῦσα ἡ ὕλλις, πλησίον αὐτῶν, ἡ ποδῶν ζωπύρημον. Sed & apud eundem *l.* 1. Dorcona pelle lupinâ invadentes canes ἀναλήσει σωθῆναι ἠμελήσαμεν Daphnis fertur. Idémq; *l.* 2. Λαβὼν τὸν σύριγγα, συρίζει χορὸν, ὡς ἐρᾶν ἐφάνη, ὡς πείθων ἀναλητικὸν, ὡς δάκνοιμι. Eodem respexit Epictetus *dissert. l.* 1. *c.* 29. Ἐὰν δ' ὁ θεὸς σημήνῃ τὸ ἀναλητικὸν ὡς τοῦ ζωκράτει, πείθεσθαι δεῖ τῷ σημαίνοντι, ὡς στρατηγῷ. Idem *l.* 3. *c.* 13. Ὅταν ᾖ μὴ παρέχῃ ταραχὴν ἐν ἑαυτῷ, τὸν θύραν ἀναλητικὸν σημαίνει, τὸν θύραν ποιεῖ, καὶ λέγει σοι, ἔρχου. Et *c.* 26. Τί οὖν, ἐὰν μὴ παρέχῃ ἐμφάσεις; τί δὲ ἄλλο, ἢ ὡς ἀγαθὸς στρατηγὸς, τὸ ἀνακλητικὸν μοι σεσήμακε; πείθομαι, ἀκολουθῶ, ἐπιφημίζω τὸν ἡγεμόνα, ὑμνῶν αὐτὸ τὰ ἔργα. Et *c.* 24. Ἂν μ' ἐκεῖ πέμψῃς, ὅπου κατὰ φύσιν διεξαγωγὴ ἐκ ἔστιν ἀνθρώπῳ, ἔσω ἀπελθὼν ἔξειμι· ἀλλ' ὡς σὺ μοι συμαίνοντος τὸ ἀναλητικὸν, αἰδέσομαι ὅπου μὴ χρεία ἐκ ἔχεις. Potest & à re nautica sumptum videri. quâ imagine eâdem ferè in argumento eodem usus est Epictetus *Enchir. cap.* 7. Καθάπερ ἐν πλῷ, τῆς πλοίου καθορμισθέντος, ἂν ἐξέλθῃς ὑδρεύσασθαι, ὁδοῦ μὲν πάρεστιν, καὶ κοχλίδιον ἀναλέξῃ

ἀναλέξῃ ἢ βουλεύσειν, πεπαῦχ [al. πέπεισται] ὑ δεῖ τὴν διάνοιαν ὅλη τὸ πλοῖον, ἢ σωτηρίᾳ ὑπερέρεσθαι, μή τοι σί γε ὁ κυβερνήτης καλέσῃ, ἢ τότε πάντα ἐκβάλλειν ἀφίστασι, ἵνα μὴ διὰ μικρὸν εἰσβληθῇς, [ἐκβληθῇς vulg. perperam.] εἰς τὸ σῶμα. ὥσπερ ἢ ἐν βίῳ, ἐὰν διδῶσι σοὶ βουλὴν ἢ κοχλίδια γυναικεῖον ἢ παιδίον, ὑδὲν χαλεπόν. ἐὰν ὑ ὁ κυβερνήτης καλέσῃ, τότε ὅλη τὸ πλοῖον, ἀφεὶς ἐκεῖνα πάντα, μηδὲν ὑπερφρόνει· ἐὰν ὑ γέρων ᾖς, μηδὲ ἀπαλλαγῆς ποτε τῆς πολιᾶς μανείσης, μήποτε καλοῦντος ἐλλίπῃς. Vide ad *l.* 9. § 3. & *l.* 11. § 20. quo loco, quod ἀναλλοίωτον istîc, ἐνδέσμων idem dici videtur.

Εὔλυτος | Citat Suidas è Marco ista, sed non explicat. Sic *infr.* § 7. ἐυλύτους ἀπιέναι. & § 16. εὔλυσον. Potest autem τὸ εὔλυτον istud à *vestitu* sive *calceatu* translatum videri; qui quò minùs arctè astringitur, eò facilîùs exolvitur & exuitur. De Iphicrate Diodor. Sicul. *l.* 15. Τὰς ὑ ὑποδέσεις τοῖς στρατιώταις δουλότητος ἢ κέφας ἐποίησε, τὰς μὲν χρεὶ τὸ νῦν ἰφικρατίδας ἀπὸ ἐκείνου καλουμένας. Indè Luc. 3. *v.* 16. λύειν τὸν ἱμάντα τῆ ὑποδήματος: quem locum tractans, & more suo in allegoriam trahens, Clemens *Strom. l.* 5. χρῆναι ὑ τὸν κοσμοποιὸν ὕλης, ἀπολύειν τὸ σώματος, ἢ ἐφ' ὑτῳ ἀμύητα πλὴν ψυχῆς, ὥσπερ τῶ δεσμῶ τὸν πόδα. Ità Lucr. *l.* 1.

—vita quoque omnis
Omnibus è nervis atque ossibus exoluatur.
—veluti cùm lubrica serpens
Exuit in spinis vestem. —

Sicut idem *l.* 4. & *l.* 3.

—vestémque relinquere ut anguis,
Gauderet. — de anima corpus exuente. De Diogene Cynico Epictet. *l.* 3. *c.* 26. ἐλεύθερος ἦν, ὅτι ἀπεκεκλήκει πόσας τὰς τῆς δουλείας καλὰς πόσα εὔλυτα εἶχε, πόσα μέσα προσκτήσασθαι. *omnia apprimè tenuum, non adhærentia habebat.* Interpres enim doctissimus perperam reddidit; *Omnia à seipso pendentia.* Potest & à *fructibus maturis*, quos sponte suâ decidunt, quum immatura valdiùs adhæreant. Theophr. *de caus. plant. l.* 5. *c.* 4. Ἔστι δὲ ὁ καρπὸς, αὐτόματος ἀπορρεῖ· ὅταν ὑ ἔτι πεπαίνωται, μᾶλλον ἰσχνὸς ἢ προσπήγνυται. Vide *l.* 12. § 3. Cicer. *de Senect.* *sicut poma ex arboribus, si cruda sunt, vi evelluntur, si matura & cocta decidunt: sic vitam adolescentibus auferri vis affert, senibus maturitas.* quod Senec. *epist.* 30. *Sanctius leniter emittit, non repente auferendam vitam, sed minutatim subductum.* Vide *l.* 9. § 3. Aptissimè ad Marci mentem, Idem in *Oedip.* 4. 2.

Animam senilem mollis involvit sopor.

Contendi autem possunt cum Marci istis Epicteti illa *dissert. l.* 2. *c.* 6. Ἀλλὰ χρυσίδας μὲν ἐκείνων ἀγαλλόμενος, ἀνήρ. ὅτω προσεμαρτύρησεν ἑαυτῷ, ἢ τὸ ἴδιον ποιεῖν, ἢ τὸ ἀδεὲς διδόναι, ἢ τὸ ἀδεὲς λαβεῖν, ἢ τὸ ἀνεμπόδιστον ἔχειν, ἢ τὸ ἀβίαστον, ἢ τὸ ἀπαραπόδιστον, ἢ τὸ ἀκώλυτον, ἢ τὸ ἀνεπηρέαστον, ἢ τὸ ἀνεξαπάτητον, ἢ τὸ ἀνεμπλόκητον, ἢ τὸ ἀνεπίληπτον, ἢ τὸ ἀνεπίφθονον, ἢ τὸ ἀνεπίμεμπτον, ἢ τὸ ἀδεὲς διλεῖν, ἢ τῆς ἀνάγκης κρείσσονα, ἢ τὸν αὐτὸν ἀκόλουθα αὐτῷ· ἀλλὰ κλαίοντες ἢ στένοντες πάχομαι ἢ πάσχομαι· & fortasse istîc etiam εὐλύτους fuerat. Vide ad *l.* 8. § 33. *l.* 9. § 3.

Μήτε ὅρκος δεύμενον | Juramentum omne viro ejusmodi, qualem Marcus istîc delineat, variis rationibus neutiquam necessarium videri possit. Ac primò quidem διὰ τὸ ἀξιόπιστον. quia, cùm veracem se jugiter ac constantissimè exhibuerit, etiam injurato à quibusvis fides adhibebitur. ἢ γὰρ ἐστω τοῦτο ἀνθ' ὅρκου ὁ τρόπος· ut Libanius *orat.* 28. In quam sententiam argutè Clemens *Strom. l.* 7. Τὸ ἀληθεύειν χρὴ τὸν ὅρκον, ἢ συμφωνίας τῆς χρὴ τὸ ἀληθὲς γίνεται· τὸ εὐορκεῖν [ità Heinf. quod vulg. εὑρεῖν.] ἐν συμβαίνει χρὴ τινὶ κατόρθωσιν τινὰ ἐν τοῖς πράγμασι. πῶ τοίνυν ἔτι τὸ ὅρκου χρεία, τοῦ μὴ ἄνευ ἀληθείας βιῶναι; Clarius Isidor. Pelus. *l.* 2. *epist.* 148. Ὁ μὲν εὖ βιοὺς λόγος ὅρκου πάντως κρείττων· ὁ δὲ ἀκοσμίαν τεκμαιρόμενος ἀπιστεῖται βελόμενος, εὖ βιῶναι. Sed & Pythagoras, sectatoribus suis præcipiebat, Μὴ ὀμνύειν θεὸν ἀνεπόν· χρὴ αὐτὸν δεῖν ἀξιόπιστον παρέχειν. Laert. *l.* 8. Quod Gregor. Naz. in *Iamb.*

Ὅρκον ὑ φεῦγε πάντα. πῶς ἂν φεύγοιμι;
Λόγῳ, τρόπῳ τε τὸν λόγον πιστούμενος.

De Essenis Josephus *captiv. Jud. lib.* 2. *c.* 12. πᾶν μὲν τὸ ῥηθὲν ὑπ' αὐτῶν ἰσχυρότερον ὅρκου· τὸ δὲ ὀμνύειν αὐτοῖς ἀπείρατον· χεῖρον γὰρ τῆς ἐπιορκίας ἐπιλαμβάνουσιν. ἐκεῖ γὰρ ἀπιστεῖσθαι φασὶ τὸν ἄνευ θεοῦ ἑαυτῷ πίστιν. Cicero *pro Balbo*: *Athenis aiunt, cùm quidam apud eos, qui sanctè gravitérque vixisset, & testimonium publicè dixisset; & ut mos Græcorum est, jurandi causâ ad aras accederet; una voce omnes judices, ne is juraret, reclamâsse.* Xenocrates is fuit, uti docet Laert. *l.* 4. in *Xenocr.* Ἦν ὑ, inquit, ἢ ἀξιόπιστος σοφὸς ἐκ ὀμνύειν ἐπιτάττων, τίνα χρὴ σπουδὴν ἔχειν Ἀθηναῖον. Sed & Val. Max. *memorabil.* 2. *c.* 10. qui hoc ipsum ubi retulerat, subjunxit; *Judices, quod sibimet ipsis postridiem dicendæ sententiæ loco remissuri non erant, fidei veritati ejus concedendum existimârunt.* Vide quæ de Maximo Marcus *l.* 1. § 15. Plaut. *Amphitr. Act.* 1. *Scen.* 1. *v.* 281.

Nam injurato scio plus credet mihi, quàm jurato tibi.

Ità quod apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 27. Æschylus;

Οὐκ ἀνδρὸς ὅρκου πίστις, ἀλλ' ὅρκος ἀνδρός.
Dat fidem vir juramento, non juramentum viro,

sive ut Grotius reddit,

—vir sacramento fidem
Debet mereri, non sacramentum viro.

Deinde, διὰ τὸ ἀναγκαῖον ἢ τὸ ἀναγκαῖον. quia, cùm sit sponte suâ æqui bonîq; tenacissimus, juramento nihil opus habiturus sit, cujus religione ad officium suum præstandum adigatur. Etenim quemadmodum de legibus Demonax Cynic. ap. Lucian. οἱ ἀγαθοὶ νόμων ὑ δέονται, nimirum, πείθεσι ἐκόντες διὰ

διὰ τὸν λόγον, ἃ ἄλλοι ἄκοντες διὰ τὸν νόμον. οἱ γὰρ ἀληθῶς φιλοσοφοῦντες μόνοι ποιοῦσιν ἑκουσίως, ἃ ποιοῦσιν ἄκοντες οἱ λοιποὶ διὰ τὸν νόμον, ὥσπερ ὑπὸ πληγῆς κυνὸς ἢ γαλεᾶ φόβῳ πλὴν ἥδονῆς ἀποτρεπόμενοι, καὶ ὡς τὸ δεινὸν ἀποκλίνοντες. Xenocrates apud Plut. *adv. Colot.* & *de virt. moral.* Et Conſtantius Imper. *orat. pro Themiſtio:* Εἰ δυνατὸν ἦν πᾶσιν ἀνθρώποις φιλοσοφεῖν, τῆς ἐκ τῶν νόμων ἀνάγκης οὐκ ἂν ἦν χρεία. ὧν γὰρ χάριν διὰ τὸ μὴ ἐπιχωρεῖν, ταῦτα ἂν ἑαυτοῖς ἐπεσκήπτουν. Itaque Ariſtippus, Τί πλέον ἔχουσιν οἱ φιλόσοφοι, requiſitus, reſpondit, referente Laërtio; Ἐὰν πάντες οἱ νόμοι ἀναιρεθῶσιν, ὁμοίως βιώσομεν. *Eodem quo nunc vivunt modo victuros philoſophos, etiamſi leges omnes tollerentur.* Siquidem id ſuâ ſponte facient, quod legibus facere coguntur. De juramento pariter dici poterit; nihil iſtoc viro bono opùs, quò ad id quod eſt officii ſui obeundum, vel impellatur, vel obſtringatur: quum ſponte ſuâ facturus ſit illud, quod alii vix etiam juramenti vinculis conſtricti exequantur. Ità M. Fabius fugientibus cohortibus poſt Q. Fabium in prælio occiſum; *Hoc jurâſtis* inquit, *milites? fugientes vos in caſtra reditures? adeò ignaviſſimos hoſtes magìs timetis, quàm Jovem-Martémque per quos jurâſtis? at ego injuratus aut victor revertar, aut propè te hìc, Q. Fabi, dimicans cadam.* Liv. *l.* 2. De Numa Livius idem *l.* 1. *Eâ pietate omnium pectora imbuerat, ut fides ac juſjurandum, propulſo legum ac pœnarum metu, civitatem regerent.* Cæterùm Fabium fides pietáſq; in patriam etiam citra juramentum in officio continebant. Atq; hoc eſt quod Solon, ut Laert. *l.* 1. Κλοκαγαθίαν ὄφελε πεφυκέναι ἔχοντα. Quanquam nec *injuratus* prorſus vir bonus: *ſacramento*, non vulgari tamen illo, adactus, ſed ſanctiore etiam, ſi quid in iſtis aliud alio ſanctius æſtimatur, quódq; facit, ut illius idcirco nullus indigeat. Senec. *epiſt.* 37. *Quod maximum vinculum eſt ad bonam mentem, promiſiſti virum bonum. Sacramento rogatus es.* & *epiſt.* 65. *Sapiens, aſſectatórque ſapientiæ, velut ſacramento rogatus,* &c. Et *de vit. beat. c.* 15. *ad hoc ſacramentum adacti ſumus.* Cæterùm ego ſenſui, quem priore loco propoſueram, ἐμμένω. Tertio deniq; (id quod Marcum iſtîc cum primis velle, nullus ambigo) διὰ τὸ αὐτάρκως καὶ ἀσφαλῶς· quia eo ſit animo eâque ſui fiduciâ, ut juramentum interponere nihil habeat neceſſe, ſi dicenti fides derogata fuerit; cùm ab aliorum de ſeſe opinionibus ac judiciis bonum ſuum ac beatitatem neutiquam pendere perſuaſum habeat. quò ſpectat & quod ſequitur, ut nec juramentum proptium, ità nec teſtimonium alienum, ſic affecto, uſui (neceſſario ſaltem) futurum.

Μήτε ἀνθρώπου πίστεως | Ità *l.* 7. § 62. ὅτι ἀναμφιστιήτως λήψη. Et *infrà* § 16. εἰ δὲ ἀπιστοῦν αὐτῷ, &c. *parum penſi habiturum, etiamſi non ipſi fidem adhibuerint, talem eſſe reverà, qualem præ ſe fert.* Τί δ' ἐρεῖ τις ἢ ψευδήσεται σὲ αὐτῷ, ἢ εἰς τὸν βάλλοντα. *lib.* 10. § 11. aliud eſt autem quod *lib.* 9. § 29. μὴ ἀπειλήσῃς; εἶπε σεσιτται.

Ἐν ᾧ τὸ φαῦλον | Vitioſa proculdubio ſcriptura. ambigua ſatis emendatio. Eruditus vir D. Boot. vult ἓν ᾧ, quaſi dicat: *hoc unum cum primis attendatur*, vel *agatur.* quomodo Apoſt. *ad Philip. c.* 3. *v.* 13. ἓν δέ. *Unum hoc* eſt quod ago, quod attendo. Ego exiſtimaverim legi poſſe, ἐν ᾧ, vel, quia id forſan poetarum eſt peculiare, ἔνι ᾧ, ἐνὶ τὸ ἔνεστ ᾧ, *ineſt autem* hujuſmodi, quam ſuprà delineaveram, animi conſtitutioni *alacritas* jugis καὶ αὐτάρκεια. Vel ſi cui minùs hoc arriſerit, quia moniti ſeu præcepti rationem præcedentia habent, ἐφ' ᾧ, aut ἐνέστω ᾧ, *inſit autem*, aut *ineſto verò*, &c. Cæterùm aliorum arbitrium eſto. ego nihil ſtatuerim.

Τὸ φαῦλον | Apul. in *apolog. Cæterùm Platonica familia nihil novimus niſi feſtum & lætum, & ſolenne & ſuperum & cæleſte.* Senec. *epiſt.* 60. *Talis eſt ſapientis animus, qualis mundi ſtatus ſuper Lunam: ſemper illic ſerenum eſt.*

Ὀρθὸν ἓν ᾧ χρὴ, οὐχ ὀρθούμενον | *Rectum igitur eſſe oportet, non autem erectum.* hoc eſt: qui *recto* ipſe per ſe jugiter conſiſtat *incedátque talo*, ut Horatius loquitur, *l.* 2. *ep.* 1. non qui lapſus, vel lapſabundus alienâ manu erigi opus habeat; quomodo de Hectore Homer. *Il. υ. v.* 272.

—— ὁ δ' ὑπ' Ἕκτορι δῖ' ἐτετεύκτο
Ἀσπὶς ἐϋκυκλὲς τὴν δ' ἄλλοθεν ἄλλος ἀπῶσεν Ἀπόλλων.

Et de Euryalo, *Il.* ψ. *v.* 694.

Ὣς φάτο καὶ ἀνόρουσε· αὐτὰρ μεγάθυμος Ἐπειὸς
Χερσὶ λαβὼν ὤρθωσε. ——

Sophocles *Oedip. Colon.*

Γέροντα δ' ὀρθοῦν, φλαῦρον, ὡς νέῳ πόνον.
Fruſtra, in juventa lapſus, erigitur ſenex.

Plutarch. *ad præfect. indoct.* Ὅτε γὰρ πίπτοντὸς ὄζον ὀρθοῦν, ὅτε διδάσκειν ἀγνοοῦντα. *Neque enim aut erigere alios idoneus eſt, qui ipſe cadit; aut docere, qui ipſe neſcit.* Vide *ad l.* 1. § 15. Suid. Ὀρθὸς λέγεται καὶ ὀρθός. Μάρκος. Ὀρθὸν ᾧ (f. δῶ) ἓν καὶ μὴ ὄρθιμον. Verùm ſæpiùs iſtîc jam nominatus & deinceps nominandus, non ſine grati animi ſignificatione, D. Boot. aliorſum hæc accipit. *Eſſet*, inquit, *plus quàm Stoica rigiditas, ἀναμφιστιήτως exigere à ſectatoribus ſapientiæ, cùm illa non niſi ipſis ſapientibus competat. deinde ſibi ipſi contradiceret, ut qui paſſim monet à peccatis quidem cavendum eſſe omni curâ & diligentiâ; ſin in aliqua prolabaris, reſurgendum eſſe, & meliora monſtranti obtemperandum.* Vide *l.* 4. § 12. & *l.* 5. § 9, 10. & *l.* 6. § 11, 21. & *l.* 8. § 16. *Quin & l.* 7. § 12. *iiſdem verbis, quæ hìc difficultatem pariunt, ſed ſenſu diverſo,* Ὀρθὸς, ἢ ὀρθούμενος. *Senſus itaque, ni fallor, hìc eſt.* Ὀρθὸς inter alia valet, quod Latinis *erectus* vel *ſurrectus*; τὸ ἐγηγερμένον καὶ ἄνω βλέπον, καὶ μὴ συγκεκυφὸς, ut

Græci Grammatici exponunt. Ità Xenoph. in *Sympoſ.* Μετὰ ἢ τοῦτο κίναδος εἰσῆλθεν θέαμα ἡδὺ ἰδεῖν. Theophr. *l.* 5. *de cauſſ. c.* 4. κ) τὸ τοιοῦτο, ὅταν ὀφθῇ καθ' αὑτό, πολὺ ὕδωρ ἀφίησι. Lucian. ἀλλ' ἐπὶ δεῖπνα μοῦσα συμίσγουσι, μηδ' ὅπου καθίζῃς ἔχων ὁρᾷς. Vult igitur Marcus, *è diſciplinæ ſuæ placitis, ut rectus inſiſtas, idque per te, ità ut exſcernis veluti fulcris non indigeas: alioqui ſere, ut ſemper verſeris in metu ruinæ, videlicet fulcris illis (honore, divitiis, liberis, &c.) in quæ te inclinabas, ac quibus te probè ſuſſultum putabas, ſubductis; quod facillimè ac multis occaſionibus fieri poteſt.* igitur hæc verba nihil aliud volunt, quàm illud triſtiſſimum Stoicorum dogma, *Viro ſapienti debere omnem felicitatem intra ſeſe repoſitam eſſe, ità ut non pendeat à rebus externis, extra ipſius poteſtatem ſitis.* Itaque ſic interpretor, *Oportet ut ſies erectus, non ut erectus acquiras ab aliis.* Vide Platon. in *Menex.* ſupr. *ad l.* 2. § 11. Marcus ipſe *l.* 7. § 2. Τοῦτο πάθοι, ἢ ὀρθὸς εἶ. favent huic interpretationi, & antegreſſa illa, τὸ ἀναγκαῖον τῆς ἔξωθεν ὑπηρεσίας, &c. quibus adjungi poſſunt & Epicteti illa, *l.* 3. *c.* 24. Ταῦτα ἔχων ἀεὶ ἐν χερσὶ, καὶ πρὸς αὐτὰ βλέπων σαυτὸν, καὶ ἀφ' ἑτέρων πειῶν, ἀλήπτου λίθου τὸ παραμυθητικὸν τοῦ ὑπομονητικοῦ. Ità fuerit, ſed à corpore ad animum traductum, quod de ſe Umbricius apud Satyricum *ſat.* 3. —*pedibus me*

Porto meis, nullo dextram ſubeunte bacillo.

§ 6. Εἰ οὖν χρεῖττον εὐείκειαι | Ità Epictet. *lib.* 4. *c.* 9. Εἰ τινα ἄλλα τούτων μείζονα ζητεῖς, φίλος ἂν ποιεῖς.

Ἀρκεῖσθαι ἑαυτῇ | *ſuprà* § 5. teſte nullo, ope operâve nulla indigens. Vide *l.* 9. § 26.

Καὶ ἐν τῇ εὐμῤῥοΐᾳ | Vide an non [ἐν] illud inducendum ſit: ut ſententia ſic procedat, ἀρκεῖσθαι ἑαυτῇ, in eis quæ rationis ope adminiſtrantur, καὶ τῇ εὐμῤῥοΐᾳ, in eis quæ [illegible] contingunt vel decernuntur potius.

Τῇ δίκῃ εὐφραίνεσθαι καὶ ἀγαλλιᾶσθαι | Ità *l.* 12. § 19. dixit ἀγαλλιᾶσθαι τῷ ζῆν. Senſuum prægnans dictio. Eſt enim ἀπολαύειν, ſive *frui*, cum oblectatione quadam in re adepta prorſus acquieſcere. Ideo *medii uti, ſine frui* dicimur. indè tritum illud in ſchola Theologica, *peccatum in hoc omne conſiſtere, quod aut fruimur utendis, aut utimur fruendis.* Vide atur Auguſt. *de doctrin: Chriſt. l.* 1. *c.* 22, 32, 33. Et *de Trin. l.* 9. *c.* 8. & *l.* 10. *c.* 10, 11. & 83. *quæſt.* 30. Petr. Longob. *ſent. l.* 1. *diſt.* 1. & Thom. Aquin. *Sum. part.* 1. 2. *quæſt.* 11. *art.* 3, 4. Verùm Marco ipſo nemo meliùs τὸ ἀπολαύειν iſtud nobis explicaverit. Is *l.* 10. § 32. ἀπόλαυσιν, inquit, δεῖ ἀπολαμβάνειν, πᾶν ὃ ἔξεισι κατὰ τὴν ἰδίαν φύσιν ἐνεργεῖν· ἀπόλαυσιν ſive *fruitionem oportet ducere, quicquid ſecundùm naturam ſuam exequi datur.* hoc autem quomodo fiat, ibidem docet. nempe, cùm eo loco iſta nobis ſunt, οἷς ἔξεστι τοῖς ἀξιοπαθοῦσιν ἢ τυχεῖν, quo *deliciæ & luxus ſunt hominibus voluptati deditis*, qui in ea nimirum ſummum bonum ſtatuunt, & quorum vita βίος ἀπολαυστικὸς dicitur Ariſtoteli *Ethic. Nicom. l.* 1. *c.* 5. & *Eudem. l.* 1. *c.* 4. & ipſi ἀπολαυστικοὶ. *ibid. lib.* 2. *c.* 4. quo ſenſu & ἀπολαυστικὰ φαντάσματα, *ſuprà* § 4. quæ *voluptaria ibidem.* Senec. *de benef. l.* 4. *c.* 13. *Viri officium eſt, inter alia, & beneficium dare. quare ergò dat? nè non det,* (q. d. nè officio ſuo delit) *nè occaſionem beneficiendi perdat. vobis voluptas eſt, inertî otio aſſuefacere corpuſculum, & ſecuritatem ſoporis ſimillimam appetere, & ſub denſa umbra latitare, tenerrimiſque cogitationibus, quas tranquillitatem vocatis, animi marcentis oblectare torporem, & cibis potionibuſque intra hortorum latebram corpora ignaviâ pallentia ſaginare: nobis voluptas eſt dare beneficia, vel laborioſa, dum aliorum labores levent; vel periculoſa, dum alios è periculis extrahant; vel rationes noſtras aggravaturæ, dum aliorum neceſſitates & anguſtias laxent.*

Εἰ ἢ μηδὲν κρεῖττον φαίνεται | Quod Flac. *l.* 1. *ep.* 12. — *ſi cuncta putas unâ virtute minora.*

Τῷ ἐπιθυμοῦντι ἐν σοὶ δαίμονι | Vide *lib.* 2. § 13.

Τὰς φαντασίας ἐξεπίζοντες | Explicat, quod ſuprà dixerat § 5. μόνη ἀνεξέταστος. Epictet. *l.* 3. *c.* 12. Ὡς γὰρ ὁ Σωκράτης ἔλεγε, ἀνεξέταστον βίον μὴ ζῆν· οὕτως ἀνεξέταστον φαντασίαν μὴ παραγίνεσθαι· ἀλλὰ λέγων, ἐκλέξαι, ἄφες. ἴδω τίς εἶ, καὶ πόθεν ἔρχῃ· ὡς οἱ πυλοφύλακες, δεῖξόν μοι τὰ σωδήματα. ἔχεις τὸ ἐφ' ἡμῖν τῆς φύσεως σύμβολον, ᾧ δεῖ τὴν παραδεκτικὴν φαντασίαν; Cæterùm etiam ſupra miraculum omne cautionem ἀνεξεταστίαν idem proponit, *l.* 3. *c.* 2. ἵνα μηδ' ἐν ὕπνῳ λάθῃ τὴν ἀνεξέταστον παρελθοῦσα φαντασία, μηδ' ἐν ὀνείρῳ, μηδὲ παραφερομένου. quæ & eadem ferè habet *l.* 2. *c.* 17. quo loco, nec immeritò, iſtud poſcenti ſuccliamat, σὺ θεὸς εἶ, ὦ ἄνθρωπε· σὺ μεγάλας ἔχεις ἐπιτολάς. neque enim reverà natura humana fert iſta; ſed nec divina patitur:

Τῶν αἰσθητῶν πάσεων, ὡς ὁ Σωκράτης ἔλεγε, ἑαυτὸν ἀφελωμένους | πάσιν Suidas τῇ πειθοῖ, id eſt, *ſuadelam, ſuaſionem* interpretatur. atq; ità Xyl. iſtic accepit, & *perſuaſionem* reddidit. Verùm πάσεις, pro *morbo, affectu*, ſive *perpeſſione* quavis corporeâ, haud infrequens deprehenditur in medicorum aliorúmq; etiam ſcriptis. Hippocr. *de loc. in hom.* εἴ τις βούλεται τῷ σώματος ἕκαστον μέρος καλῶς ποιέειν τὸ σωφρονέστερον, πᾶν τὸ σῶμα αὐξάνεται τῇ πόσιι, ὁκόση ἂν τις ᾖ. Galen. *de Sect. optim. c.* 10. § 18. ἐπὶ ἥπατος πάσεσι, καὶ ἐπὶ σπληνὸς πάσει. *in hepatis & ſplenis affectibus*: ſive, *in hepate atque in liene affecto.* Alex. Aphrodiſ. *problem. l.* 1. *q.* 138. τοπικὴ γὰρ γίνεται τῆς νόσου τῆς γλώττης πάσις. *eſt enim topica nervorum linguæ affectio.* Caſius *problem. q.* 59. ἢ χολερὰ πάσις ὅτι τῷ στόμαχῳ· *Cholera ventriculi affectio.*

fectio est. Marco etiam noſtro familiaris admodum ea vox. nam *l.* 7. § 55. πείσεις σωματικὰς, quas iſtic αἰδημονικὰς, appellat, & *lib.* 5. § 26. τὰς πείσεις ἐν τοῖς μοίραις. & *lib.* 6. § 51. voluptuarium hominem dixit, ἰδίαν πεῖσιν, id eſt, *corporis ſui affectionem* ſive *paſſionem*, pro ſuo ſummo bono habere. Sed & apud Sextum Empiric. *adv. Logic. l.* 1. *c.* 2. ubi ex Stoicorum ſententia dicitur, τὸ ἡγεμονικὸν ἐτεροιοῦσθαι κατὰ πεῖσιν. Et ἰδίωμα πείσεως ἐν τινὶ φαντασίᾳ quam & πάθος ἐν ψυχῇ ex eorundem mente *ibidem* definit: de qua vide *infr.* §. 16. reſtituenda eſt huic vocabulo ea ſignificatio: cùm Gentianus interpres *perſuaſionem* paſſim verterit. mutanda inſuper & corrigenda vox eadem apud Plut. *de irac. cohibend.* ubi πείσεις ἀμεικτοι vulgò exhibetur, quod viros eximios Joan. Hartungum, Deſ. Eraſinum, Gilb. Cognatum in fraudem illexit, dum nunc *Obedientiam*, nunc *Perſuaſionem Homericam* vertunt, novúmque indè proverbium exculpunt: quum πάσσα, non πῖσις, legendum ſit, cùm ex Plut. eodem *de Loquac.* & Homero ipſo *Odyſſ. υ'. v.* 23. tum & ex Syneſio *de Calvit.* ubi dicit, πλεῖον ἐν πείσῃ, φασὶ, τιλὶ καρδίας. ità enim legendum, non ἐν πίστῃ, quod Beat. Rhenanum, & hunc ſecutum Hadr. Junium fefellit, qui ad *Piſæ certamina* alluſum autumabant quum πείσῃ ibi, quomodo & in Homeri loco illo, unde iſtud autores illi mutuati ſunt, σχοινίον ἀσφαλὲς, i. e. *funis anchoralis* ſit. quod & Paul. Leopardus monuit *emend. l.* 15. *c.* 19. malè enim Euſtathius πῖσιν ibi τιλῶ σχοινὶ interpretatur. meliùs Heracleonis *ſcholia*, quæ cùm ſint hoc loco fœdiſſimè depravata, ità reſtauranda ſunt. Ἐν πείσῃ, ἀντὶ τοῦ κατὰ χώραν. ἐκ τοῦ ἐν ταῖς ἀγκύραις, ἀλλ' ἐν δεσμοῖς ἔμβριον. Aſtipulatur Heſychius, qui Poetæ verba adducens Πείσῃ, inquit, πείσματικῇ χώρᾳ. Et mox: Πείσματα, χοινίδια ἀπόγεια, σφυμήσια. Talem nempe vult animi ſtatum, qualem deſcribit apud Plut. *de virt. moral.* neſcio quis verbis hiſce; quæ etiam, quo emaculem, libentiùs laudo;

——ὠύτε (ρητὸν vulgò.]
Νοῦς, ὅσις ἐν μὴ γῆς * ἀνήρτηϖ ζεύγλαις, [* ἀνήρτηται.
Πρεῖ δ' ἔρος, ἡμῖν δ' ἐυκράτει τὰ πείσματα.

Verùm latiùs evagati ſumus: ad Marcum revertamur. Apud Platonem à Socrate ubi omnino uſurpetur vocabulum iſtud, nondum reperio. παιδιάρια duntaxat αἰδήμονα, quod τῶν πάνυ αἰδημόνων fortean non abſolleat, meminit Plato in *Timæo.* Itaque verba [illegible] Σοφιστὴς ἔλεγχος, ad ſequentia potiùs referenda [illegible]imo, deſignariq; locum illum Platonis ex *leg.* [illegible] (unde & *ad l.* 2. § 2. quædam ſuprà delibavimus) ubi is ſub Hoſpitis Athenienſis perſona; poſtquam τὸ πάθος, ſive *affectus*, dixerat, *inſtar nervorum* vél *funiculorum* quorundam, *hinc in diverſas partes alternis diſtrahere, nunc ad voluptatem*, quæ ex altera; *nunc ad vitium*, quod ex altera parte ſit ſitum; ſubjungit, καὶ φανεὶς ὁ λόγος οὗτος ἡμῖν ἐν ἕλξεσιν ξωπεπόλοις ἀεὶ, καὶ μηδαμῇ ἐπὶ τὸ μεσότητον ἐκείνης, ἀνθέλκων τοῖς ἄλλοις ἑκάστοις ἦσαν. ut ſit ἀνθέλκειν hìc noſtro quod ἀνθέλκειν ibi Platonis; quod & noſter forſan ſcripſerit. Illud tantùm inter Platonem Marcúmq; intereſſe poteſt; quòd ille *affectibus* nos virtutem versùs *attrahi*, & attrahentibus nos tradere totos voluerit; hic ab *affectibus* ipſis nos prorſus *abſtractos* velit, quos vitiorum loco habebant Stoici, Peripatetici non item. Perpendat inſuper & lector ſagax, an non iſta, ὡς ὁ Παναίτιος ἔλεγεν, loco ſint mota, cùm priorib⁹ illis, τοῖς φαντασίαις ἐχομένοις, proximè ſubjuncta eſſent.

Τοῖς Στοϊκοῖς ἀρεσκόντως ἑαυτῷ | Vide Cleanthis votum, *ad* § 4. Et Marcum *ſupr.* § 5. Epictet. *l.* 4. *c.* 3. Ἐλεύθερος γὰρ εἶναι, καὶ φίλος τοῦ θεοῦ, ἵν' ἐκὼν πείθωμαι αὐτῷ. ἀλλ' οὐκ ἔστιν ἀνυπείθητόν με δεῖν, ὦ σύμμαχε, ὦ κύριε, οὐκ ἐρῶ. ὦ φίλε, ἀπλῶς οὐκ εἰμί. — ἐκὼν διαλεκτὸν παρεχεῖναι δεῖ ἐπιτάξαντι αὐτῷ. — τοῦτο τοῖς διαπύροις ἑαυτὸν παραβλητὸν ἐστὶ δεῖν, καὶ τοῖς Μουσείοις καὶ Καισᾶρι. ecquid pium magis?

Τῶν ἀνθρώπων φιλανθρωπίᾳ | Hoc enim exigit à nobis humana natura, ſive humanitas ipſa. Vide *ſupr.* § 4.

Τέτε πάντα τὰ ἄλλα μικρότερα τῆς ἐντολῆς ἐστι | Vide *l.* 7. § 72. Jo. Chryſoſtom. in *Matth. orat.* 49. alludens ad Chriſti illud *ibid. c.* 6. *v.* 33. καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. Καὶ γὰρ προσθήκη ταῦτα ἐκείνων. ὥστε ἐντολὴ ταῦτα καὶ μικρὰ, πρὸς ἐκεῖνα ἐξεταζόμενα, κἂν μεγάλα ᾖ. Ex Platone Plut. *de util. ex inimic.* & *adv. Colot.* Ἅπας γὰρ ὁ τῆς γῆς καὶ τοῦ ὕλου χυδὸς, ὡς ἀνάξιος ἀρετῆς. Itaque Solonis illud ſemper ad manum, imò in mente habendum monet, cujus etiam in *lib. de profect. indic.* & *de tranquill.* meminit; & Stob. integrum *tom.* 2. *tit.* 1. exhibuit; quo modo & in Theognidis monitis reperitur, *v.* 315.

Πολλοὶ μὲν πλοῦτον κακοὶ, ἀγαθοὶ δ' ἦσαν πένητες·
Ἀλλ' ἡμεῖς αὐτοῖς ἀμείψομεθα.
Τῆς ἀρετῆς τὸν πλοῦτον. ἀποὶ τὸ μὲν ἡμιθνὸν ἔχει,
Χρήματα δ' ἀνθρώπων ἄλλοτε ἄλλος ἔχει.
Dites ſæpe malique, bonóſque adſigit egeſtas:
At mihi virtutis munera divitiis
Permutare fas. manet uſque immobilis illa:
At fluxas nunc hic, nunc habet alter opes.

quod Marcus etiam verbis mox ſequentibus adfirmat. Baſilius item Cæſar. *orat.* 24. & ex eodem Simeon Magiſt. *orat.* 1. Τὰ μὲν ἄλλα ἧττον κρείττονα, ἢ μᾶλλον ἧττον ἀγαθὰ, ἢ ἃ ὑπονοῦσιν ἧττον ὀλιγοχρόνια ἔστιν, ἅπερ ἐν πομπῇ κεῖται, τῷδε κἀκείνῳ μεταβαλλόμενα. μόνη δ' ἀρετὴ κτῆμα τῶν ἀεὶ ἀναφαιρέτον, καὶ ζῶσι καὶ τελευτήσασι συνοδοιπόρον. Ὅθεν καὶ Σόλων μοι δοκεῖ πρὸς τοὺς ἐνταῦθα ἀπιόντας, τὸ, Ἀλλ' ἡμεῖς αὐτοῖς ἀμείψομεθα, &c. Recte omnino. Siquidem, ut Plato *Phædone*,

Νομίσματα μὲν μείζω σοὶ ἀλαΐσω κεφαλάδεται· ἐκεῖνο δ μόνον τὸ νόμισμα ὀρθὸν, αὐτὴ, ὃ δεῖ πάντα ταῦτα αὐξήσαι τε καὶ παρασκόμματα κεφαλαΐδεσθαι, φέρουσι.

Μηδεὶ χώρην δίδου ἑτέρῳ | Χώρην διδόναι, ἐγχωρεῖν, παραχωρεῖν, cedere, concedere, admittere, inque semet ipso locum præbere. Ità usurpat apud Athenæum *disposoph. l.* 9. Posidippus in *Saltatricib.*

—τῇ κίνῃ χώρην δίδου. *Vanitati da locum.* id est, vanus esto & pompaticus. Casaub. *ib. c.* 5. Aristides *ad Rhod. de concord.* ὃ δώσει χώραν τοῖς παροξυσμοῖς. *non dabit locum exacerbationibus*; hoc est, non admittet in se, eisve superatum & abreptum sese dabit. Liban. orat. 19. *pro saltatoribus adv. Aristidem:* ἢ μηδαμῇ δοῦναι χώραν αἰτίᾳ. *Et locum criminationi neutiquam dedisse.* Greg. Naz. *orat.*

Οὐ χώραν δίδως ὀδυρμοῖς. *non das locum luctibus.* non luctui & lamentationi dedis te. Non absimilis phrasis, sed sensu paulò diverso Paulus, *ep. ad Ephes. c.* 4. *v.* 27. μήτε δίδοτε τόπον τῷ διαβόλῳ. *nec locum dederitis*, i. e. ansam occasionémq; præbueritis, vel *diabolo*, id est, *Satanæ*, ut Chrysostomus & plerici; interpretes, vel etiam *calumniatori*, ut Erasmus. Et *ad Roman. c.* 12. *v.* 19. δότε τόπον τῇ ὀργῇ. *locum date*, id est, permittite, *iræ*, hoc est, vindictæ divinæ. Ità Chrysost. & ex eodem Theophyl. & Oecumen. συγχώρησον τῷ θεῷ ἐκδικῆσαι· οὕτω γὰρ τὸ, δότε τόπον τῇ ὀργῇ. aliter itaque illic multò, quàm in Posidippi verbis, sumitur; quod vir doctissimus neutiquam advertisse videtur.

Οὐκ ἔτι ἀφειδείας | Ità Apostol. *ad Corinth. ep.* 1. *c.* 7. *v.* 35. πρὸς εὐπάρεδρον τῷ κυρίῳ ἀπερισπάστως. De Cynico item Epictet. *lib.* 3. *cap.* 22. Ἀφειδευσον δὲ δεῖ ὅλον πρὸς τῷ διακονίᾳ τοῦ θεοῦ. quo etiam loco forsan ἀφειδευσίας scriptum fuerit. Quod autem hîc ἀφειδευσίας, idem *l.* 4. § 26. ἀπειξὲ dixit. Sed & Athenag. *de resurr. mort.* τέλος δ ζωῆς ἡμερον καὶ λογικῆς πείσεως ἐκ ἂν εἰκότως τι νέφος, τὸ τούτοις ἀφειδευσίας συνδιανύσειν, εἰς μᾶλλον δὲ πρὸς τὸ φυσικὸς σωφρονοῦν, τῇ τε διαφεύγειν τὸ ὄλεθρον, καὶ τῇ ἐπείνῳ διδόσθαι ἀπερισπάστως ἐπαγάλλεσθαι. Hæc de usu vocabuli sensum quod attinet. Optimè Epictet. *l.* 4. *c.* 2. Εἰ τοῦτο χρήσιμον, ἀνύβριστον αὐτὸν ὄντα τοῦτο, μηδὲ σὲ ἀφειδεύτους οἱ ἄλλοι διαλογισμοί. ὥδε γὰρ ὁ παιδοτρίβης λιμάττει προκεῖται, hoc est, quod Jacob. *epist. c.* 1. *v.* 8. Ἀνὴρ δίψυχος, ἀκατάστατος ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ. Vehementiùs idem *ibid. c.* . Ἀπλῶς ὃν ἐκείνου μίμησαι, ὅτι πᾶν ὃ ἔχει τῆς σωτηρίας τῆς σαυτοῦ ποιήσει, ἀπόλυτος τῶν περιλοιπῶν. forsan, ὅτι εἰ πᾶν ὁπὸν, &c.

Ἀγαπᾷ δὲ τὸ λογικὸν καὶ πολιτικὸν ἀγαθὸν, ἃ δήμος ἐδ' ὁπῶν ἀπερισπάστως | Ità lego; cùm codices excusi pro πολιτικῷ perperam ποιητικῷ habeant. Sic enim *l.* 7. § 72. ἡ λογικὴ καὶ πολιτικὴ φύσις. & *l.* 10. § 2. ἔστι δὲ τὸ λογικὸν οὐδὲ καὶ πολιτικόν. Vide & *infrà* § 8. & *l.* 11. § 21. Est autem τὸ ἀντικαθῆσθαι vocabulum istic ἐμφατικώτερον. hoc enim insinuat, nihil quicquam omnino dignum esse, quod *ex-adversum* virtuti etiam *consideat*, id est, quoquam modo cum ea in comparationem veniat, vel in collatione compareat. Liban. *orat.* 28. Τὸ μὴ εἶναί μοι τὸν ἀντικαθήμενον. *eum nemo esset qui ex-adversum mihi consideret.* quo vocabulo & in vita sua non semel est usus, pro eo quod Apostolus τὸν ἀντιπαλίμπορον dixit, *ad Thess. ep.* 2. *c.* 2. *v.* 4. tralatum à re bellica, copiisque militaribus in conspectu hostium considentibus; utì ex Xenophonte Budæus docet. cui adjici potest ex Zosimi *lib.* 2. illud, συχνὰς μὲν ἡμέρας ἀνεκαθέζετο τὸ στρατόπεδον. quanquam Libanius εἰς τὰς καθέδρας, ὅπου θρόνους, ἢ ἐν τοῖς λόγοις διατεινόντων καὶ ἐπιδεικνυμένων, *ad cathedras sive thrones orationes conficientium & specimen facultatis suæ exhibentium* respexisse videatur. Optimè Epictet. *l.* 1. *c.* 2. Ὁ δὲ ἅπαξ εἰς τὸν αἰῶνα ἐπὶ τούτων σκέλλων καὶ τὰς ἐπὶ τοῖς ἀξίας συγχεῖς καὶ ὑπαίζων, ἐγγὺς ὅτι ἐπιλελησμένον τὸ ἰδίου πρόσωπον.

Πάντα ταῦτα | *Hæc omnia.* Xyl. *horum quicquam* potiùs. suprà enim ἐπ' ὅτῳ ὃν dixit. ità כל Hebræis, Ezec. *c.* 18. *v.* 11, 13. וחוא את כל אלח לא עשח *Etiamsi omnia ista non admiserit; sed in montibus comederit, vel uxorem proximi sui polluerit*, &c. *non est victurus*, את כל התועבות האלה עשח *quia ex abominandis istis ullum pertraverit.* את מאחר מאלה id est, *unum quodpiam ex eis*, *v.* 10. ità solvitur τὸ ἐναποφαίνεσθαι. *Exod. cap.* 20. *vers.* 10. in *lege Sabbataria* לא תעשה כל מלאכח & Græc. ἐ ποιήσεις ἐν αὐτῇ πᾶν ἔργον. *nè facito opus ullum*, sive *operis quicquam in ea. Exod. c.* 34. *v.* 10. בכל גוים ἐ πασι ἔθνεσι. Lat. *nec in ullis gentibus.* sive, *in ulla gente. Psal.* 147. *v.* 20. *non sic fecit* לכל גוי Græc. πασι ἔθνεσι Lat. *omni nationi*, id est, *ulli.* Demosth. *in Mid.* πάντα μᾶλλον ἢ ταῦτα λεκτέον. *quilibis potiùs quàm ista dicendum.* Lat. interpres *Deut. cap.* 5. *v.* 8. *Non facies tibi sculptile, neque similitudinem omnium quæ in cœlo sunt*, id est, *ullius*, sive *cujusquam eorum quæ in cœlo sunt.*

Κἂν πρὸς ὀλίγον | Inter cætera profectûs in virtutis studio stadióque, indicia, ponit istud Plutarchus; Τὸ μηδὲν ἐπιμελῶν ἡγεῖσθαι τῆς ἀμβιταφορίας, ἀλλ' ἡδυλαβεῖας καὶ σφυγμίαν ἔπαυσ. ἅπαξ γὰρ, inquit, οἱ τὸ βλέπεσθαι ἀποστρεφόμενοι, ἐν ὑδρὶ λάθρα τὰ μικρὰ διαπαιμάλα, μηδὲν οἰόμενοι ποιεῖν μέγα τὸ μικρῷ τινι περιτυθέμενον. ἡ δ' ἐλπὶς ἰσχυρὸν τῷ τέλως βαδίζουσα τῆς ἀπάτης σωπᾷ τὴν φιλοπλουτίαν· ὅπως ἐν τοῖς πρὸς ἀρετὴν πρόσμασιν, ὁ μὲν πολλὰ συγχωρῶν τῷ, τί γὰρ τὸ τοιοῦτο; καὶ τοῦ μὲν ὕπνου, αὐδὲς ἧττον, ἀλλὰ προσέχων ἑαυτῷ, κἂν εἰς τὸ μικρότατον ἢ καιρία πατῇ τῶν ἁμαρτημάτων ἐσθίων συγχαμάλιμ πρόσκηται, συ-

συναρπάζῃ

ἀναγκῆς καὶ δυσκολαίνων, . ὅλος ὅσον ἦν τὸ κρᾶσις ἐν ἑαυτῷ, καὶ ἐπὶ ὀποσῦν ἀξιῶν ῥυπαίνεσθαι. τὸ δὲ μανθάνειν οἴεσθαι, κατ' Αἴσχυλον, μέγα, μανθάνειν ἔχειν, ἐυχερὲς πρὸς τὰ μικρὰ ποιεῖ καὶ ὀλιγοψυχίας. Vide *supr. ad l.* 2. § 16. sed & *l.* 1. § 8.

Κατεκρήτισεν ἄφνω | Tatian. Assyr. *adv. Graec.* c. 47. Τῶν δὲ πονηρίας σύσσιτον ἐοικυῖαν τῇ ἧς βεκχευτῶν ἀσεμάτων ἴσμεν· ἃ τε διὰ μικρᾶς ἀφορμῆς τὸ πονηρὸν περιωδύνησε. Epict. *diss. l.* 4. *c.* 3. Ὀλίγων δὲ χρεία ὅτι πρὸς τὸν ἀπόλαυσιν, τοῦ πάντων ἀναγκαίων, μικρᾶς ὑποσφαῖρα τὸν λόγον. ἐν ὁ κυβερνήτης ἀναχρίψῃ τὸ πλοῖον, ἡ χρεία ἔχει τῆς αὐτῆς σφαιρίδος, ὅσης εἰς τὸ σῶσαι· ἀλλὰ μικρὸν πρὸς τὸν ἄνεμον ἂν διηρέψῃ· [διηρέψῃ f. permiserit, non obverterit, ut Volph.] κἂν μὲ αὐτὸς ἐκών· ὑπονοεῖν μὴ δ', ἀπόλετο. ποιητὸν δὲ τι καὶ ἐνθάδε· μικρὸν ἂν ὑπονυσάζῃς, ἀπόλλυε πάντα. Idémque *Enchir. c.* 50. Ὅτι πρᾶξαι μέν τινα καὶ ἔνδοσιν, ἢ ὠ, ἢ ἀπόλαυσιν σφζονται, ἢ σώζεται. Ità restituit Is. Casaubonus; quem non audio tamen vertentem, *semel vitium esse & cessisse*, aut non, destruit quod perfectum est, vel servat. σφζονται siquidem *profectum*, non *perfectum* sonat. at quod perfectum est non proficit. Sed eâ forsan mente Laert. *l.* 7. *Zenon.* Δοκεῖ δὲ αὐτοῖς μήτε τὸν διαφορὰν ἀφίσθαι φιλοσοφίας ἐπεὶ τοῦ λόγου τούτου περιελθεῖν ὅλον τὸν βίον, ὡς καὶ Ποσειδώνιος ἐν τοῖς περὶ παθῶν. quem locum tamen minùs sincerum existimo. Non dissimile his quod de pictura Aristid. περὶ τοῦ ἐξοχωτάτου· ἡ γραμμὴ σωθεῖσα τὸ πᾶν ἔσωσε. *linea una servata totum servat.* minùs enim clarè Canter. *linea observata totum absolvit opus.* Senec. *epist.* 85. *Si in nostra potestate non est, an sint affectus; nè illud quidem est, quanti sint. si ipsis permisisti incipere, cum causis suis crescent, tantique erunt, quanti fient. Adjice nunc, quòd ista, quantumvis exigua sint, in majus excedunt. nunquam perniciosa servant modum. quamvis levia initia morborum, serpunt; & aegra corpora minima interdum mergit accessio. Illud verò cujus dementiae est credere, quarum rerum extra nostrum arbitrium posita principia sunt, earum nostri esse arbitrii terminos? quomodo ad id finiendum satis valeo, ad quod prohibendum parùm valui? cum facilius sit excludere, quàm admissa comprimere.* Et *epist.* 116. *Nullum vitium est sine patrocinio; nulli non initium est verecundum & exorabile: sed ab hoc latiùs funditur, non obtinebis ut desinat, si incipere permiserit. imbecillum est primò omnis affectus: deinde ipse se concitat, & vires, dum procedit, parat: excluditur facilius quàm expellitur.* Aristot. *politic. l.* 6. *c.* 4. Ὀλίγον μὲν πονηρὸν παρεῖται· πολὺ δ' ἡγεμόνων ἐν ὀφθαλμοῖς μᾶλλόν ἐστι. Marcus eremit. *de lex. spirit.* § 91. Τὰ μικρὰ ἁμαρτήματα ἐξετελίζει ὁ διάβολος· ἄλλως γὰρ ὀπὶ μεῖζον κακὸν ἀγαγεῖν οὐ δύναται. Et § 128. Μὴ ἀφῇς ἀνεξιλέγκτως ἁμαρτίαν, κἂν βεκχευτὴν τυγχάνῃ, ἵνα μὴ ὕστερον ἐπὶ μεῖζον κακὸν καθαύρῃ σε. Gregor. Naz. *orat.* 31. Τὸ χεὶρ μέρος ὑφηλιάσθω, ἀνεπιδεὲς μὲν τοῦ πρὸς τὸ παρὸν ἔχει βλάβην, εἰς τὸ κατάλοιπον δὲ τῆς κακίας ἀπαλλαγή. Qui & in *monitis* ergò *ad Virgines. Carm.* 4.

Μὴ μικρὸν ἐν κακῷ θείης ποτὲ· μηδὲ τὸ μικρὸν·
Τοῦδε γὰρ ἀρχόμενοι, χρεῖοσιν ὕποτε κύρσοις.

Joannes ὁ χρυσορρήμων, *in epist. ad Rom. orat.* 12. Τῶν ἀρχῶν φυλαττώμεθα, καὶ τὰ μικρὰ φεύγωμεν· κατὰ τὰ γὰρ μεγάλα ἀπὸ τούτων πίπτομεν. ὁ γὰρ καθ' ἕκαστον ἁμάρτημα μανθάνων ἀφίεναι, οὐδὲν παρὰ τοῦτο, κατὰ μικρὸν πάντα ἀπολεῖ. τοῦτο γοῦν τῶν κακίαν εἰσήγαγε· τοῦτο τὰς θύρας ἀνέῳξε τῷ λυσσῇ τοῦτο τῆς πόλεως τὰ τείχη κατέβαλε, τὸ καθ' ἕκαστον λέγειν, οὐδὲν φέρει τοῦτο. ὅταν καὶ ἀπὸ μικρῶν σωμάτων τὰ μέγιστα αἱρέσεις νοσήματα, ὅταν τὰ μικρὰ καταφρονῇς. Idem *in Matth. orat.* 49. Μὴ τοίνυν λέγε, οὐδὲν παρὰ τοῦτο, οὐδὲν παρ' ἐκεῖνο. τοῦτο γὰρ, τοῦτο πάντα ἀπόλεσεν. Et rursus: Τὸ πλεῖον αἰτιον τῆς κακίας τοῦτο, τὸ καὶ μικρὰ ταῦτα οὐκεῖν ἡγεῖσθαι τὰ ἁμαρτήματα, καὶ διὰ τοῦτο ἀμελεῖσθαι. Idem *ibid. orat.* 86. Διὰ γὰρ πάντα ποιεῖν, ὅτι τὰς ἀρχὰς ἧς ἁμαρτημάτων ἀναιρεῖν. καὶ γὰρ δὴ καὶ πρὸς τὴν φύσιν ἰδιον τὸ ἁμάρτημα, ὅτι μικρὸν, ἀλλ' ὅτι μεγάλα γίνεται ῥίζα ἀμελούμενον. εἰ γὰρ χρή τι καὶ θαυμαστὸν εἰπεῖν, ἃ τοιοῦτός δεῖ καταφθεῖς τὰ μεγάλα πλημμελήματα, ὡς τὰ μικρὰ καὶ εὐτελῆ. ἐκεῖνα μὲν γὰρ αὐτὰ ἡ φύσις τῆς ἁμαρτίας ὑποτρέφουσα φθάνει ἀΐζει· τὰ δὲ μικρὰ αὐτῷ τούτῳ εἰς βάθος ἐμβάλλει, καὶ ἐκ ἀφίησι ψυχαίας διανάστασιν πρὸς τὴν αὐτῆς ἀναίρεσιν· διὸ καὶ ταχέως γίνεται μεγάλα καθυδόντων ἡμῶν. τοῦτο καὶ ἐν τοῖς σώμασι συμβαῖνον ἴδοι τις ἄν — καὶ πάντα δὲ τὰ κακὰ ἐκ τούτου ἴδοι τις ἂν γινόμενα. ὑδεὶς γὰρ τοσοῦτος ἀθεόν ὅτι τὴν κακίαν ἐκπιθῇ. ἔχει γὰρ, ἔχει πως αἰσχύνην ἐγκειμένην ἡμῖν ἡ ψυχὴ, καὶ πρὸς τὰ κακὰ αἰδῶ, καὶ ἀθεόν ἐκ ἂν τοσοῦτον ἀναισχυντήσειεν, ὡς ὑφ' ἓν ἅπαντα ῥίψαι, ἀλλ' ἠέρια καὶ κατὰ μικρὸν ἀπόλλυται, ὅταν ἀμελῇ — ἀπὸ μικρῶν ἄπω τὰ μεγάλα εἰσάγει ὁ πονηρὸς δαίμων ἐκεῖνος· ἀπὸ δὲ τῶν μεγάλων τὸ ὑπερνοσεῖν, ἀλλ' οὐ ταύτῃ μάλιστα ἐκ ἐλαίττονα τῆς πρώτης εὑρεῖν. Idem in *orat. de statuis* 19. Τὸ ὀλίγον τοῦτο ἀμεληθὲν καὶ τὸ λοιπὸν ἅπαν καθαιρεῖ. πολλαὶς γοῦν οἰκίας οἰκοδομήσαντες ἄνθρωποι, καὶ τὸν ὄροφον ὑπηνέγκαντες, μιᾶς κεραμίδος ὑποτενασχοίσης μὴ ποιησάμενοι σωσθῆναι, ὁλόκληρον τὸν οἶκον ἀπώλεσαν. καὶ ὅπου ἱματίων ἢ τὸ αὐτὸ τοῦτο συμβαῖνον ἴδοι τις ἄν. καὶ γὰρ ἐκεῖ μικρὸν ῥῆγμα γενόμενον, καὶ μὴ ῥαφὲν, πολὺ τὸ σχῆμα ἐποίησε τοῦτο καὶ ὑπὸ σκληρὸν συμβαίνει πολλάκις· καὶ γὰρ ἐκεῖνοι μικρᾶς ἂν ὑπολάβωσι μόνον αἰσθῆναι, ὁλόκληρον τὸ ῥῆγμα εἰσάγουσι. Et *in ep.* 1. *ad Corinth. orat.* 8. οὐδὲν μέσον κακὸν ἀρίησιν ἔχῃ, ἢ ἢ τὸ μικρὸν ταῦτα καὶ μὴ μικρὸν ἀποκαὶ, καὶ πολὺ σφῶν ἀποσήσεται· καὶ γὰρ τὸ σῶμα, ἂν μικρὸν ἀπὸ ξίφους διάσασιν διέξ-

τμῃ,

του, διαφθείρεται. ἢ ἡ οἰκοδομὴ, κἂν μικρὸν διαλείπῃ, καταλύεται· ἢ τῆς βίζης τὸ κλῆμα, κἂν μικρὸν ἀποκοπῇ, γίγνεται ἄχρηστον. ὥστε τὸ μικρὸν τοῦτο οὐκ ἔστι μικρὸν, ἀλλὰ πολὺν τὸ ὅλον βίζον. ὅταν οὖν μικρόν τι παραμελήσωμεν, ἢ ἢ ῥαδυμήσωμεν, μὴ παιδεύωμεν τὸ μικρὸν· ἐπεὶ ταχέως παρφθὲν ἕξει μέγα γένεται. ὅτου ἢ ἰμάτιον ἀρχὴ λαβὸν ῥῆγνυται ἢ ἀμεληθὲν, δι' ὃλου τὸ ὑφασμα σφαγήσεται. ἢ ὄφρῳ ὀλίγον κεφάλαιον παραφθεὶς, ὁλκὰς ἔνεγκεν τὸν οἶκον κατέδυσεν. ταῦτ' οὖν ἡμεῖς λογιζόμενοι, μηδὲν ὑπὸ μικρῶν καλαφεύγωμεν, ἵνα μὴ εἰς τὰ μεγάλα ἐμπέσωμεν. Jason. Siracides *Soph. c.* 19. *v.* 1. ὁ ἐξουθενῶν τὰ ὀλίγα, πίπτει μικρὸν πεσῶν. Quem locum laudans Augustin. *de Trinit. l.* 12. *c.* 11. *Non ad turpissima simul & semel prosilitur.* (quod Juvenal. *Sat.* 2. *v.* 83.

Nemo repentè fuit turpissimus.)

Sed quomodo coluber nec apertis passibus, sed squamarum minutissimis nisibus repit: sic lubricus deficiendi motus negligentes minutatim occupat, & qui spernit modica, paulatim decidet. Idémque *homil.* 42. *Vel levia, vel minuta nè contemnantur. de minutis guttis flumina implentur, per angustas rimulas insudat aqua, navis impletur; & si negligatur sentina, mergitur navis. Quid autem interest ad naufragium, utrùm uno grandi fluctu navis operiatur, an paulatim subrepens aqua in sentinam, & per negligentiam derelicta atque contempta impleat navem atque submergat?* Idem *epist.* 108. Et *in Joan. tract.* 12. *Etiam minuta si negligantur, occidunt. minutæ sunt guttæ, quæ flumina implent. minutæ sunt arenæ grana; multa tamen imposita premit & opprimit. hoc facit sentina neglecta, quod facit fluctus irruens. paulatim aqua per sentinam intrat, sed in diu intrando & non exhauriendo mergit navem.* Videri non indignus Idem *in orat. dominic.* & *in Psal.* 118. *conc.* 3. & *de diversf. serm.* 12. & 34. & *in Psal.* 39. & Ruffin. *ibid.* Accedit quod de *peccatorum paritate* disserunt Stoici. Cicer. *Paradox.* 3. *Est peccare quasi transilire lineas. quod cùm feceris, culpa commissa est: quàm longè progrediare, cùm semel transieris, ad augendam transeundi culpam nihil pertinet.* Nec abnuit Demosthen. *Philipp.* 3. Τὸ γὰρ ἐνστῆσαι καὶ τὸ δίκαιον, ἂν τ' ὀλίγου τις, ἂν τ' ὀλίγου μείζονος πραχθείη, τῷ αὐτῷ ἔχει σώματι. Certè quod Jo. Chrysost. *in Act. orat.* 24. Ἐν λύρᾳ παραφωνίᾳ καὶ ποικίλως ἐκκλασμένῃ, ἂν ἀμεληθῇ τὸ τυχὸν, τὸ πᾶν ἠμέληται καὶ διέφθαρται. Claudantur ista monito illo Hippocratico, quod tam in re *Ethica* quàm in *Medica* est observatu dignissimum, Μὴ λόγῳ εἰκῇ, μηδὲν ὑφορᾶν. *epidem. l.* 6. *c.* 7. § 17.

Ἕλῃ τὸ χρεῖττον | Pythagoræ monitum; ἕλῃ βίον ἄριστον· ἡδὺς δ' αὐτὸν ἡ συνήθεια ποιήσει. Plut. *de sanit.* & *de tranquill.* & *de Exil.* Galen. *de affect. dignosc.* & *cur. c.* 6. Stob. *tom.* 2. *tit.* 29. Quod Senec. *de vit. beat. c.* 8. *Præceperunt veteres, optimam sequi vitam, non jucundissimam: ut rectæ ac bonæ voluntatis, non dux, sed comes voluptas sit.* Basil. Cæs. *orat.* 24. Μηδὲ ὅτι χαλεπὰ ταῦτα καὶ πόνου μεστὰ, διὰ τοῦτ' ἀποκνήσωμεν· ἀλλ' ἀναμνησθέντες τῆς παρουσίας, ὅτι βίου μικροῦ ἄριστον ἔκτασιν ζητοῦμεν, ἡδονὴν ἢ σωφροσύνῃ τῇ σωτηρίᾳ ἡδονῇ ἡσθῆναι, ἐγχειρεῖν τοῖς βελτίοσιν. Alludit eodem Niceph. Callist. *hist. Eccles. l.* 8. *c.* 40. de Antonio Eremita agens, Εἰδὼς μὲν μικρὸν τὸν ἄριστον βίον τῇ σωτηρίᾳ ἡδονῇ ἐσόμενον, εἰ καὶ χαλεπός τις εἴη τὰ πρῶτα. Diogenes apud Laert. *l.* 6. Δίκην ὑπὲρ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ πόνον τινὰ καὶ φύσιν ἀνομίνους, ζῆν εὐδαιμόνως, ὡς τοῖς ἄλλοις κακοδαιμονοῦσι. καὶ γὰρ αὐτῆς τῆς ἡδονῆς ἡ καταφρόνησις ἡδυτέρη φέρεται πολλαπλασίως· καὶ ὅσῳ οἱ σωφρονέστερον ἡδέως ζῶσιν, ἀνιηρῶς ἂν τὸ ἐναντίον πάσχοιεν· ὅτου οἱ τὐναντίον ἀσκοῦντες, ἥδιον αὐτῆς ἂν ἡδονῆς καταφρονοῖεν. vid. *l.* 12. § 6.

Καὶ τότε ἀντίχθων | Ità *l.* 4. § 32. ἀπειξ ἴχθυ. Quod Paulus *ad Thess. epist.* 1. *c.* 5. *v.* 21. Πάντα δοκιμάζοντες, τὸ καλὸν κατέχετε. Clemens *Strom. l.* 1. ex nescio quo scripto. Γίνεσθε ἢ δόκιμοι τραπεζῖται· τὰ μὲν ἀποδοκιμάζοντες, τὸ ἢ καλὸν κατέχοντες. Epictet. *Enchir. cap.* 50. Πᾶν τὸ βέλτιον φαινόμενον ἔσο σοι νόμος ἀναίρεσις. Vide Sect. proximam. Seneca *epist.* 16. *Plus operis est in eo, ut. proposita custodias, quàm ut honesta proponas. perseverandum est,* &c. Vide *l.* 10. § 8.

Κρεῖττον ἢ τὸ συμπίεσον | Plato *polit. l.* 5. Κάλλιστα γὰρ δὴ τοῦτο καὶ λέγεται καὶ λελέχθαι, ὅτι τὸ μὲν ἀφέλιμον καλὸν· τὸ ἢ βλαβερὸν αἰσχρόν. Idem in *Alcibiad.* 1. multis differit, τὰ καλὰ καὶ ἀγαθὰ συμφέροντα εἶναι. Cicero ex Posidonii sententia *offic. l.* 3. *Nunquam potest utilitas, cum honestate pugnare.* Et mox: *Accepimus, Socratem solitum execrari eos, qui primum hæc naturâ cohærentia, opinione distraxissent. cui quidem ità sunt Stoici assensi, ut quidquid honestum esset, id utile esse censerent; nec utile quidquam, quod non honestum.* Vide *l.* 6. § 43.

Τὸ ὡς λογικῷ | Vide Marcum plenius de his sese explicantem *l.* 10. § 2.

Ἀπύρως φύλαττε τὸ κρῖνον μόνον | *Judicium integrum retine.* Xyl. qui & clausulam sequentem vertere neglexit. M. Cas. *à conclusione ista species ormes externas & apparentias plausibiles diligenter arceto.* Vúltque respexisse Marcum ad *typhum*, quem ἴδιον ἐγκλωγισμὸν appellat. *l.* 6. *c.* 12. Assentior. Veruntamen vertere malim, *judicium tantummodo à typho*, sive *pompâ externâ*, quâ fascinari solet & corrumpi, *immune servare curæ sit*, quo rerum istarum examen exquisitiùs instituas. addo etiam posse πύρωσιν nomine τοῦ εἴσω, sive *opinationem vanam* intelligi: quo modò Monimum usurpâsse Sextus monuit ad *l.* 2. § 15. exhibitus. Cæterùm utrovis sensu ceperis, videtur ἄπυρον potiùs quàm ἀπύρως legendum. Basilius Cæsar. *orat.* 12. Ἐγειδὴ τὰ ἔξωθεν παρ' ἑαυτῆς κεκτήσεσθαι φυσικὸν, ἐπὶ δὲ τὰ καλὰ ἐπὶ πᾶσαν διακείνομαι,

ἐκεῖνο ϕῶ, ἀναγκαῖον ἡμῖν ἐν τῇ ἐκλογῇ τῆς μεμικτέων ὀρέξεως ποιεῖσθαι τῆς πρεγμάτων τὰς διαϕορὰς, καὶ οἷον τινα διαγλυϕὴν, ἵνα καὶ διαπτάτη μεταξὺ τῶν ἐναντίων βεβαίόντα, πείθεσθαι μὲν τῇ ἀρετῇ, καταδικάζειν δὲ τῆς κακίας. οἷον πορνεία καὶ σωϕροσύνη παρὰ σοὶ κείσθω· καὶ ὑγιαλὸς σεσαθίζεται σε ὁ νῆς πεπεσμένος τὸ διαφόρειον καὶ ἡ μὲν ὑδρὰ ζωπυρεῖ τῇ πορνείᾳ· ὁ δὲ φόβος τῆς θεοῦ τῇ σωϕροσύνῃ ζωπύρατω, ἐὰν μὲν ὦν καθαδικάσῃς τῆς ἀδικίας, δῆλος ἡ νικῆσαι τῆς σωϕροσύνης· ἐὰν δὲ τῇ ἡδονῇ δῷς τῆς φόβου, σεσηπότερον ἀσϕάλτου τῆς ἀδικίας, ἀκολύθει ἐποίησε τὸ κεῖμα.

§ 7. Ὁ ἀναγκάσει σε πιστεῦσαι τῇ πίστει παρακλῶσαι] Justin. *apol.* 2. Ἐκ παντὸς τρόπου, καὶ διὰ τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς, τὸν φιλαλήθη, κἂν δίκαιος ᾖ καὶ ἀπειλῆται, τὰ δίκαια λέγειν τε καὶ πράττειν αἱρεῖσθαι δεῖ. Polyb. *l.* 4. Ἀλλά μοι δοκοῦσιν οἱ γνήσιοι τῆς ἀνδρῶν, καὶ μετὰ τῆς κατ' ἰδίαν ὠφελείας ἀεὶ πλείονος ἢ δίκαιος ποιεῖσθαι τὸ καθήκον. Cicer. *Offic. l.* 1. *Nemo justus esse potest, qui mortem, qui dolorem, qui exilium, qui egestatem, timet, aut qui ea quæ sunt contraria, æquitati anteponit.* Juvenal. *Sat.* 8. *v.* 80.

— *ambigua si quando citabere testis*
Incertæque rei, Phalaris licet imperet, ut sis
Falsus, & admoto dictet perjuria tauro,
Summam crede nefas animam præferre pudori,
Et propter vitam vivendi perdere causſas.

Senec. *ep.* 88. *Fides sanctissimum humani pectoris bonum est, nullâ necessitate ad fallendum cogitur, nullo corrumpitur præmio. Ure, inquit, cæde, occide; non prodamus sed quò magis secreta quæret dolor, hoc illa altiùs condam.* Idémque *ep.* 76. *Vir bonus, quod honestè se facturum putaverit, faciet, etiamsi laboriosum erit; faciet, etiamsi periculosum erit. rursus quod turpe erit, non faciet, etiamsi pecuniam affert, etiamsi voluptatem, etiamsi potentiam. ab honesto nullâ re deterrebitur; ad turpia nulla spe invitabitur.* Huc animosa illa nescio cujus in Euripidis *Telepho* verba; quæ Stob. *tom.* 2. *tit.* 13. exhibet.

Ἀλάμαρτον, ἀλλ' εἰ πέλεκυν ἐν χερσὶν ἔχων,
Μέλλοις τις εἰ πρέμνιλον ἐμβαλεῖν ἐμόν,
Σχήσομαι, δίκαιά γ' ἀντεπεῖν ἔχων.
Non, si minante jam securigerâ manu
Cervix sub ictu starct, Agamemnon, mea,
Rhetius æquo liberam vocem premam. Grot.

Illa etiam mulieris, sed virilia prorsus, apud Tragicum incertum verba:

Ἆ δ' ἐκπυθέσθαι τῆς ἐμῆς χρήζεις φρενὸς,
Οὐτ' ἂν κλαίσαιμ', ἐς πρὸς οὐδένα δὲ ἄκρυ
Δεινὰς κακοῖσι πρέπουσ' εἰς ἄκρυ πίπτω.
Πλὴν εἰς ἂν, ἐάν εἰ δάκρυα πολλὰ προσβάλοις.
Quæ suscitari de meo vis pectore,
Non si cremes me, aut dente si ferri aspero
Fibras ad imos vertice à summo pedes,
Non cuncta vincla si aggeres lacrymis. Grot.

Refert Clemens *Strom. l.* 4. quo loco & quamplurima constantiæ in hoc genere suspiciendæ exempla congessit: è quibus complura & Tertullianus habet in *ep. ad Martyr.* Vide & *ad l.* 6. § 48.

Τοίχων καὶ ϕραγμάτων δόμων] Plut. *Sympos. l.* 7. *c.* 5. Οὐδεμία γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἀκόρυϕος ὄζη, οὐδὲ σκότος δόμῶν, καὶ τοίχων περιεστώτων, ὡς αἱ γυναῖκες λέγουσιν. Vide quæ ex Seneca supra adduximus *ad* § 4. verba illa; Μόνα φαντάζεσθαι, ὃ ἐν εἴπε ἄφνω ἐπανέρηται, τί νοῦν ἔχουσι; μὴ παῤῥησίας ϕροντίδα ἐν ἀποκείνοις, ὅτι τὸ, καὶ τὸ facit huc quod Dominus noster apud Joan. *c.* 3. *v.* 20. Πᾶς ὁ ϕαῦλα πράσσων μισεῖ τὸ ϕῶς, &c. *Qui malè agit quisque, lucem odit.* Scilicet ut Seneca *ep.* 122. *Gravis malæ conscientiæ lux est.* Et Bernard. *de consideral. l.* 5. *Et turpium pœna Deus est. lux est enim. & quid tam invisum obscœnis flagitiosisque mentibus?* Siquidem ut Apostolus ad *Ephes. c.* 5. *v.* 12. Τὰ κρυϕῇ γινόμενα ὑπ' αὐτῶν, αἰσχρὸν ἐστι καὶ λέγειν. *Turpe est ac pudendum etiam protari illa quæ in occulto isti perpetrant.* Τὰ δὲ πάντα ἐλεγχόμενα ὑπὸ τοῦ ϕωτὸς ϕανερεῖται· πᾶν γὰρ τὸ ϕανερούμενον, ϕῶς ἐστι. *Omnia autem manifesta fiunt, cùm in lucem protracta ab eadem arguuntur. Etenim lux est, quæ res omnes conspicuas facit.* ità siquidem malim locum illum interpretari. ut τὸ ϕανερούμενον significatum transeuntem habeat, & πᾶν eidem in regimine substituatur; quàm cum Syro & Latino veteri interprete, quos Zanchius & Beza sequuntur, *Omne quod manifestatur*, sive *conspicuum facit, lumen est*; ut τὸ πᾶν adjectum sit τὸ ϕανερούμενον. vel etiam quod omnium minimè probandum videtur, cum Græco Scholiaste, cui Piscator adhæret, *Quicquid manifestum*, sive *conspicuum fit, lux est.* ut τὸ ϕανερούμενον non emanantis, sed immanentis significationem obtineat. Verùm ista eruditioribus dijudicanda & censenda dimitto. Hinc verò τὰ τῆς σκότους ἔργα, *tenebrarum opera*, peccata quælibet nuncupantur eidem Apostolo, *ad Rom.* 13. 12. & *ad Ephes.* 5. 11, 13. sed & τὰ νυκτὸς, *noctis, nocturna. ad Thessal. ep.* 1. *c.* 5. *v.* 6, 7. improbosq; Job. 24. 13, 17. ait *tenebras optare & aucupari, diem odisse, lucem matutinam pro umbra letali habere.* Itaq; ex illorum voto Horat. *l.* 1. *ep.* 16.

— *pulcra Laverna,*
Da mihi fallere, da justum sanctumq; videri,
Noctem peccatis, & fraudibus objice nubem.

Epictet. *l.* 3. *c.* 22. Οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι τοὺ τοίχους περιβάλλωσι, καὶ τὰς οἰκίας, καὶ τὸ σκότος, ὅταν τι τοιοῦτον ποιῶσι, καὶ τὰ κρύϕεια πολλὰ ἔχωσι. τὸν δὲ κυνικὸν ἀντὶ πάντων δεῖ ἀποκρύπτειν τὸ τοῦ ἑαυτοῦ. Sophocl. *Electr.*

— πῶς τόδ', εἰ καλὸν,
Τεῦξαι σκότος δεῖ;
Siquidem est honestum opus hoc, quid est tenebris opus?

Quò

Quò & illud Martial. *l.* 11. *epigr.* 2.

— regula morum,
Quicquid & in tenebris non fumus. —

Elegantissimè Tertullianus *apolog. c.* 1. *Quod verè malum est, ne ipsi quidem, quos rapit, desendere pro bono audent. Omne malum aut timore, aut pudore naturæ profudit. Denique malefici gestiunt latere, devitant apparere; trepidant deprehensi, negant accusati; nè torti quidem facilè, aut semper, confitentur.* Quæ eadem ferè habet & *ad Nationes l.* 1. *c.* 1. Cæcilius apud Minut. *Honesta semper publico gaudent, scelera secreta sunt.* Plutarchus denique apud Stobæum *tom.* 2. *tit.* 6. ex *libro adversùs voluptatem*: Τί δ' ὃ πάντων ὁρώντων ἀπρεπέσιν, ἀλλὰ κὴ συμτὸν αἰδέμμῳ & φόβοις, νυκτὶ κὴ σκότῳ τῆς ἁμαρτήσεως πρόσωπον τῷ ὕδατι ; ὑδεὶς γὰρ ἥλιον ἔχων σκότος προσάλλει, τὸ φῶς αὐτοῖς ὀδυνᾶν ἀναγκάζον· ἀλλὰ ἄλογα ἅμα τὸν κόσμον ἥλιον γνώσεσθαι, σοφὸς ἀ ματορδοῖ, βούλοιτ' ἄν. ἅπασα γὰρ κακία δεδοῖς γυμνὴ φυλάττεται, σκότῳ σοφόμορφον τὸ πάθη. Vide *infra* § 8. & 16. & *l.* 10. § 9.

Τὸν ἑαυτῆ γῆν κὴ δαίμονα | Vide *supra l.* 2. § 13.

Καὶ τὸ ὄγκα τῆς τότε ἀρετῆς | *Sacra virtutis ejus.* Xyland. rectè. à mysteriis Ethnicis translatio. ὄγκα Lugdun. edit. malè. nec meliùs *Annotat.* ὄγκα.

Τραγῳδίαν ὃ ποιῆ | *Neque tragicè se gerit*, quod τραγῳδεῖν dicit *l.* 9. § 29. eodémque videtur spectare, quod *l.* 5. § 28. dicit, ὅτι τραγῳδὸς ὅτι πότερα. vel, *neque tragicis de se materiam suppeditat.* Τί γὰρ ἄλλο δεῖ τραγῳδία, ἢ ἀνθρώπων πάθη τεθαυμακότων τὸ ἐντὸς, διὰ μέτρου τοῦδε διεξιόδιμμα ; Epictetus *l.* 1. *c.* 4. *Quid enim aliud est Tragœdia, quàm metro quodam expressi, externa ista admirantium hominum affectus?* Hoc autem cùm non admittat iste, quem hic Marcus depingit, tragœdiæ argumentum fieri non potest.

Οὐκ ἐρημίας, ὃ πολυανθρωπίας δέησεται | Malim cum Lugd. δέησεται. *Nec solitudine opus habebit*; quia *ubicunque est, & quocunque loco consistit, sibi ipsi vacat, & suus est*: ut Senec. *ep.* 62. *Nec ullus hominum aviúmque concentus interrumpit cogitationes bonas, solidásque, & jam certas.* Idem *ep.* 56. Vel etiam, quia quod supra monuerat, *nihil faciat, quod aliorum conscientiam aspectumque refugiat.* Sed nec *multitudine*; cùm *nemine teste aut spectatore indigeat*, ut *supra* § 5. sed *conscientiâ sit contentus suâ. supra* § 6. & Senec. *ep.* 8. insuper etiam ejusmodi sit, *qui sibi tutò credi possit*; contra quàm *imprudentes, quorum nemo est, qui relinqui sibi debeat. idem ep.* 10. Huc Antisthenis illud, qui interrogatus, quid ex philosophia lucri cepisset, respondit, Τὸ δύνασθαι ἑαυτῷ ὁμιλεῖν. *quòd possit secum, ubicunque foret conversari & colloqui.* Laërt. *l.* 6. Senec. *q. nat. l.* 4. *præf. Turbam rerum hominumque desiderent, qui se pati nesciunt. tibi tecum optimè convenit.* quanquam nec δέησῃ illud est incommodum prorsus. Siquidem timent conscientiam ac frequentiam hominum vitántque, qui parietibus eam excludere satagunt; quod superiùs tetigerat. Solitudinem autem pavorem infligere, nemini non est notissimum.

Ζῆσαι μήτε διώκων, μήτε φεύγων | Deesse aliquid nemo non viderit. & suspicetur quis legendum μήτε διώκων [τι] μήτε φεύγων. quo modo *infra* § 12. dixit, μηδὲν σκυθρώπου, μηδὲ φεύγων. Verùm aliud est σκυθρώπειν, aliud διώκειν. nec idem utrobique sensus est. vel etiam quo modo *l.* 11. § 11. ὅτε διώκων, ὅτε φεύγων, cùm de eis priùs egisset, quorum αἱ διώξεις κὴ φυγαὶ perturbant nos. Verùm, quia aliò quæ sequuntur spectant. malim, [ἢ δύνατον] μήτε διώκων μήτε φεύγων. Commentarii vicem præstabit, præter proximè hìc adjecta, *l.* 9. *periocha* 3. Est quod Martial. *l.* 10. *epig.* 47.

Summum nec metuit diem, nec optat.

Siquidem ita formatus est, ut *illi nec amor vitæ, nec odium fit*; *nec vita tædio sit, nec mors timori.* Senec. *ep.* 65. & 78. Itaque *nec spe mortis patienter dolet: nec tædio doloris libenter moritur. hunc fert, illam expectat.* Idem *ep.* 98.

Πότερον ὃ δὲ πλέον διάστημα | Nihil, inquit, sapienti interèrit, diuturniorem an breviorem in corpore moram faciat. quia nimirum vitam semper perfectam & consummatam habet: ut *infrà* § 8, & 12 & *l.* 10. § 1. Vide & *l.* 2 § 14. Chrysippus apud Plutarch. *de Stoic. contradict. c.* 23. Ὅτι παρὰ τὸν πλείονα χρόνον ὃδὲν μᾶλλον εὐδαιμονῆσαι, ἀλλ' ὁμοίως κὴ δίκαιος τοῖς τὸν ἀμεῖνω χρόνον εὐδαιμονίας μετειληφόσιν Et *de commun. notit. c.* 7. Ὅτι ἀγαθὸν ὁ χρόνος ὃκ αὔξει σεσημειωμένος, ἀλλὰ κᾶν ἀκμὴς ἢ δέκα γήρατα φέρημεν, ὁμοίως σοὶς οὐδαμονίαν ἀπολειφθήσεται τῷ τὸν αἰῶνα χαιρόντι τῇ ἀρετῇ, κὴ μακρείοις ἐν αὐτῇ κατακεῖσθαι. cùm tamen idem alibi asserat: ὑδὲν τῇ ἀρετῆς ὄφελος ὀλιγοχρονίου. Cicero *de finib. l.* 2. *Qui bonum omne in virtute ponit, is potest dicere, perfici beatam vitam perfectione virtutis. negat enim summo bono adferre incrementum diem.* Et *l.* 3. *Recta affectio, item convenientia, denique ipsum bonum, quod in eo positum est ut naturæ consentiat, crescendi accessionem nullam habet. Ut enim opportunitas non fit major productione temporis: sic hæc, de quibus dixi non sunt temporis productione majora. Ob eámque causam Stoicis non videtur optabilior, nec magis expetenda beata vita, si sit longa, quàm si brevis. Ut si cothurni laus sit, ad pedem aptè convenire, neque multi cothurni paucis anteponerentur, neque majores minoribus: sic quorum omne bonum convenientiâ atque opportunitate finitur, nec plura paucioribus, nec longinquiora brevioribus anteponentur.* Senec. *epist.* 101. *Mens stabilita scit, nihil interesse inter diem & seculum.* Et *epist.* 85. *Beata vita una est. in optimo illorum statu ponit qualitatem suam, non magnitudinem. itaque in æquo est longa & brevis,*

brevis, diffusa & angustior ; in multa loca, multisq; partes distributa, & in unum coacta. qui illum numero æstimat, & mensurâ & partibus, jam illi, quod habet eximium, eripit. Quid est autem in beata vita eximium? quòd plena est. finis, ut puta, edendi bibendique satietas est. hic plus edit, ille minus: quid refert? uterque jam satur est. hic plus bibit, ille minus: quid refert? uterque non sitit. Hic pluribus annis vixit, hic paucioribus: nihil interest, si tam illum multi anni beatum fecerunt, quàm hunc pauci. Idémque *epist.* 74. *Summum bonum nec infringitur, nec augetur. in suo modo permanet, utcunque fortuna se gessit. Sive illi senectus longa contigit, sive citra senectutem finitus est, eadem mensura summi boni est, quamvis ætatis diversa sit. Utrùm majorem an minorem circulum scribas, ad spatium ejus pertinet, non ad formam. licèt alter diu manserit, alterum statim obduxeris, & eum in quo scriptus est pulverem solveris, in eadem utereque forma fuit. Quod rectum est, nec magnitudine æstimatur, nec numero, nec tempore: non magis produci, quàm contrahi potest. Honestam vitam ex centum annorum numero in quantum voles corripe, & in unum diem coge; æquè honesta est.* & *epist.* 78. *Mors licèt immatura sit, licèt media præcidat exordia, perceptus longissimè fructus est. — Scit tempora honesta non crescere.* Et *de benef. l.* 5. *c.* 17. *Ut prorogetur tibi dies mortis, nihil proficit ad felicitatem: quoniam morâ non fit beatior vita, sed longior.* Hinc illud è porticu non ὀρθὸν δόξον tantùm, sed μεγαλόφρον etiam, (ut Cleanthis in contrarium dictione usurpata, ex Epicteti *dissert. lib.* 4. *cap.* 1.) ἢ ἄνθρωπον πλάσαι, ἢ σύμφυτον προσλαβεῖν ἀρετὴν τοῦ Διὸς ἢ τοῦ ἡγεμόνος Chrysippi verba sunt apud Plut. *de commun. notion. c.* 29. sive, πλὴν ἢ τὴν ἀληθῆ εὐδαιμονίαν τῆς θείας εὐδαιμονίας ἀνδρὶ βραχεῖ. ἢ κἂν μικρὸν αἰρετωτέραν ἔχῃ. μήτε καλλίω, μήτε σεμνοτέραν, πλὴ τὴν Διὸς εὐδαιμονίαν τῆς ἢ σοφὸν ἀνδρός Idem apud Stob. *eclog. tom.* 1. *lib.* 2. *tit.* 3. § 8. Sextius item apud Senecam *ep.* 73. *Jovem plus non posse quàm bonum virum.* Inculcat passim & Seneca ipse *epist.* 59. *Sapiens cum Dis ex pari vivit.* & *epist.* 31. *Beatissima naturæ illa, quæ si non deserueris, par Deo surget, hoc est summum bonum, quod si occupas, incipis Dionysio esse socius, non supplex.* Verùm unde parilitas? Inde nimirum, quia *Bonus tempore tantùm à Deo differt.* Idem *de provident. c.* 1. & *epist.* 73. *Jupiter quid amplius habet? omnium bonum? diutius bonus est. & ipse scit. Quid autem te & Deos interesse futurum sit, quæris? altitudo quoque.* Et *de constant. Sap. c.* 8. *Sapiens, exemptus mortalitate, similis est Deo.* At ista temporis aut diuturnitatis distantia ad virtutem aut beatitudinem nihil habet momenti, sed in æquilibrio prorsus rem ipsam relinquit. Siquidem *Rectum sapienti sua, quamlibet Deorum ætas patet. magnum est arcteis clausisse totum te orbibus.* Senec. *epist.* 53. Et *epist.* 73. *Quemadmodum ex duobus sapientibus qui senior decessit, non est beatior eo, cujus intra paucos annos terminata virtus est; sic Deus non vincit sapientem felicitate, etiamsi vincat ætate.* Et Cicer. *de nat. Deor. l.* 2. *E virtutibus vita beata existit, par & similis Deorum, nulla re, nisi immortalitate, quæ nihil ad bene vivendum pertinet, cedens cœlestibus.* Epictetus denique *dissert. l.* 1. *c.* 12. Κατὰ γε τὸν λόγον ἔστιν μείζων ἢ ἐλάττων ἢ Διὸς, ἢ δὲ μακρότερος ἢ. λόγῳ γὰρ μέγεθος ἢ μήκει, ἢ' ὕλῃ κεκίνηται, ἀλλὰ δόγμασιν. Vah τῆς φλυαρίας, ἢ τῆς ἀσεβείας. Itaque cautè legendi isti; nec tantum illis tribuendum, ut pro divinis, quod à multis fieri solet, habeantur. Verùm ab istis vel deliriis ridendis, vel proterviis execrandis Marcus noster immunis videtur. Illud interim observatu non indignum in hoc dogmate de beatitudinis diuturnitate Stoicis gemina Epicurum eriam ipsum censuisse. Apud Laert. *lib.* 9. in *Select. Sentent.* Ὁ ἄπειρος χρόνος ὁσον ἔχει πρὸς ἄπειρον, ἢ ὁ πεπερασμένος. Quod pleniùs Cicero *de finib. lib.* 2. *Negat Epicurus diuturnitatem temporis ad beatè vivendum aliquid afferre: nec minorem voluptatem percipi in brevitate temporis, quàm si illa sit sempiterna.* Sive ut idem *lib.* 1. *nec majorem voluptatem ex infinito tempore ætatis percipi posse, quàm ex hoc percipiatur, quod videmus esse finitum.* Nec relatu indignum planè Themistii illud, quo Chrysippeum hoc vellicat, *orat.* 12. Χρύσιππος ἄχρι πρὸ βραδέων ἔοικε ἀνδρίζεσθαι, ταῦτον δοκῶν φάσκειν ἀνδρεῖ σπουδαίῳ μίαν ἡμέραν, μᾶλλον ἢ τὴν πᾶσαν ἕξιν, συνδιαιτᾶσθαι. ἀλλ' ὃ ἐκεῖνος παντάπασιν ἢ τὸ ἔργον, ἀλλὰ μικρὸν ὕστερον ἐπανελάμβανεν πλὴ ἀρετὴν ἐνδὺς ἀποβῆναι ἀνδρεῖ ἢ;

Ὦ, λαοὶ ὀπτητέφατοι, ἢ τόκοι μέμηλε, ἢ ὃ πᾶσαν μὴ γλῆ, πᾶσαν ἢ θάλασσαν κατανοῶν ἀνάξιον ἢ ἀγαθῶν, πῶς, ὃ βέλτιστε χρύσιππε, ἐσωσάμεν τὸν χρόνον ἢ ἔξω τῆς φύσεως; ὅσῳ γὰρ ἐκεῖνο μακρότερον ποιεῖς, τοσούτῳ μακρότερον ποιεῖς πλὴ ἢ ἀνθρώπων εὐδαιμονίαν. Peripatetici planè in adversum ibant. Aristotel. *Ethic. l.* 1. *c.* 7. Μία χελιδὼν ἔαρ ἢ ποιεῖ, ὐδὲ μία ἡμέρα· ἅπω δὲ ἢ μακάριον ἢ εὐδαίμονα, μία ἡμέρα, ὐδὲ ὀλίγος χρόνος. Verùm hoc illi, quia ad beatitudinem constituendam externa advocabant; quibus exui denuo & excidere daretur, quod Stoici omninò repudiabant.

Εὐλύτως ἄπειναι | Ità *supr.* § 5. Εὐλυσῶ. Sen. *epist.* 24. *Vir fortis ac sapiens, non fugere debet ex vita, sed exire.* Et *epist.* 54. *Sapientis est exire, non ejici.* Quemadmodum enim Marcus hic εὐλύτως ἀπέναι, ità Epict. *l.* 2. *c.* 6. Εὐλύτως ἀκαίκωσα.

Ὡς ἄλλό τι πρὸ εὐδιμώσεως ἢ κομιδῆς ἐπεργεῖδς δικαιωθῆναι | Ut aliarum rerum, sic & mortis etiam dextrè obeundæ quasi ars & virtus quædam est peculiaris. Senec. *epist.* 26. *Egregia res est mortem condiscere.* & *epist.* 30. *Magna res est, & diu discenda*

ſcenda, cùm adventat hora illa inevitabilis, æquo animo abire. & *epiſt.* 62. *Antè ad mortem, quàm ad vitam præparandi ſumus.* & *de brevit. Vit. cap.* 7. *Totâ vitâ diſcendum eſt mori.* & *epiſt.* 30. *Mortem venientem nemo hilaris excipit, niſi qui ſe ad illam diu compoſuerat. Itaque compone te,* inquit, *ad diem illum, quo remotis ſtrophis ac fucis, de te judicaturus es, utrùm loquare fortia an ſentias: numquid ſimulatio fuerit & mimus, quicquid contrà fortunam jactaviſti verborum contumacium.* — *Mors de te pronunciatura eſt.* Idem *epiſt.* 26. Et mox: *Supervacuum forſitan putas id diſcere, quo ſemel utendum eſt? hoc eſt ipſum quare meditari debeamus. Semper diſcendum eſt, quod an ſciamus, experiri non poſſumus.* & *epiſt.* 30. *Hoc philoſophia præſtat; in quocunque corporis habitu fortem, in conſpectu mortis hilarem lætúmque, nec deficientem, quamvis deficiat.* — *Hoc facit Baſſus noſter. Eo animo vultúque finem ſpectat, quo alienum ſpectare nimis ſecuri eſſe putares.* — *Videtur mihi proſequi ſe, & componere, & vivere tanquam ſuperſtes ſibi, & ſapienter ferre diſcidium ſui.* Vide *l.* 9. § 3.

Τῦτο μόνον | Xylandrum non audio cum ſequentibus iſta committentem. ſequor potiùs Caſaubonum, qui prioribus agglutinat.

Νοσῶ πολιτικῶς ζώντι | Quod *ſupr.* λοιμὸν καὶ πολιτικὸν. § 6.

Τροπῇ | Annot. Lugd. τρόπῳ. atq; ità prorſus accepit interpres uterque. Sed falſus uterq; τροπὴ ſiquidem hîc *fuga.* Cavet ἐν τροπῇ γίνεσθαι, *in fuga eſſe,* id eſt, *fugere, ſubterfugere.* metaphora ab eis qui τραπόμενοι, in prælio ſuperati *in fugam vertuntur.*

§ 8. Κεκολασμένοι | *Caſtigati.* explicat vim vocabuli philoſophus *ethic. Nicom. lib.* 3. *c.* 12. τὸ ὑ τοιῦτον (τὸ μετείναι τῆ) καὶ ὀλίγας τὰς ἐπιθυμίας, καὶ τῷ λόγῳ μηδὲν ἐναντίως ἰέναι) εὐπειθὲς λέγομεν καὶ κεκολασμένον. Marcum σύμφωνον habiturus, ſi pro moderatis affectibus, nullos ſubſtituere concedatur. Cæterùm hinc δίαιτα κεκολασμένη, pro *accurata & exquiſita victûs ratione* uſurpatur. Plut. in *Lycurg.* & Lucian. in *Hermot.* & ῥῆτωρ κεκολασμένος, ὁ διεσμιλευμένος, καὶ ἠκριβωμένος Pollux *l.* 4. *c.* 3. & ἵππος κεκολασμένος τὴν γαστέρα, λιχνος τὴν σιαγόνα. & γαστὴρ κεκολασμένη *venter reſtrictus.* Liban. *orat.* 19. eſt autem metaphora à ſtirpibus vitibúſve ductâ, quibus cùm flagella luxuriantia, aut ſarmenta ſuperflua demuntur, κολάζεσθαι, i.e. *caſtigari* perhibentur. ità Theophraſt. *de cauſſ. plant. l.* 1. *c.* 21. Ὕδρα κολαζόμενα dicuntur, ἃς τὰ περιττὰ ἀφαιρῦνται, uti *ibid. c.* 17. id eſt, *quibus ſupervacua detrahuntur,* ut Columell. *l.* 4. *c.* 6. aliud eſt *corrigere,* & aliud rurſus *caſtrare*; quod utrumq; uſurpavit Cato *c.* 33. & ex Catone Plin. *l.* 17. *c.* 22. apud quem *porrigere* perperam legitur. Quin & Latinis *caſtigatum* dicitur, quicquid immodicâ omni luxurie atq; exuberante redundantiâ immune, intra decori limites juſtos coercetur & conſiſtit. Ità *pectus caſtigatum,* Naſo in *amor. l.* 1. *eleg.* 5.

Quàm caſtigato planus ſub pectore venter?

contrà quàm quod in equo laudat Maro *Georg. l.* 3.

Luxuriátque toris pectus. —

frons caſtigata, Statio *Sylvar. l.* 2. *poem.* 1.

Et caſtigatæ collecta modeſtia frontis.

juba caſtigata, eidem *Thebaid. l.* 9. de equo;

Colla ſedent, nodis & caſtigata jubarum
Libertas. —

Carmen caſtigatum Flacco in *arte*:

— *carmen reprehendite, quod non*
Multa dies, & multa litura coercuit, atque
Perfectum decies non caſtigavit ad unguem.

ambitioſa nimirum *recidendo ornamenta*; utì idem *ibidem.*

Πυῶδες | Id eſt, σαπρὸν καὶ διεφθαρμένον. tale ſiquidem quiddam eſt τὸ πῦον, ut Ariſtot. *de gener. animal. l.* 4. *c.* 8. qui ideo Empedoclem ἀκυμεγλώσσον arceſſit, quòd τὸ γάλα πῦον λευκὸν, *lac, pus candidum* dixerit, ſicut & *topic. l.* 4. *c.* 5. quod οἶνον ὕδατι σεσηπὸς, *vinum, aquam putrefactam.* Ad animum tranſtulit, utì Marcus iſtîc, ità Senec. *epiſt.* 68. *In pectore collectio & vomica eſt.* Eſt enim vomica materiæ purulentæ collectio. Idémq; *epiſt.* 80. *Horum, qui felices vocantur, hilaritas ficta eſt, aut gravis & ſuppurata triſtitia: & quidem gravior, quia interdum non licet palam eſſe miſeros; ſed inter errumnas ſæ ipſum exedentes, neceſſe eſt agere felicem.* Horat. itidem. *Serm. l.* 1. *Sat.* 7.

— *Regis Rupili pus atque venenum.*

pro livore & virulentia.

Ὕπουλον | In Theſpeſii apud Plutarch. *de ſeris fabula,* dicuntur in animis ſceleratorum à juſtitia mulctatis, ὑλαὶ καὶ μώλωπες ἐμφαίνον. de hypocritis autem bonîq; ſimulatoribus feſtiva ſubjicit, quomodo Juſtitiæ ſatellites cum illis agant. Ὅσοι δὲ σεβόμενοι καὶ δέος ἀρετῆς ψευδαλλόμενοι διάκεινται κακὰ λανθάνοντα, τούτοις ὀδύνας καὶ ὀδυρμοὺς ἐπάγειν ἀναζῶσι ἕτεροι ἐπιεζῶτες ἐκτρίπτεσθαι τὴν ἕνωσιν τῆς ψυχῆς, ἰλυσπωμένους ἀφ' ἑαυτῶν καὶ ἅμα συμπεφυκότας, ὥσπερ αἱ θαλάττιαι σκολόπενδραι πανταχόθεν τὸ ἄγκιστρον ἐμβέβυσται αὐτάς. ἐνίοις δὲ ἀπεδίεγειρε αὐτῶν καὶ ἀναπτύσσοντες ἀποδείκνυσιν ὑπούλους καὶ πονηρούς, ἐν τῷ λογιστικῷ καὶ νικᾶν τὴν μοχθηρίαν ἔχοντας.

Ἀσωμάτῳ τὸν βίον ἐκτῖσαι | Senec. *epiſtol.* 77. *Conſidera, quàm pulcra res ſit, conſummare vitam antequam te mortem; deinde expectare ſecurum reliquum temporis ſui partem, in poſſeſſione beatæ vitæ poſitum: quæ beatior non fit, ſi longior.* Idem *epiſt.* 98. *Ipſe vitæ plenus eſt, cui adjici nihil deſiderat ſuâ ſponte, ſed eorum quibus utilis eſt, liberaliter facit quod vivit.* Et *epiſt.* 93. *Non ut diu vivamus, curandum eſt; ſed ut ſatis. Nam ut diu vivas, fato opus eſt; ut ſatis, animo.*

qu. Longa est vita, si plena est. impletur autem, cùm animus sibi bonum suum reddidit, & ad se potestatem sui transtulit. Quid illum octoginta anni juvant, per inertiam exacti? non vixit iste, sed in vita moratus est. — interest mortem ejus ex quo die numeres. At ille obiit viridis. Sed officia boni civis, boni amici, boni filii executus est; in nulla parte cessavit. licèt ejus ætas imperfecta sit, vita perfecta est. Et mox: *Non ideo plures annos mihi accedere recusaverim, nihil tamen ad beatam vitam defuisse dicam, si spatium ejus inciditur. non enim ad eum diem me aptavi, quem ultimum mihi spes avida promiserat; sed nullum non tanquam ultimum aspexi. Quid me interrogatis, quando natus sim? an inter juniores-adhuc censear? habeo meum. Quemadmodum in minore corporis habitu potest homo esse perfectus: sic & in minore temporis modo, potest esse vita perfecta. — Quæris quod sit amplissimum vitæ spatium? usque ad sapientiam vivere. qui ad illam pervenit, attigit non longissimum finem, sed maximum.* Idem *ep.* 77. *Iter imperfectum erit, si in media parte, aut citra petitum locum steteris: vita non est imperfecta, si honesta est. Ubicunque desines, si bene desinis, tota est.* Et *epist.* 101. *Qui quotidie vitæ suæ summam manum imposuit, non indiget tempore: — scit nihil interesse inter diem & seculum; — singulos dies, singulas vitas putat. qui hoc modo se aptavit, huic vita sua quotidie fuit tota.* Contrà, ut idem *ibidem*; *Maximum vitæ vitium est, quòd imperfecta semper est, quòd etiam aliquid ex illa differtur.* Ex Epicuro idem *ep.* 13. *Inter cætera mala, hoc quoq; habet stultitia proprium, semper incipit vivere. — Quàm autem fœda est hominum levitas, quotidie nova vitæ fundamenta ponentium, novas spes etiam in exitu inchoantium? — quid turpius, quàm senex vivere incipiens?* Vide *l.* 2. § 4. 11. & *supra* § 7. & § 12. & *l.* 7. § 56, 69.

Ὡς ἂν τις εἴποι τὸν τραγῳδὸν | Vide *l.* 11. § 1. & *l.* 12. § 36. Senec. *epist.* 77. *Quomodo fabula, sic vita; non quàm diu, sed quàm bene acta sit, refert. nihil ad rem pertinet, quo loco desinas. quocunque voles desine: tantùm bonam clausulam impone.* Matial. *l.* 8. *ep.* 77.

Qui sic vel medio finitus vixit in ævo,
Longior huic facta est, quàm data vita fuit.

Καὶ γὰρ ὁ ἀγαθὸς ταυτείδης πωϊόμην ὅτι δεῖ, σώζεται μᾶλλον, ἢ ταυτευόμην δεῖ κρυφῆν. Epictet. *lib.* 4. *c.* 1: Rectè Varro in *Modio*. *Non eos optimè vixisse, qui diutissimè, sed qui modestissimè. Non enim vivere bonum est, sed bene vivere.* Sen. *ep.* 70. At, *Nemo* (inquit idem *ep.* 22.) *quàm bene vivat, sed quàm diu, curat; cùm omnibus possit contingere, ut benè vivant; ut diu, nulli.*

Ἀπροσωπόν | Vide *l.* 8. § 34.

Ἐμφωλεύον | Philo *Alleger. l.* 2. Ὁ φαῦλος λαὸς ἐν τῷ σκότῳ τὸν βίον ἐν τύφῳ, μὴ ἀνεκλογίστως, ἀλλὰ ἀνεξελέγκτως· ἢ χρεὼν ἦν αὐτοὺς ἀποκρύπτεσθαι, ὡς κατ' ἐκεῖνο τὸ μιᾶς ὄφεως ἐκ ὄφεως τῆς αὐτῆς, καθ' ὃ φωλεύειν δίγνωσιν. Translatio est à *serpentum* usu petita, qui in *specus* ac *cavernas* abdere se solent. Expressit hoc graphicè Tertullian. *adversf. Valentinian. c.* 3. *Absondat se serpens, quantùm potest; tamque prudentiam in latebrarum ambagibus torqueat; altè habitet, in cæca detrudatur; per anfractus seriem suam evolvat, tortuosè procedat, nec semel totus, lucifuga bestia. Nostræ columbæ domus simplex; etiam in editis semper & apertis, & ad lucem. Nihil veritus, erubescis, nisi solummodo abscondi.* Senec. *epist.* 97. *Bona conscientia prodire vult & conspici, ipsas nequitia tenebras timet.* Vide *supr.* § 7. & *infrà* § 15. & *ad l.* 10. § 9. λανθάνειν, ἢ κρυπτόμενον.

§ 9. Τῶν ἀπολειπομένων ἀνάγκη | Vide *l.* 5. § 21.

Ἐν ταύτῃ τῇ πίστει | Vide *lib.* 2. § 11, 15. Epictet. *lib.* 1. *c.* 11. Ἐν ᾧ γὰρ αὐτόν ἔξεστιν ἐλεῖν πάντων, τοῦτο ἀπόνου τοῦ ποιεῖν τι ἡμᾶς ἢ μὴ ποιεῖν. Senec. *ep.* 78. *Omnia ex opinione suspensa sunt.*

Ἵνα ἀπόληψις τοῦ ἡγεμονικοῦ σου μηκέτι ἐγχάσκῃ ἀνακόλουθον τῇ φύσει | M. Cas. *nequid opinio tua in mente tua generet naturæ contrarium.* quasi μήτι & ἐγχωρήσῃ legerit. Xyl. *ut pars tui principalis nihil unquam animo concipiat, quod est naturæ alienum.* Sensus inperto est, Verborum, prout exhibentur, versio haud item. Lugd. quod rarò solet, literulâ immutatâ omnia reddidit proclivia, dum ἀνακόλουθος legit, ἀπόληψις scil. *nè qua opinio ultrà menti innascatur*, vel *in mente excitetur, quæ naturæ neutiquam consentanea sit.* Vide *l.* 1. § 9.

Αὕτη ἡ ἀπαγόρευσις | *Illius autem est munus.* Xyl. Malim, *postulat autem*, sive *exigit ista.* ἀπαγορεύειν, θέλειν, ἀξιοῖ. Suid.

Ἀσυγκαταθησίαν | Ἀσυγκαταθησίαν definit Zeno apud Laërt. *l.* 7. ἐπιστήμην τοῦ πότε δεῖ συγκαταθέσθαι καὶ μή. *Scientiam, quâ quis nôrit, quando assensum adhibere vel inhibere oporteat.* Est igitur ἡ ἀσυγκαταθησία, sive ut *lib.* 4. § 49. & *lib.* 7. § 55. τὸ ἀσυγκατάθετον, *à temeritate vacuitas*, ut Xylander, (qui συγκαταθησία, quæ vox tamen vix, opinor, reperitur, idem esse monet cum eo. quod συγκατάθεσις frequentiùs dicitur) hoc est, *à temerè assentiendi proclivitate ac præcipitantia immunitas.* Hinc Clitomachus apud Cicer. in *Lucullo*; *Herculis quendam laborem exantlatum à Carneade, quod, ut feram & immanem belluam, sic ex animis nostris assensionem, id est, opinationem & temeritatem, extraxisset.* hoc est autem τῆς ἀπολήψεως καταλαμβανούσης, ut Marcus loquitur, *l.* 9. § 6. τῆς φαντασίας ἐμφιλοτιμήσεως, ἵνα μήτι ἀκατάληπτον παρεισρυῇ· *l.* 7. § 54. *Sedulò coventis, nè quid minùs liquidò comprehensum clàm surrepat*: sive μήτε ψευδεῖ, μήτε ἀσθενῶς συγκαταθησόμενος, *lib.* 8. § 7. *nec falso, nec incerto assentientis*: quâ ratione & ἀσυγκατάθετος dicitur. Quanquam strictiùs paulò quandoque

doq; τὸ προπίπτειν usurpâsse videntur Stoici, qui referente Plutarcho *de Stoic. contradict. c.* 49. πρὸς προπεπτωκότες τῇ ἑτέρᾳ καὶ μὴ ἐπέχοντας, ἀμβρτάνειν λέγουσι· ἂν μὴ ἀδήλους ἥκωσι, προπίπτοντας ἐν ᾧ φοβεῖσθαι, φοβουμένους· ἂν ᾖ κοινὰς ἀγαθὰ λήψεις, ἀθαζομένους. ubi rectè Petr. Valentianus *in Academic.* προπίπτοντας reponit, pro eo quod προσπίπτοντας vitiosè legitur. emendationem adfirmo ex ipsius Chrysippi ἐν τῷ περὶ τῆς Διὸς verbis, à Plut. *ib. c.* 9. repræsentatis; quibus inter τὰ καθ' ἕκαστα ἔργα recenset illa, ἀνδρείως τὸν δάκτυλον ἐκτεῖναι, καὶ ἐγκρατῶς ἀναχέσθαι δυσαπαίσως γεγὸς καὶ ἀπροπτώτως ἀκοῦσαι τοῦ τὰ τέλεια τέσσαρα μὴ εἶναι τελέως. quo loco tamen liberiùs laxiúsq; usurpari video τὸ ἀπροπτωτον. Et disertiùs etiam in Stoicorum placitis à Stobæo coacervatis, *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 4. § 8. ubi τὸ προπίπτειν exponitur, μὴ καταλήψεως συγκαταθέσθαι. Et in eundem sensum Epictet. *dissert. l.* 4. *c.* 1. Τίς θέλει ζῆν ἀκαταπτώτως, προπίπτων; qui locus Volpio negotium sine causſa facessit. Fallitur ergò Budæus, (& Budæum secutus Stephanus) cùm ἀπροπτωσίαν legit apud Laërtium, (tanquam sit à προπίπτω, quod *impingere* significet) & ad *lapsum* in vitæ actionibus refert. Neque enim τῷ προπίπτειν eo sensu usurpati exemplum ullum exhibetur. Stoicósque palam est, tria ista, τὸ ἀπροπτωτον, τὸ ἀδιάπτωτον, τὸ ἀπρεπτωτον ità solitos distinguere, ut τὸ ἀπροπτωτον, ad τὸ δόξαν, sive *opinionem*, τὸ ἀδιάπτωτον, ad πρᾶξιν, sive *actionem*, τὸ ἀπρεπτωτον, ad πεῖσιν, sive *persuasionem* referrent; dum *sapientem*, nec *falli*, nec *lædi*, nec *læsi* posse contendebant. Videatur Stobæus *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 3. § 3, & 8. Marcus autem τὸ συνεξαπτωτον καὶ προπτωτικὸν καὶ καταπτωτικὸν conjunxit. *l.* 11. § 9. Epictetus verò *l.* 2. *c.* 8. ista φιλοσόφου νεῦρα facit, ὄρεξιν ἀναπότακτον, ἔκκλισιν ἀπρόπτωτον, ὁρμὴν κατάκλησιν, πρόθεσιν ἀπαρεμπόδιστον, συγκατάθεσιν ἀπροπτωτον. Idémque *l.* 1. *c.* 4. hominis opus constituit in tribus hisce; ἐν ὀρέξει καὶ ἐκκλίσει, ἵν' ἀναπότακτος ᾖ· ἐν ὁρμῇ καὶ ἀφορμαῖς, ἵν' ἀναμάρτητος· ἐν προθέσει καὶ ἐποχῇ, ἵν' ἀνεξαπάτητος.

Τιὼ πρὸς ἀνθρώπους οἰκείωσιν | Vide *supr.* § 4.

* Τιὼ τοῖς θεοῖς ἀκολουθίαν | Vide *l.* 7. § 31, 67.

§ 10. Πάντα ἂν ἥλιος | Vide *l.* 2. § 7. Senec. *epist.* 17. *Projice omnia ista, si sapis, imò ut sapias; & ad bonam mentem magno cursu ac totis viribus, tende. Si quid est, quo teneris, aut expedi, aut incide.* Et *ep.* 5. *Quod pertinaciter studes, & omnibus omissis hoc unum agis, ut te quotidie meliorem faciás, probo & gaudeo; nec tantùm hortor ut perseveres, sed etiam rogo.* Et *epist.* 72. *Non cùm vacaveris, philosophandum est: omnia alia negligenda, ut huic assideamus. —— resistendum est occupationibus: nec explicandæ, sed submovendæ sunt. tempus quidem nullum est parum idoneum studio salutari.* Et *epist.* 88. *Magna & spatiosa res est sapientia: vacuo illi loco opus est. —— Non dabit se in has angustias virtus, laxum spatium res magna desiderat. expellantur omnia: totum pectus illi vacet. —— ut habere possit liberum hospitium, supervacua ex animo tollenda sunt.*

Μόνον ζῷ ἥκασι τὸ παρὸν τοῦτο τὸ ἀκριβαῖον | Vide *l.* 2. § 14, 17. & *l.* 12. § 3. Apud Ælianum *l.* 14. *c.* 6. Aristippus: Μόνον ἡμέτερόν ἐστι τὸ παρὸν, μήτε ἡ τὸ φθάνον, μήτε τὸ προσδοκώμενον. τὸ μὲν γὰρ ἐκπεπλεῦκαι τὸ δ' ἄδηλον ἐστὶ, εἰ ἔσται ἔτι. Plut. *de commun. notion. c.* 37. Οὐκ ἔστι νῦν τὸ παρῳχημένον καὶ οὐδέπω νῦν τὸ μέλλον. *Quod præteriit, non est: quod futurum est, nondum est.* Augustin. *Confess. lib.* 11. *cap.* 14. & *in Psalm.* 38. Senec. *de brev. vit. c.* 10. *In tria tempora vita dividitur; quod est, quod fuit, & quod futurum est. ex his, quod agimus breve est; quod acturi sumus, dubium; quod egimus, certum. —* Siquidem *singuli tantùm dies, & hi per momenta præsentes sunt.* Et mox: *Præsens tempus brevissimum est; adeò quidem, ut quibusdam nullum videatur. in cursu enim semper est; fluit, & præcipitatur. antè desinit esse quàm venit. nec magis moram patitur, quàm mundus, aut sidera, quorum irrequieta semper agitatio; nunquam in eodem vestigio manet. solum igitur ad occupatos præsens pertinet tempus; quod tam breve est, ut arripi non possit; & idipsum illis, districtis in multa, subducitur.* Censorin. *de die natal. c.* 15. *Ævum est immensum, sine origine, sine fine, nec ad quemquam magis hominem quam ad alterum pertinet. hoc in tria dividitur tempora, præteritum, præsens, futurum: ex quibus præteritum initio caret, exitus futurum: præsens autem, quod medium est, adeò exiguum & incomprehensibile est, ut nullam recipiat longitudinem, neque aliud esse videatur, quàm transitus futurique conjunctio; adeò porrò instabile, ut ibidem sit nunquam; & quicquid transcurrit, à futuro decerpit, appenitque præterito.*

Ἐν ἀδήλῳ | Solomon *Eccles. cap.* 10. *vers.* 14. & *c.* 11. *v.* 2. *Ecquis novit quid futurum sit?* Anacreon. *Carm.* 24.

Χρόνον ἔχων, οὐ παρῆλθον·
Ὃν δ' ἔχω σκοπεῖν, οὐκ οἶδα.

Pittacus apud Laërt. Τί ἀφανές; τὸ μέλλον. Isocr. *ad Demonic.* τὸ μέλλον ἀόριστον. Plut. *adversſ. Colot.* Ἄδηλον τὸ μέλλον. Seneca *ad Mart. c.* 23. *Omne futurum incertum est.* Pindar. *Olymp. Od.* 12.

Σύμβολον δ' ἔτι ἐπιχθονίων
Πεζὸν, ἀμφὶ σοφίᾳ ἐσ-
-λοῖσιν ὕβριν στάσεν.

Horat. *Carm. l.* 3. *od.* 29.

Prudens futuri temporis exitum
Caliginosâ nocte premit Deus.

Μικρὸν μὲν ἔστιν ὁ ζῆ ἥκασι | *Parvum* & concisum est admodum, hac ratione, *quod vivimus*; quia ad momenti τὸ ἀκαρὲς atq; *insecabile* restringitur. Verùm cæteroquì etiam haud longa aut diuturna esse vita

vata poteſt, etiamſi ortu obitúque, tanquam cancellis ſeptiſq; quibuſdam, eam definimus, & ab illo ad iſtum pertingentem conſideremus. Vide *l.* 3. § 26. & *l.* 11. § 16. *conſiderat.* 8.

Μικρὸν ἢ τὸ τῆς γῆς γωνίδιον, ὅπου ζῇ | Ita *l.* 6. § 36. Ἡ Ἀσία, ἡ Εὐρώπη γωνία τοῦ κόσμου. Et *l.* 8. § 21. ᾗ ἐν γωνίᾳ τούτῳ τῷ κλίματι. Et *l.* 12. § 32. ἐν ποσῷ βαλαρίῳ τῆς ὅλης γῆς ἔρπεις.

Μικρὸν ἢ ἡ μικρὰ ὑστεροφημία | Διὰ τὸ τάχος τῆς πάντων λήθης. *l.* 4. § 3. βεβαίως δὲ καὶ ὁ ἐπαινῶν καὶ ὁ ἐπαινούμενος, καὶ ὁ μιμνησόμενος καὶ ὁ μιμνησκόμενος *l.* 8. § 21. Vide *l.* 2. § 17. & *l.* 4. § 3, 19. & *l.* 7. § 6. Cicer. *de republ. l.* 6. in *Somn. Scip. Ipſi autem, qui de vobis loquuntur, quàm diu loquentur? quinetiam ſi cupiat proles illa futurorum hominum deinceps laudes uniuſcujuſque noſtrùm à patribus acceptas poſteris prodere, tamen propter eluviones exuſtionéſque terrarum, quas accidere tempore certo neceſſe eſt, non modò non æternam, ſed nè diuturnam quidem gloriam aſſequi poſſumus.* Et mox: *Sed loquentur de te. Sermo autem omnis iſte, & angustiis cingitur iis regionum, quas vides, nec unquam de ullo perennis fuit; & obruitur hominum interitu, & oblivione poſteritatis extinguitur.*

§ 11. Τοῖς ἢ εἰρημένοις παραγγέλμασι. | Xyl. *præceptis.* ac ſi παραγγέλμασι, παραγελάσμασι, vel παραινέμασι legiſſet. M. Caſ. *auxiliis.* eſtque reverâ παίζειν *aſtare, adeſſe, auxiliari.* itaq; quanquam παράσημα hoc ſenſu nuſquam occurrat, fieri poteſt tamen, ut Marcus eo iſtîc uſurpaverit. ut παραγγέλματα hîc dixerit, quæ *infra* βοηθήματα *l.* 4. § 50. quia τὸ παίζειν eſt βοηθεῖν. poteſt forſitan & *documentis* reddi. nam παράσημον, quod ejuſdem eſt originis, etiam pro *documento* ſumi quandoque docet Budæus.

Τυμῶν | Vide *ſupra l.* 2. § 12. & *l.* 9. § 34.

Διηρημένως | Vide *l.* 4. § 21.

Οὐδὲν γὰρ ἄτοπον μεγαλοφρόνως ποιητικῶν | Idem *l.* 10. § 11. Vide Calaubon. *ad Perſ. Sat.* 3. v. 72.

Ὀρθῷ καὶ ἀληθείᾳ | Vide *ad l.* 1. § 9.

Πολίτῃ ὄντα πόλεως τῆς ἀνωτάτης | Vide *ad l.* 2. § 16. & *ad l.* 4. § 3, & 23. & *ad l.* 6. § 44. In eundem ſenſum Epictetus *diſſert. l.* 2. *c.* 10. Πολίτης ὢν τοῦ κόσμου, καὶ μίσος αὐτοῦ. *Mundi civis, ejuſdémque parens.* Idémque *l.* 1. *c.* 9. Τί ἄλλο ἀπολείπεται τοῖς ἀνθρώποις, ἢ τὸ τῷ Σωκράτει, μηδέποτε φάναι τὸν πυθόμενον, ποθαπός ἐστιν εἰπεῖν, ὅτι Ἀθηναῖος ἢ Κορίνθιος, ἀλλ' ὅτι Κόσμιος; Quod Cicer. *Tuſcul. l.* 5. *Socrates cum rogaretur, cujatem ſe eſſe diceret, Mundanum,* inquit, *totius enim mundi ſe incolam & civem arbitrabatur.* Et *de finib. l.* 4. ex Stoicorum ſententia: *Mundum hunc omnem, oppidum eſſe noſtrum. ut Cicceiius qui habitet, hunc omnem mundum ſuum municipium eſſe exiſtimet.* Diogenes pariter apud Laërt. *l.* 6. interrogatus unde eſſet, reſpondit Κοσμοπολίτης. de quo Epictet. *l.* 3. *c.* 24. Πᾶσα γῆ πατρὶς ὡς ἐκείνῳ· ὑφαίνετο ἡ Ἑλλάς. Et Baſilius Cæſar. *epiſt.* 41. ad Maximum Philoſophum, Σὺ ἢ πολίτην σεαυτὸν τῆς οἰκουμένης ἐποίησας. *Tu te mundi totius civem effeciſti.* Senec. *epiſt.* 68. *Sapienti rempubl. ipſo dignam dedimus,* id eſt, *mundum.* Verùm ſint illi *mundani, ſivè mundi cives.* hoc nos illis Chriſtiani hîc inter concedimus. At nos potiùs, qui *è mundo* nos eſſe diffitemur, Joan. 15. 19. & 17. 16. Sanctiùs reverâ, quod Marcus iſtîc, τῆς πόλεως τῆς ἀνωτάτης πολῖται· ἡμῶν γὰρ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς. ut Paulus *ad Philip. c.* 3. *v.* 20. *Municipium noſtrum in cœlis eſt.* Siquidem, ut Tatianus Aſſyrius *adv. Græc. c.* 33. κόσμου μὲν ἡ κατασκευὴ, κοινὴ. τὸ ἢ ἐν αὐτῷ πολίτευμα, φαῦλον. Nobiſque, quod Seneca *epiſt.* 102. *Patria eſt, quodcunque ſuprema & univerſa circuitu ſuo cingit.* ut verè liceat nobis Luciani illud in *Hermot.* uſurpare; Ὅρᾳς ὡς ἡ μάτην, ἐὰν δὲ μικρῶν κάμνωμεν, πολῖται ὀλίγου μὲν ἡμῶν γῆς ἔτι καλῆς καὶ εὐδαίμονος πόλεως. liceat cum Anaxagora (Laërtio *l.* 2. referente) digito in cœlum intendentes dicere, Αὕτη πατρίς. *iſta nobis eſt patria, civitas iſta.* Siquidem Chriſtiani quiq; genuini ſunt ἐφημεροπολῖ), ut Iſidorus Peluſ. *l.* 2. *epiſt.* 251. *cives* nimirum, τῆς ἄνω καὶ ἐπουρανίου Ἱερουσαλήμ, *ſupernæ cœleſtiſque illius Hieruſalemi, quæ eſt fidelium ſanctorúmque univerſorum metropolis:* ut Apoſtolus *ad Galat.* 4. 26. & *ad Hebr.* 12. 22. ἐφημεροπόλεως nomine dignior longè, quàm Marci, quâ Antoninus, ut ipſe loquitur, *patria*; quam eo nomine inſignire Athenæo viſum eſt, *diipnoſoph. l.* 1. Rectè Philo *de agricult.* Παροικῶν, ἐ κατοικεῖν ἤλθομεν. τῷ γὰρ ὄντι πᾶσα ψυχὴ Σοφῷ, πατρὶς μὲν ἐρημία, γῆ ἢ ξένων ἔλαχε. Itaque eò revertuntur, ubi hinc recedunt, πατρίδα μὲν τὸν ἐράσμιον χῶρον, ἐν ᾧ πολιτεύονται, ξένον ἢ τὸν ἀφίλοξενον, ἐν ᾧ παρῴκησαν, νομίζοντες. Idem *de lingu. confuſ.* Clemens denique *Strom. l.* 4. *extremo:* Λέγουσι γὰρ καὶ οἱ Στωϊκοὶ, τὸν μὲν ἐράνου κυρίως πόλιν τὰς ἢ ὅσπ γῆς ἐπαῦξα ἀκάτ πόλεις λέγεσθαι μὲν γὰρ ἐκ εἶ δὲ ἀσφάλειον γὰρ ἡ πόλις, καὶ ὁ σύμβολον ἀσεῖόν τι σύστημα καὶ πλῆθος ἀνθρώπων ἀπὸ νόμου διοικουμένων.

Τί ἔστι, τὸ τὴν φαντασίαν μοι νῦν ποιῆν | *Quid eſt, quod modò cogitationem animo meo attulit.* Xyl. *quid eſt, in quo defixa eſt nunc phantaſia mea.* Caſ. malim, *quid ſit, quod phantaſiam meam afficit impreſſionem.* ut & ſententia continuetur, ad σωπᾶν καλλειν reſpiciens: & τὸ ποιῆν, à ποιέω, non à πιέω ducatur. Vide Aphrodiſ. *ſupr. ad* § 1. & Marc. *l.* 12. § 18. quanquam & φαντασίαν ποιεῖν etiam dicitur. Nemeſian. *de nat. hom. c.* 6. Ex Stoicorum ſententia; φαντασίαν μὲν λέγοντες τὸ πάθος τῆς ψυχῆς, τὸ ἐνδεικνύμενον αὐτό τε, καὶ τὸ

πεποιηκὸς φαντασὸν. ὡς γὰρ ἐν τοῖς αἰδηπείοις ἐγγίνεσθαι πλοῖον. ὅταν αἰδαίνῃ ὅτου κὴ ἐν τῇ ψυχῇ, ὅταν ἐννοήσῃ εἰκόνα γὰρ ἐαυτῇ δέχεσθαι τὴν νοητὸν φαντασὸν ἤ, τὸ πεποιηκὸς πλοῖον φαντασίαν αἰδηπὸν. Utrovis modo fumpferis, eodem recidet.

Αὐταρκείας | *Ex qua totus ex me aptus fum.* Xyl. Sed hoc laxum nimis; quum de virtute aliqua peculiari agatur. *Contentatione.* Caf. ego, *frugalitate.* ita Polybius uſurpavit, Budæo referente; Ἀξιῶ ὁ ἀνὴρ ἐπαινεῖσθαί τε καὶ θαυμάζεσθαι, μᾶλιστα μὲν τῆς αὐταρκείας τὰ βία. *frugalitatis nomine tum primis.*

Τοῦτο μὲν οὖν θεῶν ἔργον | Ita *l.* 2. § 3. πάντα ἐκεῖθεν ῥεῖ. Vide & *l.* 8. § 20. & *l.* 9. § 1. & *l.* 10. § 1. Ἀπὸ θείας αἰτίας συμβαίνει πᾶσι πάντα. Idem *l.* 8. § 23. Exagitat Stoicos paſſim Plutarchus in libris *de Stoicis contradictionibus*, & *de communibus notitiis*; quod etiam mala humana, bella, cædes, peſtes, & conſimilia (quæ illi tamen malorum loco non habebant) Deo adſcriberent, & divinites contingere aſſererent. Verùm Stoicis hac in parte ſuffragium contribuit ſuum codex ſacer haud ſemel. Apud Eſaiam 45. 7. Deus ipſe: *Ego ſum, qui & lucem produco, & tenebras obduco: qui ſtatuo pacem, malumque creo. Ego Jova iſta omnia facio.* Jeremias Thren. *c.* 3. *v.* 37, 38. *Eequo dicente exiſtit quicquam, niſi Dominus id præceperit? Ex ore altiſſimi annon prodit, tam malum quodq; quàm & bonum?* Amos 3. 6. *An erit malum in civitate, quod Jova non effecerit*; Itaque ſicut de *bono* Pſaltes, *A Domino factum eſt iſtud*, *Pſal.* 118. *v.* 23. Ità de *malo* pariter vates: *A Domino extitit iſtud.* Hiſtoriæ Regum *l.* 3. *c.* 12. *v.* 24. Job ſanctus, tam prædonum manu abacto pecore, quàm & gregibus igne cœlitus miſſo abſumptis, liberiſque ædium ruinâ turbine impulſarum oppreſſis; *Dominus*, inquit, *dedit*; *Dominus abſtulit.* Jobi 1. 21. Uxorique per animi impotentiam, cùm ulcere tecto jam oppletus in cinere volutaretur, minùs ſana conſilia ſuggerenti; *Scilicet bonum à Domino acceperimus*; *& non malum etiam laturi ſimus?* Ibid. 2. 10. Denique Rex pius à maledico rabula convitiis impetitus: *Iſte*, inquit, *maledixit, quia Dominus edixit.* Reg. *l.* 2. *c.* 16. *v.* 12. Itaque *Obmutueram*, ait, *ſilentiumque mihi indixeram, quia tu, Domine, illud feceras.* Pſal. 39. 9. Nec refragantur exteri. Homer. *Od.* δ'. *v.* 237.

Ζεὺς ἀγαθόν τε κακόν τε διδοῖ. —
Ipſe bonúmque malumque Jovis dat. —

Idémque *Odyſſ.* ϑ'. *v.* 63.

— δίδυ δ' ἀγαθόν τε κακόν τε.
— *dabat ipſe bonúmque malúmque.*

Et *Iliad.* ο'. *v.* 109.

Τῷ ἔχθος, ὅτι κεν ὔμμι κακὸν πόρῃσιν ἐκάστῳ
Ἢ ἀγαθόν. —

In ſiquidem legit Chryſippus, ſecus quàm nunc haberur, à Plutarcho *de Stoic. contradict. cap.* adductus.

Ipſe malum quodcunq; bonúmve immiſcerit illi,
Acceptum huic fertur. —

Sophocl. *Ajace Lorar.*

Ξυὼ τῷ θεῷ πᾶς κὴ γελᾷ κρίδιος ϑ'.
Quivis delet, vel riſet, ut ſuus Deo.

Idémque *ibid.*

Ἐγὼ μὲν ἦν κὴ ταῦτα κὴ τὰ πάντ' ἐρῶ
Φάσκοιμ' ἂν ἀνθρώποισι μηχανᾷν θεός.
Ego hæc & alia quæ acciamus mortalibus
Venire cuncta nutu dixerim Dei.

Vide Epict. *l.* 3. *c.* 24. *ad l.* 2. § 16.

Κατὰ σύλληξιν κὴ πλοῦ συμπνευσμόν σύγκλασιν | Ita *l.* 2. ἐκ διὰ σύπνοιαν κὴ συγκλῶσιν. *ſupra* § 4. & *infra* § 16. συγκλωδόμενα. Alluſit ad Parcarum (quæ & inde Καλαχλῶδες Homero dictæ *Odyſſ.* ν'. *v.* 197.) ſtamina ducentium & fata intexentium figmentum poëticum. Ità & *infra* § 21. συγκαθειμαρμένοι σοι κὴ ξυνεκλώσθησαν. Et *l.* 5. § 8. Συγκλώσεται. & *l.* 9. § 2. Συμπεπλέκται. Seneca pariter *ep. ſt.* 107. *Quare ingrati atque alacres excipiamus imperia; nec deſeramus hanc operis pulcerrimi curſum, cui quicquid patimur, intextum eſt.* Figmentum autem de Parcis illud autor libri *de mundo*, qui ſub Ariſtotelis nomine proſtat, c. 7. ſic explicat: Τρεῖς μὲν αἱ μοῖραι, καθ' ὃν χρόνον τὰ μεμερισμένα νῆμα ἡ ἀτρακτὸς, τὸ μὲν, ἐξειργασμένον τὸ ἦ, μέλλον τὸ ἦ, περιελισσόμενον. τεταγμένα ἦ καθ' μὲν τὸ γεγονὸς, μία ἦν μοιρῶν, ἄδηλος ἐπὶ τὰ παρεληλυθότα πάντα ἀτρεπτα ὅτι καθ' ὃ τὸ μέλλον, λάχεσις· εἰς πάντα γὰρ ἡ καθ' ὑμὼν λῆξις καθ' ὃ τὸ ἐνεστὼς, κλωθώ, Συμφαίνουσα τε καὶ χαίθουσα ἑκάστῳ τὰ οἰκεῖα. ταῦτα ἦ πάντα ὄζιν, ὃν καλοῦσι πλοῦ ὁ Θεός. quod & Platonem dicere. Sed & Chryſippus apud Theodoret. *therap. ſer.* 6. Τιὼ μὲν πεπεραμένῳ, παρεσμένῳ δὲ καὶ συντελεσμένῳ δοίκησιν τιὼ ἦ Εἱμαρμένῃν, εἰρμὸν πρᾶξεως, εἴτ' ἕξις θεῖα βελήσεως. εἶτε καὶ ἕξις οἵας λόγους αἰτίας τὰς ἦ Μοίρας ἀνομάσθαι ἀπὸ τῶ μεμερίσθαι καὶ καλαμενεμῆσθαί τινα πλῆν ἑκάστῳ τῶν ἦ ἀεὶ θεῶν ἦν Μοιρῶν, τοῦ τρεῖς χρόνους παραλαβόν, ἐν οἷς κυκλεῖται τὰ πάντα καὶ δι' ὧν διατελεῖται καὶ λαχεῖν μὲν κεκλῆσθαι, παρὰ τὸ λαγχάνειν ἑκάστῳ τὸ πεπρωμένον. Ἄλεσιν ἦ καθ' τὸ ἀτρεπτον καὶ ἀμεταβλητον τῆς εἱρεσμῶ κλωθὼ ἦ, ἀπὸ τὸ συγκλώθεσθαι καὶ συνείρεσθαι τὰ πάντα.

Σωτὰ ξύν τε καὶ πνοῇ | Vide *ad l.* 1. § 14. *tremum*, & *l.* 7. § 31.

Συμφύλα καὶ συζῶᾶς | Vide *ſupra* § 4.
Ἀγωνιῶ *ſupra l.* 2. § 1.
Ἰχὼ ἐκ ἀγνοῶ | *Ibid.*
Χρῶμαι ταῦτῳ. Marci dictum in hanc eandem ſententiam tam laudat Suidas in Marco. Ποίᾳτω μὲν τινι ἀνθρώπως ὁποίως βέλεται ἔχειν, ἀδυνατὸν ὄζι τοῖς ἦ δι' ἔτι σωφρόνει, ὡς ὅ, τι ἂν τις ἀνθρώπῳ πλησιάσῃ χρήσιμον ἦ χρῆναι.

Eam

Summa | D. Junius mavult *συμβίᾳ*. Sicut *supr.* §. 7. *ἄλλα ἀλλᾶ ἢ ἐμβιῶναι*. & *infr.* §. 12. *ἐναλλαγὰς*, quibus addas *licet*, *l.* 6. §. 45. *εὐβίων*. Verùm nihil obstat, quo minus *εὐβιωτὸν* istic retineatur, sicut 9. §. 26. *Εὐροεῖν ὠϊῤῥυτο ἀπὸ πηγῆς*, etiamsi enim Phrynichus in *Atticistis*, *ἐυροεῖν* dici vetet, *εὐροϊκῶς* loco illius usurpari jubeat; non est tamen Marcus noster elegantiarum istiusmodi curiosus.

Κατ' ἀξίαν | Ità Epictet. *l.* 2. *c.* 23. *Ἀλλὰ πρὸς ἀξίαν ἑκάστῳ ἀποδίδωσιν*. Vide *l.* 4. § 32. & *l.* 8. § 29, 43. *Τῷ καλῷ*, hoc est, *honesto*, sive *virtuti*, quod in solio majestatis collocabant, utpote quod *summum*, imò *solum*, *bonum* censebant, *μείζω ἀξίαν*, i. e. *maximam dignitatem*, sive, ut Stoicè loquamur, *æstimationem* tribuebant Stoici. Cætera omnia, etiamsi pro *adiaphoris* rebus; *mediis* ducerent, utpote quæ verè boni partem nullam obtinerent, quædam tamen ex eis in pretio atq; æstimatione aliquâ habebant, quæ ideò *προηγμένα*, vocabulo à Zenone excogitato, i. e. *producta*, ut Senec. *ep.* 74. *promota* sive *præposita*, ut Cicero *de finib. l.* 3. nuncupabant. Ideo autem istis *ἀξίαν πνὰ*, i. e. *æstimationem pretiumque* aliquod tribuebant, ut Laert. *l.* 2. *διὰ τὸ μέσων πνὰ διάφορον ἢ χρείαν ἔχειν συμβαλλομένων πρὸς τὸ κατὰ φύσιν βίον*, i.e. *quia mediam quandam vim usumve haberent, ad vitam secundùm naturam agendam conducentem*. Ex istis rursus, *Τὰ μὲν ἔχειν πολλὴν ἀξίαν, τὰ δὲ βραχεῖαν*, *alia majoris æstimanda, alia minoris* censebant; ut Stob. *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 4. § 6. Et Sen. *epist.* 82. *Est & horum, quæ media appellamus, grande discrimen*. Atque hoc est, quod Marcus, tum istic, tùm alibi, *τὸ κατ' ἀξίαν* in rerum usu observandum inculcat. Illud interim observatu non indignum, Stoicos, cùm in vocabulorum usu, usq; ad ineptias etiam, non minutias tantùm, superstitiosi existerent, sicut *promota* sive *præposita* illa, *λεπτὰ μὲν, ἀλλ' οὐχ αἱρετὰ, οἰκεῖα, ἀλλ' οὐκ ἀγαθά, χρήσιμα μέν, ἀλλ' οὐκ ἀφέλιμα*, dici sanxerunt; quod reddet Plut. *de commun. notit. c.* 17. ità *πρὸς ἀξίαν*, ubi de *adiaphoris* usurpatur, noluisse reddi, *dignitatem*, sed *æstimationem*; quâ voce usus est Cicero *de fin. l.* 3. vel *pretium*; quâ usus est Seneca *de vita beat. c.* 22. *Pretium quidem*, inquit, *aliquod erit*; *certè dignitas non erit*.

Συμβαλλόμεθα | *Conjecturam facio*. Xyl. malim, *rationem habeo*. Vide *Τὸ σοφιστὴν*, *l.* 1. § 9.

§ 12. **Τὸ παρὸν** | Vide *ad lib.* 6. § 2. Horat. *carm. l.* 3. *od.* 29.

quod adest memento
Componere æquus.

Ἐπόμενον τῷ θεῷ λόγῳ | Ità *l.* 10. § 12. *τῷ λόγῳ κατὰ πᾶν ἑπόμενον*. Et *l.* 12. § 31. *ἕπου τῷ λόγῳ καὶ τῷ θεῷ*.

Καὶ μηδὲν παρεμπόρευμα | *Nec; præter istud quod proposueris tibi, accessorium aliquid vel captaveris vel admiseris*, deesse videtur verbum aliquod, *πῖῃ*, puta, vel *ἁρπάσῃς*. Est autem *τὸ παρεμπόρευμα* vox à re mercatoria tralata, significatque propriè *negotiationem aliquam ei, quæ primariò instituitur, accedentem, vel incidentem etiam*; & ex consequenti, *lucrum e negotiatione istiusmodi acquisitum*; ut Budæus interpretatur. cui debemus quæ sequuntur, ex Basil. *epist.* 73. de adversariis suis. *Ἐμπορικὸν βίον μεταχειζόμενοι, παρεμπόρευμα ποιοῦνται τὴν ὑμετέραν διαλλαγήν. Vitam mercatoriam sive nundinariam exercentes, negotiationi suæ istî accessoriam faciunt vestri reconciliationem*. Et ex Lucian. *de hist. conscrib.* *Οἶμαί σε ἐν ὑπολήψει μοι βιαλόμενον, τὸ μέγα ποιητὴν ἀγαθὸν εἶναι τὸν Ὅμηρον, τοῦτο φόρου παρεμπόρευμα πεποιῆσθαι τὸν Δημοσθένην. Videris mihi, cùm hoc unum proposuisses, ut ostenderes mihi Homerum bonum esse poetam, dono muneríve promisso accessorii, sive mantissæ, loco adjecisse Demosthenem*. quibus adjicias licet illud Clementis Alex. *pædag. l.* 3. *c.* 10. qui de exercitiis agens; ubi dixerat, *ἄλλοις ὁ σκίπων αὐτάρκης, ἀγεῖν δὲ βαδίζουσιν, ἢ εἰς ἄσυ κατῆσιν*. adjecit, *εἰ ὑπὸ κακοπάνης ἁλοίησαν, ἐκ ἀφηνιᾶς τοῦτο παρεμπόρευμα οἰκονομικὸν γυμνασίῳ γωρίζικῷ. præter exercitii, quod intenditur, beneficium, etiam rei familiaris emolumenti aliquid accedit obiter*. Cæterùm D. Junius, nihil deesse apud Marcum opinatur, pro nomine duntaxat participium substitui debere, ut sit *μηδὲν παρεμπορεύμενον*. quid si verbum reponamus, *παρεμπορεύῃ*? quia sequitur *ἀναπήρης*. Est autem *τὸ παρεμπορεύεσθαι*, quod Gregor. Naz. *orat. in Basil.* de Saule agens, qui dum alinos investigat in diadema incidit, *τὸ παρεμπορεύσασθαι*, sive *τὸ περὶ τὸ ἔργον ἐμπορεύεσθαι* dixit. *Βασιλεὺς εὐρεθεὶς μεῖζον τοῦ ἔργου τὸ πάρεργον ἐμπορεύσατο*. De sensu constat, qui idem futurum erit, quicunq; ex dictis modo legerimus. Quod Marcus voluit, optimè expressit Clemens *Strom. l.* 4. ubi de gnostico agens, *Οὐ παρεισπέπτωκε*, inquit, *εἰ τυγχάνει τελεῖν ἔξωθεν ἕτερα κήδος ἢ σπουδασεις αὐτὸν ἐπιθυμίαν ἔχειν τοῦ ὄντος ὄντος ἐφεστῶτα ἐλκόμενον τῷ θείῳ ἀγόμενον, θεοστυγεῖ, ὅταν ἀπ' εἰ ἔχοντα ὑπόθεσιν ἔξωσίαν λάβοι παρὰ τοῦ θεοῦ παραπλήσια, ἀπιμελητὴς τε ἂν ἀπ' εἰ ἢ μᾶλλον τὰ μαχαίρων ἀγαθὰ λήψεσθαι δοκεῖ οἷς ὃ ἐπαγγελίαν φεσσάλεσι· ἀλλ' εἰ ἢ λύσασθαι τὸν θεὸν ἐφ' οἷς παρῆκε, πειθεῖν ὅτῳ ἀδίωλον φεύξεσθαι τὸν λόγον τὸν ὀφθὸν ἐθελήσαντα ἂν τὸ ὄντως ἀλλ' ἢ αἱρετὸν ἐξ ἑαυτῆς, ἢ ταύτην ἀγαπῶν ἐν ἅπαξ ἑλόμενον*. Vide *l.* 1. § 16. & *l.* 9. §

Τὸν ἑαυτῆς δαίμονα | Idem *infra* § 16. Vide ad *l.* 2. § 13.

Καθαρὸν ἐξωτικὸν | Clemens *Strom. l.* 4. *Εὐαγὲς κάκεῖνο εἴρηται, Ἴδοι μὴ λατρεῦω, ἀλλὰ θύω καὶ δαρὸς ἀγνεία γὰρ ὁσίου, πλεία, ἡ τῶν ἔνδον ἀγαθῶν ἔργων καὶ ἀπὸ διανοημάτων, ἐφεὸς ὃ καὶ ἀπὸ λόγων φιλικείνεια, καὶ τελεότατα, ἢ κατὰ τὰ ἐναντία*

ἀναμάρτησία ésque hæc revera καθαρότης ἐστῶσα, ut cum Marco loquamur, quam depingit Clemens. Cæterùm cùm ista in carne constitutis sit ἀνέφικτος. planè, ideò rectè subjungit, ἴκανή γ', οἶμαι, ἀνθρώπῳ κεκαθαρσθαι, καὶ ἀρκούσια ἀκριβῶς καὶ βεβαία

Ὡς εἰ καὶ ἤδη ἀποθάνοι θεοί | Vide *ad l.* 2. § 5. 11. Epictet. *Enchir. c.* 22. Ὁ θάνατός σοι ἐφθαλμῷ ἔστω σοι καθ' ἡμέραν, καὶ οὐδὲν δειλὸν ποτε φαντασθήσῃ. ἔτι δὲ καὶ ἐπιθυμήσεις πρός. Senec. *ep.* 101. *Qui hoc modo se aptabit, cui vita sua quotidie fuit tota, securus est.* Flacc. *carm. l.* 3. *od.* 29.

——*ille potens sui*
Lætúsque deget, cui licet in diem
Dixisse, Vixi.——

Ἐὰν τοῦτο συνάπτῃς | *Ità si perseveres.* Xyl. at Cas. *si hoc*, genio nempe tuo, *adhæseris*, acti τούτῳ συνάπτῃς legeris. συνάπτειν pro *hærere* vel *adhærere* Theophrasto usurpatum *de plant. l.* 4. *c.* 9. Φύεται δὲ καὶ ἕτερον ἐν τοῖς ἕλεσι καὶ ταῖς λίμναις ὃ ἐπὶ συνάπτει τῇ γῇ. *In lacubus ac paludibus nascitur, sed terræ non adhæret:* Ὥστε ἅμα ῥιζῶν, καὶ καθ' ἁλὸς ὀχεῖται, πῆξιν ἐκ ἔχοντα. ut de plantis istiusmodi Gregor. Naz. σηλιτ. 1.

Μυρίων θεωμένων | Senec. idem *ep.* 12. *Ille beatissimus & securissimus est sui possessor, qui crastinum sine solicitudine expectat.* Et *epist.* 1. *Sic fias, ut minus ex crastino pendeas, si hodierno manum injeceris.* Porphyr. *de abstinent. l.* 1. Οὕτως ἐπὶ τοῦ τῶν ἐπὶ πλέον παθήσεως ἐπὶ τὸν χρόνον, ὡς μεγίστην ἑαυτῷ μεῖζον ἀγαθὸν ἀλλ' ἐν αὐταρκείᾳ τῷ παρόντι καὶ γενομένῳ ἤδη μόνῃ ἐκ ἀγωνιᾶν, μηδὲν πλείονα χρόνον προσμένειν.

Εὐζωΐας Aristot. *ethic. Nicom. lib.* 1. *c.* 8. Συμφέρει δὲ τῷ λόγῳ, καὶ τὸ εὖ ζῆν καὶ τὸ εὖ πράττειν τὸν εὐδαίμονα χρόνον γὰρ εὐζωΐα τις ἔσεσθαι, καὶ εὐπραξία. Et Alex. Aphrodis. *de virtut. fascic.* Τὸ εὖ ζῆν καὶ τὸ εὖ βιῶναι, καὶ πολὺ εὐζωΐαν φασὶν εἶναι) Et mox; Λέγεται εὖ ζῆν ὁ χρώμενος ἀρεταῖς, καὶ ζῶν κατ' ἀρετὴν ἢ πρᾶττον τὰ ἐν τῷ πράττειν ποιᾷ εὐζωΐα ἀνθρώπου. ἐν πᾶσι χρήσεσιν ἢ ἐνεργείαν καὶ πράξεσιν ἡ εὐδαιμονία καὶ εὐζωΐα. Itaq; εὐζωεῖν, quod est nostri peculiare vocabulum, est *felicem esse*, sive *felicem degere*, quod in virtute prorsus situm Marcus hic statuit, contrà quàm Aphrod. qui concludit ibidem: ὅτι ἐκ αὐτάρκης ἡ ἀρετὴ πρὸς εὐζωΐαν τε καὶ εὐδαιμονίαν.

Οὐδεὶς κωλύσει | Vide *supr. ad l.* 2. § 9.

§ 13. Ὥστε οἱ ἰατροὶ ἀεὶ τὰ ὄργανα καὶ σιδήρια παρέχειν ἔχουσι | Solebant Stoici suos monere, ut eorum quæ in scholis didicissent summa capita sic memoriæ infigerent, ut illa semper ad manum haberent, & ad omnem occasionem eis uterentur. Hæc sunt, quæ παρήγματα βοηθήματα Epictetus appellat. neq; alio fine *Enchiridium* ab illo, an ab alio quodam ipsius sectatore Arriano dixerit: forsan, ut ex Simplicio videtur, est scriptum, quod & nomen testatur, *Manuale*: nam *Pugionem* qui reddidere, ab aucto-ris mente aberrârunt prorsus. Itaque Marcus hîc medicos & chirurgos imitandos dicit: & ut illi parata semper artis suæ instrumenta habent; ità in promptu habenda dogmata. prout Casaub. *ad Pers. Sat.* 3. observavit. Eodem alluit Epictetus locis à Casaubono *ibidem* indicatis; *dissert. l.* 1. *c.* 27. Τὰς θεωρήσεις ἑτοίμας καὶ ἐσπουδασμένας καὶ ἐν χερσὶν ἔχειν δεῖ. Et *l.* 3. *c.* 10. Ἐκεῖνα δόγματα ἔστω, ὅταν ἡ χρεία παρῇ, θέσχειρον αὐτὸ ἔχειν δεῖ· ἐν ἀείσῳ, τὰ περὶ ἀείσου· ἐν βαλανείῳ, τὰ τοῦ βαλανείου· ἐν τῇ κοίτῃ, τὰ τῆς κοίτης. Verùm, quod Bernardus olim conqueſtus est, *de consid. l.* 2. *Sic se habent plerumque mortalium corda, quod scimus, cùm necesse non est, in necessitate nescimus.* Per moniti istius utique inadvertentiam atque incuriam.

Οὕτω τὰ δόγματα σὺ ἕτοιμα ἔχε | Indè ἑτοιμότητας vocat (*l.* 4. § 3.) hujusmodi præcepta ad usum semper parata. Apud Senecam *de benef. l.* 7. *c.* 1. Demetrius Cynicus; *Plus prodesse, si pauca præcepta sapientiæ teneas, sed illa in promptu tibi & in usu sint, quàm si multa quidem didiceris, sed illa non habeas ad manum.* Idémque, *Hæc utraque manu tenere proficientem jubet, nec usque dimittere, imò affigere & partem sui facere, eáque quotidianâ meditatione produci, ut sua sponte occurrant salutaria, & ubiq; ac statim desiderata præstò sint.* Et Seneca ipse *epist.* 94. *Subinde reducendus es in memoriam: non enim reposita præcepta esse debent, sed in promptu.* Et hæc Casaub. *ibid.*

Παῦε καὶ τὸ μικρόπαλον | Monitum auro, non aurichalco tantùm, contrà, minimè charum, ut in minimis etiam ac leviſſimis quibusque, quatenus nimirum rei subjectæ fert ratio, tam divini, quàm & humani officii respectus habeatur. Idem prorsus, licèt aliis verbis, Apostolus ad *Corinth. ep.* 1. *c.* 10. *v.* 31, 32. Εἴτε οὖν ἐσθίετε, εἴτε πίνετε, εἴτε τί ποιεῖτε, πάντα εἰς δόξαν θεοῦ ποιεῖτε. ἀπρόσκοποι γίνεσθε καὶ Ἰουδαίοις καὶ Ἕλλησι καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ. Sed & Epictetus, à quo Marcus fortitan sumpserit, *dissert. lib.* 2. *cap.* 19. Εἰς τὸν θεὸν ἀφορῶντας, ἐν πᾶσι μικρῷ καὶ μεγάλῳ. R. Joses. in *Pirke Aboth. c.* 2. § 12. בל מעשיך יהו לשם שמים *Fiant opera tua omnia ob nomen cœli, i. e.* propter Deum cœli Dominum fiant.

Τῆς ἀμφοτέρων πρὸς ἄλληλα συναφείας | Rei divinæ ac humanæ, cùm quoad theoriam, cùm & quoad πρᾶξιν sunt invicem conjunctæ. Plinius in Octav. *Ità cohærentia, connexa, concatenata sunt ista; ut nec Homo quid sit, unde sit, quare sit, hoc ipsum explorare & eruere, sine universitatis ingressione possimus; & nisi divinitatis rationem diligenter excusseris, nescias humanitatis.* quod Calvin. *instit. lib.* 1. *c.* 1. *Multis*

vinculis inter ſe ita connexa ſint cognitio Dei cognitio noſtri, ut utra alteram præcedat, & ab ſe ponat, non facilè ſit diſcernere. Ep. Joann. *ep.* 1. c. 4. *v.* 21. *Hoc mandatum à Deo habemus, ut qui Deum dilexerit, etiam fratrem ſuum diligat.* qui & crebrò ab alterius horum dilectione vel poſita vel negata, ad alterius vel ſtatuendam vel tollendam concludit.

Οὔτε ἀνθρώπου τι ἄνευ τῆς ἐν τῷ Θεῷ τοῦ Θεῖα συναναφορᾶς | Hoc eſt, quod & noſtri jugiter inculcant, In Deo, & propter Deum, hominem eſſe diligendum.

§ 14. Μηκέτι πλανῶ | *Non erra, ampliùs.* Xyl. & M. Caſ. forſan meliùs, *Nè evageris diutiùs:* ut ſit idem hîc πλανᾶσθαι, quod ἀποῤῥέμβεσθαι, *ſupr.* § 4. utrumvis ſenſum verba ferent.

Τὰ ἀνομημάτα σου | Deo ipſe ſe gratias agnoſcit debere, quòd non iſtis diuturniùs aſſederit. *l.* 1. § 17.

Ἂς εἰς τὸ γῆρας σωτὴρ ἀπαίδευτον | Commentarios, inquis, componis, multáq; ex antiquis autoribus excerpta congeris, quæ in ſenectute ſc. evolvere cogitas, & ad vitæ tuæ uſum accommodare, cùm vita ipſa interim defluat, ad cujus uſum iſta comparas. Hoc eſt quod Cato major diſciplinam Iſocratem ſuggillans dicebat, γηρᾷν παρ' αὐτῷ τὸν μαθητὴν, ὡς ἐν ᾄδῃ χρησόμενος τοῖς τέχναις, ἃς ἔμαθε. Plut. in *Cat.* Pari ratione Hermotimum ſuum ludos facit Lucianus. Cùm enim philoſophorum ſcriptis evolvendis ſectiſque ac ſententiis diſcutiendis tot annos aſſignaſſet, ut octogenarius neceſſariò priùs fuerit futurus, quàm veritatis cognitionem certam, ſi quando tamen, aſſequi poſſet. Καὶ τίς, inquit, ἐστιν ὅτι σοι, ὅτι βιάσῃ τοσοῦτα; ὑπόλοιπα ἐς πόσον ἔτι τὸν λοιπὸν χρόνον ἔσαλπίσεις αὐτῷ, γέρων ἤδη, καὶ παῖδας ἡδὺ ἔχων, καὶ τὴν ἕτερον πόδα, φασὶν, ἐν τῇ σορῷ ἔχων; εἰ μή τι ἐς ἄλλον βίον παρεσκεύασαι σαυτὸν, ὡς ἐς ἐκεῖνον ἀληθῶν, ἄμεινον διαλόγοις, οἶδ' ὅτι πα τρόπον χρὴ βιῶν.

Σπεύδει ἔν εἰς τὸ τέλος | Senec. *epiſt.* 27. *Non quidem ceſſatur adhuc, ſed non feſtinatur. multum reſtat operis, in quod ipſe neceſſe eſt vigiliam, ipſe laborem tuum impendas, ſi effici cupis.* vel ut Lipſius legit; *Non quidem ceſſaturo, ſed feſtinaturo multum reſtat operis.*

§ 15. Οὐκ ἴσασι | Ab his verbis interpretes novum paragraphum exorſi, ſic vertunt: *Neſciunt quàm multa ſignificet vocabulum Furari, &c.* Eam lectionem ſequi ſi libuerit, habeas D. Bootii explicationem: Dicit idiotas nihil rectè intelligere; neq; *furtum*, quod de pecuniis ſolùm aliiſq; talibus audiunt, cùm majus ac pejus ſit *furtum*, aliquem in errorem conjicere, atq; ità veritatem *furari*: neſciunt quid ſit *ſarere, emere*, cùm iſta in vitæ ac corporis ſubſidium data, iſti in longè alios uſus, ad ſatisfaciendum voluptatibus ſuis, atq; ad procudendas divitias: neſciunt quid ſit *quieſcere*, cùm illi non aliam nôrint *quietem*, quàm ſi à nulla re extrinſecus incidente turbentur, cùm vera *quies* non alibi quàm in animo quærenda ſit, ubi in mediis quoq; negotiorum atq; periculorum fluctibus manet imperturbata: non intelligunt quid ſit, *facere quæ agenda ſunt*, utpote qui omnia ex propriis commodis atq; affectibus metiantur. has autem res dicit illos non perſpicere, quia utut oculis bene valeant, è mente tamen laborant, ad quam harum rerum dignotio pertinet. Confer cum *ſect.* 33. *l.* 10. Hæc ille. Fieri poteſt tamen ut interpunctione locus laboret, & periodi nota, poſt οὐκ ἴσασιν, quod præceſſerat, tollenda ſit. Quod ſi admiſerimus, ſenſu continuato ſententia ſic concepta fuerit, ὡς ἔξεστιν οὐκ ἴσασι, ut τὸ ἴσασι illud, participium, non verbum ſit, & Marci mens exiſtat iſta: *Id quod faciendi poteſtas eſt etiam neſcientibus, quàm varia ſint vocabulorum iſtorum ſignificata.* quaſi diceret: Poſſunt ſibi ipſis ad bene vivendum ſuppetias ferre, etiam qui Grammaticas de vocum ſignificatis præceptiunculas, vel Dialecticas etiam de eiſdem argutiolas minùs callent. Vide *ad l.* 1. § 6, 7, 17. & *l.* 5. § 5. & *l.* 7. § 67. & *l.* 8. § 8. & Senec. *epiſt.* 45, 48, 49. qui & idem *epiſt.* 88. *Grammaticus circa curam ſermonis verſatur; &, ſi latiùs evagari vult, circa hiſtorias; jam ut longiſſimè fines ſuos proferat, circa carmina. quid horum ad virtutem viam ſternit? ſyllabarum enarratio, & verborum diligentia, & fabularum memoria, & verſuum lex ac modificatio? quid ex his metum demit, cupiditatem eximit, libidinem frænat?* Et inter alia multa, *epiſt.* 45. *Quid mihi vocum ambiguitates diſtinguis, quibus nemo unquam, niſi dum diſputat, captus eſt? res fallunt. iſtas diſcerne.* & *epiſt.* 48. *Hoc mihi ab iſtis ſubtilibus præcipi malo, quid amico præſtare debeam, quid homini, quàm quot modis Amicus dicatur, & Homo quàm multa ſignificet.* Hoc eſt diſertè, quod iſtic Marcus, ſi hoc modo concinnare libuerit. Ego tamen re in medio relictâ, Syntaxim receptam ſecutus ſum.

Ἕτερα πνὶ ὄψει | *Mentis* ſcil. *oculo.* quem *ſuprà* tetigit *l.* 2. § 13. & *infr. l.* 4. § 29. Vide & *lib.* 10. § 26. & *l.* 11. § 12. De iſto Pſaltes, *Pſal.* 119. *v.* 18. *Aperias oculos meos.* Et Chriſtus Paulo, *Act. c.* 26. *v.* 18. ἀνοῖξαι ὀφθαλμὺς αὐτῶν. Et Paulus *ad Epheſ. c.* 1. *v.* 18. πεφωτισμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς διανοίας ὑμῶν. De Livio Druſo. Val. Max. *l.* 18. *c.* 7. *Senem illum natura, cæcum fortuna potuit facere: at neutra interpellare valuit nè non animo & videret & vigeret.* Plato in *Sympoſ.* Ἡ τοῦ τῆς διανοίας ὄψις ἀφχέται ἀξὺ βλέπειν, ὅταν ἡ τῶν ὀμμάτων τῆς ἀκμῆς λήγειν ὑπάρχῃ. Et Theodoret. *therapeut. l.* 1. χρεία τοίνυν ἡμῖν τῶν νοερῶν ὀμμάτων, εἰς τὸν τῆς νοητῆς χειραγωγίαν. καὶ γὰρ καὶ διόμεθα τῶν σωματικῶν ὀφθαλμῶν εἰς τὸν διανοίας τῆς ὀφρύος. ὅταν δὲ πίστεως, εἰς τὸν ἀποβλέπειν τῆς διανοίας μᾶλλον ἢ ὄψεως

ὀφθαλμὸς δέ ἐστι φατὸς ἐπιδεκτικὸς τὰ ὁρατὰ, ὕπο δὲ αὖ τῆς ψυχῆς ἐστιν ἡγεμονικὸν ὄπιδεκτικὸν τὰ θεῖα, καὶ τίνι ἂν τύπον δόξαι φυλαττόμενος βελτίων.

§ 16. Σῶμα, ψυχὴ, νοῦς | Eandem habes distributionem *suprà l.* 2. § 2. & *infr. l.* 12. § 3. Parilis distributio & in sacris literis reperitur, *ad Thess. epist. 1. c.* 5. *v.* 23. σῶμα, ψυχὴ, πνεῦμα, qui & νοῦς *Rom. c.* 7. *v.* 25.

Τυπώδεις φαντασιῶν | Ità *l.* 5. § 35. τὰ αἰσθητὰ ἀμυδρὰ καὶ ἐυαπότυπτα. Laert. *lib.* 7. in *Zenon.* ex Chrysipp. *de anim. l.* 12. Φαντασία δέ ἐστι τύπωσις ἐν ψυχῇ. νοεῖται δὲ ἡ φαντασία, ἡ ἀπὸ ὑπάρχοντος καὶ τὸ ὑπάρχον ἐναπομαξαμένη καὶ ἐναπολελυπωμένη καὶ ἐναπεστραγγισμένη. qui tamen monet, ὁ δεκτέον τὴν τύπωσιν, οἱονεὶ τύπον σφραγιστῆρος. ἐπεὶ ἀνέκδεκτόν ἐστι πολλὰς τύπους καὶ τὸ αὐτὸ δεῖ τὸ αὐτὸ γράφεσθαι. Apud Euseb. *præpar. l.* 11. *c.* 17. Numenius *de bono l.* 1. ex Zenonis sententia; Αἰσθητικὸν δὲ αὐτὸν (τὸν ψυχὸν) εἶναι, ὅτι τυποῦσθαί γε δύναται ὑπὸ τῶν ὄντων καὶ ὑπαρχόντων διὰ τῶν αἰσθητηρίων, καὶ παραδέχεσθαι τὰς τυπώσεις. Apud Suidam autor incertus ἡ φαντασία ἐστὶ τῆς αἰσθήσεως λαμβάνουσα τῆς αἰσθητῆς τοῦ τύπου, ἐν ἑαυτῇ τύπους ἀναπλάττει. eandem νῦν παθητικὸν Aristoteli dictam; νῦν μὲν ὡς ἔνδον ἔχουσα τὸ γινόμενον, καὶ ἀπὸ τῆς προσβολῆς ὥσπερ ἐκείνο ὀνομάζουσι παθητικὸν ὄν, διότι μὴ τύπων καὶ ἐκμαγείων. Sextus Empir. *adv. Logic. lib.* 1. *c.* 2. de Stoicis agens: Φαντασία ἔν ὅτι κατ' αὐτοὺς, τύπωσις ἐν ψυχῇ. quo tamen loco de modo rei sententias eorundem discrepantes subjungit. Et Plut. adversus eosdem differens *de commun. notit. c.* 41. Φαντασία τις ἡ ἔννοιά ἐστι· φαντασία ἡ τύπωσις ἐν ψυχῇ· ψυχὴ ἡ φύσις ἀναθυμίασις, ἣν τυποῦσθαι μὲν ἐκ ἐρῶσιν διὰ μανότητα, δέχεσθαι δὲ παρῆσαι τύπωσιν ἀδύνατον. ῥᾴδιον γὰρ ἂν τις μᾶλλον ὕδατος φερομένου διανοηθεῖν ἐκμαγεῖα καὶ τύπους καὶ εἴδη διασώζεσθαι, ἢ πνεῦμα φερόμενον ἐν τοῖς ἄτμοις καὶ ὑγρότησιν, ἑτέρῳ δ' ἑξῆς ἐνδιδόντος ἀεὶ καὶ ἀλλοτρίῳ πνεύματι κεραυνίου. Philo in *allegor. l.* 1. Τὰ ζῷον τῷ μὴ ζῴῳ δυσὶ φέρεσθαι, φαντασίᾳ καὶ ὁρμῇ. ἡ μὲν γὰρ φαντασία σωίσταται, καὶ τίνι ἐκτὸς φερομένου τυποῦσθαι· ἡ δ' αἰσθησις· ἡ δ' ὁρμὴ τὸ ἀδιαλεῖπτον τῆς φαντασίας καὶ τίνι ἕξει τοιαύτῃ δύναται, ἣν τινὰς δ' αἰσθήσεως ἅπτεται τῶν ὑποκειμένων καὶ φερὸς αὐτὸ χωρεῖ, γλιχόμενον ἐφικέσθαι καὶ συλλαβεῖν αὐτό. Idem *ibid.* Τὸ ἡγεμονικὸν ἡμῶν πανδεχές ἐστι, καὶ ἔοικε κηρῷ πάσας τοὺς τύπους παλαιούς τε καὶ αἰρομένους δεχομένῳ. Et paulò post, Ὥσπερ ἐν τῷ κηρῷ δυνάμει μὲν εἰσι πᾶσαι αἱ σφραγῖδες ἐνδιαλείφῃ δ' μόνη ἡ τετυπωμένη· ὕτω καὶ ἐν τῇ ψυχῇ κατεμένει ὑπαρχόντα, πάντες οἱ τύποι ἀεὶ ἐχόντων δυνάμει· ἀποτελοῦνται δ' κρατῇ ἃ εἰς χαρακθεὶς ἐν αὐτῷ, ἕως μὴ ἀπαλειφθῇ ὑφ' ἑτέρου ἐναργέστερον καὶ ἐνδηλότερον μᾶλλον ἐπιχαραξάντος. Idémque *de numin. immutab.* Φαντασία δέ ἐστι τύπωσις ἐν ψυχῇ. ἃ γὰρ εἰσάγομεν ἐκάστοτε ἡμῖν αἰσθήσεσιν, ὥσπερ δακτύλιός τις ἢ σφραγὶς ἐναπομάξαντο τὸν οἰκεῖον χαρακτῆρα· κηρῷ δ' ἐοικὼς ὁ νοῦς, τὸ ἐκμαγεῖον δεξάμενος ἄκρως παρ' ἑαυτῷ φυλάττει, μέχρις ἂν τὸν τύπον λεάνασα λήθη ἢ ἀνάπλασις ἄμυδρὸν ἐργάσηται, ἢ παντελῶς ἀφανίσῃ. Τὰ δ' φανὲν καὶ τυπῶσαν, τότε μὲν οἰκείως, τότε δ' καὶ ὡς ἑτέρως διάκειται τῷ ψυχῷ. quæ Philonis verba, tanquam è *lib. de munão* sumpta, H. Stephanus thesauro suo, memoriâ lapsus, inseruit, ubi frustrà quæras. Origen. *ad Celsi. l.* 1. Τί ἄτοπον, τὰ τυπωθέντα τῷ ἡγεμονικῷ ἐν ὀνείρῳ, διώκειν αὐτὸ τυπῶν καὶ ὕπαρ ὡς τὸ χρήσιμον τῷ ὧ τυπῶται; Quin & Aristoteles ipse, *de memor. c.* 1. ubi quærit quomodo res, quum absint ipsæ, memoriâ comprehendi possint. τὸ φάντασμά ἐστιν ὅμοιον, ὥσπερ τύπος, ἢ γεγραφή τις. Et rursus: Δῆλον γὰρ ὅτι δεῖ νοῆσαι τοιοῦτον τὸ γινόμενον διὰ τῆς αἰσθήσεως ἐν τῇ ψυχῇ, καὶ τῷ μορίῳ τῷ σωματικῷ τοῦ ἔχοντι οὑτωῖ, ὡς ζωγραφήματί τῳ τὸ πάθος, ὃ φαμὲν τὴν ἕξιν εἶναι μνήμην. ἡ γὰρ γενομένη κίνησις ἐνσημαίνει ὡς τύπον τινὰ τῇ αἰσθήσει, καθάπερ οἱ σφραγιζόμενοι τοῖς δακτυλίοις. διὸ καὶ τοῖς μὲν ἐν κινήσει πολλῇ διὰ τὸ πάθος ἡ δ' ἡλικία ἔσπ, ὃ γίνεται μνήμη, καθάπερ ἂν εἰς ὕδωρ ῥέον ἐμπίπτοιτο τῆς κινήσεως καὶ τῆς σφραγῖδος· τοῖς δὲ διὰ τὸ ψύχεσθαι, καθάπερ τὰ παλαιὰ τῶν οἰκοδομημάτων, καὶ διὰ σκληρότητα τοῦ δεχομένου τὸ πάθος, οὐκ ἐγγίνεται ὁ τύπος.

Καὶ τῶν βοσκημάτων | Aristot. *de anim. l.* 3. *c.* 3. τῶν θηρίων ἔνεστι ὑπάρχει πίστις· φαντασία δὲ πολλοῖς. Et mox: τῶν θηρίων ἐνίοις φαντασία μὲν ὑπάρχει λόγος δ' οὔ. Indè apud Laert. *l.* 7. ex Stoicorum mente distributio illa: Φαντασιῶν αἱ μὲν λογικαὶ, αἱ δ' ἄλογοι. λογικαὶ μὲν, αἱ τῶν λογικῶν ζώων· ἄλογοι δ', αἱ τῶν ἀλόγων. illas νοήσεις dici, has nomine peculiari carere.

Νοερωτεῖται | Vide *ad l.* 2. § 2. *l.* 7. § 3. & *l.* 12. § 19.

Καὶ τῶν ἀνδρογύνων | *Androgyni* etiam Ciceroni dicti, *de divinat. l.* 1. qui (ut Livius *l.* 27. loquitur) *ambiguo inter marem & fœminam sexu sunt nati.* Xyland. vel potiùs, qui *utriusque naturæ*, ut Plin. *l.* 7. *c.* 2, & 3. sive *utriusque sexûs*, qui & *Hermaphroditi* dicti. Gell. *l.* 9. *c.* 4. Verùm *ambigui sexûs* haud abs re Livius; quia *in his sic uterq; sexus apparet, ut ex quo potiùs debeant accipere nomen, incertum sit.* August. *de civit. Dei. l.* 16. *c.* 8. Διφυεῖς καὶ ἀνδρογύνους appellat Philostratus in *Favorino.* De hyæna Clemens Alex. *pædag. lib.* 2. *c.* 10. Οὔκουν ἐδεῖ τὴν ὕαιναν μεταβάλλειν τὴν φύσιν παρὰ τὸν ποτέ. ἐδεῖ γὰρ ἀμφοῖν ἔχειν τὸ αὐτὸ ζῷον ἅμα ἄμφω, ἄῤῥενος καὶ θήλεως, καθάπερ ἀνελόφασί τινες, ἑρμαφρόδιτος παρὰ λογίοις, καὶ τοῦτο μεταξὺ θηλείας καὶ ἄῤῥενος, ἀνδρόγυνον καλοῦσι

ποτομῶντες φύσιν. Tales tamen extitiſſe haud paucos gentium omnium hiſtoriæ teſtantur. Cæterùm aliâ ratione ἀνδρόγυνον ab initio conditum Adamum fingunt Talmudiſtæ Judaici, bicorporem enim planè, & à parte quidem anteriore marem, à poſteriore fœminam, utriſq; quali glutino quodam per dorſi ſpinam ſibi invicem commiſſis, fabulantur extitiſſe. id quod partim ex *Geneſ. c. 1. v. 27.* partim ex *Hymn. 139. v. 5.* non juxta rei veritatem ac Spiritûs ſancti mentem piè ſimplicitérq; enarratis, ſed miſerè detortis, ridiculéq; atq; irreligiosè habitis elicitum eunt. de quo commento videri poterunt Moſes Maimonides in *perplexorum edoctore*, & Manaſſes Iſraelitides in *Conciliatore ad Geneſ. quæſt. 8.* eandem fabulam & ſub Ariſtophanis perſona in *Sympoſio* ſuo Plato, à quo & Mercurius Larvatus ille in *Pœmandro* mutuatus eſt, verbis iſtis propoſuit: Ἀνδρόγυνον γὰρ ὢν τότε μᾶλλον καὶ ἐκάλει καὶ ὄνομα, ἓξ ἀμφοτέρων κοινὸν τῷ τε ἄρρενι καὶ θήλει· νυνὶ δ' οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ἢ ἐν ὀνείδει τὄνομα κείμενον. ἐν ὀνείδει, inquit, *κείμενον*, i. e. probrosè nunc ſumitur nomen hoc. ſiquidem non ſolùm pro corpore portentoſo natis ſumitur, verùm etiam pro mollibus, effœminatis, imbellibus. Ἀνδρόγυνοι, ἀδρανεῖς, ἀνίσχνεσσι. Heſych. Et Pollux de *cinædis* uſurpari docet, *l. 6. c. 30.* Ità Theodoret. *therapeut. l. 8.* de Baccho; Τωὶνις ὢν, καὶ θηλυδρίας, καὶ ἀνδρόγυνος. Et Clem. *pædag. l. 3 c. 2.* Ἀνέβλεψε τῷ Ἑλλάδι ἡ βάρβαρος φιλοκοσμία, καὶ ἡ ἀνδρόγυνος τρυφή. de Paride loquitur. Philo etiam *de vit. contempl.* (quo loco Platonis quoq; fabulam illam obiter tangit) Ἀνδρείαν μὲν τῷ βιωφελεστάτῳ ἀρετῷ καὶ πόλεμον καὶ νῦν εἰρήνην ἀφαιρούμενος, θήλειαν δὲ νόσον ταῖς ψυχαῖς ἀφροζόμενος· καὶ ἀνδρογύνους παρασκευάζων, ὃς ἐκείνῳ πᾶσι τοῖς ἐναντίοις ἀλκὴν ὅπλων δίδωσι συγχεῖσθαι. Quin & γυναδρες eoſdem dictos reperio. Suidas. Γυναδρες, κίναιδοι. Ὁ γυναδρὸς τε καὶ μαλθων πόρνος. ἀντὶ τοῦ ἔκλυς. Sed & Νῦν Valentinianum, quem Irenæus *ad Valent. c. 1. maſculo fœminam*, Tertullianus *adverſ. eoſdem c. 10. Fœminammarem* dixit. Inq; hanc partem cepiſſe Marcum iſtîc ex conjunctis & conſociatis manifeſtum fit. Quanquam nolim cum interprete Anglicano redditum, *& monſtris, quales Phalaris Neroque fuerant*: de iſtis ſiquidem diviſim loquitur, etiamſi in hoc ipſo conſentientibus, quod *neuroſpaſtorum* more moveantur. Cæterùm aliâ, & adversâ prorſus, ratione Androgynem dictam Amæſiam Sentiam refert Val. Max. *l. 8. c. 3.* quia *ſub ſpecie fœminæ virilem animum gerebat.* Cùm iſti planè contrà: quod elegantiſſimè notavit epigrammate quodam quo portenta hominum iſtiuſmodi perſtrinxit anonymus quidam, *Florilegii l. 2. c. 5.*

Ἀνέρες ἠρήσαντο, καὶ οὐκ ἐγήροντο γυναῖκες·
Οὔτ' ἄνδρες ζηλεῦσιν, ἐπεὶ πάντα ἴσα γυναικῶν.

Οὐδὲ γυναῖκες ἔασιν, ἐπεὶ φύσιν ἔλαχον ἀνδρῶν. (quod de Eunuchis ſpontaneis Epiphan. *l. 2. tom. 1. hær. 58. §. 3.* ὅτι μὲν ἄνδρες εἰσὶ, διὰ τὸ ἀφῃρημένον· ὅτι γυναῖκες διάκεινται δὲ, διὰ τὸ παρὰ φύσιν.) denique,

Ἄνδρες εἰσὶ γυναῖξὶ, καὶ ἀνδρόγυνοι εἰσὶ γυναῖκες.

Ità Curio pater in *oratione* quadam, J. Cæſarem *omnium mulierum virum, & omnium virorum mulierem* appellavit. Sueton. *l. 1. c. 52.* Et de Verre Cicero *Verr. 2. Vir inter mulieres, inter viros muliercula.* Idemque de Clodio *pro domo ſua: Impurus atque impius, qui contra fas inter viros ſæpe mulier, & inter mulieres vir fuiſſet.* Vide & de Alcibiade quod Pherecrates *ad l. 4. §. 3.* ἀρσενόθηλυ. *Ad Roman. c. 1. v. 27.* Jo. Chryſoſtomus. Εἶπε ἡνίκα ἔπεισεν ἄνδρας καὶ λοχᾶσθαι, οὐκ ἂν ἐπλήξαμεν ἡμῶν θυμὸν ἀλλὰ χαλεπώτερα ἑαυτοὺς κατειργάσαντο, οἱ τοιαῦτα λυπῶντες. ὃ γάρ ἐστιν ἴσον, εἰς γυναικείαν μεταβαλεῖν φύσιν, καὶ μόνοις ἄνδρας γενέσθαι γυναῖκας· μᾶλλον δὲ οὐδὲ τοῦτο, οὐδὲ ἐκεῖνο.

Τὸ δὲ τὸν νῦν ἡγεμόνα | Iſta loco mota ac luxata, καὶ τυφλῶ σῖλον. Quid enim? *mentis rationiſque ductum* (juxta Solonis monitum apud Laert. *l. 1.* Νῦν ἡγεμόνα ποιῇ) *ſequi atheos, in numen, in patriam impios, maleficos quoſq;* Marcus noſter unquam dixerit? Itaque poſt illa, καὶ ἧσσ' ἀνδρόγυνον. καὶ Φαλάριδος καὶ Νέρωνος, ſubjungendum immediatè, καὶ ἧσσ' θεὸς μὴ νομιζόντων, καὶ ἧσσ' τῷ παιδὶ ἐξαπατῶντων, καὶ ἧσσ' [ὅπῃ] ποιούντων, ἐπειδὴν κλείσωσι τὰς θύρας. tum periodus nova inchoanda; & particulâ unicâ expunctâ, alterâ interjectâ legendum: Εἰ ὃν τὰ λοιπὰ καινὰ ὄντι φανῇ τὰ εἰσημένα, λοιπὸν ἴσθι ὅτι τῷ ἀγαθῷ, τὸ τὸν νῦν ἡγεμόνα ἔχειν ὅπῃ τὰ φαινόμενα καὶ δόκιμα, καὶ φιλῶν μὴ, &c. Marci mentem quiſquis fuerit aſſecutus, calculū dare ſuū nullus detrectabit.

Καὶ ἧσσ' ποιούσῃσιν ἐπειδὴν κλείσωσι τὰς θύρας | Deeſſe aliquid liquidò conſtat. Annot. Lugd. πάντα reponit. Xyland. in verſione ſua, *Nihil non turpe*, interſeruit. ut ſit, καὶ ἧσσ' [αἰσχρὸν ὅπῃ] ποιούντων. ego ſufficere opinor τὸ ὅπῃ· ut ſit, ἧσσ' [ὅπῃ] ποιούντων. *etiam eorum qui quidlibet*, ſive, *nihil non, perpetrant*, quodcunq; illud fuerit, *ubi foribus occluſis hominum conſpectum ſummoverint & excluſerint.* De iſtiuſmodi Apoſtolus *ad Epheſ. c. 5. v. 12.* Τὰ κρυφῇ γινόμενα ὑπ' αὐτῶν, αἰσχρὸν ὅτι καὶ λέγειν. Præclarum autem & opportunum hîc illud Epicteti monitum *diſſert. l. 1. c. 14.* Ὅταν κλείσῃς τὰς θύρας, καὶ σκότος ἔνδον ποιήσῃς, μέμνησο μηδέποτε λέγειν, ὅτι μόνος εἶ· οὐ γὰρ εἶ· ἔνδον ὁ Θεὸς ἔνδον ἐστὶ, καὶ ὁ δαίμων ἔνδον ἐστὶ· καὶ τίσι τούτοις χρεία φωτὸς, εἰς τὸ βλέπειν τί ποιεῖτε; *Ubi fores clauſeritis, tenebraſque vobis intrà feceritis, nolite dicere, ſolos jam eſſe vos: neque enim eſtis: ſed & Deus intus eſt, & genius veſter* (hoc eſt, *vens* ipſâ, ut Marcus mox) *intus eſt. quid autem lumine opus eſt iſtis, quo conſpiciamus ea quæ perpetratis?*

Huc faciunt Senarii illi celebres; Menandri apud Clem. *Strom. l.* 5. Et Euseb. *præpar. l.* 13. *c.* 13. (quem Philemoni tamen tribuunt Justin. *de Monarch.* & H. Steph. in *Comic. fragm.*)

Ὁ γὰρ θεὸς βλέπει σε πλησίον παρών.

& apud Plutarch. *adverſ. Colot. c.* 9.

Πάλαι γὰρ ὁ θεὸς ἔγγυθεν βλέπει.

& apud veterem Gnomologum, *tit.* 28.

Πάντη γὰρ ὄντι πάντα τε βλέπει θεός.

Adeſt ubique, nilque non ſpectat Deus.

Vide & *ſupr. ad* § 4. & 7. ſed & *ad lib.* 1. § 3.

Φιλεῖν μὲν καὶ ἀσπάζεσθαι τὰ συμβαίνοντα | Vide *ſuprà* § 4. & *l.* 6. § 44. & *l.* 10. § 21. Seneca *epiſt.* 96. *Nihil unquam incidet, quod triſtis excipiam, quod malo vultu.*

Συγκλωθόμενα | Idem *ſuprà* § 4. Vide ad § 11. & *ad l.* 4. § 26.

Τὸν δὲ ἔνδον ἐν τῷ στέρνῳ ἱδρυμένον δαίμονα | Vide *ad l.* 2. § 13. & 17. Piè Porphyr. *de abſtinent. l.* 4. ab Euſebio etiam *Præpar. l.* 4. *c.* 8. adductus, de pio quovis: Ὁ δ' αὐτὸς δὴ ἑαυτῷ σεσωσμένον τὸν θεὸν, ὃς ἐν τοῖς ἀληθινοῖς αὐτοῦ κειμένοις ἵδρυται, μᾶλλον δὲ καὶ εἰς λήψεται τὸν ὅλον ἐκεῖ συρρύσας, &c. ἱδρύεσθαι, ὥσπερ ἐν ἕδει, *In pii anima,* ſed & *in corpore, tanquam in delubro quodam, collocari atque habitare* vult *numen divinum.* quod & Apoſtolus inſinuat, ubi *Dei, Spiritûſque ſancti templa, ſanctos,* atque adeò eorundem *corpora,* nuncupat; *ad Cor. ep.* 1. *c.* 3. *v.* 16. & *c.* 6. *v.* 19.

Εἰ δὲ ἀπρεπῶσιν | Vide *ſuprà ad* § 5.

Τῇ ἑαυτοῦ μοίρᾳ συμπεφορημένον | Vide *l.* 4. § 23. & *l.* 7. § 57.

Ad Librum IV.

§ 1. Ὁ ἔνδον κυβερνῶν | hoc eſt, τὸ ἡγεμονικόν. quod & σεσαρκῶσθαι appellat, *l.* 3. § 5. & *l.* 7. § 64. τῶν κυβερνώντων. & *l.* 4. § 12. τῶν βασιλικῶν καὶ νομοθετικῶν. Stoic. apud Laert. *l.* 7. *Zenon.* Ἡγεμονικὸν δὲ εἶναι τὸ κυριώτατον τῆς ψυχῆς. Cicer. *de nat. deor. l.* 2. *Principatum id dico, quod Græci* ἡγεμονικὸν, *quo nihil in quoque genere nec poteſt, nec debet eſſe præſtantius.*

Πρὸς. τὸ δυνατὸν καὶ διδόμενον μεταδιδόναι | Ità *l.* 5. § 20. περιτρέπει γὰρ καὶ ματαιοῖ πᾶν τὸ τῆς ἐνεργείας κώλυμα ἐπὶ δόξαν εἰς τὸ προηγούμενον. Τῶν γὰρ ὑποτεταγμένων ὕλαις φιλεῖ | *Neque enim materiam aliquam ſibi propriam ſubjectam habet.* Xyl. *Nunquam enim certo alicui ſubjecto abſolutè ſeſe addicit & applicat.* Caſ. ad Marci mentem propiùs. quanquam ὑποτεταγμένων ὕλαις poſſis reddere, *attributam & aſſignatam ſibi materiam.* at D. Junius vult ὑποτεταγμένην *ſubjectam ſibi materiam,* quod & Xyl. forſan legerit. Hoc eſt quod vult, de materia circa quam ſe exerceat non eſt ſolicitus; neq; enim hoc in poteſtate ipſius ſitum eſt, eligere quam ipſe velit; ſed quomodo circa eandem ſe gerat. *materiam ergò aſſignatam ſibi nullam diligit,* quia *mediam* quidam eſſe novit; in hoc totus eſt, quomodo naturæ convenienter eâ uti poſſit, artémque ſuam in ea rirè elaborandæ exercere, Epictet. *l.* 2. *c.* 5. Δεῖ γὰρ πάντως καὶ τινα ὕλην ἐκτὸς ὑλῶν φιλοτεχνεῖν, ἀλλ' ἐκ ἐκείνων ἀποδιδόμενον, ἀλλ' οἷα ἂν ᾖ ἐκείνη, τούτῳ καὶ οὕτως φιλοτεχνίαν ἐπιδεικνύοντα. ὕτως καὶ ὁ ὑφάντης, οὐκ ἔστι ποιεῖ, ἀλλ' ὅτι ἂν τυχὸν λάβῃ, καὶ αὐτὰ φιλοτεχνεῖ. Hoc intereſt inter eam de qua Marcus hîc, cæteráſque artes; quòd illæ certam aliquam materiam habent, circa quam verſantur; iſta nullam reſpuat. Syneſ. *de providen.* Βίῳ γὰρ ὑδεὶς, οἰκείῳ ἡμῖν ἀλλοτρίως ἢ ἔξωθεν περικείμενον· ἡμᾶς δὲ τὸ χρώμενον ἔνδοθεν, ἀμείνους καὶ χείρους αὐτοὺς ποιοῦντες τε καὶ δεικνύοντες, ἀγωνίσασθαι ζώντων δέομαι. ταῦτ' ἔστ' ὥσπερ ἐδητὰς ὄζειν αὐτὰς ἀμφισβητεῖσθαι καὶ βαλλαμφισθαι. Vide amplius *ad l.* 12. § 36.

Ὁρμὴ μετ' ὑπεξαιρέσεως | Hoc eſt, *cum exceptione,* quales illæ apud Senecam *de ſap. ſeceſſ.* 30. Epicuri; *Non accedet ad rempub. ſapiens, niſi ſiquid intervenerit.* Zenonis; *Accedet ad rempub. ſapiens, niſi ſiquid impedierit.* Verùm ad Marci mentem explicatiſſimè Seneca idem *de benefic. l.* 4. *c.* 34. *Sapiens ad omnia cum exceptione veniet, ſi nihil inciderit, quod impediat. Ideo omnia illi ſuccedere dicimus, & nihil contra opinionem accidere: quia præſumit animo, poſſe aliquid intervenire, quod deſtinata prohibeat. Inprudentium iſta fiducia eſt, fortunam ſibi ſpondere.* Cæterùm *ſapientis eſt* (ut idem *de tranquill. c.* 13.) *ſemper de fortuna cogitare, & ſibi nihil de fide ejus promittere. Navigabo, niſi ſiquid inciderit: & Prætor fiam, niſi ſiquid obſtiterit: &, Negotiatio mihi reſpondebit, niſi ſiquid intervenerit. Hoc eſt, quare ſapienti nihil contra opinionem dicamus accidere: non illum caſibus hominum excepimus, ſed erroribus: nec illi omnia, ut voluit, cedunt, ſed ut cogitavit. In primis autem togitavit, aliquid poſſe propoſitis*

positis ſuis reſiſtere. Marcus *inſtr. l.* 5. § 26. Ὀρμᾶς ἢ κὴ διαθέσεως ὑ γίνεται ἐμπόδια, διὰ τὴν ὑπεξαίρεσιν κὴ ἀριζηπίν. & *l.* 6. § 50. Μέμνησο, ὅτι μεθ' ὑπεξαιρέσεως ὁρμᾶς. Vide & *l.* 11. § 37. Epictet. *Enchir. c.* 2. § 2. Μόνῳ ἢ τῷ ὁρμᾶν κὴ ἀφορμᾶν χρῶ, κέφως μόν τοι, κὴ μεθ' ὑπεξαιρέσεως. quo loco vir doctiſſ. Hier. Volfius malè vertit, *cum diminutione.*

Πρὸς τὰ ἡγούμενα | *Ad ea quæ propoſita ſunt.* Xyl. *ad ea quæ intendit & proſequitur.* Caſ. Neutrum ſatisfacit. neq; enim ἡγεῖσθαι aut in *proponendi*, aut in *proſequendi* ſenſu uſpiam reperitur. forſan ex *l.* 5. § 20. τὰ προηγούμενα legendum fuerit, vel etiam τὰ προηγούμενα. *ad ea, quæ potiora videntur*; ſive *ad præpoſita* etiam, ut ipſi loquuntur, *cum exceptione quadam ſertur.* & ad ea multò magis, quæ nec ad iſtum quidem æſtimationis gradum promoverint. Vide *ad l.* 3. § 11. κατ' ἀξίαν. Xyl. προηγούμενα legiſſe videtur. ut *l.* 5. § 14.

Τὸ ἢ ἀντεισαγόμενον ὕλλω ἑαυτῷ ποιεῖ | Ità *id quod offertur ei.* Xyl. *quicquid, contrà quàm intenderat, contingit.* Caſ. quod ejus vice contrà immittitur, ſive introducitur. ἀντεισάγειν' *in alterius vicem introducere.* Clemens *Strom. l.* 3. Μὴ ἀποδέχεσθαι γάμων κὴ παιδοποιΐας, μηδὲ ἀντεισάγειν τῷ κόσμῳ συνιόντας ἑτέρους, μηδὲ ἀπαχορηγεῖν τῷ σπάτῳ τροφῶν. Verùm ſtrictiùs paulò hoc loco, opinor, pro eo quod alterius vice ità introducitur, ut eidem adverſetur: quomodo νόμον ἀντεισφέρειν, eſt *legem legi obrogare*, ſive *quæ prioris loco obtineat, contrariam ferre.* Ità *l.* 7. § 58. & 68. & *l.* 8. § 31. Senec. *de provident. cap.* 4. *Calamitas virtutis occaſio eſt.* quod & *ibidem c.* 2. 3, 4. fuſiſſimè diſſerit. Idem *epiſt.* 85. *Sapiens ipſe ſemper in actu eſt, non in effectu: tunc maximus, cum illi fortuna ſe oppoſuit.——per totam vitam opus ejus extenditur. Ità nulla fortuna, nulla res, actus ſapientis excludit. Id enim ipſum agit, quo alia agere prohibetur. ad utroſque caſus aptus eſt; bonorum rector, & malorum victor. Sic, inquam, ſe exercuit, ut virtutem tam in ſecundis, quàm in adverſis exhibeat: nec materiam ejus, ſed ipſam intuetur. — Tu illum putas premi malis? utitur. non ex ebore tantùm Phidias ſciebat facere ſimulacra; faciebat ex ære. ſi marmor illi, ſi adhuc viliorem materiam obtuliſſes, feciſſet quale ex illa fieri optimum poſſet. ſic ſapiens virtutem, ſi licebit, in divitiis explicabit; ſin minùs, in paupertate: ſi poterit, in patria; ſi minùs, in exilio: ſi poterit, imperator; ſi minus, miles: ſi poterit, integer; ſi minùs, debilis. quamcunque fortunam acceperit, aliquid ex illa memorabile efficiet.* Quod Ariſtot. *Ethic. lib.* 1. *c.* 10. Τὸν γὰ ὡς ἀληθῶς ἀγαθὸν κὴ ἔμφρονα πάσας εὐόμβολα τὰς τύχας εὐχερῶνως φέρειν, κὴ ἐκ πᾶσι ὑπαρχόντων αἰεὶ τὰ κάλλιστα πρᾶξαι καθάπερ κὴ στρατηγὸν ἀγαθὸν, τῷ παρόντι στρατοπέδῳ χρῆσθαι πολεμικώτατα, κὴ σκυτοτόμον, ἐκ πᾶσι δοθέντων σκυτῶν κάλλιστον ὑποδήματα ποιεῖν· τὸν αὐτὸν ἢ τρόπον κὴ τοὺς ἄλλους τεχνίτας ἅπαντας. Gregor. Naz. *orat.* 28. Ὁ φιλόσοφος ἐυδοκιμεῖ τοῖς πάθεσιν, κὴ ὕλλω ἀρετὴς ποιητὴς τὰ λυπηρὰ κὴ τοῖς ἐναντίοις ἐγκαλλωπίζεται. Clemens *Strom. l.* 4. Θαυμάζειν ἢ ἄξιον κὴ πρὸ Στωικῶν, οἵ πνες φασὶ, μηδὲν πλὴν ψυχὴν ὑπὸ τὸ σώματος διαπνεῖσθαι, μήτε πρὸς κακίαν ὑπὸ τῆς νόσου, μήτε πρὸς ἀρετὴν ὑπὸ τῆς ὑγιείας· ἀλλὰ ἀμφότερα ταῦτα λέγουσιν ἀδιάφορα εἶναι. καί τοι κὴ Ἰὼβ, ἐγκρατείας ὑπερβολὴ κὴ πίστεως ὑπεροχὴ, πένης μὲν ἐκ πλουσίου, ἄπαις ἢ ἐξ εὐπαίδου, αἰχμὴς ἢ ἐκ κραιπάλου, κὴ νοσηρὸς ἐξ ὑγιεινοῦ γεγονὼς, ἡμῖν τοί ἐστι παράδειγμα ἀγαθὸν ἀναγεγραμμένον· δυσκλεῶν τὸν πρεσβεύσαντα, εὐλογῶν τὸν πλάσαντα· φέρων ὅτω τὰ δίκαια, ὡς τὰ σφέτερα· διδάσκων εὖ μάλα τοῖς ἀσκητικοῖς ἅπασι οἷόν τε εἶναι καλῶς χρῆσθαι τοῖς γινομένοις. Vide *infrà* § 49. & *l.* 10. § 31.

Τὰ ἢ λαμπρὸν πῦρ τὰ ὄντα ἐξωμείωσεν ἑαυτῷ τὰ ὀπτορύμενα | Hanc ob cauſſam *Ignem*, cùm omnia abſumat, (unde παμφάγα πυρὸς δῆλα, Philo. Vide ad § 21. & νᾶμα παμφάγα πυρὸς, Euripid. *Medeâ*) *feram* eſſe *animantem* cenſebant Ægyptii Herodot. *lib.* 3. Αἰγυπτίοισι νενόμισαι πῦρ θηρίον εἶναι ἔμψυχον· πάντα ἢ αὐτὸ κατεσθίειν, τὰ ἂν λάβῃ πλησθὲν ἢ αὐτὸ τῆς βορῆς, συναποθνήσκειν τῷ καταληφθέντι. Hinc Agur Hebræus, inter ea quæ nunquam exaturantur, aut, *ohe, jam ſatis eſt*, diſcere nata ſint, *Ignem* commemorat, *Prov. c.* 30. *v.* 16. Et Plin. *hiſt. nat. l.* 2. *c.* 107. *Quæ eſt illa natura, quæ voracitatem in toto mundo aviditſimam ſine damno ſui paſcit?* Eàdem autem, quâ iſtic, imagine uſus eſt Marcus & *l.* 10. § 30. Ὡς τὸ λαμπρὸν πῦρ, ὅ, τι ἂν βάλῃς, φλόγα ἐξ αὐτῆς κὴ αὐγὴν ποιεῖ. Nec diſſimili Plutarchus, licèt in argumento diverſo, *de ſene polit.* Τὸν φθόνον ἔνιοι τῷ καπνῷ παρεικάζουσι· πολὺς γὰ ἐν τοῖς ἀρχομένοις διὰ τὸ φλέγεσθαι προσκπίπτων, ὅταν ἐκλάμπωσιν, ἀφανίζεται. Et in *politic. præcept.* Οὔτε πῦρ φησιν ὁ Ἀείσων καπνὸν ποιεῖν, ἅπι δόξαν φθόνου, λῶ ἐυθὺς ἐκλάμψῃ κὴ ταχέως. Iraque idem *de invid. & odio.* Αἱ ἢ πρὸ ἐυτυχημάτων ὑποχαὶ κὴ λαμπρότητες τὸν φθόνον ἀποσβεννύουσιν. Verùm diversâ planè in eadem materiâ Seneca *de provident. cap.* 2. *Quemadmodum tot amnes, tantum ſupernè dejectorum imbrium, tanta medicatorum vis fontium, non mutant ſaporem maris, nec remittunt quidem; ità adverſarum impetus rerum viri fortis non vertit animum. manet in ſtatu; & quicquid evenit, in ſuum colorem trahit.* Epictet. *lib.* 3. *c.* 20. Τυτέστι τὸ τῶ Ἑρμᾶ ῥαδίδιον. ἢ θέλεις, φησὶν, ἆφλε, κὴ χρυσῆν ἔσῃ. ἢ, ἀλλ' ὃ θέλεις, φέρε, κἀγὼ αὐτὸ ἀγαθὸν ποιήσω. —— Κακὸς πατὴρ; αὐτῷ. ἀλλ' ἐμοὶ ἀγαθός· κακὸς γείτων; αὐτῷ· ἀλλ' ἐμοὶ ἀγαθός· γυμνάζει με τὸ εὐγνωμον, τὸ στρατικόν. φέρε νόσον, φέρε θάνατον, φέρε ἀπορίαν, φέρε λοι-

δορίαν.

δεῖαι, πλὴν οὐ πᾶσι ἐφάπτων, πάντα ταῦτα τὸ βακλίῳ τῷ Ἑρμῇ ἀφίλαιμα ἔστω. τὸν δάναλον τί ποιήσεις; τί γὰρ ἄλλο, ἢ ἵνα σε κοσμήσῃ; ἢ ἵνα δείξῃ τῷ ἔργῳ δι' αὐτῆς, τί ὄφελος ἀνθρώπῳ τὸ βελτίωμα τῆς φύσεως φθονολυθῶν; τίνι νόσον τί ποιήσεις; δείξω αὐτῆς τίνι φόσιν διαφέρῃ ἐν αὐτῇ, ἐνεργήσω. — τί ἔτι ἄλλο ζητεῖς; πᾶν ὃ ἂν δῶς, ἐγὼ αὐτὸ ποιῶν μανθάνειν, ἐνδυμονίαν, σιωπᾶν, ζηλωτόν. Euge, Epictete! erubescamus Christiani.

Καὶ ἐξ αὐτῆς ἐκείνων ἐπὶ μεῖζον ἤρθη] Scil. ut Naso *tristium l.* 4. *eleg.* 3.

Quæ latet, inque bonis cessat, non cognita, rebus,
Apparet virtus, arguitúrque malis.

Epictet. *l.* 1. *c.* 6. Ἢ τί οἴει ὅτι Ἡρακλῆς ἂν ἀπάβη, εἰμὴ λέων τισὶν ἐγένετο, καὶ ὕδρα, καὶ ἔλαφος, καὶ σύς, καὶ ἀδικοί τινες ἄνδρωποι; Senec. *epist.* 13. *Cicuta Socratem magnum fecit. Catoni gladium asserterem libertatis extorque, magnam partem detraxeris gloriæ.* Idem *de provid. c.* 3. *Magnum exemplum, nisi mala fortuna non invenit.* De P. Popilio, Cicer. *pro domo sua: Fortis & constans in optima ratione civis P. Popilius semper fuit: tamen ejus in omni vita nihil est ad laudem illustrius, quàm calamitas ipsa.* Et de Q. Metello: *Q. Metelli præclarum imperium in re militari fuit, egregia censura, omnis vita plena gravitatis: tamen hujus viri laudem ad sempiternam memoriam temporis calamitas propagavit.*

§ 2. Μηδὲν εἰκῇ] Vide *lib.* 2. § 5. Plut. in *pæd.* Καλὸν γάρ τοι, μηδὲν εἰκῇ μήτε λέγειν, μήτε ποιεῖν. Cicer. *Offic. l.* 1. § 10. *Omnis autem actio vacare debet temeritate & negligentiâ.*

Κατὰ θεώρημα συμπληρωτικὸν τῆς τέχνης] *Secundum contemplationem, quâ artis defectus compleatur.* Xyl. imò, *ut artis regulis undequaque plenissimè respondeat.* Vide *lib.* 8. § 32. Ab *artificibus* tractum, qui etiam in minutissimis quibusq; artis suæ & præcepta observant, & specimen edunt. Ità Apelles ex lineæ unicæ ductu solo Protogeni innotuit. Plin. *l.* 37. *c.* 10.

§ 3. Ἀναχωρήσεις αὐτοῖς ζητοῦσιν] *Secessus sibi quærunt, & solitudines.* Frustra. Audi Basilium Cæsar. *epist.* 1. Κατέλιπον μὲν τὰς ἐν ἄστει διατριβὰς, ὡς μυρίων κακῶν ἀφορμὰς, ἐμαυτὸν δ' ἔπω ἀπολιπεῖν ἠδυνήθην. ἀλλ' ὁμοίως εἰμὶ τοῖς ἐν θαλάσσῃ ὑπὸ τῆς χειμερινῆς ἀπολυμβάνουσι καὶ ναυπηγοῦσιν. οἱ τῷ μεγίστῳ τῶν πλοίων συγκραίνουσιν, ὡς πλεῖον τὸν σάλον παρεχόμενον, κἀκεῖθεν ἐπὶ τὸν λέμβον ἢ τὸ ἀκάτιον μεταβαίνοντες, παντάχῃ ναυπηγοῦσι καὶ ἀπορροῦνται· συμμετέχεται γὰρ αὐτοῖς ἡ ἀπορία καὶ ἡ χολή. τοιοῦτον ἔν τι καὶ τὸ ἡμέτερον. τὰ γὰρ ἴδιά μοι πάθη συμπεφιέρυγε, παντάχῃ μοι ὄψει ὁμοίαν δορυφόρων ἰσμὲν. ὥστε οὐδὲν μέγα τῆς ἐρημίας ἀπονάμεθα ταύτης. Et Isidor. Pel. *l.* 1. *epist.* 191. Ἡμεῖς τὰς πόλεις ὡς δορυφόρους περιγάμεθα καὶ δορύφους ὅτι τῆς ἐρημίας εὑρήκαμεν. Basilius quod dixit, Plutarchum imitatus videtur, cujus hæc sunt, *de tranquil.* Ἀλλ' ὥσπερ οἱ δειλοὶ καὶ ναυπήγιον ἐν τῷ πλοίῳ, οὕτω ῥᾴδιον οἰόμενοι διάξειν, ἐὰν εἰς γαῦλον ἐξ ἀκάτου, καὶ πάλιν ἐὰν εἰς πεῖραν μεταβῶσιν, οὐδὲν πρᾴνουσι, τὴν χολὴν καὶ τὴν δειλίαν συμμεταφέροντες ἑαυτοῖς· οὕτως οἱ μὴ βίον ἀπηρτισμένοι καὶ ἐξαίρεσιν τῆς ψυχῆς τὴν λυποῦσαν καὶ ταράττουσαν. Senec. *epist.* 82. *Quid prodest secessisse, tanquam non trans maria nos solicitudinem causse persequantur? quæ latebræ est, in quam non intret metus mortis? quæ tam munita, & in altum subducta vitæ quies, quam non dolor territet? Quocunque te abdideris, mala humana circumstrepent. multa extrà sunt, quæ circumeunt nos, quo aut fallant, aut urgeant: multa intus, quæ etiam in mediâ solitudine exæstuent.*

Ἰδιωτικώτατος] Ut *infrà* § 50. ἰδιωτικὸν, *vulgare.* atque ità hîc verterim, *vulgarium cum primis hominum est.*

Εἰς ἑαυτὸν ἀναχωρεῖν] Senec. *de Sap. secess. c.* 27. *Proderit primò in seipsos secedere.* Νῦν μὲν γὰρ μὴ σκεδαννύμενοι ὅπῃ τὰ ἔξω, μηδ' ὑπὸ τῆς αἰθητικείας ὅτι τὸν κόσμον διαχέομεν, ἐπάνειμι μὲν πρὸς ἑαυτὸν, δ' ἑαυτῷ ἢ πρὸς τὴν θεῖαν ἔννοιαν ἀναλαίνει. Basil. Cæsar. *epist.* 1. *Non multùm autem ad hoc locus confert, nisi se sibi præstet animus, qui secretum & in occupationibus mediis, si volet, habebit. at ille qui regiones eligit, & otium captat, ubique, quo distringuatur, inveniet.* Sen. *epist.* 104. *Quid prodest mare trajicere, & urbes mutare? si vis ista, quibus urgeris, effugere, non alibi sis oportet, sed alius.* Idem. scil. ut Flaccus *l.* 1. *ep.* 11. *Cælum, non animum, mutant, qui trans mare currunt.* Vide *ad l.* 8. § 9.

Ἔνδον ἔχων τοιαῦτα] Δόσματα nimirum πρόχειρα καὶ ἕτοιμα, h. e. *in promptu & quasi ad manum* semper in mente recondita, de quibus *l.* 3. § 13.

Εἰς ἃ ἐσκύφας] *Ad quæ introspiciens.* Sic *infr.* ἐν ᾗ τῶν πρόχειρότατοι, εἰς ἃ ἐγκύψεις, &c. τὸ παρακύπτειν etiam eâdem notione usurpavit Jacobus Apostolus *c.* 1. *v.* 25. Ὁ δὲ παρακύψας εἰς νόμον. utrumque autem, τό τε ἐγκύπτειν καὶ τὸ παρακύπτειν, *metaphoram* in se habet traductam ab eis qui *caput inclinant*, quò accuratiùs ac penitiùs intueantur rem aliquam, vel in locum aliquem introspiciant.

Ἐν πάσῃ συμφορᾷ εὐθὺς γίνεται] Secessus, inquit, iste, quo in se ipse quis secedit, séq; ipse ac sua lustrat, secessuum omnium quietissimus ac placidissimus futurus est illi, qui pectus decretis atq; institutis ejusmodi instructum habuerit, quæ animum statim tranquillum ac bene compositum constituant. Aliter affecti, nihil mirum, si, quod Plut. *de Curios.* τὸν ἴδιον βίον, ὡς ἀτερπέστατον θέαμα, θεωρεῖν οὐκ ἀναμένουσι, ἐὰν ἀναπλάσωσι τὸν λογισμὸν, ὡς φῶς,

φῶς, ἐφ' ἑαυτὸν, καὶ ἀπεμαγεῖον. quum possit de illis dici, quod ex Euripidis *Philoctete* (ut Dio Prus. *orat.* 59. docet) autor idem usurpavit,

Δύσμορφα πάντα τἄνδον ὄζει εἰσιδεῖν.
Sunt universa, quæ intus his, deformia.

Itaque, ἡ ψυχὴ αὐτῆς γέμουσα κακῶν παντοδαπῶν, καὶ φείδηται καὶ φοβεῖται τὰ ἔνδον, ἐπιστρέφειν, καὶ πανταχοῦ δεῖ τἀλλότρια. Idem *ibid.*

Εὐμάρειαν λέγω ἐδὲν ἄλλο, ἢ εὐκοσμίαν | Observat Suidas εὐμάρειαν apud Marcum εὐκοσμίαν significare. hunc locum in animo habuit. βίος εὐμαρείᾳ τις, utì Marcus ipse, *l.* 1. § 16. ideo autem per εὐμάρειαν quid istic designatum velit, monet: quia est &, quæ quibusvis obtingere potest.

Σωφρόνως ἐν δίδε σεαυτῷ ταύτην τὴν ἀναχώρησιν | *L.* 6. § 11. Ταχέως ἐπάνιθι εἰς ἑαυτόν. Senec. *epist.* 15. *Quicquid facies, citò redi à corpore ad animum.* Et *epist.* 25. *Tunc præcipuè in te ipse secede, cùm esse cogêris in turba, si bonus vir, si quietus, si temperans es: alioquin in turbam à te recedendum est. istic enim malo viro propiùs es.*

Ἀνανέου σεαυτόν | *Renova te*; vel *renova memoriam tui*, eorúmque quæ apud te habes repositа. ut mox, ἀναπαυσάμενος. vel *recrea te*. Sic enim *renovare* etiam Latinis in usu pro *reficere* sive *recreare*. Fabius *institut. l.* 6. *c.* 4. de Risu. *Tristes solvit afflictus, & animum ab intentione rerum frequenter avertit, & aliquando etiam reficit, & à satietate vel à fatigatione renovat.* Id Matius uno verbo *recentare* diceret. Nonius: *Recentari honestè positum pro novari* (sive, *renovari*) *quod est Græcis* ἀναπλάσσεσθαι. Matius:

Jam jam albicascit Phœbus, & recentatur.

ex quo forsan emendari poterit Alex. Trallianus *l.* 11. § περὶ σφυγμάτων. Λαμβανέτωσαν ἢ φοιτηταὶ, ἢ ἀνιόντες, ψυχείζοντες ἑαυτούς, καθάπερ εἰώθασι ποιεῖν οἱ Ῥωμαῖοι τὸ καλούμενον ῥαικανάτον. leg. ῥικνατόν. ut sit *Recentatum* idem quod τὸ ψυχρωδὲς, *quod refrigeratione renovatum* & quasi *recens denuo factum* sit. Quanquam & ῥαικανάτον illud ferri potest, eodem commate, quo apud Suidam Ῥαίκλωρ, pro *Rectore*, ex Græcorum recentiorum scriptis legitur.

Βεβαίως ἢ ἴσως | Vult illa, sive *decreta* sive *præcepta*, de quibus suprà (eò enim ista referenda sunt) *brevia* esse; qualia illa, inquit Casaubon. *ad Pers. Sat.* 3. quæ κοσμοπολιτικοὺς λόγους appellant philosophi.

Καὶ στοιχειώδη | *Elementaria*, id est, *elementorum vicem obtinentia*; ut Xyland. sive, *quæ elementa continent doctrinæ universæ*; ut Casaub. quid si *summaria* dixerimus? quæ rerum *summulas* comprehendant. Talia sunt *decem* illa *verba* Dominica, utì Moses appellat, *Deut. c.* 10. *v.* 4. quæ legis æternæ *Summulam* in se continent. Aristotel. δεῖ μὴ τὰ φυσικὰ *l.* 4. *c.* 3. Τὸ μικρὸν καὶ ἀπλοῦν, στοιχεῖον λέγεται, ὅσον ἐλάλιστα καὶ ἁπλοῦν καὶ ἀδιαίρετον εἰδει, ὅτι ἔχεσον αὐτῷ ἐν ὂν καὶ ἁπλοῦν, ἐν πολλοῖς ὑπάρχει.

Εἰς τὸ πᾶσαν αὐτὴν ἀποκλύσαι | *Quæ totum perfundant animum.* Casaub. Verùm τῆς ψυχῆς, i. e. *animi* nulla in præcedentibus fit mentio; nec occurrit quicquam, quod τὸ αὐτὴν istud respiciat. Quin & ambigi possit, an ἡ ψυχὴ ἀποκλύζεσθαι dici possit citra ἀκριβολογίαν nimiam. Ego itaq; ad Xylandr. potiùs accedo, qui vertit, *Quæ omni te molestiâ liberent.* ut ἀνίαν, aut legerit, aut legendum saltem censuerit: quod & ipse nullus ambigo. itaq; reddiderim, *Quæ anxietatem omnem eluere & extergere valeant.* ἀποκλύζεται ἡ ψυχὴ, ἀποκλύζεται ἡ ἀνία. Liban. *vit. suâ*: ἔκ τε τῆς ῥᾳδίως τὸν λυπεῖσθαι ἀποκλύζειν. D. Jun. ἀπολύσαι mavult; quod & *dissolvere*, sive *diluere*, vertas.

Τὸ κεῖμαι | Κεῖμαι hîc, utì *l.* 5. § 19. & 47. & *l.* 8. § 4. idem est quod δόγμα. *ibid. l.* 9. § 29. *decretum*, prout Seneca reddit, *epist.* 95. ità κέκεκα, *decrevi*: Corellii Rufi ad mortem spontaneam obstirmati vox, apud Plin. *l.* 1. *epist.* 12. quod de Didone Virgil. *Æn. l.* 4.

Decrevitque mori.——

& κέκειται, *decretum est*. Vide Epictet. *l.* 2. *c.* 15.

Τὰ λογικὰ ζῶα ἀλλήλων ἕνεκα | Vide *supr. ad l.* 2. § 1. Plato *ad Archyt. epist.* 9. Ὅτι μὲν οὖν ἡδίστου ὄζει ἐν τῷ βίῳ, τὸ τὰ αὑτοῦ περιπλεῖν, ἄλλως τε καὶ εἴ τις ἕλοιτο τοιαῦτα περιπλεῖν οἷα καὶ σοὶ, σχεδὸν παντὶ δῆλον. ἀλλὰ κἀκεῖνο δεῖ σε ἐνθυμεῖσθαι, ὅτι ἔκαστος ἡμῶν οὐκ αὐτοῦ μόνου γέγονεν, ἀλλὰ τῆς πατρίδος ἡμῖν τὸ μέρος τι ἀπαιτεῖ μεῖζον, τὸ δέ τι καὶ γονεῦσιν, τὸ δὲ καὶ φίλοις. Quod Cicer. *offic. l.* 1. *Non nobis solùm nati sumus: ortúsque nostri partem patria vendicat, partem parentes, partem amici.* Idémque *de finib. l.* 2. *Atque, ut ad Archytam scripsit Plato, non sibi soli se natum meminerit, sed patriæ. ut perexigua pars ipsi relinquatur.* Latius multò Gregor. Naz. *orat. in Heronem*: Παντοίως γὰρ τῷ καθ' ἑαυτὸν καὶ τὸ κοινὸν συλλαμβάνειν, ψυχῆς εὖ πεπαιδευμένης τε καὶ φιλοσοφωτάτης ἐνόμιζεν ἴδιόν γὰρ ἑαυτῷ γεγενῆσθαι μόνον ἔκρινον ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ πᾶσιν, ὅσοι τῆς αὐτῆς μετέχουσι φύσεως, καὶ σώματι τῷ αὐτῷ, καὶ ὅλῃ τοῖς αὐτοῖς γεγόνασιν. Hoc est quod de Catone Lucan. *l.* 2.

Nec sibi, sed toti genitum se credere mundo.

Pulcrè Seneca *epist.* 48. *Consortium rerum omnium inter nos est: nec secundi quicquam singulis, nec adversi. in commune vivitur. Non potest quisquam beatè degere, qui se tantùm intuetur, qui omnia ad utilitates suas convertit: alteri vivas oportet, si vis tibi vivere. Hæc societas diligenter & sanctè observanda est, quæ nos omnes omnibus miscet, & judicat aliquid esse commune jus generis humani.* Vide *ad l.* 1. § 16. κατὰ συνοικειωσιν.

Τὸ ἀπέχεσθαι μέρος τῆς δικαιοσύνης | Ità *l.* 5. § 33. ἀπέχεσθαι καὶ ἀπέχεσθαι.

Ἀναξίως

Ἀκοντίζειν ἀλλήλους | Idem habet *l.* 7. § 22. & *lib.* 11. § 18. cujus sententiæ rationem reddit, *l.* 7. § 63. & *l.* 8. § 14. ibi vide.

Διαδρεπιδίζειν | *Confossi.* Xyland. Malim, *velitantes, sese mutuò impetentes.* Δορατίζόμενοι, δόρασι μαχόμενοι. Hesych. Et Salmas. *in Solin.* διαδρεπίζεσθαι, *hastis velitari:* ut διαξιφίζεσθαι, *gladiis certare*; διακορυβίζεσθαι, *cornibus pugnare.* indè διαδρεπισμοὶ, *velitationes: infrà l.* 7. § 3. Senec. *de brev. vit. c.* 20. *Interim dum rapiuntur & rapiunt, dum alter alterius quietem rumpit, dum mutuò sunt miseri; vita est sine fructu, sine voluptate, sine ullo profectu animi: nemo in conspicuo mortem habet.* Vide *ad l.* 7. § 22.

Ἐκτίτασαι | *Extensi.* i. e. *mortui, defuncti, sunt.* & *infrà* § 48. εἶτα ἐξετάθη. *deinde ipse extentus,* i. e. *defunctus est.* & *l.* 11. § 16. ἢ κατ' ὀλίγον πάντες ἐξετάθημεν. *& paulò pòst omnes extendimur.* i. e. *defuncti jacemus.* Tractum à gestu sive conlocatione mortuorum, quibus non pedes tantùm, sed & corpus totum dirigitur atque extenditur. Homer. *Il.* φ. *v.* 119. de Lycaone ab Achille cæso;

Κεῖτο τανυσθείς.——
Extensus jacuit.——

quod idem & de Harpalione dictum *Il.* ι. *v.* 655. & de Sarpedone *Il.* π. *v.* 485.

——κεῖτο τανυσθείς.

Eodem retuliſſe priſcos Grammaticos & τὸ ὀρεχθῆναι, i.e. *porrigi*, docet Euſtath. in illis *Il.* ϒ. *v.* 30.

Πολλοὶ μὲν βόες ἀρτιὸ ὀρέχθεον ἀμφὶ σιδήρῳ
Σφαζόμενοι.——

ὀρέχθεον, inquiunt, ἀντὶ τοῦ ἀναιρούμενοι ἀφήρηντο, ἤτοι ἐξετείνοντο, ἢ κατὰ τὸν ποιητὴν ἐπάσχον, τανύοντο. Apollonius Argonaut. *l.* 1. *v.* 1040.

——πολεῖς δ' ἐπαφησόνες ἄλλοι

Ἐκτάδην.——
ἀντὶ τοῦ ἐκτάδησαν. quod vel à κτείνομαι, vel ab ἐκτείνομαι, analogiâ pariter favente, deduci potest. Phlegon. *de mirabil.* Τοσαῦτα εἰπὼν, φάρμακα ἐφύσητο νεκρὸ, ἐξετέτατό τε δὴ τῆς κλίνης ἐμφανὴς τὸ σῶμα. Euripid. *Hippolyt. coronat.* de Phædra, postquam suspendio perierat:

Ὀρθώσατ' ἐκτείνοντες ἄθλιον νεκρόν.
Miserum cadaver dirigendo extendite.

Et mox:

Ἤδη δ', ὡς νεκρὸν, νιν ἐκτείνει δόμος.
Cadaveris nunc instar, illa extenditur.

Indè & Latinis *calces extendere*, de mortuis. Pers. *Sat.* 3. *v.* 105.

In portum rigidos calces extendit.——

Et *extendere* simpliciter, pro *occidere.* Statius *Theb. l.* 1. *v.* 700. de Phœbo;

——*tu matris honori*
Terrigenam Tityon Stygiis extendis arenis.

extendis, i. e. ἐκτείνεις, κτείνεις· si Tomorupæum sequimur. nam & alia insuper Tityi *extensio* celebris habetur. Cæterùm sic de Arcentis filio à Mezentio occiso, Maro *Æn. l.* 9.

——*multâ* porrectum *extendit arenâ.*

Cui & geminum est illud Diodori *l.* 16. *extremo*, de Philippi Macedonis percussore Pausania, τὸν βασιλέα νεκρὸν ἐξέτεινεν. Moribundi item, sive animam agentis mortísque proximi positus formulâ eâdem exprimitur. de Alexandro ex sanguine copiosiùs emanante deliquium passo, Curtius *l.* 9. *c.* 5. *Linquique animo Rex, & caligine oculis effusâ, veluti moribundus extendi.*

Τετίφρωται | *In cineres redacti sunt*, sive *cinefacti sunt*, ut Lucretius loquitur *l.* 3. & ex Lucretio Nonius habet. respexit ad busta, de quibus ibi Lucretius. Sic *infrà* § 39. τάφος, ἢ τύφος. Allusit eò Bio Boristhenit. qui, Laërtio *l.* 4. autore κατεγίνωσκε φῆναι τοὺς ἀνθρώπους καταφρόντων μὲν, ὡς ἀναισθήτως· πυρικαύτων δ', ὡς αἰσθανομένους. clausulam alteram interpres Ambrosius omisit prorsus, cùm quid vellet, assequi nequiret: Erasmus sic reddidit, *damnabat homines qui sic exurerent, quasi sensu vacarent; sic adurerent, quasi sentirent.* & ad bellatores ferro flammâq; omnia vastantes retulit. Verùm sensu neutiquam idoneo. Forsan κατακαλοῦντας, vel ἐπικαλοῦντας, fuerat. *damnabat eos, qui defunctos suos cremabant, ac si sensu vacarent*; *deflerent interim, ac si flammarum vim persentiscerent.* Porrò illud miraculo ferè deputari potest, quod fertur corpori reliquo in cineres redacto, dentes integros superesse. Dio Prus. *orat.* 4. Ἀλλὰ κἂν ἐμφήσῃ τις τὸν ἄνθρωπον, ὥσπερ τὸν Ἡρακλέα φασὶν αὐτὸν ἐμφῆσαι, μὴν εἶναι τὰ δόγματα ἐν τῇ ψυχῇ καθάπερ, εἶναι φῆς καταφλεγόμενον νεκρῶν τοὺς ὀδόντας φασὶ διαμένειν, τῶν ἄλλου σώματος ἅπαντος ὑπὸ τῆς πυρᾶς. Plin. *lib.* 7. *c.* 16. *Dentes tantùm invicti sunt ignibus, nec cremantur cum reliquo corpore.* Hinc Tertull. *de resurr. c.* 42. *Constat & dentes incorruptos perennare; quæ ut semina retinentur fructificaturi corporis in resurrectione.* Ità ista, ut cum Platone loquar in *Phædone*, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἀδύνατά ἐστιν. & tamen, quod subjicit Plinius *ibidem*, *Iidem flammis indomiti, tabe cavantur pituitæ.*

Ἀναπεσούμενος | Quod suprà ἀναλογισάμενος. *tecum reputans, animóque revolvens*, sive *in memoriam reducens tibi.* ità Suid. Ἀναπεσούμενος, ἀναμνησθείς, εἰς ἔννοιαν ἐλθών. Subintelligendum in clausula tum membri hujus, tum & insequentium, πάντα ποτέ. quod superiora clauserat, vel ejusmodi aliquid. alioqui suspensa futura est sententia, nec suppetet quippiam, in quod vel τὸ ἀναπεσούμενος istîc, vel τὸ ἐννοήσας, ἢ τὸ ἀπιδὼν illic se reclinet. nam quod Annot. Lugd. pro ἐννοήσας, ἐννόησον legi postulat; non satis fuerit, nisi & τὸ ἀπιδὼν pari modo immutaveris. nam quod istîc legere se profitetur, μίμησο, ὅτι ὁ δεῖνα ἀναπεσούμενος, Delium posit natatorem.

Τὸ

Τὰ διεζευγμένα | De quo & *infra* § 27. quo modo autem hîc factat, docet apertius *l.* 11. § 18.

Ὅτι δὲ κἀμοὶ ἄστυ πόλις | *Quòd mundus civitatis instar obtinet.* Et quid tum postea? Nimirum nos autem omnes ejusdem cives, nec civi incommodum quicquam debet videri, quod in civitatis commodum cedat. quo argumento non semel utitur Marcus. *vid.* § 4. & 13. & *l.* 5. § 22. & *l.* 6. § 44. & *l.* 10. § 6. Ejusmodi aliquid excidisse istic verisimile est. Epictet. *l.* 3. c. 24. Ὅτι ὁ κόσμος ἓν ἐστὶ μέλη πόλεως ὄντα quod & frequenter inculcat Minuc. in *Octavio*. *Non possis pulcrè gerere rem civilem, nisi cognoverit hanc communem omnium, mundi civitatem.*

Λεῖος ἢ τραχὺς | *Lævia* corpori grata sunt, *aspera* offendunt. Mens autem, inquit, neutri istorum se immiscet, si ad ea duntaxat, quæ sui sunt muneris, attenderit, & intra proprios sese cancellos circumscripserit. Sen. *ep.* 78. *Illud autem est, quod imperitos in vexatione corporis male habet: non assueverunt animo esse contenti: multum illis cum corpore fuit. Idèo vir magnus ac prudens animum diducit a corpore, & multum cum meliore & divina parte versatur: cum hac querula & fragili, quantum necesse est.*

Ἐπειδὴ ἄπαξ ἑαυτὸν ἀπολάβῃ | *Cùm semel se ipsam collegerit.* Xyl. *recollegerit.* Casaub. *Malim recesserit*, vel *abduxerit se* aut ad recessus sive secessus illos, de quibus egerat, alludum sit. Marc. *Evang.* c. 7. v. 33. καὶ ἀπολαβόμενος αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ὄχλου κατ' ἰδίαν. *Cum à turba illum abduxisset.* Ubi tamen Vulg. *apprehendens*, ἀπολαβόμενος. prout & Complut. exhibet.

Τὴν ἰδίαν ἐξωσίαν | De qua *l.* 5. § 14. & *l.* 7. § 28.

Τὸ τάχος τῆς πάντων λήθης | Vide *supr. l.* 2. § 17. & *infr.* § 19. 38.

Τὸ χεῦ τὸ ἐφ' ἑκάτερα ἀπειρον | Vide *infr.* § 41. Stoici apud Laert. *l.* 7. *Zenon.* Τοῦ χεῦ τὸν μὲν παρωχηκότα καὶ τὸν μέλλοντα, ἄπειρος· τὸν δὲ ἐνεστῶτα, πεπερασμένον.

Τὸ κενὸν τῆς ἀπαχθείας | Vide *infr.* § 33. & *l.* 5. § 33. & *l.* 6. § 16. Festivè Juvenal. *Sat.* 14. v. 156.

——— *tunicam mihi malo lupini,*
Quam si mendoso laudet vicinia pago.

Τὸ εὐωπιζόμενον | Vide *infra l.* 8. § 52. Cicer. *pro domo sua. Hoc in imperita multitudine est vitiosissimum, variari & inconstantia, & crebra tanquam tempestatum, sic sententiarum commutatio.* Senec. *epist.* 102. *Putas tu posse sententiam unam omnium esse? non est unius una.* Flaccus *Epist. l.* 1. *epist.* 1. *Idem eadem possum cras, donare probantes?*

Καὶ ἀκείλιον | Vide *lib.* 2. § 9. & *lib.* 9. § 18. Porphyr. *de abstinent. l.* 1. Οὔτε τῷ συμφέροντι, φησὶν, ἰδίᾳ, ὅτε τῷ κοινῷ σωματι, ὁ πλοῦς ἔστιν ἐῶν φαύλων καὶ ἀσείων κείσθαι πνεῦμα ἀνάγκη. Liv. *annal. l.* 17. *Plebi non judicium, non cordi.* Cicer. *pro Planc. Non est consilium in vulgo, non ratio, non discrimen, non diligentia. non judicat semper populus; sed movetur plerunque gratiâ, odit precibus. denique si judicet, non delectu aliquo, aut sapientiâ ducitur ad judicandum, sed impetu, & quadam etiam temeritate. ex opinione plurima, ex veritate pauca judicat.* Plin. min. *l.* 2. *ep.* 14. *Scito eum pessimè dicere, qui maximè ab his laudatur.* Itaq; Asopodorus Musicus, cùm in proscenio consistens, tibicinem in scena canentem coronæ plausu ingenti exceptum audiret, Δῆλον, ὅτι μέγα κακὸν γέγονε. *Apparet*, inquit, *hunc, hunc hominem malum ingens admisisse.* Ὡς οὐκ ἂν ἄλλως ἐν τοῖς πολλοῖς εὐδοκιμοῦσα· *aeſi aliàs turbæ neutiquam probaretur*, inquit Athenæus, qui & refert *l.* 14. Sed & Hippomachus gymnasta, cùm discipulo suo artis athleticæ specimen exhibenti populus frequens acclamasset, virgulâ attactum his verbis corripuit; Ἀλλὰ σύ γε κακῶς· ἢ οὐχ ὡς ἐχθὲς ἐποίησας, ὅτε ἐχθὲς ἄμεινον ἠγώνισαι. ὁ γὰρ ἐπήνεσαν ἅπαν τεχνικὸν σε διέφυγε. Ælian. *l.* 2. *c.* 6. qui & *l.* 14. *c.* 18. Hippomachi tibicinis factum geminum refert, dictúmque; Κακῶς ηὐλησας· ὁ γὰρ ἂν ἅπαν σε ἐπήνεσαν. Phocion etiam Athenienses, cùm dicentem populus universus collaudâsset, & quasi uno ore applausisset, ad amicos conversus, requisivit ab eis ὁ μή τι κακὸν εἰπὼν, ἐμαυτὸν λέληθα; *numquid perperam dictum injecio excidisset.* Antisthenes item Cynicus dicenti cuidam, Πολλοί σε αἰνοῦσι *Collaudant te multi*, Τί γὰρ κακὸν πεποίηκα; *Quid*, inquit, *mali feci?* Laert. *l.* 6. (quod tamen Demetrio Phalereo tribuit Brusonius. *memorabil. l.* 3. *c.* 3.) Idémque ab improbis quibusdam collaudatus; Ἀγωνιῶ, μή τι κακὸν ἐδεργάσμαι. *Quàm vereor*, inquit, *ne mali quippiam admiserim!* ἀδεὲς γὰρ φαῦλον τὸν ἐπαινεῖν ὑπομένει. Isidor. Pel. *l.* 2. *ep.* 220. *Neque enim malus quispiam (& sunt plures mali) bonos laudare sustinet.* Itaque Antagoras, an Antigenes, apud Anton. *Melliss. lib.* 1. *cap.* 51. & Maxim. *Collect. cap.* 41. Ὅταν ἐπαινῶσί με πολλοὶ, τότε νομίζω μηδενὸς ἄξιος εἶναι· ὅταν δὲ ὀλίγοι, σπουδαῖος ἄνθρωπος. Quin & Anaxagoras, referente Aristotele, *ethic. Nicom. lib.* 10. *cap.* 9. Ὅτι οὐκ ἂν θαυμάσειεν, εἴ τις ἅπασι φανείη τοῖς πολλοῖς· ἅπασι γὰρ κείνοις τοῖς ἐκτὸς, τόπων αἰδαιμόνιοι μόνοις. Idémq; eodem *Eudem. l.* 1. *c.* 4. referente; interroganti improbo cuidam, Τίς ὁ εὐδαιμονέστατος, quisnam *esset felicissimus*; respondit, Οὐδείς, ὃν σὺ νομίζεις, ἀλλ' ἅπασι ἄν τις σοὶ φανείη (ubi forsan ἀλλ' ὃς legendum.) *Nemo quispiam eorum, quem tu existimas; sed qui absurdus tibi videretur.*

Τῶν ἐφ' ἡμῖν δοκίμων | leg. τῶν ἐυσημῶν δοκίμων. Sensu exigente. & bene δοκίμων adjecit; quasi vocibus illi favere videantur, non reverâ faveant. Sicut enim Sen. *ep.* 60. *nihil interesse*, dixit, *inter*

inter amicorum vota & inimicorum odia; &, *parentum vota pro execrationibus haberi*, utpote quæ sint *eò inimiciora, quò cessere feliciùs*: Siquidem, ut idem *epist.* 31. *Bono animo malè precantur.* ità Clemens Alex. *Strom. l.* 7. Ἡ ἐφ' πολλῶν εὐφημία, δυσφημίας οὐδὲν διαφέρει. *Vulgi*, inquit, *encomia sæpenumero à vituperatis nihil differre*; quum & pravo sæpissime nitantur fundamento, efsque in quos conferuntur dedecori potiùs quàm decori existant. Aristides itaq; cùm præter morem suum populo quædam indulsisset, & eo nomine magnopere ab eis efferretur; ὅτε μὲν, inquit, πρὸς ἡμᾶς ὑμῶν ἤρξα, παρεπλαχίδιω ἔοικεν ὃ πολλὰ περὶ κοινῶν κλαυσομένοις τοῖς κλέπταις, δαιμονᾷς εἰ δοκῶ πολίτης αὐτὸς μὲν ἂν αἰσχύνομαι τὸ νῦν τιμᾶν μᾶλλον, ἢ τῷ σοφίῳ κλαδίκῃ. σωκχθομαι ὑμῖν, παρ' οἷς ἐνδοξότερόν ἐστι τὸ σῴζειν τὰ δημόσια τὸ χαρίζεσθαι τοῖς πονηροῖς. Vide *ad l.* 3. § 4.

Τὸ στενὸν τοῦτο, ἐν ᾧ οἰκεῖτε | Pari planè ratione adversus famæ nominisq; cupiditatem pugnat M. Cicero *de repub. l.* 6. in *Somnio Scipionis*; ubi Africanum Corn. Scipionem sic alloquentem inducit: *Tu quàm celebritatem sermonis hominum, aut quàm expetendam gloriam cõsequi potes? vides habitari in terra raris & angustis in locis: & in ipsis quasi maculis, ubi habitatur, vastas solitudines interjectas: hosque qui incolunt terram, non modò interruptos ità esse, ut nihil inter ipsos ab aliis ad alios manare possit; sed partim obliquos, partim aversos, partim etiam adversos stare vobis, à quibus expectare gloriam quidem nullam potestis.* tum ubi docuerat, *quanta pars terræ, vel pruinâ ità obrigeat, vel solis ardore torreatur, ut cultum ac incolatum respuat omnem*, concludit tandem; *Ex his ipsis cultis notisque terris, num aut tuum aut cujusquam nostrûm nomen, vel Caucasum hunc, quem cernis, transcendere potuit, vel illum Gangem transnare? quis in reliquis Orientis aut abeuntis solis ultimis, aut Aquilonis Austrive partibus tuum nomen audiet? quibus amputatis, cernis profectò, quantis in angustiis vestra gloria se dilatari velit.* Boethius item *Consol. lib.* 2. *c.* 7. *Fama quàm sit exilis & totius ponderis vacua, sic considera. Omnem terræ ambitum ad cœli spatium, puncti constat obtinere rationem*: id est, *ut si ad cœlestis globi magnitudinem conferatur, nihil spatii prorsus habere judicetur. Hujus igitur tam exiguæ in mundo regionis quarta fere portio est, quæ à nobis cognitis animantibus incolatur. Huic quartæ, si quantum maria paludesque premunt, quantúmque siti vasta regio distenditur, cogitatione subtraxeris, vix angustissima inhabitandi hominibus area relinquetur. In hoc igitur minimo puncti quodam puncto circumsepti, atque conclusi, de propagenda fama, de proferendo nomine cogitatis? At quid habet amplum, magnificúmque gloria, tam angustis exiguisque limitibus artata? Adde quod ipsum brevis habitandi septum plures incolunt nationes, linguâ, moribus, totâ denique ratione distantes: ad quas tum difficultate itinerum, tum loquendi diversitate, tum commercii insolentia non modò fama hominum singulorum, sed ne urbium quidem pervenire queat. Videsne igitur quam sit late jacens, quam compressa gloria, quàm propagare ac dilatare laboratis?* Vide & *l.* 9. § 30.

Ἡ γῆ στιγμή | Cicer. *Tuscul. lib.* 1. *Deinde Mathematici terram in medio mundi sitam, ad universi cœli complexum, quasi puncti instar obtinere demonstrant. κέντρον illi vocant.* Senec. *ad Marc. cap.* 20. *Tene hanc cum populis urbibúsque, & fluminibus & cubitu maris, puncti loco ponimus, ad universa referentes.* Idémque *quæst. nat. præfat. l.* 1. *Punctum est istud, in quo navigatis, in quo bellatis, in quo regna disponitis.* Et rursus; *Hoc est illud punctum, quod inter tot gentes ferro & igni dividitur.* Macrob. *in Somn. Scip. lib.* 2. *cap.* 9. *Licèt apud nos Atlanticum mare, magnum vocetur, de cœlo tamen despicientibus non potest magnum videri: cum ad cœlum terra sigillum sit, & punctum quod dividi non possit in partes.* Ammian. *hist. l.* 15. *Ambitus terræ totius, quæ nobis videtur immensa, ad magnitudinem universitatis instar brevis obtinet puncti.* Plut. *de exil.* ex Stob. *tom.* 2. *tit.* 40. restitutus ac suppletus: Τί ἐν τῆς οἰκουμένης μέρος, ἢ τῆς γῆς ἄπασης, ἕτερον ἑτέρου μακρὸν ὄντων, ὧν ἐπιδεικνύουσιν οἱ γεωμετρικοὶ σημεῖα λόγον ἔχοντα πρὸς τὸν ὅλον; ἀλλ' ὑμεῖς ὥσπερ μύρμηκες ἢ μελίτται, μυρμηκιᾶς μιᾶς ἢ κυψέλης ἀποστάσεις ἀδημονοῦντες καὶ ξενοπαθοῦντες, οὐκ εἰδότες, ὅτι μικρὰ δηλονότι οἰκία τὰ παντὸς πολεῖσθαι καὶ νομίζειν ὥσπερ ὅτι. Σημεῖον dixit, quod στιγμὴν Marcus, κέντρον Cicero, *punctum* Seneca, *signum* Macrobius, eleganter autem uti istic γῆ στιγμή, ità πλανήτης σταγών, Marco dicitur, *l.* 6. § 36.

Γαγγίδιον | Vide *l.* 3. § 10.

Ἐς τῆτα τὸ ἀρχέδιδον | In cor nimirum: de quo Plin. *hist. nat. lib.* 11. *c.* 37. *Ibi mens habitat* (quam de *cerebro* idem *ibid. Hic mentis est regimen.*) quódq; ejusdem domicilium statuebant Stoici. quos Plutarch. *de commun. notit. c.* 49. hoc nomine exagitat, quòd τὸν ἀρετὰς, φρονήσεις, τέχνας, μνήμας, φαντασίας, ὁρμὰς, πάθη, πράξεις εἶναι διατυεντες, τόπον πᾶσι τούτοις ἕνα μόνον ἐν τῇ καρδίᾳ πόρον στομίσαν ἀφέλιπον, ὅθεν τὸ ἡγεμονικὸν συρέλκυσι τῆς ψυχῆς. Laert. *lib.* 7. *in Zenone*: Τὸ ἡγεμονικὸν εἶναι ἐν τῇ καρδίᾳ. Plutarch. *de philosoph. placit. l.* 4. *c.* 5. ubi de principali loco agit: Πλάτων, ἐγκέφαλον, οἱ δὲ ἀπὸ τῆς στοᾶς καρδίαν. Ἐμπεδοκλῆς δὲ περὶ τὸν θυμὸν τὸ ἐγκάρδιον, ὃν καὶ μάλιστα λέγει. Ἱππάσιος ἐν τῷ τῶν ἐγκαρδίων διαιρέσει, ἢ τις ὅτι ἡ βύσσα. Παρμενίδης, ἐν ἅπασι τοῖς σώμασι, καὶ Ἐπίκουρος. Οἱ Στωϊκοὶ ἐπίσης ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ, ἢ τῷ περὶ καρδίαν πλέγματι. Διόφαντος ἐν τῇ ἀριστερᾷ κοιλίᾳ τῆς καρδίας, ἢ τις ὅτι ἀνδρικὴ. Ἐμπεδοκλῆς, ἐν τῇ τοῦ αἵματος οὐσίᾳ οἱ

τὸ ἡγεμονικὸν τῆς ψυχῆς οἱ μὲν ἐν τῇ καρδίᾳ, οἱ δὲ ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ, οἱ δὲ ἐν τῷ στήθει, οἱ δὲ ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ ὑποχονδρίου. Τὸ δὲ σπερματικὸν ἐν τοῖς ὄρχεσι καὶ τοῖς αἰδοίοις. Τὸ δὲ ἐπιθυμητικὸν καὶ τὸ ἅπαν, quod & in Timæo suo ipse fuisse pertractavit. Vide ad *l.* 2. § 13. Sed & Galen. *de dogmat. Hip. & Plat. l.* 6. *c.* 2. & Apul. *de Plat. dogmat.* Suffragari Stoicis, Lipsio in Stoic. Physiol. *l.* 3. *c.* 18. existimatur Hippocrates; cujus ista ex libello *de corde* profert. Τιγώμη δὲ ἡ τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴ ἐν τῇ λαιῇ κοιλίῃ, ἢ δέχεται τὰς ἄλλας ψυχάς. Is locus forsan & Sylburgium in eundem errorem induxit; qui in *notis ad Clem. Alex.* de Hippocrate idem affirmat. Verùm contrariam plane partem ex professo tenet & tuetur Hippocrates; (prout & Tertullianus vere dixit.) hæc enim ipsius ex tractatu *de sacro morbo* ipsissima sunt verba; Κατὰ ταῦτα νομίζω τὸν ἐγκέφαλον δύναμιν πλείστην ἔχειν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. ἔστι δὲ ὑμῖν ὅτι σημεῖον ἀπὸ τῶν ἱερῶν γινωσκόμενον ἐρέω ὑμῖν; ἢν ὑγιαίνων τυγχάνῃ, τοῦτο ὑμῖν παρέξεται. οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ καὶ τὰ ὦτα, καὶ ἡ γλῶσσα, καὶ αἱ χεῖρες καὶ οἱ πόδες, οἷα ἂν ὁ ἐγκέφαλος γνώμην τοιαύτην ὑπηρετῇσι. γίνεται δὲ παρὰ τὸ σῶμα τῆς φρενήσεως, ὡς ἂν μετέχῃ τὸ ἱερὸν, ἐς ὃ τοῦτο σώζεσιν, ὁ ἐγκέφαλος ὄζει ὁ διάγγελος. Et paulò post: Διότι φημὶ τὸν ἐγκέφαλον εἶναι τὸν ἑρμηνέα τῷ ξυνέσιος· αἱ δὲ φρένες ἄλλως ὄνομα ἔχουσι τῇ ψυχῇ κεκτημένῃ, καὶ τοῦ νόμου, τοῦ δὲ ὄντος ἐκ, καὶ τῇ φύσει, καὶ δὲ οἶδα ἔγωγε, πάντα ἐπῳδὰς ἔχουσι αἱ φρένες, ὥστε φρονέειν τε καὶ γινώσκειν ἐπεὶ αἰσθάνονται γε ἑαυτὰς, σφίσι τε αὐτῇσιν ἐπιτάσσουσι· ἀλλὰ μεῖόν τέο τε ὄνομα ἔχουσιν καὶ πλὴν αἰτίων ἄλλων τὰ φρένε τῇ καρδίῃ, ἅτε δὴ καλέεται, ἔδειν εἰς τὸν ἀκολουθοῦντα ξύμβολα. Λέγουσι δέ τινες, ὡς φρονεόμεν τῇ καρδίῃ καὶ τὸ ἀνιᾶσθαι τῷδε ὄζει καὶ τὸ φρενητίζειν· τὸ δὲ οὐκ ἔστιν· ἀλλ' ἡ καρδίη αἰσθάνεται τε μάλιστα καὶ αἱ φρένες. τῆς μέντοι φρονήσιος ἑτέρου μέτεστιν· ἀλλὰ πάντων τούτων ὁ ἐγκέφαλος αἴτιός ὄζιν. Hæc prolixius paulò transcribenda censui, quò Hippocratis in controversia ista quæ fuerit sententia, liquidiùs posset innotescere. Nam *de corde libelli*, nec Galeno, nec Erotiano magnopere illa in recensione operum medici principis illius: itaq; necad illum autorem referendum statuit Antonius Fæsius, quo nemo quisquam de Hippocrate ampliora ausus videtur. Stoicorum verò non tam sententiam ridet Galen. quàm frivola ac nugatoria prorsus à Chrysippo ad eam statuminandam adducta argumenta; quæ ille tetricâ, cùm non immerito exagitat, tum fusissimè etiam solidissimèque refutat, *de Hippocr. & Platonis dogmat. l.* 2. Adducit & Stoicis consentientes Lipsius, Autonium in *Monosyllab.*

Mens, quæ cælesti sensu rigat emeritum cor.
Cor vegetum mundi instar habens, animæ vigor & vis.

Et Lucretium *l.* 3.

Consilium,

Consilium, quod nos animum mentémq; vocamus,
Idque situm mediâ regione in pectoris hæret.

Adducit & Gregorium Nyssenum Sylburgius; cujus in *orat. 1. in fest. Pasch.* hæc sunt: Ἔσία τις ὅτι τῆ νοῦ ἡ καρδία· ἐν ταύτῃ γὰρ τὸ ἡγεμονικὸν ἵδρυται. Verùm Gregor. Nyss. *in lib. de opific. hom. c. 12. & 14.* oppugnat eos exagitátq; qui vel in corde vel in capite sedem mentis constituunt, & per corpus totum diffusam contendit. Δεῖξαι ἡμῖν ὁ λόγος σαφέστερον τὸ, μὴ μέρει τινὶ τῆ σώματος ἐνδεδέσθαι τὸν νοῦν· ἀλλὰ πανταχοῦ τὸ ἴσον ἐφάπτεσθαι καλλίστως τῆ φύσει τῶν ὑποκειμένων μέρεσι ἐνεργοῦντα τινὰ κίνησιν. Et, Ζηλάτω τοίνυν πᾶσα γλωσσικὴ μαλακολογία τὴν μοιρίσιν τοῦ σωματικοῦς τινὰ νοητὸν ἀποκλεόντων ἐνέργειαν. ὧν οἱ μὲν ἐν καρδίᾳ τὸ ἡγεμονικὸν εἶναι φασιν, διὰ τὸ δοκεῖν πως τινὶ μέσῳ τῶ παντὸς σώματος ἐπέχειν χώραν αὐτὸν ὡς τῆς περιφερείας κινήσεως εὐκόλως ἐν τῶ μέσῳ θεὸς ἅπαν μεριζομένης τὸ σῶμα, καὶ ἕπως εἰς ἐνέργειαν περίστασις. οἱ δὲ τὴν ἐγκεφάλῳ τὸν νοῦν ἐνδιατεθεῖσθαι φασίν· ὥσπερ ἀκρόπολίν τινα τῶ παντὸς σώματος τινὰ κεφαλὴν δεδομένος θεὸς τῆς φύσεως λέγουσιν οἰκεῖος· ἢ ταύτῃ, καθάπερ τινὰ βασιλέα τὸν νοῦν, δίκην τινὰ ἀγγελιαφόρου, ἢ ὑπασπιστοῦ, τοῖς αἰσθητηρίοις ἐν κύκλῳ περιφερόμενον. In posteriore hoc sensu è nostris collocandi, Clem. Alex. *Pædagog. l. 1. c. 2.* ἐνδρονίζεται δὲ ὁ λογισμὸς ἐν τῇ ἐγκεφάλῳ. & *Strom. l. 5.* adductis Moïs verbis ex *Genes. c. 2. v. 7.* Ψυχὴν δὲ τὴν λογικὴν ἄνωθεν ἐμπνεῖσθαι· ὑπὸ τοῦ θεοῦ εἰς περίσκοπον ἐνταῦθα γὰρ ἱδρῦσθαι τὸ ἡγεμονικόν. Ambrot. *hexaem. l. 6. c. 9. Caput tanquam arcem, in qua regalis habitet sapientia, juxta dictum prophetici. Ipsa siquidem mens, quasi in aula imperiali illic locata est, secundum plurimorum sententiam, & maximè Solonomis.* Idem *de Noe & Arc. c. 7.* & loco superiore: *Non immeritò igitur huic quasi consultori suo cætera membra famulantur, & circumferunt illud servili gestamine sicut numen, atque in sublime locatum vehunt. unde censoriâ potestate quo vult dirigit quorundam obsequia famulorum, & præcepta singulis obeunda decernit. Videas imperatori suo singula gratuito stipendio militare: alia portant, alia pascunt, alia defendunt, & ministerium suum exhibent; parent ut principi, ancillantur ut domino. imò velut quædam procedit tessera, quam debeant pedestres ire regionem; quæ militiæ munia manus consummandi operibus exequantur; quam venter abstinendi vel edendi formam teneat disciplinæ.* Synesius item *de provid. orat. 1. infrà ad § 22.* exhibendus. Philonem enim quod attinet, quem Clementi κεφάλαιον opinati sunt Hœschel. & Sylburg. nec quicquam hîc statuit, & aliò potiùs, eodem nempe, quò Nyssenus, inclinat. Siquidem in *lib. de sacrif. Cain, & Abel.* ad quem locum illi digitum intendunt. Ubi ἐγκέφαλον ἢ καρδίαν nusquam altari imposita legi dixerat: rationem subjungit, ἵνα ἐν τῷ ἑτέρῳ τύπῳ τὸ ἡγεμονικὸν ἀναπαλόγητος, ἐν altero, inquit, *in utro*, non dicit. nec aliquid mutat eadem de re loquitur, in *lib. de Cain infidib.* Vide *ad l. 5. § 27.* nam in *lib. de insomn.* perstringit eos, qui vel istam vel illam ei sedem assignant. Πόθεν ἐμπεφώλευκε νῦς αὐτῇ; ἆρα οἶκον κεκλήρωται; Οὐ μὰ γὰ πῶ ἀκεράπολιν ἐν ἡμῖν ἀνίερωσεν αὐτῶ τὸν κεφαλὴν, σεμνὸν ὧ ἀληθείας λοχῶσαν· ἵνα ὡς νομίσωμεν ἐγγὺς, οἷα μεγάλε βασιλέως, ἐφεδρεύειν τὸν δορυφόρους. οἱ δ' ὑπὸ καρδίας αὐτὸν ἀγαλμα ἰσοροπεῖσθαι διανοηθέντες, γνωσιομαχῶσιν. Ipse quid *lib. de agricult.* Τὸ μὲν ἄτιμον ὅλον δὲ ὅλων ἀειδὲν, ἐπεφημίδη νῦς. *Mentem totam per corpus diffundi* affirmat: prout & Nyssenus, ubi ex professo argumentum hoc pertractat. unde forsan suspicio oriri possit, non esse Nysseni ingenium tractum, *orationem* illam *panegyricam.* Joan. Chrysost. itidem *cordis sedem* assignare animæ videatur, si fragmentum illud quod ex *oratione in Susannam* Hœschelius edidit, spectemus. Ἔστι γὰρ, inquit, ἡ ψυχὴ καθάπερ παρδίνος ἐν θαλάμῳ τινὶ, ἐν μέσῃ τῇ καρδίᾳ ἱσυχάζουσα, καὶ ὥσπερ ἀπὸ τινος θεραπαινίδων δορυφορουμένη. Verùm ipse *de Lazaro* τὸ ἀκεφαλίστως, *orat. 5.* nihil in hoc negotio certo statui posse contendit. Ὅπως ἡμῖν ἔστιν ἐν τῷ σώματι, καὶ τοῦτο ἴσμεν ἀκριβῶς. τί δὲ ἔχει τις ἂν εἰπεῖν; ὅτι περικλείονται τῷ τῆς σώματος ὄγκῳ; σωμάτων γὰρ ἴδιον τοῦτο.——ἀλλ' οὐκ ἔστιν ἐν ὅλῳ τῷ σώματι, ἀλλ' ἐν μέρει τινὶ συνοικεῖ. ἐκεῖθεν ἀνάγκη νεκρὰ τὰ λοιπὰ γίνεσθαι μέρη· τὸ γὰρ ἄψυχον πάντως νεκρόν. ἀλλ' ὅτι μὲν τοῦτο ἔστιν εἰπεῖν· ἀλλ' ὅτι μὲν ἔστιν ἐν τῷ σώματι ἴσμεν, τὸ δὲ πῶς, οὐκ ἴσμεν. Vide in eandem sententiam & Lactant. *de opific. Dei c. 16.*

Μὴ σοῦ | Vide *l. 2. § 2.* sic *infrà § 32.* μὴ σοῦ ἀνωφελῶς.

Μηδὲ καθεντεῖνε | *Ne vehementiùs contendito:* quemadmodum Naso *Pont. l. 1. eleg. 6.*

Non libet in tales animum contendere curas.

vel etiam, *nè in adversum contendas. nè obnitaris*, fato nimirum, ac dispositioni divinæ. Sed illud potiùs. ut *infrà § 32.* πόσοι κατεντενδίσιες. & *lib. 6. § 24.* μὴ κατεντενδώμεθα. & *l. 12. § 27.* ὡς ἐντελὲς πᾶν τὸ κατεντενδόμενον.

Ὅρα τὰ σχήματα | Senec. *epist. 104.* (ex Mar. *Æn. l. 6.*

Terribiles visu formæ, letumque laborque?
Minimè quidem, si rectis oculis intueri illa possit, & tenebras perrumpere. Multa per noctem habita terrori, die vertit ad risum: timeat laborem vir, mortem homo? & epist. 115. Tanti putemus oculos intendere: jam apparebit, quàm brevia, quàm incerta, quam tuta timeantur. Vide *ad l. 2. § 12. & l. 7. § 67.*

Ὡς ἀνὴρ | Quod *supr. l. 2. § 5.* ὡς ἄρρων. Epictet. *dissert. l. 1. c. 2.* Pugil quidam cum de vita periclitaretur, nisi membrum virile chirurgi manu abscin-

abstineretur; suadente fratre philosopho ut id fieri permitteret, recusavit; obfirmatoq; animo est mortuus. Percontante autem quodam quomodò id fecisset, *ut philosophus*, an *ut athleta* respondit, Ὡς ἀνήρ. *Ut vir.* Euripid. *Cyclope.*

—— ἀλλ' ὅπως ἀνὴρ ἔσῃ.
—— ut vir sis, vide.

(quod uno verbo Hebræi וְאִישׁ תֵּהְיֶה Esaiæ *c.* 46. *v.* 8. & Græci, ἀνδρίζεσθαι. Apost. *ad Cor. ep.* 1. *c.* 16. *v.* 13.) Idémque *Philoctete*, à Strobæo *rom.* 2. *tit.* 29. & Dione Prus. *orat.* 59. laudatus, unde suppleri potest, quod Aristoteles omiserat *ethic. Nicom. l.* 6. *c.* 8. & *Eudem. l.* 5. *c.* 8. contrà planè quàm Lambinus censuit,

Τὰς γὰρ ἀνισους καὶ τὰ μεγάθη πλέον
Τιμῶσιν, ἀνδρὸς τ' ἐν πόλει νομίζομεν.

quod μεγαφερίζων Dio, πρὸ γὰρ φανερὰς, inquit, καὶ πλείονων ἀπάντων τολμῶντας, ἔρρειν τύτους ἅπαντες ἀναιρεῖσθαι νομίζομεν, καὶ τὸν ὄντα ἄνδρας ἡγεῖσθαι. quasi reliqui, nomine tenùs tantùm sint *viri*. Cicero in *Bruto*, § 250. *Vidi Mitylenis nuper virum, atque, ut dixi vidi planè virum.* Senec. *ep.* 98. *Restituamur, ut possimus dolores, quocunque modo corpus invaserint, perferre, & fortunæ dicere; Cum viro tibi negotium est; quære quem vincas.* Æmylius apud Livium *l.* 45. *Is demùm vir erit, cujus animum nec prospera flatu suo efferet, nec adversa infringet.* Senec. item *de sap. constant. c.* 1. *Tantum inter Stoicos & cæteros sapientiam professos interesse, quantum inter fœminas & mares, non immeritò dixerim.* Et mox: *Stoici virilem ingressi viam.* Et Lucian. de sectis: Ἦκουον ἀπάντων λεγόντων, ὡς οἱ μὲν Ἐπικούρειοι φιλήδονοί εἰσιν· οἱ Περιπατητικοὶ δὲ, φιλόκαλοι· οἱ Πλατωνικοὶ δὲ, φιλόδοξοι· πρὸς δὲ τοῖς Στωικοῖς πολλοὶ ἔφασκον, ὅτι ἀνδρώδεις. indè Laërt. *l.* 6. *initio.* Τὴν Στωικὴν ἀνδρωδεστάτην dixit. Quin & Arcesilaus interrogatus quî fieret, ut ab aliis sectis ad Epicureos multi deficerent, ab Epicureis nulli ad cæteros desciscerent, respondit, Ἐκ μὲν γὰρ ἀνδρῶν γάλλοι γίνονται· ἐκ δὲ γάλλων ἄνδρες οὐ γίνονται. *Quia ex viris Spadones* (qui & *evirati*) *ex Spadonibus verò viri neutiquam fiant.* De Xenocrate Laërt. *l.* 4.

Ὁ πάντα παντὶ Ξενοκράτης ἀνὴρ γεγώς.

Contrà de Antonio Plutarch. Ἔνθα δὲ φανερὸν αὐτὸν ἐποίησεν, ὅτε ἀρχαῖς, ὅτε ἀνδρὸς, ὅτε ὅλως ἰδίοις λογισμοῖς διοικούμενον. Ennius apud Cicer. *offic. l.* 1. §. 61.

Vos etiam juvenes animos geritis muliebres,
Illiq; virgo viri.——

De Alcibiade Pherecrates, referente Athenæo, *lib.* 12.

Οὐκ ὢν ἀνὴρ πρὸ Ἀλκιβιάδης, ὃς δοκεῖ·
Ἀνὴρ ἁπασῶν πρὸ γυναικῶν δεῖ νυῖ.
Nec vir putatus Alcibiades antehac,
Vir subitò factus fœminarum est omnium. Grot.

vel ad mentem forsan poetæ propiùs,
Nunc Alcibiades, cùm nè vir quidem fiet,
Factus videtur mulierum vir omnium.

ut sit oxymoron, omnium esse mulierum virũ eum, qui nè vir quidem sit. Vide ad *l.* 3. §. 16. ἀνδρεγύναν. Verùm istud in sensum obscœniorem dictum. Alexander Molossus, cùm in Italiam transiret, dixisse fertur, se quidem *ad Romanos ire, quasi ἀνδρωνῖτιν, Macedonem isse ad Persas, quasi γυναικωνῖτιν.* Gell. *l.* 17. *c.* 21. Diogenes itidem Lacedæmone Athenas proficiscens, in itinere quónam concederet percontanti, respondit, Ἐκ τῆς ἀνδρωνίτιδος εἰς τὸν γυναικωνῖτιν. *Ex andronitide in gynæceum.* Quanquam & Spartanis ipsis *virilitatis* nomen ægrè satis & gravatim impertitus videtur. Siquidem interrogatus, ποῦ τῆς Ἑλλάδος ἴδοι ἀγαθοὺς ἄνδρας; *quænam in regione Græciæ viros bonos vidisset*, respondit, Ἄνδρας μὲν οὐδαμοῦ· παῖδας δὲ ἐν Λακεδαίμονι. *Viros quidem nusquam: pueros autem Lacedæmone.* Idémque cùm in Olympia præco proclamaret, Νικᾷ Διώξιππος ἀνδρῶν. *Vincit viros Dioxippus.* ὁ μὲν δὴ ἀνδρόποδα ἄνδρας ἐκάλει. *Ille verò*, inquit, *mancipia: at ipse viros.* Laërt. *l.* 6.

Τὰ πεφυκότα οὐχ ἅπαντα τῆς ψυχῆς] Idem *l.* 5. § 19.

Ἀλλ' ἔξω ἔσηκεν ἀτρεμοῦντα] Ità *l.* 9. §. 15. ἔξω θυρῶν ἔσηκεν. & *l.* 11. § 11. οὐκ ὀπὶ σε ἔρχεται.

Αἱ δ' ὀχλήσεις ἐκ μόνης τῆς ἔνδον ὑπολήψεως] Idem *l.* 8. § 47. nisi quod hìc ὑπόληψις, i. e. *opinio*, ut Senec. *epist.* 76. ibi. *malum* & *dogma*, i. e. *decretum*, ut *idem epist.* 95. dicitur. Cicero Stoicum agens *Tuscul. l.* 3. *c.* 25. *Opinione turbamur: nam & metus opinio magni mali impendentis; & ægritudo est opinio magni mali præsentis; & quidem recens opinio talis mali, ut in eo rectum videatur angi: id autem est, ut is qui doleat, oportere opinetur se dolere.*

Πάντα ταῦτα ὅσα ὁρᾷς, ὅσον ἐπ' αὐτῷ μεταβάλλει] Idem *l.* 7. § 23. Vide & *l.* 2. § 12. Seneca *epist.* 71. *Quid enim mutationis periculo exemptum est? non terra, non cœlum, non totus hic rerum omnium contextus, quamvis Deo agente ducatur, non semper tenebit hunc ordinem; sed illum ex hoc cursu aliquis dies dejiciet. certis sunt cuncta temporibus: nasci debent, crescere, extingui. Quæcunque vides super nos currere, & hæc quibus innixi atque impositi sumus, veluti solidissimis, carpentur ac discernent. nulli non jenectus sua est. inæqualibus ista spatiis eodem atura demittit.*

Καὶ οὐκ ἔτ' ἔσται] *non erunt amplius.* id scil. quod priùs fuerant. Vide *l.* 11. § 35.

Ὁ κόσμος, ἀλλοίωσις] hoc est, ἐν ἀλλοιώσει ἀλλοιώσει. ut *l.* 9. § 19. ità Plato in *Theæt.* τὸ πᾶν κίνησις, καὶ ἄλλο παρὰ τοῦτο οὐδέν. quod mox epicæans, dicit, πάντα ἀεὶ κινεῖσθαι &, πάντα ἀεὶ γί-

γενέσ. quod Hippocrates *de diæt. l.* 1. Συμμισγόμενα καὶ διαλυόμενα ἀλλοιοῦται. Vide *ad l.* 10. § 7. Tertull. *de pallio c.* 2. *Certè habitum vertere naturæ ſolius ſolenne munus eſt. ſingitur & ipſe mundus iſte, quem incumbimus. metatio certè noſtra, totum vertiſorme eſt. dies & nox invicem vertunt. Sol ſtationibus annuis, Luna modulationibus menſtruis variat. Syderum diſtincta confuſio interdum dejicit aliquid, interdum reſuſcitat. cæli ambitus, nunc ſubdivo ſplendidus, nunc nubilo ſordidus: aut imbres ruunt, aut ſiqua miſſilia cum imbribus, dehinc ſubſtillum, & denuo ſudum. Sic & mari fides infamis, dum & ſlabris æquè mutantibus, de tranquillo probum, de fluſtris temperatum, & exemplo de decumanis inquietat. Sic & terram ſi recenſeas temporatim veſtiri amantem, propè ſis eandem negare, memor viridem cùm conſpicis flavam, mox viſurus & canam. Cæteri quoque ejus ornatus ſiquid, non aliud ex alio mutant, & montium ſcapulæ decurrendo, & fontium venæ cæſillando, & fluminum viæ abhumando. mutavit & totus mundus aliquando, aquis omnibus obſitus. Sed & enatando rurſus in forma: mutavit rurſus orbis, alius idem.* Viſe ſis eundem argumentum idem pereleganter proſequentem, *de reſurrect. carn. c.* 12. Vide & *l.* 2. § 3. & *l.* 8. § 6.

Ὁ βίος ὑπόληψις | *Vita tota in opinione conſiſtit.* quod *l.* 2. § 15. πᾶν ὑπόληψις.

§ 4. Τὸ νοερὸν ἡμῶν κοινόν | quod *ſuprà l.* 3. § 4. συγγενὲς πᾶν τὸ λογικόν. Et adhuc pleniùs, *l.* 9. § 8. Εἰς τὰ λογικὰ ζῶα μία νοερὰ ψυχὴ μεμέρισται.

Ὁ κόσμος οὗτος πόλις | Idem *ſupr.* § 3. Vide ad *l.* 3. § 11. *Epictet. l.* 3. *c.* 24. ὅτι ὁ κόσμος οὗτος μία πόλις ἐστὶ καὶ ἡ ἐκ, ἐξ ὧν ἀνθρώπους, μία. Tertull. *apolog. c.* 38. *Unam omnium rempublicam agnoſcimus mundum.* Cicer. *paradox.* 2. *Exilium non eſt eis terribile, qui omnem orbem terrarum unam urbem eſſe ducunt.*

Τίνος γὰρ ἄλλου — κοινῆς πολιτείας;] nullius certè alius homines indiſcriminatim univerſi. at Chriſticolas alius, πλὴν ἐν τοῖς ἁγιογείοις. utì Paulus *ad Philip. c.* 3. *v.* 20.

Ἐκεῖθεν | de communi iſto animarum rationalium fonte, idem ferè *l.* 9. § 8. hoc eſt, quod *l.* 2. § 4. dixerat, eſſe *mentem* cujuſque τῆς τοῦ κόσμου διοικητικῆς ἀπορροίαν. *defluxum quendam mentis mundi gubernatricis.* Vide *infrà* § 40.

Ἀπὸ πηγῆς πινος | Arnob. *l.* 2. ex Stoicorum an Platonicorum ſententiâ; *Uno ex fonte omnium noſtrûm defluunt animæ.*

Οὐδὲν ἐκ τοῦ μηδενὸς ἔρχεται· ὥσπερ μηδὲ εἰς τὸ ἐξ ἀπέρχεται. | Ità *l.* 5. § 13. Contrà quàm Eurip. apud Stob. *ſom.* 2. *tit.* 122.

—τὸ μηδὲν εἰς ὃ δὲν ῥέπει.
—nil quod erat, in nil abit.

& quàm Tertull. *adverſ. Hermog. Omnia ex nihilo edita, in nihilum perventura.* Perſ. *Sat.* 3.

—*gigni*
De nihilo nihil; in nihilum nil poſſe reverti.

Philo *de mundo.* Ὥσπερ γὰρ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος οὐδὲν γίνεται, οὕτ' εἰς τὸ μὴ ὂν φθείρεται. ἐκ τοῦ γὰρ ὑπάρχοντος ἀεὶ ἀμήχανόν τι γοῦν τόδε ἂν ἐξαπολέσθαι, ἀνίλυτον καὶ ἄφθαρτον. Qui locus Ludov. Nagoralæ vitii ſuſpectus habetur. itaque legi poſtulat pro ἀνίλυτον, ἀνήπτον, & ἄπτον pro ἄφθαρτον. Ocellus Lucan. *de univerſ. c.* 1. § 11. Ἀμήχανον γὰρ τὸ ὂν ἐκ τοῦ μὴ ὄντων ἀπολωλέναι, ἢ εἰς τὸ μὴ ὂν ἀναλυθῆναι. Epicurus pariter *epiſt. ad Herodotum* apud Laërt. *l.* 10. Πρῶτον μὲν, ὅτι οὐδὲν γίνεται ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, πᾶν γὰρ ἐκ παντὸς ἐγίνετ' ἂν, σπερμάτων μὴ ὄντων προσδεόμενον. καὶ εἰ ἀφθείροτο τὸ ἀφανιζόμενον εἰς τὸ μὴ ὄν, πάντα ἂν ἐκολώλει τὰ προγεγενημένα, μὴ ὄντων εἰς ἃ διαλύεται. Quod Lucretius Epicuri μυσταγωγὸς καὶ ἐφευρετὴς *lib.* 1.

Principium hinc quojus nobis exordia ſumet:
Nullam rem è nihilo gigni; nil poſſe creari
De nihilo.—

Et mox: *Nam ſi de nihilo fierent; ex omnibus rebus*
Omne genus naſci poſſet, nil ſemine egeret.

Sed & Democritus apud eund. *l.* 9. Μηδὲν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος γίνεσθαι, μηδὲ εἰς τὸ μὴ ὂν φθείρεσθαι. Ariſtoteles etiam *phyſic. l.* 1. *c.* 4. Τὸ γενόμενον ἐκ τοῦ μὴ ὄντος γίνεσθαι ἀδύνατον. σχεδὸν γὰρ ταύτῃ ὁμολογοῦσι τῆς δόξης πάντες οἱ περὶ φύσεως. Et rurſus *c.* 8. Κοινὴ δόξα πᾶσι φυσικῶν, ὅτι γίνεσθαι ἐκ τοῦ μὴ ὄντος. & *de gener. & corrupt. l.* 1. *c.* 3. Ὁ μάλιστα φορτικῶς διειλημμένος οἱ πρῶτοι φιλοσοφήσαντες, τὸ ἐκ μηδενὸς γίνεσθαι παραδεχόμενοι. Atque huc pertinet, quod de priſcis philoſophis idem *Phyſic. l.* 1. *c.* 8. Οἱ μὲν φιλοσοφίαν παρῆσαν ζητοῦντες τὴν ἀλήθειαν, — φασὶν ὅτι γίνεσθαι οὐδὲν ἔστιν ὄντων οὐδὲν, οὔτε φθείρεσθαι, neq; enim ſimpliciter, aut produci aut corrumpi quicquam, ei negabant; ſed nihil aut è nihilo produci, aut in nihilum evanescere; verùm ſubſtantiam ipſam ſemper manere, novis affectibus ſibi invicem ſuccedentibus, aſſerebant. quod & Ariſtot. ipſe agnoſcit, πλὴν μὴ τὰ φυσικὰ *l.* 1. *c.* 3. Τῶν δὲ παρόντων φιλοσοφησάντων οἱ πλεῖστοι τὰς ἐν ὕλης εἴδεσι μόνον φήσαντες εἶναι πάντων. ἐξ ὧν γάρ ἐστιν ἅπαντα τὰ ὄντα, καὶ ἐξ οὗ γίγνεται πρώτου, καὶ εἰς ὃ φθείρεται τελευτῶν, τῆς μὲν οὐσίας ὑπομενούσης, τοῖς δὲ πάθεσι μεταβαλλούσης, τοῦτο στοιχεῖον καὶ ταύτην τὴν ἀρχὴν φασὶν εἶναι πλὴν ὄντων καὶ διὰ τοῦτο, οὔτε γίνεσθαι οὐδὲν οἴονται, οὔτε ἀπόλλυσθαι, ὡς τῆς τοιαύτης φύσεως ἀεὶ σωζομένης. Itaque Cicero *de divinat. l.* 2. § 37. *Non ergò omnium interitus atque obitus natura conficiet: & erit aliquid, quod aut ex nihilo oriatur, aut in nihilum ſubitò occidat. quis hòc phyſicus dixit unquam?* De poſteriore membro Vide *l.* 11. § 35. Vide & *l.* 8. § 18. & *l.* 10. § 7.

§ 5. Ὁ

§ 5. Ὁ θάνατος τοιοῦτος, οἵα γένεσις | Siquidem, ut Ariſtot. *de gener. & corrupt. l. 1. c. 3:* Ἔστιν ἡ θατέρᾳ γένεσις ἀεὶ, ὅτι τ ὑποῦ, ἄλλη φθορὰ τ ἡ ἄλλη φθορὰ, ἄλλη γένεσις. *Generatio unius, corruptio alterius; & corruptio unius, generatio alterius.* At Apollonius Tyan. *epiſt.* 66. Θάνατος ὑδὲς ὕλυδς, ἢ μόνον ἀμφάσει. καθάπερ ὑδὲ γένεσις ὕλυδς, ἢ μόνον ἀμφάσει· τὸ μὲν γὰρ ἐξ ὑσίας τραπὸν εἰς φύσιν, ἔδυξε γένεσις· τὸ δ ἐκ φύσιος, εἰς ὑσίαν κ τὰυτὰ, θάνατος. ὅτι γοῦμὸν κατ' ἀλήθειάν τινος, ὅτι φθει- 01
ρόμενον ποτὲ μόνον δ ἀμφανὲς ὄντος, ἀορίστε τε ὕσιος, τῆ μὲν διὰ παχύτητα τῆς ὕλης, τῆ δ διὰ λεπτότητα τῆς ὑσίας, ὅσης μὲν ἀεὶ τῆς αὐτῆς, καινῆς δ διαφερούσης κ χάσεως. Porphyrius apud Stob. *ſerm.* 1. *l.* 1. *tit.* 40. ex Pythagoreorum ſententia, Τὸν ἀνθρώπους ἀναιρεῖσθαι, ὡσεὶ τὸ ἀποθνῆσκειν τοῦτον τὸν λόγον ἔχειν, ὃν ὁ χρυσῶν ἔχει ὡσεὶ τὸ χρυσόμενον. ἐφθαρμένα γὰρ ἐν τῆς ψυχῆς μεταβολαῖς τινὶ μὲ εἰς σῶμα, γένεσιν ἢ δ ἀπὸ σώματος, θάνατον.

Φύσιος ἰατρεῖον] Ità *l.* 2. § 12. φύσιος ἔργον. Senecæ *excerpt. Mercerii. iſta hominis natura eſt, non pœna.*

Σύγχυσις ἐκ τῶν αὐτῶν στοιχείων εἰς ταὐτό] deeſſe videntur voces aliquot, neceſſariò ſupplendæ, ut ſenſus ſit integer. [κ διάκρισις] εἰς ταὐτό. vel ut *l.* 10. § 7. [κ διάλυσις] εἰς ταὐτό. Ità Ariſtot. *de gener. & corrupt. l. 1. c. 1.* Συμβαίνειν κ διαμυομένων (τ στοιχείων) ἢ γένεσις συμβαίνει κ ἢ φθορά. Et *c.* 2. γένεσ κ φθορὰς συγκεινδυνεύειν κ διακεκριμένα. Ibidémq; Democritus & Leucippus, διακείσθαι, κ συγκείσθαι, γένεσιν κ φθορὰν, definiunt. Empedocli quoq; ὅτι φύσις ὑδεμία ἔστιν, Ἀλλὰ μόνον μίξις τε διάλλαξίς τε μιγέντων. quod idem & ἐπ ἐνίων τὰ φυσικὰ, *l.* 4. *c.* 1. reperitur. de quo tamen videatur Plutarchus *adv. Colot.* Epictet. *lib.* 4. *c.* 7. Ἀλλ' ἦλθ κμοὶ ἀποθανεῖν. ἰδὲ τρεγῳδεῖ τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ εἶπε εἰς ἔχει. ἦλθ κμοὶ τὸν ὕλλιν, ἐξ ὧν συνῆλθεν, εἰς ἐκεῖνα πάλιν ἀναλυθῆναι. κ τί δεινόν; τί μέλλει ἀπόλλυσθ ἐπ' ἐν τῷ κόσμῳ; τί χρυσὸν καινὸν, παράλογον; Vide *l.* 5. § 4. & 13. & *inſr.* § 30. & *l.* 7. § 50. & *l.* 8. § 18.

Ἐφ' ὧν ἂν τις αἰσχυνθείη | ὃ γὰρ τὸ πυρέττειν αἰσχρὸν, ὑδὲ τὸ ἀποθνήσκειν. Dio Pruſ. *orat.* 33. & Marc. *l.* 12. *c.* 23. ἢ καταπαυσις τῦ βίυ ἢ καλὸν, ὅτι ὑδὲ αἰσχρόν.

Οὔτι θεὸς τὸ ἐξῆς τῷ νοερῷ ζώῳ | quia ſcil. eſt θνητὸν ζῶον *ſupr.* § 3. Itaque Anaxagoras, nunciatâ filii morte; ἤδειν, ὅτι θνητὸν ἐγέννησα υἱόν. Plut. *ad Apollon.* & *de manſuet.* vel, ut idem *de tranquil.* & Galen. *de dogm. Hippocr. & Plat. l.* 4. *c.* 13. ἤδειν θνητὸν φυσήσας. vel etiam ut Laërt. *l.* 1. qui liberos plures ſimul amiſſos refert, ἤδειν ταῦτὸ θνητὸν γεννήσας. Et Ælian. *lib.* 3. *cap.* 2. ἤδειν θνητὸν γεγεννηκότας. ubi tamen legendum γεγεννηκὼς, ex Dion. Pruſ. *orat.* 37. & Epictet. *diſſert. l.* 3. *c.* 24. Cicer. *Tuſcul. l.* 3. *Sciebam me genuiſſe mortalem.* Val. Max. *l.* 5. *c.* 10. *Ego illum ex me natum ſciebam eſſe mortalem.* At turpiſſimè ac ſceleſtiſſimè hominis monſtrum merum Gallienus illo Imperatoris nomine indignus, qui (ut refert Trebellius) ubi de Valeriano patre comperit, quòd à Perſis captus eſſet, id quod philoſophorum optimus de filio amiſſo dixiſſe fertur, *ſciebam me genuiſſe mortalem*, de patre dixit Imperatorum peſſimus, *ſciebam patrem meum eſſe mortalem.* ità cùm patris miſerias ludibrio haberet, non defuit tamen Annius Cornicula, qui eum quaſi *conſtantem principem* laudaret. Cæterùm, quod Sen. *epiſt.* 99. *Cui naſci contigit, mori reſtat.* & *epiſt.* 30. *Vivere noluit, qui mori non vult. vita enim cum exceptione mortis data eſt.*

Οὐδὲ θεὸς τὸν λόγον τῆς παραδιδῆς | quia, ἢ τῷ σώματ & σύγκρισις ἴσχυσ. *l.* 2. § 17. Et, ut Epictetus *infr.* § 14. Ψυχάριον ἐ βαστάζον νεκρόν. Senec. *ad Marc. c.* 11. *Mortalis nata es; mortales peperiſti. putre ipſa fluidúmque corpus, & caſibus morbiſque repetita, ſperâſti tam imbecillâ materiâ ſolida & æterna geſtâſſe?* Et mox: *Quid eſt homo? quodlibet quaſſum vas, & quodlibet fragile. jactatu, non tempeſtate magnâ, ut diſſiperis, eſt opus. ubicunque arietaveris, ſolveris. Quid eſt homo? imbecillum corpus & fragile, nudum, ſuapte naturâ inerme, alienæ opis indigens, ad omnem fortunæ contumeliam projectum: cùm benè lacertos exercuit, cujuſlibet feræ pabulum, cujuſlibet victima: ex infirmis fluidiſque contextum; frigoris, æſtûs, laboris impatiens: ipſo rurſus ſitu & otio iturum in tabem: alimenta metuens ſua; quorum modò inopiâ, modò copiâ rumpitur: anxiæ ſolicitæque tutelæ; precarii ſpiritûs & malè hærentis.* Plut. *ad Apollon.* Τί δ θαυμαστὸν, εἰ τὸ τιμιῶτον τέτμηται, εἰ τὸ πικτὸν πέπκται, εἰ τὸ καυσὸν κέκαυσται, εἰ τὸ φθαρτὸν ἔφθαρται; Auguſtinus jam morti propinquus, acceptis cladibus, quæ per barbarorum incurſiones paſſim contigerant, ſapientis cujuſdam ſententiâ ſe conſolabatur dicens; *Non erit magnum, quod cadunt ligna & lapides, & moriuntur mortales.* Poſidon. in *vit. Aug.*

§ 6. Ταῦτα ἔτως | Abrupta iſta; nec cum prioribus cohærentia, & ἀνάφορα inſuper. Monitum continent & munimentum adversùs injurias & contumelias ab improbis illatas: *Talia*, inquit, *ab iſtiuſmodi perpetrari ſolenne eſt.* Senec. *Excerpt. Malè de te loquuntur homines. ſed mali. moverer, ſi judicio hoc facerent. nunc morbo faciunt. faciunt, quod ſolent. quibuſdam enim canibus ſic innatum eſt, ut non pro feritate, ſed pro conſuetudine latrent.* Iſta autem cum præcedentibus malè conferruminavit editor ille Lugdunenſis.

Ἐξ ἀνάγκης] *aliter nequeunt.* Gregor. Naz. *de pace orat.* 3. Κακῶς λέγουσιν, ἐκουσὶν κακῶς ὐκ ἔμαθον. Quod idem apud Laërtium *l.* 2. Socrates. Sed & Leotychides Ariſtonis Laco, apud Plut. in *apophth.* Οὐ θαυμάζω κακῶς γ λέγειν ὑμᾶς ἂν

ἀνθρώπων. Senecæ excerpt. *Malè de te loquuntur. Benè nesciunt loqui.* Ità *sup.* § 3. Ἄκοντες ἁμαρτάνουσι. Et *l.* 8. § 12. ἀναγκάζονται ἕτερος ποιῆσαι. Et *l.* 10. §. 29. βιάζεται. Pari modo ille apud Epicharmum in *Hercul. fur.* se excusat, referente Eustrat. *in Aristot. ethic. l.* 3. *c.* 5.

Ἀλλὰ μὰν ἐγὼ ἀναγκαίως τά δε πάντα ποιῶ.

Hæc ego ex necessitate facio, quæ facio, omnia. Grot. Neq; tamen Zenonis servulo præscriptio ea proderat, qui cùm ob furtum à Domino castigatus, ἃ μοι κλαύσαι, *in fatis sibi* diceret *fuisse, ut furaretur*; respondit ille, Καὶ ἐμοὶ ταῦτα· *in fatis iisdem fuisse & ut cæderetur.* Sed nec Spartani servo, qui cùm inter flagella, subinde clamaret, Ἄκων ἥμαρτον, *Invitus peccavi*; regessit herus, Ἄκων τοίνυν κολάζω. *invitus ergò plectere.* Vide *ad lib.* 7. § 63.

Θέλει τῷ συκῷ ὀπὸν μὴ ἔχειν] Idem planè *l.* 12. § 16. affine quippiam & *l.* 8. § 15. Lactis autem sive liquoris ficulnei meminisse videtur; ὅτι συκῆς ὀπὸς πάντων δεμώτατος. ut Aristot. *problem. l.* 20. *c.* 18. sive, ut Plin. *l.* 23. *c.* 7. quoniam *fici succus lacteus aceti naturam habet: itaque coaguli modo lac contrahit.* quod aliter paulò Dioscoridi. *l.* 1. *c.* 149. πικρός ὅτι γάλακτος, ὅπερ ἡ πτισάνη λύει ἢ τὸ πτισμός, ὅπερ τὸ ὄξος. Sed & aliis dotibus haud paucis succus is nobilis, quas apud eosdem videre licet. Ad Marci mentem Senec. *de ira l.* 2. *c.* 10. *Non irascetur sapiens peccantibus. quare? quia scit neminem sapientem nasci, sed fieri. Scit paucissimos omni ævo sapientes evadere. quia conditionem humanæ naturæ perspectam habet. nemo autem naturæ sanus irascitur. quid enim si mirari velit, non in sylvestribus dumis poma pendere? quid si miretur spineta sentesque non utili aliquâ fruge compleri? nemo irascitur, ubi vitium natura defendit.*

Ἐντὸς ὀλιγίστου χρόνου καὶ σὺ κἀγὼ τεθνήξεσθε.] Ità *l.* 7. § 22. ubi ὀλίζον ἀμφότεροι τεθνήξεσθε. Senec. *de ira lib.* 3. *c.* 42. *Nulla res adversùs iram magis proderit, quàm cogitatio mortalitatis. sibi quisque dicat, alteri, dicat; Quid juvat tanquam in æternum genitos iras indicere, & brevissimam ætatem dissipare? Quid ruimus in turbam? quid certamina nobis accersimus? quid imbecillitatis obliti, ingentia odia suscipimus, & ad frangendum fragiles consurgimus? jam istas inimicitias, quas implacabili gerimus odio, febris aut aliud malum corporis vetabit geri. jam par accrimum media mors dirimet. quid tumultuamur, & vitam seditiosi conturbamus? stat super caput fatum, & pereuntis dies imputat, propiùsque ac propiùs accedit. istud tempus quod alienæ destinas morti, fortasse* [haud] * *citra tuam est.* [* *circa* Lipſ.] Et rursus: *Quin potiùs vitam brevem colligis, placidámque & tibi & cæteris præstas. quin potiùs amabilem te, dum vivis, omnibus; desiderabilem, cùm excesseris, reddis. Quid servo, quid domino? quid regi, quid clienti tuo iraseeris? sustine paullum. venit ecce mors, quæ nos pares faciat. Ridere solemus inter matutina arenæ spectacula, tauri & ursi pugnam inter se colligatorum; quos cùm alter alterum vexârit, suus confector expectat. Idem facimus. aliquem nobiscum alligatum lacessimus: cùm victo victorique finis æquè maturus immineat. numquid ampliùs isti cui iraseeris, quàm mortem optas? etiam te quiescente morietur. perdis operam: facere vis, quod futurum est. Quieti potiùs pacatique, quantulumcunque supereſt, transigamus. sive de ultimis suppliciis cogitas, sive de levioribus, quantulum est temporis, quò aut ille pœnâ suâ torqueatur, aut tu malum gaudium ex aliena percipies? jam ipsum spiritum expuimus interim, dum trahimus. dum inter homines sumus, colamus humanitatem: non timori cuiquam, non periculo simus. detrimenta, injurias, convitia, vellicationes contemnamus, & magno animo brevia feramus incommoda. dum respicimus, quod aiunt, versamúsque nos, jam mortalitas aderit.* Pervulgatum est illud, ad quod ille respexit, quódque Aristoteles exhibet, *rhetor. lib.* 2. *c.* 21.

Ἀθάνατον ὀργὴν μὴ φύλαττε θνητὸς ὤν.

Iram cave immortalem mortalis geras.

Sive, ut Gnomolog. vetus;

Ἀθάνατον ἔχθος μὴ φύλαττε θνητὸς ὤν.

Mortalis odia ne gere immortalia.

Quod latiùs extulit Euripid. in *Philoctet.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 20.

Ὥστε θνητὸν χρὴ τὸ σῶμ' ἡμῖν ἔχειν·
Οὕτω φρονοῦντι, μηδὲ τῷ ὀργὴν ἔχειν
Ἀθάνατον, ὅστις συφρονεῖν ἐπίσταται.

Mortale quando corpus est homini datum;
Nec odia debet gerere immortalia,
Quisquis magistrâ sapere naturâ volet. Grot.

Romanis, ab Hetruscis missi de Tarquinio legati, apud Dionysium Halicarn. *l.* 5. Δεῖν ἀνθρώπους ὄντας, μηδὲν ἄνευ τῆς τῷ ἀνθρωπίνῳ φύσει φερούσης, μηδὲ ἀθανάτους ἔχειν τὰς ὀργὰς ἐν θνητοῖς σώμασιν. Et Marcio mater apud eundem *lib.* 8. ubi Deos etiam, per gravia atque atrocia peccantibus iratos, muneribus precibúsque leniri dixerat, εἰ μὴ σύ, inquit, ἀξιοῖς, τὰς μὲν τῶν θεῶν ὀργὰς θνητὰς εἶναι, τὰς δὲ τῶν ἀνθρώπων, ἀθανάτους. Creon tamen apud Sophoclem in *Oedip. Colon.*

Θυμῷ γὰρ ὀξὺν γῆρας ὅστις ἄλλο πλὴν θανεῖν.

Iræ senectus unica est, vitæ exitus.

Et ulteriùs etiam Phalaris *epist.* 51. Τῆς μὲν τῶν ἄλλων ἔχθρας ὅσοι τὸ κακὸν μὴ δεδέχηκαν, ὡς σκυθρωπῆς, καὶ ὠμοθυμίαν θνητοῦ γὰρ ὄντος, ἀθάνατον ὀργὴν ἔχειν, ὡς φασί τινες, ἀφροσύνης. τῆς μὲν τοι, Πύθων, εἰς ἐμαυτὸν δυσμενείας, ἃ μόνον ζῶν, ἀλλ' ὅδ' ἂν ἀποθανών, ὁ παῖς συμβαίνει τοῖς τετελευτηκόσιν, ἀθανατοθυμίαν.

Οὐδὲ ὄνομα ὑμῶν καταλειφθήσεται] Vide *infr.* § 33. & *l.* 8. § 25. Hesiod. *oper. l.* 1. *v.* 153.

Βίαιοι

Βίον εἰς εὐροίαν δόμον χρυσῆ αἴσῃ, Νάτυσι.——

quo loco (ut obiter adnotem) εὐροίαν malim vertere, *situ obsitum*, quàm cum interpretibus, *latum*.

§ 7. Ἄγαν τοῦ ἀνάλγητον, ἤ τι τὸ, βέβλαμμαι | Idem ferè *l.* 7. § 14. & *l.* 8. § 35, 41, 47. & *l.* 12. § 22, 25. Huc illud Menandri, apud Plutarch. *de tranquill.* & *de exil.* & apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 109.

Οὐδὲν πέπονθας δεινόν, ἂν μὴ σοφὸς ᾖς. *Nil passus es mali, ipse ni præ te feras.*

Epictet. *Enchirid. c.* 29. Σὲ γὰρ ὁ βλάψει, ἂν μὴ αὐτὸς θέλῃς. τότε γὰρ ἔσῃ βεβλαμμένος, ὅταν ὑπολάβῃς βλάπτεσθαι.

§ 8. Ὁ χείρων αὐτὸν ἑαυτῷ ἄνθρωπον ὁ ποιεῖ | quod *l.* 7. § 64. ὑπὸ τοῦ δόξαντος τοῦ κυβερνῶντος χείρων ποιεῖ. quia scil. *Animus cujusque, is est quisque.* Cicer. *Somn. Scip.* Vide *l.* 2. § 1.

§ 9. Ἠνάγκασεν | Ita *l.* 2. § 3. Πέφυκεν δὲ τὸ ἀναγκαῖον. ibi vide. commation autem hoc superioribus adfigit Cas. sequentibus præfigit Xyl. cùm neutra satis cohæret. dictionis series hiulca est, & deesse aliquid videtur. ad sequentia potiùs dicti mens vergit: ut rationes varias simul congerat, ob quas æquanimiter contingentia quæque ferre oporteat; quia nempe necessaria, utilia, justa.

§ 10. Ὅτι πᾶν τὸ συμβαῖνον, δικαίως συμβαίνει | Ità solent excerpta sua, vel χρησιμοπαθείας, vel adnotata ordiri, Ὅτι τόδε, ἢ τόδε, ut videre est passim apud Photium, Eustathium, alios. Aliquando tamen plenius, Ἰσέον ὅτι, aut ejusmodi aliud quid, quale & istîc subintelligendum. Quod autem *omnia quæ contingunt nobis, justè contingere* dicit, intelligendum est, quoad primam causam. Nec abhorret ab hoc philosophia Christiana, sed cumprimis inculcat. Psaltes *Psal.* 119. *v.* 139. *Justus es, Domine, justáque sunt judicia tua.* & *v.* 75. *Novi, Domine; recta esse judicia tua; justéque te afflixisse me.* Et *Psal.* 145. *v.* 17. *Justus est Dominus in omnibus viis suis, sanctúsque in operationibus suis.* Vates etiam Jerem. *c.* 12. *v.* 1. etiamsi ægrè ferre videatur, quod bonis malè, malis bene sit; hoc tamen pro fundamento immoto prorsus substernit, *Tu, Domine, certè justus es.* Sen. *epist.* 107. *Quæcunque fiunt, debuisse fieri putet; nec velit objurgare naturam.* & *epist.* 96. *Solet fieri. parum est. debuit fieri. decernuntur ista, non accidunt.* Galen. *in Hippocr. de fract. l.* 1. § 2. Ὅταν ἐκείνῳ πειθόμενοι τὸ οἰκεῖον φυλάττητε, δικαίως ἔχει τι καὶ διοικῆται. οἰκεῖον δ' ἐστὶν ἄλλο παρὰ τὸ κατὰ φύσιν. ad Marci mentem aptissime.

Κατὰ τὸ ἕξῆς | *Secundùm rerum ac causarum* εἱρμωδίαν, sive *connexionem ac concatenationem* quandam, quam imaginabantur Stoici. Vide *infr.* § 45. & *l.* 6. § 38.

Ὑπὸ πνὸς ἀπονέμοντος τὸ κατ' ἀξίαν | Nihil poterat piè magìs ac religiosè dici, quàm omnia provenire à causa quadam suprema, assignante quasi certâ lege cuique, quod ipsi maximè sit congruum. Vide *l.* 7. § 31. & *l.* 10. § 25.

Σκὼ τὸ ἀγαθὸς εἶ | Syntaxis τοῦ poscit. Sicut *l.* 7. § 66. ἀρκεῖσθαι τοῦ δίκαιος εἶ. atque ità Lugd. *Bonum* autem fore dicit, si justè evenientibus se sponte summiserit. quod Cleanthes suprà, *ad l.* 3. § 4.

Malúsque patiar, quod bono licuit pati.

Καὶ δὴ νενόηται ἰδίως ὁ ἀγαθὸς | *Virum bonum*, dicit; non *quomodo omnes candidatos bonos viros dicimus, quomodo obvios, si nomen non succurrit, dominos salutamus:* ut Senec. *epist.* 3. sed *perfectum, absolutum; quem malum facere nulla vis, nulla necessitas possit.* Idem *epist.* 34. Itaque τὸ ἰδίως νενομένον, istîc opponitur τῷ κοινότερον λεγομένῳ, *l.* 2. § 10. aliúdque hîc τὸ ἴδιον, aliud τὸ ἰδιωτικὸν, *infr.* § 50. Fabius *instit. l.* 12. *c.* 1. cùm Oratorem *virum bonum* definivisset. *Ego secundùm communem loquendi consuetudinem sæpe dixi dicámque perfectum Oratorem esse Ciceronem, ut amicos & bonos viros, & prudentissimos dicimus vulgò, quorum nihil nisi perfectè sapienti datur. Sed cùm propriè & ad legem ipsam veritatis loquendum erit, eum quæram oratorem, quem & ipse quærebat.*

§ 11. Μὴ τοιαῦτα ὑπολάμβανε | Senec. *de sap. constant. c.* 17. *Genus ultimis est, eripere ei qui fecit contumeliæ voluptatem. Solent dicere; Miserum me puto, non intellexit! adeò fructus contumeliæ in sensu & indignatione patientis est.* Tertull. *de patient. c.* 8. *Nempe idcirco quis te lædit ut doleas: quia fructus omnis lædentis in dolore læsi est. ergò cum fructum ejus everteris non dolendo, ipse doleat necesse est amissione fructûs sui.*

§ 12. Ἐπιμύπτης | i. e. δόγματα ἔτοιμα. ut *l.* 3. § 13.

Ὁ τῆς βασιλικῆς καὶ νομοθετικῆς λόγος | i. e. τῆς ἡγεμονικῆς, sive *mentis*, quam & τὸ κυβερνῶν, *suprà* § 1. & τοῦ κυβερνῶντος, *l.* 7. § 64. vocat. Vide Ambros. *Hexaemer. lib.* 6. *cap.* 9. *suprà ad* § 3. Verùm nobis, *Unus est Rex idem & Legislator, Jova.* Esaiæ *c.* 33. *v.* 22, cujus & legem νόμον βασιλικὸν Jacobus indigetat. *c.* 2. *v.* 8.

Μεταδίδου | Vide *ad l.* 1. § 15, 16. & *l.* 6. § 21. Notum illud Hesiodium *oper. l.* 1. *v.* 291.

Οὗτος μὲν πανάριστος, ὃς αὐτὸς πάντα νοήσει,
Φρασσάμενος τά κ' ἔπειτα καὶ εἰς τέλος ἤσιν ἀμείνω.
Ἐσθλὸς δ' αὖ κἀκεῖνος, ὃς εὖ εἰπόντι πίθηται·
Ὃς δέ κε μήτ' αὐτὸς νοέῃ, μήτ' ἄλλου ἀκούων
Ἐν θυμῷ βάλληται, ὁ δ' αὖτ' ἀχρήϊος ἀνήρ.

Ille quidem ante omnes, per se ipse quid utile, quid non,
Qui videt, & longè fines prospectat agendi:
Qui bene consultis didicit parere, secundus.
At qui consiliis pollet nihil ipse, nec audit
Sundentes alios, nullus homo vivit ad usus.

Ità vertit apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 3. & 4. Grotius; quem mirum αὐτῷ repoſuiſſe denuo, cùm in Stobæo priùs αὐτὸς legeretur. præſertim cùm & in verſione illud potius expreſſerit, & Heinſium audire potuerit, de ſcriptura gemina monentem *in notis ad Heſiodum*: ubi & hæc habet; ὁ αὐτὸς νοῶν πάντα, *eſt*, ὁ χρὴ πάντα αὐτὸς, τυτῆσι, κατ' αὐτὸν, σοφὸς ἦν. Ὁ αὐτὸς νοήσας, *itaque dixit Heſiodus, hoc eſt, qui ipſe*; *non autem*, ὁ αὐτῷ, *qui ſibi, ſapit*, juxta illud Euripideum:

Μισῶ σοφιστὴν, ἔστις οὐχ αὑτῷ σοφός.
Odi profeſſum ſapere, ſibi qui non ſapit.

à Stobæo *tom.* 2. *tit.* 3. relatum, à Ciceron. *famil. l.* 13. *epiſt.* 15. Lucian. in *apolog.* Plut. *de latend.* ab Alexandr. apud eundem in *Alex.* uſurpatum. opponitur autem ὁ αὐτὸς νοήσας, τῷ διὰ ἑτέρε πρὸς εὐδοκίμους σοφῷ γενέσθαι. Eandem hanc lectionem confirmat Ariſtides rhetor, in *orat. Platon.* 1. non quidem ut vulgò legitur, ſed ut à Photio exhibetur, *biblioth. cod.* 247. qui ubi Heſiodia illa recitaverat, ſubjungit: Πρῶτον μὲν ἔνδοξον τὸν αὐτὸν εὐβουλίᾳ τὸ βέλτιστον ἔχοντα ὑμᾶς, τὸν ὅτι σωφρονοῦντα. ὅτι πειθόμενον. μέσον δὲ ἀμφοτέρων, ὥσπερ ἐν ἀριθμοῖς ὄντες, τὸν τῷ σωφρονεῖν πειθόμενον, τοιοῦτῳ χαίρειν τοῦ νοήσαντος, ὅσῳ βελτίων τοῦ κατ' εἰκόνος, μᾶλλον πειθόμενος. Et mox: Τὸν μὲν τοιοῦτον ἀνδρεῖα, εἰς θεὸν καὶ θεῶν ἰσχὺς ἀφεῖται καὶ κέρδος μὲν ἔνδοξον, ὃς καὶ αὐτὸς πάντα νοήσει· τὸν δὲ ἀκούσαντα καὶ μαθόντα δίκαιον. Sed & Ariſtoteles *ethic. Nicom. lib.* 1. *c.* 4. & Diogenes Laert. *l.* 7. apud quem Zeno Heſiodi verſiculos illos non ſine nota aliqua refingit, ut dicatur,

Κεῖνος μὲν πανάριστος, ὃς εὖ εἰπόντι πείθεται·
Ἐσθλὸς δ' αὖ κἀκεῖνος, ὃς αὐτὸς πάντα νοήσει.
Κρεῖσσον γὰρ εἶναι τὸν ἀκοῦσαι καλῶς συμβουλεύοντα καὶ χρῆσθαι, τῷ δ' αὐτῷ τὸ πᾶν συνοήσαι. τῷ μὲν γὰρ εἶναι μόνον τὸ συνιέναι τῷ δ' εὖ πειθόμενον ὑπάρχειν καὶ τὸ ἀφέλιμον. Quod etiamſi Themiſtio *in orat. quinquennal.* placuiſſe videos; mihi tamen eodem loco habetur, quo Zenonis ejuſdem cavillum illud, quo Phocylidis monitum nemini non probatum eludere conabatur. (κύσηρ.

Μηδὲ δίκαιον δικάσῃς, εἰὰν γ' ἀμφοῖν μῖσον ἀνὴρ de quo videri poterit Plutarch. *de Stoic. contrad. c.* 4. Verùm propiùs acceſſit Artabanus apud Herodot. *l.* 7. Ἴσον, inquit, ὀκάνο παρ' ἐμοὶ κέκειται, φρονέειν τε εὖ, καὶ τὸ λέγοντι χρηστὰ ἐθέλειν πείθεσθαι. Cæterùm Heſiodo ſuffragatur prorſus Ariſtoteles *ethic. Nicom. l.* 1. *c.* 4. quo loco non primus tantùm verſiculus ad autoris mentem ritè efformatus reperitur; ſed & quartus, qui hoc admiſſo, prout ſuperiùs retulimus, emendandus fuerat, integer exhibetur. ſiquidem μὴτ' αὐτὸς ibi legitur, quod μηθ' αὐτῷ apud alios, etiam qui mendum prius ſuſtulerant, mendosè habetur. Greg. etiam Naz. *ep.* 43. Ἀγιάσαιμι δ', (τοῦτο γὰρ εἰπεῖν μέτεστιν) εἰ μήτε αὐτὸς τὸς συνοῆς τὸ δέον· ὃ τῆς φρονήσεως ἐκεῖ ἔργον· ἐπαινοῖμι δ' ἄλλον εὖ εἰπόντα καὶ παιδεύσεως· ὃ τῆς δευτέρας. Baſil. Cæſ. *orat.* 24. Εἰ μὲν οὖν φρονίμως λέγοιτο τὰ λεγόμενα, τῆς δευτέρας ἔσται ἐπαινουμένου ἔστιν παρ' Ἡσιόδῳ τάξεως. εἰ δὲ μὴ, ἐγὼ μὲν οὐδὲν ἂν εἰποιμι συγχεῖς· αὐτὸ δὲ μιμησάμενος ἔπος ἐκεῖνο διαλογοῦ, ἐν οἷς ὀκεῖνο φησὶ ἄριστον μὲν εἶ τὸν παρ' ἑαυτῷ τὰ δέοντα ξυνορῶντα ἐσθλὸν δὲ κἀκεῖνον, τὸν τοῖς παρ' ἑτέρων ὑποδεχθεῖσιν ἐπιμόνον· τὸν δὲ ὡς ἀχρεῖον ἅπαντα ὀλιγωρεῖν. Jo. Chryſoſt. *in epiſt.* 2. *ad Cor. orat.* 18. Ὥσπερ δὲ ἐκεῖνος ὁ τὰ συμφέροντα εἰπὼν, σοφὸς ἦν· οὕτως ἡμεῖς οἱ κατορθοῦντες ἀμφοτέρων, καὶ αὐτοὶ σωθῆναι καὶ συνεργοὺς καρποῦσθαι ἐπαινοῦμεν. ubi, quod monet Dunæus noſter, illum primæ notæ σοφὸν, hunc ſecundæ σωστὸν nuncupat. Cicero *pro Gluent. Sapientiſſimum eſſe dicunt eum, cui quid opus ſit ipſi veniat in mentem: proximè accedere illum, qui alterius bene inventis obtemperet. in ſtultitia contrà eſt. minùs enim ſtultus eſt is, cui nihil in mentem venit, quàm ille, qui quod ſtultè alteri venit in mentem, comprobat.* Minutius apud Liv. *l.* 22. *Sæpe ego audivi, eum primum eſſe virum, qui ipſe conſulat, quid in rem ſit: ſecundum eum, qui bene monenti obediat: qui nec ipſe conſulere, nec alteri parere ſcit, eum extremi ingenii eſſe. nobis queniam prima animi ingeniique negata ſors eſt, ſecundam ac mediam teneamus, & cùm imperare diſcimus, parere prudenti in animum inducamus.* Senec. item *de benefic. l.* 5. *c.* 21. *Moneri velle ac poſſe ſecunda virtus eſt.* ſive ut ſcholia Manuſcripta in codice meo, (nam & Lipſius locum mancum eſſe advertit) *Non moneri*, (hoc eſt, *monitis non indigere*) *prima virtus eſt: velle ac poſſe ſecunda.* Et mox: *Animus, quod paucis, ſui rector, optimus: proximi ſunt, qui admoniti in viam redeunt.* Tales eſſe nè pudeat pigeátve, Marcus vult iſtic; non quales Nicetas Conſtantinopolitanos ſuos deſcribit in *Iſaac & Alex. c.* 1. μετ' αὐτόθεν τοῖς ἐπαινετὸς φρονεῖν ἐδόκει, μηθ' ἑτέρῳ πειθομένῳ εἰσηγεῖσθαι τὰ δόξαντα. Facit huc Philippidæ Comici in *Aneuoſi*, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 1. illud;

Ὅτ' ἂν ἁμαρτάνῃς τι, χαῖρ' ἐπιθώμενος·
Μάλιστα γὰρ ὅταν σώζεται τὸ συμφέρον.
Nè turpè vinci, ſiquid erràris, puta:
Hæc namque vera eſt ad bonam frugem via. Grot.

Sophocl. *Antigon.*——ἦρχε φαμὶ φρονεῖν πολὺ,
Φωῦσαι τὸν ἄνδρα πάντ' ἄριστ' εἰπόντα καλῶς·
Εἰ δ' ὄν (φιλεῖ γὰρ τοῦτο μὴ ταὐτὰ βέπειν)
Καὶ φῦλ' ἀγάστων εὖ καλὸν τὸ μανθάνειν.
Hoc mi videtur, expedire plurimum,
Scientiâ plenus ſi quiſque exiſtaret:
Sin minus hoc, (namq; hoc res haud nata eſt vergere)
Bonum eſt à bene monente quovis diſcere. Grot.

Et *ibidem*:

Ταῦτ' οὖν, τέκνον, φέρησιν ἀνθρώποισι γὰρ

Τοῖς

Τοῖς πᾶσι κοινὸν ἔστι τὸ ἁμαρτάνειν.
Ἐπεὶ δ' ἁμάρτῃ, κἂν ὁ ἐκεῖ ἐς' ἀνὴρ
Ἄζυλος ἁδ' ἄνολος, ὅστις ἐς κακὸν
Πεσὼν ἀκέντητος, μηδ' ἀκίνητος πάλαι
Αὐδᾷ τὰ σκαιότητ' ὀφλισκάνει.
Hæc ut modesto pectore evolvas, rogo:
Errare cunctis insitum mortalibus:
At ille nec sine mente, nec vacuus spei,
Remedia qui receptat implicitus malis,
Nec pertinaciam addit errori suo. Grot.

Senec. *Agamemn.* 2. 2.

Remeemus illuc, unde non decuit prius
Abire; sed nunc casta repetatur fides.
Nam fera nunquam est ad bonos mores via.
Quem pœnitet peccâsse, penè est innocens.

Andocides *orat. de reditu:* Καὶ ἐυτυχέσατοι μὲν, εἰ ἐλάχιστα ἐξαμαρτόν[τες] σωφρονέστεροι ἦ, ῥᾳ ἂν πάνυ μεταμεθύσκοιεν. Gregor. Naz. *in patr. sum.* Τὸ μὲν μηδὲν ἁμαρτεῖν, ὄντως ὑπὲρ ἄνθρωπον, καὶ μόνου θεοῦ. τὸ δ' ἐξαμαρτάνοντας διορθοῦσθαι, ἀνθρώπων μὲν, ἀλλ' ὀπαδικῶν, καὶ τῆς σωζομένης μοίρης· τὸ δὲ ἀπεριδιόρθωτον, τῆς πονηρᾶς καὶ ἀνηκεστοποιοῦς δεῖ φύσεως, καὶ ἅμα ὥσπερ ἐκείνης ἐνεργουμένων. Idem in *Apolog.* Κἂν οἱ τὸ σωφρονεῖν τῷ λόγῳ μὴ σώζοιεν, ἀλλὰ τό γε δεύτερον ἐκεῖνο, τὸ ἁμαρτάνοντας μεταδιδάξ. τὸ μὲν γὰρ ἀρρωστῆσαι, τῆς κοινῆς φύσεως, καὶ τῆς ἀσθενείας τῆς ἀνθρωπίνης, ἢ πάντων ἅπτεται, καὶ ἅμα λίαν ἰσχυρῶν τὸ σῶμα καὶ τὴν διάνοιαν· τὸ δ' ἁμαρτάνειν, καὶ εἰς ἀλλήλους ἐπαναλθεῖν, ἧττο λογισμοῦ, καὶ τῆς χάριτος. Idem *irenic.* 1. & *adv. Julian.* 2. Μέχρι μὲν τὸ μηδὲ τὴν ἀρχὴν τυχεῖν ἁμαρτάνοντας, ἢ μὲν τὰ μέγιστα· ἐπειδὴ τὸ παντελῶς ἀναμάρτητον, ὑπὲρ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ἔταξεν ὁ θεός· δεύτερον ἦ, ὡς ἐμοί γε δοκεῖ, τὸ παίσαντάς τι καὶ παιδευθέντας, ἐπανιέναι. Ilidor. Pel. *lib.* 1. *ep.* 381. Κάλλιστον μὲν τὸ μὴ ἁμαρτάνειν, καὶ σοφὸς θεὸν ἔχον ἐγγύτατα καλὸν ἦ καὶ τὸν ἁμαρτόντα γνωσιμαχῆσαι, καὶ ταχέως ἐξανασῆσαι τῆς πλώματος. Idemque *ibid. ep.* 435. Τὸ ἀναμάρτητον θεοῦ μόνου, καὶ ἐν ἀνθρώποις οὐχ ὑπάρχει. τὸ ἦ μηδενὸς ἁφάπτεσθαι ἅμα καὶ γνώμῃ ἀδικημάτων, ἀνθρώπου δεῖν ἐυαγοῦς· καὶ τὸ μὲν πολλοῖς φευπτέον ἅμα ἀκουσίων, οἰκεῖον ἅμα ἐγγίνεται θεῷ βουλομένων· καὶ τὸ ἧττον μὲν ἐκείνων, ῥᾷστον ἦ πολλοῖς, τὸ μὲν ἐπὶ μείζονι ἐμμένειν τοῖς ἁμαρτήμασιν. Cyprian. *epist.* 3. *Primus gradus felicitatis est, non delinquere: secundus, delicta cognoscere. illa innocentia quæ servat; hæc medela, quæ sanat.* Gregor. Rom. *in Job. l.* 6. *c.* 17. *Prima virtus peccata non perpetrare, sed vitare: secunda, perpetrata corrigere.*

Κοινωφελῆς | Vide *l.* 1. § 16. κοινογενεμοσιώτ. & *l.* 7. § 4.

Οὐχ ὅτι ἡδύ | Aug. *contr. Julian. lib.* 5. *cap.* 7. ubi illud Lucani *l.* 2. de Catone elogium retulerat.

In commune bonus: nullóque Catonis in actus
Surrepsit, partémque tulit sibi nata voluptas.

quoniam, inquit, *& quod non faciebat sine voluptate non faciebat propter voluptatem.* Cicer. *Academ. l.* 4, § 140. *Virtus esse nulla potest, nisi sit gratuita: nam quæ voluptate, quasi mercede aliquâ, ad officium impellitur, ea non est virtus, sed fallax imitatio simulatióque virtutis.* Senec. *de vit. beat. c.* 10. *Sapiens nihil voluptatis caussâ faciet.* Allusum est forsan ad Gorgiæ Leontini dictum, qui interroganti, τίνι διαίτῃ χρώμενος ἔτως ἐμμελῶς καὶ μετ' αἰδήσεως τοσοῦτον χρόνον ζήσειεν, respondit, ὑδὲν πώποτε ἡδονῆς ἕνεκα πρᾶξας. ex Clearcho *vitarum l.* 2. Athen. *dipnosoph. l.* 12. Apud Plut. in *Stoic. Contradict. c.* 18. Chrysippus ἐν τῷ περὶ πολιτείας, ὑδὲν ἡδονῆς ἕνεκα πρᾶξειν, ὑδὲ διδασκάσδαι τὸν πολίτας. Antisthenes verò suis præcepit, μηδὲ δάκτυλον ἐκτεῖναι ποτὲ, εἵνεκα ἡδονῆς, *ut nè digitum quidem voluptatis caussâ unquam extenderent.* Theodoret. *therapeut. l.* 12. cujus illud item celebratur; Μανείω μᾶλλον, ἢ ἡσθείω. *Furere malim, quàm voluptate perfundi.* Laert. *l.* 7. Sext. Empir. *adv. Ethic. cap.* 2. & *Pyrrhon. hypoth. lib.* 3. *cap.* 23. Clem. *Strom. l.* 2. Theodoret. *therapeut. l.* 3. Gell. *l.* 9. *c.* 5. Veruntamen etiam Stoici ipsi in hanc partem fecessionem quandoq; feciſſe visi sunt. quod de Aristone Magistro suo festivè Eratosthenes apud Athen. *l.* 7. Τὸν τῆς ἡδονῆς καὶ ἀρετῆς μεσότιχον διορύσσοντες, καὶ ἀναφαυνόμενοι παρὰ τῇ ἡδονῇ. Neque tamen ullo modo admittendum, quod Epiphanii codices habent, *adv. hæres. l.* 3. *tom.* 2. *epilog.* § 9. Chrysippum statuisse τὸ τέλος πάντων τὸ ἡδυπαθὲς εἶ). nec id sanè Epiphanius unquam dixerit. Verùm aut vitiata ista, & ἀπαθὲς pro ἡδυπαθὲς legendum; aut loco mota, & Diogeni Rhodio, cujus dogma proximè refert, quorum istud probè convenit, τὰ σύμπαντα συνίστασδαι ἐξ ἡδονῆς. *voluptate constare omnia,* tribuendum. Cæterùm in dogmatum priscorum illorum recensione Epiphaniana haud pauca istiusmodi, vel depravata, vel perperam relata occurrunt.

Ἓν ἔνδοξον | Contrà quàm illi, *qui nihil honestum esse putant, nisi quod in vulgus glorioſum.* Cicer. *Academ. lib.* 4. Senec. *de beat. cap.* 20. *Nihil opinionis caussâ, omnia conscientiæ facta.* Et *epist.* 113. *Nihil sit illi cum ambitione & fama: sibi placeat.* De T. Aristone Plin. min. *l.* 1. *ep.* 22. *Nihil ad ostentationem, omnia ad conscientiam refert.* Vide *lib.* 1. § 16. & *l.* 5. § 3. & *l.* 6. § 2.

§ 13. Τί οὖν ὁ χρῶ; Bernard. *de bon. desir.* & *in Cant. serm.* 34. *Ipsis etiam bestiis bestialior est homo,* (hoc est, ut Simocat. *epist.* 13. Τῶν ἀλόγων ἀλογώτερος) *ratione vigens & ratione non videns.*

Τί ἄλλο θέλεις; | Puta laudem, aut mercedem, ut *l.* 7. § 73. & *l.* 9. § 42. Vide & *l.* 9. § 26. & *l.* 10. § 11.

§ 14. Ὡς μέρος. | Vide *l.* 2. § 3.

Ἐναφανισθήσῃ | Vide *l.* 2. § 12.

Ἀναληφθήσῃ | Verbum idem de Domino Jesu, sed sensu paulùm diversa usurpatur, Marc. *c.* 16. *v.* 19. Luc. & *Act. c.* 1. *v.* 2,11,12. Et indè ἀνάληψις, de ejusdem ascensione usurpata Luc. 5 *Evang. c.* 9. *v.* 51. Verùm in istis τὸ ἀνὰ *subvectionis* significatum obtinet, ut rectè Beza; non *restitutionis*, uti Budæus & Erasmus de voce altera, sed ratione tamen haud eâdem uterq;, censuerunt. quum Marco nostro *reditum* & *resumptionem* designet. quomodo & mors Salomoni *reditus* dicitur sive *receptio*, ubi *corpus* asserit *ad terram unde sumptum est, reverti, spiritum ad Deum, à quo prodierit, recipi. Eccles. c.* 12. *v.* 7. Vide *l.* 7. § 49.

Εἰς τὸν λόγον αὐτῆ τὸν σπερματικὸν | id est, *Deum* ipsum, unde decisus, & cujus pars es. Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* de Deo. ὥσπερ ἐν τῇ γονῇ τὸ σπέρμα πλείχεται, ὅτω καὶ ἕκαστον σπερματικὸν λόγον ἔχει τὸ κόσμος, &c. Vide & *infr.* § 21, 23.

§ 15. Τὸ μὲν παρατέτριφεν, τὸ δ' ὕστερον | Vide *infr.* § 47, & 48, & 50. Senec. *epist.* 99. *Respice celeritatem rapidissimi temporis, cogita brevitatem hujus spatii, per quod citatissimi currimus. observa hunc comitatum generis humani eôdem tendentis, minimis intervallis distinctum, etiam ubi maximus videtur.* Et *epist.* 49. *non possunt longa intervalla esse, in ea re, quæ tota brevis est.*

§ 16. Ἐντὸς δέκα ἡμερῶν θεὸς αὐτοῖς δόξεις | Novi esse videntur argumenti ista: nihil statuo tamen. Possunt autem intelligi, vel de mutatione ac metamorphosi illâ stupendâ, quam in sapiente suo prædicabant Stoici, & exagitat Plut. in *Stoic. paradox.* utpote quâ ὁ χθὲς ἔχθιστος ἅμα καὶ κάκιστος, τὴμερον ἄφνω μεταπέπλασται εἰς ἀρετὴν, καὶ γίγνεται ἐκ ῥυσῆ καὶ ἀκρῆ καὶ λυκῆ μεγίστη, εὐφροσύνης, θεοειδὴς, καλλίμορφος. ὁ κάκιστος πρὸ. δείλης ἄστος ὁ καταδαρθεὶς ἔμπληκτος, καὶ ἀμαθὴς, καὶ ἀκόλαστος καὶ δῆλος, καὶ πένης, καὶ ἄπορος, αὐθημερὸν ἀνίσταται καὶ βασιλεὺς, καὶ ὅλιος γεγονὼς, σώφρων τε καὶ δίκαιος, καὶ βέβαιος, καὶ ἔνδοξος. ὑ γὰρ ἀρετὴ φύσις, οὐδ' ἅπαξ ἐν σώμασι νῦν ἀπαλῷ, ἀλλ' ἐν ἀιδιοτάτῃ καὶ ἀπαλῇ ψυχῇ καὶ ἀνάνδρῳ καὶ ἀβέβαίῳ, πᾶν τέλειον, ἄκρον φέρουσιν, ἰσόθεον ἀθάνατον, καὶ ἀμετάπτωτον ἕξιν ἐμποιοῦς, καὶ ἐξαίφνης ἥρως τις, ἢ ἀνὴρ, ἢ θεὸς ἐκ ἀπείρε τῆς κακίσε γεγόμενος. vel etiam de vulgi mirabilitate, καὶ ὅτι τὸ εὐμεταβόλως ἦν ἐυτιμεῖν δοκοῦντας, *supr.* § 3. quibus hodiè quis bellua aut simia, eisdémque rursus intra paucos dies idem genius aut Deus. Ità Athenienses populo, ut Aristoph. *equit.*

Ὅ τῳῦ νῦν ὑδεὶς, αὔριον δ' ὑκφανέστατος.

Qui nullus hodie, cras futurus summus est.

De Menedemo Laert. *l.* 7. Τὰ μὲν πρῶτα κατέφρονῆτο, κώων καὶ λήρος ὑπὸ τῶν Ἐρετριέων ἐκάλεν· ὕστερον δ' ἐθαυμάσθη, ὥστε καὶ τὴν πόλιν ἐγχειρίσαι αὐτῷ. Insigne autem inconstantiæ popularis istius exemplum in Christi famulis sacra pagina suppeditat. Paulus & Barnabas Lystris à populo *pro diis habiti humanâ formâ indutis*; Οἱ θεοὶ ὁμοιωθέντες ἀνθρώποις κατέβησαν πρὸς ἡμᾶς. iidem paulò pòst λιθασθέντες, *lapidibus impetiti*, & pro mortuis jam habiti, extra urbem projiciuntur. Lucas *Act. c.* 14. *v.* 10, 18. Contrà Paulus idem à Melitenis pro *homicida* vel *facinoroso* habitus, quem *Nemesis* ultrix à tergo insequeretur, dum viperam è manu pendentem conspicantur; mox tamen idem ab iisdem pro *numine* suspicitur, ubi bestiam absque læsione ulla excussam vident. μεταβαλλόμενοι ἔλεγον θεὸν αὐτὸν εἶναι. *Ibid. c.* 28. *v.* 4, 6. Meliùs autem hîc Guil. Xyland. *Intra decimum diem Deus videberis eis, qui te nunc bestiam & simiam putant, siquidem, ad præcepta & venerationem mentis reflectas*, &c. quàm Mer. Casaub. qui è contrario sic extulit; *Intra decem dies Deus habeberis, qui, si ad dogmata rationisque venerationem redieris, nihilo te bruto mero aut simiâ præstantiorem censebunt.* Pro Xylandro calculum dabit Epictetus, cujus hæc sunt verba, *Enchir. c.* 23. quæ & Marcus forsan ob oculos habuit cum hæc scriberet, certè Marci menti explicandæ commentarium exhibent luculentissimum. Φιλοσοφίας ὑπόθεσις, ἀξιοπιστίαν αὐτόθεν, ἂς καταγελασθήσομαι, ὡς καλαμωκησομένων σε πολλῶν, ὡς ἐρέσθαι, ὅτι ἄφνω φιλόσοφος ἡμῶν ὑπανελήλυθε, καὶ πόθεν ἡμῖν αὖτη ἡ ὀφρύς; σὺ δ' ὀφρυῶ μᾶλλον μὲ ἐκεῖς· ἢν δ' βελτίων σοι φαινομένων ὅτως ἔχω, ὡς ὑκὸ τὰ θεῦ τεταγμένος εἰς ταυτὸν τῶν χόρον καὶ τάξιν· ἰκάνον δ', ὅτι ἐὰν ἐμμείνῃς τοῖς αὐτοῖς, οἱ καταγελῶντές σε πρότερον, ὕστερον θαυμάσονσιν· ἐὰν δ' ἡττηθῇς αὐτῶν, διπλῆν προσλήψῃ καταγέλωτα. Vide *ad l.* 9. § 34. & *l.* 10. § 8. & *l.* 11. § 16.

§ 17. Μὴ ὡς μέλλεις μέλλων ἔτι ζῆν | Nec ista cum prioribus videntur cohærere. *Ne*, inquit, *tanquam annos innumerabiles victurus adhuc*, te geras: istud enim, aut ejusmodi aliquid necessariò supplendum est. Senec. *ad Marc. c.* 11. *Quantos tumultus hoc tam contemptum animal movet? in quantas cogitationes oblitum conditionis suæ venit? immortalia, æterna volutat animo, & in nepotes ac pronepotes dispanit; cùm interim longa consentem mors eum opprimit.* Bernard. *ad Eugen. de consider. l.* 2. *Qui longiora sibi vitæ metitur tempora, nonne verè ingreditur iter exterminii, transiens vitæ terminos productiori solicitudine? indè est quòd homines in præsentia à se exules per oblivionem, in alia per inanem solicitudinem migrant sæcula, non profutura, imò nec futura. at prudens homo longioris vitæ non abducetur incerto.* Vide *infr.* § 32.

Τὸ χρεὼν ἐπίστητος | *Festinandum est: instat à tergo mors.* Senec. *ad Marc. c.* 10. τὸ χρεὼν, mors, naturæ debitum. Synes. *epist.* 12. οἱ μὲ τὸ χρεὼν ἔφυσαν.

ἐρδωσι. *nisi mors prævenisset.* Vide *lib.* 2. § 4. & *l.* 6. § 30. & *infrà* § 26.

Ἐως ζῆς, ἴσως ἔξεσι | Quod Apostolus *ad Galat. c.* 6. *v.* 10. ὡς καιρὸν ἔχωμεν, ἐργαζώμεθα τὸ ἀγαθόν. & quod Petronianus ille, sed sensu sequiore; *Ergò vivamus, dum licet esse bene.*

§ 18. Ὅσων ἀσχολίαν | imò εὐσχολίαν. ità *infrà* § 24. εὐσχολούμενος. & *lib.* 12. § 2. εὐσχολήσαντα Magnam sibi tranquillitatem conciliat, qui aliena dicta, facta, cogitata non attendit. Contrà, ut Rex sapientissimus *Prov. c.* 26. *v.* 17. *Prehendit auribus canem, qui liti alienæ immiscet se.* In ejusmodi ergò homines quadrat diverbium à Zenobio ac Suida relatum, Ἀνδρὶ Λύδῳ πράγματα ἔχε λύδ, ἀλλ' αὐτὸς ἐξελθὼν ἀπείλησο. *Lydo negotia cùm nulla essent, sibi ipse profectus conquisivit.* Vide *ad libr.* 2. § 7. & *l.* 3. § 4.

Ἀλλὰ μόνον τὸ αὐτὸς ποιῇ | Vide *ad lib.* 2. § 8, 13.

Ἢ χεῖρ τὸν ἀγαθὸν | Xylandro libens accedo, qui pro ἀγαθὸν, Ἀγάθωνα substituit, cujus illud, τὸ μέλαν ἦθος, quod sequitur, fuerit. Annot. Lugd. ampliùs mutat, vúltque, δεῖ χεῖρ τὸν Ἀγάθωνα. Verùm D. Junius ἀγαθὸν illud retinendum censet: totúmque locum, uti mox dicetur, reconcinnat.

Μὴ μέλαν ἦθος ἀπεκλίνοις | *Non circumspicit nigros mores.* Xyland. *aliorum*, nimirum. Meric. ut activo sensu verbum accipiatur. atque ità *l.* 7. § 55. Μὴ ἀπεκλίνῃς ἀλλότρια ἡγεμονικῆς. & *l.* 5. § 3. ἃ σὺ μὴ ἀπεκλίνῃς, ἀλλ' εὐθείαν πόρευε. Cæterùm D. Boot. mavult ἀπερείπτοις legi, ut respondeat τῷ πρόσχειν ὀρθὸν, quod mox sequitur. *Ne eorum instar, qui nigris ingeniis sunt præditi, circumagaris, & obliquus ac tortuosus incedas.* D. Junius denique neq; de *Agathone*, neque de *moribus nigris* istic quicquam vult dici. Sic itaque conjecturâ sanè probabili admodum, mutatione haud enormi, locum autumat posse restitui, ut cum præcedentibus cohæreat; καὶ ὅσιον, καὶ ἀγαθὸν· μὴ χεῖρ τοιοῦτος ἀπεκλίνοις, &c. *ut quod facit, sit justum, & pium, & bonum: neque cum pigritia & segnitie, sive quod segnium ac pigrorum est, circumspiciat; sed rectà procedat.* Quid si Xylandri lectione ex parte admissâ, sic concinnaverimus? ἢ χεῖρ τὸν Ἀγάθωνα μὴ μέλαν ἦθος ἢ· δεῖ δὲ μὴ ἀπεκλίνοις, &c. Viderint alii.

Ἐπὶ τῆς γραμμῆς | *Quasi ad lineam ductam.* Sic Tertull. *adv. Marc. l.* 4. *c.* 17. *Lineæ insistere*, pro in instituto persistere ac permanere. & *adv. Hermog. c.* 39. *Lineis excidere.* pro, ab instituto & proposito deerrare & divagari. quod à re Geometrica tractum censet Hadr. Jun. *cent.* 6. *adag.* 75. à re Gymnica, Petr. Faber *agonist. l.* 2. *c.* 7. cui potiùs accedo.

Τρέχειν ὀρθὸν | Ità *l.* 5. § 14. κατορθώσεις ὀνομάζοντα, τὸ ὀρθοπλεῖν τῆς ὁδὸ σωμαίνουσα. quod *l.* 8. § 57. κατ' εὐθὺ φέρεσθαι. & *l.* 10. § 11. εὐθεῖαν πορεύεσθαι. Apostolus *ad Galat. c.* 2. *v.* 14. ὀρθοποδοῦσιν. sicut Lucas, sed citra metaphoram istiusmodi, *Act. cap.* 16. *v.* 11. & *cap.* 21. *v.* 1. εὐθυδρομοῦσιν.

Μὴ πλαγιάζοντα | *Non vagum.* Xyland. nunc in hanc partem, nunc in illam procurrentem, & incerto quodam animi æstu jactatum & abreptum, & quasi disjectum. quod in sacris Scripturis occurrit toties, *neque ad dextram neque ad sinistrum*, i.e. neutrobique *declinando. Deut. c.* 2. *v.* 27. & *c.* 5. *v.* 32. & *c.* 17. *v.* 11, 20. & *c.* 28. *v.* 14. *Prov. c.* 4. *v.* 25, 26, 27. *Josh. c.* 1. *v.* 7. & *c.* 23. *v.* 6. *Reg. histor. l.* 1. *c.* 6. *v.* 12. & *l.* 2. *c.* 2. *v.* 19, 21. & *l.* 4. *c.* 22. *v.* 2. & *Amal. l.* 2. *c.* 34. *v.* 2. *Esai. c.* 30. *v.* 21. quia πρόσχειν ὀρθὸν præcesserat. Potest tamen ab oculorum affectione sumptum esse; eâ nimirum, quam Galen. *comment. in Hippocr. prognost.* 1. λήθαργον dicit testatur, quando oculi sunt ἀσθενέστερα, καὶ χαυνότερα τῶν παρόντων. id vitium aliquando insitum, aliquando est adventitium. de isto Hippocr. *prænot. Coac.* § 218. πονηρὸν καὶ, τὸ τὰς ὄψεις πυκνὰ διαβλίπτειν. hoc est, ὀφθαλμοὺς πλαγιάζοντας ἔχειν. Et huc alludum fuerit, si ἀπεκλίνοις retineatur.

§ 19. Ὁ περὶ τιμῆ ὑπερφυῶς ἐπιθυμῶν | Retundi meritò digna vanitas illorum, qui de nomine suo propagando & ad posteros transmittendo solicitè fatagunt. nec tamen, quam sui sit memoriam relicturus, cùm & in honorem numinis & in bonum publicum conducat, incuriosum prorsùs esse quenquam fas est. Optimè Plato *epist.* 2. Ἀνάγκη [illegible] ἢ τῷ ἐναντίῳ χρόνῳ ἐπιόντι ἢ πονηρίαν κατὰ πᾶσαν φύσιν, οἱ μὲν ἀνδρεικότατοι ἐδὲν φροντίζοντες αὐτῶν, οἱ δ' ὅσοι εἰκάζουσι, πᾶν ποιοῦσιν, ὅπως ἂν εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον σῷ ἀνόσιον. Verùm ἐπιθυμῶ περὶ τι, est rei alicui nimiopere addictum esse, ut ad eam quasi attonitus & perculsus consistas, aut saltem pro re eximia & admiratione dignâ habeas: quomodo ergà famam posthumam affici, est à ratione omni alienum. Socrates apud Plat. in *Phædone*, σωφροσύνην definit, τὸ μὴ περὶ τὰς ἐπιθυμίας μὰ ἐπιθυμεῖν, ἀλλ' ὁλιγώρως ἔχειν καὶ κοσμίως. *Cupiditatibus non esse vehementiùs addictum, sed parvi pendere & modestè habere.* Aristot. *hist. animal. lib.* 6. *c.* 18. χεῖρ πάντων ἡ περὶ ζῶον κοινὸν, τὸ περὶ τιμὴν ὀλιγωρίαν καὶ τιμὴ ἡδονὴν ἐπιθυμῆσαι, τιμὴ ἀπὸ τῆς ὀχείας μάλιστα. Ibid. *l.* 9. *c.* 8. Οὕτω δὲ σφόδρα καὶ οἱ πόρδηκες, καὶ οἱ ὄρτυγες ἐπίβουλοι περὶ τιμὴν ὀχείας· ὡς εἰς τὸν θηρεύοντας ἐμπίπτουσι, καὶ πολλάκις καθιζάνουσιν ἐπὶ τὰς κεφαλάς. quod Plin. *l.* 10. *c.* 43. vertit, *Rabie quidem tantâ feruntur.* quomodo Flacc. *serm. l.* 2. *Sat.* 3.

Insanit veteres statuas Damasippus emendo.

hoc est, ἐπίπονα περὶ τὴν ἀνδριαντοποιίαν. Marcus ipse *l.* 1. § 6. μανῆναι περὶ τὰ τοιαῦτα ἐπιθυμεῖν. *neque rebus istiusmodi addictum esse.*

Ἔμψυχος

Ἐκχυσις δόξ μεμιμ. | Vide *ad lib. 2. § 17. & infrà § 35.*

Διὰ ἐπαινουμένων | *Per attonitos inani famâ.* Xyl. ut de gloriam ambientibus dictum sit. non accedo. hunc enim jam rebus humanis exemptum præsumit. Meliùs Cas. *per admirantes.* alius est ὁ περὶ τὰ ὑστεροφημίαν ἐπαινούμενος, *qui de fama posthuma laborat, & circa eam insanit quodammodo.* alii οἱ ἐπαινούμενοι istîc, *qui eum viâ jam functum admirantur, celebrántque quasi cum stupore quodam.* Heraclitus apud Plut. *de leg. Poet.* Βλακὸς ἀνδρὸς ὀπὶ πυνθάνεσθαι λόγῳ ἐπαινεῖς φιλεῖ. quod idem *lib. de audiend.* δόξ θαυμαστικὸν esse ait, *eorum qui nihil non admirari laudibusque efferre solenne habent.*

Τί δ' ὑμῖν τοῦτο φέρει σε ; | Senec. *epist. 77. Ad nos nihil pertinebit posterorum sermo.* Boeth. *consol. l. 2. c. 7. Quid est quod ad præcipuos etiam viros, qui virtute gloriam petunt, de fama post resolutum morte supremâ corpus attineat ? nam si, quod naturæ rationes credi vetant, toti moriuntur, nulla est omnino gloria: cùm is, cujus ea esse dicitur, non extet omnino. Sin verò sibi mens bene conscia terreno carcere resoluta, cælum libera petit, nonne omne terrenum negotium spernet, quæ se, cælo fruens, terrenis gaudet exemptam ?* Festivè lusit in hanc mentem, quisquis fuit, *Anthol. l. 3. c. 6.*

Ὄνομά μοι. τί δ' τοῦτο ; πατρὶς δέ μοι. ἐς τί δ' τοῦτο;
Κλαυδιανὸς δ' εἰμὶ γένος. εἰ δὲ φαμεσθα τὸ ;
Πόσας ἐνδόξως, ἔλιπον βίον. Εἰ δὲ ἀδόξως ;
Κεῖμαι δ' ἐνθάδε νῦν. τίς σοι τῶν τα λέγεις ;

Πρὸς τὸν ζῶντα τί ὁ ἔπαινος ; | siquidem, δόξα καὶ ἀδοξία, οὐδ' ἀδιαφόρων εἰσίν. ut *supr. l. 2. § 11.* Deinde ; ut Aristot. *ethic. l. 1. c. 5.* Δοκεῖ ὁ τιμὴ μᾶλλον τοῖς τιμῶσι εἶναι, ἢ τοῦ τιμωμένου. itaque non est οἰκεῖόν τι. Vide *infr. § 20.*

Δι' οἰκονομίαν τινά | hoc est, ὡς μὴ μόνον σοὶ δοκῇ, ἀλλὰ καὶ ἀξιόπιστον φαίνηται, Clem. *pædag. l. 3. c. 11.* Itaque Julian. *de viduit. c. 22. Nobis necessaria est vita nostra, aliis fama nostra.* Et Aug. nom. *ad fratr. in erem. orat. 52. Conscientia nobis necessaria est, famæ proximo: qui conscientiâ fidens famam negligit, crudelis est.* Verùm ut nostri mentem meliùs assequamur, dogma Stoicum περὶ δόξης καὶ ἐπαίνου, sive de *famâ & laude*, penitiùs paulò est introspiciendum. Illi, ut Laert. *l. 7. in Zenone*, ἐν τοῖς ἀδιαφόροις, i. e. *in rebus mediis*, quæ nec bonæ nec malæ sunt, ista ponebant: quod & noster facit, *l. 2. § 11.* Verùm ἀδιάφορα illa cùm distinguerent, in τὰ προηγμένα καὶ τὰ ἀποπροηγμένα, in *præposita & rejecta*, ut Cicero vertit: de quibus vide *ad l. 3. § 11.* in *præpositis*, i.e. *quæ æstimationem & pretium aliquod haberent*, ut Senec. *de bent. c. 22.* τὴν εὐδοξίαν habebant. Cùm autem rursus *præposita* sive *præferenda* illa in tres ordines distribuerent, ut quædam *per se præponenda* dicerentur, quædam *propter usum*, quædam *propter utrumque*; ἐν τῇ εὐδοξίᾳ, *de bona fama*, in quo trium istorum ordine ei sedem tribuerent, inter se Stoici dissentiebant. Siquidem, ut Cic. *de finib. l. 3. § 57.* Chrysippus & Diogenes, *Utilitate detractâ, nè digitum quidem ejus causâ porrigendum esse dicebant*, (atque hoc est, quod Marcus hîc dixit, οἱ μὲν δ' οἰκονομίαν τινά) qui autem post eos fuerunt, cùm Carneadem sustinere non possent, *Propter se præpositam & sumendam* esse dixerunt, esseque *hominis ingenui & liberaliter educati, velle bene audire, à parentibus, à propinquis, à bonis etiam viris*, idque *propter rem ipsam*, non *propter usum*: dicúntque, *ut liberis consultum volumus, etiamsi posthumi futuri sint, propter ipsos*; *sic futuræ post mortem famæ, tamen esse propter rem, etiam detracto usu, consulendum.* Verùm si cui otium & animus est, adeat Senecæ *epist. 102.* in quâ is de *claritate*, quam à *famâ* secernit, utrùm *bonum* sit necne, argutiolis Stoicis adscitis, fusissimè disceptat. Dio quidem Prus. *orat. 24.* Ἐπεὶ τό γε ἐπαινεῖσθαι καθ' ἑαυτὸ ὑπὸ ἀνθρώπων, οἷοί πέρ εἰσιν οἱ πολλοί, ἢ τὸ διαβάλλεσθαι ὑπὸ τοῖς τοιούτοις, ἢ τὸ ἡδέως ζῆν, οὐδὲν ἂν διαφέροι πρὸς εὐδαιμονίαν, τῷ ψόγεσθαι, καὶ μισεῖν ἰσχύειν, καὶ ἐπαινοῦντας ζῆν. Attamen, ut Galen. *therapeut. l. 7. c. 1.* Ὁ γάρ τοι περὶ πολλῶν ἀνθρώπων ἔπαινος, εἰς μὲν ἀρετὴν πυκὸς ὀπτήδειον ὄχημα οὐκοτε γίγνεται τοῖς ζῶσιν· ἀποθανούσης δ' ὑδὲν ὠφέλησεν, ὥσπερ οὐδὲ περὶ ζώντων οἰκεῖος. Marcus ipse etiamsi haud multum istud alioqui facere videatur, *l. 3. § 16.* & *infrà § 51.* hac tamen ratione, prout testatur Capitolinus, *Erat famæ suæ curiosissimus : & malè loquentium dictis, vel literis vel sermone respondebat.* Idémque, *Nihil magis timuit & deprecatus est, quàm avaritiæ famam: de quâ se multis epistolis purgat.* Nec silendum hîc Chrysippi illud in *lib. de rhetoric.* Οὕτω ῥᾳδιουργίαν καὶ πολυπραγμοσύνην τὸν σοφὸν, ὡς καὶ τῆς πόλεως ὄντα δοκοῦντα ἀγαθοῦ, καὶ τῆς δόξης, καὶ τῆς ὑγιείας. Plut. *de Stoic. contradict. c. 1.* dum nimirum ad aliorum rationem captúmque sese accommodat. ésto; ista etiam οἰκονομία τις, ut Marcus hîc loquitur. Vide *ad l. 11. § 18.* Πολλὰ κατ' οἰκονομίαν γίνεται.

Πάρες γὰρ νῦν | Xyl. *Omitte enim naturæ munus huic tempori non conveniens, de quo suo loco erit disserendum.* Verùm ista ex contextûs verbis quâ ratione erui possint non video. Lego itaq; πάρεις. *omittis enim nunc & amittis*, τὴν φυσικὴν δόσιν, *quod natura tibi concessit.* nimirum, ut quod tui est officii agas, tuâ solius conscientiâ contentus degas, omniáque tua in te posita habeas. ut *suprà § 3, 8. & l. 2. § 11, 13. & infr. § 29.* sic *infr. § 32.* ἀφέντας ποιεῖν τὸ κατὰ τὴν ἰδίαν κατασκευὴν, καὶ τούτῳ ἀρκεῖσθαι. & *lib. 6. § 16.* τὸ κατὰ τὴν ἰδίαν κατασκευὴν κινεῖσθαι, καὶ ἴσχειν. Vide *l. 5. § 36.*

Ἄλλα πρὸς ἐχόμενον λόγου λοιπόν. | lego, ἐχόμενος. *dum ab alterius sermone pendet.* nisi si placuerit cum D. Bootio legere ; παρόντος, & ἐχομένου λόγου, *omittimus quod nostrum est, dum alterius rei,*

quæ

quæ ſcil. parum ad nos facit, *rationem habemus.* Senſus utrumvis admiſeris, idem futurus eſt. Cæterùm τὸ λοιπὸν illud vult idem eſſe novæ periochæ initium; ut legi debeat, Λοιπὸν, πᾶν τὸ καλὸν, &c. *Denique quicquid pulcrum eſt, ità ex ſe pulcrum eſt, ut aliena laus ei nihil adjiciat.* cui libens aſſentior. Siquidem pari modo Marcum bis uſurpâſſe *ſuperiùs* § 3. deprehendo. quanquam & τὸ λοιπὸν ſatìs crebrò etiam ſententiam claudit. Sic Epictet. *l.* 1. *c.* 29. Σιώπα λοιπόν. *Taceto deinceps.* Et Chryſoſt. *in Rom. orat.* 8. Δείξας πόσων ὑπὸ τῆς Ἀδελφῆς τοῦτο, καὶ τὸν Δαβὶδ ἐπάγει λοιπόν, &c. Itaque diſtinctionem receptiorem in verſione ſecutus ſum.

§ 20. Πᾶν τὸ — καλὸν ἐξ ἑαυτῆς καλόν | Itaque Galen. *hortator. c.* 8. Τὸ ἀληθινὸν καλὸν ἀκεραίως ἐξετάζεται αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ θεωρούμενον ἀπάντων χωρισθέν. Vide *l.* 6. § 40. & *l.* 9. § 31.

Οὐκ ἔχον μέρος τι ἑαυτῆς τὸν ἔπαινον | Eſt enim ὁ ἔπαινος ἔξω, ut *ſupr.* § 19.

Οὔτε γὰρ χεῖρον ἢ κρεῖττον τὸ ἐπαινούμενον | Gregor. Naz. *de pace orat.* 3. Ἐμὲ δ' οὐκ ἀμείψασιν οἱ εὐφημοῦντες, ἢ δυσφημοῦντες, ὥσπερ οἱ βορβόρῳ μόρον ἀναμιγνύντες, ἢ μύρῳ βόρβορον, καὶ τὰς ποιότητας τῇ ἐπαμφίᾳ συγχέοντες, ἵνα δυσχεράνω ὡς μεθυσταφύας· ἢ πολλὰ ἂν κατέβαλον χρήματα τοῖς ἐπαινέταις, εἰ μὴ βελτίω τοῖς ἐπαίνοις εἰργάζοντο. νυνὶ δ' οὐκ ἔστω τοῦτο ἔχει. πόθεν; ἀλλ' ἄπερ εἰμὶ, τοῦτο μένω καὶ δυσφημοῦντι καὶ θαυμάζοντι. Apud Plut. *de adulat.* Bio. Εἰ τὸν ἄγγον ἔμελλεν ἐγκωμιάζων εὔφορον ποιεῖν καὶ εὔκαρπον, οὐκ ἂν ἀμαρτάνειν ἐδόκει, τοῦτο ποιῶν μᾶλλον ἢ σκάπτων καὶ σκάμμασι ἔχων. ὁ τοίνυν ἐπὶ ἀνθρώπου ἀστοῦ ἂν εἴη ἐπαινῶν, εἰ τοῖς ἐπαινουμένοις ὠφελίμους ὄζει καὶ πάμφορος. Verùm hoc rejicit, ſubjicitque Plutarch. Ὁ μὲν γὰρ ἀγαθὸς ὁ γένηται χεῖρον ἐπαινούμενος· ἄνθρωπον δὲ τυφοῖ καὶ ἀπολλύουσιν οἱ ψευδεῖς καὶ παρ' ἀξίαν ἐπαινέσεις. Cæterùm è contrario, *Virtutem laudatam creſcere, & immenſum calcar gloriam habere, nec parvas animo vires addere*; Naſo monuit *Ponti l.* 4. *el.* 2. & *triſt. l.* 5. *el.* 12. Sed hoc eſt, quod Marcus vult, nihil rei cujuſquam bonitati, eo ipſo quod laudatur, vel accedere vel decedere.

Τὸ δὲ δι' ὅλως καλόν τινος χρείαν ἔχει. | Leg. τὸ δὲ δι' ὅντως καλὸν [ὄ] τινος χρείαν ἔχει, ſenſu exigente & contextûs ſerie. niſi ſi ἐρωτηματικῶς legere placuerit, τίνος χρείαν ἔχει; *ecquâ re indiget?* Sed illud potius adjecta poſcere videntur. τὸ ὄντως καλὸν Stoicis eſt *virtus* ſola. Vide ad *l.* 2. § 1.

Σωφρόνιον καὶ ἑαυτῆς χεῖρον | Annot. Lugd. negativam hìc ſine cauſſa interſerit, quum oratio etiam in *edit. Lugd.* ſit erotematica. σωφρόνιον autem diminutè dixit, ut & mox, μαχαίριον, δανδρύφιον, ἀνδύλλιον. & *l.* 2. § 2. & *l.* 7. § 3. ὀστάριον. & *infr.* § 41. ψυχάριον. qualia ab Ariſtophane in *Babyloniis* uſurpata Ariſtoteles monet *rhetor. lib.* 3. *c.* 2. χυτρίδιον, ἰματιδίριον, λοιδορημάτιον, νοσημάτιον. eáque πρὸς τὸ ἔλαττον ποιεῖν, *ad rem* quâ de agitur, *deprimendam* & *elevandam* conducere plurimùm. nec alio fine uſurpat Marcus noſter. Vide *infr.* § 48.

Εὐφημία | Vide *ad l.* 2. § 5.

§ 21. Χωρεῖ ὁ αἰὴρ | indè enim *animam* eſſe tenebant Stoici *l.* 2. § 2. eodémque reverti. *l.* 7. § 50.

Πῶς ἡ γῆ | *Et quomodo terra* Xyl. ac ſi quæſtio propoſita continuetur. cùm ſit ſubjectio, & reſponſio, licèt interrogandi formulâ enunciata; quod & Caſ. advertit. q.d. idem de animis in aërem emiſſis ſentias, quod de corporibus terrâ conditis.

Πρὸς ὅ τινα διαμονὴν | *In alium, qualiſcunq; is fuerit, ſubſiſtendi modum.* Caſ. quod neſcio an vocabulum iſtud ferre poſſit. ego Xylandro aſſentior vertenti, *quum aliquandiu in terra delituêre*, vel *permanſêre.* idem enim his verbis de animis, vult dicere, quod de corporibus mox illis, πρὸς ἥντινα ἐπιδιαμονήν.

Ἐπὶ ποσὸν συμμένασιν | Animam corpore exutam *longævam* quidem, non *æternam* tamen aut *immortalem* prorsùs Stoici ſtatuebant. Laërt. *l.* 7. in *Zenone*: Τὴν ψυχὴν μὴ θάνατον ὑπομένειν· φθαρτὴν δ' εἶναι. Cic. Tuſcul. *l.* 1. §. 77. *Stoici vitæ uſuram nobis largiuntur, tanquam cornicibus: diu manſuros (aiunt) animos, ſemper, negant.* Verùm nec hac in parte ſecum invicem conveniebant. Nam, ut Laërt. *ibid.* Κλεάνθης μὲν πάσας ἐπιδιαμένειν φησὶ μέχρις ἐκπυρώσεως. Χρύσιππος δὲ τὰς τῶν σοφῶν μόνον. *Cleanthes univerſas ad mundi conflagrationem uſque permanere: Chryſippus verò ſapientum duntaxat.* Seneca tum ſaltem etiam beatorum animas interituras; *ad Marc. c.* 26. *Nos quoque felices animæ, & æterna ſortitæ, cùm Deo viſum erit iterum iſta moliri, labentibus cunctis, & ipſi parva ruinæ ingentis acceſſio, in antiqua elementa vertemur.* Apud Euſeb. *præpar. l.* 15. *c.* 17. Numenius *de bono l.* 1. (quem cur, *de noſtris*, appellet Lipſius *phyſiolog. Stoic. l.* 3. *c.* 11. Ubi horum pleraque retulit, ego nullus aſſequor) ex Stoicorum ſententia; διαμένειν τὰς τῶν ὑποδεεστέρων ψυχάς. Et mox: Τὴν δὲ ψυχὴν γηπτὴν τε καὶ φθαρτὴν λέγουσιν· ἐκ ἐνδυὸς δὲ τοῦ σώματος ἀπαλλαττομένην φθείρεσθαι, ἀλλ' ὑπομένειν πάσας χρόνους καθ' ἑαυτήν. τὴν μὲν τῶν ἀσεβῶν, μέχρι τῆς εἰς πῦρ ἀναλύσεως τῶν πάντων· τὴν δὲ τῶν ὁσίων, μέχρι πόσους τινὰς χρόνους. Reſpexit hortùm Dionyſius Halicarn. (etiamſi leviculè nimis Lipſius, qui vel hoc argumento Stoæ vindicat, niſi ſi Stoicus ſtatim cenſendus, quiſquis Stoicum dogma aliquod recenſet.) ubi dixit, *antiq. l.* 8. Εἰ δὲ ἀφθαρτοι μέχρι τῆς παντὸς συγχύσεως αἱ ψυχαὶ ἦσαν, καθάπερ οἴονταί τινες, ἢ χρόνον, μὴ τὴν ἀπαλλαγὴν τῶν σωμάτων, ὑπομένουσι, μήκιστον μὲν αἱ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν, ἐλάχιστον

Ἔγκεισαι ἢ μεμπιθίαν | Vide *ad lib.* 2. § 17. & *infrà* § 35.

Διὰ ἐπαινουμένων | *Per attonitos inani famâ.* Xyl. ut de gloriam ambientibus dictum sit. non accedo. hunc enim jam rebus humanis exemptum præsumit. Meliùs Casaub. *per admirantes.* alius est ὁ μετὰ τὴν ὑστεροφημίαν ἐπαινούμενος, *qui de fama posthuma laborat, & circa eam insanit quodammodo.* alii οἱ ἐπαινούμενοι istîc, *qui eum* virâ jam functum *admirantur, celebrántque quasi cum stupore quodam.* Heraclitus apud Plut. *de leg. Poet.* Βλακὸς ἀνδρὸς ὀπαδὸν ἐπὶ πᾶσι λόγῳ ἐπαινοῦντας φιλεῖ. quod idem *lib. de audiend.* περὶ θαυμαστικῶν esse ait, *eorum qui nihil non admirari laudibusque efferre solenne habent.*

Τί ἐν τούτῳ ἐμοί σι ; | Senec. *epist.* 77. *Ad nos nihil pertinebit posterorum sermo.* Boeth. *consol. l.* 2. *c.* 7. *Quid est quod ad præcipuos etiam viros, qui virtute gloriam petunt, de famæ post resolutum morte supremâ corpus attineat? nam si, quod nostræ rationes credi vetant, toti moriuntur, nulla est omnino gloria: cùm is, cujus ea esse dicitur, non extet omnino. Sin verò sibi mens bene conscia terreno carcere resoluta, cælum libera petit, nonne omne terrenum negotium spernet, quæ se, cælo fruens, terrenis gaudet exemptam?* Festivè Iusit in hanc mentem, quisquis fuit, *Anthol. l.* 3. *c.* 6.

Ὄνομά μοι. τί ἧ τοῦτο ; πατεὶς δέ μοι. ἐς τί ἧ τοῦτο;
Κλαυτὴ δ' εἰμὶ γένος. εἰ γὰρ ἀφανεστάτη ;
Ζήσας εὐδόξως, λίπον βίον. Εἰ γὰρ ἀδόξως ;
Κεῖμαι δ' ἐνδάδε νωῖν. πῆς πτι ταῦτα λέγεις;

Πεῖς τὸν ζῶσα τί ὁ ἔπαινος ; | siquidem, δόξα ἧ ἀδοξία, περὶ ἀλλοφύλων εἰσίν. ut *supr. l.* 2. § 11. Deinde ; ut Aristot. *ethic. l.* 1. *c.* 5. Δοκεῖ ἡ τιμὴ μᾶλλον τοῖς τιμῶσι εἶναι, ἢ τοῦ τιμωμένου. itaque non est οἰκεῖόν τι. Vide *infr.* § 20.

Δι' οἰκονομίαν τινά | hoc est, ὡς μὴ μόνον πρὸς αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ ἀξιόπιστον φαίνεσθαι, Clem. *pædag. l.* 3. *c.* 11. Itaque Julian. *de viduit. c.* 22. *Nobis necessaria est vita nostra, aliis fama nostra.* Et Aug. nom. *ad fratr. in erem. orat.* 52. *Conscientia nobis necessaria est, fama proximo: qui conscientiâ fidens famam negligit, crudelis est.* Verùm ut nostri mentem meliùs assequamur, dogma Stoicum περὶ δόξης καὶ ἐπαίνου, sive de *fama* & *laude*, penitiùs paulò est introspiciendum. Illi, ut Laert. *l.* 7. in *Zenone*, ἐν τοῖς ἀδιαφόροις, i. e. *in rebus mediis*, quæ nec bonæ nec malæ sunt, ista ponebant: quod & noster facit, *l.* 2. § 11. Verùm ἀδιάφορα illa cùm distingueren, in τὰ προηγμένα καὶ τὰ ἀποπροηγμένα, in *præposita & rejecta*, ut Cicero vertit: de quibus vide *ad l.* 3. § 11. in *præpositis*, i.e. *quæ æstimationem & pretium aliquod haberent*, ut Senec. *de bene. c.* 22. τὴν εὐδοξίαν habebant. Cùm autem rursus *præposita* sive *præserenda* illa in tres ordines dispescerent, ut quædam *per se præponenda* dicerentur, quædam *propter usum*, quædam *propter utrumq*; τὴν τῆς εὐδοξίας, *de bona fama*, in quo trium istorum ordine ei sedem tribuerent, inter se Stoici dissentiebant. Siquidem, ut Cic. *de finib. l.* 3. § 57. Chrysippus & Diogenes, *Utilitate detractâ, nè digitum quidem ejus causâ porrigendum esse dicebant*, (atque hoc est, quod Marcus hîc dixit, εἰ μὴ δι' οἰκονομίαν τινά) qui autem post eos fuerunt, cùm Carneadem sustinere non possent, *Propter se præpositam & sumendam* esse dixerunt, esseque *hominis ingenui & liberaliter educati, velle bene audire, à parentibus, à propinquis, à bonis etiam viris*, idque *propter rem ipsam*, non *propter usum*: dicúntque, *ut liberis consultum volumus, etiamsi posthumi futuri sint, propter ipsos; sic futuræ post mortem famæ, tamen esse propter rem, etiam detracto usu, consulendum.* Verùm si cui otium & animus est, adeat Senecæ *epist.* 102. in quâ is de *claritate*, quam à *fama* secernit, utrùm *bonum* sit necne, argutiolis Stoicis adscitis, fusissimè disceptat. Dio quidem Prus. *orat.* 24. Ἐστὶ τὸ μὲ ἐπαινεῖσθαι καθ' ἑαυτὸ ὑπὸ ἀνθρώπων, οἷοί πέρ εἰσιν οἱ πολλοί, ἢ τὸ διαβαίνειν ἐν τοῖς τοιούτοις, ἢ τὸ ἡδέως ζῆν, οὐδὲν ἂν διαφέροι πρὸς εὐδαιμονίαν, τῷ φέρεσθαι, καὶ μανθάνουσι, καὶ ἐπιπόνως ζῆν. Attamen, ut Galen. *therapeut. l.* 7. *c.* 1. Ὁ γάρ τοι περὶ πολλῶν ἀνθρώπων ἔπαινος, εἰς μὲ χρείας πολὺ ὀλιγίστου ὄφελος γίγνεται τοῖς ζῶσιν· ἀποθανόντας δ' οὐδὲν ὀνίνησιν, ὥσπερ οὐδὲ περὶ ζώντων εἰκῆ. Marcus ipse etiamsi haud multum istud alioqui facere videatur, *l.* 3. § 16. & *infrà* § 51. hac tamen ratione, prout testatur Capitolinus, *Erat famæ suæ curiosissimus: & malè loquentium dictis, vel literis vel sermone respondebat.* Idémque, *Nihil magis timuit & deprecatus est, quàm avaritiæ famam: de quâ se multis epistolis purgat.* Nec silendum hîc Chrysippi illud in *lib. de rhetoric.* Οὕτω ῥᾳδιουργεῖσθαι καὶ πολυδόξαστον τὸν σοφὸν, ὡς καὶ τῶν πάντων ὄντως ἀγαθοῦ, καὶ τῆς δόξης, καὶ τῆς ὑγιείας. Plut. *de Stoic. contradict. c.* 1. dum nimirum ad aliorum rationem captúmque sese accommodat. ésto; ista etiam οἰκονομία τις, ut Marcus hîc loquitur. Vide *ad l.* 11. § 18. Πολλὰ κατ' οἰκονομίαν γίνεται.

Πάρες γὰρ νῶν | Xyl. *Omitte enim naturæ munus huic tempori non conveniens, de quo suo loco erit disserendum.* Verùm ista ex contextûs verbis quâ ratione erui possint non video. Lego itaq; παρεῖς. *omittis enim nunc & amittis*, τὴν φυσικὴν δόσιν, *quod naturæ tibi concessit.* nimirum, ut quod tui est officii agas, tuâ solius conscientiâ contentus degas, omniáque tua in te posita habeas. ut *supra* § 3, 8. & *l.* 2. § 11, 13. & *infr.* § 29. sic *infr.* § 32. ἀφίντας ποιεῖν τὸ κατὰ τὴν ἰδίαν κεφαλαιώδη, καὶ τοῦτο ἐφικτὸν εἶναι. & *lib.* 6. § 16. τὸ κατὰ τὴν ἰδίαν καταστολὴν κινεῖσθαι, καὶ ἴσχειν. Vide *l.* 5. § 36.

Ἄλλα πρὸς ἀγόμενον λόγῳ λοιπόν. | lego, ἀγόμενον. *dum ab alterius sermone pendes.* nisi si placuerit cum D. Bootio legere ; παρὸν γε, & ἀγομένῳ λόγῳ, *omittimus quod nostrum est, dum alterius rei,*

quæ

quæ ſcil. parum ad nos facit, *rationem habemus.* Senſus utrumvis admiſeris, idem futurus eſt. Cæterum λοιπὸν illud vult idem eſſe novæ periochæ initium; ut legi debeat, Λοιπόν, πᾶν τὸ καλὸν ὁπωσοῦν καλόν, &c. *Denique quicquid pulcrum eſt, ità ex ſe pulcrum eſt, ut aliena laus ei nihil adjiciat.* cui libens aſſentior. Siquidem pari modo Marcum bis uſurpâſſe *ſuperiùs* § 3. deprehendo. quanquam & τὸ λοιπὸν ſatìs crebrò etiam ſententiam claudit. Sic Epictet. *l.* 1. *c.* 29. Σιώπα λοιπόν. *Taceto deinceps.* Et Chryſoſt. *in Rom. orat.* 8. Δείξας τοίνυν ὑπὸ τῆς Ἀβραὰμ φύσιν, καὶ τὸν Δαβὶδ ἐπάγει λοιπόν, &c. Itaque diſtinctionem receptiorem in verſione ſecutus ſum.

§ 20. Πᾶν τὸ — καλὸν ἐξ ἑαυτῆς καλόν | Itaque Galen. *hortator. c.* 8. Τὸ ἀληθινὸν καλὸν ἀκεκλῶς ἐξετάζεται αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ θεωρούμενον ἀπάσης γειτονίας. Vide *l.* 6. § 40. & *l.* 9. § 31.

Οὐκ ἔχον μέρος τι ἑαυτῆς τὸν ἔπαινον | Eſt enim ἄξιος ἔπαινος ἀφ' ἑαυτοῦ. ut *ſupr.* § 19.

Οὔτε γῆν χεῖρον ἢ κρεῖττον τὸ ἐπαινούμενον | Gregor. Naz. *de pace orat.* 3. Ἐμὲ δ' οὐκ ἀμείψασιν οἱ ἐυρημένοις, ἢ ἐυρημένοις, ὥσπερ οἱ βορβόρῳ μόνον ἀναμιγνύντες, ἢ μόνῳ βόρβορον, καὶ τὰς ποιότητας τῇ ὑπομίξει συνέχοντες, ἵνα ἐυχερέστερον ὡς μεθισταμένας· ἢ πολλὰ ἂν κατέκαλον χρήματα τοῖς ἐπαινέταις, εἰ μὴ βελτίω τοῖς ἐπαίνοις εἰργάζοντο. νυνὶ δ' οὐκ ἔστιν τοῦτο ἔχειν. πόθεν; ἀλλ' ὅσῳ εἰμὶ, τοῦτο μᾶλλον καὶ ἐυφημέομαι καὶ θαυμαζόμενος. Apud Plut. *de adulat.* Bio. Εἰ τὸν ἄγροικον ἔλεγεν ἐξικνεῖσθαι καὶ ἐυφορεῖν ποιεῖν καὶ εὔκαρπον, οὐκ ἂν ἁμαρτάνειν ἐδόκει, τοῦτο ποιῶν μᾶλλον ἢ σκάπτων καὶ φυτεύων ἔργον. ὁ τοίνυν ἐδὶ ἄνθρωπος ἀποπος ἂν εἴη ἐπαινῶν, εἰ τοῖς ἐπαινουμένοις ὠφελιμός δοκεῖ καὶ πάμφορος. Verùm hoc rejicit, ſubjicitque Plutarch. Ὁ μὲν γὰρ ἀγρὸς ὁ γίνεται χεῖρον ἐπαινούμενος· ἄνθρωπον δ' τυφοῦσι καὶ ἀπολλύουσιν οἱ ψεύδεσι καὶ παρ' ἀξίαν ἐπαίνοις. Cæterùm è contrario, *Virtutem laudatam creſcere, & immenſum calcar gloriam habere, nec parvas animo vires addere*; Naſo monuit *Ponti l.* 4. *el.* 2. & *triſt. l.* 5. *el.* 12. Sed hoc eſt, quod Marcus vult, nihil rei cujuſquam bonitati, eo ipſo quod laudatur, vel accedere vel decedere.

Τὸ δὲ δι' ὅλως καλόν τινος χρείαν ἔχει. | Leg. τὸ δὲ διόλου καλὸν [ὄν] τινος χρείαν ἔχει, ſenſu exigente & contextûs ſerie. niſi ſi ἐρωτηματικῶς legere placuerit, τίνος χρείαν ἔχει; *ecquâ re indiget?* Sed illud potius adjecta poſcere videntur. τὸ ὄντως καλὸν Stoicis eſt *virtus* ſola. Vide ad *l.* 2. § 1.

Σκαφύδριον δὲ ἑαυτῆ χεῖρον | Annot. Lugd. negativam hìc ſine cauſſa interſerit, quum oratio etiam in *edit. Lugd.* ſit erotematica. σκαφύδριον autem diminutè dixit, ut & mox, μαχαίριον, δενδρύφιον, ἀνθύλλιον. & *l.* 2. § 2. & *l.* 7. § 3. ὀσάριον. & *infr.* § 41. ψυχάριον. qualia ab Ariſtophane in *Babyloniis* uſurpata Ariſtoteles monet *rhetor. lib.* 3. *c.* 2. χυσάριον, ἰματάριον, λοιδορημάτιον, νοσημάτιον. eaque πρὸς τὸ ἔλαττον ποιεῖν, *ad rem* quâ de agitur, *deprimendam* & *elevandam* conducere plurimùm. nec alio fine uſurpat Marcus noſter. Vide *infr.* § 48.

Εὐφορία | Vide *ad l.* 2. § 5.

§ 21. Χωρεῖ ὁ αἰὴρ | indè enim *animam* eſſe tenebant Stoici *l.* 2. § 2. eodémque reverti. *l.* 7. § 50.

Πῶς ἡ γῆ | *Et quomodo terra* Xyl. ac ſi quæſtio propoſita continuetur. cùm ſit ſubjectio, & reſponſio, licèt interrogandi formulâ enunciata; quod & Caſ. advertit. q.d. idem de animis in aërem emiſſis ſentias, quod de corporibus terrâ conditis.

Πρὸς ἓν πνα διαμονὴν | *In alium, qualiſcunque is fuerit, ſubſiſtendi modum.* Caſ. quod neſcio an vocabulum iſtud ferre poſſit. ego Xylandro aſſentior vertenti, *quum aliquandiu in terra delituêre*, vel *permanſêre.* idem enim his verbis de animis, vult dicere, quod de corporibus mox illis, πρὸς ἅπαντα διαμονήν.

Ἐπὶ ποσὸν συμμένασιν | Animam corpore exutam *longævam* quidem, non *æternam* tamen aut *immortalem* prorsùs Stoici ſtatuebant. Laërt. *l.* 7. in *Zenone*: Τὴν ψυχὴν μὴ διαμένειν ἐπιμένειν φθαρτὴν δὲ εἶναι. Cic. Tuſcul. *l.* 1. §. 77. *Stoici vitæ uſuram nobis largiuntur, tanquam cornicibus: diu manſuros (aiunt) animos, ſemper, negant.* Verùm nec hac in parte ſecum invicem conveniebant. Nam, ut Laërt. *ibid.* Κλεάνθης μὲν πάσας ἐπιδιαμένειν φησὶ μέχρις ἐκπυρώσεως. Χρύσιππος δὲ τὰς τῶν σοφῶν μόνον. *Cleanthes univerſas ad mundi conflagrationem uſque permanere: Chryſippus verò ſapientum duntaxat.* Seneca tum ſaltem etiam beatorum animas interituras; *ad Marc. c.* 26. *Nos quoque felices animæ, & æterna ſortitæ, cùm Deo viſum erit iterum iſta moliri, labentibus cunctis, & ipſi parva ruinæ ingentis acceſſio, in antiqua elementa vertemur.* Apud Euſeb. *præpar. l.* 15. *c.* 17. Numenius *de bono l.* 1. (quem cur, *de noſtris*, appellet Lipſius *phyſioleg. Stoic. l.* 3. *c.* 11. Ubi horum pleraque retulit, ego nullus aſſequor) ex Stoicorum ſententia; Διαμένειν τὰς τῶν ἀποθανόντων ψυχάς. Et mox: Τὴν δὲ ψυχὴν ἠρτῆσθαί τε καὶ φθαρτὴν λέγεσιν· οὐκ εὐθὺς δὲ τοῦ σώματος ἀπαλλαττόμενον φθείρεσθαι, ἀλλ' ὑπομένειν πινὰς χρόνους καθ' ἑαυτήν. τὴν μὲν τῶν σπουδαίων, μέχρι τῆς εἰς πῦρ ἀναλύσεως τῶν πάντων· τὴν δὲ τῶν φαύλων, πρὸς πόσους τινὰς χρόνους. Respexit horſum Dionyſius Halicarn. (etiamſi levi culè nimis Lipſius, qui vel hoc argumento Stoæ vindicat, niſi ſi Stoicus ſtatim cenſendus, quiſquis Stoicum dogma aliquod recenſet.) ubi dixit, *antiq. l.* 8. Εἰ δὲ ἄφθαρτοι μένουσι τῆς παλαιᾶς συγκάσεως αἱ ψυχαὶ πυρὶ ἅπασι, καθάπερ οἴονταί τινες, ἢ χρόνον, μὴ τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ σώματος, ἐνδιαμένουσι, μήκιστον μὲν αἱ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν, ἐλάχιστον

ὃ αἱ ἀμ' ἠχαῖαν, &c. Respexit & Tacitus in *gricola*, ab eodem adductus ; (quem tamen nemo, opinor, Stoicum fuisse suspicabitur) ubi ait ; *si, ut sapientibus placet, non cum corpore extinguuntur animæ Magnæ.* Nam quòd, ut Seneca *epist.* 57. *existimabant animam hominis magno pondere extritam, permeare non posse, & statim spargi, quia non fuerit illi exitus liber.* quod & Statius *Theb. l.* 6. de auri scrutatore montis ruinâ oppresso ;

——*latet intus, monte soluto*
Obrutus, ac penitus fractum obductúmque cadaver
Indignantem animam propriis non reddidit astris.

Ridet ac refutat Senec. *ibid.* *Quemadmodum enim,* inquit, *flamma non potest opprimi : nam circa id diffugit, quò urgetur : quemadmodum aer verbere aut ictu non laditur, nec scinditur quidem : sic animus, qui ex tenuissimo constat, deprehendi non potest, nec intra corpus affligi : sed beneficio subtilitatis suæ, per ipsa, quibus affligitur, erumpit.* Servius verò, unde habeat, nescio, quod de Stoicis asseruit *ad Æn. l.* 3. dicere eos *tam diu durare animam, quamdiu durat & corpus.* ideoque *Ægyptios sapientiæ peritos, condita diutiùs reservare cadavera,* (quasi scil. à Stoa dogma istud arripuerint) *ut anima multo tempore permaneret, & corpori sit obnoxia, nec citò ad alia redeat.*

Μίσαβάλλων, ἢ χέοντας, ἢ ἐξάπτοντας | Non ergò usque ad ἐκπύρωσιν, sive *conflagrationem*, ut illi superiùs adducti, permanere vult Marcus noster : sed *solvi, immutari, refundi, redaccendi,* ut aliis succedentibus & subeuntibus quotidie locum faciant : prout de corporibus dixerat in terram resolutis. Atque hoc est fortasse quod Epiphanius voluit, ubi de Stoicis dixit *l.* 1. *hær.* 5. μεταγωμιές τε ψυχῶν καὶ μετενσωματώσεις ἀπὸ σώματος εἰς σῶμα καθαιρομένας σωμάτων, ἢ δ' αὖ πάλιν εἰσδύσας καὶ ἀναπαλιν χωνευθείας. Et ex Epiphanio Joan. Damascen. in *lib. de hæres. Stoici animum de corpore in corpus migrare volunt.* Quo nomine Pythagoreis adjungit Stoicos Lactantius *institut. lib.* 3. *c.* 18. *Superesse animam post mortem Pythagorici & Stoici dixerunt : eósque non nasci, sed insinuari in corpora, & de aliis in alia migrare.* Ambigit certè Senec. *ep.* 65. *Semel,* inquit, *hæc mihi videnda sint, an sæpe.* Verùm aliud longè hac in parte Stoicus noster hîc, quàm Pythagoras olim censebat. nec consentiunt sibi invicem in Stoicorum dogmate recensendo, aut Epiphanio Lactantius, cùm ille *animas* dicit ἀναπαλιν χωνᾶσθαι ; iste, non *nasci*, sed *insinuari* duntaxat ; aut etiam sibiipsi Epiphanius, in eo quod subjungit ; μέχρις ὃ σὺν καὶ ἀθάνατον τινὰ ψυχὴν ἠγέννησε· quomodo enim *immortalem* statuunt, quam *nasci sapiùs* contendunt ? Utrumq; verò Stoicis falsò tributum ab Epiphanio asserit Dionys. Petav. Habent tamen aliquid Stoici dogmati Pythagorico affine, quòd ex animarum materia quasi conflata & recocta novas procudi & produci statuunt. Verùm hac ratione, non magis *animæ* quàm *corpori immortalitatem* asserunt, non minùs *animæ* quàm *corpori corruptionem* & *mortalitatem* adscribunt. Atque hac ratione forsan accipi voluit, quod, referente Luciano, Demonax Cynicus, interroganti, εἰ ἀθάνατος ἡ ψυχή, respondit, Ἀθάνατος, ἀλλ' ὡς πλεῖστα. Vide *l.* 8. § 18. Tale quid & Oraculum apud Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 4. de Animis ;

Ἄλλος δ' ἐξ ἄλλου γινώμενος ἠδ' ἀναλύων,
Ψυχὰς γονίμου φύσεως ἀεγεθέμεσι χαυοῖς.
Ex alio tamen est alius, semperque novatur,
Naturæ insinuans sese genitalibus arvis. Grot.

Servius interim, loco superiùs recensito, *Stoicos* ait *medium viam secutos, cùm Plato animam perpetuam dixerit, & ad diversa corpora transitum facere statim pro meritis vitæ prioris : Pythagoras verò, non μετεμψύχωσιν, sed παλιγγενεσίαν esse dicat, hoc est, redire, sed post tempus.*

Ἐξάπτονται | *Connectuntur.* Xyland. perperam. Verto, *accenduntur*, vel *succenduntur.* Senec. pariter *epist.* 54. *Nos quoque, & accendimur, & extinguimur.* Alludit est ad eorum dogma, qui *animam ignem* statuebant. in quo censu cum aliis haud paucis & Stoici. Plut. *de Philos. placit. l.* 4. *c.* 3. *de Animæ natura :* Οἱ ἀπὸ Ἀναξαγόρου ἀεροειδῆ ἔλεγον. οἱ Στωικοὶ πνεῦμα θερμόν. Δημόκριτος πυρώδες σύγκριμα. Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 46. Ἀναξαγόρας, Ἀναξιμένης, Ἀρχέλαος, Διογένης, ἀεροειδῆ. Οἱ Στωικοὶ, πνεῦμα νοερὸν, θερμόν. Παρμενίδης καὶ Πύθαγόρας, πυρώδη. Δημόκριτος, πυρώδες σύγκριμα. Λεύκιππος, ὁμοίως πυρώδες εἶναι. Διογένης ὁ Ἀπολλωνιάτης, ἐξ ἀέρος Ἵππασος ἐξ ὕδατος. quo loco pro Πύθαγόρας leg. Ἵππασος. Sic enim Theodoret. *therapeut. lib.* 5. Ἀναξιμένης καὶ Ἀναξίμανδρος καὶ Ἀναξαγόρας καὶ Ἀρχέλαος, ἀεροειδῆ τῆς ψυχῆς τὴν φύσιν εἰρήκασιν· οἱ δέ γε Στωικοὶ, πνευματικὴν, πλείστην μετέχουσαν τοῦ θερμοῦ. Παρμενίδης καὶ Ἵππασος καὶ Ἡράκλειτος πυρώδη· ὁ δὲ Ἡρακλείδης, φωτοειδῆ· Ἐμπεδοκλῆς δὲ τεττάρων πάντων ποιότητων κρᾶμα, πυρώδους καὶ ἀερώδους καὶ πνευματικῆς καὶ τετάρτου τινὸς ἀκαταγνώστου· ὁ δὲ Ἐμπεδοκλῆς αἷμα ἐξ ἀμφοτέρων καὶ ἀερώδους ἕσεως· Κριτίας δὲ, ἐξ αἵματος καὶ ἐξ ὑγροῦ. De Democr. etiam Aristot. *de anim. l.* 1. *c.* 2. πῦρ τι καὶ θερμὸν φησιν αὐτὸν εἶναι. Tertull. *de anima c.* 5. *Animam effingunt Hipparchus & Heraclitus, ex igni ; Hippon & Thales, ex aqua ; Empedocles & Critias, ex sanguine ; Epicurus, ex atomis ; Critolaus & Peripatetici ejus, ex quinta natura quæ substantia : Stoici, penè nobiscum, spiritum prædicant ;* verùm hunc igneum. Apud Laërt. *l.* 7. Zeno & Posidonius, Πνεῦμα εἶναι θερμὸν εἰδὲ πνεῦμα. Galen. *de anim. seq. corp. temperat. cap.* 3. Stoicis animam esse κρᾶσιν ἐκ συμμετρίας μιγνυμένης τῆς ἀερώδους καὶ πυρώδους ἕσεως. Cicer. *Tusc. lib.* 1. *Zenoni Stoico animus ignis videtur.* Et *de natur. Deor.*

Deor. l. 2. *Omnia Stoici solent ad igneam naturam referre, Heraclitum, opinor, secuti.* Et mox: *Dicunt omnem vim esse ignem. itaque & animantes cùm calor discesserit, interire: & in omni natura rerum id vivere, id vigere, quod caleat.* Ità Chrysippus *de provid. l. 1.* Διόλου οὖν τὸ ὂν ὁ κόσμος πυρώδης, ἐνθὲν καὶ ψυχή ἐστιν ἑαυτῷ καὶ ἡγεμονικόν. Idemque de Sole pariter, quem ἔμψυχον καὶ πύινον, astrisque, quæ etiam *animata* censebat, *de natur. l. 3.* Οἱ δ' ἀστέρες ὅτι θαλάττης μὲν τῇ ὑλῇ ἀναθύονται. Quem idcirco hoc nomine exagitat Plut. *de Stoic. contrad. c. 38.* & *de commun. notit. c. 41.* quod cùm *animam* statuat τῇ ἀναψύξει καὶ πυκνώσει, οἷς ψυχώσεί τινί, hoc est, *infrigidatione, & condensatione, ferri instar, quod obfirmandi causâ, candens etiamnum, aquâ tingitur, produci*; unde & ψυχὴ παρὰ τὸ ψύξιν dictam. (vide *ad l. 12. § 24.*) idem tamen, ὅταν ἐκπύρωσις γένηται, διόλου ζῆν καὶ ζῶον εἶναι, *tunc vivere cuncta atque animari dicat, cùm ignitio quasi quadam obvenerit*; itaq; ποτὲ μὲν τὸ ἀναψύχειν, ποτὲ δὲ τὸ ἀναθύειν, ἀρχὴν ἐμψυχίας ποιεῖν, *nunc infrigidationem, nunc accensionem principium animationis constituere.* cúmque animam, quàm πῦρ νοερὸν, i. e. *ignem intelligibilem* definit, ἀναψύχειν τινὶ produci velit; torqueri posse in Chrysippum, quod Cleanthes olim respondit, narranti cuidam, vidisse se ἐγχέλεις ἐν ὕδατι θερμῷ ζώσας, *anguillas quæ in aqua calidâ degerent*; ἐκεῖν ἐν ψυχρῷ αὐτὰς ἐψήσομεν. *In frigidâ igitur coquemus eas.* Sed & Porphyr. *ad Boethium de anima*, apud Euseb. *præpar. l. 15. c. 8.* Πῶς δ' ἐκ αἰσθήσεως γίνεται, ὁ πνεῦμά τινες ἔχειν αὐτὸν ἀποφαίνεται, ἢ πῦρ νοερὸν, τῇ ἀναψύξει τῆς βαθεῖ τὰ αἴσθησις ἀναφθὲν, ἢ σωμάτιον; Verùm de ignea animæ natura Stoicis consentiunt, Phurnutus, an Cornutus, *de Deis c. 3.* Καὶ γὰρ αἱ ἡμέτεραι ψυχαὶ πῦρ εἰσι. Varro *de ling lat. lib. 4. Ignis à nascendo, quòd hinc nascitur omne: & quòd nascitur, ignescit; ideò calet: ut qui denascitur, ignem amittit, ac frigescit.* Et ibid.

Ova parire solet genu' pennis condecoratum;
sum animas, ut ait Ennius.
Indè venit, pullis divinitus insinuans se,
Ipsa anima: ——

sive, ut Zeno Citticus, animalium semen ignis, qui anima & mens; qui calor è cœlo, quia hic innumerabiles & immortales ignes. Itaque Epicharmus Ennii de mente humanâ dicit;

Istic est de Sole sumptus ignis, isque mentis est.

Sic enim Scaliger restituit. Idemque Ennius in *Epicharmo* à Prisciano *l. 6.* prolatus:

Terra corpus est; ac mentis ignis est.

Virgilius *Æn. l. 6.*

Igneus est ollis vigor, & cœlestis origo.

E nostris etiam Lactant. *de opific. Dei c. 8. eo* (*capite* scil.) *mens, & ignis ille divinus, tanquam cœlo, tegitur.* Cùm autem anima ignis haberetur, quo accenso homines vivere, extincto emori necesse existeret; enatum est hinc delirium illud, de quo Servius *ad Æn. l. 1. Graveolentiam* esse, *perire naufragio, quia anima est ignea, & perire videtur in mari.* id quod tangit etiam Synesius in *epist. 3.* digitum simul intendens ad dictum quoddam Homericum, quod huc trahi solebat; *Odyss. δ. v. 511.*

Αἴας δ' ἐξαπόλωλεν, ἐπεὶ πίεν ἄλμυρὸν ὕδωρ.
Ajax disperiit, postquam bibit æquoris undam.

Εἴτ' οὖν ἀφ' ὅλου ἀστρεμπτικὸν λόγον ἀναλαμβάνοιμεν | Laert. *l. 7.* in *Zenone*; de Stoicis agens: Δοκεῖ δ' αὐτοῖς τρόπον τινὰ ψυχὴ αἰσθητικὸν εἶδος τὸ συμφυὲς ἡμῖν πνεῦμα· φθαρτὸν δ' εἶδος· πᾶσα δ' ἀφ' ὅλου ἄφθαρτος, ἧς μέρη εἶναι τὰ ἐν τοῖς ζώοις. Quid clarius? Hinc tamen *immortalem esse animam* concludebat Pythagoras, referente Laertio *lib. 8.* Εἶναι δὲ τὴν ψυχὴν ἀπάτασιαν τῆς αἰθέρος· —— ἀδύνατόν τι εἶναι αὐτὴν ἐπειδήπερ καὶ τὸ ἀφ' ἑαυτοῦ ἀπίασιν, ἀδύνατόν ἐστι. Numenius *de bono l. 1.* Εἶναι δὲ τὴν ψυχὴν ἐν τῷ ὅλῳ φασὶν, ὃ καλοῦσιν αἰθέρα· —— τὰς δὲ λοιπὰς συναπορυήναι ταύτῃ. Et mox: Ἔνιοι δὲ τὴν μὲν τοῦ ὅλου αἰδίον· τὰς δὲ λοιπὰς συμμίγνυσθαι ὅτε πλανᾶται εἰς ἑαυτάς. Videmus hîc, quis sit ille λόγος ἀστρεμπτικὸς, de quo ipse, & *supr. § 14.* & denuò *l. 6. § 24.* Unam scil. animam communem, & universalem somniabant Stoici, unde reliquæ omnes essent quasi decisæ sive quæ reliquarum omnium fons quidam existeret; in quem etiam denuò quasi refunderentur. Vide *supra § 4. infr. § 23. & 34. & l. 9. 7.* Verùm Mercurius Trismegistus, referente Tertulliano *de anim. c. 33.* dicit, *animam digressam à corpore non refundi in animam universi, sed manere determinatam.*

Ταῖς προσωικειζομέναις | *Adventantibus.* Xyl. *insuper excipiendis*, atque intra sedem eandem recipiendis. Sed quoquo modo verteris, legendum videtur, προσωικειζομένας. nam Casaubonum vulgatam sequitur scripturam, Marci mentem minus cepit. Parmendum apud Tatianum *adv. Græc. c. 29.* animadvertere licet. Πᾶς ὕλη καλὸν προσωικείωται τῷ εἰς τοῦ μιμήσασθαι βοήθειαν, καὶ μὴ τῷ ἀπὸ; leg. προσωικείωται. iterata litera scriptorem minùs cautum fugerat. Quod autem de animabus Marcus, idem de hominibus pariter Epictet. *l. 3. c. 26.* Ἔξελθε πρὸς ἄλλους τόπον. δεῖ γὰρ καὶ ἄλλους, καθάπερ καὶ σὺ ἐγένου, καὶ γυμνασίους ἔχειν χρείαν, καὶ οἰκήσεις, καὶ τὰ ὀπτάσεια. ἂν δ' οἱ προσῶντες μὴ ἀρέσκωσι, τί παρελήλυθας;

Ἐφ' ὑποθέσει τῇ τῆς ψυχῆς ἀκριβεῖ | Nihil itaque certi hîc statuit Marcus. Sed & ambiguè passim loquitur. *l. 3. § 3.* εἰ μὴ εἰς ἕτερον βίον. & *lib. 6. § 24.* ἢ τοῦ εἰληφθῆναι εἰς τοῦ τοῦ κόσμου σπερματικοὺς λόγους, ἢ διασκεδασθῆναι εἰς τοῦ ἀτόμους. & *l. 7. § 32.* ἢ σβέσις ἢ μετάστασις. quibus gemina habet, & *l. 7. § 50.* & *l. 8. § 25, 58.* & *l. 10. § 7.* Nec aliter Seneca, qui vestigium quâ figat

gat, incertum planè se prodit; nunc in hanc partem, nunc in alteram inclinans, prout argumenti, in quo versabatur, ratio trahere aut propellere videbatur. Polybium de fratre defuncto compellans, *c.* 28. *Nè inviderís fratri tuo: quiescit tandem tutus, tandem æternus est. fruitur nunc aperto & libero cœlo: ex humili & depresso in eum emicuit locum, quisquis ille est, qui solutas vinculis animas beato recipit sinu. Erras: frater tuus non perdidit lucem, sed securiorem sortitus est. non reliquit ille nos, sed antecessit.* Helviam matrem de filii exilio mœrore plenam refocillans; *c.* 17. *Qualem me vogites, accipe. lætum ac alacrem, velut optimis rebus. Sunt autem optima, quum animus — ad summa prorumpit, & pulcherrimo divinorum spectaculo fruitur, æternitatisque suæ memor, in omne quod fuit, futurumque est omnibus seculis, vadit.* Marciæ de filii excessu dejectæ animum erigens *c.* 25. *Non est quòd ad sepulchrum filii tui curras. pessima ejus, & ipsi molestissima istic jacent, ossa cineresque: non magis illius partes, quàm vestes, aliudque tegumenta corporum. Integer ille, nihilque in terris relinquens, fugit, & totus excessit: paulòque supra nos commoratus, dum expurgatur, & inhærentia vitia sitúmque omnem mortalis ævi excutit, deinde ad excelsa sublatus, inter felices currit animas; excipitque illum cœtus sacer, Scipiones, Catonésque, utique contemptores vitæ, & mortis beneficio liberi.* & quæ sequuntur. Lucilio itidem ubi animum vult addere, & adversùs mortis formidinem confirmare, *epist.* 102. *Olim venerit dies ille, qui mixtum hoc divini humanique secernat, corpus hoc ubi inveni, relinquam: ipse me diis reddam. nec nunc sine illis sum, sed gravi terrenique detineor. per has mortalis ævi moras, illi meliori vitæ longioríque proluditur. quemadmodum novem mensibus nos tenet maternus uterus, & præparat, non sibi, sed illi loca in quem videmur emitti, jam idonei spiritum trahere, & in aperto durare: sic per hoc spatium, quod ab infantia patet in senectutem, in alium naturæ seminamur partum. alia origo nos expectat, alius rerum status. nondum cælum nisi ex intervallo pati possumus. Proinde intrepidus horam illam decretoriam prospice: non est animo suprema, sed corpori. Dies iste, quem tanquam extremum reformidas, æterni natalis est. Depone onus. quid cunctaris, quasi non prius quoq; relicto, in quo latebas, corpore exieris? Hæres, & reluctaris. tum quoque magno nisu matris expulsus es. gemis, plorasti. & hoc ipsum flere, nascentis est. sed tunc debebat ignosci. rudis & imperitus omnium venerat: ex materno viscerum calido mollique fomento, efflavit aura liberior. Nunc tibi non est novum separari ab eo, cujus antè pars fueris. æquo animo membra jam supervacua dimitte; & istud corpus inhabitatum diu pone. scindetur, obruetur, abolebitur. quid contristaris? ità solet fieri. pereunt semper velamenta nascentium. quid ista sic diligis, quasi tua? istis opertus es, Veniet, qui te revelet, dies, & ex contubernio fœdi atque olidi ventris educat. Hinc nunc quoque tu, quantùm potes, subvola: jam hinc altius aliquid sublimiúsque meditare. Aliquando naturæ tibi arcana retegentur: discutietur ista caligo; & lux undique clara percutiet. tunc in tenebris vixisse dices, cùm totam lucem totus aspexeris: quam nunc per angustissimas oculorum vias obscurè intueris, & tamen admiraris tam procul. quid tibi videbitur divina lux, cùm illam suo loco videris? hæc cogitatio nihil sordidum animo subsidere finit, nihil humile, æternitatem propensare.* Vides, quàm magnanimè, quàm magnificè se effert, dum mulierculis solamina adhibet: dum Lucilium suum altiùs erigere conatur: dum Tyranni liberto fœdissimè adulatur: οἷς χρεὼν ἀνεξαιρέτους ἀναμετρεῖσθαι de istis pronunciat. Verùm, ut idem ille *epist.* 82. *Magna hæc verba exterrent, cùm mors propiùs accessit.* Visigitur, quibus animam jam agens, rationibus ac cogitationibus ipse se suffulciebat: & (si Lucretio saltem fidem adhibemus, qui de morti propinquis cecinit *l.* 3.

Nam veræ voces tum demum pectore ab imo
Ejiciuntur, & eripitur persona, manet res.)

Quid reverà Seneca ipse hac in parte senserit? Audi Lucilium suum alibi sic alloquentem, *ep.* 54. *Uni morbo quasi assignatus sum. satis apte dici suspiriosus potest. nullum mihi videtur molestius. aliud enim quicquid est, ægrotare est. hoc est animum agere. itaq; medici hanc, meditationem mortis vocant. faciet aliquando spiritus ille, quod sæpe conatus est. Ego verò & in ipsa suffocatione non desii cogitationibus latis ac fortibus acquiescere. Quid hoc est? inquam. tam sæpe mors experitur me? faciat. at ego illam diu expertus sum. Quando? inquis. antequam nascerer. Mors est non esse. id, quod antè fuit: sed quale sit, jam scio.* (ità sunt distinguenda, quæ in excusis, serie continuatâ, sensu nullo bono, leguntur) *hoc erit post me, quod ante me fuit. Si quid in hac re tormenti est, necesse est & fuisse antequam prodiremus in lucem: atquenullam sensimus tunc vexationem. Rogo, non studiosissimum dicas, si quis existimet lucernæ pejus esse cùm extincta est, quàm antequam accenderetur? nos quoque accendimur, & extinguimur: medio illo tempore aliquid patimur: utrinque verò alta securitas est.* Libet illud Tragici ex Phœnissis hîc usurpare,

Οὐκ οἶδατ' οὐδὲ τὸ ζῆν τὸ τεθνῆν' εἰσίγμεθα;

& Homericum illud *Odyss.* ω. *v.* 181.

Ἀλλοῖος γάρ, ξεῖνε, νέον θάνατόν τε κάγωγε.

quantùm enim Seneca iste ab illo mutatus; qui de animæ immortalitate tam erectè, tam elatè differebat; tam diserte, tam clarè, tam fidenter pronunciabat? Etenim quid ista sunt aliud quàm quod Euripides *Troad.*

Τὸ μὴ φρονεῖν γὰρ τοῦτο τοῖς θνητοῖς ἴσον λέγω.

Non esse natum, & mortuum esse, idem puto.

Quod Lucretius *l.* 3.

Respice item, quàm nil ad nos anteacta vetustas
Temporis æterni fuerit, quàm nascimur, antè.

Hoc

Hoc igitur ſpeculum nobis natura futuri
Temporis exponit poſt mortem denique noſtram.

quod Plinius *hiſt. nat. l. 7. c. 55. Omnibus à ſupremo die eadem, quæ ante primum: nec magis à morte ſenſus ullus, aut corpori, aut animæ, quàm ante natalem.* quod ipſi denique in eadem *ad Marciam conſolatione* excidit, *c. 19. Mors nos in eadem tranquillitate, in qua antequam naſceremur jacuimus, reponit.* Itaque paſſim fluctuabundus, anceps, ambiguus. *epiſt. 63. Fortaſſe; ſi modò ſapientum vera fama eſt, recepitque nos locus alius; quem putamus periiſſe, præmiſſus eſt.* Et *epiſt. 76. Si modo ſolutæ corporibus animæ manent, felicior illis ſtatus reſtat, quàm eſt dum verſantur in corpore.* Idem *epiſt. 117. Cùm de animarum æternitate diſſerimus, non leve momentum apud nos habet conſenſus hominum, aut timentium inferos, aut colentium.* Verùm iſta ipſe rejicit, ridet, pro fabulis habet, *epiſt. 82.* & *ad Marc. c. 19.* Imò ſomnii fermè loco ponit dogma hoc ipſum, ſive ἐνύπνιον potiùs. Ità enim *epiſt. 102. Quomodo moleſtus eſt jucundum ſomnium videnti, qui excitat: auſert enim voluptatem, etiamſi falſam, effectum tamen veræ habentem: ſic epiſtola tua mihi fecit injuriam. revocavit enim me cogitationi aptæ traditum, & iturum, ſi licuiſſet, ulteriùs. Juvabat de æternitate animarum quærere; imò mehercule credere. credebam enim facilè opinionibus magnorum virorum, rem gratiſſimam promittentium magis quàm probantium. dabam me ſpei tantæ. — ſubitò experrectus ſum.* Ità & à Stoicis ſuis ſecedit Seneca, dum *non probatis*, utl ipſe cenſet, *aſſentitur temerè*, tum & ad Scepticos inclinat, dum in quo inſiſtat, *nihil certi* habere profitetur. Quid divinus ille Plato, aut Socrates potiùs, quo nemo in hoc negotio aut fortiùs aut fidentiùs aut efficaciùs etiam verſatus videtur? Diſſertationem ſcil. uberrimam ſpecioſiſſimámque in *Phædone* aggreſſurus his verbis præfatur: Ὡς κινδυνεύω ἔγωγε ἐν τῷ παρόντι ἀεὶ αὐτῆς τύτυ ὑ φιλοσόφυ ἔχειν, ἀλλ' ὥσπερ οἱ πάνυ ἀπαίδευτοι, φιλονεικῶς· καὶ γὰρ ἐκεῖνοι ὅταν ἀεί τε ἀμφισβητῶσιν, ὅτῳ μὲν ἔοικε ἀεὶ ὧν ἂν ὁ λόγος ᾖ, ὑ φροντίζουσιν, ὅπως δ' ἃ αὐτοῖς ἔδοξεν, ταῦτα δόξει τοῖς παρῦσι, τῦτο ἀεὶ σπεύδουσι. καὶ ἐγώ μοι δοκῶ ἐν τῷ παρόντι τοσῦτον μόνον ἐκείνων διοίσειν. ὑ γὰρ ὅπως τοῖς παρῦσιν ἃ ἐγὼ λέγω δόξει ἀληθῆ εἶ) σπουδάσομαι, εἰ μὴ εἰη πάρεργον, ἀλλ' ὅπως αὐτῷ ἐμοὶ ὅτι μάλιστα δόξει, ὅτως ἔχειν· λογίζομαι γὰρ, ὦ φίλε ἑτᾶρε, (καὶ δέασαι εἰς πλουσιπικῶς) εἰ μὲν τυγχάνει ἀληθῆ ὄντα ἃ ἐγὼ λέγω, καλῶς δὴ ἔχει τὸ πειθόμενον. εἰ δ' ἀπιστόν ἐστι τελευτήσαντι, ἀλλ' ἔν γέ τῳ τῶν χρόνῳ αὐτὸν τὸν σπουδὴν ἐμοὶ τοῖς παρῦσιν ἀηδῆ ἔσομαι ὀδυσσόμενος· ἡ δ' ἄγνοιά μοι αὕτη ὑ ξυνδιατελεῖ (κακὸν γὰρ ἂν ἦν) ἀλλ' ὀλίγον ὕστερον ἀπολεῖται. Quid illa ejuſdem in *apologia* extrema? Ἀλλὰ γὰρ ἤδη ὥρα ἀπιέναι, ἐμοὶ μὲν ἀποθανουμένῳ, ὑμῖν δ' βιωσομένοις ὁπότεροι δ' ἡμῶν ἔρχονται ἐπὶ ἄμεινον πρᾶγμα, ἄδηλον παντὶ πλὴν ἢ τῷ Θεῷ. *Sed tempus eſt jam hinc abire, me, ut moriar, vos, ut vitam agatis: utrum autem ſit melius, Dii immortales ſciunt; hominem quidem ſcire arbitror neminem.* Cicer. *Tuſc. l. 1.* qui & ipſe in hoc argumento *probabilia tantùm conjecturâ ſequi* ſe profitetur, *cùm ultrà quò progrediatur, quàm ut veriſimilia dicat non habeat; certa dicturos, qui & percipi ea poſſe dicunt, & ſe ſapientes eſſe profitentur.* Quò faciunt & quæ loco ſuprà dicto Socrates ille idem paulò antè poſuerat: Τὸ γὰρ τὸν θάνατον δεδιέναι, ὦδιν ἄλλο ἔξιν, ἢ φρόνησιν σοφὸν εἶ μὴ ὄντα. δοκεῖν γὰρ εἰδέναι ἔξιν ἃ ὐκ οἶδεν. οἶδε μὲν γὰρ ὐδεὶς τὸν θάνατον, &c. Diſſertationem deniq; de argumento hoc ſuam, his tandem verbis (quod & Lactantio, *Inſtitut. l. 7. c. 8.* obſervatum) concludit, *Harum ſententiarum quæ vera ſit, Deus aliquis viderit.* quid ſunt autem, inquam, hæc omnia, niſi ignorantiæ hac in re propriæ ingenua confeſſio, claram ſatìs & illorum perſtrictionem in ſe continens, qui certi aliquid de ea ſtatuerent? Nec ſunt aliuſmodi, quæ in Phædone Magnus idem ille de ſe, ad ſuos; Νῦν δ' ἴσως, ὅτι παρ' ἀνδρὸς τε ἐλπίζω ἀφίξεσθαι ἀγαθοῦ· καὶ τῦτο μὴν ὑκ ἀν πάνυ διίσχυσαίμην. ubi & de ſtatu animæ poſt mortem diſſertationem illam prolixam ſic claudit: Καλὸν τὸ ἄθλον, καὶ ἡ ἐλπὶς μεγάλη. τὸ μὲν δὴ ταῦτα διισχυρίζεσθαι ὥτως ἔχειν ὡς ἐγὼ διελήλυθα, ὐ πρέπει νῦν ἐχόντι ἀνδρί. ὅτι μέντοι τι ἢ ταῦτ' ἔξιν, ἢ τοιαῦτ' ἄττα, περὶ τὰς ψυχὰς ἡμῶν καὶ τὰς οἰκήσεις, ἐπεὶ τοι ἀθανατόν γε ἡ ψυχὴ φαίνεται ὖσα, τῦτο καὶ πρέπειν ἐμοὶ δοκεῖ, καὶ ἄξιον κινδυνεύσαι οἰομένῳ ὥτως ἔχειν. καλὸς γὰρ ὁ κίνδυνος. Sunt enim utique & hæc, prout priora illa, optantis ſperantíſq; potiùs, quàm ſpondentis ſtatuentíſve, vera eſſe quæ opinatur: & in minore damno ponentis, etiamſi falſa autumet. Scitè proinde Tert. de anim. *c. 1. Adeò omnis illa tunc ſapientia Socratis, de induſtria venerat conſultæ æquanimitatis, non de fiducia compertæ veritatis.* Ità ſummi illi philoſophi, ſapientiæ nomine turgidi, animæ æternitatem vitámq; futuram, *fide dimidiatâ*, ut Minutius loquitur, credebant, & quaſi per nebulam iſta intuebantur; conjecturis meris atq; humanis ſuſpicionibus nitentes. At nos Chriſtiani λόγον βεβαίωτερον cui inſiſtamus, habemus, ut Petrus *ep. 2. c. 1. v. 19.* quibus *non caro & ſanguis*, ſed *Deus Pater, qui in cœlis eſt*, Matth. *c. 16. v. 17.* & *filius*, qui *in ſinu patris exiſtit*, Joan. *c. 1. v. 18.* & ſpiritus, qui τὰ βάθη τῦ Θεῦ *ſcrutatur ad* Cor. *ep. 1. c. 2. v. 10.* ea liquidò patefecerunt. Quo nomine nobis virtutis, veritatis, fidei, pietatis, ſanctitatis ſanctè colendi neceſſitas major incumbit; qui iſtarum præmia, fide certâ ſubnixi, ſpiramus. *Rom. c. 8. v. 24, 25.* & *Hebr. c. 11. v. 1.* nec *ſpes* nobis *incerti*, ut illis, quod *Senec. ep. 10.* Sed certiſſimi *nomen eſt boni. Rom. c. 5. v. 5.* Præſertim cum illi, præmiorum iſtorum

storum incerti, istis tamen etiam ad mortem usq; laborandum atque inhærendum censuerint.

Θάπτεται ἐν τοῖς τετρωμένων σώμασι | Allusisse videtur huc in dogmate Pythagorico explicando Ovidius *Metamorph. l.* 15. *v.* 84.

Heu, quantum scelus est in viscere viscera condi;
Congestoque avidum pingescere corpore corpus?

Clariùs de Metio Suffetio Ennius *annal. l.* 2. apud Priscian. *l.* 6.

Vulturis in sylvis miserum mandebat hemonem.
Heu, quàm crudeli condebat membra sepulcro?

Lucret. *lib.* 5. de homine à feris discerpto ac depasto;

Pabula viva feris præbebat dentibus haustus,
Vivaque videns vivo sepeliri viscera busto.

Attius Atreo, apud Ciceron. *Offic. l.* 1.

Natis sepulcrum est ipse parens.

Naso de Tereo *Metamorph. l.* 6.

Flet modo, seque vocat busti miserabile nati.

Lycophron de Pelope:

Οὗ πάντων ἐν γαμφαῖσιν ἐσθλὰ πατὴρ
Ἔφυν' ἐσυνὺς θυεία ξιφηφόρος,
Ἀσαρκῆ μηρὸν' ἐπίμβδοσιν πάρα,
Τὸν ὠλένιον χόνδρον ἐνδιασωθέν.

Cujusque avum quondam in molaribus suis
Hercynna Educa, quæ gerit secespitam,
Fortim minutal frendicans, tumulo indidit,
Humeri vorax epulata cartilaginem. Scal.

Idem de cadaveribus à feris dilaniatis & devoratis:

Πολλῶν γὰρ ἐν κοιλαγχύοις τυμβεύσεται,
Βρωθεὶς πολυσίτοισι κημπίων γαίδοις
Νήστιμος ἰσμός. ——

Nam plurimarum ventre funerabitur
Serratidentum fauce camparum abditum
Examen ingens. ——

Et de Saturno:

Τύμβος γενὸς κίνησας ὠμόφρων σπορᾶς.
Prolis sepulcrum triste semiferus suæ. Jos. Scal.

De se Ignat. *ad Roman.* κολακεύσατε τὰ θηρία, ἵνα μοι τάφος γένωνται, καὶ μηδὲν καταλίπωσιν ἀπὸ τοῦ σώματός μου, ἵνα μὴ κοιμηθεὶς, βαρύς τινι ὦ περισπούδαστος. Val. Max. de Artemisia *lib.* 4. *c.* 6. *Quid de illo inclyto tumulo loquare, cùm ipsa Mausoli vivum ac spirans sepulchrum fieri concupierit, eorum testimonio, qui eam extincti ossa potione asperſa bibisse tradunt?* Apul. *fab. Miles. l.* 5. *At hìc jam tua est existimatio, utrùm sororibus pro tua cara salute solicitis adsentiri velis, & declinatâ morte nobiscum secura periculi vivere, an saevissimæ bestiæ sepeliri visceribus.* Quintilian. *declamat.* 12. *Æstuant adhuc intra pectus sepulta ventribus nostris cognata viscera.* Nicol. Clemang. *epist.* 33. *Patre in Scropharum alvis impiissimâ crudelitate sepulto.* Neotericus innominatus;

Alit cadaver alites, alit feras:
Vivum sepulcrum mortua sic obtigit.

Prout & Andreas Cæsar *in Apocal. c.* 16. A canibus devoratos, *eamum ventres viva sepulcra sortitos.* Quod Τερκύλειον τάφον, Diogenes dixit. Stob. *tom.* 2. *tit.* 123. eò quòd Hyrcanis id solenne in propinquis suis; qui & eo fine canes alebant, quos κυνίας ἐνταφίους nuncupabant. Ex Onesicrito Strabo *geogr. l.* 11. Hàc ratione γύπες, ἔμψυχοι τάφοι Gorgiæ dicti: quem eo nomine perstringit Hermogen. *de ideis l.* 1. *c.* 5. & Dionys. Longin. *de sublim.* Venter item τάφος καὶ ταρίχευσις, non *bustum* aut *sepulcrum* tantùm, ut suprà, sed *Orcus* & *Tartarus* Plut. *Conviv.* Τῷ γὰρ ὄντι τοῦτό ἐστι τὸ μίασμα τῆς σαρκὸς ἡμᾶς, καὶ ὁ ταρταρος, ὡς ἐν Ἅιδου, δεινῶν πάντων φάσμάτων, καὶ πνιγμοῦ ὁμοῦ καὶ πυρὸς συμπεφυρμένου, καὶ νεκρῶν σηπεδόνος. *Ciborum conditura, ἐνταφιασμός.* Idem *de esu carn. orat.* 1. Ἡμεῖς δ' ὅτως ἐν τῷ μαιφόνῳ τρυφῶμεν, ὥστε ὅλον τὸ κρέας φερσαποφθειρόμενον, ὅτα ὅλων σφῶν αὐτὸ τὸ ὅλον δεδόμεθα, ἀναμίγνυσθαι ἔλαιον, οἶνον, μέλι, γάρον, ὄξος ἡδύσμασι συνεικοῖς, Ἀραβικοῖς, ὥσπερ ὄντως νεκρὸν ἐνταφιάζοντες. Et Porphyr. *de abstinent. l.* 2. Ἦτι γε ὁ τῆς παθῆς ἱερεὺς, αὐτὸς τάφος γίγνεται νεκρῶν σωμάτων ἀνομβρίας; Ità denique de Jona à balena absorpto Basil. Seleuc. *orat.* 12. Ἰωνᾶς ἐν ζώντι τάφῳ φερόμενος, μνῆμα ἔχων οἰκεῖον δεσμωτήριον, ἐγκυκλούμενον φάρυγξι θανάτου χάσμα οἰκεῖον, νεκρῶν παραδοχεῖον, ἐν ζῶντι, οἰκεῖον γαστέρα θανάτου μητέρα.

Καὶ ὅμως δέχεται ἡ κόπρος αὐτὰ | Forsan αὐτὰ, ut de *ventre* intelligatur: alioqui de terra sumendum fuerit. De *ventre* autem festivè Diphilus in *Parasito* apud Athen. *l.* 6.

—— παλαιπωλήτερον ἐστὶν ὅτι γὰρ
Τῆς γαστρὸς, εἰς ἣν πρῶτον ἂν πάντ' ἐμβάλοις,
Ἄλλ' ὄχ' ἕτερον ἀγγεῖον. ἐν πήρᾳ φέρεις
Ἄρτους ἄν, ἀλλ' ἐν ζωμοῦ, ἢ διαφθερεῖς·
Εἰς ἀνεῖδα ἁδζας ἐμβαλεῖς, ἀλλ' ἐν φακλῷ·
Οἰνάδειον εἰς λάγηνον, ἀλλ' ἐν χόρδωνι.
Εἰς πῦρ θεοῖς ἐνθεὰν ἢ ταύτῃ εἰσφορεῖς
Τὰ πλεῖστ' ἑαυτοῖς ὄντα ὁμολογούμενα.

—— *nam certè ventre nihil est miserius:*
In illum cuncta conjice: at in vas aliud
Idem non licebit: panes in mantica,
Jus non fers; aliter mantilcam corruperis:
In utrem villum immittis, non & carabum.
At in illum Diis invisum compingi solent
Etiam quæ inter se nil habent commercii. Grot.

Alius quidam:

Heu, quàm stupenda nos agit voracitas!
Quicquid ferarum vorve, pecorisve pascitur,
Quicquid volucrum aerem pennis quatit,
Quicquid profunda piscium maria incolit,
Quicquid reposit terra frugum, fructuum,
Nostris id omne ut sepeliatur ventribus?

Seneca *epist.* 89. *Profunda & insatiabilis gula, hinc maria scrutatur, hinc terras. alia hamis, alia laqueis,*

queis, aliarum rerum variis generibus cum magno labore persequitur. nullis animalibus, nisi ex sanguine, pax est.

Δέχεται | indè αἱ τῆς γαστρὸς διαφθοραί. Philo *de agric.* Ἡ γὰρ θεὸς πᾶν σπέρμα τε καὶ παντὸς ἀνθρώπου ἐνδὺς ὁρμήσαι, τάχ' ἂν ἐν ἀγρίοις ἐγκατασπαρὲν σπλάγχνοις, καὶ πεινᾶν ἀλλήλους καὶ διώκειν ἔφη ἂν ἀμφοτέρους, ὡς καὶ αἱ τῆς γαστρὸς ἀποπλανῶσαι δέξασθαι, μαρτύρονται ὅτι καὶ μαινόμενοι πρὸς ἀεὶ κυκλῳ σπουδαίας ἐκλείπουσι καὶ ἀφιᾶσιν· καὶ τί σπέρμα ἐφεδρεῦον λείπουσιν ἄφατον, ἵνα καὶ τῶν παμφάγων θηρίων ἀκλεῶς ἐκλίπωσι.

Διὰ τῆς ἐξαιματώσεως | ad verbum, *ob sanguificationem*: quia pars nimirum in sanguinem convertitur. Alex. Aphrodis. *problem. l. 1. c. 118.* Vegetativa animæ operationes sunt τροφὴ, καὶ πέψις, καὶ τροφῆς, καὶ τῆς ἐξαιματώσεις, καὶ ἀναδόσεις, καὶ ἕξεις, καὶ ἐκκρίσεις. Galen. *ad Glauc. l. 2.* Γεννᾷ ἡμῖν τὸ μελαγχολικὸν αἷμα ἐν ἅπασι καὶ πᾶσιν ἐξαιμάτωσιν, ἀνάλογον τῇ κατὰ τὸν οἶνον τρυγί. Et indè ἡ ἐξαιματωτικὴ, *sanguinem generandi facultas*, Aphrodis. *ibid. l. 2. q. 63.* Ἡ δεξιὰ καὶ ὑγρὰ συμμίσγουσα κεῖται τῇ κατὰ φύσιν ἐξαιματώσει τὸν ἐξαιματωτικὸν χυλὸν, ἢ χυλὸν ἐξαιμάτωσιν, ἢ ἐξαιματώσεις, δύναται τὸ ἔργον, αὐτὸ τὸ αἷμα. Idem & αἱματώσεις. Galen. *de dogmat. Hipp. & Plat. l. 8. c. 7.* Ἡ πᾶσι ἢ σπέρμα ἐστὶ, φύσει, ἢ αἱματώσεως, ἢ τροφῆς. Idemque, *semen* ἐστὶ περίττωμα τῆς τελείας ἐξαιματώσεως, ἢ *sanguinis* περίττωμα. Scil. Clemens Alex. *paedag. l. 2. c. 10.* ostendat ex sanguine jam genitilem. Ἐὰν γὰρ μὴ καταφθαρῇ τῆς τροφῆς ἐξαιματώσεως, τὸ δὲ αἷμα ἐκγαλακτίσῃ, παχυνθὲν γένηται τὸ αἷμα τῆς γάλακτος. Et mox, ut totam corporis humani fabricam ex sanguine; καὶ δὴ τὸ κατὰ γαστρὸς, τὸ μὲν πρῶτον ὑγρὸν ὅτι σύστασις γαλακτοειδής. ἔπειτα ἐξαιματωμένη σαρκὸς ἡ σύστασις αὐτῆ· πεπυκνῶσθαι δὲ ἐν τῇ ὑστέρᾳ ὑπὸ τῆς φυσικῆς καὶ θερμῆς πνεύματος, ὑφ' ὃ διακαέσθαι τὸ ἔμβρυον, ζωογονεῖται. Vide *l. 10. § 25.*

Εἰς τὸ ἀερῶδες ἢ πυρῶδες | scil. διὰ τῆς ἀτμίδων καὶ τῆς ἀναθυμιάσεων, *per vapores & exhalationes*, quorum illi ad *aëream*, an *aquosam* potiùs, istæ ad *igneam* naturam propiùs accedunt. Vide Aristot. *meteor. l. 1. c. 3.*

Διαίρεσιν εἰς τὸ ἁλμυρὸν καὶ εἰς τὸ αἰσθητὸν | hoc est, *in materiam & formam*, ut vulgò dicitur. De eadem hac divisione monet & *l. 7. § 29.* & *l. 8. § 11.* & *l. 12. § 29.* addit tamen membrum tertium, τὸν ἀναγωγὸν, *l. 12. § 18.* & quartum etiam, τὸν χεῦσον, *ibid. § 18.* Verùm ista duo sunt τῆς ἔξω τῶν ὑποκειμένων. duo illa tantùm τὰ συστατικά. Laert. *Lq.* in Zenon. Δοκεῖ δ' αὐτοῖς ἀρχὰς εἶναι τῶν ὅλων δύο, τὸ ποιοῦν, καὶ τὸ πάσχον. τὸ μὲν οὖν πάσχον εἶναι τὴν ἄποιον οὐσίαν, τὴν ὕλην· τὸ δὲ ποιοῦν, τὸν ἐν αὐτῇ λόγον, τὸν θεόν. τοῦτον γὰρ ὄντα ἀίδιον διὰ πάσης ὕλης διήκειν ἕκαστον. Vide *l. 12. § 30.* Seneca *epist. 64. Dicunt Stoici nostri, duo esse in rerum natura, ex quibus omnia fiant, causam & materiam. materia jacet iners, res ad omnia parata, cessatura, si nemo moveat. causa autem, id est, ratio, materiam format, & quocunque vult versat: ex illa varia opera producit.* Et post alia verbis: *Nempe universa ex materia & ex Deo constant. Deus ista temperat, quæ circumfusæ cessarent sequuntur & ducem. Potentius autem est quod facit, quod est Deus, quam materia, patiens Dei.* Lactant. *Instit. l. 7. c. 3. Stoici naturam in duas dividunt partes: unam, quæ efficiat; alteram, quæ se ad faciendum tractabilem præstet. in illa prima esse vim faciendi; in hac materiam: nec alterum sine altero esse posse.* Reliqua paulò post exhibebimus.

§ 22. Μὴ ἐκπέσῃς | Vide *ad l. 2. § 7.* ne *aberres, vel tantillum, aut ab æquitate in conatibus, aut à veritate in assensionibus.*

Ἐπὶ πάσης ὁρμῆς τὸ δίκαιον ἐποδίδου | Vide Senec. *ep. 89. infr. ad § 32.*

§ 23. Πᾶν μοι συναρμόζει, ὃ σοὶ εὐάρμοστόν ἐστι, ὦ κόσμε | quia nimirum ipse mundi pars sum. Mundus autem Stoicis Deus ipse. Vide *ad l. 10. § 21.* Plut. *de Philosoph. placit. l. 1. c. 7.* Θεὸν μὲν ἀίδιον, καὶ ἀγένητον, καὶ τὸν κόσμον λέγουσι· τὸν δ' ἀνανέωσιν πάντων, νῦν ἐν αἰῶσι. Epiphan. *hæres. præfat.* Στωικοὶ τὸν αἰῶνα τοῦτον κόσμον θεὸν νομίζουσιν, καὶ ἀνάλυσιν γενέσθαι φάσκοντες τοῦ παντὸς, ἢ πυρὸς τὸ δημιουργικὸν κύτος, ἐξηγοῦ τὸ φησὶ καὶ γῆς, καὶ ἀέρος, ὡς ἐν σώματι ψυχή. Arius Didymus in *epitom.* apud Euseb. *præpar. l. 15. c. 11.* Οἱ Στωικοὶ δὲ ὅλον τὸν κόσμον, ὡσπερ τοῖς μέρεσιν αὐτοῦ, προσαγορεύουσι θεόν. Seneca *quæst. nat. l. 2. c. 45. Vis Deum mundum vocare? non falleris. Ipse enim est totum quod vides, totus operibus suis inditus, & se sustentans vi suâ.* Idem *epist. 94. Totum hoc, quo continemur, & unum est, & Deus est: & socii ejus & membra sumus.* Manil. *astronom. l. 1.*

Quâ pateat mundum divino numine verti,
Atque ipsum esse Deum.——

Plin. *nat. hist. l. 2. c. 1. Mundum & hoc, quod nomine alio cælum appellare libuit, cujus circumflexu teguntur cuncta, numen esse credi par est.* Pertinet huc Æschyli illud, apud Clement. *Strom. l. 5.* & Euseb. *præpar. l. 13. c. 13.*

Ζεύς ἐστιν αἰθήρ. Ζεὺς δὲ γῆ, Ζεὺς δ' οὐρανός·
Ζεύς τοι τὰ πάντα, χ' ὅ τι ὑπὲρ τούτων ἐστί.
Æthera, tellúsque, & poli arx est Jupiter:
Est cuncta; & istis quicquid est sublimius.

Cui affine Ennii illud ex *Epicharmo* à Varrone laudatum. *l. 4.*

Istic est is Jupiter, quem dico, quem Græci vocant

storum incerti, istis tamen etiam ad mortem usq; laborandum atque inhærendum censuerint.

Θάπτεται ἐν τοῖς τροφίμων σώμασι | Allusisse videtur huc in dogmate Pythagorico explicando Ovidius *Metamorph. l.* 15. *v.* 84.

Heu, quantum scelus est in viscere viscera condi;
Congestoque avidum pinguescere corpore corpus?

Clariùs de Merio Suffetio Ennius *annal. l.* 2. apud Priscian. *l.* 6.

Vulturis in sylvis miserum mandebat hemonem.
Heu; quàm crudeli condebat membra sepulcro?

Lucret. *lib.* 5. de homine à feris discerpto ac depasto;

Pabula viva feris præbebat dentibus haustus,
Vivaque videns vivo sepeliri viscera busto.

Attius Atreo, apud Ciceron. *Offic. l.* 1.

Natis sepulcrum est ipse parens.

Naso de Tereo *Metamorph. l.* 6.

Flet modo, seque vocat bustum miserabile nati.

Lycophron de Pelope:

Οὗ πάντων ἐν γαμφαῖσιν ἐνάλια ποτὲ
Ἔρευν' ἐσενὺς θεία ξιφοφόρος,
Ἀσαρκῆ μυελὸς' ἐπύμβδσιν τάφῳ,
Τὸν ὠλανίτιδα χάνδαν ἐνδαλωμόν.

Cujúsque avum quondam in molaribus suis
Hercyna Educa, quæ gerit secespitam,
Fartim minutal frendicans, tumulo indidit,
Humeri vorax epulata cartilaginem. Scal.

Idem de cadaveribus à feris dilaniatis & devoratis:

Πολλῶν γὰρ ἐν σπλαγχνοῖσι τυμβεύσουσι,
Βρωθεὶς πολυσίτοισι κημάτων γαύλοις
Νήστιμος ἰσμός. ——

Nam plurimarum ventre funerabitur
Serratidentum fauce camparum abditus
Examen ingens. ——

Et de Saturno:

Τύμβῳ γὰρ ὑὸς κύπασεως ὠμόφρων σπερῶ.
Prolis sepulcrum triste semiferus jua. Jos. Scal.

De se Ignat. *ad Roman.* κολακεύσατε τὰ θηρία, ἵνα μου τάφος γένωνται, καὶ μηδὲν καταλίπωσιν ἐκ τοῦ σώματός μου, ἵνα μὴ κοιμηθεὶς, βαρύς τινι ὦ περισπούδαστος. Val. Max. de Artemisia *lib.* 4. *c.* 6. *Quid de illo inclyto tumulo loquare, cum ipsa Mausoli vivum ac spirans sepulchrum fieri concupierit, eorum testimonio, qui eam extincti ossa potione aspersa bibisse tradunt?* Apul. *fab. Miles. l.* 5. *At hìc jam tua est existimatio, utrùm sororibus pro tua cara salute solicitis adsentiri velis, & declinatâ morte nobiscum secura periculi vivere, an sævissimæ bestiæ sepeliri viscеribus.* Quintilian. *declamat.* 12. *Æstuant adhuc intra pectus sepulta ventribus nostris cognata viscera.* Nicol. Clemang. *epist.* 33. *Patre in Scopharum alvis impiissimâ crudelitate sepulto.* Neotericus innominatus;

Alis cadaver alites, alit feras:
Virum sepulcrum mortua sic obtigit.

Prout & Andreas Cæsar *in Apocal. c.* 16. A canibus devoratos, *eorum ventres vivo sepulcra sortitos.* Quod Τεκμήριον ταφικὸν, Diogenes dixit. Stob. *tom.* 2. *tit.*123. eò quòd Hyrcanis id solenne in propinquis suis; qui & eo fine canes alebant, quos κυσὶν ἐνταφίους nuncupabant. Ex Onesicrito Strabo *geogr. l.* 11. Hàc ratione γύπες, ἔμψυχοι τάφοι Gorgiæ dicti: quem eo nomine perstringit Hermogen. *de ideis l.* 1. *c.* 5. & Dionys. Longin. *de sublim.* Venter item τάφος ἀβύσσου, non *bustum* aut *sepulcrum* tantùm, ut suprà, sed *Orcus* & *Tartarus* Plut. *Conviv.* Τῷ γὰρ ὄντι τοῦτό ἐστι τὸ μίασμα τῆς σαρκὸς ἡμῖν, ἀφ' ὁ τάρταρος, ὡς ἐν Ἅιδου, δεινῶν πάντων φθορέων, καὶ πνιγμοῦ ὁμοῦ καὶ πυρὸς συμπεφυρμένου, καὶ νεκρῶν σηπεδόνος. *Ciborum conditura,* ἐνταφιασμός. Idem *de esu carn. orat.* 1. Ἡμεῖς δ' ὅταν ἐν τῷ μαφόρῳ τεφρώσωμεν, ὅταν ὅλον τὸ κρέας σποδοχοήσωμεν, εἶτα ὅλων ἀφ' αὐτὸ τὸ ὄνομα δείσωμεν, ἀναμιγνύοντες ἔλαιον, οἶνον, μέλι, γάλα, ὄξος ἡδύσμασι Συριακοῖς, Ἀραβικοῖς, ὥσπερ ὄντως νεκρὸν ἐνταφιάζοντες. Et Porphyr. *de abstinent. l.* 2. Ἦτι γε ὁ τῆς παθῆς ἱερεὺς, αὐτὸς τάφος γίγνεται νεκρῶν σωμάτων ἀναμένει; Ità denique de Jona à balena absorpto Basil. Seleuc. *orat.* 12. Καὶ Ἰωνᾶς ἐν ζώντι τάφῳ φερόμενος, νηχόμενον οἰκῶν διαπαντὸς, ἐγκυκώμενον φάρυγξι θανάτου χαλεπὸν οἰκῶν, νεκρῶν πανδοχεῖον, ἐκ ζώντων, οἰκῶν γαστέρα θανάτου μητέρα.

Καὶ ὅμως λήξεται ἡ χάρις αὕτη | Forsan *aliqua*, ut de *ventre* intelligatur: alioqui de terra sumendum fuerit. De *ventre* autem festivè Diphilus in *Parasito* apud Athen. *l.* 6.

—— παλαιπωρώτερον ἐστὶν οὐδὲν ὅλως γὰρ
Τῆς γαστρὸς, εἰς ἣν ἅπαντ' ἀναλίσκεται βρώματα,
Ἀλλ' οὐκ ἕτερον ἀγγεῖον. ἐκ πάντ' φέρεις
Ἄρτος ἂν, ἀλλ' ἐκ ζωμὸν, ἢ σκαφιδρεῖς·
Εἰς ταυρείαν ἰδίαν ἐμβαλεῖς, ἀλλ' ἐκ φακῆν·
Οἰνάριον εἰς λάγηνον, ἀλλ' ἐκ ὑδρίαν.
Εἰς πῦρ θεοῖς ἐχθρὸν ἢ ταύτην εἰσφορεῖς
Τὰ πάνθ' ἑαυτοῖς ὑδὲν ὁμολογούμενα.

—— *nam certè ventre nihil est miserius:*
In illum cuncta conjicis: at in vas aliud
Idem non liceat: panem quæris in mantica,
Jus non fers; aliter mantìcam corruperis:
In utrem villum immittis, non & carabum.
At in illum Diis invisum compingi solent
Etiam quæ inter se nil habent commercii. Grot.

Alius quidam:

Heu, quàm stupenda nos agit voracitas!
Quicquid ferarùmve, pecorisve pascitur,
Quicquid volucrium aerem pennis quatit,
Quicquid profunda piscium maria incolit,
Quicquid reponit terra frugum, fructuum,
Nostris id omne ut sepeliatur ventribus?

Seneca *epist.* 89. *Profunda & insatiabilis gula, hinc maria scrutatur, hinc terras, alia hamis, alia laquеis,*

quelt, alia verum variis generibus cum magno labore perſequuntur. nullis animalibus, niſi ex faſtidio, pax eſt.

Δέχεται | indè αἱ τῆς γαστρὸς διξάδιαι. Philo *de agric.* Ἡ δὲ σὰρξ πᾶν σιτίον τὸ ἐν τοῖς ἄρτοις ἐνδὺς ἐρυθρὸν, τάτ' ἤδη συνεστῶτα, σπλῆνα, καὶ πνεύμονα ἀλλοῖα καὶ ἄλλων ἴσα, καὶ ἀφύτων, οἷς ἔχει αἱ τῆς γαστρὸς ἀπτοπαγωδῶσι διξάδες, μαρτύρεται ὅτι καὶ μαμμῶσαι τὸν αἷμα κενὸν ὄντα δυμῶν ἐπιλήπτους καὶ φρενιτῶντας. καὶ τί σε παρεξάδειν λείπομαι ἄφετον, ἵνα καὶ τὸ παμφάγε πνεῦμα δηλώσω σοι τὸ χυμιστόν.

Διὰ τῶν αἱμάτωσις | ad verbum, *ob ſanguificationem*: quatenus nimirum in ſanguinem convertitur. Alex. Aphrodiſ. *problem. l. 1. c. 118.* Vegetativæ animæ operationes τροφὴ, αὔξησις, καὶ γενέσεις, καὶ τὰ τούτων ἴδια, καὶ τὰ κοινὰ τούτων καὶ τῶν ἄλλων ζώων, καὶ φυτῶν, καὶ τὰς ἀναθρέψεις, καὶ ἀναδόσεις, καὶ ἀφομοιώσεις. Galen. *ad Glauc. l. 2.* Γενναῖός ὁ ἡμῖν τὸ μελαγχολικὸν ἀφίστασα ἐν ἅπασι καὶ πᾶσι διαμάτωσιν, ἀνάλογον τῷ καθαρῷ οἴνῳ πυρί. Et indè ἡ διαματωτικὴ, *ſanguinem generandi facultas*, Aphrodiſ. *ibid. l. 2. q. 63.* Ἡ δεκτικὴ καὶ ὑγρὰ συμμέτρως κρᾶσις τῆς ἁπαλῆς σαρκὸς διαματωτικὴ δύναμις, ἡ φυλάττουσα ἐπὶ πολὺ τὸ διαματωθὲν καὶ τὴν διαμάτωσιν. ἡ δὲ διαμάτωσις, δείκνυσι τὸ ἔργον, αὐτὸ τὸ αἷμα. Idem & αἱμάτωσις. Galen. *de dogmat. Hipp. & Plat. l. 8. c. 7.* Ἡ πᾶσι ἡ σπέρμα, ἢ ἐπὶ αἱμάτωσις, ἢ τὸ λεπτὸν διάπνευμα ἢ περὶ τὸ ἧπαρ τὸ φερόμενον ἐπὶ ταῦτα ἐκ τῆς αἱματώσεως. Scio ſanguificationis Alex. Aphrodiſ. *problem. l. 1. c. 118.* oſtendat ex ſanguine lac confluere. Εἰ πᾶσι ἡ μὲν κατεργασία τῆς τροφῆς διξαμένης, τὸ δὲ αἷμα ἀκριβαλαντῶσι, παχυμερὲς γάρ ἐστι τὸ αἷμα τῆς γάλακτος. Et mox, ut totam corporis humani fabricam ex ſanguine; καὶ ἐκ τοῦ αἵματος τὸ σῶμα ἅπαν ἐκ τῆς τροφῆς ἐστιν. Ἐκ τούτου ἡ μὲν κατεργασία τῆς τροφῆς διξαμένης, τὸ δὲ αἷμα ἀκριβαλαντῶσι, παχυμερὲς γάρ ἐστι τὸ αἷμα τῆς γάλακτος. Et mox, ut totam corporis humani fabricam ex ſanguine; καὶ ἐκ τοῦ αἵματος τὸ σῶμα ἅπαν ἐκ τῆς τροφῆς ἐστιν. Vide *l. 10. § 25.*

Εἰς τὸ ἀεροῦδες ἢ πνευδες | ſcil: διὰ τῶν ἀτμίδων καὶ τῶν ἀναθυμιάσεων, *per vapores & exhalationes*, quorum illi ad *aëream*, an *aquoſam* potiùs, iſtæ ad *igneam naturam* propiùs accedunt. Vide Ariſtot. *meteor. l. 1. c. 3.*

Διαίρεσις εἰς τὸ ἁλικὸν καὶ εἰς τὸ αἰτιῶδες | hoc eſt, *in materiam & cauſam*, ut vulgò dicitur. De eadem hac diviſione monet & *l. 7. § 29.* & *l. 8. § 50 11.* & *l. 12. § 29.* addit tamen membrum tertium, τὸ ἀναφορικὸν, *l. 12. § 4.* & quartum etiam, τὸν χρόνον, *ibid. § 18.* Verùm iſta duo ſunt ἔξω τῶν ὑποκειμένων. duo illa tantum τὰ συνιστῶντα. Laërt. *l. 7.* in *Zenon.* Δοκεῖ δ' αἰτίας εἶναι τέτταρας ἐν ὅλῳ λόγῳ, τὸν ποιοῦν, καὶ τὸ πάσχον. τὸ μὲν οὖν πάσχον τὴν ὕλην ἄποιον εἶναι, τὴν ὕλην· τὸ δὲ ποιοῦν, τὸν ἐν αὐτῇ λόγον, τὸν θεόν. εἷς γάρ ὢν τὰ ὅλα διὰ πάσης οὐσίας διῆκεν ἔκεινος. Vide *l. 12. § 30.* Seneca *epiſt. 64. Dicunt Stoici noſtri, duo eſſe in rerum natura, ex quibus omnia fiant, cauſſam & materiam. materia jacet iners, res ad omnia parata, ceſſatura, ſi nemo moveat. cauſſa autem, id eſt, ratio, materiam format, & quocunque vult verſat: ex illa varia opera producit.* Et poſt aliis verbis: *Nempe univerſa ex materia & ex Deo conſtant. Deus iſta temperat, quæ circumfuſa ſequuntur & ducem. Potentius autem eſt quod facit, quod eſt Deus, quam materia, pariens Dei.* Lactant. *Inſtit. l. 7. c. 3. Stoici naturam in duas dividiunt partes. unam, quæ efficiat; alteram, quæ ſe ad faciendum tractabilem præſtet. in illa prima eſſe vim faciendi; in hac materiam: nec alterum ſine altero eſſe poſſe.* Reliqua paulò poſt exhibebimus.

§ 22. Μὴ ἀπορρέωσι | Vide *ad l. 2. § 7. ut aberres, vel tantillum, aut ab æquitate in conatibus, aut à veritate in aſſenſionibus.*

Ἐπὶ πάσης ἐρωτᾶς τὸ ὄνομα ἀποδίδωμι | Vide Senec. *ep. 89. infr. ad § 32.*

§ 23. Πᾶν μοι συναρμόζει, ὅ σοι εὐκρινὲς ὄν, ὦ κόσμε | quia nimirum ipſe mundi pars ſum. Mundus autem Stoicis Deus ipſe. Vide *ad l. 10. § 21.* Plut. *de Philoſoph. placit. l. 1. c. 7.* Θεὸν μὲν κόσμον, καὶ αἰθέρα, καὶ τὸν ὅλον τοῦτον κόσμον θεὸν νομίζουσι. & *l. 2. c. 1. de eadem.* Φάσκοντες ἀπεφῆναι τὸν θεὸν, ὃ ἐστὶ τὸ ὅλον τοῦτον κόσμον, καὶ ἔστι τι φησὶ καὶ γῆς, καὶ ἄλλων, οὓς ἐν σώμασι ζωῆς. Arius Didymus in *epitom.* apud Euſeb. *præpar. l. 15. c. 11.* Οἱ Στωϊκοὶ ὅλον τὸν κόσμον, καὶ τοῖς μέρεσιν αὐτοῦ, θεοπαρεδίδοσι θεόν. Seneca *quæſt. nat. l. 2. c. 45. Vis Deum mundum vocare? non falleris. Ipſe enim eſt totum quod vides, totus operibus ſuis inditus, & ſe ſuſtentans vi ſuâ.* Idem *epiſt. 94. Totum hoc, quo continemur, & unum eſt, & Deus eſt: & ſocii ejus & membra ſumus.* Manil. *aſtronom. l. 1.*

Quâ pateat mundum divino numine verti,
Atque ipſum eſſe Deum.——

Plin. *nat. hiſt. l. 2. c. 1. Mundum & hoc, quod nomine alio cœlum appellare libuit, cujus circumflexu teguntur cuncta, numen eſſe credi par eſt.* Pertinet huc Æſchyli illud, apud Clement. *Strom. l. 5.* & Euſeb. *præpar. l. 13. c. 13.*

Ζεὺς ὅστις αἰθήρ. Ζεὺς ἥ γῆ, Ζεὺς δ' οὐρανός
Ζεύς τοι τὰ πάντα, χ' ὅ τι ὑπὲρ τάδ' ἐστὶν ὑπέρτερον.
Æther, telluſque, & poli arx eſt Jupiter:
Eſt cuncta; & iſtis quicquid eſt ſublimius.

Cui affine Ennii illud ex *Epicharmo* à Varrone laudatum. *l. 4.*

Iſtic eſt is Jupiter, quem dico, quem Græci vocant

Aerem; qui ventus est, & nubes, himber postea,
Atque ex himbre frigus; ventus post fit, aer denuo.
Hæcce propter Jupiter sunt ista, quæ dico tibi.

Pertinent & Euripidis illa toties repetita, à Ciceronе *de natura Deor. l.* 2. § 65. Plut. *de exil. ad princ. indoct. & physic. quæst.* 29. Lucian. *Jovis Tragad.* Athenag. *in legat.* Clem. Alex. *hortat.* & *Strom. l.* 5. Euseb. *præpar. l.* 13. *c.* 13. Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 3. aliis.

Ὁρᾷς τὸν ὑψοῦ, τὸν δ' ἄπειρον αἰθέρα,
Καὶ γῆν πιέζει ἔχων δ' ὑγρᾶς ἐν ἀγκάλαις;
Τοῦτον νόμιζε Ζῆνα, τὸν δ' ὑγρᾶ θεόν.

Quod Cicero licentius vetit;

Vides sublime fusum immoderatum æthera,
Qui tenero terram circumvectu amplectitur,
Hunc summum habeto divum, hunc perhibeto Jovem.

castigatius Grotius:

Sublime fusum cernis immensum æthera,
Cujus tenetur uvidis amplexibus
Terra? hoc putato numen, hoc perhibe Jovem.

Et ex Euripide Ennius in *Thyeste* (unde & ex Euripidis tragœdia cognomine fuisse desumpta, proclivis est conjectura) apud Cicer. *de nat. Deor. l.* 2. & 3. Apul. *de mund.* Festum in *sublime*:

— *adspice hoc*
Sublime candens, quem vocant omnes Jovem.

Uterque Chrysippum expressit; qui, ut Cicero ibidem, *disputavit, Æthera esse eum, quem homines appellant Jovem.* Quod & Plato Comicus;

Ἀὴρ, ὃν ἄνθρωποι νομίζουσι Δία.
Aer, quem nuncupare quis Jovem queat.

Respexit eadem & Lucretius verbis versibúsque illis *lib.* 5.

Denique jam tuere hoc, circum superáque, quod omnem
Continet amplexu terram: quod procreat ex se
Omnia; quod quidam memorant, recipitque, perempta.

Cato apud Lucan. *l.* 9.

Jupiter est quodcunque vides, quocunque moveris.

Nem de *Deo* dogma Judæis Echaici affingebant. cùm enim simulacra nulla admitterent, manus tantùm inter precandum cœlos versùs expanderent, *Cœlum eis* pro *numine* habere autumabant. Diodorus Sic. *l.* 40. apud Photium *cod.* 244. de Mose Judæorum legislatore, verba habens; Ἄγαλμα μὲν θεῶν τὸ σύμπαν οὐκ ἐνόμισεν, διὰ τὸ μὴ νομίζειν ἀνθρωπόμορφον εἶναι τὸν θεόν· ἀλλὰ τὸν περιέχοντα τὴν γῆν ἕνα μόνον εἶναι θεόν, καὶ τοῦτον ὑψηλόν. Indè illud Juvenalis *Sat.* 14.

Nil præter nubes, & cæli numen adorant.

Cœli numen, i. e. cœlum ipsum, quod numen illis est. ut numina Deorum, pro Diis ipsis. quo modo de Judæis iisdem Petronius,

Et cæli summas advocet auriculas.

quanquam nec desunt, qui *lumen* legant. Sed ad exteros, Stoicos maximè, redeamus. Varro apud Aug. *de Civit. Dei l.* 7. *c.* 6. *Deum se arbitrari animam mundi: & hunc ipsum mundum esse Deum.* quæ verba explicans Augustinus: *Sicut hominem sapientem, cùm sit ex animo & corpore; tamen ab animo dicimus sapientem: ità mundum Deum dici ab animo, cùm sit ex animo & corpore.* Ea explicatio Augustiniana lucem dat verbis, cùm Chrysippi apud Ciceronem, ubi suprà; *Vim divinam in ratione esse positam, & universæ naturæ animo atque mente: ipsúmque Mundum Deum dici, & ejus animi fusionem universam.* tum & Senecæ *quæst. nat. præfat. Quid est Deus? Mens universi. Quid est Deus? Totum, quod vides; & quod non vides, totum.* Atque hæc est διαίρεσις εἰς τὸ ὑλικὸν καὶ τὸ αἰτιῶδες, de qua *supr.* § 21. Distinctius paulò Laërt. *l.* 7. in Zenon. Λέγων ὁ κόσμον τειχᾶς αὐτόν τε τὸν Θεὸν, καὶ τὰ ἅπαντα ἴσιας ποιῶν (sicut τὸν ὕλην ἕτοιον contrà dicunt) ὃς ἦν ἄφθαρτος ὅτι μὴ ἀγέννητος, δημιουργὸς ὢν τῆς διακοσμήσεως· καὶ αὖπαλιν ὁ τὸν διακόσμησιν πάλιν εἰς ἑαυτὸν καὶ τέλειον, τὸ συνεκτικὸς ἀεὶ ἄμφοιν. Verùm sexfariam dici Κόσμον, sive Mundum, ex Diodoro monet Jos. Scalig. quem vide sis *ad Manil. l.* 5. ubi inter cæteros, Κόσμος, λέγει ὁ διακοσμήσας πάντα· ἔοικε δὲ καὶ ὁ τῶν ὅλων φύσει ἔυκυκλον λέγειν.

Οὐδέν μοι σφέτερον, ἀλλ' ὅλιμον, τό σοι ἔυκυκλον | Propert. *l.* 3. *eleg.* 3.

Optima mors, parcâ quæ venit ipsa die.

i. e. τῇ πεπρωμένῃ. Scalig. de cæteris singulis pariter. Ità *l.* 11. § 13. ἐ ἔχει τὸ νῦν τῇ ὅλῃ φύσει ἔυκυκλον;

Πᾶν μοι καρπὸς | Ità *l.* 2. § 3. Παντὶ δὲ φύσεως μέρει ἀγαθὸν, ὃ φέρει ἡ τῆς ὅλης φύσις. & *lib.* 10. § 20. Συμφέρει ἐμοὶ, ὃ φέρει ἐμοὶ ἡ τῆς ὅλης φύσις. καὶ τότε συμφέρει, ὅτι ἐκείνη φέρει. καρπὸς autem istîc pro *emolumento*, quod ex re quapiam provenit, ut fructus ex stirpe vel arbore. Ità Apostol. *ad Philip. c.* 1. *v.* 22. καὶ τοῦτό μοι καρπὸς ἔργου. καρπὸς ἔργου, quod *opera pretium* Latinis. Vide *l.* 6. § 30.

Ὦ φύσις | quòmodo *Mundum*, ità & *Naturam Deum* dicebant. Senec. *de benefic. l.* 4. *c.* 7. *Quid enim aliud est Natura quàm Deus, & divina ratio, toti mundo & partibus ejus inserta?* & *quæst. nat. l.* 3. *c.* 45. *Vis illum Naturam vocare? non peccabis. est enim ex quo nata sunt omnia, cujus spiritu vivimus.* Ità isti (Lactantii sunt verba superiùs paulo positis statim subjuncta) *uno Naturæ nomine res diversissimas comprehenderunt, Deum & Mundum, artificem & opus. dicíntque alterum sine altero nihil posse; tanquam Natura sit Deus Mundo permistus. nam interdum sic confundunt, ut sit Deus ipsa mens Mundi, & Mundus sit corpus Dei.*

Ἐκ σοῦ πάντα, ἐν σοὶ πάντα, εἰς σὲ πάντα | Melitùs ista Apostolus noster de *Deo ad Rom. c.* 11. *v.* 36. Ὅτι ἐξ αὐτοῦ, καὶ δι' αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα. Vide *l.* 12. § 26. Pacuvius *Chryse* apud Varron. *ling. Lat. l.* 4. & Cicer. *de divinat. l.* 1. & 2.

Hoc

Hoc vide circum, supráque, quod complexu continet
Terram: nostri cælum memorant, Græci pelagum
Æthera.
Quicquid est hoc, omnia id animat, format, auget,
alit, creat,
Sepelit, recipitque in sese omnia; eademque idem est
pater.
Indidemque eadem oriuntur, de integro eademque
occidunt.

Ista enim cum primis illis connexa vulg. Jos. Scalig. quæ Vossius mavult adnecti versiculo ejusdem illi ex Nonio, & Varrone *ibid.* (*jugat.*

Mater est terrae; ea parit corpus, animam æther ad-

Ἐν σοὶ πόλις | Ἐκτὸς γὰρ τῆς πυτὸς ἴδιν. εἰ γὰρ τὶ ἔξω; ἐν τῷ παντὶ ἔσι. Ocellus Lucan. *de univers. c.* 1. § 8.

Ὦ πόλι φίλη Κεκροπίδη | Ex Tragœdia aliquo, de Civitate Atheniensi dictum.

Ὦ πόλι φίλη Διός | Mundum appellat Διὸς πόλιν. quomodo & Dio Prus. *orat.* 36. Τῆς Διὸς πόλιν μᾶλλον ἢ ἴδιον, quippe cujus ipse Rex sit potiùs, quàm paterfamilias: etiamsi Epictet. *l.* 3. *c.* 22. Ἐν τῇ μεγάλῃ πόλει ταύτῃ ἴσι πῆ ἡ εὐδαιμονία. Estque revera illa Εὐδαιμὼς multò potius nuncupanda, quàm illa Ægyptiaca, de qua Stephanus Byzant. Verùm potiore adhuc jure, ἡ τῶν Θεῶν πόλις illa, de qua Psaltes *psalm.* 87. *v.* 3. Apostolus *ad Hebr. c.* 12. *v.* 22. Jóannes, *Apoc. c.* 3. *v.* 12.

§ 24. Ὀλίγα φράσει, φησίν, | *dicere solent.* Cas. *Gasl.* imo, *inquit ille, quis.* Quis autem hoc dixerit, docet nos Varro. *de Re rust. l.* 2. *c.* 6. *Proderit nobis illud* [illegible] *præcipere, ut animus* [illegible] *tranquillus, si neque* [illegible] *publicè multa, aut nimia curabimus nostris egenibus. Et de tranquill. c.* 12. *Hoc secutum puto Democritum, ita cæpisse;* (hoc est, volumen egregium, quod εὐθυμίας inscripsit, ut Sen. *ibid. c.* 2. ab hoc monito exorsum) *Qui tranquillè volet vivere, nec privatim agat multa, nec publicè.* Græca integra exhibet Stobæus *tom.* 1. *tit.* 100. Τὸν εὐθυμεῖσθαι μέλλοντα, χρὴ μὴ πολλὰ πράσσειν, μητε ἰδίᾳ, μητε ξυνῇ, μηδ' ὅσ' ἂν φορτὸ, ὑπὲρ τε δύναμιν αἱρεῖσθαι τῶν ἑαυτῷ φύσιν. Marcus noster, *lib.* 3. § 5. Μητε πολυπράγμων, μητε πολυφόρτιον ἔσω. Euripides pariter:

Ὃ πολλὰ φρονῶν, ὐκ ἐν ἀσφαλεῖ βίῳ.
Rer agat attentus, tuta vitæ haud est via. Lipsius.

Idémque *Antiopa*: apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 58.

Ὅστις δ' ἀφρονῶν πολλὰ, μὴ φρονεῖν πεφυ,
Μῶρος, πόνους ἕλκει βίου ἀφόρτους.
Qui multa fatuus, nulla ubi necessitas,
Quum suaviter, agens nil, vivat, desipit.

Et in *Oenomao*:

Ὃ πλέον φρονῶν, τοσῷδε ἁμαρτάνει βροτῶν.
Peccare quisque plus solet, quò plus agit. Grot.

Verùm Democriti illud rejicit Plutarch. *de tranquil.* in ipso fere libri limine. Ὁ μὲν ἔν εἰπὼν, ὅτι δεῖ τὸν εὐθυμεῖν μέλλοντα, μήτε πολλὰ πράσσειν, μήτε ἰδίᾳ, μήτε ξυνῇ, σφόδρα μὲν ἡμῖν πολυτελῆ τινὰ εὐθυμίαν κατέσκευε, ψυχρόν τινα καὶ ἀφελῆ. Ὅτι δὲ ἀληθὲς τὸ μὴ πολλὰ πράσσοντας εὐθυμεῖσθαι, δῆλον· εὐθυμοτέρους γὰρ ἀνδρῶν, οἰκέτας τὰ πολλὰ σωφρονοῦντας. εἰπὼν δ' ἂν τὸ μὴ φορτικὸν αὐτὸ πολλαχοῦ εἰς εὐθυμίαν κατέσκευε. Nec abs re Ennius in *Iphigenia*, apud Gellium *lib.* 19. *c.* 10.

Otio qui nescit uti, plus habet negotii,
Otii minus, quàm cum est negotium in negotio.
Nam cui quod agat institutum est, nullo negotio
Id agit, studet ibi; mentem atque animum delectat
suum.

Otioso in otio animus nescit quid quidem velit.
Hoc ità est: neque domi nunc nos neque nunc militiæ
sumus.
Imus huc, hinc illuc, cùm illuc ventum est, ire illinc
lubet.

Incertè errat animus; præterpropter vita vivitur.

Ità versus elegantes sanè sed miserè deartuatos refingunt collatis symbolis viri clarissimi Hug. Grotius, Cl. Salmasius. & Joan. Vossius; qui Chori verba esse monet, qui militibus constabat Græcis, de otio suo, dum ob maris malaciam Aulide moram trahebant conquerentium. Sed & Marcus hìc Democriti præceptum refingit, & ad recti normam τετραγώνως πάνυ defingit. Vide & *l.* 3. §. 5.

Μήποτε ἄμεινον, τ' ἀναγκαῖα πράσσειν | Frustrà Xylander, quem do[illegible] Marci [illegible] immutavit, & conjecturam suam in textum intulit, μηδὲν ἄμεινον τὰ ἀναγκαῖα πράσσειν. At Marcus, Democritus, inquit, *consulit ei, qui tranquillum animi statum obtinere vult, ut nè multa agat: at tu vide, nè ad hunc finem conducat potiùs, ut necessaria quis agat, & quæ constitutioni suæ sunt accommoda.* Deest ὅρα, vel βλέπε, vel ejusmodi quippiam: quod non animadversum Xylandrum in fraudem induxit. Prout & similis ellipsis ab Apostolo usurpata, *ad Tim. ep.* 2. *c.* 2. *v.* 25. in verbis suis: Ἐν πραΰτητι παιδεύοντα τοὺς ἀντιδιατιθεμένους, μήποτε δῷ αὐτοῖς ὁ Θεὸς μετάνοιαν, &c. *cum lenitate erudientem eos*, expectando sive experiendo, *num aliquando Deus illis sit resipiscentiam daturus*; non observata, vulgato interpreti impositi, ansámq; dedit vertendi, *Eis qui resistunt, nequando Deus det illis pœnitentiam*, quasi eo modo dictum sit, quo illud Matth. *c.* 13. *v.* 15. μήποτε ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ σωσῶσι τῇ καρδίᾳ. quum, ut rectè Isidor. Pel. *l.* 2. *epist.* 270. ματαιοῦται ἐλπίδα, ὐκ ἀναιρεῖσιν ἐμφαλεῖς. Contrà planè, quàm in Esaiæ loco *c.* 6. *v.* 9. ab Evangelista prolato; in quo interpretando lapsus est è contrario bonus Isidorus. quin & idem D. Jo. Leisildum τὸν μακρείτην fugiens, in causam fuit, quod Apostoli verba illa interpretatus est de

opposita prorsùs voluntati divinæ in natura humana dispositione, quâ homines ità affecti sunt, ut resipiscentiam dare parato numini renitantur. quod eò moneo, in eundem lapidem nè impingat quisquam denuò. Occurrunt ellipses huic geminæ in scriptis sacris apud Mosem *l.* 1. *c.* 3. *v.* 22. & *c.* 11. *v.* 4. & *c.* 42. *v.* 4. Matthæum Evang. *c.* 25. *v.* 9. Lucam. *Act. c.* 5. *v.* 39.

Τ' ἀναγκαῖα πράσσειν | Supervacuas & minimè necessarias occupationes rescindere monet, eísque duntaxat intendere, quæ aliquâ saltem ratione necessaria existant. quod monitum & rursus repetitum dat, *l.* 12. § 18. At nobis *in supervacuis*, non *subtilitas*, ut Senec. *epist.* 106. *Sed tempus*, imò *vita ferè tota*, ut idem *epist.* 49. & 88. *teritur* : dum, quod olim Agatho scitè dixit, apud Athen. *dipnosoph. l.* 5. & Clem. *Strom. l.* 5.

Τὸ μὲν πάρεργον, ἔργον ὡς, ποιούμεθα·
Τὸ δ' ἔργον, ὡς πάρεργον ἐκπονούμεθα.
Operosè id agimus, agere quod non est opus :
At in eo quod opus est, opera persunctoria est.

Eodémque alludens Isidor. Pel. *l.* 5. *epist.* 108. τὰ μὲν ἔργα, πάρεργα εἶναι ἡγούμεθα· τὰ δὲ πάρεργα, ὡς ἀναγκαῖα, ἀνύομεν. Vide *infr. ad* § 21.

Λόγος αἱρεῖ | *ratio diligit.* Xyl. *mandat & injungit.* Cas. meliùs. λόγος αἱρεῖ, *ratio dictat, evincit, postulat, exigit.* Sic & *l.* 10. § 32. Οὐδὲ γὰρ αἱρεῖ λόγος. *neque enim ratio poscit.* & *l.* 2. § 5. ἀπὸ τοῦ αἱροῦντος λόγου. *à ratione dictante*, sive *rationis dictamine.* Herodot. *l.* 2. Καὶ δὴ καὶ ὁ λόγος οὕτως αἱρέει. *ratio ipsa dictat, evincit.* Gregor. Naz. apud Suidam : Καὶ ὁ λόγος αἱρεῖ, μὴ πιθέσθαι προστάγματι. *ratio ipsa postulat.* Apud Plutarch. *Consol. ad Apollon.* Plato : Ὥσπερ ἐν πτώσει κύβων πρὸς τὰ πεπτωκότα τίθεσθαι τὰ ἑαυτοῦ πράγματα, ὅπῃ ὁ λόγος αἱρεῖ βέλτιστ' ἔχειν. *prout ratio evincit optimè habiturum.* Et Plut. ipse *de commun. notit. c.* 19. Ἀξίαν δὲ ἔχει τινὰ μεγίστην, ὃ [illegible] λόγος ἀντὶ τοῦ μὴ ἀγαθοῦ προελέσθαι. *ratio postulaverit* [illegible]

Ἀπὸ τοῦ κοινοῦ πράσσειν εὐθυμίαν | Itàe Plut. *de tranquill.* Δεῖ δὲ μὴ πλήθει, μηδὲ ὀλιγότητι πραγμάτων, ἀλλὰ τῷ καλῷ καὶ τῷ αἰσχρῷ τὸ εὔθυμον ὁρίζειν καὶ τὸ δύσθυμον. τῶν γὰρ καλῶν ἡ παράληψις οὐχ ἧττον ἢ τῶν φαύλων ἡ πρᾶξις ἀνιαρόν ἐστι καὶ ταραχῶδες. Idémque *de sene publ.* Ubi Canirribicinis dictum posuisset, ἀγνοεῖν τοὺς ἀνθρώπους ὅτι μᾶλλον αὐτὸν αὐλῶν ἢ [illegible] λαμβάνειν γὰρ ἂν μισθόν, οὐ διδόναι, [illegible] ἐθέλοντας. Subjungit, Ἆρα οὐκ [illegible] ἡδοναὶ αἱ ἀρεταὶ τοῖς χρωμένοις ἀπὸ τῶν καλῶν πράξεων καὶ τῶν κοινωνικῶν ἔργων καὶ φιλανθρώπων παρασκευάζουσιν; οὐ κνῶσαι, οὐδὲ θρύπτουσαι, ὥσπερ αἱ εἰς σάρκα λεῖαι καὶ προσηνεῖς γινόμεναι κινήσεις· ἀλλ' αὗται μὲν οἰστρώδεις καὶ ἀβέβαιον καὶ μεμιγμένον σφυγμῷ ἔχουσιν· αἱ δὲ ἐπὶ τοῖς καλοῖς ἔργοις οὐ ταῖς Εὐριπίδου χρυσαῖς πτέρυξιν, ἀλλὰ τοῖς Πλατωνικοῖς ἐκείνοις καὶ οὐρανίοις πτεροῖς ὅμοια, τὴν ψυχὴν μέγεθος καὶ φρόνημα μετὰ γήθους λαμβάνουσαν ἀναφέρουσι.

Εὐσχολώτερος | *majore otio utetur.* Xyl. *otii multum lucrabitur.* Cas. Verto, *quietior*, vel *à negotiis quietior, futurus est.* Εὔσχολος, ἥσυχος *quietus.* Et εὐσχολεῖν, ἡσυχίαν ἄγειν, ᾧ ἡ διάνοια οὐ διασπᾶται. Vide Epict. *ad l.* 11. § 19. & *l.* 12. § 2. εὐσχολώτερος καὶ ἀταραχώτερος ἔσται, pro eo quod initio dixerat, εὐθυμήσει.

Ἀλλὰ καὶ φαντασίας | resecari vult non actiones tantùm non necessarias, verùm & *cogitationes.* quomodo & *supr. l.* 3. § 4. Ità Dominus noster, non solùm πᾶν ῥῆμα ἀργὸν, *verbum quodque otiosum*, Matth. *c.* 12. *v.* 36. Sed & *cogitationes vanas ac inanes*, amandandas monet. Jer. *c.* 4. *v.* 14.

Οὕτως γὰρ οὐδὲ πράξεις περιτταὶ ἐπακολουθήσουσι | radice nimirum ipsâ evulsâ. Siquidem, ut August. *de persever. c.* 13. *Cogitantes agimus, quicquid agimus ; & cogitantes loquimur, quicquid loquimur.* atque *ex cordis abundantia*, non os tantùm *loquitur*, Matth. *c.* 12. *v.* 34. Sed & *manus operatur.* Ibid. *cap.* 15. *v.* 19. Chrysippi dictum apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 3. τὴν διάνοιαν τοῦ λόγου πηγήν. *orationis fontem esse cogitationem.* Verùm non *orationis* tantùm is, sed & *operationis fons* existit : itaque qui hunc custodierit, pro Solomonis monitu, *Prov. c.* 4. *v.* 23. etiam sermones actionésque suas in potestate habebit.

§ 25. Πείρασον, πῶς σοι χωρεῖ | Epictet. *l.* 4. *c.* 1. Πείρασον γὰρ, οὐκ ἔστιν αἰσχρὰ ἡ πεῖρα. Et *l.* 2. *c.* 19. [illegible] καὶ τὰς ἡμέρας ἀρίθμει, ἃς οὐκ ὠργίσθης. [illegible] ἡμέραν ὠργιζόμην, νῦν παρ' ἡμέραν· εἶτα παρὰ δύο· εἶτα παρὰ τρεῖς, ἂν δὲ τριάκοντα παραλείπῃς, θῦσον τῷ θεῷ. ἡ γὰρ ἕξις ἐκλύεται [illegible] εἶτα καὶ παντελῶς ἀναιρεῖται. σήμερον οὐκ ἐλυπήθην, οὐδ' [illegible], οὐδ' ἰσχύσεις διηνύω καὶ [illegible] ἀλλὰ [illegible] γινομένων τινῶν ἐρεθιστικῶν [illegible]

[illegible] σοι χωρεῖ | *quomodo quadret.* Xyl. & Cas. Malim, *quomodo procedat, quos progressus tecum faciat.* Apud Suidam historicus : οὐ χωρούντων αὐτῷ τῶν ἐν Σικελίᾳ πραγμάτων κατὰ νοῦν. *cùm res illi ex animi sententia non procederent.*

Ἀρεσκομένου | Vide *l.* 3. § 4. & *l.* 10. § 1.

Ἐκ τῶν ὅλων ἀπονεμομένοις | Vide *ad lib* 7. § 31.

Ἀρκουμένου δὲ τῇ ἰδίᾳ πράξει | Vide *l.* 3. § 6. & *l.* 5. § 34. & *infr.* § 51.

§ 26. Ἑώρακας ἐκεῖνα | Antegressis ità annectit istud Cas. ut ad vitæ prioris secius administratæ experientiam referatur. Ego potius monita superiùs data respicere opinor : ut *lib.* 3. § 11.

Ἁμαρτάνει τις; ἑαυτῷ ἁμαρτάνει | Ità *l.* 9. § 4. ὁ ἁμαρτάνων ἑαυτῷ ἁμαρτάνει. & § 38. Εἰ μὲν

ἥμαρτεν, ἐκεῖ τὸ κακόν Itaque, τὸ ἄλλο ἁμάρτημα, ἐκεῖ δὲ κακία. *ibid.* § 20. Clem. *Strom. l.* 4. ἡ βιωτικὴ ἐν ἄλλῳ πνεῖ ἀν δοκεῖ ἔσεσθαι βίου τοῦ κακοῦ, ἢ τῶν ἀκολασταίνοντος.

Ἀπ' ἀρχῆς σοι συγκεχώρηται ἡ σωτηρία πᾶσι | Vide *supr.* § 10. *l.* 3. § 11. & *infra* § 34. Apud Lucianum Proteſilaus in νεκυομαντ. Οὐ γὰρ ἐγὼ τούτου εἵνεκα, ἀλλ' ἵνα Μοῖρα, καὶ τὸ ἐξ ἀρχῆς ἔτος ἐπιπλεῖν. Ità paſſim Homer. de Ulyſſe. *Odyſſ. α. v.* 16.

Ἀλλ' ὅτε δὴ ῥ' ἦλθε θεοπλεύτων ἐτάων,
Τῷ οἱ ἐπικρήηνεν Διὸς θυγάτηρ γλαυκῶπις.

Apud eundem Telemachus *Odyſſ. γ. v.* 208.

Ἀλλ' ἐ μοί ταῦτην ἐπέκλωσαν θεοὶ αἶσαν.

Ulyſſes *ibid. λ. v.* 138. & Tireſias ſcifcitatur.

——τὸ μὲν δὴ σε ἐπέκλωσαν θεοὶ αὐτοί.

Eumæus *ibid. π. v.* 6.

Πλαζόμενον· ὡς γάρ οἱ ἐπέκλωσεν πότμον ἀνάγκη.

Alcinous *ibid. θ. v.* 579.

Τὸν δ' Ζεὺς μὲν τεῦξαι, ἐπικλώσαντο δ' ὀλέσθαι
Ἀνθρώποις, ἵνα ἦσι καὶ ἐσσομένοισιν ἀοιδή.

Achilles denique *Il. α. v.* 525. quem locum laudat Plut. *de legend. poet.* c. 3. & c. 6. & in *conſol. ad Apollon.*

Ὡς γὰρ ἐπικλώσαντο θεοὶ δειλοῖσι βροτοῖσι
Ζώειν ἀχνυμένοις, ——

Leo Imper. in *oraculis* apud Jan. Rutgerſ. *Var. lect. l.* 5. *c.* 8.

Σπύλος γὰρ ὁρᾷς τὸ πᾶσι καταλωτόν.

Senec. *de benefic. l.* 6. *c.* 23. *Dii in primo illo conſtitutione, cùm universa disponerent, etiam noſtra viderunt, rationemque hominis habuerunt, nec ulla in re utilitates in principio rerum primiſſa mens eſt, & is ordo mundo datus, ut appareat curam noſtri non inter ultima habitam.* Idem *de provident. c.* 5. *Fata vos ducunt, & quantum cuique reſtet, prima naſcentium hora diſpoſuit. cauſſa pendet ex cauſſa. privata ac publica longus ordo rerum trahit. non incidunt cuncta, ſed veniunt. Olim conſtitutum eſt, quid gaudeas, quid fleas. & quamvis magna videatur varietate ſingulorum vita diſtingui, ſumma in unum venit.*

Βραχὺς ὁ βίος | Flaccus *ſerm. l.* 2. *Sat.* 6.

Dum licet, —— vive beatus :
Vive memor quàm ſis ævi brevis.——

R. Simeon in Pirke Aboth.

היום קצר והמלאכה מרובה

Dies brevis, & opus multum. Et Ben-Syræ magiſtro ob ætatem excellenti, *An noſcis diem brevem, & opus multum eſſe?* Druſ. in *apophth.* Hippocr. *aphor.* 1. Ὁ μὲν βίος βραχὺς ἡ δὲ τέχνη μακρή. Senec. *de brev. vit. c.* 1. *Major pars mortalium de naturæ malignitate conqueritur, quòd in exiguum ævi gignimur, quod hæc tam velociter, tam rapidè dati nobis temporis ſpatia decurrant ; adeò ut exceptis admodum paucis, cæteros in ipſo vitæ apparatu vita deſtituat. Indè illa maximi medicorum exclamatio eſt ; Vitam brevem eſſe, artem longam.* Et *c.* 16. *Tempus breve eſt & præceps : ita quidquid fit brevius vitio noſtro.* Vide *l.* 5. § 2. Τὸ μὲν ἔργον ἐλάχιστον διάστημα. Zeno apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 68. Οὕτως ἡμᾶς ὥσπερ πένητας ὡς χείρω. Quod Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* Μηδενὸς ἡμᾶς ὅπως ἢ ὀλίγου, ὡς χείρω. Βραχὺς γὰρ ἅπασι ὁ βίος, ἢ ἡ τέχνη μακρή. καὶ μᾶλλον ἢ τὰς τῶν νόσους ἰᾶσθαι δύναμιν. Lucian. *de ſectis* : Τὸν μὲν ἰατρὸν ἀκμὴν πεῖραν, εἰδότας ἀληθὲς τὸ τοῦ Κῴου ἰατροῦ, ὡς ἄρα βραχὺς μὲν ὁ βίος, μακρὰ δὲ ἡ τέχνη. καὶ τὸν ἐμὸν ἰατρὸν πιεῖν ταῦτ' ἔλεγεν, ἐμπαθέστερα περιγιγνόμενος. φιλοσοφία δὲ ἡ μακρᾷ τῷ χρόνῳ ἀνήρηται. ἵνα μὴ πάνυ τις ἐγκηρεύς, ἀτενὲς ἀεὶ τὸ μέλλον ἀποβλέπῃ εἰς αὐτήν. Itaque Philo *de vita contemplat.* Χρόνος δὲ φιλοσόφου βίου ἱκανὸς ἅπασι χρῆσθαι τὸν ἰατρὸν Ἱπποκράτην, Ὁ μὲν βίος βραχὺς ἡ δὲ τέχνη μακρή. Seneca *de brev. vit. c.* 32. *Non multum accepit homo temporis, etiamſi totum illud ſibi vindicat. Cui licet nihil facilitate eripi, nihil negligentiâ patiatur excidere, tamen ad immortalium cognitionem nimis mortalis eſt.* & *epiſt.* 48. *Etiamſi multum ſupereſſet ætatis, parcè jam diſpenſandum erat, ut ſufficeret neceſſarius. nunc quæ dementia eſt, ſupervacua diſcere in tanta temporis egeſtate?* Alluſit ad Zenonis illud ſuperiùs relatum. Et *epiſt.* 117. *Non tam benignum ac liberale tempus natura nobis dedit, ut aliquid ex illo nocet perdere. Ex hoc tempore tam angusto, & rapido, & nos auferente, quid juvat maximam partem mittere?* Ceterùm Methodici (ſecta ea eſt medicorum, Galeno referente, *de ſectis c.* 6. Τῷ μὲν βραχεῖ εἶναι τὸν βίον, τῷ δὲ τέχνῃ μακρὰν ὑπάρχειν τὴν ἄσκησιν. τοῦτο δὲ ἅπαν, αὐτίκα μὲν βραχέως ἐστὶ, τὸν δὲ βίον μακρόν. Sed & Seneca ipſe *de brev. vit. c.* 1. *Non accepimus brevem vitam, ſed fecimus : nec inopes ejus, ſed prodigi ſumus. non exiguum temporis habemus, ſed multum perdimus. ſatis longa vita, & in maximarum rerum conſummationem largè data eſt, ſi tota bene collocaretur.*

Κρᾶμβος τὸ παρὸν | Vide *ad l.* 2. § 6. & *ſupr.* § 17. & *l.* 6. § 2. Plinius *epiſt.* 7. *l.* 3. *Sed tanto magis hoc quicquid eſt temporis futilis & caduci, ſi non datur ſatis ; nam horum materia in aliena manu ; nos certè ſtudiis proferamus : & quatenus nobis denegatur diu vivere, relinquamus aliquid quo nos vixiſſe teſtemur.* Sen. *epiſt.* 49. *Infinita eſt velocitas temporis, quæ magis appareat reſpicientibus. Nam ad præſentia intentos fallit : adeò præcipitis fugæ tranſitus levis eſt. Punctum eſt quod vivimus, & adhuc punctò minus. cujus brevitatem aliquando futuram cogitemus. Non ſolebat mihi tam velox tempus videri ; nunc incredibilis curſus apparet : ſive quia admoveri lineas ſentio, ſive quia attendere cepi, & computare damnum meum. Eò magis utique indignor ; aliquod ex hoc tempore,*

quod sufficere nec ad necessaria quidem poteſt, etiamſi cuſoditum diligentiſſimè fuerit; in ſupervacua majorem partem erogare. Non vaco ad iſtas inſanias, ingens negotium in manibus eſt. mors me ſequitur, fugio: at vita. adversùs hæc me doce aliquid. effice nè mortem fugiam, vita me non effugiat. Hoc eſt quod Ἐξαρκεῖζειν τὸν κυρεῖν, i. e. *occaſionem, ſive opportunitatem redimere*, dixit Apoſtolus *ad Epheſ. c. 5. v. 16.* Plut. in *pædag.* Σπάνιον χρῆμα πᾶς ὁ βίος ἐστί. ζῆν καὶ ὁ παραζῆν σφαλερόν. παραζῆν dixit, quod Ennius Iphigen. apud Gell. *l. 19. c. 10.* a V. C. Salmaſio *in exercit. Plinian.* reſtitutus;

——— *præterpropter vitam vivitur.*

Quod Senec. *de brev. vit. c. 9. Perdis hodiernum, quod in manu fortunæ poſitum eſt, diſponis; quod in tua, dimittis.* Ità quod Plaut. Pſeudol. 2. 3.

Certa amittimus, dum incerta appetimus: atque hoc evenit,
In labore atque in dolore ut mors obrepat interim.

Νῆφε ἀνεμπόδιστος. Julian. Imper. *epiſt. 12.* Ἔστιν ἔξεσιν ἡμῖν, ἀνεμποδίστους τε σαυτοὺς φυλάττειν, καὶ διάζωσι μὴ παλαιπωρεῖν. Et Gregor. Naz. *in Baſilium.* Τὸ ἄνευ ζυγοῦ καὶ πτώσεως hoc eſt, *frontem ſemper ſine rugis ſolvere. Multum autem intereſt, ſi remittis aliquid, an ſolvas.* Seneca *de tranquil. c. 15.* Itaque Ambroſ. *offic. l. 1. c. 20. Cavendum, nè dum animum relaxare volumus, omnem harmoniam & quaſi concentum ſolvamus.* Et Martin. Dumienſ. *de morib. Sapiens animum habebit, aliquando remiſſum, nunquam ſolutum.* Valer. Max. *l. 8. c. 8. Otium induſtria ſubnecti debet, non quo evaneſcat virtus ſed quo recreetur.* Et Cicer. *Offic. l. 2. Ludendi modus quidam retinendus eſt, ut nè nimis omnia profundamus, elatique voluptate in turpitudinem dilabamur.* Quod de Muſica præcipiebat Pratinas,

Μὴ σώπιον δόκει, μήτ' ἀνειμένον.
Intenſior nec eſto, nec ſolutior.

Ἀνειμένος | Vide *ad l. 5. § 1.* Senec. *de tranq. c. 15. Danda eſt remiſſio animis: nec in eadem intenſione æqualiter retinenda mens; ſed ad jocos veniendum. meliores acrioreſque requieti ſurgent. ut ſertilibus agris non eſt imperandum; cito enim exhauriet illos nunquam intermiſſa facunditas: ità animorum impetus aſſiduus labor frangit; vires recipiunt exercitatum reſoluti & remiſſi. naſcitur enim ex aſſiduitate laborum, animorum hebetatio quædam & languor.* Ariſtot. *ethic. l. 10. c. 4.* Πάντα τὰ ἀνθρώπεια ἀνάγκη σωμάχως ἐνεργεῖν. Ovid *ep.*

Quod caret alterna requie, durabile non eſt:
Hæc reparat vires, fallitque laborem ſolla quies.

Itaque *ſapientis eſſe, remittere interdum animum rebus gerendis intentum.* Aug. *de Muſic. l. 2. c. 14.* Siquidem ut Naſo *Ponti l. 1. el. 5.*

Otia corpus habent, animus quoque paſcitur illis:
Immodicus contrà carpit utrumque labor.

Et Stat. *Sylv. l. 4.*

——— *vires inſtigat, alitque*

Tempeſtiva quies: major poſt otia virtus.

Hinc de *arcu lyrâque* imago illa tantopere celebrata. Dio in *æconom.* apud Stob. *tom. 2. tit. 62.* Αἱ ἀνέσεις παραπλήσιαι πόνων εἰσὶ καὶ τόξον, καὶ λύρα, καὶ ἄνθρωπος, ἀκμάζει δι' ἀναπαύσεως. *Ibid. tit. 3.* Socrates: Ὁ βίος, ὥσπερ ὄργανον, ἀνίεσι καὶ ἐπιτείνει ἀμοιβαίως, ἡδίων γίνεται. Democritus apud Anton. *Meliſſ. l. 2. c. 45.* Ὥσπερ ὄργανον ἄνεσιν καὶ ἐπίτασιν λαμβάνον ἡδὺ γίνεται ἄπο καὶ ὁ βίος. quod idem Plutarcho tribuit Maxim. *Collectan. c. 32.* Verùm in *collectaneis* illis autorum nomina ſæpius permutata, confuſa, depravata deprehendas. Plutarch. *in Pæd.* Ὁ βίος ἡμῶν εἰς ἄνεσιν καὶ σπουδὴν διήρτηται καὶ ἡ ἀνάπαυσις οὐ πόνων ἄρνησίς ἐστι. (id quod idem in *Lycurg.* Παιδιὰ πόνου ἥδυσμα. quo eodem ſchemate uſus eſt & Ariſtot. *ethic. l. 9. c. 10.*) καὶ τὰ τόξα, καὶ τὰς λύρας ἀνίεμεν, ἵνα ἐπιτείναι δυνηθῶμεν. καθόλου γὰρ σῶμα μὲν, ἐνδείᾳ καὶ πλησμονῇ, ψυχὴ δὲ ἀνέσει καὶ πόνῳ. Amaſis. apud Herodot. *l. 7.* Τὰ τόξα οἱ Πέρσαι ἐπεὰν μὲν δέωνται χρῆσθαι, ἐντανύουσι· ἐπεὰν δὲ χρήσωνται, ἐκλύουσι· εἰ γὰρ δὴ τὸν πάντα χρόνον ἐντεταμένα εἴη, ἐκλείποι ἂν ὥστε ἐς τὸ δέον οὐκ ἂν ἔχοιεν αὐτῶν χρῆσθαι· ὕτω δὴ καὶ ἀνθρώπου κατάστασις, εἰ ἐθέλοι καθαστὰ ἐόντα ἀεὶ, μηδὲ ἐς παυσίλυπον τὸ μέρος ἑαυτὸν ἀνίεναι, λάθοι ἂν ἔτεϊ μανεὶς ἢ ἀποπληκτικὸς γενόμενος. Gregor. Naz. *poſt redit. ex agro:* Εἶδόν πως τοὺς πόνους ἀεὶ ταῖς παύσεσι δεδεμένους ἀνίεσιν. ἐπεὶ μηδὲ γεωργὸς ῥᾴων τὸ σωίπτον ἀεὶ τεταμένον καὶ δύσαρκτον ἐν ἀρότοις. οὐδὲ ναυφόλον ἐκλύεις, εἰ μέλλοι ταῦσαν πάλιν, καὶ μὴ ἀχρεῖος ἔσεσθαι τῷ τοιούτῳ, μηδὲ ἀνόνητος ἐν χερσὶ χρήσεως. Naſo *epiſt. 4.*

Arcum ni ceſſes tendere, mollis erit.

Aſopius Phædr. *l. 3. fab. 13.*

Cito rumpis arcum, tempera ſi tensum habueris:
Ergo ſi laxaris, cum opus erit utilis,
Non luſtet animus? debet hilarem adhiberi,
Ad opitulandum melior ut redeat tibi.

De Joanne Evangeliſta gemina his referunt Abraham Abbas apud Joan. Cass. *collat. 24. c. 21.* Thom. Aquin. *ſum. p. 2a. 2æ. q. 168. a. 2.* & Hen. Herp. *ſpecul. aur. in præcept. 3. ſerm. 2.* ſed & de Antonio Eremitâ baliſtæ exemplum eodem trahente, Antonin. *ſum. 2. par. 2. tit. 1. c. 23. § 1.* & Guil. Pepin. *de confeſſ. tract. 2. par. 3. c. 6.* ex *Vitis patrum.* Quod autem ex adverſo, Plut. *de fine polit.* Τόξον μὲν ἐπιτεινόμενον ῥήγνυται. λύρᾳ δὲ ἀνιεμένῃ. Unde de Theophraſto Laërt. *lib. 5.* Ῥήγνυς σοφὸς τόξον ἀνιέμενον. hoc eſt, ut Publius Syrus:

Arcum intenſo frangit: animum remiſſio.

id de ſolutiore illa remiſſione capiendum eſt, quam vitandam cavendámque hìc Marcus monet.

§ 27. Ἥτι

§ 27. Ἠνί κόσμος διατετυλιγμένος | Vide *infr.* § 45. & *l.* 2. §. 3. Plin. *hist. nat. l.* 2. *c.* 4. *Quem κόσμον Græci nomine ornamenti appellaverunt, cum nos à perfecta absolutaque elegantia, mundum. nihil enim omnium rerum melius sit mundo, nihil præstabilius, nihil pulcrius. utque ea quæ universa ità constituta sunt, ut neque ad usum melioræ esse potuerint, neque ad speciem pulciora.* Cicero *de Nat. Deor. l.* 2. & Senec. *ad Helv. c.* 8. *Mundo nihil neque majus, neque ornatius, rerum natura genuit.* Aut. tor *de Mund.* (c. 2.) Κόσμος μὲν οὖν ἐστι σύστημα ἐξ οὐρανοῦ καὶ γῆς, καὶ τῶν ἐν τούτοις φυσικῶν λέγεται δὲ καὶ ἄλλως κόσμος ἡ τοῦ ὅλου τάξις τε καὶ διακόσμησις ὑπὸ θεοῦ καὶ διὰ θεὸν φυλαττομένη. & Gallen. *ad Il.* α. Κόσμος ἡ τάξις ἐν τῷ παντί. ἀφ' οὗ καὶ τὸν ἀστάκτως ἢ ἀσχέτως ἐπιόντα ἄκοσμον καλοῦμεν. Apul. *de mundo.* Mundus est ordinata ordinatio, Dei munera & rursus: *Quid mundo præstantius? Laudo, quam putas speciem: portio à te laudabitur mundi, admirare quam voles temperantiam, ordinationem, figurum. hæc per hunc illud quodcunque est, invenietur esse laudandum. nam quid, oro te, ornatum atque ordinatum videri potest, quod non ab ipsius exemplo mutuatum sit ratio? unde* κόσμος *Græce nomen accepit.* Tertull. *apolog. c.* 17. *Quod colimus, Deus unus est, qui totum istum cum omni instrumento elementorum, corporum, spiritum, verbo, quo jussit, ratione, quâ disposuit, virtute, quâ potuit, de nihilo exprexit, in ornamentum majestatis suæ: Unde & Græce mundo κόσμος accommodaverit.* Cyrill. *de pace s.* Κόσμος τί ἐστι ὅπερ λέγεται καὶ [illegible]

Ἡ κυκεών | Cimus. Ita [illegible] Ἡνί κυκεὼν καὶ ἀνταμωτός, ἢ σκεδασμός. quibus verbis κυκεὼν quid velit, explicat. & *l.* 9. § 39. κυκεὼν ἢ σκεδασμός.

Συμπεφορημένος μᾶλλον, ἀλλὰ κόσμος | Vide Heraclitum *infra.*

Ἐν σοὶ μάλ' τις κόσμος | *in te* scil. qui es μικρὸς κόσμος τις. (quomodo τὸν σμικρὸν κόσμον, τὸν ἄνθρωπον dixit Clem. Alex. in *hortator.* & *Mundi instar habere fabricam humani corporis.* Ambros. *hexam. l.* 6. *c.* 9.) & *majoris illius imaginem geris.* Macrob. *in Somn. Scip. lib.* 1. *c.* 12. *Ideo physici Mundum magnum hominem, & hominem brevem mundum esse dixerunt.* Si est ergò, inquit, in te fabricatæ [illegible] ordinata rerum dispositio, in mundo ipso mundi mater. Siquidem, ut Tertull. *de resurr. carn. c.* 30. *Ornamentum veritatis in imagine est, imago ipsa in veritate est sui; necesse est esse prius sibi, quam alii comparetur. de vacuo similitudo non competit; de nullo exemplum non constituit.* Idem *adv. Hermogen. c.* 40. *Confusa res est, nunc verò composita est, & quis ex compositis incomposita præberi? nulla res speciosum est alterius non æqualis, nemo se apud virorem pro homine mulum inspexit: nisi si, qui putat, in hac extructione mundi dispositâ jam & compta, informem & incultam materiam respondere. quid hodie deforme in mundo? quid retrò speciatum in materia? an speciosum sit mundus materiæ? cum ornatus nomine ipso penes Græcos Mundus, quomodò inornatæ materiæ imaginem refert? Nec materiæ certè mundus imago esse poterit, si compositus ille & exornatus, confusa verò & inornata ista; nec homo mundus, si in homine ordinata partium membrorumque dispositio, in mundi compage nullo ordine legéve certâ disposita, sed commissa commistaque temerè universa.* Ornatissimum mundum non minorem, sed majorem imaginis divinæ ratione haud absurdè, prorsus dixit Greg. Naz. *in Pasch.* τὸν ἀνθρωπον εἰκόνα μεγάλου κόσμου ἔφην ἐγὼ εἶναι· ἐν μικρῷ γὰρ μεγάλα ὁ τῆς ἰσότητος. At verò Synes. *de providentia*, non *hominem* [illegible] *rerum, nec caput hominis* ipsum *mundum minorem* indigitat, in quo *mens* tanquam *numen* quoddam resideat. Ἄνω μὲν ἐν ἀγίοις, κάτω δὲ καφαλαὶ σφαιροειδεῖς δηλάδωσιν, ἵν' ἔχῃ ὅλως ψυχὴν ἐν κόσμῳ κόσμου μικροῦ. Respexit, opinor, id quod in philosophor. placitis Plutarchi nomine evulgatis, *l.* 4. *c.* 21. Stoicis perperam tribuitur; τὸ ἡγεμονικὸν αὐτὸ, ὥσπερ ἐν ἀνθρώπῳ, κατοικεῖν ἐν τῇ [illegible] μετρᾳ σφαιροειδεῖ κεφαλῇ. Quod autem ille de *capite*, de *corde* Auson. *monosyll.*

Cor vegetum mundi instar habens.

Vide *supr. ad* § 3. Quomodò autem Marcus istic illos perstringit, qui quem in semetipsis agnoscunt ordinem, ornatum, eundem mundo, cujus & ipsi sunt partes, negant [illegible] spectatores [illegible] *l.* 1. hoc ipso notat nomine, quòd cum *animantes* autem esse sibi ipsis, eúmque *providum & singula dispensantem, universum* autem, in quo & ipsi sunt, *expers esse consilii, ac temerè ferri* contendunt. Vide *ad l.* 2. § 11.

Ἐν ᾧ πάντ' ἀκοσμία; | Nihil minùs. Autor *de mundo.* Κόσμον δ' ἐπίμως τὸ σύμπαν, ἀλλ' οὐκ ἀκοσμίαν ὀνομάσας ἂν. Reverà, ut Plut. *de anim. gener.* Ἀκοσμία δ' ἦν πρὸ τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως. Erant siquidem primò omnia, ut Moses *l.* 1. *c.* 1. *v.* 2. תֹהוּ וָבֹהוּ id est, ut Naso *Metam. l.* 1.

——*rudis indigestaque moles.*

Nec quicquam nisi pondus iners, congestaque eodem
Non bene junctarum discordia semina rerum.

Verùm *hanc Deus* (is est *melior potiorque natura* illa) *litem diremit, molem discrevit: κρίνας τὸν κόσμον ἐκ πολλῆς ἀκοσμίας ἐκάμβαλεν.* ut Gregor. Naz. ἐκ ἀταξίας. Atque hoc est quod Anaxagoras apud Laërt. *l.* 2. Πάντα ὁμοῦ ἦν ὅμως. ἔπειτα νοῦς ἐλθὼν, αὐτὰ διεκόσμησε. Sive ut Timon in *Sillis*;

Πάντα συνεφύρωσεν ὁμοῦ τεταραγμένα πρῶτον.

Et apud Hermiam in *διασυρ.* Ἀρχὴ πάντων ὁ νοῦς καὶ ἄπτος ἀπτος καὶ ἀόρατος ἦν ὅλων καὶ παρέχει τάξιν τοῖς ἀτάκτοις, καὶ κίνησιν τοῖς ἀκινήτοις, καὶ διά-

κειαν τοῖς μεμιγμένοις, καὶ κόσμον τοῖς ἀκόσμοις. Demonax Cynicus (referente Luciano in *vita ejusdem.* & Antonius *Maliff. l.* 2. *c.* 76.) differentibus quibusdam de mundi anima ac figura, Ὑμεῖς, inquit, περὶ τοῦ κόσμου πολυπραγμονεῖτε, περὶ ὃ τῆς ἑαυτῶν ἀκοσμίας οὐ φροντίζετε. Indè argumentum arripuit Dio, quo Dionysium ad virtutis studium impelleret, ὅπως δὴ καὶ σωθεὶς τὸ ἦθος εἰς ἀρετὴν λόγων, καὶ ἔργων τὸ δεύτερον ἀφομοιωθεὶς παράδειγμα ἧς ὅτων καὶ κάλλιστον, ᾧ τὸ πᾶν ἡγεμὼν περιδόμων ἐξ ἀκοσμίας κόσμῳ ὅτι πολλῷ μᾶλλον εὐδαιμονίαν ἑαυτῷ μηχανήσηται, πολλῷ ἧς τοῖς πολίταις, ἡμόμενος βασιλεὺς ἐκ τυράννου. Plut. *Dion.*

Διακεκριμένων καὶ διακεχυμένων | Vocem harum priorem Lugd. omisit. quo id consilio incertum mihi. Sen. *quæst. nat. l.* 7. *c.* 27. *Tota hujus mundi concordia ex discordibus constat.* Et *epist.* 107. *Contrariis rerum æternitas constat.* Heraclitus apud Aristotelem *Ethic. l.* 8. *c.* 1. Τὸ ἀντίξουν συμφέρον καὶ ἐκ τῆς διαφερόντων καλλίστην ἁρμονίαν. Idémque apud Autorem *libri de mundo* c. 5. Συνάπτει τὰ ὅλα συμφερόμενον καὶ διαφερόμενον σωτῆρα καὶ διαῤῥύθμιον καὶ ἐκ πάντων ἓν, καὶ ἐξ ἑνὸς πάντα. Et ex eodem Apuleius *de Deo Socratis mundi suorum instantia initiorum inter se impares conventus, pari nec discordante consensu Natura veluti Musicam temperavit. namque nivibus aridis, & glacialibus flammidæ velocibus nigræ, directis obliqua confudit; unumque ex omnibus, & ex uno omnia, juxta Heraclitum constituit,* &c. Quod & Autor idem *ibidem* variis à re politica, pictura, musica, grammatica imaginibus illustrat. Τὸ πολιτικῆς ὁμονοίας τὸ θαυμασιώτατον, ὅτι ἐκ πολλῶν μίαν, καὶ ὁμοίαν ἐξ ἀνομοίων ἀποτελεῖ διάθεσιν, ὑποδεχομένη καὶ πᾶσαν φύσιν καὶ τύχην. ἴσως ἧ καὶ ἡ ζωγραφίαν ἡ φύσις γλίχεται, καὶ ἐκ τούτων ἀποτελεῖν τὸ σύμπαν ἔργον ἐκ ἐναντίων ὁμοίων. ὥσπερ ἁμίλει τὸ ἄῤῥεν συνῆγαγε πρὸς τὸ θῆλυ, καὶ ἐκ ἐναντίων πρὸς τὸ ὁμόφυλον καὶ ἧς φερόμενον ὁμόνοιαν διὰ ἧς ἐναντίων συνῆψεν, ἡ διὰ ἧς ὁμοίων. ἔοικε ἧ καὶ ἡ τέχνη πῶς φύσιν μιμουμένη τὸ ποιεῖν. ζωγραφία μὲν γὰρ, λευκῶν τε καὶ μελάνων, ἀλλήλοις καὶ ξανθῶν χρωμάτων ἐπιμιξαμένη φύσεις, τὰς εἰκόνας τοῖς ὁρωμένοις ἀπετέλεσεν ὁμοίας. μουσικὴ ἧ, ὀξεῖς ἅμα καὶ βαρεῖς, καὶ μακρὰς καὶ βραχεῖς φθόγγους μίξασα, ἐκ διαφόρων μελῶν ἀπετέλεσεν ἁρμονίαν. γραμματικὴ δὲ ἐκ φωνῶν καὶ ἀφώνων γραμμάτων κ[illegible] ὅλων τέχνων ἀ[illegible] σωμάτων οὐ καὶ πῶν ὅλων οὐσιῶν. διὰ πάντων ἐκ ἐναντιωτάτων ἀρχῶν κρίσεως μία [illegible] ξυνὸν ἧ ὑγρῷ, ὀδμὴν ἧ ξηρῷ, βαρεῖ τε κουφότητα, καὶ ἀδὸν σκληρῷ, τὸ ὅλον διακόσμησε μία διὰ πάντων διήκουσα ἁρμονία, ἐκ ἧς ἀμίκτων καὶ ἑτερίων τὸν σύμπαντα κόσμον δημιουργήσασα, τάς τε ἐναντιωτάτας ἐν αὐτῷ φύσεις ἀλλήλαις ἀναγκάσασα ὁμολογῆσαι, καὶ ἐκ τούτων μιχανησαμένη τῷ παντὶ σωτηρίαν. Quæ Latinè ab Apuleio versa vide *ad l.* 7. § 48. Synes. *de insomn.* Ἔστι πῆς ὡς ἐκ συγγενεία τοῖς μέρεσι καὶ διχόνοια. ὁ γὰρ ὅλον ἐστὶν ὁ κόσμος τὸ ἁπλῶς ἕν, ἀλλὰ τὸ ἐκ πολλῶν ἓν καὶ ἔστιν ἐκ ἐναντίων μέρη μέρεσι θερμὸν καὶ ψυχρὸν καὶ ξηρὸν καὶ ὑγρὸν εἰς τὸν τῆς τάξεως αὐτῶν εἰς τὸν τοῦ παντὸς ὁμόνοιαν συμφωνίαν, ὥσπερ ἡ λύρα σύστημα φθόγγων ἐστὶν ἁρμονίαν τε καὶ συμφωνίαν· τὸ δ' ἐξ ἀντικειμένων ἓν, ἁρμονία καὶ λύρας καὶ κόσμου. Plut. *de amic. multit.* Ἡ δὲ ὕλη καὶ φόρμιγγας ἁρμονίας δεῖ ἀντικόντων ἔχει τὸ σύμφωνον. Tertull. *apologet. c.* 48. [*Divina*] *ratio universitatem ex diversitate composuit, ut omnia æmulis substantiis sub unitate constarent, ex vacuo & solido, ex animali & inanimali, ex comprehensibili & incomprehensibili, ex luce & tenebris, ex ipsa vita & morte.* Et *de pallio c.* 2. *Mundus iste ex diversis substantiis officiisque constat. diversa in unum; ex dissimilitudine diversa sunt. denique diversitatis discordium vices fœderant. ità mutando mundum [illegible] ex diversitatibus corporatus, & vitiosus temperatus.* Ità est *rerum omnium,* uti idem mox *ibidem, [illegible] confusio.* Gregor. Naz. *in Julian.* 1. Πάντα διεῖπε, καὶ συνέδησε, καὶ τὸ πᾶν τοῦτο κόσμον ἓν ἐκ πλείονων ἐτέλεσε.

Καὶ συμπαθῶν | Ità *l.* 6. § 37. φίλα ἀλλήλοις, καὶ σύμφυτον ἔχοντα Manil. *Astron. l.* 2.

Totúmque alterno consensu vivere mundum.

De corpore humano pariter Hippocrates *de aliment.* Ξύῤῥοια μία. ξύμπνοια μία. ξυμπαθέα καὶ ὁλομαλέως πάντα. de quo videatur Galen. *de facult. nat. l.* 1. *c.* 5. & *l.* 3. *c.* 1. *de differ. febr. l.* 2. *de usu puls. l.* 1. *de caus. puls. l.* 2. & *de usu part. l.* 1. Vide *infr.* § 42. Apud Sextum Empir. *adv. Physic. l.* 1. *c.* 2. Philosophi quidam: Ἐπεὶ ὑπὸ ὁ κόσμος σῶμά ἐστιν, ἅπερ ἡνωμένον ἐστὶ σῶμα, ἧ ἐκ ἧς σωματοποιούμενον, ἧ ἐκ διεστώτων· ἔστι ἧ ἐκ συναπτομένων, ἔστι ἐκ διεστώτων, ὡς δεικνυμένου ἐκ ἧς δεῖ αὐτὸν συμπνοεῖσθαι, ἧς ἀναγκαίως, ὅτι ἡνωμένον τι σῶμα ὁ δεικνυτὸς κόσμος. ἐπὶ μὲν γὰρ ἧς ἐκ συναπτομένων ἢ διεστώτων, ὁ συμπάσχειν τὰ μέρη ἀλλήλοις ὅτι ἧ ἧς ἡνωμένων σύμπνοια τίς ἐστιν. ἡνωμένον τοίνυν ἐστὶ σῶμα ὁ κόσμος.

§ 28. Μέλας ἦδος | Ad *quintum* 18. pertinere ista olim variolabar, unde librariorum culpâ subdicta fuissent: à Marco verò interpretamenti loco subjuncta quibus sc. explicatum ibat, quid μέλανος ἦδος nomine designatum vellet, utpote quod latiùs ibi sumeretur, quàm usus vulgaris patereturve aut quàm Agatho, à quo ipse mutuatus esset, ufurpaverat. quomodo *tyranni* nomen Seneca *de animo impotenti, cupido, delicato, epist.* 114. Vide *ad* § 25. Sed & *nigri* vocabulum hoc ipsum, *epist.* 87. *per istud* (nugas tricásque dixerat) *philosophi dicant nigræ & turpes, infameſque, etiam ad delicatos juventibus, exceptiones.* Ità Xylander existimavit, quum verterit, *Mores nigri vocantur mores effœminati,* &c. Verùm

rùm fieri poteſt, quod & aliis placuiſſe video, ut ἀνοχὴ integram iſta conficiant, quâ Marcus ſcil. *mores* varios ſive diſpoſitiones atq; ingenia recenſuerit, quos ſtylo ſuo perſtringeret, vitandóſq; moneret, *nigros* ſcil. *effœminatos, mœſtos, belluinos*, &c. Sicut autem *candor* pro *ingenuitate & ſynceritate*; & *mores candidi* pro *ingenuis, ſyncerus, integris, benignis, benevolis*. Ovid. *triſt.* [illegible]. 8.

Quique eſt in cœtis animi tibi candor amicis.

Idémq; *Pont. l.* 4. *el.* 14.

Tam felix minimum, quàm pectore candidus, eſſem,
& alibi.
——*ſed ſunt tua pectora lacte,*
Et nivem coliatâ candidiora nive.

Horat. *epod.* 11.

Cantuſque lucrum ſi valere candidum
Pauperis ingenium.

& *epiſt.* 4.

Albi noſtrorum ſermonum candidus judex.

& *l.* 1. *Satyr.* 5.

——*animæ, quales neque candidiores*
Terra tulit.——

Ità *mores nigri*, pro *malignis, improbis, malevolis* dicti. Salsè Solon, apud Laert. *l.* 1.

Πέφυλαγμένος ἀνδρὸς ἀκρήτου κότον,
Ὀξὺν μὲν κρυπτὸν ἐγκοτον ἔχοντ' ἦτορ,
Κεφαλῇ, φαιδρῷ προσώπῳ προσιόντα,
Γλῶσσα δὲ οἱ δολίην
Ἐκ μελαίνας φρενὸς γνώμην.

Tu virum cavito quemquam,
Abditum ut penitus animum
Corde, vultu aliter nitentem
Intuetur, ubi bilis
Blandâ promit dulcia lingua
Mente ab intus nigricante.

Horat. *ſerm. l.* 1. *Sat.* 4.

——*abſentem qui rodit amicum;*
Qui non defendit alio culpante; ſolutos
Qui captat riſus hominum, famámque dicacis;
Fingere qui non viſa poteſt; commiſſa tacere
Qui nequit; hic niger eſt.——

Et mox:

Hic tibi comis, & urbanus, libérque videtur,
Inſeſto nigrior——

Et rurſus ubi hominem induxit, ſibi amicum prædicantem, ut tamen interim tectè ſubdoléq; notam illi aliquam affigat;

——*hic nigræ ſuccus loliginis, hæc eſt*
Æruginoſa.——

De Sexto Clodio. Cic. *pro Cæcin.* *Nec minùs niger, nec minùs confidens, quàm ille Terentianus Phormio.* Pindarum tamen in *Pythiis od.* 4. φρένας κελαινὰς, ſive *alba præcordia*, pro *ſana ſtolidiſque* poſuiſſe monet Hadr. Jun. *cent.* [illegible]. 32. qui fallitur tamen, quod φρένας μελαίνας, ſive *nigra præcordia*, pro *prudentiæ* argumento haberi opinatur, ubi Homerus eas Hectori tribuit, *Il.* ζ. *v.* 83. cùm *fortitudinis* ſint potiùs, neq; enim illa, ſed iſta eſt Hectoris laus. Indè proverb. ὀλίγων ἀνδρῶν ὄφελος. *Candidorum virorum nullus eſt uſus.* quaſi imbelles illi plerumque ac inutiles ſint. qualis Nireus,

——τὸν κάλλιστος ἀνὴρ ὑπὸ Ἴλιον ἦλθεν,
Ἀλλ' ἀλαπαδνὸς ἦεν——*Il.* β. *v.* 673.

& Paris, cui ſcil.

——κάλὸν
Εἶδος ἔην, ἀλλ' οὐκ ἄρα οἱ γε βίη φρεσίν, οὐδέ τις ἀλκή,
Il. γ. *v.* 45.

Ἰσχνοπρεμνὸς | ἦθος, *mores priſciori, præfracti, rigidi, refractarii.* Ità Sophocl. *Ajac. Lorar.*

——σκληροπρεμνεῖς φρένες.

i.e. *duræ ac ſcleroſi.* *Schol.* à *ferro* tranſlatum tragicus ipſe innuit, ubi mox ſubjungit,

——ὃς ἐκφυγόντος,
Ἐμοῦ σίδηρος ἐς.

Et in *Antigon.* ubi ingeniorum iſtiuſmodi exitum edocet:

Ἀλλ' ἴσθι τοι, καὶ σκληρ' ἄγαν φρονήματα
Πίπτει μάλιστ' ἂν τὸν ἐγκρατέστατον
Σίδηρον ὀπτὸν ἐν πυρὶ σκληρὸν ἴδῃς,
Θραυσθέντα καὶ ῥαγέντα πλεῖστ' ἂν εἰσίδοις.
Præfracti at animi plerimum, ſcias velim,
Cadere aſſolent: & ipſa vi ferri igneis
Exacta flammis rigidi & intractabilis,
Diſſedit icta ſæpe, & in partes abit. Grot.

quamquam & de quibuſvis rebus uſurpatur, quæ ſic exaruerunt, ut prædurè fiant. παρὰ τὸ σκλλειν. Poſſunt & σκληρὸς ἦθος, *mores difficiles, moleſti* & *morôſi* dici. Siquidem σκληρὸν ἦθος Polychio, non [illegible] ſed & δυσχερὲς exponitur. Ità Theophr. *de charact. c.* 2. ὁ σκληρὸς ἀνὴρ cui oppponitur, Ὁ εὐκολὸς καὶ μαλακὸς, *ibid.* & *c.* 2. & Hippocr. *de Ulcer.* Φάρμακα σκληρὰ: *medicamenta moleſta, & aſpera.* ſive δάκνοντα καὶ ἐρεθίζοντα σφόδρα. utl Galen. explicat, *ad Glauc. l.* 2. & Philochorus apud Athen. *l.* 14. κνώδεα σκληρὰ, *æſtus ardoréſque graves & moleſti.* Cæterùm apud Menandrum à Stobæo *tom.* 2. *tit.* 96. repræſentatum, σκληρὸς φέρειν, non eſt, *ægrè ferre*, quod cl. Caſaub. cenſuit, nec ἀγανὲ, quod Geſnerus reddidit, ſed *obſtinatè* potiùs, ex ſolito vocabuli uſu, & *infracto* adversùs fortunam animo, quod & Grotius advertit, & ipſa Comici dictio docet, ſi ponatur integra. ea enim ſic habet:

Πρὸς ἄπαντα δειλὸν ὁ πόνος δεῖ προσφέρειν,
Καὶ πενίᾳ συνὼν καλαφρονεῖν, ἀνολαμβάνειν.
Ὁ γὰρ μετρίως φερόμενον, σκληρὸς ἐκλέγεσθον
Αἰεὶ πένητι παντάπᾳ, λαμπρεία, φέρειν.
Meminiſſe da ſemper pauperi eſt; atque omnibus
Se ſuſpicatur eſſe deſpicatui.
At quorum res ſunt, Lampria, meliuſculæ,
Animo obſtinatiore perdurant mala. Grot.

Θηλειώδεις, βοπιματώδεις | Vide *ad l.* 5. § 11.

Παιδαριώδεις | *Viris quoque puerilia ac muliebria ingenia ſunt.* Senec. *de ira. l.* 1. *c.* 16.

§ 29.

§ 29. Ξένους κόσμε | Quia τὰ κόσμε ξένα ipsi videntur. *Infra* § 46. Vide & *l.* 8. § 15. & *l.* 12. § 1. & 13. *Peregrin* enim videtur esse, quæ civitatis, in qua agit, sint solennia, ignorare. Huc illud Luc. *c.* 24. *v.* 18. Σὺ μόνος παροικεῖς Ἰερουσαλὴμ, καὶ οὐκ ἔγνως τὰ γενόμενα ἐν αὐτῇ; Itaque & Petrus Apostol. *epist.* 1. *c.* 4. *v.* 12. pios persecutionem à mundanis perpessos (cùm ἐν τῷ κόσμῳ θλῖψιν ἔξετε, i.e. *in mundo* atque à mundo, qui ipsos odio habiturus sit, *afflictus fore* Dominus ipse præmonuerit, in *Evangelio* Joan. *c.* 15. *v.* 18. & *c.* 16. *v.* 33.) vetat ξενίζεσθαι τῇ ἐν αὐτοῖς πυρώσει πρὸς πειρασμὸν γινομένῃ, ὡς ξένου αὐτοῖς συμβαίνοντος. Itaque hac in parte, prout Marcus istic, non vult Christianos esse ξένους κόσμε. Alioqui ξένοι κόσμε καὶ παρεπίδημοι, *peregrini & inquilini mundi* istius, quoad vitæ rationem & institutum, prædicantur pii omnes, idq; illis laudi ducitur. Autor *ad Heb. c.* 11. *v.* 13. & Petr. idem *ep.* 1. *c.* 2. *v.* 11. Joan. Chrysost. in *epist. ad Hebr. orat.* 24. Ἡ ἀρετὴ πανταχοῦ ἐστὶ πάσα ἀρετὴ, τὸ ξένον εἶναι τῷ κόσμῳ τούτῳ καὶ παρεπίδημον, καὶ μηδὲν κοινὸν ἔχειν πρὸς τὰ ἐνταῦθα πράγματα, ἀλλ' ἀπηλλάχθαι πάντῃ, ὡς ἀφ' ξένου. vel ut alii, ὡς ἀπὸ ξένου.

Φυγὰς | Δεσπότης idem *l.* 10. § 25. Philo *allegor. lib.* 2. φυγὰς ὁ θεὸς, *fugitivus vitiosis* quivis.

Τυφλὸς, ὁ καλαμῶν τῷ νοερῷ ὄμματι | i. e. τοῖς τῆς καρδίας ὀφθαλμοῖς. ut Paulus *ad Eph. c.* 1. *v.* 18. sive τῷ νοητικῷ. ut idem *ad Cor. ep.* 2. *c.* 4. *v.* 4. Ità Petrus, *ep.* 2. *c.* 1. *v.* 9. πάρεστι γὰρ μυωπάζων. Unde diverbium Domino Christo usurpatum; Matth. *c.* 15. *v.* 14. Ὁδηγοί εἰσι τυφλοὶ τυφλῶν. τυφλὸς δὲ τυφλὸν ἐὰν ὁδηγῇ, ἀμφότεροι εἰς βόθυνον πεσοῦνται. Et Paulo *ad Rom. c.* 2. *v.* 19. τυφλῶν ὁδηγός. Et Angelo Ecclesiæ Laodicenæ Dominus Joannis *Apoc. cap.* 3. *v.* 17. Οὐκ οἶδας ὅτι σὺ εἶ ὁ τυφλὸς εἶ. Vide *supra ad lib.* 2. § 14. Sophocles *Oedip. rege.*

Τυφλὸς τά τ' ὦτα, τὸν τε νοῦν, τά τ' ὄμματα
Mentémque & aures cæcus est, & luminà.

Τῷ νοερῷ ὄμματι. Autor *de Mund. cap.* 1. Ἡ γοῦν ψυχὴ διὰ φιλοσοφίας λαβοῦσα ἡγεμόνα τὸν νοῦν, καὶ δείσῃ ψυχῆς ὄμματι τὰ θεῖα [illegible] &c. Vide *ad l.* 3. § 15.

Πτωχὸς | Ità de Ecclesiæ Laodicenæ Angelo *Apoc. c.* 3. *v.* 18. πτωχὸς, καὶ [illegible] *cæcus.*

Ὁ ἐνδεὴς ἕτερα | Vide *l.* 3. [illegible] & *l.* 6. § 6. & *l.* 11. § 1. Epictet. *Enchir. c.* 4. [illegible] βλάψαι δύναται, ἐγὼ οὐδένα τρόπον εἰ ἄλλου περιμένω ἵνα με ὠφελήσῃ, ἐγὼ οὐδέν εἰμι. *Si me quis lædere possit; nihil agam si alterius opem expecto, qui me juvet; nihil sum ego.*

Ἀπόσημα κόσμε | Ità *l.* 2. § 16. ἀπόσημα καὶ οὐ φῦλα τῷ κόσμῳ.

Ἐκείνη γὰρ φέρει τοῦτο, ἢ καὶ σε ἤνεγκεν | Ità *l.* 12. § 1. Σοὶ γὰρ αὐτὸ ἡ φύσις ἔφερε, καὶ σε τέτοιον ἔθετο, cum τοῖς συμβαίνοσι priùs dixisset. transitio à numero ad numerum, plurali ad singularem: sicut vice versâ ab hoc ad illum *l.* 2. § 4. Ità Plato *Hipp.* Καὶ πῶς ἂν οἱ ἐκόντες ἀδικοῦντες, καὶ ἑκόντες ἐπιορκοῦντες, καὶ κακὰ ἐργαζόμενοι, βελτίους ἂν εἶεν ἢ ἀκόντων, ὧν πολλὴ δικαίου συγγνώμη ἔνεστιν, ἐὰν μὴ εἰδώς τις ἀδικήσῃ, ἢ ψεύσηται, ἢ ἄλλο τι κακὸν ποιήσῃ. Paulus *ad Cor. epist.* 1. *c.* 4. *v.* 1. Οὕτως ἡμᾶς λογιζέσθω ἄνθρωπος, ὡς ὑπηρέτας Χριστοῦ, καὶ οἰκονόμους μυστηρίων Θεοῦ. ὧδε δὲ λοιπὸν ζητεῖται ἐν τοῖς οἰκονόμοις, ἵνα πιστός τις εὑρεθῇ. Sic & *ad Galat. c.* 6. *v.* 1. Τμεῖς οἱ πνευματικοὶ, καταρτίζετε τὸν τοιοῦτον, σκοπῶν σεαυτὸν, μὴ καὶ σὺ πειρασθῇς. Sallust. in Catilin. *Interea Fervitia repudiabat, cujus rei initio ad eum magnæ copiæ concurrebant.* Terent. *Eunuch.* 2. 1.

Adeóne hominem immutarier ex amore, ut non cognoscas eundem esse?

Id. *Cujus proximè mei est consimilis vestrûm, hi se ad eum applicant.*

Plaut. *Pseud.* 3. 2.

Si quò hic gradietur, pariter progrediminor.
Manum si protollet, pariter proferto manum.

Usum hujus enallages, qui & Hebræis familiaris (de quo videantur Fr. Jun. *ad Proverb. c.* 13. *v.* 1. & Jo. Druf. *quæst. l.* 3. *v.* 33.) in distributionibus solennem, indicat M. Seneca *Suasor.* 2. qui ubi Corn. Severi illud de militibus Romanis laudaverat,

——— *strataque per herbam,*
Hic meus est, dixere, dies.

Illud, inquit, *Porcellas Grammaticus arguebat in hos versus, tanquam solœcismum, quòd cùm plures induxisset, dicèret, Hic meus dies, non, Dies hic est noster. & in sententia optimè accusabat id quod erat optimum. ——— nam quasi proverbii loco est; Hic dies meus est. & cùm ad sensum retuleris; ut Grammaticorum quidem calumniæ habebit locum. Dixerunt enim, non omnes simul, sed singuli singulos, Hic meus est.* Nec secùs in *Historia sacra Reg. lib.* 4. *cap.* 5. *v.* 13. de Naomane, *Allocuti sunt eum servi ejus, dicentes, Pater mi,* &c. i.e. horum quasi secundum singuli. Sic hoc loco τῶν, i. [illegible] συμβαινόντων ὄντων. Sed de istis alibi fusius disseruimus.

Ἀπόσημα πόλεως | Hinc illud *l.* 3. § 8. Οὐδὲν ἀπόσημα πόλεως. Cæs. *qui in civitate seditionem suscitat.* Xyl. *profusum à civitate amputatum.* ego malim, quo uno verbo exprimam, insolenti fortasse uti vocabulo, quale & Marci ipsum est, sed analogia eâdem, quâ *abscessus*, formato, *abscissum civitati*, vertere. Ejusmodi autem hominem nunc [illegible] *abscissa*, *l.* 8. § 34. nunc *ramo avulsa*, *l.* 11. [illegible] nunc *civi seditioso*, *l.* 9. § 23. similem pronuncio. Quin & τῇ ἀποσήμῳ vocabulum etiam de cive istiusmodi usurpavit Plutarch. *in præcept. polit.* Δεῖ γὰρ ἐκ-

Σοφὸν μηδένα νομίζειν πολίτην, μὴ μά πε, φίλον Ἀλέξιον, ἢ Νάξιος, ἢ Καπλίνες, ἡγοῦμαι ἢ ὑποῦμαι πλεῖον ἐγγίνεται.

Μιᾶς ἴσως | *Animam* totum *unam* statuebant Stoici, cujus singulæ omnes quasi membra essent. Vide *supr.* § 21. & *infr.* § 40. & *l.* 9. § 8.

§ 30. Χλαμύδιον φιλοσοφοῦ | *Pallium* sine toga *philosophicum*. Ayr. imò, sine *tunica*. Ita Cynici. Salmas. ad Tertull. *de pallio*. *Græci omnes* olim *tunicam*, *tum interulam simul indutui habebant*, *haud minùs quàm Romani sub toga*. *Soli Cynici præter omnium Græcorum morem*, *tunicam non gerebant*; sed interulâm tantùm. Lucian. in *Cynico dialogo*: Τί ποτε, ὦ ἄνερ, πώγωνα μὲν ἔχεις ἡ πόλυν, χλανίδα δὲ οὐκ ἔχεις; Dio Chrysost. περὶ φιλοσόφου *orat.* 72. Τοὺς γὰρ ἁπλῶς ἐκάστοτε ἱμάτιον ἔχοντας οὐ πάντας καπλίνους ἀποκαλοῦμεν, ἀλλὰ τοὺς παιδίζοντας καταγελῶντες δ' ἂν τύχωμεν, εἰ μὴ ὥσπερ ἐκπεπλαγμένοι εἶεν, ὡς οἰκεῖα τὰ σημεῖα δεχόμενοι τῆς ἐρημίας, ἵν' μεταλάβοιεν. ἐπεὶ δέν τινα ἰδοιεν ἀχίτωνα ἐν ἱματίῳ, καὶ πάντα τὸν καφθῶν ἡ τὰ χλοῖα, οὐκ οἶσθ' ὅτι ἂν ἡμᾶς τούτους ἡγοῦνται ἄγειν. ἀλλ' αὐτῷ παρέχομεν· ἀλλ' ἐφίστανται, ἡ ἐρεσθίζουσι, ἢ ἅμα καταγελῶσιν, ἢ ἐλοιδόρησαν, ἢ ἐνίοτε ἔλιθοι ἔβαλον· σοφοὶ γὰρ ἦσαν οἱ ταῦτα εἰδότες, ὅτι τοῖς κυνικοῖς φιλοσόφοις συμβαίνει ὅσπερ ἡ σολὴ αὕτη, ἡ ὕστερον πᾶσι δοκιμωτάτη. *Philosophis*, inquit, *conjunctus hic habitus*; Cynicis nimirum, non & cæteris. Et hæc illis causa pallii duplicandi, quòd sine tunicis essent. Unde Diogenem tunicam reprentem jussit Antisthenes, πύξαι δοιμάπον. Unde Teles apud Stob. *tom.* 2. *ser.* 49. de Metrocle jam Cynico: ἀμπεχόμην ζητοῦν παχίτεον ἱμάτιον ἕνεκα δ' ἀλαώσας τὴν τείβωνα πέπεικε, ὥστε πᾶν δύο ἱμάτια ἔχειν.) De Antisthene Laertius; τῷ ἱματίῳ ἐχρῆτο μόνῳ quod scil. *tunicam non haberet*. idémq; de Cynicis, τείβωσι μόνοις χρῆσθ' ἀχίτωνες & qui Cynismum profiteri volebant, tunicam deponebant. Vetus epigramma,

Ἑρμοδότε τόδε δόγμα τὸ πάνσοφον· εἴπε ἀχαλκεῖ,
Μηκέτι κεινάτω, θεὶς τὸ χιτωνάριον·

Hermodoti sapiens dogma hoc: si desuerit æri
Æs, posità tunicâ, ne amplius esuriat.

hoc est, si quis esurit, & viam reperire vult, quâ non amplius esuriat, depositâ tunicâ habitum Cynici capiat. perperam viri docti θὲς χιτωνάριον accipiunt ibi pro *induere*. Hinc Juven. *Sat.* 13. *v.* 121.

— *Et Stoica dogmata tantùm*
A Cynicis tunicâ distantia. —

quia Stoici tunicas, ut reliqui philosophi, & Græci omnes gestabant, quibus carebant Cynici. Hæc ibi fere Salmas. & *ad Marci nostri vitam* à Capitolino delineatam. quæ non advertit vir doctissimus Jo. Cameron in *præfect. ad Matth. cap.* 18. *v.* 15. ubi dixit, *Stoicos à Cynicis pallio distâsse*. à Satyrici *Scholiasta* forsan *Vetere* deceptus, qui *Cynicos pallio usos* negat. *pallium* enim utrique Sectæ amictus ex æquo communis erat. Quin & Romanos priscos ἀχίτωνας egisse, auctor est Gellius *lib.* 7. *c.* 12. *Viri*, inquit, *Romani primò sine tunicis togâ solâ amicti fuerunt.*

Κοιλὶς βιβλίῳ | Vide *ad lib.* 2. § 2. Clemens *Strom. l.* 4. Ἔξεστι γὰρ τοῖς καθ' ἡμᾶς πολιτευομένοις καὶ ἀνευ γεωμέτρων φιλοσοφεῖν. Quin & è nostris quidam de *librorum supellectile* interrogatus; *Fabricam mundi*, Creaturasq; eodem comprehensas *librorum* nomen abundè sibi supplere respondit. Τὸ ἐμὸν βιβλίον ἡ φύσις ἐστὶ τῶν γενομένων καὶ γενησομένων, ὅτε βούλομαι, τοῦ λόγου ἀναγινώσκειν τὰ θεῖα. *Natura*, inquit, *rerum mihi liber est*; *in quo Dei oracula*, *ubi libuerit*, *lego*. *lisi*. Ex Evagrii scripto Nicephorus Callisti *l.* 11. *c.* 43. Eum autem qui hoc dixerat, Antonium is *Justum* appellat, quem alii cum Sozomene *Magnum*: qui & *hist. Eccl. l.* 1. *c.* 13. de eodem, γεγράφασι δ' οὐδὲ ἠπίστατο, οὐδὲ ἐθαύμαζεν· ἀλλὰ νῦν ἀγαθὸν, ὡς προσθήκην τῶν γραμμάτων, καὶ αὐτὸν τούτων εὐσεβῆ ἐπήνεσεν. *literas nec norat*, *nec suspiciebat*: *Sed mentem bonam*, *tanquam eis antiquiorem*, *ipsâmque earundem inventricem collaudabat.*

Ἄλλος ἔτος | Malim, ἄλλος ἔτος. *alius quispiam*. Ità Demosth. *adv. Midiam*: ἄλλος ἔτυσί τις ἀπειλεῖ, &c. Liban. *orat.* 22. καί τις ἔτος ἔτερος.

Ἡμῶν | De Cynicis Cynician. *orat. de patrem. Cynic. fugiendi*. *pudoris mutuecunda jactantia*. De Alexandrante Cynico Lucian. in *Sympos.* Ἐς τοῦτον καλέσαντα ἑαυτὸν, ἔκειτο ἡμῶν. Senec. *epist.* 62. *Demetrium virum optimum*, *mecum circumfero*, *& relictis conchyliatis*, *tum illo feminudo loquor*, *illum admiror*. At de eodem *ep.* 20. *Ego certè aliter audio*, *quæ dicit Demetrius noster*, *cum illum vidi nudum*, *quantò minus quam stramentis incubantem? tunc cum non præceptor vera*, *sed testis esset*. De Christianis Cæcilius apud Minucium: *Purpuras despiciunt ipsi feminudi*. Cæterùm peculiari quâdam ratione Cynici feminudi; nimirum, *quia* (Cl. Salmasii verba habes, *ad Tertull. pall.*) *eadem pallii de sub dextro humero super sinistrum* rejiciebant; *& sic exclusò dextro*, *obvelato sinistro erant*: *ita pallium Cynicum humerum lævum duplici tegmine tegebat*, *& dextrum nudabat*, *cum commune in utroque* humero *simplex foret*. Ammianus in *Cynicum anthologi. lib.* 2. *c.* 52. πωγώνιον, ὦμον ἔξω. ἰμάτιον ἐξωμὶς vestis, quâ ei utebantur. Sextus Empir. *Pyrrhon. hypothes. lib.* 1. *c.* 14. § 10. Καὶ ὁ μὲν Διογένης ἀπὸ ἐξωμίδος ἀπεῖπε ἡμᾶς ἢ ὡς ἀνάδεσμον. Et ab hac Cynici Ἐξωμίαι. Lucian. βίων πρᾶσις, de Cynico, ἅτε, ὁ πᾶν σοφὸν ἐξηρτημένος, ἡ ἐξωμίας. fruſtra est vir Cl. H. Stephanus, quum ad humerorum altitudinem refert. Indè

& de Cynicis Tatian. *cap.* 41. Θαπίζει ἡμῶν ἐξαμελῶν. quem *nudum* scil. *& exertum*, ut Cyprianus, habebant.

Ἄρσις ἐκ ἔχω | Hoc vult. nihil impedire, quo minùs quispiam, etiam in summa rerum omnium indigentia, operam det Philosophiæ, in eâque persistat. Sen. *ep.* 17. *Licet ad philosophiam etiam sine viatico pervenire.* Legas sis totam epistolam. Epictet. *Enchir. c.* 11. § 1. Ἐὰν σεμνόμου θέλῃς, ἄφες τοὺ τοιούτους διαλογισμούς· ἐὰν ἀπολῇσ τοὺ ἐμοὶ ἔχ ἕξω διατρφάς. κρεῖσσον γὸ λιμῷ ἀποθανεῖν, ἢ ζῆν ἐν ἀφθόνοις ταραχώδεσιν. Τροφὰς τὰς ἐν παιδεύσεσιν | *Educationis bonæ institutionisque alimenta.* Cas. *Ex disciplinis suis alimenta.* Xyl. huic potiùs accedo.

§ 31. Τὸ πρῶτον ὁ ἔμαθες, φίλτε | Senarius proverbialis ab Aristophane in *Vespis*, à Stratonico (sed cum levi inflexione) apud Athen. *lib.* 8. usurpatus.

Ἐρδοι τις, ἣν ἔκαστος εἰδείη τέχνην.
Straton. Ἄριστ. Quod Cicero *Tusculi. l.* 1.

Quam quisque norit artem, in ea se exerceat.
Horat. *l.* 1. *epist.* 14.

Quam scit uterque libens, censeo, exerceat artem.

Apostolus ipse *ad Corinth. epist.* 1. *cap.* 7. *v.* 20, 24. Ἕκαστος ἐν τῇ κλήσει, ἐν ᾗ ἐκλήθη, μενέτω παρὰ τῷ θεῷ.

Τέτῳ σεσαναπαύου | Intra limites istius te contine: nec ad alias artes, aliáve studia animum adjicias; essve te intermisceas. quod Apostolus appellat, τὰ ἴδια πράσσειν, *ad Thess. ep.* 1. *c.* 4. *v.* 11. Apelles sutorem, quem *de crepidarum ansis* reprehendentem lubenti gratóq; animo pridiè audierat, *de cruris effirmatione* postridiè cavillantem monuit, *Ne sutor supra crepidam judicaret.* quod & ipsum in proverbium venit. Plin. *hist. nat. l.* 35. *c.* 10. Martial. pariter *l.* 3. *epig.* 16.

——*sed te, mihi crede, memento*
Nunc in pellicula, cerdo, tenere tua.

Allusit ad Proverbium; *intra pelliculam suam se continere.* Stratonicus itidem Mynaco futori de re Musica secum disceptanti, ὑ σεσίχεν αὐτῷ, ἔφη, ὅτι ἀνώτερον τῆ σφυρῆ λέγει. *parum se facere, quid ille dicat, cùm supra talum loquatur.* Athen. 8. nam quod Mynacum *fabrum* opinatus est Epictetus, & *ultra malleum* locutum à Stratonico dictum, in eo falsum esse summum illum virum, docet Leopard. *emend. l.* 10. *c.* 2. Quin & idem Ptolemæo de re citharistica litem intendenti, Ἕτερόν ἐστιν, ὦ βασιλεῦ, σκῆπτρον, ἕτερον δὲ πλῆκτρον. *Aliud est*, inquit, *ô Rex, sceptrum, aliud autem plectrum.* Apelles etiam Megabyzo aulico, ut Plutarch. *de adulat.* Alexandro ipsi, ut Plin. loco sup. memorato, de pictura differenti; Ὁρᾷς τὰ παιδάρια ταυτὶ τὰ μαλάττοντα; πάνυ σοι σεσῆχε τὸν νῦν σπουδῶντι, ὑ τῷ πυρρύσῃ ἐνδιαίτᾳ ὑ τῇ χρυσίᾳ. τωῦ δ' σὺ καταγελᾷς, ὅτι ὧν ὑ μαλάκησ ἀρξαμένου λαλῶν. admonuit nempe *desisti esse illum pueris, qui colores terebant.* Sed & Basilius Cæsar: Demostheni Valentis imperatoris culinæ præfecto de re Theologica, sed imperitè barbaréque, cum Episcopo disceptanti; subridens, Ἐθαυμάσαμεν ὑ Δημοσθένη ἀγεγράμμαστον. *Etiam Demosthenem*, inquit, *illiteratum vidimus*, amplíusq; succensenti; Σὸν ἔργον τῆς ἁμαρτίας ταραχὰς φερούσῃς. ἀκριβῶσαι γὸ θείων ἐπιέσεν ὑ δύνασαι, βεβυσμένας ἔχων τὰς ἀκοάς. *Tuum est pulmentorum condituram curare: neque enim dogmata potes audire divina, qui aures sordibus oppletas geris.* Narrat Theodoret. *Hist. Eccles. l.* 4. *c.* 19. Nec supprimi dignum illud Butleri nostri medicinæ nomine celeberrimi, quem cum Juridicus quidam insignis in convivio frequenti de re medica jactantiùs paulò se efferens, subinde compellaret, quærerétq; inter alia, quonam in Galeni opere dictum quoddam inveniretur, respondit, *In decimo tertio Henrici octavi*; alludens ad leguleiis nostris solennem legum capitū citandi formulam. tanquam jure suo contentum, intráq; limites ejusdem se continentem, in messem medicam falcem mittere, neutiquam oportuerit. Verùm, contrà quàm Pindarus apud Plut. *de virt. mor.* & *de tranquill.*

Ἐν ἅρμασι μὸ ἵππος, ἐν δ' ἀρότῳ βοῦς.
Currum equus, aratrum bos trahat.
Optat ephippia bos piger, optat arare Caballus.
Flaccus *l.* 1. *epist.* 14.

——*nec quisquam ferè, quam sibi sortem*
Aut ratio dederit, aut fors objecerit, illâ
Contentus vivit; laudat diversa sequentes.

Idem *Serm. l.* 1. *Sat.* 1. Ità:

Cui placet alterius, sua nimirum est odio sors.

Idem *ep.* 14. In hoc, quod nunc præ manibus habemus, negotio, id cum primis usu venire, idem monet *l.* 2. *ep.* 1.

Navem agere ignarus navis timet: abrotonum aegro
Non audet, nisi qui didicit, dare: quod medicorum est
Promittunt medici: tractant fabrilia fabri:
Scribimus indocti doctique.——

Atqui ut Plut. de tranq. ὑ πᾶσα πόσησ ἔξις. ἀλλὰ δεῖ τῷ Πυθικῷ χράμασι πειθόμενον, αὐτὸν κρίναι δεῖν. εἶτα χρῆσ σοὶ τὸν ὁ πύρνα, ὑ μὰ ἄλλον ἄλλοτε ἄλλο ζῆλον ἔλκειν, ὑ παραδιδόναι τῷ φύσει. Vide *l.* 6. § 43. & *l.* 7. § 5.

Πεσσαναπαύου | Apost. *ad Rom. c.* 2. *v.* 17. Ἰουδαῖος ἐπονομάζῃ, ὑ ἐπαναπαύῃ τῷ νόμῳ.

Θεοῖς μὸ ἐπιτετραφὼς τὰ σαυτῦ πᾶσα | Socrates apud Platon. in *Critone.* & apud Epictet. *Enchir. cap. ult.* & *dissert. l.* 1. *c.* 4. & *l.* 3. *c.* 22. Εἰ ταῦτα τοῖς θεοῖς φίλον, ταῦτα ἡμῖν ἔστω. David noster; *Faciat me Dominus, quod illi placitum fuerit. Reg. hist. l.* 2. *c.* 15. *v.* 26. Cujus & hanc pia istiusmodi, גול על־יהוה דרכך *Devolve super Deum viam tuam. Psal.* 37. *vers.* 5. &

Psal.

Psal. 55. *vers.* 22. השלך על-יי יהבך *Recita ad Deum munus omne tuum.* Et Solomon filius; *Prov. c.* 16. *v.* 3. גול אל-יי מעשיך *Devolve ad Deum opera tua.* Et Petrus Apost. *ep.* 1. *cap.* 5. *vers.* 7. Πᾶσαν τὴν μέριμναν ὑμῶν ἐπιῤῥίψαντες ἐπ' αὐτόν. Vide *infr. ad* § 34. Sed & Juvenal. *Sat.* 10. *v.* 346. *ad l.* 5. § 7.

Ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς | Phrasis Marco familiaris, ita *supr. l.* 3. § 4. ἀφοσιώσεις ἐξ ὅλης σῆς ψυχῆς τὸ συναίρεσθαι. & *l.* 12. § 29. ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς τὸ ἀγαθὸν πρᾶττε, καὶ παλιγγενῆ λέγειν. & *l.* 2. § 3. ἐκ βαθέως συλλεγόμενος. Quod idem in sacra pagina toties occurrit. *Deut. cap.* 6. *Vers.* 5. *Dilige Dominum Deum tuum* ואהבת את-יי אלהיך בכל-לבבך ובכל-נפשך ובכל-מאדך. Ubi Græcus interpres; ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου. Sed & Lucas *Evang. c.* 10. *v.* 27. & Marc. *c.* 12. *v.* 30. At Matth. *Ev. c.* 22. *v.* 37. Ebraïsans magis ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ.

Ἀνθρώπων ἕνεκεν | Annot. Lugd. quorsum, quæso?

Μήτε ἀναγκαῖον, μήτε ἄλλο | Neque præter jus fasque quendam opitulando, neque præter decorem alicui inserviendo. Illud Apost. *ad Thess. ep.* 1. *c.* 4. *v.* 6. Τὸ μὴ ὑπερβαίνειν καὶ πλεονεκτεῖν ἐν τῷ πράγματι τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. Illud idem *ad Corinth. ep.* 1. *c.* 7. *v.* 23. Μὴ γίνεσθε δοῦλοι ἀνθρώπων. Atque hoc forsan fuerit, quod Marcus voluit verbis illis, *l.* 5. § 28. ἐπὶ τὸ πρακτικὸν, ἐπὶ τὸ κοινωνικόν. Laxius *tyranni* nomine abusus Seneca *de Ira, l.* 1. *c.* 4. *Animus noster modò rex est, modò tyrannus. rex, cum honesta intuetur, salutem sibi commissi corporis curat, & nihil imperat turpe, nihil fieri vult: ubi verò impotens, cupidus, delicatus est; transit in nomen detestabile ac durum, & fit tyrannus.* Illud interim observetur, quæ hîc sejuncta Marcus posuit, *tyrannicè* nimirum *agere* & *serviliter assentiri*, in eisdem personis conjunctim frequentissimè deprehendi. De Pseudoprophetis Judas Apost. *epist. v.* 16. Τὸ στόμα αὐτῶν λαλεῖ ὑπερόγκα. θαυμάζοντες πρόσωπα ὠφελείας χάριν. Ita fuit temporis Episcopis Isidor. Pel. *l.* 2. *ep.* 125. Ὡς τὰ πολλὰ, ἢ μὴ ἀρχικοὶ, τοῖς ἀρχικοῖς καὶ τοῖς μὴ ἐπιτάκτοις, τοῖς ἀλλοτρίοις καὶ ξένοις μὴ κακῶς πείθει, τοῖς δὲ χαείζονται τοῖς μὴ ἐπικειμένοις, τοῖς δὲ ὑποπιπτόντων καὶ φοβουμένοις, μᾶλλον τοῖς ἀπὸ τόπων. De Carthaginiensibus Plut. *præcept. polit.* Καρχηδονίων δῆμος ἀεὶ ὑπήκοος, βαρὺ τοῖς ὑπηκόοις, ἀνθρωπέσχατον ἐν φόβοις, ἀκεφαλώτατον ἐν ἐργοῖς. De Persei Regis aulicis, Livius *hist. l.* 45. *Servire regibus humiliter, aliis superbè imperare assueti.* Et de turba in genere, *l.* 24. *Hæc natura multitudinis est; aut servit humiliter, aut superbè dominatur.* Hinc illa Senecæ expostulatio, *de benef. lib.* 3. *c.* 28. *Servum tu quenquam vocas, libidinis & gulæ servus, & adulteræ, imò adulterarum commune mancipium? negotiabis beneficium à servo tuo posse dari, cui osculum alienæ servæ beneficium est? quæ est tanta animi discordia? eodem tempore servos despicis, & colis: imperiosus intra limen, cujus impotens; humilis, fortis; & tam contemptus, quàm contemnens, neque enim ulli magis objiciunt animos, quàm qui improbè tollunt; nullique ad calcandos alios paratiores, quàm qui contumeliæ servos accipiendæ didicerunt.* Ità quod Peripateticus quidam apud Procop. in *Inceditis.* Τὰ ἐναντιώτατα ἐπιτηδεύσαντα φύσει ξυμβαίνει ἅμα, ἔστι δὲ ἐν ᾗ χρεμπτόνων τῷ μέσῳ. quod & Marcus ipse monuisse videtur. *l.* 11. § 18.

§ 32. Ταῦτα πάσχω | forsan πάντα, ut mox, τὰ αὐτὰ. *eadem quæ nunc videor.* Vide *ad l.* 2. § 14.

Ἀυθαδιζόμενος | *Jactabundos.* Cas. hoc est, ἀλαζονευόμενος. *præfractos se gessisse.* Xyl. Malim, *arroganter pervicaces*, vel *contumaces.*

Ἀποθανεῖν τινας ἐυχομένους | *Mori optantes.* Cas. quod Joannes *Apoc. c.* 9. *v.* 6. ἀποθανεῖν ἐπιθυμοῦντας dixit. & Xyl. *votis mortem vocâsse.* Verùm aliud, opinor, Marcus vovit, *aliorum mortem voto*, sive *prece expetentes.* quod, opione datâ, non petiviſſe Salomonem, Deo gratum fuit. *Annal. l.* 2. *c.* 1. *v.* 11.

Οὐκ ἦν ἀδεμὶ | Idem argumentum tractat, *l.* 8. § 25. & 31. Vide & *supr.* § 3. & *l.* 7. § 58. & *infr.* § 33.

Ἐπιγεγραὸς χρόνων | *Periodos.* Cas. ἐπιγραφὰς. Malim, *signaturas*, sive *signationes*, eo sensu, quo Tacitus an Fabius *de caus. corrupt. eloq. Primum hoc rogabo, quos vocetis antiquos, quam oratorum ætatem signatione istâ determinatis:* ut ἐπιγεγραὸς χρόνων, sint *tempora* regis alicujus imperio, aut ejusmodi notâ aliquâ insigniore *designata.*

Κατενλαθήσεις | *Cùm ad summum contendissent.* Xyl. *Cùm hoc aut illud enixè contendissent.* Cas. optimè. Vide *supr.* § 3. μηδὲ κατεσκάνω.

Ἔρπων, καὶ ἀπελύθησαν εἰς τὰ σοιχεῖα! quod Psaltes *Psal.* 146. *v.* 4. *Abscedit spiritus; ad pulverem suum redit: eo ipsâ die intereidunt omnia cogitata ejus.*

Κενὰ φαντάσματα | Vide *lib.* 2. § 2. *supra* § 3. μὴ φαῦλον.

Ἀφύσιας | ità *supra* § 19. ταπεινὸς καὶ ἀκέραιος τῶν φυσικῶν δόξαν.

Ἡ ἐπισχολὴ ἐμοὶ ἔστω | Ἐπισχολὴ hîc Marco, quod προσοχὴ Epicteto *dissert. l.* 4. *c.* 12. Τί δὲ ἄλλο ἐστὶν ἡ τῶν προσοχὴ φυλάσσειν; σπουδὴν ποιεῖσθαι τοῦτο. τί ἐστιν; ἃ δεῖ προσέχειν; ἃ σπουδὴν κωλύει προσέχειν; μὰ γὰρ ὀξυωπεῖ τι μᾶλλον ἢ μέσος τῶν βίβλων, ἢ ὁ διατείνει τὸ προσέχειν. Saltem προσοχὴ illa jugis, via est ad ἐπισχολὴ talem qualem Marcus hîc præscribit, præstandam; quâ nimirum posset seriam rei cujusq; considerationem ad sedulam debitamque

támq; pro rei natura & dignitate circa eam se gerendi curam animus accingitur. Vide ad sequentia Senecam. Vide & *l.* 10. §11. Quod autem σεμνολογίαν δλιγαπλῆ Epictetus, id σωφροσύνην ὀλιγαπλῆ σεμνολογῆς ἐν τῷ ἡγεμονικῷ appellat Hesychius noster *in ascetic. c.* 1. § 7.

Ἰδίαν ἀξίαν ἔχει ἡ συμμετρία | i. e. pro rerum, circa quas versatur, & in quibus exercetur, naturâ locóq; se gerit. Vide *l.* 1. § 6. Sic *l.* 3. § 11. ἅμα μὲν τοι τῆς κατ' ἀξίαν ἐν τοῖς μέσοις συνοχῆς οὔσης. Hoc est, quod Lucilius, referente Lactantio *institut. l.* 6. *c.* 5.

Virtus, Albine, est pretium persolvere verum
Quois ni versamur, quoi vivimus, rebu' potesse.
Virtus est hominî, scire id, quod quæque habeat res:
Virtus, quærendæ rei finem scire modumque:
Virtus, divitiis, pretium persolvere posse:
Virtus, id dare, quod reipsa debetur honori.

Senec. *epist.* 89. *Philosophiæ moralis pars prima est, inspectio suum cuique distribuens, & æstimans quanto quidque dignum sit, maximè utilis. quid enim est tam necessarium, quàm pretia rebus imponere? secunda, de impetu: tertia, de actionibus. primum enim est, ut quanti quidque sit, judices. secundum, ut impetum ad illa capias ordinatum temperatumque: tertium ut inter impetum tuum actionémque conveniat, ut in omnibus istis tibi ipsi consentias. tunc enim vita sibi concors est. ubi actio non destituit impetum; impetus ex dignitate rei concipitur, perinde remissus acrióve, prout illa digna est peti.*

Οὐκ ἀποδυσωπήσεις | *Non ægrè feres, animo concides.* Sic *l.* 5. § 9. μὴ ἀποδυσωπῆσῃν.

Ἐὰν μὲ ὄλι πλέον ἢ προσῇκε δὲι τὰ ἐλάσσω καλαμήνῃ | *Si non plaris quàm par est, rem ullam feceris; vel plus quam dignum est, in ea studii posueris.*

§ 33. Αἱ πάλαι σωσθεῖσαι λέξεις, γλωσσήματα νῦν | Malè accepit ista Xyland. cùm vertit. *Usitata quondam vocabula, nunc interpretatione opus habent.* Imò, interpretatione potiùs opus habent. Hinc Sext. Empiric. *adv. Grammat. l.* 1. *c.* 13. Διήνεγκε ἢ ἄδηλον, ἢ βαρβάρου λέξεως ἑρμηνευτὰς γένεσθαι, ἢ τὰς κατ' γλῶτταν σεσυνθέσεις, ὁμοίως ὄντας ἀσαφεῖς ἡμῖν. Et, *Qui glossemata interpretati sunt:* inquit Varro *de ling. Lat. l.* 6. Galenus in *glossario Hippocratico*, ità enim potiùs quàm *lexico* dixerim, cùm in ipso limine ipse Τὸ λέξιν à *glossa* distinguat: Ὅσα τοίνυν ἢ ὀνόματα, ἐν μὲν τοῖς πάλαι χρόνοις ὧν σωθῆναι, νυνὶ δ' ἐκεῖνα δεῖ, γλῶτται καλοῦσι. Fabius etiam *institut. lib.* 1. *c.* 14. *Glossemata, id est, voces minus usitatas; glossas, linguam secretiorem, interpretatur.* Dionysius Halicarn. *de compos. nomin.* Ἔστι τις ὀνομασία πεπυκνὴ, γλωσσημάτικων τι ἢ ξένων ἢ τροπικῶν ἢ πεποιημένων, οἷς ἥδιστα τοῖσις. Idemq; in Thucydidis historia observat quædam γλωσσηματικὴ, ἢ ἀπηχαιωμένα, καὶ ξυνειλεγμένα τοῖς πολλοῖς. Plut. *de Isid. & Osirid.* Οὐ δεῖ δὲ θαυμάζειν τὴν ἀνομοιότητα τῶν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἀνάθεσιν. ἢ γὰρ ἄλλα μυρία τοῖς παλαιοῖς ἐν τῇς Ἑλλάδος συναπορεῖται, μίχρι τῶν ἀρχαίων ἢ ξενικῶν παρ' ἑτέροις, ὧν ἔνια τῶν παλαιῶν ἀναγκαίως διασαφοῦσιν οἱ βαρβαρίζοντες, οἱ γλῶτταν τὴν ἑαυτῶν σεσωσμένοι. Hoc ideo Plut. quia γλῶσσαν τῶν ἐπεξευρημένων διάλεκτον dixere, ut Eustath. *ad Il. a.* & γλῶσσαις, ἀπειρήκασι τοὺς τὰς βαρβάρων φωνάς, Clem. *Strom. l.* 1. quas à *dialectis* idem ibidem disterminat. Atque hinc ἡ γλῶσσα λαλεῖν, Apostolo *ad Cor. ep.* 1. *c.* 14. *v.* 4. i. e. *linguâ barbarâ & peregrinâ*, ideóque minùs intellecta. cui ea de caussa silentium indicit, *v.* 28. Ἐὰν μὴ ἢ διερμηνευτής. i.e. *ni interpres adfueris. Glossemavis* autem vox, quam ex nullo Græco scriptore afferri Hen. Stephanus asserit, apud nostrum hoc loco, nec semel usurpata, reperitur. Horat. *in arte poetic.* ad nostri mentem, & à rebus & personis ad sermones ac verba argumentatus. quemadmodum Marcus hîc ἀπὸ πραγμάτων à verbis ad sermonibus ad personas réque ipsas:

Ut silvæ foliis pronos mutantur in annos;
Prima cadunt: ità verborum vetus interit ætas;
Et juvenum ritu, florent modò nata vigentque.
Debemur morti nos nostráque. sive receptus
Terrâ Neptunus, classes aquilonibus arcet,
Regis opus; sterilisque diu palus aptáque remis,
Vicinas urbes alit, & grave sentit aratrum;
Seu cursum mutavit iniquum frugibus amnis
Doctus iter melius. mortalia facta peribunt:
Necdum sermonum fides honos & gratia semper.
Multa renascentur, quæ nunc cecidere, cadentque
Quæ nunc sunt in honore vocabula, si volet usus,
Quem penes arbitrium est, & jus, & norma loquendi.

Vide *ad l.* 10. § 34.

Κάτωνος | De quo videndum Livius *l.* 5. & 6. & Plutarch. qui *vitam* illius conscripsit.

Καίσωνος | Cæsonis nomine insignes plures extiterunt. è quibus Cæso Fabius, de quo Liv. *l.* 2. *Unus ille vir ipse Consulem vicit.* Justinus *l.* 18&c. Cæso Quintius, legis Agrariæ, prout alteri ille, oppugnator; de quo Liv. idem *l.* 3. *Unus impetus tribunitios populares quasi fulmen sustinebat.* Dictos autem *Cæsones, a cæso matris utero, qui nec nisi matribus nati sunt, tradit*, Plin. *hist. nat. l.* 7. *c.* 9. Et Val. Prob. *de nomin.* Unde & Cæsaris nomen ortum sumpsisse, sunt qui opinentur, ut Æl. Spartian. in *Æl. Vero*, & Serv. *in Æn.* 10. aliis tamen in alia euntibus.

Οὐάλεσος | Sævitiâ atque immanitate inter reliquos præ cæteris hoc nomine Volesi. Messala; (ita Ursin. ex Tacit. *l.* 3.) de quo Senec. *de ira l.* 3. *Volesius super sub Divo Augusto proconsulatum, cùm CCC unâ die securi percussisset, inter cadavera vultu superbo, quasi magnificum quiddam conspiciendumque fecisset, Græcè prælambat*; *Orcum regiam!*

Quid

Quid hic rex fecisset? non fuit hoc ira, sed majus malum & insanabile.

Ἀσσανδρος | Ἀσανδρος. Suidas, qui Philippo Macedoni sanguine materno [illegible] refert fuisse, & ab eodem una cum Alexandro filio, cui coætaneus erat, educatum, [illegible] cum ingenio [illegible] & regiæ [illegible] post [illegible]. Leonatus item Curtio, [illegible] Persidis custodem destinatum Alexandro [illegible] Rege futuro. *lib.* 16. § 7. Justino [illegible] tandem in prælio [illegible] *lib.* 13. Verùm Diodoro Siculo [illegible] *l.* 18. narrat, [illegible] Marco hic, dicitur. [illegible]

Εὐτυχέα | [illegible]

Μυθοῖς | Vide [illegible] *supr.* § 27. alluisse videtur ad [illegible] distinctionem Varronianam illam, qua [illegible] μυθικὸν & πολιτικὸν dividuntur. Vide [illegible] *natal.* c. 21. & Scalig. *emnt. in* [illegible]

Παντελῶς λάθη [illegible] *Lib.* 2. § 17. ἡ ὑστεροφημία λήθη. [illegible] memoria ipsorum, sicut corpora, [illegible] unà cum [illegible] Vide *Psalm.* [illegible]

Ἀΐστος, ἄπυστος [illegible] verba apud Homer. *Odyss.* [illegible] patre, cujus de exitu nihil quicquam [illegible] poterat;

Οἴχετ' ἄϊστος, ἄπυστος [illegible]

Ubi Eustathius [illegible] μηδὲν [illegible] πύστεως ἤτοι μηδὲν [illegible]

Τί ἦν ὅλως τὸ ἀείμνηστον; ὅλον κενόν. | Idem vult [illegible] à Marco dici Casaub. *ad Pers. Sat.* 1. quod [illegible] à Solomone antiquitus dictum

הבל הבלים הכל הבל

Vanitas vanitatum, & omnia vanitas. quo ille & exordio & epiphonemate *Ecclesiasten* suum & inchoavit & conclusit. contendit [illegible] Casaubonus & cum exordio Persiano illo,

[illegible] — *ô quantum est in rebus inane!*

Solomone verò prior Davida pater ejusdem de homine ad Adæ protoplasti Abelisque secundo geniti nomina [illegible] אדם להבל דמה *Adam Abeli [illegible] est, homo vanitati. Psal.* 144. *v.* 4. [illegible] *v.* 6. כל־הבל כל־אדם *Totus [illegible] Adam* id est, *quivis homo totum vanitas.* [illegible] τὸ σύμπαντα ματαιότης πᾶς ἄνθρωπος. [illegible] cum Marco nostro vertere, [illegible] κενὸν πᾶς ἄνθρωπος. Xylander verò, quem & Mericus secutus est, ista [illegible] interpretatus; *Quanquam quid est omnino cujus [illegible] memoria sempiterna? omnia [illegible] inania.* tanquam Marci dictum istud ei geminum esset, quod Solomon idem habet, *Eccles. c.* 1. *v.* 11. *Neque præteritorum est memoria, neque futurorum etiam apud eorum posteros erit.* Verùm Marci mentem neuter assecutus videtur. Neq; enim aut rerum humanarum in genere vanitatem notare in animo Marcus hic habuit, sed eam tantùm quæ in futura claritate deprehenditur: Siquidem, præter τὸ τῆς ὑστεροφημίας ἐξίτηλον, *famæ postumæ memoriam fugitivam & evanidam*, quam supra tetigerat; etiam [illegible], posse hominum rerúmq; ab eis gestarum [illegible]m in ævum omne extendi, *merum inane tamen* [illegible]dam futurum τὸ ἀείμνηστον illud. Ità *supr.* § 3. [illegible] & 4. 5. § 33. τὸ εὐφημούμενον [illegible] Vide & *supr.* § 19. & *lib.* 6. § [illegible]

Τί ποτε, [illegible] σπουδὴν εἰσφέρεσθαι; ἓν τοῦτο | quare [illegible] τὸ [illegible] ὠφέλιμον. [illegible] *l.* 6. § 47.

Ὡς ἀναγκαῖον | Vide *l.* 2. § 3.

Ὡς γνώριμον | Vide *infr.* § 44. & 46. Seneca *de tranquill. cap.* 11. de viro forti ac prudente: *Eodem animi robore præstabit, nequid ex his quæ eveniunt, subitum sit. quicquid enim fieri potest, quasi futurum prospiciendo, malorum omnium impetus molliet. qui ad paratos expectantésque nihil afferunt novi; securis & beata tantùm spectantibus* [*sperantibus*, f.] *graves eveniunt. morbus enim, captivitas, ruina, ignis, nihil horum repentinum est. Sciebam in quàm tumultuosum me contubernium natura clusisset. toties in viciniâ meâ conclamatum est: toties præter limen* [illegible] *sæpe* [illegible] *fragor sonuit. multos ex his quos forum, curia, sermo mecum contraxerat, nox abstulit, & vinctas ad sodalitium manus copulatas intercidit. mirer aliquando ad me pericula accessisse, quæ circa me semper erraverunt?* Vide *ad lib.* 7. § 61.

Ὡς ἀπ' ἀρχῆς τοιαύτης ἢ πηγῆς ῥέον | Ità *lib.* 2. § 3. πάντα ἐκεῖθεν ῥεῖ. Piè admodum Charidemus apud Dion. Pruf. *orat.* 30. Τὰ μὲν καθ' ἡμᾶς οὕτω γέγονεν, ὡς ἔδοξε τῷ θεῷ· χρὴ δὲ μηδὲν [illegible] χαλεπὸν ἡγεῖσθαι, μηδὲ δυσχερῶς φέρειν. Vide *ad l.* 10. § [illegible]

§ 34. Ἑκὼν σεαυτὸν τῇ Κλωθοῖ συνεπιδίδου | Vide Cleanthis votum *ad l.* 3. § 4. Epicteti *ad l.* 7. § 41. Sen. *epist.* 37. *Quod maximum vinculum ad bonam mentem promisisti virum bonum. Sacramento rogatus es. eadem honestissimi hujus, & illius turpissimi auctoramenti, verba sunt, uri, vinciri, ferróque necari. Ab illis qui manus arenæ locant, & edunt ac bibunt, quæ per sanguinem reddant, cavetur ut ista vel inviti patiantur: à te ut volens libénsque patiaris.* & *epist.* 107. *Ad hanc legem animus noster aptandus est: hanc sequatur, huic pareat: optimum est pati quod emendare non possis; & Deum, quo auctore cuncta proveniunt, sine murmuratione comitari.*

mitari. malus miles est qui imperatorem gemens sequitur. Paratos nos inveniat atque impigros fatum. hic est magnus animus, qui se Deo tradidit: at contrà ille pusillus ac degener, qui oblustatur, & de ordine mundi malè existimat, & emendare mavult deos, quàm se. Idem ep. 71. Magnus animus Deo pareat; & quicquid de universi jubeat, sine cunctatione patiatur. Et de provident. l. 5. Boni viri laborant, impenduntur, impenduntur, & volentes quidem. non trahuntur à fortuna: sequuntur illam, & æquant gradus. si sciissent, anteceſſissent. Mox, ubi Demetrii vocem illam adjecit, Hoc unum, Dii immortales, de vobis queri possem, quòd non antè mihi voluntatem vestram notam feciſtis. prior enim ad illa veniſſem, ad quæ nunc vocatus adsum. Subjungit; Vultis liberos sumere? illos vobis sustuli. Vultis aliquam partem corporis? sumite. non ingratum rem promitto. Citò iterum reddam. Vultis spiritum? quid ni? nullam moram faciam, quò minùs recipiatis, quod dediſtis. à volente feretis, quicquid petieritis. quid ergò est? maluiſſem offerre, quam tradere. quid opus fuit auferre? accipere potuiſtis. Sed ne nunc quidem auferetis: quia nihil eripitur, nisi retinenti. [* renitenti. f.] nihil cogor, nihil pater invitus: nec servio deo, sed assentio. Idem epiſt. 61. De operibus, nè quid imperes invitus facias. quicquid necesse est, futurum est repugnanti, non volenti necessitas est, in volente necessitas non est. Ità dicit qui imperia libens excipit, partem acerbissimam servitutis effugit, facere quod nolit. Non qui jussus aliquid facit, miser est, sed qui invitus facit. Animum componamus, ut quicquid res exigit, id velimus. Et epiſt. 54. Nihil invitus facit sapiens. necessitatem effugit, quia vult quod ipsa coactura est. Itaq; quod Periander apud Ausonium.

Raxis, ut libeat quod est necesse.

& — *velis, quodcunque necesse est.*

sed & plenius Martial. l. 10. ep. 47.

Quod fis esse velis, nihilque malis.

Παρὰ τὸν στοιχεῖον] Vide lib. 3. § 4. & § 11. & supr. § 29. & l. 30. § 14, 21. Senec. de provident. c. 5. *Quid est boni viri? præbere se fato.* Quin & piè admodum, & supra quod ab Ethnico speraveris potuerat, Epictet. Enchir. c. 38. Δεῖ σωτῆρ σε τὸ προαιρετικὸν τὸ πειθόμενον τῷ θεῷ, καὶ ἐκεῖνον πᾶσι τοῖς γινομένοις, καὶ ἀκολουθεῖν ἑκόντα· ὡς ὑπὸ τῆς ἀείσης χαίρειν ἐπιτελουμένους. & differt. lib. 2. § 17. Μηδὲν ἄλλο θέλε, ἢ ἃ ὁ θεὸς θέλει, καὶ τίς σε κωλύσει; τίς ἀναγκάσει; πρὸς ὄρεξίν σε καὶ πρὸς ἔκκλισιν τὴν πρὸς χαίρειν ἐκείνῳ ἕξεις. ἐκείνῳ συβοσκόμενος μετ' ἐκείνου τετάχθαι, καὶ σὺ ἐν δυσχερείαις; *Deum* dicit, quod Marcus κλωθὼ ἤτοι *fatum*: quia *fatum* Stoicis, aut *Deus* ipse, aut saltem *Lex Dei*. Senec. quæst. nat. l. 2. c. 45. *Vis illum Fatum vocare? non errabis. hic est ex quo suspensa sunt omnia; causa causarum.* & de benefic. lib. 4. cap. 7. *Hunc eundem & fatum si dixeris, non mentieris: nam cum fatum nihil aliud sit, quàm series implexa causarum, ille est prima omnium causa, ex qua cæteræ pendent.* Idem rursus de provid. c. 5. *Ille ipse omnium conditor ac rector scripsit quidem fata, sed & sequitur. Semper paret, semel jussit.* Quæ dicta notat Lipsius ex opinione, quâ censebant *Jovem dictare*; (unde illud, *Fatur, & est fatum*) *Parcas* autem (ut Capella l. 1.) *scribas ejus, ipsius decreta in æreas tabulas referre.* & nat. quæst. lib. 2. c. 35. *Ordinem rerum fati æterna series rotat, cujus hæc prima lex est, stare decreto.* Epictetus idem apud Stob. tom. 1. l. 2. tit. 7. Μὴ ζήτει τὸ τὰ γινόμενα γίγνεσθαι, ὡς θέλεις· ἀλλὰ θέλε τὰ γινόμενα γίγνεται, καὶ εὐροήσεις· ità enim legendum, pro εὖ quod codices exhibent perperam nullóque sensu, unde & interpres omisit prorsus, εὑρήσεις, atque inde etiam corrigendi Epicteti codices impressi, qui habent c. 13. unde Stobæus hæc decerpsit, exhibent etiam depravatius, quoad scripturam saltem, εὐροήσεις, ἐμποήσεις opponitur τῷ δυσροεῖν, quod *secus* positum est. Emendationem confirmat illa l. 7. in Zen. Ἔμαθεν ὁ αὐτὸς ἀπὸ τοῦ ἐλεύθερον ἀφεῖναι, καὶ εὐροεῖσθαι ἐν αὐτῷ· ἀφεῖναι μὲν γὰρ τὸν ἀμφοτέρως τοῦ ἀεὶ μὴ ἐθέλειν τῷ ἀεὶ γινομένῳ βίᾳ. Idem Epictetus & dissert. l. 3. c. 26. Ἐγὼ γὰρ πάντοτε ὁ θέλων ἐκπεφύκα, ἵνα μὴ ἀναγκάζωμαι θέλειν. σκοπῶ γὰρ μὴ τί ἐμοὶ ὀφελεῖ τὸ θεῖον· θέλειν δὲ; ἐγὼ θέλω. καὶ βάλλε· ὁ θέλω. καὶ τίς ἐστι μοι κωλύσαι θύεσθαι τῷ θεῷ τὸ ἐμοὶ φαινόμενον, ἢ ἀναγκάσαι; ὁ μᾶλλον ἢ τὸν Δία. Ibid. Οὕτως ἐφίσησι καὶ ἐνήδει, ὅτι ἐὰν τοῦ θεοῦ σκευωρήσηται ἑαυτόν, διαλύσεται ἀσφαλῶς. πῶς λέγεις σκευωρήσαι; ἵν' ὁ μὲν ἐκεῖνος θέλῃ, καὶ αὐτὸς θέλῃ, καὶ ὁ μὲν ἐκεῖνος μὴ θέλῃ, κἀγὼ μηδ' αὐτὸς θέλω· πῶς ἂν τοῦτο γένοιτο; πῶς γὰρ ἄλλος, ἢ ὀπίσω ἐπανελθὼν τὰς ὁρμὰς τὰς ἀπὸ τοῦ κωλύοντος διοικήσω. & l. 1. c. 12. Πῶς ἂν ἀπόλυτος γένοιτο παντὸς πράγματος; πῶς δὲ ἐναρμοσόμεθα τῷ θεῷ λοιπόν; πῶς ἂν γένοιτο εὐδιάθετος καὶ εὐδιάθετος μόνον, ὃ χρήσιμόν ἐστι καὶ ἀναγκαῖον, καὶ ἐν ὕλῃ δύναται γενέσθαι. τί δῆτα; ἀρκεῖσθαι ἐπὶ τῇ εὐδιαθεσίᾳ; καὶ γέλοιο. μανία γὰρ ἡ εὐδιάθεσία ἐστὶ πάντων ἐκ ἴσως. ἀλλ' ἔχω θέλω πᾶν τὸ δοκοῦν μοι ἐποδέσθαι τὸν ἐπιτάσσοντα δεῦρο. μανθάνομεν δή, παιδαγωγοῦ δεῖ· ἐκ ἔλαθες, ὅτι κἀκεῖ ἡ εὐδιάθεσία δεῖ καὶ ἀναγκαίου; τὰ δ' ἐπ' ἐντυχὸν μὲ βάλεσθαι, τὰ δ' οὐχ ἑπόμενα δόξαντα γίνεσθαι, τοῦτο κινδυνώδες, ὁ μόνον ἐκ ἐν καλῷ, ἀλλὰ καὶ πάνυ αἰσχρὸν ἐν· πῶς γὰρ δεῖ γεγυμνασμένων παιδεύειν; βάλλομαι γεγράφθαι σε θέλω τὸ Δίειον ὄνομα; ὁ ἀλλὰ διδάσκαλον δεῖ λέγειν ὡς δεῖ γεγράφθαι. τί ὅτι μισητῶν; ἀκούσατε. τί ἐν τῷ καθόλου, ὅταν τέχνη τις ᾖ ὁπωσοῦν ἔχειν; εἰ δ' μὴ, ὕδατος ἦν ἄξιον τὸ ὑπομένειν, εἰ πᾶς ἐπέχων βυλήσεται σκοπεῖσθαι. ἐκπαιδεύθη ἐν μόνον δεῖ τῶν μείζω καὶ κυριωτάτων τῆς εὐδιαθεσίας, ὡς ἔτυχεν, ἐφῆται μοι θέλειν; ἁδιαφόρως. ἀλλὰ τὸ παιδεύεσθαι, τοῦτο, μανθάνειν ὅταν ὅτου θέλειν ὡς γίγνε-

γίνεται. πῶς ἢ γίνεται; ὡς διέταξεν αὐτὰ ὁ διατάσσων. Hinc Thymæridas apud Jamblichum *in vit. Pythag.* amico, qui discedenti tanquam fausta omnia precatus, dixerat, Θεοὶ βάλοι, παρὰ πᾶσι θεῶν γίνοιτό σοι. *Dii tibi dent, quæcunque velis.* regessit, εὐφήμει· ἀλλὰ βαλοίμην μᾶλλον, ὅσα μοι παρὰ πᾶσι θεῶν γίνηται. *Bona verba, quæso. Velim ipse potius, quæcunque dii dederint.* Hoc est quod Rufus Thraseæ in Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 1. Οὐ θέλεις μελετᾶν ἀρεσκείας τῷ δεδομένῳ; *Non vis discere in eo quod est tibi datum; acquiescere?* Sic è nostris Eli sacerdos, *Reg. hist. l.* 1. *c.* 3. *v.* 17. Κύριος αὐτὸς τὸ ἀγαθὸν ἐνώπιον αὐτοῦ ποιήσει. *Dominus ipse est: faciat, prout ipsi bonum videbitur.* & *l.* 2. *c.* 10. *v.* 12. Joab imperator; Κύριος ποιήσει τὸ ἀγαθὸν ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ. *Faciat Dominus quod placuerit ipsi.* Judas Maccabæus, *Maccab. hist. l.* 1. *c.* 3. *v.* 60. ὡς δ' ἂν ἡ θέλημα τῷ θεῷ, ἕτω ποιήσει. *Faciat Deus prout ipse voluerit.* Siquidem *cælum* ibi pro Deo; sicut Matth. *c.* 21. *v.* 25. & Luc. *c.* 15. *v.* 21. Pii illi, *Act. c.* 21. *v.* 14. Τὸ θέλημα τοῦ κυρίου γινέσθω. *Fiat Domini voluntas.* Jesus Dominus, prout suos Deum orantes docuit dicere; Γενηθήτω τὸ θέλημά σε. *Fiat voluntas tua.* Matth. *c.* 6. *v.* 10. & Luc. *c.* 11. *v.* 2. sic & ipse Patrem suum comprecatus, Matth. *c.* 26. *v.* 39. & Marc. *c.* 14. *v.* 36. Πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ. *Veruntamen non quod ego volo, sed quod tu vis, fiat.* Vide, (inquit Jo. Gerson. *consol. l.* 2. *c.* 1.) *utrum æquius sit, aut te voluntati divinæ conformando subdere, aut ut ipsa tuæ subserviat voluntati.* Sed & Seneca, sed idiomate suo, id est, naturali, locutus; *epist.* 93. *Utrum æquius judicas, te naturæ, an tibi parere naturam?* Respondeat Epictetus *dissert. l.* 4. *c.* 7. Ἀεὶ μᾶλλον θέλω τὸ μνόμενον· κρεῖττον γὰρ ἡγοῦμαι, ὃ ὁ θεὸς θέλει, ἢ ὃ ἐγὼ θέλω. Et *l.* 2. *c.* 7. Ἄλλο γάρ τι θέλεις, ἢ τὸ ἀμεινον; ἄλλο ἔν τὸ ἀμεινον, ἢ τὸ τῷ θεῷ δοκοῦν; Augustinus item *epist.* 149. *Rectum est enim quicquid Domino placet. Et nos potius sic oportet quod ille vult culpandi sumus, quàm ille non rectè aliquid facere vel sinere existimandus est.* Itaque quod Senec. *ep.* 94. *Placeat homini, quicquid Deo placuit. Sic enim homo ab humanis in divina dirigitur, cùm voluntati humanæ voluntas divina præfertur.* Aug. *in Joan. tract.* 52. Vide & *l.* 10. § 14.

Συνῆσαι] Aut & συγκλῶσαι καὶ συμπλῦναι, *innere, nere innectere & intexere*; tractum à fabulosis Parcarum fusis. Sic *infr.* § 40. Οἷα τις ἡ σύννησις καὶ συμπλῦσις. Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 12. Σκέλος ἔν μοι ῥᾳδίως πεπηνωμένον; ἀνάξεσπόδον, ἢ τὰ δὲ ἐν σκελυδρίου τῷ πάσμῳ ἐγκολεῖς; οὐκ ἀπόσπασον; ὦ χαίρων ἀφαιρήσεις τὸ δεδωκότι; ἀγανακτήσεις δὲ καὶ συσπειρήσεις τοῖς ὑπὸ τοῦ Διὸς διατεταγμένοις, ἃ ἐκεῖνος μὲν ἅμα Μοίραις παρεσπῶν καὶ ἐπικλωθεσῶν σε τῷ γένεσιν ἔφεισε καὶ διέταξεν; Vide *l.* 3. § 11. & *supr.* § 26.

§ 35. Πᾶν ἐφήμερον] Ità *l.* 9. § 14. Πάντα ἐφήμερα. Verùm istîc de personis, ibi de rebus: de hominibus ipsis hîc, ibi de humanis. de utrisque Thucydides *l.* 2. ἐφήμερα τά τε σώματα καὶ τὰ χρήματα ὁμοίως. Vide & *l.* 8. § 25. Allusum est autem ad animalculi illius historiam, de quo Aristot. *l.* 5. *c.* 19. Περὶ τὸν Ὑπανιν ποταμὸν ζῶόν πτερωτόν, τετράπτερον ζωῇ καὶ πέτεται μίκρι δείλης. καταφερομένου δὲ τὸ ἥλιος ἀποπαύεται, καὶ ἅμα δυομένῳ ἀποθνήσκει, βίον ἡμέρας μίας· διὸ καὶ καλεῖται ἐφήμερον. Et Ælian. *l.* 2. *c.* 4. qui & vini fœcibus innasci tradit; Ζῶα ἐφήμερα ἅττα κίνηται, λαβόντα τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ μέτρου τῆς ζωῆς τὸν βίον. Plin. *l.* 11. *c.* 36. *Ad Hypanim Ponti fluvium volucre quadrupes, nec ultra diem unum vivit, unde & Hemerobion vocatur.* De eisdem Cicer. *Tusc. l.* 1. *Ex bestiolis quæ unum diem vivunt, quæ horâ octavâ mortua est, provecta ætate mortua est; quæ occidente sole decrepita. confer nostram longissimam ætatem cum æternitate, in eadem propemodum brevitate, quâ illæ bestiolæ, reperiemur.* Plutarch. item *consol. ad Apollon.* Ἐπεὶ καὶ τῶν ζώων ἐκείνων, ἃ δὴ ἰσορρόπους, ἐκεῖ τὸν πόνον μυρίαι γενεαὶ, τῷ ζωῷ ἔχειν ἡμερησίας, ἔωθεν μὲν γηγενῆ, τέκνα δ' ἡμέρας ἀκμάζοντα, δείλης δὲ γηρῶντα, καὶ τελευτῶντα τὸ ζῆν, ἐκ κλίνης ἐπὶ κλίνην ὑπ' ἀνθρώπων ἐκτιθέμενα. Ἆρ' οὐ τὸ καθ' ἡμᾶς πάθος, εἰ δὲ ψυχή τις ἀνθρωπίνη καὶ λογισμὸς ἐκφύσει ἐνῆν, καὶ ταῦτα δὴ πως γ' ἂν σωφρονεῖν; ὅτε τὸ μὲν μέσης τῆς ἡμέρας ἐλλείπουσα θρήνους παρέχειν καὶ δάκρυα, τὸ δὲ ἀπημερεύουσα πάντως ἂν ἐνδιαιτᾶσθαι. Indè ad hominem translatum; Eustath. ad illud *Odyss.* φ. *v.* 85.

Νήπιοι, ἀγρεῶται, ἐφημέρια φρονέοντες·

Καλῶς ἐφήμερα ζωύφια μίαν μόνον ἡμέραν ζῶντα. λέγεται δὲ τὸ ἐφήμερος καὶ ὅτι ἀνθρώπου. Ità Silenus apud Aristotelem in *Eudemo*, referente Plutarcho *ad Apollonium* genus humanum vocat Δαίμονος ἐπίπονον καὶ τύχης χαλεπῆς ἐφήμερον κύημα. Certè Gregor. Naz. *Carm. de natur. human.* ἐφημερείης simpliciter pro hominibus posuit, ubi dixit;

——ἀλλὰ σὺ πάμπαν

Γλῶσσαν ἐφημερίων ἔκφυγε ἀτρεκέων.

Sicut Homerus βροτοὺς sive mortales pro eisdem, ubi adjecto epitheto passim dicit, θνητοῖσι βροτοῖσι. & quod amplius est, θνητοῖσι βροτοῖσι. Sed & Pindarus, teste Scholiaste *ad* ille Aristophan. *in Nubib.*

——τί με καλεῖς ὦ φήμερε;

——*quid me vocas, homo?*

in illis, Ὦ τᾶλαν ἐφήμερε. Antipho apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 96. Τὸ ζῆν ἔοικε φωτὶ ἐφήμερῳ. τὸ δὲ μῆκος τοῦ βίου μιᾶς ἐφήμερον· igitur πᾶν. i. e. totum genus humanum, quia βραχύβιον καὶ ὀλιγο-

βραχέως, ob vitæ brevitatem; quasi animalculi illius instar, unius tantùm diei sint. Aliâ ratione ἐφήμεροι καὶ ἡμερόβιοι dicuntur, qui *in diem vivunt*, de crastino neutiquam soliciti. quo sensu Clemens *Paedag. l.* 1. *c.* 12. D. Christi præceptum illud Matt. *c.* 6. *v.* 34. Μὴ μεριμνᾶτε οὖν εἰς τὴν αὔριον, explicans, ait Christiani hominis vitam esse βίον φιλόπονον καὶ ἐφήμερον. Diogenémque ἡμερόβιον, inde dictum autor est ex Satyro *de viris illustr.* Hieron. *adv. Jovinian. l.* 2. & in partem sequiorem vitâ, vocantur etiam, qui præsentia tantùm spectant, futuros interim rerum exitus minimè prospicientes. Suidas: Ἐφημέρους βροτοὺς ἀφιλοσόφους ἐφότις, οἱ σφόδρα πρὸς τὸ μέλλον. atque ità accipiendum Homeri illud. ἐφημέρια φρονέοντες. de sceniciis & palæstricis Neronianis Plut. in Galb. ἀπολλύουσι γὰρ οἱ πλεῖστοι τὴν καλόντων ἐφήμερον καὶ σαπρικὴν τοῦ βίου ἀνθρωπεῖαν. quod Perlius *Sat.* 3. *v.* 68. *ex-tempore vivere*: *in diem vivere* Cicero *de orat. l.* 2. qui barbarorum esse hoc ait. *Si barbarorum*, inquit, *est in diem vivere, nostra consilia sempiternum tempus spectare debent.* At brutorum, Gregor. Naz. in *Julian.* 1. Οἷς τὸ ζῆν τοῦτο νομίζειν μόνον, καὶ ἐκ βρεχνάσθαι τῇ βαρολᾷ πρὸς τὸ ἐσθίειν, ὑδὲ εἶναί τινα νομίζουσι τῇ ἢ βεβιωμένων λογισμὸν καὶ ἀντίδοσιν· ἀλλὰ ζῶσι βίον ἀλόγων, τὸ πρὸς ἡμέραν καὶ τὸ παρὸν ἀεὶ βιωλεύοντες.

Καὶ τὸ μηδιστοῦον | Vide *supra* § 19. & *l.* 7. § 5. Cas. ista quomodo cum sequentibus committit, videas licet, si otium est. Mihi Xylandri dispositio magis arridet.

§ 36. Πάντα καὶ μεταβολὴν γινόμενα γίνεται | leg. ὅτι πάντα — γίνεται. ut in membro proximè sequenti, ὅτι ἐστὶν ἔτως φιλεῖ.

Κατὰ μεταβολὴν | Ità *l.* 7. § 18. Τί γὰρ γίνεται χωρὶς μεταβολῆς ᾠδῆς; Vide *ibid.* § 25. & *l.* 6. § 15.

Οὐδὲν ἔστως φιλεῖ ἡ ἁπλῶν φύσις | Ità *l.* 7. § 16. Τί καὶ φίλτερον τῇ ἁπλῶν φύσις & *l.* 9. § 32. Χαίρει τούτῳ ἡ ἁπλῶν φύσις. Tertull. *de pall. c.* 2. *Certè habitum vertere naturæ totius solemne munus est.*

Ποιεῖν νέα ὄμοια | ἵνα ἀεὶ νεαρὸς ᾖ ὁ κόσμος. *l.* 7. § 25.

Σπέρμα γὰρ τέτμον τινά | quia istud ex illo nascitur. Ità σπέρμα τῆς ῥύσεως, τῶν ὅλων dixit Hermes *ad Tatium* citante Stobæo *tom.* 1. *lib.* 1. *tit.* 14. Et παντοσπερμίαν ἁπλῶν στοιχείων, τῶν φύσιν, Democritus & Leucippus, apud Aristot. *de cœlo l.* 3. *c.* 4, &

—— *discordia semina rerum,*

Naso *Metam. l.* 1. sed & Ipsu adhuc latiore Plinius in *panegyr. Habet has vices conditio mortalium, ut adversa ex secundis, ex adversis secunda nascantur. Occultat utrorumque semina Deus; & plerumque bonorum malorumque causæ sub diversa specie latent.* Et Demosth. *pro Coron.* Ὁ γὰρ σπέρμα φθορῶν, ὥσπερ ἡ φύσιν κακῶν αἴτιος. *Qui semen, i. e.* causam, occasionemve, *præbuit, is malorum inde enatorum autor merito habetur.* Hoc est quod Paulus *ad leg. Aquil. l.* 22. *Pandect. l.* 9. *tit.* 2. *c.* 30. *Qui occasionem præstat, ipse damnum fecisse videtur.* Cicer. *Philip.* 2. *Ut igitur in seminibus caussa est arborum & stirpium: sic hujus luctuosissimi belli semen tu fuisti.* De Corinthiorum beneficentia Apostolus ad eosdem *ep.* 2. *c.* 9. *v.* 10. Ὁ δὲ ἐπιχορηγῶν τὸ σπέρμα τῷ σπείροντι ἄρτον εἰς βρῶσιν χορηγήσαι, καὶ πληθύναι τὸν σπόρον ὑμῶν, καὶ αὐξήσαι τὰ γενήματα τῆς δικαιοσύνης ὑμῶν. Synesius etiam *ad Arcad. Imper. orat. de regno*: Ἐγὼ δ' ἂν δικαίως εἴην ἀπολαῦσαι φαίην, εἰ ἐμαυτῷ σπερμάτων τῆς βλάστης, οἷον ἐν πλατεῖ βασιλέα, τοῦτο σπείροιμι. Senec. *ep.* 120. *Natura nobis semina scientiæ dedit; scientiam non dedit.* & Cicer. *de finib. l.* 5. *In pueris virtutis semina, scintillulas igniculos videmus.* Nasc. *l.* 2.

—— *ludi quoque semina præbent.*

Nequitiæ. ——

Τὰ εἰς γλῶ ἢ ωτος μεταβαλλόμενα | indè σπερμαλογία κατάχρησις, de ara usurpatum Apostolo *ad Hebræos c.* 11. *v.* 11. de quo multa gratis argutantur interpretes, Philastrius cumprimis. τὰ εἰς γλῶ καταβαλλόμενα dixit, quomodo Chrysippus apud Laertium in Zenone (9) τὸ ἀνθρώπινον σπέρμα κατὰ τὴν ὑσίαν, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐπὶ εἰς τὴν ὑγρὰν καταβαλλόμενον σπερμάτων, ἃ βλαστάνοντα ἐκ ἐπὶ φύεται. quod de obscœnis Onanis æmulis, cur intelligi velit Lipsius *physiol. Stoic. l.* 3. *c.* 6. caussam nullam video. de humano semine locutus fuerat; sed à Satorum seminio argumentum duxit, quo firmaret de illo quod dixerat. Vide *ad l.* 6. § 15.

§ 37. Ἦδη τεθνᾶσι | Vide *supra* § 12. & *l.* 2. § 6. & *l.* 10. § 1. Plut. Stoicas risus ridens, *de commun. notit. c.* 37. ἔτως ὑπὸ τῆς τύχης γέλως καὶ ἀξιάνως τὸ ζῆν καὶ τεθνᾶναι, καὶ κωμῳδοῦσι.

Ἀνύποπτον τὸ ἐκλείπειν | Vide *l.* 2. § 17. & *l.* 7. § 53. & *l.* 9. § 12.

§ 38. Τὰ πανδονικὰ αὐτῆς ἐκλέπει | Videri possit Marcus repugnantia plane præcipere; cùm *supra l.* 2. § 8. & *infra l.* 7. § 55. prohibeat, σκιαλαβεῖν ἀλλότρια ἡγεμονικά, i. e. *aliorum animos inquirere*: istic autem illos eosdem considerare jubeat. Verùm ipse ista optimè conciliat, *l.* 3. § 4. ubi hoc vetat fieri, χωρὶς μεγάλης καὶ κοινωφελοῦς ἀνάγκης, *sine justa utilique caussa.* Non vult itaq; ut aliorum animos sensúsq; intimos indagemus, aut per meram curiositatem divagando, aut de nobis factis; nostris quid sentiant, sentiúrve sint, sollicitè cogitando: vult tamen ut eosdem nobis ob oculos ponam⁹, quò minùs ipsorum opinionibus moveamur, & vel encomia captemus, vel vituperia curemus: cùm in eis

eis bonum noſtrum neutiquam conſiſtat: quod ſubjungitur protinùs § 33.

Καὶ τοὺς φρονίμους | *& prudentes*, Xyland. ego ſuſpicor Marcum τοὺς φροντιδικοὺς ſcripſiſſe, *& curas eorum*. eò magis, quia ſequitur ἃ φρονοῦσι, διώκουσι. Ità Perſius Satyram ſuam exorſus eſt:

O curas hominum!

curæ autem hominum in rebus fugiendis & expetendis maximè de produnt.

§ 39. Ἐν ἀλλοτρίῳ ἡγεμονικῷ κακὸν σὺ μηχ ὑφίστασο | neque ergo meliorem nec, neque deteriorem efficere poteſt opinio de re aliena.

Οὐδὲ μὴν ἐν τῷ περιέχοντι τὸ φαῦλον | ἀλλὰ μὴν, leg. τὸ φαῦλον autem hîc *cælum* intelligit Xylander, atque ità τὸ περιέχον pro cœlo ſive aëre ambiente crebrò ſumitur. Polyb. *l.* 12. Περὶς ὃ τὴν διάληψιν καὶ τὸ φαῦλον, ὅταν παραβάλωνται καὶ βιασθῶσι, μεγάλοις ἐλαττώμασι περιπίπτειν. Theophraſt. *de cauſſ. plant. l.* 1. *c.* 9. δεῖ μὴν μᾶλλον καὶ ἧττον μηδὲ κωλύεσθαι τῷ κρείττονι ὑπὸ τοῦ περιέχοντος. & *c.* 17. Εἰς πᾶσαν δὲ καὶ κατὰ μικρὸν μεταπεσούσαν τὴν περιοχὴν. συνίστησι γίνεται τοῦ περιέχοντος πρὸς βλάστησιν. & Marcus, τὸν περιέχοντα ἀέρα, dixit *l.* 8. § 54. Hæc igitur & Xyl. ſequimur, Marci mens eſſe putans, ab aëris ambientis ſtatu vario, etſi eorum, quorum bona malave habitudo pendeat, quod in ſtirpibus Theophraſtus obſervat; at hominis, quâ hominis, non item. Multum ſanè valet aëris cœliſque ambientis affectio, & locorum indè profecta diſpoſitio, ad ingenii etiam indolisque humanæ, affectuum etiam ſtudiorumque varietatem producendam. Ità Virgil. *Georg. lib.* 1.

Verùm ubi tempeſtas & cœli mobilis humor
Mutavere vices; ——
Vertuntur ſpecies animorum & pectora motus
Nunc alios, nunc concipiunt alios. ——

unde & Plin. *l.* 2. *c.* 6. *Solem, dum cœli triſtitiam diſcutit, etiam humani nubila animi ſerenare*, dixit. Quin & Polybius *lib.* 4. de Arcadibus ſuis: ἡ δὴ διὰ τὴν αὐτοῖς παρέπεσαι διὰ τὴν τοῦ περιέχοντος ψυχρότητα καὶ συνόστητα τῷ καὶ τὸ πλεῖστον ἐν τοῖς τόποις διάρχουσαν, ᾧ συνεξομοιοῦσθαι πεφύκασι πάντες ἄνθρωποι κατ' ἀνάγκην. ἀ γὰρ δι' ἄλλην, καὶ ὃ ταύτην τὴν αἰτίαν καὶ τὰς ἐθνικὰς καὶ τὰς ὁλοσχερεῖς διαφάσεις πλείστον ἀλλήλων διαφέρουσι, τὰς τε ἀφορμὰς καὶ χρώματα, ἔτι δὲ τοὺς ἐπιτηδεύμασιν τοῖς πλείστοις. Cicero *Agrar.* 2. *Non ingenerantur hominibus mores tam a ſtirpe generis ac ſeminis, quàm ex iis rebus, quæ ab ipſa natura loci, & à vitæ conſuetudine ſuppeditantur, quibus alimur & vivimus.* & quæ ſequuntur, nam argumentum hoc latiùs perſequitur. Idem *de fato*: *Inter locorum naturas eſſe tantam interſit, videmus, alios eſſe ſalubres, alios peſſimos: in alnis eſſe pituitoſos & quaſi redundantes, in alnis exiccatos atque aridos: multaque ſunt alia, quæ inter locum & locum plurimum differunt. Athenis tenue cœlum; ex quo acutiores quoque putantur Attici: Craſſum Thebis; itaque pingues Thebani & valentes.* Philo *de provident.* apud Euſeb. *præpar. l.* 8. *c. ult.* de Græcia: Μόνη δὲ ἡ Ἑλλὰς ἀψόφους ἀνέμους φυτὸν ἀρετῶν, καὶ βλάστημα θεῖον ἠκριβωμένον, λογισμὸν ἀποτίκτουσα οἰκεῖόν τε ἐπισήμη. τὸ δὲ ἄπνον, λεπτότητι ἀέρος ἢ πυκνότητα πάντων ἀνεμάδες, διὰ καὶ Ἡράκλειτος ἐκ ἀπὸ ξηρᾶς φησὶν ψυχὴ σοφωτάτη καὶ ἀρίστη. Ego tamen potius ipſum intelligi exiſtimo, quod animum quidem ambit. atque ità etiam Caſ. accepit. de hoc enim paulò verba facit; de cœlo nihil. τῷ ψυχρῷ καὶ θερμῷ μεθίεσθαι dicit, quòmodo τὸ ζῶον, τῷ ψυχρῷ ἐπιχεῖν. § 32. Sed & τοῦ σώματος τῷ ψυχρῷ μεθίεσθαι, lib. 2. § 7. Cæterùm & iſtic quæri poterat, quomodo verum ſit, hominis malum à corporis ſtatu non pendere, quum pro corporis affectionibus variis animus etiam pariter affici videatur. Ariſtot. *Phyſiognom. cap.* 1. Ὅτι μὲν διάνοιαι ἕπονται τοῖς σώμασι, καὶ ἓν εἰσὶν αὐτοῦ μέρ' ἑαυτὸς ἀπαθεῖς ὄντα τῆς τοῦ σώματος κινήσεως, τοῦτο δῆλον πᾶν γίνεται, ἔν τε ταῖς μέθαις καὶ ταῖς ἀρρωστείαις. πολὺ γὰρ ἐξαλλάττεται φαίνονται αἱ διάνοιαι ὑπὸ τῆς τοῦ σώματος παθημάτων. καὶ τἀναντία ὑπὸ τῆς τῆς ψυχῆς παθήμασι τὸ σῶμα συμπάσχον φανερὸν γίνεται. οἷόν τε ἔρωτες, καὶ φόβοι τε, καὶ τὰς λύπας, καὶ τὰς ἡδονάς. Et rurſus *c.* 4. Δοκεῖ δέ μοι ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα συμπαθεῖν ἀλλήλοις, καὶ ἡ τῆς ψυχῆς ἕξις ἀλλοιοῦσθαι συναλλοιοῦσι τὸν τοῦ σώματος μεταβολὴν· ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ σώματος μεταβολὴν συναλλοιοῦσι τὴν τῆς ψυχῆς ἕξιν. quod Lucil. *Sat. l.* 26.

Animo qui ægrotat, videmus corpore hunc ſignum dare:
Tum doloribus confectum corpus animo obſiſtere.

Verùm reſpondebit Marcus ne iſta τῷ περαίρειν immutare, etiamſi operationem impediant. Vide *l.* 5. § 20. Vide & *l.* 10. § 1. & *l.* 12. § 2.

Ὅπερ τὸ ὑπολαμβάνον | id eſt, ὅπερ δύναμις ὑπολαμβάνουσα, de qua *l.* 3. § 9. ἐν τῷ ἡγεμονικῷ.

Τοῦτο μὴ ὑπολαμβανέτω | quod *ſupr.* § 7. ἃ ἔργον τῷ ὑπολήψιν, ἤτοι τὸ, βέβλαπται.

Τοιοῦτον ὄζι | leg. τυτέσι. atque ità Xyl. cujus verſionem admiſit Lugdunenſis, ſed mendum retinuit.

Ὃ γὰρ κατὰ τὸν κτῆσιν φύσιν βλάπτει ἑπόμενος συμβαίνει | deeſt alterum diſtributionis membrum, ità ſupplendum; ὃ γὰρ [τῷ παρὰ φύσιν] κατὰ τὸν κ. φ. β. reſpondent enim duo hæc membra ſuperioribus illis, κακῷ ἀνδρὶ καὶ ἀγαθῷ. Vide *ad l.* 2. § 11.

Οὔτε τοῦτο κατὰ φύσιν ὄζιν, ὅτε παρὰ φύσιν | Seneca, *epiſt.* 66. *Media quæ nihilo magis ſecundum naturam, quàm contra naturam ſunt.* Vide tamen ibidem eundem de iſtis ſubtilius paulò arguti ſuſque diſſerentem ac diſtinguentem.

§ 40. Ἐν ζῷον τὸν κόσμον | Syneſ. pariter *de*

insomn. ἐν ἑνὶ ζῴῳ τῷ κόσμῳ. Thales ἔμψυχον τὸν κόσμον primus dixisse videtur. Laërt. *l.* 1. Pythagoras item, κόσμον ἔμψυχον νοερόν. Idem *l.* 8. & *l.* 7. in *Zenon.* Ὅτι ὁ κόσμος, καὶ λογικὸν, καὶ ἔμψυχον, καὶ νοερόν. Ex Chrysippi Apollodori & Posidonii sententia id indè probant, quia τὸ ζῷον τοῦ μὴ ζῴου κρεῖττον· ὄντων οὖν τῶν μὴ ζῴων κρεῖττον. ζῷον ἄρα ὁ κόσμος. *præstantius est animans non animante: at mundo nihil præstantius: mundus itaque est animal.* Et rursus; Τὸν ὅλον κόσμον ζῷον εἶναι ἔμψυχον καὶ λογικόν. Sed & Hermes *Pœmand. c.* 10. Ὁ μὲν κόσμος θεοῦ ἔργον, ὁ δὲ ἄνθρωπος δημιουργὸς ζῴου μὴ τοῦ κόσμου. Et Plato (quod Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 25.) τὸν κόσμον ζῷον ἔμψυχον ἔννουν τε dixit, eodem quo Stoici argumento usus. Verba hæc sunt in *Timæo.* Θέμις δ' ἦν ὅτ' ἔστι τὰ δείσω δῆτ' ἔλαττον τοῦ κάλλιστον. λογισάμενος ἂν εὑρίσκει ἐπὶ πᾶσι χρῆ φύσιν θεραπεῦσαι, ὀλίγον ἀνόητον τὸ νῦν ἔχον ὅλου τοῦ κάλλιστου ἔστιν ὅτε δι' ἔργον νοῦν δ' οὐ χωρὶς ψυχῆς ἀδύνατον παραγίγνεσθαι τινὰ διὰ τὸν λογισμὸν τόνδε, νοῦν μὲν ψυχῇ, ψυχὴν δὲ σώμασι συμπήγνυσθαι, τὸ πᾶν συμπεραίνεσθαι, ὅπως ἂν κάλλιστον εἴη καὶ φύσιν ἄριστ' ἔχοι τὸν αἰσθητὸν μιμούμενον. ὅτῳ οὖν δὴ χρὴ λόγον τὸν εἰκότα δεῖ λέγειν, τόνδε δὲ τὸν κόσμον, ζῷον ἔμψυχον ἔννουν τε, τῇ ἀληθείᾳ διὰ τοῦ τὸν θεὸν ψυχὴν θεῖναι. Hoc est, ut Cicero de universo: *Fas autem nec est, nec unquam fuit, quicquam nisi pulcherrimum facere eum, qui esset optimus, quum rationem igitur habuisset, reperiebat nihil esse eorum quæ naturâ cernerentur non intelligens intelligente in toto genere præstantius: intelligentiam autem nisi in animo, nullâ aliâ in natura posse reperiri. quo circa intelligentiam in animo, animum conclusit in corpore. Sic ratus est opus illud effectum esse pulcherrimum quam ob causam non est cohibendum putare, si modo ipsum per se tale est, hunc quoque animal esse, atque intelligens, & divinâ quadam mente constitutum.* Idem Timæum fusiùs declarat. Θνητὰ καὶ ἀθάνατα ζῷα ἁπάντων, καὶ συμπληροῦντος δὴ μᾶλλον κόσμου, ὅτι ζῷον θεατὸν, τὰ ὁρατὰ περιέχον, εἰκὼν τοῦ νοητοῦ, θεὸς αἰσθητὸς (εἷς ut alii volunt) μέγιστος καὶ ἄριστος καὶ κάλλιστος τε καὶ τελεώτατος γέγονε, εἷς οὐρανὸς ὅδε μονογενὴς ὤν. Julian. *Orat.* 4. Ὁ σύμπας κόσμος ἔν ἐστι ζῷον, ὅλον δὲ ὅλου ἔχῃς καὶ νῦ πλῆρες, τέλειον ἐκ μερῶν τελείων. Inde Nicephorus Gregoras *hist. l.* 4. *c.* 14. Ἐν γὰρ ὁ κόσμος σῶμα συμφυὲς, ἐκ μερῶν καὶ μελῶν, ὡς ὁ ἄνθρωπος φασι, συγκείμενον. Quinetiam animalis istius partes membráq; si vis, præcipua saltem, habebis apud Plutarchum *de facie Lunari*; *Solem cor, Lunam jecur, stellas oculos, Terram ventrem, Mare vesicam.* Seciùs paulò quàm Sarapidis oraculum apud Macrob. *Saturn. l.* 1. *c.* 20.

Οὐρανὸς κόσμου κεφαλὴ, γαστὴρ δ' ἁλὸς ὕδωρ,
Γαῖα δὲ οἱ πόδες εἰσὶ, τὰ δὲ κατ' ἐν αἰθέρι κεῖται,
Ὄμμα τε πηλωρὸς, λαμπρὸν φάος ἠελίοιο.

Mi cœlum caput est; mare venter, terra pedes sunt;
Sunt aures æther; oculus Sol omnituens est.

Quin & sexum, eúmque geminum assignat Jarchas ex Indis sapientibus. Siquidem de mundo quærenti Apollonio respondebat. ζῷον τὸν κόσμον ζωογονεῖν γὰρ τὰ πάντα· ἀμφοῖν δ' ἀρσενός τε καὶ θηλείας φύσεως ἔδωκεν μέρη αὐτῷ ξυγκιρνάμενον, τὰ μὲν θερμοῦ τε καὶ ξηροῦ τῆς πρὸς ζωογονίαν παρεῖχεν. Philostr. *l.* 3. *c.* 11.

Μίαν οὐσίαν [ἀπὸ τοῦ κ. § 30. μία οὐσία κοινὴ materia nimirum prima. Laërt. *lib.* 7. in *Zenon.* & Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 10. οὐσίαν δ' φασὶ τὴν ὄντων ἁπάντων τὴν πρώτην ὕλην.

Ψυχὴν μίαν quam & κοσμολογικὴν vocat *l.* 6. § 14. & τὴν τοῦ ὅλου νοῦν *l.* 5. § 30. & τὴν τοῦ κόσμου ἡγεμονικὸν. *l.* 7. § 75. Vide *supr. ad* § 21. & 29. Laërt. *l.* 7. in *Zen.* Ἐμψυχον δὲ τὸν κόσμον ἐκ τῆς ἡμετέρας ψυχῆς εἶναι δῆλον ὅτι παραδέδωκε. Et *ibid.* Τὸν δὲ κόσμον οὐσίαν ἐξ ἧς ἅπαντα συνεστάναι, ἐκ πάντων μίαν ἡνῶσθαι καὶ τὸ διαφορὰν εἰς μίαν τῆς ψυχῆς. Theophilus in *Autol. l.* 2. de Stoicis· Ἕλληνες δὲ ὅλην ὑποκεῖσθαι πηγὴν, ἐκ ταύτης δὲ τὰ πάντα. Et Cleanthes apud Hermiam *irrif. philos.* Τὸν ψυχὸν δὲ ὅλου τοῦ κόσμου δίκην ἐκ μέσης [illegible] ψυχῆς. Quin & Plato in *Epinomide* Anaxagoræ sententia, τὸν Δία, νῦν δὲ [illegible] ἱστορεῖ. Maro *Æneid. l.* 6.

Principio cœlum, ac terram, camposque liquentes,
Lucentemque globum Lunæ, Titaniaque astra,
Spiritus intus alit: totamque infusa per artus
Mens agitat molem, & magno se corpore miscet.

Spiritum autem hunc diserte Deum nuncupat (quod & Minutius in *Octavio*, & Salvianus *de provident. l.* 1. *p.* 1. [illegible] *Georg.* 4. verbis illis.

— Deum namque ire per omnes
Terrasque, tractusque maris, cœlumque profundum.

Pythagoreo [illegible] *Ovid. Metam. l.* 15. *fab.* 11.) *Deus meus est incorporalis, quæ per omnem rerum naturam diffusa & intenta, vitalem sensum cunctis animantibus tribuit. Spiritus per omnia, maxima, minima, æquali intentione diffusus.* Senec. *ad Helviam.* 8. *Spiritus permeator universitatis.* Cleanthes apud Tertull. *Apolog. c.* 21. Hinc illud Arati.

— — — μέστη δ' Διὸς πᾶσα μὲν ἀγυιαί·
Πᾶσαι δ' ἀνθρώπων ἀγοραὶ μεστὴ δὲ θάλασσα
Καὶ λιμένες· πάντῃ δ' Διὸς πεπλήσμεθα πάντες.

Et Maro, *Eclog.* 3. — *Jovis omnia plena.*

Atqui Zenonem hoc nomine notat Tatianus *adv. Græc.* quòd secundum illius rationes, ὁ Θεὸς ἐν ἀιδίοις τε καὶ σκώληξι καὶ ἀρρητοτέροις καταλύεται. De Deo ipse: Πνεῦμα ὁ θεὸς, ὑ δῖηκον διὰ τῆς ὕλης, πνεύματος δ' ὑλικοῦ, καὶ δὴ ἐν αὐτῇ σωμάτων καταυδάσης. Sed & de Stoicis Clemens in *Exhort.* διὰ πάσης ὕλης, καὶ διὰ τῆς ἀπωτάτης τὸ θεῖον δύ-

κειν

ἡνεν λέγοντες. & *Strom. l.* 1. adjecta etiam censura fert: σῶμα ὄντα τὸν θεὸν οὐδὲ τῆς ἀπιστούσης ὅλης πιστεύειν λέγων· & rursus *Strom. l.* 5. Φασὶ σῶμα εἶ τὸν Θεὸν οἱ Στωϊκοὶ, ἢ πάλιν κατ' ἰδίαν ἀναλύουσι τὸ ἡγεμονικὸν, quod utrumq; ex locis scriptis dauisse Clemens autument, Ἀλλ' οἱ μὲν, inquit, ἀπὸ τῆς ἀπόνου τοῦ ὄντος τὸν Θεὸν φασὶ· ἄλλοι δὲ ἀπὸ τῆς ἀπόνου μόνον καλοῦσι, ἢ πάλιν ἀπὸ τῆς (quod de supra Tatianus) hoc autem, Deum omnia gubernare, ex eo, quod in *Sapientiæ Salomonis libro, c.* 7. *v.* 24. de sapientia dicitur, Διήκει ἢ χωρεῖ διὰ πάντων, perperam accepto, traxisse, cum non de gressu Dei, eâdémque Dei sapientiâ enunciatum, id fit. Veram, & de ista Prisca plerique sunduntur; nec aliquando illo tempore fuisse sectæ illius cruditores verisimile est, cum ipse eo dubio procul antiquiores. Cæterum quod *corpus* illi, haud sane quisquam & Tertullianum Deum corpus dixisse monet, simul & refellens, Aug. *de Genes. ad lit. l.* 16. *c.* 25. atq; ita revera ille *adv. Prax. c.* 7. *Quis negabit Deum corpus esse, etsi Deus spiritus est? Spiritus enim corpus sui generis.* Verum *Corpus* ille (quod & August. *ad Quæst. Dulcetium c.* 86. agnoscit) *substantiam* intellexit. Secundum *adv. Hermog. c.* 35. *Substantia corpus est rei cujusque. Nihil est incorporale, nisi quod non est.* At quod *corpus* dicendum, haud male. Siquidem de se Deus ipse per Jeremiam vates *c.* 23. *v.* 24. *Cælum & terram impleo ipse.* Hieron. *ad Ephes. c.* 4. *In omnibus infusus & circumfusus, & cuncta penetrans, interior & continens exterior.* Et Hildebert. in *Symbol. Intra omnia, nec incluſus, extra omnia, nec exclusus.* Hinc celebre illud, quod Jo. Gerson habet *in Cantic. Mariæ Conc.* 3. & Trismegisto Alex. Halens. *p.* 1. *q.* 7. *m.* 1. Empedocli tribuit Jo. Tritenhem. *ad Cæsar. q.* 1. *Deum esse sphæram intelligibilem, cujus centrum ubique, circumferentia nusquam sit.* Contrarium fermè Jul. Scaliger Trismegisto asserit, sed explodit ipse, *de subtil. exerc.* 363. *Pigmentum salsum*, inquit, *Trismegisti illud*, Deus est cujus medium in centro, circumferentia ubique. *pessimè namque medium assignat infinito. & circumferentiam qui dat, finitum facit. tum si ubique erit circumferentia, erit etiam in medio. & idem fiet centrum cum circumferentia.* Et illud revera potius aptius pigmentum an figmentum nimirum divinæ depingendæ. Clemens ipse ex Pythagoræ sententia, quam & probare videtur, in *Protrept.* Ὁ μὲν θεὸς εἷς· χ' οὗτος ἢ, ἢ, ὡς πᾶς λόγος νοεῖ, ἐκτὸς τῶν διακοσμήσεων, ἀλλ' ἐν αὐτῷ ὅλῳ, ἐν ὅλῳ τῷ κύκλῳ ἑπόμενος τοῖς ἔργοις θεὸς, κρατῶν ἢ ὅλων πάντων πατὴρ, νοῦς, ἢ ψυχωσις τοῦ ὅλου κύκλου, πάντων κίνησις. quod ille διὰ δόκησιν, de Deo dictum contendit. Cæterùm Stoici ità universum hoc Deum permeare, ut numen cum mundo unum *concretum* constituerent. Vide *supr.* § 23. quod est à pietate Christianaque disciplinâ alienum.

Εἰς οὖν μία πίστις τούτοις, πάντα ἀναπέπταται] Vide *supr.* § 24.

Ὁρμᾷ μὲν ἀπόστολος σπεύδοντες] Apostolus *ad Rom. c.* 8. *v.* 28. Πάντα συνεργάζεται· cooperantur omnia. & Marcus *l.* 6. § 42. Πάντες οἱς ἐν ἀποτελοῦσι συνεργοῦσι.

Πάντα πάντῃ τῷ γνωσθέντι συναίρει] Ità *l.* 5. § 8. συναίρειν ἢ συνάγειν, ὥσπερ ἀφ' μείζον, ὅτου ἢ ἢ ἐλάττονα. Elegantì similitudine illustrat hoc Clemens *Strom. l.* 1. Οἱ πολλοὶ ἄνθρωποι ὁμοίως τοῖς ἀγαθοῖς τῆς ἀληθείας ἐπιθυμοῦσι· ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἐναντίων ἐπὶ τὸ ἀγαθὸν ἐπείγονται· ἐκ τοῦ ἐναντίου ἄρτον ἴν· οὐ δύνῃ γὰρ ἄπτεσθαι ἑτέρου ἐὰν μὴ τοῦ πρώτου ἀφῇς· οὐ γὰρ ἐπὶ τὸν ναὸν, ἀλλὰ σὺν τοῖς ἄλλοις ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς πέμπει ἢ ἢ τὸ συναίρειν ἄπαν.

Οἷα τις ἡ σώμασις καὶ συμμιξις] quod alibi ἰσοχὴν σώματος vocat. *l.* 7. § 9. καὶ συναφειαν καὶ σωμάτων ἕνωσιν εὔλογον, *infra.* § 45. Vide & *supra* § 27. & 33.

§ 41. Ψυχάριον εἰ βαστάζον νεκρόν] Arnobius *l.* 2. *Quid sint homines, nisi animæ corporibus illigatæ? at Epicteto homo est animula bajula*, sive *gestatrix cadaveris*, h. e. corporis quod χωλὸν πνεῦμα καὶ νεκρὸν φέρει. Jacob. *c.* 2. *v.* 26. Epictet. *dissert.* 1. *c.* 19. Τὸ νεκρὸν δ' μὲν μέρος ἐστὶ λάτρις αὐτῷ, ἀναγκαίως *l.* 3. *c.* 10. *de corpore*; Τὸ δὲ ἀγαθὸν, τὸ ἀγαθὸν ἀγαθόν. Et *ibid. c.* 22. Πῶς ἡ μέγα κακὸν, τὸ ἀπὸ νεκροῦ, ἢ γῆ, ὁ πηλός; Nuncupatur *bonus bajulus* apud Euseb. *præpar. Evang. l.* 15. *c.* 14. Ἐπειδὴ τὰ σώματα ὅτι φύσει θνητὰ καὶ νεκρὰ, καὶ πεφορημένα, καὶ ὑδ' ἐκ τοῦ ῥοῦσα, ἃ' οὐχὶ τῶν καθαίρουσιν αὐτοῖς δεῖ; Heraclit. *ad Alcidam. ep.* 1. Ἡ ψυχὴ ὑφ' ἡδονῆς καλεδεθεῖσα, ἐπεδέλετο ῥέον σῶμα πεθεῖσα τοῦτο. Hermes *ad Tat.* apud Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 40. Ψυχὴ δὲ ἀνθρώπου ἔχεται τὸν τρόπον τοῦτον· ὁ νοῦς ἐν τῷ λόγῳ, ὁ λόγος ἐν τῇ ψυχῇ· ἡ δὲ ψυχὴ ἐν τῷ πνεύματι· τὸ πνεῦμα δὲ διοίκου (leg. διήκον) διὰ φλεβῶν καὶ ἀρτηριῶν, καὶ αἵματος, κινεῖ τὸ ζῶον, καὶ ὥσπερ τρόπον τινὰ βαστάζει. Arnob. iterum *ut supra. Audeatis videre nos, quod animarum nostrarum provideamus saluti, id est, nobis ipsis? quid enim sumus homines, nisi animæ corporibus clausæ?*

§ 42. Οὐδὲν κακὸν τοῖς ἐν μελαγχολῇ] Vide *supra* § 5. & *l.* 7. § 22.

§ 43. Πολαμὸς πις καὶ ῥεῦμα βίβιον ὁ αἰὼν] Ità *l.* 2. § 17. τὰ τῶν σωμάτων πολαιὰ. & *l.* 6. § 15. ἐν δὴ τούτῳ τῷ πολαμῷ. & *l.* 7. § 19. Διὰ τῆς δὴ ὅλων ὑσίας, ὡς διὰ χειμάῤῥου, διεκπορεύεται πάντα. Naso *artis l.* 3.

——*eunt animi more fluentis aquæ.*

& *Metamorph. l.* 15.

——*effluo labuntur tempora motu.*

Non secus ac flumen: nec enim consistere flumen,
Nec levis hora potest.

Basil. *hom. l.* 2. Πλοῦτος ὁ μὲν ἄλλῳ, μὲν ἐκ παλαιοῦ ἢ πλείονα χρόνον ἐπιμένων τοῖς ἀνθρώποις· ὁ δὲ παραπλήσιος ποταμοῖς ῥεύμασι. Τὸ γὰρ ἀεὶ ῥέον, καὶ μὴ ἑστηκὸς οὐδὲν, ἐοικὸς ἐστὶ τῷ πλούτῳ. Augustin. *de Trin. l.* 4. *c.* 16. *Quanta fluvia quotidie decurrunt humanum.* Quint. & Horatius Laertium *l.* 8. περὶ τῶν ἐν μέρει φιλοσόφων. & celebre admodum eorum illud, clides Pont. *de allegor. Homer.* μοῖς τοῖς αὐτοῖς, ἐπ' ἀμφότερα τὰ ἐναντία τὴν αὐτὴν εἶναι, Aristot. ex Parm. *l.* 1. *l.* 3. *c.* 2. ἐπεὶ γὰρ ἀεὶ τὸ ῥέον τοῦ ποταμοῦ ἄλλο καὶ ἄλλο ἐστὶ, καὶ ὁ ποταμὸς ὡσαύτως· ἀεὶ γὰρ ἄλλα καὶ ἄλλα ἐπιρρεῖ τοῖς ῥεύμασι, τὸ δὲ ἐπιρρέον ἄλλο καὶ ἄλλο ἐστὶ. de Stobæus *tom.* 2. *l.* 1. *tit.* ἐλεύθερος οὐδὲν ἀνάγκῃ ἢ πάσχει ἢ ποιεῖ. Et de *Sol.* Et de *Sol.* no- tiri mentem aprilime, *lib.* 1. *Dial.* Πλεῖστοι δὲ τῶν ἀνθρώπων ἐν τοῖς αὐτοῖς, καθ' ἕκαστον ἔτος ἐπιμένουσιν· ἀλλ' ὁμοίως ἢ ποτὲ μὲν σωτῆρα, ποτὲ δὲ τύραννον, 58. *Cujus* men bis men, *quam in homine.* *sui* Aristotel *l.* 2. Δεῖ τὸν ἐπιεικῆ ἐπιδέχεσθαι τὰ ἐπιεικῆ. Pœnæ *Stoicis* ἀρετὴ καὶ κακία ἴσα· ἀλλ' ἐπὶ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον. Ovid. *Metam.* 2.

Flumine perpetuo torrens volvit alatus ire.

sed & rapidius, unde diverbium fabulare, *Rapidus fluvius. torrentis in morem* de Alexandro, qui ingenti impetu quasi torrens eruptus, omnia secum corripiunt. Seneca pariter *torrenti rapido* tempus assimilat, *de vit. brev. c.* 9. & Aug. *in Psal.* 38. *Torrentium more fluxa rapiuntur.* Vide *ad lib.* 2. § 1.

Ῥεῦμα τὸ ἀφθονώτερον, ἢ παρεμπεσόν] Quod de feminibus quibusdam Theophr. *de caus. plant. l.* 3. *c.* 7. οἷς ὑπάρχει τὸ αἷμα πολὺ καὶ ἀλλοῖον. Et de externis aliis Joan. Chrysost. *tom.* 5. *orat.* 19. Ποταμοῦ ῥεύματα μιμεῖται τὰ τοῦ σώματος τὰ παρόντα· ἀεὶ γὰρ ἀπέρχεται καὶ ἀπέρχεται. Eleganti similitudine illustrat Quod Marcus noster, *l.* 6. § 15. Ita, non de Marcellorum, aut Cejonio Commodo, Julianum apud Spartian. aut de Quintilio [illegible] rebus in universum [illegible] Vide *Epict. l.* 4. *c.* [illegible] *Esse finem* [illegible] Chrysost. *hom.* [illegible] ἀθρόα, ῥεύματος δίκην ἐπιρρεῖ, καὶ οὐκ ἔστιν ἐπὶ τῆς γῆς ἀνθρώπου μένοντος ἐπὶ πολὺν χρόνον. Et de tempe- *de cruc.* [illegible] ἐπὶ τῶν ῥευμάτων, καὶ οὐκ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων. Ἐπὶ γὰρ τῶν ῥευμάτων ἀεὶ ἄλλο καὶ ἄλλο ἐστὶ τὸ ῥέον· ἐπὶ δὲ τῶν ἀνθρώπων οὐκ ἔστιν οὕτως. [illegible] ἀεὶ ἄλλο καὶ ἄλλο ἐστὶ τὸ ῥέον· ἐπὶ δὲ τῶν ἀνθρώπων οὐκ ἔστιν οὕτως. [illegible] *volvitur*, ideo ad- [illegible] *fluvius* [illegible] *abripitur* [illegible] *abreptum* fuerat) *inferri* [illegible] agi; &, quod in m[illegible] abierint per vices denuo re[illegible] Vide *ad l.* 2. § 14. ἀναχω- [illegible] § 28. συγκλύσεις.

§ 44. [illegible] ἐστὶ συμβάλλειν ἕτω συμβάσεις ἢ [illegible] εἶναι ἢ Vide *supr.* § 29, 32. & *infr.* § 40. [illegible] *cepit*, 107. *Nihil horum insolitum, nihil* [illegible] *petitum est. offendi rebus istis tam ridiculis* [illegible] *quam queri quod spargaris in publico, aut inquinaris in luto.* Usitata & usu familiaria jam facta, ne [illegible] ciunt, nec afficiunt etiam, hinc Aristotel. *problem. lib.* 1. *q.* 45. Τὰ δὲ συμβάντα ἐκεῖ ἡδέματα, ἀλλὰ τερπὴ ἄνετα.

§ 45. Σωφρεσ-

§ 45. Συμφορα εὔλογος | *Lib.* 6. § [illegible]. [illegible] & *l.* 7. § 9. σύνδεσις [illegible]. Vide *suprà* § 40.

Συντέτακται | Vide *l.* 5. § 8. [illegible]

§ 46. Τῆς θανάτῳ [illegible] | Inter Heracliti dogmata, apud Laert. [illegible] τὴν μεταβολὴν ὁδὸν ἄνω κάτω [illegible] κατὰ ταύτην [illegible] τοῦ πυρὸς [illegible] γίνεσθαι ὕδωρ [illegible] τὸ ὕδωρ, εἰς γῆν [illegible] πάλιν τε αὐτὴν τὴν γῆν χεῖσθαι, ἐξ ἧς τὸ ὕδωρ γίνεσθαι, &c. Quod Ocellus Lucan. *de univ.* c. 1. § 14. Πῦρ μὲν εἰς [illegible], ἀέρα ἀπὸ [illegible] ὕδωρ, ὕδωρ [illegible] γῆ [illegible] [illegible] τῆς μεταβολῆς [illegible] μεταβάλλειν. Plut. *de* [illegible] [illegible] ὡς Ἡράκλειτος λέγει, πυρὸς θάνατος ἀέρι γένεσις, καὶ ἀέρος θάνατος ὕδατι γένεσις [illegible] [illegible] ἐπ' αὐτὴν [illegible]. Vide *ad l.* 9. § [illegible]. Eodem pertinent, quæ apud eundem, *de* [illegible] leguntur ista; Ὥσπερ ἐκ γῆς ὕδωρ, ἐκ δὲ ὕδατος ἀήρ, ἐκ δὲ ἀέρος πῦρ [illegible] τῆς [illegible] [illegible] ἐκ δὲ [illegible] [illegible] &c. Idem *de* [illegible] *gid.* [illegible] [illegible] θάνατος [illegible] γένεσις [illegible] [illegible] πῦρ [illegible] ζῶον, ἡ βία [illegible] [illegible] [illegible] εἰς [illegible] μεταβολὴν [illegible] Max. Tyr. *dissert.* [illegible] Ὁρᾷς τὰ πάθη [illegible] φθορὰν, [illegible] τῇ [illegible] [illegible] [illegible] σωτηρίαν, [illegible] τῇ [illegible] διαδοχῇ μεταβαλλόντων μεταβολὴν [illegible] σωμάτων καὶ γενέσεως, ἀλλαγὴν ὁδὸν ἄνω καὶ κάτω, κατὰ τὸν Ἡράκλειτον· καὶ αὖθις αὖ ζῶντας μὲν τὸν ἐκείνων βίον, (θάνατον leg. ex sequentibus liquet) ἀποθνήσκοντας δὲ τὴν ἐκείνων ζωήν. Ζῇ πῦρ τὸν γῆς θάνατον, καὶ ἀὴρ ζῇ τὸν πυρὸς θάνατον· ὕδωρ ζῇ τὸν ἀέρος θάνατον, γῆ τὸν ὕδατος. διαδοχὴν ὁρᾷς βίων, καὶ μεταβολὴν σωμάτων, καινουργίαν τοῦ ὅλου. Verum apud Clementem Alex. *Strom. l.* 6. fecius paulò, sive Heracliti ista, sive ejusdem iisdem propinqua, leguntur: [illegible] θάνατος, ὕδωρ γενέσθαι· ὕδατι δὲ θάνατος [illegible] γενέσθαι, ἐκ γῆς δὲ ὕδωρ γίνεται, ἐξ ὕδατος δὲ [illegible]. Quorum priora & Philo refert, multisque explicat *lib. de mund. immortal.* ubi & ψυχὴν pro *aëre* accepisse monet Heraclitum; *mortisque* nomine μεταβολὴν, non ἀναίρεσιν designâsse. Inter alia, quibus ista enarrat, Τὰ στοιχεῖα, inquit, τοῦ κόσμου ταῖς εἰς ἄλληλα μεταβολαῖς, τὸ παραδοξότατον, θνήσκειν δοκοῦντα ἀπαθανατίζεται, δολιχεύοντα ἀεί, (διαυλοδρομοῦντα melius dixisset, prout & alibi locutus est) καὶ τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἄνω καὶ κάτω συνεχῶς ἀμείβοντα. ἡ μὲν ἀρξαμένης ὁδὸς ἀπὸ γῆς ἄρχεται· τηκομένη γὰρ εἰς ὕδωρ μεταλαμβάνει τὴν μεταβολὴν τὸ δ' ὕδωρ ἐξατμιζόμενον εἰς ἀέρα ὁ δ' ἀὴρ λεπτυνόμενος εἰς πῦρ. ἡ δὲ κάτωθεν ἀπὸ κεφαλῆς, συνιόντος μὲν πυρὸς κατὰ τὴν σβέσιν εἰς ἀέρα συνιζάνοντος δ', ὁπότε συναλίζοιτο, [illegible] ὕδατος δὲ τὴν πολλὴν ἀνάχυσιν κατὰ τὴν [illegible] γῆν [illegible] μεταβάλλει. De eodem videri poterit & R. Moses Maimonides *de fundamentis legis cap.* 4. § 10, 11. Heraclitum autem vult Clemens hæc ab Orpheo sumpsisse, qui Heraclito prior [illegible]

Ἔστιν ὕδωρ ψυχῇ, θάνατος δ' ὕδατεσσιν ἀμοιβή.
Ἐκ δ' ὕδατος γαῖα, τὸ δ' ἐκ γαίης πάλιν ὕδωρ.
Ἐκ τοῦ δὲ ψυχὴ ὅλον αἰθέρα ἀλλάσσουσα.

Quibus [illegible] non indigna, quæ ex Heracliti ejusdem sententia etiam Plut. *ad Apollon.* habet. Ἡ, φησὶν Ἡράκλειτος, ταὐτό τ' ἔνι ζῶν καὶ τεθνηκὸς, καὶ τὸ ἐγρηγορὸς καὶ τὸ καθεῦδον, καὶ νέον καὶ γηραιόν· τάδε γὰρ μεταπεσόντα, ἐκεῖνά ἐστι, κἀκεῖνα πάλιν μεταπεσόντα, ταῦτα. Vide *ad l.* 2. § 3. & *l.* 5. § 8. & *l.* 8. § 18. & *l.* 10. § 19.

Καὶ τοῦ ἐπιλανθανομένου ᾗ ἡ ὁδὸς ἄγει | Videtur vel ad historicum aliquid, vel ad dictum aliquod proverbiale respexisse, de homine ignaro, quò via, quam insistit, ducat. Accommodari potest, vel ad eos, qui nullo certo vitæ actionumq; fine proposito [illegible], temerè huc illuc divagantur, quemadmodum Seneca [illegible] *Ignoranti quem portum petat, nullus suus ventus est.* Vide *l.* 2. § 16. Vel ad eos etiam qui ad bonum aliquod temere sese opinantur, cùm ad exitium suum properent, [illegible] qualis fatuus ille, quem depingit [illegible] sapientissimus, *Proverb.* c. 7. v. 2 [illegible] *qui* [illegible] *tanquam bos, qui ad mactationem abit, aut tanquam stultus, qui ad cippum ducitur, vel tanquam avis, quæ ad laqueum festinat; nescius vitam suam peti.* Vide & *lib.* 6. § 20. τὸν ἀγνοοῦντα ὁδόν. Suboritur tamen ista penitiùs recogitanti suspicio, locum haud esse satis integrum, & Heracliteum etiam istic, quomodo & in sequentibus, dictum aliquod quasi δακτυλοδεικτούμενον, ejusmodi fortean, quale de via sursum deorsumq; ferente superiùs allatum est.

Ὧ μάλιστα διηνεκῶς ὁμιλοῦσι λόγῳ, τῷ τὰ ὅλα διοικοῦντι, τούτῳ διαφέρονται | Nec hæc abscedunt longè ab Heracliti illis, quæ Sextus Empiric. habet *adv. Logic. lib.* 1. *c.* 2. Δεῖ ἕπεσθαι τῷ ξυνῷ. τοῦ λόγου δὲ ἐόντος ξυνοῦ, ζώουσιν οἱ πολλοὶ, ὡς ἰδίαν ἔχοντες φρόνησιν· ἡ δ' ἔστιν οὐκ ἄλλο τι, ἀλλ' ἐξήγησις τοῦ τρόπου τῆς τοῦ παντὸς διοικήσεως. διὸ καθ' ὅ, τι ἂν αὐτοῦ τῆς μνήμης κοινωνήσωμεν, ἀληθεύομεν· ἃ δὲ ἂν ἰδιάσωμεν, ψευδόμεθα. A ratione prima ac suprema, cujus numine reguntur, discrepant & dissentiunt, sive cùm eadem litigant, dum privatas rationes, ab universali & communi illa diversas, perperam affectantur.

Οἷς καθ' ἡμέραν ἐγκυροῦσι, ταῦτα αὐτοῖς ξένα φαίνεται | quod *l.* 12. § 1. dixit, θαυμάζων ὡς

ἀ προσδόκητα, τὰ καθ' ἡμέραν γινόμενα. *tanquam peregrina & insolita habent ea, quæ quotidiè solent occurrere.* ideò eis offenduntur, primæque causſæ de illis litem intendunt. Hoc est fortaſſe Heraclíti illud apud Clem. *Strom. l.* 2. ὁ γὰρ φρονέων τοιοῦτα πολλοὶ, ὀλόσοι ἐσκεδάσθησαν. præſertim, ſi ὀλόσοις legas; quod & rectum exiſtimem. Vide *ſupra* § 29. & § 44. & *l.* 8. § 15. Senec. *epiſt.* 107. *Id agendum eſt, neque nobis inopinatum ſit: & quia omnia novitate graviora ſunt, hæc cogitatio aſſiduè præſtabit, ut nulli ſis malo tyro.* Et mox: *Nihil miremur eorum, ad quæ nati ſumus: quæ ſæpè nobis querenda, omnia paria ſunt omnibus.* Idem *epiſt.* 91. *Inexpectata vim aggravant, novitas adjicit malis patientibus frangi. nec quiſquam mortalium non magis, quàm etiam miratus eſt, doluit. ideò nihil inopinatum ſibi debet, in omnia præmeditatus animus: cogitandumque, non quicquid ſolet, ſed quicquid poteſt fieri. tota ante oculos ſortis humanæ conditio ponatur: nec quantum frequenter evenit, ſed quantum plurimum poteſt evenire, præſumamus animo, ſi ſalutis oppidum: nec ullis inuſitatis, velut novis rebus obſtupeſcat, in omnium cogitanda fortuna eſt.* Idem *ad Marc. c.* [illegible] *tanta nobis ſunt ſupplicia voluptatum noſtri? quid ni-hil non humanum, antequam veniat propoſimus, ſed ut immunis ipſe, & alibi pauciùs ingreſſi iter, admonemur caſibus, illos eſſe communes, qui præter domum noſtram dicuntur exculcare. de alienis non cogitamus. tot verba funera: nos togam noſtrorum infantium, nos militiam, & paternæ hereditatis ſucceſſionem animo agitamus. tot divitum ſubitæ paupertas in oculos incidit: & nobis nunquam in mentem venit, noſtras quoque opes æquè in lubrico poſitas, quis unquam res ſuas, tanquam periturus, reſpexit? quis unquam noſtrûm de exilio, de ægeſtate, de luctu cogitare aſſueſcit? quis non, ſi admoneatur rem de ſuis, ut ſuis, ingemiſcit?* lego ex Schol. M. S.) *omnium dirum omen ſpernit, & in cauſa lachrymarum cauſa eſt? tam parati ſumus, tanquam ipſi nullis caſibus obnoxii, itaque magis corruamus, quia quæ in proximo ſurgunt, non putavi futurum. Quicquid tu putas non futurum, quod multis ſcis poſſe fieri, quod multis audis evenſſe?*

Cuivis potest accidere, quod cuiquam potest. ille amiſit liberos: & tu amittere potes. ille quaſſatus eſt: & tua innocentia ictibus eſt. hic vulnerum error decipit, hic effæminat. dum patimur, quæ nunquam pati nos poſſe prævidimus.

Ὥσπερ καθεύδοντας, hoc eſt, quod Ariſtoteles *de philoſoph. l.* 8. apud Euſeb. *præpar. l.* 14. *c.* 17. καθ' ὕπνον ἐν ὕπνῳ, ζῶν εἰκῇ ἢ ἐμπλήκτως. Imò quod Heraclitus etiam, quem & iſtic forſan Marcus in animo habuit, apud Sextum loco ſuperiùs memorato; Τὸν δ' ἄλλως ἀνθρώπους λανθάνει, ὁκόσα ἐγερθέντες ποιοῦσιν, ὥσπερ οὐκ ὁκόσα εὕδοντες, ἐπιλανθάνονται. Senec. *de provid. c.* 5. *Languida ingenia, & in ſomnum itura, vel in vigilium ſomno ſimillimam. Lucret. l.* 3.

Qui ſomno partem majorem conterit ævi,
Et vigilans ſtertit, nec ſomnia cernere ceſſat,
Atque animi incerto fluitans errore vagaris.

Iraque non incommodè prorſus Xylander hîc: *vult perficiendum ſtrenuè, quod recto conſilio agendum ſuſceperimus; neque in medio actu ſiſtendum aut titubandum: nam in ſomnis ſæpe imaginamur nobis aliquid agere, nihil tamen efficimus.* Homer Iliad. χ. v. 199.

Ὡς δ' ὅτε ἀνὴρ διώκοντα διώκειν, οὐδὲ δύνηται·
Οὐτ' ἄρ' ὁ τὸν φεύγων δύναται προφυγεῖν, οὐδ' ὃ διώκων·
Ὣς ὃ μὲν οὐ δύνατο δύναμαι, ὃ δ' ὃς φεύγοι, ἐφικέσθαι.

Oppian. *piſcat. l.* [illegible] *ſubaudi* ἐστὶ νοεῖν:

Οἷον δ' ὁππόταν ὀνείρασιν ἀνέρα πολλὰ
Ἀνδρὸς ἀποφθιμένου φιλεούσιος εἴδεα μορφῆς
Θρῴσκειν ἐς νεφέλην ἢ ὑγρὰ μέλλοντα βαθύνειν
Ἀσκηθὴς ἐθέλῃσι διαμπερὲς ἐκφυγέειν
Τοῖόν γε ἱεροπόλου πεφυλαγμένον ἠθέα νόημα.

Maro *Æneid. l.*

Ac velut in ſomnis, oculos ubi languida preſſit
[illegible]
[illegible]
Speramus, non lingua valet, non corpora noſtra
Officiunt viribus: nec vox, aut verba ſequuntur.

Vide Plutarch. *ad Præfect. inſtit.*

Ὅτι ὁ θεὸς πάντας ἀνθρώπους, ὥσπερ ἰατρὸς φίλος, κἂν μὴ προσκαλῶνται. Locus ſingulariter depravatus, cujuſq; medelam penè deſperatam reſtituimus omnem, quod ego nôrim, ſi quis [illegible] clariſſimum Salmaſium, etiamſi nunc [illegible] quem velle deberem, agnoſcat meorum [illegible] diis iſtis exercitati fuerint, ni [illegible] dorem illis omnem exederit. Tentavit [illegible] medelam dare, partim loco ſuo emota, quæ [illegible] reſtituendo partim ſupplendo, quod [illegible] jam, & in proxime præcedentibus haud [illegible] erit, τὸ μὲν πρῶτον ut ſolidetur, ὁ θεὸς [illegible] Senſus ſic erit: *Oportet [illegible] naturam mentis [illegible] ſimplicitas, quidem, [illegible] ſi quis vulgo nobis præcipitur.* nimirum [illegible] hæc nobis debet inſe[illegible] quodammodo illi ex hac vita abeuntes, [illegible] nobis abeundum; aut aliquid ſimile. Cæterùm [illegible] & nobis poſt Machaonem [illegible] ſpero, condonabitur. Quid ſi ergo, ſic deſtruere velimus? ὅτι ὁ δεῖ [ὥσπερ] παῖδας ὄντας, καὶ μιλὸν, καθὸν ἦν τοῖσιν παροῦσιν, non oportere nos agere puerorum inſtar, hoc eſt, mirè nudeque, abſque juſto diligentique examine; *juxta illud*, quicquid tandem fuerit, *quod ſolemus, noſtris accepimus.* ut καὶ μιλὸν idem hîc Marco valeat, quod καὶ μιλὴν πίσιν ἢ ἄλογον Origeni *adv. Celſ. lib.* 1. Velitque rejici τὸ ματαίαν ἀναστροφὴν τὸν πατροπαράδοτον, ut Petrus loquitur, *ep.* 1. *c.* 1. *v.* 18. Occurrit itaq; exceptioni illi, quam benè monentibus rectioráque monſtrantibus opponere ſolet vulgus hominum; Faciemus prout

fecere

fecere majores noſtri, & prout ab eiſdem nos accepimus. Sic enim Judæi idololatræ, Jerem. *c.* 44. *v.* 17. Sic Pontificii, non minùs etiam quàm illi eodem crimine innexi. Sic ethnici, primis Chriſtiani nominis temporibus, apud Clement. in *hortator.* Ἀλλ' ὦ πατρίδων φίλαι, φυλάξασθε ἡμῶν ἔθος ἀναπόπτον ἐκ πολλοῦ. Symmach. *l.* 10. *ep.* 43. *Sed majorum ſervanda eſt ritus.* Et Tibull. *lib.* 2. *eleg.* 1.

——*fruges luſtrantis Ceres*
Ritus ut à priſco traditus extet avo.

quibus regeri quid poſſit, cunctulantur Clemens *ib.* & Ambroſ. *ep.* 31. quâ Symmacho reſpondet: nam tranſcribere nimis prolixum fuerit. Optimè Juſtinus *apolog.* 2. Ὑμᾶς κατ' ἀλήθειαν εὐσεβεῖς καὶ φιλοσόφους μόνους πάλαι ἦν ἰδεῖν ὁ λόγος ἐπαγγελλόμενος, παιδείαν ἀξίαν παλαιῶν ἐξανθλῆσαι, καὶ φαῦλα ἀφεῖναι. Refert Theodoret. *therapeut. l.* 1. Ἀνθρώπου δὲ γε σωφρονοῦντος ἴδιον, μὴ φεύγειν θανάτου, μᾶλλον δὲ ἐπιθυμεῖν φρονίμως τελευτᾶν, ἀλλὰ ζητεῖν πάλαι θάνατον, ἢ τὸ χρόνιον συναγωνᾶν ξυλλέξειν. qui & Socratis illud Critoni dictum ſubjungit: Ὡς ἐγὼ ἃ μόνον νῦν, ἀλλὰ καὶ πάλαι ἐπιτήδειος εἰμὶ ἄλλο τι ποιεῖν ἢ τὸ λόγῳ, ὃς ἂν μοι λογίσωμαι βέλτιστα φαίνηται. Illud interim adjicere libet, horum etiam ſpectare videri, quod apud Plutarchum torties repertum ex Heraclitii dictis occurrit *de poet. lect. regul.* 10. & *de audiend.* Βλὰξ ἄνθρωπος ἐν παντὶ λόγῳ ἐπιθνήσκει ἑαυτῷ. moriet enim, inquit Plut. *ut mihi videtur*, ἐν παντὶ λόγῳ, ἐν παντὶ πράγματι, παντὶ δόγματι λανθάνων, ἀλλ' ἀναλίσκων καὶ ἀπολλύων ἀεὶ τὸν αἰῶνα διὰ τὴν ἀπιστίαν καὶ ἀμαθίαν, καὶ οὐκ ἀλλοῖος, καὶ ὠφελίμως λαμβάνων. Ut ſit idem cum Solomonis illo, *Parem. c.* 14. *v.* 15. *Fatuus credit omni verbo.* Sive verum, ſive falſum; ſive utile, ſive noxium, Piſcat. vel etiam, *anni rei.* ut Jun. Quum *nihil magis præſtandum ſit,* (ut Senec. *de beat. cap.* 1.) *quàm ne pecorum ritu ſequamur antecedentium gregem, pergentes, non quâ eundum eſt, ſed quâ itur. nec ulla res nos majoribus malis implicet, quam quòd ad rumorem componimur; optima rati ea, quæ magno aſſenſu recepta ſunt; quorumque exempla nobis multa; nec ad rationem, ſed ad ſimilitudinem vivimus. Ità, quod in ſtrage hominum magna evenit, cum ipſe ſe populus premit, nemo ità cadit, ut non aliorum in ſe ruinam trahat: primi exitio ſequentibus ſunt. hos in omni vitæ accidere videas licet. Nemo ſibi tantùm errat; ſed alii erroris cauſſa & autor eſt. nocet enim exemplum antecedentibus: & dum unuſquiſque mavult credere, quàm judicare; nunquam de vita judicatur, ſemper creditur; verſátque nos & præcipitat traditus per manus error; alienſque perimus exemplis.* hoc eſt, χρὴ ὅμιλον, καθὸ καθειληφαμεν, ποιεῖν τε καὶ πάσχειν. Cæterùm Marci mentem an attigerimus, aliorum eſto judicium. De ſenſu idem cenſet eruditiſſimus D. Bootius. Verùm is pro παιδαγωγείων, legit παιδαγωγείας, vel potiùs παιδαγωγείοις; ut ſit παιδαγωγείοις μιμεῖσθαι, quibus ſolenne fuit illud, Αὐτὸς ἔφα. *Ipſe dixit.* quod probarem pronus, niſi à ſcriptura vulgata recederet longiùs, & mutatione leviori negotium confici poſſe videatur. Cæterùm de Platone pariter Ariſtides *Apolog. pro quatuorviris.* Εἴ τις τῶν Πλάτωνος δόξῃ τοῖς πάντων ἰσχυροτάτοις, — πῶς ἂν λυπήσει, μὴ σφόδρα ζητοῦντα, εἰ μὴ κατ' ἐξουσίαν λέγει, ἀλλ' ὥσπερ παῖς ἀρχὴν τοῦ κωνωπείου, ὅτι φασὶ Πλάτωνος; Marci mentem plane expreſſit.

§ 47. Ἐκεῖνο ἐνθύμιον, ἢ πόσους εἰς τεῖτλον | *eras, aut ſummum perendie moriturum te.* Cicer. *ad Attic. l.* 16. *epiſt.* 11. *Scies fortaſſe cras, ſummum perendie.* Socrati pæne eadem monitum divinitùs datum refert Laertius *in eo.* quum enim in ſomnis quidam viſus eſt illi dixiſſe ex *Iliad.* λ'. *v.* 363. illud.

Ἤματι κεν τριτάτῳ Φθίην ἐρίβωλον ἱκοίο.

conjecit inde *perendie moriturum ſe. eis τεῖτλον.* inquit, ἐκδανεῖται conjecturæ rationem, eâ quam Eraſmus dedit, probabiliorem è Nannio *miſcel. l.* 8. *c.* 36. & Caſaub. *ad* Laert. poras licet.

Οὐκ ἐν πολὺ μᾶλλον ἀπόλις | Senec. *epiſt.* 93. *Nunquid feliciorem judicas eum, qui ſummo die muncris, quam cum qui medio occiditur? nunquid aliquem eſſe tam cupidum vitæ putas, ut jugulari in ſpoliario, quam in arena malit? non majore ſpatio alter alterum præcedimus. mors per omnes it, & qui occidit, conſequitur occiſum. minimum eſt de quo ſolicitiſſimè agitur. quid autem ad rem pertinet, quamdiu vites, quod vitæ tuæ pabulum? Et Senec. *nat. l.* 2. *c.* 59. Omnes eodem cogimur. omnium par eſt res, quum vides populum, quoſque cogeris eſſe? citò natura revocabit & condet, nec de re, ſed de die quæritur. eodem citius tardiúſve veniendum eſt. quid ergo? non tibi timidiſſimus omnium videtur, & inſipientiſſimus, qui magno ambitu rogat moram mortis? nonne contemneres eum, qui inter perituros conſtitutus, beneficii loco peteret, ut ultimus cervicem præberet? idem facinus in omnes conſtitutum eſt capitale ſupplicium. magno æſtimamus tardius mori. Quid porrò prodeſt pauces dies aut annos lucrifacere? Quid tanquam de magno detrimento times? nemo multum ex ſtillicidio poteſt perdere.* Idem *epiſt.* 37. & 70. Apud Platonem in *Phædon.* Socrates de eis, qui venenum hauſturi, moram aliquam ac dilationem expetebant; Εἰκότως τοῦτο ποιοῦσι. κερδαίνειν γὰρ οἴονται, ᾧ ἔγωγε εἰκότως οὐ ποιήσω· οὐδὲν γὰρ οἶμαι κερδαίνειν, ὀλίγον ὕστερον πιών, ἀλλό γε ἢ γέλωτά σφίσιν παρ' ἐμαυτοῦ γλιχόμενον τοῦ ζῆν, καὶ φειδόμενον ὑστενὸς ἐν ἐνόντος. At contrà Micyllus apud Lucianum in *Cataplo*; ἐμοὶ μὲν γὰρ ἡ τοῦ Κύκλωπος ἐκείνη συμφορὰ δοκεῖ, τὸ ὑποπτεύειν, ὅτι πύματον ἐγὼ τὸν ἕτερον κατέδομαι. ἂν τε γὰρ φθάσω, ἄνευ πύματον, εἰ αὐτοὶ ἀλλήλους ἀπολοῦσιν. Epict. *l.* 2. *c.* 1. Τί ἂν ἀγανακτεῖς, εἰ νῦν ἢ εἰς χρόνον μικρὸν νῦν, ὕστερον. Vide *l.* 6. § 10.

τὰ

Τὸ εἰς πολλοστὸν ἔτος μᾶλλον ἢ αὔξειν, μηδὲν μέγα | Vide *lib.* 10. § 8. & *supr.* § 15. Plut. *de sera vindict.* Ἐπεὶ τοῖς γε θεοῖς πᾶν ἀνθρώπινον βίου διάστημα, τὸ μηδὲν ὄζει. καὶ τὸ νυᾶ, ἀλλὰ μὴ σεσ ἐπὶ τεσσαράκοντα, τοιοῦτόν ὄζει, οἷ τὸ δείλης, ἀλλὰ μὴ πρωΐ, φελλεῦν ἢ χρεμαστύαι τὸν πουηρόν Et Zosim. *hist. lib.* 2. Πᾶς χρόνος τῷ θείῳ βραχὺς ἀεὶ τε ὄντι καὶ ἐσομένῳ.

§ 48. Πόσοι μὲν ἴασιν | Vide § 3. & *lib.* 6. § 45. & *lib.* 7. § 19. & 8. § 25. Lucret. *l.* 3.

Hoc etiam tibi tute interdum dicere possis:
Lumina sis oculis etiam bonus Anaxagoras
Qui melior multis, quam tu fuit, improbe, rebus.
Inde alii multi reges, rerumque potentes
Occiderunt, magnis qui quondam finibus extant.
Ille quoque ipse qui quondam per mare magnum
Stravit, iterque dedit classibus atque viam
Ac pedibus salsas docuit super ire lacunas;
Et contempto equitis insultans murmura ponti,
Lumine adempto, animam moribundo corpore fudit.
Scipiades, belli fulmen, Carthaginis horror,
Ossa dedit terræ, proinde ac famul infimus esset.
Adde repertores doctrinarum utique leporum:
Adde Heliconiadum comites: quorum unus Homerus
Sceptra potitus, eadem aliis sopitu' quiete est.
Denique Democritum, postquam matura vetustas
Admonuit memores motus languescere mentis,
Sponte sua letum obviam obtulit ipse,
Ipse Epicurus obit, decurso lumine vitæ;
Qui genus humanum ingenio superavit, & omnes
Præstrinxit, stellas exortus ut æthereus sol.

Lucretius Epicureum hæc loqui neminem. Illud interim ex eo manifesto notetur, alludisse videri animo rebus suis verbis ad Achillis verba, alia aliud Poetarum principem Il. α. v. 187. quæ de Callisthene Alexandri, scriptore dolorum, ubi Alexander animum [illegible] Epicuri adversus mortis metum [illegible] autor est in Aelian. Plutarchus

Καὶ τοῦτο καὶ Πυθαγόρας ὁ πρῶτος πολλῶν ἀμείνων

Τὰς ὀφρῦς ἀεὶ ἀνασπῶν καὶ ἀνατείνων ὑπερηφάνως | contractis scil. in tristitiæ gravitatisque superciliis, morti propinquos significare solebant ægrotos, & pro condemnatis jam habendos

Ἐξοσία ψυχῶν | Quæ animarum jus habeant vitæ & necis. Hinc fastuosum illud Pilati Joh. [illegible] v. 19. v. 10. Ἐμοὶ οὐκ ἀποκρίνῃ; οὐκ οἶδας ὅτι ἐξουσίαν ἔχω σταυρῶσαί σε; Ac Dei quidem [illegible] mortem, ni ad se accederet, [illegible] καὶ κίνδυνος ἢ φυλακὴ [illegible] *Nihil*, inquit, *hoc magno, [illegible] & phalangium, musca & arunca, idem possunt.* Laert. *lib.* 6. Theodorus pariter Cyrenæus Lysimacho idem interminato, *Enimvero magnifica res tibi contigit, quia cantharidis vim effugisti.* Refert Cicero *Tusc. l.* 5. & Val. Max. *l.* 6. *c.* 2. Vel, ut Seneca, *de tranquill. c.* 14. *Habes, cur tibi placeas: hemina sanguinis in tua potestate est.*

Ὡς ἀναξίμανδρος | At Anaxagoras, renunciato morti addictum se à suis, Ἄρα κατανενεύκαμεν ἡμῶν πάλαι ἡ φύσις ἤδη ἀφελοῦσα. *Eundem in utramque naturam jam olim natura calculum tulit.* Laert. *l.* 2. De Socrate pariter, dicenti, Θάνατόν σου κατεγνώκασιν. *Morti te addixerunt.* κατανενεύκασιν ἡ φύσις, & ipsos natura. Laert. [illegible] Ad Marci mentem Plin. *l.* 7. *c.* 7. *Tu, qui te credis, aliquo successu tumens, tanti* (lucernæ odore extinctæ) *perire potuisti, atque etiam bodie minoris?*

Πόσας δὲ πόλεις ὄλεσαν | De urbibus opidisq; multarum concursu collisis, terræ motu prostratis, hiatu absorptis, maris ve [illegible] hausis submersisq; videri poterit Plinius *hist. natur. l.* 2. *c.* 83, 84, 90, 91, 92. & Strabo *geograph. l.* 1. Aristotelis nom. *de mund.* 486. Τὰ δὲ τῆς γῆς σύστατα, ὅσα [illegible] καὶ ἀναθυμιάσεις καὶ πνεύματα ὑπὸ τῶν ἐμπεριεχόντων καὶ ἐν αὐτοῖς γινόμενα, πολλὰ μὲν τῆς γῆς ἀπόρρηκτα καὶ κατάλυσιν, ἐξαίσιος καὶ ἀπροσδόκητος [illegible] καὶ ἀναζωπύρους, πολλὰς δὲ ἐκπύρους ἐθαλάττωσαν, καὶ θαλάττας ἠπείρους ποιεῖ τε πηδήσεων καὶ πορείων, ἔστιν ὅτε μὲν ἄλλας ἀνέστειλαν πυρκαϊά τε καὶ φλόγες, αὖτε ἐξ ὑγροῦ γλαφυρὰν στέγουσαν, ἄλλην φασὶν [illegible] Φαέθοντος τὸ πεσὸν ὧν μέρη κατέκλεσε αἰ[illegible] ἐκ τῆς γῆς ἀναζέσασαι καὶ ἐκρυείσας [illegible] Ἀχαΐᾳ κρατῆρα ἀνεῤῥᾳγότα, καὶ [illegible] ἄλλα τοιαῦτα συμβαίνει. Ἀνάπαλιν δὲ [illegible] ἐν ἀνθρώποις ἀλλὰ καὶ γῆν διαλιπεῖν βλάστας, καὶ διαλιπεῖν πεπεῖσθαι καὶ πολλὰς ἐκ τῆς γῆς ἐλθεῖν, αἱ δὲ [illegible] ἀφανισθῆναι. πυκνὸν [illegible] Vide eundem de [illegible] clade in [illegible] Helicen, [illegible] Sodalicia. [illegible] tull. *epilogo* 20. *Quot urbes, quot [illegible] solo æquata patent, [illegible] compulsant, [illegible] urbes cecidere?* [illegible] Hieran. & Ammian. [illegible] Delon, & Rhodon, [illegible] *hominum pessum abiisse.* [illegible] Corinthium terræ motus ebibit, [illegible] *unburnum* Lucaniam Italiæ abscissam in Sicil. [illegible] relegavit. Quibus gemina habet, & ad *l.* 1. *c.* 9. ubi tamen perperam pro *Delos*, *Delphos* legitur. Sed & *de pallio cap.* 2. ubi inter alia, *Inter insulas nulla jam Delos, nec Samos, & Sibylla non mendax.* Alluſit ad Sibyllinum illud;

——καὶ Δῆλος ἄδηλος,

Καὶ Σάμος οὐ Σάμος ἔσται.——

Seneca *nat. quæst.* 6. *l.* 1. *Non homines tantùm, qui brevis & caduca res nascimur, urbes orbesque terrarum &*

[illegible] literam, & ipsum quoque in servitutem fati venit. [illegible] *Sunt abrupti in infinitum hiatus, qui* [illegible] *illapsas urbes receperunt, & ingentem in alto* [illegible] *condiderunt.* Itaque [illegible] dixisse eundem, ubi incendium Lugdunense [illegible] *ep. 91.* [illegible] *in istum illi ex* [illegible] *esset transeundo.* [illegible] *singula illustrare urbes singulas* [illegible] *fuit inter* [illegible] *illam tibi perisse,* [illegible] Memoratu nunquam, hoc Seneca excidisse [illegible] tam gravem & perniciosum terræ motum [illegible] ipse idem dicat loco superiore [illegible] *cim urbes simul* [illegible] haud in multò post sub[illegible] *quoties* [illegible] (ubi torrentium [illegible] legendum) *urbes* [illegible] *quot in* [illegible] idem [illegible]

[illegible] *per* [illegible] *dum altissimas* [illegible] *las, ad hu*[illegible] *duxit.* [illegible] *opera vexantur.* [illegible] *animo ferre debemus urbium excidia. Casura omnia extant; omnibus exitus manet; sive interna vis flatusque præclusi violenter pondus, sub quo tenebantur, excusserint; sive torrentium in abdito vis obstantia effregerit;* [illegible] *violentia* [illegible] *sive* [illegible] *nihil tutum,* [illegible] *expugnaverit minutatim; sive gravitas cæli,* [illegible] *& securitate corruperit. Enumerare* [illegible] *longum est: hoc unum scio, omnia* [illegible] *mortalitate damnata sunt. Inter per*[illegible] *ci poterant his, ni fabulosa memoria* [illegible] *de Atlantide insula Plato in* [illegible] *de mundo.* [illegible] Ἀτλα[illegible] Ἀσίας μείζων, ἡ [illegible] μέρα [illegible] [illegible] Sed & Tertullianus *Apolog.* [illegible] *Memorat* [illegible] *majorem Asiæ* [illegible] *Atlantico mari* [illegible] Et *ad* [illegible] *Plato memorat majorem Asiæ* [illegible] *in Atlantico mari mersam.* Et rursus, [illegible] *Atlantico* *Libyam aut Asiam adæquans quæritur.* Quanquam & fabulosis istis aliquid etiam veri suberat. Siquidem quæ temporibus illis quasi demersa latebat, novissimis his emersit quodammodo, & in notitiam se dedit ultra mare Atlanticum, Libyam aut Asiam, ut ille loquitur, adæquans terra, forsan etiam [illegible] Ἀσίας μείζων, præsertim si utriusque hujus [illegible] Platonis diebus innotuerat sumpserimus [illegible] *in situ,* ut cum Am[illegible]

[illegible] Ita *lib.* 10. §. 19. [illegible] Gregor. Naz. *ep.* 39. [illegible] Serv. Sulpitius [illegible] *consolatoria ad* [illegible] *l.* 4. *ep.* 5. habetur. *Ex* [illegible] *Megaram versus navigarem,* [illegible] *prospicere; post me erat Ægina, ante Megara, dextra Piræeus, sinistra Corinthus: quæ oppida quodam tempore florentissima fuerunt, nunc prostrata & diruta ante oculos jacent. Cœpi egomet sic cogitare: Hem, nos homunculi indignamur, siquis nostrum interiit aut occisus est, quorum vita brevior esse debet, cum uno loco tot oppidorum cadavera projecta jaceant?* [illegible] Sulpicium imitatus Ambrosius *ad Faustin. ep.* 8. *Doles quod dudum florentem* [illegible] *Verum* [illegible] *commune* [illegible] *hominibus,* [illegible] *cum civitatibus* [illegible] *fr*[illegible] *mis*[illegible] *stella* [illegible] *igitur semirutarum urbium* [illegible] *eodem conspectu exposita funera* [illegible] *sancta licet & admirabilis* [illegible] *biliorem habemus? præsertim* [illegible] *prostrata & diruta sint; hæc autem ad tempus quidem* [illegible] *meliorem illic vitam exigat.* De Sodoma & Gomorrha [illegible] Tertullian. *de pallio* [illegible] *Sodoma,* [illegible] *Gomorrha, & cinis omnia, & propinquum maris* [illegible] *cum solo mortuum* [illegible] ita ex M. S. [illegible] Cl. Salmas. *mortuum ivit.* i. e. mortua est. [illegible] autem ad *maris mortui* appellationem. [illegible] etiam *Tenon* & *Delon,* [illegible] *vivere* adhuc, [illegible] dixit Antipater *in epigr. anthol. l.* [illegible] 18.

Νῦν [illegible] [illegible] [illegible]

Ὄλλυται [illegible] ;

quod tamen carmen Alphæo Mitylenæo tribuit Cl. Salmas. *ad Tertull. Pall. Vivere* autem quod dicitur, cur non & *mori* dicatur? aut quid est aliud *non amplius vivere,* quam *mori?* Sicut autem urbes *mori* ita & *sepeliri* dicuntur. Mitto Maronianum illud *Æneid. l.* 2.

Invo-

Invadunt urbem somno vinóque sepultam.

urbem enim pro incolis posuit: Incertus poeta in *Hectoris epitaph.*

——— *cum quo sua Troja sepulta est:*
Conduntur pariter, qui periere simul.

De Cremona Tacitus *hist. lib.* 3. *Cæterum assidere sepultæ urbis ruinis, nocia tabo humus, haud diu permisit.* sed & *domum sepultam* Catullus, at aliâ ratione. ad *Manlium ep.* 64.

Tecum una tota est nostra sepulta domus.

& quemadmodum *civitatum cadavera* illi, ità ex antiquis nescio quis earundem *sepulchra* dixit, *busta* Plinius, de Athenis, Mycenis, aliisq; urbibus jam dirutis ille epigr. hoc, ὁ.

Hæ sunt, quas meritò quondam est mirata vetustas:
Magnarum rerum magna sepulchra vides.

Iste *l.* 2. *c.* 93. *Motus enim terræ silentur, & quicquid est, ubi saltem busta urbium, (sepulturarum* M.S.) *extat.* Quin & eodem modo Marcus *civitates mori* dixit, ubi devastantur; ità è contrario Aristides reviviscere eadem, ubi instauranturq; denuo. Αἰτῶ κἀγὼ δίκαιον (inquit Marco nostro, Commodóque supplex pro Smyrnæa restituenda) τοῦτο γενέσθαι τὴν πόλιν χάριν, ἃς ἀνθρώποις δι' ὕδατος, διαλυθείσαν, πάλιν δοῦναι *in eandem compositâ.* & *orat. in Romam*: Ἀλλ' ἐπεχώρησε καὶ τὸν Πλαταιϊκὸν μῦθον, ἐφ' ᾧ μὴ Πλαταιᾶσιν, ἢ τῇ πυρᾷ ἥδιον κειμένοις αἱ πόλεις, ὑπὲρ τῆς σωτηρίας ἕνεκα καὶ τιμωρίας, ἀθέσμως ἐκ τοῦ ἡγεμονικοῦ, κἀξαίφνης ἀνεζώσατο. Historiam an fabulam Eusebius Armenii gente Pamphylii respexit, Plato *rep.* Plato *polit. l.* 10. & à Platone mutuati Macrob. *in somn. Scip. l.* 1. *c.* 8. Macrob. *in somn. Scip. l.* 1. *c.* 2. Cum Virgil. 3. Æneæ Gaz. *de anim. immort.* [illegible] gentis nostræ vissim duo, cum [illegible] prò πρὸς, apud illum Ἀγ[illegible] ἐπὶ τὸ πρότερον. Vide Leopard. *emend.* [illegible] dam, sicut urbibus etiam *mortem* Marcus, *immortalitatem* Seneca suprà laudatus; ità partibus quibusdam corporis humani *immortalitatem* quandam & immuniratem à morte Plato tribuit in *Phædone*; Ἔνια δὲ μέρη τοῦ σώματος ἐν ἀνθρώπῳ, ὅσα μὴ νεκρὰ ἦν τὰ τοιαῦτα [illegible] ὅμως, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἀθάνατα ἐστὶ καὶ ἄφθαρτα. de [illegible] bus loquitur Ægyptio more conditis. Quin & Tertull. *de resurr. c.* 42. *gigantum autem antiquissima cadavera devorata tabescunt, aliorum etiam adhuc vivunt.* & mox: *Cæterum non tam quod diuturna, verùm & dentes incorruptos perennare, quæ ut femina retinentur fructificaturi corporis in resurrectione.* de dentibus certè Plinius *l.* 7. *c.* 15. *Dentes tantum invicti sunt ignibus, nec cremantur cum reliquo corpore.* Subjicit tamen, *iidem flammis indomiti, tabe cavantur pituitæ. Vivere* itaq; in istis est perdurare, sive perennare, *mori* autem corrumpi, deficere, destrui. *Moriendi* vocabulo usus est Marcus, quia de morte hominum differebat: *vitæ & immortalitatis* Plato & Tertullianus, quia animæ immortalis futuræ illic illse carnis ad vitam resurrecturæ caussam agebat.

Ἑλίκη | *Helice*, Achaiæ urbs, de qua Strabo *geogr. l.* 1. Βυρὰ δ' ἡ Ἑλίκη, ἀμφότερα ἀπὸ χάσματος, ἢ ἀπὸ χώρας ἢ πρώτης. & *l.* 8. κατακλυσθεῖσα δὲ Ἑλίκη δυσὶν ἔτεσι πρὸ τῆς Λεύκτρων· ἀπὸ σεισμοῦ δὲ τὸ πλεῖστον κατέπεσεν αὐτῆς, quo loco ex Heraclide calamitatis illius, cùm historiam, tum & caussam ab ira Neptuni fabulosam commemorat. Adjungit idem *l.* 1. & Buræ Bizonam Illyricam urbem, Ἣν κατέπιεν (inquit *l.* 7.) πολὺ μέρος ὑπὸ σεισμοῦ. ut in priore loco lectionem receptam mutare nihil sit necesse, ut σεισμῷ substituatur, cum eadem exitii utrobique. Plin. *hist. nat. l.* 2. *c.* 92. *Helicen & Buram in sinu Corinthio parte abstulit.* Senec. *natur. quæst. l.* 6. *c.* 26. *Illa civitatis concussio, quæ duas suppressit urbes, Helicen & Buram, Ægium constitit.* de quarum interitu, cùm [illegible] phorum scripsisse, idem refert. *quæst. nat. l.* 7. [illegible] rum & Callisthenem eadem eam libro peculiari [illegible] scripsisse. *Ibid. l.* 6. *c.* 23. & *l.* 7. *c.* 5. Ipse [illegible] trahit, quòd Marcus illic, *l.* 6. *c.* 32. *Ego*, inquit, *[illegible] ire Helicen, cùm terra ante me perent? Helicen [illegible] totas mare accepit.* Ἐγὼ δὲ καὶ σωμάτιον τιμῆσαι; *Supra opida duo [illegible]natur. duo autem, quæ nominat, quæ in nostram notitiam memoriæ literis [illegible] xit, quam multa alia aliis locis misera [illegible] pulos aut terra in se, aut mare inclusit?* [illegible] morph. *l.* 15.

Si quæras Helicen, & Burin, Achaidas urbes,
Invenies sub aquis.———

Meminere etiam cladis illius Aristotelis nomine Autor *de Mundo c.* 4. Aristoteles [illegible] *Meteorolog. l.* 2. *c.* 7. Diodor. Sicul. *l.* [illegible] in *Achaic.* Polyb. *hist. l.* 2. Euseb. *[illegible] prof. l.* 3. *c.* 3. Favorinus apud Stob. *[illegible] tit.* 10. [illegible] ubi Simonidis illud retulit [illegible] è threnis ejusd. autor; idem seorsim [illegible] (est)q; locus alter ex altero [illegible] quoq; Dio Prus. *orat.* 7.

Ἀρά γε χάσμα μόνον ἐπόησε τοῦτο, ἢ γῆ πᾶσα ἄφνω
Μετέβαλε ἰδοῦσα ὄλεθρον ὄψιν χεῖσα τοιαύτη
[illegible] ἀπὸ ταυτηνεμούσης μάχης
Οὕτως, ὦ μακάριε.

Claudianus, Μηδὲ ἄνδρα, subjungit, ἀλλὰ μηδὲ οἶκον, ὅστις ἀμέλει ὁ ποιητὴς διέφθαρται, πλὴν τῶν Σκοπάδων ἀθέσμως ἀπολέσας. ἤδη δέ γε πόλεις ἐπὶ θεσπεσίοις ἀνάσσοις γεγόνασιν αἰφνίδιον ἀπὸ πυρὸς· αἱ δ' ὑπὸ σεισμοῦ· αἱ δὲ τῆς θαλάσσης ἐπιθούσης. πῶς μοι Ἑλίκη; κατεπόθη. τοῦ Βυρᾶς δὲ καὶ αὐτὴ κατεπόθη· δύο πόλεις Ἑλλαδικὰς ἀπολλύει, ὅστις πλέυσει. quo loco ὁ ποιητὴς non est Homerus, ut Gesnerus est opinatus, sed Simonides, qui Scopadarum interitum ex ædium ruinâ (cui miraculo quodam ereptum Simonidem ipsum subductum referunt

ferunt. Cicero *de Orator. l.* 2. Val. Max. *l.* 1. *c.* 8. Fabius *l.* 11. *c.* 2. Suidas. alii) nec æterum tantum deflevit, sed res gestas etiam (uti ex Theocrito *Idyl.* 16. videre est) carmine celebravit; neq; tamen ideo [illegible] *emendat. l.* 10. *c.* 10. pro *ἀνδρῶν* [illegible] *ἀοιδῶν* legendum esse, ingenia meliora Simonidis; quum [illegible] *Mundi immutabilis*. Hæc [illegible] additam addit Ægyram his [illegible]

Καὶ Πιτάνη [illegible] Aiacum, Paliurum, Ἀλιμοῦς, ἐνδιαίτιον τὸ πρὶν ὑμενοπάων ἀοιδᾶν τὸ πολύχορδον ὀπηδόμενον φορμιγγι. Verum *Ἀλιμοῦς* [illegible] illarum; eiusdi [illegible] significat [illegible] loquitur *hist. nat. l.* 4. *c.* 5. *Aliarmon, Eurus*, in quæ refugere, hausta [illegible] Sicyon, Ægira, Ægion, Erineus. Nec [illegible] quod de Helice Ælian. *hist. animal. l.* 11. *c.* 19. Μελάνουρος ἦν, inquit, εἶναι κορυφαῖος αἰδημόνως ἔχων οὗτος ἐν αὐτῇ φύσει, ἐν ᾗ πολλαὶ, καὶ θαυμάσιαι ἄλλαι κατασκευαὶ, καὶ ξοινὴ [illegible] τοῦ καὶ ναοῦ ἐν Ε[illegible] ἐν ᾗ [illegible] ἀμφὶ τὰ ἑξακόσια ἔτη τῆς ἀναβάσεως [illegible] ἐκλείπει [illegible] ὅσαι καὶ πόλεις, καὶ ὅσοι [illegible] ὅσα ὑπὸ [illegible] εἰς Κορίνθιον [illegible] ἀνεφάνη τε καὶ ἀνεκρύβη [illegible] πολλὰ [illegible] καὶ πολλοῦ [illegible] Ἑλίκη [illegible] Strabo *l.* 8. Nicomedia urbium Bithyniæ maximarum eadem, quam Constantio rerum portio perpetuo miserabilem pluribus descripserat; *Fiunt*, inquit, *terrarum motus modis quatuor: aut enim brevissimi sunt, qui humum tantum levissimi sursum propellunt tenuissimas moles, ut in Asia Delos emersit, & Hiera, & Anaphe, & Rhodus, & Eleusin in Bœotia. & apud Tyrrhenos Vulcaniæ insulæque plures: vel climatiæ; qui limis ruentes & obliqui, urbes & ædificia, montesque complanant: aut chasmatiæ, qui crebriori motu patefactis subitò voratrimis, terrarum partes absorbent; ut in Atlantico mari, Europæo orbe patior insula, & in Crisæo, Helice, & Buri, & in Ciminia Italiæ parte opidum Succumbense. Ut Erebi profundos hiatus abactis æternæ tenebris occultantur. Inter hæc tria genera terræ motus mycematiæ fonitu audiuntur minatorio, cum subitis elementa compagibus ruinæ ingeruntur, vel rapiuntur [illegible] tantibus terris. tunc enim necesse est [illegible] mugitibus fragores fremitúsque terrenos [illegible]* que Helicæ exitii ratione pares facit Sardes Blanor *in epigram. anthelog. l.* 1. *c.* 70.

Σάρδεις, αἱ τὸ πάλαι [illegible] πόλις, αἱ τ' Ἀλιάπη,
Σάρδεις, ἃς βέλεμνα [illegible] Ἀσιάδι &c.

Αἱ Κρίσῳ τὸ παλαιὸν [illegible] δὲ μίλα ἄγειν,
Ὅλεσον Παυπόλῃ ῥύματι δι' ἀθρόῳ.

Νῦν ἦν ὅλαι δύσιμοι ἐς ἐν πηχὺν ἀφανεσθῆσαι,
Ἐς βυθὸν ἐξ ἀχανὲς χάσμα δ' εἰσίπλε,
Βῦσσα ἢ οἷς Ἑλίκη κεκλωσθῆναι αἰ δ' ἐνὶ χέρσῳ
Σάρδιες, ἐν βυθίαις εἰς ἓν ἐκειδὲς τέλος.

Sardibus obtigit hæc clades sub Tiberii imperio: refert Strabo *l.* 12. [illegible] non solis. Plinius *l.* 2. *c.* 84. *Quatuor terræ, membrâ mortalium, extitit motus Tiberii Cæsaris principatu, duodecim urbibus Asiæ unâ nocte prostratis.* de numero Tacito *l.* 2. cum Plinio convenit. Eusebius verò tredecim numerat & nominat, quarum una forsan reliquis celebris minus.

Καὶ Πομπηία | *Pompeii* Campaniæ opidum, Plin. *l.* 3. *c.* 5. De hoc Senec. *nat. quæst. l.* 6. *c.* 1. *Pompeios celebrem Campaniæ urbem, in quam ab altera parte Surrentinum, ab altera Herculanense litus mare ex aperto cuditum [illegible] sinu cingit, subitus terræ motu, vexatis quæcunque adjacebant regionibus, convivimus; & quidem diebus hibernis, quos vacare à tali periculo majores nostri solebant promittere. Nonis Febr. fuit hic motus, Regulo & Virginio Consulibus.* & *c.* 27. *Ajunt sexcentarum ovium gregem examinatum in Pompeiana regione.* Strictim Tacitus *annal. l.* 15. *Motu terræ, celebre Campaniæ opidum Pompeii, magnâ ex parte corruit.* Cæterùm & altera urbis istius clades nihilo minus insignis memoratur, de quâ infrà dicendi locus dabitur.

Καὶ Ἡράκλεια | *Herculaneum* [illegible] Campaniæ opidum. Plin. *l.* [illegible] Pompeiorum [illegible] locutus, [illegible] *Campaniam* [illegible] *sed* [illegible] *tutiùs defunctum metu, majore* [illegible] *nam & Herculanenses, opidum* [illegible] *stant etiam quia recisa sunt.* & *l.* 16. ubi dixerat ex Callisthenis sententia, *insulas esse erateris soli, urbesque eò tutiores, quò propius ad mare accesserunt. falsa*, inquit, *hæc esse, Pompeii & Herculanum sensere.* De utroque Dio Cassius *lib.* 66. in *Tito.* ubi Vesuvii montis incendium immane descripserat: Καὶ πόλεις δύο ὅλας, τότε. Ἡρακλάνειον μὲν τοῦ Πομπηίου ἐν θεάτρῳ τῷ ὁμίλῳ αὐτῆς καθημένου, κατέχυσε. Duplex ergò tum Pompeios, tum & Herculaneum clades effixerat; à terræ motu altera, altera ab igne, qui è monte vicino eruperat. illa sub Nerone contigit, ista sub Tito. prior Senecæ, Dioni posterior memoratur. Marcus utram voluerit, ambigi potest. hanc magis, opinor, quia posteriorem illam revixisse quodammodo videtur, graviori malo reservata. de hac certè Tertullianus *de pallio c.* 2. postquam Sodomæ ac Gomorrhæ cladem retulerat; *Exhujuscemodi nubilo & Tuscia Vulsinios pristinos deflet, quò magis de montibus suis Campania speret, erepta Pompeios.* Sed & in *apologet. c.* 40. *Vulsinios de cœlo, Pompeios de suo monte perfudit ignis.* quod eumdem eisdem planè verbis in scripto

adversus

adversùs nationes l. 1. *c.* 9. reponatur; eo loci tamen vir doctissimus Jac. Gothofredus, cujus diligentiæ Tertulliani fœtum hunc postliminio receptum debemus, in codice MS. *Tarpeios*, non *Pompeios* legi testatur; idémque vocabulum in *Apologetico* restituendum contendit: ut Tarpe civitas Italiæ: cujus Stephanus Byzant. meminit; utrobique intelligatur, unde Ταρπαῖον ὄρος, & gentilitium nomen Ταρπαῖος. id eò magis urget; primò, quia Pompeiorum clades sub Nerone demum contigerit, cùm autor de eis cladibus agere propositurus fuerit, quæ disciplinâ Christianâ erant antiquiores. deinde quia terræmotu illa facta sit, cùm hæc, de qua Tertullianus, igne contigerit. Verùm & Tarpæ istius nomen obscurum satis videtur, nisi si quis montem Tarpeium huc transferre velit, quod *nisi per somnum* fieri posse Gothofredus ipse negat; nec clades hujus ulla istiusmodi scripto consignata deprehenditur. tum Pompeios non terræ motu tantùm prorutos, etiam igne perfusos, cineribúsque obrutos constat: potuítque Tertullianus memoriâ lapsus, posteriorem etiam, inter multas alias, cladis alicujus mentionem fecisse.

Ὁ μὲν πατὴρ κωφὸς ἦν] Sententia ἀνακόλουθος, qualem suprà observavimus, *lib.* 3. § 4. de argumento autem hoc ipso paria habes, *infr.* § 50. & *l.* 8. § 43.

Εἶτα ὄζεται] à gestu defunctorum tractum. Vide *supr. ad* § 3. Ἐκτίτυλλαι.

Παῦλα ὁ ἐν βραχεῖ] ita *infr.* § 50. ὅλον μικρὸν ὄζει τὸ δάσπια. Vide & *supr.* §. 15.

Τὰ δὲ ὅλα καπηλεῖν ἀεί] M. Casaub. τὸ δὲ ὅλον καπηλεῖν ἀεί, &c. q. d. *hæc est summa rei, ut humanas res semper intuearis, tanquam transitoria & vilia.*

Τὰ ἀνθρώπινα, ὡς ἔφημεν] Ita *lib.* 3. § 14. πάντα ταῦτα ἐρύμνα. & *infr.* § 19. ἀνθρώπινον. Euripid. *Phœniss.* à Plut. *de Exilio*, & Stob. *tom.* 2. *sit.* 105. laudatus:

Ὁ δ' ὅλβος ἐπίσκιος, ἀλλ' ἐφήμερος.

Fortuna fluxa est; vixque durat in diem.

Et apud eundem Hecuba;

Τὸν πάντα δ' ὄλβον ἦμαρ ἓν μ' ἀφείλετο.

Quibus, altero alludi poterat ad Ephemeron plantam sic dictam, ut Vincentii Scholiastæ fides; διὰ τὸ ἑωθεν ἀναδίδοσ, τὴν βλάστησιν πλείδαι, πρὸς ἑσπέραν ὃ αὐαίνεσθαι, *vel*, ut ego potius existimem, quod floream ferat, cui decidua, ut vix in diem alterum duret. nec absimilis Moses, qui *uno die totam vitam hominis concludit*, ut Philippus presb. *in Job. l.* 1. dum genus humanum *herbæ campestri* comparat, *quæ manè succrescit, vespere succiditur. Psal.* 90. *v.* 5, 6. altero ad aliam eidem cognominem, indè dictam, ut *ad Dioscorid. c.* 700. ex Theophrasti sententia Herm. Barbarus, *quod intra diem jugulet*; sive, διὰ τὸ ἡμέραν ὅλην μὴ δύνασθαι ἐξαρκεῖν τοῦ πίοντας αὐτὸ, vel φαγόντας etiam. quemadmodum de Pharico Nicander ipse *l.* 2. *v.* 400.

——— ἐν δὲ μανύγει

Ῥηϊδίως ἀκτῖνι βαφὴ κατεπαίρεται ἀλφοῦ.

indè Suidas, Ἐφήμερον ἡλιτήσιον, τὸ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἀναιρεῖν. Vide quæ ex Sophocle, Sosiphane, Euripide, aliísque paulò superiùs retulimus.

Ἐχθὲς μὲν] Heri, id est, nuper, sive nuperrimè: quo sensu & Job. *c.* 8. *v.* 9. χθιζοὶ γὰρ ἐσμὲν. *heri enim sumus. & Histor. Reg. l.* 2. *c.* 15. *v.* 20. Ἐχθὲς προσγέγονεν. *heri*, id est, nuper, *accessisti*. Vide *ad l.* 10. § 7.

Μυξάριον] Piscem aliquem innui existimavit Xylander, quia πάσχος sequitur. itaque vertit, *quum heri fuit piscis. crastè erit salsamentum aut cinis.* Mirum adeò crassè halucinatum Xylandrum, quum & Henr. Stephanus eundem errorem erraverit; qui in *Thesauro* suo apud M. Aurelium μυξάριον nomen piscis esse pronunciavit, *saperdam* forsan vel *ichnam*, *collam*. Verum utrumque aliud docere poterat hic ipse. nam *l.* 6. § 13. πῶς σωφρονεῖν definivit, ἐστὶν ὀφθαλμὸν μὴ βλέπειν πυρὸς ἀπαυγὴ μυξάριον ἐκκενοῦν. *intestini ejusdem & cum convulsione quadam muci excretionem.* respexit dubio procul utrobique ad genituram humanam, quæ mucum referre videtur, quámq; R. Aquiba in Pirke Aboth, טִפָּה סְרוּחָה hoc est, ut Palladas in *antholog. epigr. l.* 1. *c.* 81. μυξάριον ῥανίδα, sive *guttulam fœtidam*, appellat. *limum* dixit Tertull. *de pudicitia*, *c.* 6. *non ex seminis limo, non ex concupiscentiæ fimo*: & *lacteas sordes*, Rigaltio refingente, idem *ibidem*. quo modo & Jobus honestiori paulò usus imagine *cap.* 10. *v.* 10. sic Numen alloquitur, *An non sicut lac fudisti me*; & *tanquam coagulum coagulasti me?* Plin. *hist. nat. lib.* 7. *c.* 7. *Misereat* [illegible] *etiam pudet æstimantem, quàm sit frivola* [illegible] *superbissimi ori*[illegible]. Stoici autem diminutivis formulæ vocabula [illegible] & familiaria, nemo non novit, qui in scriptis ipsorum est vel mediocriter versatus. ità apud cùm Marcum nostrum, tum & Epictetum creberrimè deprehendas, μυξάριον, ὀνάριον, ὀσάριον, ὀφθαλμάριον, ἐρεβινθάριον, φυτάριον, ψυχάριον, ἀνθρωπάριον, σωμάτιον, πλεισμάτιον, ἀνδρίσκον, αἱμάτιον, σωρίσκος, σωρίδιον, ἀνδύλλιον, δενδρύφιον, & innumera ejusmodi. quæ eo fine illi usurpâsse videntur, quò μείων ἡ διαφόρων istorum contemptum quendam innuerent, quámque ea fusque deque ipsi haberent, eis loquendi formulis subindicarent. Vide *supr.* § 20.

Τάριχος ἢ πίσα] Ità de Protesilao Artayctes apud Herodotum *l.* 9. ὅτι πυθομένῳ οἱ τάριχος ἐὼν, δωσάμην σφι θεῶν ἔχει τὸν ἀδικέοντα πίνειν. τάριχος proprie *salsamentum*. dubitavi aliquandò an *succidiam* verterem, quia de carnibus agitur, cùm *salsamentum* de piscibus præcipuè usurpetur. *Salsuram* malui, quia *succidiam* ad suillas carnes restringi

gi, *salsuram* Columella, *l.* 8. *c.* 17. & *lib.* 12. *c.* 53. latiùs extendi, animadverteram. Verto itaque, *salsura vel sarilla*. Tertull. *de resurr. carn. c.* 37. *Sepulchra dicuntur promas dixit* (Esaias *c.* 26. *v.* 20.) *quia in cellis promi cepa, salsa caro, musi reposita servantur, deprimenda illinc fame sitique. proinde enim & corpora medicata condimentis sepulchrales, mausolais & monumentis sequestrantur, expressissima inde cum jusserit dominus.* Respexit Marcus ad mores ritusque, quos circa defunctorum cadavera observabant Ægyptii, & cum Græcis partes Romani; quorum alteri condiebant suorum corpora, alteri cremabant. Eustath. *ad Il.* ζ. Ἑλλήνων μὲν τοῖς νεκροὺς ἔχουσι τὰ ὀστᾶ μόνα κηδεύειν καὶ ἀποθέσθαι εἰς μνήμα ἤδη καιομένων Αἰγύπτιοι δέ, τοὺς νεκροὺς ἀπαθανατίζον, ἵνα ὅλον τὸ σῶμα ἐκ μακροῦ χρόνου τὸν ἄνθρωπον ζωὸν ἔχωσιν εἰς μνήμης ἔμφασιν. ita apud illos cadaver fit ταριχος, id est, *taliare*, sive *mummia*, uti appellant recentiores. Mediocrum filii, ab Arabico *Mum*, id est, *Cera*; quia ceromate etiam in eo negotio utebantur; apud istos τίφος, i. e. *sarilla* vel *cinis*. De Ægyptiis Herodot. *l.* 3. à Stobæo etiam relatus *tom.* 2. *tit.* 121. Τοὺς νεκροὺς ταριχεύοντι, ἵνα μὴ κεῖνται ἐπὶ γῆς ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας. Et Sextus Empir. *Pyrrhon. hypotheses. l.* 3. *c.* 24. Αἰγύπτιοι δὲ τὰ ἔνδοθεν ἐξαιροῦντες, ἀρωματίζουσι, qui & Persas ait, *vitro* ταριχεύειν. Ex Chrysippo Cicero *Tusc. lib.* 1. § 108. *Condunt Ægyptii mortuos, & eos domi servant. Persæ etiam cera circumlitos condiunt.* quod χηρώσαι Herodotus *l.* 1. dixit. Verùm *condunt*, non *condiunt* legi, pollulat Victorius *var. lect. l.* 10. *c.* 6. Sic enim Herodotus; καταχηρώσαντες δὲ ὧν τὸν νεκρὸν, Πέρσαι, γύψῳ κρύπτουσιν. Hinc Plato in Phædon. Συμπολὺ γὰρ τὸ σῶμα ἐν ταριχεύσει, ὥσπερ οἱ ἐν Αἰγύπτῳ ταριχευόμενοι, ὁλίγα ὅλου μέρη ἀπολωλεκὸς ὅσου χρόνου. Et Lucian. in *Necyomant.* apud inferos vidisse se in defunctorum congerie, τοὺς μὲν παλαιοὺς πάνυ καὶ εὐρωπώδεις, καὶ ἀμόλυβδους, τοὺς δὲ νεωστὶ, καὶ σωπεπικότας, καὶ μάλιστα τοὺς Αἰγυπτίων αὐτῶν, διὰ τὸ πολυαρκῆ τῇ ταριχείᾳ. Inde ταριχευτὴ Diodoro Sic. *l.* 1. dicti, qui id muneris obibant. Quin & de Apibove, quem colunt Ægyptii, Nymphodorus Amphipolita *lib. de ritibus, moribusve Asianis*, à Clemente *Strom. lib.* 1. laudatus; Τὸν Ἆπιν τὸν παῖδα ταριχεύσαντες καὶ ταριχεύσαντα, εἰς σορὸν ἀποτιθέασι. Unde *Sarapis*, quasi *Soroapis* dicatur: Et de Osiride Athenagoras in *legat.* sive *apolog. pro Christianis*: καὶ πάνυ ὁ λόγος τὸ Ὀσιριδος δείκνυται ἄλλα καὶ ταριχεία. *Osiridis apud Ægyptios, non sepulchrum tantùm, sed & conditura ostenditur.* Iraque apud Tacit. *histor. lib.* 5. de Judæis, quod vulgò legitur, *Corpora condere, quam cremare, e more Ægyptio, mandire* malim. Vide Mosen *l.* 1. *c.* 50. *v.* 26. Et Joan. *Evang. c.* 19. *v.* 39. Ad ritum cremandi alludens Marcus *supr.* § 3. ἐκπύστως, πυρίφορον. De utroque Lucian adjectis etiam gentium aliarum ritibus aliis, in *dissert. de luctu.* Ὁ μὲν Ἕλλην ἔκαιεν· ὁ δὲ Πέρσης ἔθαπτεν· ὁ δὲ Ἰνδὸς ὕαλῳ περιχεῖται ταριχεύει· ὁ Αἰγύπτιος. Quo loco (ut id obiter admonem) ὕαλῳ nomine, nec, cum Erasmo, *adipem suillam*; & *strenue suillum* multò minùs; designari existimem; (quamvis alterum è duobus necessariò intelligendum censeat M. Casaub.) quum neutrum horum usquam ità nuncupari comperiam. Sed nec assentiri possum Lilio Gyraldo *de Var. sepulchr. rit.* pro ὕαλον, μύελον, quod *medullam* is interpretatur, legenti. ὕλον potius ex Gorrhæo, *silicis sive fissilis generis, vitri instar, pellucidum*: intellexerim: quod & Plinius *l.* 37. *c.* 2. a Germanis *glessum* (glasa nostrum agnoscas) indeque *l.* 4. *c.* 13. *glutinum*, quæ & *Electrides*, *Glessarias*, monuit appellari. *electrum* autem sive *succinum* apud Indos corpora haberi Ctesias prodit in *Indicis*; unde excerpta habes in Photio *cod.* 72. Quanquam & vitro etiam inclusa cadavera suorum, γυψόουσιν, (id est, γύψῳ χείσουσιν, quod de Britannici corpore veneno subiati à Nerone factum refert Dio *lib.* 61.) *cum calce*, sive *creta* priùs *illevissent*, vel ταριχεύσαντας (ut Diodor. Sic. *lib.* 2. *c.* 15.) *ubi salsamenti instar condivissent*, asservare solitos Æthiopes, autor est *ibidem* Herodotus, idemque narrans Strabo *l.* 17. Οἱ δ' οἰκοῦντες ταριχεύουσι τοὺς νεκροὺς ὕαλον. & Diodor. *l.* 2. ταριχεύουσι τοὺς νεκροὺς μᾶλλον ὕαλον. ità enim legendum, quod libri ὕαλῳ perperam exhibent. qui & ex Ctesia subjicit, quòd aureâ, vel argenteâ vel ærea statua, pro defuncti cujusque facultate, theca quadam ad corporis dimensiones ac lineamenta accurate efficta, includi solita refert cadaver, quam *vitro* sive *succino* perfunderentur. *Indorum* autem nomine *Æthiopes* apud veteres venisse, ut alios nè dicam, docebit Marionis illud de Nilo, quem ab Indis fluere ait, *Georg. lib.* 4.

Usque coloratis amnis devexus ab Indis.

Videatur Jos. Scalig. *de emend. temp. l.* 7. in *Comput. Æthiop.* Sed & τοὺς ἄποικους Ἰνδῶν Αἰθίοπας παρεζωκὼς, *Æthiopas ab Indis ortos ac profectos ritusque patrios retinuisse*, vulgò creditum ex Philostrato discimus in *vit. Apollon. l.* 6. *c.* 8. Verùm aliud est περιχεῖσθαι, *includere*; aliud περιχεῖν, *fundere*, quod, ut *calci* sive *cretæ* convenire possit, *vitro* commodè sive *succino* vix potest. quid si ergò, vel pro ὕαλῳ γύψῳ, vel pro περιχεῖται περιχεῖται legatur, ut sit, vel *gypsobliniunt*, vel, *vitro includunt*? addam & aliam conjecturam, ὕαλῳ περιχεῖν, quàm ὕαλον περιχεῖν, quod Strabo habet, ritè dicitur. Quanquam si qui codices illud μύελῳ exhiberent, levicula mutatione posset in μέλιτι desingi. melle autem inuncta, quo diutiùs servarentur, cadavera, nemini ferè non est notissimum. De Assyriis Herod. *l.* 1. Ταριχᾶ δὲ σφι ἐν μέλιτι. Lucret. *l.* 3.

Nam si in morte malum est, malis morsúque ferarum
Tractari; non invenio, qui non sit acerbum
Ignibus impositum calidis torrescere flammis;
Aut in melle situm suffocari; atque rigere
Frigore, cùm in summo gelidi cubat æquore saxi;
Urgerive supernè obtritum pondere terræ.

Varro περὶ ταφῆς apud Nonium in *Vulgus*: *Quare Heraclides Ponticus plus sapit, qui præcepit ut comburerent; quàm Democritus, qui ut in melle servarent: quem si vulgus secutus esset, peream, si centum denariis calicem mulsi emere possimus.* Plin. *hist. nat. l.* 23. *c.* 24. *Mellis natura talis est, ut putrescere corpora non sinat.* Idémque *l.* 7. *c.* 3. *Hippocentaurum Claudii Cæsaris principatu allatum illi ex Ægypto in melle vidimus.* Refert Xenophon. *Comment. Græc. l.* 5. Agesipolis Spartani regis *cadaver melle conditum*, quò Spartam reduceretur ad regalem sepulturam. Agesilai verò, per mellis penuriam, *cerâ obductum*, autor est Plut. in *Agesil.* Silius autem Italicus, qui varia itidem sepulturæ apud gentes varias genera *belli Punici l.* 13. recensèt, à Ponti incolis ora suorum *murrhata*, id est, *myrrhâ condita, in longum ævum reponi* adfirmat. Cæterùm de Luciani loco viderint eruditiores: quibus & conjecturas hasce nostras liberè censendas libenter relinquimus. Quod autem Marcus istîc, τέφρας ἢ τέφρα, idem eidem, sed inverso ordine, *l.* 5. § 33. σποδὸς ἢ σποδιᾶς & dicitur.

Τὸ ἀμφιεσθαῖον | Vide *ad lib.* 2. § 10. & *suprà* § 26.

Κατὰ φύσιν διελθεῖν | Vide *l.* 1. § 9. & 16. & *l.* 2. § 9.

Ἴλεως κεκλαῦσαι | Vide *lib.* 2. § 3. κεκλαῦσαι dixit, quod ἀναλῦσαι Paulus *ad Philippens. c.* 1. *v.* 23. Sed & Epictet. *differt. l.* 1. *c.* 9. Ὅταν ὁ θεὸς ἀπολύσῃ ὑμᾶς τῆς ὑπηρεσίας ταύτης, τότε ἀναλύσει πρὸς αὐτόν.

Εὐθημοῦσα | ità *l.* 2. § 3. εὐχαριστῶ. Epictet. *l.* 3. *c.* 26. πείθομαι, ἀκολουθῶ, ἐπιδείκνυμι τὸν ἡγεμόνα. Senec. *epist.* 30. *Jam verò si cui contigit, ut illum senectus leniter emitteret, non repentè avulsum vitæ, sed minutatim subductum, næ ille gratias agere Diis omnibus debet, quòd satiatus ad requiem homini necessariam, lassò gratam, perductus est.*

§ 49. Ὁμοίαν εἶδε τῇ ἄκρᾳ | Similitudine eâdem usus est Attius, & ex Attio, cùm Papirius Pætus *ad Ciceronem*, tum & Cicero ipse ad *Pætum famil. lib.* 9. *ep.* 16. *Illam Attii similitudinem non modo jam ad invidiam, sed ad fortunam transferam: quàm existimo levem & imbecillem, ab animo firmo & gravi, tanquam fluctum à saxo frangi oportere.* Seneca alias item adjecit, *de constant. sap. c.* 3. *Quomodo quorundam lapidum inexpugnabilis ferro duritia est, nec secari adamas, aut cædi vel deteri potest, sed incurrentia ultrò retundit: quemadmodum quædam non possint igne consumi, sed flammâ circumfusâ, rigorem suum habitúmque conservant. quemadmodum projecti in altum scopuli mare frangunt, nec ipsi ulla sævitiæ vestigia, tot verberati seculis ostentant: ità sapientis animus solidus est, & id roboris collegit, ut tam tutus sit ab injuria, quàm illa quæ retuli.* Idem *de vit. beat. c.* 27. Socratem sic loquentem inducit: *Duritia silicis nulli magis, quàm ferientibus nota est; nec ulli magis intelligunt, quanta sit virtus mea, quàm qui vires ejus lacessendo sentiunt. præbeo me, non aliter quàm rupes aliqua in vadoso* (undoso, Lipsius) *mari destituta, quam fluctus non desinunt undecunque moti sunt verberare; nec ideò aut loco eam movent, aut per tot ætates crebro incursu suo consumunt.* Eustath. *ad Il.* β'. *v.* 396. Ἰστέον ἡ ὅτι ἔστι ποτὲ τὸν στερεὸν ἄνδρα καὶ ἀνδρώδεις ἀπειλόντησον, τοιοῦτον σκοπέλῳ εἰκάσαι, ὃν ἔποτε κύματα λείπει.

Παντοίων ἀνέμων, ὅταν ἔνθα καὶ ἔνθα ῥήγνυται

Atque ità de Achivis Homer. *Il.* σ'. *v.* 618.

Ἶσον γὰρ πυργηδὸν ἀρηρότες, ἠΰτε πέτρη
Ἠλίβατος, μεγάλη, πολιῆς ἁλὸς ἐστυγὶς ἥσται,
Ἥτε μιῇ λιγέων ἀνέμων λαιψηρὰ κέλωνται,
Κύματά τε τρητοῖσι, τά τε προπρέσσεται αὐτῆς·
Ὣς Δαναοὶ τρῶας μίμνον ἔμπεδον, οὐδὲ φέβοντο.

De Latini constantia Maro *Æn. l.* 7.

Ille velut pelagi rupes immota resistit:

(quem de Homero versiculum usurpavit Macrob. *Sat. l.* 6. *c.* 3.)

Ut pelagi rupes magno veniente fragore,
Quæ sese multis circumlatrantibus undis
Mole tenet: scopuli nequicquam, & spumea circum
Saxa fremunt, laterique illisa refunditur alga.

Et de Mezentii fortitudine *l.* 10.

Ille velut rupes, vastum quæ prodit in æquor,
Obvia ventorum furiis, expostáque ponto,
Vim cunctam atque minas perfert cælique marisque,
Ipsa immota manet.

Achelous apud Nasonem *Metamorph. l.* 9. *v.* 39.

Me mea defendit gravitas: frustráque petebar;
Haud secùs ac moles, quam magno murmure fluctus
Oppugnant, manet illa, suáque est pondere tuta.

De Andronico majore Nicephorus Gregoras *Hist. Rom. l.* 8. *c.* 10. Πολλῶ γὰρ τὰ φεύγοντα εἰληφὼς διατελοῦσι κυκλῶν, οἷόν ἀν δαδεύμοι νεφέλας ὀπωπικὰ εἶναι σεφῶν ἀπαρκτίας, καὶ μικρᾷ πνοιῶν ἐνδιῶν ἐφ' ἡμᾶς κινουμένων, ὅτω σφοδρῶς, ὥσπερ ὅς φασι καλαβρίας Νείλω μόνῳ αὐτὸς τὰς ἐμβολὰς εἰς σαυτὸν ἀναδεχόμενος, ἔστι φερνίσασι, παρεσπλησίως σεφεῖλῃ, πολλῶν σφετερισαμένων κυμάτων, ἀκυμάντῳ μένοντι, &c. Nicetas Chon. in *Manuel. l.* 2. *c.* 1. Ἀλλ' ἀνδρὸς ἐντυχὼν νῷ δοκιμωτάτῳ, ἀπεκρούσθη, ὡς εἰ καὶ σφοδρόλῳ σφοδρότερον ἀπηνέχθη. Idem in *Alex. Mant. c.* 13. de Theodosio Patriarcha; ὅτε γὰρ ἡ Ἀνδρονίκου μεγαλοψυχία καὶ σωφροσύνη, ὑφ' ἧς ἅπαν λύγων ἐσυφλώθη δωμάτων

δυάμεις, ἐὰν ἀπειλαὶ διαπέσωσι· ἀλλ' ἢν ἀνάγκη, οἷς ἐκεῖνος ὁ σοφώτερος, τοῖς ὄνοις ἀεὶ κῦμα ὀρθὸν ἵστασι, καὶ ἄλμη πεπιεσμένου· ὁ δὴ εἰς ἀφθὸν διαλύσαι, καὶ μαρᾶναι κλάδον ἐὰν τινὶ ἀγήνωρι δάλασσα, ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐστήκασι βάσεως. Et de Alemanno quodam milite, in *Hispan. l.* 2. *c.* 7. Γαγηδὼς ἐπορεύετο, ἀπέναντι καὶ φέρων ἢ σοφώτερον πνα τοῖς τὸ βαρβαρικὸ ἀπεῖναι ξυλλόγῳ βαλόμενον. De Roberto Comite Glocestrensi Henrici primi filio Guilielm. Malmesbur. *histor. novell. l.* 2. *Quamvis & Rex ipse & cuncti principes, magno animo satagerent, Comitem in sua vota traducere,*

Ille, velut pelagi rupes immota, resistens,
omnes eorum conatus, vel irritos fecit, vel rationabiliter compescuit. Gregor. Naz. *orat.* 27. Ὁ αὐτὸ δὲ ἑαυτῷ τιμῶν τε καὶ θεραπεύων τὸ κρεῖττον ἑπομένῳ τῷ ἐμῷ ἑαυτοῦ ἐρᾷ, ἐμοῦ ἕνεκα καὶ τιμῶν καὶ θεραπεύων τὸν ἐμὸν ἐμοὶ αὐτὸ φερόμενον, ὡς θεὸν τε ὄντα, καὶ τὸ θεῖον διαδοχῇ λέγειν, ἐγὼ δ' ὁ αὐτὸς εἰμὶ, καὶ οὐκ ἀλλάττομαι. οὐκοῦν μεταπαιδεύσατε, εἰ συμμεταπεσεῖσθε τοῖς κρείττοσιν καὶ τοῖς θεραπευταῖς, ἄλλοτε ἄλλῳ χαίρωντες, ἅπασι τοῖς ἐπὶ πετρῶν οἰκοῦσι πολύποδες, οἷς ἐν ἁμαλθείᾳ μόνῃ δ' ὁ αὐτὸς εἶναι, πλὴν ἐν ὑπνώσῃ, καὶ ἐν τροφαῖς ἄτρεπτος. πέτρα γάρ εἰμι, φησὶ Δαμοκλῆς ἄκρων τε καὶ κυμάτων, ὅτι ἀνάκειμαι, καὶ ἀκλινὴς μένω ἐμαυτοῦ τε ἀεὶ θεραπεύσασα. Idémque *orat.* 28. procellam describens: Ἡ μὲν θάλασσα ἀγρίου μεγάλου πόντου ἀπεικάζετό τε καὶ ἐπῳδεῖτο· ἦν δ' κυμάτων τὰ μὲν πόρρωθεν ἀνισάμενα καὶ κατ' ὀλίγον κορυφούμενα, εἶτ' ἀκροβολίζοντα ἐφ' ἑαυτοῖς ἐλαύνετο, τὰ δ' ταῖς γειτόσι πόντιος ἐπιπίπτοντα καὶ ἀπανθρακούμενα, ὡς ἄχλυν ἀφρώδη καὶ μιλιὼ ἐπιφερόμενα. ἔνθα χάλικες καὶ ψῆφοι καὶ κήτεσι καὶ ἅλμῃ ἐλαφρότατα ὀχούμενα καὶ ἀπιπτόμενα· ἐφ' ᾧ καὶ ἠπάζετο πολὺν ἀναχωροῦντος τοῦ κύματος. αἱ δ' ἦσαν ἐσεισμοὶ καὶ ἀπάνακτοι, ὡδέ γε ἦσαν ἃ διοχλοῦντες ἄδηνδε, πλὴν ὅσον τῆς κύμασι. mox ubi similes in vita humana procellas emergentes narraverat; ἀλλ' πικραζομένων, inquit, εἰ μὲν εἰδότι μοῦσάς τε καὶ φόβητα καὶ ἄπνοα παραμύθιά τε καὶ ἐδὲ κακὸν ἀντέχειν φῶτας τὰς ἐπιφορὰς· ἐδὲ γὰρ ἔχειν ἐν ἑαυτοῖς τερπνότητα καὶ βάσιν λογισμοῦ σοφοῦ καὶ τῆς φρονήσεως ἀντιβαίνοντος. Οἱ δ' ἐν πέτρᾳ τῆς πέτρας ἐμπνεῖς ἄξιοι, ἐφ' ἧς βεβήκαμεν, καὶ ἣ λατρεύομεν, ἔστι φιλοσόφῳ χρώμενοι λόγῳ, καὶ ὑπεραναβεβηκότες τῶν μὲν πολλῶν ταπεινότητα, πάντα φέρουσιν εὐτόνως καὶ ἀπράκτως, καὶ διαγελῶσι μᾶλλον ἢ ἐλεῶσι τοὺς ἀπειθοῦντας, τὸ μὲν ὑπὸ φιλοσοφίας, τὸ δ' ὑπὸ φιλανθρωπίας. Joann. Chrysost. *in Matth. orat.* 8a. Οὕτω δὲ καὶ νίκη λαμπροτέρα γίνεται, ὅταν πάντων ἡμῖν ἀγώνων ἀπειρώμεθα· ὁ δὲ μάλιστα ἴσως τεκμήριον, ἔφη, καὶ αἱ θαλάττιαι πέτραι, τὰ πολλὰς τὰ κύματα διαλύουσι, ὅτω καὶ οἱ ἅγιοι πάντες ἀνεκηρύχθησαν, καὶ ἐστεφανώθησαν, καὶ λαμπρὰ τρόπαια ἔστησαν, τῷ ἀπαραγμοῖ τοῦτῳ νικῶντες νίκλω. Indè proverbiale hemistichium;

——ὀχλεῖς μάτην με, κῦμ' ὅτως.

Cyprian. *epist.* 3. *Manere debet apud nos frater, fidei robur immobile; & stabilis atque inconcussa virtus, contra omnes incursus atque impetus obstrantium fluctuum, velut petræ objacentis fortitudine ac mole debet obsistere.* Huic aliam addere licet imaginem, haud minùs elegantem, ex Euripidis Antigone, exhibente Stobæo *tom.* 2. *tit.* 126.

Τίς γὰρ πετραῖον σκοπελὸν ὑπάζων δρεῖ,
Ὀδύναισιν δίκας;
Malem quis autem saxeam hastâ verberans,
Citas dolorem?

Cùi non absimile Plautinum illud *Curcul.* 3. 1.

Noli, amabo, verberare lapidem, ne perdas manum.

scil. saxum qui cædit, nec illud ladit, & noxam parit sibi.

Συμβαίνει γὰρ τὸ τοιοῦτον παρὰ ἐλπίδα τοῖς Geminum planè huic Antiphanis illud apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 108.

Τὸ μὴ ἀτυχῆσαι, πάντος εἶναί μοι δοκεῖ
Ἀνδρὸς δ', ἐναγκὲς ἀτυχίαν ὀρθῶς φέρειν.
Namque esse infortunatum cuipiam puto:
Adversa rectè tolerare, id verò viri. Grot.

Ἐνταῦθα ἀνὴρ γὰρ ἀνδρὸς ὅτι διάφορος,
Ἐν τῷ τὸ, τε κακὸν εὖ φέρειν, καὶ τἀγαθόν.
Hoc enim alio aliis præstat, quòd constantius
Bonum malúmque didicit fortunam pati. Grot.

Philemon. *ibid.*

Τὸν γοῦν τὸ ἐς ἄνθρωπος, εὐδαίμονα λέγω.
Τάδικεῖ τις μὴ δικαίως ἕτερον ἢ πατέρ' ἀνήρ,
Κἀμοὶ νικᾷ τις, ἢ κακοῖς πιέζεται τις·
Βάπτει τις· εἰμαίζει τις· ἢ φύσις φέρει
Ἅπαντα ταῦτα, φεῦγε τὰς λυπὰς μάτην.
Si noveris homo quid sit, fat felix eris.
Interiit aliquis: ne sit cordolium tibi.
Hæc peperit, hæc non peperit: est alius miser:
Hic tussit: ille plorat: hæc fert omnia
Natura secum: tu tantum lucta abstine. Grot.

Τοῦτο ἐνθύμημα | ——λέγω γὰρ καὶ τὰ διάφορ' ἐν πόροι
Κατ' ὀρθὸν ἕξουσα, παντ' ἂν εὐτυχεῖν.

Ille apud Suidam, & Stobæum.

——quippe cuncta, quamvis tristia,
Rectè explicita, vise fausta dixerim.

Itaque Philemon:

Ἄνθρωπος ἐ διάπεισον ἐκ ἐς' ἐδὲ ἓς,
Ὃ μὴ κακόν τι γέγονεν ἢ ψυσήσεται.
Ὁ ποιῶν δ' ἐλάχιστα τὸ γεγνησόμενον,
Ἀμφότερον ἔτος, εὐτυχεῖ τε καὶ φρονεῖ.
Nullum invenire est ullam rem mortalium.
Male qui non sit sensurus, aut jam senserit.
At qui quod fert fortuna, quam minimi facit,
Utrumque, & sapiens hicce & fortunatus est.

Ὃ ἐκ ἔστιν ἀπατήλιμα | ἐκ ἀπατήλιμα. *frustratis*

aberratio ubi quis à fine scopóque sibi proposito excidit, eúmq; neutiquam assequitur. hoc itaq; loco naturæ humanæ ἀποτρόπαια dicitur, quod ità eidem adversatur, ut impediat quo minùs finem sibi propositum assequatur. at hoc in natura humana, inquit, nihil externum suâ vi potest efficere. neq; est itaq; istiusmodi aliquid pro infortunio hominis habendum. Hoc eodem argumento (utì refert Plut. *de tranquil.*) Metrocli Cynico occlusit os Stilpo Megarensis: potuítque eo Marcus etiam hûc respexisse. Quum enim Metrocles illi filiæ suæ impudicitiam exprobraret, Ἐμοὶ ἔν, inquit ille, ἁμάρτημα τοῦτο ὄζειν, ἢ ἐκείνης; & respondente Metrocle, ἐκείνης μὲν ἁμάρτημα, σὸν δ' ἀπόχθημα· regessit ille: Πῶς λέγεις; οὐχὶ ἁμαρτήματα καὶ διαβήματά ἐστι; τὰ δὲ διαπτώματα, οὐχ ὧν διαβήματα, καὶ ἀποτεύγματα; τὰ δὲ ἀποτεύγματα οὐχ, ὧν ἀποτεύγματα ἀτυχήματα; Ità, inquit Plut. περὶ λόγου καὶ φιλοσόφου κυνὸν ἀπέδειξεν ὕλαγμα τοῦ τῆς Κυνικῆς βλασφημίας. Refert & Laërt. *lib.* 2. idem objicienti eidam, dicentíque, ὡς κατεγέλασέ σου· respondisse, ἃ μᾶλλον, ἢ ἐγὼ τούτου κατεμῶ. *Non magis est illa mihi probra, quàm ego illis sum ornamento.* Atque sensus verborum Marci iste cum sequentibus consPirat optimè, quibus interrogat an casus istiusmodi prohibere quenquam possint, quo minùs justus, magnanimus, reliquarúmque virtutum cultor existat. Possunt tamen & aliâ ratione intelligi, ut *aberrationes* sive *frustrationes*, ἀποτεύγματα naturæ humanæ, negentur esse hujusmodi contingentia, quia præter naturam humanam ejusdémque rationem neutiquam contingant. Vide *supr.* § 33.

Τί ἔν τὸ βούλημα μεμάθηκες | Oratio defecta videtur. Itaque Xyl. vertere neglexit. forsan sic distinguendum. Τί ἔν τὸ βούλημα; μεμάθηκα. *quidnam est igitur quod vult natura? didicisti* jam pridem; ipse satis nôsti. quid id autem sit, in sequentibus indicat; sed & *l.* 5. § 1. Epictet. Enchir. *c.* 32. Τὸ βούλημα τῆς φύσεως κατεμάθομεν ἤδη, ἐξ ὧν ὁ διαφερόμενος ἡμῖν ἀλλήλοις. Et *dissert. l.* 1. *c.* 17. τί ἔν διαμαρτεῖν δεῖ; τοῦτο τὸ βούλημα τῆς φύσεως. Alex. Aphrodis. *de beatit.* τὸ κατὰ φύσιν, τὸ κατὰ τὸ βούλημα τῆς φύσεως ἀκέστεα.

Ἀπερίσπαστον | Vide *ad l.* 3. § 9.

Ἀδιάφθορον | Sic *l.* 2. § 17. μηδὲν παθεῖν διαφθορικὸν, καὶ μὴ ἀπονοίαν, ut nihil sibi simulatique *jubsit*: & *supr.* § 33. λόγον οὐδὲν μᾶλλον διαφθορικόν. *Sermo mendacio omni immunis.* Istic autem, τὸ διαφθορικόν, vel agendi, vel patiendi significatum habere possit: prout & *l.* 1. § 15. τὸ ἀφθαρτικόν. Utrovis sumpseris, ad Stoicam disciplinam spectat. Siquidem illi, ut Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* aiebant, μὴ δεῖσθαι τὸν σοφὸν, τυτίσι φθαρτοῖς συγκαταθήσεσθαι μηδενί. Explicatiùs Stob. *tom.* 1. *lib.* 2. *tit.* 4. § 8. Λέγουσι μὴ φθαρτὸν τὸν σοφὸν, ἀλλ' ἐν πᾶσιν ἀληθεύειν. ὃ γὰρ ἐν τῷ λέγειν τὸ ψεῦδος τὸ φθαρτὸν ὑπάρχειν, ἀλλ' ἐν τῷ διαφθείρειν τὸ ψεῦδος λέγειν, καὶ ὅτι ἀπάτης ἕνεκα τοῦτο ποιεῖν. τῷ μὲν τοι φθαρτὸν ποτὲ συγχρήσασθαι νομίζουσιν αὐτὸν καὶ πολλάκις τεθνάναι ἀνθ' ὑγιείας καταθέσεως· καὶ γὰρ καὶ τεθνάναι ἔνιοι ἀνυπόλογον, καὶ καὶ τινὰ τῶν συμφερόντων προήσεσθαι, καὶ κατ' ἄλλας οἰκονομίας τοῦ βίου πολλάς. ψεῦδος δ' ἀναλαμβάνειν οὐδαμοῦ φασι τὸν σοφόν. οὐδαμοῦ γὰρ παρέσται ἀναγκαίαν τινὶ συγκαταθέσεως, διὰ τὸ μηδὲ δοξάζειν αὐτὸν, μηδ' ἀγνοεῖν μηδέν. Et *ibid.* ἔτι ἐξαπατᾶται, ἔτι ἐξαπατᾷ ἄλλον, ἔτι διαψεύδεται, ἔτι ἀγνοεῖ, ἔτι λανθάνει [αὐτὸν τι, sive τι αὐτὸν,] ἑαυτὸν, ἔτι τοῦτο ψεῦδος ἀναλαμβάνει. Verùm hoc sit Dei solius, qui verè ἀψευδὴς solus, ut Paulus ad *Tit. c.* 1. *v.* 1. cæterùm ut idem *ad Rom. c.* 3. ὁ ἄνθρωπος ψεύστης. etiam Stoicorum sapientissimus.

Ἃ συμπεφύτευται | Ing. forsan, ἃν συμπεφύκασι, quæ sibi *attexuit.*

Ἡ φύσις ἣ τῶν ἀνθρώπων ἀπέχει τὸ ἱκανὸν | Ita *l.* 5. § 42. ἀπέχει τὸ ἱκανόν. Et *lib.* 11. § 1. Ἐγὼ ἀπέχω τὸ ἐμόν phrasis emphatica, quâ non tantùm suum quod est assecutus quispiam indicatur, sed ita omne quod suum ducit, plenum & integrum assecutus, ut in eo planè acquiescat, nec quicquam amplius requirat, utpote quum illud sibi sufficere existimet. Ità Matth. *c.* 6. *v.* 25. ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν, & Luc. *c.* 6. *v.* 24. ἀπέχετε τὴν παράκλησιν ὑμῶν. interpretatur Theophylact. πᾶν ἀπολαμβάνοντες τὸ μισθὸν ὃν ἐλάβετε παρὰ τοῦ θεοῦ· *mercedem suam accepistis; totam habent, totam consolationem vestram accepistis*; totam habetis. ut quod amplius sperent expectétve, sive præmii sive solatii, aut illi aut isti, nihil prorsus sit reliquum. & apud Matth. *c.* 14. *v.* 41. ἀπέχει, sufficit. quam versionem firmat Plaut. Stephanium illud Bez. adducto Anacreontico illo; Ἀπέχω γὰρ αὐτὸ καὶ, *Est sat, sufficit, habeo*, cui adjungit & Turneb. nostras ex Sapphone versiones, Mihi quod ego habeo vobis quod vos. ἐγὼ ἔχω ὑμῖν ὃ ὑμεῖς. Syriac. habet (τοῖς ζωχρίοις) ἔχετε ὑμῖν ἐν πίναξι γεγλυμμένα. ἀπέχει τύπτασμα. *habet tympanum, quod sufficiat, nihil amplius requirit.* Quibus subjunxerim illud ejusdem de militia regnati, ἐὰν σπεῖρα ἀπέχῃ. Ὅσις ἔν ἐμοῦ τὸν μὴ ἀληθεύοντα ἐγχειρίσῃ ἀνθρώπον, αὐτὸς ἢ ὁ τὰ μίτρα μου χρήσας, ἔτι ὑδὲν μοι δεκεῖ διαφέρειν κυνὸς, ἢ αὐτὸ τοῦτο τοῦ λύκος οἷς πορρωτάτω διώκοντος, ἵνα αὐτὸς ὀλίγοις χαίρῃς τοῦ πόνου, ἢ τὴν ἀπέχειν τῆς φυλακῆς τὸν μισθὸν τῆς γάλακτος ἐμφορεύμενον. ubi ἀπέχειν τὸν μισθὸν idem est, quod Lucæ Evangelistæ *c.* 3. *v.* 14. in Jo. Baptistæ responso ἀρκεῖσθε τοῖς ὀψωνίοις. His adjicere licebit, & illud Plutarchi in *Solone* (quod Scultet. quoque advertit *exercit. Evang. l.* 2. *c.* 30.) ὁ γὰρ ἐν γάμῳ παρεχῶν τὸ κλῆρον, ἢ τέκνων ἕνεκα, σπάνις ἔστι, ἀλλ' οὐδενὸς

ἀνδρὸς, ἀγόμυθον γυναῖκα· τὸν δὲ μισθὸν ἀπίχθη, καὶ παῤῥησίαν αὐτῷ σεσὶ τὸν ἡνιοχήσαν ἐκ παλαίσεως, ὅτε αὐτὸ τὸ γένος τιμῶσιν ἅπαντες. Et Athanasii (si is auctor est) illud *in serm. de semente.* ubi illos exagitat, qui quò nobili alicui viro se concilient, templum adeunt, ibiq; conspicandos se præbent. σχέσιον εἰς τὸν ἐκκλησίαν, ἵνα ἐνδήσωσι πλέξαν τὸ σχοινίον. ἔξεισιν ὁ ἱερεὺς, καὶ ἐπιλέγει τὸν κύριον ἐπὶ ἀναγκαῖῳ, καὶ ἀναλύει τὸν κύριον· ἐπὶ δὲ ἀναγκαῖον ἔλαθεν, ἀνάγκαιον ἦσαν. ἐκεῖ δὲ ἐκεῖ ἔλαθεν· ἐκ γὰρ ἐκείνης ἔλαθεν ἐκεῖ ἐκείνων. Nec præterire digna hîc Danæi nostri subtilitas, qui ad Apostoli illud *ad Philip. c. 4. v. 12.* ἐμπεπλημένος καὶ πεινᾶν, καὶ περισσεύειν, καὶ ὑστερεῖσθαι· Hæc tria inquit, prorsus idem declarant: nam ἐμπεπλημένος, non est, *accepi omnia quæ misisti*: esset enim ἀπειληφὼς quod subjungitur, λελεμμένος παρ' Ἐπαφροδίτου τὰ παρ' ὑμῶν δῶρα· sed significat, his verbis sibi abundè satisfactum esse. *Habeo*, inquit, jam *omnia* quæ velim, nihil amplius desidero, satis superq; est. ἐπὶ Pindarus *Isthm. 1.* In his, inquit, duobus est summa felicitas, εἷς τὸ πᾶσαν, λόγον ἐξελὼν ἄκρον. Hæc si habes, καὶ μάτην ἐν Ζηνὶ φίλος πάρ' ἔσσεαι, hoc est quod Paulus ἐμπεπλημένος.

Οὐκ ἔστι δὲ ἀνάγκη τὸ μέλον αὐτῷ ἡμέρας, οὐδὲ ἐκεῖνο· Legendum opinor, legendúmque. ἐπὶ δὲ καὶ ἐκεῖ ἐκεῖ ἐκεῖ, &c. Vide *Jacob ad § 1. & ad l. 7. § 5. Digest. de offic. Præt. c. 10.* ὁ γὰρ ἀναγκαῖος ὁ τοῦ ἀναγκαίου (ἢ ἐκ ἀναγκαίου) ἀλλὰ τὸ ἀναγκαῖον ἀναγκαῖον ἐστὶν ἀναγκαῖον. Vndique hæc sunque, qui dixit,

Ou τοι θανεῖν χρὴ δυσμενὴς, ὅταν θάνῃ.
Neque enim est mori miserum, sed vivere miserum.

sive ut Gnomologus extulit:

Τὸ γὰρ θανεῖν οὐ λυπεῖ, ἀλλ' αἰσχρὸς θανεῖν.
Mors ipsa non est fœda, sed fœdè mori.

Tacitus Stoicorum placita tangens, *annal. l. 6. Neque mala vel bona, quæ vulgus putet. multos qui constitisse videantur adversis, beatos; ac gloriosque, quonam magnas per opes, miserrimos; si illis gravem fortunam constantem tolerent; hi prosperâ inconsulte utentes.* Bias apud Laërt. *l. 1.* Ἀσυμφόρῳ ἔφη, τὸν ἀνθρώπον ἐκ ἀγαπᾶν ἐπὶ ἀγαθοῖς. Senec. *Herc. fur. 2. 2.*

Te, quicunque miserum videris, hominem scias.
A. Quicunque fortem videris, miserum neges.

Vide Senecam Philosophum istud fusissimè disputantem, *epist. 86.* & *ep. 67.*

§ 50. Ἀλλοτριώτερον | non ἴδιον, ut *supr.* § 8. sed ἀλλοτριώτερον, ut *Plutarchus* argumentum *vulgare*, non Stoicorum *proprium*, qui altiora spirant, & validioribus firmamentis ἀφορμὰς vitæ hujusce cupidinem incedunt muniri, itaque ἀφορμὰς καὶ ἐφόδια junxit Hermog. *de invent. l. 2. c. 5.*

Τῶν γλίσχρως ἐνδιατεινόντων τῷ ζῆν | γλίσχρως ἐνδιατείνειν τῷ ζῆν. non est simpliciter, quod Xylander aurumat, *diu vivere*, sive *etiam in longissimum tempus extrahere*; sed *vitæ quasi pertinaciter inhærere*, & ægrè gravatimq; ab ea divelli. hoc enim τὸ γλίσχρως illud designat. Apud Suidam autor innominatus: Ἀλλ' ἐγὼ μὲν ἅτε δυσαπάλακτος ὢν ἐπὶ τῷ βίῳ τυγχάνω, καὶ γλίσχρως ἔτι ἐπέχομαι τῆς αὐτῆς ἀληθείας, ἅτε οὐ πάνυ πλουτήσας. Est enim τὸ γλίσχρον, quod & Xylander ipse nos monet, ipsumque significatûs hujus τῆς γλίσχρας monere potest, *lentum, tenax*que; idque τῆς γλίας, τοῦ πον, *glutinosior*; unde forsan & vocabulum istud ortum habuerit. itaque τὸ γλίσχρον καὶ κολλῶδες, tanquam συνώνυμα copulantur, ab Aristot. *problem. l. 2. q. 22.* & γλισχρώδης, *cupedinari*, vel potius *lentum & tenacem esse*. Sunt itaque οἱ γλίσχρως ἐνδιατείνοντες τῷ ζῆν, οἱ γλισχρῶς τῷ ζῆν, ut Aristot. loquitur *politic. l. 4. c. 4.* Οἱ δὲ γλισχρῶς, ὡς χαρίεσσα πολλὰ κατασκευάσαντες οἱ πολλοὶ ἐπὶ ἐνδρῶσιν, γλισχρῶς τῷ ζῆν· ὡς ἐνίοις πρὸς ἐμπειρίαν ἐν αὐτῷ καὶ γλυκὺ τῷ. quod ille γλίσχρως. Plato γλισχρῶς ὀθνείων dixerat in *Critone*: Ὅτι ἢ γέρων ἀνὴρ μικρῷ χρόνῳ πρὸ βίου λοιποῦ ὄντος, ὡς τὸ εἰκὸς, ἐπλημμέλησε ἕτω γλισχρῶς ἐπιθυμῶν τοῦ ζῆν, νόμιμος τοῦ μεγίστου παρεδὼς ἄθλου ὃς ἐρᾷ; Affectum autem, quem noster hîc notat, graphicè depinxisse videtur Plut. in lib. *de tranquill.* bis verbis: Τὸν μὲν γὰρ ἀνόητον ὁ τοῦ βιωτοῦ φόβος, ὡς ἐν ζῷῳ πάθος, ἐκπλήττει καὶ ἐκφοβεῖ τὸ μὴ ἀπολαῦσαι πολὺ μᾶλλον τοῦ ἀπολαύειν· τὸν δὲ ἐμπαθῆ μὲν, ἀλλ' ἐπιεικῆ καὶ μέτριον, ὥσπερ τὸν Ὀδυσσέα τὴν ἀοιδὴν τῶν Σειρήνων ἐκεῖνον ἀκούσαντα, διαπλεῖν μὲν ἐπιθυμοῦντα, καὶ χαίροντα ἀκούοντι,

Ἐνθ' ἔτι μὲν μιμνεν ἀνιμένος περ ἐπιπλὼν ἐᾷ,
καὶ μᾶλλον ἐκείνης ἀκούσεσθαι, ἢ ἐκείνης ἀκούσαι βεβαίως ἔχοντα. De Ulysse quod refert, habetur *Odyss. μ. v.* 432. Sententia est ex Æschyli *Prometheo*, proverbii vicem adepta, quod ex Diogeniano fluxisse videtur: & ab Aristæneto *l. 1. ep. 27.* usurpatus: in quo τὸ εὐπλοεῖν est à Grotii manu in *excerptis*, cùm vulgò πλεῖν tantùm legatur. Sin Plutarchi illa minùs placent, quia mortis formidini magis quàm vitæ cupidini affectum illum tribuit, Antiphanes advocetur, cujus è *Geminis* ista apud Stob. *tom. 2. tit. 122.* logunntur:

—— ὐδεὶς ποτ' ἡδέως,
Ὦ Νικία, ἀπέθανε, ἀποθανεῖν φοβούμενος ὤν.
Τὸν γλιχόμενον δ' ζῆν κἀπαρτῆ τῷ πάλῃ
Ἀκονᾶς ὁ Χάρων.——
—— *nemo unquam hero,*
Moriendo alacrem vitæ imposuit terminum:
Sed avidos vitæ pedibus Orcus detrahit
Restantes frustra.——

Vel Lucianus, qui in *Cataplo*, de tyranno quodam: Ἀπαποῦ γε ἤχθετο· ἡ γὰρ οἶδ' ὅπως, καὶ λάθρᾳ ἐξῴ πως ἐφέρετο τοῖς τοιούτοις ἡ ψυχὴ, καὶ ἐκ ἐθέλει ἀπαλλάττεσθαι ῥᾳδίως, ἅτε αὐτοῖς πάλαι συμπεπλεγμένη. μάλιστα δ' ὅσῳπερ ἄρρηκτός τις ἐξῆν ὁ δεσμὸς ὄζων, ᾧ δεδέσθαι ξυμβέβηκεν αὐτῷ. quem & ampliùs ibidem vise ris. Spectat horsum & quod in Evangelio Luc. *c. 12. v. 20.* de locupete illo dicitur, qui

opinione ſuâ ſpeq; inani vitæ ſpatium ſibi ad annos plures protelaverat, Ἄφρων, ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὰς ψυχάς σε ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ. *Amens homo, nocte hac ipſâ repetent a te animam tuam.* Siquidem, ut Caſaub. *ad Theophr. charact. c.* 11. αἰτεῖν eſt *poſcere à volente*; ἀπαιτεῖν, *à nolente.* Andocides οὐκ ἀγαθόν (an ἀεὶ ἀδεία, ut ex Harpocrat. vult G. Canter. *nov. lect. l.* 8. *c.* 4.) Ταῦτ' ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες, βέλτιόν ἐστιν αὐτῶν ἢ ἐμὲ μὴ εἰδέναι, ἀπαιτοῦσι. De utriſque Seneca *epiſt.* 4. *Vitam multi ſic complectuntur & tenent, quomodo qui à torrente rapiuntur ſpinas & aſpera. plerique inter mortis metum & vitæ tormenta miſeri fluctuant; & vivere nolunt, & mori neſciunt.* De his Epictetus, Θάμμαζε δὲ ἀνθρώπους, μᾶλλον ζῆν θέλοντας, μᾶλλον ἀποθνήσκειν. Cui non diſpar illud apud Cyprianum *de mortalit.* à ſatellite cœleſti non ſine indignatione inſigni infremendo ἀπόστολον, *Poſt timetis, exire non vultis: quid faciam vobis*; Hos itaq; hiſque ſimiles notat Marcus, vitæ nimio plùs avidos καὶ φιλοψύχους, ideoq; omnibus modis mediiſq; ſatagentes, quo eam quàm diutiſſimè protelare poſſint: quod ſpectant & Euripidis verſiculi, quos *l.* 7. § 33. ſed mutilos Marcus exhibet. Vide *ad l.* 10. § 8.

Τί δὲ αὐτοῖς πλέον ἢ τοῖς ἐνδεκάτοις; | In eadem planè conditione fuerunt, qui, ſi vitæ tantopere cupidi, etiamſi id quod tam enixè expetunt, fuerint aſſecuti, ut ad annos numeroſos ſpiritum prorogârint, quâ illi ipſi, qui immaturo fato defunguntur. quare? primùm, quia nihil intereſt citiùs an ſeriùs è vita migraveris, cùm aliquando migrandum ſit: cùm intervalli illius quod ab ortu ad obitum pertingit diſtantia, quæcunq; ea tandem fuerit, ad æternitatis utrobiq; adjacentia ſpatia rationem nullam obtineat. deinde, quia etiamſi quàm diutiſſimè vixerint, tamen *nova acerba inſtar*, ut Eliphaz *Job. c.* 15. *v.* 33. aut *pomi immaturi, vitæ* quaſi *avelluntur*: ut Senec. *epiſt.* 30. non *tanquam exeant de vita*, ſed *tanquam extrahantur.* Idem *de brev. vit. c.* 11. Cicer. *de ſenect. Quaſi poma ex arboribus, ſi cruda ſint, vi avelluntur; ſi matura & cocta, decidunt: ſic vitam adoleſcentibus vis auferet, ſenibus maturitas.* Verùm vitæ cupido immoderata iſtos pariter ſe habere facit, ſenes an juvenes defunganturne: quos itaque ridens Luciani Diogenes; Τί οὖν δεῖ τινὰ ὅτι λέγω καὶ τοὺς γέροντας, ὅταν οἱ τιλικοῦτοι φιλόζωοι εἶεν, ὃς ἐγγὺς ὄντας τοῦ θανάτου, οἷς πρὸ τοῦ γήρως κακῶν φάρμακον; denique; quia mors eodem in ſtatu utrumq; conſtituet. καὶ γὰρ ὁ ἐφαπτόμενος ἀποθνήσκειν ἐς ἴσον καθίσταται τῷ γέροντι, *l.* 9. § 33.

Καδιλιανὸς | Corruptum credo nomen iſtud: forſan Καικιλιανὸς, *Cæcilianus*, vel Καπιδιανὸς *Catidianus* fuerit. Καπίδιος καὶ Καπιδιανὸς, ὀνόματα χλεύης, Suid. Quanquam longævus utrovis nomine nullus occurrit: Occurrit à priore illo parum deflexo, Καικίλιος Καλλατιανὸς, uti Suidas habet, Καικιλῖνος, ut Caſaubonus *ad Athen. l.* 6. *c.* 21. in hoc cenſu meritò collocandus, ſi (quod Suidas refert) ὅτι τῷ Σεβαστῷ Καίσαρι καὶ ἕως Ἀδριανοῦ, *ſub Auguſto Cæſare & ad Adrianum uſque* Cæcilius iſte Siculus rhetor Romæ ſophiſticen an rhetoricen profeſſus eſt: cùm inter utriuſq; horum imperium ſeculum ſolidum intercedat.

Φάβιος | Inter μακροβίους, *Q. Fabium Maximum* commemorat Plinius *nat. hiſt. l.* 7. *c.* 48. quem 63. annis Augurem fuiſſe refert. Val. Max. *l.* 8. *c.* 13. *Q. Fabius Maximus duobus & ſexagintâ annis auguratûs ſacerdotium ſuſtinuit, robuſtâ jam ætate id adeptus: quæ utraque tempora, ſi in unum conferantur, facilè ſeculi modum exæquaverint.* Et Livius *hiſt. lib.* 30. *Eodem anno Q. Fabius Maximus moritur, exactæ ætatis: ſiquidem verum eſt augurem duos & ſexaginta annos fuiſſe, quod quidam autores ſunt.* Ità Livius & Maximus, Plinio minus uno anno adſcribunt.

Οἱ πολλοὶ Ἕλληνες, ὅτι Ἑλληνιστί | Ità *ſupr.* § 48. ὁ τοῦτον καθάπερ, ὅτι Ἑλληνιστί.

Ὅτον μικρὸν ἔτι τὸ διάστημα | μικρόν, Lugd. ab exemplari, an à typothetæ lapſu, incertum iſtud opinor.' Vide *ſupra* § 15. & 47. & 48. Senec. *epiſt.* 49. *Non poſſunt longa intervalla eſſe in ea re, quæ tota brevis eſt.*

Καὶ τοῦτο εἰ δοκεῖ | Cicero ad Luceium, *famil. l.* 5. *epiſt.* 15. *In longa vitâ nihil eſt niſi propagatio miſerrimi temporis.* Cæcilius *Plocio* ſinde enim eſſe docet Nonius in *advenire*) à Cicerone in *Catone* relatus,

Diu vivendo multa, quæ non vis, vides.

Itaq; Auguſtin. *de tempore* (uti vocant) *Serm.* 113. *Quid eſt diu vivere, niſi diu torqueri?* Illudq; poeta neſcio cujus pro oraculo habet Seneca *de brev. vit. c.* 2.

Exigua pars eſt vitæ, quam nos vivimus.
Cæterum omne ſpatium non vita, ſed tempus eſt.

Idémque *epiſt.* 49. *Poſſit fieri, ut qui diu vixerit, parum vixerit. & epiſt.* 93. *Ne hoc tam exiguæ temporis ſpatio, quod à natura nobis humanam, quantum lacrymæ, quantum flagellum occupant? quantum mors, antequam venias, optata? quantum valetudo? quantum timor? quantum teneri, aut rudes, aut inutiles anni? diminuimus, ex hoc eadem auferuntur. adjice labores, luctus, pericula, & intelliges etiam in longiſſima vitæ minimum eſſe quod vivitur.* Martial. *lib.* 6. *epigr.* 70.

At noſtri bene computentur anni,
Et quantum tetricæ rulere febres,
Aut languor gravis, aut mali dolores,
A vita meliore ſeparetur;
Infantes ſumus, & ſenes videmur.

Senec. *epiſt.* proximè citatâ: *Hoc quod inter primum diem & ultimum jacet, ſi moleſtias æſtimas, etiam puero longum; ſi velocitatem, etiam ſeni anguſtum.*

Luci-

Lucianus, Pueri quinquennis epitaphio, *Anthelog. l.* 3. *c.* 9.

Ἀλλά μοι μὴ πλείως· ἡ γὰρ βιότου μετρίου
Παῦρα, καὶ παῦρων οὐ βιότου κεκόμην.

Nemo tamen me flere velit; quia tempora vitæ ut
Pauca tuli, vitæ sic mala pauca tuli.

Euripid. *Alceſtid.*

Ὁ βίος ἁπλοῦς, ὁ βίος οὐκ ἐπίσταται.
Haud vita vere eſt vita, ſalamitas meta eſt.

Idémque apud Plut. *ad Apollon.* reſtituente Grotio;

Ὁ βίος γὰρ ὅπως ἔχει, πάντες ἀν' ἔργα πίλει.
Vita hæc vocatur vita, reverà eſt labor.

& Menand. *Citharift.* apud Plut. *de tranq.* Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* & Stob. *tom.* 2. *tit.* 98.

Ἀεὶ δὲ συγγενὲς ἡ φύσις τὸ βίῳ·
Τεγοργεῖν βίον σωίσειν· ἐπίσκεψαι βίον·
Παιδεύειν· ἀπορεῖ συγγένειαν βίου.
Res ſunt cognata vitæ & amicitiæ.
Vitam ſequamur mollem; vitæ fulgidæ
Non abſunt; vita conſenescunt pauperi.

Plinius denique *l.* 7. *c.* 50. *Incertum ac fragile nimirum eſt hoc munus naturæ, quicquid datur nobis; malignum verò & brevi etiam in iis, quibus largiſſimè contingit, uniuerſum utique ævi tempus intuentibus. quid quod æſtimatione noſtrorum quietis, dimidia quiſque ſpatio vitæ ſuæ vivit? pars æqua mortis ſimilis ægritur, aut pœnæ, niſi contingit aliqua, nec repetantur infantiæ anni, qui ſenſu carent, non ſenectæ in pœnam revocis. tot periculorum genera, tot morbi, tot metus, tot curæ, toties invocata mors, ut nullum frequentius ſit votum. Natura verò nihil hominibus præcipere ultra præſtitit melius.*

Καὶ μὴν οἷον | Vide *l.* 3. § 10. & 4. § 3. & *l.* 10. § 36. & adde pium querimonium Aſſyrii *Pſal.* 120. *v.* 5, 6. & *Pſal.* 55. *v.* 6, 7. & *Pſal.* 57. *v.* 4. & *Jerem. c.* 9. *v.* 2, 3.

Ἐξαυτλήσῃ | A ſententa naviſ, quæ moleſtiæ multum exhibere ſolet exhauriendâ tractum, & eleganter hic poſitum, ad vitam moleſtiis laboribúſque creberrimis infeſtam deſignandam. Parimodo τὸ ἀντλεῖν καὶ ἐξαντλεῖν uſurpatum alibi deprehendas. Æſchyl. *Prometh.*

Ἐγὼ δ' ἐν πλῷ παρεῦσαν ἀντλήσω πόνῳ.
Idémque *feriis.*

Τὰ μὲν γὰρ ἄλλα πλημμύρας ἄντλον κακόν.
Euripid. *Cryſippo.*

—— ἄλλαι μύριαι
Τὸν αὐτὸν ἐξιώτλησαν, ὡς ἐγὼ, βίον.

Et in *Cyclope.*

Παπαῖ, τὸν αὐτὸν ἄντλον ἐξαντλεῖς ἐμοί.

Marinus in *Procl.* c. 3. Διάφορα δ' ἴσως σωμασικὴ, ἁπλῶς μὲν ὡς ἐπίπαν ἐπιμέλεια καμάτου, ἀνθρώπου δὲ καὶ κατὰ τῆς μακαρίας καὶ ἡμιθέου ψαλτης, καὶ πόνων ἐκείνων, ὃς νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν ἐξιώτλει. quem locum fruſtra ſollicitat Heraldus in *Iambl. c.* 4. Vide *ad l.* 3. § 4. νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν. Plaut. *Amphitr.* (ſi Plauti ſaltem ea ſint) *Act.* 4. *Sc.* 4. *v.* 20. & Nonius Attio tribuit.

Fata iſtæc me premunt, pertolerarem vim tantam cladiſque
Exantlarem impatibiles.——

Lucil. *Sat. l.* 30. apud Nonium;

Quantas quotque modo ærumnas, quamque laboris
Exanclâris.——

Ennius *Andromach.*

Quantis cum ærumnis illum exanclavi diem?

Cicero *de diuinat. l.* 2. § 64.

Tot noſ ad Troiam belli exantlabimus annos.

Et apud eundem *Tuſcul. l.* 2. § 20. Attius *Trachin.*

O multa dictu gravia, perpeſſu aſpera,
Quæ corpus exanclavi, atque animo pertuli!

Exanclare dicit ut *haurire*; utrovis enim modo ſcribas, cicca[illegible] interdùm; idem eſt quod Græcis τὸ ἐξαντλεῖν. ut rectè Stephanus monuit: nec opus fuit, ut hâc rejectâ, aliam ei originem darent Turneb. *adverſ. lib.* 3. *c.* 10. & Camerar. *problem. cent.* 5. *q.* 5.

Μὴ ἂν ὡς πρᾶγμα | Oratio elliptica; forſan mutilata. *Nè igitur mortem pro re difficili accipe.* Xyl. & ſic *l.* 5. § 29. τί αὐτὸ πρᾶγμα δοκῇς; malim tamen, *Nè igitur vitam diuturniorem, tanquam rem alicujus pretii aut momenti habeas, aut enixius expetas.* ut *ſupra* § 46. & *l.* 12. § 32. ὑπὲν μέγα. —*quid quaſi magnum*, inquit ille apud Perſium *Sat.* 5.

Nempe diem donas?

quid itidem tu quaſi magnum quid poſcis, aut optas? Vide Senecam *infra*, & *l.* 6. § 9. Ità Stoicus quidam Tullio Marcellino, (referente Senecâ *epiſt.* 77.) *Noli torqueri, tanquam de re magna deliberes. non eſt res magna vivere. Omnes ſervi tui vivunt, omnia animalia. Magnum eſt honeſtè mori, prudenter, fortiter. Mori velle, non tantùm prudens, & fortis, aut miſer, ſed etiam faſtidioſus poteſt.*

Βλέπε δὲ ὁπόσα τὰ ἀγαθὲς | Iſtud non ſemel inculcat Marcus; *ſupra* § 3. & *l.* 5. § 24. & *l.* 12. § 7. Senec. ad *Marc. c.* 20. *Omnia humana brevia & caduca ſunt, infiniti temporis nullam partem occupantia. Terram hanc cum populis, urbibuſque, & fluminibus, & ambitu maris, puncti loco ponimus. minorem portionem vitæ noſtræ, quàm partem puncti habet, ſi tempori comparetur omni; cujus minor eſt menſura quàm mundi, utpote cùm ille ſe intra hujus ſpatium toties remetiatur. quid ergò intereſt id extendere, cujus quantumcunque fuerit incrementum, non multum aberit à nihilo.*

Καὶ τὸ φέρτατον ἄλλο ἀπειρίαν | Baſil. Cæſar. *epiſt.* 60. Κἂν ὅλον τις εἴποι τὸν ἀνθρώπινον βίον, σμικρότατον διάσημα παιδιᾶς συγκείσεσι ἐοικέναι ἀπερείπτῳ αἰῶνος τῷ ἐν ταῖς ἐλπίσιν ἀπολειμβάνει. Philo *de Joſeph.* Ὡχυμόρῳ δ' εἰσὶ πάντες ἄνθρωποι καὶ γὰρ ὁ μακροβιώτατος, ἀλλοχρονιώτατος ἀντιξετασθόμενος αἰῶνι.

Τί διαφέρει ὁ τελήσας τὸ τεσσαρακοντέ | Senec. *epist.* 77. *Nulla vita est non brevis. nam si ad naturam rerum respexeris, etiam Nestoris & Statiliæ brevis est; quæ inscribi monumento suo jussit, annis si nonaginta novem vixisse. & epist.* 99. *Omnes, quantum ad brevitatem ævi, si universo compares, & juvenes & senes in æquo sumus. minus enim ad nos ex omni ætate venit, quàm quod minimum esse quis dixerit. quoniam quidem minimum aliqua pars est: hoc quod vivimus, proximum nihilo est. Ibid. Qui consenuit, quantulo vincit infantem? propone profundi temporis vastitatem, & universum complectere. deinde hoc, quod ætatem vocamus humanam, comparato immenso. Videbis quàm exiguum sit quod optamus, quod extendimus.* Πᾶς γὰρ ἔτος γε ὁ ἐκ παιδὸς μεχρὶ γεροντικῆς ἡσυχίης ὀλίγος ἂν εἴη. Plato *de repub. l.* 10. Τότε πολὺ ἂν εἴη ἡμῖν ἡ μακρὰ ὁδὸς, ὅταν διαφέρουσαν δοκῇ περὶ τὸν ἀστέρων ἀφορῶσιν αἰῶνα. καὶ γὰρ ὁ μακρόβιος βίος ὀλίγος ἐστὶ καὶ σχεδὸν περὶ τὸν ἄπειρον αἰῶνα. Plut. *ad Apollon.*

Τὸ τεσσαρακοντέ | Allusit ad ætatem Nestoris, qui tria hominum sæcula degisse perhibetur: unde τεσσαρακοντέτης & τεσσαρακοντούτης dictus Athen. *dipnosoph. l.* 10. Πλείστον δ' ἔστι χρόνον βιῶναι Νέστορα τὸν τεσσαρακοντέτην, & epigramma *antholog. l.* 3. *c.* 10.

——Ὅσσον γὰρ τεσσαρακοντέτης Πύλιος.

§ 51. Ἐπὶ τῷ σώματον ἀεὶ πρέπει | Vide *l.* 12. § 1. Jactare solebant Cynici σωτηριωτάτῳ πρὸς εὐδαιμονίαν ὁδῷ reperiisse se. Vide Cratetis *epist.* 6. Sed & epigrammatarius apud Laërt. *l.* 6. Diogenem prædicat solum ostendisse mortalibus ζωῆς εὐμενῆ ἐλαφρότατον. Quanquam, Galenus, *de errat. curand. c.* 3. ῥᾴδιον καὶ σώφρονα ἐπ' ἀρετῇ ὁδὸν pro eo quod disciplinam Cynicam esse magistri hujus profitebantur; veriùs censuisse affirmat alios quosdam, qui σύντομον ἐπ' ἀλαζονείᾳ ὁδὸν esse dixerunt. Quod autem Marcus *viam compendiosissimam* semper insistere consulit, aliud consilium suggerere videtur Julianus *de cynicis. orat.* 2. qui prædicantibus hoc idem Pseudocynicis quibusdam, πολὺ εὐτονώτερον ὁδὸν καὶ σύντομον ὄντι πρὸς ἀρετὴν seſe insistere. (quod & Plutarchus de professione Cynica in *Amatorio, l.* 3. § 5.

σωφρονεῖν ὁμοῦ καὶ σώφρονα εὐρηκέναι πορείαν ἐπ' ἀρετῆς) ὄφελον, inquit, καὶ ὑμεῖς τῷ μακρῷ ἐπορεύεσθαι. ῥᾴδιον ἂν δὲ ἐκείνης ἤλθετε. οὐκ ἴστε ὅτι μεγάλας ἔχουσι αἱ σώφρονα τοὺς χαλεπότητας; ὥσπερ ἐν ταῖς ἀσαφέσιν, ὁ μὲν πρὸς σύντομον ἐλθεῖν δυνάμενος, ῥᾴδιον ἐκπεῖσαι πρὸς κύκλῳ ἰέναι μόνον τὸ ἀνάπαλιν ὁ κύκλῳ περιθεὶς, ἔλθοι ἂν πάντως, καὶ πρὸς ὀρθόν. Cæterùm ille eos alloquebatur, qui nihil præstabant minùs, quàm quod profitebantur, cùm à virtutis sede, semitisq; eriam ad eam ducentibus, quàm longissimè essent dissiti, viáq; eas sectarentur quæ à virtute ipsa insistentes abducerent. deinde aliter se habet istic, quàm in itineribus corporeis, in quibus via compendiosissima est sæpenumerò prorsus intercluſa; cùm istic nulli sit nisi suo vitio suâq; pravitate stoliditatéq; obvallata. Quin & Julianus ipse ὀρθὸν σύντομον eandem ibi agnoscit, quam & Marcus hîc, πρὸς τὴν φύσιν.

Σύντομος γὰρ ἡ κατὰ φύσιν | nimirum quia εὐθεῖαν πρώτην. *l.* 3. § 11. vocat. Via autem recta, eadem & brevissima. Optimè Veemesius noster *de leg. nat. l.* 1. *exerc.* 1. *Lex divina, lex recta. Psal.* 19. *v.* 8. *in Mathematicis linea rectissima, linea brevissima. Via itaque ad beatitudinem brevissima est legis divinæ, quæ est rectissima, observatio.*

Κατὰ τὸ ὑγιαῖνον | Ità *l.* 8. § 30. ὑγιεῖ λόγῳ χρῆσθαι. Vide & Platonem *ep.* 10. *ad l.* 3. § 5. adductum.

Πάσης οἰκονομίας | Vide *supr.* § 19. Εἰ μὴ δή οἰκονομίας τινὰ. & *l.* 11. § 18. πολλὰ τῶν κατ' οἰκονομίαν γίνεται. itaque Casaubono potiùs assentior, qui *dissimulationem*, quàm Xylandro, qui *rei familiaris curam*, reddidit.

Κομψείας | *Solicitudine*, Xyl. *ostentatione*, Cas. melius. siquidem κομψεία illa, sive dictionis elegantiam, sive sermonis festivitatem designet, jactare se atque ostentare soliti sunt, qui vanam captabant popularem laudem. Inde κομψεύεσθαι & κομψεύεσθαι τὸν ἑαυτὸν, & pro laudari etiam usurpatum. Hesych. Κομψεύεται, laudatur. possis & *curiositate* [illegible] eadem, ut Brocian. in *Antic. Hippon.* [illegible] τῷ παντοίαν κομψείαν κλῆσιν, καὶ τὸ ἐρωτᾶν κομψόν. Vide *l.* 3. § 5.

Ad Librum V.

§ 1. Ῥᾳθυμεῖ | Idem tractat argumentum *l.* 8. § 12.

Ὧν ἕνεκεν γίγνεται | *l.* 2. § 1. γεγόναμεν πρὸς συμβίωσιν.

Ἵνα καταπαύσωμεν τοῖς τραυματίαις | Plut. *de tranquill.* adversùs Democriti sententiam differens, quâ negotiis abstinere se monet eum, qui vult tranquillè degere. Πρῶτον μὲν inquit, ἵνα μὴ πολυπειθῆ τὴν εὐθυμίαν καθίσωμεν, γενομένῳ ὄντως ἀπραγμοσύνης ὀρεκτῇ, παραινῶν ἀκίνητον,

Μέν' ὦ ταλαίπωρ' ἀσπίδας σοῖς ἐν δημίοις, i. e.

Maneas, miser, quietus in stragulis tuis,

πειστέλ-

σφηκίλλων τὸ σφηκίδιον. Versiculus sumptus est ex Euripidis *Oreste*: quo & eodem fine usus est in *lib. de Sene polit. & adv. Colot. c.* 8.

Περὶ τὰ ἥδιστα ἂν γένοιτο; | Ita *l.* 8. § 19. Σὺ ἂν σφῆκ᾽ εἴης; τὰ ἥδιστα; ἦν, εἰ ἀκέντητα ἡ γένοια. Cicer. Offic. *l.* 1. § 103. *Neque enim ita generati a natura sumus, ut ad ludum talemque factos esse videamur; sed ad severitatem potius, & ad quædam studia graviora atque majora.* Aristot. *Ethic. l.* 10. *c.* 6. ἀπαιτῶν γὰρ τὸ τέλος ἵνα παιδιὰ ἡ σπουδή· ἡ σπουδὴ τέλος οὖσα φαίνεται οὐ γιγνομένη χάριν ἀπαιδεύτου. ὁ δὲ πονῶν παιδιᾶς χάριν, δοκεῖται ἡδέως ἂν μᾶλλον παίζειν ἵνα πονῇ· διὸ δεῖ τὸν βίον παιδιάν τινα εἶναι· καὶ γὰρ ἀναγκαῖον καὶ ἐπιεικὲς τοῖς μὴ πονοῦσι μᾶλλον ἢ τοῖς πονοῦσι παιδιᾷ χρῆσθαι· ἀναγκαῖοι μὲν γὰρ λόγοι καὶ δι᾽ τέλος ἡ παιδιὰ οὐκ ἔστιν· ἔοικε γὰρ ἕνεκα τῆς ἐνεργείας. Et mox: Βελτίων τε γὰρ ἡ σπουδὴ τῆς παιδιᾶς καὶ μᾶλλον, καὶ τῷ πονοῦντι, καὶ τῷ βελτίονι· ἀεὶ καὶ μᾶλλον καὶ ἀνδρικώτερον σπουδαστέον τοῦ παίζειν. Et mox: Βελτίων τὸ χαίρειν τὸ σπουδαῖον ἢ γελοῖον, καὶ τῷ παιδιᾷ, καὶ τῷ βελτίονι· ἀεὶ καὶ μᾶλλον καὶ ἀνδρικώτερον σπουδαστέον τοῦ ἐνεργείας.

Οὐ βλάπτοις τὸ φυτόν | Gemina his, *l.* 8. § 19. & *infr.* § 6.

Τὰς μέλισσας | Ad *formicas* ablegat pigrum inertémque hominem & Salomon Rex *Proverb. c.* 6. *v.* 6, 7. & Flaccus, *Sat.* 1.

Parvula (nam exemplo est) magni formica laboris,
Ore trahit quodcunque potest, atque addit acervo,
Quem struit haud ignara ac non incauta futuri.

Maro item *Æneid. l.* 4. de eisdem:

Et nigrum campis agmen, prædamque per herbas
Convectant calle angusto: pars grandia trudunt
Obnixæ frumenta humeris; pars agmina cogunt,
Castigantque moras: opere omnis semita fervet.

Aristot. *hist. animal. l.* 9. *c.* 38. Τῶν δὲ σύνεργα ζώων ἐργαζόμενα, τὸ μὲν μυρμήκων γένος, καὶ τὸ μέλιττῶν· ἡ μὲν γὰρ μυρμήκων ἐργασία παῖσιν ὄδην ὀλιπολῆς ἰδεῖν. καὶ ἀεὶ μίαν ἀπεργὸν πάντες βαδίζουσι, καὶ τὴν ἀποδοσιν τῆς τροφῆς καὶ ταμιείαν. [ποιοῦσι.] ἐργάζονται γὰρ καὶ ταῖς νυξὶ ταῖς παντελέσις. Naso *Metamorph. l.* 7. *v.* 658.

——parcum genus est patiensque laborum,
Quæsitique tenax, & quod quæsita reservet.

Vide Simocat. *epist.* 61.

Τὰς ἀράχνας | Et de ista Agur ὁ σοφὸς, in *Solom. Proverb. c.* 30. *v.* 27. *Aranea manibus prehendit.* id est, *pedibus*, inquit Junius, *qui utrinque ità constituti sunt, ut patula hominum manus, ad tractanda filia, & escam retibus suis deprehendendam.* Plin. *hist. nat. l.* 11. *c.* 14. *Aranearum natura digna vel præcipua admiratione. genus eruditâ operatione conspicuum, erudito telas, tantique operis materiæ uterus ipsius fusili, cum moderato ungue, tam sereti filo, & tam æquali videatur staminæ, ipso se pondere usus.* Vide quæ ibi annotantur. Aristot. *hist. Animal. l.* 9. *c.* 39. Τῶν δὲ (τὸ μὲν ἀραχνίων γένος) μεῖζον μὲν δύναται ἔργα τὰ πλεκτὰ συλλαβεῖν· εἶτα σημαίνεται διὰ τὸ μέσον λαμβάνειν ἢ τὸ μέσον ἐκφεύγειν· ὅτι ἢ τύποις ὅμοιον κεῖται ἐμβάλλει· ὅτα συνυφαίνει, &c.

Τὰς μελίσσας | Plin. *hist. lib.* 11. *c.* 5. *Apibus principatus, & præcipua admiratio. mella contrahunt: favos texunt, & ceras: ad usus vitæ laborem tolerant, opera conficiunt, rempublicam habent, consilia privatim, ac publice gregatim: & quod maximè mirum sit, mores habent: nihil novere nisi commune.* Ἐστὶ δὲ καὶ τῶν ἐργασίαν αὐτῶν καὶ τὸν βίον πολὺ παντοῖα. Aristot. *hist. animal. l.* 9. *c.* 40. Quem igitur vide sis ibi. Sed & Maronem *Georg.* 4. canentem, quâ ista:

——arte recentes
Excudunt ceras, & mella tenacia figunt.

qui & *Æn. l.* 1. de Tyriis colonis urbem sibi condentibus.

Qualis apes æstate novâ per florea rura
Exercet sub sole labor, cùm gentis adultos
Educunt fetus, aut cùm liquentia mella
Stipant, & dulci distendunt nectare cellas;
Aut onera accipiunt venientûm; aut agmine facto,
Ignavum fucos pecus à præsepibus arcent:
Fervet opus; redolentque thymo fragrantia mella.

Τὸν καθ᾽ αὑτὰς συγκοσμοῦσας κόσμον | κόσμος hîc Marco *constitutio.* prout Hesych. κόσμος, κατάστασις sive *politia*, quomodo apud Thucydidem Scholiastes κόσμον exponit πολιτείαν. Alio sensu Aristoteles, citante Galeno *de usu part. l.* 1. dixit, ἀπολέσαι τὰ ζῶα κατασκευὴν τὴν ἐν Λακεδαίμονι κόσμον. Verùm Marcus κόσμον vocabulum videtur eo libentiùs usurpâsse, quasi non homo tantùm ἀγελὴ τις πολιτικὴ esset, sed & animalcula illa μικρὸν κόσμον τινὰ, aut mundi saltem iunculam quandam, non politiam duntaxat, apud se habeant, quam & illa pro suo ingenio modulo; excolant. ut τὸν καθ᾽ αὑτὰς κόσμον συγκοσμεῖν, sit accingere se ad *mundi* partem eam quæ ipsis assignatur, quasi mundandam, id est, excolendam, quicquid in ipsis est, & ab ipsis exigitur, ad eum exornandum ac perficiendum, quasi mutuâ quadam conspiratione præstare contendentes. ità *l.* 7. § 48. Τὸ παμμιγὲς, καὶ τὸ ἐξ ἐναντίων συγκοσμοῦν. potest & reddi, *ordinem suum*, sive qui est illis attributus, cunctis operis excolentes. nam & in ea significatione ὁ κόσμος usurpatur. Sed prius illud arridet magis. quia relationem respectúmque, quem ad universi naturam res quæq; habent, Marcus passim inculcat. illò Xyl. inclinat. illò Casaub. sic *infr.* § 5. τὸ ὡς αὐτῆς διοικεῖσθαι καταλληλον, κόσμῳ scil.

Τὸ ἀνθρωπικὸν ποιεῖν | alioqui nec homo quidem, hominis saltem nomine dignus, futurus. Marcus *i fr. l.* 10. § 8. Εἶναι τελειωθῆναι συκῆν, τὸ συκῆς ποιῆσαι· τὸν δὲ κύνα, τὸ κυνὸς· τὸν δὲ μέλιτταν, τὸ μελίττης· τὸν δὲ ἄνθρωπον, τὸ ἀνθρώπου. Vide & *l.* 6. § 33. Aristot. *Ethic. lib.* 10. *cap.* 6. Ἐνέσται δὲ ἡ κατὰ τὸν οἰκεῖον ἕξιν ἀρίστην ἐνέργεια.

Ἀλλὰ δεῖ ἡ ἀναπαύεσθαι | Πάντα δὲ τὰ ἀνθρώπεια ἀδυνάτως ἔχει σπουδῆς ἐνδιηνεκῶς ἐνεργεῖν. Aristot. *ethic. lib.* 10. *cap.* 4. & *ibid. c.* 6. Ἀδυνατοῦντες ἐν σπουδῆς πονεῖν, ἀναπαύσεως δέονται. Et *politic. l.* 8. *c.* 3. Ὁ δὲ πονῶν δεῖται ἀναπαύσεως. διὸ τῶν δεῖ εἰσάγειν χαιρουσυλακτοῦντας πρὸ χρείαν, ὡς θεραπόντων φαρμακείας χάριν. Hinc usitatum illud Democriti, à Stobæo relatum, *tom.* 2. *tit.* 16. Βίῳ ἀνόδευτος, μακρὴ ὁδὸς ἀπανδύστου. *Vitæ sine* ſeriis, *via longa absque diverſorio.* Senec. *epiſt.* 3. *Inter ſe iſta miſcenda ſunt; & quieſcendi agendum; & agenti quieſcendum eſt, Cum rerum natura deliberâ. illa dicet tibi, ſe & diem feciſſe & noctem.* Vide *ad l.* 4. § 26.

Ἔδωκε ἡ τοῦτο μᾶλλον ἢ φύσις |. Rectè Hieron. *Potes hoc facere: ſed non eſt hoc opus tuum.* Cicer. *Offic. l.* 1. § 103. *Ludo autem & joco, uti illis quidem licet: ſed ſicut ſomno, & quietibus cæteris, tum cum gravibus ſeriiſque rebus ſatisfecerimus.* Dio in *chriis*, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 34. Τῷ γὰρ λοιῷ, καθάπερ ἁλὶ, προσωμίλως δεῖ χρῆσθαι. Aristot. *ethic. l.* 9. *c.* 10. Οἱ πρὸς ἡδονὴν ἀρμόττοντες ὀλίγοι, ὥσπερ ἐν τῇ τροφῇ τὸ ἡδύσμα. Vide *ad l.* 4. § 21. E noſtris Gabr. Barelet. in *quadrageſ. hebd. 4. ſerm. 2. Delectatio ad vitam, ut ſal ad cibum. petunt mulieres, cum juſculo nimis condiunt ſale.* Et Thom. Aquin. *Sum. part.* 2a. 2æ. *q.* 168. *a.* 4. *Parum de delectatione ſufficit ad vitam pro condimento; ſicut parum de ſale ſufficit in cibo.* Huc Dionyſii Sophiſtæ illud: χρὴ τὸ μίλτος ἀκρῷ δακτύλῳ, ἀλλὰ μὴ πίλῳ χρίειν γάνος. Philoſtr. *vit. Sophiſt. l.* 1. Flacc. *Sat.* 1.

Eſt modus in rebus; ſunt certi denique fines,
Quos ultra citraque nequit conſiſtere rectum.

Nec luſiſſe pudet; ſed non incidere luſum.

Idem *epiſt.* 14. Ἡ φύσις ὥσπερ ὄρεξιν ἔδωκε τῇ τοῦ σώματος τροφῇ, καὶ δεῖ τὸν ἀεὶ τὰ ἐπιθυμητὰ τοῦ σώματος ἐπιζητοῦντα μὴ ἀεὶ ἐπιθυμεῖν, ὁποῖα ἡ ὄρεξις. Man. Palæolog. *ad. præcept.* § 40. Et Porphyr. *de abſtinent. l.* 1. Ἀνεκτὸν δὲ ἡδονῆς δεῖν, ἀλλ' ἐχθρὸς ὁ μὴ μέτρον ἐν τοῖς τοιούτοις. Optimè Senec. *epiſt.* 114. *Alter ſe plus juſto cædit, alter ſe plus juſto negligit. tam hunc diram peccare, quam illum.*

Ὑπὲρ τὸ μέτρον | Caſaub. *ad Athen. l.* 3. *c.* 29. *Fetus dictum eſt, non oportere ἡδύσμασι uti, cæu ἐδέσμασι. hoc eſt, ſcitamentis tanquam edulio uti.* Nec illud minùs vulgatum, *Non eſſe medicamenta alimentorum inſtar adhibenda.* Siquidem τὰ φάρμακα, τὰ κυρίζοντα τοὺς νοσοῦντας, ὀλιγάκις καὶ λυμαίνεται τοὺς ὑγιαίνοντας. Plut. *adv. Epicur.* Itaque Alcidamantem notat Ariſtoteles *rhetor. l.* 3. *c.* 3. οὐκ ὡς ἡδύσμασι χρησάμενον, ἀλλ' ὡς ἐδέσμασι, τοῖς ὀπτοῖς. Damnatque Clemens *Strom. l.* 1. τὴν σκληρὰν τροφὴν, ὡς μὴ καλὴν, τὴν πλείω τοῦ σεφόντων ἔχουσι τὰ ἡδύσματα. hoc eſt, in qua πλέον ἡδύσματος ἢ ἐδέσματος exiſtit. de luſu ac quiete, quæ ſunt vitæ operiſq; condimenta, & laſſitudinis indè contractæ aut oborientis ſaltem medicamenta quædam, idem dictum fuerit.

Οὐ γὰρ φιλεῖς σαυτόν. | Reverà improbus nemo ſe verè amat. Ità (τὸ δὲ λεγόμενον, ἀδόξαστον μὲν, ὑ ἀδόκιμον δέ. uti Cleanthes apud Arrian. *diſſert. l.* 4. *c.* 1.) malus quivis cum primis φίλαυτος eſt, quod Plato docet *de leg. l.* 5. nec eſt verè φίλαυτος tamen. Siquidem, quod Græci interpretes habent, *Pſal.* 11. *v.* 5. Ὁ ἀγαπῶν μὲν ἀδικίαν, μισεῖ τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν. Et quod Rex ſapientiſſimus *Parem. c.* 8. *v.* 36. οἱ μισοῦντες τὴν σοφίαν, ἀγαπῶσι θάνατον. *Qui diligit iniquitatem, odit animam ſuam; quique odit ſapientiam, diligit mortem.* Atqui, ut Clemens *pædag. l.* 3. *c.* 11. Πῶς σαυτὸν ἀγαπᾷς, οἱ μὴ φιλοσοφῇς; *quomodo ſe amat, qui vitam non diligit?* Optimè Auguſtin. *in Joan. tract.* 78. *Impius & diligere ſe dicitur, quoniam iniquitatem, quâ iniquus eſt, diligit. & idem rurſus odiſſe ſe dicitur, quoniam quod ei nocet, hoc diligit. odit ergò in ſe naturam, diligit vitium.* Ità, quod *effectu* (ſed pravo) *amor eſt, effectu* (& hoc verò) *odium eſt.* Bernard. *de converſ. c.* 4. Denique, quòd Marcus iſtic, Non ſe amat, qui non amat bonum ſuum. bonum autem hominis eſt in bonis actibus verſari. *lib.* 5. extremo.

Τὰς τύχας ἑαυτῶν φιλοῦντες |. Epictet. *l.* 2. *c.* 22. Περὶ ἅπερ ἐσπούδακε, φιλεῖ ταῦτα. Et Theodoret. *therap. lib.* 6. Ὁ μισητὴς ἀγαπᾷ τὴν τύχην, ἢ τὰ πάντα ὄντα ἐξ οὐκ ὄντων. Canus tibicen (referente Plut. *lib. de ſene polit.*) dicere ſolebat, ἀγωνίζειν ἀνθρώπους, ὅταν μέλλωσιν αὐλεῖν, ὑ ἅπαξ ἐνεργεῖν. καμόντων γὰρ ἡδὺν αὐλεῖν, ὑ δύνασθαι, τὰ ἄλλα ἀδύνατος. Quin & Eudoxus Mathematicus, eodem autore in *Comment. adv. vitam Epicur.* διέγνω, πυρεσσὼν τὴν ὀλίγην, ἢ φλεγμαίνων τὸν ὀφθαλμὸν, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον, ἐκ ἂν ἐθελῆσαι ἡδονὴν ἀπολαῦσαι.

Συσσιτοῦντα) τοῖς ὑπ' αὐτοῦ ἐρασθεῖσι | Hoc eſt quod Euripides, in periochâ illâ toties laudata, toties decantata, apud Plut. in *Gorg.* & in *Alcib.* 2. Arist. *rhet. l.* 1. *c.* 11. & *problem. l.* 18. *q.* 6. Plut. *de garrul.* & *Sympoſ. l.* 1. *c.* 4. & *l.* 2. *c.* 1. Gellius *noct. Attic. l.* 10. *c.* 22.

— λαμπρὸς ἐν
Τύχῃ δ' ἑκάστῳ, κἀπὶ τῷ' ἐπείγεται,
Νέμων τὸ δόξαν ἡμέρας τούτῳ μέρος,
Ἵν' αὐτὸς αὑτῷ πυκνότερος * βλέπηται ὢν. * *al.* κρείσσων.

Hac re triumphat quisque, in hanc innititur,
In hac diei maximam partem terit,
In qua ipſe ſentit maximè ſe excellere.

ità malim quàm cum Grotio in *excerptis*, qui τυχόν, *legit.*

Ut ipſe ſeſe evadat excellentior. Siquidem eam mentem autoris fuiſſe, ex antiquis illis, qui laudarunt, ſcriptoribus, penitiùs intuenti liquebit.

quan-

quamquam nec inficior περιδέρεσθαι licere, eo etiam leviter immutando, quod & quidam ex eis quos citavimus fecerunt, non inconsulte detorquere. Quod autem συγγραφικὸν dixit Marcus hic dixit, idem περὶ ἐμοῦ frequentius dici solet, pro studio alicui ita esse addictum, non tantum ut ab eo avelli quis nequeat, sed ut in eo etiam eminuit & obstinatius perseverando, consumat se quasi rabefaciat fasé. Synes. *de Calvit. Encomiast.* Ἐπὶ τοσοῦτον ἐκ παιδὸς ἐμαυτὸν ἐκ τῶν λόγων ἐπεσπασάμην, ὥστε καὶ ἐν ταῖς ἀσχολίαις ἐκείναις ἐν αἷς ἐγὼ καὶ ὁ Ἀθηναῖος ἐγενόμεθα, οὐκ ἐδυνάσθην ἀπαλλαγῆναι τῶν λόγων. Vide *lib.* 10. § 23. μὴ περιφέρεσθαι, sed & συμπεπλέχθαι eodem sensu dictum Euripidi ab Aristotele laudato *ethic. eudem. l.* 7. *c.* 2. & 5. & *magn. l.* 2. *c.* 11.

Κακῶς ποιεῖ ἡ συμπλοκὴ δόξης.
Malus mala lubentia colligunt.

hoc est, quod Lycosin suam affatus Gallus apud Maronem *eclog. ult.*

——— *hic ipso tecum consumerer ævo.*

Aliud est quod Clemens *Strom. l.* 4. de muliere conjugata, Πᾶσα γὰρ ἀνὴρ γυνὴ, ἅτις ἀνδρὶ σωφρονικὴ, συφορεῖν λέγεται. Expressit eleganter, quod Moses *lib. Exod. c.* 2. *v.* 24. דבק Matth. *cap.* 19. *v.* 5. & Paulus *ad Ephes. cap.* 5. *v.* 31. προσκολλᾶσθαι dixit.

Ἄλυτα καὶ ἄσυτα | De Nicia Pictore Plut. in *Comment. adv. vitam Epicur.* Οἱ φιλογεωμέτραι ἔστιν ἃ μέρη τῆς μουσικῆς φασὶν εἶναι, ὅτι Νικίας γεγράφοι τινὰ Νύμφην, ἀφεστῶν πολλὰς πήχεις τῆς πίνακος, εἰ ἐείσιεν. Idemque *lib. de sens. polit.* Νικίας ὁ ζωγράφος ἔφη τὰς ἐκ τοῦ πόρρω φαινομένας γραμμὰς, ὅσον τὸν ἀριθμὸν ἴσους πολλάκις, εἰ λίαν καὶ πέλας εἶναι. Meminit & Stob. *tom.* 2. *tit.* 29. De Archimede Plut. idem in *eod. contr. Epicur. Comment.* Ἀρχιμήδης ἡ βία τὰ διαγράμματα ἀποσπάσας σωμίλεφον οἱ διεφώνησε. Ὁ ἡ ὅλη τῆς κοιλίας ἔγεφε τὰ σήματα σλαγχιδὶ. Idémque *de sen. polit.* Ἀρχιμήδης ἡ τῇ σανίδι προσκείμενος ἀποσπώντες βία, καὶ ἀποδύοντες, πλησίον οἱ διεφώνησε. ὁ ἡ ὅτι τὰ σώματος ἀλληλεμμένα διέγεφε τὰ σήματα. Et in *vit. Marcel.* Οὐκοῦν ἐπ' ἀκρῶνυχι τῆς σφαίρας καὶ τοῦ κυλίνδρου ὄντι, ὡς ὑπ' εἰκοῖας δὴ τινος καὶ σωμοίκης διαλήμματος ἀπὸ σειρίου, ἐλίλητο καὶ στερεὰ σώματα βία ἡ πολλὰκις ἑλκόμενος ἐπ' ἄλειμμα καὶ λιθύην, ἐν τῇ ἐσφραγίσατο σήματα ἀλληλεμμένα διὰ γεωμετρικῆς ἐπιστήμης. Ἀπὸ ὑπάρχης μεγάλης κάτοχος ὢν καὶ μουσικῆς ἁλίσκου. De Carneade Philosopho gemina refert Val. Max. *l.* 8. *c.* 7. *Carneades laboriosus & diuturnus sapientiæ miles; siquidem nonaginta expletis annis, idem illi & vivendi & philosophandi finis fuit; ità se mirificum doctrinæ operibus addixerat, ut cum cibi capiendi causâ recubuisset, cogitationibus inhærens, manum ad mensam porrigere oblivisceretur: sed cum Melissa, quam uxoris loco habebat, temperata inter studia non interpellandi, sed inediæ succurrendi officia, dixteram suam necessariis usibus intulit. Neque incidit, quia istuc quàm maximè facit, artis operi immorti Archimedis illius fatum, de quo Marcellus in obsidione Syracusana, ejus operâ machinisque ad miraculum stupendis impeditus diu frustratúsque exclamavit; Οὐ παιδόμεθα πρὸς τὸν Γεωμετρικὸν τοῦτον Βριάρεων πολεμοῦντες; ὃς τὰς μὲν ἡμῖν ναῦς καθίζων πρὸς τὸν θαλάττιον, πολλῶν ἅμα βελῶν ἐκ μιᾶς μηχανῆς ἐκτοξεύων πρὸς ἡμᾶς ἐπῆκε λίθους ἐκ τόνων ἐφ' ἑπτὰ, ταχεῖαν βάλλων ἅμα βέλη καὶ ἐπιπόλῃ. Sed & Plut. in *Marcell.* Τῷ δ' ὄντι πάντες οἱ κοινῇ συνεξιόντες οὖμα τῆς Ἀρχιμήδους μηχανῆς ἦσαν. ἡ δ' ἅπτουσα πάντα καὶ βάλλουσα, ψυχὴ μία, &c. Perruptis siquidem tandem per vim Syracusis, dum artis studiis suæ nimiopere intentus persistit, nec hostem urbis compotem factum advertit, & à milite gregario occisus perhibetur. Plut. *Marcel.* Ἐπῆγε μὲν δὴ αὐτὸς τὴ καθ' ἑαυτὸν ἀφροσύνῃ δίκῃ διαγράμματος καὶ τῇ ἀσφαλείᾳ δεδικὼς ἅμα τῷ τε διαγίνεσθαι καὶ τῷ σοφὸν εἶναι, ὃ μεγίστου τῷ καταδουλοῦσθαι δοκεῖ Ῥωμαίοις, ἀδεὴς τῶν ἄλλων τῆς πόλεως· ἀφνω δ' ἐπιστὰς αὐτῷ στρατιώτης καὶ κελεύων ἀκολουθεῖν πρὸς Μάρκελλον, οὐκ ἐβούλετο πρὶν ἢ τελέσαι τὸ συμβλημα καὶ κατασῶσαι πρὸς τὴν ἀπόδειξιν· ὁ δ' ὀργισθεὶς καὶ σπασάμενος τὸ ξίφος, ἀνεῖλεν αὐτόν. Ἔπειτα μὲν οὖν λέγουσιν ἐπισπεῦσαι μὲν ἐκεῖνον ἡ ἰδοῦσα δεῖσα καὶ ἀνυποδόλητον ἀγαμεῖναι βεβαιῶ χρόνῳ, ὡς μὴ καταλεῖψαι τὸ ζητούμενον ἀτελὲς καὶ ἀδιόρθωτον· τὸν δὲ ἐφεστῶτα διαχρήσασθαι. Livius *hist. l.* 25. *Archimedem memoriæ proditum est, in tanto tumultu, quantum capta urbe in discursu diripientium militum ciere potuerat, intentum formis, quas in pulvere descripserat, ab ignaro milite quis esset interfectum.* Val. Max. *l.* 8. *c.* 7. *Dum animo & oculis in terram defixis formas describit, militi, qui prædandi gratiâ domum irruperat, strictóque super caput gladio, quisnam esset interrogabat, nomen suum indicare non potuit. sed protracto manibus pulvere, Noli, inquit, obsecro istum disturbare: ac proinde quasi negligens imperii Victoris, obtruncatus, sanguine suo artis suæ lineamenta confudit.* Cicer. *de finib. lib.* 5. § 50. *Quem ardorem studii censetis fuisse in Archimede, qui dum in pulvere quædam describit, nè patriam quidem captam esse senserit.* De manuariis artificibus Liban. *orat.* 31. Αἱ μὲν δὴ χειρουργοὶ τέχναι, αἵτε ἄλλαι, καὶ οἱ τὸν χαλκὸν ἐλαύνοντες, ἄχρυσοί τε αὖτοι, καὶ ἀχρυσίαι, οἷς περιπίπτουσιν αἴτιοι δηλοῦντες μὴ ὕσην, φάσγοντες δ' ἃ λίαν ἐπιθυμοῦσι. De viro itidem contemplationibus divinis dedito Basil. Cæs. *epist.* 5. Ἐκεῖνο τοῦ κάλλει φιλαμπόμενος, καὶ ἐλλαμπόμενος, καὶ αὐτῆς φύσεως λιθίνῳ λαμβάνει, μήτε πρὸς τερπνὰ φερομένῃ, μήτε πρὸς φιλοκαλίαν μιαινομένῃ ψυχῇ καθεκόμενος.

Ὁ φιλάργυρος τὸ ἄργυρον | Οἱ κερδαίνοντες ἐκ

κομπὸ-

κοπῶν, ut Plut. *de sin. polit. qui pecuniis numerandis lucrandisque nunquam defatigatos se sentiunt.*

Ὁ κυβόδεξ & τὸ δόξδειον | Themistocles post Miltiadis pugnam, victoriámque Marathonium, ἔκ τοῦ με καθεύδειν, ἐδὲ ῥαθυμεῖν, τὸ Μιλτιάδου τρόπαιον. Plut. in *apophth.* & in *Themist.*

Ὅταν σφοδρότερον | *cum vehementius assis additi fuerint.* Vide *ad l.* 12. § 3.

Οὔτε φαγεῖν, ὅτε κοιμηθῆναι | Ità Diotima Socrati in *Platonis Sympos.* Τὸν καλὸν ὁρᾶν ἐπιπόνως ἔχει, καὶ ἕτοιμος εἶ σὺ καὶ ἄλλοι πολλοί, ὁρῶντες τὸ παιδικὸν, καὶ ἡσθέντες ἀεὶ αὐτοῖς, εἴ πως οἶόν τ' ἦν, ἐδὲτ' ἐδίεσαν, οὔτε πίνειν, ἀλλὰ θεᾶσθαι μόνον καὶ ξυνεῖναι. De aleatoribus gemina Liban. *orat.* 31. Τίς ποτε οἰκίτην ὅτως ἠνάγκασεν ἀγρυπνεῖν, ὡς ἐκεῖνο τὸ ἀρράφισμα περὶ κακοφόρας τε καὶ μαχλοῦς ἀκροάσεσιν ὕπνε, πεῖσον μὴ ἀγρεῦς ἀμελεῖν, πείθου δ' λυτρᾶν ὑπερβᾶν ἤδη δὲ καὶ τροφῆς αὐτῆς συμείρων γὰρ οἱ φιλόμυσοι πύλας ἡμέρας ἔστοι καὶ ἄποτοι καὶ ἡδονῆς ἥδιστ' ἔστιν.

§ 2. Ὡς εὐκολον ἀποκαθαι καὶ ἀπαλεῖψαι πᾶσαν φαντασίαν. Vide *l.* 7. § 29. & *l.* 8. § 29, 47. & *l.* 11. § 16, 19. & *l.* 12. § 25.

Ἐν πάσῃ χαλκῇ ἀσπίδι | Ὥσπερ τὸ μέλαν πᾶσι ἄπεσιν, ut est *l.* 12. § 22.

§ 3. Μὰ σε παρατρέψω | *Neque te avertat.* Xyl. vel *seducat.* ut sit idem τὸ παρατρέψαι, quod τὸ παρασπάσαι, καὶ ἐκτρέψαι, atque ità Homerus usurpavit *Il.* α. ϐ. 555. ubi Jovi Juno,

Νῦν δ' ἀγαῶς δολόεσσα καὶ φρένα, μή σε παρείπῃ
Ἀφροσύνῃσι Θέτις.

hoc est, *ne te seduxerit, pellexerit.*

Ἐπακολουθοῦσι | *Consequentes* Xyl. & Cas. at D. Jun. ἐπικωλύσει legi mavult. *prohibentes.* utrumvis constare potest.

Μέμψις | Senec. *epist.* 81. *Si gratum esse non licebit, nisi ut videar ingratus, si reddere beneficium non aliter quàm per speciem injuriæ, potero & æquissimo animo ad honestum consilium, per medium infamiam tendam. Nemo mihi videtur gratum existimare virtutem, nemo illi esse magis devotus, quàm qui boni viri famam perdidit, ne conscientiam perderet.* & *ep.* 113. *Non vis esse justus sine gloria? at mehercule sæpe justus esse debebis cum infamia. & tunc, si sapis, mala opinio bona parta delectat.* Vide *l.* 6. § 2.

Μέμψις ἢ λόγος | D. Jun. ἢ λόγος. quod valdè placet.

Ἀ σὺ μὴ ἀκολάστει | Vide *ad l.* 2. § 8.

Εὐθεῖαν πέραινε | *Rectâ progredieris, vitâ rectâ insistas.* ità *l.* 7. § 55. εὐθεῖα περαίνειν. & *l.* 10. § 11. εὐθεῖαν περαίνειν διὰ τὸ νόμιμον, καὶ εὐθείας περαίνοντα ἕπεσθαι τῷ θεῷ.

Ἀκολουθῶν τῇ φύσει τῇ ἰδίᾳ καὶ τῇ κοινῇ | Vide ad *l.* 1. § 9. Stoicis τὸ τέλος, i. e. *propositum,* sive *summum bonum* est, τὸ τῇ φύσει ἀκολουθεῖν, sive τὸ κατὰ φύσιν ζῆν. *naturæ ductum sequi & secundùm naturam vivere.* Verùm quæ ea natura esset, cujus ductum sequerentur, in hoc haud satis ipsis inter se conveniebat. Siquidem ut Laert. *l.* 7. in *Zenon.* Φύσιν λέγουσιν οἱ μὲν ἕξιν εἶναι, ἢ ἀκολουθίας δεῖν ζῆν, τοῦτό τε κοινοῦ, καὶ ἰδίως τοῦ ἀνθρωπίνου· ὁ δὲ Κλεάνθης τοῦ κοινοῦ μόνου ἐπιτείνεσθαι φύσιν, ἢ ἀκολουθεῖν δεῖ, ἐκεῖνῃ δ' τοῦ ἐπὶ μέρους. Marcus Chrysippum sequitur, eodémque utramque *naturam,* & *universalem* & *humanam,* collimare & quasi collineare, contendit. Vide *l.* 6. § 13.

§ 4. Ἀναπαύσεται | Ità 6. § 28. Χάρων ἀναύπνους. Charon apud Aristoph. in *Ran.*

Τίς ἐς ἀναπαύλας ἐκ κακῶν καὶ πεφυσμένων;
Quis ad requiem ex malis vult & molestiis?

Joan. *Apocal.* c. 14. v. 13. ἵνα ἀναπαύσωνται ἐκ τῶν κόπων. Herodian. *l.* 1. de Marco noctu; νυκτός τε, καὶ ἡμέρας ἐκλείπουσας μόνον ἀναπαύσεσθαι. Tractum ab eo, quod *mortem sæpe quietem* perhibeamus. Naso, *amor. l.* 2. *el.* 9.

Stulte, quid est somnus gelidæ nisi mortis imago?
Longa quiescendi tempora fata dabunt.

Ἐναπαυόμενος | Vide *ad lib.* 2. § 2. & *lib.* 4. § 21. & *l.* 6. § 13. & *l.* 7. § 50. & *l.* 9. § 2. Ità Homer. θυμὸν ἀναπαῦσαι dixit, *Il.* ϐ. v. 524. & γ'. v. 654. Scolastico sensu in sacra pagina ἐναπαύεσθαι, Matth. c. 11. v. 35, 39. & Luc. c. 23: v. 36. quod Matthæi c. 26. v. 50. ἀφιέναι τὸ πνεῦμα. Joan. c. 19. v. 30. παραδιδόναι τὸ πνεῦμα. Latini pariter, *efflare animam,* dicunt. & apud Cicer. *Tusc. l.* 2. Attius in *Trachin.*

Frendens efflavit graviter extremum halitum.

Πάσαν ἢ ἐπὶ τόπῳ | *In Senariis gnomicis:*

Τῆς πόλεως πόλις, καὶ πᾶλιν κονίζεται.
Tellus ut edit, ità resumit omnia.

Plin. *hist. Natur. l.* 2. c. 63. *Terra una rerum naturæ partium, eximia propter merita cognomen indidimus maternum omnigenûm: illa eas nascentes excipit; natas alit, sentibus edices infestas tuetur; nocentissimè complexâ gravia, fœda, & rapacia, abstrusa, occultat, tum maximè, ut mater, aperiens divitias suas.* in *Epicharmo,* à Varrone citato *de ling. Lat. l.* 4. & *l.* 8.

Quæ dedit, ille capit, nunquam dispendi facit hilum.

de quo versu videatur Jos. Scaliger *ad Varron.* sed & *infr. ad l.* 8. § 18.

Πατοῦσα | indè *terram,* olim *terram,* volunt dici, *quod incedentium pedibus teratur.* Ælius, Varro *de ling. Lat. l.* 1. Isidor. *orig. l.* 4. c. 1. Junil. *in Genes.* Honor. *in imag. mund. c.* 3. Hinc Ambrós. *Epitaph. Theodos. Adhuc in terris es, quas teris. & in cælo possides.* Et Etymolog. Βάτλω, τοῦτο γῆν, Μετωνύμως. ità *Adarcatis* Ops à calcando, quod Hebræis אדרכת dicitur. Fr. Jun. *in Tertull.* & ארץ terra eisdem à רעץ Paræus *in Genes.* Verùm alii aliunde. Jos. Scal. à Græco δαῖα *tera, terra,* ut δαΐς, δαδὸς, *tæda,* δάσια, *tesqua.* H. Stephan. ab ἔρα,

ἔεχω, ι præfixâ. Avenar. *Lexic.* & Guichard. *Harmoniq.* ab Hebraico ערץ *erez*. Schindler. *pentaglot.* ab Arabico ארז *tzera, turum.* Canin. *Hellenism.* à Punico *ere, fero*, ut ἤρω τιν, factâ metathesi.

§ 5. Δεχόμενά σου | *Justificationem tuam.* Xyl. *acumen* potius *ingenii*, & *sagacitatem*, M. Cas. Mercurium describens Galenus in *hortator. c.* 2. φαύλης τῆς ὄψεως· δέομαι γάρ, inquit, ubi aliud est δεινὸν δεδορκέναι, quàm δεινὸν βλέπειν Aristophanis. Siquidem τὸ δεινὸν βλέπειν, Comico idem est, quod τὸ ὑπόδρα ἰδεῖν passim Homero: id est, *torvum tueri*: unde & δεινὸν βλέμμα Herodiano, *vultus torvus ac truculentus*: at δεινῶς δεδορκέναι Galeno, *acre* sive *acriter, verùm* οὐ φαύλως, *cum hilaritate* sive *festivitate* quadam, *intueri*. ut τὸ δεινὸν, tum τὸ σοφὸν illud designet, quod vocabulo isto Euripidem significasse ex Aristophane Grammatico observat Eustath. *ad Odyss. γ'.* quo sensu & Herodianus dixit, δεινοτέρους ὡς σοφὸς τὰς ἐννοίας εἰ) τοῦ ὑπὸ τῶν ἀπαιδεύτων ὑβρίσθαι. tum etiam simul comprehendat τὸ ἀνὴρ illud, quod Homeri seculum secuti Rhetores eo nomine nuncupâsse docet idem Eustath. *ad Iliad. α'.* quum τὰς ἐννοίας καὶ λέξεις τῶν ἀνδρῶν Cicero, *acres ingenio*, dixerit. Atque ut Marcum hîc cepisse inultus ambigo, quod ante vocabulo expressisse haud facul fuerit. Julian. *orat.* 5. Christianos perstringens, ἐμοὶ δ' ἀρκεῖ τοὺς πολλοὺς ἐπὶ τούτοις ἄνδρας εἶναι τὰ παῦτα, ἢ τούτοις τοῖς κεφαλαίοις, ἐν τῷ δεδορκέναι μόνῳ, ὑγιὲς ἢ ἀνδρῶδες ἔχειν. Gerardinus sacra hinc argumentum habes, *infr. l.* 7. § 12. & *l.* 8. § 8.

Οὐκ αἰδεῖσθαι τὴν τῶν πολλῶν ἀμαθίαν | Hoc est quod Joannes ille ὁ χρυσόστομος passim inculcat, non tam ἀδυναμίαν καὶ ἀδρέξειαν, quàm ῥᾳθυμίαν καὶ ὀλιγωρίαν obstare, quò minùs vitam rectè piéque instituant plerique. *de Compunct. ad Demetr.* Apostolorum exempla ad imitationem proposita hoc prætextu repellentibus, quòd paria illis neutiquam possint, Εἰ μοὶ, inquit, γυμνὸν ἀναστῆναι ἐκκλίνετε, ἢ ὀφθαλμὸν ἀνοῖξαι πύλαν, ἢ κρεῖσσον ἀνέρος, ἢ χωλὸν ἀνορθῶσαι, ἢ δαίμονα ἐκβαλεῖν, καὶ τοιαῦτα ἰδεῖν νόσους, χαίρειν ἂν εἴχε τὰ τῆς ἀκολουθίας ταύτης ἡμῶν· εἰ ἦ πολιτείας ἐξέτασις ἀκριβεστέρα γοῦν, καὶ ἀπαιτοῦσα ἐπίδειξις, ποῖον τοῦτο πρὸς ἑαυτὸν ἂν ἔχοι λόγον; καὶ γὰρ καὶ σὺ δείσας ἐκπλαγήσῃ μὲν βαπτιζόμενος, καὶ πυθόμενος μετανοεῖν εἰ μὴ φῶς τὰ σημεῖα ποιεῖν, ἀλλ' ἔσον ἀρκεῖ φῶς τὸ πολιτείαν ὀρθὴν καὶ ἀκεραίαν λαβεῖν, ἵνα ῥᾳθυμίας μόνον τῆς ἡμετέρας δῷ ἡ δίκη. Et *in Genes. orat.* 14. Πολὺ τῆς ἐντολῆς τὸ ἀνεπαχθὲς· ἀλλὰ δηλον ἡ ῥᾳθυμία. ὥσπερ αὖτη καὶ τὰ εὐκολα δύσκολα ἡμῖν φαίνεται ποιεῖ· ὕπνος ἡ σποδὴ καὶ ἡ ἀκηδία καὶ τὰ δύσκολα, ἕνκολα ἡμῖν ἀπεργάζεται. Idem *in Psal.* 111. Τοῦ δικαίου ἐστὶν οὐ τὸ ἀπταίστως ἔχειν, ἀλλὰ τὸ πταίσαντα πάλιν ἀνίστασθαι, καὶ τὸ πεσόντα ἀναβιώσκεσθαι πάλιν· καὶ ἡ ἀρετὴ οὐκ ἐν τῷ μὴ πεσεῖν, ἀλλ' ἐν τῷ πεσόντα ἀναστῆναι ταχέως ὅρκεται. Et mox: ἡ ῥᾳθυμία δεῖ πολλῶν ἡμῖν τῶν κακῶν, δικαίαν ἀπολογίαν οὐκ ἔχουσα. Vide annotata plura *in Cor. ep. 1. orat.* 2. & 9. Et *ad Philip. orat.* 2. ubi illud crebrò ingerit, prout noster istic, hoc vel illud non potes, ut istud pores, &c.

Γαληδιάσαι | *cunctari.* Xyl. malim *tenacem esse.* Vide *ad lib.* 4. § 44. γαλήσας, *tenacis.* Aristot. *Ethic. lib.* 4. *c.* 1. Οἱ μὲν ἐν ταῖς ταπείναις ἀναγκαίαις, οἷς θεώδολοι, γάλησας, μικρόψυχοι, πάσης τῆς δόσεως ἐλλείποντες. Obiter vocabulum istud apud Laertium restituemus. Ἦ. *lib.* 4. de Lacyde. Τοῦτον φασὶ καὶ πρὸς τὰς οἰκονομίας γαληνότερον γενέσθαι· quod Ambrosius Camaldun. reddidit, *Aiunt illum & circa rem familiarem se sedatissimè habuisse.* Vigerus, *ad Eusebium, lepidissimè* mavult. Cæterum tu me sponsore rescribito, γαληοτέρα τῇ οἰκονόμῳ. Sic enim de eodem ex Numenio Eusebius *præparat. lib.* 14. *c.* 7. Ἦν μὲν δὴ Λακύδης γαληνιαιότερος, καὶ πνα τρόπον ὁ λεγόμενος οἰκονομικός. *Erat is paulò sordidior. Vigerus. malim, tenacior.* nos diceremus, somewhat near, and a great husband. miror autem virum eruditissimum vitiosam eam lectionem non animadvertisse, cùm Eusebium simul sub oculis haberet. nec possum probare, quòd Οἰκονομικὸς literâ majusculâ præfixâ scribit, vulgòque certum aliquem eo tempore notissimum designari, qui ἀπὸ τῆς ἐπιτηδεύσεως οἰκονομικὸς vulgò nominabatur. Cùm revera Οἰκονομικὸς istic appellativum, sive epitheton commune sit; eumque designet, qui alterei *familiaris, dispensandæ, curandæ, tuendæ peritus*, vel *qui negotio huic addictus est*, eidem sedulò intentus. De Polypo piscè Aristoteles *hist. animal. l.* 9. *c.* 37. Ὁ δὲ πολύπους, ἀνόητος μέν ἐστι οἰκονομικὸς δ' ἐστὶ πάντα γὰρ συλλέγει μὲν εἰς τὴν σκάλμην, ἃ τυγχάνει κατοικῶν. Quod Plinius *l.* 9. *c.* 29. *Cum aliqui brutum habeatur animal, in re quodammodo familiari callet. omnia in domum comportat.* nec de Lacyde aliter enunciatur.

Ἀρέσκεσθαι | *Sortem tuam improbare.* Xyl. at hoc esset potiùs δυσαρεστεῖν, καὶ οὐκ ἀρέσκεσθ' malim ergò ἀρεσκέσθαι, ut *lib.* 11. § 14. *assentari, blandiri.* quod est finitimum τῷ κολακεύειν, verùm honestius paulò vocabulum. Sed nec mutari forsan quicquam necesse fuerit. Siquidem & τῷ ἀρέσκεσθ' hoc eodem sensu usus videtur Plutarch. *in pædagog.* οἱ μὲν τοὺς δεῖ ἀρεσκομένων ἡδοναῖς κολακείας, εἰσὶ δ' οἱ καὶ δεομένοις χαριζόμενοι βίλοις. indè οἱ ἄρεσκοι, οἱ πάντα πρὸς ἡδονὴν ὑπαινοῦντες, καὶ οὐδὲν ἀντιφθεγγόμενοι, ἀλλὰ δὴ φιλόμυροι δεῖν ἄλυπα τοῖς ἐντυγχάνουσι εἶ). Aristot. *Ethic. lib.* 4. *cap.* 6. qui & τὸν ἄρεσκον τῷ κόλακι accuratiùs distin-

distinguens, *ibid. l. 2. c. 7.* δεῖ γὰρ τὸ λοιπὸν ἡδὺ ἐν τῷ βίῳ, ὁ ἀφράδμων, εἰ μὴ ὑπνὸς ἕνεκα, ἄρεσκος· εἰ δ' ὠφελείας τῆς αὐτῆς κόλαξ. ut commodum suum adulator sive Colax, oblectamentum alienum assentator sive blandus iste respiciat. Indè & ἀρέσκεια, ἕντευξις ἐκ ὧν τῷ βελτίστῳ ἡδονῆς παρασκευαστική. Theophrast. *ethic. charact.* 5. ad quem Casaub. videndus. Cæterùm isto *blanditiæ* sive *comitatis blandæ* nomine adulationem suam obvelâsse quosdam, ex Anaxandride Comico monet Athen. *dipnos. lib.* 6. his verbis: Ταύτῃ γὰρ τιὼ κολακείαν τινὲς, ἐκτεκόμενοι τοῦτο, ἀρέσκειαν προσαγορεύουσ' ὡς ἡ Ἀναξανδρίδης ἐν Σαμίᾳ,

Τὸ γὰρ κολακεύειν νυνὶ ἀρέσκειν ὄνομ' ἔχει.
Adulatio habet nunc nomen blanditiam.

De Pythagora Laert. *l.* 8. Ἀπεῖχετο καταγέλωτος, καὶ πάσης ἀρεσκείας, ὃς συμμίκτων καὶ διηνεμισμένων φορτικῶν. Quod autem Cas. ad obsequia corpusculo præstanda refert, quò ipsius cupiditatibus satisfiat, minùs probabile videtur.

Προσφιλεῦσθαι | *Levem esse.* Xyl. adducens cùm Suidam exponentem τὸ προσφιλεῖσθαι, σφηκοῦν· & προσίεσθαι, βλακεύειν καὶ σφηκοῦσθαι, tum & illud Apostoli *ad Corinth. epist. 1. cap. 13. v. 4.* ἡ ἀγάπη οὐ περπερεύεται. quod ille interpretatur, *Charitas non est levis, aut segnis.* At verò bonus ille editor Lugdunensis, pro προσφιλεῦσθαι, quod rectum fuerat, sed ipsi fortean minùs intellectum, ἀδιαφορεῖσθαι substituit: perperam omninò, & ex proprio, opinor, cerebro. Verùm mirum quantum dissideant à se invicem enarratores in vocabulo isto apud Paulum Apostolum, vel interpretando vel explicando. Chrysost. ὁ περπερεύεται. *non est temeraria.* Vetus interpres, cui & Beza accedit, *Non est perperam.* tàm quam si à Latinis ea vox ad Græcos transierit. Syrus, *Non tumultuatur.* Tertull. *de patient. c. 12. Non protervum facit.* Erasm. *Non est procax.* Alii, *Non est incivilem.* Alii, *Non agit inurbè.* Alii, *Non est jactans.* Alii, *Non adulator.* Ego crediderim commodissimè posse verti, *Non effert se*; non est jactationi aut vanæ ostentationi dedita. Ità Græcus Schol. primo loco: Οὐκ ἀλαζονεύεται. Hesych. Περπερός, ὁ βλακεία ἐπιεζόμενος. Περπερεύεται, ταπεινάται. Suidas etiam, Περπερός, ὁ ὑπὸ βλακείας ἡσυχάζων. Idem tamen inter alia: Περπερεία, ὁ μὴ διὰ χρείαν, ἀλλὰ διὰ πολυπραγμοσύνην ἐρχόμενος. Et Concil. Nicen. 2. *Can.* 15. Πᾶν γὰρ ὃ μὴ διὰ χρείαν, ἀλλὰ διὰ πολυπραγμοσύνην παραλαμβάνεται, περπερίαν ἔχει κατηγορίαν, ὡς ὁ μέγας ἔφη Βασίλειος. Reperiuntur autem illa Basilii verba (si modo Basilii Cæsariensis sint, & non potiùs Eustathii Sebastiensis, ut opinantur quamplurimi, *ascetica* illa) *respons. part. 2. ad quæst.* 49. Ità illi à Basilio an Eustathio, iste, ut probabile est, à Clemente Alex. habuit. Is enim *pædag. lib.* 3. *c.* 1. Apostoli locum exponens: περπερία, inquit, ὁ πολυπραγμοσύνης ἀκαιρότητος καὶ ἀχρειότητος ἔχων ἔμφασιν. Verùm latiùs multo patet vocabuli hujus usus sensúsque, quàm ut ad vestitum duntaxat, quo tamen etiam ἐναργῶς solent οἱ ἀλαζόνες καὶ κατὰ βλακείας ἐπιεζόμενοι, restringi debeat. Docet id Cicero *ad Attic. l.* 1. *ep.* 10. *Ego autem ipse*, inquit, *Dii boni, quomodo ἐνεπερπερευσάμην novo auditori Pompeio.* id est, quomodo me ostentavi, & quasi juveniliter jactavi, omnibus adhibitis fucis & ornamentis orationi meæ, quasi exultavi, & placere illi studui: inquit Petr. Victorius. Accedit quod Stephanus *de dialect. c.* 16. § 1. monet, Sophoclis Scholiasten, περπαίους, κομψούς, interpretari, & περπερεύεσθαι, κομψεύεσθαι· apud quem περπερῶς & περπερεύεσθαι legendum, nulli potest esse ambiguum. Græcam si damus originem, malim cum Dunæo nostro à περὶ duplicato, quàm à πέρειος cum Stephano derivare. Verùm plura de vocabulo isto qui voluerit, adeat pòst H. Steph. *thesaur.* Jo. Drus. *observ. l.* 7. *c.* 7. Muret. *var. lect. l.* 14. *c.* 7. Andr. Dunæum nostrum *notis ad Sevilii Chrysost. in* 1 *Cor.* 13. Heinsium denique, qui pòst ista à me adnotata prodiit, *exercit. sacr. ad* 1. *Cor. cap.* 13.

Εἰ ἄρα ὡς βραδύπλοος ὁ δυσπαρακολουθητότερος καταγνώσεται | aut leg. καταγνόσεται, aut suppléndum verbum aliquod, forte ἀκολουθεῖ, ex clausula proximè præcunte, aut μέλλει, aut συμβαίνει, aut ejusmodi aliud quippiam. Est autem ὁ δυσπαρακολούθητος, *qui difficulter rem propositam comprehendit & assequitur.* Sicut contrà εὐπαρακολούθητος, ὁ ἑξῆς εἰς τὸ προκείμενον καὶ ἕτοιμος. Hesych. *qui res facilè assequitur.* Suidas in Σημεῖα, ὅτως ἐπάλληλοι καὶ δυσπαρακολούθητοι. In sectione proximâ, ἀκολουθοῦντες τῷ πάθει, dicuntur, qui quasi *pedissequi assequuntur, aut intelligunt*, hoc est, non attendunt prorsus, id quod agunt. Et mox: Ἀλλ' εἰς τὸ τοῦτο δεῖ παρακολουθεῖν. *sed necesse est illud ipsum quod fit hosti, & intelligentibus assequi*, sive animadvertere; ut latiùs ipse ibi interpretatur. Epictet. *l.* 1. *cap.* 5. ὅτε μὲν ἀκολουθοῦσιν οἱ μὲν σωτήριαι μοῖραι. & *lib.* 3. *cap.* 26. ἐγὼ δ' ὅτως ἐναργῶς φαινομένοις ἀκολουθῶ; Galen. *de errat. dignosc. & cur. cap.* 1. Ἔνιοι δ' ὅτως ἀγύμναστοι τοῦ λόγου ὄντες, οὐ μὰ παρακολουθεῖν τοῖς ἀκούσιν ὑφ' ἡμῶν λεγομένοις (π. δ. τ. ὑ. ἡ. λεγομένοις, leg. ut Marc. *lib.* 7. § 4. ἀκολουθεῖν τοῖς λεγομένοις) Idémque *ibid.* mox; φαίνονται γὰρ ὄντες, καθάπερ οἱ ὄντι τῆς λύσεως, ὅτω γε καὶ αὐτοὶ μηδ' ὅλως, οἷς ἔστιν, ἠκολουθηκότες. Eodem sensu τῷ ἀκολουθεῖν verbo usus est Lucas *Evangel. c.* 1. *v.* 3. Ἔδοξε κἀμοὶ παρηκολουθηκότι ἄνωθεν πᾶσιν ἀκριβῶς. hoc est, *omnia ab initio usque accurate intelligentiâ assecuto.* quæ Evangelistæ verba contendit Budæus cum illis Demosthen. περὶ παραπρεσβ. ὁ τότε παρηκολουθηκὼς ἅπασι, καταγελῶ. Et rursus; Ἐκεῖνος ὁ καιρὸς καὶ ἡ ἡμέρα ἐκείνη ὁ μόνον

μόνον ἴσως ἢ πλέον ἀνδρὸς ἐμέλει, ἀλλὰ καὶ περιεκολυμβήσω ἐξ ἀρχῆς τοῖς πράγμασι. ut hic & ἀνανήχεσθαι illic, quod istic ἐξ ἀρχῆς. Eodem sensu usurpat Paulus Apost. *ad Timoth. epist. 1. c. 4. v. 6.* ἐντρεφόμενος τοῖς λόγοις τῆς πίστεως καὶ τῆς καλῆς διδασκαλίας, ἣ παρηκολούθηκας. & *epist. 2. cap. 3. v. 10.* Σὺ δὲ παρηκολούθησάς μου τῇ διδασκαλίᾳ, &c. quo loco cur Erasmi, *affectatus es*, malit doctiss. Scultetus, quàm Vulgatus ac Beza, *assecutus es*, causſam nullam video, ratio siquidem, quam affigniat, haud est firma satis. *Ad sequendum atque imitandum hortatur. at quomodo sequi poterit, qui jam assecutus dicitur?* responsio proclivis est, aliud esse notitia & intelligentia, aliud usu & actu assequi: vel, si brevius vis, aliud nosse, aliud posse, illud Timotheus jam assecutus erat, illud haud item adeptus. monet itaq; Apostolus, ut quæ de se nosset, ἅπερ αὐτοῦ μαθητὴς ἦν, ἢ ἐξ ἀνδρὸς ἐπιστώθη, ea imitari adniteretur. Vide & *l. 2. §. 9.* & *l. 7. §. 3, 4.*

Μὴ περιενθυμοῦ | *Ne eam subinde cogitares.* Xyl. *ne eā animum adhiberis.* Cas. imò, *non negligens, non negligenter habeas*, sed quantum in te est, carditatem hebetudinemque tuam corrigere & sanare contendens. μεριμνᾶν, *animum sibi advertere, negligere, nihilum habere*, de gubernatore Epictet. *lib. 3. cap. 22.* ἐὰν μὴ περιενθυμῆται, ἀλλὰ καθεύδῃ, ἀπολεῖται. & *lib. 4. cap. 4.* ἐὰν μὴ περιενθυμῆται, *si animum non adverteris.* Marcus quoque Antoninus, πολλὰ παρεθυμήθημεν, *negligenter multa, non animadvertimus.* & *lib. 10. §. 8.* τὸ ἡγεμονικὸν ἑαυτοῦ, *animum sibi vere famulum, negligentem, imadvertentem* immunem. & *lib. 11. §. 10.* μὴ ὑπὸ ἀπειρίας παρεθυμήθης, *animum non adverteris.* Sed ἐπιμελεῖσθαι atque ἐπιθυμεῖν adhibere ait, quæ de eo dicuntur. Epict. *l. 1. c. 2.* Τί ἐν, ἐμοῦ δὲ ἀφροῦς εἶμι; ἀναγκῇ τῆς ἐπιμελείας τούτου ἔνεκα; μὴ ἀφίστο. Ἐπιθυμητὸν χρώματος Σωκράτους ἢ οὐκ ἔστι σοι ἢ μή, ἢ χρῆναι τοῦτό μοι ἱκανὸν ἔστιν. ἆρ' οὖν Μίλων ἔσομαι, ἢ ὅμως ἐπιμελῶ τοῦ σώματος; ἆρ' Κροῖσος, ἢ ὅμως ἐπιμελῶ τῆς οὐσίας; ἆρ' ἀπλῶς ἄλλου τινὸς τῶν ἐπιμελείας, διὰ τὴν ἀναγκαίαν ἕξιν ἔσομαι, ἀφροντιστήσω. Flacc. *epist. 1.*

Non possis oculo quantum contendere Lynceus;
Non tamen idcirco contemnas lippus inungi:
Nec, quia defueres invicti membra Glyconis,
Nodosâ corpus nolis prohibere chiragrâ.
Est quadam prodire tenus, si non datur ultrà.

Ità cum Grotio mihi videor lego, non, *quodam*, quadantenus saltem proficere & proficere licet.

Μηδὲ ἐμπειρίαν τῆς ῥᾳθυμίας | leg. ῥᾳθυμίᾳ, vel ut Annot. Lugd. πραθυμίᾳ, *neque tarditate & inscitiâ, sibi complacentem.* quod haud paucorum vitium est. Vide Solomon. *Prov. c. 1. v. 22.* Aug. in illud *Psal. 36. v. 3. Noluit intelligere. Videtis, quia voluntati illud tribuit: sunt qui nolunt intelligere, & non valent: sunt & qui nolunt intelligere; idò non intelligunt.*

§ 6. Πεφύκασι λογίσασθαι κατὰ τὴν χάριν | Καὶ εὖ πράττοντες, *beneficium imputare.* quam ἐξαργύρωσιν quadam haud multum distat, juvenis *Sat. 6. v. 179.* de uxore insigniori,

Quæ tanti gravitas? quæ fama, ut sæpe tibi semper
Impleret?

Martial. *l. 5. ep. 82.*

Non totam mihi, si rotabile verram
Donet, & licet imputet, Severo;
Dum nostræ legis exiguique nugas.

& *l. 2. epigr. 48.*

Imputet ipse Deus nectar mihi; fiet acetum,
Et Vatieni perfida cuspis cadi.

Senec. *de benef. lib. 2. c. 27. Multi sunt, quos pœnitet naturæ, ut malint perdere quæ præstiterunt, quàm recepisse superbi & imputatores.* & *l. 6. c. 12. Quædam quæ homines sibi præstant, aliis imputant.* Illa scil. Marcus beneficia collocantium genera ponit. primum est eorum, qui palàm imputant: secundum eorum, qui etiamsi id palam non faciant, apud sè tamen tanquam de debito cogitant: tertium eorum, qui tantùm abest ut imputent, ut nè cogitent quidem.

Ἄλλος μέντοι | f. ἀλλὰ vel ἀλλ' ὃς nisi si illud ὡς ex linea proxima huc irrepserit.

Ὡς οὐκ ἀχαρίστου διανοήσεται | At Senec. *de benefic. l. 1. c. 2. Demus beneficia, non sanciemus: dignus est decipi, qui de recipiendo cogitavit, cum daret.* hoc est, quod Marcus hìc, ὡς οὐκ ἀχαρίστου διανοήσεται. Et mox: *Beneficiorum simplex ratio est: erogantur tantùm, non computantur. si reddet aliquid, lucrum est; si non reddet, damnum non est. Ego illud dedi, ut daremus. nexus hujusce in calendario scribi, nec usuras exigi. nè barbare & diræ appellet, nunquam ille vir bonus cogitat, nisi admonitus & redintegratus. scilicet fœneratio est, beneficium expensum ferre.* Idem. *l. 3. c. 14. Scripturæ est rei tantæ dignitas, si beneficium merentes facimus.* & *lib. 4. c. 3. Beneficium virtutis est, & turpissimum id causâ ullius rei dare, quàm ut datum sit. se intueri & commodum suum, istuc non est beneficium, sed fœnus.* & *c. 14. Non est beneficium quod in quæstum mittitur. hoc dabo, hoc recipiam; auctio est* ut ait Ovidius,

Quæ quia non licuit, non dedit, illa dedit:

Eodem modo, qui beneficium ut reciperet, dedit, non dedit. Et Cleanthes *ibid. l. 6. c. 13. Multum à beneficio distat negotiatio.* Dominus Christus, Luc. *c. 6. v. 35.* Ἀγαθοποιεῖτε, καὶ δανείζετε, μηδὲν ἀπελπίζοντες. & *v. 34.* Ἐὰν γὰρ δανείζητε παρ' ὧν ἐλπίζετε λαβεῖν, ποία ὑμῖν χάρις ἐστί;

Οὐδὲ οἶδεν ὁ πεποίηκεν | Senec. *de benef. lib. 2. c. 6. Quàm dulce quàm pretiosum est, si gratias sibi agi non est passus, qui dedit; si dedisse, dum dat, oblitus est?* Chilo apud Auson.

Tu bene si quid facias, non meminisse fas est.

Verùm quadrat ad hoc Domini Servatoris præceptum hyperbolè elegantissimâ conceptum, Matth.

c. 6.

c. 6. *v.* 6. Ποιοῦντος ἐλεημοσύνην, μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά, τί ποιεῖ ἡ δεξιά. *Facientis eleemosynam nesciat sinistra quid dextra faciat.* Ambrosius *offic. l.* 1. *c.* 30. quò & Euthymius inclinat, ità interpretatur, quasi dictum esset, *ut frater tuus, qui est tanquam dextra tua, quod facis nesciat.* Sic facias, ut *proxima nesciat uxor*, uti Persius loquitur. Melliùs Jo. Chrysost. *orat.* 19. Οὐ χεῖρες αἰνίττεται, ἀλλ' ὑπερβολικῶς αὐτὸ τέθεικεν. Εἰ γὰρ οἷόν τε ἦν εἰπεῖν, φησὶ, καὶ σαυτὸν διαφύγοις, ἀφανῆ δίκην ἔχων σου τὸν νοῦν, καὶ αὐτὰς δυναστὰς ἢ τὰς διανοημάτων χεῖρας λαθεῖν ἔχῃς, ὡς πολλὰ φασιν, ὅτι τοῦ σαυτοῦ δεῖ κρύπτειν ἀνθρώπους πάσης. ὃ δὴ καὶ ἐνταῦθα λαμβάνων ἐπέλαβεν. Nam quod de *dextra*, quæ sit *amor divinus*, *sinistra*, quæ *favor humanus* existat, arguntur Hieronym. *in Matth.* Hilar. *in Psal.* Aug. *in Psal.* 121. & *in* 1. *Joan. tr.* 6. & *de temp.* 60. Gregor. *in Job. lib.* 3. *c.* 21. Theophylact. *in Matth.* alii; est merum ipsorum commentum. Rectiùs Clem. *Strom. l.* 4. Ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ὁ ἐλεῶν, ὅτι ἐλεεῖ, γινώσκειν ὀφείλει. Aliud est quod Senec. *de benef. l.* 6. *c.* 8. *Beneficium aliquis nescius accepit? nemo à nesciente.* Beneficium nisi sciens volénsq; dare nequit: verùm beneficium qui dat, quod beneficii præstiti imputationem, proinde affectum ejus pœnè, nisi qui faciat, facerítve nescius sit, atque hoc est, quod post Christum nostrum Marcus voluit. Geminâ planè mente Plato in *Theeteto*, de Philosopho genuino. Ταῦτα μᾶλλον αὐτὸν λέληθεν, ὅτι τῶν πλησίον λεγόμενα χρὴ, καὶ ταῦτα πάντα, οὐ μόνον ὅτι οὐκ οἶδεν, οἶδεν. οὐδὲ γὰρ αὐτῷ ἐπέχεται τὰ ἐνδυκνύμενα ψέγειν, &c. Optimè formulæ istius sensum expressit.

Ὁμοίως ἐστὶν ἀμπελών | ità mox: οὐκ ἄμπελος. Μηδὲν ἄλλο σοφιστεύειν | Vide *ad lib.* 7. § 73.

Οὐκ ἐπαινεῖται | Quod Dominus Christus Matth. *cap.* 6. *v.* 2. ὅταν ποιῇς ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίσῃς.

Μισθὸν ἀπέχουσι | Vide *l.* 6. § 7. & *l.* 11. § 2. *de lib. ex.* § 29. Senec. *de benef. lib.* 2. *cap.* 2. *Beneficium gratiam facientis habet, perfectum in alio effectu. Illius quod ingratos jacebunt, nè cesseveris: tibi tuum redditur, & partes boni viri exequere. alium re, alium voluntate, alium consilio, alium præceptis salubribus adjuves.* & *lib.* 4. *cap.* 10. *ad beneficium non adducis cupidum accipiendi, nec sordida, sed humana & liberali, cupiens dare illum cui debeas, & magis novis ac recentibus uetera.* Hoc est quod Ethico more, id est, Comico, Plaut. *Mostell. Act.* 2. *Sc.* 2. *v.* 39.

Is probus est, quem non pœnitet quàm sit probus:
Benefactis benefactis aliis peregisse, nè perpluant.

Seriò magis alius quispiam apud Plut. *de sene polit. & adv. vit. Epicur.*

Καὶ μὴν φιλοσόφοις δρῶντες εὖ βεβτές.

Vide *lib.* 7. § 73. Plin. *lib.* 3. *ep.* 5. *Antiquiora beneficia subvertas, nisi illa posterioribus cumules.*

Ἐν τούτοις ὃν δεῖ εἶδ) | Interrogantis tanquam ex aliena persona, esse volunt hæc verba, Xyl. & editor Lugd. affirmantis ac præcipientis ex sua Casillud malim, quia subsequentia, ναὶ ἀλλ' αὐτὸ ποίει, &c. subjectionis sive responsionis formam habent.

Ἀσυναγωνιάστους | *Sic ut non possint intelligi*: Xyl. imò potiùs, *sic quasi non intelligant ipsi.* ut in præcedentibus. ὡς εἰδέναι. Sic *l.* 2. § 15. sed ratione diversâ ἀσυναγωνιάστως ἐργεῖν. Vide *ad* § 5. Συναγωνιαστότερος.

Βέλεσθαι γὰρ τὸν χαριστὸν αἰδέσθαι | Ità revera beneficia conferenda, εἰς αἰδῶ, *ut sentiat sibi gratiam factam is cui benefit*, ut *infrà l.* 11. § 15. Verùm ut beneficii autorem, quis is fuerit, dignoscat, nihil quicquam est necesse. Senec. *de benefic. l.* 2. *c.* 9. *Interdum & ipse qui juvatur fallendus est: ut videat nec à quo acceperit, sciat.* Exemplum subjicit Arcesilai, qui amici pauperis, sed paupertatem pervicundiam dissimulantis, at per ægritudinem detegentis, pulvillo sacculum clam subjecit, ut [illegible] sideraret, inveniret potiùs quàm accipiendum. Beneficium hunc nominat Laert. *l.* 4. Apud Chium Plut. *de adul. & amic.* quem & fraude [illegible] deprehensâ, dixisse, Ἀρκούλλου τὸ πάθημα, [illegible] πολλοῦ τοῦ τυχόντος. ista refert. Plut. Τὰ δὲ φίλα χάριτι διαφοίσειν ἀλλ' ἄπιστον εἶναι λάθρα, ἅπαξ λαβεῖν ἐπιθέσθαι, ἢ φίλος ὠφέλησεν· ὅρκῳ γὰρ ἢ διαλυθεὶς [illegible] ἀναγκαῖος. Sed ad Senecam redeamus puta Marco interrogantem. *Quid ergo? ille nesciat à quo acceperit? Primùm nesciat; si hoc [illegible] est. Deinde ille nesciat accepisse [illegible] disse. Parum est, inquit. Patiatur, & [illegible] sed si dare, quo genere quibusque modis præstaturus erit, dubitet. Tantum ne [illegible] aliquam non beneficium [illegible] sed [illegible] Vale. [illegible] debiturus quæris. [illegible] Quid? [illegible] lius est? [illegible] Primum? non in aliam partem labi? [illegible] hominem non secundis in [illegible]? Beneficium [illegible] nolo mitto, quid? ego illum habiturus sum dediſſe.; cùm inter prima præcepta & maximè necessaria sit, nè unquam exprobrem, imò nè admoneam quidem? hæc enim beneficii inter duos lex est, unius flagitat oblivisci debet dati, alter accepti meminerit.*

Τὰ δ' ἀνυπερθέτου παρεκδέχου | *non intelligo.* Casaubonus ex Polybio Suidas, οὐκ ὀρθῶς τοῦ ἀναγκαίου ἐκδέχου λόγους. i. e. νοῦς, ὑπολαμβάνεις. Suidas excipe. Xyl. ut sit παρεκδέχεσθαι, idem quod ἐκδέχεσθαι, *excipere.* neutrum satis arridet. ego conditionalem particulam deesse puto, [ἂν] παρεκδέχου, *si seciùs ceperis.* Ità enim significat τὸ παρεκδέχεσθαι. Eusebius *hist. eccles. l.* 3. *c.* 39. Papiam narrat, τὰς ἀποστολικὰς παρεκδεξάμενον διηγήσεις, *ex relationibus Apostolicis seciùs acceptis*, commentitia multa tradi-

tradidisse, quod verbum & in H. Stephani thesaurum poterit immitti.

Εἰ δὲ θέλεις συνιέναι | forsan συνεῖναι. *intelligere.* quanquam & συνιέναι eo sensu usurpatum invenias. Ità enim Herodot. *l.* 5. Ἐμοί μοι δοκέει συνιέναι τὸ ἐθέλει λέγειν ἡμῖν τὸ χρηστήριον. Demosth. *pro Coron.* ἔτι ὑμᾶς οἴομαι μανθάνειν, ἔτ' αὐτὸς ἐδυνάμην συνιέναι. ubi tamen quidam codices συνεῖναι. Herodian. *lib.* 2. de Germanis. [illegible] τὰ σώματα γενναῖοί τε καὶ μεγάλοι εἰσίν, ὅτι καὶ τὰς διαλέξεις τῶν ξένων, καὶ μὴ ῥᾳδίως συνιέναι δυνάμενοι, [illegible] λέγεσθαι [illegible]. Clemens *Strom. l.* 1. Ἀλλὰ [illegible] καὶ αὐτὸς γράμματα τῶν [illegible] δυνατὸν φαμέν. [illegible] συνιέναι τὰ ἐν τῇ πίστει λεγόμενα οὐχ οἷόν τε μὴ μαθόντα, ὁμολογοῦμεν. & *l.* 4. Οὕτω καὶ ἡμεῖς [illegible] ἐκλογὴν [illegible] ἀληθῶς [illegible] συνιέναι βούλονται. Et apud Suidam in *Sexto* autor incertus, μηδὲ συνιέναι τὸ λεγόμενον δυνηθείς.

Μὴ φοβοῦ, μὴ παρὰ τοῦτο | forsan, μηδὲ [illegible] τοῦτο. *Ne metuas, neve hac de caussa opus aliquod sociale omittas.* Veruntamen nihil temerè mutatum [illegible].

[illegible] Ζεὺς | Indè Ζεὺς ὑέτιος, ὄμβριος, idemque [illegible] & [illegible], & [illegible] dictus. Hesych. Ὕης, Ζεὺς ὄμβριος. Aristot. nom. *de mund. cap.* 7. [illegible] &. Phurnut. *de Dis c.* 9. [illegible] Διὸς [illegible] [illegible] *dialog. Jov. & Gan.* [illegible] Pausan. in *Attic.* meminit βωμοῦ ὀμβρίου Διός. Athenis verò refert esse γῆς ἄγαλμα, ἱκετευούσης οἱ ὗσαι τὸν Δία· εἴτε ὄμβρου δεηθέντων Ἀθηναίων, εἴτε καὶ τοῖς πᾶσιν Ἕλλησι συμβὰς αὐχμός. At de Ægypto Nilum allocutus Tibull. *l.* 1. *eleg.* 7.

Te propter nullos tellus tua postulat imbres;
Arida nec pluvio supplicat herba Jovi.

Et Schol. *ad Pindar. Pyth. od.* 4. [illegible] Νεῖλον φησιν ὡς Παρμένων, Αἰγύπτιε Ζεῦ Νεῖλε, [illegible] γὰρ τοῖς τοῦ Διὸς ὄμβροις τὸ τοῦ Νείλου ὕδωρ, καὶ [illegible] ἀντὶ [illegible] τοῦτον τοῦ Διός. Verùm Deus verus vivúsque solus est Ζεὺς ὑέτιος, non Nilus, non nubes ipsæ, non ulla apud extraneos in pretio habita Deunculorum mendacia atque mendicabula. Vide Jerem. *cap.* 14. *v.* 22. Job *c.* 38. *v.* 25, 28, [illegible], 37. Psal. 65. *v.* 10, 11, 12. Zech. *c.* 10. *v.* 1.

Κατὰ τῆς ἀρούρας τῆς Ἀθηναίων | Existimat Xylander improbare Marcum istic commune illud & damnosissimum vitium, quo plerique ea tantùm expetant, quæ sibiipsis privatim prosint, nihil soliciti de communi bono: & Athenienses notare, utpote qui injustè & illiberaliter suis tantùm agris pluviam & fertilitatem poscerent, reliquorum hominum nullam rationem habentes. At contrà planè preces istiusmodi probat Marcus, quibus homines non sibi solis privatisq; suis rebus, sed civitati reiq; publicæ universæ, in qua degunt, à numine fausta prosperáque comprecantur; quales fuisse monet Atheniensium illas, quos etiam in supplicationibus suis, non suæ tantùm regionis, sed totius insuper Græciæ, memores fuisse ex Pausania suprà didicimus. Verùm quod Gregor. *in Job. lib.* 18. *cap.* 3. & Hieron. nom. *in Thren. c.* 3. *v.* 41. quæ indè constat Hieronymi non esse, quia ex Gregorio mutuantur. *Et oratione operatio, ut operatione fulcienda est oratio.* Itaq; precibus opera sunt adjicienda. & tam pro bono publico conatus adhibendi, quàm supplicationes concipiendæ. Habéntq; reverà locum hic Menacei pro patria se devoventis illa à Xylandro etiam laudata, ex Euripidis *Phœnissa*;

Εἰ γὰρ λαβὼν ἕκαστος, ὅ, τι δύναιτό τις
Χρηστὸν, διέλθοι τοῦτο, κ' εἰς κοινὸν φέροι
Πατρίδι, κακῶν ἂν αἱ πόλεις ἐλασσόνων
Πειρώμεναι, τὸ λοιπὸν εὐτυχοῖεν ἄν.
Si quisque quantum quiverit boni, lubens
Patriæ offerat, denique publicæ rei;
Minus malorum civitates premeret,
Et ampliores redderentur indies.

Siquidem, ut rectissimè Andocydes *orat. adv. Alcibiad.* διὰ [illegible] τοὺς τῶν ἰδίων ἐπιμελουμένους ἐστὶν αἱ πόλεις μείζους [illegible] διὰ δὲ τοὺς τῶν κοινῶν, μεγάλαι καὶ ἐλεύθεραι γίγνονται. Vide ad lib. 1. § 16. & l. 7. § 4.

Ἤτοι [illegible] εὔχεσθαι, ἢ [illegible] ἁπλῶς καὶ ἐλευθέρως | [illegible] legit Casaub. *ad Pers. Sat.* 2. qui & τὸ ἁπλοῦν καὶ ἐλευθέριον εὐχῆς orationem simplicem & liberalem opponi censet τῇ εὐχῇ ἐμπορικῇ i.e. *preci emaci*, ut Persius loquitur: quam interpretatur, vel eam quæ habet conjunctum sacrificium majoris alicujus victimæ, aut votum rei consecrandæ; quod sit velut pretium diis repensum, ut fit in emptione contrahenda; vel quæ toties fuit repetenda, & tam assiduè ac λιπαρῶς καὶ ἐκτενῶς facienda, ut hoc ipsum pretii loco censeri possit; quia, ut ait Seneca, *Nulla res carius constat, quàm quæ precibus empta est.* Mihi videtur Marco, τὸ ἁπλῶς εὔχεσθαι, *orationis simplicitatem* quandam denotare, qualis illa Atheniensium formula, quæ generali quadam ac familiari ratione Jovem compellat, nec terminos illi rerum tribuendarum anxiè soliciteque præscribit: qualis itidem ea formula, quam amicis suis poeta quidam præscripsit, à Platone in *Alcibiad.* 2. laudatâ;

Ζεῦ βασιλεῦ, τὰ μὲν ἐσθλὰ καὶ εὐχομένοις, καὶ ἀνεύκτοις
Ἄμμι δίδου, τὰ δὲ δεινὰ καὶ εὐχομένοις ἀπαλέξοις.

vel, ut *Antholog. l.* 1. *c.* 31. habetur:

—— τὰ δὲ δεινὰ καὶ εὐχομένων ἀπερύκοις.
Tu rex summe, dato nobis bona, sive rogemus,
Seu non: at mala vel poscentibus usque negato.

Sed & Laconum, qui ut Plato *ibid.* καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ

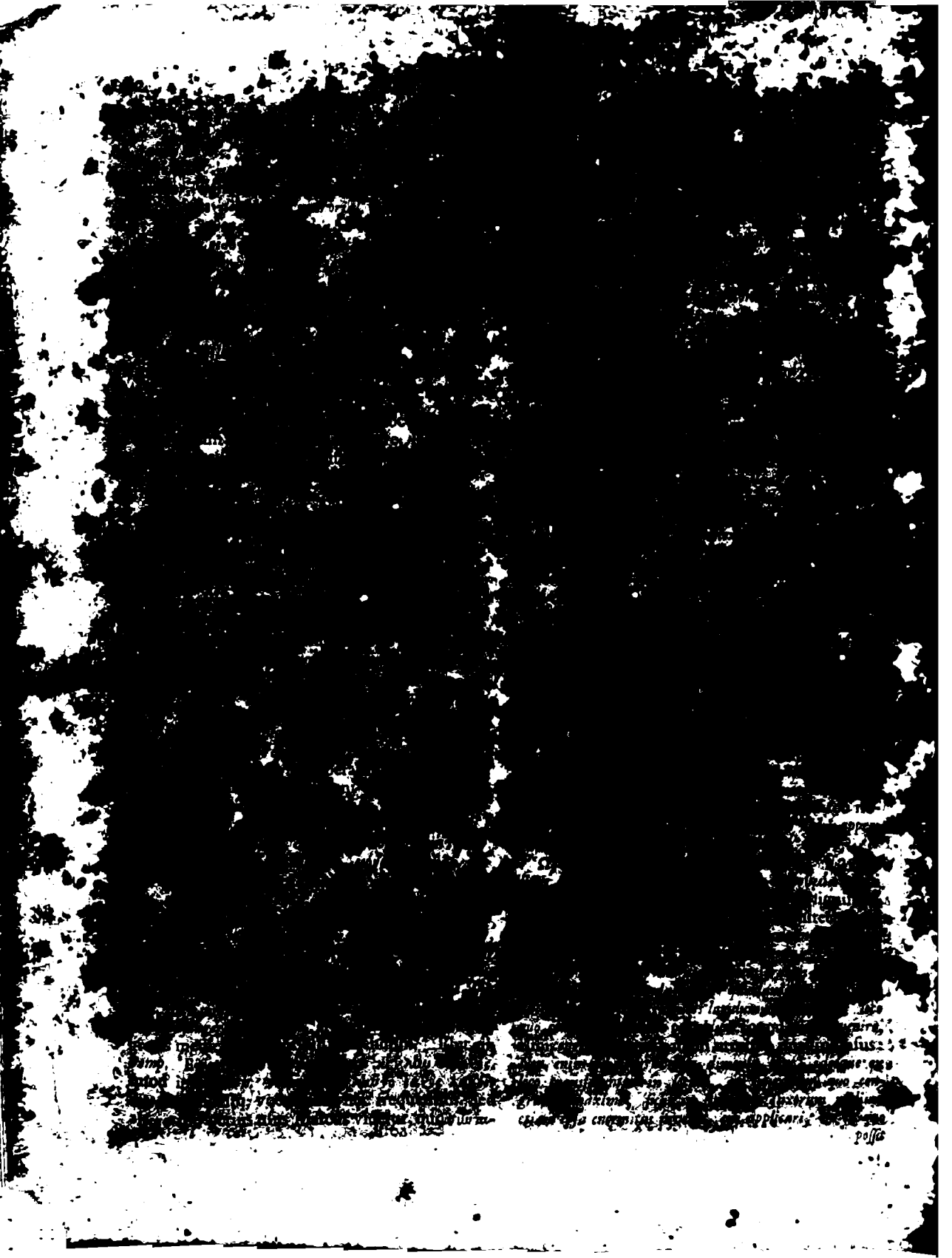

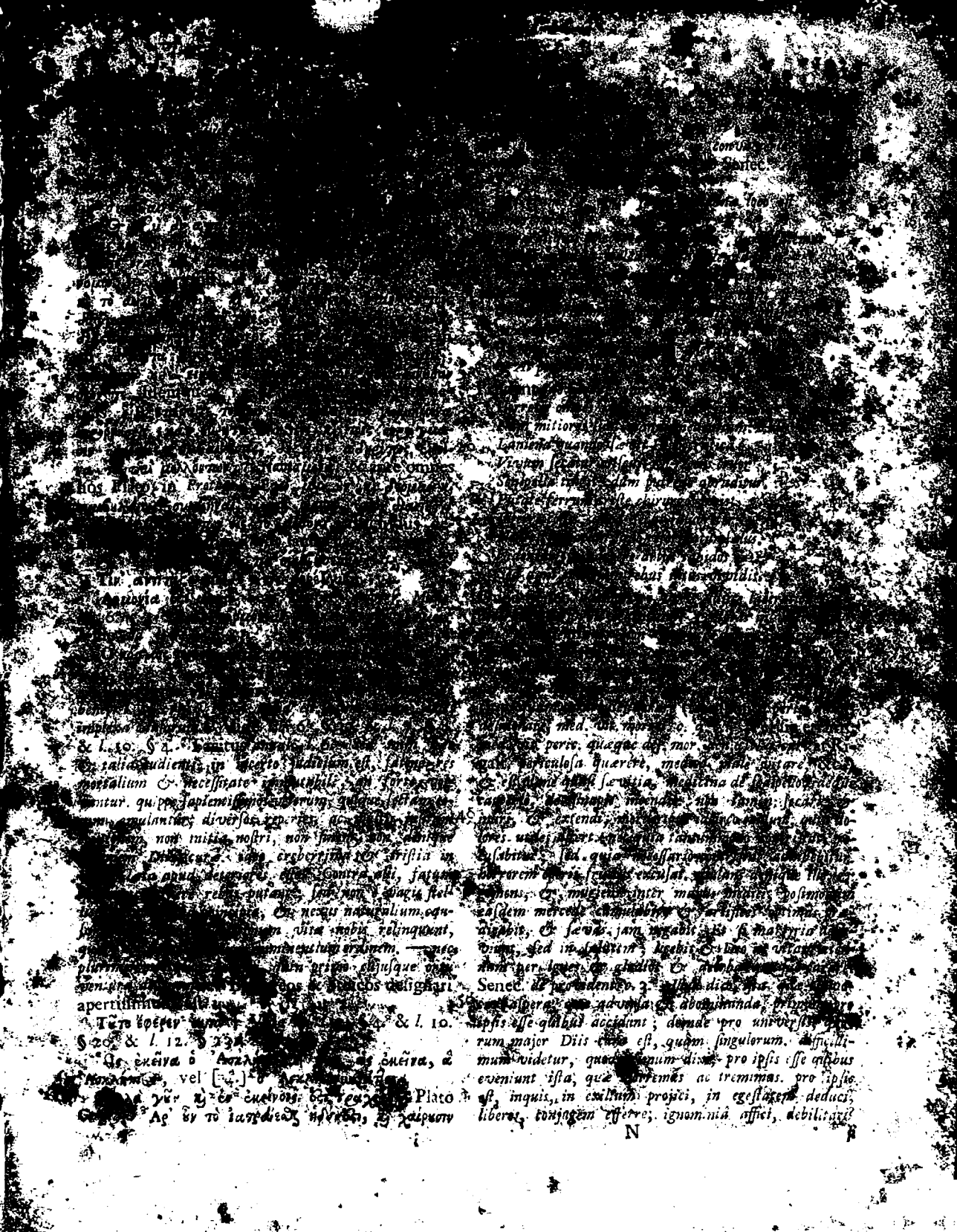

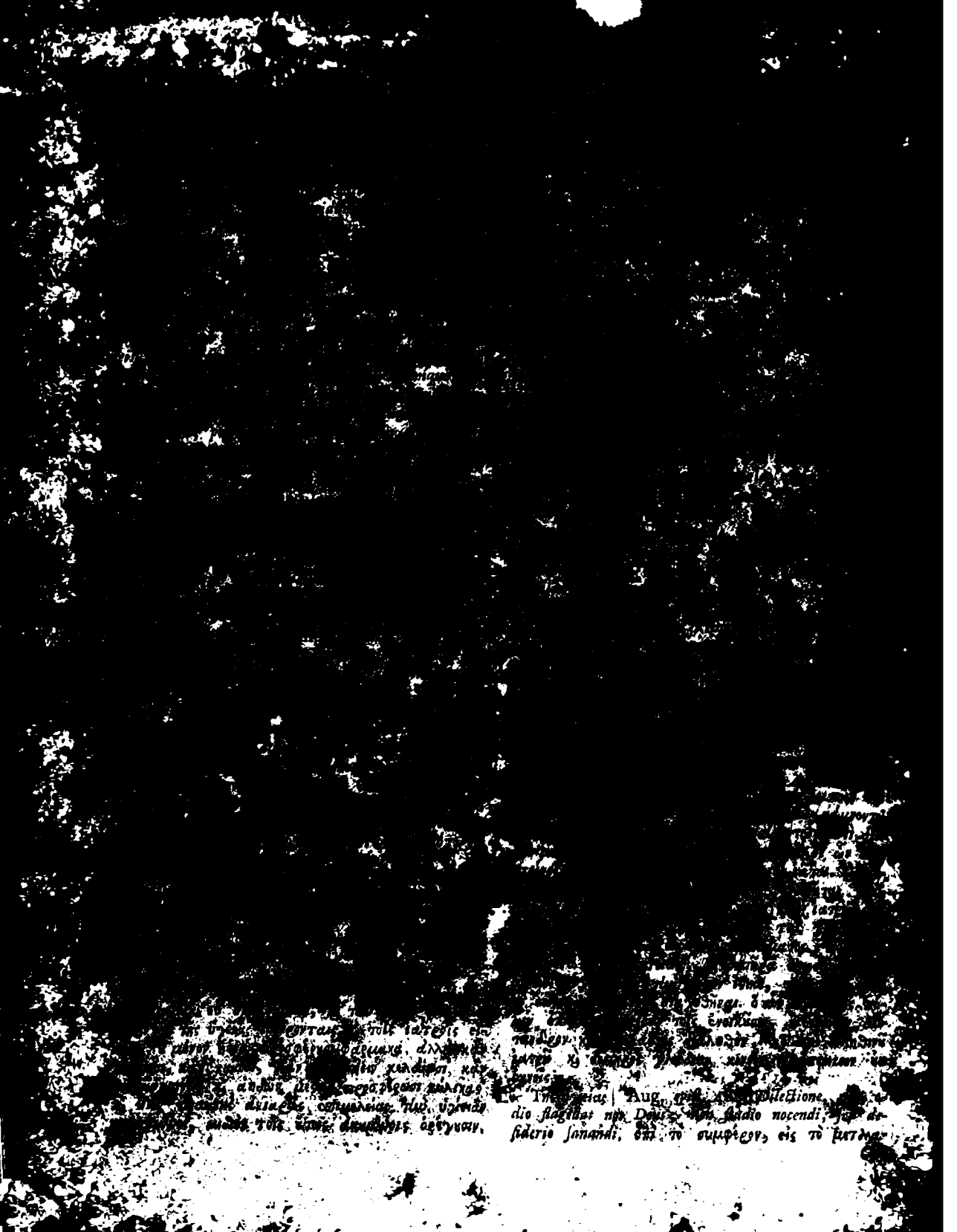

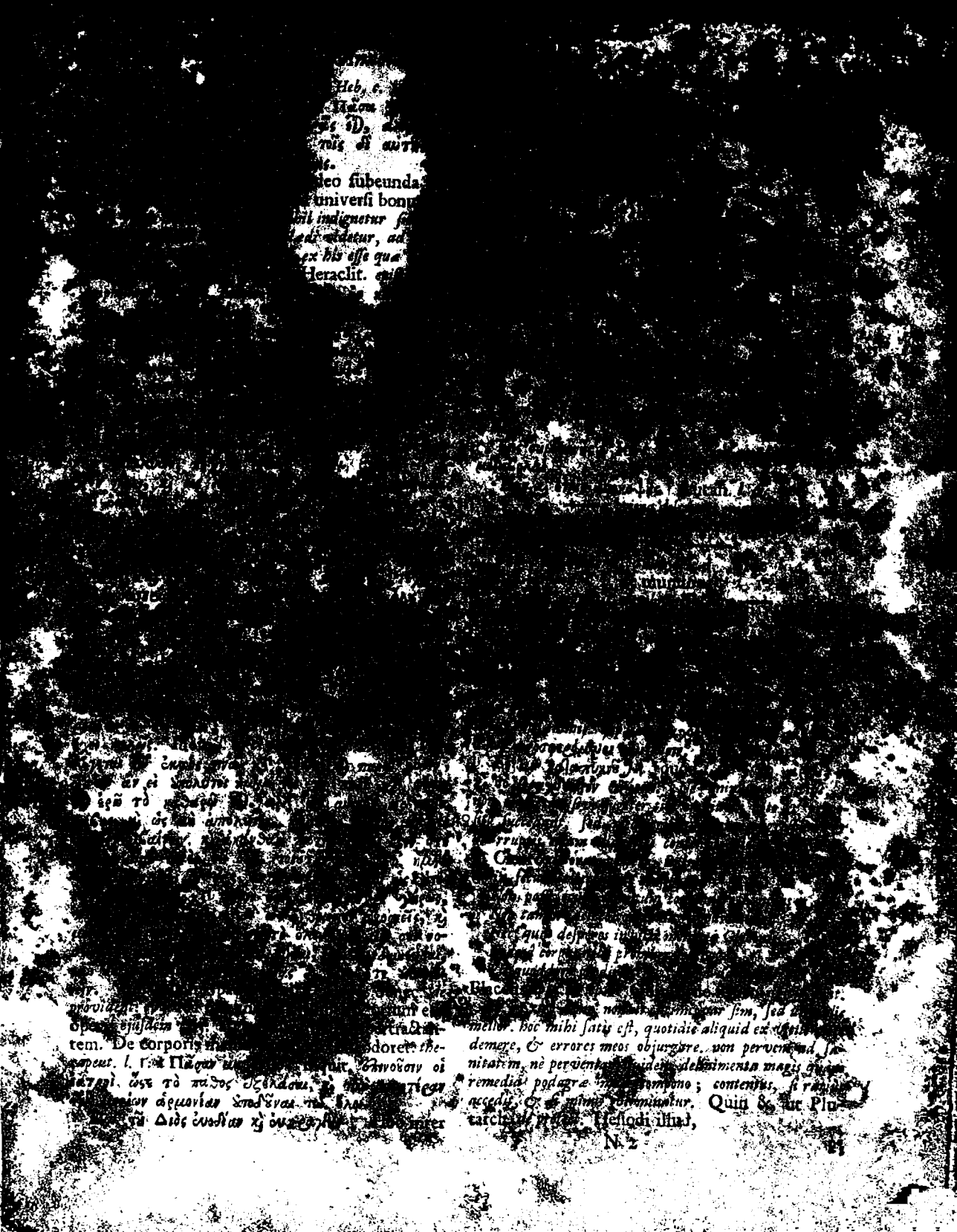

tem. De corporis
ἀσθενεῖ. l. 1. c. Παῦσαι
ἀσθένειαν ἀπὸ ἄνω
τὰ Διὸς ἐναντία

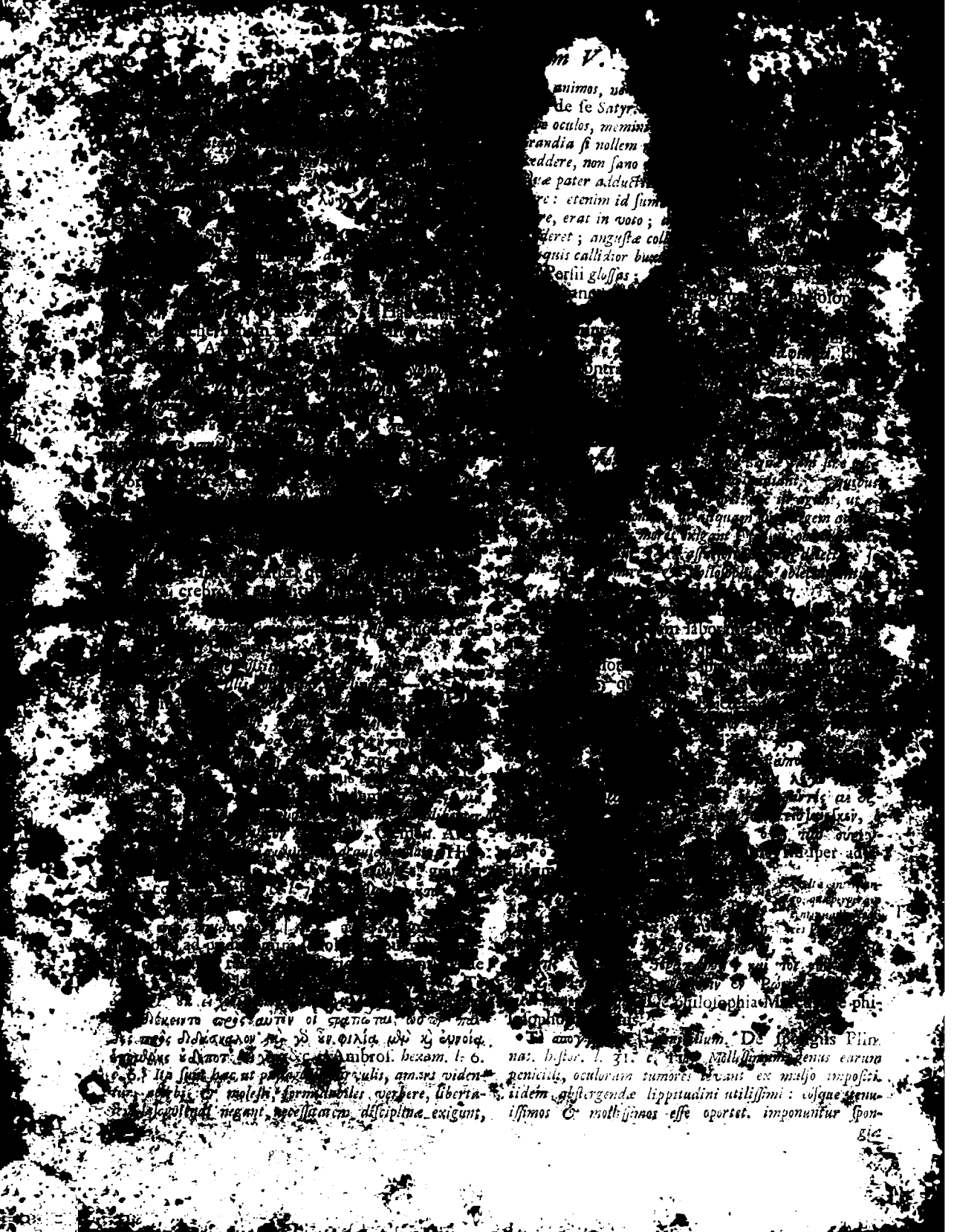

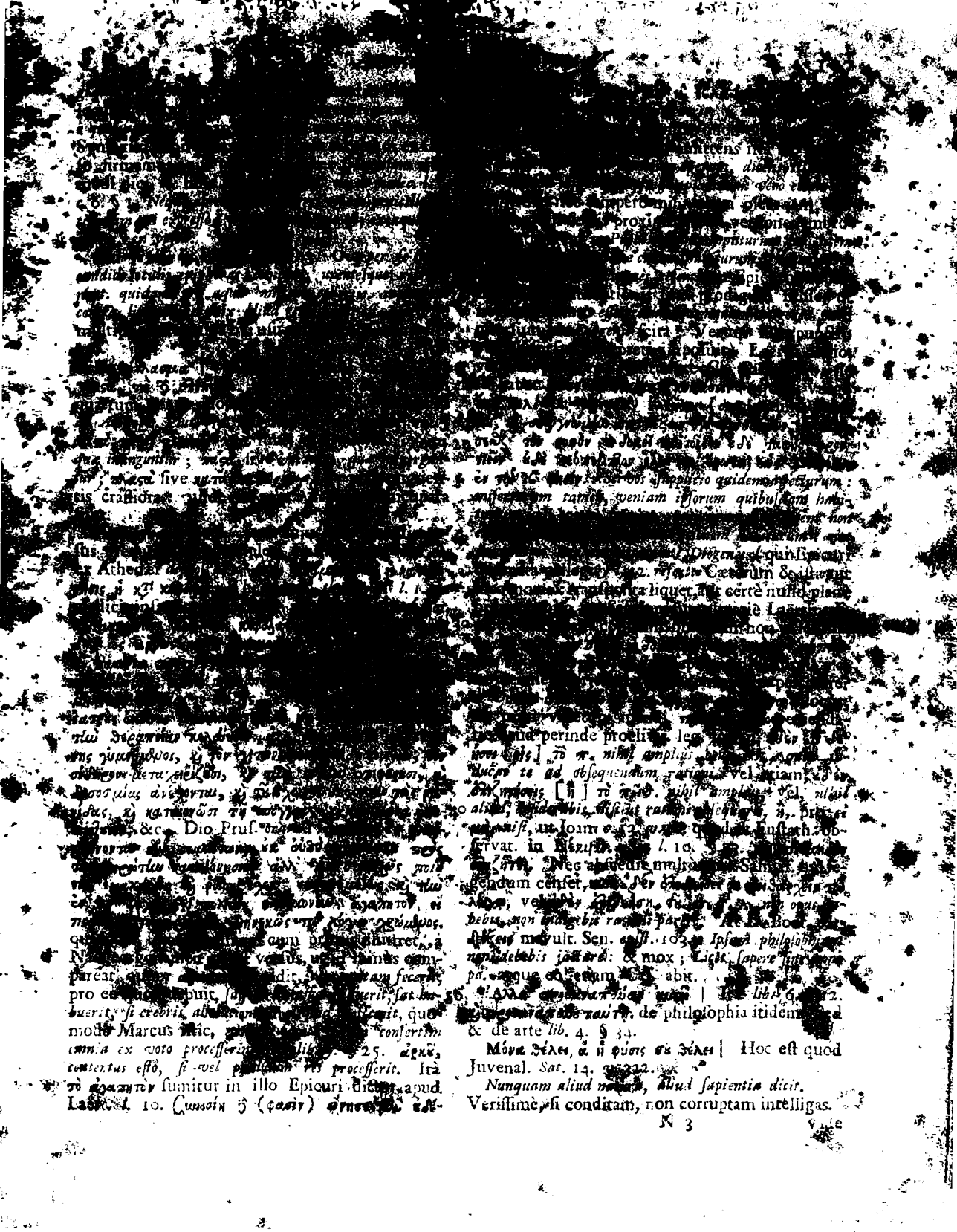

Vide *infr.* § 29. & *lib.* 1. § 9. & *lib.* 11. § 20.

Σὺ δ' ἄλλο ὕδιλες ἢ κ' φύσιν | *Tu autem aliud quippiam volebas.* Xyl. *quàm illud* scil. *quod est secundùm naturam.* M. Cas. erotematicè effert. *Tu aliud vis quàm quod est secundùm naturam?* forsan leg. ἄλλο ὕδιλες ἢ κ. φ. quanquam & receptam lectionem retineri posse censet Salmas. *at tu aliud volebas, quod secundùm naturam non est.* Vide *l.* 8. § 10.

Τί γὰρ τούτων ἀφοσιώτερον | Senec. *de ira l.* 2. *c.* 13. *Non, ut quibusdam dictum est, arduum in virtutes & asperum iter est. plano adeuntur. Non vana vobis autor rei venio. facilis est ad beatam vitam via. multò difficilius est facere ista, quae facitis. quid enim quiete otiosius? quid irâ laboriosius? quid clementiâ remissius? quid crudelitate negotiosius? vacat pudicitia: libido occupatissima est. omnium denique virtutum tutela facilior est; vitia magno celantur.* Idem hoc argumentum, ὅτι διαφαίνεται μᾶλλον τῆς ἀρετῆς ἡ κακία· κυρότερον γὰρ ἐν ἥδιον τῆς κακίας ἡ ἀρετή· inculcat pluribus in locis, pluribusque docet argumentis, Joan. Chrysost. *in Matth. cap.* 11. *v.* 28, 30. *orat.* 38. *ibid. orat.* 56. *in Coloss. orat.* 8. *in Philipp. orat.* 14. *in Psal.* 124. alibi.

Ἡ [illegible] | leg. cum Xyl. [illegible] quam [illegible] quiddam ista videtur, cùm nihil minus existat. Senec. *epist.* 8. *Et fera, & pisces ipsa aliquâ oblectante decipitur.* Indè Platonis dictum, *Escam malorum esse voluptatem, quâ capiantur homines, ut homo pisces.* Cicer. *de Senect.* Sed & Plaut. *Mercat.* 5. 3. tanquam sapientum dictum, hoc idem sic extulit.

Voluptas est malorum esca; quòd eâ non minùs homines, Quàm hamo capiantur pisces. —— (nes,

qui tamen versus, cum aliis eisdem adjunctis, in editionibus quibusdam neutiquam comparent.

Τὸ ἀπλανὲς | quod alibi τὸ ἀδιάπτωτον aliud est enim τὸ ἀνεπίπτωτον. *l.* 7. § 4. Vide *ad l.* 3. § 9.

Καὶ εὖγε | Vide *l.* 2. § 5. & *lib.* 4. § 3. & *infr.* § 34. & *l.* 40. § 6.

§ 10. Παντάπασιν ἀκαταλήπτα | *imperceptibilia*, sive *imprensibilia*, Gellius *l.* 11. *c.* 5. & *l.* 14. *c.* 1. Laertius *lib.* 9. Pyrrhonem ait primùm induxisse τὸ τῆς ἀκαταληψίας καὶ ἐποχῆς εἶδος. Eum paribus ferè passibus secutus est Arcesilaus. Siquidem & ipse asseruit, δεῖ πάντων ἐπέχειν διὰ τὸ πάντα ἀκατάληπτα. Euseb. *praepar. l.* 14. *c.* 3. de quo videndus *ibid. c.* 4. & 5. Numenius Pythag. *l.* 1. *de Academic. à Plat. dissens.* Verùm is τὸ δὲ τῆς ἐποχῆς καὶ τῆς ἀκαταληψίας δόγμα, Socrati, Platoni, Parmenidæ & Heraclito accepta ferebat: ut Plut. *adv. Colot.* 8. Et sanè celebre est Socratis illud, τοῦτο μόνον οἶδα, ὅτι οὐδὲν οἶδα. *nihil scire se nisi hoc unum, quòd nihil sciret.* Laërt. *l.* 2. Plut. *adv. Colot. c.* 5. & Lactant. *institut. l.* 3. *c.* 27. qui & *ibidem* adjicit; *Hinc Academiæ disciplina manavit; si tamen disciplina dici potest, in qua ignoratio & discitur & docetur.* Et *c.* 4. *Socrates eúmque secuti Academici scientiam sustulerunt, novámque non philosophandi constituerunt philosophiam.* Itaque Aristocles *de philos. l.* 8. apud Euseb. *præpar. l.* 14. *c.* 17. Ἐγὼ μὲν οὐδὲ φιλοσοφίαν οἶομαι δεῖν ὀνομάζειν αὐτὴν, ἀναιρῶν γε δὴ τὰς τῶν φιλοσοφεῖν ἀρχάς. quanquam restrictiùs paulò de se Socrates ipse apud Platon. in *Apolog.* & Lucian. *de sect.* ἃ μὲν οἶδα, οὐδὲ οἴομαι εἰδέναι· *quæ non novi, nec nôsse opinor me.* At de Heraclito disertè Stob. *tom.* 2. *tit.* 21. ὅτι οὐδὲν ἑαυτὸν μηδὲν εἰδότα, *ideo juvenis cùm esset sapientiorem reliquis habitum esse, quòd se nihil scire, scire se profiteretur.* Cæterùm idem, ut Laërt. *l.* 9. νέον ὄντα φάσκειν μηδὲν εἰδέναι· τέλειον δὲ μέντοι γνώμονα πάντα ἐγνωκέναι. *juvenis cum esset, nihil scire se; vir factus, nihil non nôsse dicebat.* De se Isidorus Pelus. *lib.* 3. *epist.* 241. Ἐγὼ δ' οἶδα σαφῶς, ὅτι οὐδὲν οἶδα. *Ego pro certo habeo, nihil me nôsse.* Nec abscedit multùm Apostolus, ubi dicit, *ad Corinth. epist.* 1. *c.* 8. *v.* 2. Εἴ τις δοκεῖ εἰδέναι τι, οὐδέπω ἔγνωκε, καθὼς δεῖ γνῶναι. *Si quis opinatur nôsse se quicquam, nondùm is quicquam, prout nôsse debet, novit.* Anaxarchus verò istis longiùs progressus, μηδὲ αὐτὸ τοῦτο εἰδέναι, ὅτι οὐδὲν οἶδε, *nec hoc quidem sciré sibi se, quòd nihil sciret.* De Homero Senec. *epist.* 88. *Modò Stoicum illum faciunt virtutem solam probantem, & voluptates refugientem; —— modò Epicureum, laudantem statum quietæ civitatis, & inter convivia cantúsque vitam exigentis; modò Peripateticum, bonorum tria genera inducentem; modò Academicum, incerta omnia dicentem.* At certè Pyrrhonii, sive Sceptici, Academiæ novæ fundatores aut fautores, Homerum ipsum, nec Homerum solùm, sed Hesiodum, Archilochum, Euripidem, & antiquissimos fere quosq; vel poeseos, vel sapientiæ nomine celebratos, in patres suas attrahere satagebant: ut docet Laërt. in *Pyrrh.* De Homero videatur, qui Plutarchi nomine de eodem extat libellus. Exagitans illos Seneca idem *epist.* 88. *Audi quantum mali faciat nimia subtilitas, & quàm infesta veritati sit. Protagoras ait, de omni re in utramque partem disputari posse & ipsum de hâc ipsâ, an omnis res in utramque partem disputabilis sit. Nausiphanes ait, ex his quæ videntur esse, nihil magis esse, quàm non esse. Parmenides ait, ex his quæ videntur, nihil esse in universum.* [*unum esse universum.* Lips.] *Zeno Eleates omnia negotia de negotio dejecit; ait nihil esse. Circa eadem ferè Pyrrhonii versantur, & Megarici, & Eretrici, & Academici, qui novam induxerunt scientiam, nihil scire. Hæc omnia in illum supervacuum studiorum liberalium gregem conjice. Illi mihi non profuturam scientiam tradunt: hi spem omnem scientiæ eripiunt. Satiùs est supervacua scire, quàm nihil. Illi non præferunt lumen per quod acies dirigatur ad verum: hi oculos mihi effodiunt. Si Protagoræ credo, nihil in rerum*

rerum natura est, nisi dubium. Si Nausiphani, hoc unum certum est, nihil esse certi. Si Parmenidæ, nihil est præter unum: si Zenoni, nè unum quidem. Quid ergò nos sumus? quid ista quæ nos circumstant, aiunt, sustinent? Tota rerum natura umbra est aut inanis aut fallax. Non facilè dixerim, utrùm magis irascar illis, qui nos nihil scire voluerunt; an illis, qui nè hoc quidem nobis reliquerunt, nihil scire. Eosdem traducens & Epictetus *dissert. l.* 1. *c.* 5. inter alia: Κατηλαζόνευες ὅτι ἐγκήρυξ; ἔ, φησιν. ἐδὲ γὰρ, ὅταν ἐν τοῖς ὕπνοις φαντάζωμαι ὅτι ἐγκήρυξ. ἐδὲν ἦν διαφέρει αὕτη ἡ φαντασία ἐκείνης; ἐδὲν ἔτι τούτῳ διαλέγομαι καὶ ποῖον αὐτῷ πῦρ, ἢ ποῖον αὐτῷ σίδηρον προσάγω, ἵν' αἴσθηται, ὅτι νεκύρωται; ἀλλὰ νυμφίῳ ἔ, προσαγορεύεται; ἔτι χείρων ὅδε τῆ νεκρᾷ. Vult ferro & igne cum istiusmodi, non rationibus aut disceptationibus agi. Et *l.* 2. *c.* 20. istorum professionem derisui habens, ità sua proponentes & venditantes inducit; Ὦ ἄνθρωποι, συγκατάθεσθε, ὅτι οὐδεὶς συγκατάθεται· πρόδηλα ἡμῖν, ὅτι οὐδεὶς προδίοι οὐδενί. —γίνωσκε, ὅτι οὐδὲν ὄζει γνησίου· —μάθε παρ' ἐμοῦ, ὅτι οὐδὲν ἐνδέχεται μαθεῖν. ἐγὼ σοι λέγω τοῦτο, καὶ δηλόω, ἐὰν θέλῃς. Et *ibid.* postea indignabundus: Οἱ παλαίποτε Ἀκαδημαϊκοὶ τὰς αὐθάδεις ταύτας καὶ αὐτοῖς ἀπόπαλον ἢ ἀποτυφλοῦσι οὐ δυνάμενα, καὶ τοι τοῦτο μάλιστα ἐκπαλακότες. τίς οὖν ἀπυχία; λαβόντες παρὰ τῆς φύσεως μέτρα καὶ κανόνας εἰς ὀλιγωνυμίαν τῆς ἀληθείας, οὐ φροντίζουσι τούτοις χρῆσθαι καὶ προσκρούουσι τὰ λοιπὰ ἁπάντα, ἀλλὰ πᾶν τοὐναντίον, ἵνα καὶ ἐπὶ γνησικὸν τῆς ἀληθείας, ἀζημίως ποιῶνται καὶ ἀπαλλάττωσι; Et denuò, non sine stomacho: Ὦ μάταιοι ἀναιδυπίαι καὶ χρηστοῖς. ἀνθρωποι, τί ποιεῖτε; αὐτοὶ ἑαυτὸν ἐξελέγχετε καθ' ἡμέραν, καὶ οὐ θέλετε ἀφεῖναι τὰ ψυχρὰ ταῦτα δογματίσματα; ἐάσατε, φέρεις τινὰ χάριν; εἰς τὸ σῶμα, ἢ εἰς τὸν ὀφθαλμόν; λυόμεθα, πῶς ἐμβαίνεις; πότε τινὰ χάριν ἔπτε λοπάδα, ἢ τινὰ τορμίνιον ὠδέλισκον; Et festivius rursum: Εἰ τις οὖν ἀπὸ ἀλλου ἄμυλον, οἱ καὶ ἴδοι μὲ καθ' ἡμέραν ὧν αὐτοῦ ἐκβάλλοντα, ἐγὼ ἂν ἐστρέβλων αὐτόν. βάλε ἐλλέβορον, παιδάριον, εἰς τὸ βαλανεῖον. ἕψαλον ἂν χάριεν, καὶ ἀπαλδὼν χρῖε τῆς κεφαλῆς αὐτῷ κατέχον. τί τοῦτο; φαντασία μοι ἐγίνετο ἀλαὶς ἀδιακρίτως ὁμοιοτάτη, νὴ τινὰ σινὰ τύχῃ. ἀλλ' ἔδει τινὰ πιστεύειν· ἤνεγκα ἂν αὐτῷ γνώμας παραλλάττουσας. ἐκ ἤπιοα τινὰ πιστεύειν ναί, φησί· τοῦτο πιστεύειν ὄζει. τοῦτο ἐκ ἔζην ὀζύζαεον; τί μᾶλλον ἢ πιστεύειν; λάβε καὶ ὀσφράνθητι λάβε καὶ γεῦσαι. πόθεν ἴσθα, εἰ αἱ αἰσθήσεις ἡμᾶς ψεύδονται; σχοῖς, τέτταρες ἢ σωφρόνων οἱ ἔχον ὁμογνώμας, ἀπάγξασθαι ἂν αὐτὸν ἐπίτηδες ῥηγνύμενον, ἢ μεταθέσθαι. νῦν δ' ἐπιτρυφῶσιν ἡμῖν, τοῖς μὲ πρὸ τῆς φύσεως ἀλλοιμίοις πᾶσι χαίμοροι, λόγῳ δ' αὐτὰ ἀναιρεῦντες. Deinde, ubi demonstrârit, quomodo isti deliramentis hisce suis omnem boni, mali, honesti, turpis, decori, indecori distinctionem tollant, & ad flagitia ac facinora quæ vis non feminam, sed viam amplissimam muniant; concludit tamen civædis ipsis, quibuscum & *l.* 1. *c.* 5. commiserat, esse minùs sanabiles: Πολὺ, νὴ Δία, μᾶλλον πρὸ κυνάδους ἐλπίσειέ τις ἂν μεταπείσειν, ἢ τοὺ ὅτι τοσοῦτον ἀποκεκωφωμένους καὶ ἀναπεφλωμένους ἥδ' ἀπὸ αὐτοῦ κακῶν. Quòd autem denunciat Epictetus se, si Scepticorum istorum alicui in servitutem daretur, olei loco garum, prisanæ oxygarum exhibiturum; ità Colotes, ubi Socratem quasi ἀναλγησίας patronum reum egerit, ἀντὶ σιτίων καὶ ἄρτων χόρτου προβάλλει, *panum esculentorúmque loco fœnum opponit*; quæritq; ab eodem, πῶς εἰς τὸ στόμα τὸ σιτίον, οὐκ εἰς τὸ οὖς, ἐτίθησιν, *quare in os potius quàm in aurem cibum ingerat.* Plut. *adv. Colot.* Quòd rursus, se tribus quatuórve conservis conspirantibus adjutum, ità miserum hominem ludificaturum, ut vel ad suspendium vel dogma novum se conferat; id in Lacyde contrà planè contigerat; is enim à fervulis sæpe delusus, (longior est fabula, quàm ut integram describere animus ferat: ex Numenio apud Eusebium quî volet petat, *præpar. l.* 14. *c.* 6.) dum, anulum sive clavem, quo omnia obsignabat, quâ immittere solebat, observato, quæ volebant è cellula surripiebant; cùm fraudem nullâ ratione deprehendere valeret, ad ἀναλγησίαν tandem miserrimus adactus est. Servulorum astum, non effectum narrat Laërtius *l.* 4. ex Eusebio, quod obiter monitum velim, emendandus: quod enim apud illum in editis habetur, Lacydem πρὸ οἰκονομίαν γλυκυπάτα ἐσχηκέναι· legendum est, non γλυκυπάτας, sed γλυκερόπαιδα ἐσχηκέναι. docent, quæ ibidem statim annectuntur. Firmant & Numenii illa apud Eusb. Ἦν ὁ γλυκερόπαις, καθάπερ τριῶν ὁ Λακύδου οἰκονομικὸς, ὥσθ' ὁ ἐνδεκμὸς ἔδρᾳ τοῖς πολλοῖς. Cæterùm de Scepticis istis eorumque placitis qui plura volet, adeat Laërt. *l.* 9. in *Pyrrhon.* Sext. Empir. *adv. disciplin.* & *hypothes. Pyrrhon.* Plut. *adv. Colot.* Ciceron. *Academ.* Tertull. *de anim. c.* 17. Lactant. *institut. l.* 3. Augustin. *contra Academic.* Petr. Valent. *Academic.* Lipsi. *Stoic. philosoph. l.* 2. *c.* 4. De Deo interim Greg. Naz. *in Christi natal.* & rursus *in Pascha.* Ἄπειρον τὸ θεῖον καὶ δυσεύρητον· καὶ τοῦτο πάντῃ κραταιπτὸν αὐτῷ μόνον ἡ ἀπιστία. quasi dixisset, κραταιπτὸν μόνον, τὸ ἀναλαμπτὸν ἔφ).

Αὐτοῖς γὰ τοῖς Στωικοῖς | qui cum primis se Academicis hac in parte opponebant: ideo τῆς ἐναργείας φύλακι, *evidentiæ*, quæ est τῇ ἀναλαμψίᾳ adversa, *patroni ac propugnatores*, à Plutarcho dicti, *de commun. notit. c.* 39. (ubi malè codices excusi ἐνεργείας habent) & Chrysippus ab Aristocreonte in *epigrammate* (utì idem *de Stoic. contradict. c.* 1.) ἥδ' Ἀκαδημαϊκῶν τραγγαλίδων κοπίς. *laqueorum* sive *nexuum Academicorum fecespita.* allusit ad Demosthenis dictum illud, quo Phocionem orationum suarum κοπίδα appellare solebat. Plut. in *Phoc.* & in *polit. præcept.*

Δυσκαταληπτα | Et Stoici ergò magna in incertitudine ac difficultate, an obscuritate, pleraq; censent versari: unde & de Chrysippo jactare solebant, τοὺς πάντων ὁμῶ τῶν Ἀκαδημαϊκῶν λόγους εἰς ταὐτὸ συμπεπλέχθαι, ὀκ ἀξίους εἶναι περὶ ἀλλήλων, οἷς Χρύσιππος ἐγκέκλεικεν εἰς διαζολὴν τῶν αἰσθήσεων. quod Plut. tamen. ἢ ἀπειρίας, ἢ φιλαυτίας εἶναι pronunciat, *de contradict. Stoic. c.* 6. fatetur tamen fuisse Chrysippum, τῶν ἰατρῶν δόγματων καταγέλων δεινότερον ἢ σωφρονέστερον. Verùm non hoc Stoicis solis visum, sed & aliis. Audiamus Lactantium *instit. l.* 3. *c.* 27. *Anaxagoras pronunciat circumfusa esse tenebris omnia. Empedocles augustas esse sensuum semitas queritur; tanquam illi ad cogitandum rhedâ & quadrigis opus esset. Democritus quasi in puteo quodam sic alto, ut fundus sit nullus veritatem jacere demersam. nimirum stultè, ut cætera. non enim tanquam in puteo demersa est veritas; quò vel descendere vel etiam cadere illi licebat: sed tanquam in summo montis excelsi vertice, vel potiùs in cælo, quod est verissimum. quid enim est, cur eam potiùs in imum depressam diceret, quàm in summum levatam? nisi fortè nentem quoque in pedibus, aut in imis calcibus constituere malebat potius quàm in pectore aut in capite.* Democriti dictum de veritate in fundo, sive in profundo demersâ, refert Cicer. in *Lucul.* Sen. *quæst. nat. l.* 7. *c.* 32. sed & Laërt. *in Pyrrhon. l.* 9. his verbis: Ἐτῇ δ' ἐδὲν ἴσμεν· ἐν βυθῷ γὰρ ἡ ἀλήθεια. ità enim legendum ex Sexto Empir. *adv. Logic. l.* 1. *c.* 2. qui τῇ ἀλήθειαν interpretatur id quod est à Democrito dictum: cùm utrobiq; tamen αἰτῇ corruptè habeatur. Dissertissimè verò ex eodem *de Pyrrhon. hypothes. l.* 1. *c.* 30. ubi etiam in excusis ἐκτῇ legitur, & ἐκτὸ τῇ ἀλήθεια à Democrito positum à Sexto dicitur. Optimè Aristoteles τῶν μὴ τὰ φυσικὰ *l.* 1. *min. c.* 1. Ἡ μὲν τῆς ἀληθείας θεωρία, τῇ μὲν χαλεπὴ, τῇ δ' ῥᾴδια. σημεῖον δ', τὸ μήτε ἀξίως ἁπάντων τυχεῖν αὐτῆς, μήτε πάντας ἀποτυγχάνειν. Et mox debilitatem humani caussatus ingenii: Ὥσπερ γὰρ τὰ τῶν νυκτερίδων ὄμματα πρὸς τὸ φέγγος ἔχει τὸ μεθ' ἡμέραν ἔτος, καὶ τῆς ἡμετέρας ψυχῆς ὁ νοῦς πρὸς τὰ τῇ φύσει φανερώτατα πάντων. Cicero apud Lactant. *l.* 3. *c.* 14. *Mihi autem, non modo ad sapientiam cæci videmur, sed ad ea ipsa, quæ aliqua ex parte cerni videantur, hebetes & obtusi.* Et *Academic. l.* 4. *Omnis cognitio multis est obstricta difficultatibus, eáque inest, & in ipsis rebus obscuritas, & in judiciis nostris infirmitas, ut non sine caussa & doctissimi & antiquissimi invenire se posse quod cuperent diffisi sint.* Certè in Periisque quod magnus ille Scaliger *de subtil. exerc.* 307. § 21. *Sicut à ciconia vulpes delusa, vitreum cum lambimus, pultem haud attinginus*; rerum corticem potiùs quàm res ipsas apprehendimus. Vide Pallium Cæsar. *epist.* 168.

Πέφυκε δὲ ἡμετέρα συγκατάθεσις μεταπτωτή | A Scepticorum dogmate ista haud longè abeunt. Sed nec quod Sen. *epist.* 65. *Fer ergò judex sententiam, & pronuncia, quis tibi verisimillimum videatur dicere, non quis verum dicat. id enim tam supra nos est, quàm ipsa veritas.*

Πῦ γὰρ ὁ ἀμεταπτωτος; | Quod Cicer. *ad famil. l.* 9. *ep.* 2. *Quis est tam Lynceus, qui in tantis tenebris nihil offendat, nusquam incurrat?* Verùm nusquam ergò terrarum sapiens vester, nusquam quisquam verà aut scientiâ aut virtute imbutus. Siquidem Stoici, ut Stob. *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 4. § 9. ἐπιστήμην, sive *scientiam*, definiunt, κατάληψιν ἀσφαλῆ καὶ ἀμεταπτωτον ὑπὸ λόγου. *Comprehensionem firmam & immutabilem ratione innixam.* Vel, ἕξιν φαντασιῶν δεκτικὴν ἀμεταπτωτου ὑπὸ λόγου. *Habitum sive dispositionem phantasiarum receptivam, à ratione firmitatem eam habentem, ut non possit convelli,* sive *quam convellere ratio nulla possit.* Eámque sapienti tribuunt suo, quem habere asserunt (Plutarchi sunt verba *de Stoic. paradox.*) νῦν τέλειον, ἄκρεφ φρόνησιν, ἀδόξαστον ἐπιστήμην, καὶ ἀμεταπτωτον ἕξιν. *Mentem perfectam, prudentiam summam, scientiam opinatione immunem, habitum mutationis expertem.* Quos tamen exagitat autor idem *de commun. notit. c.* 41. quod τὰς ἐννοίας ὑποκειμένας πνὰς δεχόμενοι νοήσεις, μνήμας μὲν μονίμους καὶ σχεδὸν τυπώσεις, τὰς δ' ἐπιστήμας καὶ πάντα σοφωτάτας, ὡς τὸ ἀμεταπτωτον καὶ βέβαιον ἔχούσας, εἶτα τούτοις ὑποπίπτοντα βάσιν καὶ ἕδραν ὑσίας ὀλισθηρᾶς καὶ σκιδαρᾶς καὶ φερομένης ἀεὶ καὶ ῥεούσης· qualem esse animam humanam asserunt. Vide *l.* 2. § 2. Interim potest hoc consistere, ut nemo sit prorsus ἀμεταπτωτος, nec tamen πᾶσα ἡμετέρα συγκατάθεσις μεταπτωτή· cùm possint ab eo certò comprehendi non pauca, qui de multò pluribus tamen incertus existat.

Ὡς ὀλιγόχρονα | *l.* 7. § 1. ὀλιγοχρόνια. sed & ὀλιγόχρονα. ut πολύχρονα, Theophr. *de causs. plant. l.* 5. *c.* 25.

Εὐτελῆ | Ὡς πολὺ πάντος εὐτελέστερα. Jo. Chrysost. *ad Olymp. epist.* 13, & 17.

Ἐν κτήσει κυναίδει | Vide *l.* 2. § 11. & *l.* 4. § 39. Sen. *epist.* 81. *Quod contemptissimo cuique contingere ac turpissimo potest, bonum non est. opes autem, & lenoni & lanistæ contingunt. ergò non sunt bona.* Euripides *Æolo*, laudatus à Plut. *de leg. poet. c.* 16. Athen. *dipnos. l.* 4. Sext. Empiric. *adv. Gramm. l.* 1. *c.* 13. Stob. *tom.* 2. *tit.* 5. & *tit.* 93.

Μὴ πλοῦτον εἴπῃς· ἐχθρὸ δαιμόνων θεόν,
Ὃν χ' ὡ κάκιστος ῥᾳδίως κτήσαιτο.

Laudare Plutum parce: non veneror Deum,
Qui pessimorum sæpe fit possessio. Grot.

Hinc Plato *de legib. l.* 5. Πλουτεῖν δ' αὖ σοφόν τε καὶ ἀγαθὸν, ἀδύνατον. Et Cicer. in *orat. Corneliana* 2. à seipso adductus in *Orat. perfect.* & à Fabio *institut. l.* 9. *c.* 4. *Nam neque me divitiæ movent: quibus omnes Africanos & Lælios multi venalitarii mercatoresque*

caterasque superdarunt: neque vestis aut calatum aurum & argentum; quæ nostri veteres Marcellos Maximosque multi Eunuchi à Syria Ægyptoque vicerunt: neque verò movent me ornamenta ista villarum; quibus L. Paulum & Mummium, qui rebus his urbem Italiámque omnem referserunt, ab aliquo video perfacile Deliaco aut Syro potuisse superari.

Τὰ δὲ συμβάντων ἄδη.] Hinc illud *lib.* 4. § 50. μεθ' ἕλκη. Vide & *l.* 9. § 3. & *l.* 10. § 36.

Ὧν μόλις δεῖ τὸ χαλεπώτατον ἀνεχόμενα] Χαλεπώτατα illud, vel ad eum referri potest cujus mores ferantur. *vix est etiam gratissimi & urbanissimi istorum mores ferre.* vel ad eum etiam, qui viventium unà mores ferat. quod *vix fecerit etiam qui gratissimè ac maximè cum comitate se gesserit.* Sed illud potiùs. Vide *l.* 10. § 35.

Ἑαυτὸν τὸν μόνον ἀνωμότην] Vide *l.* 3. § 4. & *l.* 8. § 53. Senec. *epist.* 53. *Incredibilia sunt quæ tulerim, cùm me ferre non possem.*

Ῥᾴων τῆς τε ὕλης καὶ τοῦ χεύματος] leg. ῥᾴων, vel ῥύσει, ut *infra* § 24. ἢ τε ἐσία; οὐ ποταμὸς, ἐν διηνεκεῖ ῥύσει.

Πεισθῶσιν τῇ φυσικῇ λύσει] Vide *supr. l.* 3. § 1. Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 9. Ἄνθρωπε, ἐπιδὴ ἔξεσθε τὸν θεὸν· ὅταν ἐπιτίθῃς σημεῖα καὶ ἀποδύσῃ ὑμᾶς ταύτης τῆς ὑπηρεσίας, τότε ἀπολύσει σὲ αὐτόν· ἐπὶ ᾧ τὸ παρεῖναι ἐποιήσατο ταύτῃ τῇ χρήσει, εἰς ἣν ἐκάλεσέ σε ὑμᾶς ἔταξεν· ὀλίγος ἔσῃ ὁ χρόνος τῆς ἐνοικήσεως, καὶ ῥᾴδιον τοῖς ἐπιτιθεῖσι. Apud Ciceron. *de repub. l.* 6. P. Scipioni dicenti, *Quid moror in terris? quin huc ad vos venire propero?* respondet Paulus pater; *Non est ita. nisi enim, cùm Deus hic, cujus templum est omne quod conspicis, istis te corporis custodiis liberavit, huc tibi aditus patere non potest.*

Μὴ ἀφάλλειν τῇ διατριβῇ] Quod Eliæ forsan obrepsit. *Histor. Reg. lib.* 3. *c.* 19. *v.* 4, 14. Jonæ certò, *c.* 4. *v.* 3, 9. Contrà Paulus, qui etiamsi ad Christum transmigrare quàm primùm cum primis cuperet, *ad Philip. c.* 1. *v.* 23. tamen ut Aug. *in Joan. epist.* 1. *Serm.* 9. *patienter vivit; libenter moritur.* atque ut Clem. *Strom. l.* 3. ἐπεθύμησε σαφῶς, τῆς μὲν ἐξόδου τοῦ σώματος, τοῦ πρὸς θεὸν ἀγάπης τελείωσιν ἔχ' τῆς δ' ἐν σαρκὶ παρουσίας, τοῦ ὠφελῆσαι διὰ τοὺς σωθῆναι δεομένους ἀπομοῦται. ita enim locus ille restituendus videtur.

Οὐχὶ καὶ τοῦ ἧττον φύσιν] vid. *l.* 2. § 3. & *sup.* § 8.

Ἐξεστί μοι μηδὲν προσδεῖσθαι] Plut. *de tranquill.* ubi Menandri illud attulerat,

Οὐκ ἔστιν οἰκεῖν ζῶντα, τοῦτ' ἐπίσταμαι,

Subjungit statim; Ἀλλ' ἔστιν οἰκεῖν ζῶντα, τοῦτο δ' οὐκ ἐπίσταμαι· ἐὰν μὴ μάθω γάνω, ἐὰν ἀποστερήσω, ἐὰν ὑπερβάλωμαι. τοῦτο γὰρ ἡμῶν κείμενον, ἐν μικρῷ, ἀλλὰ μέγα πρὸς εὐθυμίαν παρέχειν.

Θεὸν καὶ δαίμονα] Τὸ ἡγεμονικὸν, sive *mentem* vult, quæ nunc *Deum* sive *numen*, nunc *Dæmonem* sive *Genium* appellare consuevit. Vide *ad lib.* 2. § 13. & *l.* 3. § 5. & *infr.* § 27. & *l.* 12. § 26. Clemens *Strom. lib.* 2. Ταύτην τοι καὶ Πλάτων & Φιλίσῳ, ἀθέους κέκληκε μυστικῶς, τοὺς τὸν θεὸν τὸν ἔνοικον αὐτοῖς, τὸν λόγον, διαφθείροντας καὶ μαίνοντας, τὸ ὄσον ἐφ' ἑαυτοῖς, ἐν τῇ ψυχῇ παθῶν οἰκεσάσης.

Οὐδεὶς γὰρ ὁ ἀναγκάσων τοῦτον πρᾶξαι εἶναι] Vide *lib.* 2. § 9. & *lib.* 10. § 32, 35. Pelagius *ad Demetriad.* quod sub Hieronymi nomine prostat: (illius enim esse constat ex Orosii *apologet.* & Augustin. *de grat. Christi l.* 1. *c.* 37.) *Neque verò apertè contra nos pugnat aeie spiritus nequam; nec publicè nobiscum fronte congreditur; sed dolo vincit ac fraude, nostrâque contra nos utitur voluntate. de consensu adversariorum vires accipit, nostróque nos, ut dici solet, jugulat gladio. infirmus hostis est, qui non potest vincere nisi volentem. dat ille quidem consilium; sed nostrum est vel eligere vel respuere, quod suggerit. non enim cogendo, sed suadendo nocet: non extorquet à nobis consensum, sed expetit.* Hieron. ipse *in Matth. c.* 4. *v.* 6. *Diabolus qui semper omnes cadere deorsum desiderat, persuadere potest, præcipitare non potest.* & *ibid ad c.* 15. *v.* 19. *Diabolus adjutor & incensor malarum cogitationum esse potest; autor esse non potest.* Et *in Ephes. c.* 4. *v.* 27. *Potestas diaboli non in illius temeritate, sed in tua est voluntate. paratus irrumpere, ostium pulsat: sed tu nisi aperueris, ingredi non potest.* Aug. *hom.* 12. *Suadere diabolus & solicitare potest, cogere omnino non potest. dat ille consilium; sed nostrum est vel eligere vel repudiare quod suggerit.* Et *de divers. Serm.* 20. *Etsi diabolus aliquando aliquid suggerit, consentientem vincet, invitum non cogit.* &c *in Psal.* 91. *Habet ille studium suadendi, non potestatem cogendi.* & *in Joan. tract.* 12. *Non habet cogendi potentiam, sed persuadendi versutiam.* Si autem nec Spiritus nequam cogere potest, quis poterit? Hinc Herculis magnanimæ voces illæ in Euripidis *Syleo*, quas *ad l.* 8. § 38. exhibebimus. ibi plura vide sis.

§ 11. Πρὸς τί ποτε ἄρα νῦν χαῖμαι] Gemina his *lib.* 8. § 2. & *lib.* 10. § 24, 37. & *l.* 12. § 19. ista autem, quæ periocham hanc ordiuntur, hinc avulsa, superiori attexuerat Lugd. ille operis, non tam editor, quàm mutilator.

Τίνι ἄρα νῦν ἔχω ψυχαί;] Vide *l.* 4. § 28. & *l.* 9. § 39.

Παιδὶ] cui scil. ἦθος παιδιᾶδες. *l.* 4. § 28.

Γυναικείῳ] cui ἦθος. *ibid.*

Κτίσις, ἀναίσθητος] utpote cui ἦθος βουκολιατῶδες, ἢ θηριῶδες. *l.* 4. § 28. Sive cujus τὸ ἡγεμονικὸν βόσκεται, ἢ τετύφωται. *l.* 9. § 39. Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 3. Ἀλλ' ἔχεις τι κρεῖττον τοῦ σώματος; τί οὖν ἀφεὶς ἐκεῖνο, τούτοις προσέδησας; διὰ ταῦτα τὴν συγγένειαν (quam cum animantibus corporis respectu habemus, ab ea quam mentis ratione cum

cum Deo obtinemus) οἱ μὲν ἀποκλίναντες, λύκοις ὅμοιοι γενόμενα, ἄπιστοι καὶ ἀδίκοις καὶ βλασφήμοι· οἱ δὲ λέοντι, ἄγριοι καὶ θηριώδεις καὶ ἀνήμεροι. οἱ πάντες δ' ἠμῶν, ἀλώπεκες, καὶ ὡς ἐν ζώοις, ἀτυχήματα. τί γὰρ ὄζειν ἄλλο λοίδορος καὶ κακοήθης ἄνθρωπος, ἢ ἀλώπηξ, ἢ τι ἄλλο ἀτυχέστερον καὶ πανουργότερον; ὁρᾶτε ὖν, καὶ φεύγετε, μήτι τούτων ἀποῖτε μᾶλλον ἀτυχημάτων. Idem *lib.* 4. *c.* 5. Ἐπίσκεψαί σε τὸ ταμιεῖον· ἴδε πόσας δυνάμεις ἔχων ἐλήλυθας, μήτι τῷ θηριώδει, μήτι τῷ μισοκακοπόνῳ. Et mox: Δύσυχής ὄζειν, ὁ ἀπολωλεκὼς τὸ εὔγνωμον, τὸ πρόσφορον· ταῦτα γὰρ τὰ ἀνθρώπινα. τοῦ χαρακτῆρος ἐν τῇ διανοίᾳ, οἵους καὶ ἐπὶ ἠμῶν νομισμάτων, ἂν μὲν εὕρωμεν, δοκιμάζομεν· ἂν δὲ μὴ εὕρωμεν, ῥιπτοῦμεν. τί οὖν λέγεις, ὅτι ἄνθρωπός ὄζειν ὁ ὀργίλος, ὁ μανιώμενος; μὴ γὰρ ὀλίγης μορφῆς κεῖνται ἠμῖν ὀνόματα ἔκαστον. ἐπεὶ ὅτου λέγω καὶ τὸ κτήνεον, μᾶλλον εἴη. οὐκ ἀρκεῖ δὲ ἡ ἐκτὸς περιγραφὴ ἡκεῖν ἐπὶ θεὸν τὸν ἄνθρωπον ἡ ῥὶς ὀξαρκεῖ, καὶ οἱ ὀφθαλμοί. ἀλλ' ἐὰν τὰ δόγματα ἔχῃ ἀνθρώπινα· ὅτος οὐκ ἀκούει λόγε, ὁ παρακολουθεῖ ἑλεγχόμενος, ὀνος ὄζει. τοῦτο τὸ αἰδήμων ἀπονενέκρωται, ἀχρηστός ὄζει, πάντα μᾶλλον ἢ ἄνθρωπος. ὅτος ζητεῖ, τίνα ἀπατήσας λακτίσῃ, ἢ δάκῃ, ὅσε ἐπὶ θρέβατον, ἢ ὄνος, ἀλλά τί ποτε ἄγριον θηρίον. Iamblich. *de temperant.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 5. Ὅλως γὰρ ἡ μὲν παιδὸς ἄμωσος ἀπικράτεια, ἐπὶ ἀνθρώπους ἐφίησιν ἢ τοῦ ἀνθρώπου. φεύγωμεν τὸν ἀλόγιστον αὐτοῦ ἕλκει φύσιν, καὶ θηριώδη καὶ ἄτακτον. Origen. *in Exech. orat.* 3. argutatus super illud Hebræorum אדם אתה quod tamen nihil aliud est illis, quàm est *Quisquis* Latinis. *Omnes homines nati sumus homines: sed non omnes homines, homines sumus. est homo homo; & est homo non homo. est homo jumentum*, Psal. 49. *v.* 20. *est homo serpens*, Matt. *c.* 3. *v.* 7. *est homo equus*, Jer. *c.* 5. *v.* 8. *homo exterius; jumentum, serpens, equus interiùs. is tantummodo est homo homo, & duplicat nomen hominis, qui tam secundum interiorem hominem, quàm secundùm exteriorem homo est.* Clemens item *Strom. lib.* 4. Τὰς φιλησύχους καὶ φιλοσωμάτους, καὶ θηρία μᾶλλον ἢ ἀνθρώπους, τοῦ παρομοιωθέντας τοῖς κτήνεσι, θηλυμανεῖς ἵππους. ὅνος ὑβρεώς ὁ ἀκόλαστος· λύκος ἄγριος, ὁ πλεονέκτης· καὶ ὄφις ὁ ἀπατεών. Et Jo. Chrysost. *in Gen. orat.* 12. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ θεία γραφὴ φησὶ τὰ πάθη τὰ ἐνοχλοῦντα, ὅταν καὶ τὰς ἐκ ἀλόγων φαντασίας, πολλαχοῦ δὲ καὶ ἐκ θηρίων, τοῖς λόγῳ τεθηριωμένοις ὀνομάσῃ. ποτὲ μὲν κύνας καλοῦσα διὰ τὸ ἀναίσχυντον καὶ ἰταμόν· (Esaiæ *c.* 56. *v.* 10.) ποτὲ δὲ ἵππους διὰ τὸ λάγνον· (Jerem. *c.* 5. *v.* 8.) ποτὲ δὲ ὄνους, διὰ τὴν ἀγνωμοσύνην καὶ τὴν ἄνοιαν· (Psal. 49. *v.* 12.) ποτὲ δὲ λέοντας καὶ παρδάλεις, διὰ τὸ ἁρπαστικὸν καὶ πλεονεκτικόν· ποτὲ δὲ ἀσπίδας, διὰ τὸ δολερόν· (Psal. 140. *v.* 3.) ποτὲ δὲ ὄφεις καὶ ἔχεις, διὰ τὸν ἰὸν καὶ τὴν πονηρίαν· (Matth. *c.* 3. *v.* 7.) &c. Senec. *epist.* 60. *Hos, ut ait Sallustius, ventri obedientes, animalium loco numeremus, non hominum.* Et *epist.* 103. *Erras, si istorum tibi qui occurrunt, vultibus credis: hominum effigies habent, animas ferarum.* Τέρατα τῆς φύσεως, βυθοῦ ἀνθρώπεα ut, ex Empedocle Theophylact. Bulgar. *epist.* 44. Faciunt huc Diogenis illa, nulli non memorata; quod in medio foro, mero meridie, inter turbas confertissimas, accensâ face, quid quæreret requisitus, respondit, Ἄνθρωπον ζητῶ. *hominem quæro.* quòd cùm homines ad se invitâsset, confluentes multos baculo abegit, simul dictitans, Ἀνθρώπους ἐκάλεσα, οὐ κακάμματα. *Homines vocabam, non quisquilias.* quòd è balneo prodiens, ut Hecato in *chriis*, vel ab Olympia reversus, ut alii perhibent, quærenti an plurimi homines ibi essent, respondit, Πολὺς μὲν ὄχλος, ὀλίγοι δ' ἄνθρωποι. *turba quidem multa; verum homines pauci.* Laert. *l.* 6. Quibus finitima habet & Joan. Chrysost. *tom.* 8. *orat.* 11. de Jeremia ex *c.* 6. *v.* 10. Ἐν μέσῳ πλήθει, ὥσπερ ὑδάτος παγέντος, ὅτως ἐσθα. Πρὸς τίνα λαλήσω; τί λέγεις; τοσοῦτον πλῆθος ὁρῶν, ἐρωτᾷς, πρὸς τίνα λαλήσεις; ναί, φησι· τὸ πλῆθος γὰρ σωμάτων ὄζειν, ἀλλ' οὐ πλῆθος ἀνθρώπων. ἀνθρώπους γὰρ τοὺς ἐπὶ τῆς ἀρετῆς οὐ δεῖ κλῆσιν· οὐ γὰρ εἰ τῆς σώσεως ἀνθρώπους καὶ φανλῶ ἔχει, ὅτως ἄνθρωπος. ἀλλ' εἴ τις ψυχῇ ἀνθρώπου καὶ διάθεσιν ἔχει ψυχῆς. Et de Etaia, ex *c.* 50. *v.* 2. Εἰς τὴν πόλιν ἦν Ἰερουσαλὴμ τὴν μητρόπολιν εἰσελθὼν τὴν πολυάνθρωπον, ἐν μέσοις τοῖς ἀγορᾶις ὤν, τῷ θυμῷ πεπτωκὼς αὐτὴν πλησιάσας, ἔλεγεν, φησι, ἐσθα, καὶ οὐκ ἦν ἄνθρωπος. Siquidem erant illi, ut idem *tom.* 5. *orat.* 19. Ἄνθρωποι μὲν τὸ ὄνομα, οὐκ ἄνθρωποι δὲ τὸ φρόνημα. Philemon. *Agyrtâ*, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 2.

Ὦ πῶς πονηρόν ὄζειν ἀνθρώπου φύσις
Τὸ σωθὲν ἂν ποτ' ἐλπίδι νόμου.
Οἵει τι δῆτ' ἄλλων διαφέρειν θηρίων;
Διαφέρει μὲν οὐδέν, ἀλλὰ σῶμα μὴ.
Πλὴν ὅτι ταῦτα, τοῦτο δ' ὀρθὸν θηρίον.
Quàm prava tota est indoles mortalium,
Quæ cæteroqui non egeret legibus?
Tuí credis hominem reliquis animantibus
Differre? nihilum distat; hoc dempto tamen,
Quod alia cùm sint prona, rectum animans homo est.

Grot. Eleganter Chrysost. in illud Psalt. *Psal.* 49. *v.* 20. *Homo jumento compar factus est.* Serm. *de ascens. Dom. Deterius est comparari jumento, quàm nasci jumentum.* Nempe quia, ut Aug. *in Psal.* 103. *conc.* 4. *Quod illi naturæ est, homini crimen.* Vel, ut Bern. *de bon. defer. quod illis naturæ est, homini culpæ.* Ideò Bern. idem *ibid.* & *in Cant. Serm.* 34. *Ipsis etiam bestiis bestialior est homo, ratione vigens, & ratione non vivens.* Vide *l.* 10. § 8.

§ 12. Οὐκ ἐν ταῖς ὑπομνήσεσι, ἐπ ἀκόσμε διαθέσει π. κατὰ τῷ ἀγαθῷ δὲ ἐφαρμόσει | Periocha toto ferè ista miserè disturbata, depravata, mutilata est. Itaque Xylandrum nihil istic assecutum,

rum, haud mirum est. legendum forsan, ὃν ἂν τοῦτο ἀγαπήσας, ἵνα ἀκούσας ἀνασχέσθαι τι, ὧν πρὸ ἐλαχίστου ἂν ἐφαμίλλει. *Siquis*, inquit, *eorum aliquod quæ verè bona sunt*, puta justitiam, temperantiam, prudentiam, fortitudinem, *animo ac cogitatione præceperit, his semel mente præceptis nihil vel ipse subjungere, vel adjectum ab alio quopiam audire sustinebit, quod non aptissimè cum boni natura consistat.* Membrum proximum, huic ἀντιθέσιον, lectionem hanc firmare videtur.

Τὸ ἀπὸ τῆς κωμικῆς | *à Comico dictum*: illud utique quod in periochæ hujus clausulâ extremâ ponitur.

Οὐ γὰρ ἂν τοῦτο μὴν ὁ σεσοικὼς ἂν ἀπεξιῶτο τὸ ἢ δεῖ τῆς πλάτης | Lego, ὁ γὰρ ἂν τοῦτο μὴν [ἐπ' ἐκείνων] ὁ σεσοικὼς ἂν ἀπεξιῶτο ἐπὶ ἢ τῆς πλάτης, &c. Sive ad Scripturam vulgatam propiùs accedendo, quod D. Salmasio visum magis, ὁ γὰρ ἂν δὴ τούτων μὴν ὁ σεσοικὼς ἦν, &c. forsan & sequentia tunc ità concepta fuerint. ὁ σεσοικὼς ἂν ἀπεξιῶτο τόδ' ἐπὶ ἢ τῆς πλ. &c. *Alioqui*, inquit, *Comici istud non offenderet & ut indignum repudiaretur, si de bonis illis verè bonis enunciatum fuisset; contra admitteretur & plausu exciperetur, tanquam* [illud] *admodum ac urbanè dictum, ubi de divitiis quæ bonis usurpatur, quæ bonorum loco vulgus hominum habet.*

Τὸν κακίστωνα αὐτὸ, ἀπὸ τῆς εὐπρεπείας ὃν ἔχειν ὅπως χάσῃ | Cujusnam Comici istud sit, mihi haud liquet. Aristophanis forsan fuerit, cujus multa interciderunt. Hoc innuit, omnia apud illum nescio quem per summam opulentiam jam ità esse exornata & depicta, ut locus, in quo ventris onus deponatur, nullus supersit. Quomodo Aristippus, si Laert. *l.* 2. credimus, vel Diogenes potiùs, si Gal[illegible] *in hortat. c.* 5. (Cynicam enim proterviam redolet magis, quàm urbanitatem Aristippeam) in locupletis cujusdam faciem inspuisse legitur, quod in ædibus omni ex parte splendidissimè exornatis locum, in quem sputum demitteret, nullum deprehenderet. Cæterùm D. Salmas. ἀπρεπείας mavult, ut dicitur alicui infelice & luxurioso in scena pronunciatum sit, qui dixerit, Se ἀπὸ τῆς ἀπρεπείας ὃν ἔχειν ὅπου χάσῃ. quod à tali viro dictum populus pronis auribus & cum plausu accepit. at de prudente, aut justo, aut forti ac temperante non ità facilè diceretur, nec dictum cum favore & attentione audiretur. Utrovis modo legeris, Aristophaneum illud in Concionatricibus relipit, [illegible] Praxagoræ maritus, Ἀλλ' ἐν καθαρῷ πῶς ποῦ τὴν ἂν χέσῃς τύχοι, *At in vacuo alicui ubi cacare dabitur?* D. Bootius verò legendum existimat, ὅπου δόξῃ αὐτό. ut sit locupletis alicujus, cum illo Lucæ *c.* 12. *v.* 17. conquerentis, non suppetere ampliùs, ubi opes suas reponat. quod de externis istis commodè satis dictum censeretur, eum qui ista possideat, præ nimia copia non habere, quid agat. at de verè bonis, justitia, temperantia, &c. enunciatum, ineptum planè etiam vulgo hominum haberetur. Hæc ille.

§ 13. Ἐξ εἰδοποιοῦς καὶ ὑλικῆς | hoc est, *ex forma & materia*; ex anima & corpore. Vide *l.* 2. § 2. *l.* 4. § 21. & *l.* 6. § 32.

Οὐδέτερον τούτων εἰς τὸ μὴ ὄν | Vide *lib.* 4. § 4. Jul. Scalig. *ad lib.* 1. *de Plant. Si è nihilo nihil fieri potest; igitur id quod est aliquid, in nihilum reverti nequit. Par enim ratio creationis & corruptionis.*

Πᾶν μέρος ἡμῶν | Vide *l.* 7. § 50.

Εἰς μέρος τι τῆς κόσμου | Vide *l.* 8. § 18. & *l.* 10. § 7. Gregor. Nyssen. *orat. catechet. cap.* 8. Λύεται τὸ αἰώνιον, ὃν ἀφανίζεται. ἀφανισμὸς μὲν γὰρ, ὃ εἰς τὸ μὴ ὂν μεταχώρησις· λύσις δὲ ἡ εἰς τὰ τοῦ κόσμου στοιχεῖα πάλιν, ἀφ' ὧν τὴν σύστασιν ἔσχε, διάλυσις. τὸ δὲ ἐν τούτοις γιγνόμενον ὃν ἀπόλλυται, κἂν ἐπιδύῃ τὴν καταλήψιν τῆς ἀιστέρος αἰθέσεως.

Εἰς ἕτερον κόσμου μέρος μεταβαλεῖ | *mutabit*, i.e. mutatione interveniente, si mutatum, transibit. μεταβάλλειν *mutare*, pro μεταβάλλεσθαι *mutari*. Sic Plato *polit. lib.* 8. Ὅτι πᾶσα πολιτεία μεταβάλλει ἐξ ἄυτῆ ἔχοντος τὰς ἀρχάς, ὅταν ἐν αὐτῷ τούτῳ ἡ στάσις ἐγγίγνηται. Aristot. *polit. l.* 5. *c.* 1. ὃν πίνων δὲ αἱ πολιτείαι μεταβάλλουσιν, —— καὶ ἐκ ποίων εἰς ποίας μάλιστα μεθίστανται. Et *ibid. c.* 3. καὶ εἰς ἄλλα ζῶα μεταβάλλοι μορφάς. & μεταβάλλει δ' αἱ πολιτείαι καὶ ἄνευ στάσεως. & *c.* 4. Μετέβαλε γὰρ ἡ πολιτεία ἐκ δύο νεανίσκων γενομένων, &c. Theophrast. *de causs. plant. l.* 6. *c.* 10. Μεταβάλλειν καὶ ἀποκαθίστασθαι πάλιν συμβαίνει μᾶλλον ἑαυτὸν ἀπαίσιον καὶ ἧττον ἀπολλύειν· ὅταν ἢ διαφθαρῇ, ἢ δεῖ τῆς τοῦ ἀέρος ἐπιπολῆς παρακινῆσαι. quo loco & τὸ ἀποκινεῖν passivè pariter usurpatur. de vino loquitur. ità passim usurpat Marcus ipse, *l.* 2. § 17. *l.* 4. § 3. propè finem. & § 16. & *l.* 8. § 15. *Mutare* itidem Latinis passivè sumitur. Livius *l.* 5. *Annona nihil mutavit.* & *lib.* [illegible] *Animi mutaverant.* Tertull. *de pallio c.* 2. *Mutavit & totus orbis aliquando.* &, *mutavit rursus orbis, alius idem.* &, *Lata mutant.* &, *Laudans orbem mutantem, quid denotas hominem?* & *c.* 3. *Chamæleon mutare totus, nec alius, valet.* μεταβάλλειν etiam simpliciter pro *sedem mutare, de loco in locum migrare.* Vide *ad l.* 6. § 45. ἐκεῖ δὴ μεταβαλεῖν ἡμᾶς δεῖ. *eodem concedere, migrare nos oportet.*

Ἤδη εἰς ἄπειρον | Vide *l.* 2. § 3. & *l.* 6. § 15.

Κατὰ τοιαύτην μεταβολὴν καὶ τοιαύτην | Vide *l.* 4. § 5. & *l.* 7. § 18.

Κἂν χῇ διόδους πεπερασμένας | Etiamsi, inquit, mundus per finita quædam intervalla dissolveretur, nec in æternum integer persisteret, generationis tamen & corruptionis series vel sic etiam in infinitum prorogaretur. Vide *l.* 10. § 7. Apud Laert. *l.* 7.

l. 7. Zenon Stoici volunt, Deum mundi conditorem [illegible]

[illegible] *l. 11. §. 1.* quatuor philosophis vehementer repugnat. Λυπᾶσον παλαίφατον [illegible] λόγον, [illegible] ἀπὸ μὴ ἐπὶ [illegible] ἐσθίειν. Tatianus *Orat. ad Græc.* Ἐκκύψωσιν ὑπολαβεῖν χρὴ κομψοὺς [illegible] ἐγὼ δ' εἰσάπαξ. Et latiùs, ἔχ ὡς οἱ Στωικοὶ δὲ μαπίζουσι, καὶ [illegible] κύκλων πεπλεγμένους γεγυμνῶσθαι καὶ ἀποχρυσοῦσθαι δεῖ αὐτοῦ, μὴ ὅτι τὰ χρήσιμα· ἀπαξ δὲ ἦλθε καὶ ἰδίας αἰδοῦς ὑπερεξουσίαν, ἢ εἰς τὸ πυμπλεῖν [illegible] μόνον ἔστιν, χαλκείους. Cæterùm non Stoicis solis hæc placuit, sed & longè antè Stoicam disciplinam enatam, Heraclito; ὃς ἐπεφύδει τὸν [illegible] πυρὸς [illegible] ἀλλοίωσιν, asserebat autore *l. 9.* Laërtio.

l. 14. Ὁ λόγος [illegible] | Num est assecutus [illegible] quid [illegible] cum ornatu [illegible] voluit [illegible] & Plato [illegible] humanam per [illegible] fandam, qu[illegible] scientiis & artibus. Est [illegible] aliud est profluus [illegible] & [illegible] vel aut [illegible]

[illegible] ἐμμανὴς [illegible] ejusmodi facultates, quæsi- 30 bi ipsis sufficiant, nec ullius rei extra se admiculo [illegible] opus suum exercendum, vel [illegible] tendum. Vide *l. 4. §.* Καὶ [illegible] Cic. [illegible] Stoicis [illegible] quibus [illegible] [illegible] ratione [illegible] nam sunt [illegible] *l. 4. §. 1.*

l. 15. [illegible] convenit. Ac [illegible] quod homo est, pertinere quod [illegible] hominis [illegible] [illegible] ad hominem pertinerent. Vide *l. 7. §. 7.* Galenus [illegible] Ἡ [illegible] κείσις φιλοσοφίας [illegible] Judicium ipsius [illegible] illis pertinet.

Οὐκ ἔστ' ἀπαθὴς [illegible] ὁ σοφός. *c. 5.* Ἐπισκεπτέον σε τὸ πάθος, ὃ [illegible] μεις ἔχομεν ἐλαττοῦσθαι. ἵππος δὲ ὅν ποτ' ἄλλος ὄζει; ὅταν ἡμῖν φυσικῶν δυνάμεων φέρηται· ἔχ ὅταν μὴ δυνῆται κοκκύζειν, ἀλλ' ὅταν μὴ [illegible] ἔχειν. ὁ δὲ κύων, ἔχ ὅταν πέτεσθαι μὴ δυνῆται, ἀλλ' ὅταν μὴ ἐγκρύπτειν μὴ [illegible] ὃν ὅτου δὲ ἀνθρώπου δυσχερὴς ὄζειν, ἔχ ὁ μὴ δυνάμενος λέοντας αἴρειν, ἢ ἀν-

[illegible] ὑπερφυᾶ [illegible] ὅταν αἴρηται | Omisit clausulam hanc Latinus interpretem mendum scripturæ subesse liquet. leg. ἢ ἀφαιρέσιμος π. Tam fuit nere æquanimiter damna rerum illarum, quàm eis se continere, virtutis est. Hoc est, vel plus hoc etiam quod Apostolus de Hebræis fidelibus *c. 10. v. 34.*

Kai

[illegible]

Iraque [illegible]

[illegible] Marc. [illegible] judicio [illegible]

[illegible] Plures [illegible] cujusdam ([illegible]) illi [illegible]

Paucos beavit aula; plures [illegible]
Sed hos quoque ipsos, quos beavit [illegible]

Licet tamen [illegible] in aula, inquit [illegible] bene vivere. licet in aula Neronis etiam [illegible] [illegible] ut quod [illegible] Lucanus [illegible]

[illegible] *Feceat aulâ* [illegible]
[illegible] *esse pius* [illegible]

[illegible] in aula agens [illegible] ἐλεύθερ[illegible] Vide [illegible] Senec. [illegible] *nam quod [illegible] fieri posse [illegible] vivere, si necesse sit.* & *epist.* 5[illegible] *tranquil*-*litatem facit locus. animus [illegible] commendat omnia. [illegible] ego in villa hilari [illegible] mœstos: vidi in [illegible] solitudine occupatis similes.* & *epist.* 104. *Pu*-*tas venisse te [illegible], puta Rhodum [illegible] elige arbitrio tuo civitatem: quid ad rem pertinet, quos illa mores habeat? tuos afferes.* & *epist.* 51. *Neminem Cano*-

[illegible] Sic ergo compo[illegible] [illegible] bene agere poss[illegible] [illegible] πρὸς τοῦτο φέρειν [illegible] Desit prioris [illegible] paulula posterior [illegible] supplenda [illegible] κατεσκεύασαι. [πρὸς ταῦτα κατεσκεύασαι] Vide [illegible] § [illegible] & l. 7. [illegible]

Ὅτι πρὸς κοινωνίαν γεγόναμεν [illegible] L. 2. § [illegible] 4. & [illegible] Sic & l. 11. § [illegible] Hierocles [illegible] *nupt.* apud [illegible] *tit.* [illegible] [illegible] κοινωνίαν. *Sic enim [illegible] videor, ita [illegible] nos, [illegible] omnes [illegible] tas quædam, major autem [illegible] ret: itaque cives potiores sunt quam peregrini, propinqui quam alieni.* Cicero *de amic.* Vide [illegible] Basil. Cæs. can Eustath. Sebast. *regul. prolixior. ad quæst.* [illegible] [illegible] ὅτι ἥμερον καὶ κοινωνικὸν [illegible] ὁ ἄνθρωπος [illegible] μοναστικὸν [illegible] ἴδιον τῆς φύσεως ἡμῶν [illegible] τὸ κοινωνεῖν ἀλλήλοις, καὶ χρήζειν ἀλλήλων [illegible] ἀγαπᾶν τὸ ὁμόφυλον [illegible] Vide [illegible]

[illegible] Chrysippus [illegible] Laert. l. 7. [illegible] Plutarch. item de [illegible] ἐμψύχῳ, μηδὲ [illegible] ita enim legendum, contra planè [illegible] vulgatis habetur, ἐμψύχῳ ψυχῇ. Hinc [illegible] *ab [illegible] contr. Manich. c.* 3. [illegible] *Solis Lunæque Luci; Muscam ipsam [illegible] li ipsi Lunæque* præferre videtur.

Τῶν [illegible] ἐμψύχων τὰ λογικά [illegible] Plato [illegible] Οὐδὲν [illegible] κάλλιον. Dionys. *de divin. nomin. c.* [illegible] [illegible] ζῶντα [illegible] ζῇ, τὰ αἰσθητικά, καὶ τούτων τὰ λογικὰ [illegible]

§ 17. Τὸ τὰ ἀδύνατα διώκειν, μανικόν [illegible] [illegible] ἀδυνάτων [illegible] Pindar. *Nem.* [illegible] [illegible] ἐρώτων [illegible] μανίαι.

Et [illegible]

[illegible] πέλει.

Gorgias *apolog. pro Palamed.* Μανία γάρ ἐστιν ἔργοις ἐπιχειρεῖν ἀδυνάτοις. Epictet. *lib.* [illegible] *c.* 24. Τὸ μὴ δυνατῶν ἐφίεσθαι, ἀνδραποδῶδες καὶ ἠλίθιον, ξένου, θεομαχοῦντος. Bias etiam apud Laert. *l.* 1. Νόσον ψυχῆς, τὸ τῶν ἀδυνάτων ἐρᾶν. Plut. *de tranq.* Οὐχ ἥκιστα τίνων εὐθυμίαν κωλύει τὸ μὴ συμμέτροις χρῆσθαι πρὸς τὴν ὑποκειμένην δύναμιν, ὁρμαῖς, ὥσπερ ἱστίοις, ἀλλὰ μειζόνων ἐφιεμένους ταῖς ἐλπίσιν,

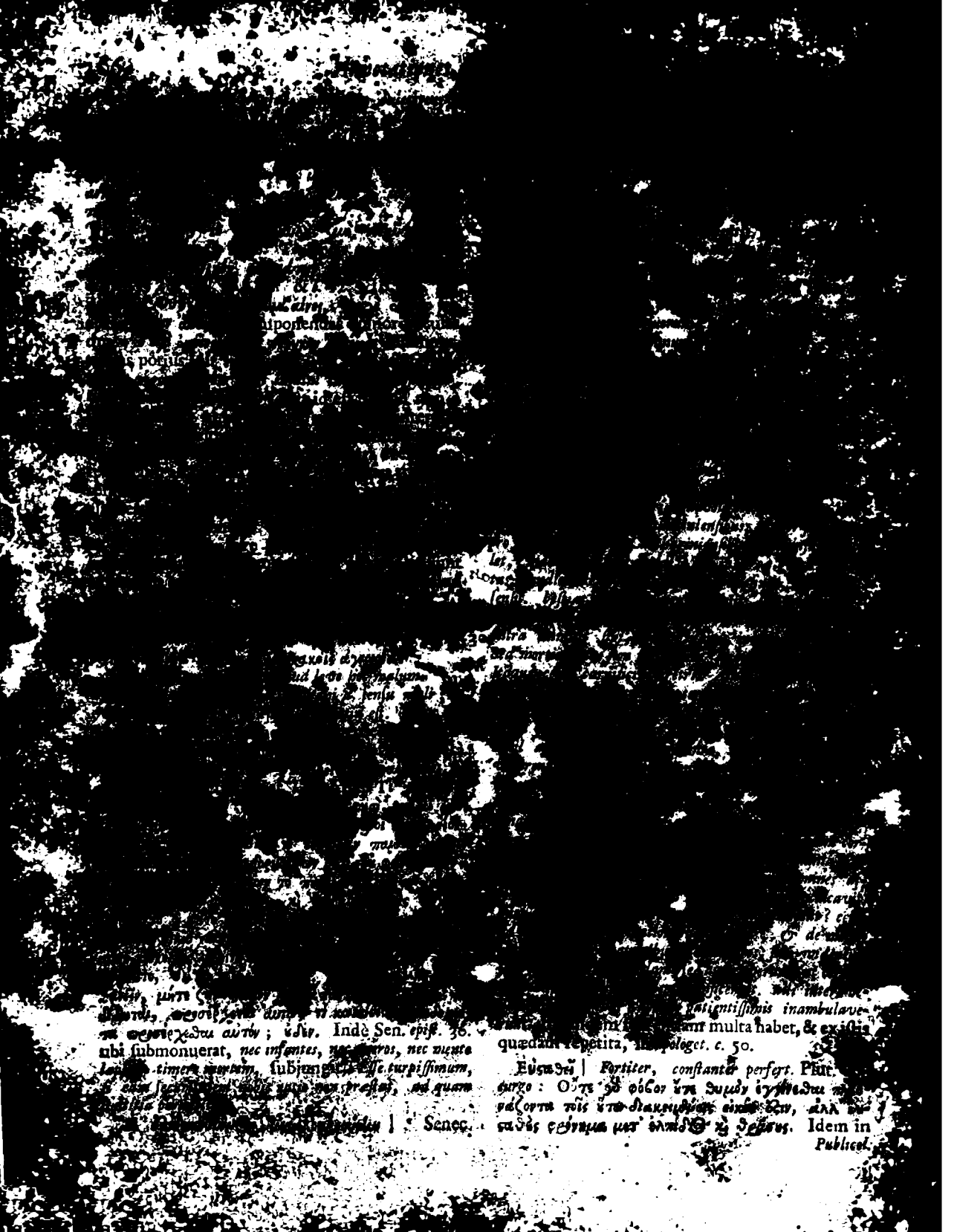

ubi submonuerat, *nec infantes, nec senes, nec vicina Lethes timentem mortem*, subjungens: *Est turpissimum, quod non præstat, ad quam*

Senec.

patientissimis inambulave

multa habet, & ex illis quædam repetita, Hypologet. c. 50.

Εὐτλῶς | *Fortiter, constanter perfert.* Plut. περὶ ἀοργ. : Οὔτε γὰρ φόβον ὕπνου δυμὸν ἰσχύειν ποιεῖται πρὸς τὸ διακριθῆναι εἰκῆ δεῖν, ἀλλ' ἐν τοῖς εὐτλῶς φέρουσι μετ' ἀλυπίας καὶ ἡσυχίας. Idem in

Publicol.

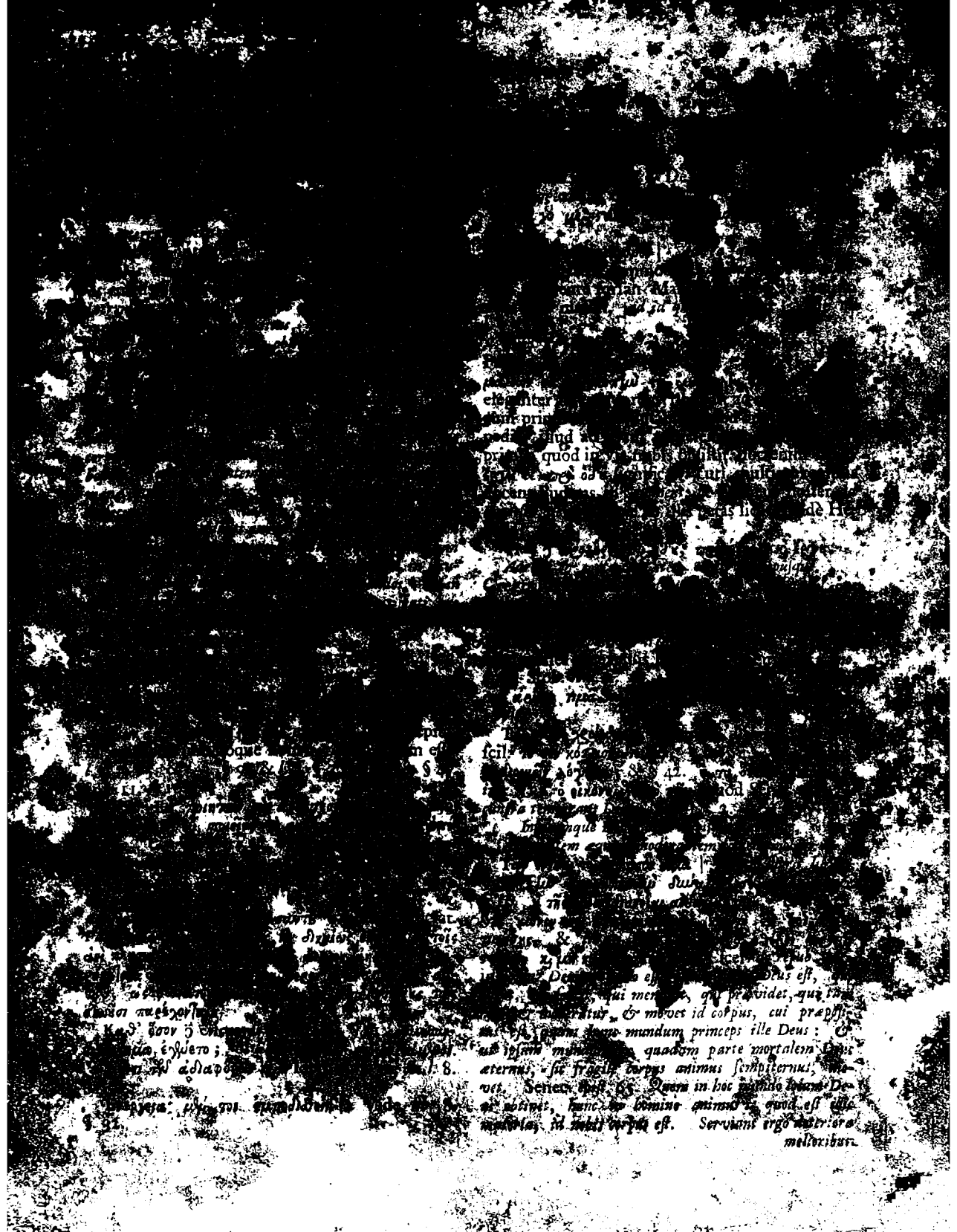

De Demonstratione Dei

sumus, animalia obnoxia non paucioribus [illegible] *corporis morbis.* Vide ad l. [illegible]

§ 23. Τὸ ἄπειρον [illegible] | [illegible] Orac. defect. [illegible] l. 4. § 43. [illegible] § 15. & l. 7. [illegible]

[illegible] Vide ad l. 4. § 43. Flaccus, *Carm.* l. 3. od. 29.

— *quod adest, memento*
Componere æquus, cætera fluminis
Ritu feruntur, nunc medio alveo
Cum pace delabentis Etruscum
In mare; nunc lapides adesos,
Stirpesque raptas, & pecus, & domos
Volventis unà, non sine montium
Clamore vicinæque silvæ,
Cum fera diluvies quietos
Irritat amnes.

Ἐν συνεχέσι μεταβολαῖς | Vide l. 7. § 18, 25. & l. 10. [illegible] & l. 11. § 35. πάντα μεταβολαί.

Ἐν [illegible] τροπαῖς | l. 8. § 6. πάντα τροπαί.

Οὐδὲν [illegible] | Ita infr. § 33. [illegible] καὶ οὐχ ἑστῶτα. Naso *Metamorph.* l. 15.

— [illegible] *est toto quod perstet in orbe.*
Cuncta fluunt. —

Augustinus *in Joan. tract.* 38. *In omnibus actionibus & motibus nostris, & in omni prorsus agitatione creaturæ, duo tempora, præteritum & futurum. præsens quæro, nihil stat. quod dixi jam, non est, quod dicturus sum, nondum est.* Hinc Plato Theæteto: ἔστι μὲν οὐδέποτ' οὐδὲν, ἀεὶ δὲ γίγνεται. & Plut. de EI. [illegible] Ἡμῖν μὲν γὰρ ὄντως [illegible] μέτεστιν [illegible] [illegible] ἐν μέσῳ [illegible] φάσμα παρέχει καὶ δόκησιν ἀμυδρὰν καὶ ἀβέβαιον αὐτῆς. ἂν δὲ τὴν διάνοιαν ἐπερείσῃς, λαβεῖν βουλόμενος, ὥσπερ ἡ σφοδρὰ περίδραξις ὕδατος τῷ πιέζειν εἰς ταὐτὸ καὶ συνάγειν διαῤῥέον ἀπόλλυσι τὸ περιλαμβανόμενον, οὕτω τῶν παθημάτων μεταβλητῶν ἐνάργειαν [illegible] ὁ λόγος ἀποσφάλλεται, τῇ μὲν εἰς τὸ γιγνόμενον αὐτῶν [illegible] εἰς τὸ φθειρόμενον, οὐδενὸς λαβέσθαι μένοντος [illegible] ὄντως ὄντος δυνάμενος. Et mox: Μένει δὲ οὐδεὶς, οὐδ' ἔστιν εἷς, ἀλλὰ γιγνόμεθα πολλοὶ περὶ ἓν φάντασμα καὶ κοινὸν [illegible], ὕλης περιελαυνομένης καὶ ὀλισθανούσης. Simili ratione Basil. Cæs. *orat.* [illegible] & Simeon *Cancellar.* [illegible] 21. οὔτε τὰ δεξιὰ καὶ περιπόθητα [illegible] τὸ ἑστὼς καὶ μόνιμον ἔχει, οὔτε τὰ περισπώμενα [illegible] καὶ κατηφῆ παγίως ἥδρασται. ἀλλὰ πάντα [illegible] καὶ κλόνῳ, καὶ μεταβολαῖς ἀδοκήτοις ὑπόκειται. & quæ sequuntur.

Οὐδὲν ἑστὼς, καὶ τὸ παρεγγὺς [illegible] ἄπειρον | Vitiosa interpunctio, quæ & Xylandrum in fraudem induxit. leg. οὐδὲν ἑστὼς καὶ τὸ παρεγγὺς τόδε ἄπειρον, &c. Consule versionem. Vide l. 4. § 3, 50. & l. 12. § 7.

Ὧ, πάντα ἐναφανίζεται | Vide l. 2. § 12. & l. 12. § 32.

Πῶς οὐ μωρὸς, ὁ ἐν τούτοις φυσώμενος, ἢ [illegible] | Vide l. [illegible] § 73. Horum autem stultitiam iconis pulcherrimâ depingit nobis Dion. Chrysost. *orat.* 67. [illegible] εἴη τοιοῦτος ἄνθρωπος, οἷος ζῆν πρὸς τὴν αὐτοῦ σκιὰν [illegible] αὐξομένης μὲν αὐτῆς ἐπαίρεσθαι καὶ μεγαλαυχεῖν, βραχυτέρας δὲ γιγνομένης, λυπεῖσθαί τε καὶ ὀρθῶς ταπεινότερος καὶ τοσούτῳ [illegible], ὅσῳ περ ἂν ἐλάττων γένηται οὐ πολύ γε ἂν [illegible] Μαργίτου σοφώτερος. τῆς γὰρ αὐτῆς ἡμέρας, ὅτε μὲν λυποῖτ' ἂν, ὅτε δὲ χαίροι. πρωῒ μὲν ἐπειδὰν ἴδῃ τὴν σκιὰν τὴν ἑωθινὴν [illegible] μακρὰν, τήν τε γυμνασίων, καὶ τὴν ἐν τοῖς τείχεσι πύργων σχεδὸν μείζω, δῆλον ὅτι χαίροι ἂν, ὡς αὐτὸς ἐξαίφνης γιγνόμενος τοῖς [illegible] ἴσος· καὶ εἰς τὴν ἀγορὰν βαδίζοι ἂν, ἢ εἰς τὰ θέατρα, καὶ πανταχόσε [illegible], ὅπως ἂν ὑπὸ πάντων βλέποιτο ἂν· [illegible] ἀγορὰν ἄρχοιτ' ἂν σκυθρωπότερος αὐτοῦ γίνεσθαι, καὶ ἀνιχλωρεῖν. ταῖς δὲ μεσημβρίαις, αἰσχυνοῖτ' ἂν ὀφθῆναι ἀνθρώπῳ τινὶ, καὶ ἔνδον μένοι ἂν ἐγκλεισάμενος, ἐπειδὴ ἐν ποσὶ βλέπει τὴν σκιὰν παρ' [illegible]. περὶ δείλην δὲ ἀναλαμβάνοι αὐτὸν, καὶ γαυρότερος φαίνοιτο ἂν ἀεὶ πρὸς ἑσπέραν. [illegible] μοι δοκεῖς ἄτοπον διαθεῖν, καὶ ἄνδρα διαπλάττων ἠλίθιον. οὐκοῦν ὁ τῇ δόξῃ προσέχων, οὐδέν τι βελτίων, ἀλλὰ πολὺ ἀθλιώτερος. πολλάκις γὰρ ἂν πλείους μεταβολὰς ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ μεταβάλλοιτο· καὶ τοῖς οὐχ ὥσπερ [illegible] [illegible] δοκεῖ μὲν [illegible] ἄνθρωπον εἶναι, νῦν δὲ [illegible] καὶ πετρῶν ὑψηλότερον τῶν [illegible], ἂν [illegible] μαρτυρήσαντές αὐτόν τινες καὶ [illegible]· νῦν δὲ συστελλόμενον καὶ ταπεινούμενον πολὺ πλείους αὐξήσεις τε καὶ φθίσεις τῆς ψυχῆς αὐτοῦ λαμβανούσης, ἐμοὶ δοκεῖ, τῆς σελήνης.

§ 24. Τῆς συμπάσης οὐσίας, ἧς ὀλίγιστον μετέχεις | Vide l. 10. § 17. & l. 12. § 32. Senec. *epist.* 91. *Quota pars omnium sumus?*

Βραχὺ καὶ ἀκαριαῖον διάστημα | Vide l. 2. § 17. & l. 4. § 26, 48. & l. 11. § 18. ἀκαριαῖος ὁ ἀνθρώπινος βίος. Diodor. Sicul. *histor.* l. 1. Πάντες γὰρ ἄνθρωποι διὰ τὴν τῆς φύσεως ἀσθένειαν, βιοῦσι μὲν ἀκαριαῖόν τι μέρος τοῦ παντὸς αἰῶνος, τετελευτήκασι δὲ πάντα τὸν ὕστερον χρόνον. Aristid. *in Eteon.* Βίος δὲ πᾶς ἀνθρώπου βραχὺς, καὶ οὐ πολλοῦ τινος ἄξιος εἰς ἀριθμοῦ λόγον. ἀλλ' ἐάν τε Ἀργανθώνιον ἐάν τε Τιθωνὸν λέγῃ τις, ἐάν τε τὸν τὰς τρεῖς γενεὰς διαρκέσαντα Νέστορα τὸν Πύλιον, πάντας τούτους χρόνους συνθεὶς, εὑρήσει ἔλαττον μέρος ὄντας τοῦ παντὸς αἰῶνος, ἢ ὅσον εἰπεῖν.

§ 25. Ἄλλος ἁμαρτάνει τι εἰς ἐμέ | Xyl. legisse videtur, Ἄλλος ἁμαρτάνει τις εἰς ἐμέ. *Peccat alius quis adversum me.* Verùm lectionem receptam sollicitare nihil est necesse; *Peccat quidpiam alius adversus me.* Ego, siquid esset mutandum, legerem potius;

αὐὸς; Ἄλλος ἁμαρτάνει. τί οἰς ἐμέ; *Peccat alius. quid hoc ad me? ipse viderit.* Verùm nihil moverim. *l.* 4. § 26. & *l.* 9. § 4. ἑαυτῷ ἁμαρτάνει *sibi peccat.* Epictet. *l.* 2. *c.* 13. Τί ἂν οὖν μέλοι σοὶ τὰ ἀλλοτρία; οὐκ ἔστιν ἁμάρτημα; πῶς γὰρ ἔσται; ἀμαρτία δ' ἄλλου μὴ ἔστω ἁμάρτημα, ἄλλο δὲ τοῦτο; ἆρα, τί ἐν ἀγνοίᾳ σοὶ ἔστι τὰ ἀλλότρια;

Ὄψεται | *Viderit ipse.* αὐτὸ μελήσει. quasi dicat, Quid ad me? sive, nihil id ad me pertinet. Sic Cic. *Acad. l.* 4. *Viderit hoc Epicurus.* Nasc. *Art. l.* 1.

Viderit Atrides, —— q. d. nihil ad mè.

cauſſam ipſe ſuam tueatur. & *l.* 3.

Viderit utilitas. —— q. d. utilitatem ipſe nihil moror. Sic *l.* 8. § 41. & *l.* 9. § 27. & *l.* 11. § 13. & *l.* 12. § 1.

Ἴδιον ἔχει διάνοιαν | *Supr.* § 3. Ἴδιον ἡγεμονικὸν ἔχων.

Ἐγὼ γὰρ ἔχω ὃ με θέλει καὶ οὗτος ἔχειν | Hoc Argumento compeſcit ſuos rex pius à viro nequam ac nefario maledictis impetitus. *Regum hiſt. l.* 2. *c.* 16. *v.* 12. *Sinite iſtum: Ipſe enim maledixit, quia ſic Dominus edixit.* Vide *ad l.* 4. § 24.

Καὶ πρόσωπον, ἐὰν μὴ νοῦν προσάπτῃς | Ita *l.* 6. § 22. Ἐγὼ δὲ ἐμαυτῷ οὐδὲν πρόσωπον. Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 12. Ἐκεῖνος μὲν ἐποίησε τὸ φαινόμενον αὐτοῖς ἡμῖν δὲ οὐδὲν πλέον ἢ φύσιν ἔχομεν. Sen. *ep.* 103. *Tu ita cogita, quod ex homine periculum ſit; ut cogites, quod ſit hominis officium. alterum intueaeris, nè lædaris; alterum, nè lædas. commodis omnium lateris, movearis incommodis: & memineris quæ præſtare debeas, quæ cavere.* Verùm iſta non ad Stoicam amuſſim exacta prorſus.

§ 26. Τὰ, τῆς ἐν τῇ σαρκὶ λείας ἢ τραχείας κινήσεως | i. e. *à voluptate vel dolore.* eadem periphraſis *ſuprà l.* 4. § 3. λείας ἢ τραχείας ὑποθέσεως. Epictet. *diſſert. l.* 2. *c.* 1. Πόνος τί ἐστι; σωματικόν. σκέψαι σαυτὸ ἐπὶ τοῦτο. τραχεῖα κινεῖ τὸ στερεόν, εἶτα πάλιν λεία. ἂν σοι μὴ λυσιτελῇ, οὐκ ἔστι πόνος· ἂν λυσιτελῇ, ἔργον. Sen. *de beat. c.* 15. *Quomodo hic poteſt Deo parere, & quicquid evenit, bono animo excipere, nec de fato queri, caſuum ſuorum bonus interpres, ſi ad doloris voluptatumque puncti, nulas concutitur?* Vide *l.* 10. § 8.

Μὴ συγκεννέσθω | *Nè admittat perſuaſiones.* Xyl. tanquam ſi de principalis partis judicio agatur, quod in caſibus iſtiuſmodi inhibendum toties inculcat Marcus *l.* 4. § 39. & *l.* 8. § 28, 44. & *l.* 11. § 9, 16. & iſtic etiam in mox ſubjunctis, τὸ ἡγεμονικὸν μὴ συγκεννέσθω. Verùm meliùs Caſ. *nè immiſceatur,* ſive *ne immiſceat ſe.* Vide *l.* 7. § 67. & *l.* 10. § 24.

Περιγραφέτω αὐτό | *Circumſcribat eas.* Xyl. Verùm αὐτὸ potiùs legendum. atque ità Caſ. *circumſcribat ſe.*

Τὰς πείσεις | *Perſuaſiones,* Xyl. *perpeſſiones,* vel *affectiones* potiùs; de quibus & *l.* 3. § 6. & *l.* 7. § 5.

Πρὸς τὸν ἄδηλον φυσικὸν λόγον ὁ σπουδαῖον ἀνήκει | fruſtra enim id foret. Senec. *de ira l.* 2. *c.* 2. *Omnes enim motus, qui non voluntate noſtrâ fiunt, invicti & inevitabiles ſunt: ut horror frigidâ aſperſis, ad quoſdam ictus aſpernatio, ad pejores nuncies ſubriguntur pili, & ruber ad improba verba ſuffunditur, ſequiturque vertigo præruptâ cernentes. quorum quia nihil in noſtrâ poteſtate eſt, nulla quo minus fiant ratio perſuadet. Senſum enim hominis nulla exuit virtus.* Idem *epiſt.* 85. & *epiſt.* 11. *Nullâ ſapientiâ naturalia corporis aut animi vitia ponuntur. quicquid infixum & ingenitum eſt, lenitur arte, non vincitur. quibuſdam eſtimi conſtantiſſimis in conſpectu populi ſudor erupit, nec aliter quam ſatigatis & æſtuantibus ſolet: quibuſdam tremunt genua dicturis: quorundam dentes colliduntur, lingua titubat, labra concurrunt. hæc nec diſciplina, nec uſus unquam excutit: ſed natura vim ſuam exercet; & illos vitii ſui etiam robuſtiſſimos habebunt. inter hæc ruborem eſſe ſcio, qui gravioſſimis quoque viris ſubitus offunditur, magis quidem hoc in juvenibus appareat, quibus & plus caloris eſt, & tenera frons: nihilominus veteranos & ſenes tangit. non accidit hoc ab infirmitate mentis, ſed à novitate rei; quæ inexercitatos etſi non concutit, movet, naturali in hoc facilitate corporis pronos, nam ut quidam boni ſanguinis ſunt, ità quidam incitati & mobilis, & citò in os prodeuntis. Hæc nulla ſapientia abigit. alioquin haberet rerum naturam ſub imperio, ſi omnia eraderet vitia. quæcunque attributa condito naſcendi, & corporis temperatura, cum multum ſe diùque animus compoſuerit, hærebunt. nihil horum vitari poteſt, non magis quàm arceſſi. —nihil adversus hæc ſapientia promittit, nihil proficit: ſui juris ſunt; injuſſa veniunt, injuſſa diſcedunt.* Idem *epiſt.* 57. *Illius quoque in quem jus fortunæ perdidit, ferietur animus, mutabitur color: quædam enim nulla virtus effugere poteſt: admonet illam natura mortalitatis ſuæ, itaque & vultum adducet ad triſtitiam, & inhorreſcet ad ſubita, & caligabit, ſi vaſtam alicujus in crepidine ejus conſtitutus deſpexerit. non eſt hic timor, ſed naturalis affectio immovebilis rationi.*

Τὸν δ' αὐτὸν τοῦτον καὶ στωϊκὸν τὸ ἡγεμονικὸν | In eandem ſententiam Stoicus quidem apud Gellium *l.* 19. *c.* 1. eâdem ferè affectione, quâ Senecà *epiſt.* 57. in crypta Neopolitana, in procella vehementi dum navigat, ipſe conceptus, ex Epicteti diſſertationum ab Arriano digeſtarum, qui nunc non proſtat, *l.* 5. *Viſa animi, quæ φαντασίας Philoſophi appellant, quibus mens hominis primâ ſtatim ſpecie accidentis animum rei pellitur, non voluntatis ſuæ, neque arbitraria, ſed vi quadam ſuâ inferunt ſeſe hominibus. noſcitandi probationes autem, quas συγκαταθέσεις vocant, quibus eadem viſa noſcuntur ac dijudicantur, voluntariæ ſunt, fiuntque hominum arbitratu. propterea cùm ſonus aliquis formidabilis, aut cælo, aut ex ruina, aut repentinus neſcius [ullius] periculi

periculi nuncius, vel quid aliud ejusmodi factum ; sapientis quoque animum pallescere moveri, & contrahi, & pallescere necessum est. non opinione aliqua illata percepta, sed quibusdam motibus rapidis & incertis ; officium mentis atque rationis prævertentibus. hoc tamen ille sapiens ibidem τὰς τοιαύτας φαντασίας, Visa species animi sui terrifica non approbat hoc est, οὐ συγκατίθεται οὐδὲ ἀποπτύεται, sed abjicit respuitque : nec ei mutuendum esse in his quicquam videtur. Atque hoc inter insipientis sapientisque animum differre dicunt, quòd insipiens qualia sibi ipse primo animi sui pulsu visa sint sana & vera, talia esse verè putat, & eadem incepta, quæ quasi jure mutuenda sint ; suâ quoque assensione approbat, καὶ συγκατατίθεται. Sapiens autem, cùm breviter & strictim colore atque vultu motus est, οὐ συγκατατίθεται, sed statum vigoremque sententiæ suæ retinet, quam de hujusce modi visis semper habuit, ut de minimè metuendis, fictâ fronte falsâ, & formidine inani terrentibus. Seneca etiam *epist. 71. Non educo sapientem ex hominum numero, nec dolorem ab illo, sicut ab aliqua rupe nullum sensum admittente, submoveo. memini ex duabus partibus illum esse compositum. altera est irrationalis : hæc morderur, uritur, dolet. altera rationalis : hæc inconcussas opiniones habet, intrepida est & indomita.*

§. 27. Συζῆν θεοῖς | *L.* 10. § 4. Θεοῖς συμπολιτεύεσθαι. In sacra paginâ itidem, חיות עם אלהים *Ambulare cum Deo.* de Enocho dictum, *Genes. c. 5. v. 24.* Aliud est, quod apud Minucium Octavium, de Deo : *Non tantùm sub illo agimus ; sed cum illo, ut propè dixerim, vivimus.* Quanquam dictionem emollire aut deminuere nihil fuit necesse. ampliùs ac fidentiùs Paulus Athenis, referente Lucâ *Act. c. 17. v. 28.* ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν, καὶ κινούμεθα, καὶ ἐσμεν. Sed & Minuc. ipse alibi ; *Non solum in oculis ejus, sed & in sinu vivimus.* Verùm istud, inquam, aliud est ab eo quod hîc Marcus. istud enim necessitatis, illud voluntatis est.

Ἀφεσιομάδων μὲν τοῖς ἀπογυμνοῦσθαι | Vide *l.* 2. § 17. & *l.* 3. § 16. & *l.* 4. § 33. & *supr.* § 8. & *l.* 10. § 11. & *l.* 12. § 11.

Ὁ δήμων | Vide *l.* 2. § 13. & *l.* 3. § 12, 16. & *supr.* § 10. & *l.* 12. § 26.

Ἀπόσπασμα εἶναι | In eundem sensum *lib.* 2. § 1. ἀπόμοιρος, & § 4. ἀπόῤῥοια, quo istic ἀπόσπασμα τῆς Διὸς, humana mens dicitur. Laërt. *lib.* 7. in *Zenon.* ex Stoicorum sensu ; Ἔμψυχον δὲ τὸν κόσμον, ὅλον ὂν τῆς ἐμψύχου ψυχῆς, ἐνεῖναι ἔσας ἀποσπασμάτων. Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 14. Αἱ ψυχαὶ μόριά ἐσμεν ἀπολελυμένα τοῦ συμπάντος τοῦ θεοῦ, ἄστε αὐτὸ μέρεα ἔχειν τινὰ καὶ ἀποσπάσματα. Et *l.* 2. *c.* 8. Θεῶν ἔργα πάντα ἐστὶν, ἀλλ' ἀποσπάσματα, ἢ μέρη θεοῦ. Ὧν δὲ ἀποσπάσματα ἐστὶ, τὰ

ἀπόσπασμα ἐστὶ τοῦ Διὸς ἔχει τε ἐν σαυτῷ πάντες ἐκεῖνο. Pythagoras apud Laërt. *l.* 8. Εἶναι δὲ πᾶν τὸ ψυχικὸν ἀπόσπασμα αἰθέρος. Cujus sententiam impugnans Cicero *de nat. Deor. l.* 1. *Pythagoras, qui censuit Deum animum esse per naturam rerum omnium intentum & commeantem, ex quo nostri animi carperentur, non vidit distractione humanorum animorum discerpi & dilaniari Deum ; & cùm miserè autem essent, quòd plerisque contingeret, tum Dei partem esse miseram, quod fieri non potest.* Philo *de insomn.* Ἐν ἀνθρώποις ὁ νοῦς ἀπόσπασμα θείου. Idémque *de Cajan. insid.* Πῶς γὰρ εἰκὸς βεβηκὼς ἅπαξ τὸν ἀγαθώτατον νῦν μιαίνεσθαι, ἢ μᾶλλα βεβηκέναι ὄγκοις ἐγκαλλωπίσμασι, μεγάλοις ἔργοις καὶ κόσμῳ χρησαμένου τούτοις, οἷς μὰ τῆς θείας καὶ συδαίμονος ψυχῆς ἀπόσπασμα ἦν ὁ Διογένης ; Quod Manilius *astronom. l.* 2.

Quis cælum posset, nisi cæli munera nôsset,
Et reperire Deum, nisi qui pars ipsa Deorum est ?

Versum primum, uti vulgò concipitur, quid velit, non assequor. ego sic potiùs concipiendum consuerim,

Quis cælum posset, nisi cæli munere, nôsset ?

Cicer. *de divinat. lib.* 1. *A natura divina haustos animos & delibatos habemus.* Et *Tusc. l.* 5. *Humanus animus decerptus ex mente divina.* Et Manichæi diserte, referente Epiphanio *Hæres. 66.* § 9. πᾶν ψυχικὸν μέρος θεοῦ ἐστὶ, καὶ ἀπ' αὐτοῦ ἀποσπάσθησαν. cautius paulò Hermes in *Pœmandr. c.* 12. Ὁ μὲν ἐκ τοῦ πατρὸς μυθὸς τοῖς κοσμικοῖς καὶ θεοῖς οὐκ ἔστιν ἀναλυθῆναι, ἀλλὰ μόνοις τοῖς ἀνθρώποις καὶ τῇ τοῦ ἥλιου φύσει. Quod Philo *de Cajn. insid.* proximè post superiùs adducta ; Τέμνεται γὰρ οὐδὲν τῶν θείων ἐπιστήμη, ἀλλὰ μόνον ἐκλέγεται. Verùm neuter tamen cautè satis. Vide *ad l.* 2. § 1. & 4.

§ 28. Τῷ γεφύρῳ | ità restituit. Xylander. cùm in membranis θεφύσῃ reperisset. γεφύρῳ, ὁ γεφύρα ὄζων, ut Aristot. *problem. l.* 4. *q.* 21. & *l.* 13. *q.* 9. Sive ὁ καπρόζεως ὄζων, ἅπερ ὁ τράγος, ut de Cyclope Lucian. *in Galat.* unde & τραγομασχαλῶν Aristophani *in pace*, qui ; cum Gorgonio Horatiano, *hircum olet.* γεφύρῳ, quo vocabulo Marcus quoque usus est *l.* 9. § 36. fœtor ille, qui *hirsutis*, ut est apud Horatium, *cubat gravis hircus in alis.* αὐτὸν ἡμᾶς τὸν γεφύρου ἀποφύγειν. De Persis Alexandri militibus pugnam inituri. Plut. in *apoptk.* quo loco tamen H. Stephanus non γεφύρου, sed γεφύρων legit, & ἀλαλαγμὸν, sive clamorem ac vociferationem à militibus in congressione acierum edi solitum interpretatur, qui Vegetio *l.* 3. *c.* 18. & Ammiano *l.* 16. *c.* 12. & *l.* 26. *c.* 10. & *l.* 31. *c.* 8. *barritus* dicitur. Pollux *l.* 2. *c.* 4. § 14. ἢ ἐν ταῖς τεφύραις δυσωδία, καὶ ἡ ἐν ταῖς μασχάλαις κυνώπης κληθεῖσα, καὶ γεφύρα. Et Etymologus. Γεφύρα, ὁ ἐν τοῖς ἑρκείοις ἢ ποδάπτων συναγόμενος ῥύπος, καὶ ἡ ἐν μασχάλαις δυσωδία. Et Suidas è Marco

nostro emaculandus: Τράγος, ἢ δυσοσμία τῆς τράγου. ἢ τράγος ἀνδρώπου, ὁ δύσοσμος. τῇ γὰρ σαυτοῦ μὴ ὀφλίσκε. leg. τῇ τράγοις μὴν ὀφλίσκῃς. Iordocum enim istum dubio procul adduxerat, quem Xyl. etiam (quem Cas. quoq; sequitur) sic verterat; *Nè iracaris ei qui hircum olet, aut cui anima fœtet.* Ego verò ἐφυπμαπικῶς legendum, vertendúmque omnino censuerim. *Nunquid ei iracceris, qui hircum olet? nunquid ei, cui anima fœtet?* Sicut in lanis succidiore sordes contractæ gravem emittunt odorem, ita ex pilorum hirsutie ac sudore crebrò sordes in alis collectæ: qualis hircis cùm sit familiaris, à lanis ad hircos, ab hircis ad homines translata vox est: Ad Marci mentem pulchrè Gregor. Naz. Περὶ εὐτυξίας. Ἐντεῦθέν τοι τῆς τῶ ἀδελφῶ δυσωδίας, ἢ ὅπως, ἢ δοκῶσης, ὁ τῷ πνεύματικῷ μίσει συσκιασθήσεσθαι, ἵνα κατασβῇς τοῦτο τῆς σῆς εὐωδίας, ἂν ἔστιν ἐκείνης ἰδὲ ἡ κακία, ἵν' ὁμῶ τῷ πληγῶναι σκεδασθῆς ὀδωδώς, ἢ ἀφανισθῇς, ἢ διὰ τοῦτο ἧ σοι συγγνώμη φέρεσθαι τὸ δυσῶδες ἢ ἀποκρίνασθαι· ἀλλ' εἰ μὲν τὸ μὴ δύνασθε ἔχειν, κἀκεῖνον διορθώσασθαι· εἰ δὲ μή, τὸ γε ἀσφαλὲς ἔχειν, ἐκ τῶ μισεῖν αὐτὸν τῆς μοχθηρίας ἀπαλλαγῆναι. ἐκεῖ τοίνυν ἐκείνῃ τὸ ἐναντίον πάθος, ἐν ἀπιδόσαι τοῦτον ἐκείνῃ ἐκείνῃ ἐφυπνίσασθαι τὸ ἀγαθὸν ἐκεῖνο ἐν τοῦτον κατὰ τὸ ὁμοδόλον καὶ συγγενὲς συμπαθές. &c. Hinc meretriculanum scommata illa, apud Athenæum *l.* 13. Θαῦμα σοὶ γράσσα πορδομένη ἔφασκεν, ἐπεὶ τῆς αὐτῆς ἀγόρα πᾶσι κοπιάσει, ἔφη, λέγει συνοικίσαι τῇ Παρθίον.

Φεύγει συνδειπνοῦσα τοὺς γράσσους, ἔφασκε φοιτῶν, Ἀδῆ, φίλη, καὶ κρεοφάγα. alludit altera ad vocabulum αἶγος, quum *capram* significet, quod Ægæi nomen includere viderur; altera ad τράγος, quod *hircum* designat, quasi τράγη, hoc est, *hirce* dixisset.

Τῷ ζόφῳ | Ità Lucian. *Antholog. l.* 2. *c.* 14.

ὀζόστομος ὀζοστυφής.

— *cui scilicet agris*

Faucibus exuperat gravis halitus, —

Gutture sulphureas lentè exhalante Mephites.

utì Pers. *Sat.* 3. unde *guttur meditatorium efficitur latrinarum*, ut Hieron. *adv. Jovinian. l.* 2. dum nimirum,

Τὸ στόμαχον πεφυκὸς πυτίην ὄζειν,

ut ille in *Anthol.* loquitur. ut possint illi *ex veteri Stoicorum decreto æquè liberi vrepitus atque ructus esse.* utì Cicero ad Pætum suum jocatur, *lib.* 9. *epist.* 21.

Ἀνάγκη τοιαύτῃ ἀποφορᾷ | corpus ità affectum non potest non ejusmodi odorem emittere: nec improbi animus talibus dogmatibus imbutus, non ejusmodi actiones & operationes edere. Vide *supr.* § 17. & *l.* 11. § 18. & *l.* 12. § 16.

Εὖ σοι γένοιτο | formula ironica: quâ & Epict. *l.* 2. *c.* 5. & alibi utitur. Sed & nos Angli; *well fare thee.* aliud est quod Xyl. *bene res habet, eò* [illegible] 10. § 1.

Ἀλλὰ | Vide *supr.* § 22.

Εἰ δὲ ἐπιδὲ, διεφθάρησαν | Ità Dominus Christus, Matth. *c.* 18. *v.* 15. Ἐὰν σε ἀκούσῃ, ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σε.

Θοῦτι τραγῳδὸς, ὅτι πόρνη | Ista istìc quid velint, ego nescire me fateor. cum sequenti periocha committunt plerique, ità vertit Xyl. ac si legisset, ὅτι καὶ τραγῳδὸς ὅτι οὐ πόρνη, ὃς ἐξελθὼν ζῆν δυνατόν, ἴσως ἐνταῦθα ζῆν. Vertit enim, *Non. ita hic viuendum est tibi, ut tragœdo aut scorto, qui egrediens viuere cogitat.* quod ego planè quid sit, non capio. M. Cas. *Ubi nec vociferator nec scortator futurus est.* [qui istud?] *quamodo viuere statuis, ubi ad locum ejusmodi secesseris, ubi horum neuter exstat, ità istìc licuerit.* D Salmas. sic legit. ὅτι τραγῳδὸς, ὅτι πόρνη, οὐς ἐξελθόντι ζῆν δυνατόν. ὅτων ἐνταῦθα ζῆν ἔξεστι. *neque histrio, neque scortum scenicum ità in theatro vivere cogitant, ut inde exeant. Sic & hìc etiam vivere licet.* Si tragœdus, inquit, & scortum, qui operam suam scenæ addixerunt, perpetuò in eo exercitio, quamvis turpi & infami vivere destinant, nec ab eo vitæ genere recedere cogitant; quid ni & liceat nobis manere in hac turbulenta vitæ rutuba? Audeamus in loco penè conclamato & nostram, licèt minùs dextram forsan, conjecturam interjicere. Quid si voluit Marcus, quod *l.* 4. § 31. μὴ τύραννον, μήτε δῆλον quódque Plato *epist.* 7. μήτε ἀπεχθανεῖς μάτην πολίταις γενέσθαι, μήτε δὴ κολακεύσοντά γε, ἐφιέτην αὐτοῖς. Vide *l.* 11. § 18. Ità certè usurpavit τὸ τραγῳδεῖν *l.* 9. *c.* 29. εἰ δ' ἑτεροῖόν τι, ὑμεῖς με καταλείπετε μιμεῖσθαι.

§ 29. Ὡς ἐξελθὼν ζῆν δυνατόν | Turpe & periculosum est in eo statu vivere, in quo nolis mori. Verùm nihil impedit, inquit Marcus noster, quo minùs quisque in eo statu vivat, in quo mori ac defungi desiderat atque in animo suo habet. Vide *supr. l.* 2. § 11. & *infr. l.* 11. § 3.

Ἐξελθὼν | *exiens*, è vita scil. ut *l.* 2. § 11. ἐξιέναι τοῦ βίου. pro *mori*. ἐξελθεῖν & ἀπελθεῖν simpliciter pro *mori*. Ità Epictet. *l.* 2. *c.* 15. σαυτὸν ἀπάγαγε ἵνα ἐξέλθῃς. Liban. *Monod. in Daphn. Apoll. templ.* οὐ γυμνὸν τοῦτο, πλειόνων ἤδη στρέφειν, ἀπελθόντος. nam quod M. Cas. de *Secessione*, sive ἀναχωρήσει intelligit, qualem *l.* 4. § 3. loquitur; mihi neutiquam probandum videtur.

Τότε γὰρ τοῦ ζῆν ἔξεισι | Ità *l.* 8. § 47. ἄπιθι ὅτε οὐκ ἔστι ζῆν. Stoicum hoc dogma, pietati parùm consentaneum: de quo vide *ad l.* 3. § 1. Apud Stobæum *tom.* 2. *tit.* 1. Musonius, opinor, ἐὰν μὲν ἐπιεικῆ πιστεύσῃ, μένειν ἐν τῷ βίῳ· εἰ δὲ μή, ῥᾳδίως ἀπαλλάττεσθαι, ὥσπερ ἐκ πανηγύρεως, ὅταν καὶ ἐν τῷ βίῳ κακοδαίμων καὶ ἄδικος οἰκίας, φησὶν ὁ Βίων, ἐξοικιζόμενα, ὅταν τὸ ἐνοίκιον ὁ μισθώσας ἀπαιτῇ, μὴ μισθωσάμενος,

μαζόμενοι, πλὴ διὰν ἔθλωσι τὴν κέρσιν φέρειν, τὸ ῥεῖμα ἐγκλείσῃ. ὅτω ἢ ἐν τῷ σωματι ἔξεμίς ζοντας, ὅταν ἡ μιδέποτε φύσις, τὸν ἐμπλεύ[illegible] ῥῆναι, τὸ ὅτω, μὴ χρῆσθαι γνώμονι; οὐ γνωμίω· ἀλλὰ διατρέχομεν ἀπαλλαττόμενοι, ὅδὲν συγχεῖναι, ὅτω ἢ ἐν τῷ βίῳ, ὅταν ἡ καιρὸς, ἡμᾶς παρῄδιος ἔχοντα. quæ quoniam tum quando neutiquam vacent, aliis emendanda relinquo. Epictet. *l.* 2. *c.* 16. Ὦ, ἢ ἔξεστιν, ἵνα δὲλη ἐμπλέων, ἢ συμποσίῳ, ἢ μισθὸν πολὺν, ἢ τὸ ἐπὶ ἀρχαῖς μένειν, οὐχ ἧ ὡς πανδεῖ παρόντι, πάντα φιλοσοφεῖν; nec ista vitii expertia, quod interpretem fugit, sed emendatu satis proclivia. leg. ὡς παῖδια, ut pueri, qui ludum, quamdiu volupe est, protelant, ubi tædio operis esse, incidunt. Vide eund. ipsum *l.* 1. *c.* 24. ad *l.* 8. § 44. Epicurus ipse apud Ciceron. *de fin. l.* 1. *Dolores, si tolerabiles sint, ferendos: sin minùs, æquo animo e vita, tanquam theatro, ex eamus.* Senec. *epist.* 98. de sene nescio quo: *Hic tam turpe putat mortem fugere, quàm ad mortem contendere. quid ergo? non, si fundebit res, exibit? quid ni exeat? si nemo jam eo uti poterit? si nihil aliud quàm dolori operam dabit?* & *epist.* 70. *Nil nullius æterna hæc fuit, quàm quòd cuique intervenit, nobis ad vitam dedit, exitus multos.* Idémque *epist.* 12. *Epicurus dixit*: Malum est in necessitate vivere: sed in necessitate vivere, necessitas nulla est. *Quidni nulla sit? patent undique ad libertatem viæ multæ, breves, faciles. agamus Deo gratias, quòd nemo in vita teneri potest. calcare ipsas necessitates licet.* Idem (si idem fuerit) *Troadib. l.* 1.

Eripere vitam nemo non homini potest:
At nemo mortem.——

Plin. *hist. nat. l.* 28. *c.* 1. *Ex omnibus bonis, quæ homini natura tribuit, nihil melius tempestivâ morte: in eâque id optimum, quòd illam sibi quisque præstare potest.* Bacchi illud in Euripidis. *Bacchis v.* 498.

Λύσει μ' ὁ δαίμων αὐτὸς, ὅταν ἐγὼ θέλω.

huc accommodat Flaccus *l.* 1. *epist.* 17.

Ipse Deas, simulatque volam, me solvet. Opinor,
Hoc sentit, Moriar, mors ultima linea rerum est.

Ὡς μηδὲν κακὸν πάσχων | Ità & Epictet. *l.* 1. *c.* 25. Μόνον μηδὲν βαρέως ποιεῖ, μηδ' ἀποκαμεῖσθαι ἐν κακοῖς ἐᾷ). quia scil. nihil ineſt mali, aut in vitæ molestiis, aut in morte ipsâ; cùm ista omnia sint adiaphora. *l.* 2. § 11, 12. & *l.* 4. § 5, 42. Epictet. *lib.* 3. *c.* 8. Ἀφεῖλεν αὐτῷ (ὁ Ζεὺς) τὸ ἐφ' ἡμῖν. ἔξεστί σοι πάσχοντι ταῦτα εὐδαιμονεῖν. πλὴ θύραν οὐκ ἤνοιξεν· ὅταν σοι καὶ ποῦ ἔξελθε, καὶ μὴ ἐγκάλει. Senec. *de Provident. c.* 2. *Cato, quâ exeat, habet.*

Καὶ καπνός ἐστι, ἀπέρχομαι | *ac fumi instar abeat.* Xyl. nullo planè sensu. legendum, εἰ καπνός ἐστι, ἀπέρχομαι. *Si me fumus* in loco aliquo, ubi versari tunc contingit, *vexat*, maléque habet, *discedo*, *exeo.* Alluditur ad diverbium, quo tres notantur, quæ domo exigant, *fumus, stillicidium, & mulier rixosa.* Vide Drus. *Proverb. class.* 2. *l.* 1. *adag.* 213. & Bern. *de divers. serm.* 14. Vide & *l.* 3. § 47. R. mendationem Epictetiorum adfirmo, cujus ista sunt, *dissert. l.* 1. *c.* 25. πανδὸν πεπίπτειν ἐν τῷ οἰκήματι· ἀν μέτριον, ῥᾳδίᾳ· ἐν λίαν πολλῷ, ἐξέρχομαι. τίς γὰρ δεῖ μαίνεσθαι ἢ κάπνειν, ὅτι ἢ δύσκα ἦν; quod noviſſimum in ſuis ſubinde incusat, *c.* 9. & *c.* 24. & *l.* 2. *c.* 1. Et paulò post superiora illa: Ἀλλὰ πολὺς μοι καπνὸς φαίνεται, τὸ ἐν Τυλαγοῖς οἰκεῖν. ἀναχωρῶ, ὅτι μ' οὐδεὶς κωλύσει οἰκεῖν· ἑκάστη γὰρ ἡ θύρα ἔστηκε ἤνοιγται. Lucem autem, quasi è fumo, fœnerabuntur ista alii, cuidam Epicteti loco, *l.* 4. *c.* 10. Ἀλλ' οὐκ ἔχω φυγεῖν. εἰ γὰρ τάλας εἰμὶ, λιμῶ τὸ ἀποθανεῖν. ἔστι δ' ἔστι λιμῶ πάντων, ὁ θάνατος· μῶν ἢ καπνός; θᾶ ἔφυ οὐδὲν ἧττον ἐν τῷ βίῳ χαλεπὸν ὄζειν. ὅταν θέλῃς ἐξέρχεσθε, καὶ ἐκ καπνίζω. Et illic enim ab ædibus fumo infestis eadem est translatio.

Τί αὐτὸ πρᾶγμα δοκεῖς; | *quid hoc rei esse putas?* Xyl. imò, *cur hoc grave ducis*, (vitâ scil. discedere) aut tanquam molestum quiddam horrescis? ità siquidem τὸ πρᾶγμα usurpari docuimus ad illud *suprà lib.* 4. § 50. μὴ ἦν δὲ πρᾶγμα. ità Plato in *Sympos.* Ἐαν δ' ἀδύνατον, οὐδὲν δὲ πρᾶγμα. Epictet. *dissert. l.* 4. *c.* 7. Ἀλλ' ἦν κωλύσῃ ἀποθανεῖν. μὴ πρόσχωμεν τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ εἰπὲ ὡς ἔχει· ἦν κωλύσῃ τὸ θάνατος. ἔξ ὧν συμβαίνει, εἰς ἑαυτὸν πάλιν ἀναλυθῆναι, καὶ τὸ δεινὸν; τὸ μᾶλλον ἀπολλύσθαι ἐν τῷ κόσμῳ, τὸ φθαρῆναι τὸν, ἀφθάρτῳ; & *l.* 2. *c.* 1. Ἂν μὲ λυπήσῃτε, ἢ θύρα ἤνοικται. —πρὸς πάντα γὰρ ἠνοῖχθαι δεῖ τὴν θύραν, καὶ πρᾶγμα οὐκ ἔχειν. Senec. *epist.* 70. *Vitæ non semper retinenda est, non enim vivere bonum est, sed bene vivere. Itaque sapiens vivit, non quantùm potest, sed quantùm debet.— Si multa occurrunt molesta, & tranquillitatem turbantia, emittit se.* —— *nihil existimat suâ referre, faciat finem an acceperit, tardiùs fiat an citiùs. non tanquam de magno detrimento timet. nemo multum ex stillicidio potest perdere. citiùs mori, vel tardiùs, ad rem non pertinet: bene mori, vel malè, ad rem pertinet. bene autem mori est effugere malè vivendi periculum.* & *epist.* 17. *Si quid te vetat bene vivere, bene mori non vetat.* Sed de hoc vide sis *ad l.* 3. § 1.

Οὐδείς με κωλύσει ποιεῖν ἃ θέλω | Vide *l.* 4. § 49. & *suprà.* § 10. & *l.* 8. § 48.

§ 30. Ὁ τῆς ὕλης νοῦς | Vide *suprà.* § 21. & *l.* 6 § 1.

Τὰ κρείττω τῆς προαιρέσεως ἐνεῖναι | *suprà.* § 16.

Τάξις, σωφροσύνη | *suprà.* § 8. & *l.* 3. § 4.

Τὰ κέρδη δίοντα εἰς ὁμόνοιαν | Vide *l.* 9. § 9.

§ 31. Πῶς προσήκει ἔχειν πρὸς θεοὺς, γονεῖς | Democritus apud Stob. *tem.* 2. *tit.* 3. Αἱ

μεγάλαι τέρψεις, ἀπὸ τῆ διαδοχῆ τὰ κοινὰ σῴζ ἔρημα, γίνονται. Martial. *l.* 10. *epigr.* 23. de M. Antonio.

Præteritóque dies, & totos respicit annos.
Nulla recordanti lux est ingrata gravísque:
Nulla fuit, cujus non meminisse velit.
Ampliat ætatis spatium sibi vir bonus: hoc est
Vivere bis, vitâ posse priore frui.

De aliis autem Marcus aliorúmque bene gestis *l.* 6. § 48. quod de se fuísque istîc.

Μήτι πνὰ βλάξαι ἐξαίφνης, μήτε εἰπεῖν | *nominem unquam vel facto vel dicto læsisse.* Syntaxis gemina Homericæ illi *Odyss.* Φ. *v.* 15.

Δαιμόνι' ὅτε τι σε βλάξω ἑκών, ὅτ' ἀγορεύω.

Οἷα ἤκουσας ὑπομεῖναι | Hoc nomine Deo gratias agnoscit deberi, *l.* 1. § 17. διὰ τὸ ἀντέχειν τὸ σῶμα ὅλη τοσοῦτον ἐν τοιούτῳ βίῳ, *quòd laboribus tot tantísque exantlandis par fuerit, in corpúsculo tam infirmo.*

Πλήρης ἤδη σοι ἰσχνία τῆ βίε | Vide *l.* 3. § 8. & *l.* 9. § 33. & *l.* 10. § 1. Lucret. *l.* 3.

Cur non, ut plenus vitæ conviva recedis?

De Pollio Stat. *Sylv. l.* 2. *v.* 127.

----dubio quem non in turbine rerum
Deprendet supremus dies; sed obire paratum,
Ac plenum vitæ----

Καὶ πλεῖα ἢ λειτέρχῃ | Vide *l.* 12. § 36.

Ἀσνώμονας εὐσνώμων | Ità restituit Xyl. quod in membranis ἀσνώμων sensu planè adverso legebatur.

Θέλω ἧ κατὰ φύσιν | Vide *supr.* § 9.

§ 32. Διὰ τί συγχέων | Anacharsis illud in Græcis, quos cæteroqui suspiciebat, quasi rationi minùs consentaneum notabat, ὅτι παρ' αὐτοῖς ἀγωνίζονται μὲν οἱ τεχνῖται κρίνουσι δὲ οἱ μὴ τεχνῖται. *quòd in certaminibus de peritis imperiti judicarent.* Quod respexit Tertullianus, *apolog. c.* 1. *Quanto magis, hos Anacharsis denotâsset imprudentes de prudentibus judicantes, quàm inmusicos de musicis?* Horum ergò judicia peritum prudentémque quemlibet contemptim habere vult Marcus noster. Cui accedit Demetrius Cynicus, qui, ut Seneca *epist.* 91. dicere solebat, *eodem loco sibi esse voces imperitorum, quo ventre redditos crepitus.* Varro Margopoli:

----stultos contemnite doctis.

Vide *l.* 2. § 1. & *l.* 3. § 11. & *l.* 6. § 34.

Ἄτεχνον καὶ ἀμαθῆς ψυχαί | rerum naturæ ac conditionis ignari. Auson. *lud.* 7. *sap.*

Bias Prieneus dixit; Οἱ πλεῖστοι κακοί.
Quod est Latinum; Plures homines sunt mali.
Sed imperitos scito; quos dixit malos.

Et mox:

Bias Prieneus dixi; Οἱ πλεῖστοι κακοί.
Latinè dictum suspicor, Plures mali.
Dixisse nollem. Veritas odium parit.
Malos sed imperitos dixi & barbaros,
Qui jus, & æquum, & sacros mores negligunt.

Epictet. *l.* 1. *c.* 29. Εἶτα μωροὺς μὴ ὑπολαμβάνειν αὐτῶν ἀποφαινομένων περὶ τῆς ὕλης, ἢ ὑποτίθεσθαι. ὑδὲ γραμματικὸς, ἂν ὀλιγάκις τοὺς ὑπὸ κάντρου θεοὺς τὸν χίλιον θεραπεύσας μὴ εἰ ἴσως ὁ τῶν ἀληθείας πεπαιδευμένος, ἀνδρώπε ἀπαίδευτε ὑπερεφήνου, ὀλιγάκις τι περὶ ὑσίας ἢ ἀνοσίας, ἢ δίκης ἢ ἀδίκης; ὃ πολλῆς ἀδικίας ἦν πεπαιδευμένον. Vide reliqua. Idem *l.* 4. *c.* 5. Τί ἔν; θέλεις με ὑπολαμβάνειν ὑπὸ τίνων; ὑπὸ εἰδότων; ἢ πῶς ὑπολαμβάνουσιν οἱ εἰδότες τὰ φαῦλα ἢ ἀδίκημα; ἀλλ' ὑπὸ ἧ ἀγνοούντων; τί σοι μέλει; ἄ τινι δὲ ἄλλῳ τεχνίτῃ ἦν ἀτέχνων. Vide & eundem *ad l.* 9. § 26. ἀμαθεῖς autem ψυχαὶ, *animæ imperitæ*, pro hominibus imperitis. quod est Hebræis ac Hebraisantibus valde familiare. Vide *ad l.* 1. § 16. ubi σώματα, id est, *corpora*, pro *servitiis*. Moses *lib.* 2. *cap.* 1. *v.* 5. *Fuerúntque omnes animæ, quæ è Jacobi femore prodierunt, septuagintæ animæ.* quod Stephanus apud Lucam *Act. c.* 7. *v.* 14. Græcam secutus versionem, ἐν ἑβδομηκονταπέντε ψυχαῖς. Idémque *c.* 27. *v.* 37. ἦμεν ἧ ἐν τῷ πλοίῳ αἱ πᾶσαι ψυχαὶ διακόσιαι ἑβδομηκοντάεξ. Paul. *ad Rom. c.* 13. *v.* 1. Πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτασσέσθω. Nec abhorrent Latini. Tertull. *de anima c.* 13. *Enimvero quis non animæ debit summam omnem, cujus nomine totius hominis mentio titulatas est?* Quantas animas pascis? *ait dives. &, animas salvas optat gubernator.* Cicer. *familiar. l.* 14. *epist.* 14. *Vos meæ charissimæ animæ, quàm sæpissime ad me scribite.*

Ἡ αἰδὼς ἀρχὴ καὶ τέλος | Vide *l.* 8. § 3.

Τὸν διὰ τῆς ὑσίας διήκοντα λόγον | Animam scil. œcumenicam, vel catholicam potiùs, de qua *suprà* § 30. & *l.* 4. § 40. & *l.* 6. § 14.

Κατὰ θεοδότας συνταξάμενα | sive χαρὰς συνταξάμενα, ut Apostolus *Act. c.* 17. *v.* 26. Vide tamen *suprà* § 13.

Οἰκονομοῦντα τὸ πᾶν | Vide *suprà* § 21.

§ 33. Σπυδὸς, ἢ σκελετὸς | *cinis, aut sceletus*: quod *supr. l.* 4. § 48. Τάφος, ἢ τέφρα. ibi vide. Apud Plutarchum Antonius postridie de rerum summa cum Cæsare decertaturus ad cœnam suos jubet, θορυβώτερον ὄψωνεῖν· ἄλλον γὰρ εἰ ἕξει ποιήσειν αὔριον, ἢ διακόσιας ἑτέρας ἀναπήσειν, αὐτὸς ἧ κείσεται σκελετὸς καὶ τὸ μηδὲν γαμβρῶν. Teles Pythagoricus, *de exilio*, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 40. Ἡμεῖς μὲν καὶ ἰδεῖν καὶ ἁλῶναι ὀκνοῦμεν· οἱ δὲ σκελετίδια ἔνδον ἔχοντες, ὡς καλόν τι, καὶ ἐναγρεῖ τοὺς νεκροὺς λαμβάνουσιν.

Ἦτοι ὄνομα, ἢ ὑδὲ ὄνομα | Vide *l.* 4. § 33. & *l.* 12. § 27. μῦθος, ἢ ὑδὲ μῦθος.

Ψόφος καὶ ἀπήχημα | *Lib.* 4. § 3. τὸ κενὸν τῆς ἀπηχήσεως. & *l.* 6. § 16. κρότος γλαυκῶν.

Κενὰ, καὶ σαθρὰ, καὶ μικρά | Vide *lib.* 2. § 12.

§ 12. & *l.* 6. § 13, 36. & *l.* 7. § 3. & *l.* 9. § 36.

——σεῖς Ὀλυμπον | Ex Hesiodi *oper. l.* 1. *v.* 195. de quarto agens seculo:

Καὶ τότε δὴ σεῖς Ὄλυμπον ἀπὸ χθονὸς εὐρυόδειης
Ἀθανάτων μετὰ φῦλον ἴτον, σεμνοῖσι τ' ἀνθρώ-
Αἰδὼς ἠδὲ Νέμεσις, —— (πους,

Et Arat. *Phænom.*

Καὶ τότε μισήσασα δίκης πάλιν ἄνδρῶν,
Ἔβη ἀ' ἐπουρανίη.

quod Fest. Avienus:

Sic justa in populos mox Virginis inculpatæ
Exarsere odia, & cælum pernitibus intrat
Diva alis. ——

& Cicero.

Desernit properè terras justissima virgo,
Et Jovis in regno, cælique in parte resedit.

Refert Lactantius, sed ità in vulgatis, quasi Ciceronem istud negare dicatur. *Sed non, ait Cicero, & Jovis in regno, &c.* cùm deberet esse, *sed non, ut ait Cicero.* hoc, inquit, non est verum, quod Cicero dixit, Jovis in regno Justitiam resedisse, cùm Jupiter ipse injustissimè se gesserit. De eodem hoc Naso *Metamorph. l.* 1. *v.* 129.

——*fugere pudor, verùmque fidesque.*

& mox, *v.* 149.

——*& virgo cæde madentes*
Ultima cælestum terras Astræa reliquit.

Juvenalis itidem. *Sat.* 6.

——*ad superos Astræa recessit,*
Hæc (pudicitiâ scil.) *comite; atque duæ pariter fugere sorores.*

Scilicet, ut Lactant. *instit. l.* 5. *c.* 5. *Hi planè intellexerunt, abesse justitiam à rebus humanis; eámque finxerunt offensam vitiis hominum, cessisse terrâ, in cælumque migrasse.* Alluſit huc Val. Flaccus *Argonaut. l.* 2. de procellis cladibúsque agens cœlitus immissis;

——*tunc flagitat iras*
In populos, Astræa Jovem, terrisque relictis
Invocat assiduo Saturnia sidera questu.

Alluſit & Maro ipse *Georg. l.* 2. ubi de agricolis dixit;

——*extrema per illos*
Justitia excedens terris vestigia liquit.

Indè lusens Lucian. *in his accusato* πλὴν Δίκλῳ inducit Jovem patrem nè in terram denuo mittatur deprecantem verbis illis: Αὖθις ἐς πλὴν γλῶ, ἵν' ἐξελαυνομένη σεῖς αὖθις, δεκαετίδα πλὴν ἐν τῷ βίῳ, πλὴν ἀδικεῖν ἐπιτηδεύσω τι ἔρξασα; Cæterùm, Marco nostro imperante, πλὴν καὶ αἰδοῖ ἐπιδεδῶσα τὴν ὁδὸν εἰς ἀνθρώπους. *justitiam ac verecundiam ad homines regressas*, asserit Aristides *orat. in Romam.* Idémque de Severi cum Pio Antonino imperio cecinit Oppianus *Halieut. l.* 2. prope finem,

——πλὴν γάρ σε, Δίκη, θεμιστοπόλων πολίων
Τιμάοντα μέγιστον ὑπὲρ σφίσιν ἠδὲ σφίοισιν,

Ἐξ οὗ μοι κραίνουσι μέγαν θρόνον ἀμφιέπουτες
Ἄμφω θεσπεσίης τε πατὴρ καὶ φαίδιμος υἱός.

Scripta enim hæc Severo superstite, etiamsi non antè defunctum jam publicata. Quin & idem planè futurum pronunciat Porphyr. *de abstinent. l.* 3. si ad victum simplicem ac innoxium reduci posset genus humanum. Ἢ δῆλον, inquit, ὡς εὐδαιμονήσομεν ἀδικίας μὲν ἐξοστεθείσης ἀπ' ἀνθρώπων, δικαιοσύνης δὲ πολιτευομένης καὶ παρ' ἡμῖν, καθάπερ καὶ ἐν ἀρχῇ. Cæterùm Didymus Cynicus apud Plut. *de offer. defic.* Θαυμαστὸν ἔλεγεν, εἰ τοσαύτης εἰς [ἡμᾶς] κακίας ἐπικεχυμένης, ἔτι μόνον, ὡς σεσῆπεν. Ἡσίοδος, αἰδὼς καὶ νέμεσις τὸν ἀνθρώπινον βίον ἀπολελοίπασιν, ἀλλὰ καὶ σεσηπεν ἅπαν συναπολωλεκὸς τὰ χρησιμα παντελῶς ὑπῆρχεν. Ità enim restituendum locum illum autumo: nisi quis & ὑπὲν interjiciendum existimet, ut sit θαυμαστὸν ὑπὲν· ea enim dubio procul Cynici mens est. Vide Ammian. *l.* 22. *c.* 10. *p.* 239. & *l.* 25. *c.* 6. de Juliano. Vide & sis Hieronym. *adv. Pelagium l.* 3. *c.* 5. quem viduæ cuidam in epistola ad eam data adeò fœdè adulatum refert, ut *justitiam, quæ esse jam non nisi in cælo credatur, apud illam solam dicat inveniri in terris.*

Τὰ μὲν αἰδητὰ, ἐυμετάβλητα, καὶ οὐχ ἑστῶτα | *Supra* § 23.

Τὰ δὲ αἰδητικὰ ἀμυδρὰ, καὶ ἐνδιατρίπτοντα | Vide *ad l.* 2. § 17. & *l.* 6. § 16.

Ἀναδυμιᾶσθε ἀφ' αἵματος | Ità *l.* 6. § 15. ἢ ζωὴ ἐφ' ἑκάστῳ, ἢ ἡ ἀφ' αἵματος ἀναδυμίασις, καὶ ἡ ἐκ τῶν ἄλλων ἀναλυσις.

Τὰ δ' ἐυδυμεῖν παρὰ τοιούτοις χυμοῖς | *l.* 3. § 4. & *l.* 4. § 31. 33.

Τί ἂν ἀπειμένοις; ἴλεως πλὼ | *Quid ergò aliud operiris, nisi vel* &c. Xyl. frustra legendum enim, τί ἢ ἀπειμένοις, &c. *Cur non propitio lubentique animo mortem expectas, sive ea destructio est sive demigratio?*

Εἴτε σβέσιν, εἴτε μετάστασιν | Ambiguè loquitur illic Marcus, uti sæpe alibi. Vide *supr. ad l.* 4. § 21. sed *& l.* 8. § 25. & *l.* 11. § 3.

Σβέσιν | sic *l.* 4. § 21. ἐξάπτονται. quia igneum quiddam animam existimabant. Ignis autem & accendi & extingui dicitur.

Θεὸς μὲν σέβειν καὶ ὠφελεῖν, ἀνθρώπους δὲ ὠφελεῖν | Eadem monita salutaria, *l.* 6. § 30. Vide ibi adnotata.

Ἀνέχου ἀπέχου καὶ ἀνέχου | Ità *l.* 4. § 3. τὸ ἀνέχου μέγα ἐφόδιον πρὸς σοφίαν. & *supra* § 20. ἐπιτήδειον καὶ ἀναγκαῖον. Epictetus solitus est dicere, (uti ex Favorini relatione Gellius, *noct. Attic. l.* 17. *c.* 19.) *duo esse vitia multò omnium gravissima ac terrima, intolerantiam & incontinentiam.* itaque *futurum pleraque impeccabilem, vitámque victurum tranquillissimam, qui hæc duo verba cordi habeat, eáque sibi imperanda atque observanda curet,* Ἀνέχου καὶ ἀπέχου. *Sustine & abstine.* Atqui Tertullianus etiam incontinentiam

tinentiam sub *intolerantia* comprehendit, *continentiam* sub *tolerantia* contineri contendit. *de patient. c.* 5. *Ut compendio dictum sit, omne peccatum impatientiæ adscribendum. malum impatientia est boni. nemo impudicus, non impatiens pudicitiæ, & improbus probitatis, & impius pietatis, & inquietus quietis. ut malus unusquisque fiat, bonus perseverare non poterit.* Et *ibid. c.* 15. *Omnia Dei placita tuetur patientia*, &c.

Μήτε σὰ, μήτε ὅτῳ σοί | Eucher. in *orat. hortat. Esto tu*, inquit, *tibi charior, quàm tua.* Verùm Marcus hic ista, & quicquid extra corpusculi animulæq; fines consistit, *tua* esse tibi negat. sed & Lucilius apud Senecam *epist.* 8.

Non est tuum, fortuna quod fecit tuum.

& Publius Syrus,

Alienum est omne, quicquid optando venit.

ideo nimirum, quia, ut Lucilius idem,

Dari bonum quod potuit, auferri potest.

In eandem sententiam Bernard. *de bon. deser. Divitiæ istæ nec veræ, nec vestræ sunt. si vestræ sunt, vobiscum auferte. Quod enim hic relinquitur, non nostrum sed alienum est.* Ambros. *epist.* 9. Basil. Cæsar. explicans illud Mosaicum, Περσόχθ σαυτῷ τυτίσι, μήτε τοῖς σοῖς, μήτε τοῖς σοῖ σε inquit; ἀλλὰ σαυτῷ μόνῳ. ἄλλο δὲ ἐσιδὲ ἡμῖς αὐτοὶ, καὶ ἄλλο τὰ ἡμέτερα, καὶ ἄλλο τὰ σοῖ ἡμᾶς. ἡμᾶς μὲν ἔν ἐσμεν ἡ ψυχὴ καὶ ὁ νοῦς· ἡμέτερον δὲ τὸ σῶμα, καὶ αἱ δι' αὐτῶ αἰσθήσεις· σοῖ δὲ ἡμᾶς ἦ τὰ χρήματα, αἱ τέχναι καὶ ἡ λοιπὴ τῆς βίυ κατασκευή. Cæterùm Epictetus nec reculam, nec corpusculum etiam, tuum esse tibi concesserit. Siquidem, illud etiam explicans, quod Marcus hîc, μήτε ὅτῳ σοί, sic infit, *dissert. l.* 1. *c.* 1. Τί λέγει ὁ Ζεύς; Ἐπίκτητε, [ità distinguendum, secùs quàm in vulgatis] εἰ οἷόν τε ἦν, καὶ τὸ σωμάτιον ἄν σε, καὶ τὸ κτησίδιον, ἐπόησα ἂν ἐλεύθερον καὶ ἀπαρεμπόδιστον· νυνὶ δὲ μή σε λανθανέτω. τῦτο ἕν ἔχει σόν. Cui concinit & Pythagoras referente Stobæo *tom.* 1. *tit.* 1. Πέπασο, μὴ ἴδῃ σὸν κτῆμα, ὅσῳ μὴ ἐστὸς δαιρίας ἔχοις. Epictetus idem *enchir. c.* 1. § 2. Τὰ μὲν ἐφ' ἡμῖν ἐστι φύσει ἐλεύθερα, ἀκώλυτα, ἀπαρεμπόδιστα· τὰ δ' οὐκ ἐφ' ἡμῖν, ἀσθενῆ, δοῦλα, κωλυτὰ, ἀλλότρια. ἐὰν ἕν τὰ φύσει δοῦλα ἐλεύθερα οἰηθῇς, καὶ τὰ ἀλλότρια ἴδια, ἐμποδισθήσῃ, — μέμψῃ καὶ θεὺς καὶ ἀνθρώπους. ἐὰν δὲ τὸ σὸν μόνον οἰηθῇς σὸν εἶναι, τὸ δ' ἀλλότριον, ὡσπερ ἔστιν, ἀλλότριον, οὐδείς σε ἀναγκάσει· οὐδέποτε, οὐδείς σε κωλύσει, οὐ μέμψῃ οὐδένα, οὐκ ἐγκαλέσεις τινί, οὐκων πρᾶξεις οὐδὲ ἕν, οὐδείς σε βλάψει, ἐχθρὸν οὐχ ἕξεις· οὐδὲ γὰρ βλαβερόν τι πείσῃ. Vide & Marcum ipsum *l.* 12. § 3, 26.

§ 34. Εὐρεῖν | Vide *l.* 2. § 5. *l.* 10. § 6. Epict. *dissert. l.* 1. *c.* 1. εὐδυμήτα καὶ εὑρέτικα. & *c.* 4. εὑρέσ καὶ ἀπαρέγκλησ βιώσεσθε. Ei opponitur τὸ δυσρεῖν. Epictet. *l.* 1. *c.* 28. Ὅπως τὸ ῥᾳδίως καὶ μόνον αἱρεῖν ἔσῃ τῷ κατορθῶν ἢ ἁμαρτάνειν, τῷ εὐροεῖν ἢ δυσροεῖν, τῷ ἐπιτυχεῖν ἢ ἐσπυχεῖν. cùm res scil. ex voto & animi sententia non succedunt, non fluunt. ab eis tractum, qui æstu adverso conflictantur. Idem *l.* 2. *c.* 17. Θέλεις τὰ δυνατὰ, καὶ τὰ σοὶ δυνατά; τί ἕν ἐμποδίζῃ; διὰ τί δυσροεῖς; ὃ φύγεις τὰ ἀναγκαῖα; διὰ τί ἕν ῥᾳδιοπάθειας τινί; διὰ τί δυσυχεῖς; διὰ τί θέλοντός σε τὰ, ὃ γίνεται, καὶ μὰ θέλοντός, γίνεται; ἀπόδειξις δὲ μείζων δυσροίας καὶ κακοδαιμονίας.

Ὀρθίων | *Suprà* § 14.

Ὀρθῶ ὑπολαμβάνειν | *certam in opinando rationem methodumque observare.* Vide *ad l.* 1. § 9.

Καὶ περάσειν δύο ταῦτα | Distinctio plena post περάσειν est collocanda. quod & advertit Cas. dum non attendit Xyl. sententiam corrupit.

Καὶ πανῖς ζῴοις λογικῆ | hoc ideo, quia philosophi λογικὸν ζῷον, sive *animal ratione instructum* non homini soli, sed Deo etiam, dæmonibus & heroibus genus commune constituebant; uti ex Plut. *de orac. cessat.* Xylander hic monet.

Τὸ μὴ ἐμποδίζειν ἀπ' ἄλλυ | *Supr.* § 10. & 20. & *l.* 3. § 12. & *l.* 12. § 8. Epictet. apud Stobæum *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 7. ex *enchirid. c.* 13. Νόσος σώματός ἐστιν ἐμπόδιον· σωφροσύνης ἧ ὕ, ἐὰν μὴ αὐτὴ θέλῃ. χάλασις σκέλυς ἐστὶν ἐμπόδιον, σωφροσύνης δὲ ὕ· καὶ ἔχασον ἧ πᾶσ ἐμποδίζοντων ἄλλα πρὸς ἐμπόδιον, σὲ ἧ ὕ.

Τῶν ὄρεξιν ἀπολήγειν | Vide *l.* 4. § 37, 49. & *l.* 6. § 50. & *l.* 7. § 28. & *suprà* § 14.

§ 35. Εἰ μήτε κακία ἐστί | Vide *suprà* § 25.

Μήτε τὸ κοινὸν βλάπτεται | Vide *supr.* § 22.

Τίς ἧ βλάβη τῆς κοινῆς; | Vide *l.* 8. § 55. Epictet. *dissert. l.* 4. *c.* 7. Τί μέλλει ἀπόλλυσθαι ἧ ἐν τῷ κόσμῳ; si tibi vita etiam erepta fuerit?

§ 36. Μὴ ὁλοχερῶς τῇ φαντασίᾳ συναπάγεσθαι | Hoc velle videtur, nè in opem egenis afflictisve aliis quibusvis, qui ejusdem indignet, ferendo, id statim admittamus, quod imaginatio forsan nobis nostra ad aspectum primùm suggesserit: miserum nimirum hominem illum esse, sive mali aliquid illi obtigisse; unde & nos ipsi pariter afficiamur. id quod *l.* 7. § 43. dixit, μὴ συνεπθρλωεῖν, μηδὲ σφύζειν. Epictet. *enchir. c.* 16. Ὅταν κλαίοντά τινα ἐν πένθει, ἢ ἀποδημοῦντα τέκνυ, ἢ ἀπολωλεκότα τὰ ἑαυτῦ, σφίσεχε μὴ σε ἡ φαντασία συναπάγῃ, ὡς ἐν κακοῖς ὄντος ἀπὸ τῆς ἐκτός· ἀλλ' εὐθὺς διαίρει ἐν σεαυτῷ, καὶ λέγειν ἔχε πρόχειρον, ὅτι τῦτον θλίβει, ἀλλὰ, τὸ δόγμα τὸ σοὶ τύτων. locum integrum apposui, quia minùs integer videtur, quo integritati restituam suæ. Excidisse aliquid Hier. Volsio suboluit: sed in supplendo parùm feliciter versatus est. in annotatis interserit, ἄλλο γὰ ἡ θλίβει. cujus rationem subjungit, ὅτι ἄλλο οὐχ ἅπτεται: *Alium*, inquit *non angit, quia non tangit*, ut sit quod Comicus,

Facile

Facile omnes, cùm valemus, recta consilia ægrotis damus.

Tu si hic sis, aliter sentias.

sed & illis interjectis, adhuc claudicabit sententia. etsi interjiciantur, sensum alium multò magis idoneum, & Epicteti menti consentaneum, redderent: qualem versio ipsa repræsentare videtur. *Illud afficis, non casus ipse; alium enim non afflixit,* [vel potiùs *non affligeret*] *sed concepta de eo opinio.* Verùm supplendum amplius ex Stobæo *tom. 2. tit.* 115. Ὅτι οὐ τῶν ἀλίσει, ὁ τὸ συμβεβηκότα· ἄλλον γὰρ ὁ ἀλίσει· ἀλλὰ τὸ δόγματα. qui & pro τοῖς ἑαυτοῦ legit ἀνθρώπου. & illa διὰτι δεῖ σαυτῷ omisit prorsus. quæ & mihi suspecta. Generaliùs paulò Epictet. idem *dissert. l.* 4. *c.* 10. Μὴ σοὶ τὴν ἐπέχειν τὸν συνηθῆ κρόνα, σεσεῖσθαι δὲ τῷ συγκαταθέσθαι. & *l.* 2. *c.* 18. Τὸ σεσεῖσθαι ἀπὸ τῆς ἀξιώσεως μὴ συμφερτικοῦς, ἀλλ' εἰπεῖ, ἐκδέξαί με μικρόν, φαντασία· ἄφες ἴδω, τίς εἶ, καὶ πόθεν ἄφες σε δοκιμάζω. Redonanda eadem eadem vox hæc *enchir. cap.* 20. Ὅρα μήποτε ἰδίαν τινὰ σεσεισμένον, ἢ ἄλλως ἐυδοκιμοῦντα, ναυρείσης, ἀπὸ τῆς φαντασίας συμφερτικοῦς. pro eo quod codices perperam, συμπαρθεῖς. Sic enim ipse mox *c.* 21. Ταραχὰς δὲ σεσεῖσθαι σεσεῖ, ἀπὸ τῆς φαντασίας μὴ συμφερτικοῦσι· Idem *enchir. c.* 33. à Stobæo *tom.* 2. *tit.* 17. Ex quo codices Epicteti emendandi; laudatus: Ὅταν ἡδονῆς τινὸς φαντασίαν λάβῃς, ἴσθι καὶ ὅτι ἡδὺ ἄλλων φαντασιῶν φύλαξαι, μὴ συμφερτικοῦς παχέως· ἀλλ' ἐκδέξαι ὀλίγα τὸ σεσεῖσθαι. καὶ μικρὸν ἀναβαλοῦ αὐτὸς σεσεῖσθαι, σεσεῖσθαι δὲ τὸν χρόνον, ὃν μέλλεις ἔχειν σεσεῖσθαι, καὶ ἔπειτα κρατεῖν ἡδονῆς ἡμῶν.

Ὁλοχερῶς | Ὁπλιτικῶς. Xyl. ut sit, Ὁλοχερῶς ὁλοτελῶς· quomodo Suidas exponit. Sed cum συμφερτικοῦς conjungit, *nè in totum abripi nos sustineamus*; cùm Bootius τὸ μὴ adhærere malit, *nè ulla ex parte abripi nos patiamur.* Ego ὁλοχερῶς istic, ut & *l.* 9. § 3. ἀνὴ τῆς σεσεῖσθαι, *temerè, temerariè* positum existimem. ut ὁλοχερῶς συμφερτικοῦς idem sit Marco, quod παχέως συμφερτικοῦς Epicteto. re scil. ipsâ non satis sedulò & accuratè perpensâ. Vide *ad l.* 1. § 7. & *l.* 9. § 3.

Ἀλλὰ βοηθῶν καὶ δυνάμενον | Ità Cicer. *Tuscul. l.* 4. *Cur misereare potiùs quàm feras opem, si id facere possis? an sine misericordia liberales esse non possumus? non enim ipse suscipere ægritudinem propter alios debemus, sed alios, si possumus, levare ægritudine.* Et Plut. *de tranquill.* Ἔνιοι δεῖ φιλοσόφων (Stoicos notat) καὶ τὸν ἔλεον φεύγουσι σεσεῖ ἀνθρώπους γινόμενον, ὡς καλῶ τῶ βοηθεῖν, ἃ τὸ συμπαθεῖν καὶ συναλγεῖν καὶ συναδόναι σοῖς πλησίον ὄντος. Quod autem in casibus istiusmodi quoad alios observandum præcipit Marcus, idem & quoad nosipsos Epictet. *l.* 1. *c.* 27. Τεταραχῶς αἱ φαντασίαι γίνονται ἡμῖν. ἢ γὰρ ὄξι τινὰ ὄντως, ὡς φαίνεται· ἢ οὐκ ὄντα, καὶ φαίνεται ὅτι ὄξι· ἢ ἔστι, καὶ φαίνεται· λοιπὸν ἐν πᾶσι τούτοις ἐυτυχεῖν ἔργον ὄξι τῶ σεσεῖσθαι τῷ. ὅ, τι δ' ἂν ᾖ τὸ ἥλιον, ἐκείνῳ δεῖ σεσεῖσθαι τῷ βοήθειαν.

Κἂν εἰς τὰ μέσα ἐλαπτώντας, μὴ μήποτε βλάβην | *Si in mediis istis* (quæ nec bona nec mala sunt) *detrimenti aliquid sustinuerint, nè eos lædi existimes.* ἐλαπτῶσθαι est τὸ ἔλαττον ἢτοι ἐλάττω φέρεσθαι, sive ἔλαττον ἔχειν. ut Epictet. *l.* 3. *c.* 15. (qui locus & *ad l.* 8. § 1. allatus, cum & illum illustrat, & cum eo qui hìc sequitur Platonis fororiat.) i.e. *minùs consequi, detrimentum damnúmque aliquod sustinere.* Siquidem is hoc eodem sensu τὸ ἐλαπτῶσθαι usurpavit, *polit. l.* 8. Φάσκοντός τινος ἀρχὰς καὶ τιμὰς καὶ δίκας, καὶ ἀλογοῦντος ἐλαπτῶσθαι· ὅστε σεσεῖσθαι μὴ ἔχειν. Et Dio Prus. Τίς γὰρ ἐλαπτῶσθαι βουλομένων, καὶ τὴν δοκοῦσαν ἥττων ῥᾳδίως ὑπομένειν, ὁ πολλαπλάσια γὰρ ἄλλων ἐκτήσατο; & *orat.* 61. Τῆς δὲ ὑμετέρας μετέξουσιν ἀρετῆς, καὶ τὴν αὐτὴν ἐλαπτώμενοι. Allusisse videtur Marcus ad illa Epicteti *l.* 2. *c.* 10. Ἀλλ' ὅπως τὸ σωματικὸν ἐλάττωμα ἢ εἰς κῆπον, ἐκεῖ ἡ βλάβη· ὅπως εἰς τὴν σεσεῖσθαι ἀδεμία βλάβη; Marcus ipse *supra* § 15. ὁ ἐλαττούμενος ἑαυτῷ ἐν τούτοις, ἀγαθός· *bonus habetur, qui minùs sibi in istis concedit.*

Κακὸν γὰρ ἴσως | Forsan fuerit, κακὸν γὰρ οὐδέν· *nihil enim mali subest*, cùm ista nec bona nec mala, sed media sint, quibus privantur illi. Potest tamen ferri illud, κακὸν ἔθος. Sic enim Plutarch. *de exil.* Μὴ σκόπει τὰ νῦν δάκρυα καὶ τὰς ἐπιῤῥωσίσεις ἐκείνων, ἴδει τινὶ φαύλῳ περαινομένας σοῖς ἔθεσιν. Faciuntq; eodem quæ Epictetus habet loco superiùs laudato: Εἰ ἔθος ὄξι τὸ ἥλιον, σοῖς ἐκεῖνο τῷ βοήθειαν ἀνδείσκειν σεσεῖσθαι. Τί δ' σοῖς ἔθος ὄξιν ἐνείσκειν βοήθημα; τὸ ἐναντίον ἔθος· ἐκ ἐλαττῶσθαι λεγόντων, Τάλας ἐκείνῳ· ἀπόλεσε ὁ πατὴρ αὐτῶ, ἢ μήτηρ ἐξεκόπη· ἄκουον ἐκ ἐναντίων λόγων· Σπάσασον σωμῶν τούτων ἐκ φωνῶν· ἀνάπες τὸ ἔθος τὸ ἐναντίον ἔθῳ. Sed prius tamen illud magis placet.

Ἀλλ' ὡς ὁ γέρων | Fabellam aliquam seu historiolam respexisse videtur, de sene, qui pueruli alumni sui rhombum, sive ludicrum aliquod, animi causâ poscebat, non quòd ipse expeteret, aut momenti alicujus esse duceret, cùm παιγνιῶδές τι esse cognosceret: sed quò pusio ipsum beneficio aliquo affecisse se opinaretur. ità solemus nos ab infantulis nostris ejusmodi petere ludibundi, quò illi nobis gratificari videantur. est enim istic ῥόμβῳ, quod & Salmas. monuit, non *rhombus*, utl Xyl. vertit, sed puerilis *turbo*, quem & σρόμβον dixere. Hinc inter Bacchi infantuli crepundia, utl ex Orpheo Clemens in *protrept.*

Κῶνῳ, καὶ ῥόμβῳ, καὶ παίγνιφ κομψοτέχνῃ,
Μῆλά τε χρύσια καλά. &c.

Ἐπεί τοι γίνη καλῶν ἐπὶ σοῖς ἐμβόλαιν | Xyl. *quoniam boni aliquid fiat in rostris.* tanquam si esset, ἐπεί τι γίνηται καλόν. Cas. *quid fiat*, aut *quorsum sit clamor omnis ad rostra iste?* ut aliter etiam legisse

videatur. Ego, etsi in loco suspecto, nihil muto; sed καλῶν illud pro participio habeo, non pro nomine. Verto itaq; *Quando ad rostra clamitans fueris*, sive honorem ac dignitatem aliquam aut tibi ipsi, aut cui faves cuipiam ambiendo, sive litem aliquam vel propriam vel alienam prosequendo. Verùm D. Salmas. καλὸς mavult, i. e. *splendidè vestitus & pulcer.* ut alludsum sit ad magistratus, qui pro rostris splendidè amicti concionem habebant. Ἐμβολα sive ἐμβολοι, *rostra*: locus in foro Romano, navium Antiatium, quas in pugna ceperant, rostris instructus; utl Livius *l.* 8. Περὶ τὸν καλούμενον ἐμβόλους εἰς τὴν ἀγορὰν. Polyb. *l.* 6. &, ἀναβὰς εἰς τὸν ἐμβόλους. *ib.* & apud Suidam autor incertus, Τὸν δὲ πυρριχιστὴν πρὸς τὸν πόλεμον στρατηγὸν καλοῦσιν ἀπὸ τῆς ἐμβόλων, ἐπειδὴ τοὺς λόγους. *Prætorem, qui populum ad bellum hortabatur, cùm detraxisset, verba ipse faciebat*, vel, *concionem ipse habebat*, quem locùm Suidam de aciei genere, quod apud Tacticos ἔμβολον dicitur, perperam cepisse, monuit & totiès hìc nominandus mihi clariss. Salmas.

Ἄνθρωπε, ἐπὶ καλῷ | hoc tibi, inquit, occurrat, ubi in foro consistis, locum forsan honestiorem dignitatemve aliquam vel tibipsi vel alii cuiquam enixiùs ambiens: *O homo, ex istarum rerum conditionis oblitus es*, quòd ea, tanquam si boni quidpiam eis inesset, tam studiosè persequaris? sive, *Nescis, ô homo, quàm hæc sint?* pulcrum putas ac beatum magistratum capessere, ac pro rostris concionari, & affari populum?

Νὴ ἀλλὰ τούτοις φαντάζεται | Respondet, quasi ex ambientis persona. Agnosco revera esse ejusmodi, qualia tu suggeris; adiaphora scil. Verùm ea sunt, quæ isti in æstimatione cum primis habeant; quæque ambiunt & affectant omnes.

Διὰ τοῦτ' ἔν τῷ σὺ μωρὸς ἡγῇ | Regerit huic: *An ideo & te stultum fieri*, & inter stultos nomen tuum profiteri necesse est, quia stolidè sese illi habuerint? Quod in *Scolio* apud Athen. *l.* 15.

Σοὶ μοι μαινομένῳ μαίνεσθαι σύμφορόν ἐστιν.
Tu velis mecum insanire, sano ego consipiam tibi.

Et Callias apud Clem. *Strom. l.* 6.

Φασὶ μὴ μαινομένων
Χαλῶσι μαίνεσθαι ἄπαντας.
Apud insanos omnibus aiunt
Esse insanire decorum. Grot.

Vide & Apollodorum *Adelph. ad l.* 9. § 3. Atqui ut Menelao Agamemn. apud Euripidem in *Iphigen. Aulid. v.* 406.

Συναφροσύνειν σοι βούλομ', ἀλλ' οὐ σωφρονεῖν.
Consipere, non consurere sum promptus tibi. Grot.
Consipere, non desipere tecum debeo. Lipsius.

Eodémque alludens Plut. de amico genuino;

Συναφροσύνειν χρὴ, οὐχὶ σωφρονεῖν ἔφυ.

Et ex Sophocle:

Οὐ χρὴ σωφρονεῖν, ἀλλὰ συμβιωτὴν ἔφυ.

Καὶ νὴ Δία, συγκαθορᾶν χρὴ συμφιλοσοφεῖν, οὐ σωκρατίζειν δὲ συρραδιουργεῖν. Marcus ipse *supra* § 29. Εἰ δ' ἐστερχόμην, ὑμεῖς με καλαίκευτα ἐμωκᾶσθε. μωροὺς autem i.e. *stultos*, *supr. l.* 4. § 38. pronuncia verat eos omnes, quos res istiusmodi solent, εὐφραίνειν ἢ λυπεῖν, si concedantur & adsint, lætos; si negentur, tristes faceret.

Ἐφ' ὁμοίῳ ποτὲ, ὁπουδήποτε καλαιφθεὶς, εὐμοιρεῖς ἀνθρωπε | Locus morbi manifestus; sed cui citra codicum opem haud facilè medicina fiat. Mer. Casaub. illud ἐφ' ὁμοίῳ ποτὲ ad priora refert, eôq; periocham vult claudi. vertit itaq; *Faveram quandoq;* [id sufficiat.] In *præsatione* sic ἀφαφεῖται; *Num & tu idcirco stultus futurus es? sufficit quod tam diu etiamnum fueris.* Xyl. sequentibus conglutinat, reddítque; *Aliquando, utcunque relictus, factus sum felix.* ut ὅπως δήποτε, non ὅπου δήποτε legendum fuerit, quod, si cui admittendum videbitur, malim; *Qui nunc neglectum habeor, fuit quando felicior eram, forsitanque forsan iterum fiam.* Ut verba sint indignè forensis, aliis jam posthaberi se, cùm prælatus aliquando fuerit. qualis illa Mennæriana apud Sext. Empir. *Pyrrhon. hypoth. l.* 1. *c.* 19.

Τί δὲ ἐγὼ καλαισπούδω;

Verùm Casaub. καλαφθεὶς, non καλαιφθεὶς legit, vertítque ἀφαφεσθῆς, *Mors me, ubicunque voluerit, deprehendat*: *ipse felix futurus sum.* Atque ità Marcus *l.* 12. § 7. Ὅμοιον δεῖ καλαφθῆναι ὑπὸ τοῦ θανάτου. Et simpliciter Epictetus *lib.* 3. *cap.* 5. Τί θέλεις ποιῶν καλαφθῆναι; videndus ad *lib.* 6. § 3. Lectionem eam probat D. Boot. sed pro ἐφ' ὁμοίῳ mavult χρόνῳ ἐν ποτέ. ut sit sensus; *Quocunque loco deprehensus, felix fueris*, sive *esse poteris*: in tua est potestate situm, ut sis felix, quemadmodum *l.* 11. § 1. dicit, in mentis potestate situm esse, ut vitam sibi plenam ac consummatam efficiat, ὅπου ἂν καλαφθῇ. *ubicunque* vel *quandocunque morte supervenienti deprehensa fuerit.* Vel, χρόνῳ ποτέ. *Fias aliquando vir felix.* fac te felicem. istud tibi acquire, ut, quocunq; loco deprehensus fueris, felix sis. Hoc verò sensu admisso, à superioribus ista sejungenda sunt, ut periocham integram cum eis quæ sequuntur conficiant. D. Salmas. denique sic concinnat, ut dialogismus prior continuari videatur. Ἐφ' ὁμοίῳ ποτὲ εὐμοιρεῖς. Ἄνθρωπε, σὺ δ' εὔμοιρος, ὁπουδήποτε καλαφθεὶς, ἀγαθῷ μοίρᾳ σεαυτὸν ἀποκλείσας. *Felix aliquando fui. Mi homo, tu verò felix, ubicunque deprehensus, si bonam ipse tibi sortem feceris.* quod quomodo fiat, mox subjicit. Hoc est quod Plaut. *Trinum.* 2. 2.

Nam sapiens quidem pol ipse fingit fortunam sibi.

Cicer. in *paradox.* 5. *Nec est ulla res, quæ plus apud sapientem polleat quàm ipsius voluntas atque judicium, cui quidem etiam, quæ vim habere maximam dicitur, Fortuna ipsa cedit, sicut sapiens posta dixit;*

Suis ea cuique fingitur moribus.

At

At quis is poeta sapiens? Forsan docebit id nos Salustius. Is etenim *orat. ad Cæsar.* 1. *Res*, inquit, *docuit id verum esse, quod in carminibus Appius ait,*

Fabrum esse suæ quemque fortunæ.

Sed & Corn. Nepos in *vita Attici*;

Sui cuique mores fortunam fingunt.

Et de Catone Livius *lib.* 39. *In hoc viro tanta vis animi ingeniique fuit, ut quocunque loco natus esset, fortunam sibi ipse facturus fuisse videretur.*

Τὸ δ' εὐμοιρες, ἀγαθὸν μοῖραν σεαυτῷ ἐπινέμας | Istis aut corrigit Marcus sententiam hominis, qui ideo felicitatem tribuebat sibi, quòd in dignitate aliqua petenda res ex voto nonnunquam successerant. aut exponit etiam clariúsque explicat, nè quis perperam accipiat; quid τῷ εὐμοιρες vocabulo intelligi velit. Εὔμοιρος, inquit, sive *felix* (unde & *l.* 2. § 6. εὐμοιρία *felicitas*) is verè dicitur, qui μοῖραν ἀγαθὴν, id est, *sortem bonam sibi nactus est.* Sors autem bona, non in mediis istis, sed in bona mentis dispositione, bonísque conatibus atque actibus indè profluentibus, consistit. Vide *l.* 7. § 17. In his etiam ἀγαθοὶ πρόπτοι pro ἀγαθοὶ ἕπται rescribendum monet D. Salmas.

Ad Librum VI.

§ 1. Τῶν ὅλων ὑσία ἐυπειθὴς καὶ ἐυγενὴς | *Universi materia est obsequi ac fingenti parere prompta.* Verùm hoc in dubium vocat Seneca *quæst. natur. l.* 1. *præfat.* ubi inter alia quærendum proponit; *Deus materiam ipse sibi formet, an datâ utatur:—Deus quicquid vult efficiat, an in multis rebus illum tractanda destituant; & à magno artifice pravè formentur multa, non quia cesset ars, sed quia id, in quo exercetur, sæpe inobsequens arti est.* Idemq; fidentiùs in adversam partem, *de provident. c.* 5. *Quare Deus tam iniquus in distributione suâ fuit, ut bonis viris paupertatem, vulnera, & acerbas funeras adscriberet? non potest artifex mutare materiam. hæc passa est. quædam separari à quibusdam non possunt, cohærent; individua sunt.* Scilicet Deum nesciebant illi materiæ autorem, quam illi Deo suo coævam somniabant. nec mirum si inobsequentem experiretur, in quam lege creandi jus nullum obtineret. Videatur *adversus Hermogenem*, qui paria illis sentiebat, Tertullianus.

Ὁ δ' αὐτῷ λοιπὸν λόγος | Vide *supr. l.* 4. § 40. & *l.* 5. § 21, 30. & *infr.* § 4.

Οὐδμία ἐν ἑαυτῷ αἰτίαν ἔχει τῦ κακοποιῆσαι | Ὁ δὲ θεὸς ἀπέρεκτός ἐςι κακῶν. Jacob. *c.* 1. *v.* 13. Vide *ad lib.* 2. § 11. Quomodo ergò, inquies, ipse de se? Esaiæ *c.* 45. *v.* 7. *Ego Dominus creans malum.* & Amos *cap.* 3. *v.* 6. *An erit malum in civitate, quod Dominus non effecerit?* Respondet Basilius Cæsar. *orat.* 8. κτίζει κακὰ τυτέστι, μετακοσμεῖ αὐτὰ ἐς ὃ βέλτιον ἄγει ὅτι ἀπονδύωσα τὸ εὖ κακῷ, τὴν τῦ κακῦ φύσιν μετασκευῶν. ὥσπερ τὸ κλίζειν, *Psal.* 51. *v.* 10. & *ad Eph. c.* 2. *v.* 10. ἐκ ἐν τῷ μὴ ὄντι ποιέιν, ἀλλὰ τὸ ὄντας μεταχοσμεῖν. Verùm respondet secundò, distinguendo de malis. Κακὸν, τὸ μὲν ὡς πρὸς τὶ ἡμῖν ἔργον ἀλόγιστον τὸ δὲ ὡς πρὸς τὶ ἑαυτῷ φύσιν, τὸ μὲν ἐν ὡς ἕυσει κακὸν, ὃ δ' ἡμῖν ἔπεται κακὸν ὃ τὸ ἡμῖν ἐπίπονον καὶ ὀδυνηρὸν πρὸς τὸν αἰῶνα τὸν τῦ φρονίμε καὶ ἀγαθῦ διακόσμε, πρὸς τὸ συμφέρον ἡμῖν ἐπάγεται. Et rursus: Τὸ μὲν κυρίως κακὸν ἡ ἀμαρτία, ὅθεν μαλισά δίκη τῆς τῦ κακῦ πρωτοπορίας ἄξιον, ἐκ τῆς ἡμετέρας προαιρέσεως ὑπῆρται· τὰ δὲ λοιπὰ, τὰ μὲν ὡς ἀγωνίσματα, εἰς ἐπίδειξιν ἀνδρείας προέβαλετο· τὰ δ', ὡς διορθώματα ἐπ' ἀμαρτήμασιν ἐπήγαγε· τὰ δ', ὡς παιδεύματα, διὰ τὸ σωφρονισμὸς πᾶσιν ἀνθρώποις ἐλλιπὲς ἐναπόκειται. Gregor. Rom. *in Job. l.* 3. *c.* 6. *Nequa enim mala, quæ nulla sunt, naturâ subsistunt, à Domino creantur; sed creata se mala Dominus indicit, cum res bene conditas nobis mala agentibus in flagellum format; ut ea ipsa & per dolorem, quo sentiunt, delinquentibus mala sint; & per naturam, quâ existunt, bona. Unde & venenum, mors quidem est homini, sed tamen vita serpenti.* Tertull. *adv. Marcion. l.* 2. *Quia mala dicuntur, & delicta, & supplicia, conditorem malorum intelligi volunt, ut malitiæ autor renuncietur. Nos adhibitâ distinctione utriusque formæ; separatis malis delicti & malis supplicii, malis culpæ & malis pœnæ; suum cuique parti definimus autorem, malorum peccati & culpæ diabolum, malorum pœnæ & supplicii Deum creatorem, ut illa pars malitiæ deputetur, ista justitiæ mala condenti judicia adversùs mala delicta. de his ergò creator confitetur malis, quæ congruunt judici: quæ quidem illis mala sunt quibus rependuntur: cæterùm suo nomine bona, quâ justa, & bonorum defensoria, & delictorum inimica.* Ità Irenæus *adv. Valent. l.* 4. *c.* 77. *Mala eis in quos incidunt; bona quia ex Dei judicio procedunt.* Et August. *epist.* 120. *c.* 19. *Mala non peccata, sed supplicia. Malum autem malo non malè redditur: nam & ei cui redditur malum est, quia supplicium est; & ei à quo redditur bonum est, quia rectè factum ejus est.* Idem *ad Pelag. ep. l.* 2. *c.* 7.

Πάντα

Πάντα κατ' ἐνιαυτὸν γίνεται | Vide *lib.* 2. § 2, 17. Vide & de passerculo, de pilo, Domini nostri pronunciata, Matth. *c.* 10. *v.* 29, 30.

§ 2. Κακῶς ἀκούσῃ, ἢ εὐρημένῳ | Vide *l.* 4. § 25. & *l.* 5. § 3. & *infr.* § 7. & *l.* 7. § 36. & *l.* 8. § 2. & *l.* 10. § 11. Epictet. *enchir. c.* 49. Ὅσα φρονίμοις, τύποις, ὡς νόμοις, καὶ ὡς ἀνοσίοις ἀδικουμένῳ, ἔμμενε. ὃ, τι δ' ἂν ἐξῇ τινι εἰπεῖν σοῦ, μὴ δύσφορει· τοῦτο γὰρ οὐκ ἔστιν ἄλλο.

Μία ἐστὶ βιωτικῶν ἕξεων | Vide *lib.* 3. § 7. Sen. *ep.* 77. *Quid? tu nescis unum esse ex vitæ officiis, & mori?*

Τὸ παρὸν αὖ λέγε | Hoc est quod noster passim inculcat; *l.* 3. § 10, 12. & *l.* 4. § 26. & *infr.* § 32. & *lib.* 7. § 6, 29. & *l.* 8. § 2. Pittacus, τί ἄριστον; interroganti, respondit, τὸ παρὸν εὖ πρᾶττειν. Laert. *l.* 1. quod postea in proverbium abiit. Suidas. τὸ παρὸν εὖ πρᾶττειν. παροιμία. qui & subjungit Platonis locum è *Gorgia*. Καὶ, ὡς ἔοικεν, ἀνάγκη μοι, κατὰ τὸν παλαιὸν λόγον, τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν, καὶ οὐκ ἐᾶν λόγους τὸ διδόμενον παρὰ σοῦ. Et Cratini ex *Pylea*.

Ἀνδρὸς σοφοῦ γὰρ, τό γε παρὸν φρονεῖν καλῶς,
Μὴ τὰ μέλλοντα τοῦ πάλαι πεπραγμένα.

Sapientis hoc opus est probè disponere
Quod instat præsentiorum adest.

Apud Procopium *Gentic. l.* 1. Vitiges;

Ἐμοὶ γάρ τις παλαιὸς εἰσέρχεται λόγος,
Τὸ παρὸν εὖ πάσχειν, κελεύων.

Basil. Cæsar. *in Esai.* & ex eodem Simeon cancellar. *orat.* 21. Μὴ πολυφορτιζόμενοι τὸ μέλλον, ἀλλὰ τὰ παρόντα φέρε τὸ χρήσιμον διατίθεσθε. Λέγω γὰρ τὸν παρόντα καιρὸν φερεμένους, ὕστερον πως ἀναπαλαίζειν τὸ παραλυθὲν, ὅτε ἐξῆν ἕξαι πλέον ἀναφόρου. Bas. idem, *orat.* 24. Et Sim. *or.* 1. Apud Athenæum *l.* 10. incertus autor;

Ἐκ τῆς παρέσης τὸν βίον διάπλεκε.

Vitam explica ex præsentibus rebus tuam.

Hesych. Τὸ παρὸν εὖ πάσειν. παροιμία, ἧς καὶ Πλάτων ἐν Γοργίᾳ μεμνῆσθαι. In adagii autem illius expositione lapsum Erasmum restituit Stephanus. Spectant eodem Pindari illa; *Isth. Od.* 8.

Τὸ δ' ἐς πρόσω ἄρειον αἰεὶ,
Κρῆμα πάν. λόγῳ δὲ καὶ σιὼν,
Ἔστ' ἀνδρῶν κρέμαται.
Ἐλαίων βιότᾳ πόρον.

Et *Pyth.* 10.

Τῶν δ' ἔκατος ὀρέγει,
Τυχὼν κεν ἀρπαλέως χρόνῳ φερτὸν τὸν παρ' ποσσί.

Τὰ δ' εἰς ἐνιαυτὸν ἀτέλεστον φερόπεσαι.

Aristippi etiam monitum apud Ælian. *l.* 14. *c.* 6. ἐφ' ἡμέρᾳ τινὶ γνώμην ἔχειν, καὶ αὖ πάλιν τῆς ἡμέρας ἐπ' ἐκείνῃ τῇ μέρει, καθ' ὃ ἕκαστος ἢ πράττει τι, ἢ ἐννοεῖ· μόνον γὰρ ἡμέτερον τὸ παρὸν, μήτε τὸ φθάνον, μήτε τὸ προσδοκώμενον. Senec. *epist.* 101. *Ille ex futuro tollitur, cui irritum est præsens.* Denique quod Lucianus in Νεκυομαντείᾳ, ex Tiresia Menippo datum fingit consilium, Τοῦτο μόνον ἐξ ἅπαντος διάφερε, ὅπως τὸ παρὸν τοῦ μέλλοντος, ἀσφαλέσμενος τὰ πολλὰ, καὶ ὡς μηδὲν ἐπαυλακῶς.

§ 3. Ἔσω βλέπε | Aliud hîc, ἔσω βλέπε· aliud ἔνδον βλέπε *l.* 7. § 59. ibi vult hominem in mentem suam introspicere; ibi in rerum externarum naturam ipsam internam, missâ specie externâ. Vide *l.* 3. § 11. & *l.* 5. § 36. & *l.* 7. § 29, 30.

Ἡ ἕξις | Vide *l.* 3. § 11.

§ 4. Πάντα τὰ ὑποκείμενα | *Omnia quæ subjecta sunt.* Xyl. *Substantiæ omnes.* Cas. Malim, *præsentia hæc omnia.* τὰ ὑποκείμενα, *præsentia.* quod *lib.* 9. § 23. Πάντα ἔσω ὁρᾷς. Vide *ad l.* 8. § 24.

Τάχιστα μιαίνεται | Vide *l.* 5. § 13, 23, 33.

Ἥκιστα ἐνδυομαδίσονται | Vide *l.* 8. § 25. & *l.* 10. § 7. Lugd. ἐνδυμαδίσονται. tanquam ab ἐνδυμάζομαι. quod nescio an legatur. ἐνδυμάδια, *in fumos, exhalationes, vapores abire.* quomodo ea solent, quæ adolentur. est ergò ἐνδυμαδίσονται Marco hîc, quod בלה בעשן Psaltes dixit, *Ps.* 37. *v.* 20. ubi Scripturam receptam cur solicitaret Piscator nihil erat.

Εἴπερ ἥνωται ἡ ὕλη | *Siquidem compacta sit eorum substantia.* Xyl. ut de subjectis singulis intelligatur. at Cas. *si in unam eandemque substantiam redigenda sint omnia*: Vel, *si rerum omnium substantia sit inter se unita, & in unum compacta.* firmat simul & explicat Marcus ipse, § 9. ἡ ἕνωσις καὶ πύξις.

§ 5. Ὁ λοιπὸν λόγος | *Supr.* § 1. incertum est autem, istâne ad priora illa pertineant, an aliò spectent, & seorsim ponenda fuerint. Illud Casaubono, hoc Xylandro placuit. quod & ipse secutus sum. De sensu convenit. Menti universi rectrici, quid de singulis faciat, & quo fine quidque faciat, & quale id sit, in quo se vimque suam exerceat, satis perspectum ac prospectum esse; etiamsi ista nos quàm creberrimè lateant.

§ 6. Ἄριστος ὅρος τῆς ἀμυνάδος | Aurea gnome. Diogenes interroganti, Πῶς ἀμυνοῦμαι τὸν ἐχθρόν; respondit, Αὐτὸς καλὸς κἀγαθὸς γενόμενος. Refert Plutarch. *de util. ex inimic.* qui & *de legib. poet. c.* 5. Πρὸς δὲ τὸν μεγαλαύχου. Ποτὲ τὸν πονηρὸν οὐκ ἄμεινον ὅπλον ἐ πονηρία, ὅπου γε καὶ σωφρονισθῆναι καλλίστοις τοῖς πονηροῖς, τὸ τῆς Διογένους παρακελεύεσθαι ἔστιν. ἐρωτηθεὶς γὰρ ὅπως ἄν τις ἀμύναιτο τὸν ἐχθρόν· Αὐτὸς, ἔφη, καλὸς κἀγαθὸς γενόμενος. Atque hoc est quod ille apud Comicum nescio quem (autore eodem *de exil.* referente) qui cùm de infelicitate sua querentem amicum τί σὺ κλαῖς ἀμυνάδας jussisset, interrogatus quâ ratione id effectum

effectum daret, Φιλοσόφως, respondit. Quin & Epictetus apud Maximum *collectan. c.* 28. interrogatus, πῶς ἂν τις τὸν ἐχθρὸν λυπήσῃ· respondit, ἑαυτὸν ἀγαθὸν διδασκαλίζων βέλτιον πεφυκέναι. Idémque Plut. *de util. ex inimic.* Σύ τι διάφερες τῶν κακῶν, ἔξεστι γὰρ, ἂν θέλῃς ἀνιᾶν τὸν μισοῦντα. Isidor. Pelus. *l.* 2. *ep.* 296. ὀφεῖν ἔστι καλλίστου ὑβριστὰς, ὡς τῶν ὑβριζομένων ἀνεξικακία· τὸ γὰρ ἀγαπητὸν ἐν ὑβρεσι. τὸ δὲ ἀληθὲς εἰπεῖν τοῖς ὑβρεσι. τὸ δὲ καταγελᾶν αὐτῶν, τὸ μᾶλλον σωφρονεῖν ποιεῖν, ἀπόδειξίς ἐστιν ἐναργεστάτη. Et *l.* 3. *ep.* 181. Δύο ταῦτα ὑβριζόμενον ἴδιόν τι, τὸ μᾶλλον ἔτω λυπεῖν τοὺς ὑβριστὰς, ὡς τῶν μὴ ὑβριζομένων ἀνεξικακίαν τὸ, τε ἔτως ἀμύνασθαι αὐτοὺς μὴ δύνασθαι, ὡς ἀρετῶν ἀσκεῖν. Et mox, allato Diogenis dicto, superiùs memorato: ὁ πίνων ἀρετῶν καὶ ἀνεξικακίαν ἀσκῶν, χαλεπὸς τοῖς ἐχθροῖς δόξει πᾶσι. ὁ δὲ καὶ συγγνώμων τοῖς ὑπὸ φόβου βιαζομένοις νέμων, καὶ εὐχόμενος αὐτοὺς ἀνανεύσειν ἐκ τῆς τοιαύτης μανίας, καὶ μὴ μόνον ἀμύνασθαι μὲν ἐθέλων, ἀλλὰ καὶ συμπάσχων τοῖς ὑπὸ τῆς κακίας χειρωθεῖσιν, ἔτος τοῦ ὄντι ὄζειν ὁ ἀληκεινῶς φιλοσοφῆσαι ὀφείλων. Vide Regem sapientissimum, *Paræm. c.* 25. *v.* 22. & Apostolum *ad Rom. c.* 12. *v.* 20.

Τὸ μὴ ἐζομοιῶσθαι | Jasoni Medæa apud Euripidem;

Ἀλλ' ἐσμὲν, οὐκ ἐσμὲν, ἐκ ἐμοῦ κακὸν,
Γυναῖκες. ἔκαν χρὴ σ' ὁμοιοῦσθαι κακῷ,
Οὐδ' ἀντιτείνειν νήπι' ἀντὶ νηπίων.
Sumus quidem mulieres, quod fumus; malum
Haud dixerim. Similem te tamen fieri malis
Nm decuit, aut fatuis fatua rependere.

Verùm versiculum primum Grotius in excerptis aliter distinxisse videtur, dum vertit;

Sumus mulieres, quale non dicam malum:
Sumus. Sed haud te decuit æquatum malis,
Dementiâ certare cum dementibus.

Marcus noster *lib.* 7. § 15. Ὅ, τι ἂν τις ποιῇ ἢ λέγῃ, ἐμὲ δεῖ ἀγαθὸν εἶναι).

—— ridiculum est enim
Odio nocentis perdere innocentiam.

Dio apud Plut. Εἰ δ' ἠρεμαλέους ἄπτοις καὶ κακὸς διὰ φθόνον, ἐπὶ καὶ Δίωνα δεῖ θυμῷ διαφθεῖραι τῷ ἀρετῷ. τὸ δὲ ἀντιμωρεῖσθαι, τῶ φαυλικεῖν, νόμῳ δικαιότερον ὀφείλει, φύσει μνόμῳ ὑπὸ μιᾶς ἀπαγινείας. Epictet. *l.* 2. *c.* 10. Ἐπειδὴ ἐκεῖνος ἑαυτῷ ἔκλαβε, πρὸς ἐμέ τι ἄδικον ποιῆσαι, ἐγὼ ἐμαυτὸν μὴ βλάψω, πρὸς ἐκεῖνον ἄδικόν τι ποιήσας; August. *in Psal.* 54 *Quid tibi prodest, quia exigis quas pertulisti injurias? ultio te reficit? ergò de malo alieno gaudebis? passus es malum. ignosce, nè duo sitis mali.* Et *in Joan. ep.* 1. *tract.* 8. *Odit te inimicus. si odisti illum & tu, contrà reddis malum pro malo. quid facis reddens malum pro malo? unum ægrotum flebam, qui te oderat. jam duo plango, si & tu odisti.* Idem *epist.* 5. *Paratus igitur esse debet homo justus & pius, patienter eorum malitiam sustinere, quos fieri bonos quærit, ut numerus potiùs crescat bonorum, non ut pari malitiâ se quoque numero addat malorum.* Apostolus *ad Rom. c.* 12. *v.* 21. Μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ νίκα ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν. Guigo *meditat. c.* 15. *Quàm pulcra ars vincere in bono malum! contraria enim contrariis superantur. positus es quasi signum ad retundenda jacula inimici*; id est, *ad destruendum malum oppositione boni.* Senec. *de benef. lib.* 7. *cap.* 31. *Vincit malos pertinax bonitas.* Et *lib.* 7. *c.* 31. *Assiduitas meriti pertinacis evincet.* Et *de ira lib.* 2. *c.* 34. *Iratcetur aliquis? tu contra beneficiis provoca. cadit statim simultas ab altera parte deserta. nisi par non pugnat. Si utrinque certabitur, ille est melior, qui prior pedem retulit: victus est, qui vitit.* Sallust. *Jugurth. Bono vinci satius est, quàm malo more injuriam vincere.* Val. Max. *lib.* 4. *c.* 2. *Speciosiùs aliquantò injuriæ beneficiis vincuntur, quàm mutui odii pertinaciâ pensantur.* Vide *infr.* § 26. & *lib.* 7. § 68.

§ 7. Ἐνὶ τέρπει καὶ σωφρονεῖν | Vide *lib.* 5. § 34.

Μεταβαίνειν | Vide *l.* 5. § 6.

Σιὼ μιήμη θεῦ | Vide *lib.* 3. § 13. & *infr.* § 23. Dignum quod referatur hîc, Epicteti illud *dissert. lib.* 1. *c.* 16. Εἰ γὰρ νῦν εἴχομεν, ἀλλό τι ἔδει ἡμᾶς ποιεῖν καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ, ἢ ὑμνεῖν τὸ θεῖον καὶ εὐφημεῖν, καὶ διεξέρχεσθαι τὰς χάριτας; ἐκ ἔδει καὶ σκάπτοντας καὶ ἀρῶντας καὶ ἐσθίοντας, ᾄδειν τὸν ὕμνον τὸν εἰς τὸν θεόν; μέγας ὁ θεὸς, ὅτι ἡμῖν παρέσχεν ὄργανα ταῦτα δι' ὧν τὴν γῆν ἐργασόμεθα. μέγας ὁ θεὸς, ὅτι χεῖρας ἔδωκεν, ὅτι κατάπωσιν, ὅτι κοιλίαν, ὅτι αὔξεσθαι λεληθότως, ὅτι καθεύδοντες ἀναπνεῖν. ταῦτα ἐν ἑκάστῳ ἐφυμνεῖν ἔδει, καὶ τὸν μέγιστον καὶ θειότατον ὕμνον ἐφυμνεῖν, ὅτι τὴν δύναμιν ἔδωκε τὴν φαντασιωτικὴν, καὶ ὁδῶν χρηστικήν. Quid ille non fecisset, si adjicere potuisset, μέγας ὁ θεὸς, ὅτι τὸν χειρὸν ἡμῖν ἔδωκεν; sed ulteriùs porro audire nè pigeat. Τί ἔν; ἐκεῖ οἱ πολλοὶ ἀποτυφλωθῆναι, ἐκ ἔδει πανὶ εἶναι τὸν ταύτην ἐκπαγῆναι τὴν χόρδην, καὶ ὑπὸ πάντων ᾄδεσθαι τὸν ὕμνον τὸν εἰς τὸν θεόν; τί γὰρ ἄλλο δύνασθαι μέγα χαλὸς, εἰ μὴ ὑμνεῖν τὸν θεὸν; οἱ γὰρ ἀπόδοι ἡμῶν, ἐπεὶν τὰ τῆς ἀναδόσεως εἰ κύκλος, τὰ τῶν κύκλων γῶν ὁ λογικὸς εἶμι ὑμνεῖν με δεῖ τὸν θεόν. ποιῶ αὐτό. ἐάν ἐγκαλεῖν τῷ τάξιν ταύτην, ἐφόσον ἂν δύνωμαι. καὶ ὑμᾶς ἐπὶ τὴν αὐτὴν ταύτην φύσιν παρακαλῶ. Contende cum istis quæ Psaltes regius habet, *Psal.* 34, & 103, & 104, & 145. Epictetus idem, referente Maximo *collectan. c.* 52. Σωτέρεσθαι νόει τὸν Θεὸν, ἢ ἀναπεῖ. quod sub Gregorii Naz. nomine Antonius *Melliss. l.* 1. *c.* 54. sic extulit; Μνημονευτέον Θεοῦ μᾶλλον ἢ ἀναπνοῆς. Rursúsque idem apud Maxim. Ἀναπνεῖν ὁ κατὰ Θεὸν λόγος κελεύει ἡμᾶς, μᾶλλον ἢ

Πάντα καλ' ἑαυτὸν γίνεται | Vide *lib.* 2. § 2, 17. Vide & de passerculo, de pilo, Domini nostri pronunciata, Matth. *c.* 10. *v.* 29, 30.

§ 2. Καλῶς ἀκούει, ἢ εὐρημένῳ | Vide *l.* 4. § 25. & *l.* 5. § 3. & *infr.* § 7. & *l.* 7. § 36. & *l.* 8. § 2. & *l.* 10. § 11. Epictet. *enchir. c.* 49. Ὅσα φαντάζεται, τύπτοις, ὡς νόμοις, καὶ ὡς ἀνοίσουν ἐξαλειφούμενος, ἔμμενε. ὃ, τι δ' ἂν ἐρεῖ τις ἀκοῦσαν, μὴ ὀλιγώρει· τοῦτο γὰρ οὐκ ἔστ' ὅτι σόν.

Μία τῶν βιωτικῶν ἀσχολιῶν | Vide *lib.* 3. § 7. Sen. *ep.* 77. *Quid? tu nescis unum esse ex vitæ officiis, & mori?*

Τὸ παρὸν αὖ λέγε | Hoc est quod noster passim inculcat; *l.* 3. § 10, 12. & *l.* 4. § 26. & *infr.* § 32. & *lib.* 7. § 6, 29. & *l.* 8. § 2. Pittacus, τί ἄριστον; interroganti, respondit, τὸ παρὸν εὐπρεπῶν. Laert. *l.* 1. quod postea in proverbium abiit. Suidas. τὸ παρὸν εὐπρεπῶν. παροιμία. qui & subjungit Platonis locum è *Gorgia*. Καὶ, ὡς ἔοικεν, ἀνάγκη μοι, κἂν τὸν παλαιὸν λόγον, τὸ παρὸν εὖ ποιῶν, ὡς οὗτος λέγει, τὸ δικαίως παρὰ σοῦ. Et Cratini ex *Pylæa*.

Ἀνδρὸς σοφοῦ γε, τό γε παρὸν εὖ θεῖν μ' ὡς καλόν,
Εἰς δυσμαχον δ' οὐ πάνυ μ' ἐᾷ.——
Sapientis hoc opus est probè disponere,
Quod impræsentiarum adest.——

Apud Procopium *Goric. l.* 1. Vitiges;

Ἐμοὶ γάρ τις παλαιὸς εἰσῆλθε λόγος,
Τὸ παρὸν εὖ πιθέσθαι, κελεύων.

Basil. Cæsar. *in Esai.* & ex eodem Simeon cancellar. *orat.* 21. Μὴ πολυπραγμόνει τὸ μέλλον, ἀλλὰ τοῖς παροῦσι χρῆσθαι τὸ χρήσιμον διάπειρον. Αἰρεῖν γὰρ τὸν παρόντα καιρὸν σοφοῦμένους, ὕστερόν ποτ' ἀναπολεῖν τὸ παρελθὸν, ὅτε οὐδὲν ἔξεστι πλέον ἀνακράσαι. Bas. idem, *orat.* 24. Et Sim. *or.* 1. Apud Athenæum *l.* 10. incertus autor;

Ἐκ τῶν παρόντων τὸν βίον διάπειρα.
Vitam explica ex præsentibus rebus tuam.

Hesych. Τὸ παρὸν εὖ πίθεσθαι. παροιμία, ἧς ἐν Πλάτωνι ἐν Γοργίᾳ μνημονεύει. In adagii autem illius expositione lapsum Erasmum restituit Stephanus. Spectant eodem Pindari illa; *Isth. Od.* 8.

Τὸ δ' ἐν πρόσθε ἄρμενον αἰεί,
Κεφάλαιον πάντων ἁλίῳ γε μάλιστ' ἀνδρί,
Ἐπὶ ἀνδρείαν πράγματα.
Ἐλάσσων βίοτος πόρον.

Et *Pyth.* 10.

Τῶν δ' ἕκαστος ὀρθοῖ,
Τυχὼν κεῖν' ἀσπαλίαν χάριν φερεπίδακα τὰν παρ' ποδός.
Τὰ δ' εἰς ἑπόμενον ἀτέκμαρτον φερόντων.

Aristippi etiam monitum apud Ælian. *l.* 14. *c.* 6. ἐφ' ἡμέραν τινὰ γνώμην ἔχειν, καὶ αὖ πάλιν τῆς ἡμέρας ἐπ' ἐκείνῃ τῇ μέρει, καθ' ὃ ἕκαστος ἢ φέρεται τι, ἢ ἐνοχεῖ μόνον γὰρ ἀκίνητον τὸ παρὸν, μήτε ἡδὺ ὄν, μήτε τὸ φερόμενον. Senec. *epist.* 101. *Ille ex futuro suspenditur, cui irritum est præsens.* Denique quod Lucianus in Νεκυομαντείᾳ, ex Tiresia Menippo datum fingit consilium. Τοῦτο μόνον ἐξ ἄκρου σκόπει, ὅπως τὸ παρὸν εὖ διάθῃς, ἐνθυμούμενος τὰ πολλὰ, καὶ ὅτι μηδὲν ἀσφαλές.

§ 3. Ἔσω βλέπε | Aliud hîc, ἔσω βλέπε· aliud ἔνδον βλέπε *l.* 7. § 59. ibi vult hominem in mentem suam introspicere; ἐνταῦθα in rerum externarum naturam ipsam internam, missâ specie externâ. Vide *l.* 3. § 11. & *l.* 5. § 36. & *l.* 7. § 29, 30.

Ἡ ἕξις | Vide *l.* 3. § 11.

§ 4. Πάντα τὰ ὑποκείμενα | *Omnia quæ subjecta sunt.* Xyl. *Substantiæ omnes.* Casaub. Malim, *præsentia hæc omnia.* τὰ ὑποκείμενα, *præsentia.* quod *lib.* 9. § 23. Πάντα ἴσα ἐρεῖς. Vide *ad l.* 8. § 24.

Τάχιστα μεταβάλλει | Vide *l.* 5. § 13, 23, 33.

Ἥτις ἐνδυμαδίστως | Vide *l.* 8. § 25. & *l.* 10. § 7. Lugd. ἐνδυμαδίστως. tanquam ab ἐνδυμίζομαι. quod nescio an legatur. ἐνδυμαδῶδες, *in fumos, exhalationes, vapores abire.* quomodo ea solent, quæ adolentur. est ergò ἐνδυμαδίστως Marco hîc, quod בלר Psaltes dixit, *Ps.* 37. *v.* 20. ubi Scripturam receptam cur solicitaret Piscator nihil erat.

Εἴπερ ἥνωται ἡ οὐσία | *Siquidem compacta sit eorum substantia.* Xyl. ut de subjectis singulis intelligatur. at Casaub. *si in unam eandemque substantiam redigenda sint omnia*: Vel, *si rerum omnium substantia sit inter se unita, & in unum compacta.* firmat simul & explicat Marcus ipse, § 9. ἡ ἕνωσις καὶ τάξις.

§ 5. Ὁ διοικῶν λόγος | *Supr.* § 1. incertum est autem, istâne ad priora illa pertineant, an aliò spectent, & seorsim ponenda fuerint. Illud Casaubono, hoc Xylandro placuit. quod & ipse secutus sum. De sensu convenit. Menti universi rectrici, quid de singulis faciat, & quo fine quidque faciat, & quale id sit, in quo se vimque suam exerceat, satis perspectum ac prospectum esse; etiamsi ista nos quàm crebrimè lateant.

§ 6. Ἄριστος ὅρος τῆς ἀμυνάδος | Aurea gnome. Diogenes interroganti, Πῶς ἀμυνοῦμαι τὸν ἐχθρόν; respondit, Αὐτὸς καλὸς κἀγαθὸς γενόμενος. Refert Plutarch. *de util. ex inimic.* qui & *de legib.* poet. *c.* 5. Πρὸς δὲ τὸν γεγελασμένον. Ποτὲ τὸν παροῦντα οὐκ ἄμεινον ὅπλον ἐπὶ πονηρίαν, ὅπου τινὰ σωφρονισθῆναι καλλίονα τοῖς πονηροῖς, τὸ τῆς διοικήσεως ἔχειν. ἐρωτηθεὶς γὰρ ὅπως ἄν τις ἀμυναίτο τὸν ἐχθρὸν· Αὐτὸς, ἔφη, καλὸς κἀγαθὸς γενόμενος. Atque hoc est quod ille apud Comicum nescio quem (autore eodem *de exil.* referente) qui cùm de infelicitate sua querentem amicum τοῦ πλησίον ἀμυνάδος jussisset, interrogatus quâ ratione id effectum

effectum daret, Φιλοσόφως, respondit. Quin & Epictetus apud Maximum *collectan. c.* 28. interrogatus, πῶς ἄν τις τὸν ἐχθρὸν λυπήσειε; respondit, ἑαυτὸν ἀγαθὸν ἀνδρα βέλτιον ποιῶν. Idémque Plut. *de util. ex inimic.* Σὺ τοι διάφερε τῶν κακῶν, ἔξεστι γάρ, ἐν ὀλίγῳ ἀνιᾷν τὸν μοχθοῦντα. Isidor. Pelus. *l.* 2. *ep.* 296. ὑβρίζῃ τις καλλίστου ὑβρισθείς, ὡς μὴ ὑβριζομένου ἀνθυβρίσαντος· τὸ γὰρ ἀγαπᾶν ἐν τοῖς ὕβρεσι. τὸ δὲ καταγελᾶν αὐτῶν, τῷ μᾶλλον σωφρονεῖν πονηρὸν, ἀποδεικνύεις ὄζειν ἀναγκαίως. Et *l.* 3. *ep.* 181. Δύο ταῦτα ὑβριζόμενον νόει τό, τε μᾶλλον ὕστερον τοῦ ὑβρισθέντος, ὡς τὸ μὴ μὴ ὑβριζομένου ἀνεξικακίαν τό, τε ἧττον ἀμύνασθαι αὐτοῦ μὴ θέλοντος, ὡς ἀρετὴν ἀσκοῦντας. Et mox, allato Diogenis dicto, superiùs memorato: ὁ τύφλωσε ἀρετὴ καὶ ἀνεξικακίαν ἀσκῶν, χαλεπὰς τοῖς ἐχθροῖς δίδωσι πληγάς. ὁ δὲ καὶ συγγνώμῃ τοῖς ὑπὸ φθόνου βεβλαμμένοις νέμων, καὶ εὐχόμενος αὐτοῦ ἀνενεγκεῖν ἐκ τῆς τοιαύτης μανίας, καὶ μὴ μόνον ἀμύνασθαι μὴ ἐθέλων, ἀλλὰ καὶ συμπάσχων τοῖς ὑπὸ τῆς κακίας χειρωθεῖσιν, ἆρ' οὐ πάνυ δοκεῖ ὁ εἰλικρινῶς φιλοσοφῶν ὀλίγου δεῖν θεὸς εἶναι. Vide Regem sapientissimum, *Paræm. c.* 25. *v.* 22. & Apostolum *ad Rom. c.* 12. *v.* 20.

Τὸ μὴ ἐξομοιοῦσθαι | Jasoni Medæa apud Euripidem;

Ἀλλ' ἐσμὲν, οὐκ ἐσμὲν, ὦ γύναι, κακαί,
Γυναῖκες. οὐκ ἐμοὶ ξύνοιδε τοῖσδε μὴ κακῷ,
Οὐδ' ἀντιτείνειν πάντ' ἀνὴρ νηπίοις.

Sumus quidem mulieres, quod fumus; malum
Haud dixerim. Similem te tamen fieri malis
Nm decuit, aut fatuis fatua rependere.

Verùm versiculum primum Grotius in excerptis aliter distinxisse videtur, dum vertit;

Sumus mulieres, quale non dicam malum:
Sumus. Sed haud te decuit æquatum malis,
Dementiâ certare cum dementibus.

Marcus noster *lib.* 7. § 15. Ὅ, τι ἂν τις ποιῇ ἢ λέγῃ, ἐμὲ δεῖ ἀγαθὸν εἶναι.

—— ridiculum est enim
Odio nocentis perdere innocentiam.

Dio apud Plut. Εἰ δ' ἠφανισθῆς ἅπαξ καὶ κακὸς διὰ φθόνον, ὅπερ καὶ Δίωνα δεῖ θυμῷ διαφθεῖραι τοῖς ἀρετοῖς. τὸ γὰρ ἀνιπτιμωρεῖσθαι, τῷ φαυλοτέρῳ δοκεῖν, κρεῖττον ὠφέλιμον φύσει γινόμενον ὑπὸ μιᾶς ἀβουλίας. Epictet. *l.* 2. *c.* 10. Ἐπειδὴ ἐκεῖνός σοι ἔκλεψε, φεῦγε ἐμὲ τὸν ἄδικον ποιήσας, ἐγὼ ἐμαυτὸν μὴ βλάπτω, φεῦγε ἐκεῖνον ἄδικον τὸν ποιήσας; Augustin. *in Psal.* 54. *Quid tibi prodest, quia exigis quas pertulisti injurias? ultio te reficit? ergò de malo alieno gaudebis? passus es malum. ignosce, ne duo sitis mali.* Et *in Joan. ep.* 1. *tract.* 8. *Odit te inimicus. si odisti illum & tu, contrà reddis malum pro malo. quid facis reddens malum pro malo? unum ægrotum flebam, qui te oderat. jam duo plango, si & tu odisti.* Idem *epist.* 5. *Paratus igitur esse debet homo justus & pius, patienter eorum malitiam sustinere, quos fieri bonos quærit, ut numerus potiùs crescat bonorum, non ut pari malitiâ se quoque numero addat malorum.* Apostolus *ad Rom. c.* 12. *v.* 21. Μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ νίκα ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν. Guigo *meditat. c.* 15. *Quam pulcra ars vincere in bono malum! contraria enim contrariis superantur. positus es quasi signum ad retundenda jacula inimici*; id est, *ad destruendum malum oppositione boni.* Senec. *de benef. lib.* 7. *cap.* 31. *Vincit malos pertinax bonitas.* Et *lib.* 7. *c.* 31. *Assiduitas meriti pertinacis evincet.* Et *de ira lib.* 2. *c.* 34. *Irascetur aliquis? tu contra beneficiis provoca. cadit statim simultas ab altera parte deserta. nisi par non pugnat. Si utrinque certabitur, ille est melior, qui prior pedem retulit: victus est, qui vitit.* Salust. *Jugurth. Bono vinci satius est, quàm malo more injuriam vincere.* Val. Max. *lib.* 4. *c.* 2. *Speciosiùs aliquantò injuriæ beneficiis vincuntur, quàm mutui odii pertinaciâ pensantur.* Vide *infr.* § 26. & *lib.* 7. § 68.

§ 7. Ἐπὶ πέρατι ἢ φερομένῳ | Vide *lib.* 5. § 34.

Μεταβαίνων | Vide *l.* 5. § 6.

Σιωπῇ μιμοῦ θεοῦ | Vide *lib.* 3. § 13. & *infr.* § 23. Dignum quod referatur hîc, Epicteti illud *dissert. lib.* 1. *c.* 16. Εἰ γὰρ νῦν ἐγχώρει, ἄλλο τι ἔδει ἡμᾶς ποιεῖν καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ, ἢ ὑμνεῖν τὸν θεὸν καὶ εὐφημεῖν, καὶ διεξιέναι τὰς χάριτας; οὐκ ἔδει καὶ σκάπτοντας καὶ ἀρῶντας καὶ ἐσθίοντας, ᾄδειν τὸν ὕμνον τὸν εἰς τὸν θεόν; μέγας ὁ θεὸς, ὅτι ἡμῖν παρέσχεν ὄργανα ταῦτα δι' ὧν πάλιν γῆν ἐργασόμεθα. μέγας ὁ θεὸς, ὅτι χεῖρας ἔδωκεν, ὅτι κατάποσιν, ὅτι κοιλίαν, ὅτι αὔξεσθαι λεληθότως, ὅτι καθεύδοντες ἀναπνεῖν. ταῦτα ἐφ' ἑκάστῳ ἐφυμνεῖν ἔδει, καὶ τὸν μέγιστον καὶ θειότατον ὕμνον ἐφυμνεῖν, ὅτι πάλιν ἔδωκε τοῦτο ἐξαλειπτικόν, καὶ ὁδῷ χρηστικόν. Quid ille non fecisset, si adjicere potuisset, μέγας ὁ θεὸς, ὅτι τὸν χειρὸν ἡμῖν ἔδωκεν; sed ultériùs porro audire nè pigeat. Τί οὖν; ἐπεὶ εἰ πολλοὶ ἀποστρέφεσθε, οὐκ ἔδει πᾶ ἦν τὸν ταύτῃ ἐκπλαγέντα τοῦ χώρου, καὶ ὑφ' ἑνὸς ἕκαστον διαδύντα τὸν ὕμνον τὸν εἰς τὸν θεόν; τί γὰρ ἄλλο ἐποίησαν μέγιστον χαλκῆς, εἰ μὴ ὑμνοῦν τὸν θεόν; εἰ μὲν γὰρ ἀνδρῶν ἦμεν, ἔπρεπεν τὰ τῆς ἀνδρὸς· εἰ κύκνου, τὰ τοῦ κύκνου· νῦν ἡ λογικὸς εἰμὶ ὑμνεῖν με δεῖ τὸν θεόν. ποιῶ αὐτό. οὐδ' ἐγκαλείπω τοῦ τάξιν ταύτην, ἐφόσον ἂν δίδωται. καὶ ὑμᾶς ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ταύτου φύλου παρακαλῶ. Contende cum istis quæ Psaltes regius habet, *Psal.* 34, & 103, & 104, & 145. Epictetus idem, referente Maximo *collectan. c.* 52. Σωτηρίαν νόει τὸν θεὸν, ἢ ἀναπνοήν. quod sub Gregorii Naz. nomine Antonius *Meliss. l.* 1. *c.* 54. sic extulit; Μνημονευτέον θεοῦ μᾶλλον ἢ ἀναπνοῆς. Rursúsque idem apud Maxim. Ἀναπνεῖν ὁ μὲν θεοῦ λόγος καλεῖ ἡμέρας, μᾶλλον

ἢ τὸ σπέρ. Idem denique apud Anton. Ἐὰν οὖν μνημονεύῃς, ὅτι ὦ ἐγκέκλῃ καὶ ψυχικὸν ἢ σῶμα θεὸς παρέσπειρεν ἔνιοις, ἐν πᾶσιν οὖν ταῖς ὁρμαῖς καὶ ταῖς πρᾶξεσιν, ἃ μὴ ἁμάρτῃς, ἕξεις ἢ τὸν θεὸν συμπαρόντα.

§ 8. Τὸ ἡγεμονικὸν ὅτι τὸ ἑαυτὸ ἐγείρον καὶ τρέπον | *Supr. l.* 5. § 14. & *l.* 11. § 1.

Ποιῶν ἢ ἑαυτὸ φαίνεσθαι πᾶν τὸ συμβαῖνον | Vide *l.* 3. § 9. & *l.* 7. § 2, 14.

§ 9. Κατὰ τὸν τῶν ὅλων φύσιν ἔκαστα περαίνεται | *Supr.* § 1, 4.

§ 10. Ἤτοι κνεφαῖον | Idem *l.* 4. § 27.

Ἔννοια καὶ τάξις, πρόνοια | leg. [καὶ] πρόνοια.

Τί καὶ ἐπιθυμῶ εἰκαίῳ συγκείμενα | Ita *l.* 2. § 11.

Τί μοι ζῆν ἐν κόσμῳ προνοίας κενῆς;

Αἶα γίνεσθαι, Αἶα, γαῖα, *terra*. Porrò *in terram verti*, sive *terram fieri*, pro *mori*; ex consequenti. ità in sacra pagina. *Gen.* 3. *v.* 19. *in terram reverteris*, pro morieris. & *Eccles. c.* 12. *v.* 7. *Et pulvis in terram, quod prius fuerat, redierit.* & *Psal.* 22. *v.* 15. *In pulverem mortis reduces me.* & *Psal.* 146. *vers.* 4. *Quo die spiritus eorum recesserit, ad terram suam revertentur.* Allusum monet Xyland. ad illud Menelai. *Iliad. η. v.* 99.

Ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γίνεσθε.

Vos in aquam & terram cunctos convertier opto.

Plut. *adv. Epic. vit.* Τὸ γὰρ ἀναιδεῖν τὸ λυπεῖν, (ità ex ipso superiùs Plutarcho restituto) καὶ μηδὲν εἶ πρὸς ἡμᾶς τὸ ἀναιδεῖν, ἐκ ἀναιρεῖ τὸ τῆς διαίτης λυπηρόν, ἀλλ' ὥσπερ ἀπόδειξιν αὐτὸ ποιεῖται αὐτὸ γὰρ τοῦτό ἐστιν ὁ λέγειν ἢ φύσις,

Ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γίνεσθε,

τουτέστιν εἰς τὸ μὴ φρονεῖν μηδὲ αἰσθάνεσθαι ἀπέλυσεν τῆς ψυχῆς. Idem, eâdem fere sententia, de Homeri vita ac poesi differens, ait verbis hisce poetam σημαίνειν τοῦτο ἀνάλυσιν εἰς τὰ γνήσια στοιχεῖα τῆς φύσεως. indè Xenophanem traxisse dogma suum illud, τὰς ψυχὰς εἶναι τὸ ὕδωρ καὶ τὴν γῆν. Et Alexand. Aphrodis. *problem. l.* 1. *q.* 79. Τὰ γένεσις, inquit, σύνθετα, ἔστιν ἢ ψυχρὰ πέφυκεν ἰσάκις Homerum, cùm nôsset τὰ μὲν ἄνω στοιχεῖα φύσεσθαι, ὅτ λεπτομερῆ καὶ κινητικά, (ignem scil. & aërem) τὰ δὲ κάτω (terram scil. & aquam) ἀναθυμίασιν εἶναι τοῖς γενητοῖς σώμασι dixisse.

Ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γίνεσθε.

id est, ξηρόπαλοι καὶ ψυχρόπαλοι. ità siquidem legendum quod codices vulgati perperam exhibent, mendo manifesto; ξηρόπαλοι καὶ ὑγρόπαλοι. Simpliciùs Hesych. Ὕδωρ καὶ γαῖα γίνεσθε. διαλυθέντες, ἀποθανόντες. & Eustath. νεκρωθέντες, καὶ τῷ μὲν ζωογόνῳ πνεύματι διαμὴ στερηθέντες γενόμενοι δὲ γῆ καὶ ὕδωρ, ἃ δὴ ἀναπνέουσι τοῖς γενητοῖς σώμασι. Subjungit tamen alios exponere, ἀντὶ τοῦ ἀντιστοιχεῖν (ἀντιστοιχεῖν autem loco suprà citato habet Aprodisi.) τυτέσιν εἰς τὰ βαρύτερα τῶν στοιχείων καὶ ἀπίνητα καὶ ὑμῖν ὅμοια ἀναλυθέντες.

Ἡμῶν αὖτε ἕκαστος ἀπόλλυται. —— alios autem, duobus elementis hîc nominatis etiam duo reliqua comprehensa & subintelligenda esse ut in illo Hesiodi *oper.* 1. ubi ad Pandoram conficiendam,

Γαῖαν ὕδει φύρειν, —Vulcano injungitur, nec alio sensu dixisse Xenophanem,

Πάντες γὰρ γαῖης τε καὶ ὕδατος ἐσμὲν ἁπάντες.

In proverbium autem usu frequenti ac familiari deveniisse Homericum illud monent Grammatici. quo alluserit σαρκοφάγους Val. Cato in *diris*, observante Scaligero, ubi dixit,

Quamvis ignis eris, quamvis aqua, semper amabo.

Cæterùm Marcus hîc elementum unicum duntaxat expressit, terram: quomodo & Euripides, in illis ex Chrysippo à Cicerone mutuatis,

Reddenda est terræ terra; tum vita omnibus
Metenda ut fruges; sic jubet necessitas.

Est Euripidis in *Hypsipyle*, utì ex Stobæo discimus, *tom.* 2. *tit.* 108.

—— κἄστι δ' ἀθάνατα θνητοῖς
Εἰς γὰρ φέρουσι γῆ ἀναγκαίως δ' ἔχει
Βίον διεῖσαν, ὡς ἄρρημον τάχυ.

Vide *lib.* 7. § 49. & *l.* 11. § 6. Scribit interim Tullius ex Antiochi relatione, Carneadem solitum Chrysippum reprehendere, quòd Euripideum carmen illud laudaret; negabat enim (quod & Plut. suprà) genius hoc orationis quicquam omninò ad levandam ægritudinem pertinere. id enim ipsum dolendum esse dicebat, quòd in tam crudelem necessitatem incidissemus. Illud adjecerim fieri posse, ut alius alicujus poetæ hemistichium fuerit, quod hîc Marcus usurpavit,

——ὅπως ποτὲ αἶα γένοιτο.

Ἦξει γὰρ ἐπ' ἐμὲ ὁ σκοτασμός, ὅ, τι ἂν ποιῶ | Pindarus apud Plut. in *Marcell.*

Τὸ γὰρ περισσὸν
Οὐ πῦρ, ὃ σβέσειν φῶτα τέτυκε.
Arcere namque fata, nec
Ignis, nec ensis valet murus.

Archintus apud Clement. *Strom. l.* 6. Πᾶσι μὲν ἀνθρώποις ὀφείλεται ἀπαντᾶν, ἢ σέσηγεν ἢ εἰς ὕστερον. Demosthen. *de Coron. ibid.* & apud Lucian. in *Demosth.* Πᾶσι γὰρ ἀνθρώποις τοῦτο τῷ βίῳ συνάπτει, κἂν ἐν οἰκίσκῳ τις αὐτὸν καθείρξας περῇ δεῖ ἢ τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα ἐγκρατῆ μὲν ἅπασιν εἶναι τοῖς κακοῖς, φέρειν δ', ὅ, τι ἂν ὁ θεὸς διδῷ γενέσθαι. quod ab Homero mutuatum, Clemens & Plut. *de Homero*, volunt, qui dixerit, *Il. ζ. v.* 488.

Μοῖραν δ' οὔ πώ φημι πεφυγμένον ἔμμεναι ἀνδρῶν,
Οὐ κακόν, οὐδὲ μὲν ἐσθλόν, ἐπὴν τὰ πρῶτα γένηται.

At nemo (fidens dico) fatum effugit unquam,
Esto malus, bonus esto; humano sanguine cretus.

Idem tanquam ex Achillis mente: *Il.* 1. *v.* 318.

Ἴσον μοῖρα μένοντι, καὶ εἰ μάλα τις πολεμίζοι.

Bellan-

Bellantemque manet sors æqua dominque manentem.
& v. 320.
Κάτθανε δ᾽ ὅμως, ὅτ᾽ ἄνδρα κτάνῃ, ὅτι πολλὰ ἐοργώς.
Tam, cui nil gestum est, obit, ac qui multa patravit.
quem versum in ore frequentem habuisse Demonactem auctor est Lucianus.
Et *Iliad.* μ. v. 322. sub Idomenei persona;
Ὦ πόπον, εἰ μὴ δὴ πάντεσσι θεοῖσι τόδ᾽ ἐπίκλα
Ἀλεὶ δὴ μέλλοιμεν ἀγήρω τ᾽ ἀθανάτω τε
Ἔσσεσθ᾽, ὅτε κεν αὐτὸς ἐγὼ πεδίοιο μαχοίμην,
Οὔτε κέ σε στέλλοιμι μάχην εἰς κυδιάνειραν
Νῦν δ᾽ (ἅμπης γὰρ κῆρες ἑκηβόλου θανάτοιο
Μύεται, ἃς ὑκ ἔστι φυγεῖν βροτὸν, οὐδ᾽ ὑπαλύξαι)
Ἰομεν, ἠὲ τῳ κῦδος ὀρέξομεν ἠὲ τις ἡμῖν.
O pepo, si letique exors, diræque senectæ
Vita foret, bellum subterfugientibus istis,
Non equidem aut acies primas ipse inter obirem,
Nec celebranda tibi mandarem munera Martis.
Nunc cum circumstent nos mille pericula mortis
Extra etiam pugnas, & inevitabile fatum,
Ibimus, auctura famam nobisve, aliisve.
Unde Plutarchus etiam sumpsisse vult Æschylum ista;
Ἀλλ᾽ ἔστι πολλὰ πρόσωπα ἐν τέχνῃ λαβεῖν,
Θνήσκει τις, οὗ μὴ πρῶτα σωτηρία βίᾳ
Οὔτ᾽ ἐν τέχνῃ τις πλώτῳ πρὸ ἔδρᾳ
Φθίσει τι μᾶλλον τὸν πεπρωμένον μόρον·
Non tela siquis pectus intra acceperit,
Morietur, ævi fata nisi dent terminum:
Nec ad focum quis considens in ædibus,
Fatum hoc magis sibi destinatum effugerit.
In quam eandem sententiam & Euripid. Ægeo, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 119.
——— καταθανεῖν δ᾽ ὀφείλεται·
Καὶ τὸ κατ᾽ εἶκος ἐκ δόμων πίπτον πόνων.
——— *morti est debitus,*
Etiam laborum immunis qui sedet domi.
Et Simonides *ibid.*
Ὁ δ᾽ αὖ θανάτῳ ἔρικε καὶ τὸν φυγόμαχον.
quod Flaccus *l.* 3. *Od.* 2.
Mors & fugacem persequitur virum.
Nec parcit imbellis juventæ
Poplitibus, timidoque tergo.
Tyrtæus, ut H. Stephanus, an Callimachus, ut Camerar. an Callimus, ut Stob. *tom.* 2. *tit.* 51.
Οὐ γὰρ ἔστ᾽ ἀνδρῶν γε φυγεῖν εἱμαρμένον ὄντιν᾽
Ἀνδρ᾽, ἐὰν δ᾽ ἐς πεδίον πρῶτον ἀθανάτων.
Πολλάκι δ᾽ ἀσπιδιῶτα φυγὼν καὶ δοῦπον ἀκόντων
Ἔρχεται ἐς δ᾽ οἶκον μοῖρα κιχὰν θανάτου.
A fato nulli mortis fit gratia; non si
Autores generis sit numerare Deos.
Sæpe fugâ elapsum circumstridentia tela,
In lare privato, mors inopina rapit.
Solon apud Demosth. *de legat. male obit.*
Οὔτω δημόσιον κακὸν ἔρχεται οἴκαδ᾽ ἑκάστῳ·
Οὐδεμίαν δ᾽ ἔτ᾽ ἔχουν οὐκ ἰδίαν θύρεται.
Τεῖχος δ᾽ οὐδὲν ἔτ᾽ ἔρκος ὑπερθορεῖν, οὐδὲ φυγόντα
Εἰ μή τις φύγοι ἐς μυχὸν ἢ θαλάμου.
Cujusque irrumpit pestis popularis in ædes:
Valvæ ferratæ nec prohibere valent.
Septum etiam sublime superfilit, atque latentem
Prendit, sive cubet angulus aut thalamus.
Martial. *l.* 4. *epigram.* 60.
Nulle fata loco possis excludere, cùm mors
Venerit; in medio est Tibure Sardinia.
Propert. *l.* 3. *eleg.* 17.
Ille licet ferro cautus se condat & ære;
Mors tamen inclusum protrahit inde caput.
Vide *ad l.* 7. § 46. Auguſt. *de diverſ. ſerm.* 28. *Mors differri poteſt; auferri non poteſt.* Et *de Verb. Apoſt.* 18. *Mortem differunt iſta, non auferunt. Sed etſi tardius quis moritur, ideo non moritur?* Idem *de temp.* 74. *Quid autem ad rem pertinet, quamdiu vites, quod evitare non poſſis?* Senec. *epiſt.* 93. *Quid intereſt quàm citò exeas, unde exeundum eſt? ibid.*
Vide *l.* 4. § 50.
Εὐσταθῆ] Verbum Stoicis familiare, quâ *conſtantem* illi & *immotum prorſus animi tenorem* deſignabant. eundem & εὐσταθείαν appellabant, & τὸ εὐσταθές. Vide *l.* 5. § 18. & Epictet. *diſſert. lib.* 1. *c.* 29. & *l.* 2. *c.* 5. & *l.* 3. *c.* 9. & *c.* 24. Ὁ δὲ θεὸς πλάσας ἀνθρώπους ἔθηκε τὸ εὐδαιμονεῖν, ἔθηκε τὸ εὐσταθῶς ἐνίσως. quo loco tamen, prout & apud noſtrum, poteſt *ſtatus animi placidus & tranquillus* deſignari, qualis eſt æquoris in malacia. Καὶ δὴ γὰρ
Ἀλλὰ ἔστι, ἢ δύσπλοιά τις πέλαγος. Lucian. ideo & idem *l.* 2. *c.* 5. εὐσταθῆ καὶ ἀπαθῆ conjunxit: & quod huic cognatum noſter, *l.* 12. § 22. σταθερὰ πλοῖα, ἢ κλίνῃ ἀκίνητον.
Θαρρῶ τῇ διοικήσει] *Pſal.* 112. *v.* 7. de viro pio. *Stabile eſt cor ejus, confiſum in Domino.* hoc eſt, ἐστήρικται ἡ καρδία αὐτοῦ, ut Græc. interpres, ἐπιζωσμένῳ ἐπὶ τὸν κύριον· vel Marci noſtri verbis, εὐσταθεῖ ἢ διαρρεῖ τὸ ῥευστόν.
§ 11. Τὰ ἐπὶ θανατικοῖσιν] Quæ *lib.* 1. § 52. θανατικὰ πράγματα. & § 15. θανατώσεις dixit.
Ταχέως ἐπιδώσει] Ità *lib.* 5. § 9. ἐπιφανῆναι πολλὰ ἐπιδώσει. Vide & ſectionem huic proximam.
Ἐπιδώσει εἰς ἑαυτόν] Ità de filio prodigo Dominus, Luc. *c.* 15. *v.* 17. Εἰς ἑαυτὸν ἢ ἐλθών, *ad ſemetipſum reverſus.* quaſi extra ſe poſitus antè fuiſſet, cùm cupiditatibus ac libidinibus abripiendum ſe præberet. Publ. Syrus:
Homo extra corpus eſt ſuum, cùm irascitur.
imò extra mentem potiùs: juxta illud Plut. *adv. iratund.*
Ὁ δὲ θυμὸς, οὐχ ἧττον ὁ Μαιάνδριος,
Τὰ δεινὰ ποιῶν τὰς ὀφθαλμοὺς μετοικίσας,
ἀλλ᾽ ἐξοικίσας πόλεις καὶ ἔθνη. Sicuti contrà, ὁ λογισμὸς τὰ δίκαια ποιῶν καὶ μένων, τῷ ὄντι ἢ τὸν θυμὸν ἐκπολιῶν ἡμῶν. Idem de pro-

ἢ τὰ σπέρ. Idem denique apud Anton. Ἐὰν οὖν μανθάνοντες, ὅτι ὧ ἐγκάζῃ καὶ ψυχῇ ἢ σῶμα θεὲς παρέσκευε ἕτοιμος, ἐν πάσαις σε ταῖς ἀσχολίαις καὶ ταῖς πρόξεσιν, ὡ μὴ ἀμάρτῃς, ἔξεις ἢ τὸν θεὸν σύμμαχον

§ 8. Τὸ ἡγεμονικὸν ἔστι τὸ ἑαυτὸ ἐγείρον καὶ πείθον | *Supr. l.* 5. § 14. & *l.* 11. § 1.

Ποιῶν ἢ ἑαυτῷ φαίνεσθ πᾶν τὸ συμβαῖνον | Vide *l.* 3. § 9. & *l.* 7. § 2, 14.

§ 9. Κατὰ τὴν τῶ ὅλου φύσιν ἔχεται πεφύκοντα | *Supr.* § 1, 4.

§ 10. Ἢτοι κυκεών | Idem *l.* 4. § 27.

Ἔννοιαι καὶ τάξις, ἐννοίαι | leg. [καὶ] ἐννοίαι.

Τί καὶ ἐπιθυμῶ εἰκαίῳ συνείμαι | Ita *l.* 2. § 11.

Τί μοι ζῆν ἐν κόσμῳ ἐννοίας κενῷ ;

Αἶψ γίνεσθαι, Αἶα, γαῖα, terra. Porrò *in terram verti*, sive *terram fieri*, pro *mori* ; ex consequenti. ità in sacra pagina. *Gen.* 3. *v.* 19. *in terram reverteris*, pro morieris. & *Eccles.* c. 12. *v.* 7. *Et pulvis in terram, quod priùs fuerat, redierit.* & *Ps.* 22. *v.* 15. *In pulverem mortis reduces me.* & *Psal.* 146. *vers.* 4. *Quo die spiritus eorum recesserit, ad terram suam revertuntur.* Allusum monet Xyland. ad illud Menelai. *Iliad. η. v.* 99.

Ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γίνεσθε.

Vos in aquam & terram cuncti convertier optо.

Plut. *adv. Epic. viv.* Τὸ δὲ ἀναιδήσειν τὸ λυθὲν, (ità ex ipso superiùs Plutarcho restituto) καὶ μανὲν ἐν ἐμοὶ τὸ ἀναιδήσειν, ἐκ ἀναιρεῖ τὸ τῆς λύπης τὸ ἀναιδήσειν, ἀλλ' ὥσπερ ἀπόδειξιν αὐτῆς ποιεῖσθαι αὐτὸ διὸ τοῦτό ἔστιν ὁ λέγουσιν ἢ φύσις,

Ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γίνεσθε, τὸ εἰς τὸ μὴ φρονεῖν μηδὲ αἰσθάνεσθαι διάλυσιν τῆς ψυχῆς. Idem, ejusdem fere nomine, *de Homeri vita* ac *poesi* differens, ait verbis hisce poetam σημαίνειν τὸ ἀνάλυσιν εἰς τὰ γηπινὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως. indè Xenophanem traxisse dogma suum illud, τὰς ἀρχὰς εἶ τὸ ὕδωρ καὶ τὸ γῆ. Et Alexand. Aphrodis. *problem. l.* 1. *q.* 79. Τὰ νεκρὰ, inquit, σώματα, ξηρὰ καὶ ψυχρὰ πέφυκεν. itaque Homerum, cùm nosset τὰ μὲν δύο στοιχεῖα φθαρτικὰ, ὡς λεπτομερῆ καὶ κινητικὰ, (ignem scil. & aërem) τὰ ἢ δύο (terram scil. & aquam) ἀφθαρτοποιὰ εἶ τοῖς νεκροῖς σώμασι dixisse,

Ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γίνεσθε.

id est, ξηρόταλοι καὶ ψυχρόταλοι. ità siquidem legendum quod codices vulgati perperam exhibent, mendo manifesto ; ξηρόταλοι καὶ ὑγρόταλοι. Simpliciùs Hesych. Ὕδωρ καὶ γαῖα γίνεσθε. διαλυθέντε, διαδαπανώμενα. & Eustath. νεκρωθέντε, καὶ τῇ μὲν ζωογόνῳ πνεύματοῦσθαι θερμῇ στερηθέντε γίνεσθε ἢ γῆ καὶ ὕδωρ, ἃ δὴ συναπτέον τοῖς νεκροῖς σώμασι. Subjungit tamen alios exponere, ἀπὸ τῶ ἀντιστοιχεῖσθαι (ἀντιστοιχείσιν autem loco suprà citato habet Aprodis.) τετάχθαι εἰς τὰ βαρύτερα τῶν στοιχείων καὶ ἀπίνητα καὶ ὑμῖν ὅμοια ἀναλυθέντα.

Ἥμισυ αὖτε ἔασιν ἀκύμοροι. —— alios autem, duobus elementis hîc nominatis etiam duo reliqua comprehensa & subintelligenda ; sicut in illo Hesiodi *oper.* 1. ubi ad Pandoram conficiendam,

Γαῖαν ὗδε φύρειν, —Vulcano injungitur.

nec alio sensu dixisse Xenophanem,

Πάντες γὰ γαίης τε καὶ ὕδατος ἐσμὲν ἁπάντων.

In proverbium autem usu frequenti ac familiari devenisse Homericum illud monent Grammatici. quo alluserit σαρκάσμως Val. Cato in *diris*, observante Scaligero, ubi dixit,

Quamvis ignis eris, quamvis aqua, semper amabo.

Cæterùm Marcus hîc elementum unicum duntaxat expressit, terram : quomodo & Euripides, in illis ex Chrysippo à Cicerone mutuatis,

Reddenda est terræ terra ; tum vita omnibus
Metenda ut fruges ; sic jubet necessitas.

Est Euripidis in *Hypsipyle*, utì ex Stobæo discimus, *tom.* 2. *tit.* 108.

—— κἄστα δ' ἀνθοῦντας βροτοὺς
Εἰς γῆν φέρουσιν γῆν ἀναγκαίως δ' ἔχει
Βίον θνητὸν ζῆν, ὧτε κάρπιμον στάχυν.

Vide *lib.* 7. § 40, & *l.* 11. § 6. Scribit interim Tullius ex Antiochi relatione, Carneadem solitum Chrysippum reprehendere, quòd Euripideum carmen illud laudaret : negabat enim (quod & Plut. suprà) genus hoc orationis quicquam omninò ad levandam ægritudinem pertinere. id enim ipsum dolendum esse dicebat, quòd in tam crudelem necessitatem incidissemus. Illud adjecerim fieri posse, ut alius alicujus poetæ hemistichium fuerit, quod hîc Marcus usurpavit,

—— ὅπως ποτὲ αἶα γένεσθαι.

Ἦξει γὰ ἐπ' ἐμὲ ὁ συναδμὸς, ὅ, τι ἂν ποιῇ | Pindarus apud Plut. in *Marcell.*

Τὸ γὰ παρεμβάλλον
Οὐ πῦρ, ὃ σιδηρᾶν φλογὸς τεῖχος.
Arcere namque fata, nec
Ignis, nec æneus valet murus.

Archinus apud Clement. *Strom. l.* 6. Πᾶσι μὲν ἀνθρώποις ὀφείλεται ἀπαθανεῖν, ἢ σέβεσθαι ἢ εἰς ὕστερον. Demosthen. *de Coron. ibid.* & apud Lucian. in *Demosth.* Πᾶσι γὰ ἀνθρώποις τέλος τῆς βίου θάνατος, κἂν ἐν οἰκίσκῳ τις αὐτὸν κατθύρξας τηρῇ δεῖ ἢ πανταχῆ ἀγαθὸς ἄνδρας ἐξηκοντόν μὲν ἅπασιν εἶναι τοῖς κλαίουσι, φέρειν ἢ, ὅ, τι ἂν ὁ θεὸς διδῷ γενέσθαι. quod ab Homero mutuatum, Clemens & Plut. *de Homero*, volunt, qui dixerit, *Il.* ζ. *v.* 488.

Μοῖραν δ' οὔ τινά φημι πεφυγμένον ἔμμεναι ἀνδρῶν,
Οὐ κακὸν, οὐδὲ μὲν ἐσθλὸν, ἐπὴν τὰ πρῶτα γένηται.
At nemo (fidens dico) fatum effugit unquam,
Esto malus, bonus esto ; humano sanguine cretus.

Idem tanquam ex Achillis mente : *Il.* 1. *v.* 318.

Ἴσην μοῖραν μένει, κἠ οἱ μάλα τίς πολεμίζει.

Bellan-

Bellantemque manet sors æqua domique manentem.

& v. 320.

Κάτθανε δ' ὅμως, ὅτ' ἄρθρος ἔνθεν, ὅτι πολλὰ ἐοικὼς.

Tum, cui nil gestum est, obit, ac qui multa patravit.

quem versum in ore frequentem habuisse Demonactem auctor est Lucianus.

Et *Iliad.* μ. v. 322. suo Idiotismo: Ἐνήνεμε περσόνα;

Ὦ πόπον, εἰ μὴ γὰρ πόνος ἔσσεται ὧδε τοτὲ φυγόντε,
Αἰεὶ δὲ μέλλομεν ἀγήρω τ' ἔμμεναι τε
Ἠοτιδ', ὅτι νῦν αὖτε ἐπὶ πρότερον μαχέσιμαι,
Οὔτε κε στέλλοιμι μάχην εἰς κυδιάνειραν
Νῦν δ' (ἔμπης γὰρ κῆρες ἐπιστᾶσιν θανάτοιο
Μύριαι, ἃς οὐκ ἔστι φυγεῖν βροτόν, οὐδ' ἀλαπάξαι)
Ἴομεν, ἠέ τῳ κῦδος ὀρέξομεν ἠέ τις ἡμῖν.

O pepo, si letique exors, duræque senectæ
Vita foret, bellum subterfugientibus istis,
Non equidem aut acies primas ipse inter obirem,
Nec celebranda tibi mandarem munera Martis.
Nunc cum circumstent nos mille pericula mortis
Extra etiam pugnas, & inevitabile fatum,
Ibimus, auctori famam nobisve, aliisve.

Unde Plutarchus etiam sumpsisse vult Æschylum ista;

Ἀλλ' ἔτι πολλὰ πράγματ' ἐν στέγαις λαβεῖν,
Θάλασσα τις, εἰ μὴ τέρμα συντήξει βίᾳ
Οὔτ' ἐν στέγῃ τις ἥμενος παρ' ἑστίᾳ
Φθάνει τι μᾶλλον τὸν προσορμίσαντα μοῖρα·

Non tela siquis pectus intra acceperit,
Morietur, evi fata nisi dent terminum:
Nec ad focum quis considens in ædibus,
Fatum hoc magis sibi destinatum effugerit.

In quam eandem sententiam & Euripid. Ægeo, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 119.

——— κατθανεῖν δ' ὀφείλεται
Καὶ τῷ κατ' οἶκον ἐνδόμοις ἡμένῳ πόνον.
——— *morti est debitus,*
Etiam laborum immunis qui sedet domi.

Et Simonides *ibid.*

Ὁ δ' αἰὲν θάνατος ἕρπει ἐπὶ τὸν φυγόμαχον.

quod Flaccus *l.* 3. *Od.* 2.

Mors & fugacem persequitur virum.
Nec parcit imbellis juventæ
Poplitibus, timidoque tergo.

Tyrtæus, ut H. Stephanus, an Callimachus, ut Camerar. ut Casaubonus, ut Stob. *tom.* 2. *tit.* 51.

Οὐ γὰρ ἔτ' ἀθανάτῳ γε φυγεῖν εἱμαρμένον ἔστιν
Ἀνδρί, οὐδ' εἰ πρόγονον ἢ γόνον ἐκφύγοι.
Πολλάκι δυσκλῆτος φυγὼν ἐκ δῆιον ἐγχος
Ἔρχεται ἐν δ' οἴκῳ μοῖρα κίχεν θανάτου.

A fato nulli mortis sit gratia; non si
Autores generis sit numerare Deos.
Sæpe fugâ elapsum circumstridentia tela,
In lare privato, mors inopina rapit.

Solon apud Demosth. *de legat. malè obit.*

Οὔτω δ' ἀμήτωρ κοὐκ ἔχουσα οἰκέτας ἐκδώσω
Λύπαισι δ' ἐν τῇ ἐν τῇδε ἐκλείψει βίοτον.

Τὸ δ' ἐκ θεῶν ἐπεσσύμενον οὐκ ἔστιν ἀλύξαι,
Εἴ τε τις ἢ ἐσθλὸν ἐν μαχῇ ἢ δειλόν.

Cujusque irruptit pestis popularis in ædes:
Valvæ ferratæ nec prohibere valent.
Septum etiam sublime superfilit, atque latentem
Prendit, sive bipeat angulus aut thalamus.

Martial. *l.* 4. *epigram.* 60.

Nullo fata loco possis excludere, cùm mors
Venerit: in medio est Tiburis Sardinia.

& Propert. *l.* 3. *eleg.* 17.

Ille licèt ferro cautus se condat & ære;
Mors tamen inclusum protrahit inde caput.

Vide *ad l.* 7. § 46. Augustin. *de divers. serm.* 28. *Mors differri potest; auferri non potest.* Et *de Verb. Apost.* 18. *Mortem differunt ista, non auferunt. Sed etsi tardiùs quis moritur, ideo non moritur?* Idem *de temp.* 74. *Quid autem ad rem pertinet, quamdiu vites, quod evitare non possis?* Senec. *epist.* 93. *Quid interest quàm citò exeas, unde exeundum est? ibid.*

Vide *l.* 4. § 50.

Εὐσταθῶ] Verbum Stoicis familiare, quâ *constantem* illi & *immotum prorsus animi tenorem* designabant. eundem & εὐσθένειαν appellabant, & τὸ εὐσταθές. Vide *l.* 5. § 18. & Epictet. *diss. lib.* 1. *c.* 29. & *l.* 2. *c.* 5. & *l.* 3. *c.* 9. & *c.* 24. Ὁ δὲ θεὸς πάντας ἀνθρώπους ἐποίησε τὸ εὐδιαφόρητον, ἐπὶ τὸ εὐσταθῆ ἐποίησε. quo loco tamen, prout & apud nostrum, potest *status animi placidus. & tranquillus*, deligiri, qualis est *animi in malacia. Καὶ γὰρ καὶ λιμὴν ἔστι, ἐν ᾧ εὐσταθεῖ τὸ πλοῖον*, Lucian. ideo & idem *l.* 2. *c.* 5. εὐσταθὴς ἡ ἀπορία conjunxit: &, quod huic cognatum nostro, *l.* 12. § 22. πάντα πάντα ἀτάραχα, ἥσυχα ἀκίνητα.

Θαρρῶ τῇ διοικήσει] *Psal.* 112. *v.* 7. de viro pio. *Stabile est cor ejus, confisum in Domino.* hoc est, ἑδραῖόν ἐστιν ἡ καρδία αὐτοῦ, ut Græc. interpres, ἐλπίζουσα ἐπὶ τὸν κύριον· vel Marci nostri verbis, εὐσταθεῖ ἡ διάθεσις τοῦ νοεροῦ.

§ 11. Τὰ μὲν ἀπὸ προηγμένων] Quæ *lib.* 1. § 12. προηγμένα πράγματα. & § 15. προηγούμενα dixit.

Τάχιον ἐπανήξει] Ità *lib.* 5. § 9. ἐπανήκουσιν ἐπὶ τὰ ἐπιτήδεια. Vide & sectionem huic proximam.

Ἐπανήξει εἰς ἑαυτόν] Ità de filio prodigo Dominus, Luc. *c.* 15. *v.* 17. Εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθών, *ad semetipsum reversus.* quasi extra se positus antè fuisset, cùm cupiditatibus ac libidinibus abripiendum se præberet. Publ. Syrus:

Homo extra corpus est sum, cùm irascitur.

imò extra mentem potiùs: juxta illud Plut. *adv. iracund.*

Ὁ δὲ θυμὸς, οὐκ ἦν φησιν ὁ Μελάνθιος,
Τὸ δεινὸν ἐφίησι τὰς φρένας μανικίσας,
ἀλλ' ἐξοικίσας τελέως καὶ ἐκπλήσας. Sicuti contrà ὁ λογισμὸς τὸ ἄγριον ἐφίησι καὶ μίτεται, τῷ ἐφ' ἑαυτῷ καὶ τὸν θυμὸν ἐκπονῆσαι δύναται. Idem de pre-

vid. divin. Quod & de reliquis etiam affectibus Chrysippus in *lib.* περὶ ἀνωμαλίας, referente eodem in *tract. de virt. moral.* Τὰ ἐπιγινόμενα πάθη, inquit, ἀκριβεῖ πρὸς λογισμός. idque Menandri testimonio comprobat, cujus ista sunt ;

Οἵ μοι, πάλαι ἔγνωκα, τῷ πρόσθ' αἱ φρένες
Ἥμιν ἐνεῖνον ἦσαν ἐν τῷ σώματι
Τὸν καιρόν, ἡ παῖ, ἀλλ' ἐᾶν ἀφειμένους
Eheu me miserum, quamnam in partem corporis
Mens nostra se proripuit illo tempore,
Cùm nimium vecors hæc ego illis prætuli? Grot.

Indè phrasis obtinuit, inquit Plut. *in collat. terrestr. & aquatil.* περὶ ἧς παραρρηθῆναι, πρὸς ἣν παρ' αὐτοῖς, ἀλλ' ἐπιτηδείαν ἡμῖν λογισμόν. Vult itaque Marcus, ſicubi tale quid contigerit, quàm celerrimè ut ad te redeas. Cicero *ad Attic. l. 7. ep. 3. Id quod animum induxerat, pauliſper non tenuit ; ſed citò ad ſe rediit.*

Ἕση γὰρ ἐγκρατέστερος | Reſarciendo jugiter poſt remiſſiones atq; interturbationes animadverſas, validior evadet animi tenor. Ità oſſa confracta, ſi fuerint probè reſtituta, robuſtiora fiunt. Sed & *athleta, quicunque magni ſpiritûs, nec projecit animum projectus ; & quoties cecidit, contumacior ſurrexit.* Sen. *de benef. l. 2. c. 13.* Et *quæſt. nat. l. 3. præfat. Fideliſſimas eſt ad honeſta ex pœnitentia tranſitus.* Et quod Plutarch. in *amator.* Ὡς ἥλιος ἐν νεφῶν καὶ μετ' ὀμίχλαν διαμύτερος· ἔτως ἔρως ἐκ διαβολῆς καὶ ζηλοτυπίας ἐρωμένῳ διαλλαγὴς, ἡδίων καὶ διαμύτερος. Plaut. item *Amphitr. act. 3. ſc. 2.*

Iræ interveniunt ; redeunt rurſus in gratiam.
Verùm iræ ſi quæ ſorte veniunt hujuſmodi
Inter eos, rurſum ubi reventum in gratiam eſt,
Bis tantò amici ſunt inter ſe quàm priùs.

§ 12. Ὧδε πολλάκις ἐπάνιθι | Senec. *epiſt.* 103. *Quantùm potes, in philoſophiam ſecede. Illa te ſinu ſuo proteget : in hujus ſacrario erit aut tutus, aut tutior.* Vide & *ſupr.* § 10.

Προσαναπαύου ταύτῃ | Vide *l.* 5. § 9. & § 34. & *ſupr.* § 7.

§ 13. Νεκρὸς ἔτος ἰχθύος | *Cadaver piſcis.* Plut. *de eſu carn. l. 1.* Ἐγὼ γ' ἀκούω τινὰ πάθος καὶ πάθος ψυχῆς ἢ λόγῳ ὁ σοφὸς ἄνθρωπος ἔλαβε φόνου σώματος, καὶ τεθνηκότος ζῴου χείλεσι σοφὸν ἔλαβε σαρκός. καὶ νεκρῶν σωμάτων καὶ ἀδύνατον σῶμα τροφὰς, ὅλα καὶ τεφρὰν σοφὸν ἀπέβη [ἐτέλειωσε] τὰ μικρὰ ἐμασσάμενα βρυγμάτα μέρη καὶ φθεγγόμενα καὶ κινούμενα καὶ βλέποντα. Ità enim reſtituendum exiſtimo locum illum, quem aliter Stephanus. Νεκύες γὰρ κυνείων ἐκλαπόντες, καὶ Ἡφαίστιον· κρέας γὰρ πᾶν νεκρὸν ἔτι, καὶ νεκρῷ ἰσόν. Idem *Sympoſ. l. 4. c. 4.* Indè νεκρόσιτοι μάγειροι eidem in libello ſuperiòre dicti : & *in ſap. conviv.* Ὀργᾶς, τύραννός τις νεκρῶν ἀθλίων. Orcus quidam cadaveribus conſtipatus, venter dicitur. Vide *ad l. 4. § 21.*

Χυλὸν σταφυλῆς | ſive *ſanguis uvæ* ; ut Jacobus Patriarch. apud Moſem *l. 1. c. 49. v. 11.* & Moſes ipſe *l. 5. c. 32. v. 14.* i.e. αἷμα σταφυλῆς. ut Jaſon Siracid. *c. 39. v. 26.* & *c. 50. v. 15.* & *Maccab. hiſt. l. 1. c. 6. v. 34.* At Caſſiodor. *Var. l. 12. ep. 4.* de vino acinatico, ſuo more laſciviens : *Hyemale muſtum, uvarum frigidus ſanguis, in rigore vindemiæ, cruentus liquor, purpura potabilis, violaceum nectar.* Ad noſtri mentem propiùs Heſiod in *Bucolic.* refe-
rente Fulgent. *mytholog. l. 3. c. 1.*

——βοῦν δ' ἐξὸν αἱματοέσσαν.

Et propiùs adhuc Empedocles, ab Ariſtotele notatus, *Topic. l. 4. c. 5.* ab autore etiam *problemat. natur.* ſub Plutarchi nomine *q. 2.* laudatus, qui cum Empedocle vult πῖνιν eſſe σῶμα πνεῦ,

——ἐν ξύλῳ σωτῆν ὕδωρ.

Eſt enim, ut ex Platone autor idem *q. 5.* Ὁ χυμὸς ὕδωρ ἡδυσμένον διὰ φυτῶν. Itaque Athen. *dipnoſoph. l. 1.* Ἀφ' ὕδατος ὁ οἶνος φύεται. ὑγρὸν γὰρ ἔτερόν ἐστιν οἶνος, ἢ ὕδωρ ἐν ἀμπέλῳ πεπεπαμμένον. Et Nemeſ. *de natur. hominum.* Ἀπὸ τῆς αὐτῆς γενέσεως, ἐν τῇ μὲν ἀμπέλῳ οἶνος συνίσταται, ἐν δὲ τῇ ἐλαίᾳ τὸ ἔλαιον. Sext. Empir. *Pyrrhon. hypotheſ. l. 1. c. 14. § 1.* Τὸ ὕδωρ ἐν μὲ μυρεψικῆς, ἀναδιδόμενον εἰς τὸ δένδρον, ἔπειτα διὰ γίνεται φλοιὸς, ἔπειτα ξύλον, ἔπειτα κλάδος, ἔπειτα καρπὸς, ἐν ᾧ δὴ σῦκον, ἐν ᾧ ῥοιὰ, ἐν ᾧ δὴ ἄλλων ἕκαστον. Epiphan. in *ancorat.* § 66. Ὁ αὐτὸς ἥλιος καὶ φυτοῖς συμφυσιοῦται καρπεύεται, καὶ καρποῖς καθ' ὁμοιότητα θάσσον· καὶ ἐν μὲν τῇ ἐλαίᾳ ἔλαιον ποιεῖται· ἐν δὲ ἀμπέλῳ οἶνος χωρίζεται· ἐν δὲ συκῇ σῦκον γλυκαίνεται. Gregor. Nyſſen. *de homin. opific.* Τὸ γὰρ αὐτὸ ὑγρὸν, πικραίνεται ἐν τῇ ἀψινθίῳ, ἐν συκῇ δὲ γλαγλυκαίνεται· διὰ τῆς ἀμπέλου δὲ βότρυς καὶ οἶνος γίνεται. Ἀπὸ τῆς γῆς γὰρ τῆς ἀμπέλου πολὺ τοῦτο ἐλκύσας, ὁ οἶνος συνίσταται, Jo. Chryſoſt. *in tit. Orat. 3.*

Τεκμὰ σεβόμενοι | Plin. *hiſt. nat. l. 9. c. 47. Ut boves victum hominum excolunt ; ità corporum tutelæ pecori debetur.* Hinc Demonax Cynicus, cùm adoleſcentem quendam περὶ ἐσπερίων ſplendidè veſtitum, animadverteret de purpuræ laticlavio ſeſe efferentem, apprehenſâ veſte, Τοῦτο, inquit, μὲν τοι σοὶ σῦ σεβόμενον ἐφύτευ, καὶ λῦ σεβόμενον· Diogenem Canem forſan imitatus, qui adoleſcentulo cuidam pariter affecto priùs dixerat, ὦ παῖ, μιμέμενον, ἀλλὰ σεβόμενα δεῖ σωφρονοῦντα. Refert Anton. *Meliſſ. l. 2. c. 74.* ubi dicti gratiam tollunt prorſus, qui pro δεῖ, ἀρετὴ ſubſtitutum eunt. In eandem mentem Sorades, (quod apud Stob. *tom. 2. tit. 22.* & Maxim. *c. 56.* reperitur ;)

Ἂν ἐσθῆτας, τοῦτα σοὶ σε σεβόμενα δόξει.
Si veſte nites, at hanc priùs oves tulere.

Philo *de providens.* laudante Euſebio *præpar. l. 8. cap. ult.* Ἐσθῆτες μὲν ἡμῖν, σεβάσμιον εἶδος, ὡς οἱ ποιηταί φασιν, ἀνδρός. Neotericus quidam ;

Pur-

Purpureis, te effers, quòd amictus veſtibus? ante
Te geſtavit ovis, cùm tamen eſſet ovis.
Strieeis, efferi, quòd amictus veſtibus? ante
Te bombyx habuit verum quòque vermis erat.

Αἱματα κόγχων διδόμενα | indè conchyliata nuncupantur. De conchis iſtis, quorum ſanguine an ſanie, purpura tingitur, videantur Ariſtot. *hiſtor. animal. l.* 5. *c.* 15. Plin. *hiſt. nat. l.* 9. *c.* 36. & *ibid. c.* 38. & Ælian. *hiſt. animal. l.* 16. *c.* 1. Naumach. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 94.

Εἵματα δ' ἐναλίης ἐφυσάνετο αἵματι κόγχης.
At, quo lana rubet, ſanguis de murice fluxit.

Et Lucian. *in Cataplo*, μαντεύεσθαι ὅτι τὸ αἷμα ἦν ἐν τῇ λαμπρᾷ θαλάττῃ κογχύλων. de tyranni purpura loquitur. Optat. *adv. Donatiſt. l.* 5. *Sic alba lana regalem tranſit in purpuram, quomodo catechumenus in fidelem: utique dum incipit eſſe quod non erat, deſinit eſſe quod fuerat.* (ità enim interſtinguenda ſunt iſta) *lana & colorem mutat, & nomen. & homo & vocabulum mutat, & mentem. Conſiderata ſunt effecta: retractanda ſunt efficientia. Dicis à te datum eſſe, quòd homo fidelis effectus eſt: ſi hoc totum eſt, facit & operarius artifex purpuræ, quòd non*

——— *admixto ſanguine piſcis,*
Purpureum ſolo tinctu conficiat.

Ἐντεῦθεν ὁ Διογένης | Huc Diogenis αὐτοσχεδίασμα illud, Εἶδε καὶ τὸν κοιλίαν ἦν ὄρχησται μὴ πένητα. Laërt. *l.* 6. ſive ut Plut. *de Stoic. contradict. c.* 18. ex Chryſippi *politia*, Εἶδε καὶ τὸν λιμὸν ὅταν ἐπιθυμήσωσι ἐσθίειν ἰσχάδας μόνον. Et quod Socrates apud Xenophont. *memorab. l.* 1. de Critia, ὅτι νέος ὢν ἐπεθύμει πάντων ἀνθρώπων ἄρχειν, ἐπεὶ ἐνόμιζε μανίαν εἶναι τὸ ἐπιθυμεῖν ὧν μὴ δύναιτο πράττειν, ἄπορον τὸ πρᾶγμα τοῖς πολίταις.

Μετὰ τῶν σπασμῶν | Itaq; Hippocrates, referente Gellio *l.* 19. *c.* 2. Τὴν μίξιν ſive σύνοδον dixit eſſe μικρὸν ἐπιληψίαν. Eſt autem *epilepſia*, παθὸς τῶν σώματος σπασμὸς, *corporis totius convulſio* quædam. Galen. *de loc. affect. c.* 2. & Fæſius *ad Hippocrat. de morb. vulg. l.* 2. *tom.* 5. quanquam dictum illud Democrito tribuit Clem. Alexan. *pædag. l.* 2. *c.* 10. Eryximacho, Stob. *tom.* 2. *tit.* 6. qui & Democritum non abſimilem, aliàm tamen, de eadem *ibid.* ſententiam refert. Κένωσιν, ἀναπλήρωσιν σώματος, *repletionem* autem definit Celſius *l.* 3. *c.* 27. *reſolutionem nervorum, totius corporis.* Et *Epilepſiâ* graviorem etiam ſtrumam dicit Gorrhæus. Cæterum nec illud ſilentio prætereundum, quod contra monent Oribaſius *collect. l.* [illegible] de Aëtius *l.* 3, *c.* 8. Ὅτι μὴ πᾶσι ὁμοίως ἐπιπίπτει τὸ μέγεθος quod illi, nec ſoli, elicuiſſe videntur ex Hippocratis verbis hiſce, *de morb. vulgar. l.* 6. *tom.* 5. [illegible] νοῦσος, μίξις. quæ aliter tamen longè interpretatur Galenus.

Μιξεὶς ὑμένες | Vide *l.* [illegible] ὑμὴν μυξώδεα. inde per ſtuporem illud, *l.* [illegible] ὅτι οἱ ὄγκοι, ὅταν ὀλίγοι ὦσι, ὀλίγοι δὲ αἱ | lege vel ὅταν δὲ, vel ὅταν δὲ, *quale, quidàm*, ſive *quemadmodum*; quia ὅταν ſequitur.

Ἀπογμῶν | Vide *l.* 2. § 12. & *l.* 3. § 11. Quod de dictione Longin. *de ſublim.* ἐὰν πνα μεγάλως φαντασίαν ἔχοντα, ἢ πολὺ θερμοτέρῳ τὸ εἰκῇ περσυαπλαπόμενον, ἀναπνευσόμενα ἢ, ἄλλως εὐεισκοίτα χαῦνα, ὧν τῷ θαυμάζειν τὸ ἀκριβογνῶν ἐυμένεσ-ερον. Et *ibid.* κἂν ἄκαιρον αὐτῶν ἐφῇς ποτὲ αἰχμὰς ἀναπολπᾶς, ἐκ τῆ φοβερᾶ κατ' ὀλίγον ἰσχνοῖ πρὸς τὸ ἐυπαραφόρητον.

Τῷ ἢ σπασμῷ | ἐφ' ᾧ potiùs. Vide *l.* 12. § 27.

Δεισὲς γὰρ ὁ τῦφος παρελογίσθη | Τῦφος, *Typhus*, (quo vocabulo utuntur etiam inferioris ætatis ſcriptores Latini, Arnobius, Auguſtinus, alii) *pompa, faſtus*: quo nomine comprehenditur, quicquid rei alicui obtenditur, quò vel deſiderabilius, vel admirabilius, vel formidabilius videatur. *fucum*, Xyl. reddidit. & *officium* reverà *faciunt*, ut cum Plinio loquar, repræſentationes iſtiuſmodi. Cæterùm aliud eſt τῦφος, aliud φῦσος, quod is forſan legerit. Philo *in decalog.* Οὐδὲν γὰρ ὄφελος ὁ μὴ κατὰ λόγον τὰ χείρονα τῶν κρειττόνων παραπαίοντος, πάλιν τῶν εἰκότων, ἃ φύσει μὲν κατέλιπε, πάθεσι δ' ἀνοήτοις ἐπὶ φαντασίας ἐπὶ ἀπάτῃ καὶ πόλεσιν ἢ καὶ ὅλοις ἔθνεσιν ἐπιζωπυροῦσα φύσις τύφος, οὗ τινες πεπαίκασι καὶ πεπαιώκασι, τὰς κενὰς δόξας σεμνοποιοῦντες, διὰ χρυσῶν στεφάνων καὶ ἀλυσιδίων, καὶ πλήθους θεραπόντων καὶ ὀχημάτων, ἐφ' οἷς οἱ λεχθέντες ἐπαίρονται καὶ ἐυφραίνονται μετέωροι φύσαι. &c. Ἐπεζωπύρησεν dixit, quòd Martius Φοῦσον ἐφυσιώσατο. Vide *l.* 2. § 12.

Ὁ Κράτης | Crates iſta Athenienſis, an Thebanus, qui & Cynicus? hic opinor. Cæterùm Crates hic de Xenocrate quid dixerit, non reperio. Siquidem Xyl. à Græcis receſſit, dum vertit, *quid de hoc Crates, quid Xenocrates dicat.* Videri poteſt ex antegreſſis Cynicum, ſuo, h. e. canino more, Xenocrati faſtum objeciſſe, prout Diogenes objecerat aliquando Platoni, cùm illum tamen ἀνυφάντων extitiſſe aſſerat Laërt. *l.* 4.

§ 14. Τὰ πλῆκτα | eódem ſpectat hæc periocha, quò & priot illa.

Τὰ ὑπὸ ἕξεως ἢ φύσεως συνεχόμενα | *Si ſub habitu vel natura continentur.* Xyl. qui conditionalem cur interſereret, nihil erat: *comprehendi poſſunt ſub rebus merè naturalibus vel naturaliter affectis.* Cæt. potius, *quæ ab habitu vel natura continentur.* neq; enim ſunt hæc generum capita, quibus comprehenduntur; ſed formarum, quibus continentur, differentiæ. Cæterùm requiri poteſt non immeritò, quomodo *ſigna* aut *lapides*, ὑφ' ἕξεως, i. e. *ab habitu* (hoc enim ἕνωσις vox ſonat) *continiri* dicatur. Ἕξις itaq; Galenus obſervat, præter uſitatiora illa ſignificata, dupliciter ſumi; aliquando pro *ſolida ipſa corporis compage*, quâ partes illudæ magis, continentur. ità *de febr. differ. l.* 1. inde ἕκτικὸς πυρετὸς, *febres hecticæ*,

Elicas, nominis id adeptas vult, ὅτι ἡ ἕξις τῶ σώματος αὐτὼ κρεμάμενον· tum ἕξις quid significet, explicando, subjungit; ἅπερ δὴ εἰώθασιν ὀνομάζειν τὰ στερεὰ, τῶν ὑγρῶν ἀντιδιαιρέμενα. *ita vocant solidas corporis partes, quò ab humidis distinguant*, sive *in partium distributione humidis oppositas*. aliquando verò pro *spiritu* sive *forma*, quæ *partes rei cujusque continet*. ità H. Stephanus autor est eundem alibi ἕξιν definire πνεῦμα ζωϊκὸν καὶ συνεκτικὸν τὰ μέρη, *spiritum illum, qui partes compingit & continet*. *spiritûs* autem appellatione *formam* designari, alibi docemus. Vide *ad l.* 12. § 30. Sed & ἕξις πνευματικὴ eadem Philoni dicta *de mundi immortalitate*, verbis illis; Ἀνθεξῆς μὲν ὃν ὅτι, πῦρ ἐν ὕσῳ χώδει, ὃ ἔσην ἕξεως πνευματικῆς περιόδικα καὶ ἀλλοχᾷ δ' ὅλης ἄχει περάτων τεταμένον. Unde & ἐκτικὴ ζωὴ ex Platonicorum sententia Nemesio, *de nat. hom. l.* 2. Ζῆν μὲ λέγουσι καὶ πάντα ἄψυχα ἐκτικὴν ζωὴν· καθ' ὃ ὁ ζωϊκὸς τῶν τῆ πνοῆς ψυχῆς, τῷ εἶ) (sive ut alii legunt εἰς τὸ εἶ)) καὶ ὠὸ διαλύεσθ. Et μᾶλλον ἔτι magis Philo, ἐκτικὴ δύναμις νῦς, inquit, πολλὰς ἔχει δυνάμεις, ἐκτικὴν, φυσικὴν, ψυχικὴν, λογικὴν, διανοητικήν. Et mox, Ἡ μὲ ἕξις κοινὴ καὶ ἧδ' ἀψύχων ὅτι, λίθων καὶ ξύλων, ἧς μετέχει καὶ τὰ ἐν ἡμῖν ἐσκότα, ὀστέα. Ἕξις igitur hoc in loco, vel *compagem corpoream vitæ inanem*, vel *formam* potiùs *meram*, sive *spiritum ζωτικῆς δυνάμεως*, i. e. *facultatis vitalis* (strictiùs loquendo) exortem designavit: quam ψυχὴν ἕξιν, quasi *meram* ὕπαρξιν sive *existentiam*, Sextus nuncupat, & ἀπὸ τῆ φύσεως Marcus istîc distinguit. Siquidem in eandem planè mentem Sextus Empir. *adv. Mathem. l.* 8. *c.* 2. quo loco his gemina planè leguntur ista. Τῶν ἡνωμένων σωμάτων, τὰ μὲ ὑπὸ ψυχῆς ἕξεως ζωϊκῆς, ὡς λίθος καὶ ξύλα. τὰ δ' ὑπὸ φύσεως, καθάπερ τὰ φυτὰ. τὰ δ' ὑπὸ ψυχῆς, τὰ ζῶα. Philo itidem *de immin. immutab.* gradus quosdam rerum naturalium constituens; Τῶν σωμάτων, inquit, ὁ μὲν ὅλον κοσμος, τὰ μὲ ἐκκλίσεται ἕξει, τὰ δ φύσει, τὰ δ λογικῆ ψυχῆ. idemque *de mundi immortalitate* diserte adhuc; Τῶν ὄντων μὲν διαφθαρτῶν, οἷον ξύλων μὲ καὶ λίθων ἕξιν, σαρκὸς τε καὶ δένδρων φύσιν, ψυχῆς δ ζώων κτῆσιν, ἀνθρώπων δ νῦν καὶ λόγον. Vides omnino cum Marco istîc, ἕξιν *ligni & lapidibus*, φύσιν *satis & stirpibus*; tribui: habésq; res quatuor, sed eas sibi invicem subordinatas, quibus compages omnis corporea continetur, partésq; ejusdem sibi invicem uniuntur; ἕξιν, φύσιν, ψυχὴν, νῦν· ἕξιν λίθων, φύσιν φυτῶν, ψυχὴν ζώων, νῦν ἀνθρώπων. eodem planè ordine, quo hic Marcus. quin, nè quid desit eorum, quorum Marcus hîc meminit, subjungit, ἀρετὴν δ' ἁπασῶν τελειοτάτην quod est idem prorsus cum illo Marci, ὁ ψυχὴν λογικὴν καθολικὸν καὶ πολιτικὴν κόσμ. Adjici potest, quòd non Philo tantùm & Galenus dixere σπέρμα sive *semen* in φύσιν primò, tum in ζῶον transire; id quod Aristoteles dixit, ζῆν τὸ σπόρον φυτῆ βίον, *de gener. anim. l.* 3. *c.* 2. sed & Stoici ipsi, τὸ σπέρμα *semen*, πνεῦμα *spiritum* esse: hunc in utero fotum, φύσιν primò; tum ab aëre refrigeratum, ψυχὴν fieri. ità σπέρμα ὑπὸ τ φύσεως, τ φύσιν ὑπὸ τ ψυχῆς distinguunt: & *semen* sive πνεῦμα volunt dici, donec in utero vitam vegetativam adeptum sit. Vid. *ad l.* 10. § 26. & *l.* 12. § 24. Accedit & quòd Zeno ἕξιν sensu isto accepisse videtur, apud Laërt. *l.* 7. ubi dicit, Τὴν ψυχὴν, δι' ὧν μέ, ὡς ἕξιν κεχωρηκέναι, ὡς διὰ κηροῦ ὄντων καὶ ἡμῶν τοῦτων. δι' ὧν δ, ὡς νῦν, ὡς διὰ τῆ ἡγεμονικῆ. Vide *ad l.* 12. § 30. inde ἐκλικῶς διαμένειν, Porphyrio dictum *de abstinent. l.* 4. Οὕτως δὲ καὶ λίθῳ ξόφλω, τὸ αἴτιον τῆ συμμένειν εἰπεῖν ἂν καὶ τὸ (τῆ f.) ἐκλικῶς διαμένειν καὶ φυτῷ, ἧ διατηρεῖσθαι ἐν τῇ αὔξειν ἢ κεφαλαιοῦν καὶ ζῴῳ σώματος, ἧ τηρεῖσθαι ὑπὸ τ σύστασιν. *Ea igitur*, inquit, *quæ sine formâ merâ continentur, ut ligna & lapides; vel naturâ* (i. e. animâ vegetativâ ἀπὸ τῆ φύσεως, sic dictâ, unde φυτὰ *plantæ*) *ut ficus, vites, oleæ, &c.* Vide & Marcum ipsum *l.* 10. § 2. ubi φύσιν ἰσόνομον ἀπὸ τ ζῴου φύσεως distinguit. Non erat itaq; quòd vir summus in *ad Epictet. & Simplic. notis*, aut voces illas ἕξιν & ἐκτικὴν apud Philonem ac Clementem mendi suspectas haberet; & ἕσην atq; ἐκτικὴ rescribendum præscriberet; aut Philonis solius arbitraretur esse ἕξεως vocábulum hac ratione usurpatum, quum & Sexti, & Zenonis etiam, aliorumque itidem existere sit clarissimè demonstratum.

Τὰ δ ὑπὸ φῆ ὀλίγῳ μετειωτέρων | *quæ sub articulis aliquantò*. Xyl. & mox: *Siqua paulò plus haberent gratiæ*: perperam, & præter Marci mentem, ad res retulit, quod de hominibus dictum est. οἱ μετειώτεροι, *qui modestiores & moderatiores sunt*.

Ψυχὴν, λογικὴν καθολικὴν | Vide *l.* 4. § 40. & *l.* 5. § 21. & *l.* 12. § 30, 32.

Ἔχειν καὶ κινεῖσθαι | forsan ἔχεσθαι. ut *infr.* § 16. κινεῖσθαι καὶ ἔχεσθαι. nam & ἔχειν καθ' ἑαυτὸ quandoque usurpatur. Arianus de Indiæ fluminibus, Χειμᾶ δ' ἔχουσι, ὀλίγοι τε γίνονται.

Τὸ ὁμογενὲς συνεργεῖ | *Congeneri suo cooperatur*, vel homini, ut *l.* 2. § 1. vel Deo etiam, ut *l.* 5. § 21. de illis Xyl. intellexit, de isto Cas. ego utrumque opinor respexisse.

§ 15. Τὰ μὴ σποδὸν γίνεσθαι | Διὰ τί; ἵνα ἡ σποδὸς ἀγένητος ᾖ. χρείαν δ' ἔχει, φῆ ὧδε ἐνεστιμήσων, φῆ δ μᾶλλον τῶν, φῆ δ' ὑπομενόντων. Epictet. *l.* 2. *c.* 1. Idemq; *l.* 3. *c.* 24. ἀνάγκη πεφυκέναι τινα εἶ) καὶ ὥραν χώραν ἄλλον [ἄλλων potius] ἄλλοις, καὶ τὰ μὲ διαλύεσθαι, τὰ δ ἐπιγίνεσθαι, τὰ μὲ μένειν ἐν τῇ αὐτῇ, τὰ δ κινεῖσθαι. Ocellus *de univers.* Τὸ μὲ διαλλαγὴ γιγνόμενον, τὸ δ ἕνωσις ἐπιγιγνόμενον. Empedocles apud Aristotel. *Physic. l.* 8. *c.* 1.

—— ἢ μὲ ἓν ἐκ πλεόνων μεμάθηκε φύεσθαι·
Ἢ, δ πάλιν διακριθέντος ἐνὸς, πλέον ἐκπελάθεσθαι·

Τῆ

Τῷ μὲν γίγνεταί τι, τῷ δ' ἀφίσιν ἡμῶν αἰὼν
Τῷ δ' ἀλλοῖον ἔπλασε δαίμονος, ἀλλ' ἄτιμα λήγει.
Ταῦτα δ' αἶσα λαὸν ἀνίκητος κρατύνει.

Vide *l.* 5. § 23. & *supr.* § 4.

Ἀναπέμπει τὸν ἀπόντων αἰῶνα τοῦ κόσμου | Loco mota sunt illa τὸν ἀπόντων αἰῶνα, ad sequentis clausulæ extremum rejicienda, & post μεθίστησι collocanda. *mutationes rerum orbem perpetuant, ut temporum successiones ævum æternum præstant.* Vide *l.* 2. § 3. & *l.* 7. § 25. Naso *Metamorph. l.* 15.

Ipsa quoque assiduo labuntur tempora motu,
Non secus ac flumen. neque enim consistere flumen,
Nec levis hora potest: sed ut undâ pellitur unda,
Urgetúrque eadem veniens, urgétque priorem:
Tempora sic fugiunt pariter, paritérque sequuntur,
Et nova sunt semper. nam quod fuit antè, relictum est,
Fitq; quod haud fuerat; momentáq; cuncta novantur.

Τῷ ποταμῷ | Vide *l.* 2. § 17. & *l.* 4. § 43. & *l.* 5. § 23.

Τί δέ τις ὀσπριώδους | Vide *l.* 5. § 10.

Ἐφ' ᾧ σῶναι ἐν ἕξεσιν | Ità *l.* 5. § 23. ὧδ' ἐφ' ᾧ σώζ. Παράγων δὲ τὸ χῶμα τῷ κόσμῳ τούτῳ. Paulus *ad Cor. ep.* 1. *c.* 7. *v.* 31. Et Joan. *ep.* 1. *c.* 2. *v.* 17. Ὁ κόσμος παράγεται καὶ ἡ ἐπιθυμία αὐτοῦ. ὁ δὲ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, μένει εἰς τὸν αἰῶνα.

Τῶν πεφροντικότων σφαλερὰν φιλεῖν | Solomon *Proverb. c.* 23. *v.* 5. *An oculos tuos conjicies in ea quæ nè sunt quidem? (in ea quæ mox non futura sunt.* Jun.*) nam omnino comparant alas divitiæ, instar aquilæ pernicissimæ, quæ cælum versùs avolat.* ubi *oculos conjicere* idem esse Solomoni, quod Davidi *cor apponere, Psal.* 62. *v.* 12. monet Drus. *Prov. class.* 2. *l.* 1. *Prov.* 105. Euripid. *Inone*, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 105.

Τὸ πόθεν δ' ὁ πλοῦτος.——

Et in *Meleagr. ibid. tit.* 75.

——πλοῦτε μὲν ἀνόητα πλέκεις.

Et Simonides in *nœniis* ab eodem laudatus *tit.* 105.

Ὠκεῖα γὰρ, ὦδε πτερυγεσσιν
Μύας ὕπνος, ἃ μετάστασις.

Plato in *Euthydem.* Ἀλλ' ἴσως πάνυ γελοῖος, ὥσπερ τὰ παιδία τὰ τοῦ κορυβαντιᾶν διάνοντα ἀεὶ εἴωθεν ἥδιστον αὐτῷ αὐτὸς λήλιθος, οἶ δ' ἀεὶ ὑπορχήσεσθαι. Pulchrè Guigo *meditat. c.* 5. § 14. *Vide quomodo capiatur anima rebus corporeis, & capta crucietur, utpote in puero. capitur enim viso passere: quem cùm acceperit, subjacet tot casibus, quot passer ipse: quomodo autem est tuta, priusquam talibus capiatur? ea enim quæ placent, tenent illam, ut possit adversis mulctari.* De homine humanisque rebus universis Gregor. Naz. *epitaph. in Cæsar.* Ὅταν ἴσωμεν ὡς ἐσόμεθον, φάσμά τι μὴ κεφαλήν, πῆσις ὀρθὸν παρερχόμενον, ναῦς ὅτι θαλάσσης ἴχνος οὐκ ἔχουσα, πόνος, σκιὰ, ὀνείρου δύσις, αἰῶνος μικρῷ φυόμενον, καὶ μικρῷ λυθέντος.

Τὸ δὲ ἧδη δεῖ ὀφθαλμῷ ἀπολάλυσθαι | Ità *l.* 4. § 43. ἄμα τε γὰρ ὄφθη ἔφυγον, καὶ παρῆλθον τάχα. Senec. *epist.* 104. *Avium modo transvolant, citiusque quàm venerant, abeunt.* Gregor. Naz. *pro pauper.* Πιστὸν μηδὲν εἶναι τοῖς ἀνθρώποις, μόνα δὲ πολυχρόνια, ἀλλ' ἄλλοτε ἄλλως μεταβαλόμενα, καὶ μεταβαλλόμενα, καὶ ἄνω καὶ κάτω φερόμενά τε καὶ ἀνατρεπόμενα, καὶ πρὶν πλουτῆσαι ἀπόνοια καὶ φιλαργυρία. Et *in pascha*: πρὶν πλουτῆσαι φιλάργυρα, καὶ πρὶν νοσῆσαι διαθέσεως φιλόνοια. Hieronymus *in Esaiæ c.* 38. *Omnis seculi felicitas, dum tenetur, amittitur. Imò, antequam tenetur, elabitur.* Minut. *apolog.* Et Auguſt. *in Psal.* 38. *Antè abeunt priusquam veniant: & cùm venerint, stare non possunt. agunt se, sequuntur se, & non se tenent. nihil de præterito revocatur; nihil quod transiturum est, expectatur. nondum habetur, dum non venit; nondum tenetur, dum venerit. & est, & non est: nec esse possumus dicere, quod non stat; nec non esse, quod venit & transit.*

Ἡ ἀφ' αἵματος ἀναθυμίασις | Idem *l.* 5. § 38. In sacra pagina, *vita animalis sanguis* esse dicitur, & *in sanguine vita consistere.* Vide Mosen. *l.* 1. *c.* 9. *v.* 4. & *l.* 3. *c.* 17. *v.* 11, 14. Τῷ ἡ ψυχὴ ἀναθυμίασιν τίθ, Heraclitus dixit. Aristot. *de anim. l.* 1. *c.* 2.

Ἡ τῆς αἰῶνος ἀνάπαυσις | Ità *l.* 2. § 2. & *l.* 5. § 4. Esaiæ *c.* 2. *v.* 22. *Nolite amplius homini fidere, cujus vita, ut flatus in naribus est. quantuli enim is est æstimandus?* Senec. *ad Marc. c.* 11. *Plenos, anxiæ solicitaque tutelæ, precarii spiritûs, & male inhærentis; quem pavor repentinus, aut item ex improviso somnus auribus gravis excutit.* Et Calvin. *institut. l.* 1. *c.* 11. § 4. *Terrenus homuncio singulis ferè momentis vitam exhalat.* Et mox: *Animam exanimem in singula momenta precariò trahimus.*

Ὅσῳ πυρὶ ἴσχυεν πνεῦμα | Vide Empedoclis versus apud Aristot. *de respirat. c.* 3. & Platon. in *Timæo.* Senec. *epist.* 54. *Invasit me repentè mala valetudo. suspirium apte dici potest. brevis valde & procellæ similis impetus est. quis enim diu expirat? omnia corporis aut incommoda aut pericula per me transierunt: nullum mihi videtur molestius. quid ni? aliud enim, quicquid est, ægrotare est: hoc, est animam agere. itaque medici hanc meditationem mortis vocant. faciet aliquando spiritus ille, quod sæpe conatus est.* At quod Senecæ molestum, Marco nostro familiare, quasi assiduum quiddam videtur. Aug. *de orig. anim. lib.* 3. § 4. *Præter alimenta solida & fluxa, unde est cibus & potus, hoc tertium nobis Deus alimentum circumfudit aurarum, quas ità carpimus, ut sine cibo & potu diu esse possimus; sine hoc tertio, quod nobis aura, quæ undique circumfistit, spirantibus & respirantibus exhibet, nec exiguo temporis spatio possimus vivere. Sicut autem cibus & potus non sibi ingredi debet, verùm etiam per meatus ad hoc institutos egerendi sunt, ne utroque ho-*

dant, vel non intrando, vel non exeundo: ità hoc tertium flabile alimentum, quia in nobis manere non sinitur, nec immorando corrumpitur, sed egeritur mox ut ingeritur, non alios, sed eosdem meatus, id est, os, aut nares, aut utrumque, & quà intraret, & quâ exiret, accepit. In teipso proba tibi ipse quod dico. emitte spiritum flando; & vide utrum dures si non receperis: recipe respirando; & vide quas patiaris angustias si non rursus emiseris. hoc igitur facimus, quando utrem inflamus, quod facimus ut vivamus. nisi quòd tunc paulò plus ducimus, ut paulò plus emittamus, ut spiritum flabilem, id est, ventum in utrem implendum & extendendum non quietè spirandi & respirandi, sed anhelandi impetu coarctemus. nisi ergo quòd impendis ad utrem implendum, ad te itidem alendum aditu patefacto redierit, quid tibi, non solùm unde illum inflare, sed unde tu possis vivere, remanebit? Hinc illud Epicharmi apud Clem. *Strom. l.* 5. Αἱ φύσιες ἀνθρώπων, ἀσκοὶ πεφυσημένοι. Vide & *l.* 8. § 44.

Πᾶσαν ἀποπνεῦσαι δύναμιν ... Hinc eæ formulæ & in sacris scriptoribus. ἀφῆκε τὸ πνεῦμα. *Spiritum emisit.* Matth. *c.* 27. *v.* 50. &, παρέδωκε τὸ πνεῦμα, *Spiritum tradidit.* Joan. *c.* 19. *v.*30. & ἐξέπνευσεν, *expiravit.* Marc. *c.* 15. *v.* 37. & Luc. *c.* 23. *v.* 46. Lucian. etiam *in votis*; ἀποφυσήσας τὸ ψυχίδιον ἄπεισι. *animâ efflatâ abiit.*

§ 16. Ὡς τὰ φυτά, τίμιον ... τὸ διαπνεῖσθαι | Malè luxata & confusa ista: sed restitutio proclivis. leg. Τίμιον, ὅτι τὸ διαπνεῖσθαι, ὡς τὰ φυτά. *Æstimatione dignum est, non perflari, quod & plantarum sive stirpium est.* Τὸ διαπνεῖσθαι, autem de stirpibus usurpatum apud Xenophontem habemus in *sympos.* Verbis hisce à Stobæo *tom.* 2. *tit.* 19. adductis; ab Athenæo etiam *l.* 11. laudatis; apud quem emendatiora, quàm in vulgatis Xenophontis codicibus, exhibentur: Δοκεῖ μέν τοι μοι τὰ τῶν ἀνδρῶν σώματα [συμπόσια ταῦτα, codices. malè.] τὰ αὐτὰ πάσχειν, ἅπερ καὶ τὰ τῶν ἐν τῇ γῇ φυομένων· καὶ γὰρ ἐκεῖνα ... αὐτὰ ὁ θεὸς ἄγαν ἀθρόως ποτίζῃ, οὐ δύναται ... θοῦσθαι, οὐδὲ ταῖς αὔραις διαπνεῖσθαι. Id Latinis *perflari* dicitur. Columella *l.* 4. *c.* 19. *Fructúsque summotus à terra, minùs putrescit: & hoc uno modo perflatur ventis, qui nebulam & rorem pestiferum celeriter assiccant, multúmq; ad deflorescendum, & ad bonitatem vini conferunt.* & *c.* 18. *Quæ distinctio plus Solis & venti vitibus præbet.* & *c.* 7. *Nam & sic facilius insolatur humus, & fructus percoquitur, perflatúmque salubriorem habet.* Id quod Plin. *l.* 7. *c.* 21. de certo Vitis genere; *Melior ea vino, quando sibi ipsa non obumbrat, assiduèque sole coquitur, & afflatum magis sentit.* Διαπνοὴ in animantibus quid sit, quídque ἀπὸ τῆς ἀναπνοῆς distet, ex Aristotele ac Galeno docuimus, *ad l.*3. § 1. Nec omittendum videtur, quod Xenophon loco superiùs adducto in collationis membro altero τοῦ ἀναπνεῖν meminit, quasi istud in animantibus τῷ διαπνεῖσθαι illi in arboribus respondeat. Οὕτω δὲ καὶ ἡμεῖς, inquit, ἢν μὲν ἀθρόον τὸ ποτὸν ἐγχεώμεθα, ταχὺ ἡμῖν καὶ τὰ σώματα καὶ αἱ γνῶμαι σφαλοῦνται, καὶ οὐδ' ἀναπνεῖν, μὴ ὅτι λέγειν τι δυνησόμεθα. Etiamsi verò τὸ διαπνεῖσθαι istud, quod hîc *stirpibus* tribuitur, distat multùm reverà ἀπὸ τῆς διαπνοῆς illius quæ animantium peculiaris est; in hoc tamen consentiunt, quòd spiritu sive flatu quodam utrumq; perficitur, & quod ad conservationem τῶν διαπνεομένων, cujuscunq; generis illud fuerit, utrumq; conducat. Verùm præter διαπνοὴν illam externam, quæ ab aura liberiore stirpibus eis obvenit, quæ locis patentioribus succrescunt, aliam etiam internam nobis Theophrastus insinuat, quâ per singulas stirpis cujusq; partes, animæ, quam vegetativam dicimus, virtute, spiritus quasi vitalis quidam diffunditur, ejusdémque itidem pars excrementitia dissipatur & dispellitur. Is enim *de causs. plant. l.* 5. *c.* 15. ubi de morbo quodam piceæ arbori familiari, quam ... vocat, verba faciens hæc habet: Ἐοίκασι ... συμβαίνειν τῷ ἐπὶ τῶν ζώων, ὅταν ... χωσθῶσιν· οὐ δυνάμενα γὰρ ἕλκειν τὸ πνεῦμα, οὐδ' ὅλως τῷ πνεύματι χρῆσθαι, διὰ τὴν σύμφραξιν καὶ τὴν πύκνωσιν ἐκεῖνά τε ἀποπνίγονται, καὶ αἱ πεῦκαι. διὸ καὶ οὐ κακῶς οἱ ... τοὔνομα τέθεινται. φασὶ γὰρ ἀποπνίγεσθαι τὴν πεύκην διὰ τὴν πιότητα. πάντα γάρ, ὡς ἔοικε, δεῖται πνεύματός τινος, ἢ μανώσεως, ἢ ... Et *l.* 6. *c.* 15. ἐπὶ πάντων γε διαδοθέντων, ἀπόλλυται τὰ δένδρα συμπνιγόμενα καὶ οὐ διαδον ἔχοντα διοδον τῷ πνεύματι. Quin & Jul. Scalig. *ad l.* 5. *c.* 20. ad illud Theophr. *c.* 15. de arboribus dictum ætate diuturnâ exarescentibus, ... ἀποπνιγόντων καὶ μαραινομένων· *Metaphora,* inquit, *est ab animalibus, quibus spirandi, atque vitæ idem finis est, ac quanquam non spirant plantæ; tamen utuntur beneficio διαπνοῆς. Omne enim vivens διαπνεῖται. calor enim ubique eget in multis refrigeratione, in omnibus instauratione, instauratur autem cælesti calore circumfuso, qui sese induit in omnia. Pereunt ergo plantæ quasi suffocatæ, ubi πνεῦμα διοδον οὐκ ἔχει· pereunt itidem, quasi expirantes, ubi copiosius illud ἐξαλμίζεται.* quod & ἀποπνοὴν τινα Theophr. dixit *l.* 2. *c.* 20. De seminibus quibusdam Galenus περὶ τροφῶν δυνάμεως *l.* 1. *c.* 10. Περιττωματικὴν ὑγρότητα ταῦτα ἔχει, καὶ διὰ τοῦτο μετὰ τὸ συστῆναι οὐ προσῆκεν αὐτοῖς χρῆσθαι, καταθεμένων δὲ ἐν τόποις ξηροῖς ἐᾶσαι ἐν χρόνῳ πλείονι, τὸ μέν τι διαπνεῦσαι τῆς περιττῆς ὑγρότητος, τὸ δέ τι πεφθῆναι, μέχρις ἂν ξηραινόμενα συμμετρίας. (quo loco quod Galen. διαπνεῦσαι, Theophrast. ἀποπνεῦσαι dixit *de causs. plant. l.* 2. *c.* 7. οὐκ εὐθὺς ἀλοαθέντα τὰ σπέρματα βελτίω τῶν χρονισθέντων, οὐδὲ τὰ νέα τῶν ἐτῶν. ἀλλὰ δεῖ τινα λαβεῖν ἐν ἑαυτοῖς οἷον πέψιν καὶ δύναμιν, ἀποπνεύσαντος

ἀποπνεύσαντος

σωτικὸς τῆ ἀλλοιώσει.) sequitur apud Medicum: Ἀναφέρει δὲ ἀπάντων φυσικόν τι καὶ ἀναμεμιγμένον καὶ κεκραμένον, ἐνεκαὶ συμμαδίντα κεῖται, πλεῖστον μὲν ὕσον ἐν αὐτοῖς ὑδατῶδές τε καὶ λιπαρόν. θερμασία, μὴ ταῦτα ἢ καὶ ἀέριός τι τῆς κατὰ φύσιν ὑγρότητος. Quin & quod διαπνεῖσθαι hôc sensu autoribus suprà laudatis, idem ἐξατμιᾶσθαι quibusdam dici Theophrastus idem autor est in *histor. plant. l.* 8. *c.* 10. ἐὰν πνεύσῃς, inquit, μεγάλη καὶ πλείω χρόνον ἐπιγένηται, ξηραίνει καὶ ἀφαυαίνει ὁ κλῆθοί τινες ἐξατμιᾶσθαι. quod Plin. *l.* 18. *c.* 17. *tunc enim exinaniunt grana.* quem locum Hesychius ob oculos habebat, quum ἐξατμιᾶσθαι, ξηραίνεσθαι exponeret. ipse ἐξατμίζεσθαι dixit, *de caus. plant. l.* 1. *c.* 1. quo loco ἐξηνθηκὼς utrumque conjunxit, διαπνεῖται καὶ ἐξατμίζεται. atque hoc est quod de aëre ventis agitato Vitruv. *l.* 1. *c.* 6. *Vitiosis corporibus detrahit succum, & efficit ea exiliora.* Eodem sensu acceperim ego & τὸ ἐξατμιᾶσθαι, quo loco de conceptu agens Aristot. *hist. animal. l.* 10. *c.* 3. hæc habet: Εἰσὶ δέ τινες αἱ πάχυσί τι τοιοῦτον, ὃ καλοῦσι ἐξατμιᾶσθαι· ὅτι δ' ἐστὶ τοιοῦτον πάθος, ὅταν συγγένωνται τῷ ἀνδρεῖ, ὅτε σφοδρόμβαι δῆλαι τὸ σπέρμα, ὅτε κυίσκουσι· διὸ καὶ καλεῖται ἐξατμιᾶσθαι. etiamsi enim vir Maximus interpretetur *frustrari*; sicut ὑπαλώμενα ὠὰ dicuntur *ova irrita*: eodémq; respexisse velit Maronem, cum *equas* dixit *ventos gravidas* fieri: ipsum etiam philosophum verbis illis *l.* 7. *c.* 4. πνεύματικῶν ὑγιαινόντων δεῖ ὑστερῶν, vim τοῦ ἐξατμιᾶσθαι declarâsse. aliquid tamen amplius eô loci hocce vocabulo subindicari saltem autumo. cùm nec idem πάθος utrobiq; describatur, sed loco altero, quod congressum præcedat, altero verò, quod subsequatur: & philosophus ipse verbis priùs adductis subjungat statim; αἴτιον δὲ τοῖς πάθεσι ἡ ὑγρότης, ὅταν ἢ λίαν ξηρά. ἐλκύσασα γὰρ ὥσπερ αὐτὴν τὸ ὑγρὸν, ἀφίησιν ἔξω· τὸ δὲ κατασκελετεύεται. hoc est, quod Theophr. ξηραίνεται καὶ ἀφαυαίνεται. Verùm de hoc alii viderint. Haud dissimiliter certè Hippocrates τὸ ἐξατμιᾶσθαι usurpavit, *lib. de natur. puer.* ἐξατμιᾶται γὰρ ὑπὸ τοῦ ἀνέμου, καὶ τὸ πνεῦμα δι' αὐτοῦ διαδύῃ. de aqua loquitur: cui & ipse, nec huic soli, sed terræ quoq; *transpirationem* quandam ibidem tribuit. Siquidem rationem assignans, cur terræ inferiora hyeme calescant, πυκνότερη δέ ἐστιν ὑπὸ τούτου (ὅπ πίζῃ) ἐφ' ἑωυτῆ καὶ οὐκ ἔχει διαπνοὴν ἐλεύθερον. Et mox de rebus congestis compressilique quibusvis, ὑπὸ σφῶν αὐτῶν ἐνδερμαίνεται, καὶ ἐν τάχει κάρτα σήπεται. ἐν γὰρ δέῃσι τὸ πνεῦμα δι' αὐτῶν, ἅτε πυκνῶν ἐόντων. Ità *perspirationis* cùm defectus, tum & excessus, nocumentum tam animatis quàm & inanimatis inferre solet. Proinde, quia in *perspiratione* istâ, ubi nimia fuerit, partes etiam utiles decedunt, & vis naturalis deperit, indè natum videtur, ut τὸ διαπνεῖσθαι, quod & antè monuimus, in *interitûs* significatione non rarò usurpetur. Ità de animantibus, Aristotel. *de anim. l.* 1. *c.* 5. Δοκεῖ γὰρ τὸ ζῆν εἶναι μᾶλλον ἢ ψυχὴ τὸ σῶμα σωτηρίαν ἔχειν διαπεῖται καὶ σήπεται. Et Plato *Phædon.* itidem de corpore: ᾧ προσήκει διαλύεσθαι καὶ διαπνεῖσθαι καὶ διαπνεῖσθαι. de manibus; Theophrast. *de caus. l.* 6. *c.* 23. Τὰ μὲν ἂν τοιαῦτα πάντα, πνιγμώδη ἐυσαμύτερα· τὰ δ' ἀθενῆ, ταχὺ διαπεῖται, καθάπερ τὰ ἰα. *cito evanescunt*, *evaporantur*. de fructibus Aristot. *problem. l.* 22. *q.* 17. ὅτι δὲ πολυχρόνιον (caricas loquitur) διαπνεῦμα καὶ ἐξίκμακε μᾶλλον τοῦ ὑγροῦ τὸ πλεῖον τῆς γλυκείας. de seminibus Chrysippus *physic. l.* 2. referente Laërt. *lib.* 7. in *Zenon.* πεῦμα καὶ πνοὴν ὑπάρχειν τὸ ἀέρα, ὃς ἥλιον ἐκ μὲν εἰς πνοὴν γλῶ καταβαινόμενον ἀναπεμάτων, ἃ παλαιοῦσθαι ἐκ ἐπ φύεται, διαπνεῖσθαι ἀνάγκης αὐτοῖς τῆς διακάμνως. alterum enim posse φύεται, ὃς ἥλιον, inducendum prorsus videtur, nisi fiquis in ἥλιον mutandum censuerit. Cæterùm aliis ego disiciendum libens proposuerim τὸ διαπνεῖσθαι Clementi Alex. quid velit, quod dæmonibus ille tribuit, *Strom. l.* 7. quo loco τὸ διαπνεῖσθαι, καὶ ἐμπνεῖσθαι, καὶ ἀποπνεῖσθαι, καὶ ἀναπνεῖν à se invicem disterminat, primúmque dæmonibus, secundum aquatilibus, tertium insectis, quartum animantibus pulmonum ope aerem attrahentibus assignare videtur. Mihi interim suspicio oboritur, locum hic mendo neutiquam immunem esse, legique debere πότερον διαπνεῖται, ὡς τὸ ἧλ ἥλιον, vel τὸ ἧλ ἥλιον (non autem τὸ ἧλ ἥλιον) γέγ. eò magis, quia & stirpibus istic Marcus τὸ διαπνεῖσθαι attribuat; nec verisimile sit à *dæmonibus* exorsum Clementem, cum in reliquis gradatim ab inferioribus ad superiora ascendat, ab aquatilibus ad insecta, ab insectis ad animantia perfectiora. Viderint eruditi.

Τυπῶδες | τυπῶδες, sive *impressionem quandam admittere* in se ab externis objectis, sensus tam exteriores, quàm & interiores dicuntur. indè ἀνυπόπτωτα αἰσθητικὰ. *infrà* § 26. & αἰσθητικὰ ἐυσθενῆ τύπωτα. *l.* 5. § 33. Epictet. *lib.* 1. *c.* 6. ἐπιπίπτοντες τοῖς αἰσθητοῖς, τυπέμεθα ὑπ' αὐτῶν. Ex Chrysippo *de anim. l.* 12. Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* Φαντασίαι δέ ἐστι τύπωσις ἐν ψυχῇ, τυπέσιν ἀλλοίωσις· ἃ γὰρ δεκτέον τὴν τύπωσιν οἱονεὶ τύπον σφραγισθῆναι· ἐπεὶ ἀνένδεκτόν ἐστι πολλὰς τύπως κατὰ τὸ αὐτὸ γενέσθαι νοεῖται δ' ἡ φαντασία ἡ ἀπὸ ὑπάρχοντος κατὰ τὸ ὑπάρχον ἐναπομαξαμένη, καὶ ἐναποτετυπωμένη.

Νεφρασταστεῖδες | & *infr.* § 28. νεφρασταστεία ὀρμητική. Vide & *l.* 2. § 2. Τὰ νεφράστασα ὄρμανα κινεῖται μὲν καὶ πεπαυμένα τῆ τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως ἐνδοῦσι τῆ μηχανῆ κινεῖται δ' ἐκ ἐπ' ἄπειρον· ἃ γὰρ οἰκοθεν ἔχει τὴν πρώτην τῆς κινήσεως. ἀλλ' ἕως ἡ δοθεῖσα δύναμις ἰσχύει, καὶ ἐκ ἐκλύεται τῆ σφοδρῷ. Synes. *de providens. l.* 1.

Κέρτος γλωσσῶν | Ità *l.* 4. § 3. τὸ κενὸν τῆς ἀπαχήσεως. Vide & *l.* 8. § 52. κέρτον γλωσσῶν

quod Marcus i.e. *strepitum*, Euripides κόμπον, quasi *stridorem* dixit; cujus hæc sunt in *Hecuba*:

Ὡς εἰς τὸ μηδὲν ἥκομεν, φερνίσματος
Τῷ σεῖν στρέφοντες; εἶτα δῆτ' ὀλούμεθα,
Ὁ μὲν τις ἡμῶν πλουσίοις ἐν δώμασιν,
Ὁ δ' ἐν πολίταις τιμίῳ κεκλημένῳ;
Τὰ δ' ὄντ' ἄλλως φροντίδων βεβιώμαται;
Γλώσσης τε κόμπος. — —
Ut ad nihil devenimus jam, pristino
Orbati fastu? & interim insolescimus?
Hic ædo divite, civium ille plausibus?
At hæc nihil sunt aliud quàm curæ meræ,
Stridórque linguæ inanis. — —

Τί καταλείπεται τίμιον | Basil. Cæs. *epist.* 42. Τῷ ὄντι μόνον σεσιωπᾶσθαι καὶ ἐπαινετὸν τὸ παρ' ἡμῶν ἀγαθόν. τοῦτο δέ ἐστιν ἡ παρὰ θεοῦ τιμή, τὰ δὲ ἀνθρώπινα ταῦτα, σκιᾶς ἐστιν ἀμυδρότερα, καὶ ὀνείρων ἀπατηλότερα. ὅτε γὰρ νεότης καὶ ἡδοναὶ ἀνθῶν ὀξύτερον καταῤῥεῖ. καὶ ὥρα σώματος ἢ νόσῳ ἢ γήρᾳ μαραίνεται· καὶ πλοῦτος μὲν ἄπιστος, δόξα δὲ εὐμετάπτωτος· αἵ τε ἐπὶ τέχναις διαπονήσεις, τῷ χρόνῳ τούτῳ σωματαρτίζονται· ἀλλὰ καὶ τὸ πεισθῆναι ἅπασιν οἱ λόγοι ἄγει τῆς ἀκοῆς τὸ ἡδέως ἔχειν ἀρετῆς ἢ ἄσκησις, τίμιον μὲν πρᾶγμα τῷ ἔχοντι, ἥδιστον δὲ θέαμα τοῖς ὑπερηφάνοις· οὐκ ἔστιν ὑπομένοντος ἄξιον σαυτὸν κατασήσεις· μὴ ἐν ἐπαγγελίαις ἀποκειμένων ὑπὸ θεοῦ ἀγαθῶν. Verùm de mercede ista Marcus noster an quicquam somniârit etiam, incertum est. Vide *l.* 4. § 33. & *infr.* § 47.

Περὶ ὃ κατεσκάφης | Vide *l.* 5. § 16.

Ἀνάγκη καὶ φθονεῖν | Idem *infrà* § 41. Τί γὰρ θαυμαστὸν, εἰ τις νομίζει μὴ ἀγαθῶν μέγιστον, ἑτέρῳ μὴ παίπαι; Cato min. *Plut.*

Καὶ τοῖς θεοῖς μέμφεσθαι | *Ibid.* & *lib.* 9. § 1. μεμφεσθαι τῇ κοινῇ φύσει. Epictetus *enchir. c.* 3. Ἐὰν τὰ φύσει ἄλλα ἀλλότρια εἶναι θῇς, καὶ τὰ ἀλλότρια ἴδια, ἐμποδιθήσῃ, πενθήσεις, ταραχθήσῃ, μέμψῃ καὶ θεὸς καὶ ἀνθρώπους. ἐὰν δὲ τὸ σὸν μόνον οἰηθῇς σὸν εἶναι, τὸ δὲ ἀλλότριον, ὥσπερ ἔστιν, ἀλλότριον, οὐδείς σε ἀναγκάσει οὐδέποτε, οὐδείς σε κωλύσει, οὐ μέμψῃ οὐδένα, οὐ μεμφήσεις τινί, ἄκων πράξεις οὐδέν, ἐχθρὸν οὐχ ἕξεις, οὐδείς σε βλάψει.

Ἡ τῆς ἰδίας διανοίας αἰδὼς καὶ τιμὴ | Vide *l.* 2. § 6. μὴ αἰδημονῇ σαυτῷ. & *l.* 3. § 9. τῷ ἐνδοτικῷ καὶ ἡσυχικῷ. &c. & *l.* 5. § 21. ἧττον ἐν σοὶ τὸ κέρδος τιμᾶν. Vide & *l.* 3. § 4, & 7.

Σεαυτῷ τε ἀρέσκειν | Contra quàm plerique homines, οἵτε καὶ αὐτοὶ ἑαυτοῖς ἀρέσκουσι. *l.* 3. § 4.

Ἐπαινεῖσθαι ὅσα ἐκεῖνοι διαιτῶσι | utpote quæ ἀγαθὰ εἶναι πιστεύουσι. *l.* 3. § 4.

Καὶ διατάττεσθαι | Vide *l.* 5. § 8.

§ 17. Ἄνω κάτω, | De aqua Demosth. *adv. Calliclem.* ἡ μὲν ἄνω εὐοδῇ, φέρεται κάτω· ἡ δ' ἄνω ἐνεγκεῖν τι, τοὐναντίον ὑφαίρειν ἀνάγκη. Scilicet, Ὅταν τὸ ὀπίσω μὴ ᾖ, φέρεται εὐθύ. Aristot. *de Cœlo l.* 4. *c.* 3. ubi autem occurrit τὸ ἐμποδίζον τι, à via currûs, proprio declinat & deviat. Verùm non sic ἡ τῆς ἀρετῆς κίνησις. ea siquidem *rectà semper procedit. l.* 5. § 14. sive καθ' εὐθύ. ut *l.* 8. § 61. ea ubique εὐοδεῖ. Vide *l.* 8. § 6. Etenim, ὧν σοφῶν εὐοδοῦσιν αἱ πράξεις. quod tanquam Solomonis citat Basil. Cæsar. *in princip. Proverb.* καὶ πάντα ὅσα ἂν ποιῇ, καλῶς οἰκονομήσεται. *Psal.* 1. *v.* 3. Καὶ γὰρ ὅταν πρᾶξεις ἀρχικὰς ποιῆται, πάντας ὁ κύριος παρεμφαίνει καὶ σώμασι τόνον, καὶ ψυχῇ εὐθυμίαν, καὶ συνεργασίαν τῶν ἐνεργειῶν, καὶ τὸν εἰς πάντα τὸν βίον εὐοδίαν, τοῖς πάντα πράγματα ποιοῦσι πρέποντα ποιεῖ. Basil. idem in *hexamer. orat.* 3. Ἰτέα, τῇ ἀρετῇ τῶν ἄκρων πέφυκεν.

Invia virtuti nulla est via.

Εὐοδεῖν ergò, est εὐόδως πορεύεσθαι, ut Marcus ipse *lib.* 1. § 17. *progressus bonos facere*, sive *feliciter*; *prosperè, cum successu bono progredi*: cui opponitur τὸ δυσοδεῖν, *malè, molestè, parum secundè progredi.* Epict. *l.* 3. *c.* 19. ὥσθ' ὅταν δυσοδῶμεν, αὐτοὺς αἰτιᾶσθαι. quod vocabulum haud temerè alibi reperias, & ἡ δυσοδία. δυσοδίαν τοῦ λόγου παρέχουσι καὶ δυσκολίαν, αἱ βύλαι καὶ κέλσεις καὶ δίαυλοι ἐμπαθεῖς. Plut. *de virt. moral.*

§ 18. Εὑρημένη ἐ βλάπτη | Triplex notat in eisdem plerisque vitium; primò invidiam atque livorem, quòd cœtaneis suis laudem commeritam tribuere detrectant; dum quisque, ut Flacc. *l.* 2. *ep.* 1.

— — *nisi quæ terris semota suisque*
Temporibus defuncta videt, fastidit & odit.

tum iniquitatem; quòd εὑρημένα eam, quam aucupantur ipsi, aliis denegant: in regulam æquitatis illam peccantes, quæ præcipit, ut *aliis facimus, quæ nobis fieri velimus.* Matth. *c.* 7. *v.* 12. tertiò vanitatem; quòd à posteris, quibus invisi-ignotique fuerint, celebrari tantopere concupiscunt: cùm pari loco sit, jam defunctum quod attinet, post obitum ab eis qui superfuerint ipsis, quàm ante ortum ab eis qui multis seculis ipsos anteceſſerint, sileri. Cicer. in *somn. Scip. Quid interest ab eis, qui postea nascentur, sermonem fore de te, cùm ab iis nullus fuerit, qui antè nati sint, qui nec pauciores, & certè meliores fuerunt viri?* Vide *l.* 3. § 10.

§ 19. Μὴ εἴ τι ἄωτόν σοι δυσκολαίνομεν | Senec. *epist.* 71. *Non putant fieri, quicquid facere non possunt: ex infirmitate sua de virtute ferunt sententiam. quid mireris, si uri, vulnerari, occidi, alligari juvat? aliquando etiam libet. luxurioso frugalitas pœna est; pigro supplicii loco labor est; delicatus miseretur industrii; desidioso studere, torqueri est. eodem modo hæc ad quæ omnes imbecilli sumus, dura atque intoleranda credimus, obliti quàm multis tormentum sit vino carere, aut primâ luce excitari. non ista difficilia sunt naturâ; sed nos fluidi & enervès. magno animo de rebus magnis judicandum est: alioqui videbitur illarum vitium esse quod nostrum est.* Idem *epist.* 116. *Occurres hoc loco mihi illâ publicâ contra Stoicos voce: Nimis magna promittitis; nimis dura præcipitis* (quomodo

illi

[illegible] ὃν ἀκούεις [illegible] τὸν ἀνδρεῖον [illegible] *animum habet* [illegible] *non possunt* [illegible] *non possunt, sed difficile est* [illegible] *quæ nos* [illegible] *facere, & ma-* [illegible] *nostra ho-* [illegible] *nostras col-* [illegible] *legimus, ac tibi* [illegible] *non ingratus, con-* [illegible] *nolle in cassum est* [illegible] *præcenditur.* Et *Ep.* 98. *Quare deficimus? quia desperamus? quic-* [illegible] *fieri posse.* Clemens Alex. *Strom. l.* 2. [illegible] ὁ νόμος λέγηται, ἕτως ἀ- [illegible] ἕκαστον καὶ ὑπόχρεον ἄσωσιν, οὐχ [illegible] τοῖς μὴ βιωθεῖσιν ἀναλαβεῖν [illegible] τὸν ἕτερον τοῦτον τοῖς δὲ ἀπόροις καὶ [illegible] τὸ μίτεσθαι ἕτερον δοκεῖ καὶ τοῖς ἀδι- [illegible] κεῖν, τὸ ὁμόλογον. ὅρας γὰρ διὰ τὸ φι- λεῖν ἀλλήλους ἁμαρτάδας ἔχειν ἡ συγγνώμη παρεισέρχε- ται, ἕτοι τὴν ἀλήθειαν ἀπλῶς ὑπολαμβάνει καὶ τὴν αὐτάρκειαν, ὑπομονὴν καὶ ἀνεξι- κακίαν παρεγκαλοῦσα καὶ χρηστοήθειαν. Et mox: Καίτοι εἰ μηδέπω πάντα τὰ ἀφεσιαζόμενα ὑπὸ τῶν νόμων ῥᾴδιόν τε ἐξ ἀλλήλων ἁμαρτάνοντες, ἐς ὑπόδειγμα τοῦ μὴ ἐξεῖναι κάλλιον ἢ αὐτῷ, σῴζειν καὶ αὔξειν ἀλλήλους τῆς ἐλευθερίας δυνάμενοι καὶ τῇ ἀφελείᾳ ἐν χρῷ δύνασθαι θεραπεύειν, τὰ μὲν θερμοκάμινοι, τὰ δὲ μιμόμυοι, τὰ δὲ δυσωπόμυοι. Vide & *ad l.* 2. § 2. & *ad l.* 7. § 2.

Ἀδύνατον ὑπολαμβάνειν | Epictet. *l.* 3. *c.* 14. Δύο ταῦτα ἐξελεῖν τὴν ἀνθρώπων οἴησιν καὶ ἀπιστίαν. οἴησις μὲν ἔν ὅτι, τὸ δοκεῖν μηδενὸς προσδεῖσθαι πρὸς εὐδαιμονίαν· ἀπιστία δέ, τὸ ὑπολαμβάνειν μὴ δύνασθαι καὶ ἐνθάδε οὕτως, τοσούτων θεοσεβούντων. quo loco, quo simplici frequenti ac familiari apud scriptores istos contextu pro εὐσεβεῖν δύσεβεῖν perperam scribitur; docet ἀπιστία quod sequitur, πόσων θεοσεβούντων, quæ εὐσέβειαν illam impedire possint; de quo vocabulo vide *ad l.* 1. § 12. Hoc est, quod in Q. Sextio laudat Seneca *epist.* 64. *Hoc egregium Sextius habet, quod & ostendit tibi beatæ vitæ magnitudinem, & desperationem ejus non facit. Magnifice ille in excelso, sed vel nti penetrabilem: ut illam admireris, & tamen speres.* Certè Sextium ἀπιστίᾳ καὶ ἀνελπιστίᾳ morbo isto per initia laborâsse autor est Plutarchus in *lib. de profectibus in-* [illegible] Ὡς δυσαθῆσαι καὶ χαλεπῶς τῷ λόγῳ χα- λεπὸν τὸ πρῶτον, ὀλίγοι δέησαι καθαλεῖν ἐκ πνος δίψης adeo ut molestiâ ac difficultate rei propè de- victus, parum abfuerit quin animum despondens à tecto quodam præcipitem se dederit. ità enim malim autoris verba reddere, quàm aut cum Xylandro, *de biremi quadam sese in mare abjecerit*; vel cum Lipsio, *de nave in mare se præcipitaverit*, magis siquidem consentaneum est in ædibus agentem, quàm navigantem cum molestia illa conflictatum. δίψης Atticis idem, quod reliquis Græcis ὑδρῶτος, *summa pars adum.* Thomas Mag. *in Collect.* Διψῆσις, οὐχ ὑδρῶτος. firmat id ex Euripidis *Phœnissis*; ubi Antigone dicitur,

——μιᾷδραν ἐς δίψης ἕβατον,

in summam sitim partem concendisse, unde Argivum commeatu exercitum posset. Accedit & Vetus Grammaticus apud Budæum: Διψῆς, Ἁπλῶς τὸ ὑδρῶδες· τὸ δὲ κατώμαιον, ξυνωνικὰ λέγεται. Eò autem magis idoneus Sextius, qui aliis animos adderet, cùm difficultates illas & expertus esset, & constanter pergendo perviciisset. Dio Prus. *orat.* 16. Καὶ τοι ἦν λυπηρῶν ἕκαστος, αὐτῷ τὸ συμβεβηκὸς φυσᾷ δὲ δεινότατον καὶ μάλιστα ἄξιον λύπης· καὶ δὴ ἦν φερόντων ἕκαστος, ὁ [illegible], τοῦτ' ἐδοκεῖ βαρύτατον. ἔστι δὲ ἀδηνῶς τοῦτο ἀπαλλάξαι σώματος· τὸ γὰρ αὐτὸ ἕτερος λαβὼν ἂν ἰσχυρότερος, ῥᾳδίως οἴσει.

Εἷς ἀνθρώπῳ δυνατόν | Vide *l.* 8. § 44. Joannes ille aureis oris, multis in locis hoc inculcat, deesse hominibus non tam facultatem quàm voluntatem viros sanctos imitandi, cùm illi nobis, ut de se Paulus & Barnabas apud Lucam *Act. c.* 14. *v.* 15. & Jacobus *ep. c.* 5. *v.* 17. ὁμοιοπαθεῖς planè, ejusdémque naturæ consortes fuerint. Ideo etiam infirmitates eorundem, τὰ πάθη καὶ τὰ παθήματα, esse scripto consignata, ἵν' ὅταν ὦμεν καλῶμεν ὑμᾶς (inquit, *de statuis orat.* 2. *vat.* 7.) ὡς τὰ ἐκείνων ἀρετὰ μὴ νομίζοντες διὰ τὴν τῶν κατορθωμάτων ὑπερβολὴν ἑτέρας αὐτοὺς καὶ ξενικὰς φύσεως, ἀποκηρύττητε ὡς τὴν ἡμετέραν. Et mox: Πρὸς τὸ μὴ λέγειν ὑμᾶς ἐκ τῶν αὐτῶν πολιτείαν ὠφελημένους, ὅτι ἐκεῖνοι φύσεως ἕτερας μέτεσχον, ἢ ἐκ ἦσαν ἄνθρωποι, διὰ τοῦτο ὁμοιοπαθεῖς λέγει, ἀπὸ τῆς τῶν παθῶν κοινωνίας δεικνύων αὐτοὺς ἀνθρώπους ὄντας καθ' ἡμᾶς. Οὔτε γὰρ οἱ παλαιοὶ δίκαιοι ἐκ νόμων βιώσαντες, ἀπὸ δίκης ἦσαν παλαιφάτου, ἐδὲ ἀπὸ πέτρης. Clem. *Strom. l.* 2. sed & Chrysost. *de compunct. ad Demetr.* ἐκ τῆς αὐτῆς φύσεως καὶ ὅτι μετεῖχον, ἢ διὰ τῆς αὐτῆς ὁδὸ παρῆλθησαν εἰς τὸν βίον ἡμῶν; ἢ ταῖς αὐταῖς ἐτράφησαν τροφαῖς; ἢ τὸν αὐτὸν ἀνέπνευσαν ἀέρα; ἢ παράδειγμασιν ἐχρήσαντο τοῖς αὐτοῖς, &c. Plin. min. in *panegyr. Multos homines exemplis docentur, quæ inprimis hoc in se boni habent, quòd approbant quæ præcipiunt, fieri posse.* Salvian. *ad Eccles. catholi. l.* 3. *Adjuvari se exemplis exoptat humana infirmitas, quo facilius ipsa etiam nunc faciat, quæ alios fecisse ante cognoscat. Dum admonetur auditu ætas omnis, fieri posse quod factum est.* Cypr. *ad Donat. l.* 2. *ep.* 2. Et, *Ex aliorum factis fieri posse credunt quod forte dum putant fieri non posse, pigrescunt.* Aug. *epist.* 134. Itaq; Bern. *de resurrect. Serm.* 3. *Sermo quidam vivus & efficax, exemplum operis est; facile persuadens quod intendimus, dum factibile probat esse quod suademus.* Vide Aug. *de Civit. Dei l.* 5. *c.* 18. & Bern. *in Vigil. Petr. & Paul. de S. Clem. Rom. Pont. & in fest. Andr. Serm.* 2. Vide & Marc. *l.* 12. § 13.

§ 20. Ὀνυξὶ κατέδυψέ τις | Epictet. *dissert.*

quod Marcus i.e. *strepitum*, Euripides κόμπον, quasi *stridorem* dixit; cujus hæc sunt in *Hecuba*:

Ὡς εἰς τὸ μηδὲν ἥκομεν, φρενήματος
Τοῦ πρὶν στρέψαντες; εἴτι δῆτ' ὀφλήσομεν,
Ὃ μὴ τις ἡμῶν πλούσιος ἐν δώμασιν,
Ὃ δ' ἐν πολίταις τιμιώτερος κυκλημένων
Τἀ δ' ὄντ' ἄλλως φρενπήδων βαλδιμάτων,
Γλώσσης τε κόμπου. — —

Ut ad nihil devenimus jam, priſtino
Orbati faſtu? & interim inſolescimus?
Hic ede divite, civium ille plausibus?
At hæc nihil ſunt aliud quàm curæ meræ,
Strídórque linguæ inanis. — —

Τί κατλειπεται τιμον | Basil. Cæſ. *epiſt.* 42. Τῷ ὄντι μόνον ἀσκητέον καὶ ἐπιτετὸν τὸ διαρκὲς ἀγαθόν. τοῦτο δέ ἐστιν ἡ παρὰ θεοῦ τιμή, τὰ δ' ἀνθρώπινα ταῦτα, σκιᾶς ὄντα ἀμυδρότερα, καὶ ὀνείρων ἀπατηλότερα. ὅτε γὰρ ῥᾴστης ἧς ἡσυχῶν ἀνθρώπων ὀξύτερον καὶ ἀρρᾴ. καὶ ἄρα σώματος ἡ νόσος ἡ χρόνῳ μαραίνεται καὶ πλοῦτος μὲν ἄπιστος, δόξα δ' εὐμετάπτωτος· αἵ τε δοκοῦσαι τέχναι διαπονήσεις τῷ χρόνῳ τούτῳ συναπερήζονται· ἀλλὰ καὶ τὸ περισπουδαστὸν ἅπασιν οἱ λόγοι ἔχει· τῆς ἀκοῆς τὸ μὲν χρόνου ἔχουσα ἀρετὴν ἡ ἄσκησις, τίμιον μὲν κτῆμα τῷ ἔχοντι, ἥδιστον δ' ἄθλημα τοῖς ὑπομένουσι· διὸ ὑπομενῶμεν ἄξιον ἑαυτὸν κατασκευάσαι τῆς ἐν ἐπαγγελίαις ἀποκειμένων ὑπὸ θεοῦ ἀγαθῶν. Verùm de mercede ista Marcus noſter an quicquam somniârit etiam, incertum eſt. Vide § 33. & *infr.* § 47.

Περὶ ὁ κατεσκεύασεν | Vide *l.* 5. § 16.

Ἀναίσχυ καὶ φθονεῖν | Idem *infrà* § 41. Τί γὰρ θαυμαστὸν, εἴ τις νομίζει μὴ ἀγαθῶν μέγιστον, ἑτέρου μὴ μεῖναι; Cato min. *Plut.*

Καὶ τοῖς θεοῖς μεμφεσθαι | *Ibid.* & *lib.* 9. § 1. μεμφεσθαι τῇ κοινῇ φύσει. Epictetus *enchir. c.* 3. Ἐὰν τὰ φύσει ἄλλα ἀλλότρια οἰηθῇς, καὶ τὰ ἀλλότρια ἴδια, ἐμποδισθήσῃ, πενθήσεις, ταραχθήσῃ, μεμψῇ καὶ θεὸς καὶ ἀνθρώπους. ἐὰν δὲ τὸ σὸν μόνον οἰηθῇς σὸν εἶναι, τὸ δὲ ἀλλότριον, ὅπερ ἐστὶν, ἀλλότριον, οὐδείς σε ἀναγκάσει οὐδέποτε, οὐδείς σε κωλύσει, οὐ μεμψῇ οὐδένα, οὐκ ἐγκαλέσεις τινὶ, ἄκων πράξεις οὐδέν, ἐχθρὸν οὐχ ἕξεις οὐδένα, οὐδείς σε βλάψει.

Ἡ τῆς ἰδίας διανοίας καθαρὸς καὶ πρὸς | Vide *l.* 2. § 6. μὴ αὐθαδεμόνα σεαυτοῦ. & *l.* 3. § 9. τοῦ ἐσοπτρικοῦ δώματος σβεσθέντος. & *l.* 5. § 21. ἧς ἔν σοι τὸ κράτιστον ἧμαι. Vide & *l.* 3. § 4, & 7.

Σεαυτὸν τε ἀρεσὸν | Contra quàm pleriq; homines, οἵτινες δὲ αὐτοὶ ἑαυτοῖς ἀρέσκουσι. *l.* 3. § 4.

Ἐπιτυγχάνειν ὅσα ἐκεῖνοι διανέμουσι | utpote quæ ἀγαθὰ εἶναι πέπεισμαι. *l.* 3. § 4.

Καὶ διατετάχασιν | Vide *l.* 5. § 8.

§ 17. Ἄνω, κάτω, | De aqua Demoſth. *adv. Calliclem*, ἡ μὲν ἂν εὐοδῇ, φέρεται κάτω· ἡ δ' ἂν ἐνοχλῇ τι, πλωτικῶς ἀναιρεῖν ἀνάγκη. Scilicet, Ὅταν τὸ ὑπὸν μὴ ᾖ, φέρεται εὐθύ. Ariſtot. *de Cœlo l.* 4. *c.* 3. ubi autem occurrit τὸ ἐμποδίζον π, à via curſûs proprio declinat & deviat. Verùm non ſic ἡ ἐφ' ἑαυτῆς κίνησις. ea ſiquidem *rectà ſemper procedit. l.* 5. § 14. ſive καθ' εὐθύ. ut *l.* 8. § 61. ea ubiq; εὐοδεῖ. Vide *l.* 8. § 6. Etenim, ὡς ὀρθῶς εὐοδοῦσαν θέσεις. quod tanquam Solomonis citat Baſil. Cæſar. *in princip. Proverb.* ἡ πάντα ὅσα ἂν ποιῇ, κατευοδωθήσεται. *Pſal.* 1. *v.* 3. Καὶ γὰρ ὅταν θεσπέσιος ἀγελίας ποιμὴν, ταύτας ὁ κύριος παρέπεμψεν καὶ σώματι τόνον, καὶ ψυχῇ θερμασίαν, καὶ σωτηρίαν τῶν συμφερόντων, καὶ τοῦ εἰς πάντα τὸν βίον εὐσταθῆ, τοῦτο πάντα πολυμαθὲς θεσπιώτερα ποιμαίνοντος ἀνδρὸς. Baſil. idem in *hexamer. orat.* 3. Ἰτὰ, Τῷ ἀτρεμεῖ τῶν πάντων ἄπεσθαι πρέπον.

Invia virtuti nulla eſt via.

εὐοδεῖν ergò, eſt εὐόδως θεωρεῖσθαι, ut Marcus ipſe *lib.* 1. § 17. *progreſſus bonos facere*, ſive *feliciter; proſperè, cum ſucceſſu bono progredi.* cui opponitur τὸ δυσοδεῖν, *malè, moleſtè, parùm, ſecundè progredi.* Epict. *l.* 3. *c.* 19. ὅταν δυσοδῶμεν, αὐτοὺς αἰτιᾶσθαι. quod vocabulum haud temerè alibi reperias, & ἡ δυσοδία. δυσοδίαν τοῦ λόγου παρέχουσι καὶ δυσπλοΐαν, αἱ βυλαὶ καὶ κέλευσις καὶ δίαιτα ἐμπαθεῖς. Plut. *de virt. moral.*

§ 18. Εὐφημεῖν ἐθίλουσιν | Triplex notat in eiſdem pleriſque vitium; primò invidiam atque livorem, quòd cœtaneis ſuis laudem commeritam tribuere detrectant; dum quiſque, ut Flacc. *l.* 2. *ep.* 1.

— *niſi quæ terris ſemota ſuiſque*
Temporibus defuncta videt, faſtidit & odit.

tum iniquitatem; quòd εὐφημίαν eam, quam aucupantur ipſi, aliis denegant: in regulam æquitatis illam peccantes, quæ præcipit, ut *aliis facimus, quæ nobis fieri velimus.* Matth. *c.* 7. *v.* 12. tertiò vanitatem; quòd à poſteris, quibus inviſi ignotique fuerint, celebrari tantoperè concupiſcunt: cùm pari loco ſit, jam defunctum quod attinet, poſt obitum ab eis qui ſuperfuerint ipſis, quàm ante ortum ab eis qui multis ſeculis ipſos anteceſſerint, ſileri. Cicer. in *Somn. Scip.* *Quid intereſt ab eis, qui poſtea naſcentur, ſermonem fore de te, cùm ab iis nullus fuerit, qui ante nati ſint, qui nec pauciores, & certè meliores fuerunt viri?* Vide *l.* 3. § 10.

§ 19. Μὴ εἰ τι ἀπτῶ σοι δυσκαπόρητον | Senec. *epiſt.* 71. *Non putant fieri, quicquid facere non poſſunt: ex infirmitate ſua de virtute ferunt ſententiam. quid miraris, ſi uri, vulnerari, occidi, alligari juvat? aliquando etiam libet. luxurioſo frugalitas pœna eſt; pigro ſupplicii loco labor eſt; delicatus miseretur induſtriæ; deſidioſo ſtudere, torqueri eſt. eodem modo hæc ad quæ omnes imbecilli ſumus, dura atque intoleranda credimus, obliti quàm multis tormentum ſit vino carere, aut primâ luce excitari. non iſta difficilia ſunt naturâ; ſed nos fluidi & enervos. magno animo de rebus magnis judicandum eſt: alioqui videbitur illarum vitium eſſe quod noſtrum eſt.* Idem *epiſt.* 116. *Occurres hoc loco mihi illâ publicâ contra Stoicos voce: Nimis magna promittitis; nimis dura præcipitis* (quomodo

illi

[illegible] ὑπὸ ἀνάγκης [illegible] ἐπὶ τῆς [illegible] ἀνάγκη [illegible] ἐπὶ τῆς [illegible] ἀνάγκη [illegible] *non possumus* [illegible] *non possumus? Imo aliud est* [illegible] *nolumus, & ma-* [illegible] *excusare illa* [illegible] *nostra* [illegible] *humanæ* [illegible] *vitia nostra colligamus, ac tibi præmonstrem, vere non contractos, conserentes, nolle in causa est: non posse prætenditur.* Et *epist.* 98. *Quæris, cur nolimus? quia nescimus fieri posse.* Clemens Alex. *Strom. l.* 2. Ἐπεὶ τοίνυν δεῖν ὁ νόμος λέγοντι, ὅτως ἀποκτενεῖν καὶ ὑπὸ μηδενὸς ἀδικεῖσθαι, τοῖς μὲν βιωσομένοις ἀναλαβεῖν τὸ [illegible] τὸ ἀδικεῖσθαι καὶ τοῖς μὲν ἀδικοῦσι καὶ τοῖς ἀδικουμένοις τὸ ἀδικεῖν. δῆλον γὰρ ὡς τὸ φιλικὸν ἐκεῖνο ἁμαρτεῖν ἔχει ἡ συγγνώμη παρεσκευασμένη, ἐπὶ πλεῖον ἀπλώσαν ὑπολαμβάνουσα καὶ τῷ αὐτείᾳ ὑποτιμᾶσα καὶ ἀφελεῖ, τὰ μὴ συνεμαρτανόμενα, καὶ ἡ μηδὲ πώποτε τὸ ἀφεσιμαῖον ὑπὸ τῶν νόμου οἷοί τε ἐσὶ ἄλλα τὰ ὑπεργάντες, ἃς ὑποδείγματα ἡμῶν ἐκκεῖσθαι καλλίω ἢ αὐτὸν, πρέπειν καὶ αὔξειν τὸν ἀγαπητὸν τῆς ἐλευθερίας ἀνθρώπου καὶ τὴν ἀφελουμένου ἂν τῷ ἀμαρτεῖν φεύγοντες, τὰ μὲν φεύγοντες, τὰ δὲ μιμούμενοι, τὰ δὲ συγγνώμην. Vide & *ad l.* 2. § 2. & *ad l.* 7. § 2.

Ἀδύνατον ὑπολαμβάνειν] Epictet. *l.* 3. *c.* 14. Δύο ταῦτα ἐξελεῖν δεῖ ἀνθρώπου δόξαν καὶ ἀπειρίαν. ἀπειρία μὲν ἐν ἐστι, τὸ δοκεῖν μηδενὸς πράγματος ἀπειρία εἶ, τὸ ὑπολαμβάνειν μὴ δυνατὸν εἶ εὑρεῖν σε, τοσούτων ἐμποδιζόντων. quo loco, quo ipso frequenti ac familiari apud scriptores istos contextu, pro εὑρεῖν δεῖν perperam scribitur; docet id, quod sequitur, πάντων ἐμποδιζόντων, quæ εὑρεσιν istam impedire possint; de quo vocabulo vide *ad l.* 1. § 12. Hoc est, quod in Q. Sextio laudat Seneca *epist.* 64. *Hoc egregium Sextius habet, quod & ostendet tibi beatæ vitæ magnitudinem, & desperationem ejus non facit. Scies illum esse in excelso, sed vel uti penetrabilem: ut illam admireris, & tamen speres.* Certè Sextium ἀπειρίαν καὶ ἀνελπισίαν morbo isto per initia medebrasse autor est Plutarchus in *lib. de profectibus in virtute*; Ὡς δυσπαθῆσαι καὶ χαλεπὸν τῷ λόγῳ χαλεπὸν τὸ πρῶτον, ὀλίγου δεῖσαι καθαλεῖν ἑαυτὸν πρὸς δῆμον· adeo ut molestiæ ac difficultate rei propè evictus, parum abfuerit quin animum despondens à tecto quodam præcipitem se dederit. ità enim malim autoris verba reddere, quàm aut cum Xylandro, *de biremi quadam se in mare abjecerit*; vel cum Lipsio, *de nave in mare se præcipitaverit*. magis tiquidem consentaneum est in ædibus agentem, quàm navigantem cum molestia illa conflictatum. δῆμος Atticis idem. quod reliquis Græcis ὑπαρχῶν, *summa pars ædium*. Thomas Mag. *in Collect.* Δῆμος, οὐχ ὑπαρχῶν. firmat id ex Euripidis *Phœnissis*; ubi Antigone dicitur,

——μιᾷ λάθρᾳ εἰς δῆμος ἔφατον,

in summam eorum partem conspendisse, unde Argivum communem exercitum posset. Accedit & Vetus Grammaticus apud Budæum: Δῆμος, Ἁπλῶς τὸ ὑπαρχῶν· τὸ δὲ κατώμαιον, ξενικῶς λέγεται. Eò autem magis idoneus Sextius, qui aliis animos adderet, cùm difficultates illas & expertus esset, & constanter pergendo perviciisset. Dio Prus. *orat.* 16. Καὶ τοι τὴν λυπηρῶν ἔκφασις, αὐτῷ τὸ συμβεβηκὸς, φησὶν, εἶ δεινόταλον καὶ μάλιστα ἄξιον λύπης· καὶ γὰρ τὴν φερόντων ἔκφασις, ὁ [illegible], τοῦτ' εἶ δοκεῖ βαρύτατον. ἔστι δὲ αὐτοῦς τοῦτο ἐκφαῦλω σώματος· τὸ γὰρ αὐτὸ ἕτερος λαβὼν ἂν ἰσχυρότερος, ῥᾳδίως οἴσει.

Εἰς ἀνθρώπῳ δυνατὸν] Vide *l.* 8. § 44. Joannes ille aureis oris, multis in locis hoc inculcat, deesse hominibus non tam facultatem quàm voluntatem viros sanctos imitandi, cùm illi nobis, ut de se Paulus & Barnabas apud Lucam *Act. c.* 14. *v.* 15. & Jacobus *ep. c.* 5. *v.* 17. ὁμοιοπαθεῖς planè, ejusdémque naturæ consortes fuerint. Ideo etiam infirmitates eorundem, τὰ τε πάθη καὶ τὰ παθήματα, esse scripto consignata, ἵν' ὅταν ἐκφαλῶμεν ὑμᾶς (inquit, *de statuis orat.* 2. *vat.* 7.) ὡς τῶν ἐκείνων ἀρετῶν μὴ νομίζοντες διὰ τὴν τῶν κατορθωμάτων ὑπερβολὴν ἑτέραν αὐτοὺς πεφυκέναι φύσιν, ἀποκνήσητε πρὸς τὴν μίμησιν. Et mox: Πρὸς τὸ μὴ λέγειν ὑμᾶς ὡς τῶν αὐτῶν πολιτείαν ἐφεκαλεῖσθαι, ἃ ἐκεῖνοι φύσεως ἕτερας μέτεχον, ἢ ὡς ἦσαν ἀνθρώποις, διὰ τοῦτο ὁμοιοπαθεῖς λέγει, ἀπὸ τῆς τῶν παθῶν κοινωνίας δεικνύων αὐτοὺς ἀνθρώπους ὄντας καθ' ἡμᾶς. Οὔτε γὰρ οἱ παλαιοὶ δίκαιοι χωρὶς νόμου βιώσαντες, ἀπὸ φύσεως ἦσαν παλαιφάτου, ὅθεν ἀπὸ πέτρης. Clem. *Strom. l.* 2. sed & Chrysost. *de compunct. ad Demetr.* ὁ τῆς αὐτῆς φύσεως καὶ ἔτοι μετεῖχον; ὁ διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ παρῆλθησαν εἰς τὸν βίον ἡμῶν; ὁ ταῖς αὐταῖς ἐτέθησαν τροφαῖς; ὁ τὸν αὐτὸν ἀνέπνευσαν ἀέρα; ὁ παραπλησίοις ἐχρήσαντο τοῖς αὐτοῖς, &c. Plin. min. in *panegyr.* *Multos homines exemplis docentur, quæ imprimis hoc in se boni habent, quòd approbant quæ præcipiunt, fieri posse.* Salvian. *ad Eccles. catholi. l.* 3. *Adjuvari se exemplis exoptat humana infirmitas, quo facilius ipsa etiam nunc faciat, quæ alios fecisse ante cognoscat. Dum admonetur auditu ætas omnis, fieri posse quod factum est.* Cypr. *ad Donat. l.* 2. *ep.* 2. Et, *Ex aliorum factis fieri posse credunt quod forte dum putant fieri non posse, pigrescunt.* Aug. *epist.* 134. Itaq; Bern. *de resurrect. Serm.* 3. *Sermo quidam vivus & efficax, exemplum operis est; facilè persuadens quod intendimus, dum factibile probat esse quod suademus.* Vide Aug. *de Civit. Dei l.* 5. *c.* 18. & Bern. *in Vigil. Petr. & Paul. de S. Clem. Rom. Pont. & in fest. Andr. Serm.* 2. Vide & Marc. *l.* 12. § 13.

§ 20. Ὀργὴ κατέδυσέ τις] Epictet. *differt.*

l. 3. *c.* 15. Εἶτα ἀεὶ ἀγῶνι παρρώστεδαί ἐστιν, &c. unde & athletis ὀφθαλμοὶ θεωρυγμῶδες, Galen. *hortator. c.* 11. & Pausan. in *Lacon. de pube Spartana*: Μάχονται ἢ κὴ χερσὶ, κὴ ἐμπεδῶνες λάξ. δάκνουσί τε, κὴ τῶν ὀφθαλμῶν ἀντερείδεται. Philostrat. tamen *imagin. l.* 2. in *Arrichion.* Καὶ τὸ φυσᾷν παλαίοντα, κὴ τὴν χεῖρα φιλεῖν, ἀσφαλῶς τὰ παίειν κὴ ἀναλλέδ' ὅπως μὴ τὸ παγκρατιάζειν ἔρμα, πλὴν τὸ δάκνειν κὴ ἐρύθειν. aliis igitur saltem nec ista interdicta, unde κεφαλοῤῥηγίδες antagonistam non poterat non creberrimè contingere. quod Varro, *deſcobinari ſupercilia* dixit, apud Nonium, *ex Satyr. Va victis. Pugilis ſpectatores, qui miſerum putatis vinci, quæro à vobis, ſi adverſarius ſupercilia mihi ceſtis deſcobinârit, num quis veſtrûm ſua mihi eſt daturus?* Ità Apollon. *Argon. l.* 2. *v.* 109.

Δρύψε Ν τὸ βλέφαρον, γυιὴ δ' ἀπελείπετ' ὀπωπή. Vide *ad l.* 12. § 16.

Καὶ τῶ καταλῆ ἐρράγεις] Mendum ſubeſſe ſuſpicatur Annot. Lugd. σφυραγεῖς legit; & exponit, *caput capiti affringens.* quod minùs placet; quia à Scriptura vulgata longiùs abſcedit. Ego, ſi quid mutandum videretur, ἀρράγεις, vel ἐναράγεις legerim. & *capite colliſus*, verterim. Verùm ἐρράγεις forſan pro ἐναράγεις fuerit, quod apud Libanium in *vitæ ſuæ hiſtoria* reperitur. Τοῖς ἐν μέσῳ δὴ κύκνοις λίθοις ἐναράξαι τὴν κεφαλὴν, δεικνύναι τὸν ἐχέφαλον. Pausan. in Meſſen. Οἱ κεφαλοβολοῦντες τὸν βωμὸν αὐτόματοι κὴ βίᾳ τὰ κέρατα ἐναράξαντες, ἀπεθάνοσαν. Quò alluſum putat à Diogene Cynico Petr. Faber, *agoniſt. l.* 1. *c.* 11. quando Olympionicam, κεφὴν ἀρεμάνιον, i. e. *arietem Martium* dixit; referente Laërtio *l.* 6. quia luctatores nimirum arietino quodam more capita conferebant, frontéſque collidebant σύνηνδρόπτες ὥσπερ οἱ κριοί. De Athletis Anacharſis apud Lucian. *de exercit.* κὴ τὰ ὑπτιάσματα σωφρονέστερον, ὥσπερ οἱ κριοί. indè *arietare* dictum, pro *adverſis frontibus concurrere*, ſive *collidere*. quod de præliantium congreſſu uſurpavit Sen. *de ira l.* 2. *c.* 3. *Magno imperanti, antequam inter ſe acies arietarent, cor exiluit.* de nubium conflictu; *quæſt. nat. l.* 5. *c.* 13. *Nubes reſolvit ipſa arietatio, ut magnorum inter ſe certantium ventorum.* (id quod Lucretio *l.* 6.

——*nubes*
Frontibus adverſis concurrere——)

de dentium colliſu; *de ira. l.* 3. *c.* 4. *dentes inter ſe arietati.* de oppoſitionibus hominum mutuis; quò & Marcus iſthic reſpexit; *ep.* 103. *Non arietant inter ſe, niſi in eodem ambulantes.* de fortuitis caſibus, quibus corpora humana ſunt obnoxia; *ad Marc. c.* 11. *Jactatu, non tempeſtate magnâ, ut diſſiperis, eſt opus. ubicunque arietaveris, ſolveris.* Apud Tertull. in *Scorpiace. c.* 6. ubi de athletis agit; *pugni quaſſant, calces arietant.* quo loco, *calvæ arietant*, legi vult Faber *agoniſt. l.* 2. *c.* 9. ego nihil mutandum exiſtimem. de ædificiis terræ tremore commiſſis, Plin. *nat. hiſt. l.* [illegible] 82. *Impulſum & quaſi concuſſi contecta contrariâ arietant, quemadmodum alter motus alteri reniti[illegible]*. Quanquam nec inutum tantùm dicitaxat eſt conflictatio illiuſmodi, ſed & taurorum. Virg. *Æn. l.* 12.

Cum duo conſerſis inimica in prælia tauri
Frontibus incurrunt.——

Martial. *l.* 4. *epigr.* 35.

Frontibus adverſis molles concurrere damas
Vidimus, & ſæpe ſorte jacêre pari.
Unde leves animi tanto calubre furore?
Sic pugnant tauri; ſic cecidêre viri.

Itaque & iſtis pugiles conferri ſolent. De Amyco & Polluce decertantibus Apollon. *Argonaut. lib.* 2. *v.* 86.

Στὰς ἢ βαὺν ἀπόδεν ἀπεμυξανίοιο μέτωπα
Ἰσρῶ, ἄλις κεφαλῆσιν ἀυτομάτοις φυσιόωντες.
Αἶψα δ' ἄμφω συνόρουσαν ἐναντίοι, ἠΰτε ταύρω
Φορβάδος ἀμφὶ βοὸς κεχολωμένω ἀντιάδοντε.

De Hercule & Achelöo eâdem colluctantibus Naſo *Metam. l.* 9.

Digredimur pauloque ſuper ſpatia ſumſimus; inque
gradu ſtetimus, certique cedere: erectque
Cum pede pes junctus, totoque ego pectore pronus
Et digitos digitis, & frontem fronte premebam.
Non aliter vidi fortes concurrere tauros,
Cùm pretium pugnæ toto nitidiſſima ſaltu
Expetitur conjux.——

De Hercule denique Antæóque Lucan. *bell. Pharſ. lib.* 4.

Conſeruere manus & multo brachia nexu,
Colla diu gravibus multùm tentata lacertis,
Immotúmque caput fixâ cum fronte tenetur.

Quanquam nec illud omiſſum velim quod Syneſius commemorat *orat. de calvit.* circulatorem quendam vidiſſe τῆς κεφαλῆς τῷ ῥάμφει ὑπεκδυόμενον, διακινεῖσθαι δεδιδαγμένον κεῶ, πάρωδον εἰ μάλα τὸν πίπυλον χάλασον. de quo planè dixeris, quod alibi Syneſius, τὸ κεφάλιον ἀπειρᾶδς ἀντ' ὄνυχος σίδηρον.

Οὔτε ὑπομαίνομαι] obſervat hîc Xylander τὸ ὑπομαίνεδαι in malam partem uſurpatum, prout & apud Appianum ἐμφυλίων *l.* 5. de milite, qui ludis publicis in ſubſellia equitum aſcenderat, verbis illis: ὁ δῆμος ὑπεμορμύρατο. *populus murmure indignitatem rei deteſtatus eſt*; vel *indignationem ſuam ſignificavit & expreſſit.* cui adjici poteſt illud ex Polyb. *l.* 6. ὑπομαίνεδαι τὸ μυόμενον κὴ δυσαρεστεῖδαι τοῖς παροῦσι. Vide *ad l.* 7. § 49. Epictet. itidem *enchir. c.* 24: Κόραξ ὅταν μὴ εἶσιον κακοφθογγῇ, ——τούτων ἐμοὶ οὐδὲν ὑπομαίνεται, ἀλλὰ ἢ ἀνθρωπίσκος μου, ἢ τῷ κτησιδίῳ μου, ἢ τῷ δοξαρίῳ, ἢ τοῖς τέκνοις, ἢ τῇ γυναικί. ἐμοὶ δὲ πάντα εἴσια συμαίνεται, ἐὰν ἐγὼ θέλω. Cùm tamen plerumque in partem meliorem accipiatur. Sicut Polyb. *l.* 1. Τὰς παρατόμους τῆς ἀρχέων ὑπομαίνεδαι. *actiones illegiti-*

[illegible] Polyb. [illegible] τοῦτον [illegible] ὑπομένειν συνοικῆσαι καὶ φωνασκίαις· τὴν δὲ τοιαύτην τύχην φεύγοντα, τραχηλισθῆναι καὶ ἀφανισθῆναι. Cicer. *ad Attic. lib.* 1. *ep.* 13. *Invenies ἐπιφωνήματα fine illa scitoritia* [illegible] *quod differre non*[illegible] h. ĕ. sine sibilo ullo, quod dif-

[illegible] | *neque offendimur.* Xyl. atque [illegible] aliquoties usurpatum deprehendes. Est apud Dion. [illegible] instrumenti scriptores διοπτεύειν [illegible] *ep.* 14. *tit.* 21. ὃν δὲ ὁ [illegible] μεγαλόπολιν παιδαλίζεται. Et Petrus *ep.* 1. *c.* 2. *v.* 8. οἳ προσκόπτουσι τῷ λόγῳ, sed & Polyb. *l.* 6. δυσμενεῖν καὶ προσκόπτειν, & δυσμενῶς καὶ προσκόπτειν conjungit non semel. potest tamen verti, *non irruimus, non impetum in eum facimus.* ità enim sumitur *Matth. c.* 7. *v.* 27. quo loco dicuntur procellæ turbinésque προσέκοψαν τῇ οἰκίᾳ. Sed illud potiùs opinor. In gemina ferè cauſſa Senec. *de ben. l.* 6. *c.* 9. *Quid est iniquius homine qui eum edit, adquo in turba calcatus, aut respersus, aut quò nollet impulsus est?* Idem, sed alia ratione, ab athletis exercentibus iram ſummotum it. *de ira l.* 2. *c.* 14. *Nec, cùm ira suadet, feriunt; sed, cùm occasio.* Pyrrhum maximum præceptorem certaminis gymnici ſolitum aiunt his quos exercebat præcipere, *nè irascerentur. ira enim pertumbat artem, & quà noceat tantùm, non quà cavetur, aperit.* At Septimius noſter eâdem, quâ Marcus, ratione, niſi quòd agonothetam non antagoniſtam loquitur, *Scorpiac. c.* 6. *Quâ nulla sunt prælia nonnulla vulnera.* (ità enim diſtinctim legendum claritatis gratiâ) *pugni quaſſant, calces arietant, ceſtos dilaniant; nemo tamen agonis præſidem ſugillaverit. ſed, quantum livores illi & crusores & vibices negotiantur, intendet.* pyctes ipſe non queritur dolere ſe; *nam vult. corpora premit vulnera, palma ſanguinem obſcurat; plus vitiligine tumet, quàm injuriâ. hunc tu læſum exiſtimabis? quem vides lætum? ſed nec victus ipſe de agonothetæ caſum ſuum exprobrabit.* Proinde fruſtrà fuit Anacharſis, qui Græcos mirari ſe dicebat, πῶς οὐκ αἰσχύνονται νομοθετοῦντες, τοὺς ἀθλητὰς πρὸς ἀλλήλους, neque enim eſt ὑγιεινόν τι pulſatio illa mutua, ſed virium ac virtutis peritiæque ſpecimen.

Πολλὰ παρεωραμένοις | *idem de aliis ſentiamus.* Xyl. nec aliter Calaub. verùm παρεωραμένοις eſt *negligere, neglectim habere, non animum advertere.* Vide ad *lib.* 5. § 5. verto itaque, *neglectim habeamus, non advertamus.* Quò facit Solomonis monitum *Eccleſ. c.* 7. *v.* 21. *Ad omnia quæ de te dicuntur,* (vel etiam adversùs te perpetrantur) μὴ δῷς καρδίαν σου, *animum nè adhibeto, nè advertito. nec ſi famulum tuum tibi maledicentem audieris.* Sed Davidis Regis exemplum ſtatuit, *Pſal.* 38. *v.* 13, 14. *Reg. l.* 2. *c.* 16. *v.* 11, 12. *Surdâ aure* præterito. *decus* enim *eſt hominis iniuriam illatam,* non ulciſci, aut advertere etiam, ſed *præterire* prorſus. *Parœm. c.* 19. *v.* 11. Ità Cato in balneo à quodam per imprudentiam percuſſus, veniam petenti, offensámque deprecanti, *At ego percuſſum me non memini.* Notúmq; ex Plutarcho Bionis illud, quod indicium ſuis dedit, quò in virtutis ſtudio profectus feciſſe ſe dignoſceret, ſi adversùs conviciantes ità affecti foreht, tanquam ab aliis audiviſſent,

Ὦ ξεῖν', ἔπεί ὄτε κακῶ ὄτ' ἄρεσνε φωτ ἔοικας,
Οὐλέ τι, ἢ μέγα χάιρε. Διοι νύτοι ὄλβια δῶσιν.

h. e. *tanquam benignè ac benevolè compellati.*

Τῶν οἷον παγκρατιαζομένων | Senec. *de ira l.* 2. *c.* 8. *Non alia quam in ludo gladiatorio vita eſt, cum iiſdem viventium pugnantiúmque.* Et *de provident. c.* 4. *Verberat nos, & lacerat nos fortuna? feramus. non eſt ſævitia, certamen eſt.* Elegantiſſimè Epictet. *l.* 3. *c.* 20. Ἔξιν ἀπὸ πάντων ὠφεληθῆναι, καὶ ἀπὸ τοῦ λοιδοροῦντος. τί δ' ὠφελεῖ τὸν ἀθλητὴν ὁ παγκρατιαζόμενος; τὸ γυμνασθῆναι καὶ ἔτως [ἔτω leg.] ἐμὲ παγκρατιασὴς γίνεται· τὸ ἀνεκτικὸν με γυμνάζει, τὸ ἀόργητον, τὸ πρᾶον. ἔ; ἀλλ' ὁ μὲν τὰ τραχήλια κατεσθίων, καὶ τὸν ὦμον καταπίνων, ὠφελεῖται, καὶ ὁ ἀλείπτης καλῶς ποιῶν λέγει, ἄφες τὰ ἐμφοτίσεας; καὶ ὅσῳ βαρύτερός ἐστιν ἐκεῖνος, τοσούτῳ μᾶλλον ὠφελοῦμαι ἐγώ; εἰ δὲ μὴ τοιοῦτος ἀφορμήσεται με γυμνάζει, οὐκ ὠφελοῦμαι; Eundem ex *l.* 2. *c.* 6. Vide *ad l.* 9. § 12. Sed & Tertull. *Scorpiac. c.* 6.

§ 21. Εἴ τις ἐλέγξαι | Cicero *de fin. lib.* 1. *Certè pertinax non ero: tibique ſi mihi probabis ea quæ dicis, aſſentiar.* Hieron. *apolog. ad Pammach. Reprehenſores non audio; ſequor magiſtros.*

Χαίρων μεταδίδωμι | Vide *lib.* 1. § 16. & *lib.* 4. § 12. & *lib.* 8. § 16. De Pio *infrà* § 29. Τὸ ἀνέγκλητον ἀνταινόντων ἀπερισκέπτως καὶ γνωμαῖς ἄπαις, καὶ χαίρειν εἴ τις δυσμενὴς κρεῖττον. Cicer. *Tuſcul. lib.* 2. § 5. *Nos refelli redarguique patiamur. quod hi ferunt animo iniquo, qui certis quibuſdam deſtinatis ſententiis quaſi addicti & conſecrati ſunt, eâque neceſſitate conſtricti, ut etiam quæ non probare ſoleant, ea cogantur conſtantiæ cauſſâ defendere.* Et *Academ. l.* 4. § 9. *Plerique errare malunt, eamque ſententiam quam adamaverunt, pugnaciſſimè defendere, quàm ſine pertinacia, quid conſtantiſſimè dicatur, exquirere.* Pulcrè Senec. *de benef. l.* 4. *c.* 38. *Non eſt levitas ab errore jam cognito diſcedere. hæc verò ſuperbæ ſtultitiæ perſeverantia eſt, Quod ſemel dixi, qualecunque eſt, fixum ratúmque ſit.* Et Vincent. Victor. apud Aug. *de orig. anim. l.* 2. *c.* 16. *Optimè eſt propoſiti, laudandique conſilii, facilè ad. veriora traduci.*

traduci. Aug. ipse *ep.* 210. *Turpe est mutare sententiam, sed veram & rectam. nam stultam noxiamve & laudabile & salubre est.* Eadem certè ingenui cujusvis vox, parilis professio. Ambros. *epist.* 31. *Nullus mihi pudor est, ad meliora transire.* Hieron. *in Esai. cap.* 19. *Melius reor etiam proprium errorem reprehendere, quam dum erubesco imperitiam confiteri, in errore persistere.* Aug. cum primis; *ep.* 7. *Si quid vel incautiùs vel indoctiùs à me positum est, quod non solùm ab aliis, qui videre id possunt, reprehendatur, verùm etiam à meipso; (quia & ego talem postea videre debeo, si proficio) nec mirandum, nec dolendum est, sed potiùs ignoscendum atque gratulandum, non quia erratum est, sed quia improbatum.* Et in *retract. præfat. Neque enim quisquam nisi imprudens, ideo quia mea errata reprehendo, me reprehendet.* Idémque *de anim. orig. l.* 4. *c.* 1. *Neque enim negare debeo, sicut in ipsis moribus, ità multa esse in opusculis meis, quæ possint justo judicio, & nullâ temeritate culpari.* Ludov. Vives *præfat. ad Aug. Civit. Ego me neutiquam ægrè fero vel admoneri, vel etiam reprehendi: (meliorem mentem det Deus:) imò debere me multùm profitebor potiora suggerenti, & doctè atque amicè suggerenti. nam & incipsum non pigebit mutare sententiam, si vel studium vel ætas alia docuerit meliora.* Erasm. *in Cor. epist.* 1. *c.* 7. *Non gravatim à meipso dissentiam, si quis adferat quod sit rectius, etiamsi sit idiota qui doceat. Non enim etiam à minore quolibet refugienda vel dedignanda correctio.* Aug. *epist.* 19. Et de se *ep. quad.* apud *Grat. cap.* 24. *q.* 3. *c.* 1. *Ego senex à juvene, & episcopus tot annorum à collegâ nedum anniculo, paratus sum doceri.* Joan. Zinzerling. *promulsc. critic. Moneri candidè, castigari, ex errore in viam reduci, malè dicta vobelo configi, ægrè nullus fero. imò in ære me ejus futurum profiteor, quisquis candidè hoc fecerit.* Terentian. *de syll. c.* 2.

Correptiones [illegible] sanè visa vobis hic erunt,
Non ut à stultè repugnans, aut amans pravè mea,
Quin stolim culpanda delens, præbeam rectis locum.

Præclarè denique G[illegible]Nazian. Si Maximo credimus *collect. c.* 31. [illegible] Epiphan. *hæres.* 64. § 43. ex Methodio[illegible] *resurrect.* eadem planè adducit. Μεῖζον γὰρ ἀγαθὸν τὸ ἐλεγχθῆναι τῆς ἐλέγξαι νομίζω. ὅσῳ μεῖζόν ἐστι, τὸ βλαβῆναι ἀπαλλαγῆναι τῆς κακῆς τῆς ἄλλον ἀπαλλάξαι. Vide ad *lib.* 10. § 37. Quod autem hoc loco [illegible]arcus de se scripto pollicetur, idem & facto præstitisse Capitolinus attestatur. *Erat*, inquit, *famæ suæ curiosissimus, requirens ad verum quid quisque de se diceret, emendans quæ benè reprehensa viderentur.* Verba sensuum prægnantia. *Requirens*, inquit, *ad verum*; non qualis Gallicus ille, de quo Martial. *l.* 8. *ep.* 76.

Die verum mihi, Marce; dic, amabo:
Nihil est quod magis audiam libenter;
Orat, Gallice, me, rogásque semper.
Durum est me tibi, quod petis, negare.
Vero verius ergò, quid sis audi:
Verum, Gallice, non libenter audis.

& *emendans quæ benè reprehensa.* Apellem scil. imitatus, qui, ut Plin. *hist. nat. l.* 35. *c.* 10. vitium in pictura à sutore justè notatum emendavit, quem tamen postea sine caussa justa cavillantem non tulit.

Ζητῶ γὰρ τὴν ἀλήθειαν | Piè, modestè, ingenuè Aug. *de Trin. lib.* 2. *procem. Nullus reprehensor formidandus est amatori veritatis. etenim aut inimicus reprehensurus est, aut amicus. Si ergò inimicus insultat, ferendus est. amicus autem, si errat, docendus; si docet, audiendus.*

Ὑφ' ἧς οὐδεὶς πώποτε ἐλήσθη | Menand. *Suppositi*, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 11.

Ἀεὶ κεφαλὴν ἔχει τ' ἀληθῆ λέγειν
Ἐν παντὶ καιρῷ· τοῦτ' ἐγὼ παρεσχόμην
Εἰς ἀσφάλειαν τῷ βίῳ πλεῖστον μέρος.
In ore omni conducibile est quovis tempore,
Verum proloquier: idque in vita spondeo
Securitatis esse partem maximam. Grot.

§ 22. Ἐγὼ δ' ἐμαυτῷ καθῆκον ποιῶ | *Ego id quod est mei officii facturus sum*, quicquid alii fecerint. Ità & *l.* 5. § 25.

Τὰ ἄλλα με ὀ θόρυβος | *Non cruciant, non distinent, non morantur.* Vocabulum Marco familiare. Vide *l.* 2. § 2. & 7.

Παιδαγωγία | Vide *lib.* 9. § 2. Εἰ τοῖς ἀληθείας ἐπίστασο, ὅτι δεῖ τὰ ἁγαθὰ σὺ ὁ ἐπιτυγχάνων εἶ, ἐκεῖνοι δ' ἀποπλάνηται, οὐδ' ἐκδυμῶ τί λέγων σοι σε. Epictet. *l.* 4. *c.* 6. Et Senec. *de ira l.* 1. *c.* 14. *Quantò humaniùs, mitem & placatum animum præstare peccantibus; & illos non persequi sed revocare? errantem per agros ignorantiâ viæ, melius est ad rectum iter admovere, quam expellere.* Et *ibid. Peccantes ergò quid habet cur oderit, cùm error illos in hujusmodi delicta compellat? non est autem prudentis errantes odisse: aliòquin ipse sibi odio erit.* Vide *l.* 11. § 18.

Τῶν ὁδὸν ἀγνοούντων | quam scil. Νουθετοῦντον suprà dixerat § 17.

§ 23. Χρῶ | Vult κατ' ἀξίαν πᾶσι χρῆσθαι. *l.* 3. § 11. & *l.* 5. § 36.

Ἐφ' ἅπασι δ' ὅσιος ἀλήθεια | Pium monitum, si Ethniciſmi πολυθεΐα resecetur. Gregor. Naz. *apologet.* Τάξις ἀείσῃ, παντὸς ἀρχομένου καὶ λόγου καὶ πράγματος, ἐν θεῷ τε ἀρχόμενος καὶ εἰς θεὸν ἐπανάγων. παρ' ὃ καλῶν ἅπαν, καὶ ἀρχόμενα, καὶ εἰς τέλος ἥκοντα. Idem *de pace orat.* 1. & in *Acrostic.*

Ἀρχὼ πάντων καὶ τέλος πόλις θεόν.

Marcus erem. *leg. spirit.* § 45. Δεῖ πάσης τῆς πρὸς θεὸν πορείας προηγεῖσθαι τὴν πρὸς ἀλλήλους. Et *ibid.* § 3. Καταρχέτω σε πάσης θεοδόσεως, ὁ καταρχὴν παντὸς ἀγαθοῦ, ὅπως καὶ θεὸν ἡδοίατο τὸ προκείμενον. Philo *de mundo immortal.* Ἐπὶ παντὸς ἀδήλου καὶ ἀφανοῦς πράγματος θεὸν καλεῖν ἄξιον. Joan. Chrysost.

Chrysost. *tom.* 3. *orat.* 15. Μυδὲν [illegible] πιῶμεν, ἐπὶ [illegible] τὸν θάνατον [illegible] τὸ παρὸν [illegible] ἐν τοῖς ἴσοις ἡμῶν ἀγαθοῖς. & [illegible] τὸν ἀεὶ φιλοσοφοῦντα μετὰ πάντων φιλεῖ τὸν ἀποθνήσκοντα. Apud Platonem Timæus: [illegible] πάντα δὲ ἡμῖν ἐπιτάττουσιν οἱ θεοὶ πρὸς ἐκείνοις ἐπιτάττειν, ἃ πάντες ἴσμεν ἡμῖν ὁμοίως μεγάλου μεταγιγνώσκοντος ἀεὶ τὸν κολάζειν. Plato ipse *epist.* 8. Ἀπὸ δὲ θεῶν χρὴ πάντα ἀρχόμενον ἀεὶ λέγειν τε καὶ γράφειν. Socratis præceptum apud Xenophontem in *œcon.* Παιδεύεις σὺ τοὺς [illegible] ἀρχὴν [illegible] τῶν ἔργων. Theodectes apud Stob. *tom.* 1.

Καὶ τῶν Στοᾶ ἀρχὴ ὑπὲρ παιδὸς ἄριστον.

Epictet. *dissert. l.* 2. *c.* 18. Μέγας ὁ ἀγὼν ὅτι, δεῖον τὸ [illegible] τῷ θεῷ μαίνεσθαι, σκέψαι· ὅπως δοκεῖ, ἐρῶ· ἀλλ' οὐκ ἐάσω, ὡς πρὸ Διὸς ἀσκήσεως ἐν χειμῶνι οἱ πλέοντες. Vide & eundem *l.* 3. *c.* 22. Demosth. *epist.* 1. Παντὸς ἀρχομένου ἀπὸ θεῶν λόγου καὶ ἔργου, ὑπὸ μὲν θεῶν [illegible] ἀρχάς. Cicer. *de legib. l.* 2. § 18. *A diis immortalibus nobis agendi capienda primordia.* Idémque in *Vatin. Omnium rerum à diis immortalibus principia ducuntur.* In mente habuit Arati exordium;

Ἐκ Διὸς ἀρχώμεσθα, τὸν οὐδέποτ' ἄνδρες ἐῶμεν
Ἄρρητον.

Quod & Theocrit. idem coævus *Idyl.* 17.

Ἐκ Διὸς ἀρχώμεσθα, καὶ εἰς Δία λήγετε, Μοῖσαι.

Ex quo & Virgil. *eclog.* 3.

Ab Jove principium, Musæ.——

Plin. min. in *Panegyr. Bene ac sapienter majores instituerunt, ut rerum agendarum, ità dicendi initium à precationibus caperetur. quòd nihil ritè, nihilque providenter homines sine Deorum immortalium ope, consilio, honore auspicarentur.* L. Cuspidius [illegible] dirur Testamentum: (extat apud Fabricium *antiquit. l.* 1.) *Numine invocato, absque cujus nutu neque quicquam ritè inchoari, neque rectè perfici potest.* Siquidem, ut Menander;

Θεὸς σμικρῶν πάντα ποιεῖ ῥᾴδια.
Οὐδὲν ὁ χωρὶς δαίμονος σθένει βροτός.
Rem facile quamvis peragit adjutor Deus:
Mortalis absque numinis ope nil valet.

Sive ut eleganter Gregor. Naz. in *jamb.*

Θεοῦ διδόντος ἀδὲν ἰσχύει φθόνος·
Καὶ μὴ διδόντος ἀδὲν ἰσχύει πόνος.
Volente Deo nil obstabit invidus:
Nolente, nil labor præstabit improbus.

Vide *supr. ad* § 7.

Πρὸς τὸ πᾶν χέρνιβ | Vide *ad l.* 3. § 7. & *l.* 9. § 33.

§ 24. Εἰς ταὐτὸ κατέπνευσαν | Ateas rex Scytha, ut Plut. in *sene polit.* sive Theras, ut idem (modò idem utriusque scripti pater extiterit) in *apophth. nihil se ab equisone suo* distare aiebat, *ubi otium ageret.* Marcus nihil Alexandrum à mulione suo, ubi diem uterque suum obierit. *Pari*, inquit, *loco, statâque mors utrumque constituit.* In *anthologg. l.* 3. *c.* 13.

Μάνυς ἐσθ' ἁνὴρ ὗτος, ζῶν ποτὲ νυῦν δ' ἀδύναμος
Ἴσην Δαρείῳ τῷ μεγάλῳ δώματα.

Scilicet [illegible] μίαν κόνις. Lucian. in *dialog. defunct.* apud quem & Charon furore poetico correptus fundit illa:

Κάτθνη' ὁμῶς ὅ τ' ἄτιμος ἀνὴρ, ὅς τ' ἔλαχε τύμβου·
Ἐν δ' ἰῇ πυῇ Ἴσος κρείων Ἀγαμέμνων
Θερσίτῃ δ' Ἶσος θάπτος πᾶς πυκόμοιο.
Πάντες δ' εἰσὶν ὁμῶς νεκύων ἀμφίλινα χρέλυα,
Τυμβός τε ξυνὸς τε κατ' ἀσφοδελὸν λειμῶνα.

Senec. *ad Marc. c.* 11. *Quæ veneraris, & quæ despicis, unus exæquabit cinis.* &,

Πάντες ἴσον νέκυες ψυχῶν ὑπὸ θεὸς βασιλεύει.
Κοινὸς χῶρος ἅπασι, πένησί τε καὶ βασιλεῦσι.

Phocylid. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 19.

Omnia mors æquat: solus Deus imperat umbris,
Et tam paupertibus sedes quàm ditibus una est. Grot.

Mors æquat omnes. Sen. *ad Marc. c.* 10. & *de ira, l.* 3. *c.* 43. *Quid servo? quid Domino? quid regi? quid clienti tuo irascaris? venit ecce mors, quæ nos pares faciat.* Et *epist.* 91. *Impares nascimur, pares morimur: æquat omnes cinis.* Basil. Cæs. *orat.* 3. Ἔσωθεν ἐν τοῖς τάφοις, εἰ δυνήσῃ διακρῖναι, τίς ὁ οἰκέτης, καὶ τίς ὁ δεσπότης, τίς ὁ πλούσιος, καὶ τίς ὁ πένης. Διάκρινον, εἰ τίς σοι δύναιτο, τὸν δεσμῶτην, ἀπὸ τοῦ βασιλέως· τὸν ἰδιώτην, ἀπὸ τοῦ ἀδυνάτου· τὸν ὑπερήφανον, ἀπὸ τοῦ ταπεινοῦ. *Quis enim discernat species mortuorum? redeperi terrum, & die ibi quis dives, quis pauper sit, discerne inopes & potentes, si potes.* Ambros. *hexam. l.* 6. *c.* 8. & *de Naboth. c.* 1. *Conditor illos juxta humani,* (inquit Senec. *ibid.*) *non natalibus nos, nec nominum claritate distinxit, nisi dum sumus. ubi vero ad finem mortalium ventum est, Discede, inquit, ambitio: omnium quæ terram premunt, sirempsi lex esto.* Id quod Psaltes *Psal.* 82. *v.* 6, 7. *Ego dixi, Dii estis, & filii celsissimi vos omnes: attamen tanquam è plebe quilibet, pariter estis occubituri.* Plaut. *Trinum.* 2. 4.

—— *verum nos homunculi*
Salillum animæ qui cùm exemplo amisimus,
Æquo mendicus atque ille opulentissimus
Censetur censu ad Acherontem mortuus.

Theodoret. *therapeut. l.* 8. de Cyro, Dario, Xerxe, Alexandro, Vespasiano, Trajano, Hadriano, Antonino: Οὗτοι πάντες, ζῶντες μὲν ἦσαν ἀνθρωποι, καὶ τοῦ βαρβάρου ὀνόματος, καὶ μὴ τὰς νίκας, πομπὰς ἐπετέλουν καὶ ἑορτὰς ἐπεισῆγον· ἐτελεύτησαν, οὐδὲν ἧσσον πολλῶν διαφέρουσιν. De Cræso Silius *lib.* 13.

Dives apud Superos: sed mors æquabat egenis.

Lucian. in *Necyomant.* de defunctis. Τὸ διαγινώσκειν ἔφασαν, ὁ πάνυ τι ῥᾴδιον· ἄπαντες γὰρ ἀτεχνῶς ἀλλήλοις γίνονται ὅμοιοι, ἢν ὀστέων γυμνασωμεν.

ὄνειρος

ἐμαίνετο δ' ἐπ' ἀλλήλοις ἀμαιμακὶ καὶ ἀσήμοι, καὶ ὀδὰν ἔτι τῆς παρ' ἡμῖν φυλακτέοντες. ἀμέλει πολλῶν ἐν πολέμῳ σκιλευθέντων κειμένων, καὶ πάντων ὁμοίων ἠπόρει ὅτεῳ ἑκάστην τὸν Θερσίτου ἀπὸ τοῦ καλοῦ Νιρέως, ἢ τὸν μαιμάκτην Ἴδην ἀπὸ τῆς Φαιάκων βασιλέως, ἢ Πυρρίαν τὸν μάχιμον ἀπὸ τῆς Ἀχαιμένους. ὀδὰν γὰρ ἔτι τῆς παλαιῶν γνωσιμάτων αὐτοῖς παρέμενεν, ἀλλ' ὅμοια τὰ ὀστᾶ λοῦ, ἄδηλα καὶ ἀνεπίγνωστα, καὶ ὑπ' ὀδενὸς ἔτι διακείνεται διαμένα. Et mox: Οἶμαί σε καὶ τῆς σελήνης πολλάκις ἐωρακέναι τοῦ τεχνικοῦ ὑποκειτὰς τύπους, οἷς τὰς χρείας τῆς δεσμάτων, ἄρτι μὲν Κρέοντας, ἐνίοτε δ' Πειαίμας μιγνυμένους ἢ Ἀχαιμένους. καὶ ὁ αὐτὸς, εἰ τύχοι, μικρὸν ἐμεσόθεν μᾶλλα σημεῖα τοῦ Κίνεργος ἢ Ἐρεχθέως ἐμμεμιμημένα, μεῖ'. ὀλίγον οἰκέτης σεμνύνεται ὑπὸ τῆς πομπῆς κεκαλυσμένος. ὧδε δ' πέρας ἔχοντος τῆς δεσμᾶς, ἀποδυσάμενος ἕκαστος αὐτῆς τὸν χρυσόπαστον ἐκείνου ἐσθῆτα, καὶ τὸ σεσωπεῖον ἀποθέμενος, καὶ μεδεὰς ἀπὸ τῆς ἐμβατῆς, πένης καὶ ταπεινὸς σκιάχεται, ὑπ' ὀτ' Ἀχαιμένους ὁ Ἀχαιὸς, ὀδὲ Κρέων ὁ Μενοικέως, ἀλλὰ Πῶλος ὁ Χαιρεκλέους Συρακόσιος ὀνομαζόμενος, ἢ Σάτυρος ὁ Θεογείτονος Μαραθώνιος. τοιαῦτα καὶ τὰ τῆς ἀνθρώπων σκιάγματα. Vide *l.* 11. §. 6. Non incommodè igitur aut incongruè *calculis computatoriis* similes ferunturmortales, qui inter computandum obolum alter, alter talentum præfert, idémq; nunc iftius, nunc illius pro computantis arbitrio vicem sustinet; putatione demum finitâ, in eundem sacculum pyxidémve immissi, eodem planè loco numeróq; habentur universi. quæ collatio pulcerrima, cùm à Polybio de vita aulica præcipuè fuerit usurpata *hist. l.* 5. his verbis: Οὕτως γὰρ, inquit, εἶσιν ἔτοι σωφρονιστοὶ τοῖς ὀδὲ τῆς ἀξιοχρέων ψήφοις. ἐκεῖνοί τε γὰρ καὶ τὰ τῶν ψηφιζόντος βάλησιν, ἄρτι χαλκοῦν, καὶ παρυτικὰ πάλαι τον ἰσχύσιν· οἵτε σκιὰς αὐλὰς καὶ τὸ τῆς βασιλέως νεῦσα μαφείοις καὶ παρασπόδας ἐλεεινοὶ γίνονται. ab interprete Latino eúmque secuto Bitiolà est miserè depravata, pro *calculis putatoriis, suffragia* nobis supponentibus, dum sic reddunt, *Hi enim similes sunt suffragiis, quæ in publicis consiliis dari solent. nam, ut illic pro eorum qui consulunt voluntate, quæ modò ænea fuerunt, nunc aurea dantur, &c.* quæ à Polybii mente & verbis etiam longissimè abeunt.

Σπερματικὸς λόγος | Ex Stoicorum sententia Laert. *l.* 7. in *Zenon.* Ἔτι δ' φύσις ἕξις ἐξ αὐτῆς κινοῦσα καὶ σπερματικὸς λόγος, &c. Plut. item *de Philosoph. placit. l.* 1. *c.* 7. & Athenagor. *legat. pro Christ.* Θεὸν πᾶς τεχνικὸν ὁδῷ βαδίζον ὅτι ἡμῖν σει κόσμῳ * ἐμπεπλησμένος πάσας τοὺς σπερματικοὺς λόγους, καθ' ὃς ἕκαστα καθ' εἱμαρμένην γίνεται. quo loco σπερματικοὶ λόγοι, sive *seminales rationes* pro ideis quibusdam sumi videntur, quales Plato imaginatus est in Deo. A quo nec abhorret. Joan. Damasceni illud; *de fide orthod. c.* 13. Πάντων αἴτιος, καὶ πάντων τῶν λόγων τῶν ὄντων, καὶ τὰς πάσας ἐν ἑαυτῷ περιέχει. Vide *l.* 4. §. 14. & *l.* 7. §. 32. & *l.* 8. §. 25. & *l.* 10. §. 9. Sen. *epist.* 71. *Aut in meliorem emittitur virum, aut naturæ suæ remiscebitur, & revertetur in totum.* Servius *in Æn. l.* 3. *Romani cadavera comburebant, ut statim anima in generalitatem, id est, in suum rediret naturam.* quo loco cur *materiam* pro *natura* posuerit clarissimus Casaubonus *ad Baron. appar.* nescio.

* Idem leg. ex Athen. monuit Lips. Phys. Stoic. l. 1. c. 8.

§ 25. Πόσα γὰρ τὸν αὐτὸν ἀκριβῶς χρόνον, consideraveris, inquit, quàm multiplicia vasa eodem eodémq; temporis momento in mundo moriuntur, tuo anima exequatur, minùs miraberis Deum sive animam universi in mundo majore illo tam innumeris peragendis sufficere. minore isto ac majorem illum ratiocinatur, sicut istîc; ità & *l.* 4. §. 27. Vide & *supr.* §. 4. Epict. *l.* 1. *c.* 14. Ἀλλὰ σὺ μὲν ἀεὶ τῆς θείας διοικήσεως, καὶ ἀεὶ ἑκάστου τῶν θείων ὁμοῦ καὶ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἐννοίας ἔχουσα, καὶ ἅμα μὲν αἰδήσεως ἀπὸ μυείων πραγμάτων πλήρης, ἅμα δὲ ἀνεξικακίας, ἅμα δὲ τῆς μὲν συμφερόντως, τῆς δὲ ἀναγκαίως ἢ ἐφικτικῶς, τίνας τε τοιούτους ἀφ' ὧν πολλῶν πραγμάτων ἐν τῇ αὐτῇ ψυχῇ φυλάττῃς, καὶ ἀπ' αὐτῶν κινοῦμεν εἰς ὁποίας ὁμοιότητας ἐμπίπτεις τοῖς θεοῖς πεπιστωκώς. τέχνας τε ἄλλας ἐπ' ἄλλαις, καὶ μήκιμας ἀπὸ μυείων πραγμάτων διασώζεις· ὁ δὲ θεὸς ἔχ οἷός τέ ὄζι πάντα ἐφορᾶν, καὶ πᾶσι συμπαρεῖναι, καὶ ἀπὸ πάντων τινὰ ἴσχειν διάδοσιν. Habet & Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 5. sed valde depravata.

§ 26. Μὴ κατεντεινόμῳ | omisit planè Xyl. *annon mente est in re defixâ.* Casaub. imò, *num cum vocis intentione*, sive *contentione, literas singulas proferre?* affirmatè interrogat, & interrogando negat. non ità proferres. quorsum enim? μὴν, num. ut *l.* 5. §. 28. & *infr.* §. 42. κατεντείνεσθαι *intendere, contendere vehementer.* ut *lib.* 4. §. 3. μηδὲ κατεντείνῃ.

Τί ἂν ἐὰν ὀργίζωνται | *de vocabuli Scripturæ litem moveant*, &c. Casaub. *siqui irascuntur.* Xyl. quasi hypothesin de nominis Scriptura non continuet his verbis, sed proposito suo accommodet. Verùm aliò trahit illud γραμμάτων, pro quo ille σχημάτων minùs necessariò substituit.

Πᾶν κακὸν ἐξ ἀναγκαίων τινῶν | Vide *ad l.* 3. §. 1. τοῦ τὸ καθήκοντος ἀναμὲς ἀκείνου.

Μηδὲ τοῖς συναγαλγοῦσιν ἀντιλυπεῖσθαι | quod *l.* 5. §. 33. ἀντέχεσθαι αὐτῆς καὶ ἀπέχεσθαι. Ità de Domino Christo Petrus *epist.* 1. *c.* 2. *v.* 23. ὃς λοιδορούμενος οὐκ ἀντελοιδόρει. Hoc est quod Paulus *ad Rom. c.* 12. *v.* 21. Μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ. Guido Carthus. *meditat. c.* 1. *Cur rapis in te id quod in alio tibi displicet? iram scilicet. irascaris ergo, quia ille irascitur. imò jam tibi irascere, quia irasceris. Si ira ipsa tibi vere displiceret, non admitteres illam, sed fugeres*

fugarent & fugarent. Et *cap.* 15. *Turbaris, quia ego turbatus sum. turbatus turbarum reprehendit. ego quidem corrigor, nec amplius hoc malum faciam. tu autem quid facies, de hoc tuo vitio qui non solum mihi mederi non vales, sed nec ferre salutem potes?* Et *cap.* 16. *Charitate, sapientiâ repleatur frater, nec communicas. irâ, odio, furore repletur, nec evadere potes quin communices. insanus sanis indiget, qui eum vel servent vel curent. Cogita, si omnes homines irâ semper & insaniâ urgerentur, quid tibi agendum esset. numquid ideò turbari deberes? cur ergo, cum tibi aliquando turbatur, turbaris? medicinam ei debes, non turbationem. quomodo enim insaniendo curetur?* Vide *supr.* § 6. & *infr.* § 30. & *l.* 7. § 65. & *l.* 11. § 18.

Πλεονάσαν ἐλθῇ | Ville *ad l.* 1. § 9. & *l.* 4. § 18. & 5. § 3. & 14.

§ 27. Πῶς οὐκ ἀμὸν ἔξι | imò Πῶς οὐκ ἀμὸν ἔξι; Sive. Οὐκ πως ἔξι. alterutrum Marcum scripsisse certissimum est. illud Caſ. hoc Xyl. secutus est. Adi *libr. hujus* § 57.

Ἐπὶ τὰ φαινόμενα αὐτοῖς οἰκεῖα | Aristot. *topic. lib.* 3. *cap.* 1. Πάντα γὰρ τὰ ἀγαθὰ ἐφίεται. & latiùs *ethic. Nicom. lib.* 1. *cap.* 1. Πᾶσα τέχνη καὶ πᾶσα μέθοδος, ὁμοίως δὲ πρᾶξίς τε καὶ προαίρεσις, ἀγαθοῦ τινος ἐφίεσθαι δοκεῖ· διὸ καλῶς ἀπεφήναντο τἀγαθόν, οὗ πάντα ἐφίεται. Sed distinctiùs clariúsque, prout Marcus istic; *ib. l.* 3. *cap.* 5. Πάντες ἐφίενται τῷ φαινομένῳ ἀγαθῷ, καὶ τούτου χάριν πάντα πράττουσι πάντες. Hoc est quod Schola, *Nihil appetitur, nisi sub specie & ratione boni.* Epictet. *l.* 3. *c.* 7. Ὡς ἀδύνατόν ἔστι τὰ ψεύδη φαινόμενα συγκαταθέσθαι, καὶ ἀπὸ τῆς ἀληθοῦς φαντασίας ὅτως ἀνώμαλον ἔστι τὸ, τῷ φαινομένῳ ἀγαθῷ ὀρεχθῆναι. Et *l.* 4. *c.* 5. Φύσις αὐτὴ παιδὸς, τὸ δίψιον τοῦ ἀγαθοῦ, φεύγειν τὸ κακόν. τὸν ἀφαιρούμενον διάθεσιν, καὶ τοιαύτα τὰ ἐναντία, τὸν ἠγεῖσθαι πολέμιον, ὀπίθηλον. κἂν ἀδελφὸς ᾖ, κἂν υἱὸς, κἂν πατήρ· τὸ γὰρ ἀγαθὸν συγγενίστερον ἐστίν. Idémque *l.* 1. *c.* 28. Ὅσοις ἓν τούτῳ μόνῳ κεκαθαρῶς, τὸ ἀνθρώπῳ μηδὲν πρᾶσις προαίρεως φαινόμενον λοιπὸν, ἢ κακὸς φαίνῃ, ἢ κακὸς εἰ κακὸς, ἀνίσχυτός ἔστιν· εἰ κακὸς, αὐτὸς ἑαυτῷ, ἢ δυσὶ γὰρ ἄλλῳ ὡς ἔτυχε πρᾶσις, ἄλλῳ δ' ὁ βλαπτόμενος· ἀδυνατοῦσι γὰρ] Idem denique *enchirid. c.* 41. & apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 1. ex quo quædam dantur emendationi. Ὅταν τις κακῶς τι ποιῇ, ἢ κακῶς σε λέγῃ, μέμνησο ὅτι ταῦτα ἐποίησεν ἢ εἶπεν οἰόμενος ποιεῖ ἢ λέγει. οὐκ ἔστιν ταῦτα ἀκολουθεῖν αὐτὸν τῷ σοι φαινομένῳ, ἀλλὰ τῷ ἑαυτοῦ. ἀλλὰ κακῶς αὐτὸν φαίνεσθαι τῆς ἐξαπάτης ἐστὶν ἔνοχος. τίς ἐστὶ βλάπτει; ὁ ἐξαπατηθείς. ὑπὸ τούτων ἐστὶν ὀρμώμενος, ὡς ἄξιος ὢν τὸν λοιδορήσαντα. ἐπιτρέπειν γὰρ ἐκέλευε, ὅτι ἔδοξεν αὐτῷ. Vide *l.* 11 § 18.

Καὶ συμφέροντα] Epictet. *l.* 2. *c.* 22. Πᾶν ζῷον οἰκειοῖ ἑαυτὸ ὅτῳ οἰκεῖόν ἐστι, καὶ τὸ ἰδίῳ συμφέροντι. ὅτῳ δὲ ἄν ὡς τοῦτο φαίνῃ] αὐτῷ ἐμποδίζειν, ἂν τ' ἀδελφὸς ᾖ τοῦτο, ἂν τε πατὴρ, ἂν τε τέκνον, ἂν τ' ἐρωμένῳ, ἂν τ' ἐραστὴς, μισεῖ, πολεμᾷ, καταρᾶται· οὐδὲν γὰρ ὅτου φιλεῖν πέφυκεν, ὡς τὸ αὐτῷ συμφέρον τοῦτο πατρὸς, καὶ ἀδελφοῦ, καὶ συγγενοῦς, καὶ παιδὸς, καὶ θεοῦ. ὅταν ἓν ὡς τοῦτο ἐμποδίζειν ἡμῖν οἱ θεοὶ δοκῶσι, κἀκείνους λοιδορῶμεν. Vide sis quæ sequuntur, pulcherrima sanè: sed & quæ in eandem sententiam disserit, *ejusdem libri cap.* 26.

Διδασκὲ καὶ δείκνυε] Vide *l.* 5. § 22, 28. & *l.* 10. § 4. & *l.* 11. § 12. Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 18. δεῖξον μοι κἀμὲ, καὶ ὄψει πῶς ἀφίσαν ἅπαν ἁμαρτιάν.

Μὴ ἀγανακτῇς] Pulchrè Symmach. *l.* 9. *ep.* 105. *Nullius tam vehemens requisitio est, ut motu meo digna sit.* Vide *ad l.* 5. § 22.

§ 28. Θάνατος ἀνάπαυλα] Huc Charonis κήρυγμα apud Aristoph. *ranarum* 1. a.

Τίς ἐς ἀναπαύλας ἐκ κακῶν καὶ πραγμάτων;
Quis ad requiem ex malis vult ac molestiis?

Ἀδιατρίπτῳ ἀνυπερθίᾳ] Vide *sup.* § 16. *l.* 3. § 15.

Νδεφασιολογίας] Vide *l.* 2. § 2. & *l.* 3. § 15.

Διανοητικῆς διεξόδου] *Mentis erroribus.* Caſ. *cogitationibus.* Xyl. *discursui*, malim.

Τῆς σφῆς τῷ σάρκα λειτουργίας] Vide *l.* 3. § 3. σάρξ, sive *caro* pro corpore, prout Apoſtolo ad *Philipp. c.* 1. *v.* 22, 24.

§ 29. Τῶν ἰδίων περιπαθειῶν] Vide *ad l.* 3. § 1. περιπαθοῦντος. Sed & *l.* 12. § 15. Hoc est quod de gymnastica Galen. ὑγιεινῶν *lib.* 2. *cap.* Εἶναι δηλονότι χρὴ τὸν γυμναζόμενον, ὅτε δυνατὸν, οὐ τὴν περιουσίαν γυμνάζεσθαι, κρατοῦσαν ἤδη τῆς ἰδίας οὐσίας, ἀλλ' ἀδύνατον, ὡς ἀπαρρεῖν, ἢ πονεῖν ἰδιάζον. Idémque Plut. *de sen. politic.* ὃν περιαπτόμενον τὸ φιλάνθρωπον καὶ φιλόκαλον, καὶ περιπαθῆ τὴν ἀναγκαίων ὀπτυμίαν ὁ ἐν κακῶν ζῆλος, ὡς τὰ θυμικὰ μέρη καὶ θεῖα τῆς ψυχῆς ἐξιπλότερα ἐν σωματικῶν ἔχόσης. ὥσπερ οὐδὲ λέγειν καλὸν, οὐδὲ ἀποδέχεσθαι τοὺς λεγόντων, ὡς καρδιαίνοντας μόναν ὁ κοιλίαν. Philo in *vit. Mos. l.* 1. Ὡς ἐν βαρεῖ πάθεσι τὰ σώματα αὐτοῖς ἀπαρρεῖν, ἅτε καὶ τὰς ψυχὰς περιπαπτόμενα. Atqui hoc turpe nimis censet Marcus noſter, animum concidere, dum corpori vires ullæ ſuppetunt. Vult itaque quod vulgo dici ſolet, *in actu moriendum.* Hoc enim præcipiunt Stoici. Senec. *epiſt.* 8. *Ubi præcepta illa veſtra, quæ imperant in actu mori?* Et *de otio Sapient. c.* 1. *Certè Stoici veſtri dicunt. Uſque ad ultimum vitæ finem in actu erimus: non deſinemus communi bono operam dare, adjuvare ſingulos, opem ferre etiam inimicis, mente, manu.* (ita Lipſ.) *nos ſumus, qui nullis annis vacationem damus? & quod ait ille vir diſertiſſimus,* (Virg. *Æn. l.* 9: *de Latinis.*

Canitiem galeâ premimus.

no: ſumus apud quos uſque ad nihil ant. mortem otioſam eſſe.

est, ut si res patiatur, non sit ipsa mors otiosa. Vid. *l.7.* § 73. Cicer. *de Senect. Senectus non modo languida & iners non sit, verùm etiam sit operosa, & semper pro eis, quas habet, viribus, agens aliquid & moliens.*

§ 30. Ὅρα μὴ ἀπαυτοκρατορήσῃς | hoc est, *cave* nè postquam ad imperium adscitus fueris, instituti pristini vitæque philosophicæ oblitus, quasi Cæsarianus quidam efficiaris, & *in Cæsarum mores totus transeas.* quales autem Cæsares atque Imperatores Romani plerique extiterint, & quomodo esse in imperio gesserint, notius est, quàm ut dicto opus sit: & obliquè notat Marcus ipse, *l.* 1. § 11. Certè de Marco Petrarch. *lib. de Imper. offic. Philosophicum maluit quàm Cæsareum cognomen.* Et Eutropius: *Ad nullam insolentiam elatus est imperii fastigio.* Et Capitolin. *Suos mores semper tenuit.* Sed omnium differtissimè Aristid. *orat. in Marc.* ubi Pausaniæ mores adversos planè describserat, Ὁ δ', inquit, ἐπιδείξειν, ὅτι μὴ ἐδιώτευε τὸν αὐτὸν βίον τε καὶ τρόπον διὰ τέλους· τοιοῦτον μὲν οὖν τῆς βασιλείας παρεσχὸν ἑαυτὸν, ὥστε δῆλος ἐξεπαιδεύετο τυραννεῖν· οὐ μὴν τῇ βασιλείᾳ ἐνέπεσε ἑαυτῷ, ἀλλὰ καθ' αὑτὸν τῷ λόγῳ χρώμενος. Ἀπαυτοκρατορήσαι vocabulum Marco conflictum, prout *Charmidari* & *Recharmidari* Plauto, *Trinum. act.* 4. *sc.* 2.

Proin tu itidem ut Charmidatus es, vorsum recharmida.

sicut enim *Recharmidari* Comico, est *in Charmidem reverti*; ità ἀπαυτοκρατορῆσαι, pro eo quod est, in *Cæsarem converti, Cæsarem*, sive *Cæsarianum fieri, in mores Cæsarianos transire.* Marco istic novè dictum; sed eâdem analogiâ; quâ ἀπαυτοχειρῆσαι, *in carnem concrescere*, Aristot. *probl. l.* 1. *q.* 53. & *l.* 5. *q.* 34. quâ ἀποθηριῶσαι, *feram bestiam fieri*, Polyb. *l.* 1. Et Epicteto *l.* 1. *c.* 5. quâ ἀποδενδρῶσαι, *in stirpis*, sive, *arboris naturam transire*; quod de eis Plotinus extulit qui facultati altrici excolendæ toti se dedunt: Suidas in Κόρυφος. de Daphne in arborem conversa, Lucian. *hist. ver. l.* 1. de hedera usurpavit, Theophrastus *hist. plant. l.* 3. *c.* 18. *arborem fieri*, vertit Plinius *lib.* 16. *cap.* 34. & ἀπαϊσσῶσαι, *hederascere*, sive *hederam fieri*; his eisdem *ibidem.* & ἀπαππαπῶσαι, *in pappos converti*; eidem Theophr. *l.* 7. *c.* 11. quâ ἀπογλαυκῶσαι, Autori *de mundo c.* 3. quod *sinuari*, Apuleius, sive, *in sinus absumi*; quâ ἀπογεῶσαι, *in terram redigi*, Philoni *de mund. immort.* ἀπολιθῶσαι, *in lapidem transire*, Aristot. *problem. l.* 24. *q.* 11. quod de Academicis Epictetus *l.* 1. *c.* 5. ἀποπυρῶσαι, *igniri*, Autori *de mund. c.* 4. & ἀπανθρακιῶσαι, *in carbones redigi*, Lucian. *dial. marin.* 10. quâ denique. ἀποθεῶσαι, *Deum fieri*; quo modo Amelius apud Theodoretum *therap. l.* 12. ἀμέλει καὶ ἀναλυθέντα πάλιν ἀποθεῶσθαι καὶ θεὸν εἶναι, εἴθ' ὑπὸ πυρὸς τὸ εἰς τὸ σῶμα καὶ πάλιν σάρκα καὶ τὸν ἄνθρωπον καταβλῆναι. sive, *inter Deos referri*: qui Romanorum Imperatoribus honos haberi solitus. unde de nostro Lucianus in *Pseudomant.* Θεὸς Μάξιμος ἔσῃ. & Tertullianus *apolog. c.* 34. *Maledictum est ante apotheosin Deum Cæsarem nuncupare.* Illusit eò Seneca cùm Claudio illudens ἀποθεοποιήσιν tanquam ἀποθέωσιν dixit, idque tituli Satyræ suæ in ejusd. obitum conscriptæ dedit, ut Dio Cass. testatur *l.* 60. de quo videndus V. Cl. Heinsius. Frustrà siquidem est hîc Xyl. cùm τὸ ἀπαυτοκρατεῖσθαι suspicatur significari, *imperio aut rerum summâ deponi.* quem tamen secutus est Jo. Meursius in *Lexic. Græcobarb.* ubi τὸ ἀπαυτοκρατεῖσθαι, adducto etiam Marci loco hoc ipso, *à Cæsaris dignitate dejici*, exponit. Sed & Annotator Lugd. *de Cæsaris statu dejici.* ut ἀπαυτοκρατεῖς sit *imperium amittere*, ac *Cæsareatu quasi devestiri*; quomodo ἀπαρθενεῦσθαι, sive ἀπαρθενίζειν Hippocrati *de aer. loc. & aq.* est *virginitatem deponere*, sive *devirginari*; ut Petronius loquitur. & quomodo ἀπολειτουργῆσαι Marco *l.* 10. § 21. *munere defunctum esse, & ab eadem jam cessare.* cùm eandem in istis τὸ ἀπὸ vim obtineat, quàm τὸ ἐξ huic finitimum in illis, ἐξυδατοῦσθαι, *in aquam liquescere*, Dioscorid. *l.* 1. *c.* 88. ἐξελαιοῦσθαι, *in oleum verti*, Theophrast. *de caus. plant. l.* 6. *c.* 9, & 11. ἐξαερεῦσθαι *in aerem abire*, cùm eidem *lib.* 1. *c.* 27. tum & Luciano *de mort. Peregr.* & Hippocrati *de nat. infant.* ἐκπυρεῦσθαι, *igniri*, & *in ignem transire*: unde ἐκπύρωσις Stoica, quâ autumabant illi fore, ut ignis tandem omnia absumeret, & in substantiam suam redigeret; quod εἰς ἑαυτὸ μεταδημεῖν καὶ ἐκλαμβάνειν Plutarchus dixit, *de esu carn.* 1. & *de commun. notion. cap.* 27. ἐξανδρεῦσθαι, *virum fieri, in virum evadere*; Suid. quod idem ἀπανδρεῦσθαι, in *virum evadere ex puero*, Clemens *Strom. lib.* 1. *in virum ex femina converti*, dixit Theodorus in *Theolog. Orient.* ἐξανελευθερίζεσθαι, *ex libero in servitutem redigi*, Plutarch. *Anton.* ἐκθεοῦσθαι denique, *Deum evadere*, Clem. *pædag. lib.* 1. *cap.* 12. nec aliâ ratione *unciones exalumnati*, pro *alumno tincti*, Plinio dicti *l.* 10. *c.* 35.

Μὴ βαφῇς | *Nè mergaris & obruaris.* Xyl. imò *nè tingaris, nè inficiaris*: nè mores aulici *genuinum animi candorem obfuscent*: quod *inquinamentum combibere*, Septimius dixit, *de spectac. c.* 14.

Ὡς ὅτε τις τ' ἐλέφαντα γυνὴ φοίνικι μίγνῃ.

ut Hom. loquitur *Il. Δ. v.* 141. i. ut Maro *Æn. l.* 12.

Indum sanguineo veluti violaverit ostro
Siquis ebur.——

quod nos diceremus, that you be not stained. nam quod Græci μαίνειν & βάπτειν, nos dicimus to stain. Eum autem Homeri locum respexit Plut. *de El Delph.* ubi dixit, eâdem usus, quâ hîc metaphoricè Marcus, voce; Τὸ ἓν εἰλικρινὲς καὶ καθαρὸν. ἕτερον δὲ μίξει πρὸς ἕτερον ὁ μασμός. ὃς καὶ Ὅμηρος ἐλέφαντά τινα φοινισσόμενον βαφῇ μαίνεσθαι φησὶ καὶ τὰ μιγνύμενα τῷ χρώματι τὴ βαφῆς φθαρτὴν, καὶ φθορὰν τινὰ μίξιν ὀνομάζων.

Unde

Unde emaculandus autor idem in *Sympos. l.* 8. *c.* 5. Πάντα τὰ μεμιξιβόα ἧσσ' ἀμίκτων ἐπαφαλίσεως ἐστὶν οὐ δεῖ ποιεῖ γὰρ ἡ μίξις μάχιμα, ἢ ἡ μάχη μιξοβοίλια· ματαιολὶ δ' τε ἡ σύγχυσις. Διὸ τὰς τε μίξεις ἧσσ χρωμάτων οἱ ζωγράφοι φθορὰς ὀνομάζουσι, καὶ τὸ βάλλειν ἀλλήλοις κίνημα ὁ ποιητὴς μιλῶσι legendum. Sicut & Latinis itidem *tingere*, *inficere*, & colore aliquo *tincta* dicuntur *infecta*. Idem in *Roman. problem. c.* 26. Μόνον δὲ τὸ λευκὸν, εἰλικρινὲς καὶ ἀμιγὲς καὶ ἀμίαντον δεῖ βαφῆ καὶ ἀμίμητον. Sed & Porphyr. *de abstinent. lib.* 4. Καὶ ὁ μολυσμὸς καὶ ἡ ἰάσεως δηλοῖ τὴν μίξιν τῶν ἑτεροφύλων πρὸς ἕτερον· καὶ μᾶλλον ὅταν δυσκινήτου ᾖ τὸ πάθος. Θᾶττον καὶ δεῖ ἧσσ βαμμάτων, ἃ δὴ διὰ μίξεων συνίστανται, εἴδους ἄλλου ἄλλῳ συμπλακομένου, μαίνειν φασίν.

Ὡς δ' ὅτι τὶς τ' ἐλέφαντα γυνὴ φοίνικι μίγνυ.
καὶ ἔμπαλιν τὰς μίξεις φθορὰς οἱ ζωγράφοι λέγουσιν. ἡ δὲ συμπάθεια τὸ ἀμικτὸν καὶ καθαρὸν, ἀφθαρτὸν καὶ ἀκραιφνὲς καὶ ἀμίαντον. Eâdem hac metaphorâ usus est Marcus *lib.* 5. § 16. ubi dixit; βάπτεται γὰρ ὑπὸ ἧσσ φαντασιῶν ἡ ψυχή. & *lib.* 3. § 4. Sed in partem meliorem acceptâ, ubi de viro bono, δικαιοσύνῃ βεβαμμένον εἰς βάθος. Vult ergò, καθαρὸν μένειν διάνοιαν, ut *l.* 8. § 48. aut, ut mox seſe ipſe explicat, ἁπλῆν καὶ ἀκέραιον. Senec. *epiſt.* 59. *Elui difficile eſt. non enim inquinati ſumus, ſed infecti*, i. e. οὐ μεμιασμένοι, ἀλλὰ βεβαμμένοι.

Γίνεται γὰρ | ſcil. Vulgari dicterio dicitur, *Honores mutant mores*. Polybius (Suidâ citante) Πάντας μὲν γὰρ οἱ βασιλεῖς καὶ φίλους προσαγορεύουσι καὶ συμμάχους τοὺς κοινωνήσαντας ἧσσ αὐτῶν ἐλπίδων· καλοκάγαθοι δ' ἧσσ σφόδρα ὀλίγους· ὑ συμμαχικῶς ἀλλὰ δικαστικῶς χρῶνται τοῖς πεδύσασιν (ità enim iſta legendum autumo). Ἀλλὰ ὑ δεῖ, σοὶ μὲν τῆς βασιλείας χρηστὸν τι καὶ μέτριον εἶδος ἐμφαίνειν ἑαυτὸ βασιλεὺς ἢ ἐπιδεικνύμενος, χαλεπὸν καὶ βίαιον εἶ) ἧσσ τοῦ ἀρχομένου. inquit Ariſtides *orat. in Marc.* Qui & vitium hoc notat in Pauſania Cleombroti F. Ὃς οἶκοι ὢν, ἐδημάτο σωφρονεῖν· at imperator deſignatus, & cum imperio foris agens, ἐπελέλησο μὲν ἧσσ οἴκοι, ἐπελέλησο δὲ οὗτος πάντ' ἢ μᾶλλον ἐῴκει, ἢ ἀνδρὶ Σπαρτιάτῃ, χαλεπὸς μὲν ὢν καὶ βίαιος ἧσσ τοῦ συμμάχου· ἀκόλαστος ἢ καὶ ἐλευθέρῳ ἧσσ τινὶ διαίτῃ· τυραννικὸς ἢ ἧσσ τὸν τρόπον. Graphicè verò admodum idem χαρακτηρίζει Euripid. in *Iphigen. Aulidenſ.* ſub perſona Menelai Agamemnonem alloquentis:

Οἶδ', ὅτ' ἐκπλάζεις ἄρχειν Δαναΐδας ἧσσ Ἰλίου
Τῷ δοκεῖν μὲν ὀρθὰ χρήζων, τῷ δ' βέλεσι θέλων,
Ὡς ταπεινὸς ἦς, ἁπάσης λιξίας ἧσσδιγάνων,
Καὶ δυσὶ ἔχων ἀκλεὲς τῷ θέλοντι δημοῦν,
Καὶ διδοὺς ἧσσρησιν ἐξῆς πᾶσι, κἂν εἰ μὴ θέλοι,
Τοῖς τρόποις ζηλῶν πεφυκὼς τὸ φιλόπολιν ἐν μέσῳ.
Κᾆτ' ἐπεὶ κατέσχες ἀρχάς, ἐκπεσὼν ἄλλως τρόπου,
Τοῖς φίλοισιν ὑκέτ' ἦσθα τοῖς πρὶν ὡς πρόσθεν φίλος,
Δυσπρόσιτος, ἔσω τε κλείθρων σπάνιος· ἀνδρὸς δὲ ἐ χρεὼν
Τὸν ἀγαθὸν, φρονοῦντα μεγάλα, τοὺ τέρπειν μᾶλλον ἢ δάκνειν.
Ἀλλὰ καὶ βέβαιον εἶ) τότε μάλιστα τοῖς φίλοις,
Ἡνίκ' ὠφελεῖν μάλιστα δυνατός ἐστιν εὐτυχῶν.
Scis, puto, Trojam petentis principatum Græciæ
Velle cùm nolles videri, maximè velles tamen,
Ut modeſtus, & benignus, dexteras prenſaveris.
Tunc tuæ ſemper patebant civibus cunctis fores.
His dabas reſponſa blandus, hos ſalutabas prior;
Moribus tibi quò pararet gloriam in medio ſitam.
Nunc ſed imperii potito vertitur vitæ modus:
Non amicos nunc priores, ut ſolebas, diligis:
Durus inprimis adiri, nec frequens inter latem.
Non decet mutare mores magna curantem virum,
Cujus hoc magis probanda tunc amicis eſt fides,
Quò magis florens amicis adjuvandis ſufficit. Grot.

Scilicet, quod Menander in *Gubernat.* à Priſciano *l.* 18. relatus.

Ἐπελάθετ' αὐτὸν ὅστις εἴη'.
Oblitus eſt ſe ipſe, qui eſſet.

(vide *l.* 9. § 3.) quod de Largio Macedone Plin. *l.* 3. *ep.* 14. *Superbus dominus & ſævus, & qui ſerviſſe patrem ſuum parùm, imò minimùm, meminiſſet.* Ità, quod Martial. *l.* 11. *ep.* 6.

Ardua res hæc eſt, opibus non tradere mores.

Et Auguſtin. *homil.* 13. & *conc. ſolenn.* 205. Apoſtoli illa *ad Tim. ep.* 1. *c.* 6. *v.* 17. Τοῖς πλουσίοις παράγγελλε μὴ ὑψηλοφρονεῖν, reſpiciens: *Primus ac peculiaris divitiarum vermis eſt ſuperbia.* Idémque *conc. ſolenn.* 212. *Morbus divitiarum eſt ſuperbia. grandis animus, qui inter divitias iſto morbo non tenitur. magnus dives eſt, & major divitiis ſuis, qui non ideo magnum ſe putat, quia dives eſt.* Οἱ δὲ πολλοὶ, κἂν αὐτὸ μόνον αὐτοῖς βεβαιωθῇ τὸ εὐτυχὲς φρεσὶ πέσῃ. φυσῶσι καὶ πνέουσι μεγάλα, καταλαζονεύονται ἧσσ ἀφανεστέροις, καθάπερ καὶ παρενοχλήσαντες καὶ γῆς ἄχθη, καὶ ὅσα τοιαῦτα, ἀποφλαῦσιν, ὥσπερ τὸ ἀκλινὲς τῆς εὐτυχίας ἐν βεβαίῳ παρ' αὐτοῖς εὖ μάλα σφρηγισάμενοι, μηδὲ μέχρι τῆς ὑστεραίας ἴσως διαλῦσαντες ἐν ὁμοίῳ. Philo *de vit. Moſis l.* 1. de talibus & Soſiphanes apud Stobæum *tom.* 2. *tit.* 22.

Ἂν δ' εὐτυχῆτε, μηδὲν ὄντες, εὐθέως
Ἴσ' ἐρρίφθητε.
Si faverit fortuna, cùm ſitis nihil,
Cælo levatis capita.——

Pium itaque illud Placillæ Imperatricis Theodoſio conjugi datum monitum, Ἀεί σε, ὦ ἄνερ, προσήκει λογίζεσθαι, τί μὲν ἦσθα πάλαι, τί δ' γέγονας νῦν. Theodoret. *hiſt. Eccleſ. l.* 5. *c.* 18. Vide *ad lib* 10. § 19.

Τήρησον σαυτὸν ἁγνὸν, ἀγαθὸν | Vide *libr.* 2. § 17. Paulus Timotheo, *epiſt.* 1. *c.* 5. *v.* 22. Σεαυτὸν ἁγνὸν τήρει. & Jacob. *c.* 1. *v.* 27. ἄσπιλον ἑαυτὸν τηρεῖν, & Joan. *epiſt.* 1. *cap.* 5. *v.* 18. τηρεῖ ἑαυτόν.

ἑαυτόν. Epictet. *l.* 2. *c.* 8. Τί δ' ὅτι ὁ μὲν σε κρεμάσειεν, ἀλλὰ καὶ σοὶ μὴν δώσουσι καὶ παρεκτήσεται, ἂν δὲ τοῦτο ὑμνήσῃ; ἀλλὰ καὶ καπυρχώσεις πρὸ ὀλίγου; εἰ δ' ἄρα σοι ὄφαιον τινα ὁ Θεὸς παρέσχετο. ὅτως ἂν αὐτῷ μιμήσῃ; Θεοφιλῆ σοι σεαυτὸν, καὶ λέγει, Τοῦτόν μοι φύλαττε τοῦτον, οἷον πίστιν, αἰδήμονα, ἀκέραιον, ὑγιῆ, ἀνεπίληκτον, ἀπαθῆ, ἀτάραχον· ἵνα σὺ ὁ φυλάσσεις;

*Ἀγῶνα | Vide *l.* 3. § 5.

Ἀγώνισαι, ἵνα τοῦτο συμμείνῃς | Est hîc revera, si dextrè accipias, ὁ καλὸς ἀγὼν ille, quem decertare Timotheum hortatur Apostolus; decertâsse jam se testatur ipse. ἀγωνίζω, inquit, τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως. *epist.* 1. *c.* 6. *v.* 12. &, τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγώνισμαι. *ep.* 2. *v.* 4. *c.* 7. neque enim sine certamine jugi sedulóque ad salutem pertingitur. ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν· inquit Dominus; Luc. *c.* 13. *v.* 24.

——*labor ad nitendum intrare volenti.*

Silius *bell. Punic. l.* 15.

Ἵνα τοῦτο συμμείνῃς | Ità *l.* 10. § 8. μέμνησο μετανοεῖν καὶ ἀναπλάττειν. Plin. min. *l.* 1. *ep.* 23. *Tuam perseram tibi imponat: quæ sapienti viro ità æquissima est, ut perferatur.*

Αἰδοῦς Θεοῦ. | Numinis reverentia jure merito primas hîc obtinet, utpote quæ sit *sapientiæ*, non רֵאשִׁית *principium* duntaxat, *Prov. c.* 9. *v.* 10. sed & רֹאשׁ *caput, principale*, ac *præcipuum*; *Prov. c.* 1. *v.* 7. imò *sapientia ipsa*; Job *c.* 28. *v.* 28. & *summa totius. Eccles. c.* 12. *v.* 13. Itaque exigenda vita cuique μὴ αἰδοῦς Θεοῦ καὶ εὐλαβείας. Apostolus *ad Hebr. c.* 12. *v.* 32. atque ut Silius *bell. Punic. l.* 15.

Idem justitiæ cultor, quæcunque capessit,
Testes factorum stare arbitrabere divos.

Nam mihi pro certo constat, omnium mortalium vitam divino numine invisi. neque bonum neque malum facimus cujusque pro nihilo haberi, sed ex natura diversa præmia bonos malosque sequi. Salust. *ad Cæsar.* & Juvenc. *hist. Evang.*

Nil absente Deo loquimur: nil abdita clausum
Pectoris antra tegunt. cernit Deus omnia præsens.

Prudent. *cathemer. hymn.* 2.

Speculator adstat desuper:
Qui nos diebus omnibus,
Actúsque nostros prospicit,
A luce prima in vesperum.
Hic testis, hic est arbiter,
Hic intuetur, quicquid est,
Humana quod mens concipit:
Hunc nemo fallit judicem.

Aug. *de verb. Dom. erat.* 10. *Oculum in te non intendit Summ, qui fecit tuum? Plaut. captiv.* 2. 2.

Est profectò Deus, qui quæ nos gerimus, auditque & videt.
Is utì tu me hîc habuerit, proinde tuum ille curaverit.

Bene merenti bene profuerit, malè merenti par erit. Boeth. *consol. l.* 5. *extremo: Manet etiam spectator desuper cunctorum præscius Deus, visionisque ejus præsens semper æternitas cum nostrorum actuum futura qualitate concurrit, bonis præmia, malis supplicia dispensans. aversamini igitur vitia, colite virtutes. magna vobis est, si dissimulare non vultis, necessitas indicta probitatis, cùm ante oculos agitis judicis cuncta cernentis.* Autor *Oculi moralis*, five is Robertus Capito Lincoln. five quis alius; *c.* 15. § 2. ubi Bernardi illud adduxerat; *Quovis loco, quovis angulo reverentiam habe angelo, qui te custodit, nè illo præsente facere audeas, quod me præsente non audeas. Hic est*, inquit, *magni consilii Angelus, cui patens est omnis angulus. Unde quidam;*

Cùm quid turpe paras, quod me spectante rubores,
Cur, spectante Deo, non magis inde rubes?

Vide *l.* 1. § 4. & *l.* 2. § 11. & *l.* 11. § 26. & *l.* 12. § 2.

Σῶζε ἀνδρώπους | Ovid. *Ponti l.* 2. *el.* 9.

Regia, crede mihi, res est succurrere lapsis:
Convenit & tanto, quantus es ipse, viro.
Conveniens homini est, hominem servare, voluptas:
Et melius nullâ quæritur arte favor.

Hac enim ratione fit, ut juxta parœmiam à Suida in literas relatam, ἄνδρωπος ἀνδρώπῳ δυμείνιον efficiatur. Marcus noster, prout à Juliano in *Cæsaribus* inducitur, à Sileno interrogatus, Τί μᾶλλον ἐδόκει τῷ βίῳ πλοῦτος εἶναι; respondit, Τὸ μιμεῖσθαι τοὺς Θεούς. Et secundò quærenti, Τί ποτε ἐνόμιζεν εἶναι τιμὴ τῷ Διῒ μίμησιν. Ille rursus, Διῒ μὲν ἐλαχίστων, ᾧ ποιεῖν ἢ ὡς ἔστι μάλιστα δόκησις. Pythagoras verò, Æliano referente *l.* 12. *c.* 59. Δύο ταῦτα ἐν ἅπασι θεῶν τοῖς ἀνθρώποις δεδόσθαι κάλλιστα, τό, τε ἀληθεύειν, καὶ τὸ εὐεργετεῖν ἑτοίμους ἢ τοῖς θεῶν ἔργοις ἐκπίπτειν. At Strabo *l.* 10. Εὖ μὲν ὅτι τοῦτο, τοὺς ἀνθρώπους τότε μάλιστα μιμεῖσθαι τοὺς θεοὺς, ὅταν εὐεργετῶσιν. ἄμεινον δ' ἂν λέγοι τις, ὅταν εὐδαιμονῶσιν. quo loco Xylander εὐδαιμονεῖν *numina rectè colere*, cur sit interpretatus, ego nullus assequor. Cicer. *de natur. deor. l.* 1. *Quoniam plurima homini ab homine vel commoda vel incommoda solent oriri; & Dei proprium est vel servare vel benefacere; idcirco qui in gravi periculo succurrit, quive ingenti quopiam affecit beneficio, quoniam Dei quasi vice fungitur, ei cui prodest, Deus dicitur extitisse.* Et Plin. *hist. nat. lib.* 2. *cap.* 1. *Deus est mortali juvare mortalem: & hæc ad æternam gloriam via. hic est vetustissimus referendi bene merentibus gratiam mos, ut tales numinibus ascribant.* Verùm novissima ista minùs pia. Piè Gregor. Naz. *orat. pro pauperib.* Τίνι σῷ πλησίον πιμύτερος, ἢ τῷ φανῆναι χρηστότερος. χαῖρε τῷ ἀτυχοῦντι θεὸς, τὸν ἴδιον θεὸν μιμούμενος. εὐδὲν γὰρ ἄπως, ὡς τὸ εὖ ποιεῖν, ἀνθρώπους ἔχει θεοῦ. Et *ad cives suos in angustiis constitutos*: dum præfectum ad clementiam & condonationem

tionem cohortatur. Μίμημα δὲ ταῦτα θεῦ φιλανθρωπίας. τοῦτο ἔχει μάλιστα θεῖον ἀνθρωπῷ τὸ εὖ ποιεῖν· ἔξεστί σοι θεὸν ἡμᾶς μηδὲν πάσχοντα. καὶ μέχρι τοῦ κυρίου τῆς θεότητος. Quod ῥητορικώτερον Paulò, liberiúsque Claudian. *de Honor. Coss.* 4.

Sis pius imprimis. nam cùm vincamur in omni
Munere, sola Deos æquat clementia nobis.

Vide *l.* 5. § 33.

Βεβιὸς ὁ βίος | Vide *l.* 2. *c.* 17. & *l.* 4. § 17, 26.

Εἰς καρπὸς τῆς ἐπιγείου ζωῆς | *fructum vitæ appellat*, inquit Casaub. quem Philosophi dicunt *finem*. itaque quod de Heliogabalo Lamprid. *Eum fructum vitæ præcipuum existimans, si dignus atque aptus plurimorum libidini videretur.* Diodorus in simili sententia, *l.* 1. τοὺς βασιλέας ἐυδαίμονος εἶ τέλος, τὸ πᾶσιν χρῆσθαι ταῖς ἡδοναῖς ἀπερικωλύτως. *caussas vitæ* Juvenalis dixit, *Sat.* 6.

Et propter vitam vivendi perdere caussas.

Et Plin. *lib.* 5. *epist* 5. *Qui voluptatibus dediti quasi in diem vivunt, vivendi caussas quotidie finiunt.* Et *l.* 1. *ep.* 12. de Corellio Rufo, *quanquam plurimas vivendi caussas habentem, optimam conscientiam, optimam famam, maximam autoritatem; præterea filiam, uxorem, nepotes, sorores; intérq; tot pignora veros amicos.* Hæc *ad Lamprid.* Casaub. quanquam, *caussas vivendi* in novissimo hoc de Corellio aliud planè quàm finem qui Philosophis dicitur, designare videtur. Notat Lucret. *l.* 3. hominibus ἀπολαυστικοῖς solenne esse,

— ubi discubuere, tenéntque
Focula plena manu,——
——& inumbrant ora coronis,
Ex animo ut dicant, brevis hic est fructus homillis.

Ità illi *vitæ fructum*, ἢ ἐν ἡμέρᾳ τρυφὴν, ut Petrus loquitur, *ep.* 2. *c.* 2. *v.* 13. existimant: at Marcus istîc, δίκαιον ὁσίαν καὶ φιλόξενον κοινωνικὸν· hoc est, linguâ nostrâ (*Christianam volo*) εὐσέβειαν καὶ ἀγάπην, *pietatem & charitatem*: sive ut Apostolus *ad Gal. c.* 5. *v.* 6. Πίστις δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη ità Paulo illi nostro τοῦτο χαρπὸς, τοῦτο κέρδος, Christo Domino suo, Christianisq; fratribus suis, inservire; *ad Philipp. c.* 1. *v.* 21, 22. de quo loco videndus venerandus Airayus, qui solus interpretum videtur Apostoli mentem assecutus. Vide *l.* 4. § 24. & *l.* 12. § 29.

Πάντα ὡς Ἀντωνῖνος μαθητὴς | De Marco nostro itidem Capitol. *Pro instituto Patris volens agere, dicere, cogitare.* Pium vult uterque, cui in adoptionem ab Adriano datus est Marcus. Vide *l.* 1. § 16. ubi pleraque eadem, quæ istîc, deprehendas. De Tiberio pariter Strabo, Καὶ νῦν ὁ ἀδελφὸς ὑπὲρ ἐκεῖνον, (Augustum scilicet) κρατύνει τὴν διοίκησιν, καὶ τὰ προστάγματα ἐκεῖνον ποιοῦντα. Et ipse de se Tiberius apud Tacitum *annal. lib.* 4. *Qui omnia facta dictáque ejus usque legis observem.* Verùm hoc eum ad speciem tantùm veteratoriè, quo hominum animos sibi conciliaret, & ad tempus breve nimis, non constanter observâsse, ex Dione discas licet.

Τὸ ἰσαίσιον καὶ κατὰ λόγον προσονομάζων ἑαυτόν | Ità *lib.* 1. § 16. τὸ μέτριον ἀσαλεύτως ὀνομάζων καὶ ἐξεταζόμενος καὶ δόκιμος. ibi vide.

Τὸ ὁμαλὲς παίζων | Ità *l.* 1. § 16. πάντα συμφώνως ἑαυτοῖς. Senec. *epist.* 74. *Virtus convenientia constat. omnia opera ejus cum ipsa concordant & congruunt.* Et *epist.* 20. *Maximum hoc est & officium sapientiæ & indicium, ut verbis opera concordent, ut & ipse utique par sibi idémque sit. observa itaque, numquid vestis tua domúsque dissentiant: numquid in te liberalis sis, in tuos sordidus: numquid cœnes frugaliter, ædifices luxuriosè. unam semel ad quam vivas regulam prende, & ad hanc omnem vitam tuam exæqua. Vitium est hæc diversitas, & signum vacillantis animi, & nondum habentis tenorem suum. quid est Sapientia? semper idem velle, atque idem nolle: non potest cuiquam semper idem placere, nisi rectum.* Et *de vit. beat. c.* 8. *Hoc modo una efficietur vis ac potestas concors sibi: & ratio illa certa nascetur, nec dissidens, nec hæsitans. quæ cùm se disposuit, & partibus suis consensit, &, ut ità dicam, concinuit, summum bonum tetigit. nihil enim pravi, nihil lubrici supereſt; nihil in quo aret aut labet. quare audacter licet profiteare, summum bonum esse animi concordiam. virtutes enim ibi esse debebunt, ubi consensus atque unitas erit: dissident vitia.*

Τὸ ἔσχον | Hoc Antonino (si Pausaniæ *in Arcad.* credimus) καὶ ἢ ἐς τὸ θεῖον πιὰ, τὸ εὐσεβὲς. id est, Pii appellationem acquisivit. quanquam Capitolinus ex aliis alias appellationis hujusce caussas adducit. Eandem & Marco Suidas cum aliis tribuit. Vide ad *l.* 1. § 16. ἥμερον.

Τὸ εὐδιὲς τοῦ προσώπου | εὔδιον Xyl. rectè. *Vultu sereno.* Flacc. *carm. l.* 1. *Od.* 37. & *Fronte serenâ.* Martial. *l.* 7. *epig.* 11. huic opponi videtur τὸ σκληρὸν τοῦ προσώπου. *l.* 7. § 23.

Μὴ ἀντιμεμφόμενος | Vide suprà § 26. μὴ ἀντιδυσχεραίνουσα.

Ὡς ἐπ' ἐδὲν ἔσπευδεν | *nihil enixè aut festinò meliebatur.* utrumque enim designat τὸ σπεύδειν, sicut & τὸ ἐπείγειν (unde de Maximo Marcus *l.* 1. § 15. καὶ μαθεῖν ἐπειγόμενον.) & *festinè ad rem aliquam ferri.* Homer. *Il.* Δ. *v.* 293.

—— τί με σπεύδοντα καὶ αὐτὸν Ὀτρυνέεις.

Et Theognis; *v.* 401.

Μηδὲν ἄγαν σπεύδειν· κυρέοις δ' ὅτι πάντων ἄριστος. & *enixè in rem aliquam incumbere* Hesiod. *clyp. v.* 364.

Παντὶ μάλ' ἐπεύδειν.——

Et Theogn. idem *v.* 335.

Μηδὲν ἄγαν σπεύδειν· πάντων μέσ' ἄριστα.——

ut sit istic, ὡς ἐπ' ὀλίγῳ ἔσεσθαι, quod *l.* 1. § 16. ἢ ὡς ἂν μικρὰ εἰπεῖν ποτε, ἕως ἐδόκει. Aristot. *ethic. lib.* 4. *cap.* 3. in charactere τῆς μεγαλοψύχου, utrumque his verbis expressit: ὁ γὰρ σπουδαῖος, ὅσον δεῖ ὀλίγα σπουδάζων ἔστι σωφρων, ὁ μανδὴν μέγα οἰόμενος. De Constantio Liban. *orat.* 3. τῆς μὲν μεγίστης ἀναιρεῖ ἀξίας· ὁ μόνοι δ' ἀξιοῦσθαι ζῶν παρέχῃ πεύσεσθε.

Μὴ φοβεῖσθαι τοῦ μέλλοντος κακοῦ] Vide *l.* 1. § 16. Agapet. *parænes. ad Justinian.* § 42. Νυνεχῶς ἀκροᾶσθαι δεῖ τοῦ μὴ πεφαγμάτων κεκτῆσθαι. Συνιέναι γάρ ἔστιν ἡ τῆς δικαίας εὐχῆς, βραδέως ἐκφάγοντα τοῦ λίαν φοβεῖσθαι.

Διαβολὰς οὐκ ἐδέχετο] Vide *l.* 1. § 5.

Οὐ φοβητὴς] Φοβητὴς, δειλὸς, τοῦ φόβου φοβούμενος. Suid. *pavidus, qui strepitus metuit.* sive ut Maro *Æn. l.* 2.

Omnes quem terrent auræ, sonus excitat omnis.

Et hunc imitatus Silius *l.* 6.

—— quem sonus omnis & aura
Exterret. ——

imò cui strepitus, ubi nullus est, videtur esse. ut Ἄπιστα γὰρ τῇ φοβουμένῃ φρενὶ.

Facile animæ metuens audit aut fingit sones.

quod de malè sibi conscio Eliphaz Jobi *c.* 15. *v.* 21. *Sonus pavoris auribus ejus jugiter insonat.* ut Sophocles *Acrisio*, à Stobæo *tom.* 2. *tit.* 8. laudatus. indè pro *superstitioso*, & *suspicioso*, sive *meticuloso nimisque cauto* usurpatur. De Judæis *ad Diognetum* Justinus: Τὸ γε περὶ τὰς θεοὺς αὐτῶν φοβητὸς, καὶ τὸ περὶ τὰ σαββατα δεισιδαιμονίαν.

Οὕτω μὲν ἐν τῇ μίᾳ ἡμέρᾳ] leg. οὕτω μόνον ἐν τῇ [αὐτῇ] μ. ἡ. tantâ victûs tenuitate usum, ut à mane ad vesperam loco eodem posset durare, sine ulla alvum levandi, aut vesicam, nisi statis horis, necessitate. Casaub. *ad Capitol. Pium.* Apud Etymologum *in* σμηδαλέον mendum geminum, (quod & Sylburgium video observâsse) ubi terribilia visa dicit μεῖζον ἢ λυγκὸς ἢ ὀρεύλων τὸ φόβον, καὶ μὴ ἐὰν αὐτὸν ἐν τῇ μίᾳ. reponendum ἐν τῇ αὐτῇ μίᾳν. Quod autem hîc Marcus de Pio, Diotem de Marco narrare refert, sed memoriâ, puto, lapsus V. C. Salmasius *ad Capitolini Pium.*

Χαίρειν, εἴ τις δεισιδαίμων χρῄζοι] Vide Marcum in hoc Pii æmulum; *supr.* § 21. Laudat hoc & in Constantio Themistius *orat. quinquenn.* qui ubi Nestoris consilium Agamemnoni datum retulerat ex *Iliad. i. v.* 74.

Πολλῶν δ' ἀγορευόντων, τῷ πείθεται, ὃς καὶ ἀείσῃ
Βουλὴ βουλεύειν. ——

Sed & reprehensionem ejusdem, *ibid. v.* 108.

— μάλα γάρ τοι ἔγωγε
Πολλ' ἀπομυθήσομαι. —

Subjungit ad Imperatorem verso orationis filo; καὶ δ' οὐκ ἔστι μάχεσθαι τῷ, ὅστις ἂν ἔχοι σφοδρότερον, ἢ χρήσῃ αὐτῷ [αὐτῷ f.] συμβουλῇ σφοδρότερον δρᾶσαι. ἀλλ' εἰ [ἢ] χρὴ ζητεῖν σφᾶλμα τοῦ λόγου ἔχειν, ἢ τὸ ἔργον ἐπάγειν τῇ παρ' ἄλλων καλῶς εὑρημένῳ. Et de eodem Liban. *orat.* 3. ἂν μὲν αὐτὸς εὐείσῃ, τούτῳ τῷ βιβλίῳ εἰς μέσον ἄγων· τὰς δὲ τῶν πέλας συμβουλίας, οὐκ αὐθαδείᾳ φαυλίζων, ἀλλ' ἔργῳ τὸν παλαιὸν λόγον βεβαιῶν, ὡς ἄρα καὶ τοῦτό γε φρονήσεως, τὸ τοῖς βελτίοσιν εἰδέναι τῷ ἥττονι πείθεσθαι. Rectè siquidem, quod Isocrat. *de Pace.* Πῶς ἂν ἄνθρωποι καλῶς φρονοῖεν ἢ κεῖνα σκοπεῖν δεῖ τῆς γνώμης, ἢ βουλεύεσθαι περὶ τῶν μελλόντων, οἷς μὴ τοὺς μὲν λόγους τῆς ἐπιστήμης παραλλήλους ἕξειν οἰόμεθα, αὐτοὶ δ' αὐτοῖς κοινὰς ἀμφοτέρους ἀναγκαίας παρέχοιεν. Et apud Herodotum *lib.* 7. Artabanus: Ὦ βασιλεῦ, μὴ λεχθεισέων μὲν γνωμέων ἀντίων ἀλλήλῃσι, οὐκ ἔστι τῷ ἀμείνονι αἱρεόμενον ἐλάσσοσι, ἀλλὰ δεῖ τῇ εἰρημένῃ χρᾶσθαι. λεχθεισέων δ', ἔστι ὅστις, τὸν χρυσὸν τὸν ἀκήρατον, αὐτὸν μὲ ἐκ ἑωυτοῦ ἐόντα διαγνώσεσθαι· ἐπεὰν δὲ παρατείνωμεν ἄλλῳ χρυσῷ, διαγνώσεσθαι τὸν ἀμείνω.

Θεοσεβὴς χωρὶς δεισιδαιμονίας] *religiosus citrà superstitionem.* nisi si religiosum eo sensu accipi velimus, quo Nigidius apud Gellium *l.* 4. *c.* 9. in antiquo carmine,

Religentem esse oportet; religiosum nefas.

ut *religiosus* sit is, qui nimiâ & superstitiosâ religione sese alligaverat; quæ res vitio assignabatur. Quanquam vitio isto laborâsse cumprimis Romanos autor est Polybius *l.* 6. ubi statum Romanum cum Carthaginiensi componens. Μεγίστῳ δέ μοι δοκεῖ, inquit, διαφορᾷ ἔχειν τὸ Ῥωμαίων ἔθος τὸ βέλτιον, ἐν τῇ περὶ θεῶν διαλήψει· καί μοι δοκεῖ τὸ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις ὀνειδιζόμενον, τοῦτο σωίζειν τὰ Ῥωμαίων πράγματα· λέγω δὲ τὴν δεισιδαιμονίαν. ἐπὶ τοσοῦτον γὰρ ἐκλελοφωσῆ καὶ παρεισῆκται τοῦτο τὸ μέρος παρ' αὐτοῖς οἷς τε τοῦ κατ' ἰδίαν βίους καὶ τὰ κοινὰ τῆς πόλεως, ὥστε μὴ ῥᾳδίαν εἶναι περιλιπεῖν ἐπίσκοπον. Quin nec Marcum nostrum hoc morbo immunem prorsus fuisse, cùm ex Capitolino in *Marco*, tum & ex Luciano in *Alexandro*, colligi posse videtur: nisi siquis gentis potiùs quàm regis vitium illud fuisse dixerit.

Ἵν' ἔτος ἐυτυκτὸν τῷ σοι] par huic Aristippi votum, qui cum ab eo quæreretur, quomodo Socrates diem obiisset, respondit, Ὡς ἂν ἐγὼ εὐξαίμην; *prout ipse optaverim.* Laërt. *l.* 2. nec dispar Balaami arioli illud apud Mosem *l.* 4. *c.* 23. *v.* 10. *Moriatur anima mea morte justorum; sitque finis meus, qualis illius est.* Interest, quòd Marcus Pio vita compar esse desiderat, nè morte sit dispar, sed cùm vitæ retrò salubriter actæ conscientiâ placidus defungi queat: Balaam contrà morte compar esse piis ambit, cùm vitam eorundem æmulari ac sectari recusset: hoc est, ut poëtaster ille apud Capitol. de Macrino,

Impius & Felix sic simul esse cupit;
Ut nolit pius esse, velit tamen esse beatus:

Quod

Quod natura negat, nec ratio patitur.

Siquidem, ut Isidor. Pelus. *l.* 1. *epist.* 468. Οὐκοῦν τοῦτο ἐπιεικές ἐστιν, ἢ θέλειν μὲν σωφρονεῖν πυκτεύειν, μὴ θέλειν δὲ ποιεῖν τὰ τοῖς εὐπαθοῦσι συμβαλλόμενα. Qualem autem quemque à morte deprehendi oporteat, optimè docet Epictet. *l.* 3. *c.* 5. Τί ποιῶν τις κλαλαβεῖν ὀφείλει θάνατον; τὸν γεωργὸν γεωργοῦντα κλαλαμβάνει, τὸν ταμιεῖον ταμιεύοντα. σὺ δὲ θέλεις ποιῶν κλαληφθῆναι; εἰ μὴ τέτε κρεῖττον ποιῶν κλαληφθῆναι, πόθεν ἐκεῖνο ἐμοὶ μὲν ὃ κλαληφθῆναι γένοιτο μηδενὸς ἄλλε ἐπιμελεμένε, ἢ τῆς προαιρέσεως τῆς ἐμῆς, ἵν' ἀπαθὴς, ἵν' ἀκώλυτος, ἵν' ἀναναγκαστος; ἵν' ἐλεύθερος. ταῦτα ἐπιτηδείων θέλω ἐυρεθῆναι, ἵν' εἰπεῖν δυνώμεθα τῷ θεῷ, Μὴ παρέβημέν σε τὰς ἐντολάς; μὴ περὶ ἄλλα ἐλπομάμεν τὰς ὁρμὰς, ἃς ἔδωκας; μὴ τὰς αἰσθήσεσιν ἄλλως; μὴ τὰς προλήψεσι; μὴ σοί ποτ' ἐνεκάλεσα; μὴ ἐμεμψάμεν σὸν τὸν διοικησιν; ἤρεσμας, εἰ τι ὀφτάσεις, εἰ τι σημαίνεις· τὸν με θέλεις ἀπελθεῖν ἐκ τῆς παννηγύρεως; ἄπειμι. χάριν σοι ἔχω πᾶσαν, ὅτι ἠξίωσάς με συμπαννηγυρεῖσαι σοι, καὶ ἰδεῖν ἔργα τὰ σὰ, καὶ τῇ διοικήσει σε συμπαραλαβεῖν σοι. Ταῦτα μὲ ἐθυμώθησαν, ταῦτα γέγραφα, ταῦτα ἀναγνώσονται κλαλαλάλοι ὁ θάνατος. His gemina habet & *l.* 4. *c.* 10.

§ 31. Ἀνάγηθι | *Respice*, ad mentis sanitatem revertere: ab eis translatum, qui ubi crapulam edormierint, vetnémque quem vini hausto copiosiore contraxerant, excusserint, ad pristinum mentis statum jam redeunt. Ità νήφειν usus est Apostolus *ad Timoth. ep.* 2. *c.* 2. *v.* 26.

Ἀναγαγὲ σαυτὸν | Metaphora, ab eis, qui animæ deliquium passi, vel inclamatione, vel aliâ aliquâ ratione revocantur.

Ἐξυπνίσθεις | *Lib.* 4. § 46. ὃ δεῖ ὥσπερ κεφάλαιον πρᾶξαι ποιῶν καὶ λέγειν. *Excitandus è somno & vellicandus est animus.* Sen. *ep.* 20.

Ὄνειρόν σοι ὑπόκλαι | Pari imagine usus est Plut. de *profect. indic.* dum Stoicos ridet, qui hominem subitò καὶ ἐκ ἀκρᾶς κόμης è pravitatis ac stultitiæ altissimo gurgite, ad bonitatis sapientiæque apicem celsissimum emergere aiebant: Ἂν δ' ὕπνε τινὲ, inquit, σωπύκῃ τὰ τῆς μετανοίας, κλαλαμβάνοντα φαῦλον, ἀνέχεσθ σοφὸν, καὶ θεσπεσιῶτα τὰς χάλας ἀβελτερίας καὶ ἀπάτας.

Φαλῆς ὄνειρος χαίρει· οὐκ ἦν ἄρα.
τίς ἀγνώσων αὐτὸν διαφορᾶν ἐν αὐτῷ τοσαύτην γενομένην, καὶ φέρουσαν ἀδρὸν ἐπιδόμασαν; Vide *l.* 2. § 17. Τὰ δὲ τῆς ψυχῆς, ὄνειρος.

§ 32. Τῇ δὲ διανοίᾳ ἀδιάφορος | Corrupit hîc Xylandri verlionem editor Lugd. & mentem Marci pervertit planè, dum reddit, *rationi autem inter ea discrimen habetur.* cùm Xyl. Marci verba rectè explicans, *discrimen nullum* dixisset.

Πάσλα ἐπ' αὐτῇ | Vide *suprà* § 8. & *l.* 5. § 13. & *l.* 11. § 1.

Περὶ μόνον τὸ παρὸν | Vide *suprà* § 2. & *l.* 3. § 12.

Τὰ γὰρ μέλλοντα | Senec. *epist.* 117. *Quis nescit hoc ipso non esse bonum id quod futurum est, quia futurum est? nam quod bonum est, utique prodest: nisi præsentia prodesse non possunt. Si non prodest, bonum utique non est: si prodest, jam est.* Vide *l.* 7. § 8. & *l.* 8. § 26.

§ 33. Οὐκ ἔστιν ὁ πόθος | Senec. *epist.* 121. *Nemo ægrè molitur artus suos; nemo in usu sui hæsit: ad hoc edita protinus faciunt.* Vide *l.* 5. § 1. & *l.* 8. § 26.

Τὰ τῆς ποδὸς | τὸ Lugd.

Οὐ ἔστιν, οὐδὲ κακὸν οὐκ ἔστιν | Lugd. οὐκ ὄντων, οὐδὲ κακὸν οὐκ ἔστιν. forsan, οὐκ ἔστιν, οὐδὲ κακόν ὄντι. ut οὐκ posterius in locum ὃ, quod est vitiosum, succedat.

§ 34. Ἡλίκης ἡδονὰς ἤδησαν λυσῇ | Senec. *de vit. beat. cap.* 7. *Voluptas etiam ad vitam turpissimam venit, & infelices quidam, non sine voluptate, imò ob ipsam voluptatem sunt.* & *c.* 8. *Quid, quòd tam malis quàm bonis voluptas inest? nec minùs turpes dedecus suum, quàm honestos egregia delectant?* & rursus *c.* 10. *Quis ignorat plenissimos esse voluptatibus vestris stultissimos quoque, & nequitiam abundare jucundis?* & *c.* 11. *Multos ostendam voluptatibus obsessos, quos fatearis necesse est malos. hos esse in voluptatibus dices: nec tamen illis bene erit, quia non bono gaudent.* Ergò voluptas in adiaphoris Marco habetur. *l.* 2. § 11. & *l.* 9. § 1. Vide & *l.* 10. § 10. & *l.* 8. § 40. Cæterùm Plato in *Timæo* ità Ἡδονὴν καὶ ἐυφροσύνην distinguit, ut ἡδονὴν μὲν τοῖς ἄφρονσιν, ἐυφροσύνην δὲ τοῖς ἔμφρονσιν attribuat. Idem in *Philebo.* Ἐν ὕδρᾳ μείζως ἡδονὰς, ἢ πλείως εἶναι. & mox: Δῆλον, ὡς ἐν τινι πονηρᾷ ψυχῇ καὶ τοῦ σώματος, ἀλλ' ὐκ ἐν ἀρετῇ, μείζας μὲν ἡδονὰς, μείζας δὲ καὶ λύπας γίγνεσθαι.

§ 35. Ἀρμόζονται μὲν ἄχει τινὸς πρὸς τὸν ἰδιώτας | *Respectu aliquo imperitis parùm distant.* Casmeliùs Xyl. *Usque ad certum finem privatis hominibus se accommodant.* i. e. quadantenus illis concedunt, eísque se attemperant.

Ἀντίχρεια τοῦ λόγε τῆς τέχνης | Vide *ad l.* 4. § 31. quæ de Stratonico & Apelle. Psaltes quidam ignobilis cùm apud Antigonum regem specimen artis ederet, rexque nunc hanc, nunc illam chordam adstringere moneret, indignatus ille, Μὴ χρώτε σοι ὕτω κακῶς, ὦ βασιλεῦ, ὡς ἐμοῦ ταῦτα ἀκούειν μᾶλλον. Sive, ut Plut. (qui Philippo dictum constanter asserit, in *apoph. de adulat. de Alex. orat.* 2. *Sympos. probl. lib.* 2. *cap.* 1.) Ἵνα ἐμοὶ ταῦτα βέλτιον εἰδῇς. *Absit*, inquit, *ô rex, tam malè tecum agatur, ut in istis me peritior existas.* Ælian.

l. 9. *c.* 36. Ità regibus etiam in artis suæ ratione concedere nefas habent artifices etiam infimi quiq;. Apollodorus itidem architectus, cùm de operibus suis apud Trajanum verba habenti, Hadrianus obstreperet, Ἄπιθι, inquit, ᾗ τὰς κολοκυνθας γράφε· τύπον γὰρ οὐδὲν ἐπίστασαι. *Abi & cucurbitas pinge tibi: istarum enim rerum nihil nosti.* Dio Cass. *l.* 69. Οὕτως ἐφ' ἑκάστῃ ὕλῃ, τὸν ἔμπειρον τῆς ἀτεχνίας κρατεῖν πᾶσαν ἀνάγκη. Epictet. *lib.* 3. *cap.* 26. Idemque *l.* 4. *c.* 12. Ἐπεί τοι πᾶσι ἐπίσταται κεφαλὴ φορτικὴ ὅτι τῆς ἀγορᾶς ᾗ ἧς ἀγορούσης, ᾗ ὅ μόνον αἱ ἐπιθυμίαι, ἀλλὰ ᾗ αἱ τέχναι. φέρε ὃν θέλεις, σκυτέα, ὃν θέλεις τέκτονα· ᾗ ἧς πολλῶν κατηγορᾷ ταὐτὸ τοῦτο ἔχουσιν. Vide *l.* 5. § 32.

Τὸν ἑαυτοῦ | Quænam ars est ista propria hominis; quâ hominis? sed quam cum Diis communem habet, Marcus ipse docet *l.* 11. § 5. ἀγαθὸν εἶναι· *bonum esse.*

§ 36. Γαῖαν | Ità *l.* 3. § 10. Μικρὸν τὸ τῆς γῆς χωρίδιον. & *l.* 4. § 3. Πόσον χωρίδιον ἡ κατάκτησις. & *l.* 8. § 21. ἐν γωνίᾳ τούτῳ τῷ κλίματος.

Σταγὼν τοῦ κοσμοῦ | Apollonio quærenti *utra major* esset, *terra an mare*; respondit Iarchas Indus, *terram mari majorem*: τὴν γὰρ θάλασσαν αὐτὴν ὑπὸ *quia terra mare continet.* scil. τὴν θάλασσαν λίμνην, *mare lacum esse* censuit; non autem τὴν οἰκουμένην τῶν ὅλων, *terram* potiùs *insulam*, ut Strab. *l.* 1. quocum consentiens & Plin. *l.* 2. *c.* 66. *tellurem præcinctam circumfluo mari.* & Aristot. *de mundo c.* 3. ἡ σύμπασα μία νῆσός ἐστι, ὑπὸ τῆς θαλάσσης ἀπειρρυμένη. quod Mela *c.* 1. *ambitur omnis Oceano.* at verò ὑγρὰ οὐσία, sive *aqua elementum*, terrâ longè majorem: ᾗ γὰρ ἐκείνην τὸ ὕδωρ φέρει· *terram siquidem ab aqua sustineri.* Ità ille aquei elementi mare partem minimam opinatus videtur, utpote qui subtus terram aquarum nescio quas somniabat abyssos, quibus ea quasi supernataret, cùm *aquas* contra *terra sustineat*, ut recte Plin. *l.* 2. *c.* 65. Verùm Marcus *guttulæ* instar obtinere vult ad mundi hujus universi ambitum; cui elegantèr, ut γῆ σταγὼν, *l.* 4. § 3. ità πίλαγος σταγὼν, hoc loco dicitur. Apud Esaiam itidem *c.* 40. *v.* 15. Numini divino collati populi universi, dicuntur esse, ὡς σταγὼν ἀπὸ κάδου. *ut gutta situlæ*, hoc est, instar guttulæ, quæ sive inter effundendum deciderit, sive post effusum liquorem in fundo substiterit, de mensura justa nihil minuitur: & *ut pulvis lancium*, (nam Græci ῥοπὴν ζυγοῦ perperam reddunt) hoc est, instar pulviseuli, qui post aromata effusa lanci adhæret, nec de justo pondere tamen quicquam deperisse deprehenditur.

Ἄδως βωλαίου | *Lib.* 12. § 32. ἐν πάσῃ βωλαίῳ τῆς γῆς ἕρπεις; τὴν πατρῴαν βῶλον. i. e. *glebam patriam*, pro agro sive fundo dixit Synes. *epist.* 38. & Apul. *Milet. l.* 1. *Hymettos Attica, & Isthmos Ephyræa, & Tænaros Spartiaca, glebæ fertiles, uterum libris felicioribus conditæ, meæ veteris prosapia est.* Ità enim habet editio Colviana. *Tænaros*, inquam, non *Tenedos*: ut nihil opus sit, quod Cl. Salmasius voluit. *prolegom. in Solin.* pro *Spartiaca Sporadicam* substituere, cùm Tænaron in tractu Laconico agnoscant Pausanias & Stephan. *de urbibus. Athon* autem ideò forsan nominat Marcus istic, quia tanquam magnum & stupendum quoddam commemorant Athon montem à Xerxe perfossum, cùm in Græciam trajiceret. quid enim magni perfossus Athos, si βωλάειον fuerit, si glebulæ duntaxat rationem obtineat.

Στηρικτὰ τῶν αἰώνων | Vide *l.* 2. § 14, 17.

Ἐναφανιζόμενα | Vide *l.* 2. § 12. & *l.* 4. § 14. & *l.* 7. § 10. & *l.* 12. § 32.

Πάσης ἐκεῖθεν ἔρχεται | Vide *lib.* 2. § 3. & *l.* 4. § 23. Autor *de Mund. ad Alex. cap.* 6. Ἀρχαῖός τις λόγος ᾗ πάτριός ἐστι πᾶσιν ἀνθρώποις, ὡς ἐκ Διὸς τὰ πάντα, ᾗ διὰ Διὸς ἡμῖν συνέστηκεν· ἕνα μία ᾗ φύσις, αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ αὐτάρκης, ἑρημωθέντα τῆς ἐκ τούτου σωτηρίας. Quod Apostolus *ad Colossi. c.* 1. *v.* 16, 17. ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα. & mox: τὰ πάντα δι' αὐτοῦ, ᾗ εἰς αὐτὸν ἔκτισται· ᾗ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ συνέστηκε. Et *ad Roman. cap.* 11. *v.* 36. Ἐξ αὐτοῦ, ᾗ δι' αὐτοῦ, ᾗ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα.

Τῷ κοινῷ ἡγεμονικῷ | Quod *lib.* 7. § 75. τὸ τῆς κόσμου ἡγεμονικόν. *animæ universi.* Vide *l.* 4. § 40.

Ὁρμήσασα, ἢ κατ' ἐπικολούθησιν | Forsan ὁρμήσασ᾽. Vide *l.* 7. § 75. & *l.* 9. § 28. Vide & Brissonem *infrà ad* § 38.

Ἐπιζυμήματα | Vide ad *lib.* 3. § 2. Ocellus Lucan. *de univers. c.* 1. § 8. Πάντα ἔχει τὸ πᾶν, τὰ μὲν ὡς μέρη, τὰ δ' ὡς ἐπιζυμήματα. eadem & ἐπικολουθήματα Philo dixit libro *de provident.* cujus fragmentum, imò ἀπαπαυμάτιον bene magnum exhibuit Euseb. *præpar. l.* 8. *c. ult.* ubi inter alia: Καὶ μὴν δὴ τὸ πρὸς φύσεως ἀναγκαίως ἔχον ἐπικολούθημα δ' τούτῳ κατηγός· ἀλλ' ὅμως περέχει τινα ὠφέλειαν ἴσην ὅτε ᾗ αὐτός.

Καὶ τὸ θηλῆσεσιν | Virgil. *Georgic. l.* 1.

Ille malum virus serpentibus addidit atris.

quasi veneni expertes antè fuissent: quod & è nostris nonnullis, sed frustrà, placuisse videtur.

Πᾶσα κακοτεχνία | Vide *ad l.* 3. § 11. τοῦτο πρὸς θεούς.

Ἄχραντα | Vide *lib.* 8. § 30. Joan. Chrysost. *in Genes. cap.* 3. *v.* 18. ἀκάνθας vocat κατάρας ἐπιζυμήματα non tamen quasi ab initio ista non fuerint, ut Augustinus censuit, *de Gen. contra Manich. l.* 1. *c.* 13. Sanius idem ipse *de Gen. ad liter. l.* 3. *c.* 18. *Ab initio creata, in suo genere utilia, & ad universi ornatum perfectionémque conducentia, pæne loco haberi, quòd in locis ab homine cultis frequentiora existerent.* neque aliud Joan. voluit.

§ 37. Ὁ τὰ νῦν ἰδὼν | Idem argumentum tractat, *l.* 2. § 14. & *l.* 4. § 32. & *l.* 9. § 32. & *l.* 11. § 1. & *l.* 12. § 24, 35.

§ 38. Τὴν

§ 38. Τῶ ἐπαναπαύεσθαι | Ità *l.* 4. § 34. συνίστησι καὶ συμμίγνυσι. & *ibid.* § 45. συνδέσμου λύσεως. & *l.* 7. § 9. συνδήσεως λύσει. Vide & Senec. *de benef. l.* 4. *c.* 7. *ad l.* 5. § 8.

Πάντα ἀλλήλοις ὑπηλλαγμένα | Ità *l.* 7. § 9. πάντα ἀλλήλοις ὑπηλλαγμένα. Hoc est quod Briso in Oeconomico à Strobæo adductus *tom.* 2. *tit.* 82. ὅτως ἔχει ποτ' ἄλλα πρὸς ἄλλα τὰ τῆς φύσεως πεπλεγμένα, καὶ διὰ ταῦτα καὶ τὰς φύσεις τινὶ κεῖνται. τιθῶσι γὰρ ἐξ ἀλλήλων ἀρτιζῶα, ἀλλήλοις τ' ἀκολουθοῦντα, καὶ ἐνὸς ἐξ ἀμφοῖν ἀκωλύτως ὄντος πάντα κινεῖσθαι, τό τε ὅλον, καὶ τὸ ἐξ ἀρχῆς ἀκολουθεῖν. καὶ ἅμα τῷ βίῳ ἢ θεσμάτων ὑποῖαν ἂν βούλῃ ἑλέσθαι, εὑρήσεις καὶ τὰ λοιπὰ ἐξ ἀνάγκης, καθ' ἓν ἕκαστον ἐπόμενα.

Πάντα φίλα ἀλλήλοις | Ità *l.* 7. § 9. ἕδεν ἀλλότριον ἄλλο ἄλλῳ.

Διὰ τὴν τοπικὴν κίνησιν | *per motum localem.* κίνησιν. Xyl. & Casaub. forsan, σύνησιν, *connexionem. l.* 4. § 34.

Καὶ σύμπνοιαν | Vide *ad l.* 4. § 27. συμπαθῆ. Stoici apud Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* Ἕνα τὸν κόσμον εἶναι, καὶ τοῦτον περιέχεσθαι ὑπὸ τοῦ κόσμου μηδὲν εἶναι κενὸν, ἀλλ' ἡνῶσθαι αὐτὸν τοῦτο γὰρ ἀναγκάζειν τινὰ φύσιν ἑκτικὴν διὰ τοῦ κόσμου συμπνοίαν καὶ σύνταξιν.

§ 39. Οἷς συγκαλήφασι | Ità *l.* 4. § 26. συγκαλέσατο πᾶν τὸ συμβαῖνον.

Συνδεμεῖς ἑαυτὸν | τί γὰρ ἀρμοδιώτερον; *l.* 7. § 57. Vide & *l.* 3. § 16. & *l.* 4. § 34.

Φίλει, ἀλλ' ἀληθινῶς | quod Petrus *epist.* 1. *c.* 1. *v.* 22. φιλαδελφίᾳ ἀνυποκρίτῳ.

§ 40. Περὶ ὃ κατασκάζεις | Vide *l.* 5. §. 16. Senec. *ep.* 76. *Quæ conditio rerum, eadem & hominum est. navis bona dicitur, non quæ pretiosis coloribus picta est, nec cujus tutela ebore calata est, nec quæ fiscis & opibus regiis pressa est; sed stabilis & firmata & juncturis aquam excludentibus spissa, ad incursum ferendum maris solida, gubernaculo parens, velox, & consentiens vento. gladium bonum dices, non cui deauratus est balteus, nec cui vagina gemmis distinguitur; sed cui & ad secandum subtilis acies; & mucro imminentum omne rupturus. regula, non quam formosa, sed quam recta sit, quæritur.* Apul. de Deo Socratis. *Æquè divites spectari debere, ut equos mercamur. neque enim in emendis equis phaleras consideramus, & baltei polimina inspicimus, & ornatissima cervicis divitias contemplamur, si ex argento & auro & gemmis monilia variæ gazæ dependent, si plena artis ornamenta capiti & collo circumjacent; si fræna calata, si ephippia fucata, singula aurata sint. Sed istis omnibus exuviis amotis, equum ipsum nudum, & solum corpus ejus & animum contemplamur, ut sit ad speciem honestus, & ad cursum vegetus, & ad vecturam validus. jam primùm in corpore si sit*

Argutum caput, & brevis alvus, obesáque terga,

Luxuriëtque toris animosum pectus honestis.

præterea, si duplex agitur per lumbos spina. volo enim non modò perniciter, verumetiam permolliter pervehat. Vide & Joan. Chrysost. *edit. Savil. tom.* 7. *orat.* 2. Vide & Galen. *ad lib.* 4. § 19. sed & *l.* 9. § 31.

Ἔχει δ' ὅτως καὶ τοῦ παντὸς | de *homine quovis*, perperam cepit Xyl. de *universo*, sive *universi rectore*, Casaub. rectè.

§ 41. Μίμνᾳδαί σε θεοῖς | Idem *supr.* § 16. & *l.* 9. § 1. Epictet. *l.* 1. *c.* 27. Πέφυκεν ὁ ἄνθρωπος, μὴ ἀνασύρων ἀφαιρεῖσθαι τὸ ἀγαθὸν, μὴ ἀνασύρων ἐπιπλῆξαι τῷ κακῷ. εἶτα τὸ τελευταῖον, ὅταν μήτε θεάσματα καταδῆναι δύνηται, μήτε τὸν ἐμποδίζοντα ἐκπυρῶσαι, (quo modo Ulysses Cyclopem) κρίνηται, καὶ γένει, καὶ ὃ δύνατα, λοιδορεῖ τὸν Δία, καὶ τοὺς θεοὺς τοὺ ἄλλους. prout impii illi, Esaiæ *c.* 8. *v.* 21. Idem *l.* 4. *c.* 7. Ἐὰν τις ἐν τούτοις μόνοις ἀγήσηται τὸ ἀγαθὸν τὸ αὐτῷ καὶ συμφέρον τοῖς ἀκωλύτοις καὶ ἐφ' ἑαυτῷ, ἐλεύθερος ἔσται, εὐρυς, εὐδαίμων, ἀβλαβὴς, μεγαλόφρων, εὐπειθὴς, χάριν ἔχων αὐτὸς πάντων τοῦ θεοῦ, μεμφόμενος μηδενὶ μήτε ἐφ' ἑαυτῷ ψυχρόν, μηδὲν ἐγκαλῶν. ἂν δ' ἐν τοῖς ἐκτὸς καὶ ἀπροαιρέτοις, ἀνάγκη κωλύεσθαι αὐτὸν, ἐμποδίζεσθαι, βλάπτειν τοῖς ἐκείνων ἔχουσιν ἐξουσίαν, ἃ τεθαύμακε καὶ φοβεῖται· ἀνάγκη δ' ἀπιθῆ εἶναι, ἅτε βλάπτειν οἰόμενον τοὺ θεοῦ καὶ ἧττον, ὡς οἰκεῖ αὐτῷ τὸ πλεῖον ἀπιστοποιητικόν. Eadem prorsus dicit, quæ Marcus, sed inverso ordine, hoc loco.

Τὰ ἐφ' ἡμῖν ἀγαθὰ καὶ κακὰ κανῶμεν | *bona & mala tractaremus.* Xyl. *ad ea inclinaverimus.* Meric. verùm leg. κεκανῶμεν. *judicaverimus.* quo sensu κατακρίνειν priùs dixerat. atque ità Athen. *dipnosoph. l.* 15. Οἱ δ' ἀρχαῖοι καὶ τοὺς θεοὺς ἀνθρωποειδεῖς κατενόησαν. *At prisci homines humanâ formâ præditos Deos existimantes*, sive, ut vulgò loquimur, *supponentes.* Tollemus obiter par mendum ex Aristotelis codicibus. *ethic. Eudem. l.* 7. *c.* 6. Ubi vulgò legitur; Καὶ τέτῳ χαίρωμεν κανόνι, κατὰ τὴν πρὸς τοὺς ἄλλους φιλίαν. leg. κείνοις. quod & Aretinus advertit, qui, *judicant*, vertit.

Διὰ τὴν πρὸς ταῦτα διαφοράν | *propter hanc rerum differentiam.* Xyl. *Si cum opinione differentiæ ad res istas inclinaverimus.* Casaub. Quasi διαφορὰ τοῦ ἀδιαφορεῖν opponatur. Verùm Marco τὸ διαφέρεσθαι πρός τι, est *ad rem aliquam adipiscendam*, vel simpliciter *ferri*, ut idem usurpat *l.* 5. § 1. vel *cum solicitudine & animi anxietate ferri.* Vide *lib.* 9. § 27, & 33. Verto itaque, *dum ad ista contendunt.* non in eo sensu *contendendi* vocabulo sumpto, quo διαφέρεσθαι περί τινος, *de re aliqua contendere*, sed quo πρός τι, *ad rem aliquam*, quam studiosè prosequitur, *contendere* quis dicitur.

§ 42. Πάντως εἰς ἓν ἀποτέλεσμα συμβαίνειν | imò, non πάντως tantùm, sed & πάντα, συμβαίνει

τις ἦν· Apostolus *ad Cor. epist. 2. c. 6. v. 1.* Et, *πάντα συνεργεῖ. ad Rom. c. 8. v. 28.*

Οἱ μὲν εἰδότως καὶ διακολαυπτικῶς, εἰ δὲ ἀνεπισκέπτως | Xyland. *pars scientes & certo ordine, pars insciì.* Videtur εἰδότες legisse. quanquam eódem recidit, utrumlibet admiseris. Verùm διακολαυπτικῶς, *intelligenter* potiùs, vel *intelligentes* etiam reddidisset. ἀνεπισκέπτως, *citra considerationem.* ἀγνοησήτως, *citra cognitionem.* hoc an illud legeris, ciccum haud interest: nisi quòd istud τοῦ εἰδότος, illud τοῦ διακολαυπτικῶς, potiùs respondere videatur. Bernard. *de grat. & lib. arb. Operatur Deus salutem suorum, aliquando per creaturam sine ipsa, aliquando per creaturam contra ipsam, aliquando per creaturam cum ipsa. multa enim fiunt hominibus salubria per insensibilem, & item per irrationabilem creaturam: quæ idcirco dixi fieri sine ipsa, quòd non queat, intellectu carens esse vel conscia. Multa quoque multorum salati utilia facit Deus per malos, sive homines, sive angelos, sed quoniam invitos, ideo contra ipsos. nam dum nocere cupientes, juvant, quantum* [*quantumvis*] *aliis valeat utilis actio, tantum* [*tamen*] *ipsis perversa nocet intentio. Porrò per quos & cum quibus operatur Deus, boni sunt, vel angeli, vel homines: quia quod vult Deus & agunt pariter & volunt. nec sunt operis tantùm ministri per effectum, sed & operantis quodammodo socii per consensum.* Et mox: *Utitur ergò Deus in salutem suorum irrationabili item & insensibili creaturâ, tanquam jumento vel instrumento, quæ jam expleto opere, nusquam erunt. utitur creaturâ rationali, sed malevolâ, quasi disciplinæ virgâ, quam correcto filio in ignem projiciet, tanquam sarmentum inutile. utitur & angelis & hominibus bonæ voluntatis, tanquam commilitonibus & coadjutoribus suis, quos peractâ victoriâ amplissimè muneratbit.* Synes. *epist. 57.* Αἱ κακοποιοὶ δυνάμεις ἐν κόσμῳ συστελοῦσι μὲν τῇ χειρὶ τῆς προνοίας. κολάζουσι γὰρ τοῦ ἀξίου κολάζειν. εἰσὶ δ' ὅμως θεομισεῖς τε καὶ ὑπερόπται. ὃ γὰρ διάκειται πρὸς γνωμιῶν ὁ πεμφθεὶς ἢ δαίμων ἢ ἄνθρωπος, ὡς λειτουργίαν ταύτην εἰσφέρων θεῷ· ἀλλὰ τῇ μοχθηρίᾳ τῆς φύσεως χαριζόμενος, ταῖς κοιναῖς συμφοραῖς ἐπέζευξε κρατεῖ. Exemplum habes in Assyrio rege apud Esaiam *c. 10. v. 5, 7.*

Καὶ τοὺς καθεύδοντας | Etiam dormientes cooperari ad ea quæ in mundo geruntur, Heraclitum dixisse asserit. cum tamen Heraclitus idem dixerit, referente Plut. *lib. de superstit.* Τοῖς ἐγηγερόσιν ἕνα καὶ κοινὸν κόσμον εἶναι, τοὺς δὲ κοιμωμένων ἕκαστον εἰς ἴδιον ἀποστρέφεσθαι. *Vigilantes in mundo uno eodemque omnium communi versari; dormientes in suum cujusque proprium nescio quem concedere.*

Ἐκ περισσοῦ δὲ | *Supervacaneâ operâ.* Xyl. *quantum in se est.* Cas. *abunde,* sive *ex abundanti,* malim. Galen. *de opt. sect. c. 18.* ἐκ περισσοῦ χάριν ὅτι καὶ τοῦτο κελεύσαι, ὅπου ἔκρηνος ἡ κατάληψις τῶν παθῶν. *ex abundanti est, istud ostendere.* ἐκ περισσοῦ, sive *ex abundanti* agere dicitur, qui liberaliter, ultra id quod exigi poterat aut necesse fuerat, aliquid vel concedit, vel largitur, vel quocunq; modo facit. indè apud Rhetores, τὰ ἐκ περισσοῦ καλούμενα προοίμια, de quibus Hermogen. *de invent. l. 1. c. 3.* & ἐκ περισσοῦ προοιμάζεσθαι, & ἐκ περισσοῦ λέγειν, *ibidem*; ubi alia ac graviora, quàm ea quæ objiciant, objicere posse se crimina ei qui prætendunt. eodem sensu, ἐκ τοῦ περιόντος Marcus dixit *l. 7. § 56. Ex abundanti,* inquit, & istiusmodi homines ad mundi opus operam conferunt suam, quia fati effectum, dum eidem renituntur, illustrant.

Ὁ μεμφόμενος | *qui objurgat naturam; & Deos mavult emendare, quàm se.* Senec. *epist. 107.*

Καὶ ὁ ἀντιβαίνων πειρᾶται μάτην | *Dum in bonum usum malè facta vertuntur, ejus consiliis militant, etiam qui ejus consiliis repugnant.* Greg. Rom. *in Job. l. 6. c. 14.* ità Assyrius Esai. *c. 10. v. 6, 11. Deúsque de eis qui faciunt quæ non vult, facit ipse quæ vult.* Aug. *de corrept. & grat. c. 14.* Et *enchir. c. 100. Per eam creaturæ voluntatem quâ factum est quod creator noluit, implevit ipse quod voluit. hoc enim ipso, quòd contra voluntatem Dei fecerunt, de ipsis facta est voluntas ejus.* Vide *l. 8. § 35.*

Τῷ τοιούτῳ ἔχρησεν ὁ κόσμος | Vide *l. 9. § 42.* Chrysipp. *de natur. lib. 2.* à Plutarcho relatus *de contradict. Stoic. c. 31.* & *de Commun. notit. c. 13.* Ἡ κακία φησὶ τὰ λοιπὰ συμπτώματα ἔχει δεῖγμα γίνεται γὰρ αὐτή πως χρῆσις τοῦ τῆς φύσεως λόγου· καὶ ἴσως εἴποι, ἂν ἀχρήστως γένηται πρὸς τὰ ὅλα· οὐδὲ γὰρ ἂν τἀγαθὸν ἦν. Vide *infr. ad init.* εὐπετὴς καὶ γαλοῦς τόκος. Sed & Plato in *Theætet.* à Theodoreto etiam adductus *therap. lib. 12.* Ἀλλ' ἔστι ἀπόλυτος τὰ κακὰ δυνατὸν ὑπεναντίον γάρ τι τῷ ἀγαθῷ ἀεὶ εἶναι ἀνάγκη. Non necessarium prorsus, at conducibile tamen, nec nostri negant. Lactant. *l. 5. c. 7. Virtutem aut cerni non posse, nisi habeat vitia contraria; aut non esse perfectam, nisi exerceatur adversis. hanc enim Deus bonorum ac malorum voluit esse distantiam; ut qualitatem boni ex malo sciamus, item mali ex bono: nec alterius ratio intelligi sublato altero potest. Deus ergò non exclusit malum, ut ratio virtutis constare posset.* Aug. *enchir. c. 10. Ab hac summâ & immutabiliter bonâ Trinitate creata sunt omnia, & nec summè, nec æqualiter; nec immutabiliter bona, sed tamen bona etiam singula. Simul verò universa valde bona; quia ex omnibus constat admirabilis pulcritudo. in qua etiam illud quod malum dicitur, bene ordinatum & loco suo positum, tanto magis commendat bona, ut magis placeant & laudabiliora sint. neque enim Deus omnipotens, rerum ei jamdudum factarum, cum summè bonus*

bonus sit, ullo modo sineret mali esse aliquid in operibus suis, nisi usque adeò esset omnipotens & bonus, ut bene faceret etiam de malo. Et *c.* 96. *Quamvis enim ea quæ mala sunt, in quantum mala sunt, non sint bona, tamen ut non solùm bona, sed etiam sint & mala, bonum est. nam nisi esset & hoc bonum, ut essent & mala, nullo modo sineretur ab omnipotente bono; cui proculdubio quàm facilè est quod vult, facere; tam facilè est quod non vult, esse non sinere. Melius ergò judicavit de malis bene facere, quàm mala nulla esse permittere.* Ibid. *c.* 27. Vide Petr. Lomb. *l.* 1. *dist.* 46.

Ἐκεῖνο πάντως σοι καλῶς χρήσεται | Diserrè ac eleganter hoc differit Clemens *Strom l.* 1. Αἱ ὑποσταπάντων βυλαί τε καὶ ἐνέργειαι, μεμιγμέναι ὖσαι, γίνονται μὴ ἐκ φαύλης διαθέσεως, καθάπερ καὶ αἱ νόσοι αἱ σωματικαί. κυβερνῶνται δὲ ὑπὸ τῆς καθόλου προνοίας ὅτι τὸ τέλος ὑγιεινὸν, κἂν νοσοποιὸς ᾖ ἡ αἰτία. μάλιστα γὰρ τῆς θείας προνοίας, τὸ μὴ ἐάσαι τὼ ἐξ ἀποστάσεως ἑκάστῳ φυείσαν κακίαν, ἀχρηστον καὶ ἀνωφελῆ μῆκυν, μηδὲ μὴν κτῆνος βλαβερὸν αὐτῷ γένεσθαι. τῆς γὰρ θείας σοφίας καὶ ἀρετῆς καὶ δυνάμεως ἔργον ὄντι, ἃ μόνον τὸ ἀγαθοποιεῖν. φύσις γὰρ ὡς εἰπεῖν, αὕτη τοῦ θεοῦ, ὡς τοῦ πυρὸς τὸ θερμαίνειν, καὶ τοῦ φωτὸς τὸ φωτίζειν· ἀλλὰ κἀκεῖνο, μάλιστα, τὸ διὰ κακῶν ὑπονοηθέντων ποτὲ πῶν, ἀγαθόν τι καὶ χρηστὸν τέλος ἀποτελεῖν, καὶ ὠφελίμως τοῖς δικαίοις φαύλοις χρῆσθαι. Inculcat idem passim & Augustinus. *adv. Faust. l.* 16. *c.* 21. *Deus bene utitur etiam malis. epist.* 141. *Sicut mali, Dei bonis male utuntur, dum non corrigantur; sic contrà Deus, etiam malis eorum bene utitur, ad justitiam suam & exercitationem suorum.* Et *epist.* 59. *Sicut illorum nequitiâ [illegible] male uti bonis operibus ejus; sic illius sapientiæ est, bene uti malis operibus eorum.* Idem *in Psal.* 54. *Nè putetis gratis esse malos in hoc mundo, & [illegible] boni de illis agere Deum. omnis malus aut ideò vivit, ut corrigatur; aut ideò vivit, ut bonus per illum exerceatur.* Et *in Psal.* 36. *Habet aliquem hîc usum peccator? habet. utitur illo Deus ad probandum justum. est quod de peccatore agatur. locus hîc ejus est ut paleæ in fornace artificis. ardet palea, ut aurum purgetur: Sævit impius, ut justus probetur.* Et *in Psal.* 77. *Utitur eis, qui bonus est, bene. i. e. convenienter & justè; sicut è contrà iniqui creaturis ejus bonis utuntur malè.* Et *in Psal.* 104. *Deus bene utitur malis operibus hominum: sicut illi contrà malè utuntur bonis operibus Dei.* Et *est ipsa illa mirabilis Dei bonitas; quia bene utitur etiam malis, vel angelis vel hominibus. cùm enim ipsi vitio suo mali sint, ille de malo eorum bene facit.* Idem *enchir. c.* 101. *Summè bonus non sineret fieri malè, nisi omnipotens etiam de malo facere posset bene.* Et *de continent. c.* 6. *Tanta est omnipotens ejus bonitas, ut etiam de malis possit facere bona, sive ignoscendo, sive sanando, sive ad utilitates piorum coaptando atque vertendo, sive etiam justissimè vindicando. omnia namque ista bona sunt, & Deo bono atque omnipotenti dignissima, nec tamen fiunt nisi de malis. quid igitur melius, quid omnipotentius eo, qui cùm mali nihil faciat, bene etiam de malis facit?* Possent & alia plura coacervari. Verùm ista forsan quibusdam nimia videbuntur. Chrysippus certè ipse gemina ferè his habet, *de Diis l.* 1. referente Plutarcho *de Stoic. contrad. fl. c.* 33. Ὅτι ταῦτα (τὰ κακὰ) ὑπομένει καὶ τὸν Διὸς λόγον, ἅτοι δὴ κολάσει, ἢ κατ' ἄλλω ἔχειαν πρὸς τὰ ὅλα οἰκονομίαν.

Ὁ τὰ ὅλα δοικῶν | Vide *l.* 5. § 21. & *supra* § 1.

Τῶν σωμάτων | ità *l.* 7. § 19. τὸ ὅλω σωμά. & *infra* § 43. σωμὰ εἰς ταυτόν.

Οἷον ὁ εὐτελὴς καὶ γελοῖος ἶχος | Locum hunc illustrat nobis Plut. *de commun. notit. adv. Stoicos c.* 13. adductus ipsis Chrysippi verbis, quæ in animo proculdubio Marcus habuit, cùm hæc scriberet. Ea ex *l.* 2. *de natura* sic habent: Ὥσπερ γὰρ αἱ κωμῳδίαι ἐπιγεγράμματα γελοῖα φέρουσιν, ἃ καθ' ἑαυτὰ μὲν ὄντα φαῦλα, πρὸς ὃ ὅλον ποίημα χαίρειν πρὸ ποιήσεως· ὕτως ἐξέσται ἂν αὐτῷ ἐφ' ἑαυτῆς τινὰ κακίαν· τοῖς δ' ἄλλοις ἐν ἀχρηστός ὄντα. Interest tantum, quod Marcus ἶχον εὐτελῆ, Chrysippus ἐπίγεγραμμα φαῦλον, sed uterque γελοῖον, dixerit: ille ad hominem pravum, hic ad pravitatem hominis ipsum retulerit. Audi tamen ex parte Plutarchi, quam subjunxit, censuram: Πρῶτον μὲν ἔν, inquit, τινὰ κακίαν γενέσθαι καὶ τινὰ τοῦ θεοῦ προνοίαν, ὥσπερ τὸ φαῦλον ἐπίγεγραμμα γέγονε καὶ τινὰ τοῦ ποιητοῦ βάλησιν, πᾶσαν ὑπόνοιαν τῆς ἀτοπίας ἐκβάλλει. ἔπειτα δὲ τὸ μὲν φαῦλον ἐπίγεγραμμα τινὰ κωμῳδίαν κοσμεῖ, καὶ σωτηρεῖ πρὸς τὸ τέλος αὐτῆς, ἐφιεμένης τοῦ γελοίου ἢ κεχαρισμένου τοῖς θεαταῖς. ὁ δ' παντοκράτωρ καὶ ὕπατος καὶ δημιουργὸς Ζεὺς, καὶ εἰσοπτήρ, καὶ Πίνδαρον, ὃ δέγμα δή τι μέγα καὶ ποικίλον καὶ πολυμαθὲς δημιουργῶν τὸν κόσμον, ἀλλὰ θεῶν καὶ ἀνθρώπων ἅγιον κοινὸν συνωμοσιῶν μὴ δίκης καὶ ἀρετῆς ὁμολογουμένως καὶ μακαρίως, ἢ πρὸς τὸ κάλλιστον τοῦτο καὶ σεμνότατον τέλος ἐθέτω λητῶν καὶ ἀνδροφόνων καὶ πατροκτόνων καὶ τυράννων; (quod Marcus supr. τῷ τοιούτῳ ἔρριζεν ὁ κόσμος) ὃ γὰρ ἡδὺ τοῖς θεοῖς καὶ κομψὸν ἡ κακία γέγονε ἐπεισόδιον. ἐπὶ τὸ μὲν φαῦλον ἐπίγεγραμμα τῷ ποιήματι συλλογισμένον ὄντι, καὶ εἰκὸς ὑπάρχει παντάπασιν ἐν τῇ κωμῳδίᾳ χωλὸν καὶ ὅτε πλεονάζει τὰ τοιαῦτα, ὅτε ἧττον εὖ τι ποιοῦσι δοκοῦντων ἀπόλλυσι καὶ λυμαίνεται τὸν χαρίεν· τῆς δὲ κακίας ἀναπέπλησται πάντα φαύλματα, καὶ πᾶς ὁ βίος ἐνδὺς ἐν παθῶν καὶ ἀρχῆς ἄχει κορωνίδος ἀθυμονῶν καὶ ἐκπίπτων, καὶ ταραττόμενος, καὶ μηδὲν ἔχων μέρος καθαρὸν μηδὲ ἀνεπίληπτον (ὡς ἔστι λέγεσιν) ἀληθὲς ὄν δεσμάτων ἁπάντων καὶ ἀτερπέστατον. Quanquam pro Chrysippo Marcóque multa forsan dici possent, si candidam saltem ac benignam interpretationem verborum utriusque admiserimus: verùm

ulteriùs de his impræsentiarum non lubet disserere. Illud tantùm adjiciam; in Plutarchi animadversione verba illa, παηρῷος καὶ ὕψιστος Ζεὺς vitiata videri. quid enim habet commune παηρῷος καὶ ὕψιστος; Et primâ quidem facie videri possit, leviculâ inflectione σωτὴρ καὶ ὕψιστος legendum. certè ὁ σωτὴρ καὶ ὁ ὕψιστος Deus pater nostris dicitur. Esaiæ *c.* 44. *v.* 6. & Joan. *Apocal. c.* 1. *v.* 17. & *c.* 2. *v.* 8. & *c.* 22. *v.* 13. Verùm locum iftîc τὸ σωτὴρ καὶ ὕψιστος quem habeat, non video. Itaque malim Plutarcho ipso facem præferente legere, παηρῷος καὶ σωτικὸς καὶ ξενίσιος. Sic enim Plut. *de Stoic. repugnantiis. c.* 29. Ὥσε δεῖ τῷ Διὶ τῷ σωτῆρι, καὶ ξενίῳ καὶ παηρῴῳ δίκης καὶ εὐνομίας.

§ 43. Μήη ὁ ἥλιος | Lucian. itidem *de astrolog.* Τὰ ἔργα ἐκφέρε αὐτέων διωείσατο, τῇ Ἀφροδίτῃ μὲν εἰπών, *Iliad. ε.* v. 429.

Ἀλλά σ' γ' ἰωαχέηνα μετέρχεο ἔργα γάμοιο.
τὰ δ' ἦ τὸ πόλεμος

Ταῦτα δ' Ἀρηϊδῳ καὶ Ἀθηνάῃ πάντα μελήσει.

Gemino utitur argumento Plutarchus *in lib. de tranq.* dum quorundam omnia ambientium vanitatem retundit. Ἀλλ' ἔνιοι, inquit, τοὺ μὲν Στοικοὺς αἰσχυνομένους, ὅταν ἀκούσωσι τὴν σοφὸν παρ' αὐτοῖς μὲν μόνον φρόνιμον καὶ δίκαιον καὶ ἀνδρεῖον, ἀλλὰ καὶ ῥήτορα καὶ στρατηγὸν καὶ ποιητὴν καὶ πλούσιον καὶ βασιλέα σεσωρευδόμενον· αὐτοὺς δ' πάντων αἰτιᾶσι τέτων. Καίτοι καὶ ἡμεῖς θεῶν ἄλλον ἄλλων ἔχομεν δωρεάν, ὁ μὲν Ἑρμάϊος, ὁ δ' μαντικῆς, ὁ δ' κερδῶος ἐπονομάζεται· καὶ τὴν Ἀφροδίτην ὁ Ζεὺς, ὡς ὁ μετὰ αὐτὴ πολεμικῶν ἔργων, ὅτι γάμος ἀποτέλεσι καὶ διαλύσις. Et mox: Οὐ πάντα πάντων δεῖ· ἀλλὰ δεῖ τῇ Πυθικῇ γεγράφαι περιόντων, αὐτὸν καταμαθεῖν· ὅτα χρηὰς σοὶς ὢν ὁ πέφυκα, καὶ μὴ σοὶς ἄλλον ἄλλοτε βίε ζῆλον ἕλκειν καὶ παρεκβαίνειν τὴν φύσιν. Vide *ad l.* 4. § 27. sed & Epictet. *dissert. l.* 3. *c.* 22.

Διάφορος μὲν | Vide *ad l.* 9. § 9. Senec. *quæst. nat. præfat. l.* 1. *Occasus siderum atque ortus, & tam diversæ concordantium vias.*

§ 44. Εἰ ὦν | ὦν illud παρέλκειν videtur. est enim novi argumenti exordium, Vide *l.* 8. § 3.

Καλῶς ἐξυλάσσετο | Ità *l.* 3. § 4. Ταῦτα δ' ἀγαθὰ ἦν πίστεως. & *l.* 9. § 28. Εὖ ἔχει πάντα. Vide & *l.* 7. § 41. Epictet. *dissert. l.* 3. *c.* 24. Τῷ ἄνπ κακῶς διοικεῖται τὰ ὅλα, εἰ μὴ ἐπιμελεῖται ὁ Ζεὺς ἡμῶν ἑαυτῷ πλήθη, ἵν' ὦσιν ὁμοίως αὐτοῦ· ἀλλὰ ταῦτα ὁ Σιμμᾶς, ὑδὶ ὅσα ἐνδυμηθῆναι· Et *c.* 26. Καὶ σεμνότητι δὲ ἀγαθῷ ὁ λείπει ὁ μισοδοκῆς, ὑδὲ ἐργάτη, ὑδὲ συλεῖ; τοῦ δ' ἀγαθῷ λείψει; ὅπως ὁ Θεὸς ἀμελεῖ μὲν αὐτῶν ἐπιτυγμάτων, μὲν διανοίων, μὲν μαρτύρων· οἷς μόνοις χρῆται παιδείγμασι σοὺς ἀπαιδεύτους, ὅτι καὶ δεῖ, καλῶς διοικεῖ τὰ ὅλα, καὶ ὅτι ἀνδρεῖ ἀγαθῷ ὑδὲν δεῖ κακόν, ὅτε ζῶντι, ὅτε ἀποθνήσκοντι. quæ novissima Socratis sunt ex Platon. *apolog.* mutuata. Vide *ad l.* 10. § 31.

Ἄξιον γὰρ θεὸν | Vide *l.* 2. § 11.

Ἀσπάζεσθαι καὶ στέργειν | *amplecti & acquiescere.* hoc est enim τὸ στέργειν, φιλεῖν καὶ σεσωκαπαύειν, ut Marc. *l.* 4. § 31. Demosthen. *de coron.* Εἰ δέ φησιν εἶναι, δεῖξάτω· κἀγὼ στέξω, καὶ σωπήσομαι. *acquiescam, & conticescam.* Isocrat. *ad Demonic.* Στέργε τὰ παρόντα. *præsentibus acquiesce, contentus esto.* Plut. *Antonio*; Νυνὶ δ' τὰ παρόντα στέργομεν. *nunc rebus præsentibus contenti sumus.* Polybius à Suida laudatus: Ναῦν δὲ, ἣ σεσὶ ἦν δὲ ὁπλοποιεῖν, τὰ παρόντα στέργομεν. Incertus autor apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 108.

Πάντων ἄρειον μὴ βιάζεσθαι θεούς·
Στέργειν δὲ μοῖραν. ——

In cœlites vim non parare est optimum;
Sed amare fatum. Grot.

Et apud eundem *tit.* 109. Sophocles:

Στέργειν δ' τὰμπσύντα, καὶ θεοὺς φρέτει,
Σοφὸν κυβεύτειν, ἀλλὰ μὴ στένειν τύχαν.
Amare oportet casus, ac disponere,
Non gemere sortem, ut aleatorem bonum.

Ità enim accipio illa, Σοφὸν κυβεύτειν, quomodo Flaccus dixit in *art.* ——*fidus Interpres*—— pro, *sicut fidus interpres.* & *l.* 1. *ep.* 2. *Rusticus expectat, dum defluat amnis*— pro, *Rustici instar est expectantis.* Vide *l.* 3. § 16. & *l.* 5. § 8. & *l.* 7. § 38. & *l.* 10. § 6. 11. Theodoret. denique *therap. l.* 1. Ἕκαστος δὲ ἀνθρώπων, τέχνην μαθεῖν ἐθέλων τινὰ, φοιτᾷ μὲν τῷ διδάσκειν ὁπλομένῳ, στέργει δ' τὰ σεσωρευμένα παρ' ἐκείνε μαθήματα. Et mox: καὶ ὁ μὲν ἔχει δὲ γνωμόνων τὸν γεῶσιν· ὁ δὲ στέργει τὸν πῖσιν. ubi malè vertit Acciaolus, *disciplinas colit, & fidei initiatur*: cùm vertendum potiùs fuerit, *documentis acquiescit, & fide contentus est.* hoc est enim quod priùs dixerat, πιστεύει τοῖς λεγομένοις, καὶ ἐκ ἀνπλέγει τῷ διδάσκοντι. Et in syntaxi diversa, apud Isocrat. *in Panathen.* Ἀνάγκη στέργειν τοῖς ἤδη συμβεβηκόσιν. *eis quæ jam obtigerunt acquiescere necesse est.* Idémque *de pace.* ὀρθῶς γὰρ ἡμᾶς ἐ στέργοντας οἷς ἂν ἔχωμεν, ἀλλ' ἀεὶ τὸ πλέον ὀρεγομένους. *non contentos,* sive *acquiescentes eis, quæ possidemus.* de Scopa Polybius Suidâ referente: ἐκ ἔστεργε τοῖς παροῦσιν, ἀλλ' ἀκόρεσος ἦν. quod mox quasi interpretatus ipse, ἐκ ἀρκεθεὶς τύχαις, inquit. Lucianus item à Budæo adductus: εἰ δέ πε αὐτάρκεσ εἵλετο, στέργειν δεῖ δίκαιον τοῖς ὑπαρχέσι. *acquiescere eis quæ decreta & statuta sunt.* Et apud Suidam autor innominatus: Ἐκεῖνος οἷμαι δυνάμει στέργειν ἀναγκάζετο τύχαις· *illis contentus esse cogebatur.* Liban. *orat.* 3. *de Alexandro*; ἐδὲν κακὸν μόνον, ᾧ στέργειν ἄξιον, ἐπιχειρεῖ τῷ πλέονι. Greg. Naz. *in julian. exact.* Ἀλλ' ἕκαστος ἐν ᾗ ἐκλήθη τάξει, ἐν ταύτῃ μενέτω, κἂν ᾖ τῶ κρείττονος ἄξιος· ἐν ᾧ στέργει τῷ παρῶσαν, πλέον εὐδαιμονῶν, ἢ ἐν τῷ ζητεῖν, ἣν ἐκ ἔλαβε. Eodem sensu & τὸ ἀγαπᾶν

ἀγαπᾷν usurpatur. Liban. *in vit. suâ.* ἐμιμοῦντο ἢ ἤδη τοῖς παροῦσιν ἀγαπήσειν. *præsentibus contenturum fore.*

Ἢ μηδὲ θύμῳ, μηδὲ ἐυχέμεν | Apul. *de Deo Socrat. Nullus,* inquis, *Deus rebus humanis intervenit. cui igitur preces allegabo? cui votum nuncupabo? cui victimam cædam? quem miseris auxiliatorem, quem bonis fautorem, quem adversatorem malis in omni vita ciebo? quem denique, quod frequentissimum est, jurejurando adhibebo?*

Ἔξεστι δὲ ἐμοὶ βελδίους | Καὶ σεσῳσμένους ἢ ἀνσεσωσμένων, ut Tatianus *contr. Græc.* Ità *l.* 9. § 28: μὴ κῆ σὺ εἰκῇ.

Κατὰ γὼ ἐαυτὸ καταοιδιὼ | Vide *supr.* § 16, 40. & *l.* 5. § 16. & *l.* 9. § 28.

Πόλις κὴ πατρὶς, ὡς μοὶ Ἀντωνίνῳ μοι ἡ Ῥώμη | Ità Cicer. *contr. Rullum* 2. *Roma communis patria omnium nostrûm.* & Modestin. in *Pandect. l.* 50. *tit.* 1. *leg.* 33. *Roma communis patria nostra est.* Seneca verò *ad Helv. c.* 6. de eadem, sensu haud paulò latiore, ratione hominum ex omnibus locis terrísque eò confluentium, ibíque sedes figentium suas; *Quæ velut communis patria potest dici.* quomodo de Italia Plinius *hist. nat. lib.* 3. *c.* 5. *Una cunctarum gentium in toto orbe patria.* Et Aristides *orat. in Romam,* ratione civitatis gentibus aliis communicatæ: Τὸ Ῥωμαῖον, ὦ πόλεως, ἀλλὰ γένος ὄνομα κοινῷ πᾳ κὴ τύτῳ ἐχ ἑνὸς ἥλ πόλεων, ἀλλ' ἀνῤῥέον πᾶσι τοῖς λοιποῖς. πολλοὶ γὰρ, inquit, ἐν ἑνὶ πόλει πολίται ὑμέτεροι, ἐχ ἅπαν ἢ ἐξ ὁμοφύλων, ὑφ' ἰδίοις τισὶ τόποις ὠκῆσθαι τὸ πάλαι. τοῦτον ἐξηγάγετε τὸν τῆς πόλεως ὅρον. Cicero *de legib. lib.* 2. *Ego meherculè municipibus omnibus duas esse censeo patrias, unam naturæ, alteram civitatis. ut ille Cato, cùm esset Tusculi natus, in populi Romani civitatem susceptus est. itaque cùm ortu Tusculanus esset, civitate Romanus, habuit alterum loci patriam, alterum juris.* Tum, ubi in Atticis idem ostendisset, unde & Euripides *Ione,*

——— πατρὶς γῆ δ' Ἀθηναίων πόλις.

subjungit, *Sic nos & eam patriam dicimus, ubi nati; & illam, quâ excepti sumus. Sed necesse est caritate eam præstare, in qua reipub. nomen & universa civitatis est. dulcis autem non multò secus est ea quæ genuit, quàm ea quæ excepit. itaque ego esse hanc meam patriam prorsus nunquam negabo, dum illa sit major, & hæc in ea contineatur.* Duplici ergo nomine *patria* Marco *Roma,* & ortùs ratione, & civitatis. nam & *Romæ natus est.* Capitol.

Ὦ ἢ ἀνθρώπῳ, ἢ κόσμος | Ità Theodorus Atheus, ἢ πατρίδα τὸν κόσμον. Laert. *l.* 2. in *Aristip.* quod idem & alii. Vide *ad l.* 2. § 16. & *l.* 3. § 11. Herculis est apud Tragicum vox, à Plut. *de exil.* & Stob. *tom.* 2. *tit.* 40. laudata:

Ἀρχεῖ, ἢ Θηβαῖ· ἢ γὰ εὔχομαι
Μιᾶς ἅπας μοι πύργος Ἑλλήνων πατρίς.

Argivus an Thebanus: haud unam mihi
Adscribo; patria urbs est Graia quælibet.

Verùm latiùs patriam suam porrigit Crates Theban. apud Laërt. *l.* 6. in *Hipparchia:*

Οὐχ εἷς πάτρα μοι πύργος, ἀ μία γέγη·
Πᾶσα γὰρ χέρσος, ἢ πόλισμα ἢ δόμος
Ἕτοιμος ἡμῖν ἐνδιαιτᾶσθαι πάρα.
Mihi patria non urbs una, non una est domus:
Verùm quot urbes, quot domos tellus habet,
Totidem mihi sunt æquæ ad hanc vitam locus. Grot.

Sed & Socrates, de quo Plut. *ibid.* Ὁ ἢ Σωκράτης βέλτιον, ὃτ' Ἀθηναῖος, ἢ Ἕλλην, ἀλλὰ Κόσμιος εἶ φάσκε, ὡς ἄν τις Ῥόδιος ἔλεγε, ἢ Κορίνθιος ὅτι μηδὲ Σκίρῳ, μηδὲ Ταινάρῳ, μηδὲ Κεραυνίοις ἐπέλεσεν ἑαυτόν. Subjungit Plut. ex Euripid.

Ὀρθῶς τὸν ὑψῦ τὸν δ' ἄπωθεν αἰθέρα,
Καὶ γῆν περιξ ἔχοντ' ὑγρὰς ἐν ἀγκάλαις
ἕτοι τῆς πατρίδος, πῶλ' ἕρει εἰσίν. Senec. *epist.* 102. *Primum humilem non accipit patriam; Ephesum, aut Alexandriam, aut siquod est etiamnum frequentius incolis, latius tectis solum. illi patria est, quodcunque suprema & universa circuitu suo cingit. hoc omne convexum, intra quod jacent maria cum terris, intra quod aer humana divinis fecernens etiam conjungit, intra quod dispositæ tot numina in actus suos excubant.* Democritus item apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 40. Ἀνδρὶ σοφῷ πᾶσα γῆ βατή· ψυχῆς γὰρ ἀγαθῆς πατρὶς ὁ σύμπας κόσμος. Quod Euripides *ibidem* laudatus ex Musonii *de exil.*

Ἅπας γὰρ ἀνὴρ εἰς τὸ σῶφρονεῖν
Ἄριστος ἢ χθὼν ἀνδρὶ γενναίῳ πατρίς.
Pater omne cælum præpeti Jovis alite:
Ità terra quævis patria est forti viro. Grot.

Et in eundem sensum Naso *Fast. l.* 1.

Omne solum forti patria est; ut piscibus æquor,
Et volucri vacuo quicquid in orbe patet.

In Homeri epitaphio è veteri marmore à Falkenburgio *ad Nonni Dionysiaca* repræsentato;

Πατρὶς ἐμοὶ χθὼν πᾶσα. ——
Patria mi terra est omnis. ——

De Christicolis Justin. *ep. ad Diognet.* Πᾶσα ξένη, πατρὶς ἔστιν αὐτῶν· ἢ πᾶσα πατρὶς ξένη. Distinctiùs, & ad Marci mentem proximè, Epictet. *l.* 2. *c.* 5. Τί γάρ ἐστιν ἄνθρωπος; μέρος πόλεως ἐκ τῆς μὲν τῆς ἐν θεῶν ἢ ἀνθρώπων· ἐν ταῦτα ἢ τῆς ὡς ἔγγιστα λεγομένης, ἢ τι ἐστὶ μικρὸν τῆς ὅλης μίμημα. Et *c.* 15. Τῆς αὐτῆς πόλεως πολίτην, ἢ τῆς μεγάλης ἢ τῆς μικρᾶς. Sed & Senec. *de otio sap. c.* 31. *Duas respublicas animo complectamur; alteram magnam & verè publicam, quâ Dii atque homines continentur; in qua non ad hunc angulum respicimus, aut ad illum, sed terminos civitatis nostræ cum sole metimur; alterum cui nos adscripsit conditio nascendi. hoc aut Athenienſium erit, aut Carthaginiensium, aut alterius alicujus urbis, quæ non ad omnes pertineat homines, aut ætatem eodem tempore utriquc

utrique reipublicæ dant operam, majori minorique, quidam tantùm minori; quidam tantùm majori. E primo genere est Marcus hoster.

Τὸ τῶν πόλεων | Vide *l.* 5. § 12. & *infr.* § 45, 54.

§ 45. Τῷ ὅλῳ συμφέρει | Vide *l.* 2. § 3. & *l.* 5. § 8.

Ὅσα ἀνθρώπῳ ἢ ἑτέροις ἀνθρώποις | Leg. forsan, καὶ ἑτέροις. hoc est, *ea quæ hominum alicui eveniunt, non universo tantùm, sed hominibus etiam aliis aliquo modo conducere.*

Κοινότερον | *Sed nunc vocabulum utilis accipiamus latius; ut etiam rebus mediis pateat.* Xyl. imò, τὸ συμφέρον, sive *conducibile, nunc vulgari modo accipiatur, quatenus de rebus mediis enunciatur.* ità *l.* 2. § 9. ὡς ἂν τις κοινότερον συλλείνειε. τὸ συμφέρον enim sive *conducibile* de rebus mediis dici Stoici vix concesserint. quæ illi χρήσιμα ἢ εὔχρηστα esse aiebant, ἀλλ' οὐκ ὠφέλιμα, id est, *utilia*, sed non *conducibilia*. Vide ad *l.* 3. §6, 11. & *l.*8. § 7.

Ità Porphyr. *de abstinent.* ubi Carneadis illa retulerat; Ἔκαστον γὰρ φύσει γεγονότων, ὅταν τὸ σῶζε ἃ πέφυκε καὶ γέγονε, τυγχάνῃ τέλους, ὠφελεῖται· subjungit, κοινότερον ἢ τῆς ὠφελείας, ἵνα εὔχρηστον ἔτι λέγωμεν, ἀκουέτω.

§ 46. Ὅσπερ σφαλόμενα | Ὅσῳ Xyl. legisse videtur. Lugd. ὅσπερ exhibet. σφαλόμενα, *aliquando offendere, molestum esse, tædio afficere.* Ità Dionys. Halic. *de dictione Isocratica.* πᾶς ὁ γοῦν ἁπλῶν κόσμος πολὺς ὄζει παρ' αὐτῷ, καὶ λυπεῖ πολλάκις τὰ ἀκοὰς ἄλλως κατασκλῶν, σφαλόμενα τὰς ἀκοὰς id est, *obsidens aures & offendens.* quod alibi dixit idem, κόπῳ τῶν ἀκροάσεων. confirmat autem hoc disertè id quod à Marco hîc dicitur, tenorem unum eundémq; visorum dictorúmve continuum, fastidium afferre. quanquam contrà Jo. Chrysost. *in ad Cor. ep.* 2. *orat.* 8. αὐτὴ ἡ καινοτομία πᾶσι σφαλόμενα. *innovatio ipsa quosque offendebat.* Idem itidem. *in ad Hebr. orat.* 8. de rudimentis pietatis Christianæ primis, quæ *lactis* nomine apud Apostolum designantur; Ὅρα γὰρ πῶς ἡμῖν ταῦτα σφαλόμενα (τοῖς πλείοσι, utique) ἀλλ' ἐκείνως ἔτρεφεν, ἁδαμοῦ σφαλόμενα αὐτούς. *Vide quomodo nos adultiores ista nunc offendant; cùm illos tamen rudiores tunc alerent, ipsos neutiquam offendentes.* atque isto quidem sensu τὸ σφαλόμενα hîc sumi oportebat, si ὅσῳ legeremus. Verùm ὅσπερ malim; quia τοῦτο sequitur; ut significet, hîc potiùs σφαλόμενα, *contingere, usu venire,* quomodo Plato in *Theætet.* ταῦτα ἁδὲ ὅταν σφάλλειν σφαλόμενα αὐτοῖς. *Hæc eis nè in somnis quidem facere usu venit.* Et Porphyr. *de abstinent. l.* 1. Platonicum illud explicans, οἷς ἢ δεῖπνα καθάπαξ ἁδὲ ὄναρ, φησὶ, σφαλόμενα.

Ἀεὶ τὰ αὐτὰ | Quærit Aristot. *problem. l.* 21. *q.* 14. Διὰ τί τὰ αὐτὰ συνεθιζόμενοί τε ἥδιον φαγέτται, καὶ λίαν συνεχῶς σφαλόμενοι οὐχ ἥδιον. Summa solutionis est. ὅτι τὸ μὲν ἔθος ἕξιν ποιεῖ, ἡ πλῆσις. τὸ ἢ συνεχῶς σφαλόμενα, πλησμονὴν ἐπιθυμίαν, καὶ καθάπαξ ἄπορον. leg. καὶ expuncto, καθάπαξ ἀγχιστον. & in proximis, pro ἔστι γὰρ τι καὶ ἡ ἐπιθυμία. ἔστι γὰρ [καθάπαξ ἀγχιστον] τι ἡ ἐπιθυμία. adfirmant sequentia: αἱ μὲν ἕξεις γυμναζόμεναι αὔξονται καὶ ἐπιδίδασι· τὸ ἢ ἀσθενὲς σαπρόμενον ἁδὲν μᾶλλον γίνεται· διόπερ τὸ μὲν ἔθος, ὃν γυμνάσιον, αὔξει τὴν ἡδονὴν ἕξιν· τὸ ἢ συνεχῶς σφαλόμενον, σαπὲν μὲν καὶ πλησμονὴν τὴν ἐπιθυμίαν· ἧς πληρωθείσης, ἐκπὲπτωκεν. Plutarch. in *pædagog.* Μανθάνειν, καθάπερ καὶ ἄλλοις ἅπασιν, ἐν ἀκόσμασι καὶ ἀθέμασι, πλήσμιόν τε καὶ σφαλτές ἐστιν· ἡ ἢ ποικιλία τερπνόν. Ilocrat. *ad Demon.* § 12. Τὰς ἑστιάσεις μὴ πυκνὰς ποιοῦ τοῖς αὐτοῖς, μηδὲ μακρὰς ἅμα· ἢ γὰρ αὐτὴ πλησμονὴ καὶ ἀηδίαν γεννᾷ. Contrà;

— μεταβολὴ πάντων γλυκύ.

Euripid. *Oreſt.* Idémque *Antiop.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 63.

Κόρος ἢ πάντων. καὶ γὰρ ἐν κακίοσιν
Λέκτροις ἐν αἰσχροῖς ἁδὺν ἐκπέπληκ' ὄμμασι·
Δαιτὸς ἢ πλησθείσ τις, ἀσμένῳ πάλιν
Φαύλη διαίτη σφαδάζων ἥδη σάμα.
Rerum satietas omnium est. turpes toros
Vidi sequentem, pulcra cui conjunx domi:
Et plenus epulis aliquis è vili cibo,
Novitate commendante, cepit gaudia. Grot.

Gregor. Naz. *de pace orat.* 3. Τερπῆς καὶ ὕπνος καὶ ὠδῆς κόρος ἔστι, καὶ ἢ αὐλίσεων, οἷς λέξασι καὶ πλησμονὴ πάντων, καὶ ἢ ἀλγεινῶν μόνον, ἀλλ' ἤδη καὶ ἢ ἡδέσεων· καὶ πάντα εἰς ἄλληλα σφαλόμενά τε καὶ σφαλόμενα. In animo forsan habebat Pindari illud *Nem. od.* 7.

Κόρον δ' ἔχει κἠμέλι, καὶ τὰ περπνὰ ἄνθη ἀφροδίσια.

Vel Homeri illud *Il. ν. v.* 636.

Πάντων μὲν κόρος ἔστι, καὶ ὕπνου, καὶ φιλότητος·
Μολπῆς τε γλυκερῆς, καὶ ἀμύμονος ὀρχηθμοῖο.

vel etiam Moschi illud *idyll.* 4. *v.* 71.

— καὶ εὐφροσύνης κόρος ἔστι.

Idémque *de Theolog. orat.* 1. Οὐ τὸ μεμνῆσθαι δηγεκῶς κωλύω, τὸ θεολογεῖν δὲ ἁδὲ τῶν θεολογίαν, ὥσπερ (ὅσῳ f.) ἐυσεβὲς, ἀλλὰ τῶν ἀκμαίαν, ἁδὲ τῶν διδασκαλίαν, ἀλλὰ τῶν ἀμαθείαν ἢ καὶ μᾶλλον πλησμονὴ καὶ κόρος ἐραστὴν ἐργάζεται, καθάπερ ὄνου μέλπος. Alluit ad Regis sapientissimi dictum, *Proverb. c.* 25. *v.* 16. *Mel si offenderis, quod satis est comedas; nè saturatus illo, evomas rursus: Ità pedem tuum studiosè contineas ab ædibus vicini tui, nè satur tui cùm fuerit, odio te habeat.* scil. *Saturatus stomachus, non oblata solùm renuit, sed ingesta etiam rejicit.* Eucher. *in Gen. q.* 1. Itaque Salvian. *ep.* 1. *Gratiâ mecum rogatus utor interdum, sed tamen parcè, & apud paucos, nè gratiâ ipsâ ingrate utar.* In Petron. *fragm.*

Non una contenta valet natura tenore,
Sed permutatas gaudet habere vices.

Taurus

Taurus amat gramen mutatâ carpere valle :
Et fera mutatis sustinet ora cibis.
Ipsa dies ideo grato nos proluit haustu,
Quòd permutatis hora recurrit equis.

Cassiodor. *l.* 7. *ep.* 36. *Nemo dubitat, homines suâ varietate recreari : quia in continuatione rerum magnum mentibus esse constat fastidium. dulcedo mellis, si assiduè sumatur horrescit. Scena ipsa, quamvis magnopere desiderentur, jugiter adepta sordescunt.* & *l.* 2. *ep.* 3. *Ipse quoque annus temporum pater, quadrifariâ se diversitate componit : nec desiderium caperet, si novitatis gratiam non haberet.*

Τὰ ἀμφὶ τῷ διάξῳ | De Circensibus Plin. min. *l.* 9. *ep.* 6. *Nil novum, nihil varium, nihil quod non semel spectâsse sufficiat. quò magis miror tot millia virorum tam pueriliter identidem cupere, currentes equos, insistentes curribus homines, videre.* Qui & ideo miratur, *non vulgus tantùm, sed quosdam quoque graves homines, in re inani, frigidâ, assiduâ, tam insatiabiliter desidere.* Vide *ad l.* 7. § 3.

Καὶ τὸ ὁμοειδὲς | Cicer. *de invent. l.* 1. *Omnibus in rebus similitudo est satietatis mater.* Et Fabius *l.* 9. *c.* 4. *Virtutes etiam ipsæ tædium pariunt, nisi gratiâ varietatis adjutæ.* & mox: *Ex similitudine tædium & satietas creatur.*

Πάντα ἄνω κάτω | Allusit ad Heracliti dogma illud apud Laërt. *l.* 9. Τὸν μεταξολὴν, ὁδὸν ἄνω κάτω. Vide *l.* 2. § 14. & *l.* 4. § 32. & *supra* § 37.

Μέχρι τίνος ἔχεις; | Apud Senecam *epistol.* 77. Stoicus quidam : *Cogita, quamdiu jam idem facias, cibus, somnus, libido : per hunc circulum curritur.* ipse *epist.* 24. *Quosdam subit eadem faciendi videndique satietas, & vitæ non odium, sed fastidium : in quod prolabimur, ipsâ impellente philosophiâ, dum dicimus ; Quousque eadem? nempe expergiscar, dormiam, satiabor, esuriam, algebo ; æstuabo : nullius rei finis est : sed in orbem nexa sunt omnia : fugiunt ac sequuntur. diem nox premit, dies noctem : æstas in autumnum desinit ; autumnus hyems instat, quæ vere compescitur. omnia transeunt, ut revertantur; nihil novi video ; nihil novi facio. sit aliquando & hujus rei nausea : multi sunt, qui non acerbum judicent vivere, sed superfluum.* Idem *de tranquill. c.* 2. *Hoc quosdam egit ad mortem, quòd proposita sæpe mutando, in eadem revolvebantur, & non reliquerant novitati locum. fastidio illis esse cepit vita, & ipse mundus : & subit illud* * *rabidarum* [* *tabidarum* Lipsius] *deliciarum, Quousque eadem?* Lucret. *l.* 3. hoc argumento sub Naturæ persona mortis subeundæ æquanimitatem suadet, subituri quiritationem objurgat :

Quid tibi tantopere est, mortalis, quòd nimis ægris
Luctibus indulges? quid mortem congemis, ac fles?
Nam si grata fuit tibi vita anteacta priorque,
Et non omnia pertusum congesta quasi in vas
Commoda perfluxere, atque ingrata interiere ;
Cur non, ut plenus vitæ conviva, recedis?
Sin ea, quæ fructus cunque es, periere profusa,
Vitâque in offensa est, cur amplius addere quæris ;
Rursum quod pereat malè, & ingratum occidat omne ;
Nec potiùs finem vitæ facis atque laboris?
Nam tibi præterea quid machiner inveniámque
Quod placeat, nihil est. eadem sunt omnia semper.
Si tibi non annis corpus jam marcet, & artus
Confecti languent, eadem tamen omnia restant ;
Omnia si peragas vivendo vincere sæcla.

Et paulò pòst :

Præterea versamur ibidem atque insumus usque :
Nec nova vivendo procuditur ulla voluptas.

Quod idem Sen. *epist.* superiùs memoratâ. *Ecquid habes propter quod expectes? voluptates quæ te morantur ac retinent, consumpsisti : nulla tibi nova est : nulla non jam odiosa ipsâ satietate. nihil tibi luxuria tua in futuros annos intactum reservabit.* Iste autem jugis rerum tenor Chironem etiam immortalitatis tædio affecit, si Luciano *in* νεκυομαντ. credimus. Τὸ γὰρ ἀεὶ, inquit, ἔγωγε ποικίλον τι καὶ οὐκ ἀπλοῦν ἡγοῦμαι εἶναι· ἐγὼ δὲ ζῶν ἀεὶ, καὶ ἀπολαύων ἀεὶ ὁμοίων, ἤλιος φαίνοις, τροφῆς, αἱ ὧραι δὲ αἱ αὐταὶ, καὶ τὰ μεμιγμένα ἅπαντα, ἕξης ἕκαστον, ὥσπερ ἀκολουθοῦντα, διαπεφυκὼς διαπεφυκὼς· ἐναπολήγων γῆν αὐθις· ὁ γὰρ ἐν τῷ αὐτῷ ἀεὶ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μεταξὺ ὅλως, τὸ περιττὸν ἰδοῦ. Vid *l.* 12. § 35.

§ 47. Τεθνεῶτες | Vide *lib.* 3. § 3. & *l.* 4. § 48, 50.

Φιλισίων | *Philistionis* Nicæi Comici Socrati coætanei meminit Suidas. *Philistionis* Locri, quem & antiquum appellat, Plut. *sympos. l.* 7. *c.* 1. & ex Plut. Gell. *l.* 17. *c.* 11. Et is forsan est, cui libros *de diæta*, qui Hippocratis nomen præferunt, à nonnullis adscribi autor est Galenus *in Comment. ad lib. de diæt. in morb. acut.* quique à Plinio inter eos, è quibus sua delibavit, recensetur.

Ἐκεῖ δὴ μεταβαλεῖν ὑμᾶς δεῖ | Eò nos commigrare & concedere oportet, quò tot ante nos heroës, principes, tyranni, oratores diserti, artifices periti, philosophi tum graves, tum & rerum humanarum irrisores, concesserunt. *ad domum* scil. *viventi cuique destinatam.* ut Job *c.* 30. *v.* 23. Vide *l.* 3. § 3. & *l.* 4. § 48, 50. Senec. *epist.* 77. *Eò ibis, quò omnia eunt. quid tibi novum est? ad hanc legem natus es. hoc patri tuo accidit, hoc matri, hoc majoribus ante te, hoc omnibus post te. Series invicta, & nullâ mutabilis ope, illigat & trahit cuncta. quantus te populus morituorum sequetur, quantus comitabitur? jortior, opinor, esses, si multa millia tibi commorarentur. atqui multa millia hominum & animalium hoc ipso momento, quo tu mori dubitas, animam variis generibus emittunt. tu autem non putabas te aliquando perventurum ad id, ad quod semper ibas? nullum sine exitu iter est.* Τὸν θάνατον autem μεταβολὴν Marcus dixit ; quomodo μετάκλησιν Plato *Phædone* : Εὖ γε δαίμο-

τοῖς θεοῖς ἔξεσί τε καὶ χρὴ τὰ μεταίκιον τὰ ἐνθένδε ἐκεῖσε εὐτυχῆ γενέσθαι. μεταβαλεῖν, *mutare*, sed & *sedem mutare*, *de loco in locum migrare*. Ità Aristoteles *hist. anim. l.* 8. *c.* 12. de gruibus, μεταβάλλουσιν ἐκ τῆς Σκυθικῶν εἰς τὰ ἕλη τὰ ἄνω τῆς Αἰγύπτου. & de piscibus, οἱ μὲν ἐκ τῆς Πόντου, ἢ εἰς τὸν Πόντον μεταβάλλουσι. indè μεταβολὴ pro *migratione*. Aristot. *ibid.* τὰ μὲν ἐκ τῆς ἐγγὺς τόπων προϊόντα τὰς μεταβολὰς, τὰ δ' ἐκ τῆς ἐκτὸς ἐπὶ τὰς μεταβολὰς τῆς εἰκοτέρων εἶχεν. Vid. *ad l.* 5. § 13.

Φιλόσοφοι | Vide *l.* 3. § 3. & *l.* 7. § 19.

Στεγανοὶ, τύφωνοι | Vide *l.* 3. § 3. & *l.* 4. § 32, 48. Tragicus à Plutarch. *ad Apoll.* laudatus:

Πῆ δῆτα τὰ σεμνὰ κεῖνα; πῆ δ' Λυδῶν
Μέγας ἀνασσε Κροῖσος, ἢ Ξέρξης βαρὺ
Ζεύξας θαλάσσης αὐχέν' Ἑλλησπόντιος;
Ἅπαντες εἴδαν ἤλθον εἰς λήθης δόμους.
Ubi ille quondam fastus? ubi nunc Lydiæ
Dominator ingens Crœsus? & Xerxes grave
Qui ratibus æquor junxit Hellespontium?
Abripuit omnes orcus ad Lethes domum? Grot.

Εὔδοξος | Εὔδοξος Αἰσχίνου Κνίδιος ἀστρολόγος, γεωμέτρης, ἰατρὸς, νομοθέτης. τοῦτον αὐτὸ τοῦτο Εὔδοξον ἐκάλεσαν, διὰ τὸ λαμπρεύεσθαι τῇ φύσει. Laert. *l.* 8. qui & vitam ejus breviter descripsit. de eodem & Suidas. Strabo operis initio. Diodor. Sic. *l.* 1. Aristot. *ethic. Nicom. l.* 1. *c.* 12. & *l.* 10. *c.* 2. (quos libros ideo Nicomacho filio, non Aristoteli patri tribuere videtur Laertius) Plut. *de Isid. & Osir.* in *Marcell.* & *adv. Colot.* & *adv. Epicur.* quo loco memorabile istius votum commemorat: ἤυχετο, φησὶν ἀεὶ τὸ ἥλιον, ἢ καταμανθάνειν τὸ σῶμα τῆς ἀρετῆς, ἢ τὸ μέγεθος ἢ τὸ εἶδος, ὡς ὁ Φαέθων, καταφλεγῆναι. Senec. *quæst. nat. l.* 7. *c.* 3. Gell. *l.* 17. *c.* 21. Philostrat. *in Sophist.* Vitruv. *l.* 9. *c.* 7, 9. Petron. in *Satyr.*

Ἵππαρχος | *Hipparchus* Nicæus, insignis item Mathematicus; quem *consiliorum naturæ participem*, Plinius vocat, *hist. nat. l.* 2. *c.* 12. & *ibid. c.* 26. *nunquam satis laudatum*; *& quo nemo magis approbaverit cognationem cum homine siderum, animásque nostras partem esse cæli.* Et mox: *eundem ausum, rem etiam Deo improbam*, (hominem loqui memineris potentiæ divinæ minùs gnarum, quàm vates sacer prædicat, *Psal.* 147. *v.* 4.) *annumerare posteris stellas, ac sidera ad nomen expungere*, (ità malim, quàm, *ad normam expangere*;) —*cælo in hæreditate cunctis relicto, si quisquam, qui cretionem eam caperet, inventus est.* De eodem Strabo *l.* 1. & 2. & Ptolom. in *astronomic.*

Ἀρχιμήδης | *Archimedes celeberrimus geometricâ & machinali scientiâ.* Plin. *l.* 7. *c.* 37. de quo vide cùm alios, tum Plut. ex *Marcell. vit. ad l.* 5. § 1. sed & quæ ille *ibidem* de eodem plura: quo loco inter alia refertur istius ad Hieronem arrogantissima vox illa. ὡς εἰ γῆν ἑτέραν, ἐπίστασαν ἂν ταύτῃ, μεταβαίνειν εἰς ἐκείνην. vel ut Pappus in *mechan.* Δός μοι ποῦ στῶ, καὶ κινῶ τὴν γῆν. *Des ubi consistam, & dimoturus sum terram.* sive ut Lud. Vives *de art. corrupt. l.* 3. *Si alter foret terræ globus, se illum ad hunc tracturum, vel hunc ad illum impulsurum.* Cicer. *Tusculan. l.* 1. *Astrorum conversiones motusque omnes qui animo vidit, is docuit similem animum suum ejus esse, qui ea fabricatus in cælo esset. nam cùm Archimedes Lunæ, Solis, quinque errantium motus in sphæram illigavit, effecit idem, quod ille, qui in Timæo mundum ædificavit, Platonis Deus, ut tarditate, celeritate dissimillimos motus una regeret conversio, quod si in hoc mundo fieri sine Deo non potest, nè in sphæra quidem eosdem motus Archimedes sine divino ingenio potuisset imitari.* de quo artificio vide Claudiani *epigram.* 21. De eodem autem Archimede videri possunt etiam Polyb. *hist. l.* 8. Diodor. *l.* 5. *c.* 9. Vitruv. *l.* 9. *c.* 3. Cicer. *Verrin.* 4. *pro Cluent.* & *Tusc. l.* 5. Athen. *l.* 5. *c.* 7. Synes. *de insomn.* Procl. *in Euclid. l.* 2. *c.* 3. Eustath. *ad Il. α'.* ubi ἐκπαγχυσεῖον. & *ad Il. ι.* ubi περιστρόβολον dictum refert. Rhemn. Fann. *de ponder.* & Pisid. apud Suid. in Δυνάμεις.

Αὐθάδεις | *Contumaces.* Xyl. *percmptorii, fidentes.* Cas. *arrogantes*, malim. quanquam nec hoc satis arridet, neque enim in partem sequiorem usurpasse videtur Marcus istic. vixque est ut uno verbo exprimam, quod voluisse sentiam. *qui de inventis suis summopere placebat sibi.* Vide *ad l.* 10. § 9.

Χλιάσαι, οὗ Μένιππος | De *Menippo* Cynico Laërt. *l.* 6. Φέρει μὲν οὖν ἄν παιδιὰν ὑπόν. τὸ δὲ βιβλίον αὐτῷ πολὺ καταγέλαστος γέμει. καί τι ἴσον τοῖς Μελεάγρου τοῦ κατ' αὐτὸν ἠμοιβοῖς. Mitiùs tamen de Menippo Strabo *l.* 16. Ἐκ μὲν Γαδάρων ἦν Μελεάγρου καὶ Μένιππος ὁ σπουδογελοῖος. Hinc autem de Menippo Diogenes Polluci ab inferis reversuro in Luciani *mortualibus* mandata dans: Ἢν που ἴδῃς Μένιππον τὸν κυνᾶ, (εὑρήσεις δ' ἐν αὐτὸν ὃν Κοιλάδι καὶ τὸ Κεραμεικὸν, ἢ ἐν τῷ Λυκείῳ, ἢ ἐκ τῶν ἐνθένδε ἐπὶ ἄλλης φιλοσοφίας καταγελῶντα) φράσειν παρ' ἐμοῦ, ὅτι σοι, ὦ Μένιππε, καλλίων ὁ διασυρμὸς, εἰ σοι ἐκεῖθεν τὰ ὑπὲρ γῆς καταγελάσας, ἥκοις ἐνθάδε πολλῷ πλείω σπογλασόμενον. & in δὶς κατηγορουμένῳ, eundem appellat Dialogus, Φόβητρόν τινα κυνᾶ καὶ τὸ δόγμα λαβόντα, ὅτεν ἢ γελῶν ἅμα ἔδακνε. Porro à Menippo isto, scripta χλιάσιν καὶ σπουδογελοῖα Menippea dici solenne habent; ut Varronis *Satyræ*, & Luciani *dialogi*. Quin & libellos illos ipsos, qui illius nomine vulgò circumferebantur, ab aliis, Dionysiò nempe Zopyro; Colophoniis, sub Menippi persona fuisse compositos, non deesse qui tradant, Laertius testatur.

Ἐν ὧδε πολλῷ ἄξιον | Vide *l.* 4. § 32. & *supr.* § 16. Dio Prus. *orat.* 16. Ἂν δ' ἐκεῖνο ἐνθυμη-

θῆς

δῆς ὅτι μικρὸς ἔσῃ ὅλως τῆς βίᾳ χείρων, ἀλλὰ πέντε ἢ μικρῷ ἐλάττους ἢ μείζους εὐδαίμονος ἀξιωτὸς εἶ; τοῦτ' ἤκουσε καὶ σὺ πάντως ἴσως· τοῦτο τὸ πάθος, κἂν ἐπὶ πλεῖον ἔλθῃς τῆς βίᾳ πλοῦ λιμένι ἡσύχῳ καὶ μεγάλῳ εὐθυπλοεῖν, τὸ νομίζειν ὅλως τι δεῖν εἶ ἡμᾶς γεγενῆσθαι, ἢ μέγα, ἢ θαυμαστόν· ἧκα γὰρ ἀνὸς, τῷ χρεὼς λύσις ἢ φθόᾳ ἢ ἄλλῳ τοιούτων παθῶν ἁλῶναι. Aristid. *in Eteon.* Οὐ δεῖ δὲ φιλοψυχεῖν, οὐδὲ πάνυ εὐδαιμονίαν τούτῳ μετρεῖν, εἰ πε ὡς πλεῖστα ἔχει κεφάλαια, ἀλλ' ἂν πε τῷ μακρῷ γήρως ἀπόλαυσιν, εἶτα δὴ ἀπολαύσαν αὐθαίρετον ἀνθρώπου· ἀλλ' ἡγεῖσθαι τοῦτον κρίνειν ἔχειν ὅστις πάντα διδοῦσαν αὐτῷ τῷ βίᾳ μᾶλλον ἐν τῇς κρίσεσι ἐξέπλησε, καὶ ὅστις ἅπασι ποιητὴς, ποθούσῃσιν ἀκούειν ἢ καὶ ὁρᾶν, κατέλυσε τὸ δεῖσθαι.

Εὐμοιρῇ | Ita *l.* 3. § 11. εὐτῶς. & *l.* 9. § 11. μὴ εὐμοιρείας. & *l.* 11. § 9, 18. μὴ εὐμοιρείας καὶ ἀφθόνου τοῦ. & *l.* 7. § 22. φιλεῖν καὶ πᾶν πλούσιος. Vide & *l.* 9. § 27.

§ 48. Τὰ ὁμοιώματα ἡμῖν ἀρετῆς | Nihil tam candoris ingenui proprium quàm virtutes, quas ipse habeas, in aliis etiam adamare: quum *in alio sua quemq; natura delectet*: ut Plin. minor *in Paneg.* & multò adhuc magis, in aliis etiam suspicere, quibus ipse careas. Plin. idem *l.* 1. *ep.* . *Neq; enim ego, ut multi, invideo aliis bonum, quo ipse careo: sed contrà, sensum quendam voluptatémque percipio, si ea quæ mihi denegantur, amicis video superesse.* & *epist.* 17. *Scias eum plurimis virtutibus abundare, qui alienas sic amat.* Hieron. *apolog. ad Pammach. Virginitatem in cælum fero; non quia habeam, sed quia magis mirer quod non habeo. ingenua & verecunda confessio est, quo ipse careas in aliis prædicare.*

Τὸ συμπαθοῦν. | Paul. *ad Tim. ep.* 1. *c.* 6. *v.* 19. συμπαθοῦντες εἶ).

Πεύχημα | Vide *l.* 3. § 13.

§ 49. Ὅτι τοσοῦδε πιῶν λιτῶν εἶ | Quod de corporis pondere Marcus, de robore Tullius in *Caton. Nè nunc quidem vires desidero adolescentis; non plus quàm adolescens etiam vires tauri aut elephantis desiderabam.* Objurgátque eos Senec. *de benef. l.* 2. *c.* 29. qui eis corporis dotibus non contenti, quas natura ipsis assignavit, *queruntur quòd magnitudine corporum non æquemus elephantes, velocitate cervos, levitate aves, impetu tauros; quòd sagacitate nos narium canes vincant; quòd acie luminum aquilæ, spatio ætatis corvi, multa animalia nandi facilitate.* Et de ætatis spatio rursus *lib. de brev. vit. c.* 1. *Major pars mortalium de naturæ malignitate conqueritur, quòd in exiguum ævi gignimur; quòd hæc tam velociter, tam rapidè dati nobis temporis spatia decurrant: adeò ut, exceptis admodum paucis, cæteros in ipso vitæ apparatu vita destituat.* Et mox vitium hoc non vulgi sollius esse peculiare ostendens: *Inde Aristoteli cum rerum naturæ exigenti, minimè conveniens sapienti vitæ lis est: illam animantibus tantum indulsisse, ut quina aut dena sæcula edurent, homini in tam multa ac magna genito, tantò citeriorem terminum stare.* Verùm Theophrasto, non Aristoteli querelam hanc attribuit Cicero *Tuscul. lib.* 3. *Theophrastus moriens accusâsse naturam dicitur, quòd cervis & cornicibus vitam diuturnam, hominibus tam exiguam dedisset.* Cùm Aristoteles contrarium potiùs statuat, *de gener. animal. lib.* 4. *cap.* 10. Πλεῖστον δὲ ὁ ἄνθρωπος πλεῖον ζῇ χρόνον, πλεῖ ἐλάχιστος ὢν ἀξιόπιστον ἔχειν τὸν περὶ τῶν πεῦχος. fuerit itaque forsan Senecæ σοφίσμα μνημονικόν. Pedonis gemina in *Mæcen. obit.* querimonia:

Vivaciſne magis cervos decet eſſe parentes,
Si quorum in torva cornua fronte rigent?
Vivere cornices multos dicuntur in annos;
Cur nos anguſtæ conditione ſumus?

De utriusque & molis & ætatis mensura decreto numinis acquiescere quemque Marcus hîc monet, certè de utraque solicitum anxiúmve esse nec expedit, nec proficit. Τίς δὲ ἡμῖν μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτῆ πῆχυν ἕνα; Domini Christi verba sunt, *Matth. c.* 6. *v.* 27. quæ verba etiamsi de *staturæ* accipiant plerique; at de *ætate* intelligenda Andr. Dunæus noster contendit, eúmque sensum verba facilè admittunt.

Τοσῶν ὄντων ἡμῖν ἐμοῖ | Ità Bas. ποσῶνδε ἡμῖν. Lugd. ἐμοῖ expuncto. Ego, transposito malim ποσῶνδε ἐμοῖ, aut etiam τινῶν, ut in membro priore.

Ὅσον ἀρκεῖσθαι | Vide *ad l.* 8. § 17. & *l.* 12. § 23.

Στέργειν | *Acquiescis eò contentus.* hoc est enim στέργειν τι, vel τινί. Vide *supr. ad* § 44. quo sensu & τὸ ἀγαπᾶν haud infrequens deprehenditur. Plato *Timæo.* Ἀλλ' ἐὰν ἐμοῦ μηδενὸς, πλὴν περὶ ἑνὸς εἰκότας, ἀγαπᾶν χρή. i. e. *contenti esse debetis, si probabilia dicentur.* Cicer. *de univers.* Lucian. in *Necyomant.* Ἐπειδὴν ὁ Αἰακὸς διορισθῇ ἑκάστῳ τὸν τόπον (δίδωσι δὲ τὸ μέγιστον ὁ πλέθρου πᾶσι) ἀνάγκη ἀγαπᾶν καὶ ἀρκεῖσθαι ἐκεῖ τὸ αὐτῷ ἀπονεμηθέν. *necesse est, ut eâ, quæ assignata est, mensurâ contentus jacent.* Idem *in Toxari.* Ἀλλ' ὦν ἐκεῖνοί γε ἠγάπησαν, ὅτως ἀφιέμενοι· *non contenti fuerunt*, vel, *non sat habuerunt sic dimitti.* Phocion. apud Plut. *in vit.* & *in apophth.* Εἶτα οὐκ ἀγαπᾷς, ὅτι μετὰ Φωκίωνος ἀποθνήσκεις; *An non sat habes, quòd cum Phocione moriturus sis?* Isocrat. *in panegyr.* Ὥστε καὶ τοὺς ἀφειδῶτας μᾶλλον τῶν ἐλευθερίαν ἀγαπᾶν. *non contentos esse libertate; non sat habere quòd liberi existerent.* Demosth. *Philip. l.* 2. τὰ παρόντα ἀγαπᾶσθαι· *rebus præsentibus contentum fore.* quod aliâ syntaxi Lysias ἀγαπᾶν τοῖς ὑπάρχουσιν ἀγαθοῖς. nec dispari significatu Hæbræorum אחב adhibetur. *Psalm.* 116. *vers.* 1. אהבתי, *sat habeo.* Jun. indè ἀγαπητὸν εἶναι. *satis habendum.*

§ 50. Πειρῶμαι πιθεῖν αὐτούς | Xyl. superiori periochæ

periochæ ista attexuit, vertitque, *ita & de tempore annitendum est nobis, ut persuadeamur*; ac si αὐτὸν scribebatur. meliùs Lugd. *annitendum est nobis, ut persuadeamus iis cum quibus agimus.* Hoc, inquit, conemur: ulteriùs enim nil datur. Epictet. *l.* 4. *c.* 6. Μὴ γὰρ δώσεταί σοι τοῦτο; (ἄλλως πῶς, ἵνα ἔχῃν ἀγαθὸν καὶ κακόν.) ἐκεῖνο μόνον σοι δώσεται, σῴζειν τὸ ἴδιον· καὶ ὅπου πέφυκας;

Πεφύκασι δὲ καὶ ἐπὶ ἀκόντων | *Etiam invitis hominibus id agendum non est, quod justitiæ ratio jubet.* Xyl. quasi Marcus velit, quod ex Platone Cicero *ad Lentul. lib.* 1. *epist.* 9. *Tantùm contendere in repub. quantùm probare tuis civibus possis: vim neque parenti neque patriæ afferri oportere.* Cùm Marcus contrà planè moneat, ubi ad consensum in recto suasionibus alios adigere minùs valemus, etiam invitis ipsis & renitentibus id faciendum, quod justitiæ ratio exigere videbitur. Vide Josh. *c.* 24. *v.* 14, 15. Optimè ad Marci mentem Clemens *strom. l.* 4. Καὶ ἀκόντων πολλῶν καὶ τὰ πλεῖστα ἐπιτελοῦμεν, κἂν κολάσεις ἐπαγθῶσι τοῖς ἀνδράσι, ἢ φεύγουσι τὸ δίκαιον, φιλοσοφήσει ὅ τε οἰκέτης, ἢ τε γυνὴ καὶ μὴν καὶ ἀλόγιστος, κἂν τυφόντι διαλεγῇ ἀπειλῶν τοῦτο, κἂν ὅτι δικαίως ἄγχῃ, καὶ εἰς κινδύνους ἐμβάλλῃς, εἰ τῆς κλήσεως ἀπόντος κινδυνοδικεῖ, ἓν ἀφέξεται τῆς δεισιδαίμονος ὑβρεως ὅπως τι ἔν ὕβρει πεπαυμένον ποτὲ, ἢ μὴν γυνὴ φαύλη σωφρονοῦσα ἀνδρὶ, ὃ ἧς ὠφελεῖ, ἐὰν φαῦλον ἔχῃ πατέρα, ἢ πονηρὸν δεσπότην ὁ οἰκέτης· τῆς αἱρετῆς ἐχόμενοι ἡγεμόνος. Vide *l.* 3. § 7. & paulò post *ibidem*: Ἴσμεν γοῦν καὶ παῖδας, καὶ γυναῖκας, καὶ οἰκέτας, πολλάκις, ἀκόντων τῶν κτητόρων καὶ δεσποτῶν, βελτίους γεγονότας.

Πεφύκασι δὲ | Cùm antè πεφυκὼμεν dixisset. transitio non à numero ad numerum tantùm, sed & à persona ad personam. qualis & *l.* 2. § 9. & *l.* 8. § 12, & § 31; & *l.* 10. § 35. ejusmodi in sacra pagina occurrunt crebrò. *Deut. cap.* 12. *v.* 8. *Psalm.* 16. *v.* 12. & *Psal.* 18. *v.* 32, 35. & *Psal.* 77. *v.* 1, 2. Luc. *Act. c.* 1. *v.* 3, 4. & *cap.* 17. *v.* 2, 3. & Paul. *ad Rom. c.* 8. *v.* 1, 2, 4. & *v.* 15. & *ad Cor. ep.* 1. *c.* 10. *v.* 6, 7. & 9, 10. Ità enim sumendum videtur illud Joannis *epist.* 2. *v.* 8. Βλέπετε ἑαυτοὺς, ἵνα μὴ ἀπολέσωμεν ἃ εἰργασάμεθα, ἀλλὰ μισθὸν πλήρη ἀπολάβωμεν. itaque vetus interpres vertit, *ne perdatis, sed ut accipiatis.*

Συλλήβδην οὖν ἄλλῳ ἀφορητῷ τῷ κωλύσει | Vide *lib.* 4. § 1. & *l.* 5. § 20. & *l.* 8. § 32, 35. & *l.* 9. § 11.

Μηδ' ἀπειλούσης | Vide *l.* 4. § 1. & *l.* 5. § 20. & 11. § 37.

Ὅτι γὰρ ἀδιάφορον ἐν ὀφθῇ | Leg. γὰρ ὅτι, & ὀφθῇ· etiamsi ὀφθῇ Xyl. maluisse videatur. Vide *l.* 5. § 17.

Τοῦτο δὲ συλλήβδην, ἐφ' οἷς πεφύκαμεν, ταῦτα γίνεται | Deesse videtur aliquid. supplenda forsan conditionalis particula, ut sensus sit integer, [εἰ] ἐφ' οἷς πεφύκαμεν. Ità sensisse videntur interpretes. *Si id cujus causâ citatus es, consequaris.* Xyl. *Si id, cujus causâ satus, inque mundum sum editus, factum fuerit.* Meric. *hoc est,* inquit ille, *ut desideria mea omnia rationis imperio subjiciam.* Neutrum satisfacit. Malim, adjectâ etiam negativâ [εἰ μὴ] ἐφ' οἷς πεφύκαμεν, ταῦτ' [ἂ] γίνεται *nos quod nostrum est,* hoc est, conatos esse *consequimur, etiamsi ea ad quæ impulsi sumus, neutiquam fiant,* neq; exitum fortiantur conatus nostri. ἐμοῦ siquidem, i.e. actum nostrum, non & *effectum,* quod in aliena potestate situm, nobismet ipsi proponebamus. Vel etiam personâ eâdem continuatâ, κἂν ἐφ' οἷς πεφύκᾱς, ταῦτα μὴ γίνεται. *etiamsi ea quæ conatus sis, non fiant.* Vide *l.* 5. § 14. Ità Epictet. *l.* 2. *c.* 6. ἀλλ' ὃν ἐπέτυχας μὴ γὰρ οὐδὲ τοῦτο ἦν ἐμόν.

§ 51. Ὁ μὲν φιλόδοξος, ἀλλοτρίαν ἐνέργειαν | Ambitiosus bonum suum extra se in alieno actu, favore, laude, existimatione, positum habet. Vide *ad l.* 2. § 6.

Ὁ δὲ φιλήδονος, ἰδίαν πάθην | Voluptuarius in sensu sive corporis affectione. ità πάθην noster semper usurpat. ut *l.* 3. *c.* 6. & *l.* 9. § 16. οἷς χαίρει τὸ πάθος πᾶν ἀγαθὸν κρίνων, utì Epicur. *ad Menœc.*

Ὁ δὲ τῶν ὅλων, ἰδίαν πρᾶξιν | Studiosus verò sive sapiens in actione sua, non & in actionis eventu, ut monitum *supr.* § 48. vel in hominum etiam quorumvis approbatione. Vide *l.* 5. § 34. & *l.* 9. § 16. De populo Athenienſi in *Panathen.* Aristides: Εὖ γὰρ πεποίηκε, ὃν εὖ πράττειν πεφυκέναι ἡδέως. Præclarissimè, & ad Marci mentem accommodatissimè, Clemens *strom. l.* 4. de verè pio: Ὁ δὲ ψιλῇ κλήσει, καθὸ κέκληται, ὑπακούων, ὅτι διὰ φόβον, ὅτι διὰ ἡδονὰς ὅτι τέλος γενέσθαι ἔσται. ὁ γὰρ ἀποκαθέστηκε, εἰ τι λυσιτελὲς ἔξωθεν ἅπαντα κέρδος ἢ ἀπόλαυσις αὐτῷ ἀγάπης ἕνεκα τοῦ ὄντος ἐφέξει ἐλπίδι, καὶ ὡς τὸ κρεῖττον ἀγάπῃ, διοικεῖ. ἔστιν οὖν εἰ καὶ ὑπόθεσιν ἔξωθεν λαβοῦσα ἀγάπη τοῦ θεοῦ φοβεῖσθαι τὸ ἀπειροδιάφθορον, ἀπιμώρητός τε ὢν· οὐκ εἰ καὶ μισθὸν τὰ μαθήματα ἀγαθὸν λήψεσθαι ὅτι τοῖς ἢ ἐπαγγελίαν ὑποσχέσει. ἀλλ' εἰ καὶ λόγους τὸν θεὸν ἐφ' οἷς πεφίλει πειθόμενον ὅτι κρείττων ἀποδώσαι τι φῶς τὸν ὀρθὸν ἐκλέξασθαι πρὸ ἐν, τὸ ὄντως κρῖναι καὶ αἱρετὸν ἐξ ἑαυτοῦ, καὶ ταύτῃ ἀγαπᾶν ἕνεκα ἀπ' ἐλπίδων. Nihil sanctius dici poterat, nihil sublimius.

§ 52. Ἔξεστι δὲ τοῦτο μηδὲν ὑπολαμβάνοντα | Vide *l.* 5. § 2. & *l.* 7. § 2. unde videtur aliquid, quod hîc deest, supplendum, nimirum, μηδὲν [ὃ μὴ δεῖ] vel μηδὲν [κακὸν] *nihil secùs quam oportet,* vel *nihil mali opinari.* hoc enim satis est ad animum in tranquillo statu continendum.

Αὐτὰ γὰρ τὰ πράγματα | Vide *l.* 5. § 19.

§ 53. Πρὸς τὸ ὑπ' ἄτερα λεγόμενον γίνεσθαι | vel

vel τῷ leg. λεγομένῳ. Sed illud potiùs. ἐκεῖ τῷ λεγομένῳ γίνεσθαι. licut ἐκεῖ τῷ εἰρημένῳ λόγῳ ἐῖ. Plato *in Phædone.*

Ἀπερισκοπούμενοι | *Non negligendo, sive animum minùs advertendo & intendendo eis quæ dicuntur.* Sic *l.* 10. § 8. ἀπερισκόπως. Vide *ad l.* 5. § 5. Socrates apud Plat. in *Hipp.* Ἀεὶ ἄνδρα, ἐπειδάν τις λέγῃ τι, σκοπεῖν τὸν νοῦν, ἆλλος τε, καὶ ἐκεῖνός μοι δοκῇ σοφὸς εἶναι ὁ λόγων.

Ὡς οἷόν τε ἐν τῇ ψυχῇ τῷ λόγῳ | Hoc est, quod Plut. *de audiend.* τῇ διανοίᾳ προσδιδόμενον εἰς τὸν νοῦν τοῦ λόγου. Et Origen. *ad Celf. l.* 1. εἰσιλθεῖν εἰς τὸν ἔνδον λόγον νοῦν. Vide *Lib.* 7. § 4, 30.

§ 54. Τὸ τοῦ σωθῆναι | Vide *l.* 5. § 22.

§ 55. Εἰ κυβερνῶντα οἱ ναῦται, ἢ ἰατρεύοντα οἱ κάμνοντες κακῶς ἔλεγον | Rectè monet Guil. Canter. *var. lect. lib.* 7. *c.* 1. leg. κυβερνῶντα, & ἰατρεύοντα. quod interpretes tum Lat. tum Angl. non advertentes, Marci mentem neutiquam sunt assecuti. *Si gubernatori*, inquit, *nautæ, medico ægroti, contradicere, maledicere, adversari voluerint, unde aut à quo alio salutem illi, sanitatem isti speraverint?* Hos itaque lubentes promptiq; auscultant, eisq; obsequuntur, quibus cor ineſt, & quibus salus suamet cordi est. Plato in *Criton.* Γυμναζόμενον ἀνὴρ, καὶ τοῦτο προσέχων, πότερον σωτὴρ ἀνδρὸς ἐπαίνου καὶ ψόγου καὶ δόξης τῶν νῦν προσόντων, ἢ ἑνὸς μόνου ἐκείνου, ὃς ἂν τυγχάνῃ ἰατρὸς ἢ παιδοτρίβης ὤν; ἑνὸς μόνου. ἐκεῖνον φοβεῖσθαι χρὴ τοῦ ψόγου, καὶ ἀσπάζεσθαι τοῦ ἐπαίνου τὸν ἑνὸς ἐκείνου, ἀλλὰ μὴ τοῦ ὄχλου πολλῶν· Δηλαδή. ταύτῃ ἄρα αὐτὸν προκτέον καὶ γυμναστέον καὶ ἀλειπτέον γε καὶ ποτέον. ᾗ ἂν τῷ ἐπὶ δοκῇ τῷ ἐπιστάτῃ καὶ ἐπαίοντι μάλλον, ἢ ᾗ ξύμπασι τοῖς ἄλλοις. Καλῶς λέγεις. ἐκεῖνον καὶ τ' ἄλλα ἔτως, ἵνα μὴ πάντα διῶμεν. καὶ δὴ οὖν ὀρθῶς δικαιον καὶ αἰσχρὸν, καὶ ἀγαθὸν καὶ κακὸν, πότερον τῇ ὀρθῇ δόξῃ δεῖ ἡμᾶς ἕπεσθαι, ἢ τῇ τοῦ ἐνὸς, εἰ τίς ἐστιν ἐπαίων, ὃν χρὴ αἰσχύνεσθαι καὶ φοβεῖσθαι μᾶλλον ἢ ξύμπασαι τοὺς ἄλλους. Τὸ ἑνὸς ἐκείνου δηλαδὴ. ἐκ ἄρα, ὦ βέλτιστε, πάνυ ἡμῖν ἔτως φρονητέον, ὅ, τι ἐροῦσιν οἱ πολλοὶ ἡμᾶς, ἀλλ' ὅ,τι ὁ ἐπαίων ὁ εἷς, καὶ αὐτὴ ἡ ἀλήθεια. Galen. *hortator. c.* 7. ἔστι νοσῶν, οὗ οἶδ' ὅτι, τοῖς πολλοῖς ἂν ἐπιτρέψας σαυτὸν, ἀλλ' ὀλίγοις δή τισιν ἐξ ἁπάντων, καὶ τούτων τοῖς ἰατρικωτάτοις· ὥστ' ἂν πλέων ἅπασι τοῖς συμπλέουσιν, ἀλλ' ἑνὶ τῷ κυβερνήτῃ· εἰ δὴ καὶ τοῖς ἄλλοις συμπεσόντων. τέκτονι μὲν τεκταινομένῳ, ἱματιδίων δὴ χρήζων, τῷ σκυτοτόμῳ, πῶς ἂν ὕν, ἔνθα δεῖ προσιόντων ὁ ἀγὼν ᾖ, σαυτὸν δίδως τῆς κείρεσθαι τῶν ἐξουσίαν, ἀφελόμενος αὐτὸν ἅπαν σωφρονίσαι ἢ κτᾶσθαι σαυτόν; In animo videtur habuisse Socratis illa apud Xenophont. *memorial. l.* 3. Ἐκεῖνο μὲν δὴ τι οἶδα, ὅτι ἐν παντὶ πράγματι οἱ ἄνθρωποι τύτοις μάλιστα ἐθέλουσι πείθεσθαι, ὃς ἂν ἡγῶνται βελτίστους εἶναι, καὶ ἐν νόσῳ, ὃν ἂν ἡγῶνται ἰατρικώτατον εἶναι, τύτῳ μάλιστα πείθεσθαι· καὶ ἐν πλῷ ὃν ἂν κυβερνητικώτατον· καὶ ἐν γεωργίᾳ, ὃν ἂν γεωργικώτατον. vel etiam, quod ex Astyagis persona Xenophon ipse, *Cyri instit. lib.* 1. Ὃν ἂν ἡγήσωνται εἶναι τὰ συμφέροντα ἑαυτοῖς φρονιμώτατον ἑαυτῶν εἶναι, τύτῳ ἄνθρωποι ἥδιστα πείθονται· γοῦν δ' ἐμὲ ὅτι τοῦτ' ἔστιν ἔχει, ἐν ἄλλοις τε πολλοῖς, καὶ δὴ καὶ ἐν τοῖς κάμνουσιν, ὡς ἐθέλουσι τοὺ ἰατρὸν ὑπακούειν ὅ, τι χρὴ ποιεῖν καλῶς, καὶ ἐν θαλάττῃ δή, ὡς ἐθέλουσι τοῖς κυβερνήταις οἱ συμπλέοντες πείθονται. Ariſtonymus in *tomariis*, referente Stobæo *tom.* 2. *tit.* 3. Ἐν μὲν τῷ πλεῖν πείθεσθαι δεῖ τῷ κυβερνήτῃ· ἐν δὲ τῷ ζῆν τοῦ λογίζεσθαι δικαιοτέρῳ βέλτιον. Epictetus itidem *lib.* 3. *c.* 24. Ὅσοις ἐν καθόλου τῷ εἶναι βίον ἐπιτήμιον κέκτηται, τί ἄλλο ἢ τοῦτο ἐῖ δεῖ τὸν διατάττειν; τίς γὰρ ἔζει ἐν τῇ κύβει; ὁ κυβερνήτης. διὰ τί; ὅτι ὁ ἀπειθῶν αὐτῷ ζημιῶται. Pie Ambros. *in Pſal.* 37. De Deo medico cœleſti ſummo. *Ipſi nos committamus, parati quo velit curari medicamento. nemo dicit medico corporis ſui quomodò curandus ſit. novit medicus quæ ſingulis vulneribus medicamenta conveniant. Si dixerit medicus medicinæ genus, quo curari æger debeat, & ille faſtidit, diſcedit medicus, ægrumque relinquit. vides cum qui curari velit, omni modo medico acquieſcentem.*

§ 56. Πόσοι μοῦ' ἦν εἰσῆλθον | *Quot ante me è vita exierunt, quibuſcum ego una intraveram?* Ita *l.* 4. § 3. ὅσων ἤδη μεταβολαῖς αὐτὸς ἐχρησάμην; Cur ergò exire me moleſtè feram, cùm tot mecum nati unà, jam exierint? Xyl. εἰσῆλθον, dum *venerunt*, vertit, ſenſum perverſit.

§ 57. Ἰκτεριῶσι τὸ μέλι πικρόν | Sext. Empir. *Pyrrhon hypoth. l.* 1. *c.* 29. Οὐδεὶς τολμήσει φάναι, ὅτι τὸ μέλι ἡ γλυκάζει τοὺ ὑγιαίνοντας ἢ ὅτι τοὺ ἰκτερικοὺς ἡ πικράζει. Cauſſam reddit apud Suidam neſcio quis non de melle ſolùm: Τοὺς ἰκτεριῶσι πᾶς χυμὸς πικρὸς δοκεῖ, διὰ τὸ τὴν ὑγρότητα τὴν ἐπὶ τὴν γλῶτταν ἔχειν τὸν χυμόν. & diſertiùs de melle Alex. Aphrodiſſ. *problem. l.* 1. *q.* 101. Τὸ μέλι τὸ πᾶσι γλυκύτατον, τοῖς ἰκτερικοῖς πικρὸν φαίνεται· διότι χολὴν πικρὸν ἔχοντι πλεονάζουσαν ἐν παντὶ τῷ σώματι, καὶ ἐν τῇ γλώσσῃ. τὸ δὲν μέλι ἐπιτόμως τὸν ὑγρὸν χολὸν πικρὸν χυμὸν ἀναλυτικὸν καὶ ἡ γλῶσσα λοιπὸν ἀνάπλεως τῆς πικρότητος τῆς χολῆς, φαντασίαν ποιεῖται νομίζειν τὸ μέλι πικρὸν ὑπάρχειν. Gregor. Naz. *de cathedr. Conſtantinopolit.* Οὐχ ὅτω δοκεῖς, φησὶ, τοῖς πολλοῖς, ἀνδρῶν· ἡ γῆ ἡ δοκοῦσι τοῖς ἰλυσιῶσιν ἡδεῖα, τοῖς δὲ μεθύουσι γάρεως οἱ νάρτοντες; ἀλλ' ὡς ἐστὶ κεκραμένη βασιλικῶς ἡ ἀπεγεύσθαι; τὸ μέλι ἡ πικρὸν ὄζειν ὅτε καὶ οἷς νομίζετε, νοσοῦσί τε καὶ ἡμῶν διακινδυνεύουσι; ἀλλ' ἡ ἐκεῖνο τοῦτο τὰ ἀρέσματα ἔτως ἔχει, ὡς δοκοῦσι τοῖς πάσχουσιν. Idémque *de pace* 3. Ἡ αὐτὴ γῆ, ἔφησε μὲν τοῖς ἐρρωμένοις, καὶ ἡ πιπρόσθουσι κινοῦσα δὲ τοῖς ἐλλογι-

ὧν ἡ φειδωπωλήσεις, οὗ μὴ ὀφώλουν παῖδες ἐπὶ τὸ ὀφώμενον βαίνουσιν.

Λυσσοδήκτους τὸ ὕδωρ φοβερόν | *A cane rabioso morsis, ubi parum occurſum eſt, ſolet aquæ timor naſci.* ὑδροφοβίαν *Græci appellant.* Celſus *l.* 5. *c.* 27. & Plin. *l.* 25. *c.* 2. *Inſanabilis ad hoſce annos rabidi canis morſus, pavorem aquæ, potûſque omnis afferens odium.* quo tamen loco remedium è cynorrhodo mulieri in ſomnis indicatum narrat, quo deinceps complures ſervati ſint. Idémque è cane ipſo petitum remedium commemorat, *l.* 29. *c.* 5. *Eſt limus*, inquit, *ſalivæ ſub lingua rabioſi canis, qui datus in potu fieri hydrophobos non patitur. multò tamen utiliſſimè jecur ejus, qui in rabie momordcrit, datur manducandum.* Mali rationem hanc, (ut omittam quæ longiuſculè petita Caſius habet in *problemat. q.* 23.) probabiliorem forſan veróque propiorem aſſignet Aëtius *tetrab. l.* 2. *ſerm.* 2. *c.* 24. ideo aquam refugere ità affectos, quia in ea tanquam in ſpeculo, contuentur, vel vultum proprium deformiorem jam factum, vel canis ipſius, cujus imago menti obverſatur, ſpeciem. qui & eodem loci refert, philoſophum quendam hoc malo correptum generoſo animo obſtitiſſe, atque aquam admiſiſſe, proverbiale illud ſibi accinentem, Τί κοινὸν κυνὶ καὶ βαλανείῳ; *quid cani cum balneo?*

Καὶ παιδίοις τὸ σφαιρίον κηλῶν | Sext. *Pyrrhon. hypoth. l. c.* 14. § 4. Παισὶ μὲν γὰρ σφαῖραι καὶ τροχοὶ διὰ παιδὸς εἰσιν. de *ſimia* pariter Pindar. *Pyth. od.* 2.

——κηλὸς πις
Πίθων παρὰ παισὶν ἀεί.

Itaque Attici κατ' εὐφημισμὸν πινα ſimias καλλίας vocant: ut docet Suidas ex Dinarcho *orat. contra Pytheam.* Ὥσπερ οἱ τοὺς καλλίας ἐν τοῖς οἴκοις τρέφοντες. & Helladius apud Photium *cod.* 279. Ariſtot. *ethic. l.* 4. *c.* 2. Σφαῖραι μὲν γὰρ ἢ λήκυθος ἢ κηλλίῃ, ἔχει μεγαλοφυΐαν παιδικὴ δόξα. ἢ ὃ τούτῳ πικὸν, μικρὸν καὶ ἀνελεύθερον.

Ἡ δοκεῖ σοι ἔλαττον ἰσχύειν τὸ διαφθειρόμενον | Vide *ſuprà* § 27. & *l.* 8. § 14. & *l.* 9. § 40.

§ 58. Οὐδεὶς κωλύσει | Eadem hæc ferè, *l.* 5. § 10. Epictet. *l.* 4. *c.* 10. Ἔξεσί σοι παρὰ τὴν διάθεσιν χρῆσθαι καὶ φύσιν. μή τις σε κωλύσει δύνασθαι; οὐδείς. Vide *l.* 2. § 9. & *l.* 3. § 12.

Παρὰ τὸν λόγον τῆς κοινῆς φύσεως | Vide *l.* 2. § 21. ſed & Dominum Chriſtum Matth. *cap.* 10. *v.* 29, 30.

§ 59. Οἷοί εἰσιν, οἷς θέλουσιν ἐξεῖναι | Idem monitum *l.* 4. § 3. & *l.* 7. § 62.

Δι' οἷα φειδώλια | *Quænam ſint, quæ obſequio. ſuo aucupantur, & ut ſibi contingant atque obveniant, hac ratione emitantur.* φειδώλεσθαι enim iſtîc *obvenire, contingere*; non autem *jupereſſe*, quod Xylandrum fugerat. Dio Pruſ. *orat.* 4. poſt ea quæ *ad l.* 5. § 36. dedimus: αὐτομάτως αὐτῷ καὶ δίχα πόνου φειδώλια. *ultro citra laborem ei obvenientia.* Arrianus verò an Epictetus *l.* 4. *c.* 5. in eadem ſententia verbo ſimplici uſus eſt. Ὅσα δ' ὅλως ἂν γίνηται· *conſidera quibus rationibus fiant*, i. e. *obtineantur, obveniant iſta.* Vide *l.* 10. § 19.

Καὶ δ' ὅλων ἐφρτῶν | quàm ſervilibus, fœdis, turpibus miniſteriis iſta ambiant, illos demereantur. Epictet. *diſſert. l.* 3. *c.* 17. Ἀγαπᾷ τινι, ὅτι φιλόσοφος εὐτυχεῖ, ἤθελες ἂν σὺ καὶ Σίβυρα κοιμᾶσθαι; μὰ γένοιτο, φησὶν, ἐκείνη ἡ ἡμέρα. τί οὖν ἀγαπᾷς, εἰ λαμβάνει τι ἀνὸ' ἑαυτῆς ἢ παλεῖ; τί μαλεῖς τὸν διὰ τούτων, ἃ σὺ ἀποδίχῃ, κλώμενον ἐκεῖνα; Idémque *ibid. c.* 26. Τίς δ' ἀνέχεται ἅμα γεγὼν ἐφῆν, καὶ μὴ μεῖνον, καὶ ἀσπάσιος, καὶ ἀποπλώιος, καὶ διαφθαρῆναι; καὶ ἅμα μὴ νοσίους διεγερθίος ὡς ἄλλα, ἅμα δ' ἀποδαπᾶν ἐυχερῶς, καὶ ἑαυτὸν διαπείνον, οἱ ἤδη διαπίμας ἔχουσιν ἢ πόλιν, ὅταν ὑπὲρ μηδὲν τούτων καὶ σιμῶν ἀρχῶν καὶ τιμῆς τὰς χεῖρας μὴ ἀλλοτρίων δόλῳ κάθαρίλῃ, ἵνα μηδ' ἐλεύθερον δῶ ἢ. Ammian. *hiſt. l.* 14. *Dici non poteſt quâ obſequiorum diverſitate colantur homines ſine liberis Romæ.* Cicer. *Paradox.* 5. *An eorum ſervitus dubia eſt, qui cupiditate peculii nullam conditionem recuſant duræ ſervitutis? hæreditatis ſpes quid iniquitatis in ſerviendo non ſuſcepit? quem nutum locupletis ſenis non obſervat? loquitur ad voluntatem; quicquid denunciatum eſt facit: aſſentatur, aſſidet, munerat, minatur. quid horum eſt liberi? quid denique non ſervi inertis?* ego malim repetitâ negativâ, *quid non denique ſervi, non inertis?* Horat. *Serm. l.* 2. *Sat.* 5.

——turdus
Sive aliud primum dabitur tibi, devolet illuc
Res ubi magna nitet, domino ſene; dulcia poma,
Et quoſcunque feret cultus tibi fundus honores,
Ante Larem guſtet, venerabilior Lare, dives.
Si quamvis perjurus erit, ſine gente, cruentus
Sanguine fraterno, fugitivus, nè tamen illi
Tu comes exterior, ſi poſtulet, ire recuſes.
Magna minùrve foro ſi res certabitur olim,
Vivat uter locuples ſine gnatis, illius eſto.
Defenſor: famâ civem cauſſâque priorem
Sperne, domi ſi gnatus erit, fœcundave conjux.
Quinte puta aut Publi, (gaudent prænomine molles
Auriculæ) tibi me virtus tua fecit amicum.
Jus anceps novi, cauſſas defendere poſſum.
Eripiet quivis oculos citiùs mihi, quàm te
Contemptum caſſâ nuce pauperes. hæc mea cura eſt,
Nè quid tu perdas, neu ſis jocus. ire domum atque
Pelliculam curare jube: ſis cognitor ipſe.
Perſta atque obdura; ſeu rubra canicula findet
Infantes ſtatuas, ſeu pingui tentus omaſo.
Furius hibernas canâ nive conſpuet Alpes.

Senex orbus ille Plautinus in *Milite* 3. 1.

Quando habeo multos cognatos, quid opus ſit mihi liberis?
Nunc bene vivo & fortunatè, atque ut volo, atque animo ut lubet:

Mea

Mea bona meâ morte cognatis dicam, inter eos partiam.
Illi apud me edunt, me curant, visunt quid agam, ecquid velim:
Prinsquam lucet, assunt: rogitant, noctu ut somnum ceperim.
Est pro liberis habeo. quin mihi mittunt munera.
Sacrificanti dant indè partem mihi majorem, quàm sibi:
Abducunt ad exta: me ad se ad prandium, ad cœnam vocant.
Ille miserrimum se retur, minimum qui misit mihi.
Illi inter se certant donis. ego hæc mecum mussito:
Bona mea inhiant: certatim dona mittunt & munera.

Fœdiora sunt, quæ Hieron. *ad Nepot.* etiam de Clericis quibusdam. *Audio præterea in senes & annu absque liberis quorundam turpe servitium. ipsi apponunt matulam, obsident lectum, purulentiam stomachi & phlegmata pulmonis manu propriâ suscipiunt. parvent ad introitum medici: tremen:ibúsque labiis, an commodiùs habeat, sciscitantur. & si paululum senex vegetior fuerit, periclitantur; simulatâque lætitiâ, mens intrinsecus avara torquetur. timent enim nè perdant ministerium. ô quanta apud Deum merces, si in præsenti pretium non sperarent? quantis sudoribus hæreditas cassa expetitur? mineri labore margaritum Christi emi poterat.*

Ὁ αἰὼν πάντα κυλίνδει. | Ità *l.* 9. § 27. πάντας ἡμᾶς γῆ κυλίνδει.

Ad Librum VII.

§ 1. Τί ἔστιν ἡ κρεῖα; τοῦτ' ἔστιν ὁ παλαιὸς ἄδης | Et mox: ὃν ὑμεῖς ἰσοτέλειαν, αἰ πλανασθαι, αἰ μίσος, αἰ ὑπόκρισιν. Senec. *epist.* 97. *Erras, mi Lucili, si existimas nostri sæculi esse vitium, luxuriam & negligentiam boni moris, & aliæ quæ objicit suis quisque temporibus. hominum sunt ista, non temporum. nulla ætas vacavit à culpa. & fient, & facta sunt ista.* Et *de benefic. l.* 1. *c.* 10. ubi sæculi sui mores contaminatissimos acerbiùs paulò proscidisset; *Itaque sic finiamus,* inquit, *nè in nostro sæculo culpa subsidat. hoc majores nostri questi sunt, hoc nos querimur, hoc posteri nostri querentur; eversos esse mores, regnare nequitiam, in deterius res humanas & in omne nefas labi.* Ea est Flacci querimonia, *carm. l.* 3. *ode.* 6.

Ætas parentum, pejor avis, tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitiosiorem.

At ista, inquit ille, *stant loco eodem, stabúntque paululum dumtaxat ultro aut citro mota; ut fluctus, quos æstus accedens longiùs extulit, recedens interiore litorum vestigio tenuit. non expectant uno loco vitia; sed mobilia, & inter dissentientia tumultuantur, pellunt invicem fugantúrque. Cæterùm idem semper de nobis pronunciare debebimus, malos esse nos, malos fuisse; invitus adjicium, & futuros esse. Erunt homicidæ, tyranni, fures, adulteri, raptores, sacrilegi, proditores.* Et, *epist.* 97. *Omne tempus Clodios, non omne Catones fert.* Vide *ad l.* 8. § 15. ὃν φοβεῖς ὁ χάρων.

Ἄγαν κάτω, τὸ αὐτὸ | Vide *l.* 4. § 32. & *l.* 5. § 46.

Οὐδὲν καινόν | Solomon, *Eccles. c.* 1. *v.* 9. *Id quod fuit, idem est cum eo quod futurum est: & id quod factum est, idem cum eo quod fiet: neque est novi quidquam sub sole. Estne aliquid de quo dici possit, Ecce hoc novum est? imò jam fuit per sæcula, quæ ante nas fuerant.* Tertull. *de resurr. c.* 12. *Quodcunque conveneris, fuit: quodcunque amiseris, nihil non iterum est.* Arnob. *l.* 1. *Novi fit nihil: vetera sunt omnia, & nullis antiquitatibus inaudita.* Vide ad *l.* 2. § 3. vide & Senec. *epist.* 24. *ad l.* 6. § 44. Terent. *Eun. prolog.*

Nullum est jam dictum, quod non sit dictum priùs,

Hoc argumento fabulas poeticas everſum it Palæphat. *de incredibil.* Ὅσα γὰρ οὐδὲν ἦν μορφαὶ εἰσι λεγόμεναι, αἱ γυῖ ἂν εἰεν, τὰ τοιαῦτα οὐκ ἐγένετο· οὐ γὰρ τότε, ἢ ἄλλοτε ἐγένετο, ἢ νῦν γίνεται, ἢ αὖθις ἔσται. Laudátque illud Melissi & Lamisci Samii, Ἔστιν ἃ ἐγένετο, ἢ νῦν ἔστι· quanquam illi forsan scripserint: ἔστιν, ἃ ἐγένετο, νῦν ἢ ἔσται. De vitiis morbísque pariter Diogenianus apud Plut. *sympos. l.* 8. *c.* 9. Ἐκ τούτων νοσοῦμεν, οἷς ἢ ζῶμεν· ἴδια δὲ ἀνόσημα νόσοι οὐκ ἔστιν, ἀλλ' αἱ τύπον μοχθηρίας φέρεις ἡμᾶς, ἢ ἡμεῖς αὖ ταῦτα πλημμέλειαν ἀπὸ φύσιν ἐπλασάμεθα· ἢ τὰ τῆς ψυχῆς νοσήματα ἢ πάθη κοινὰ πᾶσι ἢ πάντων ὁδὸν βαδίζει· ἢ κρεῖν οὐδὲν ἐστὶ τῶν παλαιῶν ἀνεύρημα· ἐξελύσθη κρεῖας ἅδης. Eódem accommodat & Sophoclis illa ex *Antigone:*

Οὐ γάρ τι νῦν γε κἀχθές, ἀλλ' ἀεί ποτε
Ζῇ ταῦτα, κ' οὐδεὶς οἶδεν ἐξ ὅτου φάνη.

unde emendandus idem *de commun. notit. adv. Stoic. c.* 7.

Non ista nunc dierum vel nuper vigent,
Sed ævo ab omni: initia in occulto latent.

Πάντα ἢ σωθεν ὁλοχέρεια | leg. transpositis vocabulis

vocabulis, π. σ. ϰ. ὁ. Vide *l.* 6. § 37. & *l.* 9. § 14. Item *l.* 5. § 10. & *infr.* § 23.

§ 2. Τὰ δόγματα | *Dogmata*, inquit, *aboleri non poſſunt, niſi phantaſiæ, unde ortum habent, fuerint extinctæ.* φαντασίας autem νοήσεις, id eſt, cogitationes intelligit; (ſic enim Chryſipp. apud Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* φαντασίαν λογικὴν, ἣ ἐστὶ λογικῶν ζώων, νοήσεις εἰσὶν) ſive ὑπολήψεις, utì ipſe ſe in ſequentibus explicat.

Νεκρωθῆναι | itâ νεκρῶσαι τὰς ὀδυνώδεις dixit Apoſt. *ad Coloſſ. c.* 3. *v.* 5. & νέκρωσιν πεφυσμένον, ut δόγματον Marcus, in ἀντιφρενητικοῖς Antrampſycus,

Νεκρὸς ὀρᾷν, νέκρωσιν ἔχεις πεφυσμάτων.

Ὡς δυνατὸν ἀναζωπυρεῖν | leg. ἃς, φαντασίας nimirum. in poteſtate, inquit, tua ſitum eſt phantaſias ſive opiniones veras rectáſque, quas priùs animo conceperas, verùm, tanquam ſub cineribus igniculi, ſopitæ quodammodò & ſepúltæ jacent, reſuſcitare ubi volueris. Itâ Paulus Timotheum monet, *epiſt.* 2. *c.* 1. *v.* 6. ἀναζωπυρεῖν τὸ χάρισμα τοῦ θεοῦ.

Δυώδεκα δεῖ τούτῳ ὃ δεῖ ὑπολαμβάνειν | Itâ *l.* 6. § 52. Ἕξεσι δεῖ τούτῳ μηδὲν ὑπολαμβάνειν eſt autem ὃ δεῖ ὑπολαμβάνειν, idem ferè hîc, quod ὀδῷ ὑπολαμβάνειν. *l.* 5. §. 34.

Τὰ ἔξω | Itâ *l.* 4. § 3. τὰ πράγματα οὐκ ἅπτεται τῆς ψυχῆς οὐδὲ ἔξω ἴσταται. idem & *l.* 5. § 19.

Τῦτο πάθε, ϰ. ὀρθὸς εἶ | Vide *ad l.* 3. § 5. & *infr.* §. 12. Senec. *epiſt.* 71. *Da mihi adoleſcentem incorruptum & ingenio vegetum: dicet fortunatorem ſibi videri, qui omnia rerum adverſarum onera rigidâ cervice ſuſtollit, qui ſupra fortunam exſtat. non mirum eſt in tranquillitate non concuti: illud mirare, ibi extolli aliquem, ubi omnes deprimuntur; ibi ſtare, ubi omnes jacent. quid eſt in tormentis, quid eſt in aliis quæ adverſa appellamus, mali? hoc, ut opinor; ſuccidere mentem, & incurvari, & ſuccumbere: quorum nihil ſapienti viro poteſt evenire. ſtat rectus ſub quolibet pondere. nulla illum res minorem facit: nihil illi eorum quæ ferenda ſunt, diſplicet. nam quicquid cadere in hominem poteſt, in ſe cecidiſſe non queritur: viros ſuas novit: ſcit ſe eſſe oneri ferendo.* Vide *ad lib.* 6. § 19. & *lib.* 7. §. 67. & *l.* 8. § 46.

Ὡς ἐμοὶ δοκεῖς | *quas antè vidiſti.* ἃς Xyl. non accedo. res, inquit, cùm eædem ipſæ maneant, tu eôdem modo intuere nunc, ubi vacillare te ſenſeris, quômodo antè ſpeculabaris, cùm de eis ritè judicabas. Sic *l.* 6. § 3. πάλιν ἐχημερεῖς βλέπε.

Ἀναζιῶσαι | *revivíſcere* quodammodo tibi licet, τοῦ ἀναζωπυρεῖν τὰς φαντασίας, cogitationes illas, prout dixeram, reſuſcitando. Itâ Apoſt. *ad Eph. c.* 5. *v.* 14. Ἔγειραι ὁ καθεύδων, ϰ. ἀνάστα ἐκ τῶν νεκρῶν. atque hoc eſt, μέσος ἔχειν ὃν τῇ ἀναστάσει τῇ πρώτῃ. Joan. *Apocal. c.* 20. *v.* 6. *partem habere ſuam in reſurrectione priore:* illâ nimirum, quâ οἱ νεκροὶ τῆς φωνῆς τῦ υἱῦ τῦ θεῦ ἀκύσαντες, ζήσῦσιν. Joan. *c.* 5. *v.* 25. Vide *l.* 6. § 31.

§ 3. Πομπῆς κενοσπουδία | Vana viliáque varia coacervat; quibus paria geminâque fermè vult ea eſſe pleraque, quibus hominum vita conteri ſolet. conſimilia iſtis habuimus ſupr. *l.* 5. § 33. nec abſimilia prorſus *infrà* § 48. Plinius min. *lib.* 9. *epiſt.* 7. ubi vanitatem eorum exagitaverat, qui Circenſibus tantopere capiebantur, *Capio*, inquit, *aliquam voluptatem, quòd hac voluptate non capiar.* Vide *ad lib.* 6. § 44. Gregor. Naz. *adv. Arian.* Αἱ ἡδοναὶ παιδιαὶ αὗται, ϰ. τὰ γένη ταῦτα τῆς σπουδαίας ζωῆς ἡμῖν τῆς σκηνῆς γίγνεται παίγνια. Et *in Cæſar. fr.* Πάντα ὁμῶς παιδιὰ τις ἐκείνῳ ϰ. λῆρος ἦν, σοὶ δὲ ἐν τῦτο κεινόφωνα, τὸ χειρίαδν ϰ. εἶδ ϰ. ὁπλομαχικόν. τὰ μὲν ἄλλα ὡς ἐπὶ σκηνῆς ϰ. ἄλλοις παίζειν τάχα πηνυμψίης τι ϰ. καταλυσιψίης, τάχα δ' ὀθνειρώδης ῥᾴων ἢ φαντασιώδης· ὡς εἶδ ἰδεῖν ἐν μὲν πολλῶν τῦ βίυ καταγελᾶν, ϰ. τῆς ἄνω ϰ. κάτω μεταπτώσεως ἐνθυμεῖσθαι μόνον δ' ἴδιον ἀγαθὸν ϰ. περιφρόνησιν ἀσφαλῆ, ϰ' ἐνστάσεως. & mox: τοιῦτος ὁ βίος· ὑμῖν δ' ἔοικεν ἀσπάσιος, τοιῦτο τὸ δεῖν γῆς παίγνιον, ὑπ' ὄντας ἡμῖδας, ϰ. ἡμιψιψίους ἀναλυθῆναι. Vide *ad l.* 11. § 6. & *l.* 12. § 36.

Διαδρεπομοὶ | *velitationes, haſtiludia.* Xyl. rectè. nec cur vocabuli ſignificationem minùs intelligere ſe profiteretur, quicquam erat. διαπεζόμαχοι, διαχειρομάχοι. Heſych. & indè διαπομοὶ pro *velitationibus*, quia velites haſtis levioribus, ſive jaculis utebantur, utì videre eſt apud Liv. *hiſt. l.* 8. & *l.* 26. & *l.* 36. & Veg. *de re milit. l.* 3. *c.* 16. Erant autem *velitationes*, vel *feriæ*, ut hoſtiles, prælìorum quaſi præludia quædam, vel *ludicræ* ac exercitatoriæ, quibus tirones ad munia bellica idonei magìs redderentur. indè ad *concertationes* quaſvis tranſlatum eſt vocabulum, *l.* 4. *c.* 3. διαδρεπόμενοι, *ſeſe mutuò impetentes.*

Κυνιδίοις ὀχέειν ἐρίμυιον | Itâ Apoſtolus *ad Philip. c.* 3. *v.* 8. præ fide juſtitiáque Chriſtiana, veráque ac ſolida Chriſti notitia, σκύβαλα ἡγεῖται τὰ πάντα. quo loco σκύβαλα, quaſi κυνίδια dicta, ſi Grammaticos audimus, vel ſunt *ſtercora*, peculiariter *canina*. Σκύβαλον, κόπρος. Heſych. τὸ δὲ ἐπιέζειν ἐπαλλάττομεν. Etymolog. atque ità accipiunt interpretes plerique. eodémq; facit quod Apul. *florid.* 2. qui Cratetem ait *rem familiarem abjeciſſe, velut onus ſtercoris, magìs labori quàm uſui.* vel etiam ea quæ *canibus projici* ſolent. Σκύβαλον, τὰ τοῖς κυσὶ βαλλόμενον, κυνίδιόν τι ὄν. Suid. atque ità uſurpavit Ariſto in *epigram. anthолog. l.* 1. *c.* 33. ubi poëta aut literator aliquis, mures Opicos, nè codices ſuos corroderent, abigens, ad felicioris ac lautioris alicujus ædes commigrare illos jubet, apud quem inventuri ſint, δεῖπνον συχνὸν ἀπὸ σκυβάλων, *canam frequentem largámque ſatis ab eis quæ canibus projiciuntur, reliquiis.* Verùm de vocabulo iſto, quòd latè patet, & nos latiùs alibi. Oſſium autem canibus

bus projectorum meminit eò magis Marcus, quia ea rixam inter illos creare assolent. unde versus proverbialis,

Dum canis os rodit, socium, quem diligit, odit.

quod & Gregor. Naz. *epist.* 22. *ad Basil.* κυσὶ βρῶμα βρῶσιν ἐν μέσῳ κατ' ἀλλήλων ὀπαλίζει. Inde Platonis illud, κυσὶν ὀστέον μανέντι, osse objecto canes inter se committere, in epigrammate quod in Alexin amasium suum composuisse à Laërtio Apulcióque perhibetur. de quo alibi diximus.

Ψαμίον εἰς τὰς ἐν ἰχθύσιν λεξαμένας | leg. λεξαμενὰς. *in piscinas.* Xyl. rectè. est enim λεξαμενὴ *aquarum receptaculum* sive *conceptaculum*, aut etiam, si cum Frontino loqui libuerit, *conceptela.* ità enim legendum apud hunc autumo, *de Aquæductibus commentario. Irriguos agros, tabernas, cænacula, & conceptelas*, pro quo in editis, *corruptelas*, corruptè legitur. indè λεξαμενὰ, ὑδάτων δοχεῖα. Hesych. *aquarum conceptacula*; sive illa cisternæ, sive piscinæ fuerint. ità de Roma Strabo, *geogr. lib.* 5. ὥστε πᾶσαν οἰκίαν ὑπόγειον λεξαμενὰς ἔχειν. id est, *cisternas.* Alexand. *problem. lib.* 1. *q.* 54. Ἐὰν εἰς θερμὴν λεξαμενὴν καταλυθῇ τις. *si quis in calidam lavacrum aut solium descenderit.* Et Galen. *method. medend. l.* 10. *c.* . πολὺ ὕπνος ἰσχνὸς ὑδρὶς τολμᾷ βάπτειν εἰς τὴν ψυχρὰν λεξαμενήν. id est, κολυμβήθραν, *in piscinam.* Laërt. *l.* 7. in Zenon. Ἀκίνητον δ', τῷ καταξὺ τῷ τε φοινίττοντι καὶ τῷ ἀκίνητον, ἄδηγες, πλημμύρα φαλαγγώδεις, εἶτα κυμαίμβρα, εἰς κυμαίνοντα τὸν ἐν τῇ λεξαμενῇ ὕδωρ καὶ κύκλῳ ὑπὸ τοῦ ἐμβαλλόντος λίθου. Dabitur hinc genuina interpretatio loco cuidam Procopii ἐν τοῖς ἀνεκδότοις, cum à laudatore, tum ab editore fecius accepto. narrans autor ille Photii cujusdam à Justiniano in custodiam missi historiam: Τὰ μὲν πρῶτα, inquit, καταφυγὼν εἰς τὸν ναὸν τῆς Θεοτόκου, ἕδρᾳ τῷ ἱερῷ τραπέζῃ οἰκίτης (leg. ἱκέτης) καθῆστο. — τὸ δὲ δεύτερον εἰς τῆς σοφίας τὸ ἱερὸν ἦκεν, εἰς αὐτῷ τι τῶν θείων λεξαμένῳ ἐξαπναίως ἐκδῦναι, ἤνπερ μάλιστα πάντων νενομίκασι οἱ χειρίστοι εἶναι, quo loco Suidas λεξαμένῳ intelligit mensam sacram, τῷ τραπέζῃ τῷ τὰ θεῖα λαχούσῃ, errore supino nimis. quum fugæ Photianæ geminæ mentio fiat à Procopio, prioris, quâ ad mensam sacram in Virginis Deiparæ templo confugerit; alterius, quâ εἰς τὸν λεξαμένῳ in Sophiæ fano se contulerit. Suidæ παράδειγμα istud advertit Nic. Alemannus, sed in aliud haud minùs crassum fœdúmque incidit ipse, cùm λεξαμένῳ *emissarium* est interpretatus, & ἀπὸ τοῦ ἀναδύομαι, pro *cloaca*, quam appellat Gregor. *in Evang. hom.* 17. accepit; hoc est, pro conceptaculo illo, in quod aquæ postquam sacris perficiendis inservierant, defluebant. at quis *cloacam* illam, *sacram*, multò minùs *divinam*, diceret? quis *apud Christianos eam in maxima esse veneratione?* imò loci istius vilitatem à veneratione remotissimam insinuat Gregorius, cùm sacerdotes malos assimilat aquæ baptismatis, quæ peccata baptisatorum diluens, illos ad regnum cœleste mittit, & ipsa postea in *cloacam descendit.* est igitur Procopio ἡ θεία λεξαμένη nihil aliud, quàm ipse *fons sacer*, quem βαπτιστήριον & κολυμβήθραν patres prisci, Alemanno etiam agnoscente, passim nuncupant. Offulam in piscinas missam commemorat, quia hoc spectaculo sese oblectare solebant piscinarum domini, cùm ad escam immissam pisces accurrentes contuerentur. Ambitionem autem luxúmq; veterum quorundam, in piscinis extruendis piscibúsque alendis, ex Varrone solo satis discere licet, *qui de re rustic. lib.* 3. *c.* 17. narrat, *Hirrium cùm circum piscinas suas ex ædificiis duodena millia sestertia caperet, eam omnem mercedem escis, quas dabat piscibus, consumpsisse.* Quin & de Hortensio idem *ibid. Non satis erat illum non pasci piscinis, nisi eos ipse pasceret ultrò: ac majorem curam sibi haberet, ne ejus esurirent mulli, quàm ego habeo nè mei in Rosea esuriant asini: & quidem utráque re, & cibo & potione, cùm non paulò sumptuosius, quàm ego his, ministraret victum. ego enim uno servulo, bordeo non multo, aquâ domesticâ, meos multinumos alo asinos. ille primùm qui ministrarent, piscatores habebat complures: & ii pisciculos minutos aggerebant frequenter, ut à majoribus abstinerentur. præterea salsamenta in eas piscinas emptitia conjiciebat, cùm mare turbaret.* Additque: *Celerius voluntate Hortensii ex equili educeres rhedarias, ut tibi haberet mulas, quàm è piscina barbatum mullum. nec minor cura ejus erat de ægrotis piscibus, quàm de minùs valentibus servis. itaque minùs laborabat, nè servus æger, quàm aquam frigidam biberent sui pisces.* Ælian. *hist. animal. l.* 12. *c.* 1. refert in Myrensi Lyciæ sinu situm esse Apollinis templum, cui piscina sit adsita: τὸν δὲ τοῦδε τοῦ θεοῦ ἱερεῖα κρέα μόχθια διανείμαν τοῖς τοῦ θεοῦ θυηλήμοσιν· καὶ ὀρφὼς δὴ καὶ πᾶσα ἐχθὺς ἀδρότης ἀφοσιοῦται, οἷα δὴ πεπαιμένης ἀπαυμόνας καὶ χαίρειν τοῦ θεοπρεπεῖ, καὶ τῷ τόπῳ τῶν δαῖτα πιεζόντων εἰ σφισὶν ὄψεσθαι ἐλαφρά. Idémque *l. eod. c.* 30. γεγάασι δὲ ἰχθῦς καὶ κατανέοντες τῇ κλήσει, καὶ τραφεῖς ἀσινεῖς δηλήμασι, πολλαχόθι καὶ οἰσὶ, καὶ τρίφουσι. Quoniam autem piscium ejusmodi ad signum datum offulámque missam certatim facto concursu ludos sibi facere domini eorum solebant, ideò *piscinas* illas Varro dixit, *magis ad oculos, quàm ad vesicam pertinere.* Sed & τὰς τῆς γαστρὸς λεξαμενὰς. id est, *ventris receptacula* Philo dixit. vide *ad l.* 4. § 16.

Μυρμήκων πολυπορείας καὶ ἀχθοφορίας | Seneca de occupatis quibusdam, sed nullo fine certo sibi proposito satagentibus; *de tranq. c.* 12. *Inconsultus illis vanúsque cursus est: qualis formicis per arbusta repentibus, quæ in summum cacumen, deinde in imum inanes aguntur.*

Μαΐδιον ἐπίσημον διάφραμα | Ità de eiſdem Horat. *Serm. l.* 2. *Sat.* 6.

Currere per totum pavidi conclave, magiſque
Exanimes trepidare. ——

quibus ille opes confert, earúmque uſufructuarios. Vide *l.* 11. § 22.

Σιγιλλεῖα νδρεσπασύματα | Gloſſ. *ſigillari.* Νδρεσπασιοι. forſan, *ſigillaria.* Νδρεσπασια. vel etiam, *ſigillarii.* Νδρεσπάσματα. *Sigillaria*, ſive *ſigilla*, parva ſunt ſigna, icunculæ ſive imagunculæ. Macrob. *Saturn. l.* 1. ubi *Sigillariorum celebritatem Saturnalibus adjectam* dixerat, *c.* 10. ſubjicit, *c.* 11. *Quaſi verò ſapiens quiſquam ſigillaria, quæ luſum reptanti adhuc infantiæ oſcillis fictilibus præbent, tantæ officio religionis adſcribere.* & in fine capitis, *ſigilla* vocat, *quæ arte fictili fingerentur.* Sueton. *l.* 5. *c.* 5. de Claudio: *Tiberius patruus petenti honores, conſularia ornamenta detulit: ſed inſtantiùs legitimos flagitanti, id ſolùm codicillis reſcripſit, Quadraginta aureos in Saturnalia & Sigillaria miſiſſe ei.* Senec. *epiſt.* 12. *Ego ſum Felicio, Philoſtrati villici filius, deliciolum tuum, cui ſolebas ſigillaria mittere.* Tertull. *adv. Valent. c.* 12. *Ut autem tantum ſigillarium extrinſecùs quoque inornaret.* Et *de orat. c.* 12. *Cùm perinde faciant nationes, adoratis ſigillaribus ſuis reſidendo.* Arnob. *contr. gent. lib.* 6. *Deos eſſe ſigillariæ ipſe confeſtis. Sigilliola* eidem *lib. eod. In ſigilliolis parvulis contrahere ſe Deos, & alieni ad corporis ſimilitudinem coarctari: at verò in vaſtis porrigere ſe longiùs atque in maximitate producere.* Porrò ſigillaria νδρεσπασύματα, ut Marcus hîc, ſive ἀγάλματα νδρεσπασια. ut Herodot. *l.* 2. & Lucian. *de Dea Syria*; ſunt ſigilla ità concinnata, ut nervorum ſive verticillorum quorundam ope, pro tractantis arbitrio attracta citáque, modò in hanc, modò in illam partem moverentur, figuráſque ſubinde varias exprimerent. Ariſtot. *de mund. c.* 6. ὧν οἱ νδρεσπασμοὶ μόνον ἀποτελοῦσιν, πῶλον ἢ αἰγίκερω νευροῦς ἢ ξύλα τῷ ζώῳ, ἢ ὅμον ἢ ὀφθαλμόν, ἵνα δ' ὅτι μάλιστα τὸ μίξη μετὰ τοῦ ὑποδείξας. Quod Apul. *de mund.* *Etiam illi, qui in ligneolis hominum figuris geſtus movent, quando ſilum membri quod agitare ſolent, traxerint, torquebitur cervix, nutabit caput, oculi vibrabunt, manus ad miniſterium præſtò erunt, nec invenuſtè totus videbitur vivere.* Erant ea plerúmque ligñea, ut Apul. hîc. Horat. item *Serm. l.* 2. *Sat.* 7.

——*nervis alienis mobile lignum.*

Verùm & argentea quandoque. Petron. in *Satyr.* *Larvam argenteam attulit ſervus, ſic aptam, ut articuli ejus vertebræque locatæ in omnem partem flecterentur. hanc cùm ſuper menſam ſemel iterúmque abjeciſſet, & catenatio mobilis aliquot figuras exprimeret*, &c. Marcus ad animi motus exprimendos imagine hinc ductâ frequenter eſt uſus. Vide *ad l.* 2. § 2. & *l.* 6. § 16. Uſus eſt & Clemens Alex. non ſemel. ſic enim *ſtrom. l.* 2. Νδρεσπασμένον ἢ ἰμᾶσι, ἀνθρώπου δίκην, φυσικῶς ὑπουργίαις, τίνι ἀκύκλιον περιάγει, ὁρμή τι ἢ ἀποτυμβώνι τούτων· ἢ ὑπὸ ἴσης ἐννοεῖ ζῶον εἶναι, ἐ τὸ ὁρμητὸν ἀνάγκῃ λόγου ὑπὸ τῆς ἔξωθεν αἰτίας κινούμενον. Vide & eund. *ad l.* 12. § 19. Iſta autem ſigillaria νδρεσπασύματα inter res ludicras nec ullo in pretio atque æſtimatione habendas jure merito recenſet Marcus iſtic. Itaq; Syracuſanus ille in Xenophontis *ſympoſio*, qui eis exhibendis viram tolerabat, atque hoc præcipuè gloriabatur, quòd hâc ratione ſtultis hominibus illuderet; ὅτοι γὅ, inquit, τὰ ἐμὰ νδρεσπασια διαφέροντά με. Solenne habebat, quocunque terrarum veniret, κατεύχεσθαι μὲν ἀφθονίαν, φρονεῖν ἢ ἀφροσύνης, fructuum copiam, mentis inopiam, loci incolis comprecari.

Εὐμενῶς | *placidè.* ità *l.* 8. § 47. ἄσμενος ἐκ τοῦ ζῆν ἐνθυμῆς. Sed ἀσμένως, *lubenter.* De verè Chriſtiano Clemens *ſtrom. l.* 4. Ἀσμένως ἔστι τοῦ βίου ἀπαλλάσσεται χάριν ἴσως ἢ τοῦ τέλους αἰτίας παραχωρήσεως τῆς ἐνθάδε ἕξεως, ἢ τοῦ τέλους ἐπιζητῆσαι τυγχανούσης, ἀφέντων σύλλογον λαοῦ, ἵν' ἐκ αὐτὸς παρέχον, ἑαυτὸν ἐπιδείξει, ὃς ἔστι, τοῦ μὲν δ' ἀναμονῆς, δ' ἀγάπης ἢ χυείης. indè ἀσμένιζον Marco, *l.* 5. § 9. & *infr.* § 27. Vide ad § 58. ubi ἀσμένως Plutarchus, quod ἀκαιρότερος Herodotus dixerat.

Τοσούτου ἄξιον ἕκαστος | Vide *l.* 5. § 16.

§ 4. Κατὰ λέξιν | Vide *l.* 6. § 53. non eſt autem κατὰ λέξιν hîc *verbatim*, utì interpretes opinati ſunt: ſed *in ſermone*, ſive *in oratione, inter loquendum.* ut καθ' ὁρμὴν ὁρμᾶν, *in omni conatu*, ſive *molitione.* Sed nec ὁρμᾶν ἁπάσην, ſed τοῖς γνωμένοις πραγματευθῆναι, non *omni conatui*, ſive *propoſito*, ſed *in omni conatu* ſive *propoſito, eis quæ fiunt*, ſicut *in ſermone omni, eis quæ dicuntur*, *animum advertendum* monet.

Παρεμπολιθῆναι | quod *infr.* § 30. συμπαρακλίνειν τὸν νόημον. Vide *ad l.* 2. § 8.

Καὶ καθ' ἑκάστην ὁρμὴν | hæc eſt ἐπισκοπὴ illa καθ' ἑκάστην πρᾶξιν, *conſideratio* ſive *actionis* ſive molitionis cujuſvis, de qua *ſupr. l.* 4. § 32. & *infr.* § 30.

Καὶ ὅλῃ μὲν τῇ ὀπίσω | aut iſta loco mota ſunt, aut ὕστερον περίτασιν Ὁμηρικῶς, ut ille loquitur, quæ ad membra priora pertinent, Marcus ipſe ſubjunxit. itaque in vertendo priùs dictorum ordinem ſequi præoptabam.

Ἐπὶ τίνα σκοπὸν ἡ ἀναφορά | Vide *l.* 2. § 16. & *l.* 10. § 37.

Τί τὸ σημαινόμενον | Varro *de ling. Lat. l.* 4. *Cùm uniuſcujuſque verbi natura ſint duæ, à qua re, & in qua re, vocabulum ſit impoſitum.* —*Priorem illam partem, ubi, cur & unde ſint verba, ſcrutantur, Græci vocant* ἐτυμολογίαν· *illam alteram circa* σημαινόμενον.

μεγαλοψύχων. Ita enim distinguenda dictio Varroniana.

§ 5. Πότερον ἰσχυρῶ | Prudentissimum monitum, nè viribus nostris majora moliamur. Siquidem, ut Propert. *l.* 3. *elog.* 7.

Turpe est, quod nequeas, capiti committere pondus:
Et pressum inflexo mox dare terga genu.

Jason. Siracid. *Sapient.* c. 3. v. 21. Χαμαὶ πίτερά σε μὴ ζήτει· καὶ ἰσχυτερά σε μὴ ἐξέτασε, quod Junius vertit, *Difficiliora captu tuo nè queras temerè: & valentiora viribus tuis nè exquiras insipienter.* Phaëtonti Phœbus apud Euripidem à Clement. Alex. adductus *pædag. lib.* 3. *c.* 2. ex restitutione Grotiana;

Τῶν ἡνιῶν, παῖ, μὴ διγῇς ἀπωσεροῦ ὤν,
Μηδ' ἀναξῇς τὸν δίφρον ἀλλαῖον μὴ φαδόν.
Ah parce habenas tangere ignara manu,
Curruque, fili, scandere equitandi rudis.

Eupolis *Amicis*;

Οὐκ ἐσωφρόνησας, ὦ πρεσβῦτα, τὴν κατάκλισιν
Τὴν δὲ λαμβάνων ἄρνα, πεῖσαι καὶ μαθὼν τὴν ἱππικήν.
Pol, senex, parùm sapuisti, qui tam citò stipendium
Hoc equestre sumpsisti, priusquam rectè equitare didiceras.

Flaccus in *arte*.

Sumite materiam vestris, qui scribitis, æquam
Viribus, & versate diu, quid ferre recusent,
Quid valeant humeri.——

Spectat horsum Christi Domini monitum, Luc. c. 14. v. 28. de ædificare cogitante, ὅτι πρῶτον καθίσας ψηφίζει τὴν δαπάνην, εἰ ἔχει τὰ πρὸς ἀπαρτισμόν, quòd primò considens sumptus secum reputat, num suppetat unde perficere possit; nè si posito fundamento fabricam absolvere nequiverit, ludibrio exponatur dicentium, Ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἤρξατο οἰκοδομεῖν, καὶ οὐκ ἰσχυσεν ἐκτελέσαι. *Homo iste ædificare cœperat, verùm perficere non valebat.* Νῦν δὲ μὴ δυναμένοις πᾶσι τὸν νόμον κατανεῦσαι, σωτῆρος ἀγορεύοντες ὀπαδέλλουσι ἐθέειν. διὰ τοῦτο ἐμοῦσιν, ἢ ἀποπίπτουσιν εἶτα τρέφοι, καὶ καταῤῥέουσι, καὶ πυρετοί. Epictet. *l.* 1. *c.* 26. Qui & idem *enchir. c.* 59. Ἂν ὑπὲρ δύναμιν ἀναλάβῃς τὸ πρόσωπον· καὶ ἐν τούτῳ ἠσχημόνησας, καὶ ὃ ἐδύνατο ἐκπληρῶσαι, παρέλιπες. Vide *ad lib.* 4. § 31. & *lib.* 5. § 17.

Παρεσχεθε τῷ ἔργῳ τὸ δυναμένῳ | Ità Liodes *Odyss.* φ. v. 152. ubi arcum Ulyssæum intendere frustrà tentaverat,

Ὦ φίλοι, ἢ μὲν ἐγὼ τανύω——

vel utì Dionysius Metathemenus apud Athen. *l.* 10. sed sensu parùm honesto usurpans, extulit,

——ὃ δύναμαι τανύσαι· λαβέτω δὲ καὶ ἄλλος.

Ἐὰν ἄλλως τοῦτο μὴ κρίνῃ | Ità Jason Sirac. loco priùs adducto, monito suo prudentissimo sanè illi, subjungit; Ἃ σοφώτερα σου, τούτων μὴ ζήτει. Uterque vult & Jason & Marcus, non deserendum esse id, quod est officii nostri, etiamsi ad effectum pro desiderio nostro perducere nequeamus. Siquidem in his obtinet, quod Naso *Ponti l.* 3. *el.* 4.

Denique opus nostræ culpetur ut undique curæ,
Officium nemo qui reprehendat, erit.
Ut desint vires, tamen est laudanda voluntas:
Hac ego contentos auguror esse Deos.

Περιαιρεθέντων τὸν δυναμένων | Plut. in *politic. præcept.* Οὐ μικρὰ ἀλλὰ καὶ τῆς ἑαυτῆς φύσεως ἔμπροσθεν ὄντα, δεῖ πρὸς ὃ χρήσιμον ἕτερα πέφυκας, αἱρεῖσθαι τοῦ μᾶλλον δυναμένου.

Ἐπὶ τὸ κοινῇ χρήσιμον | Vide *l.* 1. *c.* 16. & *l.* 4. § 12. & *lib.* 5. § 7.

§ 6. Ὅσοι μὲν πολυθύμητοι | Idem argumentum habes *l.* 3. § 3, 10. & *l.* 4. § 33, 48. & *infr.* § 10. & *l.* 8. § 21, 25.

Ὅσοι δὲ τότε ὑμνῳδοῦσι | Scil. qui aliis immortalitatem æternitatémque quandam encomiis suis scripto traditis & posteritati consecratis conciliare ac largiri profitebantur, etiam ex ipsis illis haud pauci oblivioni sunt traditi, memoriáque illorum unà cum scriptis ipsis intercidit. Hoc est enim, quod poëtæ cumprimis, nec soli tamen, solent patronis, fautoribus, familiaribus suis polliceri. Theocrit. *Idyll.* 16.

Μυσέων δ' μάλιστα πέλει τερὲς ἀνθρώπους·
Ὅττεο καὶ κ' εἰν ἀΐδαο κατερυμβόρου, ἐσθλὸς ἀκούσῃς,
Μοῦνος ἀκλειὴς μύρεται ἐν ψυχαῖς Ἀχέροντος, &c.

Tibull. *l.* 1. *el.* 4.

Segnem referunt Musæ, vivos; dum robora tellus,
Dum cœlum stellas, dum vehit amnis aquas.

Flaccus *carm. l.* 4. *Od.* 8.

Dignum laude virum Musa vetat mori:
Cœlo Musa beat——

qui & argumentum idem *ode* proximâ fusè prosequitur. Naso *amor. l.* 1. *el.* 10.

Scinduntur vestes, gemmæ franguntur & aurum:
Carmina quam tribuent, fama perennis erit.

quem & vide sis quàm magnificè idem hoc prædicet, *ibid. el.* 15. Plinius major *præfat. nat. hist.* *Apion quidem Grammaticus, hic quem Tiberius Cæsar cymbalum mundi vocabat, cùm publicæ famæ tympanum potiùs videri posset, immortalitate donari à se scripsit, ad quos aliqua componebat.* De majore ipso minor *l.* 6. *ad Tacitum suum epist.* 16. *Video morti ejus, si celebretur à te, immortalem gloriam esse propositam. quamvis enim pulcherrimarum clade terrarum, ut populi, ut urbes, memorabili casu, quasi semper victurus occiderit; quamvis ipse plurima opera & mansura condiderit, multùm tamen perpetuitati ejus scriptorum tuorum æternitas adlatæ* equidem *beatos puto, quibus Deorum munere datum est, aut facere scribenda, aut scribere legenda; beatissimos verò, quibus utrumque.* Idomeni Epicurus: *Si gloriâ tangaris, notiorem te epistolæ meæ facient, quam omnia ista quæ colis, &*

suspexit quæ caleris. Refert Seneca *ep.* 21. Subjungitque. *numquid ergò mentitus est? quis Idomeneus nôsset, nisi Epicurus illum suis literis incidisset? omnes illos magistratus & satrapas, & regem ipsum, ex quo Idomenei titulus petebatur, oblivio alta suppressit. Nomen Attici perire Ciceronis epistolæ non sinunt. nihil illi prosuisset gener Agrippa, & Tiberius progener, & Drusus Cæsar pronepos: inter tam magna nomina taceretur, nisi Cicero illum applicuisset. Profunda supra nos altitudo temporis veniet, pauca ingenia caput exerent, & in idem quandoque silentium abitura oblivioni resistent, ac se diu vindicabunt. Quod Epicurus amico suo potuit promittere, hoc tibi promitto, Lucili. Habebo apud posteros gratiam; possum mecum duratura nomina educere. Virgilius noster duobus memoriam æternam promisit & præstat.*

Fortunati ambo, si quid mea carmina possunt;
Nulla dies unquam memori vos eximet ævo:
Dum domus Æneæ Capitoli immobile saxum
Accolet, imperiúmque pater Romanus habebit.

De Niso & Euryalo *Æn. l.* 9.

§ 7. Μὴ αἰσχύνου βουλόμενος | Periochen superiùs proximam, à librario aliunde interjectam censet Xylander: quia quæ hîc dicuntur, eódem pertineant, quò priora illa § 4. & sunt reverà argumenti ejusdem & hæc & illa periocha. Verùm nihil obstat, quò minùs ità fuerint à Marco ipso digesta, qui prout in mentem nunc hæc nunc illa venerant, chartis illinere solenne habuit. quod & *infr.* § 14, & 16. animadvertere licebit. Rectè autem idem monet locum hîc habere Diomedeum illud, quod & in proverbium jam abiit, *Iliad.* κ.

Ζωύ τε δὴ ἐρχομήδεω.

Usurpavit Plato *in Protag.* & Cicer. *famil. l.* 9. *ep.* 7. & *ad Attic. l.* 9. *ep.* 4. Sed & Aristot. *polit. l.* 3. *c.* 12. Τῶ γὰρ ἀγαθῶ οἱ δύο ἀγαθοὶ βελτίους (agnoscis Salomonis illud, *Eccles. c.* 4. *v.* 9.) τοῦτο γὰρ δεῖ τὸ,

Ζωύ τε δὴ ἐρχομήδεα.

Idémque *ethic. l.* 8. *c.* 1. Ζωύ τε δὴ ἐρχομήδεα, τοῦτον καὶ πρᾶξαι δυνατώτερον. Et Cicer. *offic. l.* 2. *Omnis ratio & institutio vitæ, adjumenta desiderat.* Ità generaliùs acceptum jure probabitur, quod de animi virtute vîque corporis Sallustius in *Catilin. Utrumque per se indigens, alterum alterius auxilio eget.* de natura & arte Flaccus in *art.*

— alterius sic
Altera poscit opem res, & conjurat amicè.

Vide *ad l.* 2. § 1.

Ἐπιγεῖον τὸ ἐπιβάλλον | *id quod tibi incumbit, ad te pertinet,* tui est officii & muneris exequi. ità *l.* 5. § 25. ἃ ἀνθρώπῳ, καθ' ὃ ἄνθρωπός ἐστιν, ἐπιβάλλει. & *l.* 10. § 24. ὅσα ἐπὶ ἄνθρωπον ἐπιβάλλει *quæ unicuique conveniunt, ad eúmque pertinent.* Herodot. *l.* 4. Ἀπολαβόντες δὲ κτημάτων τὸ ἐπιβάλλον. *Sortitam facultatum, quæ ad ipsos pertinebat, portionem.* dixerat enim superiùs, ἀπολαβόντες δὲ κτημάτων τὸ μέρος. Et cum μέρος, Lucas *Evang. c.* 15. *v.* 12. Δός μοι τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας. *da mihi bonorum partem, quæ ad me pertinet.* Demosth. *de corona:* Τῆς δὲ ἄλλων ἀνθρώπων τύχης τὸ ἐπιβάλλον ἐφ' ἡμᾶς μέρος μετειληφέναι νομίζω τῇ πόλει. *fortunæ cum aliis nobis communis ratam atque ad nos pertinentem portionem tuliſſe.* Sed & μοῖραν ἐπιβάλλουσαν, Procop. *Gottic. l.* 1. καὶ τῷ Γότθοις ἐπιβάλλουσαν ἐν Γάλλοις μοῖραν λαβόντας, *acceptâ, quæ apud Gallos ad ipsos spectabat, portione.* Basil. Cæs. *in Psal.* ι'. Ὁ μὲν ἐν τῷ βίῳ τυχάνων, ὥσπερ μανθάνεις, διὰ τὸ ἄδηλον τῆς ἐκβάσεως· ὁ δὲ συμπαθῶν τὰ ἐπιβάλλοντα, καὶ ἀναπρόπτωτον τέλει τῷ ζωῇ κατακλείσας, ἤδη ἀσφαλῶς μακαρίζεται. Aristot. *polit. l.* 1. *c.* 13. Δεῖ μὲν μετέχειν πάντας, ἀλλ' οὐ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἀλλ' ὅσον ἑκάστῳ φέρει τὸ αὐτῷ ἔργον. διὸ τὸν μὲν ἄρχοντα τελείαν ἔχειν δεῖ τὴν ἠθικὴν ἀρετήν· ἔστι δ' ἄλλων ἕκαστον, ὅσον ἐπιβάλλει αὐτοῖς *quantum ipsis convenit, vel, ad ipsos pertinet.* & *l.* 2. *c.* 3. Ἤνεγκε γὰρ ἐπιμελείας τυχεῖν τὸ πλεῖον κοινόν· ἔστι γὰρ ἑνὶ μάλιστα φέρουσιν ἔστι δ' ἡ κοινῶν ἵππον, ἢ ὅσον ἑκάστῳ ἐπιβάλλοι, *quantum ad unumquemque attinet.* & *l.* 7. *c.* 1. Ἑκάστῳ τῆς εὐδαιμονίας ἐπιβάλλει τοσοῦτον, ὅσον καὶ ἀρετῆς καὶ φρονήσεως, καὶ τὰ πράττειν κατὰ ταύτας. *tantum ad unumquemque felicitatis contingit, quantum virtutis & prudentiæ.* Et *l.* 3. *c.* 4. καὶ τὸ κοινῇ συμφέρον σώζει, καθ' ὅσον ἐπιβάλλει μέρος ἑκάστῳ τοῦ ζῆν καλῶς. *etiam publica utilitas homines in unum cogit, propterea quòd* bene vivendi *pars ad singulos pertinet.*

§ 8. Τὰ μέλλοντα μὴ παρεισέτω | Basil. Cæs. *in Esai.* Μὴ πολυπραγμονείτω τὸ μέλλον. τί γὰρ ὄφελος ἐν τῇ προλαβεῖν τὰ γενόμενα; εἰ μὲν γὰρ ἀγαθὸν ἔσται τὸ ἐσόμενον, ἥξει, κἂν μὴ προσδοκῶμεν· εἰ δὲ λυπηρόν, τί σοι τὸ κακὸς προπαθεῖν τῇ λύπῃ; Ex Solonis mente Auson.

Certa si decreta sors est, quid cavere proderit?
Sive sint incerta cuncta, quid timere convenit?

Senec. *epist.* 74. *Si verò aliquod timetur malum, eò perinde, dum expectatur, quasi venisset, urgetur: & quicquid nè patiatur timet, jam metu patitur. quemadmodum in corporibus futuri languoris signa præcurrunt: quædam enim segnitia nervis inest & sine labore ullo lassitudo & oscitatio & horror membra percurrens: sic infirmus animus, multò antequam opprimatur malis, quatitur: præsumit illa, & ante tempus cadit. quid dementius autem, quàm angi futuris, nec se tormento reservare, sed accersere sibi miserias, & admovere, quas optimum est differre, si discutere non possis? vis scire, futuro neminem debere torqueri? quicunque audierit post quinquagesimum annum sibi ratiendo supplicia, non perturbatur, nisi*

si

si medium ſpatium tranſilierit, & ſe in illam ſecula poſt futuram ſolicitudinem immiſerit. & *epiſt.* 24. *Quid neceſſe eſt mala accerſere, & ſatis citò patienda cùm venerint, præſumere, ac præſens tempus futuri metu perdere? eſt ſine dubio ſtultum; quia quandoque ſis futurus miſer, eſſe jam miſerum.* Item *epiſt.* 98. *Calamitoſus eſt animus futuri anxius, & ante miſerias miſer. nil eſt, nec miſerius, nec ſtultius, quàm prætimere. quæ iſta dementia eſt, malum ſuum antecedere?* Vide eundem *epiſt.* 13. & *ad l.* 8. § 33. & *l.* 6. § 31.

Ἥξεις γὰρ ἐπ' αὐτὰ, φέρων τὸν αὐτὸν λόγον] itaque eiſdem, quibus nunc es, armis adverſus ea inſtructus. Vide *l.* 12. § 9.

§ 9. Πάντα ἀλλήλοις ὑπολάκτει] Vide *ad l.* 6. § 38. & *l.* 10. § 4.

Σωρὸς ἱερὸς] Trahit huc σωρὸν χρυσοῦ illam Homericam *Il. Σ. v.* 19. Ariſtides *orat. in Jovem*; Ἀπόρρωθεν τῆς Διὸς τῶν πάντων πατρὸς δυνάμεως ἵκετο ἔχει, ἡ ἀπεχθῶς κεῖται τῷ Ὁμήρου σωρῷ ἄπαντα εἰς αὐτὸν διηρτημένα, καὶ πάντα ἐξ αὐτοῦ ἐξήρτηται. πολὺ κρεῖττον ἄρασις αὕτη ἢ κεῖται χρυσοῦ πυρὸς, καὶ ὅ τινα ἄλλην τις ὑπονοήσειεν. Vide *l.* 10. § 5. Greg. Naz. *de pace* 1. id eſt, Τοῖς τῆς εἰρήνης λυσιτελοῦσι, ὁ τεχνίτης λόγος, τὸ πᾶν συνάδειν. Redonanda Clementi vox iſta, *ſtrom. l.* 5. ζεύγνυ, ἐχ ἡ πᾶν ἕνδον συνάσεις. leg. συνάδεις. Vide *ad l.* 12. § 30.

Συγγραφεὺς ἀκριβὴς] Vide *l.* 4. § 45. & *l.* 5. § 8.

Συνόψεσι ἐοικὼς] Vide *infr.* § 48.

Κόσμος εἷς] Vide *l.* 4. § 40.

Νόμος εἷς] Vide *l.* 2. § 16. Clemens *ſtrom. l.* 1. Νομοθέτης εἷς, καὶ νόμος εἷς· ἐν ἀνθρώποις δὲ, τῷ καὶ ἑνὸς, ὅ, τι τῆς φύσεως, ὅ, τι τῆς μαθήσεως νόμος εἷς.

Λόγος καινὸς] Vide *l.* 4. § 4. & *infr.* § 10.

Ἀλήθεια μία] Vide *l.* 9. § 1. Julian. *de ſynliſm. orat.* 1. Μία τέ ἐστιν ἀλήθεια, καὶ φιλοσοφία. & rurſus: ὥσπερ ἀλήθεια μία, ὅπου καὶ φιλοσοφία. Plut. *ſympoſ. l.* 8. *c.* 9. Ἀληθὲς μὲν γὰρ ἁπλῶς ψεῦδος δὲ ἀπειρεχῶς, περέχει τὰ ἀπείρατα. Hinc illud; Πᾶν τὸ ἀληθὲς σωαληθεύει. Siquidem, ut Ariſtot. *de ſomnl. c.* 19. Ἀληθῆ ἀληθῆ ἐνδέχεται ἐναντία εἶναι, ὅτι δόξαν, ὅτι ἀνθρώπων. ἐναντία μὲν γὰρ αἱ περὶ τὰ ἀντικείμενα. περὶ ταὐτὰ δὲ ἐνδέχεται ἀληθεύειν τὸν αὐτόν. ἅμα τε ἐν ἐνδέχεται τὰ ἐναντία ὑπάρχειν τῷ αὐτῷ. Et *analyt. prior. l.* 2. *c.* 2. ἐξ ἀληθῶν ἐκ ἔστι ψεῦδος συλλογισασθαι. Quin & quod de virtute idem *ethic. l.* 1. *c.* 6. Τὸ μὲν ἁμαρτάνειν, πολλαχῶς ὅτι· τὸ δὲ κατορθοῦν μοναχῶς.

Εὖ λοὶ μὲν γὰρ ἁπλῶς, πανταχῶς δὲ κακοί. Et Plut. de virt. mor. Ἔστιν οὖν περὶ ὃ μὲν ἀεὶ, μοναχῶς μὲν κατορθοῦται, πλειοναχῶς δὲ ἁμαρτάνει· τὸ γὰρ βαίνειν τὸν σκοπὸν, ἓν ὅτι καὶ ἁπλοῦν· ἀστοχεῖν δὲ ἄλλοτε ἄλλου, ὑπερβάλλοντας τὸ μέσον ἢ ἐλλείποντας. idem de veritate, quæ & virtutis genitrix, quam cum virtute eandem (teſte Seneca *ep.* 71.) Socrates dixit, veriſſimum eſt. Ità Clem. Alex. *ſtrom. l.* 1. Μία ὄντως ἡ ἀλήθεια· ὡς καὶ μία καὶ δικαίων ὅτι, ἡ ἀρετὴ, καὶ ἓν τὸ εὐδαιμονεῖν. *Una eſt veritas: prout & virtus una; unaque felicitas, quam virtus facit.* Et *ibid.* Μία ἡ τῆς ἀληθείας ὁδός. *Veritatis via una eſt. At erroris multiplex.* Πολυκέφαλος γάρ τις τῆς ψεύδους αἱ ἀτραπός. Theodoret. *therapeut. l.* 1.

——velut ſylvis ubi paſſim
Palantes error certo de tramite pellit;
Ille ſiniſtrorſum, hic dextrorſum abit. ——

Flacc. *l.* 2. *Sat.* 3. Sed Clementem audiamus quem tranſcriptum dare non pigebit. Μιᾶς τοίνυν ὄντος τῆς ἀληθείας· τὸ γὰρ ψεῦδος μυείας ἐστερημένοις ἔοικε· καθάπερ αἱ Βάκχαι τὰ τῆς Πενθέως διαφορήσασαι μέλη, αἱ τῆς φιλοσοφίας τῆς τε βαρβάρου τῆς τε Ἑλληνικῆς αἱρέσεις, ἐκρύσαι ἔφαμεν ἔλαχον, ὡς πᾶσιν αὐχεῖ τοῖς ἀληθείας· φανερὸς δ' οἶμαι ἀναπλῆ πάντα φανίζεται. Et mox: Ὁ γὰρ αἰὼν τῆς χρόνου τὸ μέλλον καὶ τὸ ἐνεστὼς αὐτάρ δὴ καὶ τὸ παρωχηκὸς, ἀγρείας [ἀκαίρως, vel *—ialως*·] συμίσγει πολὺ ἂν πλέον δυνατωτέρᾳ τῷ αἰῶνι ἡ ἀληθεία σωαγαγεῖν τὰ οἰκεῖα σπέρματα, κἂν εἰς τοῖς ἀλλοδαποῖς ἐκπέσῃ γοῦν. Denique; Ὅ γε τὰ διηνεμῆ σωαθοῖς αὖθις καὶ ἀνεποιήσας, τέλειον τὸν λόγον ἀπεδίδους οὗ ἕνεκ' ὅτι κατέλεται τοῖς ἀληθείαις. Et *in ead. lib.* οἷς ἂν ἑνὸς ὄντος τοῦ εὐδαιμονεῖν αἰτίαι πολλαὶ εἶναι καὶ ἀρεταὶ πολίτικαι ὑπάρχουσαι· καὶ ὡς τῷ Ἡρακλείτῳ ἅπτεσθαι πῦρ, βάνειόν τε καὶ ἐδώδιμον ὅτι μιᾶς ὄντος τῆς ἀληθείας, πολλὰ τὰ συλλαμβανόμενα εἰς ζήτησιν αὐτῆς. Rurſuſque ad Stoicum dogma de virtutibus propiùs accedens; quæ quoniam luculentiora ſunt, fuſiùs exhibebimus. Εἰ γὲν σκοποῖμεν, μία καὶ δικαιῶν ὅτιν ἡ ἀρετὴ· ταύτῃ ἂν συμβαίνειν τέκνοις μὲν τοῖς περὶ σωφροσύνην ἐγγενομένοις λέγεσθαι φρόνησιν ἐν τούτοις ἂν σωφροσύνην, ἐν τούτοις δ' ἀνδρείαν, ἢ δικαιοσύνην. ἀνὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον καὶ μιᾶς ὄντος ἀληθείας, ἐν γνωμικῇ μὲν γνωμικὴ ἀλήθεια, ἐν μυστικῇ δὲ μυστικὴ, κἂν φιλοσοφίᾳ τῇ ὀρθῇ Ἑλληνικὴ εἴη ἡ ἀληθεία. μόνη δὲ ἡ κυρία αὕτη ἀληθεία ἀπαρεσκόμενος, ἣν παρὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ παιδεύομεθα. Fruſtrà igitur ſunt qui veritatem aliam Theologicam, aliam Philoſophicam eſſe volunt, quaſi alicubi aliquid verum eſſe poſſit, quod alibi falſum ſit. quam ſententiam, abſurdam ſanè & rationi adverſam, refutantem, & contrariam ei demonſtrantem, vide ſis Caſmannum in *problem. marin.* ad finem *quæſt.* 1æ. Sed quomodo ergò alia, & alia? Audi Clementem. Ὃν τρόπον φαμὲν μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς δυνάμεως, τῆς μὲν ναυκλήρου δεσποίνης, λέγεσθαι ναῦλον τὸ δὲ τελώνης, τέλος καὶ ἐνοίκιον μὲ τὸ παιδαγωγὸν μισθὸν δὲ, τὸ διδασκάλου καὶ τὸ πα-

περίκοπη, ἀρραβῶνα. Optimè Cicero *Academ. l. 4. Noſtra, inquies, ſola vera ſunt. certè ſola, ſi vera. plura enim vera diſcrepantia eſſe non poſſunt.* Et *de oratore l. 2. Plus uno verum eſſe non poteſt.* De *unica* interim *veritate* quæ argutantur Scholaſtici, vide apud Alexandr. Halenſ. *part. 1. q. 15. m. 5.* & Thom. Aquin. *ſum. part. 1. q. 16. a. 6.*

§ 10. Ἐναφανίζεται | Vide *l. 2. § 12.*

Εἰς τὸν ὅλον λόγον | Vide *l. 4. § 14, 18.* & *l. 6. § 23.* & *ſupr. § 6.*

§ 11. Κατὰ φύσιν δὲ καὶ κατὰ λόγον | *Eadem*, inquit, *actio creaturæ rationalis eſt ſecundum naturam & ſecundum rationem.* quia nimirum de natura rationalis eſt, eſſe prædítum ratione. Sen. *de vita beat. c. 8.* *Naturâ duce utendum eſt. hanc ratio obſervat, hanc conſulit. idem eſt ergò beatè vivere, & ſecundum naturam.* Sed & ex conſequenti, idem ſecundum naturam vivere, & ſecundum rationem.

§ 12. Ὀρθὸς, ἢ ὀρθούμενος | Xyl. ἐρεθιζόμενος legit: *Rectus, an qui erigatur?* quaſi dixerit; cogita tecum, uter horum ſis, qui rectus ipſe conſiſtat, an qui ab alio erigi opus habeat, M. Cauſab. μὴ legiſſe videtur. vertit enim; *Rectus ipſe, non directus.* quomodo ferè legitur *l. 3. § 5.* Vide quæ ſunt ibi adnotata. Mihi hoc velle videtur, vel ut rectus conſiſtas ipſe, vel ſi labi contigerit, erigentis opem nè ſpernas. Vide *ad l. 1. § 7.* & *14.* & *l. 4. § 12.* Utriuſque horum imaginem haud ineptam ſubminiſtrat Syneſius *in calvit.* Ὥσπερ γοερῶν παίδων ἀπὸ τῆς ὀρμῆς ἅμα ὑπαυόντων φυσᾷ συμπίπτες, ὡς εἰς ἡδὺν αὖρεσι βέλτιόν τι καὶ πιθυκὸν, ὅσα μὴ θεὸς φῶτα παρ' ἑαυτῷ ἰξιχύει, κατοῖς αὐτὰ καὶ χάριν ἐπιδείξων. *Plantæ*, inquit, *quædam ſuapte vi oriuntur.* i. e. *rectæ creſcunt, aliæ quæ ſponte nequeunt, arte & ope, ſive adminiculis ὀρθοῦσθαι.* i. e. *erigi neceſſe habent.*

§ 13. Ἐν ἡνωμένοις | Ἡνωμένα καὶ διεζευγμένα, de quibus tum hîc, tum & *l. 9. § 9:* Marcus noſter, ſic diſtinguit Sextus Empiric. *adverſ. Phyſic. l. 1. c. 2.* Τῶν σωμάτων τὰ μὲν ἔστιν ἡνωμένα, τὰ δὲ ἐκ διεζευγμένων· ἡνωμένα μὲν οὖν ἐστι τὰ ὑπὸ μιᾶς ἕξεως περιεχόμενα, καθάπερ φυτὰ καὶ ζῶα. ἐκ διεζευγμένων δὲ, τὰ ἐκ μὴ παρακειμένων καὶ θιγόντων ἓν τι κεφάλαιον γεγονότων συνεστῶτα ὡς ἀλύσεις, καὶ πυρίκαυστοι, καὶ νῆες· ἐκ διεζευγμένων δὲ, τὰ ἐκ διεζευγμένων καὶ ἐκκεχωρισμένων, καὶ καθ' αὑτὰ ὑποκειμένων συγκείμενα, ὡς στρατιὰ καὶ πόλεις καὶ χορός. Plutarchus itidem in *præcept. conjugal.* Τῶν σωμάτων φιλόσοφοι τὰ μὲν ἐκ διεζευγμένων λέγουσιν εἶναι, καθάπερ σῶρον καὶ στρατόπεδον· τὰ δὲ ἐκ συναπτομένων, ὡς οἰκίαν καὶ ναῦν. τὰ δὲ ἡνωμένα καὶ συμφυῆ, καθάπερ ζῶα καὶ φυτὰ ἕκαστον. Quod Pomponius *digeſt. l. 41. tit. 3. leg. 30.* *Tria genera ſunt corporum: unum, quod continetur uno ſpiritu, & Græcè ἡνωμένον vocatur; ut homo, lignum, lapis, & ſimilia: alterum, quod ex contingentibus ſe, hoc eſt, ex pluribus inter ſe cohærentibus conſtat, quod συνημμένον vocatur; ut ædificium, navis, armarium: tertium, quod ex diſtantibus conſtat; ut corpora plura, non ſoluta, ſed uni nomini ſubjecta; veluti populus, legio, grex.* Senec. *ep. 102.* *Quædam continua eſſe corpora, ut hominem: quædam compoſita, ut navem, domum, omnia denique quorum diverſæ partes junctura in unum ſunt coactæ: quædam ex diſtantibus, quorum adhuc membra ſeparata ſunt, tanquam exercitus, populus, Senatus. illi enim per quos iſta corpora efficiuntur, jure aut officio cohærent, naturâ diducti & ſinguli ſunt.*

Τὰ μέλη τοῦ σώματος | inculcat hoc Apoſtolus paſſim de Chriſticolis, quod Marcus hîc de omnibus in univerſum hominibus. *Ad Epheſ. c. 4. v. 4.* Ἓν σῶμα, καὶ ἓν πνεῦμα. & *ad Rom. c. 12. v. 5.* Οἱ πολλοὶ ἓν σῶμά ἐσμεν ἐν Χριστῷ, οἱ δὲ καθ' εἷς ἀλλήλων μέλη. item *ad Cor. ep. 1. c. 10. v. 17.* Ἓν σῶμα οἱ πολλοί ἐσμεν. & *c. 12. v. 12.* Καθάπερ τὸ σῶμα ἕν ἐστι, καὶ μέλη ἔχει πολλὰ, πάντα δὲ τὰ μέλη τοῦ σώματος τὰ ἑνὸς πολλὰ ὄντα, ἓν ἐστι σῶμα· οὕτω καὶ ὁ Χριστός. (quo loco ὁ Χριστὸς, pro corpore Chriſti politico, non phyſico ſumitur, prout & *ad Gal. c. 3. v. 16.*) Καὶ γὰρ ἐν ἑνὶ πνεύματι ἡμεῖς πάντες εἰς ἓν σῶμα ἐβαπτίσθημεν, καὶ πάντες εἷς πνεῦμα ἐποτίσθημεν. & rurſus, *v. 27.* Ὑμεῖς δέ ἐστε σῶμα Χριστοῦ, καὶ μέλη ἐκ μέρους. Gregor. Naz. *orat. pro pauper.* Θεραπευτέον οὐχ ἥπιον τὰ πλησίον, ἢ ἑκάστῳ τὰ ἑαυτοῦ· πάντες γὰρ ἐσμὲν ἐν χειρὶ, καὶ μία κεφαλὴ πάντων, οὗ ἕνεκα τὰ πάντα, Χριστός· καθάπερ ἐστὶν ἀλλήλοις τὰ μέλη, τοῦτο ἕκαστος ἑκάστῳ, καὶ πᾶσιν ἅπασι. Senec. *de ira l. c. 2. 31.* *Quid ſi nocere velint manus pedibus? manibus oculi? ut omnia inter ſe membra conſentiant, quia ſingula ſervari, totius intereſt: ità homines ſingulis parcent, quia ad cœtum geniti ſumus. Salva autem eſſe ſocietas niſi amore & cuſtodiâ partium non poteſt.*

Πρὸς μίαν πνοὴν συμφωνίαν | Vide *ad l. 2. § 1.*

Μέλος εἰμὶ | Ità Sen. *95.* *Omne hoc quod vides, quo divina atque humana concluſa ſunt, unam eſt; membra ſumus corporis magni.* Et Marcus pariter, *l. 4. § 40.* Ὡς ἓν ζῶον ὁ κόσμος. Vide & *ad l. 2. § 1, 3, 4, 9.* Verum reſtringit hîc ad σύστημα λογικόν. Vide *ad l. 3. § 3.* συγγενὲς πᾶν τὸ λογικόν.

Ἐὰν ὃ διὰ τῶν ῥῶν στοιχεῖον μέρος | Verba illa διὰ τῶν ῥῶν στοιχεῖον glоſſema forſan fuerit. Μέλος autem & μέρος ità Marcus diſtinguit; ut μέλος animantibus duntaxat competat, μέρος etiam inanimatis. Aliter paulò Strabo *l. 2.* qui non *animationis*, ſed *configurationis* ratione, iſtud ab iſto diſterminat; Ἡ χερὸς μέλος τομὴ, inquit, ἢ ἄλλως χεὶρ μέρος διαφέρει. διότι ἡ χεὶρ μέλη λαμβάνει πεπυγεσμένα ἔχοντα φυσικῶς, ὀρθώσει τινὶ καὶ τύπῳ σημειώδει· καθὸ καὶ τοῦτο εἴρηται, (*Odyſſ. 1. v. 291.*)

Τὸν ὃ γλαμυρῆσι τεμὼν· --- ἢ ὃ ὀδὲν ἔχει τοιοῦτον. & accuratiùs Ariſtot. *hiſt. animal. l. 1. c. 1.* Τῶν ἐν τοῖς ζώοις μορίων, ἔνια ἐστὶ μόνον μέρη, ἀλλὰ καὶ μέλη·

μάλιστα καλεῖται. τοιαῦτα δ' ἐστὶν, ὅσα ἡμῖν μεροῦς ὅλα ὄντα, ἕτερα μέρη ἔχει ἐν αὐτοῖς ἴδια· οἷ κεφαλὴ, καὶ καρδία, καὶ χεὶρ, καὶ ὅλως ὁ βραχίων, καὶ ὁ θώραξ. ταῦτα γὰρ αὐτά τέ ἐστι μέρη ὅλα, καὶ ἔστιν αὐτῶν ἕτερα μέρεα. Membrum ergò unumquodque etiam pars eſt corporis; verùm non itidem è converſo.

Καταληπτικῶς ἐνφαίνει | Imò καταληκτικῶς. vocabulum ſignatum. ità delectat, ut ulteriùs nihil requiras. Vide *ad l.* 9. § 42. ubi vox eadem repetitur.

Εὐφραίνει τὸ ἐνδυατεῖν | Plut. *de vit. Epicur.* adverſùs Epicureos agens; Αὐτοὶ δέ πω λέγουσιν, ὡς τὸ εὖ ποιῆν ἥδιόν ἐστι τῷ εὖ πάσχειν. Et *de philoſophorum convictu cum principibus*; Ἐπίκουρος, τῷ εὖ πάσχειν τὸ εὖ ποιεῖν οὐ μόνον κάλλιον, ἀλλὰ καὶ ἡδίον εἶναί φησι. χαρᾶς γὰρ ὕδωρ ἄτοπον γένημά ἐστιν ὡς χρέος. ἀλλὰ σοφὸς ὢν ὁ τῆς Χάριτος τὰ ὀνόματα δέμνιον, Ἀγλαΐαν καὶ Εὐφροσύνην, καὶ Θάλειαν· τὸ γὰρ ἀγαλλόμενον καὶ τὸ χαῖρον ἐν τῇ διδόντι χάριν πλεῖόν ἐστι καὶ καθαρώτερον. διὸ τῷ πάσχειν εὖ αἰσχύνονται πολλάκις, ἀεὶ δ' ἀγάλλονται τῷ εὖ ποιεῖν. Idem *de Socrat. gen.* Ποίᾳ γὰρ ἔτι σκόπελ βάλλοντα καὶ τυχεῖν ἡδύ, καὶ διαμαρτάνειν ἀνιαρὸν, ὡς ἀνδρὸς εὖ παθεῖν ἀξίου διὰ χάριτος ἐριθεύοντος; Et in *Erotic. de amantibus.* Ὥστε χαίρειν τοῖς ἐρωμένοις διδόντας, ὡς παρ' ἑτέρων ἁ χαίρουσιν αὐτὰ λαμβάνοντες. De Chriſto Domino Gregor. Naz. *in bapt.* Δίδωσιν ἥδιον ἢ λαμβάνουσιν ἕτεροι.

Ὡς αὐτὸν ἐυποιῶν | Phalaris *epiſt.* 17. Οὐ διδόναι χάριτας οἴομαι δικαίως ἀγαθοῖς ἀνδράσιν, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον παρ' αὐτῶν λαμβάνειν. Et *epiſt.* 119. quem locum libentiùs, quò emaculem, tranſcribo. Οὔτε γὰρ ἔδωκέν ὁ καιρὸς, μέμψασθαι μοι ὑμᾶς ὡς φιλτάτους, τοῦ σφέτερος (σφὲ τῆ forſan) χρέους μηδὲν αἰτιασαμένους (αἰτιασαμένους. culpat enim quodammodo, quòd nihil priùs petierant.) ἐυχαριστῆσαι δ' οὐ παρόντος, ἡνίκα αἰτεῖσθε, ἔσῃ ὑμῖν μοι οἱ λαβόντες, δώσετε τῆς ἀληθείας· δίδεγμαι γὰρ ὑμῶν χρέων τὴν αἴτησιν. ἐγὼ δ' ἃ μὴ τοσούτῳ ἡδονῆς λήψομαι μᾶλλον, ἢ δώσω. τί γὰρ ἀνδρὶ φιλοπάτριδι κάλλιον καὶ μεγαλοφρεπίστερον, ἢ δοκεῖν τοῦ ἑαυτῆ πολίτας εὖ ποιεῖν; Ariſtid. in *Panathen.* de populo Athenienſi: Εὖ γὰρ ποιεῖν, οὐκ εὖ πάσχειν, πεφυκότες ἥδεσθε· καὶ βούλεσθαι αὐτοὺς τοῖς εὖ ποιοῦσι τὸ ἑλλήνικὸν, ἀλλ' οὐκ αὐτοὺς δεῖν παρ' ἑτέρων μᾶλλον τῆς ἀρετῆς λαμβάνειν· ἀλλ' ὅτι κέρδος φιλεῖν τοὺς δόντας αὐτούς· ἀλλὰ γε μᾶλλον, ἢ τοὺς παῖδας καὶ γονέας ὅλη κέρδος φιλεῖν· ἀλλὰ καὶ μὴ ἧττ ἀναλωμάτων σώζειν τοὺς ὡς ὑπ' οἰκείων τὰς γνώμας διακειμένους. P. Syr. [*Beneficium dando accepit, qui digno dedit.*] Imò ſibi ipſi benefacit, inquit Marcus, qui benefacit alteri; quia & is qui benefacit & is cui benefit, ejuſdem corporis membra ſunt. Siquidem manus cùm pedi benefacit, ſibi ipſi etiam benefacit in pede. atque hoc eſt, quod *infrà* § 74. Ὠφελοῦντος, ἐν ᾧ ὠφελεῖς. Et *l.* 11. § 4.

§ 14. Τοῖς παθοῦσιν ἐν τῆς σωματώσεως διαμυθίοις | Hoc eſt, corpuſculi mei membris. τοῖς μαλυδείοις τῷ φυσήματος τούτου. ut *infr.* § 68. Sive τοῖς κακωθίοις μέρεσιν, ut *l.* 8. § 28. cur autem Annot. Lugdun. τὸ σωματώσεως hîc ſubmoveret, σωματοπλάστου ſupponeret, nihil erat, cùm τὸ σωματοπλάστου præceſſiſſet. Sed & τὸ σωματίου *infrà* § 68. reperiatur. fruſtrà & Xyl. de aliorum caſibus hæc accepit, quæ de corporis proprii affectionibus dicta ſunt.

Ἐκεῖνα μέμψεται τὰ παθήματα | Malim μέμψηται, *conquerantur ea, ſi volverint, quæ perpetiuntur.* Vide *infr.* § 15. & *l.* 8. § 28. Verùm mutato nihil opus. μέμψεται dictum fuerit, ut ὄψεται, *videbit. l.* 12. § 1.

Ἐγὼ δ' | id eſt, τὸ ἡγεμονικόν. ut § 16. quod Xyl. cum non animadverteret, Marci mentem hîc non cepit. Ità Cicer. in ſomn. Scip. *Mens cujuſque is eſt quisque.* Apoſtolus, ſed ſenſu parùm diverſo, quia mentem pro parte regenita ſumit, *ad Rom. c.* 7. *v.* 17. οὐκ ἐγὼ (id eſt, ὁ νοῦς μου. *v.* 25.) ἀλλ' ἡ ἐνοικοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία.

Ἐὰν μὴ ὑπολάβω | Vide *l.* 4. § 7. Plut. *de tranquill.* Καθόλου δέ, ἐπεὶ φησὶ ἀδυνήτων, τὰ μὲν φύσει τὸ λυπεῖν καὶ βαρυῶν ἐπιφέρει, τὰ δὲ πλεῖστα δόξῃ συγχαίνειν ἐπιζημιοῦντα καὶ μανθάνομεν. οὐκ ἔχοντες ὅτι φεύγωμεν ταῦτα μᾶλλ' ἔχομεν ἀεὶ τὸ τῆς Μενάνδρου φεύγετον.

Οὐδὲν πέπονθας δεινὸν, ἂν μὴ φεύγωσιν· τί γὰρ φεύγει σε ὅτι, φησὶν, ἂν μήτε σαρκὸς ἅπτηται, μήτε ψυχῆς; φεύγει δὲ τὰ φύσει δεκτικὰ λυπεῖν, ἐκεῖνο τὸ Εὐριπίδειον,

Οἴμοι· τί δ' οἴμοι; θνητά τοι πέπονθαμεν.

ὑδὲν γὰρ ἄτοπον τῇ παθητικῇ καταφερομένῃ καὶ ὀλισθαίνοντος ἀντιλαμβάνεται λόγος, ὡς ὁ τῆς κοινῆς καὶ φυσικῆς ἀνάγκης ἀναίμακτον ποιῶν, ἢ διὰ τὸ σῶμα μεμιγμένῳ ὑφ' ἁρμονίᾳ, μόνῳ ταύτῃ τῇ τύχῃ λαβεῖν δίδωσιν, ἐν ᾗ τοῖς κυριωτάτοις καὶ μείζοσις ἀστοχῆσ ἔσηκεν. Hæc à Stoiciſmo haud procul abſunt. Idem *de exil.* τὸ λυπεῖσθαι καὶ ταπεινῶν ἑαυτὸν, δηλ πάντα μᾶλ ἄχρηστον ὄντα καὶ γνώμῃ κακῶς καὶ ἀνοήτως. ὅταν δ' αὐτὰ τὰ φεύγματα δίδωσιν ὑπὸ τῆς λόγου ψηλαφηθέντα καὶ ἀναλαμφθέντα πρὸς ἑαυτὸν εἰπεῖν, ὑδὲν πέπονθας δεινὸν, ἂν μὴ φεύγωσιν, κομιδῇ γελοῖον ὄντα, μὴ τῆς σαρκὸς πεπονθέναι, τί πέπονθε, μηδὲ τῆς ψυχῆς, εἰ δὲ τὸ σύμπτωμα τοῦτο χεῖρον γένοιτο, ἀλλὰ τοῖς ἔξωθεν συναχθομένοις καὶ συναγανακτοῦσι διδασκάλοις χρῆσθαι τῆς λύπης. Verùm Marcus ad ea etiam quæ corpori læſionem inferunt, argumentum iſtud extendit.

§ 15. Ἐμὲ δεῖ ἀγαθὸν εἶναι | Vide *l.* 4. § 18. & *l.* 6. § 22. & *l.* 8. § 5. Hinc illud Joſuæ decretum, *c.* 24. *v.* 15. alii quicquid fecerint, ſe cum familia ſua in recto Dei veri cultu perſeveraturos.

Ἡ ἁ πορφύρα | Vide de *purpura*, quæ ex Epicteto adducuntur *ad l.* 11. § 18. Ὅ, τι

Ὅ, τι ἂν ποιῇ | Leg. ὃ, τι ἂν τις ποιῇ, ex membro præcedente.

§ 16. Τὸ ἡγεμονικὸν αὐτὸ ἑαυτῷ οὐκ ἐνοχλεῖ οὐ λέγω, ὑ φοβεῖ ἑαυτὸ εἰς ὀδυνμίαν. | Manca hæc esse, ex sequentibus satis claret; nec quid possit suppleri, est adeò difficile conjectu. Verùm qui enunciativè capiunt, à Marci mente quàm longissimè recedunt. is enim passim inculcat, molestiam omnem, non à rebus externis, sed ab animo ipso & opinione de eis concepta, nobis obtingere: hoc est; mentem ipsam sese conturbare, solam sibi molestiam omnem facessere. Videantur quæ *suprà* § 14. & *l.* 4. § 7, 39. & *l.* 5. § 2. & *l.* 6. § 8, 52. & *infr.* § 68. & *l.* 8. § 40, 42, 47. & *l.* 9. § 13, 15. Iraque D. Boot. per interrogationem concipi postulat: cui ego libens assentior; & quæ desunt, ità supplenda existimarem. οὐκ ἐνοχλεῖ; οὐ λέγω, ὑ φοβεῖ ἑαυτό; [ὑ λυπεῖ;] οἰ ὀδυνμίαν [ὑ πυπεῖ; vel οὐκ ἄγαν] sicut Galen. *de optim. sect. c.* 6. ἐὰν μὴ λυπῇ, μηδὲ εἰς αἰσθησιν ἡμᾶς ἄγῃ. *Mens an non ipsa sese perturbat? exempli gratiâ: nonne seipsam terret? nonne tristitiâ afficit? nonne in cupiditates conjicit?* &c. vel etiam αὐτὸ ἑαυτῷ οὐκ ἐνοχλεῖ; ὑ λυπεῖ (ut sit hoc illius, οὐ λέγω loco) ἑαυτῷ; ὑ φοβεῖ; &c: Sensum ipsum, quicquid de verbis fuerit, confirmant sequentia. ἐὰν μὴ ἑαυτὸ πλάσῃ. Verba autem feliciùs paulò videtur restituisse sic D. Salmasius. οὐ ὑ φοβεῖ, οὐκ ἄγει εἰς ἀδυμίαν. ἄγει εἰς ἀδυμίαν idem est ac si dixisset ἑαυτὸ λυπεῖ. nam ἀδυμία est λύπη, ut εὐδυμία *hilaritas*. unde εὐδύμει, *hilari sis animo*, ità *l.* 4. § 38. ᾗ ὅσα πού μοιρῶς ἐυφραίνει ἢ λυπεῖ. istiusmodi aliquid supplendum ex sequentibus liquet, ubi hæc duo simul repetit, οἰ δὲ τις ἄλλο αὐτὸ φοβεῖσθαι ἢ λυπεῖσθαι δύναται, ποιείτω. & post, τὸ δὲ ψυχάριον τὸ φοβούμενον, τὸ λυπούμενον. confirmant eadem & sensum verborum Marci, quem asserimus genuinum. Si enim nihil aliud potest menti hisce modis molestiam facessere, ipsa sibi facessat necesse est, quandocunque molestiâ aliquâ afficitur. Ità Epictet. *l.* 3. *c.* 19. Πεφύκασιν δὲ ὑδὲν δύναται κωλύειν ἢ βλάπτειν ἀπροαίρετον, οἰ μὴ αὐτὸ ἑαυτῷ. ἔστιν ἄλλο ταραχῆς ἢ ἀκαταστασίας αὐτὸν ἐστιν ἢ δόγμα.

Αὐτὸ γὰρ ἑαυτὸ ἀναλήψεται ὑ τρόπος | *Ipsa enim sese* (si volet) *opinando non movebit istis motibus.*

Τὸ σώματον μὴ πάθῃ τι | Vide *infr.* § 33. & *l.* 8. § 28.

Οὐ γὰρ ἔξεις αὐτὸ εἰς κεῖνον τὸν τρόπον | Locus iste mihi planè depositus, absque clarissimi D. Salmasio fuisset, cui non ego magis debeo, quàm Marcus ipse. is manum medicam fausto sydere admovit. Málè, inquit, Xylander αὐτῷ pessimè locum hunc sic vertit, *Animo nullus metus, dolor, aut opinio horum accidere potest: neque enim ei sunt habitus ad hæc.* Sic vertendum illi fuit; *Animula verò, quæ timet, quæ dolet, quæ saper his omnino aliquid opinatur, nihil eorum patietur, si non illam in hoc judicium demittas.* legendum igitur in Græcis, ὑδὲν μὴ πάθῃ, οἰ ὑκ ἔξεις αὐτὸ εἰς κρίσιν τοιαύτην. vel, οἰ ὑ παρίξεις αὐτὸ εἰς κρ. τ. Nihil verius. Epictet. dissert. *l.* 2. *c.* 6. Τίς γὰρ σε ἀναγκάσει δύσκολον γενέσθαι τινά, ἂν ὑ θέλῃς;

Ἀπορροὰς | Περὶ τῆς τῦ ἡγεμονικῦ αὐταρκείας. Vide *supr. l.* 5. § 14. & *infr. l.* 11. § 1.

Ἀριστοτέλους | Vide *l.* 5. § 20. Epictet. *l.* 2. *c.* 19. ὅτι πλοῦτός ἐστιν ἐφ' ἡμῖν, ὑδ' ὑγίεια, ὅτι δόξα, ὅτι ἄλλο τι ἀπροαίρετος, πλὴν ὀρθὴ χρῆσις φαντασιῶν. τοῦτο ἀναίλυτον φύσει μόνον, τοῦτο ἀνυπόδικον.

§ 17. Εὐδαιμονία δοκεῖ δαίμων ἀγαθὸς, ἢ ἀγαθόν | Deesse vocabulum aliquod videtur, quod membrum posterius expleat, forsan [ἡγεμονικὸν] ἀγαθὸν, fuerat, in hoc enim Marco censente, τὸ πᾶν. Vide *ad l.* 2. § 15. idémque idem ὁ δαίμων iste. Vide *ibid.* § 17. & *l.* 10. § 13. quo loco ait τὸν νῦν, ubi voluerit, ἀγαθὸν δαίμονα fieri. Nam M. Casaubono, τὸ ἢ ἀγαθὸν expungenti non accedo. Conjecturam meam firmat, quod ex Platone veram εὐδαιμονίαν, τὸ εὖ τὸν δαίμονα ἔχειν δαίμονα ἢ λέγειν, τὸ τῆς ψυχῆς ἦθος ἡγεμονικόν. Cui gemina, ex innominato aliquo, ita Suidas exhibet: Ὅτι ὁ σπουδαῖος εὐδαίμων θεός. ὁ γὰρ εὖ τὸν δαίμονα ἔχων, συμαίνεται δοκεῖ τῷ τῆς εὐδαίμονος ὀνόματι. οἱ δὲ δαίμονα ἐκάστε τὴν ψυχὴν, καθὰ Ἡσιοδείτη δοκεῖ, εἶν ἂν εὐδαίμων, ὁ εὖ τὸν ψυχὴν ἔχων. εὖ ἢ τὸν ψυχὴν ἔχει ὁ σπουδαῖος. σπουδαῖος δ' ἄρα ὁ εὐδαίμων. Accedit & Pythagoræ scitum illud, εὐδαιμονεῖν ἄνθρωπον, ὅταν ἀγαθὸν ψυχὴ περιφύσηται. Laert. *lib.* 8. Apul. *de Deo Socrat. Nam quodam significatu & animus humanus, etiam nunc in corpore situs, Dæmon nuncupatur,* [Maro *Æn. l.* 9.]

——*Dine hunc ardorem mentibus addunt,*
Euryale? an sua cuique Deus fit dira cupido?

igitur & bona cupido animi, bonus Deus est. unde nonnulli arbitrantur, εὐδαίμονας *dici beatos, quorum Dæmon bonus,* id est, *animus virtute perfectus est. quem nostrâ linguâ, ut ego interpretor, poteris Genium vocare, quod is Deus, qui est animus sui cuique, quanquam sit immortalis, tamen quodammodo cum homine gignitur.* Vide dissertationem hac de re Dionis Prus. *orat.* 23.

Τί ἔστ ὃ δεῖ ποιῆς, ὃ φαντασία; | Quid est opus imaginatione, sive opinatione, cùm mens ipsa quod suum est & fecerit & habuerit? Vide *ad periochen* proximè *superiorem* extremam: & *infr.* § 29.

Ἀπέχει τοῦ θεὸς σε] forsan [νὴ] τοῦ θεὸς. atque ita M. Casaub. nam Xyl. omisit; maléq; reddidit, οἰς ἦλθες. *unde venisti.* cùm vertendum fuerit,

erit, *ut veniſti. faceſſe hinc, per Deos, ut veniſti.* Sed nec fortaſſe νὴ particulâ illâ interjectâ opus fuerit. Siquidem D. Salmaſ. formulam uſitatam eſſe monet, πρὸς θεούς σοι, ſubaudi ὄμνυμι. eamque locutionem occurrere in *hemiambis* Anacreonteis, & in *diſſertationibus* Arriani. Ità certè Anacreon *carm.* 31.

Ἄφες με, πρὸς θεούς σοι,
Πιεῖν, πιεῖν ἀμυδίς.

Arrian. in Epicteti *diſſert. l.* 3. *c.* 26. Παῦσον, πρὸς θεούς σοι, ἐμπαίζων μοι τῇ ψυχῇ. Et *c.* 23. Παῦσαι, πρὸς θεῶν ὑμῶν, καλὰ ἐνύμαια καὶ πράγματα καλαχωίοντες. & ad formulam Chriſtianam propiùs, *ibid. c.* 7. τὸν θεόν σου. quem locum corruptum fruſtrà ſuſpicatur Volſius. reſtituenda eadem *c.* 22. ubi, τὸν θεόν σου, vitiosè legitur; quod interpretem eundem, cùm non adverteret, in alia abduxit. & diversâ rurſus formulâ, ſed ellipſi eâdem, *l.* 3. *c.* 23. θαυμαστὸς, ἀνὴρ, πρὸς ἐμοῦ σου σωτηρίαν. contractiùs etiam *l.* 2. *c.* 19. λέγε μοι, πρὸς θεοῦ, οἷα πράγματ' ἔλεγες. Si locus ſaltem integer ſuerit. facit enim ſuſpectum, quod Gellius *l.* 1. *c.* 2. exhibet, λέγε μοι σὺ πρὸς θεούς. quod fortean fuerit, πρὸς θεούς σοι. quin integram quoque idem extulit, *l.* 3. *c.* 10. ὀμνύω σοὶ τὸν πάντων θεὸν, ὅτι οὐχὶ. Locus ergò ſincerus & integer eſt. nec ullâ ratione admittenda Annot. Lugd. interpolatio, ἀπέχει πρὸς πρὸς θεόν.

Οὐκ ἐρίζομαί σοι | Hoc enim dogmati Stoico adverſatur; non tamen & Chriſtiano, quod ἐρίζειν καὶ μὰ ἀμυδρῶνον monet, *ad Epheſ. c.* 4. *v.* 26. Diogeni autem Stoico, non Cynico (quod Eraſm. fugerat) de dogmate iſto diſſerenti, cùm adoleſcens quidam protervus, velut periculum facturus, an re præſtaret quæ docebat, in faciem inſpuiſſet, *non quidem iraſcor*, inquit ille; *ſed dubito tamen an iraſci oporteat?* Narrat Seneca *de ira l.* 3. *c.* 38. Fidentiùs Symmach. *l.* 9. *ep.* 105. *Nullius tam vehemens nequitia eſt, ut motu meo digna ſit.*

§ 18. Τί γὰρ διαλαμ χρεὶς μαλακολῆς γίνεσθε; | Vide *lib.* 4. § 46. & *lib.* 5. § 13. & *lib.* 6. § 15.

Τί δὲ φίλτερον | *infr.* § 21. & *l.* 4. § 36. & *l.* 9. § 32.

§ 19. Ὡς δὲ χαμαίρρυ | Vide *ad l.* 4. § 43. & *l.* 5. § 23. Aug. *in Pſal.* 38. *Momentis tranſvolantibus cuncta rapiuntur. torrens rerum fluit.*

Σωρὸς | Vide *l.* 6. § 41.

Ὡς τὸ μίεμ | Vide *l.* 2. § 1. & *ſupr.* § 13.

Πόσους ἤδη ὁ αἰὼν Χρυσίππους | Vide *l.* 3. § 3. & *l.* 4. § 48. & *l.* 6. § 47.

Πόσους Ἐπικτήτους | E ſuperis ergò exceſſerat jam Epictetus. Accedit quod Gellius Herodi Attico, qui ſub Marco floruerat, æqualis ferè, de Epicteto, tanquam qui jamdudum deceſſerat, ità verba facit, *l.* 2. *c.* 18. De *Epicteto philoſopho nobili, recentior eſt memoria, quàm ut ſcribi, quaſi obliteratum, debuerit.* Vide *ad l.* 1. § 7. & *ad l.* 8. § 31.

§ 20. Ἐμοὶ γὰρ μόνον φροντιστέον | *Hoc unum mihi ſolicitum habet.* ità τὸ φροντιστὴν ſæpiùs uſurpat & 2. § 7. & *l.* 6. § 22. Eſtque hoc quod profitetur cum primis utile piumque, ſi ſolicitudo univerſa eo fine adhibeatur, ne quid unquam obrepat, quod officii ſui non ſit. Vide *infr.* § 66. & *ad l.* 8. § 3. Sic *l.* 8. § 1. ἄλλο μηδὲν φροντιστέον.

§ 21. Ἐγγύς | Vide *l.* 4. § 16. Petrus *ep.* 1. *c.* 4. *v.* 7. Πάντων δὲ τὸ τέλος ἤγγικε.

Ἡ γὰρ φροντὶς πάντων λήθη | Vide Solom. *Eccleſ. c.* 1. *v.* 11.

§ 22. Ἴδιον ἀνθρώπου φιλεῖν καὶ τοὺς πταίοντας | Hoc eſt quod Aug. *in Joan. tract.* 66. & *in concion. ſolemn.* 235. *Eſto medico ſimilis; qui odit morbum, amat agrotum.* Ità Marcus etiam lapſos & errantes diligi vult. Amplius aliquid Chriſtus Dominus; non lapſos tantùm & errantes, verùm in nos ipſos delinquentes. Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν· εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς· καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς· προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς, καὶ διωκόντων ὑμᾶς. Matth. *c.* 5. *v.* 44. Hinc Iſidor. Pel. *l.* 2. *epiſt.* 259. Παρὰ μὲν ἀνθρώποις ἴσον ἔδει ἔχειν, τὸ εὐεργέτας μὴ ἀμείβεσθαι, καὶ ἐχθροὺς μὴ ἀμύνεσθαι. ἐνθὰ δὲ τῇ θείᾳ φιλοσοφίᾳ τὸ κακῶς ἀμείβεσθαι τοὺς εὐεργέτας κρατεῖ τὸ δὲ ἀμύνεσθαι τοὺς ἐχθροὺς οὐχὶ· ἀλλὰ παντὶ πρὸ τείχους ἀνεξικακεῖν, εἰδ' οἷόν τε, καὶ εὐεργετεῖν. Contrà planè quàm Pindarus *Pyth. od.* 2. Φίλον εἶναι φιλεῖν· ποτὶ δ' ἐχθρὸν ἄτ' ἐχθρὸς ἰὼν, λύκοιο δίκλιν ὀπιθοδίσσομαι, ἀλλ' ἄλλοτε πατέων ὀδοῦς σκολιᾶς. Epictet. *l.* 3. *c.* 22. Cynicum inſtituens; Διαιρεθῆναι δεῖ αὐτὸν, εἰ ὄγον, καὶ διειλεγμένον φιλεῖν αὐτοὺς τοὺς διεφθαρμένους. De Chriſtianis Juſtin. *ad Diogner.* Ἀγαπῶσι πάντας, καὶ ὑπὸ πάντων διώκονται. Atque hæc eſt reverà charitas ſincera, *amare quos toleras, tolerare quos amas*, ut Gregor. Rom. *in Evang. ſerm.* 35. Quin Marcum ad eos etiam reſpexiſſe, qui adverſus nos ipſos fuerint injurii, quæ ſubjecit, oſtendunt. Vide *ad l.* 11. § 18.

Ὅτι καὶ συγγενεῖς | Vide *ad l.* 2. § 1. Hippias apud Platon. in *Protag.* Ὦ ἄνδρες οἱ παρόντες, ἡγοῦμαι ἐγὼ ὑμᾶς, συγγενεῖς τε καὶ οἰκείους καὶ πολίτας ἅπαντας εἶναι, φύσει, ἀ νόμῳ· τὸ γὰρ ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ, φύσει συγγενὲς ὄν. Δι' ἄγνοιαν, καὶ ἄκοντες | Vide *l.* 2. § 1. & *l.* 4. § 3. & *l.* 8. § 14. & *l.* 11. § 18.

Ὡς μετ' ὀλίγον ἀμαύρωσις τεθνήξονται | Vide *ad l.* 4. § 6. & *infr.* § 58.

Οὐκ ἔκλαψέ σε | Vide *lib.* 2. § 1. & *l.* 9. § 38.

§ 23. Ἡ γὰρ ὅλων φύσις, ἐν τῇ ὅλης οὐσίᾳ, ὡς κηρῷ | Eleganti ſimilitudine hoc illuſtrat, non Lucianus ille, Epicuri de grege, ὁ χλιανὸς, ſed de ſchola Platonica Leo, (Byzantius fortean) ut ex Athen. *dipnoſoph. l.* 11. & Laert *l.* 3. in *Platon.* patet; in *dialogo*, quem *Alcedinem* inſcripſit, & inter

inter Luciani opuscula, à quibus dictionis mollitie venâque candidiore plurimùm discrepat, extat vulgò. Τὸ μὲν δὴ τοιοῦτο, inquit, καὶ τὰ παιδάρια τὰ παρ' ἡμῖν, τὰ πλάττειν ἐπισάμενα, πολὺν ἢ κηρὸν ὅταν λάβῃ, ῥᾳδίως ἐκ τοῦ αὐτοῦ πολλάκις ὄγκου, μεταπλάττει πολλὰς ἰδέων φύσεις. Eisdémq; planè insistens vestigiis Plut. *ad Apoll.* Ὡς γὰρ ἐκ τοῦ αὐτοῦ πηλοῦ διώκτου τὰς πλάττων ζῶα συγχεῖν, καὶ πάλιν πλάττειν καὶ συσχεῖν, καὶ τοῦτο ἓν παρ' ἓν ποιεῖν ἀδιαλείπτως· ὅτου καὶ ἡ φύσις ἐκ τῆς αὐτῆς ὕλης, πάλαι μὲν τοὺ θεσπέσιον ἤμβρυον ἀνέφηνε· εἶτα σωρεῖς αὐτοῖς ἐμβύσασα τοὺ πατέρας, εἶτα ἡμᾶς, εἶτ' ἄλλους ἐπ' ἄλλοις ἀναπυκλήσει· καὶ ὁ τῆς γλυκύτητος πολαμὸς ὅτος ἐκδιαλεχῶς ῥέων ὅποτε σήσεται, καὶ πάλιν ἐξ ἐναντίας αὐτῷ ὁ τῆς φθορᾶς. Cui non abſimile quod Aphrodiſſ. *probl. l. 1. q.* 49. Ὡς ὅταν ὁ ἀνδριαντοποιὸς τὸν χαλκοῦν ἵππον ἢ βοῦν, ἢ τι τοιοῦτον ζῶον χωνεύσας ἢ ἐλάσας, πλάσῃ ἄνθρωπον, ἢ ἕτερόν τι σχεδὸν, ἀπὸ εἴδους εἰς εἶδος μεταβάλλων πάλιν ὕλην. Lusûs autem puerilis illius, quo animalium icunculas è cera ſolent effingere, meminit & Lucianus in *inſomnio* verbis hiſce; Ὁπόταν γὰρ ἀφορμὴν λάβωσι παρὰ τῶν διδασκάλων, ἐπιδείξασθαι ἐν τῷ κηρῷ, ἢ βόας, ἢ ἵππους, ἢ καὶ νὴ Δί' ἀνθρώπους ἀνέτλαστον. Demetr. Phaler. qui dicitur: Περὶ ἑρμηνείας. καθάπερ γὰρ, ὥσπερ τὸν αὐτὸν κηρὸν, ὁ μὲν τις κυνὰ πλάσειν, ὁ δὲ βόν, ὁ δὲ ἵππον· ὅτω καὶ θεσπέσιον ταυτὸν ὁ μὲν ἐπιφανὴ ποιῶν καὶ κατηρεφῆ φησιν. Et Fabius *inſtitut. l.* 10. *c.* 5. *Nec aliena tantùm transferre, ſed etiam noſtra pluribus modis tractare poſſumus, & ſententias eaſdem quàm numeroſiſſimè variare: velut eâdem cerâ aliæ atque aliæ formæ duci ſolent.* De cera ipſa Plinius min. *l.* 7. *ep.* 9.

Hæc laus eſt ceræ, mollis cedenſque ſequatur
Si doctos digitos, juſſaque fiat opus;
Et nunc informet Martem, caſtámque Minervam;
Nunc Venerem effingat, nunc Veneris puerum.

Vide *infr. ad* § 25.

Δεινὸν δ' ἐστὶν τὸ διαλυθῆναι τῆς κόμης | Vide *l.* 4. § 40. & *l.* 6. § 47. & *infra* § 25. & 50. & *l.* 11. § 17. Ædeſius apud Eunap. in *Maximo*: Ἁλλὰ σὺ μὲν καὶ τῶν ψυχῶν τῶν ἐμῶν ὑπ' ἀγνοίας πλεκομένας ἐκοπὰς ἀκεραίωσον· τὸ δ' ὄργανον αὐτῆς σωφρονῆς ὅπως διακείσει, τῆς χρηστότητος καὶ πίστεως διαλυομένης εἰς τὸ συμπαθές.

§ 24. Τὸ ὄλισθον τῆς σεσώπηκε λίαν παρὰ φύσιν, ὅταν πολλάκις ἐναπορύσειεν ἡ σεσηπεία, ἢ πολυτίμου ἀποῤῥέοι | Periochen hanc miſerè mutilatam ac vitiatam eſſe, ſatis indicant tam diſcrepantes à ſe invicem interpretum verſiones; quæ ejuſmodi ſunt etiam, ut è verbis ſenſus illi, quos ipſi referunt, nullâ artis grammaticæ ope elici poſſint. In textu Xyl. nihil mutat. Meric. duntaxat disjunctivæ loco conditionalem ſubſtituit: ſed nec ſic quidem citra vim inſignem, exprimitur ea, quam ipſe Marco affingit, ſententia. D. Bootius (cui ego aſſentiri maluerim) ſic effert: Τὸ ὄλισθον τῆς σεσώπηκε λίαν παρὰ φύσιν, ὅταν πολλάκις [γίγηται,] vel etiam tranſpoſitione tantùm factâ, ἢ, ἐναποθήσεσθαι καὶ τὸ σεσηπὸς τὸ τελευταῖον ἀποῤῥέοι, ὅσπερ ὅλως ἐξαφανίσαι μὴ δύνασθαι. *Torvitas vultûs eſt valdè præter naturam. ubi jocus contigerit, immori ſolet; vultúſque decor ità indè extinguitur, ut nemo omnino reaccendi nequeat.*

Τὸ ὄλισθον τῆς σεσώπηκε | *Torvitas vultûs:* quo nomine ſive latens intus animus infeſtus atque infenſus ſe prodit. huic opponi videtur, τὸ εὔδιον τῆς σεσώπηκε. *l.* 6. *c.* 30. Heſych. Ἐπίκοτα, ἐπήμεμφα, ἃ πᾶς ἄν τις μέμψαιτο. Σοφοκλῆς, Ναυπλίῳ καταπλέοντι. leg. Ναυπλίῳ καταπλέοντι. ad diſtinctionem alterius ejuſdem fabulæ eidem cognominis, quæ Ναύπλιος πυρκαεὺς dicebatur. Ἔμπικτον eſſe vult, *quod iratum & infenſum jura faciat*; at Marcus pro *offenſione* ſive *infenſione animi, quæ in vultu indicium facere ſolet.* Æſchyl. *Prometh. vinct.*

Ὁ δ' ἔμπικτος δὲ θυμὸς ἄγναμπτον νόον.
At ille mentem infenſam pervicax gerens.

Πεφύκασι | Πεφύκασι τῆς σεσώπηκε, ut Jacob. Apoſt. *ep. c.* 1. *v.* 11. *decor vultûs*, qui triſtitiâ, iracundiâ, acerbitate animi, offenſione, indignatione non immutari tantùm & deturpari, ſed & tolli prorſus ſæpenumero ſolet. Seneca *de ira l.* 2. *c.* 35. *Non eſt ullius affectûs facies turbatior. pulcerrima ora fædavit & torvos vultus ex tranquilliſſimis reddidit. liquit decor omnis iratos. qualem intrà putas eſſe animum, cujus extrà imago tam fœda eſt*; & *l.* 3. *c.* 4. *Nulli certè affectui pejor eſt vultus: ſæpenumero mimus tetra facies eſt, etiam cùm minatorem ſtudia ſemianimes morſu ultimo petunt, quàm hominis irâ flagrantis.* Hinc illud Naſonis de Niobe *Metam. l.* 6. *f.*

Et quantum ira ſinit, formoſa.

& de Procride *l.* 7.

Triſtis erat; ſed nulla tamen formoſior illâ
Eſſe poteſt triſti. miſcebat gratia vultu,
Pharetra, decor furiis, quam ſe dolor eſſet decebat.

Imò, quod Marcus iſtic, dum affectus ejuſmodi exprimere atq; induere vultus frequentiùs cogitur, uſu in naturam verſante, tandem decor ille extinguitur, ut nullâ reſtitui ratione poſſit. De Phariſæis ad ſuos Chriſtus, Matth. *c.* 6. *v.* 16. Μὴ γίνεσθε, ὥσπερ ὑποκριταὶ, σκυθρωποὶ· ἀφανίζουσι γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν. qui locus iſtum mirificè illuſtrat. plus enim eſſe videtur τὸ ἀφανίζειν τὸ πρόσωπον, quàm τὸ αἰσχύνειν καὶ ἀηδῆ ποιεῖν, uti ex Homero atque Euſtathio Beza. Baſil. Cæſ. *ep.* 1. Ἔπεσι ταπεινῷ καὶ κολακευομένῳ φερομένοις, ὅμμα συγκὸν καὶ εἰς γῆν συνηνυσμένον. ——ὅσα δὲ ποιοῦσιν οἱ πανοῦργοι κατ' ἐπιτήδευσιν, ταῦτα ἐκ τῆς αὐτομάτου ἡμῖν ἐπιφαίνεσθαι. Nicoſtr. *de nupt.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 70. Αἱ γὰρ δὴ ὄψεις αἱ γεγηθὸς ἔχουσαι ἄν τι πλεῖστον τῆς κρᾶσις τῆς ψυχῆς· καὶ ὅτε μὲν ἔνι, ὅτε θυμούμενον, ὅτε ὀργιζόμενον, ὅτε χολῶντα, τὸ σεσωπηκὸς φασὶν

φανδήν ἔχειν τι καὶ καθαρόν. εἰ Ν τις πυῤῥιχῶ καὶ χορευτῇ, ἐυδὺς μὲν καὶ τῷ ὀφθαλμῷ πυρελάτης, καὶ δεινὸν δέδορκεν. ὅτις δ' μωρία ἐυσθὲς, πῶς χέρσας καὶ πῖς ὀφθαλμοῖς ἀναπίπλαται. ὅταν ὀφθαλμοὶ καὶ σφυγάτων πιῶσι. ὁ δ' σωφρων πῖς ὀφρῦς; σκυθρὸς ὄζι καὶ ὅταν ἡσυχάζει ὑπ' ἐρύθημα, ἀλλὰ σκότος τι καὶ ῥίγος, τάτε τι ἡ ψυχὴ ἀδεμῶν ἀδεμῶς ὑποφαίνεται. quibus verbis extremis graphicè depinxisse videtur τὸ ἐκπλῆξαι istud τῶν φρενῶν. nos dicimus, a lowring look. Vide *infr. ad* § 59. Sed nec minùs *Suetan. l.* 4. *c.* 50. in *Caio*. cui *frontem torvam* ubi tribuerat, *Vultum*, inquit, *naturâ horridum ac tetrum, etiam ex industria efferabat, componens ad speculum in omnem terrorem ac formidinem.* Cæterùm D. Salmaſ. iſta & luxata & perturbata ſuſpicatur: jungi ſic debere, Τὸ ἄλικον τῆ φρενώσει λίαν ἀπὸ φύσεν, ἀλλ' ἐν τάτῳ ἀδιαλύτων ποιῶ, ὅτι ἀπὸ πὺ λόγον. atque hæc ſubſequi poſt illa quæ *ſupra* § 10. habebamus. Τῷ λογικῷ ζώῳ ἡ αὐτὴ φρενῶσις καὶ φύσιν ὄζιν καὶ καὶ λόγον. *Si in animali rationali eadem actio ſecundum naturam & ſecundum rationem; ira in vultu efferveſcens, quæ præter naturam eſt, etiam præter rationem.* Illud, ἢ τὸ πολύτιμον ἀναφάλλω, ὅτι ὅλως ἐξαφλιῶσι μὲ δυνατὸν. ad præcedentia § 22. cenſet idem petinere, & de *lucerna* dici, quæ aliquando ſic extinguitur, ut poſſit iterum accendi, aliquando verò, ubi in totum oleo defecta eſt, ità extinguitur, ut denuo accendi nequeat. Suſpicatur ergò poſt exemplum *arcula*, cui grave non eſſe dixit ſolvi, ut nec compingi, addidiſſe & ſimile de *lucerna*, (prout *l.* 8. § 17. poſt exemplum *bullæ* idem fecit) cui non eſt grave extingui, ut nec accendi, etiamſi eò modò extinguatur, ut non poſſit lumen ſuum recuperare. reliqua aliunde irrepſiſſe autumat; quibus de medio ſublatis, periochen hanc antegreſſam cum proximè ſequenti commodè cohæſuram. & ſunt revera ſectio 22ª. & 24ª. prout nos eas diſtinximus, ejuſdem planè argumenti.

Εἰ δὲ καὶ ἡ σωφρόνησις τῶ ἀμῤῥάνειν εἰκότως | Mer. interſerit negativam, ut ſit τῶ [μὴ] ἀμῤῥάνειν, & de innocentiæ confidentia intelligatur. Meliùs opinor, Xyl. *Nam ſi etiam ſenſus peccati nullus eſt.* hoc eſt, nam ſi eò uſque in vultûs obfirmatione proceſſeris, ut jam peccati ſenſum omnem amittas, quid ampliùs tibi vivere proderit? Galen. *de differ. puls. lib.* 4. σφυγμὸν, inquit, appellant veteres, τὴν ἐν τῆς φλεβικαῖς γινομένην αὐτῆ τῆ κίνησιν σωφρόνησιν. Idémque *therapeut. l.* 13. *c.* 1. Ἡ τις ἄμα τῆ φλεγμονῆ καὶ τὸν ἔχον τὸ μέσον, ἡμῖν δ' ἀπαμβλύνει, ἀυτῶ τι κάμνοντι διὰ τῆς ἰδίων ὀνομαζομένης σωφρόνησιν. Ità medicis familiaris an peculiaris vox iſta videtur, affectionem illam denotans, quâ æger eorum quæ in corpore ſuo ſecius ſe habent, ipſe ſenſum obtinet. A corpore ad animum tranſtulit, ut Marcus hîc, ità & Epictet. *l.* 2. *c.* 11. Ἀσχῆ φιλοσοφίας, σωφρόνησις τῆς αὐτῆ ἀδυνασίας καὶ ἀδυναμίας. Clemens generaliùs de utroque pariter uſurpavit, *ſtrom. l.* 1. Εὑρετικὸν δὲ καὶ ἐπινοητικὸν ἡ σωφρόνησις, πολλάκις πάντως ἀναπείθουσα· σωφρύξει δ' τὸν ἐπίκλιλον, ἡ εἰς ὑπερήμιλον σωφάνησις. Idem vult, ſed ſignificantiùs paulò dictum, quod Gregor. Naz. *epitaph. in Patr.* Εὐφρητικὸν δὲ τὸ πάσχειν. & *ad cives ſuos in anguſt.* Τολμηρὸν πιεῖ τὸ ἀληθῆν. Tunc ergò ἡ τῆς ἀμῤῥάνειν σωφρόνησις οἰκεῖα, cùm crebro peccandi uſu, πυλῆται λοιπὸν ἡ ψυχὴ, *callum quaſi quendam contraxit animus*, ὅτι μηδ' ἐφιστάνειν ὕσειν ὅτι ἀμῤῥάνει, *ut deinceps ne peccare quidem ſe animadvertat.* Epictet. *l.* 2. *c.* 18.

Τίς ἔτι τῆ ζῆν ἀτιμία; | Vide *l.* 9. § 2.

§ 25. Πάντα ὅσα ὁρᾶς | De Catone Senec. *epiſt.* 71. *Quid ni ille mutationem reipub. forti & æquo pateretur animo? quid enim mutationis periculo exemptum? non terra, non cælum, non totus hic rerum omnium contextus: quamvis Deo agente ducatur, non ſemper tenebit hunc ordinem; ſed illum ex hoc curſu aliquis dies dejiciet. certis eunt cuncta temporibus; naſci debent, creſcere, extingui. quæcunque vides ſupra nos currere, & hæc quibus innixi atque impoſiti ſumus velut ſoliditſimis, carpentur ac deſinent. nulli non ſenectus ſua eſt. inæqualibus iſta ſpatiis eodem natura demittit. quicquid eſt, non erit: nec peribit, ſed reſolvetur. nobis ſolvi perire eſt. proximum enim intuemur: ad ulteriora non proſpicit mens hebes, & quæ ſe corpori addixerit. aliquis fortiùs finem ſui ſuorumque pateretur, ſi ſperaret omnia illa ſic invitam mortémque per vices ire, & compoſita diſſolvi, diſſoluta componi: in hoc opere æternam artem cuncta temperantis Dei verti.* Vide *ſupr.* § 23. & *lib.* 9. § 33.

Καὶ πάλιν ἄλλα | Naſo *Metamorph. l.* 15.

Nil equidem durare diu ſub imagine eadem
Crediderim. ———
Nec ſpecies ſua cuique manet: rerúmque novatrix
Ex aliis alias reparat natura figuras.

Senec. *epiſt.* 30. *Quis queri poteſt, in ea conditione ſe eſſe, in qua nemo non eſt? prima enim pars æquitatis eſt æqualitas. Sed nunc ſupervacuum eſt naturæ cauſſam agere, quæ non aliam voluit legem noſtram eſſe, quàm ſuam. quicquid compoſuit, reſolvit: & quicquid reſolvit, componit iterum.*

Ἵνα δὲ τί ταῦτ' ἐς; | Hoc eſt quod Maxim. Tyr. *orat.* 25. *ad l.* 4. § 40. διὰ τίνα τὸ ὅλα χρηματίζει. Vide *l.* 2. § 3. & *l.* 6. § 14. Ariſtot. *de gener. & corrupt. l.* 1. *c.* 3. Εἴτε διὰ τί τὸ ὅλον ἀπέχει τοῦτο, διὰ τί πῶς ἐν ἀνάλογον πάλαι καὶ φθορὰν τῶν; διὰ τὸ τίνα τῶν φθορὰν ἄλλα ἢ φθορὰν, ἀναγκαῖον ἢ τὴν γενέσεσιν. Γένεσις δὲ φύσεως διαλυομένη, καὶ φθορὰν ἀναγκαίως βάλλειν. Clem. *ſtrom. l.* 4. & Philo *de mund. immort.*

Mi-

Μένει γὰρ ἐλπὶς σῴζεσθαι τὴν ἐν νόσῳ, περίεστιν ὡς ἀληθῶς καὶ δεῖσθαι ἔργων.

§ 26. Τί ἀγαθὸν ἢ κακὸν ἀπολαῦσαι | Vide *l.* 6. § 27. & *l.* 8. § 14. & *l.* 10. § 30. Epictet. *enchir. c.* 41. Ὅταν τις κακῶς ποιῇ, ἢ κακῶς τι λέγῃ, εἰμνησον ὅτι καθήκειν αὐτῷ οἴεται ποιεῖν ἢ λέγειν. οὐκ οἷόν τε οὖν ἀκολουθεῖν αὐτὴν τῷ σοι φαινομένῳ, ἀλλὰ τῷ ἑαυτῷ. ὥστε εἰ κακῶς αὐτῷ φαίνεται, ἐκείνῳ βλάπτεται, ὃς καὶ ἐξηπάτηται. καὶ γὰρ τὸ ἀληθὲς συμπερασμένον ἂν τις ἀπολάβοι ψευδόμενον, ὑ τὸ συμπερασθὲν βέβαιον ἦν, ἀλλ' ὁ ἐξαπατηθείς. ἀπὸ τούτων ἔν ὁρμῇ πρὸς ἕξεις ἄγε τὸν λοιδορούμενον· ὀργισθήσομαι γὰρ οὐκέτι, ὅτι ἔδοξεν αὐτῷ

Ἐλεήσεις | At hoc dogma Stoicum non admittit. Vide *ad l.* 2. § 13. Epictetus tamen etiam *l.* 1. *c.* 18. Καλοπαίσεις δεῖ αὐτοῖς, ἢ ἐλεεῖν αὐτούς; & mox: ἐλέει αὐτὸν μᾶλλον.

Δεῖ ἔν συγγνώσεων | Tu, inquit, aut eôdem, aut pari morbo laboras: igitur ignoscere debes gemina peccanti. Flaccus *l.* 2. *sat.* 3.

O major, tandem parcas, insane, minori.

Et Senec. *Agam.*

Det ille veniam facilè, cui veniâ est opus.

Siquidem ut Flaccus *l.* 1. *sat.* 3.

——— *æquum est*
Peccatis veniam poscentem reddere rursus.

Itaque quod Guigo *meditat. c.* 15. *Non sit exactor vindictæ, qui petitor est veniæ.* Verùm ignoscere istud Stoæ adversatur. Vide *ad l.* 1. § 15. Vide & *lib.* 11. § 18. & *ad lib.* 5. § 22. Demonactem.

Εἰ ἢ μανίᾳ | Dilemmate probat non iracundum peccanti. aut in eodem, inquit, errore versaris, & erranti ignoscas æquum est, nisi te ipse prædamnare volueris: aut saniori uteris judicio, & propitius esse debes illi, qui falsi specie, recti ignarus abripitur. Vide *ad l.* 2. § 1.

§ 27. Μὴ τὰ ἀπόντα ἐνοεῖν, ὡς ἤδη ὄντα | τὰ ἀπόντα, M. Casaub. *futura*; ut eódem referatur, quò illud *suprà* § 7. Τὰ μέλλοντα μὴ παρεισάγειν. Melius Xyl. *ea quæ absunt*, sive *quæ desunt tibi*. Hoc est enim quod vult Marcus, ut non tam quæ nobis desunt, animis nostris obversentur, quò illorum cogitatione ad sortis præsentis dispicentiam aliquam impellamur, quam de eis quæ adsunt, seriò cogitemus, quò in statu præsenti nostro acquiescamus libentiùs. Hinc reprehensio illa Euripidea in *Hippolyt.*

Οὐ σ' ἀρίσταν τὸ παρὸν
Τὸ δ' ἄπὸν φίλτερον ἡγῇ.

Et Auson. *idyll.* 15.

Sperninus in commune omnes præsentia. ——

Manil. *l.* 4.

Nec quod habet, numerat; tantùm quod non habet, optat.

Liban. *orat.* 31. de avaris. Ἀρχὴ ἢ αὐτοῖς ἡδονὴ μεγίστη ἀεὶ τὰ μὴ παρόντα. τὸ δ' ἄπὸν, ὅτι μὴ πάρεστιν, ὁδυνᾷ. Democritus itidem apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 4. Ἀναμίμνησκε σεαυτὸν ὁρίζεσθαι τὰ μὲν παρόντα κεφαλαιότερα ἐόντα ἀμαλδύνοντα. qui & contrà *ib. c.* 17. Εὐφραίνων, ὁ μὴ λυπούμενος ἐφ' οἷσιν οὐκ ἔχει, ἀλλὰ χαίρων ἐφ' οἷσιν ἔχει. quod Epicteto tribuit Maxim. *collectan. c.* 28. Senec. *epist.* 74. *Quæris quare virtus nullo egeat? præsentibus gaudet; non concupiscit absentia.* Optimè Philemon apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 16. & Maxim. *c.* 22.

Ἐὰν οἷς ἔχομεν, τούτοις μηδὲ χαίρωμεν,
Ἃ δ' οὐκ ἔχομεν, ζητῶμεν, ὧν μὴ δεῖ πόθος,
Ὧν ἢ δ' ἑαυτοὺς δεόμεθ' ἐπιμελῶς.

Si quæ bonorum habemus, his non utimur,
Quæ non habemus, quærimus; his carebimus,
Nobismet ipsi dum nos, eis, dum fors negat.

Plut. *de tranquill.* Μανικὸν γὰρ ὄντος τοῖς ἀπολυμένοις ἀνιᾶσθαι, μὴ χαίρειν ἢ τοῖς συζῶσιν· ἀλλ' ἅπαξ τὸ μικρὸν παιδίον, ὑπὸ πολλῶν παιζόντων ἐν ἢ ἀφῇπται τι, ἢ τὰ λοιπὰ πάντα φορεῖ ψάμμα κλαίει ἢ βοᾷ· τὸν αὐτὸν τρόπον οὐδὲν ὀχληθέντας ὑπὸ τῆς τύχης, ἢ τἆλλα πάντα ποιεῖν ἀνόητα ἑαυτοῖς, ὀδυρομένους ἢ δυσφορεῖντας. ἢ τί φήσω τις ἂν [οὐκ] ἔχομεν; τί ἢ οὐκ ἔχομεν; delenda enim negativa prior. Subjungit idem Arcesilai dictum. Οἱ πολλοί, inquit, ποτήματα μὲν ἀλλότρια ἢ γεφυρὰς ἢ αὐλείους οἴονται δεῖν ἀπελθόντες ἢ κτήματος ἕκαστον ὑπορρυέντος τῇ διανοίᾳ ἢ τῇ ὄψει διωρύττειν· τὸν δ' αὐτῶν βίον ἔχοντα πολλὰς οὐκ ἀτρύπητα ἀναθεωρήσεις ἔασιν, ἔξω βλέποντες ἀεὶ, ἢ θαυμάζοντες ἀλλοτρίας δόξας ἢ πύλας, ὥσπερ μοιχοὶ τὰς ἐτέρων γυναῖκας, αὐτῶν ἢ ἢ τῶν ἰδίων καταφρονοῦντες.

Πῶς ἂν ἐπιζητεῖτο, εἰ μὴ παρῆν | Plut. ibid. Καί τοι ἢ τοῦτο μέγα σοῖς εὐθυμίαν δεῖ, τὸ μάλιστα μὲν αὐτὸν ὑποποιεῖσθαι, ἢ τὰ καθ' ἑαυτὸν εὐθυμήσοντα ἢ τύπτει μᾶλλον παρόντα, ἂν μὴ παρόντων αὐτῶν φαντασίαν λαμβάνωμεν ἀναμιμνήσκοντες αὐτοὺς πολλάκις, ὡς παθεῖν δεῖν ὑγιᾶ νοσοῦσι, ἢ πολεμιωτάτοις ὑφιᾶσθαι· &c. ἢ τὸ στέργειν γινομένων, ὡς ἀναγκαίων. ὁ γὰρ τότε χίνεται μέγα ἢ ἡμῖν ἡμῖν, ὅταν ἀπόληται, συζώμενον ἢ, τὸ μηδὲν δεῖν· ἔδενὶ γὰρ ἀξίαν τὸ μὴ εἶ) φορεῖσθαι· ὃ ἢ δεῖ κλάδος μὴ ὡς μεγάλων, ἢ στρεβλοῦμεν ἀεὶ λαβόντας, ὡς ὑφ' μεγάλων, μὴ στρεβλοῦμεν ἔχοντας ἢ παρορᾶν ἢ καταφρονεῖν, ὡς μηδενὸς ἀξίων· ἀλλὰ χρῆσθαι μάλιστα δεῖ τῷ χαίρειν ἢ ἀπολαύειν αὐτῶν, ἵνα ἢ τὰς ἀποδολὰς, ἂν συμπεσοῦσι, φερόντερον φέρωμεν. Idem *ad uxor. consol.* Καὶ δεινὸν ὄζειν ἑτέρους μὲν ἡδέως ἂν ἐλθεῖν πλὴν σπὶ πύλην, ἢ τούτῳ φορτίῳ, ἐφ' ᾧ νῦν ἀνεπόμεθα· σε ἢ ἐγκαλεῖν ἢ δυσφορῶν παρέσῃ, ἢ μηδὲ ἐν' αὐτῷ τῷ δάκνοντι αἰσθάνεσθαι πολλῆς ἔχει τὸ συζῆσθαι χαίρειν ἡμῖν· ἀλλ' ὥσπερ οἱ τὸν ἀκροάλυς ἢ μικρὰς ὄρνιθας ἰσχύοντες, τὰ ἢ πολλὰ ἢ μεγάλα ἢ πεποιημένον ὑπὸ δυσφορῆσι, ὅταν ἐξαπεστεῖν

κειῶν καὶ συκοφαντῶν τὸ βίον τὰ φαῦλα, τοῖς δὲ χρυσοῖς ἀνδράσι καὶ συγκυμβώσας ὀπισθάλασσαν, δεινόν τι τοῖς ἀγαλλιάσεις καὶ φιλαγρύπνους πάσχειν, οἱ πολλὰ σωφρονίσεις ἢ χάσκοντας παρῶσιν, ἀλλὰ δριμῦσι καὶ δυσφερῶσιν ἐπολοιμῶν. Et mox: Οὐ γάρ ὅτι ταῦτα μεγάλα μὴ τοῖς σκληροῖς ἀγαθὰ, μικρὰ δὲ τοῖς ἔχουσιν.

Μὴ διὰ τὸ ἔτος ἀσμενίζειν | Διὰ τὸ, Annot. Lugd. sed utrumvis consistet probè. ut διὰ, vel *per*, vel *propter* hîc significet; *dum istis libenter acquiescis*, sive, *istis delectando, & acquiescendo*; vel *eò quòd istis delectaris & acquiescis.* ego illud malim, ob ἰδίαν. Hesych. Ἀσμενίζει, χαίρει, ἀγαλλιᾶται. Ἀσμενίας, μὲν χαρᾶς, ἡδίους, εὐκλείους, εὐθυμίους, ἐκουσίους. Vide *ad l.* 5. § 9.

Ἐκπιμὰν αὐτὰ | Flaccus *lib.* 1. *epist.* 10.

Quem res plùs nimio delectavere secundæ,
Mutatæ quatient. Si quid mirabere, pones
Invitus—Marci mentem expressit optimè.

Ὥστε ἐάν ποτε μὴ παρῇ, παρεχθήσεσθαι | Ità consideranda nobis commoda ea, quæ ex præsentibus rebus decerpimus, nè tamen erga has eo animo afficiamur, ut ex amissione earum perturbemur. Plut. *de tranquill.* Ὦ, ἧ δίδωσι θεὸς τοῖς πύλῃ ἀδιάῤῥηκτον καὶ ἄθυμον εἶναι ὁ λογισμὸς,

Ἡδὺ μὲν, ἂν τι φέρῃς, ὀλίγον δ' ἄχος, ὃν ἀπολείπῃς,
τοῦτον ἥδιστα ποιεῖ χρῆσθ' τοῖς παροῦσι τὸ θαῤῥαλέον, καὶ μὴ λίαν αὐτῷ τοῖς ἀπολουμένοις ἀφόρητον. Sen. *de vit. beat. c.* 20. *Ego divitias & præsentes & absentes æquè contemnam: nec si alicubi jacent, tristior; nec si circa me fulgebunt, animosior, fortunam nec venientem sentiam, nec recedentem.* Flaccus *carm. l.* 3. *ode* 29. de Fortunâ;

Laudo manentem; si celeres quatit
Pennas, resigno quæ dedit: & meâ
Virtute me involvo; probámque
Pauperiem sine dote quæro.

§ 28. Εἰς αὐτὸν σωμιλῆ | Ità *lib.* 8. § 41. & 48. & *l.* 11. § 12. & *l.* 12. § 3. Τὸ ἡγεμονικὸν εἰς ἑαυτὸ συσταφὲν, σταῖεος κυκλοτερὴς καὶ αὐτοπερὴς γίνεται. Quod Plato *in Phædon.* Τῷ ψυχῷ αὐτῷ εἰς αὐτῷ ξυλλέγεσθαι καὶ ἀθροίζεσθαι. & rursus, σωμαθροισμὸν αὐτὸ εἰς αὐτό. & de Sarapione Damascius (opinor) apud Suidam: Σωμάζων ἑαυτὸν ἀπὸ καὶ σωμαρῶν, ὡς οἷόν τε θεὸς τὸ εἷσω καὶ τὸ ἀμερίστερον. Verùm Marcus cùm σωμιλῆσθαι dixit, *Erinacei* sive *Echini* imaginem in animo habuisse videtur,

Ὃς εἴτ' ἂν ἄλλων θηρίων ὁρμῷ μάθῃ,
Στρέβλιλον ἀμφ' ἄκανθαν εἰλίξας δέμας,
Κῶτα δακεῖν τε καὶ θηρεῖν ἀμύνεται.
Qui simul ab aliis impeti se scit feris,
Denso sub orbe sentium corpus tegens,
Morsúque ab omni tutus ac tactu jacet.

hoc est quod Marcus, *l.* 8. § 45. ἀκαταμάχητον γίνεται. neque enim Grotio accedere possum, qui postrema illa vertit,

Mordere & ultro tangere ignavus, jacet.

melius Campens. si metri rationem habuisset;

Sic jacet ut nec attingi nec morderi queat. Et Erasm.

Tutus jacet morsúque & tactúque omnium.

Versus Ionis sunt Tragici in *Phœnice*; quos exhibent Plut. *in collat. terrestr. & aquat.* Athen. *dipnos. l.* 3. Schol. *ad Aristoph. equit.* & Zenobius in *proverb.* Ælian. *hist. animal. l.* 6. *c.* 54. Μᾶλλον ἀλίσκεται ἑαυτὸν σωμιλήσας, ἄλλῳ τῳ ἐγκάτῳ. Oppian. item ἁλιεύτ. *l.* 1. *v.* 363.

Φερξάμενος πολυπῆσιν ὑπὸ σκολόπεσσιν ἀκάνθης
Εἰλίσσεται σφαιρηδὸν, ὑφ' ὁπλαῖς γῆα φυλάσσων,
Ἔνδοθεν ἐρπύζων. —

Ità Plin. *l.* 8. *c.* 37. *Ubi sensere venantem, contractore, pedibus, ac parte omni inferiore, quâ rarum & innocuam habent lanuginem, convolvuntur in formam pilæ, nè quid comprehendi possit præter aculeos.* Et Ambros. *hexamer. l.* 6. *c.* 4. *Echinus iste terrenus, quem vulgò hericium vocant, si quid insidiarum præsenserit, spinis suis clauditur, atque in sua se arma colligit, ut quicunque eum contingendum putaverit, vulneretur.* Indè natum proverbium,

Πολλ' οἶδ' ἀλώπηξ, ἀλλ' ἐχῖνος ἓν μέγα.

Ars varia vulpi est, una echino maxima. Erasm. Facere huc videtur & Horatii illud *suprà* laudatum,

Meâ virtute me involvo.

Ἑαυτῷ ἀρκεῖσθαι δυνατὸν ἐν παντὶ | Vide *lib.* 5. § 14. & *l.* 8. § 7. Sen. *ep.* 74. *Una hæc via est ad tuta vadenti, & externa despicere, & honesto contentum esse.* Idem *ep.* 76. *Illud est quod imperitos in vexatione corporis malè habet; non assuevcrunt animo esse contenti.*

§ 29. Ἐξάλειφον τὴν φαντασίαν | *Expunge, dele phantasiam*, sive *imaginationem*: non omnem tamen, sed falsam & fallacem. Vide *l.* 6. § 13. & *suprà* § 2. & 17. & *l.* 8. § 29. & *l.* 9. § 7.

Στῆσον τὴν ὀρμητικότητα | Vide *l.* 2. § 2.

Περίεργον τὸ ἐκτὸς | Vide *l.* 6. § 2. & *l.* 8. § 31.

Δίαλα | Vide *l.* 4. § 21.

Ἐγγύησον τὴν ἐχέμυθον θεῷ | Vide *ad lib.* 2. § 5. & *l.* 3. § 12. Basil. Cæsar. *orat.* 13. *de bapt.* Περσικὸς καὶ τὸν ἀσχήμονα τῷ βίῳ, ἐν ὀφθαλμοῖς ἔχων τὴν τελευτήν. Senec. *ep.* 12. *Mors tam juveni ante oculos debet esse, quàm seni.* Epictetus *enchirid. cap.* 22. Θάνατος καὶ φυγὴ, καὶ πᾶσα τὰ δεινὰ φαινόμενα θὲ ὀφθαλμῷ ἔχε συνεχῶς· μάλιστα δὲ πάντων ὁ θάνατος· καὶ οὐδὲν ἀνθρώπου ταπεινὸν ἐνθυμηθήσῃ, οὔτε ἄγαν ἐπιθυμήσεις τινός. Musonius apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 1. Οὐκοῦν τὴν ἐνεστηκυῖαν ἡμέραν κοιλὰς βιῶναι, μὴ θεσπέσιον αὐτὴν ὡς ἐφάπτιλα βιῶναι. Lactant. *institut. l.* 6. *c.* 24. ex Ciceronis *Verrin.* 4. *Semper ità vivamus, ut rationem reddendam nobis arbitremur; putemúsque nos momentis omnibus, non in aliquo orbis terræ theatro ab hominibus, sed desuper spectari ab eo,*

qui

qui & judex & teſtis idem futurus eſt. Idem autem, ut Joan. Chryſoſt. *tom.* 2. *orat.* 67. Διὰ τοῦτο ἄδηλον ἡμῖν ἐποίησε τὴν τελευτὴν, ἵνα εὐδήλως πανταχόθεν τὴν ἀπολυσιν καὶ τὴν φρόνησιν. hoc eſt; ut Aug. *homil.* 13. *Ultimum diem latere voluit, ut omnes obſervarentur.* Et quod Gregor. Rom. *in Job. l.* 12. *c.* . *Dies ultimus ſalubriter ignoratur, ut ſemper proximus eſſe credatur. Quomodo enim de die in diem differendo peccat, cùm extremum diem, an iſte ſit, neſcias?* Aug. *epiſt.* 145. Senec. *ep.* 61. *Id ago, ut mihi inſtar totius vitæ ſit dies. non tanquam ultimum rapio, ſed ſic illum aſpicio, tanquam eſſe vel ultimus poſſit.* Idémque *epiſt.* 114. *Quicquid facies, reſpice ad mortem. Nulla res magis proderit, quàm cogitatio mortalitatis.* Idem *de ira l.* 3. *c.* 42. & *ep.* 12. *Sic ordinandus eſt dies omnis, tanquam cogat agmen, & conſummet atque expleat vitam. Qui omnes dies, tanquam ultimum ordinat; nec optat craſtinum, nec timet.* Idem *de brev. vit. c.* 7. Horat. *l.* 1. *epiſt.* 4.

Omnem crede diem tibi diluxiſſe ſupremum.

Martin. Dunienſ. in ethic. *Dies omnis pro ultimo habeatur.* Et Hieron. *in Matth. c.* 24. *Sic quotidie vivamus, quaſi die illâ judicandi ſimus.*

Τὰ ἀλλήλων ἁμαρτήματα | Quod ab altero peccatum eſt, illi dimitte, cujus eſt, & ad quem pertinet. Idem *l.* 9. § 20, 38. *Sua vitia quiſque fugiat: nam aliena non nocebunt.* Guigo *meditat. c.* 2. § 7.

§ 30. Συμπαρεκτόνων | Vide *ſuprà* § 4. & *l.* 6. § 3, 53.

§ 31. Φαίδρων | Vide *lib.* 3. § 5. & *lib.* 4. § 26.

Φίλωνος | Vide *ſuprà* § 22. & *l.* 3. § 9.

Ἀκολούθησον θεῷ | Senec. *de vit. beat. c.* 15. *Sapiens ſemper habebit in animo illud vetus præceptum, Deum ſequere.* Vetuſtiſſimum ſanè. Etenim Moſi tribuit Philo *de migrat. Abr.* Τῷ δὲ καὶ τὸν ἱερώτατον Μωσῆν, τὸ Ἕπου θεῷ. Cæterum alii aliis tribuunt. Pythagoræ Boëthius *conſol. l.* 1. *c.* 4. *Inſtillabat auribus cogitationibusque meis Pythagoricum illud,* Ἕπου θεῷ. Homero etiam Stobæus *eclog. tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 3. Ὅσσ' ἀνίξασθαι μὴ Ὁμηρος ὀνήσῃ,

——κατ' ἴχνια βαίνε θεοῖο.

ab eo Pythagoram ſumpſiſſe. Alicui è ſeptem ſapientibus Cicero *de fin. l.* 4. *Quæque ſunt vetera præcepta ſapientum, Deum ſequi; ſe nôſſe,* &c. & Soſiades apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 3. Zenoni Epictetus apud Arrian. *diſſert. l.* 1. *c.* 20. Τῷ δεῖ τὸ ἕπεσθαι θεοῖς. Vide *l.* 10. § 11. & *l.* 12. § 27, 31.

Πάντα νομοῖ | Hoc eſt, quod Manil. *l.* 4.

——certâ ſtant omnia lege.

Naſo *Metam. l.* 3. ——*fatali lege geruntur.* Hemiſtichium videtur poetæ cujuſpiam: ideo præmiſit, ἀνήρ φησιν. autor nimirum ille, quiſquis fuerit. ut *l.* 4. § 18. quanquam Xyl. de Deo accipit, quaſi is hoc dicat. illud malim cum M. Caſ. Manil. idem *l.* 1.

Sed nihil in totâ magis eſt mirabile molè,
Quàm ratio, & certis quòd legibus omnia parent.

Pindar. *Nem. od.* 5.

——πάντων ὁ κείνου
Σοφίᾳ ἔχων πόδα. Πλάτων.——

Senec. *de provid. c.* 5. *Scito omnia certâ & in æternum dictâ lege decurrere. non, ut putamus, incidunt cuncta, ſed veniunt.* (quod in *Herc. fur.* 2.

Certo veniunt ordine Parcæ)

olim conſtitutum eſt, quid gaudeas, quid fleas. & *epiſt.* 96. *Decernuntur iſtâ, non accidunt.* Idem *epiſt.* 76. *Virum bonum concedas neceſſe eſt, ſummæ pietatis erga deos eſſe. itaque quicquid illi acciderit; æquo animo ſuſtinebit. ſciet enim id accidiſſe lege divinâ, quâ univerſa procedunt.* Et in *quæſt. nat. l.* 3. *præfat. Quid eſt præcipuum? poſſe læto animo adverſa tolerare; quicquid acciderit, ſic ferre, quaſi tibi volueris accidere. debuiſſes enim velle, ſi ſciſſes omnia ex decreto Dei fieri.* Et *epiſt.* 71. *Magnus animus Deo pareat, & quicquid lex univerſi jubet, ſine cunctatione patiatur.* Vide *ad l.* 10. § 5.

Ἔτι εἰ δύναται τὰ στοιχεῖα | Locus corruptus; nec qui certò abſque codicum ope reſtitui poſſit. Xyl. Ἔτι εἰ δυνατὰ τὰ στοιχεῖα. *quòd ſi divina ſunt etiam elementa.* Caſ. Τί δεῖ εἰ μόνα τὰ στοιχεῖα; *quid verò ſi elementa ſola ferantur lege?* Boot. Ἔτι [μᾶλλον] εἰ δύναται τὰ ε. *multò etiam magis, ſi permanent elementa.* Lectoris eſto arbitrium, vel eligendi ſi quod ex iſtis libuerit, vel proferendi, ſi quid potuerit iſtis probabilius certiúſve eruere.

Ἡ δλίαν ὀλίγα | Xyl. ἢ δὴ λίαν, ſed ſupplet ſimul quod deeſſe videbatur, aut admodum pauca [ſecus] D. Boot. εἰ μὴ λίαν ὀλίγα. atque ea proculdubio Marci mens; *pauca admodum fortuna reliquit.* De viro certè ſapiente Epicurus ipſe in *ſelect. ſentent.* apud Laert. *l.* 10. & Stob. *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 7. Βεβαίαν συμβαίνειν πίστιν περιποιήσει. τὰ δὲ μέγιστα καὶ κυριώτατα ὁ λογισμὸς διοικεῖ, καὶ καθ' ὅλον τὸν συνεχῆ χρόνον διοικεῖ καὶ διοικήσει. hoc eſt, ut Senec. *de conſtant. c.* 15. *Rarò ſapienti intervenit fortuna. Vis tu,* inquit, *ſortibus loqui, & illam ex toto ſubmovere?* ut Cicer. *de fin. l.* 2. *Exiguam fortunam intervenire ſapienti: maximaſque ab eo & graviſſimas res conſilio ipſius & ratione adminiſtrari.* ut Vitruv. *præfat. l.* 6. *Pauca ſapientibus fortunam tribuere. quæ autem maxima & neceſſaria ſunt, animi mentiſque cogitationibus gubernari.* Itaque Ariſtot. in *ethic. magn. l.* 2. *c.* 8. Οὐ πᾶσιν δὲ τοῖς λόγοις, ἐνταῦθα ἐλαχίστη τύχη· ἧ δὲ ἐλαχίστη τύχη, ἐνταῦθα πλεῖστος τοῖς. De Deo ac providentia divina multò magis hoc ſentire pium eſt, nihil eſſe quod ſit lege divinâ exemptum. Eximunt tamen, ut paucula, ſed dubitanter, hîc Marcus, ità parvula & exigua non pauci. Balbus ex Stoicorum ſententia apud Cicer. *de nat. Deor. lib.* 2. *Magna dii curant, parva negligunt.* Euripid. apud Plut. *de leg. poet. c.* 7.

Zdi

Ζεὺς γὰρ τὰ μὲν τοιαῦτα φρονπίζει βροτῶν·
Τὰ μικρὰ δ' ἄλλοις δαίμοσιν παρεὶς ἔᾳ.
Námque id genus res Jupiter mortalium
Curat, minora cætera linquit Deis. Grot.

Idémque ;——πᾶν ἄγαν μὲν ἄπιστον
Θεὸς· τὰ μικρὰ δ' οὐ τύχῃ ἀνεὶς ἐᾷ.
——*res enim ſummas Deus*
Tractat : minores ire, quà fors fert, ſinit. Grot.

Laudat idem Plut. in *præcept. polit.* & in *lib. de Iracund. coerc.* ſubjungens tamen, Ἐγὼ δ' τῇ τύχῃ μὲν οὐδὲν δίδωμι δεῖν ὀλιγάρκειαν, οὐδὲ παρορᾶν τὸν τῶν ἔλαττα πεδίων ἢ μὴ χρῆσθαι, τὰ μὲν γυναικὶ, τὰ δ' οἰκέταις, τὰ δ' φίλοις, &c. ut Jupiter ſcil. Euripideus minora quædam diis minorum gentium. Stoicos interim notat in *ſene polit.* quòd Jovem depingant, Ἓν πάντα παρενεγκόντα καὶ πᾶσι κεκαμωνῶντα ἑαυτὸν. & *de commun. notit. c.* 17. quòd eidem tribuant, ἀνδρὶ πένητι περίουσιαν καὶ κανόπτεσθαι δεδωκέναι. quod non intelligere ſe profiteur, quî poſſit cùm Dei vel majeſtate vel beatitate conſiſtere : ignarus interim ipſe immenſæ vel potentiæ vel prudentiæ divinæ. Chryſippus certè providentiæ numinis nihil prorſus quicquam ſubtrahit. Apud Plut. *ibid. c.* 30. ex *de natur. l.* 1. Οὐδὲ τελάλησόν ὅτι τῶν μερῶν ἔχειν ἄλλως, ἀλλ' ἢ κατὰ τὸν Διὸς βούλησιν· ἀλλὰ πᾶν μὲν ἔμψυχον ὅτως ἐφεδρὸς καὶ ὅτως κινεῖδς πέφυκεν, ὡς ἐκεῖνο ἄγει, κἀκεῖνος ὀλιγόφρων, καὶ ἔχει, καὶ διαπέπωκεν. Et apud eund. *de contradict. Stoic. c.* 30. Οὐδὲν γάρ ὅτιν ἄλλως τῶν κατὰ μέρος γινόδς, ὃδὲ τελάλησον, ἢ κατὰ τὸν κοινὸν τοῦτον, καὶ τὸν ἐκείνης λόγον. Ὅπ δὲ, inquit Plut. ἡ κοινὴ φύσις καὶ ὁ κοινὸς τῆς φύσεως λόγος, ἐμαρμένη καὶ πρόνοια καὶ Ζεύς ὅτιν, ὃδὲ τὸς Ἀντιπόδας λέληθε. παλλαχοῦ γὰ τοῦτα θρυλλεῖται ὑπ' αὐτῶν καὶ τὸ,

——Διὸς δ' ἐτελείετο βουλή.

ex *Iliad. ά. v.* 5. Faciunt huc quæ Dominus ipſe Chriſtus, de *paſſerculo*, de *pilo. Matth. c.* 10. *v.* 29, 30. quæ Petrus etiam Apoſtolus de Chriſti Domini ipſius cæde : apud Luc. *Act. c.* 2. *v.* 23. & *c.* 4. *v.* 28. Verùm non eſt animus iſta ulteriùs proſequi. Marcus pauca forſan excipi poſſe autumat, Chryſippus omnino nihil. Huic accedit & Epictet. *l.* 3. *c.* 24. ὅς γε οὐδὲ τῶν μικροτάτων πρός ἀπιστῶν. Addubitare tamen videtur Chryſippus *de eſſentia l.* 3. ubi de malorum origine quæſtione inſtitutâ, Πότερον, inquit, ἀμιγεμιγῶν τινῶν, καθάπερ ἐν ἰατρικῇ μείζοσι παραπίπτει τινὰ πτερὰ, καὶ ποσὶ πυρεσί τινες, ἢ ὅλων ἓν ὁμογενημάτων ; & ſic Marcus iſtic. Vide *ad l.* 2. § 11. & *ad l.* 8. § 20.

§ 32. Εἰ σκεδασμὸς, ἢ ἄπιστοι, ἢ κίνησις] Xyl. & Caſ. pro οἱ legunt ἢ. ut quinque membra conſtituantur ; Elementorum diſſipatio, in atomos reſolutio, annihilatio, extinctio, tranſmigratio. poteſt tamen retineri conditionalis, ut dicatur, *ſive diſſipatio, ſive reſolutio, ſive annihilatio detur, omnino unum è duobus iſtis conſequatur neceſſe eſt, ut vel extinguatur anima, vel transferatur.* ſicut *l.* 5. § 33. εἴτε σβέσιν, εἴτε μετάστασιν. Conjunguntur autem σκεδασμὸς & ἄπιστοι *l.* 6. § 24. diſtinguuntur *infrà* § 49. διάλυσις ἀντιμερικῶν ἀπιστικῶν, & σκορπισμὸς στοιχείων. & *l.* 8. § 25. σκεδασμὸς, σβέσις, μετάστασις. & *l.* 11. § 3. σβεσθῆναι, ἢ σκεδασθῆναι, ἢ συμμεῖναι. quod diſtributioni tamen priori favet. Quàm ambiguus autem in iſtis Marcus ; ſed & exteri plerique. vide *ad l.* 4. § 21.

Ἢτοι σβέσις, ἢ μετάστασις] Sen. *ep.* 65. *Mors quid eſt ? aut finis eſt, aut tranſitus. nec deſinere timea ; idem eſt enim quod non cœpiſſe : nec tranſire ; quia nuſquam tam anguſtè ero.* & *epiſt.* 24. *Mors nos aut conſumit aut emittit. emiſſis meliora reſtant, onere detracto conſumptis nihil reſtat : bona pariter, malaque ſubmota ſunt.* & *epiſt.* 72. *aut in meliorem emittitur vitam, lucidius tranquilliuſque in divina manſurus : aut certè ſine ullo futurus incommodo naturæ ſuæ remiſcebitur, & revertetur in totum.* & *de provid. c.* 6. *Contemnite mortem, quæ vos aut finit, aut tranſfert.* Apud Plut. *conſol. ad Apollon.* ex Platonis *apolog.* Socrates, παραπλήσιον ἐᾷ τὸν θάνατον ἤτοι τῷ βαθυτάτῳ ὕπνῳ, ἢ ἀποδημίᾳ μακρᾷ καὶ πολυχρονίῳ, ἢ τρίτην φθορᾷ τινι καὶ ἀφανισμῷ τοῦ τε σώματος καὶ τῆς ψυχῆς κατ' ἄδην δὲ τούτων κακὸν ἐᾷ.

§ 33. Τὸ μὲν ἀφόρητον ἐξάγει· τὸ δὲ χρονίζον φορητόν] Æſchylus :

Θάρσει· πόνος δ' ἄκρον οὐκ ἔχει χρόνον.
Confide : tempus haud habet ſummus dolor.

Et Sophocl. *Philoct.*

Ὀξέα φοιτᾷ, καὶ ταχεῖ' ἀπέρχεται,
Acerrima accedit, fugit celerrima.

Æſchyli autem illud ubi laudaverat Plut. *de leg. poet. c.* 17. ſubjungit, Τοῦτό ὅτι τὸ παρ' Ἐπικάρμῳ θρυλλούμενον ἀεὶ καὶ θαυμαζόμενον, ὡς οἱ μεγάλοι πόνοι σωτόμως ἐξάγουσιν, οἱ δὲ χρόνιοι μέγεθος οὐκ ἔχουσιν. ὧν τὸ μὲν εἴρηκεν Ἀισχύλος ἐναργῶς, τὸ δὲ παρ' εἰρημένῳ παρακολούθου ὅτιν. εἰ γὰρ ὁ μέτρια καὶ σωτὸν ὑπομένων παρμένει πόνος, οὐκ ἔστι μέγας ὁ παρμένων, οὐδὲ δυσκαρτέρητος. Epicurus in κυρίαις δόξαις, apud Laërt. *l.* 10. ὁ χρονίζων τὸ ἀλγοῦν σωτηρίως ἐν τῇ σαρκὶ· ἀλλὰ τὸ μὲν ἄκρως τὴν ἐλάχιστον χρόνον πάρεσιν· αἱ δὲ πολυχρόνιοι καὶ ἀρρωστίαι πλεονάζον ἔχουσι τὸ ἡδύμενον ἐν τῇ σαρκὶ, ὥστε τὸ ἀλγοῦν. Et rurſus : Οἱ μεγάλοι πόνοι σωτόμως ἐξάγουσιν· οἱ δὲ χρόνιοι μέγεθος οὐκ ἔχουσιν. quod idem & ex Epicuro Plut. *de leg. poet. c.* 17. Cicer. *de fin. l.* 1. § 40. *Dolor in longinquitate levis, ingravitate brevis ſolet eſſe ; ut ejus magnitudinem celeritas, diuturnitatem alleviatio conſoletur.* Et *l.* 2. § 22. *Jam doloris medicamenta illa Epicurea, tanquam è narthecio promant ; ſi gravis, brevis ; ſi longus, levis.* & rurſus, § 93. *Maximus dolor brevis eſt. Summus dolor plures dies manere non poteſt.* Verùm

is cùm Epicuri ratiocinationem illam ridet exagitatque *ibidem*, tum & Epicurum nos eâ derisui habere contendit, *Tuscul. l.* 2. § 44, 45. Tertullian. *apolog. c.* 45. *Sic & Epicurus omnem cruciatum dolorémque depretiat, modicum quidem contemptibilem pronunciando, magnum vero non diuturnum.* Sext. Empir. *adv. ethic. c.* 5. Πόν☉ ὁ μὴ ἀκρότατ☉, ἢ εἰ τὰ μάλιστα ταρακτικώτ☉, ἀλλά τοί γε ἐφεῖς ἀκρῆς, ἀσπὴς τέρπον, δεικνύσας, ἢ ἀναιρεῖ ἢ ἀναιρεῖται. ὁ δ' μίσ☉ ἢ παρηλίνων, ὅτι παρ' ὅλον δεῖ τὸν βίον, ὅτι σωτικὸς τῷ φύσιν, ἀλλὰ πολλὰς διαπαύσεις ἔχων ἢ ῥᾳστώνας. διηνεκὴς γὰρ ὤν, οὐκ ἂν παρίτεινε. μέτρι☉ ἔν δει. Senec. *ep.* 22. *Dolor levis est, si ferre possum; brevis est, si ferre non possum.* & *ep.* 78. *Summi doloris intensio invenit finem. nemo potest valde dolere, & diu. Sic nos amantissima nostri natura disposuit, ut dolorem aut tolerabilem aut brevem faceret.* Et mox: *Utrum vis? longum esse morbum, an concitatum & brevem? Si longus est, habet intercapedinem, dat refectioni locum: multum temporis donat: necesse est ut exurgat & desinat. brevis morbus ac præceps alterutrum faciet; aut extinguetur, aut extinguet. quid autem interest, non sit, an non sim? in utroque finis dolendi est. hoc itaque solatium vasti doloris est, quòd necesse est desinas illum sentire, si nimis senseris.* & *ep.* 30. *nullum dolorem longum esse, qui magnus est.* & *ep.* 94. *Optimam esse doloris naturam, quòd non potest, nec qui extenditur, magnus esse; nec qui est magnus, extendi.* Idem *de provident. c.* 6. *Contemnite dolorem: aut solvetur, aut solvet.* At festivè Morus noster dilemma tam Marci quàm Epicuri eludit; qui cùm ex Epicuri mente ceciniſſet;

Dejiciat miseram tibi nulla molestia mentem;
Si longa est, levis est: si gravis est, brevis est.

subjungit statim tanquam ex suâ;

Dejicit heu miseram, prosternit & utraque mentem:
Longa nec ulla, levis: nec gravis ulla, brevis.

Vide *ad l.* 8. § 58.

Καλὸ ἀπόλυψιν διατρεῖ] leg. ἀπόλυπιν. mens, inquit, nihil mali subesse opinetur, & tranquillitas inter cruciatus etiam acerbissimos constabit; cùm mens interim nihilo deteriùs se habeat. Vide *l.* 5. § 2. & *l.* 6. § 52. & *suprà* § 2. & 14. & *l.* 4. § 7. & *infrà* § 64.

§ 34. Ὡς αἱ ψῆφοι] Elegans similitudo, ab arenis, vel Libycis, vel maritimis, mutuata, quarum acervi cumulisque, sive ventorum sive fluctuum vehementiâ ac violentiâ adacti, alii aliis superveniendo, illos isti adoperiunt, obruúntque. non absimilis translatio, *l.* 9. § 28. in voce ἐπικυματώσεις. nam & hanc de arenis illis usurpavit Plutarch. in Alex. οἱ λέβερες ἐν ἄμμῳ βαθείᾳ καὶ ἀχανεῖ περιρρυέντες ὑπὸ νότ☉ ὡς πολλὰ λέγεται θεὶ τὴν Κιμβύσου στρατὸν, ἀναρπάσαι ἅπαν μεγάλῳ, καὶ κυματώσαι τὸ πεδίον, μυριάδας ἀνθρώπων πέντε καταχώσαι καὶ διαφθεῖραι. historiam habes Herodot. *l.* 3.

§ 35. Πολιτικὸν] ex *Politic. l.* 6. codicum discrepantiam habes ad marginem adnotatum.

§ 36. Ἀντισθενικόν] Ex Epicteti *differt.* apud Arrianum *l.* 4. *c.* 6. qui ut Cyro dictum ab Antisthene perhibet. Verùm utri Cyro dictum? majori? at hunc omnino non attigit. minori? nec hunc forsan unquam vidit. neutri, credo. sumptum existimo ex altero *librorum* an *orationum* Antisthenis, quibus *Cyri* nomen præfixit, in quo Cyro dicentem hoc aliquem induxerat, utriusque & Laërt. *l.* 6. *c.* 1. Et Athen. *l.* 5. meminère. Refert & Laërt. ut Antisthenis dictum, Βασιλικὸν, καλῶς ποιοῦντα, καλῶς ἀκούειν. Verùm Alexandro Maced. tribuit Plut. in *apophth.* Βασιλικόν ἐστιν, εὖ ποιοῦντα, καλῶς ἀκούειν. Usurpavit & Dio Prus. *orat.* 47.

§ 37. Αἰσχρὸν] turpe menti, cùm vultum componat, sese ipsam non componere.

§ 38. Τοῖς πεφύμασιν] Euripidis sunt ex *Bellerophonte*; ut docet Stob. *tom.* 2. *tit.* 108. integros exhibent cùm Stobæus ipse, tum & Plut. *de tranq.* & *de Homer.*

Τοῖς πεφύμασιν γὰρ οὐχὶ δυμὸς χρεών·
Μέλει γὰρ αὐτοῖς οὐδέν. ἀλλ' ὁ πυγχάνων,
Τὰ πεφύματ' ὀρθῶς ἂν πάθῃ, πεφὼτες καλῶς.

Subjungit idem *de tranq.* ex Plat. *politic. l.* 10. Κυβεία γὰρ ὁ Πλάτων τὸν βίον ἀπέφηνεν, ἐν ᾧ μὴ βαλεῖν δεῖ τὰ πεφύσυρα, ἢ βαλόντα, χρῆσθαι καλῶς τοῖς πεσοῦσι. τούτων δ' τὸ μὲν βαλεῖν, οὐκ ἐφ' ἡμῖν· τὸ δ' πεφυκότ☉ λαχεῖν τὰ γινόμενα παρὰ τῆς τύχης, ἢ νέμειν ἑκάστῳ τόπον, ἐν ᾧ μὴ τὸ οἰκεῖον ὠφελήσει μάλιστα, ἢ τὸ ἀζήλωτον ἥκιστα λυπήσει τοὺς ἀποτυχόντας, ἡμέτερόν ἔργον δεῖν, ἂν ἓν φερωμεν. Idémque *ad Apollon.* Πάνυ καλῶς ὁ Πλάτων ἔοικε παραινεῖν, ὃν τοῖς τοιούτοις συμφοραῖς ἡσυχίαν ἄγειν, ἢ ὅπως ὃν πάθοσι κύβων θεὸς τὰ πεπωκότα πίθοις τὰ ἑαυτῷ πεφύματα, ὅπη ὁ λόγος ἐρεῖ βάλτις' ἄγειν. Socrates apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 103. Πεττείᾳ πως ἔοικεν ὁ βί☉· ἢ δεῖ ὅσ☉ ψᾶφόν πνα πάθοις τὸ συμβαῖνον. ἐ γὰρ δεῖν ἀνωθεν βαλεῖν, ἀλλ' ἀναθοῖς τῷ ψᾶφον. Epictet. *differt. l.* 2. *c.* 5. Αἱ ὕλαι ἀδιάφοροι· ἡ δὲ χρῆσις αὐτῆς οὐκ ἀδιάφορος. πῶς οὖν πρᾶσις πς ἅμα μὲν τὸ ἐυσταθὲς ἢ ἀτάραχον, ἅμα δ' τὸ ἐπιμελὲς ἢ μὴ οἰκεῖον, μηδ' ἐπισυρμῶδον; αἱ ψῆφοι ἀδιάφοροι, ὁ κύβος ἀδιάφορος. πόθεν οἶδά τί μέλλει πίπτειν; τῷ πεσόντι δ' ἐπιμελὴς ἢ τεχνικὸς χρῆσθαι, τοῦτο ἤδη ἐμὸν ἔργον ἐστίν· ὅταν ἢ ὅπως τὸ βέλτιστον. Terent. *Adelph. act.* 4. *sc.* 7.

Ita vita est hominum, quasi cùm ludas tesseris:
Si illud quod est maximè opus, jactu non cadit,
Illud quod cecidit forte, id arte ut corrigas.

Atque hoc est, σοφὸν κυβευτικῷ imitari saltem; ut Sophocles apud Stobæum, *ad l.* 6. § 44. laudatus.

Πεφύμα-

Πεπαιδευμένον χρὴ εἶναι συμβάλλεσθαι] Dio Pruſ. *orat.* 74. Οἱ σοφισταὶ ὀνειδίζουσιν ἐν παιδιᾷ τοῖς μαθηταῖς, ἢ τὴν διὰ μισθοῦ εἰς πολὺν ἢ ὀδυσσὸν ἐμβεβηκότας εἰς λίθους ἢ τοῦ πολέμου τέλος ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον ἐπιλαμβάνεσθαι. Vtor ipſorum admonitu. Verùm iram nonnullorum nihil quicquam ſubterfugit. Itaque Plut. *de irac.* Θυμῷ δ' ἔξεστιν ἐλθεῖν, ὡς ἀπεπηδήσαντι· ἀλλ' ἐρχόμεθα πρὸς παλαίστρας καὶ φίλους, καὶ τέκνοις, καὶ γυναιξὶ, καὶ θεοῖς, καὶ δίκαις, καὶ θεάτροις καὶ ἀγῶσιν ἐνδίδομεν. Vnde Galen. *de affect. cur. c.* 5. ὅτι ὁ θυμὸς ἔδιον ἐπιθυμεῖ μανίας, ἐξ αὐτῆς ἤδη ὧν ποιοῦσιν οἱ θυμούμενοι, μανθάνειν δεῖν. πείθοντες γὰρ, καὶ λακτίζοντες, καὶ παταγίζοντες ἱμάντα, καὶ δορυφόρους ἐπιλέποντες, ἅπαντα ποιοῦσιν, ἄχρι καὶ τοῦ καὶ δύρας καὶ λίθους καὶ κλοιοὺς ὀρύζοντας, καὶ τὰ μὲν καταβάλλειν, τὰ δὲ λάπτειν, τὰ δὲ λακπίζειν. Hoc autem nobis ab ipſa pueritia & infantia quodammodo inoleviſſe à nutricibus ipſis malè inſtitutis, conqueritur Epictet. *lib.* 3. *c.* 19. Νῦν δ' ἄλλως ὁδὸν ἐξ ἀρχῆς ἐλαύνομεν. εὐθὺς ἐν παίδων ἡμῖν ὄντων ἢ πάτερ, ἐάν ποτε σοφιστὰς ἀκούσωμεν χάσκοντες, οὐχ ἡμῖν ἐπέταξεν, ἀλλὰ τὸν λίθον ἔτυπτε. τί γὰρ ἐποίησεν ὁ λίθος; διὰ τί τῷ παιδίῳ σε μωραίνει δεῖ μαθεῖν αὐτόν;

§ 39. Ἀθυμάτοις τε] Cujus epici iſta ſint, nondum comperi. Videntur parentis alicujus verba, filjum ad rem probè ſtrenuéque gerendam adhortantis. quibus gemina Solomonis illa *Proverb. c.* 23. *v.* 15, 16. & *c.* 27. *v.* 11.

Θεοῖς καὶ ὑμῖν] malim, Θεοῖσι καὶ ἡμῖν, metri cauſſâ.

Χάρματα δοίης] Siquidem, *Filius ſapiens parentem exhilarat.* Solom. *Proverb. c.* 10. *v.* 1. & *c.* 15. *v.* 20. Menander apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 75.

Οὐκ ἔστι μείζων ἡδονὴ ταύτης πατρὶ,
Ἢ σωφρονοῦντα καὶ φρονοῦντ' ἰδεῖν τινα
Τῶν ἐξ ἑαυτοῦ.——
Major voluptas nulla genitori datur,
Virtute quàm ſi videat ac prudentiâ
Florere quenquam de ſuo exortum ſatu. Grot.

utì contrà rex idem ſapientiſſimus; *Prov. c.* 17. *v.* 21. *Qui ſtolidum gignit, gignit merum mœrorem ſibi:* (ità malim, quàm cum Jun. *ad mœrorem.* quod exilius & jejunè magìs dictum videri poſſit) *patérque ſtulti non gaudebit.* quo loco non graviſurum eô modo vult accipi Druſ. *obſerv. l.* 1. *c.* 22. *quô illaudatum Buſirin* apud Virgilium Gellius *noct. Attic. l.* 2. *c.* 6. quem ibi viſe ſis. cæterùm interpres Anglicanus iſta prioribus ità connectit, ut eum qui rebus ipſis, ubi ex animi ſententia non ſuccefſerint, ſuccenſuerit, Diis hominibuſque ludibrio fore dicatur. viderint alii.

§ 40. Βίον θεοῖς εἰζειν] Euripidis eſſe ex *Hypſipyle* autor eſt Stob. *tom.* 2. *tit* 108. integros habemus apud Stob. *ibid.* Plut. *ad Apollon.* (ex quo, quia emendatiſſimos exhibere videtur, plurimùm tranſcripſimus) Clem. *ſtrom. lib.* 4. & à Ciceron. verſos *Tuſc. l.* 3.

Ἔφυ μὲν ὑδεὶς, ἔστις ἀ πονεῖ βεβηκὼς, ἀκ ἀεὶ φ. St.
† Θάπτει τι τέκνα, χ' ἕτερ' αὖ κλαύσεται νέα, † Θάψειεν.
Αὐτός τε † δύσκει. κἄπα δ' ἄχθος- St.
ται βεβηκὼς κλᾶδας πάλιν. St.
Εἰς γλῶ φέρουσ' † γλῶ. ἀναγκαίως δ' † δύσκειν.
ἔχει
Βίον θεοῖς εἰζειν, ὥστε κέρδιμον φάσγν, St.
Καὶ τὸν μὲν εἶδ', τὸν δ' οὐ. τί ταῦτα δεῖ κλαίειν. Pl.
Στένειν, ἄνευ δεῖ κακὰ φύσιν διαφράσαι; † τλῶδ' ἄν.
Δεινὸν γὰρ ἁδὲν ἡ ἀναγκαίαν βροτοῖς ἐχ' Pl.
Mortalis nemo eſt quem non attingat labor, δεινὸν ἁδ'. Cl.
Morbúſque: multi ſunt humandi liberi, δεινὸν ἁδ'. Heinſ.
Rurſus creandi: mórſque eſt finis omnibus,
Quæ generi humano angorem nequicquam afferunt.
Reddenda eſt terræ terra. tum vita omnibus
Metenda, ut fruges: ſic jubet neceſſitas.

ità Cicero. Vide *ad l.* 6. § 9. Epictet. diſſert. *l.* 2. *c.* 6. Τίνος ἕνεκα γίνονται σταφυλαί; ὄχ ἵνα καὶ ξηρανθῶσιν; ἀλλὰ ξηραίνονται μέν· ὄχ ἵνα ὁ καὶ θειασθῶσιν; ἐ γὰρ ἀπόλυσις γίνονται. εἰ ἄν αἴδησιν ἔχῃ, ἐυχὰς αὐτοῦ ἁδεῖ, ἵνα μὴ θειασθῶσι μηδέποτε; τοῦτο δὲ κατάρας ἐστὶ σταφυλῶν, τὸ μηδέποτε θειασθῆναι. ὅτως ἴσιεν, ὅτι καὶ ἐπ' ἀνθρώπων κατάρας ἐστὶ τὸ μὴ ἀποθανεῖν· ὅμοιον καὶ τοῦ μὴ ξηρανθῆναι, μηδὲ θειασθῆναι. ἡμεῖς δ' ἐσμὲν ὑπὸ αὐτοῦ ἐσμὲν, ἅμα μὲν ὡς δεῖ θειασθῆναι, ἅμα δὲ καὶ αὐτῷ τούτῳ παρακολουθοῦντες, ὅτι θειζόμεθα, δεῖ φῦτο ὄχ γακλαίωμεν· ὅτε γὰρ ἴσμεν τίνες ἐσμὲν, ὅτε μεμελετήκαμεν τὰ ἀνθρώπινα, ὡς ἵππος τὸ ἵππῳ.

Θειζειν] eàdem uſus eſt tranſlatione Tragicus idem in *Oenco*, ſive ut Grot. mavult, *Ino*; referente Stob. *tit.* 105. & Plut. itidem *ad Apollon.* ex parte:

Ἀναγκαῖα, πολλοῖς ὄζιν ἀνθρώποις κακά
Τοῖς δ' ἄρτι λήγει, τοῖς δ' κίνδυνος μόλει. μόλῃ St.
† Κύκλος γὰρ αὐτὸς καρπίμοις τε γῆς † Κύκλῳ γὰρ
φυτοῖς, ἕρπει κ. τ.
Θνητῶν τε γενεᾷ· τοῖς μὲν αὔξεται χθὼν βίος, Θ. τ. γ.
Τοῖς δ' φθίνει τε κἀνθειζεῖ πάλιν. γενεά. St.
Regina, multos opprimunt homines mala:
Ab his recedunt, rurſus illis imminent.
Eunt in orbem, terra quas fruges parit,
Hominumque ſoboles, quippe pars ſurgens viret,
Pars jam metenda expectat exitii diem. Grot.

De Maxentio Nicephorus *l.* 7. *c.* 19. Ἐπὶ σμικρᾷ γὰρ προφάσει, τοὺς ἀπ' αὐτὸν δορυφόρους τῆς δήμοις ἀνεῖς, μυείων πλῆθος ἐδέιξεν. *Levi de causſa, immiſſo ſatellitio, innumerabilem populi multitudinem demetebat.* Vide & noſtrum *l.* 11. § 34.

Καὶ τὸ μὲν ἕν, τὸ δ' ἄν.] leg. τὸν μὲν, τὸν δ' cum Plut. Stob. Clem. Sic ſupr. τοῖς μὲν, τοῖς δ', ἀνθρώποις ſcil.

§ 41. Εἰ δ' ἠμελήθη] Ex incerto Tragico, ſed pietatis prægnans profeſſio. Gemina planè Epicteti illa, *diſſert. l.* 2. *c.* 16. his verbis Deum compellantis: Χρῶ μοι λοιπὸν, εἰς ὃ ἐὰν θέλῃς. ὁμογνωμονῶ σοι. ἴσος εἰμί. οὐδὲν προαιτοῦμαι παρὰ σοι δοκοῦντων. ὅπου θέλεις, ἄγε. ἣν θέλῃς, ἐσθῆτα φόρει. ἄρχειν με θέλεις, ἰδιωτεύειν, ὧδέ με, φόρει, πένεσθαι, πλουτεῖν; ἐγώ σοι πρὸς ἅπαντα τούτων πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἀπολογήσομαι. Vide *l.* 11. § 6. & *l.* 12. § 5.

Καὶ παῖδ' ἐμοί] Lugd. edit. καὶ παῖδ' ἐμῶ. quod eódem recidit. quanquam illud malim. nam quòd Annotater, qui corrumpit ſæpius quàm corrigit, vult παῖδες ἐμῶ reſcribi, metri ratio reclamat.

§ 42. Τὸ γὰρ ἓν μετ' ἐμοῦ] Eſt Ariſtophanis ex *Acharn. act.* 2. quod in proverbialem loquendi formulam ceſſit. Ità uſurpârunt Cicer. *ad Attic. lib.* 6. *ep.* 1. & *l.* 8. *ep.* 8. & Clem. Alex. *ſtrom l.* 6. Vide Paul. Leopard. *emend. l.* 5. *c.* 25.

§ 43. Μὴ σωσπάσητε] Epictet. *l.* 3. *c.* 24. Τὸ ἄλλο παρὰ φύσιν σοὶ κακὸν μὴ γένηται· ἃ γὰρ σωστὰ πεινᾶν φύκας, οὐδὲ σωστὰ ζῆν, ἀλλὰ σωθῆναι. De amico Plutarch. *lib. de diſcrim. amic. & adulat.*

Συσωφρονεῖν γὰρ, οὐχὶ σωφρονεῖν ἔφυ.

Idémque *de exil.* Δεῖ τὸν παρὰ τῶν φίλων καὶ τῶν βουθύτων λόγον, παραμυθίαν εἶναι, καὶ μὴ σωτηρίαν τὸ λυπεῖσθαι· ἃ γὰρ σωθαρρυόντων καὶ σωπεπηγότων, ὥσπερ χορῶν τραγικῶν, ἐν τοῖς ἀσυλήτοις, ἔξεσαν ἔχουσι, ἀλλὰ παῤῥησιαζόντων καὶ διδασκόντων, ὅτι τὸ λυπεῖσθαι καὶ τὸ ταπεινοῦν ἑαυτὸν, ὅτι πατὴρ μὲν ἀγαθὸν ὄζει καὶ μνήμιον καλῶς καὶ ἀνοήτως. ὅπως δ' αὐτὰ τὰ φαρμακα δίδωσιν ὑπὸ τῶν λόγων ψηλαφηθέντα καὶ ἀνακαλυφθέντα πρὸς ἑαυτὸν εἰπεῖν,

Οὐδὲν πέπονθας δεινὸν, ἂν μὴ φαρμακοῖς, κομᾷς γελοῖον ἔξει, μὴ τῆς σαρκὸς πεπαίνεσθαι τὰ πέπονθε, μηδὲ τῆς ψυχῆς, οἱ διὰ τὸ σύμπτωμα τοῦτο χείρων γέγονεν· ἀλλὰ τοῖς ἔξωθεν σωαχθομένοις καὶ σωαγανακτοῦσι διδασκάλοις χρῆσθαι τῆς λύπης καὶ τὰ μὴ νοσοῦντα σωνοσεῖν ἀναγκάσαι. uti ex Achæo idem *ad Apollon.* quo loco ſubjungit optimé. Οὐ δεῖν φαντασιοῦντας, καθάπερ παῖδας, ἐχομένους τῆς πλαγκτοῦ βοᾶν, ἀλλ' ἐθίζειν τοῖς ψυχοῖς, ὅτι πάντα γίνεσθαι πρὸς τὸ ἰᾶσθαί τε καὶ ἐπανορθοῦν τὸ πεσὸν τε καὶ νοσοῦντα, ἰατικῆς θεωρίαν ἀφαντίζοντας. Gregor. Naz. *epiſt.* 28. *ad Eccebol,* ὃν ἀρκεῖ τὸ ἀποδύεσθαι μόνον ἃ πάσχομεν· ἀλλὰ δεῖ πρὸς τοῖς φαρμάκοις πρὸς τοῖς πληγοῖς. Ariſtot. *ethic. l.* 9. *c.* 11. Οἱ μὲν ἀνδράσιν τοῖς φύσιν, ἐυλαβοῦνται συλλυπεῖσθαι τοῖς φίλοις αὐτοῖς· κἂν μὴ ὑφορᾶται τῇ ἀλυπίᾳ τοῖς ἐκείνοις γενομένοις λύπαις, οὐχ ὑπομένει. ὅλως τε σωθρήνους ὁ σοφὸς ἔται, διὰ τὸ μηδ' αὐτὸς ἔχειν θρηνητικός. γνοίαις δ' ἂν καὶ τοιοῦτοι ἄνδρες, τοῖς συγχαίρουσι καὶ φιλοῦσιν ὡς φίλοις καὶ σωήδονται. μεμεῖχθαι δ' ἐν ἅπασι δεῖ ἡδονὴν τὸν βελτίω. Ariſtippus itidem ſuis quibuſdam triſtitiæ moeſtitiæque ſeſe macerantibus; Ἀλλ' ἔχω ἥκω παρ' ὑμᾶς, οὐχ ὡς συλλυπούμενος, ἀλλ' ἵνα παύσω ὑμᾶς λυπουμένους. Ælian. *var. hiſt. l.* 7. *c.* 3. Quanquam permittit Epictet. *enchir. c.* 16. μέχρι μέν τοι λόγου συμπεριφέρεσθαι καὶ σωεπιτείνασθαι, ſi uſus fuerit. Vide *ad l.* 11. § 18. κατ' οἰκονομίαν. Vide *ad l.* 5. § 36.

Μηδὲ σφύζειν] σφύζειν, *trepidare, concuti, palpitare,* inſigniter commoveri, ut indicio externo animi affectus ſe prodat. σφύζειν καὶ σφυγμὸς de ſpiritum in arteriis motu pulſúque naturali jam communiter uſurpantur, nec aliud quicquam intellexit Ariſtoteles *hiſt. animal. l.* 3. *c.* 19. ubi dixit; Σφύζει δὲ τὸ αἷμα ἐν τοῖς φλεψὶν, ἐν ἅπασι πάντα αἷμα τοῖς ζώοις. *venas* enim promiſcuè pro *arteriis* etiam dixere. Verùm monet Galen. *de dogmat. Hipp. ac. Plat. l.* 6. *c.* . & in *progniſt. Comment. l.* 1. & 3. à veteribus plerumque aliud quiddam eis vocabulis deſignatum; nempe τὸν σφοδρὸν εἰς τοσοῦτον τῶν ἀρτηριῶν κίνησιν, ὡς καὶ πεῖν ἐπιλαβέσθαι τοῦ ἀφωῦ, αἰσθητὸν ἔναι τὸν ἄνθρωπον τῷ κινήσει. id eſt, *motum arteriarum adeò vehementem,* qualis in inflammationibus contingere ſolet, *ut ipſo affectu etiam, antequam manu attingas, facilè poſſit deprehendi.* idq; ſe alibi demonſtraſſe dicit, & oſtendit revera *de puſſ. differ. l.* 4. *c.* . & *de loc. affect. lib.* 2. & alibi. Vide Anut. Fœſ. *œconom. Hippocr.* indè tranſlatum eſt τὸ σφύζειν ad motum quemlibet ab affectûs vehementia animíque impotentia in corpore ſeſe exerentem. Heſych. Σφύζει, πηδᾷ, φλεγμαίνει. Apud Suidam Piſides;

Σφύζεις, Ἀχιλλεῦ, καὶ μεθύσκῃ τὰς φρένας.

Turges, Achilles, mentis haud compos tuæ.

Marcus, *infr.* § 69. μήτε σφύζειν, μήτε ναρκᾶν. Hoc itaq; vult, quod *l.* 5. § 36. dixerat, μὴ ὀλοχερῶς τῇ φαντασίᾳ συναπάζεσθαι. Motum autem iſtiuſmodi γεφυκότα expreſſit in Agamemnonis perſona Homerus *Iliad.* χ'. *v.* 91. ab Epictet. *diſſert. l.* 3. *c.* 24. Ciceron. *ad Attic. l.* 9. *c.* 4. & Chryſip. apud Galen. *de dogm. Hip. & Plat. l.* 4. *c.* 10. laudatus verbis hiſce:

Αἰνῶς γὰρ Δαναῶν θεὸς δείλια· δὴ μοι ἔπορ
Ἔμπεδον, ἀλλ' ἀλαλύκτημαι· κεραΐζει δέ μοι ἔξω
Στηθέων ἐκφώσκει, τρομέῃ δ' ὑπὸ φαίδιμα γυῖα.

§ 44. Ἐγὼ δ'] Ex Platonis *apolog.* Vide autem his gemina *l.* 3. § 6, 7. & *l.* 6. § 2.

§ 45. Οὐ ἂν τις αὐτὸν τάξῃ] Sumptum hinc

hinc divinum illud planè, ingentem invictúmque prorsus spirans animum, Epicteti vocem, quò sic numen affatur, *dissert. l.* 3. *c.* 24. Ἦν δὲ χώραν ἢ τάξιν ἐγχωρίσῃς, μυριάκις ἀποθανεῖσθαι μᾶλλον ἢ τοῦτο ἐγκαταλείψω. *Quemcunque mihi locum statuéndve assignaveris, decies millies mortem oppetam ego, quàm ut eam deseram.* Idémque ex persona Socratis *l.* 1. *c.* 9. Γελοῖοί ἐστε, ὅτι πρὸς ἐξιοῦτε, οἱ μηδέ με ἀφεληκότι ὑμῖν ἕτερον εἰς τοῦτο τάξιν, ὅπου ἔδει με παρεῖν αὐτόν, ἢ φυλάττειν, ἢ μυριάκις ἀποθανεῖν αἱρεῖσθε ἀποθνήσκειν, ἢ ἐγκαταλιπεῖν αὐτόν. οἱ δ' ὁ θεὸς ἔν τινι χώρᾳ ἢ ἀναστροφῇ καταστήσας, ταύτην ἐγκαταλιπεῖν δεῖ ἡμᾶς. quo loco aut δεῖ illud inducendum videtur, ut τὸ ἐγκαταλιπεῖν ad ἐξιοῦτε referatur: vel posterius membrum ἀφεληκότι enunciandum: quanquam etiam sic suspensa manebit sententia.

§ 46. Ἀλλ' ὦ μακάριε] Ex Platon. *Georg.*

Καὶ ὁ φιλοψυχιστέον] Ità Paulus Apost. *Act. c.* 20. *v.* 24. Ἀλλ' οὐδενὸς λόγου ποιοῦμαι, οὐδὲ ἔχω τιμίαν ἐμαυτόν, ὡς τελειῶσαι τὸν δρόμον μου μετὰ χαρᾶς, καὶ τὴν διακονίαν, ἣν ἔλαβον παρὰ τοῦ κυρίου. Et pii illi martyres, de quibus Joannes *Apoc. c.* 12. *v.* 11. οὐκ ἠγάπησαν τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἄχρι θανάτου. hoc est, οὐκ ἐφιλοψύχησαν.

Ἐπιχέφαντα δὲ τούτων τῷ θεῷ] Vide *ad l.* 4. § 31.

Πῶς δύσιλα τῆς γυναικὶν] lectionem hanc solicitat Xyl. quia scil. minimè muliebris hæc sententia videatur. Annot. Lugd. etiam τῆς γυναικὶν audacter deleri jubet. Verùm nihil movendum ex Platone liquet. fúntque etiam mulierculis decantata ista, *Fatum esse inevitabile*; *neminémque sibi destinatum unquam effugere valuisse.*

Οὐδεὶς ἂν ἐκφύγοι] ἐμφατικώτερον paulo Platonis codices, οὐδ' ἂν εἷς ἐκφύγοι. Homer. *Il.* Ζ. *v.* 488. à Clem. Alex. adductus, *strom. l.* 6. & à Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 9. & *l.* 2. *tit.* 7.

Μοῖραν δ' ἔ τινα φημὶ πεφυγμένον ἔμμεναι ἀνδρῶν,
Οὐ κακὸν, οὐδ' ἀγαθὸν, ἐπὴν τὰ πρῶτα γένηται.

Nemo nocens, nemo bonus has in luminis oras
Editus, evadet fati quod lege paratur. Grot.

Apud Clem. eundem Phanocles in *Amore*, sive *Pulcris*; Ἀλλά τι μοιράων νῦμ' ἄλυτον ἔστιν ὅπως ὄζυν
Ἐκφυγέειν, ὁπόσοι γλῶ ὀπιπρεσόμεθα.

Effugere ast stamen fati irresolubile nulli,
Quotquot terræ alimur munere, posse datur.

Simonides apud Plut. *ad Apollon.* Ἀνθρώπων ὀλίγον μὲν χάρμα· ἀθρήσαις δ' ἂν μελανδύνες· αἰῶνι δ' ἐπαύρῃ, πόνῳ δ' ἀμφὶ πόνῳ· ὁ δ' ἄφυκτος ὁμῶς ὀπιπρέσματα δαίμων· κεἰνυδὸν ἴσην λάχον μοίρης, ὅτ' ἀγαθοὶ, ὅστις τε κακός. Vide quæ congesserunt de argumento hoc Clem. & Stob. locis superiùs memoratis, & Henr. Stephanus *l.* 5. *sched.* 13. sed & *ad l.* 6. § 10. Epictet. *l.* 2. *c.* 6. ἀποθνήσκειν μέλλω. ἄνθρωποι δ' ἄλλοι ἀθάνατοι ἔσονται;

§ 47. Πειστεοπῶν ἄρων δρόμος] Hæc etiam fortassis Platonis fuerit. Pythagoræ par monitum, *l.* 11. § 26. de quo & Synesius, *de provid. l.* 2. Ὁ τοι Ζάμος Πυθαγόρας τὸν σοφὸν, ἀλλ' οὐκ ἦν ἢ θεμιτὰ φησιν εἶναι τὸν τῶν ὅλων καὶ μεγάλων. ità enim rectè restituit Petavius, quod in diversam, vel adversam potiùs, mentem, ἀλλ' οὐκ ἦν - - antè legebatur. Anaxagoras sciscitanti, ἢ ἕνεκα οὗτινος τὰ πολλὰ πανηγυρίσειν ὑπομένει, *cur noctem toties sub dio ageret*, respondit, Τὸν τὸν κόσμον θεάσασθαι. *ut mundum specularetur.* τὰς χορείας καὶ περιφορὰς τῶν ἀστέρων αἰτιολόγῳ, inquit Philo *de mund. immortal.* Idem interroganti, Τίνος ἕνεκ' ἄν τις ἕλοιτο γῆν μᾶλλον ἢ ὧν γῆν, *cujusnam rei gratiâ quisquam natum se potius quàm non natum fuisse elegerit*, respondit, τὸ θεωρῆσαι τὸν οὐρανὸν, καὶ τὸν κόσμον ταξιν. *ut cælum contemplaretur, ordinémque; elegantem universi.* Aristot. *ethic. Eudem. l.* 1. *c.* 5. sive ut Laërtius autem *l.* 2. quærenti quem in finem natus esset, respondit, Εἰς θεωρίαν ἡλίου καὶ σελήνης καὶ ἄστρων. *Ad Solem, Lunámque, ac cælum contemplandum.* Sive ut Lactant. *instit. l.* 3. *c.* 9. qui & *Cœli ac Solis videndi caussâ tam magnum*, inquit, *esse credidit, videre cælum & solem: ibid. & c.* 12. *Tanti visa est contemplatio cœli ac lucis ipsius, ut quasvismiserias libeat sustinere.* Sed & Clem. Alex. *strom. l.* 4. Τὸν καλὸν καὶ τὸν ἀνθρωπον ἐρᾶν πρὸς τὸν ἄστρων θεὸν ἀναμέλλων. Quod Naso *Metam. l.* 1.

Pronáque cum spectent animalia cætera terram,
Os homini sublime dedit, cælúmque videre
Jussit, & erectos ad sidera tollere vultus.

Quod tamen aliorsum trahit Galen. *de usu part. l.* 3. *c.* . quo loco & Platonis illud laudat; Ὡς ὃ τοῦτ' ἔστι τὸ ἄνω βλέπειν, ὅταν τις ὕπνιον καὶ τὴν ἀνακλίνεις χασμώμενον, ἀλλ' ὅταν πρὸς τὸν τῶν ὅλων φύσιν ὁπτικοπῆται. Itaque Apostol. *ad Rom. c.* 1. *v.* 20. Τὰ ἀόρατα τοῦ θεοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται. Sub Augustini nomine autor *sermon. ad frater. in rem.* post Nasonis illud, nescio cujus meminit, à quo dum tyrannus quæreret & diceret, *Quare te Deus fecit?* respondit, *Ut contempler cælum & cælorum numina.* (*lumina* forsan) subjungítque, *Quis fidelium plus dixisset, aut probabiliore argumento, nescio. factus enim homo est in terra, non ad terram, sed ad cælum: & factus est de terra, non propter terram, sed propter cælum.* Respexit forsan autor ignobilis iste, ad Anaxagoræ illud superiùs memoratum; quod Lactantio tamen minùs satisfacit: Primùm, quòd *omne hominis officium in solis oculis posuit*; *nihil ad mentem referens, sed ad corpus omnia.* tum, quòd *rem maximam redegit ad minimum, duo sola deligendo, quæ sibi diceret in-*

tuenda. denique quòd *non autoris virtutem, providentiam, potentiam animo metitur, cujus opera miratur. quòd si*, inquit, *natum se esse dixisset, ut mundum intueretur; quanquam omnia comprehenderet, ac majori uteretur sono; tamen non implêsset hominis officium; quia quantò pluris est anima quàm corpus, tantò pluris est Deus quàm mundus; quia mundum Deus fecit & regit. Non ergò mundus oculis, quia utrumque est corpus; sed Deus animâ contemplandus est.* Vide *ad l.* 8. § 26.

Ὡσαύτως συμπεπλεγμένα] quod συμπεπλεγμένα, Philo *de monarch. ad l.* 11. § 1. exhibuit. tanquam mente suâ & cogitatione sidera in motu cursúq; suo rapidissimo illo comitatus & consecutus. neque est enim hoc arduum menti humanæ. Senec. *de benef. l.* 3. *c.* 20. *Corpora vinoxia sunt & adscripta dominis: mens quidem sui juris est. quæ adeò libera & vaga est, ut nec ab hoc quidem carcere, cui inclusa est, teneri queat, quò minùs impetu suo utatur, & in infinitum comes cœlestibus exeat.* Et *ibid. l.* 6. *c.* 23. *Vide animi quantum audeant, quemadmodum soli aut noverint deos, aut quærant, & mente in altum datâ divina comitentur.* Et *l.* 2. *c.* 29. *Animo nihil non eôdem, quò intendit, momento pervium est. sideribus velocior, quorum post multa secula futuros cursus antecedit.* Augustin. *in Joan. tract.* 20. *Celeritatem animi ipsius vide. Vide si non vehementior est scintilla animi cogitantis, quàm splendor solis lucentis. Solem orientem tu vides animo. ab oriente ad occidentem venturus est; jam ex alia parte cras oritur. ubi hoc fecit cogitatio tua; adhuc ille tardus est, & tu omnia peragrâsti.* Vel vitæ suæ momenta tanquam unà cum cœlestibus illis corporibus transvolantia considerans, quorum cursu dimensa sortimur mortales ejusdem intervalla. Senec. *epist.* 12. *Tota ætas partibus constat, & orbes habet circumductos majores minoribus. est aliquis qui omnes complectatur & cingat. hic pertinet à natali ad diem extremum. est alter qui annos adolescentiæ excludit. est qui totam pueritiam ambitu suo adstringit. est denique ipse annus, in se omnia continens tempora, quorum multiplicatione vita consumitur. meniisis arctiore præcingitur circulo: angustissimum habet dies gyrum: sed & hic ab initio ad exitum venit, ab ortu in occasum.* Hinc Columellæ monitum. *de re rustic. l.* 10.

Invigilate viri: tacito nam tempora gressu
Diffugiunt, nullóque sono convertitur annus.

Nec subtricendum, quòd Plato etiam in *Timæo*, τῶν ἐν ἡμῖν θείων καὶ τῶν πασῶν κινήσεις καὶ περιφορὰς easdem statuit. Vide *ad l.* 2. § 13.

Τὰς τῶν στοιχείων.] Vide *ad l.* 4. § 46.

Ἀπιχαίρειν τὸν βύπον τῆς χαμαὶ βίου.] Sen. *epist.* 95. de philosophia. *Erras, si illam putas tantum terrestres operas promittere: altiùs spirat. Totum, inquit, mundum scrutor, nec me intra contubernium mortale contineo, suadere vobis ac dissuadere contenta. magna me vocant, supráque vos posita.*

Nam tibi de summa cæli ratione Deúmque
Disserere incipiam; rerum primordia pandam.

ut ait Lucretius *l.* 1.—*Ista jam à formatione morum recesserunt; sed levant animum, & ad ipsarum quas tractant rerum magnitudinem attollunt.* Idem *epist.* 117. & *ep.* 79. *Tunc animus noster habebit quod gratuletur sibi, cùm emissus his tenebris, in quibus volutatur, non tenui visu clara prospexerit, sed totum diem admiserit; & redditus cælo suo fuerit. cùm receperit locum, quem occupavit sorte nascendi. Sursum vocant illum initia sua. erit autem illic etiam antequam hâc custodiâ exolvatur, cùm vitia dejecerit, purúsque ac levis in cogitationes divinas emicuerit.* Vide eundem, & *epist.* 65. vel Apostolum potiùs *ad Philip. c.* 3. *v.* 19, 20. & *ad Colos. c.* 3. *v.* 1, 2.

§ 48. Τὸ τῆς Πλάτωνος] ubi Plato hæc habeat, mihi nondum succurrit.

Ἐπισκοπεῖν δὲ καὶ τὰ ὑπήνεμα] Non cœlestia tantùm suspici vult, sed inferiora etiam ista omnia, tanquam de specula, despici. quod est argumentum τοῦ ὑπερκοσμίου Luciani. Vide Senec. *ad Marc. c.* 18. & Cyprian. *epist. ad Donat.*

Τὸ παμμιγὲς] Vide *ad l.* 4. § 27. sed & *l.* 12. § 24. τὸ παμμιγὲς autem, sive cinnum hunc non in Mundo tantùm, Menippus apud Lucianum in *Icaro-Menippo*, rerum in terris gestarum, qualem in Luna divertens conspicabatur, faciem depingens: Οὐ μὴν ἧσαν εἰλαπίναι καὶ γάμοι ἐπιπορῶντι ἢ δικασταὶ καὶ ἐκκλησίαι· καθ' ἕτερον δὲ μέρος ἔδυέ τις ἐν γειτόνων ἢ πυθῶν ἀλλοφοίνιστο. καὶ πολεμοῦντας μὲν ἑώρων τοὺς Γέτας· πλανωμένους ἢ δὴ τοῦ ἀμαξῶν τοὺς Σκύθας· γεωργοῦντας δὲ τοὺς Αἰγυπτίους. καὶ ὁ Φοίνιξ δὴ ἐνεπορεύετο· καὶ ὁ Κίλιξ ἐλῃστεύε· καὶ ὁ Λέκων ἐμαστιγοῦτο· καὶ ὁ Ἀθωνεὺς ἐδικάζετο. ἀπάντων τούτων ὑπὸ τὸν αὐτὸν μυκηθμὸν χεόντων, ὥστε σοι ἤδη ὀπτοῦν, ὁπόθεν τις ὁ κυκεὼν ἕτοιμος ἐφαίνετο. Et Heraclitus apud eundem in *βίων πράσει*, sive *vitarum licitatione*: Ἐμπέδου ἔδειν· ἀλλὰ κατὰ μὲν κυκεῶνα πάντα συμπολοῦνται. Sed & in homine, mundo hoc minore, deprehendi idem monet Synesius *de regn.* Εὖ γὰρ ἴσθι τοῦτο, ὡς ἐκ ἁπλοῦν τι χεῦμα, οὐδὲ μονοειδὲς ἄνθρωπος· ἀλλὰ συνῴκισται ὁ Θεὸς εἰς ἑνὸς ζῴου σύστασιν, ὅλον δυνάμεων παμμιγῆ καὶ πάμφωνον. In mundo itaque quantò magis?

Τὸ ἐκ τῶν ἐναντίων συγκεκομμένον] Ità *supra* § 9. συγκατατάττεται γὰρ καὶ συγκομιεῖ τὸν αὐτὸν κόσμον. Clemens *strom. l.* 1. Ἤδη γὰρ καὶ ἡ ὠδὴ ἐναίτια τῇ νεότητι ἔστω. ἀλλ' ἄμφω γε ἁρμονία μία. ἔν τε ἀεισμοῖς ὁ ἄρτος τὸ ῥεῖθρον διαφέρεται· ὁμολογοῦσι δ' ἄμφω τῇ ἀεισμικῇ. ὡς τὰ ῥήματα ὁ κύκλος, καὶ τὸ τείχιον, καὶ τὸ πτερύγιον, καὶ ὅλα τὰ ῥήματα ἀλλήλων διενεγκόντα· ἀτὰρ καὶ ἐν τῷ κόσμῳ πάντα τὰ μέρη συμπαντα, καὶ

κρᾶσιν διαλύσεται πρὸς ἄλληλα, τῷ πρὸς τὸ ὅλον οἰκειότητα διαφυλάττει. Senec. *quæst. nat. l. 7. c. 27. Non vides quam contraria inter se elementa sint? gravia & levia sunt, frigida & calida, humida & ficca. Ista hujus mundi concordia discordium constat. non ad unam naturæ formam opus suum præfixit, sed ipsâ varietate se jactat. alia majora, alia velociora aliis fecit: alia validiora, alia temperatiora: quædam autem eduxit è turba, ut singula & conspicua precederent; quædam in gregem misit.* Apul. *de mund. Mirum quibusdam videri solet, quòd, cùm ex diversis atque in se pugnantibus elementis mundi natura constata sit, aridis atque fluxis, glacialibus & ignitis, tanto rerum divortio nondum sit ejus mortalitas dissoluta. quibus illud simile satisfaciet, cùm in urbe ex diversis & contrariis corporata rerum inæqualium multitudo concordat. sunt enim pariter dites & egentes, adolescentum ætas permixta senioribus, ignavi cum fortioribus, pessimi cum optimis congregati. aut profectò, quod res est, fateantur, hanc esse civilis rationis admirandam temperantiam, cùm quidem de pluribus una sit facta, & similis sui tota, cùm dissimilia membra sint, receptrixque sit naturarum ad diversa tendentium, & fortunarum per varios fines exitusq; pergentium, sic mare & fœmineum secum junguntur, ac diversus utriusque sexus ex dissimilibus simile animal facit: artesque ipsæ naturam imitantes ex imparibus paria faciunt. Pictura, ex discordibus pigmentorum coloribus, atris, albis, luteis & puniceis confusione modicâ temperatis, imagines his quæ imitatur similes facit. ipsa etiam Musica, quæ de longis & brevibus, acutis & gravioribus sonis constat, tam diversis & dissonis vocibus harmoniam consonam reddit.* &c. Et mox: *Æqualis quippe omnium diversitas, gravissimorum, levissimorum, ferventium, frigidorum, docente ratione naturæ, diversis licèt rebus, æqualitatem defere concordiam, omnia parentis mundi amœnitatem æternitatémque reperit.* Quæ omnia sunt translata ex Aristotelis nomine *de mundo* inscripti libelli *cap.* 5. Vide *ad l.* 4. § 27.

§ 49. Τὰ περιγεγονότα] Vide *l.* 6. § 46, 47.

Ἕξεσι καὶ τὰ ἐσόμενα προφορᾶν] Vide *ad l.* 6. § 37. & *supr.* § 1. & *l.* 2. § 14. Plutarch. *de E I Delphic.* Μαντικὴ τέχνη ἐστὶ περὶ τὸ μέλλον ἐκ τοῦ παρόντος ἢ παρωχημένου. ἀδήλου δ' ὄντος ἀναλήψει ἢ γένεσις, ὅτ' ἄλογος ἢ προγνωσις· ἀλλ' ἐπεὶ πάντα τοῖς γεγονόσι τὰ γιγνόμενα, τά τε γιγνώσκοντα τοῖς γιγνωσκόμενοις ἔοικε, καὶ συμπέπτωκε τοῦ μὲν ἐξ ἀρχῆς εἰς τέλος πεπαλαιῶσαι, ὁ τὰς αἰτίας εἰς ταὐτὸ συνιδεῖν τε πρὸς ἄλληλα καὶ συμπλέκειν φυσικῶς δυνάμενον, ὅλως καὶ προλέγει τά τε ὄντα, τά τ' ἐσόμενα, πρὸτ' ἐόντα. ubi Homer. *Il. α'. v.* 70. Vide *l.* 10. § 5. Verùm de solertia ac sagacitate non fatidica, sed politica, Plin. min *l.* 1. *ep.* 5. Mauricum prædicans: *Vir est gravis, prudens, multis experimentis eruditus, & qui futura possit ex præteritis providere.* Inter alias historiæ laudes, hanc non ultimam ponit Niceph. Gregoras *hist. Rom. lib.* 1. Ὅτι προφήτης τέρπν πρὸ τοῦ μυθολογίας ποιεῖ, ἐκ τῶν φθασάντων σοφιζόμενος τὰ μέλλοντα. Polyb. *hist. l.* 6. Τὸ γὰρ γένος τῶν ἀνθρώπων ταύτῃ διαφέροντος τῶν ἄλλων ζώων, ᾗ μόναις αὐτοῖς μέτεστι νοῦ καὶ λογισμοῦ, φανερὸν, ὡς ἐκ εἰκὸς παραγίγνεσθαι αὐτοῦ τοῦ προερημένου διαφορὰν, καθάπερ ὅτι τῶν ἄλλων ζώων, ἀλλ' ὅτι μᾶλλον ἐστὶ τὸ γινόμενον, καὶ συμφερόντως ἐπὶ τοῖς παροῦσι, προορωμένους τὸ μέλλον, καὶ συλλογιζομένους, ὅτι τὸ παραπλήσιον ἐκβήσεται αὐτῶν συσκευῇσιν. Cicer. *offic. l.* 1. § 11. *Inter hominem & belluam hoc maximè interest, quòd hæc tantùm, quantùm sensu movetur, ad id solùm quod adest, quodque præsens est, se accommodat, paululum admodum sentiens præteritum aut futurum. Homo autem, quia rationis particeps, consequentia cernit, principia & causas rerum videt, earúmque progressus, & quasi antecessiones non ignorat, similitudines comparat, & rebus præsentibus adjungit atque annectit futura; facilè totius vitæ cursum videt, ad eámque degendam præparat res necessarias.*

§ 50. Καὶ τὰ ἐκ γῆς] Euripidis ista sunt ex *Chrysippo.* quod ex Clemente Alex. *strom. l.* 6. didicimus. refert & Philo *de mund. immortal.* ex quo sic restituenda & disponenda sunt; accessione non contemnendâ insuper adaucta.

Χωρεῖ δ' ὀπίσω τὰ μὲν ἐκ γαίας
Φωτ' εἰς γαῖαν· τὰ δ' ἀπ' αἰθερίου
[1] Βλαστόντα γονῆς εἰς ὑράνιον — [1] ita Grot.
Πόλον πάλιν πάλιν δ' ἐπὶ σὴν δ' ἕδραν — Βλαστάνοντα γῆς
Τῶν γενομένων διαλειπόμενον — *Phil.*
Δ' ἄλλο πρὸς ἄλλο
Μορφὴν ἑτέραν ἐπίδειξε.
Retróque meant, quæ terra dedit
Iterum in terram: quod ab æthereo
Venerat ortu, cæleste poli
Repetit templum. quæ sunt, horum
Nihil emoritur, sed secretum
Illud ab isto
Alia sub imagine paret.

Ità Grotius legit vertítque: nisi quòd pro ἑτέραν, quod Philo Cleménsque habent, ἰδίαν substituit, & *propriâ* reddit. mihi, illud retinere potius antiquiúsque visum est: etiamsi Philonis codices uno loco istud exhibeant, quum uno ampliùs cum Clementis conveniant. Euripides idem in *supplic.* quod Voschionis nomen frustrà præfert, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 124.

Ὅθεν δ' ἕκαστον εἰς τὸ σῶμ' ἀφίκετο
Ἐνταῦθ' ἀπελθεῖν, πνεῦμα μὲν πρὸς αἰθέρα,
Τὸ σῶμα δ' εἰς γῆν.
Et unde nostræ quodque naturæ est datum
Eò reverti. magnus æther spiritum,
Corpus recipiat terra.——Grot.

Epicharmus apud Plut. *ad Apollon.* Ϛωεκρίθη τὰ διεκρίθη· καὶ ἀπῆνθεν ὅθεν ἦνθε πάλιν· γᾶ μὲν εἰς γᾶν, πνεῦμα δ' ἄνω. τί σοὶ δὲ χαλεπόν; ὅσσι ἔνι. ità enim concipi debent, quæ vitiata in vulgatis habentur. *Concretum eſt, & diſcretum eſt, eòdemque revenit, unde venit : ad terram terra, ſurſum ſpiritus. ecquid horum grave eſt ? nihil quicquam.* Lucret. *l.* 2.

Cedit enim retro, de terra quod fuit antè,
In terras : & quod miſſum eſt ex ætheris oris,
Id rurſum cæli rellatum templa receptant.

Solomon ipſe *Eccleſ. c.* 12. *v.* 7. *Reditque pulvis ad terram, quod priùs fuerat : ſpiritus autem ad Deum, qui primò dederat.* Heraclit. *epiſt. ad Amphidamant.* Ἐὰν γὰ φθάσαν ὑπέρανλον γένηται τὸ σῶμα, δύσεται εἰς τὸ εἱμαρμένον. ἀλλὰ ὁ ψυχὴ δύσεται· ἀλλὰ ἀδύνατον ἔσα χεῖμα εἰς ὕφορον ἀναπήσεται μετάρσιος. δίξονται δέ με αἰθέριοι δῆμοι. Hinc de Sibylla prima fabuloſum illud ex Sarapionis *Epicis* apud Clem. *ſtrom. l.* 1. καὶ ἀποθανοῦσαν λίξαι μαντικὴν· καὶ τὸ μὲν εἰς ἀέρα χωρῆσαν αὐτῆς μὴ πλάνῃ, τοῦτ' ἔϛι τὸ ἐν φήμαις καὶ κλήδοσι μαντεύομενον· τὸ δ' εἰς γῆν μεταβαλόντος σώματος, πᾶσι, ὡς εἰκὸς, ἀναφανείσης, ὅσα ἂν αὐτῇ ὑπάνεμωθῇ θρέμματα, ἐκχεῖσθαι δὲ ἧδη σπάσχων προφαίνειν τὸ μέλλοντας δήλωσιν· τῷ δὲ ψυχῷ αὐτῆς ἔϛι, τὸ ἐν τῇ σελήνῃ φαινόμενον προσωπον. quod eò potiùs refero, quia lucem dat loco Plutarchi *de ſera num. vindict.* ubi de Sibylla dicitur, ᾄδειν αὐτῇ δὲ ἧδη μελλόντων ἐν τῇ προσώπῳ τῆς σελήνης θεωρεομένου. Vide *l.* 5. § 4. & *l.* 4. § 5, 14, 21, 23.

Ἡ τοῦτο διάλυσις καὶ τοιῦτός τις συρφετμός] leg. ἢ τοιοῦτος. vel, [ἢ] καὶ τ. Vide *ſupr.* § 32.

§ 51. Καὶ σίτοισι] Καὶ iſtìc ſuperfluum videtur. verſus ſunt ex Euripid. *Supplic.* à Plutarcho etiam in *Conſul. ad Apollon.* laudati ; quo loco verſiculus proximè hos prægreſſus iſte præfigitur ;

Μισῶ δ' ὅστις χρήζων ἐκλείπειν βίον, &c.

ſunt autem variè admodum in Euripid. cod. apud Marc. apúdque Plut. concepti, quod eſt vitiatorum indicium ſatìs clarum.

Σίτοισι καὶ πότοις καὶ μαγγανεύμασι] At Plut. Βρωτοῖσι καὶ ποτοῖσι καὶ μαγεύμασι. Eurip. cod.

Νωτοῖσι καὶ τρωμαῖσι καὶ μανδύμασι. ubi Brod νωθροῖσι, *quietè, laboris fugâ.* quod meritò rejicit Canter. & Plutarcho adhæret. quem ità probat *Grot.* ut opinetur tamen eſſe potuiſſe, νόσοισι καὶ τρωμαῖσι. quod mihi omnium minimè videtur veriſimile ; *morbis* enim vitam protelari, ſaltem horum ope uti homines ad mortem remorandam, quis dixerit ? at Camer. ὄχοισι, vehiculis, legendum ſuſpicatur. Ego vel Marcum ſequar lubens, vel Plutarchum, qui ut verbulo differant, ſenſu conveniunt.

Καὶ μαγγανεύμασι] Euripid. cod. μαντεύμασι, *oraculis*, quibus moniti caſus futuros declinent. Brod. Plut. μαγεύμασι, *carmine.* Grot. ut ad curationes magicas referatur. ego nec Marci noſtri μαγγανεύμασι ſpreverim. cum & φίλτρα καὶ φάρμακα magica eô quoque vocabulo uſitatiſſimè deſignentur. Quanquam alio forſan ſenſu iſtìc accipi queat, pro *ſcitamentis* nempe, ſive *cupediis.* quomodo uſus eſt Greg. Naz. *de amor. pauper. orat.* 16. ubi λιπαρὰς τραπέζας καὶ τὰ μαγείρων καὶ ὀψοποιῶν μαγγανεύματα καὶ κομψεύματα, conjunxit. Et Plin. *l.* 10. *c.* 50. *Dedère & Parthi coquis ſuos mores. nec tamen in hoc mangonio quicquam totum placet.* Vel latiori etiam ſenſu, pro artificio omni, quô corpus humanum accurari ſolet. Unde *Mangonum ars* : & *venalitiorum mangonia*, Plin. *l.* 21. *c.* 26. & *puerorum mangoniſatio, ibid. l.* 32. *c.* 10. quâ pubem eorum retardari procurabant mangones, ſicut artificiis & accurationibus his, οἱ φιλόψυχοι ſenectutem & mortem etiam, quantùm poterant, ipſam. cæterùm & de magicis ac feralibus illis Plinius *l.* 28. *c.* 1. *Quis iſta invenit oſtenta ? quis venefica innocentiora eſſecit, quàm remedia ? procul à nobis noſtriſque literis abſint iſta. nos auxilia dicemus, non piacula.* Tum ſubjungit, quod Tragici mentem accedit prope ; *Vitam quidem non adeò expetendam cenſemus, ut quoquo modo trahenda ſit.*

Παρεκτρέποντες ὀχεῖν] *avertentes currum.* Xyl. quaſi ὄχον legerit. niſi typothetarum mendum fuerit. *canalem, aut fluvii curſum.* Annot. Lugd. *curſum divertentes, metaphora ab his qui fluvios derivant & deflectunt.* Brod. ὀλεθρον mavult Grot. ego nihil mutem.

Θεόθεν γὰ πνεῦ]' ἔϛον] Hæc aliunde ſunt.

Καμάτοις ἀνοδύρτοις] *Laboribus luctu lachrymiſque calentibus.* Xyl. *etiamſi miſeriam noſtram lugeamus* Caſ. at quid ſi ἀνοδύρτοις, *minimè flendis aut lugendis*, verterimus ? poſſit enim etiam oboriri ſuſpicio, ſcripſiſſe Xyl. *carentibus* non *calentibus.* aut ſit. κάματοι ἀνόδυρτοι, *labores*, ſi cum Flacco loquamur, *illachrymabiles* ; vel eô ſenſu quo *Plutonem* ille *illachrymabilem* dixit, *carm. l.* 2. *Od.* 14. *quos lugere fleréque fruſtrà fuerit* : (τί γὰ ἐλαφρὸν ἔϛ' ἐς' ἀπρακτ' ὀδυρόμενον δονεῖν καρδίαν ; *Nam quid levat tandem mala,*
Quaſſare corda luctibus ?

Bacchylides apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 109.) vel quô fortes illos priſcos Agamemnone priores *illacrymabiles* ignotóſque *l.* 4. *od.* 9. *qui minimè lugeantur*, ſive *qui lugendi non ſint*, ſed ſtrenuè alacritérque perferendi. Senec. *ep.* 107. *Malus miles eſt qui imperatorem gemens ſequitur.* Et *quæſt. nat. l.* 3. *præfat. Flere, queri, ingemere ; deſciſcere eſt.* quanquam & ἀνοδύρεϛος eſt θελωνῆν, κλαίειν, Suidæ. atque indè poterit τὸ ἀνόδυρτον deduci.

§ 52. Καθοδιώπτευες] *profuſior.* D. Boot. ut ſit

sit ἀπὸ τῆ καταβάλλειν *dependere, impendere, insumere.* quomodo Suidas ex Amipsiæ *machis*;

Καὶ σὺ μὲν ἴλδης, καββάλων τειβόλον.

id est, καταβαλών. indè καταβολή. Suidas idem, καθάπερ οἱ ἐργαστὰς τὰς καταβολὰς ποιοῦνται τῶν χρημάτων. Et Gregor. Naz. *de pace* 3. *ad l.* 4. § 20. πολλὰ ἂν καταβάλον χρήματα. & sit sensus. *fieri potest, ut prosistor sis; ut tamen nihilo liberalior eâ ratione existas. Falluntur enim,* quibus *luxuria specie liberalitatis imponit.* ut Tacit. *hist. l.* 1. & ut Plin. in *panegy. Ambitio, & jactantia, & effusio, & quidvis potius quàm liberalitatis existimanda est, cui ratio non constat.* Itaque Senec. *epist.* 121. *Non voco ego liberalem, pecuniæ suæ iracund. multum interest, utrùm quis dare sciat, an servare nesciat. multi sunt, qui non donant, sed projiciunt.* id est, καταβάλλουσι. sive καββάλλωσι, prout Heliod. in *Theogon.*

Καββᾶ' ἐνὶ πόντῳ.

In mare projecit.

de talibus Tacit. libro superiùs indicato. *Perdere iste sciet, donare nesciet.* Et Epicharmus apud Plut. in *Pelopid.* & *de garrul.*

Οὐ φιλάνθρωπος σύγ' ἐσ' ἔχεις νόσον, χαίρεις λιδύς.

ità enim est concipiendum, ut versus consistat.

Liberalis haud es ipse: morbum habes, libet dare. Ego malim καββαλικώτερος quomodo mox κοινωνικώτερος. (ità enim scribendum, non κρεινωνικώτερος) & cum Xyl. *luctæ peritiorem* intelligi. nam καββάλιον pro *luctatore*, quod Xyl. autumat dici, exemplo carere existimo. καταβάλλειν *dejicere, prosternere*, colluctantibus est frequentissimum: quos ait Galen. *in Hippocr. aphor.* 3. αὐτὸ τοῦτο ἔργον ποιεῖσθαι χρὴ τὸν βίον ἅπαντα, τὼ διατείνειν ἐν γυμνασίοις τῷ καταβάλλειν ἕτερος ἕτερον. Eustath. *ad Hom. Il. l. v.* 206. Τὸ καββᾶναι, ἢ ἁπλῶς ἀντὶ τῷ ἔβαινεν, ὅ ὅτι, ἔδειτο· ἢ βαπίξας ἄνω, εἶτα καταπίδετο· ὅτω καὶ ὁ πάλαιστὴς καταβάλλει τὸν ἀντίπαλον. itaque artem istorum Galenus idem *lib. ad Thrasybul.* non tam γυμναστικὴν dici postulat, quàm καλλιπαλικὴν sive, ut Lacones efferebant, καββαλικὴν. qui &, inquit is, καββαλικώτερον ἑαυτῶν γε φασὶν εἶναι τὸν ἐν ταύτῃ τεθραμμένον, ὡς ἰσχυρότερον *in hoc studio enutritos, non validiores sese dicunt esse, sed prosternendi peritiores.* Atque ità revera Spartanus quidam autore Plutarcho in *apoph.* de antagonista suo, à quo in certamine superatus & prostratus fuerat, dixisse fertur; ὁ μὲν ἦν κρείσσων, καββαλικώτερος. *non est melior me aut fortior, sed dejiciendi sive prosternendi peritior.* Quò & respexisse Marcum istic, mihi probabile admodum videtur: quasi dixerit, Καββαλικώτερός σε ὄζι τις; vel, ἄλλος τις ὄζι; est *aliquis te luctæ peritior,* sive corporis robore viribúsq; validior? at te benignior, aut modestior, &c. nè existat. hoc enim in te positum est: illud non item. vel, hoc si minùs exiterit, nihil est quòd ea in re, aut ille superiorem te esse sese glorietur, aut ipse ab ullo superari te dedecus ullum existimes. Quod Agesilaus aliquandò Persarum regem magnum prædicanti, Τί δ' ἐμὲ γε μείζων ἐκεῖνος, εἰ μὴ κ δικαιότερος; Plut. de se laudand. quòd contractiùs & λακωνικώτερον dici poterat, Τί μείζων, εἰ μὴ ἀμείνων; Plato *ep.* 4. Ἀνδρείᾳ μὲν δὴ, καὶ ταχει, κ ῥώμῃ διενεγκεῖν, δοξειεν ἂν κ ἕτερον ἕν πινῶν· ἀλκθεία δ' κ δικαιοσύνη, κ μεγαλοφρεσύνᾳ, κ τῇ σὺν φρονήσει πάντα ταῦτα ξυνεχωμοσύνη, ξυμφαίη τις ἂν τοῦ ἀντιτιμᾶσθαι τὰ τοιαῦτα πράγματα. εἰκότως δὴ ἄλλων διαφέρειν. δεῖ τούτων δ' ὁ μίγιστος ὄζιν ἀγών. Nihil, opinor, ad Marci mentem aperiendam accommodatius dici potuit. Vide ad *lib.* 3. § 4. Epictet. *enchir. c.* 42. Οὗτοι οἱ λόγοι ἀσύναπτοι, ἐγώ σε πλουσιώτερός εἰμι. ἐγώ σε ἄρα κρείττων· ἐγώ σε λογιώτερος· ἐγώ σε ὀρθρεχρείττων. ἐκεῖνοι δ' μᾶλλον συναπτοί· ἐγώ σε πλουσιώτερος· ἢ ἐμοὶ ἄρα κλῆσις τῆς σῆς κρείττων. ἐγώ σε λογιώτερος· ἢ ἐμοὶ ἄρα λέξις τῆς σῆς κρείττων. οὐ δή γε ἔστε κλῆσις ἐστί, ἔστε λέξις. Gemina habes *l.* 5. § 5. & *infr.* § 66. Adnotaverat nescio quis ad periochæ hujus caput verba hæc. οὐκ ἔστιν ἀρχὴ τοῦτο, ἀλλὰ τῆ ἀνωτέρω τῆ περὶ τῆ Πλατωνικῶν συναφές, quod in contextum postea cùm irrepsisset, nos denuo furcillavimus: eò magis, quia etiam frivolum, falsum est, non alienum duntaxat.

Εὐτακτότερος δὴ τοῖς συμβαίνουσιν] Translatum à re militari, in qua de eis usurpatur, qui, quicquid obvenerit, ordinem non turbant, quicquid fuerit injunctum, citra tergiversationem aut querimoniam exequuntur. Xenophon. *Cyri instit. lib.* 1. Εὐτακτότερος κ εὐπειθέστερος ποιεῖ. Epictet. *l.* 3. *c.* 24. Ὁ κυνὸς κ ἀγαθὸς, μιμητικός, τίς τ' ὄζι, κ πόθεν ἐλήλυθε. κ ὅσῳ πλέον γένοιτο, τοσῷ μόνῳ τούτῳ ὄζι, πῶς τιμᾷ αὐτὸν χώραν ἐκπληρώσῃ εὐτακτος κ εὐπειθῶς τῷ θεῷ.

§ 53. Ὅσα ἔχομεν] Vide *l.* 5. § 3, 14.

Κοινὸν θεοῖς κ ἀνθρώποις λόγον] Vide *ad l.* 3. § 4. συγγενὲς πᾶν τὸ λογικόν.

Ὠφελείας τυχεῖν] ità *infr.* § 74. ὠφέλησε, τοσῆξις κατὰ φύσιν. Et *l.* 11. § 4. πολύπραγμον κοινωνικῶς; ἀκοῦν ὠφέλημαι;

§ 54. Παλαχοῦ κ δίωκε ὧδε] Vide *l.* 8. § 45. Senec. *Medea*, 2. 1.

Nusquam potest non esse virtuti locus.

Ἐπὶ σοί ὄζι] Vide *ad l.* 2. § 11. ἐπ' αὐτῷ τὸ πᾶν. & *l.* 10. § 32.

Τῇ παρούσῃ συμβάσει] ità deinceps leg. κ τῇ παρούσῃ φαντασίᾳ.

Θεοσεβῶς συναρεστεῖν] Vide *ad l.* 6. § 2, 32. & *l.* 10. § 21. Epictet. *dissert. lib.* 3. *c.* 26. ὅτι ἐρίζηση κ ἐνοεῖ, ὅτι ἐὰν τῷ θεῷ θεσπατατάξῃ ἑαυτὸν, δεδίσεται ἀσφαλῶς. πῶς λέγεις θεσπατατάξαι; ἵν' ὃ μὲν ἐκεῖνος θέλῃ κ αὐτὸς θέλῃ·

καὶ ὃ ἂν ἐκεῖνος μὴ θέλῃ, τοῦτο μηδ' αὐτὸς θέλῃ. Vide *infrà* § 56. Sen. *ep.* 74. *Placeat homini, quicquid Deo placuit.*

Ἐμφιλοτιμεῖν] compositio duriuscula, sed gemina illi Epicteti *differt. l.* 2. *c.* 20. ὁ φιλοσοφιλοτιμούμενος &c. Sunt autem compositiones istiusmodi apud Stoicos nimiò quàm familiares. Vide Epict. *l.* 2. *c.* 5. *ad l.* 4. § 1.

§ 55. Τὸ ἐξῆς τῇ κατασκευῇ] Vide *l.* 5. § 16. & *suprà* § 53. ità *l.* 12. § 12. τὸ ἐξῆς τῇ φύσει. Clem. Alex. *strom. l.* 1. Φύσει δ' αὖ κοινωνικὸς καὶ δικαίως ὁ θεὸς ἡμᾶς ἐδημιούργησεν.

Τὰς σωματικὰς πάσεις] Vide *ad l.* 3. § 6.

Ἡ νοερὰ ἐθέλει φορητὸς εἶναι] Vide *ad l.* 2. § 2. ψυχῆς τάξις ἡγεμονικωτέρα. Plut. *adv. Epicur.* & in ista principatum obtinet τὸ ἡγεμονικὸν κατ' ἐξοχὴν sic dictum. Ἄτοπον γὰρ τὸ κρεῖττον καὶ βελτιώτατον ἧττον εἶναι τοῦ χείρονος. Aristot. *ethic. magn. l.* 2. *c.* 6. Et *Eudem. l.* 5. *c.* 12. Ἅπαν ἂν εἴη, εἰ τὸ κρεῖττον τούτου ὄν, κυριεύοι αὐτοῦ ἕξεως. Idemque *polit. l.* 1. *c.* 4. Τὸ ζῶον πρῶτον συνέστηκεν ψυχῆς καὶ σώματος· ὧν τὸ μὲν ἄρχον ἐστὶ φύσει, τὸ δ' ἀρχόμενον. δεῖ δ' σκοπεῖν ἐν τοῖς κατὰ φύσιν ἔχουσι μάλιστα τὸ φύσει, καὶ μὴ ἐν τοῖς διαφθαρμένοις.——ἔστι δ' ἔν μὲν τῷ ζώῳ δεσποτικὴ καὶ πολιτικὴ ἀρχή· ψυχὴ μὲν γὰρ τοῦ σώματος ἄρχει δεσποτικὴν ἀρχήν· ὁ δὲ νοῦς τῆς ὀρέξεως πολιτικὴν καὶ βασιλικήν. Saluſt. *bell. Catilin. Noſtra omnis vis in animo & corpore ſita eſt. animi imperio, corporis ſervitio magis utimur.* Tertull. *de bapt. c.* 4 *Spiritus dominatur; caro famulatur.* Et Aug. *homil.* 37. *Anima dominatur; caro ſervit: anima ſuperior eſt; caro ſubjecta eſt.* Rectè itaque Heſych. in *aſcetic. c.* 1. § 33. Μὴ ἀγνοήσωμεν τὴν κυρίαν καὶ ἄφθαρτον ἢ φθαρτὴ πηλὸς καὶ ὕλη. Vide *infr. l.* 10. § 38.

Τὰ λοιπὰ τῶν λογικῶν ἕνεκεν] Vide *l.* 5. § 16. & Epict. *differt. l.* 2. *c.* 8

Χρηστικὴ πᾶσιν ἀνθρώποις] Probat hinc mentis principatum Epict. *l.* 2. *c.* 23. Vide *ad l.* 5. § 21. & *l.* 10. § 39. Clemens *ſtrom. l.* 1. Ἐν μὲν γὰρ ὄπλοις, καὶ πῆξις μαχίμοις ζώοις, δι' ἐμψύχων τε καὶ ἀψύχων, ψυχὴ τὸ τίμιον ὄντι καὶ νοῦς· ἐν ᾧ τοῖς τῆς ψυχῆς πάθεσιν, ὧν ὁπλισάμενος τῇ ἀρετῇ, λογισμός ἐστι τὸ τακτικόν.

Τὸ ἀνεξίκακον] Vide *ad l.* 3. § 9.

Εὐδία πραγμάτων] Vide *ad l.* 10. § 11, 12.

Ἔχει τὰ ἑαυτῆς] ἀπέχει, forſan. quod eſt ſignificantius, & Marco familiare, Vide *ad lib.* 4. § 49.

§ 56. Ὡς ἀποτεθνηκότα καὶ μέχρι νῦν βεβιωκότα] Periochæ iſtius Senecâ meliorem interpretem fruſtrà quæſiveris. Sic ille *epiſt.* 12. *Sic ordinandus eſt dies omnis, tanquam cogat agmen, & conſummet atque expleat vitam. Pacuvius qui Syriam uſu ſuam fecit, cum vino & illis funereis epulis ſibi parentaverat, ſic in cubiculum ferebatur à cœna, ut inter plauſus exoletorum hoc ad ſymphoniam caneretur, βεβίωκα, βεβίωκα. nullo non ſe die extulit. hoc quod ille ex mala conſcientia faciebat, nos ex bona faciamus, & in ſomnum ituri, læti hilaréſque dicamus, Vixi, & quem dederat curſum fortuna peregi. craſtinum ſi adjecerit Deus, læti recipiamus. ille beatiſſimus eſt & ſecurus ſui poſſeſſor, qui craſtinum ſine ſolicitudine expectat. quiſquis dixit, Vixi, quotidie ad lucrum ſurgit.* Quod Flacc. *l.* 1. *epiſt.* 4.

Omnem crede diem tibi diluxiſſe ſupremum.
Grata ſuperveniet, quæ non ſperabitur hora.

Idem Senec. *epiſt.* 101. *Sic formemus animum, tanquam ad extrema ventum ſit. nihil differamus: quotidie cum vita paria faciamus.* Martial. *l.* 4. *ep.* 54.

Si ſapis, utaris totis, Coline, diebus:
Extremumque tibi ſemper adeſſe putes.

Eumolpus apud Petronium: *Ego ſic ſemper & ubique vixi, ut ultimam quamque lucem, tanquam non reditura ſumerem.* Vide *ad l.* 3. § 8.

Ἐκ τοῦ περιόντος] idem quod *lib.* 6. § 41. ἐκ περισσοῦ. *ex abundanti.*

§ 57. Μόνον θείων] hoc eſt, quod Epict. *diſſert. l.* 1. *c.* 1. ἀρκεῖσθαι τοῖς δεδομένοις. Vide *ad l.* 3. § 4. & *l.* 10. § 12. Vide & Democritum *ſuprà ad* § 27.

Τί γὰρ ἀρμοδιώτερον] Vide *ad l.* 4. § 18. & *l.* 10. § 20. Epict. *l.* 2. *c.* 7. Ἄλλο γάρ τι θέλεις, ἢ τὸ ἄμεινον; ἄλλο δὲ τὸ ἄμεινον, ἢ τὸ τῷ θεῷ δοκοῦν; & *l.* 4. *c.* 7. κρεῖττον ὃ ὁ θεὸς θέλει, ἢ ὃ ἐγώ. malè iſta cum ſequentibus commiſit Xyl.

§ 58. Οἷς τὰ αὐτὰ συνέβαινεν] Ità ſolatur ſe Merope in Euripidis *Creſphonte*: (Plut. exhibet in *Conſol. ad Apollon.*)

Τοιαῦτα πᾶσιν ἐν ἐμοὶ μόνῃ βροτῶν,
Οὐδ' ἀνδρὸς ἐστέρημαι· ἀλλαι μύριαι
Τὸν αὐτὸν ἐξιώτησαν, ὡς ἐγώ, βίον.

Orbata natis mortuis, ſpolior viro,
Non ſola ego hominum: mille ſunt aliæ, quibus
Toleranda fuit hæc vita, quæ nunc eſt mihi. Grot.

Juvenal. *Sat.* 13.

——*nec rara videmus*
Quæ pateris: caſus multis hic cognitus, ac jam
Tritus, & è medio fortunæ ductus acervo.

Itaque ut Menander:

Παραμύθου τὰ κακὰ δ' ἑτέρων κακῶν.
Solari alienis ex damnis velis tua.

Siquidem ut Senec. *Troad.* 4.

Ferre quam ſortem patiantur omnes,
Nemo recuſat.

Quem & vide ulteriùs id argumenti *ib.* protelantem. Vide & *ad l.* 11. § 12. de Tragœdiarum uſu. Facit huc Democriti techna illa, quâ Dario uxoris obitum impotentiùs ſimul ac obſtinatiùs lugenti illuſit. Spem faciebat regi poſſe ſe illam vitæ reſtituere, ſi res ad id perficiendū neceſſariæ ſuppeditarentur.

rege

genibil non libentiſſimè ſuppeditaturum ſe pollicente; reliqua quidem omnia ſibi ſuppetere arebat, unicum tantùm deeſſe. id quidnam eſſet percontanti, reſpondit, Ἐι τοιῶν ἀπυδήτων ὀνόματα τῷ τάφῳ τῆς γυναικὸς ἐπιγεγράψειν, εὐδὺς αὐτίκα ἀναζιώσαιζ. h. e. *Si uxoris tumulo tria tantùm nomina inſcriberet hominum, qui ſine luctu vitam exegiſſent, fore ſtatim ut reviviſceret illa.* Narrat Julian. Imperat. *epiſt.* 38. ἀπυδήτων autem nomine intelligo potiùs, *qui neminem luxiſſent*, quàm cum Gallo interprete, *quos nemo luxiſſet.* Subjungit enim Julianus Democritum, cum rex μηδένα ἄνδρα, *virum ne unum* quidem iſtiuſmodi reperiſſe poſſe ſe profiteretur, more ſuo ridentem ſubjeciſſe, Ἐπ, ὦ πάντων ἀτοπώτατε, θρηνεῖς ἀναίδην, ὡς μόνῳ σοὶ ἀλγεινῷ τοιούτῳ συμπαρόντι; ὁ μηδὲ ἕνα τῶν πώποτε γεγονότων ἄμοιρον οἰκείου πάθους ἔχων ἐυρεῖν; *Et tu, omnium ineptiſſime, non pudet lugere, quaſi ſolus malis iſtiuſmodi conflictaveris, cum nè unum quidem ex omnibus qui unquam fuerint, reperire poſſis, cui ejuſmodi nihil quicquam obtigerit?* Interpretationem vocabuli confirmat & Lucianus in *vita Demonactis Cynici*, quem ille Herodi Attico filii mortem immoderatiùs lugenti, pari techna illuſiſſe refert, τῶν παιδὸς τὸ εἴδωλον ἀναγαγεῖν pollicitum, εἰ μόνον αὐτῷ τρεῖς τινας ἀνθρώπους ὀνομάσειε μηδένα πώποτε πενθήσαντας. quod ille cùm præſtare nequiret, ſubjeciſſe Cynicum, Ἔιτ', ὦ γελοῖε, μόνῳ σοὶ ἀφόρητα πάσχειν νομίζεις, μηδένα ὁρῶν πένθους ἄμοιρον; Ità Juliano qui ἀπένθητος dicitur, idem Luciano πένθους ἄμοιρος nuncupatur. Nec inficetum Socratis illud, quod Plut. *de Apollon.* ſic refert. Ἐι σωτὴρ γεγενῆσθαι τὸ κοινὸν τοῖς ἀτυχήμασιν, ὥστε διελεῖν τὸ ἴσον ἔχειν, ἀσμένως ἂν τοῦ πλείους τοὺς αὐτῷ λαβόντας ἀπαλθεῖν. Herodot. *l.* 7. his verbis expreſſit: Ἐι πάντες ἄνθρωποι τὰ δικήια κακὰ εἰς μέσον συνενείκαιεν, ἀλλάξασθαι ἂν ἐθέλοιμεν τοῦτο πανσοίσιν· ἐπιξυλλεξάμενοι γὰρ ἂν τὰ σφέτερα κακὰ, ἀπαισίως ἕκαστοι αὐτῶν ἐπιφερήσαιτο ὀπίσω, τὰ ἐπενείκαντο.

Ηιεὶ τὸ πῶς χρῆσθαι αὐτοῖς ὅλῳ μέλεσθαι] Utile admodum documentum, ut non tam animo obtu bemur de eis quæ nobis ſecius obtigerint, quàm cogitationem in hoc totam defixam habeamus, quomodo eventus illos adverſos probè utendo, in rem noſtram convertamus. Faci huc cumprimis totus ille Plutarchi tractatus *de utilitate ex inimicis capienda.* Sed & Maximi Tyrii *diſſert.* 35. Ὅπ δεῖ ἢ ὀν χρῆσεσθαι ὠφελεῖσθαι. Et Epicteti *l.* 3. *c.* 20. Ὅπ ἀπὸ πάντων τούτων ὠφελεῖσθαι δεῖν ἐπιτηδεύειν.

Ἔτλη σε ἔσχ] σοι, malim. Vide *ad l.* 4. § 1, 49. & *l.* 10. § 33. & *infrà* § 68. Epictet. *l.* 4. *c.* 10. Ἐξεσί τι παρὰ τὴν προαίρεσιν χρῆσθαι καὶ φύσιν· ἢ ὑβρίσθη σε κωλύσαι δύναται. μαχέσῃ μοι λέγων, Πῶς γένηται; πῶς ἀποβῇ; ὅπως δ' ἂν γένηται, σὺ αὐτὸ θήσεις καλῶς, ἢ ἔσχ σοι τὸ ἀποβὰν εὐτύχημα.

Μόνον φείσῃ, ἢ θέλε σαυτῷ καλὸς εἶ] Ni vitioſa ſit Scriptura; σαυτῷ καλὸς, i. e. *tibi bonus*, dicit, non eô ſenſu quô Jaſon Siracid. *c.* 14. *v.* 5. Ὁ πονηρὸς ἑαυτῷ, τίνι ἀγαθὸς ἔσχ; *Qui ſibi nequam, cui bonus?* quô Pſaltes *Pſal.* 49. *v.* 18. *Cùm tibi benefeceris, collaudabunt te homines.* aut quô Euripides verſu illo celebratiſſimo, apud Platon. *Hipp. maj.* Cicer. *ad famil. l.* 13. *ep.* 15. Plut. *de latend.* in *Alex.* & *Caton. maj.* Lucian. *apolog.* Stob. *tom.* 2. *ſit.* 3. alios.

Μισῶ σοφιστὴν, ὅστις οὐχ αὑτῷ σοφός.

Odi profeſſum ſapere, ſibi qui non ſapit.

Sed quô Apoſtolus dixit, *ad Rom. c.* 14. *v.* 22. Πίστιν ἔχεις; κατὰ σεαυτὸν ἔχε ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. *Fidem habes? habe apud te in conſpectu Dei.* i. e. ſis temetipſo Deóque teſte contentus. μὴ πίμπλαι, μηδὲ ἀλαζονεύου. Epictet. *l.* 3. *c.* 23. quô Socrates in *Platonis ſympoſ.* tibicinam jubet, αὐλῆσαι ἑαυτῇ, *ſibi canere.* Unde Iſmenias, eundémque imitatus Julian. in *miſopog.* Ταῖς μέλιτταις ἄσω, ἢ ἐμαυτῷ. ex Antigenidis præceptoris monito, *qui populo minùs placentem juſſit, ſibi canere & Muſis.* Cicer. Bruto. quô Epictet. *l.* 4. *c.* 8. Σαυτῷ φιλοσόφησον. qui & *ibid.* de Euphrate, Καλῶς Εὐφράτης ἔλεγεν, ὅτι ὅπ πολὺ ἐπιρρέμπλαι δύναται φιλοσοφῶν, ἢ ἢν μοὶ, φησὶ, τοῦτο ὠφέλιμον. φεῦγον μὲν γὰρ ἡδονὴν, ὅσα καλῶς ἐποίουν, ὅπ ἢ διὰ τοῦ σώματος ἐποίουν, ἀλλὰ διὰ ἐμαυτὸν. ἤθελον ἐμαυτῷ καλῶς, κατεσκλμμένον ἔχον τὸ βλέμμα, τὸν πεῖπαν πάντα ἐμοὶ ἢ τῷ θεῷ. Greg. Naz. *p.* 60. Τὰς μὲν πολλὰς καὶ χαίρειν, ἢ εἴ τι κολοιὰς πᾶσιν ἀεὶ δοκιμάζοντας· αὐτὸς ἢ σαυτῷ χρῶ συμβούλῳ ἢ τῷ θεῷ. Vide *infrà* § 67. & *l.* 9. § 26. & *l.* 10. § 9. Xyl *Stude, ut tibi ipſi in omnibus actionibus honeſtatem conſecutus videaris.* quem & Caſaub. ſequitur. Cæterùm, ut quod revera ſubeſſe ſentiam, liberè eloquar; hæc omnia præter Marci mentem prorſus exiſtere autumo; locúmque, qui trajectione laborat, ità operâ leviculâ reſtituendum. μόνον φείσῃ σαυτῷ· ἢ θέλε καλὸς εἶ) ὑπὸ παῖδες ἃ φράσεις. formula familiaris in eis, quibus cautio præcipitur monitis. φείσῃ σαυτῷ· & φείσῃ ἑαυτῆς· Siracid, *c.* 29. *v.* 23. Luc. *Evang. c.* 17. *v.* 3. & *c.* 21. *v.* 34. & *Act. c.* 5. *v.* 35. & *c.* 20. *v.* 28. pro quo & Paulus, ἔσχε σαυτῷ, dixit, *ad Tim. ep.* 1. *c.* 4. *v.* 16.

Καὶ μέμνησο ἀμφοτέρων, ὅπ ἢ διάφορον ἐφ' ἕ ἡ φαῦξις] leg. forſan, ἢ μέμνησο ἐπ' ἀμφοτέρων. ὅπ ἀδιάφορον, ἐφ' ἕ ἡ φαῦξις. in utriſq; autem illis, hoc eſt, tum in illis ſibi dimittendis, qui ſecius ſe gerunt, tum in rerum iſtarum, quæ contingunt, uſu, medium quiddam eſſe, nec bonum ſc. nec malum, illud circa quod actio tua verſatur. Hæc ex conjectura non improbabili. nam interpretes quæ repræſentant, quomodo ex lectione quam admixtam, elici poſſint, nullus video. Epictet. *l.* 2. *c.* 5. Ἂν

ὕλαν

ὕλαι ἀλλάσσουσι. ἡ δὲ χρῆσις αὐτῆς ἐκ ἀλλάττεται.

§ 59. Ἐνδον βλέπε] Vide *ad lib. 6. § 3.*

Ἐνδον ἡ πηγὴ τῦ ἀγαθῦ] In mente scil. Plut. *de adulat.* Σπέρμα γὰρ ἀρετῆς καὶ εὐεξίας ἡ διάθεσις· ἀρχὴ δὲ πηγὴ τῦ βίου τὸ ἦθος. Idémque *de tranquil.* Διὸ τὴν πηγὴν τῆς εὐθυμίας ἐν αὐτοῖς ἔσαν ἡμῖν ἐπικαθαίρωμεν, ἵνα μὴ τὰ ἐκτὸς, ὡς οἰκεῖα καὶ φίλια, μὴ χαλεπῶς χεωμένοις συμφέρηται. Solomon *Prov. c. 4. v. 23. Præ omni custodia custodi cor tuum: inde enim prodit vita.* Vide *infrà* § 61. & *l. 8. § 45.* Epict. *enchir. c. 46.* Ἰδιώτου στάσις καὶ χαρακτὴρ. ὑδέποτε ἔξ ἑαυτῦ σκοπεῖ ὠφέλειαν ἢ βλάβην. φιλοσόφου στάσις καὶ χαρακτὴρ. πᾶσαν ὠφέλειαν καὶ βλάβην ἀφ' ἑαυτῦ σκοπεῖ. Senec. *ep. 74. Omnium bonorum vis & origo in ipsa est virtute. quid refert, an aqua decurrens intercipiatur atq; abeat, si fontes ex quo fluxerat, salvus est?*

Ἀεὶ ἀναβλύειν δυναμένη, ἐὰν ἀεὶ σκάπτῃς] Alludit ad naturam fontium, qui quò altiùs fodias, crebriùs haurias, eò magis ebulliunt & scaturiunt uberiùs. Clem. Alex. *pædag. l. 3. c. 7.* Τῶν φρεάτων ὅσα πίφυκε βρύειν, ἀπαλλάττωσα εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀναπιδύει μέτεσιν. quod ille ad liberalitatem transfert.

§ 60. Δεῖ καὶ τὸ σῶμα πεπηγέναι] Huc Chilonis illud monitum, Laërtii *l. 1.* Ἐν ὁδῷ μὴ σαλεύειν. &, λέγοντα μὴ κινεῖν τὴν χεῖρα μανικόν γάρ. Plutarchi nom. autor *de fort. Rom.* Τῆς μὲν ἀρετῆς σφόν τε τὸ βάδισμα, καὶ τὸ βλέμμα καθετικός· quod βλέμμα πεπηγός, cum nostro, Epicterus dixit *l. 2. c. 8.* ὀφθαλμὸν πεπηγότα, in *Marco* Sophistâ Philostratus. Basil. Cæsar. *epist. 1.* Τὸ βάδισμα μηδὲ νωθρὸν, ὡς ἔκλυσιν τῆς ψυχῆς καταγγέλλειν· μηδ' αὖ σφριγῶν καὶ σεσεισμένον, ὡς ἐμπαίκλησιν αὐτῆς τὰς ὁρμὰς ὑποφαίνειν. Galenus in *hortator. c. 2.* Fortunæ assecla depingit, θύσει τῷ δαίμονι σωθέοντας. at de Mercurii sectatoribus, πάντες μὲν, κόσμιοι· inquit· ἀ δέσποι, ἀλλ' βοῶσιν, ἀλλ' ἀλλήλοις μάχονται. Anacharsidem describens Maxim. Tyr. *dissert. 15.* Ἀνὴρ σοφὸς σοφίαν ἀπορρύπτομα, ἀλλὰ λαλόν. ἀλλ' ἦν αὐτῆς τὸ κεφάλιον, βίᾳ ἀκεῖσθαι, καὶ γνώμη ὑγιὴς, καὶ λόγος βραχὺς, εὔσοχος, ἐοικὼς ἀπλατεῖ μυδοφόρῳ ἀσφαλοῦς δέσποι, ἀλλ' ὁπόταν βάδην ἴοιτο, καὶ κινημάτα ἀσφαλῶς, Alexis apud Athen. *l. 1.*

Ἐν γὰρ νομίζω τοῦτο πρῶτ' ἀνελευθέρου
Εἶναι, τὸ βαδίζειν ἀρρύθμως ἐν ταῖς ὁδοῖς,
Ἔξὸν καλῶς.——

Quod Plaut. *Pœnul. 3. 1.*

Liberos homines per urbem modico magis par est gradu
Ire: servile esse duco festinatim currere.

Alex. Severus apud Lamprid. *Ingenuum currere nisi in sacro certamine non debere.* Clem. Alex. *pædag. l. 3. c. 11.* Ἀνδρὸς γνώμης σημεῖον ὑδὲν ἂν δεῖ φαίνεσθαι ἐν τῷ προσώπῳ μαλακίας· ἀλλ' ὑδ' ὅν ἑτέρῳ μέρει τῦ σώματος· μὴ τύπτων μηδὲ ἐν κινήσεσιν, μηδὲ ἐν χέσεσιν εὑρεθείη ποτὲ ἡ ἀκρασωσύνη τῆς ἀνδρείας. Vide Siracid. *cap. 19. v. 26, 27.*

Ἐπὶ τῷ προσώπῳ] Ὥστε σωφροσύνης τὸν τῆς ψυχῆς ἀρετὸν δι' αὐτῦ. ut Galen. *hortat. c. 2.* Achil. Tat. *l. 6.* Ὁ νῦς ὅ μοι δοκεῖ λελέχθαι καλῶς ἀόρατος ἐν παράπαν. φαίνεται γὰρ ἀκριβῶς, ὡς ἐν κατόπτρῳ, τῷ προσώπῳ. Phraates apud Philostrat. in *vit. Apollon. l. 2. c. 12.* Πολλὰ μὲν ὀφθαλμοὶ τῶν ἀνθρωπίνων ἠθῶν ἐρμηνεῦσι· πολλὰ δ' ἐν ὀργῇ καὶ παρειαῖς κεῖται, γνωσθῆναι δυνάμενα τε καὶ θεωρεῖν· ἀφ' ὧν σοφοί τε καὶ φυσικοὶ ἄνδρες, ὥσπερ ἐν κατόπτρῳ εἰδώλα, τοὺς νῦς τῶν ἀνθρώπων διαθεῶνται. Cicer. in *Pison.* Vultus sermo quidam tacitus mentis est. & *de Orator. l. 2.* Sensus animi plerumque indicant vultus. Tertull. *de resurr. c. 15. Volutet aliquid animus, vultus operatur indicium: facies intentionum omnium speculum est.* Vide *supra* § 23. Apud Clem. Alex. *pædag. l. 3. c. 11.* Zeno adolescentis modesti imaginem sic delineat: Ἔστω καθαρὸν τὸ πρόσωπον· ὀφρῦς μὴ κατεσταλμένη· μηδὲ ὄμμα ἀναπεπταμένον, μηδὲ ἀνακεκλασμένον· μὴ ὕπτιος ὁ τράχηλος· μηδὲ ἀνειμένα τὰ τῦ σώματος μέλη· ἀλλὰ τὰ μετέωρα ἐντόνοις ὅμοια * ὀρθόνυ. [* ὀρθοτόνυ· Arcer.] πρὸς τὸν λόγον ὀξύτης, καὶ κατοχὴ τῶν ὀρθῶς εἰρημένων· καὶ χρηματισμοὶ καὶ κινήσεις μηδὲν ἐναδέσθωσαν τοῖς ἀκολάστοις ἐλπίσι. αἰδὼς μὲν ἐπαυξέτω, καὶ ἀρρενωπία. Ità Isidor. Pel. *l. 3. ep. 287.* Ὥσπερ σώφρων γυνὴ ἐπὶ τῷ προσώπῳ τῆς ἁγνείας τὸ σύμβολα φέρουσα, τὰς τῶν ἀκολάστως ὁρώντων κολάζει προσβολάς· ἔτω καὶ σώφρων ψυχὴ ὅτι τῶν αἰδήτων φέρουσα τῆς ἀρετῆς τὰ σωθήματα, τὰς τῶν ἀφροδίτειον αὐτῆς τῷ ὄψει βυλομένων ἀλεκτόπλει ἐλπίδας. Et *ep. 288.* Ὅμμα γὰρ ἀναιδὲς, καὶ αὐχλὼ μετέωρος, καὶ ὀφρύων σωέχης κίνησις, καὶ βάδισμα σεσεισμένον, &c. τεκμήριον ψυχῆς ὄζης αἰσχρὰς, τὸ ἀφανεῖς τῶν οἰκείων παθῶν χαρακτῆρας ἐντυπώσης τῷ σώματι. Vide *l. 11. § 15.* De Bruto Fabius *institut. l. 10. c. 1. Scias eum sentire quæ dicit.*

Σωὴ τῷ ἀνεπιπλήκτῳ] Huic opponitur τὸ καταμιαίζειν αὐτὸν πρὸς τὸ συνδρωπόν, ut Basil. Cæs. *orat. 1. de jejun.* quod in Pharisæis notat D. Christus Matth. *c. 6. v. 16.* verbis illis: Ὅταν δὲ νηστεύητε, μὴ γίνεσθε, ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ, σκυθρωποὶ· ἀφανίζουσι γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες. Est autem elegans παρήχησις in vocibus illis, ἀφανίζουσιν, ὅπως φανῶσιν. unà cum latente itidem oxymoro; quale illud quod apud Lucam observavit Casaub. *Alt. c. 5. v. 41.* Ὅτι κατηξιώθησαν ἀτιμασθῆναι. sunt enim, ut καταξιοῦσθαι & ἀτιμάζεσθαι, ità φαίνεσθαι & ἀφανίζεσθαι, sensu planè contraria. non accedo tamen Basilio, quòd τὸ ἀφανίζεσθαι sic explicat,

ἀφανίζε-

ἀφαιζῆ τὸ πρόσωπον, ὅταν ἡ ἔνδον διάθεσις ὅπλοις σχήμασι τοῦ ἔξωθεν ὑποκρίνῃ, ὥσπερ ὑπὸ παραπετάσματι τῷ φιλοδείκῳ καλυπτομένη. vid. *sup. ad* § 23.

§ 61. Ἡ βιωτικὴ τῇ παλαιστικῇ ὁμοιοτέρα] *Artem vivendi luctatoriæ* magis quàm *saltatoriæ* similem esse dicit, primò, quia hoc est in utraq; illa principale, cavere nè dejiciaris, sed consistas jugiter: cùm in saltando, non tam de consistendo, quàm de gesticulando laboretur. Apost. ad *Ephes. c.* 6. *v.* 11. πρὸς τὸ δύνασθαι ὑμᾶς στῆναι πρὸς τὸ δύνασθαι ὑμᾶς στῆναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ πονηρᾷ, καὶ ἅπαντα κατεργασάμενοι στῆναι. Vide *supr. ad* § 51. & Petr. Fabr. *agonist. l.* 1. *c.* 11. deinde etiam, quia in saltando staticulos & gesticulationes omnes præmeditatas apud se saltator habet, suóque in illis exprimendis exhibendísque artificio simul & arbitrio utitur. cùm in lucta ad adversarii technas conatúsque attendere atq; accommodare se is qui luctatur, necesse habeat. quâ ratione & τῇ κυβευτικῇ ἡ βιωτικὴ confertur. Be Vide *infr. ad* § 38. alià autem ratione *saltatoriæ* dissimilem fecit artem vivendi, *lib.* 11. § 1. & *l.* 12. § 9. ibi vide sis.

Οὐ προγινωσκόμενα] quæ ideo graviora videri solent, quia minùs prævisa sunt. siquidem *præmoniti præmuniti*; quòd vulgò dicitur. Bern. in *concion. solenn.* 33. & *de divers. argum.* 37. &, *prævisa jacula minùs feriunt*. Gregor. Rom. *in Evang. hom.* 35. Et contrà, Ταράττει τὸ παρὰ γνώμην γεγονὸς, καὶ πολλὰ παρέχει ἀδυμίαν. Demosth. *Olynth.* 1. & Thucydid. apud Theophylact. *ep.* 30. Διπλοῦν τὸ φρόνημα τὸ αἰφνίδιον καὶ ἀπροσδόκητον, καὶ πλείω παρὰ λόγον ξυμβαῖνον. Itaque Senec. *ad Marc. c.* 9. *Necesse est magis corruamus, qui quasi ex inopinato ferimur. quæ multò antè prævisa sunt, languidius incurrunt. hic nos error decipit, hic effœminat, dum patimur, quæ nunquam pati nos posse prævidimus. aufert vim præsentibus malis, qui futura prospexit.* & *ep.* 76. *Præcogitati mali mollis ictus venit.* Et *de tranq. cap.* 11. *Si non quicquid fieri potest, pro futuro habes, das in te vires rebus adversis, quas infregit, quisquis prior vidit.* Et *ad Helv. c.* 5. *Illis gravis est fortuna, quibus est repentina. facilè eam sustinere potest, qui semper expectat. nam & hostium adventus eos prosternit, quos inopinatò occupavit: at qui futuro se bello ante bellum paraverunt, compositi & adaptati, primum, qui tumultuosissimus est, ictum facilè excipiunt.* Gregor. idem *in Job. l.* 13. *c.* 8. *Improvidi dum mala quæ ventura sunt, prævidere nesciunt, tantò eis graviora fiunt, quantò ab eis inopinata tolerantur. firmis autem mentibus repentè adversa non veniunt, qui priusquam veniant, prævidentur.* Vide *ad* § 68. & *l.* 4. § 46.

§ 62. Ἀκουσίως πταίσει] *Etiam leges veniam concedunt, ex involuntate & necessitate delinquenti*, uti Tertullian. *apolog. c.* 45. Συγγνωμὸν γὰρ ὅτι τὸ ἀκούσιον. Cleon. apud Thucydid. *l.* 3. Et Athenienses in purgatione sui apud eundem *l.* 4. Πᾶν δ' εἰκὸς τῷ πολέμῳ καὶ δεινῷ τινι κατειργομένῳ σύγγνωμόν τι γίγνεσθαι καὶ παρὰ τὸ θεῖον. καὶ γὰρ ἂν ἀκουσίων ἁμαρτημάτων καταφυγὴν εἴη τοῦ βωμοῦ, παρανομίας τε ἐπὶ τοῖς μὴ ἀνάγκῃ κακοῖς ὀνομασθῆναι, καὶ ἂν ἐπί τις ἂν ξυμφορᾶν τι πλημμέσαι. Demosth. *pro coron.* Ἀδικεῖ τις ἑκών; ὀργὴ καὶ πρωτεία κατ' αὐτοῦ. ἐξήμαρτέ τις ἄκων; συγγνώμη ἀντὶ τῆς πρωτείας τούτῳ. Maxim. Tyr. *dissert.* 41. Ἐλεεῖται τὰ ἀκούσια· μισεῖται τὰ ἑκούσια. Aristoteles ipse *ethic. Nicom. lib.* 3. *c.* 1. ἐν μὲν τοῖς ἑκουσίοις ἔπαινοι καὶ ψόγοι γίνονται· ἐν δὲ τοῖς ἀκουσίοις συγγνώμη, ἐνίοτε δὲ καὶ ἔλεος. & *lib.* 5. *c.* 8. Ἀδικεῖ μὲν καὶ δικαιοπραγεῖ, ὅταν ἑκὼν τις πράττῃ· ὅταν δ' ἄκων, οὔτε ἀδικεῖ, οὔτε δικαιοπραγεῖ· ἀδίκημα γὰρ καὶ δικαιοπράγημα ὥρισται τῷ ἑκουσίῳ καὶ ἀκουσίῳ· ὅταν γὰρ ἑκούσιον ᾖ, ψέγεται· ἅμα δὲ καὶ ἀδίκημα τότε ἐστίν· ὥστε ἀδικόν τι ἔσται μὲν, ἀδίκημα δὲ οὐδέπω, ἐὰν μὴ τὸ ἑκούσιον προσῇ. eadem habet & *ethic. Eudem. l.* 4. *c.* 6. Verùm cùm in istis ἀκουσίοις vel ignorantiam semper vel vis aliqua intercedat: ignorantiam quam facti vocant, intelligit Aristoteles: juris sive officii, vel veritatis saltem dogmatúmque in quibus illud fundatur, Marcus noster. paríque modo ille vim eam intelligit, quæ à principio externo infertur, ὥσπερ εἴ τις ἕτερος λαβὼν τὴν χεῖρα τὴν δεινὰ τύπτοι ἕτερον. iste eam, quæ ab interno proficiscitur ac profluit. Vide *l.* 8. § 14. & *l.* 10. § 30. & *l.* 11. § 18. Clemens autem *strom. l.* 1. ὥστε ἢ οἱ ἄφρονες, ὥστε οἱ ψόγοι, ὥστ' αἱ πιμαὶ, ὥστ' αἱ κολάσεις, δίκαιαι, μὴ τῆς ψυχῆς ἐχούσης τὴν ἑξουσίαν τῆς ὁρμῆς καὶ ἀφορμῆς, ἀλλ' ἀκουσίου τῆς κακίας οὔσης. ἐπεὶ ἢ τὰ ἁμαρτημάτων περαίρεσις καὶ ὁρμὴ καταρχὴ· δικαιοπραγία ἢ ἐπόλησις ἐστ' ὅτε κρατεῖ, τῆς ἀγνοίας καὶ ἀμαθίας ὔσης ὀλιγωρίαν ἀποσῆναι, εἰκότως αἱ κολάσεις. καὶ γὰρ τὸ πυρέττειν ἀκούσιον· ἀλλ' ὅταν δι' ἑαυτόν τις καὶ δι' ἀκρασίαν πυρέττῃ, αἰτιώμεθα τοῦτον· ὡς δὴ καὶ τῆς κακίας ἀκουσίου ὔσης. ὃ γὰρ αἱρεῖταί τις κακὸν, τῇ ἢ περὶ αὐτῷ ἡδονῇ σωπαρομενον, ἀγαθὸν ὑπολαβὼν λιπτὸν ἠγεῖται. ὧν ὄντως ἐχόντων, τὸ ἀπαλλάττεσθαι τῆς τε ἀγνοίας, τῆς τε αἱρέσεως τῆς φαύλης καὶ ὀλεθρίας, καὶ περὶ τούτων τὸ μὴ συκοταπίπτειν ταῖς ἀπατηλαῖς ἐκείναις φαντασίαις, ἀπόκειται ἐφ' ἡμῖν. Ità & peccatum aliquo modo neutiquam voluntarium facit, nec peccantem tamen ideo pœnæ merito liberat: quia nimirum non est ἁπλῶς ἀκούσιον, sed κατά τι tantùm, quatenus corrumpitur judicium ὑπὸ τῆς παθῶν καὶ τῆς ἐκ τῆς περιπαθείας ἐξαρτημένων, ut Marcus loquitur *l.* 12. § 3.

Οὔτε ἐπιμαρτυρήσεως δεήσῃ] *neq; testimonio egebis, opus habebis*, interpres uterque. malim, *neq; testimonium*, id est, approbationem *ab illis petes*. ratio annexa, ab eorum dispositione interiore, huc trahit.

Re-

Εἰ βλέπων] ſuſpenſa relinquitur, prout exhibetur, oratio, cùm deſit verbum ad quod conditionalis ſe recipiat. leg. ergò (opinor) εἰσβλέπων. nam ἀεὶ βλέπων, minùs placet. quod tamen lectione receptâ tolerabilius eſſet. vel εἰσβλέπεις, participium in verbum tranſmutando. ſed prius illud arridet magis.

§ 63. Πᾶσα ψυχὴ] Platonis eſſe Epictetus monet, à quo etiam laudatur, *diſſert. l.* 1. *c.* 28. & *l.* 2. *c.* 22. Ex ejuſdem *Protagoræ* ſumptum annotat Xyl. ubi tamen non comparet. Quæ ibi Plato, *ad l.* 11. § 18. dabimus. Cæterùm in *Sophiſt.* ſtatuit πᾶσαν ἀκούσιον ἁμαρτίαν εἶ. Aſtipulari videtur pervulgatum illud, *Nemo vult falli.* Epictet. *diſſert. lib.* 4. *c.* 1. τίς θέλει ζῆν ἐξαπατώμενος, πεπεισμένος; Aug. *de verb. Ap. ſerm.* 30. *Quis eſt, qui velit decipi? da mihi hominem religioſum; non vult fallere: da impium, ſacrilegum: fallere vult, falli non vult. nolunt fallere boni; falli autem nec boni volunt, nec mali.* Idémque *Enchir. c.* 17. *Uſque adeò rationalis natura refugit falſitatem, & quantùm poteſt devitat errorem, ut falli nolint etiam quicunq; amant fallere.* Verùm quæri poteſt, quomodo verum hoc ſit, nullam animam veri notitiâ ſponte deſtitui: cùm Petrus Apoſtol. de impiis ac flagitioſis quibuſdam dicat, Λανθάνει γὰρ αὐτοὺς τοῦτο θέλοντας. *Iſta illos veritas volentes fugit.* ſcilicet, quod Bernard. *de gradib. humil.* 2. *ut liberiùs peccent, libenter ignorant,* Et, quod Tertull. *apolog. c.* 1. *Non libet rectiùs ſuſpicari; non libet propiùs experiri. malunt neſcire, quia jam oderunt. nolunt ſcire pro certo, quod ſe neſcire pro certo ſciunt. ideo & credunt quæ non probantur; & nolunt inquiri, nè probentur non eſſe, quæ malunt credidiſſe.* Verùm quod in ſchola dicitur, *neminem bonum quà bonum odiſſe,* ità *verum quà verum nemo averſatur*; etiamſi aliâ ratione, quatenus nimirum ſibi minùs illud expedire arbitratur, aut affectibus ipſius adverſari videtur, haud lubenter eidem aſſentiatur. Vide Thom. *ſum. part.* 1a. 2æ. *q.* 29. *art.* 5. Cæterùm in Platonis ſententiam deſcendere videtur Clemens Alex. loco ſuperiùs ad § 62. indicato. Τὸ μὲν ἑκουσίως τῆς ἀληθείας, κακὸν ὄντι· τὸ δὲ ἀληθεύειν καὶ τὰ ὄντα δοξάζειν, ἀγαθόν· ἡ δὲ ἀγαθῶν ἀκουσίως μὲν στέρεσθαι ἀνθρώπους στέργουσι ὅμως, ἢ πλανᾶσθαι, ἢ ζημιοῦσθαι πάντες, ἢ βιάζεσθαι, καὶ μὴ πείθουσιν. ὁ μὲν δὴ πείθεσθαι ἑκὼν ἤδη παραλείπεται· κλέπτεται δὲ ὁ μεταπειθὴς ἐπὶ τὰ δόξαν· ὅτι ἡδὺ μὲν ὁ χείρων, πλὴν ἡ ἡδονὴ ἐξαιρούμενον λανθάνει· βιάζεται τε πολλάκις· ὀδυνᾶται τε καὶ ἀλγυνδύνη, φιλονεικία τε αὖ καὶ θυμός, μὴ τὸ δόξασι· καὶ ἐπὶ πᾶσι ζημιοῦνται, οἱ ὑπὸ ἡδονῆς κηλούμενοι, ἢ ὑπὸ φόβου δείσαντες. Sed rem ipſam quod attinet nihil à noſtris alienum habet.

Οὔτως ἂν ἡ δικαιοσύνης] nemo, inquit, ſponte privatur, aut veritate, aut virtute. quod idem habet & *l.* 11. § 17. In hunc ſenſum conceptus eſt ſenarius ille, quem adducit, & ſimul etiam in hac parte refellit Ariſtoteles *ethic. l.* 3. *c.* 5.

Οὐδεὶς ἑκὼν πονηρὸς, οὐδ' ἄκων μάκαρ.
Nolens beatus nemo, nec ſponte eſt malus.

nec aliter intellexiſſe philoſophum docent, quæ ſubjungit ſtatim: Ἔοικε τὸ μὲν ψεύδεσθαι, τὸ δ' ἀληθεύειν μαχόμενον μὲν τῷ ἑκόντι ἢ ἡ μοχθηρία ἑκούσιον. Proinde accentum retrahere, quò τὸ πονηρὸς illud τῷ ἁπλοῦν καὶ ἀθλίῳ ſignificationem obtineat, utì vir doctiſſimus in *excerptis* poſtulat, præter mentem prorſus autoris forſan, præter ſenſum proculdubio citantis exiſtit. ut nè adjiciam, non deeſſe, qui pro mero Grammaticorum nugamento habeant illud de ſignificatione ab accentu retracto immutata, cùm tranſlationem accentûs eandem in aliis itidem vocabulis ab Atticis uſurpari animadvertant, citra ullam ſignificatûs immutationem, Vide Euſtath. *ad Iliad. β.* & H. Steph. *de dialect. c.* 25. Nec alio ſenſu Hercules apud Epicharmum ab Euſtratio citatum per furorem à ſe geſta excuſans inducitur, his verbis,

Ἀλλὰ μὲν ἐγὼν ἀναγκαίως τάδε πάντα ποιέω·
Οἶμαι δ' ὡς οὐδεὶς ἑκὼν πονηρὸς, οὐδ' ἅτας ἔχων.
Hæc ego ex neceſſitate facio quæ facio omnia:
Quippe, ut credo, ſponte pravus nemo, aut calamitoſus eſt.

Vide *ſupr. ad* § 16. & *ad l.* 4. § 6. Sed & in eandem ſententiam citra ambiguitatem omnem diſertiſſimè Plato ipſe in Timæo; ubi cùm ſtatuiſſet, primò τὰ περὶ ψυχὴν νοσήματα διὰ σώματος ἕξιν γίνεσθαι· deinde νόσον ψυχῆς, ἀνοίαν εἶ· tum ἀνοίας δύο γένη, μανίαν καὶ ἀμαθίαν· ſubjungit: ὁ νοσῶν καὶ ἄφρων ἰὼν ὑπὸ τοῦ σώματος τὸν ψυχὴν, οὐχ ὡς νοσῶν, ἀλλ' ὡς ἑκὼν κακὸς, κακῶς δοξάζεται. Et mox: Καὶ χαλὸν δὴ πάντα ὁπόσα ἡδονῶν ἀκρατία καὶ ὄγκοις, ὡς ἑκόντων λέγεται δεῖ κακῶν, οὐκ ὀρθῶς ἐνεδίδεται. κακὸς μὲν γὰρ ἑκὼν οὐδείς· διὰ δὲ πονηρὰν ἕξιν πνεῦ τὸ σώματος καὶ ἀπαίδευτον τροφὴν ὁ κακὸς γίνεται κακὸς· πάντη δὲ ταῦτα ἐχθρὰ, καὶ ἄκοντι προσγίνεται. ità reſtituit H. Stephan. quod perperam κακὸν legebatur. cui βεβαιωτέον do ego Galenum in *diſſertatione*, quâ probare contendit, *animam ſequi temperaturam corporis c.* 6. lectionem eandem exhibentem. huic autem lectionis genuinæ aſſertæ gratiam mutuam rependent Platonis codices; ex quibus pro ἐχόντων, ἑκόντων apud Galenum reponendum. Verùm Ariſtoteli contra Stoicos & Platonem ipſum ſuffragatur, Platonicus licèt ipſe, Maximus Tyr. *diſſert.* 41. νόσος ψυχῆς μοχθηρία. νόσος σώματος δυσκρασία. ἑκούσιον ἡ μοχθηρία· ἀκούσιον ἡ δυσκρασία.

§ 64. Οὐκ αἰσχρὸν] Vide *ad l.* 2. § 1, & 11. & *l.* 4. § 8. Heſiodi *oper. l.* 2. *v.* 309. à Socrate laudatus apud Xenoph. *memorab. l.* 1.

Ἔργον

[illegible] ὀνεί]διζον ὄνειδος ——
Marcus dicit illic de labore an de dolore agat, (cum fortasse vocabulum utrumque designet) nihil adjungit ex iis quæ sequuntur: & forsan scribendum voluit.

Οὔτε ἀφέλησον, ὅτι ἀδύνατον] Vide *supra* § 33.

Καὶ μὴ συμπροσδόξαζε] *opinionem nè adjeceris.* nihil amplius ex opinione tua adjeceris, quàm quod sensus ipse renunciaverit. συμπροσδόξαζον enim Marcus dixit, quod Epictetus, referente Gellio *l.* 19. *c.* 1. προσδόξαζον. Vide *ad l.* 3. § 4. ubi Marcus ipse explicat, quid illic velit.

Πολλὰ πόνῳ τὰ αὐτὰ ὄντα, λανθάνει δυσχεραίνοντα] *occulto modo*, sive *clam & citra sensum nostrum, molesto sunt.* ità interpres uterque. at quomodo nec sentientibus molesta esse possunt? itaque interpunctione mutatâ, & post λανθάνει adhibitâ, verto, *multa, quæ tædio nos afficiunt, non animadvertimus ejusdem esse cum dolore naturæ.* Sensum hunc confirmant verba illa novissima. Ὅταν ἔν τούτων τινὶ δυσαρεστῇς, λέγε ἑαυτῷ, ὅτι πόνῳ ἐναντίως. quòd antè forsan non adverteris.

Ὅτι πόνῳ ἐναντίως] hoc vult. molestiam nobis facessere multa, quæ laboris in se vim atque naturam habeant, etiamsi in eis minimè laborare videamur. hujus generis esse gravedinem, æstum, malaciam, nauseam, & similia. itaque in istis etiam cùm animi tenorem remittimus, à labore nos superari. Ejusmodi quiddam est, quod habet Tertull. *de patient. c.* 5. *impatientia sola matrix est ad omne delictum. atque ut compendio dictum sit; omne peccatum impatientiæ ascribendum. malum est impatientia boni. nemo impudicus non impatiens pudicitiæ, & improbus probitatis, & impius pietatis, & inquietus quietis.* Ità etiam quietem ipsam, non minùs quàm laborem, sæpenumero molestam esse, & quietis quoque impatientiâ laborare contingit. Plutarch. *de tranquil. ad l.* 4. § 24. laudatus: Ἐνίοις δὲ καὶ τὸ μὴ πράττειν αὐτὸ πολλάκις εἰς ἀθυμίαν καὶ δίαπονον. Ennius *Iphigen. apud* Gellium *l.* 19. *c.* 11.

Otio qui nescit uti, plus habet negotii,
Quàm negotioso cùm quis fuerit in negotio.

Nec dissimile quod Aug. *in Psal.* 84. *Pugnat contra nos quotidie fames & sitis; pugnat contra nos lassitudo carnis, pugnat somni delectatio, pugnat oppressio. vigilare volumus? dormitamus. jejunare volumus? esurimus & sitimus. stare volumus? defatigamur. quærimus sedere? si & hoc diu facimus, deficimus. quicquid nobis providerimus ad refectionem, illic rursus inveniemus defectionem. Esuriens cibo te reficere voles: hoc age semper; hoc agendo, in eo quod adhibueras ad refectionem, ibi invenies lassitudinem. multum sedendo fatigatus eras; surgis, deambulando reficeris: perseveres in eo quo reficeris; multum deambulando lassaris: sedere iterum quæris. inveni mihi aliquid unde te reficias, ubi non, si perseveraveris, iterum defitias.* Et mox: *Si perseveraveris in eo quo te reficis, etiam morieris. Perseverа in multùm manducando: ipsa res te interficiet. perseverа in multum jejunando; inde morieris. sede semper, ut nolis surgere, morieris inde. ambula semper, ut nolis quiescere, morieris inde. vigila semper, ut nolis dormire, morieris inde. dormi semper, ut nolis vigilare, morieris inde.*

§ 65. Ὅτου ὁ ἄνθρωπος] imò ὅτου ὁ ἀπάνθρωπος. q. d. *Nè sis tu inimici animo etiam adversus inimicos ipsos:* nè id ipsum in re admittas, quod in illis damnare videri vis. Vide *ad l.* 6. § 6, 26. & *supra* § 15. Affine monitum Senecæ illud *epist.* 103. *Multa cogita, quæ ex homine periculum sit, ut cogites quid sit hominis officium. alterum intuere, nè lædatur; alterum, nè lædas.* Sed videndus omnino Epictetus, *differat. l.* 4. *c.* 5.

§ 66. Ὃν Σωκράτης ἐνδόξοτερον ἀπέδειξεν] Senec. *ep.* 13. *Citata Socratem magnum fecit.*

Ἐντεχνίαν τῆς συμβάσεως διελέγετο] Quod ex Platonis *dialogis* passim apparet. De eodem Aristides *orat.* Περὶ τοῦ παραφθέγματος. Ὡς μὲν τοῦ σοφιστὰς ἤλεγχε πρώτιστον οἷς μάτην θρασυνομένους. Et Theodoret. *therap. l.* 2. κωμῳδῶν αὐτοῦ διατέλει. Itaque quod de Ulysse Homerus *Iliad.* β'.

Ὅν ῥα μὲν βασιλῆα καὶ ἔξοχον ἄνδρα ἐφώρα,
Τὸν ῥ' ἀγανοῖς ἐπέεσσιν ἰρηγόμενος παρεγίνετο·
Ὃν δ' αὖ δῆμόν τ' ἄνδρα ἴδοι, βοόωντά τ' ἐφέστοι,
Τὸν σκήπτρῳ ἐλάσασκεν.—— [*esti*,

id ad Socratis morem se cum istis gerendi Maximus Tyr. transtulit; *dissert.* 16. Ἀρά σοι ἡδονή, inquit, αὐτὸ τοῦτο, οἱ καὶ ὁ Σωκράτης τοὺς μὲν βασιλικοὺς καὶ ἐξέχοντας ἀνδρὰς ἀγανοῖς λόγοις προαιρῶν καὶ ἀποδεχόμενος. Τιμαῖε τύραννε, ἢ Παρμενίδη, ἢ ἄλλον βασιλικὸν ξένον· ὃν δ' αὖ δῆμόν τ' ἄνδρα ἴδοι, βοοῦντά τ' ἐφέστοι, τοῦτον ἐλαύνων τῷ λόγῳ, Θερσίτην τύραννε, ἢ Κλωχλέα, ἢ ἄλλον λωβητῆρα καὶ ἐπιβόλον; Ità enim supplevit Cosm. Paccius, quod codices Græci mutilum exhibent.

Καρτερικώτερον ἐν τῷ πάγῳ διενυκτέρευεν] ad overbum, *in glacie pernoctabat.* hoc est, cùm gelu constricta esset terra, in frigore extremo. Πάγος, ψῦχος. Hesych. πάγος, *gelu, glacies*; ut πάγιη *pruina.* ejusdem originis vox utraque. Plut. *de prim. frigid.* πάντα ταῦτα πανταπασιν ὑπὸ τῆς ψυχρότητος παγῶσι. διὸ καὶ πάγοι κρύη τινα. Cæterùm aliud constantiæ tolerantiæque in hoc ferè genere Socraticæ specimen à Scriptoribus celebratur: quod in bello ad Potidæam gesto factum commemorat Laërt. *l.* 2. Μόνος, inquit, κυκλοῦ ὅλης ἐφ' ἑνὸς σχήματος αὐτὴν φασι. Autor est inter cæteros Plato *in sympos.* qui non tantùm κυκλοῦ ὅλης, sed ἐξ ἑωθινοῦ μέχρις ἑσπέρας, καὶ πάλιν νύκτα, μέχρις ἕως ἐγένετο καὶ ἥλιος ἀνέσχεν. Id ipsum autem Socratem non semel, sed sæpiùs egisse refert Favorinus: Πολλάκις ἐξ ἡλίου εἰς ἥλιον ἑστῶτα ἀσκῆσαι τὸν σοφιστήν. Gell. *l.* 2. *c.* 1. Stare solitus dicitur, pertina-

ci

tinaci ſtatu perdius atque pernox, à ſummo lucis ortu adſolem alterum orientem, inconnivens, immobilis, iiſdem in veſtigiis, & ore atque oculis eundem in locum directis cogitabundus, tanquam quodam ſeceſſu mentis atque animi facto à corpore. Verùm de bello ad Potidæam quod narratur, Athenæus *l.* 5. in dubium revocat. Cæterùm quod Marcus hîc attingit, de *excubiis in Pago* (*Martio* forſan) frequentiùs habitis Caſ. intelligit.

Τὸν Σαλαμίνιον καλοῦσιν ἄγειν.] *Salaminius* iſte *Leo* dicebatur (neque enim, quod interpretes ſenſiſſe videntur, *Salaminius* illi nomen fuerat) homo locupletiſſimus, ad quem comprehendendum, quò morte afficeretur, nulla juſta de cauſſa, Socrati unà cum quatuor aliis in mandatis dederant triginta tyranni, penes quos ſumma tunc Athenis reſidebat. Verùm is illorum juſſis obtemperare recuſabat. Meminère Plato in *apolog.* & *epiſt.* 7. Æſchines *Axioch.* Laërt *l.* 2. Epictet. *l.* 3. *c.* 26. & *l.* 4. *c.* 7.

Ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐβρενθύετο.] Alluſit ad Ariſtophaneum illud de Socrate in *Nubib.*

Ὅπη βρενθύεται ἐν ταῖσιν ὁδοῖς, καὶ τὼ ὀφθαλμὼ παρεκάλλει.

Faſtuoſus per vias vadit, oculos circumferens.

quò & Plato in *Sympoſ.* reſpexit, ubi Socratis inceſſum, fugientibus ſociis poſt pugnam Potidææ commiſſam, deſcribens, Ἐμοί γε, inquit, ἐδόκει, ὦ Ἀγαθῶνος, τὸν ὃν τοῦτο καὶ ἐκεῖθεν διαπορεύεσθαι, ὥσπερ καὶ ἐνθάδε, βρενθυόμενος καὶ τοὺς ὀφθαλμὼ παρεκάλλων, ἠρέμα παρασκοπῶν καὶ τοὺς φίλους καὶ τοὺς πολεμίους. &c. quod ridet etiam exagitátque Maſſurius apud Athen. *l.* 5. Βρενθύεται, ὑφηφανεύεται, μέγα φρονεῖ. ἐπαίρεται. Heſych. & Βρενθυόμενοι, ἐναβρυνόμενοι. Zonaras *annal. tom.* 3. in *Michaele*; Ὁ μὲν ὢν τοιούτοις, ὡς μέγα τι καταφρῶν βρενθύεσθαι. τοῖς δ' ἄλλοις ἀνοηταίνειν ἐδείκνυτο.

Πρὸς ὃ καὶ μάλιστ' ἂν τις ἀπορήσειε] leg. ἀπορήσειεν. quod & interpretes viderunt. neque enim hoc ab adverſariis objectum Socrati, etiamſi animi magni excelſique ſpecimen dare quibuſdam videatur, Marcus tanquam verum admittere, ac non confictum potiùs, credi voluit. inceſſum ſcil. gravem & τὸ πομπῶδες illud, de quo noſter *ſupr.* § 60. faſtum neſcio quem interpretabantur illi,

Ἀρκεῖός τῷ δίκαιός εἶ.] Hoc enim profitebatur Socrates in Platon. *apolog.* Ἐμοὶ μὲν θανάτου μέλει ἢ σοί· ὅτι δὲ μηδὲν ἄδικον μηδ' ἀνόσιον ἐργάζεσθαι, τοῦτο δὲ τῶν μάλιστα μέλει. Vide *ſuprà* § 20.

Μήτε τῶν ἀπομεμαθηκώς] & hoc idem de ſe *ibid.* Τιμῶν ἐπιτρέπω καὶ τῷ θεῷ κρῖναι περὶ ἐμοῦ, ὅπου μέλλει ἐμοί τε ἄριστα εἶναι καὶ ὑμῖν. Et mox: Κινδυνεύει γάρ μοι τὸ ξυμβεβηκὸς τοῦτο, ἀγαθὸν γεγονέναι. Et rurſus: Οὐδὲ τὰ ἐμὰ νυνὶ ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου γέγονεν· ἀλλά μοι δῆλόν ὅτι τοῦτο, ὅπ ἦν τεθνάναι καὶ ἀπηλλάχθαι πραγμάτων, βέλτιον ἦν μοι. denique *Criton.* Ἐπὶ ταύτῃ τοῖς θεοῖς φίλον, ταύτῃ γιγνέσθω. quod laudat Epictet. *enchir. c. ult.* & *diſſert l.* 1. *c.* 4.

§ 67. Ἡ φύσις οὐχ ὅπως συνεκίερασε τῷ συγκείματι] deeſſe aliquid in quod tranſeat illud τὸ συνεκίερασε, clarius eſt quàm ut monitu opus ſit. Xyl. videtur legiſſe, οὐχ ὅπως συνεκίερασε τὸ σύγκεμα, vel τὸ σύγκρεμα. quum vertit *non ità confudit omnia.* Ego ſuſpicor pronomen σε intercidiſſe, cùm ſyllaba σε continenter iteratum occurreret, ut ſcriptum fuerit, οὐχ ὅπως συνεκίερασέ σε τῷ συγκείματι. *non ità te*, id eſt, mentem tuam, *natura corporis tui compagini commiſcuit.* Ariſtophanes *Pluto*, 4. 3.

Οὕτω πολυφόρῳ συγκεκέρασμαι δαίμονι.

Mali tam facto ſum commiſtus dæmoni.

Hoc ſi cui minùs arriſerit, alteram habeat conjecturam; cohæſiſſe cum priore periocham iſtam, & ſic fuiſſe conceptam; [ὃτ]ι ἡ φύσις οὐχ ὅπως συνεκέρασε. quam (mentem ſcil. νῦν, quò ſuperiora clauſerat) *natura*, &c. Cæterùm D. Salmaſii (qui nec prius illud improbat) ſi conjecturam alteram adjecerim, ut τὸ συγκριμάτιον, vel τό σε συγκριμάτιον, legatur, ea reliquis illis, opinor, præferenda videbitur. pro ſaliva ſua quiſque cenſeat. Tertull. *de reſurrect. carn. c.* 7. *Animam Deus inſeruit & immiſcuit carni; tantâ quidem concretione, ut incertum haberi poſſit, utrúmne caro animam, an carnem anima circumferat; utrúmne animæ caro, an anima appareat carni. Sed & magis animam invehi atque dominari credendum eſt, ut magis Deo proximam.* Vide *l.* 10. § 24, & 36. συμπλέκε καὶ συνέχειν.

Καὶ ὑπὸ μηδενὸς γνωσθῆναι] De Democrito Laërt. *l.* 9. ex Demetrii *æquivocis*: Δοκεῖ δὲ καὶ Ἀθήναζε ἐλθεῖν, καὶ μὴ ἀποδέξασθαι γνωσθῆναι, δόξης καταφρονῶν. καὶ εἰδέναι μὲν Σωκράτη, ἀγνοεῖσθαι δὲ ὑπ' αὐτοῦ. ἦλθον γὰρ (φησὶν) εἰς Ἀθήνας, καὶ οὔτις με ἔγνωκεν. de Socrate Epictet. *l.* 4. *c.* 8. & *l.* 3. *c.* 23. Οὕτως ἐλάνθανε παρὰ τοῖς πολίταις Σωκράτης· καὶ ἤρχοντο περὶ αὐτὸν ἐξηγεῖσθαι φιλόσοφοι ἀποδημοῦντες. Et Senec. *ep.* 79. *Quamdiu videbatur furere Democritus? vix recepit Socratem fama. quamdiu Catonem civitas ignoravit? reſpuit: nec intellexit, niſi cùm perdidit.* De Epicuro idem; *Vides Epicurum quantopere non tantum eruditiores, ſed hæc quoque imperitorum turba miretur? hic ignotus ipſis Athenis fuit, circa quas delituerat. multis itaque jam annis Metrodoro ſuo ſuperſtes, in quadam epiſtola ait, nihil ſibi & Metrodoro inter bona tanta nocuiſſe, quòd ipſos illa nobilis Græcia non ignotos ſolùm habuiſſet, ſed pænè inauditos.* De Sarapione incertus autor, (Damaſcius, opinor, qui Iſidori vitam conſcripſit) apud Suidam: Τοῦτον ἐποιήσατο φίλον ὁ Ἰσίδωρος· τὸν λαθόντα πάντας ἀνθρώπους ὅλῃ εὐπαθείᾳ τε καὶ ὅλῃ βίᾳ φιλοσοφίᾳ, πλὴν αὐτῷ τῷ Ἰσιδώρῳ. τοσοῦτον δὲ τοῦ ἀνδρὸς ἀπολιπὼν τῷ ἀληθῶς τερπνότητι καὶ λόγῳ, τοῦτο ἐν παροιμίᾳ. λέγεται ἀσω-

δίκης, ἔργῳ ἢ βεβαιωθέντος ὑπ' ἐκείνου, τῷ λάθρᾳ βιώσας, ὥστε ἐδόκει τότε ζώντων ἀνθρώπων, ὅτε δὴ νεωτέρων, ὅτε τῆς ἀφοσιωτέρων, ἐλπίσαι ἂν εὐδόκει οὐ λίγω. εὖ ἴσχυε τις ἄλλος δίκῃ ἢ ὁ Σαραπίων ἐκεῖνος· εὖ δ' ἂν ἴσχυε νῦν ἐπιζήτουν, εἰ μή τις ὁ αὐτὸς φιλόσοφος ἐπιδείξει τὸν Σαραπίωνα τῷ λόγῳ. ὃ γὰρ ἔργῳ ποτὲ ἔφη πάσχειν αὐτὸν ὑπὸ χεῖρα ἑτέρῳ ἀνδρί. Ità iſte (autori ſi fidem habemus) ζῶν τε πνα ἀνθρωπίνῳ ζωῇ, ἀλλ' ἀτεχνῶς θείᾳ εἰκόνι, ὅτως ἠύλει πιμὴς τῆς παρ' ἀνθρώπων, ὥστε εὖ ὄνομα αὐτῷ ἦν τῇ πόλει, & quòd Flacc. *l.* 1. *epiſt.* 17.

——*natus morienſque fefellit.*

Ἐν ὀλιγίστοις κεῖται] Vide *ad l.* 2. § 5. & *l.* 5. § 34.

Ὅτι ἀπόλπους δημόσιος] Vide *ad l.* 5. § 5. & *ſupr.* § 52. & *l.* 8. § 7.

Ἐλεύθερος] *liber.* Xyl. *liberalis.* Caſ. ἐλευθέριος. ſic *l.* 8. § 1.

§ 68. Ἀδιάφως διαζῆσαι] Et hæc forſan erant ſuperioribus connexa, copulativâ intercedente. [καὶ] ἀδιάφως διαζῆσαι. quaſi dicat, *nè deſperes, quin poſſis, etiamſi nec dialecticus, nec phyſicus fueris, & liber exiſtere, & modeſtus, & liberalis, & pius evadere, & à coactione omni immunis vitam tranſigere.*

Κἂν πάντες καταδοῶσιν] Eſt qui καταδιῶσιν legi malit, quòd τῷ ἀδιάφως reſpondeat. alii viderint. ego nihil mutem.

Τὰ μαλύδρια τῶν σφυρηθρεμμένου] *corporeæ hujus molis membra.* Xyl. Vide *ad l.* 12. § 1. Idem *l.* 4. § 39. τὸ σφυρίχνον. & *l.* 12. § 2, 3. τὸ σφυρήλμενον dicitur. & μαλύδρια iſta, ὄργανα σφυπλασμένα. *l.* 10. § 38.

Φυραμάτος] φύραμα *maſſa lutea*, ſive γῆ ὑγρῷ φυραθεῖσα, ut Suidas; ex qua figulus vaſa fictilia conficit. Apoſtol. *ad Rom. c.* 9. *v.* 21. ἢ οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ὁ κεραμεὺς τοῦ πηλοῦ, ἐκ τοῦ αὐτοῦ φυράματος ποιῆσαι σκεῦος &c. Et Plut. in *collat. terreſt. & aquat.* de Alcedone, ὑ φυρῶσα πηλόν. Idémque in *ſympoſ.* Ἔτι δὲ μᾶλλον ἀρχιτέκτων μέμφεται' ἂν ὑμᾶς, ἔχον ὕπνῳ μὴ ναῦν, μηδὲ οἰκίαν ἀποφαίνοντας, ἀλλὰ τρυπήσας ξύλα, καὶ φυράσας πηλόν. Alluſit autem hîc Marcus ad corporis humani quaſi ex maſſa ejuſmodi coagmentationem. Eâdem uſus metaphorâ Moſes *Geneſ. c.* 2, *v.* 7. de creatione Adæ: *Finxit Deus hominem è limo terræ.* Et Job. *c.* 10. *v.* 9. *Tanquam argillam effinxiſti me.* ſed & apud Heſiodum Vulcanus Jovis juſſu ad Pandoram concinnandam, dicitur

Γαῖαν ὕδει φύρειν.

Elegantiſſimè verò Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 1. corpus humanum dixit eſſe πηλὸν κομψῶς πεφυραμένον. *lutum affabrè maceratum.* Et Tiberium, pòſt Imperatorem, puerum adhuc, Theodorus Gadareus rhetoricæ præceptor, præſagio ſanè plùs nimiò felici ac veraci, πηλὸν αἷμα πεφυραμένον, *lutum ſanguine maceratum*, Sueton. *l.* 3. *c.* 57. quod tamen Suidas, ab Alexandro Ægæo philoſopho Peripatetico, de Nerone, cui præceptor fuerat, dictum refert. Nota eſt & de Prometheo fabula, quem è luto corpus homini effinxiſſe fabulantur. unde ὁ Προμηθεὺς πηλὸς humanum genus Archilocho dictum verſibus his;

Ἦν κεῖνος ἀνιαυτὸς, ᾧ ποτε πηλὸν,
Καὶ τὸν δειλαῖον, ἐκ τε τετράπυρ, ὕπως
Ἐφθέγξατ', ὡς ὁ πηλὸς ὁ Προμηθέος.

quos Clemens nobis exhibet, *ſtrom. lib.* 5. & ex Clem. Euſeb. *præpar. l.* 13. *c.* 13. componítque cum Homeri illis;

Ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένεσθε.

de quibus vide *ad l.* 6. § 10. ut autem ille genus humanum *lutum Prometheum*, ità Columella *l.* 10, primos homines, *cretam Prometheam* dixit. Liban. *orat.* 31. Τὰ σώματα ὑμῶν, ὅτε μὲν ἐπλάσατο, ἐκ ὀλίγου πηλοῦ πάντα. Gregor. Naz. *orat. pro pauper.* Εἰκών τε εἰμὶ τοῦ θεοῦ, καὶ τῷ πηλῷ συμφύρομαι. Epiphan. *tom.* 1. *l.* 3. *hær.* 37. de Deo hominis lapſi miſerto; Ἴδε τὸν ὄντως οἰκτίρμονα, κεραμέως δίκην, δημιουργοῦντα τὸ ἴδιον πλάσμα τὸν τε ἅγιον καὶ ἄγγελον, ἐπὶ πηλοῦ ὄντα, καὶ ὡς ἂν ῥαγδαῖον ἀπόρρυμμα γεγονότος, μὴ ἐάσαι ὅπως, ἀλλὰ μεταβαλεῖν εἰς τὸ ἀρχαῖον φύραμα. Eſaias *c.* 64. *v.* 8. ex *verſione Græca*, quæ LXX. dicitur, Κύριε πατὴρ ἡμῶν σὺ ἡμεῖς δὲ πηλός· ἔργα χειρῶν σου πάντες. omiſerunt, quod præcipuè haud omiſſum oportebat, σὺ κεραμεύς· *tu pater noſter: nos lutum: tu figulus: nos manuum tuarum opus univerſi.* Nec inficetum Heſychii Hieroſol. ænigmaticum illud (apud Photium extat in *excerptis Cod.* 275.) in Davidem Θεοπάτορα· (Matth. *c.* 22. *v.* 45.) Τῷ κεραμεῖ πατὴρ ὁ πηλός. *lutum figuli pater.* Eódem ſpectat, & quòd Apoſtolus *ad Cor. ep.* 2. *c.* 4. *v.* 7. corpora noſtra nuncupat ὀστράκινα, *Vaſa teſtacea.* de quo videndus Gregor. Nyſſ. *orat. catechet. c.* 8. Quin & noſtris φύραμα dicitur corpus humanum. Joan. Damaſcen. *de fide orthod. lib.* 3. *c.* 49. Chriſtum Deum aſſumpſiſſe ait, σάρκα ἐψυχωμένην ψυχῇ λογικῇ τε καὶ νοερᾷ, ἀπαρχὴν τοῦ ἡμετέρου φυράματος. Et Joannes Chryſoſt. *in Matth. Orat.* 1. eos refellens, qui Chriſtum aiebant, ὥσπερ διά τινος σωλῆνος, per virginem duntaxat, *tanquam per fiſtulam aquam*, tranſiiſſe, εἰ τοῦτο ἦν, inquit, ἄλλη τίς ἐστιν ἐκείνη ἢ σαρξ ἡ τοῦ φυράματος τοῦ ἡμετέρου.

Ἐν χαλιῷ] Vide *l.* 4. § 39. & *l.* 8. § 28. Epictet. *l.* 2. *c.* 18. Ἄγαν τὸν φόβον τοῦ θανάτου, καὶ φύγε ὅσους θέλεις θεωρὰς καὶ ἀγραμμάτους, καὶ γνώσῃ ὅση χαλιὰ ἔστιν ἐν τῷ ἡγεμονικῷ καὶ εὐδία.

Τοῦτο ὑπόδεχε κατ' ἀξίαν] Sen. *ep.* 9. *Quicquid inciderit, ſciamus non eſſe tam magnum, quàm rumore jactetur.* Et *ep.* 110. *Vana ſunt iſta quæ nos*

 movent,

movent, quæ attonitos habent. nemo nostrûm quid veri esset, excussit, sed metum alter alteri tradidit. nemo ausus est ad id quo perturbatur accedere, & naturam ac bonum timoris sui nôsse. itaque res falsa & inanis habet adhuc fidem, quia non coarguitur. Et *ep.* 104.

Terribiles visu formæ, letúmque labósque :
egregiè Virgilius noster, non re dixit terribiles esse, sed visu. id est, *videri, non esse. quid in istis est tam formidabile, quam fama vulgavit? quid est, cur timeat laborem vir, mortem homo?* Vide *ad l.* 2. § 12. & *lib.* 4. § 3.

Σείζοτυν] Senec. *epist.* 64. de Sextio : *In quacunque positione mentis sum, cùm lego hunc, libet omnes casus provocare, libet exclamare : Quid cessas fortuna? congredere, paratum vides. illius animum induo, qui quærit ubi se experiatur, ubi virtutem suam ostendat :*

Spumantémque dari pecora inter inertia votis
Optat aprum, aut fulvum descendere monte leonem.

libet aliquid habere quod vincam, cujus patientiâ exercear. Idem *de provid. c.* 3. *Ignominiam judicat gladiator cum inferiore componi, & scit eum sine gloria vinci, qui sine periculo vincitur. pudet congredi cum homine vinci parato. aliam circumspicit, cum quo conferre possit manum.* Et *c.* 4. *Opus est ad notitiam sui experimento. quid quisque posset, nisi tentando non didicit. itaque quidam ultrò se cessantibus malis obtulerunt, & virtuti ituræ in obscuram occasionem, per quam enitesceret, quæsîerunt. gaudent aliquando magni viri rebus adversis, non aliter quàm fortes milites bellis. ego Mirmillonem sub C. Cæsare de raritate munerum audivi querentem ; Quàm bella, inquit, ætas perit ! avida est pericula virtus ; & quò tendat, non quid passura sit, cogitat.* Epictet. *l.* 1. *c.* 29. Κληθέντα οὖς τινα τοιούτων φήσειν εἶναι δεῖ, ὅτι ἐλήλυθεν ὁ καιρὸς τοῦ ἐπιδείξασθαι, οἷ πεπαιδεύμεθα. νῦν, γὰρ ἀπὸ σχολῆς ἀπὶὼν εἰς θέατρον, ὅμοιός ὄζει τῷ μεμελετηκότι συλλογισμοὺς ἀναλύειν· κἂν τις ἔυλογον αὐτῷ προτείνῃ, λέγει, μᾶλλόν μοι πλεῖσμὸν κομψῶς προτείνατε, ἵνα γυμνασθῶ. καὶ οἱ ἀθληταὶ τοὺς κάρφος νεανίσκους λυσαρεστῶσιν. ὁ βασάζει με, φησὶν· ὅτις ὄζιν ἐυφυὴς νέος, ὁ ὠδίνων αὐτὸς ἐφ' ἑαυτῷ, καὶ λέγων, Ἐμοὶ νῦν προῆλθε τοιούτων, ὁποῖα τοῦτο ἐλήλυθεν; ἐμὲ νῦν κατασχεῖναι καθήμενον ἐν γωνίᾳ, δυσκόλως στεφανωθῆναι Ὀλύμπια; πότε τις ἐμοὶ καταμελεῖ τοιούτου ἀγῶνος; ὅτως ἔχειν ἔδει πάντας ὑμᾶς. ἀλλ' ἐν μοὶ τοῖς Καίσαρος μυρμιδόνες, οἱ σὶ πῖσι, οἱ ἀγωνιῶντες, ὅτι ἐδεῖς αὐτοὺ προέρχεται, ἐδὲ ζεύγνυσι, καὶ ἔυχονται τοῦ θεοῦ, καὶ προσέρχονται τοῖς ὁπλομάχοις· ἐξ ὧν μοὶ δ' ἐδεῖς φαίνεται τοιοῦτος; Atqui Diogenes, cùm in casus quosdam adversos incidisset, Εὐγε, inquit, ἡ τύχη, ὅτι μὲ ὀρρύνας προέσχηκας. Stob. *tom.* 2. *tit.* 106.

Τλῆ ἀρετῆς] Vide *l.* 4. § 1. & *supr.* § 58. Ità Gregor. Naz. *epist.* 57. Ὕλλων ἀρετῆς πολύμοχθος πλοῦ ἀθάνατον. Idémque *orat.* 28. Τλῶν ἀρετῆς πολίτας τὰ λυπηρά.

Scilicet adversis probitas exercita rebus,
Tristi materiam tempore laudis habet.

Naso *trist. l.* 5. *el.* 5. *laudis* ; quia virtutis, cui laus debita.

Θεῷ ἢ ἀνθρώπῳ ἐξομοιοῦται] Quin & ad utrosque hoc spectat, aut spectare debet, quicquid molimur, Marco ipso assertore. *l.* 3. § 13.

Οὔτε κακὸν] Senec. *epist.* 77. de viro sapiente, *Vanas humanarum mentium formidines securus audit, & dicit,*

——non ulla laborum,
O virgo, nova mî facies inopinâve surgit.
Omnia præcepi, atque animo mecum antè peregi.
(Æneas apud Virgil. *Æn. l.* 6.)

tu hodie ista denuncias : ego semper denunciavi mihi, & hominem paravi ad humana. at stultis & fortunæ credentibus omnis videtur nova rerum & inopinata facies. magna autem pars est apud imperitos mali, novitas. Idem *ep.* 91. *Tota ante oculos sortis humanæ conditio ponatur. nec quantum frequenter evenit, sed quantum plurimùm potest evenire, præsumamus animo, si nolumus opprimi, nec ullis insuetis, velut novis obstupefieri.* Vide *supr.* § 61.

Οὔτε δυσμεταχείριστον] Senec. *ep.* 105. *Nihil illi videtur grave, nihil asperum, quod virum incurvet.* Vide *supr. ad* § 2.

§ 69. Ἡ πλεονότης] Vide *lib.* 3. § 7. & *l.* 5. § 31.

Πᾶσαν ἡμέραν ὡς πολυτελῆ] Muson. apùd Stob. *tom.* 2. *tit.* 1. Οὐκ ἔστι πλοῦ ἐπιτυχεῖν ἡμέραν κλητὴν βιῶναι, μὴ προσδέχεσθαι αὐτὴν, ὡς ἐφάπαξ βιῶναι. Vide *ad lib.* 2. § 11. & *supra* § 29, 56.

Μήτε σφύζειν, μήτε ναρκᾶν] antithesis observanda. Vide *supr.* § 43. ambigi tamen potest, an eôdem istîc, quò illic, sensu usurpetur τὸ σφύζειν. Suid. σφύζειν, ἐπείγειν. potest autem *torpori*, sive *stupori* opponi cùm *trepidatio*, (nam & istam ille tollit) tum & *motus concitatior*, sive *incitatior* quivis, constabit satìs alterutra significatio ; nec utram sumpseris, multùm refert. Vide *l.* 1. § 15. Gregor. Naz. περὶ εὐταξίας. Μήτε νωθεῖς ὦμεν πρὸς τὸ καλὸν, μήποτε ὑστερῶμεν· νωθεία γὰρ ὕπνῳ συζυγὲς· μήτε διάπυροι σὺν ἀλογίᾳ, ἵνα μὴ ἐκφερώμεθα· ἐν γέ τι πᾶσι πάντας, ἢ κίνητον δέοντας διὰ τὴν νωθείαν, ἢ κεκμηκότας διὰ τὴν θερμότητα. ἀμφοτέρων δ', ἐὰν ζητήσωμεν ὅτι κακόντες, τῆς μὲν τὸ πρᾶον, τῆς δ' τὸν ζῆλον· ἀμφοτέρων, ὅσον ὅτι βλαβερὸν διαφύγωμεν, τῆς μὲν τὸν ὄκνον, τῆς δ' τὸ θράσος· ἵνα μήτε τῷ ἐλλείποντι ὕδατι ἄκαρποι, μήτε τῷ σεσηθότι κινδυνεύωμεν. ὁμοίως γὰρ ἄχθεται καὶ νωθρότης ἀκάρπου, καὶ θερμότης ἀπαλοῦ.

ἀλλ' ὃ· ἡ μὲν ἀνεγκλησία τῷ καλῷ, ἡ δὲ ἀνεπιτηδευσία. quod autem istic πανδημίαν, idem cum Marco ἐμπλεω paulò superiùs dixerat. Αἱ γὰρ ἀδενεῖς, καὶ πρὸς ἀρετὴν καὶ πρὸς κακίαν ὁμοίως πανδῆς καὶ δυσκίνητος, ὑπ' ἐτέρων μέχρι νῦν ἕνεκα, διὰ τὴν ναρκώντων κινήμασι, αἱ γυναῖκαι ἢ καὶ θερμαὶ φύσεις, λόγῳ μὲν αὐτὰς παιδαγωγοῦσιν καὶ διδάσκουσιν μέχρι τινὸς πρὸς ἀρετὴν· ὅπλεπτόσης ἢ ὀπτήμυης καὶ λόξης, τὸ ἴσον εἰς κακίαν ἐνεδείσπουσαι.

§ 70. Οἱ θεοὶ ἐνδιερείσσουσιν] Efficaciſſimum ſanè & Chriſtiano quovis dignum ad pravorum hominum tolerantiam ſuadendam, à numinis divini exemplo deſumptum argumentum. Vide ad *l.* 9. § 27. & *l.* 8. § 8. & *l.* 9. § 11. Sed & Joan. Chryſoſt. *in Matth. c.* 6. *v.* 45. *orat.* 18. Tertull. *de patient. c.* 2. *Diſciplina cœleſtis Deum ipſum oſtendit patientiæ exemplum; jamprimum, qui [* forem [* rorem, al.] lucis hujus ſuper juſtos & injuſtos æqualiter ſpargit; qui temporum officia, elementorum ſervitia, totius genitiræ tributa dignis ſimul & indignis patitur ſimul occurrere; ſuſtinens ingratiſſimas nationes, ludibria artium, & opera manuum ſuarum adorantes; nomen, familiam ipſius perſequentes, luxuriam, avaritiam, iniquitatem, malignitatem quotidie inſoleſcentem, ut ſuâ ſibi patientiâ detrahat: plures enim dominum idcirco non credunt, quia ſeculo iratum tam diu neſciunt. Cyprian. *de bon. patient.* Patientiam magiſteriis cœleſtibus diſcimus. eſt enim nobis cum Deo virtus iſta communis. indè patientia incipit: indè claritas ejus & dignitas caput ſumit. origo & magnitudo patientiæ Deo autore procedit. diligenda res homini, quæ Deo chara eſt: bonum, quod amat divina majeſtas, commendat. Qualis verò in Deo & quanta patientia, quòd in contumeliam ſuæ majeſtatis & honoris inſtituta ab hominibus profana templa, & terrena figmenta, & ſacra ſacrilega patientiſſimè ſuſtinens, ſuper bonos & malos æqualiter facit diem naſci, & lumen ſolis oboriri; & cùm imbribus terram rigat, nemo à beneficiis ejus excluditur, quò minùs juſtis ſimiliter & injuſtis indiſcretas pluvias largiatur. Videmus inſeparabili æqualitate patientiæ nocentibus & innoxiis, religioſis & impiis, gratias agentibus & ingratis, Dei nutu tempora obſequi, elementa famulari, ſpirare ventos, fontes fluere, grandeſcere copias meſſium, fructus miteſcere vinearum, exuberare pomis arbuſta, nemora frondeſcere, prata florere. & cùm crebris imò continuis exacerbetur offenſis Deus, indignationem ſuam temperat, & præſtitutum ſemel retributionis diem patienter expectat. cúmque habeat in poteſtate vindictam, mavult diu tenere patientiam, ſuſtinens ſcil. clementer & differens, ut, ſi fieri poteſt, multùm malitia protracta aliquando mutetur, & homo in errorum & ſcelorum contagione volutatus, vel ſerò ad dominum convertatur.

Τοσοῦτον φαύλων ἀνέχεσθε] Juſtiniano Imper. Praſum ſupplices, referente Theophane apud Alemannum in *notis ad Procop. l.* 9. Εἰ πᾶσιν ὑμῖν θλεβόμενοι, μὴ ἀγανακτήσει τὸ κράτος σου τὸ θεῖον πάντων ἀνέχεται. Theodoſio Liban. *orat.* 12. Τίνα γὰρ δὴ τὰ τῶν θεῶν; συγχωρῶμεν τοῖς τὰ καθ' ὑμέτερα ῥήματα ἐπ' αὐτοὺ ἀφιεῖσιν, ὅταν τι παρὰ τῶν πραγμάτων λυπῶσιν, καὶ τοι πολλάκις αὐτοὶ σφᾶς αὐτοὺ ἀπολλύουσιν. ἀλλ' οἱ μὲν συκοφαντοῦσιν· οἱ δὲ ἀνέχονται· καὶ διὰ τοῦτο πολὺ τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος. εἰ δ' ἔπασχον πάσιν ἀμαρτήμασι δίκας, σφόδρα ἂν ὀλίγον ἦν τὸ σωζόμενον. ὅστις ἂν ἐοικέναι βούλεται θεοῖς, ἀφιεὶς πημονίας χαίρετω μᾶλλον, ἢ λαμβάνων. Et clariùs adhuc *orat.* 13. Τί γὰρ δὴ τὰ τῶν θεῶν; ἄνωθεν μὲν ἅπασα καθορᾶται καὶ ἀκούεται. ἐν δὲ τοῖς ὅπῃ γῆς καὶ λῃστηρίοις καὶ φαρμακοῖς, ἀδικήματα πολλὰ ἄλλα, καὶ δὴ καὶ ὅταν δι' αὐτοὺ ἄνθρωποι φερέτλεον κακῶς, ἀδικεῖς τε λέγουσι παρ' ἑαυτοῖς, ἐμβλέποντες εἰς τὸν οὐρανὸν, ἀλγεῖς ἀπεχούσας ῥήματος· εἶδον ἐγὼ πυκνὰ καὶ λίθους ἐπ' αὐτὸν πορευθέντας. οἱ δ' ἐν τοιαύτῃ δυνάμει τῶν λαβεῖν δίκην, εἰ βουλοίμεθα, ὄντες, οὐ βούλονται. εἰ δ' ἅπασιν ἔπονται τοῖς τοιούτοις αἱ δίκαι, πάντα ἂν ἦν καθ' ἡμέραν τῶν ἀπολλυμένων πλέα· καὶ οὐδ' ἂν ἐξέφυγον οἱ ζῶντες φορὰς τὰς παρὰς. ὧν ἡ καὶ αὐτὴ τούτῳ τὸ κρεῖττους εἶ δεικνύναι, τῷ μηδὲ δικαίῳ χρῆσθαι θυμῷ πολλάκις. vide *ad l.* 8. § 51.

Καὶ κήδονται αὐτῶν] Quod Chriſtus Dominus, Matth. *c.* 5. *v.* 45. Τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους. & Luc. *c.* 6. *v.* 35. Χρηστός ἐστι ἐπὶ τοὺς ἀχαρίστους καὶ πονηρούς. Et Paulus *Act. Apoſt. c.* 14. *v.* 15, 16. Εἰδέναι πάντα τὰ ἔθνη πορεύεσθαι ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν· καίτοιγε ἀγαθοποιῶν, οὐρανόθεν ὑετοὺς διδοὺς καὶ καιροὺς καρποφόρους, ἐμπιπλῶν τροφῆς καὶ εὐφροσύνης καρδίας αὐτῶν. Senec. *de benef. l.* 1. *c.* 1. *Non eſt quòd tardiores faciat ad bene merendum, turba ingratorum: nè Deos quidem immortales ab hac tam effuſa liberalitate ſacrilegi negligenteſque eorum deterrent. utuntur naturâ ſuâ, incunctanterque illos ipſos munerum ſuorum malos interpretes juvant. hos ſequamur duces, quantùm humana imbecillitas patitur.* Et *l.* 3. *c.* 25. *Propoſitum eſt nobis ſecundum rerum naturam vivere & deorum exemplum ſequi. ſi deos imitaris, da & ingratis beneficia. nam & ſceleratis ſol oritur; & piratis patent maria.* vide tamen & eundem *ibid. c.* 28. Idem *l.* 7. *c.* 31. *Non eſt mihi relata gratia: quid faciam? quod Dii omnium rerum optimi autores, qui beneficia ignorantibus dare incipiunt, ingratis perſeverant.* Vide *l.* 9, § 11, 27.

Ὅσον οὐδέπω λήξειν μέλλων ἀναιδείας] Eodem utitur argumento, *l.* 8. § 5. Senec. *de ira l.* 3. *c.* 43. *Magno animo brevia feramus incommoda.*

Εἰς ὢν τῶν φαύλων] quod latro ad crucem ſocio ſuo, Luc. *c.* 22. *v.* 40. ἐν τῷ αὐτῷ κείμενοι

ὤν. Vide *l.* 11. § 18. Senec. *de benef. l.* 1. *c.* 1. *Non est quòd tardiores faciat ad bene merendum turba ingratorum. nam primum, nos illam augemus, deinde, nè deos quidem immortales ab hac tam effusa benignitate sacrilegi negligentesque eorum deterrent.*

§ 71. Τὸν ὑπὸ ἰδίαν κακίαν μὴ φθάνειν] vide Apost. *ad Cor. ep.* 1. *c.* 5. *v.* 7,--10. Epictet. *l.* 2. *c.* 16. Ἀλλ' ἐκ εἶ Ἡρακλῆς, ἢ ἐ δύνασαι καθαίρειν τὰ ἀλλότρια κακά; ἀλλ' ὀφὶς εἶ καὶ Θησεὺς, ἵνα τὰ τῆς Ἀττικῆς καθάρῃς; τὰ σαυτῦ κάθαιρε· ἐντεῦθεν ἀπὸ τῆς διανοίας ἔκβαλε ἀπὸ Πειρίθου καὶ Σκίρωνος, λύπην, φόβον, ὀργὴν, ἐπιθυμίαν, φθόνον, ἀπιστίαν, φιλαργυρίαν, μαλακίαν, ἀκρασίαν.

Ὁ καθ' ἡμᾶς] vide *l.* 8. § 55.

§ 72. Ὁ ἐν ἡ λογικὴ] vide *l.* 3. § 8. & *l.* 4. § 2.

Καταδέεσθαι ἑαυτῆς] utpote quæ ad ampliora & præstantiora sit nata. Vide *l.* 3. § 6.

§ 73. Τί ὑπὲρ ζῆλος] Vide *ad l.* 5. § 6. Senec. *ep.* 79. *Oppone, quæ dehortentur; dic, Factum tuum matura sequetur oblivio, & parùm grata existimatio civium. respondebit tibi; Ista omnia extra opus meum sunt. ego ipsum contemplor; facere rectè piéque contentus.*

Ὥσπερ οἱ μωροὶ] *quibus famæ major sitis est quàm virtutis.* Juvenal. *sat.* 10. Vide *l.* 4. § 44. & *l.* 5. § 23. Sed quare stultos censet, qui laudem expetunt? quia id volunt, quod in ipsis non est. Epictet. *l.* 2. *c.* 13. Ὅταν ἀγωνιῶντα ἴδω ἄνθρωπον, λέγω, τί π' ποτε θέλει; εἰ μὴ τῆ ἐκ ἐφ' αὐτῷ ἢ ἤθελε, πῶς ἂν ἔτι ἡγωνία; διὰ τοῦτο μὴ ὁ κυβερνήτης, μόνος μὲν ἄδων, ἐκ ἀγωνιᾷ· εἰς διάτρον δ' εἰσέρχόμενος, κἂν λίαν ὑφανος ᾖ, ἢ καλῶς κυβερνίζῃ. ἡ γὰρ ἄσκησις μόνον θέλει καλῶς, ἀλλὰ καὶ ἐνδοκιμῆσαι τοῦτο δ' ἐκέτι ἐστ' αὐτῷ. Flacc. *l.* 1. *ep.* 16.

Vir bonus ac prudens dici delector ego ac tu.
Qui dedit hoc hodie, cras si volet, auferet idem.
Pone, meum est, inquit: pono, tristisque recedo.

§ 74. Οὐδεὶς κέμνει ὠφελούμενος] At Themistocles Athenienſibus ipſum proſcindentibus; Τί κοπᾶτε, ὦ μακάριοι, πολλάκις ἐν πάροντες; Plut. *de laude ſui c.* 3. & *in præcept. polit.* & *in apophth.*

Ὠφέλεια ἡ] Vide *ſuprà* §. 13, & 53.

Μὴ ἔν κάμνε] Apoſt. *ad Galat. c.* 6. *v.* 9. Τὸ δὲ καλὸν ποιοῦντες μὴ ἐκκακῶμεν. & *ad Theſſ. ep.* 2. *c.* 3. *v.* 11. μὴ ἐκκακήσητε καλοποιοῦντες. Vide *ad l.* 5. § 6. & *l.* 6. § 29.

Ὠφελήμενος, ἐν ᾧ ὠφελεῖς] Senec. *de clem. l.* 1. *c.* 4. *Animus reipub. tu es.; illa corpus tuum. vides, ut puto quàm neceſſaria clementia ſit. tibi enim parcis, cùm videris alteri parcere.* Auſon. *grat. act. Quartum hunc gradum novi beneficii tu, Auguſte, conſtituis, deferre tibi ipſi, quò alter ornetur.* Caſſiodor. *var. l.* 4. *c.* 24. *In lucrum cedunt, quæ bene meritis conferuntur. & de ipſo munere magis acquiritur, cùm optimis digna præſtantur.* Ità P. Syrus;

Beneficium dando accepit, qui digno dedit.

Sidonius *l.* 6. *ep.* 12. *Aliquis aliquem, ego illum præcipuè puto ſuo bono vivere, qui dedit alieno.* & Pacat. *paneg. Nullam majorem crediderim eſſe principum felicitatem, quàm feciſſe felicem, & interceſſiſſe inopiæ, & fortunam viciſſe, & dediſſe homini novum fatum. itaque imperatori propriam majeſtatem eſtimanti, non tam id ſuum videri debet, quod abſtulit, quàm quod dedit.* Greg. Naz. *de bapt.* Εὐεργετῆται, τῶν εὐεργεσίαν αἰτούμενος. Et Jo. Chryſoſt. apud Anton. *meliſſ. l.* 1. *c.* 29. Οὐκ ἔν ποιεῖ ὁ ἔν ποιῶν, ἀλλ' ἔν πάσχει αὐτὸς, ἢ εὐεργετεῖται μᾶλλον, ἢ εὐεργετεῖ. Noſtro planè conſentiens Clemens Alex. *ſtrom. l.* 2. Τῷ γὰρ ὄντι εἰκὼν τοῦ θεοῦ ἄνθρωπος εὐεργετῶν. ἐν ᾧ γὰρ αὐτὸς εὐεργετεῖται· ὥσπερ γὰρ ὁ κυβερνήτης, ἅμα σώζει καὶ σώζεται. διὰ τοῦτο ὅταν τις αἰτῇ τύχῃ, ἐ φησὶ τῷ διδόντι, Καλῶς ὅτι ἔδωκας, ἀλλὰ, Καλῶς εἰλημμαι. ὅτω λαμβάνει μᾶλλον ὁ διδὺς, διδοὺς ἢ ὁ λαμβάνων.

§ 75. Ἡ ἀλόγιστα καὶ τὰ κυριώτατα ὄζα] M. Caſ. legendum contendit, ἢ τὰ λογικὰ καὶ κυριώτατα ὄζα, vel etiam, ἢ ἃ λογιστικὰ, τὰ κυριώτατα ὄζα. ut ſit ſenſus, *rationales creaturas eſſe objecta principalia, circa quæ peculiaris cura illa & providentia verſatur.* atque ità revera intelligendum Apoſtoli illud, *ad Cor. ep.* 1. *c.* 9. *v.* 20. Μὴ τῶν βοῶν μέλει τῷ θεῷ; ἢ δι' ἡμᾶς πάντως λέγει; Ego tamen nihil mutandum cenſeo. hoc enim velle videtur Marcus, Ad mundi hujus fabricam producendam ac conſtituendam, peculiari quodam motu, univerſi natura acceſſit. deinceps autem, vel quæcunque in eo contingunt, vi nexûs cujuſdam & conſequentiæ neceſſariæ lege certâ tunc conſtitutæ eveniunt, vel principalia illa, ad quæ univerſi mens præcipuè & quaſi peculiariter ſeſe intenderit, nullâ ratione, ſed temerè diſpoſita fuerint. at hoc eſſet abſurdiſſimum, mentem univerſi, cùm ad iſta producenda ac conſtituenda peculiari motu proceſſiſſet, de futura diſpoſitione atque ordinatione legem nullam tuliſſe, ſed temerè ferenda caſui fortuito permiſiſſe diſpoſuit. ergo hæc genuina Marci mens. nec aliud quicquam evincunt loca ad lectionis mutatæ firmamentum adducta ex *l.* 6. § 39. & *l.* 9. § 26. *edit. Caſ. l.* 6. § 44. & *l.* 9. § 28. diſtinctionis noſtræ. ſiquidem priore loco τὰ κοινὰ, non τὰ λογικὰ, ea eſſe dicuntur, ὧν οἱ θεοὶ μάλιστα προνοοῦνται, atque iſtis κατ' ἐπακολούθησιν συμβαίνειν cætera. poſteriore verò onuda ponitur diſtributio illa, Ἢτοι ἐρ' ἑνὸς ὁρμᾷ ἢ τῷ ὅλῳ διάνοια. ἢ ἄπαξ ἄρμηται, τὰ δὲ λοιπὰ κατ' ἐπακολούθησιν. Sicut & *l.* 6. § 35. de ratione præditis nè χρὴ quidem. Ità Marcus pro conceſſo ſumit mentem univerſi, ſi ad primam rerum conſtitutionem ratione ac conſilio quodam deſtina-

deſtinato acceſſerat, ità cuncta diſpoſuiſſe ut à primis illis cauſis ſuccedentia quæque neceſſariâ quadam conſecutione profluerunt. quod & iſthic monitum voluit. Vide & *lib.* 10. § 6. Senec. *de beneficiis lib. 6. cap.* 23. *In prima illa conſtitutione, cùm univerſa diſponerent, etiam noſtra viderunt, rationémque hominis habuerunt. ——etiamſi potiora illis ſunt, in quæ oriuntur, nos tamen in majora ituri juvant.* de ſyderibus loquitur.

Ad Librum VIII.

§ 1. Ὁ ῥῶ φιλοσοφίας ὤν] Epict. *lib.* 2. *c.* 9. ὅτως ὲδὲ πρὸ τῆ ἀνδρώπε ἐπαγγελίαν πεποίησαι διαμένειν μὴ ἐπὶ τῆ φιλοσόφε, πολλῶ μᾶλλον ὁ μηδὲν ποτ' ἀσχήσας σύ. Et *c.* 4. Δεῖται γὰ ἀσκήσεως ἕκασος ἡμῶν πρὸς τὸ ἡμᾶς τελεῶ ἀνήρ. Vide Epictetum *enchir. c.* 35, & 36. (ubi perperam divulſis quæ arctiſſimè cohærebant, ex Epiro Rhegium fecerunt editores) & *diſſert. l.* 3. *c.* 15. unde mendoſa quædam in *enchir.* poſſunt emendari feliciùs, quàm eſt à Volfio aliiſq; id non advertentibus tentatum. Inter alia quæ cùm utrobiq; vitiata videantur, intacta prorſus, tanquam integra, præterierunt illi, hæc habet. Δοκεῖς ὅτι ταῦτα ποιῶν, διώσασθαι φιλοσοφῶν· δοκεῖς ὅτι διώσασθαι ἀσωύτως ἐδίειν, ὡσαύτως πίνειν, ὁμοίως ὀργιδῆς, ὁμοίως δυσαρεστεῖν. ità in *diſſertationibus* exhibentur: nam in *enchiridio* & mutilata & inquinatiora lego, Δοκεῖς ὅτι ταῦτα ποιῶν, διώσασθαι φιλοσοφῶν; δοκεῖς ὅτι δύνασαι, (φιλοσοφῶν ſcil. quod ἐν τῆ κοινῆ ſubaudiendum) ὡσαύτως ἐδίων, ὡσαύτως πίνων, ὁμοίως ὀργιδῆς, ὁμοίως δυσαρεστῶν; neq; enim aut iraſci aut tædio habere permittebant Stoici. ità *c.* 22. πρῶτον, ἐν τοῖς χτ' σεωτὸν, ἐκεῖ δεῖ σε ὅμοιον ἐν ὑπνῳ φαίνεδς, οἷς νυῶ ποιεῖς. ſequitur: ἀγρυπνῆσαι δεῖ, πονῆσαι, νικῆσαί πνας ὀπιδυμίας, ἀπαλθεῖν ἀπὸ τῆ οἰκείων, ἀπὸ παιδεῖα καταφερνιδίων, ἀπὸ τῆ ἀπαιτούντων καταγελαδῆναι, ἐν παντὶ ἔλασσον ἔχειν, ἐν ἀρχῆ, ἐν τιμῆ, ἐν δίκη, &c. Huc applicat dictum vulgare, quod inter adagia locum meritò ſibi vindicet, idem *l.* 4. *c.* 6. Νῦν ὃ σὺς ἄλλοις γίνεδαι λέγεις, ἄλλων ὀπιμελεῖδς. ἢ πολλοὶ ὃ τῦτο καλῶς λέγουσιν, ὅτι ἔργον ἔργῳ ὲ κοινωνεῖ. Et rurſus *c.* 10. Ἀλλὰ σοφίσα θέλεις τὰ πλησίον τὰ λαλῶν; ἢ πῶς διώασαι; ἔργον ἔργῳ ὲ κοινωνεῖ. εἰ δ' ἐκῶνα θέλεις, τῦτο ἄφες· εἰ ὃ μή, ὅτι τῦτο ἔξεις, ὅτ' ἐκῶνα, σιωπώμεν ἐπ' ἀμφότερα. Quod fuſiùs paulò *enchir. c.* 1. § 4. Τηλικύτων ἐρίεμεν, μέμνησο ὅτι ὲ δεῖ ὲδὲ μετρίως κεκινημένον ἅπτεδαι αὐτῆ· ἀλλὰ τὰ μὲν ἀφίεναι παντελῶς, τὰ δ' ὑφ' ἡδεδαι σοῖς τὸ παρόν· ἐὰν ὃ ἢ παῦτ' ἐθέλῃς, ἢ ἄρχειν, ἢ πλυτεῖν, συχὸν μὲν, ὐδ' αὐτῆ τύτων τάξη, διὰ τὸ ἢ τῆ σοστέρων ἐρίεδαι· πάντως γε μὲν ὀκνήσεις ἀποτάξη, δ' ὧν μόνων εὐδαιμονία ἢ ἐλευθερία σοιγίνεται. Et *ibid. c.* 12. Ἴδι γὰ ὅτι ὲ ῥᾴδιον, ἢ πρὸς σοσαίρειν πρὸς σαυτὸ χτ' φύσιν ἔχουσαν φυλάξαι, ἢ τὰ ἐκτός· ἀλλὰ τ' ἑτέρε ὀπιμελύμενον, τῆ ἑτέρε ἀμελῆσαι, πᾶσα ἀνάγκη. Quod Siracid. *c.* 38. *v.* 25. Ὁ ἰατρ]εύμεν σοφίσῃ, αὐτὸς σοφισθήσεται. Et Epictet. *c.* 36. edit. vulg. Ταῦτα ὲ μὴ συμφωνεῖ. ἵνα σε δεῖ ἀνδρωπον ἢ ἀγαθὸν ἢ κακὸν εἶναι. ἢ τὸ ἡγεμονικόν σε δεῖ ἐξεργάζεδαι τὸ σαυτῆ, ἢ τὰ ἐκτός. ἢ σοεῖ τὰ ἔσω φιλοτεχνεῖν, ἢ τὰ ἔξω· τυτέσιν ἢ φιλοσόφε τάξιν ἐπέχειν, ἢ ἰδιώτε. In eam mentem Pythagor. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 1. χαλεπὴν πολλὰς ὁδὸς ἅμα τῷ βίῳ βαδίζειν. Et obſervat Cl. Caſaubon. apud Athen. *l.* 12. πρὸς ἀσχολίαν opponi τῇ φιλοσοφίᾳ. id eſt, *vitam occupatam & ſolicitam philoſophiæ.*

Τί δέξεις, ἄφρες] hoc quippe ſtultorum eſſe dixerat. *l.* 7. § 73. & *l.* 4. § 44. ſed & videri eſſe, quod non es, quid tibi proderit? *l.* 10. § 8. Socrates,

teſte Xenophonte *memorab. l.* 1. dicere ſolitus eſt, ὡς οὐκ ἔστι καλλίων ὁδὸς ἐπ' εὐδοξίαν, ἢ δι' ἧς ἄν τις ἀγαθός τι γίνοιτο καὶ μὴ δοκεῖν βούλοιτο. At Marcus hîc quid aliis videaris, miſſum prorſus vult facias, Æſchyli illud pervulgatum in Theb. imitatus;

Οὐ γὰρ δοκεῖν ἄριστος, ἀλλ' εἶναι θέλει.

Eſſe, haud videri, enim elaborat optimus.

Quod è tragico de Amphiarao prolatum, ad Ariſtidem corona tranſtulit. Plut in *Ariſtid. vit. & Apoph.* qui & laudat *de poet. leg. c.* 13. De Iſidoro & de Marino etiam extulit Damaſcius in *vit. Iſid.* apud Phot. *bibl. cod.* 242. Catoni par elogium tribuit Saluſt. in *Catilin. Eſſe, quàm videri, bonus malebat.* qui ſubjungit tamen: *Ità, quò minùs gloriam petebat, eò magis adſequebatur.* quod ſuprà Socrates. De ſe Gregor. Naz. *adv. eos, qui ſedem Conſtantinopolitanam ambire ipſum inſimulabant.* Ἀλλ' ἔστω, φησὶ, δοκεῖ τοῖς πολλοῖς. τί δέ μοι διαφέρει, ὦ τᾶς εἶδ) πλέον ὁ λόγος, μᾶλλον ἢ πᾶς; τοῦτο γὰρ ἤδη κατέκρινεν, ἢ ἐδικαίωσεν, ἢ ἄθλιον ἐποίησεν, ἢ μακάριον. τὸ δὲ δοκεῖν ἐστὶν ἐφ' ἡμᾶς, ἀνεπ' ἐμοὶ ὄναρ ἀλλότριον. Et mox: Τὸ δοκεῖν ἕν, ἂν μοὶ γένηται, δεξόμεθα. ἵν' εἴπω τι καὶ ἀνθρώπινον· ἂν ἢ ἀνεπίπλῳ, χαίρειν ἐάσομεν, καὶ ἐστὶν τᾶς εἶδ) μὰ τὸ δοκεῖν ἀφαιρήσομεν. De Socrate Epictetus *diſſertat. lib.* 4. *c.* 8. Ἀπῆλθε, ἐνὶ ἀρκεῖ μόνῳ τῷ εἶδ) φιλοσόφῳ· χαίρων ἦν, καὶ ὅτι μὴ δοκῶν, ἐκ ἐδέκνυτο. Quin & idem apud Platonem, in *Gorgia*; Παντὶ μᾶλλον ἀνδρὶ μελετέον, ἢ τὸ δοκεῖν εἶδ) ἀγαθὸν, ἀλλὰ τὸ εἶδ), καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ. Epictet. *enchir. c.* 24. Ἐάν ποτέ σοι γένηται ἔξω γραφῆναι, θεὸς τὸ βλησθῆναι ἀρέσαι τινὶ, ἴσθι ὅτι ἀπώλεσας πάλιν γάπην. (ità malim pro ἔσεσιν, quàm cum Volfio ἔνεσιν) ἀρκοῦ ἔν σοι παρὰ, τῷ εἶδ) φιλοσόφῳ· εἰ δὲ καὶ δοκῶν βούλει, τῷ ἔναι σεαυτῷ φαίνου, καὶ ἔσῃ ἔσπ. ubi tamen τῷ εἶδ) ſuperflua eſſe ſuſpicatur meritò Volfius. Eratoſthenem verò vitii illius, quod à Marco hîc tangitur, inſimulat Strabo *geograph. l.* 1. Μέσος ἦν, inquit, τῶν τε βυλομένων φιλοσοφεῖν, καὶ τῶν μὴ διαῤῥύπτειν ἐγχειρεῖν ἑαυτὸν· οἷς πάλιν ἐκ ἐδόκησεν ταὐτὸν, ἀλλὰ μόνον μέχρι τοῦ δοκεῖν σεσιὸν].

Εἰ κἂν τὸ λοιπὸν τοῦ βίου, ὅσον δήποτε ἡ σὴ φύσις θέλει, βιώσειν] D. Boot. ὅσον δήποτε ἡ σὴ φύσις θέλει, βιώσεις. *Si reliquum vitæ, quantumcunque natura tibi conceſſerit, tranſegeris.* emendationi aſſentior. Verùm mihi aliquid inſuper, quod deſit, ſupplendum eſſe videtur. Sequitur enim, καταλόησον ἐν τί θέλῃ. *conſidera ergò quid ea velit.* non quamdiu, ſed quomodo vivere te velit. unde liquet, de ea re monitum aliquod antecefliſſe. forſan ergò legendum fuerit, εἰ κἂν τὸ λοιπὸν τοῦ βίου, ὅσον δήποτε, [ὡς] ἡ σὴ φύσις θέλει, βιώσεις. *Si reliquum vitæ, quantumcunque id futurum ſit, prout natura tua vult, & à te exigit, tranſegeris.*

Οὐδαμοῦ ἔυρες τὸ εὖ ζῆν] Contendit non immeritò Mer. Caſaub. Antonini iſta, cum Solomonis illis, *Eccleſ. c.* 1. *v.* 13. & *c.* 2. *v.* 1. —— 11. quibus permulta, imò univerſa ferè, quæ ſub ſole geruntur, pervagatus Rex, nuſpiam vitam beatam veréq; tranquillam deprehendiſſe ſe profitetur. qui tamen illud, οὐδαμοῦ, apud Marcum, quod & denuò repetitur, malim, *nuſpiam*, ſimpliciter, quàm, *in iſtorum nullo*, vertiſſet. Adjici poteſt Severi Imper. illud; *Omnia fui, & nihil expedit.* Spartian. potiùs tamen, prout ab Aurelio refertur: *Ortus Lepti, humili patre, primò literis, deinde imbutus foro: quo parùm commodante, utì rebus arctis ſolet, dum tentat aut exquirit varia meliorâq;, conſcendit imperium. ibi graviora expertus, laborem, curas, metum, & incerta prorſus omnia; quaſi teſtis vitæ mortalium, Cuncta, inquit, fui, conducit nihil.* Quod de Marco filius, de Severo pater ὁ μακαρίτης, *ad Spart. Quatuor verbis complexus eſt integri libelli ejus (finem ſolùm excipimus) qui à ſapientiſſimo rege Solomone, ſuper humanarum rerum vanitate, divinitus planè & θεοπνεύστως eſt compoſitus.* Finem meritò excepit; quem fruſtrà ſtatuit hîc Marcus, ὃν τῷ ποιεῖν ἃ ἐπιζητεῖ ἡ τῶ ἀνθρώπε φύσις. quanquam haud ineptè prorſus, ſi *naturam* diceret, qualis eſt ab initio condita ac creata. jam enim corrupta & defecta, non valet ſuis viribus eò etiam adſpirare, in quo uno bonum ipſius verum ac ſyncerum conſiſtit. Meliùs iraq; Solomon, utpote θεοδίδακτος, ἐν τῷ θεὸν φοβεῖσθαι, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ φυλάσσειν. *Vis*, inquit, *poſt hæc omnia ſummam rei? Deum reverere; & præcepta ejus obſerva: hoc eſt enim totum hominis. Eccl. c.* 12. *v.* 13. Epict. *l.* 3. *c.* 24. Τὰ ἀγαθὰ ἔξω μὲν ζητεῖτε· ἐν ἑαυτοῖς ζητεῖτε· εἰ δὲ μὴ, οὐχ εὑρήσετε. at quomodo apud ſe bonum iſtud offendet quis? ſubjungit; ὅλῳ θεῷ ἢ θεὸν πεπαιδεῦσθαι, καὶ τὰς ἐπείνου ἐντολὰς καὶ τὰ παραγγέλματα. ecquid aliud Rex ſapientiſſimus?

Ἕπεται δόγματα ἔχῃ] Vide Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 11.

Ὃ οὐκ ἔστι ποιεῖ δίκαιον] *Bonum nihil eſt*, inquit, *niſi quod habentem bonum facit.* At de bonis, quæ dicimus, externis, verè Aug. *concion. ſolemn.* 236. *Omnia iſta bona ſunt; ſed unde facias bene, non quæ te faciant bonum. habeto bona, quæ te faciant bonum. bona ſunt quæ habes. eſto & tu bonus inter bona tua. eſto bonus manſurus inter bona peritura. erubeſce bonis tuis. noli eſſe malus in eis, nè pereas cum eis.* Vide *l.* 2. § 11. & Senec. *ep.* 76.

Ἐλεύθερον] *liberum.* at interpretes, *liberalem.* ἐλεύθειον. ſic *l.* 7. § 67.

Ὃ οὐκ ἔστι πονηρία] Contrà, nihil malum eſt, niſi quod habentem malum atq; improbum facit: quod externa iſta non poſſunt. Vide *l.* 2. § 1.

§ 2. Μὴ μεταβούλου ἐπ' αὐτῇ] Epicharm. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 1.

Οὐ μεταβουλεῖν, ἀλλὰ βεβουλεῦσθαι χρὴ τὸν ἄνδρα τὸν σοφόν.

Cunctâ

Cuncta ſapiens prævidebit ; pœnitebit ſic nihil.
Plaut. *ſtich.* 1. 2. ——*quotidie*
Pridie caveat, nè faciat, quod pigeat poſtridie.
& *Bacchid.* 4. 9.
Priùs te caviſſe ergò, quàm pudere æquum fuit.
Pindar. *Pyth. od.* 5. Πρόφασιν eſſe ait, Ἐπιμηθέως ὀλίγου θυγατέρα. Vult itaq; nos Marcus eſſe Promethei non Epimethei liberos, nè Prophaſin, i.e. *excuſationem*, ſive *prætextum*, ſororem nobis adſciſcere neceſſe habeamus. Vide *infrà* § 10.

Μικρὸν, ἢ πόπτης, ἢ πάντ' ἀπ μέσου] Quod nos vulgari diverbio dicere ſolemus, *Ego cùm interii, totus mundus mihi intercidit.* Proſper, *ad uxorem :*

Etſi concluſo ſupereſſent tempora ſæclo,
Ut poſſet longos mundus habere dies :
Nos tamen occaſum noſtrum obſervare deceret,
Et finem vitæ quemq; videre ſuæ.
Nam mihi quid prodeſt, quòd longo flumina curſu
Semper inexhauſtis prona ferantur aquis ?
Multa quòd annoſæ vicerunt ſecula ſylvæ ?
Quódque ſuis durant florea rura locis ?
Iſta manent : noſtri ſed non manſere parentes :
Exigui vitam temporis hoſpes ago.

Aug. *de verb. Dom. ſerm.* 26. & *de* 10. *chord. c.* 2. & *homil.* 28. *Longè eſt quidem dies judicii : ſed uniuſcujuſque hominis dies ultimus longè eſſe non poteſt ; quia brevis eſt vita, & vitæ brevitas incerta.* Vide *ad l.* 4. § 26.

Τί πλέον ὀπτίζῃ;ῶ] Ità Gregor. Naz. *ad Epiſc.* 150. ἐγὼ ἄλλο τι ὀπτίζηπῶμι. Vide *ad l.* 5. § 6. & *l.* 6. § 2. & *l.* 7. § 13. & *l.* 9. § 40. Epictet. *l.* 3. *c.* 24. σὺ δ' ζηλοῖς ἔπαθλον ἀνδρὶ ἀγαθῷ μεῖζον τοῦ καλὸ καὶ δίκαια πραξ'ῖαι; Plaut. *Amph.* 2. 2. *Virtus præmium eſt optimum.*

Ἰσονόμιαν θεῷ] quia nimirum φυσικὸς νόμ@ ille cujus meminit *l.* 3. § 11. ſive θεσμὸς, utì nuncupat *l.* 2. § 16. hominibus communis cum diis ipſis à Stoicis ſtatuitur. unde & hominem ſapientem, qui ad legis iſtius normam vitam exigit ſuam, nihilo faciunt minorem Deo ipſo. Epictet. *l.* 1. *c.* 16. Ὡς κατὰ γε τὸν λόγον, ὃν ἢ χείρων οὐδὲ θεῶν, οὐδὲ μικρόπρεπὴς· λόγῳ δὲ μέγαθος ἐ μήκει, ἀλλ' ὑ ἔνι κεῖνα, ἀλλὰ δόγμασιν. Vide *ad l.* 3. § 7.

§ 3. Ἀλέξανδρ@ ῷ] Alexander verò. quaſi à prioribus penderet. ſed τὸ δὲ παρέλκειν videtur. ſicut τὸ ἴσ. *l.* 6. § 44.

Τί πρὸς Διογ'ίνη] Juvenal. *ſat.* 8.

Libera ſi dentur populo ſuffragia, quis tam
Perditus, ut dubitet Senecam præferre Neroni ?

Καὶ τὰ ἡγεμονικὰ ἦν αὐτῶν ταὐτὰ] lectionem hanc ſi admittimus, ſenſus erit, *Eædem erant mentes illorum :* ſive *per omnia ſibi invicem conſentiebant.* id quod ſapientum eſt, & rationis rectæ, quæ una eadémq; apud omnes eſt, auſpicium ductúmq; affectantium. quum inſipientes & animi affectu & vitæ inſtituto, tum ſecum invicem, tum & à ſeipſis etiam diſſentiant. Cæterùm M. Caſ. ταῦτα legiſſe videtur : & G. Xyl. τοιαῦτα, cùm vertit, *ità erant eorum mentes inſtructæ.* ejuſmodi nimirum mentes habebant, quæ in rerum naturas acutiùs introſpicere, & ſagaciùs intromittere ſe poterant. hunc ſequor. indè ergò factum, ut cùm rerum naturam perſpectam haberent, & cui uſui inſervirent, nec multis opus eſſe ſibi ad bene ac feliciter agendum intelligerent, nec avidiùs quicquam, quam par erat, appeterent.

Ἐκεῖ δ' ὅπου φρόνησις ; ἢ δουλεία πόσου ;] Xyl. *ibi verò, quibus in rebus eſſet prudentia & ſervitus.* ut ad philoſophos illos, illorúmq; perſpicaciam referatur. M. Caſ. ad reges aç imperatores potiùs, quos priùs dixerat, retulit. in quo calculum ei lubens contribuo meum. Verùm quòd vertit, *quousq; ſe extendebat error eorum, eousq; eorundem & ſervitus,* non video quî poſſit cum autoris verbis conſiſtere, niſi πόσων aut ποσούτων pro πόσῳ ſubſtituere libuerit. Mihi nihil movendum videtur. erotematicè tantùm concipiendum exiſtimo. Apud illos, cùm rerum naturam, ac per conſequens uſum, non ritè aſſequerentur, de quot rebus alioqui minùs neceſſariis, ſed quæ ipſis neceſſariæ viſæ ſunt, fatagere illos neceſſe fuit, quótq; rerum ſeſe ſervituti addicere ? Ἅμα γὰρ τῇ ἀρχῇ πολλὰ τὰ ἀναγκαῖα ἀναπεπλάκασιν. Teles *collat. divit. & paupert.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 94. Notum eſt illud Philippi Macedonis, qui cùm quo loco deſtinaverat, caſtra ſtatuere, commodè non poſſet, quòd pabulum jumentis defore diceretur : Οἷος ἡμῖν ὁ βίος ᾖν, inquit, εἰ μὴ πρὸς τὸ μὴ ὄνων χαριεῖν ὠφείλομεν ζῆν ; *qualis vita noſtra eſt, quibus ad aſinorum opportunitatem ea eſt exigenda ?* Refert Plut. in *apophth.* & in *præcept. polit.* ità aſinis etiam ac jumentis inſervire rex magnus neceſſe habebat ; non paſtores tantùm aut bubulci : quos ità conquerentes induxit Sophocles, referente eodem in *Agide* ;

Τούτοις γὰρ, ὄντες δεσπόται δουλόμεθα,
Καὶ μὴ δ' ἀνάγκη μὴ σιωπῶντων κλύειν.
Famulamur iſtis, qui tamen domini ſumus,
Quamviſque taceant, nos ea audire eſt opus.

Contrà non eſt vulgatum minùs Socratis illud, qui ut Laërt. *l.* 2. cùm rerum venalium forum ac tabernas pertranſiret, dixiſſe fertur, Πόσων ἐγὼ χρείαν ἔκ ἔχω ; *Quàm multis ego nihil opus habeo ?* vel, ut Cicer. *Tuſc. l.* 5. *cùm in pompa magna vis auri argentíq; ferretur, Quàm multa non deſidero ? inquit.* Itaq; illa neſcio cujus in ore crebrò habebat, quæ & à Clemente Alex. *pædag. l.* 2. *c.* 10. laudantur, ſed ità ut metri rationem non habuerit ;

Τὰ δ' ἀργυρώμα]' ὄζιν, ἥ τε πορφύρα,
Εἰς τὸν τραγῳδοὺς χρήσιμ', ἔκ εἰς ἃ βίον.
Argentea iſta vaſa & ipſa purpura,
Tragicam ad pompam faciunt, ad vitam nihil.

In quam ſententiam Plut. *de avar.* ubi Scopæ Theſſali dictum commemoraverat, qui à vicino è domo ſua rogatus quidpiam, quod is qui petebat, ſuperfluum ipſi ac ſupervacuum eſſe dictitabat, reſpondit, Ἀλλὰ μὴν τότοις ἐσμὲν ἡμεῖς εὐδαίμονες καὶ μακάριοι τοῖς θεατ[ο]ῖς, ἀλλ' οὐκ ἐκείνοις τοῖς ἀναγκαίοις. *At verò iſta ſuperflua & ſupervacanea ſunt quæ nos divites ac beatos faciunt, non autem neceſſaria illa.* ſubjungit, iſtud videri πομπικὸν καὶ πανήγυρι μᾶλλον ἢ βίου ἐπιτηδεῖος, *pompam aut panegyrin potiùs, quàm vitam laudantis.* additq; felicitatem iſtiuſmodi θεατῶν καὶ μὴ κρατούντων, ἢ ὅλως οὐκ εἶναι, *aut nullam eſſe omnino, aut ſpectatorum, non dominorum eſſe*; certè abſq; illis nullam revera exiſtere. Itaq; περίοικα iſta, quam hîc Marcus tangit, eadem ferè eſt cum ea quam Apoſtolus notat, *ad Rom. c.* 13. *v.* 14. ubi vetat, τὰ σαρκὸς πρόνοιαν ποιεῖσθαι εἰς ἐπιθυμίας. nec abludit ab hac multùm ſolicitudo illa, cujus Martham illam ſedulam nimis Chriſtus inſimulat, cùm ait, ὅτι μεριμνᾷς καὶ θορυβάζεται περὶ πολλά. ἑνὸς δέ ἐστι χρεία. Vide *l.* 7. § 20. & *l.* 9. § 40.

Δικαία πόνων] De regibus Solomon, & ipſe rex, *Eccleſ. c.* 5. *v.* 9. מלך לשרה נעבר *etiam rex agro ſervus eſt.* dum eum ſcil. colendum neceſſariò curat. ut Chald. paraphr. & Rohobamo Solomonis filio atque in regno ſucceſſori conſiliarii ſeniores, *hiſtor. Reg. lib.* 3. *cap.* 12. *ver.* 9. תהיה עבד לעם הזה *ſervus ſis oportet populo iſti.* Siquidem, ut Auguſtin. *de Civ. Dei l.* 19. *c.* 15. *Etiam qui imperant, ſerviunt eis, quibus videntur imperare.* Itaq; non immeritò pronunciavit Antigonus, τὸ βασιλέαν, ἔνδοξον εἶναι δουλείαν. *regnum eſſe nobilem ſervitutem,* Ælian. *l.* 2. *c.* 20. &, *magnam ſervitutem magnam eſſe fortunam*; Seneca *ad Polyb. c.* 26. cùm, *in maxima fortuna minima ſit licentia,* ut Cæſar apud Salluſtium in *Catilin.* Eódem facit & Senarius Græcus ille;

Εἷς δεῖ δούλῳ εἰκῆ, ὁ δεσπότης.
Unus familiæ ſervus, ipſe adeò eſt herus.

Et Hebræorum doctorum illud; המלכות היא עבדות. *Servitus eſt & regnum.* Ἀλλ' ἐκείνους μὲν μακαρίζομεν λέγε, τότους δ', ὡς εἰσὶν ἄξιοι, μακαριζόμενε. Epictet. *l.* 3. *c.* 26. Ità, quod idem *l.* 4. *c.* 1. καὶ ὁ δεσπότης ἅπαν τὸν πεπαιδευμένον ἐλεύθερον ἀφῆκε. Vide *l.* 10. § 19. Sed &, quod multò gravius eſt, iiſdem læpenumero,

——*intus & in jecore ægro*
Naſcuntur domini.

quos *alterni ſubeant oportet* Obſequio ancipiti. Perſ. *ſat.* 3. & 5. & Ambroſ. *ep.* 7. *Intra ſe domi habent: intra ſe ſervitium intolerabile patiuntur, aut dominorum, quot vitiorum ſervi.* Aug. *de* [illegible] *l.* 4. *c.* 3. Unde Diogenis dictum; Τὰς μὲν ἐκτὸς δεσπότας δεδιέναι· τοὺς δὲ ἐντὸς ἐπιθυμίας. Lacërt. *l.* 9. & ſicut de Roma Aug. *de civit. Dei l.* 15. *c.* 4. *Urbs victrix gentium, captiva vitiorum.* Ità de Romanis Cic. *Verrin.* 3. *Judiciorum domini, cupiditatum ſervi.* ut nè illud adjiciam, quod Plin. *in paneg. Principes multi, civium domini, libertorum ſervi.* & quod Amb. *ep.* 7. *Emunt ſibi dominos, captivarum ſuarum captivi. Dabo* (inquit Sen. *ep.* 47.) *conſularem aniculæ ſervientem: dabo ancillulæ divitem.* Itaq; Democritus apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 6, & 7. Ἔνιοι πόλεως μὲν δεσπόζουσι γυναικὸς δὲ δοῦλοι. Honeſtius tamen paulò, quod de Perſa Plut. *ad præfect. indoct.* Ὁ Περσῶν βασιλεὺς πάντας μὲν ἡγεῖτο δούλους, πλὴν τῆς ἑαυτοῦ γυναικὸς, ἧς μάλιστα δεσπότης ὤφειλεν εἶναι. Et quod Cato major, de ingenuis legitimiſq; conjugiis ſi accipias; Πάντες ἄνθρωποι μὲν γυναικῶν ἄρχουσιν· ἡμεῖς δὲ πάντων ἀνθρώπων· ἡμῶν δὲ αἱ γυναῖκες. Plut. *apoph.* vide *l.* 2. § 2. & *l.* 9. § 38.

§ 4. Ὅτι] principium ἀκέφαλον, ſive abruptè exorſum. Hoc, inquit, animo tuo obverſetur, vel præſto tibi ad manum & ad mentem ſit, ubi hominum aut injuriis, aut flagitiis commoveri te ſenſeris, eadem facturos, etiamſi tu te indignatione confeceris.

Κἂν σὺ διαῤῥαγῇς] *etiamſi tu rumparis.* Ità Demoſthenes πρὸς Στέφανε, Οὐδὲ ἂν σὺ διαῤῥαγῇς. Lucian. *Timon.* ὅπως οἱ κόλακες ἐκεῖνοι διαῤῥαγῶσι τῷ φθόνῳ. Et Eunap. Ædeſio. Οἱ δὲ παραπλησιασθέντες ῥηγνύμενοι τῷ φθόνῳ. Maro *bucol.* 7.

——*invidiâ rumpantur ut ilia Codro.*

& Martial. *l.* 9. *epigr.* 99.

Rumpatur, quiſquis rumpitur invidiâ.

& *l.* 8. *epigr.* 61.

Livet Cærinus, rumpitur, furit, plorat,
Et quærit altos unde pendeat ramos.

Non abs re ipſa itaq; aberravit prorſus M. Caſ. cùm pro more noſtri idiomatis reddidit, *etiamſi tu te ſuſpenderis.* quomodo & Epictet. *l.* 2. *c.* 20. ἀπάγξασθαι ἂν αὐτὸν ἐποίησα ῥηγνύμενον. Malim tamen Marci phraſin retentam. Siquidem, ut *invidiâ*, ſic & *irâ, rumpi* dicuntur, qui excandeſcentiæ ſuæ indulgent nimis. Epictet. *differt. l.* 1. *c.* 13. Ὅταν ὁ θερμὸν αἰτήσασθαί σε μὴ ἀνακύσῃ ὁ πεῖς, ἢ ἀνακύσας χλιαρώτερον ἐνέγκῃ, τὸ μὴ χαλεπαίνειν, μηδὲ ῥήγνυσθαι. de ebrio Baſil. Cæſ. *homil.* 1. λοιδορεῖται, πύπτει, ἀπειλεῖ, δόμυλος, βοᾷ, διαῤῥήγνυται. Liban. *vit. ſua*: Οἱ τῇ δόξῃ τῶν ἐν ταῖς ἀρχαῖς ῥηγνύμενοι. Morell. *qui ex ſententia magiſtratuum angebantur.* imò, *qui eorum qui in magiſtratu conſtituti gloriâ, dum invident, rumpantur.* Plaut. *Bacchid.* 4. 2.

PA. *Sufflatus ille huc veniet.* PL. *diruptum velim.*
Flacc. *l.* 1. *ſat.* 3. *Rumperis & latras.*

De dolore mariter Cicer. *ad Attic. l.* 7. *ep.* 12. *Non terreor periculo, ſed dirumpor dolore.* & *l.* 4. *ep.* [illegible] *dirumpuntur ii, qui ne aliquid poſſe*

posse doluerunt. Eodem sensu τὸ διαπεπλῆχθαι usurpatum Lucæ *Act. c. 7. v. 54.* de quo alibi diximus. sed & *findi* Persio *sat. 3.*

——*turgescit vitrea bilis:*
Findor.——i. e. ῥήγνυμαι τῷ χόλῳ, καὶ λαχῶ. Is. Casaub.

§ 5. Ὀλίγου χρόνου ὑδεὶς ὑδαμοῦ ἔσῃ] quod usitatiùs ac pleniùs ἐν τοῖς ὀλίγου χρόνου dicitur. quasi dicat, annon ad breviculum temporis spatium perpeti potes? sicut Psaltes *Psal. 37. v. 10. adhuc paululum, & improbus non erit.* ità Marcus hic; *Adhuc paululum, & ipse non eris.* quid autem interest. tu an ille, tollaris? vide *l. 7. § 79.* At M. Cas. legisse videtur, ὑδεὶς ὑδαμοῦ ἔσομαι. cùm vertit, *intra tempus brevissimum cuncta finem habitura sunt; nec cujusquam ultrà memoria erit.* qui & *Africanum* pro *Adriano* cur subsstituerit nescio, cùm & Basil. & Lugd. Ἀδριανὸς, exhibeant.

Περαίνον τοῦτο ἀμεταστρεπτὶ] *ità ut te neutiquam à faciendo dimoveri aut revocari patieris.* ità *lib. 10. § 12.* ἀμεταστρεπτὶ ταύτῃ χωρεῖν. Clemens *strom. l. 5.* Μανθάνεις ἢ ἄρα τῆς ἀληθείας τῇδε ὁδῷ, εὐθείᾳ βαδίζωμεν ἀμεταστρεπτί. Plato *de legib. l. 9.* Τὰς ἢ τῶν κακῶν ξυνουσίας φεύγε ἀμεταστρεπτί.

§ 6. Μεταπλάσαι] Naso *met. l. 15.*

——*cùm sint hæc forsitan illa,*
Hæc translata illuc; summâ tamen omnia constant.

Μεγαλόλλον] Vide *l. 7. § 18, 23.* & *l. 9. § 33.*

Πάντα τετραὶ] omisit clausulam hanc interpres Angl. Naso *Met. l. 15.*

——*omnia verti* *Cernimus.*——

Sic. *l. 9. § 19.* πάντα ἐν μεγαλοψῦχ. Sed & ἐμφατικώτερον etiam in abstracto, ut istic, sic *lib. 11. § 35.* πάντα μεγαλοπρεπῆ. & *lib. 4. § 3.* ὁ κόσμος ἀλλοίωσις.

Οὐκ ἄρα φοβηθῆναι, μή τι καινόν· πάντα σωήθη] transposita videntur ista, quibus rerum transpositionem alternatim fieri solitam describit Marcus: mihi sic collocanda videtur; πάντα τετραὶ· πάντα συνήθη. ὥστε οὐδὲ φοβηθῆναι, μή τι καινόν. receptam lectionem Xylandum sequitur, Marci textum convellit & distrahit. vide *lib. 7. § 1, 58.* & *l. 9. § 35.*

Ἴσαι αἱ ἀπονεμήσεις] i. e. τὰ ἀπονεμόμενα, ut *l. 2. § 17.* & *infr. § 6.* quæ ex lege quasi quadam divina assignantur cuiq;, paria eadémq; sunt. Siquidem, ut Rex sapientissimus, *Eccles. c. 9. v. 2. Eadem omnibus eveniunt; justis, injustis; mundis, immundis; piis, impiis; summis, infimis.* &c. Et Senec. *ep. 107. ideo nulli querenda, quia paria sunt omnibus. nam etiam quod effugit aliquis, pati potuit. æquum autem jus est, non quò omnes usi sunt, sed quod omnibus latum est.* vide *infr. § 43.* vel etiam ità sunt æqualiter proportione, non Arithmeticâ, sed Geometricâ distributa, ut unicuique id quod est ipsi congruum maximè & consentaneum attribuatur. ut *l. 5. § 30.* & *infr. § 7.*

§ 7. Ἀρκεῖται πᾶσα φύσις ἑαυτῇ εὐοδοῦσα] Sufficit hoc naturæ sive creaturæ cuique, si munus sibi proprium ac peculiare exequatur, bonum sibi congruum & consentaneum assequatur. Siquidem, ut philosophus, *ethic. Eudem. l. 1. c. 8.* Τὸ φάναι πάντα τὰ ὄντα ἐφίεσθαι ἑνός τινος ἀγαθοῦ, ἅπαν ἀληθές. ἕκαστον γὰρ ἐφίεται ἀγαθοῦ ὀρέγεται. & in hoc igitur acquiescit.

Φύσις ἢ λογικὴ εὐοδοῦσα] Ità natura rationalis tunc prosperè agit, cùm munia sibi propria & peculiaria obit, qualia sunt quæ istic Marcus recenset. Nam εὐοδία, εὐπραξία. Hesych. vide *l. 5. § 14, 34.* pro eo autem quod εὐοδοῦσα Marcus istic, εὐοδεῖται dixit Joannes Apost. *epist. ad Gaium v. 2.* περὶ πάντων εὔχομαί σε εὐοδοῦσθαι καὶ ὑγιαίνειν, καθὼς εὐοδοῦταί σου ἡ ψυχή.

Τὰς ὁρέξεις καὶ ἐγκλίσεις τὰς ἐφ' ἡμῖν μόνον] Hoc est quod passim inculcat Epictet. *enchir. c. 1, & 2. dissert. l. 1. c. 1.* & 27. & *l. 2. c. 13.* & *l. 3. c. 24.* & *l. 4. c. 1, 4, 10.* alibi. huc autem plurimùm facit, quòd inter alia *l. 4. c. 1.* ἐλεύθερον sive liberum hominem eum definit, ᾧ αἱ ὁρμαὶ ἀνεμπόδιστοι αἱ ὀρέξεις ἐπιτυγχάνουσαι αἱ ἐκκλίσεις ἀπείπωπτοι.

Εἴγε] ἤγε M. Cas. rectè. ut de natura universali, sive anima universi, cujus portio quædam anima hominis cujusvis est, intelligatur.

Ἴσους καὶ κατ' ἀξίαν τοῦ μετέχοντος] ità *supr. § 5.* ἴσαι αἱ ἀπονεμήσεις. Verùm est æqualitas ista, ut Aristoteles loquitur, *Ethic. l. 5. c. 3.* ἡ κατὰ τὸν γεωμετρικὸν ἀναλογίαν. in qua τὸ κατ' ἀξίαν cumprimis ratio habetur, τὸ γὰρ δίκαιον ἐν τοῖς διανεμητοῖς ὁμολογοῦσι πάντες κατ' ἀξίαν τινὰ δεῖν εἶναι. Plato *leg. lib. 6.* Διὸς γὰρ δὴ κρίσις ὀξεῖα. τῷ μὲν μείζονι μεῖζον, τῷ δ' ἐλάττονι σμικρότερα νέμει, μέτρια δὲ ἑκάστοις πρὸς τὸν αὐτῶν φύσιν ἑκατέρῳ.

Μὴ ἐν τοῖς πρὸς τὸ ἴσον ἐυρίσκειν ἔτι πάντας, ἀλλὰ ἐν συλλήβδην τὰ πάντα.] τῷ δὲ πρὸς ἀλλήλα] divulsa vitiataque ista M. Cas. feliciter, mutatione levissimâ, restituit, legendo, τὰ πάντα τῷδε πρὸς ἀλλήλα τῷ ἑτέρῳ. Proportionis istius, inquit, æqualitatem deprehendas licet, non si unum aliquod in unoquoque consideres; sed si istius quæque, cum alterius cujusquam affectibus ac dotibus à natura eidem collatis universis simul sumptis contuleris. quod esse proportionis geometricæ monet philosophus *ethic. Nicom. l. 5. c.* & Eudem. *l. 4. c. 2.* ἐν γὰρ τῇ γεωμετρικῇ συμβαίνει καὶ τὸ ὅλον πρὸς τὸ ὅλον, ὅπερ ἑκάτερον πρὸς ἑκάτερον. Itaque Aug. *de ver. relig. c. 40. Tota simul consideranda sunt si velimus recte judicare.* Plinius. *l. 4. ep. 14. Sapiens & subtilis* (rerum æstimator) *debet non diversis conferre diversa, sed singula expendere, nec deterius aliquid putare, quod est in suo genere perfectum.* Ità siquidem unumquodque in suo genere perfectum existere patefiet, nec muscæ aut culici magis quicquam deesse, quod ad muscæ culicisve naturam ac constitutionem pertineat, quàm elephanti

elephanti aut leoni: verúmque deprehendetur Plinianum illud, *l.* 11. *c.* 2. *Rerum naturam nusquam magìs, quàm in minimis, totum esse.* Siquidem de cunctis naturæ operibus dici potest quod de partibus humani corporis Hippocrat. *de loc. in hom.* Τὸ σῶμα] Ὁ τὸ σμικρότατον πάντα ἔχει, ὅσα περ ἡ τὸ μέγιστον. & rursus: ἐν τῷ σμικροτάτῳ πάντ' ἔνι τὰ μέρεα. In hanc mentem Galenus, *de usu part. l.* 17. extremo, ubi insignissimum illud summéque mirandum prædicaverat artificium, quod in humani corporis fabrica deprehenditur, Ἐναργῆ, inquit, τὰ τῆς φύσεως ὅτι καὶ πάντα τὰ ζῶα. μὴ γὰρ δὴ καθ' ἀνθρωπον ὑπολάβῃς οἷόν τε πολυπλοκίαν ἔχειν, ὅσην ὁ περίοδος ἐξηγήσατο λόγος, ἀλλ' ὅπ ἂν ἐθέλοις ἕτερον ζῶον, ἴσως ἐνδείξεται σοφίαν τινὰ μὴ τέχνην τοῦ δημιουργοῦ· καὶ ὅσῳ γ' ἂν ᾖ μικρότερον, τοσούτῳ μᾶλλον τὸ θαῦμα, καθάπερ ὅσα διασημαίνοντες ἐν μικραῖς ὄψεσι οἱ ζωγράφοι. Cui concinit & Plinius loco suprà memorato: *Restant*, inquit, *immensæ subtilitatis animalcula, nusquam alibi spectatiore naturæ rerum artificio.* In culice hic instat, in pulice ille; videri dignissimus uterque: quibus & ex Plutarcho *de solert. animal.* formicam licet adjungas. ὑδὲν ἧττον μικρὸν ἡ φύσις ἔχει μεῖζόν τε καὶ καλλίονων κάντερον, ἀλλ' ὥσπερ ἐν σκηνῇ καθαρᾷ πᾶσιν ἔνεστιν ἀρετῆς ἔμφασις. Quin & Tertull. *de anima c.* 10. *Hoc magis credas, si Deum recogites tantum artificem in modicis, quantum & in maximis.* Eundem vide sis *adv. Marcion. lib.* 1. *c.* 13, & 14. Ambr. *hexam. l.* 6. *c.* 6. *Mirabilis igitur natura in maximis: mirabilis etiam in nimiimis. Sicut enim non minùs plana camporum, quàm montium alta miramur; nec plùs altitudinem cedri stupemus, quàm vitis aut oleæ brevis fœcunditatem: ità non ampliùs miror elephantum, quia procerus est, quàm murem, quia terribilis elephanto est. est enim donata prærogativa quædam singulis creaturis, ut quibusdam privilegiis propriis fulciantur.* Autor denique *quæstionum Vet. ac Nov. Test.* quæ Augustini nomine prostant, *quæst.* 123. *An quia præstantior est homo cæteris animalibus, idcirco illa imperfecta dicenda sunt? aut quia sancti angeli non sunt quod est Deus, imperfecti sunt? absit. omnia enim pro locis & gradibus suis firma & perfecta sunt, ut impleant id ad quod facta sunt.*

§ 8. Ἀναμφισβητήτως ἐν ἕξει] Rectè ista Mer. Casaub. à superioribus, quibus vitiosè cohærerant, separavit; novæq; hinc periochæ initium dedit. vide *lib.* 3. § 14. & *l.* 5. § 5. & *l.* 7. § 67.

Οὐκ ἔξεστ] *non est otium.* Cas. per negotia non licet. vel etiam, *non potes*, non datur. adeò forsan es rudis & illiteratus, ut nec legere quidem queas. quanquam de vita aulica quod sequitur, si ad hanc periochen pertinet, à qua tamen Xyl. Lugd. Cas. ipse sejungunt, illi potiùs interpretationi favere videtur. forsan enim vitam aulicam caussantem inducit, quasi per eam Scriptorum evolvendi facultas aut opportunitas negetur. Verùm aliò illud quod sequitur, pertinere videtur.

§ 9. Τὸν ἐν αὐλῇ βίον] vide *l.* 5. §. 16. Flaccus *l.* 1. *epist.* 17.

Rure ego viventem, tu dicis in urbe beatum:
Stultus uterq; locum immeritum caussatur inique.
In culpa est animus, qui se non effugit unquam.

Senec. *ep.* 50. *Dicimus, Non ego ambitiosus sum; sed nemo aliter Romæ potest vivere. non ego sumptuosus sum, sed urbs ipsa magnas impensas exigit. quid nos decipimus? non est extrinsecùs malum nostrum: intra nos est, in visceribus ipsis sedet.* Et *ep.* 55. *Non multùm ad tranquillitatem locus confert. animus est qui commendat omnia. vidi ego in villa hilari & amœna mœstos; vidi in media solitudine occupatis similes.* vide *l.* 4. § 3.

Μηδὲ τὸν σαυτῦ] quasi dicat, forte tuâ contentus agas. quod Apost. *ad Philipp. c.* 4. *v.* 11. Ἐμαθον ἐν οἷς εἰμι, αὐτάρκης εἶναι. nam quod Lugd. exhibet, οὐδὲ σὺ ἑαυτῦ, nec nauci est.

§ 10. Ἐπιλυπὴς τις ἑαυτῦ] *pœnitentia*, inquit, *est sui ipsius reprehensio.* vide *l.* 12. § 16. ubi non reprehensio sui tantùm, sed condemnatio etiam dicitur. Ex Gallo Asinio, & Largio Licinio, Gellius *noct. Attic. lib.* 17. *cap.* 1. *Pœnitere tum dicere solemus, cùm quæ ipsi fecimus, aut quæ de nostra voluntate nostróque consilio facta, ea nobis pòst incipiunt displicere, sententiámque in eis nostram demutamus.* Plut. *de tranq.* ex Euripid. *Oreſt.* & Stob. *tom.* 2. *tit.* 24.

Ἡ σύνεσις ὅτι σύνοιδα δεινὰ εἰργασμένῳ,
ᾗ ἕλκῳ ἐν σαρκὶ, τῇ ψυχῇ πλὴ μεταμέλειαν, αἱμάσσουσα ἀεὶ καὶ νύσσουσα ἐναπολοίπει· τὰς μὲν γὰρ ἄλλας ἀναιρεῖ λύπας ὁ λόγος· πλὴ ἡ μετάνοια αὐτὴς ἐργάζεται δεινοπαθοῦσα σωὴ αἰσχύνῃ τῆς ψυχῆς, καὶ κολαζομένῃ ὑφ' αὐτῆς· ὡς γὰρ οἱ ῥιγοῦντες, ἢ ἡπίαλοις ἢ πυρετοῖς * διακαιόμενοι * [διακαιόμενος Gesner. sed ità Galen *de affect. dign. & cur. c.* 6. πυρετῷ διακαιόμενοι.] δὴ ταῦτα παρόντων ἔξωθεν ὑσὸ καύματος ἢ κρύος μᾶλλον ἐνοχλοῦνται, καὶ κάκιον ἔχουσιν· ὅπως ἐλαφρότερος ἔχοι τὸ πυρετὸ τὰς λύπας, ὥστε ἔξωθεν ὀπφερομένας· τὸ δ', * Οὐπις ἐμοὶ γ' * ἄλλος ἐπαίτιος, ἀλλ' ἐγὼ αὐτὸς, [* ἄλλων vulg. perperam] ὀπλιζόμενον· τοῖς ἁμαρτανομένοις ἔνδοθεν δεῖ αὐτῦ, βαρύτερον ποιεῖ τῷ αἰσχρῷ τὸ ἀλγεινόν.

Ὡς χρήσιμόν τι παρεικότος] Est tamen pœnitentia reprehensio sui, tam de malo admisso, quàm de bono omisso. Verùm ad Marci propositum, membrum alterum suffecerat.

Ἀγαθὸν χρήσιμόν τι] Stoicum hoc dogma, nihil utile nisi quod bonum & honestum. Laërt. *l.* 7. *Zenon.* & Stob. *tom.* 1. *lib.* 2. *tit.* 4. § 8. Πᾶν ἀγαθὸν συμφέρον εἶναι, καὶ λυσιτελὲς καὶ χρήσιμον. χρήσιμον, ὅτι χρείαν ὠφελείας παρέχεται. hinc, ὅτι ἐν τῇ χρείᾳ ὠφέλιμον. Socrates apud Platon. *pelit.*

lit. l. 5. Κάλλιστα γὰρ δὴ τοῦτο ἡμῖν λέγεται καὶ λελέξεται, ὅτι τὸ μὲν ὠφέλιμον κρῖνον· τὸ δὲ βλαβερὸν αἱρεῖον. Idémque in *Alcib.* 1. Τὰ μὲν δίκαια, καλά· τὰ δὲ καλὰ, ἀγαθά· τὰ δὲ ἀγαθὰ συμφέροντα· τὰ δίκαια ἄρα συμφέροντά ἐστιν. Cicer. *Offic. l.* 2. § 9, 10. *Summâ quidem autoritate philosophi, quicquid justum sit, id etiam utile esse censent: itémque quod honestum, idem esse justum. ex quo efficitur, ut, quicquid honestum sit, idem sit utile. in quo verbo lapsa consuetudo deflexit de via; sensimque eò deducta est, ut honestatem ab utilitate secerneret, & constitueret honestum aliquod, quod utile non esset: quâ nulla pernicies major hominum vitæ potuit afferri.* vide tamen hac de re porticûs argutiolas, *ad l.* 3. § 11. & *l.* 6. § 45.

Μεταπείσειεν ἐπὶ τῷ ἡδονῇ πᾶσα παρεκίνησαν] indè probare vult voluptatem nec bonum esse, nec utile; quòd probus nemo de voluptate ulla neglecta omissáve, pœnitentiâ tangatur: sicut *l.* 5. § 15. idem indè concludit, quòd eandem despexisse ac spreviſse laudi sæpe atque decori habeatur.

§ 11. Τοῦτο τί δέεται] vide *ad l.* 3. § 11.

§ 12. Ὅταν ἐξ ὕπνου] vide *ad l.* 5. § 1.

Κατὰ τὸν ἀνθρωπικὸν φύσιν] Cicer. *de fin. lib.* 5. *Apparet nos ad agendum esse natos. Itaque appetit animus semper aliquid agere. Ibid.*

Καὶ ἐν τῷ ἔργῳ δοκεῖ τὸ ἀγαθὸν εἶ καὶ ἓν. Aristot. *ethic. lib.* 1. *c.* 7. vide *l.* 9. § 16.

Τὸ δὲ καθεύδειν κοινὸν καὶ πρὸς ἀλόγων ζώων] Aristot. *ethic. lib.* 1. *c.* 13. tanquam dictum vulgò jactatum refert, οὐδὲν διαφέρειν τὸ ἥμισυ τοῦ βίου τοὺς εὐδαίμονας τῶν ἀθλίων. *nihil per vitam dimidiam distare felices infelicibus. quia nimirum vitæ pars dimidia edormitur.* Ὕπνος γὰρ, ὥσπερ τελώνης, τὸ ἥμισυ ἀφαιρεῖ τοῦ βίου. Aristo apud Plut. *de ign. & aq.* καὶ τὸν ἥμισυ ἡμῶν τοῦ βίου συνεπαιρεῖται χρόνον. Clem. Alex. *pædag. lib.* 2. *c.* 9. *Vitam nonnullam dividit somnus.* Senec. *epist.* 117. & ità, *dimidium ex hoc* (quod videmur vivere) *edormitur.* Idem *ep.* 99. (vide *ad lib.* 4. § 50.) Per somnum ergò nihil felices ab infelicibus distare dicit ex vulgi sententia Aristoteles: at Marcus istîc, nihil homines à jumentis. Siquidem, ἀρχὴ δέεται ὁ ὕπνος τῆς ψυχῆς· ἃ λέγεται καὶ δόξαι καὶ φαίνεται. Aristot. *ibid.* & *c.* 8. ἔστιν ἀγαθὸν ἀποτελοῦν ὁ καθεύδων. Itaque Plato *l. g. l.* 7. Κοιμώμενος ἥδιστος ἄριστος ἄξιος, ἀνὴρ ὡσαύτως τε καὶ μὴ ζῶν· καὶ ὁ ἀναισθητῶν ὁ ἥκιστα ζῶν, ὥσπερ καὶ ὁ θανών. Eustath. *ad Il.* Ψ'. & Plin. *præfat. hist. nat. Vita profectò vigilia est. Et revera plus vigilare, plus vivere est. Quid enim tam mortis simile quam dormientis aspectus? quid tam vitæ plenum quàm forma vigilantis?* Petr. Chrysolog. *serm.* 24.

Ὁ κατὰ φύσιν ἐκβάσεως] vide *lib.* 5 § 9. Aristot. *hist. animal. l.* 8. *c.* 1. Τὸ κατὰ φύσιν, ἡδύ. & *c.* 2. Περὶ τῆς ἐκβάσεως τὸ κατὰ φύσιν.

§ 13. Φυσιολογεῖν, παθολογεῖν, διαλεκτικῶς] Senec. *epist.* 89. *Philosophiæ tres partes esse dixerunt & maximi & plurimi autores: moralem, naturalem, & rationalem. prima componit animum; secunda rerum naturam scrutatur: tertia proprietates verborum exigit, & structuram, & argumentationes, nè pro vero falsa surrepant.* His ergò tribus monet uti Marcus, quatenus id commodè potest, ad unumquodque, quod imaginatio suggesserit. At Xyl. ista cum sequentibus conjungit, quasi dixerit Marcus; *Uti de natura, affectibus, aut aliis rebus disserere cum quopiam contigerit,* &c. quàm contextûs seriem verba ipsa neutiquam admittunt. Lugd. autem hoc loco periochas ità disposuit, ut Medeæ Absyrtum nobis repræsentare voluisse videatur.

§ 14. Ἡ γὰρ περὶ ἡδονῆς] Lugd. ἢ γάρ. forsan ἢ καί. nam τὸ γὰρ ex proximo membro irrepsisse huc videtur.

Τοιάδε πως δόγματα ἔχων] leg. τοιάδε [γάρ] πως δόγματα ἔχων. Sedi suæ caussali restitutâ & pro verbo substituto participio, orationis serie id poscente, potest & priore loco ὁ γὰρ legi, ut sententia continuetur sic, ὁ γὰρ περὶ ἡδονῆς καὶ λύπης &c. ——τοιάδε πως δόγματα ἔχων. *qui enim de voluptate ac dolore, &c. dogmata habet istiusmodi,* esse nimirum ista bona vel mala, non autem adiaphora. Hæc Xyland. cùm non animadverteret à Marci mente istîc plurimum aberravit. De hoc autem subjecto. vide *lib.* 6. § 27. & *l.* 7. § 26, 61. & *supr.* § 1.

Ἀναγκάζεται ὅπως ποιεῖν.] Ità *l.* 10. § 30. βιάζεται *cogitur facere quod facit.* non à vi aliquâ externa, sed à principio interno, falso nimirum dogmate, pravo perversóq; judicio. nec dissimili modo Lucil. apud Varron *orig. Lat. l.* 4.

Vis est vita, vides, quæ nos facere omnia cogit.

quòd tamen neutiquam spectare cum Dousa censeo, versiculum apud Gnomologum illum,

Βίος καλεῖται δ', ὃς βίᾳ πείζεται.

Sive ut Grot. legit,

Βίος κέκληται δ', ὅτι βίᾳ πείζεται.

Vi quia paratur vita, vita dicitur.

vel potiùs,

Vi quia paratur victus, vita dicitur.

Cæterùm dilutè nimis, & præter Marci mentem Xyl. *cogitabo, ità opus esse fieri.* Vide *l.* 4. § 6. & *l.* 6. § 27, 57. & *l.* 7. § 62, 63. Certè Tertull. *de anim. c.* 16. *Id quod accidit ex serpentis instinctu, exinde inoleviſſe & coadoleviſſe in anima, ad instar jam naturalitatis, qui statim in naturæ primordio acciderit.* Et Bernard. *de grat. & lib. arb. Corruit homo de posse non peccare in non posse non peccare, amissâ ex toto consilii libertate. itémque de posse non turbari, in non posse non turbari, amissâ ex toto complaciti libertate.* De populo suo Jeremias *cap.* 13. *v.* 23. *An mutare potest Æthiops cutem*

suam?

ſ am? an pardus poteſt maculas ſuas? ei ſi hoc potuerint, etiam vos poſſitis benè facere, qui malè facere edocti eſtis. Et de Maſſilienſibus ſuis Salvian. *de provid. lib. 6. c. 14. Inveteratâ in nobis malorum omnium labe, aliter jam non vitioſi eſſe non poſſumus, niſi ut omnino non ſimus.*

§ 15. Μίμησο] Μεμνῆσθαι. Lugd. edit. *cogitabo*, Xyl. qui antegreſſis annectit. Sed illud malo. ſicut *lib.* 2. § 4. & *mox* § 16. in priore autem μεμνήσομαι, nì vitioſum fuerit, tranſitus eſt à perſona ad perſonam. de quo *ad lib. 6.* § 50. diximus.

Ἀλλὸν ξενίζεις] Petr. *epiſt. 1. c. 4. v. 12.* Μὴ ξενίζεσθε τῇ ἐν ὑμῖν πυρώσει, ὡς ξένου ὑμῖν συμβαίνοντος. Iſocaſius ſub Leone Magno Quæſtor, in judicio cùm ſiſteretur, monenti præfecto, videret quo in ſtatu conſtitutus eſſet, Ὁρῶ, inquit, ᾧ ὦ ξενίζομαι, ὅτι ἄνθρωπος ὢν, ἀνθρώπους θεατὰς συμφορᾶς. Zonaras *Annal. tom.* 3. vide *l.* 4. § 29. & *l.* 12. § 1.

Ἐὰν ἡ συκῆ οὖν καρπὸν φέρει] Jacob. *epiſt. c. 3. v. 12.* Μὴ δύναται συκῆ ἐλαίας ποιῆσαι, ἢ ἄμπελος σῦκα; Et Dominus Chriſtus, Matth. *c. 7, v. 26.* Μήτι συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλὴν, ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα; ὕτω πᾶν δένδρον ἀγαθὸν, καρποὺς καλοὺς ποιεῖ· τὸ δὲ σαπρὸν δένδρον καρποὺς πονηροὺς ποιεῖ. οὐ δύναται δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς πονηροὺς ποιεῖν, οὐδὲ δένδρον σαπρὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖν. ἕκαστον γὰρ δένδρον ἐκ τοῦ ἰδίου καρποῦ γινώσκεται. Luc. *c. 6. v. 44.* quia nimirum, ἕκαστον καρπὸν ἴδιον φέρει. Moſes *Geneſ. c. 1. v. 11.* vide *l.* 4. § 6. & *l.* 12. § 16.

Ὧν ὅτι φορεῖς] Quid enim malis moribus in mundo provenit uberius? aut cujuſnam rei, quàm impietatis, improbitatis, impuritatis, pravitatis, feracior eſt orbis univerſus? Plaut *Trinum.* 1. 1.

——*mores mali*
Quaſi herba irrigua, ſuccrevere uberrimè.
Neque quicquam vile nunc eſt, niſi mores mali:
Eorum liceat meſſem metere maximam.

Flaccus *l.* 1. *epiſt.* 2.

Seditione, dolis, ſcelere, atque libidine, & irâ
Iliacos intra muros peccatur & extra.

Juven. *ſat* 13.

Quæ tam feſta dies, ut ceſſet prodere furem,
Perfidiam, fraudes, atque omni ex crimine lucrum
Quæſitum, & partos gladio vel pyxide nummos?

Vide in ſacra pagina ſanctorum querelas, *Pſal.* 12. & 14. Jer. *c.* 9. Mich. *c.* 7. &c. Itaque Syneſ. *de provident.* 1. Ἔν γε τῷ τόπῳ τῶν κακῶν, ὃ θαυμαστὸν ἐστὶ κακὸν, ἀλλὰ θαυμαστὸν, εἴ τι καὶ μὴ τοιοῦτον ἐνταῦθα· τοῦτο γὰρ μέτοικον καὶ ἀλλότριον. quomodo Diodor. Sicul. *l.* 18. παράδοξόν ὅτιν, οὐκ εἰ γέγονέ τι παράλογον, ἀλλ' εἰ μὴ πᾶν ὅτι τὸ γινόμενον ἀγέλαστον. Et Juvenal. *ſat.* prænotatâ:

Egregium ſanctumque virum ſi cerno, bimembri
Hoc monſtrum puero, & miranti jam ſub aratro
Piſcibus inventis, & fœtæ comparo mulæ.
Rari quippe boni vix ſunt numero totidem, quot
Thebarum portæ, vel divitis oſtia Nili.

Ubi pro *miranti*, quidam *mirandis* legi volunt; ego (ſi quid mutandum fuerit) mutatione leviori *liranti* malim. Varro *de re ruſtic. lib. 1. c. 29. Tertiò cum arant jacto ſemine, boves lirare dicuntur*; id eſt, *cùm tabellis additis ad vomerem, ſimul & ſatum frumentum operiunt in porcis, & ſulcant foſſas, quò pluvia aqua delabatur.* vide & Plin. *hiſt. nat. l.* 18. *c.* 20.

§ 16. Τὸ μεταθέσθαι] *animi ſententiam mutare.* Ità Epictetus *diſſert. l. 2. c. 15.* homini ad ſe inedià tollendum mente obfirmato, Εἰ μὲν ὀρθῶς ἔκεινας, ἰσθὶ σωφρονοῦντα· εἰ δ' ἀλόγως ἐκείνας, μεταθοῦ. Et Gregor. Naz. *ad Epiſcop.* 150. Οὐχ ἡ μετάθεσις τὸ αἰσχρὸν ἔχει· ἀλλ' ἡ τῆς κακῆς τήρησις, ἣν ἀπώλειαν. indè Dionyſius Heracleota ὁ μεταθέμενος dictus, ut Laërt. *l.* 5. in Heraclid. & in Zenon. ὁ μεταθέμενος εἰς ἡδονήν. quià nimirum ἀνυπόκρυς ἀποδὺς ἢ τὴν ἀρετῆς χλαῖναν καὶ ἀναπεμφιάσας, *exutâ virtutis ſtolâ, adverſâmq; planè indutus*, à Stoica ſecta jam ſenex ad Epicuream tranſilivit. de quo itaq; feſtivè Timon in *Sillis*;

Ἥκω δ' ἔχων δώσων, νῦν ἄρχεται ὑβρίζειν.

Athen. *dipnoſoph. l.* 7. apud quem malè *tranſpoſitorem* vertit Dalechamp. cùm, *immutatum* potiùs reddere debuerit. quod & Caſaub. monuit. *ad Athen. l.* 10. *c.* 10. vide *ad l.* 4. § 12. & *l.* 6. § 21, 29. Cæterùm de vocabulo iſto à ſcrupis calculiſve luſoriis traducto fuſiùs alibi egimus.

Ἔπειτα τῷ διορθοῦντι ὁμοίως ἀλλάττεσθαι ὅτι] æquè liberum eſt, inquit, quódque animum ingenuum nihilò magis dedeceat, verum docenti, ubi erraverit quis, obſequi, atque rectæ viæ, ubi eam certo judicio elegerit, conſtanter liberéque inſiſtere. Corrigere nimirum vult abſurdum quorundam errorem, qui *quod ſemel imbiberint, nolunt deponere,* (ut Cypr. *l. 2. ep. 1.*) *& pervicaciam conſtantiæ loco habentes, rectiora monenti parere ſervile ducunt ac illiberale.* Adverſus cujuſmodi homines ſeſe accingit & Epictetus loco ſuperiùs memorata. Ὅταν ἀκέσωσί τινες τούτων τῶν λόγων, ὅτι βέλτιον ἦν δεῖ καὶ ἡ μὴ προαίρεσις ἀλλάττεσθαι φύσει καὶ ἀναναίσχυντον. τὰ δ' ἄλλα κωλυτὰ, ἀναίσχυντα, ἄλογα, ἀλλότρια, φαντάζονται, ὅτι δεῖ παντὶ τῷ κειθέντι ὡσανεὶ νόμῳ ἀπροβάτως ἐμμένειν. ἀλλὰ πρῶτον ὑμᾶς ἦν δεῖ τὸ κακεωθρον. θέλω γὰρ ἦν τινας ὑμᾶς σώσαι, ἀλλ' ὡς ὑμαίνοντι. ἐν οἷς φρενητικῷ τινες ἔχων ἐνδεικνύης. καὶ ἀλαζονείᾳ ἐπ' αὐτοῖς, ἐρῶσοι, ἀνθρωπε, ζήτει τὸν διεστραμμένον. τοῦτο οὐκ εἰσὶ τένοι, ἀλλ' ἀπυία. *Non enim, quia rigidum aliquid, ideo rectum; nec quia ſtupidum eſt, ideo ſanum*; Aug. *de civit. Dei l.* 14. *c.* 10. Verùm pergit Epictetus, & ubi pervicacium quorundam exempla propoſuerat, ὡς οὐκ ἔστι μεταθέσθαι, qui à re

re semel propositâ nullâ ratione adduci sese patiantur, ex eis ait tandem se intellexisse, quidnam velit pervulgatum illud, Μαθὼν ὅτι πάντα, ὅτι ῥᾴξαί ἐστι· quod Volph. cur mutandum censeat, nihil video. Mox: Κάκεινα, inquit, ἃ δὲ μανθάνω τί. ἀλλ' ὅσῳ βεβαιότερον κείνοις τὰ ἐκ ὄντα, ποσῷτῳ πλείονι & ἐλαττόνι λογισμῷ. —ἐκ ἀρχῆ τὸ κινεῖσθαι, καὶ τὸ μὴ μεταπίπτειν, ὅτι εἰ μαίνεται τίνες, ἔχ ὑγιεῖς. ἀποθανεῖν θέλω, ἂν μὴ τοῦτο ἀναγκάσῃς. διὰ τί ἄνθρωπος; τί ἐγίνετο; κάκεινα. ἐκδύω ὅτι κάκεινα καὶ ἀποκλῖναι. Claudit tandem dissertationem his verbis. Ὥσπερ οὖν τοῦτο καὶ ῥᾳδιαπόλυτόν ἐστι σῶμα, ποτὲ μὲν ὅτι ταῦτα, ποτὲ δ' ἐκ ἐκεῖνα ῥέπει τὸ ῥεῦμα· ὕτω καὶ ἀθανὴς ψυχὴ, ὅσα μὲν κλίνῃ, ἄδηλον ἔχει. ὅταν ἡ καὶ τὸν σεσῳ τῷ κλίματι τοῦτο καὶ τῇ φορᾷ, τότε γίνεται τὸ καλὸν ἀξόητον καὶ ἀδιαφθορον. Itaque Synesius *de regno*: Ὁ δὲ τοῖς ἀμβλυτέροις ἐγγυώμενος, αἰσχυνόμενος ὁμολογίαν ἀγγελίας, ἃ καρδίαις γνῶσιν ἐκ μυσταγωγίας, ἀδὲ δεῖται λόγων ἰατρῶν, ἀλλ' ἀνὴρ ἂν φαίη σοφὸς, ὅτι κολάσεως. vide ad *l.* 1. § 16.

Σὺ δὲ ἐνέργεια. κατ' τὸν σὸν ὁρμὰν] Lugd. meliùs σὴ, & σόν. deesse tamen forsan videatur, ἀρκεῖ σοί, aut tale aliquid. *Sufficit tibi operatio tua juxta animi tui impetum judiciúmque & mentem ipsam peracta.* verùm distinctio interjecta integram faciet sententiam. lego igitur, σὴ δὲ ἐνέργεια, κατ' τὸν σὸν ὁρμὴν &c. *tua enim est operatio & ista, utpote intentioni tuæ consentanea.* &c.

§ 17. Ἐι μὲν ὅτι σοι, τί αὐτὸ ποιεῖς;] Novam hinc periocham orditur & Anglus interpres & editor Lugdunensis. possúntq; revera aliò, quàm quò priora illa, referri. *Siquidem tui*, inquit, *est arbitrii aliquid facere vel omittere, cur facis quod non probas, sive in quo non acquiescis? sin alieni*, non tui, est, *de aliis, sive Deis, sive atomis*, hoc est, rerum principiis, juxta Democritum & Epicurum, *frustrà quereris*: frustrà autem facere aliquid, insipientis, cum illis litigare, etiam insanientis. vide *l.* 4. § 3. & *l.* 12. § 12, 24.

§ 18. Ἔξω τὸ κόσμου τὸ ἀποθανὸν ἐ πάσχει] Lucret. *l.* 3.

Cedit enim rerum novitate extrusa vetustas
Semper: & ex aliis aliud reparare necesse est:
Nec quidquam in barathrum, nec tartara decidit atra.

Pythagoras apud Nasonem *Metam. l.* 15.

Non perit in tanto quidquam, mihi credite, mundo,
Sed variat mutátque vices: nascíque vocatur,
Incipere esse aliud, quàm quod fuit antè; morique
Desinere illud idem.——

Ennius Epicharmo de Terra apud Varron. *de ling. Lat. l.* 4, & 8.

Quæ dedit, illa capit, neque dispendi facit hilum.

Pacuvius *Chryse*, de Æthere;

——*omnia is animat, format, auget, alit, creat,*
Sepelit, recipitque in se omnia.

Maro itidem *Georg. l.* 4.

Scilicet huc reddi deinde, ac resoluta referri
Omnia: nec morti esse locum: sed viva volare
Sideris in numerum, atq; alto succedere cælo.

Ubi Servius: *Dissolvi cuncta & redire rursus in originem suam. nec morti, i. e. perditioni locum esse. nihil est enim, quod perire funditus possit, cùm sit τὸ πᾶν, i. e. omne, in quod redeunt universa resoluta. res autem hæc quæ mors vocatur, non est mors; quippe quæ nihil perire faciat; sed resolutio.* Et Macrob. *in somn. l.* 2. *c.* 12. *Constat secundum veræ rationis assertationem, quam nec Virgilius ignoravit, nihil intra vivum mundum perire, sed eorum quæ interire videntur, solam mutari speciem: & illud in originem suam, atque in ipsa elementa remeare, quod tale, quale fuit, esse desierit.* Senec. *ep.* 36. *Cogita nihil eorum, quæ ab oculis abeunt, & in rerum naturam, ex qua prodierunt ac mox præsentura sunt, reconduntur, consumi. desinunt ista, non pereunt.* & mox: *Observa orbem rerum in se remeantium: videbis in hoc mundo nihil extingui, sed vicibus descendere ac resurgere. æstas abit, sed alter annus illam adducit: hyems cecidit; referent illam sui menses: solem nox obruit, sed ipsum statim dies abigit. stellarum iste decursus, quicquid præterierit, repetit. pars cæli levatur assidue, pars mergitur.* Et *quæst. nat. l.* 3. *c.* 9. *Nihil deficit, quod in se redit.* Et *de benef. l.* 5. *c.* 8. *Rerum natura nihil dicitur perdere, quia quicquid illi avellitur, ad illam redit: nec perire quicquam potest, quòd quò excidat non habet, sed eòdem revolvitur, unde discedit.* Tatian. denique *adv. Græc.* Ὥσπερ γὰρ ἐκ ὢν, πρὶν ἢ γενέσθαι, πῶς ἦλθον ἐκ ἐγίνωσκον, μόνον δὲ ἐν ὑποστάσει τῆς σαρκικῆς ὕλης ὑπῆρχον γενεᾶς δ', ὁ καὶ πάλαι, διὰ τῆς γεννήσεως, τὸ εἶδος πεπίεσμαι· τὸν αὐτὸν τρόπον, ὁ γεννήσων, καὶ διὰ θανάτου μηκέτι ὤν, αὖθις τε μηκέτ' ὁρώμενος, ἔσομαι πάλιν. ὥσπερ μὴ πάλαι γεγονὼς, εἶτα γεννηθεὶς· καὶ πῦρ ἐξαφανίσῃ πᾶν τὸ σαρκίον, ἐξαμιλλήσεται τῇ ὕλῃ, ὁ κόσμος κεχώρηκε· καὶ ἐν ποταμοῖς, καὶ θαλάσσαις ἐκλιπανθῶ, καὶ ὑπὸ θηρίων διασπασθῶ, τιμίοις ἐναπόκειμαι πλούτοις ἀσπόρου. quæ verba perperam distincta interpres pessimè accepit. vide *l.* 4. § 4, 5, 23, 46. & *l.* 5. § 4. & *infr.* § 50.

Διαλύεται εἰς τὰ ἴδια] Lucret. *l.* 1.

Huc accedit, uti quæque insua corpora rursum
Dissolvat natura, neque ad nihilum interimat res.

Senec. *ep.* 71. *Quicquid est, non erit: nec peribit, sed dissolvetur. nobis solvi, perire est. proxima enim cuique sumus; ad ulteriora non prospicit mens hebes.* vide *l.* 9. § 33.

Καὶ αὐτὰ ἃ μεταβάλλει Naso *Met. l.* 15.

——*omnia fiunt*
Ex ipsis, & in ipsa cadunt. resolutáque tellus
In liquidas rarescit aquas: tenuatur in auras,
Aeráque humor habet: dempto quoque pondere rursus

In

dentibus M. Casaub. possunt tamen ad idem argumentum pertinere. Meritò multa pateris, quia ad id quod præ manibus est non attendis, sed de rebus futuris anxius, animíque suspensus es, & quod præcipuè te spectat differs. Vide *lib.* 9. § 25. & *lib.* 12. § 1.

Μᾶλλον ϗ θέλεις] Haud integra satìs videntur ista; forsan scribendum fuerit [ὅτι] μᾶλλον δὲ &c. ut ratio reddatur, quare tot molestiis conflictetur; quia nimirum sui emendationem de die in diem infrunitus differt. Legi possunt tamen & ἐρωτηματικῶς. [τί] μᾶλλον ϗ &c. quasi dicat. *Cur crastino die malis bonus fieri, quàm hodie esse?* vide *l.* 2. § 4. Pers. *sat.* 5.

Cras hoc fiet. idem cras fiet. Quid? quasi magnum
Nempe diem donas. Sed cùm lux altera venit;
Jam cras hesternum consumpsimus, ecce, aliud cras
Egerit hos annos, & semper paulùm erit ultrà.

Naso *remed. l.* 1.

Sed propera, nec te venturas differ in horas:
Qui non est hodie, cras minùs aptus erit.

Nam quod sequitur,

Dicimus assiduè, cras quoque fiet idem;

non de instituti mutatione in meliùs; quod Casaub. *in Persium*, sensisse videtur, dum memoriâ fisus codicem non consulit; sed de perseverantia in cœpta vitæ mollioris ac dulcioris usura dictum est. Petron. Arb. *satyr. Quod hodie non est, cras erit: sic vita truditur.* Quod tamen eruditissimus ille vir, etiam cum duplici negatione exhibet; *Quod hodie non est, cras non erit.* Certè quod Naso suprà verbo monuerat, idem fusiùs Epictet. *dissert. l.* 4. 12. ὅτι περὶ τὸ σύμφερον ἁμαρτάνειν, εἰς τἄλλα χρήσιμον ἀνάγκη σοι τὰ φαύλματα ἔχειν. πρῶτον μέν, τὸ χαλεπώτατον, ἔξω τῆς μὴ προσέχειν ἐγγίνεται. εἶτα ἔξω τῆς ἀναβάλλεσθαι πρὸς προσοχήν, ἀεὶ δ' εἰς ἄλλον ϗ ἄλλον χρόνον ἀποδιδόν, (ità Casaub. restituit quod εἰάδει legebatur) ὑπὸ πολλῶν τὸ εὐροεῖν, τὸ εὐχμοεῖν. εἰ μὲν ὃν λυσιτελὴς ἡ ὑπέρθεσις ἔστιν, ἦν παντελὴς ἀπόφασις αὐτῆς ἔστι λυσιτελεστέρα· εἰ δ' ὃ λυσιτελεῖ, τί ἐχρὴ διλωσιτῆ πρὸς προσοχὴν φυλάσσειν; Verùm Marci verbis gemina prorsus sunt, & ad ea fortean respexit etiam, quæ in fine dissertationis illius Epictetus disceptat. πρὸς δ' ὅταν εἴπῃς, ἀτ' αὔριον προσέξω, ἴσθι ὅτι τοῦτο λέγεις, σήμερον ἔσομαι ἀναίσχυντος, ἄκαιρος, ταπεινός, ἵνα ἄλλοις ἔσῃ τὸ λυπεῖν με· ὀργιοῦμαι σήμερον, φθονήσω· βλέπε ὅσα κακὰ σεαυτῷ δύνῃ τρέψαι. ἀλλ' εἰς αὔριον καλῶς ἔχει· πόσῳ κρεῖττον, σήμερον; εἰ αὔριον συμφέρει, πολὺ μᾶλλον σήμερον, ἵνα καὶ αὔριον δυνηθῇς, ϗ μὴ πάλιν ἀναβάλῃ εἰς τὸ τρίτον. Joan. Chrysostom. *de statuis orat.* 19. Μή μοι λέγε, ὅτι χθὲς μικρὸν, ἵνα δὲ εἰς τὸ αὔριον ἀναβάλλω. ἢ γὰρ αὔριον οὐδέποτε λαμβάνει τέλος. vide ad *l.* 3. § 4, 6.

§ 23. Ἐπ' ἀνθρώπων εὐποιΐαν] Hoc est, τὸ κοινωνικὸν καὶ εὐεργετικόν· quod passim inculcat. καὶ γὰρ ὑδέν κατόρθωμα σφόδρα μέγα ἔξει δικαίως, ὅταν μὴ τὸ κοινῇ εἰς ἕτερος διαδίδωται. Joan. Chrysost. *in ep. 1. ad Cor. c.* 10. *v.* 33. *orat.* 25.

Δίκαιον, ὅτι τοῦ Διὸς ἀναφέρων] Ità pii passim, Deo adscribunt, quæcunq; ipsis obtigerint, universa. Job. *c.* 1. 21. *Psal.* 18. *v.* 39, 40. & *Psal.* 44. *v.* 1, 8. vide *l.* 12. § 36.

Ἀφ' ἧς πάντα] Ità *ad Cor. ep.* 2. *c.* 5. *v.* 18. *Omnia à Deo sunt.* vide & *Thren. c.* 3. *v.* 37, 38. & Marc. *l.* 2. § 3. & *l.* 4. § 23, 33. & *infr.* § 27.

§ 24. Ὁποῖόν σοι φαίνεται] vilitatem rerum humanarum externarúmq; omnium, de materiæ, ex qua consistit, ignobilitate perspiciendam proponit. (quod idem agit & *l.* 5. § 10. & *l.* 6. § 13. & *l.* 9. § 14.) Illa siquidem, τοιοῦτον πᾶν μέρος τῆς βύβ, ϗ πᾶν ὑποκείμενον, malim ad priora de *lotione*, cum G. Xyland. & M. Casaub. referre, quàm periochæ sequenti cum Cl. Salmas. connectere. Sonec. *epist.* 107. *Eadem vitæ conditio est, quæ balnei.* Sed aliò ille respexit, quàm Marcus istìc. vide *ad* § 43.

§ 25. Λούκιλλα Οὐῆρον· ὅτε Λούκιλλα] Rectè distinxit ista, priùs confusa, explicavítq;, à Xylandro parùm intellecta, Cl. Salmasius *ad Capitol. Marc. Lucillâ*, inquit, *Verum extulit. post & ipsa fatis concessit.* Itaq; in singulis subaudienda verba illa ἐζήνεγκα & ἔζωσε. *Lucilla* Marci filia L. Vero imperii consorti nuptui data, eidémque superstes. Capitol. *Ver.*

Σέκουνδα Μάξιμον] de quo *l.* 1. § 15.

Ἐπιτυγχανοῦ Διότιμον] *Epitynchani* nomen ex inscriptionibus sepulcralibus Salmas. *ibidem* exhibet. Verùm quis iste *Epitynchanus*, vel *Diotimus*, cui is supervixerit, & successerit, nescire me fateor. *Diotimi* tamen ut Adriano superstitis mentio fit rursus, *infr.* § 37.

Φαυστῖναν Ἀντωνίνου] Ἀντωνίνου Φαυστῖναν. Salm. *Annia Faustina Antonini Pii uxor.* Capitol. *Pio.*

Κέλερ Ἀδετιανόν] *Caninius Celer* orator sive Rhetor quem & Marcus & Lucius audierant. Capitol. *Mar.* & *Ver.* ab Adriano forsan eidem in disciplinam traditi. Nam quòd Mauss. in *dissert. critic.* quam Harpocrationi à se edito attexuit, *Caninium & Celerem*, quasi duos, recenset, quorum Marcus Caninius alter sit dictus, neminem (puto) εὐμήχανον habet. post illa verò, ὅτε Κέλερ, subjungi postulat idem Salmas. τοιαῦτα πάντα quod suo loco motum fuerat.

Δειμῆς] *custeri.* Xyl. sed & Casaub. qui tamen de ingenii acumine exposuerat, aptiùs *lib.* 5. § 5. vide *ibi adnotata.* & *ad l.* 6. § 44.

Χιλεχξ] depravatum opinor. forsan Ἱέρεξ fuit. *Hieracis* certè apud Stobæum reperiuntur fragmenta ex *lib. de justitia.* vel χάρεξ etiam, siquidem

Charax

Charax Philosophus Pergamenus Suidæ memoratur. & Lugd. edit. Χάραξ habet.

Δημήτριος ὁ Πλατωνικὸς] *Phalereum*, puto, vult è familia Platonica, Theophrasti auditorem; de quo Laërt. *l.* 5. Suidas, Marc. ipse *l.* 9. § 29. quanquam potest etiam *Demetrius* Byzantinus Peripateticus, cujus & Laërtius *ibidem* meminit, Marco dictus intelligi. Verùm illum potiùs existimem designatum, quia inter homines acuminis & subtilitatis laude insignes hìc à Marco proferatur. De eodem autem Cicero *offic. l.* 1. *Demetrius Phalereus in hoc numero haberi potest, disputator subtilis, orator parùm vehemens, sed dulcis; ut Theophrasti discipulum possis agnoscere.* Itaque de eodem idem in *Bruto* § 37. *delectabat magìs Athenienses quàm inflammabat, & suavis maluit videri quàm gravis; sed suavitate eâ quâ perfunderet animos, non quâ perfringeret.* Eandémque illi suavitatis laudem tribuit in *oratore*. § 92.

Εὐδαίμων] *Eudæmon* inter Astrologos celebriores recensetur à Vitruvio. *l.* 9. *c.* 7. quo tamen loco Æmar. Ranconetus *Euchemon* legendum credebat. Turneb. *adverss. l.* 11. *c.* 3.

Πάντα ἐφήμερα] vide *ad lib.* 4. § 35, 48. & *l.* 9. § 14.

Οὐδ' ἵνα ὀλίγον μνημονεύθωσι] vide *lib.* 4. § 33. & *l.* 5. § 33. & *l.* 12. § 27.

Ἥτοι σκεδασθήναι] vide *ad l.* 4. § 21. & *l.* 5. § 33.

§ 26. Ἐνεργούνη ἀνθρώπῳ] ἀνθρώπῳ, malim. vide *ad l.* 5. § 1. & *l.* 6. § 7, 33. *Lætitia est homini facere quæ sunt hominis*: verùm lætitia est homini Christiano, facere quæ sunt Dei. Joan. *ep.* 1. *c.* 5. *v.* 3. *Psal.* 112. *v.* 1. Esai *c.* 58. *v.* 13. Joan. *Evang. c.* 4. *v.* 34. Job *c.* 23. *v.* 12, 13. Cæterùm, quæ sunt hominis, quà hominis, ad creatoris imaginem conditi, ejusdémque legi conformis, eadem sunt itidem & Dei. vide Marc. *l.* 3. § 13.

Ἴδιον ἡ ἀνθρώπου ἴυνοια] Lætitia, inquit, homini & voluptas esse debet, facere quæ officii sunt sui. Nihil autem magìs humani est officii, quàm erga genus humanum humanitatem exercere. Hoc itaque læto animo lubentíque faciendum est. Naso *Pont. l.* 2. & 9.

Conveniens homini est, hominem servare, voluptas. & vera benefaciendi cupido utilitates relinquit, ipso benefaciendi opere lætissima. Senec. *de benef. l.* 4. *c.* 14. vide *ad l.* 3. § 6.

Ἐπιστήμης τῆς ἀφ' ὅλων φύσεως] Ex Stoicorum sententia Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* Γεγονέναι κατὰ τὴν φύσεως ἐπίπτησιν τὸ λογικὸν ζῶον πρὸς θεωρίαν καὶ πρᾶξιν· τὸν γὰρ ἄνθρωπον, θεωρητικὸν εἶναι, καὶ πρακτικὸν ἀφ' ὧν ποιητέον. ita enim ex Suida leg. *ibid.* Unde & illud apud Plutarchum *de placit. Philosoph. l.* 1. *præfat.* Peripateticorum quorundam esse, Ἀνδρῶπον τέλειον, ἀφ' ὧν μὲν ὄντων θεωρητικὸν, ἀφ' ὧν δ' ἀείντων πρακτικόν. vide *ad l.* 7. § 48. Epictet. *l.* 1. *c.* 6. Τὸν ἄνθρωπον θεατὴν εἰσήγαγεν (ὁ Θεὸς) αὐτῷ τι καὶ ἀφ' ὧν ἔργων ἀφ' αὐτῷ καὶ μόνον θεατὴν, ἀλλὰ καὶ ἐξηγητὴν αὐτῶν· ὀρᾶτε οὖν μὴ ἀδόκητοι τούτων ἀποθάνητε. vise sis & quæ sequuntur lectu dignissima.

§ 27. Τρεῖς σχέσεις] vide *ad l.* 1. § 12.

Ἄιπον περιειμένον] corpus *ambiens* te, sive amictûs instar circumjectum tibi, cingénsque te. vide *l.* 10. § 1. sed & *ibid.* § 38. quo loco, τὸ περιειμένον ἀγγειώδες, dicit, quatenus *organi* sive *vasis* instar animæ est usui; quod hìc τὸ αἴπον περιειμένον, quatenus ea ab isto afficitur. de eodem, περιειμένα πνεύματα. *l.* 12 § 2. & περιειμένον σωμάπον. *ibid.* § 3. qui locus hunc illustrat plané.

Ἀφ' ἧς συμβαίνει πᾶσιν πείσα] vide *supr.* § 23. & *l.* 2. § 3.

§ 28. Ἀιδεῖαν καὶ γαλιλίω] Translatio duplex; altera à cœli facie, unde ἀπαιθειάζειν dixit, *l.* 2. *c.* 4. altera à maris statu, unde ἐγγαλιλίζειν τῷ βίῳ; Epicuro dictum, *epist. ad Herodot.* apud Laërt *l.* 10. quod γαλιλιστικὸν ποιεῖν postea exponit. Ità γαλιλίω καὶ εὐδίαν Epictet. *l.* 2. *c.* 18. vide ad *l.* 7. § 68. Sed & de argumento isto *infrà*. § 40. 47. & *supr. l.* 7. § 14, 16, 33. & *l.* 12. § 22.

Πᾶσα γὰρ κεῖσις, καὶ ὁρμὴ, καὶ ὄρεξις, καὶ ἔκκλισις ἔνδον.] Epictet. *enchir. c.* 1. ἐφ' ἡμῖν ὑπόληψις, ὁρμὴ, ὄρεξις, ἔκκλισις.

Οὐδὲν κακὸν ἔφ' ἑτέρῳ ἀναβαίνει] vide *infr.* § 48.

§ 29. Ἐξάλειφε] vide *l.* 7. § 29.

Χρῶμαι ἐκάστῳ κατ' ἀξίαν] vide *ad l.* 3. § 11. & *infr.* § 43.

§ 30. Μὴ περιτράνως ὑμεῖ λόγῳ χρῆσθαι.] *Sanâ oratione non est apertè semper utendum.* Xyl. quem & Casaub. sequitur. atqui sanam orationem nusquam non adhibendam, Marcus censuerit, qui τὸ ἀληθινὸν simpliciter apud omnes passim exigit. vide *l.* 3. § 12, & 16. & *l.* 6. § 43. Alia ergò lectio istic quærenda; Marci mens alia eruenda. ego malim κοσμίως, μὴ περιτράνως· ὑμεῖ [ᾗ] λόγῳ χρῆσθαι. *Et publicè in Senatu & apud unumquemque privatim, eam sermonis rationem habeas, ut non tam disertè & eleganter, quàm modestè & decenter loquaris. Oratione verò sanâ & salubri semper utaris.* vide *ad l.* 1. § 7. ἀξιολογία. & *l.* 3. § 5. κομψοία. Siquidem κομψὸν περίτρανον, φίλαλον. Suid. Antigonus *narrat. mirab.* 52. de Callimacho Ægyptio, περίτρανος ἦν βυβλιόφιλος. *cùm disertus videri vellet.* & Etymolog. Στωμύλλεσθαι, τὸ περιτράνως λέγειν. Alioqui τρανὸς, σαφὴς, i. e. *clarum & perspicuum* denotare, docet Suidas adductis hisce inter alia testimoniis, ex autoribus, quorum nomina subticet.

Ἴσμεν γὰρ οἷόν τρανὲς, ἀλλ' ἀλώμεθα.

Incerti erramus, nec certi quid novimus.

(Est ex Sophoclis *Ajace*) &, τρανεστέρα ἡ ὄψις τῆς ἀκοῆς. *visus auditu clarior* sive *certior. est.*

teſte Xenophonte *memorab. l.* 1. dicere ſolitus eſt, ὡς ἂν ἔτι καλλίων ὁδὸς ἐπ' εὐδοξίαν, ἢ δι' ἧς ἄν τις ἀγαθός τι γένοιτο καὶ μὴ δοκεῖν βούλοιτο. At Marcus hîc quid aliis videaris, miſſum prorſus vult facias, Æſchyli illud pervulgatum in Theb. imitatus;

Οὐ γὰρ δοκεῖν ἄριστος, ἀλλ' εἶναι θέλει.

Eſſe, haud videri, enim elaborat optimus.

Quod è tragico de Amphiarao prolatum, ad Ariſtidem corona tranſtulit. Plut in *Ariſtid. vit. & Apoph.* qui & laudat *de poet. leg. c.* 13. De Iſidoro & de Marino etiam extulit Damaſcius in *vit. Iſid.* apud Phot. *bibl. cod.* 242. Catoni par elogium tribuit Saluſt. in *Catilin. Eſſe, quàm videri, bonus malebat.* qui ſubjungit tamen: *Ità, quò minùs gloriam petebat, eò magis adſequebatur.* quod ſuprà Socrates. De ſe Gregor. Naz. *adv. eos, qui ſedem Conſtantinopolitanam ambire ipſum inſimulabant.* Ἀλλ' ἔτι, φησὶ, δοκεῖ τοῖς πολλοῖς. τί δέ μοι διαφέρει, ὦ τὸ εἶναι πλείων ὁ λόγος, μᾶλλον ἢ πᾶς; τοῦτο γὰρ ἤδη κατέκρινεν, ἢ ἐδικαίωσεν, ἢ ἄδηλον πεποίηκεν, ἢ μαχάριον. τὸ γὰρ δοκεῖν ἐδέησε πρὸς ἡμᾶς, ἅπερ ἐδὲ ὄναρ ἀλλότριον. Et mox: Τὸ δοκεῖν ἕν, ἂν μὲν ἐνδέχῃ, δεξόμεθα. ἵν' εἴ πῃ καὶ ἀνθρώπινον· ἂν δ' ἀντιπίπτῃ, χαίρειν ἐάσομεν, καὶ ἐδὲν τῷ εἶναι δι' τὸ δοκεῖν ἀφαιρήσομεν. De Socrate Epictetus *diſſertat. lib.* 4. *c.* 8. Ἀπῆλθε, ἐνὶ ἀγκύλῳ τῷ εἶναι φιλόσοφος· χαίρων δ', καὶ ὅτι μὴ δοκῶν, ἐκ ἐδέκνυτο. Quin & idem apud Platonem, in *Gorgia*; Παντὶ μᾶλλον ἀνδρὶ μελετέον, ἢ τὸ δοκεῖν εἶναι ἀγαθὸν, ἀλλὰ τὸ εἶναι, καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ. Epictet. *enchir. c.* 24. Ἐάν ποτέ σοι γένηται ἔξω τραφῆναι, πρὸς τὸ βουληθῆναι ἀρέσαι τινὶ, ἴσθι ὅτι ἀπώλεσας τὸν τρίβωνα. (ità malim pro ἔχασιν, quàm cum Volſio ἔνεασιν) ἀγκύλος ἦν ἐν παντὶ, τῷ εἶναι φιλόσοφος. εἰ δ' ἢ καὶ δοκεῖν βάλει, τῷ ἐνεὰ σεαυτῷ φαίνου, καὶ ἔσῃ ἔσω. ubi tamen τῷ εἶναι ſuperflua eſſe ſuſpicatur meritò Volſius. Eratoſthenem verò vitii illius, quod à Marco hîc tangitur, inſimulat Strabo *geograph. l.* 1. Μέσος ἦν, inquit, τῶν τε βουλομένων φιλοσοφεῖν, καὶ τῶν μὴ θαρρούντων ἐγχειρεῖν ἑαυτὸν οἷς πάνυ σφόδρα ταύτῃ, ἀλλὰ μένον μέχρι τοῦ δοκεῖν σοφιστής.

Εἰ κἂν τὸ λοιπὸν τοῦ βίου, ὅσον δήποτε ἡ σὴ φύσις θέλει, βιώσειν] D. Boot. ὅσον δήποτε ἡ σὴ φύσις θέλει, βιώσεις. *Si reliquum vitæ, quantumcunque natura tibi conceſſerit, tranſegeris.* emendationi aſſentior. Verùm mihi aliquid inſuper, quod deſit, ſupplendum eſſe videtur. Sequitur enim, καταλόησον ἂν τί θέλῃ. *conſidera ergò quid ea velit.* non quamdiu, ſed quomodo vivere te velit. unde liquet, de ea re monitum aliquod antecefliſſe. forſan ergò legendum fuerit, εἰ κἂν τὸ λοιπὸν τοῦ βίου, ὅσον δήποτε, [ὡς] ἡ σὴ φύσις θέλει, βιώσεις. *Si reliquum vitæ, quantumcunque id futurum ſit, prout natura tua vult, & à te exigit, tranſegeris.*

Οὐδαμοῦ ἔνεστι τὸ εὖ ζῆν] Contendit non immeritò Mer. Caſaub. Antonini iſta, cum Solomonis illis, *Eccleſ. c.* 1. *v.* 13. & *c.* 2. *v.* 1. —— 11. quibus permulta, imò univerſa ferè, quæ ſub ſole geruntur, pervagatus Rex, nuſpiam vitam beatam veréq; tranquillam deprehendiſſe ſe profitetur. qui tamen illud, οὐδαμοῦ, apud Marcum, quod & denuò repetitur, malim, *nuſpiam*, ſimpliciter, quàm, *in iſtorum nullo*, vertiſſet. Adjici poteſt Severi Imper. illud; *Omnia fui, & nihil expedit.* Spartian. potiùs tamen, prout ab Aurelio refertur: *Ortus Lepti, humili patre, primò literis, deinde imbutus foro: quo parùm commodante, uti rebus arctis ſolet, dum tentat aut exquirit varia melioráq;, conſcendit imperium. ibi graviora expertus, laborem, curas, metum, & incerta prorſus omnia; quaſi teſtis vitæ mortalium, Cuncta, inquit, fui, conducit nihil.* Quod de Marco filius, de Severo pater ὁ μακαρίτης, *ad Spart. Quatuor verbis complexus eſt integri libelli ejus (finem ſolùm excipimus) qui à ſapientiſſimo rege Solomone, ſuper humanarum rerum vanitate, divinitus planè & θεοπνεύστως eſt compoſitus.* Finem meritò excepit; quem fruſtrà ſtatuit hîc Marcus, ἐν τῷ ποιεῖν ἃ ἐπιζητεῖ ἡ τῶν ἀνθρώπων φύσις. quanquam haud ineptè prorſus, ſi *naturam* diceret, qualis eſt ab initio condita ac creata. jam enim corrupta & defecta, non valet ſuis viribus eò etiam adſpirare, in quo uno bonum ipſius verum ac ſyncerum conſiſtit. Meliùs itaq; Solomon, utpote θεοδίδακτος, ἐν τῷ δεῖν φοβεῖσθαι καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ φυλάσσειν. *Vis*, inquit, *poſt hæc omnia ſummam rei? Deum revereve; & præcepta ejus obſerva: hoc eſt enim totum hominis. Eccl. c.* 12. *v.* 13. Epict. *l.* 3. *c.* 24. Τὰ ἀγαθὰ ἔξω μὴ ζητεῖτε· ἐν ἑαυτοῖς ζητεῖτε· εἰ δὲ μή, οὐχ εὑρήσετε. at quomodo apud ſe bonum iſtud offendet quis? ſubjungit; ὅλως τε τὸν τεταμένον, καὶ τὰς ἐναίνους ἐντολὰς καὶ τὰ προσταττόμενα. ecquid aliud Rex ſapientiſſimus?

Ἐπὰν δόγματα ἔχῃ] Vide Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 11.

Ὃ οὐκ ἐᾷ ποιεῖ δίκαιον] *Bonum nihil eſt*, inquit, *niſi quod habentem bonum facit.* At de bonis, quæ dicimus, externis, verè Aug. *concion. ſolenn.* 236. *Omnia iſta bona ſunt; ſed unde facias bene, non quæ te faciant bonum. habeto bona, quæ te faciant bonum. bona ſunt quæ habes. eſto & tu bonus inter bona tua. eſto bonus manſurus inter bona peritura. erubeſce bonis tuis. noli eſſe malus in eis, nè pereas cum eis.* Vide *l.* 2. § 11. & Senec. *ep.* 76.

Ἐλεύθερον] *liberum.* at interpretes, *liberalem.* ἐλεύθειον. ſic *l.* 7. § 67.

Ὃ οὐκ ἐᾷ ποιεῖ πάναγθα] Contrà, nihil malum eſt, niſi quod habentem malum atq; improbum facit: quod externa iſta non poſſunt. Vide *l.* 2. § 1.

§ 2. Μὴ μεταβαίνῃ ἐπ' αὐτῇ] Epicharm. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 1.

Οὐ μεταβατέον, ἀλλὰ προγεγονὼς χρὴ ἄνδρα ἔμφρονα.

Cunacti

Cuncta ſapiens prævidebit ; pœnitebit ſic nihil.
Plaut. *ſtich.* 1. 2. ——*quotidie*
Pridie caveat, nè faciat, quod pigeat poſtridie.
& *Bacchid.* 4. 9.
Priùs te caviſſe ergò, quàm pudere æquum fuit.
Pindar. *Pyth. od.* 5. Προφασιν eſſe ait, Ἐπιμηθέως ὀψινόου δυγατέρα. Vult itaq; nos Marcus eſſe Promethei non Epimethei liberos, nè Prophaſin, i.e. *excuſationem*, ſive *prætextum*, ſororem nobis adſciſcere neceſſe habeamus. Vide *infrà* § 10.

Μικρὸν, ἢ πέντε, ἢ πάντ' ἐν μίσῳ] Quod nos vulgari diverbio dicere ſolemus, *Ego cùm interii, totus mundus mihi intercidit.* Proſper, *ad uxorem :*

Etſi concluſo ſupereſſent tempora ſæclo,
Ut poſſet longos mundus habere dies :
Nos tamen occaſum noſtrum obſervare deceret,
Et finem vitæ quemq; videre ſuæ.
Nam mihi quid prodeſt, quòd longo flumina curſu
Semper inexhauſtis prona ferantur aquis ?
Multa quòd annoſæ vicerunt ſecula ſylvæ ?
Quódque ſuis durant florea rura locis ?
Iſta manent : noſtri ſed non manſere parentes :
Exigui vitam temporis hoſpes ago.

Aug. *de verb. Dom. ſerm.* 26. & *de* 10. *chord. c.* 2. & *homil.* 28. *Longè eſt quidem dies judicii : ſed uniuſcujuſque hominis dies ultimus longè eſſe non poteſt ; quia brevis eſt vita, & vitæ brevitas incerta.* Vide *ad l.* 4. § 26.

Τί πλέον ἀπιζήσῃ] Ità Gregor. Naz. *ad Epiſc.* 150. ἢ γὰρ ἄλλο τι ἀπιζητήσω. Vide *ad l.* 5. § 6. & *l.* 6. § 2. & *l.* 7. § 13. & *l.* 9. § 40. Epictet. *l.* 3. *c.* 24. σὺ δ' ζητεῖς ἔπαθλον ἀνδρὶ ἀγαθῷ μεῖζον τῦ καλὰ καὶ δίκαια πράττειν ; Plaut. *Amph.* 2. 2. *Virtus præmium eſt optimum.*

Ἰσονόμῳ θεῷ] quia nimirum φυσικὸς νόμος ille cujus meminit *l.* 3. § 11. ſive θεσμὸς, utì nuncupat *l.* 2. § 16. hominibus communis cum diis ipſis à Stoicis ſtatuitur. unde & hominem ſapientem, qui ad legis iſtius normam vitam exigit, ſuam, nihilo faciunt minorem Deo ipſo. Epictet. *l.* 1. *c.* 16. Ὡς κατὰ γὰ τὸν λόγον, οὐδὲν ἔχειν φησὶν θεῶν, οὐδὲ μακάριος· λόγῳ δὲ μέγαθος ἢ μέλει, οὐδ' ὕψει κεῖται, ἀλλὰ δόγμασιν. Vide *ad l.* 3. § 7.

§ 3. Ἀλέξανδρος] Alexander verò. quaſi à prioribus penderet. ſed τὸ δὲ παρέλκειν videtur. ſicut τὸ ἔτι. *l.* 6. § 44.

Τί πρὸς Διογένη] Juvenal. *ſat.* 8.

Libera ſi dentur populo ſuffragia, quis tam
Perditus, ut dubitet Senecam præferre Neroni ?

Καὶ τὰ ἡγεμονικὰ ἦν αὐτῶν ταὐτὰ] lectionem hanc ſi admittimus, ſenſus erit, *Eædem erant mentes illorum :* ſive *per omnia ſibi invicem conſentiebant.* id quod ſapientum eſt, & rationis rectæ, quæ una eadémq; apud omnes eſt, auſpicium ductúmq; affectantium. quum inſipientes & animi affectu & vitæ inſtituto, tum ſecum invicem, tum & à ſeipſis etiam diſſentiant. Cæterùm M. Caſ. ταῦτα legiſſe videtur : & G. Xyl. τοιαῦτα, cùm vertit, *ità erant eorum mentes inſtructæ.* ejuſmodi nimirum mentes habebant, quæ in rerum naturas acutiùs introſpicere, & ſagaciùs intromittere ſe poterant. hunc ſequor. indè ergò factum, ut cùm rerum naturam perſpectam haberent, & cui uſui inſervirent, nec multis opus eſſe ſibi ad bene ac feliciter agendum intelligerent, nec avidiùs quicquam, quam par erat, appeterent.

Ἐκεῖ δ' ὅπου φρόνησις ; ἢ δουλεία πόσου ;] Xyl. *ibi verò, quibus in rebus eſſet prudentia & ſervitus.* ut ad philoſophos illos, illorúmq; perſpicaciam referatur. M. Caſ. ad reges ac imperatores potiùs, quos priùs dixerat, retulit. in quo calculum ei lubens contribuo meum. Verùm quòd vertit, *quousq; ſe extendebat error eorum, eousq; eorundem & ſervitus,* non video quî poſſit cum autoris verbis conſiſtere, niſi πόσων aut πόστων pro πόσου ſubſtituere libuerit. Mihi nihil movendum videtur. erotematicè tantùm concipiendum exiſtimo. Apud illos, cùm rerum naturam, ac per conſequens uſum, non ritè aſſequerentur, de quot rebus alioqui minùs neceſſariis, ſed quæ ipſis neceſſariæ viſæ ſunt, ſatagere illos neceſſe fuit, quótq; rerum ſeſe ſervituti addicere ? Ἅμα γὰρ τῇ ἀρχῇ πολλὰ τὰ ἀναγκαῖα ἀναπέφανται. Teles *collat divit. & paupert.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 94. Notum eſt illud Philippi Macedonis, qui cùm quo loco deſtinaverat, caſtra ſtatuere, commodè non poſſet, quòd pabulum jumentis deſore diceretur : Οὗτος ἡμῖν ὁ βίος ἔσται, inquit, εἰ μὴ πρὸς τὰ τῶν ὑποζυγίων ὀφείλομεν ζῆν ; *qualis vita noſtra eſt, quibus ad aſinorum opportunitatem ea eſt exigenda ?* Refert Plut. in *apophth.* & in *præcept. polit.* ità aſinis etiam ac jumentis inſervire rex magnus neceſſe habebat ; non paſtores tantùm aut bubulci : quos ità conquerentes induxit Sophocles, referente eodem in *Ægide* ;

Τύποις γὰρ, ὄντες δεσπόται δουλόμεθα,
Καὶ τῶν δ' ἀνάγκη μὴ σιωπώντων κλύειν.
Famulamur iſtis, qui tamen domini ſumus,
Quamviſque taceant, nos ea audire eſt opus.

Contrà non eſt vulgatum minùs Socratis illud, qui ut Laërt. *l.* 2. cùm rerum venalium forum ac tabernas pertranſiret, dixiſſe fertur, Πόσων ἐγὼ χρείαν οὐκ ἔχω ; *Quàm multis ego nihil opus habeo ?* vel, ut Cicer. *Tuſc. l.* 5. *cùm in pompa magna vis auri argentíq; ferretur, Quàm multa non deſidero ? inquit.* Itaq; illa neſcio cujus in ore crebrò habebat, quæ & à Clemente Alex. *pædag. l.* 2. *c.* 10. laudantur, ſed ità ut metri rationem non habuerit ;

Τὰ δ' ἀργυρώμαθ' ὅσσ', ἢ τε πορφύρα,
Εἰς τοῦ τραγῳδοὺς χρήσιμ', οὐκ εἰς τὸ βίον.
Argentea iſta vaſa & ipſa purpura,
Tragicam ad pompam faciunt, ad vitam nihil.

In quam ſententiam Plut. *de avar.* ubi Scopæ Theſſali dictum commemoraverat, qui à vicino è domo ſua rogatus quidpiam, quod is qui petebat, ſuperfluum ipſi ac ſupervacuum eſſe dictitabat, reſpondit, Ἀλλὰ μὲν τύτοις ἐσμὲν ἡμεῖς ἐυδαίμονες καὶ μακάριοι τοῖς θεατᾶῖς, ἀλλ' ὐκ ἐκείνοις τοῖς ἀναγκαίοις. *At verò iſta ſuperflua & ſupervacanea ſunt quæ nos divites ac beatos faciunt, non autem neceſſaria illa.* ſubjungit, iſtud videri πομπὴν καὶ πανήγυριν μᾶλλον ἢ βίον ἐπαινῦντος, *pompam aut panegyrin potiùs, quàm vitam laudantis.* addítq; felicitatem iſtiuſmodi θεατᾶν καὶ ὑπερόπων, ἢ μηδὲν εἶναι, *aut nullam eſſe omnino, aut ſpectatorum, non dominorum eſſe*; certè abſq; illis nullam revera exiſtere. Itaq; περίνοια iſta, quam hîc Marcus tangit, eadem ferè eſt cum ea quam Apoſtolus notat, *ad Rom. c.* 13. *v.* 14. ubi vetat, τὴν σαρκὸς πρόνοιαν ποιεῖσθαι εἰς ἐπιθυμίας. nec abluđit ab hac multùm ſolicitudo illa, cujus Martham illam ſedulam nimìs Chriſtus inſimulat, cùm ait, ὅτι μεριμνᾷς καὶ περὶ πολλὰ τυρβάζεται. ἑνὸς δέ ἐστι χρεία. Vide *l.* 7. § 20. & *l.* 9. § 40.

Δικαία πόσιν] De regibus Solomon, & ipſe rex, *Eccleſ. c.* 5. *v.* 9. מלך לשרה נעבר *etiam rex agro ſervus eſt.* dum eum ſcil. colendum neceſſariò curat. ut Chald. paraphr. & Rohobamo Solomonis filio atque in regno ſucceſſori conſiliarii ſeniores, *hiſtor. Reg. lib.* 3. *cap.* 12. *ver.* 9. תהיה עבד לעם הזה *ſervus ſis oportet populo iſti.* Siquidem, ut Auguſtin. *de Civ. Dei l.* 19. *c.* 15. *Etiam qui imperant, ſerviunt eis, quibus videntur imperare.* Itaq; non immeritò pronunciavit Antigonus, τὸ βασιλείαν, ἔνδοξον εἶναι δουλείαν. *regnum eſſe nobilem ſervitutem,* Ælian. *l.* 2. *c.* 20. &, *magnam ſervitutem magnam eſſe fortunam*; Seneca *ad Polyb. c.* 26. cùm, *in maxima fortuna minima ſit licentia,* ut Cæſar apud Salluſtium in *Catilin.* Eódem facit & Senarius Græcus ille;

Εἷς ὃστις δοῦλος οἰκίας, ὁ δεσπότης.
Unus familiæ ſervus, ipſe adeò eſt herus.

Et Hebræorum doctorum iſſud; המלכות היא עבדות. *Servitus eſt & regnum.* Ἀλλ' ἐκείνους μὲν μακαρίους λέγε, τύτους δ', ὡς εἰσὶν ἄξιοι, μεγαλοδούλους. Epictet. *l.* 3. *c.* 26. Itâ, quod idem *l.* 4. *c.* 1. καὶ ὁ δεσπότης ἀεὶ περὶ περιφανῶν ἐστὶν ἀφορᾷ. Vide *l.* 10. § 19. Sed &, quod multò gravius eſt, iiſdem næpenumero,

——*intus & in jecore ægro*
Naſcuntur domini.

quos *alterni ſubeant oportet Obſequio ancipiti.* Perſ. *ſat.* 3. & 5. & Ambroſ *ep.* 7. *Intra ſe dominos habent: intra ſe ſervitium intolerabile patiuntur. Et dominorum, quot vitiorum ſervi.* Aug. *de* [illegible] *l.* 4. *c.* 3. Unde Diogenes dictum; Τὰς μὲν ἀρχὰς, δεσπότας δουλείας· τὰς δὲ φαύλας ὀνειδισμούς. Laërt. *l.* 9. & ſicut de Roma Aug. *de civit. Dei l.* 15. *c.* 4. *Urbs victrix gentium, captiva vitiorum.* Itâ de Romanis Cic. *Verrin.* 3. *Judiciorum domini, cupiditatum ſervi.* ut nè illud adjiciam, quod Plin. *in paneg. Principes multi, civium domini, libertorum ſervi.* & quod Amb. *ep.* 7. *Emunt ſibi dominos, captivarum ſuarum captivi. Dabo* (inquit Sen. *ep.* 47.) *conſularem aniculæ ſervientem: dabo ancillulæ divitem.* Itaq; Democritus apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 6. & 7. Ἔνιοι πόλεως ὅλης δεσπόζουσι γυναικὸς ἢ δοῦλοι εἰσι. Honeſtius tamen paulò, quod de Perſa Plut. *ad præfect. indoct.* Ὁ Περσῶν βασιλεὺς πάντας ἡγεῖτο δούλους, πλὴν τῆς ἑαυτῦ γυναικὸς, ἧς μάλιστα δεσπότης ἄφηλεν εἶναι. Et quod Cato major, de ingenuis legitimiſq; conjugiis ſi accipias; Πάντες ἄνθρωποι τῶν γυναικῶν ἄρχουσι· ἡμεῖς δὲ πάντων ἀνθρώπων ἡμῶν δὲ αἱ γυναῖκες. Plut. *apoph.* vide *l.* 2. § 2. & *l.* 9. § 38.

§ 4. Ὅτι] principium ἀκέφαλον, ſive abruptè exorſum. Hoc, inquit, animo tuo obverſetur, vel præſto tibi ad manum & ad mentem ſit, ubi hominum aut injuriis, aut flagitiis commoveri te ſenſeris, eadem facturos, etiamſi tu te indignatione confeceris.

Κἂν σὺ διαῤῥαγῇς] *etiamſi tu rumparis.* Itâ Demoſthenes περὶ στεφάνου, Οὐδ' ἂν σὺ διαῤῥαγῇς. Lucian. *Timon.* ὅπως οἱ κόλακες ἐκεῖνοι διαῤῥαγῶσι τῷ φθόνῳ. Et Eunap. Ædeſio. Οἱ δὲ παραθαῤῥύνοντες ῥηγνύμενοι τῷ φθόνῳ. Maro *bucol.* 7.

——*inviâ rumpantur ut ilia Codro.*

& Martial. *l.* 9. *epigr.* 99.

Rumpatur, quiſquis rumpitur invidiâ.

& *l.* 8. *epigr.* 61.

Livet Carinus, rumpitur, furit, plorat,
Et quærit altos unde pendeat ramos.

Non abs re ipſa itaq; aberravit prorſus M. Caſ. cùm pro more noſtri idiomatis reddidit, *etiamſi tu te ſuſpenderis.* quomodo & Epictet. *l.* 2. *c.* 20. ἀπάγξασθαι ἂν αὐτὸν ἐποίησα ῥηγνύμενον. Malim tamen Marci phraſin retentam. Siquidem, ut *invidiâ*, ſic & *irâ, rumpi* dicuntur, qui excandeſcentiæ ſuæ indulgent nimìs. Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 13. Ὅταν δὲ θερμὸν αἰτήσωσί σε μὴ ἀνακύψαι ὁ πῖς, ἢ ἀνακύψας χλιαρώτερον ἐνέγκῃ, τὸ μὴ χαλεπαίνειν, μηδὲ ῥήγνυσθαι. de ebrio Baſil. Cæſ. *homil.* 1. λοιδορεῖται, τύπτει, ἀπειλεῖ, δόμυσται, βοᾷ, διαῤῥήγνυται. Liban. *vit. ſua*: Οἱ τῇ δόξῃ τῶν ἐν ταῖς ἀρχαῖς ῥηγνύμενοι. Morell. *qui ex ſententia magiſtratuum angebantur.* imò, *qui eorum qui in magiſtratu conſtituti gloriâ, dum invident, rumpantur.* Plaut. *Bacchid.* 4. 2.

PA. *Sufflatus ille huc veniet.* PL. *diruptum velim.*
Flacc. *l.* 1. *ſat.* 3. *Rumperis & latras.*
De dolore pariter. Cicer. *ad Attic. l.* 7. *ep.* 12. *Non horreor periculo, ſed dirumpor dolore.* & *l.* 4. *ep.* 15. *Quæ omnia poſſe, dirumpuntur ii, qui me aliquid poſſe*

posse doluerunt. Eodem sensu τὸ διαπεπλῆχθαι usurpatum Lucæ *Act. c. 7. v. 54.* de quo alibi diximus. sed & *findi* Persio *sat. 3.*

——*turgescit vitrea bilis:*
Findor.——i. e. ῥήγνυμαι τῇ χόλῳ, ἢ λαικῶ. Is. Casaub.

§ 5. Ὀλίγῳ χρόνῳ ἀδὲις ἀδαμῦ ἔσῃ] quod usitatiùs ac pleniùs ἐντὸς ὀλίγου χρόνου dicitur. quasi dicat, annon ad breviculum temporis spatium perpeti potes? sicut Psaltes *Psal. 37. v. 10. adhuc paulum, & improbus non erit.* ità Marcus hic; *Adhuc paulum, & ipse non eris.* quid autem interest. tu an ille, tollaris? vide *l. 7. § 79.* At M. Cas. legisse videtur, ἀδὲις ἀδαμῦ ἔσῃ. cùm vertit, *intra tempus brevissimum cuncta finem habitura sunt; nec cujusquam ultrà memoria erit.* qui & *Africanum* pro *Adriano* cur substituerit nescio, cùm & Basil. & Lugd. Ἀδειανὸς, exhibeant.

Πρόσχον τὸν ἀμεταστρεπτὶ] *ità ut te neutiquam à faciendo dimoveri aut revocari patiaris.* ità *lib. 10. § 12.* ἀμεταστρεπτὶ ταύτῃ χωρῶν. Clemens *strom. l. 5.* Μαθόντες ἢ ἀφ' τῆς ἀληθείας τὴν ὁδὸν, εὐθεῖαν βαδίζωμεν ἀμεταστρεπτὶ. Plato *de legib. l. 9.* Τὰς ἢ τῶν κακῶν ξυνουσίας φεύγε ἀμεταστρεπτί.

§ 6. Μεταπλάνας] Naso *met. l. 15.*

——*cùm sint hoc forsitan illa,*
Hæc transfata illuc; summâ tamen omnia constant.

Μεταβάλλειν] Vide *l. 7. § 18, 23.* & *l. 9. § 33.*

Πάντα τροπαί] omisit clausulam hanc interpres Angl. Naso *Met. l. 15.*

——*omnia verti* *Cernimus.*——

Sic. *l. 9. § 19.* πάντα ἐν μεταβολῇ. Sed & ἐμφανέστερον etiam in abstracto, ut istic, sic *lib. 11. § 35.* πάντα μεταβολαί. & *lib. 4. § 3.* ὁ κόσμος ἀλλοίωσις.

Οὐκ ὄντες φοβηθῆναι, μή τι καινόν· πάντα συνήθη. ὥστε οὐχὶ φοβηθῆναι, μή τι καινόν. receptam lectionem Xylandum sequitur, Marci textum convellit & distrahit. vide *lib. 7. § 1, 58.* & *l. 9. § 35.*

Ἴσαι αἱ ἀπονεμήσεις] i. e. τὰ ἀπονεμόμενα, ut *l. 2. § 17.* & *infr. § 6.* quæ ex lege quasi quadam divina assignantur cuiq;, paria eadémq; sunt. Siquidem, ut Rex sapientissimus, *Eccles. c. 9. v. 2. Eadem omnibus eveniunt; justis, injustis; mundis, immundis; piis, impiis; summis, infimis.* &c. Et Senec. *ep. 107. ideo nulli querenda, quia paria sunt omnibus. nam etiam quod effugit aliquis, pati potuit. æquum autem jus est, non quò omnes usi sunt, sed quod omnibus latum est.* vide *infr. § 43.* vel etiam ità sunt æqualiter proportione, non Arithmeticâ, sed Geometricâ distributa, ut unicuique id quod est ipsi congruum maximè & consentaneum attribuatur. ut *l. 5. § 30.* & *infr. § 7.*

§ 7. Ἀρκεῖται πᾶσα φύσις ἑαυτῇ ἐυοδοῦσῃ] Sufficit hoc naturæ sive creaturæ cuique, si munus sibi proprium ac peculiare exequatur, bonum sibi congruum & consentaneum assequatur. Siquidem, ut philosophus, *ethic. Eudem. l. 1. c. 8.* Τὸ φάναι πάντα τὰ ὄντα ἐφίεσθαι ἑνός τινος ἀγαθοῦ, ἐπ' ἀληθὲς. ἕκαστον γὰρ ἰδίου ἀγαθοῦ ὀρέγεται. & in hoc igitur acquiescit.

Φύσις ἢ λογικὴ ἐυοδεῖ] Ità natura rationalis tunc prosperè agit, cùm munia sibi propria & peculiaria obit, qualia sunt quæ istic Marcus recenset. Nam ἐυοδία, ἐυπραξία. Hesych. vide *l. 5. § 14, 34.* pro eo autem quod ἐυοδεῖν Marcus istic, ἐυοδεῖσθαι dixit Joannes Apost. *epist. ad Gaium v. 2.* περὶ πάντων ἔυχομαί σε ἐυοδοῦσθαι καὶ ὑγιαίνειν, καθὼς ἐυοδοῦταί σου ἡ ψυχή.

Τὰς ὁρέξεις καὶ ἐγκλίσεις πρὸς ἐφ' ἡμῖν μόνον] Hoc est quod passim inculcat Epictet. *enchir. c. 1, & 2. dissert. l. 1. c. 1.* & 27. & *l. 2. c. 13.* & *l. 3. c. 24.* & *l. 4. c. 1, 4, 10.* alibi. huc autem plurimùm facit, quòd inter alia *l. 4. c. 1.* ἐλεύθερον sive liberum hominem eum definit, ᾧ αἱ ὁρμαὶ ἀνεμπόδιστοι· αἱ ὀρέξεις ἐπιτυγχάνουσαι· αἱ ἐκκλίσεις ἀπρόπτωτοι.

Ἐγκέφαλος] M. Cas. rectè. ut de natura universali, sive anima universi, cujus portio quædam anima hominis cujusvis est, intelligatur.

Ἴσους καὶ κατ' ἀξίαν τοῦ μείζονος] ità *supr. § 5.* ἴσαι αἱ ἀπονεμήσεις. Verùm est æqualitas ista, ut Aristoteles loquitur, *Ethic. l. 5. c. 3.* ἡ κατὰ τὸν γεωμετρικὸν ἀναλογίαν. in qua τὸ κατ' ἀξίαν cum primis ratio habetur; τὸ γὰρ δίκαιον ἐν ταῖς διανομαῖς ὁμολογοῦσι πάντες κατ' ἀξίαν τινὰ δεῖν εἶναι. Plato *leg. lib. 6.* Διὸς γὰρ δὴ κεῖται ὅτι· τῷ μὲν μείζονι πλείω, τῷ δ' ἐλάττονι σμικρότερα νέμει, μίσεια δίδοσα πρὸς τὴν αὐτοῦ φύσιν ἑκατέρῳ.

Μὴ οἱ τὰ πρὸς τὸν ἴσον εὑρήσεις ἐπὶ παντὸς, ἀλλὰ εἰ συλλήβδην τὰ πάντα. τὸ δὲ πρὸς ἀληθὲς] divulsa vitiatáque ista M. Cas. feliciter, mutatione leviss imâ, restituit, legendo, τὰ πάντα τῶνδε πρὸς ἀληθὲς τὸ ἑτέρου. Proportionis istius, inquit, æqualitatem deprehendas licet, non si unum aliquod in unoquoque consideres; sed si istius quæque, cum alterius cujusquam affectibus ac dotibus à natura eidem collatis universis simul sumptis contuleris. quod esse proportionis geometricæ monet philosophus *ethic. Nicom. l. 5. c.* & Eudem. *l. 4. c. 2.* ἐν γὰρ τῇ γεωμετρικῇ συμβαίνει καὶ τὸ ὅλον πρὸς τὸ ὅλον, ὃ ἑκάτερον πρὸς ἑκάτερον. Itaque Aug. *de ver. relig. c. 40. Tota simul consideranda sunt, si velimus rectè judicare.* Plinius. *l. 4. ep. 14. Sapiens & subtilis* (rerum æstimator) *debet non diversis conferre diversa, sed singula expendere, nec deterius aliquid putare, quod est in suo genere perfectum.* Ità siquidem unumquodque in suo genere perfectum existere patefiet, nec muscæ aut culici magis quicquam deesse, quod ad muscæ culicisve naturam ac constitutionem pertineat, quàm elephanti

elephanti aut leoni: verúmque deprehendetur Plinianum illud, *l.* 11. *c.* 2. *Rerum naturam nusquam magis, quàm in minimis, totum esse.* Siquidem de cunctis naturæ operibus dici potest quod de partibus humani corporis Hippocrat. *de loc. in hom.* Τὸ σῶμα τὸ σμικρότατον πάντα ἔχει, ὅσα περ καὶ τὸ μέγιστον. & rursus: ἐν τῷ σμικροτάτῳ πάντ' ἔνι τὰ μόρια. In hanc mentem Galenus, *de usu part. l.* 17. extremo, ubi insignissimum illud summéque mirandum prædicaverat artificium, quod in humani corporis fabrica deprehenditur, Ἐναργῆ, inquit, τὰ τῆς φύσεως ὄντι καὶ πάντα τὰ ζῶα. μικρὸν δὲ καὶ ἄνθρωπον ὑπολάβοις ἐλάττονον εἶναι τοσαύτῃ τέχνῃ, ὅσην ὁ σοφὸν ἐξηγήσατο λόγος, ἀλλ' ὅπ ἂν ἐθέλοις ἕτερον ζῶον, ἴσως ἐνδείξεται σοφίαν τιν ἅμα καὶ τέχνην τῷ δημιουργῷ καὶ ὅσῳ γ' ἂν ᾖ μικρότερον, τοσούτῳ μεῖζον τὸ θαῦμα, καθάπερ ὅσα διανοίγοντες ἐν μικροῖς ὠσίοις δημιουργοῦμεν. Cui concinit & Plinius loco suprà memorato: *Restant*, inquit, *immensæ subtilitatis animalcula, nusquam alibi spectatiore naturæ rerum artificio.* In culice hic instat, in pulice ille; videri dignissimus uterque: quibus & ex Plutarcho *de solert. animal.* formicam licet adjungas. ὥσθ' ὅτῳ μικρὸν ἡ φύσις ἔχει μείζονα καὶ καλλίονα κατόπτρου, ἀλλ' ὥσπερ ἐν σκιᾷ καθαρᾷ πάσης ἔνεστιν ἀρετῆς ἔμφασις. Quin & Tertull. *de anima. c.* 10. *Hoc magis credas, si Deum recogites tantum artificem in modicis, quantum & in maximis.* Eundem vide sis *adv. Marcion. lib.* 1. *c.* 13, & 14. Ambr. *hexam. l.* 6. *c.* 6. *Mirabilis igitur natura in maximis: mirabilis etiam in nimimis. Sicut enim non minùs plana camporum, quàm montium alta miramur; nec plùs altitudinem cedri stupemus, quàm vitis aut oleæ brevis fœcunditatem: ità non amplius miror elephantum, quia procerus est, quàm murem, quia terribilis elephanto est. est enim donata prærogativa quædam singulis creaturis, ut quibusdam privilegiis propriis fulciantur.* Autor denique *quæstionum Vet. ac Nov. Test.* quæ Augustini nomine prostant, *quæst.* 123. *An quia præstantior est homo cæteris animalibus, idcirco illa imperfecta dicenda sunt? aut quia sancti angeli non sunt quod est Deus, imperfecti sunt? absit. omnia enim pro locis & gradibus suis firma & perfecta sunt, ut impleant id ad quod facta sunt.*

§ 8. Ἀναμνήσκειν οὐκ ἔξεστιν] Rectè ista Mer. Casaub. à superioribus, quibus vitiosè cohærerant, separavit; novæq; hinc periochæ initium dedit. vide *lib.* 3. § 14. & *l.* 5. § 5. & *l.* 7. § 67.

Οὐκ ἔξεστι] *non est otium.* Cas. per negotia non licet. vel etiam, *non potes*, non datur. adeò forsan es rudis & illiteratus, ut nec legere quidem queas. quanquam de vita aulica quod sequitur, si ad hanc periochen pertinet, à qua tamen Xyl. Lugd. Cas. ipse sejungunt, illi potiùs interpretationi favere videtur. forsan enim vitam aulicam caussantem inducit, quasi per eam Scriptorum evolvendi facultas aut opportunitas negetur. Verùm aliò illud quod sequitur, pertinere videtur.

§ 9. Τὸν ἐν αὐλῇ βίον] vide *l.* 5. §. 16. Flaccus *l.* 1. *epist.* 17.

Rure ego viventem, tu dicis in urbe beatum:
Stultus uterq; locum immeritum caussatur inique.
In culpa est animus, qui se non effugit unquam.

Senec. *ep.* 50. *Dicimus, Non ego ambitiosus sum; sed nemo aliter Romæ potest vivere. non ego sumptuosus sum, sed urbs ipsa magnas impensas exigit. quid nos decipimus? non est extrinsecùs malum nostrum: intra nos est, in visceribus ipsis sedet.* Et *ep.* 55. *Non multùm ad tranquillitatem locus confert. animus est qui commendat omnia. vidi ego in villa hilari & amœna mœstos; vidi in media solitudine occupatis similes.* vide *l.* 4. § 3.

Μηδὲ τὸν σαυτῦ] quasi dicat, forte tuâ contentus agas. quod Apost. *ad Philipp. c.* 4. *v.* 11. Ἐμαθον ἐν οἷς εἰμι, αὐτάρκης εἶναι. nam quod Lugd. exhibet, ὑδὲ σὸ ἑαυτῦ, nec nauci est.

§ 10. Ἐπίληψις τις ἑαυτῆς] *pœnitentia*, inquit, *est sui ipsius reprehensio.* vide *l.* 12. § 16. ubi non reprehensio sui tantùm, sed condemnatio etiam dicitur. Ex Gallo Asinio, & Largio Licinio, Gellius *noct. Attic. lib.* 17. *cap.* 1. *Pœnitere tum dicere solemus, cùm quæ ipsi fecimus, aut quæ de nostra voluntate nostróque consilio facta, ea nobis pòst incipiunt displicere, sententiámque in eis nostram demutamus.* Plut. *de tranq.* ex Euripid. *Oresl.* & Stob. *tom.* 2. *tit.* 24.

Ἡ σύνεσις ὅπ σύνοιδα δεινὰ εἰργασμένος,
οἵ ἕλκος ἐν σαρκὶ, τῇ ψυχῇ τἀμὰ μεταμέλεια, αἱμάσσουσα ἀεὶ κἀκ νύσσουσα ἐναπολύπει· τὰς μὲν γὰρ ἄλλας ἀναιρεῖ λύπας ὁ λόγος· τὰν δ' μετάνοιαν αὐτὰς ἐργάζεται δακνομόλιν σὰν αἰῶνι τᾶς ψυχᾶς, κἀκολαζομένων ὑφ' αὐτᾶς, ὡς τὸ ῥιγοῦντες, ἢ πάλαι ἢ πυρετοῖς * δακχιόμενοι * [δακνεόμενοι Gesner. sed ità Galen *de affect. dign. & cur. c.* 6. πυρετοῖς δακχιόμενοι.] πολὺ ταῦτα παχύτατον ἔξωθεν ὑπὸ καύματος ἢ κρύους μᾶλλον ἐσοχλοῦνται, κἀκεῖον ἔχουσιν· ὅτως ἐλαφρότερος ἔχει τὸ πυρετὸ τὰς λύπας, ὥστε ἔξωθεν ὀπφερομένας· τὸ δ', * Οὐπι ἐμοί γ' * ἄλλο ἐπαίτιον, ἀλλ' ἐγὼ αὐτός, [* ἄλλων vulg. perperam] ὀπλιζόμενον· τοῖς ἁμαρτανομένοις ἔνδοθεν ἐξ αὐτῦ, βαρύτερον ποιεῖ τῷ αἰσχρῷ τὸ ἀλγεινόν.

Ὡς χρήσιμόν π παρεικότος] Est tamen pœnitentia reprehensio sui, tam de malo admisso, quàm de bono omisso. Verùm ad Marci propositum, membrum alterum suffecerat.

Ἀγαθὸν χρήσιμόν π] Stoicum hoc dogma, nihil utile nisi quod bonum & honestum. Laërt. *l.* 7. *Zenon.* & Stob. *tom.* 1. *lib.* 2. *tit.* 4. § 8. Πᾶν ἀγαθὸν συμφέρον εἶναι, καὶ λυσιτελὲς καὶ χρήσιμον. χρήσιμον, ὅπ χρείαν ὠφελείας παρέχεται. hinc, ὅπ ἐν τῇ χρείᾳ ὠφέλιμον. Socrates apud Platon. *polit.*

lit. l. 5. Κάλλιστα γὰρ λέγεται καὶ λελέξεται, ὅτι τὸ μὲν ὠφέλιμον κλῆρος· τὸ δὲ βλαβερὸν αἰγκλήρου. Idémque in *Alcib. 1.* Τὰ μὲν δίκαια, καλὰ· τὰ δὲ καλὰ, ἀγαθά· τὰ δὲ ἀγαθὰ συμφέροντα· τὰ δίκαια ἄρα συμφέροντά ἐστιν. Cicer. *Offic. l. 2. § 9, 10. Summâ quidem autoritate philosophi, quicquid justum sit, id etiam utile esse censent: itémque quod honestum, idem esse justum. ex quo efficitur, ut, quicquid honestum sit, idem sit utile. in quo verbo lapsa consuetudo deflexit de via; sensimque eò deducta est, ut honestatem ab utilitate secerneret, & constitueret honestum aliquod, quod utile non esset: quâ nulla pernicies major hominum vitæ potuit afferri.* vide tamen hac de re porticûs argutiolas, *ad l. 3. § 11. & l. 6. § 45.*

Μετανοήσειεν ἐπὶ τῷ ἡδονῇ τινα παρεικάναι] indè probare vult voluptatem nec bonum esse, nec utile; quòd probus nemo de voluptate ulla neglecta omissáve, pœnitentiâ tangatur: ficut *l. 5. § 15.* idem indè concludit, quòd eandem despexisse ac sprevisse laudi sæpe atque decori habeatur.

§ 11. Τοῦτο πῶς ἐστὶν] vide *ad l. 3. § 11.*

§ 12. Ὅταν δὲ ὕπνος] vide *ad l. 5. § 1.*

Κατὰ τὴν ἀνθρωπικὴν φύσιν] Cicer. *de fin. lib. 5. Apparet nos ad agendum esse natos. Itaque appetit animus semper aliquid agere. Ibid.*

Καὶ ἐν τῷ ἔργῳ δοκεῖ τὸ ἀγαθὸν εἶναι καὶ ζῆν. Aristot. *ethic. lib. 1. c. 7.* vide *l. 9. § 16.*

Τὸ δὲ καθ' ἥδεσθαι κοινὸν καὶ πᾶσι ἀλόγοις ζώοις] Aristot. *ethic. lib. 1. c. 13.* tanquam dictum vulgò jactatum refert, ὑδὲν διαφέρειν τὸ ἥμισυ τοῦ βίου τοὺς εὐδαίμονας τοῦ ἀθλίου. *nihil per vitam dimidiam distare felices infelicibus. quia nimirum vitæ pars dimidia edormitur.* Ὁ γὰρ ὕπνος, ὥσπερ τελώνης, τὸ ἥμισυ ἀφαιρεῖ τοῦ βίου. Aristo apud Plut. *de ign. & aq.* καὶ τὸν ἥμισυν ἡμῖν τοῦ βίου συναιρεῖται χρόνον. Clem. Alex. *pædag. lib. 2. c. 9. Vitam mihi scan dividit somnus.* Senec. *epist. 117.* & ità, *dimidium ex hoc* (quod videmur vivere) *edormitur.* Idem *ep. 99.* (vide *ad lib. 4. § 50.*) Per somnum ergò nihil felices ab infelicibus distare dicit ex vulgi sententia Aristoteles: at Marcus istîc, nihil homines à jumentis. Siquidem, ἀρχὰ ἔστὶν ὁ ὕπνος τῆς ψυχῆς. ὃ λέγεται παιδιὰ καὶ φαῦλον. Aristot. *ibid. & c. 8.* ὑδὲν ἀγαθὸν ἀποτελεῖ ὁ καθ' ὕπνον. Itaque Plato *l. g. l. 7.* Κοιμώμενος ὑδεὶς ὑδενὸς ἄξιος, ὑδὲν μᾶλλον τῶν μὴ ζώντων· καὶ γὰρ ἀναίσθητοῖ ὁ κοιμώμενος, ὥσπερ καὶ ὁ θανών. Eustath. *ad Il. Ψ.* & Plin. *præfat. hist. nat. Vita profectò vigilia est. Et revera plus vigilare, plus vivere est. Quid enim tam mortis simile quam dormientis aspectus? quid tam vitæ plenum quàm forma vigilantis?* Petr. Chrysolog. *serm. 24.*

Ὁ κατὰ φύσιν ἐκβήσεται] vide *lib. 5 § 9.* Aristot. *hist. animal. l. 8. c. 1.* Τὸ κατὰ φύσιν, ἡδύ. & *c. 2.* Πεφυκὸς ἐκβῆσαι τὸ κατὰ φύσιν.

§ 13. Φυσιολογῶν, διαλεκτικῶς, ἠθικῶς] Senec. *epist. 89. Philosophiæ tres partes esse dixerunt & maximi & plurimi autores: moralem, naturalem, & rationalem. prima componit animum; secunda rerum naturam scrutatur: tertia proprietates verborum exigit, & structuram, & argumentationes, nè pro vero falsa surrepant.* His ergò tribus monet uti Marcus, quatenus id commodè potest, ad unumquodque, quod imaginatio suggesserit. At Xyl. ista cum sequentibus conjungit, quasi dixerit Marcus; *Uti de natura, affectibus, aut aliis rebus disserere cum quopiam contigerit,* &c. quam contextûs seriem verba ipsa neutiquam admittunt. Lugd. autem hoc loco periochas ità disposuit, ut Medeæ Absyrtum nobis repræsentare voluisse videatur.

§ 14. Ἡ γὰρ περὶ ἡδονῆς] Lugd. ἡ γάρ. forsan ἢ καί. nam τὸ γὰρ ex proximo membro irrepsisse huc videtur.

Τοιαῦτα περὶ δόγματα ἔχειν] leg. τοιάδε [γάρ] πινα δόγματα ἔχων. Sedi suæ caussâ restitutâ & pro verbo substituto participio, orationis serie id poscente. potest & priore loco ὁ γὰρ legi, ut sententia continuetur sic, ὁ γὰρ περὶ ἡδονῆς καὶ λύπης &c. ——τοιάδε τινὰ δόγματα ἔχων. *qui enim de voluptate ac dolore, &c. dogmata habet istiusmodi,* esse nimirum ista bona vel mala, non autem adiaphora. Hæc Xyland. cùm non animadverteret à Marci mente istîc plurimum aberravit. De hoc autem subjecto. vide *lib. 6. § 27. & l. 7. § 26, 61. & supr. § 1.*

Ἀναπλάζεσθαι ὅπως ποιεῖν.] Ità *l. 10. § 30.* διάπλασις cogitur *facere quod facit.* non à vi aliqua externa, sed à principio interno, falso nimirum dogmate, pravo perversóq; judicio. nec dissimili modo Lucil. apud Varron *orig. Lat. l. 4.*

Vis est vita, vides, quæ nos facere omnia cogit.

quò tamen neutiquam spectare cum Dousa censeo versiculum apud Gnomologum illum,

Βίος καλεῖται σ', ὃς βίᾳ πωλεῖσθαι.

Sive ut Grot. legit,

Βίος κέκλησαι σ', ὅτι βίᾳ πωλεῖσθαι.

Vi quia paratur vita, vita dicitur.

vel potiùs,

Vi quia paratur victus, vita dicitur.

Cæterùm dilutè nimis, & præter Marci mentem: Xyl. *cogitabo, ità opus esse fieri.* Vide *l. 4. § 6. & l. 6. § 27, 57. & l. 7. § 62, 63.* Certè Tertull. *de anim. c. 16. Id quod accidit ex serpentis instinctu, exinde inoleviſſe & coadoleviſſe in anima, ad instar jam naturalitatis, qui statim in naturæ primordio acciderit.* Et Bernard. *de grat. & lib. arb. Corruit homo de posse non peccare in non posse non peccare, amissâ ex toto consilii libertate. itémque de posse non turbari, in non posse non turbari, amissâ ex toto complaciti libertate.* De populo suo Jeremias *cap. 13. v. 23. An mutare potest Æthiops cutem*

suam?

ſ am? an pardus poteſt maculas ſuas? ei ſi hoc potuerint, etiam vos poſſetis benè facere, qui malè facere edocti eſtis. Et de Maſſilienſibus ſuis Salvian. *de provid. lib. 6. c. 14. Inveteratâ in nobis malorum omnium labe, aliter jam non vitioſi eſſe non poſſumus, niſi ut omnino non ſimus.*

§ 15. Μίμνησο] Μεμνήσομαι. Lugd. edit. *cogitabo*, Xyl. qui antegreſſis annectit. Sed illud malo. ſicut *lib.* 2. § 4. & *mox* § 16. in priore autem μεμνήσομαι, nî vitioſum fuerit, tranſitus eſt à perſona ad perſonam. de quo *ad lib.* 6. § 50. diximus.

Ἀιδρὸν ξενίζεις] Petr. *epiſt.* 1. *c.* 4. *v.* 12. Μὴ ξενίζεσθε τῇ ἐν ὑμῖν πυρώσει, ὡς ξένου ὑμῖν συμβαίνοντ]. Iſocaſius ſub Leone Magno Quæſtor, in judicio cùm ſiſteretur, monenti præfecto, videret quo in ſtatu conſtitutus eſſet, Ὁρῶ, inquit, κἀγὼ ξενίζομαι, ὅτι ἀνθρωπος ὢν, ἀνθρωπίνας θεωπίπτωκα συμφορᾶς. Zonaras *Annal. tom.* 3. vide *l.* 4. § 29. & *l.* 12. § 1.

Εἰ ἡ συκῆ οὖκα φέρει] Jacob. *epiſt. c.* 3. *v.* 12. Μὴ δύναται συκῆ ἐλαίας ποιῆσαι, ἢ ἄμπελος σῦκα; Et Dominus Chriſtus, Matth. *c.* 7, *v.* 26. Μήτι συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν ταφυλὰς, ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα; ὕτω πᾶν δένδρον ἀγαθὸν, καρποὺς καλοὺς ποιεῖ· τὸ δὲ σαπρὸν δένδρον καρποὺς πονηροὺς ποιεῖ. ὁ δύναται δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς πονηροὺς ποιεῖν, οὐδὲ δένδρον σαπρὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖν. ἕκαστον γὰρ δένδρον ἐκ τοῦ ἰδίου καρποῦ γινώσκεται. Luc. *c.* 6. *v.* 44. quia nimirum, ἕκαστον καρπὸν ἴδιον φέρει. Moſes *Geneſ. c.* 1. *v.* 11. vide *l.* 4. § 6. & *l.* 12. § 16.

Ὧν ὅτι φορός] Quid enim malis moribus in mundo provenit uberius? aut cujuſnam rei, quàm impietatis, improbitatis, impuritatis, pravitatis, feracior eſt orbis univerſus? Plaut *Trinum.* 1. 1.

——*mores mali*
Quaſi herba irrigua, ſuccrevere uberrimè.
Neque quicquam vile nunc eſt, niſi mores mali:
Eorum liceat meſſem metere maximam.

Flaccus *l.* 1. *epiſt.* 2.

Seditione, dolis, ſcelere, atque libidine, & irâ
Iliacos intra muros peccatur & extra.

Juven. *ſat* 13.

Quæ tam feſta dies, ut ceſſet prodere furem,
Perfidiam, fraudes, atque omni ex crimine lucrum
Quæſitum, & partos gladio vel pyxide nummos?

Vide in ſacra pagina ſanctorum querelas, *Pſal.* 12. & 14. Jer. *c.* 9. Mich. *c.* 7. &c. Itaque Syneſ. *de provident.* 1. Ἔν γε τῷ τόπῳ τῶν κακῶν, ὃ θαυμαστὸν ἐστὶ κακὸν, ἀλλὰ θαυμαστὸν, εἴ τι καὶ μὴ τοιοῦτον ἐνταῦθα· τοῦτο δὲ μέτοικον καὶ ἀλλότριον. quomodo Diodor. Sicul. *l.* 18. παράδοξόν ἐστιν. ἐκ οὐ γεγονέ τι παράλογον, ἀλλ' εἰ μὴ πᾶν ὅτι τὸ γινόμενον ἀνέλπιστον. Et Juvenal. *ſat.* prænotatâ:

Egregium ſanctumque virum ſi cerno, bimembri
Hoc monſtrum puero, & miranti jam ſub aratro
Piſcibus inventis, & fœtæ comparo mulæ.
Rari quippe boni vix ſunt numero totidem, quot
Thebarum portæ, vel divitis oſtia Nili.

Ubi pro *miranti*, quidam *mirandis* legi volunt; ego (ſi quid mutandum fuerit) mutatione leviori *liranti* malim. Varro *de re ruſtic. lib.* 1. *c.* 29. *Tertiò cum arant jacto ſemine, boves lirare dicuntur*; id eſt, *cùm tabellis additis ad vomerem, ſimul & ſatum frumentum operiunt in portis, & ſulcant foſſas, quò pluvia aqua delabatur.* vide & Plin. *hiſt. nat. l.* 18. *c.* 20.

§ 16. Τὸ μεταπίθεσθαι] *animi ſententiam mutare.* Ità Epictetus *diſſert. l.* 2. *c.* 15. homini ad ſe inediâ tollendum mente obfirmato, Εἰ μὲν ὀρθῶς ἔκεινας, ἴσθι σωφρονοῦντα· εἰ δ' ἀλόγως ἐκείνας, μεταθοῦ. Et Gregor. Naz. *ad Epiſcop.* 150. Οὐχ ἡ μετάθεσις τὸ αἰσχρὸν ἔχει· ἀλλ' ἡ τῆς κακῆς πήρωσις, πλὴν ἀπόλεσαν. indè Dionyſius Heracleota ὁ μεταθέμενος dictus, ut Laërt. *l.* 5. in Heraclid. & in Zenon. ὁ μεταθέμενος εἰς ἡδονήν. quiâ nimirum ἀντικρυς ἀποδὺς τὴν τῆς ἀρετῆς χλαῖναν καὶ ἀντιμεταμφιέσας, *exutâ virtutis ſtolâ, adverſámq; planè indutus*, à Stoica ſecta jam ſenex ad Epicuream tranſilivit. de quo itaq; feſtivè Timon in *Sillis*;

Ἥνίκ' ἤχλυν δύσιν, τὸν ἄρχοντα ἐδύσατο.

Athen. *dipnoſoph. l.* 7. apud quem malè *tranſpoſitorem* vertit Dalechamp. cùm, *immutatum* potiùs reddere debuerit. quod & Caſaub. monuit. *ad Athen. l.* 10. *c.* 10. vide *ad l.* 4. § 12. & *l.* 6. § 21, 29. Cæterùm de vocabulo iſto à ſcrupis calculiſve luſoriis traducto fuſiùs alibi egimus.

Ἕπεται τῷ διορθοῦσθαι ὁμοίως ἐλεύθερον ὅτι] æquè liberum eſt, inquit, quódque animum ingenuum nihilò magìs dedeceat, verum docenti, ubi erraverit quis, obſequi, atque rectæ viæ, ubi eam certo judicio elegerit, conſtanter libenéque inſiſtere. Corrigere nimirum vult abſurdum quorundam errorem, qui *quod ſemel imbiberint, nolunt deponere,* (ut Cypr. *l.* 2. *ep.* 1.) *& pervicaciam conſtantiæ loco habentes, rectiora monenti parere ſervile ducunt ac illiberale.* Adverſus cujuſmodi homines ſeſe accingit & Epictetus loco ſuperiùs memorata. Ὅταν ἀκούσωσί τινες τούτων τῶν λόγων, ὅτι βέλτιον ἦν δεῖ, καὶ ἦν μὲν θεραίρεσις ἐλεύθερον φύσει καὶ ἀναπέλαστον. τὰ δ' ἄλλα κωλύτα, ἀναίσχυντα, ὕβλα, ἀλλότρια, φαντάζονται, ὅτι δεῖ παντὶ τῷ κειθέντι ὡσαὐτῶς ἐμμένειν. ἀλλὰ σοῦ τὸν ὑγιῆ δεῖ τὸ κατειλεγμένον. θέλω γὰρ δεῖ τόνους ἐν σώματι, ἀλλ' ὡς ὑγιαίνοντι. ἐν μοι φρενητικῷ τόνους ἔχων ἐνδεικνύῃ. καὶ ἀλαζονεύῃ ἐπ' αὐτοῖς, ἐρῶ σοι, ἄνθρωπε, ζήτει τὸν διορθοῦντα. τοῦτο οὐκ οἶσι τόνοι, ἀλλ' ἀπυρία. *Non enim, quia rigidum aliquid, ideo rectum; nec quia ſtupidum eſt, ideo ſanum*; Aug. *de civit. Dei l.* 14. *c.* 10. Verùm pergit Epicterus, & ubi pervicacium quorundam exemplà propoſuerat, ὡς οὐκ ἔστι μεταθεῖναι, qui à re

re ſemel propoſita nullâ ratione adduci ſeſe patiantur, ex eis ait tandem ſe intellexiſſe, quidnam velit pervulgatum illud, Μωρὸν ὅτι ποιεῖ, ὅτι βούλεται ἔχει· quod Volph. cur mutandum cenſeat, nihil video. Mox: Κάκεινα, inquit, ἢ γὰρ οἱ μανόμενοι· ἀλλ' ὅσῳ βεβαιότερον κεῖνται τὰ ὄντα, πολὺ μᾶλλον ἐλλείψει λύσεως—ἐπ' ἀρκεῖ τὸ κεκεῖνται, ἢ τὸ μὴ μεταπίπτει, ἔστι δὲ μανικοῦ τόνου, οὐχ ὑγιεινοῦ. ἀποδεικνῦναι θέλω, ἂν μέ τις ἀναγκάσῃς. διὰ τί ἄνθρωπε; τί ἐγένετο; κάκεινα. ἐπιδεῖν ὅτι τὰ κάκεινα ἐμοὶ ἀποκλῖναι. Claudit tandem diſſertationem his verbis. Ὥσπερ ἐν τοσούτῳ ἢ ῥᾳδιουργουμένῳ σώματι, ποτὲ μὲν ὅπου ταῦτα ποτὲ δ' ἐπ' ἐκεῖνα ῥέπει τὸ ῥεῦμα· οὕτω καὶ ἀόρατος ψυχὴ, ὅσα μὲν κλίνῃ, ἄδυλον ἔχει. ὅταν δὲ καὶ τὸν θεσμὸν τοῦ κλίματος τούτου καὶ τῆς φορᾶς, τότε γίνεται τὸ κακὸν ἀζοήθητον καὶ ἀθεράπευτον. Itaque Syneſius *de regno*: Ὁ δὲ ὅπου τοῖς ἀμβλυτέροις ἰσχυρογνώμων, αἰσχυνόμενος ὁμολογίαν ἀγνοίας, ἃ καρδίαν γνῶσιν ἐκ ματαιότητος, ἀδὲ δεῖται λόγων ἰατρῶν, ἀλλ' ἀνὴρ ἂν φαίη σοφὸς, ὅτι κολάσεως. vide ad *l.* 1. § 16.

Σὺ γὰρ ἐνέργεια καὶ τὸ σὸν ὁρμᾶν] Lugd. meliùs σὴ, & σὸν. deeſſe tamen forſan videatur, ἀρκεῖ σοί, aut tale aliquid. *Sufficit tibi operatio tua juxta animi tui impetum judiciúmque & mentem ipſam peracta.* verùm diſtinctio interjecta integram facier ſententiam. lego igitur, σὴ γὰρ ἐνέργεια, καὶ τὸ σὸν ὁρμᾶν &c. *tua enim eſt operatio & iſta, utpote intentionis tuæ conſentanea.* &c.

§ 17. Εἰ μὲν δὴ σοὶ, τί αὐτὸ ποιεῖς;] Novam hinc periocham orditur & Anglus interpres & editor Lugdunenſis. poſsúntq; revera aliò, quàm quò priora illa, referri. *Siquidem tui*, inquit, *eſt arbitrii aliquid facere vel omittere, cur facis quod non probas, ſive in quo non acquieſcis? ſin alieni*, non tui, eſt, *de aliis, ſive Deis, ſive atomis*, hoc eſt, rerum principiis, juxta Democritum & Epicurum, *fruſtrà quereris*: fruſtrà autem facere aliquid, inſipientis, cum illis litigare, etiam inſanientis. vide *l.* 4. § 3. & *l.* 12. § 12, 24.

§ 18. Ἔξω τὸ κόσμου τὸ ἀποθανὸν ἢ πίπτει] Lucret. *l.* 3.

Cedit enim rerum novitate extruſa vetuſtas
Semper: & ex aliis aliud reparare neceſſe eſt:
Nec quidquam in barathrum, nec tartara decidit atra.

Pythagoras apud Naſonem *Metam. l.* 15.

Non perit in tanto quidquam, mihi credite, mundo,
Sed variat mutátque vices: naſcique vocatur,
Incipere eſſe aliud, quàm quod fuit antè; morique
Deſinere illud idem.——

Ennius Epicharmo de Terra apud Varron. *de ling. Lat. l.* 4, & 8.

Quæ dedit, illa capit, neque diſpendi facit hilum.

Pacuvius *Chryſe*, de Æthere;

——*omnia is animat, format, auget, alit, creat,*
Sepelit, recipitque in ſe omnia.

Maro itidem *Georg. l.* 4

Scilicet huc reddi deinde, ac reſoluta referri
Omnia: nec morti eſſe locum: ſed viva volare
Sideris in numerum, atq; alto ſuccedere cælo.

Ubi Servius: *Diſſolvi cuncta & redire rurſus in originem ſuam. nec morti, i. e. perditioni locum eſſe. nihil eſt enim, quod perire funditus poſſit, cùm ſit τὸ πᾶν, i. e. omne, in quod redeunt univerſa reſoluta. res autem hæc quæ mors vocatur, non eſt mors; quippe quæ nihil perire faciat; ſed reſolutio.* Et Macrob. *in ſomn. l.* 2. *c.* 12. *Conſtat ſecundum veræ rationis aſſertationem, quam nec Virgilius ignorauit, nihil intra vivum mundum perire, ſed eorum quæ interire videntur, ſolam mutari ſpeciem: & illud in originem ſuam, atque in ipſa elementa remeare, quod tale, quale fuit, eſſe deſierit.* Senec. *ep.* 36. *Cogita nihil eorum, quæ ab oculis abeunt, & in rerum naturam, ex qua prodierunt ac mox proceſſura ſunt, reconduntur, conſumi. deſinunt iſta, non pereunt.* & mox: *Obſerva orbem rerum in ſe remeantium: videbis in hoc mundo nihil extingui, ſed vicibus deſcendere ac reſurgere. æſtas abit, ſed alter annus illam adducit: hyems cecidit; referent illam ſui menſes: ſolem nox obruit, ſed ipſam ſtatim dies abigit. ſtellarum iſte decurſus, quicquid præterierit, repetit. pars cæli levatur aſſiduè, pars mergitur.* Et *quæſt. nat. l.* 3. *c.* 9. *Nihil deficit, quod in ſe redit.* Et *de benef. l.* 5. *c.* 8. *Rerum natura nihil dicitur perdere, quia quicquid illi avellitur, ad illam redit: nec perire quicquam poteſt, quòd quò excidat non habet, ſed eòdem revolvitur, unde diſcedit.* Tatian. denique *adv. Græc.* Ὥσπερ γὰρ ἓν ὂν, πρὶν ἢ χωρίζῃ, πῖς ἦλθε ἐκ ἐγένετο, μόνου δὲ ἐν ὑποστάσει τῆς σαρκικῆς ὕλης ὑπάρχον χαλαρῶς ἔχῃ, ὁ μὲ πάλαι, διὰ τῆς χωρίσεως, τὸ ἓν πρὸς ἑνὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὁ χωρίσω, καὶ διὰ δυνάτου μηκέτι ὢν, αὖθις τε μηκέτ' ὁρώμενον, ἔσομαι πάλιν. ὥσπερ μὴ πάλαι γεγονώς, εἶτα γενηθεὶς· κἂν πῦρ ἐξαναλίσῃ πᾶν τὸ σαρκίον, ἐξαλειφθῆσαι τῷ ὅλῳ, ὁ κόσμος κεχώρηκα, κἂν ἐν ποταμοῖς, κἂν θαλάσσαις ἐνδῦναι πανθῶ, κἂν ὑπὸ θηρίων διαφθαρῶ, ταμείοις ἐναπόκειμαι πλοίοις διαπεμπόμενα. quæ verba perperam diſtincta interpres peſſimè accepit. vide *l.* 4 § 4, 5, 23, 46. & *l.* 5. § 4. & *infr.* § 50.

Διαλύεται εἰς τὰ ἴδια] Lucret. *l.* 1.

Huc accedit, utì quæque in ſua corpora rurſum
Diſſolvat natura, neque ad nihilum interimat res.

Senec. *ep.* 71. *Quicquid eſt, non erit: nec peribit, ſed diſſolvetur. nobis ſolvi, perire eſt. proxima enim cinuemur; ad ulteriora non proſpicit mens hebes.* vide *l.* 9. § 33.

Καὶ αὐτὰ ἢ μεταβάλλει Naſo *Met. l.* 15.

——*omnia fiunt*
Ex ipſis, & in ipſa cadunt. reſolutáque tellus
In liquidas rareſcit aquas: tenuatur in auras,
Aeráque humor habet: dempto quoque pondere rurſus

In

In superos aër tenuissimus emicat ignes.
Indè retro redeunt: idemque retexitur ordo.
Ignis enim densum spissatus in aëra transit:
Hinc in aquas: tellus glomeratâ cogitur undâ.
Vide *l.* 4. § 40.

§ 19. Καὶ ὁ ἥλιος ἐρεῖ, θεὸς τί ἔργον γέγονε] ità Bas. at Lugd. ἐρεῖ θεὸς τί ἔργον γέγονε. *potest dicere cujus rei causâ factus est.* Xyl. *de se dicet, a cujus gratiâ factus sum* Cas. quid si legas, καὶ ὁ ἥλιος ἔφη θεὸς τι γέγονε. *etiam sol utique alicujus res gratiâ extitit.*

Καὶ οἱ λοιποὶ ἀστέρες] Sidera nimirum, quæ animata esse putabant, & Deorum loco habebant. vide *l.* 9. § 35. & *l.* 12. § 28. Ità & sapientes Ægyptii, θεὸς εἶ ἥλιον καὶ σελήνην. Laërt. *proœm.* & Pythagoras, ἥλιόν τε καὶ σελήνην, καὶ τοὺς ἄλλους ἀστέρας, εἶναι θεούς. Idem *l.* 8. De sole Heraclit. *ad Hermodor. ep.* 1. Λίθοι, θεῶν μάρτυρες; ἔργα δεῖ μάρτυρεῖν, οἷα ἥλιος· νὺξ αὐτῷ καὶ ἡμέρα μάρτυρες· ὧδε αὐτῷ μάρτυρες· γῆ ὅλη καρποφορέουσα μάρτυς· σελήνης ὁ κύκλος, ἐκείνου ἔργα ἀφανισμοῦ μάρτυρα. Imò testimonium perhibent ista omnia solis conditori, non soli. vide *Psal.* 8. *v.* 1, 3. & *Psal.* 19. *v.* 1, 2, 6. & *Psal.* 74. *v.* 16, 17. & *Psal.* 104. *v.* 19. & *Act. c.* 14. *v.* 14. Vide tamen, si operæ pretium id videbitur, *de sole* Apostatæ impii Juliani Imperat. *orationem* autore dignam. Plato in *Cratylo*, à Theodoreto adductus *therapeut. l.* 3. Φαίνονταί μοι οἱ ἄνθρωποι οἱ πρὸ ἐμοῦ Ἕλληνες, τούτους μόνους ἡγεῖσθαι θεούς, ὅσπερ νῦν οἱ πολλοὶ τῶν βαρβάρων, ἥλιον, καὶ σελήνην, καὶ γῆν, καὶ ἄστρα, καὶ οὐρανόν. ἅτε οὖν αὐτὰ ὁρῶντες ἰόντα ἀεὶ φερόμενα καὶ θέοντα, ἀπὸ ταύτης τῆς φύσεως, τῆς τοῦ θέειν, θεοὺς αὐτοὺς ἐπονομάσαι. Clemens item in *protrept.* Οἱ μὲν γὰρ εὐθέως ἀμφὶ τὸν οὐρανὸν θέαν ἀπατεύμενοι, καὶ ὄλεθρον μόνην πυκασάμενοι, τὰ ἀστέρων τὰς κινήσεις ὀλισθήμονας, ἐθαύμασάν τε, καὶ ἐξεθείασαν, θεοὺς ἐκ τοῦ θέειν ὀνομάσαντες τοὺς ἀστέρας· καὶ προσκυνήσαν ἥλιον, ὡς Ἰνδοὶ καὶ σελήνην, ὡς Φρύγες. &c.

Σὺ δὲ πρὸς τί; τὸ ἥδιον;] vide *ad l.* 5. § 1. & *l.* 9. § 9.

§ 20. Ἡ φύσις ἰσόχασαν ἐκάστου] *natura finem suum habet in rei uniuscujusque fine.* Cas. ut σχοινίζειν hìc fit collimare. at Xyl. *consilium iniit.* ad Marci mentem propiùs, *rationem habet.* hoc est enim σχοινίζειν Marco istic: ut *l.* 1. § 9. τὸ σχοινικὸν τοῦ φίλου. vide ibi adnotata. Tertull. *adv. Marc. l.* 2. *c.* 5. *Universa Deus disponendo præscivit, & præsciendo disposuit.* Cyprian. *epist.* 3. ubi Domini Servatoris illud ex Matth. *c.* 10. *v.* 29. laudàsset. nec passerculum quidem, qui assario dimidio veneat, citra Dei nutum ad terram decidere. *Cùm Christus nec minima fieri sine voluntate Dei dicat; existimat aliquis & summa & magna, aut non sciente, aut non permittente, in Ecclesia Dei fieri?* Trithem. *ad Cæsar. quæst.* 8. *Magna divinæ providentiæ commendatio, quæ non solùm hominum curam habet, sed avium quoque minutarum.* Hieron. quidem *in Abacuc. c.* 1. *v.* 14. *Sicut in hominibus etiam per singulos Dei currit providentia; sic in cæteris animalibus generalem quidem dispositionem & ordinem cursúmque rerum intelligere possumus.* v. g. *quomodo nascatur piscium multitudo & vivat in aquis, quomodo reptilia & quadrupedia oriantur in terra, & quibus alantur cibis? Cæterùm absurdum est ad hoc Dei deducere majestatem, ut sciat per momenta singula quot nascantur culices, quótve moriantur; quæ cimicum & pulicum, & muscarum sit in terra multitudo; quanti pisces in aqua natent; & qui de minoribus majorum prædæ federe debeant. Non simus tam fatui adulatores Dei, ut dum potentiam ejus etiam ad ima detrahimus, in nos ipsos injuriosi simus, eandem rationabilium quàm irrationabilium providentiam esse dicentes.* At Bernard. *de grat. & lib. arb. Attingit illa* (sapientia divina) *à fine ad finem: hoc est, à maximo angelo usque ad minimum vermiculum: ab ortu creaturæ usque ad finem destinatum à creatore, sive in quem urget natura, sive quem accelerat causa, sive quem concedit gratia; dum nihil horum evenit, quod non prout vult, potenti præordinet providentiâ. Attingit autem, non quidem mobili discursione, vel subjectæ creaturæ quasi officiali administratione, sed substantiali quadam & ubique præsenti fortitudine, quâ utique universa potentissimè movet, ordinat, administrat.* Adjici poterat quod de *capillis* numeratis, Christus, Matth. *c.* 10. *v.* 30. de *folio ab arbore cadente.* Bern. *conc. solen.* 8, & 99. Trithem. *ubi suprà.* vide *ad l.* 7. § 31. Senec. *quæst. natur. l.* 3. *c.* 29. *Sive anima est mundus, sive corpus; naturâ gubernante, ut arbores, ut sata, ab initio ejus usque ad exitum, quiquid facere, quiquid pati debeat, inclusum est; ut in semine omnis futuri ratio hominis comprehensa est; totius enim corporis & sequentis ætatis in parvo occultóque lineamenta sunt. Sic origo mundi, non minùs solem & lunam & vices siderum, & animalium ortus, quàm quibus mutarentur terrena, continuit.*

Τῆς ἀπολύσεως] Fuscus apud M. Senecam, *Suasor.* 2. *statuta nascentibus in finem vitæ dies est. Habebit quisque quantum illi dies primus aspripsit.* L. Senec. *ad Marc. c.* 20. sic *lib.* 6. § 49. ἀφύσεται, & *l.* 12. § 23. ὅσον ἔδωσεν. vide *l.* 2. § 4.

Ὡς ὁ ἀναβαλλόμενος τὸν σφαῖραν] Sejungunt ista à superioribus G. Xyl. & M. Cas. mihi continuanda prorsus videntur. quemadmodum, inquit, qui pilam mittit rationem apud se habet, non tantùm quomodo motus illè ineatur, sed quà feratur, & quo loco terminetur; sive quà permeet pila, quò pertingat, ubi cadat; ad eundem modum natura consilium iniit, non de ortu tantùm, sed de obitu etiam, ac progressu cujusq. rei. Plautus alio, nec ab hoc

tamen prorsùs abhorrenti, ſenſu, *Captivo. prolog. Enimverò Dî nos quaſi pilas homines habent.*

Τί ἓν ἀγαθὸν τῇ σφαιρίῳ] vide *l.* 4. § 42. & *l.* 7. § 23.

Τῇ πομφόλυγι] Notum eſt proverbium, *Homo bulla.* quod Varro retulit, *præfat. in libr. de re ruſt.* Apud Lucianum Charon Mercurio; ἐθέλω γάρ σοι εἰπεῖν ὅτι ἐνενόουν μοι ἔδοξαν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὁ βίος ἅπας αὐτῶν· ἤδη ποτὲ πομφόλυγας ἐν ὕδατι ἐώρακας, τοῦτό μοι δοκοῦσιν ὁμοιότατοι εἶναι· ἐπειδὰν γάρ τις καταβλέψῃ τὰς φυσαλίδας λέγω, ἐφ' ὧν σωματείρεται ὁ ἀφρός; ἐκείνων τίνων οἱ μὲν πολλοί εἰσι, καὶ αὐτίκα ἐκεχύθησαν ἀπόβλητοι, οἱ δ' ἐπὶ πλέον διαρκοῦσι, καὶ σφοδρότατον αὐτοῖς τὸ ἄλλων αὐτοῖς ὑποφυσιμᾶσθαι, ὡς μέγιστον ὄγκον αὔξεσθαι, ἔνια μέντοι καὶ πάνυ ἐξερράγησάν ποτε· ὁ δὲ βίος τῶν ἀνθρώπων βίος· τοῦτ' ἔστιν ὁ ἀνθρώπων βίος· ἅπαντες τοῦτο πεφύκασι ἐμπεφυσημένοι, οἱ μὲν μείζους, οἱ δ' ἐλάττους· καὶ οἱ μὲν ὀλιγοχρόνιον ἔχουσι καὶ ὠκύμορον τὸ φύσημα, οἱ δὲ ἅμα τῷ ξυστῆναι ἐπαύσαντο· πᾶσι δ' ἂν ἀποῤῥαγῶσιν ἀναγκαῖον.

Ἐπὶ λύχνου] Senec. *epiſt.* 41. *Rogo, non ſtultiſſimum dicas, ſi quis exiſtimet lucernæ pejus eſſe cùm extincta eſt, quàm antequam accenderetur? Nos quoque accendimur & extinguimur: medio illo tempore aliquid patimur. utrinque verò alta ſecuritas eſt. quid refert utrum non incipias, an deſinas? utriuſque rei hic eſt effectus, non eſſe.*

§ 21. Ἐκστρέψον] Ἔστρεψον Lugd. edit. unde *annot.* Στρέψον. *convertito tg.* Omnino præter Marci mentem. Qui vult non ut ipſe convertat quis; ſed ut illud potiùs, in quo cogitationes defixas habet, non tam *convertat*, aut *circum vertat*, ut Caſ. quàm *invertat*, quò naturam ejus penitùs introſpiciat & perſpectam habeat. Ariſtophan.

Ἔκστρεψον ὡς τάχιστα τοὺς σοὺς τρόπους

Inverte quàm celerrimè mores tuos.

Ubi *Schol.* ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν ῥυπαρῶν ἱματίων καὶ ἐκστρεφομένων. ἐκστρέψαι δ' ἱμάτιον, τὸ ἀλλάξαι τὸ ἔσω τὸ ἔπω μέρος, ἔξω. Eadem & Suidas. vide *l.* 3. § 11. Verùm ibi de re quavis, iſtic de corpore humano, ipſóque cumprimis cujuſque proprio agere videtur. Boëth. *conſol. lib.* 3. *c.* 8. *Quòd ſi, ut Ariſtoteles ait, Lynceis oculis homines uterentur. ut eorum viſus obſtantia penetraret, nonne introſpectis viſceribus, illud Alcibiadis ſuperficie tenus pulcerrimum corpus, turpiſſimum videretur? igitur te pulcrum videri non tua natura, ſed oculorum ſpectantium reddit infirmitas. qui nimirum, ſi interiora intueri valerent, aliter planè cenſerent.* Alluſit ad vulpis maximè morem de qua Plut. in *Collat. aquat. & terreſtr.* Ἡ δ' ἀλώπηξ ἀλῶσα, ἐλθὼν ἐκτέμνεται πέρυκα δὲ δι' εὐπυΐαν καὶ ὑγιείαν μεταβάλλειν τὸ σῶμα καὶ τρέφειν, ὥστε, ἂν ἐντὸς, ἐκτὸς γενόμενον, ἀποπηδᾶν τὸ ἄγκιστρον. quamquam de ſcolopendra idem refert autor idem *de ſera vindicta.*

Τάττε ἀναγκαῖον ἐπιβάλλειν τὰ ἐντὸς ἔξω τῆς ψυχῆς, ἰλυσπωμένης παρὰ φύσιν, καὶ ἅμα κομπαζομένης, ὥσπερ αἱ θαλάττιαι σκολόπενδραι, καταπίοιμι τὸ ἄγκιστρον. ἐπιβάλλειν ἑαυτάς. idem vult nos mente ac cogitatione facere, cùm ad corpus animum adjecerimus.

Πορεύου] vitioſum videtur. forſan ἀποπηδᾶν fuerat. ut *l.* 9. *c.* 2. ἀποπηδᾶν. corpus, inquit, conſidera, quale ſiat, vel morbo languidum, vel ſenectute emarcidum, vel ab anima jam derelictum.

Βραχύβιον ἢ καὶ ὁ ἐπαινῶν] Annotator Lugd. quo codice uſus, neſcio. βραχὺς ὁ βίος καὶ ὁ ἐπαινῶν &c. ſed fortè, inquit, βραχύβιον· quæ Marci vox eſt. Certè ſiqua exemplaria eam lectionem adfirmarent, legerem libens, βραχὺς ὁ βίος. βραχύβιον ἢ καὶ ὁ ἐπαινῶν, &c. vide *lib.* 4. § 16, & 33. & *l.* 7. § 5.

Ἐν γωνίᾳ] vide *l.* 3. § 10. & *l.* 4. § 3.

Ἡ γῆ σιγμή] vide *l.* 4. § 3.

§ 22. Περίσχε] Poteſt hæc perioche non uno modo intelligi. Poteſt enim ſumi quaſi moneat Marcus, quodnam debeat eſſe τῆς περιοχῆς ſive ἐπιστροφῆς, ut *lib.* 4. § 26. loquitur, i. e. conſiderationis ſubjectum: idq; quotuplex eſſe velit: Nimirum vel ſubjectæ rei cujuſq; materiam, nè pluris eam quis quàm par eſt faciat: (vide *l.* 5. § 10.) vel dogma ac decretum ſuum, ut ſit rationi rectæ conſentaneum. (vide *lib.* 7. § 2. & *ſupr.* § 1.) vel actionem ſuam, ut utriq; illi reſpondeat. (vide *l.* 6. § 22.) vel vocabuli ſignificationem: ubi dicentem attendere oportebit. (vide *l.* 7. § 4. & *l.* 10. § 8.) atq; huc inclinare videtur Xyl. nec abſcedit Caſ. Verùm poteſt & in aliam, quam mox dabimus, mentem ſumi. Lugd. Editor ad tria membra reſtringit, dum τῷ ὑποκειμένῳ δόγματι conjungit, vertitque *ſubjectæ opinioni.* de diſtinctione accedo, quia disjunctivam Marcus τῷ ὑποκειμένῳ non præfixit. Verùm ecquid ſibi vult *opinio ſubjecta?* Verto itaque, *adverte*, vel *attende, præſenti, aut decreto, aut actioni, aut ſignificato.* Τὸ ὑποκείμενον, *præſens, quod adeſt.* Polyb. *l.* 3. Πῶς δ' ἂν εὐδοκιμήσῃ τοῖς ὑποκειμένοις, τοὺς βεβαιώσαντας τὴν αὑτῶν σωτηρίαν, καὶ διαφυλάξοντας τὴν κατάστασιν, παροξύνας δικαίως, εἰ μηδὲν εἰδείη τῆς τῶν παραγινομένων τοῖς ἐκάστοις ὑποκειμένης. qui præſentibus acquieſcit. τὰ ὑποκείμενα τοῖς παραγινομένοις. opponuntur. Plutarch. *Publicol. collat. cum Solon.* Δεῖ δὲ τοὺς τοῦ ὑποκειμένους καιροὺς τοῖς παροῦσι θεωρεῖν. *Sunt res ex temporibus præſentibus perpendendæ.* ſic *l.* 6. § 4. πάντα τὰ ὑποκείμενα. *præſentia cuncta.* & *l.* 10. § 18. ἕκαστον τῶν ὑποκειμένων. Monet ut ad id quod præ manibus eſt, ſive decretum illud, ſive factum, ſive dictum ſit, animum ſedulò advertamus. ut & *l.* 2. § 5. & *l.* 3. § 12. & *l.* 6. § 32. & *l.* 9. § 6.

Δικαίως πάσχει] ſeparat iſta à præcedentibus

dentibus M. Casaub. possunt tamen ad idem argumentum pertinere. Meritò multa pateris, quia ad id quod præ manibus est non attendis, sed de rebus futuris anxius, animíque suspensus es, & quod præcipuè te spectat differs. Vide *lib.* 9. § 25. & *lib.* 12. § 1.

Μᾶλλον ἢ θέλεις] Haud integra satis videntur ista; forsan scribendum fuerit [ὅτι] μᾶλλον δὲ &c. ut ratio reddatur, quare tot molestiis conflictetur; quia nimirum sui emendationem de die in diem infrunitus differt. Legi possunt tamen & ἐρωτωπικῶς. [τί] μᾶλλον ἢ &c. quasi dicat. *Cur crastino die malis bonus fieri, quàm hodie esse?* vide *l.* 2. § 4. Pers. *sat.* 5.

Cras hoc fiet. idem cras fiet. Quid? quasi magnum
Nempe diem donas. Sed cùm lux altera venit;
Jam cras hesternum consumpsimus, ecce, aliud cras
Egerit hos annos, & semper paulùm erit ultrà.

Naso *remed. l.* 1.

Sed propera, nec te venturas differ in horas:
Qui non est hodie, cras minùs aptus erit.

Nam quod sequitur,

Dicimus assiduè, cras quoque fiet idem;

non de instituti mutatione in meliùs; quod Casaub. *in Persium*, sensisse videtur, dum memoriâ fisus codicem non consulit; sed de perseverantia in cœpta vitæ mollioris ac dulcioris usura dictum est. Petron. Arb. *satyr. Quod hodie non est, cras erit: sic vita truditur.* Quod tamen eruditissimus ille vir, etiam cum duplici negatione exhibet; *Quod hodie non est, cras non erit.* Certè quod Naso suprà verbo monuerat, idem fusiùs Epictet. *dissert. l.* 4. 12. ὅτι παρὰ τὸ σώζεσθαι ἁμαρτάνειν, οἷς τἄλλα χρῆσθαι ἀνάγκη σοι τὰ προηγμένα ἔχοντι. πρῶτον μέν, τὸ χαλεπώτατον, ἕξις τοῦ μὴ προσέχειν ἐγγίνεται. εἶτα ἕξις τοῦ ἀναβάλλεσθαι πλὸ προσοχλῶ, ἀεὶ δ' οἷς ἄλλον καὶ ἄλλον χρόνον ἀποδιδῶν, (ità Casaub. restituit quod οἰώδει legebatur) ὑπολαμβάνων τὸ συμφορεῖν, τὸ συγχωρεῖν. οἱ μὲν γὰρ λυσιτελῆς ἢ ὑπέρθεσίς ἐστιν, ἢ παντελῆς· ἀποστᾶσις αὐτῆς ἐστι λυσιτελεστέρα· εἰ δ' ὠφελεῖ, τί ἐγὼ διωκήσω πλὸ προσοχλῶ φυλάσσειν; Verùm Marci verbis gemina prorsus sunt, & ad ea fortean respexit etiam, quæ in fine dissertationis illius Epictetus disceptat. πῶς δ' ὅταν ἀσχῆς, ἀτ' αὐξειον προσέξω, ἴδε ὅτι τοῦτο λέγεις, σώζεσθαι ἔσομαι ἀναίρων, ἄκαιρος, ταπεινός, ἐπ' ἄλλοις ἔσῃ τὸ λυπεῖν με· ὀργιοῦμαι σώζεσθαι, φθονήσω· βλέπε ὅτα καλὸ σταυτῷ διατρέπεις. ἀλλ' εἰς αὔξειον καλῶς ἔχει· πόσῳ κρεῖττον, σώζεσθαι; εἰ αὔξειον συμφέρει, πολὺ μᾶλλον σώζεσθαι, ἵνα καὶ αὔξειον διωκηθῇς, ἢ μὴ πάλιν ἀναβληθῇς εἰς πλὸ πρῶτον. Joan. Chrysostom. *de statuis orat.* 19. Μή μοι λέγε, ὅτι χρὴ μικρὸν, μηδὲ εἰς πλὸ αὔξειον ἀναβάλλου. ἢ γὰρ αὔξειον ἔσται ποτὲ λαμβάνει τέλος. vide ad *l.* 3. § 4. 6.

§ 23. Ἐπ' ἀνθρώπων ὑποπίαν] Hoc est, τὸ κοινωνικὸν καὶ ὑπερφυᾶ· quod passim inculcat. καὶ γὰρ ἔστιν κατόρθωμα σφόδρα μέγα ἐὰν δυνατὸν ἀν, ὅταν μὴ τὸ κακὸν εἰς ἑτέρους διαδίδωται. Joan. Chrysost. *in ep. 1. ad Cor. c.* 10. *v.* 33. *orat.* 25.

Δίκαιον, ὅτι τοῦ θεὸς ἀναφέρουν] Ità pii passim, Deo adscribunt, quæcunq; ipsis obtigerint, universa. Job. *c.* 1. 21. *Psal.* 18. *v.* 39, 40. & *Psal.* 44. *v.* 1, 8. vide *l.* 12. § 36.

Ἀφ' ἧς πάντα] Ità *ad Cor. ep.* 2. *c.* 5. *v.* 18. *Omnia à Deo sunt.* vide & *Thren. c.* 3. *v.* 37, 38. & Marc. *l.* 2. § 3. & *l.* 4. § 23, 33. & *infr.* § 27.

§ 24. Ὁποίον σοι φαίνεται] vilitatem rerum humanarum externarúmq; omnium, de materiæ, ex qua consistit, ignobilitate perspiciendam proponit. (quod idem agit & *l.* 5. § 10. & *l.* 6. § 13. & *l.* 9. § 14) Illa siquidem, τοῦτον τὸν μέρος τῆς βύσ, καὶ πᾶν ὑποκείμενον, malim ad priora de *lotione*, cum G. Xyland. & M. Casaub. referre, quàm periochæ sequenti cum Cl. Salmas. connectere. Senec. *epist.* 107. *Eadem vitæ conditio est, quæ balnei.* Sed aliò ille respexit, quàm Marcus istic. vide *ad* § 43.

§ 25. Λύκιλλα Οὐῆρον· ὅτα Λύκιλλα] Rectè distinxit ista, priùs confusa, explicavítq;, à Xylandro parùm intellecta, Cl. Salmasius *ad Capitol. Marc. Lucillæ*, inquit, *Verum extulit. post & ipsa fatis concessit.* Itaq; in singulis subaudienda verba illa ἔζησεν & ἔζωσεν. *Lucilla* Marci filia L. Vero imperii consorti nuptui data, eidémque superstes. Capitol. *Ver.*

Σέκουνδα Μάξιμον] de quo *l.* 1. § 15.

Ἐπιτύγχανον Διότιμον] *Epitynchani* nomen ex inscriptionibus sepulcralibus Salmas. *ibidem* exhibet. Verùm quis iste *Epitynchanus*, vel *Diotimus*, cui is supervixerit, & successerit, nescire me fateor. *Diotimi* tamen ut Adriano superstitis mentio fit rursus, *infr.* § 37.

Φαυστῖναν Ἀντωνῖνον] Ἀντωνῖνον Φαυστῖναν. Salm. *Annia Faustina Antonini Pii uxor.* Capitol. *Pio.*

Κέλερ Ἀδειανόν] *Caninius Celer* orator sive Rhetor quem & Marcus & Lucius audiêrant. Capitol. *Mar.* & *Ver.* ab Adriano forsan eidem in disciplinam traditi. Nam quòd Mauss. in *dissert. critic.* quam Harpocrationi à se edito attexuit, *Caninium* & *Celerem*, quasi duos, recensent, quorum Marcus Caninius alter sit dictus, neminem (puto) σύμφορον habet. post illa verò, ὅτα Κέλερ, subjungi postulat idem Salmas. τοιαῦτα πάντα quod suo loco motum fuerat.

Δειμῆς] *austeri.* Xyl. sed & Casaub. qui tamen de ingenii acumine exposuerat, aptiùs *lib.* 5. § 5. vide *ibi adnotata.* & *ad l.* 6. § 44.

Χιέρεξ] depravatum opinor. forsan Ἱέρεξ fuit. *Hieracis* certè apud Stobæum reperiuntur fragmenta ex *lib. de justitia.* vel χέρεξ etiam, siquidem

Charax

Charax Philosophus Pergamenus Suidæ memoratur. & Lugd. edit. Χάραξ habet.

Δημήτριος ὁ Πλατωνικὸς] *Phalereum*, puto, vult è familia Platonica, Theophrasti auditorem; de quo Laërt. *l.* 5. Suidas, Marc. ipse *l.* 9. § 29. quanquam potest etiam *Demetrius* Byzantinus Peripateticus, cujus & Laërtius *ibidem* meminit, Marco dictus intelligi. Verùm illum potiùs existimem designatum, quia inter homines acuminis & subtilitatis laude insignes hìc à Marco proferatur. De eodem autem Cicero *offic. l.* 1. *Demetrius Phalereus in hoc numero haberi potest, disputator subtilis, orator parùm vehemens, sed dulcis; ut Theophrasti discipulum possis agnoscere.* Itaque de eodem idem in *Bruto* § 37. *delectabat magis Athenienses quàm inflammabat, & suavis maluit videri quàm gravis; sed suavitate eâ quâ perfunderet animos, non quâ perfringeret.* Eandémque illi suavitatis laudem tribuit in *oratore*. § 92.

Εὐδαίμων] *Eudæmon* inter Astrologos celebriores recensetur à Vitruvio. *l.* 9. *c.* 7. quo tamen loco Æmar. Ranconetus *Euchemon* legendum credebat. Turneb. *adverss. l.* 11. *c.* 3.

Πάντα ἐφήμερα] vide *ad lib.* 4. § 35, 48. & *l.* 9. § 14.

Οὐδ' ἐν ὀλίγον μνημονεύθητε] vide *lib.* 4. § 33. & *l.* 5. § 33. & *l.* 12. § 27.

Ἤτοι σκεδασθῆναι] vide *ad l.* 4. § 21. & *l.* 5. § 33.

§ 26. Ἐνφροσύνη ἀνθρώπῳ] ἀνθρώπῳ, malim. vide *ad l.* 5. § 1. & *l.* 6. § 7, 33. *Lætitia est homini facere quæ sunt hominis*: verùm lætitia est homini Christiano, facere quæ sunt Dei. Joan. *ep.* 1. *c.* 5. *v.* 3. *Psal.* 112. *v.* 1. Esai *c.* 58. *v.* 13. Joan. *Evang. c.* 4. *v.* 34. Job *c.* 23. *v.* 12, 13. Cæterùm, quæ sunt hominis, quà hominis, ad creatoris imaginem conditi, ejusdémque legi conformis, eadem sunt itidem & Dei. vide Marc. *l.* 3. § 13.

Ἴδιον ἡ ἀνθρώπου ἡδονὴ] Lætitia, inquit, homini & voluptas esse debet, facere quæ officii sunt sui. Nihil autem magìs humani est officii, quàm erga genus humanum humanitatem exercere. Hoc itaque lato animo lubentíque faciendum est. Naso *Pont. l.* 2. & 9.

Conveniens homini est, hominem servare, voluptas. & vera benefaciendi cupido utilitates relinquit, ipso benefaciendi opere lætissima. Senec. *de benef. l.* 4. *c.* 14. vide *ad l.* 3. § 6.

Ἐπιστήμης τῆς περὶ ὅλου φύσεως] Ex Stoicorum sententia Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* Γεγονέναι δὲ τῆς φύσεως διττὴν τὸ λογικὸν ζῶον θεᾶς δεῖσθαι καὶ πρᾶξιν· τὸν γὰρ ἐπαρατον, διαφθορὰν εἶναι, καὶ πρακτικὸν μὴ ποιητέον. ità enim ex Suida leg. *ibid.* Unde & illud apud Plutarchum *de placit. Philosoph. l.* 1. *præfat.* Peripateticorum quorundam esse, Ἄνδρα τέλειον, μὴ μόνον ὄντων θεωρητικὸν, μὴ δὲ πόντων πρακτικόν. vide *ad l.* 7. § 48. Epictet. *l.* 1. *c.* 6. Τὸν ἄνθρωπον θεατὴν εἰσῆγαγεν (ὁ Θεὸς) αὐτῷ τι καὶ μικρὸν ἢ αὐτὸς καὶ μόνον θεατὴν, ἀλλὰ καὶ ἐξηγητὴν αὐτῶν· ὀφέλει ἂν μοὶ ἀδίκαιον τούτων ἀπολαύειν. vise sis & quæ sequuntur lectu dignissima.

§ 27. Τρεῖς σχέσεις] vide *ad l.* 1. § 12.

Ἄπτον σεαυτὸν φιλοσόφως] corpus *ambiens* te, sive amictûs instar circumjectum tibi, cingénsque te. vide *l.* 10. § 1. sed & *ibid.* § 38. quo loco, τὸ φιλοσόφον ἐγγειῶδες, dicit, quatenus *organi* sive *vasis* instar animæ est usui; quod hìc τὸ ἄπτον φιλοσόφως, quatenus ea ab isto afficitur. de eodem, φιλοσόφως κρᾶσθαι. *l.* 12. § 2. & φιλοσόφως σωμάτιον. *ibid.* § 3. qui locus hunc illustrat plané.

Ἀφ' ὧν συμβαίνει πᾶσιν πάντα] vide *supr.* § 23. & *l.* 2. § 3.

§ 28. Ἀιδεῖαν καὶ γαλήνην] Translatio duplex; altera à cœli facie, unde ἀποδιειδίζειν dixit, *l.* 2. *c.* 4. altera à maris statu, unde ἐγγαληνίζειν τῷ βίῳ; Epicuro dictum, *epist. ad Herodot.* apud Laërt *l.* 10. quod γαληνισμὸν ποιεῖν postea exponit. Ità γαληνὸν καὶ εὐδίαν Epictet. *l.* 2. *c.* 18. vide ad *l.* 7. § 68. Sed & de argumento isto *infrà.* § 40. 47. & *supr. l.* 7. § 14, 16, 33. & *l.* 12. § 22.

Πᾶσα γὰρ κίνησις, καὶ ὁρμὴ, καὶ ὄρεξις, καὶ ἔκκλισις ἡδονή.] Epictet. *enchir. c.* 1. ἐφ' ἡμῖν ἐστὶν ὑπόληψις, ὁρμὴ, ὄρεξις, ἔκκλισις.

Οὐδὲν κακὸν ᾧ δὲ ἀναβαίνει] vide *infr.* § 48.

§ 29. Ἐξάλειφε] vide *l.* 7. § 29.

Χρῶμαι ἐκείνῳ πρὸς ἀξίαν] vide *ad l.* 3. § 11. & *infr.* § 43.

§ 30. Μὴ σεσιτεμένως ὑγιεῖ λόγῳ χρῆσθαι.] *Sanâ orationi non est apertè semper utendum.* Xyl. quem & Casaub. sequitur. atqui sanam orationem nusquam non adhibendam, Marcus censuerit, qui τὸ ἁπλούστερον simpliciter apud omnes passim exigit. vide *l.* 3. § 12, & 16. & *l.* 6. § 43. Alia ergò lectio istic quærenda; Marci mens alia eruenda. ego malim κοσμίως, μὴ σεσιτεμένως· ὑγιεῖ [ᾧ] λόγῳ χρῆσθαι. *Et publicè in Senatu & apud unumquemque privatim, eam sermonis rationem habeas, ut non tam disertè & eleganter, quàm modestè & decenter loquaris. Oratione verò sanâ & salubri semper utaris.* vide *ad l.* 1. § 7. ἀσυλλογία. & *l.* 3. § 5. κομψεία. Siquidem κομψὸν σεσιτεμένον, φιλαλον. Suid. Antigonus *narrat. mirab.* 52. de Callimacho Ægyptio, σεσίτεμαι δὲ βυλόμενος. *cum disertus videri vellet.* & Etymolog. Στωμύλεσθαι, τὸ σεσιτεμένως λέγειν. Alioqui τραγὺς, σαφὴς, i. e. *clarum & perspicuum* denotare, docet Suidas adductis hisce inter alia testimoniis, ex autoribus, quorum nomina subticet.

Ἴσμεν γὰρ οἷόν τραγὺς, ἀλλ' ἀλώμεθα.

Incerti erramus, nec certi quid novimus.

(Est ex Sophoclis *Ajace*) &, τραγεῖα ἡ ὄψις τῆς ἀκοῆς. *visus auditu clarior* sive *certior est.*

quod Joan. Chryſoſt. *in Evang. Joan. vol.* 75. Θᾶσσον αἰῶνιον τραυσότερα δεῖν ἢ ὄψις. at Philo *de confuſ. ling.* πρὸς τὸν σαφῆ τῆς ἀληθείας κατάληψιν μακρὰν ὄσον ὄψεως ὑστερίζει ἀκοή. Et, poſt Herodotum, Julian. *epiſt.* 22. ἅτε ὀφθαλμῶν ἀπόντα. & τραυὸς, φαυὸς, Etymolog. Tum ex conſequenti, quia veritate nihil clarius certiúſque; hinc fit ut τραυὸς ἢ τετρὸν etiam ἀληθὲς *verum* ſignificet, Heſychio monente; & Sophoclis etiam Scholiaſte. Θᾶσσον τετρὸν & etiam eodem ſenſu Syneſius *de regno.* Τίνων τὰ κολοβὰ λ' ἀνορθώσασα ἢ ῥήσασα ταῖς ἀκοαῖς ὑμῶν ἐναρμόζεται μᾶλλον, ἢ νῦς ὁ φιλοσοφίας ὁ γλαφυρὸς θᾶσσον τε ἢ τραχύλη. verùm pro *diſerto* plerumque ſumitur, eâque ſignificatione apud Helleniſtas, qui dici ſolent ſaltem, etiam ſimplex τραυὸς reperitur. Autor *ſap. Solom. c.* 10. *v.* 21. ἡ σοφία ἤνοιξε στόμα κωφῶν, ἢ γλώσσας νηπίων ἔθηκε τραυάς. *linguas infantium diſertas reddit.* Jun. Interpretes Græci, Eſai. *c.* 35. *v.* 6. ἢ τραυὴ ἔσται γλῶσσα μογιλάλων. *diſertus erit.* Philo item *de vit. Moſ. l.* 1. τὰ μέλλοντα ἡδέως διηγήλατο τραυοτέρᾳ φωνῆς αὐχμῷ. *ſilentio quâvis voce diſertiore.* Turneb. Quanquam nec illud inficias iverim, videri Epictetum conſilium dare, nè ſanâ apud inſanos, quales illi pleroſque reputabant, oratione ſemper utamur: & diſſimulationem quandam hac in parte, cum vulgo hominum agentibus, non concedere tantùm, ſed præcipere & probare. Etenim ſic *l.* 1. *c.* 29. τί οὖν; λέγειν δεῖ ταῦτα πρὸς πολλούς; ἵνα τί; ἃ χρὴ δέχεσθαι, τὸ αὐτὸν πείθεσθαι; τοῖς γὰρ παιδίοις, ὅταν πρόσωπα δήσαντα κρούῃ, ἢ λίχνῳ, Σήμερον Σατορνάλια ἄγαθά, λέγομεν, ἢ ἔστιν ἄγαθὰ ταῦτα; ἀδαμῶς. ἀλλὰ ἢ αὐτοῖς ἁπλουστέροις. ἢ σὺ τοίνυν, ὅταν μαλακοῖσί τινα ἢ λύπῃ, χάνωσε, ὅτι παιδίον εἶ, ἢ ὀλιγρήτει αὐτά. ἐὰν ἢ μὴ τοῦτο θέλῃς, σιώπα λοιπόν. quibus addas licet quæ ad finem capitis ejuſdem habet idem. Verùm Marci mens hoc in loco videtur, ſani potiùs, moribúſque congrui ſermonis, quàm nitidæ elegantíſque dictionis, rationem jugiter habendam. Cæterùm D. Boot. quamvis ſenſum uſumque iſtum τῶ θᾶσσον τε vocabuli iſtîc probet, proxima tamen illa, ὑγιεῖ λόγῳ χρῆσθαι ad periocham ſequentem pertinere cenſet; quam ab illis ordiri opinatur. quaſi dicat, *ut quod verum ſanumque eſt dicatur; aulam Auguſti totam,* &c. *mors occupavit.*

Ὑγιεῖ λόγῳ] *Sermone ſano,* i. e. *vero.* ὑγιὴς λόγος, *verus, ſincerus, ſimplex ſermo.* cui opponitur proverbiale illud ex Euripidis *Andromach.*

——ἐλπτὰ πάντα, κ' οὐδὲν ὑγιές. i. e. ut Lucil. *Pergula pictoris; veri nihil, omnia ficta.* & νοσῶν λόγος apud eundem in *Phœniſſ.* vide *ad l.* 12. § 1. Sed & apud Sophoclem in *Trachin.* (ſic reſtituente H. Stephano) τὸ γὰρ νοσῶν τι λαμπὸν ἀνδρὸς ὑχὶ πόθου. νοσῶν τι. i. e. νοσοῦντά τινα λόγον, ut Euripides.

§ 31. Αὐλὴ Αὐγούστου] obſerves nominativa iſta abſolute poſita.

Πεζόγονοι] *poſteri* Xyl. ἀπόγονοι forſan, *privigni.* ità enim injure quandoque dicuntur.

Ἄρειοι] *Arei* Philoſophi, cujus contubernio uſus eſt Auguſtus; meminit Sueton. *l.* 2. *c.* 29. ad quem locum Caſaub. Auguſti & Arei amicitiam & συμπόσιον celebrant plurimi ſcriptores. Strabo, *lib.* 14. Senec. *ad Marc. c.* 4. Plutarch. in *Anton.* & *apoph.* Dion. Caſſ. *l.* 51. Themiſt. *orat. ad Jovian.* 12. & *quinquen.* 17. Julian. in *Cæſarib.* & in *epiſt. ad Alexandrin.* autores ille nominat, ipſe loca indicavi. Cæterùm quòd Themiſtius in *quinquenn.* ait, Antoninos duos, Pium ſcil. noſtrúmque, Epictetum, pari modo evexiſſe, quô Arium Auguſtus, Thraſylum Tiberius, Dionem Trajanus; unde conſtare, aut quî eſſe poſſit, nullus aſſequor: etiamſi Suidas etiam ad Marci principatum pertigiſſe ſcribat: quum à Neronis imperio (ſub quo Epictetum non vixiſſe tantùm, ſed in exiſtimatione magna extitiſſe, ex ipſius diſceptationibus ab Arriano editis clariſſimè liquet) ad Marci regnum anni ferè centum intercedant. Accedit quòd nec apud Marcum ipſum, nec apud eorum quenquam, qui Marci res geſtas ſcripto conſignârunt, Epicteti ulla mentio comparet inter eos, quos is in honore habuerit, Philoſophos: cùm ſedulò tamen hos recenſeant. Denique cur Junio Ruſtico tantam gratiam agnoſcat, quòd Epicteti commentariorum copiam ſibi fecerit, qui ab Epicteto ipſo, quem familiariter habebat, nullo negotio comparare ſibi poterat? vide *l.* 1. § 7. & *l.* 7. § 19.

Μαικήνας] Mæcenatis cum Auguſto familiaritas, præterquam quòd Scriptores iidem commemorant, ex Maronis & Flacci ſcriptis etiam pueris nota eſt.

Θύτας] *ſacerdotes.* Xyl. *aruſpices.* Caſ. *victimarii, popæ.* - Θύτης Æolicè φύτης *popa*; ut θύλλις, φύλλις *follis.* Salmaſ. ad Solin.

Πομπήων] gentem ſive familiam dicit; cujus dignitatem ſi ſpectemus, princeps & primarius Pompejus ille magnus; de quo *l.* 3. § 3. non urbem, de qua *l.* 4. § 48.

Πόσα ἐσπούδασαι] vide Abramum quàm ſolicitus ageret, quòd prolem ſucceſſuram non haberet. *Geneſ. c.* 15. *v.* 2. Jephthem, quàm anxius cùm habiturus non eſſet. *Judic. c.* 11. *v.* 35. 37. Menander apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 75.

Ὀδυνηρόν ἐστιν ἐυτυχοῦντα τῇ βίᾳ,
Ἔχειν ἔρημον διαδόχου τοὺς οἰκίας.
Inſtructa inopiâ miſe. ique eſt felicitas,
Divitiæ hæredem cùm non inveniunt ſuum. Grot.

Et Pindar. *olymp.* 10. Παῖς ἐξ ἀλόχου πατρὶ πολυπόνου ἥκοντι νεότατι πάλιν ἥδη. μάλα δέ τοι Σεμέλας φιλότατι νόον ἐποίει πλουτῶ ὁ λαχὼν δεσπόταν ἑκατὸν ἀλλοτρίων διδόκοντι συναγωγάς. Clemens denique Alex. *ſtrom. l.* 2. Ὁ ἄπικτητος φησὶ, τῆς τοῦ φύσιν πλειότητος ἀπολείπεται, ἅτε μὴ ἀπικτ-

κλασείσης τῇ χώρᾳ τὸν ὀπαῖον διδόναι πίνειν, ὃ πεπωκὼς ἐξ αὐτῆς τὸν ὅμοιον καὶ μᾶλλον ἐπιδιψᾶν ἀμείνονα τὸ αὐτὸ πεπωκότα θνήσει. vide Euripidis *Ionem*.

Ἵνα διδαχήν τινα] scil. hac ratione homines immortalitatem quandam moliuntur, spondéntque sibi. Justinian. *novel. constit.* 22. Ὁ γὰρ θεὸς ὅτως θεῖ σωτὴρ, ὡς τὸ ἀνθρώπινον γένος δοῦναι ἀθανασίαν ἐπιτυχεῖν εἰσηγεῖτο. καὶ ὅπ τῆς παιδοποιΐας ἐναντίωμα τὸ γῆρ ἰδίως δηλοῖ, ὃ τῷ θεῷ φιλανθρωπίας, καθ' ὅσον θεὶ δυνατὸν, τῇ καθ' ἡμᾶς τὸ ἀδύνατον χαριζομένης φύσει. Augustus apud Dionem *l.* 56. τὸ γοῦν ἄθλιον τέρπειν τινὰ καὶ τὸ ἀπιτὸν ἀνορθοῦσθαι· καὶ τὸ ἀπιτὸν τῆς φύσεως ἀεὶ μᾶλλον ἀεὶ διδαχῇ ἡμῶν, ὥσπερ πυῶν λαμπάδων παραμυθεῖται. *Clem. strom. l.* 2. Πλάτων ὁν τοῖς ἀπτὸς διαθοῖς τάττει τὸν γάμον, ὅπως διὰ τούτων ἀθανασίαν τῷ γένει ἡμῶν, καὶ ὅσονεὶ διαμενεῖν τινα παῖδων παίδων μιᾶ λαμπαδηδρομίᾳ. Locus quem cùm Augustus, tum & Clemens, in animo habuisse videtur, est Platonis *de leg. l.* 6. κατὰ τῆς ἀσεβοῦς φύσεως ἀντίκεσθαι, τῷ παῖδας παίδων καλαλείπειν [--- οὗτα Steph.] ἀεὶ τῷ θεῷ ὑπηρέτας ἀνθ' αὑτῶν παραδίδοναι. Idem *ibid. l.* 3. Ὡς ἔστιν ἡ τὸ ἀνθρώπινον γένος φύσει τινὶ μετείληφεν ἀθανασίας· ἔ καὶ πίφυκεν ἐπιθυμίαν ἴσχειν πᾶς πᾶσαν. τὸ γὰρ γενέσθαι κλεινὸν καὶ μὴ ἀνώνυμον κατὰ τὸ τελευτπότα. τῶ τοίυτα ἔστιν ἐπιθυμία. γίνεται ἐν ἀνθρώποις ὅτι ἡ ξυμφυὲς τῷ παντὸς χρόνου. ὁ δὲ πᾶς αὐτῷ συνέπεται καὶ συνέφεται, τύτῳ πῷ τρόπῳ ἀθάνατον ὄν, τῷ παῖδας παίδων καλαλειπόμενον, ταυτὸν καὶ ἓν ὂν ἀεὶ γενέσει τῆς ἀθανασίας μετειληφέναι. τύτου δὲ ἀποτειχεῖν ἐκόντα ἑαυτὸν, ἐλάχιστα ὄντα. & in *Sympos.* Τύτῳ τῷ τρόπῳ πᾶν τὸ θνητὸν σώζεται, καὶ ἀθανασίας πρὸς τυγχάνει. ἐκ τοῦ παιδάπαι τὸ αὐτὸ ἀεὶ νέον ὂν, ὥσπερ τὸ θεῖον, ἀλλὰ τὸ μὲν ἀπὸν καὶ παλαιύμενον ἄλλο νέον ἐγκαλαλείπειν, ὅιον αὐτὸ λῦ. Aristot. *œconom. l.* 1. *c.* 3. ταύτῃ τῇ φορᾷ ἡ φύσις ἀναπληροῖ τὸ ἀεὶ ἔλλειπον, ἐπεὶ κατ' ἀριθμὸν ἐ δύναται, ἀλλά γε κατὰ τὸ εἶδος. Aristides *hymn. in Jov.* Θνητὸν ὂν γένος ἡμᾶς, καὶ μέρος ἀθάνατον τῇ διαδοχῇ γένεται. & *in Æsculap.* ἀθάνατον ποιήσας τὸ γένος ἡμῶν διαδοχῇ.

Ἕκαστος τὸ ἴδιον γένος] Annot. Lugd. vult ἕκατον legi, ut ad ὅπλον referatur. quod membrum superius non claudit, sed orditur proximum.

Ἀνάγκη ἕκατόν τινα γηρᾶναι] Moliuntur quidem immortalitatem quandam hac ratione mortales: verùm frustrà sæpenumero, inquit Marcus noster, & Marco σύμφωνος Psaltes Θεσπέσιος. *Psal.* 49. *v.* 11, 14.

Πάλιν δὲ τὰ ὅλα γένος θάνατον] θάνατον hîc delevi postulat Annot. Lugd. ut illa, πάλιν δὲ τὰ ὅλα γένος cum prioribus illis continuentur. *Necesse est aliquem ultimum existere rursus istic tatius gentis.* Editor. Lugd. cum sequentibus nullo sensu commisit. Xyl. tanquam mutilum aut alienum prorsus omisit. M. Casaub. clausulam perioches hujus totius facit. *Hîc rursus considera, gentis totius mortem.* ut ὅπλον superius hîc denuò suppleatur. Atque hæc genuina, puto, Marci mens.

§ 32. Κατὰ μίαν πρᾶξιν] vide *l.* 2. § 5. & *l.* 4. § 26. & *supr.* § 2.

Ἀφειδεῖν] vide *l.* 6. § 2. & *l.* 9. § 6.

Ἐπεσχημένον κωλυθέντα] vide *l.* 5. § 20. & *l.* 4. § 1. & *l.* 6. § 50. & *infr.* § 47.

§ 33. Ἀπόφως μὴ λαβεῖν] Ità accipere externa ista, sive opes, sive honores, & consimilia à rerum omnium autore tributa, nè acceptis, quòd plerique solent, insolescas. μηδὲ γὰρ, ὁ ἐν τύτοις φυσιώμενος. *l.* 5. § 23. Apostol. *ad Timoth. epist.* 1. *c.* 6. *v.* 17. τοῖς πλουσίοις παράγγελλε μὴ ὑψηλοφρονεῖν: *Primus vermis, & peculiaris morbus divitiarum est superbia. Difficile est, ut superbus non sit, qui dives est.* Aug. *serm* solenn. 205, & 212. & *de verb. Dom.* 5. & *homil.* 13. Itaque Isidor. Peluf. *l.* 3. *ep.* 322. τὸν πλοῦτον indigitat, τὸν τῆς ὑπερηφανίας πατέρα, τὸν τῆς ὑπερφίας χιτοροφ. Atqui, ut Clemens *pædag. l.* 2. *c.* 3. Πλοῦτος ἀέσεως, ἢ τῆς ὀλιγωρίας πηγή. καὶ ἡ μεγαλοφροσύνη ἡ ἀληθὴς, ὁ τὸ ὄντι πλούτῳ μεγαλοφρονεῖν, τύτο δὲ καταφρονεῖν. Argumentum sumit ad fastum hunc supprimendum ab illo ipso τῷ λαβεῖν vocabulo Apostolus *ad Cor. ep.* 1. *c.* 4. *v.* 7. τί γὰρ ἔχεις, ὃ ὐκ ἔλαβες; εἰ δὲ καὶ ἔλαβες, τί καυχᾶσαι, ὡς μὴ λαβών; Sed & Senec. *ad Marc. c.* 10. *Non est quòd nos suspiciamus, tanquam inter nostra positi: mutuò accepimus. ususfructus noster est; cujus tempora ille arbiter muneris sui temperat.* Optimè August. *epist.* 205. *Animum virilem & Christianum nec debent hæc, si accedunt extollere, nec debent frangere, si recedunt.*

Εὐλύτως δ' ἀφεῖναι] vide Senec. *ad lib.* 7. § 26. vide & *ad l.* 3. § 5. Gregor. Rom. *in Job. l.* 2. *c.* 42. *Tunc verè ostendimus, quia accepta rectè tenuimus, cùm æquanimiter ad momentum sublata toleramus.* Epicter. *dissert. l.* 3. *c.* 26. Μή τι σεσωρευται σοι τῆς ὑσίας, μή τι σεσωρευται, μή τι ὀδυνᾶσθαι ἀποστώμενον. Ità Basil. Cæsar. *orat.* 7. Περιπέφυκε σοι τὰ χρήματα πλέον ἢ τὰ μέλη τοῦ σώματος· καὶ λυτεῖ αὐτῆς ὁ χωρισμὸς, ὡς ἀκρωτηριασμὸς τῆς χωρίσεως. Hesiod. *oper.*

Χρήματα γὰρ ψυχῇ πέλετ' ἀθλίοισι βροτοῖσι.
Sunt miseris animæ ipsius mortalibus instar
Divitiæ——

Et Antiphanes:

Ἀργύριόν ἐστιν αἷμα καὶ ψυχὴ βροτοῖς.
Anima est & sanguis argentum mortalibus.

Itaque quod Antipho apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 10. Ἐραζόμενοι μὲν καὶ φειδόμενοι καὶ παλαιπωρῦντες καὶ

ἀσκησάντες ἥδονται, διὰ δὴ τί; ἂν οἰκέσιον ἥδονὴν. ἀφαιρῶνται ἢ μὴ χρώμενοι ἀλγοῦσιν, ὥσπερ ἀπὸ τῆς σαρκῶν ἀφαιρούμενοι. sed & ἀφαιρεμένων multò magis. Senec. *de beat. c.* 22. *Mihi divitiæ si effluxerint, nihil auferent nisi semetipsas: tu stupebis, & videberis tibi sine te relictus, si illæ à te receſſerint. utpote cui pecunia ſua obhæſit, nec ſine ſenſu avelli poteſt.* Idem. *de tranq. c.* 8. Bonum igitur ejuſdem monitum *epiſt.* 74. *Omnia iſta nobis accedant, non hæreant; ut ſi abducantur, ſine nulla noſtri laceratione diſcedant.*

§ 34. Ὁ ἀποχλῶν ἑαυτόν] vide *l.* 2. § 16. & *l.* 4. § 23. Apoſt. *ad Cor. ep.* 1. *c.* 12. *v.* 25. ἵνα μὴ ᾖ σχίσμα ἐν τῷ σώματι.

Ἐξεσί σοι πάλιν ἐνῶσαι σεαυτόν] Ità Apoſt. *ad Rom. c.* 11. *v.* 20, 23. Τῇ ἀπιστίᾳ ἐξεκλάσθησαν ἐκεῖνοι· σὺ δὲ τῇ πίστει ἑστηκας· μὴ ὑψηλοφρόνει, ἀλλὰ φοβοῦ· ἐὰν μὴ ἐπιμείνωσι τῇ ἀπιστίᾳ, ἐγκεντρισθήσονται. Senec. *epiſt.* 98. *licet reverti in viam: licet in integrum reſtitui.*

Ἄλλῳ μέρει ἥδεται] Plutarch. *de amor. frat.* Λυπεῖσθαι μὲν τοὺ φίλους καὶ συμπάσχειν, κήδεσθαι δὲ καὶ ἐπαμύνειν, τῶν φρόνιμων ἐστὶν, ὥσπερ ὑπὸν ἢ ὀχεῖσθαι, διαφθείρεσθαι. ἀδελφοῦ δὲ ἀνάκτησις οὐκ ἔστιν, ὥσπερ οὐδὲ χρημάτων ἀφαίρεθέσης, οὐδὲ ὄψεως οἰκοποίησις. Itaque Hegeſiſtratus πόδα ξύλινον coactus eſt ſibi comparare, τῷ οἰκείῳ στερηθείς. Herodot. *l.* 9.

Ἐπ' αὐτῷ ἐπύησε] Et erat hoc revera in hominis poteſtate à primordio poſitum, nè à ſui ac univerſi totius hujus conditore, cui inhærebat tunc, ſeſe ni vellet ipſe, divelleret. vide *l.* 2. § 11.

Συμφῶναι] quod Apoſt. *ad Rom. cap.* 6. *v.* 5. σύμφυτον γεγένησθε.

§ 35. Ἡ τῶν λογικῶν φύσις] Xyl. τῆς τῶν λογικῶν φύσεως legiſſe videtur, cùm vertit, *quemadmodum ſingulæ ferè rationis compotes naturæ ab ea cæteras facultates acceperunt.* Ego malim τῆς τῶν ὅλων φύσεως. & verterim, *ſicut cæteras facultates ratione præditorum unuſquiſque ab univerſi natura accepit.* etenim τὸ λογικῶν illud ex priore parte ſententiæ huc tranſlatum videtur.

Πᾶν τὸ ἐπισάμψιον καὶ ἀντιβαῖνον διατίθεται] Natura, inquit, univerſi, i. e. numen ipſum, ſive potentia ac providentia divina, obſtantia & renitentia, ac opponentia ſeſe quæque *circumducit* quodammodo *& in ſuum uſum convertit.* Hoc eſt enim τὸ διατίθεσθαι, ſenſuum prægnans vocabulum, cujuſque vim circumlocutione etiam prolixiore vix ſatis exprimas. vide *ad l.* 6. § 42. ſed & Eſaiam Propher. *c.* 10. *v.* 5, 19. & Michæam *c.* 4. *v.* 11, 12, 13. Petrum Apoſt. apud Lucam. *Act. c.* 2. *v.* 23. & *c.* 3. *v.* 14, 15, 17, 18. & Paulum *ad Rom. c.* 9. *v.* 17, 22. & *ad Phil. c.* 1. *v.* 12, 13, 14.

Πάντα σώλυμα ὕλαν] vide *ſupr.* § 32. & *l.* 4. § 1. & *l.* 7. § 68.

§ 36. Μὴ σε συσχέτω ἢ τῶν ὅλων σύστασις] vide *ad lib.* 7. § 8, 27, & *l.* 9. § 6. Flacc. *carm. lib.* 3. *od.* 29.

Prudens futuri temporis exitum
Caliginoſâ nocte premit Deus,
Ridetque, ſi mortalis ultra
Fas trepidat. ——

Μὴ συμβιαζέσθω δὲ τοῦτο διὰ τὸ ὅσα πιθανὸν ὀδυνᾶν φαίνεται] *Neque animum adverte eis, quæ multa dolorem videntur poſſe afferre.* Xyl. dilutè & reſtrictè nimis. ſed nec minùs laxè nimis Caſ. *neque animus huc illuc divagetur & in cogitationibus ſuis coacervet unà moleſtias multas eas graveſque calamitates; quibus tu æquè ac alius quivis obnoxius es.* Neque enim tam communis ex æquo cum reliquis omnibus conditionis conſideratio mentes mortalium conturbare ſolet, quàm eorum malorum, quæ nobis ipſis obventura eſſe ſuſpicamur, cogitatio, & per præmeditationem quædam quaſi præſenſio. Itaque verto. *Noli animo complecti, quales quantaſque moleſtias ſuperventuras tibi fore,* πιθανὸν ὄντι, ſcil. *probabile aut veriſimile eſt.* Monitum idem eſt cum eo quod *l.* 7. § 8. dederat περὶ τῶν μελλόντων. itaque in futuro ὀδυνηρήσεις malim quàm in præterito ὀδυνηθήσῃ. Neque enim præterita jam ampliùs perturbare ſolent mala etiam moleſtiſſima: imò ejuſmodi jam elapſorum dulcis eſt memoria & recogitatio; eóque dulcior recordatio, quò ſenſus & perpeſſio moleſtior graviórque fuerit.

——*Olim hæc meminiſſe juvabit,*

inquit, ad tolerantiam ſuos hortando, Heros ille Maronianus. *Æn. l.* 1. Libanius quidem *tom.* 2. *orat.* 21. *in Ellebich.* hoc negare videtur. Ἀνιᾷς μὲν οὖν, inquit, παρελθόντων μεμνῆσθαι κακῶν. ἃ δὲ μηδὲ συμβῆναι τῷ ἀσχλίῳ ἔδει, στάζειν φασὶ πως ἄνθρωπον. Atteſtatur tamen ipſa populi vox, & ſenarius ille proverbialis, quem inter incerti Tragici an Comici in excerptis ſuis poſuit Cl. Grotius; ſed Euripidis eſſe docet Cicero *de fin. l.* 2. *Quid ſi etiam,* inquit, *jucunda memoria eſt præteritorum malorum? ut proverbia nonnulla veriora ſint, quàm veſtra dogmata. vulgò enim dicitur,*

Jucundi acti labores. ——*Nec malè Euripides,*
Suavis eſt laborum præteritorum memoria.

Et ex ejuſdem *Andromeda* Stobæus. *tom.* 2. *tit.* 29.

Ἀλλ' ἡδύ τοι σωθέντα μεμνῆσθαι πόνων.

Ariſtoteles item *rhetor. l.* 1. *c.* 11. Τὰ μὲν μνημονευτὰ ἡδέα ἐστὶν, ἃ μόνον ὅσα ἐν τῷ παρόντι, ὅτε παρῆν, ἡδέα ἦν, ἀλλὰ ἔνια καὶ οὐκ ἡδέα· ὅταν καὶ τοῦτο εἴρηται, Ἀλλ' ἡδύ τοι σωθέντα μεμνῆσθαι πόνων. καὶ —— μᾶλλόν τε καὶ ἄλγιον πέρπει θ' ἀνήρ,

Μνήμων, ὅστις πολλὰ πάθῃ, καὶ πολλὰ ἰδόρκῃ.

Eſt ex *Odyſſ.* ὁ. *v.* 400. quod tamen in Homeri codicibus paulò ſeciùs legitur,

Ὅστις δὴ κάκα πολλὰ πάθῃ, καὶ πολλ' ἐπαλήθῃ.

Plutarch. *ſympoſ. l.* 2. *c.* 1. Καὶ μὴν ὑμεῖς γε τὸν χόρον ὁ Ὀιδίπους (in Sophoclis *Oedip. Colon.*)

Δεηθὲν

quo Macrob. *Saturn. l. c. 2.* Ὀρθῶσαι. Nam quod Gnomologus verbi exhibet, Ὅτι ἦλθ' ἐπὶ τοῦτο, librariorum culpa contigisse autumo, qui στῆσαι pro σωθῆναι scripserint. Autorem autem *Meliss. l. 1. c. 54.* Epicteto dictum secundum tribuunt, qui ex Deo sortem accepit hanc. Ὃς ἂν δὲ τὸν ἀλλότριον ἀεὶ γόνον, καὶ τὴν σὺν αὐτοῖς ἀθλιότητα, τὸν πόνον, quæ poetæ esse aiunt liquefacta, posthumque levi opera numeris suis restitui, si τοῦ γὸς articulum addideris, τὸ πόνον fistuleris, & pro ὅπως, ὡς, quod idem valet, substitueris. Claret ex his justam caulam subesse, cur futurum illic in præteritum desinganus.

Ὅτι βαρεῖ σε ἀεὶ τὸ παρὸν] Senec. *ep. 66. Non potest ferre sententiam sequi nisi in rem præsentem adductus error.* Nec futuri providus est, nec præteriti memor; quid sit consequens nescit. Et *ep. 74. Et quæ præterierunt, & quæ futura sunt, absunt: neutra sentimus. non est autem nisi ex eo quod sentimus dolor.* Cic. *de finib. l. 1. § 35. Corpore nihil nisi quod præsens est, & adest, sentire possumus.* Et § 107. *Corpore præsentia sola sentiuntur.* Aristot. *de memor. & remin. c. 1.* διὸ τῷ μὲν παρόντι αἴσθησις τῷ δὲ μέλλοντι ἐλπὶς τῷ δὲ παρῳχημένῳ μνήμη. & *rhetor. l. 1. c. 11.* Ἀναγκαῖον τὸν τὰ παρόντα μάλιστα ἢ τὰ γενησόμενα ἢ τὰ μέλλοντα. Porphyr. *de abstinent. l. 1.* σύνεσι δὲ ἀνεπίγνωστοι τὰ ἀπὸ τοῦ θείου καὶ τὰ ἄλογα. Quod autem βαρεῖ Isfic Marcus dixit, Grammaticorum ferulam vix evasit. Sic enim Thomas Magister: βαρύνειν χρῆσιν· βαρεῖν δ' ἀγνοεῖν παρὰ τοῖς δοκιμωτάτοις καὶ παλαιοῖς, πλὴν ὅτι τὰ παρακείμενα εἰς παθητικὴν σημασίας. negat τὸ βαρεῖν apud antiquorum probatissimos usurpari, nisi in præterito tantùm, patiendi sensu; prout Aristidæ *orat. sacr. 4.* Οἱ δ' ἧττον ὀλίγῳ βεβαρημότες οἱ ναῦται. *Accessere vino gravati nautæ.* vide tamen *infr. ad § 44.*

§ 37. Τῇ τῶ κωφῦ σορῷ Πάνθεια ἢ Πέργαμος] *Domini tumulo.* Xyl. *Domini sui.* Cas. ego mendum cùm subolfacere viderer, pro κωφῦ Κύρῳ rescribendum opinabar. quod & annotatorem Lugd. monuisse postea deprehendi. Memineram nimirum *Pantheam* Abradatæ uxorem à Xenophonte prædicari. *pæd. l. 5.* quæ cùm Cyro majori in prædam cessisset, marito postea in prælio, dum Cyro militat, cæso, sese insuper extracto acinace interfecerat. Memineram & Parisicam Eunuchum narrare Plut. in *Artaxerx.* Cyri minoris in pugna occisi corpori assidentem ab Artasyro deprehensum. Marcum itaque suspicabar memoria lapsum historias hasce confudisse, & Pantheam pro Parisca posuisse: Sed & Pergamum de quo Marcus istic, ex Eunuchis forsitan eis fuisse, qui occumbenti Cyro aderant. Plures enim perhibentur extitisse. Veniam suspicionem, simul ac errorem hunc, eximit mihi V. D. Cl. Salmasius, qui Οὖπω legi postulat, cujus Panthea libera, Pergamus libertus fuerit; cui ego calculum eò promptus contribuo, quia Veri scortillum à Luciano in *imaginibus* depingi, D. Bootio facem præferente, deprehendo; cui cum Abradatæ illius conjuge celebri, nomen commune fuerit. ἐμώρωσας γάρ σε (Lucianum audis) τῷ Ἀβραδάτᾳ ἐκείνῃ ἐγκαλῶν.

Παρεμπίπτω] situm alludit sepulcris eorum, quos defunctos conditosque lugebant, assidendi. Inde illud Hermogenis *de invent. l. 3. c. 8.* τὰ ἀδύνατα, ὅτι ἐπιχειροῦσι τὰ πεφυκότα θάπτειν τοῖς τάφοις, ὡς ἂν ἐνιδρυόμενοι. Ex Cteside *Persic* Photius *cod. 72.* Ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀσσυρίων Δαρεῖος παρὰ Διὸς ἐπῆλθε, ἐπὶλειπτε. De Niobe Æschylus ab Hesychio laudatus, — ἐφημένη Τάφῳ, πετρώδης ἐπῴκησε τῇ τῇ δύσθροον.

——*tumulo insidens,*
Navis, ut ovis, incubabat mortuis.

idque donec lapidis instar, cui insidebat, obrigescens cum illis pariter defungeretur. Respexit eòdem Tacitus *ad l. 4. § 48.* adhibitus, ubi *urbis sepidtæ ruinis assidere*, dixit. De canibus etiam, qui dominorum suorum, vel sepulcris, vel cadaveribus insepultis pertinacirer, sive assando, sive assidendo, perstiterint, videantur, Ælian. *hist. animal. l. 6. c. 35. & l. 7. c. 10.* Plut. in. *collat. aquat. & terrestr.* & Plin. *hist. nat. l. 8. c. 40.*

Κανεῖος] nomen dubiò procùl depravatum βαβεῖος Xyl. & Cas. reponunt.

Διόμηδος] *supra § 23.*

Γέγωνε] vide *ad l. 5. § 28.* quanquam γεγὼς hìc malim. ut *l. 9. § 3.*

Λύθρον] vide *ad l. 2. § 2.*

Ἐν Δυλάκῳ] Epictetus à Stobæo laudatus; Νάτλω τυπτὶ τὸν Δύλακον. vide *ad l. 3. § 3.* Isocrates *ad Dionys.* ἐκ ἡμιόλιας μὴ τῆς τύχης τὸν χρόνον ἐπὶ τὸν Δύλακον ἔχεις ἀεμάτιον. Anaxarchus cùm Nicocreontis Tyranni Cyprii jussu pistillis ferreis in mortario ad necem usque caederetur, Πίπασον τὸν Ἀναξάρχου Δύλακον· Ἀναξάρχου δ' ἐ πάτησες. *Tunde*, inquit, *Anaxarchi sæculum, Anaxarchum etenim non tundis.* Tangunt strictim, Cicer. *Tusc. l. 2.* Ovid. *in Ibin. v. 57.* Gregor. Naz. *in Julian 1.* Plutarch. *de virt. moral.* Narrant plenius, Clem. *strom. l. 4.* Gregor. Naz. *orat. 17. ad Eudox.* Origen. *adv. Cels. l. 7.* qui τὸν men pro Nicocreontem Aristocreontem exhibet. Tertullian. *apolog. c. 50.* qui *Anaxarchi follem* reddidit. (vide *ad l. 9. § 3.*) Philo *de viri boni libert.* qui ἀπὸν, i. e. *utrem* pro Δύλακον posuit. Laërt. *l. 9.* adjecto epigrammate suo.

Πίπασε μᾶλλον ἔτι, μὴ μᾶλλον· Δύλακός ἐστι
Πίπασε· Ἀνάξαρχος δ' ἐκ Διὸς ἔστι πάλαι.

Dio Prus. *orat. 37.* qui & subjungit; αὐτὸς ἐκ ἔφη πιπᾶσθαι,

πίστευε, ἀλλὰ τὸν αὐτῷ ὅσον ἔπυχε φρονίμῳ. ὥσπερ φασὶ Περσῶν τοὺς ὁμοπάτρους λαμβάνειν πολλὰς ἀντὶ τῆς σώφρονος τὴν χάνδην. Πέρσαι μὲν ἦν, ὅπη τοῦτο δυσφορεῖσιν· Ἕλλην δ' ἀνὴρ παρεῖχε τύπτειν τὸ σῶμα, ὡς χάνδην, ὡς ἐμέτου. quo loco rescribendum videtur pro τὸν αὐτῷ, τὸ αὐτῷ, pro ὅπη τοῦτο, ὅπῃ τούτῳ. quo modo Simocat. *ep.* 25. ὅπῃ τῷ πάθει δυσφορεῖν. pro χάνδλων, χάνδων. χάνδος enim non χάνδης dicitur. Sed & in versione mutari postulat, quòd σύλακον *arculam* vertit Naogeorgus; cùm *saccum* aut *sacculum* debuerit. Nisi cum Erasmo *Apoph. l.* 7. *manticam* quis maluerit. Synes. *epist.* 133. Δεῖσαι δ' ἀποδυσκολαίνειν, ὅταν ὦσι τὸ φιλοσοφίας ὄρεγον, τὸ μηδὲν ἡγεῖσθαι δεινὸν, ἀναχωρῆσαι τῆς σύλακος ἧσσον κρεωλλίων. Augustini Nom. *manual.. c.* 24. & Bern. *medit. c.* 3. *Nihil aliud est homo, quàm sperma fœtidum, saccus stercorum, cibus vermium.* Aliâ ratione de homine bibace, & qui in hoc tantùm vivit ut bibat, Senec. *epist.* 77. *Nihil interest centum per vesicam tuam, an mille amphoræ transeant; Saccus es.* Indè datum proverbium, cujus meminit in *Hesione* Alexis referente Athenæo *l.* 11. ubi Herculis bibacitatem simul ac edacitatem notat.

——κατὰ τὴν παροιμίαν,
Ἀνήρ ποτ' αὖ μὲν ἀσκὸς, αὖ δ' σύλακος,
Ἄνθρωπός ἐστιν. ——*vulgò quòd dici solet,*
Homo semper aliàs saccus est, aliàs uter. Grot.

Saccum opinor, edacitatis nomine dixit, bibacitatis *utrem.* Nam quod *saccum* Seneca dixit, *saccos vinarios* (ità Plin. vocat, *l.* 24. *c.* 1.) respexit, quibus *vina* (cum eodem *l.* 19. *c.* 4. *loquor*) *castrabantur*, i. e. celabantur, quò leniora mitioráque, sed & defæcatiora ac puriora, fierent. indè Lucil. apud Cic. *de fin. l.* 2. *vinum cui sacculus abstulerit nil.* & Mart. *l.* 12. *epig.* 61.——*Ut liquidum potet Alauda merum,*
Turbida sollicito transmittere cæcuba sacco.

Verùm eâdem planè, quâ Marcus hîc σύλακον Lucilius, quod eódem redit, *folliculum.* Nonius: *Folliculum Lucilius posuit pro corpore, l.* 26. *Ego quis sim, & quo folliculo nunc sum indutus, non quæro.* Arnobius item *adv. Gentes, l.* 2. *Nihil enim est nobis permissum ad hanc vitam; nec in carunculæ hujus folliculo constitutis, opis aliquid sponsum est auxilique decretum.* Idémque *ibidem, corpora* nuncupat, *stercoris utres, & saccati obscœnissimas sarinas.*

§ 38. Βλέπε κείνων, φησὶ, σοφωτάτους] Locus valde depravatus mihíque absque codicum ope, conclamatus planè. Xyl. σοφώτατα legisse videtur, cùm vertit, *quam sapientissimè judica, inquit ille.* Casaub. [ὧν] σοφωτάτους, *in rebus judicii, discretionisque maximæ.* D. Boot. φησὶν ὁ σοφώτατος. *ait vir sapientissimus.* Mihi aliquid ejusmodi dixisse videtur, quale *l.* 10. § 12. reperitur. Si acutè intueri potes, rerúmque naturam penitiùs introspicere; id facias sedulò, oculis ad id usus tuis: lin minùs hoc vales, sapientissimos quosque ad eam rem in consilium adhibeas tibi. D. Salmasius locum vitiatum potiùs quàm mutilum censet. Lego, inquit, εἰ δυνάσαι ὀξὺ βλέπειν, βλέπε· Κείνων φησὶ σοφώτατος. Athenienſis ille philosophus, Socratis discipulus, qui & *apologiam* pro Socrate scripsit, cujus verba hîc usurpat Marcus. sed forsasse aliter distinguendum. εἰ δυνάσαι ὀξὺ βλέπειν, βλέπε, Κείνων φησὶ σοφώτατος, δικαιοσύνης κατέχεσθαι λίθῳ ἀρετῷ ἐχ ὁρῶ. &c. ut ista potiùs sint Critonis. Possit & legi, Ζήνων φησὶ σοφώτατος, Si nobis constaret esse Zenonis. Hæc ille. vir autem tantus ubi δικάζει, mihi certius aliquid decernere temerarium nimis foret.

§ 39. Ἡδονῆς δ' ὁρῶ] Vide *lib.* 5. § 15. & *lib.* 6. § 34. & *supr.* § 8. voluptatem non esse bonum probat, quia bonum bono non adversatur; quum adversus voluptatem tamen continentia, quæ virtus est, ac per consequens bonum, se accingat. Senec. pariter *de vit. beat. c.* 10. *Hæc omnia virtus discutit, & aurem pervellit, & voluptates æstimat, antequam admittat; nec quas probavit, magni pendit; nec usu earum, sed temperantiâ lætatur. temperantia autem cùm voluptates minuat, summi boni injuria est. Tu voluptatem complecteris, ego compesco.* Cic. *Academ. l.* 4. *Tu, cùm honestas in voluptate contemnenda consistat, honestatem cum voluptate tanquam hominem cum bellua copulabis?*

Τῷ ἐγκράτειαν] sed & τῷ σωφροσύνῳ. siquidem ὁ σώφρων φεύγει τὰς ἡδονάς. Aristot. *ethic. l.* 7. *c.* 11. ὅτι γὰρ ἥδεται, δῆλόν ἐστι, δῆλόν ἐστι μᾶλλον ὁ ἀκόλαστος, ἀλλὰ μᾶλλον λυπεῖται. *ibid. l.* 3. *c.* 11

§ 40. Ἐὰν ἀφέλῃς τῷ ὑπολήψιν] vide *l.* 7. § 14, 16. & *sup.* § 28. & *infra* 41, 47.

§ 41. Ἐμποδισμὸς αἰσθήσεως;] *cùm impeditur somnus, aut appetitus.* Lugd. *Somnus.* illud unde sit nescio. nam Xyl. Basil. *Sensus*, rectè.

Ἐμποδισμὸς ὁρμῆς ὁμοίως κακὸν ζωϊκῆς φύσεως] Repugnare sibi primâ facie potest Marcus videri. Siquidem *l.* 5. § 20. concedit quidem τῷ ἐνέργειαν ἐμποδίζειν, *actum* sive *effectum impediri posse*; negat verò dari ab externis ulla τῆς ὁρμῆς, ἢ διαθέσεως ἐμπόδια, *appetitûs sive impetûs ac dispositionis impedimenta*: cùm hoc loco etiàm ὁρμῆς ἐμποδισμὸν admittat, eúmque parti non λογικῇ, sed ζωϊκῇ adscribat. verùm facilè conciliari poterunt ista, si ὁρμὴν distinguamus in internam externámque, quarum illa ab externis impediri nequeat, hæc possit. vel etiàm in ὁρμὴν ἄλογον, sive *appetitionem à ratione alienam*, quæ cùm sit, ut Marcus hîc loquitur, ἀνυπεξαίρετος, *citra exceptionem ullam concepta*, est idcirco impedimento obnoxia; & eandem *rationem consentaneam*, quæ est μεθ' ὑπεξαιρέσεως, *cum exceptione. l.* 4. § 1. & *l.* 6. § 50. atque ideo neutiquam aut frustratur, aut à re ulla externa impeditur, quò minùs, quod sibi propositum fuerit, assequatur. *l.* 5. § 20.

Ὅψεται.

[illegible] videri supra. In Cicer. de offic. l. 6. ep. 4. Sed hoc fortunæ tribueris: quamvis ea non multum valeat. Plinius apologet. 16. Videri habitus, dum materia qualitati eadem videatur forma, dum ideipsum Dei virtus sit. Et 17. Videretur, qui per capillum cognoscitur, q. d. illis illud curæ esto. nos & illud non laudamus, Apost. c. 18. v. 15. Judæis Gallio [illegible] Vide l. 5. § 25. & l. 11. § 1.

Ἀγνωζαιρέτως] vide l. 4. § 1. & l. 5. § 20. & l. 6. § 50.

Εἰ ἤ τὰ κοινὰ κωλύσανεις] Si id quod communiter fieri solet, tibi proposueris. nempe posse aliquid intervenire, quod rei propositæ tibi prosecutionem impediat. Senec. ad Marc. c. 9. Quicquam ex pœnis non futurum, quod multis scis posse fieri, quod multis evenisse? Cuivis potest accidere, quod cuiquam potest. Vide eund. de tranquil. c. 11. ad l. 7. § 58. & ep. 91. ibid. ad § 68. vide & infrà § 46.

Τὰ μόνοι τῶν νῦν ἴσθι ἀλλ' ὅσῳδεν ἐμπλήζειν] Epictet. dissert. l. 2. c. 23. Τῇ ὀρεκτικῇ δυνάμει πίπτει ἐμπόδιζειν· ἡ σκολιότης, ἡ ἀκολασία· τῇ ἀνεκτικῇ πάντα· τῇ φερεκτικῇ ἀσάφεια. τί ἐμποδίζει ἡ πυρὸν ἐμπόδιζον πόρρω; ἀκολασίαν· ἀλλ' αὐτὴ ἡ ἐαυτῆς διαφθορά. ὃ γὰρ ἐφίεται τὸ ζῷον ἐλλείπει ἀπ' ἄλλης πινὸς παρεχωλύθη ἢ κωλυθῇ, πλὴν ὑφ' ἑαυτοῦ. Idem. l. 1. c. 19. vide l. 2. § 9. & l. 5. § 20. & l. 7. § 55. & l. 12. § 8.

Οὐ πῦρ ἀίδηλος] vide l. 2. § 39. & l. 7. § 68. & supr. § 28. Epict. l. 1. c. 29. Τὸ ἀναλίσκειν ἐστὶν ἄλλο νικῆται δύναται, πλὴν οὐ τοῦτο. Hercules in Euripidis *Syleo.* apud Philon. *de allegor. de Joseph. & de boni viri libert.* & apud Euseb. *præpar. Evang. l. 6. c. 6.* & apud Grotium in *excerptis*, ubi versus primus deest, ex illis restituendus, quī etiam in *Phœniss.* ejusdem reperitur v. 524.

Πρὸς ταῦτ', ἴτω μὲν πῦρ, ἴτω δὲ φάσγανον
* πέμπον, Eusseb. * Πίμπρα, κάταιθε σάρκας, ἐμπλήσθητί μου
Πίνων κελαινὸν αἷμα· πρὸς δὲ κάτω
Γῆς ἔσαν ἄφαντος ἀνθος εἰς αἰθέρα,
Πεῖν ἐξ ἐμοῦ σοι δῶτ' ἀπαίστου λόγχη.

Ad hæc, adesto ferrum & ignis insuper;
Ure, (sive, *sœva*) *hæc cremaque membra, & implentor mei*
Potans rubentem sanguinem: in terram prius
Descendet æther, terra se in cœlum ferat,
Quam blanda demeveniet ad te oratio. Grot.

Indi Philosophi Alexandro; Σώματα μὲν μετάξεις ἐκ τόπου εἰς τόπον· ψυχὰς δ' ἡμετέρας, ἂν ἀναγκάσῃς ποιῆν ἃ μὴ βούλομαι· πῦρ ἀνθρώποις μέλλον πολεμεῖν τοῦτο ἡμεῖς καταφρονοῦμεν. Clem. *strom.* 5. & Philo pleniùs ex Calani *ad Alexandrum epist.* lib. de libert. ex Clemente tamen suppleudus. Ἐμοὶ πείθοσι χεῖρας καὶ ἀνάγκην σεσοφίσται· Ἰνδῶν γυμνοσοφιστής, ὃς ἐν ὕπνῳ ἐφανέντος ἡμίτεκε τοῦτο· σώματα μὲν μετάσεις ἐκ τόπου εἰς τόπον· ψυχὰς δ' ἐ δυνήσεται [ἀναγκάζειν] ποιεῖν ἃ μὴ βούλονται, ἢ μάλλον πολίνδυς καὶ ξύλα φωνὴν ἀφιεῖναι. πῦρ ἀνθρώποις πᾶσι ζῶσι σώμασι πόνους καὶ φόβους ἐγκλίνεται· τοῦτο ὑπόφαυλον ἡμεῖς μεγάλως· ζῶσης γὰρ ἐστι βασιλεὺς, ὃς ἄρχων, ὃς ἀναγκάσει ἡμᾶς ποιεῖν ἃ μὴ θεραπεύομεν. vide *ibi* l. 5. § 16.

Οὐ πέφευγε] Ἐπίκτητος l. 11, § 36.

Ὅπου γὰρ σοφὸς σοφὸς, κυκλοτερὴς κύκλος] Alludit ad dictum quoddam Empedoclis, an Parmenidis, quod apud Stob. in *eclog. physic. l. 1. tit. 11.* sed corruptè, sic legitur.

Σοφὸς κυκλοτερὴς μυθὸς, &c. unde subit animum, locum istum mendo non vacare prorsus, & μόνοι illud aut irrepritium esse, aut vitio neutiquam immune. Verùm de dicto ipso ampliùs videbitur *ad l. 12. § 3.* quòd autem à superioribus ista divellunt Lugd. editor. & interpres Anglic. mihi minùs commodè factum videtur. idem enim planè argumentum spectare, etiamsi eo modo sumatur, quo ipsi & legunt & vertunt, quivis facilè perspexerit. Quanquam ego malim dictionis serie continuatâ legere; τότε γὰρ ἐσθ' ὅπου ἄπεται, ὅταν λίπηται σοφὸς σοφὸς κυκλοτερὴς, &c. vide *infr.* § 48.

§ 42. Ἐμαυτὸν λυπεῖν] vide l. 7. § 16. & *infrà* § 47.

Οὐδὲ γὰρ ἄλλον πώποτε ἔγνων ἐλύπησα] Vide de Marco l. 1. § 15. ad illud, συγγνωμονικόν. Cæterùm de Platone Diogenes, cùm is à quodam laudaretur; Τί γὰρ ἐκεῖνος ἔχει σεμνὸν, ὃς πόσην χρόνον φιλοσοφῶν ἐδίνα ἐλύπησεν; sed & Charilaum eo nomine notatum deprehendes *ad l. 9. § 5.* Ὅτι ἐδὲ τοῖς πονηροῖς πικρὸς, οὐδὲ τοῖς κακοῖς χαλεπὸς ὢν. Epictetus ipse *dissert. l. 3. c. 23.* Ἰατρεῖόν ἐστι τὸ τῆ φιλοσόφῳ σχολεῖον· οὐ δεῖ ἰδόντας ἐξελθεῖν, ἀλλ' ἀλγήσαντας. quomodo à Petri concione illi, *Act. c. 2. v. 37.* κατανυγέντες τῇ καρδίᾳ. à Christo etiam adolescens ille, Matth. *c. 19. v. 22.* ἀπῆλθε λυπούμενος, Verbis nimirum Domini contristatus. Addas licèt his, nec Elium sacerdotem, nec Davidem regem, notâ aliquâ immunes habitos, quòd suos perperam etiam agentes, contristare detrectarint. *Histor. Reg. Israel. l. 1. c. 2. v. 29. & c. 3. v. 13. & l. 3. c. 1. v. 6.* Quomodo ergò Marcum, vel quâ σκηπτοῦχον & βασιλέα, vel quâ ἐν βασιλεῦσι φιλόσοφον, culpâ liberabimus, si is neminem unquam quenquam contristavit? Forsan τὸ ἑκὼν, sive *sponte*, illud adjectum satisfecerit ad Marcum à censura omni hac in parte vindicandum. Neque enim ultrò sive sponte tristitiâ pœnisve illos

afficit, qui lege mandante, moribus ipsorum exigentibus, id facit, sed coactus quodammodo ἀέκοντί γε θυμῷ. ad supplicia etiam justissima ac meritissima descendere. Talem nobis Deum depingit Jeremias vates, *Thren. c. 3. v. 33.* *Qui non afflixit ex animo suo, mœstitiâque afficit mortales.* *De suo optimum; de nostro justum: optimum ex naturæ proprietate; justum ex caussæ necessitate.* Tertull. *de resurr. carn. c. 14.* Unde Salvian. *de provid. l. 5. c. 8.* *Nos vim Deo facimus iniquitatibus nostris. Nos nolentem ulcisci cogimus. Nos parcere volentem non permittimus.* & *l. 8. c. 2.* *Nos calamitatum nostrarum autores sumus. Deus enim pius & misericors est, & qui neminem velit perire vel lædere. Nos verò nos Deo nolente cruciamus. A Deo quidem punimur, sed ipsi facimus ut puniamur. Cùm autem punire nos ipsi facimus; cui dubium est, quin ipsi nos nostris criminibus puniamus? quia quicunque dat caussam quâ puniatur, ipse se punit.* Talem principem suum Naso *Pont. l. 1. eleg. 3.*

Est piger ad pœnas princeps, ad præmia velox;
Quique dolet, quoties cogitur esse ferox:
Multa metu pœnæ, pœnâ qui pauca coërcet,
Et jacit invitâ fulmina rara manu.

Et *l. 2. eleg. 2.*

Qui cùm triste aliquid statuit, sit tristis & ipse:
Cuique ferè pœnam sumere, pœna sua est.
Victa tamen vitio est hujus clementia nostro:
Venit & ad vires ira coacta suas.

Et *Trist. el. 4. l. 8.*

Ergò illum demens in me sævire coëgi,
Mitius immensus quo nihil orbis habet.

Talem & Marcus ipse se profiteri videtur.

§ 43. Ἐυφραίνει ἄλλον ἄλλο] Hoc est quod Flaccus *epist. 1.*——*alios aliis rebus studiisque teneri.* & *l. 2. epist. 2.*

Denique non omnes eadem mirantur amantque.

Pindar. *Pyth. 10.*

Καὶ γὰρ ἑτέρωσιν ἑτέραν ἔρως ἔκνιξε φρένα·

Namque aliis aliarum rerum cupido pungit pectora.

& Petron. *--non omnibus unum est, Quod placet.*——Hom. *odyss. ξ. v. 228.*

Ἄλλος γὰρ τ' ἄλλοισιν ἀνὴρ ὀνίησι θύραζε.

Namque homines aliis alii rebus capiuntur.

Et Archilochus apud Sextum Empir. *adversus ethic. c. 3.*

Ἀλλ' ἄλλῳ ἐπὶ θυμὸν ἀρηρόμενον τέτυκται.

quod σωφρονέστερον Clemens Alex. qui & ex Homero mutuatum vult, sic extulit, *strom. l. 6.*

Ἀλλ' ἄλλῳ κραδίη τέτυκται.

Aliis alia res aliis cor juvat magis.

Euripid. *Hippolyt.*

Ἄλλοισιν ἄλλα δαίμων τ' ἀνδρί που μέλει.

Cordi alia hominibus aliis studia, & Dei.

Idémque Oeneo apud Clement.

Ἀλλ' ἄλλῳ ἄλλοις μᾶλλον ἤδεται τρόποις.

At alius aliis moribus capitur magis.

Indè illa Tragici incerti apud Sext. Empir. *Pyrrhon. l. 1. c. 14. § 2.*

Δεινόν γε ταὐτὸν τοῖς μὲν ἀνδάνειν βεβηκέναι,
Τοῖς δ' ἐχθρὸν εἶναι.——

Miserum, quòd eadem sæpe res, hominum his placet,
Illis in odio est.——

Prout de se Lucilius; *Quod tibi magnopere cordi est, mihi vehementer displicet.* Cicer. *Tusc. l. 5. § 63.* *Sic se res habet, te tua, me delectant mea.* Siquidem, quòd ex Euripidis *Phœniss.* Sextus *ibid.*

Εἰ πᾶσι τ' αὐτὸν κάλλος ἦρε συρόν δ' ἅμα,
Οὐκ ἦν ἂν ἀμφίλεκτος ἀνθρώποις ἔρις.
Si idem probarent omnes, si saperent idem,
Dissidia generi nulla mortali forent.
Νῦν δ' ἓν τὸ μισεῖν ἐστίν, ὅτ' ἴσον βεβηκότες.
Dissimillima nunc sunt ingenia mortalibus.

Pers. *sat. 5. v. 52.*

Mille hominum species, & rerum discolor usus.
Velle suum cuique est, nec voto vivitur uno.

Scil. quòd Terent. *Phorm. 2.*——*ità est:*

Quot homines, tot sententiæ; suus cuique mos.

Vide Flaccum *carm. l. 1. od. 1.* & Marc. *l. 10. § 10.* sed &, Athanasii qui nomen præfert, autorem in *definition.* inter hominum ἴδιωμα φυσικὸν, quod in omnibus idem sit; & γνωμικὸν, quod in aliis aliud, distinguentem, apud Casaub. *in Pers. sat. 5.*

Ἐμὶ δ', ἐὰν ὑγιὲς ἔχω τὸ ἡγεμονικὸν] Consimilis huic locus apud Epictetum *dissert. l. 3. c. 5.* ubi ex persona Socratis; Ὥσπερ ἄλλῳ τινὶ χαίρει τὸ ἄχθεσθαι ἐγὼ καὶ ἡμῖν χαίρω παρακολουθῶν ἐμαυτῷ βελτίονι γινομένῳ. vide *supr. § 26. & l. 10. § 35.*

Μήτε τοῖς ἀνθρώποις συμβαινόντων] Annot. Lugd. μήτε τοῖς ἀνθρώποις. *c.* vide *infr. § 46.*

Ἀλλὰ πᾶν ὑμνοῦσιν ὀφθαλμοῖς ὁρῶντα] Syntaxis poscit ὁρῶν. quia præcesserat τὸ ἡγεμονικόν.

Χρώμενον ἐκάστῳ κατ' ἀξίαν] vide *l. 3. § 11.* & *supr. § 29.*

§ 44. Τὸν ἰδιῶτον χρόνον] ità Bas. & Lugd. *c.* ὁ γὰρ malim. quòd, *l. 4. § 26.* καθυστέρου τοῦ παρόντος.

Τῶν ὑστεροπημίας] vide *l. 2. § 17. & l. 4. § 19.*

Οὓς βαρέως φέρουσι] *quos ægrè ferunt.* Schol. ad illud Thucydidis *l. 2.* ἐβαρύνοντο δὲ καὶ χαλεπῶς ἔφερον, ἃ δεῖ, inquit, λέγειν, ὅτι ἐβαρύνοντο, ἢ βαρύμαι, ἀλλὰ βαρύνομαι, &c. hoc nimirum sensu, opinor, negat τὸ βαρέως usui pari. Alioqui Plato etiam in *Sympos.* dixit, Ὁ δὲ Πόρος μεθυσθεὶς τοῦ νέκταρος, εἰς γὰρ τοῦ Διὸς κῆπον εἰσῆλθεν, βεβαρημένῳ ἐκ τοῦ οἴνου, an somno, *gravatus, ut mihi videtur.* Marcus *supra § 36.* βαρέως σε ἀεὶ τὸ παρόν. Cæterùm τὸ βαρέως μεταφορικῶς, prout Marco istic, usurpatum, haud temerè alibi deprehendes. Herodianus tamen ἐβαρύνετό τε καὶ ἤλγει τῷ εὐγενείᾳ *Ex imâque nobilitatem ægrè, sive gravatim, ferebant.*

Τί δ' ὅλως πρὸς σε] ità *l. 4. § 19.* τί ἐν τούτοις πρὸς σέ; Ἀπηχῶσιν] ità *l. 4. § 3.* τὸν κύκλον ἐπανήκουσιν.

§ 45.

§ 45. Ἀεὶ γε, ἢ βάλλω ἔτι θέλεις] vide Cobet. *Var. lect. epist. supr. n.* § 41. In Senec. *ep. Lucilio: Non patria mihi sapientiam, sed totus mundus. In quamcunque terrarum venio, in meam venio. Nulla terra exilium est. Altera patria est, Roma est, ubicunque bene est. illud quidem perquam bene est, in homine, non in loco est. Is animus constans est, qua sit illi fortuna. Si sapiens est, peregrinatur & fl. finitus, vocatur.* vide *l.* 5. § 16.

Ῥᾳδίως δὲ ἔξω τῶν ἐμῶν βουλήσεων ἔσται] Locus non facilè, quin mentem in fluxu vitæ directo custodiam. Philemon exul, interrogantibus, ὡς συνήμερος, *quam prospere ageret*, respondit, ὑμεῖς μὲν οὐκ οἶσθε ἵνα πλανώμεθα. ἐγὼ μὲν γὰρ ἀεὶ ἀγαθὸς οὐ δαίμων. *Vos quidem opinamini, qui in hoc spatio me videtis. Ego enim semper bonus esse persisto.* pro ἔτι, ἢ vel οὐκ lego, ut sensus constet. Refere ex Telete *de exilio* Stob. *tom.* 2: *tit.* 40. Epictet. *lib.* 4. *c.* 7. Ἀλλ' ἔξεισί σοι. ἔστω· ἐν ἀπελθεῖν, ἐπεῖ μοι κεφαλὴν ἔχειν· ἢ γὰρ εὐθέως, ἢ μετὰ τοῦτο ἴσως μοι κλαύσῃς, ἀλλὰ διὰ τὰ δόγματα, ἃ μέλλω μεθ' ἑαυτοῦ ἀποφέρειν. οὐδὲ γὰρ βιάται τις ἀφελέσθαι αὐτά· ἀλλὰ ταῦτα μόνα ἐκεῖ ὅτε ἥκω ἀναφαίρετα, καὶ ἅπερ μοι παρῆν τότε, ὅπως ἂν ᾖ, καὶ ὅ, τι ἂν ποιῶ. Senec. *ad Helv. c.* 5. *Adversus ipsum mutationem locorum, sapientis hoc remedii putat, Varro, quòcunque venimus, eadem rerum natura utendum est. M. Brutus, quod licet in exilium cum libris virtutes suas ferre secum. utraque in unum collata plurimùm possunt, quantulum enim est, quod perdidimus? duo, quæ pulcerrima sunt, quocunque illuc moverimus, sequentur: Natura communis, & propria virtus.* vide *l.* 7. § 59.

Συνδυαζόμενον] *annexa.* Xyl. *confusa.* Cas. ut συγχεόμενον, vel συγχυόμενον legisse videatur. quid si συνδυαζόμενον legatur? *una cum corpore constricta*, & vinculis quodammodo obnoxia. Apostol. *ad Tim. ep.* 2. *c.* 2. *v.* 9. ὃς ᾧ κακοπαθῶ μέχρι δεσμῶν ὡς κακοῦργος· ἀλλ' ὁ λόγος τοῦ θεοῦ οὐ δέδεται. Epictet *lib.* 1. *c.* 18. Ἀλλ' ὁ τύραννος δήπου τί; τὸ σκέλος· ἀλλ' ἀφελεῖ τί; τὸν τράχηλον. τί οὖν ἐδύνατο, ἐπ' ἀφελεῖ; τῶν προαιρέσεων. Vel *curis anxietatéque constricta*, ac vincta. ut Boëth. *consol. l.* . . *Nubila mens est, vinclisque frenis, hæc ubi regnant.* Verùm illud, opinor, potiùs fuerit, quod Cas. secutus videtur ità Epictet. *enchir. c.* 28. Ἐπὶ μὲν τὸ σωθῆναί σε τις οὐκ ἐπιτρέπει τῶν ἀπὸ παντὸς ἡμῖν ἀδείας ἔστι· ἐπὶ δὲ τὸ γνωσθῆναι τὸν σοφὸν δυνήσεταί τις τοῦ ψυχρόν, ἵνα ἐξῇ λοιδορῆσαί σοι. πῶς οὖν δύναται ἐκεῖνα καὶ συγχωθῆναι; Marc. ipse *l. c.* § 32. Δεῖ δή σου, χέσιν ἀτεχνοῦ καὶ ἀμαθεῖς ἰχῶρας ἔντεχνον καὶ ἐπιστήμονα.

Ἆρα τοῦτο ἄξιον] Symmach. *l.* 9. *ep.* 105. *Nullius tam vehemens nequitia est, ut motu meo digna sit. quid enim indignius, quàm sapientis animum alienæ nequitiæ pendere nequitia?* Senec *de ira l.* 2. *c.* 6. Epictet. *enchir. c.* 11. Ὅταν καλῇς τὸν παῖδα, ἐνδυμᾶ ὃν δυμάτια, μὰ μεταχέσαι, ἢ μεταπέσῃς, μηδὲν πάσχῃ ὁ παῖς. ἀλλ' ἴσως ἔστιν αὐτῷ καλῶς, ἵνα σε ἐμπλήσῃ ἢ τὰ μὴ ταραχθῆναι. Vitium subesse Volphio subsoluit. itaque pro τὸ μὴ, τόσε substituit, & pro ἔξω, ἔσω vel ἔνι mavult. at rectiùs Stob. *tom.* 2: *tit.* 19. ἵνα ἐσ' ἐκείνῳ ἢ τὸ μὲ ταραχθῆναι· quanquam perperam apud Stob. ἴσως pro ἴσως legitur. Meliùs pro ἐνδυμᾶ ποσεπεῖν. Nam quarè pro ἀλλ', ἢ Volf. pro αὐτῷ, αὐτὸς

Reiske. nihil erat. *Hoc*, inquit, *tecum cogita, non tam foriter agitur cum servulo meo, at me perturbari illo sit opus.* Vide *supr.* § 42,

§ 46. Ἀνθρώπῳ ἀδυνατεῖ συμβαίνειν τι ἀνθρώπινον] Senec. *ep.* 71. *Nihil eorum quæ ferenda sunt difficiles. Nam quicquid cadere in hominem potest, in se incidisse non queritur, vires suas novit; scit se esse oneri ferendo.* vide & *lib.* 5. § 11. & *l.* 6. § 19. & *lib.* 7. § 2. Euripid. *Orest.*

Οὐκ ἔστιν οὕστις δεινὰ μὴ πάσχει βροτῶν
Οὐδὲ πάθοι, μὴ ξυμφορᾷ δεινᾷ ἁλούς.
Τίς γὰρ ἂν ἀρκέσειεν ἀνθρώπου φύσει.

Nulla adeò fando terribilis oratio est,
Vel fors, vel iratæ cœlitum invectum malum,
Natura quin humana patiendo id ferat. Grot.

Epictet. *l.* 3. *c.* 2. τῷ πολιτικῷ ζῴῳ μόνον ἀφορμεῖσθαι ὅτι τὸ ἄλογον. vide *ad* § 15. Ilocalii dictum.

Καὶ ἐώσιν, ἢ πίονται] vide *supra* § 41. τὸ κοινόν. & *l.* 4. § 33, 46. & *l.* 7. § 58. Senec. *epist.* 107. *Nihil horum insolitum, nihil inexpectatum est. offendi rebus istis tam ridiculum est, quàm queri, quòd spargaris in publico, aut inquineris in luto. eadem vitæ condicio est, quæ balneæ, turbæ, itineris: quædam immittentur, quædam incident. Non est delicata res vivere. Longam viam ingressus es, & labaris oportet, & aristes, & cadas, & tasseris, & exclames, O mors, id est, mentiaris. Alio loco comites relinques. alio ejicere, alio vomeris: per ejusmodi offensas emetiendum est confragosum hoc iter.* Et mox: *Quicquid dixeris, multis accidit. Nihil miremur eorum, ad quæ nati sumus: quæ ideo multi querenda, quia paria sunt omnibus. ità aico, paria sunt. Nam etiam quod effugit aliquis, pati potuit. æquum autem jus est, non quo omnes usi sunt, sed quod omnibus latum est. imperetur æquitas animo, & sine querela mortalitatis tributa pendamus.*

§ 47. Οὐκ ἐκεῖνό σε ἐνοχλεῖ, ἀλλὰ τὸ σὸν περὶ αὐτῶν κρῖμα] vide *sup.* § 40. Epictet. *enchir. c.* 5. περίεστι τοὺς ἀνθρώπους, ἃ τὰ πράγματα, ἀλλὰ τὰ περὶ τῶν πραγμάτων δόγματα. & *dissert. l.* 3. *c.* 19. Οὐκ ἄλλο ταράσσει, ἢ ἀκαταστασίας αὐτόν ἐστιν ἢ δόγμα. Οὐδὲν γάρ ἐστιν αὐτῆς δεινόν, ἀλλὰ αὐτὸ τῆς δόξης καὶ τῆς ἀδεκαστίας τῆς ὑμετέρας χρῆται τοιούτοις. Dio. Prus. *orat.* 16. Senec. *de Sap. constant. c.* 4. *Ad tantas iniquitas perventum est, ut non dolore tantùm, sed doloris opinione vexemur, more puerorum quibus me-*

tus incutit umbra, & personarum deformitas, & depravata facies; lacrymas verò evocant nomina parùm grata auribus, & digitorum motus, & alia quæ impetu quodam erroris improvidi refugiunt.

Ἐξαλεῖ ϕαι ἐπί σοι ὄζιν] Ità Clem. in *hortator.* ἐξὸν ἀπομάξασϑαι τὰ ἐμπεσόντα τῇ σωτηρίᾳ. vide *l.* 5. § 2. & *Instr.* § 29.

Οὐ γὰρ περὶ σὲ ἡ αἰτία τῆς μὴ ἐνεργήσεως] Nè contristeris, inquit, si honesta molienti objectum fuerit, quod effectum & successum impediat; cùm tu quod in te est, quodque tui est officii feceris; nec à te sit quod effectu successuque caruerit. Hoc ipso argumento pii homines, Dei ministri cumprimis, solari sese solent, ubi conatus suos advertunt, fructu, optato etiam magis quàm sperato forsan, destitui. Esajas *c.* 49. *v.* 4. *Etiamsi frustrà laboraverim, & inaniter, atque incassum vires meas consumpserim; officium tamen meum penes Jovam est, opus meum penes Deum meum.* Joan Chrysost. *in Joan. Evang. orat* 13. Οὐ γὰρ ὅτε τὸν γνπόνον, τοιαῦτα καὶ τὰ τῆς διδασκάλου ὄζιν· ὁ μὲν γὰρ γεωργὸς μὴ τοῦ ἐπιῶσοῦς πολλάκις μόχϑους, καὶ τὴν ταλαιπωρίαν ἐκείνην, καὶ τοῦ ἱδρῶτας, ἂν μηδὲν ἐξενέγκῃ τῆς πόνου ἄξιον ἡ γῆ, παρ' ὀλίγος ἑτέρᾳ λύπαται τῆς πόνου τινὰ παραμυθίαν ἐυρεῖν, ἀλλ' ὑποστρέφει μετ' αἰσχύνης καὶ κατηφείας ἀπὸ τῆς ἄλω πρὸς τὴν οἰκίαν, καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ παιδία, οὐδένα ἔχων ἀπαιτῆσαι τῆς φιλοπονίας τῆς μακρᾶς τὸν ἀντίδοσιν. ἐπὶ δὲ ἡμῶν οὐδὲν τοιοῦτόν ὄζι. κἂν γὰρ ἡ γεωργουμένη γῆ μηδένα ἐξενέγκῃ καρπὸν, ἡμῖν πάντα ὑπόδειγμάτων πόνον, ὁ καὶ ταύτης καὶ ἡμῖν κείσῃ ὁ ϑεὸς ὀφείλεται καινὰς ἡμᾶς ἀπορρήτους ἐλπίσιν, ἀλλὰ δύσει τὰς ἀμοιβάς. Ἕκαστος γὰρ, φησὶ, τὸν ἴδιον μισθὸν λήψεται κατὰ τὸν ἴδιον κόπον. (Apostoli sunt *ad Cor. ep.* 1. *c.* 3. *v.* 8.) κατὰ τὸν κόπον, ἢ κατὰ τὸ μὴ ἔργα τῶν πλῆϑος. Et Bern. *ad Eugen. de consider. l.* 4. *Unusquisque propriam mercedem accipiet secundum laborem suum, non secundum proventum. Fac quod tuum est: Deus quod suum est, absque tua solicitudine atque anxietate curabit. Planta, riga, fer curam, & tuas explicuisti partes: incrementum, ubi voluerit, dabit Deus, non tu. ubi fortè noluerit, tibi deperit nihil. Securus labor, quem nullus valet evacuare defectus.* Quod & *ibidem* aliâ imagine non minùs idoneâ illustrat. *En plagam. tibi incumbit curatio. rides me forsan, fore incurabilem persuasus. Noli diffidere: curam exegeris non curationem. Audisti, Curam illius habe.* (Luc. *c.* 10. *v.* 35.) *Et non cura, vel sana illum.*

Non est in medico semper relevetur ut æger.

Cui adjici poterit, & illud Hieronymi in *epist. ad Pammach. & Ocean. Qui Æthiopem invitat ad balneas; etsi nigredinem non auferat illi, certè vel pecuniam accipit sibi: & licèt in illius candore non gaudeat, certè vel suo in lucro lætatur. Ità sine dubio inobedientem qui divinis sermonibus monet, quamvis refragantis peccata non tollat, mercedem tamen de ministerio veræ caritatis sibi acquirit.* Itaque istîc non Æthiops frustrà lavatur, nec operam ludit perditve, qui in eo etiam laborem impenderit. Siquidem ut Apostol. *ad Cor. ep.* 2. *c.* 2. *v.* 15. Εὐωδία ἐσμὲν τῷ ϑεῷ ἐν τοῖς σωζομένοις, καὶ ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις. Καὶ ὁ κόπος ἡμῶν οὐκ ἔστι κενὸς ἐν Κυρίῳ. Idem *ad eosdem ep.* 1. *c.* 15. *v.* 58. Neque tamen consideratio hæc, è piorum animis omnem prorsus anxietatem, ac tristitiam eximit. Sicut enim χαλεπὸν τὸ σίφωνος καυχήσεως suum ducunt suorum profectus, *ad Thes. ep.* 1. *t.* 2. *v.* 19. ità contrà, etiamsi non inutile planè, triste tamen & cordolium gravissimum est ipsis, ubi conatus hac in parte suos frustratos adspiciunt. *ad Hebr. c.* 13. *v.* 17. & Jerem. *c.* 13. *v.* 17. Ideo Bern. *in Cant.* 42. *Animam meam liberavi. non capio consolationem, dum mortem filii intuor. Quæ enim mater, etiamsi omnem quam potuit curam & diligentiam ægrotanti adhibuisse se sciat, si demum frustratam se viderit, & omnes labores suos esse penitus inefficaces, illo nihilominus moriente, propterea unquam à fletibus temperavit?* Verùm hæc rigidior justo Stoica disciplina non admittit.

Οὐκ ἄξιον ζῆν μὲ ἐνεργοῦντα τάυτα] Hoc est quod Clem. *strom. l.* 4. de Philosophis quibusdam: Αὐτίκα ἔυλογον ἐξαιρεῖσϑαι τῆς παιδείας συσχρῆσιν, εἴ πις τῶ περάσειεν ἅτε τηρήσειν αὐτὸν, ὡς μηκέτι ἐπιλελῆσϑαι αὐτῷ μηδὲ ἐλπίδα τῆς περάξεως.

Ἀπὸ ὧν ἐν τῷ ζῆν] Ità *l.* 5. § 29. τῷ ζῆν ἔξιον. de Constantio Ammian. *l.* 22. *Abiit è vita.* & de Theodosio Ambros. *epitaph. Abiit non obiit.* Cicer. *Tuscul. l.* 5. *Mihi quidem in vita servanda videtur illa lex, quæ in Græcorum conviviis obtinetur, Aut bibat, inquit, aut abeat* (ἢ πίϑι, ἢ ἀπόϑι) *aut enim fruatur aliquis cum aliis voluptate potandi, aut nè sobrius in vinolentiam vinolentorum incidat, antè discedat. Sic injurias fortunæ, quas ferre nequeas, diffugiendo relinquas.* Et subjungit: *hæc eadem, quæ Epicurus, totidem verbis dicit Hieronymus.* Non soli ergò Stoici istiusmodi dictabant. Senec. *epist.* 91. *In eum mundum intravimus, in quo his legibus vivitur. Placet? pare. Non placet? quacunque vis, exi.* & *epist.* 70. *Hoc est unum, cur de vita non possimus queri. bono loco res humanæ sunt, quòd nemo nisi vitio suo miser est. Placet? vive. Non placet? licet eò reverti, unde venisti.* Epictet. *l.* 1. *c.* 24. τὸ δὲ κεφάλαιον, μέμνησο, ὅτι ἡ ϑύρα ἀνοικτὰ· μὴ γίνου τῶν παιδίων δειλότερος· ἀλλ' ὡς ἐκεῖνα, ὅταν αὐτοῖς μὴ ἁρέσκῃ τὸ πράγμα, λέγει, ὅτι οὐκ ἔτι παίζω. καὶ σύ, ὅταν σοι φαίνηταί ποτε εἰ τοιαῦτα, εἰπὼν, οὐκ ἔτι παίζω, ἀπαλλάσσου μέτρων ἦ, μὴ δήπου. sed vide *ad l.* 3. § 1.

Ἢ καὶ ὁ ἐνεργῶν] Xyl. aut Cas. quid hîc legerint,

[illegible] facile conjectu. Neque enim verba, [illegible] exhibere possunt, quod [illegible] Ego opinor [illegible] [illegible] [illegible] placet [illegible] falsi discedere, [illegible] sui [illegible] similique [illegible] id fuerit, quod [illegible] quod volebas efficere.

§ 58. [illegible]] vide supr. § 41. Flaccus, carm. l. 3. [illegible]

Et [illegible] tenacem propositi [illegible]

[illegible]

de quo viro vere viro Senec. [illegible] de constant. sap. c. 1. & 2. qui & ibidem c. 6. Boni viri sapientia solidis & inexpugnabilibus munimentis præcincta sunt. Non Babylonis illi muros contuleris, quos Alexander intravit. Non Carthaginis aut Numantiæ mœnia, non una manu capta; non Capitolium arcemve. Habent illa hostile vestigium: illa quæ sapientem tuentur, à flamma & ab incursu tuta sunt: nullum introitum præbent; excelsa, inexpugnabilia, Diis æqua. Philo de viri boni libert. ex Xenonis sententia, [illegible] ... [illegible] ... ἀδάμαντ[ος]. Senec. de sap. constant. cap. 4. Quid igitur? non erit aliquis qui sapienti facere tentet injuriam? tentabit; sed non perventuram ad eum. Majore enim intervallo à contactu inferiorum abductus est, quàm ut ullo vis noxia usque ad illum vires suas perferat. Etiam cùm potentes, & imperio editi, & consensu servientium validi, nocere ei tentent; tam citra sapientem omnes eorum impetus deficient, quàm quæ nervo, tormentisve in altum exprimuntur, cùm extra visum exiluerunt, citra cœlum tamen flectuntur. Quid tu putas, cùm stolidus ille rex multitudine telorum diem obscuràsset, ullam sagittam in solem incidisse? aut demissis in profundum catenis Neptunum potuisse contingi? Ut cœlestia humanas manus effugiunt, & ab his qui templa diruunt, aut simulacra conflant, nihil divinitati nocetur: ità quicquid fit in sapientem protervè, petulanter, superbè, frustrà tentatur. quia, scil. mens inconcussa manet, nec animum istorum quicquam attingit; ut Philo suprà, & Marcus istic. Ità Epictet. dissert. l. 4. c. 5. Δύναταί τις τὴν προαίρεσιν τὴν σὴν βλάψαι; οὐδαμῶς. τί οὖν ἔτι ταράσσῃ; οὐχὶ δὲ παρελθὼν εἰς μέσον, καὶ ἐκείνων καταγελῶν, ὅσοι σε βλάπτειν δοκοῦσι, κηρύσσεις; Ἀνδράποδα ταῦτα οὐκ οἴδασιν, οὐδὲ τίς εἰμι, οὐδὲ ποῦ μου τὸ ἀγαθὸν, καὶ τὸ κακὸν ὅτι οὐ προσοδός [illegible] αὐτοῖς πρὸς τὰ ἐμά. οὕτω καὶ ὀχυρὰν πόλιν οἰκοῦντες καταγελῶσι τῶν πολιορκούντων. Νῦν οὗτοι τί πρᾶγμα ἔχουσιν ἐπὶ τῷ μηδενί. ἀσφαλὲς ἐστιν ἡμῖν τὸ τεῖχος· τροφὰς ἔχομεν ἐπὶ πάμπολυ [χρόνον] χρόνον. τὴν ἄλλην ἅπασαν παρασκευήν. ταῦτα πόλιν ἰσχυρὰν καὶ ἀνάλωτον ποιοῦντα. ἀνθρώπου δὲ ψυχὴν οὐδὲν ἄλλο ἢ δόγματα. ποῖον γὰρ τεῖχος οὕτως ἰσχυρόν; ἢ ποῖον σῶμα οὕτως ἀδιαμάντινον; ἢ ποία κτῆσις ἀναφαίρετος; ἢ ποῖον ἀξίωμα οὕτως ἀνεπιβούλευτον; πάντα πανταχοῦ θνητά, εὐάλωτα, ὅστις ἂν αὐτοῖς ὁπωσοῦν προσέχῃ, πᾶσα ἀνάγκη ταράττεσθαι, κακελπιστεῖν, φοβεῖσθαι, πενθεῖν, ἀτελεῖς ἔχειν τὰς ὀρέξεις, περιπτωτικὰς ἔχειν τὰς ἐκκλίσεις. εἶτα οὐ θέλομεν τὴν μόνην [illegible] ἀσφάλειαν ἡμῖν ὀχυρὰν ποιεῖν; οὐδ' [illegible] [illegible] καὶ δύναμιν, τὰ ἀδύνατα [illegible] ἐκδιδάσκειν; divina planè hæc.

[illegible]] vide l. 7. § 28.

[illegible]] Senec. ep. 87. Nunquam major est animus, quàm ubi aliena seposuit; & fecit sibi pacem nihil timendo, fecit sibi divitias nihil concupiscendo. vide suprà § 2. & l. [illegible]

Κἂν ἄλλως [illegible]] vide l. 5. § 18. & l. 11. § 3. Epictet. l. 4. c. 7. εἶτα ὑπὸ μανίας μὲν δύναταί τις οὕτω διατεθῆναι πρὸς ταῦτα, καὶ ὑπὸ ἔθους οἱ Γαλιλαῖοι· ὑπὸ λόγου δὲ καὶ ἀποδείξεως οὐ δύναται; quod autem παρατάττεσθαι Marcus hîc, idem Epictet. l. 2. c. 1. ἀντιπαρατάσσεσθαι dixit. ἐν ᾧ καταχθείς, ἐπιδείξεις, τίνα δύναται λογικὸν ἡγεμονικὸν, πρὸς τὰς ἀπροαιρέτους δυνάμεις ἀντιταξάμενον.

Ἀκρόπολίς ἐστιν] Mens, inquit, cujusq; ratione munita est arx tutissima, ad quam ubi se quis receperit, in securo jam consistit, verùm tutior nobis & inexpugnabilis revera, ad quam in omni discrimine confugere liceat, arx est, de qua Solomon Proverb. c. 18. v. 10. Turris robustissima est nomen Jovæ; eò recipit se justus, & in tuto collocatur. Et Marcus eremit. de leg. spirit. § 2. Ἡ βεβαία πίστις, πύργος ἐστὶν ἰσχυρός. Epictet. l. 3. c. 26. Πῶς οὖν ἀκρόπολις; καταλύεται; οὐ σιδήρῳ, οὐδὲ πυρὶ, ἀλλὰ δόγμασιν.

§ 49. Μηδὲν αὐτοῖς ἔνδοθεν ἐπίλεγε] Vide l. 4. § 7. & l. 5. § 36. & infrà § 40. & l. 11. § 37. Epictet. dissert. l. 3. c. 8. Ὁ υἱὸς ἀπέθανεν· ἄλλο οὐδέν; οὐδέν. τὸ πλοῖον ἀπώλετο. εἰς φυλακὴν ἀπήχθη. Τί γέγονε; [τὸ πλοῖον ἀπώλετο.] εἰς φυλακὴν ἀπήχθη. τὸ δὲ, ὅτι κακῶς πέπραχεν, ἐξ αὐτοῦ ἕκαστος προστίθησιν. & c. 17. Ἀλλ' ἡ γυνή μοι κακῶς χρῆται. καλῶς. ἄν τις πυνθάνηται. τί ἐστι τοῦτο; λέγε, ἡ γυνή μοι κακῶς χρῆται. ἄλλο οὖν οὐδέν; οὐδέν· ὁ πατήρ μοι οὐδὲν δίδωσιν. [τί ἐστι τοῦτο, ὁ πατήρ οὐδὲν δίδωσιν. ἄλλο οὐδέν; οὐδέν·] ὅτι δὲ κακόν ἐστι τοῦτο, [τί] [ἔ]ξωθεν αὐτῷ δεῖ προσθεῖναι καὶ προσκαταψεύσασθαι; Ità enim restaurandus locus ille videtur. Atque hoc est quod προσδοξάζειν Marcus dixit, l. 7. § 64. προσεπιδοξάζειν Epictetus. Hoc enim ex Epicteti ejusdem διαλέξεων ab Arriano digestarum l. 5. qui jam intercidisse videtur, tanquam Stoicis familiare, & peculia-

re

re vocabulum, adducit Gellius *l.* 19. *c.* 1. ubi sapientem dicit objectis visis terrificis ὑ συσκιασμῷ, ὑδὲ ὑποπτοδοξάζειν, nec adsentiri, nec ulteriùs aliquid adjicere, & opinari, quàm quod visum ipsum renunciat. Neq; enim duo ista, quod Gellius fecisse videtur, confundenda prorsus & pro eodem habenda existimem. In hanc eandem sententiam Philemon Com. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 108,

Μισῶ τὸ κρεῖττον πολλοὶ, Νικοστρατε,
Ἐμοὶ δ' αὐτοῦ τὴ φύσει τὸ φαῦλον ἡδύ·
Οἷον, τρυφᾶν ἐθέλεις, ἢ μάτην πιεῖ,
Ἢ, νὴ Δί', ἄλλων τῶν ἀναγκαίων μέτα,
Ἐκ μὲν λαθεῖν σοῦ', Ἀπέδαν', ἀνθρωπος ὢν ἦν,
Τοσοῦτον χέρσος τὸ κρεῖττον, ἡλίκον τρόπον ἦν.
Ἐὰν δ' ἀθέωτος ὁ βίος, ὡς ἔστ' ὀφθαι,
Ἀπόλωλεν, ἐν ἑαυτῷ ἐὰν τῶτο φαίνῃ,
Πρὸς τῆς κρείττος ἅπτεται συλλήβδην κακά.
Ὁ γ' τὸ λογισμῷ πάσα παρ' ἑαυτῷ σκοπῶν,
Τὸ κρεῖττον ἀεὶ αἱρεῖται, ἀγαθὸν γ' λαμβάνει.

Hæc, persæpe homines graviora efficiunt mala
Ipsi sibi ipsis, quàm ea sunt naturâ sua.
Excessit vitâ natus, aut mater pia,
Aut proxima aliquis ex necessitudine.
Id si quis sic accipiat; Nempe obiit diem
Homonatus; quantum fuerat, tantundem est malum.
Quòd si sic; Periit; non tuebor amplius;
Heu vita invita: qui ipsa secum deputat,
Is ad malum alia sibi confarcinat mala.
At qui rationis cuncta ad arbitrium vocat,
Is quod dolet deducit, retinet quod juvat. Grot.

Senec. *ep.* 78. *Levis dolor est, si nihil illi opinio adjecerit.*

Γραείζων] vide *l.* 4. § 6. & *l.* 6. § 3. & *l.* 7. § 29.

§ 50. Τί δὲ καὶ ἐλήλυθα ταῦτα;] Vide *l.* 6. § 36. Epictet. *dissert.* l. 1. *c.* 6. Ἀλλὰ μῦξαι μοι ῥέυσι, πρὸς ὃν ἕνεκα χείρες ἔχομεν, ἀνθρώποδον; οὐκ ἵνα καὶ ἀπομύσσῃς σαυτόν? τῶτο δὲ εὔκολον μύξαι· γίνεται ἐν τῷ κόσμῳ; καὶ πόσῳ κρεῖττον ἀπομύξασθαί σε, ἢ ἐγκαλεῖν; vide quæ sequuntur. Chrysostom. *orat. de stat.* 1. Μὴ φλυαρῶμεν, τίνος ἕνεκεν σωτηρίου ὁ Θεὸς τὰ κεκλιμένα; διὰ τῶτο δὲ σωτηρίων, ἵνα σε πρὸς ἀφθονίαν τις πολλῷ δελέᾳ μᾶλλον.

Ἐξὸν ἐκ τῶν ἔχει] Hoc est quod Seneca *ep.* 93. *Omnia quæ usquam erant, clusit; & finem fecit.* de natura principali. Et Empedocles pariter à Plutarcho laudatus, *de placit. Philosoph. l.* 1. *c.* 18. à Theodoreto *therapeut. l.* 4. & à Stobæo *tom.* 1. *l.* 1. *t.* 2. de mundo sive universo,

Οὔτε τι τῷ παντὶ κενὸν πέλει, ὑδὲ τι περισσόν,
Nil est in toto vacuumve supervacuumve Grot.

Εἰς ἑαυτὸν μεταβάλλει] vide *l.* 7. § 23, 24.

§ 51. Μὴτε ἐν τοῖς πράξεσιν ὀκνηρεῖν] *Huctuari*, Xyl. *tardum & remissum esse.* Cas. haud malè. ὀκνηρὸν, languidè agere: tractum ab equis, quapud Medicos veterinarios ὀκνηρεῖν dicuntur, cùm illa *trahentes languidè incedunt*, τὰ ὀκνηρὰ τῶν ἵππων ἐστὶ τὰ ἐμπεδᾶν, ἢ ὑπολείπεσθαι, ὅτι ἄλλοις συνέρχεται, ut Aristot. *histor. animal. l.* 9. *cap.* 24.

Κτύπησι, κρεαγρώσι.] Τὸ κρεαγρῶν proprie de *visceratione* usurpatur, in qua κρέα νέμονται, *carnes distribuuntur.* Homer. *Il.* 1. *v.* 216.

Πάτροκλε δ' ἤδη πάντα νέμεται κρέα καιῇ
Καλεῖ· ἐν καπνῷ δὲ πάντα κρέα γένηται Ἀγαλλίς,
i. e. ἐκκαυθήσεται. indè enim κρεανόμος. Eustath. *ibid.* Verùm Marcus noster ita non accipit, de inumana atque efferata hominum truculentia, qui cognatos sibi mactant, eorumq; dilacerant membra tanquam ad illam, carnes in frusta secant, ut Micheas loquitur, *c.* 3. *v.* 3. quo Chremes minatur ille in Aristoph. *equit.*

Κρεουργεῖν ἐν τῷ σαυλῷ. i. e. κρεμᾷ κατακόπτειν τὸ σῶμα. *Schol.* Ità vocabulum usurpavit Constant. Manasses in *breviario historico*

Διηνῶν ἀνιερῶς ἐν σοαγῇ, ἐν μέσῃ ἀγορᾷ
Κρεουργῶν ἀσυμπαθῶς. —— (*sic*)

Sed & Clemens Alex. in *hortat.* ubi Penthei discerptionem δυσαγγον κρεανομίαν appellat: Idémq; de Bacchicis orgiis *strom.* 5. & ex eodem, Eusebium *præpar. l.* 2. *c.* 5. ex Clementis codicibus emendandus. Δράκοντα μανιάδων ὀργάζων Βάκχοι, ὠμοφαγίαν πρὸ ἱερουργίας ἄγοντες, ἐν πελάσαντες τὰς κρεανομίας τῶν φόνων. Eodem sensu τὸ κατακρεουργεῖν ab Herodoto usurpatur, *l.* 7. ubi de Pytheo Ischenoi filio. ὃς ἐς τῶν αὐτὸν ἐχε μαχόμενον, ἐς ὃ κατακρεουργήθη ἅπας. *donec velut in laniena, frustatim concisus est:* κατακρεανθῆναι.

Οἷον εἴ τις παρῄει πηγὴν διαυγῆ, ἐν γλυκεῖαν, βλασφημοίη αὐτὴν] Senec. *de benefic. l.* 7. *c.* 31. *Non est mihi relata gratia. quid faciam? quod dii omnium verum optimi autores: qui beneficia ignorantibus dare incipiunt, ingratis perseverant. Alius illis objicit negligentiam nostri, alius iniquitatem, alius illos extra mundum suum projecit & ignavos, hebetesque, sine luce, sine ullo opere, desituit: Alius solem, cui debemus, quòd inter laborem quietémq; tempus divisimus, quòd non tenebris immersi, confusionem æternæ noctis effugimus, quòd annum cursu suo temperat, & corpora alit, fato vocat, percoquit fructus, saxum aliquod, aut ferventem ignium globum, & quidvis potius quàm deum, appellat. Nihilominus tamen more optimorum parentum, qui maledictis suorum infantium arridemus, non cessant dii beneficia congerere de beneficiorum auctore dubitantibus: sed æquali tenore bona sua per gentes populosque distribuunt, unam potentiam sortiti, prodesse. Spargunt opportunis imbribus terras, maria placant, movent, sidera cursu notant tempora, lucem æstusque interveniendo lenioris spiritûs mollibant; eorum lucentium animorum placidi, atque propitii*

propitii ferunt. imitemur illos. Meliúsque multò Dominus Christus. Mat. *c.* 5. *v.* 44, 45. Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς, καὶ διωκόντων ὑμᾶς. ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν, τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους. Sive ut Luc. *c.* 6. *v.* 35. καὶ ἔσεσθε υἱοὶ τοῦ ὑψίστου· ὅτι αὐτὸς χρηστός ἐστιν ἐπὶ τοὺς ἀχαρίστους καὶ πονηρούς. vide *l.* 7. § 14, 69. Minus est quod de lapide Epictet. *l.* 1. *c.* 25. quàm quod Marcus hìc de fonte; Παίεσται λίθον λειόδρον, καὶ τί ποιήσεις; ἂν ἓν πῆς ὡς λίθῳ αὖθις, τί ὄφελος τῷ λειόδρῳ ὄντι; ἂν δ' ἦχος τις ἀδίνειαν τοῦ λειόδρου ὄπιθεν, τότε ἀγύει π. Ità lego conjunctim, quod codices sed perperam divisim ὄπι βάθρου exhibent. unde vet. lex. βάθεον procudit, quod *scalam* significet.

Πηγὴ ἀένναον] fontem perennem; qui non fallat, ut torrentes Temæ, Job. *c.* 6. *v.* 14, 20. Naso *remed. l.* 2.

Flumine perpetuo torrens solet altiùs ire:
Sed tamen hæc brevis est, illa perennis aqua.

Cotys, apud Anton. *Meliss. l.* 2. *c.* 1. ἐφεσκε χειμάρρους ποταμὸς μείζους τῶν ἀενάων, ἀλλ' ὀλίγον χρόνον. Senec. *ep.* 99. *Non promittet talem in perpetuum, qui casu bonus est.* facit huc quod de gratia divina, qua suos is imbuit, Christus. Joan. *c.* 4. *v.* 14. γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγὴ ὕδατος ἁλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον.

Φύσεσθαι δὲν] *compone te*, Xyl. *gigne te*, Casaub. Iren. phrasis duriuscula, & syntaxis insolens. itaq; suspecta mihi lectio. quam tamen si retinere libuerit, quia alia commoda non occurrit, malim vertere, *congenitam & quasi nativam fac tibi usu atque industriâ jugi libertatem.* In hoc te assiduò exerce, ut virtus quasi in naturam transeat tibi. quod Clemens *strom. l.* 7. τῷ ἀεὶ ἀναπόδεκτον τὴν ἀρετὴν ἀσκήσει γνωσικῇ πεποιωμένον, φυσιοῦται ἡ ἕξις· καὶ καθάπερ τῷ λίθῳ τὸ βάρος, οὕτως τῷ δι' ἡδονῆς ἀναπόδεκτῳ.

§ 52. Τίς ἂν φαίνεταί τοι ὁ τὸν ἐφ' ἑαυτοῦ ἔπαινον φεύγων ἥδιστος ἢ ὅτι ἥδιστ'] Ità Basil. quod Xyl. & Lugd. in ἥδιον verterunt, Xyl. sic reddidit, *uter verò tibi elegantior videtur, is qui plaudentium fugit laudem, an illi, qui neque ubi, neque qui sint, cognoscunt?* ergò juxta Xylandrum etiam transponenda fuerint verba; legendúmque τίς ἂν ἥδιον φ. σαι. vel τίς ἂν φ. σ. ἥδιον &c. Casaub. quid legerit, haud est conjectu proclive. cæterùm, ἢ illud in clausula novissima excludit. Sic enim vertit; *Qualem ergò censes illum esse, qui tanquam rem momenti alicujus proponit sibi strepitum plausumq; hominum, qui nec ubi sint, nec qui sint, ipsi norint.* Forsan, φεύγων ἢ ἡδόνων fuerit. ut *l.* 11. § 10. ὅτι φεύγων ὅτι ἡδόνων ὀφθήσῃ. ità legendo vel sic potest concipi; *Qualis ergò tibi is videtur, qui vanos hominum plausus vel aversatur, vel aucupatur*; (siquidem is ad quid natus sit non videtur attendere.) *vel ii etiam, qui nec ubi sint, nec qui ipsi sint, nôrunt?* vel etiam Casaubonum sequendo, qui v. h. p. v. au. v. auc. qui nec ubi sint, &c. Liceat bona cum lectoris venia, aliam insuper de loco isto suspicionem meam proponere. Fieri potest, ut Marcus scripserit, ὁ τὸν ἐφ' ἑαυτοῦ κεκτύπτων ἔπαινον ἢ εὐφημίαν ἥδιον, ut ex ἢ εὐφημίαν, illud φεύγων ἢ enatum sit: vel etiam ὁ τὸν ἐφ' ἑαυτοῦ κεκτύπτων ἢ [φεύγων] φεύγων, ἢ ἔπαινον ἥδιον, ut φεύγων interciderit, ἢ alterum in proximam clausulam transierit, per excriptoris oscitantiam. Siquidem ἔπαινον φεύγειν, sive laudem vanorum hominum fugere, res est laudis potiùs quàm vituperii. vide *l.* 10. § 13. Cæterùm alii viderint. τίς autem, ἀντὶ τοῦ πολύς τις frequentius est, quàm ut multis moneri opus sit.

§ 53. Ὃς ἐκ ἀρέσκου ἑαυτῷ] vide *ad l.* 3. § 4. Senec. *de tranquill. c.* 2. *Innumerabiles proprietates sunt, sed unus effectus vitii, displicere sibi.* Διαφέρονται γὰρ ἑαυτοῖς (οἱ φαῦλοι) καὶ ἑτέρων μᾶλλον ἐπιθυμοῦσιν, ἀλλὰ γ' βέλονται, Aristot. *eth. l.* 9. *c.* 4. Senec. idem *ep.* 102. *Putas tu posse sententiam unam omnium esse? Non est unius una.* Flaccus *epist.* 1.

Idem eadem possunt horam durare probantes?

quasi dicat, non possunt.

§ 54. Συμπνεῖν] Arnob. *l.* 2. *Auras accipiunt naribus & per anhelitum reciprocas as reddunt; & nos spiritum consimiliter, & respiramus commeatibus crebris.* vid. *l.* 9. § 8.

Συμφερομένῳ τῷ πανδέκτῃ πάντα νοερῷ] i. e. Deo sive numini divino, consentire; quod ὁμογνώμονα εἶ dixit, *l.* 9. § 1. συνεργὸν. *l.* 10. § 21.

Πάντη κέχυται καὶ διαπεφοίτηκε] animam mundi, sive mentem, vult in omnia diffusam, & permeantem universa; de qua *ad l.* 4. § 40. eam Deum esse agnoscunt Stoici ipsi; quem & Jeremias *c.* 23. *v.* 24. ait, *cælum & terrum implere; intra* nimirum *omnia, nec inclusum; extra omnia, nec exclusum*; ut Hildebertus *in symbol.* Unde dictum Empedocli, *Deum esse sphæram intelligibilem, cujus centrum ubique, circumferentia nusquam.* Trithem. *ad Cæsar. q.* 1. quanquam Jo. Gerson *super Magnificat. conc.* 3. supplendum monet; *nisi in seipso.* Cæterùm Jul. Scaliger *de subtil. exercit.* 363. *Trismegistum, sed pessimè, dixisse, Deum esse, cujus medium in centro, circumferentia ubique.* Optimè Hieron. *ad Marcell. q.* 5. *In omnibus infusus, & circumfusus, ut cuncta penetret interior, & contineat exterior.*

§ 55. Οὐδὲν βλάπτει τὸν κόσμον] ità *l.* 5 § 35. τίς γ' βλάπτει τῶν κοινῶν;

Οὐδὲν βλάπτει τὸν ἕτερον] vide *ad l.* 2. § 1.

Μόνῳ γ' βλαπτέον ὄντι] Malitia sive vitium, habenti

habenti ſolummodo malum eſt, & domino ſuo duntaxat nocet. Hierax Pythagoricus in *lib.* de *juſtitia* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 10. Ὁ κατάρχων αὐτὸς σὲ τῆ ἀδικεῖν μελλόντων ἑαυτὸν ἀγνοεῖν ἀδικεῖ. ἓν μὲν γὰρ μόνον ἐστὶ τὸ ἀδικούμενον ἐν πάντες ἡ ψυχή· τὸ δ' ἀδικεῖν, ἢ ὅπερ βέλτιον ἦν κακία, ἢ ἐν τῆ ἀδικεῖν τι, ἢ χεῖρ τῆ ἀδικουμένῳ· ἀλλὰ τὸ μὲν ἧττον, (βλάπτει,) τὸ δὲ πλεῖον· ἧττον μὲν τὸ ἀδικεῖσθαι μέλλοντα, πλεῖον δὲ τὸ ἀδικεῖν διανοούμενον. ἐπεὶ δὲ ἀπ' αὐτῆ τὸ κίνημα λαμβάνει καὶ τὸ ἕπαρμα. ἐγκεφαλῶδές τί ἐστιν, τὸ τιθέντα σεῖον ἀνάπτει, ἢ πεῖν πικεῖν ἐν ταῖς ἀδίκοις φλέγει, καὶ δίκαια λυμαίνεται, καὶ τῶν ἐπ' αὐτῆς ἰῶ χρώζει δηλητηρίῳ τῆ βαρῆ. ὅτι γὰρ τῶν πυρὶ τῶν τεκέσσαι ὕλαν διαθεῖν δυνατὸν [σεῖς] τῶν τῆ ἄλλων λύμαν, σεῖν πανταχῶς αὐτὸν ἀναλῶσαι. ὅτω καὶ πᾶς ἄδικος, αὐτὸς τῆς κακίας σεῖσται γένεται, σεῖν εἰς ἄλλως ἀφίναι. Itaq; efferos hoſce animi affectus, ſive πάθη, Themiſtius *orat. quinquen.* confert συμφοραῖς νοσήμασιν, ὡς αὐτῶν σεφύκαμεν καὶ διανοῆσαι τῶν ψυχῶν, ἢ ἐντέτηκε. ità ſiquidem Pantinus locum corruptum dubio procul cenſet reſtituendum. cætera forſan feliciter ſatis: ultimum illud ἢ ἐντέτηκε, quod ille vertit, *cui intabuit*, minùs placet, malim ἢ ἐντέτακε, *cui innaſcitur*; quemadmodum Ariſtoph. *veſp.* νόσον ἀρχαίαν ἐν τῆ ποσὶ ἐντετοκῦαι. Senec. *epiſt.* 81. *Minimum ex nequitia leviſſimúmque ad alios redundat: quod peſſimum ex illa eſt, & (ut ità dicam) ſpiſſiſſimum, domi remanet, & premit habentem. quemadmodum Attalus noſter dicere ſolebat, Malitia ipſa maximam partem veneni ſui bibit. Illud venenum, quod ſerpentes in alienam perniciem proferunt, ſine ſua continent, non eſt huic ſimile: hoc habentibus peſſimum eſt.* Verùm ulteriùs iſtis Marcus noſter progreditur. Maleficus quiſq; ſe primùm, ſe præcipuè lædit, inquiunt illi: ſe ſolùm, iſte. Veneni ſui maximam partem exorbet ipſe, aiunt illi, totum prorſus, iſte. vide *infrà* § 59.

Ὁπότε σεῖσται ὅτως θελήσῃ] In ipſius, inquit, eſt arbitrio, quamprimum ipſe voluerit, malitiam ſuam deponere. vide *lib.* 2. § 11. & *l.* 7. § 71. Senec. *Hippolyt.* 1. 2.

Pars ſanitatis, velle ſanari fuit.

Ità Jacſonus noſter *in ſymbol. part.* 2. *lib.* 2. *c.* 6. § 3. *pars eſt morbi nolle ſanari: pars ſanitatis, velle ſanari.* Secùs nimirum, quàm in corporis affectibus. ὁ γὰρ, εἰ βέλοιτο ὑγιαίνειν, ὑγιαίνοι ἄν. Ariſtot. *eth. Eudem. l.* 7. *c.* 2. Joan. Chryſoſt. *in Gen. orat.* 19. ὁ γὰρ κάθαιρε ἐπὶ τῶν σωματικῶν θαυμάτων ἔστιν ἰδεῖν, ὅτω καὶ ἐπὶ τῆς σεσαιρέσεως. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν σωματικῶν, ἀκίνητά ἐστι πολλάκις τὰ τῆς φύσεως πάθη· ἔστι ἡ τῆς σεσαιρέσεως οὐδὲν τοιοῦτον. ἀλλ' ἔστι πολλάκις θελήσαντα καὶ τὸν σαῦλον μεταβαλέσθαι αὐτομολῆσαι καὶ γλιάσθαι καλόν, καὶ τὸν καλὸν ῥαδιμήσαντα σεῖς τῶν κακίαν ὀξολισθῆσαι. ἐντεῦθεν οὖν αὐτεξούσιον ὑμῶν τῶν φύσιν εἰργάσατο ὁ τῶν ὅλων Θεός,——ἵνα ἀναγκαίως ὀπτήσωσιν, ἀλλὰ τὰ φέρματα κατάλληλα ὁ Θεὸς, ἀφῆσιν ἐν γνώμῃ τῆ κέμενοι καὶ σεῖσαι τὸ πᾶν. vide *ad l.* 10. § 13.

§ 56. Ἀλλήλων ἕνεκεν γεγένασθε] vide *l.* 2. § 1. & *infr.* § 59.

Ἡ τῆ πλησίον κακία ἐμὸν κακόν] vide *ſupra* § 50. & *l.* 4. § 43. Epictet. *l.* 3. *c.* 18. Τί ἐστι καὶ τῆ ἀλλοτρίῳ κακῷ; & *c.* 24. τῶν δ' ὑσίας τῆ ἀγαθῆ καὶ τῆ κακῆ, ὥσπερ ἄξιον, τὸν κηδόμενον ἡμῶν καὶ πατεικῶς σεφισάμενον, ἐν τοῖς ἰδίοις. ubi reſtituenda vocula una quæ intercidit, Θεὸς, ut τῆ Θεῆς, quod præceſſerat, reſpondeat, & ἐν τῆ κοινῆ ſupplendum ὁ Θεός.

Οὐκ ἔδοξε τῆ Θεῷ] vide *l.* 2. § 11.

Ἵνα μὴ ἐπ' ἄλλῳ ἢ τὸ ἐμὲ ἀτυχεῖν] Epictet. *enchir. c.* 25. ὁ δύνασαι ἐν κακῷ εἶναι δ' ἄλλον, ὁ μᾶλλον ἢ ἐν αἰσχρῷ. Senec. *epiſt.* 70. *Bono loco res humanæ ſunt, quod nemo niſi vitio ſuo miſer eſt.* Jo. Chryſoſt. *de ſtatuis orat.* 18. Οὐδεὶς γὰρ ὑμᾶς ἀθλίους σοιῆσαι δυνήσεται, ἐὰν μὴ ἑαυτοὺς σοιήσωμεν· ὥσπερ οὖν ἐν ὑδὶ μαχαίρας, ἐὰν μὴ ἑαυτοὺς ἐργασώμεθα χεῖρ τῶν τῆ Θεῆ χάριν. vide *l.* 10. § 13.

§ 57. Ὁ ἥλιος καταικύδαι Θεοῦ] Simile quiddam de Deo & mente humana, Senec. *de beat. vit. c.* 8. *Mundus cuncta complectens, rectórque univerſi Deus, in exteriora quidem tendit, ſed tamen in totum undique in ſe redit. idem noſtra mens faciat: cum ſecuta ſenſus ſuos, per illos ſe ad externa porrexerit, & illorum & ſui potens ſit, & in ſeſe revertatur.* Et *epiſt.* 41. *Quemadmodum radii ſolis contingunt quidem terram, ſed ibi ſunt unde mittuntur: ſic animus magnus, & ſacer, & in hoc demiſſus ut propiùs divina noſcémus, converſatur quidem nobiſcum, ſed hæret origini ſuæ: illinc pendet, illuc ſpectat, ac nititur: noſtris tanquam melior intereſt.* Minut. in *Octav. Deo cuncta plena ſunt: ubique non tantùm nobis proximus, ſed infuſus eſt. in ſolem adeò rurſus inteude. Cælo affixus eſt; ſed terris omnibus ſparſus eſt, pariter præſens ubique intereſt, & miſcetur omnibus.*

Οὐ μὰ ἐκκέχυται] De ſole itidem Julian. *orat.* 2. Τὸ φῶς ἢ ὑδεὶς αὐτὸν ἀφαιρῆται. ἀλλ' ὑδὲ αὐτὸς αὐτὸν ἀφαιρῆται φωτὸς, τῶν σιλπίων ἐξ ἑαυτῆς ἱσαμένων σελάμπων, καὶ μεταδιδὺς αὐτῆ τῆς αὐτῆ φύσεως. ὑδὲ τὸν μέγαν καὶ θαυμασὸν τοῦτον κόσμον ἐμπλήσας * αὐτῆς [αὐτῶν vulg. αὐτῆ emendant perperam.] καὶ πυέρας. ὑκοῦν ὑδὲ ἀνὴρ ἀγαθὸς ἀρετῆς μεταδιδοὺς ἄλλῳ, τῆ μεταδιδόντι μεῖον ἔχων ἐφάνη ποτέ. De face pariter Tatian. ad Græc. Ἀπὸ μιᾶς δᾳδὸς ἀνάπτεται μὲν πυρὰ πολλά, τῆς δὲ σεφότης δᾳδὸς διὰ τῶν ἕξιν τῆ πολλῶν δᾳδῶν οὐκ ἐλαττοῦται τὸ φῶς. Quod Ennius apud Cicer. *offic. l.* 1.

Homo,

Lumen, qui erranti comiter monstrat viam,
Quasi lumen de suo lumine accendat, facit:
Nihilo minùs ipsi lucet, cùm illi accenderit.

Ἀκτῖνες ἀπὸ τοῦ ἐκτείνειν λέγονται] In nonnationibus ludere, & conatu parùm felici, Chrysippo Stoicisque solenne fuit. Marcus istîc ἀκτῖνας dici vult solis radios παρὰ τὸ ἐκτείνειν ab *extendendo*; minùs probabiliter. Neq; enim solent præpositiones in deductis hac ratione immutari. Melius Grammatici παρὰ τὸ ἄγειν deducunt: ἄγω, ἄξω, ἦξα, ἦγμαι, ἤχθην, ἀκτίς. Neque enim Etymologo accedo derivanti παρὰ τὸ ἄγω, τὸ φέρω, ὅτι πάντα ἀκτοπαμβόν (quod & Marcus istîc) πάντα φέρεται. Malim παρὰ τὸ ἄγειν ἤτοι ἀγνύειν, τὸ κλάειν. i. e. frangere: unde & ἀκτὴ litus, ad quod undæ allisæ franguntur, & ἀκτῖνες solis radii, quòd σκῆπτρα τὸ στερέμνιον ut Marcus loquitur, i. e. *ad corpora solida refringantur.*

Πρὸς τὰ ἀπαντῶντα κωλύματα] Senec. *epist.* 92. *Sed quædam soli quoque obstant. At solis vis & lux integra est etiam inter opposita: & quamvis aliquid interjaceat, quod nos prohibeat ejus aspectu, in opere est, cursu suo fertur. quoties inter nubila luxit, non est sereno minor, nec tardior quidem; quoniam multum interest, utrùm aliquid obstet tantùm, an impediat. Eodem modo virtuti opposita nihil detrahunt. non est minor, sed minùs fulget: nobis forsitan non æquè appareat ac nitet; sibi eadem est, & more solis obscuri, in occulto vim suam exercet. hoc itaque adversus virtutem possunt calamitates, & damna, & injuriæ, quod adversus solem potest nebula.*

Ἐκλάμπειν τὸ διαχύμενον] Tren. *adv. hæres. l.* 4. *c.* 28. *qui in lumine sunt, non ipsi lumen illuminant, sed illuminantur & illustrantur ab eo.*

Αὐτὸ γὰρ ἑαυτὸ στερέον] Corpus opacum solis radios non admittendo, lucis beneficio sese privat, soli nihil detrahit. ità qui officium suum præstanti se opponunt, bono, quo frui poterant, se privant, autori sive actori nihil obsunt.

§ 58. Ἤτοι ἀναισθησίαν φοβεῖται, ἢ εὐδοσίαν ἐπέξεισι] Frigidum sanè, frivolúmque nimìs adversus mortis metum solamen; *aut nullum ex post mortem sensum habiturus, aut aliusmodi quàm nunc habes.* Hoc est, quòd Senec. *epist.* 82. *adversus mortem minuta jaculari; fabulâ leonem excipere.* potest enim & sensus, qui nunc est, manere, manebitq; in improbis, ut tamen aliusmodi cruciatus persentiscant, quàm dum hîc viverent, unquam experti fuerit.

Ἀλλοῖον ζῶον ἴσον] nihil hoc est necesse.

Τοῦ ζῆν τὸ πλυσὸν] Atqui hoc est ipsum miserarum omnium cumulus & culmen; quòd improbis ἅπαξ ἀποθανεῖν ἀπόκειται. *ad Hebr. c.* 9. *v.* 27. semel tantùm mortem obire liceat. quod Sophocl. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 120.

Θανεῖν γὰρ οὐκ ἔξεστι τοῖς αὖθις δίς.
Namque homini eidem bis datum non est mori.

Post mortem semel obitam, in morte secunda, quæ sic dicitur *Apoc. c.* 20. *v.* 14. quâ ζῶντες ἐβλήθησαν εἰς λίμνην τοῦ πυρὸς τὴν καιομένην ἐν θείῳ, *ibid. c.* 19. *v.* 20. iteratò mori non detur. Bern. *ad Eugen. de consider. l.* 5. alludens ad illum Esajæ *c.* 66. *v.* 24. & Marci *c.* 9. *v.* 44. *Ubi vermis nunquam moritur; nec ignis unquam extinguitur. Horreo vermem mordacem, & ignem vivacem. Horreo incidere in manus mortis viventis, & vitæ morientis. Hæc est secunda mors, quæ semper occidit, nunquam peroccidit. quis det illis semel mori, ut non moriantur in æternum? qui dicunt montibus, Cadite super nos, & collibus, Operite nos.* (Luc, *c.* 23. *v.* 30. & *Apoc. c.* 6. *v.* 16.) *quid nisi mortem mortis beneficio, aut finire, aut evadere volunt?* denique, *invocabunt mortem,* ait, *& non veniet.* Apoc. *c.* 9. *v.* 6. *Quàm miserum est autem,* ut Adrianus Imper. olim, *mortem optare, & mori non posse?* sive, ut chorus apud Senec. *Agamen.* 3. 2.

O quàm miserum est nescire mori!

Imò, *quid misertus, quàm,* quod Bern. *ib. semper velle quod nunquam erit, & semper nolle quod nunquam non erit? Non est dubium multò fore deterius his qui sic erunt; quàm his qui omnino non erunt.* Idem *in Cant. serm.* 35. siquidem *anima in eo statu posita, & beata esse perdit, & esse non perdit. qua ex re cogitur semper, ut & mortem sine morte, & defectum sine defectu, & finem sine fine patiatur: quatenus ei & mors immortalis est, & defectus indeficiens, & finis infinitus.* Gregor. Rom. *dialog. l.* 4. *c.* 45. sive, ut idem, si utriusque autor idem, *in Job. l.* 9. *c.* 48. *Fit ergò miseris mors sine morte, finis sine fine, defectus sine defectu; quia & mors semper vivit, & finis semper incipit, & defectus deficere nescit.* Ità, *erunt illic homines semper in morte, ac per hoc nunquam viventes; nunquam mortui, sed sine fine morientes; vitæ morituri, & morti sine fine victuri. Nunquam autem erit homini pejus in morte, quàm ubi erit mors ipsa sine morte.* Augustin. *de civit. dei l.* 13. *c.* 11. & *homil.* 16. Atque hoc Joan. Chrysostomus opinatus est voluisse Apostolum, *ad Cor. epist. 1. c.* 3. *v.* 15. cùm diceret, Σωθήσεται, ὡς διὰ πυρός. ac si σώζεσθαι ὡς διὰ πυρός, idem sit quod ἐν πυρὶ σώζεσθαι. Verùm aliud prorsus illud est, de quo videatur Jos. Scaliger. *notis ad N.T.* Cæterùm hinc querelæ illæ apud Jobum *c.* 3. *v.* 18. *Cur ærumnoso lux amplius datur, & vita amaris animo protrahitur? quibus mortem postulantibus non adest illa, quamvis eam præ thesauris abditissimis requirant: qui lætarentur ac præ gaudio exultarent, si sepulcrum adire aut repetere liceret.* Et Auson. *idyl.* 15.

——*Juturna reclamat,*
Quò vitam dedit æternam? cur mortis adempta est
Conditio? sic Caucasea sub rupe Prometheus
Testatur Saturnigenam, nec nomine cessat
Incusare Jovem, data sit quòd vita perennis.

Ità,

Ità, quòd Plin. *l.* 25. *c.* 3. *Ea vitæ conditio est, ut mori etiam optimi portus sit*; siquidem ut Philemon apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 122.

Θανεῖν ἀεὶ δεῖν, ἢ ζῆν ἀθλίως.
Satius mori, quàm vivere infeliciter.

Et Sophocl.

Τὸ μὴ γὰρ εἶναι κρεῖσσον, ἢ τὸ ζῆν κακῶς.
Non est præstat quippe quàm malè vivere.

Et Æschylus *Ixione*:

Ζωῆς πονηρᾶς θάνατος εὐπρεπέστερος·
Τὸ μὴ γενέσθαι δ' ἐστίν, ἢ πεφυκέναι
Κρεῖσσον, κακῶς πεφυκότα.——
Laboriosæ ætate mors felicior:
Natumque non fuisse, quàm esse existimo
Melius viro illi, sæva cui toleranda sunt.

quantò magìs ea si æterna fuerint, & in æternum subeunda: quomodo idem in *Prometh.*

——κρεῖσσον εἰσάπαξ θανεῖν,
Ἢ τὰς ἁπάσας ἡμέρας πάσχειν κακῶς.
——*satius est semel mori,*
Quàm trahere miseros vita quot numerat, dies.

Hoc est, quod Christus Dominus, Matth. *c.* 26. *v.* 24. Καλὸν ἦν αὐτῷ, εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος. Cui ego credere malim, quàm viro eruditissimo, qui in contrarium contendit, deterioris conditionis esse, omnino non esse, quàm esse in miseria pœnæ interminatæ. Rectiùs solidiúsque Lysias *adv. Phaniam* ab Athenæo *l.* 12. laudatus: ubi Cinesiam acerbissimè perstrinxerat, Ὡς ἀσεβέστατον ἁπάντων καὶ παρανομώτατον ἀνθρώπων γεγονότα, καὶ τοιαῦτα περὶ θεοὺς ἐξαμαρτόντα ἃ τοῖς ἄλλοις αἰσχρὸν ὄζει καὶ λέγειν. Nec non congerrones illius Ἀντὶ Νεμέας κακοδαιμονίας σφισιν αὐτοῖς τύχομα δημόσιος, ὃς σφᾶς θεῶν καταγελάσας· subjicit statim, Ἐκείνων μὲν ἓν ἔργον ἀπώλετο, ὥστερ εἰκὸς τοὺς τοιούτους· τοῦτον δὲ πολὺ πλείων γεγασκόμενον οἱ θεοὶ ἔτισαν δίκῃσιν, ὅστε τοὺς ἐχθροὺς αὐτὸν βέλεσι ζῆν μᾶλλον ἢ τεθνάναι, παράδειγμα τοῖς ἄλλοις.——Τὸ μὲν γὰρ ἀποθανεῖν, ἢ καμεῖν νομίμως, κοινὸν ἅπασιν ἡμῖν ἐστιν· τὸ δ' ὅτως ἔχοντα πρῶτον χρέιον διατελεῖν, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀποθήσκοντα μὴ δυνάσθαι τελευτῆσαι τὸν βίον, τοῦτο αὖθις παρεσκεύει τοῖς τὰ τοιαῦτα, ἃ δὴ ἔστι, ἐξημαρτηκόσιν. Spectant horsum illa Senecæ *Medeâ* 5.

JAS. *Infesta memet perime.* MED. *Misereri jube.*

Et *Agamemn.* 5. 3.

E. *Concede mortem.* C. *Si recusares, darem:*
Rudis est tyrannus morte qui pœnam exigit.

E. *Mortem aliquid ultra est?* C. *Vita, si cupias mori.*

Sed & Suetonii illa de Tiberio *l.* 3. *c.* 61. *Mori volentibus vis adhibita vivendi. Nam mortem adeò leve supplicium putabat, ut cùm audisset unum ex reis, Carnubium nomine, anticipâsse eam; exclamaverit, Carnubius me evasit. Et in recognoscendis custodiis, precanti cuidam pœnæ maturitatem, respondit; Nondum tecum in gratiam redii.* Deus certè cum morti æternæ addictis nunquam in gratiam est deinceps rediturus, utpote quibus interminetur (nec vanæ sunt minæ Dominicæ) *& memoriam certissimam damnandorum, & oblivionem plenissimam damnatorum*; utí disertè Ruffinus; videndus *commen. in Oseam l.* 1. *ad c.* 1. *v.* 6. Frigidum ergò solamen, vitam non desituram, ubi morte ipsâ poreſt esse vita millies multò acerbior.

§ 59. Ἀλλήλων ἕνεκεν] vide *ad l.* 2. § 1. & *supra* § 56.

Δίδασκε ἢ φέρε] vide *l.* 5. § 28. & *l.* 6. § 25. Varro *satyr. Menipp.* de mariti officio; referente Gellio *l.* 1. *c.* 17. *Vitium uxoris aut tollendum, aut ferendum est. qui tollit vitium, uxorem commodiorem præstat: qui fert, sese meliorem facit.* Malè autem Xyl. δίδασκε *disce*: imò, *doce, corrige, evince, redargue.*

§ 60. Καὶ ὅταν ἐυλαβῆται, ἢ ὅταν δεῖ τῷ σκήψαι φύσῃ] Xyl. & Cas. τὸ ἐυλαβεῖσθαι ἢ δεῖ τῷ σκήψαι φύσεως, eódem referunt, cùm diversas & disparatas mentis operationes designari, ἢ ὅταν illud bis positum clarè satìs ostendat. Non est itaque istìc τὸ ἐυλαβεῖσθαι *cautum esse*, quod neq; simpliciter unquam, opinor, significat; sed *cautè agere*, sive *cautè in re aliqua versari*: hoc autem in loco potiùs, *declinare*, sive *cautè defugere*. Sicut Latinis *metuere*, pro, *cavendo fugere & effugere*. Flaccus *carm. l.* 2. *od.* 2.

Illum aget pennâ metuente solvi
Fama superstes.

i. e. solvi cavente, & cavendo effugiente, nè solvatur. & *l.* 3. *od.* 11.

Quæ velut latis equa trima campis,
Ludit exultim, metuítque tangi.

i. e. tactum declinat. ità Græcis: τὸ ἐυλαβεῖσθαι, *cautè declinare, aversari, fugere.* Isocrat. *ad Demon.* § 9. ἐυλαβοῦς τοὺς διαβολὰς, καὶ φιλοῦς ὄσιν. i. e. *aversare, declina.* Plato *polit. l.* 2. ἐυλαβέμενοι πενίαν ἢ πόλεμον. *Fugientes paupertatem aut bellum. Mens*, inquit, *secus quàm sagitta aut jaculum fertur.* Sagitta namq; non rectà fertur ubi à solidiore materia, in quam inciderit, resilit; sed nec cùm scopum petit remotiorem, quàm ut rectà permeando assequi possit. Mens autem *& cùm declinat aliquid, & cùm in rei alicujus consideratione volutatur*, ad quam ea necessariò requiritur, etiam tunc quoq; *ad scopum sibi propositum rectà fertur* nihilo minùs, quàm cùm aut prosequitur aliquid, aut cum consideratione vel omissa, vel peracta, jam rem ipsâ aggreditur.

Φέρεται κατ' εὐθύ] vide *l.* 6. § 16. & *l.* 10. § 11. rectà scil. *mens* utrobiq; *fertur*, tum quia *rationis rectæ ductum* utrobique *sequitur. l.* 7. § 55. & *l.* 5. § 14. tum quia *viâ brevissimâ & expeditissimâ* etiam tunc quoq; *procedit. l.* 4. § 51.

Οὐδὲν ἧττον, ἢ ὅτι τὸ προκείμενον εἰσίσεται μὴ τὸ

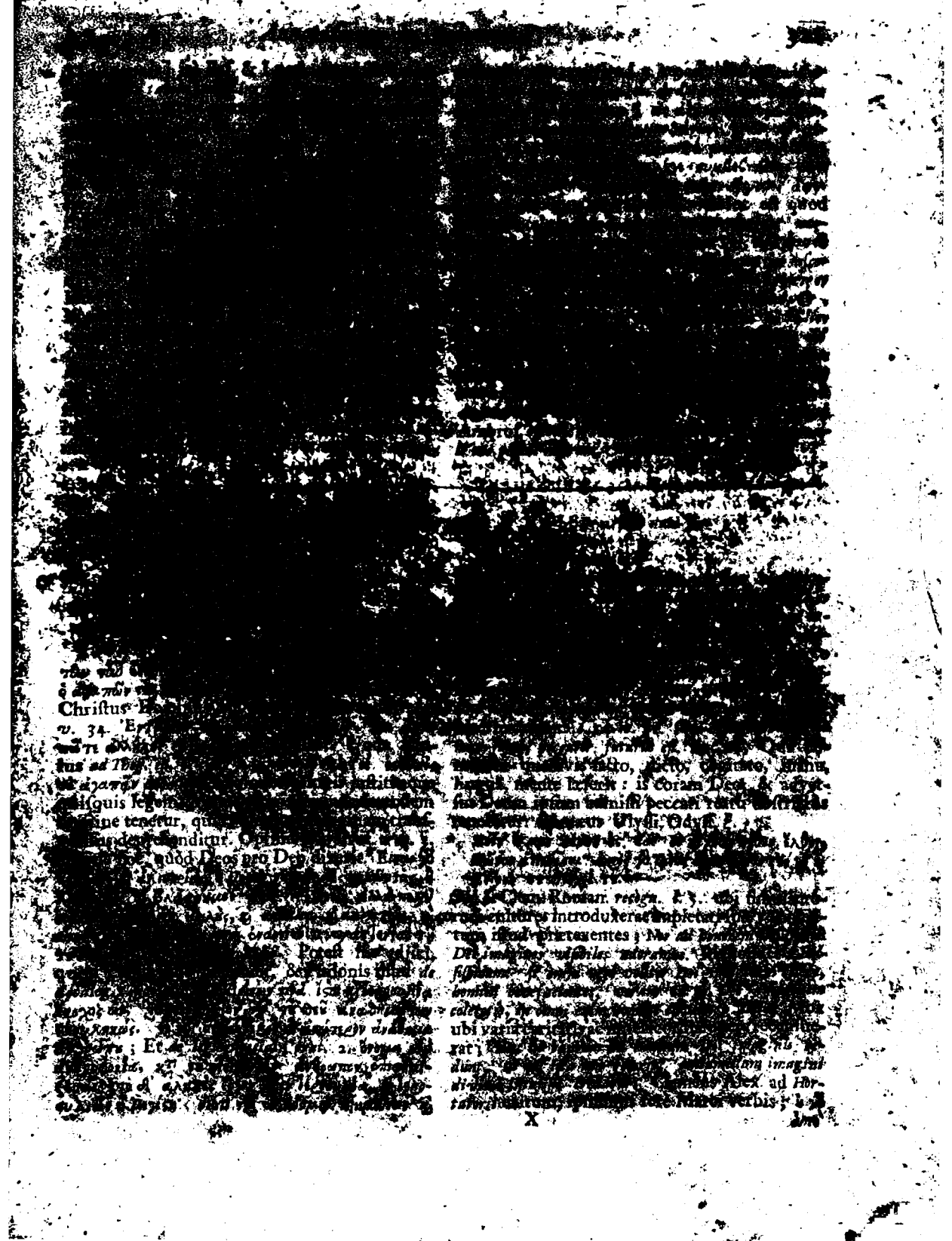

ἀπὸ τρόπου φιλοσόφων παῖδες, πάντα ὅσα πράττουσιν οἱ ἀγαθοὶ, ἀνοσιουργεῖν καὶ ἀσεβῆν νομίζοντα.

Ἕνεκεν ἀλλήλων] vide *l.* 2. § 1. & *l.* 5. § 30.

Τῷ προεστῶτι τῶν θεῶν] τῷ τῶν ὅλων φύσιν. vide *ad l.* 4. § 23. quam & τῷ ἀληθείαν posteà indigitat. καὶ τῶν ἄλλων ἀληθῶν ἁπάντων πρώτῳ αἰτίᾳ. prout autem *natura naturans*, (ut scholæ linguâ loquamur) ità & *prima veritas* Deus est. אל הים אמת i. e. *Deus veritas*, dictus Jeremiæ. *c.* 10. *v.* 10. non אל אמת duntaxat i. e. *Deus veritatis*. *Psalm* 31. *v.* 5. cujus itidem *lex* & *sermo*, אמה *Psal.* 119. *v.* 142. non λόγος ἀληθείας tantùm, Jacob. *c.* 1. *v.* 18. sed ἀλήθεια quoque, *veritas* ipsa. Joan. *Evang. c.* 17. *v.* 17.

Τὰ δ' ἄλλα ὅσα πρὸς τὰ ὑπάρχοντα πάντα] *Hæc autem omnia inter se.* Xyl. ut idem prorsus valeat utrumque, τὰ ὄντα καὶ τὰ ὑπάρχοντα. at Cas. *quicquid nunc est ad id quod priùs fuerat, initiúmque illi dedit.* ut τὸ ὑπάρχον hic idem sit quod τὸ ὑπάρξαν. Sicut & τὸ ὑπάρχειν in illis usurpatur, quæ *ad l.* 2. § 10. laudávimus. Utrumvis constare potest. illud simplicius videtur.

Ὁ ψεύδομενος ἀσεβεῖ] *Falsa*, inquit, *quisquis loquitur, impietatis est reus*; sive volens id, sive nolens fecerit. Si volens sciénsque; quia fallere vult. Fallere autem est injustitiæ pars. si nolens, quia rerum naturæ veritatíque adversatur. Videantur Augustini *de mendacio*, & *contra mendacium, ad Consentium*, scripti libelli.

Ἀφορμὰς] *occasiones.* Xyl. *instinctus & opportunitates.* Cas. *malim, subsidia. Subsidia & adminicula a natura accepit*; ità usurpavit Xenoph. œcon. ὁρῶμεν ὅπως πᾶσας ἔχουσας καὶ ἀφορμὰς, ἀφ' ὧν δύνανται αὔξειν τὰς οἰκίας. *& adminicula quædam unde rem familiarem augere possint.* Demosth. χρήσασθαι ἐκ ἔχοντα παρ' ὑμῶν, ἀλλ' ἀφορμὴν ὑπάρξαι πρὸς πολέμου. *Nec subsidium ullum ad bellum.*

Ὁ τὰς ἡδονὰς ὡς ἀγαθὰς διώκων, τοῦ δ' πόνους ὡς κακὰ φεύγων, ἀσεβεῖ] Senec. *epist.* 74. *Ab hoc discede judicio,* (ut ullum præter virtutem bonum putes.) *non pietas constabit, non fides. Multa utramque præstare cupienti patienda sunt, ex his quæ mala appellantur*; *Multa impendenda ex his quibus indulgemus, tanquam bonis.* & *epist.* 76. *Si hanc opinionem receperis, aliquid bonum esse præter honestum, nulla non virtus laborabit. nulla enim obtineri poterit, si quidquam extra se respexerit.*

Μιμφεῖς πολλάκις τῇ κοινῇ φύσει] vide *l.* 6. § 16. 40. vide & piorum etiam hac in parte querelas. *Psalm* 73. & Jerem. *c.* 12. Sed & querelis istiusmodi occurrentes; Senec. *de provid. c.* 2. & Salvian. *de gubernat. Dei. l.* 1. *c.* 2. Πῶς ἡ καὶ ὅσον ἀπολείπεται τὸ βελτίστου θεοῦ γενόμενον; Apollon. Tyan. *epist.* 66. Itaque quod Epictet. *l.* 1. *c.* 27. τὸ σύνολον, ἐκεῖνο μεμνῆσθαι, ὅτι ἐὰν μὴ ἐν τῷ αὐτῷ ᾖ τὸ εὐσεβὲς καὶ συμφέρον, ἃ δικάζεται σωθῆναι τὸ εὐσεβές. Idémque *enchir. c.* 30. ὅτε γὰρ τὸ συμφέρον, ἐκεῖ καὶ τὸ εὐσεβές. ὥστε ὅσοις ὀπτέον ἐστὶ τοῦ ὀρέγεσθαι ὡς δεῖ, καὶ ἐκκλίνειν, ἐν τούτῳ καὶ εὐσεβείας ὀπτέον ἐστί. & ibid. τῆς περὶ τοὺς θεοὺς εὐσεβείας, ἴσθι ὅτι τὸ κυριώτατον ἐκείνο ἐστὶν, ὀρθὰς ὑπολήψεις περὶ αὐτῶν ἔχειν, ὡς ὄντων καὶ διοικούντων τὰ ὅλα καλῶς καὶ δικαίως· καὶ σαυτὸν εἰς τοῦτο κατατετάχθαι, τὸ πείθεσθαι αὐτοῖς, καὶ εἴκειν πᾶσι τοῖς γινομένοις, καὶ ἀκολουθεῖν ἑκόντα ὡς ὑπὸ τῆς ἀρίστης γνώμης ὁπτελουμένοις. ὅτε γὰρ ἔτε μέμψη ποτὲ τοῖς θεοῖς, ἔτε ἐγκαλέσεις, ὡς ἀμελοῦσί σου. ἄλλως τε οὐκ ἔστιν οὐδὲ γένεσθαι, ἐὰν μὴ ἀποσῶσι τὴν ἐν ἐμοὶ ἡμῖν, καὶ ἐν τοῖς ἐφ' ἡμῖν μόνοις θῆς τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν. ὡς ἂν γὰρ ἐκείνων ὑπολάβῃς ἀγαθὸν ἢ κακὸν, πᾶσα ἀνάγκη ὅταν ἀποτυγχάνῃς ὧν θέλῃς, καὶ περιπίπτῃς οἷς μὴ θέλῃς, μέμφεσθαί σε καὶ μισεῖν τοὺς αἰτίους.

Ὁμογνώμονας ὄντας] Quod *l.* 8. § 54. συμφερεῖν & *l.* 10. § 21. σωτῆρα dixit.

Οἷς ὁσίως] vide *l.* 2. § 11.

Ὁρμῇ τινι ἀρχαίᾳ τῆς φρονήσεως] Vide *ad lib.* 7. § 75.

§ 2. Ἄγαστον ψεύδους] ità Origen. *adv. Celsi. l.* 1. τῆς κακίας ἄγαστος. Sed de Christo. At malitiæ & pravitatis expertem prorsus excedere quî detur, cùm eâ intincti etiam, & quidem δυσοποιῷ βαφῇ, καὶ ἀνεκπλύτῳ, non δυσεκπλύτῳ tantummodo, ex utero in lucem prodeamus. *Psal.* 51. *v.* 5. & 58. *v.* 3. Job. *c.* 14. *v.* 4. Esai. *c.* 48. *v.* 8.

Τὸ δ' ἦν κορεσθέντα γε τέκνων] vide *infrà* § 37. & *ad l.* 5. § 29. ità Lucret. *l.* 3.

Cur non ut plenus vitæ conviva recedis?
Flaccus *sat.* 1.
Rarus, qui exacto contentus tempore vitæ
Cedit, uti conviva satur.

Talem tamen profiterur se Seneca. *ep.* 61. *Vixi quantùm satis erat: mortem plenus expecto.* Et Cicer. *de senect. Omnino rerum omnium satietas vitæ facit satietatem. Vitæ autem satietas tempus maturum mortis affert. Habet enim natura, ut aliarum omnium rerum, sic vivendi modum.* Verùm *vitæ satietatem* loquuntur illi, *vitii & malitiæ saturitatem* Marcus hic. Nec animus istà quàm illà expleri patitur, anima pravitate penitiùs infecta. de qua Bernardi illud usurpari potest, *de consider. l.* 5. *Peccatum in anima, atramentum in charta bibula. facilius charta deteritur quàm litura eraditur.* quæque ut Moses *lib.* 5. *cap.* 29. *v.* 19. *ebrietati sitim adjicere* solet: temulentorum in morem; de quibus Simocat. *epist.* 52. Διψῶσιν οἱ μέθυσοι ὅταν κορεσθῶσι

ἄλλα τῷ ὄντι, ἢ σοφίζονται τῇ μάθῃ μᾶλλον ὀδύνην. διὰ τὸ πῶς εἰς ἄγχιον ἐνεξέλιξε πρὸς πῶ ἐναντίον διάθεσιν μεταπίπτει. σπεύδοντος τοῦ ὕπνου ἐπὶ ἐπιβολὴν ἐκκλίνοντος. Ità de M. Antonio verba habens Plin. major *l.* 14. *c.* 22. *Ebrius jam sanguine civium, & tanto magis eum sitiens. Namque & hæc necessitas vitium comitatur, ut bibendi consuetudo augeat aviditatem : Scitúmque est Scytharum legati, quantò plus biberint tantò magis sitire Parthos.* Ab hac pecudali, quæ improborum animos occupat, aviditate mirum quod Gregor. *dialog. l.* 4. *c.* 44. *ut culpa quæ cum fine perpetrata est sine fine plectatur. Quoniam iniqui, qui ideo cum fine deliquerunt, quia cum fine vixerunt, voluissent utique, si potuissent sine fine vivere, ut potuissent sine fine peccare.*

ἐκ' Ἀποπνεῦσαι] Vide *ad lib.* 5. § 4. Cypriani notabile *de dupl. martyr. part.* 1. Quamdiu pulmonis officio attrahitur vicissim ac redditur halitus, certum vitæ indicium est : unde loquendi consuetudine *spirare* dicuntur, qui vivunt ; & *expirásse* qui vitam finierunt. id quod istîc ἀποπνεῦσαι, *lib.* 4. § 33. ἐκπνεῦσαι dicitur. eodem sensu Lucian. in *votis.* ἀποψυξάντας τὸ ψυχρὸν ἐκπνεῖν. Et Homer. *Il. Δ.* v. 524.

——Θυμὸν ἀποπνείοντα.

Δεύτερος πλοῦς] formula proverbialis ; à nautis desumpta ἐπὶ τῶν πλοῦς dicitur, ὅταν οὐκ ἐξ εὐχῆς τῶν, *vento favente & adspirante*, navigatio instituitur. δεύτερος πλοῦς, ὅταν οὐκ ἀπὸ τύχης, κώπαις πλέωσι· quando vento destituti, ad remigium se conferunt, ut docet ex Paufania Euftath. *ad* extremum *Odyss. β'.* utrumque simul meminit Synes. *ep.* 148. ἄλλετο νάϊς, πρὸς ἔργον αὖτη, κώπαις ἐκοίνη. Usurpavit Plato in *Phileb.* Κάλλιον μὲν, τὸ ἔμπνουν σεμνῶς ἀθῷον, ἀπαλλάττειν τοῦ βίου. Et *ibid.* Τοῖς ἀνιάτως εἰς τὸ κακὸν ἔχουσιν, οὐκ αὐτοῖς ἔτι ζῆν ἄμεινον. Et in *Timæo*, Ξυμβέβηκε τὸ πλῆθος βίᾳ, φαυλοτέρᾳ ἢ, τὸν ἐλάττονα ὄγκον * πάντη [* παντὶ, al.] πάντως σπουδαιοτέον. Itaque Justin. *dialog. cum Tryph.* Ἑρμᾶν ὦ ὡς ἀληθῶς ἐπὶ τοῖς κακοῖς τὸ ἀποθνήσκειν. In hanc eandem sententiam & Themist. in *orat. quinquenn.* Πίνδαρον ἐπαινῶ τὸν ποιητὴν, ὃς ἅμα τε πᾶσιν ἀνθρώποις ὁμοίως ἐναλάθη μοῖρα, τὸ σπουδαῖον εἰς χρόνον πλέω τὸν βίον, ἀλλὰ μόνοις πίστις ζῆν μὴ δικαιοσύνης σπουδαμένοις· καὶ τούτοις ἐλπὶς γλυκεῖα φιλοπονίαν καὶ ἀρετὴν γηροτρόφον παραπέμπουσα μετ' εὐφροσύνης εἰς τὸ τῆς φύσεως καταγώγιον. Ἡ δὲ τῆς κακίας ἀπαλλαγὴ, ὥσπερ ἂν δεσμῶν ἀπάρξη, τοσούτῳ μᾶλλον τοῖς καταληφθεῖσιν ὑπ' αὐτῆς σωφρονικώτερον. ὃ γὰρ ἐξ πλέονι σπουδῇ πλημμελήσαντι. At Chrysippum in hac parte notat Plutarchus *de Stoic. contradict. c.* 10. & *de commun. notit. c.* 12. ut varium, minúsque sibi constantem; dum in *l.* περὶ τῆς προνοίας, modò Antisthenem laudat qui dixerit, δεῖν κλάδος νέων ἢ βρόχου, parandum aut *mentem*.

*Ἡ σπουδὴ σπεῦσαι τῇ κακίᾳ] ante mi-

grare è vitâ, quàm illa vitia probare. Xyl. *Imò mortem potiùs optare, quàm moram in malo.* itaq; Lugd. rectè restituit, si distinctionem tantùm adjecisset, σπουδῆς ἢ σπεῦσαι. Spectat horsum queribunda illa Apostoli exclamatio *ad Rom. c.* 7. *v.* 24. Ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρωπος, τίς με ῥύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου. Possunt & huc trahi si de malis istiusmodi morum mentísque accipiantur, quæ referente Stobæo, *tom.* 1. *tit.* 122. suprà adducta sunt *ad l.* 8. § 5. ex Philemone Com. & Æschylo Tragic. cujus & illud *ibidem* est.

Βίᾳ πονηρᾷ θάνατος εὐκλεέστερος
Vitâ notatâ lâbe mors illustrior.

Et Euripid. *Erechth.*

ἐγὼ δ' τοὺ κακῶς πεθνηκότας
Ζῆν φημι μᾶλλον τῶν βλέποντας μὴ καλῶς.
——*Mihi illi morte qui pulcrâ jacent,*
Quàm vita quorum turpis est, vivunt magis.

Grot. Et Democrates (teste Porphyrio *de abstin. à carnib. lib.* 4.) dicere solebat, τὸ κακῶς ζῆν ἢ μὴ φρονίμως ἢ σωφρόνως ἢ ὁσίως, ἢ κακῶς ζῆν ἐστὶ, ἀλλὰ πολὺ χρόνον ἀποθνήσκειν. Socrates itaque apud Xenophontem in *Apolog.* Αἱρήσομαι τελευτᾶν μᾶλλον, ἢ ἀνελευθέρως τὸ ζῆν ἐπὶ πολὺ πράττων, κερδαίνειν τὸν πολὺ χείρω βίον ἀντὶ θανάτου. Xenophon ipse in *Lacedæm. polit.* Αἱρετώτερον ἔφη τὸν καλὸν θάνατον ἀντὶ τοῦ αἰσχροῦ βίου. Sed & Plato *de leg. l.* 9. ad Marci mentem planissimè, ubi homini sceleste remedia quædam præscripserat : ἐὰν μὲν σοι δρᾶντι ταῦτα λωφᾷ πρὸς τὰ ἁμαρτήματα. *Siquidem his adhibitis auxiliis morbus remiserit*, bene habebit. (id enim supplendum, estque ellipsis Atticis familiaris, qualis Lucæ *c.* 13. *v.* 9. & alibi passim vide Eustath. ad *Il. ε.*) εἰ δ' μὴ, καλλίω θάνατον σεμνῶς ἀθῷος, ἀπαλλάττειν τοῦ βίου. Et *ibid.* Τοῖς ἀνιάτως εἰς τὸ κακὸν ἔχουσιν, οὐκ αὐτοῖς ἔτι ζῆν ἄμεινον. Et in *Timæo*, Ξυμβέβηκε τὸ πλῆθος βίᾳ, φαυλοτέρᾳ ἢ, τὸν ἐλάττονα ὄγκον * πάντη [* παντὶ, al.] πάντως σπουδαιοτέον. Itaque Justin. *dialog. cum Tryph.* Ἑρμᾶν ὦ ὡς ἀληθῶς ἐπὶ τοῖς κακοῖς τὸ ἀποθνήσκειν. In hanc eandem sententiam & Themist. in *orat. quinquenn.* Πίνδαρον ἐπαινῶ τὸν ποιητὴν, ὃς ἅμα τε πᾶσιν ἀνθρώποις ὁμοίως ἐναλάθη μοῖρα, τὸ σπουδαῖον εἰς χρόνον πλέω τὸν βίον, ἀλλὰ μόνοις πίστις ζῆν μὴ δικαιοσύνης σπουδαμένοις· καὶ τούτοις ἐλπὶς γλυκεῖα φιλοπονίαν καὶ ἀρετὴν γηροτρόφον παραπέμπουσα μετ' εὐφροσύνης εἰς τὸ τῆς φύσεως καταγώγιον. Ἡ δὲ τῆς κακίας ἀπαλλαγὴ, ὥσπερ ἂν δεσμῶν ἀπάρξη, τοσούτῳ μᾶλλον τοῖς καταληφθεῖσιν ὑπ' αὐτῆς σωφρονικώτερον. ὃ γὰρ ἐξ πλέονι σπουδῇ πλημμελήσαντι. At Chrysippum in hac parte notat Plutarchus *de Stoic. contradict. c.* 10. & *de commun. notit. c.* 12. ut varium, minúsque sibi constantem; dum in *l.* περὶ τῆς προνοίας, modò Antisthenem laudat qui dixerit, δεῖν κλάδος νέων ἢ βρόχου, parandum aut *mentem*.

aut laqueum. Et Theognidem taxat, qui dixerat,

Χρὴ πτίλιν, cùm dicere debuisset,

Χρὴ πτίλιν φεύγοντα, τὸ δὲ βαδυκήτεα πότμον

Ῥίπτειν, ὦ πατρῶν, Κύρνε δ' ἠλεύατον.

Modò è diverso Platonem fugillat, qui dixerit, ὃν τῷ μηδὲ ἀποθανεῖν, μηδ' ὁπηοσμόφ ζῆν, λυσιτελεῖ μὴ ζῆν. statuítque ipse, ὅτι τὸ πῖς φαύλοις ὀφείλον εἶναι ἐν τῷ ζῆν· & *de natura lib.* 3. ὃν λυσιτελεῖ ζῆν ἄφρονα, ἢ μὴ βίῳν, κἂν μηδέποτε μέλλῃ φρονήσειν. At contrà Marcus & istic, & alibi. vide *l.* 10. § 8.

Οὔπω σε ἀνὴ ἡπέρα πείθει φεύγειν ἐκ τῆ λοιμῆ.] Diodor. Sicul. *hist. lib.* 12. ὁ κακία τῷ ἡ φαυλότης, καθάπερ λοιμικὴ νόσος, ὁλοκλήρους τὸν βίον τῶν ἀνθρώπων, τὸ νοσηρεῖ τὰς ψυχὰς τῶν ἀσίτων. Joan. Chrysost. *in Joan. orat.* 57. Δεινὸν γὰρ, δεινὸν, ἡ τῶν πονηρῶν συνήθεια. ἐκ ὅτου τὰχιστος λοιμὸς ἅπαντας, τὸ ψυχὰς διαφθείρει; ὡς ἡ τῶν πονηρῶν κακία ἀνδρῶν φθείρει γὰρ ἤδη χεῖρ' ὁμιλία κακαί quod & Apostol. *ad Cor. epist.* 1. *c.* 15. *v.* 33. adducit ex Menandri *Thaide*, uti Schol. Græc. adnotavit. Itaque quod Gregor. Naz. in opulentis, quoad paupertatem, vitio vertit, de omnibus in universum, quoad peste correptos, respectu corporis, de pigritiis, virtutisque studiosis, quoad improbitatem, impuritiem, impietatem, palàm præferentes, animi respectu, non incommodè usurpatur; & quod illos quidem nulli mutatione factâ. Ἡ δὲ πρὸν συμφυτος φιλανθρωπία, τὴν τότον φυγὴν ἀπομιζομένη ἔτι ἡ ἀπάνθρωπος σπουδὴ δέος, μικρῷ δυσὶ μεταποιήσας· quoad illos, vocula unâ immutatâ, & ἀπάνθρωπος vocabulo pro συμφύτον substituto. Atque in eam mentem Senec. *de tranq. c.* 7. *Serpunt vitia & in proximum quemque transiliunt. Itaque ut in pestilenti aëre dicendum est, nè corruptis jam corporibus, & morbo flagrantibus assideamus, quia pericula trahuntur, afflatúque ipso laborabimus: ità in amicorum ægritudinibus cavendum, desinimus operam, ut quàm minimè inquinemur.* Adjicere lubet Marci ipsius verba nec non sissima ad amicos, moribundum deplorantes; *Quid me fletis, & non magis de pestilentia hominibus vitæ cupiebat?* quod *res humanas videndo prætulisse* eum dicit Capitolinus, cùm *deplorando potius* dicere debuerit: quod & Jos. Scaliger observavit.

Ἀπιστίαν δὲ] Philo Judæus *providentiæ*, apud Euseb. *præparat. lib.* 8. *c. ult.* τὸ γὰρ ἀπιστεῖν τοῖς ἀναγκαίοις μᾶλλον, ἢ χρῆσθαι, ἀφροσύνης ἐστὶν ἐναργὲς τεκμήριον.

Διαφθορὰ δὲ ἀέρος] Ita Paulus ad Timoth. *epist.* 1. *c.* 6. *v.* 5. διαφθειρόμενοι τὸν νοῦν. Rom. *ep.* 1. *c.* 1. *v.* 4. ἀπειθοῦντες τοῖς γονεῦσιν ἐν ἀπειθείᾳ ὀργῆς. Sed & λοιμὸς ἀέρος ἀφθορία, ἀφυλία dicit Plato apud Plut. de *Stoic. repugnant. c.* 12. Τῷ δὲ ἀπείρῳ τὸ αὐξητικὸν καὶ σωτήριον, τὸ δ' ἀλλοιωτικὸν καὶ φθαρτικὸν ἐπιγίνεται. Epictet. *l.* 4. *c.* 12.

§ 3. Μὴ καταφρονεῖν δεῖ σου] Mortem contemni vetat. Unde & Scaliger Capitolinum notat, quòd Marcum illa quæ Pacorus retulerat *mortem contemnentem* dixisse alterum. Verum quid dicemus ergò crebrimis illis philosophorum, cùm exterorum, tum & nostrorum, dissertationibus, quibus ad *mortis contemptum* mortales cohortantur, animántque? Responsio proclivis satis videtur; *contemnendam* esse *mortem*, quasi bonis saltem quicquam obesse possit; *Non contemnendam*, quatenus est naturæ munus, quòd Marcus istic, vel quòd divinæ dispositionis, & dispensationis effectus.

Ἐναφίστω ἑαυτῷ] Vide *l.* 2. § 3. & *infr.* § 6.

Ἐνθυμοῦ τις, ὅσοι ἐν τῇ ἀλλοτρίᾳ] Vide *lib.* 2. § 17. & *l.* 3. § 7. & *l.* 6. § 2.

Λεπτομερῶς] Hominem *considerantem*, quomodo Cicero *pro Cæcin.* *Illud considerati hominis esse putavit, quæ altera jure decertare oportebat, armis non contendere.* Porphyr. *de abstinent. l.* 1. Ταῦτα διαλογιζόμενος φαίνεται ὁ σοφὸς τῷ φαύλῳ ὑπὸ τοῦ μὲν παρόντος χρόνου τὸν λοιμὸν ἴσην παρεσχῆσθαι τὴν ἀπειροκαλίαν τοῖς ἀνθρώποις· ὁ δὲ μᾶλλον σκοπῶν τὴν λοιμικὴν καὶ συμφορὰν ἐν ἀνθρώποις ἐπὶ πλέον ἐκτείνεσθαι, ὁ δὲ λέληθεν ἐνδεῶς, qui locus parùm integer videtur; ità fortasse restituendus ὁ δὲ π. σκοπῶν τ. τὴν λοιμικὴν ἐν ἀ. π. *multa facit ratione neglectâ, & cum ea* (parte scil. irrationali) *facit quæ facit.*

Μὴ ἀλογερῶς, μηδὲ ἀπαθῶς, μηδὲ [illegible] ὡς τὸν θάνατον ἔχειν] Vide *lib.* 7. § [illegible] nec. *epist.* 30. *Vides quosdam prætulisse mortem quidem magis quàm vagari solet quies. Nihil existimans majorem nobis animum dare, qui mortem, ea quæ bilances eam, quietique experimentum; quoniam illud ex nobis interdum ea, recentina indignatione fit, hæc ex judicio certo tranquillitas est. Veruntamen aliquis mortem inertis animi vocabit? Quid? multi hilaris exierunt, alii quasi ad illorum dimissi? Multos scio vivendi desiderium tædio vitæ compensasse. Multos fortuna, dum illos premit, animi apud se habet; quibus mortem, quoniam fine odio vitæ, & admittunt illam, non attrahunt.* Idem *epist.* 24. Οὐδεμία ἀνθρώπων ἐστὶν ἀνάγκη μᾶλλον οἱ τὸν θάνατον καταφρονοῦντες, ἢ οἱ τὸν βίον ἀγαπῶντες; φησὶ γάρ τις· Ῥᾴδιον ἐστὶ καταφρονεῖν τοῦ θανάτου, ὅταν ἐπὶ πολὺ τὸν βίον ἀγαπήσῃ τις. *Idem alio loco* [illegible] *ridiculum, quem apud Xenophontem* [illegible] *tibi inquietum facit, mortem* [illegible] *illud ejusdem notæ lieat; Tantum hominem impatientiam esse, imò dementiam, ut fastidium vitæ mortem cognominet.* Ita Agesilaus apud Plutarch. *ad Apollon.* Πολλοὶ δὲ ἤδη τῶν ἀνθρώπων ἐκ τοῦ βίου τὸν θάνατον ἐκαλέσαντο, καὶ οὐκ ἀπέθανον. Atque Diogenes; Οἱ μὲν ἐκ τοῦ ζῆν ἀγαπῶντες ὑπὸ τῶν παθῶν ἄγονται ὥσπερ ὑπὸ τῶν κυνῶν, οἱ δὲ τὸν θάνατον ἀσπαζόμενοι Lucret. *l.* 3.

Et ſæpe uſque adeò mortis formidine, vitæ
Pertæſum humanos odium, lucisque videndæ,
Ut ſibi conſciſcant mœrenti pectore letum.

Atqui, ut Martial. *l.* 2. *epig.* 80.

Hoc, rogo, non furor eſt, nè moriare, mori?

vel etiam metu mortis mortem precari? ut Plin. *l.* 6. *epiſt.* 20. Senec. *epiſt.* 70. *Stultitia eſt, timore mortis, mori. venit qui occidat. expecta. quid occupas? non-nè ſuſcipis alienæ crudelitatis procurationem? Utrum invidis carnifici tuo, an parcis? Scribonia Drusi Libonis amita, conſilium habenti, utrum conſciſceret ſibi mortem, an expectaret, Quid te, inquit, delectat alienum negotium agere?* Sed pergit idem *ep.* 24. *Confirmes animum vel ad mortis vel ad vitæ patientiam. In utramque monendi ac firmandi ſumus, & nè nimis amemus vitam, & nè nimis oderimus. Etiam cum ratio ſuadet finire, non temerè ne. cum procurſu capiendus eſt impetus. Vir fortis ac ſapiens non fugere debet è vita, ſed exire.* (quanquam de Carone quid *ibidem* dicat, vide *ad l.* 2. § 17.) *& ante omnia ille quoque vitetur affectus, libido moriendi. Eſt enim ut ad alia, ſic etiam ad moriendum inconſulta animi inclinatio: quæ ſæpe generoſos atque acerrimæ indolis viros corripit, ſæpe ignavos jacentéſque: illi contemnunt vitam, hi gravantur.* Vide amplius *ad l.* 6. § 46. Plinius min. *lib.* 1. *ep.* 22. de T. Ariſtone agens. *Nam impetu quodam & inſtinctu procurrere ad mortem, commune cum multis: deliberare verò, & cauſſas ejus expendere, atque ſuaſerit ratio, vitæ mortiſque conſilium ſuſcipere vel ponere, ingentis eſt animi.* Elegantiſſimè autor libri *de duplici martyrio*, quod Cypriani nomen præfert, ſive Eraſmus is, ſive alius quis fuerit: *Plurimùm intereſt inter barbaricam immanitatem & Martyrum modeſtiſſimam conſtantiam, in ſe imbecillem, in Chriſto fortem. Sunt qui certis artibus corpus ſtupefaciunt, nè ſentiant cruciatus: Sunt & affectus impotentes, qui ſenſum adimunt animo, ità ut vel mortem imparvidi perferant. Sed placidum illud ac manſuetum; illud humiliter ſublime, & ſublimiter humile, non videmus niſi in Chriſti martyribus.*

Μὴ ἀλογήτως] Xyl. iſtic à Marci tum mente, tum & verbis, longiſſimè receſſit: Acceſſit propiùs Mer. ſed ἀλογήτως iſtud prorſus omiſit; de vocabuli ſenſu incertus forſitan. Mihi hoc loco ἀπὸ τῆς ὀρμητικῶς, *temerè*, poſitum videtur. de quo vide *ad l.* 5. § 36.

Μηδὲ ὠστικῶς] Suid. ὠστικῶς, τὸ μὴ βίᾳ καὶ ἀθυμῶς. μηδὲ ὠστικῶς καὶ μὴ βίᾳ ἀφεὶς θάνατον ἔχειν. Hunc Marci locum dubio procul adduxit, verùm id καὶ μὴ βίᾳς, à Lexicographo, opinor eſſe, non ab autore. Suidam ex parte ſecutus Mer. *violentè* vertit. Ego, impetuosè, malim: quando cum impetu quis ad aliquid impellitur. Ità nec temerè vult hominem in mortem proſilire, priuſquam apud ſe ſeriò ac ſeduld perpenderit, juſta necne ſuppetat vitam exponendi aut excludendi occaſio, de quo vide *ad l.* 3. § 1. nec etiam ubi juſta cauſſa id faciendi fuberit, cum impetu quodam ad mortem obeundam ferri. Tractum ab eis, qui dum ad rem aliquam quam avidè expetunt, potiundam confertim ruunt, alii alios prorumpere, & propellere ſolent: hoc eſt quod Suidas, μὴ πάσῃ ῥύμῃ ferri, cum, uti illi Adonia ſpectarum in aulam regiam confluentes.

Ὥσπερ δὲ ἄσε ὕες

Theocrit. *idyl.* 15. ſive ut Philoſophiæ nomen mentiti, auri accipiendi ſpe impulſi, ἐκ παντὸς μάλιν ὠθίζονται. in Luciani *pſeudomante*. vel etiam ut cives Athenienſes in Pnycem κατὰ τὰς ἀγοράς,

Ἀνήλοις ὠστίζοντο πρὸς ἀλλήλους ξύλοις,

atque Εἰς τὴν προεδρίαν πᾶς ἀνὴρ ὠθίζεται. Ariſtoph. *Acharnan.* ὠστικῶς itaque πρὸς τὸν θάνατον ἔχει, qui ſpiritum, non placidè emittunt, ſed *cum impetu ejiciunt*, ut de Carone ipſo Seneca, *ep.* 25. vide *ad l.* 2. § 17. Poteſt & à belluis ferisque tractum videri, quæ in ferrum, quo impetuntur, ſponte ipſæ ac cum impetu obviam feruntur. Ὥσπερ οἱ κριοὶ, οἱ πρὸς τὴν πληγὴν ἐμῶσι ὠθούμενοι. Marci mentem expreſſit optimè Gregor. Nazian. *in Julian. orat.* 2. Ἐπὶ Πέρσας στρατεύει, θρέμμασι ἀλογίᾳ μᾶλλον ἢ ῥώμῃ ἀσφαλείᾳ πιστεύσας· ᾗ δεῖ ἐκεῖνο σωιδεῖν δωιδεὶς ὁ σοφὸς ταῦθ', ὅτι θῆρας ἡ θρέμμα, κἂν οἱ πῖς ὀργώσι πανταχόθεν, πολὺ μᾶλλον ἀλλήλων τῇ δωιάμει κεχωρισμένα, ἀνδρεία τε ἐν φαύλῳ καὶ ἀναυδεία. Τὸ μὲν γὰρ ἐν πῖς στολωτέοις θαρρεῖν, ἀνδρείας ὄζειν, ὡς τὸ ὑφιέσθαι, δειλίας· ὃ δὲ πλέων ὁ κίνδωνος, ὁμόσε χωρεῖν καὶ ὠθίζεσθαι, ἀλλὰ μὴ κατέχεσθαι, θράσους· ὡς τὸ ὑποχωρεῖν, ἀσφαλείας. quod & ferinum potiùs quàm humanum idem cenſet, καθάπερ συῶν πολὺ θρασυτέρους πρὸς τὸ ξίφος ὠθίζεσθαι. Vide *l.* 11. § 3. Senec. *de ira l.* 3. *c.* 3. *Hic barbaris fortè ruentibus in bella exitus eſt. aguntur, quà dolor traxit, incompoſiti, interriti, incauti, pericula appetentes ſuæ: gaudent feriri, & inſtare ferro, & tela corpore urgere, & per ſuum vulnus exire.*

Μηδὲ ὑπερηφάνως] hoc eſt, quod Senec. *ep.* 70. *Quid eſt ſtultius quàm faſtidioſè mori?* Aliud eſt enim quod Tertullianus *ad nation. l.* 1. *c.* 19. *faſtidium mortis, eſt ſpes reſurrectionis.* Siquidem huic *faſtidium mortis*, non nauſeatio ad mortem, ſed mortis cum faſtu quodam, ſed pio illo, deſpectus. Vide *l.* 3. § 7.

Περιμένειν] Vide *ad l.* 5. § 10.

Πότε ἔμβρυον ἐκ τῆς γαστρὸς] Senec. *epiſt.* 102. *Quemadmodum novem menſibus nos tenet maternus uterus, & præparat non ſibi, ſed illi loco, in quem videmur emitti, jam idonei ſpiritum trahere, & in aperto durare: Sic per hoc ſpatium, quod ab infantia patet in ſenectutem, in alium naturæ ſumimur partum: alia origo nos expectat, alius rerum ſtatus.* vide ulteriùs *ad l.* 4. § 21.

Τῷ ἐλύτρῳ τούτῳ ἐμπεσῶν] ἔλυτρα dicuntur *folliculi* illi, quibus semina continentur & involvuntur nonnulla, nec omnia tamen: sunt enim & γυμνόσπερμα. Theophrast. *hist. l. 1. c. 18.* & Plin. *l. 19. c. 7.* quod Basil. hexaem. *orat. 5.* Τινὰ μὲν γυμνὰ, τινὰ δ' ἐν ἐλύτροις κεκαλυμμένα. Plinio *tuniculæ*, Varroni *l. 1. c. 3. vaginæ*, dicuntur. Hesych. ἔλυτρον, δέρμα, θήκη, λέπυρον, ἐπείλημα, κάλυμμα, σκέπασμα. de seminibus usurpat etiam Dioscorides, *l. 2. c. 111.* & *l. 4. c. 167.* his autem dehiscentibus semina jam matura prorsus, ipsa sponte suâ decidunt. Unde illud Plinii *l. 18. c. 30. Oraculum verò, biduo celeriùs messem potiùs facere, quàm biduo seriùs.* Et de leguminibus Theophrast. *l. 8. c. 10.* Θεωρίζουσι δ' ἐυχυλότερα τὰ λεπτοπερῆ· πρὸς τὸ μᾶλλον καὶ ῥᾷον συλλέξαι τὰ χυλὸν καταῤῥεῖ. Ἔλυτρον, sive *integumento*, & *involucro* istiusmodi corpus humanum confert Marcus noster, quòd eô anima quasi involvatur. tempúsque nos præstolari monet, quo tanquam semen maturum jam, ea folliculo isti excidat. Eodémque in eundem sensum vocabulo usus est Admetus poëta quidam ignobilis, in versiculo isto, quem cippo suo inscribendum destinaverat;

Γαῖα λάβ' Ἀδμήτου ἔλυτρον. Σῆ δ' ὡς θεὸν αὐτός.

Refert Lucianus in *vita Demonactis*. Arnobius pariter corpus, nunc *folliculum*, nunc *pelliculam* nuncupat. *lib. 2.* extremo. *nec in carunculæ hujus folliculo constitutis, opis aliquid sponsum est.* & mox: *Non vitam eripitis nobis, sed pelliculis revelatis & cutibus nos.* Itaque quod vir spiritûs ingentis Basilius Valenti mortem minitanti referente Sozom. *histor. eccles. l. 6. c. 16.* Μεγάλῳ δώσειν χάριν, ὡς (ὃς leg.) ἐν τάχει τῆδε λύσοντι τῷ σώματι] ὁ παλαλάξειν. id Gildas noster in *epist. suorum increpatoria* sic reddidit; *qui maturius Basilium de nodo follis hujus solveret.* Quin & Tertullian. in *apolog. c. 50. Anaxarchi follem* dixit, quod Græci, θύλακον alii, alii ἀσκόν. vide *ad l. 3. § 5, 7.* & *l. 8. § 37.* & *l. 10. § 36.* Quanquam & corpus animæ ἔλυτρον dici potest, quatenus *thecæ* sive *vaginæ* generaliùs sumptæ significationem habet. vide Plutarchum *sympos. l. 4. c. 2. infr. ad § 9.* ἐυρέθη. siquidem in lingua Aramæa corpus etiam גְּוִיָּה dicitur Daniel *c. 7. v. 15.* quæ vox *vaginam* significat; *animal. sacr. l. 1. c. 21. v. 27.* atque ità Tertull. *de resurr. c. 9.* corpus humanum, *afflatûs divini vaginam* nuncupat. Plinius *l. 7. c. 52.* de Hermotimo Clazomenio: *cremato corpore inimici remeanti animæ quasi vaginam ademerunt.* Verúmque hic quod Theodoret. *therapeut: l. 9.* ὡς τὰ πολλὰ ἦν ἄγαν τιμωτάτων ἐλύτροις ἐνταῦθα καλύπτεται. Nec aliter ferè Senec. *epist. 92. Quis unquam vestimenta æstimavit arculâ? Nec bonum, nec malum vagina gladium facit. de corpore idem existima me dicere.* Prout autem corpus ἔλυτρον Marcus, ità κάλυμμα Epictetus dixit: *l. 1. c. 20.* τὸ κοχλίου ἀγαθὸν, ἐπ' οἰκὸς, εἰ ἐν τῷ κελύφει τὸ ἐν τῇ ἀνθρώπῳ, εἰκός; & *c. 23.* de Epicuro, ἐν τῷ κελύφει θεὸς τὸ ἀγαθὸν ἦν. Ità ridet Anacharsis Æsopum in Plutarchi *symposio.* ὡς κοχλίαν ἠγησάμενον τὸ κάλυμμα, ἀλλὰ μὴ τὸ ζῷον. quanquam potuit & Marcus respexisse ἔλυτρα, sive χόρια, *involucra* illa, & *impedimenta*, utì Tertullianus appellat, *de carn. Christ. c. 4.* quibus infans, & dum in utero consistit, involvitur, & quibus exutus atque evolutus excidit quodammodo, cùm in lucem hanc prodit. *Sapientiæ Solomonis* Autor, de se matris utero edito. *c. 7. v. 1.* ᾗ οἷς πλὴν γλῶσσα κατέπεσον.

Εἰ δ' ἢ ἰδιωτικὸν παράπηγμα ἀψικάρδιον θέλεις] Citat ista bis Suidas, in παράπηγμα, & in ἀψικάρδιον, & auctiora quàm codices nostri exhibent, utrobique; illîc adjectis his, πρὸς τὸν θάνατον εἶπε. istîc hisce, ἐρώτησαι ἂν τὰ χάος τῆς καρδίας ἀπηδύνων. quæ tamen postrema forsan Suidæ ipsius fuerint, τὸ ἀψικάρδιον exponentis. Idem παράπηγμα interpretatur κανόνα *canonem, regulam*, additque esse & ἕδος τι ὀργάνου ἀστρονομικοῦ. quo modo usurpavit Vitruvius. *l. 9. c. 7.* de quo videri poterit Turneb. *adverss. l. 11. c. 3.* hoc loco, *documentum* Xyl. reddidit. *remedium* Casaub. atque ità Marcus ipse *l. 4. § 44.* βοήθημα. quanquam vim vocabuli si respicias, *machinamentum* potiùs, sive *adminiculum*, dixeris. nam quod priore Suidæ loco παράπηγμα legitur; & Portus *dementiæ fastinus* vertit, παράφρασις est χαφικὸν ex posteriore corrigendum. ἰδιωτικὸν quod dicit vide *ad l. 4. § 44.*

Οὐκέτ' ἔσαι ἡ ἐμπνευσιάδη] deest substantivum. ἡ ψυχὴ forsan. Nam quòd Annot. Lugd. articulum ἡ delet, ut ad ὄπτασις participium referatur, minùs placet.

Οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων ὁμοδογματούντων] Menander *Philadelph.* Stobæo referente *tom. 2. tit. 122.*

Ὡς ἡδὺ τὸ ζῆν εἰ μάθ' ὃν κείνει τις ἀν,
Τοῦτ' ἔστι τὸ ζῆν· ἡδὺ δ' ἀποθνήσκειν, ὅταν
Ζῆν μὴ πάρεσθ', ὡς βούλεται---
Quàm dulce vita est, si quibuscum discupis
Transigere ætatem detur: at dulce est mori,
Cui vivere non est ex animi sententia.

Et Apollodor. *Adelph.*

Ἀσχαλλόντως ζῆν ἡδὺ μανδάνω βίον·
Καὶ σμικρὸς, ἂν ᾖ μεθ' ἑτέρων ἀσχαλλόντων.
Ἐν σχολαίοις δ' ἢ πεπλήκαις ὀλίγα δεῖ
Εἶναι πίθηκον· ἢ τάλαι πάσχειν δίκη.
Vita otiosa plena beatitudinis,
Si cùm otiosis aliis vitam transigas.
Cum similis ferisque agentem simiam
Fieri necesse est, ô vitam ærumnabilem. Grot.

vide *l. 4. § 50.* & *l. 5. § 36.* & *l. 10. § 36.*

Τὰ τοιαῦτα δόγματα] forsan. τὰ αὐτὰ δὲ, *eadem dogmata colentes, eadem sentientes.* quod suprà ὁμοδόγμα-

ἀγνωμοσύνης dixit. atque ità interpres uterque accepit.

Μή πω ἡ αὐτὸς ὀπλάδωμαι ἡμισυς] Nè dum inter tot ingeniorum atque institutorum diffidia versor, ipsè propriì, meiq; etiam ipsius quodammodo oblitus, ab eodem deficiam & desciscam tandem. Vide *ad l.* 6. § 29. Est autem proverbialis formula ista, de iis qui à nativa indole degenerant. quâ & Seneca usus est *de clem. l.* 1. c. 1. *Nec enim periculum est, nè te subita tui capiat oblivio.* Cicer. *ad famil. l.* 9. *ep* 12. *Gratulor Baiis nostris: siquidem, ut scribis, salubres repente factæ sunt: Nisi fortè te amant, & tibi assentantur; & tam diu, dum tu ades, sunt oblitæ sui.* Menander *gubernatoribus*, à Prisciano *l.* 28. laudatus.

Ἐπιλαθὶ αὐτὸν, ὅστις ἐστὶν.
Oblitus est sè ipse qui fuit.

De viro probo pióque, sive Enocho, ut pluribus placet, Autor *Sapientiæ Solomonis c.* 4. *v.* 10. Ζῶν μεταξὺ ἁμαρτωλῶν μετετέθη· ἥρπασεν, μὴ κακία ἀλλάξῃ σύνεσιν αὐτοῦ ἢ δόλος ἀπατήσῃ ψυχὴν αὐτοῦ. Βασκανία γὰρ φαυλότητος ἀμαυροῖ τὰ καλὰ, καὶ ῥεμβασμὸς ἐπιθυμίας μεταλλεύει νοῦν ἄκακον. Alluserit fortean hìc Marcus ad historiam Messalæ Corvini oratoris, quem *nominis etiam sui oblitum* ferunt. Plin. *hist. nat. l.* 7. *c.* 24.

§ 4. Ἑαυτῷ ἁμάρτανε] Ità Augustinus *post collat. cum Donat. c.* 6. de verbis Apostoli *ad Cor. ep.* 1. *c.* 11. *v.* 29. agens. *Judicium manducat & bibit sibi ipsi, non alteri.* vide *l.* 5. § 25, 35.

Ἑαυτὸν κακοῖ] vide *l.* 2. § 1. & *l.* 8. § 55. Epictet. *l.* 4. *c.* 5. Μεγάλη βλάβη τῷ ἀδικοῦντι, αὐτὸ ἡ ἀδικία. Dio Prus. *orat.* 74. κατὰ κακίας ἕκαστος αὐτὸ αὑτῷ βλαβερός. & *orat.* 75. Τὸν νόμον οὐδὲν εἶδός τ ὄζει ἀδικοῦντα. τῷ γὰρ παραβαίνοντι τὸν νόμον ἔκεινος, οὐκ ὀκεῖνον, ἀλλ' ἑαυτὸν βλάπτει. Clem. Alexand. *paed. l.* 2. *c.* 10. Πᾶς ὁ ἁμαρτάνων, καὶ ἀδικεῖ, οὐχ ὅτι τὸν πέλας βλάπτει, ὡς ἑαυτὸν ὅτι πάντως ἑαυτὸν χείρονα ἀπεργάζεται· ὁ γὰρ ἁμαρτάνων, παρ' ὅσον ἁμαρτάνει, χείρων καὶ αὐτὸς αὑτοῦ· vide de novissimo hoc Epicteti *dissertationem* insignem apud Arrianum, *l.* 2. *c.* 18. Festivè Simocat. *epist.* 40. Ἀδικεῖται μὲν ὑφ' ἑτέρων ἀδικοῦσι δὲ πάντες, αὐτοκράτορος ἕκαστος ἑαυτὸν ἀδικῶν· αἰσχρὸς γὰρ καὶ ἰσχυρὰν αὐτοκράτορα ἑαυτὸν ἀδικοῦσιν. οὐκ ἀδικοῦνται δὲ ἀνθρωποι. καὶ τὸν Ὁμηρικὸν τεθαύμακα Κύκλωπα· οὐδένα γὰρ βλάπτειν, ἀδικούμενον ἔφασκε· καὶ ἦν τῷ ποιμενὶ ἀπόφασις, ἡ τῆς ἀληθείας κατάφασις. Chrysippus in *demonstrat. de justit.* ἀδικεῖσθαί φησιν ὑφ' ἑαυτῆς τὸν ἀδικοῦντα, καὶ αὐτὸν ἀδικεῖν, ὅταν ἄλλον ἀδικῇ, γιγνόμενον ἑαυτῷ τῇ παρανομίᾳ αἴτιον, βλάπτοντα παρ' ἀξίαν ἑαυτόν· qui tamen idem in hoc repugnans sibi, in libris *adversus Platonem* scriptis, ἀπόπως φησὶ λέγειν τὸ ἀδικεῖν ἑαυτόν· ἓν γὰρ εἶναι, ἢ ἀδικεῖν ἑαυτὸν ἢ ἀδικεῖσθαι· Plut. *de Stoic. contradict. cap.* 12. vide Aristot. *ethic. lib.* 5. *c.* 11.

§ 5. Ἀδικεῖ πολλάκις ὁ μὴ πονῶν π] Robert. Capito Lincoln. Episcop. *Pontificum Romanorum malitus* nuncupatus, *epist.* 48. *Æquè iniquitas est non punire nocentes, ac punire innocentes.* Et Bern. *ad Eugen. de consider. lib.* 2. *Non eris innocens, si aut punias eum, cui parcendum esset, aut parcas ei, qui fuerat puniendus.* Georg. Godvin. *in epitaph. D. Jacob. Mauritii,*

Nec faciendo nocens, nec patiendo fui.

In mente forsan habuit illud Publ. Syri;

Bonis nocet, quisquis pepercerit malis.

Quem & Auson. imitatus in *sap. lud.* sub Cleobuli persona dixit; *Parcit quisque bonis, perdere vult malos.* Cato apud Salust. in *Catilin. Dum paucis sceleratis parcunt, bonos omnes perditum eunt.* Et hisce omnibus prior longè Pythagoras, referente *tom.* 2. *tit.* 46. Stobæo: Οἱ μὴ κολάζοντες τοὺς κακὰς, βάλλεται ἀδικεῖσθαι τοὺ ἀγαθούς. Agapet. παραινέτ. § 28. Ἴσον τῷ πονηρεύεσθαι, τὸ μὴ κωλύειν τοὺ πονηρεύεσθαι λογίζου. κἂν γάρ τις πολιτείαν μὲν ἐνθέσμως, ἀλλ' ἔχηται τῆ βίᾳ χρῆται ἐθέσμως, ὁμοίως τῆ κακῶν παρὰ θεῷ κρίνεται. Hoc est quod Cato Censor, referente Plut. in *apoph.* τοὺ δυναμένους κωλύειν τὰς κακὰς ποιοῦντας, ἐὰν μὴ κωλύωσι, καταγελᾶν. id est, ut Senec. *Troad.* 2. 2.

Qui non vetat peccare, cùm possit, jubet.

Vel ut τὸ κωλύειν illud distertiùs exprimatur,

Peccare qui non prohibet, cùm possit, jubet.

Narrat Plut. in Lycurgo, Archelaum Spartanum cuidam regni sibi consortem Charilaum tanquam virum apprimè bonum probúmq; collaudanti, regessisse; Πῶς δ' [οὐκ] ἂν εἴη Χαρίλαος ἀνὴρ ἀγαθὸς ὃς οὐδὲ πονηροῖς χαλεπὸς ὄζει. *Qui verò potest esse vir bonus Charilaus, qui nè malis quidem durus & asper est?* Expungendam enim esse negativam priorem, quòd Erasmus in *apophth.* monet, aut ἢ loco saltem ἂν (quod non disconvenit) substituendum, clarè docet non uno loco Plutarchus ipse. qui in *apophth.* ubi Archidamidæ dictum hoc tribuitur, & Charilas alter dicitur, eo nomine prædicatus, ὡς θεὸς ἁπαντας ὁμοίως φιλῶν, sic extulit; Καὶ πῶς τις δικαίως ἂν ἐπαινοῖτο, εἰ μὴ θεὸς τὺς πονηρὺς φιλῶν εἴη; Idémq; in *lib. de amic. & adulat.* de Charillo Laconem dixisse; Πῶς χρηστὸς, ὃς οὐδὲ τῆς πονηροῖς πικρὸς; Eodémque prorsus modo in *frag. de invid. & odio*, nisi quòd pro Lacone τὸν σωφρονιστὴν. pro πικρὸς, ut suprà, χαλεπὸς posuit. Quod autem τὸ ἀδικεῖν Marcus, idem τὸ ἀσεβεῖν, Andocides *de myster.* Νομίσατε τοίνυν ἀσέβειαν οὐδὲν ἔλαττον εἶναι, τοὺς μηδὲν ὑπηκόους ἀσεβεῖν κατηγόρους, ἢ τοὺς ἐναντία μὴ πρᾶ-

ττοντας. Doctores Hebræi חטמלת על הרשעים היא אבוריות. *Improbis parcere crudelitas est.*

§ 6. Ἀμεῖ ὁ παῦσα] vide *l.* 6. § 2, 32. & *l.* 8. § 7, 26, 32, 36. Huc conclusio illa apud Lucianum *dissertationis M. Nippi cum Chirone* de vitæ tædio. τί ἂν οὖν πάθοι τις; Οὕτω εἶμοι, καὶ φασι, σπουδὴν ὄντα, ἀφίσταθαι καὶ ἀπαλλάττεσθαι παῦσιν, καὶ μηδὲν αὐτῷ ἀφόρητον εἶναι. Sed & Epicteti illud *l.* 4. *c.* 5. τοῦτον μισητὸν, χαῖρε τῆς παύσης, καὶ ἀγάπα ταῦτα, ὃν χαρὲς ὄτι. de se Æschines. *ep.* 5. ἀγαπῶ τὰ παρόντα.

Εὐαρεστικὴ πρὸς πᾶν τὸ παρὰ τὸ ἐκ τῆς αἰτίας συμβαῖνον] leg. vel πρὸς πᾶν τὸ παρὸν, vel τὸ παρὰ τὸ, expunctis particulis illis τὸ ἐκ. illud prætulerim. Xyl. & Cas. quid legi voluerint, incertum est. Verba ipsa certè neuter expressit. expressit Lugd. vertendo; *ut boni consulat omnia quæ accidunt, præter id quod est à causa profectum.* quæ verba quid sibi velint, ipse viderit: Ego nullus assequor. ὧδέν γὰρ ἀναιτίως πέφυκε γίνεσθαι· ut Plut. *de Isid. & Osir.* καὶ τὸ ἀναίτιον ὅλως ἀνύπαρκτον. Idem *de Stoic. contradict. c.* 20.

§ 7. Ἐξηγήσαι φαντασίαν] vide *l.* 7. § 29. Ista superioribus attexit Xyl. pro privo monito habet M. Casaub. & hoc, opinor, potius fuerit.

§ 8. Μία ψυχὴ] Vide *ad lib.* 4. § 4, 29, 46.

Ἐνὶ φωτὶ ὁρῶμεν] Vide *lib.* 12. § 30. Τὸν ἥλιον ὁρᾷ πάντων τὸν αὐτόν. Tatian. *adv. Græc.*

Ἕνα ἀέρα ἀναπίνομεν] Vide *lib.* 8. § 54. Gregor. Naz. *orat.* 16. de opulentis pauperes aversantibus; ὅπ καὶ τὸν αὐτὸν ἀποῦμεν ἀέρα, μικρῷ διαφέροντες. Apud Philemonem, Comic. fastuosum aliquem nescio quis sic compellat,

Σὺ γάρ τις εἶναι; εἶπέ μοι παῤῥησίᾳ.
Σὺ λόγῳ ἐν ἀνθρώποισιν, ὦν ἀνθρωπος ὤν;
Τὸ δ' ὅλον ἐξαπατᾷς; ἢ τὸν αὐτὸν ἀέρα
Ἐτέροις σιτάλκαις, εἶπέ μοι, τοιοῦτος ὤν;

i. e. vertente, qui & affectis medelam adhibuit, Grotio.

Effare nobis liberè, quem te putas?
Loquerisne hominibus ipse nen homo, sed tenens
Orbem sub pedibus? an communi vescêris
Aurâ nobiscum, qui te tam magni facis?

quæ cur Stob. *c.* 6. sub Ἀκολασίας titulo collocârit, non video. De se Solomon rex in *Sapient. c.* 7. *v.* 3. Καὶ ἐγὼ γὰρ ὁμοίως πάντα τὸν κοινὸν ἀέρα. Menander apud Plutarch. *ad Apollon.*

——ὅτι τοῖς αὐτοῖς νόμοις
Ἐφ' οἷσπερ ἡμεῖς, ἅπασας τὸν ἀέρα
Τὸν κοινὸν.—— ——*lege tu*
Communem eâdem nobiscum aërem trahis.

§ 9. Πρὸς τὸ ὁμογλὼς αἰσθάνεσθαι] Macrob. *Saturnal. lib.* 7. *c.* 5. *Singula autem similitudinem sui rapere testis est Empedocles, qui ait;*

Ὡς γλυκὺ μὲν γλυκὺ μάρπτε· πικρὸν δ' ὅτι πικρὸν ἐπῆλθε·
Ὀξὺ δὲ ὀξὺ ἔλεν· βαρὺς δ' ἐπεχάνδανε βαρυῖ.

Quæ sunt ex Plutar. *symposiac. lib.* 4. *c.* 1. mutuata, ubi corruptiora habentur. quòd autem ibi pro βαρυῖ δαλερὸν legitur, Leopard. μαλερὸν refcribi posse opinatur, *emend. lib.* 8. *cap.* 10. quod est ignis epitheton apud Homerum. *Il. φ'. v.* 316. & *v.* 375. Et Hesiod. *aspid. v.* 18. Cicer. *de amic. Nihil est appetentius simillimi sui, nihil rapacius, quàm natura.* Insignem in hanc mentem Democriti θεωρίαν exhibet nobis Sextus *adv. Logic. l.* 1. *c.* 2. Πόθεν φησί, inquit, παρὰ τῆς φυσικοῖς κυλίεται λέξα ἐπὶ τὰ ὅμοια καὶ ὁμοίων ἐπίγνωσις; ὁ γὰρ Δημόκριτος ὅτι τε καὶ ἐμψύχων καὶ ἀψύχων ἔστιν ὁ λόγος. Καὶ γὰρ ζῶα, φησὶν, ὁμοφυῆ ζώοις συναγελάζεται, οἷς θηρίοις θηρία, καὶ νεφέλαις νεφέλαι, καὶ ὁπόσα τοιαῦτα· ὡσαύτως καὶ ὅτι τῶν ἀψύχων· τὰ δὲ τοιαῦτα ὁρᾶν πάρεστιν· ὅτι τε τῶν κοσκινευομένων σπερμάτων, καὶ ὅτι καὶ παρὰ τῆς κυματωγῆς ψηφίδων. ὅταν μὲν γὰρ κατὰ τὸν τῆς κοσκίνης δίνον διακεκριμένως φανῇ μὴ φανῶν τάσσονται, καὶ κεκριμένῳ μὲν κεκριμένων, καὶ πυρὶ μὲν πυρῶν· ὅταν δὲ κατὰ τὸν τῆς κύματος κίνησιν εἰ μὲν ὁπωσοῦν ψηφῖδες εἰς τὸν αὐτὸν τόπον ἢ ὁπωσοῦν ἀθροίζωνται, αἱ ὁμοιομερεῖς ταῖς ὁμοιομερέσιν, ὡς ἂν συναγάγοι τις ἐκ τῆς τῶν σχημάτων τῆς ἐν τούτοις ὁμοιότητος. Quibus adjicias licet Hippocratis illud ex *lib. de natura pueri*: Εἰ δῆλος αὐλίσιον προσδώσει τῇ κύσει, καὶ διὰ τοῦ αὐλίσκου ἐμβαλὼν ἐς τὴν κύστιν γλυκὺ τε καὶ χλιαρὸν καὶ μαλθακὰ κατάσματα λεπτὰ, καὶ ὕδωρ ὀπτήσας, φυσῶν διὰ τοῦ αὐλίσκου, ἔπειτα μὲν ἐκπνέοντα αἰσθήσεται τῷ ὕδατι· ἔπειτα δὲ, χείρῳ φυσιώματι ἐλεύσεται, ὅτε μαλθακὸν ὡς τὸν μαλθακὸν, καὶ τὸ χλιαρὸν ὡς τὸν χλιαρὸν, καὶ τὸ γῆ ὡς τὴν γῆν· καὶ ἴσως τις αὐτὸ ἀναθήσει ἐπὶ τὴν κύστιν σκέψασθαι, εὑρήσει αὐτῷ τὸ ὅμοιον πρὸς τὸ ὅμοιον ἐληλυθός. ὅταν δὲ καὶ τὸ γονὴ καὶ ἡ σὰξ διαφθαρῶσι, καὶ ἔρχεται ἕκαστον ἐπὶ αὐτῷ τὸ ὅμοιον ὡς τὸ ὅμοιον.

Τὸ γαῖαν πᾶν] Huic ex parte contradicere videtur Philosophus *de cœlo l.* 4. *c.* 3. τὸ δ' εἰς τὸν αὐτῆς τόπον φέρεσθαι ἕκαστον, τοῖς τὸ αὐτῆ εἶδος ὄζει φέρεσθαι· καὶ ταύτῃ μᾶλλον ἄν τις ὑπολάβοι, ὃ ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι, ὅτι τὸ ὅμοιον φέρεται πρὸς τὸ ὅμοιον· τοῦτο γὰρ ὃ συμβαίνει πάντως· ὁ γὰρ ἁπτὴς ἁπτῷ τινὶ γῆ, ἢ νοῦς ἢ σελήνη, οἰκειότατα πρὸς μορίων ἕκαστον πρὸς αὐτὴν, ἀλλ' ὅτως ὡς καὶ νοῦς. Verum conciliat ipse verbis proximis. ὅτως πέφυκεν ἐν τῷ φέρεσθαι μόριον, καὶ τὸ πᾶν. *Eodem & terræ moles integra, & particula ejusdem quælibet, fertur.*

Τὸ ὑγρὸν πᾶν συῤῥεῖν] lego, ὅτι τὸν ῥεῖν. inquit Annot. Lugd. sed nihil mutandum. nam & συῤῥεῖν mox denuo habetur: quod & ipse agnoscit.

Τὸ ὀλίγῳ ξηρότερον ἐκλάμπον] Virgil. *Æn. lib.* 1.

Suscepitque ignem foliis, atque arida circùm
Nutrimenta dedit, rapuitque in fomite flammam.

Gregor.

Gregor. Naz. in *apolog.* Φύσεως μὲν τὸ ἀγαθὸν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει ἔσπευ καὶ μᾶλλον τῇ ὑγιαινούσῃ· ἕτοιμοι γὰρ πρὸς τὸ καλὸν μετάνοιαν δὲ πάσῃσι καὶ ὀπτάδοσιν καλὸν τῆς πρὸς αὐτὸν ὁδοῦ, δίκαι, καὶ ἄνεσιν ἐξαπορίας, καὶ διαπαυσμὸν πολλὰ ξυμφέροντα. Et Syneſ. *de providentia.* I. Ὅσῳ δὲ πλείονων ἀνθρώπους ἐπὶ δικαίῳ· δεῖ τοῦ καὶ ἐξαδικοῦντας διὰ τὸν ἀεὶ πρὸς τὸ πᾶν ὁπτηδιώντα. Contrà tamen de igne cœleſti Plut. *ſympoſ. l.* 4. *c.* 2. ξύλων αἴων ἀναυσεῖ δικαίῃ, τὸ δ' χλωρὸν καίει rationem ab ipſo petas, licet.

Σωφρονικὰ δὲ ἀγέλαι] Ariſtot. *hiſt. animal. lib.* 1. *c.* 1. Τῶν ζώων τὰ μὲν ὅτιν ἀγελαῖα· τὰ δὲ μονήρη· τὰ δὲ ἐπιμιξοπολιτικὰ· ὅτιν· ἀγελαῖα μὲν, ὅσα ἐν τοῖς πλήθεσι τὸ γένος πεποιηκότα· γέρανος, καὶ γέρανος, καὶ κύων· καὶ ἡμίονος, πολλαὶ γένη ἡμίονων· ὁ δ' ἄνθρωπος ἐπιμιξοπολιτικὰ δ' ἐστὶν, ὧν ἕν τι καὶ κοινὸν γίνεται πάντων τὸ ἔργον. ὅσῳ ὑπάντα ποιεῖ τὰ ἀγελαῖα· ἐστὶ δὲ τοιοῦτον ἄνθρωπος, μέλιττα, σφὴξ, μύρμηξ, γέρανος. De apibus Plin. *lib.* 17. *c.* 5. *Illæ ad uſus vitæ laborem tolerant, opera conficiunt, remquelicam habent, conſilia privatim, ac duces gregatim.* Vide Plutarch. in *Lycurg.* de republ. Spartana *ad lib.* 1. § 16. κοινονομοσύνη.

Εὑρέθη] *Inventa, reperta ſunt,* id eſt, exiſtunt. & mox; εὑρίσκετο *reperitur.* i. e. exiſtit. utì paulò pòſt, ὑπάρξει. formula Hebræis admodum familiaris, quibus in ſacra pagina נִמְצָא *inveniri,* pro *eſſe*; & in ſcriptis Doctorum נִמְצָא τὸ ὄν, *ens. Hiſtor. Eſter. c.* 1. *v.* 5. *qui inventi ſunt.* id eſt, qui fuerunt, *Suſan. Annal. lib.* 2. *cap.* 19. *v.* 3. *bona in te inveniuntur.* id eſt, ſunt. Helleniſtæ pariter qui dicuntur, Lucas *Evang. c.* 17. *v.* 18. οὐχ εὑρέθησαν ὑποστρέψαντες. *Non inventi ſunt,* i. e. non extitêre, *qui reverterentur* & *Act. c.* 5. *v.* 39. μήποτε καὶ θεομάχοι εὑρεθῆτε. *nè Deo adverſemini.* Paulus *ad Cor. epiſt.* 1. *c.* 4. *v.* 1. Ζητεῖται ἐν τοῖς οἰκονόμοις, ἵνα πιστός τις εὑρεθῇ. *ut fidelis ſit. ad Phil. c.* 2. *v.* 7. Ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος, καὶ σχήματι εὑρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος. Ubi γενόμενος & εὑρεθεὶς idem valent. *Ad Hebr. c.* 11. *v.* 5. ex Græcis interpretibus, de Henocho dicitur, Οὐχ εὑρίσκετο quod Moſes *l. c.* 5. *v.* 24. dixerat אֵינֶנּוּ *non erat.* Petrus *ep.* 1. *c.* 2. *v.* 22. Ὃς ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ. quod vates dixerat, Eſaiæ *c.* 53. *v.* 9. *& in ore ejus dolus non extitit.* Eadem formulâ uſus eſt & Joannes *Apoc. c.* 14. *v.* 5. qui & *c.* 16. *v.* 20. καὶ ὄρη οὐχ εὑρέθησαν. *Montesque non extiterunt.* & *c.* 18. *v.* 21. de Babylone Myſtica, καὶ οὐ μὴ εὑρεθῇ ἔτι. *Nec extabit ampliùs.* Ignat. *ad Roman.* exhibitus *ad l.* 4. § 16. Ἵνα μὴ κοσμικὸς βαρὺς εὑρεθήσωμαι. *Nè cui poſt mortem moleſtus ſim.* & *ibid. ad l.* 10. § 3. exhibendus, ἵνα καθαρὸς ἄρτος θεοῦ εὑρεθῶ. *ut purus Dei panis fiam.* Plut. *ſympoſ. lib.* 4. *c.* 2. καὶ λυχνίων ἀργυρῶν ξυλίνοις ἐγκειμένοις (leg. ἐγκειμένων) ἐλύτρους, τὸν μὲν ἄργυρον σωιζῆται παντελῶς, τὸ δὲ ξύλον ἄδικτον, καὶ ἀπαθὲς εὑρεθῆναι· *intactum illeſumque extitiſſe.* Clemens. *ſtrom. lib.* 1. Λεγέσθω δὲ τοῦ γνωστικοῦ, κἂν εἷς μόνος ἀκροατὴς εὑρεθῇ. *Si unum duntaxat auditorem habuerit.* Denique elogium illud, quod Ezechiæ regi tribuitur, *Regum hiſt. l.* 2. *c.* 18. *v.* 5. & Joſiæ *ib. c.* 23. *v.* 25. *Non fuit ſimilis illi in regibus qui præceſſerant.* Obſervat Nic. Liran. in *Hymnis Eccleſiaſticis,* ubi de ſanctis quibuſdam enunciatur, hâc formulâ exprimi, *Non eſt inventus ſimilis illi.* Quin & τὸ ἐξευρεθῆναι eodem ſenſu uſurpavit Marcus *infr.* § 35. pro *extitiſſe.*

Καὶ οἷς ἔφασκε] Ex Stoicorum ſententia, qui brutis animantibus affectus veros negabant, *quaſi affectus* neſcio quos concedebant. Senec. *de ira l.* 1. *c.* 3. *Muta animalia humanis affectibus carent; habent autem ſimiles illis quoſdam impulſus. Alioqui ſi amor in illis eſſet, & odium eſſet; ſi amicitia, & ſimultas; ſi diſſenſio & concordia; quorum aliqua in illis quoque extant veſtigia. Cæterùm humanorum pectorum propria bona malaque ſunt.* Ibid. *Dicendum eſt, feras iræ carere, & omnia præter hominem. nuſquam ea naſcitur, niſi ubi rationi locus eſt. impetus habent feræ, rabiem, feritatem, incurſum; iram quidem non magis quàm luxuriam. iraſci non magìs ſciunt, quàm ignoſcere.* Eandem Stoicorum ferè omnium ſententiam fuiſſe monet & Galen. *de dogm. Hip. & Plat. l.* 3. *c.* 3. quam & operis ejuſdem *libro primo,* qui maxima ex parte jam intercidit, refutâſſe ſe dicit. Cæterùm, hoc non tam refellens, quàm ridens, Plutarchus in *collat. animal.* & ex Plut. Porphyrius *de abſtinent. l.* 3. Ex quo Plutarchi codices reficiendi & ſupplendi. Οἱ δὲ περὶ τούτων ἀζελτέρως λέγοντες, μήτε ἡδεῖς, μήτε δυμοειδῆς, μήτε φοβεῖσθαι, μήτε παρασκευάζεσθαι, μήτε μεμνῆσθαι, ἀλλ' ὥσπερὶ μνημονεύειν ♆ μέλιττας, καὶ ὥσπερὶ παρασκευάζεσθαι ♆ χελιδόνα, καὶ ὥσπερὶ δυμοειδῆς ♆ λέοντα, καὶ ὥσπερὶ φοβεῖσθαι ♆ ἔλαφον· οὐκ οἶδα τί λέγουσι, τοῖς λέγουσι, μηδὲ βλέπειν, μηδὲ ἀκούειν, ἀλλ' ὥσπερὶ βλέπειν, καὶ ὥσπερὶ ἀκούειν. μηδὲ φωνεῖν ἀλλ' ὥσπερὶ φωνεῖν μηδὲ ὅλως ζῆν, ἀλλ' ὥσπερὶ ζῆν. ταῦτα γὰρ ἐκείνων ἐστὶ μᾶλλον ὅτι λεγόμενα καὶ παρὰ τῶν ὀπαδόντων.

Ἐν τῷ κρείττονι] *Apud præſtant. orem partem.* Xyl. quaſi diceretur, propenſionem ad ſocietatem apud animalia iſta in parte præſtantiore, h. e. anima, deprehendi. cùm hoc potiùs Marcus velit, in iſtis, utpote præſtantioribus, quia ſunt animata, propenſionem illam intenſiorem exiſtere. hoc eſt enim ὁπτηδιώμενον· quod ille omiſit.

Ἐπὶ

Ἐπὶ δὲ τῶν λογικῶν ζώων πολιτῶν] Aristot. *polit. l. 1. c. 2. φανερὸν, ὅτι φύσει ἡ πόλις ἐστὶ, καὶ ὅτι ἄνθρωπος φύσει πολιτικὸν ζῶον. καὶ ὁ ἀπολις διὰ φύσιν, καὶ οὐ διὰ τύχην, ἢ τις φαῦλος ἐστὶν, ἢ κρείττων ἢ ἄνθρωπος· ὥσπερ καὶ λοιδορεῖται ὑπὸ Ὁμήρου ὁ ἀνθρωπος ζῶον, πάσης μελίτης καὶ πάντος ἀγελαῖον ζῴου μᾶλλον, ἄλογον. Οὐδὲν γὰρ, ὡς φαμὲν, μάτην ἡ φύσις ποιεῖ. λόγον δὲ μόνον ἀνθρώπῳ ἔχει τῶν ζώων.* quod suprà Marcus. *Πᾶν τὸ νοερᾶς ἢ ψυχῆς μέτοχον, ἢ τῷ μᾶλλον.* Juvenal. inter alia huc spectantia, *sat. 15.*

Sensum à cœlesti demissum traximus arce;
Cujus egent prona, & terram spectantia: mundi
Principio indulsit communis conditor illis
Tantùm animas, nobis animum quoq; mutuus ut nos
Affectus petere auxilium, & præstare juberet,
Diversos trahere in populum. —&c.

Cicer. *de amicit. Quòd si hoc apparet in bestiis, volucribus, natantibus, agrestibus, cicuribus, feris, ut requirant atq; appetant, ad quas se applicent, ejusdem generis animantes, idque faciant cum desiderio, & cum quadam similitudine amoris humani; quanto id magis in homine sit naturâ? quocirca à natura, quæ solitarium nihil amat, mihi videtur potiùs, quàm ab imbecillitate aut indigentia orta amicitia. quæ enim potest esse sine hac vita vitalis, ut ait Ennius?* Quod Euripid. *Oreſt.*

— Τί χρὴ ζῆν ἐτησίας ἄτερ;
ὅστις γὲ τῶν ἀνθρώπων. ὅτῳ τὸ ζῆν ἀρδεῖσης τῆς κοινωνίας. Porphyr. *de abſtin. animal. l. 3.* siquidem, ut Senec. *ep. 6. Nullius boni sine socio jucunda possessio est.* & Cicer. *ibid. Societate sublatâ, omnis est è vita sublata jucunditas. aufert enim fructus voluptatum omnium solitudo. Nec sine societate ulli potest esse jucunditas.* Idem *pro Planc.* Proinde Aristot. *Eudem. l. 7. c. 1. Δεινότατον ἡ ἐρημία. Αἰεὶ γὰρ φίλον ἐδεῖς ἂν ἕλοιτο ζῆν, ἔχων τὰ λοιπὰ ἀγαθὰ ἅπαντα.* Idem *ethic. Nicom. l. 8. c. 1. Nec in cœlo etiam jucundè satis sine socio aliquo acturum se dicere solebat Archytas Tarentinus,* referente Cicerone. Porrò, *quemadmodum solitudo in odio est, sic in dulcedine appetitio societatis,* Senec. *ep. 9.* Augustin. *de bon. conjug. c. 1. Sociale quiddam est humana natura. Nihilque est homini amicum sine homine amico.* Idem *epist. 121. c. 2.* Vide *l. 5. § 16.*

Ἐπὶ τῶν ἄφρων] vide *l. 6. § 43.* & *l. 11. § 27.*

Καὶ ἐν διεσκοτωμένοις τρόποις τισὶ] *etiam ex diversis modis.* Xyl. quasi disjunctim legerit, ἐν διεσκοτωμένοις, quod Lugd. ἐνδιεσκοτωμένοις conjunctim legit. Et hoc malim. ut τὸ ἐν vel redundet, ut in ἐνκαινίσῃ, ἐνκαινιεῖν. atque ità Marcus mox, ἐν διεστῶσι quomodo & *l. 7. § 13.* vel intendar, ut in ἐνκαίεσθαι, ἐν διαιρέσει, quod Clemens usurpavit *Strom. l. 2.* atque ità Casaub. cepit, qui, *naturâ longè à se invicem dissitis,* vertit. Ego simpliciter, *loco dissita,* sive *distantia,* dixerim. Hesych. Διέστη, διεχωρίσθη. Διέστηκε, διακεχώρισται. Διεστήκασιν, διεχωρίσθησαν, ἐμακρύνθησαν πόρρω. Certè quæ nostèr istic ἐνδιεστηκότα, eadem Sextus Empir. *adv. Phyſ. l. 1. c. 2.* nunc διεστῶτα vocat, nunc ἐκκεχωρισμένα. Unde τὸ ἐκχωρίζειν verbi exemplum sumere poterat Lexicographorum princeps ille. Ex quo *ad l. 7. § 13.* alibique; ibidem laudatis, lux loco isti luculentissimæ debitur. Astra autem quæ hic διεστῶτα, eadem *l. 6. § 41.* διάφορα dicuntur. Verùm ibi forsitan affectionum effectuúmque differentiam; hic situs locique distantiam designatam volebat. Hoc certè utrobiq; voluit. *exercitum* illum, (prout nuncupat sacra pagina) sive *instructuram* cœlestem, licèt astris conster innumeris, eisdémq; loco dissitis, affectione disparatis, ad munus tamen suum obeundum pulcrè ac concorditer conspirare. ut in eis vere censeri possit, de quibus Senec. *epist. 102. Quædam ex distantibus constant, quorum adhuc membra separata sunt, tanquam exercitus, populus, senatus. Illi enim, per quos ista corpora efficiuntur, jure aut officio cohærent, naturâ diducti & singuli sunt.*

Μόνα τὰ νοερὰ γὰρ ὀπιλέλησται τῆς πρὸς ἄλληλα συμφύσεως] Lacrimarum non imbre sed fonte uberrimo & perenni deplorari dignissima querimonia de naturæ humanæ pravitate insignissima, ab institutione primæva solitariè degenerantis. Homo, inquit, solus ex omnibus creaturis originis officiisque oblitus est sui. Joan. Chrysost. *in Geneſ. orat. 12.* ubi docuisset creaturas cæteras creatori suo debitum obsequium jugiter præstare. Ὁ δὲ ἄνθρωπος, inquit, τὸ μόνον λογικὸν, τὸ ὑπερέχον, τὰ ἐναντία τῇ οἰκείᾳ φύσει διαπεπόνηται, καὶ διὰ τῆς ῥᾳδιουργίας εἰς τὸν τῶν θηρίων [ὁμοιότητα, f.] ἑαυτὸν ἐξάγει. Idem deplorat Basil. Cæsar. *in Pſal. 49. v. 12.* & *in Eſai. c. 2. v. 9.* Verum hoc ipso in genere, de quo Marcus istic, hominem plus feris ipsis naturæ legem transgredi, monet Juvenal. *sat. 15.*

Sed jam serpentum major concordia: parcit
Cognatis maculis similis fera. Quando leoni
Fortior eripuit vitam leo? quo nemore unquam
Expiravit aper majoris dentibus apri?
Indica tigris agit rabida cum tigride pacem
Perpetuam: sævis inter se convenit ursis.
Ast homini ferrum lethale incude nefandâ
Produxisse parum est. &c.—

Objurgat Seneca *epist. 95. Non pudet homines mitissimum genus, gaudere sanguine alterno, bella gerere, gerendâque liberis tradere, cùm inter se etiam mutis ac feris pax sit?* & *epist. 103. Nunquam illas ad nocendum nisi necessitas inigit: aut fame, aut timore coguntur ad pugnam: Homini perdere hominem libet.*

Ἀλλ' ὅμως καὶ τοι φιλοῦντες θεῖα παλαμῶνται] Hoc est quod Cicer. *de amicit. Quinetiam si quis eâ asperitate est, & immanitate naturæ, ut congressus*

greſſus & ſocietatem hominum fugiat atque oderit, qualem fuiſſe Athenis Timonem neſcio quem accepimus; tamen is pati non poſſit, ut non acquirat aliquem, apud quem evomat virus acerbitatis ſuæ. Sed inſigniſſimè Epictet. *l.* 2. *c.* 20. adverſus Epicureos agens, qui dogmatibus ſuis ſocietatem tollebant, cùm ad proprium commodum cuncta referrent. Ὡς ἰσχυρὸν τι ᾖ ἀγέκητον ὄζιν ἡ φύσις ἡ ἀνθρωπίνη; πῶς γὰρ δύναται ἄμπλακον μὴ ἀμπλικῶς κυνῆσαι, ἀλλ' ἐλαικῶς; ἢ ἐλαία πάλιν μὴ ἐλαικῶς, ἀλλ' ἀμπελικῶς; ἀμήχανον, ἀδιανόητον. ὃ τοίνυν ἐστὶν ἄνθρωπον ὄντα τὰ παντελῶς ἀπολέσαι τὰς κινήσεις τὰς ἀνθρωπικάς. ᾗ δὲ ἀπεκκαθόμυοι, τάς γε φιλοψυχίας τὰς πρὸ ἀνδρῶν ἀποκόψασθαι ὃ δύνανται. ὅτου ᾗ Ἐπίκουρος, τὰ μὲν ἀνδρὸς πάντ' ἀπεκόψατο, ᾗ τὰ οἰκειότατα, ᾗ πολίτου, ᾗ φίλου· τὰς δὲ φιλοψυχίας τὰς ἀνθρωπικὰς οὐκ ἀπεκόψατο. ὃ γὰρ ἐδύνατο, ὃ μᾶλλον ἢ οἱ Ἀκαδημαϊκοὶ τὰς αἰσθήσεις τὰς αὐτῶν ἀποβαλεῖν ἢ ἀποτυφλῶσαι δύνανται, καὶ τοῦτο μάλιστα πάντων ἐστὶν ἀδιάλυτος. Cæterùm & Stoicis idem dici poterit, qui affectus humanos à natura inditos, exuere & extirpare incaſſum conati & connixi ſunt. Huc facit Varronis illud, *longè fugit, qui ſuos fugit.* de quo videndi Auſ. Popma. & Turneb. *adverſ. l.* 15. *c.* 5.

§ 10. Φέρε καρπὸν] vide *l.* 8. § 19. Nihil eſt in rerum natura otioſum, infructuoſum nihil. Vide *Eccleſ. c.* 11. *v.* 1, 2, 3. *ad Philip. c.* 2. *v.* 11. *Galat. c.* 5. *v.* 22. *Matth. c.* 7. *v.* 15. 20. & *c.* 12. *v.* 33, 35.

Ἐν ταῖς ὀικείαις ὥραις ἕκαστα] quod Pſaltes *Pſal.* 1. *v.* 3. בעתה בתתה in tempeſtivitate ſua. Epictet. *l.* 3. *c.* 24. Indè illud Marci *c.* 11. *v.* 13. εἰδὲν εὗρεν οἱ μὴ φύλλα· ἦ γὰρ οὐ καιρὸς σύκων. de quo loco, quò difficultate ſe quàdam expediat, D. Leifeldus noſtras, ὁ μαγειτης ita argutatur, ut ὀλιγόθυρα καιρὸν fuiſſe ajat, σύκων peculiariter ſic dictorum neget. Verùm nè ſic quidem exolvi nodus videtur, quem more ſolenni diſſimulant prorſus interpretes. V. Cl. Heinſius, ſpiritu duntaxat accentúque (cæteroqui nè literulâ quidem immutatâ) adjectis, notuliſque eorundem indicibus appictis, ſenſum commodum ſatis ac contextui reliquo congruentem elicuit, ut legeretur, ἦ γὰρ οὐ ἦν, καιρὸς σύκων. *Ubi enim erat, tempus erat ficuum.* vel, *tempeſtivæ & maturæ erant ficus.* quod ipſe eruditis expendendum cenſendúmque dimitto.

Εἰ ᾗ ἡ σωφροσύνη κυρίως τέτροφεν] Ità Baſil. ſed Lugd. meliùs τέτριφεν, *trivit.* Sic Cicer. *de fin. l.* 3. *Rerum nomina novarum, quæ nunc conſuetudo diuturna trivit.* Xyl. autem iſtâ non cepiſſe nil mirum; cùm ſcripturam veram non animadverterit.

Ὁ λόγος ᾗ κοινὸν ᾗ ἴδιον καρπὸν φέρει] quia nimirum, τὸν καρπὸν, ὃν φέρει, αὐτὸ καρπᾶται. *l.* 12. § 1.

§ 11. Εἰ μὴ δύνασαι, μαθὲ δύασαι] Vide *l.* 5. § 28. & *l.* 8. § 59.

Πρὸς τοῦτο ἡ συμφωνία] Ità *infrà* § 42. ἀντιφάρμακον ἡ παρόπτης.

Καὶ ὁι θεοὶ ᾗ εὐμοιρίας τοῖς τοιούτοις] Vide *l.* 7. § 70. Eodem utitur argumento apud principem Poetarum Phœnix Achillem alloquendo, *Iliad. l.* v. 492. (χὴ

Ἀλλ', Ἀχιλεῦ, δάμασον θυμὸν μέγαν· οὐδέ σε Νηλεὲς ἦτορ ἔχειν, σχετλίη δέ τι καὶ θεοὶ αὐτοί, Τῶν περ καὶ μείζων ἀρετὴ, τιμή τε, βίη τε.

Οὕτως εἶναι χρηστοί] τὸν τῶν θεῶν χρηστότητα iſtam prædicat Apoſtolus *ad Rom. c.* 2. *v.* 4. & *c.* 11. *v.* 22. & *ad Tit. c.* 3. *v.* 4. ſed cumprimis *ad Rom. c.* 5. *v.* 6, 10.

Ἔξεστι ᾗ καὶ σοι] quia nimirum πρὸς τοῦτο ἡ εὐμοιρία σοι δέδοται. quod *ſuprà* dixerat. ſic Matth. *c.* 5. *v. ult.*

Εἰ εἶπε, τίς ὁ κελεύων [lege ἢ εἶπε· quod & Caſ. vidit.

§ 12. Πόνει] Lepida illa Crateris *epiſtolæ* prodine 4. Εἰ δ' αἱρετὸν ὁ πόνος, πορεῖ· εἴτε φιλεῖ, πόνει, ἵνα μὴ πονῇς. διὰ γὰρ τοῦ μὴ πονεῖν ὁ φιλῶν πόνος, τῷ ᾗ ἐναντίῳ καὶ δίκαιόν. forſan, τὸ ᾗ ἐναντίον.

Μὴ ὡς ἄθλιος] ſiquidem πόνος τὴν ἀδιαφόρων ὄζει. *l.* 3. § 4. neque itaque miſerum facere poteſt. De Hercule Dio Pruſ. *orat.* 8. Ποιοῦντα μὲν γὰρ ἀγωνιζόμενον ἡλέουν, καὶ ἔφασαν αὐτὸν ἀνθρωπινώτατον· ᾗ διὰ τοῦτο ἄθλιος ἐπάλαιον τοῦ πόνου αὐτῷ ᾗ τὰ ἔργα, ὡς τὸν ὄντως βίον ἀθλιον ὄντα. Verùm iſtos objicienti Lyco apud Senecam in *Herc. furen.* 2. reſpondet Megara; *Quemcunque forſan videris, miſerum neges.* vide *l.* 1. § 15. ὁ χθαλίως κατεργασικὸν τὴν προκειμένων.

Μηδὲ ὡς ἐλεεινὸς ἢ θαυμάζεσθαι θέλων] quod vitium in Diogene notavit Plato, qui cùm is frigidâ perfuſus aliquando, aliquandiu conſiſteret, quò adſtantium oculos ad ſe intuendum converteret, illi autem hominis quaſi frigore rigentis miſereri præ ſe ferrent, εἰ βάλεσθε αὐτὸν ἐλεῆσαι, ἀπίστητε, *miſereri hominis vultis, diſcedite,* inquiebat. ἐνδεικνύμενον φιλοδοξίαν αὐτοῦ, inquit Laërt, *l.* 6. *vanitatem gloriolæque cupidinem arguens in homine.* utpote qui nemine inſpectante ipſe ſponte ſuâ ſe vexare deſineret. Vide *l.* 2 § 7.

§ 13. Ἐξῆλθον πάσης φαντασίας] Vide *ad lib.* 1. § 12, & 15. φαντασίας autem vocabulum, etiamſi laxiùs acceptum circumſtantias quaſcunque caſúſve emergentes citra diſcrimen comprehendat, utì obſervant Sext. Empiric. *Pyrrh. hypotheſ. l.* 1. *c.* 14. Hermogen. *art. rhet. l.* 3. *c.* 3. & Fabius *inſtitut. l.* 3. *c.* 5. & *l.* 5. *c.* 10. atque ità Democritus apud Athenæum *l.* 10. uſurpavit, ubi de Alcæo dixit; χρὴ πᾶσαν φέρειν, καὶ πᾶσαν φαντασίαν,

πίνειν,

πίνων ὁ πωπὴς ἔτ' ἐνελείπετο hoc est; vertente, quò Dalechampium corrigat, Casaubono; *Quacunq; anni tempestate, & quocunq; rerum suarum statu,* sive tristi sive læto, *potus hic potans reperitur.* & *ad Apollon. consol.* Plut. Ὥσπερ γὰρ ἐν φυτῷ, ποτὲ μὲν πολυγραπία γίνεται, ποτὲ δ' ἀγραπία, καὶ ἐν ζώοις ποτὲ μὲν πολυγηρία, ποτὲ δ' ἀγηρία, καὶ ἐν θαλάττῃ, ἐνίοτε μὲν ἡ χειμῶνες· ὅτου καὶ ἐν βίῳ πολλαὶ καὶ ποικίλαι περιστάσεις γινόμεναι, ποιοῦσι τὰς ἐναντίας περιιέναι τοῦ ἀνθρώπου τύχας. Eà tamen, quà hic Marcus adhibuit, loquendi formulà, in sequiorem partem sumitur; pro ejusmodi casibus qui molestiam nobis aliquam facessunt. quod & frequenter fieri Budæus monet. Ità Suidas. Συμφορὰν ὄψει· ἤγουν πάθος ἀπὸ περιστάντων δυσχερῶν, καὶ οὐκ ἐξ οἰκείας αἰτίας κατορθοῦν. Et Phrynich. Περίστασις ἡ συμφορά. Stoicis familiare esse eo sensu adnotans. Maxim. Tyr. in *titulo diss.* 35. Ὅτι ἔξεστι καὶ ἐν ταῖς περιστάσεσι ὠφελεῖσθαι. Huc genuina illa gnostici vox apud Clem. *strom. lib.* 4. Ὡς πάντα περιστάσει, καὶ λαβὴ ἐπίδειξιν. quod latiùs paulò extulit Epictet. apud Arrian. *dissert. lib.* 1. *c.* 6. Φέρε γάρ, ὦ Ζεῦ, ὡς θέλει, περίστασιν ἔχω ἐγὼ παρακαλῶ ἐπὶ σὲ μοι διδυμᾶν καὶ ἀπορίας πρὸς τὸ κοσμίως διὰ τῆς δοκιμασίας ἐμαυτὸν· & *ibid. c.* 24. cujus & *titulus,* Πῶς πρὸς περιστάσεις ἀγωνιστέον. Αἱ περιστάσεις οἱονεὶ, αἱ τοῦ ἀνδρὸς δεικνύουσι· quod Naso *trist. l.* 4. *eleg.* 3.

Quæ latet, inque bonis cessat non cognita rebus,
Apparet virtus arguitúrque malis.

Et Senec. *Herc. fur.* 2. 2.

Imperia dura tolle, quid virtus erit?

sed pergit Epictet. Λοιπὸν, ὅταν ἐμπέσῃ περίστασις, μέμνησο, ὅτι ὁ Θεός σε, ὡς ἀλείπτης, παραχεῖ νεανίσκον βίαιον· ἵνα τί; φησίν; ἵνα ὀλυμπονίκης γένῃ· δεῖ δὲ ἀγῶνος τοῦτο γίνεται. *Ibidémque l.* 2. *c.* 6. Ἡμῖν δ' ὑδεὶς θέλει, ἵνα μὴ ἡ ἀνάγκη καλέσῃ ἐυλύτους ἀπαντῆσαι αὐτῇ· ἀλλὰ καλέσαντες καὶ στένοντες παίχωμεν, ἃ παίχομεν, καὶ περιστάσεις αὐτὰ καλύπτες. πόσας περιστάσεις, ἄνθρωπε; εἰ περιστάσεις λέγεις τὰ ἀριστερότατα, πόσα περιστάσεις οἶσθ' εἰ δ' ὡς λύσκολα καλεῖς, πόσαν δυσκολίαν ἔχει, τὸ ἡμίμοιρον φιλοσοφεῖν; Clemens idem *strom.* l. 7. Ταύτῃ ἡδίποτε, περιστάσεως ἡμελημένης, τῆς ἰδίας ἕξεως ὁ γνωστικὸς ἐξέστη. Ἐμπόδιον δὲ καὶ ἐμπεδόλη ἡ τῶν ἀγαθῶν ὑπηρετικὴ κτῆσις. Plura adjici poterant: verùm ista sufficerint, & vocabuli rationem explicando, & usum apud Stoicos hoc sensu frequentem comprobando.

Ἐξόδιον] Vide *l.* 5. § 2. & *l.* 8. § 40. & *l.* 12. § 22, 25.

Ἔξω δὲ οὐκ ἦν] Vide *l.* 7. § 16. & *l.* 8. § 47. & *l.* 10. § 38.

§ 14. Πάντα ταῦτα] forsan potiùs πάντα τ' αὐτὰ *omnia eadem sunt,* quæ priùs fuerant. vide *l.* 4. § 42, & *l.* 7. § 1.

Σωπᾶν μὲν τῇ πόρᾳ] Vide *l.* 4. § 44.

Ἐφήμερα ἡ τὰ χείρω] ità *l.* 4. § 35. Πᾶν ἐφήμερον & § 44. τὰ ἀνθρώπινα ὡς ἐφήμερα, id est, *diurna, non diuturna*; sive *brevis ævi.* ἐφημεροχείρια. ut *l.* 7. § 1. ità enim τὸ ἐφήμερον usurpatur. Clem. *pædag. l.* 2. *c.* 8. Ἀντὶ δὲ μᾶλλον καὶ διαλίγεται τὸ ἐφήμερον ἀντὶ τοῦ μόνον γὰρ παραίνεσιν, ἐπὶ τὸ ἀνθρώπινον καὶ τὸ πάλλον. & Timæus *de anim.* Θνητὰ τὰ ἡμέτερα ζῷα.

Ῥυπαρὰ] Vide *l.* 5. § 10. & *l.* 8. § 24.

§ 15. Τὰ προηγούμενα ἔξω δυρῶν ἕστηκεν] Ità *lib.* 4. § 3. Ἔξω ἕστηκεν ἀπεκδύτα. & *lib.* 5. § 19.

Τὸ ἡγεμονικὸν] Vide *l.* 4. § 39.

§ 16. Οὐκ ἐν πόνῳ, ἀλλ' ἐνεργείᾳ] Vide *l.* 6. § 51. & *l.* 8. § 12.

§ 17. Τῷ ἀναβρήξαντι λίθῳ] Idem de pila. *l.* 8. § 20.

§ 18. Δῆλόν ἐστιν ὡς τὸ ἡγεμονικὸν αὐτοῦ] Vide *l.* 4. § 38. & *l.* 7. § 34.

Τίνας κεντεῖ φοβεῖ] Pythagor. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 46. Πόθεν ἂν κέντρας εἴη καλὰ, κἂν ποιῶν μέλλῃς ἀδόξων φαῦλος γὰρ κεντεῖ πάντα καλῶ πρὸς τὸ, ὄχλος· διόπερ ὧν ἂν μὴ ἐπαίνων καταφρονῇς, καὶ τὸν ψόγον καταφρονεῖ. Cleanthes apud Clementem *stromat. l.* 5.

Μὴ πρὸς δόξαν βλέπε, ἐθέλων σοφὸς εἶναι βιώσῃ.
Μηδὲ φοβοῦ πολλῶν ἀκούειν κακὰ δόξαν.
Οὐ γὰρ πάθος ἔχει σωστὸν κεῖνον, ὅτε δικαίως,
Οὔτε καλῶς· ὀλίγοις ἢ παρ' ἀνδράσι τοῦτ' ἂν ἴδοις.

quod is à Comico γνωμικώτερον ἐν βραχεῖ conceptum asserit his verbis,

Ἀμείνων ἢ κεῖνον τὰ κατὰ μὴ πολλῶν ψόφου.

ità enim quidam legi postulant, & cum Clementis scopo probè congruit. Cæterùm lectio recepta,

Ἀμείνων ἢ κεῖνον τὰ κατὰ τοῦ πολλῶ ψόφου,

aliud sonare videtur, eôque respicere, quod à Demosthene dictum est, ὡς τοῦ μὲν ἀκούουσιν ἐκ τῆς φωνῆς, τοῦ δ' ῥήτορος ἐκ τῆς γνώμης δεῖ κεῖνον. Seciùs planè quàm Philisco Marci nostri filius, referente Philostrato, τὸν μὲν ἀνδρεῖα δείκνυσιν ἡ κόμη, τὸν δὲ ῥήτορα ἡ φωνή. Sed & quod Capheſias tibicen, cùm μεγαλοδόξως τις prædicaretur, & post Capheſiam Zeno ac Demosthenes, οὐκ ἐν τοῦ μεγάλου τὸ εὖ κεῖσθαι, ἀλλ' ἐν τοῦ εὖ τὸ μέγα. Referunt hoc Laërt. *lib.* 7. Athen. *l.* 14. Eustath. *in odyss.* 1. prius illud Stob. *tom.* 2. *tit.* 4. Suidas. Plut. in *vita.* 10. *rhet.* Quanquam & πολὺς ψόφος ille ad acclamantium, καὶ εὐφημῶν δοκούντων ψόφον, cui opponitur illud τὸ εὔφημον ἀψοφητὶ *lib.* 1. § 9. non incommodè referri potest. de ea vide sis Plinium min. *lib.* 2. *ep.* 14. ubi inter cætera; *si quando transibis per basilicam, & voles scire quomodo quisque dicat, nihil est quòd tribunal ascendas, nihil quòd præbeas aurem, facilis divinatio; scito eum pessimè dicere, qui laudabitur maximè.* In Senecæ *excerptis:*

Malè

ἤπερ ἐὰν νῦν π. σ. corrupté itaq; *Annot. lego,* ἐὰν ἡ π. σ. *deleo* ἤπερ & νῦν. audacter pariter ac infeliciter; ex formula loquendi non animadversa, ἤπερ ἐὰν pro ἤπερ ἂν, *quæcunque.* ſicut *Levit. c. 20. v. 21.* ἀνὴρ ὃς ἐὰν λάβῃ γυναῖκα. & Matth. *c. 11. v. 36.* πᾶν ῥῆμα ἀργὸν, ὃ ἐὰν λαλήσωσιν, &c.

Ἐπὶ τὸ κοινωνικὸν τέλος] vide *l. 1. § 16.* κοινονομοσύνη. & *l. 2. § 2.* ὁρμὴν ἀκοινώνητον. vide & *l. 8. § 7.* & *infrà § 31.* ἐπ' αὐτὸ τὸ κοινωνικῶς πρᾶξαι.

Στασιάδης] vide *l. 2. § 16.* & *l. 4. § 29.*

Ἀπὸ τῆς τοιαύτης συμφωνίας] Aſteriſco iſta, tanquam mutila, notavit in verſione Xyl. D. Salmaſius pro συμφωνίας ἀσυμφωνίας legi vult. & cum ſequentibus quæ ad argumentum ſuperius pertinere cenſet, ità committit, ut poſt ὁ διῳκισμένος ſententiam claudat antegreſſam. Sic enim ille. *Nihil magis ſibi diſcordant, quàm animus puerilis. Ludunt, iraſcuntur; & paulo momento huc illuc impelluntur: tales, inquit, ſunt & homines, qui actiones ſuas non referunt* πρὸς τὸ κοινωνικὸν τέλος, *& revera ſunt.* Mihi tamen ſuperioribus potiùs annectenda videntur; ut ſit, διῳκισμένος ἀπὸ τῆς τοιαύτης συμφωνίας: quæ ſequuntur, aliò ſpectare exiſtimo: eòdem nempe, quò illa, quæ recenſuerat itidem *l. 5. § 33.* ad vanitatem vilitatémque inſignem rerum omnium ferè humanarum deſignandam.

§ 24. Παιδίων ὀργαὶ] ἔργα mavult D. Bootius, qui παίγνια ſequitur. Ego nihil mutarim. præſertim cùm παιδία φιλόνεικα legam loco ſuperiùs indicato; ubi argumentum idem prorſus tangi videtur.

Πνεύματα νεκρὰς βαστάζοντα] *Spiritus qui cadavera geſtant.* Xyl. *animulæ miſeræ cadavera ſuſtinentes.* M. Caſaub. quomodo ex Epicteto Marcus, *l. 4. § 35.* Ψυχάριον εἰ βαστάζον νεκρόν. quò & D. Salmaſ. inclinat. Sed ut huc irrepſiſſe iſta ex ſuperioribus ſuſpicetur. D. Boot. vult ὀλίγματα ν. β. quod ſi admittere placuerit, ὀλιγάμπα malim.

Ὥστε ἐνεχεῖσθαι σφαττομένῳ τὸ τῆς ψυχῆς] *Ut nè tam citò cadant: ſicut in nænia vulgari dicitur.* ſive, *ut mortuorum numerus tardiùs compleatur.* Caſ. *ut eò efficacius accidat id quod in Nœcya.* Xyl. atq; hoc malim. ut ſenſus ſit *ſequi ea quæ in Necya,* ſive *eorum quæ apud inferos haberi exiſtimantur,* (unde *Odyſſeæ lib. 11.* Νεκυομαντεία) *repræſentatione agantur, efficaciùs fore animas* (ſpectantiúmque mentes vehementiùs afficiant. Ita Plato *de legib. l.* σφαγὴ τῶν ἱερείων) vel quò Νεκυία, ſive *magicæ animarum evocationis apud efficacius procedat.* ut Νεκυίας nomine *mortuorum evocatio,* ope magicâ procurata intelligatur. (quomodo Herodianus *l. 4.* uſurpavit, ubi de Antonino Severi filio, Materniano eum mandâſſe, νεκυίαν χρησάμενον, μαντεῖον αὐτὸν τοῦ τέλους τοῦ βίου αὐτοῦ.) & πνεύματα quod præceſſerat, ad *ſpiritus* impuros ſive *d*[illegible] referatur. Verùm illud malim, eò magis, quòd ſti ſive ſolennitatis cujuſdam à Græcis celebrari ſolitæ meminit Suidas, quæ Νεκύα dicta fuerit, in quo ſpectacula forſan iſtiuſmodi exhibebantur. Νεκύα, inquit, ἡ τῶν νεκρῶν ἑορτή· cur enim legat Caſtellan. de Græc. feſtis ego neſcio, qua ratione Heſych. Γενέσια & Νεκύδαια eadem habeat: fieri tamen poteſt, ut [illegible] nomine & Νεκύα & Νεκύσια celebrata fuerit. Res itaque humanas & [illegible] mortalium partim puerulorum luſibus diſſidiis, partim ſpectaculis vanis, quæ ſimpliciorum animos afficere conſueverunt, confimiles, imò [illegible] planè, pronunciat.

§ 25. Ἰδοὺ ἐπὶ τῷ ποιᾷ τινὶ ὕλῃ] Vult in re quaque conſiderari formam & materiam, vel formam ſeorſim à materia abſtractam, & durabilitatem ejus. Vide *l. 4. § 21.* & *l. 7. § 29.* & *l. 8. § 31.* & *l. 12. § 18.*

Τῦπτε τὸ ἱλαρὸν ποιόν] Vide *l. 16.* [illegible]

§ 26. Διὰ τὸ μὴ ἀρκεῖσθαι [illegible] σὺν ἀγαθοποιΐᾳ] vide *l. 6. § 41.* & *l. 8. § 48.* Senec. *epiſt. 20. Huc ergo cogitationes tuæ tendant, hoc vota, [illegible] alia vota Deo remittantur, ut contentus ſis tenuissimis, & ex te naſcentibus bonis. Nullum enim bonum [illegible] ſurum eſt, niſi quod ex ſe ſibi invenit.* Idem *epiſt. 27.* Epictet. *l. 4. c. 6.* Πῶς ἔτι ὀρέξεως [illegible] μὴ ἀρκεῖσθαι εἶναι ὃς εἰμὶ, ἀλλ' ἐπιζητεῖν [illegible] τὸ δοκεῖν;

Ποῦ τὰ ταῦτα διὰ κατατείλασαι] Variam editio, quâ uſus D. Salmaſ. ποῦ τὰ ταῦτα διὰ κατατείλασαι· quod ipſe reddit, *quò illa ſunt!* ut ſit exclamatio; ſed habes quo οἷα oriuntur? qualis illa vulgaris, [illegible] ſed & Marci iſta *l. 10. § 25.* Ἐξ ὧν [illegible] verùm malim quod & Lugdunenſem exhibere videtur, ὧν ταῦτα, vel etiam τοιαῦτα διὰ κατατείλασαι utrìq; ex membro priori ſupplendum; vel [illegible] ἐξ ὧν ἀ. eòdem utrumq; recidit: ἡγεμονικῷ τῷ εὐ ἀκολούθως ἐξ. Lectionem hanc firmat, quod *l. 8. § 45.* habetur, ἀρκεῖσθαι οἷς [illegible] ἐπιτυγχάνει τὸ ἔμφυτον τῇ ἰδίᾳ κατασκευῇ.

Ἀλλ' ἀλλοῖς] Locus de [illegible] forſan & depravatus. D. Boot. [illegible] legitq; ἀλλ' ἀλλοῖς [illegible] ἀκολουθοῦσιν ἐπιτηδειότητας, quia non [illegible] ſentis tuæ operatione ea ad quæ nata [illegible] ἄλλῃ ἐνεργείᾳ meam ad eo conjecturam, fuiſſe [illegible] ἀλλ' ἐν ἀληθείᾳ βίου. vel etiam, ἀλλὰ ἀλλοῖς, *ſed hæc [illegible] tis.* Putat tamen Salmaſ. cum ſequentibus ſungenda iſta, & ſcribendum, ἀλλ' ὅταν ἀλλοῖ [illegible] &c. & expungendum illud ἀλλοῖς.

§ 27. Ἡ πιαῦτά τινα ἐκφώνησον] leg. forſan ἐκφώνησον,

ἐκφανέσι, ut priùs λόγῳ ἢ μοίρᾳ diceret, alioqui erit tautologia dura satis à numero ad numerum. vel quid si τοιαῦτα τοῖς ἐκφανέσι, legerimus?

Ἀλλὰ] ut *supra* § 18.

Οὐ δεῖ σε ἀσώματον, ἵνα πάντες ἡμᾶς περὶ σοῦ δοκῶσι] Vide *ad l.* 3. § 4. & *l.* 5. § 53. Epictet. apud Epictet. *l.* 4. c. 8. Τί οὖν, ἐπειδὴ ὑμῖν ἐπιτρέπουσιν οἱ πολῖται ἐπιμελεῖσθαι τῆς ἀκροπόλεως, οὐ δεῖ σε ἐμοὶ βλέπειν καὶ λέγειν, καὶ πίνειν, καὶ ἐσθίειν, πῶς ἀνέξομαι, πῶς ἀνεξόμεθα, πῶς φιλοπονήσω, πῶς ἀνθρώπους ποιήσω, πῶς ἀγαθοὺς πολίτας ἐκδίδω, πῶς ἀγαθοὺς φίλους κτήσομαι, πῶς τοιούτους ἐμαυτὸν παρέξω, οἷον ὁ θεὸς βούλεται; vide & *ad l.* 5. § 32. Cicero *de finib. l.* 2. *Nihil est turpius quàm sapientis vitam ab insipientium sermone pendere.* vide *l.* 6. § 20.

Εὐνοεῖν μὲν τοι αὐτῆς δεῖ] vide *ad l.* 6. § 47. & *l.* 7. § 22.

Φύσει γὰρ φίλοι] vide *l.* 11. § 9. Epictet. *l.* 3. c. 24. Πάντα φίλων μεστὰ, θεῶν μὲν πρῶτον, εἶτα καὶ ἀνθρώπων, φύσει πρὸς ἀλλήλους οἰκειωμένων.

Καὶ οἱ θεοὶ ἦ] vide *supra* § 12.

Δι' ὀνείρων, διὰ μαντικῶν] vide *ad l.* 1. § 17. prope finem. Hermogenes apud Xenoph. in *symp.* Οὕτοι τοίνυν οἱ πάντα μὲν εἰδότες, πάντα δὲ δυνάμενοι θεοί, ἅτε μοι φίλοι ὄντες, διὰ τοῦτο ὑπομιμνήσκουσί με, ὅποτε λάθω αὐτοὺς ἔτι μικρὸν ἀφ' ἡμέρᾳ, ἀφ' ὅτου ἂν ἄρξωμαι, ἃ χρὴ ποιεῖν μέλλοντα εὐπρακτεῖν. διὰ δὲ τοῦτο ἀγαθοί μοι σύμμαχοι ἡγοῦμαι ἐκ θεῶν παρεστάναι, συμβαίνοσί μοι πάντοτε ἀγαθὰ, φάσμασι καὶ ἐνυπνίοις, ἢ διὰ σημείων, ἃ δεῖ καὶ ἃ χρὴ ποιεῖν. ὅτῳ ἐγὼ, ὅταν μὲν σιγῶσιν, ἐλάττονι μοι μεταμέλει· ἡδὺ δέ ποτε καὶ ἀπιστεῖν ἀπολαύω. Ammianus *l.* 21. *Amat enim benignitas numinis, seu quòd mereantur homines, seu quòd tantis eorum affectione, his quoque artibus prodere quæ impendent.*

Περὶ ταῦτα μέν τοι, περὶ ἃ ἐκεῖνοι διαφέρονται] Cum sequentibus ista conjungit Xyl. dum sic vertit. *Hæc quidem, de quibus ii certant, circuli sunt rerum mundanarum.* Videtur autem περὶ ὧν legisse: vel etiam περὶ ὧν· quomodo in argumento haud dispari Dio Prus. *orat.* 30. ubi vitam humanam symposio contulerat, in hoc ait convivio, ἐτέρους μὲν παίζειν, τοὺς δὲ σπουδαίους παίζειν· εἰ δὲ τις σπουδάζειν ἐν τούτοις ἡμᾶς ὀνομάζοι, ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἀργύρεος, τοῦτο δὲ ἀργυροῦς, ὃ δὲ νόμισμα καλοῦμεν ἡμεῖς, οὐδὲ διαφέρεσθαι ἄξιον τούτου ἕνεκα. Quanquam & περὶ τινος διαφέρεσθαι dicitur. Clemens *strom. l.* 5. Διαφέρονται γὰρ ἡμῖν περὶ τὰς ἀρχάς. Verùm ibi διαφέρεσθαι est *dissentire*, & *dissidere* potiùs, quàm *litigare* aut *contendere*: quod istic locum non habet. neq; enim de rebus istis secum invicem tantopere contenderent, nisi de iisdem gemina sentirent: quin & par mendum habuimus *l.* 4. § 43. ἃ συμπαίζουσιν, pro ὧν. Porro posset & Xyl. versio hactenus defendi, si τὰ περὶ hic ἀντὶ τῶν διὰ sumatur. quomodo Thucydides aliquoties usurpâsse deprehenditur. *l.* 1. περὶ ταῦτα, *propterea.* &, μὴ περὶ τὰ παρόντα νεωτερίσωσιν, *ne quid novi propter præsentem rerum statum moliantur.* &*l.* 8. περὶ δὲ τοὺς τῶν Πεδαιέων δέκα λόχους ἐπιστέλλουσι αὐτῷ, *ob Pedaritæ epistolas suspectum illum habebant.* Cæterùm nè sic quidem cum textu versioni convenerit. quid enim sibi priori περὶ? nam geminum exhibet lectio vulgata, Revera ab interpunctione labebatur is qui secutus est codicem Xyl. indè fabricatus: & conjungenda divulserit, & dirimenda coniunxerit. Ad antegressa siquidem pertinent ista, & cum eis planè cohærent; αὐτοῖς βοηθοῦσι — πρὸς ταῦτα μέντοι, πρὸς ἃ &c. *opem illis dii ferunt — ad illa utique ad quæ*; &c. idem enim est istic πρὸς ταῦτα βοηθεῖν. quod *infrà* § 38. εἰς ταῦτα συλλαμβάνειν. & *infrà* § 11. εἰς ἴσα συνεργεῖν, qualia ibi commemorat, de quibus & istic. Sequentia novam ordiuntur periochen. quod & Merico visum.

Περὶ ἃ ἐκεῖνοι διαφέρονται] *quæ ab eis* (Deis nempe) *tanquam momenti alicujus sint, expetunt.* Mer. Cas. verùm significationis hujus verbi τῷ διαφέρειν exemplum requiro, nec occurrit. Malim itaque *id quæ* (consequuntur illi) *illi*, aut simpliciter *feruntur*; (quomodo Ἀλλὰ καὶ ἐμὲ ἔφερον de eisdem dixit, περὶ ἃ φέρονται) aut, si præsentio istic emphasin aliquam haberi contenderit, *tanquam in talo jactati temerè feruntur*; (quomodo Lucas *Act. c.* 27. *v.* 27. Διαφερομένων ἡμῶν ἐν τῷ Ἀδρίᾳ, *cum in Adria huc illuc jactaremur*) vel etiam, *cum animi solicitudine anxiâ & distractione feruntur*, & quasi *differuntur*; sicut Plautus, *amore differri*, dixit *Milit.* 4. 4. idémque, *cupidine differri*, *Pœnul.* 1. 1. hâc enim mente usurpatum Marco τὸ διαφέρεσθαι deprehendas; cùm in loco huic gemino *infrà* § 40. tum & *l.* 11. § 10. unde & διαφορὰ eidem, *l.* 6. § 41.

§ 28. Ταῦτά δὲ τι] Leg. Τ' αὐτὰ, vel Τὰ αὐτὰ, *Eadem sunt.* sicut *l.* 2. § 14. & *l.* 6. § 46. Par mendum notavimus & sustulimus, *supr.* § 14. & *l.* 4. § 32. & *l.* 10. § 7.

Τὰ τῶν ὅλων ἐξελίττεται] *quæ sursum deorsum rotantur, & in orbem quendam eunt redeúntq; mundana ista. Circulos mundanos* dixit Arnob. *l.* 2. Vide *ad l.* 2. § 14. Ἀνακυκλεῖται. Quanquam aliâ etiam ratione istic, quàm quâ illic, ἄνω κάτω κυκλεῖσθαι mundana ista dici videntur: quia dominos nimirum permutare solent, & ab istis ad illos per vices quasdam, sed incertas eas, transire; unde fit, ut homines quoque ipsi eisdem nunc accedentibus, nunc

&

& recedentibus denuo, quasi rotæ cuidam versatili alligati modò in sublime attollantur, modò ad infima rursus devolvantur. Adagii instar celebratur illud, Τροχὸς τὰ ἀνθρώπινα· ἡγνὸν συμπάθεια. Apostolius *proverb.* 186. Phocylides.

Κοινὰ τὰ θνητοῖσιν, ὁ δὲ τροχὸς ἑσταλὸς ὅλως.
Eorsdem omni; vita rota; instabilis status omnis.

Cyro Croesus apud Herodotum *lib.* 1. citante itidem Stobæo *tom.* 2. *tit.* 102. ὡς κυκλοῦσθαι δεῖ τὰ ἀνθρώπινα· ἑστεῤῥεῶσθαι γὰρ οὐκ ἐᾷ αἰεὶ τοῦ αὐτοῦ εὐτυχεῖν. Et priscus nescio quis apud Plut. ad Apollon.

Τροχῷ παρεικὼς ἄλλοθ' ἄλλε πίπτεις
Ἀφὶς ὕφ' ἁρμὸς ἡγεῖται, ἄλλοθ' ἄλλε.

Quò facit, quod Sesostri Ægyptio, è regibus subactis, quos jumentorum loco currum sibi trahere quandoq; cogebat, quidam regessisse fertur, rotam cur tam crebrò respiceret, à tyranno requisitus, Ἐκπάτησόν με ὁρῶν ἀεὶ τὰς ἀνθρωπίνας συμφορὰς, καὶ ἄλλοτε ἄλλους κυλίοντας καὶ τοὺς ὑπὸ τὴν ἁμαξαν νῦν ὑψηλὰ αὖθις καὶ ταπεινὰ φρονοῦντας. Historiam eam Chagani Abarum regi priscum Romanum recitâsse tradit Nicephorus *Callist. l.* 18. *c.* 29. etq; relatione Chagani Scytociam inirigaram; prout & responsione ipsa primitus Sesostrem inductum, nè reges deinceps jungeret. Imaginis ejusdem consideratione Regis Franci, cujus in potestate tunc fuerat, delinivit animum Agarenorum Imperator. quum enim per biennium integrum ridere nunquam fuisset conspectus, in risum erupisse tandem aliquando acceptâ, accersiri hominem rex jussit, qui risûs causam sciscitaretur, his verbis rebonderet; uti Zonaras ea retulit *annal. tom.* 3. in *Basil.* historiâ: Τροχὸς ἀκίνητος ἑαυτῷ, ὃν τὸ μὲν κατόπιν ἀεὶ, τὸ δὲ πρὸ μετέωρον ἔχει· τὸ δὲ μετέωρον ὑπὸ τοῦ κάτω γίνεται· τὸ δὲ κάτοπιν μετεωρίζεται· ὑπὸ δὲ ἑκάστου τῶν ἀνθρώπων τροχὸς ἀγόμενος, ἐξελάσαι λέγεται τὸν, ὡς ἀκίνητον, ἵππον διὰ πεδίων καὶ τὰ ὄρη ἁπάντων, καὶ ἄχρις οὗ ἐλθὼν εἰς ταπεινότητα, ὅπως αὖθις ἴσως ἐν χαμαιτύπῃ εἰς ὕψος ἐπαρθῇ καὶ γνώσῃ μεταβολὴν. Apud Sophoclem Menelaus, laudante in *Demetrii vita* Plutarcho;

Ἀλλ' ἡμὲν αἰὲν πότμος ἐν πυκιῇ δίνῃ
Τροχῷ κυκᾶται, καὶ μεταλλάσσει φύσιν.
Ὥσπερ σελήνης δ' ἡλίου τ' ἐναντία δύο
Στίνουσι δίωκτ' ἀεὶ κατ' ἴχνος ἀλλήλοις μιᾷ,
Ἀλλ' οὐδέποτε φεύγων ἁρπάσαι τινὰ
Πρόσω τε καλλίωνος ἢ πρόσθεν βίου
Χώπταν δὲ αὐτὸς εὐτυχὴς ἐπῇ τροχῷ,
Πάλιν διαῤῥεῖ, κἀφ' ἑτέρᾳ πορεύεται.

Lunæ confert, mutabilitatis nomine, sublunaria ista omnia; quomodo & Joannes in *Apocal.* c. 12. *v.* 1. Gregor. Naz. *ad suos ob Præsidis offensionem dejectus.* Κύκλος τις ἐστὶ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων· οὐκ ἐᾷ γὰρ τὰ πάντα ῥᾳδίως, ἢ μεταχωρεῖ, ἢ ἀντιμεταστατεῖ· ἢ αὖθις μᾶλλον ἀναδίδωσιν, ἢ γενόμενα τοῖς κρείττοσιν, ἢ ἀνθρώποις ἐπιτείνει. Et *ep.* Septem. *epist.* 51. Ὅρα τὰ ἡμέτερα, ἢ θεὸς κύκλος τις· ἢ ἀνθρώπινον οὐκ ἐᾷ μένειν, οὐδὲ ἀεὶ τοῖς αὐτοῖς, οὐδὲ τοῖς αὐτοῖς ἀνθρώποις, ἢ πάντων ἢ ἔνια τῶν συνεχόντων ἐστὶ τοιαῦτα· ἔστι τῶν δυσχερῶν, ἀλλὰ τάχιστα μεταπίπτοντα· ἢ μεταπίπτοντος ἀεὶ αὖθις ἐκείνου *supra.* & *in orat. pro pauper.* Οὐδὲν ἀνθρώπινον βέβαιον, ἐπὶ ὁμαλὲς, ἐπὶ ὃν ἀεὶ βαδίσαι· ἀλλὰ κύκλος τις ἡμῖν ἀνθρώπινα περιάγει πράγματα· ἄλλοτε ἄλλοις ἐπιτίθησι, ὅπως μὴ τοῖς αὐτοῖς ἀεὶ κακοῖς ἢ ἀγαθοῖς, φέρων καταβολὰς, quæ enumerantur. & *mox*: τὸ μὲν γὰρ ὅτι πάντα μεταπίπτει, ἢ ἀεὶ γίνεται, ἢ ἕκαστα ἐκ πολλῶν ἄλλοτε εἰς ἄλλους μεταῤῥέοντα ἢ ἀποῤῥέοντα, Agapet. *parænes.* §. 11. Κύκλος τις ἡμῖν ἀνθρώπινα περιάγει πράγματα, ἄλλοτε ἄλλοις φέρων αὐτὰ ἢ μεταδίδωσι. Diodor. Sicul. *histor. lib.* 18. Ὁ χρόνος ἅπαντα φέρει τὰ τῶν ἀνθρώπων εἰς τοὐναντίον, ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ τὰ μὲν ἀγαθὰ τοῖς κακοῖς, τὰ δὲ κακὰ τοῖς ἀγαθοῖς ἀντικαθιστάς. Trahit horsum Clemens *strom. lib.* 6. ex Dionys. Thracis Grammatici in *libr.* quo *Archilochi* five *veterum myfticorum* fignificationem explicat; τὸν τε τροχὸν, τὸν φερόμενον ὑπὸ τῶν ἵππων τεθέντα, καὶ τὸ ἅρμα ἐπὶ τοῦ ἀνθρωπίνου βίου τιθέμενον. allatis in eam mentem Orphei versibus illis:

Ἀλλ' ἄγε δὴ καὶ ἐγὼ τοῖσιν ἐμοῖσι νόοισι φρένα τερπνὴν
Θήσω, οὐκ ἐκ μύθου ἐπὶ ῥηθέντι, ἀλλὰ νοήσας
Ἀθανάτοις ἐπέεσσι· σὺ δ' ἐς φάος ὄμματ' ἀείρας
Ἐς τροχὸν ἀθανάτοιο θεοῦ βλέπε, καὶ νόει αἰεὶ
Ἄξονα τόνδε κατ' ἰθὺν ἐληλάμενον διὰ μέσσου
Γῆς καὶ πόντου καὶ ἀπείρονος οὐρανοῦ ἄκρου
Ἑστηκότα· τὸν δὲ τροχὸν ἀκάματον ἐπὶ τοῖσιν
Ἑστάμενον κατὰ κόσμον ἐλαύνει ἀθάνατος θεὸς ἀνὴρ
Ἀμφὶς ἔχων ἀνὰ χεῖρε δύω τροχιήλατον ἄξονα.

Hinc & celebris ille *fortunæ rota*, de qua Cicero (quanquam à Fabio, an Tacito, in *dialog. de caus. corrupt. eloquent.* eo nomine notandis) *orat. in Pison.* Nè tam quidem, cum illum suum fatalem versare orbem, fortunæ rotam pertimuisse. Sen. & alii non pauci. Senec. *Hippolyt.*

Quamvis gallus humana rotæ

Et Tibull. *l.* 1. *eleg.* 5.

Persarum vicisse fuit, fortuna, superbos

Plurima item apud Dion. Lambin. & Joan. Gulielm. (*Gallic. lib.* 2. *cap.* 17. Ammianus) in Tac.

Huc continuatio

Fortuna volubili urbe versante

Summa infimis mutare gaudemus.

Ammian. *hist. lib.* 26. Quo vel beatus versâ rotâ fortunæ ante vesperam potest esse miserrimus. Vide ad *lib.* 4. §. 52. ἐρήμου. Quod autem illi rotam, Seneca etiam, audaciùs paulò, *petaurum* nuncupavit. Sic enim ille *ep.* 98. *oblitus hujusce petauri, quo omnia jactantur; sibi uni fortuitorum constantiam spondet*

ſpondet (unuſquiſque.) & Plutarch. in *frag. de viſioſorum miſeria*; μεστὴ ἐχθρὸς καὶ στοχασμὸς ἀσφαλὴς περὶ τὴν τύχης πταισμόν. vide *lib.* 8. § 5. Mericus autem noſter ἰσχνὰ ἰστὰ ſic *ordinaria* vertit. haud incommodè prorſus, ſiquidem ἰσχνὰ dicuntur *vulgaria, communia, obvia quæque*. Heſych. Ἔσχνιλον, τὸ παλαχῆ κυκλῶν. Et, Ἔσχνιλα, καὶ ἐσχνιλάμβα τὰ βίᾳ καὶ σωρηδόν. Nec malè igitur Cœl. Secundus *theſ. Ordinarius*, ἰσχνίλιος, *qui in orbem redit, vulgaris*. Ità Ariſtoteles *polit. l.* 2. *c.* 3. διακοσίας ἐγκυκλίους dixit, *operas obvias & vulgares quaſvis*. Ἐπὶ τῶν διεσπόρων τύπους μᾶλλον περιεργάζωνται, ὅσοις πλεῖστα προσχρήσωνται πρὸς διακονίας τὰς ἰσχνιλίους. quæ & ἐγκύκλια διακονήματα, *ibid. lib.* 1. *c.* 4. λαμβάνουσι μισθὸν, διδάσκοντα τὰ ἐγκύκλια διακονήματα τοῦ παιδὸς. & unicâ voce ἐγκυκλήματα, *œconom. lib.* 2. *c.* 1. ſed & ἰσχνίλια ſimpliciter, *polit. lib.* 2. *c.* 7. ubi pronunciat, πλὴν θρεπτίμα πρὸς ὀλίγον ἐγκυκλίων χρήσιμον εἶ, ἀλλ' οὐ πρὸς τὸν πόλεμον. Unde & ἐγκύκλιοι dicuntur Iocrati *de pace*, οἱ τυχόντες ὅτι ὀλιγοχρόνιοι ἄνθρωποι, *plebeii quivis*. Πάλιν ἐνίοις τούτων ἦν ἐγκυκλίων τροφὰς πορίζειν καθ' ἕκαστον ἐνιαυτόν. &, Ἐγκυκλεῖν τὸ μυστήριον, *myſterium divulgare & in profanorum aures ſive notitiam efferre*. Clemens *ſtrom. lib.* 7. ἃ γὰρ ἐγκυκλεῖν χρὴ τὸ μυστήριον. quod ἐξορχεῖσθαι frequentiùs dicitur. nec eſt verò vero abſimile Marcum eò magis hoc vocabulo uſum quò rerum iſtarum, quas tanti faciunt miſeri mortales, non ſolùm τὸ σωμάτιον καὶ τὸ γελοῖον, ut alibi loquitur, ſed & τὸ ὀστέινον ſubindicaret. vide *l.* 4. § 38, 42.

Ἄνω κάτω] Ità Plato *Phileb.* Ἀεὶ γὰρ ἄπειρα ἄνω τε καὶ κάτω ῥεῖ. Greg. Naz. *orat. pro pauperibus*; Παίζεσθαι ἡμᾶς ἐν τοῖς ἀρωμένοις, ἄλλοτ' ἄλλως μεταβαλλομένοις καὶ μεταβάλλουσι, καὶ ἄνω καὶ κάτω φερομένοις τε, καὶ ἀνεστραμμένοις. & Philo in *vit. Moſis*: τύχης γὰρ ἀσταθμότερον οὐκ ἔστιν, ἄνω καὶ κάτω τὰ ἀνθρώπεια πατάσσουσα. Indè quæſitus Diogeni jocus, qui cùm ὀπισθόπους deversâ facie, ſepeliri ſe mandâſſet; cauſſam quærentibus, reſpondit, ὅτι μετ' ὀλίγον μέλλει τὰ κάτω ἀναστρέφειν, quia paulò pòſt futurum eſt, ut quæ deorſum ſita ſunt, ſurſum vertantur. quo loco malim ἄνω στρέφειν legere. quomodo & Cambyſes minatus eſt, Ἀναστήσω τὰ μὴ ἄνω, κάτω θήσειν· τὰ δὲ κάτω, ἄνω. Herodot. *lib.* 3. Quanquam potuit & alluſiſſe Marcus ad Heraclîti illud, quò τὰ μεταβάλλοντα dixit eſſe ὁδὸν ἄνω κάτω. Habes *ad lib.* 4. § 40. indè Tertullianus *adv. Marc. l.* 2. *c.* 28. *Quòd enim ait Heraclitus ille tenebroſus, eadem via ſurſum & deorſum.* vide *lib.* 6. § 44.

Ἐξ αἰῶνος εἰς αἰῶνα] quod Hebræi dicere ſolent, מֵעוֹלָם עַד עוֹלָם *à ſeculo in ſeculum. Pſal.* 90. *v.* 2. & *Pſal.* 103. *v.* 17. & רַע־דְּ נַר־דְּ *in ſeculum & ſeculum Pſal.* 90 *v.* 1. & *Pſal.* 100. *v.* 5. id eſt, *per ſecula quæque* Tertull. *de ſpectac. c.* 25. *Quale eſt, ex ore quo Amen in ſanctum protuleris, gladiatori teſtimonium reddere? εἰς αἰῶνας ἀπ' αἰῶνος, aliî omnino dicere niſi Deo & Chriſto?* doxologiæ formulas ſolennes reſpexit; ſimul alluſum & ad illud Commodo pugilem agenti acclamatum, referente *lib.* 72. Dione Νίκας νικήσεις ἀπ' αἰῶνος. quod & Rigaltius obſervavit. Vult itaque rerum iſtarum ſemper & eſſe & fuiſſe ſortem & naturam eandem; ut mutationibus & viciſſitudinibus eſſent obnoxiæ, & vertigine perpetuâ ſurſum deorſum ferrentur; talémque eſſe earum conditionem, ut, quòd de *Fortè* ille cecinit, *triſt. l.* 5. *el.* 8.

Sit tantùm conſtans in levitate ſua.

Gregor. Naz. *ad cives ſuos in anguſt. conſtitut.* Οὐδὲν ἀνίκητον, οὐδὲ ὁμοῖον, οὐδ' ὡς τέλος ἴσιον, οὐ τὸ μεῖον, οὐ τὸ μᾶλλον, οὐ τὸ ἥμισυ μεῖζον, οὐ τὸ ἀλλοτριον, οὐ μικρὸν, οὐ μεῖζον, οὐχ ὅ, τι ἂν εἶποι τις καὶ τοῦτο ἴσον ἢ ἀνίσοτης ἔχει, πάλιν δεῖ πάντα μεταβολῆ. Καὶ ἤπου ἑφ' ἕκαστον ὁρμᾷ] vide *ad l.* 6. § 36. & *l.* 7. § 75. & *ſupr.* § 1. Hinc autem Lugd. novam orditur, ſed abſurdiſſimè, ut aliàs ſæpe, periocham.

Ἡ ἄπαξ ὅρμησις] ἢ leg. eſt enim alterum diſtributionis membrum.

Καὶ τί ἂν τινι τρόπον γάρ πνα ἄτομοι ἢ ἀμερῆ] *& quid unum alicui. quodam enim modo atomi.* Xyl. qui & locum, ut mendoſum, aſteriſco appoſito notavit. *cuncta indiviſâ quodammodo & inſeparabiliter à ſe invicem pendent.* M. Caſ. qui quid legerit ex verſione ariolari non poſſum. D. Salmaſ. ἢ τί ἐν τινὶ. *ſi ſemel*, inquit, *omnia ab æterno direxit, τὰ λοιπὰ κατ' ἀκολούθησιν, reliqua ab illo ſemel conſtituto ordine pendent, & indiſſolubili ſerie invicem connexa ſunt, & ſemper aliquid in aliquo eſt. quia quod ſequitur, ab eo quod præcedit generatur, & cauſſa prior ſequentem producit; quia ſic Deus ab initio omnia ordinavit, ſic quodammodo atomi ſunt, non illi Democriti, & Epicuri, ſed alii: quia nimirum inſecabilis ille eſt atque indiviſibilis ordo rerum ac concatenatio cauſſarum, in qua ſemper ſequens à priore dependet, ut divelli non poſſint nec ſeparari.* Mavult itaque ἄτομα, quàm ἄτομοι. Adjicere liceat & conjecturam noſtram. τρόπον γάρ τινα ἀεὶ τὰ ἐν τινὶ, vel, καὶ ἐν τι τρόπον πνὰ γίνεται, ἃ ἄτομοι καὶ ἀμερῆ. *vel reliqua à primis illis pendent, atque ex ſerie hac continua unum quid conſit, aut atomi atque inſecabilia cerpera pro rerum initiis ſubſtituenda erunt.* In hanc ſuſpicionem eò magis propendeo, quia diſtributio iſta Marco ſolens eſt. vide *infr.* § 37. & *l.* 4. § 3. ἤτοι τροπικὰ ἢ ἄτομοι. & *l.* 10. § 6. D. Boot. καί τι ἐν γίνεται, legit. *& unum quiddam fit, ſicut catena ſcil. una conſtat ex annulis quamplurimis ſibi invicem annexis.* ità de genere humano generationis

vi virtutéque perennante, Plato *de leg. lib.* 3. τ' αὐτὸν καὶ ὧν ὁτιοῦν ἡμίσει.

Τρόπον γάρ πινα] ità *l.* 6. § 38. τρόπον γάρ τινα πάντα ἀλλήλοις ὁπωσοῦν ἔχει.

Εἴ τις θεὸς, ἔν ἔχει πάντα] vide *ad l.* 2. § 11.

Εἰ ἡ εἰκῆ μὴ ἡ σὺν εἰκῇ] vide *l.* 6. § 44. atqui contrà planè Jocasta in Sophoclis *Oedip. Reg.*

Τί δ' ἂν φροντίσ' ἄνθρωπος, ᾧ τὰ τῆς τύχης
Κρατεῖ, πρόνοια δ' οὐδὲν ἔστιν ἀσφές;
Εἰκῇ κράτιστον ζῆν, ὅπως δύναιτό τις.

Quid quisque curet, quando fortuna omnia
Versat, nec ulla superæ est providentiæ
Nota? optimum est ergò vivere ut casus tulit.

Ἥδη πάντας ἡμᾶς γῆ καλύψει] Ità *l.* 6. § 59. ἐμὲ γὰρ πάντα καλύψει] Hesiod. aliquoties.

Αὐτὰρ ἐπεὶ καὶ τοῦτο γένος κατὰ γαῖα κάλυψε.

Hinc Nicoclis dictum, εὐτυχεῖς ἦσαν οἱ ἰατροὶ, *felices esse medicos*, ὅτι τὰς μὲν ὀλιγοτυχίας αὐτῶν ὁ ἥλιος ὁρᾷ, τὰς δ' ἀποτυχίας ἡ γῆ καλύπτει. Antonius *collect. l.* 1. *c.* 56.

Τὰς ὀλιγωματώσεις] vide *ad l.* 7. § 34. Flaccus *l.* 2. *ep.* 2.

——*Perpetuus nulli datur usus, & hæres*
Hæredem alterius, velut unda supervenit undam.

vide Nason. *ad l.* 6. § 15.

§ 29. Χειμάρρους ἡ πᾶν ὅλων αἰτία, πάντα φέρει] vide *ad l.* 2. § 17. & *l.* 4. § 43. & *l.* 5. § 23. & *l.* 7. § 19. Pertinent autem huc imagines illæ apud Homer. *Iliad.* ε'. *v.* 87.

——ποταμῷ πλήθοντι ἐοικὼς
Χειμάρρῳ, ὅς τ' ὦκα ῥέων, ἐκέδασσε γεφύρας.
Τὸν δ' ὔτ' ἄρ τι γέφυραι ἐεργμέναι ἰσχανόωσιν,
Οὐδ' ἄρα ἔρκεα ἴσχει ἀλωάων ἐριθηλέων,
Ἐλθόντ' ἐξαπίνης, ὅτ' ὄμβριος Διὸς ὄμβρος.
Πολλὰ δ' ὑπ' αὐτῷ ἔργα καταίρινε καλ' ἀζήων.

& *Il.* λ'. *v.* 492.

Ὡς δ' ὁπότε πλήθων ποταμὸς πεδίόνδε κάτεισι
Χειμάρρους, κατ' ὄρεσφιν ὀπαζόμενος Διὸς ὄμβρῳ
Πολλὰς δ' ὀρυσαλίδας, πολλὰς δέ τε πύκνας
Ἐσφέρεται, πολλὸν δέ τ' ἀφύσσητον εἰς ἅλα βάλλει. Et Mar. Æneid. *l.* 2.

Non sic aggeribus ruptis cùm spumeus amnis
Exiit, oppositásque evicit gurgite moles;
Fertur in arva furens cumulo; camposque per omnes
Cum stabulis armenta trahit.——

& *lib.* 12.

Aut ubi decursu rapido de montibus altis
Dant sonitum spumosi amnes, & in æquora currunt
Quisque suum populatus iter.——

Τὰ πολιτικὰ ταῦτα καὶ ὡς ὄντως φιλοσόφως πραγματ] *Philosophicè agentes.* Xyl. rectè, sicut *l.* 2. § 10. φιλοσόφως ὁ Θεόφραστος. Certè tam ratione caret, quòd istîc φιλοσόφως, quàm quòd illîc φιλόσοφος, legi postulat Arnot. Ineptè hæc Xylandrum tamen probo, quòd ista à se in locum divellit, quæ conjungenda potiùs fuerant, cùm de eisdem referantur: probo, quòd ex commate prægresso τὸ ὡς ἐπὶ τῆς κοινῆς repetat, ut pleniùs expressum sic legatur, καὶ, ὡς ὅτιοῦν, φιλοσόφως πραγματικὰ ἀνθρώπια, ὡς μυξῶν μιγά. *Sophistas* scil. Marcus hîc perstringere videtur, de quibus Julian. Imper. *epist.* 42. βέλοντα γὰρ πρὸς τοῖς ἄλλοις, ἃ λέξεων μόνον, ἠθῶν δ' οὐδὲν διδάσκαλοι. καὶ τὸ κατ' σοφὰς εἶναι φασι τὸ πολιτικὸν φιλοσοφίαν. εἰ μὲν οὖν ἀληθὲς ἢ μὴ, τοῦτο ἀφείσθω νυνί. vel (quod magìs reor) *politicos* illos, qui sapientiæ nomine laudari solent, quosque ideo à *Sophistis* distingui vult Dio Prus. *de regn. orat.* 4. Εἶναι γὰρ καὶ σοφιστὴ καὶ δημαγωγοί. λέγω δ' διαφέρειν φατηγάς τε καὶ σοφιστὰς, καὶ πολιτικὸς ἄνδρας, ἀπὸ τοῦ εἰρωνεύειν. locum eò magìs, quò expurgem, adduxi. quis enim non videt, (nec vidit interpres tamen) vocabulum σοφιστὰς istinc furcillandum? quomodo enim *Sophistas* à *Sophistis* discreverit? vel hos certè quos Prodicus, referente in *Euthydemo* Platone, μεθόδεια φιλοσόφων τε ἀνδρῶν καὶ πολιτικῶν, *viri philosophici ac politici conterminos*, dixerat. ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἔστι, inquit ille, πάντων σοφώτατοι ἀνθρώπων πρὸς τοῦ εἶναι, καὶ δοκεῖν πάνυ πολλοῖς. *Putant se omnium hominum sapientissimos esse, atque ità à plerisque etiam existimari.* ideo autem & Philosophos & Sophistas etiam infensos habebant, quòd utrumque genus hoc, si in existimatione foret, luminibus suis obfecturum videretur. istis verò in ordinem redactis, ἀναμφισβήτητος ἦδη παρὰ πᾶσι τὰ γυμνάσια εἰς δόξαν ὀίσεσθαι σοφίας πίσει. ἔστι μὲν γὰρ τῇ ἀληθείᾳ σοφὰς σοφωτάτους, &c. habes μύξαν de qua Marcus. Et mox Σοφοὶ δ' ἡγοῦνται εἶναι, πάνυ εἰκότως. μαντικὸς μὲν γὰρ φιλοσοφίας ἔχειν, μαντικὸς δὲ πολιτικῶν, πάνυ ἐξ εἰκότος λόγου· μετέχειν γὰρ ἀμφοτέρων ὅσον ἀδεῖ, ἐπεὶ δ' ὄντες κινδύνων καὶ ἀγώνων καρπωδεῖς τῷ σοφίαν. Itaque illud ὡς ὀίονται, ut videtur, duplici ratione potest intelligi; vel, *ut ipsi de se opinantur*, aliósque volunt opinari, vel etiam, *ut aliis* haud paucis, falsò tamen, videtur. Neque enim revera *Philosophos vivunt*; sed *Philosophos agunt*: hoc est philosophos simulant, & simiarum more imitantur, cùm nihil sint minùs. Ideo Plato in *Sophist.* τὸν σοφιστὴν definivit: μιμητικὸν τοῦ σοφοῦ· quasi *philosophi* sive *sapientis simiam* dixisset. quomodo Regulus ille *omnium bipedum* ipse *nequissimus*, Rusticum, hominem verè integerrimum, malitiosè infectatus, Στοϊκοῦ σιμίαν appellavit. Plin. Min. *l.* 1. *ep.* 5. sed & Lucianus istiusmodi homines vocat πιθήκους, οἵπερ ἄκρα χείλη φιλοσοφοῦσι, καὶ ἔτερον μὲν ἐνδεικνύμενοι χαῦνοι, ἄλλο δὲ λέγοντες· quos eosdem & Gregor. Nyssen. *orat. de profess. Christ.* πιθηκώδεις ψυχὰς appellat, οἳ διὰ μιμήσεως ἐφαπτομένης τὸν χριστιανισμὸν ὑποκρίνονται. μίξεσιν ἔχοντες ἐμπείρως· τῷ δὲ δύναμιν αὐτῆς ἐρημώσει· utì Apost. *ad Timoth. ep.* 2. *c.* 3. *v.* 5. vide *ad l.* 10. § 8. Tales D. Christus in Pharisæis ὑποκριτὰς etiam

etiam nuncupavit Matth. *c.* 6. *v.* 2. & *c.* 23. *v.* 23, 25, 27. id est, *histriones, scenicos.* Basil. Cæs. *orat.* 1. Ὑποκριτὴς, ὁ ἐν θεάτρῳ, ἀλλότριον πρόσωπον ὑπελθών. Σὺ δὲ ὢν πολλάκις τὸ τῶν Λακώνων, καὶ ἰδιώτης τὸ τῆς βασιλίδος. & Isidor. Pel. *lib.* 1. *ep.* 427. εἰ τις τοῖς μὲν πάθεσι ζῇ, τῇ δὲ ταῦτα ὑποκρούεται τὰ ὅπλα φορεῖ, ἔοικε τοῖς ἐν σκηνῇ ἀλλότρια παίζουσι σώμασι, ὅτε ἐπιγελῶσιν οἱ θεαταὶ ὡς ἀρτιμελέσι καὶ ὑγιέσιν τὰ σχήματα. Quod & Lucian. in *apolog.* Οἱ τραγικοὶ ὑποκρίται, ἐπὶ μὲν τῆς σκηνῆς, Ἀγαμέμνων ἐστὶ καὶ αὐτὸς ἢ Κλέων, ἢ αὐτὸς Ἡρακλῆς εἶσιν. ἔξω δὲ τοῦ προσώπου, ἢ Αἰσχύνης; ἀπορθέμβωτοι τὰ πρόσωπα, γίγνονται ὑποκριτὰ τραγῳδοῦντες, ἐκπίπτοντες, καὶ συσταλέντες, ἐνίοτε δὲ μαστιγούμενοι, ὡς ἂν τῷ θεάτρῳ δοκῇ. & Joan. Chrysost. *in Matth. orat.* 20. rationem reddens nuncupationis Dominicæ; ὁ μὲν ὑποκριτὴς μέχρι τότε φαίνεται λαμπρὸς, ἕως ἐν τῷ θεάτρῳ καθῆται· μᾶλλον δὲ οὐδὲ τότε περὶ πάντων. ἴσασι γὰρ οἱ πλείους τῶν θεατῶν, τίς ὢν τὸ γένος ὑποκρίνεται· πλὴν ἀλλὰ τῷ θεάτρῳ λυθέντι, συμφίσταται ἅπασιν ἀνακαλύπτεται. quod Senec. *ep.* 76. *Hi, quibus sceptrum & chlamydem in scena fabulæ assignant, cùm præsente populo elati incesserunt, & cothurnati, simul exierunt, excalceantur, & ad staturam suam redeunt.* Dio. Prus. qui & Chrysost. *orat.* 38. ἐν ταῖς θέαις τίς ὑμῶν ἀληθῶς δοκεῖ βασιλεῖς, ἢ τύραννος ἢ θεός; καὶ τοι ταῦτα πάντα καλοῦσιν, ἢ ἐκ ὀνόματα μόνον ἔχουσι θεῶν, ἀλλὰ καὶ πρόσωπα, καὶ σολὰς, καὶ κιθαρίσεις πολλὰ, ὡς ἐκεῖνοι· τῷ ὄντι δὲ καὶ ποιήματος σωτῆρας εἶναι, ἀπὸ τοῦ μηδὲν ὄντας. Histriones igitur reges agunt, cùm nihil in se regium habeant; at Sophistæ etiam βασιλεύειν διδάσκειν, alios *artem regendi edocturos* se profitentur, (quemadmodum & Protagoras Platonicus *politicam*, ὅπως τὰ τῆς πόλεως συνατάττεσθαι ἂν αὐτῇ τις καὶ πράττειν, καὶ λέγειν) οἱ δὲ οὐχ ὅπως βασιλεύουσιν, ἀλλ' οὐδὲ ζῆν ἴασιν, *cùm ipsi interim nec vivere, nedum regnare norint.* Quin & quod Petrus Apost. *ep.* 2. *c.* 2. *v.* 19. de Pseudonymis doctoribus; ἐλευθερίαν ἄλλοις ἐπαγγελλόμενοι, αὐτοὶ δοῦλοι ὑπάρχοντες τῆς φθορᾶς. *Aliis libertatem polliceri, cùm sint ipsi vitiorum mancipia.* ità sapientiam pollicebantur sophistæ isti, cujus ipsi nè micam quidem penes se habebant; & eò minus, quò plus habere se opinabantur. quod rex sapientissimus monuit, *Prov. c.* 26. *v.* 12. ὅσοι γὰρ ἂν ἀμαθεῖς ὄντες, πεισθῶσι σοφοὶ εἶναι, ἔστι πολὺ εἰσὶν ἀθλιώτεροι τῶν ἄλλων ἁπάντων. καὶ ὅτι τοῦτο τὸ τῶν σοφιστῶν γένος. Dio *orat.* 10. tales erant, talésque faciebant illos, qui in disciplinam eis sese dabant. vide *ad l.* 1. § 16.

Ἀνδρώπεια] *homunciones.* Xyl. rectè. leg. ergò ἀνδρώπια. nam ἀνδρώπεια, *humana.*

Μυξῶν μεστὰ] *Muci pleni.* Xyl. *gravitatis affectatæ pleni.* M. Cæs. ut alluserit Marcus ad proverbium illud, Βαθεῖαι μύξαι, ἀεὶ τῶν κομπαζόντων καὶ μεγαλαυχούντων, usurpatum; Suid. de quo Salmas. *ad Tertull. Pall. deducunt perperam* (duodam notat) *à Myxo Cereris sacerdote.* at μύξα est μυξώδης· & μύξα, βλέννα, κόρυζα· κόρυζαν *pro tumore, superbiâ, jactantiâ dixere.* Sed & μύξαν *pro eodem.* inde μύζω, ἀλαζών. itaque *arrogantiæ* ac *fastûs*, malim reddere, sicut Marcus alibi, καὶ μεθ' ὕδατος πύου *lib.* 11. § 18. quàm *gravitatis affectatæ* pleni! quanquam σμυστοφία, quod sequitur, horum ipsectare videatur. Cæterùm habere locum hic potest alter vocabuli istius usus etiam proverbialis, quo μυξώδεις καὶ βλεννώδεις, & μύξης sive κορύζης μεστοί, fatui stupidíq; dicuntur; & μύξα sive κόρυζα pro stuporis indicio habetur. Ità apud Platonem. *polit. l.* 1. Thrasymachus Socrati stuporem objiciens, percontatur illum, nutricem habeat necne, ὅτι, inquit, οἱ κορυζῶντα σφᾶς, καὶ οὐκ ἀπομύττει δεόμενον. In Luciani Icaromenippo. Timolaum subsannans Lucianus; Καὶ τοι ἐνὸς τῶν ἀναισθήτων προσδεῖ, ὃς σε παύσει μωραίνοντα, τῷ πολλῷ ταύτῃ κόρυζαν ἀπεξύσας. Idémque in *Pseudomant.* Τοῖς ἰδιώταις καὶ κορύζης μεστοῖς τῷ ῥίνα προσῆκον. Et in *Philopseud.* Εἰ μὴ πάνυ τῷ ῥίνα κορύζης μεστὸς εἶμι. Nec secùs ferè Epictetus, *lib.* 2. *c.* 21. dixit; κορύζης μεστὸς εἰς τὸ σχολὴ εἰσέρχομαι, μόνον τὸ ἱστορίαν μαθησόμενος. Latinis pariter *mucidus* pro *stupido, stolido, fatuo.* Plaut. *Epid.* 3. 4.

---*homo es,*
Qui me emunxisti mucidum, minimi pretî.

Frustrà enim est Pareus, cùm de *opulento* dici censet, *cui mucus* scil. *es est.* imò, tanquam de homuncione, cui *mucoris plenus nasus*, quique *consilii omnis expers est*, ut rectè Lambinus. prægressa docent.

Senex, tibi os est sublitum planè & probè.

nec aliâ ratione ejusmodi hominem *blennum* dixere. Fastus.

Blennos stultos esse Plautus indicat.
(*Bacchid.* 3. 1.)

Stulti, stolidi, fatui, fungi, bardi, blenni, buccones.
Lucil. *sat.* 30. citante Nonio, apud quem *plenus*, pro *blennus* corruptè legitur;

Deblaterat blennus.——

nam Βλέννα, μύξα· Βλεννὸς, νωθὴς, μωρός. Hesych. Cùm igitur pituitæ crassæ, quâ nares obstrui solent, copia nimia mentis aciem obtundere sensibúsq; officere censeatur, indè natum, ut sicut *emunctæ naris* hominem, quod de Lucilio Flaccus, *serm. lib.* 1. *sat.* 4. pro acris ingenii, exactíq; judicii dicebant: ità contrà *naris obesæ*, quod idem *epod.* 12. usurpavit, pro stolido stupidóque in usû esset. Verùm contextûs series illò potiùs inclinat, eodémq; ipse. Respexerit autem forsan Marcus ad illud Epicteti, qui *dissert. l.* 3. *c.* 22. de Cynicam professionem ementito, cùm revera nihil minùs præstaret, Μύξα γίνεται, ἄλλο δ' οὐδέν.

Τί ποτε πάσχομεν, ὦ πρὸς θεῶν φύσις ἀπιστεῖ] Post πάσχομεν distinguit Interpres Anglicanus, & erotematicè legit, τί ποτε; *O homo, quid negotii facessit tibi?* Xylandrum forsan secutus, qui sic prior reddidit; *Quid faciendum? quod nunc natura poscit, eò contende*, &c. Verùm contextûs series ista vix admittit, & distinctiones à Xyl. ipso in contextu positæ respuunt omnino. Verto itaq; *Faciat tandem, ô homo, eorum aliquod, quæ natura nunc à te exigit.* De mente vide *l.* 6. § 2. & *l.* 7. § 54, 55. & *supr.* § 6. & *infr.* § 41. & *l.* 10. § 12, 33. nè eadem identidem appositа denuo nauseam pariant.

Μὰ Φιλίππου οἵ τις εἶσται] Vide *lib.* 1. § 7, 9. & *l.* 7. § 58, 67. & *l.* 8. § 1. Epictet. *lib.* 3. *c.* 24. Μόνον μὰ πόμπιδα αὐτὸν μηδ' ἀλαζόνα ἐπ' αὐτῷ· ἀλλ' ἔρχου δείκνυε· κἂν μηδεὶς αἰσθήται, ἀρκεῖ αὐτὸς ὑγιαίνων καὶ εὐδαιμονῶν. Senec. *epist.* 79. *Hæc nos oportet agere, & in hoc ire impetu toto, licèt pauci sciant, licèt nemo videat.* Et, *epist.* 113. *nihil ad rem pertinet, quàm multi æquitatem tuam noverint.* Optimè Plut. *de perfect. indic.* Εἰ γὰρ ἀληθινὸς ἔρως παιδὸς ἢ γυναικὸς, ἐ ζητεῖ μάρτυρας, ἀλλὰ καρπῶται τὸ ἡδὺ, κἂν κρύφα καπηλεύσηται τὸν φόβον· ἔτι μᾶλλον εἰκὸς ὅτι τὸν φιλόκαλον, καὶ φιλόσοφον συνόντα διὰ τῆς πρὸς ἔπαινον τῇ ἀρετῇ καὶ χρώμενον, αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ σεμνῶς μέγα φρονεῖν, ἐπαινεῖσθαι καὶ ἀπεραίνεσθαι μηδὲν δέομενον. ὥσπερ ὖν ὁ κηδὼν ἐκεῖνος ὅτοι πρὸ θεραπαινίδι, καὶ βοῶν, θύρασι, Διονυσία, πίπαυσαι τετυφωμένη, ὅτως ὁ ποιήσας τὸ χρεὼν καὶ δεῖον, εἶτα τοῦτο δημεύμενος, καὶ θεωρέων πανταχῇ, δῆλός ὅτι ἔξω βλέπων ἔτι, πρὸς δόξαν ἑλκόμενος, ὅπου ἡ τῆς ἀρετῆς γνησία θεατὴς, οὐδ' ὕπαρ, ἀλλ' ὄναρ αὐτῆς ἐν εἰδώλοις καὶ σκιαῖς ῥεμβόμενος, οὐδ' ὅλως ζωγράφημα θεσπιδὲς ὄψει διὰ τὸ πεπεζωμένον. quemadmodum autem Plut. ab amantibus iconem traxit; ità Aristid. *in Eteon.* à sitientibus. ὥσπερ οἱ διψῶντες σκιᾶς πίνουσιν. quod & Dio Prus. *orat.* 27. Οἱ διψῶντες τῆς εὐδιπόρων ἐπειδὰν ἴδωσιν ἐπὶ κρήνῃ τινὰ, πίνουσιν ὀπισθίφαντες· ἐμπλησθέντες ἤ, καὶ τὸ δίψος ἀποσβέσαντες, ἐσυχῇ ἀπαλλάττονται, ὅτι κεφάσαντες, ὅτε εἰπόντος τινός. vide Epictet. *l.* 3. *c.* 12. *ad l.* 1. § 7. qui & istos vanæ gloriæ inhiantes, & famæ popularis aucupes avidos, scenicis confert; qui nisi turbâ inspectante non cantant, non agunt. *l.* 3. *c.* 14. Ὡς οἱ καλοὶ τραγῳδοὶ μόνοι ᾄσαι ἐ δύνανται, ἀλλὰ κἂν πλατεῖα. ubi, *mali Tragœdi*, Volfius cur redderet, nihil video.

Μηδὲ τὴν Πλάτωνος πολιτείαν ἔλπιζε] De Catone Cicero, *ad Attic. l.* 2. *ep.* 1. *Dicit tanquam in Platonis politia, non tanquam in Romuli fæce, sententiam.* Quod Plutarch. in *Phocione* sic reddit, ὥσπερ ἐν τῇ Πλάτωνος πολιτείᾳ καὶ οὐκ ἐν τῇ Ῥωμύλου πολιτεύομενον. Plato certè quam finxit politiæ ideam, nusquam unquam reperta est, aut repertam usquam unquam iri spes est. Theodoret. *therapeut. l.* 9. Ἀλλ' ὁ μὲν φιλόσοφος Πλάτων νόμους ξυνέγραψε· καὶ οὐδένα πέπεικε τῶν ἀνθρώπων, ὁ πολίτην, ὁ ξένον, ὁ ἀστὸν, ὁ χωρικὸν, ὁ χ ἕλληνα, ὁ βάρβαρον, ὁ δοῦλον, ὁ ἐλεύθερον, ὁ ἄνδρα, ὁ γυναῖκα, ὁ παῖδα, ὁ σωφρονιστὴν, ὁ λόγων ἀμείνονα, καὶ τοὺς δὲ βιῶναι τοὺς νόμους. Hinc apud Athenæum ille *dipnosoph. l.* 11. Ἔοικεν ὖν ὁ Πλάτων μὰ τοῖς ὄντως ἀνθρώποις γράψαι τοὺς νόμους, ἀλλὰ τοῖς ὑπ' αὐτῷ διαπλαττομένοις· ὅτι καὶ ζητεῖσθαι τοὺς χρησομένους ἐχρῆν, ἃ ποιοῦσι λέγων, ταῦτα καὶ γράφειν, καὶ μὰ τούτοις ποιεῖν τοῖς εὐχομένοις, ἀλλὰ τοῖς ἐπὶ ἐπιχωμένοις ἀντιχωμένοις. quæ postrema eruditus interpres minimè assecutus est. *debuit*, inquit, *Plato imitari non vota facientes, qui impossibilia sæpe optant sibi, sed eos, qui res perfici possibiles suscipiunt, ac moliuntur.* Quanquam iniquior forsan hoc nomine Platoni atq; aliis rerum publicarum ideas delineantibus Gregorius Naz. (non solus tamen is) qui *in Julian. invect.* 1, Πῶς δὲ θαυμάζειν ἄξιον τούτους, ὅτι λόγῳ πλάττουσι πόλεις τοῖς ἔργοις συνῆναι μὰ δυναμένους; Non possum autem erudito interpreti Anglic. assentiri, qui ista cum sequentibus tanquam ex aliena persona à Marco prolata existimat. Sunt enim Marci ipsius, eum, quem alloquitur, invitantis ad id, quod est naturæ ipsius consentaneum, agendum & conandum, quantum in se est: monenetísq; simul animum nè despondeat, etiamsi non possit hominum mores ità refingere, ut resp. Platonicæ inducendæ spes detur, aut eam hominum in bono promovendo conspirationem experiri, quæ in ea, quam Plato sibi finxit, republica expectari poterat; sed successibus etiam leviusculis & processibus perexiguis contentus agat, pergátq; nihilominus in instituto. quod idem & de se, profectúq; suo, cuique suadere conatur, *l.* 5. § 9.

Ὡς ὖ μικρόν τι δῷς] Non est parum, inquit, si vel parum studio tuo proficere poteris, in tam ampla validáque hominum morúmque corruptela; si vel supprimere saltem valeas, quod corrigere non datur. Siquidem dogmata, tenaciùs animi medullis infixa, imis de pulmonibus revellere prorsus, plus quàm Herculeus labor fuerit; quod tamen nisi fiat, nihil liberè ac lubenter, sed servo fucatóq; affectu peragitur, quicquid à talibus præstatur. Malè ista cepit accepitq; Xyl. dum legit Δέσμα γὰρ αὐτὴν τις μετεθέλει; vertítque, *Mutat aliquis illorum suum lacitum?* sed & Xylandri vestigiis insistens Anglus. cùm τὴν illud sit ἐρωτηματικὸν. *Ecquis enim dogmata, sive judicium, illorum mutaverit?* Senec. *de ira. l.* 2. *c.* 10. *Numquid ille cujus navigium multam, undiq; laxatis compagibus, aquam trahit, nautis ipsiq; navigio iraſcitur? Occurrit potius, & aliam excludit undam, aliam egerit, manifesta foramina præcludit,*

ait, Deucalion. Quæ occulto fortunam auctoritate in bene fortunata restituit: nec ideo interimuntur, qui à quibus bene usus est, sed manifestatur. Bono fortioris quæ est cum malo continua & permixta, non ut desinant, sed ne vincant.

Δυλεία γενόμενοι ἐμοὶ τοῦ θεοῦ ψευσάμενοι] Hoc est quod unicè verbo Hebræi כחשׁו dicunt, *mentiri*, pro, *fidè ac modestè in obsequium se dedere.* Ità Varès rex, 2 Par. 10. v. 24. — 26. *Populus prior ignotus mihi, ignarique mei, servierunt mihi: ad ipsum mei auditum obedivit mihi alienigenæ mentiuntur* (i. e. ut rectè Jun. *mendaciter dedunt se*) *mihi; dum audierint* (quasi in talem animo, & conclavibus suis cohorrescunt. & *Psal.* 65. v. 3. *Propter amplitudinem roboris tui, mendaciter se dedunt tibi inimici tui.* & *Psal.* 81. v. 16. Ὀλοφύρεται Ἰουδαίους ψευσαμένους αὐτῷ, *mentitos ei fuisse Judæos.* Moses regis instar & ipse, *Deut. c.* 33. v. 5. in solemni illa *benedictione* populi fuit, *ibid.* ver. 29. *Hostes tui mendaciter se dedent tibi.*

Καὶ Δημήτριον τὸν Φαληρέα] Vide *ad l.* 8. § 25. Hunc autem, etsi Philosophiam professum, Alexandro ac Philippo adjungit, quia & ipse reipub. regimen gloriosè satis Athenis tractaverat, ubi & statuæ æreæ 360. eidem publico populi suffragio erectæ sunt; quæ tamen haud longo post intervallo omnes, unicâ duntaxat exceptâ, dejectæ, confractæ, conflatæ sunt. Vide Laërt. l. 5. & Diodor. Sicul. *l.* 18. sed & Cicer. *de offic. l.* 1.

Εἰ ἕδον, τί ἡ κοινὴ φύσις ἠθέλε] Vide *l.* 8. § 3.

Οὐδείς με καταλαλήσει μωμεῖσθαι] Vide § 31. & 36. & *l.* 7. § 58.

Ἁπλοῦν ὄτι καὶ αἰδήμον τὸ φιλοσοφίας ἔργον] *Simplex ac modestum.* Adversus illud peccant, post Philosophos quosdam, qui subtilitate nimiâ philosophiam totam deartuârunt & delumbârunt; Scholastici nostri, qui argutiis, tricis, & quæstiunculis spinosis Theologiam totam implexam & involutam nobis dederunt: adversus istud cùm Sophistæ ἀλαζόνες, tum & Cynici ἀναιδεῖς.

Σεμνοτυφίαν] Σεμνοτυφία, vocabulum vix alibi lectum, ἡ μὴ τύφῳ πυδὸς σεμνότης. Philo *in Flaccum*: Ἃ ὃ λαμπρότερον καὶ βασιλικωτέραν ἐνύλαττε φύσιν, μᾶλλον ἢ πλείονι παῤῥησίᾳ ἐπεδείκνυτο· ὃ δή, σεμνότερον ἦγεν αὐτὸν ἀρχοντα ἢ λυπηλίστατον ἄρχοντα. *Gravitatem fastuosam*, sive σεμνοτυφίαν in Constantio his verbis depingit Ammian. *l.* 16. *Insidebat auro solus ipse carpento; Augustusque fausticis vocibus appellatus, vocum litturamque intonante fragore, talem se, tamque immobilem, qualis in provinciis suis visebatur, ostendit. nam & corpus perlamisle curvabat portas ingrediens celsas, & velut collo munito rectum aciem luminum tendens, nec dextrâ vultum, nec lævâ flectebat, tanquam figmentum hominis: non cum rota concuteret nutans, nec spuens, aut os aut nares tergens vel fricans, moriturus agi ans esse videri unquam.* Quæ eadem pet totam vitam observasse, author est idem *l.* 21.

§ 30. Ἀγωνιῶν ὁπηδιοῦν] Vide *l.* 7. § 48. Est autem istud argumentum totius *dialogi* Lucianici illius, quem ὅτι οὐ δεῖ διὰ κλῆσιν inscripsit. Sed & *somnii Scipionis* Ciceroniani partis non contemnendæ.

Καὶ πόθεν πατρίων] Quæ *Xyl.* πόθεν. sed sequentia refutant, ἐν χειμῶνι, ἢ παλαίσμασι.

Ἐπιόντι] ἢ τὸν ὑπ' ἄλλων πάλαι βεβιωμένον βίον] vide *l.* 7. § 49. Hoc autem hilariæ beneficio cumprimis datur; de quo Nicet. Chon. operis historici initio. Βίβλῳ ζώντων, ἢ ἱστορίᾳ, ἢ δράματι ἢ πόνοις ἢ πράγμασιν ἢ γράμμασι, ἢ πάσαις τέχναις ἢ ἐπιστήμαις ἐπιτυγχάνουσα, ἢ τὸν ἔνδον ἡμῶν πᾶς ἐκκαθαίρουσα. Verum Marcus hic potiùs vult nos animo comparatos, quàm immensum temporis spatium nos adeo celarit, quod transactum sit illis, qui & nobis prorsus ignoti, rerúmque nostrarum itidem ignari fuerint. vide *ad l.* 4. §. 3. τὸ χάος, sed & *l.* 6. § 18.

Ὅσοι ὧν ἐγὼ ἔδε ὄνομά σα] vide Boëth. *consol. l.* 2. *c.* 7. *ad l.* 4. § 3. vide & *l.* 8. § 21.

Τάχιστα ἀπλήστους] vide *ibid.* & *l.* 3. § 10. & *l.* 4. §19.

Τάχιστα λέξεσι] vide *l.* 4. § 3. τὸ ἐυμπλοκον.

Οὔτε ἡ μήτηρ ἐξαιτιάσεται] vide *ibid.* τὸ παρὸν. § 31. Ἀτυχεῖν] Idem *l.* 7. § 54. & *supra* § 29.

Καθαλήγασθαι] ut mihi illud requiras, quàm rectè fecisse. vide *supra* § 28. & *l.* 5. §. 34. & *l.* 6. § 7, 50. & *l.* 7. § 73. & *infrà* § 42. καταληκτικῶς δηδῆναι.

§ 32. Ὅλα ὅπη τῇ ἀπολήψει κεκύφαμεν] vide *ad l.* 8. § 40, 47.

Καὶ πολλῷ εὐρυχωρίαν περιποιήσεις ἤδη σαυτῷ τὸν ὅλον κόσμον περιεκτεῖναι τῇ γνώμῃ] ita pessimè divellit & delumbat Lugd. dum ab illis ἤδη σαυτῷ novam orditur sententiam, cùm superioribus adnecti mens autoris liquidò postulat. Meliùs Angl. à sequentibus, τὸν ὅλον κόσμον. Neutri tamen assentior. articulum, qui deperisse videtur, interserendo, dictionis seriem continuandam sic sentio. π. εὐρ. περιποίησεις ἤδη σαυτῷ [τῷ] τὸν ὅλον κόσμον περιεκτεῖναι, &c. vide Platon. *polit. l.* 6. à Marco laudatum *l.* 7. § 35.

Πολλῷ εὐρυχωρίαν] *quasi ex angustiis educere te poteris, & in patente te collocare.* Ità Psalt. *Ps.* 118. v. 20. *Educit me in locum patentem.* εἰς πλατυσμόν. Græc. *in latum.* & *Psal.* 31. v. 9. *Non conclusisti me in manibus inimicorum meorum; sed in patente*, sive, *in lato, posuisti pedes meos.* ἐν εὐρυχωρίᾳ, Græc. cui opponitur στενοχωρία. *ad Rom. c.* 2. v. 9. Θλῖψις καὶ στενοχωρία. Epist *l.* 1.

Τί ποτε πάσχον, ὦ γῆ καὶ φύσις ἀπιστεῖ] Post ποτε distinguit Interpres Anglicanus, & erotematicè legit, τί ποτε; *O homo, quid negotii facessis tibi? Xylandrum forsan secutus, qui sic prior reddidit; Quid faciendum? quod nunc natura poscit, eò contende,* &c. Verùm contextûs series ista vix admittit, & distinctiones à Xyl. ipso in contextu positæ respuunt omnino. Verto itaq;, *Eaciae tandem, ô homo, eorum aliquod, quæ natura nunc à te exigit.* De mente vide *l.* 6. § 2. & *l.* 7. § 54, 55. & *supr.* § 6. & *infr.* § 41. & *l.* 10. § 12, 33. nè eadem identidem appolita denuo nauseam pariant.

Μὲ θελήσῃ ὅ τις αὐτῶν] Vide *lib.* 1. § 7, 9. & *l.* 7. § 58, 67. & *l.* 8. § 1. Epictet. *lib.* 3. *c.* 24. Μόνον μὴ πόμπιδι αὐτὸ· μηδ' ἀλαζονεύου ἐπ' αὐτῷ· ἀλλ' ἔργῳ δείκνυε· κἂν μισηθῇς αἰδέσθητι, ἀρκεῖ αὐτὸς ὑγιαίνων καὶ εὐδαιμονῶν. Senec. *epist.* 79. *Hæc nos oportet agere, & in hoc ire impetu toto, licèt pauci sciant, licèt nemo videat:* Et, *epist.* 113. *nihil ad rem pertinet, quàm multi æquitatem tuam noverint.* Optimè Plut. *de perfect. indic.* Εἰ γὰρ ἀληθινὸς ἔρως παιδὸς ἢ γυναικὸς, ἐ ζητεῖ μάρτυρας, ἀλλὰ χαίρει τὸ ἡδὺ, κἂν κρύφα κατεργάσηται τὸν πόθον· ἢ μᾶλλον εἰκὸς ὄντα τὸν φιλόκαλον, καὶ φιλόσοφον σωφρονα δὲ καὶ πρᾳότητι μέγα φρονεῖν, ἐπαινεῖσθαι καὶ ἀπεραίνεσθαι μηδὲν δόκιμον. ὥσπερ ἔν ὁ κλῶν ἐκεῖνος οἶκοι πρὸ θεραπαινίδα, καὶ βοῶν, Θάασον, Διονυσία, πίπαυμαι τετυφωμένος, ὅτως ὁ παιήσας τὸ χαλκεῖον καὶ ἀσπίον, εἶτα τοῦτο διηγούμενος, καὶ δεικνύων παντὶ τῷ βλέπειν ἔτι, πρὸς δόξαν ἐλκόμενος, ὥσπερ ἡ τῆς ἀρετῆς γνησία θυγάτηρ, οὐδ' ὅταν, ἀλλ' ὅταν αὐτῆς ὁ εἰδώλοις καὶ σκιαῖς ῥιμβούμενος, εἶτ' ἄρτι ζωγράφημα περιδεὴς ὂν δίαν τὸ πυρεγνώμονα. quemadmodum autem Plut. ab amantibus iconem traxit; ità Aristid. *in Eleon.* à sitientibus. ὥσπερ οἱ διψῶντες σωτῆ πίνουσιν. quod & Dio Prus. *orat.* 27. Οἱ διψῶντες τῆς ὁδοιπόρων ἐπειδὰν ἴδωσιν ἐπὶ κρήνῃ πηγὴν ὀπιόντες ἀμπλησθέντες ἧ, καὶ τὸ δίψος ἀποσβέσαντες, ἡσυχῇ ἀπαλλάττονται, ὅτε κρέξαντες, ὅτε εἰπόντες τι. vide Epictet. *l.* 3. *c.* 12. *ad l.* 1. § 7. qui & istos vanæ gloriæ inhiantes, & famæ popularis aucupes avidos, scenicis confert; qui nisi turbà inspectante non cantant, non agunt. *l.* 3. *c.* 14. Ὡς οἱ καλοὶ τραγῳδοὶ μόνοι ᾄσαι θέλουσι, ἀλλὰ καὶ πολλῶν. ubi, *mali Tragœdi*, Volfius cur redderet, nihil video.

Μηδὲ τὴν Πλάτωνος πολιτείαν ἔλπιζε] De Catone Cicero, *ad Attic. l.* 2. *ep.* 1. *Dicit tanquam in Platonis politia, non tanquam in Romuli fæce, sententiam.* Quod Plutarch. in *Phocione* sic reddit, ὥσπερ ἐν τῇ Πλάτωνος πολιτείᾳ καὶ οὐκ ἐν τῇ Ῥωμύλου πολιτδόμῳ. ὑπερεθέμην. Plato certè quam finxit politiæ ideam, nusquam unquam reperta est, aut repertam usquam unquam iri spes est. Theodoret. *therapeut. l.* 9. Ἀλλ' ὁ μὲν φιλόσοφος τοιάδε νόμους ξυνέγραψε· καὶ οὐδένα πέπεικε τῶν ἀνθρώπων, κατὰ πόλιν, ἢ ἔθνος, ἢ οἶκον, ἢ κώμην, οὐχ Ἕλληνα, ἢ βάρβαρον, ἢ δοῦλον, οὐκ ἐλευθερον, οὐκ ἄνδρα, ἢ γυναῖκα, ἢ παῖδα, ἢ πρεσβύτην, ἢ λόγοις ἐντεθραμμένον, ἢ λόγων ἀμύητον, καὶ τοῖς δι βιῶναι τοὺς νόμους. Hinc apud Athenæum ille *dipnosoph. l.* 11. Ἔοικεν ἄρ' ὁ Πλάτων μὴ τοῖς ὑπ' ἀνθρώποις γεγράφθαι τοὺς νόμους, ἀλλὰ τοῖς ὑπ' αὐτῷ διαπλαττομένοις· ὅτε καὶ ζητεῖσθαι τοὺ χρησομένους· ἐχρῆν γάρ, ἃ ποιοῦσι λέγων, ταῦτα καὶ γράφειν, καὶ μὴ ταὐτὰ ποιεῖν τοῖς ευχομένοις, ἀλλὰ τοῖς μὴ ἐνδεχομένοις ἀντιχομένοις. quæ postrema eruditus interpres minimè assecutus est. *debuit*, inquit, *Plato imitari non vota facientes, qui impossibilia sæpe optant sibi, sed eos, qui res perfici possibiles suscipiunt, ac moliuntur.* Quanquam iniquior forsan hoc nomine Platoni atq; aliis rerum publicarum ideas delineantibus Gregorius Naz. (non solus tamen is) qui *in Julian. invect.* 1, Πῶς δὲ θαυμάζειν ἄξιον τούτους, ὃς λόγῳ πλάττουσι πόλεις τοῖς ἔργοις συζῆναι μὴ δυναμένους; Non possum autem erudito interpreti Anglic. assentiri, qui ista cum sequentibus tanquam ex aliena persona à Marco prolata existimat. Sunt enim Marci ipsius, eum, quem alloquitur, invitantis ad id, quod est naturæ ipsius consentaneum, agendum & conandum, quantum in se est: monentisq; simul animum nè despondeat, etiamsi non possit hominum mores ità refingere, ut reip. Platonicæ inducendæ spes detur, aut eam hominum in bono promovendo conspirationem experiri, quæ in ea, quam Plato sibi finxit, republica expectari poterat; sed succesibus etiam leviusculis & processibus perexiguis contentus agat, pergátq; nihilominus in instituto. quod idem & de se, profectúq; suo, cuique suadere conatur, *l.* 5. § 9.

Ὡς ἐ μικρὸν τοῦτο] Non est parum, inquit, si vel parum studio tuo proficere poteris, in tam ampla validáque hominum morúmque corruptela; si vel supprimere saltem valeas, quod corrigere non datur. Siquidem dogmata tenaciùs animi medullis infixa, imis de pulmonibus revellere prorsus, plus quàm Herculeus labor fuerit; quod tamen nisi fiat, nihil liberè ac lubenter, sed servo fucatóq; affectu peragitur quicquid à talibus præstatur. Malè ista cepit accipiq; Xyl. dum legit Δέῆμα δὲ αὐτῷ τῆς μετεβάλλει; vertítque, *Mutat aliquis illorum suum lacitum?* sed & Xylandri vestigiis insistens Anglus. cùm τὴς illud sit ἐρωτηματικὸν. *Ecquis enim dogmata, sive judicium, illorum mutaverit?* Senec. *de ira. l.* 2. *c.* 10. *Numquid ille cujus navigium multam, undiq; laxatis compagibus, aquam trahit, nautis ipsiq; navigio irascitur? Occurrit potius, & aliam excludit undam, aliam egerit, manifesta foramina præcludit;*

dit, latentibus, & ex occulto sentinam ducentibus labore continuo resistit: nec ideo intermittit, quia quantum exhaustum est, renascitur. Lento adjutorio opus est contra mala continua & fæcunda; non ut desinant, sed ne vincant.

Δηλεία ψεύδους καὶ πείθειν ἀπατηροῦν] Hoc est quod unico verbo Hebræi כזב i.e. *mentiri*, pro, *fictè ac mendaciter in obsequium se dedere.* Ità vates rex, *Psal.* 18. *v.* 44,——46. *Populus prius ignotus mihi, ignavissimæ mei, servivit mihi: ad ipsum mei auditum obedient mihi: alienigenæ mentiuntur* (i. e. ut rectè Jun. *mendaciter dedunt se*) *mihi; dum decidente eis* (quasi in talos) *animo, è conclavibus suis cohorrescunt.* & *Psal.* 66. *v.* 3. *Propter amplitudinem roboris tui, mendaciter se dedunt tibi inimici tui.* & *Psal.* 81. *v.* 16. *Osores Jovæ mendaciter se dedissent ei.* sed & vatè rege prior Moses, regis instar & ipse, *Deut. c.* 33. *v.* 5. in solenni illa *benedictione* populi sui, *ibid. v.* 29. *Hostes tui mendaciter se dedent tibi.*

Καὶ δημήτριον τὸν Φαληρέα] Vide *ad l.* 8. § 25. Hunc autem, etsi Philosophiam professum, Alexandro ac Philippo adjungit, quia & ipse reipub. regimen gloriosè satis Athenis tractaverat, ubi & statuæ æreæ 360. eidem publico populi suffragio erectæ sunt; quæ tamen haud longo post intervallo omnes, unicâ duntaxat exceptâ, dejectæ, confractæ, conflatæ sunt. Vide Laërt. *l.* 5. & Diodor. Sicul. *l.* 18. sed & Cicer. *de offic. l.* 1.

Εἰ ἄδηλον, τί ἡ κοινὴ φύσις ἠθέλε] Vide *l.* 8. § 3.

Οὐδεὶς μὲ ῥᾳδιάκρικτα μιμεῖται] Vide *l.* 5. § 36. & *l.* 7. § 58.

Ἁπλοῦν δὲ καὶ αἰδήμον τὸ φιλοσοφίας ἔργον] *Simplex ac modestum.* Adversus illud peccant, post Philosophos quosdam, qui subtilitate nimiâ philosophiam totam deartuârunt & delumbàrunt; Scholastici nostri, qui argutiis, tricis, & quæstiunculis spinosis Theologiam totam implexam & involutam nobis dederunt: adversus istud cùm Sophistæ ἀλαζόνες, tum & Cynici ἀναιδεῖς.

Σεμνοτυφίαν] Σεμνοτυφία, vocabulum vix alibi lectum, ἡ μὴ τύφου πνεῦς σεμνότης. Philo *in Flaccum*: Ἀντὶ δὲ λαμπροτέρας καὶ βασιλικῆς ἐσθῆτος φύσιν, μᾶλλον δὲ παρῥησίας ἐπεδείκνυτο· ᾗ, σεμνότερον ἦγεν αὐτὸν ἀρχοντικῆς ἀνυπερβλήτου ὄγκου. *Gravitatem fastuosam*, sive σεμνοτυφίαν in Constantio his verbis depingit Ammian. *l.* 16. *Insidebat aurèo solus ipse carpento; Augustíque fastis vocibus appellatus, vocum lituorumque intonante fragore, talem se, tamque immobilem, qualis in provinciis suis visebatur, ostendit. nam & corpus perhumile curvabat portas ingrediens celsas, & velut collo munito rectam aciem luminum tendens, nec dextrâ vultum, nec lævâ flectebat, tanquam figmentum hominis: non cum rota concuteret nutans, nec spuens, aut os aut nasum tergens vel fricans, manimve agitans est visus unquam.* Quæ eadem per totam vitam observâsse, author est idem *l.* 21.

§ 30. Ἀγωνιῶν ὅπως θεωρεῖν] Vide *l.* 7. § 48. Est autem istud argumentum totius *dialogi* Lucianici illius, quem ὅπως μὴ πρέπει inscripsit. Sed & *somnii Scipionis* Ciceroniani partis non contemnendæ.

Καὶ πλοῦν πανταῖον] *Omnis generis divitias.* Xyl. πᾶσαν. sed sequentia refutant, ἐν γαμψοῖς, ὃν γαλιάσεις.

Ἐπιδεῖξαι καὶ τὸν ὑπ' ἄλλων πάλαι βεβιωμένον βίον] vide *l.* 7. § 49. Hoc autem historiæ beneficio cumprimis datur; de qua Nicef. Chon. operis historici initio. Βίβλῳ ζώντων, ἡ ἱστορία καὶ θαλπηχὲς πείσεται, τὰ γεγραμμένα, τοὺς πάλαι πράξαντας οὐ τῷ σπουδαίων ἐξανιστᾶσα, καὶ ὅσον ὕδωρ πιοῦσα τῆς βυλομένοις. Verùm Marcus hic potiùs vult nos animo complecti, quàm immensum temporis spatium nos antecesserit, quod transactum sit illis, qui & nobis prorsus ignoti, rerúmque nostrarum itidem ignari fuerint. vide *ad l.* 4. §. 3. τὸ χάος. sed & *l.* 6. § 18.

Ὅσοι μὴ ἴσασί σε ὀνομά σου] vide Boëth. *consol. l.* 2. *c.* 7. *ad l.* 4. § 3. vide & *l.* 8. § 21.

Τάχιστα θαλλόντων] vide *ibid.* & *l.* 3. § 10. & *l.* 4. § 19.

Τάχιστα ῥέξουσι] vide *l.* 4. § 3. τὸ ἐνωτικὸν θεῖον.

Οὔτε ἡ μήτηρ ἀξιόλογον] vide *ibid.* τὸ καλόν. § 31. Ἀταραξία] Idem *l.* 7. § 54. & *supra* § 6.

Καθαλλάξασθαι ἐαυτὸ] ut nihil aliud requirat, quàm rectè fecisse. vide *l.* 3. § 6. & *l.* 5. § 34. & *l.* 6. § 7, 50. & *l.* 7. § 73. & *infra* § 42. καθαλλάξω ἑαυτόν.

§ 32. Ὅλα δεῖ τῇ ὑποληπτικῇ κεῖσθαι] vide *ad l.* 8. § 40, 47.

Καὶ πολλῷ εὐρυχωρίαν περιποιήσεις ἤδη σαυτῷ τὸν ὅλον κόσμον περιληπτέος τῇ γνώμῃ] ita pessimè divellit & delumbat Lugd. dum ab illis ἤδη σαυτῷ novam orditur sententiam, cùm superioribus adnecti mens autoris liquidò postulat. Meliùs Angl. à sequentibus, τὸν ὅλον κόσμον. Neutri tamen assentior. articulum, qui deperisse videtur, interserendo, dictionis seriem continuandam sic sentio. *v.* εὐρ. περιποίησαι ἤδη σαυτῷ [τῷ] τὸν ὅλον κόσμον περιληπτέαν, &c. vide Platon. *polit. l.* 6. à Marco laudatum *l.* 7. § 35.

Πολλῷ εὐρυχωρείαν] *quasi ex angustiis educere te poteris, & in patente tè collocare.* Ità Psalt. *Ps.* 118. *v.* 20. *Eduxit me in locum patentem.* εἰς πλατυσμόν. Græc. *in latum.* & *Psal.* 31. *v.* 9. *Non conclusisti me in manibus inimicorum meorum; sed in patente,* sive, *in lato, posuisti pedes meos.* ἐν εὐρυχώρῳ, Græc. cui opponitur στενοχωρία. *ad Rom. c.* 2. *v.* 9. Θλῖψις καὶ στενοχωρία Epist. *l.* 1.

c. 25. Ὁρᾷς, ὅτι σὺ σαυτῷ στενοχωρίαν παρέχεις, οὐ σαυτὸν θλίβεις; & mox, Καθόλου δὲ ἐκεῖνο μέμνησο, ὅτι ἑαυτοῦ θλίβομαι, ἑαυτοῦ στενοχωροῦμαι τυτέστι, τὰ δόγματα ἡμᾶς θλίβει καὶ στενοχωρεῖ. Talem sibi procuraverat στενοχωρίαν Pellæus ille, qui

Æstuat infelix angusto limite mundi,
Ut Gyari clausus scopulis, parvâque Seripho.

Juvenal. *sat.* 10. atque hoc est verè στενοχωρεῖν τὸν κόσμον, utì Epictetus idem, sed sensu paulò diverso dixit *l.* 3. *c.* 26.

Τὸν ὅλον κόσμον περιελπέναι τῇ γνώμῃ] quod ævum animo percurrere, Senecæ *ep.* 71. vide *l.* 7. § 47. & *l.* 11. § 1.

Ἀχανὲς ὂν τὸ μὴ τῆς ῥώσεως] vide *l.* 4. § 49, 50. Greg. Rom. *in Job. l.* 7. *c.* 20. *& immensum est, quod sine termino sequitur; & parum est, quicquid finitur. Longum quippe nobis videri non debet, quod cursu sui temporis tendit ut non sit: quod dum per momenta ducitur, ipso hoc momenta sua quæ differunt, impellunt; atque unde teneri cernitur, indè agitur, ut non teneatur.*

§ 33. Πάντα ὅσα ὁρᾷς, τάχα φθαρήσονται] vide *ad l.* 2. § 12. & *l.* 4. § 48. & *l.* 7. § 25. Senec. *epist.* 71. *Omne humanum genus, quodque est, quodque erit, morte damnatum est. Omnes quæ usquam rerum potiuntur urbes, quæque alienorum imperiorum magna sunt decora, ubi fuerint, aliquando quærentur, & vario exitii genere tollentur. alias destruent bella, alias desidia paxque ad inertiam versa consumet, & magnis opibus exitiosa res, luxus. Omnes hos fertiles campos repentina maris inundatio absondet, aut in subitam cavernam concidentis soli lapsus abducet. quid est ergò quare indigner, aut doleam, si exiguo momento publica fata præcedo?*

Ὁ ἐφ' ὑμῖν ἀπόθανε] Vide *ad l.* 2. § 14. & *l.* 4. § 50. Hieron. *in Nepot. Si nongentos excederemus annos, & Methusalæ tempora nobis donarentur, tamen nihil esset præterita longitudo, quæ esse desiisset. etenim inter eum qui decem vixit annos, & eum qui mille, postquam idem vitæ finis advenerit, & irrecusabilis mortis necessitas, transactum omne tantundem est.* Augustin. *de verb. Dom. serm.* 42. & *homil.* 1. & 28. & *de* 10. *chord. c.* 2. *Tota vita brevis est; à prima infantia usque ad decrepitam senectutem, spatium breve est. Quòd tam diu vixerat, quid Adæ profuisset, si hodie mortuus esset? Si adhuc viveret, & hodie moreretur, quid illi vitæ longitudo prosuisset? quid enim diu est, ubi finis est? quantum est in hac vita, quod erit aliquando finitum? quicquid fuit futurum, ubi præteritum factum est, jam tale habetur, ac si non fuerit.* Gregor. *in Job. l.* 15. *c.* 2. *Si ab ipso humani generis exortu usque ad hoc tempus, in quo sumus, mentis oculos ducimus, omne quod finiri potuit, quàm breve fuerit videmus. Ponamus enim quemlibet hominem à primo die mundi conditum, usque ad hodiernum diem vitam ducere, hodie tamen eandem vitam, quam quasi longam ducere videbatur, finire: esse finis adest, præterita jam nulla sunt, quia cuncta transierunt. futurum in hoc mundo nihil est, quia nullum ad vitam vel brevissimum restat momentum. Ubi est ergò longum tempus, quod inter initium finemque deprehensum ità consumitur, ac si nec breve unquam fuisset.* Senec. *epist.* 49. *Modò amisisse te videor: quid enim non modò est, si recorderis? modò apud Sotionem philosophum puer sedi; modò causas agere cepi; modò desii velle agere, modò posse. Infinita est velocitas temporis, quæ magis apparet respicientibus. Nam ad præsentia intentos fallit; adeò præcipitis fugæ transitus levis est. Causam hujus rei quæris? quicquid temporis transiit, eodem loco est: pariter adspicitur; unà jacet: omnia indè in profundum cadunt. & aliqui non possunt longa intervalla esse in ea re; quæ tota brevis est.* Idémque *ep.* 99. *Omnes quantùm ad brevitatem ævi, si universo compares, & juvenes, & senes, in æquo sumus. minus enim ad nos ex omni ætate venit, quàm quod minimum esse quis dixerit. quoniam quidem minimum aliqua pars est; hoc quod vivimus, proximum nihilo est.*

§ 34. Δι' ὃ ἀγαπῶσι] *quæ amant.* Xyl. imò, *propter quæ amant*, alios scil. atque ità Casaubonus. at Lugd. χαλῶσι. quasi mens esset, *propter quæ succensent aliis.* quod χαλῶσι potiùs diceretur.

Γυμνὰ νόμιζε τὰ ψυχάρια αὐτῶν] vide *l.* 2. § 12. & *l.* 3. § 11. & *l.* 7. § 62. Senec. *ep.* 47. (quam transcripsit, more suo, tacito autoris nomine, Macrob. *Saturn. l.* 1. *c.* 11) *Quemadmodum stultus est, qui emturus equum, non ipsum inspicit, sed stratum ejus & frænum: sic est, qui hominem ex veste, aut conditione, quæ vestis modo nobis circumdata est, æstimandum putat.* Ὅτε δὲ ἵππος εὐζωνὸς ἡμφίεσται ἄν, ὁ πολυτελῆ σκεύη ἔχων, ἀλλ' ὁ τῇ φύσει λαμπρός. ὅτε ἀνὴρ σπουδαῖος, ὁ πλούσιον ἔσθητα κεκτημένος, ἀλλ' ὁ τὴν ψυχὴν γενναῖος, Socrates apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 1. quod Plutarchi nomine exhibet, Anton. *Meliss. l.* 3. *c.* 31. Senec. idem *ep.* 41. *Quid est stultius, quàm in homine aliena laudare? non faciunt meliorem equum aurei fræni.* Et *epist.* 92. *Quod de veste dixi, idem de corpore me existimna dicere. Nam hoc quoque natura, ut quandam vestem, animo circumdedit. Velamentum ejus est. quis autem unquam vestimenta æstimavit arculâ? nec bonum, nec malum vaginæ gladium facit.* Itaque ut idem *epist.* 80. *Omnium istorum personata felicitas est. contemnes illos, si despoliaveris. Equum emturus, solvi jubes stratum, detrahis vestimenta venalibus, nè quæ vitia corporis lateant. Hominem involutum æstimas? Mangones quicquid est quod displiceat, aliquo lenocinio abscondunt. itaque ementibus ornamenta ipsa suspecta sunt. sive crus alligatum, sive brachium aspiceres, nudum jubere. & ipsum tibi corpus ostendi. Vides illum Scythiæ, Sarmatiæve regem, insigni capitis*

...orum?

decorum? Si vis illum æstimare, totúmque scire qualis sit, hæc dicta sunto. Si perpendere tu velis, sæpe pecuniæ dominum, dignitatem, omne ejusmodi considera. Quid ad rem pertinent multa fragmenta, unitis omnes etiam? quid ista vehicula cohaerent?

Instrati ostro alipedes, pictisque tapetis;
Aurea pectoribus demissa monilia pendent:
Tecti auro fulvum mandunt sub dentibus aurum.

Ista nec dominum quietum facere possunt, nec nullam. Idem *ep.* 87. quod Flaccus *serm. l.* 1. *sat.* 2.

Regibus hic mos est, ubi equos mercantur, aprum
Inspicium, (ne si facies, ut sæpe, decora
Molli fulta pede est, emptorem inducat hiantem,)
Quòd pulcræ clunes, breve quòd caput, ardua cervix.
Hoc illi recte, nè corporis optima Lynceus
Contemplare oculis; Hyphæâ cæcior, illa
Quæ mala sunt spectes.---

quæ verè mala, quæ mentis mala; hæc enim sola verè mala Stoæ. Nec dissentiunt nostri. Joan. Chrysost. *edit. Savil. tom.* 7. *ovat.* 2. Τί πολ῀ ἔστιν ἵππου ἀρετή; ἆρα τὸ χρυσῶν ἔχειν χαλινὸν, καὶ πλαμώνας πορφυρᾶς, καὶ φαλάρων σκιὰν ἐκ ζωϊκῶν εἰκόνων συγκείμενον, καὶ ποικίλας καὶ χρυσοπάσους καὶ φαλαροκαλλιστολίστας, καὶ κοσμίους χρυσοῦς χαλινοὺς συμπλεγμένους; ἢ τὸ δρομικὸν εἶναι, καὶ εὐτελῆ, καὶ βαδίζειν εὐρύθμως, καὶ ὀπλὰς ἔχειν ἵππου σφριγώσας γλαφυρὰς, καὶ ἀνδρείαν κεκτῆσθαι ψυχὴν ἐν ἀποδημίαις μακραῖς, καὶ ἐν πολέμοις ἀριδήλους, καὶ ἀνώδυνα καὶ ἐν παρατάξει μὴ πολλὰ φαντάζεσθαι τῶν παρασήμων; καὶ ἔστιν ἡμῶν βλέπειν τὸν ἀναβάτην; καὶ ἐνθένδε ὅτι ταῦτα ἵππου ἀρετὴ, καὶ ἐκεῖνα; τί δέ; ὄνου καὶ ἡμιόνου ποίαν φαίης ἀρετὴν εἶναι; ἢ τὸ δύνασθαι μετ' εὐκολίας ἀχθοφορεῖν, καὶ βάσεις τὰς ὁδὸς διανύειν, καὶ πόδας ἔχειν στερρότατα πήγεσι μυωδέσι; μὴ τὰ ἔξωθεν αὐτοῖς περικείμενα χωτελεῖν τι πρὸς τὴν οἰκείαν ἀρετὴν αὐτῶν φήσομεν; ἐδαμῶς. ἄμεινον ἢ πίαν θαυμάσομαι; ἢ τὴν τῆς φύλλοις κομῶσαν, καὶ τοῖς κλάσμασιν, ἢ τὴν τῷ καρπῷ βειθυβόλου; ποίαν ἢ ἀρετὴν ἐλαίας ἂν φαίμεν; ὅταν μεγάλης ἔχῃ τὸν κλάδον καὶ πολλὴν τὴν ἀπὸ τῶν φύλλων κόμην, ἢ ὅτε τὸ οἰκεῖον καρπὸν δαψιλῆ καὶ παντοχῆ διασπαρμένον ἐμφαίνῃ; ὅτου δὲ καὶ ὅτι τῶν ἀνθρώπων ποιῶμεν. διακεινόμεθα τὴν ἀρετὴν τὴν τῶν ἀνθρώπων, καὶ βλάβλην εἶναι ἐκείνην νομίσωμεν, τὴν αὐτῆς λυμαινομένην τι ἢν ὄζιν ἀρετὴ ἀνθρώπου; ὑ χρήματα, ἵνα πίαν δείσῃς· ὑδὲ ὑγίειαν, ἵνα φοβηθῇς νόσον· ὑδὲ ἡ τῶν πολλῶν ἀσθένεια, ἵνα ἐπίδῃς δόξαν πονηράν· ὑδὲ τὸ ζῆν ἁπλῶς καὶ εἶναι, ἵνα φοβερός σοι γένηται ὁ θάνατος· ὑδὲ εὐδαιμονία, ἵνα δυσλαίαν φύγῃς· ἀλλὰ ἡ τῶν ἀληθῶν δογμάτων ἀκρίβεια, καὶ ἡ κατὰ τὸν βίον ὀρθότης. vide *ad lib.* 6. § 40.

Ὅσον ἄπεστι] *quæ est illa opinio?* Xyl. imò, quòd *l.* 11. § 17. μεθ' οἵας πύρας; *quanto cum fastu?* & *l.* 12. § 27. μετ' εὐσεβείας. grande scil. ac grave quippiam, & quod magni faciendum sit, feciſse ſeſe opinantur ac præſse ferunt, ubi aliquem vel perſtrinxerint, vel collaudârint. atque hoc est quod Marcus *l.* 10. § 13. dicit, hos in aliorum laudibus vituperiisque φρυάττεσθαι. Euripid. *Glauco*, referente Stob. *tom.* 2. *tit.* 22.

Βαρὺ τὸ φόρτημ', οἵπερ ἀνθρώπου κακοῦ.
Fastus mali hominis, res est intolerabilis.

§ 35. Ἡ ἀποζολὴ ὑδὲν ἄλλο ὄζιν, ἢ μεταβολή] Senec. *ep.* 71. *Quicquid est, finem erit; nec peribit, sed dissolvetur. Nobis solvi, perire est. proxima enim intuemur: ad ulteriora non perspicit mens hebes.* vide *lib.* 7. § 18. 23, 25. & *lib.* 8. § 18.

Καθ' ἣν ἕκαστα χαλᾶς γίνεται] vide *ad l.* 3. § 4. ἀγαθὰ ἐξ ὑπονοίας.

Ὁ κὴ πάλαι] ὁ illud Lugd. ejecit. ego retineo & expleo; sed & in locum suum, unde excidit, restituo, legendo, κὴ ὅπ π.

Ἐν πολλοῖς θεοῖς] *inter tot Deos.* Atqui Stoicis μία νοερὰ ψυχὴ, *una anima universalis intellectu prædita. l.* 4. § 40. & *l.* 6. § 14. & *l.* 9. § 8. i. e. *Deus unus.* Vide Epiphan. *ad l.* 4. § 18. Ità disertè Laërt. *l.* 7. *Zenon.* si Lipsii distinctionem *de Stoic. Physiolog. l.* 1. *c.* 9. Ambrosii Camald. versionem sequimur; ἓν τε τὸ θεὸν καὶ νῦν, καὶ εἱμαρμένην, καὶ Δία, πολλαῖς τε ἑτέραις ὀνομασίαις προσονομάζεσθαι. Verùm ego, cur interpunctio recepta solicitetur, nihil video. ἓν τε τὸ θεὸν, καὶ νῦν, &c. sin moveatur, ἓν potiùs legerim. Ad manum interim adest conciliatrix ratio. Deum summum unicum agnoscebant quem & Δία sive *Jovem* nuncupabant, mundi istius conditorem, πάντων δημιουργὸν, καὶ πάσης τέχνης μόνον. alios interim Deos inferiores statuebant φθαρτὰ, corruptelæ obnoxios, sive (ut Plut. *de com. notit.* cosdem oderidens) τυκτὰς *fusiles*, ἅπερ κηρίνους ἢ καττιτερίνους, *tanquam si cerei aut stannei existerent.* in his & astra ponebant. Ità Plut. *de Philos. placit. l.* 1. *c.* 7. Θεὸν δὲ καὶ τὸν κόσμον, καὶ τὰς ἀϊδίους, καὶ τὸν ἥλιον, καὶ τὴν σελήνην, καὶ τοὺς ἀστέρας, καὶ τὴν γῆν, καὶ τὴν ἀνταίαν πάντων τούτων εἶναι αἰθέρα. Verum Epiphan. *hæres. lib.* 1. *hæres.* 5. Deum asserit Stoicos in hæc quasi membra quædam dispertitos. Μεμερίσθαι δὲ τὸν μίαν θεότητα εἰς πολλὰς μικρὰς θεότητας, εἰς ἥλιον, καὶ σελήνην, καὶ ἄστρα, εἰς ψυχὴν, καὶ ἀέρα, καὶ τὰ ἄλλα. vide *l.* 8. § 19. & *l.* 12. § 28. vide & Athenag. *in legat. pro Christian.*

Ἐξεφάνθη] *reperta est, extitit.* ut *supr.* § 8.

§ 36. Τὸ ζαφὲς] Vide *supr.* § 14. & *l.* 8. § 24.

Γεώδη] Ità *l.* 8. § 37. γεώδους πᾶν τὸ τοῦτο.

Πᾶσαι γῆς τὰ μέρη] *nuclei terræ. Cas. calli.* Xyl. Aliâ ratione Philo *de provid.* γῆς εἶναι ὄγκον (*terræ*

(*terræ tubera sunt*) περὶ ὧν σωτηρίς καὶ ἀδιάφθ. πόλεμ. Theodor. Prodrom. *in providentiam.*

Εὕρημα κυνὸς ἡ σεβασὴ πορφύρα·
Ὁ μάργαρος κύημα ραῦλον ὀστέου·
Λίθοι τὸ σύμπαν. οἱ χνοάζοντες λίθοι.
Ὁ λαμπρὸς ὄικ. ὁ πτάνε καὶ ξύλων,
Ὀστῶν τε πλίνθων, καὶ λίθων ἐξασμένων.
Γῆς πίτυρ., γῆς ξύλα, γῆς πάντες λίθοι.
Τιὼ γλῦ ἢ πρωὼν, καὶ σέβων, ἐκ αἰρύνη;

Augusti hominis purpura, inventum est canis;
Libido, margarita, vilis ostrei:
Summa est lapillis, quod glabella saxa sunt.
Ex calce, ligni, splendida ornatu domus,
Coctoque latere, fossilique marmore est.
Calx nata terrâ, ligna, lapides terra sunt.
An terram honorans, erubescere haud velis? Suart.

Ὑποσάθμα ὁ χρυσὸς, ὁ ἄργυρος] f. ὁ χρ. [καὶ] ὁ ἄργυρος. *fæces* autem sive *sedimentum terræ* ista vocat, quia inter liquandum subsidit, quod est purissimum metalli atque pretiosissimum; quomodo in vino & urina solet τὸ ὑποσάθμα, sive ἡ ὑποσάθμη, vocabulum Henrici Stephani thesauro adjiciendum, cùm ex Marco, tum ex Hesychio, apud quem reperias. Ὑποσάθμη, πυγίη, πυξὶς. & Σκωρία, ἡ χαλκοῦ ἐν [τοῖς χυτοῖς] ὑποσάθμη. ità enim locum illum defectum integrandum sentio. Sed & ex Laert *l.* 7. qui in *Zenon.* ait Stoicos eâdem ratione dixisse ὑποσάθμα πάντων τιὼ γλῦ. quanquam nec hi soli. nam & Porphyr. *de abstinent. l.* 3. nos ait mundi inferioris ὑποσάθμια οἰκεῖν. & Synes. *de providentiâ l.* 1. τιὼ ὑποσάθμια ὄντα, mundi inferiora ista appellat. Leucippus item apud Hermiam *in Philos. irrisi.* τὰ παχυμερῆ κάτω ὑποσαίνεσθαι ὕδωρ καὶ γλῦ ἡνίκα. & Theodoret. qui *tom.* 1. pravos improbósque homines ait, ὑποσάθμη περὶ παχεῖα ἐοικέναι, ἧς τὰ διυλισθέντα καὶ διακριθῆναι πόρρω διὰ ταχύτητα. de Cynico Julian. *de cynicâ orat.* 2. ἐκεῖνο τὸ χρυσίον οὐκ ἔστι χρυσίον, ἀλλ᾽ ἡ ἰλὺς ἡμῶν ἡμῶν. εἰ δὲ τοῖς ἀμοιβαίοις τις αὐτὰ ἐξετάζοι, καὶ τῆς ἀξίας αὐτῶν διημάρτηκεν· αὐτὰ γὰρ ἀνίσως γλίσχρα· γλῦ δὲ αὐτὰ δίδην ἀμφότερα· τὸ πανιώτερον ἢ καὶ τὸ ῥᾴδιον, ἀνδρῶν εἰ κενοδοξίας ταῦτα καὶ ἀμαθίας γενόμενον ἔργα. Quin & ideo potest metalla ista γῆς ὑποσάθμια dixisse, quia in infimas terræ partes, quasi demersæ jacent, quomodo ad ima fæces, ac sedimenta subsidunt. unde Senec. *ep.* 1. *In imo pessimum.* & epist. 108. *gravissimum quodque turbidumque subsidit.* Ità enim de his autor idem *ep.* 90. *aurum & argentum, quasi male nobis committerentur, natura abscondit. nos in lucem, propter quæ pugnaremus, extulimus. Nec erubescimus summa apud nos haberi, quæ fuerant ima terrarum. vis scire, quàm falsus oculos tuos decipit fulgor? nihil est istis, quamdiu immersa & involuta cæno suo jacent, fœdius; nihil obscurius.* & *de benef. l.* 7. c. 10. *Laminas utriusque materiæ, ad quas cupiditas nostra caligat, terra, quæ quicquid utile futurum nobis erat protulit, istas effodit & mersit: &, ut noxiis rebus, ac malo gentium in medium prodituris, toto pondere incubuit.* Quod Plinius *nat. hist. l.* 33. *præfat. Hæc summâ sui parte tribuit, quæ prosunt. illa nos premunt, illa nos ad inferos agunt, quæ occultavit atque demersit.* Sed non altè satìs, si Senecæ credimus, qui mox *ibidem. Possum de rerum natura queri, quòd aurum argentumque non interiùs absconderit, quòd non majus, quàm quod detrahi posset, pondus injecerit.* Idem denique *ep.* 92. de viro bono: *Aurum argentúmque illis, in quibus jacuere tenebris dignissima, non ad hunc æstimat splendorem, quò imperitorum verberant oculos: scit erui è cæno, ex quo illa secrevit cupiditas nostra, & effodit.* In sacris literis, divitiæ, quæ istis cumprimis constant, עבטים voce composita id est, *densum lutum* sive *cænum* dicuntur. Abacuc. *c.* 2. *v.* 5. sed & שמרים i. e. *fæces*, sive ὑποσάθμια, ut Marcùs istìc, Sophoniæ *c.* 1. *v.* 12. si Drusio fides: *proverb. class. l. l.* 2. *prov.* 58. quanquam eò loci, *concretum esse super fæces*: vel de securitate ac fiducia, cum Piscatore; vel de obstinatione in malis, cum Junio, è pace tranquillitatéque jugi natâ, malim intelligere: ex gemina ferè formula, quæ Jeremiæ *c.* 48. *v.* 11. reperitur.

Τειχία ἡ ἐδὴς] vide *ad l.* 6. § 12.

Τὸ πνευματικὸν] *etiam quæ spiritu constant.* Xyl. *etiam vita tua*, Cas. i. e. *anima*, quasi πνευμάτιον legerit. τὸ πνευματικὸν, est *formale*, sive *quod formæ rationem obtinet*: Opponitur enim τῇ ὑποκειμένῃ ὕλῃ τὸ πνευματικὸν, sicut τῇ ὑλικῷ τὸ αἰτιῶδες, *l.* 4. § 16. & *l.* 5. § 13. ubi idem planè quod istìc argumentum tractatur; & *l.* 7. § 29. & *l.* 8. § 9. quod *l.* 12. § 10. ὕλιον καὶ αἴτιον dixit. & *ibid.* § 18. αἴτιον καὶ ὑλικὸν. πνεύματα verò *formæ* sunt. *l.* 12. § 30. πνεύματα καὶ ὑποκείμενα.

Ἐκ τέτων εἰς ταῦτα ἀναλύεται] quia nimirum elementa, ex quibus & spiritus ipse sive anima juxta Stoicos conflatur, in se invicem transmutantur. vide *l.* 4. § 21, 46.

§ 37. Ἄλις τὰ ἀθλία βίᾳ καὶ γογγυσμῷ] Socrates apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 4. τοῖς παιδίοις μικρὰ σφάλλεσθαι δὲ τὸ κλαίειν ἐᾶσιν. Apost. *ad Corinth. ep.* 1. *c.* 10. *v.* 10. Μηδὲ γογγύζετε, καθάπερ καί τινες αὐτῶν ἐγόγγυσαν. de Israëlitis loquitur in eremo subinde ex occasione quavis murmurantibus.

Πιθηκισμὸς] *imitationis.* Xyl. *dæmonis* Cas. at Suidæ πιθηκισμοὶ sunt ἀπάται καὶ κολακεύματα. (apud quem pro μανικὰς, τὰς τυφὰς leg.) ex Aristoph. in *Pac.* ubi Cleon adversario suo:

Οἴμοι τάλας, ὅσους πιθηκισμοὺς σὺ τοῖσελαύνεις;

& mox: Ἀλλ᾽ ὄχ᾽ ὑβρίσεις με δωπίας.----

8

Et apud eundem in *Vesp.*

Ταῦτά ἐδων, ὑπό τ μικροῦ ἐπιδηκισα· paululum adulatus fum. Verum Marco πιθηκίζειν videtur esse *similarum more*, quæ gesticulationibus variis ludos faciunt, *nugari*. quod Apollodor. in Adelph. dixit

—ἐν πιθήκοις ὄντα δεῖν Πίθηκον εἶ.—

hoc est, *inter nugaces nugacem esse*, sive pariter nugas meras agere. habes *supr. ad l.* 9. § 3. siquidem simia risûs lusûsque solius gratiâ in ædibus habetur. Plutarch. in *adulat.* ὁρᾷς τὸν πίθηκον; ἐὰν δύνᾳ τῶν οἰκίων φυλάττειν, ὡς ὁ κύων, ἢδὲ βαστάζειν, ὡς ὁ ἵππος, ἢδὲ ἄρδειν τῷ γλῳ, ὡς οἱ βόες· ὕδειν ἂν φέρει καὶ βωμολοχᾶσθαι, καὶ παιδιᾶς ἀνέχεται, γέλωτος ὄργανον ἐμπαρέχων. facere tamen pro Xylandri versione videri possit Epicteti illud *enchir. c.* 35. quod idem totidem ferè verbis habetur & *dissert. l.* 3. *c.* 15. Ταῦτα πάντα ὑπηκρίθω, ἔρχεται τὰ ἀθλητῶν· εἰ δὲ μὴ, ὡς τὰ παιδία, ἀναπαφήσῃ, ἃ νῦν μὲν παλαιστὰς παίζει, εἶτα νῦν δὲ αὐλητὰς, νῦν δὲ μονομάχους, εἶτα σαλπίζει, εἶτα πραγῳδεῖ· ὅτω καὶ σὺ νῦν μὲν ἀθλητής, νῦν δὲ μονομάχος, εἶτα ῥήτωρ, εἶτα φιλόσοφος, ὅλῃ δὲ τῇ ψυχῇ ἀδέν, ἀλλ' ὡς πίθηκος, πᾶσαν θέαν, ἣν ἂν ἴδῃς, μιμεῖ, καὶ ἄλλο ἐξ ἄλλου σοι ἀρέσκει, τὸ σύνηθες δ' ἀπαρέσκει. verum quid est hoc vago & desultorio vitæ instituto nugacius? vide *l.* 4. § 16. Idem *l.* 2. *c.* 4. de philosophiam professo, sed vitæ inquinatissimæ homuncione: Ἀρχέδημον τοῦτον γνῶν, μοιχὸς ἦν, καὶ ἄπις, καὶ ἀντὶ ἀνθρώπου λύκος ἢ πίθηκος. τί δὲ διαφέρει; Diogenes *epist.* 17. cujus initium, an inscriptio, cùm interciderit, ità potest restitui. [Ὁ Κύων τοῖς Ἕλλησιν ὀνομαζομένοις ὀμώζειν.] ὑμῖν μὲν ἔχει ἢ τοῦθ' ὑμῶν, κἂν ἐγὼ μὴ λέγω· ὄντες γὰρ τοῖς ὠμὸν ὅπερ ἄνθρωποι, ταῖς δὲ ψυχαῖς πίθηκοι, σφαυτοῖς δὲ πάντα, γινώσκετε δὲ οὐδέν. reliquâ ferè totâ epistolâ πιθηκισμὸν illorum graphicè describit.

Τί τόπων χρυσῶν] *ad l.* 7. § 1.

Τί σε ἐξίστησι] *quid terret te?* Xyl. *ad quid obstupescis?* Cas. Malim, *quid te percellit?* sive *de mentis statu dimovet.?*

Ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς θεοὺς ἦλθ ποτὲ ἁπλούστερος καὶ χρηστότερος γένη] *Quin & jam erga deos simplicior & melior es factus.* Xyl. quasi ἐγένου legeretur. at Lugd. γλῳ. rectè. quem & Cas. secutus est. *esto jam tandem erga Deos simplicius ac leniguius affectus.*

Ἴσον τὸ ἐναντὸν ἔτι] vide *ad l.* 3. § 7. & *l.* 6. § 23. & *l.* 12. § 35. potest autem hæc clausula fuisse à prægressis sejuncta; & hoc velle, opera naturæ lustres breviore sparo an prolixiore, nihil interesse; cùm eadem visurus sis.

§ 38. Ἐκεῖ τὸ κακὸν] vide *supr.* § 4. & 20.

§ 39. Ἀπὸ μιᾶς πηγῆς ροερχῆς πάν[α] vide *l.* 6. § 36.

Ὡς ἐπὶ σώματι] vide *ad l.* 4. § 40.

Ἐπουμβαίνει] vide *ad l.* 5. § 8.

Τί ἂν ταράσσῃ; τῷ ἡγεμονικῷ λέγεις, τιθηνᾷ, ἐξαίρεται, ὑποπτεύειν, σωαγελάζῃ, βόσκῃ;] *Quid ergo perturbaris? menti tuæ dicis, mortuus es, putisti, efferatus es, simulas, es in cætu, aleris?* Xyl. illud advertit vocabulum θηείωσαι, quod in periocha sequenti infertum sensum facit exsensum, istûc esse retrahendum, & est prorsus. sed τεθνείωται leg. &, me autore, ultimo loco potiùs collocandum. At Cas. (qui à præcedentibus, illa τῷ ἡγεμονικῷ λέγεις &c. divellit, tanquam aliò spectantia) *Dicis parti illi rationæ præditæ, mortua es, corruptio apprehendit te? num & hæc excrementa egerit? num pecudum ritu depascitur?* ut nimirum corporis instar mortui obnoxia sit. Ità τὸ φθειρτὸν vult eâ esse *corruptelâ affectum*, quæ interitum rei corruptæ afferat: quum de mente aliâ ratione τὸ φθαρτὸν dicatur Marco *supr.* § 2. vule legi, ἀποκείνει, βόσκει; (nam τῷ σωαγελάζῃ rationem nullam habuisse videtur) & novum ista conficere ἑρέθισμα. vult deniq; τὸ ἀποκείνειν illud *excrementi* significatum habere. D. Boot aut em aliter ista interstinguit. siquidem argumentum superius ad τῷ ἡγεμονικῷ claudit, tanquam si scriptum esset, τί ἂν ταράσσῃ τῷ ἡγεμονικῷ; *Quid mente tuâ conturbaris?* indè autumat & ipse novam sequi materiam, cujus verba sic concipienda sint. Λέγεις, τιθεώρηκα· ἐξαίρεται, ὑποπτεύειν, &c. *Dicis contemplatum*, sive, *in contemplatione versatum te, verum corruptus es, simulas, pecudum ritu degis, efferatus es.* ὑποπτεύειν certe istic *histrionem agere* mihi significare videtur; eo sensu nimirum quò ex carmine Petron. Joan. Sarisber. dixit, *policrat. l.* 3. *c.* 8. *totum ferè mundum histrionicam exercere.* quamquam nec ipreverim ipse prorsus, quod Cas. subindicat, ut ἀποκείνῃ in media forma significatu activo legatur. eò magis quia Marcus ipse *l.* 6. § 14. τίμιον, inquit, ἔστι τὸ συναγελάζεσθαι, ἔστι τὸ τρέφεσθαι τοῦτο δὲ ὅμοιον τῷ ἀποκείνειν τὰ ἄκρατα τῆς τροφῆς. quod autem τεθνείωται dicit, Epictetus forsan explicabit, qui de evidentias rerum oppugnantibus, ait, *dissert. l.* 1. *c.* 5. ἐκτέτμηται τὸ αἰδήμον ἀπ' αὐτῶν, καὶ ἐκτέτμηται καὶ τὸ λογικὸν ἢ ἀποτέτμηται, ἀλλ' ἀποτεθνείωται. Vel Crantor etiam apud Plut. *ad Apollon.* nam τεθνειῶσθαι τῷ ἡγεμονικῷ est idem Marco, quod Crantori τεθνειῶσθαι τὴν ψυχὴν, in illis; τεθνειῶσθαι δὲ εἰκὸς, ἐκεῖ μὲν σῶμα τυφόμενον, ἐνταῦθα δὲ ψυχήν. Verùm locus infelicitèr depravatus videtur. Nec certi quid statuere ausim. D. Salmas. de hoc loco per literas consultus; de θηείωσιν hic retrahendo consentit: periodum totam sic concinnandam censet. Τί ἂν ταράσσῃ; μὴ πρὸς τῷ ἡγεμονικῷ λέγεις, τιθηνᾷς, ἐξαίρεται, ὑποπτεύειν, σωαγελάζῃ, βόσκῃ. θηείωται; *numquid ἡγεμονικῷ tuo dicis; quòd mortuum est, quod corruptum, quòd aliud agit, aliud simulat, quòd congregatur, pascat,*

& efferetur. vel sic etiam, Τί ἂν παθοιμι ; τί λέγεις ; τῷ ἠλιωτικῷ τέθνηκας, ἐφθαρσαι, &c. *an τῷ ἠλιωνικῷ mortuus es, corruptus es?* &c. hæc omnia non sunt τῶν ἠλιωνικῶν, ac divinæ particulæ, quæ nobis insita est, sed brutæ materiæ.

§ 40. Ἢτοι οὐδὲν δύανται θεοὶ, ἢ πάντα δύανται] *Aut nihil omnino pro nobis Dei possunt, aut animi distractiones & intemperies sopire & lenire possunt.* M. Cas. qui loco τῶν ἀνείωσω quid legerit ignoro. Ego Xylandrum sequor hic furcillantem prorsus. Vide ad periochæ præcedentis clausulam. *Vel nihil,* inquit, *possunt dii, vel possunt aliquid.* Sequentia liquidò comprobant. Annot. Lugd. ἢτοι δεῖται δύανται. quod idem valet.

Μᾶλλον τοῦ μὴ παρεῖναί τι τούτων, ἢ τοῦ παρεῖναι] *Cur non magis etiam petis, ut dent tibi nè quid horum metuas, aut expetas, neque magis doleas, si absit, quàm si adsit?* Xyl. Ego malim. τῶν μὴ π. τ. τ. ἢ τῶν π. *Cur non hoc potiùs poscis, ne ifforum aliquid metuas, aut nè istorum aliquid cupias, quàm ne istorum aliquid absit, vel adsit tibi.* in verbionem hiam Cas. utrumque admisit. Hoc est quod Diogenes olim in parentibus notabat. ὅτι τοῦ ὑὸν γλυέσθαι, τοῖς θεοῖς ; ἵνετε· ὡς ἂ τὰ ποτάπες ἐκεῖ, ἔ ἵνετε, *Etiam,* inquit, *ut habeatis, victimâ cæsâ deos poscitis : verum de hoc, qualis futurus sit, parum pensi habetis ; nec ut bonus, probusque evadat, Deis supplices estis.* Laërt. *l.* 5. ità Marcus, Deos, inquit, oratis ut hoc vobis obtingat, illud non obtingat ; at cur non potiùs oratis, ut nihil vos istiusmodi affi-ciat? cur non potiùs ut nè experas, quàm ut re expetitâ potiaris? cur non potiùs ut nè metuas, quàm ut id quod metuis nè eveniat? illud enim, non istud verè felicem facit. Vide *l.* 4. § 49 finitimum huic Marci monito Menandri illud :

Ἄνθρωπε μὴ δεήσου τοῦ κλύπιαν
Αἰτεῖ παρὰ θεοῦ, ἀλλὰ μακροθυμίαν.
Ne posce homo natus à Deo indolentiam,
Sed potiùs animum æquanimem, & tolerantem mali.

Grot. Nec abludit reprehensio apud Petronium Eumolpiana illa ; *Quis unquam venit in templum & votum fecit, si ad eloquentiam perveniisset? quis, si Philosophiæ fontem invenisset? ac nè bonam quidem mentem, aut bonam valetudinem petunt ; sed statim atque limen Capitolii tangunt, alius donum promittit, si propinquum divitem extulerit, alius si thesaurum effoderit, alius si ad trecenties HS pervenerit.*

Μὴ παρεῖναι] Dio Prus. *orat.* 16. Τοσούτων ὄντων δυσκόλων ὄντων ἀπὸ τοῦ σώματος ἀρχομένοις τί δεῖ προσδοκᾶν ; ἢ πῶς ἔστιν ἑκάστου τούτων ἀπαθανάτου καὶ ῥᾳδίως ἐνδιδόντος, μὴ κακοδαιμονίσασθαι ἀπάντων ἕνεκα προσευχόμενον τοῖς θεοῖς, ὅπως μὴ τοῦτο, μηδὲ τοῦτο συμβῇ ; καθάπερ οὖ τις ἐν ὄμβρῳ περιδρόμῳ, σκέπασμα μὴ ἔχοι μηδὲν, εὔχοιτο ἢ μόνον, ἕκαστον τῶν σταλαγμῶν διαφυγεῖν· ἢ οὖ τις πλέων, αἰτοῖτο τοῖς οἴαξι προσέχειν, καὶ τὸ προσαίπιον κρατεῖν καλῶς, εὔχοιτο μηδὲν τῶν κυμάτων κατὰ τοῦ καῦς γλυφῆς. *Et agendi peritia ergò feliciter agere cupienti nanciscenda ; & peritiæ actio insuper adjiciënda. neque enim nandi peritissimus etiam in naufragio artis ope incolumis futurus est, si brachiis implexis, cruribus cancellatis, fluctibus ferendum sese permiserit.* Aristides *de concord. ad Rhod.* Ἄτοπον τοὺς θεοὺς ἐπαινεῖν, αὐτοὺς δὲ μὴ βούλεσθαι πράττειν, ἀγαθὰ ἐφ' ἡμῖν εἶναι δοκεῖ τοῖς θεοῖς αὐτοῖς. Tertull. *exhort. castit. c.* 12. *Tanta sollicitudine petere audebis, quod in te positum recusabis?*

Καὶ οἷς ταῦτα συμπεπλέχθαι] Stoicos hic Plut. constrictos tenere se putat, *de Stoic. contradict. c.* 27. Εἰ γὰρ ὁ θεὸς, inquit, ἀρετὴν ἢ δίδωσιν ἀνθρώποις, ἀλλὰ τὸ καλὸν αὐθαίρετον εἶναι· πλοῦτον δὲ καὶ ὑγίειαν χαρεῖς ἀρετῆς δίδωσιν, ἵν' ἔν γε τούτοις δίδωσιν, ἀνάγκη κακῶς, τυφλοῖς βλαβερῶς καὶ ἀμέτρως καὶ ὀλεθρίως· καί τι εἰ μὴ δώσειαν τὴν ἀρετὴν παρέχειν οἱ θεοὶ, ἵν' ὅσοι χρηστοὶ μὴ παρέχοντες· εἰ δὲ μὴ δώσειαν ποιεῖν ἀγαθὸς, οὐδὲ ὠφελεῖν δύανται, μηδενὸς τῶν ἄλλων ὄντος ἀγαθοῦ, μηδὲ ὠφελίμου.

Ἐπ' ἐμοὶ αὐτὰ οἱ θεοὶ ἐποίησαν] Ita *l.* 2. § 11. ἐφ' αὐτῷ τὸ πᾶν ἔθετο.

Οὐ κρεῖσσον χρῆσθαι τοῖς ἐπὶ σοι] Epictet. *l.* 2. *c.* 16. Εἶτα λέγουσι, Κύριε ὁ θεὸς, πῶς μὴ ἀγωνιῶ ; μωρὲ, χεῖρας ἔκ ἔχεις ; οὐκ ἐποίησί σοι αὐτὰς ὁ θεὸς ; ἔυχου νῦν καθήμενος, ὅπως αἱ μυξαὶ σου μὴ ῥέωσιν· ἀπόμυξαι μᾶλλον, καὶ μὴ ἐσκάλη τί ἔν ; ἐντυθῆσί σοι οὐδὲν δέδωκαν ; ὁ δέδωκέ σοι καρτερίαν, μεγαλοψυχίαν, ἀνδρείαν ; παλικαμάτας ἔχων χεῖρας ἐπ ζητεῖς ἢ ἀπομύξασθαι ; Objurgat hoc nomine Græcos Demosthenes *Philip.* 3. Ταῦτ' ὀρῶντες οἱ Ἕλληνες ἀνέχονται· καὶ ἢ αὐτὸν τρόπον, ὅταν οἱ τὴν χαλκῆν, ἐμοίγε δοκεῖν θεωρῶν, εὐχόμενοι μὴ καθ' ἑαυτὸς ἕκαστοι γίνεσθαι κωλύειν ἢ οὐδεὶς ὑπομένων. Xenoph. *Pæd. l.* 1. Ὡς οὐδὲ θέμις εἴη αὐτοῖσθαι παρὰ τῶν θεῶν, ὅτε ἱππεύειν μὴ μαθόντας, ἱππομαχοῦντας νικᾶν· ὅτε μὴ ὁπλομαχοῦντας τοξεύειν, τοξεύοντας κρατεῖν τῶν ὁπλομαχούντων τοξεύειν· ὅτε μὴ ὁπλομάχους κυβερνᾶν, σώζειν ἔυχεσθαι ναῦν κυβερνῶντας, οὐδὲ μὴ ἀσκήσαντάς γε αὖπω, ἔυχεσθαι καλὸν αὐτῆς οἷον φύεσθαι· οὐδὲ μὴ φυλαττομένους γε ἐν πολέμῳ, ζωπειαν αὐτῆσθαι παρὰ τῶν τῶν θεῶν θεσμὸς πάντα τὰ τοιαῦτα εἶναι· τὸν δ' ἀθέμιστα ἐυχομένους ὁμοίως εἰκὸς παρὰ θεῶν ἀτυχεῖν, ὥσπερ καὶ παρὰ ἀνθρώπων ἀσκλεῶν τὸν παράνομα δεομένους.

Τὰ εἰς ἑαυτὸν καὶ τὰ μὴ ἐπὶ σοι] *quam de eis, quæ non sunt in tua manu posita, solicitum esse.* Xyl. *Ea, quæ in tua potestate non sunt sita, affectare,* Cas. Malim, *ad ea cum animi quodam cruciatu & distractione ferri, & quasi differri.* vide *supr.* § 26.

Μετὰ δουλείας] *cum servitute,* i.e. animo addicto & mancipato. Ità *l.* 8. § 3. καὶ δουλεία πόσων.

&

& [illegible] *Sic nimirum servi & mancipia sunt, sunt quæ sunt eorum rerum, quas tuæ cum anxiè cavent, & quibus ipsæ carere nolunt*, ut Marcus Aurel. *l. 5. § 1.* Flaccus *l. 1. epist. 10.*

Imperat aut servit collecta pecunia cuique,
Tortum digna sequi potiùs, quàm ducere funem.

Hoc est quod Seneca *ep. 8.* ex persona fortunæ munera enixè anxieque aucupantium. *Hoc miserrimi fallimur: habere nos putamus; habemur.* i. e. putamus res esse in nostra potestate: cùm nos potiùs in illarum potestate simus; illum illarum servi & quasi mancipia sumus.

Καὶ εἰς τὸ ἐφ' ἡμῖν ὁι θεοὶ συλλαμβάνουσιν] Aug. *de grat. Christ. l. 1. c. 15. Cur petitur, quod ad nostram pertinet potestatem, si Deus non adjuvat voluntatem? & de pec. merit. & remiss. l. 2. c. 6. Quis optat, quod in potestate sic habet, ut ad faciendum nullo indigeat adjumento? Τῷ γὰρ ὄντι, ὁ ἐξ αὐτῶν τις ἔχει, θεοὶς ὄτι μάλιστα παρ' ἄλλα λαμβάνων.* Epictet. *l. 1. c. 9.*

Ὁι θεοὶ συλλαμβάνουσι] Indè *l. 1. § 17.* συλλήψεις θεόθεν ἡμῶν. Sed distortiùs paulò Marco Paulus noster *ad Rom. c. 8. v. 16.* τὸ πνεῦμα συναντιλαμβάνεται. *vicissim auxiliatur*; quasi mutuas confert operas. Ità & nos Deo συνεργεῖν oportet: Ap. *ad Cor. ep. 2. c. 6. v. 1.* & nobis operantibus συνεργεῖ Deus. Marc. *Evang. c. 16. v. 20.* unde & Apost. de se *ad Cor. epist. 1. c. 15. v. 10.* Περισσότερον, αὐτῶν πάντων ἐκοπίασα· οὐκ ἐγὼ δὲ· *quanquam non tam ego*; vel, *non solus ego* (quemodo *ad Gal c. 2. v. 20.* Ζῶ δὲ, οὐκέτι ἐγὼ, quanquam de loci istius interpunctione ambigi merito potest) ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ θεοῦ, ἡ σὺν ἐμοί. nec gratia Dei sola, nec ipse solus; sed ipse cum gratia, gratia cum ipso est cooperata. Bern. *de grat. & lib. arb. Ità nec gratiæ divinæ quam agnoscit, ingratus, nec ope fretus divinâ, extitit otiosus: verùm & opis gratiam numini tribuit, & huic etiam operam suam contribuit.*

Huc Epicharmi illud;

Τῶν πόνων πωλοῦσιν ἡμῖν πάντα τἀγαθ' ὁι θεοί.
Dii suas labore dotes esse venales volunt. Grot.
Καὶ τ' ἐργαζόμενον καὶ πολὺ φίλτερον ἀθανάτοισιν·
Τῷ δὲ θεοὶ νεικεῦσι καὶ ἀνέρες, ὃς κεν ἀεργός.
Ipsi sudantem & clementius aspiciunt Dii:
Ignavum oderunt pariter superique hominesque.

Hesiod. *oper. l. 1.* Sed & Æschyl. *Pers.*

Ἀλλ' ὅταν σπεύδῃ τις αὐτὸς ἐξ ἑαυτοῦ σπουδάζεται.
Quò quis ultrò properat, illuc adjuvat cursum Deus.

Idémque. Φιλεῖ γὰρ τῷ πονοῦντι συναντιλαμβάνειν θεός.
Habet laborans collaborantem Deum.

Et, Τῷ δ' αὖ πονοῦντι καὶ θεὸς συλλαμβάνει.
Adesse gaudet, sed laboranti, Deus.

quod Euripidi tribuit Stob. *tom. 2. tit. 29.* Et Clem. *Strom. l. 6.* & post Clementem Theodoretus Clementis compilator, *therap. l. 1.* Verùm ille ex Eurip. *Hippolyto*, hic ex *Edipheno* (sive ut Grotius autumat ex *Clymene*) esse vult: qui & illud Socratis in *Minoe* eódem refert:

Οὐκ ἔστι τοῦτο μὴ θρᾶσει σύμμαχος πόνῳ·
Fortuna non nisi fortibus nil conantibus.

Indè proverbium apud Laconas, τὰν χεῖρα ποτφίσσυται δεῖ τινὰ τὸν θεὸν ἐπικαλεῖν. Plut. in *apoph. Lacon.* sed & apud alios Græcos, referente Suidâ,

Τὴν χεῖρα προσφύσσυται τὸν θεὸν κυρεῖν.

Et, Αὐτός τε νῦν δρᾶν, εἶτα τὸν θεὸν καλεῖ.
Deum invocare oportet admotâ manu.

Et, *Mobire primus ipse, mox Deum invoca.*

Ἀργὸς γὰρ εἶδώς, θεὸς ἔχων ἀπὸ χθονὸς
Βίον διώκειν ἂν ξυλλέγειν ἀνδρὸς πόνῳ.

Eurip. *Electr.*

Expers laboris atque inops nemo potest
Rem facere, quamvis sæpe compellet Deos. Grot.

Synes. denique *de provident. 1.* Καὶ τὸ προνοίας δὴ ἦν ἔξεστι μὴ ῥᾳδιουργοῦντας, ἀλλὰ χρωμένους οἷς παρ' αὐτῆς ἔχομεν, πάντα πάντως εὐδαίμονας εἶ). ἡ γὰρ ὄντως ἡ προνοία καὶ τοῦ μητέρα τὸ νεογνὸν βρέφος, ὃν δεῖ προσφιλῆ ἔχειν, ἀποσοβοῦσα τὸ προσπηδῶν καὶ λυπήσασα· ἐκεῖνο γὰρ ἀτελὲς ἔτι καὶ οἰκοθεν ἀδοήθητον· ἀλλὰ κατ' ἐκείνου ἧπερ αὐξήσασά γε αὐτὸ καὶ ὀπλίσασα, χεῖρας κελεύει, καὶ τὰ κακὰ ἀποῦκειν. ταῦτα τοῦ παντὸς ἄξια ἀνθρώπου εἰδέναι· καὶ γὰρ προνοίαν νομοῦσι, καὶ ἑαυτῷ φρονοῦσιν, εὐσεβεῖς τε καὶ ὁσιωτέρους ἅμα γινόμενοι καὶ ἧττον τοῦ τε ἐπιτροφοῦ καὶ χρῆναι ἀρετῆς κατατολμᾶν πρὸς ἄλληλα. Pulcerrimè.

Ὅλως δὲ ἐπίτρεπτον τὰς εὐχὰς, καὶ θεοῦ τί χρῆναι] *Poscè deum*, inquit, *bonam mentem, & videbis quid futurum sit*, quod Dominus Christus Luc. *c. 11. v. 13.* Πόσῳ μᾶλλον δώσει πνεῦμα ἅγιον τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν. *quanto magis gratiam spiritus eam poscentibus concedet?* scil. quod Joan. *ep. 1. c. 5. v. 14.* Ἐὰν τι αἰτώμεθα κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ, ἀκούει ἡμῶν· καὶ ἐὰν οἴδαμεν ὅτι ἀκούει ἡμῶν, οἴδαμεν ὅτι ἔχομεν τὰ αἰτήματα ἡμῶν. Epictet. *lib. 2. c. 18.* Μεῖζον τέλος· μὴ συναρπασθῇς. μείζων ὁ ἀγὼν ὅδε, θεῖον τὸ ἔργον, ὑπὲρ βασιλείας, ὑπὲρ ἐλευθερίας, ὑπὲρ εὐσεβείας, ὑπὲρ ἀταραξίας. τῷ θεῷ μέμνησο ἐκεῖνον ἐπικαλεῖ βοηθὸν καὶ παραστάτην, ὡς τοῖς Διοσκούροις ἐν χειμῶνι πλέοντες. Videatur & Menandrianum illud superiùs paulò exhibitum.

§ 41. Τὰ προηγούμενα φυσιολογῶν] *Quæ de rerum natura priùs fuerant meditatus.* Ità se explicat ipse apud Laërt. in *epist.* de quo Marcus istic, Epicurus; τὴν γνησιότητα ἡμῶν διδασκόμενος. vide *inf.* Caes. προηγούμενα, *præstantiora*; cùm *præterita, præcedentia*, prægressa, priora, Epicurus veller.

Πῶς ἡ διάνοια] etiam Epicurus inter decumbendum animi priùs potiúsq; quàm corporis, spiritûs quàm carnis, rationem habet curámq; gerit? quid Chrysippum? quid Christianum facere oportebit? Ità Psaltes. *Ps. 41. v. 4, 10.* animæ sanitatem,

tatem primo loco, tum corporis Deum poscit.

Καθαρεύειν] Xyl. καθαίρεσθαι legisse videtur, quasi Pindaricum illud voluerit, γύῃς θεραπόντων πάντοθεν βρέμων. *Pyth.* 3. idemq; medicum adhibitum omnino negare Epicurum frustrà autumat; cùm negat duntaxat eo animo adhibitum, ac si magni momenti haberet illud, quod à medico præstaretur. Ego verò existimabam τὸ καθαρεύειν istic esse *munire corpus* adversus vim morbi. Somnia nimirum mera comminiscimur nobis, ubi genuina non occurrit scriptura. Verùm somnium istud excussit planè mihi Vir clariss. Salmasius, dum legendum suggerit, καθαρυάσθαι quo verbo usus est & Marcus *l.* 7. § 3. & *l.* 10. § 13. unde & φρύαγμα pro *fastu*. ἅπερ δεῖ τοῦ φρυάγματος, *l.* 4. § 42. *non medicis*, inquit, *præbebam me, ut de me magno spiritus sumere possent, quasi aliquid operæ pretium facturi, in sanitate mihi restituenda.* Nihil certius. Quod autem Marcus hic καθαρυάσθαι, id in eodem planè argumento ὀρρῦν ἐπᾶραι Epictetus dixit, *dissert. l.* 3. *c.* 10. τί ἂν κολακεύειν τὸν ἰατρόν; τί λέγεις, ἐὰν θέλῃς, κύριε, ταλᾶς ἔξω; τί παρέχεις αὐτῷ ἀφορμὴν τοῦ ἐπᾶραι ὀρρῦν; hoc est, τοῦ καθαρυάσθαι. de eisdem sensu diverso Marco, τὰς ὀρρῦς ὑπὲρ τοῦ ἐρρῶσθαι συνασπᾶσαι dixit *l.* 4. § 42. Certè ὀρρῦν & καταφρύαγμα conjunxit & pro eodem usurpavit Epictetus *l.* 3. *c.* 26. *ad l.* 10. § 19. repræsentandus. καθαρυάσθαι optimè exprimit quod Hebræi dicunt הִתְפָּאֵר וּבָטַח i. e. inquit Jairus *ad Judic. cap.* 7. *vers.* 2. *vaunter*; to vaunt.

Ἀλλ' ὁ βίος ἤρτο ἐν τῷ καλῶς] M. Calaub. ἠώρητο, legisse videtur. D. Boot. (cui accedo) ἦγτο malult. Senec. *ep.* 92. *Epicurus, cùm illum hinc urinæ difficultas torqueret, hinc inexorabilis exulcerati dolor ventris, beatissimum, inquit, hunc & ultimum diem ago.* quod idem & *ep.* 66. tangit. Epicuri verba ipsa habes ex *epist. ad Idomeneum* apud Laërt. *l.* 10. πλὴν μακαρίαν ἄγοντες τὴν ἅμα τελευτῶντες ἡμέραν τὸν βίον ἐγράφομεν ἡμῖν ταῦτ' σεσαγγελία τε παρηκολούθηκεν, τῷ δυσεντερικὰ πάθη, ὑπερβολὴν ἐκ ἀπολείπειν τὰ ἐν ταῖς μελέταις αὐτῶν ἀπαρτιζόμενα ὑπὸ τούτοις τὸ τῆς ψυχῆς χαῖρον, ἐπὶ τῇ τῶν γεγονότων ἡμῖν διαλογισμῶν μνήμῃ. Eam Cicero, qui *ad Hermachum* scriptam asserit, sic vertit, *Tusc. l.* 3. *cùm ageremus vitæ beatum, & eúndem supremum diem, scribebamus hæc. tanti autem morbi aderant, vesicæ & visceribus, ut nihil ad eorum magnitudinem posset accedere. compensabatur tamen cum his omnibus animi lætitia, quam capiebam memoriâ rationum inventarumque nostrorum.* Meminit & Epictetus *dissert. l.* 2. *c.* 23.

Ταῦτα] Leg. τ' αὐτὰ. τ' αὐτὰ ἐκείνῳ, *eadem quæ ille.* quod non advertens Xyl. sententiam mutilavit.

Μὴ ἀφίεσθαι φιλοσοφίας ἐν οἷς λέγουσί τινες] Quod de Theoderico Gothorum Rege inconstante, Sidon. *l.* 1. *ep.* 2. *In bonis factibus facetus, in malis ridet, in neutris irascitur, in utrisque philosophatur.*

Μήτε τῷ ἰδιώτῃ τὰ φυσιολόγῳ συμφιλονεικεῖν] at Epicurum suprà ajebat dixisse, ὅτι τὰ περὶ τῶν ἀθλημάτων φυσιολογεῖν διατέλει. & *l.* 10. § 30. monet Marcus ipse, φυσιολόγως ὁρᾶν τὰ ἐν τῷ βίῳ. itaq; illud τῷ φυσιολόγῳ Xyl. prorsus omisit. Verùm potuit ibi speculationes naturales designâsse, quæ ad rem præsentem mentemq; firmandam faciebant, istic vanas, futiles, curiosas, inutiles, notare, quæ ad mores formandos nihil conducerent. Suspicio tamen haud prorsus spernenda forsan fuerit, scripsisse Marcum τῷ μὴ φυσιολόγῳ, vel τῷ ἀφυσιολόγῳ, & rerum naturæ imperitum. vide *l.* 10. § 9. μὴ συμφιλονεικεῖν autem dixit, quomodo συνέμφρηνεῖν *l.* 7. § 43.

Πρὸς μόνῳ τῷ νῦν σεσωσμένῳ εἶ] Vult nos, quod vulgò dicitur, *hoc agere*. Flaccus in *art.*

Ut jam nunc dicat, jam nunc debentia dici.

Ità Marcus, ut jam nunc facias, jàm nunc fieri debentia. vide *ad l.* 6. § 2. & *suprà* § 6, 29. & *l.* 10. § 1.

§ 42. Οὐ δύνανται] itaque ὡς τὸ κόσμῳ ἐξελθεῖν ὀφείλομεν, ut Apost. *ad Cor. ep.* 1. *c.* 5. *v.* 10. *e mundo emigrare nos oportet.* si ejusmodi vitare velimus homines, quales in mundo non possunt non esse frequentes. Verùm necessitatem illam, quam somniabant Stoici, quasi citra malum bonum nè consistere quidem posset, Christiani neutiquam agnoscimus. vide *ad l.* 6. § 41. & *l.* 8. § 15.

Οὐκ ἀνάγκη ἐν τῷ κόσμῳ εἶ] Tertull. *adv. Prax. c.* 10. *Oportebit enim & milvos esse & hæreticos.* Allusit ad illud Apostoli, *ad Cor. ep.* 1. *c.* 11. *v.* 19. Δεῖ γὰρ καὶ αἱρέσεις εἶναι] sed & D. Christus, Matt. *cap.* 18. *v.* 7. ἀνάγκη γάρ ἐστιν ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα.

Τίνα ἔδωκεν ἡ φύσις ἀρετὴν πρὸς τοῦτο] Vide *supr.* § 11. Epictet. *enchir. c.* 9. ἐφ' ἑκάστῳ τῶν προσπιπτόντων, ἐμμένῃ ὑπομένων ἐπὶ σαυτὸν ζητεῖν, τίνα δύναμιν ἔχεις πρὸς τὴν χρῆσιν αὐτῶν· ἐὰν καλὸν ἴδῃς ἢ καλὴν, εὑρήσεις δύναμιν πρὸς τοῦτο ἐγκράτειαν· ἐὰν πόνῳ προσφέρηται, εὑρήσεις καρτερίαν· ἐὰν λοιδορεῖα, εὑρήσεις ἀνεξικακίαν, καὶ οὕτως ἐθιζόμενόν σε, οὐ συναφήσουσιν αἱ φαντασίαι.

Πρὸς αὐτὸ τὸν ἀγνώμονα τῷ σωφρονεῖν] Ità Apost. *ad Titum c.* 3. *v.* 1. πᾶσαν ἐπιεικείαν ἐνδεικνυμένους πρὸς πάντας. & quia objici poterat, multos esse ἀγνώμονας καὶ ἀνοήτους, mox subjicit, *v.* 3. Ἦμεν ποτε καὶ ἡμεῖς ἀνόητοι, ἀπειθεῖς, πλανώμενοι, &c.

Μεταδιδάσκειν τὸν πλανώμενον] quod Jacob. Apost. *ep. c.* 5. *v.* 19. τὸν ἀπὸ τῆς ἀληθείας πλανηθέντα

Διὰ τοῦτο ἐν ἡμῖν ἐστὶ τὸ ἁμαρτάνειν.] vide *supra* § 11. & *ad l.* 8. § 59. Hoc est autem quod ipsa natura lex iúxque postulat. Cicer. *offic. l.* 1. *Omnium communia hominum videntur ea, quæ sunt generis ejusdem, quod ab Ennio est positum;*

Homo qui erranti comiter monstrat viam,
Quasi lumen de suo lumine accendat, facit;
Ut nihilominùs ipsi luceat, cùm illi accenderit.

Huc præceptio Mosaica *Deut. c.* 22. *v.* 1. de vicini pecude jumentóque ubi erraverit, reducendo. De qua Tertull. *adv. Marc. l.* 4. *c.* 35. *Pecora quoq; fratris tui si errantia in via inveneris, prohibet despicias, quò minùs ea reducas fratri tuo; nedum ipsum sibi.*

Ἁμαρτάνῃ τῷ ἑαυτοῦ.] Bonum enim sibi quisq; suum etiam in eo quod peccat, proponit; quum tamen peccando malum quiq; attrahant sibi suum. Hoc est quod Augustin. passim inculcat *ep.* 121. *c.* 4. *Beatam vitam habere omnes homines volunt. etiam qui pessimè & perditè vivunt, nullo modo ità viverent, nisi eodem modo se esse vel posse fieri beatos putarent. Hoc est ergò quod cupiunt & boni & mali; sed ad quod perveniunt non nisi boni.* Et *ibid. c.* 5. *Dicunt nonnulli, beatum esse, qui secundum suam vivit voluntatem. absit verum credamus, quid si enim nequiter velit vivere? nonne tanto miserior esse convincitur, quanto facilius mala ejus volunt as impletur?* Mox, post adducta ex Ciceronis *Hortensio* ista, (quæ laudat etiam *de Trinit. l.* 13. *c.* 5.) *Omnes aiunt, beatos esse qui vivunt ut ipsi velint, falsum id quidem. Velle enim quod non deceat idem ipsum miserrimum: nec tam miserum est non adipisci quod velis, quàm aliquid velle quod non oporteat. Testimonium*, inquit, *hoc verum est. ille igitur beatus est, qui quicquid vult habet, & nihil vult quod non debet.* & *in Psal.* 118. *conc.* 1. *beatum esse tam magnum est bonum, ut hoc & boni velint & mali. nec mirum est, quòd boni propterea sunt boni; sed illud est mirum, quòd etiam mali propterea sunt mali, ut sint beati. Nam quisquis libidinibus deditus, luxuriâ stupriisque corrumpitur, in hoc malo beatitudinem quærit, & se miserum putat, cùm ad concupiscentiæ suæ effectum non pervenit, & beatum jactat, cùm ad eum pervenit. Sic avarus ad hoc opes congregat, ut beatus sit: & sceleratus quisque in sceleribus beatitudinem quærit. ità omnes beatitudinem concupiscunt: sed quomodo ad eam perveniatur, plurimi, dum nesciunt, per itinera ea currunt, quæ misera sunt, & ad majorem miseriam ducunt.* His gemina apud eundem, *de lib. arb. l.* 1. *c.* 14. *de trinit. l.* 13. *c.* 3, 8. *de natura & grat. c.* 49. *de Stoic. & Epicur. c.* 3. & alibi. Sed & apud Salvian. *de provid. divin. l.* 1. & *ad Eccles. Cathol. l.* 3.

Πεπλάνηται.] Ità *l.* 6. § 20. πεπλανημένα καὶ τυφλὰ ὁδὸν ἀγνοοῦντα. De se David, *Psal.* 119. *v.* 176. ἐπλανήθην ὡς πρόβατον ἀπολωλός. Esajas, *c.* 53. *v.* 6. πάντες, ὡς πρόβατα, ἐπλανήθημεν. & Pet. *ep.* 1. *c.* 2. *v.* 25. ἦτε γὰρ ὡς πρόβατα πλανώμενοι. alludunt ad ovium naturam, de quarum simplicitate & proclivitate ad deerrandum, videri poterit Aristot. *histor. animal. l.* 9. *c.* 3.

Ἐξ ὧν ἡ ἀδικία σου χαίρων.] Vide *lib.* 7. § 22.

Ἐὰν ὁ ἀναίδητος τὴν τῶν ἀναιδήτων πρᾶξιν.] Senec. *de ira l.* 2. *c.* 31. *Aut ignorantia nos rerum, aut insolentia iracundos facit. ignorantia. quid enim mirum est malos mala facinora edere? quid novi est, si inimicus nocet, amicus offendit, filius labitur, servus peccat?* Terent. *Andr.* 4. 5. *Mirum verò, impudenter mulier si facias meretrix?* vide *ad l.* 4. § 6. & *l.* 12. § 16.

Σαυτῷ μᾶλλον ἐγκαλῶν, ὅτι ἐ σεσυλήκατας.] & paulò pòst. σὸν τὸ ἁμάρτημα.] Ità Martia marito insimulanti, quòd à se accepta Cæsaris arcána in exitium suum imperatrici prodiderat. *Δικαίως, justè*, inquit, *hæc pateris*; Ὅτι μοι τοσοῦτον συνοικῶν χρόνον, οὐκ ἔγνως, ὅτι ἐφυλάξω σοὶ ἀκρασίαν· *quòd cùm tam diu mecum vitam exegeris, incontinentiam linguæ, vel non adverteris, vel non caveris.* Verùm apud Plutarch. *Fulvium* perperam pro *Fabio* legi docent. Lipsius *ad Tacit. annal. l.* 1. & Muret. *var. lect. l.* 11. *c.* 2. Plutarch. *de ira cohib.* Ἐκεῖνον ὅτι τὸ ἄρρωστον καὶ τὸ ἀσυγχώρητον· δεῖ γὰρ, ὡς τῷ Παυλείνῳ ἔφη, χρῆσθαι τῷ Ἀνεξικάκῳ, καὶ καθάπερ ἐκεῖνος ὅτι τῇ τελευτῇ τῆς παιδὸς ἔπαιν, ἤδειν ὅτι θνητὸν ἐγέννησα, τοῦτο τοῖς παροξύνουσι ἔλεγεν ὀφλισκάνειν ἁμαρτήματα, ἤδειν ὅτι σοφὸν οὐκ ἐκτησάμην, ἤδειν ὅτι ἀπαθῆ τὸν φίλον οὐκ ἐκτησάμην, ἤδειν ὅτι ἡ γυνὴ γυναῖκα ἔχει. Senec. loco proximè memorato. *Turpissimam aiebat Fabius imperatori excusationem esse, Non putavi, ego turpissimam homini puto. Omnia puta, expecta. etiam in bonis moribus aliquid existit asperius. Semper futurum aliquid quod te offendat; existima.*

Μὴ καταλυπηρὸς ἴδωσιν.] phrasis notanda; quam & suprà restituimus. *l.* 7. § 13. καταλυπηρὸς δόσεως quis dicitur, quando *actio dandi*, sive *doni collatio*, ἐπ' αὐτὸ τὸ δεδόσθαι, ἤτοι κοινωνικῆς τινὸς πράξεως, καταλήγει. ut *suprà* § 32. ἢ ἐνταῦθα ἡ ὄρεξις ἀπολήγει. ut *l.* 5. § 34. *Nihil aliud spectat, nec ullum finem ulteriorem habet præfixum ac propositum sibi, nisi ut datum ac largitum sit.* (quomodo Seneca, *de benef. l.* 1. *c.* 2. *dedi ut darem.* & *l.* 4. *c.* 13. *dat, nè non dederit*) ὡς πάντα τὸν καιρὸν ἀποληφθῆναι, ità ut omnem prorsus fructum donationis in eo ipso quòd dederit, & posuerit, quidat, & accepisse se existimet. uti Marcus mox. de quo modo largiendi vide plura, *l.* 5. § 6. & *l.* 7. § 72, 73. Senec. *epist.* 115, *Pecunia ex quo in honore esse cepit, verus rerum honor cecidit: mercatoresque & venales invicem facti, quærimus non quale sit quid, sed quanti: ad mercedem pii sumus, ad mercedem impii: honestâ quamdiu aliqua illis spes inest, sequimur; in contrarium transituri, si plus scelera promittant.* quod Juvenal. *sat.* 10.

quis s

——quis enim virtutem amplectitur ipsam
Præmia si tollas?—— Sed pergit Seneca: *Quid est autem turpius, quàm aliquem computare quanti vir bonus sit? cùm virtus nec lucro invitetur, nec abstarreatur damno, adeóque neminem spe ac pollicitatione corrumpi, ut contra se impendere jubeat, ac sæpius in ultro-tributis sit. Quid consequor, inquit, si hoc fortiter, si hoc gratè fecero? quod feceris. nihil tibi extrà promittitur: si quid fortè obvenerit, inter accessiones numerabis. rerum honestarum pretium in ipsis est.* Idem *de benef. l. 4. c. 1.* ad quæ Lipſ. *factum ipsum facti merces.* Idem *epist. 113. Sacra res est justitia, alienum bonum spectans; nihil ex se petens, nisi usum sui. me justum esse gratis oportet. parum est. me in hanc pulcerrimam virtutem ultro etiam impendere juvet. non est quòd spectes, quod sit justæ rei præmium majus, quàm justum esse.* Sed &, *de clem. l. 1. c. 1. Rectè factorum verus fructus, fecisse. nec ullum virtutum pretium dignum illis extra ipsas est.* Et *de vit. beat. c. 9. Interrogas, quid petam ex virtute? ipsam: nihil enim est melius; ipsa pretium sui est.* Silius *bell. Pun. l. 13.*

Ipsa quidem virtus sibimet pulcerrima merces.

& breviùs adhuc Claudian: *de Mallii cons.*

Ipsa quidem virtus pretium sibi--.

& Tragicus nescio quis latiùs, apud Clem. *strom. lib. 4.*

Οὐ δ' ἕνεκ' ἀρετὴ σὺ' ἐν ἀνθρώποις μόνη
Οὐκ ἐν δυραίων πάπτηνεσε λαμβάνε·
Αὐτὴ δ' ἑαυτῇ ἄθλα σὺ πόνων ἔχει.

Hoc in tot una rebus humanis habet
Virtus, quòd extrà præmium non accipit;
Dignum laboris ipsa, sed pretium sui est, Grot.

Epictet. *l. 3. c. 24.* Τί ἂν ὄφελος αὐτῷ τὸ σφῆξαι καλῶς; τὸ πεφῆχθαι. ἔπαθλον ἦν ἄλλο; σὺ δὲ ζητεῖς ἔπαθλον ἀνδρὶ ἀγαθῷ μεῖζον τοῦ καλὰ καὶ δικαια πεφάτθειν; vide *l. 1. § 16.* Spectat huc planè illud Pauli Apoſt. *ad Philip. c. 1. v. 21.* Ἐμοὶ γὰρ τὸ ζῆν Χριστὸς, καὶ τὸ ἀποθανεῖν κέρδος. quo in loco (præfiscini dictum sit) solus interpretum reverendus D. Airæus noster Apostoli mentem assecutus videtur. *Parùm,* inquit, *pensi habeo, quid de me fiat, modò sive vitâ sive morte meâ Christo honos ullus accrescat. mihi siquidem, cum in vita, tum & in morte, quæstus est Christus.* hoc est, quæstus omnis, sive merces omnis, quem ego mihi vel vivendo vel moriendo propono expetóq;, Christus est; sive is est, ut Christo deserviam: vide *l. 8. § 2.* Malè autem hîc Annot. Lugd. qui κερδαλεωτάτως διάθεσιν exponit, *ità dare, ut in accipiente desinat.* pejùs quòd κερδαλεωτάτως, rescribi postulat pessimè quòd hoc ità sumi vult, ut significet; *sepsum spectando:* quod est Marci menti ex diametro adversum.

Τάττ μᾶλλον ζηλεῖς] Θαυμάζεται γὰρ ἐν τοῖς παιδεύσεσι, (inquit Plut. *de amore prolis*) τὸ,

Μισθὸν γὰρ ἀνθρώπου τις ἀνθρωπον φιλεῖ;

Ergò hominem homo mercede quisquam diligit?

Magna scil. laus est, si homo mansuetus homini est. Senec. *epist. 95.* Cicero *de legib. l. 1. Id enim ipsum injustissimum est, justitiæ mercedem quærere.* & *ibid. Qui non ipso honesto movemur, ut boni viri simus, sed utilitate aliquâ atque fructu, callidi sumus, non boni.* Et mox: *Quid liberalitas? gratuitáne est an mercenaria? si sine præmio benigna est, gratuita: si cum mercede, conducta: nec est dubium, quin is qui liberalis benignúsque dicitur, officium, non fructum sequatur. Ergo item justitia nihil expedit præmii, nihil pretii. per se igitur expetitur. Eadémque omnium virtutum causa atque sententia est.* Idem *academ. l. 4. charitas, amicitia, justitia, reliqua virtus esse nulla potest, nisi erit gratuita: nam quæ mercede aliquâ ad officium impellitur. ea non est virtus, sed fallax imitatio simulatióque virtutis.* Ἀμισθὸν γὰρ ἡ ἀρετὴ ἵνα καὶ ἀρετὴ μείνῃ, ὡς τὸ καλὸν μόνον βλέπουσα. Gregor. Naz. *ad Episc. 150.*

Ὡς εἰ δὲ ὀφθαλμοὶ] vide *ad l. 2. § 1.* de corporis membris, Ambrof. *hexam. l. 6. § 9. Videas suo singula gratuito stipendio militare.*

Ἀπίχει τὸ ἴδιον] Insignis Annotatorem Lugd. non emendandi, sed in deterius demutandi pruritus tenuit, qui proverbii planè immemor, καλὸν ἦν κώμωμον ἢ κιννῆν monentis, etiam καλὰ ἦν κώμωμα passim solicitat, nec solicitat tantùm, sed sedibus suis pellit prorsus. Is hoc loco, *Lege,* inquit, ἴσχει ἴδιον. qui idem tamen libro 11. ἀπίχω pro ἴσχω positum vult. Locus is est, *l. 11. § 1.* ἐγὼ ἀπίχω τὰ ἐμά, sed & *l. 4. § 49.* ἢ φύσις ἢ τῶ ἀνθρώπω ἀπίχει τὰ ἴδια. ad quem locum quæ adnotavimus si consulere libuerit, Marci sensui mutatione istâ nervos plurimùm acciſos facilè deprehendes. nam numerum mutari, ubi neutra sunt nomina, docere poterant eum & sub Orbilii ferula adhuc agentes. Consultiùs feciſſet si pro ἄνθρ legisset ὄφρ. neque enim relativum illud ad τοῦτο, h. e. membra operantium, sed ad πρᾶξιν, sive opus; ad quod condita sunt, respicit.

Ad

Ad Librum X.

§ 1. Ἔσῃ ποτέ] *Eris, ſpero, aliquando*: Caſ. Ego malim ἐρωτηματικῶς legere. *Eriſne tandem aliquando?* expoſtulare ſiquidem videtur cum anima ſua, quòd iſta nondum aſſecuta ſit. prout & *l.* 4. § 37. & *infrà* § 9. ut receptam lectionem ſequamur. ſic Jerem. *c.* 13. *v.* 27. *non mundabis te? quando tandem futurum eſt?*

Ἀπλῆ καὶ μία] vide *ad l.* 6. § 30. τὸ ἁμαλές.

Γυμνή] vide *lib.* 11. § 27. Flacc. *carm. lib.* 1. *od.* 24.

Incorrupta fides, nudáque veritas.

Et Naſo *amor. l.* 1. *el.* 3. *Nudáque ſimplicitas.* —— Φαιδροτέρᾳ τῷ ἀειδεῖ σώματι] vide *infr.* § 37. & *l.* 12. § 2, 3. At Epictet. *l.* 3. *c.* 22. τῶν πάλαι καθαρώτερον ἀγαθοειδές, ait. & Joan. Chryſoſt. *in ep.* 1. *ad Cor. orat.* 40. πολὺ τῷ βαπτιζομένῳ ψυχὴ αὐτῆς τῆς ἡλιακῆς ἀκτῖνος καθαρωτέρα.

Περιεκειμένου] Ità Dio Pruſ. *orat.* 37. de Anaxarcho: ὅτε δὲ περικείμενον. viſa *ad l.* 8. § 34. corpus veſti, ſive indumento, confert; quomodo & Apoſt. *ad Cor. ep.* 2. *c.* 5. *v.* 4. Joan. Chryſoſt. *de ſtatuis orat.* 5. τί πρὸς ἔστι θάνατος; ὅταν δεῖ ἐνδύσασθαι τὸ ἀθάνατον, καθάπερ δὲ ἱμάτιον, τὸ σῶμα τῇ ψυχῇ περίκειται· καὶ τοῦτο πρὸς βραχὺ διὰ τῆς παλαιότητος ἀποθήκην, λαμπρότερον ἀπολήψεσθαι πάλιν. Lucret. *l.* 3. *Si immortalis*, inquit, *noſtra foret mens*, (quod eſſe nos novimus) *veſtem relinquere, ut anguis, gauderet.* At Tertull. *de reſurrect. c.* 7. *carnis tunicam*, cutem dicit. *carnem*, inquit, *pelliceæ tunicæ, i. e. cutes ſuperductæ veſtierunt. uſque adeò ſi detraxeris cutem, nudaveris carnem.* Porphyr. *de abſtinent. l.* 1. Ἀπολυτέον ἄρα τοῦ πολλοὺς ἡμῖν χιτῶνας, τόν τε ὀστοῦν τοῦτον καὶ σάρκινον, καὶ ὃς ἔσωθεν ἡμφίεσμεθα, περοχεῖς ὄντας τῆς θερμασύνης· & *l.* 2. Ἐν ᾧ τῷ ναῷ τῷ σωτῆρος, τῷ κόσμῳ τούτῳ, ἣ ἔφαπτον καὶ ἁπτὸς ἡμῖν χιτῶνα τὸν δερμάτινον, ὃν ἀγνὸν περσίκει διαπρεπῆ; Certè Origenes *tunicas pelliceas*, quibus protoplaſtas Deus induiſſe Moſi dicitur *Gen. c.* 3. *v.* 21. corpora vult eſſe, quibus animæ amiciuntur. Verùm delirium hoc refutat Methodius apud Epiphan. *hær.* 64. § 23. Ambroſ. *hexam. l.* 6. *c.* 6. *Caro hodie ſumitur, cras deponitur. non igitur caro tu es. caro amictus eſt animæ, quæ ſe induit quodam corporis veſtimento. non igitur tu veſtimentum es, ſed qui veſtimento uteris.* Gregor. Roman. *in Job. l.* 9. *c.* 29. *veſtimentum eſt corpus terrenum, quò induta anima tegitur, nè in ſubtilitate ſubſtantiæ ſuæ nuda videatur.* Senec. *ep.* 92. *Quod de veſte dixi, idem de corpore me exiſtima dicere. nam hoc quoque natura, ut quandam veſtem, animo circumdedit. velamentum ejus eſt.*

Τῆς φιλητικῆς καὶ στρατικῆς] στρατικῆς iſtud iſtic non concoquo. Xyl. omiſit, Caſ. de affectibus & deſideriis ab exterioribus iſtis penitus abſtractis expoſuit. Sed leviculâ mutatione, lectio recta reſtituatur, στερκτικῆς reſcribendo. dilectionem talem commendat ſibi, qualis eſt στοργὴ, ſive *naturalis affectio*, quâ prolem ſuam parentes diligunt; hoc eſt, veram, ſimplicem, gratuitam, non mercenariam, non fucatam, non effictam. de qua videatur Plut. περὶ τῆς εἰς τὰ ἔκγονα φιλοστοργίας.

Πλήρης καὶ ἀνενδεὴς] vide *ad l.* 2. § 17. & *l.* 3. § 5, 7, 8. *Apoſtol. ad Phil. c.* 4. *v.* 18. ἀπέχω πάντα καὶ περισσεύω, πεπλήρωμαι. Clem. *ſtrom. l.* 7. de Gnoſtico. Αὐτάρκης μὲν γὰρ ὑπάρχων, ἀνενδεὴς ἢ τῶν ἄλλων, Epictet. *l.* 3. *c.* 24. ὀδύρεται δ' ὅτι οἶνος εἰς τὸ ἄλλο ἐλθεῖν, εὐδαιμονίαν καὶ πόθον τῶν ὄντων. τὸ γὰρ εὐδαιμονοῦν ἀπέχειν δεῖ πάντα ἃ θέλει, πεπαιδευμένῳ πρὸς ἑαυτὸν ἀνθρώπῳ· ὁ δ' ἑαυτῷ δεῖ περιεῖναι αὐτῷ, ὁ λιμόν. vide *l.* 11. § 1.

Οὐδὲν ὑπόδυσα] Vide *l.* 11. § 37.

Ἀρκεῖσθαι τῇ παρούσῃ] Vide *l.* 7. § 54. & *l.* 8. § 2. & *l.* 9. § 6. Apoſt. *ad Philip. c.* 4. *v.* 14. Ἐμαθον ἐν οἷς εἰμι αὐτάρκης εἶναι. Clemens *ſtrom. l.* 7. ὁ γνωστικὸς ὑδὲ δεήσεταί τινος τῶν ἀπόντων, ἀρκούμενος τοῖς παροῦσι· eleganti imagine illuſtrat hoc Epictetus *enchir. c.* 15. ubi convivio vitam confert his verbis. Μέμνησο, ὅτι, ὡς ἐν συμποσίῳ δεῖ σε ἀναστρέφεσθαι· τὸ φερόμενον γένοιτό πως κατὰ σε; ἐκτείνας τὼν χεῖρα, κοσμίως μετάλαβε· παρέρχεται; μὴ κατέχε· ἔπω ἥκει; μὴ ὀρέξαι πόρρω τὸν ὄρεξιν, ἀλλὰ περίμενε, μέχρις ἂν γένηται κατὰ σε. οὕτω περὶ τέκνα, οὕτω περὶ γυναῖκα, οὕτω περὶ ἀρχάς, οὕτω περὶ πλοῦτον· καὶ ἔσῃ ποτὲ ἄξιος τῶν θεῶν συμπότης. ἐὰν δὲ καὶ παρατεθέντων σοι μὴ λάβῃς ἀλλ' ὑπερίδῃς, τότε ὁ μόνος συμπότης τῶν θεῶν ἔσῃ, ἀλλὰ καὶ συνάρχων. ità leg. ex Simplicii commentario; non παρεθέντων, quod codices impreſſi proferunt. Hunc imitatus ex Charidemi perſona Dio Pruſ. *orat.* 30. Παρεγένετο εἰς τὸν κόμον τοῦ ἀνθρώπου ἑστιῶντος, ἐπὶ ξυμποσίου τινὰ καὶ δείπνου λαμπρῶν κεκλημένου. tum de convivarum variis moribus differens, inter alia, τινὰς δὲ αὖ τῶν, μὴ ἀρκεῖσθαι τοῖς παροῦσιν, ἀλλὰ ἐπὶ τὰ πορρωτέρω διατείνειν τὰς χεῖρας· οἷς μισγείης ὄντας, ἐχθύων ὀρέγεσθαι, καὶ θηράματα ἔχειν. Talis, monſtrum id hominis, Heliogabalus, *qui ad mare piſcem numquam comedit; in longiſſimis à mari locis omnia marina ſemper exhibuit.* Lamprid. Syneſius *de provident.* 1. Αἴσχιστα καὶ πολλοῖς εἰρῆσθαι ἄξιον· ἀνθρώπου ἀπαιδευσίας

σίας καλὸν, μὴ ἀφειμένην βίον ἄνευ ἐν πραπίδῃ μερίδα, ἥτις ἀφειλομένη γίνοιτο καθ' ἡμᾶς, ἵνα ἀπελώμεθα· ἀφ' αὐτὴν εἶδ τὸν θεσμοπαίζοντα καὶ ὑφαιρούμενον· τυχὸν γὰρ ὁ τοιοῦτος καταγέλαστος ἔσται, συμπόντος δὲ κόσμου, καὶ τοῦ τάγματος τὸ συμπόσιον ἀπεχθήσεται, τὸν ἐφ' ἑαυτῷ τεθεσμένον ἀπολαύσεις τὴν τάξιν· μὴ τυχὸν δὲ, ταῦτά τε, καὶ θεσμὸν κλαύσεται παιδεῖον ἔπλω, τῆς ἀφειμενθείσης μερίδος, καὶ εἰς τὸν πλησίον ἀπελθούσης, αὐτὸς ἔξεχόμενος.

Ἡδίστη τῖς παρῆσι πᾶσι] Vide *l.* 3. § 4. & *lib.* 4. § 23. Clem. Alex. *strom.* l. 7. ἔστι ὁ πιστὸς, ὁ πανοσιώτατος ἄριστα διοικεῖσθαι τὰ πρὸς τὸν κόσμον ἀμείνω, πᾶσιν εὐαρεστῆσαι τῖς ξυμβαίνουσιν.

Πάντα σοι πάρεστι] Apost. *ad Cor. ep.* 2. *c.* 6. *v.* 10. ὡς μηδὲν ἔχοντες, καὶ πάντα κατέχοντες. quia ut Marc. *leg. spirit.* § 2. Ὁ Χριστὸς τὰ πάντα τοῦ πατρὸς γίνεται· quod Pyladi Orestes Euripideus,

——πάντα γὰρ τάδ' ἐσ σὺ μοι.

Πάντα σοι ἔν ἔχει] Vide *l.* 4. § 39. Apost. *ad Rom. c.* 8. *v.* 28. πάντα συνεργεῖ εἰς ἀγαθόν. Julian. *orat.* 8.

Οὐδὲν μέλει μοι· τιμὰ γὰρ καλῶς ἔχει. ubi pro γὰρ malim γὸν quæ in compendiosa scriptura facilè commutantur.

Παρὰ τοῦ θεοῦ πάρεσι] Vide *ad lib.* 3. § 11.

Ἐπ ζωτεία τῆς τελείου ζώου] Mundi scil. sive Dei. Vide *lib.* 4. § 40. & *lib.* 5. § 8. Laërt. *Zenon. l.* 7. Θεὸν δ' ἔστ ζῶον ἀθάνατον, λογικὸν, τέλειον, νοερὸν, ἐν εὐδαιμονίᾳ, κακῷ παντὶ ἀνεπίδεκτον, προνοητικὸν κόσμου τε καὶ τῶν ἐν κόσμῳ.

Γεννῶντος πάντα] Vide *l.* 4. § 23.

Καὶ ζωίκοσ] Vide *lib.* 12. § 30. De Christianis idem Justin. *epist. ad Diognet.* ὅτῳ δὲν ἐν σώματι ψυχὴ, τοῦτ' ἐστὶν ἐν κόσμῳ χριστιανοὶ κατὰ πάντων τῶν τοῦ σώματος μελῶν ἡ ψυχὴ, καὶ χριστιανοὶ κατὰ τὰς τοῦ κόσμου πόλεις. οἰκεῖ μὲν ἐν τῷ σώματι ψυχὴ, οὐκ ἔστ δ' ἐκ τοῦ σώματος· καὶ χριστιανοὶ ἐν κόσμῳ οἰκοῦσιν, οὐκ εἰσὶ δ' ἐκ τοῦ κόσμου· ἀόρατος ἡ ψυχὴ ἐν ὁρατῷ φρουρεῖται τῷ σώματι· καὶ χριστιανοὶ γινώσκονται μένοντες (leg. divisim μὲν ὄντες) ἐν τῷ κόσμῳ, ἀόρατος δ αὖθις ἡ θεοσέβεια μένει· ἐγκέκλεισται μὲν ἡ ψυχὴ τῷ σώματι, σωίχει δ αὐτὸ τὸ σῶμα· καὶ χριστιανοὶ κατέχονται μὲν ὡς ἐν φρουρᾷ τῷ κόσμῳ, αὐτοὶ δ ζωίκουσι τὸν κόσμον. vide reliqua: sunt enim elegantia.

Διδυάδμα εἰς ἡδονὴν ἑτέρων] Vide *lib.* 4. § 21. & *l.* 7. § 23, 25.

Θεῖός τε καὶ ἀνθρώποις συμπολιτεύεσθαι] Ita mundus, ex Stoicorum sententia θεῶν καὶ ἀνθρώπων ἐστὶ κοινὸν συνωμοσιμένων μὲν δίκης καὶ ἀρετῆς ὁμολογουμένως καὶ μακαρίως à Deo conditus, dicitur. Plut. *de commun. notit. c.* 13. & Cicer. *de nat. Deorum l.* 2. *Mundum esse censent quasi communem urbem & civitatem hominum & Deorum.* & Senec. *ad Marc. c.* 18. *urbem diis hominibusque communem.* Diodorus à Scalig. *ad Manil. lib.* 5. adductus. ὁ κόσμος δεῖ σύστημα ἐκ θεῶν καὶ ἀνθρώπων· ὡς οὗ τις λέγοι, πόλις δεῖν ἔξ ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων. Verùm clarissimè Cicer. *de leg. l.* 1. *Quid est, non dicam, in homine, sed in omni cœlo, atque terrâ, ratione divinius? quæ cùm adolevit atque perfecta est, nominatur ritè Sapientia. Est igitur, quoniam nihil est ratione melius, eáque & in homine & in Deo, prima homini cum Deo rationis societas. inter quos autem ratio, inter eosdem recta ratio communis est. quæ cùm sit lex, lege quoque consociati homines cum Diis putandi sumus. inter quos porrò est communio legis, inter eos communia, & civitatis ejusdem habendi sunt. unde etiam universus hic mundus una civitas communis deorum atque hominum existimanda est.* Vide Chrysipp. *de finib. ad l.* 2. § 16.

Θεοῖς συμπολιτεύεσθαι] De Christianis Paulus *ad Philip. c.* 3. *v.* 20. ἡμῶν γὰρ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς. Et Justin. *ad Diognet.* ἐπὶ γῆς διατρίβουσιν· ἀλλ' ἐν οὐρανῷ πολιτεύονται. & *ibid.* τότε θεὸς ὑπὸ τῶν οὐρανῶν ἐπὶ γῆς, ὅτι θεὸς ἐν οὐρανοῖς πολιτεύεται. quo loco Sylburg. mavult, ὅτι θεὸς ἐν ἀνθρώποις πολιτεύεται· at quid si legamus, ὅτι τῶν οὐρανῶν ὁπὸ γῆς ἀνθρωπος, ἐν οὐρανοῖς πολιτεύεται; alii viderint. Clemens Alex. in *protrept.* Ὦ τῆς ἀγίας καὶ μακαρίας ταύτης διδάσκου, (pietatem ac religionem veram vult) εἰ τῆς ἀνθρώπους συμπολιτεύεται θεός. Qui & *pædag. lib.* 2. *c.* 10. Joannem Baptistam ait in eremo Χριστὸν γαλιλαίου τῷ θεῷ πολιτεύεσθαι. vide *l.* 5. § 27. συζῆν θεοῖς.

Ὡς μήτε μέμφεσθαί τι αὐτοῖς] quod Epictet. *l.* 2. *c.* 19. ὁμοιωσωμοῦσθαι τῷ θεῷ καὶ μηκέτι, μήτε θεὸν, μήτ' ἄνθρωπον μέμφεσθαι. vide *lib.* 12. § 12, 24.

Μήτε καταγνώσεσθαι ὑπ' αὐτῆς] hoc est quod Apost. *ad Rom. c.* 14. *v.* 18. εὐάρεστος τῷ θεῷ, καὶ δόκιμος τοῖς ἀνθρώποις.

§ 2. Τί σε ἡ φύσις διδάξεται, ὡς ὑπὸ φύσεως μόνον διοικεῖσθαι] *Observa quid natura tua requirat, quippe qui tantùm à natura guberneris.* Xyl. nec abscedit multùm Cas. ego malim, *quatenus gubernatur à natura mera.* i. e. anima vegetativa, quam φύσιν meram appellat sæpius Marcus. hoc est quatenus nec sensu, ut bruta animantia, nec ratione, ut homo, ducitur. Sic *infr.* § 33. ὅσα ὑπὸ φύσεως ἡ ψυχὴς ἀλόγου διοικεῖται. De Stoicis Galenus *lib. quo animam differit corporis crasin sequi c.* 4. πειθόμενά τι τῷ ψυχικῷ εἶδ βέλοντα καθ' αὑτὸ καὶ τῷ φύσιν· ἀφ' ὑγρότερον μὲν καὶ ψυχρότερον τὸ τῆς φύσεως, ξηρότερον δὲ καὶ θερμότερον τὸ τῆς ψυχῆς· ὥστε καὶ τὸν ὅλον μέν τις οἰκεῖα τῆς ψυχῆς ὅτι τὸ πνεῦμα, τὸ δὲ ὕλης εἶδος. Hæc ergo Marci mens genuina. *permitte tibi,* inquit, *& admitte in te ea quæ natura*

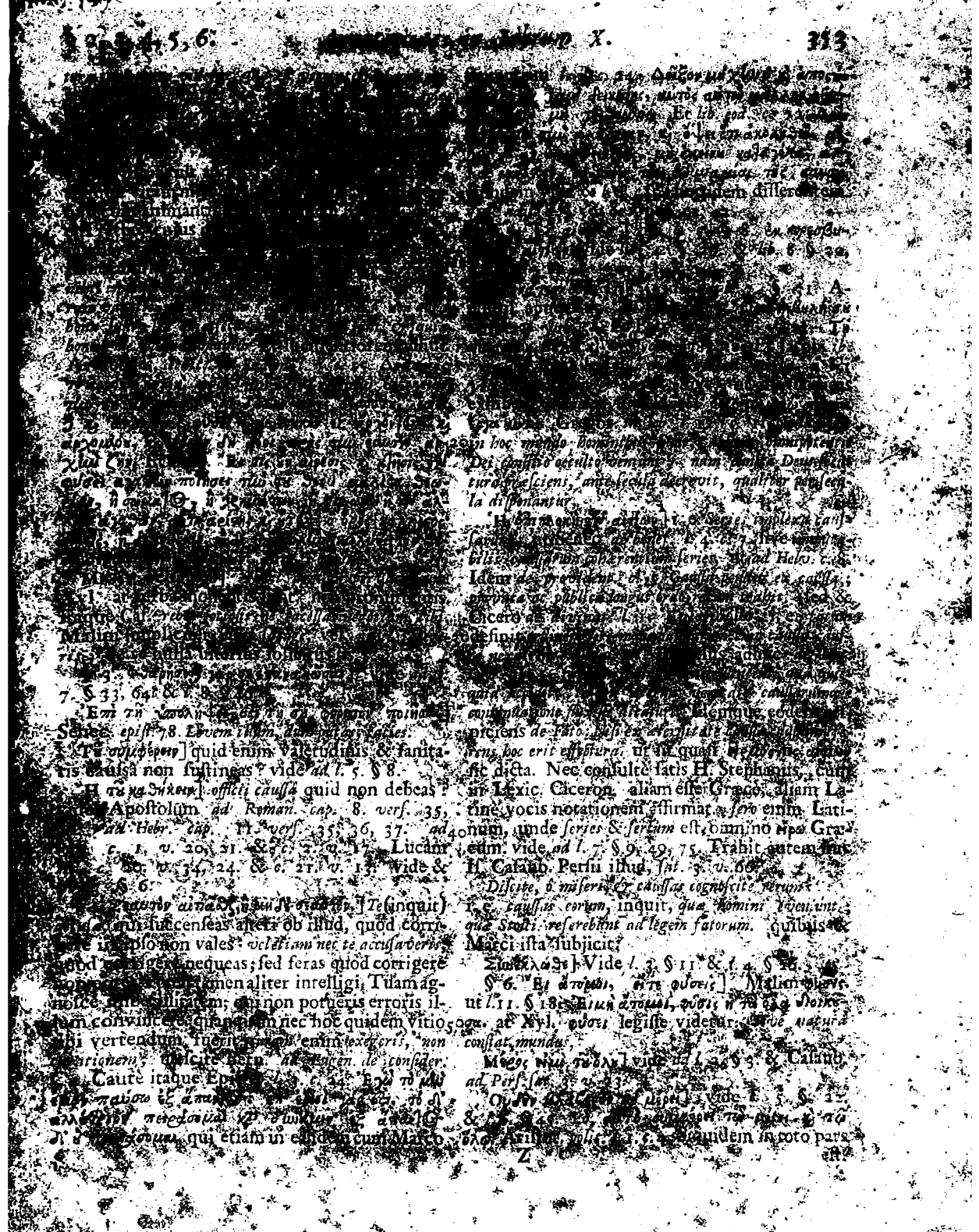

Dei consilio occulto semina; nam quæ a Deo fieri futura sciens, antecedia dixerit, aliter ea fieri non posse.

Hæc omnia] i. e. series, implexa causarum, quæ ex æterno ordine pendent. Vide *l. 4. §. 3.* Sive omnium rerum, quæ fiunt, inter se connexa series. Quod Heb. c. 4. Idem *de providentia* c. 5. *Causa pendet ex causa*; *aliæque ac aliæ ex illis nascuntur*. Sed & Cicero de Fato. Vide & *l. 1. §. 5.* et *l. 2. §. 1.* definitio

quia [illegible] *communitatis* [illegible] *Magnus, quod* [illegible] *proprietatis* [illegible] *Hebræis* [illegible] *præcipiens de Fato, posse ex eventu de* [illegible] *rem, hoc erit effutire*, ut ait quæ *Hebræis* [illegible] *sit dicta*. Nec consulte satis H. Stephanus, cum in Lexic. Ciceron. aliam esse Græco, aliam Latine vocis notationem affirmat; *fero* enim Latinorum, unde *series* & *ferum* est, omnino πρὸ Græcum. vide *ad l. 7. §. 9. 42. 75.* Trahit autem hue H. Casaub. Persii illud, *Sat. 3. v. 66.*

Discite, o miseri, & causas cognoscite rerum,
Quem [illegible] *causas rerum*, inquit, *quæ nomini leges dixerunt, quæ Stoici referebant ad legem fatorum.* quibus & Marci ista subjicit.

Συνεκλωθη] Vide *l. 3. §. 11. & l. 4. §. 26.*

§. 6. Εἰ ἀτοπον, εἰ τῇ φύσει] Melius ut *l. 11. §. 18.* Εἰμὴ ἀτοπον, φύσει ἡ τὰ τοιαῦτα ποιοῦντα. ac Xyl. φύσει legisse videtur. *Nisi de natura constat, mundus.*

Μὴ ὡς πολυ τὸ ὅλον] vide *ad l. 10. §. 3.* & Casaub. *ad Pers. Sat. 4. v. 3.*

Ου δὲ ἀναγκη [illegible] Vide *l. 5. §. 1.* & [illegible] ὅλου [illegible] *quidem in toto pars*

est itaque Persarum regi Agesilai amicitiam ambienti, respondit is, [illegible] ... l. 10. c. 20. [illegible] Plato [illegible] ... Cicer. [illegible] ...

[illegible] ... i. e. insuper habeat [illegible] habeat. accepisse, pro habere. Sic Joan. Apoc. c. [illegible] v. 17. de Deo, [illegible] magnam accepisti, i. e. habes [illegible] Sic. Psal. [illegible] v. 4. Græc. [illegible] Vulgat. [illegible] animam suam. i. e. non [illegible] nitatem non [illegible] dixit.

[illegible] ... quod universe [illegible] Hoc enim [illegible] ... quod [illegible] sit, [illegible] ... quæ admittam [illegible] ... nec aliunde admittas [illegible] ... Vide [illegible] 2.

[illegible] Non animadvertisse interpretes [illegible] ... interpretes [illegible]

[illegible] ... plane Hippocrate [illegible] ...

[illegible] sed & [illegible] Aristot. de gener. & corrupt. l. 1. c. [illegible] ... Ibid. c. 4. Itaque Casaub. ad

Barnii [illegible] ... Joan. [illegible] ... 1. ab [illegible] ... Prax. c. 27. [illegible] ... esse pristini. omne enim quod [illegible] translatum in aliud, desinit esse quod fuerat, [illegible] quod non erat. & clarius adhuc [illegible] c. [illegible] Interpretabimur itaque [illegible] vim & rationem demutationis, quæ [illegible] strat alterius carnis resurrectionem [illegible] demutari, desinere sit in totum [illegible]

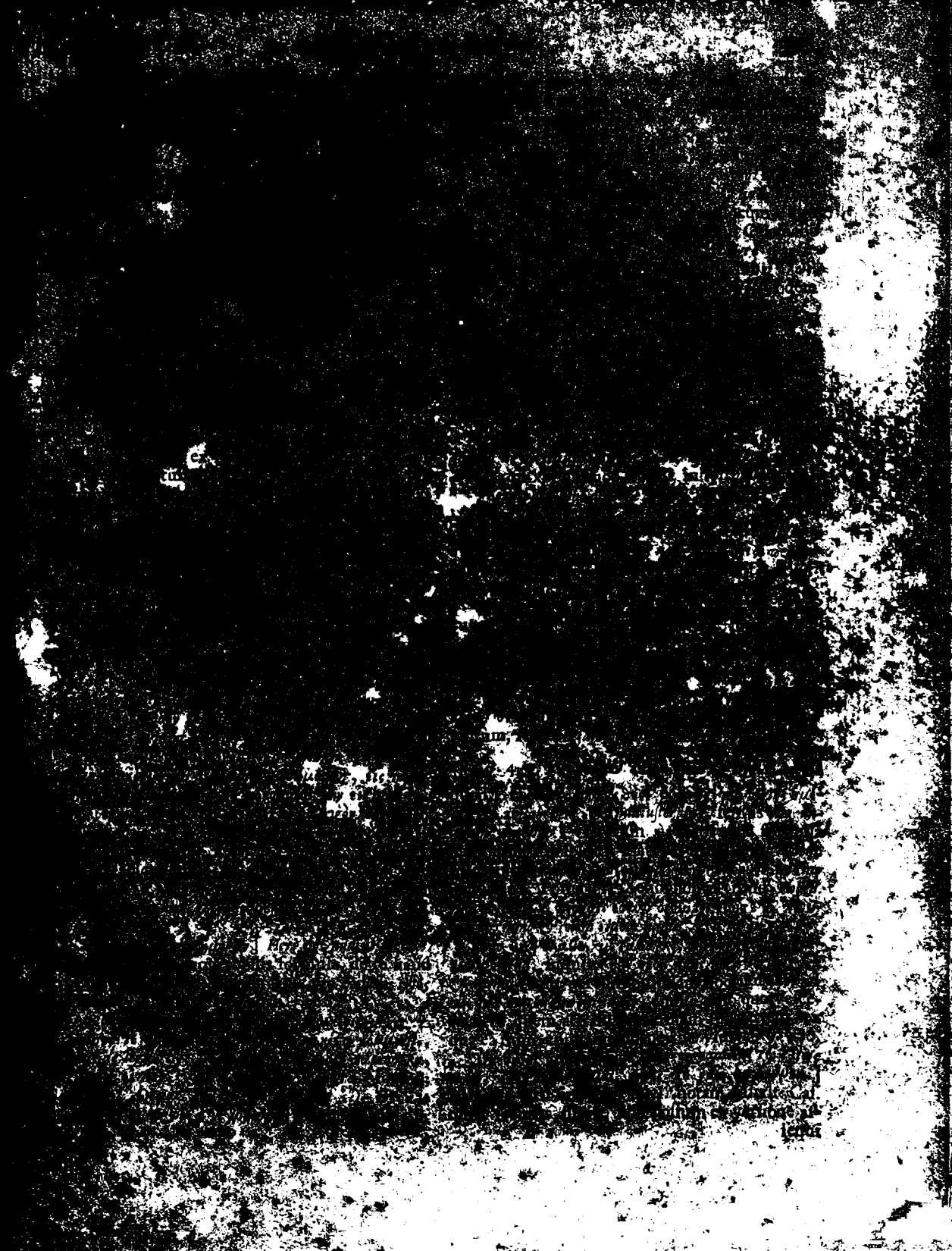

sequi. mihi aquam hærere agnosco. interim observo verbum θεος ἀλέκειν quod Stephani Thesaurus ille luculentissimus non exhibet, Marco hic usurpatum; & in forma passiva quam vocant, Galeno, *de sect. opt. c.* 20. verbis illis; ἵνα μὴ ἀπωθῶμαι τῇ λέξει θεοστάλικτος. *Ne videamur vocabulo ipsi addicti esse*; aut *ei pertinaciter adhærere*. Forsan ergò Marci mens fuerit. *Suppone verò, illud quod à matre transiit, ipsi ipsi quod nunc geris, & peculiares suas affectiones habet, te valde addicere, eidemque quasi implicitum tenere, cùm nihil hoc facit ad id quod nunc dicitur, nec propterea obsit, quò minùs verum id sit.* Sed ἐπιχω. locum certè vel vitiatum vel mutilatum suspicor.

Τῶ ἰδίως ποιῶ] Vide *l.* 9. § 24.

§ 8. Ονόματα θεῶν] Flaccus *l.* 1. *ep.* 16. *Tereti tibi, si curas esse quod audis.* Et mox: *Cùm pateris sapiens emendatusque vocari,*

Respondesne tuo, die sodes, nomine? ——&c.

Vide Epictetum *differt. l.* 2. *c.* 10. De clerico, Hieron. *ad Nepot. Interpretetur primò vocabulum suum, & nitatur esse quod dicitur.* Plato *epist.* 4. φαίνεταί γέ δοι ὑμᾶς χαίνειν, ὅπη ἔοικεν τοιοῦτος οἷος ὁ παιδός. Synesius *de regn.* χρῆσαι δικαίως τῇ σεμνῇ θεοσημείᾳ τὸ σεμνὸν θεόγλυπτον. ἐγὼ δὲ ὁρῶ τὰ πίστει τῶν θεογλύπτων ὄντα, τὰ δὲ θεόγλυπτα καὶ τῇ ὀνόματι πάντα. Dio Prus. *orat.* 38. Præclarè Gregor. Nyss. *de profess. Christ.* Ὅταν γὰρ εἴ τις ἰατρὸς, ἢ ῥήτωρ, ἢ γεωμέτρης καλοῖτο θεοδόσιος, ἢκ ἂν δίκαιον τῇ ἀπὸ θεοῦ δόσει τὴν ἐπωνυμίαν ἀλέγχειν, μὴ ἐνεπιδοῦναι ὅτι τῆς πίστεως ὁ ὀνομάζεται· ἀλλ' ὁ καλὸν ἀληθινὸν πιστὸν θεοσεβῆ θεόδοτος, ὃς ἂν μὴ ψεύδωνυμος ἢ καλῆσις ἐλέγχοιτο, αὐτῷ δηπουθεν τῷ θεοσεβείᾳ πιστεύσηται. τὸν αὐτὸν καὶ ἡμεῖς τρόπον, εἴπερ τὸν ἀληθῆ σωτῆρα τῶν χριστιανῶν ἐπαγγέλματος ἐξετάζοντες ἐυρεῖν, ἢκ ἂν ἐλοίμεθα μὴ εἶναι τοῦτο, ὃπερ τὸ ὄνομα ἔοικεν ἡμῖν ἐπαγγέλλεσθαι; ὡς ἂν μὴ τὸ θεῖον τοῦτο ὄνομα καὶ ἡμῖν ἐπαρμόσειεν ψευδώνυμος ἢ ἀληθὴς, ὃπερ ὀνομάζομεθα, τῷ καὶ εἶναι διὰ τῆς ὑψηλῆς πολιτείας subjungit mox de simia Alexandrina, apologum: quem & Lucianus *in apologia* narrat: ac concludit denique: εἰ μὲν ἐν τούτῳ ὄνομά τις τῶ χρεῶν ἐπωνύμιον, ὅσα ἢ τῷ ὀνόματι τούτῳ συνδεωρεῖται, μὴ δεικνύοι τὸ βίω, κατηφιάσεται τῷ ὀνόματι· ὁ τοίνυν, καὶ τὸ θεοπρεπὲς ἡμῖν ἐπιδείγμα, θεοσεβέστερον ἀκούσῃ, ἀνδρωπίνω χαρακτῆρι μεμορφωμένον, θεοθεὶς τῷ πνεύματι. Idemque *de perfect. Christ.* ubi etiam fusiùs hoc idem prosequitur: ἐκεῖνο, ἐπειδὴ τὰ μεγίστα καὶ θειότατα καὶ θεοφόρα τῶν ὀνομάτων γέγονε παρὰ τὰ ἀγαθὰ δεσπότου ἡμῖν κοινωνία, ὅστε τοῦ πεπνυμένου τὰ χρεῶν πιστεύσας χρεστιανὸς ὀνομάζεσθαι ἀναγκαῖον ἂν εἴη, πάντα τὰ ἐρμηνευόμενα τῆς τοιαύτης φωνῆς ἀνόματα καὶ ἐν ἡμῖν καθορᾶσθαι ὡς μὴ ψεύδωνυμον ᾖ ἡμῶν τὸ καλῆσθαι τῷ χριστῷ, ἀλλ' ἵνα τῷ βίῳ τῷ μιμήσει ἔχειν· ἢ δὲ ἐν τῷ καλεῖσθαι καὶ τὸ εἶ γίνεται· ἀλλ' ὁ μὲν χρεὼν φύσις, ὅια δ' ἂν ἔπι τύχῃ, διὰ τῆς θεοσεβείας ὀνόματος σημασίας γνώσεσθαι. Ignat. *ad Magnes.* Πρέπον δέ ἐστι μὴ μόνον καλεῖσθαι χριστιανὸς, ἀλλὰ καὶ εἶναι· ἐὰν γὰρ τὸ λεγόμενον, ἀλλὰ τὸ εἶ, μακάριον ἐστί. Ambros. *de dignit. Sacerd. c.* 3. *Quod sumus professione, actione potiùs quàm nomine demonstremus: ut nomen congruat actioni, & actio respondeat nomini*; nè sit nomen inane, & crimen immane. Nomen inane, quia ut Salvian. *adversus avar. l.* 4. *plerùm sunt vocabula, res ipsas non habentia.* Idemque *de provid. l.* 4. *c.* 1. *Nomen sine actu atque officio suo, nihil est.* Ubi & mox subdit denuo, *Vocabula nihil esse sine rebus. Crimen immane*, quia ut idem *ibid. c.* 7. *Atrocius, sub sancti nominis professione peccatur.* &, *c.* 11. *magis damnabilis est malitia, quàm titulus bonitatis accusat*; & *exitus impii est pium nomen.*

Μήποτε μανῶσιν ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ] *nè quando istæ nomina amittas.* XVI. ut legendum sit ἀπολλύοις. alioqui verendum, *nùm aliquando mutet*, &c. Xenoph. *œconom.* Φυλακτέον τῷ ἰσχυρῷ, μὴ ἀποδειλιᾷ τῇ ἀπονυχίᾳ τὸ ἀγαθὸν καλὸς κἀγαθὸς καλεῖσθαι. Cassiodor. *l.* 8. *ep.* 18. *Sumpsisti nomen ex meritis cultûs, ut semper lætetis veritate vocabuli. nam cum omnis appellatio ad declarandas res videatur imposita, nimis absurdum est portare nomen alienum, aliud dici, quàm possit in moribus inveniri.* Vide leg. § 6. & *l.* 4. § 16. & *l.* 6. § 38. & Epictet. *diss.* 9. § 37. μετονομάζεσθαι, *transnominari.* Sueton. *de claris Gram. c.* 18. *L. Crassitius cognomine Pansides, mox Pansam se transnominavit.*

Ἐθέλειν σοι σημαίνειν] *significare volebat*, id est, *significat.* Galenus pariter *de affect. dignosc. & cur. c.* 1. πότε θέλει σημαίνειν. Et Arist. *Sophis. elench. l.* 1. *c.* 13. Θέλει τὸ μεταξὺ σημαίνειν. *significare vult.* i. e. significat. σημαίνει, τὸ θέλειν ἐνίοτε παρέλκει. Sic Arist. *polit. l.* 2. *c.* 2. Καὶ γὰρ εἰ μὴ πάντα θέλει εἶναι, πλείω γε ἢ κατ' οἰκίαν συμβαίνει τῷ κοινωνικὸν εἶναι τὴν πόλιν. ἔτι ἕως ἑνὸς θέλειν. i. e. ἀληθὲς ἐστὶ μέχρι τινὸς. *est usque ad certum terminum dici.* Sylburg. & *l.* 5. *c.* 10. θέλειν δ' ὁ βασιλεὺς εἶναι φύλαξ, ὅπως ὁποιεσθοῦν τὰς οὐσίας μηδὲν ἀδικῶσιν· ὁ δὲ δῆμος μὴ ὑβρίζηται μηθὲν μᾶλλον εἶναι ἐν τῇ πόλει. Liban. *orat.* 3. ἢ ἡμᾶς τοὺς φαύλους τῆς παρρησίας, ἣν οἱ ὀφθαλμοὶ δείκνυσι τῷ αἰδοῖ βέλεται. *definire vult.* i. e. definit. Jacob. *epist. c.* 4. *v.* 4. ὃς ἂν οὖν βουληθῇ φίλος εἶναι τοῦ κόσμου, ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ καθίσταται. *quicunque esse voluerit.* i. e. quicunque fuerit. τὸ θέλειν pariter usurpatum reperias, ut *suprà.* sic Plato in *sympos.* ἐὰν ἐθέλῃ παύεσθαι ὁ λύγξ. *si cessare voluerit.* i. e. cessaverit singultus. Eurip. *Troad.* Ἐρμιόνα γὰρ πόλιν ὅταν λάβῃ κακὴ, νοσεῖ τὰ πρὸς θεοὺς, οὐδὲ πράσσειν θέλει. sic Homer. *Il. ά. v.* 19. ἔυχεται εἶναι.

…*horſ.* 66. § 9. πλοῖα, ἃ δέοιτο λιμένος παλαιοῦ. *Navigia, dicit Solem & Lunam. Evang. c.* 7. *v.* 17. Ἐάν τις θέλῃ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιεῖν. *Si quis voluerit facere.* i. e. *fecerit.* …itò pro eo quod Matth. *c.* 20. *v.* Marc. *c.* 10. *v.* 43, 44. ὃς ἂν θέλῃ ἐν … ἔσεσθαι. Luc. *c.* 22. …habet. ὁ μείζων ἐν ὑμῖν, γενέσθω ὡς ὁ νεώτερος. …ercitiùs *Act. c.* 2. *v.* 12. τί ἂν θέλοι τοῦτο εἶναι; *quid hoc esse velit? Quid hoc sibi velit?* sive, *Istud quid esse nos diceremus What may this be?* Senec. *de ira. l.* 2. *c.* 9. *quid si quis irascatur?* & mox, *quid si minari velit?* & *c.* 10. *quid si mirari velit.* i. e. *quid si mirabitur?* utì mox ibidem. vide *ad l.* 4. § 6. …*l.* 5. § 22.

Διαλήψεως ἐπιστήμων] *scientiam de singulis rebus percipiendi.* Xyl. *percipiendis,* forsan ſcripſerat. melius Caſ. *objecti cujuſvis enixam & intelligentem conſiderationem.* διάληψις, non διαλήμμα· malim tamen διαληπτικὴν *diſceptativam* reddere. quomodo διάληψιν pro *diſceptatione* Marcus uſurpavit, *l.* 1. § 10. ἐν πρόπῳ συμβαλήψεως.

Ἀπερισπάστως] *Sine diſtractione.* Caſ. *qui cogitationibus aliunde non occupatur.* Xyl. imò, *animadverſionem ſedulam, & negligentiæ & inadvertentiæ immunem.* id eſt, ut nihil negligat, & minùs animadverſum tranſmittat, ità *l.* 5. § 5. μὴ περισπωμένῳ. *non negligens, non neglectim habens.* & *l.* 6. § 50. γίνεσθε ἀπερισπάστως. *ſedulò attendere, atque animum adhibere.* Sunt autem vocabula iſta porticûs peculiaria, quæque vix alibi reperias. aliud paulò videtur, quod *l.* 7. § 54. μὴν ἀκαταλήπτου περιοχῆς.

Σύμφωνον] *Prudens,* Xyl. *Concors,* potiùs, ſive *conſentiens,* quod & explicatio adjuncta docet.

Τὸ ὑπέροπτον] in ſequiorem partem vocabulum hoc ſæpius uſurpatur. ità ὑπέροπτον, ὁ ἀλαζών, *inſolens, arrogans.* Ὑπέροπτος ἦν ἄντας ὁ Πολέμων, ὡς πόλιν ἀπὸ τῶν πρώτων, δυνάστης ἢ ἀπὸ τῶν ὁμοίων. Philoſtrat. *in vit. Sophiſt.* quo loco & quàm inſolenter egit Antoninum Pium ſe geſſerit, narrat. Et indè ὑπεροφρονεῖν, ὑπεροφᾶν, καταφρονεῖν. *contemnere, deſpectui habere.* Thucyd. *l.* 3. in *Cleon. orat.* Πέφυκα γὰρ ἐγὼ ἄνδρωπος τὸ μὲν παρὸν ὑπεροφρονεῖν, τὸ δὲ μὴ ὑπάρχον θαυμάζειν. verùm hîc cùm de voluptatum, dolorum, mortis ipſius contemptu ac quaſi conculcatione, ſuperatione ſaltem agatur, quomodo & Plut. *in Lacon. inſtit.* ἡδονῶν ὑπεροφρονεῖν *voluptates deſpicere;* & τὸ ὑπέροπτον pro *animi ſublimitate,* Thucydid. *l.* 2. dicitur: laudis ac decoris potiùs ſignificatum obtinet. nec diverſo ſenſu τὸ καταφρόνημα καὶ ἡ καταφρόνησις apud eundem Thucyd. eodem *lib.* in *Pericl. orat.* uſurpatur: ubi ſuos hortatur, ἵνα τοῖς ἐχθροῖς ὁμοῦ, μὴ φρονήματι μόνον, ἀλλὰ καταφρονήματι αὐχήμα μὲν ἧσσον καὶ ἀμαθίας εὐτυχοῦς καὶ δειλῷ τινὶ ἐγγινόμενον καταφρόνημα δέ, ὃς ἂν καὶ γνώμῃ πεδὰ ἑαυτὸν ἔχῃ.

Τὴν ὑπεροψιν τοῦ φρονοῦντος μείζω ὑπὲρ λείαν ἢ ταχεῖαν κίνησιν] *Evectionem,* ſive *elevationem mentis ſupra omnem voluptatem & dolorem.* uſitata enim eſt Marco periphraſis illa hoc ſenſu, λείας καὶ ταχείας κινήσεως. vide *l.* 4. § 3. & *l.* 5. § 26. ὑπόψεως vocabulum ſatis infrequens. Verùm verbum ipſum ὑπορρεῖν crebriùs uſurpatur, eodem ipſo ſenſu, quo nomen hîc ſumitur. Sic enim Ariſtot. *ethic. l.* 3. *c.* 1. ἃ καὶ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ὑπορρεῖν, καὶ μηδεὶς ἂν ὑπομείναι· *quæ naturam humanam tranſcendunt, nec ſuſtinere quiſquam poſſit.* Et Thucyd. *lib.* 2. ἀπὸ τεσσάρων δὲ ὑπορρεόντων ὑπὲρ τὰ τείχη. *Ex duabus autem tantùm partibus tranſcendentibus,* ſive *ſupra murum ſe attollentibus.* & indè ὑπορρέοντες, τὸ ὑπερανέχον. Suid.

Μὴ γλιχόμενος τῶν ὑπ' ἄλλων καὶ ταῦτα ὀρθῶς μιζόντων] Flaccus pariter *l.* 1. *epiſt.* 16.

Vir bonus ac prudens dici delector, ego ac tu.
Qui dedit hoc hodie, cras, ſi volet, auferet; ut ſi
Detulerit faſces indigno, detrahit idem.
Pone, meum eſt, inquit: pono, triſtiſque recedo.
Idem ſi clamet furem, neget eſſe pudicum,
Contendat laqueo collum preſſiſſe paternum,
Mordeat opprobriis falſis? mutemve colores?
Falſus honor juvat, & mendax infamia terret,
Quàm niſi mendoſum & mendacem? ——

Senec. *ep.* 29. *Illud præcipuè impedit, quòd citò nobis placemus: ſi invenimus, qui nos bonos viros dicat, qui prudentes, qui ſanctos, agnoſcimus. nec ſumus modicâ laudatione contenti: quicquid in nos adulatio ſine pudore congeſſit, tanquam debitum prendimus. optimos nos eſſe, ſapientiſſimos, affirmantibus aſſentimur; cùm ſciamus illos ſæpe mentiri. adcóque indulgemus nobis, ut laudari velimus in id, cui contraria quàm maximè facimus.* Lipſ. *cent.* 1. *epiſt.* 77. *Mihi ſententia de me, niſi apud me, non fertur, nec quis ſim, alios rogo.* hoc eſt quod Apoſt. ad *Cor. ep.* 1. *c.* 4. *v.* 3. Ἐμοὶ δὲ ἐλάχιστόν ἐστιν, ἵνα ὑφ' ὑμῶν ἀνακριθῶ, ἢ ὑπὸ ἀνθρωπίνης ἡμέρας.

Φιλοψύχου καὶ ὁμοίως τοῖς ἀμελεστάτοις διατιθεμένου] Alluſit eodem Seneca, quò Marcus iſtîc, *epiſt.* 49. videndus *ad l.* 4. § 47. Verùm ille moræ tantùm brevitatem nòrans in mortis dilationem enixiùs expetentibus us; Marcus miſeram fœdámque vitæ ſortem ipſâ morte etiam minùs tolerabilem. de qua & Senec. *epiſt.* 101. Indè illud *Mecænatis turpiſſimum votum, quo & debilitatem non recuſat, & deformitatem, & noviſſimè acutam crucem, dummodo inter hæc mala ſpiritus prorogetur.*

Debilem facito manu,
Debilem pede, coxâ:
Tuber aſtrue gibberum;
Labrices quate dentes.

Vita dum superest, bene est.
Hanc mihi; vel acutam
Subde, sustineo, crucem.

(ità restituit, Lipsio feliciùs, puto, Acidalius, quæ corruptissima priùs prostabant) *quod miserrimum erat, si incidisset, optatur; & tanquam vita petitur, supplicii mora: contemptissimum putares, si vivere vellet usque ad crucem. Tu verò, inquit, me debilites licet, dum spiritus in corpore fracto & inutili maneat: depraves licet, dum monstroso & distorto temporis aliquid accedat: suffigas licet, & acutam sessuro crucem subdas. est tanti, vultus suum premere, & patibulo pendere districtum, dum differat id quod est in malis optimum, supplicii finem. est tanti, habere animam, ut agam. quid huic optes, nisi deos faciles? quid sibi vult ista carminis effœminata turpitudo? quid timoris dementissimi pactio? quid tam fœda vitæ mendicatio? huic putas unquam recitâsse Virgilium,*

Usque adeóne mori miserum est? ——

optat ultima malorum, & quæ pati gravissimum est, extendi & sustineri cupit: quâ mercede? scilicet, vitæ longioris. quid autem hujus vivere est? diù mori. invenitur aliquis qui malit inter supplicia tabescere, & perire membratim, & totiens per stillicidia amittere animam, quàm semel exhalare? invenitur qui velit adactus ad illud infelix lignum, jam debilis, jam pravus, & in fœdum scapularum ac pectoris tuber elisus, tui multæ moriendi causæ etiam citra crucem fuerant, trahere animam tot tormenta tracturam? nega nunc magnum beneficium esse naturæ, quòd necesse est mori. Multi pejora pacisci adhùc parati sunt etiam amicum prodere, ut diutiùs vivant, & liberos ad stuprum manu suâ tradere, ut contingat lucem videre tot conscium scelerum. Excutienda vitæ cupido est: discendúmque nihil interesse, quando patiaris, quod quandóque patiendum est. quàm bene vivas refert, non quamdiu. sæpe autem in hoc esse bene, nè diu. Vide *ad l. 4. § 40. & lib. 8. § 58. & l. 9. § 2.* Augustin. *ep. 45. Quantis laboribus agitur, ut longiore tempore laboretur, & mors cùm impendere ceperit, ideò cavetur, ut diutiùs timeatur? quibus excruciantur doloribus, qui curantur à medicis, & secantur? numquid ut non moriantur? non, sed ut aliquanto seriùs moriantur. multi cruciatus suscipiuntur certi, ut pauci dies adjiciantur incerti. Et nonnunquam ipsis doloribus victi continuò moriuntur, quos mortis timore suscipiunt. Et cùm omnino non eligant vitam finire nè doleant, sed dolere nè finiant, accidit eis ut doleant & finiant: non solùm, quia & sanati utique vitam finiunt post dolores, quæ tantis comparata, nec sempiterna esse potest, quia mortalis est; nec diuturna, quia tota brevis est; nec de ipso brevi spatio sui secura, quia semper incerta est: verùm etiam, quòd aliquando eam dolore finierunt, quam nè finirent, dolere voluerunt.* Sophocl. *Ajace:*

Αἰχρὸν γὰρ ἀνδρὶ τῷ μαχῇ χρίζειν βίον
Κακοῖσιν ὅστις μὴ νέμει ἐξαμβλύνεται.
Τί γὰρ παρ' ἡμαρ ἡμέρᾳ τέρπειν ἔχει
Πεφυδῶσα, κἀναδῶσα τῷ γε κατθανεῖν;
Οὐκ ἂν πεταίμην ὧδ' ἐγὼ λόγῳ βροτὸν,
Ὅστις * κεναῖσιν ἐλπίσιν διημαί- * κακαῖσιν
γεται. *H. Steph.*
Ἀλλ' ἢ καλῶς ζῆν, ἢ καλῶς τεθνηκέναι
Τὸν εὐγενῆ χρή. πάντ' ἀκήκοας λόγον.

Optare vitæ spatia longævæ viro
Deforme, nullum cui levamentum est mali.
Nam quid dici rursus & rursus dies
Adjecta prodest, amplians semper mori?
Me judice ille nullius pretii est homo,
Cui spes inanis credulam mentem fovet.
Pulcram agere vitam, nobilem, aut pulcrè decet
Obire. habes quodcunque dictendum fuit. Grot.

Idémque *Electrâ:*

Τί γὰρ βροτῶν ἂν τοῖς κακοῖς μιμνῃ θάνοι,
Θνήσκειν ὁ μέλλων τὸ χρόνιον κέρδος φέροι;

Morte appetente, quem cingunt hominem mala,
Dilatio brevicula quid lucri ferat? Grot.

Οὐκοῦν τὸ μὴ ζῆν κρεῖσσον ἐς * ἢ ζῆν κακῶς.
Indecorâ vitâ satius est non vivere.

Euripid. Pirithoo, apud Stob. *tom. 2. tit. 122.* contrà planè quàm apud eundem Iphigenia *in Aulide,*

—— μαίνεται δ' ὅστις τυχεῖν
Θανεῖν' κακῶς ζῆν κρεῖσσον, ἢ θανεῖν καλῶς.

—— *Desipit qui vult mori:*
Meliúsque vivere malè, quàm mori bene. Lipsius. Sive ut Grot. —— *qui mori properat, furit.*
Molesta vita melior, quàm pulcrè mori.

ubi *modesta* pro *molesta* perperam prostat. Senec. *epist. 77. Cæsar, cùm illum transeuntem per Latinam viam, unus ex custodiarum agmine, demissâ usque in pectus vetere barbâ, rogaret mortem, Numquid enim, inquit, vivis?* Et de Herodico Plato *polit. lib. 3.* Et ex Platone Plut. *de tard. numin. vind.* qui cùm in morbum insanabilem incidisset, γυμναστικῇ ἰατρικῇ primus hominum adjunxit, eâque ratione vitam diutiùs sustinuit, ὃν μακρὸν ἐποίησε τὸν θάνατον αὐτῷ καὶ τοῖς ὁμοίοις νοσεῖν. *non vitam illum sed mortem sibi, similiterque laborantibus diuturniorem reddidisse. Plurimum* autem *refert, vitam aliquis extendat, an mortem.* Senec. *epist. 68.* Hinc Oedipi querela illa de filiæ pietate importuna in Senecæ, si Senecæ saltem, *Thebaid.*

—— *Quid me, nata, pestifero tenes*
Amore vivum? funus extendis meum,
Langúsque vivi ducis exequias patris.
Aliquando terrâ corpus invisum tege.
Peccas honestâ mente, pietatem vocas
Patrem insepultum trahere. qui cogit mori
Nolentem, in æquo est, quique properantem impedit.
Occidere est, vetare cupientem mori.
Non tamen in æquo est: alterum gravius reor.
Malo imperari, quàm eripi mortem mihi.

Gregori

Gregor. Nyſſen. *orat. catech. c.* 2. Τὸ ζῆν διὰ τῆς καταδυμίων ἀπόλαυσιν αἱρετὸν ὅτι πῆς τῦ βίυ μετέχυσι. ὡς εἴγέ τις ἐν ἡδωίας διαιτᾶτο, πυρὸ πολλῦ τῦ τοιύτυ τὸ μὴ εἶ τῦ ἀληθινῦς εἶ σεμνύτερον κείνεται.

Θηριομάχοις] qui cum beſtiis depugnaturi committebantur, vel eiſdem laniandi objiciebantur, *beſtiariis.* indè Θηριομαχεῖν Paulo Apoſt. uſurpatum, *ad Corinth. epiſt. 1. cap. 15. v.* 32. ſed ſenſu, puto, diverſo. de quo alibi, cum Deo bono dicturi ſumus.

Τοῖς αὐτοῖς ὄνυξι καὶ δήγμασι] Micyllus apud Lucian. in *cataplo.* σεσῆτον ἢ πύματον οἱ αὐτοὶ ὀδόντες σεσιμύσιν. vide *ad l.* 4. § 47.

Ἐμβίβασον ἢν σαυτὸν εἰς τὰ ὀλίγα ταῦτα ὀνόματα.] M. Caſ. metaphoram eſſe autumat *à navem conſcendentibus* ductam. atque ità τὸ ἐμβιβάζειν quandoque uſurpatur. Libanius *de ſervit. orat.* 31. ὑπὸ τῆς μοίρας εἰς ναῦν ἐμβιβασθεὶς, ἀντὶ τῆς ἀρύρας πλαγῶ τέμνει. Plato ἐμβιβάζω σε εἰς πλοῖον. Eò magis forſan, quia de *inſulis* ſubjunctum eſt. poteſt tamen & ab *aquis*, ſive *balneariis*, ſive *tinctoriis* tractum videri. de his enim τὸ ἐμβιβάζειν quoq; dicitur. Dioſcorid. *lib.* 1. *c.* 189. ἐμβιβάζω ἐν βάμματος. & Galen. *ad Glaucon. lib.* 1. *c.* ἐμβιβάζω σε πρὸ Ἅδαν. ut ſit ſenſus, *inde, immitte, ingere, immerge te penitus in iſta; ut eis, quaſi totus tinctus ſis.* Sicut δικαιοσύνῃ βεβαμμένον dixit *l.* 3. § 4. Ità Iſchomachus apud Xenophont. in *œconom.* πειρῶμαι ἐμβιβάζειν εἰς τὴν δικαιοσύνην τὸν ἀνδρα. Syneſ. *de regn.* Αὐτὸς ἑαυτὸν ἐμβιβάσας τῇ τοιύτῳ τῆς ζωῆς αἱρέσει. Eligat quivis quod arriſerit magis.

Εἰς μακάρων πυρὸς νήσους μετηρισμένῳ] Ità Ariſtides *orat. ſacr.* ἤδη μέν τις καὶ ἄλλῳ χρησῦ πιῶ αὐτῷ συμβέβηκῶ, καὶ βυλόμῳῶ ἐσδιῖξαδαι τὴν ὁδὸν, ἔπειν, ὡς ἄρα ἦν πολὺ ἡ διάδασις μακρύτερος· ἄλλῳ δέ τις, ὡς ἐν μακάρων νήσοις εἶ δοκοίη. Senem forſan Ariſtophaneum in animo habuit, qui in *Veſpis* —ἔγωγ'

Ἡυξαρόμην ἂν εὐθὺς
Κἂν μακάρων ἀπάξειν
Αὐτὸς ἑδόξα νήσους,
Ἡδόμῳῶ λέγοντα.

Liban. *Nœniâ in Daphn. Apoll. incend.* τίς δ' ἂν ἐπόθησε τὴν σὺν μακάρων νήσων; *quis non beatorum inſulis locum illum præoptâſſet?* Alluſit uterque ad *inſulas* illas, μακάρων Græcis dictas, *fortunatas*, & *fortunatorum*, Latinis: de quibus Strabo *geograph. lib.* 1. & 3. & ex eodem Euſtath. *ad Odyſſ. δ.* & Caſaub. *ad eund.* Diodor. Sicul. *lib.* 5. extremo. Philoſtrat. *vit. Apollon. lib.* 5. *c.* 1. Plut. in *Sertor.* Plin. *hiſtor. nat. l.* 6. *c.* 32. Mela *l.* 2. *c.* 7. Plaut. *Trinumm. act.* 2. *ſc.* 4. Eas depingit nobis Flaccus *epod.* 16. & Muret. *var. lect. lib.* 5. *c.* 1. Eò poſt mortem migrare credebant, an fingebant, animas eorum, qui hîc piè probéq; degerant. qua de re viſendi Heſiodus *lib.* 1. *v.* 169. Pindar. *olymp.* 2. Plato in *Gorg.* & ex horum utroque Plut. *ad Apollon.* & Clem. *ſtrom. l.* 4.

Ἄπεδι δαρρᾶν εἰς γωνίαν πυρὰ] Simile quiddam Epictetus *lib.* 2. *c.* 13. Philoſophiæ nomen ambientrucidam, qui, quod profiteri volebat, præſtare non poterat: Σὺ δ' ἐπὶ τὰς αὐτᾶς βάδιζε, καὶ ἐκείνων ἀπόσχῃς μηδέποτε εἰς τὴν γωνίαν ἀπελδὼν κάδησο, καὶ πλάκα συλλογισμῦς, καὶ ἄλλῳ σεῖτεινε. ὄκ ἔσι δ' ἐν σοὶ πόλεως ἡμερῶν ἀνήρ.

Ἔξιδι τῦ βίυ] vide *ad lib.* 9. § 2. Diogenes cuidam excuſanti ſe, tanquam πρὸς φιλοσοφίαν ἀγεννεσέρειον, *Philoſophiæ ſtudio inidoneum*; Τί ἦν ζῆς, εἰ τὸ καλῶς ζῆν σε μέλει σοι; *Quid igitur*, inquit, *vivis; ſi bene vivere non curas?* Laërt. *lib.* 6. *Diogeni* ex parte accedit Ariſtot. *ethic. lib.* 3. *c.* 9. ὅσῳ ἂν μᾶλλόν τις τὸν ἀρισῖν ἕξη πᾶσαι, καὶ εὐδαιμονέσερῶ ἦ, τῷ τοιύτῳ μάλισα ζῆν ἄξιον. Cynicus idem humerum ſaucius, cur è vita non excederet, ſciſcitanti reſpondit, τὸν οἰδόντας ἃ δεῖ πρᾶτειν ἐν τῷ βίῳ, καὶ ἃ δεῖ λέγειν, τύτυς γε ζῆν σεσκήκειν· τοὺς δ' ὐκ οἰδόντα τὰ τε λεκτέα καὶ τὰ σεακτέα, ἀποδανεῖν ἐν καλῷ εἶ. Ælian. *l.* 10. *c.* 11. id quod Flaccus *l.* 2. *epiſt.* 2.

Vivere ſi rectè neſcis, diſcede peritis.

Ἓν γε μόνον τῦτο σεῴξαι] *cùm id unum in vita egeris, ut eo modo diſcedas.* Xyl. atqui nihil minùs in vita egit, qui ignavè prorſus inſipientérque ſe geſſerit. meliùs itaque Caſ. (qui Xylandri tamen illud etiam in contextum ſuum admiſit) *cùm hoc unicum in vita laude dignum geſſeris, quòd hoc modo è vita exieris.* id quod Othoni Sylvio competere poſſit; de quo Dio Caſ. *lib.* 64. Κάλισά γε μὴν ἀνδρῶπων ζήσας, κάλλισα ἀπέδανε· καὶ κακυργόταδα τὴν ἀρχὴν ἀρπάσας, ἄειρα αὐτῆς ἀπλλάγη. Itaque ut Plut. in *Othon.* Ἀπέδανε δ', ἀπολιπὼν μὲ χείρονας, μηδ' ἐλάτονας, σὺν τὸν βίον αὐτῷ ψεχόντων, τὸν ἐπαινέντας τὸν δάνατον. βιάσας γὰ ὀλίγον ἀποκίσεσθαι Νέρωνα, ἀπέδανεν εὐφυέσερον· *per quæ factum putem* (inquit Sueton. *l.* 8. *c.* 12.) *ut mors ejus minimè congruens vitæ majori miraculo fuerit.*

Οὐ κολακείᾳ τοι θέλυσιν] Deus à mortalibus non adulationem, ſed imitationem & obſequium poſcit. Hinc reprehenſiones illæ, *Pſal.* 50. *v.* 16, 17. & *Pſal.* 78. *v.* 36, 37. Eſaj. *c.* 1. *v.* 11. -16. &, *c.* 66. *v.* 3. Jerem. *c.* 7. *v.* 9, 10, 21, 24. Ezech. *c.* 20. *v.* 39. Luc. *c.* 6. *v.* 46. Non poſſum continere me, quin ſubjiciam inſignes illos è ſcena, qui cothurnum certe, non ſoccum reſipiunt, verſus; quorum meminere Porphyr. *de non edend. animant. l.* 2. & Clem. *ſtrom. l.* 7. & Cyrill. *adverſ. Julian. l.* 9.

Τίς δ' ὅτι μωρὸς καὶ λίαν ἀνοσιώδης
Εὐτυχῶ ἀνδρῶν, ὅσις ἐλπίζει θεὺς

Ὀσῶν ἀσάρκων, ἢ χολῆς πυρωδέος,
Ἃ μὴ κωνῶν πεινῶσιν ἢ βράσιμα,
Χείρειν ἀπαρχῆ, ἢ γλεφὸς λαχεῖν τὸ λῆ,
Τύπτων τε πᾶσι δρῶσιν ἐκπίνειν χέειν,
Κἂν λησταὶ, κἂν πειρατὰι, κἂν τύραννοι δὴ
Τύχωσιν ὄντες ;
Quis gente in hominum tam supinè credulus,
Aut fultus adeò est, qui deos existimet,
Seu bilis ustæ, sive nudorum ossium,
Projecta quæ vix tangat esuriens canis,
Gaudere donis, idque honori ducere,
Facientibúsque gratiam reponere,
Sive ii latrones, sive piratæ sient,
Sive & tyranni ?

Εὐπιῶος ex Porphyrio repositum, quod apud alios ἄπιῶος legitur. Ἴυμος, qui Ebræis פתי *credulus, fatuus*, de quo Solomon, *Prov. c. 14. v. 15.* ἄγαμος πιθάνια πάντα λόγῳ. Extrema, quæ reliqui omiserunt, sed cumprimis ad rem præsentem faciunt, ex Clemente attexui.

Ἐξομοιοῦσ ἑαυτοῖς] Marcus à Juliano in *Cæsarib.* inducitur Sileno percontanti, τί ἄλλιστον τῷ βίῳ πάλῳ ; respondens, τὸ μιμεῖσθ τὸν θεόν. verùm amplius aliquid sonare videtur τὸ ἐξομοιοῦσθ. hoc est enim quod Apostolus, *ad Cor. ep. 2. c. 3. v. 18.* εἰς τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφοῦσθ ἀπὸ συμμόρφως ἠμεῖσ· *ad Rom. c. 8. v. 29.* ἁγίους, καθὼς ἐκεῖνῳ ἅγιός ἐστιν. *Levit. c. 19. v. 1. & Pet. ep. 1. c. 1. v. 16.* ἅγιοι, καθὼς ἐκεῖνῳ ἅγιός. *Joan. ep. 1. c. 3. v. 3.* δίκαιός, καθὼς ἐκεῖνῳ δίκαιός. *Ibid. v. 17.* ἐλεήμονας καθὼς ἐκεῖνῳ ἐλεήμων. Luc. *c. 6 v. 36.* τέλειος, denique, ὥσπερ ὁ πατὴρ ὑμῶν τέλειός. Matth. *c. 5. v. 48.* Gregor. Nyss. *de profess. Christ.* Χειστιανισμός ἐστι τῆς θείας φύσεως μίμησις. Justin. *ad Diognet.* Καὶ μὴ θαυμάσῃς εἰ δύναται μιμητὴς ἄνθρωπος γενέσθ θεοῦ. ὅστις γὰρ τὸ τῆ πλησίον ἀναδέχεται βάρῳ· ὃς ἐν ᾧ κρείσσων ἐστὶν, ἕτερον ἢ ἐλαττούμενον εὐεργετῶν ἐθέλει, ὅσα παρὰ τῆ θεοῦ λαβὼν ἔχει, θεὸς γίνετ ἐπὶ λαμβανόντων. ἕτος μιμητής ἐστι θεοῦ. Sed & Plato, cujus verba forsan respexit hic Marcus, *l.g. l. 4.* Τίς οὖν ἕξις φίλη καὶ ἀκόλουθος θεῷ ; μία καὶ ἕνα λόγον ἔχουσα ἀγαθόν, ὅτι τῷ ὁμοίῳ τὸ ὅμοιον φίλον ἂν εἴη. unde colligit Clemens *strom. l. 5.* Philosophiæ finem à Platone statui, ὁμοίωσιν θεῷ, *Deo similem fieri.* Idémque de eodem *l. 2.* beatitudinem collocâsse, ἐν ὅτι μάλιστα τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ ἐν ἐξομοιώσει τῇ πρὸς τὸν θεόν. Similitudinem autem hanc in eo consistere, ut quis justus, piúsque cum prudentia existat. quod & dogmati nostro esse consentaneum, quippe quibusdam è nostris, Mosis illud *Genes. c. 1. v. 26, 27.* ità sumi, ac si dictum sit, Τὸ μὲν κατ' εἰκόνα, εὐθέως μὲν τῷ γένεσιν εἰληφέναι τὸν ἄνθρωπον. τὸ κατ' ὁμοίωσιν ἢ ὕστερον χρόνῳ τῷ τελείωσιν μέλλειν ἀπολαμβάνειν. Verùm argutum nimis hoc, nec quod possit admitti ; cùm utrumque homini primitus condito distertè tribuatur.

Εἶναι τὸν κυνὸν τὸ κυνὸς ποιοῦσαν] Christus Dominus Matth. *c. 7. v. 16.* ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς· μήτι συλλέγουσιν ἀπὸ τῶν ἀκανθῶν σταφυλὰς, ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα ; &c. vide *l. 9. §. 9.*

Μάλιστα τὸ μαλίστα] ἴδιος γὰρ πάντα κυφοῦται ἅδην ὑπὸ γήρως ἠμειφθὲν μάλιστα. Plut. *de senec politic.*

Τὸν ἢ κυνᾶ, τὸ κυνὸς] Elisæo, quàm atrocia perpetraturus is esset, prædicanti, Hazael Syrus, *Num tu servum tuum canem esse autumas, qui ejusmodi in me admittam ? hist. Regum l. 4. c. 8. v. 13.* Ità *canem* esse non diffitetur, haud hominem, qui ejusmodi faciat. Vide *ad l. 5. §. 11.*

Τὸν ἢ ἄνθρωπον τὸ ἀνθρώπου] vide *l. 5. §. 1. & l. 8. §. 23. & infrà §. 15.* ἄνθρωπον ἀληθινόν, *verum hominem, qui facit* scil. *quæ hominis sunt.* Epictetus *l. 1. c. 16.* Εἰ ἀνθρώπου ἤμην, ἔπρεπεν τὰ τῆς ἀνθρώπου· εἰ κύνος, τὰ τῆς κύνος· νῦν ἢ λογικὸς εἰμὶ· ὑμεῖν με δεῖ τὸν θεόν· ποιῶ αὐτό. vide *ad l. 5. §. 7.* Idem *l. 2. c. 9.* Οὐκ ἔστ τὸ νῦν αὐτὸ μόνον, ἀνθρώπου ἐπαγγελίαν πληρῶσαι. τί γάρ ἐστιν ἄνθρωπος ; ζῶον, φησὶ, λογικὸν θνητόν· εὐθὺς ἐν τῷ λογικῷ τίνων χρείζομεν ; μὴ θηρίων· καὶ τίνων ἄλλων ; μὴ φαυλοτάτων, καὶ μὴ ὁμοίων. ὅρα τοίνυν, μή τι πως ὡς θηρία ποιήσῃς· εἰ ἢ μὴ, ἀπώλεσας τὸν ἄνθρωπον· ἐκ ἐπλήρωσας τὸ ἐπαγγελίαν. ὅρα μὴ τὸ ὡς φαῦλον· εἰ ἢ μὴ, καθ' ὅτιος ἀπώλετο ὁ ἄνθρωπος. τίνα ἐν ποιεῖσθαι ὡς φαῦλα ; ὅταν τῆς γαστρὸς ἕνεκα, ὅταν μὴ αἰδοίων, ὅταν οἰκῇ, ὅταν ῥυπαρῶς, ὅταν ἀνεπιτρέπως· ποῦ ἀπεκλίναμεν ; ὅτι τὰ φαῦλα· τί ἀπωλέσαμεν ; τὸ λογικόν. ὅταν μαχίμως, καὶ βιαίως, καὶ θυμικῶς, καὶ ὠστικῶς, ποῦ ἀπεκλίναμεν ; ὅτι τὰ θηρία· λοιπὸν ὁι μὲν ἡμῖν μικρὰ θηρία εἰσὶν, ὁι δὲ θηρίδια καλοῦνται καὶ μικρά, ἀφ' ὧν ὅτιν πᾶν, λέων με καὶ φαγέτω. διὰ πάντων ἢ τούτων ἀπόλυται ἡ τῆ ἀνθρώπου ἐπαγγελία. πότε γὰρ σώζεται συμπεπληρωμένον ; ὅταν τὸν ἐπαγγελίαν πληρώσῃ. πότε διεζευγμένων ; ὅταν τὸν ἐπαγγελίαν πληρώσῃ. πότε αὐλοί ; πότε λύρα ; πότε ἵππος ; πότε κύων ; (f. τότε αὐλοί· τότε &c.) τί ἂν θαυμαστὸν, εἰ καὶ ἄνθρωπος ὡσαύτως μὲν σώζεται, ὡσαύτως δὲ ἀπόλλυται. Ità de Christiano homine Salvian. *de provident. l. 4. c. 1. Cùm hoc sit hominis Christiani fides, fideliter Christi mandata servare ; sit absque dubio, ut nec fidem habeat, qui infidelis est, nec Christum credat qui Christi mandata conculcat. ac per hoc totum in id revolvitur, ut qui Christiani nominis opus non agit, Christianus non esse videatur.* Itaque D. Ambros. *serm. de Abr.* apud Gratian. *c. 22. q. 2. c. 20. Mendacium est, se Christianum dicere & opera Christi non facere.*

§ 9. Μίμος, πόλεμος, πόσα] Xyl. Λοιμὸς cur pro Μίμος inferciat, nihil video. in πόλεμος τὸ τ ex sequenti vocabulo irrepsit : istud autem cum sequentibus

quentibus ad illud ἀναλοίψῃ, Xylandr. secutus, referre malim, quàm pro absolutè positis, aut ad δυλεία relatis cum Casaubono habere; qui & ἀναλοίψαι illud passivè sumit; quod ego nolim.

Ὁπόσα ὁ φυσιολόγῳ φαντάζῃ καὶ παρέπεμπεν] *Quàm multa sunt, quæ cùm tanquam physicus merus, secundum naturam earum nudè speculatus fueris, citra usum ulteriorem transmittis?* Casaub. qui pro ὁπόσα, πόσα legisse videtur: & per interrogationem extulisse. at Xyl. *hæc quotidie delebunt sacra illa tua placita, quæ è contemplatione naturæ rerum hausta circumfers.* cui accedo potiùs, nisi quòd τὸ παρεπέμπειν, *circumferre*, vertit: cùm sit, prout Casaub. rectè, *transmittere*. Cæterùm *transmissionem* intelligo, qualem Maxim. Tyr. *dissert.* 28. verbis illis delineat; Ἅπερ ἐν παραδείγμασι τῆς ψυχῆς αἱ αὐδήσεις ἱδρυθῆναι, ἐπειδὰν πρῶτον ἀφάψωνται ἀρχῆς, καὶ παραδῶσι τῷ νῷ, ἐπιλαβόμενος ταύτης, διορᾷ τὰ λοιπὰ καὶ διεξέρχεται ἐπὶ τὰ ἀκόλουθα. qui in consequentibus τὸ παρεπέμπειν etiam vocabulo, in hac eadem re illustranda atque explicanda, utitur. ut sit, *decreta illa, quæ ex rerum natura seriò sedulòque considerata in mentem transmittis, atque ibi recondis.* ità Hermogen. *de invent.* Σὺ δὲ παρεπέμπεις τῷ νῷ τὰς θεωρίας. Scopus tamen forsan is fuerit planè, quem Casaub. voluit; *Speculationem naturæ, ni praxin conjunctam habeat, otiosam fore; faciléque abolitam iri, nisi cautio jugis adhibeatur, quicquid indidem hauseris.* Epictet. *l.* 3. *c.* 21. Ὅπου τὰ θεωρήματα ἀναλαβόντες ψιλὰ, ἐυδυὸς αὐτὰ ἐξεμίσου θέλουσιν ὡσὶ σωμαχικοὶ τῷ τροφῷ. περὶ τοῦτο αὐτὸ πόνον εἶδ' ὕτω μὴ ἐξεμίσεις. οἱ δὲ μὴ, ἕωτὸς πρὸ ὅτου γένηται, πρᾶγμα ἀναθήσεται καὶ ἄκρατον. ἀλλ' ἀπ' αὐτῶν ἀναλαβόντων δεῖόν τινα ἡμῖν μεταβολὴν τῆ ἡγεμονικῆ τῆ σαυτῆ, ὡς δι ἀθλητὰ τοὺ ὤμους ἀφ' ὧν ἀγυμνάσαντο καὶ ἔφαγον, ὡς ὁι τὰς τέχνας ἀναλαβόντες ἀφ' ὧν ἔμαθον. ὲν ἔρχεται ὁ τέκτων καὶ λέγει, ἀκέσατέ με διδασκάλῳ θέλω εἶναι ἀρχιτεκτονικῶν· ἀλλ' ἐπιδεικνύω ὑμῖν οἰκίαν, ταύτην κατασκεύασας δύνασαι ἔχειν τὴν τέχνην· τοιοῦτόν τι καὶ σὺ ποίησον. φάγε ὡς ἄνθρωπος, πίε ὡς ἄνθρωπος, κοσμήθητι, γάμησον, παιδοποίησον, πολίτευσαι, ἀνάσχου λοιδορίας, ὑπόμεινον ἀλλοῖον ἀγρόικον, ὑπόμεινον πατέρα, ὑπόμεινον υἱὸν, γείτονα, σώνοδον. Ταῦτα ἡμῖν δεῖξον, ἵν' ἴδωμεν ὅτι μεμαθήκας τὰς ἀληθείας τῆς φιλοσόφου. Addam tamen, quæ se ingerit impræsentiarum, conjecturam. Quid si ἀφυσιολογήτως legerimus? quomodo & *l.* 9. § 41. ἀφυσιολογήτῳ. ut sit mens Marci, *quæ absque naturæ ipsius contemplatione seria ac considerata, temerè imaginaris, & citra examen justum admittis.* hoc enim passim inculcat Marcus, ut rei cujusq; naturam sedulò investigemus, eámque probè perspectam habeamus, priusquam de ea sententiam censurámve ullam feramus. Ità *l.* 2. § 12. & *l.* 3. § 11. & *l.* 6. § 3, 13. & *l.* 7. § 29, 66. *l.* 8, § 13. (quo loco & de viso quovis primo loco φυσιολογεῖν præcipit.) & *l.* 10. § 11, 17, 18. & *l.* 11. § 2. 16. & *l.* 12. § 8. Nec mirum videri debet, si dogmata ea, quæ in rei ipsius, de qua statuitur, natura penitius perspecta, fundamentum non habent, occasione quavis occurrente, aboleantur facillimè. Trahit horsum, quòd δεῖ τῆ γνωρίζειν, *de natura rei cujusvis excutienda & dignoscenda*, statim istic subjungitur: in quam mentem & πῶς δεῖ θεωρεῖν τῆς τῶν ὅλων φύσεως commendat, *l.* 8. § 26. & *l.* 10. § 31. λόγον ἐωρχικὸν καὶ ἀκριβῶς καὶ φυσιολόγως τὸ ἐν τῷ βίῳ. quin & bene vivendi fundamentum unicum statuit, ὁ θεωρῆσαι δεῖ καὶ τῆ ὅλη φύσιος, καὶ τῆς ἰδίας τῆ ἀνθρώπου κατασκευῆς, *l.* 11. § 5. *In speculationibus illis* sive *theorematibus indè deductis, quæ vel universi naturam, vel suam cujusque conditionem statúmque nos edocent.* Vide Athenagoram *ad l.* 3. § 6. laudatum.

Καὶ τὸ θεωρητικὸν ὅμα συμπαλαῖζ] Apud Lapert. *l.* 7. Zeno; τὰ μὲν ἔστι κατὰ τέχνην ἀνὰ θεωρίας· τὰ δὲ θεωρητικὰ καὶ ἀνὰ μὲν θεωρίαν τάξει, ὑγείας ὄντα καλὰ καὶ αἰδυπρεπῆ, καὶ τὰ ὁμοια· κατὰ θεωρίαν δὲ, τὸ πρᾶξιν ἑαυτῷ, καὶ τῷ κτῆσιν διαρρίπτον. ut τὰ θεωρητικὰ sint *officia ea, quæ molestiam aliquam adjunctam habeant.* Verùm Marcus istic laxiùs usurpat pro quolibet negotio, quod muneris nostri existat. vide *l.* 9. § 13. & *l.* 8. § 25, 26.

Καὶ τὸ ὀκ τῆς δεῖ ἐκβῆναι ὄπτεσθαι αὐδαδὲς σώζειν] αὐδαδὲς, sicut ἀπόφευγε, *supr.* § 8. in meliorem partem istic sumi videtur, (quod rariùs opinor deprehendas) vel pro *certa animi fiducia* ex rerum naturalium contemplatione orta, de qua *l.* 3. § 11. & *infr.* § 11. vel pro *animi affectu sibi placentis, acquiescentisque*, in veritatis, quam adeptus est, cognitione; quod vocabuli notio, per se media, designat. siquidem ut Arist. *ethic. Mag. l.* 1. *c.* 29. ὁ αὐδαδὴς αὐτάδης τίς ὅστιν, ἀπὸ τοῦ αὐτὸς αὐτῷ ἀρέσκειν. ità Senec. *ep.* 59. *Ipse te consule, si per dies noctesque par & æqualis animi tenor, erecti & placentis sibi est: perveneristi ad humani boni summam.* Ortum vocabuli sensúmque, non usum, secutus est Marcus. nec aliter forsan usurpatur, *l.* 6. § 47. quin & Isocrates in Archidam. ubi αὐδαδείας καὶ σεμνότητας conjungit, in dexteriorem itidem partem sumpsisse videtur.

Λανθάνον] quod Apost. *ad Rom. c.* 14. *v.* 22. Πίστιν ἔχεις; κατὰ σαυτὸν ἔχε. hoc est: ut Chrysost. μὴ δείκνυε, ἀλλ' ἀρκείτω σοι τὸ συνειδός. vide *ad l.* 7. § 58.

Οὐχὶ κρυπτόμενον] quod *l.* 3. § 8. dixit, ὑδὲν ἐμφωλεῦον. Senec. *ep.* 43. *tegant, non abscondant te parietes tui.* Cicer. *offic. l.* 3. *Honesta enim bonis viris, non occulta quæruntur.* Galen. *de affectib. curand. c.* 5. Ἀνεφχόμην σὺ ἡ θύρα διαπυτὸς τῆς οἰκήσεως· ἐξέρχου τοῖς συνήθεσιν εὐπρεπῆ πάντα καὶ ὑπὲρ, ἵνα ὕτως ἧς περιεσκεπασμένος. ità legend. pro eo-

e. o. quod vulgati codices ἀνεψχθη & ἔξεστι. confirmat auror ipse, qui sic paulò pòst. τῆς δύσεως ἔν ἀνεφγμένης σε διαπαντὸς, ὡς ὅπου, ἐξουσία πᾶς συνιέναι ἔστι καὶ πάντα χαίρειν εἰσιέναι. διὸ ἐν διαῤῥᾶν, ὡς ὑπὸ τῶν εἰσιόντων ἐυρίσκεσθαι μηδενὶ τῶν μεγάλων ἁμαρτημάτων ἰκμῆς κατειλημμένον. (ità leg. pro eo, quod nullo sensu, sano saltem, κατειλεμμένον legitur.) ὡς δ' ἄλλοι πάντες ἐν τῇ θρασεῖᾳ δόντες εἰς τὸ δημόσιον, ἅπαντα σπεύδονται φράττειν χόσμια, ὅπως οὐ καὶ πῶς ἴδιαν οἰκίαν φράττεις. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν αἰδέμονες πολέμιοι, ἁμαρτόντες τι φωράσθηναι, μόνοι ἑαυτοὺς οὐκ αἰδοῦνται· σὺ δ' σαυτὸν αἰδῇ μᾶλλον, πεισθόμενος τῷ φάναι;

——— πάντων δ' μάλιστ' αἰσχύνου σαυτόν.

vide *ad l.* 3. § 4.

Πότε γὰρ ἀπλήστου ἀπολαύσεως] potest esse expostulatio, qualem observavimus *suprà* § 1. ego tamen τότε legere malim, & hîc, & in sequentibus clausulis; quod semel immutatum deinceps immutari necesse habuit. *cùm eò*, inquit, *processeris, atque ità mentem pariter vitámque tuam institueris, tunc frueris simplicitatéque grauitatéque* &c. vide *l.* 12. § 28. ἀπολαύειν τῆς ζωῆς.

§ 10. Ἀρχήν τιν' μεγάλην σημεῖον] Studia hominum, quibus sese efferunt, acsi magni aut eximii aliquid confeciſſent, elevat; cum viliſſimorum animalculorum artibus, quibus illi prædas sibi compares captant, conferendo.

Ὑποχῆ] Ὑποχὴ, *genus retis.* Vet. lex. H. Steph. Sed sine exemplo. quod hinc licet petatur. Sed & ex Oppiano ἁλιευτικῶν. *l.* 3. *v.* 81. quo loco retium genera nominaque varia recensens, inter cætera & horum meminit.

Τῶν τὰ μὲν ἀμφίβληστρα, τὰ δ' χῖροι καλέουσι, Γάγγαμά τ' ἠδ' ὑποχαὶ σφηκώδεες, ἠδὲ σαγῆναι.

unde figuræ rotundæ fuisse videntur ὑποχαὶ istæ: cujusmodi sunt, quas nos appellamus *Purse-nets.*

Ἀλλὰ Σαρμάται] quibuscum tunc Romanis cumprimis res fuit. Itaque in Marci vita mentio fit Sarmatarum inter gentes cæteras à Marco debellatas. horum aliquos in excursionibus qui trucidaverant, aut ceperant, egregium facinus exercitos se autumabant. Nec tacendum hîc, quo & alluserit fortean Marcus, quod de Avidio Cassio refert Vulcatius: *Cùm exercitum duceret, & inscio ipso manus auxiliaria, centurionibus suis autoribus, tria millia Sarmatarum negligentiùs agentium in Danubii ripis occidissent, & cum præda ingenti ad eum redissent, ferentibus centurionibus præmium, quòd præparvâ manu tantum hostium, segniùs agentibus tribunis & ignorantibus, occidissent, rapi eos jussit & in crucem tolli, servilique supplicio affici; quòd exemplum non extabat: dicens, evenire potuisse, ut essent insidiæ, ac periret Romani imperii reverentia.*

Οὗτοι γὰρ ἃ λῃστ[αὶ] quinam isti quos *latrones* dicit? num *Sarmatæ?* sicut Pauli Festus; *Cimbri linguâ Gallicâ latrones dicuntur.* ad quem locum Scalig. *Cimbri* λῃστρικοὶ *sanè* πλάνητες *fuerant. sed non magis Cimber latronem significat, quàm Isaurus piratam; Ambro, dissolutum ac voracem; Opicus, obscœnum: sed quia tales fuerunt eæ nationes, de earum nomine vocamus, qui tales sunt.* ità istîc Xyl. nec secius de barbaris patriam suam incursantibus suósque diripientibus, quos *abigeos* & *latrones* aut *fures* magìs quàm *hostes* dici postulat, Synesius *epist.* 132. τὰ χθὲς τοὺς ἀπελάτας τούτους ἅπαντα πολυπραγμονῶ. ὥστε γὰρ ἄξιον καλεῖν αὐτοὺς πολεμίους, ἀλλὰ λῃστὰς, ἢ λωποδύτας, ἤ τι πιθανὸν ὄνομα μικροψυχότατον, ὅτι μηδὲν ἐῤῥωμένως ὑπομενόντων ὑφίστανται, ἀλλὰ μόνους τοὺς κα[τα]φῦγας ἀποφράττ[ουσι, ὥσπερ ἱερεῖα, ᾧ πεισθέντι. Verùm videndum, an non illos potiùs hoc titulo indigitet Marcus, qui Sarmatis captis, tanquam re pulcrè strenuéque gestâ, semetipsos efferebant. ut transitus sit factus à numero ad numerum. quasi dicat, *quid à latronibus etiam isti qui Sarmatas capiunt, magìs quàm ipsi quos capiunt Sarmatæ, distant?* Quod Alexandro Scythæ apud Q. Curtium *l.* 7. *c.* 8. *Tu, qui te gloriaris ad latrones persequendos venire, omnium gentium, quas adisti, latro es.* Aut quid à prædonibus vulgariter sic habitis distant viri isti, prout ipsi se haberi volunt, militares? Notum est illud piratæ, qui Alexandro eidem quærenti, quo scelere impulsus, mare haberet infestum; *Eodem*, inquit, *quo tu orbem terræ. Sed quia id ego exiguo navigio facio, latro vocor; quia tu magnâ classe, imperator.* Cicer. *de repub. l.* 3. laudante Nonio. & August. *de civit. Dei l.* 4. *c.* 4. qui & subjicit. *Sanè remotâ justitiâ, quid sunt regna, nisi magna latrocinia?* unde Pythia, Adrastum Sicyoniorum βασιλέα, Cisthenem verò λῃσῆα dixit. Herodot. *l.* 5. & Dio Prus. *orat.* 2. Sed & Lucan. *l.* 10. Alexandrum *felicem terrarum prædonem* appellat. Déque eodem Senec. *de benefic. l.* 1. *c.* 13. *A pueritia latro, gentiúmque vastator.* & *quæst. nat. l.* 3. *præfat.* Quantò potius *deorum opera celebrare, quàm Philippi aut Alexandri latrocinia?*

Ἐὰν τὰ δόγματα ἐξετάζῃς] malè divulsit ista à superioribus Xyl. & Lugd. Editor. *Mentes*, inquit, *si militarium istorum species, prædonibus suppares facilè deprehendes.* prædæ siquidem duntaxat inhiant utrique.

§ 11. Κτῆσαι] *acquiras*, non *acquirere.* est enim aoristi imperativi medii non infinitivi activi, utì interpres Angl. opinatus, dictionis seriem dum rem reddidit.

Οὐδὲν γὰρ ὅπου μεγαλοφροσύνης ποιητικὸν] vide *ad l.* 3. § 11.

Ἐξεῖλκυσε τὸ σῶμα] *corpus exuit*, sive *è corpore subduxit se*; is nimirum, qui consideratione istâ animum jugiter exercitatum probéque subactum habuerit. neque enim à prioribus ista dissociata oportuit

tuit. vide Platonis locum insignem, qui huc spectat, ex *Theæteto, ad l.* 11. § 1.

'Ανῆκεν ὅλον ἑαυτὸν] Vide *ad l.* 4. § 34. & *infrà*, § 14. Eurip. *Phœniss.*

'Αλλ' ὡς Θεὸν χρὴ ταῦτ' ἀναρτήσαντ' ἔχειν.

Rejecta oportet ista ad numen omnia.

Senec. *de otio sap. c.* 32. *Ego secundum naturam vivo, si totum me illi dedo.* Annot. Lugd. ἀνῆκε mavult, imperandi formulâ, sive monendi. frustrà. cùm enunciativè ponantur & antegressa proxima, & sequentia itidem.

'Ουδ' ὡς νῦν βάλλεται] Africanus apud Cicer. *l.* 6. *de repub.* in *somnio: Neque sermonibus vulgi dederis te, nec in præmiis humanis spem posueris rerum tuarum. Suis te illecebris oportet ipsa virtus trahat ad verum decus. quid de te alii loquantur, ipsi videant.* Bion Borysthenita inter cætera profectùs in virtute insignioris indicia, hoc cumprimis statuit, ubi quis eodem loco convicia hominum atque vota habet: sive ut ille loquebatur, ὅταν ἅμα λοιδορῶνται ἅπας ἀκούῃ τις, ὡς λεγόντων,

Ὦ ξέν', ἐπεὶ ὅτι καλῶ ὅτ' ἄφρονι φωτὶ ἔοικας,
Οὐλά τε γὰ μέγα χαῖρε· θεοὶ νύ τοι ὄλβια δοῖεν.

Plut. *de profect.* Talis Cato, de quo Senec. *de ira l.* 2. *c.* 32. *M. Catonem in balneo in ore quidam percussit imprudens: quid enim illi sciens faceret injuriam? postea satisfacienti, Cato, Non memini, inquit, percussum me. majore animo non agnovit, quàm ignovisset.* Idem, *de constant. sap. c.* 14. Phocion pariter cùm quidam uxorem ipsius contumeliosè habuisset, pòst apud ipsum pœnas commeritas metuens sese purgitaret, ignarum se Phocionis conjugem fuisse, Ἀλλ' ἦν γάρ, ἐμὲ γυνὴ τοῦτο σὺ οὐδὲν πέπονθεν. *at verò mea,* inquit, *uxor nihil à te perpessa est. alia forsan fuerit, quam tu læseris: nec mihi itaque quòd satisfacias, aut excuses te, opus est.* Narrat ex Musonio *orat. quâ disceptat philosophum an deceat injuriarum agere,* Stob. *tom.* 2. *tit.* 19. qui idem, quomodo inter concionandum conviciis impetentem nihil quicquam attenderit, apud Plut. legas licet, in *præcept. polit.* & *infrà ad l.* 11. § 14. Archelaus itidem ab obvio quodam aquâ consperso, cùm ab amicis ad pœnas de homine sumendos instigaretur; Ἀλλ' οὐκ ἐμοῦ, ἀλλ' ἐκείνου κατασκέδασον, ὃν ἔδοξεν ἐμὲ εἶδε. *Atqui non me,* inquit, *consperserit, sed illum quem esse me est opinatus.* Plut. in *apophth.* Socrates etiam dicere solebat, τοῖς κωμικοῖς δεῖν ὀλίγης ἑαυτὸν διδόναι, οἱ ὀλίγα χάριτος ἀξίοντων λέγειαν, ἀλλ' ὅσα τάχιστα ἀπαλλάττεσθαι. οἱ δ' ὦ, ὡδὶν ποιῶμεν. *Expedire, ut Comicis perstringendos sese homines præbeant: siquid enim veri de nobis dixerint, corrigendi ansam dabunt:* (quomodo Philippus demagogis Athenienses gratiam debere se dicitabat, ὅτι λοιδοροῦντι βελτίονα ποιοῦσιν τὸν λόγῳ καὶ τῷ ἤθει· ἀκροῶμαι γάρ, inquiebat, αὐτῶν ἅμα καὶ τοῖς λόγοις, καὶ τοῖς ἔργοις ψευδομένους ἐλέγχων. Plut. apoph.) *sin falsi quid dixerint, nihil ad nos pertinebit illud.* idémque dicenti, ὦ σοὶ λοιδορεῖται ὁ δεῖνα; *An non tibi iste conviciatur?* respondit. οὐκοῦν ἐμοὶ γε οὐ προσήκει ταῦτα. *Nequaquam; mihi enim ista non competunt.* Laërt. *l.* 2. Diogenes dicenti, Πολλοί σε καταγελῶσι. *deridente te multi, ô Diogenes.* Ἐγὼ δέ γε καταγελῶμαι. *At ego,* inquit, *non derideor.* Alii etiam cuidam idem monenti; Κἀκείνων τυχὸν οἱ ὄνοι. ἀλλ' ὅτ' ἐκεῖνοι τοὺς ὄνους ὀπισθίφουται, ὅτι ἐγὼ ἐκείνους. *Et illos forsan deridet asini; verùm nec asinos advertunt ipsi, nec ego illos.* Laërt. *l.* 6. Hoc est, quod de Hercule Epicus quidam apud Plutarch. *de util. ex inimic.*

Οὐδ' ὅσον μῖσος συγερῶν ἐμπάζετο μύθων.

Nec muscam quanti faciebat dicta maligna.

vel quod David potiùs, *Psal.* 38. *v.* 13. *Ego verò instar surdi fueram, qui nullus audio; instar muti, qui nihil regerere possit.* vide *lib.* 6. § 2.

Τὸ νῦν θερμανόμενον] vide *lib.* 7. § 54. & *l.* 9. § 6.

Φιλεῖν τὸ νῦν ἀπογεμόμενον] vide *l.* 3. § 16. & *lib.* 6. § 43. & *supr.* § 6. & *infrà* § 21. & *lib.* 12. § 1.

Εὐδαίμονα φραίνειν] vide *l.* 8. § 59.

Εὐδαίμονα περαίνειν ἕπεσθαι τῷ θεῷ] Plato *de legibus l.* 4. à Plut. etiam laudatus *adv. Colot.* Ὁ μὲν δὴ θεὸς ἀρχὴν καὶ τελευτὴν καὶ μέσα τῶν ὄντων ἁπάντων ἔχων, εὐθεῖαν περαίνει, κατὰ φύσιν περιπορεύόμενος· τῷ δ' αἰεὶ ξυμπέπται δίκη τῶν ἀπολειπομένων τὸν θείου νόμου τιμωρός. ὃς ὁ μέλλων εὐδαιμονήσειν μέλλων ἐχόμενος, ξυμπέπται, &c. quem Platonis locum cùm Marcus ob oculos habuit, quum hæc scriberet; tum & autor *libri de mundo*, qui Aristotelis nomen præfert. eodem opus illud suum clausit; quique illum dictione Latinâ μεταφράζει καὶ παραφράζει, Apuleius.

§ 12. Τίς ὑπονοίας χρεία, παρὸν σκοπεῖν τὰ θεραπεύματα] Xylandri versionem etsi minùs perspicuam immeritò induxit Editor Lugd. cùm loco ejus depravatissimam dederit. Interpres Angl. frustrà in duo membra sententiam, continuari postulantem, dissecuit. *Quid,* inquit Marcus, *est suspicione opus? sive, cur tibi res aliqua suspecta sit,* aut scrupulum animo ac trepidationem injecerit, *cùm considerare liceat,* vel *præsto sit intueri, quid facto opus sit?* hoc est enim παρὸν σκοπεῖν ut ἔξεστι ποιεῖν, & similia. Senec. *epist.* 74. *non potest quisquam beatus esse, qui huic se opinioni credidit,* (externis subesse mali aliquid.) *Non enim beatum est nisi quod intrepidum. inter suspecta malè vivitur.*

Κἂν ὑπὸ σωφρόνως ἐκπεπτεγμένῃ ταύτῃ χαρείν] Forsan legi debeat κἂν ὑπὸ σωφρόνως ἐυκρινῶς, sublatâ distinctione, *& si clarè perspexeris. ἐυκρινῶς, clarè, distinctè.* Plato: ἵνα εὐκρινέστερον ἴδωμεν, ὃ βούλεται. indè διακρίνειν, σαφηνίζειν, διαγαυῦν. Hesych. de dialectica Laërt. *lib.* 7. in Zenon.

Zenon. Τότε ἀληθὲς ἢ τὸ ψεῦδος διαγιγνώσκεσθ ὑπ' αὐτῆς, ἢ τὸ πιθανὸν τότε ἀμφίδολον λεγόμενον διακρινεῖσθ. Cicer. *ad Atticum lib. 7. epist. 10. simul hoc διακρίσεις requiescam.* & *epist. 3. sed id philosophorum διακρισιν.* verùm accedo potiùs D. Bootio nihil mutanti, sed copulativâ tantùm interjectâ, legenti, κἂν μὲν σωφρᾷς, εὐμοιρῶς ἢ ἀμεταστρεπτὶ τ. χ. ità opponitur τὸ εὐμοιρῶς, τῷ μεθ' ὑστονοίας.

Ἀμεταστρεπτὶ ταύτῃ χωρεῖν] vide *lib. 8. § 5.*

Ἠρέμα τῷ φαινομένῳ δίκῃ] Epictet. *l. 1. c. 2.* Ταῦτα οὕτω Πείσου & Ἐλευθέρου, ἢ ἰδὼν ἐποίησ· φεισάμενος δ' αὐτῷ Οὐεσπασιανῦ, ἵνα μὴ εἰσέλθῃ εἰς τὸν σύγκλητον, ἀπεκείνατο, ὅτι σοὶ δοκεῖ μὴ ἐᾶσαί με ἓν συγκλητικόν· μέχρι δ' ἂν ᾖ, δεῖ με εἰσέρχεσθ. ἄγε, ἀλλ' εἰσελθών, φησι, σιώπησον· μὴ μ' ἐξέτασῃς, ἢ σιωπήσω. ἀλλὰ δεῖ με ἐξετάσαι· κἀμὲ εἰπεῖν τὸ φαινόμενον δίκαιον· ἀλλ' ἐὰν εἴπῃς, ἀποκτενῶ σε· πότε ἓν σοι εἶπον, ὅτι ἀθάνατός εἰμι; ἢ σὺ τὸ σὸν ποιήσεις, κἀγὼ τὸ ἐμόν. σὸν δόξαι ἀποθανεῖν· ἐμὸν ἀποθανεῖν μὴ τρέμοντα· σὸν, φυγαδεῦσαι· ἐμὸν, ἐξελθεῖν μὴ λυπούμενον· vide *l. 3. § 6, 7.* & *l. 4. § 12.*

Ἄριστον γὰρ καταντῆσαι τούτῳ] *optimum enim est cum attingere scopum.* Xyl. hoc est, ut id facias, quod justum & æquum est, quodcunque tibi indè obvenerit.

Ἡ ἀπόπτωσις ἀπὸ τούτου ἔσω] Mutila hæc suspicatur Xyland. Editor Lugd. in versione prorsus resecuit. pro ἔσω D. Boot. legit δεῖ *ab hoc*, inquit, justo scil. utique & æquo *aberrare, lapsûs nomen meretur*, non autem ob justè factum odium incurrere, aut molestum aliquid perpeti, aut etiam, quò minùs quod conaris, effectum des, impediri. ego si quis id exhiberet codex, ἀπόδειξιν quam ἀπόπτωσιν malim; prout Marcus *l. 4. § 43.* ἀπόπτασμα dixit.

Σχολαῖόν τι καὶ ἅμα ἐυκίνητον] hoc est, quod *l. 7. § 69.* Μήτε σφίζε, μήτε ναρκᾷ. M. Cas. ista à superioribus divellit, atque erotematicè effert; ac si legeret, τί σχολαῖόν τι καὶ ἅμα ἐυκίνητόν δοκεῖ; viderint alii. Ego nullus assentior.

Ἐυκίνητον] non, *mobile*; quod τὸ τῆς γνώμης ἐυκίνητον, in plebe, Romanâ cumprimis, Herodiano *lib. 7.* notatum, designet; unde & *mobile vulgus*, Statio *sylv. lib. 2. poem. 2.* sed *agile*, ad id quod est officium suum aggrediendum agendúmque promptum ac proclive; quodque in eisdem persequendis modo justo debitóque moveatur. Stoici siquidem in dictionibus istiusmodi ἐνέργειαν & ἔμφασιν quandam, ultra usum communem ac vulgarem, affectabant. vide *infrà ad § 21.*

Φαιδρὸν ἅμα καὶ σωφρονικὸς] non qualis stultorum risus, quem ejusmodi esse ait Solomon *Eccles. c. 7. v. 6.* qualis est *spinarum sub olla crepitus*;

——*Magno veluti cum flamma sonore*
Virgea suggeritur costis undantis aheni.

ut Maro, *Æn. lib. 7.* sive ut Apul. in *apolog. Flamma* instar *stipulâ accensæ, claro strepitu, largo fulgore, cito incremento*; *sed enim materiâ levi, caduco incendio, nullis reliquiis.* icon aptissima vitulationis stolidorum, quâ illi, *non gaudent, sed gestiunt*, ut Aug. de *serm. Dom. in mont. l. 1.* itaque *risum & lætitiam* istiusmodi pro *insania* mera, Solomon habet. *ibid. c. 2. v. 3.* tanquam ἐξεφρονικὸς, non σωφρονικὸς *n.* Senec. *ep. 23. Animus debet esse alacer & fidens, & super omnia erectus. Res severa est verum gaudium. cæteræ hilaritates non implent pectus, sed frontem remittunt; leves sunt: nisi fortè tu illum judicas gaudere, qui ridet.* vide *ad l. 4. § 26.* τῆφε ἀνειμένῳ.

Ὁ τῷ λόγῳ κατ' αὐτὸν ἑπόμενος.] *Dei, naturæ, rationis, dictamen ductumque sequi*, pro eodem Stoicis habetur. vide *ad l. 3. § 16.* & *lib. 7. § 31.* & *Jupr. § 11.* & *lib. 4. § 12.* & *l. 12. § 31.* Plato *epist. 2.* Νῦν ᾗ μέγας ἐγὼ εἶμι, ἐμαυτὸν παρέχων τῷ ἐμῷ λόγῳ ἑπόμενον.

§ 13. Ἐὰν ὑπὸ ἄλλου γένηται] *in aliorum sint potestate.* Xyl. potiùs, *ab aliis fiant*, cùm ipse nequeas, vel necesse non habeas. Epictet. *lib. 1. c. 27.* ἁπλοῦν, ἢ αὐτὸς ἀεὶ δίδου δίκαιον, ἢ ἄλλῳ παρεχεῖν φορμὸν τοῦ ἀδικεῖσθαι. εἰ μὴ βούλεσθαι πεπόθασί τι αὐτὸς, ὁ φθονῶν ἄλλῳ τοῦ ποιῆσαί τι χρηστόν.

Οὐ δίδοσιν] quia alienæ vel mentes vel actiones mihi sunt res mediæ. *lib. 6. § 32.* & *lib. 8. § 55.*

Οἱ ἐν τοῖς περὶ ἄλλων ἐπαίνοις ἢ ψόγοις φρυαττόμενοι] id est, ἐπαιρόμενοι. *translatio ab equis petita, cùm in altum pedibus sublatis anterioribus, & juba concussâ, φρυάττεσθαι. supr. l. 9 § 41.* fruſtrà autem interpretes de eis intelligunt, qui alienis sermonibus & laudibus se jactant; ut alter, qui ψόγοις illud insuper habuit: vel qui aliorum laudibus ac vituperiis tantum tribuunt; ut alter, qui τῷ φρυάττεσθαι significatum non attendit. quomodo enim quis eò possit φρυάττεσθαι & ἐπαίρεσθαι, quòd ab aliis vituperio afficiatur? non eos loquitur qui laudantur, vel vituperantur, aliorúmque vel laudibus elati animos sibi sumunt, vel vituperiis perculsi abjiciunt: sed eos, qui alios laudibus, aut vituperiis prosequuntur, idque faciendo attolluntur, & efferunt se, acsi magni quippiam egissent. hæc enim est istorum ὄιησις illa, de qua Marcus *l. 9. § 32.*

Τοιοῦτοι μὲν δεῖ τῆς κλίνης εἶσι] Hinc apud Lucianum in *Cataplo*, Κλίνη, sive *lectus*, ad testimonium adversus Tyrannum dominum suum ferendum apud inferos accersitus, ἐγὼ μὲν τοιαῦτα εἰπεῖν αἰνίγματα· τοιοῦτος ἦν ἃ ἐπ' ἐμοῦ διεπράττετο. vide *ad lib. 3. § 4.* & *lib. 11. § 18.* δεῖ τῇ κλινάριῳ.

Οἷα ᾗ ποιοῦσιν] vide *ad l. 6. § 59.*

Ἀλλὰ

bus est. & *ep.* 20. *Illud te rogo atque hortor, ut philosophiam in præcordiis tuis demittas, & experimentum tui profectûs capias, non oratione, nec scripto, sed animi firmitate, & cupiditatum diminutione. verba rebus proba. facere docet Philosophia, non dicere: & hoc exigit ut ad legem suam quisq; vivat, ut verbis opera concordent, nè orationi vita dissentiat.* Et *ep.* 108. *Sic ista tractemus, ut quæ fuerunt verba, sint opera: ut voces mox in rem transferantur.* & *ep.* 24. *Hæc in animo volutа, quæ sæpe audîsti, sæpe dixisti: sed an verè audieris, an verè dixeris, effectu proba. hoc enim turpissimum est, quod nobis objici solet, verba nos philosophiæ, non opera tractare.* hoc est, *philosophos esse ἀνὰ τὸ θεάτειον, μίχει τῶ λέγειν, factis procul, verbis tenus.* ut Epicterus apud Gellium *l.* 19. *c.* 19. *homines* scil. *ignavâ operâ, & philosophâ sententiâ.* quos odisse se profitebatur Pacuvius. cujus verba in eam sententiam Macedo quidam Philosophus præ templorum omnium foribus scribenda censebat. nihil enim fieri posse indignius, neq; intolerantius, quàm quòd *homines ignavi ac desides, ornati barbâ & pallio, mores & emolumenta philosophiæ in linguâ verborum mutantes converterent; & vitia facundiâ suâ accusarent, intercutibus ipsi vitiis madentes.* Refert Gellius *l.* 13. *c.* 8. Ità (inter alia quæ indè profluxerunt in vitam mala) *quæ philosophia fuit, facta philologia est.* Senec. *ep.* 108. &, *de vita semper disputatur, nunquam vivitur.* Idem *epist.* Vitium istud in Stoicis suis, ut familiare nimis, notat idem Epictet. *dissert. l.* 3. *c.* 7. Ἀλλα λέγουσι, inquit, ἀλλα ποιοῦσι. λέγουσι τὰ καλὰ· ποιοῦσι τὰ αἰσχρά. ἀσυμφωνίαν πρὸς τὸν λόγον μαχαὶ οὐκ ποιοῦσι χρῆσθαι τούτοις ἃ λέγουσι, ἀφ' οἷς ὡς εἰδότες αὐτὰ ἐπαιρόμεθα. Idem. *l.* 2. *c.* 9. & *c.* 10. Τοιαῦτα μίχει λογαρίων πεπονθότων ἔξωθεν αὐτοῖς, ἀλλὰ τὸ ἐλάχιστον. eundem vide sis ejusmodi homunculos fustissimè simul ac acerrimè exagitantem, *enchir. c.* 51. & *dissert. l.* 3. *c.* 26. imò passim eosdem insectantem, siquidem invectivam istam singulis ferè subjectis fecit intercalarem. Quin & elegantissimâ usus imagine idem *enchir. c.* 44. Μνήμῃ σαυτὸν ὅτι τῆς φιλόσοφον μηδὲ λάλει τὸ πολὺ ἐν ἰδιώταις, μὴ πρὸς Σοφιστὰς. μέγας ὁ ἀκροατὴς, ὃν δεῖ ἐξεμέσαι, ὁ ἐκ ἐπιφανὴς. ἐπεὶ καὶ τὰ φάρμακα ἐν χόρτον φέροντα σῖς πολλοῖς ὀπισθίοις, πάντα ἀναζεῖ· ἀλλὰ ἡμῖν ἔστω πίνειν, ἕνεκεν ἧς ὄφελε ἡ ζωή. καὶ οὐ πίνω, μὴ τὰ χεῖρ ῥίπτατε τοῖς ἐσθίουσι· ἀλλ' ἐμοὶ πρόσδεντον τὸ ἔργα. Senec. *epist.* 108. *Omnia quæ dicunt, quæ turbâ audiente jactant, aliena sunt, quomodo probare possint sua esse, monstrabo. faciant quæ dixerint:* qui & *ep.* 117. claudit vocibus illis profectûs indicium proferentibus clarissimum, *Si fecero omne quod disco.* sive ut Lipsius ex MSS. vestigiis, *si vixero.* Præclarè Gregor. Naz. *orat.* 19. Οὐ γὰρ ὁ τὸν λόγῳ σοφὸς, οὗτος ἐμοὶ σοφὸς· ἀλλ' ὃστις γλῶσαν ἐυτρεφῆ ἔχει, ψυχὴν δ' ἀ[illegible] ἀνωφελῆ τὸν· ἀλλ' ὅστις ὅλον ὑπ' ἀρετῆς [illegible] τας, πολλὰ δ' ὅσα ἐνεργεῖ πρὸς ἐκείνου, [illegible] πιστον τῷ λόγῳ διὰ τὸ βίου φαιδρότητα. Ver[illegible] Aristot. *ethic. l.* 2. *c.* 4. Οἱ πολλοὶ [illegible] περιτίθεσιν· ἐπὶ δ' τὸν λόγον μᾶλλον [illegible] φιλοσοφοῦν, ἢ ὅτως ἔσεσθαι σπουδαῖοι· ὅμοι[illegible] ὄντες τοῖς κάμνουσι, οἳ δ' ἀκρόασιν [illegible] ὀθμιλοῦσι, ποιοῦσι δ' ἐδὲν τῆ περιττοῦ[illegible] ὧν ἐν ὑδὶ ἐκοῦσι ἔχειν τὸ σῶμα, [illegible] πιδύοντι, ὑδὶ ἕτοι τῷ ψυχῷ, ὅτου [illegible] Itaque verè Demosthenes: Ὡς ἁπαξ [illegible] ἀπὸ τὰ πράγματα, μάλιστον π[illegible] Præclarè liquidem Basil. Cæsar. [illegible] eodem Simeon Cancellar. *orat.* 1. Ὁ [illegible] ἄχει ῥηδίστων πρὸ τῶν ἄλλων φιλοσο[illegible] βεβαίων,

Οἱ δὲ πάντῃ, τοῦ ἡ σοφοὶ φλυάσιν. [illegible] ἐπεὶ τὸ γε λαμπρὸς ὧδε ἐπαφίεσι [illegible] ὡς τὸ μέσον, ἢ μακρὰς ὧδε αὐτῆς ἀπο[illegible] ἧς ἰδίᾳ ἡ τόδε πρὸ τῆς πραγμάτων, ἢ τὸ [illegible] ἔχειν πρὸ τὰ δικαίως πράττ[illegible] γε τῆς ἐπὶ σελήνης ἀπ[illegible] οἱ δὲ βασιλεῖς πολλοὶ ἢ δυνατοὶ [illegible] ὅτι βασιλεῖς ὄντες, [illegible] πρέπειν.

§ 17. Ὡς μὲν πρὸς ὀλίγον, κυχεμὶς [illegible] terra *l.* 4. § 3. σιγμὴ. de pelago. *l.* [illegible] γών. sunt autem κυχεμίδες *ficuum* [illegible] quo κυχεμὶς apud Suidam vitiose [illegible] Ὡς ἡ πρὸς χρόνον, στρυφνὸν θεῖον ἔχον [illegible] *pistillis circumvolutio.* M. Casaub. & sanè [illegible] στροφὴ, sive στρόφημα i. e. *pistilli circumvolutio*, proverbialiter usurpatur, & Platone philosop[illegible] *Theætet.* Platone Comico in *Adonide* & Phil[illegible] *Heroib.* ὅτι ἅπαξ τὰ αὐτὰ ποιοῦντων, ἢ μὴ [illegible] ραυότητων. uti Hesych. Suid. Zenodot. Ap[illegible] rum στρεπτὸν περιφορὰ. i. e. *terebræ verti[illegible] circumversio*, ut Xyl. Marco istic de Ipnio [illegible] breviſſimo: quemadmodum, *inquit Cæsius*, ut Beza, potiùs quàm [illegible] *ad Cor. ep.* 2. *c.* 15. *v.* 51. [illegible] illud pe[illegible] etæ nescio cujus apud Suidam, [illegible]

Τρύπανα δ' ἐνδύνεται, ἢ ἐκκόπτουσι τέρετρα. citius enim terebra circumvertitur, quàm madverti ferè potest. [illegible]

§ 18. [illegible] τῶν ὑποκειμένων] *De [illegible] rebus indaga.* Xyl. *Objecto cuique animum* [illegible] Cæl. non improbe. potest tamen, *rerum pr[illegible] unamquamque considera.* &c. τὰ ὑποκείμενα, *[illegible] tia.* Vide *l.* 8. § 22.

Ἕκαστον πρὸς ὃν ἐπέχειν] vide *l.* 4. § [illegible] & *l.* 9. § 21. *Quæ nata sunt, ea omnia denasci [illegible] unt.* Cassius Hemina *annal. l.* 2. i. e. ἀπογίνεσθαι, *desungi, mori*, non *decrescere*, ut Nonnius explicat. Senec. *ep.* 99. *Cui nasci contigit, restat mori.* Tertull.

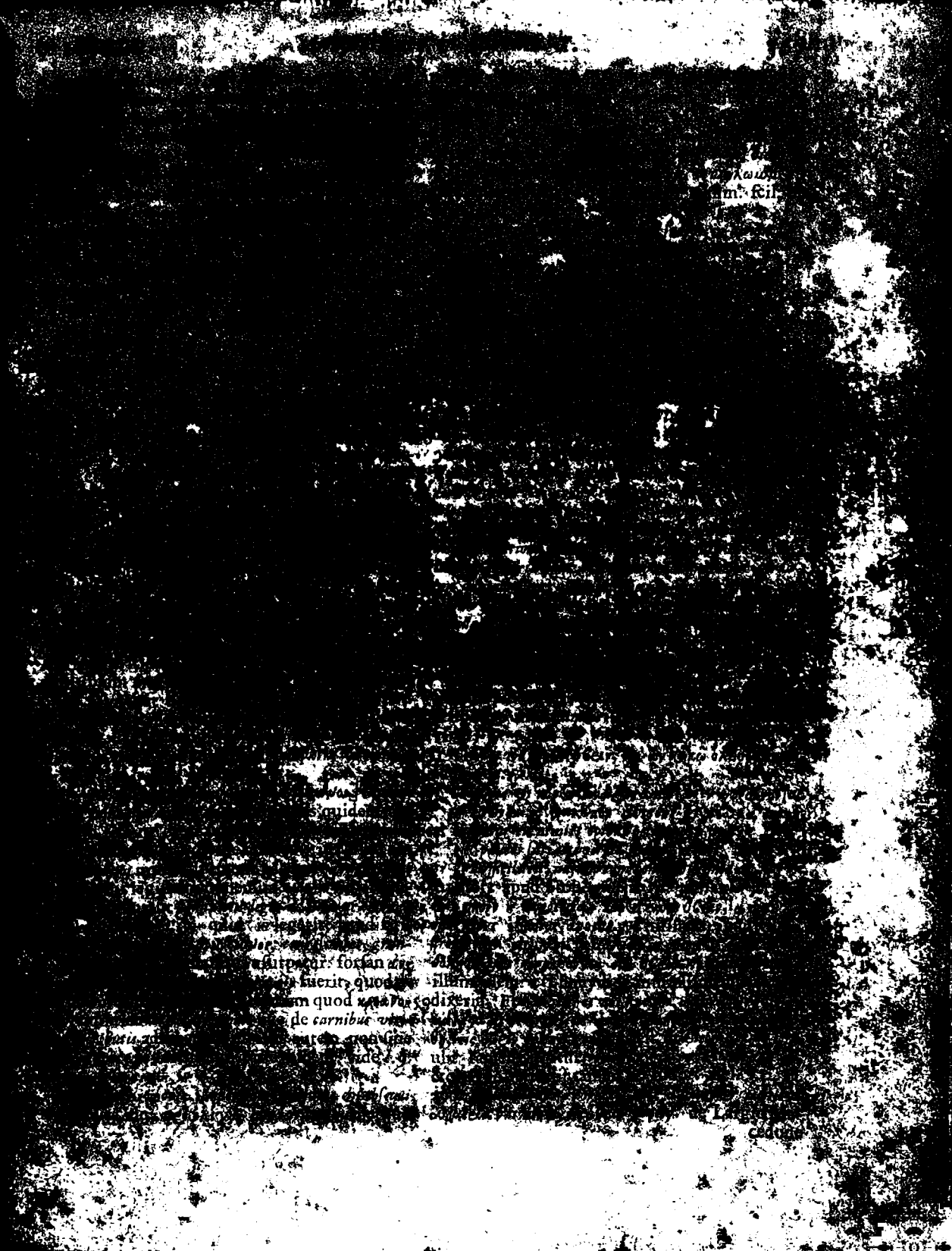

cedone quid Plin. min. *l.* 3. *ep.* 14. vide *ad l.* 6. § 38. vide & quæ de Gallo Cæsare Ammian. *lib.* 14. initio.

Δι' ὅτα] ὠφελείμωμα, scil. ut *l.* 6. § 59. *ob quæ adipiscenda*, sive, *quâ mercede.*

Καὶ μεῖ' ὀλίγον, ἐν τοιούτοις ἔσονται. Legend. ὁποίοις ἔσονται. vide *Psal.* 82. *v.* 6, 7. Esai. *c.* 14. *v.* 9, 10. & Ezech. *c.* 32. *v.* 18, 30. Verùm quod Maro *Æn. l.* 10.

Nescia mens hominum fati sortisque futuræ,
Nec servare modum rebus sublata secundis.

Sosiphanes apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 22.

Ἂν δ' εὐτυχῶσι, μηδὲν ὄντες, εὐθέως
Ἴσ' ἔσεσθ' ὀφείλετ' τὸν ὑ κύριον
Ἅδην παρεῖσθ' ὑχ ὁρᾶτε πλησίον.
Si favorit fortuna, cùm sitis nihil,
Cælo levatis capita; nec de proximo
Respicitis orcum, regna qui in regno habet. Grot.

Plutarch. *de Isid. & Osir.* Ἐι δ' ἢ πνες ἐξαιρεθέντες ὑπὸ μεγαλαυχίας, ὡς φησιν ὁ Πλάτων, ἄμα νέφη ἡ ἀγγεῖα φλεγμαίνει τῷ ψυχῷ, μηδ' ὕδρεως ἐλίξασθαι θεῶν ἐπωνυμίας, ἡ ναῶν ἱδρύσεις, θεσχὴν ἡνδισιν ἡ δόξα χείνων· ὅτα κενότητα ἡ ἀλαζονείαν μᾶ ἀσεβείας ἡ πλεονεμίας περιόφλοντες,

Ὠμῶν δέρει κραιτοῦσ δίκλω ἀρθέντες ἀπίπαν.

ἡ τὸν ἄσπερ ἀχώμενοι δρεπέται, ἢν ἱερῶν ἡ ἢν βωμῶν ἀποσαλέντες, ἐλλ' ἀλλ' ἢ τὰ μνήματα ἡ τοὺ τάφες ἔχουσιν. vide *lib.* 6. § 24. & *infr. ad* § 31.

§ 20. Συμφέρει ἐκάστῳ, ὃ φέρει ἐκάστῳ ἡ ἢν ὅλων φύσις] Pr. clara gnome. de qua vide ampliùs *ad l.* 2. § 3 & *l.* 3. § 4. & *l.* 4. § 23, 29. & *l.* 7. § 27. Apollon. Tyan. *ep.* 66. εἰ τάξις ὀρθὴ ἢν ὄντων, ἔστ ἢ, ἡ θεὸς ὅστις ἐστὶ τοῦτο, ὁ λόγος ὃ βελήσεται τὰ ἀγαθὰ πλεονεκτικὸν γὰ ἡ παρὰ τάξιν ἡγήσεται ἢ τὰ γιόμενα συμφέρειν. ubi tamen pro ἀγαθὰ malim ἀγαπητὰ, *quæ ipsi sunt cordi.* Siquidem vir bonus τὰ ἑαυτῷ ἐκ τῶν ὅλων συγκωδώμενα ἀγαθὰ ἐῇ πίπεισθαι, ut Marcus noster *l.* 3. § 4.

Καὶ τότε, συμφέρει, ὅτε ἐκείνη φέρει] vide *ad l.* 4. § 23. τὸ ἔυκαιρον. Aug. *in Psal.* 145. *v.* 15. *Præsens, tanquam ægrotum reficiens medicus, & quod opus est, hoc dat; & quando opus est, tunc dat.*

§ 21. Ἐρᾶ μὲν ὄμβρε γᾶα] Euripidis versus sunt ab Aristotele laudati, *ethic. Nicom. l.* 8. *c.* 1. *Eudem. l.* 7. *c.* 1. & *magn. l.* 2. *c.* 11. ab Athen. *dipnosoph. l.* 13. à Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 12. apud quos duos novissimos integri habentur.

Ἐρᾶ μὲν ὄμβρε γᾶί, ὅτ' ἂν ξηρὸν πέδον
Ἀκαρπον αὐχμῷ, νοτιᾶ θ' ὑδάτων ἔχῃ.
Ἐρᾶ δ' ὁ σεμνὸς οὐρανὸς πλησθεὶς ὑμῆ
Ὄμβρε πεσεῖν εἰς γαῖαν ἄφροδίτης ὕπο.
Ὅταν δ' συμμιχθῇτον εἰς τ' αὐτὸν λέχος
Τίκτουσιν ἡμῖν πάντα, βόσκουσι δὲ ἅπα·
Ὧν βέβαιον ζῷ τι ἡ θάλλει γέθ.

Cerne, amat ut imbrem terra, cùm sterili solum
Squallore lugens poscit hunc cœtus oper.
Ruršum amat & æther ipse, Veneriique impetu
Fœtos madoris explet in terræ sinus.
Quæ fœderata mutuis amplexibus,
Quod ubique rerum est proferunt, ac nutriunt.
Hinc vita vitæ sæculis mortalibus. Grot.

Eis autem gemina adducit etiam Athen. Æschyli *Danaïdibus* ista:

Ἐρᾶ μὲν ἁγνὸς ἔρανος τρῶσαι χθόνα·
Ἔρως ὑ γαῖαν λαμβάνει γάμου τυχεῖν·
Ὄμβρος δ' ἀ ἐκπεσὼν ἔρανοῦ πόσιν
Ἔκυσε γαῖαν· ἡ δ' τίκτεται βροτοῖς
Μίλων τε βόσκει ἡ βίον Δημήτριον·
Δένδρων δ' ὑδρωπ δ' ἄρα ὁπ νοτίζουσ γάμε·
Τέλειοῦ δὲ· ἢν δ' ἐγὼ παρείπον.
Penetrare terram purus ille æther cupit:
Cupit vicissim terra conjugio frui.
Ab amante cœlo defluens imbris simul
Fœcundat imber: illa mortali parit
Cereale genori germen, & pastum pecuin:
Maturitatem dat suam arboribus quoque
Mador maritus causa est: ita dico ego. Grot.

Proinde cum apud plures ista reperiantur, Plutarchus in *Solonio*, non poëtæ hunc vel illi, sed *poesi* tribuit. Ἐρᾶν δὲ ποιηταὶ λέγουσι ἡ γῆς ἔρανὸν λιον ἡ Σελήνης, ἐρᾶν οἱ φυσικοὶ, ἡ συγγίνεσθαι ωεῖσθαι ἡ γλῆ ἡ ἀνθρώπων μητέρα ἡ σπέρμ, ἐκ ἀναγκαίου ἀπολείπ πρτὲ ἡ σπ τάσιν, ὅταν ὁ δεινὸς ἔρως ἥκασ ἡ τῆς θεᾶς πλη ὕλην ἀπολίπῃ, ἡ παύσηται πόθους ἡ ὀδύνας ἐπιθεὶς ἀρχὴν ἡ μήκιστον; ità enim per imperitionem si proferatur novissima ista, Xylandri arriscо nihil opus erit. Indè Maronis illa *geor*

Vere tument terræ, & genitalia semina poscunt
Tum Pater omnipotens fœcundis imbribus æther
Conjugis in gremium lætæ descendit, & omnes
Magnus alit magno commistus corpore fœtus.

Et Statii *sylv. l.* 1. *in epithalam.*

——*Ipsum in connubia terræ*
Æthera, cùm pluvius ravescunt undique fœtus.
Sic rerum series mundique renascitur ævo.

Adjicias licet & Lucretii ista *l.* 1.

Postremò percunt imbres, ubi eos pater æther
In gremium matris terrai præcipitavit.
At nitidæ surgunt fruges ramique virescunt
Arboribus; crescunt ipsæ, fœtuque gravantur.
Hinc alitur porrò nostrum genus atque ferarum.

Quin & Scythæ πρὸ γλῶ νομίζουσι τῆ Διὸς γαῖκα. Herodot. *l.* 4. Quod autem de amore dixi de poru festivè, suo more Anacreon, *ode* 19.

Ἡ γῆ μέλαινα πίνει·
Πίνει δ' ἄνεμος αὖτῆ·
Πίνει θάλασσα δ' αὖεος·
Ὁ δ' ἥλιος θάλασσαν·
Τὸν δ' ἥλιον σελήνη.

Facunda

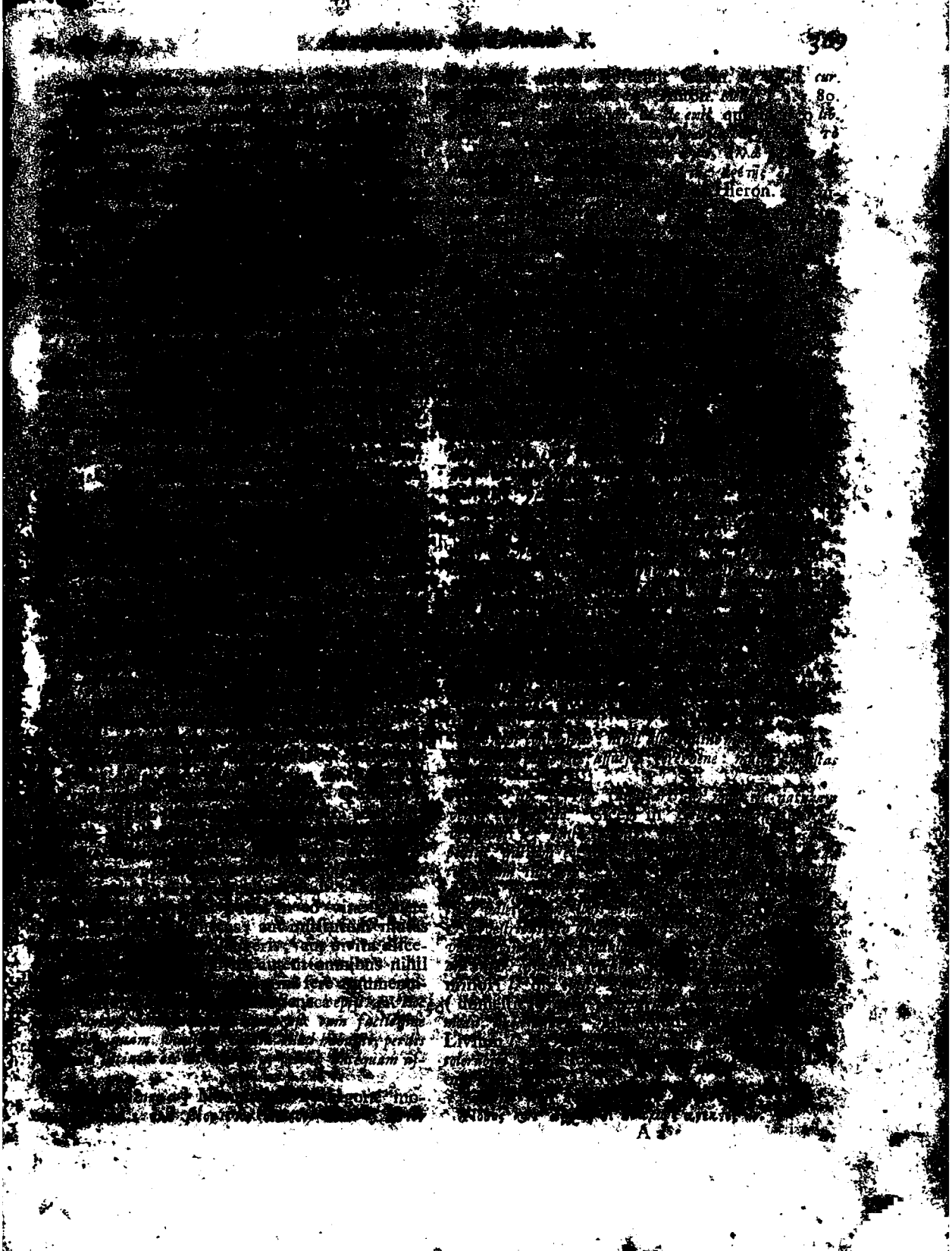

De qui doloris jam remisit tempore
Morbus, qui initio fuerat intolerabilis.

Plaut. *Trinumm.* 1. 2.

Habeas, ut nactus: nota mala res, optima est.
Nam ego nunc si ignotum capiam, quid agam nescium.

De Christi Domini jugo veterum nescio quis.

Grave dum tollis, fœnus cum tuleris.

Ἔξω στρατείας] Vitæ genus mutas: è privato in publicum prodis: negotiis immisces. Allusit forsan ad proverbium, quod à Zenodoto refertur. Μηδὲ Αὐτὸν πράγματα ἔχειν, ἀλλ' αὐτὸς ἐξελαύνειν ἑαυτοῦ.

Ἀπεκτύρηται] Vitam hanc λειτουργίαν πνὰ esse vult: quomodo Paulus ὑπηρετεῖν in concione ad Antiochenses apud Lucam *Act. c.* 13. *v.* 36. Δαυὶδ μὲν γὰρ ἰδίᾳ γενεᾷ ὑπηρετήσας, τῇ τοῦ θεοῦ βουλῇ ἐκοιμήθη. Cicer. *de senect. Dum fumus in his inclusi compagibus corporis, munere quodam necessitatis & gravi opere perfungimur.* Indè, *vitæ munera*, &, *defunctos muneribus*, dicimus, utpote quæ vitæ officia jam compleverint. Servius *ad Æn. lib.* 6. Pulcrè autem & ad Marci mentem Apostolus apud Lucam. *Act. c.* 20. *v.* 24. Ἀλλ' οὐδενὸς λόγου ποιοῦμαι, οὐδὲ ἔχω τὴν ψυχήν μου τιμίαν ἐμαυτῷ, ὡς τελειῶσαι τὸν δρόμον μου μετὰ χαρᾶς, καὶ τὴν διακονίαν ἣν ἔλαβον παρὰ τοῦ κυρίου. quasi dicat, *cur non lubens vitam ponam, ubi cursum absolverim, munusque ac ministerium à Christo Domino assignatum executus planè fuerim.* διακονίαν dixit, quod Marcus λειτουργίαν. ἀπλεστυργῶτα (quod alibi haud temerè reperias) *munere defunctum esse*: ut ἀποβιῶσαι, *vitam obiisse*: & ab eodem jam liberum & immunem fieri: quod Joannes in *Apocal. c.* 14. *v.* 13. dixit, ἀπὸ τῶν κόπων ἀναπαύσεται.

§ 23. Ὅτι πιθηκῶδες ὁ ἀγρὸς ὄζει.] *hoc esse agrum.* Xyl. *hoc vel illud esse.* Cas. f. πιθηκῶδες [ὄν.] ἐλεῶδες, *tale quid, quale illud.* nihil à loco aliquo distare, animi tranquillitatem quod attinet. vide *l.* 4. § 37.

Πάντα ἐστὶν ἐνθάδε ταὐτὰ τοῖς ἐν ἄλλῳ τῷ ὄρει] Vide *supr.* § 15. Sed & *ad l.* 4. § 3. ἀναχωρήσεις αὐτοῖς ξηρὰς. & *l.* 8. § 45. Epictet. *l.* 3. *c.* 22. Ὅπου γ' ἂν ἀπέλθω, ἐκεῖ ἥλιος, ἐκεῖ σελήνη, ἐκεῖ ὄνειροι, ἡ περὶ θηρίων ὁμιλία.

Τὰ τοῦ Πλάτωνος] Ex *Theæteto*: laudata etiam à Theodoreto *therapeut. l.* 12. *c.* 12.

Κενὸν ἐν ὄρει περιβαλλόμενος] ἀχρεῖον καὶ ἀπαίδευτον ἀπὸ ἀσχολίας ἀνθρώπων ἡγούμενος τὸν τοιοῦτον ἀναγκαῖον ψυχῇ. Κενὸν ἐν ὄρει τὸ τεῖχος περιβεβλημένον. Plat. de sapiente sermo est, Philosophiæ studiis prorsus dedito, qui non secus in urbe conversatur, quàm si in monte aliquo ab hominum commercio sejunctus ageret, murisque civitatis, perinde ac caula alicujus septo pastor rusticus, inclusus teneretur. Theodoretus cum Marco περιβαλλόμενον legit. Sed Platonis mentem fecius cepit, cùm opinaretur Platonem hoc voluisse, verum Philosophum ἐν ὄρει σπήλαιόν τινα δειμάμενον οἰκήσειν, *in cuniculo aliquo, sive fabulo in monte sibi extructo esse habitaturum*: quod Plato nullus hîc dicit.

Καὶ βάλλειν βλήματα] ista quò pertineant, ego planè sum nescius. Xyl. *& balare.* quasi βληχῶντας & βληχήματα legerit; quo fundo, quóve fundamento, video. Annot. Ludg. *proprie*, inquit, *jacula.* Sed jacula istic quid sibi velint, nullus docet. M. Cas. sequentibus addigie, βλήματα legisse videtur; *propemodum ista, quidem est mihi* verùm D. Salmas. expungenda censet, nec sensum ullum efficiant, nec in meliorem possint. Verat autem Medicorum ὑστερικοῖς ἰσχυρόσιν.

§ 24. Τί δῆτ' ἐμοὶ τὸ ἡγεμονικὸν μέρος] Epictet. *lib.* 1. *c.* 26. Αὐτὰ ἐν ἀρχῇ τὸ φιλοσοφεῖν τὸ ἴδιον ἡγεμονικόν, πῶς ἔχει. Vide *l.* 2. § 33.

Μὴ ἀπόλυτον ἢ ἀναμαλάκτον μετοιήσῃς] Vide *ad l.* 4. § 29. & *l.* 8. § 44.

Μὴ σφυρήλατος] à metallis translatum, quæ ubi liquefacta jam, affusa fuerint alicui, in unum idémque cum ea corpus coalescere videntur. Epict. *l.* 1. *c.* 12. § 19. Ὡς τὰ σφυρήλατα.] Plut. *Platon.* Ἐν ἡδονῇ καὶ λύπαις ἕκαστος ἥλου [illegible] ψυχῇ σῶμα, καὶ σφυρήλατος μαπεῖν, δοξάζειν ταῦτα ἀληθῆ εἶναι σῶμα φῇ quanquam negare possim, [illegible] de istis quicquam pronuncíare. vide *l.* 4. § 14, 16, 33. & *lib.* 8. § 35, 37.

Καὶ ἀναχωρεῖν ἐπὶ τὴν σωρείτου [illegible] ἡ φύσις οὐχ ὅτου ξυνέλεσεν τὴν σύ[illegible] *l.* 5. § 26. καὶ Συρακούσιον.

§ 25. Κύριος ὁ κύριος] Pausanias Plistonactis filius, quærenti quare legum pulcrarum nullam rogarent apud suos lycurgi, respondit: ὅτι ἐνταῦθα οὐκ ἀνδρῶν, ἐν τοῖς ἄλλοις δὲ ὑμῶν νομίζεται εἶναι. Pittacus item Crœso percontanti, quis esset maximus? respondit, ὁ τὸν κύριον ξύλου. leges dabantur quæ cadibus infcribebantur. Chilonis mo[illegible]tum; Νόμοις πείθου, quod Spartanis religiosissimum præcepit. Archidamus Zeuxidami filius, scifcitanti quam Spartæ rerum potirentur, οἱ νόμοι, ἀρχεῖα καὶ νόμους. Agesilaus in exp[illegible] bello ipsum revocantes, quod eum [illegible]re videretur, neque quidem, reliquit tamen; Ἄρχει γὰρ οὐκ ὑμῶν μόνον, ἀλλὰ τῷ πόλει, καὶ τοῖς ξυμμάχοις· καὶ ἄρχων ἄρχει ἀληθῶς χρὴ δίκαια, ὅταν καὶ ἄρχηται ὑπὸ νόμων καὶ ἐφόρων, ἢ οἷοι οἱ ἄλλοι ἐν πόλει ἄρχοντες ὦσιν. Demaratus, quærenti, quare patriâ exularet, cùm rex ibi fuisset, ὅτι κρείσσονες, inquit, αὐτῆς οἱ νόμοι εἰσίν. Plut. in *præcept. polit.* Δεῖ γὰρ οὐκ ἄχει τὸ βωμὸ φίλον ἔστω τῷ μὲν Συρακοσίῳ, ὡς τοῖς Περικλῆς φησιν, ἀνὴ ἄχει πάντες νόμοι καὶ δίκαια.

Δημίου. Verum legem universi sive naturæ. Marcus hic vult, de qua l. 2. § 16. & l. 4. § 10. de qua & Dionysius major dixit, [illegible] & Aristot. nomine [illegible]

[illegible] Clemens denique [illegible]

Ἀλλ' ὁ λυπούμενος] At dolorem aliquis concipit, &c. Xyl. imò simul, vel similiter, haud minus is quoque, qui dolet, contristatur, &c.

Ὁ βέλτιστος] propter aliquid eorum quod factum est, vel fit, vel fiet secundum voluntatem, qui universum gubernat. Xyl. ut legisse videtur [illegible] Casaubonus. Verum [illegible] ejusmodi sic concinnatæ series interpretationem illam nullo videtur admittere, nisi trajectionem durius satis constituamus; ut, illud ὁ βέλτιστος ἢ, vel ὅτι βέλτιστος, sensu falsum, subjiciatur verbis illis, [illegible] Negativa [illegible] particula intercedit, sit referendum sic ὁ [μὴ] βέλτιστος ποιῆσαι &c. qui contristatur, irascitur, vel metuit, quod præter voluntatem suam aliquid factum sit, fiat, vel futurum sit: sive, quòd quicquam, quod ipse nolit, factum sit, fiat, vel futurum sit, ex iis quæ ab eo qui universa disponit, constituta sunt. Viderint alii.

Ὅσ ὅτι τοῦτον νόμων ὅσα ἐκείνῳ ἐπιτάττει] Vide l. 7. § 32. πάντα νομοῖς. Plut. de Homer. ὁ νόμος λέγεται ἐπὶ πάντων ἡμῶν τῶν πάντων, ἢ τὸ καθῆκον ἑκάστῳ. vide & § 67.

Ὅσα ἐκείνῳ ἐπιτάττει] sive, τὰ ἐπιτάττοντα, ut l. 7. § 32. quæ cuique constituit, & ad unumquemque pertinent. Epict. polit. l. 3. c. 13. Διὰ τοῦτο μετέχειν πάντες ἐθέλουσι τῆς ἐπιστήμης ταύτης, ὅτι οἴονται ἐκ ταύτης ἐπιτεύξεσθαι τοῦ ποιεῖν ἃ βούλονται. ἀρχὴν τοίνυν τῆς παιδεύσεως ἐποιήσατο ὁ θεὸς τὸ διακρῖναι τὰ ἐφ' ἡμῖν καὶ μὴ ἐφ' ἡμῖν· τὰ δὲ ἄλλων ἑκάστου, ὅσα ἐπιτάττει αὐτῷ τὸ κοινὸν ἐπιτάττον, ἐπὶ τίνα ἐστὶν ἑκάστῳ ἐπιτήδεια. quantum ad unumquemque attinet. & l. 7. c. 1. Ἐκάστῳ ὡς εὐδαιμονίας ἐπιτάττει πρῶτον, ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ ἀρετῆς ἡ φρονήσεως, ἡ τὸ πρὸς τοὺς θεοὺς καθ' αὑτὰ. tantum unicuique felicitatis contingit, quantum virtutis & prudentiæ. Basil. Cæs. ep. 167. ad Diodor. ἑτέρῳ ὅλως διαλλάττει ἀληθείας, ἑτέρῳ ἀγωγίμων ἀγαθῶν. si rebus ipsis missis personas perstringere non convenit. Autor l. 2. Maccab. c. 9. v. 24. τὰς ἐπαλλήλους θεοῖς τοῖς ἰδίοις θεραπείας, convenientes ad sacrificia sumptus. Jun. pertinentes. Leo. Jud. & Vatabl. Porphyr. de abstinent. l. 4. Καὶ ἰδίωτα τοσοῦτον ἂν τις μαθεῖν, ὡς μὴ φύσιν ὑπαλλάττειν ἡγεῖσθαι σπουδαίοις [illegible] τοσοῦτον, ut non existimet ad unumquemque pertinere, primo esse habenas velle. Malim itaque cum Xyl. quod suum est. quàm cum Cas. quæ singulis evenient.

Σπέρμα] Semen pro genitura virili dixit. Quam a femine nomen distinguit. Aristoteles de gener. animal. l. 1. cap. [illegible] τὸ δὲ σπέρμα τὸ γόνιμον καλεῖται πᾶν, ὅσον ἐνυπάρχει σπέρμα, τὸ σπέρμα ἔχον ἐν αὑτῷ δύναμιν ποιητικὴν ὃ, τὸ ἐξ ἀναγκαίου καὶ ἐξ ἕξεως ἔχον τὴν συνιστᾶσαν. verum distinctionem hanc nec usus communis observat, nec sacræ paginæ scriptores. vide Genes. c. 38. v. 9. & Levit. c. 15. v. 16. vide l. 12. § 24.

Εἰς μήτραν ἀρεὶς ἀπορρίπτει] Perinde de femine in terram misso Christus Dominus. Marc. c. 4. v. 26. οὕτως ἐστὶν ἄνθρωπος βάλῃ τὸν σπόρον ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ καθεύδῃ, καὶ ἐγείρηται νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ ὁ σπόρος βλαστᾷ, καὶ μηκύνηται, ὡς οὐκ οἶδεν αὐτός. αὐτομάτη γὰρ ἡ γῆ καρποφορεῖ, πρῶτον χόρτον, εἶτα στάχυν, εἶτα πλήρη σῖτον ἐν τῷ στάχυϊ. ut Apostolus, ad Cor. ep. 1. c. [illegible] v. 3. οὐ ζῳοποιεῖται, ἐὰν μὴ τὸ σπειρόμενον ἀποθάνῃ, ἀλλ' οὐ τὸ σῶμα τὸ γενησόμενον σπείρεις, ἀλλὰ γυμνὸν [illegible] ὁ δὲ θεὸς αὐτῷ δίδωσι σῶμα, καθὼς ἠθέλησεν, ἑκάστῳ τῶν σπερμάτων τὸ ἴδιον σῶμα. De homine autem dictum fit, inquit, formavi in utero. Jerem. c. [illegible] v. 5. Manus quasdam autoris tui utero hominem formantis, adverte. Ambros. in Luc. l. 1 c. 6. Qui primum hominem fecit ex pulvere, omnes homines fabricatur ex femine. Augustin. adv. Jul. lib. 3 c. 17. & de nupt. & concupisc. l. 2 c. 13. Idcirco de verbo, Ap. conc. 11. qui primò creavit hominem sine homine, modò creat hominem ex homine. Ita David. Psal. 119. v. 73. Manus tuæ fecerunt & formârunt me. & Psal. 139. 13--16 Tu obtegebas me in utero matris meæ: massam meam viderunt oculi tui: & in libro tuo describebantur omnia membra mea, quæ de die in diem artificiosè confecta fabricabantur, cùm nulla prius existerent. Job item, c. 10. v. 8—12. Manus tuæ figuravêrunt & fecerunt me; sicut argillam, effórmasti me; sicut lac, fudisti me: tanquam caseum coagulâsti me: cute & carne indu[illegible] me: ossibus & nervis, contexisti me: Mater illa pia filiis suis. Maccab. hist. l. 2. c. 7. v. 22. Nescio ipsa quomodo in utero meo comparueritis: neque enim ego spiritum vitámque largita sum vobis, neque primariam cujusque informationem ego compavi; sed condi-

tor ille munaï, qui finxit hominum ortum, omniúmque naturam invenit. Quod Prudent. *Stephan. ed.* 10.

Quânam arte nobis vivere intus ceperis,
Nihilúmque & illud unde corpus nescio;
Novit animator solus & factor tui.
Impendere ipsi, cujus ortus munere es:
Bene in datorem, quod dedit, refuderis.

Hermes Pœmand.

Ὅταν ἡ γένεσις ἀποθησαυρίζει γόνον,
Συμβαίνει πορεύεσθαι ἐπὶ τὸ σῶμα·
Ὅλη μελῶν ὑσίαν πνεῖ, καὶ δύναν ἐνέργειαν,
Ὡς τῷ αὐτῷ ἀνθρώπῳ γινομένῳ.

Dei igitur opus istud, quo corporis fabrica conficitur: sed ad quod perficiendum ille animæ ministerio utitur; quam hîc Marcus designavit. vide Jul. Scal. ad *l.* 11. §. 1. Minùs enim placet, quod Tertullian. *de anima c.* 26. *omnem hominis in utero ferendi, struendi, fingendi paraturam aliqua utique potestas divinæ voluntatis ministra modulatur; quamcunque illam rationem agitare sortita.* Angelorum scilicet ministerio peragi vult ista: subjungit enim; *Nos officia divina Angelos credimus*: quos & exterorum, *Alemonæ, Partulæ, Lucinæ* substituit. At Philo *naturæ* hoc tribuit, *de mundi immortal.* ἐξ ἀνδρὸς βλαστάνουσι ἄνθρωποι, ἀπίστου μὲν οἷς μίσγαν ἐνδῶσι, ὧν ἔτυχεν, γυναικὸς δ' ἀκαθέκτου τὸ ἀπρόμικτον ἀπιστίας, τῆς δ' φύσεως ἀφράστως ἔκφυλ καὶ τοῦ τε σώματος καὶ τῆς ψυχῆς διαπλάσεως μερῶν. *naturam* vult vel animam vegetatricem, vel vim ac facultatem semini à primordio divinitus inditam.

Ἄλλη αἰτία παραλαβοῦσα] vide Galenum *de natural. potens. sive facultat. l.* 1. *c.* 3. Philo *de creat.* τὸ αὐξάμενον τῶν ζώων ἡμίτομον ἀρχὴν ἔλαβε συμβίωσις· τοῦθ' ὡς ἔστι φαυλότατον, ἀσκὸς ἀφῆ διαφεῖται. ἀλλ' ὅταν οἷς τινὶ μίσγεσθαι κρᾶσιν ἐπιτηδείαν, κίνησιν εὐδυᾶς λαβόν, οἷς φύσιν τρέπηται. (quod Gelen. ut *supra*. *l.* 2. *c.* 3. ὃ γὰρ ὂν σπέρμα αὐτῆς, τοῦθ' ὑπὸ τῆς φύσεως τῶν καὶ διαπλάττουσα τὸ ζῷον, φύσιν ἐργάζεται) φύσις δὲ βελτίων αὐτοματότερ ἐπεὶ δὲ κίνησις ἐμφυὴς ἐν ἡμῖν ἐστὶ δι' οἷα τεχνῖτις, ἣ μειώτερον εἶπον, ἀνεπιλήπτως τέχνη, ζώπλασεν, τινὰ μὲν ὑγρὰν ὑσίαν, οἷς τὰ τῶν ζώματος μέλη ἐν μέρη διαίρησιν, τινὰ δ' ἀπόμματικὴν, οἷς τὰς τῆς ψυχῆς ἰδιώματος, τινὰ δ' ἀρτηριακὴν, οἷς τὸ πνεῦμα ἀδιάπτωτον. ἢ γὰρ τὸ λογισμῷ τῶν ὑφ' ἡμῶν, διὰ τοῦ φαινόμενα ἀφανῆ, αἰσθητὰ νοητὰ, ἀσώματα σώματα, θείαν καὶ ἄϊδιον ὄντως ἐκείνου μὲν ἀπὸ σπέρματος ἐυπλοῦς ἡ φύσις πλάσσει δ' οἷς τὸ πρωτόπλαστον, τινὰ τῶν ζώων ἐν ἀνθρώποις παραλαβών. Vide & Clem. Alex. *paedag. l.* 2. *c.* 6. *ad lib.* 4. 5. 16.

Ἐξ οὗ οὖν] herì μυξδειον. *l.* 4. §. 48. & *l.* 6. §. 13. mox μέγα θαῦμα, ut Hermes supposititius Ἀσκληπιὸν θεῖον θαῦμα, ut Plato *de leg. l.* 1. unde Psalmæ illud *Psal.* 139. *v.* 14. *Mirum in modum.* & Aug. *homil.* 32. *Videt homo insolita & miratur; miratur alia, cùm sit ipse mirator maximum miraculum. Omni enim miraculo quod fit per hominem majus miraculum est ipse homo.* Idem *de civit. Dei l.* 10. *c.* 12. Similis illa Iphicratis vox, quò & Marcus forsan alluserit, fortunas evectionis suæ admirabundi, cùm obscurissimis ortus fuisset. Ἐξ οἵου οἵα; *l.* 9. atque ut *ibid. c.* 7. ἐξ οὐ, ut autem eleganter hîc Marcus, ἐξ οἵου Sophocles *ajace*, sed de demutatione in fortem factâ, οἵου ἐξ οἵου; Longus *Pastor.* Μαθὼν ὁ μειρὰξ, οἵου ἂν οἷον ἐρᾷ. Porphyr. *de abstinent. l.* 1. ἀφ' οἵων εἰς οἷα. Psellúsque, τῶν μόνων ἐνεργείας, ἀνθ' οἵων οἷα; sic mox denuo, ὅτι ἐξ οἷα; scilicet, *ex minimis seminibus nascuntur ingentia.* Senec. *de provid. c.* 1. Polyb. *historiar.* τῶν τυχόντων πολλάκις τὰ μέγιστα συμβαίνοντων. Plut. *de Stoic. contradict. c.* 31. πῶς γὰρ οὐκ ἐρῶμεν τῶν φυτῶν ζώων ἐν φυτοῖς ἐμφύεσθαι τὴν ἀρχὰς τὰ μικρὰ καὶ γλίσχρα τῶν μικρῶν τῶν μεγίστων ἰσχύος λαμβάνοντα; ὁ δὲ σπόρος σώματος ἐν ἀμπέλου ἐν μεγάλῃ βάρους, ἀλλ' ἐν πυρῶν ἢ βαλάνου πολὺ ὄγκου διαφέρουσα, ὅσον ἐν μικρῷ πυρῷ ἀπείρου, ἐξέλασεν, ἐν ἐπιπέδοις ἐρείσασα ἐρῶ ἢ βάθει, ἢ ὄρους, ἢ φυτείας ἐμπλήσειν ἀναδίδωσιν. Plin. *hist. nat.* Minimis id (cupressi semen) *grave cum* perspici quidem possint; *non mittendo* culo, etiam parvo gigni arbores: his primum crescentem fecures materiem nasci, indomitæ mensis prela, arbores velis, turribus lindis arietes. *hæc est naturæ vis, hæc potentia.* Et Senec. *quæst. natur. lib.* 2. *c.* 6. *Considerabimus quidem ingentem vim per occultum agunt parvula semina; & quorum exilitas in commissa vix locum inveniat, in tantum corpulentæ scopulos rupesque.* De fermento *supra* ad *Cor. ep.* 1. *c.* 5. *v.* 7. quod *supra* recultum. Tertull. *de resurr. c.* 42. *Sic* sines folliculi veste, sine munimento aristæ, sine pia funeratum; compagi culæ struc culæ munitum, & epist 3. *Ipsa vis* quam viriores, quibus animo, quia primat ejus. De sinapi videatur & quod Dominus Christus Matth. *c.* 13. *v.* 32. Et Marc. *c.* 4. *v.* 32. Ar de homine quantò majora dici possunt, & miranda magis?

Ἐν τοιαύτῃ ἐσκιάσθαι γινόμενα] *in abdito factus.* David, *Psal.* 139. *v.* 15. Et Solomon. *Eccles. c.* 11. *v.* 5. *nescis ossa in gravidæ utero quomodo fingantur.* Optimè Lactant. *de opific. c.* 19. *legem rationemque*

…nascendi tenet Deus solus; siquidem sol…

…θεου] τὸ βεῖδον. *l.* 12. § 30. (cui …ὶ opponit) hoc est, *vim deprimentem*, *…entem*; formam sive principium inter…is vi deorsum quædam feruntur, sicut sur…siqua tamen corpora vi suâ sursum feran… negat Lucret. cujus hæc sunt, *l.* 2.

——nullam rem posse suâ vi
…um sursum ferri, sursumve meare.

…t *externam* nescio quam *depressiones & ele…ones animam efficientem*, interpres Angl. opinatus est hîc intelligi, quæ oculis corporeis objecta sit, quomodo illa altera efformationis & nutritionis mentis conspecta, & ab authoris mente, & à rei ipsius veritate alienum est. Ità usurpavit Philo *de mundo*: τὸ μὲν ἡ πᾶν σωματικὸν χῶ, ὑπὸ τῆ ἀεὶ αὐτῶ νέ…σικῆ, βεῖδον ἀναφαίζειν. & Aristot. *problem. l.* 16. *q.* 11. Ὅταν ἡ βεῖον ὂν διάπεμψ μέρος.

Οὐχὶ πᾶς ὀφθαλμοῖς, ἀλλ' ὐχ ἥδιον ἀναρχῶς] Ambros. *de sacram. l.* 1. *c.* 2. *Melius videntur, quæ non videntur, quàm quæ videntur.* Siquidem ut Joan. Chrysost. *Genes. orat.* 10. Οὐχ ὅπως εἰ σωματικοὶ ὄντες ὀφθαλμοὶ τὰ ὀρώμενα βλέπειν ἡδύναν, ὡς οἱ ἀνθρωπικοὶ ὀφθαλμοὶ τὰ μὲν ὀρώμενα, μᾶλλὸ ὑφο…μένα. Quin & Plut. *de commun. notit. c.* 19. [Ἀ…χὰ δὲ ἡ κατὰ αἴρεσιν ἡ φύσιν, οἰκεῖόν ἡ ἀλ…λότριον,] ταῦτα μᾶλλον ἴδει διαμίγνυ ἡ ψυχῶν, ἀδιαχῶντα ἡ μιᾶς ἀνάγκης, σωτηρίαν ἔχειν τὸν ἐνέργει…αν. ἐκείνων μὲν γὰ ἔξωθέν εἰσιν αἱ φαντασίαι ἡ αἰ…σθήσιον ἐπεισόδιον· ταῦτα δ' ἐν ἧ ἀγαθὸν ἧ ἐ…ἡμῖν ζύμφυτον ἔχει τὸν γένεσιν. vide *l.* 3. § 15. & *l.* 11. § 12.

§ 27. Πάντα τοιαῦτα] vide *l.* 4. § 32. & *l.* 7. § 1, 49. & *l.* 9. § 28.

Ὅλα δεξάμενα ἡ σκηνὰς ὑποκρῖς] Vide *l.* 6. § 44, 46. & *l.* 11. § 6. Pro fabulæ sive dramatis, quæ in scena agitur, vitæ hujusce actus habet. Sic & Apul. *metamorph. l.* 8. de Tlepolemi cæde, Thrasillâ autore, per visum nocturnum patefactâ; *eamque scenam sceleris illuminat.* De rebus Cæsaris ac Pompeii, Cælius *Ciceroni l.* 8. *ep.* 11. *Scena mutatur totius hæc.* ubi qui *summa* postulant, dicti elegantiæ detrahunt. Vult enim Cælius nihil inter ambitiosos illos seriò, sed simulatè, ac velut in scena peragi. Cicero ipse *Bruto epist* 9. *Tibi nunc populo, & scenæ* (ut dicitur) *serviendum.* De Domitiano Dio Cassius, & Joan. Xiphilino in Compendium redactus; histor. Roman. *l.* 67. Καίτοι ἡ σκηνο…ποιᾶ τι ἴοικὸς ἐγένετο· αὐτός τε γὰ ἡ φιλεῖν τὸν ἀδελφὸν ἡ πενθεῖν ἐσεσκηνοποίη, ἡ τὸν ἐκείνυς τὸν ἐπ' αὐτῶ μὴ δακρύον ἔλεξε, πάντα τὰ ἐναντιώτατα, ἂν ἠθέλετο, ζκηπ…δμῶ. vide eundem de Tiberio, *ad l.* § 11, 14. Elegantissimè autem linguâ nostrate expressit istud Tho. Morus noster sub finem *historiolæ Edwardi V.* quo loco, ubi perfidiam Ducis Buckingamiæ regis actionem describebat, tibus quam proceres plebisq; nomine, qui nihil minùs volebant, huic tanquam negotii totius ignaro, diadema regium deferentis, hujus tanquam qui id nollet, obstinatè respuentis, nec nisi prece improbâ & importunâ, ut admitteret, adacti: *Multus*, inquit, *erat inter homines his de rebus ultrò citróque sermo habitus; mirari plerosque, ità utrinque actitatum, acsi neutra pars sua alteri communicasset consilia, cùm nemo interim tam hebeti esset ingenio, qui ex composito rem geri non liquidò satis perspiceret. Verùm ex adverso respondere alios; Negotia istiusmodi à viris politicis, spectante populo, quasi fabulam in scena, peragi. In dramate verò, etiamsi nolint satis spectatores, sutorem esse qui tyranni partes agit, … noris expers fuerit, ut in majest… sodalitate priscæ familiariter … inem, futurum sp… ut satellitis manu caput comminutum meritò referat, quia scenæ faciem conturbatum ierit.* Videatur & Petronius, & Joannes Sarisber. *policrat. l.* 3. *c.* 8. *ad l.* 11. § 6. ὃν ἡ μείζονα ζκηνῆς, repræsentandus uterque.

Αὐλὼ ὅλω Ἀδειανῦ vide *l.* 8. § 23, 31.

Μόνον δ' ἑτέρων] *Eadem planè*, inquit, *& ista & illa omnia, nisi quòd alios actores habuerunt.* q. d. fabula eadem utrobique fuit: histriones tantùm subindè mutabantur: deesse videtur vocula aliqua μεταβόλλω vel tale quid. Christ. Colerus *epist. de stud. politic. Eadem fabula nunc luditur, quæ olim; tantum personæ mutatæ sunt.* Rectè autem M. Cas. ista prioribus attexuit; quæ Xyl. nullo sensu cum sequentibus commiserat.

§ 28. Ὅμοιον τῷ δυσμίμῳ χοιρίδιῳ λακτίζοντι ἡ κερατίζοντι] Elegans imago. Talis Tyrannus ille Lucianeus in *cataplo*, qui fato trahente, Παρ' ὅλω τῶ ὁδὸν ἀντίπαιε, ἡ ἀντίκα, ἡ τὸ πόδε ἀντερείδων φεὶς τύλφ, ὑ παντελῶς εὐγωγῶ ἦν. Talis Flaccus de quo Philo; Πρὸς ἕκαστον ἀφωνιάζοντα ἡ κικαγότα, ἡ διαπαλαίοντα· ἂν ἡ σύμπας κατηρέφθη τὸ ζῶμα, ὡς ἱερεῖα τρόπον τινὰ χειρωθῆναι.

Τῶ ἔνδεσιν ἡμῶν] *Miserias mortalis vitæ hujus.* Cas. *alligationem nostram.* Xyl. malim, *illigationem* (nisi si vocabulum vitiatum sit, quod quis forsan suspicetur) ut indicetur necessitas illa, quæ fato nos illigatos & obstrictos habeat. Siquidem *fatum* Stoici definiunt *necessitatem rerum omnium actionúmque, quam nulla vis rumpat.* Senec. *quæst. nat. l.* 2. *c.* 36. Idémque *epist.* 77. *Series invicta & nullâ mutabilis ope illigat & trahit cuncta.* Habes disertè ἔνδεσιν nostri. Eodem respexisse videtur Homerus *Iliad.* β *v.* 111. & 1. *v.* 18.

Ζεὺς μὲ μέγα Κρονίδης ἄτῃ ἐνέδησε βαρείῃ.

Sed & apud Dionem Prus. *orat.* 30. ille nescio quis, μᾶ πάντας ἀλύσει δεδέχθ, contendit. quem vise

sis id argumenti latiùs ibi prosecutum. Posset forsan & animæ in corpore, cui *illigata* quodammodo hæret, ut testæ piscículus incola, *innexio*; quam, dum in malis agit, moræ longioris impatiens, lugeat quis, designari. Εἱμαρμένη enim ista quoque dici potest, & solet. De Pythagoreis Clemens *strom. l.* 3. ἐκνομαθοῦσι, καὶ μετενσωμάτωσις, καὶ μετεμψίχωσις τῶν ψυχῶν, qui & *l.* 7. τὴν μετένδησιν dixit. Et in eandem mentem Plato *Timæo*: τὰς τῆς ἀθανάτου ψυχῆς περιόδους ἐνέδησεν εἰς ἐμπέφυτον ζῶμα καὶ ἀπέρρυτον. quod Cicero *lib. de universo* sic reddidit: *In eo* (corpore scil.) *influente atque effluente animo divino ambitus illigabant*, ut vel aliam scripturam secutus fuerit Tullius, vel (quod magis autumo) apud hunc vitiata sint verba, legendumque *animi divini ambitus*: nam *divinum* dixit quod ἀθάνατον Plato. Et mox: Αἱ δὴ, εἰς ποτομὸν ἐνδεθεῖσαι πολλὴ, ὅτ' ἐκφύγωσιν, ὅτ' ἐκφεύξωνται, &c. quod Cicero ab imagine Platonica illa discedens; *Itaque illi in flumen immersi, neque tenebant neque tenebantur: immersos* dixit, quod *illigatos* Plato, ad imaginem præsentem aptiùs atq; accommodatiùs; sicut & in antegressis ubi corporis ex elementis primis structura depingitur, quod Plato, Εἰς ταυτὸ ξυνεκόλλων, ἃ τοῖς ἀλύτοις οἷς αὐτοὶ ξυνήχθησαν δεσμοῖς, ἀλλὰ διὰ σμικρότητα ἀοράτοις γόμφοις ξυντόνοις. Cicero: *Eas inter se copulabant, haud iisdem vinculis quibus ipsi erant colligati, sed talibus quæ cerni non possent propter parvitatem, crebris quasi cuneolis injectis*, &c. ξυντόνοις illud insuper habuisse videtur, quod ad aliam imaginem spectaret, nec cum *vinculis* & *clavis* sive *cuneolis colliquefactio* aptè satis convenire videretur. Cæterùm ista accuratiùs pensitanti dictionis mutilatæ subit animum suspicio. Siquidem illud τὴν ἔνδεσιν ἡμῶν, non ad superiora pertinere videtur, sed sententiam novam inchoare; ad quam pleniùs concipiendam verbum aliquod desideretur, puta δέδυκεν, vel ejusdem significatûs aliud quidpiam. δέδυκεν ἡ τὴν ἔνδεσιν ἡμῶν, καὶ ὅτι μόνῳ τῷ λογικῷ ζώῳ δέδοται τὸ ἑκουσίως ἕπεσθαι, &c. *Considera autem quomodo necessitate fatali illigati sumus, dum*

Ducunt volentem fata, nolentem trahunt:

& quòd sponte sequi creaturæ ratione præditæ soli conceditur. Certè nisi sic concipiatur, dictionis series hiabit; & copulativa planè superflua & otiosa est futura. Illustrabit autem locum hunc imprimis Persæ dictum ab Herodoto *l.* 9. literis consignatum; Ξεῖνε, ὅ, τι δεῖ γινέσθαι ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἀμήχανον ἀποτρέψαι ἀνθρώπῳ. Ταῦτα ἡ Περσέων ζυχοὶ δεσμώμενοι, ἐπίστανται ἀναγκαίῃ ἐνδεδεμένοι. *Mardonium*, inquit, *sequimur, fatali quâdam necessitate illigati.* Subjungit idem, tanquam ἔνδεσιν istam deplorans; ἐχθίστη ἡ ὁδὼν αὕτη ἐν ἀνθρώποισι αὕτη, πολλὰ φρονέοντα, μηδενὸς κρατέειν· *hoc autem in rebus humanis acerbissimum est, quòd nulla prudentia potestatem det cuiquam extricandi se necessitate istâ, quâ constrictus tenetur.*

Ἑκούσιος ἕπεσθαι] vide *l.* 4. § 34. sponte sequi, ideò solius hominis proprium est, quia solus habet τὸ αὐτεξούσιον, & *liberam electionem* solus obtinuit; ad bona & honesta, hominis solius probè instituti; quia huic soli & ad benè agendum propendet animus & volupe est rectà incedere. Galen. *de affect. curand. c.* 6. Οὕτω γοῦν καὶ αὐτὴν τὴν ἀνθρώπων ὀρεκτικὴν ἐπιθυμίαν τοῖς βελτίοσι τοῦ χείρους, ἢ μὴ ἔχουσι βιαζομένους, ὥσπερ τὰ παιδία καὶ τοὺς ἐκτὸς ἢ πειθομένους ἑκόντας, ὥσπερ τοὺς ἀγαθοὺς φύσει.

Ἕπεσθαι ψιλὸν, πᾶσιν ἀναγκαῖον] vide *ad l.* 3. § 4. & *ad l.* 6. § 42. Cleanthes; (quem vide *ad l.* 3. § 4.)

Ὡς ἕλομαί γ' ἕσομαι· ἢν δ' μὴ θέλω,
Κακὸς γενόμενος, οὐδὲν ἧττον ἕψομαι.
Sequar impiger: fac nolle; factus improbus,
Cogente restitantem vi, sequar tamen.

scil. quod Senec. 107. post Cleanthis illa;

Ducunt volentem fata, nolentem trahunt.

Et *epist.* 77. *Puta te nolle sequi, duceris.* (eo scil. sensu quo ad supplicium rapti *duci* dicuntur) *fac tui juris, quod alieni est.* Allusit eódem & *quæst. natur. l.* 2. *c.* 59. *In omnes constitutum est capitale supplicium; & quidem constitutione justissimâ. nam, quod maximum solet esse solatium extrema passuris, omnium causa eadem est. sequeremur traditi à judice aut magistratu, & carnifici nostro præstaremus obsequium. quid interest utrùm ad mortem jussi eamus, an ultronei? Quisquis autem queritur, & plorat, & gemit, imperata facere vi cogitur, & invitus rapitur ad jussa nihilominus. quæ autem dementia est potiùs trahi quàm sequi?* Epictet. *l.* 2. *c.* 16. Ταῦτα (λύπην, φόβον, φθόνον, ἐπιθυμίαν, μαλακίαν, ἀκρασίαν) εἰ ἔστιν ἄλλως ἐκβαλεῖν, εἰ μὴ σὲ μόνον ἢ Διὸς ἀποκλεῖσαι δυνήσῃ μόνῳ σφαττομένου, τίς ἐκείνου σφαγὴν καθυποστήσεται; ἂν δ' ἄλλό τι θέλῃς, οἰμώξῃ καὶ σήμερον ἀκολουθήσεις τῷ ἰσχυροτέρῳ, ἔξω ζητῶν ἀεὶ καὶ σήμερον καὶ αὔριον, καὶ μηδέποτ' εὑρήσεις ὃ ζητεῖς, ἃ μὴ δεῖ, ἀφεὶς ἐπεὶ ζητεῖν ὅπου δεῖ. Pia sanè, & cœlitùs illapsa sententia. In eandem mentem Greenhamus noster. *oper. tom.* 2. *c.* 31. § 15. *O si Deum homines sponte sequerentur. omnino siquidem sequendum est; aut sicut ovis pastorem ad caulam ducentem, aut sicut porcus lanium ad macellum trahentem: quodsi ad macellum malimus quàm ad caulam, bestiæ sumus, aut bestiis ipsis etiam pejores.*

§ 29. Διὰ τὸ τάττειν] vide *l.* 12. § 31.

§ 30. Τί παράμοιον ἁμαρτάνεις] Ità Dion Syracusanus, qui cùm à Dionysio tyranno patriâ pulsus Megaram petiisset & ad Theodorum urbis illius principem, quem convenire cupiebat, non sine difficultate admitteretur, indignantibus, qui aderant illi, familiaribus, τί τῶν, inquit, μεμφόμενοι; καὶ ὃ αὐτὸ

αὐτῇ. πάντα δὲ συγχωρήσας ὅμοια τύπτειν ἐποίμαινε. *Patienter hoc ferendum est: forsitan enim & nos, cùm Syracusis ageremus, in gradu dignitatis alicujus constituti, aliquid tale fecimus.* Narrant Plvr. in *Dion.* & Val. Max. *lib.* 4. *c.* 1. nisi quòd ille Παιδόδωρον vocat, quem iste Theodorum. Plut. *de utilit. ex inimic.* Ὁ Πλάτων ὁσάκις ἀχθοφορούσην ἀνθρώπους παρίδοι, πρὸς αὑτὸν ἐπῳδὴν λέγειν, Μή που ἔρ' ἐγὼ τοιοῦτος; & *de audiend.* Τὸ τοῦ Πλάτωνος ἐκ ὀπισθίου ἀεὶ πρὸς αὑτὸν ὀπισθοφυλακοῦντα ἀπορθίγγειν, ἤ που ἔρ' ἐγὼ τοιοῦτος; Meminit & ejusdem idem, in *monit. salubr.* &, *de irac. cohibend.* quod Flaccus sic, *satyr.* 4.

——*Hoc quidem non bellè: numquid ego illi*
Imprudens olim faciam simile? hæc ego mecum
Compressis agito labris.——

Idémque *sat.* 3. ——*quid tu?*
Nullàne habes vitia? imò alia, haud fortassè minora.

Et mox;

——*denique teipsum*
Concute, numquæ tibi vitiorum inseverit olim
Natura, aut etiam consuetudo mala.

Epictet. *lib.* 4. *c.* 4. Περιέρχω τοῖς ἀνθρώποις τινὰ φασὶ, τινὰ κυνοῦντα, ἃ κακοήθως, ἵνα ἴδω λέγειν ἢ καταγελᾶν· ἀλλ' ἐπ' αὐτὸν ἐπιστρέφω, καὶ τ' αὐτὰ κἀγὼ ἁμαρτάνω. πῶς οὖν παύσομαι; τότε γὰρ ἐγὼ ἡμάρτηκα· νῦν δ' ὑγιὴς, χάρις τῷ θεῷ. Vix Christianum magis dici poterat. Gemina certè sunt noviſſima ista Apoſtoli illis, de Romanis, *ad ipſos epiſt. c.* 6. *v.* 17. forsan autem legendum, *ἐμαρτήκω, ὅπως οὖν παύσωμαι. quo modo*, ſive *ut, id uberiùs facere deſiſtam.* vide & *ad lib.* 7. § 26. & *lib.* 11. § 18.

Ὅτι βιάζεται] & *lib.* 8. § 14. ἀναγκάζεται. Ità Clemens *ſtrom. l.* 1. Στέργουσα τῆς ἀληθείας, ἢ ἀλαζόνας, ἢ γοητοδίδυμος, ἢ βιαδίνας. Et mox: βιάζεται πολλάκις ὀδύνη τις καὶ ἀλγηδὼν, φιλονεικία τε αὖ καὶ θυμός. & rurſus: Αἱ λέξεις αὐτοὶ σφᾶς σοφιζῶν, ὁ μόνον γοητεύσει, κλέπτων τοὺ πολλοὺς, βιαζόμενος δὲ ἔνθ' ὅτι. Apud Galenum, *de affect. dignoſc. & corrigend. c.* 4. ὑπὸ τῆς κατεχούσης θυμῆς βιαδὼς ἔφερε. vide *l.* 7. § 62. & 63.

§ 31. Σατύριον ἰδὼν σωφρονικὸν, φαντάζου ἢ Ἐπιγόνῃ, ἢ Ὑλλίδι] Confusè nimis iſta, Xyl. reddidit. diſtinctius Caſ. falſus tamen, opinor, uterque quòd *Socraticum* pro nomine proprio habeat, cùm ſit ſectæ denominativum, & ad *Satyronem* an *Satyrionem* potiùs, quod magis ſuſpicor, referatur.

Καὶ [Εὐφράτην ἰδὼν] *Euphrates* Philoſophus Ægyptius, quem laudat Plinius min. *lib.* 1. *ep.* 10. Commemorat, nec ſine laude, & Epictet. *enchir. c.* 35. & *diſſert. lib.* 2. *c.* 15. & *l.* 4. *c.* 8. & Eunap. in *vitar. proœm.* vide *ad lib.* 7. § 57. perſtringere tamen videtur Philoſtrat. in *vit. Apollon. lib.* 5. *c.* 11. & 14. & *lib.* 6. *c.* 4. De morte hujus ità Dio. *lib.* 69. Ἐν τῷ ἔτει ἐκείνῳ καὶ Εὐφράτης ὁ φιλόσοφος ἀπέθανεν ἐκλόντος, ὅπερ ἐφαρμακεύθη καὶ αὐτὸς ὑπὸ τοῦ Ἁδριανοῦ κείνειον, καὶ διὰ τὸ γῆρας, καὶ διὰ τὴν νόσον, πᾶν. ubi fruſtrà Leunclav. poſcit legi Εὐφρήτης. cùm *Euphratis* nomen agnoſcant præter ſuprà memoratos, etiam Euſeb. in *Chron.* qui Stoicum fuiſſe tradit; & Sidon. *lib.* 4. *epiſt.* 3. qui Aſtronomiæ etiam peritiam tribuit.

Εὐτυχίωνα] *Eutychio Proculo Siccenſi, Grammatico* uſum Marcum, monet Capitolinus. Verùm Eutychio iſte, quem hìc Marcus, an is exiſtat, ambigo; cùm inflexione levi diſcrepent nomina, *Eutychius* & *Eutychio*; eò magis, quia Grammaticum cum Philoſopho componi, haud ſatis congruum videatur.

Σιλουανὸν] *Sylvanum.* is fortè fuerit quem & Σιλβανὸν Suidas. Σιλβανὸς, φιλόσοφος, ὃς ὁπαδὸς ἦν τοῦ ἄλλα καὶ ἱερὸς, ἁπλούστερος δὲ τὰ ἤθη καὶ ὁπαδὸς ἦν.

Καὶ Ἀλκιφρονα] deeſt ἰδὼν (quod Xyl. in fraudem induxit) vel librarii culpâ deperditum; vel ὃν τῷ τοιοῦτῳ ſupplendum. *Alciphronis philoſophi Magneſii* meminit Suidas: ſub ejus nomine epiſtolæ quædam, quæ ſophiſtam magis quàm philoſophum ſapiunt, ab Aldo aliiſque ſunt editæ

Τροφαιοφόρον] *Trophæophorus* iſte quis extiterit, ariolari non poſſum; ſed nec nomen ipſum alibi legiſſe memini.

Καὶ Ξενοφῶντα ἰδὼν] apparet hinc τὸ ἰδὼν, *conſiderandi*, non *conſpiciendi*, ſignificatum iſtìc obtinere; cùm *Xenophon*, qui ſeculis aliquot Marcum anteceſſerat, inter cæteros contemplandus proponatur.

Κείτωνα] *Crito* Socratis familiaris amicus; ut patet ex Platonis *dialogo*. Sed & Xenophontis; quod liquet ex *epiſtola ad eundem* Xenophontis; unde excerpta quædam habemus apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 83.

Σάβηρον] fortè Σεβῆρον potiùs, ut *lib.* 2. §. 14. *Severus* Philoſophus Marco cumprimis charus. de quo ad locum illum diximus.

Πῇ ἔν ἐκεῖνοι; ὁπόθεν ἢ ὁπόθεν] *nuſquam aut ubicunque.* Xyl. *nuſquam aut ubilibet.* Caſ. verùm leg. diſtinctim, *ὅπου δή; nuſquam, aut ubi tandem?* ſic *lib.* 7. § 57. Νῦν ἔν ἐκεῖνοι πᾶ; ὁπόθεν.

Καπὸν] Ità *l.* 12 § 27, 33. quod *lib.* 2. § 17. πῶρον. Empedocles apud Plut. *de Iſid. & Oſir.* & Sext. Empir. *adv. logic. lib.* 1. *c.* 2.

Παῦρον δ' ζωὴν βίον μέρος ἀθρήσαντες,
Ὠκύμοροι, καπνοῖο δίκην ἀναδόντες, ἀπέπταν.

verſus prior haud ſatìs integer videtur. H. Stephanus, Παῦρον δ' ζώης ἀΐου, legendum autumat. Hervet. Π. δ' ζωοῖσι. ego Π. δ' ἐν ζωοῖσι, utrique præferam. Hoc idem in ſacra pagina, *Pſal.* 37. *v.* 20. Οἱ δὲ ἐχθροὶ τοῦ Κυρίου, ἅμα τῷ δοξασθῆναι αὐτοὺς καὶ ὑψωθῆναι, ἐκλείποντες ὡσεὶ καπνὸς ἐξέ-

λπον. Interpres Græcus sic extulit, quo tamen in loco veritas Hebraica sic potiùs habet: *Improbi peribunt; & inimici Dei, tanquam agnorum, sive aricum, adeps, consumentur, & in fumum abibunt.* allusione factâ ad victimarum immolatarum rationem. de quibus *Il. δ. v.* 317.

Κνίση δ' ἀερτὲς ἴκαν ἑλισσομένη περὶ καπνῷ,

Ibid. Ps. 102. *v.* 3. ὀξέλιπεν, ὡσεὶ καπνὸς, αἱ ἡμέραι μου. Jacob. *epist. c.* 4. *v.* 14. Ποία γὰρ ἡ ζωὴ ὑμῶν; ἀτμὶς γάρ ἐστιν, ἡ πρὸς ὀλίγον φαινομένη, ἔπειτα δὲ καὶ ἀφανιζομένη.

—— Ψυχὴ δέ τε, ἠύτε καπνὸς,
Ὤχατο τετριγυῖα —— *Iliad. ψ. v.* 100.

Senec. Troad. *chor.* 2.

Hæc omnes petimus fata: nec amplius,
Juratos superis qui tetigit lacus,
Usquam est, ut calidis fumus ab ignibus
Vanescit spatium per breve sordidus;
Ut nubes, gravidas quas modò vidimus,
Arctoi Boreæ disjicit impetus:
Sic hic quo regimur, spiritus effluct.
Post mortem nihil est: ipsaque mors nihil.

Καὶ τὸ μηδὲν] Euripides (*Meleagro*, opinor) apud Strob. *tom.* 2. *tit.* 122.

Τὰς ζώσας ἴσθι δρᾷς· καθορᾶν δὲ πᾶς ἀνὴρ
Τῇ κὰ σκιᾷ· τὸ μηδὲν εἰς ὃ δεῖ ῥέπει·

Viventibus te impende: nam qui est mortuus,
Humus est & umbra: nil quod erat in nil abit. Grot.

unde refingenda suspicor quæ apud eundem ex eodem, sed vitiata, puto, *tit.* 98. sic exhibentur:

Τὰς ζώσας ἴσθι δρᾷ· καταθνητὸν δὲ μὴ
Τῇ κὰ σκιᾷ, τὸ μηδὲν εἰς ὃ δεῖ βλέπε.

Etsi nôrim ab interpretibus hæc aliò trahi. Sophocl. *Ajac.*

Ὁρᾷ γὰρ ἡμᾶς οὐδὲν ὄντας ἄλλο πλὴν
Εἴδωλ', ὅσοιπερ ζῶμεν, ἢ κούφην σκιάν.

Nam videt nil nos esse mortales, nisi
Imaginosa somnia, aut umbram levem. Grot.

Euripid. *Medeâ.*

Τὰ θνητὰ δ' οὐ νῦν θεῖον ἡγοῦμαι σκιάν.

Humana nil nisi umbram ego nôram priùs.

E nostris quidam:

Bulla est omnis homo, flos, vapor, umbra, nihil.

hoc est quod Ebræi. הבל & בוב *vanitas* & *falsitas*, sive *mendacium*, *Psal.* 39. *v.* 6. & *Ps.* 62. *v.* 9.

Σὺ δὲν ἐν τίνι] *tu autem in quo tempore es?* Xyl. ut χρόνῳ subintelligatur. *quam brevis es ævi?* vide *ad l.* 4. § 33.

Οἷαν ὕλην καὶ ὑπόστασιν φύσεις;] Plut. *de tranquil.* Ἀλλ' ὥσπερ ἐν μυσικῇ βαρεῖς φθόγγοι καὶ ὀξεῖς, ἐν δὲ γεωμετρικῇ φανέντα καὶ ἄφωνα γεγράμματα· μυσικὸς δὲ καὶ γεωμετρικὸς, οὐχ ὁ διάτειναι καὶ μαλθάξαι θέλων καὶ μιμήσασθαι πρὸς τὸ οἰκεῖον ὄργανον· ἔστω καὶ θεασάμενον ἀντιστοιχίας ἐχόντων, ἃ δεῖ τοῖς ἐπέρροις ἐξαδυμεῖν, ἁδ' ἀπορεῖσθαι, ἀλλ' ὥσπερ ἁρμονικὸς, ἁμελλύοντας δεῖ τοῖς πρώτοις τὰ χείρονα, καὶ τὰ φαῦλα τοῖς χρησοῖς ἐμφελαμβάνοντας, ἐμμελὲς τὸ τοῦ βίου μέρος ποιεῖν καὶ οἰκεῖον αὐτοῖς. Hoc est quod Marcus hic ὕλαν καὶ ὑπόστασιν, *materiam subjectam* hæc facere, in qua se exerceat, & artis suæ specimen edat exarâque.

Γυμνάσματα] vide *ad lib.* 6. § 20. & *infrà* § 1033. Creusa apud Euripidem *Ione*;

Πρὸς τίν' ἀγῶνα πρόθυμα' ἀρετῆς;
Οὐ πόσις ἡμῖν σοφὸς τις γίγνει;
Στέρομαι δ' οἴκων, στέρομαι παίδων·
Φροῦδαι δ' ἐλπίδες, ἃς ἐλαχίδας
Χρήζουσα καλῶς, ἐκ ἐσωσάμην.
Virtutis stadium quale patet mihi?
Vir nonne ipse mihi proditor extitit?
Expulsa ædibus (heu) orbâque liberis:
Vanæ spes etiam, quas bene ponere
Cùm valdè cupiam, non datur exequi.

Joan. Chrysost. *in Act. orat.* 15. Ἔστω σοι πάλαισρα καὶ γυμνάσιον ἡ γυνή. πῶς γὰρ ἐκ ἄοπλον, γυμνάσια αὐτῇ ἀναλήψεσθαι ἀδὲν χεῖρον ἔχοντα, ἔνθα θλίβομαι τὸ ζῆμα, γυμνάσια ἢ μὴ ποιῶν οἴκοθεν καὶ ἐκ τῆς ἀγώνων σέφανον ἡμῖν παρέχοντα; Epictet. *l.* 3. *c.* 24. Ἐπὶ τούτοις ὁ θεὸς με νῦν ἐπαπέδυσε ἄγει, νῦν δὲ ἐκεῖ πέμπει, πόνους δίκνυσι τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλ' ἀρχῆς, νοσηλίας, οἷς ὕλαις πέμπει, οἷς διαμωτηρίου εἰσάγει. ἐ μισῶν· μὴ γένοιτο· τίς δὲ μισεῖ τὸν ἄξιον τῆς ὑπηρεσίων ἑαυτοῦ; ἀδὲ ἀμελῶν· ὃς γε ἀδὲ τῆς μικροτάτων πρὸς ἀμελεῖ· ἀλλὰ γυμνάζων, καὶ μάρτυρι πρὸς τοὺ ἄλλους χρώμενος. vide *ad lib.* 6. § 42.

Μέχει ἐξοικειώσης σαυτῷ] Senec. *de ira. lib.* 2. *c.* 13. *Nihil est tam difficile, & arduum, quod non humana mens vincat, & in familiaritatem perducat.*

Ὡς ἐῤῥωμένου σώματος πάντα ἐξοικειοῖ] Eadem imago, *infrà* § 35. τὸ σωμάτιον ῥωμαλέον ποιῶν, in animantibus quibusdam ad miraculum usque stupendum observârunt autores celeberrimi; utpote in sturnis, coturnicibus, cervis, capreis. Aristotel. *de plantis lib.* 1. *c.* 5. Ὁ ὑοσκύαμος, καὶ ὁ ἀλλόκοτος ἀνθρώποις μὲν θηλυτήριον, θηρὶ δὲ τισὶ ὄρτυξι. Sext. Empir. *Pyrrhon. hypoth. lib.* 1. *c.* 14. § 1. Τὸ γῦν κώνειον malvæ τοῦ ὄρτυγας καὶ ὁ ὑοσκύαμος τοὺς ὗς. αἱ δὲ χελῶναι καὶ σαλαμάνδρας ἐδίσασι· ἀσπίδι ἔλαφος τὰ ἰοβόλα ζῶα, καὶ αἱ χελιδόνες κανθαρίδας. Alex. Aphrodis. *problem. præfat.* ὄρτυγας τις ζητεῖ τὸν ἀλλόκοτον, τοῖς ἀνθρώποις θηλυτήριον ὄντα· ψάρες δὲ τὸ κώνειον. Basil. *in hexam. orat.* 5. Τὸ μὲν κώνειον οἱ ψάρες βόσκονται, διὰ τὴν κατασκευὴν τῆς χώματος τὴν ἐν τῷ θηλυτηρίῳ βλάβην ἀποδιδράσκοντες. ἀλλόκοτος δὲ ὀρτυγὼν δὴ φησὶ, ἰδιότητι κράσεως τὴν βλάβην ἀποφεύγοντων. quæ eadem apud Eustathium Antioch. *in Hexam.* leguntur. uter ab utro acceperit,

rit, alii viderint. Ambros. *hexam. l.* 3. *c.* 9. sic reddidit. *Sturni vescuntur cenio: nec fraudi est eis, quoniam qualitate sui corporis venenum succi letalis evadunt. Helleborum autem plerique loquuntur escam esse & alimoniam coturnicum, eò quòd naturali quodam temperamento sui corporis vim pabuli nocentis evitant.* Denique, *cervis cibus venenum est.* Plin. *hist. nat. lib.* 10. *c.* 23. *coturnicibus veratri semen, gratissimus cibus.* & *c.* 72. *Capreæ & coturnices venenis pinguescunt, placidissima animalia.* Lucret. *de rer. nat. lib.* 4.

Tantáque in his rebus distantia differitásque est,
Ut quod alis cibus est, aliis fuat acre venenum;
Sic etenim nobis veratrum est acre venenum;
At capreis adipes & coturnicibus auget.

Et *l.* 5. *Quippe videre licet, pinguescere sæpe cicutâ Barbigeras pecudes, homini quæ est acre venenum.* Tum struthio ferrum, ossa, saxa, quidlibet ferè, comedit, concoquit, conficit, Plin. *lib.* 10. *c.* 1. *concoquendi sine delectu devorata mira natura.* Alex. Aphrod. *probl. præfat.* Στρουθοκάμηλος ἐλάττονι πυρὶ ζέσαν πέψει. Ælian. *de animal. l.* 14. *c.* 7. Λίθους καταπίνει ὁ στρουθός, ἐν τῷ ἐχίνῳ φυλάττει, καὶ πέπτει τῷ χρόνῳ. Quin & de hominibus ac gentibus etiam nonnullis, prioribus illis gemina prodidere. Sext. Empir. *Pyrrhon. hyp. l.* 1. *c.* 14. § 2. Ἀλλὰ καὶ Λιβύπωνα οἱ ἀντιπέρην τῆς Μαιώτιδος παρὰ τὸν Τάναϊν ποταμὸν οἰκοῦντες, σκορπίους καὶ ὄφεις, καὶ τὰ παραπλήσια ἀκινδύνως ἐσθίειν. Refert & Idem *ibidem* de Rufino quodam Chalcidense, ὅτι ἐλλεβόρου ὡς τὴν τυχοῦσαν σιναπέως φορτηφόρητο καὶ ἔπινεν. de anu quâdem Attica quæ κωνείου πεπλήρωκε ὀλκὰς ἀκινδύνως: de Lyside, qui μικωνίου πέπωκεν ἀλύπως ἐκοιμήθη.

Ὡς τὸ λαμπρὸν πῦρ] Vide *ad l.* 4. § 1.

§ 32. Μηδενὶ ἔξεστω εἰπεῖν ἀληθέστερον σοῦ] Festivè Aristippus orator, qui in judicio causam ipsius egerat, postquam jam obtinuerat, interroganti quid Socrates illi profuisset, respondit, τοῦτο, τοὺς λόγους, ὃς οὐδεὶς ὑμῶν ἐμοῦ ἀληθεῖς εἶ). Laert. *l.* 2. sed & Pindarus cuidam, qui quò gratiam sibi ab eo deberi innueret, se aiebat ubique locorum apud cunctos illum collaudare, regessit, eidem sese prædicationis gratiam referre; faciendo nempe ut vera loquatur. Κἀγώ σοι χάριν ἀποδίδωμι. ποιῶ γάρ σε ἀληθέστερον. Plut. *de laud. propria.*

Ἀλλὰ φιλῶ] D. Christus suis, Matth. *c.* 5. *v.* 11. Μακάριοί ἐστε, ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς, καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν, ψευδόμενοι, &c. neque enim, si ἀληθεύοντες. Cato *orat. De Coss. suo,* apud Charis. *lib.* 2. *Ei rei do operam, ut mihi falsò malè dicatur.* vide Philipp. Maced. quid de se, *supr. ad* § 11.

Ὅσις τούτων τι θεῖ σε ψευδής] Ergò & in mente, non in lingua tantùm, mendacium est.

Πῆρ ἢ τοῦτο δή σοι] Plaut. *Trinum.* 1. 2.

M. *Omnes bonos bonásque accuratè addecet, Suspicionem & culpam, ut ab se segregent.*
C. *Non potest utrumque fieri.* M. *Quapropter?* C. *Rogas? Nè admittam culpam, ego meo sum promus pectori: Suspicio est in pectore alieno sita.*

Lips. *Cent.* 1. *ep.* 77. *Qualis sim, in me situm est. qualis audiam, in vana est vulgo.* Erasm. *epist. Innocentiam præstare possum: quid homines de me loquantur, non possum.* vide *l.* 11. § 14.

Τίς ὁ κωλύων] Vid *l.* 2. § 9. & *l.* 3. § 12. & *l.* 8. § 32.

Κρεῖττον μηκέτι ζῆν] Vide *supr. ad* § 8. Τί ἔστι ζῆν θέλεις, τοιοῦτος ὤν; Epictet. *l.* 3. *c.* 26.

Οὐδὲ γὰρ αἱρεῖ λόγος] *Neque enim patitur ratio te nisi talem.* Xyl. *neque enim rationi consentaneum est, ut vivat, qui talis non sit.* Cas. ad verbum, *neque enim poscit, postulat, exigit ratio,* (ut vivas, scil.) *ni hujusmodi sis.* Sic Plato *Phileb.* Διαφέρει ἆρα τὸ ζῆσθαι ἡδέως ἢ ἀνιαρῶς, ἢ τι τοιοῦτον πάσχειν, ἐάν μὴ ὁ λόγος αἱρεῖ. *Ratio non poscit,* vel *non patitur* etiam. Epictet. *lib.* 1. *c.* 29. Μέχρι τίνος; μέχρις ἂν ὁ λόγος αἱρῇ ζωωθῆναί με τοῦ σωματίου· ὅταν δὲ μὴ αἱρῇ, λάσετε αὐτό. *Quoque ista perpetieris? quamdiu me corpusculo huic conversari ratio exegerit. Ubi autem hoc ratio non exegerit amplius, tollite illud sultis à me.* vide *ad l.* 4. § 24.

§ 33. Τί ὅτι τὸ δεῖ πάντας τῆς ὕλης] vide *ad l.* 9. § 27. & *supr.* § 11. 12, 31. & *l.* 12. § 1.

Οὐ φορτικὸν παῦσαι πίνων] Ità *l.* 9. § 26. Δυσκόλως ἐνεγκόντων.

Ἀπόλαυσιν δὲ δεῖ καταλαμβάνειν] Ità *lib.* 8. § 26. εὐφροσύνην. & *l.* 11. § 16. χαρᾶς. & *l.* 3. § 6. ἀπόλαυσον. *Psal.* 112. *v.* 1. *Beatus vir qui deum timet, delectatur in præceptis ejus;* exequendis, scil. D. Christus; *Mihi cibus & potus est, voluntatem paternam exequi.* Joan. *c.* 4. *v.* 34. & Job *c.* 23. *v.* 12. *Non recessi à mandatis ejus: verba oris illius demenso meo prætuli.* Scitum, tritúmque est Laconis illud, qui interrogatus, τί παρέχει παιδαγωγῶν, quidnam institutione puerorum suâ præstaret; respondit, τὰ καλὰ τοῖς παισὶν ἡδέα ποιῶ. *Facio ut honesta illis jucunda fiant.* Plut. *virt. docer.* sive, ut idem, *de virt. mor.* ὅτι ποιήσει τὸν παῖδα τοῖς καλοῖς ἥδεσθαι, καὶ ἀχθεσθαι τοῖς αἰσχροῖς· *facturum se, ut honestis delectentur, turpia verò exosa habeant.* Ἓν μεῖζον οὐδὲν, οὐδὲ κάλλιον, *quo nihil majus meliúsve,* sive *præstantius:* inquit ille. Liban. *orat.* 11. de Antiochenis suis, ἥδιστον, ἢ μόχθον, τὸν τῆς οἰκείας σοφιστὴν τρέφειν; τοῦτο ἐγὼ ἀναλαμβάνω πᾶσι πόνους ἢ δεξάμενος, τὸ δ' ἐπ' αὐτῷ μόχθον ἀγαπήσαντες.

Παντὸς ἢ ἕξεως] Vide *ad lib.* 5. § 16. & *lib.* 12. § 1. Senec. *epist.* 28. *Quid tam turbidum fieri potest quàm forum? ibi quoque licet quietè vivere si necesse sit.*

Τῷ μὴ ὄντι κωλύοντι] Vide *l.* 8. § 57, 60.

Ὅτι

Ὅσα ὑπὸ φύσεως ἡ ψυχὴς ἀλόγω διοικεῖ] vide *supra* § 2. & *l.* 6. § 14.

Νῦς ὁ τῆ λόγος] vide *l.* 8. § 32, 41.

Τὸ σωματικὸν τὸ νεκρὸν] vide *l.* 4. § 45.

Οὐδὲ ποιεῖ κακόν] vide *l.* 4. § 7. & *l.* 9. § 41.

Κρείττων γίνεται ὁ ἄνθρωπος] Malis externis melior fit homo. quia sunt ἀρετῆς καὶ λόγω γυμνάσματα. *supr.* § 30. Gregor. Naz. *adv. Julian. orat.* 1. φιλεῖ γὰρ τὰ ψυχαῖα φρονήματα πρὸς τὸ βίᾳ κρατῆν αὐθαδίζεσθαι· καθάπερ φλὸξ ὑπὸ ἀνέμου ῥιπιζομένη, πυκτέρα μᾶλλον ἀναπίπτει, ὅσῳ ἂν ζοφερώτερον καπνίζῃ. Quod Naso *amor. l.* 1. *eleg.* 1.

Vidi ego jactatas motâ face, crescere flammas:
Et vidi nullo concutiente mori.

Et mox: οἱ δὲ γυμνοὶ πυρέττειν καὶ χειμασμὸν πυρίπνοον δέδοικεν, ἢ ἀθενίστερον, ῥώσαντες τὰς ψυχὰς εἰς εὐσταθείαν, καὶ ὥσπερ ζίδηρον θερμὸν ὕδατι, τοῖς χειδωίοις σωμάτεσι. Idémque *orat.* 28. ἴσως τι μύθῳ φυτὸν, ὃ δάλλῃ τεμνόμενον, καὶ πρὸς ἢ σίδηρον ἀναγωνίζεται, καὶ εἰ δεῖ παραδόξως εἰπεῖν, πρὸς παραδόξα σώματα, δυνάτερα, καὶ τομῆ φύεται, καὶ αὔξεται θρεπτικώτερα, τοιοῦτόν τι καὶ ἡ φιλοσοφία. Quod Flaccus *carm. l.* 4. *ode* 4.

Duris ut ilex tonsa bipennibus,
Per damna, per cædes, ab ipso.
Ducit opes animúmque ferro.

Et Epictet. *enchir. c.* 24. ὃ, τι γὰρ ἂν τούτων ἀποβαίνῃ, ἐπ' ἐμοὶ ὄφελος ἔσται ὑπὸ αὐτοῦ. & *l.* 3. *c.* 20. Καὶ ἀπὸ νόσου ὄφελος ἐστὶν ὑγιαίνεσθαι· (ità Antigonus, qui à morbo revalescens, ὠφέλημαι γέγονα· inquit: διδάσκει γὰρ ἡμᾶς ἡ νόσος καὶ μέγα φρονεῖν, ὡς ὄντας θνητούς. Plut. *Apoph.*) ἔστιν ἀπὸ πυρώσεως· ἔστιν ἀπὸ δακτύλου. Hinc professiones illæ de se Davidicæ, *Psal.* 119. *v.* 67, 71. Hinc *catino*, in quo aurum argentúmque expurgari solet, piorum perpessiones atque ærumnæ conferuntur. *Psal.* 66. *v.* 10. Esaiæ *cap.* 1. *v.* 25, &c. 48. *v.* 10. Job *c.* 23. *v.* 10. Dan. *c.* 11. *v.* 35. Malac. *c.* 3. *v.* 23. *ad Rom. c.* 5. *v.* 2. 3, 4. Jacob *c.* 1. *v.* 2, 3. Petr. *ep.* 1. *c.* 4. *v.* 12. Autor *Sap. Solom. c.* 3. *v.* 6. Jasoni Siracid. *c.* 2. *v.* 4. Sed & autor *ad Ebr. cap.* 12. *v.* 11. καρπὸν εἰρηνικὸν τοῖς δι' αὐτῆς γεγυμνασμένοις ἀποδίδωσι δικαιοσύνης. vide *l.* 7. § 58.

Ἐπανεστῶτες] vide *l.* 5. § 15.

Τὸν φύσει πολίτην οὐδὲν βλάπτει] vide *ad l.* 5. § 22. & *supr.* § 6.

Τῶν καλουμένων ἀκληρημάτων] ἀκληρήματα, συμφοραὶ, δυσχύαι. Suidas: apud quem ἀκληρώμασι perperam legitur pro ἀκληρήμασι, cùm in vocabulo ipso, quod literarum series docet; tum & in scriptoris nescio cujus verbis his *ibidem adductis*, διὰ τοῦτο δηλοῖ μοι μάλιστα πεπεισθεῖν τοῖς ἀκληρήμασι, διὰ τὸ πάντων βέλεσι τοξεύεσθαι καὶ μεθίεσθαι εἰς διάφορα. à verbo ἀκληρῶν. unde mox apud eundem, Συμπαίζοντες τῇ τῶν ἀκληρήτων ὑπερηφανίᾳ. & Diodor. *l.* 16. De Philippo bello superatis insultante; ὑβρίζων διὰ λόγων τὰς τῶν ἀκληρούντων δυσχυίας. & de Thebis à Macedonibus direptis; ὡς ἦν, ὅτις ἰδὼν, οὐκ ἂν, ἠλέησε τὰς τύχας τῶν ἀκληρούντων. & mox: τὴν ἰδίαν ἔχθραν εἰς τοῖς τῶν ὑποκειμένων ἀκληρήμασιν ἐναπεδείκνυτο.

§ 34. Τῷ διδεισιδήμονι ὑπὸ τῶν ἀληθῶν δογμάτων] Ità Basil. at Lugd. διδαγμένῳ. Xyl. *qui morsus est à veris dogmatibus, tanquam qui à cane rabioso*, &c. inquit M. Cas. Verùm ego ista concoquere non possum. Lego igitur, τῷ δεδιδυμένῳ, ei qui veris dogmatibus imbutus est. Sicut βεβαμμένον dixerat, *l.* 3. § 4. atque eodem sensu Plato dixit, *de leg. lib.* 4. ἵνα δόγμασιν ἢ αὐτῷ δόξα γίγνοιτο ὀρθὴ δεινῶν τε καὶ ὁσίων πέρι.

Ἀρχὴ δὲ τοῦ βεβαιοτάτου] Hoc est quod vulgò dicitur; *verbum*, sive, ut Terent. extulit, *Phorm.* 3. 3. *Dictum sapienti sat est.* Maxim. Tyr. *dissert.* 27. Ὥσπερ γὰρ ὅταν μακρῶν καὶ λεπτῶν δοκῶν, ὁ τὸν σύρραπτα κινήσας, παρίπτωσε τοῦ κίνησιν τὴν πρώτης τὸ δεσμὸν μέχρι τῆς ἀκμῆς· καὶ ὥσπερ τῶν μακρῶν καὶ διατεταμένων κάλων, ὁ διανύσας τοῦ ἀρχοῦ, παραδίδωσι τοῦ κίνησιν τῷ ὅλῳ, βαδίζων ὅπου τὸ πέρας· οὕτω καὶ τῆς τοῦ βεβαίας ἀρχῆς δεῖ πρὸς ἔννοιαν τῶν πραγμάτων ὅλων· ὁ μὲν δὴ εὖ πεφυκὼς ἀνὴρ, καὶ πρὸς ἀρετὴν εὐπρομήθης, αὐτός τε παρ' αὑτοῦ τοῦ ἀρχοῦ λαβὼν, πορεύεται, καὶ ἐφοδεύει, καὶ ξυλλαμβάνει, καὶ ἀναπιμπάζεται τὴν μνήμην τῶν νῦ διδαγέντα. Joan. Lenccius in *præfat. ad observat. polit.* *Ut semen, quamvis sit exiguum, cùm occupavit idoneum locum, vires suas explicat, & ex minimo in maximos actus diffunditur: sic tametsi pauca sunt & angusta quæ dicuntur, tamen si illa animus bene cultus exceperit, radices agunt, exurgúntque altiùs, & undequaque se expandunt.*

Φύλλα τὰ μὲν] Ista non integra, sed concisa; nec tam versus ipsos, quàm versuum ἀποσταρισμένα duo, repræsentat hìc editio Lugdunensis; & in versione sua reddidit Xylander; cùm in Marci contextu tamen integros exhibuisset: nempe,

Φύλλα τὰ μὲν τ' ἄνεμος χαμάδις χέει. ———

Et, Ὡς ἀνδρῶν φυὴ. ———

Nec est ab vero simile, Marcum ista duntaxat, posuisse, quia τὸ ζέφυρον priùs dixerat; alium aliquem, Xylandrum forsan ipsum, reliqua suppleviſſe. Sunt autem Homeri ex *Il.* ζ. *v.* 147. unde & primum imaginis istius, pulcherrimæ sanè, libet adjicere versiculum,

Οἵη τῶν φύλλων φυὴ, τοίηδε καὶ ἀνδρῶν.

Laudatum à Zenone apud Laërt. *l.* 7. à Pyrrhone *ibid. l.* 9. à Strabone *l.* 14. à Schol. Apollon. *ad l.* 1. à Plutarcho *ad Apollon.* & *de tard. num. vindict.* qui & subjungit, Φύλλοις εἰκάζει τὸν βίον, ἀπομαραινομένοις παντάπασιν, καὶ ῥᾳδίως ἐν ὀλίγῳ. à Luciano in *speculantib.* à Simonide (referente Stobæo

bæo *tom.* 2. *tit.* 98) qui & ἓν τῶν κάλλιστον dixisse Chium Poetam asserit, sed quod pauci admodum seriò cogitant, à Clemente *strom. l.* 6. qui Homerum contendit & ista, & illa, *Il. φ. v.* 464.

—— Βροτῶν ἕνεκα πολεμίζω
Δειλῶν, οἳ φύλλοισιν ἐοικότες, ἄλλοτε μέν τε
Ζαφλεγέες τηλέθουσιν ἀρούρης καρπὸν ἔδοντες,
Ἄλλοτε δ' αὖ φθινύθουσιν ἀκήριοι. ——

à Musæo accepisse; qui eadem prior sic extulerat.

Ὡς δ' αὖτως ἠ φύλλα φυὴ ζείδωρος ἀρούρα·
Ἄλλα μὲν ἐν ἐαρὶ μὲν ἀποφθίνει, ἄλλα δ' φύει.
Ὡς δ' ἠ ἀνδρώπων γλωσσὴ ἠ φῦλον ἐλίσσει.

ubi observanda παρονομασία in φύλλον & φῦλον. eisdem gemina ferè habet & Mimnermus apud Stob. itidem.

Ἡμεῖς δ' οἷά τε φύλλα φύει πολυάνθεμος ὥρη
Ἠρος, ὅτ' αἶψ' αὐγῇσιν ἐπηλύσι
Τοῖς ἴκελοι, πήχυιον ὀλὴν χρόνον ἄνθεσιν ἥβης
Τερπόμενα, πρὸς Διὸς, εἰδότες ὔτε κακὸν
Οὔτ' ἀγαθὸν· κῆρες δὲ παρεστήκασι μέλαιναι,
Ἡ μὲν ἔχουσα τέλος γήραος ἀργαλέου,
Ἡ δ' ἑτέρη θανάτοιο. &c.

ubi versu 2. pro αἶψ' Andr. Schott. *observ. l.* 2. *c.* 52: ἂψ legi vult, ut de Solis recursu qui ab hyeme vere fit, intelligatur. ego quarto pro πρὸς Διὸς, quod nec locum hic habet, & metrum corrumpit, πρὶν δὴ legerim, ut infantiæ pueritiæque tempora respiciantur, quibus boni maliq; discrimen vix innotescit. unde his hominem, ὡς βοτὸν πι, μὴ φρονεῖν ait Æschylus *Inferiis*; *sensu carere*, Plin. *l.* 7. *c.* 52. *teneros*, *rudes*, *inutiles annos*, appellat Senec. *epist.* 99. & Aristophanes apud Clem. *strom. l.* 5.

Ἄνδρες ἀμαιμάκετοι, φύλλων γενεῇ ἐπιόμοιοι.

Plut. adv. Epicur. Τὸ δὲ ἐφήμερα καλεῖν καὶ ἀβέβαια καὶ ἀσταθμητα, φύλλοις τε γενομένοις ἔτος ὥρα καὶ φθίνουσιν εἰκάζειν τὸν βίον, τί παρέχεται ἄλλο τοῖς ποιητάις, ἢ τὸ τῆς Σαρκὸς ὀθνεῖον καὶ πολυβλαβὲς καὶ νοσῶδες; Quin & Jason Siracid. *sap. c.* 14. *v.* 19. Ὡς φύλλον θάλλον ἐπὶ δένδρῳ βασίῳ, τὸ μὲν καταβάλλει, ἄλλα δ' φύει· ὕτως γενεὰ Σαρκὸς καὶ αἵματος, ἡ μὲν πλήθει, ἑτέρα δ' γεννᾶται. Nec est huic absimile, quod Doctores Talmudici in עירובין five *Mixtorum tractatu*. בני האדם דומים לעשבי השדה הללו נוצצין והללו נובלין *Filii hominum similes sunt herbis agri; quarum aliæ florent, aliæ marcescunt.* August. in *Psalm.* 101. *conc.* 2. ubi adduxerat Solomonis illud ex *Eccles. c.* 1. *v.* 4. *Generatio vadit una, venit altera. Videtis generationes hominum sic esse in terra, tanquam in arbore folia; sed in arbore olivæ, vel lauri, vel cujuscunque alterius, quæ toto tempore fronde vestita est. Sic tanquam folia, genus humanum terra portat, plena est hominibus, sed cùm aliis morientibus, alii nascendo succedunt. Semper enim arbor illâ veste viridi ornata est. Sed subter attende quàm multa calces arida folia.* Vide Flaccum *ad lib.* 4. § 33. Ab hominibus ad montes etiam transtulit Philo *de mundo.* ὅτι δένδρων ἐστὶν αἱ φύσεις πᾶν ὀρῶν διαφέρουσιν· ἀλλὰ τὰ μὲν ἐκείνα, κομῶσι μέν ποι φυλλορροεῖ, κομοῖς δ' πάλιν ἀνθεῖ· διὸ καὶ τὸ ποιητικὸν οὐ ἔφηται, φύλλα, τὰ μὲν τ' &c. ἡ αὐτὸν τρόπον καὶ πᾶν ὀρῶν, τὰ μὲν ἀποφαύσται, τὰ δ' φυομένοις. Cæterùm dicto Homerico illo Stratonicus pro more suo jocularitur est abusus; cùm enim Caunum (Cariæ id opidum est) appulsus, incolas à loci insalubritate vultu pallido admodum lividóve incedere perosque conspiceret, poeticum illud proruliste fertur,

Οἵη περ φύλλων γενεὴ, τοίη δὲ καὶ ἀνδρῶν,

reprehensus verò, quasi locum insalubritatis notâsset, scommate etiam acerbiore adjecto perstringens, Μή ποτ', inquit, ἀπόθηται μ' ἂν λέγειν νοσερὸν, ὅτι καὶ οἱ νεκροὶ ἐκπατοῦσι; *An ego sustineam*, inquit, *civitatem morbidam, aut insalubrem dicere, in qua mortui quoque ambulent?* Refert Strabo. *l.* 14.

Φυλλάεια ἠ καὶ τὰ πυγία σε] Hinc Epictetus νόσημων existimanti de puerulo dicere, Λέγειν ἀποθανῆ, *cras forsitan morietur*; Λέγε νόσημον εἶ καὶ τὸ φυλλορροεῖν. vide *ad l.* 11. § 33, 34. & apud nos in patria lingua, *infantes flosculos* esse, vulgari diverbio dicitur. Cæterùm quo modo φυλλάεια Marcus istic, ità βολβάεια ἢ κοχλίδια *uxorem liberósque* dixit Epictetus *enchirid. c.* 12. vel 7. potiùs. Lucian. in speculant. Ἐκεῖνο μὲν ὁ χαίρων, ὅτι ἀρρένα παῖδα ἔτεκεν αὐτῷ ἡ γυνὴ, καὶ φίλως διὰ τοῦτο ἐστῶν, καὶ τέκνωμα τῷ πατρὸς πθίμενον, εἰ ἠπίστατο, ὡς ἐπίδοξος γνώσιμος ὁ παῖς τιθήξεται, ἆρα ἂν ἔτι δοκῇ χαίρειν ἐπ' αὐτῷ γνωμένῳ; ἀλλὰ τὸ αὔριον, ὃν τὸν μὲν εὐτυχοῦντα ὁρᾷ τοῦ παιδὸς ἐκεῖνον ὁρᾷ, τὸν τῷ ἀθλητῇ πατέρα, τῷ Ὀλύμπια νενικηκότος· ἢ γείτονα δὲ, ἢ ἐκκρεμίζοντα τὸ παιδίον ἐκ ὁρᾷ, ἀλλ' εἶδεν, ἀφ' εἵλε αὐτῷ κέρμα ἐκρέμασε. Senec. *ad Marc. c.* 9. *Tot præter domum nostram ducuntur exequiæ; de morte non cogitamus: tot acerba funera; nos togam nostrorum infantium, nos militiam, & paternæ hæreditatis successionem animo agitamus: tot divitum subita paupertas in oculos incidit, & nobis nunquam in mentem venit, nostras quoque opes æquè in lubrico positas. Acerba* cùm dixit, *poma* alludebat, quibus poeta ignobilis in fictitio *Hadriani & Epicteti colloquio*, prout, *foliis* Homerus & ex Homero Marcus istic, nos contulit *disticho illo*;

Poma ut in arboribus pendent; sic corpora nostra,
Aut matura cadunt, aut citò acerba ruunt.

Καὶ ταῦτα τὰ ὀπωρῶνα] ἀνθρώπια scil. ut. *l.* 9 § 29. ἀνθρώπια μυξῶν μεστά.

Σὺ πάντα ὡς αἰώνια ἐσόμενα] Senec. *epist.* 120. *At nos corpus tam putre sortiti, nihilominus aterna proponimus, & quantum potest ætas humana protendi, tantum spe occupamus, nullâ contenti pecuniâ, nullâ potentiâ, nihil satis est morituris, imò*

mori-

morientibus: quotidie enim propiùs ab ultimo ſtamus, & illò unde nobis cadendum eſt omnis hora impellit.

Μικρὸν γὰρ καταμύσεις] *Paulo pòſt morieris.* καταμύειν, *connivere, oculos claudere,* pro, *mori.* quia moribundis viſus deficit, mortuis oculi clauduntur. indè formulæ illæ *Il. ε. v.* 82. & alibi frequenter ;

——τὸν ἢ κατ' ὄσσε
Ἕλλαβε πορφύρεος θάνατος. —— & *ibid. v.* 47.
—— συνιεὶς δ' ἄρα μιν σκότος εἷλε.

Item *Il. π. v.* 350.

——θανάτῳ δὲ μέλαν νέφος ἀμφεκάλυψεν·

Sed & apud Maron. *Æn. l.* 10.

——*letho canentia lumina ſolvit.*

&, *Olli dura quies oculos, & ferreus urget*
Sonmus ; in æternam clauduntur lumina noctem.

Contrà. βλέπειν, ſive, *videre,* pro *vivere* ; & βλέποντες *videntes,* pro, *viventibus.* Euripid. *Troad.*

Οὐ ταὐτὸν, ὦ παῖ, τῷ βλέπειν τὸ κατθανεῖν.
Τῷ μὲν γὰρ ἔστιν, τῷ δ' ἄγονον ἐλπίδες.

quod Theocrit. *idyll.* 4.

Ἐλπὶς δὲ καὶ ζωοῖσιν· ἀνέλπιστοι δ' θανόντες.

Idem *Iphigen. Tauric.*

Θανόντα μᾶλλον ἢ βλέποντ' ἔξω φίλον.

Quod idem alibi :

Οὐκ ἂν θεραπεύσαιμι καὶ τὸν ἄψυχον φίλον.

&, ἥλιον ὁρᾶν, φῶς ὁρᾶν, pro eodem. Euripid. *Troad.*

——ἆρά μοι ἀέλιον λιπάτει ;

& *Ione* : Ἥλιον ἂν θαυμάσαιμι, ἢ 'ξορᾶν φάος. Syntaxis inſolens, ſed qualis illa (ut obiter adnotem) *Herc. fur.*

Παρεγενόμαν ἂν μᾶλλον, ἢ πάσχειν κακῶς.

Idem. *Iph. Taur.*

Οὐκ ἄλλην ἥδιον ἢ μὲ φῶς ὁρᾶν θέλω.

&, Ἃ χρὴ θανόντος σε βλέπειν ἡμᾶς φάος.

Itémque, *Alceſt.*

Χαίρεις ὁρῶν φῶς ; πατέρα δ' οὐ χαίρειν δοκεῖς ;

Cui ſubjungit Epictet. *l.* 2. *c.* 22.

Θέλεις βλέπειν φῶς ; πατέρα δ' οὐ θέλῃ δοκεῖς ;

Ità Naſo, *triſt. l.* 5. *eleg.* 4.

Sive diem videat, ſive tegatur humo.

§ 35. Τὰ χλωρὰ θέλω] viridia enim oculis grata ſunt, viſúmque reficiunt. Plut. *de tranquill.* τὰς ὄψεις ὥσπερ ἀπὸ ἄγαν λαμπρῶν πτοωμένους, ταῖς ἀνθηραῖς καὶ ποώδεσι χρόαις παραχεῶμεν. Et Baſil. Cæſ. *ep.* 5. Τοῖς ὀφθαλμοῖς, ἐπειδὰν ποτὲ συντόνως τὰ λαμπρὰ καταβλέψωσι, φέρει τινὰ ῥᾳστώνην πρὸς τὰ χλοάζοντα τῶν χειμάτων ἐπιπολάζειν. Plut. idem *de amor. frat.* Ὀξυθυμίαν τινες εἰώθασι δεῖν ἀπιρίσκειν, ὅτι τὰ μὴ ποιοῦντα πληγὴν μηδὲ αἰσχύνην, πλὴν ὄψιν.

Καὶ πρὸς ὑγιαίνουσαν ἀκοὴν] Ad *aurem* retulit, ſed animi, non corporis, ἠθικῶς & φυσικῶς conſideratam, quod hic Marcus, *de ſtomacho,* Joannes ὁ Χρυσορρήμων *in Act. Apoſtol. orat.* 55. quo loco laudans Apoſtoli illa *ad Cor. ep.* 1. *c.* 3. *v.* 2. Γάλα ὑμᾶς ἐπότισα, οὐ βρῶμα· οὔπω γὰρ ἠδυνάσθε. & *ad Heb. c.* 5. *v.* 11, 12. Γάλακτος ἐν χρείᾳ κατέστητε, καὶ οὐ στερεᾶς τροφῆς. ἐπεὶ νωθροὶ γεγόνατε ταῖς ἀκοαῖς. Sed & auditorum Chriſti illud, Joan. *c.* 6. 60. Σκληρός ἐστιν ὁ λόγος οὗτος, τίς δύναται αὐτοῦ ἀκούειν ; quibus adjici poterant, cùm Chriſti ipſius ad ſuos illa, Joan. *c.* 16. *v.* 12. Πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν. ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι. tum & Apoſtol. *ad Tim. ep.* 2. *c.* 4. *v.* 3. iſta, τῆς ὑγιαινούσης διδασκαλίας οὐκ ἀνέξονται, κνηθόμενοι τὰς ἀκοάς. quanquam in illis auris infirmior, in iſtis inquinatior notari videtur. Ἔστι γάρ, inquit, ἕξις ἀσθενὴς καὶ ἀκοῆς· καθάπερ γὰρ στόμαχος, οὐκ ἂν δέξαιτο ὑγιεινὰ ζωπία καὶ δυσκατέργαστα, ἀδυνὴς ὢν ἔτι καὶ ψυχὴ ὀγκωθεῖσα, καὶ φλεγμαίνουσα, ἄτονος γλισχρῶν καὶ ἕλκους, οὐκ ἂν δυναθείη δέξασθαι τὸν πνευματικὸν λόγον· ἀλλ' ἢ ἰσχνὴ καὶ ὑγιὴς, πάντα βᾶσα, πάντα τυκόλα. Eódem retulit & Lactant. *inſtit. l.* 5. *c.* 4. *Sicut infans ſolidi ac fortis cibi capere vim non poteſt, ob ſtomachi teneritudinem, ſed liquore lactis ac mollitudine alitur, donec firmatis viribus veſci fortioribus poſſit : ità & huic, oportebat, quia nondum poterat capere divina, prius humana teſtimonia offerri.*

Τὸν ὑγιαίνοντα στόμαχον πρὸς πᾶσα τρόφιμα ὁμοίως ἔχειν] vide *ſuprà* § 31. Epictet. *diſſert. l.* 4. *c.* 4. Μὴ γίνου δυσάρεστος, μηδὲ κακοστόμαχος πρὸς τὰ γινόμενα. Plut. *de tranquill.* ex Eurip. *Oreſt.*

Δυσάρεστον οἱ νοσοῦντες ἀπορίας ὕπο,
καὶ γὰρ ἡ γνώμη λυπεῖ, καὶ τὸν ἰατρὸν αἰτιῶνται καὶ δυσχεραίνουσι τὸ κλινίδιον,
Φίλων δ' ἄ, τ' ἐλθὼν λυπερός, λυπερὸς
ὅ, τ' ἀπιὼν βαρύς,

Ὡς ὁ Ἴων φησὶν· εἶτα τῆς νόσου ἀλυθείσης, καὶ κράσεως ἑτέρας γιγνομένης, ἦλθεν ἡ ὑγεία φίλα πάντα ποιοῦσα καὶ θεσμιὴ· ὁ γὰρ χθὲς ὠὰ καὶ ἀμύλια καὶ Σηπάνιον [Σίπνον H. Steph.] ἄρτον ἀπλοῦν, σήμερον αὐτόπυρον ἐσ' ἐλαίας ἢ καρδαμίδι Σιτᾶται θεσμίως καὶ θεσμίως. Nec multò pòſt : Ἐν τῇ πυρέττειν πικρὰ πάντα καὶ ἀηδῆ φαίνεται γιγνόμενος· ἀλλ' ὅταν ἰδιώτης ἕτερος τὰ αὐτὰ θεσσαρεσκόμενος καὶ μὴ δυσχεραίνοντας, ἐκεῖνο τὸ Σίπνον, ὅτε τὸ ποτὸν, ἀλλ' αὐτοῦ αἰπόμεθα καὶ πῶν γόσον ὅτου καὶ πῶς θεάγμασι παυσόμεθα μεμφόμενοι καὶ δυσχεραίνοντες, ἂν ἕτερος τὰ αὐτὰ θεσσαρεσκόμενος ἀλύπως καὶ ἱλαρῶς ὁρῶμεν. Idem *de utilit. ex inimic.* Ὥσπερ γὰρ τὰ βραμαλέα τοῖς στομάχοις καὶ ὑγιεινότατα πρὸς ζώων ὅσα ἐθίσαντα καταπίπτει καὶ σκορπίος· ἔστι δὲ ἃ καὶ λίθοις καὶ ὀστράκοις τρέφεται, μεταβάλλει δὲ δι' εὐπυίαν καὶ θερμότητα πάμαλος· οἱ δὲ Σικχοὶ καὶ νοσώδεις ἄρτον καὶ οἶνον θεσσαρεσκόμενοι ναυπῶσιν· ὅτως οἱ μὲν ἀσθενεῖ καὶ τὰς φιλίας διαφθείρουσιν, οἱ δὲ φρονίμως καὶ ταῖς ἔχθραις ἐμμελῶς χρῆσθαι δύνανται. Accedit huc

hue, quod de Tantalo Pindarus, *Olymp. od.* 1. Ἀλλ' ὁ μεταπρέπων μείζονα ἕλκεν ἐκ ἐμπύου κόρον ἐπὶ ὀφθαλμοῦ πεσών.

Ὀφθαλμὸς δὲ] *oculus est.* i. e. instar oculi, vel sicut oculus. Sic Flaccus *l.* 1. *epist.* 2.

—— *qui rectè vivendi prorogat horam,*
Rusticus expectans, dum defluat amnis. —

i. e. instar ruſtici expectantis: & in *arte*:

Nec verbum verbo curabit reddere, fidus
Interpres. —— i. e. inſtar fidi interpretis.

§ 36. Ἀναπόδῳ μὲν οὖν ἀπὸ τούτου τὸ παιδαγωγῷ] forſan *ἀναπόδισμεν* autem *reſcribimus aliquando*; vel, ut ſcripturæ recipiat, nec literulam mutemus, *ἀναπόδισμῳ*, *reſcribimus*: quia ſequitur ἡμῖν, nè τὸ μὲν illud ſit ſuperfluum. Feſtivè Annibal, referente Plutarcho, ἢ μὲν φάσιον, ὡς παιδαγωγὸν φοβεῖς, ἢ δ' Μάρκελλον, ὡς κατάσκοπον. ὑφ' ἕν μὲν δὴ κωλύεις τοῦτον ἢ πολλῶν ὑφ' ἕν δὲ καὶ πάσχειν. Vide noſtrum *ſuprà l.* 5. § 9. De Henrico 5. Imp. Lambertus Schafnaburg. *Is* (Henricus) *ubi ſe in ſua recepit; Rex tantillam ſeveriſſimo pædagogo liberatus, ſtatim in omnia flagitiorum genera præcipitem ſe dedit.* De Aureliano Vopiſcus: *Senatus mortem ejus graviter tulit: graviùs tamen Populus Romanus, qui vulgò dicebat, Aurelianum pædagogum eſſe Senatorum.*

Ἡσυχῇ κατανάλωσε ἡμᾶς] Autor *ſap. Salom. c.* 2. *v.* 14, 15. Ἐλέγξωμεν αὐτὸν ἐπὶ τοῖς ἔργοις ἡμῶν· βαρὺς ἐστὶν ἡμῖν καὶ βλακόω, ὅτι ἀνθέμοι τοῖς ἄλλοις ὁ βίος αὐτοῦ. Iſidor. Peluſ. *l.* 2. *ep.* 50. Ἔλεγξον τὸν αἱρετὸν βίον τῶν ἀνοήτων πολιτείαν ἡγῶν. & *l.* 4. *ep.* 220. ἔλεγχε ἡγῶν] ἐπὶ σοφῶν καὶ ἀγίων τὰς τῶν πολλῶν ἀσεβείας. Itaque quod idem *l.* 3. *ep.* 211. Παντὶ δόκῳ οἱ ἄθεοι παρὰ τῶν εὐσεβῶν μισοῦνται. Dion Pruſ. *orat.* 72. Οὐ δυνάμενοι δὲ καταφέρειν τὸν φιλόσοφον τῶν ἐμῶν ἔργων, ὅτι ψυχρότερον καὶ ἐξελέγχειν παρεσκευάσθαι λογίζονται, ἐπὶ τὸν σοφιστὴν καὶ δημαγωγὸν. Ἴδωμεν δὲ οἱ παῖδες πῶς ὁρᾷν δοκῶσι, ὡς ἂν ἴδοιεν [ἴδοι f.] παιδαγωγὸν ἄγαν ἔχοντας, καὶ παιδαγωγίαν ὅτου ἂς ὀλιγωρήσαντας αὐτοῦ, καὶ ἐν ἐπιθυμίαις ἄκρατοι γενέσθαι καὶ ῥᾳδιουργεῖν. Cyprian. *epiſt. ad Donat. Malos quiſquis non imitatur, odisse, & odiſſe videtur, quicunque diſſentit.* Lactant. *inſtit. l.* 5. *c.* 9. Petron. *ſatyr. Non dubiè ita eſt. Si quis vitiorum omnium inimicus rectum iter vitæ inſiſtere cœpit, primùm propter morum differentiam odium ſuum quis enim poteſt probare diverſa? deindè qui ſedes extructas divitiis curant, nihil valere, niſi bonitas melius credi, quàm quod ipſe te-nemus.*

Ἐκ τούτου βίου ἀπηλλάγην] vide *ad l.* 9. § 3.

Μὴ ἀπαναπάμῳ] *Non* anquiſum *vitæ.* Senec. *epiſt.* 30.

Ἄσμενος ἐπὶ τὸ εὐθυπαθῆσαι] De Auguſto Sueton. *l.* 2. *c.* 99. *Sortitus eſt exitum facilem, & qualem ſemper optaverat. nam ferè quoties audiſſet citò ac nullo cruciatu defunctum quempiam, ſibi & ſuis ἐυθανασίαν ſimilem* (hoc enim & verbo uti ſolebat) *precabatur. Sortitus exitum facilem.* hoc eſt, εὐθανατήσας, cui contrarium eſt τὸ δυσθανατεῖν, quod eſt apud Hippocratem, ut declarat Galenus, τὸ βαρέως καὶ σὺν ὀδύνῃ ἀποθνῄσκειν. & τὸ ψυχορραγεῖν apud autorem *quæſtionum* ſub nomine Athanaſii *ad Antiochum.* Caſaub. *ad Suet.*

Εὐκόλως τὸ ψυχάριον ἀπὸ τοῦ σώματος ἐξειλεῖτο] Ità *l.* 9. § 3. τὸ ψυχάριον ἀπὸ τῆς ἑλίκης τότε ἐκπεσεῖται.

Σωκράτης ὁ σωφρονέστερος] Ità Epicharmus *ad l.* 7. § 50. Σωκράτης. Tertull. *de reſurrect. c.* 14. *totum perrò hominem ex utriuſque ſubſtantiæ concretione parere.* vide *l.* 7. § 67.

Ἀπολύσω δίκην] vide *l.* 8. § 18. Carneades moribundus: Ἤδη ἀπολύσασθαι τοὺς ἀκροατὰς. Laert. *l.* 5.

Οὐ μὴ ἀναπολόγητος] quod priùs ἀπαναπόλογος.

§ 37. Οὗτος τοῦτο ἐπὶ τίνα φέρει] vide *ad l.* 2. § 16. & *l.* 11. § 21. Caſaub. *ad Perſ. ſat.* 3. *Scopus eſt qui petitur; ſagittæ & tela ſunt actiones vitæ.* Philo Jud. *de confuſ. lingu.* Πλάτων ἢ δόξαν ἔνιοι σκοπὸν προτιθέμενοι, ὅτι τὸν ἄστοχον βέλη, τὰς τοῦ βίου πράξεις ἁπάσας ἀφίπτ.

Σαυτὸν σκόπει ἐξέταζε] de Socrate Epictet. *l.* 2. *c.* 1. ἑαυτὸν ἤλεγχε καὶ ἐξέταζε. Ità Sophon. *c.* 2. *v.* 1. *Excutite vos, excutite vos, inquam.* ſive ut R. Camius explicat, *Inquirite in voſmetipſos, tum in alios.* Jerem. *Thren. c.* 3. *v.* 40. *Scrutemur & excutiamus vias noſtras.* Paulus *ad Cor. ep.* 2. *c.* 13. *v.* 5. Ἑαυτοὺς πειράζετε· ἑαυτοὺς δοκιμάζετε. & *ep.* 1. *c.* 11. *v.* 28. Δοκιμαζέτω δὲ ἄνθρωπος ἑαυτόν. & *ad Gal. c.* 6. *v.* 4. Τὸ δὲ ἔργον ἑαυτὸς δοκιμαζέτω ἕκαστος. Gregor. Naz. in *Iamb.*

Σαυτὸν δ' ἐρέθιζε πλέον, ἢ τὰ σὰ πρὸς πύλας·
Τὸ μὲν γὰρ αὐτὸς κερδανεῖς, τὸ δ' οἱ πύλας.

Gregor. Rom. *in Job l.* 14. *c.* 15. *Ordo erectionis bono, ut primùm contra nos, tum contra alios erigamur.* Sen. *ep.* 66. *Me priùs ſcrutor; deinde hunc mundum.* Spectat huc Heracliti illud, qui interrogatus, quid ageret, respondit, ἐμαυτὸν ἐζήτουν, *meipſum exquirebam*, i. e. excutiebam. Refert Plutarch. *adv. Colot.* & Julian *de cyniſm. orat.* 1. Laërt. etiam *l.* 9. ſed quem Philoſophi mentem non aſſecutum, docet Caſaub. *in not.* Cæterùm hoc ille cum paucis. Perſius *ſat.* 4.

Ut nemo in ſeſe tentat deſcendere, nemo?
Sed præcedenti ſpectatur mantica tergo.

§ 38. Τὰ νεκρώσιμα ἐστιν ἐκεῖνα] de vocabulo iſto vide ſis *ad l.* 2. § 2. & *l.* 7. § 3. Il. Caſaub. *ad* illud *Perſ. ſat.* 5. *v.* 129.

—*ſed ſi intus & in jecore agro*
Naſcuntur dominis. — &c.

Si exteriorem dominum non habes, interiorem verò circumfers, non unum sed plures, qua fronte liberum te dices? hi sunt domini, qui domi nascuntur, & nervos intus agitant. Ait Marcus *sanè quam* ἐμφανικόπολα, *illud occultum quod intus nos movet, id esse* ῥητορείαν, ζωλὼ, ἀνδρωπον, *hoc est, quod faciat nos hoc aut illud studiosè prosequi; exempli causâ, eloquentiam, id esse per quod vivimus; quia ità vivimus ut illud est, quod nos impellit: libidinosè, si libido urget; meticulosè, si metus; iracundè si ira. Denique hic velut alius quidam homo est, dominus illius intra quem habitat: hæc mens optimi imperatoris; qui sic alium hominem intra hominem collocat, ut Persius ait hic, intus nasci dominos: idem est enim.* Hæc ille. Ego tamen Mer. filio potiùs accedo, qui τὸ νοεροσασὸν istic interpretatur *opiniones*, sive *dogmata in pectore sive mente delitescentia*, unde non actiones tantùm, sed & affectiones illæ ortum suum habent. Hoc enim passim inculcat Marcus. τὸ ἡγεμονικὸν sive mentem illud ipsum esse, quod quocunque velit hominem impellit, quodque omnem prorsus cuiq; molestiam facessit. vide *ad l.* 7. § 15. Quanquam conciliari possunt ista, si illud adverterimus, Stoicis affectus nihil aliud videri quàm λόξας ψευδεῖς καὶ κρίσεις πονηρὰς, sive *opiniones falsas ac depravatas*, uti ex Chrysippo docet Galenus passim. in *libr. de dogmat. Hippocr. ac Plat.* Plutarch. *de virt. moral.* & Cicer. *Tuscul. l.* 4. Verùm Marci mentem expressit optimè, eàdem planè abusus imagine, Tertullianus *de anima c.* 6. his verbis: *Anima movet corpus; & conatus ejus extrinsecùs foris parent. ab illa est enim impingi, & pedes in incessum, & manus in contactum, & oculos in conspectum, & linguam in effatum, velut sigillario nauto, superficiem intus agitante.* vide *l.* 2. § 3. Nec abscessit longè Varro, qui in *satyra*, cui titulus, *Mutuum muli*, animam grallatori, *corporis artus grallis* contulit. dictionem pessimè habitam, post aliorum conatus haud infelices prorsus, nos sic renuncinnare tentavimus. *Grallatores queis gradiuntur, pertica ligneæ, ab hominis vi, qui instat, agitantur. sic illi animi nostri sunt grallæ, crura ac pedes nostri; ipsi se non movent, sed ab animo moventur.*

Ἐκεῖνο ἄνδρωπον] vide *lib.* 12. §. 30. 33. R. Judas in *Cozræo l.* 1. *c.* 49. *Anima revera ipsa est homo: illud enim ex Mose quod nobiscum loquitur, & intelligit, & dirigit, non est lingua, vel cor, vel cerebrum ejus. Verùm ista sunt Moisi organa tantùm; anima autem ipse Moses est.* Philo *de agricult.* Ἄνδρωπος ἡ ὁ ἐν ἑκάστῳ ἡμῶν τῇ ἐξ οὐρανοῦ ὁρμηθεὶς νοῦς, ὃς τὰς ἀπὸ τῶν σωμάτων καὶ φυτῶν ἀφορμὰς σίτων καρπώσεται. Et *de hæred. Divin.* Ὥστε ὁ μὲν καθ' ἕνα τῶν ἡμῶν νοῦς κυρίως καὶ πρὸς ἀλήθειαν ἄνδρωπός ἐστι. & Plato *in Alcib.* 1. ἔστι τὸ σῶμα, ἔστι σῶμα πρὸς ἄλλο τι ἄνδρωπον ἕν ἕκαστον ἡμῶν, ψυχὴ, quod ibi fusiùs disseritur. τὸ νοῦν ἔχον ἕκαστον ἡμῶν εἶναι. Aristot. *ethic. l.* 9. *c.* 4. Cicer. *somn. Scip. Mens cujusque, is est quisque, non ea figura, quæ digito demonstrari potest.* Idem *Academ. l.* 4. *Aristippus, quasi animum nullum habeamus, corpus solum tuetur: Zeno, quasi corporis simus expertes, animum solùm complectitur,* Macrob. *l* 1. *c.* 13. Ergò, *qui videtur, non ipse verus homo est; sed vectus ille est, à quo regitur quod videtur.* Atqui Tertullianus *de resurr. c.* 33. *verus opus homo, quàm & anima.* Et fidentiùs paulò quam his verbis *Genes. c.* 2. *v.* 7. *adv. Marcion. l.* 2. *c.* 24. *Quid est homo aliud quàm caro? Siquidem hominis, materia corporalis, non animalis à creatore fortita est. Et facit hominem Deus, inquit, limum de terra; non animam; anima enim ab afflatu.*

Μηδέπω] Annecti possunt superioribus ista; quanquam à Marco, tanquam seorsim habita, ponuntur.

Συμφαντάζω] Compositum Stoici commune vocabulum satis insolens. *Nè solicitus sis de his Cæs. Nè animo tibi proponas.* Xyl. *nè sumptim cum principali illo contemplare & intuere ista.* φαντάζεσθαι contemplari. Gregor. Naz. *orat. de bapt. de Deo; φῶς, ὅσον ἂν καθαρώμεθα, φανταζόμενον ᾗ ὅσον ἂν φανταζώμεθα, ἀγαπώμενον.*

Τὸ σεκεόμενον ἀγγειῶδες] Corpus nimirum, quod & ἀγγεῖον dixit, *l.* 3. *c.* 3. & τὸ σεκεόμενον, *suprà* § 1. & *l.* 12. § 2, 3.

Τὰ ὀργάνια τοῦτα] *instrumenta mentis* corporis membra: ea enim est, quæ eis omnibus utitur. quæ ratione & ὄντα eadem dicuntur Apostolo *ad Rom. c.* 6. *v.* 13. vide *ad l.* 5. § 21. & *l.* 7. § 25. Ità Alex. Aphrodis. *de beatit.* τὸ σῶμα ὑπὸ ὀργάνου ἔχειν τῆς φύσεως δέδοται πρὸς τὰς κατὰ φύσιν πράξεις. Nemes. *de natur. hom. c.* 2. ὄργανα ψυχῆς τὸ ἡγεμονικὸν Gregor. Nyss. *de homin. opific. c.* 12. τὸ μνημονικὸν ὄργανον ἀπὸ τοῦ σώματος λαβοῦσα Plutarchi nomine autor *Platonic. quæst.* vult Platoni in *Timæo* ψυχῆς ὄργανα, τὰ περὶ ζῴων σώματα atque indè animam πάσης φύσεως ὀργανικὴν λέξεως finitam Aristoteli. *Quæ enim libr. c.* Plut. ipse in *sympos.* ψυχῆς τὸ ὀργανικὸν περὶ τὸ σῶμα ἡ ψυχή. & *de Pythiæ oracul.* ἀπὸ τῶν ὀργάνων πολλῆς, αὐτῆς δὲ τῆς ψυχῆς ἐν τῷ σώματι ὀργάνου δεομένης. Plin. *Hist. nat. lib.* 11. *c.* animo videmus, animo cernimus; oculi, ceu fenestræ quædam, visibilem partem accipiunt, quæ transmittunt. *Ad Pers.* 3. Casaubon. *Stoicorum est illud scitum; ἄνδρωπον ὑπὸ τοῦ λογικοῦ ζῴου, σώματι χρῆσθαι ὡς ὀργάνῳ. quod multis locis illustrat Simplicius in enchiridium sapientissimi senis.*

Μόνα γὰρ διαφέροντα, καθὸ περιφερῆ] Hoc tantùm, inquit, interest inter membra corporis & instrumenta externa; quod *membra* sint illa, ista non item.

item contra, quam de eâdem Aristot. *polit. l. 1. c. 4.* ὁ δὲ ΚΑΘ' ἕκαστον ἄνθρωπος, ἢ μέρος ἢ τοῦ σώματος, ἢ ἔμψυχον πρὸς σῶμα ΚΑΘ' ἕκαστον πεπερασμένον ἢ μέρος. Atqui Simplicius in *præfat. comment. in Epict. enchir.* τὸν ἄλογον ἄνθρωπον, asserit, τὸ ζῶμα, οὐχ ὡς μοῖρα συμπυοῦς, ἀλλ' ὡς ὄργανον χρῆσις. ad quem locum vide ſis quæ in *annot.* Hieron. Volſius adverſus Simplicium diſſerit. Hoc autem argumento Gelen, Tertulliano referente, *de reſurr. carn. c. 16.* docuerat ſæculorum quidam ibant, ne aut reatus, in examine ſuæ in judicio ſuppliciî cum anima participes conſtituti deberet, nihil ſapientem, nihil ſententiæ per ſemetipſum, non velle, non nolle de ſua habentem, ſine potius vaſtale apparere animæ, *ut inſtrumentum, non ut miniſterium.* itaque animæ ſolius judicium præſidere, qualitas ſua ſit vaſcula carnis: vaſculum verò ipſum non eſſe ſententiæ obnoxium. Verùm iſta ille ſuſſiſime in ſequentibus refutat; quæ tranſcribere integra moleſtum nimis foret. Inter alia, quod ſuffecerit, hic præſcribitur: *Ab exemplo vacare diverſitatem rerum. Omne enim vas,* inquit, *vel inſtrumentum aliunde in uſus venit, extranea omnino materia à ſubſtantia hominis; caro autem ab exordio uteri conſata, conformata, congenita animæ, etiam in omni operatione miſcetur illi: nam etſi vas apud Apoſtolum vocatur (ad Theſſ. epiſt. 1. c. 4. v. 4.) eadem tamen ab eodem homo exterius appellatur: ille ſcil. lineus, qui prior titulo hominis inſignis eſt (Gen. c. 2. v. 7.) non calicis, aut gladii, aut vaſculi alterius. Vas enim capacitatis nomine dicta eſt, quæ animam capit & continet. Homo verò de communione naturæ, quæ eam non inſtrumentum in operationibus præſtat, ſed miniſterium. Ità & miniſterium tenebitur judicio, etſi de ſua nihil ſapiat; quia portio eſt ejus quæ ſapit, non ſupellex.* Quanquam idem, *de anim. cap. 40. Res eſt caro alterius planè ſubſtantiæ, & alterius conditionis: addicta tamen animæ, ut ſupellex, ut inſtrumentum, in officia vitæ. Neque enim de proprio ſapit quid, nec ſentit, ad ſuadendam vel imperandam peccatelam quidem, quæ miniſterium eſt & miniſterium, non quaſi ſervus, vel minor amicus, animalia nomina; ſed quaſi calix, vel quid aliud ejuſmodi corpus, non anima.*

Ad Librum XI.

§ 1. Ἑαυτῷ ὀφᾷ] Theodoric. de S. Victor. *ad fratr. Mont. Dei. Egregium inſtrumentum corporis eſt oculus, ſi ſicut cætera, ſic videre poſſet ſemetipſum. quod cum interiori oculo conceſſum ſit: ſi ad exterioris exemplum ſeipſum negligens, vacat circa aliena, etiam cum vult, ad ſeipſum redire non valet.* Auguſt. *de Trinit. l. 9. c. 3. Mens ipſa ſe novit: neque enim ut oculus corporis videt alios oculos & ſe non videt; ita mens novit alias mentes, & ignorat ſemetipſam. per oculos enim corporis corpora videmus, quia radios quos per eos emittant, & quicquid cernimus tangunt, reflectere & retorquere in ipſos non poſſumus, niſi cum ſe ipſi cernuntur. mens verò ipſa ſicut corporearum rerum notitias per ſenſus corporis colligit; ſic lucorem earum rerum per ſemetipſam: ergò & ſemetipſam per ſemetipſam novit.* Nec adverſatur, quod Baſil. *in pſalm. exhort. 2.* Οὐδὲν γὰρ οὕτω ἀλλότριον ὄντι ἑαυτῷ ὡς τὸν νοῦν· ὁ ὀφθαλμὸς τὰ ἔξω βλέπων, ἑαυτὸν οὐ κλέπτει· τῇ ὄψει ἀλλ' ἡ αὐτὸς πώς ὁ νοῦς ὄξεως τὸ ἀλλότριον ἁμάρτημα βλέπων, βραδύς ἐστι πρὸς τὸ τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων ἐπιγνῶναι. Sed hæc quod ex Cicer. *Tuſc. l. 1.* Joan. Sarisber. *Metalog. 4. c. 30. Non valet tantum animus ut plenè ſeipſum videat; ſed ut oculus, ſic animus ſe non videns, alia cernit.* Ille enim de tarditate mentis humanæ ad errata ſua advertenda iſte de plena ac perfecta, quæ revera iſthic non datur, fuſi cognitione loquitur.

Ἑαυτῷ διαρρεῖ] *ſeſe artat,* inquit, & fingit mens. quod de fortuna Plaurus *Capt. 2. 2.*

Fortuna humana fingit artátque ut lubet.

Non ità ſe corpus iſtud formæ & articulatim effingit anima, non ipſum ſe. Siquidem ut ex Thomiſtio *de anim. l. 8.* Jul. Scaliger. *de ſubtil. exerc. 6. § 9. Anima ſuæ eſt domicilii ſchitecta.* vide *l. 10. § 26.* Verùm de parte animæ principante Marcus iſthic.

Ἑαυτῷ ὑποῖαν ἂν βέλτιστ' ποιεῖ] vide *l. 6. § 8. & l. 8. § 55. & l. 10. § 13.*

Τὸν καρπὸν, ὃν φέρει, αὐτὴ καρπεῖ] vide *l. 9. § 9.* Ità Joan. *c. 4. v. 36.* συνάγει καρπὸν εἰς ζωὴν αἰώνιον. & *ad Rom. c. 6. v. 22.* ἔχετε τὸν καρπὸν ὑμῶν εἰς ἁγιασμὸν, τὸ δὲ τέλος ζωὴν αἰώνιον. Epictet. *l. 1. c. 29.* τὸν νόμον ὁ Διὸς πεδῶκε, εἰ τι ἀγαθὸν θέλεις, παρὰ σεαυτοῦ λαβεῖν. &. *c. 19.* τὸ ζῶον αὐτὸ ἕνεκα πάντα ποιεῖ καὶ τὸ λυμαίνειν, αὐτὸς ὁ Ζεύς. vide *infr. § 4.*

Τὸ ἀνάλογον ὅτι καὶ ζώων] quaſi καρπὸς de animalibus dici inſolens ſit. Verbum Hebræis nihil uſitatius, quàm פְּרִי i. e. καρπὸν לֶחֶם *fœtum* animantium atque adeò hominis etiam nominare. Ità Moſes

Moſes *l.* 5. *c.* 28. *v.* 4. *fructus uteri tui, & fructus jumentorum tuorum.* & Pſaltes, *Pſal.* 132. *v.* 11. *ex fructu ventris tui.* Lucæ item *evang. c.* 1. *v.* 42. Eliſabetha Mariæ Θεοφόρῳ, εὐλογητὸς ἡ ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου.

Οὐχ ὥσπερ ὅλη ὑφήσεως] Vide *ad l.* 3. § 8. & *l.* 8. § 32. & *l.* 12. § 36.

Εἴπ ἐγκόψῃ] *Siquid offendatur*, Xyl. *ſiquid interrupterit*, Caſ. meliùs. malim tamen, *inciderit.* ut Flaccus *lib.* 1. *ep.* 14. dixit, *incidere ludum.* & Senec. *ep.* 101. *quam premimus horam, caſus incidit.*

Ἀλλ' ὅλη πάντος μίξις πλάσις] Senec. *ep.* 61. *Id agi, ut inſtar totius vitæ ſis dies.*

Ἐγὼ ἀπέχω τὰ ἐμά] Vide *lib.* 4. § 29, 49. & *l.* 9. § 42. *in fine.* & *lib.* 10. § 1. hinc Biantis ſapientis illud, cujus Cicero meminit, in *paradox.* 1. *omnia mea mecum porto.* Et Stilponis itidem apud Senecam *epiſt.* 9. & *de conſtant. ſap. c.* 5. (licèt aliter paulò referant alii. vide *infr. ad* § 36.) *omnia mea mecum ſunt.* quò alluſit Senarii illius autor,

* Σοφὸς ὁ Σοφὸς ἐν αὐτῷ φορήσεται πλὴν παρ' αὐτοῦ. * ὑσίαν.

Grot. *Sapiens opes ſecum ipſe circumfert ſuas.*

Et quod [illegible] Aug. *de diverſ.* 12. *omnia perdiderat, & [illegible]* vide Epictet. ex *lib.* 3. *c.* 24. *ad l.* 10. § 1.

Περιέρχεται τὸν ὅλον κόσμον] Vide *lib.* 7. § 47, 48. vide & Platon. *ibid.* § 35. *ex polit. lib.* 6. Idem in *Theætet.* de philoſopho genuino: Τῷ ὄντι τὸ σῶμα μόνον ἐν τῇ πόλει κεῖται αὐτῷ ἡ ἐπιδημεῖ· ἡ δὲ διάνοια πανταχῇ φέρεται, καθ' Πίνδαρον, τὰ μὲν γᾶς ὑπένερθε, ἡ τὰ ἐπ' ἐσχατιὰν γεωμετροῦσα, ἄστρων τε ὑπὲρ ἐπιπολάζουσα, καὶ πᾶσαν παντὸς φύσιν ἐξερευνῶσα τῇ ὅλῃ ἑκάστων ὅλη· οὐδὲν αὐτὴν ἐπιστρέφουσιν. quem Plutarchi locum laudat & Porphyr. *de abſtinent. anim.* l. 1. ſed & Clem. Alex. *ſtromat.* [illegible] & ex Clem. Euſeb. *præpar. lib.* 13. *c.* [illegible] & Theodoret. *therap. lib.* 12. nihil quòd Clem. & Euſeb. pro ἡ δὲ διάνοια πανταχῇ φέρεται, legunt αὐτὴ δὲ πάντων. at Theod. Ἡ δὲ διάνοια πανταχῇ πέπτωκε. Alluſit eodem, ſed in alio argumento Marcus noſter *lib.* 2. § 13. in eodem planè & Galen. *hortator. c.* 1. Philo Jud. *de monarch.* Τίνων δὲ (philoſophus loquitur) ἡ λογισμὸς ἀπὸ τῆς γῆς ἄνω μετέβησε, ἐφοδὸς αἰθερίους ἐποιεῖτο, ἡ ξυμπεριπολῶν ἅλῳ ἡλίῳ καὶ σελήνῃ καὶ τοῖς ἄλλοις ἄστροις, πάσῃ μᾶλλον γεωμετρίᾳ ἐχρῆτο. Idemque *de mirror. ſubſt.* Πᾶν δὲ ὅσον φύσις μεμέτρηκεν ἅμα καὶ ἀπεπλήρωσεν ὑσίαν; ἢ ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ τοῖς ἐπιγείοις καθορᾷς; ἢ θάλασσαν μὲν ἐσκάφη, ἤπειρον δὲ ἔχει μεγίστην ἐπιφάνειαν; ἢ ἀέρα τοσοῦτον καὶ τοιοῦτον ἐπάλαμήσατο, ἀέρα, ἐν ᾧ [illegible] καὶ ὅσα τοῖς ἐναέροις ἄρσεσι, πανταχόθεν ἐπὶ τὰ κάτω ὕδωρ ἀποστελλῶσι; ἢ πάλιν αὖ ἀέρα ἐκ ὑφειμένου ἀπὸ γῆς ἀνέπαδσε, καὶ τοὺς ἐν ὑψηλῷ φόβους ὀξυπέτοις ἐζευξε, ὡς ἔχουσιν, ὡς κινῆται, τίνες ἔφοι τῆς κινήσεως ἀρχῆς καὶ τέλους αὐτοῖς, πῶς ἀνήλωσε τε καὶ πᾶσι κατά τι ξυγγενείας λόγῳ ἀρμόζον; μόνον γὰρ αὐτὸς παρ' ἡμῖν ὁ νοῦς, ἅτε πάντων ἀκριβομέτρης καὶ τὸν χρόνον ἐν ᾧ γίγνεται δοκεῖ, φθάνει καὶ παραμένεται, καὶ τὰς ἀοράτους δυνάμεις, ἀχρόνους τῶν πάντων καὶ μερῶν, καὶ σὺν τούτοις αἰτίους ἐπιλάμψεις ἤδη καὶ ἐ μόνον ἄχει τῆς γῆς καὶ θαλάττης, ἀλλὰ καὶ ἀέρος καὶ οὐρανοῦ μεγίστων ἐλῶν, ἐφ' ἑνὸς ἔστι, βραχεῖ ὄγκῳ τῷ ζωτικῷ καὶ ἀπαύστῳ ὅλῳ νομίσας τὸν κόσμον εἶ· σφοδρότερον ἢ ἐχάρησε, γηθοσύνῳ καὶ πῶ ἀκατάληπτον ὅσῃ φύσιν, ἐπ μὲ σοφὸς τὸ εἶ μόνον καταλαβεῖν, ἀν δέδηται. Sicut autem hoc argumento animi immortalitatem præſtruit Philo; ità gemino ejuſdem ortum cœleſtem & divinitatem etiam quandam adſtruit Manilius *aſtronom. l.* 2.

Quis dubitet poſthæc hominum conjungere cœlo.
Cui eximiam natura dedit linguámque, capáxque
Ingenium, volucrémque animum? quem denique in unum
Deſcendit Deus atque habitat, ipſumque requirit?
*Quis cælum poſſit, niſi * cæli munere, * ità lego* [illegible] *eſſe;* *quodvulgò*
Et reperire Deum, niſi qui pars ipſa cæli munera Deorum eſt? *nôſſet,*
Atque hanc convexi molem ſine fine perennis,
Signorúmque choros, ac mundi flammea tecta,
Æternum & ſtellis adverſus ſidera bellum,
Atque fretum & terras cœlo, ſubjectáque utriſque,
Cernere, & angusto ſub pectore claudere poſſit;
Ni tantos animis oculos natura dediſſet,
*Cognatámque ſibi mentem cœliſſet? ad * ipſam.* *ipſum*
Et tantum ditáſſet opus; [illegible] Jun. *niret,*
Quod vocat in cœlum [illegible] ad com-
[illegible]
Et primum [illegible] legò *naſcenti-* *ortum*
[illegible]

Cicero *de nat. Deor. lib.* 2. § 153. *Quibus autem non in cælum uſque penetravit? ſoli cujus ea animantibus nos aſtrorum ortus, obitus curſúſque cognovimus. ab hominum genere finitus eſt dies, menſis, annus: defectiones Solis & Lunæ cognitæ, prædictæque in omne poſterum tempus, quæ, quanta futura ſint, quæ noſtrum animus accepit, ab Eis cognitionem Deorum*

rum. Senec. *epist.* 102. *Magna & generosa res est humanus animus: in immensum se extendit: nec ullos sibi poni nisi communes & cum Deo terminos patitur.* Hermes etiam Trismeg. ab animi vi ista ad divinam transcendens *Pœmandr. c.* 11. § 18. Νόησον τὸν περιέχοντα τὰ πάντα· καὶ νόησον, ὅτι τοῦ ἀσωμάτου οὐδὲν ἐστι περιοριστικὸν, οὐδὲ ταχύτερον, οὐδὲ δυνατώτερον, αὐτὸ δὲ πάντων ἀπεριόριστον, καὶ ταχύτατον, καὶ δυνατώτατον. Καὶ οὕτω νόησον ἀπὸ σεαυτοῦ· κέλευσόν σου τῇ ψυχῇ εἰς * ἣν [* γῆν ἣν δεῖ, vel γῆν ἐσχάτην π. f.] δὲ καὶ πορευθῆναι· καὶ ταχύτερον σου τῆς κελεύσεως ἐκεῖ ἔσται μεταβῆθι δὲ αὐτῇ κέλευσον ἐπὶ τὸν ὠκεανόν· οὕτως ἐκεῖ πάλιν ταχέως ἔσται. οὐχ ὡς μεταβᾶσα ἀπὸ τόπου εἰς τόπον ἀλλ' ὡς ἐκεῖ οὖσα· κέλευσον δὲ αὐτῇ καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναπτῆναι· καὶ οὐδὲ πτερῶν δεηθήσεται· ἀλλ' οὐδὲ αὐτῇ οὐδὲν ἐμπόδιον, οὐ τὸ τοῦ ἡλίου πῦρ, οὐχ ὁ αἰθὴρ, οὐχ ἡ δίνη, οὐχὶ τὰ τῶν ἄλλων ἀστέρων σώματα· πάντα δὲ διατεμοῦσα ἀναβήσεται μέχρι τοῦ ἐσχάτου σώματος. εἰ δὲ βουληθείης καὶ αὐτὸ ὅλον διαρρῆξασθαι, καὶ τὰ ἐκτὸς, εἴγε τι ἐκτὸς τοῦ κόσμου θεάσασθαι, ἔξεστί σοι. Ἴδε ἴσην δύναμιν, ὅσον τάχος ἔχεις· εἶτα σὺ μὲν δύνασαι ταῦτα, ὁ θεὸς δὲ οὔ;

Καὶ τὸ περὶ αὐτὸν κενὸν] *Et vanitatem ejus.* Casaub. melius Xyl. *eique inane circundatum.* hoc est quod Hermes, καὶ τὰ ἐκτὸς, εἴγε τι ἐκτὸς. Ex Chrysipp. Plut. *de Stoic. contradict. c.* 42. ὅτι τοῦ κόσμου κενὸν ἐκτὸς ἄπειρόν ἐστι. contrà quàm Aristot. qui *de cœlo lib.* 1. *c.* 9. Δῆλον ὅτι οὐδὲ τόπος, οὐδὲ κενὸν, οὐδὲ χρόνος ἐστὶν ἔξω τοῦ οὐρανοῦ. Dionysius Longinus *de Oratione sublimi, an grandi, c.* 31. Τῇ θεωρίᾳ καὶ διανοίᾳ τῆς ἀνθρωπίνης ἐπιβολῆς, οὐδ' ὁ σύμπας κόσμος ἀρκεῖ· ἀλλὰ καὶ τοὺς τοῦ περιέχοντος πολλάκις ὅρους ἐκβαίνουσιν αἱ ἐπίνοιαι. καὶ εἴ τις περιβλέψαιτο ἐν κύκλῳ τὸν βίον, ὅσῳ πλέον ἔχει τὸ περιττὸν ἐν πᾶσι καὶ μέγα, ταχέως εἴσεται πρὸς ἃ γεγόναμεν.

Καὶ τὸ σχῆμα αὐτοῦ] *Et speciem meram externam substantiâ soliditatéque inanem,* Caf. ut sit σχῆμα, idem hîc Marco, quod Apostolo ferè *ad Cor. epist.* 1. *c.* 7. *v.* 31. Verùm rectiùs Xyl. *figuram illius.* quomodo Plut. *de placit. philos. l.* 2. *c.* 2. περὶ σχήματος.

Εἰς τὴν ἀπειρίαν τοῦ αἰῶνος ἐκτείνεται.] Seneca *epist.* 102. *Arctam sibi ætatem dari non sinit: omnes, inquit, anni mei sunt: nullum seculum magnis ingeniis clusum est: nullum non cogitationi proprium tempus.*

Τὴν περιοδικὴν παλιγγενεσίαν] Vide *lib.* 5. § 13, 32. & *lib.* 10. § 7. Aristocles *de philosoph. l.* 7. apud Eusebium, *præpar. lib.* 15. *c.* 11. ex Stoicorum sententia; κατά τινας εἱμαρμένους καὶ ὡρισμένους χρόνους ἐκπυροῦσθαι τὸν σύμπαντα κόσμον, *per certa præstituta definitáque temporis intervalla mundum universum conflagrare.* Et *ibid. c.* 16. Numen. *de bono lib.* 1. ex eorundem mente, post ἀνάλυσιν sive *eversionem rerum* omnium ejusmodi ἀποκατάστασιν πάλιν γίνεσθαι, *fieri denuo restitutionem,* sive *restaurationem*; quam & τῶν ὅλων παλιγγενεσίαν, *universi regenerationem* Eusebius *ibidem* nuncupat; eodem vocabulo de re eadem, ut Stoicis familiari, usus est & Philo Jud. *de mundi immort.* Διαιροῦνται δὲ, inquit, κατὰ Στωικοὺς, ὁ μὲν τις κόσμος ἀΐδιος, ὁ δέ τις φθαρτὸς λέγεσθαι· φθαρτὸς μὲν, ὁ κατὰ διακόσμησιν· ἀΐδιος δὲ, ὁ μὲν τὴν ἐκπυρώσεως παλιγγενεσίαις καὶ περιόδοις ἀθανατιζόμενος οὐδέποτε λήγουσαις. Et rursus, Καὶ μὴν οἵ γε τὰς ἐκπυρώσεις καὶ τὰς παλιγγενεσίας εἰσηγούμενοι τοῦ κόσμου, νομίζουσι καὶ ὁμολογοῦσι τοὺς ἀστέρας θεοὺς εἶναι, οὓς τῷ λόγῳ διαφθείρειν οὐκ ἐρυθριῶσιν. Et ex eorundem sententia, τὴν ἐν τοῖς οὖσι πυρὸς δύναμιν, χρόνων μακραῖς περιόδοις ἀναλύειν τὰ πάντα εἰς ἑαυτὴν· ἐξ ἧς πάλιν αὖ ἀναγίνεσθαι κόσμου σύστασιν προμηθείᾳ τοῦ τεχνίτου. Basilius Cæsar. *in Hexam. orat.* 3. de eisdem: οἱ τὸ πᾶν ἐκπυροῦσθαι λέγοντες, καὶ ἀναβιώσεσθαι πάλιν ἐκ τῶν σπερματικῶν λόγων τῶν ἐναπομενόντων τοῖς ἐκπυρωθεῖσιν· ὅθεν καὶ ἀπείρους φθορὰς κόσμου καὶ παλιγγενεσίας εἰσάγουσιν. Nec abhorrent ab utraque voce etiam nostri. Siquidem *renovationem mundi* illam, quam post resurrectionis universalis & judicii novissimi diem expectamus, Petrus apud Luc. *Act.* 3. *v.* 21. Τὴν τῶν πάντων ἀποκατάστασιν, & Dom. Christus apud Matth. *c.* 19. *v.* 28. Τὴν παλιγγενεσίαν, adstipulantibus veteribus plerisque, eandem appellat. Aug. certè *ad Pelag. epist. l.* 3. *c.* 3. *Regenerationem hoc loco, ambigente nullo, novissimam resurrectionem vocat.* Nec desunt tamen qui ambigunt. Verùm hæc alterius sunt loci. Interim ità Basilius ipse usurpavit *de creat. orat.* 1. ubi alludens, opinor, ad illud quod narrat Lucas *Act. c.* 17. *v.* 18. de Pauli prædicatione Athenis sannis exceptâ; οἱ δὲ πλατὺν γέλωτα κατέχεουσιν ἡμῶν περὶ συντελείας τοῦ κόσμου τούτου καὶ παλιγγενεσίας αἰῶνος ἀπαγγελλόντων. Dionysius item personatus, ille *de Hierarch. Eccles. c.* 7. Αἱ μὲν γὰρ ἱεραὶ ψυχαὶ πρὸς τὴν ἐπὶ τὰ χείρω κατὰ τὸν τῇδε βίον δυνάμεναι καταπίπτειν τροπὴν, ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ τὴν ἐπὶ τὸ ἄτρεπτον ἕξουσι θεοειδεστάτην μετάταξιν. Epiphan. *l.* 1. *tom.* 3. *hær.* 37. Ἵνα αὖθις ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ ἀνακαλέσῃ τὸ ἀγγεῖον ἐν τῇ ἀναστάσει εἰς τὴν ἀρχαίαν φαιδρότητα.

Οὐδὲν νεώτερον ὄψονται] Vide *ad l.* 6. § 37. & *l.* 7. § 1.

Ὁ τεσσαρακοντούτης] Vide *ad l.* 2. § 14. & *l.* 7. § 50. & *l.* 12. § 35.

Τὸ μηδὲν ἑαυτῆς προτιμᾶν] Ità Epictet. *l* 1. *c.* 14. αὐτοῦ ἁπάντων προτιμᾶν. nihil in rebus creatis animâ carius habere, Christiana etiam disciplina docet. Τί γὰρ τῆς ψυχῆς ἀντάλλαγμα; Matth. *c.* 16, *v.* 26. & Mar. *c.* 8. *v.* 36.

Ψυχῆς γάρ ἐστιν οὐδὲν τιμιώτερον. Euripid. *Alcest.* & Greg. Naz. *in Julian. orat.* 1.

τῆς ψυχῆς ἀξίαν ἀδικεῖ τιμωτέρου. vide *l.* 3. § 9. & *l.* 5. § 21.

Ὅσον ἴδιον ἡ νόμος] siquidem lex exigit, ut ad ipsius normam exigantur omnia. Vide *ad l.* 10. § 25.

§ 2. Ἐπὶ τὰ χρῆ μέρος πρόχειν] Monet, omnia quæ nos abducunt, tanquam res momenti alicujus, membratim quasi divulsa considerare; & de singulis partibus quærere quid sit quod in eis æstimatione dignum offendatur. Siquidem quod Tiberius dicere solebat, *Omnia eadem habere, quæ totum.* Suet. *l.* 3. *c.* 34. nec quicquam in toto esse, quod in partibus, quibus totum illud constat, non existit. V. *l.* 3. § 11. & *l.* 9. § 36. & *l.* 10. § 18. pari autem ratione Alcibiadem in concionem prodire trepidantem ad multitudinis contemptum animavit Socrates, seorsim singulorum consideratione propositâ. *An tu,* inquit, *sutorem illum, Micyllum puta, verevis? an scrutarium istum? an pellionem illum? an coriarium istum?* neganti, οὐκοῦν, inquit, ὁ δῆμος ὁ Ἀθηναίων ἐκ τούτων ἄθροισμα; οἱ δὲ πολλοὶ καὶ ἵνα κατάφρονες, καὶ καταφρονητὸν ἆρα μὴ ἡ πόλις ἡμῶν. *Annon istis constat populus Atheniensis? singulos autem si parvi pendis, cur non & confertos nihili facias?* Narrat Ælian. *l.* 2. *c.* 1. Eódem spectat & illud ejusdem, in eos qui vulgi scita & sententias admitterent, probarentque: Ὅμοιον εἴ τις τετράδραχμον ἐν ἀποδοκιμάζων, τὸν ἐκ τῶν τοιούτων συχνὸν ὡς δόκιμον, ἀποδέχοιτο, perinde eos facere, acsi quis cùm nummum unum tanquam adulterinum rejecerit, eorundem planè acervum integrum tanquam probum ac legitimum admitteret. Laërt. *l.* 2.

§ 3. Ἡ ἕτοιμος, ἐὰν ἤδη ἀπολυθῆναι δέῃ τοῦ σώματος] malim, ἢ ἕτοιμος, ἐὰν ἤδη δέῃ, ἀνεν, ἢ ἕτοιμος, ἐὰν δέῃ, ἤδη ἀνεν. ut ἕτοιμος ad ἀπολυθῆναι saltem, vel etiam ad ἤδη ἀπολυθῆναι, referatur, *quæ prompta,* sive *parata est, si oporteat, jam statim discedere, & à corpore emigrare.* ἀπολυθῆναι *discedere,* Polyb. *l.* 6. ἡ λαβεῖν τὸ ἀπολυθέν, αὖθις ἀπολύεται. *discessit rursus.* Lucas *Act. c.* 28. *v.* 25. ἀσύμφωνοι ὄντες πρὸς ἀλλήλους ἀπέλυοντο, *discesserunt*; indè ἀπόλυσις, *discessus*; unde τοιοῦτον τῇ ἀπόλυσιν, *discessionem facere,* Polyb. eidem non semel, *l.* 4. quod de *morte* usurpatur, perinde ac ἀπολυθῆναι hîc Marco. apud Laert. *l.* 1. Lyco in testamento, μετὰ τὴν ἐμὴν ἀπόλυσιν, *post decessum meum.* Heraclit. *ad Amphid. epist.* 1. Τέχα μὴ ψυχὴ μαθόντα ἀπόλυσιν ἑαυτοῦ ἤδη ποτὲ ἐκ τοῦ διαφυγεῖν τοῦτο μὴ σπουδῇ τῷ σώματος ἀκμάζουσα, ἀναμιμνήσκεται τὰ πάντα χρεία, ἔχειν κατεδοῦσα ἕκαστα ῥᾴον σῶμα πεπνευκότος. Facit huc & Simeonis senis verendi illud, Lucæ *evang. c.* 2. *v.* 29. Κύριε, νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, *Domine, dimitte nunc servum tuum,* sive *discedendi da copiam servo tuo.* Præclarè Clemens, *strom. l.* 4. Τί γὰρ μὴ φιλήμεθα ὡς θεὸς ἡμᾶς αὐτὸς, δεόμεθα ἀπολυθῆναι θεὸς τοῦ κόσμου; εἶτ' ἵν' φεύγοιμεν, χρεία σώματος τοῖς τῷ ἀφορμῇ τῆς ταχείας ἀποδημίας παρεχομένοις. ἀποδημίαν dicit. i. e. *profectionem,* sive *migrationem*; quod ἀπόλυσιν priùs dixerat; nec alio sensu τὸ ἀναλῦσαι, & ἀναλύεσθαι, ἡ ἀνάλυσις etiam, de obitu usurpantur. Epictet. *l.* 1. *c.* 9. Ὅταν ὁ θεὸς ἀπολύσῃ ὑμᾶς τῆς ὑπηρεσίας ταύτης, τότε ἀναλύεσθε πρὸς αὐτὸν, *tunc ad illum migrate.* Paul. *ad Philipp. c.* 1. *v.* 23. Τὴν ἐπιθυμίαν ἔχων εἰς τὸ ἀναλῦσαι καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι. quod *ad Cor. ep.* 2. *c.* 5. *v.* 8. dixerat, εὐδοκοῦμεν μᾶλλον, ἐκδημῆσαι ἐκ τοῦ σώματος, καὶ ἐνδημῆσαι πρὸς τὸν κύριον. Idem *ad Tim. ep.* 2. *c.* 4. *v.* 6. Ὁ καιρὸς τῆς ἐμῆς ἀναλύσεως ἐφέστηκε. *Instat tempus migrationis meæ.* Photius de Pamphilo *in biblioth. cod.* 118. ἀνάλυσις πρὸς ὃν ἐπόθει θεόν. & de Meletio Greg. Nyss. Ἡ πρὸς Χριστὸν ἀνάλυσις· *migratio ad Christum.* vide *ad l.* 2. § 11. & *l.* 3. § 5. & *l.* 5. § 29. & *l.* 7. § 56, 69. & *l.* 8. § 47.

Ἤτοι σβεσθῆναι] vide *ad l.* 7. § 33.

Κατὰ φιλὴν παράταξιν] Ità *l.* 8. § 48. κρεῖν ἀλόγως παρατάξασθαι. παράταξις, πόλεμος ἀμεταστάτως. Suid. Estque iste vocabuli usus frequentissimus. Verùm istîc pro *obstinatione,* prout & Xyl. optimè vertit, singulariter à Marco usurpatur.

Ὡς ὀ Χειστιανοὶ] *obstinationem* meram judicio inanem in perpessionibus suis, *Christianis* Marcus affingit; quemadmodum eisdem, sed *Galilæorum* nomine designatis, *amentiam* (quod & Plinius mox dandus) *animique obstirmationem usu solo acquisitam.* Epictetus *l.* 4. *c.* 7. videndus *ad l.* 8. § 45. cùm tamen nulli hominum validioribus rationum momentis ducti, aut firmioribus dogmatum fundamentis nisi, ad mortem strenuè ac intrepidè excipiendam se accingant. Verùm Marci in fidei nostræ rationibus ac fundamentis insciitiæ ista fuerint condonanda; qui nec solus etiam hunc errorem erravit, sed cum suis plerisque communem, ac solennem habuit. Plinius Min. *l.* 10. ad Trajan. *ep.* 97. etiamsi Christianos crimine omni (quantum quæstione etiam per tormenta habitâ indagare poterat) immunes prorsus pronunciet; tamen, *non dubitandum,* inquit, *qualecunque esset quod fatererentur, pervicaciam certè & inflexibilem obstinationem debere puniri. fuerunt alii similis amentiæ,* &c. Quod laudans Tertullianus *apolog. c.* 2. *Plinius,* inquit, *Secundus, cùm provinciam regeret, de Christianis quid ageret Trajanum Imperatorem consuluit, allegans, præter obstinationem non sacrificandi, nihil aliud de sacramentis illorum comperisse,* &c. Ità cùm nihil aliud, Christianis quod objicere poterant, haberent, *obstinationem* & *amentiam* objiciebant. Hinc illa apud Tertull. *de spectac. c.* 1. *Sunt qui existiment Christianum, expeditum morti genus, ad hanc obstinationem abdicatione voluptа-*

voluptatum eruditi. Idémque *apologet. c.* 27. *Sed quidam dementiam existimant, quod cùm possimus & sacrificare in præsenti & illæsi abire, manente apud animum proposito, obstinationem saluti præferamus.* Et mox: *Cùm erumpunt adversùs nos, ingratis resistimus, ut æquales; & repugnamus, perseverantes in eo quod oppugnant, & illos nunquam magìs detriumphamus, quàm cùm pro fidei obstinatione damnamur.* Et ib. c. ult. *Illa ipsa obstinatio, quam exprobratis, magistra est.* Item *ad nation. l. 1. c. 17. De obstinationibus verò & præsumptionibus, siqua proponitis,* &c. *Et c.* 18. *Reliquum obstinationis in illo capitulo collocatis; quòd neque gladios, neque cruces, neque bestias vestras, non ignem, non tormenta, ob duritatem & contemptum mortis animo recusemus. Et c.* 19. *Hucusque, opinor, horrenda obstinationum Christianorum, quamquam de persuasionibus omnis obstinatio nostra præstruitur.* Non est itaque, quod Marcus hìc, ψιλὴ παράταξις. Videndus idem, *de patient. c.* 2. *ad l.* 10. § 14. De Judæis paria pronunciat Tacitus *histor. l.* 5. *Apud ipsos fides obstinata.* qui obstinationem tamen in meliorem partem usurpâsse videtur, in oratione Thraseana, *annal. l.* 15. *Quæ imò virtutes odio sunt, severitas obstinata, invictus apud gratiam animus.* Verbo autem παρατάξασθαι, unde παράταξις vocabulum Marco istic usurpatum, sed compositio, de sancto Confessore & Martyre abusi sunt Viennenses & Lugdunenses in *ep. ad Asiatic.* apud Euseb. *hist. eccles. l.* 5. *c.* 1. Τοσοῦτον ἄρα ἐνέσχεν ἀπαραίτητον αὐτοῖς, ὥστε μήτε τὸ ἦθος κρίνειν ὀνόμα. Non est autem vero absimile, quod M. Casaub. autumat, respexisse Marcum ad fervorem sui temporis Christianorum, qui tantâ animi aviditate sese ad quæstiones & supplicia offerebant, vel ingerebant potiùs, ut Arrius Antoninus turbam, an turmam, eorum intuitus, qui manu factâ ante tribunalia coierant: exclamaverit, Ὦ δείλοι, εἰ θέλετε ἀποθνήσκειν, κρημνοὺς ἢ βρόχους ἔχετε. *O miseri, siquidem mortem vultis, præcipitiorum, ac laqueorum abundè habetis,* Refert Tertull. *ad Scapul.* Verùm Clem. *strom. l.* 4. negat id fuisse è disciplina Christiana, & hæreticis imputat; quorum alii pro nomine Christiano mortem obire omnino detrectent; alii cædibus ultrò se dedant. Τινὲς, inquit, τὴν αἵρεσιν, ἀσκεῖσθαι ἅμα καὶ δεῖλαι φιλοζωΐαι μαρτυρίαν λέγοντες ἀλλὰ δεῖ τὸν τῶν ὅλων ὁμολογοῦντα λόγῳ ἢ [leg. ἤγουν ἢ] καὶ ἔργῳ τὸν ὑπὲρ ἀνθρώπου τοῦ Σωτῆρος εἰπεῖν μὴ ἀρνεῖσθαι· ἐπεὶ γὰρ πηγὴ, οὐκ ἀμέτρως, μόνῳ τῷ ἀναίτιῳ καὶ κοινωνοὶ, ὁπόσοι δι' ἑαυτοὺς παραδόντες. — τίνες ἐξάγειν αὐτοὺς ἀμαρτύρους λέγομεν, καὶ δημοσίᾳ κολάζονται. Σωτῆρι ἢ ἑαυτὸν διδόασι καιρῷ, καθάπερ καὶ οἱ ὀλίγοι Ἰουδαίων γνησιοσεβείᾳ ματαίᾳ πυρί. Vide *ad l.* 3. § 1. & *l.* 9. § 3

Διελογισμένως, σεμνῶς] Apud Senecam *epist.* 77. Stoicus quidam. *Non est res magna vivere. Omnes servi vivunt, omnia animalia. Magna est res honestè mori, prudenter, fortiter.* Vide *l.* 9. § 3

Ὥστε καὶ ἄλλον πάσαν ἀπαγωγὴν] In eandem sententiam, & ab eadem mente, Epictet. *l.* 4. *c.* 11. Δεῖ δὲ μηδὲ κατὰ τοῦτο ἀπὸ τοῦ σώματος ἕμφασιν ἀπὸ τῆς φιλοσοφίας ἀποτροπὴν τοῦ πολλοῖς· ἀλλ' ὥσπερ τὰ ἄλλα, εὐθυμίαν καὶ ἀπαρέγκλητον διάθεσιν αὐτὸν, ἔτι καὶ ἀπὸ τοῦ σώματος· ἴδιον, ὦ ἄνθρωποι, ὂν ὑπὸ λύκου λοιμοῦ· ἴδιον, πῶς ἀοίκητον, ἄπολις καὶ φυγὰς, ἂν ἔτυχε τύχῃ, καὶ ἀνίστατον, πάντων δὲ οὐπαγιδῶν καὶ πλουσίων ἀπαρέγκλητον δόξαν καὶ εὐφήμησιν· ἀλλὰ καὶ τὸ ἱμάτιον δρᾷτε, ὅτι καλόν· ὑπὸ τῆς αὐστηρᾶς διαίτης· ἂν δέ μοι ταῦτα λέγῃς ἀνθρώπῳ χῶμα κατάδικον ἔχοντι καὶ θεσσαλικὴν φιλοσοφίαν, [ὅπως f.] πιστεύσει ; § 4. Οὐκοῦν ὠφέλημαι] vide *l.* 7. § 13, 74. Solomon, *Prov. c.* 11. *v.* 17. *Benefacit sibiipsi vir beneficus.* Vide *suprà* § 1. Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 19. Ὁ Ζεὺς κατέδειξε τοιούτῳ φύσιν τὸ λογικὸν ζῷον καταστάσιν, ἵνα μηδενὸς δεῖ ἰδίων ἀγαθῶν ἀνήκῃ συζήτησιν, εἰ μή τι εἰς τὸ κοινὸν ὠφέλιμον θεσσαλίκηται· ἔτος ἐκεῖ ἀκοινώνητον γίνεται, τὰ πάντα αὐτῷ ἐνεργεῖν. Senec *ep.* 48. *Non potest beatè degere, qui se tantùm intuetur, qui omnia ad utilitates suas convertit: alteri vivas oportet, si vis tibi vivere.*

Τοῦτο ἵνα ἀεὶ θεσσαλικὸν ἀναπλῷ] τοῦτο [δεῖ.] ἵνα, &c. aliquid enim tale supplendum videtur.

§ 5. Τίς σὺ ὁ τέχνην; ἀγαθὸν εἶ). Seneca *ep.* 9. *Ars est, bonum fieri. ad hoc, sed non cum hoc nascimur.* August. *de civit. Dei. l.* 4. *c.* 21. *Virtus ars est bene vivendi. Neque enim dat natura virtutem, neque contingit ea animo nisi instituto, & edocto, & ad summum assiduâ exercitatione perducto.* Sen. *ibid.* & Clem. *strom. l.* 1. Οὐ γὰρ φύσει, μαθήσει δέ, ὅτι καλοὶ κἀγαθοὶ γίνονται, καθάπερ ἰατροὶ καὶ κυβερνῆται.

Ἐκ διαφημάτων] Plut. *sympos. l.* 1. *c.* 1. Βίου τέχνη, φιλοσοφία, sive ut Epictet. *l.* 3. *c.* 26. ἐπιστήμη τοῦ βίου. i. e. *ars vitæ.* Cicer. *Tusc. l.* 2 *ars bene vivendi.* Senec. *epist.* 90. vel, *vitæ rectè agendæ.* Idem, *ep.* 94. Τί ἂν ἐλπίζοις; ὅτι τοῦ μείζονος τέχνου ἀπὸ ὀλίγων ὄζειν ἀναλαβεῖν; Epictet. *l.* 1. *c.* 20.

§ 6. Πρῶτον αἱ τραγῳδίαι] Tragœdiam ex dramaticis primam dicit extitisse. Nec secus Autor *libell. de Tragœd. & Comœd.* qui Donato tribuitur. Indè itaque orditur & Horat. *art. poet.*

Ignotum tragicæ genus invenisse Camœnæ,
Dicitur, & plaustris vexisse poemata, Thespis,
Quæ canerent agerentque perunctis fæcibus ora.

Et mox,

Carmine qui tragico vilem certavit ob hircum,
Mox etiam agrestes Satyros nudavit, —

quo loco ad duplicem τῆς τραγῳδίας notationem reſpectum habuit; vel ἀπὸ τῆς τρυγὸς, vel ἀπὸ τῦ τράγυ. de quo videri poſſunt, Athan. *dipnoſoph. l.* 2. Euſtath. *ad Odyſſ. ξ.* Serv. *ad Virgil. eclog.* 3. Autor *lib. de comœd. & trag.* &c. Quanquam de *tragœdiæ* primatu ac principatu ambigere licet: ſi *tragœdiæ* vocabulum ſtrictiùs ſumatur, quatenus ea *comœdiæ* opponitur. Etenim ab origine commune utriuſque nomen id fuerat. Iſa. Caſaubon. *de ſatyr. poeſ. l.* 1. *c.* 1: *Conſtat ſanè primis temporibus ignoratum fuiſſe diſcrimen inter tragœdiam & comœdiam; cùm quidem communi nomine omnes ejus generis δράματα καὶ μιμήσεις vocarentur τραγῳδίαι ſive τραγῳδίαι. Athen. l.* 2. Ἀπὸ μέθης ἢ ἡ κωμῳδία καὶ ἡ τῆς τραγῳδίας ἔυρεσις ἐν Ἰκαρίῳ τῆ Ἀτθικῆς ἐυρέθη, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τῆς τρυγὸς καιρὸν· ἀφ' ὧν δὴ καὶ τραγῳδία τὸ σπουδαιότερον ἐκλήθη καὶ κωμῳδία. Idem lego, ἐκλήθη καὶ ἡ τραγῳδία, καὶ ἡ κωμῳδία. Idem: τραγῳδία τὸ παλαιὸν ἦν ὄνομα κοινὸν καὶ σπουδῆς πλὴν κωμῳδίας. ὕστερον δὲ τὸ μὲν κοινὸν ὄνομα ἔσχε τὴν τραγῳδίαν, ἡ δὲ κωμῳδία ἴδιον. Hæc ille. Sanè à ſalibus illis agreſtibus & Feſcenninis inconditis, à quibus dramatica actiones illæ initium ſumpſerunt, ad levitatem comicam, quàm ad tragicam gravitatem proclivior multò deflexio fuit. vide Ariſtot. *poetic. lib* 1. *c.* 4. Ideo & apud Plut. ille *ſympoſ. l.* 7. *c.* 8. à menſis epuliſque tragœdiam amandat, ἃς ἐ πάνυ τι συμπονῶν, ἀλλὰ συμβατέον βοῶσιν. Neque verò Straboni magis crediderim *geogr. l.* 1. aſſerenti, τὸν κωμῳδίαν λαβεῖν τὴν σύστασιν ἀπὸ τῆς τραγῳδίας, τὸ καθ' αὐτὸν ὕψος καταβιβασθῆσαι εἰς τὸ λογοειδὲς γυμνὸν καλύψαντα· quàm eidem, orationem metro vinctam ſolutæ antiquiorem ſtatuenti; atque indè λόγον πεζὸν, ſive hunc ſermonem pedeſtrem dictum, ὡς τὸν ἀπὸ ὄψεως τινὸς καταβάντα καὶ ὀχήματος εἰς τὸ ἄφωνον. Siquidem, ut rectè Ariſtides *orat. in Sarap.* Καὶ φύσιν μὲν μᾶλλον ὅτι ἀνθρώπῳ πεζῷ λόγῳ χρῆσθαι. ἄλλως γε καὶ βαδίζειν, φαίμεν, μᾶλλον, ἢ ὀχεῖσθαι φύσει ἐστί· quem & ulteriùs vide ſis, delirium iſtud ibidem refutantem. Jul. Scalig. *poetic. l.* 1. *c.* 5. *Tragœdiam eſſe rem antiquam, conſtat ex hiſtoria. Non tamen, quod tradunt, tragœdiam comœdiâ vetuſtiorem. Nam & res lætæ in cantionibus quæſitæ priùs; & priùs nuptiæ quàm interitus; & potationes, quàm ſobrietates; & communis ſermo, quàm ampullatus; & paſtoralis vita, quàm regia.*

Ὑπομνηματικὴ τῆ συμβαινόντων] Inſigniter locum hunc illuſtrant Timoclis illa ex *Bacchanalia agentibus*, ab Athenæo *dipnoſoph. l.* 6. adducta, à Stobæo *collect. tom.* 2. *tit.* 125. repetita:

Ὦ τὴν ἄκυπον, ἣν τι σοι δοκῶ λέγειν·
Ἄνθρωπός ὅστις ζῶον ἐπίπονον φύσει,
Καὶ πολλὰ λυπῆς ὁ βίος ἐν ἑαυτῆ φέρει.
Παραψυχὰς ἓν φρονοῦσιν ἀνθρώποις
Ταύτας· ὁ μὲν γὰρ τὴν ἰδίων λήθην λαβὼν,
Πρὸς ἀλλοτρίαν τε ψυχαγωγηθεὶς πάθει,
Μεθ' ἡδονῆς ἀπῆλθε, παιδὸς δίκης ἄμα.
Τὰς δὲ τραγῳδὰς σοφῶν τις εἰς βάλοι σκότος·
Ὡς ὠφελοῦσι πάντας· ὧν μὲν γὰρ πένης
Πανὸς πρέσυ αὐτὸ καταμαθὼν τὸν Τήλεφον
Γενόμενον, ὅτι τὴν πενίαν ῥᾴον φέρει.
Ὁ νοσῶν τι μανικῆς Ἀλκμαίων' ἐκεῖνος δὲ
Ὀφθαλμιᾷ τις; ἰδὼν Φινεΐδας πολοῖ.
Τὸν Οἰνέα τὸ πῦς; ἢ Νιόβη κατοικτίσει.
Χωλὸς τίς ὢν; τὸν Φιλοκτήτην βλέπει.
Γέρων τις ἀνιᾷ; κατέμαθεν τὸν Οἰνέα.
Ἄπαντα γὰρ τὰ μείζον' ἢ πάσχει τις ἄλλος
Ἀπαχθήματ' ἄλλοις γεγονότ' ἐνοῦμεν ἐκ
Τὰς αὐτὰς αὖ τῆ συμφορᾶς ἧττον φέρει.
Adverte ſodes, num quid ex uſu loquar:
Miſerum ſuâpte naturâ animal eſt homo,
Et vita quanta quanta eſt ſcatet incommodis:
Lenimenta ideo curis & ſolatia
Sibi ipſa reperit, quibus mens proprii mali
Oblita, alienis dum ſemel miſeriis,
Dolorem ſuum pariter cum voluptate imbibit.
Priùs Telephum, quàm eſſet, conſidera,
Quam pulcra ſubinde documenta: nam qui pauper eſt,
Ubi pauperiorem ſe cognovit Telephum,
Ibi pauperiem fert ſuam patientiùs.
Lymfatus aliquis? Alcmæonem conſpicit.
Oculis laborans æger Phinidas videt.
Natum efferat alius? Niobe lugentem levat.
Dolet hic ſe claudum? ſed Philoctetem videt.
Miſer in ſenecta eſt? intuetur Oeneum,
Ità quiſque, dum evenisſe majores ſuis
Olim aliis calamitates ſecum cogitat,
Animo æquiore fert fortunæ injurias. Grot.

Liban. itidem *orat.* 19. ὁ ἄνθρωπος πέφυκε μάλιστα παίδων ἀκροατὴς τῶν ποιῶν ἂν ἐπύχοι, πυνθάνεται πάντα καὶ ἐρωτᾷ (leg. ὁρᾷ ἐν) ὀφθαλμοῖς πατέρων κεκυφότες, καὶ συνατέον σφαλομένοις ἀνὸ' ἑτέρου πρὸς πέρον· καὶ πάλιν ἑτέρους ὑπὸ τῶν χειρῶν τῆς μητρὸς, τῶν μὲν μαινάσιν, τῶν δ' ἐπὶ ὀμφῆς· quo loco, & τὸ τῆς τραγῳδίας ἦθος, κοινὸς τῶν ἄλλων διδάσκαλος, nuncupat. Eodem nomine hiſtoriam comm[illegible] ſolitam, docet Polybius in ſuperis ingr[illegible] διδάσκαλον φήσει, τὸ συναγωγὸν τῶν πράξεων μεταλαβὼν γυναῖος ὑποφήτευε; [illegible] ἀλλοίων πειρατείων ὑπόμνημα. Hinc Choricius rhetor Gazenſis in *orat. epitaph. Procop. Gaz.* à Caſaub. *ad Polyb.* laudatus. Ἰδίᾳ μὲν φέρεσθαι ἔοικε λύπης ὁ χρόνος· ὁ δὲ διὰ μύσους ἐλθὼν ἐπὶ πολὺ γλυκάζοντα ἀνυσμάτων, μὴ μοι τοιαῦτα διεξείη ἀφαιρεῖσθαι δεῖ δὲ τῆς ἱστορίας τὸν χρόνον τὸ λογισμῷ φέρεσθαι ἀναγήσασθαι· ἢ τί πλέον ἢ μῦθοι δὲ λόγοι δωρήσονται; σὺδὲ χρὴ τοὺς πολλοὺς τῶν παλαιῶν ἐκμανθάνοντες πόνους· ἃ δὲ ἵνα τὸν χρόνον ἀνόνητα διαπωμῶμεν, ἀλλ' ὅπως ὄνησιν ὠφέλειαν ἀρυσώμεθα, καὶ τοιούτων συμβάντων

συμβαίντ@ χαρᾷ, φόβῳ ἀνύρας ἴσα πάσχοντας ἡμῖν, ἢ πικρότερα πάθη, νῦν ἀναφέρωμεν, ἅπας ἐσόμεθα ῥᾴων. Siquidem, ut Cicer. *ad familiar. l. 5. ep. 16. Est consolatio perutilis illa quidem maximè, quam semper in ore atque in animo habere debemus; homines nos ut esse meminerimus, cui lege nati, ut omnibus telis fortunæ proposita sit vita nostra: neque esse recusandum, quò minùs eâ, quâ nati sumus, conditione vivamus: neve tam graviter eos casus feramus, quos nullo consilio vitare possimus: eventúsque aliorum memoriâ repetendis, nihil accidisse nobis novi cogitemus. Levat enim dolorem communis quasi legis & humanæ conditionis recordatio.* Ibid. *l. 6. ep. 6.* In quam mentem Liban. *orat* 19. βάλει μαθεῖν, ὅπως ἰᾶται ψυχὴν λύπη βιαζομένην ἀντισχεῖν καὶ ῥᾴω καθίστησι; λαβὼν ἄνθρωπον ἐστενακότα φιλτάτων, ἢ χρημάτων, ἢ ἀξιουμένου, ἢ πεπληγμένον, ἄγε σοὶ τὸ διάτρεσον· δεῖξον αὐτῷ δι' ὀργήσεως παλαιὰς βασιλείας καθηρημένας, καὶ κεφαλάς. Hoc argumento Hippoclem suum in liberorum obitu solatur Crantor, & ex Crantore Apollonium suum Plutarchus: ὅτι χαυδὲν ἀτυχεῖν ὑμᾶς ἀνθρώπῳ, ἀλλὰ πάντες τ' αὐτὰ πεπόνθαμεν. Hoc Nicophontem ille apud Philemonem in *Corinthia.*

Εἰ τὰ παρὰ τῆς ἄλλοισιν οἰδίπους κακὰ
Ἀσμῷ@ ἔχοις ἄν, Νικοφῶν, ἃ νῦν ἔχεις.
Si mala novisses, quæ alios implicitos tenent,
Libens haberes, Nicophon, quæ nunc habes. Grot.

Egeriam Virbius apud Naſonem *metam. l.* 15.

——*Similes aliorum respice casus,*
Mitius ista feres. ——vide *ad l.* 7. § 5. 58.

Ἐπὶ τῆς μείζονος σκηνῆς] A Neoptolemo Tragico ſumptum, qui interrogantibus, quid ab Æſchylo, Sophocle, Euripide prolatum admiraretur, reſpondit iſtorum nihil, ſed quod ipſe ἐπὶ μείζονος σκηνῆς *in ſcena majori* vidiſſet; Philippum, cùm pridie, dum Cleopatræ filiæ ſuæ nuptias magnificè celebrat, Deus tertius decimus dictus eſſet, in theatro poſtridie jugulatum ac projectum. Refert Strob. *tom. 2. tit. 95.* Hoc autem eò magis in mente atq; admiratione habere Tragicus is poterat, quòd Philippi fatum hoc, tanquam vaticinandi ſpiritu correptus, dum Perſas, adverſus quos Rex expeditionem tunc moliebatur, perſtringit, futuri tamen ignarus ipſe, carmine iſto, quod iſtic inſeratur ſanè digniſſimo, quodammodo prædicere viſus eſt. φρονεῖτε νῦν αἰδεῖ@ ὑψηλόπεζον, καὶ μεγάλων πνεύματος ἀέρας· φρονεῖτε ὑπερκαλόμβιοι δόμων δόμως· ἀφεσσομὴν φέρω βιοτὰν τικμαιρόμβριοι· ὁ δ' ἀμφὶ ἄλλῃ ταχύπων κέλδεται ἔργῳ σκοτίαν, ἄφνω δ' ἀφαι@ φερσίβια, μακρὰς ἀφαιρήμω@ ἐλπίδας ἐς ἄνδρ@, πολύμοχθ@ αἶσας. historiam narrat Diodor. Sic. *l.* 16. extremo. ubi ἐς ἄνδρον malè pro ἐς ἄνδρ@ legitur. Uterque, & Neoptolemus, & Marcus noſter, mundum hunc *ſcenam majorem* dixit; *mimo* ſeu *fabulæ* vitam hanc aſſimilavit. Ità Græcis παροιμιώδες, Μίμ@ ὁ βί@ dicitur. Plato *Phileb.* Μίμου δ' ἔτι ὁ λόγ@ ἡμῖν ἐν δράμασι τοῖς μὲν ἐν τραγῳδίαις, καὶ πᾶς ἀοίδιμος μόνος, ἀλλὰ καὶ τῷ βίῳ ξυμπᾶσι τραγῳδία καὶ κωμῳδία, λύπαις ἡδοναῖς ἅμα πεφυρμένος. Palladas in *anthol. l. 1. c. 13.*

Σκηνὴ πᾶς ὁ βί@, καὶ παίγνιον· ἢ μάθε παίζειν,
Τὴν σπουδὴν μετάθεις, ἢ φέρε τὰς ὀδύνας.
Scena eſt hæc vita & mimus: vel ludere diſce,
Poſthabitis curis, vel cruciare miſer.

Senec. *de tranquill. c.* 15. emendante Pinciano. *Nihil magnum, nihil ſeverum, nè ſerium quidem ex tanto apparatu. Singula, propter quæ læti ac triſtes ſumus, ſibi quiſque preponat, & ſciat verum eſſe quod Bion dixit, omnia hominum negotia ſimilia mimicis eſſe.* Petron. in *ſatyr.*

Grex agit in ſcena mimum. Pater ille vocatur,
Filius hic, nomen divitis ille tenet.
Mox ubi ridendas incluſit pagina partes,
Vera redit facies, diſſimulata perit.

Quæ ex Petronio ubi laudaverat Joan. Sarisberienſis. *policratic. lib. 3. c. 7.* ſubjungit ipſe *c. 8. & quidem eleganti utitur ſimilitudine; quia ferè quicquid in turba profanæ multitudinis agitur, comœdiæ quam rei geſtæ ſimilis eſt. Militia, inquit, eſt vita hominis ſuper terram,* (Job. *c. 7. v. 1.*) *at ſi noſtra tempora propheticus ſpiritus concepiſſet, dicetur egregiè, quia comœdia eſt vita hominis ſuper terram; ubi quiſque ſui oblitus, perſonam exprimit alienam.* Et mox: *Ferè totus mundus ex Arbitri noſtri ſententia mimum videtur implere, ad comœdiam ſuam quodammodo reſpiciens; & quod deterius eſt, eò uſque comœdiæ ſuæ inſiſtunt, ut in ſe, cùm opus fuerit, redire non poſſint. In eo tamen vita hominum tragœdiæ quam comœdiæ videtur eſſe ſimilior, quòd omnium ferè triſtis eſt exitus, dum extrema gaudii luctus occupat. Aut ſi nomen comœdiæ gratioſius eſt, non duco contentionis funem, dum conſtet inter nos, quòd ferè totus mundus, juxta Petronium, exercet hiſtrioniam. Hujus itaque tam immenſæ, tam mirabilis & inenarrabilis tragœdiæ vel comœdiæ theatrum, quo peragi poſſit, ei mirabiliter coæquatur: tanta eſt area ejus, quantus & orbis: difficillimum eſt, ut quiſquam vel admittatur excluſus, vel emittatur incluſus, dum cæteris gerit luteum indumentum.* Ubi tamen, quod obiter adnotem, fruſtrà ſunt, qui quaſi teſſellas Petronianas inter Arbitri fragmenta extrudunt, & obtrudunt nobis iſta, *Totus fere mundus numerum* (ità illi legunt) *implet:* &, *Fere totus mundus exercet hiſtrionem.* Neque enim Petronii iſta ſunt, ſed Sarisberienſis ex Petronii carmine ſenſus iſtos elicientis. Lipſius item ipſe, *de conſtant. lib. 1. c. 8. Mundus univerſus exercet hiſtrioniam, ait Arbiter:* certe hîc. Cautiùs Baudius, *de induc. Belg. lib. 2. Totum orbis terrarum exercet hiſtrioniam, ait facetus quidam ſcriptor. Certe nuſquam magis ſcenæ ex-*

populo servitus quàm in aliorum Magnatum, ubi quò plus pompæ & ostentationis apparet, eò minus solidæ veritatis subest. Potuit facetì scriptoris nomine Iannem nostrum intelligere, qui *policraticon* suum, *de nugis curialium*, inscripsit. Rem ipsam Polybius planè suggerit *histor. lib.* 3. Πρὸς μὲν γὰρ τὸ τοῦ μέλλοντος ἀεὶ τοῖς ἀρωμένοις καὶ συνυπακούουσι, πανταχοῦ λέγειν καὶ πράττειν ἔστι· διὸ δυσκόλως ἂν τις ἐξέλοι τοῦτο τὸ μέρος, καὶ λίαν ἐν ἀσφαλεῖ τοῖς τοιούτοις ἐστὶ τὸ ἀληθεύειν. *Fere enim mortales rebus præsentibus sese accommodantes, mimumque unà cum aliis agentes, ea dicunt faciuntque, ut ex fabulis dictisve singulorum mentem animumque cognoscere apprimè sit difficile, veritasque plerumque tenebris obtecta deliteſcat*, personâ nimirum, quam gerit unusquisque, obvelatâ: quò & illud P. Syri,

Hæredis fletus sub persona risus est.

Lucian. in *Necyomant.* Δοκεῖ μοι ὁ τῆς ἀνδραποδίζου πομπῆ τινι μακρᾷ παρεσκευάσθαι χαμηλὸν καὶ διατάττειν ἕκαστα ἡ τύχη· διόφορα καὶ ποικίλα ἐπιδεικνυμένη τοῖς πομπεύουσι σώματα· τοὺς μὲν γὰρ λαμπρὸν βασιλικῶς διεσκεύασε, πάσαν τε ἐπιφορὰν καὶ δορυφόρους παρέδωκε, καὶ πλοῦτῳ κέκαται τὸ διάδημα· τὸν δ' εἰκότα χιτῶνα περιέθηκε τὸν δὲ πένητα κενὸν ἐπὶ ὀσφύος, τὸν δὲ ἄφορον καὶ γαλεοῦν παρεπέδωκε. παντοδαπὴ γὰρ, οἶμαι, δεῖν ἡμῖν τὴν θεὸν πολλάκις ἐπὶ μέσης τῆς πομπῆς μεταδὺσαι τὰ ἐνίων σώματα, ἵν' ἐῶσα ἐς τέλος διαπομπεύσαι, ὡς ἐστήθησαν· ἀλλὰ μεταμφίεσα, τὸν μὲν Κροῖσον ἠνάγκασε πλὴν τῆς εἰκόνος καὶ αἰχμαλώτου σκιᾶς ἀνδράσιν, ἢ ἦ Μανδρέσιον, τοῖς ἐν τοῖς οἰκέταις πομπεύειν· πλὴν Πολυκράτης παραυτίκα αἰτεῖ τὸν μίσθον· μέχει μὲν γὰρ τοῦ θαλάττιος ἦν τὰ σώματα ἐπιδεῖν ἐν ὁ πομπὴ κατεσκευάζετο, πλουσιώτατα ἔναγχος ἀποδοὺς πλὴν τὰ δῶρα καὶ ἀναδησάμενος τὸ σῶμα μὴ τῷ Σώματι, ἅπαξ ἐς ἀσκητὴν γίγνεσθαι, ἄλλην τε πολλὴν ἀφορμὴν ἐπιδεῖν ἐπειδὴν ἀπὸ τοῦ πλοίου ἐξέλθῃ· ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος ἀπαιτεῖ τὰ δῶρα· ἐπειδὴ δὲ ἀπὸ τοῦ πλοίου ἐξέβη, ἀπαιτεῖται γε καὶ ἀγανακτεῖ ὅτι οὐκ αἰνίγμα τινῶν ἐμισθώσατο ἀποδύεσθαι. vide *l.* 6. § 22. Senec. *epist.* 80. *Horum quis felices vocantur, hilaritas facta est, aut gravis & suppurata tristitia: & quidem gravior, quia interdum non licet palàm esse miseros; sed intùs exedunt, & ipsum cædentes, necesse est agere felicem; tapiscia hoc exemplo mihi utendum est. Nec enim ulla efficacius exprimitur hæc humanæ vitæ mimus, qui nobis patitur hæc, quàs malè agimus, assignat.* Apud Vopiscum Probus de munere Imperatorio, *Agenda est persona, quam mihi miles imposuit.* quod idem & Augustus unà cum vita jam depositurus, amicos admissos percontatus est, *Ecquid iis videretur mimum vitæ commodè transegisse*; adjecitque clausulam.

Ἔτι κρότου, καὶ πάντες ὑμεῖς μὲν χαρᾶς χλευάσατε. Sueton. *lib.* 2. *c.* 99. quod Dio hist. *l.* 56.

Κρίτων δὲ πρὸς ταῦτα [illegible] οἷς, ὡς καὶ ἐπὶ μίμου τινὸς τελευτῶντος, [illegible] ἀπίωμεν· ἐπὶ δὲ τοῦ ἀνδρείου θανάτου [illegible] ἀμφὶ *l.* 12. § 2, 36. sed & [illegible] *l.* 7. § 3.

Φέρουσι αὐτὸ καὶ ποιηταί· Ἰὼ Κάδμου Epictet. *lib.* 1. *c.* 24. Μέμνησο [illegible] καὶ βασιλεῦσι καὶ τυράννοις ἀεὶ παρόντα· οὐ μόνον δὲ τούτοις ὅσοι τετραγωδίας [illegible] χορεύουσι· οἱ δὲ βασιλεύοντες χαίρουσι [illegible] τοῖς δόμασι· ἔστι καὶ τοῦτο τῶν [illegible] Ἰὼ Κάδμου, τί μ' ἐξίκεο; Oedipodi [illegible] ex Sophoclis *Oedipo Rege*. Hoc vult [illegible] Marcus, vel istiusmodi perpeti reges & tyrannos, [illegible] plebeios duntaxat; imò illos ipsos multò magis in quam mentem. Libanii verba videre licet *orat.* 19. superiùs adducta. Vel (quod [illegible] opinor) [illegible] qui cum indignationem [illegible] artium emulationem [illegible] perferre tam [illegible] regente, ad quæ tantopere [illegible] *l.* 7. § 5. Cithæron [illegible] priæ nubis Oe[illegible] [illegible] Cithæron decerpo, aliisque id genus [illegible] illustrem, an infamis. Solin. *polyhist.* cap. Apud Thebas Helicon lucus erat, Cithæron saltus, Ismenis, Ismenus, fontes Aganippe & Hippocrene. Et Mela *de sit. orb. l.* 2. *c.* 3. Cithæron fabulis carminibusque celeberrimus. Sed & [illegible] ns Alex. in *Iortat.* de monte Sinæ, an Sina, an ecclesiâ potiùs isto designatâ *ad Hebr. c.* 12. ὄρος ἐξὶ τοῦτο Θεῷ περιλιμπάνον [illegible] Κιθαιρῶν, ἀσκητήριον, ἀλλὰ τὴν ἀληθινὴν [illegible] μῶν δόμασιν.

Λιχμᾶται δὲ καὶ [illegible] δόμασι ποτὲ [illegible] πεπαίκασι.] Dio [illegible] Ἀπὸ δὲ τοῦ λέγειν, ἐπὶ [illegible] σῶμα. Dem. Charmo. Theocritus [illegible]

Πολλὰ γὰρ ποτ' ἐμᾶν ἐλιχμάσεται ἄμπελος ὄμπνα
Μικκὰ καὶ ἀχείς αὐτῷ.

Flaccus *lib.* 2. *ep.* 1.

Os tenerum pueri balbumque poëtæ [illegible]
Turgidus obscenis jam [illegible]
Mox etiam pectus præ[illegible] [illegible]
Asperitatis, & invidiæ corr[illegible]
Rectè facta refert: orientia t[illegible]
Instruit exemplis: inopem so[illegible]

Idem in Arte:

Sic etiam fidibus voces crevere severæ,
Et tulit eloquium insolitum facundia præceps,
Utilium[que] sagax rerum, & divina futuri,
Sortilegis non discrepuit sententia Delphis.

Et rursus:

Omne tulit punctum qui miscuit utile dulci,
Lectorem delectando pariterque monendo.

Denique;

Aut prodesse volunt, aut delectare poetæ,
Aut simul & jucunda & idonea dicere vitæ.

vide

vide Plutarch. *de leg. Pet.* & Hug. Grotii *annotationes* ad *Florum* Sallustii.] Vide ad *Lucret.* l. [illegible]

Ibid.] [illegible]

Ibid.] [illegible]

Flaccus [illegible]

Versibus exercuit Graecis, Graecia mutua Musa
Romula Camenis.

Plaudite, cum [illegible] Fabius, *l.* 10. *c.* 1. *Antiquissimae Romanorum comoediae, ut ait Livius, fescennini versus similes fuere, quibus alternis rudi quodam carmine Lib.* 12. *c.* 2. *Lucretius, versibus inquinatis & crudis, ut ait Cicero, quaereret.*

Sed in vitium libertas excedit & vim
Dignam lege regi. —— Flaccus *in Arte.*

quem & vide *epist.* 1. *l.* 2. Vis illius ideam habes à Jul. Scalig. *poetic. l.* 3. *c.* 97. *veteris comoediae argumenta omnia falsa, fictitia, mendacia, maledica: ut quocunque verbo pronunciato, statim capiatur accusatio aliquis subsannationis.*

Δι' αὐτῆς τῆς ὑποθέσεως] dum non obliquè, sed directâ, exertâ objectione usa, hominum palam perstringebat.

Μετὰ πάντα τὰ τοιαῦτα κωμῳδία, ἡ λοιπὸν ἦν τὰ] De *Media comoedia*, quae cum vetus duntaxat amoto, qui libertati, an potius petulantiae, maledici ac maledicae praeceptis arridebat, *l.* 2. *c.* 4. veteri quam proximè successit, disserebat maximè unde Flaccus.

——*lex est accepta, chorusque*
Turpiter obticuit, sublato jure nocendi.

Eaque nova, quae huic successit eademque multò castigatior extitit, videri poterit Jul. Scaliger *poetic. l.* 1 *c.* 7.

Ἡ κατ' ὀλίγον εἰς πλέον προελθοῦσα φιλαρχίαν ἀπέῤῥηξεν] Vitiosa scriptura non animadversa, interpretationum portenta quaedam hoc loco procudit: praecedentia illa, τὰς ἡ ὕβρεις, (quam lectionem editio utraque agnoscit, sed interpres neuter expressit) & τοῦτο τὸ νοεῖν, satis monere poterant, continuandam esse sententiae seriem ac tenorem ad illud usque ἐπαύσατο, quo ea claudiuntur. Verùm obturbabat illud, quod spiritu tantùm mutato, vel adscito, si exsulerit, tam proclivia deinceps futura sunt omnia, quàm est imber ipse cum pluit. Ἡ κατ' ὀλίγον, inquit, *quaenam media fuerit comoedia, & novae quibus gradibus introducta sit; quae paulatim ad mimicum ejus genus deflexit, consideres. nam & ista etiam deprehendi posse nemo nescit.* Julius Scaliger *poetic. l.* 1. *c.* 6. *Sublato choro, introducti qui modos facerent, quod omnes gesticulatione imitarentur, Mimi nuncupati. tantùm petulci aptior atque expressior actio, ut generis nomen, quod erat proprium universae, ipsi soli sibi vendicarent. hoc in lusu cum postea quaedam immensus populo placuissent, nisi sunt seorsim satis suspicis quam commoverant expectationem sustinere, atq; in eo ludum quaerere, & artificis propriam nomen venustatis. Hinc Mimi vocant ea fabulae & ludicra genera, quae excludere & plantipedes ac dactylothecae, quae cothurni tragici, socco autem comoedi pedes tabulabant, hi autem nudis pedibus agebant.* Hujus affinitatis proportionem habet cum comoedia, quae ipsius parens exstitit, qui inter actus appositum esset saltra, &c. ut Livius ait, atque asserto servitute, jussum sibi pueros saltare. *Et mirum, Mimus, poema ex omnibus imitationibus constans, tam ad ridiculum factum, quam ad turpe. Etenim Ethologus cum sit, à moribus quos imprimis, ridiculi tenacem non admisceat. Sunt & gregum duo genera, quae circa mimum & oppidatim per universam Galliam histrionis circumgruntur, Morale & Ridiculum. Horatius, magnifice pulcra pronunciasse, non & veri Mimi proprium est, quaedam sordida & affectasse.* Haec ille. Solemni & solus, ubi Mimos peculiariter sic dictos à fabulis comoedis tollit. & tragoedia differminat (quo modo & *Mimos* a comicis fabulis & tragicis distinguit Lactant. *l.* 6. *c.* 20.) ad hunc locum respiciens; *Mimos*, inquid, *in locum comoediae successisse scribit Marcus. & sanè quas hodie agunt, & vocant Itali comoedias, Mimi sunt & Plantipedes verius quam comoediae; personas tantùm habent ex comoedia.* Apul. *florid.* 1. *Cumprimis hoc spectandum, quid in theatro deprehendas. Nam si Mimus est, riseris; si fescinnicus, tinnieris; si comoedia, favebis; si Philosophus, didiceris. Mimi* ergò *ridiculi*; habent artium quod ideas; sed & quod discas, exhibent: quod Marcus mox monuit. Neque verò ego cum illustrissimo viro *ethologum & ridiculum Mimi genera duo* constituerim, sed pro affectionibus *Mimi* duabus habuerim: cùm *ridiculus* in *Mimis* perpetuum fuerit quod & Horatius ipse illo, quem castigat, loco subindicat, *serm. lib.* 1. *sat.* 10. qui ubi dixerat,

——*nam sic*
Et Laberi mimos, ut pulcra poemata mirer.

Subjunxit,

Ergò non satis est risu diducere rictum
Auditoris. ——

quod est *Mimorum* scilicet. Unde & Arbiter *partes videndas Mimis* tribuit. Quin nec id Cicero ipse tribuit: cujus hæc sunt, *de oratore l.* 2. verba; *atque ità est totum hoc ipso genere ridiculum, ut acutissimè tractandum sit. Mimorum est enim ethologorum, si nimia est imitatio, sicut obscœnitas.* Hinc est quod Naso, *trist. l.* 2. dixit,

--imitantes turpia Mimos.

Et,

Mimos obscœna jocantes.

Cæterùm aliud est ab eo quod Marcus hic, illud Maximi Tyrii orat. 21. Ἡ μὲν παλαιὰ μοῦσα, ὅταν ἐπὶ παίδων ἔσω καὶ ἀνδρῶν, γῆς ἐρᾷτο καὶ ὀρέων καὶ ποταμῶν καὶ θαλάττης καὶ ἀέρος κεκοσμημένου, ἄγαλμα ἄδοντες αὐτοφυὲς· μεταπεσοῦσα δὲ ἡ μοῦσα ἐπὶ τέχνην ἀκοῆς ἤρξατο καὶ ἐν σκιᾷ καὶ διά-

ἔοις, ἀρχὴ τῆς περὶ πολιτείαν αὐτοῖς πραγματείας ἐγένετο. Malo tamen ascribitur, quod uterque dixit. Illud tantùm adjicere liceat, posse apud nostrum conjunctim legi, τῷ ἐμμίμους φιλοτεχνίαν, nam & ἐμμιμεῖσθαι dici solet, quod *actione mimicâ repræsentatur.*

Λέγεται γὰρ τάπον τινὰ χρήματα] Ità Sênec. *epist.* 8. *Quàm multa poetæ dicunt, quæ à Philosophis aut dicta sunt, aut dicenda? non attingam tragicos, aut togatas nostras; habent enim hæ quoque aliquid severitatis, & sunt inter comœdias & tragœdias mediæ: quantum disertissimorum versuum inter Mimos jacet? quàm multa Publii non excalceatis, sed cothurnatis dicenda sunt? & de tranquill. c.* 11. *Publius tragicis comicisque vehementior ingeniis, quoties mimicas ineptias, & verba ad summam caveam spectantia reliquit, multa habet cothurno, non tantùm sipariis, fortiora.*

Πρὸς τίνα ποτὲ] *quemnam finem respicit?* Xyl. *Ad quem alium scopum, quàm quem diximus?* Cas. τινὰ [ἄλλον] legisse videatur. Mihi non displicet τὸ τίνος. *l.* 3. § 4. & *infr.* § 9.

Ὁμοδογμάτων δὲ] Non sententia prior continuari; considera, quem finem possum Xylandro illic assentiri, qui verbis illis, ἐπλάγιον αἱ φυτηρίαι, omissis, reddidit; *Oportet igitur in eadem arbore esse, etsi non idem cum omnibus sentias.* Sed nec Casaubono, qui contrà quàm editor etiam Lugd. clausulam hanc ab antegressis divulsam, periochæ insequenti præfixit. Rectè eorum dictum vulgare, sed depravatum, quo nor. quid enim ὁμοδογματῶν fuerit ad plantas translatum? nam de hominibus, prout Marcus ipse *l.* 9 § . . . surpatum, quid velit, quis nescit? D. Boot. . . picatur posse ὁμαυξεῖν, vel ὁμοίως . . . sit *simul fruticari, sed non simul crescere*; vel *similiter affici.* D. Salmas. ὁμοσυμπαθεῖν mavult. *Ramus*, inquit, *qui corpore fuæ arboris . . . insitus aut recisus, ut inseratur in aliam, nunquam totum corpus facit cum illa arbore cui inseritur, quamvis partem faciat frutices & simul cum eo fruticet.* Imore fere desperata sententiam . . . nos aliquid; etiamsi Hippocrates . . . τῷ ἀγκίστρῳ ἐπ' ἐμοὶ ἐξωτικὸν . . . ram vulgatam propius commin . . . ὁμοχυμαῖον: ut sit, *partier participari*; non figuram speciemque . . . reliquis obtinere; siquidem insitum . . . rpe reliqua coalitio non fine cicatr . . . c. τὸ ὁμοχυμαῖον eâdem analogia, qua . . . dictum; eâdem sententiâ, qua ὁμοιοχυμεῖν Aristoteli *problem. l.* 2. *q.* . . . si quis proferre quid afferre poterit; ei ego lubens concesserim.

§ 9. Εὐσταθὲς κρίσεως] vide *ad l.* 5. § 18. & *l.* 6. § 10.

Ἡγεμονικὸν] vide *ad l.* 9. § 11. 42.

Καὶ τὸ πᾶν ἀσθενὲς τὸ χαλεπαίνειν] ità *infra* § 18. καὶ τὸ συμβαῖνον ἀνδρεῖον.

Λιποτάκται] & *desertas. l.* 10. § 25.

§ 10. Οὐκ

posterius more Stoico commentatum, parùm frequens & durioris analogiæ. Illustrat autem locum hunc Plutarchi illud *de frat. dilect.* Μεγάλαι γὰρ αἰτίαι δεήσαιεν διαλῦσαι τοσαύτην ἔνοιαν καὶ φιλίαν . . . ἐστὶν εὐπαθὲς καὶ ῥᾴδιον ἐξ ἀρχῆς διαλύσεις . . . τὸ δὲ συμπεπλεγμένα, κἂν χαλάσῃ τὸ ἐγκόλλον, . . . χεται πάλιν ἀλλήλοις καὶ συναλδεῖν· συμφυῆς . . . ματος ῥαγέντος ἢ σχιζηθέντος . . . ἐυρεῖν καὶ σύμφυσιν ὅπως αἱ ἐκ τοῦ . . . χείας . . . σθαι φιλίαι, κἂν διαστῶσι καὶ χαλεπῶς . . . λαμβάνουσιν. ἀδελφοὶ δὲ τὸ κοινὸν ἐκπεφυκότες . . . τοι ῥᾳδίως συμφορήσαι· κἂν συκοφάνται . . . καὶ ὅπου ἀλλοι αἱ διαλύσεις ἐφελκόμεναι· quod Medius Sycophanta dicere solebat, κἂν διαπεπλῆσθαι τὸ ἕλκος, ἡ ἀλὴ μένει. *etiamsi vulnus coierit, manet tamen cicatrix*, quasi vestigium quoddam vulneris etiam jam coaliti. ὦχ ὁμοίως ὁ καλῶς, inquit Marcus istic. Quod autem de fratribus ac cognatis Plut. idem de omnibus in . . . *Ad quem alium scopum, quàm quem diximus?* Cas. . . . universum hominibus Marcus; quia συγγενὲς . . . *l.* 3. § 4. & *infr.* § 9.

Ὁμοδογμάτων δὲ] Non possum Xylandro istic assentiri, qui verbis illis, ἐπλάγιον αἱ φυτηρίαι, omissis, reddidit; *Oportet igitur in eadem arbore esse, etsi non idem cum omnibus sentias.* Sed nec Casaubono, qui contrà quàm editor etiam Lugd. clausulam hanc ab antegressis divulsam, periochæ insequenti præfixit. Rectè eorum dictum vulgare, sed depravatum, quo nor. quid enim ὁμοδογματῶν fuerit ad plantas translatum? nam de hominibus, prout Marcus ipse *l.* 9 § . . . surpatum, quid velit, quis nescit? D. Boot. . . picatur posse ὁμαυξεῖν, vel ὁμοίως . . . sit *simul fruticari, sed non simul crescere*; vel *similiter affici.* D. Salmas. ὁμοσυμπαθεῖν mavult. *Ramus*, inquit, *qui corpore fuæ arboris . . . insitus aut recisus, ut inseratur in aliam, nunquam totum corpus facit cum illa arbore cui inseritur, quamvis partem faciat frutices & simul cum eo fruticet.* Imore fere desperata sententiam . . . nos aliquid; etiamsi Hippocrates . . . τῷ ἀγκίστρῳ ἐπ' ἐμοὶ ἐξωτικὸν . . . ram vulgatam propius commin . . . ὁμοχυμαῖον: ut sit, *partier participari*; non figuram speciemque . . . reliquis obtinere; siquidem insitum . . . rpe reliqua coalitio non fine cicatr . . . c. τὸ ὁμοχυμαῖον eâdem analogia, qua . . . dictum; eâdem sententiâ, qua ὁμοιοχυμεῖν Aristoteli *problem. l.* 2. *q.* . . . si quis proferre quid afferre poterit; ei ego lubens concesserim.

§ 9. Εὐσταθὲς κρίσεως] vide *ad l.* 5. § 18. & *l.* 6. § 10.

Ἡγεμονικὸν] vide *ad l.* 9. § 11. 42.

Καὶ τὸ πᾶν ἀσθενὲς τὸ χαλεπαίνειν] ità *infra* § 18. καὶ τὸ συμβαῖνον ἀνδρεῖον.

Λιποτάκται] & *desertas. l.* 10. § 25.

§ 10. Οὐκ

§. 10. Οὐκ ἔστι τέχνη ἐλάττων φύσεως] Atqui haud quidem nulla natura, vel natura. Aristot. *de coel. lib.* 2. *c.* 11. Οὐδὲν τῶν φύσει ὄντων ἄλλως ἔχειν φησὶ ὁ λίθος φύσει κάτω φερόμενος, ἐκ δὲ τοῦ ἄνω φέρεσθαι, ὅσῳ ἂν μᾶλλον ἐκβιάζῃ ἄνω βίπτων. ὥστε τὸ αὐτὸ κατὰ φύσιν ἐστὶ καὶ ἄλλως πως ἔχειν, ἄλλως δὲ καὶ ἐνδέχεσθαι Senec. *Quæst. lib.* 11. *Rerum naturam sapientia sub imperio Dei habet: quæcunque attribuit conditio nascendi, & corporis temperatura, cum mollem & ad omnia animum composuerit, barbarum.* Vide

——*tamen à natura potentior omni,*
Quam licet expellas furcâ, tamen usque recurret.

uti Flaccus *l.* 1. *ep.* 10. utpote quæ sit *fixa, & mutari nescia.* Juvenal. *sat.* 13. Proinde, *Repugnante naturâ, qualibet cedit industria.* Cassiodor. *l.* 4. *ep.* 38. Nec fortior ergò ars naturâ; nec præstantior etiam; cùm illa sit Creatoris opus, ista creatura.

Αἱ τέχναι τὰς φύσεις μιμοῦνται] Theophr. *de caus. plant. l.* 2. *c.* 25. ἡ τέχνη μιμεῖται τὴν φύσιν & Aphrodis. *problem. l.* 1. *q.* 90. Sen. *ep.* 65. *Omnis ars imitatio est naturæ.* Sed & ἰατρὸν medicum, ἡ φύσιος ὑπηρέτην καὶ μιμητὴν, *naturæ ministrum ac imitatorem* dixit Hippocrates, teste Galeno *de dogm. Hip. & Plat. l.* 9. *c.* 8.

Τῶν κρειττόνων ἥττων ἡ φύσις] Vide *l.* 5. § 16. & *l.* 7. § 55.

Ἔνδεν ὁ νόμος δικαιοσύνης] Hoc enim jus falsque exigere videtur, ut præstantioribus deteriora inserviant. Καὶ δίκαιον, καθάπερ τὸ κατὰ φύσιν ἄρχειν, οὐ τὸ κατὰ δουλείαν ἄρχεσθαι Aristot. *polit. l.* 1. *c.* 4. quem vide prolixius. illud ibidem disceptantem. sed & *ad l.* 7. § 55.

Ἀπὸ τῆς τούτων καὶ τοιούτων ἀρετῆς ὑπάρχουσα] Polus Pythagoricus *de justitia* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 9. Δοκεῖ μοι τὰς δικαιοσύνας μαθεῖν τε καὶ πρῶτον ἀπὸ ἄλλων ἀρετῶν ἀφορμᾶσθαι· ἄτερ γὰρ τούτων οὐκ ἔστιν ὅπῃ ζάφερνα, ὅπῃ ἀνδρεῖον, ὅπῃ φρόνιμον εἶναι δεῖ. Julian. Imp. *orat. in Constant.* 2. etiam *pietatis matrem* vult esse *justitiam.* Ἔστι δὲ ὁσιότης τῆς δικαιοσύνης ἔκγονος. Jamblich. *ep. ad Anatol.* Τὸν δικαιοσύνῃ, αὐτὴν τὸ πᾶν ὅλων ἀρετῶν τέλος, καὶ τὴν σωματικὴν αὐτῶν θυμηδιῶν, ἐν ᾗ δὴ πᾶσιν ἔνεισι συλλήβδην καὶ παλαιὸν λόγον. παλαιὸν λόγον illum exhibet nobis Aristot. de justitia *ethic. Nicom. l.* 5. *c.* 1. Ἡ δικαιοσύνη ἀρετὴ μόνη δοκεῖ τελεία, καὶ ὅλη ἀρετὴ εἶναι· καὶ πρὸς ἕτερον, καὶ διὰ τοῦτο πολλάκις καὶ τῶν ἀρχόντων ἡ ἀρετὴ ἡ δικαιοσύνη, καὶ ἡ ἐπιεικὴς, καὶ ἡ ἐναντία· ὅτι καὶ ἄρχοντες θαυμασταὶ καὶ παρεσκευασμένοι φαῦλοι.

Ἐν ᾗ δικαιοσύνη συλλήβδην πᾶσ' ἀρετή ἐστι.

Καὶ τελεία μάλιστα ἀρετή, ὅτι ὁ ἔχων αὐτὴν καὶ πρὸς ἕτερον δύναται τῇ ἀρετῇ χρῆσθαι, ἀλλ' οὐ μόνον καθ' αὑτόν. Quod ipsum & aliâ ratione adfirmat *ethic. magn. l.* 1. *c.* 34. & *Eudem. l.* 4. *c.* 1. Δοκεῖ δὲ ἡ δικαιοσύνη τελεία τις ἀρετὴ εἶναι· καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲν ὅτι ὁ νόμος κελεύει ποιεῖν· ἀλλὰ καὶ τὰ ποιητέα ἀφεῖσι πολλὰ ὁ ἄρχων τῶν κατὰ τὴν ἀρετήν. ὥσπερ γὰρ ἄρχων βασιλικὸς ἀνδρῶν, τελείως ἀνδρὶ ἀγαθῷ ἐστὶ καὶ ἡ δικαιοσύνη, τελεία τις ἀρετὴ ὄντως. qui locus invertendo non uno cubare videtur. Legendúmque opinor. Ὁ γὰρ νόμος τὰ κατὰ πᾶσαν ἀρετὴν κελεύει vel προστάττει κελεύει. neque enim lex ipsa facit, sed facere jubet. tum novissima illa sic restituenda videntur. Ὥστε τελείως ἀνδρὶ ἀγαθῷ ἐστὶ καὶ ἡ δικαιοσύνη τελεία τις ἀρετὴ ὄντως. Vide *supra* ad § 20.

Εἰ δεῖ διαφερόμενα πρὸς τὰ μέσα] *Si vel rebus id nimium tribuamus.* Xyl. *Si vel mentes & affectus in istis figamus.* Cas. neuter vocabuli vim satis expressit. Verto, *Si ad ista temerè animadque feramur.* vide *ad l.* 9. § 27.

Ἐκβιαζόμενοι ὑπὸ σωμάτων καὶ παθημάτων] vide *l.* 3. § 9. & *l.* 5. § 16.

§. 11. Οὐκ ἔχεται ὅπῃ σι τὰ πράγματα] vide *ad l.* 4. § 3, 39. & *l.* 9. § 15.

Κἀκεῖνα ἀπερεῖν] αὖθις] ista post ἔχεται interserenda autumo: quò dictionis series feliciùs ac faciliùs fluat. Vide *infrà* § 16.

Οὔτε διώκων, ὅπῃ φεύγων ὀφθήσῃ] *nec prosequens, nec fugiens videberis.* i. e. nec prosequeris ampliùs, nec fugies.

§. 12. Σφᾶς ἐκ ψυχῆς αὐτοὺς] vide *ad l.* 8. § 48. & *ad l.* 12. § 3.

Μήτε ἀπολιπεῖν ὁπῇ τι, μήτε ἔσω συνιζάνειν] Memorum alterum omisit Xyl. *neque ad aliquid se extendit, neque se contrahit.* Cas. verùm τὸ συνιζάνειν nusquam, opinor, in eo significatu reperitur, & hic aliud planè sonat, *nec ad exteriora prominet, nec cum eisdem intus concurrit,* sive *consentit.* quomodo Philo dixit, *de vita Mos. l.* 2. Συνιζάνειν τὰ τοῖς σεσιγημένοις ὀνόματα ἐξεδέχετο· *nomina rebus concurrentia & consentanea.* & Plut. in *Fabio,* Συνεβάλλετο ἕκαστα τῶν λογίων πρὸς τὰς τύχας καὶ τὰς πράξεις· *oracula cum rebus concurrisse.* Et Cicer. *Tuscul. l.* 1. concurrant *omnes plebeii philosophi:* ut sit istic τὸ συνιζάνειν, idem quod τὸ συμπίπτειν. *l.* 5. § 26. cum exterioribus sive sensibus, sive rerum specie & pompa concurrere & consentire. vide *l.* 2. § 12. & *l.* 6. § 13. & *l.* 7. § 56. *extremâ.*

Μήτε συνιζάνῃ] *neque subsidit.* Cas. quod est ὑφιζάνειν potiùs. quanquam & συνιζάνειν eo sensu quandoque sumitur. Ità enim Lucian *ver. histor. l.* 1. μαλακῶς ἐνδιδόντος τοῦ πνεύματος καὶ συνιζάνοντος, *languente ac subsidente vento.* Quemadmodum Propert. dixit *eleg.* 8. *subsidere ventos.* Malim tamen cum Xyl. *contrahit se,* vel, hoc si mavis, *considit ac comprimitur.* Quomodo συνίζειν καὶ συναθλίζεσθαι conjunxit Philo *de mund. incorr. ad l.* 4. § 46. adductus. & Galenus, Budæo referente, τὸ συνιζῆκος τῶν πόρων ἀναπεπταννύειν. i. e. *poros compressos aperire,* dixit. & Aphrodis. *probl. l.* 2. *q.* 22.

Ἡ λύπη συμίζησή τινος ψυχῆς ἀπὸ σωμάτων, διὰ τὴν τῆς ψυχῆς πρὸς *dolor corporis contentionem sive compressionem producit, dum anima ad interiora se subducit.* quod l. 1. q. 31. dixerat. ἡ λύπη πύκνωσίν ἐργάζεται τῆς πέψεως. Clem. *paedag. lib. 2. c. 2.* συμίζηκώτας τῆς κεφαλῆς εἰς τὸ στῆθος' *compresso in pectus capite.* Plut. *Publicol.* de figulino operi: ἐκ ἐπάδειν, ἃ σφόδρα πάσχειν πολὺν ἐν πνεῖ, πυκνοῦσθαι καὶ συμίζοντα· *non esse spissatum & constrictum.* nec obstat, quòd τὸ αἴρειν, τὸ συμίζειν opponitur ab Aristot. *de respir. c. 4.* ubi de infestis agens, ἐν αὐτῷ, inquit, τὸ ἀναζώμασθαι τὸ ἐμφύτῳ πνεύματι αἴρειν καὶ συμίζειν, συμβαίνει πρὸς ἡμῶν ὑμῖν γίνεσθαι πάλιν. Siquidem *compressionem* quandam & ibi designari, manifestum est. Zeno autem referente Galeno, *de dogm. Hip. & Plat. l. 5. c. 1.* τὰ πάθη dixit esse ὁπηγορεύματα τῆ κείσεως αὐτοῦ καὶ λύσεις, ἐπάρσεις τε, καὶ πτώσεις τῆς ψυχῆς· quod nostri mentem clarissimè explicat.

Φῶς λέμπτου] lumine illo, de quo Joan. *Evangelista c. 1. v. 9.* ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον. sed alios magis, alios minus. Ubique nabat illud & Marcum, etiamsi sui nescium; incut & Cyrum, etiamsi sui ignarum roborè idem accingebat. Esaiæ *c. 44. v. 5.* [illegible]

Ὧι τὴν ἀλήθειαν ὁρᾷ] vide *l. 3. § 14. & l. 10. § 26.*

§ 13. Ὄψεται] *viderit ipse.* quæ dicat, quid ad me? nihil ad me; illius, non meâ interest. Ità Senec. *de benefic. l. 2. c. 14. Scio hoc illi non profuturum. Sed quid faciam? rogat. resistere precibus ejus non possum. viderit. de se, non de me, queretur.* vide *l. 5. § 25. & l. 9. § 27.* Sen. idem. *ep. 71. Si vis beatus esse, si fide bonâ vir bonus, sine contemnat te aliquis. & ep. 76. ad honesta volenti contemnendus est contemptus ejus.*

Ἐγὼ γὰρ ὅ φημι, ἵνα καὶ τι καταφρονήσῃς ἄξιον] Ita capiendum, quod Apostolus *Tito c. 2. v. 15.* μηδείς σε περφρονείτω· & Timotheo *ep. 1. c. 4. v. 12.* μηδείς σου τῆς νεότητος καταφρονείτω· quo loco sic accipiendum sequentia docent; quibus monet ut conditionis suæ locique autoritatem, vitæ ac conversationis puritate gravitatéque tueatur. vide *l. 10. § 32.*

Μισῶν; Ὄψεται.] Epictet. *l. 3. c. 18.* φέγει σε ὁ δεῖνα· ὄψεται, πῶς ποιεῖ ἴδιον ἔργον. & *c. 10.* ἐκ ἔδει ὅτου μοι φροντεγχθῆναι τὸν ἄλλον· ἀλλὰ τοῦτο μὸ ἐκεῖνον· ὄψεται· ἐγὼ δ' ὡς ἂν φροσενεχθῶ αὐτὸς, ὡς δεῖ χρήσομαι τῆς φροσενεχθῆναι· τοῦτο γὰρ ἐμόν ὅτιν· ἐκείνου δ' ἀλλότριον τοῦτο ἴδεις κωλύσαι δύνατον· ἐκεῖνο κωλύεσθαι.

Οὐκ ἐνεδείξατο] vide *infr. § 18.* Ambros. *de offic. l. 3. c. 16. Neque monitio aspera sit, neque objurgatio contumeliosa.* Epictet. *l. 2. c. 12.* ὁ ὀλιγὸς ὅταν λάβῃ πρὸ πλειόνων, ἤρξαν ἐπὶ ὀδὸν τὴν ἴσιαν· ἐχὶ καταγελάσῃς, ἀλλὰ λοιδορησάμενον ἀπῆλθε. ἢ, οὐ λυπεῖ αὐτὸν τὸ ἁμάρτημα, ἀλλὰ φοβεῖ ὅτι ἀκολάστου ἔργου ἐστὶ καὶ ἀνελευθέρου μὴ ἀντέχειν τοῖς κατηχοῦσι, μηδὲ μᾶλλον αἰδεῖσθαι τὸν λόγον τῆς σωτηρίας.

Οὐδὲ ἐπιδεικνύμενος ὅτι μνίσκομαι] nullum quidem præ me ferens offensionis vestigium aut significationem: vel etiam, quasi patiam ostentans meam. vide *infr. ad § 18.*

Οἱ δὲ Φωκίων] De *Phocione* tria potissimum quæ huc faciunt, memorabilia reperiuntur. quòd rabulam quendam, qui pro concione dicenti terpellaverat, oratione prolixâ in se debacch placidissimè sustinuit, ad dictionis seriem priùs inchoaverat ità reversus, acsi nihil quicquam vel ab illo dictum, vel à se auditum, animadvers sumve fuisset. refert Plut. in *præc. polit.* quòd cùm ad mortem duceretur, obviúsque quidam, pr convitia multa fruſtrà effusa, cùm ipse nullus [illegible] ederet, etiam in faciem ei tandem expuisset, ad magistratus conversus, illud tantummodo dixerit *c. 1. v. 9.* ἵν τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον; *Non compescet ipsum aliquis insanientem gerentem?* Plut. in *apophth.* & quòd filio mortui jam proximus, illud unicum in mandatis dedit, μνησθῆναι Ἀθηναίοις μηπώποτε κακόν τι *quid eorum meminisset, quæ adversus ipsum Athenienses inique egerant.* Plut. *ibid.* id quod Ælianus haud paulò ἐμφατικώτερον extuliſſe perhibet *l. 12. § 49.* per amicos, qui morienti aderant, mandâsse, ἵνα δὴν Ἀθηναίοις μνησικακήσῃ παρ' αὐτοῦ φιλοτιμίας, ἧς νῦν τυγχάνει· quasi poculum illud cicutâ temperatum, non alio loco habere quàm poculum quod in amicitiæ societatisque tuæ argumentum propinari atq; [illegible]ri. Unde Theodoretus *Graec. affect. curat. l. 12.* qui *therapeut. lib. 3.* Platonem ait in rebus religionem spectantibus ad fraudem captos se attemperasse, τῶν Ἀθηναίων τὴν ἐπὶ θεοῖς ὀρθοδοξίαν, καὶ τὸ τῶν Σκυθῶν ἀνθρωποφάγον ἤθος ἡμερώσαντος χρόνου. in quo locum vertendo Acciaolus interpres dictionis [illegible] corrupit planè, dum sic reddit, *tum Athenarum sum gratiâ benevolentiâque excidere.* [illegible] significatum non animadvertit. [illegible] explicabit nobis Gregor. Naz. [illegible] Socratem ait temperaturæ ejus [illegible]m hilariter admodum exceſſisse, ἵνα [illegible] χώμενον, ἀναφιλοτιμοτάτου [illegible]um. & Socratem eâ ipsâ voce usum, [illegible] propinquum effert Ælianus *l. 1. c. [illegible]* cum enim ab [illegible] doro missas, in quibus honorificentiùs [illegible] vestes pretiosas recusâsset: Falsi multum, aiebat, Apollodorum, εἰ γὰρ δυνατὸν πώποτε δόξει, ὅτι μὴ τῶν Ἀθηναίων φιλοτιμίαν, ἀλλὰ τὸ τὰ φαρμακὰ ἧττον ὄντως ὑφεῖσθαι Σωκράτην. Adjici potest his illud non Socratis apud Platonem, uti memoriâ lapsus Cœlius Secund. in *thesauro* prodidit, sed Theramenis apud Ciceronem *Tusc. l. 1.* qui *tum con-*

jectus

jussus in carcerem ... reliquum sic ... ut id ... ret; quo sonitu reddito, ridens, Propino, inquit, hoc ... Critiæ; qui in eum fuit teterrimus. Græci ... in conviviis solent nominare, cui poculum tradituri (habes, Cicerone clarissime exponente, quid ... φιλοτησία.) *lusit vir egregius extremo spiritu ... que, ei qui venenum præbiberat, mortem eis ... guratus, quæ brevi consecuta est.* Secius paulò Xenophon retulit *Hellenic.* l. 2. ... ἀπονεμεῖν ... τῷ καλῷ, fallus interim Erasmus *apophth.* l. 6. *var. hist. dict.* 238. qui Æliani relationem *hist. var. l.* 9. *c.*21. dum negligentiùs percurrit, Theramenem è triginta tyrannis fuisse ratus est. Sed ut ad Phocionem redeamus, novissimum hujus illud, opinor, respexit Marcus; eò magis quia subjicit, εἰ γε μὴ προσποιεῖτο sicut & *infr.* § 18. ... γνήσιον ἢ καὶ μὴ σκευός· ambigua est enim illa Phocionis dictio: potéstq; etiam ... satis ... aculeatum & mordacem continere, Atheniensem populum ejusmodi poculis amicos suos excipientem, & indiciis ejusmodi suam erga illos benevolentiam obsignantem notantis; quomodo Theopompus *hist.* l. 8. de Clearcho Heracleotarum tyranno, ὅς ... *qui cicutâ propinatâ quamplurimos sustulerat,* ... φιλοτησίαν ... πρὶν φαγεῖν ... Athen. *dipnosoph.* l. 3. Lusit pariter Libanius emaculandus obiter, *declamat.* 11. ubi parasitus, fratre ad vitam philosophicam desciscente, vitæ pertæsus, Δότε μοι, inquit, ... ἡ τύχη leg. Δότε μοι, ... φιλοτησίαν τῇ τύχῃ *concedite mihi, ut liceat fortunæ benevolentiæ poculum propinare.* h. e. ut cicutam bibere licitum sit, quo me vitâ exinaniam. vide *ad l.* 10. § 11. De Phocione verò præclarum ac disertum habetur Val. Maximi elogium, quo suspicionem illam, quam Marci verba suscitare possint, ab eodem amolitur. *l.* 3. *c.* 8. *Placidi & misericordes, & liberales, omnique suavitate temperati mores Phocionis, quos optimè profectò consensus omnium bonitatis cognomine decorandos censuit; itaq; constantia, quæ naturâ rigidior videbatur, lenis è mansuetudine fluxit.*

... κρυπτὰ εἶ] quod Psaltes *Psal.* 51. ... Apost. *ad Rom. c.* 2. *v.* 28. ... ἐν τῷ κρυπτῷ. contrà quàm hypocritis solenne est, qui μόρφωσιν pietatis & patientiæ externam gerunt, cùm δύναμιν utriusq; internam nullam habeant. Idem *ad Timoth. ep.* 2. ... *v.* 5.

Καὶ ὑπὸ θεῶν βλέπεσθαι] Intus oportet istiusmodi esse, ubi Deus ipse, qualis sis, videt; qui non speciem externam, sed cordis habitum intuetur. *Hist. Reg. l.* 1. *c.* 16. *v.* 7. ὁ θεὸς ... ἀγνοεῖ ... τι ... ἐν ὀφθαλμοῖς, ὅτι δὲ ... ἐν καρδίαις. Plut. *de tard. num. vindict.* Hoc est, quod in pagina sacra toties occurrit, ... τῷ θεῷ. Ac quod Lucæ *evang. c.* 1. *v.* 6. de Zacharia sacerdote ac conjuge illius usurpatum, Ambros. *Multi hominibus justi videntur; pauci Deo: aliter enim hominibus, & aliter Deo: hominibus secundum faciem & speciem externam; Deo secundum veritatem & virtutem internam.* Epictet. ... θέλησον ἀρέσαι αὐτὸς ποτε σαυτῷ ... φανῆναι τῷ θεῷ· ἐπιθύμησον ... καθαρῷ ... καὶ μετὰ τοῦ θεοῦ.

Τί γάρ σοι κακόν, εἰ αὐτὸς νῦν ποιεῖς τὸ ἐπὶ τῇ ... οἰκεῖον] τὸ ἐπὶ illud forsan inducendum fuerit. Assentior autem M. Casaubono ποιεῖς legenti: *quidsibi indè mali accedit, si quod naturæ tuæ est consentaneum ipse facit?*

Τῇ ... ὥρᾳ] vide *l.* 4. § 23.

Τεταγμένος πρὸς τὸ γίνεσθαι ... τὸ κοινῇ συμφέρον] duriuscula syntaxis, quam interpretes vix assecuti videntur. *eo destinatus, ut communi utilitati inservias.* Xyl. *designatus esse quod & quomodo postulabit commune bonum.* Cas. ut orationem defectam opinatus videatur. Verùm non hoc est quod Marcus voluit; *homo*, inquit, *ad hoc compositus & aptus, ut id fiat, quocunque tandem modo, quod in commune expedit.* Ità τὸ τάττεσθαι & πεπλάχθαι usurpant creberrimè & Marcus & Epictetus. Aliter tamen paulò Cas. ὁ μακαρίτης *ad Pers. sat.* 3. *v.*72. qui τεταγμένος hîc vult esse quod Persio *locatus.* idem γενέσθαι legit pro γίνεσθαι. Verùm id sensum nihil mutat.

§ 14. Ἀλλήλων καταφρονοῦντες] notat diversa & inconstantia hominum ingenia, qui se invicem modò despiciunt, modò suspiciunt, modò sibi invicem arrogantissimè imperant, modò rursus abjectissimè inserviunt: vide *ad lib.* 4. § 32.

Ἀρεσκεύοντες] ἀρεσκεύειν quid sit vide *ad l.* 5. § 5.

Ὑποκατακλίνονται] hoc est, Suidâ interprete; ὑποκάτω κλίνονται *inferiùs consident, accumbunt.* Metaphora ab eis qui ad mensam aliis priorem ac superiorem locum concedunt. Subjungit Suidas ex autore incerto: Κληθεὶς εἰς ἑστίασιν ὑποκατακλίνεται πάντων καταφρονηθεὶς, ὡς τοῖς ἐπὶ πλεῖον ἡλικίαν. At Plato *polit. l.* 1. ὑποκατακλίνεσθαι ἀλλήλοις uti Marcus istic, significatu laxiore dixit, ἀντὶ τοῦ ὑπείκειν ἀλλήλοις, pro *sibi invicem concedere*, uti ipse *ibidem* se explicat, vel *submittere se* potiùs, si Marci mentem attendamus.

§ 15. Αὐτὸ φανήσεται] *res ipsa indicabit.* Xyl. ad verbum, *ibi apparebit*: ubi scil. ad rem ipsam ventum fuerit. quod Architecton Atheniensis, ὅσα ... εἴρηκεν, ἐγὼ ποιήσω. & Euripid.

θεῶ

Φεῦ φεῦ τὸ μὲ τὸ σχῆμα' ἀνθρώπους ἔχειν φανλῶ'——

Heu, quòd res ipsa vocem neutiquam obtinent.

Plut. in *præcept. polit.* vel quid si αὐτῷ *istîc* pro αὐτίκα, hoc est, *illico, confestim* sumatur? affectus istiusmodi statim se prodit. Verùm subit animum suspicio, fuisse, αὐτὸ φανήσεται' *illud ipsum apparebit*; citra sermonem ullum se prodet; quod & sequentia confirmare videntur. Allusum videtur ad proverbium, quod σωτήμως ἢ ἐλλεβόρικῶς (in adagiis nimirum usu communi tritis solenne hoc) efferri solet, Αὐτὸ δήξει. Atque ità Plato in *Theæteto* deprehenditur extulisse: Et ex Platone Aristænetus (si autoris nomen id, quod Jos. Mercerus ambigit) *lib.* 1. *epist.* 4. cæterùm Aristophanes in Lysistrata integrum exhibuit,

Τ' ἔργον τίχ' αὐτὸ δήξει.

Atque hoc est quod Suidas voluit, ubi dixit, Αὐτὸ δήξει. παροιμία. ἐλλείπει τὸ ἔργον. *deest*, supplenda scil. *vox* ἔργον. nam quod Maussacus in *dissert. tritic.* ἔργον censet apud Suidam eò loci idem esse, quod est Hesychio in *præfat.* ἀσθένειαν' quo loco Diogenianum ait τὰς πλείους τῶν παροιμιῶν ψιλῶς ἢ ἀνὰ τ' ἀσθένειαν πεδεικνύναι' à Suidæ mente dubio procul quàm longissimè aberravit. Idem forsan & cum Suida voluit Hesychius, ubi αὐτὸ δήξει dixit esse παροιμίαν ἔξω τὸ ἐπίλογε εἰρημένων' *paræmiam quæ sine epilogo*, sive *extrema parte sui enunciatur*. quanquam nescius non sum, posse *epilogi* nomine subjunctam sive adjectam orationem aliquam intelligi, quæ parœmiæ rationem explicationémque contineat. Verùm τὸ ἔξω apud Suidam pro *hypothesi* sumi, nemo quisquam, opinor, καὶ ἀφ' ὁλοχερῶς μόνον ἀφιστήσας, (ut cum Marco nostro loquar) Maussaco concesserit.

Ἐπὶ τῶ μετώπω γεγράφθαι] ὡς εὐθὺς σωπεφαίνεθαι τὴν τῆς ψυχῆς διάθεσιν ἐν αὐτῷ. ut Galen. loquitur *hortator. c.* 2. *Frons hominis tristitiæ, hilaritatis, clementiæ, severitatis index.* Plin. *lib.* 11. *c.* 37. Cicero *Antonio* inter eas *ad Atticum lib.* 14. *epist.* 15. *Quid mecum per literas agis? unam ob caussam mallem coram egisses; non enim solùm ex oratione, sed etiam ex vultu, & oculis, & fronte (ut aiunt) meum erga te amorem perspicere potuisses.* Achilles an Neoptolemus Ennianus à Gellio *lib.* 19. *cap.* 8. laudatus, *Eo ingenio natus sum; amicitiam atque inimicitiam in fronte* (sive, *in frontem*, ut Nonius) *promptam gero.* vide *l.* 1. § 14. & *l.* 7. § 60.

Τοιοῦτον ἔχει εὐθὺς ἐν τοῖς ὄμμασιν ἐξέχει] Ità continuatim exhibet Lugd. nam Bas. post ἔχει comma interserit. Interpp. quî legerint, aut quid secuti fuerint, haud est facilè conjectu, forsan ὁπῖον ἔχει, εὐθὺς ἐν τ. ὄ. ἐ. *quomodo se habeat, statim in oculis extat.* vel, τοιοῦτον ἔχει; εὐθὺς, &c. *ità se habet? in oculis extat statim.* Forsan autem, τοιοῦτον ἔχειν, sive ἦ, εὐθὺς &c, *talem esse, sive, sic affectum esse, in oculis se statim prodit.*

——in vultu pignora mentis habet.

ut Naso *art. l.* 2. & apud Æschylum Clytemnestræ Agamemnon, se specie falsâ deceptus,

Ἐυ γὰ φερύσης ὄμμα σὺ κηρυχεῖ,

Nam prodit oculus esse te affectum probè.

Oculi enim *sunt animi indices.* Cicer. *de orat. perfect. ut imago est animi vultus, sic indices oculi.* Idemque *de leg. lib.* 1. *Naturæ speciem ità formavit oris, ut in ea penitus reconditos mores effingeret: nam & oculi nimis arguti, quemadmodum animis affecti simus, loquuntur; & is, qui appellatur vultus, qui nullo in animante esse præter hominem potest, indicat mores.* Ambros. *hexam. lib.* 6. *c.* 9. *Imago quædam animi loquitur in vultu.* Eunap. in *Maximo.* Τὰς γὰ ὀφρὰς τῆς ψυχῆς διεθήλυ τὰ ὄμματα' unde & quidam *oculos animi portas* quasdam dixere. Adamantius *physiognom. l.* 1. *c.* 1. ὥσπερ διὰ πυλῶν τίνων ἡ ψυχὴ διαφαίνεται. Alii *fenestras* per quas mens non prospicit tantùm, sed se prodit quoq; & per quas motus atque affectus animi transluent quodammodo. Lactant. *de opific. Dei c.* 8. *Mens est quæ per oculos ea, quæ sunt opposita transpicit, quasi per fenestras lucente vitro aut speculari lapide obductas. Et idcircò mens & voluntas ex oculis sæpe dignoscitur.* & *c.* 9. *Mens oculis tanquam fenestris utitur.* & Salvian. *de providen. l.* 3. *c.* 7. *Sciens fenestras quodammodo esse nostrarum mentium lumen oculorum.* Senec. *de benefic. lib.* 2. *c.* 2. *Qui tam paratè fecit, non est dubium quin libenter faciat, itaque lætus facit, & induit sibi animi sui vultum.* atque hoc est φαιδρύνειν ἑαυτὸν ἁπλότητι' ut Marcus *l.* 7. § 31.

Ὡς τῶν ἐρασθῶν ἐν τῷ βλέμματι] Tibull. *l.* 1. *eleg.* 9.

Non ego celari possim, quid nutus amantis,
Quidve ferant miti lenia verba sono.

Quò spectant & illa Æschyli in *Toxotid.* apud Plutarch. *de profect. indic.* & in *amator.* & apud Antigon. *mirab. narrat.* 127. restituente Salmasio *in Solin.*

Ἄλλο μὲν ἀγνᾶς παρθένοις γαμηλίοις
Λίκτρων ἀτρέπτω βλεμμάτων ῥέπει βολή·
Νέας γυναικὸς δ' ἄλλο μὴ λάθῃ φλέγον
Ὄφθαλμὸς, ὅστις ἀνδρὸς ἢ γεγὼς μάθῃ·
Ἔχω δ' τούτων δυμὸν ἐμπεπυσμένα.

Ritu puellis nuptiali expertibus
Immotus oculus in terram defigitur.
Nec me puellæ lumina exardentia
Fallant, experta siqua jam fuerit virum.
Animus mihi ista discernendi gnarus est.

Nec fefellerunt, qui *amorem* dixere non magis quàm vinum aut ignem posse celari. Antiphanes apud Athenæum *l.* 6. *

πρύλαι

--κρύψαι, Φειδία,
Ἅπαντα πάλαι τίς διώρυξ' ἂν πλὴν δυοῖν,
Οἰνόν τε πίνων, εἰς ἑταίρ' ἐμπεσών
Ἀμφοτέρα μιγνύει γὰ ἀπὸ τῆς βαμμένων,
Καὶ τῶν λόγων τ' αὖ· ὥστε τοὺς ἀγνῶτας
Μᾶλλον ταῦτα καταφανεῖς πολλοῖς ποιεῖν.

[ubi nihil opus cum Casaubono in senario penultimo pro τ' αὖ, ταῦθ' rescribere.]

--celare, Phidia,
Præter duo aliquis reliqua possit omnia,
Amore captus si sit, aut sit ebrius.
Oculis ab ipsis etenim utrumque proditur,
Itémque verbis; ut negare qui volunt,
Ista evidenter arguant mendacii. H. Steph.

Cui affine est, quod Petr. Victorius *var. lect. l.* 18. *c.* 23. pervulgatam esse apud suos vocem, *Amorem tussimque celari non posse.* de igne idem Naso *epist.* 12. ubi Medea Jasoni amorem suum exprobrans;

Perfide, sensisti; quis enim bene celet amorem?
Eminet indicio prodita flamma suo.

Et Helenæ Paris *epist.* 15.

Sed malè dissimulo; quis enim celaverit ignem,
Lumine qui semper proditur ipse suo?

Et ibid.

Quâ licet & possim lector celare furorem:
Sed tamen apparet dissimulatus amor.

Statius Achill. *lib.* 1.

Nec latet haustus amor; sed fax vibrata medullis,
In vultus atque ora redit, lucémque genarum
Tingit.—

Γελάσωνα] Vide *ad lib.* 5. § 28.

Ἐπιδιδοὺς ἢ ἀπολύσῃ;] *Affectatio simplicitatis,* quâ quis simplex aliis videri studet, sive pro simplici se venditat. Dionys. Halic. in *arte.* Ὁ δὲ ὄγκος καὶ τὸ ἐξ ὑπονοίας δίσωσι ἅπαν, ἀνυδροπότην. Gregor. Naz. *epist.* 16. ad Euseb. Οὐ φίλον μοι τὸ τιχνικόν. ἡ δὲ φιλῶ συγγίνεσθ φαντασία τε καὶ ἀλήθεια. Synes. *de regno.* Itaque Tatianus *adv. Græc. c.* 46. ait scriptis propheticis fidem habuisse, διά τε τὴ λέξεων τὸ ἀπυφον, καὶ τὴ εἰπόντων τὸ ἀνεπιτήδευτον, καὶ ὅτι τῶν παντὸς ποιήσεως τὸ εὐκατάληπτον. &c.

Σκαλιὰ ὄζειν] obturbat istud σκαλμή. Σκαλμὴ Pollux *lib.* 10. c. 38. ex Sophocle, *ensis* nomen barbarum; *Thracum* scil. *peculiaris:* quod ex Hesychio discimus. Verùm id istic quid velit, nullus assequor. Xyl. σκάλλωνα, quomodo Plut. ὀρθὸν σκαλλωνὼ vocat. vertitq; *insidiæ tectæ.* Sed & alicubi Epiphanius, μηδὲν ὀρθὸν, ἀλλὰ πάντα σκαληνὰ· *rectum nihil, sed obliqua cuncta.* D. Boot. vult σκαιὰ, *scæva, sinistra.* M. Casaub. *nullo modo laudabilis.* ità quid legerit, incertum est. Verùm clarissimus Salmas. *Omnino,* inquit, *rescribendum;* σκαμβή ὄζει. Proverbium est Græcum, σκαμβὸν ξύλον ὑπὸ τὸν ὀρθόν. (Habes apud Suidam, & Apostolium proverb. 180 1.) Latini hoc nomen etiam suum usu fecerunt. Unde apud Sueton. *Ortho. c.* 12. *Scambus, & malè pedatus.* Rem nimirùm ipsam acutè tetigit, nec quæsitu ulteriùs opus. Σκαμβὸς, διεσραμμένος. Suid. quid si locum hunc Marci ob oculos habuit?

Οὐδέν ὄζειν αἴγειον λυκοφιλίας] λυκοφιλία quid sit, nescium se fatetur Xyl. Explicabit ex Ælio Dionysio Eustathius *ad Il. x'.* ex Menandro Dionysius. Λυκοφιλίους, ἀντὶ τὸ ἀπίστους, ὑπόπτους· *suspectè, subdolè.* Menander,

Λυκοφίλιοι μὲν εἰσιν αἱ διαγαγαί.

Suspecta pax hæc, tanquam amicitia est lupi. Grot. Explicabit Plato, in *epist.* 2. *ad Dionysium datâ:* Ἀλλὰ ταῦτα μὲν, inquit, παύτην γνώμην ἔμιλω ἢ σλω λυκοφιλίαν ἢ ἀκοινωνίαν διὰ τὶ ἀπειργάσατο. *Hæc autem sic gesta, tuam mecum amicitiam lupinam diremit, nósque tuâ culpâ dissociabiles reddidit.* Et Platonem imitatus, Cornelius Episc. Romanus, *epist. ad Fabium Antioch.* apud Eusebium *lib.* 6. *c.* 43. de Novato. ἅτοι οἱ ἄνδρες καταιδούσαντες αὐτὸν, ἢ καταφωράσαντες τὸν ἐν αὐτῷ πανουργίαν τε ἢ πολιμοληρίαν, τάς τε δόκησις ἢ φιλοδοξίας, ἢ τὸν ἀκοινωνησίαν αὐτὲ ἢ λυκοφιλίαν. *Viri isti illum observantes, & deprehensâ hominis astutiâ & versutiâ, perjuriisque & mendaciis, affectu dissociabili, & lupinâ, sive veteratoriâ, amicitiâ.* Λυκοφιλίαν ἢ ἀκοινωνησίαν conjunxit; quemadmodum & Plato, cujus codices hinc corrigendi: & pro ἀκοινωνίαν, quod est κόμμα[Θ φαῦλο, legendum ἀκοινωνησίαν· qua voce usus est & Aristoteles *polit. lib.* 2. *c.* 3. Alluditur hoc vocabuli ad apologum de induciis sive fœderibus, quæ cum ovibus lupi aliquando inire volebant, canibus gregis custodibus obsidum loco sibi traditis, quorum loco scil. catulos suos ipsi darent, quò liberiùs deinceps grassarentur in greges. Eum Samiis narrâsse primò Æsopum, cùm is à Crœso poscereturautor est Max. Planudes in *vit. Æsop.* recitâsse denuo Athenienses Demosthenem, cùm ab Alexandro (non ut Suidas, ab Antipatro) ipse cum oratoribus aliis deposceretur, refert Plutarchus in *Demosth.* eundem παρρησιαστικῶς extulit exhibuitq; Libanius in *progymnasm. fab.* 1. pro eo autem quod λυκοφιλίαν Marcus, ἀλωπεκῶν φιλίαν dixit Leo Imperator sapientissimus dictus in *oraculis* suis.

Ἀλωπεκῶν ὑποκρίσεις τὸν φιλίαν,
Καὶ μαχομένους χαλινώσας τὸν φρένα,
Ὡς σφόδρα ἄγαν ἢ πολιός τις ἐχέφρων.
Vulpinâ amicum mente simulans subdolè,
Patienter ingenium cohibens, ut fræno insitum,
Sicut senex valde & canus sapientiâ.

vide Joan. Rutgers. *var. lect. l.* 5 *c.* 8.

§ 16. Καλλίστα ἢ ζῆν] f. δαζῆν. est enim novi argumenti exordium.

Ἐὰν ἕκαστον αὐτῆς θεωρῇ διηκριβωμένως] vide *suprà* § 2. & *l.* 3. § 11.

Οὐδὲν ὠφελῆ ὑποληψιν σὺν αὐτὸς ἡμῖν ἐμ-

πλέκει]

ποιεῖ] Vide *supra* § 11. & *lib.* 9. § 15.

Εὐδὺς ἐξαλεῖσθαι] Vide *l.* 8. § 47.

Ὀλίγου χρόνου ἴσως] Vide *l.* 10. § 11, 15.

Χαῖρε αὐτῆς ἡ ῥᾳδία ἴσως σοι] ἴσως forsan. Ità Joan. *ep.* 1. *c.* 5. *v.* 3. Αἱ ἐντολαὶ τοῦ ἀγαπᾶν βαρεῖαι οὐκ εἰσίν. Vide *l.* 8. § 26. & *l.* 10. § 33.

Εἰ δὲ τοῦτο συνοίδει, κἂν ἔδοξεν ἦ] Hoc est quod Pythagoras, κἂν ποιῶν μέλλῃς ἐδόξων. Vide *ad l.* 9. § 18. Basil. Cæsar. *orat.* 24. & ex eodem Simeon Magist. *orat.* 1. Οὐκ ἔστιν ὁ μᾶλλον φόβητρον ἐν τῇ σωφρονοῦντι, τὸ ποῖος δόξαι ζῆν, ἢ τὸ τοῖς πολλοῖς δοκοῦντα σκιοποιεῖν, ἢ μὴ τὸν ὀρθὸν λόγον ἡγεμόνα ποιεῖσθαι τοῦ βίου, ὅστις ἢ πᾶσιν ἀνθρώποις ἀπλήγων, κἂν ἐδόξην, ἢ κινδυνεύων ἀεὶ τῷ καλῷ λίαν, μηδὲν αἰσχυνθῇ τοῦ ὀρθῶς ἐγνωσμένου παρακινῶν. Epictet. item *enchir. c.* 34. Ὅταν τι διαγνῷς ὀρθῶς ποιητέον εἶναι, ποίει, μηδέποτε φεύγῃς ὀφθῆναι τοῖς δοκοῦσιν αὐτὸ, κἂν ἀλλοίως τι οἱ πολλοὶ μέλλωσι περὶ αὐτοῦ ὑπολαμβάνειν· εἰ μὲν γὰρ οὐκ ὀρθῶς ποιεῖς, αὐτὸ φεύγε· εἰ δὲ ὀρθῶς, τί φοβῇ τοὺς ἐπικαλέσεσθαι οὐκ ὀρθῶς; Ità Apostolus ad cœlestia contendit, διὰ δόξης καὶ ἀτιμίας. *ad Cor. ep.* 2. *c.* 6. *v.* 8. Plut. *de audiend.* Οὐ γὰρ μόνον, ὡς φησιν Φωκυλίδης,

Πολλ' ἀπατᾶσθαι δίζήμενον ἔμμεναι ἄνδρα.

ἀλλὰ καὶ γελᾶσθαι δεῖ πολλὰ καὶ ἀδόξοντα. Ubi obiter adnotâsse haud pigebit, versum illum, quem Plutarchus Phocylidæ vindicat, paulò aliter à Clemente *strom. l.* 5. *prope finem* concipi,

——πολλὰ πλανᾶσθαι--&c:

eâ nempe notione quâ Ulysses πολυπλανὴς, & πολύπλαγκτος dicitur, *odyss. ρ. v.* 511. Epictet. *enchir. c.* 12. Εἰ θέλεις σωθῆναι, κράτει μὲν μηδενὸς, ἔστω δὲ ἐπὶ σοὶ πᾶσαι δόξαι καὶ πλάσις. quod Anaxagoræ obtigisse refert Laërt. *l.* 2. Οἷον γὰρ ὅτι τὸ ἀνύπνου ὄντως ἀπολειφθῆναι, διὰ τὸ μὴ νομισθῆναι τοῖς ἀνοήτοις ἀνύπνου; *Quæ enim ratio est in amentia persistere, nè amentibus amens videare?* Simplic. *comment. in Epictet. ibid.* Socrates apud Senecam *ep.* 71. *Ut sis beatus, & te alicui stultum videri sine.* Lactant. *instit. l.* 5. *c.* 14. *Non potest quemquam justus esse, quod est cum vera sapientia conjunctum, nisi idem stultus esse videatur.* Dionys. *de divin. nomin. c.* 7. Εὖ δὲ ἴσθι ὁ σοὶ τὴν ἀληθείας ἐνθεὶς, ὅτι ἕν ἔχει, κἂν ὀλίγοι πολλοὶ νομίζειν αὐτὸν ὡς ἐξεστηκότα. Ità de Domino Christo ipsi propinqui ejus dicebant, ὅτι ἐξέστη. Marc. *c.* 3. *v.* 21. Æschyl. *Prometh.*

Κέρδιστον ἓν φρονοῦντα μὴ δοκεῖν φρονεῖν.

——*Utilissimum est,*

Minimè videri sapere, cùm sapias tamen.

Siquidem ut Apost. *ad Cor. ep.* 1. *c.* 2. *v.* 14. Τὰ τοῦ πνεύματος τοῦ Θεοῦ, μωρία τῷ ψυχικῷ ἐστι. & *c.* 1. *v.* 18. Ὁ τοῦ σταυροῦ λόγος τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις μωρία. τοῖς δὲ σωζομένοις ἡμῖν θεοῦ & quod Plato *epist.* 2. Σχεδὸν γὰρ οὐκ ἔστι τούτων πρὸς τοὺς πολλοὺς καταγελαστότερα ἐπιτηδεύματα· οὐδ' αὖ πρὸς τοὺς εὐφυεῖς (εὐπιθεῖς, potiùs) θαυμαστότερά τε καὶ ἐνθουσιαστικώτερα. Vide Epictet. *enchir. c.* 23. *ad l.* 4. § 12. Vide & *l.* 5. § 3. & *l.* 6. § 2.

Πανταχοῦ γὰρ συγχωρεῖται τὸ ἧττον ἀγαθὸν ζημίαν] Vide *ad l.* 6. § 27. Cato Uticensis, referente Plutarcho; Τί γὰρ θαυμαστὸν, εἰ ὅ τις νομίζει τοῦ ἀγαθοῦ μείζονα, ἑτέρῳ μὴ ποιεῖται;

§ 17. Πόθεν ἐλάλησεν] vide *l.* 8. § 3. & *l.* 3. § 11. & *l.* 6. § 36.

Οἷον ἴσως μεταβάλλον] vide *l.* 8. § 21.

Οὐδὲν κακὸν ποιοῦντα] Vide *l.* 4. § 42. & *l.* 7. § 23.

§ 18. Καὶ πρῶτον ἰδὼ] Καὶ illud παράλογον videtur: quomodo Hebræis in scriptorum exordiis creberrimè. Proponit varias considerationes, quibus animi impetus ad offensationem & iracundiam in injuriis illatis proclivis, reprimatur, & in affectione placida & tranquilla contineatur. Eas alibi sæpe priùs inculcatas, prout ex locorum collatione videre est, hoc loco simul uno quasi fasciculo comprehensas, veluti per synopsin quandam, ob oculos constituere visum est.

Τίς ἡ πρὸς αὐτὸς μοι χρῆσις] Vide *l.* 8. § 27. & *l.* 9. § 22.

Ἀλλήλων ἔνεκεν γεγόναμεν] Vide *l.* 2 § 1. & *l.* 8. § 56, 59.

Περισσώματος αὐθις γέγονα] Hoccine Marcus, ut imperator, an ut philosophiæ studiosus? utrovis enim modo accipere licet. Plato *Dionysio ep.* 4. Νῦν ἓν ἥλιον ἰδεῖν ὃ λέγω, ἀναμιμνήσκειν ὑμᾶς δεῖ ἡμᾶς αὐτοὺς, ὅτι περισσοὶ, πλέον ἢ σκιάδιον, καὶ ἄλλων ἀνθρώπων διαφέρομεν, sed illâ potiùs ratione, opinor; ὡς ἄρχων *l.* 3. § 5. quanquam potest & utroque.

Ὡς κενὸς πόλεμος] Ὁ μὲν καὶ αἰχμῶν ἡγεμὼν, τρόχος· ὁ δὲ ὅλον, κενὸς καὶ κτύπος· καὶ δὲ βοῶν, ταῦρος. Pollux *l.* 2. *c.* 12. § 29. de Ulysse Priamus *iliad.* γ'. *v.* 196.

Αὐτὸς δὲ, κτύπος ὥς, ὅτε πολλὴ σίκχα ἀνδρῶν,
Ὅς' ὅλον μέγα πῶϋ διέρχεται ἀρηγώοντων.

quod in Cleanthem detorsit Timon. uti Laërt *l.* 7. & de Ænea poeta *il. ν. v.* 492.

Μακοὶ ἕπονθ', ὅσοί τε μὴ κτύπος ἔασκε μάλα.

Ἢ ταῦρος ἀγλαὸς] Achill. Tatius *Leucip. l.* 1. Βασίζει ταῦρος ὑλαγμοῦ, καὶ ὥσπερ ἐπιδεικνύμενος, ὅτι καὶ ἄλλων βοῶν ἐστι βασιλεύς. De Agamemnone *il. β. v.* 480.

Ἠΰτε βοῦς, ἀγέλῃφι μεγ' ἐξοχος ἵπλετο πάντων
Ταῦρος· ὁ γὰρ τε βόεσσι μεταπρέπει ἀγερωχόωσι.

Et Flaccus *sat.* 3. *Veribus editior,*——*ut in grege taurus.* Polyb. *hist. l.* 6. Καθάπερ ὅτι καὶ ἄλλων ζώων, καὶ ἐπὶ τούτων (πλήθους ἀνθρώπων) συναθροιζομένων, ἔστιν εἰκὼς τὶς τοῦτο τὸ ὁμοφύλον συναγελά-

γαλίζεσθαι, διὰ τὸν τῆς φύσεως ἀδύνατον· ἀνάγκη τὸν τῇ σωματικῇ ῥώμῃ καὶ τῇ ψυχικῇ τόλμῃ διαφέροντα, τούτων ἡγεῖσθαι καὶ κρατεῖν· καθάπερ καὶ ὅτι τῶν ἄλλων ζώων τῶν ἀδοξοποιήτων ζώων θεωρεῖται· τοῦτο χρὴ φύσιος ἔργον ἀναντιῤῥήτως νομίζειν· παρ' οἷς ὁμολογουμένως τὸν ἰσχυρότατον ὁρῶμεν ἡγεμόνας. λέγω δὲ ταύρους, κάπρους, ἀλεκτρύονας, τὰ τέτταρα παραπλήσια. Videtur autem Marcus hîc ob mentem habuisse Epicteti illa, *dissert. l.* 3. *c.* 1. Σὺ δὲ τίς εἶ; ἐντεῦθεν; μέγα δέ σοι ἀπὸ εἰκῆ, ὅτι ἔτός εἰμι, ᾧ δεῖ μέλειν ἀνθρώπων· ἀλλ' ὁ λέων τὸ τυχὸν βοῦδιον τολμᾷ ἀντισπᾶσθαι αὐτῷ. ἐν δ' ὁ ταῦρος συναλθὼν ἀνδίσταται; λέγε αὐτῷ, ἐν σοι δέξῃ, σὺ δ' τίς εἶ; ἄνθρωπε, ἐν παντὶ γένει φύσεώς τι ἐξαίρετον, ἐν βυσσῷ, ἐν κυσὶν, ἐν μελίσσαις, ἐν ἵπποις. μὴ δὲ λέγε τοῦ ἐξαιρέτου, Σὺ δ' τίς εἶ; οἱ δὲ μὴ, ἐγὼ σοι φανῶ λαβών, ἐγὼ εἰμὶ τοιοῦτον, οἷς ἐν ἱματίῳ πορφύρᾳ· μὴ μὲ δέξῃ ὅμοιον εἶ) τοῖς ἄλλοις· ἢ τῇ φύσει μὴ μέμφου, ὅτι σε διαφέροντα παρὰ τοὺς ἄλλους ἐποίησε. Idem *l.* 1. *c.* 2. Σὺ ἑαυτὸν ἡγῇ μίαν πνὰ εἶ) κράμα τοῦ ἐκ τῶν χειρόνων; τί δὲ σοὶ δεῖ φροντίζειν, πῶς ἂν δόξαις τοῖς τοιούτοις ἀνθρώποις; ἄνθρωπος δὲ ὁ μέλλων παρὰ τοὺς ἄλλους κρίνειν δίκην τὴν ἐξαίρετον· ἐγὼ δὲ πορφύρα εἶ) βάλλομαι, τὸ ὀλίγον ἀπόνοι, καὶ σιλπνὸν, καὶ τοῖς ἄλλοις αἴτιον τοῦ εὐφραίνεσθαι φαίνεσθαι καὶ καλόν. τί δὲ μοι λέγεις, ὅτι ὁμοιώσῃ τοῖς πολλοῖς; καὶ πῶς ἔτι πορφύρα ἔσομαι· quem locum eò lubentior adduxi, quò ab interpunctione laborantem, quod interpreti impositum, restituerem. Et paulò pòst ibid. Ὁ ταῦρος, λέοντος ἀπολύσαντος, μόνος αἰδέσεται τῆς αὐτοῦ παραδυῆς καὶ ἀφορίλλησιν ἑαυτὸν ἀνὰ τῆς ἀγέλης.

Ἐκ μὴ ἄπομοι, φύσις ἢ τὰ ὅλα διοικοῦσα] vide *l.* 9. § 39. & *l.* 10. § 6.

Τὸ χείρωμα τῆς κρατησάσης ἕνεκεν] vide *supra* § 10. & *l.* 5. § 30

Ὁποῖοί τινές εἰσιν] vide *l.* 3. § 4. & *l.* 10. § 13.

Ὅτιας ἀνάγκης δογμάτων] vide *l.* 8. § 14.

Μεθ' ὅτι πῶμι] quod *l.* 9. § 34. ὅσα ὅτιμι. quanquam hîc malim *prudentiæ opinionem*, quàm *fastum* vertere: quanquam & ista fastu sufflat. Vide *ad. lib.* 2. § 15.

Ἁμαρτεῖν] vide *l.* 7 § 62. Παίσας ἁμαρτίας ἁμαρτάνειν, dogma Stoicum. Epictet. *l.* 1 *c.* 18. nec horum dumtaxat, sed sapientum omnium si Platoni credimus; sic enim is in *Protagor.* Ἐγὼ δὲ χαίρω τι εἶπων σοφῶν ἀνδρῶν ἡγοῦμαι, ἄνδρα ἀνθρώπων ἐκόντα ἐξαμαρτάνειν, καὶ αἰσχρά τε καὶ κακὰ ἐκόντα κατεργάζεσθαι. Ἀλλ' οὐ ἴσασιν, ὅτι πολλοὶ οἱ τὰ αἰσχρὰ καὶ τὰ κακὰ ποιοῦντες, ἀκόντες ποιοῦσι. qui & idem in *Hipp. maj.* Κακὸν δέ γε πολὺ μᾶλλον ἢ ἀγαθὸν πάντες ἄνθρωποι, ἐξεμάθομεν ὃν πάλαι· καὶ ἐξαμαρτάνοντες ἄκοντες.

Ἄκοντες δὲ ἀνεῦνται] Itaque hoc utroque nomine (si verum istud) veniâ ac misericordiâ digniores; ut *l.* 2. § 13. Οἷς πολλὴ δικαίως συγγνώμη ἔστι), ἐὰν μὴ ἀδίκός τις ἀδικήσῃ, ἢ ψεύσηται, ἢ ἄλλό τι κακὸν ποιήσῃ· καὶ οἱ νόμοι δὴ πολὺ καταπεφρονημένοι εἰσὶ τοῖς ἐκόσι καὶ ἐργαζομένοις, καὶ ψεδομένοις, ἢ τοῖς ἄκουσιν. Plato *Hipp.* & Demosth. *adv. Midiam.* Οἱ μὲν τῆς βλάβης νόμοι πάντες, ἂν μὲν ἑκὼν βλάψῃ, δοῦλον· ἂν δ' ἄκων, ἀζήμιον τὸ βλάβος καλοῦσιν ὑπάντων· ὁ μὲν γὰρ παθὼν, πατάξαι βουλόμενος δίκαιος ἦν τυχεῖν· ἡ δ' ἀφέσεως δ' ἐκ ἴσως καὶ δίκαιος, ἂν δ' ἑκὼν, ἄντ' ἄκων, ἔπραξεν ὁ νόμος· οἱ δὲ φονικοὶ, καὶ ῥᾳδίως ἐκ προνοίας ἀποκτιννύουσι, διαδίκῳ καὶ ἀνεφλήτῳ καὶ δημοσίᾳ τῶν ἐναρχόντων, ζημίωσε καὶ δ' ἀκουσίως, ἀνίσως καὶ φιλανθρωπίας πολλῆς ἔξεστιν.

Ἄκουσι στέργεται τῇ ἀληθείᾳ] Ex Platone. Vide *l.* 7. § 63.

Αὐτὸς πολλὰ ἁμαρτάνεις] Hoc est quod primo loco cogitandum proposuit Antonius Epicureus in scripto suo περὶ τῆς τοῖς ἰδίοις πάθεσιν ἐφεδρείας, cujus meminit Galenus *de affectib. dignoscend. & curand. c.* 1. ὅτι καὶ αὐτὸς πολλὰ παραπλησίως τοῖς ἄλλοις ἁμαρτάνων. Senec. *de ira l.* 1. *c.* 14. *Cogitet, quàm multa contra bonum morem faciat; quàm multa [illegible] quæ egit, veniam desiderent. jam irascetur etiam sibi; nunquam enim æquus judex aliam de sua, aliam de aliena causa sententiam fert. Nemo invenitur, qui se possit absolvere: & innocentem quisque se dicit respiciens testem, non conscientiam.* Æschylus apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 3.

Ἁμαρτάνειν καὶ σοφὸν σοφόν τε.

Peccat aliquandò, sapiente & qui plus sapit.

Et ad Marcum propiùs accedens Jacob. *ep. c.* 3. *v.* 1. Πολλὰ γὰρ πταίομεν ἅπαντες. *In multis offendimus omnes.* Ad quem locum Beda noster; *Non dixit offenditis, sed offendimus, inquit: & in multis, præmisit; omnes, subjunxit.* Et Aug. *epist.* 29. *Non in uno, sed in multis; nec quosdam sed omnes dicit.* Vide *ad l.* 7. § 26.

Καὶ ἄλλος τοιοῦτος οἷ] quod *l.* 7. § 79. ὅς ὢν τῶν φαύλων, *alius ejusmodi.* quomodo in paræmia dicitur, ἄλλος ὁ Ἡρακλῆς, *alius*, sive, *alter, iste Hercules est.* i. e. alter ejusmodi qualis Hercules. de Titormo usurpatum. Ælian. *l.* 12. *c.* 22. quò facit Platonis illud adductum *supra ad l.* 10. § 30 fortean tamen, ἄλλος legendum. *alias*, sive *aliis in rebus, ipse paria peccas.* ἄλλο τι ὁμοιοῖς. *l.* 7. § 26. παραμενῶ τι *l.* 10. § 30.

Vitia habes alia, etiam haud fortasse minora. Flaccus *sat.* 3.

Ἀλλὰ πλείονα ἕξιν παιδικὰ ἕξεις] Malim, ἴσχεις· atque ità reddidit interpres uterque. *habes dogmata gemina* ut *l.* 7. § 26. vel *affectus pariter vitiosos.* & paria itaque nil aliud obstaret, puta supplicii

plicii vel opprobrii formido, admitteres, vel admittere aliquando poteris. quod Apostolus innuit, *ad Gal. c. 6. v. 1.* verbis illis, σκοπῶν σεαυτὸν, μὴ καὶ σὺ πειρασθῇς. Aristot. *de rhetor. ad Alex. c. 37.* ὁπόσοις τε καὶ δίκαιον καὶ ζυμφέρειν δεῖν συγγνώμην ἔχειν. τὸ δὲ ἁμαρτάνειν κοινὸν πάντων ἀνθρώπων· καὶ ὑπὲρ οἵων, εἴ τι τοιοῦτον αὐτῷ ζυμπέσοι. Optimè Plin. min. *l. 6. ep. 22. Optimum & emendatissimum existimo, qui cæteris ità ignoscit, tanquam ipse quotidie peccet; ità peccatis abstinet, tanquam nemini ignoscat.*

Διὰ δειλίαν] scil. quod Naso *amor. l. 1. eleg. 4.*

Siqua metu dempto casta est, ea denique casta est:
Quæ quia non potuit— (metu nimirum coercita)
—— non facit, illa facit. Itaq; Plautus *stich. 1, 2.*
Ubi facillimè spectatur mulier quàm ingenio est bono?

* Cùm, * *Cui malefaciendi est potestas, quæ, nè* Acidal. *faciat id, temperat.*

Vacat enim abstinentiæ testimonium, cùm licentia eripitur. Tertul. *adversus Marc. l. 1. c. 29.* & ut Flaccus *l. 1. ep. 17.*

Oderunt peccare (etiam) *mali formidine pœnæ.*

ὥσπερ γὰρ πηγῆς ὕδωρ κίων ἢ * γαλῆ, [* γαλεὸς perper. vulg.] τοὺς ἰχθῦς ἀποβαπτόμενος, καὶ φεύγει τὸ δεινὸν ἀποκλίνοντες. Plut. *de virt. moral.*

— tolle periclum,
Jam vaga prosiliet frænis natura remotis.

Flacc. *l. 2. sat. 7.*

Ἡ δοξοκοπίαν] vide *l. 12. c. 4.* apud Stob. *tom. 2. tit. 9.* Philiscus, an Philemon. tribuit illi Grotii editio: huic Gesneri: huic item Anton. *Meliss. l. 1. c. 13.* & Maxim. *c. 5.*

Ἀνὴρ δίκαιός ἐστιν, ὃς οὐ μὴ ἀδικῶν,
Ἀλλ' ὅστις ἀδικεῖν δυνάμενος μὴ βούλεται.
Οὐδ' ὃς τὰ μικρὰ λαμβάνειν ἀπέχεται,
Ἀλλ' ὃς τὰ μεγάλα κρατεῖν μὴ λαμβάνων,
Ἔχειν δυνάμενος καὶ κρατῶν ἀζημίως·
Οὐδ' ὃς γε πᾶσι πάντα διαπρᾶξαι μόνον,
Ἀλλ' ὅστις ἄδολον γνώμην τ' ἔχων φύσιν
Εἶναι δίκαιος, κοὐ δοκεῖν εἶναι θέλει.

Non justus, omnis abstinens injuriæ est,
Sed qui nocere cùm potest, tunc abstinet:
Nec qui recusat parva, sed qui maximis
Tentatus, animi robur invictum gerit.
Nec quisquis ista qualibet præstat modo;
Sed qui dolosi nescius fuci, integrâ
Probitate, justus esse, non credi, studet.

Grot. Allusit ad Æschyli illud in *Theb.*

Οὐ γὰρ δοκεῖν δίκαιος, ἀλλ' εἶναι θέλει.

vide *l. 8. § 1.*

Πολλὰ γὰρ κατ' οἰκονομίαν γίνεται] *Multa*, inquit, *per dispensationem quandam fiunt.* Non *divinam* quidem eam, de qua Xylander intellexisse videtur; cùm vertit, *Quædam enim fato fiunt.* siquidem non *quædam*, sed *omnia* in universum, *fato fieri*, statuebant Stoici. sed *humanam*, prout & Anglus rectè cepit. In quem eundem sensum Epictetus pariter *l. 3. c. 14.* ἐπὶ πολλῶν, τὰ μὲν προηγουμένως πρόεισιν, τὰ δὲ ἀκολουθίαν, τὰ δὲ κατ' οἰκονομίαν, τὰ δὲ κατ' ὑπόκρισιν. quo de loco videri poterit Hieron. Volfius in *Annot.* Membrum illud quod attinet, quod hîc Marcus attingit: κατ' οἰκονομίαν fieri aliquid dicitur, cùm aliud quidpiam specie tenus geritur, quàm quod vel intenditur, vel revera subest. Indè fit, ut quædam mali speciem præ se ferant, quæ tamen, cùm alio fine, aliaq; ratione peragantur, quàm primo aspectu videri possit, culpâ omni prorsus carere censentur. *Oeconomia* ejusmodi fuit, quòd copiæ Israeliticæ, quasi formidine perculsæ ad Ajensium incursum *in fugam* sese dabant, quò ab urbe sua istos longiùs electarent. Jos. *hist. c. 8. v. 15.* vide Origen. *adv. Cels. l. 1. ad l. 3. § 4.* quòd Jehu rex Israelis, Baalis colendi cupidum simulabat sese, cùm ejusdem cultores comprehendendi & pessundandi consilia apud se coqueret. *Reg. hist. l. 4. c. 10. v. 19.* quòd Solomon de infante dissecando sententiam tulit. *Reg. l. 3. c. 3. v. 25.* cui non absimile Claudii imperatoris illud, qui fœminæ filium suum non agnoscenti, matrimonium juvenis indixit. Sueton. *l. 5. c. 15.* quòd Carolus magnus patrem & filium maleficii reos habitos, cùm sontem alterum, alterum insontem esse compertum haberet, utrosq; duci jussit, quò alter se prodendo alterum liberaret. And. Hiern. *de feud.* quòd Archimandrita quidam Ægyptius, qui quò monachum juvenem à libidinis flammis, quibus ustulari se conquestus est, liberaret, subornavit qui conviciis hominem insectaretur, & post injuriam illatam, innocentem insuper apud sese deferret. Hieron. *ad Rustic.* quòd Davus Terentianus Mysin cum puerulo in viam provoluturum se minatur. *Andr. 4. 5.* Nec desunt ex antiquis, qui patriarcharum piorumq; aliorum lapsus in sacris literis proditos, hoc *œconomiæ* prætextu eant excusatorum. Origenes *stromat. l. 6.* quò Jacobi mendacium excuset Esauum sese profitentis. *Gen. c. 27. 19.* post adducta Platonis illa ex *polit. l. 3.* τὸ ὄντι θεοῖς μὲν ἀχρηστον ψεῦδος, ἀνθρώποις δ' χρήσιμον, ὡς ἐν φαρμάκου μέρει. *Considerandum est*, inquit, *quomodo Philosophus cautè dixerit, Deo indecens & inutile esse mendacium, hominibus non interdum inutile.* Quod nè per dispensationem quidem (hoc est, κατ' οἰκονομίαν, & ità prorsus Orig. scripserat) *quandoquidem sit Deus aliquando mentiri*: quod *homini* tamen *per dispensationem* quandam *licere* concedit, allatis exemplis Judithæ *c. 11. v. 2.* Holofernæ mentitæ; Esteræ *c. 5. v. 8.* Hamanem convivam poscentis; ubi nulla tamen mendacii vestigia comparent. Quod autem Plato, ἐν φαρμάκου εἴδει, Clemens Alex. ἐν διεγρέσεως μέρει dixit. sic enim iste, *strom. lib. 7.* de Gnostico agens, ἀλλὰ τὸ ψεῦδος ἅμα καὶ ἀληθὲς πολλοῦ ἐστὶ μήποτε ἐν

ὁ Σωκρατικὸς μέρη, καθάπερ ἑαυτὸν πρὸς ἀγαθοὺς ἄνδρας συνήθειαν ἢ φιλονεικίαν, ἢ ψεῦδος ἐφ' ᾧτε τινὰ ὠφελῆσαι. *non tam*, inquit, *mentietur, quam mendacium dicet, ut subtilissimum genus disputandi solens.* Eodem trahit Origenes *operis dicti lib.* 19. ejusdémque *economiæ*, sive *dispensationis*, speciem vult esse disceptationem, vel increpationem potiùs, illam, qui adversùs Petrum Paulus Antiochiæ usum se profitetur. *ad Galat. c. 2. v.* 11. eundémq; locutus, cum Joan. Chrysostom. *in Gal. expos.* ὁ μάχεται τὰ ἀναγκαῖα, ἀλλὰ διὰ τοῦτο μᾶλλον ἐπιτιμᾶται, ἵνα ἀνὴρ ἐν τοῖς μεγίστοις ἀλλήλοις ἐπιτιμῶσι. σοφὸς γὰρ ἐν ἀμφοῖν ἐπιτηδεύσει. *quid?* ἡ λυσιτελοῦσα ἐν ἑκατέρῳ φαίνεται. rum & Hieron. *in comment.* Nunc *bellator*, inquit, *usus est arte pugnandi; ut dispensationem Petri, qua Judæos salvari cupiebat, novâ ipse conditionis dispensatione corrigeret; & resisteret ei in faciem, non urgens propositum, sed quia in publico contradicens.* qui & *rabulis forensibus* Apostolos comparat, qui pari ratione, *omissis sæpe negotiis in proprias contumelias vertuntur, & jocularî se invicem dente mordent, ut populum circumstantem fallant, & apud reos prævaricationis suspicionem effugiant.* Idemq; *ad August. ep.* 1. *Bene mecum, fateor, agitasti, ne tamen defendamus officiosum mendacium; sed ostendimus honestam dispensationem.* Verùm Apostolum à nota hac uberrimè vindicat Augustinus *epist. ad Hieron.* ea de re scriptâ. & in *lib. de mendac.* qui tamen & ipse ibidem Jacobi dictum, quo Elisæum esse se affirmabat, vult mendacium videri, non esse; & dispensationis ratione non absimili excusat. ἀποκρίσεις revera rationem habuit, eodémque refert, qui & συμπεριφοράν appellat, Clemens dictus, Timothei circumcisionem à Paulo procuratam, *Act. c.* 16. *v.* 3. cùm tamen περιτμηθῆναι χρεμάσηται ἰδίᾳ ὠφελείᾳ prædicaret, *Rom. c.* 2. *v.* 28. *Galat. c.* 5. *v.* 6. & *c.* 6. *v.* 15. συμπεριφερόμενος Ἰουδαίοις. sed & quòd de se Apostolus idem *ad Cor. ep.* 1. *c.* 9. *v.* 19. 21. Ἐλεύθερος ὢν ἐκ πάντων, πᾶσιν ἐμαυτὸν ἐδούλωσα, ἵνα τοὺς πλείονας κερδήσω· καὶ ἐγενόμην τοῖς Ἰουδαίοις, ὡς Ἰουδαῖος, ἵνα Ἰουδαίους κερδήσω· τοῖς ὑπὸ νόμον, ὡς ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον κερδήσω· τοῖς ἀνόμοις, ὡς ἄνομος, μὴ ὢν ἄνομος Θεοῦ, ἀλλ' ἔννομος Χριστοῦ· ἵνα κερδάνω ἀνόμους [illegible] ὡς ἀνόμους, ἵνα τοὺς ἀσθενεῖς κερδάνω· τοῖς πᾶσι γέγονα τὰ πάντα, ἵνα πάντως τινὰς σώσω. and minùs, quòd Chrysippus habet *in* [illegible] *vitæ* [illegible] *præcepit.* referente Plut. *de contradict. Stoic. c.* 1. ἐπὶ [illegible] καὶ πολλοῖς τῶν ἀνθρώπων ἐπιτρέπειν ὅτῳ ἀνθρώπῳ καὶ τῆς ἀδελφῆς καὶ τῆς θυγατρὸς ἐμπεσεῖν· ipse tamen ipse locus omnino censeat. Quod Epictet. *enchir. c.* 16. de homine in mœstissima luctuque agendi ob infortunium aliquod, quod eidem [illegible] ἀλλ' ἐπὶ μὲν [illegible] ἐμπεσεῖν οὐ τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ τοῦ περιεστηκότος νεκροῦ τοῦ ἀδελφοῦ ἢ τέκνου, μὴ ἐν ἐνδόξῳ συμπεσεῖν. quem vide & *ad l.* 8. § 27. Idem & Senec. *epist.* 5. *Intus omnia dissimilia sint foris nostra populo convenient.* & *ep.* 103. *Non abhorrens à publicis moribus; nec hoc agat, ut quicquid non facit, damnare videatur*, qui & idem, Lactantio *instit. l.* 3. *c.* 15. referente, unde dispensationis hujusce usum Stoicis frequentem satis familiarémq; fuisse liquet. *Faciet*, inquit, *sapiens, & quæ non probabit, ut etiam ad majora transitum inveniat: nec relinquet bonos mores, sed tempori se aptabit: ut quibus alii utuntur in gloriam aut voluptatem, utatur agendi rei causâ.* & ut quam latè pateat eutoribus illis dispensatio ista, videatur; *Omnia*, inquit, *quæ laudabiliter facimus, quæque imperiti, faciet & sapiens, sed non eadem animo, eâdemq; proposito.* Iterum latque exemplo designatur; Fabius *instit. l.* 12. *c.* 1. cauffarum minus honestarum defensionem in oratoribus excusat. *Ne hoc quidem*, inquit, *est nudum ut tuendum, qualem causidicum vir bonus, sed etiam quare, & quâ mente defendat: ac primum concedent mihi omnes oportet, quod Stoicorum quoque asperrimi confitentur, facturum aliquando virum bonum, ut mendacium dicat; & quidem nonnunquam leviorbus causis*; ut in pueris ægrotantibus utilitatis eorum gratiâ multa fingimus; *multa non facturi promittimus*; nedum si ab homine occidendo grassator avertendus sit, aut hostis pro salute patriæ fallendus, ut hoc, quod aliàs in servis quibus reprehendendum est, sit aliàs in ipso sapiente laudandum. qui & conchidit, *licere quandoq; uti arte dicendi; bonâ quidem, sed quæ malis artibus similima sit.* Certè quòd *mendacium* quandoq; dicturum virum bonum sapientémq; ex Stoicorum sententia, affirmavit, id diserte Stobæus *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 4. § 8. Λέγουσι δή, μὴ ψεύδεσθαι τὸν σοφόν. —— τοὺς αὐτοὺς ψεύδεσθαι ποτὲ συγχωροῦσιν, οἰομένους καὶ τὸν ἀγαθὸν πολλὰς πρόφασις, ἐν αἷς ἀφελείας ἕνεκα ψεύσεται, ἢ ἐν αἷς τὸ συμφέρον ἐπιβάλλεται, ἢ κατ' ἄλλας εἰλογιμένας τοῦ βίου πολλάς. Vide *ad l.* 4. § 49. Plura ejusmodi adjici poterant: sed ista sufficerint ad Marci mentem explicandam. vide & *l.* 4. § 19.

Πολλὰ δεῖ σκοπεῖν μεθ' ἑαυτόν] De alienis factis non est temerè pronunciandum. Gregor. Naz. δεῖ συντάξεως. Πολλὰ δεῖ γραφῆναι καὶ παθεῖν σοφὸν ἄλλα καταγῶναι δυσσέβειαν.

Ἀγελαῖος ὁ ἀνδρώπειος βίος] *puncto* minùs. Senec. *ep.* 49. vide *l.* 5. § 24.

Μετ' ὀλίγον πάντες ἐξετασθησόμεθα] quod *l.* 7. § 21. μετ' ὀλίγον ἀμφιεσμένοι τεθνήξετε. vide *l.* 4. § 3. & 48. ἐπιτίμησον. In eandem ferè cum Marco sententiam Euripid. *Supplic.*

—— ὦ παλαίπωροι βροτοί,
Τί κτῆμα λόγχας, ἢ κατ' ἀλλήλων φόνους
Τίθεσθε; παύσασθ', ἄλλα λήξαντες πόνων,
Ἄσχολοι φυλάσσετ', ἥσυχοι μεθ' ἡσύχων·
Σμικρὸν τὸ χρῆμα τοῦ βίου τοῦτον ἢ χρὴ

Ὡς ῥᾴστη ἡ μὴ σὺν πόνοις διεπρεσᾶν.
——*Misera gens mortalium,*
Quid arma, quid vos mutuæ cædes juvant?
Quin abstinete, liberas urbes metu,
Vacuas malorum, placida tutetur quies.
Humana vita res brevis. cura optima est,
Ut absque cura mollis ac facilis fluat. Grot.

Οὐκ αἱ πρόξεις.] vide *l.* 7. § 16. & *l.* 8. § 40. & *l.* 9. § 13. & *supr.* § 11. 16.

Οὐκ αἰσχρόν] Vide *lib.* 2. § 1. Musonius in *orat.* quâ differit, *an Philosophus debeat injuriarum agere*; apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 19. Ὁ μὲν ἁμαρτάνων ἐυδὺς ἡ ἐν αἰσχύνῃ ἔστιν, ὁ δ' πάσχων, ὅστις οὐκ ἁμαρτάνει, καὶ δύσκολον πάσχει, ὅτως οὐδὲ ἐν αἰσχρῷ οὐδενὶ γίνεται.

Χαλεπώτερα ὀπτάζουσιν αἱ ὀργαὶ] Graviora ab affectu suo patiuntur, quàm ab eis ipsis quibus irascuntur. Τὰ γὰρ ἡδέως μᾶλλον βαρύνει, ἢ ἐν τοῖς ἀπαλοῖς ἡ πυρετοῖς τὸ ῥιγοῦν ἢ κατακαίδς τοῦ ἔξωθεν κρύος ἢ καῦμα. Plut. *de tranquill.* vide Senecam *de ira. lib.* 2. *cap.* 35. 36. & Joan. Chrysost. *infr.* Theognis,

Οὐδὲν, Κύρν', ὀργῆς ἀδικώτερον, ἣ τὸν ἔχοντα
Πημαίνει, θυμῷ δεινὰ χαλεπαίνοντ'.
Irâ Cyrne, nihil crudelius; ipsum in habentem
Lædit, & excruciat cor miserabiliter.

Τὸ ἐμμένειν ἀνίκητον] Apost. *ad Rom. c.* 12. *v.* 21. Μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ. vide *lib.* 6. § 6. 26. & *l.* 7. § 28.

Καὶ μὴ σεσυρμένος] *adscititia.* Xyl. *affectata* Cas. *personata.* quemadmodum ille dixit, *Hæredis fletus sub persona risus est.* ab eis tractum qui vultu renident, dum animus tamen interim angitur & exæstuat: ut ille qui *Æn. l.* 1.

Spem vultu simulat, premit altum corde dolorem.

ut illi de quibus Apost. *ad Cor. ep.* 2. *c.* 5. *v.* 12. Οἱ ἐν προσώπῳ καυχώμενοι, καὶ ἀκαρδία. vide *lib.* 1. § 15. & *supr.* § 13. Expressit vim vocabuli Ammianus, cùm de Juliano dixit: *lib.* 21. *amarum subridens.*

Τί γὰρ σοι ποιήσει ὁ ὑδεισιδαίμων] Τίς ὁ κακώσων ὑμᾶς; &c. Petr. *ep.* 1. *c.* 3. *v.* 13.

Ἐὰν διαπλῶς ἐυθυμῇς αὐτῷ] Dio Siracusanus, referente Plutarcho. Ἀνθρώπου ἡ κακίαν, οἱ καλὸν ἔστιν, οὐχ ὅτως ἄγελον ἐν παντάπασι καὶ δύσκολον, ὥστε μὴ μεταβάλλειν χρηστὸν ὑπὸ πολλάκις εὖ ποιούντων. *Vincit malos pertinax bonitas.* Senec. *de benef. lib.* 7. *c.* 31. Idemque *de ira l.* 2. *c.* 34. *Irascitur aliquis? tu contrà beneficiis provoca. Cadit statim simultas ab altera parte deserta, nisi par non pugnat. si utrinq; certabitur, ille est melior, qui prior pedem retulit; victus est qui vicit.* νίκα ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν. *ad Rom. c.* 12. *v.* 21. *Quam pulchra ars, vincere in bono malum!* Greg. Nyss. *c.* 15. Et Val. Maxim. *lib.* 4. *c.* 2. *Speciosius aliquanto injuriæ beneficiis vincuntur, quàm mutui odii pertinaciâ pensantur.* Et, *Bono vinci satius est, quàm malo more injuriam vincere.* Salust. *Jugurth.* Præclarè Joan. Chrysost. *in Matth. orat.* 18. Εἰ γὰρ ἐκ ἐμάλα ἡδέως ἤκουσε, καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον ἐνεργέστερον, ἵνα καὶ σωτὴρ λαμπρότερον ποιήσῃς ἡ σέφανον, καὶ ἡ ἀδελφὸν ἐκ ἐᾷς ἀπολλύειν ἀρρωστίας· ἐπεὶ καὶ οἱ ἰατροὶ, ὅταν καὶ λακπίζωνται καὶ ὑβρίζωνται παρὰ τῶν μαινομένων, τότε μᾶλλον αὐτοὺς ἐλεοῦσι καὶ περισπουδάζουσι θεῖς πῶς ἐκείνων ἀπόσωσιν, οὐδὲν ἡ ὑπερβολὴς τὸ νοσήματος ἡ ὕβρεις δέῃ. Καὶ σὺ τοίνυν ταῦτα θὲ τὸν ἐπηρεάζοντα ἔχε πρὸ γραμμῆς, καὶ ὅτω κέκτησο τοῖς ἀδικοῦσι· ὀκνήσει γάρ εἰσι μᾶλλον οἱ νοσοῦντες, καὶ πῶ βίαν ὑπομένοντες. ἀπάλλαξον τοίνυν αὐτοῦ τὴ χαλεπῆς ταύτης ἐμπρήσας, καὶ δὸς ἀφεῖναι πρὸ ὀργῆ, καὶ δαίμονος ἐλαττόμενον χρήσαι, τῷ θυμῷ καὶ μὴ δαιμονῶντας ἐᾶν ἴδιωθῆ, διαφύσᾶν· ὑκ καὶ αὐτοὶ ἡ συμπλεκόμεθα δαιμονᾶν τοῦτο καὶ νῦν ποιῶμεν ἐπὶ τῇ ὀργιζομένων. καὶ γὰρ ἐκείνοις ἐοίκασιν οἱ δυμένθμοι, μᾶλλον ἡ κείνων ἐσὶν ἀθλιώτεροι, μὴ αἰδόσεως μεταβόμενοι· διὸ καὶ ἀσύγγνως ἐσὶ αὐτῷ ἡ παροξύνεσθαι. καὶ τοίνυν ἐπιβαίνει κειμένῳ, ἀναῤῥῆξαι καὶ βάλλει καὶ χαλᾷ πνα ἐνοχλούμενον καὶ σκοτοδινιῶντι καὶ ἔδεσι ἀπειλούμενον ἡ πονηρὸν τοῦτον χυμὸν ἐμοῦμαι, χεῖρα ὀρέγομαι καὶ διαβαστάζομαι ἀπεργαζόμενον, κἂν τὸ ἰμάτιον μολύνωμαι, ὐκ ἀποτρεφόμεθα· ἀλλ' ἐν μόνον ζητοῦμεν, ὅπως ἐκεῖνον ἀπαλλάξωμεν ἡ χαλεπῆς ταύτης ἐνοχλείας· ἵνα τοίνυν ἐπὶ τούτων ποιῶμεν, καὶ διαβαστάζωμεν ἐμοῦντας καὶ ἀπεργαζομένους· μὴ δὴ παρόντων ἀρῶμεν, ἕως ἂν ἅπασιν ἀποδῶτε τὴν πικείαν. καὶ τότε σοι χάριν ἴσοτε μεγίστην, ἐπειδὰν παύσητε, τότε γνώσεσθε σαφῶς ὅσης αὐτὸν ἀπήλλαξε παραφορᾶς. καὶ τί λέγω τὴν παρ' ἐμοῦ χάριν; ὁ γὰρ Θεὸς ὑ μόνον στεφανώσει, καὶ μυρίοις ἀμοιφθήσεται κλυσῖς, ὅταν ἡ ἀδελφὸν νοσοῦντα ἡ ἀλγοῦντα ἰδὼν ἐλεήσῃς καὶ ἡ ὠφελήσῃς· καὶ ταῦτα καὶ σὺ ζήλωσον, καὶ ἐπὶ τῶν ἀλλοτρίων γυναικῶν. ἐπειδὰν γὰρ ἐκείνας αὖται (γυναικῶν γάρ εἰσι τὸ ἀσθενέστερον) τὴν τε σὴ ἡ ἀγάπην ἐκτήσαντο. Admiranda, & exclamatione digna, & eximia verba sunt ista, [illegible] gravatus [illegible] gilido, prolixiora licet, [illegible]

Πρόφασιν παρέχῃς] Ita Plato [illegible] ὀδυμῶ τοίνυν αὐτῶν ἀφαιρῶ ἡ γὰ ἐμὸν [illegible] ἐφαπτόμενος, &c. Parimodo quo Marcus ibi. Isidor. Pelus. *lib.* 3. *epist.* 397. Δεῖ τὴ παῤῥησίαν μιγνύναι πῶ σωφροσύνεαν· & rursus: Πῶς παῤῥησιασόμεθα; ἐκ ἀκράτῳ δὴ παῤῥησίᾳ χρησόμεθα, ἀλλὰ κεράσωμεν μέτρῳ σωφροσύνῃ. Eurip. in *Bellerophonte* apud Suidam.

Οὐ

Οἶμαι, τὸ μὲν νοσοῦντι θυμοῦσθαι κακόν] *Heu, fateor, huic qui ægrotat irasci, malum est.* Senec. *de constant. sap. c. 13. Quis phrenetico medicus irascitur? quis febricitanti, & frigida prohibiti male dicta in malam partem accipienti? hunc affectum adversus omnes habet sapiens, quem adversus ægros suos medicus: querimur nec vulnera, si remedio egent, execramur, nec reliquias & effusi in mari dedignamur, nec per furorem cujusquam excidere convicia. Scit sapiens, omnes hos, qui secari, perurique, incendum, concepsque quam, non tantum salutis, sed & honestæ cicatricis. Et Augustin. epist. 159. Sic succense iniquitati, ut consulere memineris humanitati.* vide & *lib. 5. § 28. & supr. § 13.*

Ἀδίκως τῇ ψυχῇ] *atque ita ne mordeatur. Xyl. citra sermonis asperitatem.* Οὐκ ἀδίκως τῷ ἥπατι, τῷ καρδίᾳ, τὸν θυμόν. dicunt Græci θυμὸν, *mordere & pungere cor alicui*, id est, angere, *mordere, cruciare.* Latinis & Μόρσιμος τὸν θυμόν, *i. e. mihi cordi, cordi morderi*, i. e. angi, cruciari. Synes. *de regno.* Οὐ γὰρ ὅπως ἀρὰς ἀσυφῶς ἔχουσιν, ὅσα, καὶ φόνου αὐτοῖς ἀπολήξειεν, εἰ τις ξυγχωρήσει μὴ πάντα ἐκ πάντων ἐπωνεῖν τὰ βασιλίως καὶ βασιλέα· ἀλλ' ὅπη παρείκοι, καὶ λυπήσουσι δικατείνοντα, καὶ ἀνιαλῶς δήξεσθαι τῷ καρδίᾳ, οὐκ ἐκ χρῆ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἥδεται. Idémque *de calvitio.* μόνον αὐτῷ δήγματα τῇ καρδίᾳ. Liban. *orat. de pace.* ἡ δηγμὸς ἀνίκητος τις τῶν καρδίαν, ἢ ὑβρὶς μαθητὰς, σπάσεσθ ἐπὶ γήρᾳ; Aristoph. *Acharn.*

Οὗτοι δὲ δήγμασι τὴν ἐμὴν καρδίαν.

Et in *Nubib.* ——δῆτα τὸν νοῦν δακών.

Inde δυμοδακὴς *quod cor mordet.* Julian. *orat. 2.* Πόσους ἡ σχεπτικὴ λοιδορία; ὡς δυμοδακὴς ἀληθῶς, καὶ ἀμύστου ψυχῆ μᾶλλον, ἢ σώματος χρῶτα; Sed & δήγμα & δήγνυσθαι, & *mordere*, ac *mordeti*, iidem simpliciter dicunt Eurip. *Thes.*

Μή μοι νεαρὸν σφαγὴν τὸν μᾶλλον δήκνει.

Plut. *de Stoic. contradict. c. 9.* Καὶ τοι πικρῶς ἐν τῷ γένει τούτῳ καὶ Πλάτωνα καὶ τοὺς ἄλλους τὸ Χρυσίππου δήκνουσι. Cicer. *ad Attic. lib. 13. ep. 12. Valdè me momorderunt epistolæ tuæ: videbam tamen sanaveruntne.* Flacc. *l. 1. ep. 6.*

——*Mordear opprobriis falsis?*

Terent. *eunuch. 3. 1.*

——*Par pari referto, quod eam mordeat.*

Sidon. *lib. 3. ep. 8. vel papugisse versu gemello, vel mmordisse distichο*, qui & *ibidem, piperatam faciendiam*, pro *mordaci* dixit. & *lib. 8. ep. 11. epigrammata piperata. i. e. mordacia*, ut exponit ipse; quæ *mellitis* opponit: Hieronymum imitatus, qui in *epist. ad* Eustoch. *ut te aliquid & piperis mordeat*, sed & *acetum mordax*, eâdem mente Pers. *sat. 1.* Indè δήκτης λόγος, *mordax oratio.* Plutarch. *de amic. & adul.* λόγῳ δήκτῃ καὶ παῤῥησίᾳ κνησμονὴν ἐμποιοῦντι. Idem δῆγμα, δῆσμος, δῆξις. Idem *Sympos. lib. 2. c. 1.* Δῆγμά τι φύσει αὐτῷ

Μεταδιδόντες] vide *lib. 5. § 28. & lib. 9. § 11.* Δεῖξον τῷ πλάνῃ ἐν ὅτῳ, πῶς ἀφίστατο τῆς ἀμαρτημάτων. Epictet. *l. 1. c. 18.*

Εὐχολῶν] *Vacans huic rei.* Xyl. imò, *placide, imperturbatè te habens.* Epictet. *lib. 3. c.* Εὐχολῶ, ἡσυχίαν ἄγω. & *c. 9.* εὐχολῶ ἡ σώζεταί μου ἡ διάνοια. Marcus ipse *lib. 4. § 19.* εὐχολώτερος ἢ ἀπεγκλητότερος ἔσῃ. vide & *lib. 12. §. 2.*

Πρὸς ἄλλο πρόσωπον] πρὸς ἑτέραν. *lib. 2. § 1.*

Οὐ μὰ βλαφῶ] vide *lib. 2. § 1.* & *quæ ad § 33.*

Σὺ δ' βλάπτῃ] vide *l. 5. § 4.*

Εὐαφῶς] *efficaciter* Cas. *aperte.* Xyl. *apte, scitè, dextrè, affabrè*, malim. Lucian. ἐπιδεδειγμένον τὸν δακτύλου εὐαφῶς. *scitè digitum fabricare.* tractum à praxi Chirurgica; in qua frustum refers, qua manu vulnere colligenda, vel ossa reflectenda, tractentur. Pindar. *Pyth. 4.* Χερὶ μαλακᾷ χεῖρα σφοβδάλασσε πρώμνᾳ ἔλκος ἀμφιπολεῖν. Ab eadem arte tractum est, & Apostoli illud *ad Galat. c. 6. v. 1.* ubi de fratre in peccatum prolapso, καταρτίζετε τὸν τοιοῦτον ἐν πνεύματι πραΰτητος. est enim τὸ καταρτίζειν (quod & Beza & Strigelius adnotârunt) *membrorum luxatum reconcinnare, sive loco suo reponere, & aptando rursus componere.* & καταρτισμὸς, μεταλαμβάνεται ὀστῶν ἐκ τῆς παρὰ φύσιν πάλιν εἰς τὴν κατὰ φύσιν θέσιν. Galen. respexit eodem & Plutarch. in *Catone minore*, ubi Catoni Statylium juvenem nimis fervidum & præcipitem, Apollonidi Stoico ac Demetrio Peripatetico curandum tradenti hæc verba tribuit: Τμητέον ἔφην ἐστὶν ἐκεῖνον καὶ καταπέμπειν πρὸς τὸ συμφέρον. Gregor. in *pastore lib. 2. c. 6. Sæpe enim dolentes fractura inveterat colligitur, ita & animus quasi scissuram sentiat. si hanc immoderatus increpator imprudens exigerit.* & quod Rad. Ardan. *orat. Dom. post Trin. 6. Mansuetè correctio peccatores emendet: immoderatus etiam emendandos perturbat.* Citrè, quod Seneca *de clement. l. 1. c. 19. Nullum animal est morsibus, nullum majori cautè tractandum, quàm homo.*

Οὐδὲ μέλιττα αὐτὸ ποιεῖ, οὐδὲ ὅσα σωφρονιστικὰ] Porphyr. *de abstinent. ab animal. lib. 3.* Τὰ δὲ σωφρονιστικὰ ὅπως πρὸς τὸ δίκαιον τὸ φύσει ἄλλα, τίς ἀγνοεῖ; τοῦτο μὲν μυρμήκων ἴδιον, τοῦτο δὲ μελιττῶν, ἢ πρὸς ὁμοίων.

Μήτε ὀργιζόμενος] vide *lib. 1. § 10.* De Euphrate Philosopho, Plin. min. *lib. 1. ep. 10. Insectatur vitia, non homines. nec castigat errantes, sed emendat.* Senec. *de clement. lib. 1. c. 17. Agat principem non tam salutis, sed & honestæ cicatricis.* Et Augustin. *epist. 159. Sic succense iniquitati, ut consulere memineris humanitati.* vide & *lib. 5. § 28. & supr. § 13.*

Ἀδίκως τῇ ψυχῇ] *atque ita ne mordeatur. Xyl. citra sermonis asperitatem.* Οὐκ ἀδίκως τῷ ἥπατι, τῷ καρδίᾳ, τὸν θυμόν. dicunt Græci θυμὸν, *mordere & pungere cor alicui*, id est, angere, *mordere, cruciare.* Latinis & Μόρσιμος τὸν θυμόν, *i. e. mihi cordi, cordi morderi*, i. e. angi, cruciari. Synes. *de regno.* Οὐ γὰρ ὅπως ἀρὰς ἀσυφῶς ἔχουσιν, ὅσα, καὶ φόνου αὐτοῖς ἀπολήξειεν, εἰ τις ξυγχωρήσει μὴ πάντα ἐκ πάντων ἐπωνεῖν τὰ βασιλίως καὶ βασιλέα· ἀλλ' ὅπη παρείκοι, καὶ λυπήσουσι δικατείνοντα, καὶ ἀνιαλῶς δήξεσθαι τῷ καρδίᾳ, οὐκ ἐκ χρῆ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἥδεται. Idémque *de calvitio.* μόνον αὐτῷ δήγματα τῇ καρδίᾳ. Liban. *orat. de pace.* ἡ δηγμὸς ἀνίκητος τις τῶν καρδίαν, ἢ ὑβρὶς μαθητὰς, σπάσεσθ ἐπὶ γήρᾳ; Aristoph. *Acharn.*

Οὗτοι δὲ δήγμασι τὴν ἐμὴν καρδίαν.

Et in *Nubib.* ——δῆτα τὸν νοῦν δακών.

Inde δυμοδακὴς *quod cor mordet.* Julian. *orat. 2.* Πόσους ἡ σχεπτικὴ λοιδορία; ὡς δυμοδακὴς ἀληθῶς, καὶ ἀμύστου ψυχῆ μᾶλλον, ἢ σώματος χρῶτα; Sed & δήγμα & δήκνειν, & *mordere*, ac *mordeti*, iidem simpliciter dicunt Eurip. *Thes.*

Μή μοι νεαρὸν σφαγὴν τὸν μᾶλλον δήκνει.

Plut. *de Stoic. contradict. c. 9.* Καὶ τοι πικρῶς ἐν τῷ γένει τούτῳ καὶ Πλάτωνα καὶ τοὺς ἄλλους τὸ Χρυσίππου δήκνουσι. Cicer. *ad Attic. lib. 13. ep. 12. Valdè me momorderunt epistolæ tuæ: videbam tamen sanaveruntne.* Flacc. *l. 1. ep. 6.*

——*Mordear opprobriis falsis?*

Terent. *eunuch. 3. 1.*

——*Par pari referto, quod eam mordeat.*

Sidon. *lib. 3. ep. 8. vel papugisse versu gemello, vel mmordisse distichο*, qui & *ibidem, piperatam faciendiam*, pro *mordaci* dixit. & *lib. 8. ep. 11. epigrammata piperata. i. e. mordacia*, ut exponit ipse; quæ *mellitis* opponit: Hieronymum imitatus, qui in *epist. ad* Eustoch. *ut te aliquid & piperis mordeat*, sed & *acetum mordax*, eâdem mente Pers. *sat. 1.* Indè δήκτης λόγος, *mordax oratio.* Plutarch. *de amic. & adul.* λόγῳ δήκτῃ καὶ παῤῥησίᾳ κνησμονὴν ἐμποιοῦντι. Idem δῆγμα, δῆσμος, δῆξις. Idem *Sympos. lib. 2. c. 1.* Δῆγμά τι φύσει αὐτῷ

τῷ σκώμματι. & mox: τὰ σκώμματα μᾶλλον δάκνει, καθάπερ τὰ παγιγραφώδη βέλη, πλείονα χρόνον ἐμμένοντα, καὶ λυπεῖ τοὺς σκωφθέντας. ità enim rescribendum pro eo quod μέλη sensu nullo codices exhibent. Idem *de amic. & adul.* ἐλέγχῳ καὶ λόγῳ δήγμοῦ ἐμποιῶν καὶ μετάνοιαν. & *in Lycurg.* αἱ δ' παιδιῶν καὶ σκωμμάτων δύξεις, ὥστε ἀμελύτεροι τῷ καὶ σπουδῆς γενέσθαι. Alia, nec pauca suppeditabit Hadr. Junius *cent. 2. adag.* 58. Indè ἄδηκτος, *morsu immunis*; qui oratione, sive sermone ejusmodi mordaci perstrictus non est. Eunapius *in Liban.* ἦν δὲ συλλελέγμενον Λιβανίῳ, καὶ σωφρονίας ἀξιωθέντων ἀπάλυτον ἄδηκτος, *nemo omnium, qui Libanio delecti & in familiaritatem accepti fuerant, abiit à morsu immunis.* ità legunt veruntque, cùm Hadr. Junius, tum & Fed. Morellius: sed vera lectio, ἄδηλος, non ἄδηκτος, sequentia firmant. ἀλλὰ πῶς οὐδὲν ἦν τῆς ἐγνωσμένης &c. *sed statim, quâ esset indole, agnoscebatur.* Verùm indè ἄδηκτος apud Phot. in *Pomp.* ubi Flora narrâsse dicitur, ὡς καὶ ὑπὸ ἐκείνου φοβουμένου ἀδήκτως ἀπαλλάττειν, *minatum quidem se à Pompeji consuetudine sine morsu aliquo discedere*; h. e. ut non aculeum quem aliquem in animo residuum persentiscere, quomodo Periclis dictio ita audientium animos afficere perhibetur ὡς τὸ κέντρον ἐγκαταλείπειν, ut Horatius *Tribubus*. Cæterum hoc loco ego, quid τῇ ψυχῇ velit, non satis assequor: malim ἀδηκτότητι ψυχῆς, nec de reprehensi, sed de reprehendentis animo accepe-rim, nè ità vel redarguat, vel admoneat, ut animi injuriæ illatæ apprehensione attacti & exulcerati indicium præ se ferat. hoc est enim quod posteà de *successente* dicit, πέπονθε, *vulneratus est, vulnus accepit*. Quanquam potest & ἀδήκτῳ τῇ ψυχῇ exponi, *animo non mordaci*, quomodo Dioscorida. *l. 1. c. 28.* ἔλαιον ἄδηκτον dicitur, i. e. *quod non mordeat*, ut Plin. *l. 23. c. 4.* & Plutarch. *de adulat.* πρὸς δ' ἀφορμὰς τοῖς ἡδονὰς ἐκ τοῦ φέρειν, ἀλγεινὰ καὶ δήκτα καὶ ὀμιλίαν ἀπάλυτον ἄδηκτος dicit quæ nihil mordax habeat. Verùm prius illud arridet magis.

Μᾶλλον ὡς ἐν σχολῇ] *Magis quasi studii videaris.* Xyl. forsan, quia prius ἐν σχολῇ dixerat. Ego simpliciter malim, tanquam in schola, hoc est, vel ὡς διδασκάλος τις, *pædagogi cujusdam instar*, qui imperiosè cùm agat, molestus esse solet, & gravis habetur. *l. 5. §§. 6. & 7. 10. § 35.* unde παιδονόμος καὶ διδασκαλικὸς *supra § 6.* vel etiam *tanquam in schola*, ubi ingenii exercendi ostentandique causâ fieri ab illis pleraque solent. Cæterùm ἀλλὰ πρὸς τοὺς δικαίους & ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἀνδρείους vide *ad l. 1. § 16.* ὡς ἐπιδείξεως ἕνεκα, *quasi exercitationis causâ*. Cæs. Ambrot. *Hist. l. 35. c. 6. objurget, non jactantiæ studio, sed affectu charitatis*. quod Marcus hìc φιλοστόργως. Talia autem, qualia Marcus hìc notat, Senecæ scripta, Cajus Cæsar esse volebat. cùm *commissiones meras* esse diceret, ferente Sueronio, *l. 4. c. 53.* i. e. λόγους πρὸς τὰς διαβολίας καὶ αἰτίας μεγαλομύθους, ut ex Isocrate *in eum locum* clariss. Casaub. vel etiam ἐγκωμιαστικοὺς λόγους, ἐγκωμιαστικὰ, uti idem ex Thucyd. *l. 1. c. 22.* & Aristot. *Poet. c. 9.* sed & Polybio; cujus aureum dictum dignissimumq; quod ubique, non ibi tantùm, legatur (ejusdem habes τῶν μεγαλοφυῶν λογίων illud *l. 3.* è codicibus Polybianis è vitio ἐγκαταπεπλεγμένων incuriâ contracto sic repurgatum. Ἰσέλαιος δὲ ἐὰν ἀφέλῃ τις τὸ διὰ τί, καὶ πῶς, καὶ πρὸς χάριν ἐπεξέλθῃ, καὶ τὰ ἐπεξελθὼν πέπερα ξυλόφωνα ἐν τῷ τέλει, τὸ κατὰ λεπτομέρειαν αὐτῆς, ἀγώνισμα μόνον, μάθημα δ' ἐ γίνεται, Quod Plinius *l. 7. epist. 17. Historia non ostentationi, sed fidei veritatique componitur.* Nec multò secius Fabius, *l. 10. c. 1.* in viri clarissimi commentariis fœdè depravatus: *Verum opus historiæ, non ad intuitum rei pugnamque præsentem, sed ad memoriam posteritatis & ingenii fa-*

Ἀλλὰ τοῦτο μόνον,] quod Christus Matth. *c. 18.* ἐλέγξαι αὐτὸν μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου. Socrates in mensa cùm familiarem quendam vehementius paulo increpuisset, Plato, μὴ ἐμοῦγε παρόντος τὰ λεπτὰ ταῦτα λέγε; *Amyon*, inquit, *hæc privatim dicta, præstiterat?* cui ille vicissim, Σὺ δ' οὐκ ἔμοιγον ἂν ἐποίησας, ἵνα ὥσπερ ἐμὲ νῦν ἐπῄνεσας, *Amyon & à te mihi privatim hoc dictum præstiterat?* deesse autem videtur disjunctionis membrum alterum, si recepta lectio admittatur, *vel solum convenias, vel ut solus adverset*, (aut ejusmodi quippiam) etiamsi plures adhiberi. *sed ut cum solo ita loqui debet.* Xyl. acti esset, ἀλλ' ὡς πρὸς μόνον, sive, ἀλλ' ἅπας ὡς πρὸς μόνον. disjunctivè certè rationem nullam habuit. sed nec Cæs. qui vertit, *sed ita semper ut solus conciat.* ἀλλ' οἷα νῦν quod mihi valde comprobatur. Optimè Plut. *de amic. & adul.* Δεῖ δ', ὡς νοοῦντες ἀνεπαισθήτως, ὡς ἐμπειρίας πλὴ νυθέτησιν καὶ ἐπιπλήξεως ἐν ἐπαίνῳ καὶ χάριτι, μὴ παρηγορικὸν μηδὲ θεραπευτικὸν, μηδὲ μαρτυρας καὶ ὅρκους ἀναπείθοντα τὸν φίλον, ἀλλὰ σοφιστὴν, ἀλλοτρίοις ῥήμασιν οἰκείοις, παλλωπιζόμενον πρὸς τοὺς παρόντας, ὥσπερ οἱ χειρουργοῦντες ἐν τοῖς διδάγμασι ταῖς πρὸς ἔργολαβίαν.

Ὡς φησὶν ὁ Μάκων] quinto numero Musarum, monita nevem. vide *Athen. Sympos. l. 9. c. 14.* de numero Musarum.

Ἀρέσκει μοι τὸ [illegible] *placet*, [illegible] *inter bonos* [illegible] *supra de stu. l. 1. c. 43.* vide *l. 7.*

Τὸ κολακεύειν [illegible] μὴ ἐπιτρέπειν, μὴ ἐᾶν. De Antonio Nisaph. Callist. *l. 8.* Ἔφασαν δ' οἱ τὰ χειρόβιβλα [illegible] ἐπιλαβόμενοι μὴ ἀνέχεσθαι τὸν δῆμον, μήτε [illegible] ἐκ τοῦ πατρὸς παιδείαν, ἢ

οἷς ἂν καλλίοι πλέκειν. Isidor. Pel. *l.* 3. *epist.* 121. Ὥσπερ οὖν μὴ ἡ βαρὺ κομῶσα φύσιγξ ῥᾴδιον, τῇ δ μέση τυχοῦσα, μεσιπῆς ὄζει ἕξεως· οὕτω καὶ περὶ τὸ παῤῥησιάσασθαι, καὶ μὴ, λοιπὸν οἱ μὲν δὴ τῷ ἀφελῆσαι, ἅμα τῷ ὀκνεῖσθαι γίνονται μόνον· οἱ δὲ τῷ κολακεύειν, καὶ τὰ μὴ προσόντα ἐπαίρειν ὑφαίνειν· οἱ δὲ μέσῳ ἀεὶ τῷ χαλάσαι, ὥστε ὑβρίζουσιν, ὥστε δυσκόλυνειν, ἅμα κινδυνεύοντες τῇ παῤῥησίᾳ πολὺ αἰδοῖ καὶ τῇ ὀκνηρίᾳ πολὺ προσόντα ἐμποιοῦντες. Ovid. *de ira l.* 1. *c.* 16. *Tantùm abest à magnitudine animi ira, quantum à fortitudine audacia, à fiducia insolentia, ab austeritate tristitia, à severitate crudelitas. Mihi videtur veternosi & infelicis animi imbecillitatis sibi conscii, sæpe indolescere. Ut exulcerata & ægra corpora ad ictus levissimos gemunt; ità muliebre maximè & puerile vitium est: at incidit & in viros; Nam viris quoque puerilia ac muliebria ingenia sunt.* Et, *de vit. beat. c.* 3. *omnis ex infirmitate feritas est.* Menander apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 20.

Τὸ δ' ὀξύθυμον τοῦτο καὶ λίαν πικρὸν,
Δεῖγμ' ἐστὶν εὐθὺς πᾶσι μικροψυχίας.
Iracundi promptè amarulentáque indoles
Indicium infirmi pectoris cunctis facit.

Musonius apud Stob. Μικρόψυχον γὰρ τὸ ἀγανακτῆσαι καὶ ὀλιγοστὸν εἶναι τοιοῦτον. Juvenal. *sat.* 13. —— *minuti*
Semper & infirmi est animi exiguique voluptas,
Ultio. Continuò sic collige, quòd vindictâ
Nemo magis gaudet quàm fœmina. ——

Ammianus *hist. l.* 27. *c.* 6. *Iram definiunt esse ulcus animi, nasci ex mentis mollitie consuetum; id asserente argumento probabili, quòd iracundiores sunt incolumibus languidi, & fœminæ maribus, & juvenibus senes, & felicibus ærumnosi.* Aristot. *rhetor. l.* 2. *c.* 2. Κάμνοντες, πονόμυοι, ἐρῶντες, πλάττοντες, ὅλως ὀλιγωροῦντες, καὶ μὴ κατορθοῦντες, ὀργίλοι εἰσὶ καὶ εὐπρόσοιστοι. Plut. *de irac. cohib.* Ὡς γὰρ οἴδημα μεγάλης ὄζης ἐν σαρκὶ πληγῆς πολλῷ, ὅταν ἐν ἁπαλαιωτάταις ψυχαῖς ἡ ὀργὴ τὸ * λυπῆσαι * [λυπῆσαν] ἔνδοσιν λαμβάνῃ μείζονα θυμὸν ἀπὸ μείζονος ἀσθενείας. διὸ καὶ γυναῖκας ἀνδρῶν ὀργιλωτέρους, καὶ νοσοῦντας ὑγιαινόντων, καὶ γήρωντας ἀκμαζόντων, καὶ παῖδας ἀνδράσι προσέοντας εὐτυχοῦντων. ὅπως ἐν τῷ λυπεῖν μάλιστα τὸ ψυχῆς καὶ πάσχον ἀνίσταται μάλιστα δ' ἀσθένεια ὀργῆς, ὅταν τις ἅπτηται τοῦ ψυχῆς ἀσθενοῦς, ὥσπερ ἐπὶ τραυμάτων καὶ ἀπαρμάτων ἐν τῷ ἀμυντικῷ ὁρμῆς σφοδρότερον ἐξανιστάμενος. quod autem dicit ὥς τις εἶπε, Platonem tangit, qui sicut Plutarch. idem, *de virt. mor.* refert, τοῦ θυμοῦ τὸ ἀσθενὲς ἐμποιοῦν. Ἀσθενὲς] τὸ γὰρ ἀσθενὲς εὐπαθέστερον. Theophr. *de causs. plant. l.* 4. *c.* 6. non ἀπαθέστερον, ut codices vulgati, etiam Heinsii editio, exhibent. Sic enim ipse lib. eodem *c.* 13. τὸ γὰρ ἀσθενὲς ἥλιον [ὡς] εὐπαθέστερον. Et rursus *c.* 14. τὸ ἀσθενὲς παθητικώτερον.

Ἀμφότεροι γὰρ πεπόνθασι καὶ ἐθεράπευσαν] *Uterque vulnus accepit & herbam porrexit.* Xyl. optimè. Sive, *manus dedit, & victus est uterque,* & qui irascitur, & qui dolet. Dio Prus. *orat.* 16. Ἀλλὰ διανοίας ἐρᾷς ὅτι χρεία, μᾶλλον μὲν ἀπρόπτου καὶ παρὰ μικρὸν οἰκέσας· οἱ δ', μᾶλλον ῥᾳδίως, μικρὸν ὕστερον πεπονθόμενος. Ubi in membro posteriori, defectus subesse videtur; supplendus hoc modo; οἱ δ' [μὴ,] μᾶλλον ῥ' &c. negativa iterata librarium vel oscitantem, vel festinantem fefellit. Liban. *in vita sua:* ἐποίουν δ' ἐγὼ δίκην τινὶ τῶν σκεμμάτων. ὅπως οὐκ ἐτεχνολόγουν.

Παρὰ τοῦ μουσηγέτου] *à duce sive præside Musarum.* Quia *decimum* addiderat. At quis iste Marco *Musarum ductor?* M. Casaub. *Herculem* vult. Herculem certè Eumenius in *oratione de scholis instaurandis, Musageten, hoc est, comitem ducémque Musarum esse, accepisse* ait *Fulvium illum Nobiliorem; qui ædem Herculis Musarum in circo Flaminio ex pecunia Censoria fecit, cùm in Græcia esset imperator.* Quin & Sueton. *l.* 2. *c.* 29. *Ædis Herculis Musarum à Marcio Philippo* sub *Augusto extructæ* meminit. Nam quod *Herculis & Musarum,* legebatur, Is. Casaubonus, codicum veterum fidem secutus, copulativam sustulit: quanquam Plut. in *quæst. Rom.* communem fuisse aram quandam *Herculis ac Musarum* apud Romanos, est ausor; institutæ caussam, ex Jubæ traditione, fuisse, quòd Evandrum literas Hercules docuisset. Cæterùm Eumenius idem, *Herculem Musarum tutorem potiùs & defensorem,* quàm *ductorem & præcentorem* habitum innuit, cùm subjicit, *Camænarum signa novem sub tutela numinis fortissimi ab eodem Fulvio consecrata, quò mutuis operis præmiisque juvari ornarique significaret, Musarum quietem defensione Herculis, & virtutem Herculis voce Musarum.* De hoc *Herculis Musarum,* an *Herculis Musarúmque* templo, Naso *artis l.* 3.

Nec ruber est emisse palam: venire videmus
Herculis ante oculos virgineúmque chorum.

& *Fastor. l.* 6. *extremo.*

Dicite Pierides, quis vos addixerit isti,
Cui dedit invitas victa noverca manus.
Sic ego, sic Clio: clari monumenta Philippi
Aspicis, unde trahit Martia casta genus, &c.

Sic cecinit Clio. doctæ assensêre sorores,
Annuit Alcides, increpuitque lyram.

Verùm apud Græcos Apollinis potiùs, *Musagetæ* titulus iste; hoc munus est, *Musarum chorum docere eisdémque præcinere.* quod & ex Lutatii *histor. commun. l.* 1. Probus Grammat. asserit. Synes. *Dione*, de philosopho, Περσεῦναι δὲ δεῖ τὸ ᾠ ἔχειν αὐτὸν ἴδιον ἔργον ὑφηλίμνον τῆ χορῆ, ὥσπερ τὸν Ἀπόλλω λόγ⊙ ἔχ⸍, νῦν μὲν τῆς Μούσας συμῳδὸν αὐτὸν ἐξάρχοντα, ᾠ ἐναδόντα ῥυθμὸν τῇ συ-στάσει, νῦν δὲ αὐτὸν χ⸍ μόνας ᾄδειν. Cornutus an Phurnutus, *de deis*, *c.* 32. Ἀπ' αὐτῆς δὲ τῆς ἀρχῆς ᾠ μουσηγέτης ἐκλήθη, ᾠ παίζειν μ⸍ τὴν Μοῦσαν ἐνομίσθη.

Ἐκ δὲ Μουσῶν ᾠ ἑκηβόλε Ἀπόλλων⊙,
Ἄνδρες ἀοιδοὶ ἔασιν, ἔπη φόβοιοι βασιλῆες.

φησὶν ὁ Ἡσίοδ⊙. Διὰ τοῦτο ᾠ ἱερεὺς αὐτῷ ὁ κύκν⊙, τῇ μουσικώτατον ᾠ λιγυφθογγότατον ἄμα ἔῳ τὴν ὀρνέων. Pausan. *Eliac. l.* 1. in Junonis templo, quod est Elidę, Πεποίηται Μοῦσαι μὲν ᾄδουσαι, ᾠ Ἀπόλλων ἐξάρχων τ᾽ ᾠδῆς. Idémq; in *Attic.* discrètè, Ἀπόλλωνα μουσηγέτην καλοῦσι. *Musarum ducem sive præsidem vocant Apollinem.* Cujus appellationis Apollini tributæ meminit & Plato, *de leg. l.* 2. Plutarch. *sympos. l.* 9. *c.* 14. & *cur Pyth. metro oracula edere desierit.* & Aristides, *orat. Platonic.* 1. sed & Orpheus *hymno in Apollinem*, Julianus item, *orat. in Solem.* Apollinem cùm μουσηγέτην, tum & μουσῶν ἡγεμόνα non semel nuncupat: Maximus Tyrius *orat.* 21. Τῷ ἀκμῇ ἁρμονίαν, ἀλλ᾽ ᾗ μὲν ὁ Μουσῶν χορὸς, ἐξάρχ⸍ ᾗ αὐτῆς ὁ Ἀπόλλων ὁ μουσηγέτης. Liban. deniq; *orat.* 2. Μὴ σοὶ τῶ μουσηγέτη τῶ πάσῃ ἐφορῶντ⊙, &c. Cæterùm Herculem, an Apollinem voluerit Marcus, parùm refert. Clemens verò noster *strom. l.* 6. etiam Domino Deo nostro appellationem hanc tribuit. Sed & Philostratus Antonino illi, cui *vitas sophistarum* inscripsit; & Galliarum Regi Francisco Magno. Cl. Casaubonus in *notis ad Marci nostri vitam.*

Τὸ μὲν ἀξιῶν ἁμαρτάνειν πρὸ φαύλες, μανικὸν] transponendæ sunt voces priores. Τὸ ἀξιῶν μὲν ἁμαρτ. sensus exigit. idem prorsus habet *lib.* 5. § 17.

Τυραννικὸν] ità *l.* 6. § 27. ὠμὸν πως. Verùm istic tyrannicum potiùs, quia velle se solum lege communi exemptum, *tyrannidem* sapit.

§ 19. Ἀπαλειπτέον] vide *suprà* § 16.

Τὸ μὲν ἀφ' ἑαυτῆ λέγειν ἐν τοῖς ἀποπατήσεις] Ex Marci mente, non ù se loquitur, qui non ab animo, non à mente sua. Ὅταν καταλείπῃ, ᾠ ὀλιγαρκήσῃ τὸ ποιῆ ἢ λέγῃ πως. *l.* 2. § 16. quæ huic loco commentarii vicem præbent. Nam aliud est ἀφ' ἑαυτῆ λέγειν. *Joan. c.* 18. *v.* 34.

Καὶ δὲ σαυτῇ ὀνειδεῖς] *tibi ipsi exprobra.* Xyl. *tibi ipsi exprobrabis.* Casaub. τῷ καὶ δὲ neuter rationem ullam habuit. Ego malim σωνειδήσεις, *secundum quod*, vel *in quo*, *conscius tibi futurus es.*

Τποκρασκλινομένῳ τῇ Σκυθίῃ] Vide *l.* 7. § 55.

§ 20. Πανδόκιμα τῇ ὅλῃ διαπλοκῇ] Plut. *sympos. l.* 1. *c.* 2. Καὶ ᾗ Θεὸν ὀρᾷς, ὃν ἀειφόβητον καὶ πάλαι ὁ Πίνδαρ⊙ προσεῖπεν, ὃ παντάχῃ τὸ πῦρ ἄνω τάττοντα, ᾠ κάτω τὸν γῆν, ἀλλ᾽ ὡς ἂν αἱ χρῆσαι τῆς κοσμικῆς ἁπαντῶσιν,

Τῶν μὲν ἐν κόσμῳ διαλαυφόμενος βαρυωδίας,
Καὶ μὲν κηρύκων τε λιθορρίπων χαλάοντα, φησὶν Ἐμπεδοκλῆς.

Ἔνθ᾽ ὅπῃ χθόνα χεωτὸς ὑφήλατα ναιετάουσαν, ἐκ ἦν ἡ φύσις ἥδωσι χώραν, ἀλλ᾽ ἦν ἡ περὶ τὸ κοινὸν ἔργον ποθῇ ζωτικῆς. Idémque paulò sectus, *de facie Lunæ.* Οὐδὲν ἔοικεν ὅλως μίμ⊙ αὐτὸ καθ᾽ ἑαυτὸ τάξιν ἢ θέσιν ἢ κίνησιν ἰδίαν ἔχειν, ἵν᾽ ἁπλῶς χ⸍ φύσιν σφαιροειδίσειεν· ἀλ᾽ ὅταν ἔμψυχον ἢ χθόνιον γίγνηται, ᾠ περὶς ὁ πέφυκεν, ἢ πεπόηται, τότ᾽ ἐκ περίχῃ χρησίμως ᾠ εἰκαίως κινήσεων ἑαυτὸ, ᾠ πάσχ⸍, ἢ ποιῇ, ἢ διακόψῃ, ὡς ἀνοίγῃ περὶς σωτηρίαν ἢ κάλλ⊙ ἢ δώμασιν ἐπιτήδειόν ἐστιν, τότε δικαίᾳ τῷ χ⸍ φύσιν χώραν ἔχειν ᾠ κίνησιν ᾠ διάθεσιν. ὁ γὰρ ἄνθρωπ⊙, ὡς οὐ τῇ γῇ ἄλλων ἕπεται, χ⸍ φύσιν μεγάλης, ἄνω μὲν ἔχῃ τὰ ἐμβριθῆ ᾠ χαῶδη μᾶλλον πρὸς τῷ κεφαλῷ· ἐν ᾧ τοῖς μέσοις τὰ θερμὰ ᾠ πορώδη· ὑπὸ τῷ πυρὸς τὸ μὲν ἄνω πρὸς τὰ ὁμαλὰ ἀποκλίνον χ⸍ φύσιν ὄζῃ, τὸ δ᾽ ἐν κοιλίᾳ ᾠ καρδίᾳ παρὰ φύσιν· ἀφ᾽ ἑκάστου οἰκείως ᾠ χρησίμως τέτακται.

Καὶ μὲν κηρύκων τε λιθορρίπων χαλάων τε, ᾠ πάντ᾽ ὀρθὰ φύσιν, ὡς φησιν, ὁ Ἐμπεδοκλῆς κατὰ μαντοσύνην.

Ἔνθ᾽ ὅπῃ χθονὸς χεωτὸς ὑφήλατα ναιετάουσαν. ᾠ ὑ πάλῃ τὸ λιθῶδες τῷ ὑγρῷ (τῷ νοτίδι, f. *humidum*, Xyl.) ἀπαλύμων, ὑδέῃ πάλιν τὸ θερμὸν ὑπὸ κυφότ⊙ εἰς τῷ ἄνω χώραν ἀποπεδόμενον οἴγεται. μέμικται δὲ πως πρὸς ἄμμα, ᾠ ζωτότατ᾽ κ⸍ τῷ ἐκάστε φύσιν. ὅτως δ᾽ ἂν ἔκῃς ἔχειν ᾠ ὁ κόσμ⊙, ἄγε δὴ ζῷον ὅτι πολλαχῇ γῆν ἔχοντα, πολλαχῇ ᾗ πῦρ ᾠ ὕδωρ ᾠ πνεῦμα, ὑπ᾽ ἐξ ἀνάγκης κατατιθλιμμένον, ἅμα λόγῳ διακοσμημένον. & *ibid.* Ὅσα ᾠ σύδεσι, δ᾽ ἀμβυσις, ᾠ μεδίστας ᾠ ἀπάγων ἔκαστον ὅπῃ πέφυκεν ἕῃ, διάλυσίν πνα κόσμ⊙ ἐπάγῃς. Mox; post ea quæ superiùs posita sunt, de partibus corporis, oculo præsertim & corde: ἐν δὲ ὀφθαλμοῖς ἐνταῦθα τῆς ζώσης ὄζῃ τοῦ κυφότ⊙ ἐπιπεδεῖς, ὑδὲ ἡ καρδία τῇ ἑαρὶ ὁλιθέσα πέπωκεν εἰς τὸ σῆθ⊙, ἅμ᾽ ὅτι βέλτιον ἦν ὕπως ἐκάτερον τοπάχῃ· καὶ τοίνυν νομίζωμεν, μήτε γλῆ ἐνταῦθα ἐκεῖσε ζῆν Συμπαθοῦν διὰ βάθ⊙, μήτε ἡ ἦλιον εἰς τὸν ἄνω χῶρον, ἀσκῆ δίκλῳ, τοῦ κυφότ⊙ ἀντιβλέπειν, μήτε τοῦ ἄλλης αἰσθέσεις, ὅσπερ ἐν ζῴοις διαφορᾷ βίβαντας, ἐν οἷς εἰσι γεγονέναι πόθεν, ἅμα τῇ χ⸍ λόγον κεκτῆσθ⊙. Vise sis quæ sequuntur. Denique de anima ipsa idem ibidem: Αὐτὴ δὲ ἡ ψυχὴ ἡ περὶ φύσιν τῆς Σώματ-

μαι σωθῆναι, βεβαθῆ τὰ χεῖλα, καὶ ψυχρῷ πυρώσης, καὶ ἀδρεῖ ἀδωτῷ ;

Παρεσκεύασται ὑπὸ τοῦ ποιήματος] ἦλθε γὰρ ἵππος ἡ σύσσειος τῆς ζώων ὑπ' αὐτῶν σωθεῖσαν, ἃ διαφέρει πρὸς οἰκείους τόπους. ἔδοξε γὰρ τῶν μεγάλων ἔχειν τιν' αὐτῶν χώραν. Aristot. *de cælo l.* 2. *c.* 6.

Τὸ ἐνδόσιμον τῆς διαλύσεως σημεῖον] Ἐνδόσιμον, vel à re *musica*, vel à re *nautica*, vel à re *militari* etiam forsan translatum videri queat: In re musica usurpatur pro *modulationis exordio*, quo præcentor sive chori præfectus cantandi reliquis auspicium facit. Hesych. Ἐνδόσιμον, τὸ μὲν τῆς ᾠδῆς κεφάλαιον. Et apud Suidam nescio quis; Ὁ δὲ Ἡγήμων, οἷος ἐνδόσιμος ἦν τῆς ᾠδῆς. Eò allusit Aristot. *polit. l.* 8. *c.* 5. Περὶ δὲ μουσικῆς ἔνια, — ἵνα ὥσπερ ἐνδόσιμον ἡμῖν] τοῖς λόγοις, ἐξ ἀνάγκης ἀποφαινόμενοι περὶ αὐτῆς. Ejusdem nomine, *de mundo c.* 6. Μία μὲν ἐκ πάντων ἁρμονία σωμάτων καὶ χορδῶν καὶ φθόγγων, ἐξ ἑνὸς τε γίνεται καὶ εἰς ἓν ἀπολήγει· κεκραμένη δὲ ἐν χορῷ κορυφαίᾳ κατέστασε, σωφρονεῖ πᾶς ὁ χορὸς ἀνδρῶν, ἐὰν ὦσι καὶ γυναικῶν, ἐκ διαφόρων φωνῶν, ὀξυτέρων καὶ βαρυτέρων, μίαν ἁρμονίαν ἐμμελῆ μαθόντων· ὅταν ἔρωτι καὶ ὁμονοίᾳ τὸ σύμπαν διέπηται θεῖ· καὶ τὸ ἀνθρώπινον ἐνδέσιμον ὑπὸ τῆς φερωνύμως ἐν κορυφαίᾳ μεγαλοφυΐᾳ συνεχόμενον, κινεῖ μὲν τὰ ἄστρα ἀεὶ, καὶ ὁ σύμπας οὐρανός. &c. hoc est, ut Plato *Euthyd.* Ὥσπερ ὑπὸ διδασκάλου χορὸς ἀποσεμνύνεται. Julian. item Imp. *ad Jamblich. ep.* 42. Ἐπεὶ δ' αὐτὸς ἡμῖν τῆς μάχης τὸ ἐνδόσιμον ἐμηχανήσατο. Julian. item Imp. *ad Jamblich. ep.* 42. Ἐπεὶ δ' αὐτὸς ἡμῖν τῆς μάχης τὸ ἐνδόσιμον ἐμηχανήσατο· καὶ οἷς Ἑρμῆ ῥᾴδιόν σοι κινεῖς καὶ θαυμαίρεις καθάδοντας, φέρε σοι, καθάπερ οἱ τῷ Διονύσῳ τὸν δυσκον κρούσαντι πρὸς τὴν χορείαν ἄνεσιν φέροντες, ὅτω καὶ ἡμεῖς ὑπὸ τῇ σῇ πλήκτρῳ τὸ εἰκὸς ἀντηχήσωμεν, ὥσπερ οἱ τοῦ χορεύειν πρὸς τὸ ἀνάκλημα τῆς ῥυθμῆ ζωνομένοντες. Et Liban. *orat.* 3. *in Constantium & Constantem* : Ὅτι νῦν τὸ σωφρονέν[ν]α τῆ εἰκυμίᾳ γῇ, καθάπερ ἐν χορῷ, μίαν ἁρμονίαν ἐκλελοιπώς, ζωμεῖ, δύο κορυφαίων ἐνδόντων τὸ μέλος. *In re nautica*, pro *Celeusma-te*, sive *carmine*, incondito plerumq; satis illo, quo *celeusta*, i. e. *hortator*, sive *portisculus*, remigibus præit, eosdémq; ad opus suum exequendum instigat. Philostrat. min. *imag. l.* 1. in *Argo*. Ὁ δὲ ὁ τὸ ἐνδόσιμον τοῖς ἐρέταις ᾄδ[ῃ]. Autor innominatus à Suida laudatus : Οἱ μὲν κελευσταὶ τοῖς ἐρέταις τὰ ἐνδόσιμα ἐπάδουσι· οἱ δὲ ἐπὶ τῇ ἐνδόσει ἀδροὶ τῷ ῥυθμῷ ἐπιβοῶσιν. In re *militari*, etiam si nondum occurrat exemplum usurpationis istius, potest idem tamen eodem sensu usurpari, quo ἀνακλητικὸν Suidæ exponitur. τὸ εἰς ἔφοδον scil. ut Pollux, *l.* 1. *c.* 10. § 19. *classicum* illud, quo prælii ineundi signum datur. (siquidem & τὸ ἀνάκλημα τῆ ῥυθμῆ Julianus illud σημαινόμενον quâ etiam statim post superiorem illam usus est imagine, autor ille *de mundo*. Ὅταν ἔνδον πάντων ὑμῶν τε καὶ ψυχῆς, καὶ ἀδρεπτος ὢν ἄλλως πρὸς λογισμῶν, σιωπὴν πᾶσι φύσει μεταξὺ θεραπεύ τε καὶ γῆς φερομένη, κινεῖ] πᾶσα ἐνδελεχῶς ἐν κύκλοις καὶ πέρασιν ἰδίοις· ἔοικε δὲ κομιδῆ τὸ ἀνώμαλον, πρὸς ἐπλέμια κινεῖσθαι μάλιστα μεμενέναι, ἐπειδὴν ἡ σάλπιγξ σιωπὴν τοῦ στρατοπέδου· τότε γὰρ ἡ φωνῆς ἔκστασις ἀκέσας, ὁ μὲν ἀσπὶς ἀναιρεῖ, ὁ δὲ θώραξ ἐνδύεται, ὁ δὲ κνημίδας, ἡ κράνος, ἡ ζωστῆρα περιτίθεται· καὶ ὁ μὲν ἵππον χαλινοῖ, ὁ δὲ σωφρίζει ἀναβαίνων· πάντα δὲ ὑφ' ἓν σημάντορα κινεῖται καὶ φέρεται τὸ κράτος ἔχοντος ἡγεμόνος. οὕτω χρὴ καὶ θεὸν τὸν κόσμον φρονεῖν. οὕτω γὰρ μᾶς ῥοπῆς ὀργωμένων ἁπάντων, γίνεται τὰ εἰκῆ. ad quod vocabuli significatum alludit forsitan Lucian. in *Lapithis*, cùm ait Cleodemo, qui Stoicos incessere avebat, ἐνδόσιμον præbuisse Hetæmoclis epistolam, quæ pugnis turbisque mox consecutis classicum quoddam præcinebat. Potest & Marco videri (quia διαλύσεως, i.e. *dissolutionis* signum dicitur) esse τὸ ἐνδόσιμον hoc loco, quod τὸ ἀνακλητικὸν (prout & constanter id usurpatur) eidem *l.* 3. § 5. idem enim planè utrobiq; argumentum agitur; atq; ità cùm Xyl. tum & Casaubonus acceperunt. Marci autem mentem eximiè illustrant, quæ ex autore illo *de mundo* adduximus: ex quo & ista, cùm eódem faciant cum primis, subjunxisse non pigebit ; Καθόλου δ', ὥσπερ ἐν τῇ κυβερνήτης, ἐν ἅρμασι δ' ἡνίοχος, ἐν χορῷ δ' κορυφαῖος, ἐν στόλῳ δὲ νόμος, ἐν στρατοπέδῳ δ' ἡγεμών· οὕτω δὲ καὶ ἐν κόσμῳ. πάλιν καθόσον, τῆς μὲν καμαπερὸν τὸ ἄρχειν, πολυκίνητον τε καὶ πολυμέτειρον· τοῦ δὲ ἄλυπον, ἄπονόν τε, πάσης κεχωρισμένον σωματικῆς ἀσθενείας. ἐν ἀκινήτῳ δὲ ἱδρυμένον, πάντα κινεῖ, καὶ σεσάγηται ὅπως βέλτιστα καὶ ὅπως — ἡγεμόνος δὲ ἀκινήτου δυτὸς, καὶ ἐμμελῶς ὁ κόσμος διοικούμενος ὑπὸ θεοῦ καὶ γῆς.

Οὐ δεινὸν τὸ νοερὸν ἀπειθὲς εἶ] de querimonia ista, vide *ad l.* 9. § 9.

Οὐδὲν γὰρ βίαιον τούτῳ ἕπεται] Nihil à Deo creaturæ rationali violentum injungitur, nihil quod naturæ ipsius adversum, nihil quod non eidem consentaneum planè sit: annon hoc est quod dominus Christus, Mat. *c.* 11. *v.* 30. Ὁ γὰρ ζυγός μου χρηστὸς, καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστι ;

Ἀλλὰ μόνα, καὶ φύσιν ἔχει αὐτῷ] leg. vel ἀλλ' ἃ μόνα κ. φ. vel, ἀλλὰ μόνα ἃ κ. φ. vide Fabium ex *instit. l.* 12. *c.* 11. *ad l.* 12. § 32.

Οὐ μέν τοι ἀνέχεται, ἀλλὰ τἀναντίον φέρει] *tamen ea non sustinet, sed in contrarium fertur*. Xyl. orectè. Et hoc est, quod Apost. *ad Tim. ep.* 2. *c.* 2. *v.* 25. ἀνθιστάμενοι, sive ἐναντιοῦσθε quo vide & *ad Rom. c.* 8. *v.* 7. nam quòd interpres Angl. τὸ ἀνέχεσθαι hîc *sursum ferri* reddidit, cùm ab usu vocabuli, tum & ab autoris mente aberravit, & difficultatibus se supervacaneis implicuit.

Ἀφισαμένη τῆς φύσεως] ista enim omnia sunt humanitati, adeoque humanæ ipsi naturæ repugnantia.

Καταλείπῃ καὶ τότε πλὴν ἑαυτῆ χώρεσιν] itaq; ἀποστάσης γίνεσθαι. ut *supr.* § 9. certè enim *stationem suam* deserit, cum spiritibus illis desertoribus, Judæ, *v.* 6. qui non per omnia divinæ sponte se subjicit voluntati. vide *lib.* 10 § 25.

Πρὸς ἐσπλα γὰρ καὶ διοίσεται κατεσκιάσας] non ad *justitiam* magis, inquit, quàm ad *pietatem* conditus est homo; imò ad istam etiam multò magis. vide Paulum apud Luc. in *Act. c.* 17. *v.* 26, 27.

Τῆς εὐκοινωνησίας] εὐκοινωνησία (sicut *lib.* 1. § 16. κοινονοημοσύνη) vocabulum, quod haud temerè alibi reperias, affectionem illam designans propriè, quâ quis est εὐκοινώνητος, ut Aristot. *ethic. lib.* 4. *c.* 1. sive εὐμετάδοτος καὶ κοινωνικὸς, ut Paul. *ad Tim. ep.* 1. *c.* 6. *v.* 58. *Communicare ac largire sua proclivis.* Verùm Marco istic passivitatis significatum magis obtinet, affectúmq; eum denotat, quo *promptus quis est ad communem fatorum legem subeundam*, eaq; omnia æquo animo perpetienda, quæ ad universi rationes conducere videbuntur. vide *supr.* § 13.

Πρεσβυτέρα τῆς δικαιοσεγνιδτων] *antiquior*, inquit, *justitiâ* ipsâ est *pietas* & θεοσέβεια. vide *l.* 6. § 30. quomodo ergò antiquissima omnium justitia, ex qua reliquæ virtutes universæ procedunt? *supr.* § 10. Verùm ibi justitiam latiori sensu accepit, prout eam virtutem designat, quâ suum cuique, sive Deo, sive homini, tribuitur; istic strictiore, quâ homini quod est suum elargitur, & pietati, quæ erga Deum est, ἀντιδιαιρῶν. utriusq; vocabuli hujus usûs & significatûs creberrima in sacris etiam codicibus occurrunt exempla. Vide *ad lib.* 12. § 1.

§ 21. Ὦι μὴ ἔστι, καὶ ὁ αὐτὸς ἔστιν ἀεὶ τῆ βίᾳ σκοπὸς] Casaub. *ad Pers. sat.* 3. *v.* 60.

Est aliquid quò tendis?

ἔχεις πρὸ σεαυτοῦ τι τῆς βίου σκοπὸν; *finis ille ultimus est scopus ad quem totâ vitâ collineandum: singulæ verò actiones instar sagittarum sunt, quæ eòdem jacimus.* Philo *de sacrific. Cain & Abel.* Σκοπῶ μὲν τὸ κεφάλαιον, βέλεσιν δ' ἕοικεν ἡ πρᾶσις. *ità intellige sequentia Persii verba;*

—& in quod dirigis arcum.

Aptiùs tamen & singula facta & dicta sagittis assimilaveris quàm arcui. Virgil. *in culice*

—huc mittit, & omnes

Dirigit huc sensus, —

Vide *ad lib.* 2. § 16. & *l.* 10. § 37. *Collineandi* autem verbum, quo est usus ille, rei de qua agitur, eximiè competere videtur. Oportet enim omnes vitæ totius actiones in fine illo unico ultimóque concurrere, quemadmodum lineæ undiquaque à circuli peripheria profectæ in centro desinunt ac conveniunt universæ. Marcus alter, Eremita, non Imperator, ἐν τῇ συμβολίᾳ, ἵνα σκοπὸν ὀφείλοιδε ἔχειν ἐν παντὶ καιρῷ ἡ πόνῳ, ἡ θεάσασθαι. Mirum interim quòd Chrysippum Plutarchus asserit, *plures fines sive scopos statuisse.* Quanquam, prout codices exhibent, Plutarchi hoc ipsius, non Chrysippi videatur: locum, quò restituam, altiùs repetam: sic itaq; legitur, *de commun. notion. c.* 20, & 21. Καὶ γὰρ ἄλλων ἐγκλημάτων τῶν ἐπὶ τῷ ἀνθρώπῳ ὑφεστηκότων ὁμολογίαν ἄξιον ἱστορῆσαι, πάντων ἁπλῶς θεασαμένων καὶ δογμάτων εἰκείων ἑαυτῷ καὶ ἐπιτηδείων ἀπόδοσιν ποιεῖσθαι πρὸς τὸν ἔννοιαν. ἔστι δὲ τέλη καὶ σκοποὶ θεωρητοὶ τῷ βίῳ, καὶ μὴ πάντων ὅσα πράττομεν ἐφ' ἓν τι γίνεσθαι τὸν ἀναφορὰν· ubi pro ἀπόδοσιν legendum vel ἀφοσίωσιν, *nulli aut rei aut dogmati suo an alieno parcentem*; vel cum Turnebo ἀπάθειαν, *à rebus omnibus dogmatibusque, cum suis, tum alienis, dissonantem, sive dissidentem.* Tum periodi consummatæ notula ibidem figenda, ut illa πρὸς τὸν ἔννοιαν δῆτα, novam periochen ordiantur: alioqui quod tanquam absurdum & à notione communi alienum notat, & Chrysippo appingit Plutarchus, Plutarchus ipse dixerit.

Οὐδ' ὅς γε ὁ αὐτὸς ἀεὶ ἦλθε τῆ βίᾳ ἔδρα] Senec. *epist.* 20. *Vitium est hæc vitæ diversitas, & signum vacillantis animi, ac nondum habentis tenorem suum. Etiamnum dicam unde sit ista inconstantia, & dissimilitudo rerum consiliorumque. nemo proponit sibi quid velit; nec si proposuit, perseverat in eo, sed transilit: nec tantùm mutat, sed redit, & in ea quæ destruit & damnavit, revolvitur.*

Τὸν σκοπὸν δεῖ τὸν κοινωνικὸν] vide *lib.* 5. § 8. 16. & *l.* 9. § 23.

Ἀεὶ ὁ αὐτὸς] vide *ad lib.* 1 § 8, 16. Τὸ ἀεὶ ὅμοιον. & *infr.* § 27. Elizabethæ nostræ, piæ ac beatæ beandæque æternùm memoriæ, notum est nobile ac tantâ dignissimum heroinâ elogium, *Semper eadem.*

§ 22. Τὸν μυῶ, τὸν ὀρεινὸν καὶ τὸν κατοικίδιον] Fabulam Æsopicam de *mure urbano* ad *agrestem* aliquando excurrente, & illo vicissim in urbem divertente, habes ab Horatio festivissimè descriptam, *serm. l.* 2. *sat.* 6.

Καὶ τὴν πόλιν] Allusit eódem & *lib.* 7. § 3. μυϊδίων ἐπιπνοίαν διαφευγοντα.

§ 23. Τὰ τῶν πολλῶν δόγματα λαμίας, παιδίων δείματα] Socrates certè apud Platonem in *Critone* multis ostendit, τὰς τῶν πολλῶν δόξας, esse nihili faciendas. Idémq; in *Phædone*, plerósq; θάνατον φοβεῖσθαι, ὥσπερ οἱ παῖδες τὰ μορμολύκεια. & Epictetus eódem, opinor, respiciens, *dissert. lib.* 2. *c.* 1. Οὐ γὰρ θάνατος, ἢ πόνος φοβερὸν, ἀλλὰ τὸ φοβεῖσθαι πόνον ἢ θάνατον. —ἔστι μὲν οὖν [ὅτε] πρὸς μὲν τὸν θάνατον, τὴν φυσικὴν πρὸς ἡμᾶς τὸ σὺν αὐτῷ δόγμα, τὴν ἀπειρίαν, καὶ τὸ ἀχρεῖος, καὶ διαφόρων. Ταῦτα δὲ ὁ Σωκράτης κα-

λῶς

λῶς ποιῶν μορμολύκεια ἐπάλει· ὡς γὰρ τοῖς παιδίοις τὰ θεσπιωπὰ φαίνεται δεινὰ, καὶ φοβερὰ δι' ἀπειρίαν, τοιοῦτόν τι καὶ ἡμεῖς πάσχομεν πρὸς τὰ φαντάσματα, δι' ἄλλην ἄνω, ἢ ἄπειρα καὶ τὰ παιδία πρὸς τὰς μορμολυκείας· τί γὰρ δεῖ παιδίον; ἄγχοια, ἀμαθία. δύναται δὲ τί δεῖ; μορμολύκειον. Socrates itaque non *plebis dogmata lamiis larvisque* conferebat, sed *idiotas* eorúmque *dogmata pueruli, externa* ista quæ illos terrere solent, *larvis*. Epictetus ipse pariter *lib.* 3. *c.* 21. ὅταν δέ τις διὰ τοῦτον αὐτὸν ἐκφοβῇ, λέγει αὐτῷ, Ὑπαγε, ζήτει τὰ παιδία· ἐκείνοις τὰ φαντάσια φοβερὰ δεῖται· ἐγὼ δ' οὐδὲν, ὅτι ὀρθίχιτος εἰμι, ἔσωθεν δ' οὐδὲν ἔχω. vade *ad l.* 2. § 12.

§ 24, Λακεδαιμόνιοι τοῖς ὑφ' ἑαυτοῖς ἐν ταῖς ἑορταῖς κατὰ τὴν σκιὰν τὰ βάθρα.] Scilicet peregrinis advenísque indulgebant ea Spartani, quæ concessa nolebant suis. Ideo, cùm Chii quidam Spartæ aliquando agentes, dum à cœna redeunt ebriati, in Ephorio vomuissent, & in Ephororum sellis etiam ventris onus depositissent, comperto non cives suos, sed Chios contumeliæ illius autores extitisse, præconis ministerio publico denunciabant, τοῖς Χίοις ἐρίζειν ἀπαγορεύειν. *Chiis sese, ut lasciviant, permittere.* Plut. in *apoph. Lacon.* Cæterùm Ælian. *lib.* 2. *c.* 15. pro *Chiis Clazomenios* habet, & *sellas fuligine tinctas* refert, editúmque ab Ephoris in hæc verba; ἐξέστω Κλαζομενίοις ἀχμυρεῖν. *Clazomeniis licitum esto indocerè se gerere.* Advenis itidem, qui ad ludos solennes spectandi gratiâ Spartam convenerant, in umbra sedes collocabant; quod suis quos ad duritiem omnem sustinendam exercitatos volebant, neutiquam permittebant. Verùm istud ævi inferioris fuisse videtur. siquidem primis reipublicæ illius temporibus advenas minimè admisisse videntur. Plut. in *instit. Lacon.* Ξενηλασίας δὲ εἰσηγήσατο, (de Lycurgo sermo habetur) ὅπως οἱ παρεισφρέοντες μὴ διδάσκαλοι κακῶν τῶν τοῖς πολίταις ὑπάρχωσι. De Lacedæmoniis interim Tertull. *apologet. c.* 6. *primos* eos *penulam ludis excogitâsse, nè vel hyeme voluptas impudica* (quæ in theatris scil. exercetur] *frigeret.* quod tamen ridendo dixisse Tertullianum contendit Rigaltius.

§ 25. Τῷ Περδίκκᾳ ὁ Σωκράτης] De Socrate Laërt. *l.* 2. Τὰφ' ἑφῆς γὰρ ἦλθεν ἐπὶ Ἀρχελάου τοῦ Μακεδόνος· καὶ Σωκράτη τὸν Κερδωνίδη, καὶ Εὐρυλόχῳ τῷ Λακεδαιμονίῳ, μήτε χρήματα προσιέμενον αὐτοῦ, μήτε παρ' αὐτοῦ λαμβάνων. De Perdicca nihil. Imò, quod de Perdicca Marcus, de Archelao Seneca, *de benef. l.* 5. *c.* 6. *Archelaus rex Socratem rogavit, ut ad se veniret: dixisse Socrates traditur, Nolle se ad eum venire, à quo acciperet beneficia, cùm reddere illi paria non posset.* Verùm subjicit Seneca: *Primùm in ipsius potestate erat non accipere, deinde ipse dare beneficium prior incipiebat. Veniebat enim rogatus, & id dabat quod utique ille non erat Socrati redditurus. Etiamnum Archelaus daturus erat aurum & argentum; recepturus contemptum auri & argenti. Non poterat ergò Archelao referre Socrates gratiam? & quid tandem erat accepturus, quantum dabat?* &c.

§ 26. Ἐν τίσι τῶν Ἐφεσίων γράμμασι] Quænam ista *Ephesia scripta?* aut *literæ* etiam *Ephesiæ?* nam Magicos nescio quos characteres, & vocabula barbara sub hoc titulo etiam proverbio celebrata, discimus ex Diogeniano in *paremiarum collectaneis*; Hesychio; Suidâ; Eustath. *ad Iliad.* γ. Clemente Alex. qui & *strom. l.* 6. recenset & explicat: & *lib.* 1. ad *Dactylos Idæos* autores & inventores refert. Verùm nihil illis videtur cum præceptis istiusmodi, quæ ad mores componendos spectant, commune fuisse. Forsan Marcus scripserat ἐν τοῖς περὶ Ἐπικούρου γράμμασιν. Indè enim istiusmodi aliquid Seneca, uti mox videbitur, adducit. Et *Epicurum* suprà laudaverat Marcus ipse *l.* 9. § 14.

Σωκράτους ἀπομνημονεύειν περὶ παλαιῶν τινος περὶ ἀρετῆς λεγομένου.] Senec. *epist.* 11. *Aliquis vir bonus nobis eligendus est, ac semper ante oculos habendus, ut sic tanquam illo spectante vivamus, & omnia tanquam illo vidente faciamus. Hoc Epicurus præcepit: custodem nobis & pædagogum dedit: nec immeritò, magna pars peccatorum tollitur si peccaturis testis assistat: aliquem habeat animus, quem vereatur, cujus autoritate etiam secretum suum sanctius faciat. O felicem illum, qui non aspectus tantùm, sed etiam cogitatus emendat! O felicem, qui sic aliquem vereri potest, ut ad memoriam quoque ejus se componat atque ordinet! qui sic aliquem verèri potest, citò erit verendus. Elige igitur Catonem; si hic videtur tibi nimis rigidus, elige remissioris animi virum, Lælium; elige eum, cujus tibi placuit & vita & oratio: & ipsius animum ante te ferens, & vultum; illum semper tibi ostende vel custodem, vel exemplum. Opus est, inquam, aliquo ad quem mores nostri se ipsi exigant nisi ad regulam, prava non corriges.* Idem *ep.* 25. *Sic fac, inquit Epicurus, omnia, tanquam spectet Epicurus. Prodest sine dubio custodem sibi imposuisse, & habere quem respicias, quem interesse cogitationibus tuis judices. Hoc quidem longè magnificentius est, sic vivere, tanquam sub alicujus boni viri, ac semper præsentis, oculis. Sed ego etiam hoc contentus sum, ut sic facias quæcunque facis tanquam spectet aliquis: omnia nobis mala solitudo persuadet; cùm jam profeceris tantùm, ut sit tibi etiam tui reverentia, licebit dimittas pædagogum. Interim te aliquorum autoritate custodi; aut Cato ille sit aut Lælius, aut cujus interventu perditi quoque homines vitia supprimerent, dum te efficis eum coram quo peccare non audeas: cùm hæc effeceris, & aliqua caperit apud te tui esse dignatio, incipiam tibi te permittere.* Idem. *epist.* 102. *Scias magnorum virorum, non minùs præsentiâ esse utilem memoriam.* Gemina habet his Theodoric. à S. Victore

Victore in *epist.* quæ *Bernardi* nomen præfert, *ad Carthus. fratr. de Mont. Dei.* *Elige tibi tu ipse hominem consilio meo, cujus vitæ exemplar sic cordi tuo inhæserit, reverentia insederit, ut quoties recordatus fueris, ad reverentiam cogitati assurgas, vitam ordines, mores componas; hic præsens tibi sit quandocunque volueris; occurrat sæpe & cùm nolueris. Omnia facta, cogitata tua ab eo videri cogitabis; ac si videat, ac si arguat, emendare cogêris.* Epictet. *dissert. l. 2. c. 18.* Θέλησον ἐφέσει αὐτὸς ποτὲ σαυτὸν θέλησον κοσμὸς φανῆναι τῷ Θεῷ· ὅλως ἐὰν ἡ σοὶ καθαρὸς μὴ καθαρῷ σαυτῷ ἡδέως, ἢ μὴ τῷ θεῷ. οἶδ' ὅταν περιπατῇ σοι τὴς φαντασία πιστὴ, Πλάτων μὲν, ὅτι * δεῖ τὰς ἀποδείξεις, δεῖ τὰς ἀποδείξεων ἀποδείξεις ἐρεῖ ἑκάστης· ἀρκῶν ἡμῖν δεῖ τὰς τῆς καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἀνδρῶν συνουσίας ἀποχωρήσας πρὸς τούτῳ γίνῃ ἀνεξετάστους, ἂν τε τῆς ζώντων τινὰ ἔχῃς ἂν τε τῆς ἀποθανόντων. Vide & Isidor. Pelus. *l. 3. ep. 91.* Cæterùm, quod Clemens præclarissimè *strom. l. 7.* εἰ δὲ ἡ παρουσία τινὸς ἀνδρὸς ἀγαθοῦ, διὰ τὴν ἐνέργειαν καὶ τὴν αἰδῶ, πρὸς τὸ κρεῖττον ἀεὶ γυμνάζει τὸν ὑπομένοντα· πῶς ὁ μᾶλλον ὁ συμπρεσβῶν ἀεὶ ἀδιαλείπτως τῷ θεῷ, ἐν εὐλογίᾳ ἂν ἑαυτὸν παρ' ἕκαστα κρίνοιεν οἱ πάντα, καὶ τὰ ἔργα καὶ τοὺς λόγους, καὶ τὴν διάνοιαν; τοιοῦτος δὲ ὁ πάντῃ παρὼν ἐπὶ θεὸν πεποιημένος· πάντῃ τοίνυν παρὼν ἐπὶ θεὸν πεποιημένος, πάντῃ ἐπὶ βίον ἑορτὴν ἄγοντες, χαρᾳ ὕδατι αἰωνίῳ, πλουσίως ὑμνοῦντες, κατὰ τὴν ἀλλὰ πολιτείαν ἐντέχνως ἀναστρεφόμενοι. vide *ad l. 6. § 28.*

§ 27. Ἔστιν οἷς ἐφ' ὑψηλὸν ἀφορᾶν] Monitum istud Pythagoricum cœlum singulis matutinis suspiciendi, non abhorret à Platonico illo forsan, *l. 7. § 47.*

Ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως] vide *sup. § 21. & l. 6. § 30.* τὸ ὁμαλὲς πανταχοῦ. Plinius minor. *l. 3. epist. 1.* *Me ut certus siderum cursus; ita vita hominum disposita delectat.* Aristot. nom. *de mundo c. 6.* Τῶν αἰθερίων τὰ τιμιώτατα, ἐπ' αὐτὸν ἐπέχει τόπον, ἄστρα τε, καὶ ἥλιον καὶ σελήνην, πάντα τε οὐρανία. διὰ τοῦτο ἀεὶ πρὸς αὐτὰ ζώοντα τάξιν διαπρέποντας, καὶ ὁπότε ἀναισθήτως μετακινήσῃ. De motûs autem solaris cœlestisq; constantia, nullâ gatione aut creaturæ vi interrumpenda, Deus ipse per Jerem. *c. 31. v. 35, 36. & c. 33. v. 20, 23.* cui constantiam in recto justóq; haud imparem à Pyrrho tributam Fabritio Romano, autor est apud Suidam autor innominatus; ἂν συνεχώτερον ἐν τῷ ἀποδέχεσθαι, ἢ τῆς δικαίας ἀρετῆς, ἢ τῆς σωμάτος πρόσεως ἢ ἥλιον. In vero, à Fr. Bonaventura Ingolstad. Pontifici Romano, autor est Petr. Marnixius, *de P. R. c. 8.* *Papa salis instar in eodem veritatis cursu permanet; neque ab ea magis dimoveri potest, quàm terra à centro suo.* Cæterùm de hoc ipse viderit. ἡμεῖς δὲ τοῦτο ἐν ταχυπειθῶς. Talem certè sapientem suum Stoici prædicabant. Ad hoc, quantum humana ferebat conditio, eniti suos Pythagoras volebat. Sed & Senec. *ep. 77.* *virtutem non flamma, non ruina inferiùs abducet; hæc una majestas deprimi nescit; nec proferri ultrà, nec referri potest. sic hujus, ut cœlestium, stata magnitudo est. ad hanc nos conemur educere.* Optimè Clem. *strom. lib. 4.* Αὖτη γὰρ ἡ τῶν δικαίων ἐξομοίωσις πρὸς θεὸν, τὸ φυλάττειν ἃ νῦν ἐν τῷ βίῳ τὰ αὐτὰ κρίνει· αὐτὴ δὲ νῦν κρίσις, ὡς νῦν ἡ ὁμοία διάθεσις, μένουσα τῇ φύσει τὰ ὑλικὰ σφάλματα. Idémque *l. 2.* Ἡ πίστις ἐν τῇ γνῶσις τῆς ἀληθείας, ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχειν καταλαμβάνουσα τῷ ἀνομοίῳ αὐτὰς ψυχῇ.

Καὶ τῆς συμφύτου] vide *l. 10. § 1.* Aliâ ratione, de Deo, Senec. *epist. 31.* *Deus nihil habet, nudus est.*

Οὐ γὰρ ἔστιν ἀστροις ἔρυμα ἄρρηκτον] *Astris enim nullum est velamentum.* Xyl. *Nullum astrum velamentum aliquod habet.* Caſ. haud incommodè uterque. ἄρρηκτον tamen ille legisse videtur.

§ 28. Οἷος ὁ Σωκράτης τὸ κώδιον ἐπισείσατο] Idem patraverat, utì videtur, Xanthippe, quod à mulieribus Athenienſibus factum fingit Aristophanes in Ἐκκλησιαζούσαις, sive *concionem habentibus fœminis.* Historiam nusquam legisse memini. At contrà Ælianus *hist. var. l. 7. c. 9, 10.* Phocionis uxorem narrat mariti veste solâ indutam, nullo alio vel amictu, vel ornatu adjecto, in publicum sæpe prodiisse. quod & ille σωφροσύνης μεγάλης indicium facit. Xanthippen verò Socratis, ad pompam spectandam viri veste amictam prodire recusâsse; illúmq; dixisse, Ὁρᾷς, ὡς ἐθεωρήσατε, θεωρησομένῳ ἢ μᾶλλον βαδίζεις. *vides te non tam spectaturam, quàm spectandam, proficisci.* Ea interim videtur sors fuisse Socratis, quæ & Epaminondæ fuerat; quem *l. 5. c. 5.* narrat Ælianus, ἐν τριβωνίῳ μόνῳ tantummodo *pallium* habuisse: quod cùm ad fullonem opus esset mundandum mittere, domi interim coactum sese continere. refert & Joan. Chrysost. *adv. vituperat. vit. monach. l. 2.* Eadem. scil. Imperatoris illius magni sors, quæ subulcorum Ithacensium, *Odyss. ξ.*

Οἷς ἔ πολλαὶ χλαῖναι, ἐπιμαστίδιοί τε χιτῶνες.

——μετὰ δ' οἶν φωτὶ ἐοικὼς.

quanquàm instructior paulò Epaminondæ paupertas, quàm sophistarum paris illius, Proæresii & Hephæstionis, de quibus Eunapius, ἦν γὰρ αὐτοῖς χιτὼν ἱμάτιον καὶ τριβώνιον, καὶ πλέον οὐδέν. *unicamtantùmmatrig; penulam communem fuisse*: itaq; alter cùm eâ indutus foras prodiret, alterum necessariò strangulis involutum in ædibus delituisse. quod autem in Epaminonda paupertatis fuit, id parcitati sordidæ in quibusdam adscribit Theophrastus, cùm inter alios τῷ ἀνελευθέρῳ *characteras* hunc ponat, ὑδρεῖον μόνον, ὅταν ὀκτὼ ἡμιμάτιον ἐκπλύνῃ. Penuriæ extremæ,

extremæ, incertum, an parcitati, tribuentem, de Telauge nescio quo retulisse Æschinem, autor est apud Athen. *l.* 5. Masurius *in dialogo*, cui id nominis indidit, ἰματίῳ σοφίσασθαι καθ' ἡμέραν ἡμιόλιον κτᾶσθαι τελέσαι μᾶλλον, κοιλίᾳ ἐζωμένον. quomodo de Socrate Marcus istic.

Καὶ ἐπὶ τοῦ Σωκράτους τῆς ἑταίρας αἰδεσθῆναι] Socrati nimirum solenne fuit, festivo aliquo commento eludere, quas alii ægrè ferebant, uxoris suæ in se admissas procacitates & protervias. Ejusmodi enim fuerat, quod quærenti quomodo Xanthippæ rixas & convitia sustinere posset, Καὶ σὺ μὴ χοίρων βοώντων ἀνέχῃ· *quomodo tu*, inquit, *anserum tuorum strepitus?* illóq; subjiciente, *at illi mihi ova pullosq; pariunt*, regessit Socrates, *& illa mihi liberos.* Laërt. *l.* 2. ubi cur *gallinas* Erasmus pro *anseribus* substituerit, nescio. Nec absimile, quod Euthydemo, quem ad cœnam domum secum duxerat, indignanti, quòd illa per bilis æstum, post contumeliosè dicta non pauca, mensam tandem evertisset, Παρὰ σοὶ ἦ τι θερμὸν ὄρνις τις εἰσπτᾶσα ταυτὶ τὸν ἐποίησεν; ἡμᾶς ἦ οὐκ ἠνιασκήσαμεν. *Annon*, inquit, *nuper, cùm apud te essemus, gallina quædam involans idem ipsum fecerat? nec nos id molestè ferebamus.* Habet Plut. *de irac. cohib.* qui & geminum ferè quiddam de Pittaco refert, *lib. de tranquill.* ejusdem autem κώμασ& quippiam videtur fuisse, & quod istâ occasione protulerat. Socratem certè à Xanthippe pessimè ac procacissimè habitum, moderatè ac æquanimiter omnia tulisse, docent nos autores haud pauci. Synes. in *Dione*, ut cæteros taceam, Αὐτὴ μὲν δὴ ἡ Ξανθίππη, φεῦ τῆς ὀλιγωρίας, ὡς ἐχρῆτο Σωκράτει; ἀλλ' οὐδὲν ἐκώλυσε Σωκράτην εὐδυμεῖσθαι καὶ καταφρονεῖσθαι.

§ 29. Ἐν τῷ γεωφορεῖν καὶ ἀναγινώσκειν] Hieron. *ad Paulin. de stud. sacr. liter.* Taceo de grammaticis, rhetoricis, philosophis, geometris, dialecticis, musicis, astronomis, astrologis, medicis; *ad minores artes veniam, & quæ non tam linguâ, quàm manu administrantur: agricolæ, cæmentarii, fabri, metallorum lignorúmve cæsores, lanarii quoque & fullones, & cæteri qui variam supellectilem & vilia opera fabricantur, absq; doctore non possunt esse quod cupiunt.* Gregor. Naz. *ad Episcop.* 150. Τάξις δὲ οὐκ ἀείσει, δηλῶσαι φρότεσσιν ὅτι μανθάνειν, μὴ ὅπη τὰ θεῖα καὶ τηλικαῦτα τὸ μέγεθος, ἀλλ' ὅσῳ τὸ σὺν μικρῶν καὶ τῶν μανθάνειν ἀξίων. Idem *in Apologet.* 1. ἀλλ' ὅμως ξένον τι καὶ ἀπὸ τοῦ πρώτου τοῖς πολλοῖς τὰ θεῖα φιλοσοφεῖσθαι, δεῖ τὸ ἄρχειν ἀναζαίνειν ἀπὸ τῶν ἀρχαίων, καὶ ἔξω τοῦ γενομισμένου τῆς φιλοσοφίας ἔρωτος, καὶ φέρειν τὸν ὀνειδισμὸν, ὥσπερ καὶ ναύτην τὸν εὐδοκιμοῦντα τὸ πρωτεῦσαι, καὶ πρωρέα καλῶς τοῦ ἀνέμου τηρήσαντα τὸ πρωδοῦναι τοῦ διαύλου. εἰ δὲ βάλλ, σταπώτην γοναῖον τὸ ταξιαρχῆσαι, καὶ ταξιάρχην καλῶ, τὸ στρατηγῆσαί τε καὶ πολέμου παντὸς ἡγεμονίαν ἐγχειρίσασθαι. Quod autem de nautis hîc dixit plenius exposuit *orat. in Basil.* ἐπαινῶ δὲ κἀγὼ τὸν νικήσαντα νόμον· ὃς τὸν κυβερνήτην, καίπερ ὄντα τῷ πλοίῳ πρέποντα, καὶ πάνυ ἐπιστήμονα τοῦ πλοῦ, καὶ τὸν κυβερνῶντα ἀγαθὸν, καὶ πρόσαντες τὰ ἐμπροσθεν, ὅτῳ ἐπὶ τῆς οἰάκων καθίζῃ, μὴ τῷ πολλῷ τῶν δεῖσαν θαλάττων, καὶ τῷ τῶν ἀνέμων διαπνεύσαντι. quam imaginem ab Aristophanèis in *Equitib.* illis mutuatam censet Muret. *var. lect. l.* 18. *c.* 16. (quæ tanquam Comici incerti in *excerptis* suis ex parte Grotius exhibet)

Ἐρέτῃσι χρῆναι πρῶτα πιθέσθαι, πρὶν πολιτείοις ἐπιχειρεῖν

Κἄπ' ἐντεῦθεν πρεσβεύεσθαι, καὶ τοὺς ἀνέμους διαδρῆναι

Κἆτα κυβερνᾶν αὐτὸν αὑτοῦ.

quod de militibus, haud multùm abludit ab eo quod Eupolis in *Amicis*;

Οὐκ ἐσωφρόνησας, ὦ πρεσβύτα, πρὶν κατάσασιν
Τήνδε λαμβάνων ἄρχειν, πρὶν καὶ μαθεῖν πρῶτον ἱππικά.

Huc pertinet & Antisthenis illud, qui Atheniensibus consuluit, τοὺς ἄνους ἵππους ψηφίσασθαι. quod nec Ambrosius Laërtii interpres, nec Erasmus in *apophthegmatum collectaneis* ritè percepit. Cùm ille vertit, *asinos ut equos deligerent*; iste reddidit, *asinos æquè ac equos ad agriculturam deligerent*: cùm potiùs dicendum esset, *ut asinos equos fieri decernerent*. i. e. pfephismate, sive decreto sancirent, ut asini fiant equi. quod cùm illi ἄλογον, absurdum, & orationi contrarium esse dicerent; regessit, Ἀλλὰ μὴν καὶ στρατηγοὶ γίνονται παρ' ἡμῖν, μανθάνοντες, μόνον ἢ χειροτονηθέντες. *Atqui imperatores vestro soło suffragio fiunt, qui artis imperatoriæ nihil quicquam didicerunt.* q. d. tam decreto vestro possunt ex asinis equi, quàm ex imperitis hominibus imperatores fieri. Verùm non magis illi suffragiis suis id si sciscerent, efficere quibant ut imperatores hominès istiusmodi existerent, etiamsi imperatoriè nomen eis decernerent, quàm perficere poterant, aut ut *asinus equus*, aut *ut simia leo fieret*. quod Gregor. Rom. r. *in regest. l.* 1 *ep.* 5. *ecce serenissimus Dominus imperator fieri simiam leonem jussit, & quidem provisione illius vocari potest, fieri autem leo non potest.* Itaq; scitè Gregor. Naz. *orat. de redit.* quem & Gregor. ille alter forsan legerat, τὸ γὰρ πάταγον τῆς εὐγλωσσίας ἐμοῦ τότε ἐξέτασον λόγῳ τὸ ἐν ἐμοὶ καὶ πεπαίδευμαι, καὶ πεπαίδευκα, καὶ πολλῷ ἀπολέξομαι τὸ ὀκνεῖν, καὶ πάθημα αἰδοῦς ἀλόγου ἢ κεκελευσμένου. Poterat & pro *simia asinum* dixisse; cùm, ut Epiphan. etiam *hær.* 57. § 6. καὶ κακὸν ἄρουα λέων haud infrequenter inditur.

Οὐ πρότερον ἄρξεις πρὶν ἀρχθῇς] Nihil hoc axiomate apud omnes omne genus autores tritius. Solon apud Laërt. *l.* 1. & Stob. *tom.* 2. *tit.* 46. Ἄρχε, πρῶτον μαθὼν ἄρχεσθαι· ἄρχεσθαι γὰρ μαθὼν ἄρχειν ἔσῃ ἄριστος. Et Clitarchus apud Anton.

meliff. l. 2. c. 1. Ἀρχειν μὴ μαθὼν, ἄρχειν μὴ ἐπιστήμη. Isocrat. in *Nicod.* Ἐὰν ἄρχεσθαι μαθῶσι πολλῷ μᾶλλον ἄρχειν δυνήσονται. De se Tullius rex apud Dionysium Halicarn. *l. 4.* Πειράσομαι πρῶτον φανερὸν ὑμῖν ποιῆσαι καλῶς, ἢ ἄρχειν σωφρόνως δύναμαι. Plato *de legib. lib.* Δεῖ δὴ πάντ' ἄνδρα διανοεῖσθαι ἀεὶ ἁπάντων ἀνθρώπων, ὡς ὁ μὲν δοῦλός ἐστι ἄν δεσπότης ἡμῶν ἄξιος ἐπαινεῖν τε καὶ καλεῖσθαι χρὴ τῷ καλῷ δουλεύειν μᾶλλον ἢ τῷ κακῷ ἄρχειν. Aristot. *polit. l. 3. c. 4.* Διὸ καὶ λέγεται οὗτο καλῶς, ὡς οὐκ ἔστιν ἓν ἄρχειν μὴ ἀρχθέντα. & ex eodem Joan. Climach. *ad Pastor.* Οὐκ ἔστιν ἓν ἄρχειν, ἐὰν μὴ ἄρχθέντα. Idem *ibid. l. 7. c. 14.* Τὸν τε γὰρ μέλλοντα καλῶς ἄρχειν, ἀρχθῆναί φασι δεῖν πρῶτον. Senec. *de ira l. 2. c. 15.* *Nemo regere potest, qui non & regi.* Itaque de Agesilao Plut. hoc illi profuisse ad rem in imperio bene gerendam. Τὸ ἐλθεῖν ἐπὶ τὸ ἄρχειν, μὴ ἀπολιπόντων τὴν ἀρχήν. Joseph. *Antiq.* Πάντες οἱ ἀρχὴν καλῶς μεμαθηκότες, καὶ ἄρχειν εἰσόμενοι, παραλιπόντες εἰς ἐξουσίαν. Philo Jud. Ὁ μαθὼν ἄρχειν, καὶ ἄρχων εὖ δὲ μαθών· οἱ γὰρ οἱ πάντα χρὸς καὶ ἀναλόγως τὸ κρεῖττον ἀνάγκη τινὶ, ἄρχειν ἂν ἐπιστῆς ἀληθείας, εἰ μὴ μάθῃ καὶ πεπαίδευται τὸ ἄρχεσθαι. Utrumque exhibet Maxim. *collect. c. 46.* Cicer. *de legib. l. 3.* *Qui bene imperat, paruerit aliquando necesse est: & qui modestè paret, videtur, qui aliquando imperet, dignus esse.* Isidor. Pelus. *l. 5. ep. 455.* Οὐ δίκαιον ποιεῖ νομίμως ἄρχειν, ὃς τὸ νομίμως ἠρχθαι· Ὁ γὰρ ἀγαθὸς ἐν ὑπηκόοις, ἀγαθὸς ἔσται καὶ ἡγεμών· οἱ δ' ἐν τῇ ἰδιωτείᾳ, καὶ πρὸς τὰς ἀρχὰς ἀνεπιτήδειοι, ὅτι καὶ εἰς ἀρχὴν ἀνεπαίδευτοι. Quam sententiam claram satis sanè, & concinnè conceptam, interpres fœdissimè ut multas alias ejusdem autoris, depravavit. Vide eundem & *epist.* 225. & 275. Ab alia mente, nec vera tamen certâve minùs, Plut. *ad princip. inerud.* Δεῖ δὲ, ὥσπερ ὁ κυβεύων, αὐτὸς ἀρραβὼν ἡμιβόλιον καὶ ἀδιάφορον, ὅταν ἀποβάλῃ τὰ λοιπὰ τῇ πρὸς αὐτὸν ἁρμοσθῆναι καὶ πειθόμενα διαφορωτέρως, παραπλησίως τὸ ἄρχοντα πρὸς τὸν αὐτὸν ἀρχὴν κτησάμενον ἐν ἑαυτῷ, καὶ καταδυόμενα πρὸς ψυχὴν, καὶ πλασιαζόμενον τὸ ἦθος, ὅταν συναρμόσῃ τὸ ἡνίοχον ὅτε χρὴ πίπτοντας ὀρθῦν, ὅτε διδόντα ἀνιέντα, ὅτε κομᾶν ἀκοσμοῦντα, ἢ τάχιον ἀνακτῶντα, ἢ ἄρχειν μὴ ἀρχόμενα. ubi non possum probare quod Hen. Stephan. pro ὀρθῦν vult πρέχειν substitui: quem tamen M. Bernard. sequitur *var. lect. l. 3. c. 17.* hoc autem fit, ut Plato *polit. l.* Ὅταν ἑαυτῶ τις ὢν ἀκούσῃς, δοῦλον ὀνειδίσῃ ἄρχειν. *Neque enim exercitum continere potest imperator,* (aut populum princeps) *qui se ipse non continet.* Cicer. *ad Quint. frat.* *Tunc incipies alios imperare, cùm ipse improbissimis dominis dedecori & turpitudini servire desierit.* Idem *parad.* 5. vide *l.* 1. § 15, 16, & *l.* 2. § 2.

Πολλῷ μᾶλλον ἐν τῷ βίῳ] siquidem, *Ars est artium regimen vitæ.* Joan. Gerson *de recidiv.* vide *suprà ad* § 5.

§ 30. Δοῦλος πέφυκε.] Iambus est τέτραμετρος, à Philone adductus in *lib. de libert. viri boni:* Ὅτι, inquit, καὶ τὰ τρία μέτρα φιλοσόφως εἰρῆσθαι φασιν οἱ ῥηταί.

Οὐ γὰρ μέτρῳ πέφυκας, ἢ μέτρῃσι σοι λόγῳ. Δοῦλος πέφυκας, ἢ μέτρεσι σοι λόγῳ.

tria dixerat, sed ubinam tertium? nusquam comparet. Legas, me autore, τὰ τείμετρα, non τρία μέτρα. Quòd autem præfixâ causali superioribus annectit ista M. Cas. quasi ab ortûs nativi ratione argumentum duxerit Marcus; ideo scil. disciplinâ cuique ad virtutem opus esse, quia servus quisque natus sit, hoc est, sensibus brutisque affectibus addictus, cognitione autem solâ, rationéque rectâ destitutus; probare non possum. Primò siquidem Stoicis istud haud placet, virtutis natura, sive ingenita, esse; non magis quàm virtutes. Tum non omnes in universum mortales, sed servos solos spectare quod à poeta hîc dicitur, ex Philone liquet: & servos quidem ἀργυρωνήτους τε καὶ αἰχμαλώτους, æquè ac vernas οἰκογενεῖς. Itaque τὸ πέφυκέναι, hoc loco, non *natum esse* significare videtur, sed eodem fumi sensu, quo in eodem ferè argumento, ab Euripide in *Hecuba*, ubi dixit;

Αἰ αἰ, τὸ δοῦλον ὡς κακὸν πέφυκ' ἀεί;

& à Theognide in illis;

Οὔποτε δουλείᾳ κραδίῃ ἐνδοῦνα πέφυκεν, Ἀλλ' αἰεὶ σκαλιὴ π' αὐχένα λοξὸν ἔχει.

δοῦλος πέφυκας, i.e. δοῦλος εἶ, *servus es.* Ubi nec spernendam planè duxerim Caroli filii conjecturam, qui inter ista describendum animadvertit ipse, in priore versiculo vocabulum idem hoc forsan reponendum, ut legatur,

Οὐ γὰρ μετρῶνας πρὸς μέτρων δούλοις ἴσον.
Οὐκ ἴσον μετρῶνας, ἀντὶ τοῦ, ὃ μέτρεσιν, ἢ μετρῶνας οὐκ ἴσον.

quomodo Evenus apud Arist. *ethic. Eudem. lib. c. 7.*

Πᾶν γὰρ ἀναγκαῖον πρόσφορόν ἐστιν ἴσον.

Ingratum est quicquid necessarium est.

Et apud Herodotum *l. 7.* Thessalis ἀδυναμίη γὰρ ἀδωναίης ἀνέσκε κρέσσων ἴσον. *Virtutem impotentiâ potior est necessitas.* Euripid. Orest.

M. Ἄπαιρε δυσμενὴς φάσγανον. O. Φόβῳ ἴσος.

M. Ἀλλὰ κλαυσῇς μὲ δύσπνους; O. Οὐ φόβῳ ἄτ' ὢν.

Idem valet ἴσος & ὤν. Deniq; λόγῳ ibi *rationem* non significat; quasi de *servo* dicatur, quod Hom. Odyss. ρ. v. 322. & ex Homero Plato *de leg. l. 6.* & Athen. *dipnos. l. 6.*

Ἥμισυ γὰρ τ' ἀρετῆς ἀποαίνυται εὐρύοπα Ζεὺς Ἀνέρος, ὃς τ' ἂν μιν χρεῖος ἐπὶ δούλιον ἦμαρ ἕλησιν.

Sed

sed *sermonem*, sive *orationem* designat, uti & Philo ipse nos docet, qui verbis verbum illis ait λόγων μετουσίαν, quod priora spectant, & τιμωρίαν, quod posteriora respiciunt, i. e. *loquendi facultatem, deliberam suffragii cum ceteris ferendi potestatem*, vel etiam, latiùs [illegible] *libertatem*, esse servis denegatam. quo[illegible] eisdem interdictam, Iustinus *l. 1. c. 3.* Τῶν δὲ λόγων [illegible] quemquam [illegible] videtur, à [illegible] Socrates, in [illegible] λαλίαν [illegible] ἢ παρρησίαν, [illegible] ille, verum esse de *servis*, quod de [illegible] Hinc apud Longinum *sect. 44.* [illegible] ἄνομον, λυχνὸς γλῶσσαν ἢ δοῦλον λέγειν, *dicere nemini licuisse, quod servitutem omnem, cum ab ipsa libertate, tum à libera loquendi facultate, quasi lucerna quadam, separet.* Ἐλεύθερος ἐλευθέρως ἐλεύθερα λέγειν, *liberum esse, liberè, libera dicere*; cum alii, tum Aristoteles *Politic. l. 4. c. 13.* etiam humanòra etiam in servos [illegible] Verum quidam ait Sibyllinum quendam Theodectis locum, ὅτι δεῖ τὸν ἐπιτρόπου ἐλεύθερον, ἐκ δούλων πρῶτον ἀνθρώπων προσελθεῖν, *à servis primum omnium rhetorem professum ait*, plures deinceps eadem ratione fecisse subindicat. Meminit & Lucii Graccini in *Rhetoribus claris*. Suetonius, quem [illegible] *in catena, à pistore, cui [illegible] fuisse, animadvertisse.* Cæterùm Philosophis esse servis licuit; quod multis exemplis docet Gellius, *l. 2. c. 18.* cur non rhetoribus licuerit? De parresia interim ibi negata occurrunt Tragicorum illa, Sophoclis *Acrisio* apud Stob. *tom. 2. tit. 40.*

Δοῦλον γὰρ ἔργοισ' ἐλεύθερον φρένας ἔχειν
Κοῦλον πολισθὲν, οὐ ποτ' ἐς ἡδονὰς λέγειν
Fugitivus arctis vinculis coercitus,
Servilis artus, sola fatur quæ placent.

Euripidis in *Busiride*, apud Stob. itidem.

Δοῦλον γὰρ οὐχ οἷόν τε τἀληθῆ λέγειν.
Ἐὰν δὲ τοῦτο καὶ θέλουσ' ἁμαρτάνει τυγχάνοι.
Servus profari quamlibet verum nefas,
Ultro velit si ferre & verum neget.

In *Phœnissis* ubi Polynices de exilii malis à matre requisitus, ait,

Ἔστ' οὖν τὸ μὴ λέγειν τοῖσι δυστυχοῦσι πρῶτον.
Primum, loquendi nulla libertas adest.

Illa; Δοῦλα γὰρ ἄντα, τἀν λόγοις ἐ πὶς φρονεῖ.
Servile certè hîc, non loquis quid sentias.

Idémque *Ione*:

Καὶ δοῦλον γὰρ ἂν τις οὐκ ἐθέλοι τινὰ ἔχειν
Ἥτις λόγοισι σοὺς ἐς ἀγῶνα σώσεται.

Δοῦλος πέφυκε, κοὐκ ἔχει παῤῥησίαν.
Hanc partem in urbem quisquis externus venit
Ingreditur, civis vetatur esse, servum tamen
Gerit, & loquendi non habet fiduciam.

quæ [illegible] carpenerunt, Plutarch. *de educ.* & Musonius apud Stob. *tom. 2. tit. 40.* sed & Xenophon in *Hiero*[illegible] *regno*. Τυραννεῖν, inquit, ᾧ τοῖς ἄλλοις [illegible] ἐξεῖναι ποιεῖν ὅτι ἂν βούλωνται, καὶ τοῖς μὲν τὰ ἡδέα ἐπιτρέπειν, τοῖς δὲ τὰ λυποῦντα ἀπαγορεύειν. Cæterùm in eandem cum illis sententiam [illegible] convenimus & Plautina illa; *Epidic. l. 1.*

——*plus scire fortè est quàm loqui*
[illegible] *hominem, eâ [illegible]*——

Et [illegible]

——*plus oportet scire, quàm quidquam loqui*
& *tacit. fr. 6.*

——*nam [illegible] eorum suos*
[illegible] *Quamvis [illegible]*
[illegible]

Quæ [illegible] Epictetus ipse [illegible] *l. 1. c. 9.* servitutem dicit, [illegible] Quod Socrates itidem apud Platonem *in Crito*, ὅτι οὐκ ἔστιν ἴσον πρὸς ἄνθρωπον πατέρα καὶ μητέρα δίκαιον ἐν πάντα ἀντιποιεῖν, negat *justum esse adversus horum parentem, cum qui [illegible] malè fecerit, obloqui.* At Aristoteles [illegible] ille redarguit, qui sive rationis exercitium, sive rationis etiam libertatem servis abjudicant, & jussa herilia duntaxat excipere aiunt; exequi, citra acceptationem ullam omnino volunt. Λέγωμεν, inquit, ὅτι κεκλῶσι μὲν λόγου τοῖς δούλοις ὑπάρχειν, οὐ μὴν ἀκούσεταί γε ὁ δοῦλος τοῦ λόγου. Et videri posset Antistenis illud, quod Marcus posuit, respicere, nisi aliud potius spectare ex Philone discerneremus, cujus ex his quæ dicta sunt, mens, ratio, genuina liquidò fata compagebit. Marcum autem existimo hæc seperatim posuisse; & confusaneè poetica quædam fragmenta congessisse, quæ animadversione aliqua digna censebat; quemadmodum idem *supra* fecerat *l. 7. § 38, 43.* & *§ 50.*

§ 31. ——ἐκὼν δ' ἐγέλασα φίλοι κῆρ] Ex *odyss. 1. 20. v. 413.* Ulyssis sunt verba narrantis, ut conditus risisset, secum animo re[illegible]

Ὡς ὄφρα μ' ἐξαπατήσειεν, ἢ ἐπὶ μοῖραν
quam felicis arte, nomine confecto, Cyclopem illum immanem fefellisset. Illa autem segmenta in usum suum chartis finis illevisse videtur Marcus, quòd utilius, ac sublimiùs aliquid meditandi aut commentandi ansam atq; occasionem dare posse videretur, qua de re ipsam supra admonuerat, *l. 10. § 33.*

§ 32. Μὴ λοιδορεῖσθαι δὲ ἀγεννὲς] Hesiodi videtur, ex *op. l. 1. v. 184.* verum ibi legitur,

Μὴ λοιδορεῖσθαι ἀγαθὸν ἄνδρα ἐόντα ——πτηλὸς
sed de quibus & versu præcedente,

Ἀνδρὸς δ' ὑγιεινοῖσιν ἀπὸ σπουδὴν ταμέσθαι
de homine hostem ulciscendi quærente. Ita loquitur in pijs & nefarijs Antoninus scriptor, cui Marci scriptum degravasse

cùm ſenſum idoneum è verbis elicere nequiret, Marcus ipſe παρφδίσας, cum inflexione aliqua extulit; quod non exiſtimo. Interim ex Marco Heſiodi noviſſima illa emaculari poſſe autumo, quæ in codicibus vulgatis ſic leguntur, —— χαλεποῖς βάζουσ' ἐπέεσσιν cùm emendatius meliúsque videatur, quod Marcus hìc exhibet, —— βάζουσι ἔπεσσιν istius enim formæ & quæ antecesserunt, & quæ ſequuntur, ſunt omnia.

§. 33. Σῦκον ζητεῖν] Ex Epicteto decerptum videtur, cujus hæc ſunt *Diſſert. lib.* 3. *c.* 24. "Οταν τινὶ προσπαίζῃς, ὡς ἐκεῖνό σὺ ἀφῃρέθην, ἀλλὰ τοιοῦτόν τι γίνει, οἷον ὅτι σῦκα, οὐ δέλιτον πεπέπων· ἵν' ὅταν κατοχῇ, μεμνημένος μικρὸν, μὴ παροχθῇς· ὅταν καὶ ἐνθάδε, ἐὰν παιδίον σαυτῷ καταφιλῇς, ἐὰν ἀδελφὸν, ἐὰν φίλον, μηδέποτε ὅπως τῷ φαντασίᾳ εἰς ἅπαν, μηδὲ τῷ διδόντι ἐάσῃς προελθεῖν ὁρμὴν αὐτῇ θέλει, ἀλλ' ἀνάπαυσον, κώλυσον, οὗ τοῖς θεραπεύουσιν ἐρεσσόντες ὅπισθεν ἡ ὑπομιμνήσκοντες, ὅτι ἄνθρωπός εἶσι· τεθνήξει ποτὲ, καὶ οὐ μιμνήσκεται σεαυτὸν, ὅτι θνητὸν φίλεις, οὐδὲν τῶν σαυτῆ φιλεῖς. ὅτι τῶ παρόντι ἐκ λίθου τι, ἐκ ἀναφαίσεται, ἐδὲ ἀσθένει, ἀλλ' ὄς οἶνον, ὄς σαφύλη, τῇ τοιαγμόν ὄρα τῶ ἔτους ἐν ἐκείνῳ ὄλιγοθῆς, μωρὸς εἶ ὅταν ἀπ' τὸν ἡ τὸν φίλον τότε παιδῆς, ὅτι ὁ λίθοτα σοι, ἴδε ὅτι χειμῶν σῦκον ὄλιγοθῆς· οὐ γὰρ ὅτι χειμῶν ἐκεῖ σῦκον, τοιοῦτόν ὅτι ὁ ἀπὸ τῶν ὅλων ἀθέσεως ἐκεῖ κατ' αὐτὸν ἀναιρέμενα. quibus gemina monet & *Enchirid. c.* 3. Quod autem de *ficu* Epictetus, idem de *roſa* ferè Seneca *epiſt.* 122. *Non vivunt contra naturam, qui expectant ut pueritia ſplendeat tempore alieno? non vivunt contra naturam, qui hyeme concupiſcunt roſam? fomentóque aquarum calentium, & calorum aptâ mutatione, brumâ lilium ſiorem vernum exprimunt?* Gregor. item Naz. *adv. Eunom. orat.* 1. *bonum intempeſtivum* eſſe ait, ὥσπερ ἄνθος ἐν χειμῶνι, παντελῶς ἄωρον. Sed & Nicetas Chron. de Alex. Com. *lib.* 1. *c.* 8. qui miſerrimis tempeſtatibus ſplendidiſſimè ornatus procedebat, ait illum, χειμῶν μέσον χλαμύδας ἐαρινὰς ἐνδεδυκότα. Boetius *conſolat. l.* 1. *c.* 6.

Nunquam purpureum nemus,
Lectiurus violas, petas,
Cùm ſævis aquilonibus
Stridens campus inhorruit.

Παιδίον ζητεῖν, ὅτι ἥλικα ἐκείνῳ ἐπιθυμεῖ· *puerilitatem quærere præteritam.* Xyl. minùs bene, παιδίον *puerulus*, non *pueritia*. Sed nec minùs lapſus interpres Anglus, qui reddidit, *Puerile deſiderare, priuſquam dentur*, imò, *poſtquam ſublati amplius jam non exiſtunt.* Hoc eſt autem quod proverbialiter dici ſolitum obſervat Schol. *ad Ariſtophan. Plut.* ab Hercule amiſſum Hylam deſiderante & inclamante tractum:

Πρόσθεν τὸν ἔρωτα, ὦ μάτην καλῶν

Deſideras abſentem & hunc fruſtrà invocas.

Plautus *Perſ. act.* 4. *ſc.* 4.

——*quid illum quæras, qui fuit?*

Veratur idem & proverbio illo altero,

Ῥόδον παρελθὸν μηκέτι ζήτει πάλιν.

Nè quæras iterum præteritam ſemel roſam.

Meminere Zenobius in *collect. adag.* 702. Suidas *adag.* 58. Apoſtolius *adag.* 1621. Scaliger *ſtromat. adag.* 817. Verùm apud Suidam & Apoſtolium vitiosè legitur, Ῥόδον παρελθὸν, quod ſecutus Schottus in verſione *ſtromatei* Scaligeriana.

Nè quære, quando præteriſti, iterum roſam.

Pantinus apud Apoſtolium,

Quam præteriſti, nè ampliùs quæras roſam.

Et Portas apud Suidam,

Roſam, quam præterieris, nè ampliùs quære deinde.

quæ à proverbii mente abeunt procul. In ejus expoſitione Suidæ codices mutilati videntur· τῶν κυδωνίων πίπτει, inquit. deeſt, ὧν ἀπολωλότα, ἢ ἀπολωλότων, ἢ ἀπολωλότα. *de eis qui celebres aliquem, qui quique jam abiit, vel obiit, aut aliud ejuſmodi.* Zenobius, Ἐπὶ τῶν μετανοούντων ἐπί τι, καὶ μὴ δυναμένων τι ἀνύειν. quod Pantinus apud Apoſtolium, qui utrumq; & Suidam & Zenobium tranſcripſit, ſic reddidit; *de negligentibus circa aliquid, quiq; nihil efficere poſſunt.* ἀμελούντων legiſſe exiſtimarem, niſi τὸ μεταμέλεσθαι alibi pariter vertiſſe deprehendiſſem. vertendum potius, *de iis qui circa rem aliquam pœnitentiâ fruſtrà tanguntur, cum nihil proficiant.* De *roſa* diſtichon apud eundem in notis.

Τὸ ῥόδον ἀκμάζει βραχὺν χρόνον· ἢν ὃ παρέλθῃ·
Ζητεῖ εὐφρόσυνος, ὦ ῥόδον, ἀλλὰ βάτον.
Verna brevi roſa flore nitet; ſimulille receſſit,
Non roſa quærenti, ſed rubus aſper erit.

Proindè, qui rerum ejuſmodi deſiderio intempeſtivo ſe torquet, miſeriam ſibi meram creat.

Ὃς γὰρ ἀπολαῦσαι βάλετ' ὧν ἀπολέσθαι
Διὰ τὸν χρόνον, πῶς ὑπὸ τῶν ἐκ τῆς ἄρθη;
Nam qui ea potiri concupiſcit à quibus
Arcetur horis, quomodo non ſit miſer?

Menander *Ærariâ*, referente Stobæo *tom.* 2. *tit.* 117.

§. 34. Καταφιλῆσα τὸ παιδίον] Ex eodem Epicteti loco & iſta deſumpta ſunt· τί οὖν ὅτι μεταξὺ, καταφιλῆσα τὸ παιδίον, λαλίζουσα λέγειν, Ἄνειον ἀποθανῇ; τοιοῦτόν ἐστιν, Ἄνειον ἀποθνήσκεις, ἢ σύ, ἢ ἐγὼ, ἢ ἐκεῖνος ἀλλήλας; ἀλλὰ δύσφημε, ὅτι ταῦτα· καὶ τὸ ἐπὶ τοιοῦτον ἔγεται· ἀλλ' ὃν μόνον ἀφελοῦμαι, τὸ δύσφημα φιλεῖ ἄλλα, ἢ καλῶ τινὶ σημαντικὰ; δύσφημον Ν μοι λέγεις ὄνομα φωνῆς τινὸς σημαντικόν; ἀλλὰ δύσφημον ἐστί, καὶ τὸ δεισθαι τοῦ ἀγαθοῦ· ἀλλ' ἐκείνου μὲ σημαντικὸν τοῦ ἀγαθοῦ, ἀλλ' ἐκείνου. Ista autem diſſertatio enata eſt forſan ex occaſione illius

illius quod ab eodem dictum refertur *enchirid. c. 3.* Ἂν παιδίον σου τὸ κτερίδιον ἢ τὸ ποτήριον ἀπολέσῃ, μὴ γένου ὀδηλέσειν, ὅτι ἄνθρωπον ἀπώλεσας· ἀπώλεσε γὰρ ἄνθρωπος· quod altiùs fortàn alicui minùs gratum auditu, malique omnis esse visum est. vide *l. 9. § 3.* & *l. 16. § 34.*

Τὰ ἄλλα πειθόμενος] vide *ad lib. 7. § 40.* at Angl. interpres, *cæpula* legisse videtur; (contrà quam ipse Epictetus jubet) legisse *Socratem*, i. e. *meri* vix dixeris. Fefellit illum *Socrates* quod de *nois* sequitur.

Δύσφημα τοῦτο] vide Senec. *ad Marc. c. 9. quis non tanquam dirum omen refugit?*

§ 35. Ὅμοιος, εἰσιὼν] Et ista indidem, sed magis accisa. Pergit Epictet. Λύπη δέκνυσιν ἢ τὸ συλλογᾶσθαι, ἢ τὸ ἰχθὺς ἀγοράσαι; ναί· ἀλλ' ἐὰν ἐπιλείπῃ τις τῶν ἐπὶ τοῖς ἰχθύσι, quod Theocritus, an quis alius, *Idyl. 27.* Ἀκρόπολις ἐστὶ πάντα γὰρ πάντα ἔνδον ἔστιν· οὐκ ἀπόλεια, ἀλλὰ στεναχώρια καὶ ὀλοιὸν κῆπος. τοιοῦτον ἀποδημία, καὶ μεταβολὴ μικρά· τοῦτο δύναται· μεταβολὴ μείζων, ἐὰν ἐκ τοῦ νῦν ὄντος εἰς τὸ μὴ ὄν, ἀλλ' εἰς τὸ νῦν μὴ ὄν. Apollon. Tyan. *ep. 66.* Τὸ γὰρ ὂν ἐκ μηδενὸς γενέσθαι, καὶ τὸ μὴ ὂν, ὅπη ἔσται δηλονότι· ἢ ἐκ τίνος ὑπάρχει; πῶς δ' ἂν γένοιτο, μὴ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος; vide *ad l. 4. § 4* & *l. 5. § 13.*

§ 36. Λυπεῖς σεαυτὸν ἢ γίνεται] Epictet. αὐτολεξεί, *l. 3. c. 22.* Λυπεῖς σ. ἢ γ. πίστιν· ἢ γ. Idem, *lib. 1. c. 18.* Ἀλλ' ἐ πρόσωπόν σοι πέπεισται; τὸ σκέλος, ἀλλ' ἀφικεῖ. τί; τὸν τράχηλον τί ἔν, ἐ δοκεῖ, ὀδὶ ἀφικεῖ; πῶς σεαυτὸν; vel, τί ἔν; ἐ δοκεῖς ὀδὶ ἀφικεῖ πῶς σεαυτόν. Et Clemens *Strom. l. 4.* πῶς ἀφετῶν ἐκ ἐστ' ἄλλοις ποιῶν εἶναί φαμεν, ἢ πάντων μάλιστα ἐφ' ἡμῖν. τὰ μὲν ὄντα ἄλλα ὑφ' ἑτέρων δυνατά τις σεσπολεμῆσθαι· τὸ δ' ἐφ' ἡμῖν ἀδαμῶς ὀδ' ἂν μάλιστα ἐνίσχυσε· διόδοτον γὰρ τὸ δοῦλον, καὶ ἐκ ἐπιτήδειον ἄλλῳ τινί. vide Apostolum *ad Rom. c. 8. v. 38, 39.* Stilpo cùm Megarâ captâ à Demetrio rogaretur, numquis rerum ipsius quicquam abstulisset, quò restitutio posset fieri, respondisse fertur, οὐδείς· οὐδένα γὰρ εἶδον πόλεμον ἀποφέροντα. *Nemo quicquam; neque enim quenquam vidi, qui scientiam asportaret.* Plut. in *Demetr.* vel ut idem *de puer. instit.* numquid amisisset quærenti, Οὐδέν, πόλεμος γὰρ οὐδὲν ἀφαιρεῖται ἀρετήν. *Nihil, quicquam: neque enim bellum virtutem aufert.* Laërt item *ex.* ait jussum à rege catabrum in ipso indidem eorum quæ amiserat exhibere, ἐπεὶ, φησὶν, οὐδὲν ἀπολωλεκὼς ἔοικας· πάντα γὰρ ἔχειν καὶ τὸν λόγον ἔχειν καὶ τὸν ὑπηρέτην. *Nihil enim eorum quæ amisisse se: neque enim eruditionem quandam excidisse: rationemque ac scientiam superesse sibi, denique ut* Plut. *de tranquil.* μηδένα ἰδεῖν ταμίαν σιτηρεσίου. *neminem*, inquit, *vidi, qui nemo ali quid ferret.* quibus Stilponis verbis optimè subjungit idem *ibid.* Καὶ τοίνυν ὁ τύχης πάντα τἄλλα λεηλατήσας καὶ διαφερεμένης, ἔχοντά τι τοιοῦτον ἐν ἑαυτῷ, *Iliad. ὁ v. 484.*

Οὐκ ἂν τινα φύγοιεν Ἀχαιοί, ὅτ' ἂν ἄρηαι.

qui & nos, δόξας χρηστὰς, καὶ μαθήματα, καὶ λόγους εἰς ἀρετὴν τελοῦντας, ἀναφαίρετον ἕξιν καὶ ἀδιάθετον appellat. In casu consimili Stilponiani illius, post rei familiaris direptionem Æneas Gaz. ad suos *epist. 5.* Νῦν βεβαιότερον γνώσεσθε, ὅτι χρυσὸς καὶ ἄργυρος καὶ κτήματα ἐδόκει τοῖς μὲν πολλοῖς ἀγαθὰ, ἀδέσποτον δέ τι χρῆμα, καὶ ἐκ ἔστιν ὅ τι ἔχοντ' ἂν ἀληθῶς, εἰ μὴ μαθήμασι, καὶ ἡ συνουσία παρέσχεν ἕξεσι· τὰ γὰ μαθήματα, καὶ ἡ συνουσία, κτήματα βέβαιον δέ τι καὶ ἀναπόβλητος, καὶ ἀνάλωτον, καὶ τὸ ἄλυτον κρεῖττον λησταῖς. qui idcirco optimè subinfert; τούτῳ μᾶλλον ἐπιτρέπετε καὶ ἔχειν ἐκεῖ φυλακὴν δήπουθεν, ἢ τοίχους ὑψηλοὺς καὶ φυλάττοντας φύλακας.

§ 37. Τέχνῃ γὰρ ἔστι καὶ τοῦτο συγκαταθέσθαι εὑρεῖν] Epictet. *enchir. c. 7.* Λέγε τῷ ἰκλείστῳ ἀπὸ πάντων ἀλλ' ἐκ ἐφ' ἡμῖν, καὶ μετάδες ὧν τὰ παρὰ φύσιν οὐκ ἐφ' ἡμῖν. τῷ δὲ ἔρχεσθαι δ' παυτελῶς ὅτι τὸ παρέντ' ἄνευ μόνῳ ἐφ' ἡμῖν. τῷ δὲ ἐκ ἐφ' ἡμῖν ἀφορμῶν καὶ ἀφορμῶν χρῶ, κόφως μόνον, καὶ μεθ' ὑποχωρήσεως, καὶ εὐπειθῶς. Habes pleraque hîc à Marco posita; habes & apud Marcum Sparsim *artis* hujus regulas in locis ad marginem adnotatis, & cumprimis *lib. 8. § 7.* verum οὐκ εἰ τῷ συγκαταθέσθαι peculiariter *artem* quam dicit voluisse videtur quod proposuit idem *dissert. lib. 3. c. 8.* Ὡς οὐκ εἰ τῷ ἐρωτηθῆναι τὰ σοφιστὰ γυμνάζουσιν ἵνα καὶ πρὸς τὰ φαντάσματα καθ' ἡμέραν ἔχῃ γυμνάζεσθαι· σκεπτέον δὲ ἡμῖν, καὶ αὐτοὶ ἐρωτήματα. ὁ γὰρ ἀπόδειξιν τοῦ δεῖνος· ἀποκείνου, ἀσεβεστέρου, ἢ κακόν. ὁ πατὴρ τὸν δεῖνα ἀποκληρόνομον κατέλιπε· τί σοι δοκεῖ; ἀσεβεστέρου, ἢ κακόν· ἐλυπήθη ἐπὶ τούτῳ· ἀσεβεστικόν, κακόν. χωλαίνεις· ἀνήμεινε. ἀσεβεστικόν, εἰ μὴ δόξει σοι ἐνδίζωσθαι, ἀσεβὲς φωνῶ· ἐδέποτε γὰρ ἄλλῳ συγκαταθήσεται, ἢ ἐ ἢ φαντασίᾳ καταληπτικὴ γίνεται. *nihil enim aliud statuces quàm quod phantasia ipsa renunciat.* ità enim restituendus est locus ille illustris, qui vitiosè vulgò legitur ἢ ἐν φ. κ. γ. clausulâ novissimâ etiam à reliquo corpore divulsâ. Hæc est *assensûs cohibendi ars* de qua Marcus istic. vide amplius *ad l. 8. § 49.*

Ὀρέξεως μὲν παντάπασιν ἀπέχου] Epictet. *lib. 3. c. 12.* è Marco istic emendandus. τῆς γὰρ ὄντως ἀσκητοῦ ἐ μόνον ὀρέξει μὴ χρῆσθαι, ἀλλὰ καὶ ἔκκλισιν ἔχειν πρὸς αὐτὰ τὰ σωματικὰ χρήσεως. lege meo periculo, ὀρέξει μὲν μὴ χρῆσθαι· sic enim ipse solitus. παντελῶς ἀφεῖλε. & *enchir. c. 2. § 2.* παντελῶς ἀνεῖλε.

§ 38. Περὶ τοῦ μαίνεσθαι ἢ μὴ] Vitiosa scriptura, quæ & Xylandro imposuit, rescribendum (quod & Casaub. vidit.) ἢ μή. *de hoc*, inquit, *agitur utrùm insaniamus necne.* Hoc est, scil. Stoicorum placitum, ὅτι πάντες οἱ μωροὶ μαίνονται. Cicero *paradox. 4.* & Laërt. *lib. 7. Zenon.* Πάντας τοὺς ἀφρονας

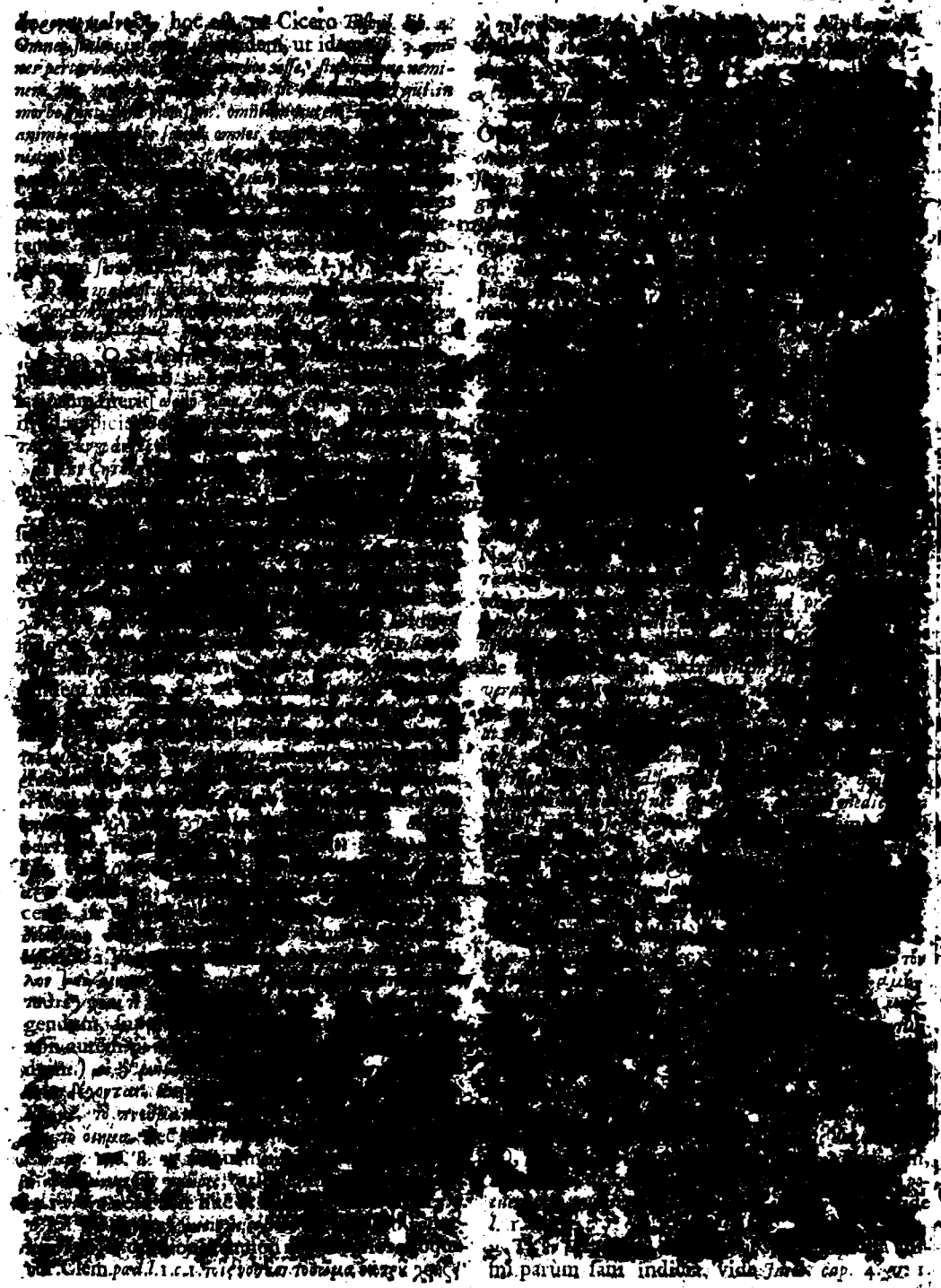

...mi parum fam indicat. Vide Jarch. cap. 4. ...

§ Ἐκ δὲ τοιούτου τοῦ χυμοῦ ἱλυῶν] *Ad* ἱλυῶν, *posthac*, Casaub. *per circuitus temporum*, Xyl. Malim, *per ambages*. ἑλιγμοῖς. Flaccus *lib.* 1. *vers.* 44.

Sirenum nos flectere incepta, inanique morari
Quadrigis petimur bene vivere, quod petitur, hic est,
Est Ulubris: animus si te non deficit æquus.

Senec. *ep.* 28. *Non peregrinamur, sed erramus, & agimur, ac locum ex loco mutamus, cum illud quod quæris, bene vivere, omni loco positum sit.* Idem *ep.* 31. *Quomodo, inquis, istuc perveniemus? per Bionium Græcum monstrum, nec per desertum Cantabriæ: nec Syrtes tibi, nec Scylla, nec Charybdis, adeundæ sunt, quæ tamen omnia transisti procurationculæ prætio. tutum iter est, jucundum est, ad quam natura te instruxit. Licet ad Philosophiam etiam sine viatico pervenire.* Idem. *ep.* 17. vide Molem, *Deus. c.* 30. *v.* 11. ——14. & ex Mose Paulum, *ad Rom. c.* 10. *v.* 6, 8. Non est itaque necesse, quod ille apud Clem. *Strom. l.* 5.

Πολλὰ πλανηθέντας δεῖ μόλις ἐμμόλῳ ἐλθόν.
vel ἐνδεικνυσθαι etiam. Vide *ad l.* 11. & 16. & *l.* 9. § 16. & *l.* 10. § 33.

Τὸ μέλλον ὀπτηρέτης τῇ παρουσίᾳ] Idem suos monet Dom. Christus. Matth. *c.* 6. *v.* 34. Μὴ μεριμνήσητε εἰς τὴν αὔριον. vide *l.* 4. § 33, 34. & *l.* 7. § 8. & *l.* 10. § 11.

Τὸ παρὸν μόνον ἀπολαύσης] vide *l.* 3. § 12. & *l.* 6. § 2. & *l.* 8. § 44. Pindar. *Pyth. od.* 3. Τὸν δ' ἀμφέπουσ' αἰεὶ φρενὶ δαίμων ἀσυλίαν, κατ' ἐμὰν διεκπαίων μαχανάν. & *ibid.* 8. πρὸς ποδὸς γὰρ ἄρμα αἰεὶ χρῆμα πᾶν φερέτω τὸ παρακομίζον. idem Nem. 3. Μὴ τείνων πολυπρεσβεύμενος τὸ μέλλον· ἀλλὰ τὸ παρέντα πρὸς τὸ χρήσιμον διαπίθεο· τί γὰρ ὄφελος ἐν τῷ πρόσθεν ἔχειν πάντα γνώμᾳ; εἰ μὴ ἀγαθὸν ἔστιν τὸ ἐσόμενον, πῶς κεν μὴ πρόφρων ἐπ' αὐτῷ λύπᾳ. Basil. Cæsar. *in Esai.* & apud Simeon. Logoth. *orat.* 21. vide *l.* 7. § 7.

Πρὸς ὁσιότητα καὶ δικαιοσύνην] Ita Zacharias Euc. *c.* 1. *p.* 35. ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ. & Paulus *ad Ephes. c.* 4. *v.* 34. ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ὁσιότητι. quarum altera Deum spectat, altera hominem. cum tamen ὁσιότης laxiùs sumpta quandoque; utrumque comprehendat. ut Matth. *c.* 5. *v.* 20. & *c.* 6. *v.* 33. & Luc. *c.* 1. *v.* 6. vide *ad l.* 11. & 10. & 20.

Ἵνα φιλῆς τὸ ἀποκεκρυμμένον] vide *l.* 3. § 1. & *l.* 10. § 11, 20.

Σοὶ γὰρ αὐτὸ ἡ φύσις ἔρρηξε] Vide *ad l.* 3. § 4. συνεμάξατο τε ἐξουνεμόφερε. & *l.* 5. § 8.

Ἐπεὶ πῶς πλοκῆς] Siquidem, ut Æschyl. *armor. judic.* à Stobæo *tom.* 2. *tit.* 11. laudatus;

Ἁπλᾶ γὰρ ἔπη τὰ ἀληθείας ἔπη.
Simplicia verba veritas simplex amat. Grot.

Et Eurip. *Phœniss.*

Ἁπλοῦς γὰρ αὐτὸς τῆς ἀληθείας ἔφυ,
Κ' οὐ ποικίλων δεῖτ' ἂν δίχ' ἐξημευμάτων·
Ἔχει γὰρ αὐτὸ καιρόν· ὁ δ' ἄδικος λόγος
Νοσεῖ σε αὐτόν, φαρμάκων δεῖται σοφῶν.
Simplex & insucata veri oratio est;
Nil indiget res æqua sermonum ambitu,
Manifesta per se: caussa sed juris sui
Vitia laborans, quærit à verbis opem. Grot.

Julian. Imp. *orat.* 7. Δέγεται γὰρ ὑπ' Εὐριπίδου καλῶς,
Ἁπλοῦς ἐμοῦ γε τῆς ἀληθείας ἔφυ·
ποικιλίας γάρ φησι τὸν ψευδῆ καὶ ἄδικον λόγον. & Theodoret. *therap. l.* 1.

Ἀληθῶς ἄρα ὁ τραγικὸς λόγος ἐκεῖνος·
——ὁ δ' ἄδικος λόγος
Νοσῶν σε αὐτόν, φαρμάκων δεῖται σοφῶν.

Basil. Cæsar. *orat.* 14. & Simeon Cancellar. *orat.* 21. Ὁ μὲν γὰρ ἀληθὴς λόγος, ἂν ἀπὸ ὑμῶν διανοίας σεσῇσθαι, ἁπλοῦς ὅτι καὶ μονότροπος· ὁ δὲ ποικίλος καὶ ἐντεχνος, πολὺ τὸ ἐπίπλοκον καὶ ἐγκατάσκευον ἔχων, μυρία καταψυχαγωγίζεται, καὶ τρέπεται τροφὸς ἀμυδητός· ὅταν γὰρ ἄλλως μὲν φύσεως ἔχῃ τὰ πράγματα, ἄλλως δ' οἱ λόγοι πρὸς αὐτὰ ἀναπέσωσι, σεσοφίσθαι δοκῇ, μᾶλλον δὲ διεφθορέναι, τοῦ τὸν λόγον πρὸς τὴν ἀλήθειαν μιμεῖσθαι καὶ ὃ ἄλλος μὲν φαινόμενος, ἄλλος δὲ ὢν κατ' ἀλήθειαν τροφὰς κίχῃ λόγων ἀπατηλὰ πολὺ συγόντας, ὥσπερ τοὺς λίνους λαγωοὶ καὶ ἀλώπηκες, ὑπέρογκα δεινύοντες, καὶ ὑπέρογκα τρεπόμενοι.

Πεπιδεγμένον σαρκίδιον] *altilis massæ*, vel *molis carneæ*. Cas. ità πρὸς vacabit, nisi fortè intentionis vim habere censeatur. *circumdatæ tibi carnis*. Xyl. ut. περιπεγμένον legisse videatur. Illa scriptura si retineatur, malim vertere *conjectæ & congmentatæ circum te carni*. liquidem τὸ πήγνειν grammatici volunt aliquando significare τὸ συγχωνεύειν. & indè Hesych. Πεπηγέτω, περιπαγήτω. habetur illud ξ. *v.* 477. ubi de nive, quæ scutis adhærebat, conglaciatâ,

——αὐτὰρ ἐπεὶ τε χιὼν γίγνετ' ἠὺ τε παχνη,
Ψυχεὴ, καὶ σακέεσσι περήρεται κρύσταλλος.

Sed & *Iliad.* ε. *v.* 903. de lacte in caseum coagulivi concrescente,

Ὡς δ' ὅτ' ὀπὸς γάλα λευκὸν ἐπαφύσσων συνέπηξεν,
Ὑγρὸν ἐὸν, μάλα δ' ὦκα περιτρέτεται κυκόωντι.

Eam enim scripturam Herodianus restituit, & Eustathius approbat; & tum ad rem ipsam, unde imaginem eam mutuatus est poeta, tum & ad quam transtulit & accommodavit, vulneris scil. celerrimam coalitionem & curationem magis quadrat, quàm περιτρέπεται illud, quod priùs

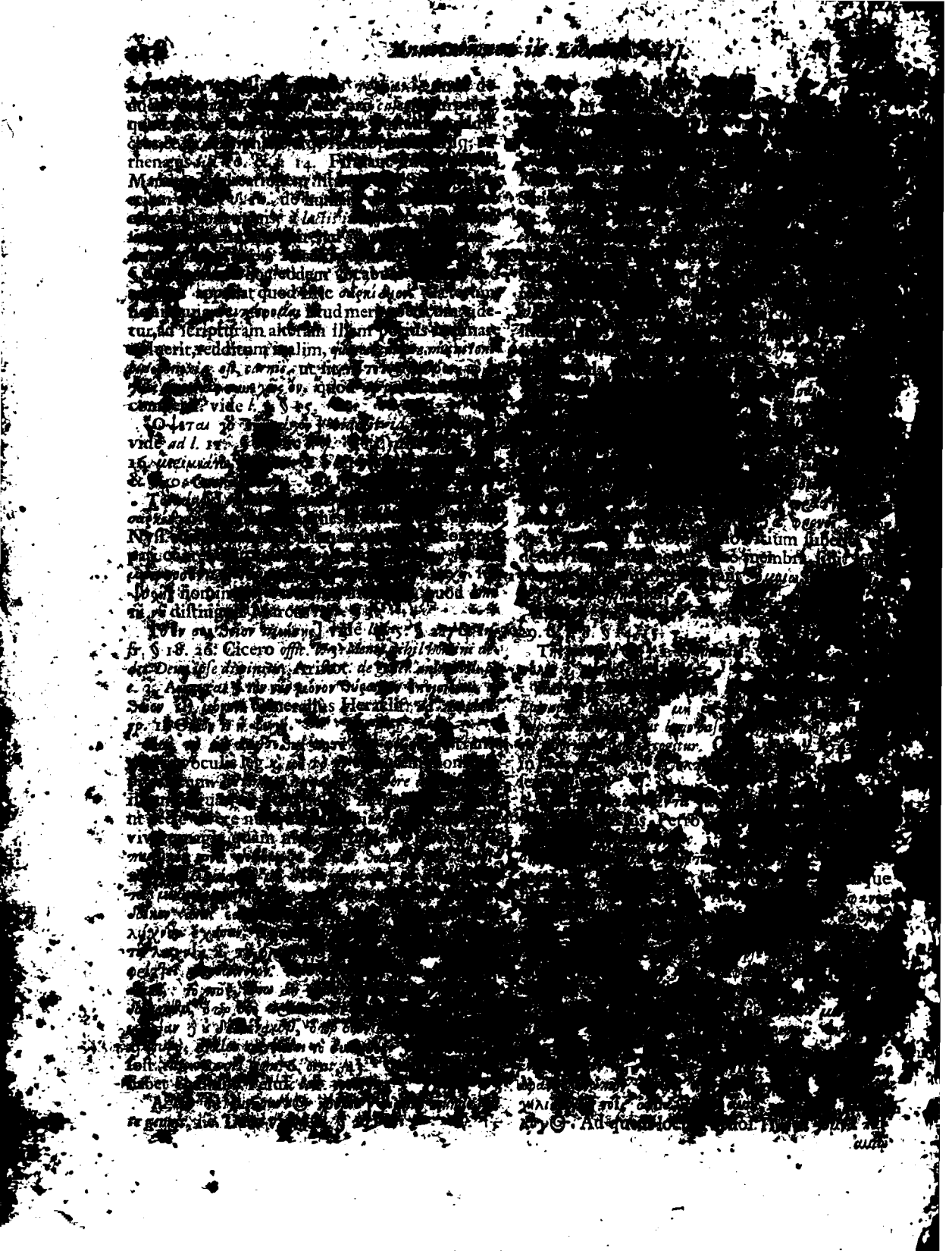

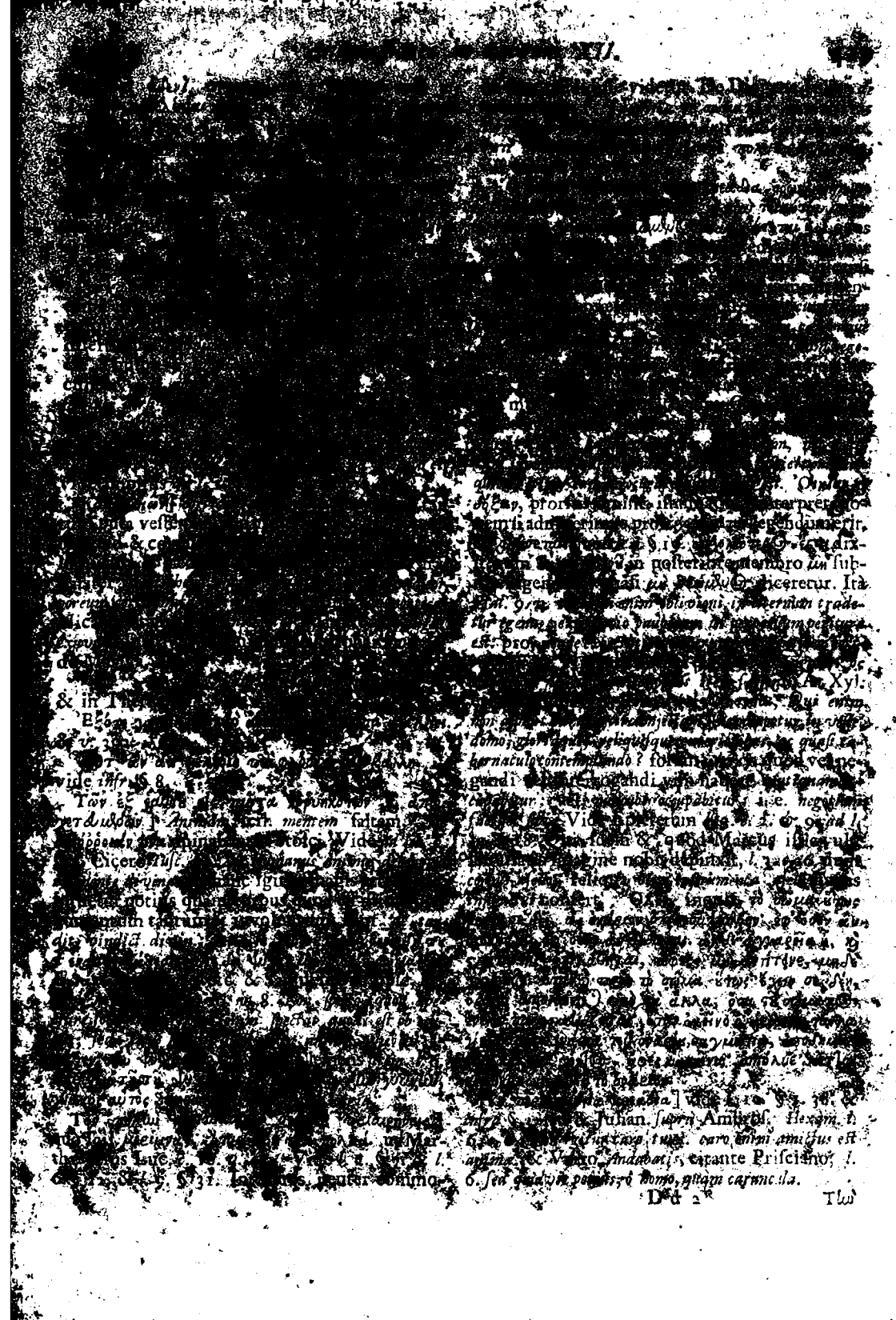

Τῶν ποιούτων σκεύων] σκεῦος nomine comprehendit, *quicquid exterius nos circundat*, sive munimenti, sive ornamenti nomine; metaphorâ ab *amictu* ductâ. Ita Herodian. *l.* 1. Οὔτε τοῦ γένους μακροῖς διαδήμασι ἐυπατρείδας, ὅτε τοῦ πλούτου σκεύεσι λαμπρούς. Xenophon. *oecon.* Τὰ μὲν ἐμὰ ἱκανά ἐστιν ἐμοὶ παρέχειν τὰ ἐμοὶ ἁρμόττοντα· εἰς δὲ τὸ σὸν σῶμα σοῦ σκεῦος πλεῖστα ἂν καὶ κάλλιστα ἐκπορίσαιμι, καὶ ἐσθῆτας ὅσας τῶν κεκτημένων τινὲς ἐσθήτων ἐπιφανεστάτας, καὶ ὑποδήματα ὅσα σοὶ ἐνδεῖν ἂν δόξειε. Procop. *Gothic. l.* 4. Τὰς δὲ ἀνιόντων σκευὰς μεγάλων καὶ βαρέων ὄντων οὐκ ἔστιν ὅπως ἐν ὁδῷ ἐπὶ πολλὰ ἀναλίσκειν τὰ παρόντα αὐτοῖς ἰσχύσειν.

Καὶ σκηνῇ] *tabernaculum*. Xyl. *scenam*, malim. Basil. *in hexam. orat.* 5ε Ὁ δὲ τοῦ σκηνώματος τούτου κόσμος ἐκ λίθων τιμίων καὶ μαργάρων καὶ χρυσίου καὶ ἀργύρου καὶ ξύλων πολυτελῶν· ἀλλ' ἐκεῖνα μὲν ἀπόκειται τοῖς ἀξίοις χάριν· ἡμεῖς δὲ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τὸν ἀνθρωπον θεωροῦμεν, καὶ τὸν ἐν αὐτῷ ναὸν ἐπιζητοῦμεν. Gregor. Nyssen. *de anim. et resurr.* Ἐπειδὴ τὸ ἐν ἡμῖν ἀγαθὸν ἐν τῷ ἀοράτῳ τῆς ψυχῆς σκηνώματι τὸ σῶμα ἐστί, καὶ κατασκηνοῖ αὐτὸ θρόνον ἑαυτῆς ἐποίησεν ἑαυτή. Et Tertull. *de anim. c.* 38. *Certè nemus animæ sacrosanctum, silentium curis animæ: desiderabit itaque inquietudinem, quæ necessariæ hominis profutura animæ, ut inquietatio, sed corporis, non ut ipse substantiæ, sed ut ipse saricinandus, tumultuosè continendus, quia non aliter contineri possit quam sollicitè.* Senec. *ep.* 92. de ipso bono. *Corpori quoque, velut onerosi necessarii, non amator, sed procurator est: nec se illi, cui impositus est, subjicit.*

Τὸ ἡγεμονικὸν μόνον κινεῖσθαι] vide *l.* 8. § 56. & *l.* 10. § 38. Ambros. *hexam. l.* 6, *c.* 7. *Aliud enim sumus nos; alia sunt nostra; alia quæ circa nos sunt. Nos sumus, hoc est anima & mens. nostra, quæ portio membra & sensus ejus. circa nos pecunia est, servi sunt, & vitæ istius apparatus.*

Ὁ ἐὰν χωρίσῃς ἀπὸ σαυτοῦ] lege ἀπ' & mox pro ὅσα ἄλλα, ὅσα ἄλλοι. pro τὰ ἐφεστῶτα περὶ σὲ nihil mutavit editor Lugd. cum ex Xylandri versione tamen satis advertere potuisset.

Τῷ περιεκτικῷ σου σώματος] ut *supra* § 2. & *l.* 10. § 1.

Τῷ σύμφυτῳ πνεύματι] vide *l.* 2. § 2. & *l.* 5. § 4. & *l.* 6. § 15.

Ἡ ἐξώθεν περιῤῥέουσα δίνη] vide *l.* 4. § 43. & 402. § 14. ἀναπνευστικὸν ἄνθρωπος. ad vertiginem interim illam respexisse videtur, quâ rapiri videntur corpora cœlestia, à quibus pendent inferiora.

Καθαρὸν τὸν νοερὸν ἀνάπτειν ἀναπνοὴν] videtur copula [καὶ] ἀναπνοήν. Ita de Domino Christo, quem Christi [illegible] tandum proponit Clemens Alexand. *paed. l.* 2. ἀπόλουσον εἰς τὸ παιδικὸν ἀνθρώπινον λουτρόν.

Ἐφ' ἑαυτῆς ζῶν] i. e. ἑαυτῇ ἀρκούσῃ, *sibi contenta*; quod felicitatem suam attinet. Plutarch. *de garrul.* Ἐφ' ἑαυτοῦ τὸ εἰς τὸν βίον κτῆμα. *l.* 4. § 23. non ut sibi soli vivat. *necesse est enim ut vivat & alteri qui vult sibi.* Senec. *epist.* 48. & τὸ ἀκοινώνητον nusquam non damnat Marcus. Vide *l.* 8. § 48. & *l.* 9. § 6. & *l.* 10. § 1. & *l.* 11. § 1.

Τὰ συσπειρώματα ὑπὸ σεμνοπρεπείας] quæ ei (men-

ri scil.) *consensu quodam naturæ adhærent.* Xyl. *quicquid per sympathiam ei possit adhærere.* Cas. ut πρωτοπάθεια idem hìc sit, quod συμπάθεια, de qua *l.* 5. § 26. Verùm nec συμπάθεια illa excuti prorsùs queat, ut ibi ostensum est; & aliud quiddam sonant πρωτοπάθειαι, *affectionem* nimirum eam, *quâ rei alicui addicti sumus, eámque quodammodo deperimus.* hoc est enim τὸ περιπαχαίνειν. Ità quod Basil. Cæs. an Eustath. Sebast. in *ascetic.* Λυθλιῶσι δεῖ ἡμᾶς λιμοῦ τῆς περιπαθείας τὰ βίᾳ, ἵνα γε ἀληθινῶς πονηθέντα est παθαλέας καὶ περιπεκναι. prout & Marcus *lib.* 5. § 1. ὅταν περιπαθῶσιν, συγκατατιθέμενοι τῇ κατ' αὐτὰς ἕξει. Nec illud prætereundum quod Plutarch. prout in *Pompejo*, τοῖς μεγέθεσι περιπαθεῖς. ita in *amator.* idem τοῖς ἔρωσι περιπαθεῖν, pro *addictum esse & affectu adhærescere* dixit. Sunt itaque τὰ περιπαθήματα ἐν περιπαθείαις ea, *quibus ex affectûs propensione nimia animus adhærescit.* Epictet. *lib.* 3. *c.* 28. Μὴ τὰ περιπατοῦντα σοι ἢ ὦν, μὴ προσέχοντα, μὴ περιπαθοῦντα δὲ ἀποστόμωσον. Quin & affectus ipsos, τὰ πάθη, περιπατήματα nuncupare, Basilidæ ejusque asseclis solenne fuisse, docet Clemens *strom. lib.* 2. adducto ex Isidori περὶ περιπαθοῦς ψυχῆς insigni testimonio; quod ad Marci mentem illustrandam etiam non parùm conduxerit. Quin & (ut H. Stephani Thesauro auctarium leviusculum saltem contribuamus) περιπάτημα gemino ferè sensu usurpavit Galenus *de Hipp. & Plat. placit. lib.* 4. *c.* 10. Cæterùm neque τὸ ἁπλῶς περιπατεῖν ταῦτα, de quibus Marcus hìc, in vitio habetur; istud enim à natura est: verùm τὸ περιπατεῖν μόνοις περιπαθέσι καὶ πονηροῖς. Itaque de Diogene Epictetus *lib.* 3. *c.* 26. Πάντα ἔνυπα εἶχε, πάντα μόνον περιπατοῦντα. non & περιπαθῆ· quod *suprà* dixerat. vide *l.* 3. § 5. & *lib.* 4. § 44. & *l.* 8. § 30. Adjici possunt his Porphyrii illa, *de abstinent. lib.* 1. Ἃ μὲν ἐν τῇ ἀπαθείᾳ περιπαθῆ φύσεως, ἀποθέσθαι πάντα κατὰ τῆς πρὸς αὐτὰ περιπαθείας. Et mox: καὶ ἢ ἔργων ἀποστατέον καὶ τῆς πρὸς αὐτὰ περιπαθείας, καὶ πάθους· τί γὰρ ὄφελος ἢ ἔργων ἀφεστάμενον, ταῖς αἰτίαις, ἀφ' ὧν καὶ τὰ ἔργα, περιπλώσης· ubi vides τὴν περιπάθειαν etiam ἀπὸ τοῦ πάθους distingui. Ponantur ergò distinctionis causâ, tanquam gradus quidam, quibus ἀπὸ τῆς ἀπαθείας in partem sequiorem fiat declinatio, περιπάθεια, πάθος, περιπάθεια. Est itaque ἀπάθεια *integra & absoluta ab omni affectione vitiosa inonuntas*; quod pro *summo bono* habebant Stoici. περιπάθεια *levissima ab hac declinatio*, & *affectûs* vitiosi quasi *præludium* quoddam. πάθος *affectus vitiosus*, sive *morbus ipse.* Hieron. *in Matth c.* 5. *v.* 28. *Inter* πάθος & περιπάθειαν. i. e. *inter passionem & propassionem, hoc interest; quòd passio reputatur in vitium, propassio licèt vitii culpam habeat, non tenetur in crimine. Ergò qui viderit mulierem, & animo ejus fuerit titillata, hic propassione percussus est; Si verò consen-*

sérit,

Τῷ τοιούτῳ σκεδολλῷ] σκεδολλῆς nomine comprehendit, *quicquid exterius nos circundat*, sive munimenti, sive ornamenti nomine; metaphorâ ab *amictu* ductâ. Ita Herodian. *l.* 1. Οὐκ ἐπὶ γένους μακροῖς διαβολαῖς ἐυπατείδας, ὥστε πρὸ πάντα σκεδολαῖς λαμπρᾶς. Xenophon. *oeconom.* Τὰ μὲν ἐμὰ ἐγκώμια ἔστιν ἐμοὶ παρέχειν τὰ ἐμοὶ ἀρκοῦντα· εἰς δὲ τὸ σὸν σῶμα σὺ σκεδολλοποιεῖν πολὺ οἶμαι ἂν ἔργον εἶναι, ἐπεὶ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι τοῖς ἐν τῇ πόλει, οἷς ἂν ἐγὼ μὴ δοκῶ εἰδέναι. Procop. *Gothic. l.* 4. Τὸ δὲ θωρακῶν σκεδασμοὺς μεγάλους ἔχειν τοῦτον μὲν οὐδαμῇ ἔστιν ἀνθρώπῳ πολλάκις τὰ παρόντα αὐτοῖς ἰσχύειν.

Καὶ σκηνῇ] *tabernaculum*. Xyl. *scenam*, malim. Basil. *in hexam. orat.* 9. Ὁ δεῖνα σκεδολλῷ ὅτι χρημάτων σκευασίᾳ καὶ πλήθει καὶ αὐτὸν πολλῶν· ἀφυροσία φίλων σεσωσμένῳ τῷ ἀπ' αὐτῷ χάρεν ἀπολλύντων· πλήθει συγγενείας καὶ τοῦτις κατεσκιασμένῃ· ἐσιεὶς τῷ ἐρεπομένῳ μὲν εἰσεῖν, τῷ τε ὀπίσω καὶ τῷ κατ' ἄλλας χρείας ἐπεσπερδόντων, ὡς καὶ σεσιῶν, ἢ πλὴν ἐπαινῶν ὑπουργίαν ἐπιφορὰ δὲ τοῖς ὑπηγχάνουσι σκῆδος τοῦ πλήθους καὶ τῷ ἐπιτῷ πνα ἐμπαθείαν, ἢ καὶ τὰς ὑπὸ βδελύξεων ἡμᾶς· ἐθνῶν ἐπιμελεῖαν· ἢ σπατιόδων ἡγεμονίαν· τὸν κύρυκα μέγα βοῶντα σοῦ ἐωτῷ· τοῦ ἐπὶ ἔχεις ἔνδεν καὶ ἔνδεν βαρυπαθῶν καταπλῆξιν· τοῖς ἐγκωμίοις ἐμβάλλειν· τὰς πλαγὰς, τὰς ἐνιμβόσεις, τὰς ἀπαγωγὰς, τὰ δεσμωτήρια, ἐξ ὧν ἀφορητῷ ὁ πρὸς τὰ ὑποχείρια ἀφοίζεται φόβῳ. καὶ τί μὴ τοῦτο ἐστὶ; μία νύξ, ἢ πυρετὸς εἷς, ἢ καλδείπνος, ἢ σκιπνδημονία, ἀναίρησιν ἐξ ἀνδρώπων ἀπάγουσα τὸν ἄνδρωπον· οἰκεῖα, πᾶσαν τὴν κατ' αὐτὸν σκηνὴν ἐξαπίνης ἀπογυμνώσασα. Habes liberaliter, delineatam *scenam* illam, de qua Marcus istic. Sed & Senec. *ad Marc. c.* 10. *Quicquid est hoc, quod circa nos ex adventitio fulget, liberi, honores, opes, amplae patriae, & exclusorum clientium turbâ refecta vestibula, clara, nobilia, aut formosa conjux, cæteraque ex incerta & mobili sorte pendentia; alieni commodati; apparatus sunt. nihil horum dono datur: collatitia, & ad dominos redituris, instrumentis scenæ adornatur.* Idémque *de beneficiis, l.* 6. *c.* 31. *Ingentia super se & suos regna fregerunt, nec intellexerunt in illa scena, & vanis & cito diffluentibus bonis refulgente, ex eo tempore ipsos nihil non adversi expectare debuisse, ex quo nihil veri audire potuerunt.* Vide *l.* 11. § 6. *scena* pro *apparatu*. Synes. *de regno.* Τῷ σκῆ τὸ βασιλικὸν σῶμα σκηνῇ καὶ περιαπτῇ. De *corpore* Simocat. *epist.* 25. Οὕτως ἐλύπει τὴν φιλόδοξον τοῦ ἔχειν ἐπὶ τὸν βίον χορηγὸν τὸ σκευοκλώνιον, quod & σκηνῆς ὑπηρέτην Paul. Apost. *ad Cor. ep.* 2. *c.* 5. *v.* 1. & σκηνώματα, Petr. *ep.* 2. *c.* 1. *v.* 13.

§ 3. Τεία ὄντ' ἐξ ὧν συνέστηκα] Vide *l.* 2. § 2. & *l.* 3. § 16.

Τἄλλα μὲν ἔχει τῷ ὑπομενητῷ νεῖν, σὰ δὲ τι] μέχει τῷ ὑπομενητῷ. hoc est quod eleganter Synes. *ep.* 11. πρὸς τὸν ὁμιλήσας φρονῶν, ὅσον ἀφοσιοῦσθαι τοῦ σώματος βίου. neque enim corporis, sed animæ etiam, quâ rationis est expers, cura omnis abjicienda est. Vide *l.* 10. § 2. Crates Cynic. ap. Stob. *serm.* 3. Μελέτων ψυχῆς ἐπιμέλειαν· ἧς ἐὰν ἐπιμεληθῶμεν, ἔξομεν μακάριον βίον. Epictet. *l.* 3. Clem. *strom. l.* 4. Ἐπιμελητέον τοῦ σώματος ὡς ὑλικοῦ καὶ ψυχῆς ἕνεκα ἀφυιάνωσι ἐ βιωτέον. & mox de externis illis τὰ μὲν ἄλλα ἀδιάφορα ἐστιν, ἐπεὶ οὐ σώματος, ἀλλὰ δὲ τῷ σώματι ὑπηρετικά· ἐπιμελητέον δὲ τοῦ σώματος ὡς ὑλικοῦ καὶ ἀναφοροῦ. Gregor. Nyssen. *de anim. & resurr.* Ἐν τῇ ψυχῇ τῆς ὁμιλείας τὸ σῶμα, ἵνα καὶ τοῦτο ἀφθαρσίας ἐπιτύχῃ ἑαυτῷ. Et Tertull. *de anim. c.* 38. *Certè domus animæ caro est, & lineis carnis animæ: desolabit itaque inquilina, cæsa & necessarie lædi corporis profuturæ animæ inquilinatus. Sed & ipse non ut ipse fovendus, ut ipse foricandus, ut ipse tibicinandus, ut compotandus est intendit: quæ non aliter contineri possit quam sana & sui.* Senec. *ep.* 92. *de viro bono.* Corporis quoque, velut oneris necessarii, non amator, sed procurator est: nec se illi, cui impositus est, subjicit.

Τὸ ἡ πεῖσον μόνον κωλύει σὸν] vide *l.* 8. § 56. & *l.* 10. § 38. Ambros. *hexam. l.* 6. *c.* 7. *Aliud enim sumus nos; alia sunt nostra; alia quæ circa nos sunt: nos simplex, hoc est anima & mens, nostra corporis membra & sensus ejus, circa nos pecunia, & quæ servire nobis solent, & vitæ istius apparatus.*

Ὁ ἐὰν χωείσῃς ἀπὸ σεαυτῆ] lege ἀπ' & mox, pro ὅσα ἄλλα, ὅσα ἄλλοι. pro τὰ ἀσατεῖς τὰ ἐμὰ σὺ. nihil mutavit editor Lugd. cum ex Xylandri versione tamen satis advertere notuisset.

Τῷ πειθομένῳ σοι σωματίῳ] ut *suprà* § 2. & *l.* 10. § 1.

Τῷ σύμφυτῳ πνεύματι] vide *l.* 2. § 2. & *l.* 5. § 4. & *l.* 6. § 15.

Ἡ ἐξωθεν περίρρευσις] vide *l.* 4. § 43. & 402. § 14. ἀνακυκλώμενα. ad vertiginem interim illam respexisse videtur, quâ rapi videntur corpora cœlestia, à quibus pendent inferiora ista.

Καθαρὸν τὸν νοερὸν ἀναπνεῦν ἀπόνως] deriderari videtur copula [καὶ] ἀπόνως. Ita de Domino Christo, quem Christianis imitandum proponit Clemens Alexand. *pædag. l.* 3. *c.* 2. ἀπόνως] Ὃς εἰς τὰ παντὸς ἀρρωστήματα ἔπαθεν.

Ἐφ' ἑαυτῆς ὄν] i. e. ἑαυτῇ ἀρκοῦσα, *sibi contenta*; quod felicitatem suam attinet. Plato *de legg. l.* 5. Ἐχόντων πρὸς ἑαυτῆς τὰ εἰς τὸν βίον χορηγά. § 23. non ut sibi soli vivat. *necesse est animum vivat & alteri qui vult sibi.* Senec *epist.* 48. & τὸ ἀκοινώνητον nusquam non damnat Marcus. Vide *l.* 8. § 48. & *l.* 9. § 6. & *l.* 10. § 1. & *l.* 11. § 1.

Τὰ σεσωρευμένα ἐν σεσαυτείᾳ] quæ ei (men-

τί scil.) *consensu quodam naturæ adhærent.* Xyl. *quicquid per sympathiam ei possit adhærere.* Cas. ut προσπάθεια idem hic sit, quod συμπάθεια, de qua *l.* 5. § 26. Verùm nec συμπάθεια illa excuti prorsus queat, ut ibi ostensum est; & aliud quiddam sonat ἡ προσπάθεια, *affectionem* nimirum eam, *quâ rei alicui addicti sumus, eámque quodammodo deperimus.* hoc est enim τὸ προσπάσχειν. Ità quod Basil. Cæs. an Eustath. Sebast. in *ascetic.* Λυθλῶαι δεῖ ἦθος λοιμῶν τῆς προσπαθείας τῷ βίῳ, τὸν γε ἀληθινῶς πονηρεύεται est παθαίνεσθαι ἢ προσπάσχειν. prout & Marcus *lib.* 5. § 1. ὅταν προσπαθῶσιν, συγκατατήκωνται τοῖς κατ' αὐτὰς ἔργοις. Nec illud prætereundum quod Plutarch. prout in *Pompejo*, τοῖς μεγίστοις προσπαθῆς. ita in *amator.* idem τοῖς ἐρωμένοις προσπαθεῖναι, pro *addictum esse & affectu adhærescere* dixit. Sunt itaque τὰ προσπαθήματα ἐν προσπαθείαις εἶναι, *quibus ex affectûs propensione nimia animus adhærescit.* Epictet. *lib.* 3. *c.* 28. Μή τι προσπάθησαι σοι τῷ ἐκ σῶν, μὴ προσέφυκε, μὴ ὑδωρ ὑποστρώσῃ σ' ἀποσπώμενον. Quin & affectus ipsos, τὰ παθήματα, προσπαθήματα nuncupare, Basilidæ ejusque asseclis solenne fuisse, docet Clemens *strom. lib.* 2. adducto ex Isidori περὶ προσφυοῦς ψυχῆς insigni testimonio; quod ad Marci mentem illustrandam etiam non parùm conduxerit. Quin & (ut H. Stephani Thesauro auctarium leviusculum saltem contribuamus) προσάρτημα gemino ferè sensu usurpavit Galenus *de Hipp. & Plat. placit. lib.* 4. *c.* 10. Cæterùm neque τὰ ἁπλῶς προσπαθῆ ταῦτα, de quibus Marcus hic, in vitio habetur; istud enim à natura est: verùm τὰ προσπαθήμασι προσπονηθέντα. Itaque de Diogene Epictetus *lib.* 3. *c.* 26. Πάντα ὕλυτα εἶχε, πάντα μόνον προσπαθήματα. non & προσπεφυκότα· quod *suprà* dixerat. vide *l.* 3. § 5. & *lib.* 4. § 44. & *l.* 8. § 30. Adjici possunt his Porphyrii illa, *de abstinent. lib.* 1. Ἃ μὲν ἐν τῇ ἄπαθεῖ προσπαθείᾳ φύσεως, ἀπαθῆ πάντα κατὰ τῆς πρὸς αὐτὰ προσπαθείας. Et mox: κεῖ τῷ ἔργων ἀποστατέον καὶ τῆς πρὸς αὐτὰ προσπαθείας, καὶ πάθους· τὸ γὰρ ὅτε λῷ τῷ ἔργων ἀφιστάμενον, ταῖς αἰτίαις, ἀφ' ὧν καὶ τὰ ἔργα, προσπλώσῃς· ubi vides τῷ προσπαθεῖν etiam ἀπὸ τοῦ πάθους distingui. Ponantur ergò distinctionis causâ, tanquam gradus quidam, quibus ἀπὸ τῆς ἀπαθείας in partem sequiorem fiat declinatio, προπάθεια, πάθος, προσπάθεια. Est itaque ἀπάθεια *integra & absoluta ab omni affectione vitiosa immunitas*; quod pro *summo bono* habebant Stoici. προπάθεια *levissima ab hac declinatio*, & *affectûs* vitiosi quasi *præludium* quoddam. πάθος *affectus vitiosus*, sive *morbus ipse.* Hieron. *in Matth c.* 5. *v.* 28. *Inter* πάθος & προπάθειαν. i. e. *inter passionem & propassionem, hoc interest; quòd passio reputatur in vitium, propassio licèt vitii culpam habeat, non tenetur in crimine. Ergò qui viderit mulierem, & animi ejus fuerit titillata, hic propassione percussus est; Si verò consen-*

ſerit, & de cogitatione affectum fecerit, de propaſſione tranſivit ad paſſionem. πεφυτεύσεται denique *ubi morbus invaluerit, & affectus radices adeò altas egerit, ut nec ex animo evelli facilè queat, nec avelli à re deſiderata, cui* προσηλῶσθαι quodammodo videtur.

Καὶ χρόνῳ τὰ ἐπίκοινα] *quæ ultrà ſunt.* quod ſuprà dixerat, ὅσα ὡς μάλιστα τυγχάνουσι. Flaccus, *carm. l.* 1. *ode* 16.

Lætus in præſens animus, quod ultrà eſt
Oderit curare. vide *l.* 6. § 32. & *l.* 7. § 7.

Τὰ ἐπίκοινα ἢ τὰ παρωχημένα] Senec. *epiſt.* 78. *circumcidenda ergò duo ſunt, & futuri timor & veteris incommodi memoria. hoc ad me jam non pertinet; illud nondum.*

Οἱ δ' Ἐμπεδόκλειοι, σφαῖρος κυκλοτερὴς κοίλῃ φρυάσσει γαίῃ] Ad verſum quendam, quem Empedoclis eſſe vult, alluſit. ut & antè non ſemel *l.* 8. § 44. & *lib.* 11. § 12. Eum Parmenidæ videtur tribuere Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 18. Stobæanorum excerptor Grotius ſaltem. Sub cujus nomine iſta apud hunc repræſentantur:

Ἀλλ' ὅγε πάντοθεν ἶσος ἐὼν, καὶ πάμπαν ἀπείρων,
Σφαῖρος κυκλοτερὴς, μιμὴς ἀφιτοίθη χαίρων.

poſteriorem verſum & ibi, & apud Marcum, iſtic fœdiſſimè depravatum nemo non viderit, medelam Grotius conatus eſt, reſcribendo,

Σφαῖρος κυκλοτερὴς μιμήματ' ἀκήρατα χαίρων.

Verùm hæc à ſcripturæ veteris veſtigiis longiuſculè abſcedunt. Salmaſius feliciùs refinxiſſe videtur in *exercit. Plinian.* ad Marci codices propiùs ſic accedens:

Σφαίρος κυκλοτερὴς δίνῃ φρυγῇ γαίων.

Τὸ σφαῖρος autem vocabulum cùm non alibi, niſi in Marci iſtis bis, legatur, quanquam poſſit, inquit Salmaſius, dici σφαῖρα & σφαῖρος, ut σκύφος & σκύφος poſſit & σφαιρὸς pro σφαιροῦς, *rotundus ut ſphæra.* hæc tamen ſi minùs placuerint, forſitan non diſplicebit, quod aliquando mihi venit in mentem ſcribendum, Σφαῖρ' ὡς κυκλοτερὴς, &c. ſic Λέων ὡς, apud poetam & alia multa ex illo, Σφαῖρ' ὡς ineptè librarii fecerunt Σφαῖρος. idem igitur valet ac κυκλοτερὴς ὡς σφαῖρος. Mihi verò iſtud perplacet. Sic de *Echino* quem alluſiſſe Marcum diximus *l.* 7. § 28. Euſtathius Antioch. (ſi is ſaltem) *in hexaemer.* ὡς σφαῖρός ἐστι τῷ σώματι, καὶ ὁ κόσμος ἐστὶν αὐτῷ ὁλόκυκλος. ὡς σφαῖρος dixit, quod σφαιρηδὸν Clemens *ſtrom. l.* 5. ὥσπερ οἱ ἐκ τῶν σφαιρηδὸν εἰλούμενοι. hanc autem ſcripturam ſi admiſerimus, in illis δι' ὁ Ἐμπεδόκλειος ſubintelligendum erit κόσμος. qualem orbem ſive mundum deſcribit Empedocles; & Parmenides itidem utì eſt ſuprà indicatum. De *viro bono* pariter Auſonius *idyll.* 16.

Sccurus, mundi inſtar habens, teres atque rotundus,
Externæ nè quid labis per lævia ſidat.

Horatium imitatus; qui de *ſapiente* dixit; *ſerm. lib.* 2. *ſat.* 7.

In ſeipſo totus teres atque rotundus.

Vide *l.* 8. § 48. Cæterùm Viri cl. primum illud ipſe omnino admittendum exiſtimaverim, quia apud Euſtathium Homeri ὀσφρητὼ *ad odyſſ.* ζ. σφαῖρον Ἐμπεδόκλειον reperio in uſu communi olim frequentem extitiſſe. Παρὰ τὸ σφαῖρον, inquit, ἢ παρώνυμον ὁ Ἐμπεδόκλειος σφαῖρος, &c. quod & Arati Scholiaſtes confirmat, qui iſtud tamen Heſiodo tribuit, dum σφαῖρον huic τὸ σφαῖρον dictam ait, ſicut Homero ἔαρον ἢ ἐαρινόν. idem pro eo quod κοινῇ Marci codex, & δίνῃ Salmaſius, μονῇ exhibet, & μυνῇ. Verùm iſta quia alibi latiùs excuſſimus, actum hìc agere ulteriùs nolumus.

Μίγον τε ζώῃν ὁ ζώῃς] vide *lib.* 2. § 14. & *infrà* § 26. Senec. *epiſt.* 101. *ſi vita noſtra non prominebit, ſi in ſe colligetur.*

§ 4. Πολλοὺς ἐθαύμασα] Eis maximè placere & approbare nos ſtudemus, quos imprimis diligimus ac ſuſpicimus. mirum igitur Marco, nec immeritò, videtur, homines, cùm ſemetipſos maximè diligant, aliis potiùs quàm ſibimetipſis approbatos ſe velle.

Ἑαυτὸν μὲν ἕκαστος μᾶλλον πάντων φιλεῖ] Euripides *Creſphonte* à Schol. *ad* ejuſdem *Medeam* laudatus;

Ἐκεῖνο γὰρ πέπουθ' ὅσοι πάντες βροτοὶ·
Φιλοῦμεν αὐτοὶ μᾶλλον, οὐκ αἰσχύνομαι.
Mihi hoc, quod cunctis inſitum eſt mortalibus
Amare meipſum maximè, non me pudet.

Siquidem, qui φίλων legunt, quod codices vulgò exhibent, ſenſum corrumpunt prorſus; quod nec Grotius advertit, cùm vertit,

Minimum, inter omnes, quos amo, noceo mihi.

τίς γὰρ ἐσθλὸς οὐχ αὑτῷ φίλος;
——*namque quis bonus nequam ſibi?*

Sophocl. *Oedip. Colon.*

Οὐδ' ἔστιν ὅστις, ὅστις οὐχ αὑτὸν φιλεῖ.
Nemo eſt, amicus ipſe qui non ſit ſibi.

Et Eurip. *Med.*

Τίς δ' οὐχὶ θνητῶν ἄρτι γινώσκει τόδε·
Ὡς πᾶς τις αὐτὸν τοῦδε πλεῖν μᾶλλον φιλεῖ;
Quis iſtud nempe non novit mortalium,
Diligere ſeſe cæteris plus quemlibet?
φιλεῖ δ' ἑαυτὸν πλεῖον οὐδεὶς οὐδένα.
Nec quiſquam charior alteri quàm ipſe eſt ſibi.

Τῷ ᾧ ἑαυτῷ δεῖ αὐτὸ ὑπολαμβάνειν ἐν ἐλαττόνι λόγῳ τίθεται] *Nam quoto cuique eadem honeſtatis cura ſecretò, quæ palàm? multi famam, conſcientiam pauci verentur.* Plin. min. *l.* 3. *ep.* 20. Hinc & illa Pelagii *ad Demetriam querela. Non cogitamus quid ipſi ſimus, ſed quid alteris eſſe videmur. unde eò perducta res eſt, ut neglectâ veritate meriti, de ſola opinione curemus, qui teſtimonium vitæ noſtræ, non à conſcientia noſtra, ſed à fama petimus.* Nec diſſimilis Bernardi querimonia, *de gradibus humil. & ſuperb. part.* 2. *gr.* 6. *Qui de omni alia re plùs ſibi credit,*

credit, quàm aliis; de se solo plùs aliis credit, quàm sibi. Adversus morem morbúmq; malum hunc, salutare monitum ab Apostolo habemus, *ad Galat. c. 6. v. 4.* τὸ δὲ ἔργον ἑαυτοῦ δοκιμαζέτω ἕκαστος· καὶ τότε εἰς ἑαυτὸν μόνον τὸ καύχημα ἕξει, καὶ οὐκ εἰς τὸν ἕτερον· De se Cicero, verè necne, ipse viderit, *ad Attic. l. 12. ep. 27. Mea mihi conscientia pluris est, quàm omnium sermo.*

Ὃ μὴ ἅμαξα μεγάλων ἐξοίσει] Vide *ad lib. 3. § 4.*

Τὰς πλεῖς μᾶλλον αἰδήμεθα] contrà nimirum monitum illud Pythagoricum in *aur. carm.*

——Πάντων δὲ μάλιστ' αἰδοῦ σαυτόν.

Tu plùs quàm cunctos alios te dísce vereri.

cui consonat Democriticum illud monitum, quod *suprà* cum aliis ejusdem notæ attulimus *ad l. 2. § 6.* vide & *ad l. 11. § 26. & l. 10. § 9.*

§ 5. Ἐπειδὴν ἅπαξ ἀποθάνωσι, μηκέτι αὖθις γένεσθαι] Ità de animæ statu post mortem incertus fluctuat passim Marcus. de corporis resurrectione multò magis assensionem cohibiturus. quod, nihil est itaq; mirum, si δόγμα ξένον nec παράδοξον, tantùm, sed, παράλογον etiam, Stoicis Athenienſibus est visum, prædicante Paulo, *Actor. c. 17. v. 18, 19.* Nos meliùs edocti, eâ bonitate præditum novimus esse Deum nostrum, universi conditorem, ut nolit servorum suorum, qui fidele ipsi obsequium in hac vita præstiterint, vel animas, vel corpora in morte prorsus intercidere, sed præmiis futuris utrúmque reservari.

Εἰ γὰρ δίκαιον ἐστὶ] καὶ δίκαιον ἔστι), sacra attestatur Scriptura. Εἰσὶ δίκαιον παρὰ Θεῷ Apostol. *ad Thess. epist. 2. c. 1. v. 6. &,* δικαιοσύνης στέφανον ἀποκεῖσθαι ὁ δίκαιος κριτὴς. *ad Tim. ep. 2. c. 4. v. 8. &,* ὃν γὰρ ἄδικος ὁ Θεὸς ἐπιλαθέσθαι τοῦ ἔργου ὑμῶν, καὶ τῆς ἀγάπης. *ad Hebr. c. 2. v. 10.* Nec tamen hinc sequitur, quod Pontificii statuunt, hominum opera bona dignitatis suæ ratione vitam æternam, gloriámq; cœlestem ità promereri, ut Deus injustus futurus sit nisi eam illis rependat. prout Rhemens. nostri *annot. in Luc. c. 21. v. 35. ad Thess. ep. 2. c. 1. v. 5. & Hebr. c. 6. v. 10.* Ut omittam enim τὸ ἀξιοῦσθαι, quod illi tantopere urgent, aliud planè sonare, prout nôrunt qui linguam Græcam vel primoribus tantùm labiis degustârunt. Rectè Durand. *in sent. l. 2. dist. 27. q. 2. Meritum de condigno strictè & propriè sumptum, videlicet pro actione voluntaria, propter quam operanti debetur merces ex justitia, sic, quòd si non reddatur, ille ad quem pertinet reddere, injustè facit, & est simpliciter & propriè injustus, non est hominis ad Deum.* quod ille cùm multis argumentis confirmâsset, concludit tandem, *sentire & dicere oppositum esse temerarium seu blasphemum. Quòd si quid,* inquit, *pro bonis operibus nostris datur vel redditur, potiùs & principaliùs est ex liberalitate Dei dantis, quàm ex merito nostri operis. Etsi dicatur, quòd quamvis Deus non constituatur nobis debitor ex aliquo nostro opere, constituitur tamen debitor ex sua promissione: sciendum est, quia quod redditur ex promissione præcedente, non redditur ex merito operis de condigno, sed solùm vel principaliter ex promisso.* Unde patet responsio ad id quod justum esse dicitur. Siquidem ut piè pariter ac præclarè Bernard. *de grat. & lib. arb. Justum apud Deum est ut reddat quod debet; debet autem quod pollicitus est, promissum quidem ex misericordia, sed ex justitia jam præstandum. justè enim & ex debito requiritur, quodcunq; vel gratis promittitur.* Et Bellarm. ipse *de pœnit. l. 3. c. 4.* explicans Joannis verba illa ex *epist. 1. c. 1. v. 9.* πιστὸς ὅτι καὶ δίκαιος. *Verba illa,* inquit, *fidelis est & justus, referuntur ad promissionem divinam. ideo enim Deus justus & fidelis dicitur, quia stat promissis, nec fidem fallit.* quod & *de justific. l. 5. c. 15.* confirmat ex illis Nehem. *c. 9. v. 8.* verbis, *Implesti verba tua, quoniam justus es.* Siquidem *veritas* sive *veracitas* pars est *justitiæ,* ut ex Cicer. *de invent.* Thom. Aquin. *sum. part 22. 2æ. q. 109. art. 3.* Denique potest aliquid justo atq; æquo consentaneum esse, quia justitiæ nullâ ratione repugnat, quod tamen nihil injusti, si non fiat, inducat. justum fuit quòd Solomon rex à Shimeio mandati violati de Hierosolymis continendo se, pœnas exegit: *Regum hist. l. 3. c. 2. v. 46.* quibus tamen remissis, nihil injusti admisisset. justum & æquum, quòd Abiatharo læsæ majestatis reo, patris caussâ vitam condonavit. *ibid. v. 26.* quem tamen si sustulisset, adversus justitiam nihil peccâsset.

Ἦν ἂν γὰρ δίκαιον] τί ἄπιστον κέκριται, εἰ ὁ Θεὸς νεκροὺς ἐγείρει; Paulus, *Act. c. 26. v. 8.* Athenagoras *de resurrect.* ἢ ὅτι ἀδύνατον, ἢ ὅτι ἀζήλητον. ἀλλ' οὔτε ἀδύνατον, οὔτε ἀζήλητον. οἱ ἀδύνατον, ἢ ὅτι τῷ μὴ γινώσκειν τὸ ἡμισόμενον, ἢ ὅτι τῷ δύναμιν ἀρκοῦσαν μὴ ἔχειν πρὸς τὸ ποιῆσαι τὸ ἀγνωσμένον· ἀλλ' ὅτι ἀγνοεῖν τι τὸν Θεὸν δυνατόν· καὶ πῶι δύναμιν, ὡς ὅτιν ἀρκοῦσα πρὸς πᾶν σωμάτων ἀνάστασιν, δείκνυσιν ἡ τούτων αὐτῶν γένεσις. οὐκ ἀδύνατον ἄρα. ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἀζήλητον. οἱ γὰρ ἀζήλητον, ἢ ὡς ἄδικον, ἢ ὡς ἀνάξιον. ἀλλ' οὐκ ἄδικον. δίκαιον γὰρ συναμφότερον, τὸν ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος ἄνθρωπον πάντων γένεσθαι πάλιν. παραγωγὸν τοῦδικου, πῶι τε ἐπὶ τούτοις δίκης πάλιν, ἢ τιμωρίας. οὔτε ἀνάξιον· οἱ γὰρ τὸ χεῖρον οὐκ ἀνάξιον, τυτέστι, τὸ φθαρτὸν ποιῆσαι σῶμα, καὶ παθητόν· πολὺ μᾶλλον τὸ κρεῖττον οὐκ ἀνάξιον, τοῦτ' ἔστιν, ἄφθαρτον καὶ ἀπαθές. εὐδόλον ἂν ὅτι καὶ [illegible] βλαπτὸν, καὶ δίκαιον, καὶ ἄξιον, ὃ τ[illegible] ὄντων σωμάτων ἀνάστασις. verùm de meis, quod nec se, Marcus; de corpore nihil soli[illegible]quam censeri volebant Stoici.

Ἐκ δὲ τοῦ μὴ ἅπαξ γεγενῆσθαι [illegible] qui nihil immen divinum Marcus [illegible] justi

justi aut iniqui. Deo vult imputari, etiamsi viros bonos in morte prorsus intercidere pateretur, quàm Papicolæ, qui Deum injustitiæ diserte καὶ γυμνῇ κεφαλῇ, quòd aiunt, incusarum eunt, nisi ipsis ob labores miselios in hac vita decurtatissima exantlatos, tanquam probissimè plenissiméq; commeritis, præmia æterna retribuat.

Πιστεύω σοι ὅτι μὴ ἀδίκως] Idem hoc, cum illo à Marco cum primis laudato, *l.* 11. § 6. ἔχει λόγον καὶ τοῦτο.

Δικαιολογῆ πρὸς τὸν Θεόν] Hoc est quod Apost. *ad Rom. c.* 9. *v.* 20. Μενοῦνγε, ὦ ἄνθρωπε, σὺ τίς εἶ, ὁ ἀνταποκρινόμενος τῷ Θεῷ; vult [σὲ ἀπάντων τῷ Θεῷ (i.e. σὲ πρὸς τὸν Θεὸν) ἀπολογεῖσθαι,] cum Epicteto *l.* 2. *c.* 16. σὲ μηδενὸς δικαιολογεῖσθαι πρὸς τὸν Θεόν. Ità pii prisci, etiamsi conturbabantur nonnunquam, cùm bonis hìc malè esse, malis bene animadverterent; illud tamen pro certo ac immoto statuunt fundamento; *Attamen Deus corde rectis bonus est. Psal.* 37. *v.* 1. &, *Tu certè, Domine, justus es.* Jerem. *c.* 12. *v.* 1. & Apost. *ad Rom. c.* 9. *v.* 14. Τί οὖν ἐροῦμεν; μὴ ἀδικία παρὰ τῷ Θεῷ; μὴ γένοιτο. & *ibid. c.* 3. *v.* 4, 5. Μὴ ἄδικος ὁ Θεός; μὴ γένοιτο· γινέσθω δὲ ὁ Θεὸς ἀληθὴς, πᾶς δὲ ἄνθρωπος ψεύστης, καθὼς γέγραπται, ὅπως ἂν δικαιωθῇς ἐν τοῖς λόγοις σου, καὶ νικήσῃς ἐν τῷ κρίνεσθαί σε. ex *Psal.* 51. *v.* 4. vide *infrà* § 12.

Οὐκ ἂν δ' οὕτω διαλεχθείμεθα τοῖς Θεοῖς] *non auderes ità cum eis disserere.* Cas. malim, *non ità disserere*, &. de æquo justóque cum eis ageres, nisi optimos justissimósque esse præsumeres.

§ 6. Ἔδιζε καὶ ὅσα ἀπομνήσεται] quid est enim quod usus & industria non possit? Horsum spectant tot poetarum illustrium monita. Menandri, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 29.

——πάντα γὰρ
Ταῖς ἐπιτηδείαις κατορθοῖ πράγματα.
——rerum omnium
Nihil est quod non conficiat assiduus labor.

Alexandridis,

Τὸ συνεχὲς ἔργον, πάντας ἐνείκασι τέλος.
Ubique finem assequitur continuus labor.

Philemonis,

Ἐκ τῆς φιλοπονίας γίγνετ', ἂν θέλῃς, κρατεῖν.
Datur laboris cupido quidvis assequi.

Antiphanis,

Τῆς ἐπιμελείας δῆλα πάντα γίγνεται.
Labori assiduo, nihil est quod non cesserit.

Sophocles *Oedip. rege.* à Plut. laudatum *de fortun.* & à Cle[illegible]nt. *strom. lib.* 5.

Ἀλωτὸν ἐν ——πᾶν δὲ τὸ ζητούμενον
[illegible]νει τις τ' ἀμελούμενον.
Spes [illegible]hendi exquicquid quæritur,
& huic vici[illegible]m incuse neglectum perit.
Ἀλωτὰ γίγνεται ἐπιμελείᾳ licujus:
Ἄπαντα.——

Laboriosæ diligentiæ assequi
Nihil est negatum.——

& ad Marci verba proximè, Menandri in *morosos*,

——ἀνὴρ χρὴ πράγματ' ἔχειν,
Τὸν ἐν πονηρῷ δ' ὅλως ἀπογνῶναί ποτε.
——*quem laborum non piget,*
Nihil arbitrari is debet insperabile.

Socrates Alcibiadi miranti, quî posset Xanthippen tam rixosam sustinere, & intolerandam esse dicti tanti, Ἀλλ' ἔγωγε συνήθισμαι· καθάπερ τεττιγίας ἀκούων συνεχῶς. *At ego*, inquit, *assuetus ei sum: nec me magis offendit, quàm rotæ stridor aquam educentis eos qui assiduè audiunt.* Nec sileri dignum hìc Æschyli illud, à Plut. *de legend. poet.* & *de perfect. indic.* à Stob. *tom.* 2. *tit.* 29. & *tit.* 117. à Cæl. Rhodig. *antiq. lect. l.* 8. *c.* 7. L. Gyrald. *de poet. l.* 6. Erasm. *apoph. l.* 6. relatum: qui dum in Isthmiis pugilum certamen spectabat, cùm altero eorum frontem percusso, corona tota exclamaret; Ioni Chio, qui proximè assidebat, latus fodiens, Ὀρᾷς, οὗ ἡ ἄσκησις ὄντως; ὁ παγκρατὴς σιωπᾷ· οἱ δὲ θεώμενοι βοῶσιν. *Vide*, inquit, *quanta sit vis exercitationis? ictus ipse silet: spectatores verò vociferantur.* ubi νύξας malui, *latus fodiens*, Flaccum imitatus, *epist.* 7. vertere; quàm, *aurem vellicans*, cum Paul. Leopardo; qui *emend. l.* 2. *c.* 21. & 22. Stobæum hìc emaculat, Cælium, Lilium, Erasmum castigat. De Cyro Xenophon *lib.* 1. Οὐκ ἀπεδίδρασκεν ἐκ τῆς πτῆξεως, ὡς τὸ μὴ ποιεῖν ἃ ἠπίστατο· ἀλλ' ἐκυλινδεῖτο, ἐν τῷ πρανεῖ αὖθις ἄμεινον ποιεῖν· Verùm Marco gemina prorsus Plut. *de tranquill.* Δεῖ μηδὲν ἀπομνώσκειν, μηδὲ ἀπιστεῖν, ἀλλὰ θαυμάζοντα καὶ ζητοῦντα καὶ συνερθυσιῶντα, πεῖραν ἅμα λαμβάνειν ἑαυτοῦ καὶ κατανόησιν ἐν τοῖς ἐλάττοσι πρὸς τὰ μείζονα, μὴ φεύγοντα, μηδὲ ἀποθνῆτα τῆς ψυχῆς πλὴν ὀλιγωρίας αὐτῆς, μηδὲ διαδιδράσκοντα· πάλαι γὰρ ἦδεν ἕκαστος ὑμῶν. ἀνὴρ γὰρ ἐμπειρίᾳ καὶ μελέτῃ ἀγύμναστον ἢ οἷον τὸ ῥᾷστον ἀεὶ διατείνουσα, καὶ πρὸς τὸ ἥδιστον ὁπλίζουσα τῶν ἀκινήτων ἀναχωρεῖσα γλυκυθυμία τῆς ψυχῆς. ἡ δὲ καὶ νόσοι, καὶ πόνοι, καὶ φυγαὶ μελετῶσα φαντασίαις ὑφισταῖσθαι, καὶ περιβαλλομένῃ τῷ λογισμῷ πρὸς ἕκαστον, εὑρήσει πολὺ τὸ καταφρονούμενον καὶ δόκιμον καὶ σαθρὸν ἐν τοῖς δοκοῦσι χαλεποῖς καὶ φοβεροῖς. Diogenes denique referente Laërtio, *l.* 6. Διατελεῖ ἐλέγχων τὴν ἄσκησιν· ἢ μὴ ψυχικὴν, τὸ ἢ σωματικήν. ταύτην καθ' ἣν ἐν γυμνασίᾳ συνεχεῖς γινόμεναι φαντασίαι, εὐλυσίαν πρὸς τὰ τῆς ἀρετῆς ἔργα παρέχονται. παρεπέπαιτο ἡ τεκμηρία τὸ ῥᾳδίως ἀπὸ τῆς γυμνασίας ἐν τῇ ἀρετῇ καταγίνεσθαι· ὁρᾷν τε γὰρ ὄντα τοὺς τέχνας, τοὺς βαναύσους καὶ τοὺς ἀλλαις, ἀπὸ τύχοι ὀξυχειρίαν τοὺ τεχνίτας ἀπὸ τῆς μελέτης πεποιημένους. τούς τε αὐλητὰς καὶ τοὺ ἀθλητὰς, ὅσον ὑποφέρουσιν ἑκάτεροι τῇ ἰδίᾳ πονήσει τῇ συνεχεῖ· καὶ ὡς ὅτι, εἰ μετώκησαν πλὴν ἄσκησιν καὶ ἐπὶ πλὴν ψυχὴν, οὐκ ἂν ἀνωφελῶς καὶ ἀπλῶς

ἀτιλᾶς ἐμόχθουν. ὑδὲν γε μὴν ἔλεγε τὸ παράπαν ἐν τῇ βίᾳ χωρὶς ἀσκήσεως καρτερᾶς· σωματῶν ἢ ταχέων πάντ' ἐνικήσαμεν. Vide *ad l.* 3. § 6. Senec. *ep.* 50. *Nihil est, quod non expugnet pertinax opera, & intenta ac diligens cura: roborat in rectum quamvis flexa, revocabis; curvatas trabes calor explicat; & aliter natæ in id finguntur, quod usus noster exigit. quantò facilius animus accipit formam, flexibilis & omni humore obsequentior? & ep.* 80. de athletis agens. *Illud maximè revolvo mecum, si corpus perduci exercitatione ad hanc patientiam potest, quâ & pugnos pariter & calces non unius hominis ferat, quâ solem ardentissimum in ferventissimo pulvere sustinens alliquis, & sanguine suo madens, diem ducat: quantò facilius animus corroborari possit, ut fortunæ ictus invictus excipiat, ut projectus & conculcatus exurgat?* Idem *de ira l.* 2. *c.* 12. *Nihil est tam difficile & arduum, quod non humana mens vincat, & in familiaritatem perducat assidua meditatio: nullique sunt tam feri & sui juris affectus, ut non disciplinâ perdomentur.* Mox, ubi varia hujus rei exempla protulerat; *Mille sunt alia, in quibus pertinacia impedimentum omne transcendit, ostenditque nihil esse difficile, cujus sibi ipsa mens patientiam indiceret.*

Ἡ χεὶρ ἡ δεξιὰ] Τὴν δεξιὰν τῆς ἀριστερᾶς φύσει κρείττονα εἶναι, multis locis inculcat, multisq; rationibus contendit Aristoteles *de partib. animal. l.* 3. *c.* 4. & *l.* 4. *c.* 8. *de animal. incessu. c.* 4. *ethic. Nicom. l.* 5. *c.* 7. & *Eudem. l.* 4. *c.* 5. & *in problem. l.* 21. *q.* 12, & 13. & 19, & 31. Idem tamen, Καὶ τοι, inquit, ἐνδέχεται πάντας ἀμφιδεξίους γενέσθαι. Εἰ γὰρ πάντες τῇ ἀριστερᾷ μελετῶμεν ἀεὶ βάλλειν, γυμνάσια ἂν ἀμφιδέξιοι· ἀλλὰ φύσει γε ἀριστερά ἐστι· καὶ τὰ δεξιὰ ὑπὲρ ἥττονα φύσει βελτίω ἐστὶ τὰ ἀριστερῶν, κἂν πάντα ποιῶμεν τῇ ἀριστερᾷ, καθάπερ τῇ δεξιᾷ. Vult omnino dextra naturâ fortiora ac validiora siniſtris esse. At Plato, (quem & hoc nomine is notat, *polit. l.* 2. *c.* 10.) *de legib. l.* 7. hoc tanquam delirium exagitat, Ὡς ἅπερ τὰ δεξιὰ καὶ τὰ ἀριστερὰ διαφέροντα ἐκ φύσεως πρὸς τὰς χρείας εἰς ἑκάστας τὰς πράξεων, τὰ αὐτὰ χρήσεως. quod & refutare conatur primò membrorum reliquorum exemplo. ἐπεὶ τάγε περὶ πόδας τε καὶ τὰ κάτω τῆς μελῶν ὑδὲν διαφέροντα εἰς τοὺς πόνους φαίνεται. quod idem de oculis auribúsq; dici poterat; & nutricum matrúmq; maximè insciticæ usuique pravo adscribit. Τὰ δὲ χεῖρες * ἀνοίᾳ [* ἀμοιρία alii] τροφῶν καὶ μητέρων οὐ χωλοὶ γεγένηνται ἔκγονοι. τῆς φύσεως γὰρ ἑκάστοις τῆς μελῶν χάριν ἐπορρόπους, αὐτὰ διὰ τὰ * ἤδη [* ἤδη forsan] διάφορα αὐτὰ ποιήσαμεν, οὐ ὀρθῶς χρώμενοι. Dein rejicit etiam operum quorundam instantiis: ἐν ὅσοις μὲν γὰρ ἔργων μὴ μίαν διαφέρει, λύρα μὲν ἐν δεξιᾷ χρώμενον, πλήκτρῳ ἢ ἐν δεξιᾷ, πρᾶγμα ἐστὶν, καὶ ὅσα τοιαῦτα· τύποις δὲ παραδείγματα χρώμενον, καὶ εἰς ἄλλα, μὴ δίον, ἕτω ἀριστερᾷ χρῆσθαι ἄμεινον. *Siquidem in quot quibusq; operibus utrâ utamur nihil refert, sicut inter lyram tangendam, lyram siniſtrâ, plectrum dextrâ, an è converso teneamus, nullius momenti res est. aliáq; ejusdem rationis, quicunq; animadverterit, is his exemplis edoctus, ni ad alia etiam negotia, ubi oportebit utrâq; pariter citra discrimen usus fuerit, insana certè parùm distabit.* quæ verba ideò lubentior verto, cùm quia Serranus ità reddidit, ut sensum autoris haud clarè satis expresserit; tum ut locum ab interpunctione priùs laborantem restituam explicémque. demum ratiocinatur à ritu gentium quarundam. Ἔδειξε δὴ ταῦτα ὁ τῶν Σκυθῶν νόμος, ὃς ἐν ἀριστερᾷ μὲν τόξον ἐπάγων, ἐν δεξιᾷ δ' οἰσὸν προσαγόμενος μόνον· ἀλλ' ὁμοίως ἑκατέραις ἐπ' ἀμφοτέραις χρώμενος. quibus accenseri possunt & Benjamitæ illi funditores ἀμφιδέξιοι, insigni in eo genere artificio præditi. *Judic. c.* 20. *v.* 16.

Διὰ τὸ ἀνέθιστον] ità Plato suprà, διὰ τὰ ἤθη, vel ἕθη, potiùs.

Τὰ χαλινὰ ἐρρωμενέστερον ἢ ἡ δεξιὰ κρατεῖ] Neque hoc Plato penitus tacuit. Πάμπολλα δ' ἕτερα τοιαῦτα παραδείγματα ἐν ἡνιοχείαις τε δεῖ καὶ ἐν ἑτέροις· ἐν οἷς μαθεῖν δυνατόν, ὅτι παρὰ φύσιν κατασκάζουσιν οἱ ἀριστερὰ δεξιῶν ἀναπίπτοντες κατασκάζοντες.

Τοῦτο δ' ἤδη] Itaque Plato, διαφέρει δὲ πάμπολυ μαθὼν καὶ μαθὸν τὸν γυμνασθέντα καὶ μὴ γεγυμνασμένον. *Multum interest inter eum, qui utrâque manu uti didicerit, assueveritque, & eum qui alterum tantum.* quod & à re *athletica*, & à *militari*, mox comprobat. Ideo autem usus obtinuit, ut *ad frænum siniſtra* adhibeatur, quò dextra vel virgæ, quâ equus regitur, vel armis, quæ gestanda ac utenda fuerint, putà ensi hastæve exerendis, exercendisq; immunis relinquatur. Xen. *de re equestri.* Ὁ ἱππεὺς τῇ μὲν ἀριστερᾷ ἄγει τὸν ἵππον, τῇ δὲ δεξιᾷ τὸ δόρυ ἔχει. quanquam posset & alia assignari ratio, cur frænum fortiùs siniſtrâ teneatur; si verum foret, quod Solinus habet, *polyhist. c.* 1 *Parti dextræ habilior ascribitur motus, lævæ firmitas major.* Verùm in hoc Solinum rejicit meritò Cl. Salmasius. quem vise sis in *exercitationum* the auro illo πλοῦτον διεφθάρθαι.

§ 7. Ὁποῖον δεῖ καταλιπεῖν ἀνὰ τὸν θάνατον] qualem ipse se velit à morte deprehendi. Vide *l.* 6. § 30. *ad finem.* ésq; hæc lectio satis commoda. non celabo tamen suspicionem meam; legi posse non minùs commodè καταλειφθῆναι, *qualem te à morte relinqui oportet*; sive *necesse sit*, & *quod animum, & quod corpus attinet.* siquidem quales nos quoad corporis statum, mors deprehensura sit, τοῦτο ἐφ' ἡμῖν οὐκ ἔστιν, ut cum Stoicis loquamur.

Τῶν βεβιωμένων τὸν βίον] vide *ad l.* 2. § 17. & *l.* 4. § 26. & *l.* 5. § 24.

Τῶν ἀχθέντων] vide *ad l.* 4. § 3. 50.

§ 8. Τὰ μὲν

§ 8. Γυμνὰ τῷ φλοιῶν] vide *lib.* 3. § 11. & *supr.* § 2. Mat. Casimirus Lyric. *l.* 3. *od.* 12.

Si primum vacuis demere corticem
Rebus, Fusce, velis, cætera diffluunt,
Vernæ more nivis, quæ modò nubium
Leni tabuit halitu.

Τίς ὁ ἑαυτῷ ἀφροσύνας αἴτιος] Forsan [πῶς πᾶς] τις, vel [ὅτι πᾶς] τις. quia sequitur, πῶς ὑδεὶς ὑπ' ἄλλου ἐμποδίζεται. (de quo vide *l.* 5. § 34.) hoc est, quod ille apud Plut. *de tranquill.*

Οὔτις ἐμοὶ τῷ ἄλλος ἐπαίτιος, ἀλλ' ἐγὼ αὐτός. ità enim legendum, non ἄλλων. vide *lib.* 7. § 16.

§ 9, Παγκρατιαστῇ, ὐχὶ μονομάχῳ] *pugili*, sive *pancratiastæ*, *non gladiatori*. quia alter armis nativis χρῆται, *lib.* 10. § 38. alter depugnat adscitiis, itaque gladium si depositurus, statim occiditur; alter manum præstò semper habet; nec quicquam amplius, nisi ut dextrè utatur, est opus.

Ἀεὶ ἔχει] De virtute pariter Antisthenes, Ὅλον ἀναφαίρετον, ἀρετή. Laërt. *l.* 6. at quod de *baculo* Aristot. *de motu animal*, *c.* 8. idem de ense, vel alio quovis telo, dici potest. Γίνεται δὲ τοῦτο ἀφαίρετον μέρος, ἡ βακτηρία. vide *lib.* 11. § 36. sed & Cleanthis placitum *ibid. lib.* 7. in Zenon. Διαπεπτωκὼς χρῆσθαι τῇ ἀρετῇ ἀναπόβλητος χαίρει· ὐ πάντοτε τῇ ψυχῇ χρῆται ὅσῃ τελείᾳ. ὁ στωϊκός.

§ 10. Τοιαῦτα τὰ πεζύγματα] leg. ποῖα αὐτὰ τὰ πεζύγματα. *qualia sint ipsa per se nuda.* ut *supr.* § 8. & *l.* 8. § 11.

Διαιρῶντα] de *distributione* ista, vide *lib.* 2. § 12. & *l.* 4. § 21.

§ 11. Ἡλίκλω ἐξυσίαν] Vide *lib.* 7. § 53, 54.

§ 12. Τὸ ἐξῆς τῇ φύσει μήτε θεοῖς μεμπτέον] τὸ illud D. Boot. vult esse casûs primi. ut sit τὸ ἐξῆς τῇ φύσει, clausula, superioribus periocham istam annectens, sensúmq; hunc exhibeat; *Quod ex rei natura ad ea quæ suprà posita sunt consequitur.* At interpres uterq; in casu quarto accepit. *Quod ad naturam consequitur.* Xyl. *Quicquid in serie ac sequela eventuum naturalium ordinaria contingit.* Casaub. Ego malim, *quicquid contingit naturæ consentaneum, de eo nec Dii culpandi nec homines.* hoc est, nulla de re. πάντα γὰρ κατὰ τὸν ὅλον φύσιν. τὸ ἐξῆς τῇ φύσει. sicut *lib.* 7. § 54. τὸ ἐξῆς τῇ κατασκευῇ. Idem quod *lib.* 2. § 9. τὸ ἀκόλουθον τῇ φύσει. Syntaxis autem est, qualis apud Gregor. Naz. *in Basil.* Τί τοῦτο οὐκ ἐπαινετέον μᾶλλον, ἢ μεμπτέον; vide *supr.* § 5.

Ἀκούτες] Vide *lib.* 11. § 18. *consid.* 3. Δεῖ δ' ὃς ἂν κακυργῇ ἄκων, συγγνώμην ἔχειν. Hippias apud Platon.

Οὐδενὶ μεμπτέον] Epictet. *lib.* 3. *c.* 26. Οὐ δεῖ μέμφεσθαι οὐδενί, ἐγκαλεῖν οὐδενί, προσδέεσθαι τῆς διοικήσεως τοῦ ὅλου. ità enim legend. non προσθεῖναι. Et *ibid. c.* 10. Μὴ θεὸν μέμφεσθαι, μὴ ἄνθρωπον. Idémque *enchir. c.* 5. Ἀπροσδέητος ἔργον τὸ ἄλλοις ἐγκαλεῖν, ἐφ' οἷς αὐτὸς πράσσει κακῶς· ἠργυρίου παρ' ἄλλου, τὸ ἑαυτῷ. πιστὸν ἄλλου, τὸ μὴ ἄλλοις, μηθ' ἑαυτῷ.

§ 13. Πῶς γελοῖον] Plaut. Trucul. 2. 1.

Vertit sese rota vicissim: Stultus est, qui id admiretur.

Ξένον] Vide *lib.* 4. § 29. & *lib.* 8. § 15. Antisthenes apud Laërt. *lib.* 6. τῷ σοφῷ ξένον οὐδέν, οὐδ' ἄπορον. locus mendi manifestus, in quo tollendo frustrà operam posuerunt viri magni. Ambros. Camald. *novum* quasi καινὸν legerit. quidam, οὐδ' ἀξιέρεστον. quod Henr. Stephan. non probat. ἄπορον tolerari posse putat; sed suspectum tamen habet. Is. Casaub. quid si ἀπρὸν legatur? ut sapienti *nihil deesse velit.* verùm hoc, ut aliquid videatur, non satisfacere tamen ipse profitetur. haud infelicior istis saltem forsan futura est conjectura nostra, si οὐδ' ἀπερισθύμητον rescribamus. conjunxit hæc certè Marcus noster *sup.* § 1. Ξένον οὖν τῆς παιδὸς καὶ θαυμάζων, ὡς ἀπερισθύμητα, τὰ καθ' ἡμέραν γινόμενα.

§ 14. Ἢτοι ἀνάγκη εἱμαρμένη ἀπαράβατος τάξις, ἢ μείλικτα ἱλάσιμος] Casaub. *aut fatum, (idque vel necessitas absoluta, & decretum inevitabile, vel placabilis flexibilisque providentia.) aut confusio fortuita.* &c. ut videatur legisse, ἢ τοι εἱμαρμένη, [καὶ ἢ] ἀνάγκη [καὶ] ἄπαρ, τ. &c. At Xyl. *aut necessitas fatalis, atque ordo inevitabilis,* ut [καὶ] alterum tantùm incertum voluerit, cui accedo potiùs, quanquam malim ἀπαράβατον *inviolabilem*, quàm *inevitabilem* reddere. Certè fato τὸ ἱλάσιμον nullo modo convenit. Maro *Æn. l.* 6.

Desine fata Deûm flecti sperare precando.

ad quem locum Servius: *locutus est secundum Epicureos qui dicunt.*;

Nec bene promeritis capitur, nec tangitur irâ.

Est Lucretii *lib.* 1. quanquam & Stoicos adjicere potuerat, & hos magis, quia fata illi nulla agnoscebant.

Φυρμὸς εἰκαιότητος] *confusio inanis.* Xyl. *confusio merè fortuita.* Casaub. sive *temeraria.* φυρμὸς εἰκαιότητος, *confusio temeritatis*; quo vocabulo usus est Marcus & *lib.* 2. § 13. ἀντὶ τῆς εἰκῆ, *temeraria, fortuita.* Lugd. edit. φυρμὸς ἀκιότατος pro quo Annot. ἀκιώτατος substituit; vertitq; *confusio durissima.* Hesych. certè, Ἀκιώτατοι, ἄφρονες. κἀς γὰρ θεὸς γίνεται. ex Hesiodi *oper. l.* 1. *v.* 433.

Δαφοινὸς δ' ἢ πελείης ἀκιώτατος ἰσοβώτης.

Verùm τὸ ἄκιον istîc non magis locum habet, quàm οἱ κλῆες, aut etiam θείπης καὶ ἴπες, vermiculi illi scil. à quibus vocabulum id desumptum est. *confusio* nimirum *dura* planè, *quam corrodere dissi nequeunt.* Ego siquid mutandum (quod nihil est necesse) videretur, εἰκαιότατος mallem, quod optimè convenit cum eo quod sequitur, ἀπερισπαστος. siquidem, quæ rectore carent, temerè feruntur.

Ἀπερι-

Ἀπροσάτῃ] id est, χωλῇ τῷ προσάτῃ, sive ἀνημμόνδι] utì ipse se mox explicat. Hesych. ἀπροσάτευτος, ὁ μὴ ἔχων προσασίαν τινός. *cui nemo præest*; vel etiam, *qui nulli*. utrovis enim modo sumi possunt Hesychii verba. verùm istic ἀπροσάτητος passivè sumitur; quomodo eidem ἀπροσάτητον est ἀφύλακτον, ἀνεπίσκοπον, *cui curator & inspector nullus est*.

Εἰ μὴ ἀπρόβλεπτος ἀνάγκη] Senec. *epist.* 16. *Quid mihi prodest philosophia, si fatum est? quid prodest, si Deus rector est? quid prodest, si casus imperat? nam & mutari certa non possunt: & nihil præparari potest adversus incerta, si aut consilium meum Deus occupavit, decrevitque quid facerem, aut consilio meo nil fortuna permittit. Quicquid est ex his, vel si omnia hæc sunt, philosophandum est. sive nos inexorabili lege fata constringunt, sive arbiter Deus universi cuncta disponit, sive casus res humanas sine ordine impellit & jactat, philosophia nos tueri debet. hæc adhortabitur, ut Deo libenter pareamus, ut fortunæ contumaciter resistamus: hæc docebit, ut Deum sequaris, ferasque casum.*

Ἄξιον αὐτὸν ποίησον τῆς ἐν τῷ θεῷ βοηθείας] vide *supr. ad* § 1. & *l.* 9. § 28.

Ἀσμένιζε] *gratum habe, gratulare tibi.* Cas. *contentus esto.* Xyl. *sat habeas.* vide *l.* 5. § 9. ἀσμενίζειν εἰς τὰ πρόσω.

Κἂν σκωρίᾳ τι ὁ κλύδων] Melius saniúsque consilium, quàm Marcus hîc, suggerit nobis Augustinus *de divers. serm.* 19. *Transeunt omnia cum diebus; noli tu transire cum illis. est quò te teneas, ut non transeas. res humana tanquàm fluvius decurrit, tene te ad lignum nè traharis. quo me teneo? verbo Dei, quod manet in æternum.* Petr. *epist.* 1. *c.* 1. *v.* 23, 25. & *ibid. serm.* 24. *Vis comprehendere verbum manens? noli sequi flumen carnis. quis comprehendat verbum manens, nisi qui in ipso manet?* Idémque *de verb. Apost.* 4. *In Deo spem pone. si posueris spem in ipso spiritu, quo homo es,* (quod Marcus hîc monet) *iterum spiritus tuus in carnem relabitur, quia non dedisti eum illi à quo suspendatur. ut contineas te, noli remanere in te, transcende te; in illo te pone, qui fecit te.*

§ 15. Τὸ μὲν τῆς λύχνου φῶς] collatio gemina Christi illi, Matth. *c.* 6. *v.* 22, 23.

§ 16. Ὅπ ἥμαρτε] forsan, ὃν ἥμαρτέ τις. ut τις excriptori minùs cauto exciderit, dum in τί, quod proximè sequebatur, oculum intendit.

Τί δὲ δοκεῖ σοι, εἰ τοῦτο ἁμάρτημα] Vide *l.* 11. § 18. *consideratum.* 5.

Εἰ δὲ καὶ ἥμαρτεν] etiamsi peccârit quis, pœnitentiam satisfactionis justæ loco haberi postulat. vide *l.* 1. § 7. Arrian. *de gest. Alex. l.* 7. Μόνη γὰρ ἰατρὸς δικὴ ἴασις ἁμαρτίας ὁμολογεῖν τε ἁμαρτάνοντα, καὶ δίκην ἐπ' αὐτῷ μεγαλυνόμενον. ὃς τοῖς παθοῦσί τι ἄχαρι, καὶ πάντα κατὰ λόγον τὰ παθήματα φανούμενα, εἰ ὁ δεσπότης αὐτὰ ξυγχωρεῖ, ὅτι καὶ δέσποινα. Petron. *satyr. Sævi quoque implacabilésque domini crudelitatem suam impediunt, quando pœnitentia fugitivos reduxit; & dediticiis hostibus parcimus.*

Κατέφρονεν αὐτὸς ἑαυτόν] quod Galen. *de affect. corrig. c.* 4. κολάζουσ ἑαυτόν. vide *lib.* 8. § 10. Juvenal. *sat.* 13.

Exemplo quodcunque malo committitur, ipsi
Displicet autori. prima est hæc ultio, quòd se
Judice, nemo nocens absolvitur.—

Ὅμοιον τοῦτο τῷ κολαβρύττειν τὸν ἑαυτῆς ὄφιν] Plut. *de sanit. conserv.* Ὁ γὰρ ὀπισθόπους ἀναλογισμὸς δῆγμός αἰκάτου τὸν ψυχικόν. Et *de tranquill.*

Ἡ σωφροσύνη, ὅπ σωφρονεῖν δεῖν ὀργισμένους, (ex Euripid. *Orest.* i. e. τὸ σωφρονεῖν, ut Stob. explicat *tom.* 2. *tit.* 24.) οὐκ ἔλκος ὂν σαρκὶ, τῇ ψυχῇ τὸν καταμέλειαν, αἱμάσσουσα δεῖ καὶ νύσσουσα ἐκπολεῖπει. Senec. *de ira lib.* 3. *c.* 26. *Maxima est factæ injuriæ pœna, fecisse: nec quisquam gravius afficitur, quàm qui ad supplicium pœnitentiæ traditur. Nulla major pœna nequitiæ est, quàm quòd sibi displicet.* Idem *epist.* 42. Est autem, κολαβρύττειν καὶ κολαβρύττειν de arboribus propriè dictum, ὅπ τὸν ἀπολεπιζομένων δρυῶν, ut Grammatici volunt, quibus *cortex dilacerando detrahitur.* nam quod Etymologus addit, de hominibus victûs gratiâ, cùm glandibus primò vescerentur, ad mutuam usque sui dilacerationem secum invicem depugnantibus, quod verbo originem dederit; merum est nugamentum. Indè ad homines traductum & ὅπ δρύπτειν plurimùm usurpatum. ὅταν τις ἑαυτὸν καταπλήσσῃ ὅπ δρύπτει. Hesych. De athletis usurpavit Marcus *l.* 6. § 19. & Apollonius ibi relatus. de hastâ vulnerato, Homer. *Il.* ϖ'. *v.* 324.

--πρυμνὸν δ' βεβαρὸν δουρὸς ἀκωκὴ
Δρύψ' ἀπὸ μυόνων.——

de naufrago ad scopulum allisо, *odyss.* ε'. *v.* 426.

Ἔνθ' ἀπὸ ῥινός τε δρύφθη.

de aquilis, sese invicem, an eos, quorum ora involaverant incertum, lacerantibus; *odyss.* β'. *v.* 153.

Δρυφάσσουσ' ὀνύχεσσι παρειὰς ἀμφὶ τε δειρὰς.

de mulieribus luctu & mœrore correptis, Hesiod. in *scut. Herc. v.* 243.

——κὴρ δ' ἐδρύπτετο παρειάς.

de Hecuba Euripides;

——δρύπτει τε παρειὰν,
Δίασμον ὄνυχα πλευρόθεν παρεγομένη.
--dilaniátque genas,
Unguem cruentum lacerationibus adhibens.

Et in *epigram. anthol.* --καὶ δρύπτουσα παρειάς. Indè, ἀμφιδρυφὴς ἄλοχος, sive γυνή. *Il.* β'. *v.* 700. cui —ἀμφίδρυφοί εἰσι παρειαί. *Il.* λ'. *v.* 393. *Utrasque lacerata*, sive *laniata, genas.* ut Maro *Æn. l.* 12. *Et roseas laniata genas.*

καὶ ἀ-

Καλαβύθιον] raque τῶν ὄψων est, quod Silius *bell. Pun. l.* 8. *Ora manu lacerans.*—
Et Naso *metam. l.* 11.

Ora, comam, vestem lacerant.—

quæ omnia in luctu fieri allolent. sed nec in pœnitentiæ remorsu, ubi acriùs is urget, minùs. Sic enim de Alexandro post Clitum interfectum, Curtius *l.* 8. *c.* 2. *laniare deinde os unguibus.* haud inepte ergò Marcus pariter ait habere se, si pœnituerit, ac si id fecisset, quod per doloris vim à pœnitentia obortam, fieri etiam non rarò solet.

Τῷ μὴ θέλοντι τῶν συκῶν ὀπὸν ἐν τοῖς σύκοις φέρειν] Ita *l.* 4. § 6. Θέλει τῶν συκῶν ὀπὸν μὴ ἔχειν. Ad Marci mentem Senec. *de ira l.* 2. *c.* 10. *Non irascetur sapiens peccantibus. quare? quia scit neminem sapientem nasci, sed fieri. scit pauciſſimos omni ævo sapientes evadere. quia conditionem humanæ naturæ perspectam habet: nemo autem naturæ sanus irascitur, quid enim si mirari velit, non in sylvestribus domis poma pendere? quid si miretur, spinetis senectas non utili aliquâ fruge compleri? nemo irascitur, ubi vitium naturæ defendit.* Illud verò ἐν σύκοις suspectum forsan alicui esse possit, tanquam ab interpolatoris cujuspiam manu, non à Marco ipso extiterit. cùm non tam in fructu ficûs ὀπὸς iste, quam in frondibus & stirpe ipsâ deprehendatur. Synes. *de providen.* 2. Καὶ τῆς συκῆς ὁρῶμεν γλυκύτατον μὲν τὸν καρπὸν· φύλλα δ' ἢ φλοιὸν ἢ ῥίζαν ἢ πέμμον, ἅπαντα ὀπωδέστερα. Plutarch. item *Sympos. l.* 5. *c.* 9. Γλυκὺς καρπὸς ἀπὸ δένδρου φύεται πικροτάτου. τῆς δὲ συκῆς τὸ ξύλον ὀπῶδές ἐστιν· ὥστε καύσιμον μὲν ἐκδίδοναι δριμύτατον καπνόν, καλακαυθῆσαι δὲ τῶν ἐν τῇ τέφρᾳ κονίαν ῥυπτικωτάτῳ παρέχειν ἴσον δριμύτητι. verùm nec fructus quoque lacteo isto humore, antequam maturitatem consequatur, immunis est; quem ideo *pomi infantiam* vocat Plinius *l.* 18. *c.* 19. Idémque *ibid. c.* 28. *succus lacteus in capite ficis, in corpore non item.* & *l.* 23. *c.* 7. *Exprimitur ante maturitatem pomi.* Plutarch. ipse *ibid. lib.* 6. *c.* 10. τὸ φυτὸν ἅπαν ὀποδέσαπεν· ὥστε καὶ τὸ σῦκον αὐτὸ, καὶ τὸ ξύλον, καὶ τὸ ἔρνος ἀναπεπλῆσθαι. leg. καὶ τὸ φλοιὸν, vel καὶ τὸ θρίον ἀναπεπλῆσθαι.

Ἢ τὰ βρέφη κλαυθμυρίζοντας] Senec. *de ira. l.* 2. *c.* 9. *Si irasceris juvenibus senibusque quòd peccant; irascere infantibus, quòd peccaturi sunt. Nam quis irascitur pueris, quorum ætas nondum novit rerum discrimina? major est excusatio, & justior hominum esse quam puerum.* quod autem *de infantium vagitu* Marcus, idem de *gruum clangore* Liban. *orat.* 12. Ὥσπερ ἐκ ἂν ἐκόλαπτε γεράνους διὰ τῶν κλαγγήν· ὕπνος δὲ ἐκοίμησε [διὰ τῶν σῶν ἢ τῶν ὕζειν.]

Τί γὰρ πάθῃ] quod *lib.* 10. § 30. τί δὲ ποιήσει; *quid enim faciet?* Lucian. *ad eum qui dixerat, Prometheus es.* τί δὲ πάθοιμι; ἐμμενετέον δὲ οἷς ἅπαξ προειλόμην. *quid enim faciam?* &c. Idémque in *peculantib.* τί δὲ ἂν πάθοι τις, ὅταν φίλος ἀνὴρ βιάζηται; *quid enim faciat quis, ubi vir amicus urserit?* Laco apud Ælianum *l.* 9. *c.* 27. quòd lacrymas mitteret, reprehendenti, τί πάθω; ἢ δὲ ἐγὼ αἴνος τοῦτο. ἡ φύσις ἡμᾶς ῥέπει. Joan. Chrysost. *in* 2. *ep. Cor. orat.* 1. Καὶ τί πάθω, ὅτι μαρτυρίᾳ καιρὸς οὐ πάρεστι νῦν; *Quid faciam, cùm martyrii jam tempus non sit?* Galen. *method. l.* 10. τί ἂν ἔν τις πάθοι πρὸς ἀνθρώπους μήτε ἔργῳ μήτε λόγῳ πειθήναι δυναμένους; Terent. *Heautontim.* 4. 1.

Quid cum illis agas, qui neque jus, neque bonum atque æquum sciunt?

Εἰ οὖν χαλεπὸς εἶ] *si igitur trux es.* Xyl. imò, *si acer ipse validusque es.*

§ 17. Εἰ μὴ κακὸν ἦν] vide *ad l.* 3. § 6, 7. sed & Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 2.

Ἡ γὰρ ὁρμὴ σου ἔστω εἰς τὸ πᾶν δεῖ ὁρᾶν] Sententia defecta. Casaub. *Tendas semper propositum tuum ab omni necessitate ac coactione liberum.* aliter scribere-otur. ἡ ὁρμή σου ἀβίαστος ἔστω. At Xyl. hæc sequentibus conglutinat. *Tui animi motus ità sint compositi, ut omnia circumspicias.* mihi nec istud placet, nec, quod censeam sentiámve, probabile aliquid impræsentiarum occurrit. forsan ἡ γὰρ ὁρμὴ σου ἔστω εἰς [τάδε] πάντη. *etenim conatus tuus ad ista, τὸ κάθηκον* scil. ἢ τὸ ἁληθές, *omnino tendat.* ut τὸ ἀεὶ ὁρᾶν ad sequentia pertineat. vel etiam si ἀβίαστος illud admittere libuerit; ἡ γὰρ ὁρμὴ σου ἀβίαστος εἰς τὸ πᾶν. *impetus enim, sive conatus tuus non est coactioni aut vi ulla ex parte obnoxius,* quò minùs ab eis abstinere possis; vel quæ officio tuo adversantur, agendis, vel quæ veritati repugnant, dicendis. vide *l.* 10. § 33.

§ 18. Τὸ σὸν φαντασίαν σοι ποιεῖν] *quod se objicit tibi.* Casaub. *quod cogitationem tuam commovet.* Xyl. imò, *quod phantasiam tibi afficit.* ut *lib.* 3. § 11.

Ἀναπύσεων διαρρύσεις] vide *supr.* § 8. 10.

§ 19. Κρεῖττόν τι ἢ δαιμονιώτερον] τὸ ἔν σοι θειότερον. *supr.* § 1. & *l.* 11. § 19. τὸ ἔν σοι θειότερον μέρος. vide Julian. *infrà ad* § 26. Epictet. *l.* 1. *c.* 3. τί γάρ εἰμι; παλαιόπρεπον ἀνθρωπάριον. ἢ τὰ δυσχερῆ μὴ σαρκίδια ἀλλ' ἔχεις τι καλὸν περὶ σαρκίδιον. τί οὖν ἀρεῖς ἐκεῖνο, τάχα πρὸς θηρίοις ἔσῃ; leg. προσθήσεις. de qua voce vide Synes. *epist.* 57. *supra ad* § 3. & Marcum *l.* 10. § 24.

Τῶν νοσερασμάτων σε] vide *ad l.* 2. § 2. & *l.* 10. § 38. Clemens *strom. l.* 4. Δεῖ γὰρ κύριον εἶναι τὸν κεκτῆσθαι τῆς ἑαυτοῦ γνώμης· μὴ νοσεράσεσιν, ἀψύχων δίκην ὀργάνων, ἀφορμὰς ἅπαξ μόνον παρὰ τῆς ἔξωθεν αἰτίας λαμβάνουσι.

Τί μοι γάρ ἐστιν ἡ διάνοια] vide *l.* 5. § 11. & *l.* 10. § 24.

§ 20. Τὸ μὴ εἰκῇ] vide *l.* 2. § 16. & *infrà* § 24.

Ἐπὶ τὸ κοινωνικόν] vide *l.* 5. § 16. & *l.* 7. § 55. & *l.* 8. § 34. & *l.* 11. § 21.

§ 12.

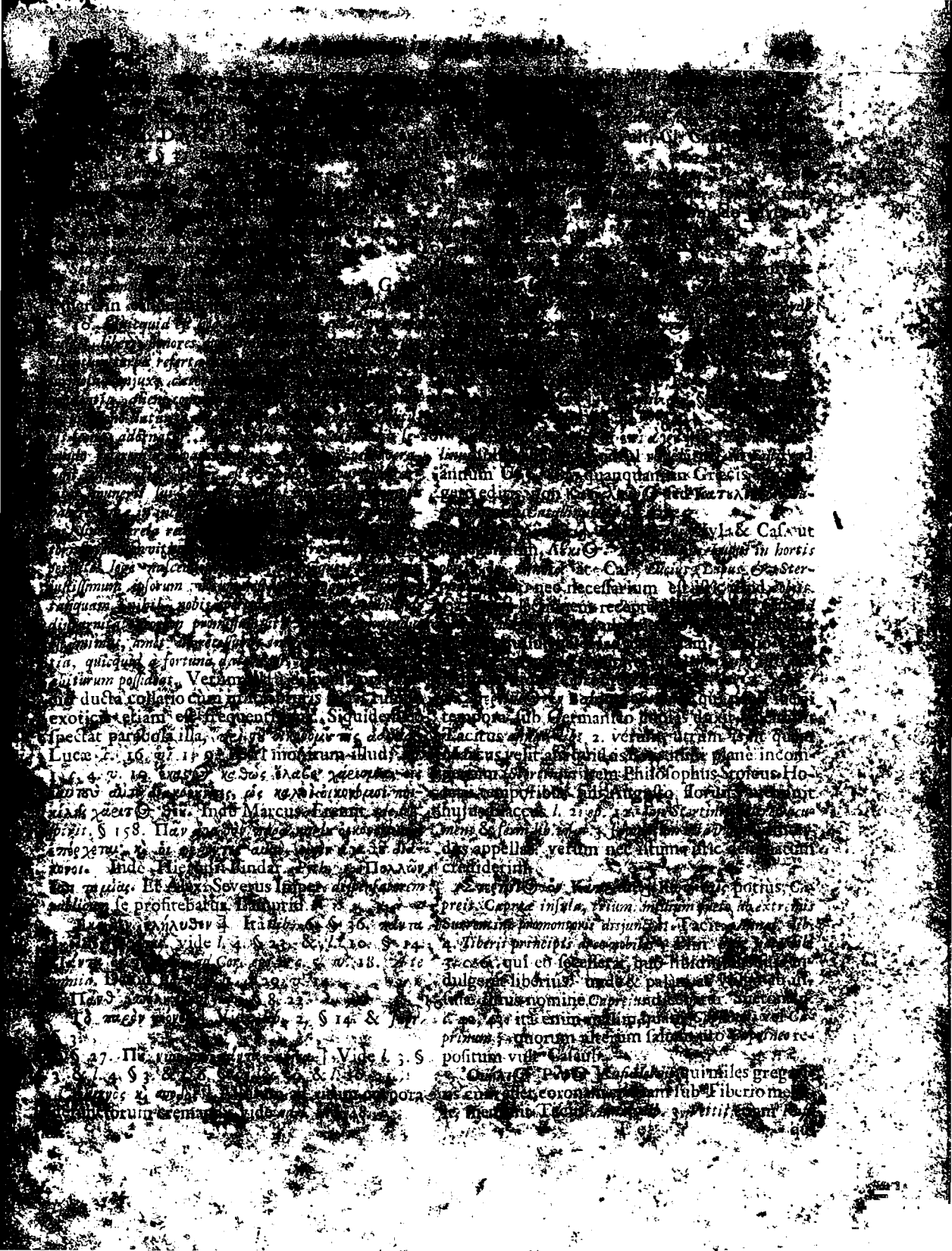

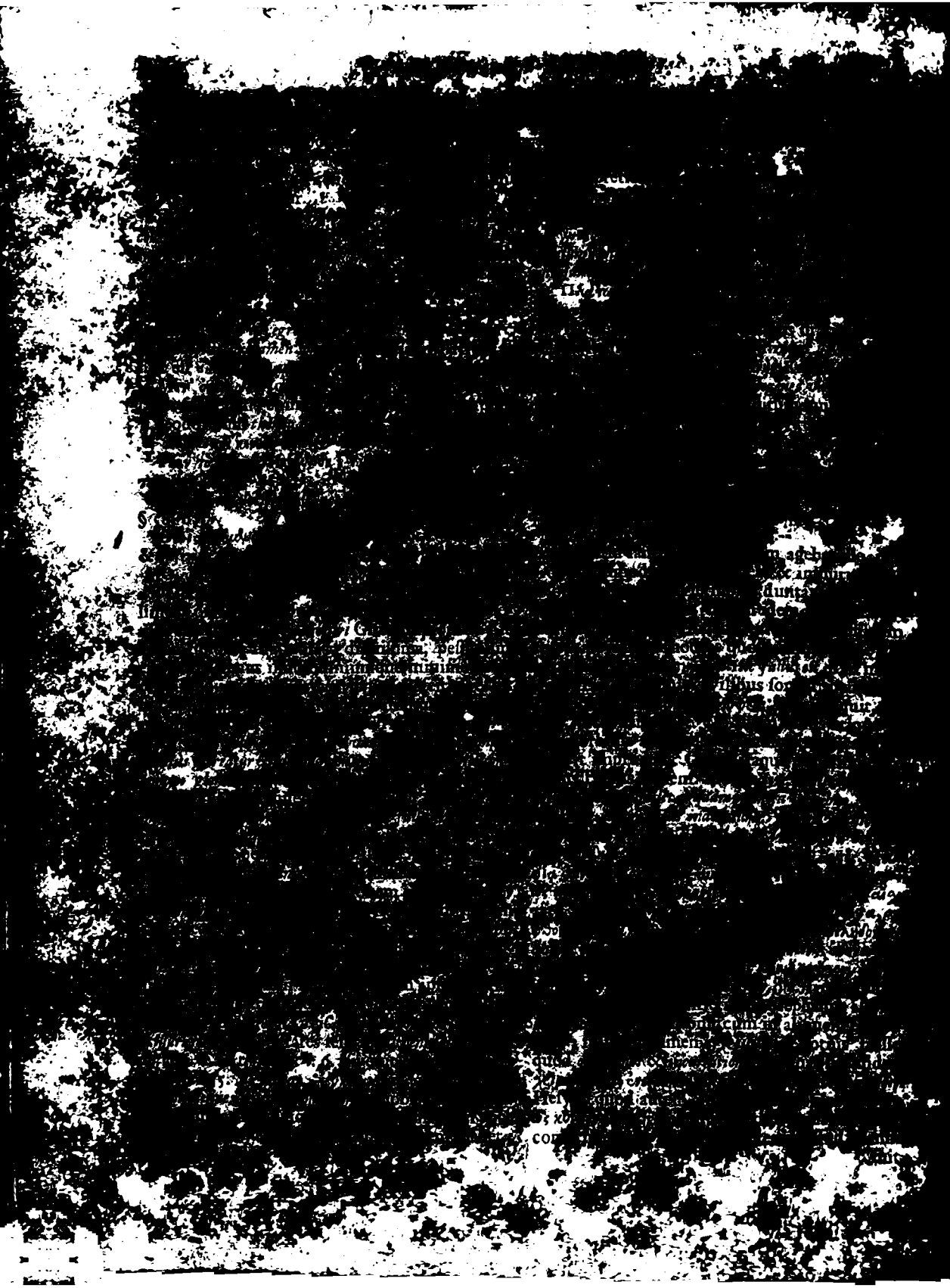

ut nihil pertinuit ad nos ante ortum, sic nihil post mortem pertinebit. In quo quid potest esse mali, cum mors nec ad vivos pertineat, nec ad mortuos? alteri nulli sunt, alteros non attingit. Senec. *ep.* 30. *plus à se quisque exiget, si viderit hanc rem etiam à contemptissimis posse contemni.* & *epist.* 4. *Difficile est, inquis, animum perducere ad contemptum animae. non vides quàm ex frivolis caussis contemnatur? alius ante amicae fores laqueo pependit; alius se praecipitavit [illegible] dominum stomachantem diutius audiret; alius ne reduceretur è fuga, ferrum adegit in viscera. non putas virtutem hoc effecturam, quod efficit [illegible] formido?*

§ 35. Τὸ εὔκαιρον μόνον ἀγαθὸν] Pindar. *Pyth.* 9. —— ὁ καιρὸς παντὸς ἔχει κορυφάν.

Gregor. Naz. *ad Eunom. orat.* 1. Καιρὸς τῷ παντὶ πράγματι, ὡς Σολομῶντι κἀμοὶ δοκεῖ. καὶ τὸ καλὸν, μὴ καλὸν, ὅταν μὴ καλῶς γίνηται, ὥσπερ ἄνθος ἐν χειμῶνι παντελῶς ἄωρον, [illegible] ἀνδρεῖος, ἢ γυναικεῖος ἀνδράσι [illegible] γεωμετρία, καὶ πότῳ δάκρυον. Callistrat. in *tabul. explicat. imag.* 6. [illegible] Verùm Marcus istic τὸ εὔκαιρον accepit eo sensu quo & Solomon eum locum monuimus supra ad [illegible] vide *l.* 4. § 23. [illegible]

Τοῖς μέλεσι κατὰ [illegible] πράξεις] vide *ad l.* 3. § 7, 8. & *l.* 8. § 32. & *l.* 11. § 1.

Τὸν κόσμον θεωρῆσαι πλείονι ἢ ἐλάσσονι χρόνῳ] vide Menandrum *in supposititio ad l.* 2. § 14.

§ 36. Ἐπολιτεύσω ἐν τῇ μεγάλῃ ταύτῃ πόλει] vide *ad l.* 3. § 11. & *l.* 6. § 42.

Τὸ γὰρ κατὰ τοὺς νόμους [illegible] ἑκάστῳ] vide *lib.* 7. § 31. & *l.* 8. § 5, 6. & *l.* 10. § 6.

Ἀποπέμπει σε [illegible] τύραννος, οὐδὲ δικαστὴς ἄδικος] *Emittit te, inquit, ex hac vita, non tyrannus aut judex iniquus aliquis, etsi* occidat te ille, addicatve, *sed* per illum istumve, *natura, sive Deus ipse, qui in vitam te prior miserat.* Hoc est quod Job. *c.* 1. v. 21. *Dominus dedit, dominus tulit.* cum [illegible] opera Chaldaei Sabaeique servos trucidassent, armenta & jumenta abegissent, Diabolus etiam liberos aedium ruina oppressisset. *Non dixit, Dominus dedit, Diabolus abstulit. sed Dominus dedit, Dominus abstulit. quia nihil abstulisset Diabolus nisi permisisset Dominus. voluit etiam gloriam diabolo dare, ut aliquid potuisset tollere, quod Dominus non permisisset auferre.* Aug. *in Psalm.* 31. & [illegible] *serm. solenn.* 241. *non tentatori tribuit, sed* [illegible]. Gregor. Rom. *in Job. l.* 18. *c.* 1. *non abstulerat diabolus, qui nocendi habuit voluntatem; sed Dominus, qui dederat potestatem.* Hugo Victorin. an quis alius, sub Aug. nom. *de patient. cap.* 13. vide *lib.* 8. § 16, 23.

[illegible] ἀπολύει τῆς σκηνῆς [illegible] *dramati* confect. & istic, & alibi. *l.* 10. § [illegible] *l.* 11. § 6. Epictet. *enchir. c.* 17. Μέμνησο, ὅτι ὑποκριτὴς εἶ δράματος, οἷον ἂν θέλῃ ὁ διδάσκαλος· ἂν βραχὺ, βραχέος· ἂν μακρὸν, μακροῦ· ἂν [illegible] χὸν ὑποκρίνασθαί σε θέλῃ, ἵνα καὶ τοῦτον εὐφυῶς ὑποκρίνῃ· ἂν χωλὸν, ἂν ἄρχοντα, ἂν ἰδιώτην. [illegible] σὸν γὰρ τοῦτ' ἐστὶ, τὸ δοθὲν ὑποκρίνασθαι πρόσωπον καλῶς· ἐκλέξασθαι δ' αὐτὸ, ἄλλου. quibus pari [illegible] differt. *l.* 4. *c.* 7. Sed & Aristo Chius apud [illegible] *l.* 7. in Zenon. [illegible] ὅμοιον τῷ ἀγαθῷ ὑποκριτῇ σοφὸν, ὃς ἄντε Θερσίτου, ἄντε Ἀγαμέμνονος πρόσωπον ἀναλάβῃ, ἑκάτερον ὑποκρίνεται [illegible]

Contrà planè quàm Philippus Macedo, quem [illegible] insignem de Atheniensibus partam victoriam [illegible] ctorum captivis, cum per ebrietatem con[illegible] ostius illuderet, liberâ voce Demades ver[illegible] increpuit; Βασιλεῦ, τῆς τύχης σοι περιθείσης πρόσωπον Ἀγαμέμνονος, αὐτὸς οὐκ αἰσχύνῃ πράττων ἔργα Θερσίτου; Diodor. Sic. *l.* 16. *c.* 44. Teles item Pythagoricus lib. περὶ αὐταρκείας (pro quo perperam apud Lil. Gyr. Bisciolam *horar. subsecivar. l.* [illegible] *c.* [illegible] αὐτάρκης habetur.) à Stobaeo *tom.* 2. *tit.* 5. laudatus: Δεῖ ὥσπερ τὸν ἀγαθὸν ὑποκριτὴν, ὅ, τι ἂν ὁ ποιητὴς περιθῇ πρόσωπον, τοῦτο ἀγωνίζεσθαι καλῶς· οὕτω καὶ τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα, ὅ, τι ἂν περιθῇ ἡ τύχη. καὶ γὰρ αὕτη, φησὶν ὁ Βίων, ὥσπερ ποιήτεια, ὁτὲ μὲν πρωτολόγου, ὁτὲ ὑστερολόγου περιτίθησι πρόσωπον, καὶ ὁτὲ μὲν βασιλέως, ὁτὲ δὲ ἀλήτου. μὴ οὖν βούλου δευτερολόγος ὢν, τὸ πρωτολόγου πρόσωπον· εἰ δὲ μὴ, ἀνάρμοστόν τι ποιήσεις. Idemque in *lib.* περὶ περιστάσεων apud eund. *ibid. tit.* 105. ἡ τύχη, ὥσπερ ποιήτεια [illegible], παντοδαπὰ ποιεῖ πρόσωπα, ναυαγοῦ, πτωχοῦ, φυγάδος, ἐνδόξου, ἀδόξου. δεῖ οὖν τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα, πᾶν ὅ, τι ἂν αὐτῷ περιθῇ, καλῶς ἀγωνίζεσθαι. *ibidem, tit.* 1. Musonius, opinor: Ὥσπερ ἀγαθὸς ὑποκριτὴς, εὖ καὶ τὸν πρόλογον, εὖ [illegible] μέσα, εὖ [illegible] καταστροφήν. οὕτω καὶ ὁ ἀγαθὸς [illegible] εὖ καὶ τὰ πρῶτα τοῦ βίου, εὖ καὶ τὰ μέσα, εὖ [illegible] τελευτήν. & *tit.* 92. ex Arriani *protreptico*: Socrates Archelao: [illegible] ὄντα ἐμοὶ, ἀλλ' ἐγὼ τούτοις ἱκανὸς, καὶ οὗτοι [illegible] ἐμοί. ἢ οὐχ ὁρᾷς ὅτι οὐκ εὐφωνότερον [illegible] ὁ Πῶλος τὸν τύραννον Οἰδίποδα ὑπεκρίνατο, ἢ τὸν ἐπὶ Κολωνῷ ἀλήτην καὶ πτωχόν; [illegible] Πάλ[illegible] γενναῖος [illegible] τὸ περιτεθὲν ἐκ τῆς [illegible] ὑποκρίνασθαι καλῶς [illegible] Ὀδυσσέα [illegible], ὃς καὶ ἐν τοῖς [illegible] οὐδὲν μειονεκτεῖ, ἢ ἐν τῇ οὐλῇ χλαίνῃ [illegible] πορφυρᾷ; Synes. *de provident. l.* 1. Ἅπας [illegible] ἀρετῆς ὕλη. καθάπερ δὴ ἐπὶ σκηνῆς ὁρῶμεν τοὺς τῆς τραγῳδίας ὑποκριτὰς, ὅστις καλῶς ἐξήσκησε τὴν φωνὴν, ὁμοίως ὑποκρίνεται, τόν τε Κρέοντα καὶ τὸν Τήλεφον· καὶ οὐδὲν τ' ἀλυργοῦ τῆς ῥακίων διοίσει, πρὸς τὸ μέγα καὶ καλὸν ἐμβοῆσαι, καὶ καταλέξειν ἤχοι τὸ μέλος τὸ θέατρον· ἀλλὰ καὶ τὴν [illegible], καὶ

Syllabus Locorum Scripturæ Sacræ, quæ in Commentario isto vel explicantur, vel illustrantur.

Geneſis.

Cap. 1. verſ. 2 *pag.* 151 *col.* 2 *lin.* 41 v. 14 *p.* 300 *c.* 1 *l.* 31 v. 26, 27 *p.* 119 *c.* 1 *l.* 8 *p.* 360 *c.* 1 *l.* 51 C. 2 v. 7 *p.* 289 *c.* 1 *l.* 46 *p.* 382 *c.* 1 *l.* 10 *p.* 383 *c.* 2 *l.* 7 v. 24. *p.* 185 *c.* 1 *l.* 24. C. 3 v. 19. *p.* 222 *c.* 1 *l.* 18 v. 21 *p.* 351 *c.* 1 *l.* 42 v. 22 *p.* 148 *c.* 1 *l.* 6 C. 4 v. 9 *p.* 97 *c.* 1 *l.* 2 C. 5 v. 24 *p.* 241 *c.* 1 *l.* 31 C. 9 v. 4 *p.* 227 *c.* 2 *l.* 23 C. 11 v. 4. *p.* 148 *c.* 1 *l.* 6 C. 15 v. 2 *p.* 306 *c.* 2 *l.* 44 C. 17 v. 13 *p.* 35 *c.* 1 *l.* 13 C. 20 v. 6 *p.* 42 *c.* 2 *l.* 26 C. 27. v. 19 *p.* 400 *c.* 2 *l.* 41 C. 31 v. 25 *p.* 355 *c.* 2 *l.* 31 C. 38 v. 9 *p.* 371 *c.* 2 *l.* 21 C. 42 v. 24 *p.* 148 *c.* 1 *l.* 7 C. 47 v. 9 *p.* 98 *c.* 1 *l.* 8 C. 49 v. 11 *p.* 224 *c.* 2 *l.* 2 C. 50 v. 2 *p.* 175 *c.* 1 *l.* 55

Exodus.

Cap. 1 verſ. 5 *pag.* 214 *col.* 2 *lin.* 19 C. 4 v. 10 *p.* 352 *c.* 2 *l.* 38 C. 20 v. 10 *p.* 104 *c.* 2 *l.* 32 C. 34 v. 10 *p.* 104 *c.* 2 *l.* 35

Levit.

Cap. 15 verſ. 16 *pag.* 371 *col.* 2 *l.* 22 C. 17 v. 11, 14 *p.* 227 *c.* 2 *l.* 23 C. 19 v. 2 *p.* 360 *c.* 1 *l.* 38

Numb.

Cap. 16 verſ. 3, 7 *p.* 178 *col.* 2 *l.* 39 C. 23 v. 10 *p.* 242 *c.* 2 *l.* 47

Deut.

Cap. 2 verſ. 27 *pag.* 137 *col.* 2 *lin.* 10 C. 5 v. 8 *p.* 104 *c.* 2 *l.* 40 v. 52 *p.* 137 *c.* 2 *l.* 10. C. 6 v. 5 *p.* 157 *c.* 1 *l.* 14 v. 13 *p.* 48 *c.* 1 *l.* 8. C. 10 v. 4. *p.* 123 *c.* 1 *l.* 53 C. 12 v. 8 *p.* 254 *c.* 1 *l.* 38 C. 17 v. 11 *p.* 98 *c.* 2 *l.* 25 v. 11, 20 *p.* 137 *c.* 2 *l.* 11 C. 19 v. 6. *p.* 353 *c.* 2 *l.* 32 C. 22 v. 1 *p.* 349 *c.* 1 *l.* 9 C. 28 v. 4 *p.* 384 *c.* 1 *l.* 1 v. 14 *p.* 137 *c.* 2 *l.* 11 C. 29 v. 19 *p.* 322 *c.* 2 *l.* 54 C. 30. v. 11 *p.* 417 *c.* 1 *l.* 18 C. 32 v. 14 *p.* 224 *c.* 2 *l.* 3 C. 33 v. 5, 29 *p.* 341 *c.* 1 *l.* 18, 19

Joſh.

Cap. 1 verſ. 7 *pag.* 137 *col.* 2 *lin.* 12 C. 8 v. 15 *p.* 400 *c.* 2 *l.* 17 C. 23 v. 6 *p.* 137 *c.* 2 *l.* 12 C. 24 v. 14, 15 *p.* 254 *c.* 1 *l.* 18 *p.* 263 *c.* 2 *l.* 54

Judic.

Cap. 7 verſ. 2 *pag.* 348 *col.* 1 *lin.* 31 C. 11 v. 35, 37 *p.* 306 *c.* 2 *l.* 45

Regum

Lib. 1 Cap. 2 v. 29 *p.* 311 *c.* 2 *l.* 49 C. 3 v. 13 *p.* 311 *c.* 2 *l.* 50 v. 17 *p.* 161 *c.* 1 *l.* 12 C. 6 v. 12 *p.* 137 *c.* 2 *l.* 12 C. 10 v. 11 *p.* 352 *c.* 2 *l.* 32 C. 16 v. 7. 395 *c.* 1 *l.* 56 *p.* 419 *c.* 1 *l.* 47 C. 25 v. 31, 33 *p.* 45 *c.* 2 *l.* 52

Lib. 2 Cap. 1 v. 19, 21 *p.* 137 *col.* 2 *l.* 13 C. 3 v. 36 *p.* 27 *c.* 2 *l.* 11 C. 10 v. 12 *p.* 161 *c.* 1 *l.* 14 C. 13 v. 15 *p.* 33 *c.* 2 *l.* 46 C. 15 v. 26 *p.* 56 *c.* 2 *l.* 54 C. 16 v. 12 *p.* 114 *c.* 1 *l.* 44 *p.* 210 *c.* 1 *l.* 20 *p.* 233 *c.* 2 *l.* 5

Lib. 3 Cap. 1 v. 6 *pag.* 311 *c.* 2 *l.* 50 C. 3 v. 25 *p.* 400 *c.* 2 *l.* 22 C. 4 v. 5 *p.* 22 *c.* 2 *l.* 29 C. 8 v. 39 *p.* 418 *c.* 2 *l.* 3 C. 12 v. 9 *p.* 296 *c.* 1 *l.* 28 v. 24 *p.* 114 *c.* 1 *l.* 33 C. 19 v. 4 *p.* 201 *c.* 1 *l.* 37

Lib. 4 Cap. 5 v. 13 *p.* 154 *c.* 2 *l.* 41 C. 8 v. 13 *p.* 360 *c.* 2 *l.* 13 C. 10 v. 19 *p.* 400 *c.* 2 *l.* 21 C. 13 v. 5 *p.* 352 *c.* 1 *l.* 35 C. 22 v. 2 *p.* 137 *c.* 2 *l.* 14

Annal.

Lib. 1 Cap. 11 ver. 2 *p.* 352 *c.* 2 *l.* 34 C. 29 v. 11, 16 *p.* 433 *c.* 1 *l.* 4 v. 14 ibid. *l.* 43

Lib. 2 Cap. 1 verſ. 11 *p.* 157 *c.* 2 *l.* 26 C. 19 v. 3 *p.* 329 *c.* 1 *l.* 33 C. 34 v. 2 *p.* 137 *c.* 2 *l.* 11

Eſdr.

Cap. 7 verſ. 27 *pag.* 45 *col.* 1 *lin.* 56

Nehem.

Cap. 2 verſ. 12 *pag.* 45 *col.* 2 *lin.* 1 C. 7 v. 5 ibid.

Eſter.

Cap. 1 verſ. 5 *pag.* 329 *col.* 1 *lin.* 32 C. 5 v. 8 *p.* 400 *c.* 1 *l.* 51

Job.

Cap. 1 verſ. 21 *pag.* 1 *col.* 1 *p.* 304 *c.* 2 *l.* 7 *p.* 365 *c.* 1 *p.* 438 *c.* 1 *l.* 41 C. 2 v. *c.* 1 *l.* 41 C. 3 *p.* 18 *l.* 46 C. 6 v. 15, 20 *l.* 20 C. 8 v. 1 *p.* 57 *c.* 1 *c.* 2 *l.* 44 *p.* 429 *c.* 2 *l.* 20 v. 4 *p.* 322 *c.* 2 *l.* 34 *p.* 439 *c.* *l.* 1 v. 5 *p.* 429 *c.* 2 *l.* 26 v. *p.* 57 *c.* 1 *l.* 10, 11 v. 8, *p.* *l.* 49 v. 9 *p.* 289 *c.* 15 v. 21 *p.* 242 *c.* 1 *l.* *p.* 430 *c.* 1 *l.* 17 v. 33 *p.* *c.* *l.* 36 C. 22 v. 16 *p.* 430 *c.* 2 *l.* C. 23 v. 12, 13 *p.* 305 *c.* 1 *l.* *p.* 377 *c.* 1 *l.* 36 C. 24 v. 13 *p.* 105 *c.* 2 *l.* 42 C. 28 v. 28 *p.* 240 *c.* 1 *l.* 29 C. 30 v. 23 *p.* *c.* 2 *l.* 44 C. 38 v. 25, 26, 34, 37 *p.* 191 *c.* 1 *l.* 48

Pſalm.

Pſal. 1 verſ. 3 *pag.* 331 *col.* 1 *lin.* 32 Pſ. 8 v. 1, 3 *p.* 302 *c.* 1 *l.* 3 Pſ. 12 v. 1 Pſ. 14 v. 2 *p.* 300 *c.* 1 *l.* 48 Pſ. 16 v. 12 *p.* 254 *c.* 1 *l.* 39 Pſ. 18 v. 20 *p.* 341 *c.* 2 *l.* 50 v. 35 *p.* 254 *c.* 1 *l.* 39 v. 39, 40 *p.* 304 *c.* 2 *l.* 7 v. 44, 46 *p.* 341 *c.* 1 *l.* 8 Pſ. 19 v. 1, 2, 6 *p.* 302 *c.* 4 Pſ. 22 v. 15 *p.* 222 *c.* 1 *l.* 20 Pſ. 31 v. 5 *p.* 321 *c.* 1 *l.* 12 v. 9 *p.* 341 *c.* 2 *l.* 52 v. 16 *p.* 439 *c.* 2 *l.* 14 Pſ. 34 v. 1 *p.* 221 *c.* 2 *l.* 50 Pſ. 36 v. 3 *p.* 189 *c.* 2 *l.* 54 Pſ. 37 v. 5 *p.* 156 *c.* 2 *l.* 56 v. 10 *p.* 297 *c.* 1 *l.* 10 v. 20 *p.* 220 *c.* 2 *l.* 24 Pſ. 38 v. 13, 14 *p.* *v.* 13 *p.* 363 *c.* 2 *l.* 36 Pſ. 39 v. 6 *p.* 159 *c.* 1 *l.* 4 *l.* 45 v. 9 *p.* 114 *l.* 41 v. 4 *p.* 344 *l.* 56 Pſ. 44 v. *p.* 304 *c.* 2 *l.* 8 Pſ. 49. v. 15 *p.* 307 *c.* 1 *l.* 32 v. 12, 20 *p.* 402 *c.* 1 *l.* 34, 52 *c.* 2 *l.* 45 v. 18 *p.* 283 *c.* 2 *l.* 5 Pſ. 50 v. 16. 17 *p.* 359 *c.* 2 *l.* 56 Pſ. 51 v. 4 *p.* 424 *c.* 1 *l.* 37 v. 5 *p.* 322 *c.* 2 *l.* 34 v. 10 *p.* 219 *c.* 1 *l.* 43 Pſ. 55 v. 6, 7 *p.* 181 *c.* 1 *l.* 35 v. 22 *p.* 157 *c.* 1 *l.* 1 v. 23 *p.* 430 *c.* 1 *l.* 16 Pſ. 57 v. 4

v. 4 p. 281 c. 1 l. 35 Pf. 58 v. 3 p. 322 c. 2 l. 34 Pf. 62 v. 9 p. 370 c. 1 l. 45 v. 12 p. 227 c. 1 l. 32 Pf. 65 v. 10, 12 p. 191 c. 1 l. 56 Pf. 66 v. 3 p. 341 c. 1 l. 14 v. 10 p. 378 c. 1 l. 37 Pf. 68 v. 20 p. 439 c. 2 l. 15. Pf. 72 v. 6 p. 424 c. 1 l. 20 v. 3 p. 322 c. 2 l. 55 Pf. 74 v. 16, 17 p. 300 c. 1 l. 24 Pf. 77 v. 1, 2 p. 254 c. 1 l. 39 Pf. 78 v. 36, 37 p. 359 c. 2 l. 47 Pf. 81 v. 16 p. 341 c. 1 l. 16 Pf. 82 v. 6, 7 p. 235 c. 2 l. 38 p. 368 c. 2 l. 7 Pf. 87 v. 3 p. 147 c. 1 l. 27 Pf. 90 v. 1 p. 337 c. 1 l. 56 v. 2 ibid. l. 55 Pf. 100 v. 5 p. 337 c. 2 l. 1 Pf. 103 v. 17 p. 337 c. 1 l. 55 Pf. 104 v. 9 p. 439 c. 2 l. 4 v. 19 p. 300 c. 1 l. 25 Pf. 109 v. 18, 19 p. 49 c. 1 l. 7 Pf. 112 v. 1 p. 305 c. 1 l. 34 p. 377 c. 2 l. 33 v. 7 p. 222 c. 2 l. 14 Pf. 116 v. 1 p. 253 c. 2 l. 53 Pf. 118 v. 23 p. 114 c. 1 l. 31 Pf. 119 v. 18 p. 117 c. 2 l. 43 v. 67 p. 378 c. 1 l. 35 v. 71 ibid. v. 73 p. 371 c. 2 l. 43 v. 75 p. 133 c. 1 l. 37 v. 139 p. 133 c. 1 l. 36. v. 142 p. 322 c. 1 l. 13 v. 176 p. 349 c. 1 l. 53 Pf. 120 v. 5, 6 p. 181 c. 1 l. 35 Pf. 127 v. 5 p. 56 c. 2 l. 21 Pf. 132 v. 11 p. 384 c. 1 l. 2 Pf. 139 v. 5 p. 119 c. 1 l. 9 v. 13, 16 p. 371 c. 2 l. 44 v. 14 p. 372 c. 1 l. 55 v. 15 p. 372 c. 2 l. 54 Pf. 140 v. 3 p. 202 c. 1 l. 55 v. 9 p. 56 c. 2 l. 24 Pf. 144 v. 4 p. 159 c. 2 l. 47 Pf. 145 v. 15 p. 368 c. 1 l. 42 v. 17 p. 133 c. 1 l. 39 p. 421 c. 2 l. 51 Pf. 146 v. 4 p. 222 c. 1 l. 22 Pf. 147 v. 4 p. 252 c. 1 l. 46 v. 20 p. 104 c. 2 l. 37

Parœm.

Cap. 1 verſ. 7 pag. 240 col. 1 lin. 28 v. 22 p. 189 c. 1 l. 53 C. 4 v. 22 p. 284 c. 1 l. 9 v. 25, 27 p. 137 c. 2 l. 12 C. 6 v. 67 p. 183 c. 1 l. 23 C. 9 v. 10 p. 240 c. 1 l. 27 C. 10 v. 1 p. 273 c. 1 l. 34 C. 11 v. 17 p. 387 c. 2 l. 19 C. 13 v. 1 p. 154 c. 2 l. 27 C. 14 v. 15 p. 169 c. 1 l. 34 p. 360 c. 1 l. 17 v. 21 p. 321 c. 1 l. 29 v. 31 p. 321 c. 2 l. 26 C. 15 v. 11 p. 418 c. 2 l. 44 v. 20 p. 275 c. 1 l. 34 C. 16 v. 3 p. 157 c. 1 l. 3 v. 31 p. 26 c. 2 l. 6 C. 18 v. 9 p. 321 c. 2 l. 27 v. 21 p. 273 c. 1 l. 43 C. 18 v. 10 p. 315 c. 2 l. 33 C. 19 v. 11 p. 233 c. 2 l. 7 C. 23 v. 5 p. 227 c. 2 l. 27 v. 15, 16 p. 275 c. 1 l. 30 C. 24 v. 24 p. 56 c. 2 l. 17 C. 25 v. 22 p. 221 c. 1 l. 23 C. 26 v. 19 p. 134 c. 1 l. 24 C. 27 v. 11 p. 273 c. 1 l. 30 C. 30 v. 16 p. 121 c. 2 l. 30 v. 20 p. 367 c. 2 l. 27 v. 27 p. 183 c. 1 l. 44

Eccleſ.

Cap. 1 verſ. 2 pag. 159 col. 1 lin. 36 v. 4 p. 379 c. 1 l. 48 v. 9 p. 257 c. 1 l. 56 v. 11 p. 78 c. 1 l. 43 v. 13 p. 60 c. 2 l. 52 C. 2 v. 2 p. 61 c. 2 l. 23 v. 3 p. 364 c. 2 l. 8 v. 17 p. 61 c. 2 l. 24 C. 3 v. 2 p. 429 c. 2 l. 11 v. 1 p. 439 c. 2 l. 9 C. 4 v. 5 p. 220 c. 1 l. 1 v. 9 p. 296 c. 1 l. 22 C. 7 v. 6 p. 363 c. 1 l. 53 v. 21 p. 233 c. 1 l. 56 v. 26 p. 61 c. 2 l. 36 C. 9 v. 2 p. 86 c. 1 l. 29 p. 297 c. 1 l. 46 v. 11 p. 46 c. 2 l. 50 C. 10 v. 14 p. 112 c. 2 l. 38 C. 11 v. 1, 3 p. 331 c. 1 l. 28. v. 5 p. 372 c. 2 l. 55 C. 12 v. 7 p. 51 c. 1 l. 48 p. 136 c. 1 l. 14 p. 222 c. 1 l. 19 v. 8 p. 159 c. 1 l. 36 v. 13 p. 294 c. 2 l. 33

Eſaj

Cap. 1 verſ. 11, 16 p. 359 col. 2 l. 47 v. 25 p. 378 c. 1 l. 58 C. 2 v. 22 p. 227 c. 2 l. 27 C. 6 v. 9, 10 p. 71 c. 1 l. 34 p. 147 c. 2 l. 52 C. 10 v. 5, 7 p. 246 c. 1 l. 45 v. 5, 19 p. 308 c. 1 l. 49 v. 6, 11 p. 246 c. 2 l. 22 C. 14 v. 9, 10 p. 368 c. 1 l. 7 C. 30 v. 21 p. 137 c. 2 l. 15 C. 33 v. 22 p. 133 c. 2 l. 44 C. 35 v. 6 p. 306 c. 1 l. 20 C. 39 v. 8 p. 96 c. 1 l. 16 C. 40 v. 15 p. 242 c. 1 l. 42 C. 42 v. 18, 19 p. 71 c. 1 l. 35 C. 44 v. 5 p. 394 c. 1 l. 25 v. 6 p. 248 c. 1 l. 7 C. 45 v. 7 p. 114 c. 1 l. 23 p. 219 c. 1 l. 37 C. 46 v. 8 p. 129 c. 1 l. 8 C. 48 v. 8 p. 322 c. 2 l. 35 v. 10 p. 378 c. 1 l. 38 C. 49 v. 4 p. 314 c. 1 l. 16 C. 53 v. 6 p. 349 c. 1 l. 55 C. 56 v. 10 p. 202 c. 1 l. 50 C. 58. v. 13 p. 305 c. 1 l. 34 C. 64 v. 8 p. 289 c. 2 l. 28 C. 66 v. 24 p. 319 c. 2 l. 6

Jerem.

Cap. 1 verſ. 5 pag. 371 col. 2 lin. 36 C. 2 v. 14 p. 35 c. 2 l. 9. C. 4 v. 14 p. 148 c. 2 l. 16 v. 22 p. 191 c. 1 l. 47 C. 5 v. 8 p. 202 c. 1 l. 34, 51 C. 7 v. 9, 10, 21, 29 p. 359 c. 2 l. 48 C. 9 v. 2, 3 p. 181 c. 1 l. 56 p. 300 c. 1 l. 49 C. 10 v. 16 p. 322 c. 1 l. 11 C. 12 v. 1 p. 133 c. 1 l. 41 p. 424 c. 1 l. 21 v. 1, 2 p. 322 c. 1 l. 55 C. 13 v. 17 p. 314 c. 2 l. 17 C. 23 v. 23 p. 299 c. 2 l. 56 v. 24 p. 165 c. 1 l. 30 p. 317 c. 2 l. 39 C. 31 v. 35, 36, &c. C. 33 v. 20, 23 p. 410 c. 1 l. 46 C. 44 v. 17 p. 169 c. 1 l. 2

Thren.

Cap. 3 verſ. 33 pag. 312 col. 1 lin. 5 v. 37, 38 p. 114 c. 1 l. 26 p. 300 c. 2 l. 10 v. 40 p. 371 c. 2 l. 33

Ezek.

Cap. 18 verſ. 11, 13 p. 104 c. 2 l. 15 C. 20 v. 29 p. 359 c. 2 l. 49 C. 32 v. 28, 30 p. 368 c. 1 l. 8

Dan.

Cap. 7 verſ. 15 pag. 326 c. 1 lin. 45 C. 11 v. 35 p. 378 c. 1 l. 39

Hoſh.

Cap. 1 verſ. 6 pag. 320 col. 2 lin. 7

Amos.

Cap. 3 verſ. 6 pag. 114 col. 1 lin. 29 p. 219 c. 1 l. 58

Jon.

Cap. 4 verſ. 3, 9 pag. 201 col. 1 l. 39

Mic.

Cap. 3 verſ. 3 pag. 316 col. 2 lin. 16 C. 4 v. 11, 13 p. 308 c. 1 l. 5 C. 7 v. 1 p. 300 c. 1 l. 49

Habbak.

Cap. 2 verſ. 5 pag. 344 col. 2 lin. 19

Zephan.

Cap. 1 verſ. 12 pag. 344 col. 2 lin. 21 C. 2 v. 1 p. 381 c. 2 l. 30

Zacar.

Cap. 10 verſ. 1 pag. 191 c. 1 lin. 49

Malac.

Cap. 3 verſ. 3 pag. 378 col. 1 lin. 39

Matth.

Cap. 3 verſ. 7 pag. 202 col. 1 lin. 3 C. 4 v. 10 p. 48 c. 1 l. 5 C. 5 v. 11 p. 377 c. 1 l. 47 v. 20 p. 417 c. 1 l. 46 v. 28 p. 88 c. 1 l. 41 v. 44, 45 p. 317 c. 1 l. 2 v. 44 p. 267 c. 2 l. 21 v. 45 p. 291 c. 2 l. 25 v. 48 p. 360 c. 1 l. 37 C. 6 v. 2, 5

p. 178 c. 2 l. 27 p. 339 c. 1 l. 1 v. 2 p. 190 c. 1 l. 36 v. 6 p. 190 c. 1 l. 1 v. 10 p. 161 c. 1 l. 24 v. 16 p. 268 c. 2 l. 44 v. 22, 23 p. 427 c. 1 l. 26 C. 7 v. 12 p. 230 c. 2 l. 32 v. 15, 20 p. 331 c. 1 l. 29, 33 v. 16 p. 360 c. 2 l. 2 v. 26 p. 306 v. 1 l. 23 v. 27 p. 233 c. 1 l. 22 C. 10 v. 29, 30 p. 220 c. 1 l. 3 [illegible] c. 1 l. 45 p. 272 c. 1 l. 38 p. 300 c. 2 l. 31 v. 37, 38 p. 418 c. 2 l. 13 C. 11 v. 30 p. 405 c. 2 l. 44 C. 12 v. 33, 35 p. 331 c. 1 l. 30 v. 34 p. 148 c. 2 l. 22 v. 36 ibid. l. 15 v. 43 p. 61 c. 1 l. 1 C. 13 v. 13, 15 p. 71 c. 1 l. 34 v. 13 p. 147 c. 2 l. 49 v. 32 p. 172 c. 2 l. 50 C. 15 v. 14 p. 71 c. 1 l. 35 p. 154 c. 1 l. 33 v. 19 p. 148 c. 2 l. 23 C. 16 v. 4 p. 61 c. 1 l. 3 v. 17 p. 143 c. 2 l. 47 v. 26 p. 381 c. 2 l. 53 C. 18 v. 7 p. 348 c. 2 l. 38 v. 15 p. 212 c. 2 l. 5 p. 404 c. 2 l. 22 C. 19 v. 5 p. 185 c. 1 l. 24 v. 17 p. 63 c. 2 l. 15 v. 22 p. 311 c. 2 l. 44 v. 28 p. 385 c. 2 l. 27 C. 20 v. 26, 27 p. 257 c. 1 l. 5 C. 21 v. 25 p. 161 c. 1 l. 20 C. 22 v. 37 p. 157 c. 1 l. 20 v. 45 p. 289 c. 2 l. 36 C. 23 v. 23, 25, 27 p. 339 c. 1 l. 1 C. 25 v. 9 p. 148 c. 1 [illegible] v. 24 p. 320 c. 1 l. 22 v. 39 p. 161 c. 1 l. 27 C. 27 v. 50 p. 186 c. 2 l. 27 p. 228 c. 1 l. 23

Marc.

Cap. 3 vers. 21 pag. 398 col. 1 lin. 48 C. 4 v. 26 p. 371 c. 2 l. 24 v. 31, 32 p. 372 c. 2 l. 50 C. 7 v. 33 p. 125 c. 1 l. 29 C. 8 v. 36 p. 385 c. 2 l. 54 C. 9 v. 21 p. 7 c. 1 l. 47 v. 44 p. 319 c. 2 l. 6 C. 10 v. 43, 44 p. 357 c. 1 l. 6 C. 11 v. 13 p. 331 c. 1 l. 33 C. 12 v. 30 p. 157 c. 1 l. 19 C. 14 v. 36 p. 161 c. 1 l. 27 v. 41 p. 178 c. 2 l. 34 C. 15 v. 37, 39 p. 186 c. 2 l. 26 p. 228 c. 1 l. 25 C. 16 v. 19 p. 136 c. 1 l. 4 v. 20 p. 347 c. 1 l. 28

Luc.

Cap. 1 vers. 3 pag. 188 col. 2 lin. 50 v. 6 p. 417 c. 1 l. 47 v. 42 p. 384 c. 1 l. 3 v. 75 p. 417 c. 1 l. 42 C. 2 v. 29 p. 386 c. 1 l. 53 C. 4 v. 2 p. 61 c. 1 l. 6 C. 6 v. 24 p. 178 c. 2 l. 28 v. 34, 35 p. 189 c. 2 l. 47, 48 p. 291 c. 1 l. 31 p. 317 c. 1 l. 9 v. 36 p. 360 c. 1 l. 32 v. 44 p. 300 c. 1 l. 38 v. 46 p. 359 c. 2 l. 44 C. 7 v. 25 p. 44 c. 1 l. 5 C. 9 v. 31 p. 63 c. 1 l. 47 v. 51 p. 136 c. 1 l. 7 C. 10 v. 27 p. 157 c. 1 l. 19 v. 29, 37 p. 97 c. 1 l. 16 v. 41 p. 419 c. 1 l. 55 C. 11 v. 2 p. 161 c. 1 l. 24 C. 12 v. 17 p. 263 c. 1 l. 53 C. 15 v. 21 p. 161 c. 1 l. 20 C. 17 v. 3, 4 p. 11 c. 1 l. 33 v. 3 p. 283 c. 2 l. 43 v. 18 p. 329 c. 1 l. 35 C. 20 v. 19 p. 61 c. 1 l. 9 C. 21 v. 16, 18 p. 48 c. 2 l. 40, 45 v. 34 p. 283 c. 2 l. 43 v. 35 p. 423 c. 1 l. 41 C. 22 v. 26 p. 92 c. 1 l. 28 v. 40 p. 298 c. 2 l. 56 C. 23 v. 30 p. 319 c. 2 l. 15 v. 36 p. 186 c. 2 l. 26 v. 46 p. 228 c. 1 l. 25 C. 24 v. 18 p. 154 c. 1 l. 5

Joan.

Cap. 1 vers. 9 pag. 394 col. 1 lin. 20 v. 14 p. 92 c. 1 l. 34 v. 18 p. 143 c. 2 l. 48 p. 435 c. 2 l. 6 C. 3 v. 20 p. 107 c. 2 l. 13 C. 4 v. 14 p. 317 c. 1 l. 28 p. 377 c. 2 l. 35 p. 36 p. 383 c. 2 l. 38 C. 6 v. 60 p. 231 c. 1 l. 1 p. 380 c. 1 l. 5 C. 7 v. 17 p. 357 c. 1 l. 3 C. 9 v. 34, 40 p. 71 c. 1 l. 35 C. 12 v. 40 p. 71 c. 1 l. 36 C. 13 v. 1 p. 63 c. 1 l. 45 v. 34 p. 321 c. 1 l. 28 C. 14 v. 9 p. 436 c. 1 l. 11 C. 15 v. 18 p. 154 c. 1 l. 11 C. 16 v. 12 p. 380 c. 2 l. 8 v. 33 p. 154 c. 1 l. 11 C. 17 v. 17 p. 322 c. 1 l. 18 C. 19 v. 10 p. 170 c. 1 l. 48 v. 30 p. 228 c. 1 l. 24 v. 39 p. 175 c. 1 l. 55 C. 21 v. 19 p. 195 c. 2 l. 7

Act.

Cap. 1 vers. 1, 2, 22 pag. 136 col. 1 l. 5 v. 3, 4 p. 154 c. 1 l. 40 v. 24 p. 438 c. 2 l. 41 C. 2 v. 12 p. 357 c. 1 l. 9 v. 23 p. 273 c. 1 l. 46 p. 308 c. 1 l. 51 v. 25 p. 1 c. 1 l. 25 C. 3 v. 14, 18 p. 308 c. 1 l. 51 v. 21 p. 385 c. 2 l. 26 C. 4 v. 13 p. 17 c. 1 l. 49 v. 28 p. 273 c. 1 l. 40 C. 5 v. 39 p. 148 c. 1 l. 8 p. 329 l. 39 v. 41 p. 284 c. 2 l. 52 C. 7 v. 14 p. 214 v. 2 l. 22 v. 35 p. 283 c. 1 l. 44 v. 39 p. 148 c. 1 l. 8 v. 42 p. 61 c. 1 l. 12 v. 54 p. 297 c. 1 l. 2 C. 13 v. 36 p. 370 c. 1 l. 15 v. 50 p. 2 c. 1 l. 42 C. 14 v. 10 p. 136 c. 2 l. 8 v. 14, 15 p. 291 c. 2 l. 32 v. 14 p. 300 c. 1 l. 25 v. 15 p. 233 [illegible] 20 C. 15 v. 8 p. 418 c. 2 l. 46 v. 16 v. 1 p. 2 c. 1 l. 39 v. 3 p. 401 c. 1 l. 35 v. 11 p. 137 c. 2 l. 3 C. 17 v. 2, 3 p. 254 c. 1 l. [illegible] v. 15 p. 385 c. 2 l. 34 p. 423 c. 1 l. [illegible] v. 26 [illegible] v. 1 l. 32 [illegible] 1 l. 6 p. 211 c. 1 l. [illegible] l. 1 C. 20 v. [illegible] 42 p. 370 c. 1 l. 23 v. 28 p. 3[illegible] 2 l. 44 v. 35 p. 46 c. 2 l. 1[illegible] v. 1 p. 137 c. 2 l. 3 v. 13 p. 253 c. 1 l. 42 v. 14 p. 161 c. 1 l. [illegible] C. 25 v. 23 p. 8 c. 1 l. 45 [illegible] v. 8 p. 423 c. 2 l. 33 C. 27 v. [illegible] 335 c. 2 l. 36 v. 37 p. 1[illegible] 2 c. 24 C. 28 v. 4, 6 p. 138 c. 2 l. 14 v. 18 p. 117 c. 2 l. 44 v. 25 p. 386 [illegible] 40 v. 26, 27 p. 71 c. 1 [illegible]

Rom.

Cap. 1 vers. 20 pag. 277 col. 2 lin. 41 p. 438 c. 2 l. 56 C. 2 v. 9 p. 341 c. 2 l. 56 v. 17 p. 156 c. 2 l. 47 v. 19 p. 134 c. 1 l. 35 v. 28 p. 395 c. 1 l. 47 C. 3 v. 25 p. 424 c. 1 l. 2 C. 4 v. 9 p. 48 c. 1 l. 9. C. 5 v. 2, 4 p. 378 c. 1 l. 40 v. 5 p. 143 c. 2 l. 53 v. 15 p. 254 c. 1 l. 91 C. 6 v. 5 p. 308 c. 1 l. 52 v. 13 p. 382 c. 2 l. 31 v. 17 p. 375 c. 1 l. 30 C. 7 v. 24 p. 323 c. 2 l. 5 C. 8 v. 1, 4, 8 p. 254 c. 1 l. 41 v. 7 p. 407 c. 2 l. 53 v. 24 p. 143 c. 2 l. 53 v. 28 p. 96 c. 1 l. 13 p. 246 c. 1 l. 2 v. 29 p. 360 c. 1 l. 27 v. 35, 36 p. 352 c. 1 l. 39 v. 36, 39 p. 392 c. 1 l. 44 C. 9 v. 14 p. 424 c. 1 l. 22 v. 17, 22 p. 308 c. 1 l. 52 v. 20 p. 424 c. 1 l. 12 v. 21 p. 209 c. 2 l. 37 v. 22 p. 308 c. 1 l. 52 C. 10 v. 6 p. 417 c. 1 l. 19 C. 11 v. 20, 23 p. 308 c. 1 l. 16 v. 36 p. 53 c. 2 l. 44 p. 146 c. 2 l. 53 C. 12 v. 5 p. 264 c. 1 l. 15 v. 16 p. 32 c. 1 l. 52 v. 19 p. 104 c. 1 l. 24 v. 20 p. 221 c. 1 l. 24 v. 21 p. 236 c. 2 l. 52 p. 402 c. 1 l. 27, 53 C. 13 v. 1 p. 214 c. 2 l. 25 v. 12 p. 105 c. 2 l. 39 v. 14 p. 296 c. 1 l. 15 C. 14 v. 18 p. 352 c. 2 l. 39 v. 21 p. 233 c. 1 l. 16 p. 361 c. 2 l. 46 v. 22 p. 283 c. 2 l. 13

1 Corinth.

Cap. 4 verſ. 14 *pag.* 298 *col.* 1 *lin.* 54 v. 16 *p.* 326 *c.* 1 *l.* 10 v. 18 *p.* 298 *c.* 1 *l.* 42 v. 19 *p.* 143 *c.* 2 *l.* 49 C. 5 v. 8 *p.* 314 *c.* 1 *l.* 35 v. 12 *p.* 2 *l.* 31 v. 20 *p.* 319 *c.* 2 *l.* 1 C. 4 v. 1 *p.* 154 *c.* 2 *l.* 10 v. 2 *p.* 354 *c.* 2 *l.* 1 v. 7 *p.* 307 *c.* 2 *l.* 30 C. 7 v. 10 *p.* 292 *c.* 1 *l.* 39 *c.* 1 *l.* 40 v. 18 *p.* 348 *c.* 2 *l.* 47 C. 8 v. 10 *p.* 1386 *c.* 2 *l.* 14 C. 7 *p.* 45 *c.* 1 *l.* 3 v. 20, 24 *p.* 154 *c.* 1 *l.* 25 v. 43 *p.* 197 *c.* 1 *l.* 30 v. 31 *p.* 227 *c.* 1 *l.* 23 v. 35 *p.* 104 *c.* 1 *l.* 32 C. 9 v. 19, 22 *p.* 401 *c.* 1 *l.* 39 v. 20 *p.* 17 *c.* 2 *l.* 43 *p.* 292 *c.* 2 *l.* 29 C. 10 v. 6, 7 *p.* 234 *c.* 1 *l.* 41 v. 9, 10 ibid. v. 17 *p.* 264 *c.* 2 *l.* 17 v. 31, 32 *p.* 116 *c.* 2 *l.* 38 v. 33 *p.* 304 *c.* 2 *l.* 4 C. 11 v. 19 *p.* 348 *c.* 2 *l.* 36 v. 28 *p.* 381 *c.* 2 *l.* 36 v. 29 *p.* 322 *c.* 1 *l.* 29 C. 12 v. 12 *p.* 264 *c.* 2 *l.* 18 v. 25 *p.* 308 *c.* 1 *l.* 13 v. 27 *p.* 264 *c.* 2 *l.* 25 C. 13 v. 4 *p.* 188 *c.* 1 *l.* 24 v. 5 *p.* 31 *c.* 2 *l.* 20 C. 15 v. 10 *p.* 347 *c.* 1 *l.* 25 v. 38 *p.* 324 *c.* 2 *l.* 30 v. 58 *p.* 314 *c.* 2 *l.* 9 C. 16 v. 13 *p.* 128 *c.* 1 *l.* 10

2 Corinth.

Cap. 2 verſ. 15 *pag.* 314 *col.* 2 *lin.* 6 C. 3 v. 18 *p.* 363 *c.* 1 *l.* 25 C. 4 v. 4 *p.* 154 *c.* 1 *l.* 30 v. 7 *p.* 289 *c.* 2 *l.* 38 C. 5 v. 1 *p.* 420 *c.* 1 *l.* 53 v. 4 *p.* 351 *c.* 1 *l.* 24 v. 6, 8 *p.* 78 *c.* 1 *l.* 31 *p.* 386 *c.* 2 *l.* 12 v. 12 *p.* 4 *c.* 1 *l.* 36 v. 18 *p.* 53 *c.* 2 *l.* 45 *p.* 304 *c.* 2 *l.* 9 *p.* 433 *c.* 1 *l.* 48 C. 6 v. 1 *p.* 246 *c.* 1 *l.* 1 *p.* 347 *c.* 1 *l.* 27 v. 8 *p.* 298 *c.* 1 *l.* 24 C. 9 v. 10 *p.* 162 *c.* 2 *l.* 10 *p.* 352 *c.* 1 *l.* 15 C. 12 v. 15 *p.* 365 *c.* 2 *l.* 31 C. 13 v. 5 *p.* 381 *c.* 2 *l.* 34

Galat.

Cap. 2 verſ. 11 *pag.* 401 *col.* 1 *lin.* 9 v. 14 *p.* 137 *c.* 2 *l.* 1 v. 20 *p.* 347 *c.* 1 *l.* 32 C. 3 v. 16 *p.* 264 *c.* 2 *l.* 23 C. 4 v. 26 *p.* 113 *c.* 2 *l.* 30 C. 5 v. 6 *p.* 241 *c.* 1 *l.* 41 v. 22 *p.* 331 *c.* 1 *l.* 29 C. 6 v. 1 *p.* 154 *c.* 2 *l.* 14 *p.* 403 *c.* 2 *l.* 37 v. 4 *p.* 381 *c.* 2 *l.* 37 v. 9 *p.* 292 *c.* 1 *l.* 47 v. 10 *p.* 97 *c.* 1 *l.* 13 *p.* 137 *c.* 1 *l.* 41,

Epheſ.

Cap. 1 verſ. 18 *pag.* 177 *col.* 2 *l.* 45 *p.* 1944 *c.* 1 *l.* 39 C. 2 v. 10 *p.* 219 *c.* 1 *l.* 43 v. 12 *p.* 430 *c.* 2 *l.* 54 C. 4 v. 1 *p.* 418 *c.* 2 *l.* 18 v. 4 *p.* 264 *c.* 2 *l.* 14 v. 14 *p.* 13 *c.* 1 *l.* 28 v. 17 *p.* 33 *c.* 1 *l.* 4 v. 18 *p.* 7 *c.* 1 *l.* 36 v. 24 *p.* 417 *c.* 1 *l.* 43 v. 26 *p.* 45 *c.* 2 *l.* 54 v. 27 *p.* 104 *c.* 1 *l.* 20 C. 5 v. 11 *p.* 105 *c.* 2 *l.* 40 v. 12, 13 ibid. *l.* 19 *p.* 119 *c.* 2 *l.* 44 v. 14 *p.* 258 *c.* 1 *l.* 52 v. 16 *p.* 150 *c.* 1 *l.* 9 v. 31 *p.* 185 *c.* 1 *l.* 25 v. 31 *p.* 1 *c.* 1 *l.* 26 C. 6 v. 11, 12, 13 *p.* 77 *c.* 2 *l.* 47 *p.* 284 *c.* 1 *l.* 5

Philip.

Cap. 1 v. 12, 13 *pag.* 207 *col.* 2 *l.* 15 v. 14 *p.* 308 *c.* 1 *l.* 53 v. 20 *p.* 195 *c.* 2 *l.* 8 *p.* 353 *c.* 1 *l.* 41 v. 21, 22 *p.* 241 *c.* 1 *l.* 44 *p.* 350 *c.* 1 *l.* 38 v. 23 *p.* 176 *c.* 1 *l.* 34 *p.* 201 *c.* 1 *l.* 40 *p.* 386 *c.* 2 *l.* 46 v. 27 *p.* 418 *c.* 2 *l.* 18 C. 2 v. 7 *p.* 329 *c.* 1 *l.* 42 v. 11 *p.* 331 *c.* 1 *l.* 28 v. 17 *p.* 365 *c.* 2 *l.* 30 v. 21 *p.* 31 *c.* 2 *l.* 18 C. 3 v. 14 *p.* 92 *c.* 2 *l.* 1 v. 19, 20 *p.* 278 *c.* 2 *l.* 16 *p.* 352 *c.* 2 *l.* 21 C. 4 v. 11 *p.* 298 *c.* 2 *l.* 18 v. 12 *p.* 42 *c.* 1 *l.* 2 v. 14 *p.* 251 *c.* 2 *l.* 25 v. 18 *p.* 179 *c.* 1 *l.* 13 *p.* 351 *c.* 2 *l.* 14 v. 22 *p.* 205 *c.* 1 *l.* 40

Coloſ.

Cap. 1 verſ. 10 *pag.* 418 *col.* 2 *l.* 18 C. 2 v. 19 *p.* 392 *c.* 1 *l.* 36 C. 3 v. 1, 2 *p.* 278 *c.* 2 *l.* 16 v. 16 *p.* 92 *c.* 1 *l.* 39

1 Theſſal.

Cap. 2 verſ. 12 *pag.* 418 *col.* 2 *lin.* 18 v. 19 *p.* 314 *c.* 2 *l.* 13 C. 4 v. 4 *p.* 157 *c.* 1 *l.* 27 *p.* 383 *c.* 2 *l.* 4 v. 9 *p.* 321 *c.* 1 *l.* 31 C. 5 v. 6 *p.* 34 *c.* 2 *l.* 42 v. 6, 7 *p.* 105 *c.* 2 *l.* 41 v. 21 *p.* 106 *c.* 2 *l.* 19

2 Theſſal.

Cap. 1 verſ. 5 *pag.* 423 *col.* 1 *lin.* 42 v. 6 ibid. *l.* 43 C. 2 v. 4 *p.* 104 *c.* 2 *l.* 10 C. 3 v. 11 *p.* 292 *c.* 1 *l.* 48

1 Timoth.

Cap. 1 verſ. 1 *pag.* 192 *col.* 1 *lin.* 54 v. 17 *p.* 435 *c.* 2 *l.* 9 C. 2 v. 15 *p.* 56 *c.* 2 *l.* 29 C. 4 v. 6 *p.* 2 *c.* 1 *l.* 40 *p.* 189 *c.* 1 *l.* 4 v. 7 *p.* 92 *c.* 2 *l.* 29 v. 10 *p.* 1 *c.* 2 *l.* 14 v. 12 *p.* 394 *c.* 1 *l.* 39 C. 5 v. 21 *p.* 239 *c.* 2 *l.* 54 C. 6 v. 5 *p.* 324 *c.* 1 *l.* 49 v. 12 *p.* 94 *c.* 1 *l.* 52 *p.* 240 *c.* 1 *l.* 14 v. 16 *p.* 435 *c.* 2 *l.* 6 v. 17 *p.* 239 *c.* 2 *l.* 19 *p.* 307 *c.* 2 *l.* 17 v. 18 *p.* 2 *p.* 1 *l.* 50 *p.* 408 *c.* 1 *l.* 19 v. 19 *p.* 153 *c.* 1 *l.* 34

2 Timoth.

Cap. 1 verſ. 5 *p.* 2 *c.* 1 *l.* 41 v. 6 *p.* 258 *c.* 1 *l.* 20 C. 2 v. 16 *p.* 92 *c.* 2 *l.* 8 v. 23 ibid. *l.* 29 v. 25 *p.* 147 *c.* 2 *l.* 41 *p.* 407 *c.* 2 *l.* 52 v. 26 *p.* 243 *c.* 1 *l.* 32 C. 3 v. 5 *p.* 338 *c.* 2 *l.* 55 *p.* 395 *c.* 1 *l.* 51 v. 10 *p.* 189 *c.* 1 *l.* 5 v. 15 *p.* 2 *c.* 1 *l.* 41 *p.* 7 *c.* 1 *l.* 48 C. 4 v. 3 *p.* 380 *c.* 2 *l.* 10 v. 5 *p.* 34 *c.* 2 *l.* 42 v. 6 *p.* 386 *c.* 2 *l.* 12 v. 7 *p.* 94 *c.* 1 *l.* 54 *p.* 240 *c.* 2 *l.* 15 v. 8 *p.* 423 *c.* 1 *l.* 34

Titus

Cap. 2 ver. 15 *p.* 394 *c.* 1 *l.* 38 C. 3 v. 2 *p.* 348 *c.* 2 *l.* 50 v. 9 *p.* 92 *c.* 2 *l.* 11.

Hebr.

Cap. 4 ver. 12, 13 p. 418 c. 1 l. 49 C. 5 v. 11, 12 p. 380 c. 2 l. 3 C. 6 v. 10 p. 423 c. 1 l. 36, 43 C. 9 v. 27 p. 319 c. 1 l. 53 C. 10 v. 34 p. 105 c. 1 l. 1 v. 38 p. 392 c. 1 l. 42 C. 11 v. 1 p. 143 c. 2 l. 54 v. 5 p. 329 c. 1 l. 46 v. 11 p. 162 c. 2 l. 25 p. 431 c. 1 l. 35 v. 13 p. 154 c. 1 l. 18 v. 35 -37 p. 253 c. 1 l. 40 C. 12 v. 4 p. 94 c. 1 l. 7 v. 5 p. 319 c. 2 l. 53 p. 432 c. 1 l. 36 v. 9-11 p. 195 c. 1 l. 1 p. 378 c. 1 l. 42 v. 22 p. 113 c. 2 l. 30 v. 32 p. 240 c. 1 l. 32 Cap. 13 verſ. 17 p. 314 c. 2 l. 26

Jacob.

Cap. 1 v. 2, 3 p. 378 c. 1 l. 40 v. 11 p. 268 c. 2 l. 23 v. 13 p. 64 c. 1 l. 1 p. 219 c. 2 l. 35 v. 14 p. 98 c. 2 l. 38 v. 18 p. 323 c. 1 l. 13 v. 25 p. 122 c. 2 l. 42 v. 27 p. 239 c. 2 l. 55 C. 2 v. 8 p. 133 c. 2 l. 45 C. 3 v. 1 p. 399 c. 2 l. 25 v. 12 p. 300 c. 1 l. 21 C. 4 v. 1 p. 77 c. 2 l. 48 C. 5 v. 17

p. 231 c. 2 l. 21 v. 19 p. 348 c. 2 l. 56

1 Petr.

C. 1 v. 16 p. 360 c. 1 l. 29 v. 18 p. 168 c. 2 l. 54 v. 33, 25 p. 427 c. 1 l. 34 C. 2 v. 5, 9 p. 93 c. 2 l. 37 v. 8 p. 233 c. 1 l. 17 v. 11 p. 77 c. 2 l. 47 p. 18 c. 1 l. 29 p. 154 c. 1 l. 19 v. 22 p. 329 c. 1 l. 48 v. 23 p. 236 c. 2 l. 50 v. 25 p. 349 c. 1 l. 56 C. 3 v. 13 p. 402 c. 1 l. 41 C. 4 v. 10 p. 433 c. 1 l. 18 v. 12 p. 154 c. 1 l. 7 p. 300 c. 1 l. 13 p. 378 c. 1 l. 40 v. 14 p. 195 c. 1 l. 9 v. 15 p. 61 c. 2 l. 42 C. 5 v. 7 p. 157 c. 1 l. 4

2 Petr.

C. 1 v. 4 p. 324 c. 1 l. 50 v. 9 p. 71 c. 1 l. 37 p. 154 c. 1 l. 31 v. 15 p. 63 c. 1 l. 48 & 49 p. 143 c. 2 l. 45 C. 2 v. 13 p. 241 c. 1 l. 37 v. 14 p. 88 c. 1 l. 39 C. 3 v. 1 p. 56 c. 2 l. 42 v. 7, 10, 12 p. 89 c. 1 l. 46

1 Joan.

C. 1 v. 9 p. 423 c. 2 l. 14 C. 2 v. 17 p. 227 c. 1 l. 33 C. 3 v. 3 p. 360 c. 1 l. 30 v. 10 ibid. l. 31 C. 4 v. 2 p. 117 c. 1 l. 3 v. 12 p. 435 c. 2 l. 7 v. 21 p. 321 c. 1 l. 26 C. 5 v. 3 p. 305 c. 1 l. 33 v. 18 p. 239 c. 2 l. 56

2 Joan.

V. 2 p. 297 c. 2 l. 14 v. 8 p. 254 c. 1 l. 43

Jud.

V. 18 p. 157 c. 1 l. 42

Apoc.

C. 1 v. 5 p. 92 c. 1 l. 30 v. 6 p. 93 c. 2 l. 35 v. 17 p. 248 c. 1 l. 8 C. 2 v. 8 p. 248 c. 1 l. 8 C. 3 v. 4 p. 418 c. 2 l. 25 v. 12 p. 142 c. 1 l. 28 v. 17 p. 71 c. 1 l. 38 p. 154 c. 1 l. 37, 47 C. 5 v. 10 p. 93 c. 2 l. 35 C. 6 v. 16 p. 319 c. 2 l. 15 C. 12 v. 1 p. 336 c. 1 l. 53 v. 18 p. 277 c. 1 l. 24 C. 14 v. 5 p. 329 c. 1 l. 52 v. 13 p. 270 c. 1 l. 33 C. 16 v. 20 p. 329 c. 1 l. 53 C. 17 v. 21 p. 329 c. 1 l. 54 C. 19 v. 20 p. 319 c. 2 l. 4 C. 20 v. 6 p. 93 c. 2 l. 36 p. 258 c. 1 l. 55 v. 14 p. 319 c. 2 l. 2 C. 22 v. 13 p. 248 c. 1 l. 9.

Syllabus Autorum, quorum ſcripta obiter in hoc opere *explicantur, ſupplentur, emendantur.*

Ælianus emend. *pag.* 131 *col.* 2 *lin.* 54

Æneas Gaz. em. *p.* 172 *c.* 1 *l.* 37

Agapetus em. *p.* 408 *c.* 1 *l.* 27

Anaxagoras apud Laert. em. *p.* 125 *c.* 2 *l.* 50

Antonius Abbas em. *p.* 309 *c.* 1 *l.* 12

Apollon. Tyan. em. *p.* 368 *c.* 1 *l.* 37

Apulejus explic. *p.* 244 *c.* 1 *l.* 4

Ariſtoteles explic. *p.* 286 *c.* 2 *l.* 1 ſupplet. *p.* 229 *c.* 1 *l.* 12 *p.* 183 *c.* 1 *l.* 38 *p.* 250 *c.* 2 *l.* 6 emend. *p.* 245 *c.* 2 *l.* 41 *p.* 250 *c.* 2 *l.* 4 *p.* 392 *c.* 2 *l.* 5 *p.* 425 *c.* 2 *l.* 47, 50

Athenæus expl. *p.* 156 *c.* 1 *l.* 45

Athenagoras em. *p.* 236 *c.* 1 *l.* 51 *p.* 421 *c.* 2 *l.* 26

Auguſtinus em. *p.* 277 *c.* 2 *l.* 47

Bio apud Laert em. *p.* 124 *c.* 2 *l.* 25

Cicero em. *p.* 175 *c.* 1 *l.* 31 *p.* 374 *c.* 1 *l.* 15

Clemens Alexandr. expl. *p.* 83 *c.* 2. *l.* 2 *p.* 95 *c.* 2 *l.* 39 ſuppl. *p.* 13 *c.* 2 *l.* 48 emend. *p.* 2 *c.* 2 *l.* 49 *p.* 83 *c.* 2 *l.* 9 *p.* 168 *c.* 1 *l.* 6 *p.* 172 *c.* 1 *l.* 36 *p.* 219 *c.* 2 *l.* 27 *p.* 332 *c.* 2 *l.* 34

Cydonius ſuppl. *p.* 194 *c.* 2 *l.* 25

Dio Caſſ. expl. *p.* 173 *c.* 2 *l.* 47

Dio Pruſ. expl. *p.* 197 *c.* 1 *l.* 47 emend. *p.* 310 *c.* 1 *l.* 6 *p.* 338 *c.* 2 *l.* 14 *p.* 381 *c.* 1 *l.* 40 *p.* 405 *c.* 2 *l.* 20

Diodorus Sic emen. *p.* 389 *c.* 1 *l.* 53

Diogenes Cyn. ſuppl. *p.* 345 *c.* 1 *l.* 31

Empecles emend. *p.* 375 *c.* 2 *l.* 53 *p.* 423 *c.* 2 *l.* 33, 40

Ennius apud Gel. em. *p.* 147 *c.* 2 *l.* 22

Epicharmus apud Plut. em. *p.* 280 *c.* 1 *l.* 4 *p.* 281 *c.* 1 *l.* 26

Epictetus expl. *p.* 91 *c.* 1 *l.* 45 *p.* 121 *c.* 1 *l.* 6 *p.* 267 *c.* 1 *l.* 23 expl. & emend. *p.* 9 *c.* 1 *l.* 7 *p.* 293 *c.* 1 *l.* 36, 44 expl. & ſuppl. *p.* 318 *c.* 2 *l.* 14 emend. *p.* 84 *c.* 2 *l.* 51 *p.* 94 *c.* 1 *l.* 23 *p.* 100 *c.* 1 *l.* 5 *p.* 104 *c.* 1 *l.* 51 *p.* 105 *c.* 1 *l.* 14 *p.* 196 *c.* 2 *l.* 44 *p.* 213 *c.* 1 *l.* 13 *p.* 216 *c.* 1 *l.* 34 *p.* 217 *c.* 1 *l.* 8, 12, 27 *p.* 233 *c.* 2 *l.* 26 *p.* 237 *c.* 1 *l.* 47 *p.* 277 *c.* 1 *l.* 13 *p.* 294 *c.* 1 *l.* 36 *p.* 304 *c.* 1 *l.* 38 *p.* 313 *c.* 2 *l.* 6 *p.* 315 *c.* 2 *l.* 50 *p.* 365 *c.* 1 *l.* 37 *p.* 367 *c.* 2 *l.* 7 *p.* 369 *c.* 1 *l.* 11 *p.* 375 *c.* 1 *l.* 30 *p.* 399 *c.* 1 *l.* 21 *p.* 408 *c.* 2 *l.* 54 *p.* 413 *c.* 2 *l.* 38 *p.* 426 *c.* 1 *l.* 54 *p.* 428 *c.* 2 *l.* 45

Epicurus apud Laert. emend. *p.* 33 *c.* 1 *l.* 20 *p.* 52 *c.* 2 *l.* 11

Epigrammatar. exp. *p.* 155 *c.* 1 *l.* 46

Epiphanius em. *p.* 155 *c.* 2 *l.* 34

Eunapius em. *p.* 404 *c.* 1 *l.* 17

Euripides apud Plut. Gell, Grot. expl. & emend. *p.* 174 *c.* 2 *l.* 23, 52 *apud Plut. Clem. Stob.* em. *p.* 275 *c.* 1 *l.* 344 *apud Clem. & Phil.* em. *p.* 279 *c.* 2 *l.* 27, 31. em. & expl. *p.* 280 *c.* 2 *l.* 5 em. *p.* 376 *c.* 1 *l.* 34

Euſtathius em. *p.* 275 *c.* 1 *l.* 16 *p.* 421 *c.* 1 *l.* 28

Etymologus em. *p.* 127 *c.* 1 *l.* 25

Favorinus apud Stob. expl. *p.* 172 *c.* 2 *l.* 53

Frontinus em. *p.* 259 *c.* 1 *l.* 14

Galenus em. *p.* 286 *c.* 2 *l.* 58 *p.* 361 *c.* 2 *l.* 56 *p.* 362. *c.* 1 *l.* 6

Gnomologus em. *p.* 309 *c.* 1 *l.* 5

Gregor. Naz. em. *p.* 324 *c.* 1 *l.* 30

Heracleo em. *p.* 103 *c.* 2 *l.* 33

Hermes em. *p.* 385 *c.* 1 *l.* 20

Heſiodus

Hesiodus expl. *p.* 233 *c.* 1 *l.* 3 em. [illegible] 294 *c.* 1 *l.* 2, 53
[illegible] em. *p.* 268 *c.* 2 *l.* 24
[illegible] *ap Stob.* em. *p.* 49 *c.* 2 *l.* 49
Hippocrates explic. *p.* 43 *c.* 1
Homerus expl. *p.* 183 *c.* 1 *l.* 28
Horatius em. *p.* 189 *c.* 1 *l.* 48

Io trag. apud Athen. expl. *p.* 271 *c.* 1 *l.* 56
Justinus em. *p.* 352 *c.* 1 *l.* 42
Juvenalis em. *p.* 300 *c.* 2 *l.* 5

Laertius expl. *p.* 112 *c.* 1 *l.* 23 *p.* 197 *c.* 2 *l.* 1 em & expl. *p.* 187 *c.* 2 *l.* 15 *p.* 197 *c.* 2 *l.* 17. 31 em. *p.* 199 *c.* 2 *l.* 31 *p.* 305 *c.* 1 *l.* 53 *p.* 343 *c.* 2 *l.* 31 *p.* 426 *c.* 2 *l.* 18
Libanius expl. *p.* 295 *c.* 2 *l.* 49 em. *p.* 388 *c.* 2 *l.* 36 *p.* 395 *c.* 1 *l.* 33
Lucianus em. & exp. *p.* 175 *c.* 2 *l.* 4 35 em. *p.* 432 *c.* 1 *l.* 30

Manilius em. *p.* 211 *c.* 2 *l.* 23. *p.* 384 *c.* 2 *l.* 15, 24, 48
Maxim. Tyr. suppl. *p.* 287 *c.* 2 *l.* 37
Menander expl. *p.* 89 *c.* 1 *l.* 28 em. & exp. *p.* 74 *c.* 1 *l.* 9
Mimnermus em. *p.* 379 *c.* 1 *l.* 16

Pacuvius apud Non. em. *p.* 56 *c.* 1 *l.* 49

Palephatus em. *p.* 257 *c.* 2 *l.* 39 suppl. *p.* 311 *c.* 2 *l.* 3 em. *p.* 230 *c.* 2 *l.* 9 *p.* 412 *c.* 2 *l.* 13
Plato em. *p.* 286 *c.* 2 *l.* 42 *p.* 307 *c.* 1 *l.* 23 *p.* 323 *c.* 2 *l.* 33 *p.* 416 *c.* 1 *l.* 43
Plinius expl. *p.* 238 *c.* 2 *l.* 38 suppl. *p.* 172 *c.* 1 *l.* 18 em. *p.* 74 *c.* 1 *l.* 12 *p.* 110 *c.* 1 *l.* 54
Plutarchus expl. *p.* 280 *c.* 1 *l.* 29 em. & exp. *p.* 103 *c.* 1 *l.* 20 em. *p.* 31 *c.* 1 *l.* 9 *p.* 193 *c.* 1 *l.* 41 *p.* 111 *c.* 1 *l.* 7 *p.* 199 *c.* 2 *l.* 50 *p.* 215 *c.* 2 *l.* 15 *p.* 222 *c.* 1 *l.* 28 *p.* 239 *c.* 1 *l.* 1 *p.* 248 *c.* 1 *l.* 11 *p.* 270 *c.* 2 *l.* 25 *p.* 298 *c.* 2 *l.* 44 *p.* 327 *c.* 1 *l.* 37 *p.* 355 *c.* 2 *l.* 18 *p.* 388 *c.* 2 *l.* 39 *p.* 404 *c.* 1 *l.* 2 *p.* 405 *c.* 1 *l.* 51 *p.* 406 *c.* 2 *l.* 33 *p.* 408 *c.* 2 *l.* 14 *p.* 431 *c.* 1 *l.* 50 *p.* 434 *c.* 2 *l.* 51
Polybius expl. *p.* 236 *c.* 1 *l.* 26, 40 em. *apud Suid. p.* 239 *c.* 1 *l.* 33
Porph. ap. Stob. em. *p.* 63 *c.* 1 *l.* 8 em. *p.* 226 *c.* 2 *l.* 15 *p.* 324 *c.* 2 *l.* 25
Procopius expl. *p.* 259 *c.* 1 *l.* 32 em. ibid. *l.* 37
Prudentius em. *p.* 87 *c.* 1 *l.* 50

Seneca phil. expl. *p.* 173 *c.* 2 *l.* 46 em. *p.* 22 *c.* 1 *l.* 8 *p.* 61 *c.* 1 *l.* 42 *p.* 93 *c.* 1 *l.* 48 *p.* 132 *c.* 1 *l.* 52 *p.* 134 *c.* 2 *l.* 31 *p.* 142 *c.* 2 *l.* 33 *p.* 168 *c.* 1 *l.* 37 *p.* 198 *c.* 2 *l.* 47 *p.* 251 *c.* 1 *l.* 47 *p.* 358 *c.* 1 *l.* 1 *p.* 366 *c.* 1 *l.* 55
Senec. trag. em. *p.* 52 *c.* 1 *l.* 3 *p.* 117 *c.* 1 *l.* 43
Sextus empir. expl. *p.* 103 *c.* 1 *l.* 7
Socrates hist. em *p.* 421 *c.* 1 *l.* 25
Sophocles expl. *p.* 248 *c.* 2 *l.* 22 em. *p.* 306 *c.* 1 *l.* 54 *p.* 358 *c.* 2 *l.* 5
Stobæus em. *p.* 140 *c.* 2 *l.* 34 *p.* 207 *c.* 2 *l.* 30 *p.* 298 *c.* 2 *l.* 32 *p.* 313 *c.* 1 *l.* 16 *p.* 328 *c.* 1 *l.* 48
Suetonius em. *p.* 433 *c.* 2 *l.* 50
Suidas em. *p.* 12 *c.* 1 *l.* 15 *p.* 66 *c.* 1 *l.* 9 *p.* 71 *c.* 2 *l.* 18 *p.* 366 *c.* 2 *l.* 30 *p.* 414 *c.* 2 *l.* 10, 26
Synesius em. *p.* 277 *c.* 2 *l.* 9

Tacitus em. *p.* 175 *c.* 1 *l.* 54
Tatianus em. *p.* 141 *c.* 2 *l.* 42
Tertullianus expl. *p.* 174 *c.* 1 *l.* 21 em. *p.* 170 *c.* 2 *l.* 48 *p.* 174 *c.* 2 *l.* 31 *p.* 431 *c.* 2 *l.* 18
Themistius em. *p.* 242 *c.* 1 *l.* 56 *c.* 2 *l.* 1 *p.* 318 *c.* 1 *l.* 21
Theophrastus em. *p.* 73 *c.* 1 *l.* 41 *p.* 86 *c.* 1 *l.* 51 *p.* 405 *c.* 1 *l.* 7
Tragicus apud Clem. & Cyril. em. *p.* 360 *c.* 1 *l.* 15 *apud Porph. & Cyril* suppl. *ibid. l.* 18

Varro apud Non. em. *p.* 85 *c.* 2 *l.* 43 em. *p.* 261 *c.* 1 *l.* 1

Syllabus vocum Græcarum (Hebræis Latinísque paucis interſitis) quæ in hoc opere explicantur.

Ἀγαπᾶν אהב pag. 253 col. 2 lin. 33, 53
Ἀγαπητὸν p. 197 c. 1 l. 50
Ἀδικητὴς *Ops.* p. 186 c. 2 l. 51
ἄδικος & ἀδίκως p. 404 c. 1 l. 10, 20
ἀδιάστατον p. 112 c. 1 l. 38
ἀδιάφορος & p. 29 c. 1 l. 22
ἀδιαφορία p. 29 c. 1 l. 40 p. 30 c. 1 l. 41
ἀδιάφορος p. 243 c. 1 l. 52
ἀδιάφθορον p. 178 c. 1 l. 45
ἀδιάλυτον p. 27 c. 2 l. 14
ἀδιαφθόρως p. 17 c. 2 l. 39
αἶα, γαῖα p. 222 c. 1 l. 16
αἰθρία p. 305 c. 2 l. 18
αἰσθῆ p. 147 c. 1 l. 26
αἰσθῶν χόρος p. 58 c. 2 l. 46
αἰτεῖν p. 180 c. 1 l. 5
αἰτῶ & p. 147 c. 1 l. 48
ἀκαταληψία p. 198 c. 1 l. 40
ἀκατεπαῖον, ἀκατὲς *insectabile* p. 72 c. 1 l. 4 p. 112 c. 2 l. 55
ἀκαταδόξου p. 30 c. 2 l. 24
ἀκαταστασίαν p. 5 c. 2 l. 49
ἄκλιτος p. 426 c. 2 l. 46
ἀκλήρημα, ἀκλήρων p. 378 c. 1 l. 48, 55
ἀκοινώνητος p. 53 c. 1 l. 4 p. 98 c. 1 l. 49
ἄκριτον p. 76 c. 3 l. 41 & 52 p. 125 c. 1 l. 53
ἀκτῖνες p. 319 c. 1 l. 4
ἀκώλυτος p. 12 c. 2 l. 42
ἀλλοιῶσις, ἀλλοίωσις p. 354 c. 1 l. 15, 39
ἀμαλὲς p. 24 c. 1 l. 15
ἀμεταπώτως p. 200 c. 2 l. 6
ἀμηχανεῖν p. 28 c. 1 l. 2
ἀναβιῶναι p. 258 c. 1 l. 50.
ἀναζωπυρεῖν p. 258 c. 1 l. 15
ἀναγκαῖος p. 243 c. 1 l. 33
ἀναλαμπὴν p. 11 c. 2 l. 9 p. 99 c. 2 l. 5
ἀναλῦσαι p. 176 c. 1 l. 33
ἀνάλυσις p. 386 c. 2 l. 6
ἀναληπτῆναι, ἀνάληψις p. 136 c. 1 l. 3, 5, 7, 11

ἀναρχῶν,

ἀνανίπτειν, recentare p. 123 c. 1 l. 22, 29 p. 124 c. 2 l. 46
ἀναπνοή p. 243 c. 1 l. 37
ἀναπνοή p. 81 c. 2 l. 40
ἀναπνοὰς p. 99 c. 2 l. 4
ἀνδρόγυνος p. 129 c. 1 l. 89
ἀνδρόω p. 118 c. 2 l. 41
ἀνθηρόω p. 367 c. 1 l. 48
ἀνθρακιὰ p. 43 c. 1 l. 43
ἄνεμος, anima p. 51 c. 1 l. 41
ἄνεμος p. 98 c. 2 l. 42 p. 102 c. 2 l. 25
ἀνεπιχείρητον p. 25 c. 2 l. 6
ἀνεπίπληκτον p. 19 c. 1 l. 25 p. 27 c. 2 l. 14
ἀνεπιφάτως, -φάτως p. 246 c. 1 l. 8, 9
ἀνεπιφάντως p. 19 c. 2 l. 10
ἀνέχεσθαι p. 407 c. 2 l. 50
ἀνθέλκειν p. 98 c. 2 l. 36
ἀνθόλυρος p. 289 c. 2 l. 36
ἀνθρακιὰ p. 104 c. 2 l. 2
ἀντλεῖν & ἐξαντλεῖν p. 181 c. 1 l. 37 exanclare, exantlare ibid. c. 2 l. 16
ἄνω κάτω p. 337 c. 1 l. 23
ἀξία, aestimatio p. 115 c. 1 l. 40
ἀξιοῦσθαι p. 423 c. 1 l. 23
ἀπαλλάττειν p. 47 c. 1 l. 27
ἀπαντᾶν p. 88 c. 2 l. 34 p. 180 c. 1 l. 6 p. 190 c. 2 l. 7
ἀπεριγράφλαστος p. 75 c. 1 l. 12
ἀπερίληπτος p. 188 c. 2 l. 30
ἀπέχειν p. 255 c. 1 l. 4 p. 357 c. 1 l. 23.
ἀπέχθεσθαι p. 112 c. 1 l. 30
ἀφειλάλιγξ p. 12 c. 1 l. 25
ἀφειλασίστως p. 164 c. 1 l. 31
ἀπήχεια p. 178 c. 2 l. 22.
ἀπήχεια ibid. l. 35
ἀπισπικὰς p. 6 c. 1 l. 30
ἀπίνδηλος p. 283 c. 1 l. 9
ἀπὸ p. 238 c. 1 l. 32
ἀποκαθῆσθαι p. 46 c. 2 l. 32
ἀποκαμπτικὸς p. 38 c. 1 l. 4
ἀποκλύσαι p. 128 c. 2 l. 14
ἀποκολοκυνθωσις p. 238 c. 2 l. 4
ἀπολαβεῖν p. 125 c. 1 l. 27
ἀπολαύειν p. 102 c. 1 l. 41
ἀπολαυστικὸς p. 21 c. 2 l. 39
ἀπολειτουργεῖν p. 370 c. 1 l. 14
ἀπολυθῆναι, ἀπόλυσις p. 385 c. 2 l. 38, 42
ἀπονεμόνυμα p. 297 c. 1 l. 43
ἀπονοσιὰς p. 52 c. 1 l. 40
ἀπορεῖσθαι p. 323 c. 1 l. 16.

ἀποπεμπὰ p. 6 c. 2 l. 17
ἀπόστάγμα p. 177 c. 2 l. 178 c. 1 l. 3, 29
ἀπείξ p. 104 c. 1 l. 37
ἀπερίσπωτον p. 112 c. 1 l. 15, 28
ἀπερισπασία p. 111 c. 2 l. 36
ἀπεσκιασμένος p. 427 c. 1 l. 1
ἄπλεθρα p. 45 c. 2 l. 32
ἀρίσπεδος, ἀρσοκάδιος p. 187 c. 1 l. 46, 49
ἀρσενικία p. 188 c. 1 l. 6
ἀρυθμοὶ p. 82 c. 2 l. 37 p. 83 c. 1 l. 10 p. 236 c. 2 l. 46
ἀστρολογία p. 9 c. 2 l. 48
ὄσσος p. 21 c. 1 l. 14
ἄσχολος p. 21 c. 1 l. 51
ἄτυφος p. 106 c. 2 l. 41
ἀτύχημα p. 179 c. 1 l. 23
αὐθάδεις p. 252 c. 2 l. 25
αὐθάδες p. 361 c. 2 l. 30
αὐθαδίζεσθαι p. 257 c. 2 l. 18
αὐταρκὲς p. 34 c. 1 l. 13
αὐτάρκεια p. 114 c. 1 l. 8
αὐτὸ δεῖξαι p. 346 c. 1 l. 12
αὐτυρογεῖν p. 4 c. 2 l. 14
ἀφ' ἑαυτοῦ λέγειν p. 406 c. 1 l. 50
ἀφιλόξενον p. 326 c. 2 l. 20.
ἀφίκεσθαι p. 34 c. 1 l. 3.
ἀφοσιοῦν p. 19 c. 1 l. 25

Βάπτεσθαι p. 230 c. 2 l. 41 tingi p. 131 c. 1 l. 7
βαρεῖν p. 309 c. 1 l. 33
βαρείδης p. 312 c. 2 l. 45
βαρύδαι ibid l. 42, 51
βασιλικὸς, Vinetæ factio p. 3 c. 2 l. 51
βλεννὲς p. 389 c. 2 l. 44
βλέπειν p. 380 c. 1 l. 17
βρενθύεσθαι p. 288 c. 1 l. 33.
βύλεσις, περίλεων p. 356 c. 2 l. 38

Γάλλινη p. 305 c. 2 l. 18
γάλλοι p. 129 c. 1 l. 29
γαστρίζειν p. 29 c. 2 l. 42
γλισχρύνεσθαι p. 187 c. 2 l. 10
γλισχρὸς p. 177 c. 1 l. 54
γλῶσσαι, γλωσσήματα p. 158 c. 1 l. 48, 50
γραμμὴ, linea p. 137 c. 1 l. 46
γυρὸς, γυρὸν p. 211 c. 2 l. 36
γύμνασμα p. 376 c. 2 l. 9
γυρὸν p. 175 c. 2 l. 21

Δαίρα, terra אר"ץ p. 186 c. 2 l. 55 p. 187 c. 1 l. 1

δάκνειν, δάκνεσθαι p. 403 c. 2 l. 15, 35
δεξαιοῦσθαι p. 259 c. 1 l. 11
δῆλος p. 19 c. 1 l. 26
δηλοσπιὸς p. 95 c. 1 l. 3
δῆλος πᾶς p. 323 c. 1 l. 26
δῆγμα, δηγμὸς, δῆξις, δηκτικὸς p. 403 c. 2 l. 53, 55
δημοκοπικὸν p. 34 c. 2 l. 18
διαβροχίζειν p. 124 c. 1 l. 4
—εσπορεῖ p. 258 c. 2 l. 25
διαπνεῖσθαι, διαπνοὴ, perflari p. 81 c. 1 l. 5, 33 p. 82 c. 1 l. 2 p. 228 c. 1 l. 31 p. 229 c. 2 l. 34
διαρθρῶν p. 83 c. 1 l. 45
διαρραγῆναι p. 295 c. 2 l. 25
διαφέρεσθαι, διάφορος p. 245 c. 2 l. 43, 47, 52 p. 393 c. 2 l. 15 p. 434 c. 1 l. 7
διδασκαλίαι p. 45 c. 2 l. 3
διερριμένος p. 137 c. 2 l. 5
δικαιοσύνη p. 417 c. 1 l. 45
δοσμὺς p. 287 c. 1 l. 6
δρύπτειν, καταδρύπτειν p. 427 c. 2 l. 24
δρυπτὶς & δρυπτῆς, drupa p. 86 c. 1 l. 39, 42, 46
δυσαναλῶν p. 381 c. 2 l. 5
δυσκατάληπτα p. 200 c. 1 l. 1
δυσοδῶν p. 130 c. 2 l. 18.
δυσπαρακολούθητος p. 188 c. 2 l. 29
δυσχεῖν p. 216 c. 1 l. 54

Ἐγκαταπήκεσθαι p. 185 c. 1 l. 4
ἐγκυβίσαι p. 12 c. 2 l. 55
ἐγκύπτειν p. 122 c. 2 l. 43
ἐγχειρίδιον, manuale p. 116 c. 2 l. 55
ἐγχίμματα, ἐγχίπτεσθαι p. 434 c. 2 l. 51, 53
εἰς & ἐς ad, pro de p. 1 c. 1 l. 24, 28, 39 propter c. 2 l. 9
εἰσωζόμενον p. 353 c. 2 l. 29
ἔρως, fera, ferus p. 353 c. 2 l. 41
ἐνδιεσκηκὸς p. 330 c. 1 l. 59
ἐνδυμᾶσθαι p. 220 c. 1 l. 19
ἐνερίζειν p. 303 c. 1 l. 34
ἐνιμισεῖσθαι p. 382 c. 1 l. 5
ἐνταθῆναι p. 124 c. 1 l. 51 p. 174 c. 1 l. 28
ἐκτικὸς p. 225 c. 1 l. 56 p. 226 c. 1 l. 16
ἐλατῆσθαι p. 217 c. 2 l. 7.

ἔλυτρα

ἐλυτρεῦσθαι p. 226 c. 1 l. 1
ἐμβάλλειν p. 30 c. 1 l. 47
ἐμβάλλειν p. 359 c. 2 l. 17
ἐμβάλλω, -λε, raptat p. 218 c. 1 l. 9
ἐμβάπτειν p. 19 c. 1 l. 3
ἐμβαπτιζώμενα p. 66 c. 2 l. 55
ἐμβαλλομένων p. 289 c. 1 l. 50
ἐμβιλοπιχεῖν p. 282 c. 2 l. 4
ἔνδεσις p. 374 c. 1 l. 5
ἐνδίσιμον p. 407 c. 1 l. 8
ἐνεργητικὸς p. 2 c. 2 l. 39
ἐνεργήσεως p. 42 c. 1 l. 8
ἐνκύκλια p. 337 c. 1 l. 4
ἐν πυρὶ p. 7 c. 1 l. 27
ἐντυγχάνειν p. 12 c. 1 l. 38
ἐν χερσὶ p. 58 c. 1 l. 49
ἔξαμάτωσις p. 145 c. 1 l. 13
ἐξαπλοῦν p. 140 c. 2 l. 20
ἐξελθεῖν p. 212 c. 2 l. 41
ἔξεστι p. 298 c. 1 l. 49
ἕξις p. 225 c. 2 l. 54 p. 226 c. 1 l. 3, 8 c. 2 l. 8
ἑξωμοσίαν p. 360 c. 1 l. 24
ἑξώμους, ἑξωμίας p. 155 c. 2 l. 50, 53
ἐπαγγέλλειν p. 111 c. 2 l. 34
ἔπαυλις p. 40 c. 1 l. 29
ἐπιβάλλειν p. 204 c. 1 l. 40
ἐπιβάλλον p. 262 c. 1 l. 51
ἐπιζημίαλα, ἐπιζημίωμα p. 85 c. 2 l. 9 p. 244 c. 2 l. 31
ἐπιζηφαὶ p. 157 c. 2 l. 48
ἐπιθήμαλα p. 38 c. 1 l. 38
ἐπίκοτον p. 268 c. 2 l. 9
ἐπικυματώσεις p. 274 c. 1 l. 50
ἐπιλαβεῖν p. 43 c. 2 l. 50
ἐπινοῆσαι p. 51 c. 1 l. 40
ἐπίνοια, ἐπινοῶ p. 39 c. 1 l. 50 p. 45 c. 1 l. 35
ἐπιπεζάπειν p. 308 c. 1. l. 42
ἐπίπνοια p. 45 c. 1 l. 36
ἐπισημαίνεσθαι p. 232 c. 2 l. 43
ἐπισημασία p. 233 c. 1 l. 5
ἐπισκύνιον, *supercilium* p. 86 c. 2 l. 45 p. 87 c. 1 l. 2
ἐπισῆσαι p. 20 c. 1 l. 24
ἐπισροχὴ p. 177 c. 2 l. 48
ἐπισύρειν p. 316 c. 1 l. 14
ἐπίσυρον p. 305 c. 2 l. 48
ἐρᾶν p. 369 c. 1 l. 39
ἑτοιμότητες p. 233 c. 2 l. 36
εὐγναλλήτως p. 11 c. 1 l. 5, 15
εὐάρμοσον p. 17 c. 2 l. 41
εὐεφῶς p. 403 c. 1 l. 29
εὐδαιμονία p. 266 c. 2 l. 16
εὐδιαλλάκτως p. 11 c. 1 l. 28
εὐδοῦν p. 241 c. 2 l. 39
εὐεργετικὸς p. 9 c. 1 l. 39
εὐκαθεῖδον, *caute agere, cavere* p. 320 c. 2 l. 14
εὐζωεῖν p. 116 c. 1 l. 43
εὐδαιμονεῖν p. 231 c. 2 l. 4
εὐδυσεμεῖν p. 137 c. 2 l. 3
εὐκαιρον p. 438 c. 1 l. 25
εὐκαιρίαν p. 27 c. 1 l. 14
εὐλυ[illegible] p. 100 c. 1 l. 14 p. 109 c. 2 l. 47
εὐμαίνεσθαι p. 123 c. 1 l. 9
εὔμοιρος p. 218 c. 2 l. 41 p. 219 c. 2 l. 4
εὐκοινωνησία p. 408 c. 2 l. 14
εὐνῶς, εὐνοικῶς p. 115 c. 1 l. 1
εὐκεινῶς p. 363 c. 2 l. 54
εὐοδεῖν, εὐοδία p. 230 c. 2 l. 15 p. 297 c. 2 l. 10
εὐόμιλος p. 37 c. 1 l. 48.
εὐπαιδία p. 21 c. 1 l. 14
εὐπειθὴς p. 219 c. 1 l. 12
εὔπνους p. 360 c. 1 l. 16
εὑρεῖν p. 329 c. 1 l. 28
εὖρος p. 59 c. 1 l. 20
εὐρυθμία p. 216 c. 1 l. 52
εὐρυχωρία p. 341 c. 2 l. 49
εὐσαθεῖν p. 266 c. 2 l. 53 p. 222 c. 2 l. 21
εὐσχολία p. 137 c. 1 l. 7 εὐσχόλως p. 148 c. 2 l. 6
εὐσχολεῖν p. 403 c. 1 l. 18
εὔτακτος p. 281 c. 2 l. 29
εὐτρεπὴς p. 299 c. 1 l. 12.
ἐφήμερον p. 161 c. 2 l. 3 p. 332 c. 2 l. 1.
ἐφήμερα, *animalculum* p. 161 c. 2 l. 8 *planta* p. 174 c. 1 l. 4 *venenata* ibid l. 53
ἐχέτω p. 178 c. 2 l. 39
ἐχθὲς *heri* p. 174 c. 2 l. 8

Ζητητὸν p. 33 c. 1 l. 48 c. 2 l. 8

Ἤ, *nisi* p. 197 c. 2 l. 40
ἡμερόβιοι p. 162 c. 1 l. 3
ἡμίζυμος p. 155 c. 2 l. 30

Θέλειν παρέλκον p. 336 c. 2 l. 51
Θεσμὸς p. 59 c. 1 l. 39
Θεοφόρητος, Θεοφορία p. 430 c. 2 l. 11, 30
Θερομαχεῖν p. 359 c. 1 l. 8
Θίγειν p. 45 c. 2 l. 42
Θύλακος p. 309 c. 2 l. 36
Θυΐη p. 306 c. 2 l. 35

Ἰάσιμος p. 17 c. 1 l. 47 p. 243 c. 2 l. 41
ἰλιοπικὸν p. 122 c. 2 l. 18
ἰσόνομος, ἰσονομία p. 23 c. 2 l. 9, 33

Καθαλικὸς p. 280 c. 2 l. 5 p. 181 c. 1 l. 28
καθαιρεῖσθαι p. 16 c. 2 l. 37
ὃ, pro ἀλλὰ p. 60 c. 2 l. 56 p. 61 c. 1 l. 1
κακεῖος p. 43 c. 1 l. 29
κακίαις p. 256 c. 1 l. 31
καλλωπίζειν p. 434 c. 1 l. 56
καιρὸς p. 146 c. [illegible] c. 1 l. 11 p. 38[illegible] l. 45
καταίθυσις p. 197 c. 1 l. 25
καλακτυρεῖν p. 316 c. 2 l. 30
καλαμᾶσθαι p. 380 c. 1 l. 4.
καλάλλιλον p. 192 c. 1 l. 35
καλαληκῶς διάθεσις p. 149 c. 2 l. 38
καλαλύσαι p. 176 c. 1 l. 33
καλάπλασμα p. 197 c. 1 l. 15
καταρτίζειν p. 403 c. 1 l. 39 καταρτισμὸς ibid l. 42
καλαφρόνημα, καλαφρόνησις p. 357 c. 1 l. 53
καλαχεῦσθαι [illegible] p. 348 c. 1 l. 13, 30
κατὴν κινεῖσθαι p. 128 c. 2 l. 37 p. 137 c. 2 l. 37 p. 236 c. 1 l. 12
καλεξεσθίειν p. 22 c. 1 l. 30
καλεδώδεις, καλεδώδιμα p. 204 c. 1 l. 35, 36
κεκολασμένος p. 110 c. 1 l. 34
κενεωνία p. 258 c. 2 l. 3
κεγχραμίδες p. 366 c. 2 l. 29
κηδεμονικῶς p. 17 c. 1 l. 32
κηρῶσαι p. 175 c. 1 l. 30
κοινοπεμπωσιν p. 31 c. 2 l. 9 p. 32 c. 1 l. 20 *sensus communis* ibid l. 27
κολάζεσθαι p. 110 c. 1 l. 48, 51, 52
κόμψεια p. 98 c. 2 l. 52 p. 182 c. 2 l. 4
κόσμος p. 183 c. 2 l. 24
κρατεῖν ἑαυτοῦ p. 26 c. 1 l. 42
κρεανομῶν p. 316 c. 2 l. 6, 12
κρίμα p. 123 c. 2 l. 17, 20
κροκύφαντον *reticulum* p. 51 c. 1 l. 17

Λελογισμένος, *considerate* p. 324 c. 2 l. 15
λοιπὸν p. 139 c. 1 l. 4, 8

λύθρον, λύθρος p. 51 c. 1 l. 2, 7
λυκορικία p. 397 c. 2 l. 5
λυσωδικοί p. 256 c. 1 l. 3

Μαγγάνευμα p. 280 c. 2 l. 5
μαγείρων ἴνιον p. 359 c. 1 l. 48
μάλος p. 264 c. 2 l. 47, 50
μάμψις p. 265 c. 2 l. 11
μάς, μάσος p. 264 c. 2 l. 48, 50
μεταβαλεῖν p. 252 c. 2 l. 39
μεταβολίδιος p. 300 c. 2 l. 13
μεταφαμάζειν, *transfominari* p. 356 c. 1 l. 81
μετεωρίζεσθαι p. 226 c. 2 l. 30
μόνος, ἀλλείπων p. 8 c. 1 l. 1
μύζειν, μυγμός p. 33 c. 1 l. 43,
μύξος p. 389 c. 1 l. 54
μυξάριον p. 174 c. 2 l. 13 p. 225 c. 1 l. 56

Νάζειν p. 41 c. 1 l. 46
νεκρῶν p. 258 c. 1 l. 10
νεκύα p. 334 c. 1 l. 41
νδιεάσασα p. 59 c. 1 l. 48
νδιεασάσης p. 260 c. 1 l. 9
νδιεασάσης p. 277 c. 2 l.
νδιεασασείδης p. 53 c. 1 l.
p. 118 c. 2 l. 39 p. 229 c. 2
νδιεασασέωμα p. 260 c. 1 l.
νδιεασασῶν p. 382 c. 1 l. 15
νήπιος p. 34 c. 2 l. 41 νήπις ib. l.
νήσος p. 74 c. 1 l. 46
νύμφαι χθες p. 355 c. 2 l. 13
νυὶ καὶ πέρυσι ibid. l. 25

Ὁδῷ p. 18 c. 2, 33
Οἰκογενὴς [illegible] p. 38 l. 8, 9
οἰκονομία p. 138 c. 1 l. 35 c. 2 l. 38 p. 782 c. 2 l. 29 p. 400 c. 2 l. 8
οἰκονομικὸς p. 187 c. 2 l. 33
οἰόμβοι p. 17 c. 2 l. 52
ὁλιγόχρονα p. 200 c. 2 l.
ὁλοχερῶς p. 11 c. 2 l. 5, 12 p. 217 c. 1 l. 37 p. 325 c. 1 l. 42
ὁμόστονον p. 24 c. 2 l. 24
ὀνειδιστικῶς p. 19 c. 2 l. 28
ὄρμα p. 108 c. 1 l. 24
ὀρχεχθώσας p. 124 c. 1 l. 29
ὀρθὸς p. 101 c. 2 l. 55 p. 238 c. 1 l. 28
ὀρυγοσφρεῖν, ὀρυγοκοπεῖν p. 6 c. 2 l. 35

ὀσμὴ p. 294 c. 2 l. 7
οὐερνακλος, *vernaculus, verna* p. 35 c. 2 l. 8, 17 *vernilitas* ib. l. 41
ὀφρῦς, *frons* p. 87 c. 2 l. 39
ὄψεῖ *videbit* p. 210 c. 1 l. 8 p. 311 c. 1 l. 1 p. 394 c. 1 l. 28

Πάγος, πάχνη p. 287 c. 2 l. 42
παῖς p. 7 c. 1 l. 39 παιδίσκην ibid. l. 47
παλιγγενεσία p. 385 c. 2 l.
παμμελεῖος, *Parmularius* p. 4, c. 1 l. 16 *Parma* ibid. l. 26 c. 2 l. 40
παμμιξις 278 c. 2 l. 25
πάν. βλ *illam quicquam* p. 104 c. 2 l. 24
παραλειπτικὸν p. 99 c. 1 l. 20
παρακαθίζω p. 309 c. 2 l. 11
παρακολουθεῖν p. 61 c. 2 l. 49 p. 75 c. 1 l. 11 p. 88 c. 2 l. 37 p. 189 c. 1 l. 6, 7
παρακύπτειν p. 122 c. 2 l. 43
παρανδρεῖος p. 43 c. 2 l. 1
παρατίμησις p. 78 c. 1 l. 46 p. 361 c. 1 l. 12
παράτιτλον p. 326 c. 2 l. 16
παρεσπὸς, παρεσπόμενα p. 112 c. 1 l. 28 34
παρόταξις p. 386 c. 2 l. 23
παρόφορος p. 26 c. 2 l. 48
παρειμένη p. 186 c. 1 l. 26
παρεμπόρημα p. 115 c. 2 l. 1
παρεπιδημίδης p. 189 c. 1 l. 24 p. 233 c. 1 l. 52
παροξυσμὸς p. 19 c. 2 l. 40
παρρησία p. 197 c. 1 l. 21
πάσσις p. 192 c. 2 l. 14, 44 p. 254 c. 2 l. 20 p. 320 c. 1 l. 55
πεῖσα, πεῖσμα p. 103 c. 1 l. 36, 38
πελάειν p. 59 c. 1 l. 5
πεῖσαι p. 420 c. 1 l. 1
πελιτνὸς p. 256 c. 1 l. 51
πεῖσιν p. 19 c. 2 l. 35
πεισιγλώσσης p. 353 c. 1 l. 29
πεῖσμον p. 163 c. 1 l. 15 c. 2 l. 11
πεῖσις p. 92 c. 2 l. 8
πεισικέφαλον p. 305 c. 1 l. 8
πελαλαῖς p. 12 c. 1 l. 6
πελιτελὴς p. 153 c. 2 l. 10, 30
πεπαίνειν p. 267 c. 2 l. 2
πεπάσεις, πεπασμὸς, πεπεσσω p. 21 c. 2 l. 17 p. 27 c. 1 l. 9 p. 223 c. 2 l. 39 p. 331 c. 2 l. 49

περίφορον, περιφορὰς p. 26 c. 1 l. 55 p. 2[illegible] c. 2 l. 1
περπερὸς, περπερεία, περπερεύεσθαι p. 188 c. 1 l. 21 c. 2
περυσινὸς p. 412 c. 2 l. 26
πηλοπλατῶν p. 21 c. 1 l. 31
πηδαλὸν, πηδαλοκορία p. 88 c. 2 l. 2
πηδυκίζειν p. 345 c. 1 l. 3
πίσα p. 197 c. 1 l. 20
πλοιαχὸς p. 2 c. 2 l. 52 p. 3 c. 1 l. 1
πλόιμα ἀπόπλους, ἀφίεναι p. 186 c. 2 l. 11
πλόμαμον p. 244 c. 2 l. 30
πνιγεὺς p. 276 c. 2 l. 17
ποίημα p. 21 c. 2 l. 22 p. 213 c. 2 l. 12
πολίσματα p. 21 c. 2 l. 19, 44
πράσινος, *Prasina factio* p. 3 c. 2 l. 51
προϊγμένα, *producta, promota* p. 185 c. 1 l. 19 p. [illegible] l. 19
προίσασθαι p. 92 c. [illegible]
πρόνοια p. 296 c. 1 l. 13.
προπάτωρ προπάτης p. 42 c. 2 l. 53 p. 112 c. 1 l. 1
πρόπους p. 58 c. 1 l. 51 πρῳρα, οὐρὰ p. 209 c. 2 l. 21
πρὸς p. 73 c. 2 l. 1 p. 202 c. 1 l. 14
πρὸς pro διὰ p. 335 c. 2 l. 7
προσόψιμα p. 421 c. 2 l. 22
προσδοξάζειν p. 287 c. 1 l. 9
προσπιδοξάζειν p. 315 c. 2 l. 53
προσίσασθαι p. 250 c. 1 l. 28, 48
προσκίπτειν p. 233 c. 1 l. 13
προσλαμβάνειν p. 354 c. 1 l. 39
προσπαθεια, προσπαθεῖν p. 286 c. 1 l. 7 p. 421 c. 1 l. 6, 8 ὧν τῷ πάθει distinguitur ibid. c. 2 l. 42, 51
προσπαλέκειν p. 346 c. 1, l. 2.
προσωποποιῶ p. 28 c. 1 l. 5
προφυνοικίζεσθαι p. 41 c. 2 l. 35, 37
πρωτοπλόα p. 185 c. 1 l. 4
πρῶγμα p. 268 c. 2 l. 22
πρωτοπλεῖν p. 282 c. 1 l. 14
πυῶδες p. 110 c. 2 l. 18

Ῥαικιπάτον, *recentatum* p. 133 c. 1 l. 40
ῥάικτως, *rectior* ibid. 42
ῥεμβὸς, p. 61 c. 1 l. 33 p. 76 c. 2 l. 11

ῥήτωρ p. 4 c. 1 l. 45 c. 2 l. 1
ῥητορικὸς p. 4 c. 2 l. 1
ῥητορικῶς, διαῤῥαγδαίως, πυκνὰ p. 290 c. 2 l. 26, 41
rotæ momentum p. 75 c. 2 l. 50
Σεκοῦνδος, *secundus*, *secutor* p. 4 c. 2 l. 42
σημειωτικὴ p. 341 c. 1 l. 42
σιμπλέγμα, *ringi*, *rendida* p. 28 c. 1 l. 10
σκαλεὺς p. 402 c. 1
σκοπὸν p. 126 c. 2 l. 32
σκοπὸς, & σκοπὸν p. 44 c. 1 l. 2
σκιλλέσια p. 260 c. 1
σκιμμὶ p. 397 c. 1 l. 42
σκιμβὶ p. 397 c. 2 l. 2
σκιλετὸς p. 214 c. 2 l. 41
σκίμπους p. 7 c. 2 l. 12 *scimpodium*, ibid. l. 28
σκίζαλα p. 258 c. 2 l. 39
σκυτίον *scutum*, *cilium* p. 87 c. 1 l. 24
σοφιστὴ p. 35 c. 1 l. 9 p. 338 c.
σοφὸς p. 50 c. 2 l. 13
σοφίσμα p. 160 c. 1 l. 45 c. 2 l. 2 p. 226 c. 2 l. 2 p. 371 c. 2
σπερμαλισμὸς p. 141 c. 1 l. 4
σπεύδειν p. 241 c. 2 l. 45
σπουδὴ p. 214 c. 2 l. 41
στάσις, στύγη p. 266 c. 2 l. 28
στέλεχος p. 34 c. 1 l. 34
στερεομετρία p. 341 c. 2 l. 55
στίχον p. 195 c. 2 l. 14 p. 248 c. 2 l. 3 p. 253 c. 2 l. 31
στίγμη p. 75 c. 2 l. 37
στοιχεῖον, στοιχεῖωσις p. 123 c. 1 l. 48, 55
στολὴ, *stola* p. 10 c. 1 l. 27 στόλιον ibid. c. 2 l. 28
στοργὴ p. 22 c. 1 l. 51
στοχάζεσθαι, στοχασμὸν p. 16 c. 2 l. 51 p. 17 c. 1 l. 2 p. 302 c. 1 l. 46 p. 354 c. 1 l. 37
συγγραμμονικὸν p. 28 c. 1 l. 42
συγκλῶσαι p. 161 c. 1 l. 47
συγκολλᾶσθαι p. 185 c. 1 l. 23, 24
συγκρίνειν p. 393 c. 2 l. 41
σῦζυγος p. 211 c. 1 l. 28
συμβαίνειν p. 192 c. 2 l. 42
συμβιβάσαι p. 161 c. 1 l. 47
συμμετρία p. 195 c. 2 l. 20
συμπλεκτὸς διοῖς p. 352 c. 2 l. 22
συμφέρων p. 430 c. 1 l. 52
σύμφυτον p. 269 c. 2 l. 23
σύνεσις p. 191 c. 1 l. 4
συνεχὴς, συνεχῶς p. 96 c. 2 l. 23
συνίζησις p. 393 c. 2 l. 46
συνίζησις & συναίσησις p. 87 c. 2 l. 24
σωτηρίαν p. 57 c. 2 l. 30
σωτῆσαι p. 161 c. 1 l. 47
σωτηρία p. 192 c. 1 l. 50
σωτηρίαναι p. 285 c. 1 l. 43 ibid. l. 22
σωτηρίχειν p. 393 c. 2 l. 31
σύριγξ *Syrinx* p. 10 c. 1 l. 33
σωφρονικὸς p. 215 c. 1 l. 40
σφυγμὸς, σφυγμὶς p. 276 c. 2 l. 17 p. 290 c. 2 l. 40
σχέσις p. 21 c. 2 l. 1 p. 305 c. 2 l. 7
σχῆμα p. 385 c. 1 l. 39
σχολαστικὸς p. 36 c. 1 l. 16 c. 2 p. 37 c. 1 l. 1
σώματα p. 39 c. 2 l. 4 p. 214 c. 2 l. 18

ταμίας p. 395 c. 2 l. 28
τὰ δημόσια, τὰ ἐξόπισθεν p. 72 c. 2 l. 51 p. 73 c. 1 l. 4
τέρετρον p. 174 c. 2 l. 50
τετραφῶδες, *cinesieri* p. 124 c. 2 l. 13
τόπον διδόναι p. 104 c. 1 l. 20
τοῦ Διὸς σοι p. 267 c. 1 l. 4
τραγῳδία p. 388 c. 1 l. 1
τρέφειν, & πειρᾶσθαι p. 305 c. 2 l. 40 p. 306 c. 1 l. 8, 14
τραχηλίζειν p. 419 c. 1 l. 25
τρέφειν p. 417 c. 2 l. 38
τριγλωνὶς p. 282 c. 1 l. 22
τροπὴ p. 130 c. 1 l. 28
τυπτὸς p. 118 c. 1 l. 10 p. 229 c. 2 l. 35
τύφος p. 73 c. 2 l. 43 p. 77 c. 2 l. 18 p. 225 c. 2 l. 12
τῷ Διὶ p. 46 c. 1 l. 46, 51
τῷ, διὰ τὸ p. 85 c. 1 l. 26

Ὑγιὴς λόγος p. 306 c. 1 l. 48
ὗς, ὕειν, ὑὶς p. 191 c. 1 l. 26
ὑπέχειν p. 322 c. 1 l. 23
ὑπεξαίρεσις, *exceptio* p. 120 c. 2 l. 27
ὑπέρτασις, ὑπερτείνειν p. 357 c. 1 l. 9, 10
ὑπερτενὴς ibid. l. 18
ὑπόφρενον, ὑφρένων p. 357 c. 1 l. 36, 42
ὑπωλὴ p. 76 c. 2 l. 22
ὑστερὶς p. 53 c. 2 l. 19
ὑφαιρεθῆναι p. 395 c. 2 l. 42
ὑφαιρεῖσθαι p. 305 c. 2 l. 40
ὑφαιρετὸς p. 345 c. 2 l. 53
ὑφαντὴ p. 338 c. 2 l. 56
ὑφαντικὴ p. 342 c. 2 l. 3
ὑφαντικὸν p. 344 c. 1 l. 21
ὑφαχὴ p. 3 c. 1 l. 29
ὕφυλος p. 110 c. 2 l. 34

Φαιδρὸν p. 34 c. 1 l. 23
φαιτὸς p. 8 c. 2 l. 12 p. 38 c. 2 l. 22
φαλάσιον p. 8 c. 1 l. 46 p. 2 c. 1 l. 4
φαλασιακὸς p. 8 c. 1 l. 8
φαλασιοπλήκτης p. 8 c. 1 l. 10
φαλασικῶς p. 118 c. 1 l. 10
φάρμακα p. 38 c. 1 l. 30 p. 197 c. 2 l. 16
φελόνιον, *penula* p. 40 c. 2 l. 33, 38
φθείρεσθαι p. 345 c. 2 l. 16
φιλὴν p. 369 c. 1 l. 19
φιλάληθης p. 22 c. 2 l. 53
φιλοδίκαιος p. 23 c. 1 l. 23
φιλοίκιον p. 23 c. 2 l. 41
φιλοσοφεῖσθαι p. 5 c. 2 l. 40
φιλόσοφος p. 19 c. 1 l. 4
φολκεῖα p. 394 c. 2 l. 42
φιλοτιμία p. 19 c. 1 l. 34
φιλοψυχεῖν p. 277 c. 1 l. 18
φευστὴς p. 364 c. 1 l. 32
φύμαται p. 74 c. 2 l. 3 *vomitiberal.* 3, 4
φύραμα p. 289 c. 1 l. 33
φύεσθαι p. 97 c. 2 l. 39
φύσις p. 226 c. 1 l. 44

Χαριτιζέσθαι, χαριτισμὸς, *carminari* p. 29 c. 2 l. 9, 22, 28, 49
χθὲς ἢ πρώην, χθὲς ἢ σήμερον p. 355 c. 1 l. 20, 50
χιζοὶ p. 174 c. 2 l. 9
χρεῶν p. 136 c. 2 l. 55
χώραν διδόναι p. 104 c. 1 l. 5
χωρεῖν p. 148 c. 2 l. 41

Ψῆφοι p. 230 c. 2 l. 40
ψόφος p. 332 c. 2 l. 48
ψοφοδὴς p. 242 c. 1 l. 15
ψυχαὶ p. 214 c. 2 l. 15 p. 226 c. 1 l. 48 c. 2 l. 4
ψυχομαχεῖν p. 381 c. 2 l. 7
Ὦλαξ p. 43 c. 1 l. 12, 27 p. 51 c. 2 l. 56
ὠσικὸν p. 325 c. 1 l. 48

Syllabus rerum præcipuarum, quæ hoc scripto continentur.

Prior numerus paginam denotat, secundus columnam, tertius lineam.

Abscessus instar habet, qui fatum, qui fratrem aversatur pag. 34 col. 1 lin. 50 pag. 154 col. 1 l. 55

Absentia, amissa, præterita requirere fatuum 414 1 16. 2 40

Accommodatio commoda non vituperanda 87 2 41. 118 1 *quantum expediat* ib. 2 *quando & quomodo adhibenda* ib.

Adulatio nec adhibenda, nec admittenda 34 1 32

Adulator qualis 28 1 16. 2 1. *vermiculis compar* 90 1 9

Adversa invicem ad universi bonum conspirant 54 1 10

Æqualitas æquitatis pars prima 23 2 17. *hæc quandoque nihil iniquius* ib. 20

Aer ambiens fata, animantia quàm variè afficiat 163 1 16 2

Æstimationis justa ratio in rerum usu habenda 21 1 1. 31 1 55. 23. 115 1 9. 158 1 7. 297 2 27. 352 1 41. 353 1 26

Ætatis flos, res lubrica 43 1 20.

Ævum rapidè decurrens, secum omnia ubripiet in se absorbet 165 2 49. 167 2 56. 209 1 3 2 1. 267 1 44. 278 1 34. 338 1 26. 341 2 4. 342 1 12, 23. 433 1 46. 434 1 19

Affectionibus naturalibus frustrà luctamur 210 2 1

Affectus animum miserè distrahunt 53 1 39. 103 1 152 2 1. 104 1 31. 384 2 13. 385 1 49 428 2 47. *vim faciunt* 299 2 31. *rationem detrudunt* 223 1 52 224 1 18. *his abripi non oportet* 92 2 36

Affectus queririni, prudenter, sed difficulter, haberi possunt 29 1 4, 24

Alia aliis placent 313 1 33

Alienis intendens animus se negligit 61 2 40. 68 2 50. *negotium frustrà facessit sibi* 137 1 7, 10

Alteratio est quam corruptionem dicimus 355 1 46. 484 1 14

Amat maximè se quisque 422 2 29.

Amicitiæ nec temerè contrahendæ, nec facilè dissolvendæ 33 2 5, 44

Amicorum absentium etiam ratio habenda 93 1 1

Amor celari non potest 356 1 50. *amorem conciliat* 2 5. 397 1 30.

Ἀναλόγως & ὑπερτοπικῶς, *in autoribus probatissimis deprehensa* 92 1 6. 174 2 4

Androgynum hominem conditum, fabula 129 1 1

Anima flatus 51 1 41. 227 2 24. 228 1 20. 323 1 17. *exhalatio à sanguine* 51 1 43. 215 2 38. *sanguis quâ ratione dictus* 52 1 20 *de eadem variæ veterum sententiæ* 140 2 5. 141 2 56

Animus contumeliosè quibus modis se habeat 59 1 1, 7. 74 1 48. 93 2 50. *de animi immortalitate quam ambiguè senserint philosophi plerique* 68 1 50. 1 1. 90 2 3. 138 2 21. 140 1 1, 27. 2 1 20. 141 2 10, 49. 143 2 44. 215 2 38. 423 1 18. 424 1 10

Antoninus Pius Imp. qualis 31 1 15. 40 1 20

Apum industria 183 2 3

Aquam pavent λυσσόδηκτοι 256 1 3

Arancæ indoles 183 1 44.

Ars naturam imitatur 393 1 19

Ars hominis bonum esse 387 *nisi ea nisi discentibus habetur* 412 2 3. *in quo consistat* 413 1 6

Artem ut norit quis, discat oportet 411 1 35. 2 *quam norit, exerceat, & intra fines ejus se contineat* 156 1 16, 28. 2 1. 1 15 269 1 15

Artifex quisque artem suam diligit, & eunt affectatur 184 2 28. 185 1 27. 186 1 20. *adversus quos vis tuetur* 243 2 46. 244 1 1. *imperitorum* *Asiaticum vulgus* 131 1 32

Artificia studiaque mala reprehensa 5 2 50. 6 1. *quorum contemplatio fructus usui* 207 2 4. 428 2 *quantum imitemur* 92 2 *Aulica vita, modus quadrandi* 5 1 30. 8. *ficere solent* 230 2 40. 231 2 50. *in aula tamen* *relle vivere est* 205 1 38. 298 2 3

Auctor ἐπὶ *probatus & collaudatus* 4 2. 5 1

Auxilia non spernenda 261 2 9. 263 1 4 269 1 26

Beatitudinem mens bona sibi facit 266 2 *extra terna aut aliena nihil* 1 15. 2 41. 79 23. 1 1 6, 32. 254 2 19, 29. 334 2 22. 419 2 53. 4 2 44. *at Deum qui excludunt, impiè faciunt* 40. 2 44. *sine nec vir bonus, nec mens* 21. 347 1 15. 2 31. *ad eam via recta compe sissima* 180 1 28

Benefacere juvat 265 1 11. *Benefactiens ipsi prodest* ibid. 29 292 1 41. 238 387 2 18. *jugiter benefaciendo vitâ fruimur* 436 2 5. *benefacientem male audire regium* 274 2 14

Beneficii dandi ratio genuina 189 1 29. 190 1. 191 1 23. *minùs proba* 189 1 1. *dextrè tum accipiendi quam largiendi, ars est* 1581 7. 307 2 13.

Beneficium nullum nisi gratuitum, quod in se definat 167 1 7. 349 2 37. 350 2 40

Benignitas, re exhibenda, non specie aut voce solâ 395 2 58. 396 1 3. *benignitas & beneficentia divina nobis in exemplum data* 291 2 28. 292 1 11. 316 2 35. 3 1. 1. 331 2 5. 335 1 27

Bona non sunt, quæ bonos non faciunt 66 1 27. 202 2 41. 294 2 41. *quæ nimia esse possint* 204 2 34, 40. *quæ contemnere, quorum damna libenter sustinere, laudem habet* 204 2 20, 34, 40

Bono malum vincere præclarum 402 1 43 2 48.

Bonum nihil, nisi honestum 47 2 49 1 11. *nisi tempestivum* 438 1 14

Bonus verè est, qui conditioni suæ respondet 245 1 31. *qui finitus talis* 395 1 46. *sacerdos is & servus Dei*

93 2 30 40. athleta 94 1 10. pancratiasta 428 1 13. sine multo exercitii caussa, citra affectionem subiecti 132 1 6 133 2 36. virtus, vitia instinctus [illegible] nec mutatu facili 95 [illegible] 2 inf[illegible] 176 1 46. ens 2 18. mens [illegible] antiquissimam habet 225 2 41. 226 2 4. hanc bonis oblectatio 312 2 27. recte factis contentus, Deum, agit 102 1 40. 135 2 3. 288 1 46. 292 [illegible]25. 294 1 3. 305 1 38. 39. 384 1 14. Deo se probat 394 1 53. spente obiectum 369 1 13. huic vegendum, agendumve totum [illegible] [illegible]nda permittit universa 103 [illegible] 3[illegible] 153 2 44. 156 2 49. 159 1 34. [illegible] 40. [illegible] 88. 350. 430 2 21. præsentibus, compositis, futuris acquiescet 34 1 12. 53. 2 4. [illegible] 93 [illegible] 36. 96 1 [illegible] 120 1 [illegible] 1 37. [illegible] 1. 37. 328 1 1. 351 [illegible] 2 [illegible] 54 1 1. 153 1 [illegible] [illegible] 1 bonis 96 1 8. [illegible] 1 2[illegible] 145 2 [illegible] 192 10, 41. 2[illegible] [illegible] 246 2 30. [illegible]stivis ibid. 24. divinitus [illegible] 159 2 38. 281 2 52. rationi consentanea 206 1 9. in eis [illegible] excipiendis, & sequendis virtutis exemplum 1 79. [illegible] 147 [illegible] 2 [illegible] 23. 220. 348 2 18. 274 [illegible] 7[illegible] [illegible] 1 7. nec lege indiget [illegible]teste 101 1 53. 286 1 [illegible] 288 [illegible] nec iuramento 27 1 31. [illegible] 1[illegible] nihil numen poscit, quod [illegible] 451 nihil etiam agit, quod palam [illegible] nolit 362 2 50. 362 1. & solus, & cum aliis [illegible] agit 1 38. vitam ut Deo [illegible] 90 [illegible] 211 1 28. 352 1 50. [illegible] 98. aliorum de se iudicia, dicta, nihil [illegible] 36 12. 2 16. sereno, placido, composito semper animo 57 1 27. 101 2 18. 429 [illegible] 50. nec numen incusat, nec homines. 426 1 13. de vita vel productione vel contradictione nihil sat agit 169 2 44. 170 2 51. 118 2 24. mortem nec metuit, nec optat 108 2 15. nihil purulentum minusve sincerum in pectore fovet 110 2 18, 34. malis est pædagogi instar 381 1 11. quia vitæ illis censura est. ibid. 28.

Calamitas virtutis exercendæ, exercendæ, occasio 122 1 11. 283 1 51. 287 2 18. 316 1 41. 332 1 20
recte ferre, virtutis & felicitatis est 177 2 [illegible], 55. 179 1 42
Calumniatores aversandi 5 1 50. 52 1. pediculis, vermiculis, viperis pares 89 2 55
Censura examen sedulum sequatur 33 1 48. 401 1 1, 42
Circulus est rerum omnium [illegible] 2 1. cujus particulæ sibi invicem innexæ, 243 [illegible] 51 orbis instar rotandæ 335 2 [illegible]8. 337 2 21
Civilitas in magnatibus laude digna [illegible] 1 23 C. 2 44 2 1, 21
Cœlum civitas, patria nostra 119 2 13. 130 1 41
Cœlum nihil [illegible] 98 1 31. 348 1 [illegible]
Cogitationum ratio habenda 2 2 9. 148 2 [illegible]. Deo reddenda, [illegible] 2 2 18. vox faciunt [illegible] [illegible] animum [illegible] 105 1 16 24. facile tr[illegible] patent 2 2 14. affectuum, sermonum, actuum [illegible] radices 148 2 18. 305 2 16. vitanda vana 4. recidenda non [illegible] 2 11. cogitandi nihil, quod proloqui [illegible] 92 2 38. 93 2 11
Comitas; [illegible] veritati juncta quantum valeat 18 2 20, 30
[illegible] media nova; [illegible] utilis 391 1 6, 36
[illegible] affectu destitutus, [illegible] non est 314 1 [illegible]
Constantia qua [illegible] [illegible] verenda 92 [illegible] 10. 92 [illegible] famæ (cuius [illegible], 401 2 46) perfrenda 30[illegible] huic quo constas sustinendæ [illegible] 186 1 20, 30. 220 1 4. 234 2 22. [illegible] 8 [illegible] rectum agere oportet 55 2 45
Constantia in bono tenenda 154 1 [illegible] 7 19. aliud [illegible] pervicacia 50 [illegible] 1. 58 1 39. 2 3. 236 2 41. huc [illegible] facultatum [illegible] 233 12. 194 2 26
Continentia sui, virtus omnia 26 [illegible] 42 [illegible] 1 1.
Corpus è luto efficium 309 1 49. ex se cadaver merum 165 2 23. terra & fœtidæ 91 2 45. faculus, utris, folliculus 309 2 36. 310 1 48. animæ amictus 305 2 8. qualis 51 [illegible] 12. vagina 326 2 40. vasculum 92 1 49. quale 383 2 8. membra, organa 282 2 [illegible]0. nullius præ animo præstantia 302 2 3. 51 2 [illegible]02 huic [illegible] inservi[illegible] [illegible] 91 [illegible] 14 43. hanc [illegible]ustenus [illegible]
Corporis [illegible] & [illegible] [illegible] 28[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 43. ut speculum [illegible] sit ibid. 45. restitutio [illegible] impossibilis Deo 427 [illegible] 32
Cunctatio, & dilatio, in vita rite instituenda damnosa 55 2 15. 93 2 21. 117 1 43. 136 [illegible]38. 5[illegible] 137 1 3. 304 1 [illegible] 351 1 1 [illegible]
Deus summe bonus 63 2 14. a quo nihil male qui dicatur quam [illegible] corrigendo & providendo aspera infligat 62 2 24. [illegible] 3. mala ordinat, non facit 219 2 34. 246. natura prima 146 2 49. mens incorporea 164 2 43. corpus prisois quæ notionem [illegible]dius 165 1 18. [illegible] invisibiles quam nos 435 1 40. 436 1 [illegible] [illegible] [illegible]cant 436 1 15. [illegible] 4. secundi quasi anima [illegible] 16. 196 1 [illegible] 164 2 35 omnia permeat 207 2 40. 337 2 40. 338 2 28. temperat 207 2 30. ubique adest, omnia continens, 119 2 47. 120 1. [illegible]ndus etiam mentes ipsas 418 2 39. 419 1 52. vos humanas curat 64 1 16. [illegible] 2 1. singulorum etiam 65 1 1. 248 1 25. ab ipso, per ipsum, in ipso, ad ipsum omnia 146 2 41. 147 1 1. 144 2 14. ipsius providentiâ, ab initio designatâ, 149 [illegible] 5. [illegible]sanctus [illegible] 1 [illegible]2 [illegible] 433 1 46. eademque [illegible]scriptum universa 245 [illegible] 247 2 56. præ omnibus [illegible]rendus 240 1 24. [illegible]7. per omnia tam minoris, tam

quàm majoris momenti negotia, cogitandus, 221 2 25, 52. 222 1 1. *& respiciendus* 116 2 43. *quocunque ducit, sequendus* 112 1 44. 272 1 43. *statio, quam ille assignaverit, tuenda, tenenda* 277 1 1. *ad omnia advocandus* 234 2 44. 235 1 48. *in omnibus agnoscendus* 42 2 12. 46 2 42. 394 2 51. *de omnibus celebrandus* 221 2 27. 245 2 22. *huic quò salvi simus, ut medico, gubernatori, auscultandum jugiter* 255 1 14. 2 1. *hunc non admittentes, sibi, non ipsi nocent* 319 1 2. *patiens est, ad pœnas tardus* 342 1 4. *malis & ingratis benignus* 291 2 28. 316 2 35. 331 2 5. *non adulationem, sed imitationem exigit* 359 2.4. 360 1 56. *injustè nihil agit* 424 1. 11

Dispensatio qualis licita 178 2 6. 182 2 29. 400 1 52. 401 2 41

Documenta pauca sufficient 58 2 54. 59 1. *brevia & Summaria* 123 1 44, 48. *in promptu modò sint* 116 1 49 c. 2 18. 122 2 36. 133. 2 36

Dolor, longus, levis; gravis, brevis 273 2 28. 274 1 38

Ellipsis frequens 147 2 40

Emendatione opus habere se, non emendatur, qui non credit 7 1 43. *nemo quærit, quod sum nactum se putat* 416 1 24

Epistolæ quales esse debeant 16 2 45

Error multiplex 163 1 2. 264 1 4. *erroris admonitus, corrigere sit promptus* 233 2 34 2 21. 400 2 32. 306 2 [illegible] *erranti ignoscendum* 348 2 55. 349 2 [illegible] *sed [illegible]* 14. 404 2 45. *errata nec leviora negligenda* 15 1, 56. Cf 2 1. 1.

Examen sui, primùs, sedulum, juge prodest 370 2 16. 381 2 29. 437 2 16

Exempla quantum prosint 232 2 40. *viva valeant* 14 1 13

Externa quæque bonis, malis pariter obventura 66 1 27. 206 2 41. *Media ergò* 66 1 53. &c. *talia* 200 2 39. 304 2 12. 319 2 32, 34. *caduca* 66 2 38. 200 2 30. *divina, non diutina* 201 2 3. 174 1 36. c. 2 50. 332 2 1. *ad ævum retrò, porrò, antiquissima* 181 2 46. *ut peritura utendum* 2 44. *tragica larva, Senica institutura est demenda* 66 2 33. 67 1 2. 225 2 3. 289 2 [illegible] 292 1 29. 420 2 15. *modestè habenda, pia mente fruenda* 307 2 2, 39. *imprecio [illegible]re, involuta [illegible]justitiæ, impietatis est nodus* 23 [illegible]1, 53. 245 1 10. 322 1 53

Fama, extra nos 2 [illegible] 18. *alienum, falsa mentitum* 292 2 29. *inane quantum* 123 2 41. 159 [illegible] 2 [illegible] 229 2 55. 230 1 1. *judicii expers* 76 2 51. 77 1 1. 125 1 33. *inconstans* 125 2 46. *sectari stolidum* 19 1 26. 135 2 50. 292 1 36. *superstes, res nihili* 113 1 10. *quam angusta* 126 1 19. *evanida* 78 1 40. 125 1 35. 132 2 15. 159 2 23. *eo solicitum agere, quatenus futile* 137 2 24. [illegible] 3, 19. *aucupantium iniquitas, vanitas* 230 2 29

Fatum quid 193 1 33. 195 2 20. 353 2 25. *an philosophiæ studium inane faciat* 427 1 9

Festivitas quatenus adhiberi queat 9 2 49. 101 [illegible] 2 43. 99 1

Fides habita fidelem facit 25 2 1. 428 1 12, 23. *fallere nihil adigat* 107 1 14

Filius sapiens, parenti res læta 275 1 33

Fluxa istic universa; consistens nihil 75. 2 54. 76 1 77 1 6. 209 1 19, 23. 227 1 21. *fumi instar evanida* 72 2 17. *his ergò affici sapientis non* [illegible] 209 2 3. 227 2 36. *sed [illegible]rere, inter [illegible] hæc quæ se continet* 427

Fors incerta 76 2 37. *fortuita omnibus [illegible]* 2 20. *fortunam singit quisque sibi* 218 2 46.

Fratres dissidia non decent 50 1 48

Frons animi index esse debet 25 2 13. 396 2 36

Fructum nihil nasci, & [illegible] quodque 337 1 39. *onusta speciosissima* 86 2 9. *sagacia qualissima* ib.

Futuri ut nihil certum, 112 2 [illegible] *prælegiri tamen quædam possunt* 2 [illegible] 32. *frustrà torquent* 2 [illegible] 308 2 56. 309 1 39. *nos [illegible]tos hab[illegible]* 2 26

Glorium de[illegible]ra [illegible]ucupari [illegible] 34 1 [illegible] 39

Gravitate affectata, fastosa, nihil gravius 16. 2 [illegible] 58 1 56. 341 1 42

Homo, corpore, animâ, mente constat 52 2 3. 118 1 [illegible] 42 2 54. *homines omnes cognati* 47 [illegible] 69 2 1. 267 [illegible]40. 335 1 24. 432 1 46. *[illegible]ne [illegible] pariter oriundi* 48 1 18. 130 1 28, 43, 48. 155 4. *rationis ejusdem participes* 96 2 46. *communi fruentes, vere spirantes* 328 1 26 *corporis [illegible]em membra* 264 2 47, 50. *[illegible] mutuam nati* 48 2 7. 49 2 7. 50 1 123. c. 2 [illegible] *quæ sit omnibus præstanda* 96 2 52. 97 1. 103 23. 123 2 29. 344 2 43. *ut in commune boni fert* 53 2 [illegible]0. 98 1 49. 133 1 50. 206 2 19 *homo neminem odisse debet.* 49 1 50. *nec peccantes* 267 2 [illegible] *sed mitis esse etiam immitibus* 287 2 8. *non ad otium natus est* 182 1 47. *nec ad voluptatem* 183 1 4. *sed ad opus* 182 1 36. 183 2 49. 299 1 5. *pront & alia universa.* 302 1 6. *hominis manus. Numen venerari, celebrare, hominem juvare, servare* 215 2 44. 240 2 20. 241 1 7. *opus cœlestia contemplari* 277 2 42. 278 1 9. 305 1 49. *hominem colere* [illegible] 2 49. *ars, bonum fieri* 387 2 [illegible] *qui [illegible]stat, nec hominis nomine dignus est* 182 2 50. 360 2 13, 15. 361 1 41. *hominem enim internum, exteris exutum, considerare oportet* 342 2 48. 343 1. *nec de homine aliud, quàm quod est hominis, exigitur* 204 1 49 *nihilque homini desponendum posse, quod homo potuit.* 189 1 10, 34. 230 2 42. 424 1 32. *aut perferre, quod homo pertulit* 206 1 12. 207 1 30. *nec impotentia ignaviæ prætexenda* 187 2 6, 34. c. 2 1 188

34. 154 1 27. 324 1 10. *penuria* 256 1 56. *de meritis sede sensa varia* 126 2 37. 128 2 34
Methodus recta plurimi in cultis habenda 18 2 24
Migratio frequens minùs commoda 38 2 20
Miniciæa quæ, nec inutilis ea 391 1 35. 392 1 2
Minima non negligenda 34 1 24. 75 1 33. 104 2 34. 106 1 51. 122 1 30, 24
Mirari, philosophiæ initium 27 2 32
Mirum sapienti nihil ibid. 16 56. *c.* 2 *l.* 51. 57 1. 355 1 26. *qui miratur stultus est* 426 2 5
Misericordiam sapienti quatenus negent Stoici 69 2 40. 70 2 56
Mores, candidi 153 1 6. *nigri* ibid. 22 *præfracti* ibid. 2 *l.* 10. *morosi* ibid. *l.* 20 *ferini, pecuini* ibid. *l.* 54. 201 2 50. 202 2 53. *pueriles* 153 2 55. 201 2 48. *multebres* ibid. *l.* 49
Morositas, & in docente, & in discente, officit 15 1 52, 57
Mors non est malum 66 1 54. 333 1 26. *sed male mori* 179 1 30. *vitâ turpi melior* 323 2 2. 324 1 10. *naturæ opus* 67 2 19. 79 2 46. 99 2 51. 131 1 20. *debitum* 136 2 55. *non timenda* 67 2 23. *nec erubescenda* 131 1 43. *nec contemnenda; id quatenus* 324 1 56 *c.* 2 9 437 2 31. *nec fastuosè*, 325 2 41. *nec fastidiosè*, ibid. 42. *nec negligenter*, ibid. 1 47. *nec præcipitanter* ibid. *l.* 48. *nec rabidè*, 324 1 35. *c.* 2 *l.* 48. *nec jactanter*, 325 2 28. *nec discupienter*, 325 1 36. *nec reluctanter*, 373 2 34 *sed considerate*, 325 2 24. *constanter*, 326 1 20. *facilè*, 100 1 4. 1 47. 325 1 *placidè*, 796 16. *lubenter*, 260 2 20. *quod paucis facilius* 179 1 54. 180 1 50. 222 2 40. *decentes*, 109 2 52. 110 1 21. *gratulatorii obeundæ*, 176 1 38. *expectanda* 215 2 33. 225 2 48. *despiciendæ* 55 2 20. 186 1 34. *admittenda* 260 2 20. *conscisenda* 2 *quibus de rebus permittebant Stoici* 83 2 53. 213 2 20. 314 1 26, 32. *sed jure rejicitur* 84 1 20. *c.* 1, 50. *magis* 387 2 *vitæ non esse, colenti* 328 2 9. *mors migrata* 63 19, 21. *c.* 386 1 38 *c.* 2 *rectus rei ad principium* 1 11. *compagis dissolutio* 2 26. 28 *in elementa prima* 131 1 24. 186 2 15. 279 2 34. 286 1 18. 289 2 5. 435 1 29. *ponere, quo res fuerunt, nonnullis falsò visum* 142 2 32. 203 *portus* 99 213 2 16. *requiem dat* 186 2 15. *messis* 275 1 54. 276 1 *imperantes, magnates, medicos, mathematicos, philosophos, poetas, artifices, pariter tollit* 88 2 46. 89 2. 152 2 29, 46. 158 2 159 1. 1 9. *c.* 2 *l.* 4. 251 2 29. 252 2 54. 267 2 15. 304 2 23. 305 1 29. 2 20. 2 8. *omnes æquat* 255 4 12. 256 1 *hanc* 1 *effugerit* 222 1 3 2 1 *motûs dilatio, res* 2 *nihili* 169 2 12, 23. 26, 23. 181 2 25. 357 2 44. 359 2 1. *mors nulla nonnullis* 131 16. *rerum omnium aliis* 333 1 22, 26. *c.* 2 *l.* 34. *urbium etiam* 172 2 11. *ortus tantus, mors ulterius* 167 1 5. *c.* 2 *l.* 1. 274 1 50
Multis immiscere se haud expedit 99 1 26. 1 280 1 39. *supervacuis præsertim, minùsque necessariis* 148 1 9. 150 1
Mundus quasi animal, 147 1 19. 249 1 50 *c.* 2 *quodammodo*, 163 2 56. 164 1 *c. corpori uno animi unâ præsidio, constans*, ibid. 2 10. 14 *licet, cinctus star*, 278 2 25. *ex natura sua discordibus*, 152 1 *c.* 2 278 2 48. 279 1 40 *scite admodum concinnato* 151 *c.* 1, 2. *cujus membra sponte ferantur* 436 2 38. 1 39. *eum haberi invicem inserviunt* 368 2 369 1 *invicem in totius usum* 406 2 3. 407 2 37. *homo ex omnibus hic officio suo desit* ibid. 38 49. *civitas quædam* 75 1 45. 1 43. 125 1 3. 130 32. 147 1 19, 249 1 50 *instar* 388 1 32. 90 2 5. *malis moribus fatus* 320 *nonnullorum obnoxius* 129 2 1. 2 16. 297 1 25. *disjungique consilium* 5. 67 2 48. 70 2 36. 1 2 245 1 227 1 5. 267 1 39. 2 241 *minus jucunda quam mors* 366 2 27. *pernotantia & pe* 2 38. *mundi conflagratio* 2 385 1 8 2 *Nihil ex nihilo, in nihilum* 150 1 51. *c.* 2 16, 22. 203 2 7. 301 1 45. 343 2 12
Nominibus quæ gerimus, sic respondendum 356 1 16. *c.* 2 29
Novum insolitumve nihil 32. 33. *c.* 2 16. 1 148. 230 1 44. 257 2 23. 313 27. *sapienti* 159 2 205 2 290 2 11. 2 52. 268. 1
Objectiones nimis christianæ immodice objecta 387 1 54
Occupationibus fugere, ineptum 9 21 1 51, 55
Oculorum eminentia 88 1
Officia 2 *relationibus & finis præstantia* 21 2 1. *officii duplex humanique ratio paritèr* 2 *habenda* 1 32. 117 1. 305 2 7, 50
Opinio quantum valeat, 73 1 30. *c.* 2 34. 111 2 16. 130 1 26. 256 2 3, 38. 265 2 23. 2 *ea nos, non res ipsæ, turbat* 129 2 24. 29. 1 51. 287 1 7. 313 2 6. 315 2 39. 316 2 32
Orbi quibus ministeriis demereamur 256 2 4. 257 2 1
Ostentatio vitanda, hujusque 8 2 21. 9 1 19. *c.* 2 30. 1 8 2 13. 48. 283 2 13.
Otium, uti nefas, negotiosis inesse 147 2 11. 287 1 13, 40
Parentum virtus ad eandem proli calcar 2 1 27. 341 1 48. *horum vestigiis, citra examen non insistendum* 168 2 38. 169 2 11
Parere prius quam imperare 411 2 52. 412 2 1
Παρρησια *ferenda* 6 2 45
Parsimonia justa, etiam in principe probanda 39 1 42. *Vide Publica.*
Pater familias quare dicatur; qualis esse debeat 15 41. 16 1 44.

ſiſſoni, qui è ſervitio emerſerint 367 2 9. *tyrannorum hypocriſis* 20 1 55. c. 2 27 *invidentia* ibid. c. 2 6. *tyrannum regemque quantum interſit* 20 1 55
Unionis genera varia 264 1 12
Urbes integræ quaſi morte ſublatæ & ſepultæ 170 2 14. 174 1 23
Uſus quantum valeat 424 1 32. 425 2 24. *gravia primitus levia, ingrata grata facit.* 369 1 55. 370 1 7.
Utile nihil, niſi honeſtum 115 2 28. 298 2 41. 299 1 14
Varietas juvat 250 1 55. 251 2 28
Velle ſanari ſufficit 318 1 40. 365 1 5
Veniam quatenus admittant Stoici 28 2 27. *peccantibus haud difficulter habenda* 11 1 30. 28 1 43. c. 2 1. 270 1 19. *ab iis præſertim, qui ipſi eâ opus habent* ibid. & 399 2 20. *invitis delinquentibus debetur* 98 1 33. 285 1 54. 426 1 51. *ignaris quatenus* 70 2 52. 71 1 24. 426 2
Ventor quam vorax 144 1 3. c. 2 30. 145 1 12
Verboſitas vitanda 99 1 32
Veritas una 263 1 38. 264 1 7. *res divina* 322 1 5. *hujus ſermo ſimplex* 417 1 55. c. 2 32. *eâ nemo valens deſtituitur* 286 1 55. c. 2 53.
Vernularum dicacitate delectantur domini 35 2 24. 36 1
Veſtis familiaris à forenſi alia 101 43. *citra ſplendidam in aula agere licet* 43 1 2. 44 2 1
Victûs ratio valetudini conducis; ſenus potior 22 39. 51 30
Vindicta modus optimus 220 2 44. 221 2 20
Vir vere quis 128 2 54. 129 2 23.
Viribus majora non moliendo 261 2 4.
Virtus ſola in pretio habenda, & ſtudioſè affectanda 103 2 26. 104 2 22. 159 2 15. 250 1 14. 252 2 55. 253 1 15. *ſola permanent immota* 103 2 41. *ſola ad poſteros, ad Superos transmittit* 78 2 46. 79 2 47. *rectâ ſemper fertur* 230 2 1. *via per ſe, vitiis ita minus ardua, minus nitidâ* 198 1 9. *maſculâ* 58 1 24. 99 1 50. 128 2 44. *niſi gratuitas nulla* 135 2 5. *ipſa ſibi ſufficit* 271 2 27. *ipſa pretium & præmium eſt ſibi* 39 1 13. 296 1 30. 250 1 20. *virtutes in aliis agnoſcere & ſuſpicere, candoris eſt* p. 153 c. 1 l. 20
Vita brevis p. 60 2 4. 136 1 21. 149 1 43. 182 1 1. *incerta* 295 1 28. *puncti inſtar ad ævum* 309 2 40. 342 1 15, 36. c. 2 l. 33. *præſens tantum vivitur, hoc punctum inſecabile,* 71 1 19. 72 a 6. 79 2 33. 112 2 6, 53. 149 2 1. 422 1 4 *fugit* 57 2 14. 149 2 48. *nec redit denuò* 57 2 34. 59 2 20, 60 55. *indies diminuitur* 80 1 48. 81 1 52. 85 1 19. c. 2 l. 8. *peregrinatio* 78 1 11. *navigatio* 85 1 53. 90 1 19. *militia* 77 2 43. *lucta* 285 1 4. *moleſtiis referta* 180 2 27. 181 1 40. *cum diſſentientibus tranſigenda* 326 2 27. *fabula* 389 1 56. 390 1 3. *in qua perſonam & terminum aſſignat choragus deus* 438 1 37. 439 2 10. *non quàm longa, ſed quàm bene acta intereſt* 111 1 37. *ſibi per omnia debet eſſe conſentanea* 132 6. 18 1 48. 24 1 24. 32 2 47. 41 1 42. 42 2 47. *ſibi, naturæ, rationi, legi, numini conſentanea, eadem* 16 1 47. c. 2 l. 21. 61 1 6. 97 1 36. 111 2 23. 115 1 51. 186 1 51, 5. 197 24. 241 1 9. c. 2 l. 14. 264 1 11. 437 1 30. *vitæ ſcopus certus aliquis propenendus, nè vaga ſit* 2 47. 75 1 3, 16. 157 2 27. 381 23. 408 1 3. c. 2 l. 48 *fructus quis verus* 241 1 11. *præterita ad examen revocanda* 233 1 55. 236 2 20. *probè acta in ſenectâ, morte, ſolamen* 142 2 43. 436 2 20. *mala, morte pejor* 418 1 46. *vitæ ſpatium à deo præſtitutum* 57 1 7. 58 1. 429 2 20. 430 1 44. *eo contentus agere quiſque debet* 251 1 37. c. 2 l. 29. *dies ultimus jugiter cogitandus* 58 2 25. 63 1 5. 116 1 6. 271 2 41. *tanquam ultimus quiſque habendus* 212 2 35. 272 1. 282 1 55. c. 2 l. 20. 290 2 32. 384 1 13. 385 1 33 *qualem in eo deprehendi optarent* 243 1 4. *vitæ ſatietas* 322 2 36
Vitii contagies 324 1 12, 46, 49. *inconſtantia* 98 1 23. 317 1 19
Vocabula aliter affata, poſt obſoleta 158 1 37
Voluptati bonum quare non ſit 243 2 21. 299 1 16. 310 2 15. *inſecat* 191 1 24. *æque ac dolor differt, diſtrahit* 90 2 31. *eâ peſſimi etiam fruuntur* 242 2 20
Vulgus inconſtans, mutabile 125 1 46. 136 1 47. c. 2 35. *judicii expers* ibid. 1 53. *hujus cenſura nihili habenda* 135 2 8, 53. 332 2 20. 335 1 51.
Vultus ſpecies affectata, genuina exterminat 200 2 40

FINIS.

BIBLIOPOLA LECTORI.

Recens hunc Antonini Editionem meditantibus, ne negotium deficeret quod Libellum auro contrà charum, Probis Literatisque Viris commendare valeat, præ cæteris luculentam quam fieri potuit maximè, numerisque absolutam omnibus producere in animo erat. [illegible] Patrui, A. D'Acerium cum Eruditionis Tuæque consorte [illegible] diligentiam adhibuisse compertum est, & [illegible] Lectoris operæ pretium fore, & honorem istis nominibus [illegible] dum duximus; si quicquid adi, vel ab Eruditissimo nostrate Gatakero [illegible] actum, vel, si levius [illegible] strictum, at fusius tamen, & [illegible] ad causam [illegible] Marco, [illegible] scripserant, Mantillæ [illegible] fuisse [illegible] gravemur. [illegible] fit, ut quemadmodum [illegible] obstricti [illegible] fidem [illegible] fallere, pluriori rependant fœnore, id à nobis fieri [illegible] exorandi sint, quotquot huic incœpto animos pridem dederunt. Quum enim & ipse [illegible] pares in hâc re partes susceperat, repentinâ morte abreptus, atque [illegible] obstarent consilia, (quæ hîc narrandi non est locus) quò animus ad eam præstitutam, quod polliciti sumus, solvendo essemus; id fatendum erat in votis, ut & Marcus tandem prodiret ornatior, & qui aures erogare sumptus non gravantur, moram aliquando haberent fœneratam. Tu verò, Lector ingenue, (quem & benignissimum speramus) ut boni consulas, nobisque ignoscas facilis, æquum est; siquidem, quod in nostrum plus satis cessit incommodum, id ità comparavimus, ut vel inde haud parum ipse capias commodi. Fruere igitur & vale; id solum ultrà monendus, quod si in uno forsan atque altero loco, aliquid de proprio adjecerit Interpres, id uncis occlusum, atque distinctum curavit, ne videatur alienas merces pro suis obtrudere.

Annotationes D'Acerianæ,

IN

MARCI ANTONINI, Imperatoris, MORALIA.

In Titulum totius Operis.

ΤΑ εἰς ἑαυτόν. | Quòd omnibus infausti vulgo dicitur, *in limine offendere*, id formulis quod sciam eruditis, qui in hâc palæstrâ sunt lectionis exercitio, videtur obtigisse. De ipso [illegible] quidem Libellus hicce, Titulo, mirum plane quot quantosque diversæ Criticorum extiterint sententiæ. In quâ tamen dissentiâ (ut quod sentio dicam) nec una quælibet satis arridet. Quod ne temerè, & animo culpam in alios conjiciendi dictum suspicere, meipsum etiam Lectori cædendum vicillim dabo, nostram interponendo conjecturam illitem, utrum sit felicioremne an secus, penes alios judicium esto.

Græcè igitur sic se habent: [illegible] Ἀντωνίνου πρὸς ἑαυτόν. BIBλία. Jam verò per τὰ εἰς ἑαυτὸν scripta indigitari [illegible] *de se ipsis quæ rebus*, vel *de Vitæ suæ institutu*, vel denique *propter se*, hoc est, *in sui gratiam* [illegible] vix animum inducere possum ut credam. De sudârunt nonnulli in hâc causâ Interpretes, ut Præpositionem εἰς ità plane usurpari probatum darent. Sed præterquam quòd hæc mihi duriuscula sonent, (Exemplis in contrarium allatis quantumvis refragantibus,) aliud etiam in causâ est, quamobrem nunc Vocabuli sensum non possim hîc loci non improbare. Quale autem istthoc paucis accipe.

Viris Philosophiæ studiosis, (animo præsertim in cogitatione altiùs defixo) haud opus est at moneam, solenne esse, secum versari; & Prosopopœiâ quâdam, non minus usitatâ quàm utili, seipsos interrogare, instituere, ultrò citróque alloqui. Quis itaque Imperatorum hîc sapientissimus multus in id genus Exercitatione fuerit, nullus dubito. Quòd si Titulum his verbis conceptum, ad illa [illegible] dictum, quæ Marcus secum meditans, & (juxta Ciceronianum illud) *nunquam minus solus, quàmcum solus*, interno quodam sermone sibi affatus est; atque animo simul tum Præceptore tum Discipulo usus, studium Philosophiæ excoluit; significatum & præpositionis εἰς maximè genuinum, & factum Viri τῷ τρόπῳ moribus accommodatissimum habebit Lector. Hæc itaque interpretatio cum mihi magis præ cæteris placeat, meo definet exemplo mirari, si [illegible] etiam adjicere calculos, non sit (nî fallor) detrectaturus. Accedit, quòd Antoninus cum nemine alio sermones miscet; sed per totum operis hujusce curriculum personam Hominis secum deliberantis sustinet; quippe qui probè noverat, hanc *soliloquii*, (quod vocant) rationem, & breviori docendi compendio cæteris præcellere, & morbis animi salutares efficaciùs adhibere medicinas. Quin & plures domestici hujus commercii imagines possim reperire in proclivi est; & ob oculos ponere: quibuscum & Marci morem conferre, & nostram inde sententiam firmare licebit. Hæc verò unum, ne Lectori sim tædio Horatianum:

De Pub. Scip. lib. 3. de Offic.

——*Negotium perditus*
Lucullus aut me
Perticus excepit, desum mihi. Rectius hoc est.
Hoc faciens vivam melius. Sic dulcis amicis
Occurram. Hoc quidam non belle: Nunquid ego illi
Imprudens olim faciam simile? Hæc ego mecum
Compressis agito labris. Serm. l. 1. Sat. 4.

Viden' Antoninum mutato nomine, tot & tanta negotia sustinentem, arduis assiduisque Rom. Imperii rebus domi bellique impeditum, breviuscula tamen, si qua darentur otii interstitia, in hæc studia sedulò erogantem? Hic calamo deinde protinus

[illegible] venerat scripta [illegible] videri [illegible] filio, quò magis [illegible] Tabulæ, [illegible] defungerentur, si [illegible] per se [illegible] diversisque dictis [illegible] cujus [illegible] probrum [illegible] fuit, si quid in posterum peccasset, & ab illa professione [illegible] deprehenderetur, ut [illegible] ipsum [illegible] advocarent advorsum Con[illegible]

In Librum Primum.

§ 3. [illegible] Etsi [illegible] minimè vulgare [illegible] vel novum [illegible] auctum [illegible] tibiles liberorum [illegible] curæque penſi habeant, ſi [illegible] Reipublicæ ſtudio motæque ſaltem quodammodo animas [illegible] mut, moribuſque paſſim receptis obſcuran[illegible] mollitiem & luxum intereà lo[illegible] vel [illegible] comparandæ ingenia, tanquam [illegible] ſolum dari, [illegible] nomines ne ſint frugi, au[illegible] Jure igitur merito Antonini ma[illegible] ob eductionem minùs [illegible] ſingularem: Siquidem cæter[illegible] adeò ſuos à duriter tractan[illegible] in Strepſiadis conjuge, eſſe tanquam [illegible] conſpici liceat: quam filium im[illegible] lepidè ſatis [illegible] genium ità [illegible]

Τὸν παῖδα τοῦτον [illegible]
Ὅταν τι [illegible]
Ὦ παῖ Μεγακλέους, ξυσὶ' ἔχων.—

Hunc manu prehendens mater filium,
Cœpit adblandiri ei; Quando, inquiens,
Tu grandiuſculus fueris, age, ſitrum agas
Ad urbem, veſte ſuccinctus curtâ, uti
Megacles. (Avunculus tuus)

Ariſtophan. in Nubib. *Act.* 1. *Scen.* 3.

§ 4. Τὸ [illegible] Non defuerant quibus contractum magis placuit, inter quos & M. Caſaubonus: cui unicâ tantùm immutatâ literâ viſum eſt legere, τὸ ἐν τοῖς δημοσίοις, &c. Auctus eſt nimirum particulam negativam [illegible], iſtius præcipuè apud Capitolinum meminit, *frequentavit & Declamatorum Scholas publicas.* Verùm quod attinet, hallucinatus eſſe opinor, quantum conjicere licet, Virum alibi haud parum naſutum. Siquidem primi Ordinis Juvenes ad Scholas tunc temporis publicas ingenii excolendi gratiâ frequentes conceſſiſſe, notius eſt, quam ut in dubium vocari poſſit. At quorſum igitur magnificum adeò Catilii Severi elogium, ſi ad normam ubique receptam, mo[illegible]

§ 5. in fine. Εὖ [illegible] | "Urbanitate, qui [illegible] bar, ni de [illegible] Facetias, quæ & [illegible] machum facerent. Ità interpretatur D'Acerius. Quas tamen Facetias, quantumvis temperatas, à Marci moribus adeò alienas cenſet Gatakerus, ut pro εὖ reſcribi debere ἐ, atque ità Anto-

" ninum ab omni hujusmodi levitate abhorrere
" didicisse, strenuè contendat.

§ 16. Ἀλλ' ὅτι ἀνὴρ πίστιος, ἄπιστος, ἀκόλαστος] Hæc idcircò dicta intelligas, ut in istâ scilicet manifestius sit Pius cæteris antecellendi, in quibus antedicti, atque alii istius farinæ Homunciones deficiunt maximè. Quid enim à Sophistarum pompâ, atque inani subtilitatis jactatione magis alienum, quam vir *naturus* & verè prudens? Quid à vernaculo assentatore magis abhorrere potest, quàm is, quem omni adulatione superiorem prædicas? Quid denique à crudo Scholasticorum more longiùs abscedit, (qui rebus leviter tantùm degustatis contenti, dicenda tacenda locuti, verbosâ tantùm pollent garrulitate, rerum interim gerendarum prorsus ignari) quàm si virum consummatum dixeris, rebusque tum propriis tum alienis administrandis apprimè idoneum?

§ 17. Σχεδὸν ἁπάντα [ἀγαθὰ] ἦν. D'Acerius. *Tout ce, qu'on peut souhaiter de bon. Bona ferè omnia.* Videtur hoc modo Marcum orationem temperâsse, quia nihil magis usuvenire solet, quàm homines mala atque nocitura sibi ut expetant, [illecti] scilicet specie, & comite animorum imbecillitate allecti; tum & quid sit futurum, & quorsum vergant res exoptatissimæ [plerumque] incerti. Hinc Socrates precandi formulam [ab Apolline petitam] his verbis antè omnibus habuisse perhibetur, *Dari sibi maxime, concede, quæsumus, quæ nobis in bonum cedant, licet non disertis à te votis expetita; quæcunque verò nobis in malum cedant præsentia, quantumvis expetita, constanter nihilominus ut impetrata, precamur, abdi.* Hinc etenim redit illud,

Ζεῦ βασιλεῦ, τὰ μὲν ἐσθλὰ δίδου καὶ ἀεικέα
ἀνδρὶ δίκαιος
Αἴτιος εἶναι, τὰ δ' ἀεικέα μή τοι ἔπειτα
δώρεο.

" Hic vero loci non ingratum [fore] Lectori
" fore confido, si quod de Equite [Romano] Pio
" (piis magis dicam an prudentibus?) [dictum] in
" bit in mentem, paucis dixero. Hic [cum] mater
" sanctissima quotidiè ad thronum cœlestis gratiæ
" supplices provolveretur, nosmet Deo totos debere,
" atque ipsius consilio permittere omnia, non do-
" cet tantùm jubétque, sed ut ita nobis factum
" esse difertis professamur verbis postulat. Quibus
" ne nimirum pro rogato haberi summopere ge-
" stit, quod fons ille sapientiæ, cui & cæcitas & e-
" gestas humanæ clarè innotescunt, ad eum fore
" nostram prævidebit [quicquid] omne, id ex adverso indictum
" vult, quod vel ejus voluntati,
" vel ut illi nostræ contrarium,
" ut incautè dixerimus, per no-
" stram fletit vel ignorantiam,
" vel imbecillitatem. Denique (ut verbo dicam)
" quicquid sive in votis habeamus, sive [non habe-
" um poscimus, ea tantùm [nobis] acceptum [fe-
" sperat, quæ [eorum] omnium Author nobis
" expedire videbitur; nihil [aliud] exoptare le-
" gem rogare se decipit, [quam] quod in-
" gens nobis in Comitiodum non [licet] non po-
" rest, veritatis nempe divinæ in hoc [saltem] cogni-
" tionem, in futuro vitæ [æternæ] æternam.
" Usque adeo pietatem abjecit [animam] (Cur ita-
" nam dico) non [deceat] supplicem. Nor-
" ma [a poeta in Socratis olim] prescripta:

Permittas ipsis [expendere numinibus, quid
Convenerat nobis rebusque sit utile nostris:
Charius est illis [homo] quàm sibi ——

Juven. Sat. 10.

Ibid. [Τὸ ἀδελφὸν τοιοῦτο τυχεῖν] ἐπεύχεται καὶ τῷ παλλακῇ τὰ παιδία. Simplicissimè [Cynicis] & verè [sanè] judicium [de] Diis habet Antoninus, quod [quid] ad [uxorem] concubinam non fuerit diutius [mansurum] mutare [scilicet] Naturæ in pejus flecti [nemo] nescius, [nemo] prorsùs ignarus [est].

Cum [Jove] nil [nisi] domestica, magnis
Cum [Jovis] [Authoribus] ——

Juven. Sat. 14.

adeò ut in te [nil] dictu visu[ve] fœdum, Pilloniæ [nil] [fas] commentendum, sed omnia [fas] [ac] severam virtutem deceant, [ut] [ab] [honestis] amores [citare] queant. Quinetiam [quod] hic loci [prætermittendum] sensi [hujusmodi] cum [Pio] [Cæsaribus] consuetudines, [quibus] vis & virium [cætera] honestæ [libidines], & Legum [Romanis] indultas, [quorum] [nullam] culpam [habuit], etiam tunc temporis, non prorsus [improbasse]. Siquidem Rex ipse Numa, [quorum] [nullum] iis [modum] inusserat, Concubinas ab aræ pronubæ Junonis [accendo]; huc autem si qua [earum] accederet, [eo] ut immolaret solutis crinibus, piacula[ret] licet numini læso sacrum, etiamdum [non] quantum esse accepimus.

Ibid. Τὸ ἀδελφὸν τοιοῦτο τυχεῖν, [Lucium] Verum, ni mens [me] fallit, vult: [fratrem, non] Germanum, [quidem] sed in Fami[liam] Imperiique consortem ab Antonino [Pio] [adoptatum]. Ità enim & Imperatorem Pium [Antoninum] Hadrianum (qui [eum] Pium hâc lege adoptaverat,) jussisse constat. Quod molestiæ interpretibus facessunt mens Veri prava, moresque fraternis nimium quantum absimiles, quò minus hæc verba ad illum spectare censeant, & alium nescio quem fratrem quærant, id longè est ut ab hâcme sententiâ dimoveat. Laudat nempe Julius mores & comitatem Veri, quòd ipse Marci studiosissimus virtutem ad tempus simulabat; nec officiis fratris tantùm & principis,

Vide Comm. VIII. D. Theol. Syst. Trip. collat. 1. num. post sacr. Canon. & Prec. vulgò dict. dict.

Vide Capit. in Vero.

[illegible] etiam [illegible] obsequio eum [illegible] ; [illegible] & ad Philo- [illegible] studium [illegible] quâ, quamvis [illegible] nimis, [illegible] dissentiens toto quod aiunt cœlo, ad Marci [illegible] ingenium graviter [illegible] ; & quicquid [illegible] est, [illegible] clam illo ut fieret, quantum poterat maximè, sedulo curavit. Accesit, quòd Antonimus fratris luxum & vitia, quæ postea tandem reciverat, & ipse [illegible] patiebatur, & alios [illegible] operâ cavit, [illegible] ultrà cœlum [illegible] rant, vel in [illegible] libidines pronos [illegible] conjecit ; aliquid mitius semper, [illegible] suetudinis dissolutæ [illegible] quò acerbiorem à fratre [illegible] quid ergò non [illegible] si Marcus ignota [illegible] fratris demortui [illegible] velit, quem etiam in vivis [illegible] criminatione & graviori [illegible] erat [illegible] ? [illegible] Capitolinus inter [illegible] isse memin[illegible] : *Marcus, ut Veri vitia & [illegible], quum ei vehementissimè [illegible]*.

Atat ! Quid, inquis, [illegible] de Marci pietate & sincero ani[illegible] hac laudato fiet, si Di[illegible] ea ipsa [illegible] quæ sint tam vehem[illegible] ? Nonne hoc est [illegible] potius [illegible] quod omnium [illegible] Deos ficta[illegible] ? Bona [illegible] Quoties enim vir [illegible] humani, anticu[illegible] abrepentis dolos, hominem in primis charum & quocum diuturna atque intima intercrat consuetudo, etiamsi in omnibus forsan non probatum, nec moribus usquequaque congruis ; offensiones istæ, animique dolores, quamvis olim acerbi, extincti jam jacent, sepulti-que unà : suavis autem pristinæ amicitiæ succedit recordatio, & affectus expergefacti revivi[illegible] denuò, atque indolem, quasi meliorem, tan[illegible] stimulant acriùs. Ita planè comparata est hominum natura, ut in mortalium delubrio amicum plerumque [illegible] sciò, moribus interim depravatis & ignoscendis, & excusationes quas possumus præsto habemus faciles. Argumentis hâc in causâ nihil est opus ; [illegible] enim mihi quemlibet appello, (immanis [illegible] & belluinæ prorsus feritatis) Jam verò, quicquid omnium quantum est hominum ingenium fert, id procul abest, Philosopho, nedum Marco Philosophorum principe, ut indignum inducar existimare.

Ibid. Ὥστε ὅσον ἐπὶ τοῖς θεοῖς, καὶ ταῖς ἐμφύτοις μαθήσεσι, καὶ ὁπλίσεσι, (seu ut Casaub. legendum [illegible] ὁπλίσεσι,) [illegible] Hem Antoninum, non tam Stoici quàm [illegible] [illegible] tinentem ; quippe qui Deum [illegible] naturæ nostræ virtutis per se minùs potenti suppetias ferentem ; in animum humanum [illegible] gentem, vel consiliis præceptisque diligentem, vel [illegible] tus cæcis, & quorum quilibet sibi solus con[illegible] esse potest, submonentem, à malis cohibentem inceptis, stimulantem [illegible] bona. Quoties itaque quod fieri non debuit in [illegible] missum est, id omne nostræ ipsorum sive [illegible] sive pervicaciæ Marcus tribuendum censuit ? [illegible] enim [illegible] mini introitum non rarò nebu[illegible] industriâ [illegible] dimus ; nos auxilia cœlitùs indulta [illegible] pumus ; quæque Deus & vult, & nos ut possimus fieri, irrita ista [illegible] infe[illegible] esse volumus. Parum [illegible] sibum est, nos quod paterno insanoque numini[illegible] genus humanum amori faceret [illegible] quæ [illegible] sunt, quæve [illegible] sus semel commonstrâsse ; nisi & egregium istud [illegible] timæ misericor[illegible] indicium accessisset, dis[illegible] præcaveri [illegible] commodo facere, grassum [illegible] tibus [illegible] vocare tyrannos, omni[illegible] ni[illegible] pietà[illegible] era sedulo [illegible] re, [illegible] Cæsor, [illegible] Insignem ; & qui in Ethnico [illegible] jure [illegible] : quem per[illegible] inde Chri[illegible] dum, temperatè mihi [illegible] tò commendatum dabam.

Ibid. [illegible] Marcum [illegible] adjacentem accu[illegible] rentem, quòd in iram ac[illegible] nihil acce[illegible] que immanis in se admi[illegible] ? Cui enim succensere sit prorsus humanum, & in rabiem sævitiamque agi præcipites, vitium haud [illegible] moderari nimium animi, frænisque ità co[illegible], ut ne quid atrocius suadeat, cujus nos [illegible] serum jure pœnitebit, id divino de[illegible] gratiæque nostris conatibus aspiranti [illegible] que est usus, & in malum irruentes reprimit revocatque, & ad bonum contendentes fœliciùs promovet ? Sed [illegible] mi sit mirum, modum in irâ servandum magnificè adeò ab Antonino efferri ; animo [illegible] cum cogitet velim, quantum sibi licere irati existimare soleant. Quantum verò principes præsertim, quorum ut potentia ad damnum inferendum immensa, ità & affectus plerumque celere nescii : his [illegible] itur ab isto turbine corripi procivius esse ; [illegible] tros vero miserandum quàm [illegible] infortunis exitiisque, & sibi & [illegible] inferre, qui historiæ veteris monumenta, vel leviter tantùm degustârit, [illegible] pro comperto non habere non potest. Raro enim nunquam parvo vel suorum, vel inimicorum [illegible] guine stetit Regis iracundia.

Ibid.

Ibid. Καὶ τὸ αὐτῷ ἐμοὶ χρεία ὁποίαν, ὡς παρ' ἑτέρου μισλαλεῖν, μὴ συμπονεῖν | Non fat habuit, de eo gratias rependere quàm maximas, quòd opis ejus indigentibus abunde ipsi erat unde suppeditaret, (cujus tamen & copia, & animus faciendi, ab omnium bonorum largitore proveniunt) sed & illud insuper divinæ tribuendum indulgentiæ existimavit, quòd non & ipse ex iis esset, qui rerum egestate laborantes ab alienâ pendent munificentia. Non fugit scilicet virum cordatissimum divitias, pauperiem, cæteráque vitæ, quam jam degimus, tum commoda tum incommoda à Deo esse omnia. Singulis autem ità distribui singula, prout ad ipsius gloriæ rationes conducere, & è re nostrâ fore maximè, sapientissimo voluntatis ejus consilio visum fuerit.

Ibid. Τὸ τὴν γυναῖκα τοιαύτην ἔχοντα ὧδε πεδᾶσθαι, οὕτω δὲ φιλόστοργον, οὕτω δὲ ἁβρὴν | *Risum teneatis amici!* quorum ad aures Faustinæ vel levissimam pervenire mentionem contigit? Sed usque adeò verum est apud Poetam

— *Decorus ille Domûs sciet* [illegible]

videtur enim Marcus mores conjugis [illegible]natos, atque infamem ibidem minimè reputare; quod minùs mirabimur, si tum ad illius [illegible] & apertum ingenium, tum ad [illegible] vafrum & astutum nimis, animum [illegible] Nam enim ista formâ magis & corporis [illegible] quam calliditate animi & simulandi [illegible] præ[illegible]ebat. Virum scilicet nacta in meliorem partem credulum, & cujus ipse expers esset ab omni fraudis suspicione alienum, vanâ amoris [illegible]que invitante specie lusit. Pulchrâ quidem [illegible]re tenus, & eò rarum ni magis elaboratâ, [illegible]ta lolla[illegible]ris & amicis adulatores officiosa sedulitate [illegible]evertere. Ita enim naturâ comparatum [illegible] sunt, ut obsequio [illegible]tantium facilem [illegible]idem. Nec novum est aut [illegible]auditum, [illegible] Marco minùs simplicem, dolis capi; [illegible]stiná minùs callidam maritum [illegible]dere. Nam nec quidquam est aliud, [illegible] quod apud rerum gestarum [illegible] scriptores occurrit frequentius inter lectitandum, vel [illegible] magis familiare, & naturæ consentaneum. [illegible]onstat sanè plus satis genus muliebre ad artes [illegible]s, & speciem externam à verò quam longissimè dissitam, per omnem [illegible] quotidianæ vitæ consuetudinem, [illegible] summâ componere industriâ. Non me latet Augustinum inter Cæsares [illegible]liano depictos aliud ab hoc diversum pro se excogitâsse. Siquidem fœminæ vitiis famosæ [illegible] amoris nimii immemor [illegible]atus est, ad Achillis clipeum illud confugisse fertur, & sub tanto peccare exemplo excusatius duxisse, quàm in conjugem durius aliquid quantumvis meritam decernere. Ità enim visum apud Poetarum principem.

Iliad. 9.

Ἢ μᾶλλον φιλέωσ' ἀλόχους [illegible] ἀνδρὸς ἑοῖο
Ἀργεῖαι; ἐπεὶ οὔ [illegible] ἐὺ φρονέουσι
Τὸν αὐτῆς φίλεει ἠδὲ [illegible]

An soli diligunt uxores articulatâ voce loquentium hominum
Natrices? Cum quisquis bonus & prudens
Suam ipsius amat & curat ——

Quin & quidni se ità præberet Marcus, cùm nec apud antecessores suos deerant ejusdem indulgentiæ exempla? Nam nec tunc temporis primùm Romani Imperatoris [illegible]rem se [illegible]nosissimæ morum turpitudini [illegible]sse notum est. Et mihi quidem vero haud [illegible]mile videtur, Julianum idcirco hanc Marci [illegible]lgentiam causatum fuisse, quò melius & Adriani [illegible] Vespasiani, necnon & Octaviæ Augusti [illegible]eres, dente obiter Satyrico morderet, atque [illegible]andam [illegible]is perfidiam, [illegible]lomitaque [illegible]dicam [illegible]

" Notabo [illegible] illam volui, nequid
" ab eru[illegible]adverti[illegible] excogitatum me ne-
" glectum [illegible]ere Lector [illegible]dignaretur. Cæterum,
" [illegible]s esse libr[illegible] exemplum; mihi [illegible]lau-
" des [illegible]Antonino [illegible]di fœminam colla-
" re, & commentum Dacerianum de viro simpli-
" ci, propinquæ dedecoris minimè gnaro, per-
" inde stuporem [illegible]sse. Hoc saltem pro certo
" habeo Capitolinum [illegible]ge aliud viri Elogium in-
" stituisse, [illegible]animi æquitatem, & patientiam vel
" hisce injuriis inexpugnabilem. Quippe cum a-
" micis deliberâsse narrat, de supplicio sumendo,
" vel repudio saltem remittendo, [illegible] Imperii ta-
" men Romani [illegible]jus Patre dom[illegible] memorem
" ad mitiora [illegible]sse animum convertisse. Julium
" itaque [illegible] placet, audiamus. [illegible]ssit, *ferunt*
" *Commodum omnino ex adulterio* [illegible] *Faustinam satis constat apud Cajetam conditiones sibi & nauticas & gladiatorias elegisse; de quâ cum ageretur Antonino Marco, jus repudiaret, si non dotis-*
" *set; dixisse fertur, si uxorem dimittimus, reddamus & dotem. Dos autem quid erat, nisi* [illegible] *quod ille ab socero, volente Adriano adoptatus, acceperat?* Addit etiam præterea, Antoninum
" *& suos mores semper tenuisse, & nullas insurrationibus mutari*; quod viro ve[illegible]philosophico atque [illegible]nium affectum [illegible]potenti erat dignissimum. Adeò non [illegible] erat Antonino
" conjugis infamia. Sin minus hanc ab illo re-
" fictam damus fuisse, & falsa hæc apud Julium,
" & insulsa fatebere omnia. Siquidem ignoti, ut
" nulla cupido, ità nec dolor aliquis esse queat.

Ibid. Τὸ δὲ ὀνειράτων βοηθήματα εὑρεῖν | Morbos mirum in modum sanatos & medicinas ægrotis dormientibus per insomnium edoctas, in veterum Scriptis passim enarrari satis liquet. Quæ omnia Ethnicorum vulgus adeò sibi persuasa habuerunt, ut fidem hujusmodi fabulis detrectare,

illis

illi[illegible] esset. Hæ[illegible] permōtiones istæ in de[illegible] Deorum [illegible]da somnia profecta sunt, [illegible] Esaias Propheta [illegible] 65. Idololatris in pro[illegible]bium venit. Isti [illegible]nim inter sepulcra manebant, & in fanis noctes agebant totas, [illegible]d Deos, istic loci præsentes magis & propitios sibi experturos, omnique quorum fieri certiores ex usu iis erat cumulatius ibi impertitum iri sperabant. Verùm enimvero inceptias vulgi nihil hîc in re morarer, semper nimis credulis, & superstitionibus penitùs imbuti; nisi & magni nominis viri, animique, quod vel imbecillitatis vel Fidei insimulare [illegible] est, mira & planè portentosa quædam de suis eorum insomniis seriò [illegible] memoriæ prodidissent. Aristides [illegible] cæteros testor, cujus [illegible] sacri morbos, dolores, [illegible] tamen ope beneorum, [illegible]rum, cataplasmatum, aliorúmque id genus (quæ Deus (ut mihi visum) in somnis subjecerat; quinque mensibus interdum inconsultis, interdum etiam frustrà reclamantibus, felicitèr tamen & præter spem omnem salutem [illegible] interceptum restituerat. Synesius [illegible] Deum animi beneficio acceptum refert, quòd, cum in extremum [illegible] discrimen semel atque iterum incidisset, [illegible] rationem & expeditam & fælicem [illegible] ediderat. De Socratis [illegible] multa accepimus, [illegible] notio[illegible] singula enarrando lectori tempus teram.

Aristi. Rhetor. Serm. sacr. cap. 3.

Vid. Synes. epist. Dorion.

Regeres [illegible], insomnia [illegible] physicis, vapida [illegible] fumis [illegible] ventriculo in cerebrum [illegible] erumpentibus: [illegible]roinde (tantum abest, ut à Dæmone insinuentur;) à crudo potius corporis habitu, & spiritibus munere suo perperam defunctis proficisci. Nam & hoc, quod ad pleramque partem in confesso est. Quin & pagina sacra horum tum solatia tum terriculamenta infida prorsus atque inania prædicat, & ne fidem [illegible] his, ut certis futurorum prænuntiis, adhibeamus, [illegible] vetat.

Agnosco lubens; nec quod ad somnia attinet vulgaria & quotidiana inficias eo, quin & vana sint prorsus, & affectibus corporeis conformata. Eandem [illegible] de universis ferre sententiam vereor ut [illegible] nimis, imò & impium sit. Nonnulla enim [illegible] esse præsagia, & à Deo rebus nostris providente mentibus injecta humanis, non est quod ambigamus. Hinc & ad divina tàm [illegible] documenta [illegible] attentus [illegible] sanctissimus. *Cum legerit [illegible] omnium, in [illegible] suis altus sopor.* Job 33. 15. *[illegible] super cubile.* Nec tamen [illegible] Abimelechi, Pharaonis, Josephi [illegible] Paguli, aliorumque insignis literis exstitisse [illegible]um est. Quæ omnia ut nostro inserviant commodo, danda est opera, ut vanis secernere vera valeamus; & ne falsa [illegible]que [illegible] specie in errorem prolabamur seriò cavendum. Hinc illud à Sapiente haud inscitè monitum: *Ut qui captat ventos non [illegible] & [illegible] qui [illegible] somnia. Nisi [illegible] ab Altissimo emittantur qui invisibiliter [illegible] adhibeas tibi illa [illegible]. Multos enim [illegible] seduxerunt somnia, & exciderunt qui [illegible] in iis habuerunt.* Deum autem [illegible] hoc modo invisere, nec etiamsi [illegible] de & ille apud Homerum pro rato habuit,

Καὶ γὰρ τ' ὄνειρος ἐκ Διός ἐστι.

Ibid. Καὶ [illegible] ἀναίτιος [illegible] tum quantum labe[illegible], quæ [illegible] conjectarum [illegible] hunc obscurum [illegible]dum, sed plane [illegible]nabilem, (ut [illegible] videntur) expensum est; cui tamen unica [illegible] ut liceat immutatâ medelam adhiberi posse adeo non despero, ut mirum mihi sit idem nemini antehac interpretum quod [illegible] subluisse. Legas itaque velim me authore, [illegible]. Non quòd [illegible] quid se passum memoret Marcus, ac [illegible] Antonini à sacris apud Homerum obtigisse [illegible]nus; quæ tamen M. Casauboni erat sententia de [illegible]ulo rectè quidem sentientis, quoad [illegible] thorem, verò mentem turpiter hallucinati; sed verisimile virum eruditum hîc loci fefellit. Hoc autem [illegible] Antoninum nullus dubito, se[illegible]ter, & remedia ad morbum fu[illegible] [illegible]um haud ità pridem Cajetæ, perinde [illegible] egerat Chrysæ. Chrysam autem [illegible] fuisse in Troade litam, Apollinem Deum tutelarem nactam, [illegible] constat; cujus etiam alicubi meminit Homerus. Cætera tum vocabula hîc loci suppositæ [illegible] commenta quæ viri literati frustrà procuderunt, à mente Marci prorsus aliena esse aulim asserere; nec igitur rem in medio relinquere contentus sum, cum esset mihi adeò in promptu dijudicandi & rectè [illegible]endi copia.

Ad Librum Secundum.

§ 1. Εἰς ἀνομολογίας μέτοχος | Animam divini spiritus portiunculam, ejusdémq; prorsus naturæ, autumabant Stoici ; tanquam Deus ipse è partibus diversis constare posset, aut in plura dividi sustineret Ens omnium perfectissimum, & usquequáque simplex. Idem etiam Instauratus denuò apud Manichæos prodiit in lucem error, cujus factum, impium magis an insanum, solidis deturbàrunt rationum momentis, penitusque refutatum dederunt sancti Patres ; qui saniùs & modestiùs locuti, animam *Dei non particulam* esse, sed *creaturam*, strenuè contendebant. Dogma ex illo tempore adeo receptum jam & firmiter constabilitum, ut animis adversus morem loquendi Stoicis usitatum satis muniat ; effecerítque, ut, citrà periculum erroris insinuandi, locum istæ formulæ apud Christianos etiamnum obtinere possint. Quia & fidei nostræ privilegia, ab Evangelio hausta, cognoscis, sanè hoc demum modo exponuntur, si ad ingentes tantùm promissiones, & immortalitatis beatæ spem, animum interim advertamus. Ità enim animam & divinam, & divinæ naturæ participem jure merito nuncupare liceat, non prout humano corpori ab origine inditam, sed ut Deo gratam atque acceptam : non quoad dotes innatas, & genuinam substantiam, sed gratuita Domini benignissimi dona posthuminiò accumulata : Homines scilicet ille in suam ipsius familiam & cognationem adscíscere non dedignatus est ; gloriæ etiam cœlestis hæredes constituit ; quæ ut à natura accepta haberent beneficia, nullo modo fieri potuit. Inculcandi plane mentem Augustinus, *In ejus genus adoptandam* (animam scilicet) *mirabili dignatione gratiæ, non pari dignitate naturæ* prædicat.

Ibid. Ἀντιφεγγόμενον δὲ τὸ ἀγαπητὸν καὶ ἀποφράσσει | Effatum verissimum, & quo vix ullum reperias nobis observatu dignius. Nec enim actus sed voluntas reum facit ; & qui damnum inferre in animo secum constituit, etiam si cogitatum perficere nequeat, injuriæ nihilominus in foro interno arguitur. Hæc & rationi consona nostræ, & in codice Evangelico disertè notata videre est. Hinc enim Johannes, de eo *qui non diligit fratrem suum, quòd in morte maneat* pronunciat ; nec non illi, *qui fratrem odio habet homicidii* dicam impingere nullus dubitat.

1 Johan. 3. 14, 15.

§ 2. Ἄφες τὰ βιβλία, μικρὰν ἀφῆ, ἐ λίθους. | Eorum, qui bonis literis navant operam, multò pars maxima, ita fere libris evolvendis, artibusque & scientiis sedulò ediscendis incumbunt, quemadmodum Martham olim legimus animum ad convivii apparatum adjecisse. Implicant nimirum & impediunt sese perplexis rerum ambagibus, id solum operosè agentes, ut quàm possint plurima percurrant legendo, exhauriantque ; hoc demum negotio sapientes aliquandò evasuros se sperantes. Cùm tamen veram sapientiam brevioribus liceat compendiis assequi, nec longis evagando, sed domi potiùs vitam agendo ad eam absolvendam sit opus ; hoc, dicet unico, ut nos, nostráque penitùs perspecta habeamus. Huc ubi ventum fuerit nostrûm, librorum lectatio assidua ex illo in cassum recidet. Quin potiùs studiosa nimis in his occupatio adeo nihil ultrà ad sapientiam affert momenti, ut variæ discordantium inter se Authorum sententiæ operam potiùs eant perditum, animum perlegentis misèrè distrahant, & in novas indies conjiciant molestias.

§ 3. Οὐκ ἀνδ ῥώσιν, ἢ συγκλώσας, ἢ ἐπιπλοκὴς ἀλλ' ἀγνοίᾳ ἀναπόδειον | Adverte, obsecro, Lector animum, quàm rectæ rationi, veræque pietati in omnibus congruat, dixerit hîc loci Marcus noster. Nempe non illorum iis erat, qui Naturam vel productricem rerum, vel conservatricem, vel denique gubernatricem à Deo planè diversam, minimèque pendentem statuunt ; sed omnia spiritui intellectu prædito tribuit, & universam hanc mundi fabricam non nisi à sapientissimo, & authore condi, & moderatore contineri, pro certo habebat. Naturam igitur opificem ejusdem agnoscit, magistram negat : sed præceptori obsequentem vult ; sed instrumentum operi absolvendo aptissimum ; atque ejusmodi tantùm, ut quæ jubente atque aspirante arte fiant, omnia, absque illo vero nemo unquam eadem efficere possit. Non latuit scilicet Marcum Romani habenas moderantem, quàm parvi, imò nihili fere sint potestates subjectitiæ, nisi quod istæ decreverint agere, ipse ad quem summa rerum redit, Imperator supremus, annuendo reddiderit effectum. Naturam itidem is nôrat bene, quæ summo omnium conditori subjicitur, ab ipso pro libitu rebus præfici, ut quæcunque opus est mandata exequatur ; nihil autem suopte ingenio, vel perficere, vel moliri, absque quod divina voluntas, & incipienda dictet, & incæptis aspiret ; & tandem vel opem

opem ferendo imbecille, vel saltem permittendo [illegible] virtutes Providentiæ potentes sunt, ut ad [illegible] perducantur, in causa sit. Hinc particulam ñ non tam in hoc textu disjunctivam, quàm conjunctivam sortiri vim credo; siquidem ea ad mentem Antonini magis perspicuè exponendam mihi videtur adhiberi. Quam ejusmodi esse totius opinor, non ut illam hanc ordinatamque omnium seriem, vel à natura diversam memoret, vel utrumvis à lege divina solutam, nisique juris tribuendi [illegible] sed nexu indissolubili Dei Maximi [illegible] atque ejus arbitrio in omnibus, non obtemperandi modo, sed etiam delissimè obtemperandi [illegible] Quæstius itaque ille ster & consultus, & de [illegible] & de fato disseruit, quàm cæteri Stoici [illegible] Hæc enim adeo sana exhibuit [illegible] Stoicos his accinere oracula audiat, vel minutissimis quibusque Deum ita invigilare discant, ut etiam *Capilli Cæsariei cuiusvis numerentur*, Mat. 10. *ex illis, ut nè unus quidem cadat in ter-*Luc. 12. *ram, qui conspectum fallat, [illegible] quæ [illegible] fu) prævisi nostris [illegible]*

Ibid. Π[illegible] [illegible] neque hîc loci fatum & necessitatem, [illegible] communiscuntur Stoici, ineluctabilem [illegible] in animo habuisse existimo. Quid enim ea, quod eventus fatales à constitutione [illegible] & Providentiæ legibus, (quas vocant) [illegible] differre queat? Fecundum verò istum [illegible] qui à Stoâ esse ab Antonini [illegible] nonnullum admonere, multæ concurrunt opiniones, quæ [illegible] ut, habeam faciunt, præsertim cum [illegible] latentius jam antedictis [illegible] facile quivis patere possit. Ille [illegible] sanè Imperator sapientissimus se rebus adversis opponit. Tribus enimverò potissimum argumentis in medium allatis, quæ quicquid denique evenerit quantumlibet acerbi, æquo ferendum animo suadeant.

Primum; Quòd nullum prorsus eorum, quæ Fortunæ tribui solent, eveniat temerè, sed ad unum omnia à moderatore summo regi, dirigi, singulisque consultò disponi; moderatore vigilantissimo, quem ne minimam quidem fugit; sapientissimo, qui quid ex alio sit nobis non potest non certissimè dignoscere; benignissimo, humanique [illegible] amantissimo, quippe cui nihil bono nostro [illegible] quicquam. Gubernatorem igitur talem nacti, [illegible] quicunque ipsi visum fuerit, non toleremus tantum, sed, & lubentes excipiamus, & cæteris omnibus [illegible] anteponendum?

Secundum Numinis potentiam immensam, constantiamque invariabilem ob oculos ponit, cujus sancita refigere penes nos non est. Imò, quæ semel ipse facere decreverit, immutare, nec penes ipsum est statuentem Deum. Anceps siquidem consilii ratio nobis competit solis, quorum vel ignorantia, vel incuria, vel affectus transversum [illegible] quædam (ut est humana natura) [illegible] & fluctuare potest animo, & [illegible] resipiscere? Deo autem omniscio, cujus incepta mutari in melius non possunt, novas inire rationes, [illegible] subinde ac retegere, neutiquam dignum est. Cum itaque res nostræ ut aliter se habeant faciendo non simus, id unum nobis restat, ut quales quales fuerint, ferendo simus; nec ab ipso demum torrente submergi nos patiamur, contra quem [illegible] nefas est.

Tertium hortatur animum jugamus latiùs excurrere, ne [illegible] quisque unicum spectet, quasi rerum [illegible] & cæteris [illegible] junctum, sed Universi hujus quantum est ut corpus constituit; seipsum autem unam è partibus cogitet, eamque [illegible] parvulam admodum ex immensis, è quibus conflatur natura rerum particulis. Multa autem fieri possunt, quæ dum corpori universo in commodum cedant, singulis tamen quibus accidunt membris ægritudinem haud parvam, & acerbas molestias facessant. Num verò; quid magis absurdum excogitaverit iracundia, quàm illum, qui totum curæ est, ea corporis salutem parcentia edfusdam voluptatibus posthabere? Quid autem iniquius, quàm membra singula ea detrectare, [illegible] invitissimo reluctanti subire, unde magnum [illegible] erat Homo commodum. Quicquid autem [illegible] cedit, id suapte naturâ [illegible] si igitur quod obtigit non est [illegible] navum cum [illegible] quæ nostris [illegible] ipsum non [illegible] quod nomine [illegible] quo mecum [illegible] habet! Et argumentatio quidem philosophicè ferè sic se habet, quàm in ethnico præclaram admodum & laude dignissimam fuisse non est diffitendum.

At at [illegible] Deo quas possumus maximas) multò majus [illegible] negotium agitur. Nam & hoc subsidium [illegible] est argumentationis, in auras evanescit [illegible] inania verba, si cum istis conferatur, quæ sacra nobis [illegible] gerit pagina, malorum remediis. Malorum, quidnam? Nam neque Christianum nomen profectò adeò acutis esse est opus, ut à vulgari sermone abhorreant. Novos sibi modos loquendi exquirant isti, quibus falsam obtendere speciem expedit, & rerum imperitos fictis nominibus illudere. Nos & faciem calamitatis fœdissimam, & formidolosam ut quæ maximè, audaces intueri contra, & quæ teneras lædere aures solent, sufferre nomina, imperturbati possumus; quoties id nobis in mentem subit, quod Deus mentiri nescius, & certò prædixit, & sanctissimè pollicitus est. *Minimè*, scil. *paria esse, quæ præsenti tempore perpetimur, nedum illi gloriæ prorsus æstimanda contra, quæ futurum est ut reveletur in nobis:*

bis : Rom. 8. 18. quinetiam &, *Momentaneam levitatem afflictionis noſtræ excellenter excellentis gloriæ pondus æternum nobis eſſe confecturam* : 2 Cor. 4. 17. Hujus itaque ſpei participes mirum nî vicem ſuam non tantùm non doleant, ſed in malis ſuſtinendis fortiter perdurent, & adverſis inexpugnabiles ſeriò triumphent. Id quò minus fiat, hoc unum in causâ eſt, quòd animi mundanis affectibus præpepediti, nec pietatis ſtudio, aut futurorum fiduciâ, quibus oportuit, penitùs imbuti, demittunt ſeſe, depreſsíque duris ſuccumbunt. Sed & hoc interim in fidei evangelicæ laudem vertitur ; quòd ſolamina iſta, ſi non omnium, qui Chriſto nomina dederunt, communia, at huic ſaltem diſciplinæ propria ſemper fuiſſe : quum nec ſcientia aut inſtitutio quælibet philoſophica, quantumvis aliàs ratione atque ſtudio exculta, vitæ immortalis & cœleſtis gloriæ, aut certiores homines facere, aut ſpem vel leviuſculam excitare, potuerit. Deus ipſe, qui ſolus potuit, hæc nobis patefacere dignatus eſt, ſuæque veritati fortunam omnem ſuperandi decus reſervari voluit.

Ibid. Τὸν δὲ βιβλίων δίψαν μόνον, ἵνα μὴ λογίζωνται ἀποδύνης. | Haud abs re monitum. Scientiæ enim avidos, & librorum nunquam ſatures, vix aut nè vix quidem vitâ recedere animo ſatis placido, & ſine murmuratione reperias : quippe magni alicujus temporis exclamantes, quod mors in medio opere abrumpit. Quos autem ex improviſo opprimit, aut inceptantes interpellat, fieri non poteſt ut non reluctantes & invitos abripiat. Scitè igitur Salomo de voracibus iſtis librorum helluonibus, quibus nunquam expletis ſemper aliquid novi ex ipsâ inveſtigatione ſuboriri ſolet, quod ulteriùs indagandi deſiderio animum accendat : *Multitudini ſapientiæ ineſt multum indignationis, & qui auget ſcientiam adauget dolorem* : Eccleſ. 1. 18.

§ 4. Ὁποσάκις περιστᾶσαν καλὸν ἔργον ἰδεῖν, ἀ χρὴ αὐτὰς | Si id ſibi vitio vertit Antoninus, quod ad virtutis occaſiones arripiendas ſe minùs intentum præbuerat, quanto gravius in noſtrum cedet vituperium, quoties rectè vivere ultra diſtuliſſe contigerit, quibus nunquam deeſt idoneus ad ſaniora conſilia revertendi locus ? Solicitati nempe ſeriis ab extrà cohortationibus ſurdam aurem obvertimus : conſcientiæ verò ſtimulis intus excitati animum exprobrantem floccipendimus : inertes nihilominus & pertinaciter inſani, vitam vel perdimus prorſus, vel noſtro vivimus diſpendio. Nos interim miſeros nimiùm atque ingratos ! quibus omnia recidunt incaſſum. Et quid tandem de animis fiet obfirmatis, quos ſpretâ omni domini diſciplinâ, nec Dei vox indeſinenter clamantis revocare, nec ſumma lenitas devincire, nec noſtræ beatitudinis ſpes ad virtutem pellicere queat ? Quin Marcum ſaltem contemplemur, Ethnicum Chriſtiani, & ſi quid pudoris ingenui ſit reliquum, effluxi jam temporis, noſtræque incogitantiæ nos tandem pigeat ; ut aculeis vel inde ſubditis expergefacti, curſum concitemus in poſterum, atque ab ejus tam inſigni exemplo ut proficiatur operam demus.

Ibid. Δεῖ δ' ἤδη ποτὲ αἰδεσθῆς τοὺς κόσμου μέρος ἐσ | Naturam hujus rerum univerſitatis ideò penitùs damnandam ſuadet, ut cujuſmodi corpus hoc totum ſit, & qualem in illo locum noſmet ſimus ſortiti, meliùs conſtaret : quænam etiam inter partes innumeras convenientia intercederit, & quas ipſi partes ſuſceperimus ſuſtinendas. Hæc etenim benè nota ita nos ad omnia, quæ in homines cadere poſſunt, præmunient, ut nihil poſthac inopinatum aut novum eveniet. Quorum autem occurſu hominum plerique obſtupeſcere ſolent, ea abſque omni perturbatione, tranquillo & benè præparato pectore excipiemus.

§ 5. Ὅτι τοῦ ὀλίγα δεῖν, ὃν κεφαλὰς τῆς εὐρὼν ἢ ἄνευ δικαστοῦ βίβλου βίον. | Mitto faſtuoſam Stoicorum vaniloquentiam, cui familiare eſt Sapientem ut Deo nullatenus minorem conſtituat : ſed & hic loci ſubit aliud, quod iſtius diſciplinæ ſupercilium haud parùm ſentit. Quis enim ferat facultates humanæ naturæ, (per ſe heu nimis infirmæ !) uſque adeò evehi, ut virtus perfecta, & cui vel divina beatitudo non invidenda contrà, in parvo ſita prædicetur, atque ita bonis quemlibet, ut facili quis negotio eam adipiſci queat ? Ad Marcum verò quod attinet, ut ipſum commodè intelligamus par eſt, cùm & ipſi longè aliter hac de re viſum fuiſſe jamdudum conſtet. Nam & præterquàm quod ſæpiſſimè ſupra annotatum eſt ; omnem hominum præclarè ſe habendi facultatem Deo præmonſtranti, monenti, adjutanti, referri debere acceptam, haud rarò & alibi diſertè fatetur. Quoties igitur virtutis nos compotes pronuntiat, atque noſtram ſive ignorantiam ſive incogitantiam obſtare unam, quò minus ad ſummum ejus vitam degamus perfectam, indulta iſta cœlitus adjutoria, (niſi mens me fallit plurimum) neutiquam in hoc operis excluſum ibat. Sed, poſitis hiſce auxiliis, quæ deponi fas eſt, (quum reverâ facientibus quod in ſe eſt nunquam non ſint præſtò,) nihil ſe adjutis inexpugnabile fore ſtatuit. " Seu potius ut emendatius adhuc, " & normam Veritatis Chriſtianæ propiùs loqua- " mur ; nemini, qui ſuo non deficit officio, " impoſſibile eſſe, eò tenus prodire, atque id ef- " ficere, quod Deus pro immensâ, quâ eſt in im- " becillitatem humanam clementiâ, gratum habe- " re, atque æqui boni facere non dedignabitur.

§ 7. Σχολὴ περιχαρὴς σαυτῷ τὸ σωμάριόν γε ἀλαδόν τι | In noſtrâ litum eſt poteſtate hoc otii nobis

nobis dare: at quo tandem pacto fieri poteſt, ut cuiſdam nos eximamus importunæ ſæculi hujuſce curæ, & operoſa (quæ neceſſaria dici ſolent) impedimenta? Qui, inquam, iſtos dimittas abſolutos, qui negotia conqueſti, & in cæteris operoſi, in id unum quod ſui reâpſe eſt muneris, operæ nihil intendunt?

Ibid. Μὴ ἁπλῶς σκοπὸν.] Stoici Socratem ſecuti id præ cæteris Philoſophorum claſſibus agebant, ut finem certum vivendi fundamenti loco poſitum [illegible] eſſe unde univerſa [illegible] futuri, præ[illegible] quotidianam cō[illegible] tudinem ſpectandis, ratio ſtatui debeat; & ſic demum, tanquam ad ſcopum, ſtudia ſua, inceptaq; omnia dirigere fas eſt. Scopum autem iſtum quem ob oculos nobis ſtatui oportet bonum eſſe publicum; quod ſi aſſequi minus contigerit, at ſemper tamen ſequi ſapientis eſſe aſſerunt, & conatu quantum in ſe eſt efficere maximo, ut omnibus ſe præbeat utilem. Hac verò de re, Antoninus ut mentem expliçet, videre eſt in iis quæ ſequuntur.

§ 8. Τὸ δὲ τοῖς ἴδιοις ἔργοις συνήκειν μὴ παραλυθῆναι ἀνάγκην κακοῦ αὐτοῦ.] Huc Verſiculus iſte apud Homerum [illegible] referendus, quem Socrates ferè ſemper [illegible] habuiſſe perhibetur:

Ὅτι τὰ ἐν μεγάροισι καήρατ' ἐόντα νοῆσαι.

Res tuæ domi bene ſe habeant an ſecus fac ſemper intelligas.

Quod ſi ad Philoſophi mentem interpetrari libeat, hoc pro comperto habendum cenſeas, quicquid nobis vel in bonum, vel in malum cedat, id omne naſci domi noſtræ, atque nobis fieri authoribus. Quin & iſto etiam Poetæ abuſus eſt Socrates, quî homines inaniter curioſos ab inutili ſcientiâ, ſtudiiſque avelleret, in quibus laboris atq; tædii inerat plurimum, emolumenti verò parum; avulſis autem, ad aſſiduum Virtutis cultum, propriſque pectoris indagationem exquiſitiſſimam, ut animos vehementiùs attraheret.

§ 11. Καλῶ δὲ τὸ ἐκ δὲ ἀφειδίας.] Eodem ferè recidit Catonis de morte contemnendâ Diſſertatio. Quæ nè lectorem habeat malè, animum advertat velim, Stoicis, nihil omnino de iſto, quod hominum genus univerſum etiam poſt obitum manet, judicio edoctis, tertium quendam ſtatum [illegible] animum quidem ſuboluiſſe. Quin & ſapientis [illegible] Deo ſoli ſecundum effinxerant ſibi,) in utilitate publicâ perfectionem collocantes, haud incongruum erat, ut ipſius etiam Dei beatitudinem ejuſdem prorſus generis ſtatuerent. Ideam proinde & omnium authore digniſſimam, tum demum ſibi viſi ſunt animo concepiſſe, cum de illo, ut de ſummo, atque immenſo bono, aſſatim ſeſe in omnia diſpertienti cogitarent. Quando verò eſſentiæ perfectæ & per ſe bonæ malum competere non poteſt; Deum quod reâpſe malum eſt infligere, aut à naturâ benigniſſimâ hominibus eſſe metuendum, Religio illis erat credere. Vide ſis, Lector, quâ tandem ſerie, quibuſque rationum momentis derivata ſit iſta Philoſophorum conſecutio. *Siquidem Dii ſunt*, inquiunt, *nihil nobis grave poſt mortem futurum eſt; nec enim malit nos implicabunt ipſi non mali. Si verò nulli ſunt, nec nos poſt mortem futuri ſumus ipſi; atque hinc etiam ſequitur nihil poſt mortem paſſuros, cùm exiſtentium* [illegible] *per* [illegible] *ſumque re vera, utrinque occurrant quæ mortem contemptui habendam ſuadeant.* Ita quidem Stoica, at longè ſecùs Veritas Evangelica. Hæc enim Deum ob oculos ponit bonitatem juſtitiæ temperantem. Omnibus numeris abſolutum, & attributorum (ſita enim & loqui & diſtinguere fas eſt, ob noſtri conceptûs infirmitatem) amiciſſimâ conſpirantium inter ſe harmoniâ præcellentem. Reformidandum itaque nobis, perinde ac diligendum Deum; quum non minus rectoris ſit, de rebellibus & impiis pœnas ſumere, quàm morem gerentibus benefacere. Nullus ergo jam incogitantiæ locus, quæ miſeros infinitum quot dare ſolet exitio; nulla de futuro ſecuris excuſatio, cum nec juſtitia divina, nec crimina atque imbecillitas noſtra id ultra patiantur. Nam iſto coram judice nemo hominum non ſiſtetur reus; nec reſtat ſontibus, præterquam in unâ ejus immenſâ clementiâ, & gratuitâ per Chriſtum miſericordiâ, ulla ſpes, aut perfugium.

Ibid. Καὶ πῶς κατ' ἀνθρώπου κακοῖς ἵνα μὴ ἀδικῇ ἀνθρωπος ἐν αὐτῷ τὸ πᾶν ἔθνος.] Nec hoc Antonino inſolens, à cujus ſententia abhorrebat aliquid revera mali, præterquam quod vitii arguitur, agnoſcere. Sed & poteſtatem à vitiis temperandi, divinitùs humano generi indultam profeſſus, à faſtu Stoico quàm longiſſimè receſſerat: Qui enim ab iſtâ ſunt ſcholâ, hominem, abſque omni quæ à Deo ſuggeratur ope, & virtuti aſſequendæ, & voluptatum illecebris facilè exuperandis, per ſe ſufficere, autumare ſolent. Enimverò & hæc Antonini ſententia, cæteris licet ejuſdem diſciplinæ aliquanto demiſſior, & veri ſimilior, non eſt tamen ut pro penitus expurgatâ, omniſque periculi experti excipiatur. Adhibenda nempe cautela quædam, & Interpretatio paulò commodior; quod niſi fit, totum id quantumcunque eſt prærogativæ noſtropte tribuit arbitrio, Quod Hæreſis olim Pelagiana in ſe recepit vindicandum. Nec enim ab hujus loci mente videtur alienum, liberi virtute arbitrii cuilibet hominum innati, & à malo deflectere, & bonum præſtare poſſe ſingulos; nec opus eſſe, ut in ſuppetias impotentiæ naturalis auxiliares denuò copias adſciſcamus. Quæ omnia, ut à pietate & veritate, ita etiam à Marci animo diverſum exiſtimo;

Chrſ. de Senectut.

mo; qui passim in scriptis subsidia cælitùs in horas, imò vel in momenta, laborantibus nobis atque infirmis submitti; & incæpta omnia quòd fæliciùs peragantur divinis deberi auspiciis, constanter profitetur. Voluit igitur & in hoc textu, (nisi meus me fallit animus,) potestatem vitiorum declinandi laqueos hominibus ab origine Deum dono dedisse; ita tamen ut vires istas effractas atque absumptas cadere, & potestatem primam labefactari necesse sit, nisi (Deo posthac suggerente) quod semel datum erat virium perenni reficiatur influxu. In hanc sententiam & res ipsa, & nostra conditio, & oracula Christiana lubentissimè consentiunt; quam & Marcum nostrum (vellem saltem, imò &) facilè crediderim in animo habuisse.

Ibid. *Οὔτ' ἂν πολιοῦν ἄκμαστον.* | En Argumentum solidis innixum fundamentis! Errorem conquerimur immanem, Deóque adeò indignum quem toleret, ut hujus universi conditorem rectorémque vel insciliæ videatur arguere, qui non animadvertat; vel impotentiæ, qui non de medio sustulerit. Insciliam criminantes cæcum sibi fingunt atq; hallucinatum Deum; sin autem incommodo tam turpi sciens prudens remedium adhibere noluit, negligentem quod suum est incusant, aut nostris bonis invidum; Quòd si deniq; & vidit & voluit, nec potuit tamen in melius redigere, imbecillem fateantur necesse est & impotentem Deum. Cùm verò detestandæ sit impietatis & sacrilegii atrocissimi, de numine tale quid nefando vel ore proloqui, vel corde suspicari; Quid aliud colligendum restat, quàm (quod Marcus asserit) se rem habere ab illo quod vulgus hominum sentit, longè diversissimam? Externa scilicet ista nos in deterius referre non posse; esse autem ea suâpte naturâ neque bona, neque mala; quod nisi si hujusmodi essent, Deum securitati nostræ meliùs perspecturum fuisse; nec ista temerè, nullóque prorsus virtutis vitiive discrimine facto, in universos æquè dispertitum iri.

Ib. *Οὔτ' ἀρ' ἀγαθὸν ἔτι κακόν.* | Habes hic Consectarium à totius argumentationis serie petitum; quicquid enim in istâ sectione disputatum est, huc demum redit omne. Cui tamen, stabiliendo dicam an illustrando, oracula sacra suos non tantùm adjiciunt Calculos, sed & istud insuper, tanquam ex abundanti antedictis adjungunt. Mala scilicet quæ vulgò habentur, viris cordatis & Deum sincerè diligentibus, in bonum cedere supra quàm quod vel dici possit vel excogitari: Bona itidem, quæ nuncupantur, fortunæ, malè moratis, atque prolixâ Dei abusis Beneficentiâ adeò non proficere, ut ingrati peccatores infinita atque æterna vel inde sibi concilient mala.

§ 12. *Τῶν ἀρχῶν διαδοχαί.* | Honores nimirùm, imperia, magistratus, gravissima reipublicæ demandata negotia, divitias & opes, nobilitatem generis, & proavos longo deductos stemmate, cæteráque vanissimas istiusmodi ineptias hîc loci perstringit; ob quas, cùm reverà minimi sint, homines tamen mente capti se solent insolentiùs efferre.

Ibid. *Νεκρὸς δωδεκαπλοῦς.* | Nos miseros! Nam si hæc demum sint rationalis indicia facultatis, quis tuisquisque est, qui hanc in sese facultatem experturus fuerit? Quin igitur hæc ab Antonino bene monita reverà & sedulò perfecta damus? Namque ita tandem vinculis rerum mortalium disruptis, in solidam & perpetuam libertatem animum cœlestis prosapiæ nobis vindicare licebit.

Ibid. *Τί εἰσὶν ἔπαινοι ἢ αἱ παρὰ τῶν πολλῶν εὐδοξίαι,* &c.| Populi favorem & plausus ambientis q^a reprimat imperum nihil ferè efficacius quàm excogitari, quàm si seriò secum animo recogitet, quid tandem hominum illi sint, quorum suffragia tantâ captet felicitudine; pudeat enim pigeátque virum necesse est animi tum demissi, sordidæq; ignaviæ. Quid enim honesto vel indignum magis vel alienum dixeris, quàm ab illis magni æstimari velle, quos tute magni æstimare nequeas? quin & de te rectè existimare adeò non gnaris, ut etiam de seipsis quod æquum est dijudicare nesciant?

§ 14. *Κἂν τετράκις ἔτη βιώσεις μέλλῃς.* | Arguta satis disceptatio, & vera quâ nihil magis! Quid enim ineptius, quid absurdius, quàm de tempore vel præterito, vel futuro, rationes deputare? Siquidem nulla pars temporis, eâ tantùm demptâ quæ in præsentia est, reverà existit. Quicquid enim jam fuit, effluxit omne & esse desivit. Quicquid autem mox est futurum nondum in rerum naturam profertur; & an nostrâ unquam interfuerit, aut ad nos usque pervenerit, omnino incertum est. Hinc ergò colligas licet, vitam omnibus esse æqualem: quandoquidem hominum singuli in singula tantum vivant momenta. Ætat nequaquam (inquies) nam & qui juvenis, corpore adhuc atque ætate integris, è vivis abreptus est, plus ejus quod reliqui erat perdidit, quàm qui senex effætus, & jam ævo confectus decessit; nec enim pari de spe decidit, annum ille degens octogesimum, & qui vigesimum primum vix pertigerat. O festivum hominis imò & ridiculum caput! vitam nempe non re ipsâ, sed spe tandem æstimandam narras: quod perinde est, ac si rationem ac modum ponamus, quibus res existentes ex modulo non existentium metiri possimus. Quicquid enim etiamdum speratur, nondum existit. Sed hæc utpote satis per se manifesta, nec nisi non animum advertentibus obscura, missa faciamus.

Istud

Illud potius Lectores rogatos velim, etiam eos qui sibi in longitudinem prospicere sapientiæ laudi ducunt suæ: Quæ tandem contentio illorum quæ in præsens suavia sunt, quàm exilia ista, quam vilia, quàm parvula, quàm denique brevia, imò & instantanea, si vel omnia quæ fert conditio nostra in eandem conjicias trutinam, quoties ista suspendantur contrà, quorum in sæculo futuro nobis affulsit spes? Næ nos hîc vitæ umbratilis rerum specie ludimur; spissisque involuti tenebris, & dormientium ad instar, fallax mutilasque percipimus imagines; atque ægro persequimur animo. Mors sola scenam claudit, eripit personam, omnemque rebus detrahit fucum; quo vel obtectæ prorsus naturam nos hactenus celarunt suam; vel saltem illitæ colorem & conditionem emendatiorem sunt. Ità demum vel substantiâ vel superficie ubique fallimur: At mors, ut sese habeant cuncta, aperit atque commonstrat: quæque longo jam anxii prospicimus intervallo, & spe tantum præsumere datum est, ea omnia in manus nobis quanta quanta sunt in æternum fruenda tradit. Hæc qui pro compertis haberent, etiam inter Philosophos non defuerunt; eâque quò magis fuerint fiduciâ, eò fortiùs adversùs mortis fericulamenta, atque inania malorum futurorum præsagia se componebant.

Ibid. Εἰ γὰρ τὸ ἀπολλύμενον ὧν ἴσον | Hoc est: Si brevî morientem cum longævo conferas, dispares quidem quoad numerum dierum reperies, quoad spatium autem quod uterque vivit, omninò pares. Rationem jam antè expositerat; quoniam, scilicet, singulis vivitur momentis, & præter præsens aut τὸ νῦν nihil existit. Cæterùm, nonnisi inter illa sola quæ existunt, instituì posse comparationem, certo certius est; nec minùs liquet, qui jam prætervolitârunt dies in infinito temporis spatio dudum esse absorptos; hos igitur rationum calculos excessisse; cum nec possit infinitum magis & minus, plura & pauciora recipere: Quæcunque ergo infinita sunt, ea omnia & æqualia ad invicem esse necesse est. Hinc sanctùs ille Hieronymus haud abs re Nepotianum consolaturus monet, quàm parùm interfit, diune quis agat in terris, an brevî moriatur. *Etenim inter eum,* (inquit) *qui decem vixit annos, & eum qui mille, postquam idem vitæ finis advenerit, & irrecusabilis mortis necessitas, transactum omne tantundem est: nisi quòd senex magis onustus peccatorum fasce præcipitetur.* Habent enim peccata aliquid sejunctum & de proprio, quo spoliare nequit dies; nec enim à tempore, quòd existant mutuantur, nec cum tempore, in quo fuerant admissâ, pereunt funditus, aut evanescunt unà.

Epist. 3. ad Nepot. consolat.

§ 15. Ὅτι πᾶν ἀναλήψις. | Si Marco mentem rectè assecutus sum, hoc per ἀναλήψις esse omnia vult. Sensus nempe nostros, phantasiam, animumque nobis sæpenumero, imò rarò non illudere. Nos autem ideò dolis capi, quòd omnia ex opinione suspendamus, nec ad rerum veritatem accuratius examen castigemus. Sic itaque abrepti, (non prout suapte sunt naturâ, sed prout nobis videntur; idque temere ut plurimum & inconsultò statuentibus) perperam sentimus, pronunciamus, affectus denique morosque nostros componimus. Habes itaque observationem veram, probaramque nimis. Nec enim istis Corinthi Pseudapostolis contigit solis, quod submonuit D. Paulus, fastum eorum adortus, & notitiam falsò sibi arrogatam; cùm & apud nos, & ubique occurrant frequentes, qui *dum sibi videntur multa scire, aut nondum aliquid norunt; aut saltem haud ità sicut oportuit nôsse.* 1 Cor. 8. 3.

Ibid. Ἐὰν τίς αὐτῷ τὸ ἑστὸς μὴ χεῖ τῷ ἀκινδύνῳ λόγῳ. | Oppidò opportunè; nequis Marcum cum sceptico in omnibus conveniisse suspicetur. Laudato itaque Monimo, cui veritatis omnigenæ fundamenta convellere, atque evertere funditùs, in animo erat; idque verbis ità conceptis, ut ne quid omnino certi sit reliquum; sed & universalium immaterialium pietatem denique Deumque ipsum spectantium fides labefactaretur; nè venenum istiusmodi latiùs serperet, eâdem antidotum manu porrigere visum est. Hinc ut Lectori animum magis expergefaceret, Monimum, quamvis ei sensus rectè opinantem, quà hîc loci adhibetur, in multis tamen fuisse lapsum, nec nisi maximâ evolvendum cautelâ, commonefacto.

§ 16. Ὑγιείζει ἑαυτὸν ἡ τῆ ἀνδρώσει λόγῳ | Locus isti apud Platonem de legibus, *lib.* 5. penè gemellus; quem etiam Marco mentem dum hæc scripserat subiisse nullus dubito. Complures is rationes enumerat, quibus homines animos suos contumeliâ solent afficere; è quibus si unam aut alteram huc loci transtulero id non fore tedio sperare ausim. "*Dignitati igitur mentis humanæ detra-*
" *hi asserit, si ad rem faciendam attentiores quam par*
" *est, mordacibus distorqueri curis patiare; si opes in*
" *deliciis habeas, iisque inservias, si his fretus nihil*
" *non tibi diviti licere existimes, aut genio libidinique*
" *effrænis indulgeas; si eorum quæ perperam feceris a-*
" *deò non pudeat, ut omnem à te culpam amovere feli-*
" *citus, in alios deditâ operâ conjicias; si iste in te*
" *sciens volens admiseris, quorum mox pœnitebit; si la-*
" *boribus succumbas victus, nec plagis, morbis, ebisque,*
" *ut verbo dicam, adversis quibuscunque fortem opponas*
" *animum. Si vitam magni facias, diemque extre-*
" *mum inter summa reponas infortunia; si formæ*
" *posthabeas virtutem, namque eo demum pacto, cæ-*
" *lo atque animo non nisi secundus, terræ autem & cor-*
" *pori*

" *pori primas detuliſti : Si quod legibus rectæque ratio-*
" *ni adverſatur, id omne haud caveas quantum po-*
" *teris ſedulò atque averſiſſimo ſemper animo defugias ;*
" *quicquid verò laudi & virtuti ducitur, in id niſi ma-*
" *nibus pedibuſque contendas, ſummoque proſequare ſtu-*
" *dio.* Cum aliis hujuſmodi, iſthic, quibus per otium licet, notatu dignis.

Ibid. Ὅταν ἀναπείσητε τὴν ὑπόνοιαν, ἢ ἀναλήθως τὸ πιθὸν ἢ λόγον. | Apud Ethnicorum nonnullos (quod nobis jure optimo pudorem incutiat) major videtur veritati morumque ſimplicitati habitus honos, quàm apud hodiernorum complures, qui Chriſtianum in ſe nomen ſuſceperunt. His enim familiare nimis, imò & ſeriò nonnunquam rationum patrocinio propugnatum videas, fallaciis figmentiſque abuti : Haud turpe putant ſcilicet viri ſanctiſſimi, vel admendacia confugiſſe, vel perſonam alienam ferre, ubi id ex magno fuerit uſu. Iſti verò utinam Ciceronem in tertio de officiis audire ſuſtinerent ; *ex omni* (inquit ille) *vitâ ſimulatio & diſſimulatio tollenda eſt.* &, *ratio igitur poſtulat, ut nequid inſidioſè, nequid ſimulate, nequid fallaciter.* Nec id à nobis negligendum, quòd inter Philoſophos, quantumvis vel judicio, vel moribus cæteroqui depravatis, vix unum quidem deprehendas, qui fraudes de induſtriâ nectere, involutas verborum ambages ſtudioſè conſectari, conditionibus clanculùm interpoſitis, & ſibi ſoli conſcio reſervatis ludere quibuſcum res erat, aut ipſe ſuſtineret, aut alios ità edoceret. Nedum vafros & verſipelles aſtutè fallentes à mendacio aut dolo malo liberâſſet, aut palam, & ex profeſſo omni exemptum eſſet culpâ. " Erubeſcat, ſi poſſit, Jeſuitarum Schola.

Ibid. Τῷ τῆς πόλεως καὶ πολιτείας τῆς περιουσιπτικῷ λόγῳ καὶ θεσμῷ. | Locus hic mihi revocat in mentem, bellam ſanè, expreſſamque ſatis naturæ noſtræ imaginem, quâ alicubi ſcriptorum Plutarchus vitæ quotidianæ ſtatum depinxit. " *Deus* (inquit) *author idemque gubernator om-*
" *nium, infinitæ potentiæ, juſtitiæque inculpatiſ-*
" *ſimæ, opifex mundi peritiſſimus, & rerum provi-*
" *dentiſſimus diſpoſitor, ità noſtra temperavit, ut Deos*
" *hominibus, ſumma imis, omnia denique in unum*
" *juſſerit corpus coaleſcere. Totum adeò hunc terra-*
" *rum cælorumque orbem, ingentem omniumque commu-*
" *nem inſtituit civitatem ; hoc nempe conſilio ut ejus*
" *incolæ ſinguli, dum quod ſuum eſt agunt, propriiſque*
" *funguntur officiis, ità demum juſtè, probè, pieque vi-*
" *tam degant.*

§ 17. Ἡ δὲ ὕλη ῥεῦσα. | Eodem rediiſſe puta & illud Platonis qui humanam (quoad corporis noſtri conditionem,) egregie deſcripſiſſe naturam videtur, cùm *hominem eſſe quod non eſt*, aſſereret. Hæccine definitio an aliis perinde arrideat haud ſat ſcio, me vero quod attinet, miros in illâ lepores contueri videor. Sed nec hujus elegantiæ gloriam Socrati & Platonicis deberi omnem cenſeo, videntur enim ex alieno fonte hauſiſſe. Siquidem Parmenides partes duas, duplicemque in universâ hâc rerum congerie naturam, jam dudum prædicaverat. Fluctuantem alteram, vagam, multiformem, caſibus variis perpetuiſque ictibus obnoxiam, quæque nunquam non immutatur, novaſque induit facies : *Materiam* vult intelligas, quam & idcirco alieni autumat arbitrii, & opinioni ſubjectam. Alteram verò firmam & conſtantem, ſui undique ſimilem, omniſque expertem interitûs, ut verbo dicam, ejuſmodi, quæ & ſemper eſt, & ſemper eadem eſt. Subſtantiam nimirum intelligentem prædicat ; ſive Deum. Nec abs re erit hîc loci notare, quàm Parmenidi cum ipſo Deo conveniat ; ac ſi iſtius Philoſophia ad Amuſſim ſacræ paginæ fuiſſet exacta nomenque iſſud explicando deditam navâſſet operam, quo Jehovah Moſen allocutus nuncupari non dedignatus eſt. *Sum quod ſum. Exod.* 3. 14. Deo quippe competit ſoli ſtabilem eſſe, ſibique ſemper conſtare ; cæteris interim omnibus in hoc irrequieto rerum fluxu refluxuque innumeras alternantibus vices & nunquam non in aliud tranſeuntibus : adeò ut iſta ſimul & eſſe, & non eſſe haud injuriâ dixeris.

Ibid. Ἡ ὑπόνοια δὲ λήθη. | Celeberrima enim brevi conticeſcet fama ; & memoriam geſtorum præclarè quantumvis diuturnam, ſi in ſempiterna proſpicias ſæcula, iiſque conferas, punctum aut ne vix punctum temporis durâſſe confitebere.

Ibid. Ἐν τῷ μόνον φιλοσοφία. | Per Philoſophiam rerum tàm divinarum quàm humanarum notitiam dictam puta. Eodem fere ſenſu, quo Salomonem *Sapientiæ* vocabulum uſurpâſſe notum eſt. Virtutis tamen præſertim & pietatis ſtudium ſubindicari memineris, quod ſi abſit, næ nominis inanem pompam tibi arrogaveris. Nec enim vel omnium quantum eſt hominum literatiſſimus aut eſſe reverà ſapiens, aut ritè vocari poſſit, qui non ſit idem vir pius atque bonus.

Ibid. Ἄγευ δὲ τοῦ. | Ità ut de proprio ſibi ſit ſatis. Hujuſmodi ſanè ſapientiam magnificè admodum & evehunt Stoici, & ad conciliandum hortantur. Sed fruſtrà, niſi naturæ noſtræ inopi & graviter labefactæ & vires & conſilium antecors ſuggerat Deus. Quod & alibi jàm antehac haud ſemel eſt notatum.

Ibid. Ἄλλον πόνου τὸ ἢ μὴ ποιῆσαι. | Cave ſis Antoninum de mutuis hominum conſiliis auxiliiſve intelligas, quæ nos ut in rebus gerendis conferamus invicem oportet, prout uſus erit, & officii ratio, & neceſſitas poſtulat. Nec enim quiſquam hominum eſſe poteſt, cui aliorum ſubſidio nullâ in re ſit opus ; ideóque non nobis ſolùm nati dicimur, quia nec nobis ſolùm vivere fas eſt. Sed

longè

longè ab hoc diversum voluit Marcus. Quæ enim veram spectant beatitudinem, virtutis scilicet cultum, & fructus bonorum operum assiduos, hæc omnia à nobismet proficisci, nec ab alieno pendere ullâtenus arbitrio, rectissimè pronunciat.

Ibid. Ἐπὶ πᾶσι δὲ τὸν Σώματος —— ὃς οὐδὲν ἄλλο ἢ λύσιν τῶν στοιχείων ἐν ὅλῳ τῷ ζῴῳ συγχεῖται. | Dogma Platonicis perquam familiare; quod tamen ab Empedoclis schola dudum traductum in suam acceperant. Ortum igitur perhibebant durationemque corporum primis ex quibus conflantur elementis unitis inter se atque compactis deberi; interitum autem iisdem sejunctis tribuebant & dissolutis: Nihil proinde aut fieri de novo, quod non erat anteà, aut ità perire prorsus, ut in posterum esse desinat; quia formæ tantùm rerum & facies mutatæ sunt, accidentibus inversis fospite interim substantiâ. Siquidem eadem semper extant principia, eadem etiam materia permansit incolumis utut diversimode dispositæ. Omnem itaque productionem de nihilo, omnem itidem in nihilum reductionem strenuè debellabant isti; quas & Philosophia etiam hodierna à Scholis suis proculablegat. Rectè igitur Empedocles, rectè etiam Platonici & Stoici; nec enim uspiam aliter factum est, (quod ad vires atque operationes merè Physicas) aut unquam fieri potuit; ex quo auctor Omnipotens universa de nihilo creavit; rerumque successiones materiæ atque motui continendas, propagandasque, certis agendi legibus præfinitis, deinceps mandavit. Per materiam autem & motum, dum ità uti dicimus, agunt, & quatenus suis se continent finibus, nihil aliud, quam virtutem illam quæ natura plerunque audire solet, intelligendam existimo.

In Librum III.

§. 1. Ῥᾳ̃ ὖν ἐπείγῃς | Festinandum asserit, ut illa quæ opus sunt, ediscantur, atque in promptu sint. Rogites forsan, quorsum ista tam laboris plena cognitio; spatio præsertim vitæ jam propè decurso? aut qui vel optimè instituti se rudibus habeant meliùs, cùm mors fores pulset? Atqui vel ideò enitendum sedulò, ut cum ignorantiâ mortis metum expellas simul; & quid reverà sit mori gnarus, placido magis fortique quo virum liberalem decet, adventantem excipias animo.

§ 2. Χρὴ δὲ τὰ τοιαῦτα παραφυλάσσειν ὅπως μὴ τὰ ἐπιγινόμενα. | Atheorum hîc loci dogma perstringit, qui naturam vitii insimulantes, ex eo quòd nonnulla ibi deformia, superflua alia atque incongrua, alia denique nociva, & in magnum nobis detrimentum vergentia, dignoscere videantur; argumenta inde struunt, quibus Deum non esse prorsus efficiant; vel saltem otiosum & nostri negligentem, adeoque non se rebus immiscentem humanis, ut nullius omninò curâ tactus omnia forti fortunæ permittat, cæcóque ut labantur cursu contentus sit. His contrà Marcus; temerè judicium hoc latum esse; nam & illa, in quæ culpam adeò vehementer impingunt, vituperio abesse procul; Cum nec ista sua quædam & utilitas, & venustas deficiat, sintque vel idcircò conspectu minimè fœda, quòd istæ & conditiones, & facies rerum naturæ legibus ad amussim conveniant; nec citrà ordinem corporis hujus universi perturbatum, & decorem ejus (qui in partium congruentiâ situs est omnis) turpissimè spoliatum, à rebus, quarum propriæ sunt, sejungi queant. Hâctenus Noster; & hîc loci pedem fistit prudens: Illa non indigna prædicare contentus, quæ à sapientissimo conditore fiant; absque quòd ineptias omnes ab istâ profectas schola in se reciperet propugnandas. Solent enim nonnunquam & cachinno lectorem concutere Stoici, dum id agunt strenuè ut omnia humano generi ex usu esse probatum dent. Chrysippum nempe secuti ducem; etiam Pulices (Chrysippum jam audis) qui somnum gravis excutiant; etiam Mures, & omnem spurcam istam infestámque animantium farraginem, quibus ad curam & diligentiam socordes animi acriùs incendantur. Quin & illud insuper notandum; cùm τὰ ἐπιγινόμενα, (*Supervenientia*) aut *fortuitò* facta, aut *necessariò* putentur, Antonino, qui casus cæcos constantissimè pernegat, illa omnia pro *necessariis* haberi, quæ, juxta physicas operationes, semper atque ordine certo sequi solent; Pro *fortuitis* autem ista omnia, quæ præter mentem artificis, aut nullâ apertâ cogente necessitate eveniunt. Ità tamen ut hæc etiam causas habeant suas, quæ nostrum fugiunt conspectum, naturales, & ad istiusmodi effecta aptè dispositas. Marci enim mentem qui assequi studet, caveat velim ut nequem prorsus eventum Divini Consilii expertem opinetur.

Ibid. Εἷς ἔχοι πάθος ἢ ἔννοιαν βασιλέως πρὸς τὰ ἐν τῷ ὅλῳ γινόμενα | Appositum sanè ad rem, quo

quo nihil magis. Deo enim rerúmque ab ipso conditarum naturæ insulsitatem tribuere, pusilli est atque parùm cogitantis animi. Inde autem id fieri plerunque constat; vel quòd naturam investigandi speciem præ se ferentes in superficie hæreant, nec penitiùs causas rerum introspicere sustineant; vel quòd singula per se simplici contemplentur intuitu, nullo interim respectu ad illud Totum habito, cujus hæc partes tantum, eæque minutæ admodum, existunt. Ad plura scilicet & majora festinantibus non datur omnia vel disquirendi, vel invicem conferendi otium. Nec omnis Philosophiæ studiosus, maturus quantumlibet & diligens scrutator, negotio habilis & idoneus satis censendus est. Animo nimirum capaci, miniméq; vulgari opus est ingenio, per totum hoc naturæ campum ut quis spatietur, in occulti[illegible]metralia demergat sese, perrepat, anquirat singula; seriem deinde rerum universam perpendat, atque mutuas inter se relationes, convenientias, atque utilitates prudens dignoscat; Animo denique, quocum bene agitur, si post diuturnam operam & cogitationes altissimè defixas, imaginem universitatis hujus idoneam concipere queat. Hæc cui contingunt, (quæ reverà perpaucis contingunt) næ ille ordinem pulcherrimum, mirum artificium, sapientiam exquisitissimam, (& cujus præstantiæ vel animo assequendæ se sentiet protsus imparem,) prædicabit, suspiciet, demirabitur; quæ omnia Scioli, præmaturè de rebus parùm perspectis statuentes, parvi solent pendere. Sed ità commune fert hominum ingenium, ut quæ minus innotescunt, graviùs incusentur; nec enim quidquam aut stultitiâ maledicentius, aut Philosophiâ leviter tantùm tinctis fidentius arrogantiúsq; humano generi nósse datum est.

Ibid. *Καὶ γελᾷ ὁ γέρων ὁ ἀκμὴν πνέων* | Modestè satis; præsertim, si velanum istum dogma Stoicis familiare respicias, qui deformes emarcidæ senectutis rugas, venustissimo juventutis flori præponebant; idque unum quod in deliciis haberetur dignum esse autumabant. Quoties autem cujusquam minus elegantis amore quis exarserat, si facies ista posthac venustior forte devenerit, penitus omnem nuper deperientis ex illo amorem extingui. Non est igitur quod mirere, si sententia quæ à communi hominum sensu abhorrebat plurimùm, Authores eruditis viris deridendos propinaverit. His etenim inter jocandum haud insolens erat Stoicorum disciplinam culicibus & vespis componere; quibus spreto interim notæ generosioris vino, acetum & vappa vehementiùs placent.

§ 3. *Τί ταῦτα* | Ista nempe quæ antecesserunt, hominem sapiunt metu mortis anxium; & submissi quicquid est animi alienis erigere casibus pro virili enitentem. Atqui monent sequentia Marcum in istis exemplis parum habere fiduciæ: cùm nec multum referat nostrâ, quid de aliis factum fuerit an sciamus. Sic enim potiùs animum inducamus oportet: vitam tanquam peregrè proficiscentibus pro itinere esse, quod confidendum quidem singulis incumbit, sed spatiis inæqualibus. Omnibus interim & velox, & rapidum & anceps, & procellosum nimis. Nobis utcunq; sive serius sive citiùs littore potitis, & metam novissimam attingentibus, quid magis ineptum, absurdum, & à mente sanâ alienum excogitari poterit, quàm, si ægrè ferentes, quòd in portum navigamus, id intempestè exoptemus, ut mari infido ventisque adversis liceat iterum ludibrium debere; & labores jam exactos denuò instaurare? Hinc, nisi mens me fallit, exempla ad animos adversus mortis terrores muniendos paululùm quidem afferre momenti innuens, reprimit se Marcus, & in aliud argumentum transit, percontando, sed *Quorsum ista?*

§ 4. *Ὁπόταν μὴ τὰ διανοήματα ᾖ οἷα ὁ τοιοῦτος ἀνὴρ* | Idcircò & cogitationes & studia, & Facultates nostræ ad unam omnes in utilitatem publicam sunt sedulò erogandæ, quoniam hæc omnia à Deo accepta tulimus. Ita enim & D. Paulum habes nostro huic adstipulantem. 1 *Cor.* 12. 7, *&c.* Qui dona Spiritûs Sancti ad utilitatem collata disertè narrat, vim scilicet illam mirificam ab omnium bonorum fonte ideò emanâsse, ut ejus facti compotes passim diffunderemur, & ad maxima quæque apti non sibi solis prodesse, sed & alienæ saluti, & communi Ecclesiæ commodo pro viribus inservire, religiosissimè obstrictos sese intelligerent.

Ibid. *Ἔδοξέν σοι ταῦτα μόνα φαντάζεσθαι, ἃ δεῖ ὑπὸ τοῦ ἄρτι ὄντος διανοεῖσθαι*, &c. | En tibi præceptum planè divinum! sed cui semper exequendo non nisi optimus quisque par esse poterit. Quali enim morum sanctimoniâ, animo quàm deificato, penitúsque casto opus est, ut nequid in abditis pectoris penetralibus locum nanciscatur, quòd palàm facere non sustineas? & quæ tecum intus cogites, si in apertum prorumpant, nec tibi incutiant ipsi pudorem, nedum alio modo scelestum alienum?

Ibid. *Ἰησοῦς τις ἢ Διογένης ἢ Πλάτων, χειμῶνος ἢ τὸν ὕδρον ὑπομενόντων ἢ τὸν ἵππον ὑπομενόντων* | iterum eximiam, veréque magnificam mentis inculpatæ, & sinceræ virtutis imaginem! quam & Christianos oculis contueri, & ad ejus pulchritudinem seipsos componere fas est. Quantum enim pietatis studio, morumque integritati profectum iri opinemur, si qui sacerdotes in sacrâ nuncupantur paginâ, se tales esse seriò sentiant; si cultum Spiritui Sancto debitum in cordibus ipsorum inhabitanti præstare, si ab omni impuritate abscedere longè atq;

abhorrere

abhorrere, nè læsi numinis rei deprehendantur, pensi semper, & præ cæteris habeant. Nam & hæc omnia nobis decere D. Petrus non obscurè indicat, ubi Christi nomen professis in memoriam revocat, quòd *Lapides sint vivi, ædificati in domum spiritualem*; necnon & *Sacerdotium sanctum ad offerendum spirituales hostias, acceptas Deo per Jesum Christum.* 1 Pet. ii. 5.

Ibid. Κρεῖττον μὲν γὰρ περίχαρτα ταῦτα δ' ἐγκαθεῖναι τῇ πίστεως. | Præceptum veræ Virtutis ergò, si quod aliud suspiciendum. In quo vel absolutissima Christianæ perfectionis norma nihil prætera desideret. Quid enim ultra ad consummatissimam requiras Pietatem, quàm ita animum inducere, quæcunque sibi destinata fuerint, ea ut unusquisque optima esse credat: seipsum verò quod attinet, eniti semper, ut quicquid agat, honestum sit; Justitiæ scilicet rectæque Rationi congruum; acceptum Deo; quod & sibi deceat, & cæteris prosit?

Ibid. Δόξης γὰρ ἐκ πολλῶν ἀνθρώπων ἀνθρώπειον | Plurimum interest à quibus laudaris. Istos enim, qui paucorum Sapientum suffragia præ vulgi favore, & existimatione multorum post putanda censent, — illam sui partem vitiare contendit * Socrates, cujus Vita in Justitiâ stat omnis, & cui, nè vero afficiatur damno, ab Injustitiâ solâ metuendum est: Sed ut in re tanti animi nè pendeamus, cujusnam ad laudes eniti nos oporteat incerti, Eccam nobis Regulam! ad cujus amussim si facta moresq; assiduè dirigamus, Res nostræ se non rectè habere non possint. Athletas nempe inter certandum id agere præcipuè satis compertum est, non ut Coronæ spectantium circumfusis placeant, sed ut istæ quos Brabium decernere penes est, Judicibus: Nos itidem, quibus totum hoc quod in terris vivitur pro perpetuo certamine est, nomine Christiano insigniti, & Gloriæ Candidati cœlestis, si legitimè luctamur, id nobis negotii datum putabimus, à Deo ut collaudemur, & exacto tandem labore mercedem consequamur. Quicquid autem interea temporis de nobis homines prædicaverint, aut neglectui habere, si in malam sit partem, aut saltem si in bonam, citra ambitum nostrum, & mantissæ tantùm loco excipere, debemus.

* *In Crito.*

Ibid. Οὐδὲ τὸν ἐπὶ σοὶ τοιοῦτον ἔστωσαν ὃν λόγῳ τίθησι, εἴτε καὶ αὐτοὶ ἑαυτοῖς ἀρέσκοντα. | En tibi imaginem Stultitiæ Vitiique quà nulla vel expressior, vel stomachum movendo contrà aptior. Mihi sanè opprobrium hoc vehementissimè placet, quòd istiusmodi homines nequeant non sibi displicere. De his enim omnibus dictum puta, quod * in *Cremte* Oedipodem exprobrante legimus.

* *D'Acerium emendatum dedi, qui Tiresiæ id effatum tribuit, memoriâ lapsus.*

——— *Ai δ' τοιαῦται φύσεις*
Αὐταῖς δυσκαι εἰσὶν ἀλγεῖν φίλαι.
Sophoc. in Oedip. Tyran.

——— *Nam talia ingenia*
Sibi ipsis maximè molesta esse solent.

Sed nec hujus rei causam exquirere difficile est. Vitium enim, cùm animum corrumpat, motus ciere intestinos, & affectus ad rebellandum plus satis per se proclives, acrius extimulare soleat, hominem ægrum, & secum semper pugnantem privatis implicat diffidiis; accendit, torquet, miscet, perturbátque omnia; in tranquillo ut nullus possit consistere, aut otii vel tantillo perfrui. Molestias denique adeò sævas facessit, ut etiam tunc cum secundæ res sunt maximè, saucius animi nunquam ferìò gaudeat, præ dolorum intus acerbitate, atque irrequieto sui, Rerúmque suarum fastidio.

§ 5. Μήτε κομψολογίαν πλὴν ἀδηκτοῦ ἐν παιδιᾷ τε. | Chrysippus in primo Rhetorices monuerat, non tantùm Injucundas Vocalium Coitiones debere aspernari, nè nimio sententiam exornandi studio occupata mens, minoris quam fas est Rem ipsam, & quæ momenti plus afferunt, habeat pensi; sed & graviora jubet quædam admittere, subobscuras loquendi formulas, & plurima in Oratione invenusta, quin & Solæcismos etiam nondetrectare, quorum paulò delicatiores quàm maximè pudere solet. Hæc ille, & tamen Idem alibi in eodem Opere, parùm sibi cónstans, non simplicitatem modò & puritatem verborum curæ habendam censet, sed & quodcunq; ad ornatiorem reddendam Orationem honestè adhiberi possit, id omne sedulo accersendum decrevit; Imò &, quod magis demirere, Habitum Gestúmque Corporis Elegantem, Formationem Vocis haud insuavem, aptos Manuum Motus, Ingenuam Oris Speciem, & Vultum Rei quà de agitur semper accommodatum, in Dicente desiderat. *Quantum mutatus ab illo!* Hæc quo tandem inter se pacto conveniant, viderint illi, quorum de Chrysippi Autoritate vindicandâ satagit. Id verò satis liquet, Stoicorum Sectam speciem semper præ se neglectæ Eloquentiæ tulisse; quippe quam nugatoriam nimis & futilem, parvíq; animi ducebant, eandémque operosam, & in quam exornandam Operam Sapiens tempúsq; contereret, minimè omnium dignam.

Ibid. Μήτε ὄχλου λιμόν, μήτε ἀνθρώπου τινὸς μάταιον. | Sanctum sanè & utile in primis Præceptum si commodè accipias: sin autem respicis quas Stoici plerunque hac in causâ Rationes adferre solent, non tam Pietatem forsan, quàm Fastum sapere deprehendes. Quorsum enim Juramento se obstringere vel Testimonium suum alieno firmare Sapienti vetitum suspicare? Nempe

horſum. Quoniam ejuſmodi Viro, atque ejus virtuti nimium quantum derogant; Cujus vel Nominis Prærogativam à receptis vulgo eum Legibus eximere, & ſui adeò Juris ſtatuere exiſtimabant, ut contumeliâ ſe quodammodo afficiat, quoties ſe iiſdem conſtringi vinculis patiatur, quæ apud infidam & profanam plebeculam indagandæ veritati neceſſaria quàm maximè uſu comperta ſunt. Hæc illi ferè de Juramento, Teſtibúſque adyocandis, quò minus Sapienti ſuo vel injurato non habeatur fides: Quem igitur ſuî potiùs Fiducia, quàm Pietas in Deum à Jure-jurando arcebat. Nec tamen inficiendum, quin Vir magis Sacramento, quàm Sacramentum Viro fidem facere debeat. Atquî ut nunc dierum vivitur, alias in quotidianâ conſuetudine Rationes Rerum neceſſitas poſtulat. Nec abs re igitur duco, ſi hîc loci, quid hac in causâ Inſtitutio Chriſtiana præſcripſerit, paucis commemorem. Inſtitutio, quæ ut aliis omnibus, ita & Sapientiâ & Conſilio quotquot uſpiam aut ſunt, aut olim adinventæ fuerunt, facile anteit univerſis; & vel idcirco præ cæteris ſuſpicienda, quòd Infirmitatis, Pravitatiſque humanæ miſerta, ad Conditionem noſtram, & Societatis publicæ Commoda ſe Moréſque ſuos componere non dedignata eſt. Hæc igitur nè fidem ullo fallamus perjurio docet, ſed ſummâ ut nos Juramenti Religione adactos ſentiamus: Hinc etiam, nè crebrò, nè temerè, nè laſcivè & in rebus nihili; ſed ut ſeriò, ut ſanctè, ut gravi neceſſitate impulſi, ut tremendûm Numinis, Nominiſque Sempiterni Majeſtatem veriti, Sacramenti vinculum animo injiciamus, arctiſſimis Legibus cautum eſt. Hinc Mandatum ut *Sermo noſter omnis ſit Etiam, Etiam; Non, Non. Matth.* v. 33, 37. Nudâ ſcilicet Affirmatione vel Negatione nobis ad invicem conſuescamus, prout Chriſtianos Piósque decet; quorum de ſinceritate ambigere haud æquum eſt. Attamen ab omni Juramento uſquequaque prohibendo temperavit vel hæc Religio, quo nihil potuit fieri conſultius; quum & idoneus, & neceſſarius, imò & laudabilis, dubio procul omni, Juri-jurando relinquatur locus. Siquidem & *Omni inter homines Controverſiæ* (teſtante Apoſtolo) *hoc demum ratione finis imponitur*, & ipſe Deus, qui *nec mutari, nec mentiri poteſt*, quò cumulatiorem *hæredibus promiſſionum adjiceret fiduciam, quæ erat pollicitus obſtringere Juramento non detrectavit. Heb.* vi. 16, 17, 18. Summa igitur Rei huc demum redit. Juramento parciùs utendum, nec niſi Charitatis causâ; hæc ubi aliter ſalva eſſe poterit, ab eo ſanctiſſimè abſtinendum. Modeſtè igitur, & in eandem ferè mentem Epictetus, qui Morem hunc non exulare prorſus à vitâ communi jubet, ſed id tantum hortari ducit ſatis. *Epictet. Enchirid. cap.* 44. Ὅρκον παραίτησαι, εἰ μὲ εὐθέτως, πᾶς ἄρα; εἰ δ' ἀπὸ, ὅτι ἄρα. εἰ δ' ὅλως, ὅτι ἀπὸ ἐνδέχεται. *Jusjurandum recusa ſi fieri poteſt, omnino: ſin minus, quantum potes.* Nec illud etiam prætermittendum, quod Veterum nonnullos Herculi in laudem vertiſſe meminimus, illum nempe, ſemel tantummodo, dum ageret in terris, juratum fuiſſe.

Ibid. Ὁρᾶν ἐν τῷ ἀληθὲς, ὡς ἀναγκαῖον. | Scitè hoc, & veræ Virtuti adeò neceſſarium, ut abſque eo conſummari nequeat. Cavendum verò, ut, dum rebus externis diffiſi, in animi Bonis ſpem reponunt omnem, nè ſe ſuâque ſuſpiciant arrogantiùs; & propriis freti viribus adjutantis obliviſcantur Dei. Ab eo enim proficiſcitur, & quòd recta velimus, & quòd ea quæ volumus rectè, exequi poſſimus. Nam & ita multoties Antonino perſuaſum haberi jam monui, qui Liberi quidem Hominiis Arbitrii ſtrenuum ſe præbuit vindicem, ita tamen ut Divino Auxilio inopiam noſtram ſublevanti nequid interea laudis debitæ detraxerit.

§ 6. Εἶ μὲ κρεῖττον εὑρίσκεις. | Hem tibi Artificium haud incommodum! Dum enim omnia videtur nobis permittere, & fortiùs animos commovet, & virtutem fæliciùs commendat, quàm ſi vel è Cathedrâ docentis, vel pro Imperio præcipientis partes Marcus ſuſcepiſſet! Hominum enim omnibus præ cæteris arridet Libertas, & ut Bonum eligamus ſæpiſſimè in causâ eſt indulta amplior eligendi pro arbitrio Copia. Ita humanum ferre ingenium, & quantum huic obſecundando profici ſoleat, calluit D. Paulus: Qui Artis Oratoriæ probè gnarus, ad Theſſalonicenſium provocat judicium, more huic non abſimili hortatus, *Omnia ut exploratum eant ſedulò, quod autem Bonum eſſe compertum fuerit, id ut conſtanter retinent.* 1 *Theſſ.* v. 21.

Ibid. Κρεῖττον ἢ τὸ συμφέρον. Εἰ μὲ τὸ ὡς λογικῷ, τοῦτο τήρει. | Regula verè aurea! Quæ, ſi ſeriò nobiſcum in animo meditantes, eam ſemper haberemus in promptu, ab obſcœnis, Voluptatibus, & exitioſis Vitiorum inſidiis, infandum quantum humanum genus emanciparet: In quas nunc effuſi præcipites, & ſurdam Rationi rectæ aurem obvertimus, & turpem naturæ inurimus maculam, & gravem rerum nobiſmet damnum, falsâ utilitatis ſpecie producti, impingimus.

§ 8. Οὐδὲ ἀνυσιελὴς τὸν βίον ἐμπᾶ ἡ παρουσία κατακλυσθέντος. | Ita ſanè. Quòd enim Mortem conquerimur intempeſtivam, nóſque præmaturè in medio opere abreptos, id omne depravatis tantùm animi affectibus, & falſis Rerum Vitæque ipſius Ideis debemus. Nam ſi quis Rationibus benè ſubductis vivendi ſpatium ad calculos vocaveris, ſummam rerum omnem eò demum redire deprehendet, ut *quomodo* vixerit plurimum quidem interſit, *quamdiu* verò, perparum. Quod igitur

igitur hîc loci animadvertit Marcus, haud indignum existimo, cui revolvendo semel atque iterum animum attendamus. Quamvis enim leviter percurrenti, aliquid forsan parvi & de medio sumptum videatur, at si seriò recogites, & examen exquisitius instituas, momentum haud leve ad virtutem allaturum, & eximiâ refertum Sapientiâ compertum iri, pro certò habeo.

Ibid. Οὐδὲν ἀπερισκεπτον. | Idoneam inprimis loquendi formulam! Tunc etenim Hominem jure merito *Absciſſum* dixeris, quoties à cæteris, quæ in unum corpus coaluerunt, se divellit. Id autem fit, si Leges Æqui Bonique & Jus hominum commune insuper habeat; sibi soli studens, aliorum securus: Vinculis, quibus Hominum inter se Societas continetur, isthoc disruptis pacto, & penitus dissolutis.

§ 9. Πῶς ἀναγκαιον δύναμιν αὐτὴν. | Facultatem hanc ideò colendam docet Marcus, quòd ab illâ & primæ rerum excipiantur Ideæ, & Opiniones nostræ profluant. Quum itaque (quod & antehac me memini submonuisse) non tàm ad ipsam Rerum naturam, quàm ad istas quas animo concepimus Notiones, vita instituitur; quomodo se habeat Facultas ista, tùm Affectuum, tùm Actionum Moderatrix summa, permagni referre constat. Quin & id obiter notandum duxi, Antoninum non illam solummodo partem memorare, quæ Corpori accedit propiùs, & *Phantasia* sæpenumerò audire solet: sed totam Mentem (aut Intellectum,) quatenus rerum notitiam adipiscitur, sive per Imagines in animo consignatas, sive aliunde petitam; quæ ita demum adepta judiciis ansam ferendis porrigit.

Ibid. Ἀπερισπαστως. | De vocabuli Ratione fusè satis Gatakerus: Quod ad Rem verò ipsam, monitum Lectorem velim, quum omnia Terrestria in hoc quo nunc vivitur Rerum statu, ambigua, incerta, & ex parte tantùm cognita sint, nec quidlibet ad imum penitus explorando simus, Temerè statuere, atque animum in quâvis sententiâ pertinaciùs obfirmare, Viri Sapientis Officio convenire neutiquam posse. Philosophorum ad summum Cyrenaicorum modestiam imitari decet, qui externis parùm confisi, & de Naturâ & Conditione rerum nihil pronunciare ausi, intrà sui ipsorum animi Sensum se semper continebant. Cùm itaq; decernere iis Religio erat, *Ita sibi videri*, etiam de rebus diligentissimè perpensis, sat habebant asserere. Quanquam & istud etiam *Ita videtur*, Antoninum nobis præcidere hic locus ostendit: nec sanè injuriâ; Siquidem, postquam in partem alterutram animus propendeat, ex illo fælix esse desinis. Affectus enim, & Desiderium, & Solicitudo, Opinionis assecla sunt, nec ab horum te poteris tædio eximere, nisi ab ipso etiam Assensu animum quodammodo sustineas.

§ 10. Κατὰ διαδρομὴν ἀνθρωπείων πράγματα τεθνηξομένου. | Locus ipsorum plenus qui Brevitatem vitæ prætervolitantis notitiámque rerum cursoriam nimis atque imperfectam mirificè depinxit arte; in quo etiam verborum impetum & deò concitatum advertere est, ut vel animi vis omnis rapidum Scribentis stylum celeritate vix assequi valeat.

§ 11. Οὐδὲν γὰρ ὅπου μεγαλοφροσύνης ποιητικόν. | "A falsis præsertim Opinionibus humanam proficisci infælicitatem abundè compertum est. His enim præpediti Ignaviæ, Perturbationibus innumeris, atque omnimodæ ægritudini subjicimur ultrò. Hinc ad jus fásque violandum impulsi, & tàm doloribus quàm voluptatibus sustinendis impares, duro nimis turpíque premimur servitio. Quum è contrà, si Marco obsecuti singula perpenderemus, atque examine priùs instituto quantula sint reapse rectè putaremus; quodcunque nobis obtigerit, non tantùm moderatè ferre, sed & eò usque habere contemptui facile esset, ut nec Gravissima faceſſant molestiam, nec Lætissima tantâ apud nos sint existimatione, ut eapropter vel tantillum à virtute deflectere, unquam operæ ducamus pretium." Quæ deinceps in hoc Capitulo sequuntur Percontationes Vim hujus Præcepti Exemplis illustratam præbent, rationem ad istiusmodi Cogitationes animum instituendi præclarè docent; inanes denique metus cæterósque affectus inordinatos arcendo; vel saltem compescendo nos præstabunt idoneos."

§ 14. Τὰ ἀναμιμνήσκοντα σε. | Reddendum censui per *Les Commentaires de ta Vie*, *Commentarius vitæ tuæ*; (cæteris (fateor) absonus) ut aliquid hîc loci diversum intelligatur, ab Excerptis (ἐκ συγγραμμάτων) quæ sequuntur. Nam & Antoninum quæ in vitâ suâ maximè erant memorabilia, descripsisse, Filióque, quòd instar Archetypi esset, ad quod se suósque mores componeret, dono dedisse, accepimus. Sed temporum injuriâ factum est, (quod ægrè ferendum) ut Hoc operis ad nos usque minimè pervenerit.

Ibid. Σκοπὸς ἐν βίῳ τὸ τέλος. | Stoicis humanorum Studiorum finis hic est, ut benè vivendo, & aliis benefaciendo utilitati publicæ inserviant. Sed quod in accumulandis thesauris avari solent, qui dum plutima contradere gestiunt, nihil interim ab acervo depromere sustinent; Idem etiam Virtutis & Sapientiæ qui se Candidatos autumant Regulas ferè, & Definitiones, Aphorismos, & quicquid acuminis habent Philosophorum Scripta solicitè colligunt, excerpúntque: iisdem tamen inerti Scientiâ gaudentibus, quo tandem pacto aliquam congestorum partem in usus erogare possint publicos, nè minimæ quidem curæ est.

Ibid. Σαυτῷ βοήθει, εἰ τι σοὶ μέλει σαυτοῦ. | Benè monuisti Marce; & oppidò opportunè. Solent enim plerique Omnia ab aliis sperare, sui interim negligentes. Videntur scilicet Veritatis Cognitio & Vera Virtus alienæ esse operæ, nobisque otiosis facile competere. Sed Error iste inprimis excutiendus; nec enim vir bonus esse potest aut sapiens, qui is ut fieret non sedulò enixus est: nec exquisitissima vel Instituentis Scientia, vel Instituendi methodus, quò minùs inertes ignarique pereant Discipuli, obstare poterit. " Audiant velim & erubescant Christianorum vulgus, qui ut ignaviæ " culpam suæ à se procul amoveant, Pastores incusare solent, iisque vertere vitio, quòd in Rerum Divinarum, & Bene vivendi studio Populus parùm profecerit. His contrà jugiter regerendum, Σαυτῷ βοήθει. Tibi nisi consulas, " actum est, ilicet, periisti. In Te uno sita est " ista salus; quam si per socordiam steterit quò " minùs assequare, *Perditio tua ex Te* Vitium " hoc familiare nimis nôrunt om-
Hos. xiii. 9. *Matth.* xxiii. 37. " nes, qui homines quibuscum " jam vivitur ubique non prorsus " ignorant: sed insulsum interea " loci absurdúmque si quod aliud fateantur ne" cesse est, etiam qui sub hoc prætextu excusa" tiùs peccare videri gestiunt. Sed usque adeò " difficile est vel ipsas ineptias ab hominum pe" ctoribus avellere, quæ aliquem saltem quan" tumvis exilem Ignaviæ Vitioque nostro fucum " obtendant.

§ 16. Σώματος αἰσθήσεις | Fit enim Sensatio ope Spirituum Animalium. Qui ipsi & Corporei, licet è contextu inprimis subtili; & Corporis partes sunt, Cerebro scilicet nervisque interfusi. Cùm itaque variis horum motibus organa afficiantur Sensoria, jure meritissimo Sensus corpori adjudicantur.

Ibid. Ψυχῆς ὁρμαί. | Per *Animam* hîc loci Inferiorem & Sensitivam tantùm fac sis intelligas: In quâ Corpori proximâ Appetitus locum sortiuntur; & innumeræ Affectiones ab externarum rerum Impressionibus obortæ.

Ibid. Νοῦ ἀγωγάς. | *Mens* Intelligentem Animam denotat, seu quem speciatim *Animum* nuncupare, philosophis solenne est. Huic autem Opiniones adscribi convenit, quia partium cæterarum est Imagines excipere, proponere, & repræsentare tantùm: Hujus autem, Judicis ad instar, secernere, statuere, annuere perceptis, vel respuere, & causâ tandem peroratâ, quod par erit aut secus; opinari censetur.

Ibid. Τὸν μὲν ὑγιαίνοντα ἔχειν ὅτι τὰ φαινόμενα καλὰ καὶ ἀγαθά. | Argutè admodum. Nec enim ad veram Virtutem sufficit, ut quæ Hominis sunt Boni exequamur, nisi & animo Bono. Quo enim consilio, & quod ob finem etiam quod bonum est agamus, magni refert. Perfidus & flagitiosus, imò & Atheus, est quando larvam virtutis induere, atque externa munia obire omnia, nulli detrectabunt; quoties scilicet ex usu illis fuerit, ut pro Probis Piisque habeantur. Sed hanc discriminationis notam ob oculos posuit Marcus, ad quam, ceu Lapidem Lydium, vel sese quilibet, vel alios vocare poterit explorandos. Ità enim à Reprobo sincerum secretum iri. " Nam hæc verba cum iis quæ perperam disjuncta reperias, (τὸ ἰδίον καὶ τὸ ἀγαθὸν) connecti debere, satis per se liquet. In partes itaque Gatakerianas me totum transfero; D'Acerio licet, vel aliter sentiente, vel loci mentem (per incogitantiam, ut sunt homines etiam eruditi nonnunquam) aliter flectente.

Ibid. Τὸν δ' ἔνδον τοῦτον δαίμονα μὴ φύρειν, μηδὲ συγχεῖν ὄχλῳ φαντασιῶν. | Tantâ Visorum Turbâ atque Congerie, Errores & Perturbationes quin scateant fieri non potest. Hujusmodi autem Illuviem Animum contaminare, atque in transversum agere facilè constat. Quin & Divinum illum Humani Pectoris Incolam, (Spiritum Sanctum) turpe illud commercium respuere, & loco cedere spurcis hospitibus profanato Pagina Sacra disertè denuntiat.

In

In Librum Quartum.

§ 1. ΕΔ' ἀνεξαρίστως. | Duram sanè admodum, & miserandam nimis hominum Vicem dixeris, si quicquid Boni perficere in Animo habent & Votis, id excideret prorsus, nec, nisi ad Umbilicum perductum, in Rationes illis referretur; Utpote, quibus Impedimenta sæpenumerò obstiterint quamplurima, quæ neque quin eveniant, prohibere; nec postquam se ingesserint exsuperare, in eorum sit potestate situm. Deus igitur, pro summâ, quâ semper usus est, Æquitate, & Clementiâ, id omne nobis virtuti ducit, quod seriò studemus; Obstacula verò, quæ nè expletum reddamus efficiunt, provido ità disponit consilio, ut & ipsa novam benè agendi præbeant materiam. Siquidem vel iis, quæ frustrà tentavimus, frui licet; cum fructratione rectè utentibus etiamsi Rationes ineantur novæ, eadem tamen est Mens; & in eodem manentes proposito, idem manet præmium, & ultimus rerum Exitus. Actus quidem immutatur; Voluntas, & Approbatio non ita: nostrum enim est benè velle, atque animum in id intendere sedulò, Deo ut obsequamur; sed quo demum pacto istud à nobis obsequium, hoccine mavult, an illo potius præstari modo, Illius refert, non Nostrâ statuere. Eligentes intereà loci quod nobis videtur Illi maximè fore cordi Siquid inopinatum à primo depulerit consilio, aliâ confestim deflectendum est viâ; & Providentiam sequendum Ducem. Námque ita demum, & hoc quod possumus, boni consuletur; & illud, quod præ inopiâ frustrà volebamus, nobis nihilominùs lucro deputabitur. Articulum, Lector, iterum atque iterum revolvas velim animo; præclarum inprimis, & qui vel HominiChristiano facem præferat, minimè indignum.

§ 2. Μηδὲν ἐνίησμα εἰκῇ. | Nec frustrà est, quod hoc nobis inculcat. Parva enim perfunctoriè expedire assuefactis, in usum venit paulatim Indiligentia: Nec animum temerè agentem sæpiùs, ad majora intendere seriò, aut altiùs in gravissimis defigere negotiis mox nobis erit integrum.

§ 3. Ἤτοι Πρόνοια, ἢ ἄτομοι. | Ex hoc dilemmate sic instituitur Argumentum. Si Numinis Providentiâ gubernentur omnia, nihil tibi ab illâ metuendum est mali. Hoc ex jam antedictis liquet. Sin autem Casu cæco, & fortuito Atomorum concursu eveniant omnia, quid à ratione alienius, quàm vicem suam dolere; cùm nemo sit qui querelis tactus res in meliora reducere queat? "Sis itaque Stoicus, sis Epicureus licet, utrinque tuâ ut sis sorte contentus suadent rationes non inidoneæ. Cum & illa Injustas damnat, & ista inanes Schola quærimonias."

Lib. 2. 3.

Ibid. Ἐννοήσας ὅτι ἐκ σπέρματος λείου ἢ τραχέος κινηθὲν πνεῦμα ἢ διάνοια. | Veritatem Physicam exquisitè Marcus exposuit, Artificio usus verè Philosophico. Nam nec inficias eundum est, penes nos esse, Cogitationem & Mentem à Mechanico Sanguinis impulsu, & Spirituum motibus præcidere. Siquidem quæ seorsim habitat, nec istis Nervorum affectibus tangitur; quorum ope atque interventu Rerum vestigia externarum, & quasi Imagines in cerebro signantur. Non patitur Anima; sed Mediante tantùm Intellectu sentit, & proinde sui juris aliquatenus esse poterit. Ut sit tamen, Ingenio forti, & quæ verum à falso secernat Acie, opus est. His enim destituta, næ illa turpissimam servit servitutem; & momentis Visorum levissimis, quæ turbinis instar, fluctuantem exagitant, rursum-prorsum abripitur misera. Quod igitur fieri posse assero, idipsum rarissimè factum lubens concedo. Nec multum hac in re profeciisse puto Stoicos, quum isti, pro fastu & tumido Disciplinæ suæ Ingenio, modum servare nescii, & Imbecillitatis humanæ minus quàm parerat memores, magna loqui quàm vivere, longè facilius reipsà experta sunt. Hanc verò haud injuriâ inustam illis notam, dabitur ni fallor infrà idoneus probandi locus.

Ibid. Πρὸ παιδὸς μὲ σοῦ μηδὲ κρίνεται. | Recessus olim ab Antonino laudatus non inutilis esse non potest, si effrænis Animi Impetus, & vehemens Contentio tecum eant unà; si tibi novas facessere molestias de rebus externis solicitus; si denique quicquid evenerit adversi strenuè obniti contrà, pergas. Sic enim à Deo descisces, & cum inexpugnabili Necessitate manus conserere frustrà, animum instituis. Affectibus igitur, quantum poterit, exuas te primùm oportet; & Providentiæ Decretis te præbeas morigerum; ita tandem & liberum, & bonum Civem futurum. Hæc sunt, si Marci mentem capio, quæ nos hîc loci monitos vult.

§. 4. Εἰ

§ 4. Εἰ τὸ νοερὸν ἡμῖν κοινὸν | Si Antoninum per omnem Rationum ſeriem in longum hîc deductam rectâ ſequamur, dogmata illa pro compertis habebimus. Unam ſcilicet eandémque omnium quantum ubique eſt hominum communem, à Naturâ latam, & proinde ſanctiſſimè obtemperandam Legem. Animam verò humanam, ad ſubſtantiam ejus quod attinet, materiæ expertem eſſe, caſibus quibus ſubjici res corporeas notum eſt, minimè obnoxiam; quin & corpori ſuperſtitem, & in æternum duraturam. Conſecutionem habes neceſſariam, & quæ inter Demonſtrationes referri mereatur.

Ibid. Καὶ ὁ λόγος, καθ' ὃν λογικοὶ ἐσμὲν, κοινός. | Rectè colligit. Dato enim Rationem non eſſe omnium communem, quorſum Intellectus? qui, cùm circà Rationem verſetur unam, objecto deſtitutus proprio, quod ageret prorſus non haberet. Error itaq; tam immanis in Rerum naturâ nè ſuſpicandus quidem. Demptâ nimirum Ratione, eâdem operâ demitur & Intellectus: Adeò ut nequid ultrà, quod genus humanum à belluino ſecernere queat, nobis ita demum ſuperſit.

Ibid. Εἰ τοῦτο, ἦ ὁ νόμος κοινός. | Legem vides à Naturâ cordibus omnium inſitam Antoninum agnoſcere pronum; quîcum & ſenſiſſe D. Paulum liquet, de Gentibus teſtatum, Quòd iſtæ *Naturâ quæ Legis ſunt faciunt, & Legem non habentes, ſibi ipſis ſunt Lex; quòd oſtendunt etiam Opus Legis ſcriptum in cordibus ſuis, "unà teſtimonium reddente ipſorum Conſcientiâ, & cogitationibus ſeſe mutuò accuſantibus, aut etiam excuſantibus."* *Rom.* ii. 14, 15. Enimverò non deſunt idonea quæ animum inducant Argumenta, Legem Poſitivam, quàm vocant, & Scriptam, ut in Subſidium Naturalis & non Scriptæ credamus adſcitam: noviſque munitam Sanctionibus, quò melius laſcivientem hominum proterviam coerceret; iiſque injiceret peccandi formidinem, qui, (ſpretis ut ſolent quæ vetera & domeſtica ſunt) ad omne nefas proclives devenerant. Nam *& idcircò* (inquit S. Hieronymus) *data eſt Lex per Moſen, quia prima Lex diſſipata eſt.*

Ibid. Ἐκεῖθεν ἦ ἐκ τῆς κοινῆς ταύτης πόλεως αὐτὸ τὸ νοερὸν ἢ ἴδιον; | Si iſta aliunde profecta commiſcaris, Totum extra Totum ponis, quod ineptum eſt & abſurdum. Quòd ſi, ut iſto te laqueo expedias, ab ingenti Hâc communiq; omnium Civitate agnoveris exorta, dic ſodes, quonam ſint ſtemmate prognata. Viſibilem rere cauſam, & ſenſibus ſubjectam noſtris? At hoc quî fieri potuerit nullus intelligo. Mundum enim ipſum ab Intelligente aliquo Conditore extructum ſatis conſtat; & proinde, nec minus eſt liquidum, etiam ante Mundum conditum extitiſſe Intellectum. Huic accedit, quòd omnis ſubſtantiæ ſenſibilis, ut & Materialis ſit, neceſſe eſt. Jam verò, quum Similia non niſi Similibus naſcuntur, Materia Animæ Immaterialis Origo eſſe non potuit. Reliquum eſt igitur, ejuſmodi Cauſæ ortum eam debere, quæ cum viſum ſenſúſque omnes corporeos fugiat, Animo tantùm noſtro percipi poteſt ipſa incorporea. Deus autem ſubintelligentiam ſolam cadit unus. A Deo itaque uno rectè colligitur Intellectum, Rationem, Legem denique illam, quibus Gens hominum univerſa & prædita eſt, & ſanctiſſime obſtricta, rivorum inſtar à ſuo fonte, profluxiſſe.

Ibid. Οὕτω δὲ ἐκ τοῦ νοεροῦ ἕκαστον πόθεν | H. e. Nemo ſibi Intellectum dono dedit, quia nihil ſibi ut exiſtat cauſa eſſe poteſt. Ab alio igitur acceptum tulimus; à Deo nimirum, qui quod ſolus habuit, ſolus impertiri potuit. *In ejus enim ſinu reconduntur omnes Veritatis & Scientiæ Theſauri,* Coloſſ. ii. 3. teſtante Apoſtolo. Quos, prout ipſi libitum fuerit, depromi diffundíque, in eos quorum Natura munus egregium capit, confitemur grati. Verentes interim, ne ſubarroganter faciamus, ſi Mentem noſtram utcunque præſtantiſſimam Divinæ mentis effluvium, aut portiunculam, ſimilem uſquequaque, & ejuſdem Subſtantiæ, cum Stoicis dixerimus."

§ 6. Ταῦτα ὅτως ἀεὶ ἐφ' ἑαυτῶν πάντων χρὴ ἔχειν, ἐξ ἀνάγκης. | Videtur iſta Marcus, patientiâ ab improborum aliquo nuper læsâ, ſecum animo recogitâſſe; quâ magis importunam receptis injuriæ recordationem leniret, conſopiréque. Cæterùm quam ſibi fingit neceſſitatem, ingenium hominum iſtiuſmodi depravat, intelligo. Quin & ita fert omnium natura, ut & Mali in Deteriora, etiam quæ minus placeant, ſæpenumero propellantur; & Boni etiam à bonis inceptis ſe miſerè præpeditos, diſtentóſque ſentiant.

§ 14. Ἀναλῆψόμεθα εἰς τὸν κόλπον αὐτοῦ τὸν ἀστρώνυμον. | In ſinum Numinis rediturum Hominem pronunciat; in quo omnes repoſitæ continentur Ideæ, & Rerum Exemplaria quarumcunque, tàm reverà atque Actu, (ut Scholaſticorum ad morem loquar) quàm Potentiâ tantùm exiſtentium. Hoc enim voluit Plato, Deum, tanquam Architectum Domûs hujus immenſæ, univerſa animo concipere, & ſingula deinceps ad iſta Archetypa accurato effingere Artificio. Dogma ſanè haud temere repudiandum, ſi commodè accipias; & ab iis plerunque inſimulatum vitii, qui rem parùm perſpectam habuerunt. Quod verò hîc loci nobis polliceatur Antoninus, Nos ad Cauſam Rerum Primam, & Rationem Univerſalem, tanquam domum, unde dudum profecti ſumus peregrè, tandem reverſuros, & cum ipſo coalituros Deo; haud multum (putes forſan) ab illâ Sæculi futuri Imagine abludit, quam D. Paulus Corporis Chriſti

Christi unionem delineans, Sanctis olim Ephesi agentibus ob oculos exhibuit. *Deum* nempe *secundùm gratuitam suam Benevolentiam, proposuisse in sese, ut in plenitemporis dispensatione recolligeret omnia in Christo, tàm quæ in cœlis sunt, quàm quæ in terrâ.* Ephes. I. 9, 10.

§ 15. Πολλὰ λεπτοῦ βουλεύεται ἐπὶ τῇ σοῇ βροτῷ. | Hem tibi, Lector, humanam Conditionem ad vivum delineatam! Imaginem, quæ nos tanquam Victimas jam fato devotas ad aram statuit. Parum nempe visum est Antonino, mortem omnium communem prædicare, nisi & id adjecisset, hâc lege nasci quicquid est hominum. Thuris enim instar, quod in sacris iccirco conspergitur, ut ignibus absumptum divinos spiret odores; Nos itidem universos in mundum venire ut mox exeamus: Absque quo nec finem & conditiones naturæ absolvi posse.

§ 16. Ἐντὸς δὲ μιᾶς ἡμερῶν θεὸς αὐτοῖς λόξεις, οἷς νῦν θνητοί. | Ad illud forsan Aristotelis in primo Politicorum alludit, quod Solitarium & à Societate alienum, aut Deum, aut Feram habendum pronunciat. Hic verò Plebeculæ Ignorantiam & Levitatem obiter perstringit, quæ, quoties de vitiis aut virtutibus alienis judicium fertur, citrà limites extremos nescit consistere. De Principibus præsertim nihil apud hos interesse solet, quin vel ut Portentosæ reformidentur Belluæ, vel ut Dii terrestres summâ Religione colantur. Hæc autem, quantum conjicere est, in Mentem Marco venisse reor, ob Rescriptum aliquod, quod Populus, (ut solet omnia quibus Res melius mutantur, & veteres facessunt contemptui) ægrè ferebat. Sic igitur animum adversus insani vulgi Clamores obfirmat, malevolentiæ & furori ne locum cedat; cum & ejusmodi hominiones sibi nunquam constent, se cœco impetu ferantur instabiles; nec vel Optima quælibet, vel Pessima, iis diu vel placere, vel displicere possint.

§ 18. *D'Acerio* xix. Μὴ μέλλον ἦθος ἀνελλί-πωσιν. | Utinam, & huic ut oportuit, obtemperatum esset præcepto; aliena ne curiosi nimis anquiramus Vitia, ut ab istis exemplis majorem peccandi licentiam nobismet arrogemus. Quoties enim Hoc excusationis vel turpissimis obtendi vidimus flagitiis; *Quod alii in se admittere non dubitant, quid est quod id non & mihi liceat?* Consultiùs autem Noster, qui, quod nos agamus ipsi, id cuique potius animadvertendum hortatur; & *lineæ* (hoc est regulæ vivendi) *rectè insistendum*, ut laqueum hunc declinemus; nec alienâ malitiâ audaces facti, ad justos transeundum limites animos sumamus. |

§ 19. *D'Acer.* xx. Πλὴν ἄφες δ' οἰκονομίαν τινὰ. Præ cæteris, quas habet laus & existimatio bona commoditates, ea est exoptatissima, quòd alios ejusdem desiderio impulsos, ad præclara quibus populum demereantur tentanda, vehementiùs stimulare soleat; atque illos etiam, qui nostras prædicant virtutes, eas ipsas imitari faciat. Is certè fructus bene agendi amplissimus, nec à Stoicâ Severitate, nec ab humilitate Christianâ inhonestè expetitur. Procul enim abest, ut ei vitio sit vertendus laudis amor, qui ejus idcircò tantùm se præstitit avidum laudatus, ut aliis prosit magis, & dum Virtutis præmium percipit suæ, animos ut adjiciat & diligentiam alienæ.

Ibid. Πάρες γὸ νῦν ἀκαίρως τιλὺ φυσικὴν δόσιν. | "*Renonce donc pendant qu'il est temps à ce vain present* "*de la nature.* Ità *D'Acerius* | *Missum igitur fac, dum adhuc tempus, inane hoc naturæ munus.* In hanc mentem illa traductio, & quæ sequuntur postea". Locus hic in Textu manifestò corruptus. Si Antoninum assequor, Laudem ille popularem *Naturæ munus inane* appellat, quoniam Vox est, & præterea nihil; Rumor tantùm incertus, & Aeris undulati strepitus; quo tamen & nostra sæpiùs intumescit superbia. Sed & iste Tumor inflatus & vilis; cùm ne minimum quidem incrementi rei inde accedat laudatæ; ut in Articulo sequenti fusiùs exponetur. Hic mihi sensus arridet plurimum. Quanquam nec me fugit plerisque visum esse, hæc aliter & legere & interpretari; qui & sensum hinc eliciunt minime contemnendum. *Omittis*, inquiunt, *intempestivè hujus* (Laudis) *gratiâ quod in Te naturæ* (Deus) *posuit*, (ut in te scilicet uno fælicitas sita sit tua) *dum ab aliorum sermonibus interceà* (ut sis felix) *pendes.* Pace tamen Virorum dicam, hanc Textûs quam nobis exhibent emendationem, nec Stylo nostri Imperatoris congruam, nec loquendi mori Græcis usitato benè accommodatam esse. Quod etiam si jam mihi animus esset & otium, facili negotio evinci posse arbitror.

§ 21. D'Acerio 22. Εἰ διαθόνων αἱ ψυχαὶ, πῶς αὐτὰς ἐξ ἀϊδίου χρόνου ὑπέμ. |

"*Oh miseras hominum mentes, O Pectora cæca!*
Qualibus in tenebris. — Degitur hoc ævi quodcumque est?

Ista verò, licet aliàs haud ineptè, at nusquam tamen meliori prædicantur jure, quàm de vanis illorum conatibus, qui suopte ingenio, atque acie Mentis vel oculatissimâ confisi, certis interim quæ palantes dirigant regulis, & solidis rationum quibus innitantur fundamentis de statuti, in occulta rerum penetrare se suscipiunt." Commentum enim hoc, quod tanto studio, & tot vides argutiis ab Antonino elaboratum, quorsum est omne, nisi ut humanæ cæcitatem Sapientiæ Lectori commonstret apertiùs; & quàm penitùs ignorabat ista, tùm veram Animæ naturam, tùm quis sit ejus post obitam mortem Status? Principiis Disciplinæ

Stoicæ

Stoicæ, quæ, ut Corpora noſtra ex immensâ materiæ univerſæ congerie, animas itidem noſtras à Spiritu Univerſali exhauſtas autumat, haud incongruum videtur; ut neque Corpora, neque Animas extrà Univerſitatis hujus, unde ortum duxerant, limites tranſcendere poſſe putemus. Quòd ſi aliter ſe res haberet, Subſtantiam utramque, fumi inſtar, diffundi dicendum eſt, qui locum occupat infandum quantum ampliorem, quàm illum, in quo Ignis unde emiſſus eſt continetur. His ita datis, inquam, neutiquam abſurda eſſet Marci Ratiocinatio: Sed & illud non minus conſtat, hæc ita dari minimè debere; atque adeo Principia iſta dudum convulſa, & idoneis refutata argumentis non ſemel, nî fallor, in antedictis, jam jure rejecimus. De Animis intereà loci quæ diſputantur, Somnia & nugæ omnia. Corporis enim eſt & Materiæ quidem ſpatium loci occupare, Animæ itidem & Spiritûs, nullo modo. Quicquid enim eſt ipſum expers materiæ, ſpatium id tenere & plenum ſibi vindicare, nemo eſt Philoſophorum, qui opinatur.

Ibid. *Εἰς τὸν ἀέρα μεταδύψαι ψυχὰ ὅτι πόσον συμμένουσι ἀλλάλοις* | Non deerant apud Veteres, qui Animam humanam crederent in aerem ſe poſt mortem ad tempus recepiſſe. Ut, Depurgatis in iſto diverticulo ſordibus, quas inter nuperum cum Corpore commercium contraxerat, in cœlos tandem reverteretur pura; atque in ſinum Numinis recepta, ubi ab initio fuerat, ibi demum eſſet denuó. Horum commentis haud multum abſudere videtur Marcus.

Ibid. Gatak. D'Aceriano 23. *Διαίρεσις εἰς τὸ ὑλικὸν, καὶ εἰς τὸ εἰδητικὸν.* | Per *Εἰδητικὸν* (*Formam*) Stoicos ſatis conſtat *Spiritum Naturæ* voluiſſe, ſive *Cauſam Efficientem*, ut verbo dicam, *Deum*. Quem ita Materiâ permiſtum penitus atq; confuſum unà cenſebant, ut ab illâ nullo modo divelli, aut ſeorſim exiſtere poſſet. Deum ſcilicet illi ita fere Mundo ineſſe, ut nos Animam corpori credimus. Næ illi Errorem errabant rectæ rationi nimium quantum abſimilem, Veritati autem æternæ divinitùs pateſactæ, toto diverſum cœlo. Nobis licet intereà loci Antonini verba ſalvâ etiam veritate uſurpare, ſenſu, modò ſimpliciori accepta; ſiquidem ad rerum Notitiam recta patet via, & aditus omnium facillimus, in Materiam & Formam ſingula dividentibus. Jam verò per *Materiam*, *Eſſentiam* ſive Subjectum rei cujuſque intelligas oportet, per *Formam* autem, iſtud quodcunque eſt, quod inter res invicem diſcrimen ponit, & in cauſâ eſt, cur id de quo quæritur, Hoc potius quàm Illud, & ſit, & nuncupetur. Formas autem quod attinet, haud multum refert, Naturâne illæ an Arte proficiſcantur, Simplices ſint an Compoſitæ.

§ 23. D'Acerio 25. *Ὁ φέρων αἰ σὺ ὄρεξις ἡ φύσις.* | Habet enim & Natura Tempeſtates ſuas, ad varios, non minùs quàm quas Annus habet, uſus aptas. Iſtas Infantiam, Juventam, Adoleſcentiam, Ætatem virilem, & Senectutem.

Ibid. *Ὦ πόλις φίλη Διός.* | *O Urbs amica Jovis!* Quiſquis enim ita animum induxit ſuum, ut univerſum hunc terrarum cœlorúmque orbem Dei eſſe Civitatem credat, quæque uſpiam fiunt, ab eo Gubernatore providè diſponi omnia, æquam is ſemper ſervabit mentem, nihil non in rem ut ſit ſuam diſpenſari memor; & quæ non temerè eveniunt, ſed ſummo ſapientiſſimóque ordinantur Conſilio, perſuaſum habebit ſibi, citrà obmurmurationem aut ægritudinem excipi debere, quin potiùs & læto animo, ulniſque, quod aiunt, ambabus eſſe amplexanda.

§ 24. D'Acer. 26. *Ὀλίγα φρόνει φησὶν, &c. καὶ ποτὲ δάκνον, &c.* | Non abs re Diverbium illud Democriti in melius mutandum cenſuit Antoninus; quippe quod non tàm ad Benè agendum, quam ad nihil agendum ſuadere videatur. Moleſtam enim & curioſam nimis dum foràs expulit ſollicitudinem, Inertiæ & Socordiæ aperit oſtium; quæ omnium vitiorum & turpiſſima ſunt, & fœcundiſſima. Animum igitur advertas velim Lector, nè nihil agendo, agas peſſimé. Digna enim ſunt iſta, quæ & revolvas ſeriò, & facias ſedulò, & Authorem talia ſubmonentem multus idcircò venerere.

§ 25. D'Acerio xxvii. *Πείθεσθον πῶς σοὶ χωρεῖ.* | Non Marcum latuit Ingenium humanum ad mala proclive, & animus pleriſque contumax & præfractus. Conſultò itaque *Sis vir bonus* detrectavit dicere; Hoc enim quod extemplo poſtulet, magnum nimis videri poterat; & odioſum imponere jugum vel primâ facie non ferendum. Satius nempe duxit homines paulatim experiri, & animos reluctantes tractare molliùs *Πείθεσθον*, inquit, *Periculum facite tantùm*, ac ſi timidos erigeret, ne ea re prorſus inexpertâ deſperent protinus. Quin & invitos allicit, onus iis iri leve pollicitus; quod & nos ita futurum ſatis ſcimus; Cum & Marcus veriſſimè hîc loci innuat, nihilo nobis ad virtutem, niſi quod poſſumus, opus eſſe; & Pagina Sacra diſerte promittit, ex animo contendentibus venturum in ſubſidia Deum, & quod noſtrum eſt ſincerè velle, id Illius eſſe feliciter effectum dare.

§ 26. D'Acerio xxviii. *Εὐθεωρήτως ἐκεῖνα, ἴδε καὶ ταῦτα.* | Interpretes hîc loci mihi videntur fere omnes hallucinati eſſe. In mentem nimirum ſibi revocat Antoninus, quæcunque tempore jam exacto perpeſſus erat dura; quo magis iſtius ope recordationis & præterita leniret mala, & adverſùs futura ſe fortiter componeret. Quibus ut decet ſubeundis ii proculdubiò ſunt multò paratiores, qui ita animum comparant ad omnia, ut nequid iis accidat novi, aut præterquam quod ipſi ſecum antehac cogitatione dudum præceperant.

Ibid.

Ibid. Ἁπλοῦν σεαυτὸν. | Simplicitati, quam nobis commendat Marcus, nihil magis est ex adverso oppositum, quàm Angor ille & Impetus animi, quibus affectus quoties vehementius impelluntur, hominem commovent, discruciant, & rectæ rationis Imperium depellunt deturbantque.

§ 27. D'Acerio xxix. Ἡ κινοῦν, συμπεφυκέναι μὲν, ἀλλὰ κόσμῳ. | Posteriorem videtur clausulam adjecisse, quò Dogma Epicureorum daret ludibrio. Illi nempe ornatum rerum pulcherrimum, & ordinem constantissimum non possunt non dignoscere, at omnia tamen è fortuito Atomorum confluxu nasci, non sunt etiamdum veriti asserere. Ineptiæ quidem istæ nulli non manifestæ, Quas, etsi res ipsa per se satis indicat, fatendum tamen loquendi morem Græcis usitatum, præ cæteris lepidè depinxisse; cùm his familiare sit, &

κόσμος. *Mundum*, & Venustatem, Ordinem, Partium Convenientiam, & elegantem Dispositionem, uno eodemque denotare vocabulo.

Ib. Οὕτως πάντων διακεκριμένων, καὶ διακεχυμένων, καὶ συμπεφώνων. | Hoc uno satis evincitur Argumento Epicuri Hypothesin esse omnium absurdissimam. Mundi enim partes si ab initio temerè confluxissent, quî tandem fieri potuit, ut contraria contrariis conspirarent invicem, & elementa discrepantia positis privatis inimicitiis utilitati communi inserviendæ mutuam officiosa operam darent? Quin ista igitur à Sapienti quodam Potentique omnium Domino demulceantur ita temperenturque, ut suis singula limitibus contenta cæteris ne vim inferant, quisquis animi non est valdè præfracti, nullus aut in dubium vocabit, aut aliunde ut probetur, postulabit.

§ 29. D'Acerio xxxi. Οὐκ ἄπειρον ξένου, καὶ ὁ μὴ γινώσκων τὰ γινόμενα. | Ignarus Rerum quæ in Mundo geruntur is est, qui attonitus infortuniis hæret animo; quò se vertat nescius; & quod accidit iniquè ferens. Quæ omnia virum parum cogitantem, & Calamitates haud ut par erat provisas fuisse indicio sunt.

Ibid. Φυγὰς ὁ φεύγων τὸν πολιτικὸν λόγον | *Celuy qui refuse d'obeïr à la Raiſon Univerſelle & Politique, c'eſt à dire, à la Providence. Qui Rationi Univerſali & Politicæ, Divinæ nempe Providentiæ morem gerere recuſat.* Ità censui explicandum, quod Marcus voce unicâ Rationem *Politicam* dixerat. Pluribus enim visum est opus, quòd Phrasis ista Modernis insolentior parum esset perspicua. Providentiam vero Divinam hoc insigniri Titulo æquum est, quoniam Illa pro Arbitrio quidem suo, ità tamen ut ex usu fore maximè non singulis tantùm nostrî, sed Toti huic Rerum universitati, prævideri, Varios dispertiatur Eventus. Quod ut aliàs sæpè fusiùs exponit, ita & hîc obiter nobis subindicare voluisse Antoninum totus opinor.

§ 30. D'Acerio xxxii. Ὁ μὲν χρεὼν χρῆσθαι φιλοσοφῶν. | Prætextus jam præcidit futile, quos nonnullis solenne est suæ obtendere ignaviæ, excusatum iri se sperantes, quòd ad Virtutis studium animos non antehac adjecerint. Causatur hic animirum Inediam, Ægrotat ille, Rudis est iste nec suppetit otium esse doctiori, Tardo natus est alter hebetique ingenio. Frigida nimis & jejuna omnia! Quæ enim causantur Impedimenta, adjumentorum in loco sunt potiùs habenda. Eò enim ardentiùs expetenda est Philosophia, quo quisque rerum est imperitior; eò magis huc confugiendum, quò res secundæ sunt minùs. Illa etenim malorum Medicina est optima. Paupertas, Morbi, Ignorantia, quicquid denique Incommodi humana fert natura, hoc uno fiunt leviora pacto.

Ibid. Ὁ δὲ χρεὼν βιῶναι. | Cleanthen spectasse respicit, qui cum præ extremâ rerum inopiâ libros tabulasque unde emeret non haberet, à Zenone Prælegente excerpta in Lateribus, & Conchis, necnon Ossibus Bovinis descripsisse perhibetur.

§ 33. D'Acerio xxxv. Οὕτως ἔν γε τὸ ὀνόματι μὴ πολλὰ πολυώνυμόν. | En tibi quod pungat gloriolæ avidos, spesque illorum inanes labefaciat, qui nomen & honores suos in longitudinem iri productum, & seros nepotes præclara renunciaturos gesta frustrà sibi pollicentur. Vel ipsum scilicet Nomen brevî obsolescet, nec quid sibi velit, aut quinam illi fuerint, capiet Posteritas. Quorsum igitur famam tam brevî perituram, tam miserè depereas!

§ 36. D'Acerio xxxviii. Σπέρμα ἴσως τινὰ πᾶν τὸ ὂν τῆς ἐξ αὐτοῦ ἰσομένου. | Idea bella inprimis, & quâ me mirificè oblectatum sentio. Ità scilicet & nos etiam emorientes terrâque conditi, tanquam germina repullulascere, & in gemmas emicare de Sepulchris incipimus, largo onusti fructu mox in die Resurrectionis futuri.

§ 39. D'Acerio xli. Κἂν τὸ σωμάτιον τίμιον τοῦτο, καθαρὸν, &c. Ὅμως τὸ ἀναλαμβάνον ἀεὶ τοῦτον μέρισον πνευματίζεται. | Fastum ista & vaniloquentiam Stoicorum redolent omnia. Qui Conditionis humanæ videntur obliti prorsùs, dum animam corpori consociatam adeò solutam autumant, & perpessionibus conjugis haud obnoxiam, ut vel medios inter Cruciatus Otio possit illa & Quiete in solidum perfrui. Ipse vero quod res est, quantum sentio, edicam. Quæ nobis aliunde eveniant anima, si peccati mansisset expers, & pristinam naturæ Sanitatem servâsset, quin incolumis non superâsse tantùm, sed & spreviſſe potuerit, mihi dubio est procul. Longe etenim aliter se res tunc temporis habebant nostræ. Sensationibus nempe & Affectibus Universis Voluntati Subjectis, & ad ejus obsequendum Arbitrio nunquam non paratissimis, nihil erat rectæ Rationi contra-

rium, aut animam in Summo Bono perfruendo quod interturbare potuit. Verum ex quo Protoplastæ lapsus, & naturæ labes inusta posteros in lucem produxit corrupto prognatos stamine, & Mens nostra pristinam apud Deum existimationem perdidit, & perpessionibus corporeis subjecta est infelix. Ità quidem de nobis factum Philosophis olim suboluit, quos corruptelam illam miseramque hominum vicem graviter dolentes passim est videre; unde fuerint ista minimè intereà loci gnaros. Nos autem fecit ipse Deus certiores, hæc omnia in supplicium Peccati Originalis, & ab istâ primi Parentis maculâ per omne genus defluxisse. Nec enim Lex est ulla justior, quàm qui malum in se admiserat pœnas animum dare, tùm ut Doloris acerbitas sit in criminis quodammodo piaculum; tùm ut Resipiscentiæ viam struat, dum à peccato, quod jam tanti constitit, in posterum absterreat supplicium luentem.

Ibid. Κενόν τοῦτο μήτε κακὸν τὸ εἶναι, μήτε ἀγαθὸν, ὃ ὁλίγους δύναται καλῶς ἀνδρὶ τῷ ἀγαθῷ συμβαίνειν. | Verum hoc quidem, quodque ad imum usque discutienti se luculenter probatum dabit; sed subtili opus est disquisitione, & longis Rationum ambagibus, quæ rem nobis expediant. Et quorsum, obsecro, ista? aut quid, rere, possint dolorem adversus, aut infamiam, quæ animam in præsentiâ angunt, & omnia prosternunt extemplo argumentorum momenta: Ità ut his nec excogitandis sit locus, nec excogitatis dolentem sedandi copia? Frustra igitur ad id confugitur diverticuli, quod nos habet malè, illud ne pro malo habeamus. Saniùs multo & simpliciùs Divina Veritas, quæ breviori nos compendio, & rei-ipsius Naturæ magis consentaneo ad Patientiam ducit, & Sententiam de Bonis & Malis æquiorem multò fert. Prospera & Adversa ità nuncupari haud ægrè patitur. Sed ut sint quæ dicuntur, in usus tamen longe diversos nobis cedere posse contendit. Siquidem id Deo Benignissimo acceptum debemus, quòd penes nos esse voluit, Rerum si minùs Conditionem, at Exitum saltem & Naturam (quod ad rem facit, nostram) eà tenus determinare, ut Commodi aliquantum vel Incommodi nihil non queat afferre; Cæterùm in meliorem singula, an in sequiorem inflectantur partem, id ex Usu nostro aut Abusu singulorum ut pendeat omne. Quoties igitur, Christiane, res tibi minùs ceciderint ex voto, fac sis memineris, non Philosophorum more, Animum nihil pati, sed ità demum pati posse, ut vel inde tibi Fælicitatis fructus proventurus sit olim uberior.

§ 40. D'Acerio xlii. Ὡς ἓν ζῶον τὸν κόσμον,--- συμπαχῶς ὁλικοῦν. | De erroneo Stoicorum dogmate, quod Deum & Mundum Animalis instar animâ & corpore conflicti, in idem coalescere totum prodidit, alibi est dictum. Id unum insuper adjiciendum censui, Errorem istum, (quod etiam maximè absurdis haud est insolens) ab ipsis S. Scripturis perperam intellectis originem fortean traxisse. Siquidem Prophetis familiare est, Deum de se loquentem inducere, quòd Is *ubique sit*, quòd *Cælos Terrasque permeet*, quòdque *nullus locus non sit ejus Numine aut Præsentiâ plenus*. Hæ quidem Locutiones, aliæque quæ frequentes apud Scriptores Sacros occurrunt, rerum divinarum rudibus in animum suggerere poterant, Deum Huic Universo Animæ vicem præstare; quam nonnulli Phrasi haud multum huic diversâ *Totam in corpore toto, & Totam in quâlibet parte* prædicaverant.

§ 42. D'Acerio, xliv. Οὐδὲν δεῖ κακὸν τοῖς ἐναντίοις ἀλλήλοις γενέσθαι | Hinc colligas vult, nec Mortem in se Malam, nec Vitam per se Bonam esse, cùm altera sit alterius & Causa & Causa invicem. Ex omni enim Interitu fit aliquis ortus, & ex nullo non ortu aliquis vicissim (ut ità dicam) nascitur Interitus.

§ 45. D'Acerio, xlvii. Οὐ γὰρ ἔστι τοιαύτη τις δεῖ ἀναγκαίως | Non abs re hæc similitudo pulchram enim admodùm ejus quod voluit Antoninus imaginem exhibet. Numeri nempe sibi invicem non connectuntur, (*unde & numerus apud Philosophos Quantitas discreta audire solet*) addas licet, vel demas quantum libet, quod reliqui est perinde integrum manet. Subsistunt enim per se Numeri, nec ab antecedentibus suffulti, nec sequentibus facti perfectiores. Quæ verò eveniunt, à Causis efficientibus necessariò pendent omnia, suntque alia ex aliis apta ità & colligata inter se, ut seorsim existere nequeant. Nos autem ex hâc observatione quem percipere debemus fructum, is est; Nimirum cùm omnia Divino disponantur Consilio, & ad unum dirigantur Finem, (Dei nempe Gloriam à Communi Totius hujus utilitate redundantem,) ut animum firmiter inducamus nostrum, nihil eorum, quæ nobis obtigerint, aut temere accidere, aut malum esse, posse.

§ 46. D'Acerio, xlviii. Καὶ τῶν Ἡρακλειτείων μυθικῶν, ὅτι γῆς θάνατος ὕδωρ γενέσθαι | Philosophorum veterum complures, quin & Recentiorum nonnulli Elementa confundi invicem convertique, & in alia facilè transire arbitrati sunt. Quod tamen à vero nimium quantum abhorret. Fefellit nempe viros, quòd Elementa, non in se, & quoad simplices eorum qualitates, sed concreta nimis intuiti sunt, &, qui propiùs vulgari accessit, modo. Inde factum, ut quod revera partes secernebat tantùm, pro rei ipsius alteratione haberetur. Separatio autem ut in aliud sit conversio, quàm longissimè abest. Sed nec ista ad accuratum nimis examen vocanda. Sufficit enim in Physicis, si species veritatis adsit probabilis, & Res ità definat esse

esse quæ fuerat anteà, ut oculi sensusq; contemplantium habeant, unde jure suspicentur immutatam. Verùm enimverò quicquid tandem de ipso fiat dogmate, Conclusionem moralem, quam hinc nobis hauriendam Marcus obtulit, & rectissimè assumi, & nobis usui fore maximo, ex superius notatis abundè compertum arbitror.

Ibid. D'Acerio, xlix. Μεμῶδαι δὲ καὶ τῶ ὀνειροπολοῦντι ἢ ἃ ἄδει ἄγει. | Hæc dubio procul omni ad fabulam aliquam referenda sunt tunc temporis notissimam. Nobis autem ejusmodi homunciones depingit, qui, quid ævi sit hoc quòd jam degitur, (ad cœlestia nempe contendentibus, pro itinere tantùm, aut brevi inter eundum hospitio esse) ignari, spem omnem in illo collocant, nec ultrà hoc tantilli sibi prospiciunt. Hi sunt reverà, qui via quam insistunt quò tendat obliti sunt; & quid jam agant, & quid de illis futurum sit posthac nescii: Sed ebriis similes vanis temulenti curis, divagantur, titubant incerto pede, in alienas se penetrant ædes, à recto interim tramite, qui suam ducit domum, toto aberrantes cœlo.

Ibid. D'Acerio, l. Τέτῳ διαφέρεσθαι | Idem & è Sacris haurire est fontibus. Deus enim ipse pleniùs nos & meliùs Philosophorum quolibet docere non gravatus est, ut se res habeant nostræ. *Caro enim concupiscit adversus Spiritum.* Galat. v. 17. inquit. Quin & hoc addidit ultrà, quod maximo nobis solatio esse debet, Spiritum nempe suum Spiritui opitulantem nostro, contra Carnem bellum simul instaurare. Nos enim certamini per nos minime pares, & quòd cum hoste potentiori confligatur, & quòd à nobis demum stet victoria, ejus auxilio in solidum debemus.

§ 47. D'Acerio liii. Οὕτως καὶ τὸ εἰς πολλοστὸν ἔτος μέλλον, ἢ αὖξειν μικρὸν μέγα εἶναι νόμιζε. | Quodcunque enim inter hos interesse poterit terminos, adeò reverà exiguum erit, ut minime dignum sit, quod Vir Bonus & Prudens, cujus est altiora sapere, & æterna meditari, in rationes referre suas sustineat. Tantum nimirum abest ut æstimetur magni, quod non omninò deputabitur.

§ 48. D'Acerio liv. Πόσοι ὧδ' ἰατροὶ ἀποπνίξαντες, πολλάκις τὰς ὀφρῦς ἄνω περὶ ἀρρώστων συνάγοντες | *Apres avoir tant fait les vains pour avoir gueri quelques malades.*" Ità D'Acerius à nostro Gatakero sensu quàm plurimum discrepanti. Siquidem Hic Superbiæ & Ostentationis, Tristitiæ Noster & Desperationis indicio supercilia censet contracta: De Ægrotis præter spem sanatis D'Acerius, de jam conclamatis Gatakerus interpretatur. Sed vereor ne prior ista expositio Verbo minus conveniat, quum fastuosis non *συνάγουσι*, sed *ἐπάγεται* potiùs τὰς ὀφρῦς, nî mens me fallit, solenne sit. Et Pauperes, Animo demissi, Mœrore confecti *συνάγουσι*, incedere dicantur omnes. Sed si cui hæc parum faciant satis, sequatur per me licet sententiam utramlibet. Quid senserit D'Acerius pensi est nostri animadvertere, rectè senserit an secùs, viderint quibus otium est; nec enim magna inter se committere ingenia animus est mihi. Audiamus autem quid vir Eruditus porrò hâc in causâ ad eandem mentem notaverit."

Is (*inquit*) Imperator fastum Medicis haud semel vertit vituperio; Sed nec mirum videri debet, si isti ansam præ cæteris sese efferendi arripiant, quam Amor vitæ omnibus nimius porrigit amplissimam. Magnâ enim opus est Sapientiâ alienam ut quis Desipientiam à lucrifaciendo temperet sibi. Inanem itaque gloriolam irridet Antoninus, Scientiæ innixam nulli Professorum aliquando non inutili. Unde & illud diverbium ei crediderim in mentem subiisse, *Medice cura teipsum.*

Ibid. Πόσοι μαθηματικοὶ ἄλλων δεκάτας, ὅση μέγα σφρονοῦντες | Ludos facit & Astrologos, quos vocant Judiciarios, quorum ineptias haud insulsè propinat deridendas, dum è vivis excessum, tanquam magnum quid & memorabile præsagientes inducit. O Capita hominum festiva! Eos, qui eâ nati sunt lege ut fato fungantur, magnâ prænuntiant pompâ functuros. Præclarum artis abstrusæ mysterium! quæ in ista se penetrare valeat, & prædicere futura, quæ non fieri non posse etiam lippis & tonsoribus notum est.

Ibid. Ὡσαυτὼ ἐλαία πάνυ ὥρας γενομένη ἐκπίπτει, Εὐφημίαις, &c. | *Perinde ac Oliva maturitatem adepta cecidit: Naturam* (sive ut D'Acerio placet magis *Terram,*) *quæ protulit collaudans, arboriquæ è quâ prodiit, gratias agens.* En tibi, Lector, Similitudinem miris undique leporibus venustam, quæque & Officium moneat, & animum tibi verâ voluptate perfundat. Inest enim & Dignitatis & Congruentiæ plurimum, grato isti quod Olivæ affingit Marcus ingenio. Nobis autem quod inde proficiendum commendavit hujusmodi ferè arbitror. Mortem (serius eò an citiùs deventum fuerit nihil refert) Maturitatem esse tantùm, & tempus in quo decerpatur fructus oppidò opportunum. Cui doctrinæ erit & illud consectarium fieri nullo modo posse, ut quis intempestivè moriatur. nec enim crudas præripere solet Natura, sed bene coctas arbori detrahere Olivas. Unde & Eliphaz de Impio peccati pœnas luente, id præter ordinem Naturæ & communem hominum sortem, at justo potiùs Dei ultoris judicio obtingere monuit, *Quòd ante diem ejus complebitur, & ramus ejus non virescet. Violenter auferet Deus omphacem ejus ut Vitis, & abjiciet sicut Oleæ florem ejus.* Job. xv. 32, 33.

§ 50. D'Acer. lvi. Αὖ ὅσων, μᾶλ' οἷον, ἢ ἐν αἷς συναλλάξει | Mirum nì ex his vel unum aliquod incommodis animum mundo adhærentem avellere, & vivendi afficere tædio ſeriò cogitantem ſit ſatis. Sed aut bene nimis, aut malè, nobiſcum agitur, quòd iſta rariſſimè ſubeant in mentem, vel ſaltem, ubi ſubierint, facilè dilabantur. Quæ tamen omnia revocando quotidianæ ſe præbent occaſiones, & ſedulò revolvendo Blanditiis vitæ delinitis magnum eſt opus.

§ 51. D'Acerio lvii. Καὶ πάσης οἰκονομίας ἢ κομψείας. | Innuuntur omnes iſtæ ægritudines Principibus familiares, quas Prudentia Civilis malè comparata, & officioſum peperit Majeſtatis tuendæ Studium. Quæ res, ſiqua alia, curis torquet miſeros, dum perſonâ indutos alienâ, quaſi in Scenam prodire, cogit. Jam verò quam mihi *Diſſimulationem* appellare libuit, Antonino viſum eſt ſatius molliori aliquatenùs vocabulo οἰκονομίαν, *Solertiam* ſi placet, ſeu *prudentem morum Compoſitionem* nuncupare. Sed ille quin Fucos nihilominùs & Figmenta ſubaudiverit, quæ ſuadet Adminiſtratio rerum publica, non eſt reliquus dubitandi locus. Cum & hæc adeo Principatui neceſſaria exiſtimentur, ut nè fas quidem ſit Regibus, ab iis qui reverà ſunt, aliquando diverſis non videri. Unde etiam apud Magnates in regulam ferè vivendi ceſſit iſtud, *Vita Principum ficta, & oſtentationi parata.*

In Librum Quintum.

§ 1. Ρθρα ὅπως ἀναστήσῃ ἐξεγείρῃ | Primo nempe diluculo, quo Operariis & mercede conductis lecto exurgere moris erat. Apud Veteres enim, qui ad Solis ortum, aut primam, (Sextam nobis aut Septimam) uſque horam ſomno indulgebant, deſides & veternoſos haberi ſolitos conſtat.

§ 2. Ὡς εἰώθειν. | Facilè quidem. At omnibus? Minimè gentium. Iſtis utique, qui quid reverà Bonum, & unde petendum ſit, rectè callent dignoſcere.

§ 3. Μὴ σε παρεισπέσῃ ἢ ἐπακολουθήσῃ πάντα μίμησις. | Huc faciunt & quæ D. Paulus de ſe, ſuiſque Laboris Evangelici Sociis eſt teſtatus. *In omni re approbantes nos ut Miniſtri Dei, per Gloriam & Ignominiam, per Convitia & Laudes.* 2 *Cor.* vi. 4, 8.

§ 4. Ὁ φέρει με πλεῖστα καὶ εἰς πρᾶγμα ὑποχωρῶν ἑαυτῷ. | Antoninus quâ morum fuerit ſuavitate, Ideæ & Cogitationes ſcriptis ejus familiares ſatis ſunt indicio. Quid enim tibi Indolis modeſtiam & manſuetudinem magis ad vivum depingat, quam quæ is de terra edicere hîc loci non eſt gravatus? Se nempe illam qui pedibus calcet indignum prædicando; quæque in uſus illa varios largâ ſuppeditaverat manu, multis adeò abuſum modis, ut pro magno haberi beneficio mereatur, quòd ipſum etiamdum ſuſtineat ingratum. Audias, Lector, velim, quam non demirari ſat ſcio non potes, Majeſtatem Imperatoriam demiſſa de ſe non ſentientem tantùm, ſed & profitentem palam; quæ Omnes quidem fas eſt, ſed quæ vix Unum tamen & alterum vel ab imâ reperias plebe, de ſe profiteri non dedignantem.

§ 5. Δεμώτατά σε ἐκ ἔχων δαιμόσιε | Jacentes erigere ſtudet Antoninus, quibus animos alienæ fregerunt dotes; quæ cum noſtris ampliores ſint, favorem ſolent & exiſtimationem magnam conciliare; quaſque quòd nobis ſuppetant parciùs, neglectui ut habeamur in cauſa eſſe expoſtulamus. Huic ſcilicet (de naturâ minus liberali quiritantem, vicémque dolentem ſuam audis) ut Poeta ſit eximius, datum eſt; Illi, ut Facundiâ polleat Oratoriâ, Rem iſte publicam qui adminiſtret præ cæteris idoneus, inter deliberandum prudens, & graviſſimis negotiis facilè par; Non deficit alter in congreſſu ſuavis, qui miro ingenii acumine familiares non oblectat modò, ſed & in ſtuporem planè dat. Ipſe ego intereà loci, nec Carminibus aptus condendis, nec dicendi peritus, nec Rerum Civilium intelligens, nec ad illos quibuſcum eſt mihi conſuetudo ſermone devinciendos compoſitus. Verùm an iſta Tibi cur animo cadas cauſæ ſint ſatis graves, Antoninus in dubium jure vocat optimo. Quæ Ille hic loci contrà ea jam miſſa facio omnia; mihi aliud præterea in præſentia ſuccurrit, quod tecum ut perpendas ſeriò vehementer velim. Ut enim ſic ſe habeant omnia; at cogites tamen oportet, quo tandem pacto egregiâ Naturæ liberalitate utantur illi, aut quem inde percipiant fructum, quibus quin invideamus, ægrè nobis temperare poſſumus. Næ illorum, qui præclaris Animi corporiſque ornamentis cumulantur, reperias pleroſque turpibus adeò Virorúmque indignis vacantes, ut nos etiam illa ampliſſima munera eâdem expetere lege pu-

deret.

deret. Imò Grates potiùs Deo ut habendæ sint quàm maximæ, quòd, cùm præstantissimis augere donis non erat visum, à graviori tamen Beneficiis minimè vulgaribus abutendi culpâ, (quod ipsum Beneficii loco habendum est maximi) nos immunes voluit.

§ 6. Καὶ γὰρ ὀκνοῦσι λογικῆ τινι πλανώμενοι ἐξ. γεσθαι. | Hem itaque, quæ homines istiusmodi ad gloriam de Beneficiis captandam solent abducere! Ingenii nempe nimis esse delicati, & quod officio devinctos fastidientis potius speciem præ se ferre videatur, grati ut animi indicia respuas. De illis hoc esse Malè magis quàm Benè mereri, quibus paria referendi voluptatem adimas: Quòd cùm omnes idcircò nascuntur ut utiles sint invicem, non cuiquam est committendum, ut quibus ipse fuit usui, vices illi ut rependant denuò, nè sustineat; ita enim quòd officio alii defuerint suo, per Ipsum tandem stetisse. Legem deniq; & ipsam Justitiam sanctissimè interdicere, ut nè quis beneficiis obstrictus, cùm solvendo sit nomina, in ære abscedat alieno. Ista tamen non tàm Ratione, quàm Rationis specie quâdam probabili abducere, à Marco rectè dicuntur; quâque nullus non avari sordidíq; animi abduci se patitur. Satis enim refutata dedit Noster, hoc unicum contrà referre contentus. Proximus unde beneficium acceperit, non semper expedire ut sciat; Ut sciat tamen, & nescire intereà se simulet ingratus, nè hoc quidem prohibere, novis illum beneficiis quin cumulare pergamus porrò. Quicquid enim de Istius Gratitudine fiat, at nostram saltem virtutem omnibus explere numeris & possumus & debemus. In hoc igitur sis totus vult Antoninus, ut nequid, quod Viro bono decet, tibi deficiat. Aliis si quod suum est curæ sit minùs, tuâ id parum refert, Illi viderint.

§ 8. Οὕτως ἐκ πλείων δὴ αἰτιῶν ἡ ἑιμαρμένη τοιαύτη αἰτία συμπεπλεγμένη. | Unam quandam Causam ex universis confictam causis statuit, quò magis Accidentales istas, quas Philosophorum placuit nonnullis in hunc censum ascribere, & Fato adnectere, Causarum eximat numero. Causa siquidem Necessaria & *per se determinata, certa, una, simplex* non esse nequit. Accidentales autem, (dato quòd ejusmodi causæ sint) sibi nusquam constare poterunt; sed infinitæ, vagæ, & multiplices sint oportet; ideò præsertim, quoniam Accidentia varia & quamplurima, quò minus in eodem cohæreant subjecto, nihil est quod obstet. Fatum utiq; *Legem à Deo dimanantem*, Dei Comitem individuam à Platone dictum accepimus. Christianam si requiras loquendi formulam *Divinæ* nuncupatur *Providentiæ Ratio*, & *Voluntas Beneplaciti*, cujus decretum aut esse frustrà, aut non frustrà obsisti, nullum potest.

Ibid. Τῆς συμπνοίας αὐτῆς αἰτιῶν &c. | Ista, si ad mentem Stoicorum exponas, & falsa sunt & impia; sed supperit alia benignior, cujus ope nec ore Christiano efficiantur indigna, Interpretatio. Enimverò morem Deo gerere pervicacia quoties recusat nostra, & oculi animorum veritati ejus occluduntur ultrò, ipsi, quantum in nobis est, Exitium machinamur Deo.

§ 9. Μὴ σκυθρώπαζε, μηδὲ φαντάζου, μηδὲ ἐκπλήττου. | Id sibi dat negotii Antoninus, ut ad bonam spem excitet dejectos animi, ideò quòd virtuti studentibus, & sedulò enixis, conatus parum ex sententiâ processerant. Facilè enim fieri posse innuit, ut quæ vehementius excupimus, minùs assequamur tamen. Verùm imbecillitatem nostram à recto nos depellere incepto haudquaquam est æquum; quin potius Antei instar, cui, ut fabulantur Poetæ, novæ ex tellure tactâ succrescebant vires, ita nobis est comparandum, ut quoties proposito excidere contigerit, fortiores resurgamus. Nobis, inquam, Christicolis præsertim, quibus major & Spes affulsit, & Adjutor semper est præsto! *Dei enim ipsius in infirmitatibus nostris perficitur Virtus, & quùm infirmi sumus, vel tunc Potentes sumus.* 2 Cor. xii. 9, 10.

Ibid. Σὺ δ' ἄλλο ἤθελες, ἢ κατὰ φύσιν. | Et hoc verissimum. Nec enim quas nobis indixit Leges Natura Animo & rectæ Rationi vim inferunt ullam. Sed Naturæ potiùs ab Improbis vis oblata est maxima, quoties Libidines effrænatæ invitam subjiciunt, & Vitia nostra turpissimam indignanti inurunt maculam.

Ibid. Τί γὰρ τούτων φοβερώτερον. | Audin' loquendi formulam Affectibus & Voluptatibus nostris usitatissimam; sed jure longè meliori à Philosopho Virtutis causam dicente usurpatam? Ut ità tandem nos, quibus falsâ ducti specie ad vitia olim impulsi sumus blanditiis, iisdem solidis rationum momentis, ad Veri Bonique studium vehementiùs excitaret.

Ibid. Αὐτῆς γὰρ φρονήσεως τὸ φοβερώτερον, ὅταν τὸ ἄπταιστον καὶ εὔρυθμον, &c. | Optimè. Animus, quòd rem gerat benè, nec usquam impingat, à prudentiâ asserit proficisci. Hinc sequitur, penes homines esse ipsos, ut valeant, ut prosperè se ferant, cùm ut prudentes simus id in nostro situm potestate liquet. Sin minùs; frustrà esset Dominus Christus suis perinde præcipiens, *Prudentes ut sint veluti Serpentes*, ac *Simplices sicut Columbæ*. Matt. x. 16.

§ 10. Τὰ μὲν πρόσωπα ἐν τοιαύτῃ τροπῇ πολλὰ ἀγχαλίζει ὄζειν. | Id Antonino erat in animo, ut omnibus patefaceret, quantum à recta aberraverint viâ, dum in Scientiâ, Opibus, Voluptatibus, Negotiis denique, Rebus, ut verbo dicam, externis quibuscunque, spem collocarent suam, & summum

ſummum inibi Bonum eſſe hallucinarentur. At iſta reverà Quantilla, quámque nihili prorſus habenda ſunt omnia! Scientia quidnî obſcuritas mera, & levis ad ſummum conjectura? Voluptates & Divitiæ Imbecillitas tantùm, & Vanitas, & Vecordia! Negotia denique onus inutile, & aſſidua animi Ægritudo.

§ 11. Πεῤῥὶ τί ποτε ἄρα τῶν χρῶμαι τῇ ἐμαυτοῦ ψυχῇ; | Quæſtio minimè omnium iners. Si enim talia de nobis multi ſciſcitaremur, & reſponſa percontanti animo ſincerè, & ut ſe res habet redderemus; vel hoc uno demum pacto quantum ad mores in melius mutandos effici poſſet, haud facilè aut dictu eſt, aut excogitatu.

§ 12. Οὗτος γὰρ οἱ πολλοὶ φαντάζονται τὴν διαφορὰν. | Habet utique etiam vulgus rude, unde vera Bona dignoſcere queat. Illud à naturâ acceptum ferri ſatis conſtat. Iſta autem, cum ſubobſcura ſint, & rerum externarum Ideis involuta, quin & violento affectuum impetu diſtorta, ità fit ut parum proficiat Notitia. Quæ enim Bona ſunt nec meditari ſatagunt plerique, nec nota debito proſequi ſtudio.

§ 14. Ὁ λόγος γὰρ ἡ μεγάλη τέχνη δυνάμεις οἰκείαν ἑαυτῆς ἐχούσας. | Rationem ad Bonum exequendum per ſe ſufficere contendit: nec rebus opus eſſe adventitiis. Quæ animo adeò non ſunt ad veritatem adjumento, ut ab his, nè in errorem abducant, ſuiſque impediant illecebris, potius metuendum ſit.

§ 15. Οὐδὲν τούτων ῥυπόν, ἀνθρώπων, ἃ ἀνθρώπων πρὸς ἀνθρώπους, οὐκ ὀπτάλλου. | Cuivis jure merito ſit mirum, quòd; cum conſtantiſſimæ quibus vera Bona à falſis ſecernantur, omnibus ferè in promptu ſint Regulæ, hominum tamen multò pars maxima de iſtis perperam judicare pergant. Vera nimirum Bona ejuſmodi ſunt, quæ ab hominum naturâ divelli nequeunt; quæ Hominem ſuis abſolvunt numeris; & ad juſtam animæ cogitantis perfectionem perducunt; quæ deniq; non habeas deſpicatui citrà magnum tui dedecus, & meritiſſimum vituperium. En tibi, Lector, Criteria, quæ neq; in Divitias, neque in Gloriam, neq; in Voluptatem cadere poſſunt. Iſtis igitur cum nullo conveniant modo, falſa & ſpecioſa tantùm Bona eſſe iſta certo tibi ſit certius.

Ibid. Οὐκ ἂν τὸ ὑπερφυῶν —— ὀπτάλλων ἔοι. | In eandem prorſus mentem Longinus, cui, quantum huic inerat Argumento ponderis, ex iis quæ ſequuntur, facilè dixeris conſtitiſſe. *Sciendum* (inquit) *quòd in communi vitâ nihil eſt magnum, cujus Contemptus Magnum quid reputetur; ut, verbi gratiâ, Divitiæ, Honores, Decora, Regna, & quæcunque hercle Tragicum faſtum extrinſecùs adhibitum multum præ ſe ferunt: Non utique prudenti viro Bona eximia videantur, quorum deſpectus Bonum non mediocre cenſeatur. In majore igitur Admiratione & Pretio iis qui hæc ipſa poſſident, illi ſunt, qui quum habere poſſint, quâ ſunt Animi magnitudine, tamen deſpiciunt.*

περὶ ὕψους Cap. (Tan. Fab.) 6.

§ 16. Οἷα ἂν πολλάκις φαντασθῇς, τοιαύτη σοι ἔσῃ καὶ διάνοια. | Nec hoc aliter fieri poteſt. Quod enim cogitamus idipſum & ſumus. Hinc vera, candida an nigra, inuritur nota, & ex hoc uno quid quiſq; ſit Hominis dijudicare eſt. Rationem hem tibi ſatis manifeſtam! Penes nos Cogitationes noſtras in ſolidum eſſe voluit Natura, ("Cogitationem hîc loci cave pro quolibet Intellectûs actu, ſed ſenſu ſtrictiori, pro Morali tantùm, intelligas.") Hinc efficitur, ut, quales eſſe volumus, ii ut eſſemus, nobis ſemper ſit integrum. Animi igitur ſtudia, & Voluntatis tenorem in homine diſtinguendo momenti habere plurimum, æquiſſimum fateare neceſſe eſt. Longinus in Tractatu mox laudato, quò meliùs veram ſublimitatem aſſequamur, *Ingenia*, jubet, *pro virili ad magna aſſuefacere*; & *dare operam, ut ea tanquam prægnantia & plena reddamus generoſâ audaciâ & animi præſentiâ.* Si hæc, ut in arte quis præſtet Oratoriâ appoſitè præcipiantur, quantò magis virtutem colentibus, ut ad ſummum pertingant Philoſophiæ culmen, & ſedulò inculcanda dixeris, & factu apprimè neceſſaria. Cap. 8.

Ibid. Ἔστιν ἄρα καὶ τῷ ζῆν ἐν αὐλῇ. | Inanes Aulicorum cauſationes, & falſum, quem ignaviæ obducere ſolent ſuæ, abſtergit ſucum; dum quæ Aulæ vitio vertunt impedimenta, à ſeipſis proficiſci omnia luculenter oſtendit. Nec iſta Simulatio Antonini aut Aulæ aut Temporibus erat propria; ubique enim peſinde & vivitur & ſimulatur. Haud paucos utique reperias, qui, cùm ſe ruri continentes vitam egiſſent ferè inculpatam, in vitia deinde & Aulæ & Urbi familiaria delapſi, moribus mutatis novas conſuetudines, & mutatum obtendunt locum. Hæc aliam nempe vitam, & majorem peccandi licentiam poſtulare. Dum in mediis degitur ſpurcitiis, quidnî alienâ vitientur labe? Vitæ ſcilicet rationem ad eorum quibuſcum agas exemplar exigendam; quòd ſi, Virtus unde exulat, ibi illam ſectere ſolus, & brachia contra torrentem fruſtrà dirigis, & pueris tandem debebis ludibrium. Atquî frigidos iſtos omnes & futiles prætextus damnat Marcus, viro Rationis compoti indignos; cujus eſt officium, naturæ munera quantum poterit excolere, & quæ Animal à Deo ita inſtructum exornatúmque decent, nullibi non & conſtantiſſimè profiteri, & agere ſedulò, & aliis ob oculos ſuſpicienda ponere.

Ibid.

Ibid. Οὐ γὰρ ἵνα ἄλλον ἄλλου κολάσωμεν, &c. | Homines eâ sub Lege nasci, ut sibi invicem benefacerent, rationibus hisce evicturus est. Lex autem ubique obtinuit, nec cum loco mutatur. Nihil itaque refert, ruri degatur an Aulæ; siquidem eadem utrobique teneris lege. Reliquum est igitur, in aulâ perinde ac ruri benefaciendum: Jam verò ut benefacias, bene vivas oportet; Ergò etiam in Aulâ bene vivere & potes perinde & debes; Quod erat demonstandum.

Ibid. Ἀγαθὸν τῆς λογικῆς ζώου κοινωνία. | Societas nempe commune illud vinculum est, cujus ope connectimur adeò & coalescimus unà, ut partes ejusdem Totius se singuli cogitare debeant. Ejusmodi sanè est hæc Societas & Communio, ut nequid cuiquam sibi soli, & de proprio sit, quod non & aliorum interest. Quicquid igitur incommodi membrorum aliquod ceperit, Dolor & Detrimentum per omne confestim corpus diffluat necesse est.

§ 18. Οὐδὲν ὑμῖν συμβαίνει ὃ οὐχὶ ἀνάγκη φέρειν ἄνθρωπον. | Tria sunt, quibus Mala ut æquo feramus animo suadet Antoninus. Primum, quòd à naturâ unde ea ferri possint habeamus. Secundum, quòd compluscules reperias eadem indies vel graviora passos, absque tamen quòd se malis premi aut miseros esse sentiant. Tertium, quòd plerosque præ arrogantiâ & fastu quodam tragico, perinde dura fortiter tolerare, quin & in se accersere ultrò, minimè pigeat. Quænam autem & quàm turpis est ista Ignavia, quam animo excutere Vitium & Pertinacia possunt, Virtus verò & Officii ratio non possunt?

§ 19. Οἷον δὲ κεκμάτων κατεξιόσῃ ἑαυτὸν, πᾶσι ἑαυτῇ ποιῇ τὰ ὑφεσῶτι. | Videri forsan posset Antonino potiùs rescribi debuisse αὐτὸ quàm ἑαυτὸν. Quæ *de rebus nempe ipsis*, quàm quæ *de seipso* animus decreverit, ad rem fore magis. Sed Textum sollicitare non est opus. Imò consultius hoc multo, & expressius, quod ad causam & originem de Objectis externis sententiarum attinet. Longè utique omnes aliter de his existimamus; eáque gravia aut leviora, insuperabilia, aut victu facilia pronunciamus, perinde ac spem de nobis & opinionem bonam aut sequiorem priùs animo concepimus. Permagni itaque refert quid de se quisque sentiat. Nec mediocre es nactus ad virtutem adjumentum, si magna de Te ipso polliceri audeas.

§ 20. Καθ' ὅτιον μὲν λόγον ἡμῖν ἔδει οἰκονομεῖν ἄνθρωπον. | Quali in Improbos animo esse oporteat, hîc nos in se docendum recipit. Vitium utique, cùm, quin Homines perinde sint prohibere nequeat, nec eos quò minùs & ipsi diligamus, obstare debuit. Amorem nempe communis omnium sibi vendicat. Natura, quâ nisi sublatâ, nec iste citra nostram auferatur culpam. Sunt Homines, inquam, at Improbi tamen & malevoli, & quibus quòd non prolixiùs fecerimus bene, non tàm per nostram fortean Illiberalitatem, quàm per illorum steterit pervicaciam. At isto tandem pacto, affectum erga eos minùs proclivem (fateor) sunt meriti, Animum aversum prorsus, & odio flagrantem, nullo modo. Cum his mirum nî ita agendum, ut cum Sole, Lunâ, Ventis, Imbribus, cæterisque horum similibus usu solet venire: pariter enim ad res nostras hæc se habent omnia. Moras nobis nectere, & impedimenta interjicere possunt, quò minùs opus inceptum feliciter exigamus: Animum autem Agentis vitiare, & consilium in pejus vertere non possunt. Agenti vero, quantumvis interturbato, bene tamen volenti, unde ingens suppetat solatium, haudquaquam defecit. Restat igitur vero nos afficere malo Hominum vel Malevolentissimos non posse. Enimverò quum quod nobis meditantur malum in se demum recidat omne, eorum Nequitiæ nos ut misereat potiùs, quàm illa quòd infensos nobis reddat, longè æquius est. Præceptum sane saluberrimum, nec semel tantùm à Marco inculcatum. Quæ etenim huc faciunt plura dudum habuisti ad *Lib.* iv. *c.* 1.

§ 22. Ὁ τῇ πόλει ὃν ἐξ βλαβερὸν οὐδὲ τὸν πολίτην βλάπτει. | *Civitatem* nuncupat Mundum; cujus in gratiam fiunt omnia. Quicquid autem singulis videtur partibus noxium, id Corporis Universi Commodo expedire, jam sæpius est monitum, quàm ut plura hîc sit dictu opus.

Ibid. Εἰ δ' ἡ πόλις μὴ βλάπτεται, οὐδὲ ἐγὼ βλάπτομαι, εἰ δ' ἡ πόλις βλάπτεται, οὐκ ὀργιστέον τῷ βλάπτοντι. | "Particulam negativam per totam periodum interserere non dubitat D'Acerius, quod olim & Gatakero placuit. Sed textum is postea sollicitare detrectavit, sensum satis commodum nactus, & à Mente D'Acerii plurimùm distantem. Interpretes hosce inter se componere, & uter magis arriserit sequi, Tibi, Lector, permitto; cui uterque ut in promptu sit, curavi. Quæ vero is, quem jam Latinum tibi in manus trado, adnotare perrexerit porrò, hujusmodi fere sunt". De privatis tantùm injuriis hæc ab Antonino dicta velim intelligas; quoties nempe à jure licet cedere Tuo, citra aut Jus commune violatum, aut Privatorum alios in discrimen vocatos. Hæc etenim, ubi integra esse nequeant, à nobis stat Stoicorum Sententia. Supplicia nempe de Improbis sumenda, quin & hæc ut quis exigat læsus, non tam Sævitiæ & Animi in vindictam ferocis, quàm Dilectionis esse & Benevolentiæ. Hoc ipsis expedire pœnas luentibus, nequid in posterum faciant Simile. Expedire & Aliis, ut ab Hominum nequam furore liberati, magis sint in turo; & alienis moniti malis,

malis justitiam discant; omni præsertim spe scelus impune fore, si minùs fecerint, penitus sublatâ. Atque ita quidem hæc se res habet; nec enim Præteriti ergò pœna exigitur, cum sæpissimè Damna ejusmodi fuerint, ut in integrum resarciri nequeant; ut queant tamen, at Improbi qui hæc intulerat dolore neutiquam pensantur. In futurum utique Lex omnis prospicit pœnalis, ne cæteri scilicet serpente Vitiorum tacti contagio, & exemplis impune peccantium audaciores facti, animos in omne nefas sumant; & gens humana perruptis quasi repagulis, præceps ruat in deterius.

Ibid. Τί τὸ παραπταῖσμα. | *En quoy consiste cette offense, & qu'est ce, que c'est?*] *Nam quid tandem est hoc Injuriæ, & in quo delinqui dixeris?*] Hæc sunt quibus novissimè jam dicta probat, Civitatem nempe non lædi. Ut sit enim, quod cepisse nos opinamur damnum, quantum fieri poterit, maximum; at si Te unum cum isthoc contuleris Universo, atque ità deinde rem perpendas; Nova erit rerum facies, &, subductis rite rationibus, tantum de priori detrahetur Summâ, ut quod erit reliqui ne hilo quidem æstimari meruerit. " Ita locum hunc & interpretatus est, & notis auxit D'Acerius, in eandem prorsus quam suprà monuimus mentem; Veram sane si satis per se spectes, sed à Textu vulgato nimis alienam ".

§ 23. Οὐδὲν ἐῤῥώ, ἢ τὸ παρεγγύς, τὸ δὲ ἀπωτέρω τῆς τε παρωχηκότος καὶ μέλλοντος ἀχανὲς ᾧ πάντα ἐναφανίζονται. | Stoicorum plerique nihil prorsus esse in præsenti autumabant; Omnia verò vel Præterita vel Futura. Quod autem præsens vulgo dici solet, id, si accuratè, & ut Philosophis decet, loqui velimus, nihil esse prætereà, quàm Præteriti finem, & Initium Futuri, adeo ut nequid quod in medio subsistat, supersit amplius. Ineptum sane Dogma, & quod Temporis naturam planè pessundatum ibat: Antonino igitur tam Subtili esse haudquaquam placuit. Præsens ille à nobis quantâ cum celeritate abreptum sit, per τὸ παρεγγὺς indigitare duxit satius. Ità enim quod res est dixit; Omnia scilicet in jugi esse fluxu, & vix in manus venire nobis priùs, quàm protinùs subtrahantur. Lapsus nempe adeò comparatur iste, ut quæ ab immenso Futuri temporis Profundo emergunt sese, in altero Præteriti temporis Profundo continuò submergantur. Imaginem rei vivam satis & idoneam exhibent ista, & quam Lectori in optimo collocemus dispiciendam lumine, bene meritam.

§ 24. D'Acerio xxv. Μίμησιν τῆς συμπάσης οὐσίας, ἧς ὀλίγον μετέχεις. | Et nervosa simul & venusta Argumentatio. De causis enim efficientibus, variisque rerum Principiis, quibus condendæ conservandæque huic quanta quanta est cœlorum terrarumque compagi, Divinæ visum est Providentiæ uti; quantilla, quàmque pauca sunt, quæ ad nostri singulos pertingunt? Hominum tamen plerique, iniquissimâ quâ sunt Philautiâ & Arrogantiâ, ità se solent componere, tanquam in suiipsorum tantùm gratiam facta, ad Ipsos, ut ad ultimum finem referri deberent omnia; Divinam utique sibi soli Providentiam invigilare somniat Homuncionum quilibet: Nec quidquam Illi præter id unum esse curæ, tota ut volvatur fatorum series, totum ità administretur Universi Corpus, ut particulæ isti perexiguæ in usum fore maxime præviderit Deus.

§ 28. Τῷ γεγόνοτι μήτε ὀργίζου. | Vitium hîc perstringit, quo non aliud iniquius, & tamen nemini non familiare nimis. Quotus enim est quisque, qui ob ea, quæ natura peccavit sola, amicis non succenset; nec interim, dum jure nullo indignari sustinet, amicos (quod fieri debuit potius) eorum quæ stomachum movent non gravatur commonefacere? Quæ verò Antoninus de mendis Coporeis, ea ad Animi defectus, pari, imo verò meliori multò jure spectare, fac sis semper intelligas.

Ibid. Σὺ λόγον ἔχεις. | Cui & Ratio est in promptu, & res perspecta, Illius est cæteris antevertere. Nec per officiosum nimis silentium committendum est tibi, ut aliis ludibrium debeat amicus haud à Te monitus. Ignarus pariter, Imprudens, aut Libidinosus si sit, id ut sentiat, corrigatque, maturam si dederis operam, Officio Tu functus es tuo. Sin munia inprimis necessaria, quoniam minùs fortasse sint grata, obire recuses, non Amicitiam privatam tantùm, sed & communem Humani generis Benevolentiam turpissimâ adulatione læsisti. Hujus enim legibus sanctissimè cautum est, *Alienum ut Lumen Lumine accendas tuo.*

Ibid. D'Acer. xxix. Οὔτε τερπνὸς, ὅτε πόρρω. | Articulum hunc cæteris à me sejunctum, sequenti adnexum vulgatorum exhibent complures; quin & Interpretum plerique sensum hinc nî fallor eruerunt ab Antonini mente alieniissimum. Is enim, quantum mihi in præsens est conjicere, & ab ignavâ demissione, & à tumidâ elatione animi temperandum vult. Scortorum moribus propior est Illa, quibus nihil aut sordet, aut pudorem incutit. Tragicos Hæc spirat, qui personam exuere nescii, vanissimo turgent fastu, & Thrasones nunquam non agunt. Falsa utrinque occurrit Species, & simulatio parùm honesta; Bono minimè omnium Viro, nedum Principe digna.

§ 30. D'Acer. xxxi. Ὁ τῷ ὅλῳ τῷ κοινωνικός. | Mundum ita à Deo conditum esse instructúmq; constat, ut Humani generis commodo inserviret maximè; quin & genus pariter humanum non sibi nasci solis æquum erat. Nascimur utique

Naturæ

Natura imprimis Auctori, unde & Deum diligere primùm nobis & potiorum jure meritissimi Officio habetur; Alius deinde ejusdem communis Natura, ex quo fit, ut secundas sibi postulet Proximi Dilectio; *Hæc ipsa utique duobus mandatis tota Lex & Prophetæ pendent & complentur*, Matt. xxii. 40. Gal. v. 14.

§ 33. D'Acerio xxxiv. Ἵνα συνεπιλάβωμαι τοῦ λόγου, χρεὼν ἐπιλαβέσθαι. Vellem adjecisset & Scriptos. Nec enim Lex ulla apud Principem antiquior esse debet, quam illa quæ Subditorum jura huic vindicat tuenda, continentiam itaque Regiam de Officiis, quæ Deo, Parentibus, Liberis, Domesticis debet, omittat se percontantem, istud quod Regem, quatenus Rex est, oblectatum habuit, minimè omnium opportunè oblivisci. Sed Principum plerique quantumvis proclive sit omnia sibi falsò existimare licita, at de Morte tale quid nefas est credere. Hunc itaque Orationis locum magis verbis demiror prætermissum, cùm illum quæso in animo habuerit, & summa is Religione fit profecturus, dubio nihil est loci.

Ibid. Καὶ τοῦτό γε λειτουργία. | En tibi, Lector, Imperatorem, quem sine admirere optimo, scilicet negotio tantùm in terris agere, ut suo defungatur munere, aliisque se præbeat utilem, ultrò profitentem.

Ibid. Ἤδη οὖν καλόν. Examen Antoninus hinc de integro ordiri. Ista hæc autem perinde intelligenda duco, ac si dixisset: Num tot quæ te oblectent jam antehac præclara vidisti, ut vehementi admodum diutius in terris commorandi desiderio teneare? Quinam alius huic loco benè quadret sensus, nescio. Vix fallere, mihi fateor, parum liquet.

§ 32. D'Acer. xxxv. Διὰ συνεχείας ἐπιτηδεύματα ἀμαθῆ ἀνθρώπου ἀγροίκου καὶ ἀπαιδεύτου. | Planè divina supersista, ut quæ satis laudando non sum; Nonnullis tamen qui Doctos profitentur, parum forsan arridura. Vera nobis nihilominus ea fusiùs exponere licebit. Imperator Sapientissimus hoc primum omnium statuit, *Unicam tantùm esse Scientiam.* Illam scilicet, quæ ad Dei cognitionem ducit. Nec enim aliud est Deus, aliud *Ratio quæ Universum hoc administrat.* Multis interea loci scientias falsò creditas studiosè stantibus, haud insolens esse novimus, illos qui Veræ huic incumbunt uni, ludos facere. Nec mihi quidem in dubio est, quin ad Antoninum usque lascivientium linguarum petulantia dudum pervenerit; Is mirum ne profanum sæpè aliàs repressérat impetum, & ille tam retundit indignabundus, dum *Rudes* nuncupando & *Imperitas Animas* in ipsos convitia retorquet sua. Hos itaque interrogatos voluit, meliùs edoctos, & quod longè præstantius est eligentes, quorsum contribuere adeò satagant, & loco dimovere importuni. Videtur autem ad illud Heraclitii non obscure alludisse, qui dum exquisitæ Scientiæ, ob quam Homeri, Hesiodi, Pythagoræ, Xenophanis, Hecatæi, aliorumque complurium celebrantur Nomina, id illi vertit vitio, quòd ad Sapientiam nec vel paululum quidem conferat momenti, nec Intellectum revera, excultum magis exornatumque præstet; A Genuinâ interim Scientiâ nimium quantum diversa, cujus in eo præstantia sita est omnis, quòd Spiritum, quo Universa reguntur, quantum fas est cognoscat, aut saltem in illo sit studio tota.

§ 35. D'Acer. xxxvi. Εἰ μετὰ ταῦτα ἐν τῷ ἐμῷ, τοῦτο ἐνέργεια τῆς ἐμῆς. In gravissimis unà nobis obvenerunt primùm infortuniis, id sedulò inquirendum, an nostrâ fuerint culpâ. Id enim fieri compertum, non est quòd seriò piacare vetem. Sin autem innocuos feriat furiæ, nihil est quòd vicem doleamus nostram, 1 Pet. iii. 15. *Quod si contingat, ut propter Justitiam patiamur*; adeò non ægrè ferendum, ut seriò potius triumphare fas sit, & laudare fortunam nostram, qui isto digni honore habeamur.

Ibid. Τὸ δ' βλάπτειν τῇ κοινῇ. | Societas ista communis non nisi Injustitiâ læditur. Injustitiam autem in significatu laxiori, ut accipiat Lector prælendus est; in eo scilicet qui omne etiam Impietatis & Vitii genus in se complectitur.

§ 36. D'Acer. xxxvii. Κακὸν δὲ τοῦτο. | Sed ut rescribi debuit potiùs ἀκόν. Nec enim tam ipso detrimento, quàm detrimenti opinione, quæ omnia præter modum exaggerare solet, istæ exprimuntur lachrymæ. Hæc semel atque iterum anhac Marcum Iulium monuisse memini.

Ibid. Ἀλλ' ὅτι ἐν τοῖς ἀνθρωπίνοις τοῦτο ἐστὶ συμφορὰ, ἐν τοῖς θείοις οὐκ ἔστιν. | Locus inprimis egregius. Jam antea, ne animum abripi tenere, & malâ imaginatione alieni vitiari patiamur, differre præceperat. Id tamen, cùm sortem iniquam miseratibus solenne sit, monere pergit porrò, quo tandem fieri possimus pacto, ut & istis levamini simus & solatio, & ipsi interea nè affligamur. Non esse nimirum opus, ut ad rigorem Philosophicum, & exquisitam Veritatis amussim sermo noster omnis exigatur. Istud Subtilitatis nec Illorum dolor, nec Nostra fert Humanitas. Frustrà nempe eris ab animo jam saucio & perturbato Mali opinionem avellere meditatus: Frustrà, importunum doloris impetum retundens, & Amici sustinens partes, (cujus est creditur, dolorem ex alterius dolore concipere) si hoc in uno hæreas, *Nihil esse prorsus, quod vel ille vel tu dicentis.* Quin potius ad illorum te demittas ingenium, nec eodem tanti Sermone, iisdem pudeat querimoniis. Infortunium ad tempus agnoscas magnum, licet; sed ad tempus hoc, & ex composito esse tantùm, & Te novam induere memineris personam. Quod enim gratiâ Magnum dixeris aliena, ut lugentibus commodus sis;

atque utilis, qui solida Rationum momenta nondum capiunt, id paucillum, imò nullum reverà, & apud Te, malum fac semper existimes. Ita enim & Parvulis haud gravamur obsequi; & Senem imitari, qui ad Puerilem se captum accommodans, Turbinem ab Alumno, ac si res esset plurimi, & omnium exoptatissima, vehementer sibi dandum postulavit: Haud immemor interea Turbinem esse tantùm; & in Judicris istiusmodi Illorum quibuscum res est imbecillitati aliquatenus obsecundare, Viro esse Sapienti neutiquam indignum. Imaginem autem Senis hujus cum Puero ludentis, ab aliquâ tunc temporis Comœdiâ satis notâ petiisse Marcum, non vero est absimile.

Ibid. D'Acer. xxxviii. Ἐννέ τοι ἥβη ἡρῶν ἐπὶ Ἰλιάδων. | *Que fais tu donc dans cette Tribune, aux harangues, avec tes beaux discours; & tes Oraisons funebres? Quid igitur Tibi cum istis rostris? Quorsum Orationes comptæ, & Laudationes amicorum funebres?* " De loco emendando, variisque Eruditorum hâc in causâ sententiis, non est, quod post Gatakerum Lectori moræ sim; quin & ejusdem de mente Antonini cramben recoquere detrecto, quem Dignitatem quandam aut Honores ambientium, vel ambientibus suâ fidem operâ favientium fastum putat Ille, & officiosam nimis salutationem perstrinxisse. Videamus si placet potius, quid senserit D'Acerius, à Nostrate hîc sane, sicubi ci longè diversissimus. " Antonino (inquit) maximæ id semper fuit curæ, ut Amicos Cognatósque demortuos nullis non Officiis & Honoribus prosequeretur, quos aut suadebat Pietas, aut Mos induxerat Patrius. Horum hoc Ille quidem in Ultimis censendus, quo quis vitâ functis Virtutes oratione funebri suscepit prædicandas. Jam verò Stoici, qui Conciones publicas (ostentationis præsertim compositas gratiâ,) improbabant maximè; longè abest ut istis in Antiquorum funere Laudationibus verbum dasset; Inanibus nempe rati, & Audientibus periculosas; quæque non tam vero Virtutis, quam falso Sui amore inflatos accenderent animos. Marcus igitur Senis instar perrisit memoratas. Notam hîc loci censoriam etiam istis inurendam curavit, quæ etiamsi à mente multùm aliena fuâ, pro Morum quidem quâ erat facilitate, consuetudini vulgò invalescenti obsecutus, vel ipse, quoties res postulabat, facere non est dedignatus.

In Librum Sextum.

§ 4. Τὰ ἐπὶ τῆς ἀναλύσεως ἄτοπα ἐστὶ τὰ ἐπὶ τῆς συνθέσεως ἐν ὕλῃ. " Hîc de Materiâ hîc ad Placita Philosophorum differit Antoninus. Ex his non deerant, qui sibi Unam illam esse, & usquequaque Simplicem, visum est. Elementa verò quæ dicuntur, è variis ejus partibus nexis simul aptisque inter se compingi. Huic erat consentaneum, Elementa (si ita loqui fas sit,) tum denique Mortem obiisse, tùm singulæ Vaporis instar evanescerent partes, & formam exutæ priorem in Primam Materiam reverterentur. Aliis placuit potiùs, Elementa ipsa totidem Rerum Principia prædicare; à se invicem toto genere diversa, nullóque communis Essentiæ vinculo conjuncta. Hos itaque si sequamur duces, substantiæ istis constatæ Elementis, tum demum propriè dicuntur Mori, si, partibus earum disjunctis dissipatisque, in suum quæque refluxerint, unde ortum duxerat priùs, Elementum. Particulæ Aereæ, verbi gratiâ, si in Aeris, Terrestres in Terram, ubi denuò remigraverint.

§ 7. Ἐμὲ μήτε θεὸς. " Actiones enim nostræ & Studia universa, justâ non possunt non perfectione destitui, & nihil prorsus esse, quantumvis illæ præstantissima, nisi cum eo & incepta, & peracta, ad eundem cum finem ultimum demum dirigantur.

§ 9. Κατὰ τοῦτο μὲν οὖν ἐκεῖνα μεῖζον ἢ κατ' ἄλλο τι τῶν ἐνύλων. Mundum hunc materialem à Templo regi, Gemini persuasum ille potest credato; quippe quem & Rationis & Sensûs expertem prorsus liquidò novimus. Reliquum est igitur, disponi hunc gubernarique à Naturâ quâdam Materiæ toto genere diversâ. Illa verò Totius ut sit Natura necesse est, quæ Totum & olim condidit, & jam permeat. Nec enim Natura particularis, quæ partium vel unam, vel plures pertingit, Universo regendo conservandóque par esse potest. Dato autem quòd ejusmodi sit, ab Universali Naturâ distincta; at unde Illam dixeris originem traxisse? Si aliam quandam Universalem ab hoc Toto sejunctam statuas, non nostræ tantùm Rationi contraria, sed & inter se planè pugnantia sunt ista. Age verò, te ultrà interrogatum velim, non unde orta fuerit modò, sed & ubinam existat hæc Natura? Mundum hunc num suo amplior complexu ambiat, an angustior ab Illo sit circumfusa?

Utrinque

Universique Nodi nectendi, à quibus haud facili re expeditus negotio. Divellendum enim à Mundo Naturæ fi intus commoretur. Abeundum ut pellucidæ tat, quæ illum contineat, sospitem multo abest propius. Ponatur itaque, si placet, extrà mundum. Ubi illum ubinam loci Philosophum reperiemus qui spatium & substantiam Isto, quod Omnia in se complectit, concedit? Universo capacia & capaciora, concipere quæ animo? Mundum utique efficitur. Mundum ab eodem & Architecto, fabricatum & Gubernatore non quia non administratum. Quæ cui sibi persuasa habet, quæ illi dubio procul, quæcunque singulis hujus Fabricæ partibus assignentur, ea istis, [illegible] convenire, & non ceteris existere.

§ 11. Ἕτοι τύχαις. | Antagonistam, à quo fonte omnia profluxerint, vel levissimum in se dubitationem admisisse, cave sis ne illum existimes. Suggestio nempe complusculæ nulla non hujus Operis Pagina, quæ Authorem à turpi suspicione liberent. Sed id, More disputantibus usitato, adversationum sententia dandum sentiat, ut quò melius Argumenti procederet ratio. Fallunt ad tempus pro Vero puterit. Eo scilicet consilio, ut Disciplinam sive Epicuream, sive Stoicam sectantibus, Mortem minimè malam, minimè reformidandam ostenderet. Posito itaque, quòd omnia temere & fortuito eveniant, (quod Epicurum somniâsse notum est) Potiro itidem Divino disponi omnia Consilio; Sententiæ tamen inter se inimicissimæ hoc in uno saltem convehiunt, quòd Utraque Mortem æquo animo suadeat; Utraque sic *Sumitur hoc malum dictu, aut optes*, diserè vetat.

§ 11. Ὁ τὸν [illegible] Ἀριστοφάνους. | Articulus, quo vix alium reperias elegantiorem. Ejus nimen lepores, quos illum omnibus minis forsan in conspectum cadant, accuratius explicare non erat molestum. Animadvertendum itaque, res Circumstantes quoties negotium nobis facessunt, foràs nos [illegible] quæ per se tranquilla sunt solicitare, ut externa ista in doloris remedium cedant. Oleas vero transcendentes, ordinem & concentum rerum disturbamus, nec quem sortita est inter ceteras mundi partes, suum amplius anima animata servavit [illegible]. Isto etiam pacto Convenientia, & quasi Continuitas, quæ huic Nostræ cum Animâ Mundi intercessit, soluta est protinus & disrupta. Cujus commune Hoc est vinculum, ut quod sui est officii ad illa agat sedulò, sibique sit semper par atque constans. Plura possem, sed plusibus haud opus esse arbitror, ut mentem Antonini satis assequatur Lector.

§ 12. Εἰ μοιρῶδες τι [illegible] καὶ μοιρικὸν. | Novercæ Aulam, Philosophiam vero Matri componens, consultam viyamq; satis rei Imaginem exhibuit. Apud Hodiernos, (quod in melius vertat Deus!) quotusquisque est, qui non Ordine prorsus inverso, ad ista æstimanda animum instituat? Aulâ, Matris in loco & deliciis habitâ, Philosophiâ interim, (Virtute scilicet & Pietate) Novercæ instar, ad quam ægrè admodùm, & quàm rarissimè, nec sine summo re recipias tædio.

Ibid. Ἀλλ' ὅμως [illegible] ἀνίκητα φαίνεται, καὶ ἐν αὐτοῖς ἀνενόητα. | Locus quem bene notes imprimis dignus, in quo Imperator Magnus profitetur, lubens, Philosophiam (quam Virtutem & Pietatem jam sæpius diximus) penes esse unam, & Animos Principi reparatu faciles, & illis Principem gratum reddere. Ultrò usque adeò sibi minimè omnium illa colitur loci, ut religiosissime colatur opus est maximum.

§ 13. Ὅσον γοῦν ὁ Κρατὴς τῇ ὄψει τῷ βαδίσματι τῷ ἤθει. | Xenocratem Philosophum auctoritate facie, & gravitate adeò singulari fuisse accepimus, ut in Diverbium venerit; *Xenocrate modestior.* Cratetis severitatem istam, & ultrum[illegible] ceteris compositum penitius introspicere libuit, & ad vivum resecare. Quo facto nihil subesse Veri, sed larvam tantùm ostendendi gratiâ inductam comperit. Cum itaque haud parum fraudis & simulatæ sanctimoniæ etiam apud Philosophos sit deprehensum, quid de aliis cogites, & quantum falsæ existimationis ab illis detrahas oportet, ut res ipsæ quemadmodum se habent, rectè intelligas. Hic enim non è vulgo sunt, alieno ad semper adjurare de proprio, & solenne est magis & minùs culpandum. Articulum, ut fallor, agnoscis Lector, longè quàm prima visu est facie elegantiorem.

Vide Eutrop. *Abridg. in Majestia. p. mihi* 45.

§ 14. Τὰ [illegible] ἴδια ἢ φύσεως συστατικά. | "Quod ad prius hujus Divisionis membrum Gatakeri fere vestigiis insistit D'Acerius, ad posterius quod attinet, ecca tibi quæ sequuntur." Antonius substantias animâ præditas in Animalia Rationalia & Irrationalia haud contentus dividere, tres instruere Classes duxit sarius. Harum Prima Brutorum omnem complexa est familiam. Secunda Generis Humani complures, quibus Anima quidem tupperit Rationalis, ita tamen, ut præterquam quòd artubus habiles præstet, & rebus exquisite effingendis idoneos, nihil ultra peringere videatur. Tertia denique Viros verè Sapientes, Animas illustres, puras, & lumine plenas, ipsi cognatas & similes Deo, cujus etiam genuinas se sentiunt particulas.

Ibid. Καθὸ τεχνικὴ, ἢ ἄλλως πως ἐνεργείας. | Tertiam hanc tertiæ huic classi, utpote vulgaribus

 ingeniis

ingeniis duobus tantum digitis sublimiorem, Mechanicam illam solertiam, & curiosam rerum minùs utilium indagationem adscribendam censet; quibus qui se totos dederant Philosophastros, sub conficto *Virtuosorum* nomine recentioribus mos est deridendos propinare. Quin & Artium Excultores qui se profitentur, quibus Magnum quiddam videtur, Concham, Vas fictile Sinicum, Pictam Tabellam, aut Æs cœlatum debitis (si Diis placet) laudibus evehere. Nugarum autem qui fatagunt istarum, quanti quanti sibi videantur, Animæ tamen Universalis & Politicæ, unde dignitas & præstantia verè humana profecta est omnis, participes illos Marcus existimari noluit.

§ 15. Ὅπου γὰρ ἔξεστι τὸ ἅπαξ ἐλκύσαι τὸν ἄνθρωπον, ἀπόθανε. | Quid de ipso moriendi actu aut mollius excogitari potuit, aut familiarius? In singula utique momenta respiratur; Est autem, quando id à nobis sit ultimò faciendum; nec repetendus ut olim Aër, sed tum demùm effundus est totus. Huc autem si res redit omnis, quàm nullo negotio moriamur, cuivis hinc facile constare poterit.

§ 16. Αἱ δὲ παιδαγωγίαι, αἱ διδασκαλίαι ἐπὶ τί ποθοῦσιν. | Ad id nempe aut contendunt, aut contendere debent, ut idoneos præstent singulos quod muneris erit sui strenuè exequendo. Hic verus est Institutionis & Disciplinæ finis, Practicus scilicet, qui tamen à plerisque qui pueros suscipiunt educendos, adeo nunc quibus vivitur dierum neglectui habetur, ut illum complures ne in animo habeant quidem, alii verò non pauci nedum nôrint. Unde & illud haud abs re dictum; *Institutionem hodiernam ad id præcipuè collimare, non ut Bonos aut Sapientes, sed ut Doctos reddat potius, Ad Ritus & Altercationes ingeniosi, ad Agendum hebetes & tardi efficimur. Virtutem callidè declinare scimus, amare & ex animo persequi nescimus.*

§ 20. Ἐν τοῖς γυμνασίοις καὶ ἐν τῇ κατὰ δρόμον ἕξει. | Appositum hoc, ut nihil suprà. Mundus enim nobis pro Campo aut arenâ est, ubi animum exercendo perficere debemus. Nos autem, ea est vel ignorantia vel Infelicitas, Exercitationes ludosque ut in vera & internecina degenerent proelia, haud rarò committimus. Huic itaque in remedium Stultitiæ, Articulum, quem ob oculos jam habes, adhibendum censuit Antoninus.

§ 22. Ἐγὼ δὲ ἐμαυτῷ πρόσκειμαι τοῦτο, &c. | Rerum hic species nobis objicit, quæ nos vel inter agendum morari, vel ab officio prorsus suscipiendo distinere solent; eò nimirum consilio, ut ubi cujusmodi sint animo cogitaverimus, nostræ nos pudeat Ignaviæ, qui nugis & ineptiis, quæ virum Bonum & Sapientem neutiquam haberent solicitum, Virtutem à suo dimoveri loco patimur.

§ 23. Τοῖς μὲν ἀλόγοις ζώοις, καὶ ὅσα ὅλως πράγματα. | His ut utamur libere jubet animo, scilicet nimirum innixus argumento, quòd res imperfectas quascunque in gratiam & usum Perfectorum effinxerit Deus. Cujus Dogmatis adeò liquida est Veritas, & humanæ Menti obvia, ut etiam, citra Deum disertè cestantem, lumine innotuerit suo.

§ 25. Ἐνδυμίδιον πόσα καὶ τοιαῦτα ἐν ἑνὶ χείονι γίνεται συμπτώματα ὁμοῦ τῇ ψυχῇ. | "Quæ in Animâ simul sunt, adeò inter se connexa, ut quæ in eandem planè mentem Noster. Hic annotaverit, adjectis nihil est opus. Corporeas autem Operationes quod attinet, is portò quas sequuntur." Nec minus Nostrum cuique mirè debent, quæ in corpore facta novimus, provinciæ licet nacta brevioribus terminis circumscriptæ. Functiones membrorum variæ, motus agilis & innumeri, Nervorum, quibus ista administratur machina, Intentiones diversæ, usus stupendus: Mutuæ inter se partium Convenientiæ; Curæ imò perpetuæ Mutationes, & intus exortæ & ab extrà factæ; ut verbo omnia, innumera illa & plane infinita, quæ subtilissimum & vigilantissimum Animadversorem facilè fugiunt; Hæc omnia mentem adeò saltem occupare est æquum, ut cum ista in mortali & finito nunquam non rite peragantur, quæ in mundo eveniunt, quantumvis multa, quantumvis magna & operosa, ab immensâ tamen Dei potentiâ, facili & plane nullo negotio disponi posse omnia, ut ne fidem ulli detrectemus.

§ 26. Ἐὰν τίς σοι σκέλη, πῶς χείρονται οἱ Ἀντωνῖνοι ὅπλα. | Imago ista, de medio licet sumpta habet tamen & suos lepores, nec ad rem facit minus, quàm quæ Magna solent Magnis componere. Marcum igitur hoc voluisse existimo, Antonini non ampliùs nomen efficiatur, si è litem quibus constare debuerat, unica tantùm inter scribendum prætermittatur: Illorum idem, quos Viri Boni officium constituunt simul, quoties Animus cujuslibet vel unum habuerit neglectui. Totum facit, & quæ supersunt laudes lucidunt suâ. Ità etiam se Legem habere satis constat, quæ, cùm compluscula nobis imperet, si tamen insolidum violatam putat, si præceptorum cuivis minus fecerimus satis. Nec enim, quæ ab Antonino monita, jam habes ab illo Jacobi Apostoli Axiomate notissimo videntur multùm dissentia, *Jacob.* II. 10. *Quisquis totam Legem servaverit, impegerit autem in uno, omnibus tenetur.* (reus scilicet.)

§ 29. Ἀναγκαῖον ἐστὶ ἐν ᾧ βίῳ τὸ σῶμά σοι μὴ ἀπαιδεύτῳ, ἐν τούτῳ τὴν ψυχὴν πεπαιδεῦσθαι. | Latius patet hæc Animadversio, quàm Lectorum vulgus, imò (nec enim id dicere gravabor) quàm vel Ipsum facilè Authorem habuisse in animo crediderim, Animam in virtutis Studio corpore citius

efficeret, illi [illegible] Corpus enim [illegible] præmiis vehementiùs [illegible] fractis semel [illegible] repulsarum partium [illegible] retinere, & opponere se fortius obstaculis. Quæ omnia & Animæ, ut se Studio ad virtutem haud minùs pertinaci atque invicto accingat, documento esse debent. Nobis autem, & id ultrà, quod illi perinde in opprobrium cessurum observandum. In ista nempe quo[illegible] à Spiritu contra carnem acta, animum concidere patitur, & præ tranquillitate omnium ignaviâ, armis confestim sumptis, hostem se ultrò sub jugum mittere. Quin & aliud ex hoc Effato, eumque haud inutilem emere nobis sensum licebit. Corpus nimirum in Vero ejus Bono, vel ità saltem Vitæ, ambiendo, ab inceptis nunquam desistere; Omnia experiri; nec recusare labores, nec pericula reformidare, nec præterita defectum animum despondere: Mentem ex adversis Viam Virtutis vix dum ingressam nihil non expavescere, primâ difficultatis facie turbari prorsus, & priùs quàm ea deventum fuerit, ut quantum possit experiatur, herbam dare protinus, & de victoriâ desperare.

§ 30. Θεᾶ μὲν ἀναγκαιοτάτῃ. | "Quod Gatakero visum est infamem Cæsarum Libidinem & Spurcissima omni genere flagitia notâsse, id de Tyrannide magis affectatâ, intellectum maluit D'Acerius. Ità ergò ille". Quò nobis animi sui sensum redderet, Antoninus explicatiorem, novum ei libuit de proprio vocabulum cudere. Perinde enim foret, ac si dixisset, *Cavè ne Cæsarisses*, h. e. Ad Crudelem Dominationem, & ad Mores Cæsarum Tyrannicos, longè abiit ut ipse compones tuos. Imperatorum nempe Sapientissimus execrandam istam ambitionem, quâ primi Cæsares stimulati, populares & patriam justâ spoliârant libertate, & in ditionem redegerant suam, quanto in odio & detestatione habuerit, hoc demum pacto optimè designatum iri existimavit. Rogeras fortasse, An qui tandem factum est, quòd ille Vir Sanctissimus, Jugum à moribus suis alienissimum, postquam damnaverat adeò perhorruerat que, non diffregerit protinus, & pristina Populo restituerit jura? Respondeo. Longè diversa sub Antonino se Res habuerunt Romanæ. Potestas enim, quæ fuerat cum prima in Patricios & Plebem impetum, omnium [illegible] iniquissima, consuetudine tandem stabilita, & longo temporis tractu legitima est facta. Nec jam aut necessarium, aut tutum fuisset Leges diu receptas temere refigere; aut Imperium per se licet injustum, ne in melius quidem mutare.

Ibid. Ἐν τοῖς μέχρι ἐμοῦ. | Dominationibus forsan, ut nunc sunt hominum, ista minùs placeant; qui Antonino laudi ducerent potiùs, si ab hoc Principio temperâsset sibi. Me verò quod attinet, qui nec rem parvi pendendam, nec Verecundiæ [illegible] jactam pacto arbitror, quòd & hujus minimè se oblitus, & mihi vehementer gratulor, & illi gratias habeo maximas.

§ 31. Ἀνάπνοι καὶ ἀναγκαῖ σταμῖν. | Hic loci serpsam statim à somno videtur allocutus, occasione ab insomnio quodam minus jucundo congruenter satis arreptâ. Animo igitur somnum sibi jubet ità excutere, ut ità tandem expergefactus totus, de rebus externis dijudicet universis perinde ac jam de isto judicâsset insomnio. Verba sensûs plena, & quæ acuminis & eloquentiæ Specimen haud mediocre præ se ferunt.

§ 32. Τῶν μὲν ὄπισθεν ἀφεῖται τὸ παρὸν πρᾶγμα ἀνάγκαιον. | Præteritum revocare nefas, futurum ad nos usque nondum pervenit: Hoc igitur quod præ manibus est curare debemus unum; eoque vehementiùs in id animum intendere, quoniam de præsenti tantùm vocabimur in judicium: Nec enim quales aut olim fuerimus, aut posthàc fore speraverimus, sed quales simus, in isto demum nostrâ referet die. In quo quidem Argumento multus est D. Hieronymus, Ezechielis Caput Trigesimum Tertium Commentariis illustrans suis. Cæterùm, nec ità tamen de præterito securis esse licet, ut quæ olim fecerimus secùs, non nobis sæpenumero subeant in mentem, & veris plorentur lachrymis. Siquidem parum habuit Davides Peccata in posterum missa facere, nisi & crebrâ etiam recordatione animum obfirmâsset contrà. Nec frustrà est, quòd mores jamdudum mutatus, mœstus tamen adhuc inclamaverit, *Delictiones meas ego agnosco, & Peccatum meum obversatur mihi jugiter.* Psal. li. 4.

§ 33. Οὐκ ἔστιν ὁ πόνος τῇ χειρὶ, οὐδὲ τῷ ποδὶ παρὰ φύσιν, μέχρις ἂν ποιῇ ὁ πὼς τὸ τῶ ποδὸς, ἢ ἡ χεὶρ τὸ τῆς χειρός. | Ratiocinatio solidis suffulta Argumentis. Ità sumus omnes à Naturâ comparati, ut Manus, Oculi, Pedes, singula denique corporis membra quod sui est officii nullo exequantur negotio. Quoties autem iis in his deficere contigerit, id aliunde, & præter naturam fit. Quod inde colligit Antoninus, haud minus & ipsum rectæ innititur Rationi. Dum Homo in iis est, quæ ad Hominem pertinent, nec æquo amplius premitur, nec vero afficitur malo. Sarcinam caudetur forsan suis imponem humeris, at nequicquam & iniquæ sunt istæ querimoniæ. Huc enim ferè & ista redeunt, sed levisculè tantùm immutata, quæ Regum olim conscripserat Sapientissimus; *Sermones tè geras, & dixeris Verè non suppetere; Qui inspector est cordis Ipse intelligit, & Servatorem animæ tuæ nil fallit. Redditque is hominibus juxtà opera sua.* Prov. xxiv. 10, 12.

§ 34. Ἡλίκας φαύλας ἕλκουσα λήσει, &c. | Hinc efficitur

efficitur contrà Epicurum, Voluptatem summum hominis Bonum esse non posse; quæ omnibus nullo competit discrimine. Dudum enim evicerat Antoninus, summum Bonum nihil esse istiusmodi, quod in homines nequam & perditos cadere queat.

§ 35. Οὐκ ἐρεῖς πῶς οἱ βάναυσοι τεχνῖται ἁρμόζονται ὑπὸ ἄχει πρὸς τὸν ἰδιώτην. | Capitulum hoc ritè intellectum & prodesse plurimùm poterit, & oblectare. Cùm enim Artifices Mechanici artis imperitos suæ ineptè cavillantes sustineant, nec tamen istis ab incepto dimoventur ineptiis, quin artis rationes enixe nihilominus servent & tueantur; Idem contendit Marcus par esse, Homo ut in suâ, omnium quotquot sunt usquam artium dignissimâ præstantissimâque faciat constanter. Hominis utique Ars id circa unum versatur, Virtutem ut colat, & bene agat. Huic igitur ut operam det, & quantum poterit incumbat sedulò, nec ab illâ se depelli patiatur fas esse, eodem efficitur argumento. Præsertim cum quicquid effutiverit contrà Imperitorum & Scelerum Colluvies, id omne adeò non propositum quod mutet dignum, ut ne ægrè quidem ferendum esse, existiment qui veram adepti sunt sapientiam.

Ibid. Εἰ δ' ἀφηγητὴν ἢ ἰατρὸν. | Demirere forsan Antoninum, quòd de Mechanicis & Vulgaribus verba faciens, Architectos & Medicos memoraverit simul. Et isto sane pacto parum illius Scientiæ consultum est honori, cui tamen Hominum pars maxima, & olim cesserunt, & etiamdum cedere priores non gravantur. Quod Architectos spectat, id minus jure sit mirum, quos Mali multo majoris quàm Boni Humani Liberi Authores novimus. Ordines enim componere, & exquisitæ ædificandi formulæ, non tam Commodo nostro, dum ædes pulchrè extructas moliuntur, quàm, dum luxum suadent & sumptus immodicos, Incommodo cesserunt maximo. Medicos autem, quos *Vitæ fecundos* nuncupare, & Scientiam, quam cœlo delapsam prædicare non est novum, quòd parvi adeo fecisset Antoninus, quid sit in causâ haud facile esset dictu, nisi Stoicæ gnaris disciplinæ. Illa enim, præ fastuoso externorum omnium despectu, Corpus ut se haberet, unicè referre autumabat, de Animæ interim unicè salute sollicita. Nec ista multum à Platonicâ horret Schola, quæ in Scientiâ Morali, quâ ad Dei notitiam ducimur nostram, cùm esset tota, quicquid erat præterea aut Artium aut Scientiarum, pro Mechanicis, & nullius prorsus pretii habere non dubitavit.

§ 38. Τῶν τοπικῶν κίνησιν, καὶ μεταβολὰς, καὶ τὴν τούτων τῶν ὥρων. Utrumque perinde necessarium duxit, & Motum, & Continuitatem Materiæ. Hæc si demas, mortua sunt omnia. Videtur autem isthic Epicuri de Vacuo dogma datâ operâ depugnare.

§ 40. Ὅτι ἄνευ, ἐρωτηθεὶς, &c. οἱ περὶ τὴν ἀπαιδευσίαν πόνοι, οὐ τέχναι. | Insigna huic inest Articulo gratia. Ea Lectori ut ob oculos magis conficua subjiciatur, paucis testandum. Asserit Antoninus quæ à Peritis formantur Instrumenta, usibus quibus destinata sunt ad unguem convenire; hoc autem istius fit Formæ vi, quam ab opifice sunt adepta pridem; nec opus esse, ut qui sentiet artis effinxerat, sit semper illis præsto Opificit ad Sui. Si igitur Ista, vel Absente Authore, quæ satis faciunt suo, quanto magis Naturæ opera debita sponte præstare omnia existimandum est? præsertim cùm hæc Authore destitui nequeant, sed quem Creatorem habuerunt olim, eundem & Gubernatorem & Cooperatorem habeant individuum. Ex his utique cogas vult Antoninus, quòd minem, quo Naturam non aliud condidit perfectius, si præceptis ejus morem gerat sedulò, suâ de spe, & sine proprio decidere non posse: Nam & Animam hominis ritè dispositam nihil aliud velle, præterquàm quod vult Deus, sive (ut ad mentem Stoicorum loquar propius) Anima Mundi; cujus & Ipsa pars est, & cui nexu indissolubili adhæret. Idonea vide sis Lector rationum firmamenta, &, quibus si benigniorem paulò interpretationem adhibeas, veritati Christianæ maximè consentanea.

§ 42. Οὗ ἕνεκα ἐσπούδακε χρύσιππος καὶ τὸν ἀκόλουθον, καὶ κοσμικὸν μυελὸν. | Chrysippi verba apud Gatakerum habes, necnon Plutarchi censuram; quibus quæ sequuntur postea subjungere visum est D'Acerio. Non hinc efficitur Homines Malos revera Naturæ necessarios; sed tantùm non inutiles esse. Monente Chrysippo —— Quæ nisi perperam intellexisset Plutarchus, nec ille à censoriâ severitate temperâsset sibi. Quæ enim ille crimina est in hoc argumento difficultates & ineptias minimè ferendas, *Vitium*, (verbi gratiâ) *si natura in commodum ceciderit, non impellere Deo adversari, nec esse cur ab illo odio habeatur*? concidunt istæ extemplò omnes; nec est quòd Chrysippum istis expediendo multi laboremus. Rem enim ne minimè quidem tangunt genium, nec omninò prohibent, Philosophi effatum illud quàm & verissimum sit nihilominus, & laude dignissimum. Rectissimè itaque Antoninus, & appositè ad hanc quæ nullo agitur cautione, ut nihil excogitari queat aptius. Ut verbo omnia: Cum id in nostro vertatur arbitrio, Peritisne placeat magis, an rudibus & ignavis operariis accenseri; & Facta nostra an proprio splendere laudarique decore velimus, seu potiùs deformia sint adeò atque turpia, ut ex nostris malefactis benefacta magis nitescant aliena; Cum nos, inquam, sit penes, utrum horum malumus accipere, id agit Marcus, ut Homine nihil indignius esse evincat, quàm si

quis

quis eò deteriorem partem animum applicuerit. | Μίαν ἐλλείπει τὰ ἐν τῷ βίῳ ἁπάντων ἡμῖν; | Lectos jam opertum confert medicam, qui gravissimo laborantes morbo, omnia solicitè ambiunt, sorte nunquam suâ contenti, nunquam non invidentes alienæ. Argumentum verò ità tandem optimè processurum polliceris, si alia secum reputantes, & quomodo se habeant cæteræ naturæ hujus partes, ad ista velint exempla animum componere. Cœlestia vel primo sic constaret intuitu & Terrestria Corpora, suis incumbere Officiis singula, alienis se nunquam rebus immiscere; Munia vero longè diversissima eodem pari studio, compositè, amicè, ut in unum eundemque finem conspirent universa; mutuas invicem operas præstari, quibus in publicum semper aliquantum utilitatem proficitur. Hinc Totius Conservatio, hinc in Immenso isto, quàs in hoc humano corpore notavit Apostolus, Concordiæ & Commoditates; ut nequid partium, tam variæ licet sint, tam dissitæ, & discrepantes, (si seorsim spectas) cuiquam tamen è sociis vel minimæ, probro illud objicere possit, *Te mihi non est opus.* 1 Cor. xii. 21.

§ 44. Ἐν τοῖς ἐπιτυγχάνουσι τοῖς κατὰ φύσιν, &c. | Monendus erit iterum Lector, Antonino de Providentiâ, quam dicunt, Particulari, ne levissimam quidem subisse dubitationem; sed ita loqui parcrat, probaturo, quòd etiamsi Generalem tantum admiseris, cui nostrûm singuli minimè essent curæ, velint tamen quæcunque evenerint æquo ferenda esse animo; præsertim cùm secum quisque recolere debeat, ista si minus nostro-ipsorum privata, at communi tamen Totius Commodo, & aptissimè congruere, & summopere expedire: Salutem vero Corporis Membrorum cujusliber Saluti primum quantum esse anteponendam. Nec hîc tamen sistit pedem Marcus. Id etiam evitandum ultrà in se recipit; quòd, si quis excors adeò atque impius esse posset, qui Numinis non Providentiæ modò, sed & Existentiæ detrectet fidem; vel hoc absurdissimo omnium posito dogmate, Summum Hominis Bonum non nisi in Virtute & Justitiâ reperiri usquam posse. Assertio quidem & vera inprimis, & laudabilis, quæque vestro nonnullorum ex hodiernis Figmento non contrariatur modo, sed & justissimum excutiat pudorem. Nec enim monstra hominum desunt, qui Christicolarum Titulo quantumvis insigniti, asserere tamen non erubescunt, quòd, Demptâ in Deum fide, datoque res illum non curare nostras, nihil esset religioni, quod nos à malo reprimat præterea; nec Legem, nec Iceteris Conscientiam, nec Virtutis aut Vitii, Justi & Injusti discrimen superesse; & proinde privati cujusque Commoda quocunque quærenda modo, cum quicquid cuivis libuerit, id omne illi non licere non possit.

Ibid. Ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἐφ' ὅσον, &c. | Et isthic etiam, quantum ego allequor, artificio est usus magis, vulgari; Concesso enim Impiis quod postulant, suo vel inde vim adstruit Argumento. Ii utique in horas & agere solent & loqui, quæ Divinæ & Existentiæ, & Providentiæ, vel ab invitis tum creditæ, tum reformidatæ manifestos peregunt. Haud opus igitur est pluribus, ut illos redarguas, quorum ratiocinationes ipsa redarguit quotidiana consuetudo.

§ 48. Ὅσα ἐξαίρετα ἑαυτὸν ἔλαχε, ἐνταῦθα τὸ ἀστασίαστον ἐπὶ τῶν συμβεβηκότων. | Articulum hunc quoties aut oculis revolvo, aut cogitatione revolvo, incredibili me voluptate, & miris ejus amoribus affectum sentio. Nos quàm nimium felices; si ad Antonini ingenium mores componerentur nostros: Si Amicorum & Contubernalium virtutes in conspectum subjicerentur frequentes, quibus tanquam Tabulis mirâ depictis arte, avidi pascantur oculi; novasque explorando venustates occupati, magis in dies magisque oblectentur. Sed plerisque, ut nunc vivitur, in sequiorem partem omnia. Pauciissimi enim Virtutes alienas, vel illas quarum compotes ipsi sunt, vel quibus destituti, intueri sustinent. Tantum in moribus vitiandis turpis potest Philautia, cujus Venenum, ceu serpentem late contagionem, quò melius retundamus, id seriò & sæpenumerò recolendum est animo. Illorum nempe quibuscum intercessit consuetudo, nobis deputatum Lei Virtutes, & quantum ex his profecerimus exemplis, rationem aliquando exacturum Deum: Nam & illorum benefacta eum ideo voluisse conspicua, non ut Inertibus & Otiosis, imò Improbis forsan, aut ludo fiant, aut spectaculo saltem inutili, sed quò alios etiam suo perstringerent fulgore; ad Bona & præclara stimularent ignavos; jacentes & timidos erigerent; rudibus denique Documento essent & Exemplari, ad quod, tanquam ad speculum oculos & animum intendentibus, & mens & vita effingeretur sua.

§ 54. Τὰ τῷ ὅλῳ συμφέροντα συμφέρει, &c. | Eodem recidit istud Proverbiale, quo & illa hàc in causâ de Bono Societatis publico, & mutuâ Partium Sympathiâ jam sæpiùs memorata. Nec itaque jam nota ista satis atque trita Lectori obtulissem, nisi ut D. Paulum nostro consentaneum exhiberem simul; *Sive patitur unum membrum* (inquit ille) *simul dolent omnia membra; sive honorificatur unum membrum, congratulantur omnia membra. Vos autem estis Corpus Christi, & Membra particulatim.* 1 Cor. xii. 26, 27.

§ 55. Εἰ μὲν ἐκοινώνησε τοῖς ἀνθρώποις, &c. | De istiusmodi videtur loquutus, qui illos, à quorum ope vel magnam utilitatem percipere, vel se sospites tueri possunt solâ, non neglectui habent tantùm, sed & respuunt præfracti, & convitiis lacerant. Hos omnium perditissimos jure merito pronun-

ciat.

ciat; sive mentem & Rationem suam intelligas, sive Præceptores & Amicos commonefacientes, minùs quàm debuerat auscultatos?. At nobis interim Christicolis quid proficiet, aut quæ tandem salutis nostræ emicabit spes, si Spiritûs, non Nostri tantùm, sed & Sancti de Cœlis Inquilini imperium detrectaverimus? Quis miseros per mare hujus vitæ naufragiis famosissimum nautas regat Huic immorigeros Gubernatori? Quis animos ægrotos saucioſque miserum quantum morbo levabit, hunc refugientes, quin & tristitiâ & quotidianis contumeliis afficientes Medicum?

§ 56. Ἰκτεινῶν τὸ μέλαν πικρὸν φαίνεται. | Hoc voluit Antoninus, Hominum plerosque, quoties quid de rebus externis secum statuunt, de proprio nonnihil istis tribuere; à Re quidem ipsâ prorsus alienum, at sui peculiare ingenii; quod in morbis etiam nonnullis solenne novimus. Ità enim Aurigine affectis & Color & Sapor, longe secùs quàm Oculis Palatoque sanis videntur. Iste vero Error, sicut ab amaræ flavæque bilis nimiâ redundantiâ profectus, quâ & salivâ, & Oculi tinguntur humores, Sensibus Animoque fucum facit; haud aliter nec nobis esse debet mirum, si Mentis male sanæ & vitiis imbutæ penitùs à Vero abhorreant plurimùm Decreta, & Hominem morbo præoccupatum transversum agant. Hinc utique suam de Divitiis Avari, de Honoribus Ambitiosi, de Deliciis Voluptuarii, de Injuriis Iracundi, de Periculis Ignavi & Meticulosi, de Infortuniis denique Molles, Opinionem præter omnem exaggeratam modum acceptam retulerunt. Quæ omnia & à sanis, & à Diverso laborantibus morbo, adeò dissident longè; ut Huic præterim Causæ innitatur forsan istius diverbii Varietas, *Quot Homines tot sententiæ.*

§ 58. Κατὰ τὸν λόγον τῆς ἐμῆς φύσεως ἵνα μὴ ἐν τούτοις κωλύσῃ. | πρὸ π

O Fortunatos nimium bona sua norint!

Quid enim illis aut felicius, aut liberius esse potest, quibus ad Divinæ Veritatis notitiam quin & tam exigant omnem, nihil est quod obstare queat? Quibus etiam nihil quod minùs ex voto sit, obvenire, quin id ab ipso Bonorum omnium Authore proficiscatur? Hinc utique efficitur, quòd ab omni Malo (rite intellecto) immunibus esse liceat. Quicquid enim Deo acceptum fertur, id Malum falsò credimus; Vitium autem, quod unum revera est Malum, non nisi à nobis poterit ipsis oboriri.

§ 59. Οἵου εἶδον ὡς θέλουσιν δέξασθαι. | Quo vel sanum gratiæ popularis ambitum cohiberet magis, nonnulla suadet hîc loci seriò pensitanda. Scire vult inprimis, quidnam hominum sint illi, quos tam solicitè demereri cupias. Quanti enim res tam vehementer exoptata tibi constiterit, cùm eam adipisci nequeas, absque magno tum aliorum, tum & ejus quod apud Te omnium esse debuit plurimi, gravissimo Temporis dispendio. Quod si & Commoda, quæ Te ab officiâ istâ adulatione capturum polliceris, æquâ perpendas lance; quàm vili sunt ista, quàm indigna, quæ ministeriis tam operosis, tam inhonestis, mercedis instar sint loco? Quin præsertim animo recolas, evum hoc quod degitur, quàm præceps sit, quàm rapidum, quàm brevi, modo absorptum servitio in profundo æ Mortis & Oblivionis gurgite submersum. Hæc qui revolvunt sæpius, fœdiora quàm ut spectari sustineri queant, visuros seriò profitto, quæque salutarem turpitudinis & ignaviæ pudorem non facere non possint. Nec est, quod nos in istis lateat desondere, Ille enim Ambitus morbus est vulgi haud quaquam peculiaris; nam & Augustus ipse Antoninus ab eadem animi demissione iisdem popularis auræ, aut lucri turpibus aucupiis sibi etiam cavendum indicere non est dedignatus

In Librum Septimum.

§ 2. Τὰ ἀγμάτα πῶς ἄλλως διϊστᾶσι νεκρωθῆναι, ἂν μὴ αἱ φαντασίαι αὐτοῖς φαντασίαι ὀφείλωσιν. | Ab Opinione de rebus Phantasiæ obvenientibus, & patum ab Intellectu perspectis temerè judicante, jam antehac sæpius evictum est, Mala nostra oboriri omnia. Nec ullus dubito, quin idem hîc loci voluerit Antoninus, quantumvis Textum in mentem aliam huic longè diversam Interpretum nonnulli detorserint.

Ibid. D'Acer. iii. Ἀναπαῦσαι σε ἔξεστι. | Cùm omnia sint adeò sibi invicem similia, ut nequid novi fiat sub Sole, nos esse penes autumat Marcus vitam in horas renovare, quæ dudum evenerant nobiscum animo recolentes. Nec multum interesse venturos vixeris annos, an Præteritos revolvas; cùm & ista quæ jam vidimus suo quodque revertantur loco, ab illis quæ mox visuri sumus nihilo ferè distantia.

§ 3. D'Acer. iv. Καὶ ἂν ἐν τούτοις ἐκφεύγῃς ἄφνω, καὶ μὴ φρεναπόβρεον ἐκβῇναι. | *Quand on ne peut éviter de s'y trouver, il faut y estre avec tranquillité. Quoties his non interesse non licet.* Ita Marcum intelligit

telligit D'Acerius. Imperatorem utique Sapientiſſimum minimè latuit, quòd Cœtus iſtiuſmodi, à Viri Sapientis moribus quantumvis alienos, eſt tamen cum detrectare, & habere deſpicatui, ſtudioſum nimis ſaperet, & delicatius quam par eſt vulgaris vitæ, & quotidianæ Conſuetudinis faſtidium.

§ 5. D'Acerio. vi. Εἰ δ μὴ ἔξαρκεῖ, &c. | Id nobis inprimis in omni Incepto diſpiciendum, Officii ſit noſtri, necne. Si ſit, manibus pedibuſque obnixè faciendum omnia, qui vel conatibus noſtris vel alieni præſtemus auxilii ope. Sin minus, nec pares nos negotio facile futuros conſtiterit ſatis, aliis concedendum eſt opus, qui melius id poterunt efficere. Hem tibi, Lector, Regulam, quâ vix aliam aut rebus humanis magis commodam, aut cui pareatur minùs, reperias ullam. Quæcunque enim ſui ſunt muneris, quæque Ætas, Locus, Vitæ Ratio, aut Conditio poſtulant potiſſimùm, illis neglectui & nihilo prorſus habitis, ad aliena, & ſupervacanea intentiori plerique ſe conferunt ſtudio. Quod ipſum tamen minus eſſet moleſtè ferendum, ſi vel iſtis, [illegible] recipiunt in ſeſe, rebus gerendis, & [illegible]nuni Bono fæliciter provehendo, ſatis idonei deprehenderentur. Sed is demum graviſſimus & Stultitiæ & Infortunio accedit cumulus, quòd cum nihil non ſibi tentandum quiſque cenſeat, Nemini ferè omnium, aut quantum ipſe poſſit, explorare, aut ſuo ſe modulo metiri ſit curæ.

§ 6. D'Acer. vii. Ὅσοι μὲν πολυύμνητοι, &c. | Lepidum ſanè hocce & feſtivum ſatis. Qui Aliis Nomen Immortale pollicentur, quin hominum in animis ſui ipſorum memoria brevi exoleſcat, prohibere nequeunt. Res quidem præclarè geſtas poſteritati conſecrandas in ſe recipiunt; ſatis pro Audaciâ, cùm Scriptis illæ mandentur mox oblivione obruendis. Næ illi Hiſtoriographi & Poetæ, haud multum ab iſtis Homuncionibus abhorrent, qui futurorum dum videri volunt conſcii, fauſta omnia, & montes planè aureos ſtipem ſpargentibus, quâ ſunt fronte, certò præſagiunt; mendicantes interim ipſi nihilominus; & inediâ pene confecti.

§ 7. D'Acer. viii. Μὴ αἰσχύνῃ βοηθούμενος. | Officio modò functi fuerimus noſtro, parum refert, propriis id viribus, an Ope fiat alienâ. Quod etiam multò magis quàm Antoninus, ut perſuaſum habeamus, fas eſt. Nos, inquam, quibus liquidò ſatis patet, Deum in Die Judicii non tàm Opera noſtra, quàm quæ in nobis Ipſe erat Operatus, præmio cohoneſtaturum.

§ 10. D'Acer. xi. Πᾶν αἴτιον. | *Ce qui eſt ſpirituel. Spirituale.* Ita enim quod Græci *Cauſale* nuncupant, vertere viſum eſt ſatius; quod Principium, à quo Eſſentiam noſtram & Formam acceptam tulimus, denotat. Hoc autem nihil aliud præter Spiritum eſſe totus arbitror.

§ 13. D'Acer. xiv. Οὕτω σε κεφαλαιώδως ἐυφραίνει τὸ ἐυεργετεῖν. | Hujus Vocabuli κεφαλαιώδως quò Vis planè mira diſertiùs exprimeretur, Periphraſin illam adhibendam cenſui, *Ce Plaiſir veritable & ſolide, qui reſulte du Sentiment de tout le Corps. Veram iſtam & ſolidam quæ à totius Corporis conſenſu proficiſcitur*, nondum percipis *voluptatem.* Id enim agit Antoninus, ut Membrum, quod cæteris facit bene, eàdem operà benefacere & ſibi, & eodem affici gaudio, evincat, quo illa quibus benefit perfunduntur. Nec magis ad rem excogitari quid potuit. Verba tamen ſenſûs plena Interpretes ſolicitare non ſunt veriti, Textûs corrigendi dicam, an corrumpendi, intentiori quàm par erat animo.

§ 15. D'Acer. xvi. Ὡς ἂν εἰ ὁ χρυσὸς ἢ ὁ σμάραγδος, ἢ ἡ πορφύρα τοῦτο ἀεὶ λέγων. | Ne hæc quidem magnifica adeò ſuprà modum cenſenda. Nobis enim ut certum ſit quòd noſtrum eſt præſtare, non magis per omnia Externa, quò minus Viri Boni ſimus ſtare poterit, quàm Aurum ut ne ſit Aurum, &c.

§ 16. D'Acer. xvii. Τὸ ἡγεμονικὸν αὐτὸ ἑαυτῷ ἱκανὸν ὀυσχλεῖ. | De Re ipſâ Lectorem nihil moror, quam in Antedictis ſatis jam probatam dedimus. Quæ tamen Marcus inde cogit, an perinde ſint vera, illud quidem jure ambigitur optimo. Nec enim penes eſt Animam, ex quo Peccatorum Corruptelæ facta eſt obnoxia, ſuæ ſe ſemper ditionis, & in mediis infortuniis liberam placidámque præſtare. Hoc quo reſarciatur priſtinæ Tranquillitatis diſpendium, Divinæ opus eſt Gratiæ Adjumento, quæ nihil ſanè non poteſt. Sed de hâc tam potenti omnium adjutrice Philoſophi Veteres ne ſomniârunt quidem. Vim Animæ inexpugnabilem in eo potiùs ſitam rati, quòd ipſa, cum Dei eſſet particula, corrumpi aut immutari, niſi ſuapte operâ neutiquam poſſet.

§ 17. D'Acer. xviii. Εὐδαιμονία ὀὐκ ἄλλων ἀγαθὸς, ἢ ἀγαθὸν ἡγεμονικόν. | Quod eodem recidit, ac ſi Hominem tum demum felicem prædicâſſet, ubi Animus ejus rectè diſponitur. Hoc enim facto, quod agat poſteà Phantaſia, ſupereſt nihil. Siquidem videt & cognoſcit ſeſe Animus intuitu proprio atque interno; nec fallaci opus eſt iſto, quod res oculis ſubjectas perperam reddit, ſpeculo; quodque non tàm repræſentat, quàm affingit ſibi, & falſum externis obtendit fucum. Hinc ſatis Lectori perſpectum puto, quantum in iſtâ ad Phantaſiam Apoſtrophe leporis inſit & elegantiæ.

§ 18. D'Acer. xix. Φοβοῦπω τὴν μεταβολήν; | Mutatio Lex eſt omnium antiquiſſima, cujus [illegible]

& Nobis & Universæ huic Compagi optimè consulitur. Nihil itaque homini aut gratius esse debuit aut familiarius. Nos intereà loci iniquitatis nostræ ut pudeat fas est, postquam ab aliis immutatis commodum haud leve perceperimus, istis vicissim à nobis immutatis profici, si ægrè sustineamus. Bellum ita demum instauramus denuò, quod iis interceſſiſſe fratribus accepimus, inter quos alternis ut imperarent vicibus quando convenerat, qui natu erat minor compos rerum factus injusto se prælio tueri regnantem, quàm exacto tempore reponere sceptra maluit. Vices autem nostras in re qualibet detrectare, omnium est invidiosissimum.

§ 20. D'Acer. xxi. Ὁ ὢν θέλει, ἢ ὡς ὢν θέλει, ἢ ἃ τυῦ ὢν θέλει. | Tria in hoc insinuantur Articulo, quæ unoquoque in Officio conveniant oportet; sin minus, Perfectum illud, & Suis absolutum numeris esse nequit. Faciendum utique & *Quod* vult Deus, & *quomodo* vult, & *quando* vult. Si vel in harum non primâ tantùm claudicat, sed quæ posterius nominantur duæ, quæque inferioris vulgò notæ haberi solent Conditiones; mancum est & frustrà quodcunque aggressus fueris. Ut enim id exequi quod Deo perplacet nobis sit curæ, si tamen aut tempore agamus alio quàm vult, aut modo quem is probat parùm, jam non illius, sed nostræ hoc est voluntati obsequi. Nos itaque perinde ac Antoninum, hæc ut habeant solicitos & sola, & omnia, æquum est.

§ 22. D'Acer. xxiii. Ἰδιον ἀνθρώπυ φιλεῖν καὶ τοὺς κακῶσας. | Christo itaque ut *Inimicos diligamus, & benè precemur iis qui nobis maledicunt* præcipienti, non est quòd moræ gerere ulli gravemur; cum & Ethnicum ista humanæ naturæ non congrua tantùm maximè, sed & propria & peculiaria habeamus confitentem. Atque ita quidem se res habet. Quisquis enim Dominum Jesum naturæ dissentaneum quid vel jussisse, vel jubere potuisse existimat, næ ille totâ errat viâ.

§ 23. D'Acer. xxiv. Δεινὸν γὰρ ἐν τῇ διαλυθῆναι τῇ ἀπὸ σώματος. | Hoc inde elicitur quòd Natura, ut jam antehac dictum est, Totum illud de eâdem effinxerit Materiâ. Materiæ verò, quippe Sensûs experti, dissolvi nihilo molestum est magis, quàm compingi pridem fuerat. Et ista quidem, Materiam quod spectat ipsam, verissima sunt. Ad Nos autem quantum attinet Animâ Sensitivâ præditos, quid tandem ab istiusmodi Ratiocinatione ad dolores levandos promoveri queat? Ut enim Materia nihil doleat, at Anima dolore non perinde immunis est. Efficeretur sanè aliquid, si nobis esset in proclivi Materiam Animâ sejungere, atque affectu omni eximere penitùs; veluti vestimenta arcâ depromere, aut vinum dolio facilè effundimus priùs, quàm vas ipsum diffringatur. Illud quum nostrâ non sit in potestate situm, haud pluribus est opus, quibus Stoicos omnem præter modum suam venditare *Impassibilitatem* evincatur.

§ 24. D'Acer. xxv. Τὸ ἐπίκοινον τῆ περιόντι λόγῳ φύσει. | Articulum si per se spectes venustissimum Editiones vulgatæ fœdissimè deturpârunt, dum proximè sequentem contexuerunt unâ. Id agit Antoninus, ut Iram omnino præter Naturam apertissimo commonstret Argumento. Omne utique Naturæ consentaneum formam ejus adornare magis, & amores intuentium excitare; Quod verò naturæ incongruum est & contrarium illam dehonestare potiùs, & spectantibus fastidium parere. Hinc quid de Irâ statuendum nulli non potest constare, de quâ rectè notavit Seneca, *Linquit decor omnis Iratos.*

Ibid. D'Acer. xxvi. Εἰ δὲ μὴ ἡ συναίσθησις τῆ ἁμαρτάνειν οἰκείωσιν, τίς ἔτι τῦ ζῆν λόγος; | Sententiam hic loci Stoicorum exponit, à Platone dudum depromptam, *Satius* nempe *esse* Mori, *quàm rudem & vitiis obrutum vivere*; quo & illud etiam Tyrtæi redit, *Aut Virtus aut Mors.* Quam tamen ita nobis exhibuit Imperator Sapiens, ut plus etiam indè commodi capere, & Stoicum illi tum elegantiorem, tum & ampliorem multò adhibere Christianis liceat. Eodem enim recidit ferè, ac si dixisset, Spatium vitæ nobis idcirco indultum, ut vitiis animum eximamus, quæ [illegible]mum fore, & graviori cessurum incommodo, ex quo corde obfirmati, & Officii negligentiores facti, quid rerum nobis agatur, aut quorsum producatur vivendi copia, fuerimus prorsus obliti. Hoc demum pacto magnam in Capitulo gratiam deprehendes, quod, si cum vulgatis legas, crudum nimis & deforme videtur.

§ 25. D'Acer. xxvii. Ἵνα ἀεὶ παρὰ τὸν κόσμον. | Quoad nempe illum in hoc rerum statu continere visum Deo fuerit. Ut enim Mundum existimaret æternum, longissimè abfuit Antoninus.

§ 35. D'Acer. xxxvii. Πλατωνικόν. | Vel hinc, Lector, tibi liquet quod nos forsan dudum monuisse memineris, Antoninum quæ sibi inter lectitandum, aut præ cæteris complacita erant magis, aut usui fore maximo præsenserat, ad Memoriæ subsidium, chartis illinere solitum. Ista verò quæ jam Platoni refert accepta, in sexto de Republicâ Libro reperire est. Pag. 486. Edit. Hen. Stephan.

§ 36. D'Acer. xxxviii. Ἀρτεμιδωρικόν. | Quod tamen Alexandro tribuit Plutarchus. Si rectè: & Illum vel eo nomine verè Magnum, & in hoc effato Monumentum vel Indis devictis & honorificentius & perennius erectum meritò dixeris.

§ 37.

§ 37. D'Acerio xxxix. *Ἀεὶ γὰρ δὴ, τὸ μὲν σφόδρα ὑπνῶν ἡδύ*, &c. | Observationem habes & bellam cum primis, & sensûs prægnantissimam. In Motibus affectuum intersis quantumlibet concitatis vultum novit Animus componere, & Speciem saltem quandam Tranquillitatis ut præ se ferat efficere, cùm tamen Ipse intereà loci perturbatus, & gravissimis distentus curis sit. At quo tandem pacto fieri putandum est, quod extrà & in aliud agendo sit facilè par, idem intùs & in sese effectum ut nequeat præstare? Aliis ut opem largam satis & opportunam conferat mutuò, cujus ipsa interim inops summâ laboret egestate? Et hic quidem Nodus D. olim Augustinum implicitum habuit, à quo tamen fæliciter [illegible]tis expedit sese in *Lib. Confess. Artic.* VIII. Causam enim scrutatus, quamobrem Anima, cum in corpus tantum possit, sit adeò tamen impos sui, invenit tandem à defectu Voluntatis id omne profectum. Quicquid enim corpori faciendum præcipit, id validè vult, & firmiter injungit; in se vero ipsam quoties imperium exercet, hæret plerunque pendetque instabilis, & ab incœpto se facile dimoveri patitur. In his utique paretur minùs, quoniam & vult quodammodo & nolit simul, Animo subinde distracto divulsoque & nusquam sibi diu constanti. Hinc etiam fit, ut Leges vixdum fixæ refigantur protinùs, & rata omnia mandata pro irritis illicò habeantur.

§ 43. D'Acerio xlv. *Μὴ συνπαθεῖν* | Id Stoicis nonnulli vertebant probro, quòd Misericordiam vitii postulare non dubitarent; Illud nempe he ferendum quidem, aut ullâ dignum existimantes veniâ, si qua Philosophia Sapientiæ perfectionibus illam autumaverit accensendam; quòd Affectus tam benefici expertem te præstes. Et mihi sane in mentem succurrit Phocionis effatum hâc in causâ minimè inficetum. *Perinde* scilicet *esse, siquis humano de pectore misericordiam, atque Aras de Deorum delubris, sustulerit.* Istas autem vituperationes, quas ego saltem conjicio, non tàm solidis Rationum fundamentis, quàm speciosâ quâdam similitudine Veri nixas, & Stoicis injuriâ objectas puto maximâ. Nec enim id agit Disciplina, omnium apud Veteres longè præstantissima, ut Misericordiæ affectum extinctum eat funditùs, Affectum humanæ præ cæteris Naturæ congruum, & rebus inclinatis maximè salutarem. Hoc illi erat quidem in animo, ut Affectum per se Bonum moderando, & justos intra limites continendo, ne in deterius vergeret, efficeret. Quod quò minùs fieret, & levibus de Causis vetuit, & falsâ Malorum opinione cruciari; quin & Commiserationis nostræ sensum, ab inani & impiâ plerunque lamentatione temperantes, officiis potius tempestivis maximè quæ miseris in commodum & solatium cedere possint, ut indicandum curemus, præcipit. Nec hoc sanè qui hortantur, frustrà sunt; cum & Hominum pars magna se suo feciſse satis Officio arbitrari solent, quoties miseris & egenis illud dixerint, quod nonnullis vituperio ducit Jacobus Apostolus, ut *abeant* scilicet *in pace, calefiant, & satiarentur, nec tamen eorum quid dederint, quæ Corpori* [illegible] *necessaria*, Jac. ii. 16. Misericordiam itaque vitii insimulabant Stoici non Omnem prorsùs, sed Inutilem tantùm, & Otiosam, & à ratione rectà alienam; quæ, scilicet, vel modum servare nescit, vel manum è Sinu, (ut ad Paginæ Sacræ ritum loquar) depromere recusat. His utique D. etiam Paulum adstipulantem habes, qui *Flere* quidem *Nos cum flentibus* voluit, sed Lachrymas steriles omninò & inefficaces Deum poposcisse, id vero minimè omnium dixit. Audiamus si placet Hieronymum Apostoli mentem optimè assecutum. *Cum flente flere* (inquit ille) *& nihil cum possis flenti conferre, Subsannationis non Pietatis indicium est*, quibus & consentanea sequuntur ista, *Is demum, ut pium decet cum vicino flet, qui lachrymas flenti abstergendas curat.* Ut verbo omnia. Stoici videntur idem ferè quod D. Johannes præcepisse, qui Filiis ejus, (Christi nempe Nomen professis,) ne diligant alius alium *Sermonibus & Linguâ solùm, sed Operibus & Veritate*, edicit, 1 Joh. iii. 18. Opera nempe Misericordiæ & probat & suadet, tùm Apostolus, tùm Philosophus, ita tamen Uterque, ut dum ægris opem & medelam ipsi adhibemus, ne nosmet eodem corripi morbo patiamur. Ista verò præcepta adeò non immani Ferarum ingenio mores assimilant humanos, ut Bonitati potiùs Divinæ æmulari studeant, quæ Animam alieni misertam dóloris, longè tamen extra periculi jactum sublimem collocant, & Hominem doloris expertem prorsus, præ inconcussâ Sapientiæ tranquillitate, reddendum in se recipiunt.

§ 46. D'Acerio xlviii. *Ὦ μακάριε, ὅσα μὴ ἄλλο τι τὸ χρηστὸν, ἢ τὸ ἀγαθὸν, ἢ τὸ σῴζειν τε καὶ σῴζεσθαι.* | Locus de Platonis Gorgia delumptus, *Pag.* 512. ubi Socratem inducit veras Artis Dicendi commoditates explicantem; Callida autem Argutias validis refutantem argumentis, quibus artes alias huic idcircò postputandas narrat, quod & Nostræ Saluti & Alienæ Facundia præ cæteris optimè consulat. Reponit Socrates, istud Commodi longè minoris esse reverà, quàm vulgò æstimari soleat; Nam & Hoc etiam aliis perinde, Mechanicis putà, deberi laudis, quæ tamen nullo plane habentur pretio. Sed, ut Oratoriæ sit peculiare, at Virtutem constat in hoc neutiquam esse sitam, ut vel teipsum, vel alios serves quosvis; fieri etenim potest, ut illicitis serventur modis, iisque Virtuti nonnunquam adversissimis: Nec Vitam apud nos vel ipsam tanti esse debere, ut quodcun-

que huic expediat tuendæ, id plurimi protinùs duci mereatur. Quid igitur reſtat, quod exiſtimationem ſibi magnam jure poſtulet? Quid denique, nos ut in illo ſimus toti dignum cenſeamus? Juſtitia nempe Una: Quæ ſola Bonos facit, quæ Legibus morem & ipſa gerit, & ut alii gerant, curat ſedulò. Miranda planè ſunt illa. Sed quid illa dicam, cùm & tota Diſſertatio ejuſdem ſit Propaginis, & quæ ab Omnibus Virtutis & Sapientiæ ſtudioſis perlegatur, relegaturque ſæpiùs, digniſſima.

§ 47. D'Acerio xlix. Περιπολῶν ἄστρων δρόμους. | Aſtrorum curſus non ideò Marcus contemplandos vult, ut otioſo ſuſpicientes animo ſterilem inde capiamus voluptatem; Sed his occupati ſtudiis, quæ non poſſumus non demirari, ad illa ut nos componamus exempla. Nam & Lumina Cœleſtia in ordine ſemper ſuo permanentia, à recto nuſquam deflectunt tramite; Conditori in omnibus morigera, & nobis quò ut tàm Documentis eſſent, quàm Ducibus, in ſublimi emicantia: Locùs elegantiæ plenus, & quem ſi non eodem quo noviſſimè laudatum Patre, at Nobili ſaltem ſtemmate prognatum facile agnoſcis.

Ibid. Ἀπομιμήσεται γὰρ αἱ τούτων φαντασίαι τὸν τρόπον τῆς χαμαὶ βλέψεως. | Egregium hoc, & verum ut nihil ſuprà. Illud utique eſt cogitationum humanarum proprium, ut Animum & Mores Cogitantis effingant, in ſuî paulatim ſimilitudem tractos.

§ 48. D'Acerio, l. Καλὸν τὸ τοῦ Πλάτωνος. | Nondum illud mihi apud Platonem occurrit. Sed hoc nimirum voluit Marcus; Nemini Mundum penitùs innoteſcere, niſi deſuper ſpectanti. Loco utique opus eſt edito, ut inde deſpiciamus Totum, juſtas rerum Magnitudines, Modumque, Rationem & Ordinem uno complexi intuitu. Ita etenim nobis demum conſtaret, quæ hîc inter ſe confuſa videntur & contraria, in Commodum cedere, & optimè invicem diſpoſita Naturæ faciem adeò non deformare, ut abſolvant potiùs, & multo reddant elegantiorem.

§ 49. D'Acerio li. Ὁμοιότης γὰρ πάντως ἔσται. | Præſentia ſiquidem Futurorum tanquam Semina ſunt; quò facit & illud Solomonis in Eccleſiaſte. Eccleſ. i. 9, 10. *Quid eſt quod fuit? Ipſum quod futurum eſt. Quid eſt quod factum eſt? Ipſum quod faciendum. Nihil ſub ſole novum. Nec valet quiſquam dicere, Ecce Hoc recens eſt: Jam enim præceſſit in Sæculis, quæ fuerunt ante Nos.* Cap. iii. 15. Et alibi: *Quod factum eſt ipſum permanet, & quæ futura ſunt jam fuerunt, & Deus inſtaurat quod abiit.*

§ 51. D'Acerio liii. Καὶ οἵοισι γὰ πότοις, &c. | Sunt iſti apud Euripidem Verſiculi, quibus id agit ille, ut homunciones ridendos omnibus detеſtandoſque propinaret, qui de vitâ adeo ſunt anxii, ut iſta curent cogitentque ſola, quæ ad hanc protelandam conducunt. In *Potu* ſcilicet *ciboque & id genus cupediis* ſuperſtitioſe ſolliciti, cæterorum negligentes. Sed hæc incaſſum omnia: Inſtat enim hora & ſigno dato eundum vel invitis. Hunc utique Euripidis locum notaverat Antoninus, quò minus in vitium iſtud vitam inhoneſtè trahendi delaberetur. Vita etenim ſi venum daretur pretio, haud tanti Sapiens emendam putaret, ut turpibus adeò & ſervilibus vacaret ſemper Miniſteriis. Nos autem, ut vel Mala nobis proſint aliena, cogitemus velim, quantum in Animam impendi curæ fas ſit, cum Corpus tanto curare ſtudio plerique minime graventur.

§ 53. D'Acerio lv. Ὅτι ἔστιν ἐπιτελεῖσθαι δύνατα κατὰ τὸν κοινὸν λόγον, ἐκεῖ ὄντα θεῖα. | Ratio Communis ſive Univerſalis tantundem apud Stoicos valet, quantum ipſe Deus. Deus autem cum nequid poſſit Naturæ ſuæ contrarium, inde efficitur, quæcunque à Deo fiunt, & Utilia, & Bona eſſe omnia.

§ 55. D'Acerio lvii. Μὴ ἀφείλκυσται ἀλλότρια πράγματα. | Nobis ad agendum natis aliena facta anxiè ſcrutari minimè vacat. Ad id potius intendendus animus, ut quæ Ratio fecerit Univerſalis, ea noſtra ipſorum privata comprobet Ratio; Noſtra autem quæ fecerit privata, ut illa viciſſim Communis nulla improbet. Sed iſtis defungi Officiis Anima non poteſt, niſi & Corpori præſit, & ſuæ in omnibus Origini congruenter agat. Optimè ſanè Monitum & Antonini Philoſophiæ accommodatiſſimè.

§ 56. D'Acerio lviii. Ὡς ἀποθανούμενος δὴ καὶ μάχει τῶν βεβιωκότα, &c. | Genuina hujus Articuli Mens ſubobſcura, nî me fallit plurimum, iſthoc demum recidit. Quod, quemadmodum ſi nobis eſſet hodierno die moriendum, nihil eſſet rerum omnium quod efflagitaremus magis, quàm meliùs vivendi ut ſpatium protrahatur idem, quo nunc ſunt res noſtræ loco, agendum ſedulò. Ut ii nempe ſimus homines, qui potiſſimum eſſe volumus, quantum fieri poterit primum: & conſilia maturando, mortem quantumvis celeriter appetentem prævertamus. Quod ita tandem fiat, ſi Mundo jam mortui, Deo in poſterum vivamus uni. Huc etenim faciunt quæ olim D. Paulus, *Ita & Vos exiſtimate vos mortuos quidem eſſe peccato, viventes autem Deo, in Jeſu Chriſto Domino noſtro.* Rom. vi. 11.

§ 59. D'Acerio lxi. Ἔνδον ἡ πηγὴ τοῦ ἀγαθοῦ. | Bona ſcilicet Indoles, & Mens rectè diſpoſita, fontis ad inſtar vivi, donec haurias fluit perennis; ſin ceſſas, areſcit illicò, nec ſe diffundit ampliùs. Hæc utique Bonis operibus crebrò repetitis fovenda; quibus dum incumbimus ſtrenui excitatur indies

dies atque reficitur; ſin otioſam permittas, langueſcit protinùs, & brevi extinguitur. Imaginem rei huic ferè geminam ſacra nobis exhibuit Pagina. Ita enim de Gratiâ Divinâ Dominus ipſe Jeſus, *Fontem* illam nuncupans in humano pectore *aquæ Salientis in Vitam æternam*, Joh. iv. 14.

§ 60. D'Acer. hii. Δεῖ γὰ τὸ σῶμα πεπηγέναι, καὶ μὴ διαρρεῖσθαι | Cap. xix. 30. *Amictus Corporis, & Riſus Dentium, & Ingreſſus Hominis enuntiant de illo*, (inquit Auctor Eccleſiaſtici) Præceptum igitur utile quidem Omnibus, at Illis præſertim qui Aulæ aſſueſcunt apprimè neceſſarium, ſuis dedit hîc loci Antoninus.

§ 61. D'Acerio lxiii. Ἡ βιωτικὴ τῆ παλαιστικῆ ὁμοιοτέχνως ὅπερ τῆ ὀρχηστικῆ. | "Illis quæ jam huic adſcripſit Periochæ Gatakerus poteſt & illud accedere." Saltantem, non ad ea tantùm paratum, quæ ſibi ſunt ipſi facienda, ſed & quid ab aliis etiam ſaltantibus unà, fieri debeat, probe gnarum eſſe: Luctantem contrà, præter Animi ſolertiam, Corporis robur, & Generoſam Audaciam, nihil quo præmuniatur, aut ad pugnam paretur in promptu habere poſſe. Quæ ipſe agat non edoctus anteà, ſed è re diſcat natâ oportet. Ipſa enim Pugna anſam præbet, ictum vel effugiendo fallendi, vel ferendo fortiter perſeverandi, & utrinque & technas & Vires adverſarii reddendi irritas. Huic non multùm eſt abſimile, quod à D' Paulo accepimus, monente, quod Chriſticolis *lucta ſit non adverſus carnem & ſanguinem, ſed adverſus Imperia & Poteſtates, adverſus Mundi hujus Principes, & Spirituales malitias, quæ ſunt in ſublimi.*

§ 63. D'Acerio lxv. Πᾶσα ψυχὴ ἄκουσα στέρεται ἀληθείας | Et hoc veriſſimum ſæpius inculcat Plato. *Nemo hominum ignorat volens.* Sed vitio in ſervitutem addicti, & cæco abrepti impetu, *Malum quod nolumus, facimus* ſæpenumerò. Infelices ſcilicet, & malum eſſe neſcii. Rom. vii. *Bonum autem quod volumus non facimus*, nihil nempe minus quàm Bonum rati. Ità enim de hâc re ediſſerit D. Paulus; qui etiam Sanctis Jeſu Chriſti Sermonibus concedere recuſantes, non *Superbos tantùm & turgentes, ſed & Ignaros, & nihil Scientes notat*, 1 Tim. v. 4. Timotheum autem, ut ſe gerat erga homines iſtiuſmodi, plurimùm intereſſe alibi monet. Cùm *Servum Domini placidum eſſe oporteat, aptum ad docendum tolerantem malos, cum lenitate corripientem eos qui reſiſtunt veritati, expeturum ſcilicet, num illis aliquando daturus ſit Deus reſipiſcentiam adcognitionem veritatis*, 2 Tim. ii. 24, 25.

§ 64. D'Acerio lxvi. Ὅταν ἄν τι τύπτων δυναμένης λέγε ἑαυτῷ ὅτι πάντα ἐνδίδως. | Vide ſis, Lector, quantum in illis ſubit ſalis. Perinde enim eſt ac ſi dixiſſet, *Fateare tandem velim, te tuâ ipſius opinione victum ſuccumbere.* Hominum autem cùm neminem reperias ridiculum adeò atque mollem, quem iſta haud pudeat de ſe predicare, illos mordet, qui verbis quidem multum ab his diverſa, re autem verâ eadem planè ſe paſſos agnoſcunt.

§ 66. D'Acerio lxviii. Πόθεν ἴσμεν εἰ Τηλαύγης, ſeu Τηλαύγους Σωκράτης, &c. | En tibi Capitulum verè Aureum! in quo animi Magnitudinem, & Hominis Perfectionem ad vivum depictam conſpicere liceat, ut Allucinationi hâc in causâ nihil ampliùs ſit loci. Qui igitur ſe Magnos haberi cupiunt, hoc ſe metiantur modulo par eſt, juſto quidem illo, & ab omni adulatione perquam alieno. Hinc tandem facilè conſtabit, jure illam merito exiſtimationem adepti ſint necne, quam tamen ut ne promereatur, & adipiſcatur hominum quilibet, per ſe ſtet unum neceſſe eſt.

Ibid. Τηλαύγης, ſive Τηλαύγους | *Qu'il avoit plus de vertu, que Telauges. Num Telauge fuerit præſtantior Socrates.* Ita vertit D'Acerius, quo ductus argumento ſequentia docebunt. Ægidius (inquit) Menagius, cujus fæliciſſimis lucubrationibus plurimum debent humaniores Literæ, in ſuis ad Diogenem Laertium Obſervationibus, locum hunc mihi videtur Apolline ſecundo ſatis emandâſſe. Is enim Adjectivum *Telauges* vulgo putatum, pro Nomine habuit proprio. Quæ quidem Emendatio eò pluris apud nos eſſe debet, quòd Illi primo quem ſciam Omnium, quotquot Antonino operam dederunt ſuam, mendi aliquid hîc loci delituiſſe ſuboluit. Telauges autem iſte Philoſophus ab infimâ erat claſſe, de quo Dialogum quendam compoſuit Æſchines, *Telaugis* nomine inſignitum: Ejuſmodi tamen, ut Elogii habendus ſit an Satyræ potiùs loco, haud injuriâ ambigi poſſit. Hujus etiam meminere & Athenæus, & Libellus iſte, qui Demetrio Phalereo adſcribi vulgò ſolet.

Ibid. Μηδὲ μᾶλλον δοκίμων τινὸς ἀγροίκῳ | Alienæ tum demum aſſentamur, imò & inſervimus planè inſcitiæ, quoties præ nimis anxio hominum cuiquam vel placendi ſtudio, vel metu diſplicendi, officium prodimus, & menti noſtræ vim illatam patimur; quoties etiam Rerum humanarum momentis ducti, & Veritatis gnari, *illam tamen in Iniquitate*, uti loquitur D.Paulus, *detinemus*, Rom. i. 18.

§ 67. D'Acerio lxix. Ἡ φύσις οὐκ ἴσως συνεκέρασεν, &c. | Nam quo tandem fieri potuit pacto, ut res Incorporeæ cum Corporeis & Materialibus miſtæ coaleſcerent unà? En itaque, quod nobis omnium maximè mirum eſſe debuit; Animam ita per corpus omne diffuſam, ut ne ullum ei terminum hîc vel illîc circumſcribas loci, ſed Numinis ad inſtar præſentem ubique, permeantem, & vivificantem quicquid hujus eſt molis. Hujuſmodi verò Abſtractiones cùm inſolentes nobis ſint nimis

nimis, adeò non (uti debuit) sæpius & familiariter iteramus, ut vix demum ista posse animum inducamus credere.

Ibid. D'Acerio lxx. Λίαν ἐνδέχεται θεῖον ἄνδρα γενέσθαι, ἢ ὅσοι μισθοὶ γεγενῆσθαι | Auscultes velim Lector, Auribus Animoque pariter attentissimis. Antoninus Opinioni vulgo receptæ se fortiter opponit, quæ rumore cumprimis multo, splendore etiam & gloriâ haud vulgari, opus esse existimat, ad virum cæteris præstantiorem & verè Magnum constituendum. Potest enim, (inquit Marcus) dignus esse qui suspiciatur, etiamsi vel plebi antecellendi non sit manifestus. Error autem iste quantum abhorreat à vero, Imperator Sapiens fatetur lubens. Quin & Viros Vitæ Divinæ proximè æmulos præ cæteris latuisse compluſculos notissimum est. Sed quid Homines dicam, cùm & ipsum de industriâ latuisse Deum, qui Dominus Jesus quâ suam instituerit vitam ratione animadvertunt, universi nôrunt. Accedit, quòd Athenis etiam in mediâ illâ Altarium & Superstitionum turbâ, ne ullam quidem Vero Devotam Deo reperit D. Paulus, præter Aram illam Unam *Deo Ignoto* adscriptam, *Actor* xvii.

Ibid. D'Acerio lxxi. Μὴ ὅτι ἀπλῶπους διαλεκτικὸς ἢ φυσικὸς ἴσασι, διὰ τοῦτο ἀπογνῶσι ἢ ἀλλοθεῖς. | Nihil est quod nos pudeat, illis quæ nostrâ non sunt in potestate caruisse. Quæ verò in promptu posuit, & cordibus quasi nostris inseruit Deus, horum si nos patimur indigos & expertes vivere, id jure & probro vertendum est & vitio. Ea tamen est & Cæcitas hominum & pervicacia, ut his Parvi pensis ista intereà loci maximo habeantur pretio. Quò minùs, esse debet mirum, si quæ homines perperam præ cæteris sibi eligunt, in gravissimum illis haud rarò cesserint incommodum.

§ 68. D'Acerio lxxii. Ἀδιδάκτως διαζῆσαι, &c — Κἂν πλῆθος κατακόσιον ἄτινα βέλοντα | Opinionem istam passim irrideri notum est nimis, nec immeritò sanè; Cùm quicquid olim Animæ in se suoque Affectus Juris erat & Imperii, id omne pessundedit vitiatæ Naturæ labes, neutiquam nisi Gratiæ unius ope redintegrandum. Iste tamen Articulus & ferendis infortuniis utilis esse potest, & elegantiis atque acumine egregius optimo jure haberi.

Ibid. Τέχνης ἀνθρώπου ἢ Θεοῦ. | Istud ἢ vim disjunctivæ hîc loci obtinere nullus existimat, quocirca *De l' homme, & de Dieu Artis Humanæ & Divinæ* vertendum duxit D'Acerius: Id Antoninum velle ratus, quòd hoc etiam Deo cum Hominibus conveniat, ut Bonis Virtutis (si ità loqui fas sit) Operibus, tanquam Arti cuidam, & vitæ Instituto utrisque communi, & Ille & Isti incumbant sedulò. Hoc, alibi fusius enarratum licet, & Ideam in pauciſſimis sublimem non laudare nequeo.

§ 69. D'Acerio lxxiii. Μήτε σφύζειν, μήτε ταρχᾶν | Festinatio nimirum vel Invidi, vel Temerarii & Præcipitis indicium est Animi; Torpor itidem Ignavi & parum Cogitantis. Vide Lector, si libet, & per otium licet, quæ nos ad istos Horatii Versiculos, *Epist. 2. Lib. 1.*

——*Quod si cessas, aut strenuus anteis*
Nec tardum opperior, nec præcedentibus insto.

Modus utique inter Temeritatem & Oscitantiam servandus, & ad virtutem contendentibus, nec concitato nimis, nec inerti, sed cauto, sed [illegible], sed assiduo gradu incedendum est.

§ 72. D'Acerio lxxvi. Ὁ ἂν ἢ λογικὴ, &c. | Observatio usquequáque egregia. Animus enim ad ampliora natus quicquid nec suî simile est, nec publicæ Societati utile, id omne, quippe quod angustum nimis & jejunum, neglectui habendum sibi & fastidio, meritò existimat. Quod si Animos gens omnis humana sic inducerent suos, Proh quantum curarum inanium, quæ jam solicitos nos habent & impeditos, hæc una Cogitatio prorsùs amandaret?

§ 73. D'Acerio lxxvii. Ὅτι σὺ εὖ πεποιηκὼς ἦς, ἢ ἄλλος εὖ ποιοῦσι, τί ὅτι ζητεῖς τέλειον | "Recte Ille, at Nobis inclyta magis affulsit spes." Nec enim ob Conscientiam Boni operis tantùm, & ingentem indè profecturam animi voluptatem, ut læti & alacres benefaciamus par est; sed & illâ etiam fiduciâ freti, Deum, quod pollicitus est, abundè liberaturum fidem; Illorum nempe, quæ in occulto fecerimus, præmium se nobis affatim [illegible] propatulo redditurum, *Matth.* vi. 4.

§ 74. D'Acerio lxxviii. Οὐδὲις κέρμα ἀφελόμενος ὠφέλησε δὲ πρᾶξις κατὰ φύσιν. | Verum illud & ad rem, ut nihil suprà. Universæ etenim compagi, cujus & Nos partes sumus, quoties consulimus bene, in nostrum id ut ne recidat Commodum, neutiquam fieri potest. Hinc utique Sacræ Literæ ista appositè perquam connectunt simul, *Bene agere*, & eâdem operâ *Divites fieri in Bonis Operibus*, jubendo, 1 *Tim.* vi. 18. Rectè itaque Clemens Alexandrinus, & *Accipientes dare Beneficium, & Dantes accipere* monuit. Sed inter hominum innumeros ad Rem faciendam heu! nimiùm attentos; (Rem aliunde, imo quocunque modo faciendam,) quàm pauciſſimos reperias, qui ut hoc demum diteſcant pacto diligentem intendant operam.

In Librum Octavum.

§ 1. Καὶ τῶν περὶ τὸ ἀκριβόδοξον.] Existimationem, quam ob Philosophiæ studium adeptus erat, ancipitem nimis & periculosam jure merito suspicatur Antoninus. Aurem enim si Philautiæ insusurranti accommodâsset facilem, in fastum atq; Arrogantiam quàm proclive illi fuisset incidere? Vitium, omnibus quidem quantum uspiam est hominum incommodum & grave, Principibus verò præ cæteris exitiosum. Hunc igitur quò minùs in scopulum impingeret, viâ ab illis qui naufragium facere solent oppositâ planè, iter instituit solertissimus Gubernator. Quæ nempe de seipsis sciunt verissima, sed scitu minùs forsan jucunda, Ista Alii ut animum quantum poterit celentur suum, ne cogitantibus ægritudinem afferant, soliciti cavent; proximos utique fallere haud contenti, nisi in fucos & Sibi faciendos ingentem impendant operam. Marcus contrà, Philosophus ut is meritò habeatur, æquum esse negat; ut sit autem reverà Philosophus ne ullo prorsus fieri posse modo fatetur. Siquidem his tantùm is jure debetur honos, qui totum vitæ spatium, & omne animi studium in unam erogant Virtutem. Quæ cum Otiosis contingant solis, ipsum utique à Philosophiâ perquam abesse procul, ad quam seriùs quàm par erat animum adjecerat suum; & ex quo adjecisset gravissima Reipublicæ Negotia, & nunquam non importunæ curæ, ab illo invitum abstraxissent studio, & quò minùs ad istam adspirare laudem possit, etiamdum pergant prohibere. Hanc itaque aliis, quibus eam promereri vacaverit, concedendum potiùs; Contemplationes operosiores, quæ hominem sibi vindicant integrum amandandum procul statuit; Sarcinam ut ita tandem in brevius compendium colligeret, & quod per otium possit id saltem effectum daret. Naturæ, scilicet, & rectæ Rationi obsequendo, affectus sub jugum animo mittendo, Bonum agendo quàm poterit strenuè, Malum religiosissime devitando, Divinæ denique Voluntati in omnibus se suaque permittendo. Is etenim veræ Philosophiæ finis est ultimus, & nostrî cuilibet, præ animi Impotentiâ modo ne defuerimus officio, demum assequendus. En tibi, Lector, quo redeat hujus Capituli Summa. Egregium sat scio agnoscis, fac sis tibi præstes & Utile. Nam nec parum se profeciisse sciat, quisquis Antonini exemplo edoctus, se penitus perspectum habere, &, sibi haud iniquus Judex, rectam de Virtutibus & Vitiis, Dotibus & Defectibus animi sui, sententiam dicere poterit.

Ibid. Πεπείρασαι γὰρ καὶ πόνα πολυτελῆ.] Habet & Salomonem in Ecclesiaste suo hoc itidem confitentem. Fælicitatem verò si tanto quæsitam impendio & labore Reges & Potentissimi & Sapientissimi non erant assequendo, Ubinam tandem loci Idiotæ, quibus angustior multò & Mens & Res est, id se Thesauri reperturos speraverint?

Ibid. Οὐκ ἐν Συλλογισμοῖς.] Nam quo potuit hoc fieri pacto? Syllogismus, (Ars nempe ratiocinandi omnis) non est ipse Finis, sed Mediis tantùm annumerandus, quibus ad finem contenditur. In illo igitur, ut summum Bonum ponatur, imò ut in illo quis positum existimet, adeo est à ratione alienum, ut nihil magis. Atque isthoc sane ad vanitatem Sciolorum redarguendam, haud indignum judicavi, quod hîc obiter monerem.

§ 2. Καὶ ἐφέστηκεν πρᾶξιν ἑκάστῳ σαυτὸν, πῶς μοι αὐτὴ ἔχει;] Huic si ut par est obtemperatum esset Regulæ, Honores & Famam ambientium vanis simul & solicitis conatibus aliquis saltem poneretur Modus. Heus etenim; quò festinas Bone Vir? aut quid illud est rei, cui vehementi adeo contentione inhias? Quod enim jam agis, si hominis sit Liberi & Sapientis Officium, nihil in eo desideratur ultrà: Quorsum igitur Operis Boni Conscientiâ haud contentus, inanem tibi Laudis umbram, & popularem admirationem mercedis loco quæras?

Ibid. Ἰσοτίμως θεῷ.] Bona facere indesinenter suæ Naturæ vi, & Malum in se admittere non posse, Deo competunt soli, & semper. Hominum autem quisquis huic Universæ Virtutis legi obsequitur, ad Dei exemplum animum is moresque compositit suos. Id unum atque idem agit, sed conatu minùs fœlici: Eodem tendit loci, sed secutus longè, & passibus infinitum quantum haud æquis. His enim geminum quid Antoninum & antehac submonuisse memini, ubi Sapientem eâdem cum Deo in arte versatum depinxerat.

§ 3. Ἀλέξανδρος ὁ καὶ Γάϊος, καὶ Πομπήϊος ὁ περὶ Διογένη καὶ Ἡράκλειτον, καὶ Σωκράτην;] Articulus is Magnorum titulos nimium quantum minuit deprimitque, dum Imperatorum quos unquam viderat hominum vita Invictissimos Celeberrimosque,

rimoſque, Philoſophorum Ternioni pleriſque olim habitorum ludibrio & deſpicatui, non componere ſolum, ſed & poſtputare nullus dubitat. Quin & illud etiam, ſi rationes rectè ſubducantur, de regali Gloriâ haud parum detrahere cenſendum, quòd hanc ſententiam haud aliquis de infimâ tuſerit plebe, ſed Antoninus ipſe Imperator Maximus, cui cognita adeò eſt, & penitùs perſpecta Cauſa, ut ad alium quemvis Judicem nefas ſit provocare.

§ 5. Ἀντικείσθω. | Principibus id peraquam eſt familiare, ut ad diſſimulandum ingenioſiſſimi ad omnia ſe tempora atque ingenia comparent, nec quo ſint in quenquam animo certis patefaciant indiciis. Haud inſcitè Calchas in Iliad. primo.

Κρείσσων γὰρ βασιλὴς ὅτε χώεται ἀνδρὶ χέρηϊ
Εἴ περ γάρ τε χόλον γε καὶ αὐτῆμαρ κατάπεψη
Ἀλλά γε καὶ μετόπισθεν ἔχει κότον ὄφρα τελέσσῃ
Ἐν σθήθεσσιν ἑοῖσιν. ——

Rex etenim ſævam ad tempus ſi decoquat iram,
Fortior, at memori manet atrox mente ſimultas,
Geſtitque ingentem miſeris infligere cladem.

§ 6. Τὰ ὅλα οὐσία εἰκῇ μεταθήσει. | Ad Naturam uſque adeò haud ineptè tranſtuleris, quod Fortunæ olim adſcripſerat Horatius,

Hinc apicem rapax
Fortuna cum ſtridore acuto
Suſtulit, hic poſuiſſe gaudet. Od. xxxiv. Lib. 1.

§ 20. Καταφρονῶ ἢ ὑπερόπτου. | Hoc inter Imaginem & Rem cui componitur permagnum intereſt, quòd ſæpiùs deflectat. Pila, & præter mittentis mentem decidat; Nobis autem Omnia ex animo diſponentis eveniunt, nec niſi divino in terram delapſi ſumus Conſilio.

§ 21. D'Acer. xxii. Οὐδὲ αὐτὸς τις ἑαυτῷ. | Haud inficetum iſthoc. Ex illis, qui Encomiis nos cumulant ampliſſimis, vix unum & alterum reperias, qui ſibi vel conſtet, vel fidem habeat: Animum adeò aut in horas mutant, aut in nos ſimulant pronum, ad unum ferè omnes. Laudes utique, quibus ſe invicem plerique cohoneſtare ſolent, confictæ prorſus ſunt, & deditâ operâ excogitatæ. Sive ut in eo ne videantur deficere, quod Decôri & Urbanitatis ratio poſtulat; ſive adulationi turpiſſimæ, quæ jam ubique locorum inolevit, ut ipſi etiam gerant morem; ſeu denique, quoniam de illis, quos prolixè adeo demereri ſtudent, falſâ honoris atque officii ſpecie lætatis aliquid ſe ſperent Commodi capturos. Iſta recolens, laudem & magnopere ne expetat Animus, aut adipiſcendæ incumbat totus, quin & ob adeptam ne tibi turgeat, aut ſeſe efferat inſolentior, minùm ni valent efficere.

§ 22. D'Acer. xxiv. Δικαίως ταῦτα πάσχεις. | Seſe pro More alloquitur, nupero quodam commotus infortunio. Id jure fatetur obveniſſe, quo moræ inhoneſtæ, animique ignavi lueret Supplicium. Melius utique cum illo actum eſſet, ſi nihil cunctatus ſtrenuam virtuti navâſſet operam, idque egiſſet unum, ut Vir Bonus, & in omni quantum poterat genere perfectior, indies evaderet. Illud cum voluit minùs, hoc quicquid erat Incommodi calcaris loco adhibitum; ſive ut inerti acceleraret gradum, ſive ut modicis contentum Virtutum incrementis ad majora tentanda ſtimularet, moneretque in hoc ſemper progrediendum Studio, & mediocritatem otioſam ſemper damnandam. Nam & huc facit illud D. Hieronymi notiſſimum. *Perfectum eſſe nolle, delinquere eſt.*

§ 25. D'Acer. xxvii. Λούκιλλα Οὐῆρον. | Lucillam dicit, filiam nempe ſuam, quam Imperatori Vero nuptum ipſe collocaverat. Jam verò, plurima, quæ inter has Animadverſiones occurrunt, ab Antonino jam annis grandiori, & Vitæ ſpatio prope decurſo, conſcripta, ſunt quidem alia quæ non obſcurè innuant; ſed locus iſthic per ſe manifeſtò ſatis evincit.

Ibid. En tibi Iter, quod Virorum, etiam famâ celeberrimorum, Nomina ad oblivionem affectare ſolent. Memoriâ exoleſcunt paulatim, donec tandem in meras devergant fabulas, quibus nec fidem habeant poſteri, nec operæ ducturi ſint pretium perlegendis incumbere.

§ 26. D'Acer. xxviii. Ὑφέρπυσόν σεαυτὸν ποιῆσαι τὰ ἴδια ἀνθρώπου. | Si vis igitur quidnam Hominis ſis, dignoſcere, brevi id fieri poterit compendio. Hoc ſcilicet Examine accuratiùs inſtituto, num illam ab Antonino laudatam, an non huic potius contrariam percipere voluptatem geſtias; & harum in utrâ ſummam vivendi fælicitatem colloces.

§ 28. D'Acer. xxx. Πάντα γὰρ κεῖται, ἢ ὑφὲν, ἢ ὄρεξις, ἢ ἴνκλισις ἔνδον. | Vera quidem ſunt iſta, ſi ad literam & ſenſu abſtractiori accipias; ſed longè jam ſecus nobiſcum agitur. Ex quo enim Peccato in Servitutem ſe genus addixit humanum, adeò non rerum Externarum potiti ſumus imperio, ut ne Internæ quidem ſint noſtri penitùs arbitrii. Nec igitur, quin Externæ vim inferant affectibus, atque animi tranquillitatem in ultimum ſubinde diſcrimen adigant, prohibere poſſumus.

§ 30. D'Acer. xxxii. Λαλεῖν ἢ ἐν συγκλήτῳ ἢ πρὸς πάντας, &c. | Ornatum dicendi genus Stoicorum familia nullius omnino duxit pretii; Socratem nimirum ſecuta, qui id non ſolùm eſt aſpernatus, ſed ne ferendum quidem exiſtimabat. Iſtud genus ornatum dico, quod id unum curat, cultæ ut ſit inprimis & compta oratio, aures animoſque audientium ſuis illecebris quò captet oblectetque magis. Quæ quidem Venuſtas elaborata adeò atque exquiſita, ut quod res eſt dicam, à depravato hominum

hominum more atque ingenio profecta est omnis. Si etenim ii essemus, quibus esse nobis decuit, id demum ageremus, Veritas ut se nudam nobis & genuinam daret; & de furtivis coloribus parùm solliciti, in argumentis essemus toti; Auditores vero quod attinet, hoc uno contenti, ut nec fucum illis, nec stomachum aut nauseam faciamus; Voluptatem interea loci, quæ magno sæpius illorum percipitur damno, dedità potius operâ commovere detrectantes. En Sermonem verè virilem, quem Antoninus *Sanum*, quem Socrates *Animorum Medicum* haud injuriâ nuncupandum censuit. Sed nobis in sequiorem partem omnia. Animis auditorum non tam instituendis, quam ducendis, opera intenditur. Cui & ipsi etiam audientes vicissim famulantur fraudi, non tàm Veritatis, ut sapientiores fiant, quàm Verborum elegantiæ, ut vanâ lactentur voluptate, avidi. Quin Scientiam Arithmeticam & Geometricam, si quid affectibus illîc nostris reliquum esset loci (quibus in Vero & falso dijudicando restat plurimum,) dudum nil dubito nobis turpissime vitiatam dedisse mus; nec vel ipsæ Quantitatis & Numeri rationes humano generi manssissent integræ.

§ 35. D'Acer. xxxvii. Ὥσπερ τὰς ἄλλας δωρεὰς ἕκαστοι ἤδη λογικῶν ἐλάβομεν, &c. | Egregium illud; Deum nobis facultates suas ferè omnes impertitum, Naturam scilicet Spiritualem, Vitam Immortalem, aliasque præterea complures; (Quanquam nec illud *ferè* abs re adjecit, cùm nec eandem Divinam Essentiam, aut immensas donaverit Perfectiones) Sed hanc cum primis utilem & verè nobilem indulsit prærogativam, quæ nostræ reniruntur virtuti, in ejus ut usum atque commodum circumvertere valeamus omnia: Eò utique Opt. Max. Deo simillimi, qui etiam Pessima novit Bene vertere; quæque Voluntati ejus videntur obstare maximè, ità tandem in Fatis disponere, ut ad id quidem quod voluit feliciùs & citiùs expediendum, haud parum conferant momenti.

§ 36. D'Acer. xxxviii. Τοῦτο δὲ καταμικρύνεται | Præsens enim in hoc temporis puncto continetur. Nobis quidem Magnum quid aut reformidandum ideò visum, quia non seorsim, sed cum Præterito & Futuro conjunctum cogitetur, & alienâ mole turgescat.

§ 37. D'Acer. xxxix. Μήπω νῦν ἐφαλλόμενος τῇ τῶν κυείν σωρῷ Πάνδειρα ἢ Πέργαμος. | "De Textu emendando Gatakerus, de Re ipsâ quæ sequuntur D'Acerius". Inter Honores Regibus vitâ functis delatos, is est in primus habitus, quòd Amici & Familiares ad horum tumulos concederent frequentes, noctes illîc dieisque contererent, & in lachrymas effusi Principem demortuum, & sortem deplorarent suam. Studium id genus inutile, & Superstitiosum nimis cultum, notat hîc loci Antoninus. Id autem præsertim in animo habuit, istos honores magni pendere, & ob illos olim defunctis persolvendos efferre sese interea, ut quàm ineptum atque absurdum sit Principes commonefaceret. Nec enim illos quæ ad tumulum fiunt sensuros; ut possent autem sentire, & minimum quantam inde percipere voluptatem, at Quidnam obsecro hominum sunt, qui mortuos tanto prosequuntur Studio? Nonne & ipsi mox morituri; qui nec istis erunt brevî persolvendis ampliùs? Quocunque igitur te vertas, rem vides speciosam forsan, sed miseram reverà, & vanam prorsus. Hæc, quantum ego conjicio, voluit Marcus in Articulo cum primis venusto.

§ 38. D'Acer. xl. Οἱ δόξαντες ὀξὺ βλέπειν. | Plurimi ubique ferè occurrunt, qui acuminis sibi laudem, & ingenium minimè vulgare vindicant; seipsos interim hoc demum pacto gravissimâ affectos contumeliâ nescii. Cui autem acuminis istud cedit Bono, aut quî tandem judicandi, ut peritis decet, se præbent manifestos? utinam sane ista se haud ità compararent Ingenia, ut, cùm in hac Acuminis sui existimatione hallucinentur maximè, tum demum & excusatissimos homines & fæliciſſimos dixeris.

§ 41. D'Acer. xliii. Ὅταν γλίπτου σφαῖρος, κυλοτερὴς μένε. | Geminum hunc apud Horatium videre est, cujus Vir sapiens & Liber perhibetur

— *In seipso totus teres atque rotundus,*
Externi ne quid valeat per lævæ morari.
Serm. Lib ii. Sat. vii.

§ 42. D'Acer. xliv. Οὐκ εἰμὶ ἄξιος ἐμαυτὸν λυπῆν. | Articulus Verbis quidem exiguus, Sensûs autem prægnantissimus. Ità mirum ni seipsum alloquitur Marcus, male de se meritis succensens, aut difficili quodam implicitus negotio, cum animi impetum vix adhuc esset sustinendo. Nos itidem simili laborantes morbo ægritudinem pari ratione levare fas est. Adeon' esse insanum quenquam aut vecordem, ut dum cæteris omnibus obsequi studet sedulus, sibi durus uni, animum excruciet suum; & suis ex incommodis aliena quærat commoda!

§ 44. D'Acer. xlvi. Τοῦτον ἰδὲ τὸν χρόνον σαυτῷ χάρισαι. | Id monet jam Marcus, quod olim sibi precatus est Horatius

— *Ne fluitet dubiæ spe pendulus horæ.*
Lib. i. Epist. xviii.

Sed quod unum potuit, sibi exemplo largiatur, Bono, dum in manibus est, fruendo. Hominum enim plerique, ut est inscitia, quæ adsunt pro istis quæ nondum sunt prorsus scientes prudentes commutare non gravantur.

Ibid. Οὐ λογίζωται ὅτι ἄλλοι τοιοῦτοι μέλλουσιν ἐκεῖνοι ἔσεσθαι, οἷοι εἰσὶν οὗτοι οὓς βαρεῖται. | Argumentatio subtilior sane paulò, sed solidis nihilominùs

rationum fundamentis innixa. Rem enim si quis æquâ perpendat lance, animo nimirum à Cupiditate, & Commodi ratione libero, quî tandem te turpiùs illusum dederis, quàm si famam & plausus populares affectes, rumusculos præsertim posthumos, si quàm poteris vehementissimo aucupere Studio. Nonne Homines unde ista tibi polliceris, & ignoti sunt, & nondum in lucem editi, tum & imperiti, & nihili prorsus, quos si nôsse tibi contigisset, nec tute æstimare, nedum sufferre posses? Infandum quantum hoc à rectâ ratione abhorreat, & quod vel secum adeò pugnet, ut rem omnium absurdissimam nec verbis expedire, nec cogitatione assequi hominum quisquam valeat.

§ 45, D'Acer. xlviii. Ἄρα τοῦτο ἄξιον, ἵνα δι' αὐτὸ κακῶς μου ἔχῃ ψυχή. | Siquis adeò esset semper compos suî, ut de singulis examen illud accuratiùs instituere posset, nihil apud nos tanti futurum arbitror, ob quod mens nostra se habeat malè. Pluris enim hoc est externa facere, quorum vel quæ maxima, vel quæ gravissima vulgò existimari solent, quoties nobis obtingunt, si animus ignavior paulò cedat locum, atque herbam porrigat, jure quidem merito rogitemus indignabundi

Cui tantum de Te licuit?

§ 47. D'Acer. l. Ἀνθ' ἧν ὀκ ἔξ ζῆν ἐυμφόρως, ἢ κ ὁ ἐνεργῶν ἀποθνήσκει, &c. | En quod illis reponas, qui se solent in risum vertere, cum isto vehementioris animi Impetûs proposito, *Nec vivere mihi est cordi, id ne fiat.* Excedas igitur è vitâ, sed æquo fac excedas animo, eodem utique quo, si omnia ex voto processissent, esses usus. Quod posteà adjecit, Viro vel Christiano dignissimum est. Hanc Antonini mentèm fuisse nullus dubito, quam tamen Interpretes minùs assecuti locum nobis fœdè mutilatum dederunt. Id quod idoneis etiam argumentis evincere nobis esset in promptu, si Criticam in præsens provinciam ornandam suscepissemus.

§ 50. D'Acer. liii. Σίκυον πικρὸν· ἄφες. βάτος ἐν τῇ ὁδῷ· ἄκανθον. | Id Antonino erat curæ, ut in illorum ne impingeret inscitiam, qui omnia, quorum Commoditates ipsi non habent compertas, damnare confestim nulli dubitant; *Quamobrem ista in mundo?* rogitantes. Jam verò ne tempus in eo tereret, ut cui quodque Bono sit, ostendat; quod & sibi operosum nimis, & Lectori gravissimo fuisset tædio, satis id habuit monstrare; Quòd, quæ nobis aut incommoda videntur sæpiùs, aut supervacua, naturæ tamen ex usu esse maximo; Eamque his instructam, illa demum in lucem proferre, quorum & elegantiam meritò demiramur, & utilitatem inde haud mediocrem percipimus. Scitum sane habes Articulum, Viro & Probo imprimis & Philosopho undique consentaneum.

Ibid. Ἀρκεῖται ἐν κ χάρᾳ τῇ ἑαυτῆς, κ πόμπη τῆ ἰδίᾳ. | Pulchrè dictum. Natura scilicet in & per Materiam operatur solam. Artificis utique locum nacta; Formæ igitur tantùm illius ab arbitrio pendent; Materiam igitur si dempseris, rerum ne minimam quidem effingere valet Natura. Hinc ergo Dei & Naturæ vires inter se quodammodo secernere discas; & aliqualem saltem, minùs perfectam licet, Mundi de nihilo creati Ideam animo concipere. Dei id opificium unius esse potuisse, citrà, & suprà naturam agentis; vel hoc Capitulum efficiet. Sed ista quæ captum exuperant nostrum, satius est ut Fidei deputentur omnia.

§ 52. D'Acerio lvi. Ὁ μὲν μὴ εἰδὼς ὅπου ἐστὶ κόσμος, οὐκ οἶδεν ὅστις ἐστίν. | Quenquamne hominum rudem adeo & vecordem esse, ut an Mundus sit nesciat! Elementa scilicet, Terra, Cœlum, cæteráque quibus compages hæc pulcherrima conficitur sensûs fugere non possunt. Sed longè aliud voluit Antoninus. Scit nempe Mundum esse Is unus, qui, Unde fuerit, à Quo formatus olim ac dispositus, Cui denique sit etiamdum curæ, necnon & Quo communi partes ejus connectantur vinculo, Quem denique in hoc universo locum is ipse sortitus fuerit, & ad Quid operis à Naturâ constituatur, capit cogitatque. Duplex enim ista notitia, quâ & Mundum noscis & Teipsum, ità cohæret simul, ut hâc parte demptâ, illius etiam ut expers sis necesse est. Venusta quidem illa, & sani consilii plena.

Ibid. Τὶς ἂν φαίνεται σοι ὁ τὸν πλησίον κρατύνων ἔτι μένων, &c. | An quisquam est Lectorum, qui dum anteceſsis inhæreret, eo demum perventurum speraverit Antoninum? Conclusionem improvisam forsan, sed quâ nihil aut solidum magis, aut acutum dixeris. Nam nec vulgari sæpè aliàs usûs artificio, hanc quasi Sibi peculiarem is laudem vindicat, ejusmodi Veritates notissimis exsculpendi principiis, quas procul à conspectu latitantes nonnisi oculatissimus quisque cogitando assequi potuisset.

§ 54. D'Acer. lviii. Μηκέτι μόνον συμπνεῖν τῷ περιέχοντι ἄνεμι, ἀλλὰ ἤδη κ συμφρονεῖν τῷ περιέχοντι πάντα νοΐ. | Habet etiam & Suum Anima humana Cœlum natale, purum illud inprimis, & morbis ejus magis aptum levandis, quàm quòd solent corporibus ægrotis præscribere Medici. Et nobiscum sane actum esset optimè, si ægris ad illud pari confugeretur Studio, quo de salute anxii ad hoc maturare satagunt.

§ 55. D'Acer. lix. Γενικῶς μὲν ἡ κακία οὐδὲν βλάπτει τὸν κόσμον. | Malitia ut Mundo obiit generatim, fieri neutiquam potest; quippe quæ per se ne existit quidem, naturam Accidentis tantùm nacta, & proinde Animæ dum adhæreat nostræ, illam unam Malo afficit. Quin & ipsa eò tantùm usque afficitur malo Anima, donec istam expuere

Miseriam,

Miseriam, & periculo expedire sese præ Ignaviâ aut Impotentiâ cessaverit suâ. Hujus autem Articuli veritatem evicit Epictetus, & rei Imagine ad vivum depictâ rem illustravit. Ὥσπερ οὖν ἐκεῖνος (φησὶν) ὁ πλάσας οὐδὲν τὸ ἁμαρτάνειν, ἵνα τοῦτο μὴ γένηται, οὐ πέφυκε τοῦτο ἐν κόσμῳ γίνεσθαι. *Quemadmodum* (inquit) *aberrandi causâ meta non ponitur, sic nec Mali Natura in Mundo exstitit.* Cujus Argumenti vis huc demum recidit. Positô, quòd Malum revera existat, sequeretur, metæ id vicem nancisci, apud istos qui in se ultrò admittunt; sed Contrarium liquet; id nempe quotquot usquam sunt hominum summo conari Studio, ut Malum deviteut. Nemo est enim, qui Malum sibi vult, aut animum ad malè agendum qui dedirâ instituit operâ. Istud igitur quoties quemvis affectare contingat, non id est Malum quà Malum animo amplecti, sed Malum sub falsâ Boni specie latitans. Meta utique, ad quam intereà loci contenditur, nonnisi illud speciosum est & falsò creditum Bonum. Hæc igitur cùm ita se habeant, (quæ quin ita habeant sese dubio non est locus) si Malum omninò existeret, eò demum existere dixerimus, quò illud homines defugerent. Quod tantundem est, ac si idcircò dixeris existere, ut ne existat prorsùs. Eò etenim tandem ut deveniatur necesse est, & in istud impingas ineptiæ omnium absurdissimæ, Metam ideò poni, ne Metæ sit loco. Oculos scilicet animosque de præmio decertantium, ne ad se attrahat; quòd si forsan attraxerit, at hoc idcircò fieri tantùm, non quò attingant demum, sed ab isto ut quam poterunt longissimè aberrent scopo.

Ench. cap. xxxiv.

§ 56. D'Acer. lx. Τῷ ἐμῷ προαιρετικῷ τὸ τοῦ πλησίον προαιρετικὸν ἐπίσης ἀδιάφορόν ἐστιν, &c. | Liberum Arbitrium, cujus ope vel ad bonum se, vel ad malum comparent, omnibus ex æquo dispertita est Natura. Ad hoc autem vel illud eligendum nihilo magis ex eo definitur animus meus, quòd vicinus jam idem elegerit. Vis enim ista esset & necessitas, cui cum Arbitrii Libertate nequaquam convenire poterit. Hinc sequitur, Alium quemlibet, Vir Bonus, aut Malus, Fælix aut Infelix ut ipse sim, neutiquam posse præstare. Ab illius sane monitis & Exemplo mihi profici poterit plurimùm, sive his edoctus ad Bona me sentiam stimulatum acriùs; sive, si is minus rectè vixerit, quæ in illius vitâ displicent, ut in meâ emendanda curem sedulò: Potest etiam fieri, ut alieni tactus vitii contagio, ad illius facinora evadam audacior; Atquî Mores meos nec in melius hoc pacto, nec in deterius mutare queam, quin ipse propriæ voluntatis assensum præbuerim priùs. Nihil est utique quod alios incusemus, aut vicem doleamus nostram; quorsum enim tristes incassum jactentur querimoniæ, cùm, ut Seneca rectè monet, *Bona loco res humanæ sunt, quòd nemo nisi vitio suo miser est.*

§ 57. D'Acer. lxi. Ὁ Ἥλιος καταυγάζων δοκεῖ καὶ πάντῃ μηχανᾶται, ἵνα φῶς ἐκπέμψῃ. Antoninus hîc loci, Imagine perquam eleganti adhibitâ, Animæ nobis naturam, & operandi morem delineat; sua quî debeat obire munia, & alios ad Sapientiam instituere, luculenter ejusdem imaginis ope docet. Soli utique similis illa, qui dum objecta sibi corpora illustrat, suo nativo lumine, nec ista impertit, nec seipsum spoliat. Lucem diffundit quidem, aeris quaqua versum ambientis ministerio usus, sed quicquid interim de proprio est, id omne sibi integrum asservat. Radii etiam solidis quoties & opacis obvenerint corporibus, non pereunt prorsus, & incassum emittuntur, sed cursu tantum leviter immutato, descriptoque Reflexionis, quem nuncupant, Angulo, isti qui Incidentiæ dicitur æquali, lucem hoc coacti diverticulo aliò tantùm deferunt suam. Ita nempe ut & nostra se componat Anima fas est. Alius ut dum facem præfert, aut lumen de lumine accendit suo, ab Origine Cœlesti ne divelli se patiatur: Ne denique concidat extemplo, aut frustrà se esse suspicetur, quoties illi, quod diffundere gestit, lumini obsistitur. Sed vim & repulsam sustineat fortis, quodque Iste noluit Homo, in alterum potius, qui capiendo sit magis, deflectat Beneficium. Nec enim qui nostris conatibus reluctantur contrà, animum vero afficere damno magis queant, quàm corpus opacum Solem aut lumine exuere, aut inertem reddere. Id nempe sibi obest soli; quod dum alieno opponit sese officio, Autori quidem nihil detrahit, sibi verò, oblatâ privato luce, & in tenebris adhuc manenti, efficit plurimùm. Huc demum redit Argumentum à Sole petitum. His animum si advertas sedulò, obfirmata inter disputandum pertinacia, Adversariorum acrimoniæ, & impetus cedere nescii, minùs te urent male; Dum omnia hæc æquo ferens animo, quæ Huic forsan incassum cesserunt Rationes, Illius in usum melioribus auspiciis transferendas curaveris. De ipsâ Similitudine hoc unum restat monendum; Solem nempe, non nisi per motum aëra lumen corporibus suffundere, nec absque isto Medio in nos agere posse; Mentem verò humanam lumen suum vi suâpte dispertiri, nec illi aliquo opus esse Medio, quod agenti sit adjumento. Animam itaque non tàm Soli, quàm ipsi Deo similem, hâc in causâ jure meritissimo prædicaveris.

Ibid. Ἡ δὲ χύσις αὐτῶν πῶς ἐστιν. | Ex his conjicere est, quid Antoninus de Lucis Radiis senserit. Utique nihil aliud, quàm fila quædam tenuiora, & genuinam solis Substantiam in longum extensam radios credidisse. Nec mirum, cùm qui ab istâ erant Schola Philosophi, Rerum Physica-

sum Imperiti nimis, lumen Primum à Secundario dignoscere nulli calluerint. Pastes dicæ Corporis Lucidi, quod Fontis vicæ fungitur, ab isto lumine, quod rivorum instar, in corpora objecta inde defluxit. Potest tamen & huic Imperatoris Ideæ benignior adhiberi Interpretatio, si de Materiâ tantùm circa Solem agitatâ locutum dixeris, quæ semper, nervi instar tensi, prompta & ad impressiones quasvis apta, actionem à Sole inceptam pergit porrò transmittere, & quos ipse primus ciebat motus, ex omni parte producere.

§ 60. D'Acer. lxiv. Ἄλλος βίλος, ἄλλος τὸς φίλους. | Avidam nimis & præcocem animi festinationem hic loci damnat, Sapientiæ studiosis inter agendum perquam solennem. Dum enim ad Scopum, Jaculi instar, rectà contendunt, præ intempestivâ acceleratione implicant se sæpe, & impediunt magis; & viam ad metam quò moliuntur vehementiùs, eò ab istâ longiùs abscedunt. Sagittæ quidem est ad scopum quò dirigitur directo tramite collineare, nec ab istâ deflectitur lineâ, nisi quatenus à suo aberrat scopo. Sed menti nostræ nec eandem insistere viam licet, nec, si liceret, expedit. Omnia illi sedulò indaganda, nec illud de quo quæritur unum, sed & alia huic similia & cognata perpendenda; sic nisi multis diverticulis, & longis ambagibus verum assequi non potes, si res perspectas habere penitus animus tibi sit. Iste Motus interea Mentis nostræ perinde congruus, & pro recto habendus, ac ille quem Sagittæ familiarem novimus. Tantundem enim efficit; dum ad metam accedit propiùs, etiamsi ab illâ declinare videatur. Insigne hujus articuli exemplum ipsum habes Platonem. Is inter Dialogos multis & prolixis adeò digressionibus indulget, ut ab Incepto non raro excurrere prorsus, imò Propositi vel oblitus videatur; Cordato tamen Lectori & volupi est sæpiùs animadvertere, & mirari simul contingit, quàm egregio tandem artificio, qui divagantis, imò incogitantis ferè speciem præ se diu tulerat, omnia ad rem perducat; & quæ tamerè confusa eras suspicatus, ea demum ut demonstrationis vim habeant simul sumpta, [illegible] dem efficiat. Quin & id adjicere nullus [illegible] quissis ista, quæ Platonis parùm [illegible] æstimare solitus, aut missa fece[illegible] dicto ore [illegible] posuerit; il[illegible] de legendi tantùm Platone, sed & de argumentorum edendi vi, & rei certitudine haud parum detracturum.

§ 61. D'Acer. lxv. Εἰσὶν οἱ ἐς τὸ ἡγεμονικὸν ἐμπίπτουσι, &c. | Præceptum universis utile, sed Principibus apprime necessarium; qui & præ immensâ ferè Potentiâ nihil non possunt, & summo abuti imperio nimium sunt prochives. His, inquam, quò magis pollent eò expedit magis ut aurem animumque dum præbent omnibus facilem, nè temerè tamen vel cuiquam adhibeant fidem, vel de quoquam judicium ferant. Nam nec illis esse satis debet, si quæ vel dixerint vel fecerint Sui, habeant comperta, nisi & ingenium cujusque habeant perspectum, & quo ista dicta & facta fuerint animo, itidem intelligant. Huc, ni fallor, facit Prius hujus Articuli Membrum. Ad Posterius quod attinet, Fraudem illud & simulationem astutam, tàm mores & Actiones externas, quàm Affectus & Cogitationes animi vitiantem, amandandam procul jubet. Ista dico omnia, quæ Civilis (quam vocant) Prudentia, & Reipublicæ melius administrandæ Commoditates in Virtutem quidem censum adscisscere non verentur. Sed Scientia tamen Moralis & Divina Veritas, (à quibus id omnium abhorret maximè, ut aut quâvis de causâ, vel alienam induas speciem, vel rem quamlibet, vicio contaminet,) Vulpinas nihilominus versutias, & culpæ postulant gravissimæ, & summo notant odio & vituperio dignas.

In

In Librum Nonum.

§ 1. Ἀδικῶν δόκει. | Dogma verissimum, idemque scitu adeò necessarium, ut ejus ne Ethnicos quidem ignaros voluerit Deus. Proximus igitur, sive à te malè audiat, sive opis afflictus indigeat tuæ, quam tamen conferre possis: Sive Aliis bonus, at Tibi nequam ipsi, aut nec Tui tantùm sed & alieni prodigus fueris; si Tempus denique & Talenta fidei commissa tuæ, vel malè absumpta, vel otiosa prorsus Spem Domini fefellerint; Pietatis te scias, perinde ac Justitiæ læsæ obstrictum crimine. At quantò rectius, (quod nostrî nos ut pudeat in causâ esse debet) de his Antoninus, quàm Christianorum multò pars maxima; qui istis parùm habitis pensi in Deum hoc pacto peccari non animum advertunt?

Ibid. Ὁ ἢ ἄκων ἁμαρτάνων ἀσεβεῖ. | Cogita quantum à Marco iterum nos distemus intervallo; qui, reum impietatis dum is vel Involuntarium peragit mendacium, æquiores nos vel Voluntario præstare, & Spectosas quantum possumus excusationes comminisci, (Indignum dictu) haud erubescimus.

Ibid. Μάχεται δὲ ὁ ὅλη παρασκευὴ τοῖς ἀληθέσι φαινόμενος πᾶς ἑαυτόν. | Plena sensûs omnia, nec vel unica vox occurrit, quæ suo pondere destituatur. Hoc utique vult Antoninus: Liberum Arbitrium supernè dono datum esse, necnon & idoneam Verum à Falso secernendi Facultatem, ejusmodi saltem, quæ æternas Veritatis rationes & regulas dignoscendo satis esset. Has autem à Deo fundamenti vice positas, aut facis instar in omni accensas pectore, ut illarum ope ad majora & difficiliora progredi valeamus. Hinc sequitur, Hominum Ignorantiam pro Voluntariâ duci, & vitio illis verti debere; per ipsos siquidem quòd ignorent stetit, qui Scientiæ media & adjumenta Naturæ suffecta, neglectui habuerunt. Quorum utique spretorum & effectus, & supplicium est Animus in posterum occæcatus; ut mendacium à veritate nequeat amplius internoscere. Vide sis, Lector, quantum Scientiæ vel ex hoc uno Dogmate se præbeat eliciendum, quantumque quod demirere divinæ Veritatis in Philosopho Paginæ Sacræ rudi effulserit.

Ibid. Ἀνάγκη γὰρ τὸν τοῦτον μέμφεσθαι πολλάκις τῇ κοινῇ φύσει. | In hunc impegit scopulum Psaltes, à Naufragii periculo non prius liberatus, quàm ad Sacra confugisset, & qui pios impiosque maneat exitus, animo ferò recoluisset. *Mei* (inquit) *pene moti sunt pedes, pene effusi sunt gressus mei. Quia zelavi super iniquos, pacem peccatorum videns, &c. Donec intrem in Sanctuarium Domini, & intelligam in novissimis eorum.* Psal. 73.

Ibid. Συλλελόγισαί πάλαι λόγους τοῦ ἐναντίου. | Nihil enim nisi prævisum & certis præstitutum legibus evenire fassi sunt Stoici, siquidem Deum & præsensisse, & animo quasi effinxisse non futura tantùm, sed & possibilia omnia illis visum est. Primaria verò ista & Universalis (si ita loqui fas sit) Providentia, quin Deus se singulis immisceat eventibus, nulla prohibet. Penes enim illum est unum qui destinaverat, decreta præstare & perficere sua. Parum scilicet Illi fuisset, à primo statim rerum Exordio formâsse semel, atque ordine disposuisse omnia; Quod tamen Regibus solenne novimus, qui de Legibus ferendis tantùm solliciti, latis postea permittunt rempublicam. Sed Dei Bonitas nec initium, nec modum, nec finem capit; Essentiæ Divinæ comes indivulsa; nec præsens modò, modò absens; sed & semper & ubique præstò habemus Deum. Ità tamen adest Singulis, ut ne Ullo claudi possit aut contineri; ita etiam omnibus providet, ut ad singula simul pertingat, & virtutem ubique actu & perfectè exerat suam.

§ 3. Νῦν ἢ ὁρᾷς ὅσῳ σκότῳ ἐν τῇ διαφωνίᾳ τῆς συμβιώσεως. | Cave ista intelligas Opinionum dissidia, quæ de rebus per se indifferentibus nunquam non oboriuntur. Alia nempe Marci animum subiit eaque gravior, & minus æquè ferenda Sententiarum pugna, momentosa illa, & ad naturam nostram spectans, quoties utique de Bono & Malo, Justo & Injusto, Veritate & Religione utrinque acerrimè disceptatur. Nec diffitendum, quòd nihil ferè vivendi nos tædio afficiat magis, quàm si hujusmodi dissensionibus vexati, quotidianas contumelias sufferre cogamur, quas vel in nosmet, (sed id parùm est,) imò quas in ipsum Deum, & sacrosancta illius instituta Homines obfirmatè nequam ore sacrilego evomentes non perhorrescunt.

§ 5. Ἀδικεῖ πολλάκις ὁ μὴ ποιῶν τι, ὃ μόνον ἐποίων τι. | Non ad id solum natus est Homo, ut nequid in se admittat Mali, sed ut aliquid etiam faciat Boni: quod Christus & alibi, & isthîc præsertim disertissimo nos docuit exemplo, quo Servus

vus fidei violatæ arguitur, ob Talentum sibi concreditum, defossâ clam terrâ absconditum; sospitem nempe integrámque restituere pecuniam parato, nihil profuit non perdidisse. Quisquis enim otiosum & inutile patitur, is reverà Talentum non adauctum perdere censetur.

§ 7. Σπῶσαι ὁρμάς. | Is denique Appetitum cohibet comprimítque, qui justos ne transiliat limites cavet; qui Bono ut consulat & subserviat publico, curat; qui denique singula, quanti reverà sunt facit; ipsa verò exoptatissima non temere, & sine exceptione desiderat.

Ibid. Σβέσαι ὄρεξιν. | Hoc ideò dictum putà, quod quæ Hominum vulgus vehementer expetit, qualia sint, aut quo tandem evasura prorsus ignorans.

§ 8. Εἰς ἣ τὰ λογικὰ μία τοιαῦτα ψυχὴ μυείσης. | Hæc, si ad Stoicum rigorem exegeris, à Vero abhorrent plurimùm; Animam nempe Intelligentem si ipsius Dei particulam crediderís. Habent tamen & suum pondus, modò commodum adhibeas sensum, & rem penitiùs introspicias. Eadem scilicet specie omnibus quotquot uspiam sunt Hominum suppetit Anima, nec aliàs diversam censendum, nisi quatenus à se invicem distent singuli, vel diversis dono omnium præstantissimo tùm modis, vel diversas divinæ Gratiæ Dotes insuper adepti.

§ 9. Καὶ οἷον ἐρῶντες. | Rectè quidem *Quasi Amores* dixit, quoniam veros Affectus Brutis competere Stoica constanter pernegabat Schola. His tamen Motus quosdam à Naturâ inditos, qui Affectuum similitudinem præ se ferebant, nulla dubitabat agnoscere. Affectus porrò cùm apud illos nihil essent præterea, quàm Ratio variis attemperata modis, & proinde Rationis Comites, & Indicia connata, Brutis hos concedere, Religio illis erat. Hinc satis liquet prisca quædam & minimè contemnenda Philosophiæ veteris vestigia, Hodiernæ & consensisse, & facem prætulisse. Bruta utique nihil ultrà Mechanicam naturam sortita, non heri tantum aut nudiustertiùs, credebant Physici.

Ibid. Ἀλλ' ὅμως κἀκεῖνοι φθόγγοις ἀνεκδιηγήτοις ἀναμιδνῶνται. | Verissimum hoc, & efficiendo quod in animo habuit Marcus perquam idoneum; quod tamen humano generi nihilominùs in commodum parum cedere solet. Inest quidem Societatis Vehemens Appetitus. At quorsum? & quid inde efficitur? Nam à rectâ Ratione nihilominùs deficitur; Bonorum scilicet Commercium detrectantes, appetentes Malorum, Consuetudines plerique, vel ipsâ solitudine deteriores adscíscere sibi satagunt.

§ 10. Φέρει καρπόν. — ἀλλ' ἡ συνήθεια κωφὸν τὸν ἔμφρονα ποιεῖ. | Videtur sibi Antoninus metaphoram de Fructu ferendo ad Homines primus transtulisse; quod si minùs credidisset, non est quòd se tam solicitus excusatum iret. Hinc certo colligas, in Literis eum Evangelicis, vel parum admodum, vel ne omnino quidem versatum, quibus hanc loquendi formulam in paucissimis familiarem nemo non novit.

Ibid. Ὁ λόγος ὁ ἐν κοινῷ, κἀκῶν καρπὸν φέρει. | Fructus isti putres, qui Publico nihil prosunt, à rectâ ratione non proficiscuntur, sed arborem arguunt Vitii. Ratio enim, cùm omnium sit hominum communis, omnibus ut prosit, & communi Bono incumbat tota, æquum est. Axioma præclarum, & quod, si ad hanc regulam & nos & alios exigamus, quid quisque sit hominis facile ostendat. Eodem enim recidit Servatoris nostri monitum. *A Fructibus eorum cognoscetis eos.* Matt. 7. 20.

§ 11. Μέμνησο, ὅτι σοὶ τοῦτο ἢ ἐνεργεῖν ἢ ἀνέχεσθαι. | Quid enim de Clementiâ, cæterisque quæ circa contumelias & injurias versantur Virtutibus factum iri existimas? Otiosis scilicet, & plane nullis futuris, si materiam, & arenam in quâ se strenuè exerceant, hominum nempe nequam Malitiam, de medio sustuleris.

Ibid. Ἔξεσι δὲ καὶ σοὶ, εἰ οἶσθ', τὸν ὁ κωλύων | Rationem si perpendas, momenti permultum ad Benignitatem & Clementiam conferentem agnosces, Nec enim quisquam est, qui, his ritè cogitatis, idoneam sibi in delinquentes sæviendi, & odii immortalis excusationem comminisci queat.

§ 12. Πόνει, μὴ ὡς ἄθλιος. | A Querimoniis scilicet tempera tibi, nec humeros oneri impares ferendo criminare, Pusilli enim animi sunt ista, & honesto minimè digna. Longè secùs de Laboribus exantlatis, & Sui similis Hercules ille Sophocleus.

Ἀλλ' ἀστέναχτος αἰὲν ἀπόνητα πάσχω. Trachin.
Me vidit nemo ulli ingemiscentem malo.

§ 14. Πάντα ταὐτά.) Eadem utique semper agitur fabula; quâ semel peractâ, & ad extremum Dramatis Scenam perductâ, nihil restat præterea, nisi ut eadem instauretur denuò, & assidentibus Crambe jam sæpiùs recocta iterum atque iterum apponatur.

§ 16. Ἐν ἐνεργείᾳ τὸ τῦ λογικῦ πολιτικῦ ζώου κακὸν ἢ ἀγαθόν. | Distinctioni hic locus est oppidò opportunus, ad rem de quâ agitur illustrandam, perquam necessariæ. Genus enim humanum & Publicam si spectes Societatem, Bonum & Malum in Agendo positum omne rectissimè narrat Antoninus: Quæ verò quisque animo sentiat, adeò referre parvi, ut Opiniones meras Adiaphoris accensendas jure optimo statuat. At verò: Si suamipsius cujusque Animam cogites, Pietatem, & illud quo tenemur adversus Deum Officio, nimium quantum

quantum se res habet secùs. Namque ita tandem, si minus poterit Bonum Recta, at Malum tamen erronea & impia præstare potest animi Sententia. Ab isto siquidem fonte corrupto profluunt peccatorum sordes, quas haud frustrà submonuit Christus; *Non potest arbor mala fructus suos germinos edere, &c. Non ipso Corde non malas tantùm Cogitationes, sed & omnigena exire flagitia, & quæ hominem vitio contaminare solent.* Matt. vii. 21. xv. 18, 19, 20.

§ 20. Τὸ ἄλλου ἁμάρτημα ἐμοὶ δὴ κηπουρικόν. | Delictum alienum nec interest meâ, nec mihi ut obsit fieri potest, cùm nec malum me reddere, nec vitii arguere possit, nisi & ipse assentiendo effecero meum. Apud ipsum igitur relinqui vult Marcus, qui id in se admiserat; nec vel proferendum palàm, nisi id à nobis salus aut utilitas exigat aliena; quò nempe divulgati Contagio serpat minùs. Ista tamen ut ne officiosa nimis sit divulgatio sedulò cavendum, ne quid, præterquam cui sciru necessarium aut valde utile sit, edixeris; ne denique criminandi animo; Invidiosa enim res est & indecora, nullâ urgente necessitate, aliena in propatulo vitia collocare.

§ 22. Τρόχῳ δὴ τὸ ζωὴ τὸ ἡγεμονικὸν, καὶ τὸ τοῦ ὅλου, καὶ τὸ τούτου. | Hæc Hominis officium in se complectuntur omne, in tres Christianis usitatissimos divisum Locos. Primum scilicet ad Deum pertinentem; Secundum ad Nosmetipsos; Tertium denique quo ad Proximum devincti tenemur.

§ 23. Ὥσπερ ἀκόλουθον τὸ πολιτικὸν σύστημα τῷ συμπληρώματι ἦν. Præclarè sanè Argumentatio, nec minus egregium quo nititur Fundamentum. Homini quidem, qui à communi Societate divelli ne unum quidem oculorum ictum potest, non esse committendum, ut vel unum quidquam agat, unde non aliquantulum saltem fructûs Societas humana percipiat. Vitæ nimirum civilis Officia in Omnibus, & quæ cæteris Omnibus, exequenda. Quæ secùs fecerit, adeò non utilia aut honesta fore, ut ne culpâ quidem careant, sed Officii insuper habiti olim apud Dominum postulatura. Huc etenim & illud facere à Servatore monitum, nonnullis visum est. *Dico vobis, quodcunque verbum otiosum loquuti fuerint homines, de eo reddituros rationem in Die Judicii* Matt. 12. 36.

§ 24. Ὡς ἐπιμελέστερον σκοπεῖν τὸ τῆς νεκύας. | Locum hunc in paucissimis obscurum facile sentiet, quisquis Interpretes, adhuc quos etiam omnes, in eo expediendo frustrà fuisse cogitat. Quod & ego satis pro compertò mihi videor habere, absque tamen quòd de illo conclamatum esse prorsus existimem. Sensum enim præclarum hinc exculpi posse, & me secundo satis Apollinis huic eruendo incubuisse spero. Ulysses ut ad Inferos descenderit, & quam cum mortuis consuetudinem habuerit, fusè in Odysseidos undecimo dicimus, (cui Libro nomen etiam Νεκυία, idcircò adhæsit Lectorum nemini non notum arbitror. Hinc itaque fuam videtur Imaginem mutuò sumpsisse Antoninus. Quicquid utique rerum humanarum agitur, Scenam id omne & Spectaculum esse tantùm; nec tàm res ipsas, quàm rerum Repræsentationes. Adeò ut nobis hactenus cum Inferis conveniat, quòd utrobique in conspectum exhibeantur Umbræ, & Inania rerum Simulachra. Hoc uno tamen dempto, quòd nobis hîc loci crassa & palpanda obveniunt, illîc exilia, & quæ tactum omninò fugiant. Et dixerat sanè pridem in Ajace Sophocles.

Ὁρῶ γὰρ ἡμᾶς ὄντας οὐδὲν ἄλλο πλὴν
Εἴδωλ' ὅσοιπερ ζῶμεν, ἢ κούφην σκιάν.
Video enim nos homines nihil aliud esse quàm
Simulachra, quicunq; vivimus, & inanem umbram.

Sed isti versiculo leporum & salis haud parum Antoninum adjecisse, Lectori cordato facilè constabit.

§ 25. Ἴδῃ δὴ τιὼ ποιότητα τὰ αὐτά. | Personam Rebus perinde ac Hominibus detrahas oportet, si quales reverà sint scire tibi sit animus. Quod ità demum fiet, si Formam singulorum à Materiâ discretam seorsim contemplere. Nam quòd vel odio, vel amore incendimur; quòd metu torqueamur, aut voluptate perfundamur, id Formæ plerunque debetur uni; & Ideæ inde animo conceptæ.

§ 26. Ἀνίτλης μυρία διὰ τὸ μὴ ἀρκεῖσθαι τῷ σῷ ἡγεμονικῷ. | Non Innumera tantùm, sed Mala ad unum omnia, quibus hominum discruciatur vita, obstitit proficisci causâ non injuriâ asserere potuisset.

§ 27. Δι' ὀνείρων, διὰ μαντειῶν. | De Insomniis jam dictum est suprà. Vaticinia quòd attinet, Antoninum his fidem adhibuisse pronum, plus satis constat. Siquidem parum abfuit, quin per superstitiosam nimis horum venerationem, se, suâque omnia, & Romanum Imperium, cum hoste dimicans, isset perditum.

§ 28. Ἢτοι ἑκάστου ὁρμὴ ἢ τοῦ ὅλου διάνοια. — ἢ ἅπαξ ὥρμηται. Disjunctionis istius membra seorsim neutiquam excludunt mutuò. Nam & Prius verum est, & Posterius. Impressit quidem motum, & ad opus applicuit sè olim Providentia; quo tamen facto motis cooperari etiamdum nulla cessat; sed omnibus ubique loci Agentibus & præsentem sese, & adjutricem præbet. Quod & alibi monuimus.

§ 29. D'Acerio xxxi. Ὡς ἐντελῆ δεῖ καὶ τὰ τῆς πολιτικῆς πολιτείας, —— καὶ ὡς εἴπερ φιλοσόφως περιελκτέον ἀνθρώπεια. | A Sophistarum nonnullis noscentur cavendum, qui tàm Politicæ quàm Moralis Scientiæ præ se ferentes speciem, utramque sibi laudem ambiebant. Quin & has ità conciliatum

tum ibant invicem, ut Principes instituendos in se reciperent, *Secundum Artem* quod dici solet, imperitare edoctos, ad Administrationis itaq; Publicæ argutias Philosophiæ dogmata componebant. Promissa is jure ridet, ut inania & subtilia nimis. Quisquis enim bene imperare studet, civilem is prudentiam in eo præsertim positam intelligat, quæ Deus jussit, illa ut agat, & sola, & sedulò. Hoc demum uno Ethicæ & Politicæ inter se conveniet pacto. Nec pluribus, aut exquisitâ magis opus est arte, cùm vel hæc Sola Regula Imperatori bono sit satis. Discordes autem inter se qui in gratiam reponere volunt Scientias, (quod solent imperiti, & officiosè seduli,) offensiones quas lenire satagunt accendunt magis. Neque enim, ut nunc vivitur dierum, vel huic, vel illi concedas quidquam, quin alteram plus æquo deseras; & alieno impendio, alteri compares commodum.

Ibid. Μαδὲ τὴν Πλάτωνος πολιτείαν ἔλπιζε. | Quoties in Sophistas hîc loci notatos, & futilem eorum subtilitatem illudi contigerat, ad Platonis de Republicâ Libellum confugere solenne illis erat. Huic utique objectioni & Homuncionum istiusmodi grandiloquentiæ ut obturetur os, Rempublicam, qualem depinxit Plato, in terris ne speraré quidem fas esse, (Tantum abest ut quis actu effingat,) respondet Antoninus. Illam itaque Ideam Deo soli, quí nihil non potest, perficiendam relinquamus; Hominum siquidem & Principum vel Potentissimos tantum de se promittere, extremæ essét dementiæ. Horum utique Leges & Authoritatem, quantæ quantæ sint, Mentes tamen Subditorum, atque Animi Sententiæ fugiant, fallantque necesse est. Accedit, quòd ipse Plato speciem hanc ita expressisse videatur, non eo consilio, Principes & Respublicæ ut hoc se modulo metirentur; sed Imaginem pulcherrimam & usquequaque perfectam ob oculos ponentes, similitudinem saltem aliqualem, & quantam vitæ humanæ patitur ratio, ut assequi possent; Vitia verò & Defectus quibus singula urgentur Imperia, ut eò faciliùs & adverti queant & emendari; quin & Virtutes etiam & Præstantias, quas minùs forsan perfectas adepta sunt, ut Reges cum isto contendentes Archetypo, & sentiant, & excolant, & quantum fieri potest, promoveant. Quid igitur, forsan rogites, Principi faciendum, qui Rempublicam eò usque perfectionis & felicitatis adduci posse, ne sperare quidem est ausus? Id nempe unum, ut ad id quod in se est strenuus intendat animum, Deo se præstet in omnibus morigerum, & quæ nec vis nec sapientia humana efficere valeat, ea ut omnia sua mactus virtute Dei Opt. Max. committat commendetque Curæ & Consilio.

Ibid. Κἂν ἡ δεκαετὴς μοναρχία τὶ ἄλλο ἢ δυσκίνητον σωθῇ | Regis monitum. Principibus nihil supereſt, quod à mentis parùm sanæ subditis sperent, præter obsequium simulatum tantùm, vel à supplicii metu, vel lucri spe profectum. Istos verò mentis esse parum sanæ existimo, qui Verum à Falso, Justum ab Injusto secernere, quid [illegible] & oporteat, dignoscere non valent. [illegible] que id in se non immeritò suscepit [illegible] quòd, quò quisque doctior est & sapientior, [illegible] Imperanti obsecuturus libentius. Quod si ve[illegible] est (& est dubio procul omni verissimum) [illegible] efficitur, Principes tum demùm optime rebus suis consulere, cum Bonarum Literarum Studiis Fautores & Patronos se præstent maximè propitios. Ab his mirum nî solio Regali, non modo Fulgor & Decus, sed & salus, & Stabilitas, & Tutamen ingens accedit.

Ibid. Τπαγε πῶς ἡ ἐλαζονεία, &c. | In his se jactare exemplis Sophistarum turbæ familiare erat; & Viros suos, quam præ se ferebant, Artis regnandi peritos prædicare. Rem ad accuratius examen vocatam noluit Antoninus; ne quid in tanta nomina peccare videretur. Quod vero omisisum fecerat, ipse haud obscurè innuit, *videant Isti* jubendo, fuerintne vel illi Principes, quales existimari vellent maxime, & quotidianæ vitæ consuetudo an morum Gravitati tantopere laudatæ congrueris. Nam Philosophicam unicam esse Gravitatem opinandum, cum & Tragicam præterea & Theatricam, ostentationi compositam, fictam omnem & elaboratam noverimus. Justitiæ verò fraudis omnino expers, & intemerata est, & simulare nescia, & sibi semper constans.

Ibid. Ἀλλὰ δεῖ καὶ αἰδῆμον τὸ φιλοσοφεῖν ἐχεῖν. | Viden' Lector Antoninum, ut se paucis graphicè depinxerit? Gravitatem fastuosam istius putat Principis, qui Scientiæ Civili primas, Morali vero & Divinæ non nisi secundas partes tribuit. Modestiam ex adverso & Morum [illegible] licitatem Illi peculiares reponit, cui Religio & [illegible] tus in primis habentur, Artes verò Politicæ eâ tantùm tenus ducuntur laudi, quâ Dei & Naturæ Præceptis nullæ repugnant. Aberat utique quàm longissimè Marcus ab istâ Politicorum sententiâ comprobandâ, quæ Res administrantibus publicas nihil fere non licere; Imperio potiris à communi scilicet Justitiæ solutis Lege, novas & liberiores rationes excogitandas; Religionem autem, & Mentis sibi conscie reverentiam, & præstitum in omnibus Deo obsequium adeò non Imperantibus prodesse autumat, ut quàm maximè officiant. Nec his animum vacare posse ineptiis, nisi & suo & Reipublicæ summo periculo.

§ 31. D'Acer. xxxiii. Ὅρα καὶ σοφίσῃ. | Justitia in quo posita sit paucis docet. Actiones scilicet ut culpâ vacent parùm refert, nisi & Intentiones, & Cupiditates puræ sint, & Injuriæ criminis expertes.

§ 34.

§ 34. D'Acer. xxxvi. Ὅσου οἴησις. | En Judicium! quo nemo unquam aut æquius tulerit aut prudentius. Arat, quantum est hominum istiusmodi, & quam vano se efferunt fastu; tanquam ab ipsis sive laudantibus, sive vituperantibus, Bonum & Malum alienum penderet omne?

§ 35. D'Acer. xxxvii. Τί ἂν λέγεις ὅτι ἐγίνετό τε πάντα, καὶ ὅτι πάντα ἀεὶ κακῶς ἔρχεται. | Perulantiam atque Impietatem notat Antoninus, qui Mundi hujus ordinem vitii insimulare non verentur; sed temerè & fortuitò fieri omnia, perfrictâ quâ sunt fronte, contendunt. Hoccine est Hominis? Hoccine Vermiculi, Terræ scilicet & Cineris Officium, Deum ut in judicium provocet, quæ verò, non vires modò, sed & captum plane exsuperant, de iis quòd perperam atque inconsulto fiant, decretoriè ut audeat statuere? scilicet Naturam iste Universalem, à quâ & ipse conditus est, privato subjicere, examini, & stultitiæ manifestam peragere, in se recipit, qui hæc audet. Effectum mirum ni suâ se Causâ sapientius jactat & præstantius. Proh cæcam & sacrilegam Homunculi arrogantis audaciam!

Ibid. Ἀλλὰ καταλύεσθαι ὁ κόσμος ἐν ἀδιαλείπτοις κακοῖς συμπλέκεται. | Quod ne supponendum est quidem fieri ullo posse pacto. Nec enim in Deum tàm Optimum quàm Maximum immanitatis istud cadere censendum est, ut Operum suorum quodvis eò tantum effingeret, quo miserum reddat. Quin itaque rem ut se habeat recte dijudicemus; & ipsam Maledictionem, unde omnia proveniunt infortunia atque incommoda, non Dei operibus annumerandum, aut Illi tribuendum Authori, sed ab ipso Homine exortam cogitemus. Nam, quòd Antonino quidem minus suboluit, Peccati est ista Supplicium, & ab hâc unicâ profecta Causâ. Sed ñ Deum adhuc Authorem obtundas, at memineris velim, istud non Creatoris esse Voluntarium, sed Judicis in solidum & Gubernatoris Opus, coactum quodammodo & necessarium. Hinc illa Dæmonis in Mundum Potestas. Deus autem adeò non perditum & damnatum voluit Mundum, ut, restituendi servandique ejus gratiâ, Humanam in se susciperet Naturam, & morte omnium contumeliosissimâ affici, non fuerit ipse gravatus.

§ 38. D'Acer. xli. Εἰ μὲν ἥμαρτεν, ἐκεῖ τὸ κακὸν, πάλιν δ' ἂν ἥμαρτεν. | Facta expendere aliena, ex æquo præsertim & bono æstimare, res est omnium difficillima. Tutiùs itaque multò & consultiùs Illi, quibus omne prorsus judicium de rebus istiusmodi ferre religio est; ne sibi dum minùs temperant licentiam alieno arrogent dispendio. Ab istis itaque seu perperam, seu temerè prolatis quò magis caveant nomine Christiano insigniti, Dominus ipse firmiter injungendo præcepit suis, *Ne judicent*; Quod tamen si facere nihilominus præsumpserint, & cujo & quanto id facturi sint periculo, ut ibidem ostenderet, adjicere visum est, *Ut ne judicemini. Quo enim judicio judicatis judicabimini, & quâ mensurâ metimini, eadem contri metietur vobis.* Matth. vii. 1, 2. Sed quorsum Proximum culpæ postules, vel temet ipso fortean minùs obnoxium? Nam *Qui loquitur contra fratrem, & damnat fratrem, loquitur contra Legem, & damnat Legem.* Jacob. iv. 11. Dato tamen, illum quid peccâsse at sibi nimium peccavit uni, suoque ipsius, non tuo damno. Fieri tamen potest, ut ne peccaverit quidem; Judicium igitur Dei te satius est expectare, qui omnium gnarus cùm sit, & Cordium Scrutator, universis secundum Opera sua redditurum, & quod Judicem decet officio neutiquam defuturum pro certo habeas.

§ 39. D'Acer. xlii. Τὶ πρὸς ἡγεμονικὴν λέγεις τέχνην, ἔφασκες; | "D'Acerius hîc loci (siquis alius) pene desperati, Casaubonum secutus est; cujus emendationes apud Gatakerum videre est. Rem verò ipsam ità pergit porrò exponere". Quoties *Perii* dixeris, de Anima dictum puta. Quippe quod Animæ competat soli, Corpori enim quantumvis immutato, ut pereat tamen, contingere non potest. At simul cogites velim, quàm ineptæ sint istæ & quàm inanes querimoniæ. Nam & ipsa cùm expers materiæ sit, Anima, ut etiam ab Interitu pæcul[illegible] *immunis sit, oportet*; nec illi metuendum est ne divulsis denique dissipatisque particulis, illa pereat unà; quæ non ab his mutuò connexis & coalescentibus originem aut formam suam traxerat. Rectè sane procedit Argumentum, si rem serio despicias; sed cùm hominum plerisq; adeò esse subtilibus *minimè contingat*; hanc istis ratiocinationibus accensendam arbitror, quas inter sublimia atque Arcana Philosophiæ recondita collocatas, pauci admodum mentis humanæ viribus assequi valeant. " Gratiæ itaque Benignissimo Deo, eò prolixiùs agendæ sunt, qui nostræ misertus imbecilliratis, Animam Immortalem in Scriptis ipse Θεοπνεύστοις luculenter narravit; Veritati ejus fallì & mentiri nesciæ, certo scilicet atque omnium validissimo, Fundamento ut innixa Fides nostra quæ cogitando ægrè capere possumus, credendo facilè amplectamur ".

§ 40. D'Acer. xlii. Τίς Ν σοι ἔπιν, ὅτι ἐγὼ μὲν τὰ ἐφ' ἡμῖν οἱ θεοὶ συλλαμβάνονται. | Egregius sane Locus, nec levi tantùm oculo perstringendus. Antoninum enim Veritatis Christianæ rudem, Divinæ Gratiæ, (vel semet insciò) vindicem nactus es, & Assertorem minimè contemnendum. Hem itaque disertè profitentem, Voluntatis Libertate quidem hominum generi concessa, nostræque primitùs insitâ naturæ, & facultate cuique quod suum est præstandi, & Virtu-

tem excolendi feciſſe Deum copiam. Quin & perrexiſſe porrò; quodque ut facere poſſimus pridem dederat, id ut velimus etiam, jugi opis ejus acceſſu, efficere. Ita tamen efficere, ut ne nuperæ illæ vires ſuffectæ, priſtinis animi facultatibus officerent, ſed Arbitrium Homini relinquerent adhuc, ſervarentque integrum. Ea enim eſt influxûs Divini ſuavitas, ea lenitas inenarrabilis, ut Animos vi nullâ cogat, trahátve, ſed demulceat, ſed flectat, ſed ſuis (ſit verbo venia) blandis, ſuprà quàm quod dici poteſt, illecebris, ad virtutem pelliceat volentes. In hoc itaque ſita eſt ejus efficacia, ut ita demùm adjuti, non eligendi facultate ſpoliemur; ſed illa proni promptique eligamus, quæ, abſque hic eſſet adjumento, minime omnium elegiſſemus.

§ 41. D'Acer. xliv. Τῷ νῷ προσοικείῳ δεῖ χρῆσθαι καὶ τῷ ὀργάνῳ δι' οὗ ἡ θεώρησις. | Nobis id inprimis videndum, quam præſertim ob cauſam hîc terrarum degatur. Corporis & Animæ ſalus annon præ cæteris omnibus ſpectanda, curæque eſſe debeat. Quod cuivis facilè adeò patet, ut dubio nihil reſtet loci. Id enim agendum eſt unum, ut quæ ob oculos habemus, ut propoſitum vivendi ſcopum cogitantes, mores noſtros actioneſque ſingulas his congruentes rationibus componamus; apta denique media ut curemus adhibenda, & ejuſmodi tantùm, quæ ad finem ultimum & homine dignum, nos tandem perducere queant.

§ 42. D'Acer. xlv. Ὡς οἱ ὑφ' ἑαυτῶν ἀμοιβὴν αἰτήτει, ὅτι βλάπτει. | Appoſitum id ab Hieronymo notatum. "Sicut ſingula Corporis membra, citrà mercedis intuitum, ſuis fungi officiis non gravantur; Nobis itidem convenire, qui in Corpore multò præſtantiori membrorum vices ſuſtinemus, ut munia gratuitò obeamus læti; nec alio quovis præter Bonum Commune opus eſſe debere ad benè faciendum incitamento.

In Librum Decimum.

§ 1. ΕΣΗ, φανταστέα τῆ ἀκηκιμένῃ σοι σώματος. | Animam Corpore dilucidiorem fieri poſſe non eſt quod miremur, ſi immortalem Illam & permanentem, naturæ immutabilis, quæque ſemper conſtet ſibi: iſtud verò varium & in horas mutabile, ſibi nunquam ferè non diverſum vitam porro nactum non brevem & tantùm caducam, ſed acceptam, mutuò, & aliunde adſcitam, cogitaverimus. Jam verò Anima tum demum dilucida facta cenſenda eſt, cum officio eam defungi, cùm Originis memorem ſtemmate tam nobili ſe dignam præſtare, cùm ad Formam Primitivam, Perfectum ſcilicet rerum omnium Exemplari mente divinâ conceptum, ſummo ſe ſtudio adjungere ipſam, & componere, manifeſtò liquet. Obſcuram viciſſim & perſpectu difficilem dixeris, ſi in corpus demerſa tota, à Facultate ſenſitivâ adeò abeſt propè, ut Subſtantiam ibi ſublimem, & ratione nobilitatam fruſtrà quæras. Hoc enim animus humanus cum Deo commune habet, quòd cum oculis corporeis Neuter ſit cernendus, ex operibus tamen ſuis palàm ſe faciat uterque, ut ne mundus quidem ipſe ſe magis præbeat conſpicuum.

Ibid. Ὅτι πάντα σοι πάρεστι. | Omnia tum Animo adeſſe putandum, cùm Deo ſit conjunctiſſimus, atque ejus Amore & Studio uſquequaque plenus.

§ 2. Παρατήρει τί τὰ ἡ φύσις ἐπιζητεῖ, ὡς ἂν φύσεως μόνον διαπράθον. | Monitum quod nobis ex uſu eſſe maximo, modò obſequi velimus, poterit. Regulam nempe certiſſimam præſtantiſſimamque complexum, quâ licita ab illicitis dignoſcere valeamus. Sed cogitatum ſimul id velim, Deo quàm clementi & benigno utamur, quámque bono ſint loco res noſtræ, quibus nihil eſt vetitum, niſi quod in nos admiſſum naturæ noſtræ vel Animali, Rationali nociturum ſit. A vel quibus autem natura non læditur, ea licere omnia pro certo habendum.

§ 3. Φιλοσοφίας γάρ τι ἐπαναπαῦσαι. | Si id Philoſophis ſolatio eſſe potuit, at quanto magis Chriſtianis gratulandum, quibus ſuppetunt Malorum levamina, ab iſto longe diversa? Certis nimirum & indubitatis exploratum habent illi argumentis, *Brevia* quæ vitam hanc caducam angunt *incommoda*, *gloriam* iſta paſſis *ſempiternam* atque *immenſam* tandem aliquando eſſe *conſectura*. 2 Cor. 4. 17.

§ 7. Εἴτε καὶ πεῖσθαι ἐκπυρωθήσεται, εἴτε, &c. | Qui ab Academiâ erant, & à Stoâ Philoſophi, cùm in Sacras Literas (quantum ego conjicio) fortè incidiſſent, Mundum inde in extremo deflagraturum die, novos autem Cœlos, & novam tum poſtea terram fore, inibi didicerant. Mente verò Spiritûs Sancti parùm intellectâ, quicquid aut ipſorum Placitis priùs receptis, aut vanis animi incerti cogitationibus convenerat maximè, id ferè hâc in causâ deinde commenti ſunt. Ex illis nonnulli Mundum multis renovatum vicibus, at flammis

flammis tandem iri penitùs absumptum; Alii renascentem jugiter, in æternum permansurum, nec crebris incendiis (quæ & futura agnoscebant) tam absorbendum, quàm sordibus expurgandum, quibus tandem restinctis, omnia in pristinum reversura locum somniabant. De flammis tamen expiatoriis viderint eruditi; ecquid illis ansæ porrexerit Esaias, Babylonem peccatis fœdissimè conspurcatam sic olim allocutus. *Habes carbones ignis, sede super eos, hi tibi erunt auxilio*, Isai. xlvii. 13, 14. "Ita quidem Lxx: Senes sed longe aliter Hebræa veritas, *Non*, inquit, *prima ad calefaciendum se, focus ad sedendum coram eo sic fuerunt tibi quibus laborâsse.*" Sed ut unde deventum erat redeamus. Omnia, inquam, in pristino statu futura denuò autumabant, Socratem verbi gratiâ revicturum, & ab Anyto Melitoque fore ut iterum insimuletur, ab eodem etiam Judicum concessu iniquissimum capitis luat supplicium. Imaginem in istis videre est Christianæ Resurrectionis perperam intellectæ & Veritatem hominum deliramentis deformatam quos nondum de Philosophiæ tenebris, ad eximiam Evangelii Lucem dignatus erat Deus accersere.

Ibid. Τπόδυ δὲ, ὅτι ἐκεῖνό σε λίαν ἀφοσιοῖ. | Corpora nostra mutari in horas, & ab illis esse longè diversa quæ nascentibus fuerant, cùm primâ sit facie durum nimis, & quod paucis fidem faciat; ad captum vulgi se demittit Antoninus. Supponit itaque quod plerique sibi persuasum habent, à Vero quantumvis alienum. Quod tamen eo facit libentiùs, quoniam ab istâ concessione rei de quâ agitur probandæ nihil esset periculi metuendum. Dato enim, quod idem nobis etiamdum sit corpus, quod à parentibus traditum accepimus, at illud tamen iri nequit inficias, & crescere id, & enutriri, & vivere non posse, nisi nova accedit materies, nisi & immutetur postquam accesserit, & istâ mutatione labantem sustineat & renovet molem. Quin & id etiam ut elargiare oportet, & Novam istam, & illam pristinam materiam mutationem adhuc aliam manere; Mortem dico quæ utramque mox in sua cujusque Elementa remissura est. Hoc, nî mens me fallit, voluit Antoninus, cujus animum si sim assecutus, loco prius in quo hærere visi sunt, aut hallucinati Interpretes, gaudeo me lucis aliquantum contulisse.

§ 8. Ὀνόματα μόνῳ σαυτῷ πᾶσα ἀγαθὰ, αἰδήμων. | Pravum præfractumque Hominis ingenium vel hinc advertas, qui, quod possunt, respuunt; quod nequeunt efficere, id summo prosequuntur studio. Speciosa nomina & laudem virtutis immortalem promereri possunt, id utique nolunt: Mereri, inquam possunt, alii verò ut pro meritis Titulos, & laudes tribuant debitas, id efficere non possunt. Huic tamen uni totis viribus incumbunt. Quin & ab aliis si id consequi potuissent, Quid inde capiendum est Commodi? Siquidem bene merentibus, nec omnibus contingit, nec solis, ut Audiant bene. Hoc interim Nihili, Hoc Incertum in votis est; Illo & Certo, & vere Magno, neglecto fere, & ubique contemptui habito.

Ibid. Ἐὰν δὲ αἴδῃ, ὅτι ἐκπίπτεις, ἔσῃ δειλῶν οἷς ἡγεμονικὸν. | Hoc Istos præsertim mordet, qui quoniam Virtutes se posse assequi universas desperant, ne ulli prorsus omnium student. Quo quid à mente sanâ abhorret magis? Virtutes enim opem sibi mutuò & incrementum ferunt, & aliæ paulatim ex aliis nascuntur. Nec ea est humanæ Naturæ sors, ut ad culmen nobis semel, & per saltum (quod aiunt) perventum fuerit; sed clivus iste abruptus pedetentim conscendendus; nec quisquam est Bonus aut Sapiens, quin Is ut esset, multo illi labore, & longo temporis Impendio steterit.

§ 9. Μίμῳ πόλεμῳ, πλοῖα. | Ex his vel una quævis sufficit, animam à Deo abstrahendo, nisi arctissimo illi nexu ut constringatur, operam demus. Quod si fuerit factum, omnia nobis dependendis frustrà erant, cum, testante Apostolo, Nihil prorsus, *Neque Mors, neque Vita, neque Angeli, neque Principatus, neque Præsentia, neque Futura, neque Ulla alia Res creata separare nos valeat à Charitate Dei, quæ est in Christo Jesu Domino nostro*, Rom. viii. 38, 39.

Ibid. D'Acer. x. Ὅπου ὀρυσολαγνὸς φαντάζῃ καὶ παραπίπτει. | "Casaubonum, ut solet, secutus, qui pro ὅπου legendum πόσα censuit novam hinc orditur Periocham D'Acerius; Sensu à vulgatis quàm alieno vide sis apud Gatakerum, Nobis intereà Nostri vestigiis insistendum." Anceps, "inquit is," & periculosa nimis res est Philosophiæ Naturalis studium, quod, oculos dum in res merè corporeas intentos detinet, Animum interim ab Intellectuali illâ & Incorporeâ Naturâ detorquet, Solo Vero, & Bono, & Uno; Dei nempe nos facit immemores, & immensis ejus perfectionibus quò minùs immoremur, prohibet: Hinc mirum nî D. Paulus *à Philosophiâ & inani Deceptione cavendum* monuit, *Coloss.* ii. 8. Quanquam nec Antoninum Scientiam hanc in solidum amandâsse existimem. Nam & inde haud parum capitur commodi, Theoriæ modo Praxin adhibeamus comitem; & Mundi hujus Ornatum atque Ordinem stupendum planè, eâ ratione, eoque contemplemur consilio, ut ad Cultum Deo præstandum ad Sapientiam ejus & Potentiam piè quantum possumus suspiciendam demirandamque aptiores facti, nos inde profeciſse plurimum sentiamus.

Ibid. Αὐδησὸς σώζεσθαι λαιδόνον, ἐκ προσθέμενον. | Rectè statuit. Duo siquidem hic loci in se susceperat probanda; utrumque notatu digniſſimum

mum. Primum, Quòd Voluptas à Rerum Physicarum Notitiâ profecta, nec pura esse potest, nec Plena, nisi & Actiones inde enascantur genuinæ, quæ ortum & parentem prodant suum. Cui consentaneum & Secundum, Voluptatem non rectè æstimari, quoties de externis ejus indiciis tantùm fertur Sententia: Externa nimirum ista veram Hominis naturam nec constituunt, nec pertingunt quidem. Tanti proinde habenda sunt singula, quanti ipsum Hominem juvando sunt, Animam scilicet & Mentem veris, solidis & inculpatis perfundendo gaudiis. Hinc sequitur Axioma illud vulgare

Scire tuum nihil est nisi Te scire hoc sciat Alter.
Pers. Sat. 1.

Inanes tantùm & ineptos sapere, qui quod intus reperire nequeunt, id foris incassum requirunt. Voluptatis intereà loci sincere, quæ à Sapientiâ proficiscitur rudes isti sunt prorsus & inexperti. Latet quidem illa, sed eò magis liquida est & intemerata in animo recondita, sed ipsum recondentem mirifico suî sensu demulcet, oblectatque.

Ibid. D'Acer. xi. Καὶ πῶς δύναται αὐτὸ διδόναι τι ἢ ἀφαιρεῖσθαι; | Hæc secum animo quisquis recolit à rebus finitis incertisque (cujusmodi omnes ad unam sunt res Creatæ) animum haud magno abstrahet negotio; & ad Deum adjiciet Unum. Illum siquidem penes est unum, & dare omnia, & auferre, pro libitu suo.

§ 11. D'Acer. xiii. Εὐθύδικον προϊόντα ἕπεσθαι θεῷ. | Is *rectè proficisci* censendus est, qui nihil non Justum facit, & Legibus *Agens* obtemperat; Is denique *Deum sequi*, qui quicquid decreverit Ille æqui boni consulit, & ad Voluntatem Divinam *Patiens* animum comparat suum. Utrumque conjunxit Antoninus, haud abs re sanè, à se enim quantumvis distantia videantur, aut reverà distent, ità tamen sibi mutuam præstant opem, ut Virtutum alia nunquam non alteri subveniat. Qui verò in Illâ minùs se præbuit strenuum, in Istâ itidem ut se det turpiter necesse est.

§ 12. D'Acer. xiv. Τῆς ὑποψίας χρεία, μᾶλλον δὲ ποιεῖν τὰ δεῖ μεταβῆναι | Nihil Omnibus quidem, at Principibus præsertim, periculosum est magis, quàm leves istæ Suspiciones, quas abundans sæpe solet & anxia nimis Cautela animo subjicere. Siquid agere debemus, satis constat hoc fortiter agendum, nec quid deinde sit futurum, solicitos esse Decet. Sin minus quid expediat per te noveris, consilium ab aliis petendum. Scrupuli verò inanes & superstitiosi, *At ità demum hoc forsan*, vel *illud evenisset* abjiciendi illicò, quippe qui & Animum suspensum teneant, & ab Incepto alieni omnino sint.

Ibid. Ἐπί τι ἦλθε παράπτωσις ἀπὸ τούτου. | Quoties animi pendentibus, quod fieri debuit omittitur, aut à justo præ Ignaviâ desistitur incœpto, in gravius multò damnum impingimus, quàm quodvis à rebus profectum externis infligere posset infortunium. Locum hunc ex sensum prorsus existimo, si Codices sequimur vulgatos; Unde ut aliquid saltem erui posset, hactenus eum in me mutandum suscepi, ut de meo βλαβερὸν δὲ adjicerem. Quæ si aliis arriserint minus, superest & illis eadem in Textu depravatissimo, quod è re sit magis excogitandi Copia.

Ibid. D'Acer. xv. Φαιδρὸν ἅμα καὶ συνεκτικὸς ὁ περὶ λόγου καὶ πᾶν ἐπιμέρους. | Articulum ("ità enim seorsim distinxit D'Acerius") habes eximium. Quicquid agitur rerum, si cum tumultu, & strepitu, & animo agas perturbato, rationem tibi deficere, id certo est indicio. Quod enim de Deo Pagina Sacra, illum nec in Turbine, nec in Procellis, sed lene potiùs spirante Zephyro Numinis præsentiam exhibitam voluisse; de Sapientiâ itidem pari potest jure prædicari. Suavis illa per se & placida, turbam fugit, & ab impetu abhorret plurimum; in tranquillo degit, & Animus quo se habet melius, eò minus ut concitatus sit & sui inops, semper facit.

§ 13. D'Acer. xvii. Τοιοῦτοι μὲν ἐπὶ τῆς κλίνης, τοιοῦτοι δὲ ἐπὶ τῆς τραπέζης. | Istis sane solenne est morum agere Censores, & de alienâ, ut lubet, famâ decernere, quos si in occulta domûs sequi liceret, & quid illis clam testibus fiat edisscere; vel si Lucerna, (ut olim lusit Lucianus) nocturnas posset Libidines, & quæ suadent Solitudo & Tenebræ inhonesta, verbis explicare, ampla satis inde suppeteret vices referendi materia. Larvâ etenim severæ virtutis detractâ, ita omnibus esset palam, istiusmodi Simulatores, à jus in aliena facta dicendo præ cæteris sibi maximè temperare debuisse.

Ibid. Οἷα δὲ κλίπτουσιν, οἷα δὲ ἁρπάζουσιν. | Idea cumprimis bella & salis plena. Ab iis etenim ex rapto plane vivitur, qui eo processerunt insolentiæ, ut singulis Laudem & Vituperium pro Arbitrio decernant suo. Illud quòd Forum agant nullâ authoritate muniti, missum in præsens facio. hoc potiùs advertendum animo, quàm iniquè causas dijudicent, de quibus illos omnino judicare haud est æquum. Solenne scilicet habent, pessimo omnium furto, alienis detrahere laudibus, quo facilius ex harum detrimento, aliquid incrementi accedat Suis. Quin & Prærogativam Deo, siqua alia peculiarem arrogare non verentur sibi, illam nempe quâ cordium is agit scrutatorem & de intimis animi Cogitationibus statuit. Damnant etiam Legem, quod olim à Jacobo noratum memoravimus) & ipsam in jus rapiunt Justitiam. Jam verò Sacræ Literæ rapinæ istum arguunt, qui *se parem cum Deo autumare ausus fuerit*, Phil. ii. 6.

Id autem est se parem, imo vel ipso Priorem Deo æstimare, Proximos ad nostrum Tribunal sistere, & in quos juris nihil nobis est, eorum de factis pro imperio cognoscere & statuere.

Ibid. Μέρος δ' γίνεται, ὅταν δίκη πίστις, αἰδὼς, &c. | Quò nihil argumento deesse posset, quod hominum iniquam simul & vesanam arrogantiam ad vivum depingat, illud etiam visum est Antonino, tanquam ex abundanti, adjicere. Rapina ista, si in manus aut pedes esset admissa, excusatiorem paulò dixeris; Id verò omnium est flagitiosissimum, quâ sui parte egregias sibi & præstantissimas comparare est Virtutes, illius ut ope noxam potius & reatum ingentem Injusti Falsique homines deditâ operâ impingant sibi.

§ 15. D'Acer. xix. Ζῆσον ὡς ἐν ὄρει. | Id nî fallor vult. Ità esse cuique vivendum ac si quocunque degas in loco, is omnium & amœnissimus, & sibi exoptatissimus esset. Editiores enim Loci, & Domicilia in montium verticibus extructa, apud Veteres præ cæteris magno habiti pretio notissimum est. "Quanquam aliter Gatakerum periochen hanc accepisse Lectorem minimè fugit, cui uter ad mentem Antonini propiùs, dijudicandum relinquo.

Ibid. D'Acer. xx. Εἰ μὲν φύσιν, ἀνατετραπώσω. | Platonis illud Marcum in animo habuisse nullus dubito. Socratem is induxerat, Homines Justitiæ quàm infensi sint, refergutem. Tanto nimirum illos odio eam atque adversatione habere, ut si ipsa se Justitia humanam induta figuram, oculis corporeis cernendam exhiberet, ne impune quidem esset factura; Sed Virtutis tam eximiæ impatientes, morte quam poterant atroci & contumeliosâ maximè, homines illam mulctaturos autumat.

§ 19. D'Acer. xxiv. Περὶ ὀλίγου δὲ ἐδόκουν πάντες, ἢ δὴ οἶα. | Nobis etiam haud ineptè in eos, qui insolentiùs efferunt sese, & Dominatum sibi vindicant, ista docet Antoninus transferenda, quæ Davus olim ille Horatianus, Imperium Hominis detrectans vitiis irretiti, & sui parum potentis,

Tune mihi Dominus Rerum imperiis hominumque
Tot tantisque minor? quem ter Vindicta quaterque
Imposita haud unquam miserâ formidine privet?
Serm. Lib. 2. Sat. 7.

§ 20. D'Acer. xxv. Τότε συμφέρει, ὅτε ἐκείνη φέρει | Illorum redarguit errorem qui res olim forsan ex usu futuras fassi, calamitosas tamen in præsens criminantur. Is contrà, ubi primum agere quid decreverit Natura, ex illo nobis esse usui contendit. A Naturâ enim suum cuique tempus præstitui; idoneum apprimè & congruum. Adeoût nequid unquam sit ab illâ Factum, nisi, & quod fieri debuit, & quando fieri debuit maxime!

§ 23. D'Acer. xxviii. Τὰ τοῦ Πλάτωνος, σπεῦδε ἐν ὄρει | Locum habes in Theæteto, Socratem nempe Commoditates & Prærogativas enarrantem, quibus & Magnates gaudent & Philosophi; & ob quas vel Hi vel Illi potius anteponendi videantur. Ἀγεφύκοι δὲ ἂν ἐπαίδευτον ἅπαν ἀγροίκως ἐλεύθερον φῦλον νομέων τῶν τοιούτων ἀναγκαῖον γίγνεσθαι σπεῦδε ἐν ὄρει τὸ τοῦδε φρεσκελμάδιον. *Itaque & hujusmodi Philosophum necesse est propter nullam negotiorum exercitationem, non minus rusticum & imperitum esse, quàm Pastores. Utpote qui perinde mœnibus in Urbe, ac illi Caulæ septo in monte circundetur.* Ad illa verò Marcum idcircò alludisse arbitror, quò nobis inde colligendi locum daret, quòd cum Sapiens in medio Urbis tumultu, ruris sibi delicias, & solitudinem servet integram, Animi Tranquillitas, ab hominum itidem quolibet, qui sibi non ponit obicem, & reperiri possit ubibuis loci, & facilè conservari. *Edit. Serran.* P. 147.

§ 25. D'Acer. xxx. Κύριος δὲ ὁ νόμος | *Lex*, vel quod Marco tantundem est, *Deus*. Is nempe Lex est vivens, immutabilis, & sempiterna. Unde & Legem à Platone *Sapientum Deum*, & à Socrate in Minoe τὸ ὄντως εὑρέτην, *Inventionem ejus quod est* nuncupatam auguror.

§ 26. D'Acer. xxxi. Ὡς καὶ τὴν βοείωσιν καὶ τὴν ἀναφορᾶν ἐξαίρω. | Vis illa Naturalis, (Plasticam vocant,) cujus ope stupenda planè ista Fœtûs & generandi, & efformandi, & ad maturitatem usque perducendi mysteria ritè peraguntur, oculos longè fugit corporeos; nec nisi animo eam omninò videndam objicimus: Pariter se habet & illa, quâ corpora sive sursum, sive deorsum feruntur. Unde eruditis haud levis semper animum subiit dubitatio quâ demum de causâ facultas hæc originem traxerit; Ipsa etenim Corpora nec Gravitate per se, nec Levitate prædita satis constat. Videndum itaque, an inde fiat, quod Omnia sui similium appetentia, his præsertim consociare se, & tanquam in amplexus ruere avidè contendant, quod Stoicis placuit magis: An, quod Aliis Vero visum est similius, id omne Terræ circa suum centrum motæ sit potiùs tribuendum; quæ dum rapidissimâ rotatur agitatione, partes suæ molis Universas à Centro abigit quodammodo arcerque. Istæ igitur Particulæ vel longiùs inde absunt vel propiùs, velociùs etiam aut segniùs capessunt fugam, quo se aut fortiùs impulsas, aut placidè magis, moras sentiunt. Quibus Motûs imprimitur minus, illa ab aliis magis motis magnâ vi pulsæ recidunt illicò: & ex casu tam subito, tamque violento, nomen & existimationem Corporum graviorum adipiscuntur. Horum enim peculiare vulgò perhibetur, Centrum versùs descendere, & ab illo ægrè avelli.

§ 29. D'Acer.

§ 29. D'Acer. xxxiv. Ἐφόσον σταυτὸν, εἰ ὁ βίος ἄξιος ζῆν διὰ τὸ τίνα εἶναι. | Si ſingulis ſeorſim ad examen vocatis, ſuo tantùm unum quodque penderemus pondere, ex iſtis omnibus, quæ moribundos male habent, vix ullum reſtaret, quod tanti apud nos eſſet, ut ejus unius gratiâ, vel vitæ incommoda ſuſtinendas vel mortem moleſtè ferendam exiſtimaremus.

§ 31. D'Acer. xxxvi. Καὶ ἐφ' ἑαυτῷ τὸ εὐάλογον. | Ad idoneam fragilitatis humanæ recordationem id forſan videatur ſatis, Omnes ut Præclaros præſertim qui antehac è vivis exceſſerunt, animo Vitros recolas. Sed cùm ii ſumus, qui nos noſtraque, alienis anteferenda habeamus univerſi, hinc fit, ut iſta fortiùs animum commoveant Exempla, quibuſcum aliqua nobis interceſſit vel neceſſitudo, vel Conditionis, vel Eventuum Analogia. Quod huic locum dedit conſilio, ut in alios ſine delectu quodam, tanquam in ſpeculum inſpicientes, quid nobis & futurum ſit, & facto opus, aptiùs, & veriùs, & faciliùs ediſcamus.

Ibid. Τὸ ἄπαξ μεταξὺ ἐκπύρωσιν ἔχειν ἐν τῷ ἀπείρῳ χρόνῳ | Viſum eſt Stoicis, Mundum ſæpiùs, vel potiùs ſemper repetitis vicibus refici, & renovari. Imaginem etiam aliquam ſubobſcuram licet, Reſurrectionis à mortuis, animo eos effinxiſſe, inducit ut credam Locus in Chryſippi de Providentiâ Libello in pauciſſimis memorabilis. *Hæc* (inquit ille) *quum ſic ſe habeant, ſatis conſtat id, nec rerum naturæ, nec rationi rectæ repugnare, ut temporum Periochis olim revolventibus, in eandem poſt obitum rurſus, & Formam & Conditionem revertamur.* Ab Stoicis tamen non eadem omninò quæ nunc ſunt renaſcitura, ſed illis ſimilia tantùm; (Non eundem verbi gratiâ, Socratem, ſed huic & virtute & fortunâ geminum) videtur potiùs placuiſſe.

§ 33. D'Acer. xxxviii. Κρείττων γίνεται ὁ ἄνθρωπος ἢ ἐπιπονώτερος, ὁ οἱονεὶ χρύσιος πῦρ ἐκκαθαίρων. | Iſta enim Infortunia, Ignis ad inſtar, quo aurum excoquitur, defæcationem virum & nitidiorem præſtant. Sanctior ità demum & auguſtior factus, haud ineptè de ſe dici poſſe ſentit, quod olim de Mario Florus, *Redit ab Africâ Marius clade majore, ſiquidem Carcer, Catenæ, Fuga, Exiliaque horrificaverant dignitatem.*

Lib. III. *C.* 21.

Ibid. Οὐδὲν βλάπτει νόμον | *Legem* Ordinem ſcilicet rerum à Deo conſtitutum nequaquam perturbant aut Univerſi faciem deturpant hominum infortunia. Elegantiæ ſiquidem & ad Bonum commune convenientiæ tantundem habent res adverſæ quantum quæ ſecundæ ſunt maximè. Sunt enim & iſtæ in manu Dei poſitæ & ejus Inſtrumentorum perinde funguntur viæ; ad opera tam Bonitatis quam Juſtitiæ exequenda pariter aptæ; ſive ut his ſpectatâ magis effulgeat Bonorum virtus, ſive Improborum Malitiæ ut aliquis ponatur modus. Præclara ſane, & quæ Animum verè Philoſophicum ſapit Ratiocinatio.

§ 36. D'Acer. xli. Τινες ἀναζώμβροι τὸ συμβαῖνον χαλεπόν. | Antoninum iſta locutum cave mortem in Malorum cenſu repoſuiſſe exiſtimes; ſed vulgi potius ingenio Sermonem attemperâſſe, qui Mortem Malorum graviſſimum ſupremumq; ratus, quoties Inimicos, aut ſibi Incommodos è medio ſublatos videant, vehementer ſolent gaudere. Quod non Puſilli tantùm, ſed & Malevoli, & Immanis animi certiſſimo eſt indicio.

Ibid. Χαλεπὸς μὲν, ἀλλὰ ἡμῶν ἦν | Is enim eſt vir Bonus, ut Peccata licet damnet, & ſummo habeat odio, ipſi tamen peccanti æquum ſe ſemper & Benevolum præſtet. *Inſectatur* nempe *Vitia, non Homines, non caſtigat errantes, ſed emendat.*

Plin. Lib. I. *Epiſt.* 10.

Ibid. Ἐφ' ἡμῖν δὲ πόσα ἄλλα ἐστί, δι' ἃ πολὺς ὁ ἀπαλλαχτῶν ἡμῶν; | Cum iſta Imperatorem eximium adeò, & ſuis meritò dilectiſſimum ſubierit Cogitatio, quid demum pleriſque & vulgaribus opinandum? Me vero in hâc Perioche delectant plurimùm, quæ ubique nitent, Ingenii Manſuetudo, & mira in Alios Benevolentia; In Ethnico quidem eò impenſiùs laudandæ, quòd etiam apud Chriſti nomen profeſſos occurrant (heu!) parùm frequentes.

Ibid. Μὰ μᾶλλόν τι διὰ τοῦτο ἐλάττων ἐμαυτὸς αὐτοῖς ἔσομαι. | En quantum Cautelæ, ne quid in Charitatis peccetur Legem; ſi quæ nobis in Mortis ſolatium adhibemus remedia, ad odium vel Inimiciſſimi cujuſvis impulerint.

§ 38. D'Acer. xliii. Ἐμοῦγε, εἰ δεῖ, ἀνθρώπου. | Animam dicit. *Mens* enim *cujuſque eſt quiſque*; Corpus autem, ſi accuratè loqui velimus, non tàm Homo eſt, quàm Hominis Inſtrumentum. Huic non illud puto multùm abſimile, quod D. Petrus, 1 Epiſt. iii. [illegible] nuncupat.

In

In Librum Undecimum.

§ 1. Ὁ'ν καρπὸν ὃν φέρει αὐτὴ καρπῶται| Vox iſthæc *Fructus* ubi quid ab Animâ prolatum denotet, eodem prorſus recidit, quo formulæ loquendi Scriptoribus Sacris uſitatiſſimæ. Nam & Illis etiam familiares novimus, *Fructus Lucis*, *Fructus Juſtitiæ*, *Fructus Spiritûs*; quibus ex adverſo opponi ſolent *Fructus Peccati*, *& Affectus Carnis*. Hos etiam Tenebras, Injuſtitiam, & Malitiam audire, haud infrequens eſt aut ignotum. *Spiritûs* autem *Fructus* laudati contrà *hujuſmodi ſunt. Dilectio, Gaudium, Pax, Longanimitas, Benignitas, Manſuetudo, Bonitas, Fides, Juſtitia, Sapientia, Temperantia.* Jam vero inter Hos & Illos intereſt plurimùm, quoad iſta præſertim duo, hîc loci haud abs re notanda. Prius attigit Antoninus, Animam nempe & ſe, & ſuis quos profert Fructibus frui & gaudere; Cùm Corpus Carnis Fructibus haud perinde fruatur; ſed ad ritum Animantium cæterorum ſe habeat, in quibus nec Ovibus ſua proſunt vellera, nec mella Apibus. Poſterius, ad Fructûs durationem attinet; Qui carnis ſunt, brevî utique interituri, cum illâ pereunt funditùs; Quos autem carpit Spiritus, perennes carpit & perpetuos; ipſe omnis Expers interitûs, illis perinde ſempiternis nunquam non gaviſurus. Has utinam Differentias, Eſſentiales quidem illas & Immutabiles, perpenderemus ſeriò. Quod qui ex animo fecerit, illum & Periochen hancce pulcherrimam habiturum & impenſam quantum poterit præſtantioribus navaturum operam, nullus dubito.

Eph. v. 9. *Hebr.* xii. 11. *Gal.* v. 22. *Rom.* vi. 21. vii. 5.

Ibid. Τὸ μηδὲν ἑαυτῆς φαυλότερον.| Ex omnibus hîc terrarum degentibus, Anima humana, & in ſe longè præſtantiſſima & à nobis jure merito maximo habenda eſt pretio. Quoties enim rebus illam Corporeis poſtponimus, (quem quidem Errorem ſæpe ſæpius erramus) in illorum demerſi vanitatem, nobis inurimus maculam. Hanc autem cæteris quod oportet anteferentes, ad Deum accedimus propiùs, cognatione quâdam arctiori illi conjuncti; quin & imperii quodammodo cum Illo conſortes, qui, Terreſtria deſpiciens, univerſa ſubmittit ſibi.

Ibid. Οὕτως ἀρ' ἀδὲν διήνεγκε λόγος ὀρθὸς, ἢ λόγος δικαιοσύνης.| Miram in hoc loco deprehendere videor Sapientiam ſublimem quidem & reconditam ut Interpretum pleroſque verus fugerit ſenſus. Id vero, nî & mens me fallit mea voluit Antonius; Parem eò uſque & Animæ noſtræ, & Legis eſſe Sortem, & idonea utrique ſuppetere Argumenta, cur ſe cæteris putet præſtantiorem. Utramque nempe nihil eſſe aliud præter *Veritatem*, & *Juſtitiam perfectiſſimam*. Unde cogas licet Animam eandem eſſe cum Lege, cum utrjuſque Ratio eadem ſit. Hinc jus & poteſtas omnia judicandi, cum ipſa intereà loci, nullius ſit judicio obnoxia; Quibus etiam prærogativis Lex gauder, Anima vero niſi & ipſa Lex eſſet, iiſdem gaudere non poſſet. Quod vero Marcus Animæ (à Deo nimirum inſtitutæ) tribuit, idem & D. Paulus Spirituali (quem nuncupat,) *Quòd omnia* ſcilicet *dijudicet, ipſe verò à nemine dijudicetur*, 1 Cor. ii. 15. "Idem utique cum Deo ſentit Vir Spiritu Sancto imbutus, nec illum ſecutus ducem aut errare poteſt, aut ab alio quopiam redargui. Quod Apoſtolis aliiſque Θεοπνεύστοις contigiſſe exploratum habemus fatis."

§ 2. Ἐὰν τὴν ἁμιλλὴν φαυλὴν καταμείσῃς εἰς ἔλαττον ἢ φθόγγον.| Argumentum ſi accuratùs diſcutias, idoneum ſatis; Cui tamen declinando haud una ſuppetit Ratio. Quidnî enim Reſpondemus contrà, Muſicæ concinnitatem in Sonis non verti ſingulis, ſed in multorum apto concentu; cum compluſculi ſimul commiſſi, & juſtis rationibus ad invicem & diſtantiis diſtincti, aurem pertingant ſuaviter demulceantque. Cum denique Harmonia quam vocant inde conſletur, eáque major, vel minor, quò perfectiores, aut minus perfectæ ſunt iſtæ Sonorum Commiſſuræ, & ab Unitate ſeu numeris ſuis omnibus abſolutâ Concordia, aut longius abſcedant, aut ad eam accedant propiùs. Carminum etiam ſimilem agnoſcis Rationem, quorum venuſtatem, ſingulas aut penſans Syllabas, aut pronunciando disjunctas fruſtrà eris requirens. Hæc enim à Totâ pariter compage proficiſcitur, cujus numeroſa verborum congruentia variis ex muſis & partibus confecta in amorem ſuî rapit, & mixtâ quâdam perfundit voluptate. Hinc utique efficitur, cum harum Rerum Laus & præſtantia particulis ſeorſim, quantumvis rectè diſpoſitis, minimè conſtet; parum appoſita, quibus Mundi Contemptum ſuadeat, præbuiſſe illas Marco exempla. Huic tamen ità occurretur Objectioni, ſi quod in Muſicâ & Poëſi veriſſimum haud diffitemur,

temur, Antonini tamen Argumenta convellere id pernegemus. Elegantiæ nempe Musicæ & Poesi peculiares, cæteriſque quæ ſenſibus corporeis percipiuntur, mancæ ſunt & imperfectæ. Nam & id ipſum quòd elegantes ſint, aut habeantur, non ſuæ habent ditionis ſed à loco, tempore, & aliis quibuſdam inter ſe conſpirantibus, id pendet totum. Accedit, quòd Particulis iſtæ conſtent ſucceſſivis, quæ ſe mutuò propellentes, perficienteſque, exiſtere ſimul nequeant; Hinc Imaginem veræ illius Æqualitatis in quâ unâ Exemplar conſiſtit Venuſti abſolutum, rudem tantùm & debilem Imaginem repræſentare valeant. In illâ igitur Venuſto & Decoro Primo, qui aciem Intellectûs defixerit, breves iſtos & adventitios lepores, quorum Decor omnis in tranſitu eſt, facile contemnet. Nec id tamen præter mittendum, Muſicæ id laudis jure deberi, quod ex omni inferiorum, quæque ſenſibus percipiuntur voluptatum, & leporum cenſu, illi ut primæ deferantur æquum eſt. Nec quævis eſt alia, quæ Animum dulci perinde deliniat & puro voluptatis ſenſu. Adeo ut hanc vel ignorare prorſus, vel non habere in deliciis, &, quo Virum gravem decet, favore & ſtudio proſequi, vitio vel indolis parùm ingenuæ, vel minus liberaliter inſtituræ, apponi debere exiſtimem.

Ibid. Χωρὶς ἀρετῆς, ᾗ σὺν ἀρετῇ. | Inter hæc & antedicta id intereſt diſcriminis, quod Virtutis & Bonarum Actionum Spiritualis quodammodo, & abſtractus ſit Decor, Pulchritudo quæ ſenſus fugit corporeos, & Animo cernitur ſolo. Hinc fieri cenſendum, quòd Verum illud & Unum, unde Venuſtas & Decorum omne proficiſcitur, in his magis ad vivum depingatur, quæ Legibus corporeis ſoluta ſunt. Nec enim nitidam pariter aut Auguſtam Ideam in craſſioribus & Materialibus patitur Natura.

§ 3. Μὴ χαλεπὸν μεράξιν, ὡς οἱ χρῆσται. | Haud facile dictu eſt, quid huic locum dederit cogitando; aut quando obfirmatam adeò patientiam Chriſtianis affinxerit; cùm is eſſet Antoninus, qui Veritatis Profeſſores nunquam non perſequi detrectaverit. Ipſa ſi ſpectes verba, Martyrum exempla cruces & flammas intrepidè perpeſſorum ob oculos illi quotidie verſata dixeris: Nec tamen, illo Imperante, ubi is agebat loci, quenquam accepimus fidei ergò Chriſtianæ Capitis damnatum ſupplicio. At, quantum mihi conjicere eſt, iſtis hæc Cenſura convenit temporibus, cum inteſtinâ diſcordiâ & civili bello expergefactus Ethnicorum furor, & in omne nefas audax, in Chriſtianos Aſiaticos & Gallicos ſæviebat. Horum utique, quos populi veſanæ licentiæ devotos in audiverat Marcus, firma atque imperterrita, etiam inter moriendum & exquiſitiſſimos cruciatus læta & victrix Animi Conſtantia ad illum delata pro merâ obſtinatione habebatur. Quod illis tamen præſertim tribuendum cenſeo, qui, vel unde & qualis eſſet hac vera Animi Magnitudo neſcii, vel Chriſtianis infamiæ notam inurere Studentes, eorum etiam virtutes falsò criminabantur. Hinc itaque is fælicem hominis vicem prædicat, qui mortem contemnere, non temerè, aut præ animi pervicaciâ, ſed rationum momentis & ſano præmunitus judicio poſſit. Dogma ſi per ſe ſpectes veriſſimum, mores autem Chriſtianorum quod attinet, & mortem ab illis ſtrenuè exceptam, injurium admodum & erroneum. Sed ità ſolent, quibus falſis opinionibus præpedita mens, ut ne quid rectè dijudicent, facit. Illa ſiquidem Martyrum immota Conſtantia, & mors placida, validis rationum fundamentis innixa eſt. Ejuſmodi quidem, quæ cum humanum exſuperarent ingenium, minus eſſe debuit mirum, ſi Ethnici divinæ lucis expertes, haud illas erant aſſequendo ſatis.

Ibid. Καὶ σεμνῶς. | Ad veram Gravitatem multa requiruntur. Decorum ſcilicet & Ordinem in omnibus tuendum, Forti agendum animo, nec periculorum appetenti, nec pavore ſegni; Urgens etiam neceſſias, Finis viro digni intuitus, qualis quidem citrà Utilitatem alienam conſtitui nullus poteſt. Chriſtianis id verti ſæpè vitio notum eſt, quòd ultrò ſe ſuppliciis dederint frequentes, nec mortem tàm excipere, aut etiam contemnere, quàm ſolicitos ambire animum induxerint ſibi. Hinc iſtæ Philoſophorum Contumeliæ, hinc Conſtantiæ vituperia, ſed ab iſtis tantum profecta, qui quid ageretur rerum ignari, ſuo metiri alios modulo non ſunt veriti. Quod enim nullà neceſſitate fit, eo in prudentiam quàm graviſſimè peccatur, nec tanti Animi impetu temerario, & levi factum Incogitantiâ cenſendum. Chriſto vero adſcriptos, quæ tandem urgere potuit neceſſitas gravior, quàm Militiæ ut Munus abſolvant ſuæ, in capitis etiamſi diſcrimen ſeſe eſſet committendum, Morte enim ita, ut decuit, obitâ, incaſſum ceſſit Dæmonis dolus, & quò graviori perculſæ ſunt Res Adverſarii iſtius damno, eâdem etiam operâ ditioni Domini ſui tantò uberius acceſſit incrementum.

Ibid. Ὡς ἐν ἄλλοις ποσὶ ἀτρεμοῦντας. | Rectè. Nec enim ex illis quæ faſtu facta novimus, exempla nobis ſumere ſolenne eſt. Sed Juſtitia potiùs, & Neceſſitas conſilio ſublevata, & gravis Animi Deliberatio in Imitationem trahunt ſui. Sed Pompæ & Vani faſtûs Chriſtianos poſtulari minimè omnium oportuit, quem ii eſſent præſertim, qui in Animo humili, & ab Oſtentatione abhorrenti plurimùm, laudem & Virtutem ponebant omnem; nec aliter ſe Servos Jeſu Chriſti credebant, ni ſi hominum encomia adeò non captaverint, ut neglexerint quidem & ſpreverint, in illâ ſcilicet glo-

ria

riâ quærendâ Toti, quæ ab uno proficiſcitur Deo.

§ 6. Μετὰ δὲ τὴν τραγῳδίαν, ἡ ἀρχαία κωμῳδία παρήχθη. | Quò melius quòd voluit Antoninus, de novo veterique Comœdiæ genere intelligas, vide ſis quæ nos Horatio in Arte Poeticâ adſcriqſimus, ad Verſ. 281. & ſequent.

Ibid. Ἡ μέση κωμῳδία. | Comœdia vetus eò uſque perduravit, donec Lyſander Athenis rerum eſſet potitus : Media ad Alexandri Magni tempora pertigit ; Nova etiamdum locum obtinet.

Ibid. Ἡ νέα, ἡ ἐπὶ τὴν ἐκ μιμήσεως φιλοτεχνίαν ἀπερρύη. | In Comœdiâ quidem tùm Veteri, tum Mediâ nihil inerat Mimici. Iſta enim nec in Perſonis, nec in Rebus ipſis fícti quid in ſe admiſit. Nominibus quidem conſictis uſa eſt, & Civium Præſtantiorum Mores exhibuit populo ſpectandos ; ſed has extrà Conditiones, à veritate vel latum unguem deflectere, religio erat. Nova autem, eadem premere veſtigia dedignata, & plus ſibi rata licuiſſe, de Veritate parùm ſollicita, & Nomina & Materiam de integro effinxit ſibi. Jure igitur in Mimicum hæc delapſa artificium perhibetur, cùm non ſit jam Vitæ communis Narratio, ſed velut Umbra quædam & Species tantùm. Hoc itaque genus veritate ſpoliatum damnandum cenſuit hîc loci Marcus.

Ibid. Ἡ ὅλη ἀπόλαυσις τῆς τοιαύτης ποιήσεως καὶ δραματουργίας πρὸς τίνα ποτὲ σκοπὸν ἀπέκλινε. | "Iſte finis quis tandem ſit cogitandum ſeriò edixit Marcus." D'Acerius autem his ſeorſim poſitis interrogandi affixit notam atque ità domum Antonini Mentem pergit porrò explicare". Veteri quidem & Mediæ finem nunquam fuiſſe utilem haud diffitetur ; cùm iſtius generis Comœdiæ moribus emendandis prodeſſent maximè ; Novæ non itidem ; utpote quæ populo non tàm corrigendo, quàm oblectando, & inani ducendo ſpecie (Antonino Judice) ſtudeat. Veterum uſque adeò aſperitatem comi mollique recentiorum obſequio antehabendam ſtatuit ; illam acerbè utilem, hanc autem nulli prorſus bono jucundam prædicans. Quod Perſarum Rex olim de Ariſtophane, *Illius Conſilius & fortiores Athenienſes, & hoſtibus Superiores factos*, minoris putandum arbitror, quam hæc Antonini ſit approbatio. Quo magis illis eſt condonandum, qui id agunt, ut extorrem iſtum, & exoletum dudum Drammatis morem reſtituant denuò. Sed & illud ut animo advertat monendus eſt Lector, quod ſi fecerit minùs, Antoninum forſan Erroris ſibi Authorem ſit habiturus, Comœdiam ſcilicet, nec *Vetcrem* nec *Mediam* abſolute & per ſe laudari, ſed Comparatione tantùm inſtitutâ, quâ *Novæ* antecellendi manifeſtæ ſint. Nec enim Marci aut Ingenio convenit, aut Diſciplinæ, hominum ut vitia proferantur palàm, & Spectantibus ludo jocoque fiant ; Quod & Divinis & humanis legibus adeò repugnare, ut nihil ſupra. Noſtrum minimè omnium fefellit. Id utique ſibi dedit negotî, Novam ut oſtenderet Comœdiam culpæ haud minùs, imò multò magis obnoxiam quam Veteſtiora Drammatis exempla, quæ tamen ut Theatro indigna, Ætas præſens amandaverat. Quin & ipſam etiam Tragœdiam longè eſt ut ab omni eximat cenſurâ ; ſiquidem Marco, affectibus modum poni, parum videbatur, niſi & cum Stoicis, eliminandos eos evellendoſque pectoribus humanis, vel (quod eodem ferè recidit) otioſos omninò & inertes eſſe debere decerneret. Quæ huc faciunt plura Lectori occurrant, inter Animadverſiones in Ariſtotelis de Poeſi Libellum.

§ 7. Πῶς ὁπαρχὴς σκεπτέον, τὸ μὴ ἓν ἄλλων βίᾳ ἐπάγεσθαι εἰς τὸ φιλοσοφεῖν ἐκ ὀρθῶς δόξαν. | Præ tot diſciplinis inter ſe diſſentientibus. Multi olim de veritate aſſequendâ deſperantes, omnem Philoſophiæ curam abjiciebant ; id ſatius arbitrati in tranquillo conſidere, quam ſi Iter magna inſtituant negotio, quam potiſſimum inſiſtendum ſit viam incerti. Huic itaque, quo maturius medeatur malo, ſuæipſius Vitæ inſtituto penitiùs introſpecto, ad Sapientiam ſatis eſſe illud idoneum certiſſimis comperit indiciis. Hunc etenim cum ſibi ſemper Scopum poſuiſſet, Deum & Proximum, ut Charitate quàm potuit maximâ proſequeretur ; id unum erat reliquum, ut in illis perſeverans ſe daret præclarè, & Bonorum Operum fructum ampliſſimum curaret indies edendum.

§ 8. D'Acerio ix. Ὁμοδαμεῖν ὡς, μὴ ὁμοδρομάτων δέ. | "De Textu, & perioche ab antegreſſis diſtinguendâ, quin & variis loci interpretationibus, Gatakerus jam fusè ſatis. Noſter verò quid hâc in causâ ſenſerit, docebunt ſequentia. Vulgi de Juſtitiâ, Pietate, & Deo, quas animo concipere ſolent Opiniones à Vero ut plurimum abhorrent. Ab his itaque cavendum, cogitando, quòd Charitatis vinculum commune, quantumvis conſtrictos teneat, & in eandem quodammodo Arborem ut univerſi coaleſcant, faciat ; Mens tamen, iſtis ſoluta legibus ſui eſſe juris haudquaquam deſinat. Nec id igitur nobis eſt committendum, ut, Rationis Prærogativâ turpiſſimè proditâ, ſententias noſtras alienis ſubjectas, aut obſequio deditas patiamur. Siquidem iſto demum pacto, qui nobis in Salutem & Commodum cedere debuiſſet, graviſſimo futurus eſt damno, & certiſſimo veritatis exitio Amor mutuus, & Benevolentiæ Affectus.

§ 10. D'Acerio xi. Οὐκ ὀξὺ χείρων ὑδεμίᾳ φύσις τέχνης, ἡ γὰ αἱ τέχναι τὰς φύσεις μιμῶνται. | Id omnium eſt Artium commune, ut quæ minùs ſunt perfecta, in perfectiorum gratiam operentur. Natura utique univerſa cujus ad exemplar, Ars omnis ſe ſtudet componere, in id etiam cogitatio-

nem intendit suam. Quod ubi persuasum tibi, & perspectum habeas, en genuinam Justitiæ Prosapiam! Quorsum enim illa? aut quid tandem sibi vult? Hoc unum scilicet, ut vilia subjiciat Præstantioribus. Egregium sanè Capitulum in quo & validissimis simul, & maximè perspicuis orationibus evincitur, Justitiam non à Legibus humanis ortam omnem, sed à Jure Naturali, Divino huic rerum universitati coævam, imò potiùs illâ nimium quantum ætate grandiorem, ab ipso immediate profluxisse Deo.

Ibid. Οὐ γὰρ παραδόντα τὸ δίκαιον ἐὰν ὅπη διαφεύσεσθαι ἀρκεῖ τὸ μέσον. | Hinc sequitur minùs perfecta in eorum quæ sunt magis gratiam fieri, quoniam istis si primæ deferantur partes, læditur illicò Natura, & rerum interturbatur Ordo. Mihi quidem magno est voluptati animo versare mecum, quot & quanta nobis se præbeant, explicita magis & cogitantibus obvia, hujus unius ope (modo ritè intellecti) dogmatis, & ad veritates inde deductu faciles accommodati.

§ 12. D'Acer. xiii. Σφαῖρα ψυχῆ ἀμφοτέρης. | Anima quam ob rem Sphæræ componatur, jam alibi notatum. Elegantem tamen in pauxillimis Periochen, quin illustrando aliquid conferam operæ temperare mihi nequeo. In corpus rotundum si lucem intromiserit, Gibbosæ ejus partes Interstitia quædam efficient subobscura, propterea enim gibbos stetit, quo minus per Corpus omne se pariter lumen diffunderet. Haud secus cum Animâ itidem actum puto, quæ si sibi similis, & rotunda tota, Lumen diffunditus suffusum excipit ubique lucida. Sed ex quo vitiis depravata sibi facta est dispar, & difformis, obstruuntur ejus templo radii cœlestis, & caligo paulatim induitur, donec obruta tandem tenebris obtegat, & Rerum aliarum, & Suî notitiâ penitus spoliata.

§ 13. D'Acer. xiv. Οὗτος ὁ φαυλος. | "Tribus à Gatakero memoratis, & illud de Phocionis morte adjecit D'Acerius". Cicutæ nempe poculo, à quatuor aliis quibus moriendum erat unâ, epoto, & Carnifice nisi soluto veneni pretio miscere denuò recusante, ex amicis illum quendam alloquitum, Argenti ut id paululum huncjoni numeraret orâsse, quando Athenis ipsi mors daretur venum. Hæc omnia, si placidè, & ex animo dicta, mortem depingunt ab Antonino laudatam. Quid enim aut Benevolentiæ indicium luculentius, quàm id Filio in mandatis dedisse, à Charitate & Officio ergà populares, ut paternæ indignatus neci, nunquam excidere se pateretur? Athenienſibus autem quid magis opportunum, quàm Crudelitatem simul & Avaritiam detestandam dehortari, quæ Capitis mulctandos supplicio ad mortem sibi propriis comparandam sumptibus adigebant. Sed ista si Ironicè tantùm & Scepticè fuerit effatus, (cujus Antonini Mentem suspicio haud levis incesserat) non tàm laude quàm vituperio digna existimat. Morientem utique nil nisi grave [illegible] rum decet; &, quibus periculo esset [illegible] dum, Simulatio, Jocus, & Simulatio, ab extrema vitæ actu abesse debent [illegible]

§ 15. D'Acer. xvi. [illegible] Rectè quidem monuit [illegible] quantumvis illitatæ, alia tamen vitro honesto nequiquam dignas: [illegible] aliis sentit sapiens, sed [illegible] valuit consuetudo, & quæ nulli probamus, præmature recepto, & animi incogitantia, facillimè admittimus.

Ibid. Ἐπιπόλαιος δ' ἀνθρώπου σκαλμὸς [illegible] Eodem redit, quod verus illud [illegible] *Pejor est Odio Amoris Simulatio.*

§ 16. D'Acer. xvii. Εἰ δὲ καὶ φύσει, [illegible] εἰ καὶ τῷ καὶ τὴν φύσιν ἀεὶ ὅτι τοῦτο ἀνθρ. | [illegible] comperto satis habeo Antoninus, nihil omnino præter Naturam fieri; sed aliquantum tamen [illegible] strænæ concedit imbecillitati, & antiquitatis [illegible] nibus. Cum id & salvo dogmate [illegible] conciliari poterat, & præceptis inde deductis obsequium conciliare. Dato igitur, præter naturam obvenire nonnulla, at nostri id esse officii statuit, quod Naturæ sit congruum, ut id summo prosequamur Studio. Hoc autem [illegible] tantum assequi potes, [illegible] Naturæ universæ Te Tuaque commendes [illegible] committasque lubens. Quod per [illegible] Deo in omnibus subjectum, & ejus Voluntati [illegible] consentientem consprirantemque animo d[illegible]

§ 17. D'Acer. xviii. Ὅτι δὲν κενὸν [illegible] In mortis Remedium id nobis cogitandum [illegible] Rem nullam in pejus mutari, aut ad [illegible] se redigi. Atqui Alia quidem sunt, [illegible] rium [illegible], à quibus Juli[illegible] eximun[illegible] quorum [illegible] peccata [illegible] illis [illegible] rit exitio. Sed [illegible] Philosophos [illegible] mirum, cum [illegible] vel nullam, vel [illegible] eorum [illegible] post [illegible] futura sunt, animo conceperint.

§ 18. D'Acer. xix. [illegible] Injuria enim & Ingratitudine [illegible] insimulantis & Officii defectum [illegible] vel insciis, vel inviris, si [illegible] mercantur, has sibi [illegible] nemo est, qui lubens fateatur. Cui consentaneum est, ut vel suspiciones, vel vituperia [illegible] ejusmodi, & illum qui postulat [illegible], & quod à postulante iniquè ipso [illegible] nunquam non postulato videantur.

Ibid. Πολλὰ γὰρ καὶ οἰκονομίας χρήζει. | Appositum sanè, quò plurima priùs edocendos ostenderet, quam de facto alieno pronunciandi simus compotes.

Quæ

Quæ cùm adeò sint impedita, & scitu difficilia, ut vix unquam assequi possis, consultius esse multò, quodque probo & prudenti Viro decet magis, ab omni potiùs hujusmodi in causis Judicio sibi temperare. Observatio huic ferè gemina Virum ex hodiernis celeberrimum, eò usque impulit, ut multa diceret Instituta & Consilia, quæ risum spectantibus fortean moveant, adeò tamen non absurda esse aut inepta, ut si valida quibus nituntur, rationum fundamenta cernere possemus, Prudentia potiùs Agentis planè demiranda, cogitantes esset in stuporem datura.

Ibid. *Φυλακτέον, δ' ὅπως τῷ ὀργίζεσθαι τὸ κολακεύειν αὐτὸς.* | Ne Lenitas & comis animi Candor in turpem adulationem defluerat, & ignavum in peccantes obsequium, id disertè cavendum haud abs re monuit Antoninus. Hominum enim pleriq; modum servare nescii, dum studiosè nimis vitant Vitia, in contraria præcipites se dare solent. Id ne nobis committatur, quanto in hac causâ fiat periculo cogitandum. Ab Assentatione scilicet perinde ac ab Asperitate nimiâ metuendum; Et illi quicum agitur, & humanæ Societatis in damnum & exitium, utramque cedere pro certo habendum. Et hoc, & illo periimus pacto, nec quid est quod demas discriminis, nisi illud unicum, quod non pariter utrinque pereamus.

Ibid. *Ὅσῳ δὲ ἀσαθείᾳ τῶν ἐντὸς τοσοῦτῳ καὶ δυνάμει* | In solidis id corporibus liquet maximè; quorum quæ fortiora dicuntur, firma magis sunt & in se collecta; & ictibus externis fractu difficilia. Sed Antoninum cave, de Animi hebetudine, aut sensibus obstupefactis intelligas. Nos indolentes, hoc est, adeò tantum Sensûs expertes voluit, ut ab externis læsi ne nobis videamur. Quæ quidem animi sententia, & fortiorem Virum & Tutiorem præstabit, quàm potuisset unquam Stupor & mera quam vocant malorum Insensibilitas.

§ 19. D'Acer. xx. *Τέτταρες μάλιστα ἔφοδοι τῆς ἡγεμονικῆς παφυλακῆς.* | Affectiones istæ, quantum ego conjicio, sunt Suspicio, Maledicentia, Dissimulatio sive Mendacium, & Intemperantia. Pluribus huic Articulo non est opus, quem tamen, cum lucis adscititiæ indigeret maximè, obscurum nimis passi sunt Interpretes.

§ 20. D'Acer. xxi. *Τὸ πνεύματον σὺν τῇ πυρώδες.* | "A Gatakero adnotatis adjicit D'Acerius sequentia." Oppones forsan, ne Elementa ipsi immorigera esse queant, Deum prohibuisse Crearorem; Rationi verò nostræ cum eligendi potestate, peccandi etiam simul fecisse Copiam, Illud autem vereor, ne nos adeò culpa non liberet, ut graviori potius Injuriæ obstringat crimine. Noluit ab Hominibus necessitate coactis obsequium sibi præstari Deus, eò nimirum Consilio, ut Amoris attracti delinimentis & lubentiores præstare, & sponte præstantes nostrâ Virtutis adipisci præmium possemus. Nos perditos intereà loci atque Ingratos! Si tanti immemores beneficii, quod ad obsequium perfectius stimulare nos acrius debuisset, Jure illo in nostrum verso exitium, ad defectionem omnium impiam maximè, & detestandam abutimur; atque illam nobis arripimus gehennam, quàm nisi scientes volentes perpeti non possumus.

Ibid. *Μᾶλλον δ' περισβύτερα δίκαιο φερόμενα.* | Causæ utique suis ut sint Effectis priores necesse est. Demptis verò Pietate & Æqualitate, (nam & isthoc Animus redit Æquus) Justitiæ nihil erit super inter homines loci. Ipsa autem si exulet Justitia, Actiones simul justæ, ut amandentur oportet.

§ 21. D'Acer. xxii. *Πόλις ὁμοία δὲ τοῖς πᾶσι, τιμὴ δὲ κοινῶν* | Verissimum illud, ad quod tamen Animum pauci intendimus. De Rebus, quænam Vera Bona dici & existimari potissimùm mereantur, parùm hominibus inter se convenit. Divitias alii, alii Gloriam, hoc cohonestant titulo; Quod verò ad Bonum facit commune, id collaudant ad unum omnes. Nemo enim, etiam Injustorum, est, Societati quæ noverit humanæ expedire, ea vera esse Bona, qui non vel invitus agnoscat. Hinc efficitur, hæc sola Sapientes sibi expetenda arbitrari, hinc etiam suppetit Ratio minimè contemnenda, Charitatem quamobrem cæteris omnibus antehabere virtutibus solenne sit. Nec id prætermittendum, salutaria quæ hinc erui possent Dogmata vel integro si in unum congerantur sufficere Libello.

§ 23. D'Acer xxiv. *Σωκράτης τὰ δὲ πολλῶν δόγματα λαβὼν ἐκάλει.* | Ne eandem sæpiùs cantilenam caneremus satius duximus Lectorem, ad illa quæ nos ad Horatium de Arte Poeticâ, amandare.

§ 28. D'Acer. xxix. *Οἷος ὁ Σωκράτης*, &c. | Xantippen, quam molesta fuerit marito, omnes nôrunt; Quam ut verberibus castigaret, cùm è familiaribus quidam hortaretur, is se suis & conjugis Jurgiis alienam minimè paraturum voluptatem respondit. Hoc monet Marcus, quò magis id animo recurrat sæpiùs, quàm ridiculum sit & absurdum, Populo si quid in oculos subjiciamus, quod aliis cachinnum moveat, nostro interim impendio. Si igitur domestico aliquo contingat nescîis urgeri incommodo, quanto id alios celare consultius est; quàm proferendo palàm ludibrium debere; ut oneri tamen ne detrahatur quicquam, imò adjiciatur plurimum.

§ 30. D'Acer. xxxi. *Δῶλος πέφυκας, ἐμέτεσί σοι λόγοι.* | Versiculum à Tragico quodam desum-

ptum huc loci idcircò tranſtulit Antoninus, quò in animum revocaret, Affectibus qui ſe dedunt, & Virtutem habent neglectui, priſtino ſe Jure ſpoliare, nec ſuffragium, aut alia quævis hominum Liberorum privilegia, quæ virtuti comperere poſſunt uni, ſibi in poſterum vindicare eos debere. Quod fuſiùs à nobis tractatum ad Horat. Epiſt. 6. Lib. 1.

§ 31, 32. D'Acer. xxxii.

——— Ἐμὲ δ' ἀγέλαστα φίλον κῆρ,
Μέμφονται δ' ἀρετὴν χαλεπῆς βάζοντες ἔπεσσιν.

Verſiculum ab Heſiodo petitum Homerico alteri adjunxit Marcus, quò nobis oſtenderet, Philoſophorum iſtos fatuos inſulſoſque, qui Virtuti maledicunt, nihil eam aliud præter nomen inane, & merum eſſe hominum figmentum contendentes, adeò non ipſi faceſſere moleſtias; ut ſe potiùs ſuamque ſtultitiam ludos faciant. Ridendi enim magis, quàm vel audiendi, vel cum ſtomacho excipiendi ſunt iſtiuſmodi Scioli.

§ 33. τούτῳ ὁ παῖδον ζωῇ ὅτε οὐκ ἔτι δεδίτω. | His forſan locum dederat, Filius ejus Verus, inter Medicorum manus, præmaturâ abreptus morte.

§ 34. Οὐδὲν δύσφημον φυσικῇ πρὸς ἔργα σημαντικόν. | Ultrà etiam proferre pedem poſſumus, & cum Oreſte illo dum mortuum ſimularet, dicere,

Δοκῶ μοὶ οὐδὲν ῥῆμα σοὶ κείσθαι κακόν.
Exiſtimo nullum verbum commodum & utile turpe eſſe.

Morte autem nihil reperias, vel Naturæ magis, vel Utilitati conſentaneum. Hominum vulgo quantumvis huic reclamante veritati.

§ 38. Οὐ περὶ τῆς τυχούσης ὁ ἀγὼν, ἀλλὰ περὶ τοῦ μαίνεσθαι ἢ μή. | Ita quidem. Vita enim omnis Exercitatio quædam, & Certamen eſt perpetuum, in quo ſi à nobis ſteterit Victoria, Præmium reportamus ampliſſimum Sapientiam: Sin Hoſti ſuccumbimus, Stultitia & Inſania nobis in Ignaviæ ſunt ſupplicium. Ita enim res humanæ comparatæ ſunt, ut quod ſocordibus eſſe poſſit ſolatio nihil inter hæc extrema interſit Medii. Verba autem hic laudata loci, ab Epicteto referuntur accepta.

In Librum Duodecimum.

§ 2 Οὕτω γὰρ τὸν ἑαυτῆς νοερὸν μόνων ἄπεστι φθορὰ ἐξ ἑαυτοῦ εἰς πάντα ἐρρυηκότων. | Perioche obſervatu digniſſima. Id utique innuit Marcus, quòd Spiritus Dei quum iſtiuſmodi tantum impertiat ſeſe, quæ ſuî ſunt ſimilia, Immortalia dico & Spiritualia, Materiâ (tanquam Cortice tantùm, aut ſordido rerum integumento) inſuper habitâ, idem à nobis ut fiat pariter, inſigni hoc eſſe documento. Anima ſiquidem ad hoc perfectiſſimum compoſita exemplar, ut ſuî gaudeat ſimilibus, Corporea verò & Terreſtria dedigneatur, æquiſſimum eſt. Ita tandem arctiſſima neceſſitudine ipſi, unde & originem traxerat, Deo conjuncta, & virtutem in deliciis habere unam, cætera verò negligere & vili pendere, familiare illi futurum.

§ 3. Ὥστε τὸν συνειμαρμένων ἐξημμένου καθαρὸν τὸν νοερὸν δύναμιν ἀπόλυτον ἐφ' ἑαυτῆς ζῆν. | Non id voluit, Menti noſtræ quò vivat libera, Providentiæ jugum eſſe excutiendum, & ſuæ unius ut ſit dictionis; ſed potius à Rerum materialium vinculis, ut quantum poterit expediat ſeſe; quæ & ipſam etiam Mentem, quantumvis immaterialem, ſuo ſolent haud rarò impetu abripere. Donec enim in cœnum demerſa in iſtis hæret omnis, eâdem ut deferatur Tempeſtate, & in carnales affectus ipſa delabatur neceſſe eſt. Iſta itaque quò ſe ſervitute liberet, & miſeriâ; ſua ſibi vindicanda eſt Dominatio; quæ ita demum recuperatur, ſi ad Deum, unde defecerat, reverſa, pietatis & Amoris nexu in poſterum indiviſſo adjungat ſeſe, & voluntati ejus in omnibus placido modeſtoque acquieſcat animo.

§ 5. Ἐπειδὰν ἅπαξ ἀποθάνωσι, μηκέτι αὖθι γνῶσθαι. | Capitulum cumprimis elegans & grave, in quo Antoninum ſuſpicias, non Providentiæ & Bonitatis incertum, aut minus quàm par erat, Religioni credulum. Sed in Dei potius Conſilio & Benignitate ſummâ fretum fiduciâ, quodcunque is decreverit æquo excipientem animo, & ejuſinodi quod omnium fieri debuit maximè exiſtimantem.

Ibid. Εἰ γὰρ δίκαιον ἦν ἐν τῷ δυνατόν. | Æquiſſimum id eſſe omnium, Homines de Morte ut aliquando reſurgant, idoneis nititur Argumentis à Paginâ Sacrâ facilè petendis: Juſtiſſimo enim Deo convenit, Sceleris ſupplicium Improbos luere, Bonos autem Virtutis ampla reportare præmia; quæ in

in hoc rerum quo nunc vivitur ſtatu, neutiquam facta conſtat. Jam verò, dato quod Juſtum ſit, ex Antonini principiis Poſſibile idem eſſe, reſtat colligendum. Qui verò Argumentum ſpiſſis Ignorantiæ, Ethnicæ tenebris involutus, ſic tamen inſtituere potuit; qualem cenſes, & quàm oculatum futurum, Chriſtianâ veritate imbutus, quæ his poſitis inſtrui poſſint Dogmata, quàm latè pateant, & quantum habeant Virtutis, ſi penitùs perſpecta habuiſſet?

Illud intereà loci cumprimis advertendum, quòd Antoninum minimè omnium prohibuerit Rei ipſius Impoſſibilitas aliqua præſumpta animo, quò minus Mortuorum Reſurrectio fidem illi faceret. Nam nec illa quidem, ad quam ſeſe adjunxerat Philoſophiæ Diſciplinam, ab iſtâ Sententiâ multùm abhorruiſſe cenſenda eſt. Utique D. Paulum hoc Dogmatis Athenis annunciantem quomodo exceperint, memorat S. Lucas, *Diſceptáſſe* nimirum *eum hac in Causâ cum Stoicorum & Epicureorum quibuſdam; qui, quum audiſſent Reſurrectionem mortuorum; Alii quidem cavillabantur, alii verò dicebant, audiemus te rurſus de hac re.* Act. 17. 18, 32. Cavillatos quidem Epicureos facilè crediderim, Stoicos autem aliud potiùs, quò hæc ipſis exponerentur fuſiùs tempus opportunum effiagitâſſe; utpote quorum Placita à doctrinâ D. Pauli abeſſent propiùs, quàm quæ amplexa eſt, vel Epicuri, vel quælibet alia Philoſophorum Schola. Idem etiam Paulus, nihil hâc in re quod naturæ repugnaret gnarus ſatis, En quantâ fretus fiduciâ, ſermonem coram Agrippâ & Feſto habuerit; ad illos nempe delato Cauſæ judicio, *Quid eſt*, inquit, *quod incredibile vobis videatur, Deum mortuos excitare?* Act. 26. Atat, quantò illos ad hanc Sententiam pariores vel unius Rationis ductu videre eſt; eò magis ſui pudeat pigeatque multos fas eſt, qui dum Chriſti in ſe nomen ſuſcipiunt, Reſurrectionis tamen fidem majori à ſe amoliuntur ſtudio, & in dubium revocare ſatagunt vehementiùs, quàm vel ex ipſis Paganis quibuſdam olim erat mos.

Ibid. Οὐκ ἂν δ' ὅτω διαλεχθείημεν τοῖς θεοῖς, εἰμὴ ἄξιοι καὶ δικαίοτατοι εἶεν. | Ejuſmodi Diſceptationes, quibus quæ vel fiant, vel fieri debeant, ſolicitâ quærimus indagine, Opinionem Juſtitiæ & Bonitatis Divinæ jamdudum animo præſumptam oſtendunt ſatis. Quod ſi aliter viſum fuiſſet, iſtis *Qui fieri poteſt ut Dîis* &c. percontandis nil ſupereſſet loci. Aliam tamen Interpretationem verba capiunt iſta, eamque nequaquam incommodam. Quid enim ſi illorum loco, *Nos non de jure cum Deo diſceptaremus*, reponatur, *Si ſecus eſſet, ut de jure ſecum diſceptaremus, neutiquam pertaſſurus eſſet Deus?* Atqueità demum iſthoc Marci redibit Argumentatio. Pro ſummâ quâ eſt æquitate & clementiâ, id noſtræ imbecillitati condonandum voluit Deus, cum illo ut dicamus cauſam; quæ nos male habent dubia ponamus; de illius denique Providentiâ inquiramus, quo jure fiant ſingula, & quibus is ductus argumentis fecerit, ut cogitando rationes (modeſto modò & minimè procaci animo) exigamus. Iſta verò niſi à Deo ſummoperè Juſto Bonoque neutiquam nobis indulta fuiſſet Copia; ideò nimirum indulta, quod ſua & rectiſſima & æquiſſima noverit omnia, nos autem quo introſpiciamus propiùs, & dilecturos ejus Conſilia, & demiraturos magis. Ita enim eluceſcit Sapientia, parùm cogitantibus nimis ignota, & illud à Davide pronunciatum comprobatur luculentius, *Fieri* nempe, ut *juſtificetur Deus in ſermonibus, & vincendi manifeſtus ſit, cum judicatur.* Pſal. 51. 4.

§ 7. Ὅτοῦν δεῖ καθαρθῆναι ἀπὸ τοῦ σώματος καὶ ψυχῆς. | Nec enim officio facit ſatis, qui Animæ cogitationes ut puræ ſint, operam dat, niſi & Corpus etiam mundum, & ab omni peccati labe immune præſtiterit Deo. Namque ita viſum eſt D. Paulo, *ut Corpora etiam noſtra ſiſtamus* adhortati, *hoſtiam vivam, ſanctam, acceptam Deo.* Rom. 12. 1.

§ 11. Ἡλίκην ἐξουσίαν ἔχει ἄνθρωπος. | Ingens quidem eſt Homini Poteſtas, tanta nempe ut optimo res noſtras eſſe loco, modò ritè utamur, fatendum. Hæc verò quanta quanta eſt, non propriis eam viribus aſſecuti ſumus, ſed à Benigniſſimo Adjutore Deo omnem tulimus acceptam.

§ 12. Τὸ ἑξῆς τῇ φύσει, μήτε θεοῖς μεμφόμενον. | Naturam enim Deo in omnibus morigeram, Deum autem nihil non æquiſſimum & optimum, & facere & velle, memineris ſemper oportet.

§ 14. Ἡ τοιαύτη ἐλάσσων. | Ejuſmodi nimirum Providentiam, quum & Antoninus, & Stoicorum conſultiores modeſtioreſque crediderunt; Credunt itidem Chriſtiani, nec tamen Naturæ Divinæ aut detrahi immutabilitatem, aut Conſtantiam & Æquitatem læſam, idcircò quod precibus ſe facilem flexu præbeat, deputandum.

§ 15. Ἡ ἐν σοὶ ἀλήθεια, καὶ δικαιοσύνη καὶ σωφροσύνη περιαποσβεσθήσεται. | Nos Lucernæ ſumus viventes, Lumen autem quo & accendimur & aliis prælucere debemus non niſi noſtrâ extinguitur culpâ. Noſtri enim eſt Officii, Chariatis & Bonorum operum ſupplemento flammam fovere, & ut indies effulgeat magis curare.

§ 19. χρεῖττόν τι καὶ δαιμονιώτερον ἔχεις ἐν σαυτῷ τοῦ τὰ πάθη ποιοῦντος. | Affectus in iſtâ Animæ parte, quæ Animalis vulgò audit, naſcuntur. Spiritus nimirum Animales rerum externarum impulſu agitati, animum etiam concitant commoventque unà. Iſtos autem Spiritus, *Fidicularum* nomine indigitat Antoninus, quoniam his extrà Mentem poſitis, perinde ac nervis lignum

num mobile, motu non noſtro ducimur, ſed alieno. At præſtantiorem intereà loci facultatem vel inde liquet nobis ſuppetere, quòd etiam inter affectus excitandum aliud quiddam Animus ſentiat prætereà, quòd affectus in judicium vocare, exultantes comprimere, rebelles debellare & ſuæ ditionis facere in ſe recipiat. Quæ omnia poteſtatem his Affectibus & ſuperiorem, & quodammodo contrariam à Naturâ nobis inditam liquidò deſignant.

§ 23. D'Acer. xxv. Θεοφόρητος ὁ φερόμενος ἐπὶ πνοὴν Θεοῦ. | Nihil aut in ſe verius, aut ad noſmet explorandos efficacius. Hujus enim, tanquam Teſſeræ cujuſdam ope, & quidnam ſimus hominum experiri, & quo tandem ducamur Spiritu, ſemper nobis erit in promptu dijudicare.

§ 24. D'Acer. xxvi. Ἐπὶ τύπος ὁ πύθος. | Cùm res humanæ variæ ſunt adeò & incertæ, ut omnia temerè obvenire non rarò Sapientum animis inciderit ſuſpicio; Cúmque ſit nihil profuſus, quod vel Terra capit, vel Aeris Regio, vel Æther ſublimis Naturæ aut diverſæ, aut Caſibus iiſdem, & Corruptionis legibus immunis, quid tandem eſt, obſecro, quod te efferas adeò, aut quænam arrogantiæ idonea ſuppetit materia? Hominibus quidem illud potius deſideriem dolendum, quod ſe tam valido, tam univerſo Corruptionis & Miſeriæ torrente, implicitos ſentiant, & ſimul abreptos.

§ 26. D'Acer. xxviii. Ὅτι ὁ ἐνδοτέρω θεός. | Animus noſter neutiquam pro Deo habendus, ſed quod Nobis & in honorem, & commodum cæſſerit, quam maximum, & præclarum ille Opificium eſt, & Domicilium illi Dilectiſſimum.

§ 27. D'Acer. xxix. Πᾶν οὗ μᾶλλον Καπρίου ἐν ἀγρῷ, Λύκιος Λύκιος, καὶ Σπερτίνιος, καὶ Τιβέριος ἐν Καπρείαις, καὶ Οὐλίξης Πηνελόπης. | Quicquid aliis vitium fuerit, mihi fateor Tiberius hic loci memoratus, haud levem incuſſit ſuſpicionem, cæteros etiam noſtros ſimul ejuſdem fuiſſe farinæ, & ideò ſe contuliſſe rus, ut à Turbâ & oculis ſeſnoti, turpem degerent & infamem degiſſe vitam, quàm ſuas Tiberius nobilitaverit Capreas. Ibi is frænis Libidini ſolutis, & in omne genus ſpurcitiam demerſus, luxum & laſciviam tanto apparatu, & pompâ tam ſolenni inſtituit ut novum quoddam Munus & turpe Miniſterium excogitaret ſibi *Magiſtri voluptatum* Titulo cohoneſtandum.

§ 28. D'Acer. xxx. Οὐκ ἀφυχῶ ἀφ' ἑαυτῆς ἐόντα καὶ ὅμως πιθῶ. | Materiæ proprietates ſedulò perpendenti, non eſt quod Animæ Exiſtentia in dubio ſit; utpote quæ ſe oculis animorum exhibeat, vel quovis corpore apertiùs conſpiciendam. Hinc jure optimo à Marco dictum meminimus, *Ecquando futura es, O Anima, Simplex una nuda, & Corpore te ambiente dilucidior?* Pari itidem ratione Animæ Naturam & Facultates ubi ſeriò cogitaveris, aut ſcribi animi eruas neceſſe eſt, aut Dei illic exiſtentiam & liquido cernas, & firmiter credas. Deus enim animæ ut Anima ferè Corpori præeſt potior. Omnium neutrum licet oculis aſſequi corporeis valemus, at mentis tamen acie utrumque non poſſumus non videre. Ita dequam quod craſſa compages, Proprietates & Operationes continet plus ſatis, & tantùm non palpandæ cogitandum ſubjecerunt.

§ 30. D'Acer. xxxii. Ἵν' φῶς πλησίον | ut Proximi dilectionem ita naturæ conſ oſtendat, ut Appetitus, quo in illam A tur Rationalis, major ſit, & vehementi citi Impetum poſſis compeſcere nſi & ing vim ſimul infeſtas, & cum Natur Nec idoneis deficitur argumentis.

Ibid. Μὴ περὶ ψυχῆς κακῶν Ad Placita Stoicorum jam loquentem toninum; quibus Animæ Rationales d ſentiæ Particulæ ſunt viſæ. Iſthoc ii ſi rint perperàm, ita tamen neſcio ibit infi mas omnes ejuſdem prorſus eſſe Natur unam eſſe Specie; quantumvis Hoc autem poſito, rectà procedit M mentatio.

Ibid. Πνεύματα δὲ ἡ ἀναπνοὴ ἀ ἀναπνοαὶ, ἀλλήλοις. | Perplexu curum in primis locum, cujus ar nodos evadere tentandum. Per *Pneuma* itaque in Subſtantiâ Rationali, Animum ſive intellectum; in Rationis expertæ, Animam Sen getantibus & Inanimatis, quod tut Unionis, ſeu voluiſſe Noſtrum Auctor. Jam verò ſatis, Naturâ nimium quantum diverſis, Formam & Materiam, ſi ceſſa tantùm explicite ſpectes, nullâ communi cognatione, ceſſitudine conjunctas narrat; n ciæ quæ ſocietatis capaces. Deum vero quò magis mensa Numinis amicaret Potentia, quantumvis & reluctantes, arctis tamen nexibus, compoſuiſſe, & ut poſteà in Unam Subſtantiam coaleſcerent, juſſiſſe. Cæterùm Animæ Rationalis conditionem ab hâc diverſam eſſe plurimùm. Hæc à Communione ſiquidem adeò non abhorret, ut ſe ſimili adjungere ſummopere gaudeat; idque Studio & Affectu vehementi perpetique, quod nihil reſtinguere prorſus poſſit; Naturali vero & congruo, nemo uſpiam hominum ab illo alienus eſſe queat.

§ 32.

§ 32. Πόσον δὲ μέρος τῆς ὅλης ψυχῆς. | Animam hìc loci Universam, cave illam intelligas Universalem, qualis apud Stoicos audire solet Deus. Huic etenim nullo modo convenit istius portiunculæ (cujus compotes facti sumus singuli) Contemptus, cum illa Augustissimâ Animæ Ideâ, quâ portiuncula isthæc ipsius Dei pars, imò ipsissimus depingitur Deus. Dei utique vel particulam habere despicatui, & læsi Numinis reos facit, & Marci dogmatis nequiquam constare poterit. Anima igitur Universa hìc loci laudata nihil aliud sonat, præter Animam Mundi Vitalem, unde tanquam de Fonte quodam communi perennique, Spiritus omnium Animales hauriri, & ut opus erat cuique fluxisse, Stoicis placuisse accepimus. Eodem recidit, quod jamjam adnotavimus, de *Unicâ tantùm, licèt innumerabilibus dispescatur, & in plures dirimi videatur, Animâ*. Sed ut Antonini me minimè fefellerit scopus, Parvi scilicet pendenda, quæ particularium tantùm funguntur vice quæque si ad Totum hoc componas, ne hili quidem locum obtinent; vereor tamen, ut is parum validis innixus rationibus id in præsens suadeat. Quid enim obstat, quò minùs Animam Sensitivam magni faciam tamen? Ut enim perexigua sit, at mihi sufficit nihilominùs; Nec ullo quod sentiam urgeor incommodo, quia cumulationem impertire Natura non sustinuit. Nonne illud extremæ est dementiæ, (& sane huic prorsus gemina est) lumen ideò asperniari, quod eorum qui quaqua versum diffluunt radios angusta nimis Oculorum foramina perquam paucos capiant? Sed Antonino satis est, si minùs in omni, at uno saltem ut sensu vera sint ista. Et habent sanè verissimum, eumque Authoris menti, & proposito commodum satis.

§ 33. D'Acer. xxxv. Πῶς ἑαυτῷ χρῆται τὸ ἡγεμονικόν. | Heu quantum nostri plerisque & quàm meritum incuteret pudorem, quæstio illa, sæpiùs, quæ debuit, singulis diebus repetita.

Ibid. Ἐν γὰρ τούτῳ τὸ πᾶν ὄζει. Non illud utique aut Primum omnium aut Maximum sed planè Omne ut ipsum habeatur unum fas est. Nobis autem in sequiorem partem omnia. Siquidem quæ suo tantùm Commodo studere debuit, in corpore curando tota est Anima. Et, quod nobis aut dolendum est aut vitio vertendum maximo. Nemo fere hanc aut alloquitur, aut ad agendum stimulat, nisi eo tantùm Consilio, ut Corpori prodesse possit, & illi molliùs atque lautiùs tractando impigrè magis inserviat.

§ 35. D'Acer. xxxvii. Ὦ, εἰ ἴσα ὄζει τὸ πλεῖστα τῶν ὁλιγοστέρων, &c. | Rectè quidem. Nec enim interesse quid putandum, Cùm (quod jam alibi monuimus) non quamdiu, sed quales vixerimus in extremo referet die: Et Hominum Fidem Virtutesque, ex Actionum non Numero, sed Qualitate potiùs, & Pondere æstimandas abunde constat.

§ 36. D'Acer. xxxviii. Ἄνθρωπε, ἐπολιτεύσω ἐν τῇ μεγάλῃ ταύτῃ πόλει. | Mundo scilicet; quem magnam nobis exhibet Civitatem cogitandum, in quâ Aliæ quæ vulgò nuncupantur Civitates, Diversoriorum tantùm, seu Domiciliorum tuentur partes; Quò magis illius & Legibus obsequi, & Saluti consulere; jura denique omnia summâ religione servare, colere, tueri, & præ municipalibus quibusvis chara maximè, & sancta existimare debemus.

Finis Annotationum D'Acerii.

Exorandus est Lector, ut pro solito candore Editoris Absentiæ & Negotiis gravissimis Errata condonet; quæ verò sequuntur, ut saltem legendum faciant molestiam, ut calamo emendet in Vita M. Antonini.

PAg. 1. lin. 13. post *omnia*, pone , 17. *qui*, *simul*. l. 44. post *sapientia* dele , 3. 6. post *habuit* dele , *l.* 26. *præsumo*. *l.* 35. *Albenum*. 36. 9. *etiam*. *l.* 36. ante *pone* dele , 9. 45. *tamen us eos non ciere Co.* 10. 35. *copias*. 13. 10. del. *si*. 15. 38. post *hæc* del. , 16. 33. del. *ut*. *l.* 50. *accederet*. 17. 3. *antecelluit*. 19. 23. *in se*, ibid. *quorum*. 20. 37. *depulsit*. 21. 15. *fecerit*. 23. 15. *orditur*, *del. est*. 27. 46. *Prætir*. 28. del. *ut*. 29. 10. *vigentem*. 11. *aggrederetur*. 24. *Imperatoria*. 26. *scuta*. 32. 10. *in* leg. *ire*. pro *iri* leg. *is*. 34. *B*: τὸ *l.* 13. del. X. 35. 8. *id*. 36. 11. *mordax*. *l.* ult. *Consulatu*. 37. 38. *in Syriam*. 38. 23. *quam*, *quoties*. 39. & . 43. 9. *eis*. 42. 12. *commodus*. 43. *ant*.

Corrigenda in Notis D'Acerianis.

☞ *a* Notat primam Paginarum columnam, *b* secundam.

PAg. 2. *b* lin. 9. *sermone*. 3. *a* 30. ἰλαύνης. 4. *b* 40. *etiam tum*. 5. *b* 49. *infortunii*. 7. *a* 16. post *sacri* adde *narrant*. 10. *a* 12. dele *quod*. ibid. 25. *saturos*. 16. *a* 45. *deperantis*. 18. *a* 13. *inficiendam*. 20. *b* 16. *quem ob*. 21. *b* 32. *experti*. 22. *a* 35. *quam delet à notâ*. 23. *a* 37. *sed*. 29. *b* 46. *in nostrâ*. 31. *b* 53. *dilectionis*. 35. *b*. 9. *te*. 36. *b* 31. dele *ut*. 38. *a* 25. dele *comma* post *esse*. 39. *a* 43. *posset*. 43. *b* 43. *Catilinis*. 48. *a* 18. τελίωση. 57. *b* 46. *amplectatur*. 58. *a* 11. *pelliciat*. 58. *b* 30. lege *vel Rationali moriturum sit*. *A quibus autem*. 60. *a* 17. *sincera*. ibid. *b* 4. *exsensum*. 61. *a* 10. dele *imaginem*. ibid. *b* 51. *quam ii*.